
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
14 — L
20

E.7.
Sic propriis otiis consuluit Anno 17

Gabrielis Biel sacre theosophie licentiati no
stre tẽpestatis profundissimi: sacri canonis
misse tam mystica ꝙ̄ litteralis expositio
iamiã summa cum diligentia iterum
atqꝫ iterũ reuisa et correcta: nihil
de prioribus omissis: aliqui
bus tamẽ tum in colũnis:
tũ in marginibus addi
tis: quibus facilius
ea que nititur le
ctor inueni
re põt.

Sacri canonis misse ex

positio resolutissima litteralis ac mystica: dissoluens si
mul ꝛ scholastica dubia circa eucharistie sacrosancte my
steria: viri ꝙ precipui magistri Gabrielis biel sacre theo
logie licentiati peritissimi: per eundem ordinarie in alma
Tubingeñ. vniuersitate lecta: ex viri clarissimi ingenij
quondã acerrimi magistri Eggelingi de brunswig sacre
theologie licentiati ꝓfundissimi: vita pariter ꝛ doctrina
prefulgidi lectura: in insigni metropoli maguntina ad cle
rũ pronũciata declarata ꝛ exposita: paucis omissis: pluri
bus additis ac mutatis ꝙ accuratissime comportata: In
cipit feliciter.

¶ Oratio initialis.

In noie super
benedicte trinitatis: patris ꝛ fi
lij ꝛ spũssancti. Amen. In hui⁹
lectiois mee pncipio/tria mihi
pficienda ꝯspicio. Primũ legen
de materie breuis recõmenda
toria introductio. Scdm pula
temeritatis excusatiõe/ theolo
gica breuior prestatio. Tertiuz
presentibus dñis meis ꝛ pceptoribus gratiarũ breuissi
ma relatio. ¶ In pmi executione assumo vba q̃ digessit
iesus filius Syrach hierosolymita eruditissim⁹/Eccl. xv.
Cibauit illũ pane vite ꝛ intellectus. Nostis p̃res optimi
fide certissima illustrati: primũ humane nature ꝓpaga
tiuũ pncipiũ: a summo deo in culmine corporalis creatu
re de nõ esse leuatũ. Pane cognitionis necessarie: q̃ crea
torẽ suũ/seq; ceteris cũ creaturis ab eo ꝓductũ agnosce
ret. Nec nõ q̇d deo: quid superiori: q̇d sibi: q̇d equali: q̇d
inferiori deberet: q̇d deniq; agere: q̇d cauere oportuerat
excellentiore quadã noticia illustratũ. Alijs quoq; virtu
tibus ꝛ donis: q̇bus castissimo amore suo inhereret iam
cognito creatori: delectabiliterq; seruiret/p̃ditũ fuisse:
quaten⁹ expleto dispensatiõis sibi credite officio: nulla
morte media: tandẽ in paradisum alterũ translatũ/ipso
totius boni fonte beatifice ac interminabiliter frueref.
Sed prochdolor honoris ꝛ bonoꝝ hõ impatiẽs: dũ reie
cto ꝯditoris timore: supbiens pcepto ligari ꝯtempsit: vi
dist. xxx tam ꝑdidit pariter ꝛ intellectũ. Indicat hoc ipm horren
viij. cap. da quedã ignorãtie ꝓfunditas: erroꝝ oim mater: q̃ cun
ignoran ctos ade filios in tenebroso quodam suscipit sinu. Amor
tia. quoq; tot rerum vanarũ ꝛ noxiarũ: inordinatũ ꝑturbatio
nũ: meroꝝ: formidinũ: insanoꝝ gaudioꝝ: litiũ: fraudiũ:
ceterorũq; vitioꝝ. Quis em̃ ignorat/ait doct. Aure. xxij.
de ciui. c. xxij. cũ quãta ignorãtia veritatis: q̃ iã in infanti
bus manifesta est. Et cum quãta abũdantia vane cupidi
tatis: q̃ in pueris apparere incipit: hõ veniat in hãc vitã:
q̇bus ꝓ veritatib⁹ certissimis multifarios errores: ꝓ bo
nis verissimis bonoꝝ vmbrã apparentiũ nanciscat. Gra
tuitis siquidẽ spoliato hoi ꝛ naturalibus vulnerato: sm
Luce. x. euãgelicũ paradigma descẽdentis ab hierusalẽ in hieri
cho: incidentisq; in latrones: remansit naturalis inclina
tio ad verũ in intellectu: ad bonũ in affectu. Hinc fames
illa validissima sciendi: quã prisci philosophantes acerri
mis abusi ingenijs: nõ filioꝝ pane: sed porcoꝝ siliq̃s (li
cet frustra) pellere quesierũt. Vere frustra: nã morbus
creuit ex remedijs. Quippe humana curiositas: q̃ satia
ri nequit: nunq̃ sibi sufficiens/semp ad vlteriora tendit.
ij. ad Ti Hinc philosophus noster ꝛ veritatis preco paulus hu
mo. iij. iuscemodi vocat stultarũ ꝛ sine disciplina questionũ inq̃
rentes: a diaboli laqueis captiuos: ad ipsius voluntatem
semp addiscẽtes: ꝛ nunq̃ ad scientiã veritatis ꝑuenientes
Em̃ vero ꝓcesserũt in se ꝯfisi in regionẽ longinquã: mul
tiplicium erroꝝ ꝛ vanissimoꝝ cultuũ: dũ deũ inuisibilem
quẽ ex creatis rebus visibilib⁹ esse cõprobarũt. Nõ sicut
deũ glorificauerũt: nec grãs egerũt: sed putantes se ali
quid esse euanuerũt in cogitationib⁹ suis. Et q̃d curiose
inuenerũt: per superbiã perdiderũt: vt ait Augu. in glo.
Roma. j. Sicq; obscuratũ est insipiens cor eoꝝ. Dicentes
em̃ se esse sapientes: stulti facti sunt. Quid rogo insipiẽ
tius/ꝙ seruire creature potius ꝙ creatori. Quid stulti⁹
ꝙ mutare gloriã incorruptibilis dei: in similitudinẽ ima
ginis/creature corruptibilis. Hinc tanta phoꝝ dissensio
qua a magris discipuli: ꝛ inter se dissiderant cõdiscipuli:
dum eos nõ diuina autoritas: sed humana duxit temeri
tas. Nam eodẽ beato Aug. teste. xviij. de ciui. c. xli. palam
in cõspicua ꝛ notissima porticu: i gymnasijs: in hortulis
in locis publicis ac priuatis/cateruatim vnusquisq; pro
sua opinione certabat. Alij asserentes vnũ: alij innume
rabiles mũdos. Ipsum vero vnũ/alij ortũ esse: alij vero
initiũ nõ habere: alij interiturũ: alij semp futurũ: alij mẽ
te diuina: alij fortuitu et casibus agi. Alij imortales esse
aias: alij mortales. Et qui imortales: alij reuolui in be
stias: alij nequaq̃. Qui vero mortales: alij mox interire
post corpus: alij viuere etiã postea vel paululũ vel diu
tius: nõ tñ semp. Alij in corpore cõstituentes finez boni:
alij in animo: alij in vtroq;. Alij extrinsecus posita etiam
bona ad animũ ꝛ corpus addentes. Alij sensib⁹ corpo
ris semp: alij nõ semp: alij nunq̃ putãtes esse credendũ.
Sed ꝛ de fine vltimo ꝓpter quẽ cetera oia querẽda sunt
Marcus varro: vt recitat idem Aug. xix. de ciui. c. j. ꝛ. ij.
tam multã dogmatũ varietatem diligẽter scrutat⁹ aduer
tit: vt ad ducentas octuagintaocto sectas ꝑueniret. Te
stis est etiã hoꝝ multipliciũ erroꝝ/Eusebius in de prepa
ratione euãgelica: qui innumeras gentiũ sectas ꝛ recitat
ꝛ reprobat. His alijsq; erroribus: vt rationaliũ mentes
velut blandicijs quibusdã infatuaret: ac dulcibus vene
nis incurabilib⁹ inficeret humane salutis insidiator dia
bolus: poetarũ figmentis/verborũq; coloribus res tur
pissimas: velut honestare gestiens: hac verborũ sagena
plurimos irretiuit. De q̃ q̇d bea. Hiero. aliqñ ciceronia
nus: post doct⁹ verberibus christianus sentiat: aduerta
mus. Ait em̃ in epl'a ad Damasum papã. Demonũ cibus
est carmina poetarũ. Secularis sapientia rhetoricorum
pompa verboꝝ. Hec sua oẽs suauitate delectant. Et duz
aures versibus dulci modulatione currentib⁹ capiunt:
aiam quoq; penetrãt: ꝛ pectoris interna deuinciũt. Ve
rum vbi in summo fuerint studio ac labore ꝑlecta: nihil
aliud nisi inanẽ sonũ: ꝛ sermonũ strepitũ suis lectorib⁹
tribuũt. Nulla ibi saturitas veritatis: nulla refectio iusti
cie reperitur. Studiosi eoꝝ in fame veri: ꝛ virtutũ penu
ria perseuerant. Hec ille. Hoc triplici q̃ difficile rũpitur
fraudiũ funiculo: erroꝝ videlicet vanitatis ignorantie:
fraudulẽtus protoplasti seductor/quẽ ꝓstrauit in mortẽ:
ne q̃nq; ad salutarẽ veritatis cognitionẽ reuiuisceret: col
ligauit. Nouit em̃ ille versutus: q: sine veritatis cognitio
ne/ad veritatẽ in qua nõ stetit: redire nemo põt: nec sine
dei noticia vlla hoi poterit esse salus/dicente scriptura.
Vbi nõ est scientia (haud dubiũ q̃n dei) aie nõ est bonũ. prouer. xix.
Nã vani sunt oẽs hoies in q̇bus nõ est scientia dei. Sap.
xiij. ꝛ. j. Cor. xiiij. Si quis ignorat: ignorabif. Sed beni
gnissim⁹ de⁹ scientiarũ dñs: cuius sapiam nõ vincit mali
cia. Diligit em̃ oia q̃ sunt: ꝛ nihil odit eoꝝ q̃ fecit. Sap. xi.
Plasma suũ aliena fraude deceptũ/in eternũ perire nõ
sustinẽs: erranti mũdo cognoscẽde veritatis fame: ac pu
dende vanitatis squalore: iamiãq; deficiẽti subuenire de
creuit. Idcirco dum mediũ silentiũ tenerent oia verita Sapiẽ.
tis p̃dicamẽta. Noxq; peccatoꝝ ꝛ ignorãtie mediũ iter pera xviij.
geret: reputa veri dei cognitione in oibus pene extincta
Oipotens sermo de regalibus exiliens sedibus: gemi
nam rationalium cibauit inediã: dans panẽ nõ ventris/
sed mentis: panẽ nõ ad ruinas huius vite: que vapor est
ad modicũ parens/reparandũ: sed panẽ vite ꝛ intellect⁹
ad indeficientis vite beatitudinẽ cõsequẽdam. Dedit aũt
manus liberalissima panẽ dulcem: defectum totuplicem
restaurantem. Panẽ verbi ex ore dei ꝓcedentẽ: quo pa
sceretur intellectus. Et panẽ verbum factũ carnez: quo

vita nutriretur ⁊ affectus: ꝗuis ad vtrūq; ꝯferat vtercꝫ.
An nō panis vite: doctrina scripture canonice: a summa
reuelata veritate: quo vita vera cognoscit: vita aie robo
ratur: ⁊ ad vitam felicissimā ambulatur. Non in solo pa-
ne viuit hō / inquit veritas: sed in oī verbo qđ ꝓcedit de
ore dei. Deutero. viij. ⁊ Mat. iiij. Est quoqꝫ panis intel-
lectus / intellectū erudiens: affectū sua eruditione velut
ignea lex inflāmans. Ipsa nēpe est que finē quo tēditur:
ostendit. ipsa que viā qua itur: dirigit. Finē / vitā eternā.
Ro. vi. Viā / sanctificationē nostrā. Habetis / inqᵗ aplš fructum
vestrū in sanctificatiōe: finē vero vitā eternam. Ipsa de-
niqꝫ instruit ignorantē: ipsa reducit deuiantē: associat iti-
nerantē: inducit ꝑseuerantē. Cuiꝰ salutiferos fructꝰ btūs
Hiero. in ꝓlo. quodā in lib. psalmoꝝ: breuiloquo sermo
ne cōplectit / dicēs. Hic habet infans qđ lactet: puer qđ
laudet: adolescēs qđ corrigat: iuuenis qđ sequat: senior
qđ ꝑcetur. Hic discūt femine pudicitiā: pupilli inueniūt pie
tatem: vidue iudicē: pauperes ꝓtectorē: aduene custodē.
Hic inueniūt reges qđ audiant: iudices qđ timeāt. Hec
tristē ꝯsolatur: letum tēperat: iratū mitigat: pauperē re-
creat: diuitē vt se cognoscat / increpat: oībus se suscipien
tibus apta medicamenta tribuit: nec peccatorē despicit: sꝫ
per pniam / remediū ei ingerit. Post hec deus ostēditur:
simulacra irridentur: fides asseritur: ꝑfidia repudiat: iusti
cia ingerit: iniqtas ꝓhibetur: misericordia laudat: crude
litas abdicat: veritas requirit: mēdaciū dānatur: dolus
accusatur: ꝑdicat penitentia: pax ꝯsequenda ꝓmittitur:
spes certa nutritur. Sꝫ qđ his oībus est excellētius: xpi
sacramēta laudant. Hec Hiero. Hec sacra theologica do
ctrina: vera ⁊ diuina sapientia: sola est oīm scientiarū im
peratrix ⁊ dña: qꝛ candor est lucis eterne: ⁊ speculū sine
macula dei maiestatis: ⁊ imago bonitatis illiꝰ. Sap. vij.
Cui nisi artes cetere ancillent: non illumināt: sed obscu
rant: nō erudiūt: sed tenebris erroꝝ inuoluūt. Nō hācdi
uinā sapientiā gentiū pncipes: nō terre negociatores:
Baruch iij. nō potentes ad bella gigantes inuenerūt: ꝓpterea ⁊ pe
rierūt. Sed ea de supnis sedibus: q̄ in altissimis habitat:
supsubstantialis sapientia reuelauit: eāqꝫ reuelando po
pulū suū humilem pane vite ⁊ intellectus cibauit. Libet
addere qđ sequit. Et aqua sapie salutaris potauit eum.
Vere aqua salutaris sapie: ex fonte manans sapientie: q̄
est verbū dei in excelsis. Eccli. j. qui est xp̄s dñs virtus et
Sap. vij. sapia dei patris. j. Cor. j. Magnū ꝑfecto sapie donum:
q̄ in aīas sanctas se trāsfert: amicos dei ⁊ ꝓphetas: idest
ꝓcul vidētes / ꝯstituit. Sed parū summe visum est libe-
ralitati: nisi se fontē sapientie homini per cibi ꝑuaricatio
nem dānato / donaret in cibum saluantē: ⁊ spūaliter nu-
trientem / mirabili congruentia / nature conditioni / ⁊ la
psus reparationi. Cōiunxit nempe diuina sapīa in pma
hoīs formatione rōnalē spm̄ materie corporali: p exem-
plo future societatis: q̄ inter deū ⁊ spm̄ rationalē in glo-
rificatione eiusdē ꝑficienda erat: vt sciret hō deū tam dis
parem corporis ⁊ aīe naturā in federationē vnā: ⁊ amici
tiā tantā coniūgentē: etiā rōnalis creature humilitatem:
licet longe inferiorē posse ad sui participationē glie sub
limare. vt loquit magr̄ dist. j. lib. ij. Et qm̄ ex eisdē gigni-
mur ⁊ nutrimur incarnata ꝑus: dehinc velut impanata
seu inescata sub spēbus sacramenti sapīa facta est nutri-
ps. xlviij tio nostra. Lapsus deniqꝫ ⁊ e paradiso extrusus: pecori-
nā induit similitudinē. Sm̄ illud ꝓphete. Homo cū in ho
nore esset / nō intellexit: cōparatus est iumētis insipienti
bus: ⁊ similis factus est eis. Idcirco feno indiguit pabu
lo pecorino. Caꝓpter celestis cibꝰ angeloꝝ / mutauit
se in cibū pecoris / hoīe mutato in pecus. Panis eñ an-
Esa. xl. geloꝝ factꝰ est fenū. vnicus prīs / filius hoīs: verbuꝫ q̄ ꝓ
pe caro factū est. Et iuxta ꝓphetā. Oīs caro fenū. Come
dunt igitur angeli verbū de deo natū: comedūt homines
verbū fenū factuꝫ. Pane suo viuūt angeli in celis / ⁊ btī
sunt. Feno suo viuūt hoīes in terris / ⁊ sancti sunt. Fenū
quippe istud de prato virginalis vteri collectū: factū est

refectio iumentoꝝ. Verbū eñ vt fenū fieret: latuit in vir-
gine: sol in sydere: artifex in opere. O stupenda dei mise
ratio / exclamat doctor mellifluus: verbū carnem: deus
cinerem: figulus lutum: vita morticinū induit: vt angelo Iob. vi.
rum panē iumenta māducarent. Hic vere panis est vite
de celo descendēs: vt daret vitam mūdo. Non quē moy-
ses panē dedit patribꝰ in deserto: quē manducātes / mor
tui sunt. Nam qui ex hoc pane māducauerit: viuet in eter
nū: manens in xp̄o. ⁊ habens xp̄m vitam manentē in se-
ipso. Hic panis est intellectus: quo nobis mortalibꝰ im-
mensitatē sue potentie: incōprehensibilitatem sue sapien
tie: inenarrabilitatem sue beniuolentie: dñs mirabiliter Ps. cx.
declarauit. Memoriā fecit mirabiliū suoꝝ / inqᵗ psaltes
dñs: hoc cibo spūaliter satiatus / misericors / ⁊ miserator
dñs / escam dedit timentibꝰ se. In prompto est quēadmo
dum sacrosanctū hoc eduliū / metaphysicoꝝ / naturaliū /
logicoꝝ / ceteroꝝqꝫ phoꝝ: estimata suoꝝ ꝑncipioꝝ theo
remata castiget: ⁊ verū in eis intellectū administret: quo
rū deductionis veritas vetat. Panis iste bene a pan / qđ
sonat totū dr̄: quia totū qđ ad salutem ꝑtinet: cōfert hoī
viatori. Lapsus siquidē hō oīa ꝯfudit. Cōstitutū a plas-
matore ordinē pulcherrimū temerauit. Nā deū p inobe-
dientiam contempsit: carnē de sua carne / ⁊ os de suis ossi-
bus ꝓductum. ꝓximā suā incusauit: in seipso rationē vo-
luntatis ductricem appetitui subegit. Indiguit itaqꝫ ad
ꝑfectam restaurationē triplici remedio. Sacrificio quo
placaretur deo: charitatis diffusione / qua cōicaret proxi
mo: gratia reformatiua ordinis in seipso. Oīa hec cōfert
panis xp̄i excellentissimū sacramentū. Nam ip̄m est sacri
ficij oblatio quoad deū. Charitatiua cōio ad proximum.
Viaticū ⁊ refectio ad seipm. Sacrificiū eñ sicut ⁊ verbū
abbreuiatū fecit nobis dñs sup terrā / hostiam viuā / vni
cam / mūdam / plenā bonis / plenā effectibus / oībus illis
pro q̄bus offerri cōsueuerat hostia litteralis. In hoc sa-
crificio corporis sui ⁊ sanguinis noua fecit oīa veteris te
stamenti oblationes ⁊ sacramēta / paschalē agnū / māna
deserti / panes ꝓpositionis / tauros ⁊ vitulos imolatio-
nis / hircū emissariū / passeres / turtures / ⁊ colūbas / vinū
⁊ libamina / sal in oī sacrificio atqꝫ oleuꝫ / neqꝫ mel / neqꝫ
fermentū. Deniqꝫ quotidianū bis sacrificiū cum matuti-
no vespertinū. Hinc beatus Bern̄ in sermone de sacro.
Christus ait / pro salute mūdi semel factus hostia saluta
ris: rei recōciliatio generalis: oībus sacramentis / tā pre
cedentibus q̄ sequētibus virtutem dedit ⁊ efficaciam: vt
tanta ⁊ tali hostia sanctificarentur oēs liberandi p illaꝫ.
Et btūs Aug. j. de ciui. dei c. xx. Huius inquit veri sacrifi-
cij multiplicia variaqꝫ signa erant sacrificia prisca sancto
rū. Cum hoc vnū per multa figuraret: tanq̄ verbis mul
tis vna res diceret: vt sine fastidio multū cōmendaretur.
Est deniqꝫ sacramentuꝫ illud cōmunio: q̄ inter se mēbra
cum capite xp̄o charitate cōnexa cōmunicant. Nā in hoc
sacrificio tota ipsa redempta ciuitas: hoc est congrega-
tio / societasqꝫ sanctoꝝ: vniuersale sacrificiū offertur deo
per sacerdotem magnū: qui etiā seip̄m obtulit in passio-
ne pro nobis: vt tāti capitis corpus essemus sm̄ formam
serui. Hanc eñ obtulit: in hac oblatus est: qꝛ sm̄ hāc me
diator est: in hac sacerdos: in hac sacrificiuꝫ. Verba sunt
beati Aug. x. de ciui. dei. c. vi. Et sequitur ad propositum:
Hoc est sacrificium christianoꝝ. Multi vnum corpus su
mus in xp̄o: qđ etiam sacramento altaris fidelibus noto
frequentat ecclesia: vbi ei demonstratur q̄ in ea oblatio
ne quā offert: ipsa offeratur. Est demū panis ille refectio
anime: spiritū restaurans: desideriū satians: cor spiritua
le delectans: infirma roborās: gratie vitam augmentās
viaticum ꝑducens. In cuius fortitudine ambulatur per
desertum huiꝰ mūdi ad montem dei oreb: qui interpreta
tur ardor: celum videlicet empyreum seraphico ardore
fulgidum. Sic cibus ille oblatio est initiata in cruce. Fa-
cto deo sacrificiū viaticum perducens ad terminū: com-
munio tenens interim proximos in vnū. Huius tanti sa-

cramenti dignissimus sacerdotum ordo ministeriũ accepit: quorum officio iste panis vite mortalibus quotidie preparatur. O vere celestis indulgentia. O cumulata grã. O superexcellens gloria/ sacerdotẽ deũ suũ tenere ⁊ porrigendo alijs dispensare. Quorum q͛ ignorãtie circa tantũ mysteriũ a dñõ ꝑ ꝓphetã dãnatur dicentẽ. Quia tu scientiam repulisti: repellam ⁊ ego te/ ne sacerdotio fungaris mihi. (Osee. iiij.) Ideo oim̃ sacerdotũ indignissimus/ ꝓprie ꝯsulens inscitie/ nõ presumptione temeraria: sed alme huius universitatis matris mee p̃cepto mihi pudẽ ꝓ dignissimos suos oratores insinuato/ ꝯtraniti iniustũ arbitratus/ humiliter obtẽperans/ legendi laborem/ insufficientissimus licet assumpsi. Canonẽ quoq; misse: quo diuin᷒ ille sacramentalis cibus ꝯficitur: exponendum delegi. Laborem hunc non penit᷒ reputans inutilem: quo christi sacerdotes ad sacerdotij ve gradum aspirantes/ tanti officij dignitatem/ ritum ⁊ debite executionis peritiam cõtemplari. Necnon scholasticorum ingenia mysterij profunditate exerceri. Omniũq; hoc salutari edulio pasci optantiũ/ conscientie ad dignam eius sumptionem informari poterũt ⁊ accendi. Opus quidẽ arduum ⁊ ignaro peccatori improportionatum: cuius altissimã profunditatem gigantium humeros premere nõ ignoro. Desperarem penitus ⁊ deficerem: (Ruth. ij.) si vel cum moabitide post terga metentium spicas eorũdem manus fugientes colligere: ⁊ nõ magis maiorum iam collecta comportando p̃sumerem recitare In qua re insufficientiam propriam verbis cultioribus nescio an palliare dicam: an excusare: superfluũ duxi: cum ipsam plus cupito operis exequẽdi imperfectio demonstrabit.

Protestatio theologica.

¶ In huius igitur lectionis initio theologicam ꝓtestationem frequenter per me factam renouans: coram vobis venerabilibus ac doctissimis preceptoribus meis ꝓtestor solẽniter et expresse non esse mentis mee in futuris meis lectionibus/ aut alijs quibusuis actibus ꝑ me volente dñõ faciendis: aliquid dicere: aut pertinaciter defendere: qđ catholice fidei seu determinationi sacrosancte matris ecclesie quomodolibet obuiet: vl̃ pias aures offendat. Si vo (qđ per suam misericordiam domin᷒ auertat) aliquid tale ex lapsu lingue/ ignorantia/ aliave qualicũq; occasione contingeret: reuoco exnunc ꝓut extunc: extunc prout exnunc: volens ea habere pro non dictis: subijciens me humiliter eorum directioni: quorum est errantes corrigere: ⁊ oculos ad viam catholice veritatis reducere. Uerum ne dicendorum indistincta congeries confusionẽ afferat: placuit opus ipsum qđ Sacri canonis misse expositio intitulari põt: per lectiones partiri: ⁊ lectiones per. §. aut litteras alphabeticas vlterius secare: quaten᷒ studioso lectori in prompto qđ voluerit occurrat: cũ nostrũ quẽ edidimus indicẽ: seu vt aiunt inuentarium: inuisere placuerit.

Duodecastichon magistri Gasparis haslachij Symmeringẽsis ad lectorem.

Grammata gloriolam redolentia desine vanam:
  Mundani fastus suspicere illecebras.
Atq; philosophicos/ sacrosq; reuolue libellos:
  Turpia contẽnens scõmata musicolum.
Ausu quos diro Julianus apostata pressit:
  Quod fidei nouit fortia scuta sacre.
Hinc ea chalcotypis pulchris cirrata iuuentus:
  Sancta theologie que tibi scripta damus.
Perlege nocturnis vigili cum mente lucernis:
  Imprimis tu que es initianda sacris.
Nec te presbyterum quorũdam luxus inertum
  Abstrahat: ⁊ talus ocia scorta sopor.

¶ Lectio. I. A

Premissa in cubiculo cordis deuotissima spũssancti inuocatione: quaten᷒ qui huius diuinissimi est autor muneris: sit mentiũ nostrarũ illuminator ⁊ doctor intern᷒ sacri canonis. Cuius expositionẽ priusq̄ ordiamur: p̃mittenda sunt aliqua ad ꝯsecrationis actũ (ad quẽ canon etiã totius misse officiũ ordinat̃) requisita. (Ad cõsecrationẽ req̄sita.) Que tria sunt in gñe. Requirũtur eñ aliq̄ ex parte sacri ꝯficiendi: ꝯsecrãtis ministri circũstantiarũ tp̃is ⁊ loci. Et horum aliq̄ req̄runt̃ tanq̄ simpliciter ad ꝯsecrationẽ necessaria: ita q̄ eis nõ existẽtib᷒ nõ fieret ꝯsecratio eucharistie/ siue trãssubstantiatio panis ⁊ vini in corp᷒ ⁊ sanguinẽ xp̃i. Aliq̄ requirũtur de cõgruo/ tanq̄ decetia ad legitime ⁊ ordinate ꝯsecrandum: q̄bus nõ existentib᷒/ licet nõ ĩpediat̃ ꝯsecrationis effect᷒/ q̄ est trãssubstãtiatio: ĩpedit̃ tñ eucharistie fruct᷒. Que igit̃ ex parte sacri req̄runt̃: requirunt̃ de necessitate: q̄ ex parte circũstantiarũ: req̄runt̃ de cõgruo. Eorum vo q̄ req̄rũtur ex parte ministri/ q̄dã de necessitate req̄runt̃: q̄dã de cõgruitate. Ex parte sacri req̄rit̃ debita materia ⁊ debita cõsecrationis forma. De q̄bus infra suo loco dicet̃. Ex parte ministri aliq̄ req̄runt̃ de necessitate: aliq̄ de cõgruitate: vt dictũ est. De necessitate ministri req̄rit̃ ptãs ordinis: facultas sermonis: integritas intentionis. Propter defectũ p̃mi nõ pñt cõsecrare angeli/ mulieres/ nec laici/ nec aliq̄ nõ sacerdotes seu p̃sbyteri. Propter defectũ secundi/ repellunt̃ ab h̃ ministerio elingues ⁊ muti. Propter defectũ tertij excludunt̃ vsu rõnis carẽtes ⁊ fatui: etiã si fuerint sacerdotes. ¶ B Primo scz ptãti ordinis/ paulo latius ĩmorandũ est. Ubi in p̃mis ꝯsiderandũ/ q̄ multa cõpetunt ordini sacerdotali respectu corporis xp̃i/ tã mystici q̄ veri. Corp᷒ xp̃i mysticũ/ intelligo fideliũ congregationẽ/ ecclĩam videlz catholicã: s̃m illud apl̃i. Uos estis corpus xp̃i: ⁊ mẽbra de mẽbro. (i. cor. xij) Membra depẽdẽtia de mẽbro scz capite xp̃o cõmẽbro. glo. interli. Ipm dedit caput supra oẽm ecclĩam: q̄ est corpus eius. (Ephe. j.) Corpus xp̃i verum est corpulẽta suba de virgine maria/ operatiõe spũssctĩ sumpta: vel etiã natura humana/ diuine nature in supposito vbi vnita. de quo. j. dr̃. Et hoc s̃m duplicẽ acceptionem corpis: vt distinguit̃: vel ꝯ aĩam/ vel ꝯ spm̃. Sup vtrũq; corp᷒ insignes sacerdos accipit ptãtes Sup corp᷒ mysticũ ptãtem ligãdi/ soluẽdi/ docẽdi/ ꝯfortandi. ligãdi penis: soluẽdi a petis: docẽdi viã salutis: cõfortandi sacñs. Ad quorum expletionẽ Paulus eos hortatur. Attẽdite vobis ⁊ vniuerso gregi in quo vos spũssanctus posuit ep̃os/ regere ecclĩam dei: quã acq̄siuit sanguine suo. (Act. xx.) Ep̃os. i. sacerdotes: q͛ olim idem ep̃us ⁊ p̃sbyter sit Hiero. ad euãdrũ vel eugeniũ ep̃m. ⁊ habet̃ in canone. xciij. dist. Legim᷒. Sup corp᷒ xp̃i verũ ptãtẽ ꝯsecrãdi/ offerẽdi/ fidelib᷒ dispensandi. ¶ C Pro quorum clariori intellectu/ videndũ q̄d sit ptãs ecclĩastica/ ⁊ quotuplex. Ptãtem ecclĩasticam causaliter diffinit illuminatissimus doctor Joh. gerson cãcella. parisieñ. in tractatu de ecclesiastica ptãte sic. (Diffinitio ptãtis ecclesiastice.) Est ptãs a xp̃o supnaturaliter ⁊ spũaliter collata suis aplĩs ⁊ discipulis/ ⁊ eorum successorib᷒ legitimis vsq; in finẽ seculi ad edificationẽ ecclĩe militãtis s̃m leges euãgelicas/ ꝓ ꝯsecutiõe felicitatis eterne. In hac diffinitione causali ptãs ponit̃ ꝓ gñe. Est añt ptãs facultas ꝓpinqua ad exeundũ in actũ. Dicit̃ ꝓpinqua: quia obediẽtialis remota q̄ est in qualibet creatura rõnali respectu dei ad quãlibet hierarchicã actionẽ nõ dr̃ ptãs ecclesiastica. Dicit̃ etiã potẽtia ꝓpinqua/ q̄ in passum dispositũ remotis impedimẽtis statim exire põt in actũ. Causa efficiens p̃ncipalis tangit̃/ cum dr̃/ a xp̃o supnaturaliter collata. Non eñ inest ecclĩastica ptãs a p̃ncipijs nature: sed ab eo q̄ naturã condidit. Causa materialis vel subiectiua notat̃/ cum dr̃/ Aplĩs ⁊ disci. ⁊c. Formalis insinuatur cum additur/ s̃m leges euangelicas: dant eñ formã

vtendi. Causa finalis concluditur/cū subditur. Ad edificationē ecclesie militantis/ꝑ ꝯsecutione felicitatis eterne. Additū etiā est: spālr/ad exclusionē donoꝝ supnaturaliū/que possunt esse cōia oi viatori: qualia sunt fides/spes/charitas/ pphetia/timor/pietas ꝛc. Per has particulas ois alia ptās excluditur: qm̄ ois alia ptās vel est naturaliter indita: sicut potestas corporalis/quoad cām efficientē. Vel est fm leges humanas regulata: sicut potestas secularis quoad cām formalem. Vel est radicata in habentibus eā fm dona naturalia etiā vbi supernaturalia: vtputa fides/spes/charitas/nō adessent. Vñ ptās secularis ꝯtra quā distinguitur ptās ecclastica: cōuenit alijs ꝙ christianis. Ptās aūt ecclastica de necessitate fūdatur in dono supnaturali/scz charactere baptismali de cōi lege: qui character viatores facit esse de eccl'ia militāte: ꝛ ita capaces ecclastice ptātis. Tamen charitas seu gratia gratūfaciēs: etsi valde decēs sit suscipientib' ecclesiasticā ptātem: nō tñ exigit pro dando titulo quasi sine ea nō possit inesse ecclastica ptās: prout vvaldensiū heresis errādo asseruit. ¶ D Legit aūt in euāgelio sextuplex ptās a xp̄o data aplīs/discipulis/ꝑ se ꝛ coꝝ successoribus/ministris scilz eccl'ie quales sunt epi ꝛ presbyteri. Unde Anacletus papa. xxi. dis. In nouo. ait. Aplīs decedentibus: in locū coꝝ surrexerūt epi. Et sequitur. Videntes aūt apli messem esse multā/ꝛ operarios paucos: rogauerūt dñm messis vt mitteret operarios in messem suā. Unde ab eo electi sunt septuagintaduo discipuli. quorū typum gerūt presbyteri/atq3 in coꝝ loco sunt ꝯstituti in ecclesia. Hec ibi. Sex ḡ ptātes p̄dicte prout eas colligit do. Petrus de aliaco cardinalis he sunt. Ptās ꝯsecrationis: sacroꝝ administrationis: p̄dicationis: iudiciarie correctionis: dispositionis ministroꝝ eccl'ie: accipiendi vite necessaria ab his q̄bus spūalia administrant. De primis duabus magis ad ppositū: eo ꝙ conferri videntur in ordine sacerdotali. Prima igitur ptās est ptās ꝯsecrationis: qua q̄libet sacerdos rite ordinatus ꝯficere pōt corpus ꝛ sanguinē dñi iesu xp̄i. Hanc ꝯtulit dñs in vltima cena/cū dixit. Hoc facite in meā cōmemorationē. Hec ptās quoq3 dr̄ character vel ptās ordinis: de quo infra lati' dicendū erit. Scd̄a ptās/scz administrationis sacroꝝ ꝛ spāliter sacramēti pnie/est ptās iurisdictionis spūalis in foro pnie: q̄ dr̄ ptās clauiū: q̄bus sacerdotes possunt aperire celū ꝛ claudere. Aperire dignis: claudere idignis. Per pctm̄ enī mortale q̄libet peccans claudit sibi celū: q: p̄stat sibi impedimentū intrandi celū/ꝛ gaudia paradisi. Ad cui' admotionē cōtulit deus ptātem eccl'ie: q̄ discernere pōt in causa ꝑpter quā celū claudit/ꝛ ferre sniam/pnūciando illū dignū/ꝛ illū indignū. Dignū dolentē de pctis et ea ꝯfitentē: indignū nō dolentē de pctis: q̄uis ꝯfitentē. Et hoc est celum aperire: ꝛ celū claudere quātum ptinet ad ministeriū sacerdotū. Et autoritas hec faciendi vocatur ptās clauis. Que duplex est/scz autoritas cognoscēdi in cā pctōris ꝯfitentis: ꝛ autoritas sententiandi/q̄ dicūtur claues. Prima clauis sciētie: secūda clauis ptātis. Vñ clauis scie nō est scia habitualis vel actualis vt q̄dā putauerunt: q: etsi autoritas cognoscēdi requirat sciam vel discretionē comitantē rectū vsum eius: quēadmodū etiā clauis ptātis requirit iusticiā ad rectū vsum sui. Tñ sicut ptās iudicādi nō est iusticia: imo pōt esse sine iusticia: ita ptās vl' autoritas cognoscēdi in aliq̄ cā nō est scia vel discretio: q̄nimo pōt esse sine discretiōe cognoscēdi. De q̄ pulchre loquit doctor subtilis dist. xix. iiij. Concordat alexā. de ales p. iiij. q. lxxviij. ar. ij. mē. iij. ¶ E Hec ptās pmissa fuit petro a dño/cū dixit. Tibi dabo claues regni celoꝝ ꝛc. Promissa fuit etiā oibus aplīs/cū dixit. Amen dico vobis quecūq3 ligaueritis sup terram/erunt ligata ꝛ in celis. Et quecūq3 solueritis sup terrā erūt soluta ꝛ in celis. Collata vo fuit eis in die dñice resurrectionis: dū apparens eis iesus in ꝯclaui cōgregatis insufflāuit/ꝛ dixit: Accipite spm̄ sanctū quoꝝ remiseritis pctā;

Mat. ix
Luce. x.
Lu. xxij.
Clauis ecclesiastica duplex.
Matth xvi.
Matth xviij.

remittuntur eis. Johā. xx. He due potestates cōsecrationis ꝛ clauiū/dicuntur ptātes ordinis sacerdotalis: neq3 eedem sunt: neq3 simul tpe collate aplīs. Quarū vna respicit ꝯsecratione corporis xp̄i veri: qm̄ habens eam consecrare pōt verū corpus ꝛ sanguinē xp̄i virtute verborū sacralium. Secūda respicit corpus xp̄i mysticū seu membra eius: q: habēs eā pōt soluere ꝛ ligare pctōres: fideles tñ qui sunt mēbra eccl'ie numero etsi nō merito: licet solutione fiant etiā mēbra merito. Prima vt dictū est: collata est aplīs in cena ante xp̄i passionē. secūda post resurrectionez. Et videt ꝙ etiam mō in ordinatiōe sacerdotis distinctis actibus ꝛ tpibus ꝯferantur. Primā enī cōfert ordinator epūs ordinādo/cum tradēs ei calicem cū vino ꝛ aqua pane suprapposito dicit. Accipe ptātem offerendi ꝛ cōficiendi ꝓviuis ꝛ mortuis. Scd̄am vo tradit aliq̄b' interpositis/ponēs manū sup caput eius ꝛ dicēs. Accipite. s. quoꝝ re. pctā ꝛc. Et si in collatione cuiuslibet ptātis imprimit spālis character: vt quidā tenēt: ꝛ recitat Sco. dist. xix. iiij. tanq̄ pbabiliter dictū: tūc tres sunt characteres ordinē sacerdotalem integrātes fm tres ptātes collatas. Et si collata p̄ma/scz ptāte ꝯsecrandi/nō pcederet epūs ad collationē aliarū: nō esset ille pfecte in sacerdotē ordinatus. Posset q3 cōficere corp' christi: nō tñ ligare ꝛ soluere pctōres: q: adhoc nōdū fuisset sibi collata ptās. Ex h videt opinio quorūdā doctoꝝ min' pbabilis/dicētiū ꝙ vna est ptās sacerdotalis fm essentiā ꝛ radicē: sed multiplex fm effectū. Quodq3 cū aplīs in cena data fuit ptās ꝯsecrādi sup corpus xp̄i verū: etiā collata sit eis potestas sup totū corp' xp̄i mysticū/ipm scz in mēbris eius ligādi ꝛ soluēdi: nam verba illa. Hoc facite in meā cōmemorationē. q̄bus tradita est p̄ma ptās: nullū penit' ordinē habēt vel habitudinē ad scd̄am ptātez. Neq3 enī significant ipm nec exp̄mūt: qđ tñ regulariter fit p verba quibus aliqua cōfertur ptās. Quō enī alr̄ sciretur ꝙ collata esset hec vel illa potestas. Et p̄terea cū verba sacralia hoc qđ significāt efficiūt: ꝛ verba q̄bus p̄ma ptās ꝯfert secūdam ptātem penitus nō significent: sequitur ꝙ neq3 ipsum conferant. ¶ Lectio. ij. A

HEc potestates sacerdotales

Hec potestates sacerdotales equales sunt in oibus rite ꝯsecratis sacerdotibus/maioribus ꝛ minoribus: hoc est epis et simplicibus sacerdotibus. Sunt etiā inauferibiles. Ratio p̄mi patet ex p̄missis: q: cuilibet sacerdoti indifferēter cōferūtur p easdē verboꝝ formas: ꝛ per eorūdem exhibitionē signoꝝ quasi materiaruz: dicente ordinatore sup quēlibet. Accipe ptātem celebrādi ꝛc. Ac porrigēte cuilibet calicē cū pane ꝛ vino rursus ad manuū impositionē cuilibet. Accipite spm̄ sanctū quoꝝ remise. ꝛc. He forme sicut eedē: ita ꝛ eiusdē efficacie sunt in oibus: sicut ꝛ alie forme sacrales quātuz est ex parte earū. Itē iidē characteres imp̄mūtur oibus sacerdotibus in sua ordinatiōe: in q̄bus fundant he potestates. Ratio secūdi scz inauferibilitatis est: q: character in sacerdotali ordinatione imp̄ssus manet: nec vnq̄ deletur: ꝛ p ꝯñs nec ptās q̄ in eo fundatur. Est enī character forma supnaturalis a deo creata: q̄ p nullā virtutē creatam corrūpi pōt. Eius nāq3 desitio annihilatio est: ad quā virtus creata se nō extendit: sicut nec ad creationē. Neq3 a deo tollit ꝑpter quodcūq3 pctm̄: sicut cetera dona supernaturalia/quo modo charitas tollitur ꝑpter pctm̄ mortale. fides ꝑpter heresim. spes ꝑpter desperationē q: character sacerdotalis confertur a deo/etiaz existenti in pctō mortali/etiam actu peccandi: vt si quis cū ꝓposito peccādi suscipit sacramentū ordinis: ꝛ ideo nulli peccato repugnat. Quantūcunq3 igitur sacerdos suspendatur: excōicetur: degradetur: semp manet in eo potestas ꝯsecrandi. similr ꝛ autoritas ligandi ꝛ soluendi. In cui' signū cū hi reconciliātur ecclesie: nō reordināntur in sacerdotes: qđ tñ foret necessariū/si ptās sacerdotalis per

huiuſmodi actus auferretur. De hoc btūs Augu. repro-
bans poſitionem Cypriani dicētis / ꝙ heretici vera ſacr̄a
nō habēt. Et illoꝝ qui dixerūt / ꝙ ſacerdos recedens ab
eccl̄ia baptiſma nō amittit: ſed ordinē. Ad permenianuꝫ
ſcribēs ait de hereticis ⁊ dānatis: ⁊ habet. j. q. j. ꝙ quidā
Q̄ð q̄dā dicūt ꝙ baptiſma qð accepit nō amittit q̄ rece-
dit ab eccl̄ia: ius t̄n dandi qð accepit amittit (.i. ordinem
glo.) multis modis apparet fruſtra ⁊ inaniter dici. Pri-
mo: q: nulla oſtendit cauſa cur ille qui baptiſma amitte-
re nō pōt: ius dandi poſſit amittere. Utrūq; em̄ ſacr̄m eſt
⁊ quadā ꝯſecratione hoī datur: illud em̄ cū baptizatur:
illud cū ordinat: ⁊ ideo nō licet catholico vtrūq; ſcꝫ ſa-
cramentū iterari. Nā ſi q̄n ex parte ipſa veniētes etiā pre-
poſiti pro bono pacis correcto ſciſmatis errore ſuſcepti
ſunt: et ſi viſum eſt opus eē vt eadē officia gererēt q̄ age-
bant: nō ſunt rurſus ordinādi: ſed ſicut baptiſm⁹ in eis:
ita ⁊ ordinatio manſit integra: q: in ꝓciſione fuerat vitiū
qð vnitate pacis eſt correctū: nō in ſacr̄is q̄ vbicūq; ſunt
ipſa ꝟa ſunt. Et infra eodē. De his q̄ ab vnitate eccl̄ie ca-
tholice ſeparati ſunt: nulla iā q̄ſtio eſt: q̄n habeāt ⁊ dare
poſſint ſacr̄a: ſed ꝑniciose habent: ꝑniciosēq; tradūt / qui
extra vinculū pacis ſunt. Neutri ſacr̄o iniuria faciēda eſt
ſicut nō recte habet q̄ ab vnitate recedit: ſed t̄n habet: et
ideo redeūti nō reddit: ſic etiā nō recte dat qð accepit: et
t̄n qð ab eo accipit / venienti ad vnitatē nō iterat. Ex qui-
bus verbis Aug. ꝯſtat in oībus tam apoſtatis q̄ hereti-
cis aut dānatis manere ſacr̄a xp̄i ꝟa / quātum ad ſe ⁊ ſan-
cta: licet ad dānationē ſint habentis / dantis ⁊ recipiētis.
¶ B. Ex his infero / ꝙ ꝑiculoſe errāt dicētes ſacerdotē
in pctō mortali exiſtentē non ꝯficere: q: ptās cōficiendi
nō fundat in gr̄a: nec ipſam neceſſario ꝑſupponit: ſed vt
dictū eſt: in charactere ſacerdotali quē ſm legē ſtatutam
prerequirit. In cuius ſignū chriſtus in cena cū ap̄los ſu-
os ſacerdotes ordinauit: ordinauit ⁊ iudā ꝓditorē ſumm
ſacerdotem ſm doctores: qui t̄n tunc nō fuit in gr̄a: quia
iam poſt buccellā panis intrauit in eū ſathanas. Cōſtat
ḡ ꝙ tunc recepit conſecrandi ptātē. Si ḡ tunc in debita
materia cū certa verboꝝ forma ꝯſecrare attentaſſet: cur
nō ꝯſecraſſet. Par ratio eſt de quolibet ſacerdote. Unde
btūs Aug. in lib. de corpore dn̄i ait. Intra eccl̄iam catho-
licam in miniſterio corporis ⁊ ſanguinis dn̄i nihil a bo-
no maius: nihil a malo min⁹ ꝑficitur ſacerdote: q: nō in
merito ꝯſecrantis: ſed in verbo efficitur creatoris ⁊ vir-
tute ſpūſſancti. Infero ſcðo ex ꝑdictis ꝙ ſilr errant dicē-
tes / ſacerdotē in mortali pctō exiſtētē nō poſſe quē abſol-
uere a pctīs. Patet ex eodē fundamento: q: ptās clauiū
ex chriſti ordinatione gratiā nō prerequirit / vt recipiat:
ſed ptātem dūtaxat ꝯficiendi. Non em̄ voluit dn̄s aliquē
hr̄e ptātem ligandi vel ſoluēdi ſuꝑ corpus chriſti myſti-
cum: niſi haberet ptātem ſuper corpus chriſti verū. Et ſi
ad hoc nulla ſit autoritas expreſſa canonis: ſufficit ritus
⁊ vſus eccl̄ie: que maioris eſt autoritatis autoritate cuiuſ-
cūq; doctoris particularis. vnde btūs Aug. ex dictis Ba-
ſilij inquit diſt. xi. eccleſiaſticarū. Eccleſiaſticarū inſtitu-
tionū quaſdā in ſcriptis: quaſdā ꝟo apoſtolica traditio-
ne per ſucceſſores in miniſterio cōfirmatas accepimus:
quaſdā ꝟo conſuetudine roboratas approbat vſus: qui-
bus par ritus ⁊ idem vtriſq; debetur pietatis affect⁹. Et
in ep̄la ad Ianuariū diſt. xij. illa aūt. Illa aūt / que nō ſcri-
pta: ſed tradita ſunt cuſtodim⁹: q̄ quidē toto orbe terra-
rū obſeruātur: datur itelligi vel ab ipſis ap̄lis: vel ex ple-
narijs ꝯcilijs: quoꝝ eſt i eccl̄ia ſaluberrima autoritas: cō-
mendata atq; ſtatuta retineri. ¶ C. Sed forte q̄s obij-
ceret: chriſtus priuſq̄ ap̄lis diceret. Quoruꝫ remiſeritis
pctā remittuntur eis: premittit. Accipite ſpiritūſanctū: ḡ
videt ꝙ gratia ſpūſſancti requiratur ad ſuſceptionē pre-
dicte ptātis. Ad qð dicendū ꝙ ſpūſſanctus dupliciter et
datur ⁊ accipit: videlicet in gratia gratūfaciēte: ⁊ in gr̄a
gratis data. Primo mō datur ad ꝑſonalem ſanctificatio-
nem recipientis. Secūdo mō nō ſemꝑ ad perſonalē ſan-
ctificationē: ſemper aūt ad eccl̄ie vtilitatem. De prima dr̄
Iuſtificati gratis per gratiā ipſius / ſcꝫ chriſti. glo. ꝑ gr̄a- Ro. iij.
tiam chriſti q̄ donū dei eſt. Maximū autē donū ſpūſſan-
ctus eſt. vnde ⁊ dr̄: ibidem. c. v. Charitas dei diffuſa eſt in
cordibus veſtris ꝑ ſpm̄ſanctū q̄ datus eſt vobis. Gratia
aūt que iuſtificat charitas eſt: aut ei inſeparabiliter con-
iuncta: q̄ datur ſemꝑ ad ſanctificationē: q: ipſa eſt q̄ ope-
rit multitudinē pctōꝝ. De ſcða. j. Cor. xij. Alij ꝑ ſpiritum puer. x.
datur ſermo ſapientie: alij ſermo ſcientie ſm eundē ſpm̄ ⁊. j. Pe.
alij fides in eodē ſpū: alij gratia ſanitatū in vno ſpū: alij iiij.
operatio virtutū: alij ꝓphetia. Premiſit aūt ap̄ls. Uni-
cuiq; datur manifeſtatio ſpūs ad vtilitatem. Diuiſa ſunt
dona: nō ad meritū alicuius ſingulariter dantur: ſed ad
vtilitatem eccl̄ie edificande. Q̄ð aūt non detur ad ꝑſona-
lem vtilitatem: patet: q: ſic datur ⁊ reprobis: q̄bus alle-
gantibus in iudicio recepta dona ⁊ dicētibus: Domine
nōne in noīe tuo ꝓphetauimus: ⁊ in noīe tuo demonia Matth.
eiecimus: virtutes multas fecimus: dicturus eſt domin⁹ vij.
Nunq̄ noui vos. glo. i. in nullis approbaui. Itaq; ap̄li in
ptāte ligandi ⁊ ſoluendi / receperūt quidē ſpm̄ſanctū: q:
ipſa poteſtas ligandi atq; ſoluendi donū eſt ſpūſſcti: ſed
gratis datum. Unde non dixit dn̄s. Accipite gratiā ſpiri-
tuſſancti / vt accipiatis ptātem remittendi pctā: vel vt re-
mittatis pctā: ſed ait. Accipite ſpm̄ſanctū quoꝝ remiſeri-
tis pctā ⁊c. quaſi dī. Accipite donū ſpūſſancti / ptātem ſcꝫ
remittendi pctā: ⁊ accipientes hoc donū ſpūſſancti / ſpm̄
ſanctū recipitis. Nec t̄n negandū ꝙ xp̄s dedit his verbis
⁊ ſigno flatus ap̄lis augmentū gr̄e ⁊ charitatis. Sed nō
dedit illam vt diſpoſitionē preuiā / neceſſario requiſitam
ad ſuſceptionē poteſtatis clauiū: ſed tanq̄ diſpoſitioneꝫ
de cōgruo vt digne recipiatur: ſicut ⁊ nūc gratia cōfert
in collatione ordinū: niſi impediat obex in ſuſcipiēte ad
dignā ptātis executionē. Unde etſi nō ad ſuſceptionem:
neq; ad executionē poteſtatis clauiū ſimpliciter requiri-
tur gratia gratūfaciens / requirit tamen ad dignā ptātis
clauiū ſuſceptionē / eiuſq; dignā executionē. Unde ſicut
ordinādus ſe diſponere debet / vt ſine pctō recipiat ordi-
nis ſacramentū: ita etiam curet mūdus eſſe a peccato: vt
digne actum recepte exequatur ptātis: q: teſte btō Aug.
ꝯtra donatiſtas. Nemo digne abſoluit: niſi colūba vl' co-
lumbe mēbra. Colūba. i. chriſtus. Mēbrū colūbe / a pec-
cato mūdus. ¶ D. Et pro dictoꝝ ꝯfirmatione / pōt ar-
gui per locū a maiori: ſi ad recipiendū ⁊ exequēdum po-
teſtatem ꝯſecrandi verū corpus xp̄i / non requirit neceſ-
ſario gr̄a gratūfaciens in miniſtro q̄ maior eſt: multomi-
nus requiritur in ptāte minus digna / reſpectu ſcꝫ corpo-
ris chriſti myſtici: ſed ibi nō requirit: vt dictum eſt: ḡ nec
hic. Concordat his magr̄ diſt. xix. lib. iiij. allegans illud
Hiero. ſuꝑ illo verbo Matth. xvi. Tibi dabo claues re-
gni celoꝝ. Dat deus benedictionē digne poſcenti ꝑ indi-
gnū miniſtrū. Fallit aūt ⁊ fefellit multos vulgata ſn̄ia:
q̄ ligatus eſt / aliū ſoluere quō pōt. Q̄ð vtiq; verū eſt de
ligatura corporali: ⁊ dum hec mēbra ligata ſunt: quibus
⁊ nō alijs ſoluere pōt. Alioq̄n nihil ꝓhibet pedibus cō-
peditū / ⁊ manib⁹ liberū / vincula alterius ſoluere. In ꝓ-
poſito aūt nulla eſt ligatura corporalis: ſed dūtaxat liga-
tio ꝑ preceptū. Preceptū em̄ videt ſacerdotib⁹ / vt digne
⁊ iuſte opera ſui miniſterij exequātur: nā Leui. xxi. preci-
pitur. Hō de ſemine aaron qui habuerit maculā: nō offe-
rat panes corā dn̄o: nec accedat ad miniſteriū eius. Per
maculam vitiū intelligit: vt dicit glo. vn̄ Aug. Ablata eſt
oīs dubitatio. Nemo ſummoꝝ vel ſecūdoꝝ ſacerdotum
debet ad ſancta accedere / ſi immūdus eſt. imo videt eſſe
de iure naturali: vt hō ſancta ſancte ptractet: vt dicit ſan- Deute.
ctus Tho. in. iiij. vbi infra. Item iuſte qð iuſtum eſt exe- xvi.
queris. Sacerdotes qui accedūt ad dn̄m ſanctificentur: Exo. xix.
ne percutiat eos. Et per Eſa. ꝑcipit dn̄s. Mundamini q̄
fertis vaſa dn̄i. Eiuſdem. lij. ¶ E. His alijſq; autorita-
tibus moti ſctūs Tho. Alber. Petrus de tharā. dicūt / ꝙ
ſuſcipiens vel exequēs ordinem in peccato mortali / mor-

taliter peccat: q2 facit ɔtra preceptum diuinū. Unde sanctus Tho. in. iiij. scripto dist. xxiiij. q. iij. dicit/ ꝙ sanctitas vite requirit ad susceptionē ordinis cuiuslibet: nō de necessitate sacramēti: sed necessitate p̄cepti. Un̄ si malus ordinat: nihilomin⁹ ordinem habet/ tñ cū pctō: nā in quolibet ordine quasi p̄sumptuosus mortaliter peccat: qui cū ɔsciā pcti mortalis ad ordinē accedit. Hoc quoad ordinis susceptionē. Sed quoad executionē actuū ordinis subdit circa finē. q. Lex p̄cipit vt hō iuste ea q̄ iusta sunt exequatur. Et iō quicū𝔮 hoc qđ sibi cōpetit/ scȝ rōne ordinis facit indigne: qđ iustū est iniuste exequit: ⁊ contra p̄ceptū legis facit: ac p hoc mortalr̄ peccat. Quicū𝔮 aūt cū pctō mortali aliqđ sacrū officiū pertractat: nō est dubiū qn indigne illud faciat: vnde patet ꝙ mortaliter peccat. Et infra. Quādocū𝔮 minister exhibet se in aliquo actu vt ministrū eccl̃ie in mortali pctō/ mortaliter peccat: ⁊ totiens mortalr̄ peccat quotiēs hmōi actū facit: q2 vt dicit Dionysius ca. j. celestis hierarch. Immūdis nec symbola. i. nec sacramētalia signa tangere fas est. Un̄ quando tāgunt res sacras q̄si suo officio vtentes/ mortalr̄ peccāt secus si in aliq̄ necessitate aliqđ sacrū ɔtingerēt vel exequerētur: in eo casu in quo etiam laico liceret: sicut si baptizaret in articulo necessitatis. Uel si corp⁹ xp̄i in terra piectū/ colligeret. Loquit semp de existēte in pctō mortali. Hec sn̄ia etsi nō oibus placet tanꝙ nimis dura: videtur tñ firmis scripture radicib⁹ innixa. Et ideo eccl̃ie ministris solicitius formidāda. ¶ F Sic ḡ in p̄posito nō est nisi ligatura p̄cepti/ p̄pter quā factū ɔtra p̄ceptū nō est irritum: ꝙuis peccent p̄ceptū transgredientes. Et est simile in ciuilibus. Precipiat dn̄s seruo suo/ ne certū vinculatū soluat: iam seru⁹ ille ligatus est/ eo modo quo precepto ligari dicimur. Cōstat aūt ꝙ seru⁹ ille cōtrauenire pōt p̄cepto dn̄i ⁊ ligatū soluere. Qđ si facit: nō min⁹ solutus est q̄ vinctus fuerat: ꝙ si p̄ceptum de nō soluendo sup ipsum latū nō fuisset. Ita in p̄posito. Preceptū non ligat corporaliter seu realiter ptātez clauiū/ ne ipam habens possit exire in ptātis actum/ sed ligat ne licite possit sed nec pctō mortali ligatur/ ne aliū a mortali soluere possit: qm̄ etsi mortali pctō ligatus est/ ne possit p̄ficere actus meritorios: ⁊ ita quasi pedib⁹ bonarū affectionū tenetur ɔstrictus: nō tñ ligatus est pctō mortali quātum ad illud quo soluit. i. ptātem clauiū q̄ manib⁹ aīe poterit cōparari. Claudicat ḡ popularis illa similitudo transferendo ligationē corporalē ad ligationē p ꝓhibitoriū preceptum vel p mortale pctm̄. Et rōnabiliter misericorditer𝔮 dn̄s ordinis ptātem siue ad suscipiendū: siue ad exercendū impediri noluit simplr̄ pctō suscipientis et exequētis: ne hierarchicus ordo eccl̃ie instabilis sit/ incert⁹ totus𝔮 cōfusus. Cum em̄ nemo sciat an amore vel odio dignus sit: ⁊ hoc de seipso: multomin⁹ de alio nunꝙ securi esse possent subditi: sed nec p̄sidentes. Quippe semper dubitare haberent pctōres/ an fuerint rite vere ⁊ sacramentaliter absoluti: cū semp dubitarent de mundicia sacerdotis ex multis ɔtra eos ɔceptis suspitionib⁹. Sed ⁊ ipsi sacerdotes/ si ptātem in ordinatione rite susceperint: si etiam recepta potestate vere consecrent. si absoluant ⁊c. cum se tūc vel nūc charitatem habuisse aut h̄re ignorent. Et licet in his nō possit haberi certitudo euidētie absq𝔮 diuina reuelatione/ p̄pter intentionē ordinantis/ consecrantis/ absoluētis q̄ alijs ignota est: ƀm illud. Homo videt q̄ patent: deus aūt intuetur cor. Credibili⁹ tñ est/ ⁊ verisimili⁹ intentionē debitā fuisse cōsecrandi/ ɔferendi/ ordines recipiendi ⁊ ḡnaliter exequēdi/ ꝙ oppositū. Sec⁹ de ministroꝝ scītate. ¶ G Preterea nō videt diuine bonitati ɔsentaneū/ alterū p alterius iniquitate puniri: in his p̄sertim q̄ ad salutem ptinent: duȝ ille alteri in sua malicia nō cōicet. Sed si pctōrem ɔtritentez: ⁊ ad absolutionē recipiēdā ƀm humane fragilitatis possibilitatē se disponentē: sacerdos p̄pter occultū suū peccatū nō absolueret: puniret pctō: p̄pter pctm̄ alienum cui nō cōicasset. contra illud. Filius nō portabit iniquitatem patris. Justicia iusti sup eum erit: ⁊ impietas impij sup eum erit ⁊c. Iterum rōnabile est/ vt deus assistat sacramēto pnīe ad pctōꝝ remissionem quā significat. Assistat dico certitudinaliter respectu significati in fieri: ne p̄pter signi incertitudinē negligat qs sacramentū suscipere. Nam quis hoim sue fame zelator: alteri hoi cordis sui secreta forefacta aperiret: nisi firmissime crederet deū assistere sacerdoti ad remissionē suoꝝ pctōꝝ: dū in se confitente nō sit obicis impedimentū. Nemo pro re dubia ⁊ pene neutra rem tā difficilem ⁊ naturali inclinatione cōtrariā: qualis est pctōꝝ ɔfessio: subiret: q̄ necessario p̄requirit sacr̄ali absolutioni. Hec paulolatius de ptāte ordinis inserere placuit: que materie nostre nō impertinentia videbantur.

Deute. xvi.

Ecc̃s. ix

I. Regū xvi.

Ezech. xviii.

¶ Lectio. iij. A

Tertia potestas ē potestas dispositiōis ministroꝝ eccl̃ie: quoad determinationē iurisdictionis ecclesiastice: vt euitetur ɔfusio ⁊ dissensionis materia: ⁊ in pp̄lo ⁊ inter ministros/ si hi equaliter ⁊ indistincte de oī pp̄lo curā haberēt. Et hec ptās collata est singulariter petro ⁊ eius successoribus: vbi ait ei singulariter xp̄s Pasce oues meas. Idipsum tertio repetens. i. sis pastor ⁊ p̄latus generalis: vt scȝ ad te ptineat dispositio ⁊ regimē generale ouiū ⁊ ouilis. ¶ Pro quoad maiorem eoꝝ q̄ dicta sunt: elucidationē notandū/ ꝙ iurisdictio cōsistit in quadā p̄latione seu superioritate sup certam plebem vel psonam. Quia đ: iurisdictio quasi autoritas vel potestas dicendi ius. Hoc aūt nulli cōpetit respectu alterius: nisi sup ipm habeat quādam p̄lationē. Et diuidit quātū ad p̄positū sufficit/ q2 q̄dā est coerciua: de q̄ infra dicet: quedam nō coerciua: ⁊ hec est que requirit in foro interiori ad absolutionē pctōꝝ: q2 hec ministrat materiā priori potestati/ ligandi scȝ ⁊ soluendi/ hec ptās iurisdictiōis in sua plenitudine residet i summo pontifice/ quoad totā eccl̃iam vniuersalem: q2 ipsius solius est vniuersaliter instituere rectores ⁊ p̄latos in eccl̃iastica hierarchia: cū ipsi soli dictū sit. Pasce oues meas. Ubi christus non distinxit inter has ⁊ illas: sed generaliter omniū curā sibi cōmisit. Ab eo ergo descendit mediate vel imediate oīs ecclesiastica iurisdictio in inferiores p̄sidentes: quos vocat ad se in partē solicitudinis: cū ipse vocatus sit in plenitudinē potestatis: vt in ca. Ad honorē. de autoritate et vsu pallij Innocē. iij. In inferioribus vero p̄latis est hec potestas limitata/ ƀm summi sacerdotis rationabile arbitrium. Unde ep̄s nullos pōt ligare vel soluere nisi de sua diocesi: vt in ca. Nullus. de parochijs ⁊ alie. paroch. Sic etiam curatus in alienos sue parochie nō subiectos absoluendi nullam habet potestatem. Unde. xiij. q. j. Ecclesias. dicitur: Statuimus vt nullus alterius parochie terminos aut ius inuadat. Sit vnusquis𝔮 suis terminis content⁹: ⁊ taliter ecclesiam ⁊ plebem sibi cōmissam custodiat: vt ante tribunal eterni iudicis ex omnibus sibi cōmissis rationem reddat: ⁊ nō iudicium: sed gloriā pro suis actibus percipiat. ¶ B Hec potestas iurisdictionis in foro anime interiori non est potestas ordinis: nec confertur in ordinis susceptione. Nam eoipso quo aliquis ordinatus est presbyter: non est constitutus prelatus: nec curator alicuius persone vel plebis. Presupponit tamen eam: ⁊ fundatur in potestate ordinis sacerdotalis: quia nulli cōmittitur nisi sacerdoti potestatem clauiū ex ordine habenti. Non em̄ per potestatem iurisdictionis datur noua potestas absoluendi sacramētaliter: sed materia subijcitur: in quā accepta ptās clauiū valeat exerceri. Coherent ergo sibi he due potestates clauium et iurisdictiōis quantū ad foꝝ aīe. ita ꝙ vna sine alia nō sufficit ad soluendū a pctis. Nō sufficit dico/ nedū ad ordinate ⁊ licite absoluendū: sed simpliciter ad absoluēdū: ita ꝙ si sacerdos tētauerit absoluere nō suū: nō mō pec-

Joh. vl.

cat mittendo falcem in messem alienã: sed omnino nihil facit: qm̃ a nõ suo iudice ligari nullus valet vel absolui: in.c.qđ autem.de peni.ꝛ remis.ꝛ eo.titu.c. Omnis. dicit Inno.iiij. Cum volentem cõfiteri nõ suo sacerdoti id fieri debere decernit de fauore ꝓprij sacerdotis: cũm subdit dicẽs: Cum aliter ipse illum nõ possit soluere vel ligare. Itaqꝫ ad absoluendũ requirit potestas clauiũ: ꝛ materia in quã absolutio recipiatur seu ad quã terminet. Sicut tam in naturalib⁹/ꝙ artificialib⁹ ad agendũ requirit potentia seu virtus agẽdi/ꝛ materia in quã actio terminetur. Potestas itaqꝫ agẽdi/potestas est clauis. Materia ꝓpinqua siue ꝑ se/est peccatũ. Materia secũdaria siue per accidens/peccator subditus. Subditus dico duplici subiectiõe: subiectione scʒ volũtaria: ꝛ subiectione prelati supioris. Utraqꝫ subiectio reqrit: nã quãtũcunqꝫ peccator sit subiect⁹ per prelatũ sacerdoti parochiali: nisi tñ volũtarie se subijciat eidẽ: a peccatis nõ absoluetur. Quis eñ diceret aliquẽ inuitũ absolui in foro cõsciẽtie. Similiter quantũcunqꝫ quis voluntarie se subijciat alicui sacerdoti: nisi talis sibi prefectus sit a supiore: absoluere eũ nõ potest. Facit ad hoc.c. peruenit.xvj.q.j. Ubi paschasius papa decernit nullũ penitẽtiã ac peccatorũ remissionẽ dare posse absqꝫ ꝓprij epi fauore vel aplice sedis autoritate: prout hoc de monachis specialiter statutũ est in cõcilio chalcedonẽsi.ca.q.c.qui vere. Et h̃ quidẽ rõnabiliter: ne scʒ p̃beat incẽtiuũ delinquẽdi. Qđ certe preberet. si qlibet ꝓ sua volũtate posset a quocũqꝫ sacerdote absolui. Tolleret etiã ex hoc nõ parũ erubescentia pctõris: q̃ magna pars est satisfactiõis. Tolleret insuper cura ꝛ solicitudo sacerdotũ: quã adhibent circa salutem suorũ subditorũ: si pro libito subditorũ viderẽt se contemptos in hui⁹ sacramẽti susceptione. ℭ ℭ Ex his infero correlariũ: ꝙ sacerdotes simplices nõ curati/nõ possunt sibimuicẽ absolutiõis bñficiũ impẽdere/sine sui superioris fauore cõcurrẽte. Patet ex dictis: qꝛ nullus eorũ habet sup aliũ iurisditionẽ. Neqꝫ eñ sacerdotes excipiũtur ab illa sacra lateranẽ. cõcilij cõstitutione qua precipit oĩbus vtriusqꝫ sex⁹ fidelib⁹ suo proprio sacerdoti: vel de ei⁹ fauore petito ꝛ obtẽto alteri cõfiteri. de peni. et remiss. Omnis. Qđ vero ibi addit: ad minus semel in anno: speciuocat p̃ceptũ/quantũ ad partem eius affirmatiuã: ꝫm quã nõ obligat ꝓ semp: sed pro certo tẽpore. Sed nõ dat libertate extra id tẽpus cõfiteri alieno sacerdoti: qꝛ eadẽ causa est extra id tẽpus specificatũ ꝛ in illo. Illa scʒ qꝛ vtrobiqꝫ deficit iurisditio sacerdoti alieno. Hinc de peni.dist.vj. Placuit. Urbanus papa scđs generaliter statuit: ne quis sacerdotũ alienũ absoluat. Ait eñ: Placuit vt deinceps nulli sacerdotũ liceat quẽlibet cõmissum alteri sacerdoti/ad penitẽtiã suscipẽre/sine eius ꝯsensu cui primo se cõmisit. Glo. sup verbo cõmisit.i.cui⁹ parochianus est. ꝛ causam addit glo. Ab alio eñ nõ põt ligari vel solui. Uerũ de isto cõsensu reqsito altercatio est iter doc. quibusdã dicẽtib⁹: ꝙ reqrit cõsensus exp̃ssus sui prelati aut sacerdotis. Ad h̃ multa iura adducunt: inter q̃ est.c. Ois. allegatũ. Ubi notãter đr de licẽtia petita ꝛ obtẽta: qđ requirere videt expressuʒ cõsensum. Alijs videtur ꝙ sufficiat licẽtia tacita: ita ꝙ si epũs scit talia cõiter fieri a sacerdotibus: ꝛ nõ reclamat sed sustinet: eoipso p̃sumẽdũ est cũ tacite approbare. Un̄ Hostiẽ. ꝛ Guil. dicũt: cũ est de more alicuius ecclesie vt vnus sacerdos audiat alium sacerdotẽ/ꝛ absoluat: ꝛ epũs hoc sciẽs fieri cõiter tolerat potest fieri: qꝛ eoipso presumit tacite approbare ꝛ licentiam dare. Idem refert astẽ. in sum. lib. v. titu. xx. Cõcordat Guilhelmus de mõte lauduno: ꝛ Ray. in sum. lib. iij. His etiam consonat eximius doctor Joh. gerson cancel. in multis locis siue scriptis suis: noiatim in tractatu de cõtractibus ꝓpositione. xvj. dicens: Ubi papa vel ecclesia aut legislator scit: ꝙ cõstitutiones sue/vel nõ publicãtur: sed dantur obliuioni: vel nõ approbantur moribus vtentium: sed passim declinant in oppositum: tunc constitutiones ille desinũt habere vim obligationis/tanꝙ abolite ꝑ nõ vsum vel cõsuetudinẽ oppositã: que est optima positiuarũ legũ interpres. Alioqn tolerantia pape vel alteri⁹ legislatoris esset sibimet repugnãs ꝛ populis noxia. Fundant in hac radice/dicit abolitiões cõstitutionũ quasi sine numero positarum in decretis: etiã que in generalib⁹ cõcilijs tradite sunt: vt de ieiunãdo qnquagesimã/quartã/sextã/ꝛ septimã ferias. Uel ꝙ sacerdos celebrãs duos habeat assistẽtes. de quo clare habet distin. iiij. In istis. ꝛ.c. Deniqꝫ. Ita in ꝓposito/ꝛ ius illud quo ꝓhibet ne aliquis cõfessorẽ presumat eligere: nisi cũ certa autoritate: quoad sacerdotes abolitũ videt: Cuiꝫ passim qlibet sacerdos cõfessionẽ alteri⁹ cuiuslibet sacerdotis audire nõ vereat. Que cõsuetudo: si dicat corruptela: vix apud sacerdotes salutis erit status. ℭ ℭ Sed forte dicis: Ad absoluẽdũ requirit iurisditio in absoluente: q̃s illã tribuit. Põt dici ꝙ prelati dñi vidẽtes suos subditos sacerdotes sibi mutuo cõfiteri sine spãli licẽtia: nõ ꝓhibẽt/arguũt/nec puniunt. Hoc ipsum nõ faciendo rationabiliter iudicãtur tacite cõsentire: ꝛ per hoc iurisditionis determinationẽ quoad hũc vel illum (cũ sit de iure positiuo: qđ variationẽ recipit per tacitam reuocationem) abrogare. Immo nõ debet subditus facile habere opinionẽ malã de suo prelato: cũqꝫ iudicare immemorẽ salutis ꝓprie ꝛ suorũ subditorũ: maxime in his in quibus eũ saluare põt. Sic ergo huic cõsuetudini cui tacite consentiunt: nõ reclamãdo prelati iurisditionẽ tribuũt. Nec mirum cũ etiã in ceteris causis ꝛ negocijs cõsuetudo det iurisditionem nõ habenti: vt in.c. Dilecti. de arbitris: vbi habet ꝙ cõsuetudo approbata dat mulierib⁹ quibusdaꝫ in subditos ordinariã iurisditionẽ cõtra legẽ scriptaꝫ: q̃ precipit ꝙ femine a publicis officijs sint remote. Sed adhuc cõtra dicta sic opinãtiũ videt esse.c. Si epũs. de peni. ꝛ remiss. lib. vj. vbi đr: Nulla quoqꝫ potest consuetudine introduci: ꝙ aliqs preter sui supioris fauorẽ/cõfessorem sibi eligere valeat: qui euꝫ possit soluere vel ligare. Ubi glo. sup verbo consuetudine/dicit. Est eñ onerosa ecclesijs: ideo nõ valet: ꝛ de cõsuetudine.c.ij. Ex eo frangit ecclastice discipline neruus de cõsuetudine venerabilis. Etiã esset hoc cõtra obediẽtiã principis p̃scribere: qđ esse nõ põt. De p̃scriptionib⁹: cũ nõ liceat. Hec ibi. Ex his videt ꝙ cõsuetudo in casu nostro nõ tribuat iurisditionẽ: cũ per.c. allegatũ expresse reprobet/Qui vult tenere opinionẽ istã: posset dicere ꝙ.c. dicit sine supioris licẽtia: sine qua vtiqꝫ electus confessor nullã habet iurisditionẽ: que tñ iurisditio necessario requirit. Hic aũt accedit licẽtia: licꝫ nõ expressa: tñ tacita. Et ita.c. hoc nõ est cõtrariũ predictis: ꝓpter hoc tñ capitulũ/dñs Antoninus recedit ab hac opinione/dicẽs eam nõ esse multũ tutã parte. iij. titu. xiiij. c. xix. Opinio scđa est magis pia pro exoneratione sacerdotũ: sic sine expresso fauore se absoluentiũ mutuo. Sed prima est magis tuta. maxime: qꝛ rationes ꝛ cause: ꝓpter qs iurisditio in eccĩa distincta est ꝛ determinata: nõ minus locũ habẽt in sacerdotib⁹ (quorũ nõnulli vtinã hodie essent sicut populus) q̃ in laicis in quibus libera cõfessoris electio sine expresso supioris fauore reprobatur. Un̄ vtile foret: vt p̃lati suis sacerdotib⁹ fauorẽ expressuꝫ tribuerẽt: vt sic secure ꝛ sine scrupulo cõsciẽtie se mutuo possent absoluere: vel si id minus expedire videret: ꝙ expressa ꝓhibitiõe eiusqꝫ efficaci executiõe hũc abusum seu corruptelam e medio tollerent. Securum quoqꝫ esset sacerdotibus formidolosis et timoratis: immo vere omnibus: vt fauorem a suis curatis vel superioribus prelatis verbo vel scripto obtinerent confitendi quem elegerint sacerdoti. Esset etiaꝫ tutum scrupulosis nõ absoluere: nisi hmõi fauorẽ assecutos. ℭ ℭ Scđo infero: ꝙ sacerdos nõ solum non alienũ: sed nec a quolibet crimine absoluere potest suũ subditum confitentem. Patet: quia sicut per autoritatẽ supioris ministrari oportet materiã quantũ ad personã absoluendam: ita etiam

quantū ad peccata a quibus absolui debet. Utraqȝ em̄ ⁊ peccator ⁊ pctā sunt materia ptātis clauiuȝ ⁊ sacri pnie. Et peccata quidē materia ꝓpinqua. Peccator vo remota: qꝛ ꝓpter peccata ꝯfitēs est materia: q̄ sine pctis absolutionis capax nō esset. Nō em̄ soluit nisi ligat⁹. Etsi innocēs cōfessori se offerre posset: nō tn̄ posset cōfiteri vel absolui: cum cōfiteri sit se de peccatis accusare. Et absoluere sit a peccatis liberare: vel ab eis liberatuȝ iudicare ac ꝓnūciare. Nunc ergo summus hierarcha: cui⁹ est potestatē iurisdictionis aliis impertiri: sicut partitus est personas/parochias ⁊ dioceses: ita et peccata partiri pōt. Et sicut nō omnib⁹ quos in partem solicitudinis assumpsit: oēs generaliter subiecit. Ita ⁊ subiectoꝝ nō oīa peccata subegit: sed quedā grauia ⁊ enormia peccata sibi: quedā ep̄is reseruauit: cetera inferiorib⁹ curatis cōmisit. Sed ⁊ epi quoꝝ est tradere materiā immediate subiectis: ꝑ eoꝝ institutionē ad curā agendā ꝓpꝓl/tantū instituris ꝯcesserūt: quātū sibi pro bono regimine populi expedire iudicarūt. Ne si etiā maiora peccata eoꝝ potestati subiicerēt: facilitas venie incētiuū preberet delinquēdi: ideo etiam sibi quedā reseruarūt. In oībus itaqȝ his/vel reseruationib⁹/siue cōcessionib⁹: potestas clauiū in ordinationib⁹ dibus equaliter collata: neqȝ extendit: neqȝ restringit: sed illimitabilis manet in sua radice. Dūtaxat autē vsus illi⁹ potestatis impedit: pro quāto tollitur materia circa quā hmōi potestas posset exerceri. Sicut qui fabro tollit ferrū: nihil artis vel potestatis fabricādi aufert: sicut nec cōfert ferrū tribuendo. Impedit autē vsum eius ꝑ materie subtractionē. Et sicut hierarchis aliqn̄ partim subtrahitur ⁊ partim ministrat: qn̄ certo populo/⁊ eoꝝ certis nō omnib⁹ peccatis absoluēdis preficiunt. Ita nōnunq̄ per suspēsionē ab officio ⁊ grauiores penas: puta excōicationē: depositionē: aut degradationē oīs materia subtrahitur: ⁊ vsus potestatis clauiū penit⁹ impedit. Ita vt neminē ab aliquo pctō absoluere possint taliter suspēsi. ⁊ si attētarent: nihil facerent. ¶ F Ex his tertio infero q̄ nō est sic de ptāte cōsecrādi: ⁊ ptāte absoluēdi quātū ad earū exercitiū. Patet: qꝛ illa impediri nō pōt simpliciter ꝑ superioris autoritatē. Ista vo simplr pōt impediri. patet ex p̄missis. Hui⁹ rationē assignat Sco. in. iiij. dis. xix. q. j. arti. iiij. qꝛ ptās cōsecrādi est q̄si potētia ꝓpinqua: q̄ hȝ materiā in natura panē scȝ triticeū. Nec aliqd aliud ꝯcurrit seu reqrit. Ut em̄ p. mis sit materia: non reqrit q̄ sit a cōsecrante tanq̄ res ꝓpria possessa. Uel q̄ sit ab illo vel isto coctus vel ministrat⁹: qꝛ oēm triticeū panē sacerdos pōt cōsecrare/ad quē dirigit cōsecrādi intētionem. Sed ptās clauiū est q̄si potētia remota/nō habēs materiā in natura: qꝛ materia huius ptātis nō est simplr pctōꝝ penitēs/sȝ pctōꝝ penitēs subdit⁹ duplici subiectiōe. Quā subiectionē pctō: nō hȝ a natura: sȝ ab autoritate superioris: ⁊ ideo ꝑ euȝ fit materia dū subiicit: ⁊ desinit esse materia/dū subiectio reuocatur. Cuius causa supra explicita est. ¶ G Quarta ptās: est ptās aplatus. i. autoritas p̄dicādi: quā tradidit dn̄s discipulis: dū in die ascēsionis ait. Eūtes in mūdū vniuersuȝ: p̄dicate euāgeliū omni creature ⁊c. Mar. vl. Hec ptās nō cōfert ex vi ordinatiōis sacerdotalis: nec par est in oib⁹: sed dūtaxat est p̄mū aplis collata: qs misit p̄dicare toti orbi in loco iā allegato. Cōcessa est ⁊ septuagintaduob⁹ discipulis/nō ꝑ totū orbeȝ: sȝ tm̄ ꝑ loca ad q̄ xp̄s erat ꝑsonaliter vētur⁹: vt ptȝ Luce x. vbi dr̄: Designauit dn̄s ⁊ alios septuagintaduos discipulos: ⁊ misit illos binos ante faciē suā in oēm ciuitateȝ ⁊ locū quo erat ipse vētur⁹. Hoꝝ typū ⁊ figurā gerūt mō in eccl̄ia epi ⁊ curati. Aploꝝ/epi. septuagintaduoꝝ discipulorum curati: vt in canone: In nouo. xxi. dis. Ceteri vo quō predicabūt nisi mittant. Et h vel a deo immediate: qd probabunt per signa sicut moyses: vel per scripturā: sicut iohānes baptista speciale sue missionis testimoniū de scriptura protulit: dī. Ego vox clamantis ⁊c. Uel a petro aut eius successore/mediate vel imediate: ⁊ hoc probabunt per munimēta. de quo in. c. cū ex iniūcto. de hereticis dr̄: Cum doctoruȝ ordo sit quasi precipuus in ecclesia: nō debet sibi quisqȝ indifferēter p̄dicationis officiuȝ vsurpare. Nam s̄m apl̄m: quomodo p̄dicabunt/nisi mittantur. Et veritas ipsa p̄cepit aplis: Rogate dn̄m mes. vt mit. o. in mes. suā. hec Inno. iij. Et Leo papa vt habetur in. c. Ita dn̄s. dist. xix. ait: Ita dn̄s noster iesus christ⁹ humani generis saluator instituit: vt veritas que antea legis ⁊ ꝓphetarū preconio cōtinebat: per apostolicā tubā in salutē vniuersitatis exiret. sicut scriptū est: In oēm terram exiuit sonus eoꝝ: ⁊ in fines orbis terre verba eorū. Sed huius muneris sacramentū: ita dn̄s ad oim aploꝝ officiū pertinere voluit: vt in beatissimo petro oim apostolorū summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi a quodā capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. Sed cōtra illa videt: q̄ etiā diacono cōferat predicādi potestas in sua ordinatiōe: cū accipiēs textuȝ euāgeliȝ de manu epi/dicit ei: Accipe potestatē legendi euāgeliū in ecclesia dei pro viuis ⁊ mortuis. Cū aūt q̄libet presbyter sit diaconus: nisi forte per saltū promotus: sequitur q̄ ex ordinatione habeat hāc potestatem: ⁊ ita erit potestas ordinis nō iurisdictionis. Respōdet: q̄ diacono non cōfert hec potestas in sua ordinatione. Cū em̄ diaconus accipit textuȝ euāgeliȝ de manu epi/nō dicitur ei: Accipe potestatē docēdi ⁊ predicādi euāgeliū: sed accipe potestatem legendi euāgeliū in ecclesia dei: tam pro viuis q̄ pro defunctis: In nomine dn̄i. Ex quo magis isinuatur eos tūc recipere orandi officiū: q̄ predicādi vel docēdi. Et q̄ ipsa recitatio euangelice lectionis/magis sit oratio ad aliquid impetrandum pro viuis ⁊ mortuis: q̄ populi edificatio. Absurdū em̄ intellectu/et dictu est: vt docens vel predicās euangeliū: docere aut predicare intelligat pro viuis ⁊ mortuis. Hec Guil. de sacramētis trac. de ordine/statim post p̄ncipiū. ¶ H Quinta potestas est potestas coerciue correctiōis in foro exteriori: quā ecclesia exercere pōt in inuitū: ad dirigendū subditos in finē beatitudinis eterne. Hāc cōtulit petro christus/cū dixit ei vice oim: Si peccauerit in te frater tuus corripe eū ⁊c. Mat. xviij.
Et sequit: Si te nō audierit: dic ecclesie: q̄ si ecclesiā nō audierit: sit tibi sicut ethnicus ⁊ publicanus. Et in h loco fundat iuridica potestas excōmunicādi ⁊ interdicēdi ab ecclesiasticis sacramētis et fidelium cōmunione: qua vsus est apostolus dū exhortās titū: ait: Hereticū hominem post primā ⁊ secūdā correptionē deuita. Ad titum iij.
Fundatur ⁊ in hoc textu: nedū potestas excōmunicādi: sed et potestas diffiniēdi/discernēdi/⁊ statuendi precepta/leges/⁊ canones. in hoc qd subdit: Quecunqȝ ligaueritis super terrā ⁊c. ¶ J Sexta potestas/est potestas accipiēdi vite necessaria ab his quib⁹ spiritualia administrāt. Hāc cōtulit dn̄s: dū missis ad predicādū aplis dixit: Edentes ⁊ bibētes que apud illos sunt. Dignus est em̄ operarius mercede sua vel cibo suo. Luce. x.
Hō et apl's deducit ex radice multiplici j. Cor. ix. dicēs: Quis militat suis stipendiis vnq̄: Quis plantat vineā: ⁊ de fructu ei⁹ nō edet: Quis pascit gregē: ⁊ de lacte gregis nō manducet: Si nos vobis spūalia seminamus: magnū est si carnalia metamus. Et post pauca: Nescitis: qm̄ qui in sacrario operantur: q̄ de sacrario sunt/edūt: et qui altario deseruiūt: cū altario participāt. Ita ⁊ dn̄s ordinauit qui euāgeliū annunciāt: de euāgelio viuere. Hec paulus. Fundat in hac potestate sumēdi vite necessaria/rationabilitas dotationis ecclesie loco decimarū ⁊ primitiarum legis. Ex hac potestate inuestigari posset: an sint elemosyne que ecclesiastici de suis bn̄ficiis percipiunt: sed extra ꝓpositum est. Annexa fuit potestati predicādi verbū dei per christū potestas faciendi miracula ad cōfirmationē fidei/cum dixit: Infirmos curate: mortuos suscitate: leprosos mūdate: demones eiicite. Mat. x.
Sed in hac potestate modo ecclesiastici regulariter nō succedūt: qꝛ fides iā sufficiēter fundata non indiget miraculis ꝯfirmari s̄m beatū Greg. xxvij. moꝛa.

§.xiiij. Hec pro deductione potestatis ecclesiastice breui-
ter inserere placuit: Sed ad primã potestatẽ consecratio
nis eucharistie: de qua principalis intentio: redeamus.
Hec inquam in omnibus presbyteris reperitur. Circa quã
principaliter tota canonis intentio versatur.

¶ Lectio. iiij. A

Christus itaq; eter-
ni patris filius/verus et summus sacerdos
seipm in ara crucis/sm assumptam nostre
mortalitatis substantiã/in humane redem
ptionis preciũ immolaturus: vt tanti muneris iugis in
nobis maneret memoria: ac pro nobis q̃ quotidie peccan
do labimur: quotidie mystice imolaretur: Corp⁹ suũ in ci-
bum: et sanguinẽ suũ in potũ in nouissima cena tradidit
sub eucharistie sacramẽto: dum accepto pane grãs egit:
fregit/et dedit discipulis suis/dicens: Hoc est corp⁹ meũ
Lu.xxij. qđ pro vobis tradetur. Tradidit q̃ eis potestatem similiter fa
ciẽdi/cũ subdit: Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Et vt
ostẽderet hoc sacramẽtũ in ecclesia vsq; in finẽ permanẽ-
j. Cor.xj. surũ in passionis sue memoriã/adiunxit: Quotiescunq;
panẽ hunc manducabitis/et calicẽ biberis: mortẽ dñi an
nũciabitis donec veniat. glo. scz ad iudiciũ. Vñ vsq; tũc
durabit ecclesia militãs: et in ea eucharistia. Quõ autem
hunc panẽ mãducare possent et calicẽ bibere: nisi ipsum
possent cõtinue cõsecrare. ¶ B Hec operatio cõsecran
di oim nobilissima est ecclesie militãti concessarũ: propter
quã merito sacerdotiũ venit extollẽdũ. Cuius dignitas
eximia nullis valet verborũ pompis explicari. Oẽm et lin
guas vicit oratorũ disertissimas: et culmẽ eminẽtie cuiusli
bet creature. De quo beat⁹ Ambro. in suo pastorali ait: et
ponitur in decre. dist. xcvj. c. duo sunt. Honor fratres et sub
limitas epalis: nullis poterit cõparationibus adequari.
Si regum fulgori cõpares: et principũ diademati: longe
erit inferius quasi plumbi metallũ ad auri fulgorẽ cõpa
res. Quippe cũ videas regum colla et principũ submitti
genibus sacerdotũ: et osculata eorũ dextra/eorũ se credũt
orationib⁹ cõmuniri. Hec ille. Et licz cunctos natura ho
mines equales: et nulla graduũ alteritate dispares produ
xerit: disponẽdarũ tamẽ rerũ susceptũ ministeriũ hos et
illos ceteris pretulit et prefecit. Quo fit vt tanto clerica-
lis eminẽtia terrenos superet principat⁹: quãto anima-
bus corpora: perpetuis trãsitoria: terrena celestib⁹ supe
rantur. Sed qđ opus est terrenis cõparationib⁹ immorari
cũ ad sacerdotij autoritatẽ angeli celorũ ciues nõ audeãt
aspirare. Cui nãq; angelorũ aliqñ dixit deus: Tibi dabo
claues regni celorũ. Ad illos aũt: Accipite spm̃ sanctum:
quorũ remiseritis peccã etc. Et qđ lõge maius est: Hoc faci
te in meã cõmemorationẽ. Mirantur deniq; assistũt et ter
rentur: sm verbũ beati Grego. iiij. dialo. c. l. et habetur de cõ-
secra. dist. ij. qđ sit sanguis. Quis enĩ fideliũ dubiũ habe
re possit in ipsa imolatiõis hora/ad sacerdotis vocem ce
los aperiri: et i illo iesu christi mysterio angelorũ choros
adesse: summis ima sociari: terrã celestibus iungi: vnũq;
ex visibilibus et inuisibilibus fieri. Trãsgrediẽdo perin-
de agmina angelica/ad ipsaz celi reginã et mũdi dominã
veniamus. Hec etsi in grẽ plenitudine creaturas supgre
diatur vniuersas: hierarchis tñ cedit ecclesie in cõmissi my
sterij executiõe. Illa nẽpe platis octo verbulis: Ecce ancil
la dñi fiat mihi sm verbũ tuũ. semel concepit dei filiũ et mũ
di redẽptorẽ. Isti a dño cõsecrati: quinq; verbis cõtextã cõse-
crationis formã cũ debita intẽtione proferẽtes: eũdem dei
virginisq; filiũ aduocãt quotidie corpaliter in sacrificiũ et cri
minũ purgationẽ. Illa perpetua virginitate seruata/sum-
mũ celi principẽ de se icarnatũ/mortalẽ atq; passibilẽ mũ-
do edidit saluatorẽ. Isti cõsecratiõe diuina eũdẽ celi ter-
req; principẽ in sacro verissime cõtentũ impassibilẽ glo-
riosumq; cõtrectãt/victorẽ mortis et baratri destructorẽ
Hec bñdicta a cui⁹ laude deficit ois lingua: natũ dñm vir
gineis lactabat vberib⁹; cõtrectabat manibus; brachijs
gestabat puellarib⁹: ac mille talia et infantilib⁹ christi mẽ
bris impendit obsequia: quib⁹ educauit beatorũ gloriaz
et terre cibatorẽ. Isti celestem cibũ in crucis fixorio cha-
ritatis igne coctum/ore sumunt et dant ceteris: angelorũ
videlz panẽ/ac dulcissimũ cordis confirmatorẽ. ¶ C At
tendite ergo o sacerdotes veri salomonis pincerne/iesu
christi camerarij/atq; dispẽsatores mysteriorũ dei: attẽdi-
te i quo gradu et dignitate sitis cõstituti. Exclamat sctũs
Grego. de hac vestra insignitate generosa: O inqt vene
rãda sacerdotũ dignitas: in quorũ manib⁹ velut in vtero
virginis fili⁹ dei incarnatur. O sacrũ et celeste mysteriũ: qđ
per vos pater et fili⁹ et spiritussanct⁹ operatur. Vno eodẽq;
momẽto/idẽ de⁹ q̃ presidet in celis: in manib⁹ est in sacra
mẽto altaris. Sup hoc tam insigni priuilegio stupet celũ:
miratur terra: veretur homo: horret infern⁹: cõtremiscit dia-
bol⁹: veneratur q̃ plurimũ ãgelica celsitudo. Et melliflu⁹
Bern. O venerabilis scitudo manuũ: o felix exercitiũ:
o vere mundi gaudiũ: cũ christ⁹ tractat christũ: sacerdos
dei filiũ: cui sunt delitie esse cũ filijs hominũ. Quis vnq̃
vidit talia: Quis huic vidit silia: Qui creauit me (si fas
est dicere) dedit mihi creare se: et qui creauit me sine me:
creatur mediante me. Hanc stupendã sacerdotij dignitatẽ
scriptura nõ valẽs vni⁹ nominis significatione exprimere:
hos nũc reges: nũc angelos: nunc deos crebri⁹ appella
uit. Reges qdem Apocal. j. Fecit nos regnũ et sacerdo-
tes deo et patri suo. et. j. Petri. ij. Uos estis gen⁹ electũ: re
gale sacerdotiũ: gẽs sancta: popul⁹ acq̃sitiõis. Angelos
vo Malach. ij. Labia sacerdotis custodiunt sciẽtiã. Et
sequitur: q: angelus dñi exercituũ est. Deos aũt Exo. xxij.
Ad deos vtriusq; causa perueniet. glo. id est sacerdotes.
Nominantur et alijs nominib⁹: nã dicũtur clerici: appellantur
sacerdotes: vocantur et presbyteri. Clerici a sorte dicuntur: q:
cleros grece sors latine sonat. Vñ primũ ab apostolis cõ
secratũ legim⁹ sorte electũ: ideoq; omnes clerici dicuntur.
Hic fuit beat⁹ matthias apostol⁹: q̃ sorte elect⁹ est cũ vn-
decim apostolis: Et dederunt sortes: et cecidit sors super Act. j.
matthiã. Dicti ergo sunt clerici: id est de sorte dñi. Nomi-
nantur et presbyteri quasi seniores. Presbyter nãq; grece/
latine senior interpretatur. Dicuntur aũt seniores: nõ annorũ
etate: sed morũ qualitate sicut scriptũ est: Senect⁹ vene- Sap. iiij
rabilis est: nõ diuturna: nec annorũ numero computata.
Cani enĩ sunt sensus hominũ: et etas senectutis vita im-
maculata. Et iterũ: Corona dignitatis senect⁹: q̃ in vijs
iusticie reperitur. In senib⁹ siquidẽ maior est animi tran Prouer
quillitas: maior morũ honestas: maior animi religiositas bio. xvj.
maior corporis castitas. ¶ D Hec esse debẽt i clericis:
maxime aũt presbyteris: qm̃ et hec ipsa clericalia signa ex
primũt et designãt. vñ beat⁹ Hieron. in epistola: Clamat
vestis clericalis anime honestatẽ: clamat stat⁹ puritatẽ:
clamat cult⁹ castitatẽ: clamat professio religionem: clamat
officiũ deuotionẽ: clamat studiũ cõtemplationẽ. Debent
igitur presbyteri morũ prudentia et maturitate cõuersatiõis
precellere in populo: ait magister. iiij. sentẽtiarũ. dist. xxiiij.
Appellantur et sacerdotes: q: sacra ministrãtes seu dãtes. Vñ dicũ
Solis enĩ sacerdotib⁹ ratione officij/inest sacrorum sa- tur sacer
cramentorũ ministrandi potestas. Uel sacerdotes quasi dotes.
sacra dicentes: q: verbum dei predicare habẽt: horas di-
cere: missas celebrare. Uel sacerdotes quasi sacra con fi-
cientes: cõficiunt nãq; sacratissimũ christi corpus. Hinc
in eorum vnctiõe dicit episcop⁹: Consecrentur quesumus
domine manus ille: vt quecunq; benedixerint et cõsecra
uerint: sint benedicta et consecrata. ¶ E Ex premissis
multe elici possunt dignitates et preeminentie euangeli-
ci sacerdotis super sacerdotẽ moysaice legis: quoniã ex-
cellit in benignitate electiõis: solẽnitate cõsecrationis: no
bilitate ordinis: preciositate operis: singularitate nutritio
nis potestate regiminis. Olim de vna tribu tm̃/scz leui- Exodi
tica cõsecrabantur sacerdotes. Modo sub lege ex omi na- xxviij.
tione q̃ sub celo est: ad sacerdotiũ assumuntur: sm doctri-
nam beati Iacobi: Nolite in personarũ acceptione habe Iaco. ij.

re fidem dñi nostri iesu christi. Tunc fundebat oleum su
per eoꝝ capita: sanctificabant manus: dextra q̃ auricu
Leuitici viij. le pollicis ꝛ pedis hostiarū sanguine liniebant. Hodie
in sacerdotis euāgelici cōsecratione: nō materiale oleū
fundit sup capita ordinādoꝝ: nec manus arietis sangui
ne inūguntur: qm̃ nō his peccata tollūtur: Sed desuper
dato leticie oleo gr̃a sancti spūs in remissionē peccatoꝝ
perfundunt: quo potestas traditur: per quā alioꝝ etiā
crimina expiant. Tūc habebāt sacerdotes potestatē di
Leuitici xiij. scernēdi inter leprā ꝛ nō leprā corporalē: ac p hoc iudica
re hūc mundū: istū immundū: habilē vel dignū ad tēpli
Mat. xviij. materialis ingressum. Nūc vero potestatē accipiūt iudicā
di inter morbos et languores aīe: egrotātes soluere et li
gare: aperire ꝛ claudere ianuā celestis paradisi. Tūc tri
bubus ꝛ populis mādata dei referabāt: qui et legem ex
ore ipsoꝝ requirere iussi sunt. Malach. ij. Tūc q̃ p pec
Johe. ij. catis populoꝝ inter vestibulū ꝛ altare plorantes deum
precabātur. Nunc vero facti iudices peccata remittunt: le
Joh. x. ges statuūt: ꝛ animas ꝓprias tradere pro salute subdito
Exo. xvi rum summi pastoris exēplo edocent. Tunc alīj sunt filij
leui cū ceteris in deserto manna celesti: vermibus in diē
Joh. vi. crastinū reseruato scatenti: quē patres māducantes mor
tui sunt. Nunc vero supersubstātiali pane/cibo angeloꝝ
Joh. vi. veri paschalis agni carne ꝛ sanguine esuriētes saturant:
qui panis est in eternū manens: māducanti vitā tribuēs
sempiternā. Tunc sacerdotis officiū fuit circa oblationē
pecoꝝ animaliū irrationaliū: ꝛ aspersionē sanguinis tau
roꝝ vituloꝝ ꝛ hircoꝝ. Leui. per totum. Nunc vero summo
sacerdote christo iesu assistente futuroꝝ bonoꝝ pontifi
ce/peramplius tabernaculū nō manu factū: nec huius cre
ationis: neq̃ per sanguinem hircoꝝ aut vituloꝝ: sed per
propriū sanguinē semel in sancta introeunte eternam re
demptionē inuenit: atq̃ nouum sacrificiū panis et vini
eiusdē sanguinis sui et corporis ſm ordinē melchisedech
instituēre/omnia illius veteris testamēti sacrificia abstu
lit: ecclesiā quoq̃ suā ab intolerabili iugo tot sacrificioꝝ
liberauit. Sacerdotesq̃ euāgelicos qui idē preciosissimi
corporis ꝛ sanguinis sacrificium sub panis et vini specie
offerrent quotidie instituit: quo conscientias nostras ab
operib⁹ mortuis mundaret/ad seruiēdū deo viuenti: qđ
omnia legis sacrificia nō poterāt: vt late deducit aposto
lus ad Heb. ix. ¶ Quorsum hec tendunt: nisi vt sacerdo
tes nostri tanta sua dignitate/virtute ꝛ potestate desup
nullo humano precio merito cōcessa: se tanti status ex
cellentie dignificēt: vita et morib⁹ cōforment. Pudeatq̃
spurcissimis lenocinijs delectari: carnis ꝛ mundi illece
bris pollui: qui ad tremēde maiestatis sacrificiū/ꝛ mun
dissimū anime cibū preparādū/cōsecrandū/offerendū/
sumendū ꝛ dispēsandū ex plebeioꝝ turba populoꝝ sunt
assumpti. Neq̃ in se glorient quasi nō acceperint: sed hu
milient sub potenti manu dei: qui infinita sua misericor
dia hec tradidit. Et nihilominus p inflexibilē iusticie ri
gorē/tēpore sue visitationis/tanti cōmissi exiget rationē.
¶ F Ne aūt hac accepta potestate in immēsum sacer
dotes glorient: sꝫ acceptū ministeriū humiliter ꝛ digne
exequant: breuiter annotādum quid in huius sui officij
executione/misse videlꝫ celebratiōe/sacerdos sua virtu
Aliquid fit ab alio tripliciter. te efficiat. ¶ Circa qđ aduertendū/q̄ aliq̇d ab alio effici
vel fieri tripliciter pōt accipi. Nā aliquid dr̄ ab alio fieri
vel naturali potestate: vel meritoria operatione: vel assistē
te virtute. Naturali potestate aliquid fit ab alio quando
agenti ex cōditione sue nature/seu naturali virtute ꝛ ꝓ
prietate cōuenit esse principiū eius qđ fit. sic dicim⁹ ignē
ꝛ calorem fieri ab igne: quoniā ignis habet in se formā
substantialē et accidentalē: puta calorē naturaliter: per
quas actiue cōcurrit ad productionē ignis ꝛ caloris. De
hac virtute actiua dicit beat⁹ Augustinus: Sic deus res
administrat: vt eas ꝓprios mot⁹ agere sinat: idest actio
nes et operationes facere ſm gradum entitatis eorum.
Et quod hic fit ab alio: dicitur vere effectus eius/a quo
fit: ꝛ ipsum a quo fit/causa eius quod fit. ¶ Alio modo
aliquid dicitur fieri ab alio: nō tamen naturali eius ope
ratione: sed quia ab illo aliquid fit primo modo ad quod
aliud sequit: nō naturali sequela: sed volūtaria quadam
alterius extrinseci pactione. Sic premiū dicit aliquo mo
do fieri a merēte pro quanto qui premiabit: facit aliquē
actum/qui ab alio acceptatur ad premium sibi pro hmōi
operatione cōferendū. Sic mercēnarius dicitur operari
cibum suū ꝛ mercedē acquirere suo opere ꝛ labore: ſm il Joh. vi.
lud: Operamini cibū qui nō perit: sed permanet in vitā
eternā: quē filius hominis dabit vobis. Glo. interlinia.
Operamini. i. operib⁹ mereamini. Sic ꝛ iustificatio im
pij dicit qñq̃ fieri intercessione iustoꝝ: vt conuersio pauli
oratione protomartyris stephani: ꝛ qđ sic fit: non est vere
merentis effectus: sed neq̃ ipse vere eius est causa: quia
nō fit virtute ꝛ potestate merēdi: sed fit per premiantē/
qui acceptat hmōi meritum quasi rationē efficiēdi vel cō
ferendi premiū. ſm hunc modū dicit beatus Augustin⁹
ad Sixtū presbyterū: ꝛ allegat magister dis. xxvij. lib. iij.
q̄ diligere est bonus motus valde/qui meritū est/ꝛ do
nū dei: quib⁹ meremur ꝛ ipsoꝝ augmentationē/ꝛ alia q̃
cōsequenter hic ꝛ in futuro nobis apponuntur. ¶ Ter
tio modo aliquid dicitur ab alio fieri aliqua virtute oc
culta/nō insistente ei a quo tale fieri dicitur: sed assisten
te. ſm quē modum malefici ꝛ incantatrices quosdā effe
ctus producere dicūtur: ꝛ extrahere lac vaccarū de sedib⁹
vel manubrijs securiū: qđ fit nō aliqua naturali virtute
maleficum: neq̃ ex eoꝝ merito: sed virtute occulta siue
mala siue bona assistente. Sic et sancti dicūtur fecisse mi
racula: que facta sunt assistente virtute diuina: nō semp
ꝓpter merita sanctoꝝ: sed aliqñ ꝓpter fidē populoꝝ nu
triendā vel generandā. Sic etiā nonnulli reprobi mira fe
cerūt: demones expulerūt ꝛc. qui dicturi sunt in finali iu
dicio. Dñe nōne in noīe tuo ꝓphetauimus: ꝛ in noīe tuo Mat.
demonia eiecimus: ꝛ in nomine tuo virtutes multas feci vij.
mus: a iudice audituri. Nunq̃ noui vos. Discedite a me
oēs operarū iniquitatis. Nō ergo fecerūt ea/virtute pro
pria: q̄ in noīe tuo. Neq̃ ex opere meritorio: q̄ reprobi:
nunq̃ noticia approbatiōis a dño cogniti. ¶ G Per
hoc ad ꝓpositū ab omnib⁹ cōceditur de sacerdote cele
brāte/q̄ cōsecrat eucharistiā: ꝛ ꝯficit corpus ꝛ sanguinē
christi in altari. Vñ magister dist. xiiij. lib. iiij. Sacerdos
cōsecrat ꝛ sanctificat corpus christi. Et sequit: Ad p̄sby
terū pertinet sacramētū corporis ꝛ sanguinis dñi in alta
ri dei cōficere. Et Dionysius ca. iij. de ecclesiastica hierar
chia tradens ritū hui⁹ sacrificij ait: At vero pōtifex cū diui
na munera laude ꝓsecut⁹ fuerit: sacrosancta et augusta
mysteria cōficit. Itē ꝛ Amb. lib. de sacramētis: hoc qđ cō
ficimus: corpus ex virgine est. Ad idem de cōsecra. dist. j.
vasa. vbi repetitur terminus cōficere. Consecrare autem
et conficere christi corpus et sanguinē: nihil aliud est/q̄
conuertere substantiā panis in corpus: ꝛ substātiam vi
ni in sanguinē christi verbis saluatoris. Unde Ambrosius
in lib. de sacramentis. de cōsecra. dist ij. Panis. ij. Panis
est in altari vsitatus ante verba sacramētoꝝ: vbi accessit
cōsecratio: de pane fit caro christi. ꝛ Aug. iiij. de trini. de
cōsecra. distin. ij. Corpus. j. Corpus et sanguinē christi di
cimus illud qđ ex fructibus terre acceptū/ꝛ prece mysti
ca cōsecratum/recte sumimus ad salutem spiritualē. Un
de magister distin. xij. iiij. ca. j. Sacerdotes dicuntur con
ficere corpus christi ꝛ sanguinē: quia eoꝝ ministerio sub
stantia panis fit caro: ꝛ substantia vini fit sanguis christi
Conuersio autem hec tria dicit scilꝫ substantie panis/et
vini desitionem ꝛ accidentiū dictarū substantiarū cōser
uationē: ꝛ corporis ꝛ sanguinis christi sub ꝯseruatis spe
ciebus et accidentibus presentialem inceptionē: de quo
infra latius differetur. Dico ergo q̄ sacerdos nullū ho
rum trium facit sua naturali virtute primo modo predi
cto/quo aliquid ab alio fieri dicitur. Patet hoc de primo
q̄ panis desiuit esse tam ſm materiā q̄ ſm formā. Nam

totus cõuertitur in corpus christi: vt.j.suo loco dicetur: Nunc autẽ actiua sacerdotis virtus nihil horũ facit. Formá panis nõ corrũpit: q2 substãtialis forma nõ corrũpit in materia: nisi p introductionẽ alicuius qualitatis incõpossibilis illi forme. Uel p destructionẽ alicui⁹ qualitatis necessario reqsite ad inexistẽtiá talis forme. Cõstat autẽ q sacerdos nihil hoꝝ facit p cõsecrationẽ: imo nullá qlitatẽ inducit/vel corrũpit in materia panis p forme cõsecrationis plationẽ. Necq materiá destruit: q2 illa dependet a solo deo sm theologos: ꝛ incepit esse p creationẽ. Ideocq desinere nõ põt: nisi p annihilationẽ vel in p̄existens cõuersionẽ: ad neutrũ hoꝝ creata virtus se extendit. Patet de scdo: q2 sacerdos sua naturali virtute nõ cõseruat accidẽtia panis ꝛ vini sine subiecto: q2 conseruari est depẽdere ab aliquo in esse/saltẽ eo modo quo conseruatur. Manifestũ est autẽ q hec accidẽtia nõ depẽdent a sacerdote/eo modo quo ibi sunt: q2 etiá manẽt vel manere possunt sacerdote defuncto: vt patet in hostia p infirmis reseruata. Etiá creatura sicut in pducẽdo reqrit materiá: ita ꝛ in cõseruãdo. Necq em̃ natura creata accidens cõseruare põt sine subiecto. Patet etiá tertiũ: quia sacerdos corpus christi attingere nõ põt corporaliter vt ipm p̄sens faciat: necq sufficit volũtatis imperiũ: q2 voluntas humana suo imperio extra se nihil facere potest.

¶ D Scdo dico q sacerdos nihil hoꝝ triũ facere potest suo merito: quia tũc sacerdos gratia iustificãte carẽs cõsecrare nõ posset: cuz sine gratia nullus mereatur: qđ est manifeste falsum: ná vt dicit beat⁹ Aug. in lib. de corpore dñi. de cõse. dist. ij. Utrũ sub figura. Intra sanctá ecclesiá catholicá/in mysterio corporis christi/nihil a bono maius: nihil a malo minus perficit sacerdote. Cuius rationẽ subdit: q2 nõ in merito cõsecrãtis: sed in vbo efficit creatoris/ꝛ in virtute spũssancti: vt. s. latius probatũ est sec. ij. Tertio dico q hec fiunt a sacerdote virtute occulta/nõ insistẽte: sed assistẽte. Primũ patet: quia hec fiũt a sacerdote: vt pbatũ est. Et nõ primo modo nec scdo: patet. ergo tertio modo q est facere aliqd virtute occulta. Scdm/q nõ virtute insistẽte pbatur: q2 quelibet virtus insistẽs est creatura: q2 depẽdens: sed nulla creatura sua virtute põt attingere dictos effectus: vt statim supra est deductũ. Tertiũ patet: q2 sacerdos facit virtute occulta nõ insistẽte: ergo assistẽte. Patet cõsequẽtia: q2 ois vtus occulta aut est insistẽs aut assistẽs. Hec aũt virtus est virtus creatoris/ipsa videlz dei volũtas. Determinauit em̃ deus se ad efficiẽdũ p̄dicta oia: cũ sacerdos intẽtione debita pfert verba sup materiá debitá ad hunc effectũ a se dño instituta. Uñ vbi. s. dicit Aug. Credẽdũ est q in verbis christi sacramẽta cõficiant. Cuius em̃ potẽtia creantur prius: eius vtiq vbo ad melius pcreant. An autẽ in verbis cõsecrationis sit aliqua virtus effectiua vel cooperatiua respectu p̄dictoꝝ insistẽs: suo loco inquiretur. De his beatus Aug. verũ ait: Uñ hoc sanctissime de⁹: q sacerdotes cũ sint puluis et cinis: te presentẽ habeát manib⁹ ꝛ oculis. Nõ vtiq ex debito: nec ipsoꝝ merito: sed ex tue volũtatis bñplacito. Hec est vera indulgẽtia: quam nulli angeloꝝ: nulli archágeloꝝ: nullis supernis spiritibus: sed hominib⁹: nõ oib⁹: sed ordinatis/credimus cõcessaz: tanti videlz mysterij celebratio.

¶ Lectio. v. A

Circa hãc potestatẽ

cõsecrãdi: que vt. s. habitũ est: inauferibiliter oibus sacerdotib⁹ concedit: occurrunt duo dubia. Primũ: cuz autoritas celebrãdi dignissima est: ꝛ summa oium ecclesiasticarũ potestatum/ecclesie a christo traditarũ: cur non summis ecclesie hierarchis: videlz epis est reseruata. Nam cũ sacramẽtũ cõfirmationis: q2 magna reuerẽtia tenẽdũ est a solis põtificib⁹ debeat perfici: vt cõstituit Eusebius papa/de conse. dist. v. Manus. Manus quocq impositionis sacramẽtũ magna veneratione tenẽdũ est: qđ ab alijs perfici non potest/nisi a summis sacerdotib⁹. Nec tẽpore apostoloꝝ ab alijs: q ab ipsis legitur aut scitur peractũ esse: nec ab alijs/q qui eoꝝ tenent locũ vnq perfici potest aut fieri debet. Ná si aliter presumptũ fuerit: irritũ habeat ꝛ vacuũ: ꝛ inter ecclesiastica nunq reputabit sacramẽta. Ergo multo fortiori ratione videt q hoc sacramentũ solis epis fuerat reseruandũ. qđ etiá ex eo videtur. Ná maior solẽnitas requirit in consecratione corporis christi: q in cõfirmatione. Eadẽ rõne videtur q solẽnior ꝛ excellentior requirit minister. Ad hoc dubiũ respondeo: licz propter excellẽtissimá dignitatem dñici corporis/decceret q officiũ cõsecrationis hmõi dũtaxat esset põtificibus (uno potius solũmodo summo põtifici) reseruatũ: sm propter vtilitatẽ quá assequũtur fideles ex missarũ frequentia: aliter disposuit diuina sapiẽtia: cui⁹ pudentia in suis institutionib⁹ regitur ecclesia. Uñ multiplex ratio a doctorib⁹ assignat: quarũ inter alias he sunt: scz Diuini cultus dilatatio: humanoꝝ defectuũ reparatio: penc mortuoꝝ mitigatio: bñficij redẽptionis frequẽs recordatio: diuine familiaritatis manifestatio: nostre elationis reprehẽsio. Ex hoc em̃ q potestas hec est simpliciter sacerdotibus data: ꝛ nõ solum põtificibus: ex frequẽti missarum celebratione multiplicatur cultus dei: qui precipuus vel maximus est in eucharistie adoratiõe/ꝛ eius summo patri oblatione. Denicq omnis ecclesie deuotio est in ordine ad hoc sacramentũ. ait Sco. dist. viij. q. j. Propter hoc em̃ clericus deuotius ꝛ maiori diligẽtia persoluit officiũ diuinũ. Propter hoc populus deuotius audit missam: q quodcũq aliud officiũ ecclesiasticũ. Propter hoc etiam populus deuotius: singulicq cũ maiori diligẽtia cõfitentur peccata: dũ intẽdunt sm ecclesie ordinationẽ saltẽ semel in anno cõicare. Et reuera facile oia diuinus cultus euanesceret: si nõ missarũ frequentia seruaret. Ex hac q frequẽtatione/quotidiani defect⁹ nostri reparant: ꝛ penne animarũ in purgatorio existẽtiũ mitigant: ꝛ redẽptionis bñficiũ frequẽter representat/ꝛ ad memoriá reducitur: ꝛ diuina familiaritas ex frequẽti sue p̄sentie exhibitione insinuat. presentie dico in carne. Et exẽplũ humilitatis nobis exhibet: vnde elatio nostra reprimit. Efficax em̃ humilitatis exẽplũ est q dñs voluit corpus suũ a simplicib⁹ personis tractari. Et ita pp̄ter dispendiũ qđ sustineret eccl̃ia ex raritate celebrationis cauẽdũ: ꝛ comodũ qđ accidit ex frequẽtia assequẽdũ: potestas illa oibus sacerdotib⁹ est cõicata. Qđ vo maior solennitas reqrat in cõsecratiõe tanti sacri: attestat celsitudini sacrificij: ꝛ in psona cõsecrante puidet nostre vtilitati: ꝛ ita nõ est par ratio in eucharistia ꝛ cõfirmatiõe. ¶ Sũt etiá ideo qdá reseruata epis: nõ tñ ea p quoꝝ reseruationẽ dispendiuz sustineret ecclesia: vt dicit Hugo: ne eadẽ autoritas prorsus ab oib⁹ passim vẽdicata/iferiores erga supiores redderet insolẽtes: ꝛ soluto obediẽtie vinculo scádalũ generaret: vñ singulariter epis reseruata est consecratio chrismatis: manuum impositio: cõmunis bñdictio: consecratio virginũ/basilicarũ/ꝛ hmõi: vt per hoc eoꝝ superioritas super alios sacerdotes cognoscatur: atq debitũ honorem et obedientiá a populo consequantur in affectu. Hec omnia vt. s. Alexá. de ales. Alias etiá ratiões addit beat⁹ Tho. in. iiij. scripto dist. xiij. q. j. sed ille sufficiát ad presens.

¶ B Scdm dubiũ: Cum tanta sit vtilitas in frequẽtatiõe hui⁹ mysterij: cur etiá nõ laicis iustis est cõcessa: p̄sertim q2 sm Chrys. ois sanct⁹ sacerdos: ꝛ oibus iustis dr: qđ. s. allegatũ est: Uos estis genus electũ: regale sacerdotiũ. Ad hoc respondet Sco. dist. iiij. q. ij. lib. iiij. Sine omni dubitatione solis sacerdotib⁹ tradita est potestas consecrandi. Uñ de trini. ꝛ fi. ca. c. firmiter. dicitur ex cõstitutione Inno. iij. in concilio generali. Hoc vtiq sacramentũ (loquitur de sacramento eucharistie) nemo potest conficere: nisi sacerdos qui rite fuerit ordinatus sm claues ecclesie: quas ipse concessit apostolis eorũq successoribus iesus christus. Ipse enim in vltima cena

(vt etiã supradictũ est) ait aplũs: Accipite τ diuidite in-
ter vos. Luce. xxij. glo. Accipite et date. Ex his vbis dñi
discretiue ad aplos directis/ patet ꝙ solis aplĩs imedia-
te hanc dedit potestatẽ. Ad idẽ qđ ibi sequit: Hoc facite
in meã cõmemorationẽ. Qm̃ hmõi tñ cenantibus dicta
sunt: aplĩs scilz τ discipulis: quoꝝ successores sunt epi τ
sacerdotes vt frequenter dictũ est. Facit ad idẽ verbum
j. Cor. x. aplĩ: Panis quẽ frangimus: nõne participatio corporis
dñi est. Quẽ inquit frangim⁹/ nos scz aplĩ τ discipuli. Si
eñi quilibet posset cõficere: aliũ alij frangere nõ oporte
ret: sed quilibet posset de suo sacrificio cõicare. Hoc de-
niqꝫ tenet romana ecclesia informata τ edocta ab aplĩs
qui informati erãt a dño. Vñ qui ↄtrariũ astruũt: a fidei
veritate deuiãt: τ infideles iudicandi sunt. Ad illud vo
qđ allegat de Chryß. τ Cano. beati Petri/ Dicẽdũ ꝙ nõ
dicunt sacerdotes ꝓprie/ scz a sacerdotali ordine: sed my
stice: qꝛ scz mysticũ sacrificiũ deo offerũt/ scz seipsos ho-
stiã viuente/ sanctã/ deo placentẽ: sm exhortationẽ aplĩ
ad Roma. xij. Dec Alex. vbi. s. ¶ E Sed aliquis dice
Mat. vlti. ret: Etiã dñs solis discipulis dixit: Ite docete oẽs gẽtes/
baptizantes eos in noie patris et filij τ spũssancti τc. Et
licet sic dicẽdo discipulis cõtulerit omnib⁹ officiũ τ pote
statẽ baptizandi: nihilominus potestas baptizandi data
est τ laicis. Unde licet sacerdotib⁹ cõueniat ex officio ba
ptizare: tñ si laicus baptizat est vere baptizatũ. Sic vide
2 tur esse de potestate cõsecrandi. ¶ Item in celebratiõe
duo sunt: Cõsecratio τ cõicatio: q̃ etiã separari possunt:
ꝙuis nõ debeãt: vt in. c. Relatũ. de cõse. dist. ij. vbi dicit:
Certũ est ꝙ hi qui sacrificãtes nõ edunt: rei sunt dñici sa
cramẽti. Refert eñi ꝙ quidã cõsecrantes nõ cõicabant.
Cõsecratio aũt est ꝓpter cõmunionẽ: ergo cõmunio ma
ius est ꝙ̃ cõsecratio. Cũ ergo laico ↄcedit qđ maius est/
scz cõmunio: videt etiã cõcessum qđ minus est. i. cõsecra-
3 tio. Itẽ quia potestas cõsecrãdi est potestas dignitatis:
ergo couenit digniori: sed dignior est iustus laicus sacer-
dote peccatore: nã peccator nõ est dignus pane quo ve-
scitur: priuatus eñi est omni dignitate: immo etiã digni-
tate viuẽdi. ¶ D Ad has obiectiones dicendũ/ ꝙ q̃
ptãs cõsecrãdi/ potestas quedã est quã nemo habet: nisi
qui eã a dño acceperit: hãc aũt dñs imediate dedit in ce-
na aplĩs: τ mediãtibus illis/ ceteris. Cũ ergo iustus lai-
cus illam nõ accepit a christo: patet: nec ab aplĩs: manife
stũ est ꝙ nõ habent eã. Si eñi vite dignitas cõferret eã:
etiã angeli τ magis virgo benedicta eã haberẽt. Qđ vo
apostoli hanc potestatẽ laicis nõ dederunt: patet ex ritu
ecclesie ab ipsis apostolis ad nos successiõe legitima de-
scendente: que magne est autoritatis: vt. s. habitum est
lec. ij. Tempore aute apostoloꝝ baptizabant diaconi: vt
Act. viij patet de philippo diacono eunuchum candacis regine
baptizante. Et quoniã in omni gente etiã in infidelibus:
a quib⁹ aliquis exercebatur cultus: aliquibus personis
specialiter cõmittebat potestas offerẽdi deo/ τ consecrã
di ea que sunt sm ritum suũ offerẽda: qui τ in illis prima
tum tenent: qđ etiã apud pharaonẽ regẽ egypti seruatũ
Genes. xlvij. legitur. Cũ ergo in ecclesia est ordinatissima potestas of
ferendi deo τ cõsecrandi: que sm legẽ christi offerẽda et
cõsecranda sunt deo/ cõgruum fuit illam aliquibus pre-
cipuis personis dari: hi autẽ sunt sacerdotes. De baptizã
di autẽ officio nõ est simile: quoniã cũ illud sacramentũ
est necessitatis: licz officiũ baptizãdi sit sacerdotibus spe
cialiter datũ: oĩbus tñ instante necessitate est cõcessum.
Et licz sit aliqua similitudo illarũ cõmissionũ in genere/
quantuz ad hoc ꝙ vtrũqꝫ/ Accipite scz τ comedite τc. τ
Ite baptizate/ solis discipulis dictũ sit: tamẽ vt patet ex
factis sequentibus: τ ipsorum apostolorum institutioni-
bus/ differẽter cõmittitur potestas cõsecrãdi τ baptizan
di. Naz in collatione ordinis sacerdotalis: quo potestas
cõsecrandi cõfertur: specialibus signis/ scz manuum vn-
ctione: calicis cũ patena τ hostie porrectione: τ certa ver
boꝝ forma hanc potestatẽ expresse significãte/ datur po

testas: vt cognoscant se in illo ordinis sacramento auto-
ritatem cõsecrandi accipere τ potestatẽ placabiles deo
hostias offerẽdi: vt dicit Hugo. Nõ sic autem datur pote
stas determinata ad baptizandũ: sed ex cõsequẽti ad illã
que est cõsecrandi: τ que est ligandi τ soluẽdi (que etiã
speciali signo/ manus scz impositione datur) officiũ ba-
ptizãdi cõsequitur: nõ specialiter traditur: τ ideo etiã in
necessitate alijs cõcessa designatur. Ordinatio aũt sacer
dotũ ad cõsecrãdũ τ hierarchizãdũ ecclesiã dei ab ipsis
apostolis cepit: vt patet ex epistolis pauli τ actibus apo
stoloꝝ. Et beato Dionysio in de ecclesiastica hierarchia
ca. iij. τ. vj. ritum huius sacramẽti/ τ etiam ordinis descri
bente: qui fuit tẽpore apostoloꝝ. Et per hoc patet ad pri
mam obiectionẽ. ¶ Ad scđam vo dr: post Alexandrũ de
ales/ ꝙ etsi cõmunio sacra sit maior in effectu sanctitatis
τ gratie quã cõfert digne suscipiẽtiꝫ cõsecratio tñ est ma-
ior in excellentia siue autoritate potestatis: vñ magnitu-
do hec τ illa nõ sunt eiusdẽ generis: τ ita nec magis nec
minus: τ ꝓpter hoc nõ sequit/ ꝙ qui potest in hoc quod
maius est: potest etiã in illud quod minus est: sicut luce-
re excellẽtius est ꝙ̃ calefacere: nec tamẽ quicqd põt luce
re: potest calefacere. Instãtia est de luna. ¶ E Ad ter
tiam dicit/ ꝙ est dignitas meriti: τ est dignitas autorita-
tis vel officij. Sacerdos iniustus etsi caret dignitate me-
riti: gaudet tamen dignitate officij. Laicus iustus ecõtra
rio caret dignitate autoritatis: gaudet tamen dignitate
meriti. Potestas autem cõsecrandi cõsequitur dignitatẽ
autoritatis: non meriti: vt. s. patuit. Non in merito conse
crantis τc. Ista tamen potestas quanto maior τ dignior
est: tanto malis sacerdotibus ea abutentibus periculo-
sior est. Nam etsi dominus suoꝝ beneficioruz ingratos/
nõnunꝙ̃ per beneficioꝝ subtractionẽ castigat: grauius
tamen punit dum illa non tollit: sed ea permittẽdo con-
seruat in reprobis ad eorum ingratitudinis cõfusionem/
verecundiam/ et grauioris dãnationis iudicium: vt Qui
in sordibus est sordescat adhuc. Et sicut multo tempore Apocal. xxij.
nõ sinere peccatoribus ex sententia agere: sed statim vl-
tionem adhibere magni beneficij indiciũ est: vt habetur
ij. Machab. vj. ita peccatorib⁹ dona sua cõseruare: eosqꝫ
in peccatis sustinere: vt cũ iudicij dies aduenerit: in ple-
nitudine peccatoꝝ puniat: grauis ire indiciũ est. Ad qđ
pertinet illud aplĩ: de iudeis gratiã christi cõtemnentib⁹ j. thes. ij.
vt impleant peccata sua semper. Peruenit eñi ira dei su-
per illos vsqꝫ in finẽ. Sic sm Aug. ad permenianũ/ sacra
mentalis potestas in bonis ꝑmanet ad premiũ: in malis
permanet ad iudiciũ. Sic tantũ beneficiũ saluatoris iu-
sto iudicio dei ꝑmanet in sacerdotib⁹ malis: vt qđ in eis
fuit indiciũ diuine familiaritatis/ τ quasi arra glĩe excel-
lẽtis: sit illis in penã τ cõfusionẽ maiorẽ corã electis pa-
riter τ dãnatis. Ecce habẽt sacerdotes christi/ vñ in dño
glorient: habẽt vnde timeant τ humilientur: habẽt vnde
munde τ solicite coram dño ambulent: vt in gloria cum
fideliter mysteria dei dispensantibus premient. Et tan-
tũ de potestate ordinis necessario requisita in ministro/
ad effectũ consecrationis. ¶ Lectio. vj. A

Praeterea que ex par-

te ministri ad hui⁹ sacrificij perfectionẽ/ de
necessitate sacramenti superius dictũ est re-
quiri: scđm fuit sermonis facultas. Per cu-
ius defectum ab hoc ministerio excluduntur muti τ elin
gues: etiã si fuerint sacerdotes rite τ legitime ordinati.
Cum enim sicut cetera noui testamenti sacramenta: ita τ
eucharistie cõsecratio certam exigit materiã: expressam
quoqꝫ verborum formã: sm illud Aug. homel. lxxx. τ ha
betur. j. q. j. Detrahe. Accedit verbũ ad elementũ τ fit sa
cramẽtũ. si alterũ illoꝝ deficit: nõ fit cõsecratio. Et quo-
niam verborum formam muti et elingues proferre non
valent: manifestum est ꝙ nõ possunt hoc tantũ confice-
re sacramentũ. ¶ Et si queritur: Quid si sacerdos mu-

tus cetera in altari ageret: ⁊ alius sacerdos consecrationis verba pferret: nõne mutus consecraret. Nec obstat vt videtur: q̄ vnus a pluribꝰ baptizari non pōt: quin eadem hostia siue panis possit a pluribꝰ cõsecrari. Nam cõsueuerūt presbyteri cardinales romanū circūstare pontificē: ⁊ cū eo pariter celebrare. Similiter in multis ecclesiis cõsuetū est in ordinationibꝰ sacerdotū/ nouellos sacerdotes suo ordinatori ep̄o ꝯcelebrare: quod etiā regulariter in consecratione ep̄i obseruat̄: tunc eīm ordinator ep̄s vna cū duobus ep̄is coadiutoribus/ ⁊ nouello ep̄o cõsecrato/ missam cõsecrationis simul perficiūt. Ad hoc respōdetur/ q̄ in casu sacerdos mutus nō cõsecrat: licet cerimonialia in gestis ⁊ vestitu perficeret. Cuiꝰ ratio est: quia nihil eoꝝ facit que sunt de necessitate cõsecrationis. Nā vestes sacre/ ⁊ gestus corporis cerimonialia sunt: et nō sunt de necessitate cõsecrationis: vt .j. dicetur. Formā autē que de necessitate requiritur: ipse non profert: ideo nō cõsecrat. Sacerdos tamen astans si formā cum intentione cõsecrandi profert: vere cõsecrat: licꝫ cerimonialia nō perficiat. Et in casu est vera cõsecratio: sed nō per mutum: sed per sacerdotē verba cõsecrationis (vt dictū est) proferentē. Nec est simile si mutus puerū intingeret seu immergeret: ⁊ mancus formā proferret: in hoc casu puer baptizatus nō esset: quia sacramentū baptismi nō nisi ab vno baptizāte perfici potest: quoniā forma baptismi vnā personam exprimit: scꝫ Ego te baptizo ⁊c. Que forma si in casu a manco proferretur/ falsa esset: quia ipse nō baptizat cum non immergat. Si vō diceret nos baptizamus ⁊c. iā forma debita nō seruaret̄. Est sententia Alexandri ⁊ Scoti. ¶ B Sed cõtra hoc qđ additum est: q̄ vnus panis potest a pluribꝰ cõsecrari: hoc nō videt̄: quoniā aut isti plures cõcelebrantes verba cõsecrationis simul proferrent: aut nō. Neutrū dici potest: Nō simul: q2 tunc frustra pronūciantur: ⁊ superfluūt quecūq̄ pferūtur nisi ab vno solo: cum ab vno solo pnūciata sufficiūt ad cõsecrandū: sic nō oēs simul: ⁊ cõstat q̄ qui primo pnūciat cõficit. Quid ergo faciūt ceteri. Nunquid iterāt sacramentū. Sed hoc est incõueniēs: qm̄ etsi sacramentuꝫ eucharistie est iterabile quantū ad sumptionē: nō tamen quantū ad eiusdē materie cõsecrationeꝫ: vt vult Tho. in iiij. scripto. distin. vj. ⁊ doc. cõcorditer. ¶ Itē posset contingere q̄ ille nō cõficeret qui celebraret pncipaliter: ⁊ ille cõficeret q̄ secūdario celebraret. i. qui concelebraret: ⁊ sic intētio prima pncipaliter celebrātis defraudaret̄. Ad illa respōdet Alex. de ales pte. iiij. q. xxxvj. arti. viij. Cardinales inquit presbyteri cõsueuerūt romanū circūstare pontificē: ⁊ cū eo pariter celebrare. Cūq̄ ꝯsummatū est sacrificiū: de manu eius cõmunionē accipere: signantes apostolos qui cū dn̄o pariter discūbentes/ sacramētū de manu eius eucharistie acceperūt: ⁊ in eo q̄ celebrāt ostēdūt apostolos a dn̄o ritū huius sacrificij didicisse: vnde hec est causa cõcelebrationis. ¶ Cõsequēter dicēdū est/ q̄ simul debēt cõsecrationis verba pferre. Et tūc ad illud quod obijcit̄ dicendū/ q̄ verba ceteroꝝ nō inaniter pferunt̄: q2 licet platio vniꝰ sufficeret ad cõsecrationē: tn̄ q2 intētio est oīm vnā celebrare cõsecrationē: assequunt̄ qđ intendūt: et quantū ad cõsecrationē: ⁊ quantū ad significationē: ad quā nō sufficerent verba ab vno plata. Et q2 intētio dirigit opꝰ: eoipso q̄ est vna oīm intētio: est etiaꝫ vna oīm operatio/ id est consecratio. ¶ Si queris: qđ si nō simul pferāt verba: Respōdet idē doctor post Innocentiū: Bene pōt dici ⁊ pbabiliter respōderi/ q̄ siue prius siue posteriꝰ pferāt sacerdotes/ referri debet eoꝝ intentio ad instātiā plationis episcopi cui principaliter concelebrāt: ⁊ tūc omnes simul cõsecrāt ⁊ cõficiūt: q̄uis nōnulli sentiāt/ q̄ qui priꝰ pronūciat ille cõsecret. Nec alioꝝ fraudat̄ intētio: q2 factū est qđ intendūt. Hec Alexāder. ¶ Verū q2 pauci ordinādi i hoc sunt satis instructi: ideo videt̄ cautior modus q̄ p̄sbyteri in sua ordinatiōe nō cõcelebrent episcopo: nec canonem legant: qui modus in metropoli mogūtina obseruat̄: cui cõprouinciales se merito cõformarēt. iuxta. c. de his. dist. xij. ⁊ de cõsecra. dis. ij. Institutio. Et hec sufficiant de scđo ex parte ministri ad cõsecrandū de necessitate requisito. ¶ E Tertium qđ de necessitate ad consecrandū ex parte ministri requirit̄: est integritas intentionū: hec eīm nō modo ad cõsecrationem: sed etiā ad cuiuslibet sacramēti perfectionē requiritur. Sed ad ppositū de cõsecratione eucharistie disseramus. ¶ Qđ aūt integritas intētionis requirat̄/ ex eo patet: quia cõsecrare est actus humanus: nā soli homini cõcessus est: vt ex predictis patet: ideo necesse est vt fiat p actū humanū: sed actus qui fit preter intentionē casualiter vel fortuitu: aut ex quadā phātasia/ nō est actus humanus: sicut fricare barbam sine intētione preuia ⁊ similia: qm̄ hos habemus cõmunes cū brutis. Preterea ministeriū cõsecrationis est opus volūtatis rationalis ⁊ deliberate: qđ autē est hmōi/ nō pertinacia vel impetu exercēdum est: sed cõsideratione rōnis ⁊ directione intētionis. Iniuria eīm ⁊ irreuerētia fieret sacramēto: si sine intētione fieret. ¶ Item sacramenta data sunt a christo ecclesie ideo non cõficiuntur aut dispēsantur nisi per ministros ecclesie: ergo est actus sacramētalis actus ministerij ecclesiastici. Necesse igitur est vt cõcurrat intētio ministri: vt agat tanq̄ minister ecclesie. Prima ratio est Scoti in iiij. dis. vj. q. vj. Alie sunt Alexan. iiij. parte. q. xiij. articu. j. Sed cuius intentio requiritur tanq̄ obiectū. Hoc est quesitum. Quid intendere debet sacerdos. Respōdetur: debet intendere facere illud quod ecclesia intendit. Huius enim in hoc actu minister est. Intendit autē ecclesia facere per suos ministros institutos/ quod fecit christus. Et quid fecit christus. Certe benedixit: gratias egit: fregit ⁊ dedit discipulis dicēs: Accipite et comedite: hoc est corpꝰ meū. Et hec dicens/ panē in corpus/ ⁊ vinū in sanguinē transsubstātiauit. Hoc ergo intendit ecclesia vt fiat conuersio ⁊c. a christo per sacerdotis ministerium: ⁊ hoc est quod intendere debet sacerdos: cuius intentio vt ministri referri debet ad intentionem ecclesie cuius est minister. Nec tamen oportet q̄ pretēdendo precogitet particulariter vt panis in corpus: ⁊ vinū in sanguinē suo ministerio cõuertatur: sufficit q̄ in genere intēdat hoc facere qđ ecclesia per suū ministeriū (aīs ministrū) intēdit facere: etiā si nesciat: vel nō cogitet in particulari quid illud sit qđ facere ecclesia intendit. Vn̄ vt dicit Scotus in. iiij. dist. xiij. q. ij. scismaticus ⁊ hereticus: ⁊ qđ plus est: hereticus circa eucharistiā habere potest intentionem ecclesie in cõficiendo: si intēderet in vniuersali qđ christus instituit faciendū: ⁊ qđ ecclesia facit: licet nō intendat in speciali: quia credit eucharistiā nihil valere: hoc est non esse seu cõtinere verū corpus christi: sicut aliquis bone fidei posset pferre verba incantationis: quibus vtūtur magi vel mage circa illā materiā circa quā alij vtūtur: non credens ea quicq̄ valere: intēdens tamē in generali illa pferre ad illū finē ad quē illi proferūt. quasi diceret ⁊ intēderet: fiat qđ fieri potest: licet crederet per illa nihil fieri posse. Illa ergo generalis intētio sufficit cū ceteris reqsitis ad cõficiēdum. Propter qđ et sacerdos hereticus cõficere potest: dū huiusmodi intentionem habuerit generalem. Huic etiam concordat doctor irrefragabilis parte. iiij. q. xxxv. arti. v. Cuꝫ ergo hec generalis intētio sufficit: ⁊ potestas ꝯficiēdi est inauferibilis: neq̄ p heresim: neq̄ per penam canonicam tolli potest: vt. s. lectione. ij. probatū est: patet q̄ qui ius sacramentale amittere non potest: nec ius cõficiēdi amittere potest. ¶ D Sed cõtra hoc videtur. Nam verba cõsecrationis efficaciam habent ex fide: vnde Aug. cum dixerat: Accedit verbum ad elementum: ⁊ fit sacramentum. subdit: Nō quia dicitur: sed quia creditur. ¶ Item sacramenta noue legis habēt fundamentū baptisma: quod est sacramētū fidei: iō oīa sacra habēt fidē fundamētū ⁊ virtutē a fide. Fides est fundamentū omniū bonoꝝ. Glo. in ca. Illi offerūt. j. q. j. Iō

si infidelis aut hereticus attentat ꝯficere: deficit in opere suo ab eo qđ est fundamentū: ⁊ a quo debet esse virtꝰ sacramenti: ⁊ per ꝯsequens nō ꝯficit. ❡ Item Augu. et habetur. j.q.j. extra ecclesiā. Extra ecclesiam catholicam nō est locus veri sacrificij. Item Hierony. super Amos. Odit deus sacrificia hereticoꝝ: detestatur fetorem eoꝝ: ergo cū ipsi celebrant nec seipm̄ mittit: nec angelos: vt intersint sacrificio: sed si nō est ibi celestis missus: nō est ibi missa. Ob hoc enī dicitur missa, eo ꝙ celestis missus ad consecrandū ⁊ viuificandum corpus adueniat. magr̄ dist. xiij. quarti. Et ita nō conficiūt verum corpus christi. ⁊ Cyprianus in epistola ꝯtra hereticos: ⁊ habetur. j.q.j. Si quis. iiij. Constat oleum vnde baptizati vnguntur: sanctificari: ⁊ eucharistiā fieri nō posse: vbi nulla spes est: ⁊ fides falsa: vbi oīa per mendacium gerūtur. Multa ad idem adduci possunt. Item magr̄ dist. xiij. quarti. In huius mysterij expletione sicut formā seruari: ita ordinem haberi, vt scʒ sit sacerdos: ⁊ intentionem adhiberi opʒ: vt illud facere intendat: sed si nō credit de illo mysterio sicut veritas habet: nūquid potest intendere illud conficere. Et si nō intendit, nūquid cōficit. quasi diceret, nō. ❡ E Ad illa respondetur concedendo ꝙ sacramenta habent aliquam efficaciam ex fide: que fides est eis essentialis: nō fides ministrantis: sed fides ecclesie. Et hoc quia sacramēta sunt ecclesie: sʒ ipsi ministro rōne actualis ministerij intentio est necessaria: ne excellentie sacramenti, actio irrationalis ⁊ per hoc nō humana p̄iudicet. Unde qꝛ sacramentū est ecclesie: requirit fides ecclesie: ⁊ qꝛ actualiter ministratur a ꝯsecrante: requirit intentio consecrantis. Per hoc ad Aug. Extra ecclesiam nō est locus veri sacrificij. Respondetur dupliciter. Primo extra ecclesiam. i. extra formā ecclesie. Uel sic: extra ecclesiam nō efficit sacramētum quod figurat, scʒ salutem: quia hereticus conficit ⁊ accipit ad sui damnationem: ⁊ confert oībus i simili errore positis. Unde. j.q.j. ꝙ quidā. §. quis. Quāuis posset generaliter dici, sacramēta que apud hereticos nō aliter ꝙ̄ in ecclesia celebrātur: vera ⁊ rata esse quātum ad se: falsa vero ⁊ inania quātum ad effectum: ⁊ in his a quibus male tractantur: ⁊ in his a quibus male sumūtur. Nec mirū. Ipsa enī salus nostra buccellaʒ iude dedit: statim cum buccella non bonus: sed malignus spiritus intrauit. Non quia bonus nō daret bonū: sed quia malus male accepit bonū: sicqꝫ bonū effectum non habuit: quia vbi illud faceret: nō inuenit. ❡ Ad secundum dicendum, ꝙ fides: que est fundamentū ⁊ virtus sacramentorum: nō est fides ministri consecrantis: aut etiam fides suscipientis: sed est fides ecclesie: quā sequitur intentio conficientis: quā intentionē generalem ecclie, habere potest hereticus: nō solum in alio: sed etiam in huiꝰ sacramenti articulo: vt supra dictum est. Et dicit idē Alexan. de ales. Ad hieronymū dicitur ꝙ in sacramentis hereticorum quedaʒ sunt que a deo sunt: ⁊ illa nō odit deꝰ vt character ordinis, ⁊ verba consecrationis: ⁊ vi illorū conficiūt heretici: que etiam sunt cōmunia eis ⁊ ecclesie ⁊ sic ex eo qđ est eis ⁊ ecclesie cōmune: conficiunt. Sūt etiam in eorum sacrificijs quedam mala, scʒ infidelitas perfidia, inobedientia ⁊c. hec odit dominꝰ. Quātum ad ea que bona sunt: idest consecrationē: que fit in forma ecclesie: mittit seipsum ⁊ angelos: assistit enī signo suo: qđ esse voluit certum efficax ⁊ practicum: nō obstante malicia ministroꝝ. ❡ Ad auctoritatē cypriani dicitur, ꝙ intelligi debet de hereticis q̄ formam ecclesie nō tenent. Qđ patet per illud qđ addit: Ubi oīa per mendaciū gerunt. Illa dicuntur geri per mendaciū: que extra formā ecclesie gerūtur. Uel si aliud voluit: in hoc errauit ⁊ correctꝰ est a btō Aug. ❡ Ad magistrū dicēdū ꝙ magister soluit cū subdit. Aliqui dicūt: non recte sentientē de illo mysterio posse intendere: nō quidē illud ꝯficere: qđ iam esset recte credere: sed illud agere qđ geritur ab alijs: ⁊ sic adhibetur intentio ⁊ impletur mysteriū. Et ita satis patet

ꝙ intentio de necessitate requirit in sacerdote. Intentio dico generalis faciendi qđ eccl̄ia facit. ❡ F Sed queritur vtrū requirit actualis intētio talis que dicta est: in ꝓlatione verboꝝ ꝯsecrationis. Ad huius q̄stionis solutionē aduertendū post doctorē subtilem in. iiij. dist. vj. q. vj. ꝙ triplex distinguit intentio: actualis, habitualis, ⁊ virtualis. Actualē intentionē habet q̄ habet actū in voluntate elicitū respectu huius qđ intendit: vt dū quis habet actuale velle intrare eccl̄iam: actualiter intendit intrare eccl̄iam. Habitualē habet: q̄ habet in se habitū derelictū ex actu intentionis frequētato, inclinantē eū ad similes actus: qualē etiā habere pōt dormiens habituatus. Intentionē virtualē habet is qui ex virtute intentōis actualis prehabiti, procedit in opus ex illa tanq̄ ex radice: ita ꝙ illa intentio actualis fit principiū ordinatū ad oēs illos actus sequētes: sicut intentio finis habet in se intentionē medioꝝ ad hunc finem ordinatoꝝ. Et ita in qualibet actuali intentione medij, manet virtus p̄me intētionis: pro quāto illud mediū non assumeret: nisi p̄cessisset intentio p̄ma actualis, quasi finis in quē mediū hoc ordinatur. Exemplū sicut modo intendens ire ad sanctum Iacobum: ex intentione huius finis, ordinat multa alia necessaria ad illum finē: exequens aūt illa ordinata, nō semꝑ cogitat de eundo ad sanctū iacobū: sed sepe ꝑ operationes circa media vel alias distrahitur ab actuali intētione p̄ma: nihilominus tamen oīa dicitur facere ex prima intentione: ⁊ virtualiter habere illam primā intentionē in prosecutione medioꝝ: pro quanto he actiones medie processerunt a p̄ma actuali intentione: ⁊ in eaʒ tanq̄ in finem ordinātur. Qđ ex eo patet: quia interrogatus, cur hoc agis. statim respōderet: ꝓpter ire ad sanctū iacobum. ❡ G Ad propositum dicitur. Primo ꝙ ad cōsecrandū nō requiritur intentio actualis consecrādi ꝓlatione forme consecrationis. Patet: nā non requirit maior intentio in cōsecratione, ꝙ̄ in meritoria operatiōe: qꝛ operatio nō est meritoria nisi ex proprio conatu volūtatis: nō tamen excludendo gratiā. Cōsecratio aūt efficax est ex verbo creatoris. Nūc aūt in operatione meritoria, nō requiritur semꝑ actualis intentio ad merenduʒ: idest actualis relatio actus sui meritorij in deū, alioquin cōtinuans actum meritoriū cum distractione nō mereretur. Et in exemplo ꝓposito: ambulans ad sanctū iacobū: dū actualiter de hoc non cogitaret nō mereretur. Neqꝫ sancti martyres tolerantes durissimas penas distracti, aut forte absorpti imanitate penarum: propter qđ non semper cogitauerunt actualiter illa pati pro fide christi seu iusticia, meruissent: qđ est incōueniēs. Et propterea non est verisimile deum sacerdotē obligasse ad pene impossibile: vl̄ saltem nimis difficile in illo actu, cuiusmodi est nō distrahi ab actuali intentione. Cum s̄m beatū Augustinū in secūdo de libero arbitrio, nō sit in potestate nostra q̄n visis tangamur: hoc est que offerūtur per intellectum voluntati. ❡ Secūdo dico, ꝙ non sufficit habitualis intentio: qꝛ consecrare (vt dictū est) debet esse actus humanꝰ. Actus aūt etiā ꝯformis habitui: si nō fit a volūtate intēdente: sed aliūde p̄ter intentionē euenit: humanus nō est. Nā si quis habeat habitū inclinantē ad desideriū sanitatis: si currat nō intēdēs ꝑ hoc sanari sed ludere: nō dr̄ ꝯseq̄ sanitatē ꝑ actū humanū: sʒ casualiter vel fortuitu. Sola ḡ intētio habitualis nō sufficit respectu finis actꝰ humani vt hūani. ❡ Tertio dico, ꝙ ad ꝯsecrādū reqrit, ⁊ sufficit in sacerdote intētio v̄tualis: h̄ est reqrit ⁊ sufficit ꝙ sacerdos habuerit intētionē actualē ꝯsecrandi: ex q̄ ꝓcessit ad opꝰ celebratiōis: ⁊ sufficit hec intentio etiā si in v̄bis ꝯsecratiōis distrahat nihil actu cogitās de consecratōe. Et hec vera sunt: si opus celebrationis processit ex prima intentione actuali, sine omni motu contrarie volūtatis interueniente q̄ si interuenisset: ⁊ nō de nouo intenderet consecrare: q̄uis proferret consecrationis v̄ba: nō tamen ꝯsecraret: quia tūc nō adesse intentio

Intētio ē triplex

actualis: nec virtualis. Hec multū quietant scrupulosas ꝯsciencias: quis nō minus congruit vt sacerdos per preuiam deuotā recollectionē virium: ⁊ intentionis ob firmationē oīa distrahentia ⁊ impertinētia possetenus excludat: ac deuotius actualiter intendere satagat/ abigens manu sancte discretionis volucres cogitationū peruersarū/ importune se ingerentiū: ⁊ sacrificij fructum violare cupientiū: exemplo patriarche abrae: ne musce morientes ꝑdant suauitatem vnguenti: idest consolationē ⁊ gustum dulcissimū huius diuinissimi sacramenti. Et tantuz de his que ex parte ministri requirūtur ad necessitatē sacramenti: que fuere potestas ordinis: facultas sermonis ⁊ integritas intentionis. ¶ Lectio. vij. A

Expeditis his que ex parte ministri requirūtur ad simpliciter consecrandū: videnda sunt consequēter q̄ ex parte eiusdē requirūtur ad ordinate cōsecrandū: ⁊ hec sunt duplicia/ videlicet impedimentorū amotio: quoꝝ aliqua sunt tm̄ culpe: aliqua tm̄ pene: aliqua nec culpe nec pene/ Secūdum est cōuenientiū appositio. Impedimenta que sunt tm̄ culpe: quib⁹ sacerdos impeditur ab ordinata celebratione sunt pctā mortalia: quod patet: nā ordinate celebrat qui celebrando nō peccat. Inordinatio em̄ in celebrando defectus est nō naturalis: sed moralis. oīs em̄ talis peccatum est: ergo a contrario sensu/ qui celebrando peccat: inordinate celebrat. ¶ B Peccat aūt mortaliter quicūq; in mortali saltez I. Cor. xi scienter celebrat. Quod ꝓbatur autoritate ⁊ ratiōe. Autoritate apostoli. Qui manducauerit panē hunc: ⁊ biberit calicē dñi indigne: reus erit corporis ⁊ sanguinis dñi. Et sequitur. Iudiciū sibi manducat ⁊ bibit. idest dānationem. Dānationem aūt nō inducit nisi pctm̄ mortale: nō autē hoc dūtaxat de cōmunicante: sed etiā multo magis de celebrante dr̄. Unde glosa beati Ambrosij. Indigne manducat qui aliter celebrat q̄ a christo traditū est. Et qui indeuota mente accedit ad eucharistiā: vel in voluntate peccandi manet: ille reus erit corporis et sanguinis dñi: idest mortis christi penas dabit: idest ac si xp̄m occiderit punietur. Hec glo. Cum dicit/ q̄ aliter celebrat mysteriū eucharistie/ q̄ a christo traditum est: hoc dicit quātum ad ꝯficientes siue ꝯficere volentes: qui non deuota mente ex cordis desiderio ad eucharistie ꝯsecrationē accedunt. Sic em̄ tradidit christus ex maxime charitatis desiderio. vn̄ ⁊ ait apostolis. Desiderio desideraui h̄ pascha manducare vobiscū anteq̄ patiar. Luc. xxij. Hoc aūt facit/ qui nō discernit corpus dñi ab alijs cibis: sed indiscrete ⁊ negligenter tractat ⁊ sumit: venerationē singulariter huic sacramento debitam nō exhibens. Quod notatur ꝑ apostolum cuz addit. Non dijudicans corpus dñi. ¶ Et quod sequit̄ in glosa. Uel in voluntate manet peccandi: dr̄ quātum ad ꝯficientes ⁊ sumentes. Sic ⁊ illud glose. Indignus est ⁊ reus qui beneficiū eius in irritum ducit: qđ facit quisquis sacramentū salutis nō tractat: vel sumit (obstante mortalis pcti obice) ad salutē. ¶ Item magr̄ dist. xij. quarti. Indignus est qui aliter celebrat mysteriū q̄ christus celebrauit: vel q̄ habens mortale pctm̄ accedit. Probat̄ idem rōne: qm̄ actus ꝯficiendi eucharistiā nobilissimus ⁊ excellentissimus actus est oīm potestatū ecclesie: ergo multo magis peccat hūc indigne ⁊ in mortali pctō exercens: q̄ aliuz actū cuiuscūq; ꝓtatis vel ordinis. Sed exercens aliuz actum ordinis in mortali: mortaliter peccat: vt. s̄. lectione. ij. deductuz est: ergo a maiori ꝯficiens ⁊ exercens eucharistiā in mortali pctō/ peccat grauiori mō mortaliter: q: actus cōficiendi eucharistiā nobilissimus est oīm actuū ecclesiasticoꝝ: vt supra deductū est. Preterea oīs ꝯsecrans etiā sumere debet eucharistiam: vt in ca. Relatum. de ꝯsecra. dist. ij. vbi dicit̄. Modis oībus tenendū est: vt quotienscūq; sacrificans corp⁹ ⁊ sanguinē dñi nr̄i iesu xp̄i in altari imolat. totiens perceptionis eius participem se prebeat. Cū ergo sumēs ⁊ manducās in mortali indigne sumit/ ⁊ mortaliter peccat: ergo ⁊ ꝯsecrans: q: ꝯsecrans etiam est manducans. ¶ C Qđ etiā sumens in mortali peccet mortaliter: ex hoc deducit beatus Tho. in. iiij. scripto: dist. ix. q. iij. q: talis abutitur sacramēto: ⁊ quāto sacramentum est dignius: tanto abusus grauior. Qđ vero abutat̄: patet ex tribus q̄ in hoc sacramento attenduntur: q̄ sunt sacramentū tm̄: sacramētū ⁊ res: ⁊ res ⁊ nō sacramētū. Quātum ad p̄mū/ habet rōnē cibi ⁊ potus: cibus aūt nō cōpetit nisi viuenti: ⁊ ideo carēs vita gratie ꝑ mortale mortuus est spūaliter: ⁊ ita abutitur sacramēto. Pctm̄ em̄ tale ideo mortale dr̄/ eo q̄ mortificat aīam quoad gratiam gratificantē: nō quoad grām gratis datā: quā etiam habent heretici/ pagani/ iudei: qui tm̄ etiā maxime peccare vident̄: ⁊ tn̄ vt cōiter alijs habiliores vident̄. Quoad secūdum/ sumitur ibi xp̄s q̄ est scūssanctoꝝ: vn̄ receptaculum eius debet esse sanctū: ideo q̄ sumit cū ꝯtrario sanctitatis. i. ꝯscientia mortalis pcti: abutitur. Quoad tertiū/ q: accedēs significat se ad vnitatem corporis xp̄i mystici tendere. vn̄ si pctm̄ mortale in ꝯscientia teneat ꝑ quod a corpore mystico separat̄: fictionis culpam incurrit: ⁊ ita abutitur sacro. Hec Thom̄. Ex illis sequit̄ q̄ sacerdos in mortali pctō celebrās/ peccat duobus mortalibus pctis distinctis. Uno q: indigne ꝯsecrat: alio q: indigne māducat. Patet clare ex p̄missis: q: māducare ⁊ cōsecrare duo actus sunt distincti: ⁊ in quolibet indigna executione cōmittitur pctm̄ mortale. ¶ Sed di. aliqs. Si ita se habet officiū ꝯsecrandi: impossibile esset sine mortali eucharistiā ꝯsecrare aut sumere: ⁊ ꝑ ꝯsequens nulli est sacrm̄ illud ad salutē: ꝓbatur tm̄ sequela: quia ꝯsecrās aut est in pctō mortali: vel nō. Si p̄mū: ex dictis indigne sumit et ad iudiciū: ⁊ ita mortaliter peccat. Si non: q: tm̄ nemo de se scire pōt an odio vel amore dignus sit. Quis pōt dicere mundus est cor meū: purus sum a pctō. In tali dubio accedēs/ periculo mortalis pcti se exponit: ⁊ ꝑ ꝯsequēs mortaliter peccat: s̄m illud. Qui amat periculuz peribit in illo. ¶ D Ad huius replice solutionē duo videnda sunt. Primo quot modis aliquis dr̄ esse in mortali: ⁊ qui hoꝝ modoꝝ reddunt accedentem indignū. Scđo quō in ꝯsecratione ⁊ sumptione possit vitari nouū mortale. De p̄mo notat Sco. dist. ix. iiij. q. vnica/ q̄ aliquis pōt intelligi esse in mortali tripl'r. Primo in actu siue actualiter: q: tūc peccat actualiter pctō mortali actu interiori vel exteriori: vtputa q̄ habet voluntatē respectu actus pcti p̄teriti/ p̄sentis vel futuri. Hec em̄ voluntas: q̄ est actus elicitus: est mortale pctm̄ p̄mo ⁊ intrinsice: quo nō existēte/ actus imperatus nunq̄ est pctm̄. ¶ Pro cui⁹ declaratione notandū/ q̄ actus voluntatis est duplex: scʒ actus volūtatis elicitus/ ⁊ actus volūtatis imperatus. Actus volūtatis elicitus est actus ꝓductus ab ipsa volūtate sine imperio ipsius volūtatis: vt velle peccare: velle dare elemosynā. Sed actus imperatus volūtatis est actus ꝓductus ab aliqua potentia mediāte imperio volūtatis: duz talis actus possit esse in ꝑtāte volūtatis: vt velle audire lectionē imperatā a volūtate: velle facere hoc vel aliud imperatum a volūtate. Scđo aliquis intelligitur esse in peccato: q: post peccatū preteritū/ de quo nō recolit: nō penituit nec penitet. Tertio q: etsi penituit aut penitet: nōdum tm̄ est cōfessus: ⁊ in foro ecclesie absolut⁹. Quisquis ḡ aliquo triū modoꝝ fuerit in mortali: indigne cōsecrat ⁊ sumit: ⁊ accedendo nouū pctm̄ mortale incurrit: nō tamen equaliter: sed alter altero maius. Nā p̄mo modo in peccato mortali existens grauissime peccat: dum sequē indignū ⁊ immūdum nouit: preparare negligit: ibi em̄ est peccatū omissionis/ ⁊ peccatum cōtemptus: nam christo quātum in se est: contumeliā facit. Unde peccato iude cōparatur in glosa venerabilis bede/ Marci. xiiij. super illud. Ue aūt homini per quē filius hominis tradetur. In sempiternū ve homini q̄ ad mensam dñi indi

Eccle. ix
Prouer. xx
Eccli. iij
Aliquis est in pctō tripl'r.

gne accedit: ille em̄ in exemplum iude filiū hominis trā
dit: nō iudeis quidem peccatoribus: sed tamen peccatoribus:
mēbris scʒ suis qui accipere dn̄ici corporis sacramentum
temerarie p̄sumūt: tales em̄ sunt de primo modo: quia sciē
tes se in mortali: qđ actu cōtinuant: accedere non formi-
dant. Qui vero secūdo modo sunt in pctō mortali: licet mi
nus q̄ primi peccant: tn̄ mortaliter p̄ negligentia qua se
p̄bare negligūt/ idest examinare: maxime si hec negligē
tia fuerit affectata crassa vel supina. q̄ si affectata fuerit:
auget pctm̄ ⁊ aggrauat: nā ⁊ ipsa ignorantia fm̄ se pec-
catū est: vnde Augu. ad valentinū. In eis q̄ scire nolue-
rūt: ignorantia ipsa pctm̄ est. Et de hac dicit Ambro. Gra
uissime peccat qui ignoranter peccat: ideo grauissime q̄
periculosissime. De hoc magister dist. xxij. lib. ij. Si vero
crassa fuerit: idest talis que p̄ debitā diligentiā si adhibi
ta fuisset excludi potuisset: etsi excusat a tanto/ pro quan
to minuit cōtemptū: quē prior ignorantia auget: non tn̄
excusat a toto. idest nō excusat simplr̄ a mortali pctō. Vn
de Augu. vbi supra. Ignorantia eorū nō qui scire nolunt
sed qui tanq̄ simpliciter nesciūt: nullū sic excusat vt eter
no igne nō ardeat: sed fortasse vt mitius ardeat. Si autē
fuerit ignorātia inuincibilis simpliciter excusat: de quo
infra dicetur. ¶ E Similiter qui sunt in mortali tertio
modo: idest nō ɔfessi post mortale cōmissum: licet peni-
tentes ⁊ ɔtriti: accedentes mortaliter peccant: vt tenent
dn̄s Albertus/ Scotus/ Richardus/ Gerson in regu-
lis moralibus ca. de penitentia. ⁊ in suo tripertito de cō-
fessione. Et est ratio Scoti: q̄ non tn̄ debet accedens re
conciliari deo: sed etiam ecclesie/ vt digne suscipiat sacra
mentū vnitatis ecclesie. Etiam p̄pter hoc ordinauit ec-
clesia/ vt oēs vtriusq̄ sexus ante festum pasche: quo cō-
municare tenētur: oīa pctā sua cōfiteantur: ⁊ sic ɔfessi
cōicent. Et eadem rōne quocūq̄ tēpore anni cōmunica-
re quis voluerit. De hoc venerabilis Hugo in lib. de ec-
clesiastica ptāte ligandi ⁊ soluendi ait. Audacter dico: si
ante sacerdotis absolutionē ad cōmunionē corporis et
sanguinis christi quis accesserit: pro certo sibi iudicium
manducat ⁊ bibit. etiam si cū multū peniteat ⁊ vehemē-
ter doleat ⁊ ingemiscat. Et hoc est simplr̄ verū/ si confes
soris copia haberi pōt. Si vero non occurrat opportuni-
tas cōfitendi: distinguēdum est fm̄ scotū. Si potest sine
scandalo differre celebrationē aut cōmunionē: debet ex
pectare ɔfessionem. Si vero imineat scandalū: nisi statim
celebret aut cōmunicet: vtputa si sacris vestibus indutꝰ
memoraretur alicuius pcti mortalis cōmissi ⁊ nondū cō
fessi: nec haberet ad manū idoneū confessorē: tunc cum
ɔtritione ⁊ volūtate confitendi tpe opportuno pōt cele
brare vt scandalū euitetur sine nouo mortali etiā cū me
rito. Similiter de alio cōmunicaturo in simili casu cēsen
dum est: vt exempli causa in aliqua religione/ vel eccl̄ia
consuetum est vt oēs non sacerdotes certo die cōmuni-
cent: si tūc alicui ex his tēpore cōmunionis occurrit mor
tale nō confessum: nec habere pōt idoneum confessorem
potest nihilominꝰ cum cōtritione in actu/ ⁊ cōfessione in
voto tēpore opportuno facienda accedere: ⁊ nō ɔfessus
cōmunicare. Nec est dicendum q̄ talis peccet mortaliter
vel transgrediatur p̄ceptum vt euitet scandalū: q̄ nullū
p̄ceptum excludit ipsum ab illo actu/ in hoc casu: q̄ dila
tio cōfessionis in actu: q̄ tunc habet in affectu nō exclu-
dit eum/ q̄n sit membrū ecclesie militātis habile ad actꝰ
in q̄bus membra cōmunicant: ⁊ tenetur vitare scanda-
lum p̄ximi. Hec scotus. Eadem ratio videtur de curato:
qui p̄pter necessitatem infirmorū aut subditorū ad audiē
dam missam de die dn̄ico obligatorū/ misse celebrationē
sine scandalo omittere non potest. ¶ F Sed diceres
quid de veniali. Respondet Sco. vbi supra/ dicens. De
veniali nō oportet dubitare: q̄ de illo non est necessitas
penitentie: ⁊ per ɔsequens nec confessionis. Dicendum
igitur q̄ q̄uis vtile sit se a veniali per confessionem: siue
alia remidia purgare: pro quāto reddunt hominē tepi-
dum/ grauem ⁊ obnubilatum: deuotionem tollunt: aut
minuūt: adimuntq̄ cautelam cauendi maiora: fm̄ illud.
Qui spernit modica paulatim decidit: tamen nō videtur Eccl. xix
absolute necessarium/ q̄ de ipso cōsecraturus prius con
fiteatur: aut etiam conteratur. Quod ex eo patet: nam
hoc nō est necessarium ad secure moriendū: quia si quis
in veniali decedit sine mortali/ etiam moriēs in actu pec
cati venialis saluabitur: vapulabit tamen fm̄ illud apo-
stoli. Si quis superedificat lignū/ fenū/ stipulam: idest j. Cor iij
peccata venialia: fm̄ glo. Gregorij. Sequitur. Si cuius
opus arserit: detrimentū patietur: ipse autem saluꝰ erit:
sic tamen quasi per ignē/ scʒ purgatorij. Non videt autē
q̄ sacerdoti necessarium sit confiteri hoc peccatum ante
celebrationem: de quo non tenetur conteri vt ingrediat
regnum celorū. Huius ratio assignari pōt: quia pctm̄ ve-
niale nō repugnat gratie in facto esse: hoc est/ stat simul
cum gratia: alr̄ em̄ non esset veniale: sed ad mortē/ si tol
leret vitam anime: que est gratia. Nec repugnat gratie in
fieri: hoc est nō impedit gratie infusionē: neq̄ augmen-
tationē. Unde si adultus cupit baptizari/ dolens de suis
pctis mortalibus: ⁊ actu peccans venialiter/ iustificatur
⁊ gratiam recepit. Ratio est: q̄ sacramentū baptismi cō
fert gratiā nō ponenti obicem. Obex aūt nō admittens
gratiā/ pctm̄ mortale est: fm̄ Scotū dist. iiij ix. vij. li. iiij.
Item fm̄ oēs/ pctm̄ veniale inexistens nō p̄hibet quem
meritorie agere: imo sepe per actū charitatis feruidū ex-
tinguitur: ⁊ quoad culpam: ⁊ quoad penā: quēadmodū
aque gutta cōsumitur a vehementi flāma: ideo non impe-
dit gratie augmentationē. Si igitur neq̄ tollit gratiam
inexistentem: neq̄ impedit ipsius infusionē: nec augmē-
tationem: nō videtur q̄ sacerdos teneatur ipsum cōfite-
ri ad hoc vt digne celebret. Non modo digne per nō im-
putationē ad nouū peccatum mortale: sed etiam digne
meritorie. ¶ G Sed diceres fm̄ cōe dictū/ licet pctm̄
veniale non opponatur charitati: opponitur tn̄ feruori
charitatis. Feruor em̄ charitatꝭ ē charitas: sicut itēsio ca
loris est caliditas intensa. Respondet q̄ peccatū venia-
le nihil charitatis tollit: nam quia si aliquid eius tolleret
per venialiū multiplicationē tota charitas posset tolli
⁊ per ɔsequens non essent venialia: sed mortifera. Tum
quia charitas fm̄ ordinatam dei potentiā minui nō pōt:
quia nō habet contrariū nisi mortale: quod totam tollit
Dicitur autē tollere seu minuere feruorem charitatis/ p̄
quāto ex actu peccati venialis relinquitur quidam habi-
tus in voluntate: qui ipsam impedit ne possit in actū cha
ritatis ita intensum/ sicut posset tali habitu circūscripto.
Inclinat em̄ habitus peccati venialis ad actus consimi-
les eis a quibus genitus est: ⁊ per hoc impeditur cona-
tus potentie ad actum oppositum meritoriū. Simile est
in nouiter conuersis/ qui p̄pter habitus vitiosos in eis
derelictos: ⁊ post iustificationē remanentes/ nō expedi-
te ⁊ faciliter exercent actus virtuosos. Sed istis obuia-
re videtur autoritas beati Augu. in eccl̄ia dogma. ⁊ alle
gat magr̄ distin. xv. lib. iiij c. vltimo. Licet quis pctō mor
deatur: si peccandi tn̄ de cetero nō habet voluntatem: ⁊
satisfaciat lachrymis ⁊ orationibꝰ/ accedat securus: sed
h̄ de illo dico quē mortalia pctā nō grauant. Hec autori-
tas videt intelligi de venialibꝰ p̄pter hoc qđ in eo sequit
Hoc dico de illo quē mortalia non grauant. Respondet
Scotus distin. ix. quarti/ q̄ hec autoritas intelligi pōt de
mortali pctō confesso ⁊ dimisso p̄ penitentiā. Vt si quis
de illo mordeatur/ quasi nō plene satisfecerit de eodē: et
peccandi de cetero nō habeat voluntatem: satisfaciat la
chrymis ⁊ orationibus pro eodem ⁊ accedat securus. Et
tunc sequit. Et hoc dico de illo quē mortalia nō grauāt:
hoc est qui sine pctō mortali nō dimisso accedit. Et q̄ nō
apte exponit de veniali/ ex eo videtur/ q̄ ad digne cele-
brandū/ nō sufficit cōtritio vel dolor de pctis: sed requi-
ritur etiā ɔfessio fm̄ premissa. Cum aūt dicat btūs Aug.
⁊ peccandi nō habet voluntatem securus accedat: ⁊ non

additꝰ ⁊ confiteatur: videtur ꝙ aptius exponatur: vt dictum est: de mortali/ꝙ̄ de pctō veniali: q: ſm illa verba nō concluderetur necessitas ꝯfitendi venialia/ſm intentionē dicentiū oppositum: sed dūtaxat detestatio seu dolor de venialibus. Et ita patet primū/quis modus mortalis peccati facit accedentem noui peccati reum.

Lectio. viij. A

Nunc de secūdo videlicet quō caueri possit nouū peccatū mortale in ꝯsecratione ⁊ sumptione huiꝰ sacramenti.

j. Cor. xj. Attendenda est hic doctrina apostoli qua dicit. Probet ergo seipsum homo: ⁊ sic de pane illo edat: ⁊ de calice bibat. Scōm hāc/quilibet ⁊ cōsecraturus aut cōicaturus priusq̄ accedat: debet seipsum ꝓbare. i. suam cōscientiaꝫ diligenter examinare an pctō mortali sit euacuata. Debet igitur attendere diligenter si detestetur pctā preterita. si displiceant p̄sentia: si ꝓpositum firmū habeat cauēdi futura. ꝙ si aliquod horum defuerit: abstinere debet a missa donec seipsum iudicauerit: ⁊ per seueritatē penitētie se exercēs/purgationē meruerit peccatorꝫ: quatenꝰ sic a seipso iudicatus/nō iudicetur a domino. Cessat em̄ vindicta diuina/si ꝯfessio precurrat humana. ait glo. bti Augu. vbi supra. Alioquin in pctō (vt dictum est) accedens/irreuerentiam facit deo: quē suscipit in sacramēto: ⁊ eterne dānationis iudiciū incidit indigne accedendo. Sed forte queris: quanta diligentia in examinando requiritur: vt indignus accessus caueatur. Respōdetur ſm doctores/⁊ p̄sertim doctorē subtilem in. iiij. dist. xvij. q. j. ⁊ Johan. gerson in suo tripertito. Tantā debet facere diligentiā in examinatione ꝯscientie recogitantis preterita pctā: quātam faceret in magno ⁊ arduo negocio ꝓ magna ⁊ ardua re lucrāda/aut incōmodo graui vitādo. Hec siquidē inquisitio diligēs etiā cuilibet sufficit ad fructuose cōfitēdum ſm eosdē: vt sic ad memoriā reducat iuxta humane fragilitatis possibilitateꝫ p̄terita peccata/prius per cōtritionē ⁊ cōfessionē nō deleta. Eaq̄ detestetur: q: cōtra dei mandata cōmissa: sicq̄ vt dictū est: confiteatur. Hac diligētia adhibita/si alicuius peccati obliuiscitur: per accessum ad hoc sacramentū/vnū e duobꝰ cōsequit: aut virtute sacramenti peccatū hoc remittit: aut ad cognitionē talis peccati cor illustrat: quatenꝰ per penitentiā diluat: vt vult Durandus in. iiij. dist. x. q. x. Et recitat gerson in tractatu de pol. noc. consi. ij. Sicut frequēter expertū est/ꝙ deuote celebrātes/in pluriū peccatorꝫ cognitionē deuenerūt/q̄ occulta fuere prius. Secus de his qui per crassam ⁊ supinā negligentiā peccata grauia nō aduertunt aut obliuiscūtur. B Sed adhuc diceres: si tanta preuie recollectionis diligentia requiritur: trepidabit necesse est quisquis accesserit/tanq̄ incertus si debitam diligentiā ad rememorandū pctā confitenda adhibuerit vel nō: ⁊ semꝑ incertus: ⁊ ꝑ ꝯsequēs in periculo accedit. Pro huius solutione aduertenda est doctrinalis distinctio certitudinis. Est em̄ triplex certitudo ſm gersonē vbi supra/scilꝫ supnaturalis: naturalis: moralis. Certitudo supnaturalis est: cui innitens ꝑ nullam potentiā falli pōt: hec a solo deo est quātum ad veritates ꝯtingentes. Hec etiā est certitudo p̄mi p̄ncipij ⁊ ꝓpositionū per se notarū: vt quodlibet est vel non est. Hanc habuere ꝓphete in his que ꝑ diuinā reuelationeꝫ acceperūt. Talem etiā certitudinē habemus ⁊ nos de articulorꝫ fidei veritate: ⁊ oībus in canone biblie contētis in eo sensu i quo a sancto sunt spiritu reuelata. His nāq̄ assentiendo falli aut decipi nō possumus: q: deus q̄ summa ⁊ infallibilis est veritas: nō potest falsum tanq̄ verū reuelare. Hec certitudo nō accipit a rebus: alioquin nō esset infallibilis: cum ſm apostolū. Ois creatura vanitati subiecta est. Et sicut de nihilo oīa producta sunt: ita ꝑ potentiaꝫ creatoris possunt singula in nihilum redigi ⁊ collabi. Alia est certitudo naturalis: ⁊ hec est veritatum a rebus acceptarū: quibus innitens falli nō potest per naturā. Hanc certitudinē habemus de multis euidētibus veritatibus ꝯtingentibus ⁊ necessarijs ſm naturā vt sol oritur. Talem certitudinē habemus de existentia rerū intuitiue cognitarū cōtingentiū. Item de ꝓpositionibus naturaliter necessarijs: vt ignis est calefactiuus. Circa quarūꝫ veritates/stante cōi cursu nature/nullus fallitur: licet ꝑ potentiā supnaturalē/⁊ miraculū q̄s falli posset. Tertia certitudo moralis siue ciuilis: ⁊ hec nō est ex euidentia rei: sed surgit ex ꝓbabilibus cōiecturis grossis ⁊ figuralibus magis ad vnā partē/q̄ ad alteram: qualis sufficit in morali negocio ⁊ agibilibꝰ humanis: vt vult philosophus. j. Ethico. c. j. C Ad ꝓpositum nostrū. Prima certitudo supnaturalis ⁊ reuelationis/nō requirit vt sacerdos de sufficienti sue examine cōscientie securus digne accedat: hodie nāq̄ nulli talem reuelationē accipiūt. Que si necessaria foret: spūssanctus ecclesie sue rector ⁊ gubernator: qui eā a culpabili errore p̄seruat: nequaq̄ generaliter ecclesie sacerdotes errare ꝑmitteret: q̄n potius reuelaret: qd̄ sine sua reuelatiōe sciri nō posset. Nam sicut natura in necessarijs nō deficit ita nec deus in ecclesie sue regimine filij sui spōse: eiusdē p̄cioso sanguine ꝑ lauacrum aque ablute ⁊ sanctificate: ſm illud apl̄i. Christus seipsum tradidit ꝓ ecclesia: vt illam sanctificaret: mūdans eā lauacro aque in verbo vite vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiā nō habentē maculam: neq̄ rugam. Fatuū ergo esset hāc reuelatiōis certitudinē expectare. Certitudo etiā naturalis euidētie nō requirit: q̄m naturalis hoīs cognitio non extendit se ad euidentē noticiā huius sufficientis diligentie ⁊ expiationis peccatorꝫ: qua ꝯsecrans digne ꝯficeret: q̄m hec dignitas depēdet ex clementi oīpotentis dei bonitate: nostrā qualēcunq̄ dispositionē misericorditer tanq̄ sufficientē acceptante. Ad sciendū aūt hanc dei voluntatem: naturalis hoīs cognitio nō ascendit. Nescit inquā hō an amore vel odio dignus sit. Quis em̄ nesciat fieri posse: ſm gersonem de pol. noc. cōsi. j. vt hō detur in reprobū sensum demerito p̄cedentiū peccatorꝫ: vt nō videat pctā sua: ⁊ ꝑ hoc nihil sibi ꝯscius sit: ⁊ tm̄ non in hoc iustificatꝰ sit. Et velut aman supbissimus ad cōuiuiū hester veniens: qd̄ sibi ad honorē putat: ad suspendiū sibi inueniat preparatum. Hester. v. ⁊ vij. c. Aut si auditurus est. Amice quō huc intrasti nō habens vestē nuptialem. Aut si talibꝰ annumeratus est: de q̄bus ꝓpheta in psalmo. lxviij. non tā imprecatiue q̄ prenūciatiue dicit. Fiat mensa illorꝫ coraꝫ ipsis in la. ⁊ in retri. ⁊ in scandalū. Obscurent oculi eorꝫ ne videant ⁊c. Conformiter ad illud apl̄i. Propter hoc multi inter vos inbecilles ⁊ dormiunt multi. Que inbecillitas ⁊ dormitatio magis ad animā q̄ ad corpus referri putantur. Hec oīa certitudinē euidentie tollunt. Hec gerson de pol. noc. ꝯsideratione. j. D Ex quibꝰ certe deducitur necessitas humiliationis nostre ad deuꝫ: vt nō glorietur ante eum stulta presumptio omnis carnis. Nec vltra apponat se magnificare homo super terram: quatenus ex hoc desperemꝰ de viribus nostris: neq̄ ponamus carnem brachium nostrū: sed tota spe ꝓijciamur in deum: vt ipse nos enutriat. Neq̄ putemus nos aliq̄d esse: cum nihil simus nos seducentes. Galatharum. vj. Sed iuxta verbū xp̄i/Luc. xvij. Cum fecerimus oīa que p̄cepta sunt/dicamꝰ nihilominꝰ: serui inutiles sumus: q̄ debuimus facere fecimꝰ: scientes q: nō sumus sufficiens a nobis/quasi ex nobis cogitare aliq̄d: sed sufficientia nostra ex deo est: q̄ fecit nos idoneos ministros noui testamenti. Tertia certitudo/ꝓbabilis scilꝫ ⁊ cōiecturalis sufficit: quā habere potest sacerdos si conatus est vitam p̄teritā/p̄sertim a prima ꝯfessione diligenter facta examinare: si pctā in hoc suo examine occurrētia detestetur ꝓpter deum: si ea ꝯfiteatur/paratus ꝯfiteri oīa oblita si memorie occurrerent. Si non placet obliuio: sed magis desideret ad oium pctōꝝ suorꝫ illuminari memoriā. Si

Margin notes (left column): Triplex est certitudo. — Ro. viij.
Margin notes (right column): Ephe. v. — Eccs. ix. — Math. xxij. — j. Cor. xj. — ij. Cor. iij.

nihil voluntarie omittit quod reminiscentiā peccatorum adducere posset. Si firmū ꝓpositum omnia mortalia cauendi habeat: ⁊ coniecturaliter scire pōt/ si hanc diligentiā fecerit: sicut ⁊ in alijs humanis suis actibus scire pōt ꝙ diligenter/ quō/ qualiter/ propter quid operetur. Hec ergo diligentia eiusq; coniecturalis certitudo sufficit ad digne celebrandū. Qđ ex eo patet: quia nō requirit maior diligentia in examinatione ꝯscientie ad digne celebrādum/ ꝙ ad secure moriendū: talis aūt sic se examinans/ dolens ⁊ ꝯfitens pctā sua/ si moreretur saluaret: qr non requirit domin⁹ vltra possibilitatē humane fragilitatis. ℭ E Si dicis/ oībus predictis stātibus/ adhuc potest manere peccatū aliqđ mortale: qđ si latuerit: celebrans in mortali ⁊ extra gratiam celebrat: ⁊ per ꝯsequens indigne celebrat. Ad hoc dicendū ꝙ ad cauendū indignā celebrationē/ nō requirit ꝙ sacerdos sit in gratia ⁊ charitate: ⁊ ideo sine mortali: quoniā si sic: vt dictū est: dispositus accedat: nō indigne accedit. Quia sic accedēdo etiā si fuerit in mortali: nō nouo mortali peccat: licet etiā nō digne accedit. ita digne vt per consecrationē ⁊ participationē eucharistie mereatur sibi gratiā infundi: licet alterum de duobus supra dictis ꝯsequatur: vel remissionem peccati ignoti: vel illuminationē ad eius memoriā. ꝙ si cōteritur: gratiam consequitur. Unde patet ꝙ inter indignū accessum/ ⁊ dignū datur mediū. Et indignus accessus dicatur quo nouū mortale incurritur. Dignus quo gratia augetur. Medius quo neq; nouū peccatū incurritur: neq; gratie augmentū percipit. Et ꝑ hoc respondetur ad replicā supra lectione. vij. motā: negando ꝙ īpossibile est sine mortali eucharistiam ꝯsecrare aut sumere: quoniā multi sumūt nō solum sine nouo mortali: sʒ etiā cum merito ⁊ gratie augmēto. Unde glo. Hieronymi su-

Marci. xiiij. per verbo: Biberūt ex illo omnes. Felix ebrietas: salutaris satietas: que quāto copiosius sumitur: tanto sobrietatem mētibus dignat donare. Et ad ꝓbationem negetur vtraq; pars ꝓbationis. Prima: quoniā stat ꝯsecrantem esse in pctō mortali: ⁊ tn̄ non indigne sumere aut consecrare: vt statim declaratum est. Unde superius caute additum fuit/ scienter: ita ꝙ cōsecrans in mortali sciēter/ indigne accedit. Simiłr secūda pars negetur: quia licet hō nō posset scire per euidentie certitudinē se esse sine mortali: potest tamen de hoc habere certitudinē coniecturalem: ⁊ quibusdā signis habere spei fiduciā: vt dicit Alex. de ales. iiij. ꝑte. q. xlvj. mēbro. j. Et subdit. vn̄ Bern̄. in sermone de septuagesima. Nescit homo vtrū dign⁹ sit amore an odio: sed spei fiducia consolatur nos scriptura: ne dubitationis hui⁹ anxietate penitus cruciemur. Propter hoc data sunt quedā signa/ ⁊ indicia manifesta salutis: vt indubitabile sit eū esse de numero electorū: In quo ea signa ꝑmanserunt. Et post/ ponit quattuor: Primū si de

Io. viij. note audit verbū dei. ſm illud. Qui ex deo est: verba dei audit. Alia tria sunt: opera vite agere: a pctīs ꝯtinere: cōmissa deflere: que ponit sermo. ij. sup canonē Johānis ex-

I. Ioh. v. ponēs illud. Tres sunt qui testimoniū dant in terra: spiritus/ sanguis ⁊ aqua. Fidelis sermo (inquit) ⁊ oī acceptione dign⁹: quo salutis testimonia cōmendātur. Quis est qui testimoniū habet effusi sanguinis xp̄i: nisi qui cōtinet a pctīs. Habet ⁊ ab aqua testimoniū: qui laborat in gemitu suo lauās ꝑ singulas noctes lectū suū. Sane sanctum superuenisse spiritū certissime noua cōuersatio testatur. Jam vt breuiter repetam: ⁊ a sanguine/ ⁊ a spū habes testimoniū ⁊ ab aqua: si ꝯtines a peccatis: si dignos penitentie fructus: si facis opera vite. Hec Bern̄. Hinc accipitur ꝙ habens ꝓpositum a peccatis abstinendi: dolens de pctīs cōmissis: ꝓponens obedire mandatis: cū ceteris supra dictis/ habet certitudinē sufficientem. Hinc ait Alexander. Talis accedens ad corpus xp̄i cū debita reuerentia: nō peccat: nec exponit se discrimini. Sufficit enī habere noticiā presumptionis ꝑ coniecturas eo modo quo dictū est. Et hoc videt innuere apostolus: q̄ non

ait/ dum digne accedendi regulā ponit: sit sine pctō: aut habeat in se gratiā: sed probet seipsū homo. Glosa idest examinet: ⁊ sic de pane illo edat ⁊c. ℭ F Et per hoc ad illud. Nemo scit vtrū amore vel odio dignus sit. dicendū Eccle. ix.
ꝙ loquit de amore ⁊ odio finali. Unde ibi sequit. Sed omnia in futurū reseruantur incerta. Uel si loquitur de ꝑsenti vt cōmuniter exponit. Dicendū ꝙ loquit de sciētia per certitudinē euidentie. Hoc enī sonat verbum scit. Qđ vero additur ex Prouerb. Quis dicere pōt mūdum est cor meū. Dicendū ꝙ non intendit dicere ꝙ nullus sit sine pctō mortali: sed loquit ibi sapiens ꝯtra ꝑsumptuosos: qui seipsos temerarie iactant: ac de suis meritis laudant: hī eo ipso ꝙ tales sunt/ mali sunt. Unde glosa ibidem nō dicit: quis habet quia dr̄. Beati mūdo corde. Sʒ Mat. v.
quis pōt dicere: quia temerariū est se laudare. Uel intelligitur de pctō veniali. ℭ Sufficit ergo quēadmodū ex predictis colligitur: certitudo moralis/ ad cauendum indignū accessum ad eucharistiam venerabile sacramentū. Hec aūt certitudo moralis excludit sciētiam ⁊ firmā fidē de inexistenti pctō: ⁊ cōpatitur secum vacillationē quandam animi ⁊ suspitionē seu hesitationē/ ⁊ scrupulum nō sufficientis adhibite diligentie seu indispositionis. Sed nō debet quis ꝓpter hec celebrationem suspendere seu pretermittere. Est enī scrupulus seu hesitatio/ dubitatio quedā seu formido/ consurgens ex aliquibus cōiecturis debilibus ⁊ incertis: ⁊ hic stat cū morali certitudine. Sicut etiā apparet ⁊ in ciuilibus negocijs: vbi ꝓpter leuē timorē de dāno/ nō dimittunt negociatores suarū mercātiarum exercitia: sed magis ſm ea que ꝓbabilius accidere cognouerint aut estimauerint: operātur ⁊ exequunt. ℭ G Sed diceres ſm beatū Grego. Piarū mentium est cognoscere ibi etiā culpā vbi culpa nō est: multo magis agnoscenda est culpa vbi dubiū culpe est. Et per cōsequens etiam in leui dubio celebrandū nō est. Respondetur ſm dominū altisiodoren. ⁊ Johānem gers. cancella. parisien. ꝙ in dubio ꝓbabili committeret se discrimini: q̄ stante illo ꝓbabili dubio celebraret: ⁊ ita peccaret periculo se cōmittens: secus in dubio leui. Est autem probabile dubiū/ qn̄ ꝓ vtraq; parte sunt rōnes eque fortes: que faciūt animū trepidare ne alicui partiū audeat ꝯsentire: vt si habeat fortiora motiua ꝙ nō fecerit debitā diligentiā in recolligendo ⁊ examināndo se de pctīs commissis/ ⁊ detestando ea: ꝙ ꝙ fecerit: vel certe rōnes eque fortes. ⁊ in tali dubio celebrans peccat. Si vero verisimiliter estimat se fecisse diligentiā quā tenetur: timet tamē de opposito: ⁊ bona fide plus credit se fecisse/ ꝙ nō fecisse: ⁊ in tali dubio celebrat: nullū pctm̄ est: nec periculo se cōmittit. Huic alludit verbū beati Augu. supra allegatum. Licet quis pctō mordeat: hoc est scrupulis ⁊ suspitionibus agitet: quasi nondū satis penituerit: aut clare satis cōfessus fuerit: vel nondū pro eis satisfecerit: si peccandi tn̄ de cetero nō habet voluntatem: ⁊ satisfaciat lachrymis: nō quidē sensibiliter defluentibus. Ille enī nō requirūtur necessario ad pctī remissionē: sed lachrymis spūalibus que sunt pctōꝝ cōmissoꝝ detestationes. ⁊ satisfaciat orationib⁹/ petendo veniā/ ⁊ dignā sui dispositionē a dn̄o. Sequit. Accedat securus: videlicet non obstante tali remorsu ac scrupulis. Ad idem facit qđ dicit Alexā. de ales parte. iiij. q. xlvj. mēbro. iij. arti. ij. Quādo existens aliq̄s in mortali pctō ſm veritatē: non tn̄ habet ꝯscientiā mortalis pctī: qui preparat se sufficiēter ſm cōscientiā suā vt digne accedat: nō tn̄ sufficiēter ſm veritatem bene accedit: ꝙ in ipsa susceptione ꝯfertur sibi grā: ⁊ resurgit a morte pctī: ⁊ vnitur corpori xp̄i. Nōne vt dicunt sancti/ hoc sacro vniūtur mēbra xp̄i corpori. Unde dico ꝙ q̄ vnita sunt fortius vniuntur: ⁊ qūq; grā collata in ipsa susceptione sacramēti vnit nō vnitum. Et allegat beatū Augu. in quodā sermone de ver. euāgelij plane dicentē/ ꝙ qn̄ manducat viuificat mortuos. Hec alexāder. ℭ H Ad beatū Greg. respondet cancella. Agnoscere

culpam per firmū assensum vbi nō est: non est pium: sed stolidum ⁊ fatuū. Unde ⁊ ve eis imprecatur per ꝓphetā. Ve qui dicitis malū bonū: ⁊ bonū malum. Esa. v. Nec hoc voluit btūs Gregorius. Sed agnoscere/idest timere culpā cum reputat culpā ex quadā leui suspitione: vbi ſm veritatem quā euiderer nescit: culpa nō est: hoc est piarū mētium: que nō solum abstinent ab his que sciūt vel firmiter credūt esse culpas: sed ⁊ ab his que suspicant esse culpas. Nec solū a malo: sed etiā ab oī specie mali: ſm apostoli ꝯsilium abstinere satagūt. j. Thes. v. Ualet hec doctrina scrupulosis/in q̇bus nulla est animi cōstantia: qui iugiter in expletione suorū officiorū timent culpabilr se deficere: quādoq̄ ꝑpter minima: que vel modici vel nullius sunt ponderis: abstinentes ab operibus laudabilibus ⁊ virtuosis: sicut aliqui abstinent a largitione elemosynarū in ecclesia: q: stulte timent hoc eis imputari ad hypocrisim: aliqui a celebratione missarū ex modicissima ꝑturbatione mentis. Debent aūt hi consilijs superiorū/⁊ doctoribus deuotis viris acquiescere: ⁊ ad eorū ꝯsilium cōtra tales vacillationes/trepidatiōes ⁊ scrupulos audacter ⁊ viriliter opꝑari: quatenus fiant robusti/solidi ⁊ tranquilli in suis operationibus: sic enim plerūq̄ vincuntur huiusmodi scrupuli ⁊ abscedunt. Qui vero renuūt ac spernunt superiorū ac prudentū consilia ad deponendum tales scrupulos: ⁊ arrogantia ⁊ superbia sunt suspecti/preponendo scz sua iudicia maiorū doctiorūq̄ consilijs ⁊ iudicijs: tales deniq̄ vix aut nunq̄ liberari possunt a scrupulis: nec ad solidam ꝯscientie quietem ꝑueniēt: sed magis nōnunq̄ ad tantā pusillanimitatem prolabūtur: vt vix quodcūq̄ opus audeant explere: fitq̄ eis ꝑsepe peccatum fallente conscientia: quod aliūde peccatum nō foret. Et rursum nullā pacem/nullam ꝯscientie puritatem obtinere valent priuantq̄ se sepe hospite gratie qui est spūssanctus. de quo dicit ꝓpheta. In pace factus est locus eius. Attendendū est hic consilium beati Bernardi qd̄ super hac re prestitit. Erat ex discipulis eius quidam tantis inquietatus scrupulis: vt ad celebrandum nullo pacto auderet accedere. Dixit ei deuotus Bernardus ꝯ percipiēs. Uade frater ⁊ in fide mea celebra. Obediuit discipulus: ⁊ scrupuli omnes protinus discesserūt. Laudanda ⁊ imitanda tā deuoti patris industria/q̄ discipuli humilis obedientia. Hec de impedimētis que sunt tantum culpe.

℄ Lectio. ix. A

Impedimenta que

sunt pene tantū: sunt pene iuris siue canonis: que etiam impediūt ordinatam cōsecrationē. Est autē pena canonis/pena inflicta per canones: vel saltem ſm canones ꝓhibens vel arcens punitū ab aliquo actu ecclesiastico: qui alias sibi liceret. Dicitur ꝑ canones: q: aliquando huiusmodi pena incurritur ipso facto: dum canō fuerit late sententie/vt est canon. Si quis suadente. xvij. q. iiij. Per quē excōmunicatus est quisquis manus violentas inijcit in clericum/etiā sine iudicis declaratione. Dicitur vel ſm canones: quia aliquādo pena ipsa nō statim ipso facto incurritur: sed ꝑ iudices ſm canonū dispositiones infligitur: vt quādo canōn hec vel illa facientē mandat excōmunicari. Dicit qui alias sibi liceret: q: nō est pena laico q̄ nō conficiat: quia hoc alis sibi nō cōuenit: sed sacerdoti pena est. Neq̄ homini pena est si volare ꝓhibetur. Sunt aūt quātum hic sufficit: sex pene tales/scilz depositio/degradatio/infamia/irregularitas/excōmunicatio/interdictum/⁊ suspensio: quarū omniū amotio requirit vt sacerdos ordinate celebret. Quia ligatus aliqua dictarū sex penarū celebrans facit ꝯtra ꝓhibitiones ecclesie: ⁊ ita celebrando/mortaliter peccat: presertim si nō ignorat se aliqua dictarū penarū ligatū. Ignorat dico: ignorātia nō iuris: sed facti: nā ignorātia iuris nō excusat: q: tenetur ille q̄ exponit se ad tantū actū/scire iura ſm q̄ pōt rite exercere tantū actū. Ignorātia aūt facti excusat: vt si q̇s ignoret se a iudice excōicatū: ⁊ ita excōicat⁹ celebraret: vt de cle. excōi. depo. vel interdic. mi. in pluribus ca. cōtinetur. dūmodo tn̄ ignorantia fuerit probabilia: nō crassa aut supina: vt in ca. apſtice. de cleri. excōi. ⁊c. Quoniā si per famā alicui ꝯstaret ꝯtra eum latam fuisse excōicationis sniam: etiā si de lata in eum sententia dubitaret: debet potius abstinere/q̄ sacramēta dñica pertractare: quia in dubijs via tutior est eligenda. Nō si in tali dubio celebrat: penā quā canon his q̄ post excōicationē diuina celebrare ꝑsumpserint: infligit/icurrit: licet cū talibus misericorditer dispensetur: vt in ca. Illud dñs. de clerico excōi. Nec solum sic celebrantes peccant: sed etiā irregularitatem incurrūt: vt in titulo allegato in diuersis ca. patet. Inter illas tn̄ penas canonis/non includit excōicatio minor: in qua licet celebrans grauiter peccet: tn̄ irregularitatem nō incurrit: vt in eodē titulo ca. Si celebret. vbi dr̄. Si celebret minore excōicatione ligatus: licet grauiter peccet: nullius tn̄ notā irregularitatis incurrit. Et sequit. Peccat aūt ꝯferendo ecclesiastica sacramēta: sed ab eo collata virtute nō carēt effectu. ℄ B Pro aliquali ⁊ generali harū penarū noticia/notandum ſm Scotū dist. xxv. lib. iiij. q. j. q̄ depositio est maxima penarū supra nominatarū: q: est totalis amotio a statu clericali: ⁊ si degradatio sit amotio ab oī gradu clericali: tūc idem est depositio ⁊ degradatio. Si autē degradatio sit depositio tantū a determinato gradu/reseruato gradu aliquo clericali: vt a gradib⁹ maioribus/reseruatis ordinū minorū gradibus: tūc degradatio est quedā pena partialis respectu depositionis. Remouetur aūt depositus a statu ⁊ gradu clericali: nō q̄ character ordinis sibi tollatur: nec per consequēs ordines suscepti: sed tollitur facultas exequēdi actum cuiuscūq̄ ordinis. ⁊ etiā priuilegium clericale qd̄ cōpetit ordinatis. Unde ⁊ talis traditur curie seculari. Ita q̄ quātum ad ecclesiasticos actus licite exercendos/quātum ad tutelam personarū ecclesiasticarū: ⁊ quātum ad forū/degradatus totaliter excluditur a numero ꝑsonarū ecclesiasticarū. Ista pena nunq̄ a iure: sed ꝑcise infligenda est a iudice/ſm formā q̄ habet de penis degradationis/lib. vi. Nec nisi ꝑpter enormia crimina/qualia sunt heresis/scisma/reuelatio cōfessionis: vt habet in diuersis capitulis ⁊ canonib⁹. Nec tollitur seu remittitur hec pena: nisi ꝑ restitutionē in integrū a solo papa: q̄uis legitime depositus non legatur postea restitutus. ℄ C Secūda pena est infamia: q̄ est status lese dignitatis quātum ad vitā ⁊ mores: sicut fama est status illese dignitatis quātum ad vitā ⁊ mores. ℄ Et est differentia inter infamē ⁊ infamatū. Nā infamat⁹ est is/qui de crimine aliquo ꝑpter qd̄ ius determinat aliquē infamē fore: ab aliquo accusat. Sed infamis est nō ꝑpter impositionē hmōi criminis: sed q̄ crimen tale publice cōmisit: vel a iudice corā quo ꝓbatur crimen eius: iudicatur infamis. Et ita oīs infamis est publice notat⁹ de crimine qd̄ ius punit pena infamie. Sed quādoq̄ nō est de hoc in iudicio cōuictus: ⁊ tūc est infamis tantū in iure/⁊ nō a iudice. Quādoq̄ conuictus: ⁊ tali pena a iudice dānatus: ⁊ tūc est vtroq̄ mō infamis/⁊ a iure ⁊ a iudice. Contrahit aūt hec pena infamatiōis ex impositiōe criminis infamatorij: sed pena infamie ꝯtrahit (vt dictū est) a iure vel a iudice tali pena puniente. Crimina vero ꝑpter q̄ hec pena infligit: tangūtur. iij. q. vij. infamis. ⁊. vi. q. j. infames esse ⁊. c. oēs. vbi dr̄/q̄ oēs infames dicim⁹ quos leges seculi infames appellant. Hec pena quoad infamationē tollit purgatione canonica: vt in ca. Ex tuarū. de purga. cano. Quoad infamiā tollit restitutione in integrū ab eo q̄ sic pōt restituere: vt de testi. ⁊ attesta. testimoniū. in glo. sup vbo emendatus. Ista pena simplr grauior est q̄ depositio quātū ad vitā ciuilē: nisi depositio includat illam: q: ista ꝓhibet ab oī actu legitimo etiā post actam pniām: q: talis ꝑsona vilis est: ⁊ infamib⁹ porte dignitatis patere

Infamis et infamatus differunt.

nō debēt. de regulis iuris. Infamib⁹. lib. vi. ¶ D Tertia pena est irregularitas: ⁊ hec est inhabilitas ad susceptionem ordinū ⁊ executionem actuū eorūdem. Ista frequēter incurritur a iure: q̄uis posset aliquando infligi a iudice fm iura. Incurritur aūt a iure ex q̄busdā criminibus: ⁊ ex q̄busdā nō criminibus: ⁊ ex q̄busdā q̄ quādoq̧ possunt esse crimina: qn̄q̧ nō crimina. Ex criminib⁹ quat tuor ptinentib⁹ ad ordines vel actus eorū: q̄ sunt simonia furtū in ordine: ministeriū in ordine nō suscepto: contumacia in nō seruādo penas ecclasticas. Sequit etiā irregularitas tria nō crimina: scʒ seruitutē: illegitimitatē: turpem aut enormē mutilationē: vel infirmitatē. Sequitur etiā irregularitas duo: q̄ quādoq̧ esse possunt cū culpa: quādoq̧ sine culpa: hec sunt homicidiuʒ/bigamia. Hec oīa cū sequētibus latiorē exigunt tractatū: q̄ pncipalius ptinet ad dominos canonistas. ¶ E Quarta pena est excōmunicatio maior. Hec em̄ simplr est excōicatio: que est exclusio alicuius a cōione fideliū: non quidē exclusio corporalis q̄ fit p incarcerationē: aut realē exclusionem ab aliis: sed p phibitionē ne cōmunicet cuʒ alio: vel alij cū eo. Excōmunicatio vo minor nō est nisi excōicatio fm q̄d: q2 fm q̄d excludit a cōione fideliū: q2 i sacris tm̄. Hec incurrit quādoq̧ a iure: qn̄q̧ a iudice. A iure quidem in casibus pene innumerabilibus q̄ olim fuere pauci. Nec tm̄ a iure: nec a iudice infligi debet nisi p mortali. Nec quocūq̧: sed graui/ qd̄ etiā cōcomitat contumacia: q2 quādiu aliquis parat⁹ est satisfacere p culpa: ⁊ audit ecclesiam: quare habēdus esset sicut ethnicus ⁊ publican⁹: cū fm xp̄m/pena ista infligat quasi vltima illi q̄ nō vult audire ecclesiam: q̄ est finaliter ↄtumax. Hec relaxatur p illuʒ q̄ excōicauit: si est excōicatio a iudice vl eius superiore. Si vero a iure: p absolutionē eius q̄ cōdidit ius: vel cui absolutio est reseruata aut cōmissa vel concessa. Ista pena cōparata ad p̄cedentem/ est simplr grauior: q2 excludit ab oī cōmunione fideliū alias licita. Irregularitas vero tantū ab his q̄ ptinent ad ordines. Sed ista reputatur leuior: q2 facilius remittitur. Sed hoc est oppositū: nam iō facilius remittitur: q2 grauissima est: ⁊ a plurib⁹ excludit. Ille etiā due pene/ irregularitas ⁊ excōicatio possunt eē publice vel p̄uate. Et quoad hoc q̄ possunt esse priuate sunt minus graues/ q̄ alterutra duarū primarū q̄ semp sunt publice. ¶ F Quinta pena est interdictū que est arctatio a q̄busdam actibus ecclesiasticis exercendis: vl ab assistendo quibusdaʒ talibus. Et illa pena licet aliqn̄ possit infligi loco ⁊ nō psone: qn̄q̧ psone ⁊ nō loco: quādoq̧ vtriq̧: ⁊ sicut infligit ita seruāda est: tm̄ vt est distincta pena a ceteris: frequētius infligit loco ⁊ nō psonis: idest nō nisi vt in loco: vt scʒ in tali loco nō liceat celebrare solēniter diuina: nec aliis interesse. Illa pena interdicti seu phibitionis ↄtrahitur qn̄q̧ a iure: vt exempli gratia. De receptantibus extraneos vsurarios: quoʒ terre/ quādiu in eis fuerint: ecclesiastico sunt supposite interdicto: vt in ca. vsurarū voraginē. de vsuris lib. vi. Infligitur vero a iudice pp̄ter causas innumeras: cōmuni⁹ tn̄ pp̄ter inobedientiā populi terre: relaxatur p illum q̄ posuit interdictū. Quādoq̧ etiam a iure: vt in ca. Alma mater. de snia excōi. lib. vi. ¶ Sexta pena est suspensio: ⁊ est phibitio a licitus ab aliquo alias sibi cōueniente/ et hoc ad tēpus. In hoc distinguit ista pena specialiter ↄtra alias. Hec est multiplex/ Quedā est suspensio ab officio/ ⁊ quedam a beneficio/ quedā ab ingressu ecclesie. Et incurritur aliquādo a iudice: aliquādo a iure. Tollitur autē ab eo qui eam tulit vel eius superiore. Istam materiā latius tractat Scotus dis. xxij. q. f. lib. iiij. Hec breuiter tacta sufficiant.

¶ Lectio. x. A

Tertium ordinate cōsecrationis impedimentū remouendū nec est culpa nec pena. Et hoc est duplex: scʒ solutio ieiunij nature: ⁊ corporalis immūdicia in certo casu. ¶ Circa primū est notandū fm doctorē Scotū quest. iij. dist. viij. lib. iiij. q̄ duplex est ieiuniū: scʒ nature/ ⁊ ecclesie. Ieiuniū nature est carentia cibi suscepti in stomachū/ vel in via ad stomachū/ a p̄ncipio diei a quo quis d2 ieiunus. Ubi dico fm Durandū: hoc est cuiuscūq̧ rei que nutrire pōt siue in se/ siue alteri cōiuncta. Ieiuniū ecclesie est quo aliquis vnā comestionē vnius diei nō trāsgreditur p extraordinariā refectionē fm morem ecclie. Unde ea q̄ sumūtur pp̄ter alios cibos dedu cendos: puta potuʒ post prandiū: vel digerendos/ sicut species medicinales/ aut electuaria/ ieiunia ecclesie non soluūt. Ita nec medicina qualibet hora diei sumpta. Per hoc ad ppositum dicit/ q̄ tam ad celebrandū/ q̄ ad manducandū ordinate ⁊ licite/ nō sufficit ieiuniū ecclie: sʒ regulariter reqritur ieiuniū nature. Hoc patet per beatuʒ Augustinū ad inquisitionē ianuarij. ⁊ habet in canone de ↄsecra. dist. ij. Liquido. Placuit spiritui scō vt ad honorē tanti sacri/ prius in os xp̄iani dominicū corpus intraret/ q̄ alij cibi. Et ratio hui⁹ p̄ncipalis est diuina institutio quā xp̄s discipulis suis dedit: vel p ipsos pmulgauit: vel saltē instituendū reliquit. Ad qd̄ sonat canon allegatus dicēs. Nāq̧ saluator: quo vehemētius cōmendaret mysteriū hui⁹ altitudineʒ: vltimū hoc voluit infigere cordibus ⁊ memorie discipuloʒ: a q̄bus erat ad passionē digressurus. Et sequit ad ppositū. Et ideo non precepit quo deinceps ordine sumeretur: vt apostolis p quos ecclesiā dispositurus erat: hunc locū/ scʒ institutionis seruaret. Et p hoc tollit obiectio de xp̄o: q̄ post agnū typicū cū discipulis comestū/ eucharistiā sumpsit ⁊ dedit/ pp̄ter cām scʒ statim supra expssam. Et vt figurani veritas sequeret. Ibi quoq̧ noua inchoaret: vbi vetera terminabat. De quo infra. vn̄ sequit in auctori. Augu. Si em̄ xp̄s maluisset vt post cibos alios semp reciperet: credo q̄ eū morē nemo mutasset. Cū vo ait apl's de hoc sacramento loquēs. Propter qd̄ fratres cū veneritis ad manducandum/ inuicē expectate: si quis esurit/ domi manducet: vt nō ad iudicium cōueniatis. Statim subtexuit q̄ ad sacramenti eiusdē ordinē pertinent/ scʒ quo mō ieiuni ⁊c. Cetera cū venero disponā. Ubi datur intelligi/ q2 multum erat vt epistola illis totum agendi ordinem insinuaret: qd̄ vniuersa per orbem seruat ecclia ab ipso ordinatum esse qd̄ nulla regionū diuersitate variat. Hec ibi. Probatur etiā idem per ca. ex parte. de celebratiōe missa. vbi d2 q̄ sacerdos nō debet vinū perfusionis. i. ablutionis accipere: cū voluerit eodē die missam aliam celebrare. Item vij. q. f. c. nihil. Nullus post cibum ⁊ potū quēlibet etiam minimū/ missas dicere p̄sumat. Si g̊ ablutio que tm̄ ad cautelā accipit: ⁊ modica est: impedit: quanto magis oē qd̄ in os sumit: ⁊ in ventrē traijcitur impedit. Et quidem rōnabilis est hec institutio pp̄ter tanti sacramēti reuerētiam: que minor est regulariter in pranso q̄ ieiuno. Et vt prius queratur cibus sp̄ualis q̄ corporalis. ¶ G Sed dice. Dictuʒ est q̄ ieiuniū nature est abstinentia a cibo a p̄ncipio diei. Unde sumitur p̄ncipium dei. Ad hoc dicit: licet p̄ncipium diei fm diuersos diuersimode sumat/ Nā quidā a meridie/ quidā ab occasu/ quidā ab ortu solis diē incipiunt. In pposito tm̄ fm beatū Tho. dist. xiij. iiij. ecclesia incipit diem a media nocte. Et ideo si quis post mediam noctem aliquid sumpserit per modū cibi aut pot⁹/ nō debet illa die celebrare: nec cōionem sacramēti participare. Nec refert dicit beatus Tho. in. iij. parte summe: ⁊ post eum Durandus: vtrū post cibū ⁊ potū dormierit: aut etiā cibus digestus sit quātum ad rationem p̄cepti. Et hoc est ↄtra glo. in. c. ex parte. de celebra. missa dicentem. Anteq̄ cibus digestus sit: corp⁹ xp̄i sumi non debet. Et allegat ad hoc cano. Tribus. de cōse. dist. ij. Sed ille canon nihil ad ppositum: q2 loquit de ieiunio seruando post sumptionē sacri: nō ante. Un̄ dicit. Qui mane sumpsit sacramētū ieiunet vsq̧ ad sextam: qui tertia vel quarta/ vsq̧ ad vesperam. Sed et hoc ipsum abrogatum est

per ecclesie generalē cōsuetudinē: qđ approbat Hostiē. qui nec credit dormitionē esse necessariā. Et q̄ꝗ non refert quātū ad rationē p̄cepti/ vtrū dormierit: aut cibū digesserit: refert tñ quantū ad perturbationē mētis: quā patiūtur hoīes ꝓpter defectū somni. Ex quo si quis multum perturbat: debet a cōione sacramēti abstinere. Sed quid de reliquijs ciboꝝ manētib᷒ in ore si trajiciantur casualiter. Rn̄sio. Nō impediūt a celebratione: tū q2 traijciunt per modū saliue: tū quia nō sumuntur tanq̄ de nouo/ illo die. Idē d: de reliquijs aque: qua os abluit dūmodo nō trajiciant in tanta quātitate/ vt maneāt in propria specie aque: sed quasi cōuerse sint in saliuā. Dicit etiam hic Rich. de media villa dist. viij. q. iiij. q. iij. p̄ncipali arti. iij. Nec est acquiescendū dicētib᷒/ q̄ illi q̄ post dictū matutinū in sero bibit/ nō est licitū celebrare sequēte die nisi prius iterū dicto matutino. Hoc em̄ non inuenit statutū. Et hec Richar. Verū licet nō sit necessariū talē abstinere: videtur tñ q̄ sit valde congruū: cum matutinale officiū ad die istū pertinet: a cuius principio celebrās tenetur esse ieiunus ieiunio nature. ¶ E Dictū est autē regulariter: q2 in casu pōt sumi ꝛ cōsecrari a nō ieiuno ieiunio nature. Unus casus est quasi generalis quantum ad sumētes/ scz corꝑis infirmitas grauis. Vñ qñ timetur periculū mortis iminētis: periculū esset negare infirmo scz p̄āso poscēti sacramentū cū sit viaticū. Et ideo dandū est ei qui ꝓficiscit ex hoc mūdo: vt ꝑ ipsuz ꝑueniat ad terminū. Cōcordat Rich. dist. viij. iiij. Alius est casus specialis quoad cōsecrantē/ quo etiā nō ieiunus potest cōsecrare ꝛ sumere: ꝛ est casus iste. Minister preparat calicē sacerdoti: ꝛ ꝑ errorē pro vino ponit aquā: sacerdos supponens ministrū bene fecisse/ ꝓcedit ad cōsecrationez ꝛ calicis sumptionē: in cui᷒ sumptione aduertit esse aquā/ ipsa in ventrē traiecta. In quo casu tenetur sacerdos sanguinē de nouo cōsecrare: ꝛ consecratū sumere: q̄uis per aque sumptionē soluerit ieiuniū nature. Qđ ꝓbatur: q2 quādo sunt duo precepta ordinata: p̄ceptū suꝑioris magis ligat. Est autē vnū preceptū christi ꝛ ecclesie sumptū ex ratione sacramēti/ q̄ ipsum qñ cōficitur integrū perficiatur: quoniā sacrificiū in se est quoddā integrū ex duobus. De qua integritate seruanda habetur scriptū ecclesie mādatū. de cōsecra. distin. ij. Cōperimus. vbi dicitur. Aut sacramēta integra percipiāt: aut ab integris arceantur. ꝛ loquit ibi canon de sacerdotib᷒ cōficientibus ꝛ nō sumentib᷒. Et subdit ratio: q2 diuisio vnius eiusdēq̄ mysterij sine grādi sacrilegio nō potest ꝑuenire. Ergo non obstante quocūq̄ alio p̄cepto ecclesie/ maxime qđ nō respicit ꝓpriā ꝛ essentialē rationē sacramēti: tenet celebrās ad illam integritatē seruādū: ergo q̄ iam percipit aquā: tenet simpliciter ad cōplendū illud qđ pretermisit: scilz ad cōsecrationē sanguinis. Et cōfirmatur per canonem. Nihil. vij. q. j. vbi sic habet. Null᷒ minister atq̄ sacerdos absq̄ prouētu patētis molestie/ cū ceperit imꝑfecta officia presumat oīno relinquere. Et si q̄s hoc temerarie presumpserit: excōicationis sententiā sustinebit. Relinqueret autē imperfectū eucharistie sacramentū: qui corpus christi cōsecraret sine sanguine: saltē quātū ad significationē passionis christi: q̄ perfecti᷒ significat per vtrasq̄ species panis et vini: q̄ ꝑ alterā tm̄. Vñ dicit beat᷒ Aug. in lib. sniarum ꝓsperi: ꝛ habet de cōse. dist. ij. Dū frāgit. Dū frangitur hostia: vulneratio christi intelligit. Dum sub speciēb᷒ vini sanguis ei᷒ sumit: eiusdē sanguinis effusio de latere christi designat. Et tūc vltra. Si tenet consecrare: tenet ꝛ sumere: per ca. relatū. de cōse. dis. ij. §. allegatū: vbi d2 q̄ q̄ sacrificātes nō edūt: rei sunt dn̄ici sacramenti. Et sequit. Qui talis est: a cōione vno anno nouerit se repulsuz. Tenet ergo nō ieiun᷒ eucharistiā sumere. ¶ D Sed diceres: ergo ī casu sacerdos erit perplex᷒: q2 tenet sumere: ꝛ sumēdo in casu sumit nō ieiunus: ꝛ per cōsequēs ꝯtra p̄ceptū in. c. Liq̄do. Et ita peccat trāsgrediendo preceptū ecclesie. Ad hoc respondet q̄ ecclīa nō ita stricte prohibet non ieiunū percipere/ sicut ꝓhibet diuisionē sacramēti: q̄ videt esse ꝓhibita a christo/ ꝛ a prima eius institutione. Nec etiā ita stricte ꝓhibet non ieiunū percipere: sicut precipit cōsecrāti sacerdoti cōsecratum sanguinē sumere. Ex vna em̄ parte habet sacerdos preceptū christi: vt scz sanguinē cōsecret post corꝑis cōsecrationē: habet et districtū ecclesie p̄ceptū de percipiendo consecratū. Ex alia aūt parte non habet nisi leue preceptū ecclesie cōparatiue/ scz de ieiunio. Ibi em̄ nō ponitur q̄ suscipiēs nō ieiunus sit reus dn̄ici sacramēti: neq̄ q̄ cōmittat sacrilegiū. Nec repellit a cōione per annū sicut in priori p̄cepto. Nō est ergo ille perplex᷒: q2 seruare debet p̄ceptū christi ꝛ ecclīe/ qđ est strictius: ꝛ omittere preceptū ecclīe qđ est minus strictū. Nec ecclīa voluit illū ligari in hoc casu ꝑ scđm preceptum: sed magis voluit eū nō seruare ꝛ ligare ad oppositū. Et pz ex alio q̄ ieiuniū nō est ita necessaria cōditio in suscipiēte: q2 in die parasceues particula posita in calicē percipit cū vino nō cōsecrato. Et verisile est q̄ vinū citius descēdat in ventrem q̄ illa particula: ergo ex cōsuetudine ecclīe/ sacerdos ꝑcipit eucharistiā nō ieiunus. ¶ Itē in primo casu generali licet sumere eucharistiā nō ieiuno/ scz ī infirmitatis. Sed in nullo casu licet celebrāti diuidere sacramētū: aut cōsecratum nō sumere: nisi in casu impossibilitatis. puta si sacerdos deficeret. de quo. j. Vñ patet non esse ita strictuz preceptū de ieiunio/ sicut de nō diuidēdo ꝛ sumēdo. Hic ergo habet locū regula cancel. gers. in suis moralib᷒ regulis. Si incidant duo precepta incōpossibilia ex culpa sua/ agat illud qđ de se est magis obligatoriuz: ꝛ a nouo pctō immunis existit. ¶ E Si querit. In casu posito sacerdos deprehēdit se sanguinē non cōsecrasse/ ꝓ eo q̄ defuit materia debita: vbi incipiet cōsecrationē dn̄ici sanguinis. Rn̄det sanct᷒ Tho. q̄ debet sacerdos aliā hostiā ponere ꝛ ipsam simul cū sanguine cōsecrare. Sed nō apparet h̄ fore necessariū s̄m Sco. q2 sunt distincte forme cōsecrationis corꝑis ꝛ sanguinis seorsum ꝛ diuisim efficaces. In vltimo em̄ instāti ꝓlationis verboꝝ super panē/ incipit esse corpus christi: ꝛ nō dependet efficacia huius forme ex forma cōsecrationis sanguinis: nec econuerso. Melius igit (vt videtur) d2/ q̄ caute suppleat qđ omissum est s̄m p̄dicta. Et quoad h̄ cōcordat Hosti. dicēs. Si timet scādalū sacerdos in prorogatione misse: sufficit dicere tm̄ verba cōsecrationis sanguinis. Si dicis/ in cōsecratione calicis de nouo oritur scandalū populi: ideo videtur q̄ sit omittēda. Respōsio. Scādalū illud contemnendū est: quia est scandalū phariseoꝝ/ acceptū ꝛ nō datū: nam factū illud bonū est in se: ꝛ necessariū sacerdoti ad euitationez mortalis peccati: ꝛ q̄libet debet iudicare hoc bonū si causaz nesciat/ supponēdo sacerdotē hoc sine rōnabili causa nō facere: quā cām quisq̄s eā sciret: deberet vtiq̄ approbare. Hoc autē scandalū dn̄s cōtemnere docuit Matth. xv. dū dn̄s dixerat. Audite ꝛ intelligite. Non qđ intrat in os coinquinat hoīem: sed quod procedit ex ore: hoc coinquinat hominem. Et discipuli respondētes dn̄o aiebāt. Scis q2 pharisei audito hoc v̄bo scādalizati sunt. Rn̄dit. Sinite eos: ceci sunt ꝛ duces cecoꝝ. Oīs plantatio ꝛc. Videt tm̄ nihilominus q̄ cauere posset celebrans ne scandalū accipiat: si caute procedat. Nā vadens quasi pro vino ablutionis post cōionē percipiēdo/ infuso vino in calicē ad aquā adhuc in calice manente. Uel si tota prius exhausta fuerat/ aqua de nouo admixta/ poterit redire in mediū altaris: ꝛ statim in breui tēpore ab illo loco. Simili modo postq̄ cenatū ꝛc. Incipiēdo cōtinuare poterit vsq̄ Quotiēcūq̄. vel vsq̄ ibi. Vñ ꝛ memores. Et illis verbis ꝓlatis cū debita reuerētia/ percipere iam verū sanguinē christi. Nec illud de facili percipiet: q2 fieri pōt in valde breui tempore. Hec est intentio Scoti dist. viij. iiij. q. iij. ¶ Sed adhuc di. q̄s. Ui detur q̄ ieiuniū nature regulariter nō requirat: nā aplūs j. Coꝝ. xj. disponēs de sumptione huius sacri: corripiens

corinthios p eo q̄ cenas suas in ecclia mãducaturi cõferebãt: subiũxit in fine ca. Si quis esurit: domi manducet. Quib⁹ verbis innuere videt̃ q̄ anteq̄ ad ecclesiã conuenirẽt: deberẽt domi famẽ extinguere: ne imoderate in ecclesia de speciib⁹ sumerent. Unde et̃ fm beatũ Aug. apl's reprehẽdit illos q̃ pransi eucharistiã sumpserũt. Et ideo illud verbũ. Si q̃s esurit/domi mãducet. nõ debet intelligi domi anteq̄ veniat ad ecclesiã: sed post recessuz ab ecclesia: ita q̄ nõ satisfaciat fami sue de eucharistia: sed expectans qđ sibi necessariũ fuerit in domo sua p̄cipiat. Et ideo laudabilis est eccl'ie latine cõsuetudo: q̃ eucharistiã dispẽsat in modica quãtitate: q̃ nõ possit suscipi ad crapulam: ⁊ sufficit valde ad reuerẽtiã debitã sacramẽti: vnde glo. sup illo. Si q̃s esurit/domi manducet. suos cibos: et terreno pane pascat̃: ne post eucharistiã sumat. hec glo.

¶ F Scđm impedimentũ amouendũ est immũdicia corporalis. Ubi in primis cõsiderandum/q̄ nulla corporalis immũdicia de per se impeditiua est celebrationis/aut sacre cõmunionis. Hãc cõsideratione͂ deducit sanct⁹ Bonauen͂. in. iiij. sniarũ. dist. xij. q. iij. Et patet satis ex verbis christi si perpẽdat̃ bñdicẽdi ratio. Mat. xv. Nõ lotis manib⁹ mãducare/nõ coinquinat hoĩem: q: nulla passio talis: aut exterior immundicia de p se pctm̃ est: aut de necessitate cõiuncta pctõ. vñ glo. marginalis Mat. xv. nũc allegata. Nihil est extra hoĩem qđ interi⁹ inquinet. ⁊ glo. interli. Aug. Nõ timeo immũdiciã obsonij: sed cupiditatis. Obsoniũ cib⁹ est delicat⁹ qui post cenã sumit̃. Notanter dictũ est de p se: q: de p accidẽs rõne alicui⁹ cõmitãtie vel sequele in aĩa impedire põt. Pro cuius declaratione aduertendũ fm Joh. gers. cãcel. de materia celebrationis cõsid. vij. q̄ quedã est immũdicia corpalis cõiuncta immũdicie spũali fm veritatẽ: aut fm quandã similitudinẽ vel cõformitatẽ: vt actus fornicationis in vigilia perpetratus quoad primũ: ⁊ immundicia in somnis sordidis: quoad scđm. Alia est immũdicia corporalis que visa vel cogitata horrore͂ ⁊ abominatione͂ quandã generat: q̄uis nulla sciatur inesse peccati veritas vel effigies: q̃les sunt lepra mẽstrua/⁊ innaturalis fluxus seminis/⁊ alie infirmitates corpales. ¶ De vltimis ergo dicẽdũ est q̄ nec a celebratione: nec a cõione impediũt. Nã afflicto ⁊ punito nõ est afflictio addẽda: imo potius eius miserie miserandũ. vt in. c. ex pte. de clerico egrotãte. Qđ vo eodẽ titu. c. tua nos. precipitur/q̄ sacerdos diuino iudicio lepre morbo percussus remoueat̃ ab administrationis officio: nõ per hoc interdicit̃ leproso facultas celebrandi oĩno: sed tm̃ populo parochiali pp̄ter scandalũ ⁊ abominatione͂ populi: vt patet ex v̄bis decretalis. Erat em̃ is de quo loq̃tur p̄lat⁹ eccl'ie parochialis: s̄m priuatim nisi nimia esset debilitas aut deformitas poterit celebrare: vt dicit Alex. de ales parte. iiij. q. xlvij. mẽbro vlti. Et post euz beatus Thomas in. iiij. dist. ix. q. iiij. arti. vlti. Uerũ fm Hugone͂ cũ remouet̃ a cõmuni cohabitatione: multo fortius a sacris ordinib⁹ percipiẽdis. Si m̃ sit p̄sbyter leprosus/cessabit a ministerio quoad sanos: sed leprosis cãtare ⁊ ministrare poterit diuina. ¶ G De mẽstruatis ⁊ seminifluis q̄ nõ habẽt necesse abstinere: patet per beatũ Gregoriũ anglor eṗo in quadaz epistola scribente͂: ⁊ habet̃ dist. v. Ad ei⁹. Mulier dũ fm cõsuetudine͂ mẽstrua patit̃ p̄hiberi ecclesiã intrare nõ debet: q: ei nature superfluitas in culpam reputari non debet. Similiter nec debet prohiberi a cõmunione sacramenti: vnde ibidem sequit̃. Sancte cõlonis mysteriũ in eisdẽ dieb⁹ percipere p̄hiberi nõ debet. Si aũt ex veneratiõe magna p̄cipere nõ presumpserit/laudãda est: sed si susceperit/nõ est iudicãda. Bonarũ q̄ppe mentiũ est ibi culpas suas agnoscere vbi culpa non est: q: sepe sine culpa agit̃: qđ venit ex culpa. Unde etiã cũ esurimus sine culpa comedimus: quib⁹ ex culpa primi hoĩs factũ est vt esuriamus. Hec Gregori⁹. ¶ Idẽ potest dici (ait Alex. de ales) de viro seminifluo. Eadem etiã ratio est de muliere tẽpore purgatiõis post partũ: vt dist. v. Cũ enixa. ⁊ de purgatione post partũ. c. vnico. Pariformiter de ceteris corporalib⁹ immũdicijs scđi generis: de quib⁹ tñ beat⁹ Tho. hanc facit distinctione͂. Quia aut est perpetua: vel diuturna: vel tẽporalis et cito purgabilis. Si primũ: nõ est pp̄ter hoc abstinendũ: ne pp̄ter immũdiciã corporis perdat̃ fruct⁹ mẽtis: sicut accidit in leprosis: vel patiẽtib⁹ fluxũ sanguinis vel seminis. Si scđm: tũc si aliq̃s fuerit in mẽte bene disposit⁹: sumere nõ p̄hibetur: q̄uis etiã possit ad tẽpus laudabiliter abstinere pp̄ter reuerẽtiã tanti sacramẽti. Hec Tho. ¶ De immũdicijs aũt primi generis q̃ etiã distincte sunt quarũ aliq̄ cõiuncte sunt fm veritatẽ immũdicie spirituali/que est peccatũ mortale. Iste quidẽ nihil dubij habent quin impediãt: vt actus fornicationis/adulterij/et cuiuslibet alterius incõtinẽtie turpioris: qm̃ ⁊ cõiugib⁹ accessuris indicitur cõtinentia triduana. vñ de conse. dis. ij. Omnis homo. dicitur/Omnis homo ante sacram cõmunionez abstinere debet tribus aut quattuor aut octo diebus. De quo. j. dicitur. ¶ H Alie vo que cõiungũtur peccatis fm quandã similitudinẽ: vt resolutio seminis in somno: que nõ est peccatũ: sed similitudo peccati. De ista pollutione ⁊ immũdicia varie senserũt doctores Nam Alexãder de ales: que͂ sequitur Albertus/sanctus Bonauen͂. Petrus de pal. tenet q̄ qui habuit pollutionem nocturnã: etiam si causam culpabile͂ non habeat: nihilominus abstinere debet a celebratiõe: nisi in casu necessitatis aut vitatiõis scãdali. debet inquã de cõsilio/nõ de p̄cepto: ita q̄ mortaliter peccet si celebret. Causaz assignat Alex. de ales: q: in hoc actu quasi oĩno ordo virtuz peruertitur: vñ fm Aug. In hoc opere aĩa fit tota caro: ⁊ sicut gustato spiritu desipit oĩs caro: sic econtra ⁊ amplius gustata carne/desipit spiritus: ⁊ fit carnalis. Generat etiam frequẽter in aĩa hebetudinẽ quandã distractiam ⁊ deordinatione͂: ideo abstinenduz est donec fuerit reordinata natura: qđ fit regulariter spacio vigintiquattuor horarũ: vnde ad tantuz tẽpus abstinere debet post pollutione͂. Tñ si dormitione meridiana cõtingat pollutio: debet in crastino abstinere a celebratione misse: nisi forte ad nonã celebraret̃: vt in tẽpore ieiunij qñ explete sunt vigintiquattuor hore. Hec Alexander paucis interpositis. ¶ Richardus de media villa lib. iiij. dist. ix. q. ij. arti. iij. finaliter ad hoc hãc materiã resoluit/Si pollutio in somno proueniat ex cã que est pctm̃ mortale: impedit de necessitate. Si ex veniali p̄cedente/infirmitate/vel superfluitate: tũc nõ impedit. Addit etiã q̄ periculũ vomitus impedit. ¶ Beat⁹ Tho. dis. ix. iiij. q. iij. latius p̄sequitur/⁊ multipliciter distinguit/premittẽs q̄ ad dignã cõmunione͂ requirunt̃ tria. Mũdicia cõsciẽtie: erectio mẽtis ad deũ: mũdicia corpalis. Mũdicia cõsciẽtie nõ tollitur nisi p pctm̃ mortale. de quo. s. dictũ est. Erectio mentis ad deũ/per actuale͂ scz deuotione͂ p mentis hebetudine͂ vel occupatione͂/aut euagatione͂: interdũ etiam sine pctõ amittit̃. Corporalis mũdicia/p corpis inq̃natione͂ tollit̃. Primo ⁊ p̄ncipaliter pctm̃ impedit. Scđo indeuotio siue mentis hebetudo. Tertio corpalis immundicia. Propter qđ celebraturi aut tractaturi aliqđ sacramentũ ob reuerẽtiã manus lauãt. Et qñq̄ hec tria cõcurrunt in vna pollutiõe: qñq̄ duo: qñq̄ vnũ: ⁊ fm hoc magis vel minus impedit. ¶ Scđo distinguit de pollutione in ordine ad cãm et modũ. Causa est triplex. Extrinseca spũalis: intrinseca spiritualis: intrinseca corporalis. Extrinseca spũalis est demon illudens dormienti excitans phantasmata. Intrinseca spũalis/dũ phantasmata apparent dormiẽti ex reliquijs precedentiũ cogitationũ. Intrinseca corporalis: ⁊ hec aut aliquãdo fuit volũtati subiecta: vt qñ p̄uenit ex sup̄fluitate cibi ⁊ potus p̄cedẽtiũ. Quandoq̄ non fuit voluntati subiecta: vt dũ accidit ex debilitate virtutis retentiue seminis. Uel ex virtute nature superflua expellẽte: siue quacũq̄ alia infirmitate. ¶ Modus triplex/scz primo cũ imaginatione turpi/⁊ cõsensu

Obsoniũ quid

Ad dignã cõmunione͂ tria req̃runt̃

Cã pollutionis ẽ triplex

voluntatis: scd̄o cum imaginatione turpi ⁊ sine cõsensu
volũtatis: tertio sine imaginatione turpi. In oībus his
pollutionib⁹ corpalis immũdicia est cõis: sed mentis de
decoratio nõ est nisi in illis in quib⁹ pollutiões cũ imagina
tione accidũt. In alijs eñ somnialib⁹ resolutionib⁹: que
sine imaginatione accidũt: aĩa nihil participare videtur.
¶ I Ex his summatur determinatio huius doc. in q̃t
tuor ꝓpositioib⁹. Prima. Si illusio nocturna accidit ex
mortali ꝑcedenti: puta ex cõsensu volũtatis certo vel ꝓ
babiliter dubitato: oĩno abstinendũ est. ¶ Scd̄a ꝓposi
tio. Si somnialis resolutio seminis ex diabolica illusiõe
accidit: cui⁹ in nobis cã per turpẽ imaginationẽ vel dele
ctationẽ nõ precessit (qđ ex eo cõsiderari põt: si frequẽ
ter accidat: ⁊ ꝑcipue in dieb⁹ quib⁹ cõicandũ est) non est
a cõicatione aut celebratiõe abstinẽdũ: quia signũ est q̃
diabolus fructũ eucharistie ꝑcipiẽde auferre conat̃. Sic
legit̃ consultũ cuidã monacho in vitaspatruz. ¶ Tertia
ꝓpositio. Si pollutio hmõi ex nature infirmitate vel alis
nõ precedẽte peccõ accidat: ⁊ sine imaginatione turpi: nõ
impedit: si necessitas immineat aut deuotio exposcat: si tñ
ꝓpter reuerentiã abstineat dũ infirmitas nõ fuerit per
petua: laudãdus est. ¶ Quarta ꝓpositio. Patiẽs pollu
tionẽ sine mortali ꝑcedẽti/siue cũ veniali/siue sine peccõ:
precedẽti tñ imaginatiõe turpi: licz nõ peccet mortaliter
extra casum necessitatis celebrãdo vel cõicando: minus
tñ reuerenter accedit ⁊ peccat venialiter. Et q̃m difficile
est discernere oĩa ꝑdicta circa pollutionẽ in somno acci
dentẽ: ideo cõsulit tanq̃ tutius abstinere: duz necessitas
celebrãdi aut cõicandi nõ immineat. Abstinere aũt vigin
tiquattuor horis: vt. s̃. dictũ est. Hec videt̃ esse s̃nia beati
Tho. per ipsum diffusi⁹ declarata. Verũ q: in ꝑmissis vi
dent̃ quedã dubia ⁊ quedã obscura: ideo clarius de hoc
impedimẽto disserit clarissim⁹ doctor Ioh. ger. cancel. in
duob⁹ libellis de hac materia ad timoratarũ ꝯsciẽtiaruz
consolationez editis: cuius determinatio magis placet.
¶ II Pro quo aduertẽdũ in ꝑmis/q̃ nulla pollutio
in somnis inchoata ⁊ ꝑfecta/a celebratiõe impedit: quia
peccm̃ in se: vel q: ꝯtaminet corp⁹ christi. Sed si impedit:
impedit/q: tollit debitã reuerẽtiã. Primũ patet: q: nulla
talis est peccm̃/ex famosa illa regula Aug. Peccm̃ est adeo
volũtariũ/q̃ si nõ esset volũtariũ: nõ esset peccm̃. In som
no aũt deficit libertas volũtatis: q: ꝑfect⁹ rõnis vsus: er
go nihil in somno est volũtariũ. Minorẽ satis ostendit
beat⁹ Tho. vbi. s̃. Rursus ista est expressa determinatio
bti Aug. xij. sup Geñ. ad lr̃am. Ipsa phantasia q̃ fit in co
gitatiõe sermocinãtis: cũ expssa fuerit in visione somniã
tis vt inter illã ⁊ verã cõiunctionẽ corpoꝝ nõ discernat̃:
cõtinue mouet̃ caro. Et sequit̃: qđ cũ motũ seq̃ solet cuz
h tñ sine peccõ fiat/q̃ sine peccõ a vigilãtib⁹ dr̃. Itẽ idem. ꝟ.
de ciui. dei. c. xxv. Si illa cõcupiscẽtialis inobediẽtia que
adhuc in mẽbris moribũdis habitat: ꝑter nostre volũta
tis legẽ quasi lege sua mouet̃: quãto magis absq̃ culpa
est in corꝑe nõ cõsentiẽtis: si absq̃ culpa est in corꝑe dor
miẽtis. Loquit̃ de oppressione nõ cõsentiẽtis. Hic actus
exterior nullũ peccm̃ est: nisi denoĩatione extrinseca: non
plus q̃ vrina que dr̃ sana: q: significat sanitatem. Ideo si
in animo nõ fit peccm̃ ꝓprie dictũ: dũ libertate nõ vtitur:
nullus ꝓtũc act⁹ exterior tanq̃ vitiosus culpat̃: nõ vtit̃
aũt libertate in somno: q: nec vsu rõnis. Reqrit eñ ratio
nis vsus oꝑationes virtutũ ⁊ potẽtiarũ sensitiuarũ pro
statu isto: q̃ in somno sunt ligate. Q̃m etsi intellect⁹ no
ster nõ sit potẽtia organica: ⁊ ita non vtat̃ sensu tanq̃ or
gano: vtitur tñ eo tanq̃ potẽtia ꝑuia: sine cui⁹ oꝑatione
nõ vadit in actũ: vt p̃z. iij. de aĩa. Dicẽtes oppositũ cõtra
dicũt nõ solũ theologice: sed philosophice determinatio
ni. Nec habẽt qđ rñdeant/si fiat eis argumẽtũ de infanti
bus ⁊ furiosis/ac aliis nõ vtẽtib⁹ rõne: quos ꝓtunc non
peccare noua trãsgressione cõcors est oĩm s̃nia. Põt tñ
hmõi pollutio esse pecti effectus: aliqñ pecti mortalis: ali
qñ venialis. ¶ Dictũ est autẽ notanter: pollutio in som
nis inchoata/⁊ perfecta in somno: q̃m posset aliquis vi
gilãs impurũ habere desideriũ se pollueñdi: quo vigente
caderet in somnũ: in quo sui pollutio ꝑficeret̃: posset siñ
ter pollutionẽ in somnis ceptã expergiscẽs male cõsum
mare. Constat in his casib⁹ radicẽ pollutionis esse liberã
⁊ flagitiosam: ꝓpter quã illud opus obscenũ imputabit̃
ad culpã. Si vero vtrobiq̃ in principio ⁊ fine fuerit rõnis
carẽtia: ⁊ per hoc cõsensus volũtatis: liber etiã erit talis
actus a culpa mortali: etiã si nullo accedẽte cõsensu vigi
lãdo cõpleretur: palã est ratio: q: libertate carebat. Sen
tentia hec est etiã beati Thome. Poterit tñ aliq̃s pecca
re postmodũ cõplacendo sibi in tali voluptate probro
sa quã habuit: sed ꝓpter hoc prior pollutionis actus nõ
redderet̃ culpabiliter vitiosus: sed sequẽs illa cõplacen
tia a voluntate libere elicita. Cõniis si ipsa seminis resolu
tio facta placeret: nõ quia voluptas: sed quia nature exo
nerationẽ vel sanitatẽ afferret/absq̃ sui qui patitur ꝑua
ratione vel assensu ſm beatũ Tho. peccatũ nõ haberet.
¶ I Scd̄m etiã scz q̃ pollutio nõ ipedit ꝓpter timorẽ
ꝯtaminatiõis corporis christi: manifestũ est. Nihil eñ at
tinet ad corpus christi in sacramẽto corporalis immũdi
cia sumentis vel cõtrectantis: sicut nec ad radium sola
rem/aut spiritualiũ substantiarũ aliquaz: quoniã etsi in
sacramẽto sit verum corpus christi: nõ tamen est ibi ſm
cõditiones corporis naturaliũ causarũ actionibus attin
gibilis: sed modo quodã spũali/quomodo rõnalis spiri
tus est in corpore materiali: de quo. j. dicet̃. Manifesta
sunt hec etiã parũ instructis. ¶ Tertiũ ostẽditur/scz q̃
duz impedit perpessa resolutio: impedit/q: tollit debitã
reuerentiã. Requirit eñ digna hui⁹ sacramẽti susceptio
deuotũ discretionis iudiciũ/ſm aplm. j. Cor. xj. qui non
dijudicantẽ corpus dñi indignũ decernit. Exigit itaq̃ re
uerentia debita animũ clarũ/nõ hebetẽ/recollectũ/nõ
per vagas maxime lubricas cogitatiões aliorsũ notabi
liter distractũ/serenũ/cõstantẽ ⁊ quietũ: nõ dubiũ/scru
pulis fluctuantẽ. Nũc autẽ somnialis pollutio etiaz que
nullo accedente cõsensu accidit: nõnunq̃ reddit animuz
scrupulosuz/inquietũ/deiectũ/hebetẽ ⁊ distractũ: ita vt
nequeat cogitatiões turpes/aut lubricas sufficienter re
pellere: ⁊ ita ad predictã dispositionez attingere. Unde
sicut cogitatiões volũtarie ⁊ lubrice disponunt maxime
ad hmõi fedas cõmotiones: ita viceuersa ex hmõi cõmo
tione/⁊ carnis stimulatione/ꝓueniũt sepe somnia de no
cte: ⁊ cogitationes lubrice in vigilia de die: quẽadmodũ
fratus aliter ⁊ aliter cogitat/q̃ mitigat⁹/⁊ timẽs q̃ secu
rus. Remanet etiã in hmõi (licz inuolũtari⁹ patiat̃) aliq̃
carnalis degustatio: vñ mens hebetatur ⁊ distrahit̃ etiã
nolẽs: que tñ debitã reuerẽtiã tollũt/Debitã dico nõ de
bito ꝑcepti: cuius trãsgressio inducit peccm̃ mortale: sed
debito cõgruitatis ⁊ cõsiliĩ: cui⁹ omissio frequẽter nõ ca
ret veniali. Vñ extra necessitatis cãm/pollutus q̃ morta
lis pecti reus nõ fuerit: licz nondũ ab hebetudine mentis
⁊ distractione purgatus ⁊ reordinatus ad celebrandum
accedẽs: dũ laudabiliter posset abstinere: nõ peccat mor
taliter: tñ a veniali nõ excusatur. Est expressa sentẽtia scti
Tho. vbi. s̃. Quia autẽ obscenitas humoris istius/cum
suis reliquijs nõ perpetuo durat: ideo nec ꝑpetuo a cele
bratione impedit. Et licz pro reformatiõe animi/assigne
tur spacium vigintiquattuor horarum: vt. s̃. dictum est:
potest tamen aliquis vna hora purgatior effici/q̃ alius
in centũ: et per hoc ad celebrandũ aptior: porro si timea
tur reuersio talium illecebrarũ tẽpore celebrationis: pos
sunt vtiq̃ hec etiã post vigintiquattuor horas cõtingere
vel ex corruptela nature: vel ex diabolica operatiõe. Se
cundum hec ergo citius vel tardius accedẽdum erit ad
hoc venerabile sacramentũ reuerendissime celebrandũ:
citius ab his quoꝝ facilis est cõuersio propter fortem in
sanctis cogitationib⁹ habituationẽ: ꝓpter etiã strenuam
carnis subiectionẽ: vt in viris cõtemplatiuis ⁊ vere reli
giosis. Tardius vero in nouiter conuersis/non exercis

ratos sensus habētibus: ⁊ secularibus quibus hmōi reli
quie tenacius adherescūt. De his in figura dictū est anti
quis/Leui.xv. Deute.xxiij. vt taliter imundi separarētur
ab alijs vsq ad vesperā ⁊ vestiū lotionē: qḋ beatꝰ Grego.
sic exponit/ꝙ nisi p᷑ignis tētationis recesserit: reū
se quasi vsq ad vesperā cognoscat. Cōstat aūt nullas ta
les ꝯstitutiones vete.testa. q̄ cerimoniales erāt: ad obli
gationes nostras trahēdas esse nisi iudaizare vellemus.
Ideo vespera ħ loco/⁊ lotio materialis nō ad l̄ram acci
piēde sunt: sȝ tādiu hō se reputet imundū: vt extra castra
sacroꝝ mysterioꝝ secedat: ꝙdiu tales in eo vigēt pcti re
liquie/hebetudo scȝ mentis/⁊ cogitationis carnalitas.
¶ M Ex his p̄mo infero/ꝙ nulla corꝑalis imūdicia
de ꝑ se impeditiua est celebrationis: sed de ꝑcedēs/rōne
alicuiꝰ cōcomitātie in aīa vel sequele. Patet ꝓvtraq̄ pte
ex p̄missis. ¶ Scḋo īfero/ꝙ nō solū sine pctō: sȝ etiā cū
merito cōtingit pollutū in somno celebrare: sicut etiam
quāq̄ ipsa pollutio in somno nō ex p̄cedenti pctō accidit
sed ex merito. Prima pars patet: primo de his q̄ post pol
lutionē animo reformati/⁊ alās nō indispositi accedunt.
habēt em̄ que ad dignā: celebrationē requirūtur. Patet
scḋo de his q̄ cū hāc immūdiciā ex demonis illusione ac
cidisse certis indicijs deprehēdūt: celebrāt. nō vt cedant
sed vt tētatoris fallacijs fortiter obnitanť. Patet tertio
de his q̄ vt suscepto officio satisfaciant/vel comissoꝝ ne
cessitati/alioꝝ cū quibꝰ viuūt cōformitati/sublationi scā
dali: aut instigāti deuotioni ꝓprie celebrāt. Cū em̄ hi pia
ferunť intētione: nec habēt legitimū impedimētū: nō est
dubiū eos celebrādo mereri. ¶ Scḋa pars patet: qr nō
nunq̄ accidit ex arcta abstinētia in pane ⁊ aqua: qḋ per
spicuū fecit experiētia. Itē aliq̄n ex cogitationibꝰ de car
nali vitio meritorie habitis: vt si qs p̄dicaturus est ꝯ car
nis vitia detestāda. Nōne sup his cogitare habet ac do
ctoꝝ scripta reuoluere: aut etiā cōfessionē audiēs de his
audire ⁊ inq̄rere. Posset vtiq̄ cū magno merito. Nihilo
minus occurrere sentiet in somnis aliq̄n p̄cogitatarū im
pudicitiarū simulacra: ⁊ ipm ex illis sicut in alijs ad pol
lutionē cōcitare posse q̄s neget. Nōnunq̄ deniq̄ expertū
est fuisse: qui dū celebraturi erāt sequēti die: cū cubandū
erat/orationibꝰ specialibꝰ contra hmōi sordes se armare
nisi sunt: ex ipsa orationū armatura phantasmata illece
brarū innouarūt: ⁊ in illud qḋ verebať: inciderūt. Quis
hos in hmōi suis cogitationibꝰ p̄ceusis q̄s dubitat meru
isse. Accidit nihilominus ex merito q̄nq̄ occasionaliter:
vt dū illusiones demonū inuidentiū bonis ꝑfectibꝰ cele
brare volentiū cōtingūt: vel ad terrendū ⁊ inquietāduȝ
timorose cōsciētie puritatem: vel pro boni operis vt cele
brationis impedimēto: vel vt vigilāti placeat qḋ somni
ans pertulit: vel vt demon abstinētiā periculosam/⁊ in
discretū vite rigorē suadeat: ⁊ sic timorosum in insaniam
precipitet: vel vt deo ꝓpitio ⁊ permittētie deuotā mentē
sic exerceat: vt ex tali feditate stimulatā in humilitate cu
stodiat. Loquiť nō difformiter ad p̄dicta scribēs Augu
stino angloꝝ ep̄o beatus Grego. vt habeť dist. vi. in. c. te
stamentū. ponit em̄ multiplicē harū illusionū distinctio
neȝ. ¶ N Ex cuiꝰ verbis Cancel. duo memorāda colli
git. Primū/ꝙ sepe tales illusiones animus nesciēs per
tulisse magis dolendus est q̄ fecisse. Et loquiť de illusio
ne/que ex nature sup̄fluitate vel infirmitate euenit: ad
dens ꝙ hec oīno timēda nō est. Scḋm ꝙ bonarum men
tiū est ibi agnoscere culpā: vbi culpa nō est. Sic tn̄ agno
scat (ait Cācel.) vt non indiscrete impediať operatio iusta:
neq̄ corporis debita sustētatio deserať. Ne p̄terea aliq̄s cō
scientiā sibi fabricet ⁊ nutriat erroneā: ne cadat in scyllā
cupiens vitare carybdim. Et subdit. Pariť fortasse ali
quis hesitationes varias dū ad comedendū vel dormiē
dū accesserit. Diceta sic: pollueris/si hoc ⁊ hoc nō omi
seris: si tibi nō precauebis. Contēnat talia necesse est/q̄
discrimē maius iminere circūspicit: si nō parē cū alijs vi
uendi formā prudēter insequiť. Scrupulosis ergo cōtra
scrupulos agendū est: ⁊ fixo operis pede certandū. Ta
les em̄ scrupulos euincere melius/q̄ per cōtemptū ne
quimus. tm̄modo sit cōtemptus iste timore reiecto: ⁊ re
gulariter nō absq̄ premio alterius p̄sertim superioris cōsi
lio: alioq̄n timor imoderatꝰ facit casum: aut p̄cipitat incō
sulta p̄sumptio. Hec cancel. Sed cōtra p̄dicta pōt dupli
citer obijci. Primo: nā cōiugati possunt sine peccato: im
mo cū merito misceri: ⁊ tm̄ indiciť eis triduana abstinen
tia: vt. ḋ. tactū est: ergo videť ꝙ in nullo casu liceat pol
lutū celebrare. ¶ Scḋo cōtra illud qḋ dictū est/ꝙ impe
ditus hac illusione a celebratiōe pōt reformari ante spa
ciū vigintiquattuor horarū/⁊ sic celebrare. Nā sic ⁊ for
nicarius similiter in breui se posset recolligere: ⁊ ab oībus
peccati reliquijs animā extergere: posset igiť statim cele
brare. ¶ De prima obiectione est snia Alexādri de ales
⁊ alioꝝ doctoꝝ/ꝙ si cōiugati p̄dicti accedāt ex deuotiōe
presertim diebꝰ solēnibus/nō peccāt. q̄n nō cā adimplen
de libidinis: sed vel causa reddēdi debitū: vel affectu gi
gnende prolis cōmixti sunt: nā ad reddendū debitū con
iugi preceptū obligat/dicente ap̄lo. i. Cor. vij. Vxori vir
debitū reddat: similiter ⁊ vxor viro. Non aūt videť ꝙ q̄s
obediēdo precepto prohibeatur a sacra cōmunione. Ca
non vo. ḋ. aliegu. de cōsecra. dist. ii. Omnis hō. intelligiť
sm glo. ꝙ abstinere debet quantū est in se vt nō exigat:
exactus m̄ reddat omni tempore. xxxiij. q. v. Si dicat vir.
De scḋo loquiť beatus Grego. ⁊ habeť. xxxiij. q. iiij. Vir
cū propria. Si quis sua cōiuge nō cupiditate voluptatis
raptus: sed solūmodo p̄creādoꝝ liberoꝝ grā vtitur: iste
ꝓfecto seu de ingressu ecclesie: seu de sumēdo dn̄ici cor
poris sanguinisq̄ mysterio/suo est iudicio relinquēdus:
qr a nobis nō debet ꝓhiberi accipere: q̄ in igne positus
nescit ardere: relinquēdus est suo iudicio ꝓpter statum
mētis sue quē ipse meliꝰ nouit. vn̄ si mēte nō ardet concu
piscētie reliquijs: nō impediť a cōmunione. Addit cācel.
etiā si cōmiscean̄t causa incōtinētie vitādę maxime in al
tero cōiugū. ¶ O De scḋa obiectiōe dicit cancel. ꝙ ra
rissimū est hoc/scȝ ꝙ fornicator se in breui extergere pos
sit ab oībꝰ reliquijs fornicatiōis: ⁊ de his q̄ vix aut nunq̄
eueniūt: docto. parū tractāt: si tn̄ immineret graue scan
dalū ꝓ omissione: si deniq̄ magis ex surreptione diabo
lica: aut vehemēti tētatione tale flagitiū apud se raro cō
misisset. Si p̄terea grādis cōtritio cōcurreret: audeat q̄
ꝓfundius sapit/talē ꝓhibere. Fateor: nō audeo. In hoc
casu ⁊ alijs sicut perspicuum est ex premissis: relinquēdi
sunt multi sue cōsciētie ⁊ iudicio/circūstantijs oībus q̄s
prudētia circūspicit indagatis. ¶ Ex oībus p̄cedentibꝰ Conclusio ḋ pollutione.
potest hec doctrinalis resolutio finaliter elici. Pollutꝰ
in somno/absq̄ cōsensu in vigilijs sequente vel preuio:
dum se nō sentit magis hebetem: ⁊ per cogitationes ad
carnalia reflexuȝ/ alijs impedimētis nō obstantibꝰ/etiā
extra casum necessitatis aut remouēdi scandali: pōt sine
peccato ⁊ meritorie celebrare: dum deuotio trahit: pie
tas suadet: aut susceptū officiū exigit/vel requirit. Par
ticule singule patent ex premissis.

¶ Lectio. xi. A

Expediti de impedi-

mentis a ministro sacram oblaturo hostiaȝ
remouēdis: dicendū est de cōuenientibus
ipsi ministro apponendis. Hec autem sunt
duplicia: permanētia/et transitoria. Prima sunt ornamē
ta et sacrate vestes. Transitoria vo/ signa/gestus et ora
tiones. ¶ Circa primū aduertendum/ꝙ sm beatū Hie
ronymū/religio christiana alterū habet habitum in ec
clesiasticis officijs/et alium in cōmuni vsu. Et rationabi
liter quidem/ad denotandum ꝙ sm mutationē vestiuȝ/
vita mutetur in melius sm spiritū: vt quoq̄ ecclesiastici
his vestibus vtentes/populo christiano prebeant bone
conuersationis exemplum: quo per exutioneȝ antiqua
rum vestiū/veteris expoliatio hominis cuȝ suis actibus

⁊ vitijs scʒ ⁊ peccatis: ⁊ per indutionē nouarū/noui ho
minis reformatio ꝑ iusticiā sanctitatis designeť. Assum/
ptus autē est sacrariū vestiū ritus partim: vt dicit Hugo
lib. ij. de sacra. parte. iiij. c. j. a veteri testamento: partim a
patribus noui testamēti adiect⁹. Precepit em̄ dn̄s moysi
vt faceret aaron sacerdoti ⁊ filijs suis vestes sanctas in
gloriā ⁊ decorē: vt sic loti ⁊ sacris vestibus induti sacer/
dotio fungerētur. Exodi. xxviij. Simile habetur Ezech.
xliiij. Ipsi ingredientur sanctuariū meū: ⁊ ipsi accedēt ad
mensam meā vt ministrēt mihi/ ⁊ custodiāt cerimonias
meas. Cūq ingredientur portas atrij interioris/vestibus
lineis induātur: nec ascēdat super ipsos quicꝗ laneū qñ
ministrant in portis atrij interioris. Vestes he ad litterā
celebrantē sacerdotē a populo discernūt/tegunt ⁊ hone
stant: vt cerimonialiter ordinate ⁊ inoffense etiam quan
tum ad exteriorem cultū ⁊ gestus summo huic assistat sa
crificio: vnde apl's. j. Cor. xiiij. Omnia honeste ⁊ s'm or/
dinem fiant in vobis. Nec parum exteriores cerimonie
populo ꝓficiunt: cuius ex his pascitur deuotio: et in ex/
ercitatis/ex his animus suscipit incrementum. Sed ad
spiritualem harum intelligentiam indagandum cōuer/
tamur. ❡ B Sunt igitur sex indumenta presbytero/
rū simpliciū/idest nō episcopoꝝ/quibus vti debēt in ce/
lebrādis missarū solēnijs: que etiā in sua ordinatione re
cipiunt. Et cōgruit vt vnusquisq quod percepit in cōse/
cratione honoris: hoc retineat etiā in oblatione seu per/
ceptione sue salutis: vt habetur. xxiij. dist. Ecclesiastica.
vbi subditur/ꝙ sacerdos etiā solum per se offerēs aut sa
cramentū percipiens: vt in infirmitate s'm glo. nō aliter
ꝗ orario idest stola vtroq humero circūseptus accedat
sicut tēpore ordinationis sue dinoscit' cōsecratus. Hec aūt
indumēta sunt/amictus/alba/cingulū/manipulus/sto
la siue orariū/planeta siue casula: que(vt d' de cōse. dis.
j. vestimēta)esse debēt sacrata ⁊ honesta: nec alijs vsib⁹
ꝗ ecclesiasticis ⁊ deo dignis officijs deputāda. Sunt au
tem sex/vt ipso numero ⁊ cōmunia sacerdotum officia ⁊
virtutū perfectio significeť. Sex em̄ sunt in quib⁹ pote/
stas eoꝝ cōsistit: ait Alex. de ales parte. iiij. q. xxxvj. mem/
bro. vj. §. j. q̄ sunt cathecizare/baptizare/ꝑdicare/cōfice
re/soluere ⁊ ligare. Hec em̄ opera cōmunia sunt sacerdo
tib⁹ ⁊ epis. Est deniq senarius numerus perfect⁹ surgēs
ex suis partib⁹ aliquotis. Senarius igit' numerus perfe
ctionē virtutū significat: quib⁹ debent sacerdotes peror
nari. Sunt itaq hec sacrata indumēta/non tm̄ ad hone
statē ⁊ ornatū celebrātis: sed etiā ad significationē gesto
rū ac virtutū capitis ⁊ membroꝝ/id est christi ac ministri
celebrātis: vn̄ hec indumenta: vt dicit dn̄s Inno. de offi
cio misse pte. j. c. x. aliud significāt in capite christo: aliud
in mēbris: nā ⁊ caput ⁊ mēbra sacerdotis noie nūcupan
tur. Ad caput dicit ps. Tu es sacerdos in eternū s'm ordi
nē melchisedech. Ad mēbra d'. j. Petri. ij. Vos estis gen⁹
electū regale sacerdotiū. Prius ergo exponēda sunt eo/
rū significationes ⁊ mysteria s'm ꝙ capiti congruunt: ac
deinde s'm ꝙ mēbris conueniūt. ❡ C Quo ad primum
occurrit duplex significatio: vna velut exterioꝝ a christo
passoꝝ: alia magis mystica virtutuꝫ christi ⁊ interiorum.
❡ Circa primū aduertēdū/ꝙ q' sacerdos celebrās chri/
stū eiusq mortē ⁊ passionē representat: s'm illud apl'i. j.
Cor. xj. Quotienscunq mānducaueritis panē hunc ⁊ cali
cem bibetis: mortē dn̄i annūciabitis donec veniat. Con/
gruū est vt qui in persona typū christi gerit ꝓ nobis mo
rientis: vt appropiatior fiat representator: etiā similitudi/
nē teneat in vestimētis ⁊ nostre salutis armis. Sitq sa/
cerdoti oblaturo ad gloriā: qđ summo pōtifici in vesper
tino suo sacrificio impius iudaici furor populi ad contu
meliā intulit. Deniq congruū est vt que crudelitas sacri
lega(benignissimuꝫ dn̄m extrinsecis quibusdā habitib⁹
deridendo)christo intulit: nūc suis expoliādo: nūc ludi/
cris vestiendo: nunc ligando: nūc flagellis cingendo: et
sic plenum cōtumelijs ad altare crucis pertrahēdo. Ho/

rum omniū memoriam sacerdos christum immolaturus
in altaris sacrificio exprimat ⁊ declaret. ❡ Vnde amict⁹ Amict⁹.
quo caput tegitur sacerdotis: velamē significat quo ꝓfa/
di iudei in domo cayphe christi faciē velabāt/percutien/
tes/illudentes ⁊ dicētes. Propheriza nobis christe quis Alba.
est qui te ꝑcussit. Mat. xxvj. ❡ Alba veste iudicias ⁊ al/
bam qua velut stult⁹ ab herode illusus remissus est ad
pilatū. Luce. xxiij. ❡ Planeta siue casula vestem purpu Casula.
reā representat: qua in pilati pretorio/post flagellationeꝫ
a militib⁹ irrisus cōtumeliose salutatus ac ꝑcussus inimi
cis suis est ostensus: dicēte pilato. Ecce hō. Iohānis. xix. Zona.
❡ Zona/manipulus/stola/tria ligamina quibus in ca/ Mani/
ptione/in flagellatione/in crucis baiulatione dn̄s liga/ pulus.
tus legitur: ꝗuis tn̄ zona ipsa significare poterit flagel/ Stola.
la corpus christi ambiētia. Et stola imposita collo/cru/
cis patibulū christi humeris impositū/⁊ ad locū caluas
rie baiulatū. Manipul⁹ vo sinistri brachij/quo amoris
signa gestari solent: ornamentū quasi partis cordi ꝓpin
quioris: significare potest nō incongrue magnū illud vin
culū: quo solo salus nostra vinciebať/scʒ ingens nostre
redēptionis desideriū: quo anxiebatur ad passionis sue
qua saluaremur cōsummationē: s'm ꝙ ait Luce. xij. Ba/
ptismo(haud dubiū quin sanguinis)habeo baptizari: ⁊
quomodo coarctor vsq dū perficiať. Nō em̄ claui ferrei
quantūlibet grossi eū in cruce tenere potuissent viuum/
quē saxum magnū valde tenere nō potuit mortuū. Hec
breuiter sufficiant de prima significatiōe exterioꝝ a chri/
sto passoꝝ. ❡ Allegorice. D Quantū aūt ad mysteriū Amict⁹.
allegorie in capite christi. Amictus quo sacerdos caput
obnubit: christū dn̄m sacerdotē magnū s'm ordinē mel/
chisedech pro nobis humanā assumpsisse naturam/que
suā occuluit deitatē significat: q' deitas ꝑ caput significa
tur. Caput em̄ christi deitas est: s'm illud apl'i. j. Cor. xj.
Caput viri christus: caput christi deus. Hoc etiā in Apo/
cal. ca. x. representať: cum christus in specie angeli fortis
nube amicti de celo descēdentis describiť. Cui cōsonat il
lud Esa. xix. Ascēdit dn̄s super nubē candidā vt ingrede
retur egyptū. Veniēs nāq ad illuminandū egyptum. i.
mundū ignorātie tenebris obscurū dei fili⁹: magni ꝯsilij
angelus amict⁹ est nube lucida. Siue vt glo. ibidē dicit.
Corpus humanū assumpsit/nō grauatū corruptiōe viri
lis cōmixtionis sub quo occuluerat deitatē: hoc ergo la/
tibulū carnis amict⁹ significat sacerdotis. ❡ Alba linea Alba.
totū corpus tegēs/puritateꝫ denotat corporis christi de
virgine gl'osa sine originalis macula criminis assumpti
totiusq vite ⁊ cōuersationis christi candorē. Valde em̄
distat vestis linea a pelliceis tunicis de mortuis animali
bus factis: quib⁹ post peccm̄ vetus ille adā vestitus est.
Gen. iij. Quia plurimū a cōuersatiōe veteris hois vitio
sa/nouitas vite distat virtuosa: quā christus in se ꝓtulit:
verbo docuit ⁊ nobis tribuit in baptismo. De qua apl's
Col. iij. Expoliantes vos veterē hominē cū actib⁹ suis: ⁊
induētes nouū eū qui renouať in agnitionē dei s'm ima
ginē eius qui creauit eū. ⁊ ad Ephe. iiij. Renouamini spi
ritu mentis vestre: ⁊ induite nouū hominē qui s'm deuꝫ
creatus est in iusticia ⁊ sanctitate veritatis. Siquidē ve/
stimēta christi semper fuere candida: qui peccatū non fe
cit: nec inuētus est dolus in ore ei⁹. Esa. liij. ⁊ j. Petri. ij.
Et hoc est ꝙ in eius trāsfiguratione facies eius vt sol re
splēduit: ⁊ vestimēta eius facta sunt alba sicut nix. Mat
thei. xvij. ❡ Zona sacerdotalis qua vestimēta cōstringū Zona.
tur cum mēbris: vinculum hoc fortissimū significat/quo
nostram naturā filius dei colligauit: nō quidem formali
ter sed causaliter et effectiue. Vinculū hoc charitas est:
quā apostolus dicit vinculū perfectionis. ad Col. iij. De
hac dicit Ioh. iij. Sic deus dilexit mundum vt filiū suum
vnigenitū daret: vt omnis qui credit in eū nō pereat: sed
habeat vitam eternā. Hec est zona aurea qua precinctuꝫ
ad mamillas iohannes vidit similē filio hois. Apocal. j.
Nec huic dissonat qđ Esaie. xj. dicit. Erit iusticia cinctoꝝ

rium (a'ls cingulū) lumboꝝ eius: qm̄ iusticia legalis vir
tus est cōis/oēs virtutes includēs. Quid autē charitate
iustius. Quid charitate pfectius: q̄ sola ceteras virtutes
perficit atq̄ format/vt vere sint virtutes. Habet deniq̄ zo
na duas extremitates: q: charitas feruet in corde: ꝛ radi
at in opere. Habet etiā duo p̄cepta: quib⁹ precipit̄ dili
gi de⁹: ac deinde proximus. Ita christū incarnari fecit cha
ritas patris ꝛ dilectio nostre redēptionis: nā incarnatus
est ex obediētia patris: ꝛ ꝑpter salutē redimēdi ꝑditi ho

Stola. minis. ¶ E Stola que super amictum collo sacerdo
tis incūbit: obedientiā et seruitutē signat: quā ꝑpter ser
uoꝝ salutē omniū dn̄s subijt. Phil. ij. Qui cum in forma
dei esset: nō rapinā arbitratus est esse se equalē deo: sed
semetipsum exinaniuit/formā serui accipiēs: factus obe
diens patri vsq̄ ad mortē: mortē autem crucis. Causam
quippe mortalitat̄ nō cōtraxit origine: nec commisit in
opere: sed qd̄ nō rapuit exoluebat. Dedit eī illi calicem
pater nō iudex: amore/nō ira: voluntate/nō necessitate:

Manipulus. gratia/nō vindicta. ¶ Manipulus quē in leua ponit sa
cerdos: brauiū significat qd̄ christus obtinuit in via: naz
per manipulū brauiū vel p̄miū qd̄ est beatitudo: desi
gnatur. Leua vo p̄sens est vita/fm beatū Grego. in ho
mel. paschali: fm ꝙ scriptū est. Leua ei⁹ sub capite meo/
ꝛ dextera illius amplexabit̄ me. Cañ. ij. Christus aūt sin
gulari priuilegio viator fuit: ꝛ perfect⁹ cōprehēsor. Via
tor: quia meruit nobis vitaz ꝛ suo corpori gloriā: vt vult
magister lib. iij. dist. xviij. Fuit ꝛ cōprehensor: quia ab in
stanti sue cōceptionis fuit anima sua beata per clarā di
uine essentie visionē/ꝛ perfectissimā fruitionē atq̄ sum
mā delectatione: vt tangit magister lib. iij. dist. xvj. ꝛ xviij.
Licz illa beatitudo portionis superioris/in portionē infe
riorē non redundabat speciali ꝛ nouo miraculo: vt vult
Sco. dist. xv. lib. iij. donec per beatificā suā passionē no
stre opus redēptionis cōsummaret̄. Hoc dn̄s ipse volu
it innuere dū loquēs in terra se esse dicit in celo: ait enim
Joh. iij. Nemo ascendit in celū nisi qui descēdit de celo/
filius hoīs qui est in celo. Ecce filius hominis adhuc in
terra positus/se esse dicit in celo vtiq̄ fm humanitatez/
fm quā hominis est filius. Nō eī erat in celo per localē
humanitatis sue presentiā: que cū sit creatura non deus
licet deitati vnita: nō est vbiq̄. Fuit autē christi humani
tas in celo adhuc in terris posita per actualē beatitudi
nis gloriā/que per celū designat̄. Sicut alibi beatitudo
d: paradisus latroni ꝑmissa: quam ipse passionis sue die
fuit habiturus. Nō vtiq̄ locū beatoꝝ/celū videlz empy
reū: qd̄ ante ascensionē dn̄icam/nullus hominū beatoꝝ

planeta. creditur introisse. ¶ F Planeta qua corpus sacerdo
tis cōtegitur: plenitudo gratie christi significat̄: qua mē
bra christi adornātur: q: de eius plenitudine oēs accepi

Casula. mus gratiā pro gratia. Joh. j. Uel si magis placet. Casu
la magni sacerdotis vniuersalis est ecclesia: quā sibi dn̄s
copulauit: ꝛ copulando virginez fecit: sanctificans atq̄
mūdans eā lauacro aque in verbo: vt exhiberet ip̄e sibi
gloriosam ecclesiā nō habentē maculam neq̄ rugam. ad
Ephe. v. Hec est vestis magni sacerdotis aaron/nō rum
penda nec scindenda. Leui. xxj. In cuius oram vnguētū
gratie a capite barbā descēdens influxit: dū de plenitu
dine capitis gratie christi acceperūt/primo apostoli: de
inde omnes ceteri. Casula hec est vnica/integra/vndiq̄
clausa: q: vna est ecclesia christi sponsa matri sue electa.
Una est colūba mea: ait sponsus candidus ꝛ rubicūdus
in canticis. vj. cap̄. Una ꝛ integra propter fidei vnitatē/
ꝛ sacramentoꝝ integritatē: cunctisq̄ erroib⁹ hereticorū
clausam. Hinc ad Ephe. iiij. Unū corpus ꝛ vnus spirit⁹:
vna spes vocatiōis: vnus dn̄s: vna fides: vnū baptisma:
vnus deus ꝛ pater omniū. Una deniq̄ ecclesia ex iudeis
ꝛ gentib⁹ collecta: in vno anguiari lapide christo cōiun
cta: vt tangitur ad Ephe. ij. Casula tm̄ sacerdotis manuū
extēsione quodāmodo diuiditur in partē anteriorē ꝛ po
steriorē: quia christi passio in cruce distinxit ecclesiā vete
ris testamēti/ab ecclesia noui testamēti: quarū illa p̄ces
sit: ista sequebat̄: vtraq̄ tm̄ in capite vnita: vtraq̄ christi
passiōe redēpta: vtraq̄ in christi laude cōsona. Un̄ ꝛ qui
p̄cedebāt ꝛ q̄ sequebant̄ clamabāt dicentes. Osanna fi
lio dauid: bn̄dictus q̄ venit in noie dn̄i. Mat. xxj. Hec de
significatione vestiū que caput concernit per allegoriā.

¶ Lectio. xij. Tropologice. A

NUnc attēdamus ea
rundē representationē fm ꝙ mēbris conue
nit ꝑ tropologiā: fm hāc eī representāt ve
stes vrtutū: quib⁹ aīa celebrātis/immo ꝛ su
mētis debet intus spūaliter adornari. Nā mēsa hec sacra
mentalis/cena magna est: nuptiale cōuiuiū est: quā ma
gnus paterfamilias ꝛ rex regum filio suo fecit: ꝛ ad eam
multos. i. oēs fideles inuitauit. Ad quā si q̇sq̇s sine nu
ptiali veste intrās discubuerit: ligatis manib⁹ ꝛ pedib⁹/
in exteriores tenebras detrudet̄. Mat. xxij. Ideo sacer
dos hec sacrosancta mysteria celebratur⁹: nō in cōibus:
sed scris ꝛ sacratis vestib⁹/vestē nuptialē designātibus:
accedit: q̄ habitū mētis tā sacerdotis ꝙ circūstantium ac
cōcelebrātiū representāt. Nō eī in sua tm̄ persona sacer
dos: sed simul in ꝑsona circūstantiū/ꝛ toti⁹ eccl'ie sacraz
offert hostiā. Cōcelebrāt sacerdoti circūstantes/ꝛ spūa
liter cōicantes: nō cōficiēdo cū sacerdote: qd̄ tm̄ sacerdo
tis est: sed cū eo hostiā patri a sacerdote cōsecratam: seq̄
ipsos sacrificiū placabile deo patri offerēdo. Unde est il
lud in canone (Hanc igit̄ oblationē seruitutis nostre: sz
ꝛ cūcte familie tue ꝛc.) ꝑpter hoc scriptura oēs christifi
deles regale noiat sacerdotiuz. Uos estis (inq̇t) genus
electū: regale sacerdotiū: gens sancta: populus acq̇sitio
nis: vt enarretis virtutes eius q̄ vos vocauit in admira
bile lumen suū. j. Petri ij. ꝛ Apocal. j. Fecit nos regnuz
ꝛ sacerdotes deo patri suo. Significāt itaq̄ vestes sacre
quicq̇d ad dignā preparationē taz celebrātis/ꝙ circūstā
tis/ꝛ cōicantis populi requirit̄. Et primo quidez ex ipso
vestiū numero perfectio significat̄. Est eī sext⁹ numer⁹
perfect⁹/ꝑcise ex partib⁹ suis aliquot̄ q̄ sunt. j. ij. iij. resul
tās vt dictū est. Debēt igit̄ esse scti ꝛ ꝑfecti q̄ tantū myste
riū celebrare vel participare p̄sumunt. Hinc sacerdotib⁹
ait dn̄s. Sacerdotes q̄ accedūt ad dn̄m scificent̄: ne ꝑcu
tiā eos. Exod. xix. ꝛ Mat. v. oib⁹ d̄r. Estote ꝑfecti sicut et
pater vester celestis ꝑfect⁹ est. Hec ꝑfectio sicut numer⁹
senari⁹ ex. j. ij. iij. itegrat̄. Ex vno ouili qd̄ est eccl'ia. Siq̇
dē necesse est cōsecrātē ꝛ cōicantē siue sumētē esse vnitū
eccl'ie catholice: nec ab ea ꝑ penā canonicā p̄cisum: vt. s̄.
habitū est. Ex duob⁹ primis practicis legis diuine ꝛ natu
ralis p̄ncipijs/siue duab⁹ legalis iusticie partib⁹: q̄ sunt
declinare a malo ꝛ facere bonū. Ex trib⁹ deniq̄ theolo
gicis vrtutib⁹: fide scz recta: spe firma: charitateq̄ ꝑfecta
q̄ ꝑ vestes significant̄. ¶ B Prima ergo vestis ami
ctus vel superhumerale/couenieter significat primā virtu
tē necessariā ad salutē: q̄ est fides: nā sine fide ipossibile
est placere deo. Heb. xj. Est aūt amict⁹ q̄si substratorium
ceteri ornat⁹ sacri. Stringit collū ꝛ duab⁹ chordulis sub
pectore colligat̄. Sic fides substātia est ꝛ fundamētū to
tius edificij spūalis. Idcirco apl's fidē describēs/vbi. s̄.
ait. Fides est substantia rerum sperandarū argumentū
idest certitudo vel probatio fm glo. nō apparentiū. Nā
sine fide/nec sperare cōtingit: nec amare celestia. Ama
re nemo potest incognitum. x. de trinitate. Sed nec spe
rare quis valet quod posse futurum esse nō credit: cum
spes sit certa expectatio futuroꝝ bonoꝝ. Quod vo pos
sibile non creditur: nō expectatur: nec efficaciter apperi
tur: fm eundem ibidem. Hinc Abachuc propheta totaz
anime vitam fidei attribuit. Justus inquit ex fide viuit.
Hac abscedente/nō potest vita spiritus permanere. vn
de Esaie. vij. Si nō credideritis nō permanebitis. Fides
hec corde possidet̄: voce gutturis ꝑpalat̄. Corde nanq̄
creditur ad iusticiā; ore fit cōfessio ad salutē. ad Roma. x.

¶ Habet quoq̄

Amict⁹

¶ Habet quoq; fides duo principalia obiecta: diuinitatē videlicet et christi humanitatē: q̄ obiecta oēs articuli apostolici symboli respiciūt. Ad illa representanda/ humerale collo circūdat̄: ꝛ duab⁹ chordulis pectori colligat̄. Quāuis aūt oibus in christo pie viuere cupientibus necessaria sit fides: maxime tamen his qui huic mysterio participant vel ministrant: pro quāto maxima in eo relucent mirabilia omnē humani intellectus capacitatē trāscendentia: ſm illud ps̄. Memoriā fecit mirabiliū suorū misericors ꝛ miserator dn̄s: escā dedit timentib⁹ se. ¶ Celebratur⁹ ergo amictu foris caput ꝛ pectus exornās/ fidei scuto se intus armare satagit: q̄ vniuersa inimici ignea tute possit excipe tela: ne vacillet si oculus corporis oculo discordet mētis. Aliud foris cernens: aliud intus credens. Aduersario (inquit petrus) fortes resistite in fide. j. Petri. v. Iacula nāq; venenata hostis antiquus excutit: quibus nonunq̄ etiā deuotoꝝ corda dubitationis infidelitatisq; veneno ꝑcutit: tāto vtiq; facilius/ quāto abdita sacrificij hui⁹ mysterij a ratiōis discursu intelligi minus valent. Quibus obulantes ſm apostoli cōsiliū/ in captiuitatē redigamus omnē intellectū in obsequiū christi. Glo. i. fidei christi. ij. Cor. x. Scutū bonū fidei/ est credere sicut ecclesia credit. Etiā si minus credita intelligunt̄: dum tamē firmiter credant̄. Nisi credideritis ait Esa. ſm aliam translationem: non intelligetis. cap. vij. Magnum hoc et solidum fundamentum est credere sicut ecclesia credit. Hec enim supra petram firmam fundata est quam (etsi venti scrupuloꝝ seuiant quantūlibet: flumina phantasmatū irruant quōlibet) non mouebunt nec prosternent. Quicq̄d eñ dubitationis malignus suggesserit: aut humana infirmitas alligata sensibus ingesserit: cōtranitatur fidelis ꝛ prudens minister. In hac petra solidet̄ dicens: credo sicut ecclesia credit. Hec eñ veraciter dicens/ oia credēda/ accedit fide implicita: dum vera esse credit in genere oia que catholica credit ecclesia: etiā si in particulari multa ignoret: parat⁹ animo quodlibet particulare credere: dum rite innotuerit illud ad fidem ecclesie pertinere. Magna prorsus huius fidei implicite vtilitas ꝛ efficacia quā ponit dn̄s/ Innocē. in glo. c. Firmiter. de trini. et fide ca. ita dicens. Intantū valet fides implicita (vt dicūt quidam) ꝙ si aliquis eā habet credens q̄cq̄d ecclesia credit: licet false opinet̄ ratiōe naturali motus/ ꝙ pater maior vel prior sit filio: vel ꝙ tres ꝑsone sint tres res a seinuicē distātes: nō est hereticus: nec peccat: dum hūc suū errorē nō defendit: ꝛ hoc ipm̄ credit: q̄a credit ecclesiā sic credere: ꝛ suā opinionē fidei ecclesie supponit: q̄ licet sic male opinet̄: tamen nō est illa fides sua: immo fides sua est fides ecclesie. Hec Innocē. Magnū reuera remediū/ et nullū scrupulosis: immo curiosis efficacius: et huius sacrosancti mysterij abdita inq̄rentib⁹ pernecessariū. Cōtingit eñ nōnunq̄ volentibus circa hoc sacramentū questiones solutionū inq̄sitione euoluere: ꝙ vna succisa hydre velut plura capita succrescant. ¶ E Narrat parisieñ. cācella. Gerson sup magistrū tractatu. ix. de quodā scholastico deuotiōis spm̄ habente: cuius animo insederūt scrupuli multi q̄stionū circa hoc bn̄dictū sacramentū. Petebat hic instantia cōtinua solutionem dubioꝝ suoꝝ a maximis theologis q̄s nouerat parisius: sed crescebat morb⁹ ex remedijs. Et sicut de egrotis legit̄: peius indies habuit ex remedijs et impensis. Consuluit tandē vn⁹ expertoꝝ/ vt ad orationē totū se conuerteret: et cōtra scrupulos oēs ageret: suscipiens sacramentū dicens. Credo sicut ecclesia credit. Credidit homo ꝛ accessit serenatus est ꝛ solidatus: nec parū illuminat⁹ circa venerationē hui⁹ sacramēti. Hec gerson. ¶ Simile recitat de sancto Bern. q̄d supra lectione. viij. iuxta finē est habitū. Euenit etiā nōnunq̄ ꝙ nō tam meritoriū est credere/ q̄ꝫ velle credere: sicut et q̄ꝫ plus est velle dolere sensibiliter de peccatis ꝛ nō posse/ q̄ꝫ ipm̄ sentire dolorē. Nam desideriū pauperū ex. d. ait ꝑpheta: ꝑparationē cor. e. au. auris tua. Preparatio illa est ſm superiorē anime partē. id est ſm intellectum ꝛ voluntatē: ꝛ nō ſm ea q̄ nobis inuitis inferioꝝ sensualitas aduehit: qualia sunt cogitationū volubilitas/ et phantasmatū turba. Huic igit̄ anchore firmiter adherenti nihil in fide periculi esse potest. Hec ꝓpter scrupulosos addere placuit/ occasione accepta ex amictu fidē significante. ¶ Amictu etiā vt vult Hugo. ꝛ Alexan. de ales/ q̄ sup humeros circūquaq; distendit̄ operū fortitudo significatur. Humeri eñ fortes sunt ad oꝑa peragenda: ſm illud de Isachar Geñ. xlix. Supposuit humerū suū ad portandū: fact⁹ q; est tributis seruiens. Sciat ḡ sacerdos se non debere ocijs vacare: sed operib⁹ virtutū insudare: ſm illud. ij. Timo. ij. Labora sicut bonus miles christi.

Alba

¶ D Secūda vestis est alba: per quā consciētie mūdicia designatur. Alba eñ q̄ sup humerale imponit̄ larga/ candens/ corpus tegit: et ne defluat cingit̄: qua sobrietas/ ac vite mūdicia castitate fulgida designat̄. Ecclesiastes. ix. Omni t̄pe vestimēta tua sint candida. Glo. id est corpus castū: nam et de sacerdotibus dicit̄: Mundamini q̄ fertis vasa dn̄i. Esa. lij. Hiero. quoq; in ꝓlo. sup Malach. Per moysen dn̄s preceperat sacerdotes tabernaculi ab omni corꝑali vitio liberos/ hostias omni vitio vacuas offerre. Sequit̄. Unde sacerdotes angelos dei esse hoc in loco scriptura testat̄: vt sicut angeli puri sint et mūdi. Mundi inquā ab inquinamēto mortalis pcti generaliter: ꝛ specialiter a vitijs mūdi carnalibus/ gule videlicet ebrietatis ꝛ ois intemperantie. Texit̄ autē de lino: per q̄d significat̄ ꝙ sicut linū nō habet cādorē ꝑ naturā: sed cū multis assequit̄ laboribus/ tunsiōibus ꝛ trituris: ita sacerdos mundiciā ꝑ naturā nō habet: nisi multis attritiōibus et laboribus afflictus ꝑ gratiā obtineat: et apostoli exēplo castiget corpus suū: ꝛ in seruitutē redigat: ne cū alijs predicauerit reprobus ipe fiat. j. Cor. ix. Tegit deniq; totū corpus: vt nulla ex parte/ corꝑis vllo t̄pe voluptatibus viuendum esse demonstret. Debet eñ euāgelici sacerdotis continētia esse ꝑpetua: legalis aūt tēporalis fuit. Propter q̄d feminalia: etsi sacerdotibus noue legis ꝓpter honestatē et significationē cōueniant: nō tamē inter vestes sacerdotales istis/ sicut illis p̄cepta sunt: q̄ sacerdotes noue legis occidentalis ecclesie: quoꝝ hec sunt indumenta ad ꝑpetuā tenent̄ cōtinentiā: ad quā nō tenebant̄ sacerdotes veteris legis: tenebant̄ tamen tēpore ministerij sui. Indixit eis lex ꝙ tēpore illo haberent feminalia/ in signū ꝙ tunc cōtinere deberent. Unde Hugo de sacramentis. par. iiij. li. ij. c. iiij. Uoluit sermo dei in sacro officio/ ministros dei ad tegenda infirma corporis/ proprium et singulare opimentum haberē vt ꝑ hoc ostenderet pudiciciā ꝛ castimoniā illoꝝ p̄cipue cū sancta tractarēt: vnicam ꝛ singularē esse debere. Unde ministri noui sacerdotij hoc operimētū in sacro officio singulare nō assumunt: quib⁹ est iniūcta seruāde castitatis necessitas: sicut est quotidie offerēdi cōcessa potestas. Ministri vero veteris figure t̄pe sacrificij feminalia sumūt: q̄ ministerio expleto/ soluunt: q̄m a cōtactu carnis vetus lex sanctā tractaturos ꝓhibuit: quos rursum expleta vice/ ad operā carnalis cōmercij relaxauit. hec Hugo. Est demū alba larga que in ve. testa. fuerat stricta propter spm̄ seruitutis in timore: nam lex timoris erat. In nouo/ larga ꝓpter spm̄ adoptionis in libertatē. Rom. viij. Et q̄ tunc cōtinentia deo placet/ quādo ex libertate spirit⁹ offert̄. Sunt eñ eunuchi qui seipsos castrauerūt ꝓpter regnū celoꝝ. Matth. xix.

Cingul.

¶ E Hec quoq; alba cingulo siue zona p̄cingitur ꝛ succingitur. Precingit̄ quidē quo p̄ncipalis tēperātie species castitas ipsa adherere ministro eucharistie debere firmiter designat̄. Precingit̄ circa lumbos: vt nullis incentiuoꝝ stimulis castitas dissoluat̄. ſm illud Luce. xij. Sint lumbi vestri precincti. Lumbos aūt precingimus ait beat⁹ Grego.: cum carnis luxuriā ꝑ carnis continentiam coarctamus. ad Ephe. vj. State succincti lūbos vestros in veritate. Succingit̄ ne defluat: vt expeditus ad pietatis oꝑa nulla ocij lasciuia naufraget̄. Nihil eñ tātū castitatē impugnat sicut ocij fastidiū. vnde Naso. Ocia si tollas periere cupidinis arcus. Bona quippe oꝑa sicut castitatē magnificant sic castitas oꝑa pietatis exornat. vnde vbi supra Grego. Nec cas-

ritas magna est sine bono opere:nec opus bonū est aliq̄d
sine castitate. Ideoq̄ cū diceret. Sint lumbi vestri p̄cincti
per quod castitatē cōmendauit:statim addidit. Et lucerne
ardentes in manibus vestris:per qđ ad lucis opera castita
te iam cādidos inuitauit. ¶ Succingit nihilominus alba
ne desluat:per qđ omnē sup̄fluitatē a sacerdotis vita exclu
di oportere penitus demonstrat:nam et leuitici generis sa
cerdotibus vinū et quicq̄d inebriare poterat: cum in tem
plo ministraturi erant:dn̄s interdixit Leui.x. Et in.c.de vi
ta et honesta.cle.a crapula.et ca.clerici officia. Clericis cra
pula/ebrietas/taberne/secularia negocia/ alearū ludus/
sup̄fluus/lasciuus/deauratus/rubei aut viridis coloris ha
bitus. Fibule et corrigie auri vel argenti ornatū habentes et
anuli:nisi quibus ex officio competit:interdicūtur. Indici
tur aūt corona:et diligens ecclesiastici officij et bonorū stu
dior exercitiū:indumētū clausum nec nimia breuitate/ vel
lōgitudine notandū. Et dn̄s Luce.xxi.discipulis ait. Atten
dite vobis ne forte grauent vestra corda crapula et ebrieta
te et curis huius vite. Neq̄ eīm potest castitas saluari vbi re
gnat ingluuies.teste Hiero.et h̄r in decreto dis.xxxv.venter
Uēter mero estuās cito despumat in libidinē. et ad Ephe.
v. Nolite inebriari vino in quo est luxuria. Habet q̄q̄ cin
gulum brachia duo sese cōplectentia:qđ duplicē significat
mundiciā:mentis.s.et corporis:qm̄ nō solū carnali cōtagio
perit castitas:sed etiā mentali cogitatione impudica cōsen
su accedente. vnde beatus Iaco.in sua canonica.c.i. Unus
quisq̄ temptatur a sua cōcupiscētia abstractus et illect9. Cō
cupiscentia aūt cū cōceperit parit pctm̄: et dn̄s Matth.v.
Qui viderit mulierē ad cōcupiscendū eam:iam mechatus
est eam in corde suo. Magna reuera mētis/corporisq̄ mū
dicia fulgere debet sacerdos euangelicus in tēplo dn̄i san
ctū sanctorū tractaturus:cū olim tēpliū illud figurale legis
ministri introire nō poterant nisi purificationibus multis
modis premūdati. Que tūc in figura acta ad nostrā doctri
nam scripta sunt.i.Cor.x. Populo denicq̄ ad morē syna vt
angeli vocē/moysi precepta dantē/audirēt accessuro dicit
Exo.xix. Estote parati in diē tertiū: et ne appropinquetis
vxoribus vestris. Sed nec licuit dauid/ et pueris suis/ pa
nes edere ppositionis nisi a p̄prijs vxoribus cōtinentib9:
Unde sacerdoti abimelech in nobe querēti: si pueri mūdi
sunt. Respondit dauid. Si de mulieribus agit: cōtinuim9
ab heri et nudiustertius.i.Regū.xxi. Eadē ratiōe filijs isra
el in figura p̄ceptū est vt agnū paschalē non nisi precinctis
ederent lūbis. Exo.xij. Recogitet ergo sacerdos veste can
dida mūdiciā significari. Cingulo continentiā: vt illic non
sordescat: hic non effluat vita spūalis:ait Alexan.de ales.
¶ F Sequit quartū indumentū/scz stola siue orariū: q̄
Stola obediētia humilis designat. Hugo vbi supra.c.x. Ipa em
sup collū imponit: vt iugū dn̄i sacerdos suscepisse demon
stretur:et deorsum descēdit vsq̄ ad genua que flectunt: vt
tam suo descensu/q̄ genuū attactu humilitatē representet
Unde pontifex in sacerdotis ordinatione orariū ei impo
nēs dicit. Accipe iugū dn̄i. Iugū eīm dn̄i suaue est: et onus
eius leue. Suaue scz in p̄speris:leue in aduersis: qm̄ fide
lis deus q̄ nō p̄mittit tētari hominē vltra q̄ poterit:sed fa
cit cū tētatione p̄uentū vt possit sustinere.i.Cor.x. Ideo
ad vtrūq̄ latus tendit/dextrū et sinistrū: vt nō tm̄ in p̄spe
ris:sicut is de quo ppheta in ps̄ ait. Confitebit tibi cū be
nefeceris ei:sed etiā in aduersis obediat dn̄o. Qđ vt fieri
posset facilius:formā crucis in pectore sua cancellatiōe p̄
tendit: vt summe obedientie exemplū:qđ in cruce dn̄s per
tulit/factus obediens patri vsq̄ ad mortē/mortē autē cru
cis:semp in corde teneat. Ut aūt obedientia integra perse
ueret in p̄speris et aduersis: necesse est vt munita sit prudē
tia et patientia. Prudentia opus est in prosperis: qua mala
precaueantur futura. Patientia vero in irruentib9 aduer
sis:ne precipitent in mala. Quoad primū dicit Matth.x.
Estote prudentes. Quoad scđm. Hebreo.x. Patientia vo
bis necessaria est: vt volūtatē dei faciētes reportetis p̄mis
sionem. ¶ Ea propter stola quibusdam nexibus colligat:
qua virtutes patiētia et prudentia cōseruari designantur.
Patiētia/ne aliquo impulsu tētationis obedientie moueā
tur:vnde dictū est. In patiētia vestra possidebitis animas
vestras. Luce.xxi. Prudētia/ne blandimentis pctōr subs
uertat. Prouer.iiij. Posside prudentiā:et ne dimittas eam
et custodiet te.dilige eam:et cōseruabit te. ¶ G Quin
Manipulus tum indumentū/scilicet manipulus vel phanon vigilan
tiā designat:sepe eīm diuino cultui mācipatis/surrepit ac
cidia:q̄ animū reddit dormientē. vnde est illud ps̄. Dormi
tauit aīa mea pre tedio. Gerit igit sacerdos manipulū alio
noīe sudariū in sinistro brachio:quaten9 mentis sudore de
terso/et animi tedio ac tepore depulso/bonis operibus dili
gēter inuigilet. Unde sacerdotib9 dicit illud Prouerb.vi.
Discurre:festina:suscita amicū tuū:ne dederis somnū ocu
lis tuis:nec dormitent palpebre tue. Hec Alexan. Uel pro
eo q̄ brachio manus sinistre imponit: in quo digiti discre
tionis sunt:significare poterit discretionē deuotā et cordia
lem:qua sacerdos s̄m apostoli preceptū:corpus dn̄i discre
tionis iudicio dijudicet/deuote discernēdo. Quis est quē
sacrificare et sumere presumit:q̄s est in se:q̄s sibi. In se quī
dem bonū/summū/eternū/potentissimū/sapientissimū/de
gnissimū:patri cōsubstātialē:persona discretū:quē ado
rant angeli:demones contremiscūt:pauet oīs creatura:et sic
de alijs innumeris pfectionalibus attributis. Itē quis si
bi:quia suus et vniuersitatis autor/gubernator/ conserua
tor/redemptor:p creationē pater: per incarnationē frater:
iudex p finalē discussionē et premiator. Qui hominē crea
uit dum nō esset:reparauit dum male esset: seipso cibauit dū
inedia cōsumptus esset:resuscitabit postq̄ esse defecerit:om
ni depulsa miseria/eternaliter beatificauit:dijudicabit de
mū probando seipm̄:et sic de pane illo edet. De qua proba
Planeta tione supra lec.viij.dictū est. ¶ H Ultimū vestimentū
est planeta siue casula:que q̄z suprema:rotunda/lata/cete
ra omnia tegit:et manuū eleuatione diuidit:charitatē om
niū virtutū supremā:operientē peccator multitudinē rep̄
sentat. Et quia nunq̄ excidit:sed hic inchoata in futuro cō
summata in eternū pseuerat.i.Cor.xiij.recte per casule ro
tunditatē/eternitatis figura designat. Cui9 diuisio in par
tes duas/duo charitatis obiecta: vel duo eiusdē precepta
insinuat:sicut latitudo/dilectiōis latitudinē/se vsq̄ ad ini
micos extendemē representat:hanc eīm ab offerēte dn̄s exi
git: vnde Matth.v. Si offers munus tuū ad altare: et ibi
recor.fu.q̄z frater tuus habet aliq̄d aduer.te. relinq̄ ibi mu
nus tuū ante altare: et vade prius recō.fratri tuo: et tūc ve
niens offeres munus tuū. Debet ergo accedēs habere af
fectū amorosum:quatenus accedat nō metu pene/ aut hu
mano pudore:multo minus vanitatis appetitu: nō phari
seica hypocrisi:nō desiderio turpis lucri/questū estimans
pietatē:nō qualibet alia sup̄stitiosa/aut viciosa corrupta ve
intentiōe:sed ex diuini amoris feruore: vt tāto bono vnia
tur et cōmunicet. Ut ordinatā medicinam cōtra quotidia
nos defectus applicet. Ut maximū dei donū cū gratiarū
actione humiliter accepiet. Ut vnitū et gratie pfectū in se
augeat. Ut christo et ecclesie subditus obediat. Ut primis
viuis et defunctis satisfactiuo sacrificio succurrat. Ut iniū
cto officio satisfaciat. Ceterosq̄ hmōi sacratissime oblatio
nis fruct9 in se et primis cōsequat: imitans christū quē sus
mit et sacrificat/apostolis in huius sacri institutiōe loquē
tem. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscū
anteq̄ patiar.

¶ Lectio.xiiij. A

De conuenientib9 que

transeūtia sunt/apponēdis: videlicet oratio
nibus/breuiter dicendū. Sunt aūt oratiōes
q̄ missam antecedere debent duplices. Que
dam christi representāt passionē: quedā dicūtur ad celebrā
tis purificationem et deuotionē. Prime sunt hore canoni
ce. Scđe sunt q̄dā psalmi et oratiōes: q̄ pparamēta dicūt9.
Hore canonice septē sunt. Matutinū/prima/tertia/septa/

nona/vespera/completoriū: licet aliqui vt Archidiacono. in
rosario matutinā separent ab alijs horis: ponens pro prima
hora diei artificialis laudes matutinaꝝ. Cui consonare vide
tur illud beati Benedicti. xvi. distin. Presbyter. dicentis:
Propheta dicente septies in die laudē dixi tibi. Qui septe
narius sacratus numerus a nobis sic implet: si matutini/
prime/tertie/sexte/none/vespere/cōpletorij tēpore nostre
seruitutis officia persoluamus. Nam de nocturnis vigilijs ip
se ait. Media nocte surgebā ad confitendū tibi. Institute
autē sunt hore ad laudandū deū pro bñficijs suis: inter q̄
maxima sunt beneficiū creationis septē dieb⁹ expletū Ge
nesis. i. Et beneficiū redēptionis septē quodāmodo horis
peractū. Hūc numerū diuine laudis etiā ꝓpheta se tenuis
se asserit. ps. cxviij. dicēs. Septies in die laudē dixi tibi. Li
cet ꝙ dicit septē ſm beatū Augu. in glo. etiā vniuersitatem
indicet: q̄ septē diebus omne tēpus currit. Uerū quia ma
ius est beneficiū redēptiōis per dominicā passionē cōsum
matū bñficio creatiōis: ſm illud. Maius est peccatorē iu
stificare: ꝙ hominem creare. Neq̄ enī peccatores redemit ver
bi facilitate quō dixit: et oia facta sunt: sed triginta annis
operatus est salutē nostrā in medio terre: affixus cruci: addi
ctus morti: ludibrijs deputat⁹: ait Bern. sermo. xix. de di
uersis. Ideoq̄ hore canonice vt huius bñficij iugis memo
ria in cordibus orantiū ꝑseueraret: laus quoq̄ dño/honor/
reuerētia/ꝛ gratiarū actio ꝑ tanto bñficio redderet: horis
illis quibus dñica passio inchoata est ꝯtinuata ꝛ ꝯsumma
Matutine ta/canonice hore eisdē tēporib⁹ deputant. ¶ B Cepit
in quā christi passio quantū ad violentiā ab extrinseco illa
tam/hora noctis tertia: in qua primū rabidoꝝ iudeorū fu
ria violentas manus iniecit in dñm: ꝛ hoc in horto ab ora
tione surgentē/et eis voluntarie occurrentē. Ibi traditus/
cōprehensus/ligatus/a discipulis derelictus. Ad annā pri
mū: deinde ad cayphā cōtumeliose tractus/ligatus/accu
satus/falso testimonio reprobatus: vt blasphemus iudica
tus/cōsputus/velatus/irrisus/alapis/colaphis cesus: alijsq̄
ꝙ innumeris affectus iniurijs: tota nocte illa tenebraꝝ po
testati traditus: innocens agnus: vt Augustino placet: pe
Prime nis exponit: et sine intermissione contumelijs exprobrat
quibus respōdet officiū matutinū. ¶ Oriēte aūt sole ma
ne facto prima diei hora post iteratū/funestū/tenebrosumq̄
consiliū: post insanas calūniantiū voces: post cōmendati
cias subornatorum testiū falsitates: ad examen pilati pon
tificū delegatiōe transfert: vt Lucas tradit in principio ca
pituli. xxiij. Nouis accusationū fraudibus impetitur vt po
puli subuersor: imperij destructor: regni appetitor. Diuini
honoris sacrilegus arrogator: duris vinctus nexibus/cola
phis/alapisq̄ cesus/sputis oblitus/clamoribus predānan
tis/iudici ꝑsentat: vt inter tot mortis iudicia/nō auderet
pilatus absoluere quē oēs vellēt perire. Hec varia iudicis
disceptatio: impudentiū canū obstinatio. De tyrāno ad ty
rannū irrisoria pariter ꝛ dolorosa missio ꝛ remissio: seditio
si latronis prelatio: innocētissimi corporis nudatio: virgi
nee carnis sanguinolēta flagellatio: mille vulnerū spinosa
coronatio: ludicre vestis purpuratio: vulnerati capitis ꝑ
cussio: subsannatoria salutatio: execratorū (alias execrato
rū) sputaminū iniectio: alaparū iteratio: innumerabiliūq̄
blasphemiarū irrogatio: patiētissimū dñm hora diei prima
vsq̄ ad tertiā affixere: quib⁹ prima canonici hora officij de
Tertie putatur. ¶ C Tertia hora iudeoꝝ vocibus crucifigitur:
dum crucifige crucifige clamoribus sacrilegis geminatur.
Seditioso barraba dimisso/morte turpissima condēnatur
ab iniquo iudice vano timore et fauore corrupto: lotis (vt
Leo ait) manib⁹/et ore polluto/eisdē labijs ad crucē mit
titur quib⁹ ante vicibus septē innocēs pronūciat. Sicq̄
agnus sine macula inimicoꝝ volūtati seuissimoꝝ traditur
vt Lucas scribit: ꝛ pene sue modus nullus: nullus termi
nus designat. Hinc alienis spoliat: suis cōfusibiliter vesti
bus induit. In medio dānatoꝝ tanq̄ princeps latronū ej
citur: ꝛ crucis onerat⁹ patibulo loco supplicij auctis conti
nue dolorib⁹ et blasphemijs ꝑsentat. His itaq̄ a tertia ho

ra/vsq̄ ad sextam a dño passis tertiaꝝ hora canonica depu
tatur. ¶ Ex hinc immolāde hostie crucis ara struit: hostia Septē
sacrificio ꝑparat. Nam pudicitie autor toto nudat⁹ corpo
re/afflictione nimia nō sine acceptorū innouatione vulne
rum/ꝑprijs spoliatus indumētis mēbris vsq̄ ad ossiū om
niū dinumerationē penalissime distētis: manib⁹ pedibusq̄
ferreis clauis trāsfixis/altari supraponit: immo vinculis
ferreis alligatur: volūtariūq̄ sacrificiū ꝯquassatiōe nimia
violētat. Sic salutaris hostia/spectaculū deo patri angelis
et hominibus: inimicis pariter ꝛ amicis: immo et vlulātib⁹
tenebrarū principibus facta/leuat: quaten⁹ exaltat⁹ a terra
vt olim premiserat: trahat oia ad seipsum. In hoc altari du
rissimo reclinatorio/hostia nostra: filius hoīs non habens
vbi caput suū reclinet: hostia pacifica: hostia ꝑ peccatis to
tius humani generis/velut holocaustū trib⁹ horis tota pas
sionis igne refrigerio decrescēte adolet in suauissimū odo
rem patri. In augmētū doloris animā trāsuerberātis ma
tris/luminaribus/celo ꝛ elementis cōpatientib⁹/gaudēti
bus inimicis/et blasphemantib⁹: lugētibus ꝛ flentib⁹ mu
lieribus ꝛ amicis: ꝛ vere hostia suauissimi odoris: q̄ in tan
tis penis q̄ celū obscurarūt: terrā mouerunt: petras ꝛ tēpli
velum sciderūt: monumēta aperuerūt: ꝛ pene totā mundi
machinā dissoluerūt: sue dulcedinis ꝛ misericordissime sua
uitatis etiā felleo amaricato poculo obliuisci nō nouat: q̄n
potius amorem vehementissimū nostre redēptionis/voci
bus omni melodia dulcioribus personās declarabat. Uo
ces loqui/q̄bus in cruce pendens testamētū cōdidit: et sua
amicis ꝛ inimicis legando largiter dispensauit. Remissio
nem videlicet ignorāter peccātibus: regnū cōuersis: veniā
petentib⁹: matri discipulū pre ceteris dilectū: corpus satis
factorijs penis exterminandū: iusticiā discipulis ac ceteris
christianis: veritatē patribus et prophetis: spiritum manibus
summi patris. Sic sono misericordie suorū neminē dereli
quit: q̄ in vltimi supplicij crescētibus penis et angustijs se
a summe dilecto patre deo/oim quidē/specialiter suo dere
lictū clamore tam valido/ꝙ miserabili declarabat. ¶ D None
In his dolorū crementis ad horam nonā ꝑueniēs/lachry
mis ꝑcibusq̄ fusis. Hebreo. v. oibus ad ꝑditi generis redē
ptionē patiēdis/ſm ꝓphetarū oracula cōsummatis: ꝑ no
bis factus maledict⁹: quia maledict⁹ ois q̄ pendet in ligno
vt nos a maledicto legis redimeret. Gal. iij. Et q̄ peccm̄ nō
nouit: deus pater ꝑ nobis fecit peccm̄. ij. Cor. v. Glo. i. hos
stiam ꝑ peccatis: vt de peccō. i. de similitudine carnis pecca
ti dānaret peccm̄. Romā. viij. Inclinato igit spinoseto capi
te in manus patris tradidit spm̄: nostre reparationis ꝑcium
quo soluta est inimicitia: deletū qd̄ aduersum nos erat chi
rographū decreti ꝯtrariū nobis: ipm̄ quidē tulit de medio
affigens illud cruci: ꝛ expolians principatus et potestates
traduxit confidēter palā triumphans illos in semetipso. ad
Colo. ij. Sic enī placuit per eū recōciliari oia in ipso/pacifi
cans ꝑ sanguinē crucis ei⁹/siue q̄ in terris: siue q̄ sunt in ce
lis. Colo. i. His itaq̄ in orationib⁹ canonicis hore sexte et
none dedicant: sicut lanceatiōi ac depositiōi de cruce vespe
ra: ꝛ gloriose cōpletoriū sepulture. ¶ E Et licet primit⁹
ex ecclesie cōsuetudine vel cōstitutiōe hore canonice distin
ctis horis correspōdenter ad ꝑdictas dñice passiōis horas
legi ac celebrari ꝯsueuerint: vt colligit ex. c. presbyter. de cele
bratiōe missa. ꝛ eodē titu. ca. i. in clemē. vbi dicit/ꝙ diuinū
officiū nocturnū et diurnum horis debitis celebret: preser
tim in cathedralibus regularibus et collegiatis ecclesijs.
Tamen cōtra illā ordinationē obtinuit cōsuetudo ecclesia
rū metropolitanarū cathedraliū et aliarū: vt non sic distin
ctis et interpolatis tēporū horis legant: quēadmodum in
alijs materijs multe cōstitutiōes antique in dissuetudinem
transierūt: et abolite sunt ex toto vel ex parte. Et q̄ talis rē
cessus cōstat legislatori pape vel ecclesie non ꝓhiberi nec
puniri: videtur implicite obligationē priorē sua fuerat
relaxare/tollere seu reuocare. Qui vero ad partē nō in cō
uentu ecclesiarū legunt: possunt ſm exigentiā suoꝝ officiō
rum/et honestarū occupationū horas pro magna parte ſi

mul legere. Unde cõsulit ecclesiarũ minorũ sacerdotibus in allegato ca. presbyter. q̃ de mane dicant oẽs horas vsq̃ ad vesperã: et deinde si voluerint exeant ad opus rurale. Et dicit dñs Antoninus. iij. par. summe: ti. xiij. ca. iiij. q̃ curiales et alij occupati solent dicere horas de mane vsq̃ ad vesperas exclusiue: de sero vesp̃as cũ completorio: qḋ etiã pari ratiõe licere puto studentibus clericis: vt soluto seruitutis sue penso/ intendere quietius studio possint. Sic etiam ex rationabili causa nõnullas horas licet p̃uenire. Unde fm beatũ Tho. in quotlibet. Propter necessitatẽ honestarũ occupationũ licite potest quis dicere de sero matutinas et in alijs horis tẽpus p̃uenire: sicut h̃ etiã qñq̃ in solẽnib⁹ ecclesijs fieri solet. sicut in plerisq̃ ecclesijs in p̃festo corporis christi/ in sero matutine dicunt̃ in fauorẽ ppl̃i: vt sic copiosius ad officiũ diuinũ indulgentijs pctõrũ allect⁹/ concurrat. Sic in capella pape tenebrose matutine hebdomade sancte/ p̃cedenti sero canunt̃: vt sine noctis periculo cardinales ꝛ prelati interesse possint. Et hoc q̃dẽ licet fm sanctum Thomã: quia melius est deo vtrũq̃ reddere/ scilicet et debitas laudes: ꝛ alia honesta officia: q̃ p̃ vnũ aliud impedire. Secus tamẽ si hoc fieret vt indulgeret̃ somno: aut vacaret̃ ocio: nõ esset excusatio hmõi p̃uentiõis a pctõ. Si vero p̃pter honestas occupatiões legi nõ possunt debitis horis proprijs: melius est p̃euenire q̃ tardare. Preuenire enĩ fm Hugonẽ est p̃uidentie: tardare vero negligẽtie. Et siue p̃eueniant̃ siue tardius dicant̃: dũmodo non transeat dies: qui quantũ ad hoc videtur terminari circa mediã noctem: ante horarũ solutionẽ nõ de se peccat̃ mortaliter: q̃a preceptũ de horis dicendis/ nõ refertur ad tẽpus horarum eiusdẽ diei: sed ad totã diẽ: vt vult dñs Antonin⁹ vbi supra. ¶ F Et licet ex causis predictis hore canonice legi possent extra horas determinatas: intellect⁹ tamẽ verboꝝ referri debet ad horas debitas ab ecclesia primo determinatas: vt si quis legat (Iam lucis orto sydere) ante solis ortum aduerbiũ (iam) nõ importare debet tẽpus illud quo legitur: sed referri ad horam solis ortui determinatã: neq̃ ex h̃ quis mendaciũ incurrit. Quis enĩ diceret hunc mentiri q̃ in noctis medio legeret q̃ hora diei cõsueuerunt legi: puta dicendo (hora nona dñs expirauit) q̃uis si diceret. Nũc est hora nona: falsum p̃ferret. Nõ ergo ad tẽpus lectiõis: sed ad horã et tẽpus in eo qḋ legitur intentas vel designatas. Sic ecclesia canit annis singulis: Hodie deus homo fact⁹ ꝛc. qḋ tamen die quo canit̃ cõstat nõ esse factũ. Sed redeundo ad p̃positũ. Que hore precedere debent misse officium. Respondet̃ communiter fm oẽs doctores/ ad minus req̃rit̃ q̃ celebrans matutinas dixerit: alioq̃n qui nondũ matutinis dictis celebrat: peccat mortaliter. Allegat̃ ad h̃ Guil. ꝛ Hostieñ. et est ratio q̃: facit contra generale et approbatam ecclesie cõsuetudinẽ. dist. xj. In his rebus. vbi dicit̃: Sicut preuaricatores diuinarũ legum: ita contẽptores ecclesiasticarũ cõsuetudinũ coercendi sunt. De primis vero dicit̃ q̃ celebrans anteq̃ dicat primas: nõ peccat mortaliter: nisi esset cõtra preceptũ aliqḋ speciale vel statutũ. Credo tamẽ q̃ cõgruit in talibus attendere morem ecclesie cathedralis/ vel collegij/ aut regularis cuius est pars vel subdit⁹. Quidam tamẽ credentes missam esse p̃cipuũ memoriale dominice passionis: que hora nona cõpleta est: horas vsq̃ ad nonam prius dicũt. Alij dictis matutinis primis et tertijs sistunt in sextis. Tunc siquidẽ christus: qui p̃ sacerdotem in altaris sacramento offert̃: ad altare crucis salutifere credit̃ processisse. Qui etiã modus in multis tam cathedralibus/ q̃ regularibus ꝛ collegiatis ecclesijs laudabiliter obseruatur: in quibus missa summa post tertiã ꝛ ante sextam/ decãtatur. Alij post sextam ꝛ ante nonã celebrant: qm̃ sexta hora christus in cruce leuatus est: in quo dolorib⁹ acerrimis laborauit. In his ergo q̃ plus ad decentiã/ reuerentiam et deuotionẽ pertinẽt q̃ preceptũ: quilibet non speciali obligatione constrictus suo sensu abũdet: qḋ propius deuotioni amplius seruire dinoscitur: eligat. ¶ G Alie oratio- nes que misse premittẽde sunt ad sacerdotis purificationẽ ac excitandũ deuotionẽ: que preparamenta dicuntur: sunt quinq̃ psalmi/ sc̃z: Quam dilecta tabernacula. Benedixisti dñe. Inclina autem. Credidi p̃pter qḋ. ꝛ De profundis clamaui. Dicũtur autem ex institutione pape Celestini fm Guilhel. in rationali/ maxime a põtificibus ꝛ episcopis: et ex quadã deuotione ꝛ decentia ac reuerẽtia a simplicibus etiã sacerdotib⁹. Et rationabiliter dicũtur quinq̃/ fm Innocentiũ in de officio misse: vt quicq̃d immundũ ꝛ facinorosum quinq̃ sensuũ trãsgressione commissum est: quinq̃ psalmorũ oratione detergat̃. Dicũtur aũt specialiter predicti q̃nq̃ psalmi plus q̃ alij q̃nq̃ fm eundẽ: quia quedã in illis cõtinent̃ que directe p̃ueniũt celebrature altaris mysterio et eucharistie sacramentũ: vt patet in p̃s discurrenti. Preces vero et collecte: que adijciunt̃: manifeste pertinẽt ad impetrandũ cordis mundiciã et munimẽ. Sic psalmi ꝛ orationes q̃ ad lotionẽ manuũ/ ꝛ ad indutionẽ sacrarũ vestium dicunt̃: simul et psalmi: Iudica me deus et discerne. qui ad progressum ad altare legit̃: ad idẽ pertinẽt. De confessione aũt publica que fit ante officij inchoationẽ: ipso quoq̃ officio quantũ ad ea que canonẽ p̃cedũt: que longiorem tractatũ requirunt: hic rescindo: ne ad principaliter intenti materiam/ expositionẽ videlicet canonis tardi⁹ veniam⁹. ¶ H Restat aũt adhuc aliq̃ p̃mittere de circũstantijs tẽporis assistentiũ atq̃ loci: et primo de cõsecratiõis loco. Possunt aũt distingui triplicia cõsecratiõis loca. remota: propinqua: propria. Remota sunt ecclesie et dei tẽpla. Propinqua sunt altaria. Propria calix et patena. ¶ Ubi notandũ q̃ non in omni loco fieri debet cõsecratio: sed in certo ad hoc officiũ specialiter deputato: sicut nec vete. te. oblatiõibus quilibet locus fuerat cõis: sed certus ad hoc a dño designatus. vñ Deutero. xij. precipit̃/ q̃ in certo loco quẽ elegerit dñs deus: offerant. Unde dicit̃ ibi: Caue offeras holocausta in omni loco quẽ videris: sed in eo quẽ elegerit dñs in vna tribuũ tuarũ offeras hostias. vnde de cõse. dist. j. c. j. dicit̃. Si iudei: qui vmbre deseruierunt: loca in quibus sacrificabãt habebãt cõsecrata: nõ in alijs q̃ deo dicatis locis munera deo offerebãt: multo magis nos quib⁹ veritas patefacta: et gratia p̃ Iesum christũ data est: templa dño edificare: ꝛ prout meli⁹ possum⁹ ornare: eaq̃ diuinis precibus et sanctis vnctiõibus suis cũ altarib⁹ et vasis: vestibus quoq̃ et reliquis ad diuinũ cultũ explendũ vtensilibus: deuote et solẽniter sacrare. Et nõ in alijs q̃ dño sacratis ab epis templis celebrare: nec sacrificia dño offerre debemus. Item eadẽ dis. ca. Nullus presbyter. dicit siluester papa. Nullus presbyter missas celebrare presumat/ nisi in consecratis ab epo locis: q̃ sui particeps de cetero voluerit esse sacerdotij. Et eadẽ dis. c. Sicut. dicit̃: Sicut non alij q̃ sacrati deo sacerdotes debent missas celebrare: nec sacrificia sup̃ altare offerre: sic non in alijs/ q̃ in sacratis dño locis/ id est tabernaculis diuinis precibus ab epis delibutis missas cãtare ꝛ sacrificia offerre licet: nisi summa coegerit necessitas. Satius est ergo missam nõ cantare vel audire/ q̃ in his locis vbi fieri non oportet: nisi summa p̃ necessitate contingat: qm̃ necessitas legem nõ habet. ¶ Si querat̃ que sit tanta necessitas. Respondet̃ q̃ illa determinat̃ de conse. dis. j. Cõcedimus. vbi dicit̃ ex cõcilio triburieñ. Concedimus vt sicubi (qḋ pctis nostris exigẽtibus p̃lurimũ factũ est) a normãnis ꝛ sclauis/ ab vngaris et a malis christianis: seu aliquo qualicũq̃ modo ecclesie fuerint incẽse et cõbuste: in capellis cũ tabula sacrata missas iterum celebrari: donec ecclesie ipse restaurari queant. Glo. sup̃ verbo Capellis. i. oratorijs nõ cõsecratis/ alias si cõsecrate/ nõ erit opus p̃missione. Uel forte capelle nõ erant ecclesie: cũ antiquitus dicerẽtur capelle tuguria capraꝝ pellibus tecta: vel hec referas ad solẽnitates maximas. Sequitur: In itinere vero positis: si ecclesia defuerit: sub diuo seu in tentorijs: si tabula altaris cõsecrata/ ceteraq̃ sacra mysteria ad illud officium pertinẽtia ibi affuerint: missarum solẽnia celebrare concedimus. ¶ I Et nota q̃ ibi dicitur/ concedim⁹: vbi fm Alexã. de ales notat̃ fauoꝝ generalis celebrãdi missam

tali necessitate ingruente. Nō autem existente tali necessitate/nō licet nisi cōcedente epō loci. De volūtate eīn et ꝯcessione epi loci sine tali necessitate licet celebrare missam in loco nō consecrato. vt de cōse. dist. j. Missarū. vbi dicitur: Missarū solēnia non vbicūq: sed in locis ab epis consecratis: vel vbi ipse ꝑmiserit: celebranda esse censemus. Similiter habetur in ca. Sic ergo. eadē dist. Debent ergo canones in quibus dicit/ꝙ nō licet celebrare nisi in locis cōsecratis: intelligi/nisi necessitate vrgente: vel epō loci cōcedente. Hec Alexan. Uerūtamen ſm Guilhel. non licet celebrare in mari vel fluminib⁹. vbi ꝓbabiliter timet ne mutante (aliꝰ nutāte) naui sanguis dominic⁹ effundat: aut sacramētū inordinate cōmoueatur. Introitus tamē misse ꝛ cetera q̄ consecrationē nō respiciunt legi possunt. Itinerantes ergo in mari vel in terra: vbi ꝑdicta haberi nō possunt: ab auditione misse in die dn̄ico ac ceteris festis excusantur. Nec in casu ſm Sco. in. iiij. dist. xiij. q. ij. ligant precepto obligante ad misse auditionē in sabbato: qm̄ occurrentibus duobus preceptis incōpossibilibus maius preceptum absoluit ab obseruantia minoris in tali casu. Est aūt rationabile locū celebrationis cōsecratū esse ꝓpter sacrosancti corporis christi presentiā/qḋ ibi cōficit: qḋ est sanctū sanctoꝝ/christus scilicet oia sanctificans: ideo oia ad illud sacrificiū ptinētia cōsecrata esse debēt. Sacerdos ministri/altare/calix/pāni ꝛc̄. vt dicit Tho. in. iiij. dist. Etiam ꝓpter angeloꝝ presentiā: q̄ ſm beatū Gregoriū in dialo. li. iiij. assistunt illi sacrificio. Item ꝓpter orationū nostraꝝ celeriorem exauditionē: propter deuotiōis excitationem: impedimentoꝝ diabolice tentationis exclusionē: ceterosq̄ effectus bonos ecclesie cōsecrationē consequentes. Et noie ecclesie hic intelligēde sunt etiā capelle consecrate. In his eīn celebrari potest sine speciali fauore epi ipsi⁹ loci: eo ipso ꝙ est cōsecrata: vt in ca. Si q̄s. de cōse. dist. j. ꝛ clari⁹ in glo. super illo verbo: Celebrare cōcedimus. eadē di. c. Concedimus. ¶ Debet etiā locus cōsecratus non esse interdictus neq̄ a iure: neq̄ a iudice. A iure quidē/si est pollutus sanguine vel semine. de cōsecra. eccl̄ie ca. vltimo. Et de adulterijs ꝛ stu. c. Significasti. A iudice aūt per interdicti sententiam contra locum latam. nam in talibus celebrandū non est: vt infra dicit. ¶ L. Locus magis ꝓpinquus est altare consecratū et lapideū/integrū/non enormiter fractū. De primo est statutū in concilio agathenen. ꝙ altaria non solum vnctione chrismatis: sed etiā sacerdotali bn̄dictiōe sacrentur: vt in ca. Altaria placuit. de consecra. distin. j. Et hoc eisdem congruitatibus quib⁹ cōgruit ecclesiā fore cōsecratā. Scdm̄ .j. ꝙ debet eē lapideū: patet ex ꝑmo: qz alio quin vngi non debet. vt in ca. Altaria si non. vbi statuitur ex ꝯcilio hipponen. ꝙ altaria ſinō fuerint lapidea: chrismatis vnctione non consecrentur. Est aūt rationabile ꝙ altaria sint lapidea: ſm Alexandrū de ales parte. iiij. q. xxxvj. mēbro. j. propter lapidis cōmunitatē/fortitudinē siue durabilitatē: et propter significationē. Nam ꝓpter cōmunitatem est facilis ad habendū: ꝓpter durabilitatē habet aptitudinē vt consecretur. Non eīn conueniret ꝙ aliq̄d ꝑunctione sacra consecrarec: nisi esset solidū et durabile. Propter significationē: nam petra christū significat ꝛ christi fidem. vnde. j. Coꝛ. x. Petra aūt erat christus. ꝛ Matth. xvj. Super hanc petrā: id est fidei confessionē/edificabo ecclesiam meam. Nam vt christus fundamentum est ecclesie: ita et fides christi. Utrunq̄ eīn dicit apostolus. Primū. j. Coꝛ. iij. Fundamentū aliud nemo potest ponere ꝑter id qḋ positum est/qḋ est christus iesus. Secūdum Heb. xj. Fides est substantia rerū sperandarū. Nunc aūt in altari christ⁹ offertur: et fides necessaria est ꝛ quantū ad consecrationem/et quantū ad susceptionem. Qḋ vero in vete. testa. de diuersis materijs fiebāt altaria/scz de lignis sethim. Exo. xxvij. Item de auro. iij. Regū. vij. Salomon fecit altare aureū. Itē de terra. Exodi. xx. alia est ratio: qm̄ in veteri testamēto vnum tantū fuit altare holocausti: ꝛ hoc in deserto mobile erat cum tabernaculo: ideo cōgruebat vt esset ligneū. In templo vero hierusalem immobile/sed vnicum: ideo potuit fieri de auro: qḋ fieri non posset si multiplicandum fuisset: ſm ꝙ in lege euangelica multiplicatur: ꝓpter materie raritatē et preciositatē. vnde nec ligno: nec terre: nec auro cōueniunt cōditiones altaris q̄ dicte sunt: saltē cuilibet simul/scz cōitas/soliditas ꝛ significatio. Nec oportet figuram in omnibus circūstantijs respondere figurato. nec est cōtra predicta ꝙ in ecclesia lateran. est altare ligneū: qḋ q̄dem altare ob apostoloꝝ principis (qui sup hoc altare dicitur dominicū celebrasse sacramentū) et sanctoꝝ precedētium martyꝝ reuerentiā reseruatur. Licet beatus Siluester papa decreto firmasset/vt nullum deinceps altare eēt nisi lapideū. Hoc quoq̄ altare idē beat⁹ Siluester stabiliuit/vt sup illud nullus nisi romanus pontifex audeat celebrare. Ab episcopatu aūt apostoloꝝ principis vsq̄ ad tempus beati Siluestri seuiente ꝑsecutoꝝ rabie/certa nō erat episcopalis statio: sed vbicunq̄ necessitas cōpulit: siue in criptis: siue in domibus religiosoꝝ: siue alijs quibuscunq̄ locis missam celebrabant sup altare ligneū in modū arce concauū: quod portabat a sacerdotibus vbicūq̄ roman⁹ episcopus latitabat: sup quod die cene et sabbato sequēte a summo pontifice ministeriū peragitur sacerdotale. Hec Alexan. ¶ L. Tertiū scz ꝙ debet esse integrū nō enormiter fractum: patet de cōsecratione ecclesie vel altaris. c. j. et ca. ꝙ in dubijs. ꝙ si altare motū fuerit: aut lapis ille solummodo superpositus qui sigillū cōtinet: confractus aut diminutus: debet denuo consecrari. Motū. i. mutatum quo ad formā: ita ꝙ formā amiserit ꝑ diminutionē vel augmentum: dicit glo. Tabula eīn cōsecrata de loco ad locū mouetur: nec tamen cōsecretur. c. Cōcedimus. de cōse. dis. j. Qḋ verū est si non est affixa structure inferiori sicut altare portabile. Consecratio eīn altaris presertim intelligitur esse in cōiunctione mense: id est lapidis superioris et structure inferioris: ergo si mensa fuerit mota: vel aliquis de lapidib⁹ inferioribus tangēs ipsam: execrat altare/et est cōsecrādū. Hec glo. in ca. si motū. de cōse. dist. j. Dicit tamē Pisanus/ꝙ hoc intelligit de lapidibus principalibus. Similiter dicit ꝙ non est recōsecrandū altare/si tota mēsa cum sibi adherentibus transferat. Quandocunq̄ autē sigillū quo sigillantur reliquie: fractū vel diminutū fuerit: siue fit in tabula: siue mēsa: siue in structura inferiori: execratū est altare et recōsecrandū. Et dicitur notāter enormiter lesum: q̄a lesio modica nō execrat altare: vt in c. ligneis. de ꝯse. eccle. Que aūt dicat enormis lesio: dicit glo. i. c. Si motū. de ꝯse. dist. j. Si est enormiter fracta vltra scz medietatem. Alij dicunt vt Guil. quando ꝑ diminutionē non tollitur forma: nō censetur enormis. Scdm̄ Hostien. aūt tunc est enormis quando in angulis siue in cornibus in quib⁹ precipue solet fieri altaris cōsecratio/scz inunctio fit lesio talis: credo per quā tollitur pars inuncta. Uel enormis destructio debet esse talis: que inducat deformitatē arbitrio epi iudicandam: ſm Innocen. Similiter si fit additio: per quā nō tollitur forma altaris: non est recōsecrandū: quia sacrū trahit ad se non sacrū. dicit glosa in allegato ca. Si motū. Etiam sine reliquijs altare cōsecrari non debet: vt in ca. Placuit. de conse. dist. j. ¶ Dicitur etiā altare quasi alta ara ratione situs: quia eleuatū est sup terrā. Item ratione sacrificij altissimi/corporis scz et sanguinis dn̄i. Uel dicit altare ab ardore: q̄a in lege veteri holocausta cremabant in altari: ex qua lege traxit originē. Uerūtamen noe primū altaris ritum exhibuisse credit Gen. viij. Edificauit noe altare domino. Deinde abraā vsum altaris in oblationib⁹ habuit: exhinc rit⁹ legalis sacrificij in altarib⁹ inoleuit. ¶ M. Debet autem altare ornatum esse duabus pallis et corporali consecratis de sindone munda: non de serico aut intincto: sed albo terreno lineo. de cōse. dist. j. Cōsulto. vbi dicit. Cōsulto omnium statuimus/vt sacrificium altaris nō in serico pāno: aut intincto quisq̄ celebrare missam ꝑsumat: sed in puro linteo ab episcopo cōsecrato: terreno scz lino procreato atq̄ cōtexto; sicut corpus domini nostri iesu christi

in mūda sindone linea sepultum fuit. Rationabiliter q̄dē duplici ratione/scilicet mundicie maioris/et mysterij pro/fundioris. Inter oia em̄ genera pānoꝝ illa que sunt de lino puro ad candorē perspicuū perducta mundissima sunt: et mūdari melius possunt: et ꝓfundius significāt que dño cō tingebant: vt allegati canonis verba insinuāt. Dicit em̄ in lino puro: in quo notaꝛ innocētia et puritas omnimoda si ne quacunqꝫ macula saluatoris. Purū est em̄ cui nihil alte rius nature est ꝑmixtum. Sequiꝛ/terreno: quo notaꝛ cor/pus saluatoris passibile et mortale/de corpore terreno vir ginis assumptū. Addit/lino ꝑcreato atqꝫ comerto.i.pāno lineo multiplici tonsione ad candorē perducto: quo nota/tur christus qui multiplici cruciatu et pressura peruenit ad gloriam. Representat deniqꝫ sindonē mundā: qua domini cum corpus sepulture traditum fuerat inuolutum. ¶ De/bet etiam altare igne siue lumine celebrationis tēpore esse fulgidū. de quo in capitulo vltimo de celebra. missarū. Sa cerdos sine igne celebrans puniꝛ. Scribitur etiā Leui. vj. Ignis in altari meo semper ardebit. Ille ignis etiam sub aqua vixit septuaginta annis babylonice captiuitatis: vt habetur. ij. Mach. j. qui extinctus fuit antiocho vendente sacerdotiū iasoni: vt dicit Aug. et habeꝛ. j. q. j. Sicut eunu chus. Significat aūt ignis siue lumē fidem populi: q̄ non dꝫ esse abscōsa sub modio: sed manifesta posita suꝑ cādela/brum: vt ingredientes ecclesie vnitatē/videant oꝑa ex fide relucentia: et glorificēt patrem q̄ in celis est. Et rationabili ter adhibetur ignis luminosus: vbi ille tractatur qui venit ignem mittere in terrā: quem vult vehemēter accēdi. Luce xij. Quiqꝫ de se dicit. Ego sum lux mundi: q̄ sequiꝛ me nō ambulat in tenebris: sed habebit lumen vite. Johan. viij. ¶ N Locus proprius cōsecrationis/quo scilicet imme/diate sacramentales cōtinenꝛ species: sunt calix et patena: et est corporale: sed de illo iam dictum est. Calix ergo et pa tena: quales esse debent: determinatū est in cōcilio remeꝯ. et habeꝛ de cōse. dist. j. Calix. vbi dicitur sic. Calix dñi cū pate na si nō ex auro oino: ex argento fiat. Si qs autē tam pauꝑ est: saltē vel stanneū calicē habeat. De ere aūt et aurichalco non fiat: quia ob vini virtutē eruginē facit: pariterqꝫ vomi tum ꝓuocat. Nullus aūt in ligneo aut vitreo calice psumat missam cantare. Item eadē dis. c. Vasa. legiꝛ ꝙ vasa in qui/bus sacrosancta cōficiunꝛ mysteria: sunt calices et patene. De quibus Bonifacius martyr et eṗs interrogatus: Si li ceret in vasculis ligneis sacramenta cōficere. Respondit: quondā sacerdotes nō aureis: sed ligneis calicibus vtebā tur. Seuerinus. xvj. romanus episcopus patenis vitreis missas celebrari constituit: deinde vrbanus decimus papa omnia ministeria sacra fecit argētea. In hoc em̄ sicut in re/liquis cultibus magis et magis ꝑ incrementa temporum decus succreuit ecclesiarum. Nostris em̄ diebus: q̄ serui pa trisfamilias sumus: ne dec⁹ matris ecclesie minuaꝛ: sed ma gis cumuleꝛ et amplificeꝛ: statuim⁹ vt deinceps nullus sa/cerdos sacrū mysteriū corporis et sanguinis dñi nostri Je/su christi in ligneis vasculis vllo modo cōficere presumat: ne vnde placari debet: inde irascatur de⁹. Hec ibi. Hoc sta/tutū factum fuit in cōcilio triburieñ. ¶ Si replicatur ca/lix ſm Hugo. significat sepulcrū: patena lapidem suꝑpo/sitū: qꝺ q: fuit excisum de petra. Mar. xv. videꝛ ꝙ calix eē deberet de petra. Rñdeꝛ ꝙ non cōueniret celebrare in vase lapideo/propter vasoꝝ lapideorū ineptitudinem. Neqꝫ in ligneo ꝓpter porositatē et humoꝝ imbibitionē. Neqꝫ in vi tro vel crystallo ꝓpter fragilitatē: ne sic dñicus sanguis ef/fusionis ꝑiculo exponaꝛ. Nec oportet ꝙ signās et signatū in materia cōueniāt: vnde et calix aureus ⁊ patena ꝓpter forme cōcauitatē et sacramētalē veri corporis ⁊ sanguinis christi ꝯtinētiā/sepulcrū dñi repñtat. ¶ Si iterū obijciꝛ illud Amb. lib. de officijs: ⁊ habeꝛ. xij. q. ij. Aurū. Aurū sa/cra nō q̄runt: neqꝫ auro placēt q̄ auro nō emunꝛ. Ornat⁹ sa crorū/redēptio captiuorū est: et vere illa sunt vasa preciosa que redimūt animas a morte: ille verus thesaurus est dñi qui operatur qꝺ sanguis eius operatus est. Ex quibus vi/detur ꝙ aurū nō debet impēdi in vasa sacri mysterij: sed in alimoniā pauperū et redēptionē captiuoꝝ. Respondetur ꝙ beatus Ambro. et canon ibi loquiꝛ in casu quo res eccle sie distrahende sunt/scilicet in extrema necessitate ꝓ alimo nia pauperū/et ꝓ redemptione captiuoꝝ. Unde dicit ibi: Nōne dicturus est dñs. Cur passus es tot inopes mori fa/me. Et certe habebas aurū de quo ministrasses alimoniā. Cur tot captiui in captiuitatē ducti nec redempti ab hoste occisi sunt. Quid dices. Timui ne tēplo dei ornat⁹ deesset respondebis. Aurū sacramenta nō querūt ⁊c. vt. s. Aliqui exponūt sic. Non querūt ad sui efficaciā: non em̄ minorem efficaciā habent si in alterius modi vasis cōficiantur. Vel non querūt ad hoc vt inde magis placeant. Non em̄ ex eo ꝙ in auro cōficiunꝛ magis placēt deo: sed ex ꝯficiētiū san/ctitate et virtute. Hec Alexā. Nunc de cōsecrationis tēpore.

¶ Lectio. xiiij. A

Equitur nunc de tē

pore siue horis diei quib⁹ missam celebrare cōgruit. Ubi ꝑnittendū ꝙ duplex est missa. Quedā est missa cōuētualis siue popularis que tanq̄ ꝑncipale diei officium/in conuentu totius po/puli seu parochianorum diebus singulis celebraꝛ: q̄ et pa/rochialis missa solēnis publica vel summa q̄qꝫ appellaꝛ. Alia est missa ꝑuata peculiaris vel votiua: q̄ a sacerdotib⁹ ex speciali institutione/bñficio vel deuotione nō sic ꝓ toto ppl̄o celebraꝛ. De ꝑmis. c. Ut dñicis. de ꝓochijs. De scḋis habeꝛ in ca. Quidā laicorū. de celebra. missa. Et de vtrisqꝫ loquiꝛ Aug. in ca. Et hoc. de cōse. dis. j. vbi dicit. Attēden/dū vt misse peculiares: q̄ per dies solēnes a sacerdotib⁹ fi/unt: nō ita in publico fiāt/et ꝓpter eas popul⁹ a publicis missaꝝ solēnijs: q̄ hora tertia canonice fiunt: abstrahaꝛ: sed sacerdotes q̄ in circūitu vrbis/aut in eadē vrbe sunt: ⁊ po/pulus in vnū ad missaꝝ publicā celebrationē cōueniāt. De missis igiꝛ solēnibus diciꝛ/ꝙ tribus horis institute sunt: scꝫ tertia hora diebus festiuis: sexta in dieb⁹ profestis: no/na in dieb⁹ ieiunioꝝ. de cōse. dist. j. c. Nocte sancta natiuita/tis. vbi dꝫ: Reliq̄s vero tēporib⁹ missaꝝ celebrationes ante horā diei tertiā minime sunt celebrāde: q: in eadem hora ⁊ dñs crucifixus est: et suꝑ apl̄os spūssctūs legiꝛ descēdisse. Item in ca. Solēt. eadē dis. innuiꝛ ꝙ tpe ieiunioꝝ missa no na hora celebrari debet. Ratio assignaꝛ a doctorib⁹: nā in missa recoliꝛ mors christi: q̄ hora tertia crucifix⁹ est linguis iudeoꝝ: hora sexta manib⁹ militū: hora nona expirauit. In ieiunijs vo q̄ttuor tēporū/dū ordines celebranꝛ: pōt missa post nonā circa horā vesꝑtinā cantari. In sabbato aūt sctō pasche/circa noctis initiū: vt in ca. Solet. alleg. §. i ieiunijs. Incipit aūt noctis initiū in vesꝑa: q̄ est extrema ꝑs diei. i. vltima. Ultima aūt ꝑs diei incipit statim post horā nonā/ trāsacta meridie. Et hoc ſm modū loquēdi pħoꝝ: q̄ dicūt ꝙ quelibet pars cōtinui minor medietate ꝑtingēs vsqꝫ ad vltimū eius punctū/est eius vltima pars: ſm hoc multas partes eiusdē cōtinui vltimas cōcederes: quaꝝ tamen vlti/marū partiū semꝑ vna est pars alterius. Sic in proposito. Pars diei designata post meridiē/id est post medietatem diei: potest dici pars eius vltima: ꝗuis nō ſm vsualem lo quēdi modū. Et ꝓ quāto est vltima pars diei: potest voca ri sequētis noctis initiū. Uerū in ꝓposito illa pars diei sab bati sancti/cū nocte sequēte ad diē sanctissimū pasche ꝯpu tatur. Uñ dꝛ in oratiōe. Deus q̄ hāc sacratissimā noctē gl̄ia dñice resurrectiōis illustras. Similia dicunꝛ in bñdictiōe paschalis cerei. Hec nox est in q̄ destructis vinculis morꝭ christ⁹ ab inferis victor ascēdit. Et ſm h̄ posset intelligi ca. Sabbato. de cōse. dist. iij. vbi dꝛ. Traditio eccl̄ie hꝫ illo di/duo/scꝫ pasceue ⁊ sctō sabbato pasche sacra penit⁹ nō cele/brari. Loqꝛ de sacro eucharistie. Qꝺ verū videꝛ si ꝑs diei post nonā ad noctē referaꝛ. De hoc vide. c. ꝙ a pñb⁹. lxxv. dist. ⁊ glo. ibidē multipliciē. ¶ B Sed videꝛ ꝙ hi cano/nes de sabbato sctō pasche/et q̄ttuor tēpoꝝ quantū ad ho ras diei abrogati sint ꝑ ꝯriā cōsuetudinē: q̄m neqꝫ in vrbe

Duplex est missa

necꝫ in capella pape p̄sente summo pōtifice officiū differt
vsqꝫ ad vesperas: vel vsqꝫ ad initiū noctis: sꝫ vsqꝫ ad meri
diē terminat: licet seruent quātū ad horas canonicas p̄sol
uēdas. Nā in sabbato sctō pasche: oēs hore minores legun
tur ante officiū misse: ꝛ vespere includunt misse officio: et
eadē oratione que cōplēda d̄r: missa ꝛ vespere simul conclu
duntur. Sic in ieiunijs p̄festoꝝ none in multis ecclesijs le
gūtur statim post missam: tñ ante meridiē et prādij horam.
In quadragesima vero none ante missam legunt: ꝛ vespe
re statim post missam ante meridiē dicūtur: ꝛ hora refectio
nis vltra meridiē nō differtur. Et si sic intelligunt hore ho
die stat cōstitutio concilij Cabilonēn. de cōse. dist. j. solent.
vbi d̄r: Solēt plures qui se ieiunare putant in quadragesi
ma: mox vt signū audierint ad horā nonā comedere: q̄ nul
latenus ieiunare credēdi sunt si ante māducauerint q̄ ves
pertinū celebret officiū. Cōcurrēdū est eñ ad missas: ꝛ au
ditis missarū solēnijs ꝛ vespertinis officijs: ꝛ largitis ele
mosynis ad cibū accedēdū est. Si vero aliq̄s necessitate cō
strictus fuerit: vt ad missam venire nō valeat: estimata ves
pertina hora cōpleta oratione sua ieiuniū soluat. Si autē p
horā nonā et vespertinā intelligūtur hore diei/ meridiē scꝫ
sequētes: manifestū est generalē ecclesie cōsuetudinē in op
positū laborare. ¶ E Misse vero priuate p̄nt celebrari a
principio diei/ vsqꝫ ad horā misse publice inclusiue: siue ho
ra tertia: siue sexta: siue nona celebret. Satis in hoc concor
dant doc. et simul ecclesie ritus. Vñ Leo papa ad dioscoꝝ
alexandrinū ep̄m. Necesse est inquit vt quedā populi pars
sua deuotione priuet: si vnius tñ misse more seruato sacri
ficiū offerre nō p̄nt: nisi prima diei parte cōuenerint: vt ha
bet de cōse. dist. j. Necesse. vbi in rubro et nigro dicit: Etiā
prima parte diei missas celebrare licet. De nocte autē exce
ptis noctibus dñice natiuitatis et resurrectionis: de q̄bus
habet in. c. de cōse. dist. j. Nocte. ꝛ. c. solēt. nō licet celebrare:
q: hoc sacramētū ad tēpus gratie pertinet: qđ per diē desi
gnat: iuxta illud Roma. xiij. Nox precessit: dies aūt appro
pinquauit. Et dicit Guil. Credo q̄ qui sciēter ante diē cele
brat: cū hoc sit cōtra generale ecclesie cōsuetudinē: mortali
ter peccet: nisi sit sup hoc specialiter per ep̄m vel superiorē
dispēsatū. Videt tñ q̄ ille nō sit generalis mos ecclesie: cū
in hyeme frequēter celebret hora sexta post mediā noctem
dū adhuc tenebre sunt. In casu tñ vt pro cōmunicādo infir
mo in mortis periculo cōstituto: dū alā nō haberet eucha
ristia: licet ante diē celebrare. s̄m Alex. ꝛ Pet. de palu. Prin
cipiū aūt diei accipiendū est non ab ascensu solis super no
strū orizontē: vt dicit Sco. in. iiij. dist. xiij. q. ij. sed ab illa ho
ra ex qua radij solares incipiūt illuminare nrm̄ hemispe
riū: qđ dicit principiū aurore: et incipit vna hora et quinta
parte hore ante corporalē solis ortū: s̄m auicenam lib. de cre
pusculis: ꝛ patet p situationē linee crepusculi in facie astro
labij. Hec Sco. ¶ D Cōsequēter videndū de circūstanti
bus: de hoc aūt sic habet de cōse. dist. j. c. hoc quoqꝫ. ex cōsti
tutione sotheris pape. Hoc quoqꝫ statutū est/ vt nullꝰ pres
byteroꝝ missarū solēnia celebrare presumat: nisi duobꝰ pre
sentibꝰ: sibiqꝫ respōdētibus: et ipse tertius habeat: quia cū
pluraliter ab eo d̄r: Dñs vobiscū: ꝛ illud in secretis/ Orate
pro me ꝛc. aptissime cōuenit/ vt ipsius respōdeat salutatio
ni. Ad hūc aūt canonē ita respōdet Alex. de ales/ par. iiij. q.
xxvj. mēbro. v. Dicendū q̄ quedā retroactis tēporibus sta
tuta erāt ob reuerētiam tāti mysterij: que postea abrogata
sunt per vsum ꝛ propter necessitatē ꝛ vtilitatē. Multiplica
to eñ numero presbyteroꝝ/ necesse fuit ꝛ vtile (ne frequen
ter cessarēt a missarum solēnijs) vno assistēte celebrare. Sa
cerdos vō dicēdo: Dñs vobiscū: et Orate p me: loquit ec
clesie/ et ad ecclesiā debet cōuertere intentionē. Et ita qđ di
citur/ q̄ nullus presumat celebrare nisi duobus presentibꝰ
ꝛc. intelligit quātū ad intētionē sacerdotis q̄ debet cōuer
tere intentionē ad plures: vel assistētes: vel ad ecclesiā: qui
plures verbis expressis respōdeāt vel voto. Vel pōt dici q̄
intētio decreti est/ q̄ nullus ex cōtēptu celebret vno tñ assi
stēte: bñ tñ pōt in necessitate. vñ Inno. recitato p̄dicto de

creto r̄ndet sic. Aliud est necessitatis articulus: ꝛ aliud reli
gionis cōtēptus. Hic quoqꝫ credēdū est: ꝛ satis autoritati
bus sacris cōprobat/ q̄ angeli dei comites assistunt orāti
bus: s̄m illud p̄phete. In cōspectu angeloꝝ psallā tibi deꝰ
meus. ꝛ illud Tob. xij. Qñ orabas cū lachrymis et sepelie
bas mortuos: ꝛ derelinquebas prandiū tuū: ꝛ mortuos ab
scōdebas p diē in domo tua: ꝛ nocte sepeliebas eos: ego ob
tuli orationē tuā dño. Ad idē est btūs Greg. iiij. dialo. ꝛ s̄m
Bern. serm̄. de dedicatiōe. Dicit etiā glo. in. d. c. q̄ reclusus
missam solus cātare potest: dū clerici copia non suffragat.
¶ E Sꝫ circa p̄missa de loci et tp̄is circūstātijs: querit q̄
pena illoꝝ/ q̄ ex p̄missis aliqđ hoꝝ omiserint: puta q̄ nō ve
stibus sacris: aut in loco non sacro: seu v asis indebitis sine
igne vel tp̄e icōgruo celebrarēt: aut p̄dictaꝝ aliqua vel plu
ra omitterent. Ad hoc r̄ndet primo q̄ omissio hoꝝ oīm vel
aliquoꝝ/ ceteris exīstētibus q̄ supra ad celebrationē eucha
ristie de necessitate reqri expressa sunt. s. debitis materia/ for
ma/ ministro/ ꝛ intētione/ nō impedit effectū p̄cipalē cōse
crationis: q̄ est trāssubstātiatio panis ꝛ vini in verū corpꝰ ꝛ
sanguinē dñi nr̄i iesu christi. Nā hec/ scꝫ vestes/ locꝰ/ tēpus/
vasa/ ignis/ ministri/ circunstātes/ preuie orationes/ ꝛ simi
lia sunt de genere illoꝝ q̄ nō simpliciter ad cōficiēdū reqrū
tur: qm̄ nō requirunt ex ordinatione christi: qui sacramētū
hoc instituit: ꝛ sine his ꝯsecrauit: sꝫ requirunt ex ordinatio
ne eccl̄ie: licet nō tp̄e vno: sed successiue ob reuerētiā tāti sa
cramenti: ob significationē ꝛ deuotionis tā populoꝝ q̄ mi
nistroꝝ exercitationē: ecclesia aūt circa sacramētoꝝ essentia
lia nihil immutat. Sicut eñ sacramēta a solo deo poterāt in
stitui: ita a solo deo p̄nt mutari: ab eo nāqꝫ sacramēta insti
tuūtur: a quo habēt cū certitudine efficaciā: q̄ppe cū sint si
gna practica/ efficacia ꝛ certa. Certitudinē aūt ꝛ efficaciā ne
mo sacramētis dare pōt nisi solꝰ deꝰ. Siquidē effectꝰ sacra
mētalis est gratia inherēs vel subsistēs/ scꝫ charitas infusa:
vel corporis xp̄i p trāssubstātiationē p̄sentia: vtrūqꝫ a solo
deo est q̄ gratiā infundēdo creat: et naturā trāssubstātiādo
mutat: sequit q̄ solꝰ deꝰ sacramēta instituit. Vñ minꝰ bene
sentiūt q̄ sacramenta quedā ab ap̄lis aut eccl̄ia asserūt insti
tuta: licet ap̄li precones eē poterāt institutiōis a christo fa
cte. Tamē circa ritū ꝛ vsum sacramētoꝝ coīūqꝫ dispēsatio
nē eccl̄ia q̄dā instituere pōt: atqꝫ p eā instituta mutare p re
rū ꝛ tēpoꝝ qualitate. Snīa est doc. subti. i. iiij. dis. iiij. q. iij. ꝛ
alijs plerisqꝫ locis. Nihil aūt dubiū quin omittēs aliqđ pre
dictoꝝ ex ꝯtēptu aut sciēter quin peccet mortaliter faciēs in
hoc temere cōtra cōstitutionē aut cōsuetudinē generalē ro
mane eccl̄ie. vñ btūs Augu. in li. ex dictis basilij. ꝛ habetur
dist. xj. ecclesiasticarū. ait: Ecclesiasticarū institutionū quas
dā in scriptis: quasdā vero apostolica traditione p successo
res in ministerio cōfirmatas accepimus. Quasdā vero cō
suetudine roboratas approbauit vsus: quibus par ritus et
idem vtrisqꝫ pietatis debetur affectus. Et prosequendo de
clarat exemplariter in mysterio misse et consecratione fon
tis et vnctione baptizatorum ꝛc. Idem ad casulanum pres
byterum. Sicut preuaricatores diuinarū legum: ita cōtem
ptores ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt. ea
dē dist. In his. ¶ F Sed de pena canonis dicit Sco. vbi
supra. In nullo premissarū incurritur irregularitas nisi in
duobus casibus. Primus si sciēter celebrat quis in loco in
terdicto a iudice. alius si celebrat in calice nō idoneo. Pri
mum probatur per cap̄. Postulasti. de clerico excommuni
cato ministrante. ꝛ per. c. Tanta. de excessibus prelatorum.
Clarius tamen et expressius habetur in. c. si qui. §. is vero.
de sentētia excommunicationis lib. vj. Et notāter additum
est in loco interdicto a iudice/ quo modo celebrās in loco
interdicto a iure nō a iudice/ vt in loco humano semine vel
sanguine polluto non incurrit irregularitatem: vt in alle
gato ca. Si qui. dicitur. Si qui in ecclesia sanguinis aut se
minis effusione polluta: vel qui presentibus maioris excō
municationis sentētia nodatis sciēter celebrare presumit: li
cet temerarie agat: irregularitatis tñ (cū illud nō sit expres
sum in iure) laqueum non incurrit. Is vero qui sciēter in

loco celebrat supposito interdicto: nisi super hoc privilegia sua existat aut a iure sit cõcessum eidẽ: irregularitatẽ incurrit: a qua nequit per aliũ ꝙ per romanũ pontificẽ liberari. Et hoc verũ si pctm̃ fuerit notoriũ: qm̃ si notoriũ non fuerit sed priuatũ/nõ est pctm̃ in loco hmõi celebrare: qꝛ recõciliatione nõ indiget: vt sentit Joh. in sum. cõfes. ⁊ Host. et Sco. q. ã. allegata. ¶ Scdm̃ scꝫ de calice nõ idoneo: pbat de cele. mis. c. vlti. Ubi sacerdos qui in calice nõ idoneo celebrauerat/iubet officio ⁊ beneficio perpetuo priuari: verũ ꝙ hec pena infligit ꝑpter multa: qꝛ videlꝫ celebrauit in pane fermentato: in calice ligneo: sine igne et aqua. Et ita dubiũ est si ꝑpter quodcũꝙ hoꝝ separatim debeat infligi depositio: qꝛ oia supradicta insimul cõcurrebãt. Et tãtũ de his que requirunt ad celebrationẽ/tam de necessitate sacramẽti/ꝙ de necessitate ministri: siue respiciãt sacramẽtum/siue ministrũ/siue circũstãtias tẽporis loci ⁊ circũstãtiũ: quibus nõ existẽtibꝰ sacerdos conficere non poterit ordinate. Sequitur nunc textus canonis.

¶ Explicit pars prohemialis canonis.

¶ Incipit pars principalis et executiua.

¶ Lectio. xv. A

AGgressuri canonis expositionẽ post ea de quibus differẽdis materie coegit connexio: magistri/patres ⁊ dñi/diuini mecũ impetratores subsidij/oro cõcurrite: quo negato frustra incassumꝙ labor/⁊ opera impẽditur. Et sicut cito discit quicq̃d magistrãte spũsancto docetur: ita eius semoto magisterio/obscurũ est quicq̃d humana voce ꝓfertur. Postulemus aũt ea nobis impertiri/que dignissimũ eucharistie sacramentũ: circa qð principalia canonis versat intẽtio: exigit et requirit. Hec sm̃ ꝑdicta sunt fides/spes ⁊ charitas. Charitas vt pulset et excitet affectũ vt rõni imperet: quatenꝰ ad tã fructuosam tanti sacrificij indaginẽ actũ cõsiderationis dirigat. Fides intellectum illuminãs/quatenus cõsideratis ⁊ inuentis fideliter assentiat. Spes vt appetitũ solidet: quatenꝰ tãti fructus mysterij lõganimiter expectet. Charitas/qua toto corde diligẽtes tãti beneficij autorẽ: quod canonis officio cõficit: gratiã quã possumus repẽdamus ipsius bñficij amorosa cõsideratione exercitio ac cõdigna põderatione: quo ad excitandũ nostrã dilectionẽ tãtã ad nos indignos charitatẽ maiestas illa benignissima demõstrauit. Quo nãꝙ magis diuina christi bonitas ineffabilẽ suã ad nos miseros ⁊ pauperes charitatẽ ostẽderet: nisi ꝑ hoc ꝙ ipse qui se in preciũ patri ꝓ nobis in cruce obtulit: seipm̃ etiã in cibũ nobis tribuit. Ut sicut soluẽdo preciũ a morte perditos redemerat: ita cibũ tribuẽdo celestẽ/infirmos nos ad vitam spũalẽ gratie roboraret. Fides quã cũ apostolis deuote augeri oremus: qua diuinoꝝ memoria mirabiliũ oẽm naturalis rõnis perspicacitatẽ excedentiũ in sacramẽto: de quo canon noster: factã capiamus: cuius intelligẽtia nec arte põt/nec doctrina hoim indagari. De quo btũs Augu. Mira mihi videntur que de hoc sacramẽto legũtur. Fides est necessaria: sciẽtia rationis superuacua. Sciẽtia rõne ⁊ intellectu colligit: fides autoritate videt. Hec ergo sunt que fidẽ necessario exigũt: rationẽ oino nõ admittũt: excedũt simplicẽ creditorem: arguũt improbũ discussorẽ. Et post pauca: Credi naꝙ oportet salubriter qð inuestigari nõ põt vtiliter. Spes rursum ad corroborandum nos exigit: ne cũ retro abeuntibꝰ ad huiꝰ sacramenti predicationẽ: dũ nõ subito que veritas protulit: verba intellectu capiebãt dicentibꝰ. Durꝰ est hic sermo. Quomodo potest nobis hic dare carnẽ suam ad manducandũ: et nos ab incepto recedamꝰ: sed lõganimiter cũ discipulis expectemus veritatis intellectũ: qui ꝑseueranter christo adherentes instrui meruerũt: ⁊ plene cõsequi quod sperabãt.

¶ B Ut ergo deus aperiat nobis ostiũ sermonis ad loquendum mysteriũ christi: vt oportet sermone sale cõdito: huius rei gratia flectamus cũ apostolo genua nostre mentis ad patrem. Eph. iij. dñi nostri iesu christi/ex quo omnis paternitas in celis ⁊ in terra nominat: vt det nobis sm̃ diuitias glorie sue/virtutẽ corroborari per spiritũ eius in interiori homine: christũ habitare per fidẽ in cordibꝰ nostris: in charitate radicati ⁊ fundati: sine qua sciẽtia nõ edificat sed inflat: vt possimus comprehẽdere cum omnibꝰ sanctis que sit huius sacrosancti sacrificij latitudo in peccatorũ expiatione. Longitudo in perseueranti filiorũ alendoꝝ ac ecclesie sustentatione: sublimitas in celestiũ fructuũ exuberatione: ꝓfundũ in mysteriorũ occulte sapiẽtie cõprehẽsione. Scire etiã supereminẽtem sciẽtie charitatẽ christi in huius beneficij largissima donatione: vt impleamur in oẽm plenitudinem dei: nunc virtutũ/tũc beatitudinis premioꝝ. Ei aũt qui potens est omnia facere in nobis supabundantius ꝙ petimus aut intelligimus sm̃ virtutẽ gratie que operat in nobis: ipsi gloria in ecclesia pro tãto ecclesie sacrificio in christo iesu in omnes generationes seculi seculoꝝ Amen. ¶ Huius itaꝙ orationis impetrandi fiducia stipati: simul aggrediamur spe comite/qualemcũꝙ sacri canonis expositionem: cuius tale est initium:

TE igitur clementissime pater per iesum christũ filiũ tuũ dñm nostrum ⁊c. ¶ C Iste est canon/secreta/actio/seu sacrificiũ/pars principalior totius officij misse: in qua ꝑmissis populi illuminatione/cõsecrãdorũꝙ munerũ oblatione/agit de ipsoꝝ munerũ ꝯsecratione: que in verũ christi corpus et sanguinẽ substãtialiter cõuertunt. ¶ Dixi primo. Iste est canon. i. hec verborũ congeries hac in clausula: Te igit: incipiẽs vsꝙ ad mysterij cõsummationẽ: q̃ sm̃ Alber. protẽdit vsꝙ ad illã clausulã: Oremꝰ precepris salutaribꝰ moniti ⁊c. Uel sm̃ Alex. vsꝙ ad finẽ orõnis dñice canon dicit: Dicitur ⁊ secreta actio ⁊ sacrificiũ. Ideo canon: qꝛ canon grece/latine sonat institutio: sm̃ Papiam. sm̃ Isido. li. vj. etymol. c. xvj. idẽ est ꝙ regula. distin. iij. Canon. Hec aũt verboꝝ cõnexio: quã canonẽ appellamꝰ: regulariter partim a christo: partim a sctis patribꝰ instituta est. A christo q̃dẽ instituta sunt verba substantialia: q̃ formã integrãt ꝯsecrationis. Cetera vero q̃ ad laudẽ dei dicunt: ⁊ orationes q̃ ꝓ pplo offerunt: a sctis patribꝰ nõ vno tpe: nec ab vno tm̃ sm̃ Inno. ⁊ Duran. in rõnali: sed a diuersis ⁊ diuersis tẽporibꝰ particulatim edita sunt: ⁊ per Gelasiũ papã. ii. a btõ petro ꝑncipaliter simul ordinata: cui tm̃ etiã posterꝰ quedã addita sunt: vt infra suis in locis apparebit. Ad h̃ de ꝯse. dist. j. Iacobꝰ. vbi dr̃ in glo. Uerba q̃bus corpꝰ cõficit: ab ipo dño sunt tradita: sꝫ post alij alia addiderũt ad decorẽ ⁊ solẽnitatẽ. Nã ⁊ btũs petrꝰ quasdã orationes que in canone legunt: fert instituisse. Un̄ Hugo de sacramẽtis li. ij. par. viij. c. vlti. ait: Celebratio misse in cõmemoratione passionis christi agit. Et post pauca: Hãc missam btũs petrus aplũs primꝰ oim antiochie dr̃ celebrasse: in qua tres tm̃ orationes in initio fidei dicebant: incipiẽtes ab eo loco vbi dr̃ Hãc igit oblationẽ. Sed ꝯ illud est qð Act. ij. dr̃. Erãt autẽ ꝑseuerãtes in doctrina aplõꝝ ⁊ cõicatione fractiõis panis et orationibꝰ: qð sm̃ glo. ⁊ doc. cõiter exponit de sacramẽtali pane eucharistie/quo tũc quotidie cõicabãt. vnde dñs Anto. in sua chroni. ti. vj. c. ij. §. j. exponẽs illũ textũ ait: Cõgregatis simul in domo aliqua/ꝑmissis orationibꝰ ⁊ q̃busdã cerimonijs deuotis: vt pie credi põt: etsi nõ ꝑ scripturã expressum est: oẽs cõicabãt etiã laici: qð sacramentũ cõficiebãt ipsi apli vel alij discipuli ordinati a christo vel ab aplis eiꝰ in sacerdotes. Itẽ de ꝯse. dist. j. Iacobꝰ. dr̃: Iacobus frater dñi sm̃ carnẽ: cui primũ credita est hierosolymitana ecclesia: et Basilius Cesarien. epũs cuius claritas per totũ orbẽ refulsit: in scripturis addiderunt nobis misse celebrationem. Glo. i. ordinem celebrãde misse. Potest ergo forte dici ꝙ Hugo loquebatur de celebratione post apostoloꝝ diuisionem facta: dum beatus petrus in certo loco sedem primam constituit. Uel primus intelligitur celebrasse cum solẽnitate põtificali: vt dicit dñs Antoni. par. j. titu. vj. c. viij. ¶ D Dicitur etiã canon secretũ ꝑpter tria: scꝫ rõne significationis

cationis/operationis/plationis. Dicit secretū rōne signifi
cationis duplicis: in christo scʒ ꝛ celebrāte. In christo quis
dē: qꝛ representat secretū hoc quo christus latuit: ꝛ se abscō
dit a turbis. Vn̄ ẜm Ihno. ꝛ Alex. de ales par. iiij. q. xxxvij.
mēb. 6. ij. art. j. Dn̄s iesus vbi fuit honorifice susceptus hie
rosolymis cū ramis palmarū ꝛ laudibus. Ioh. xij. iudei vo
lebāt eū capere: ꝑpter qꝺ recessit ab eis ꝛ abijt in bethaniā
et abscondit se ab eis. Nō metu formidinis: sed ꝓuidēria di
spensationis: qꝛ nōdū venit hora eius qua aduenientē spon
taneus accessit. vn̄ Mat. xxvj. ait. Surgite eamus: ecce ap
propinquat q̄ me tradet. Et cū (vt Iohā. xviij. ait) cohors
venisset cū laternis ꝛ facibus et armis vt apprehēderēt eū:
ipse sciens oia que super ipm̄ ventura erāt: processit dicens.
Quē queritis. Et respondērib⁹ eis. Iesum nazarenū. Di
xit: Ego sum. Et abierunt retrorsum ꝛ ceciderūt in terram.
Potestate quoqꝫ accepta surgendi: iterū querenti dn̄o quē
quererēt respōdērēs: iesum nazarenū. Rursum dixit eis ie
sus. Dixi vobis qꝛ ego sum. Si ergo me queritis sinite hos
abire. Illud ergo latibulū quo dispēsationis gratia latuit:
significat hoc secreti silentiū. In sacerdote aūt silēciū signi
ficat mētis: quo sine tumultu/et verboꝝ strepitu mētis de
uotio ad deū dirigatur: qui exauditor est cordis nō vocis.
Nā ẜm beatū Grego. Illā orationē deus nō exaudit: cui il
le qui orat nō intēdit. Tūc eñ sacerdos debet intrare cubi
culū cordis et sensuū intercluso ostio deū patrē orare nō in
multiloquio: sicut ethnici faciūt: sed in corde puro consciē
tia bona et fide non ficta. Neqꝫ exorādus est clamoribus: q̄
renū scrutator est ꝛ cordiū. Hiere. xvij. qꝺ anna typū gerēs
ecclesie insinuabat: que nō clamorosa petitione: sʒ tacita de
uotione quod petijt impetrauit. Dicit eñ. j. Reg. j. ꝙ anna
loquebat in corde suo: tantūqꝫ labia illius cōmouebant: ꝛ
vox penitus nō audiebat. Et in ps. Dicite in cordibus ve
stris: et in cubilibus vestris cōpūgimini. Verba tamē sunt
proferēda: ne qꝺ petere vel intēdere debemus: ignoremus.
¶ Dicit etiā secretū rōne opationis: qꝛ operatio illa occul
tissima est ꝛ abscōdita omni intellectui rationalis creature.
Quid eñ secretius ꝛ mirabilius: ꝙ vt panis et vinum sub
stātialiter desināt remanētibus ꝓprijs et cōmunibus eorū
accidētibus. Ex quibus ratio in cognitionē substātie cōsue
uit deuenire. Percipit oculus panis colorē: gustus ipsi⁹ sa
porē: olfactus odorē: ꝛ tñ fallitur ratio iudicans esse panē:
Quid insuper secretius: ꝛ ab humanis corporis et mentis
sensib⁹ remotius: ꝙ ꝙ gloriosa chri sti persona: que in cruce
pepēdit: nō quidē gloriosa sed mortalis: et nunc residet ad
dexterā patris gloriosa ꝛ immortalis: ẜm oēs suas partes tā
essentiales/ꝙ quātitatiuas/sub parua hostia ꝛ qualibet ei⁹
parte: ẜm esse suū verū ꝛ reale cōtinetur. Abscōditū est hoc
mysteriū a mūdi sapiētibus: et reuelatū paruulis fidelib⁹/
oēm intellectū suū captiuantibus in obsequiū fidei/verita
tē illā occultissimā sed certissimā astruētis. Idcirco etiā sa
cerdos celebrās quibusdā velatur cortinis in lateribus al
taris depēdētibus: ad designādū ꝙ sacerdos intrat ad ma
ximā fidei sacramentū: in cui⁹ figurā sanctasanctoꝝ in moy
saico tabernaculo depēdēte velo claudebātur: nec nisi sum
mo sacerdoti semel in anno licitū introire: vt habetur Heb.
ix. Vnde statutū est vt nulli laicoꝝ liceat in eo loco consiste
re: vt sacerdos possit liberē sacramētū. i. sacrū secretū deuo
tius celebrare. de vi. ꝛ hone. cle. c. j. ¶ E Dicitur tertio se
cretū rōne ꝓlationis: ne scʒ tanti mysterij verba per quoti
dianā vsum et manifesta ꝓlatione vilescāt: et in locis nō
cōpetētibus passim et indiscrete dicātur. et fiat dicentibus
in ruinā: vt dicit Alex. Vnde beatus Diony. in ecclesia. hie
rar. de ritu sacrificioꝝ loquēs dicit. Greci hoc vidētes deri
debāt/putātes tā humilibus verbis tantū sacrificiū inesse
non posse. Fertur etiā ꝙ cū antiquitus publice ꝛ alta voce
canon diceret: oēs pene per vsum/illū sciebāt: et in plateis
et vicis illū decantabant. Vnde cū quidā pastores in agro
pane super lapidē posito canonē dicerēt ad ꝓlationē ver
borum illorum panis conuersus est in carnem: ipsi autem
igne de celo acerrimo diuino iudicio sunt percussi. Propter
quod sancti patres statuerunt vt decetero canon diceretur
sub silentio. Sed intelligēdum est ꝙ hec cōuersio panis in
carnem/nō fuit facta virtute illorum verborum: quoniam
non nisi prolata a sacerdote rite consecrato cum debita in
tentione virtutem habēt cōuersiuā substantie panis in cor
pus christi: sed aliunde facta est diuino miraculo: quemad
do cruor fertur effluxisse de hostia cōsecrata ad pūctionem
infidelium iudeorum. Sicut ꝛ de quibusdam imaginibus
christi/ꝛ sanctorum ad sectionem peruersorum factū fuisse
referunt historie: et hoc in vindictam impiorum: vt sic eoꝝ
infidelitas/peruersitas ac temeritas puniretur: manifesta
returqꝫ potentia diuina: insinuaretur quoqꝫ non in ludo et
iocis vtendum esse sacramentalibus verbis ac diuinis my
sterijs: sed cū reuerentia ꝛ timore eis modo ac fine quibus
sunt a christo et sanctis patribus instituta. Factū quoqꝫ est
ceteris in exemplum ꝛ terrorem: ne similiter deo irreueren
tiam faciant sacra mysteria in ludibriū conuertendo. Pos
sunt tamen nihilominus sacri canonis verba legi/exponi/
masticari/pia et religiosa voluntate ac inuestigari: a quo ꝛ
ad q̄d instituta sunt ac doctrinaliter disputari: sicut impres
sentiarū agimus/quo sensu intelligēda: que eorū efficacia:
et cetera ad maiorem deuotionē ac gratitudinem excitātia
etiam virtuose ꝛ meritorie: dicente scriptura sacra cuius ca
non ille pars est per organum sapientie. Qui me elucidāt:
vitam eternam habebūt. ¶ F Dicitur tertio actio: vnde
nos locutionis habet/cū sacerdos ad illa verba peruenit
dicere/iam est in actione. Nominatur autē actio duplici de
causa. Primo: quia in ipsa sanctissimum christi mysterium
peragitur. Secūdo: quia causa nostra corā misericordi deo
per sacerdotem tanq̄ corā iudice deducitur. Peragitur si
quidē hic christi mysteriū: quo ex maxima et ineffabili cha
ritate ꝓ spirituali refectione in via peregrinantibus dedit
carnem propriam in cibum: et sanguinē suū in potum: que
vt iugiter peregrinantes sibi possent applicare: ꝛ in vsum
salutarē assumere: verba certa ad hoc instituit: quib⁹ ab ido
neo ministro super certa materia/intentione debita platis/
statim ibi esse inciperet verū corpus suū/ꝛ sanguis ei⁹ na
turalis. Verba autē quibus hoc peragit: canonis sunt par
tes principales: hinc recte actionis nomē sibi vēdicat. Re
cte vtiqꝫ/quia actio proprie accipiēdo/non est nisi a princi
pio libero et contingēter agēte: ꝑpter qꝺ Damas. dicit bru
ta nō agere: sed magis per nature impetū duci. Hoc autem
qꝺ hic per verba agit: fit a principio liberrimo/et maxime
cōtingēter operāte: diuina scʒ voluntate: que est tota causa
cōtingētie ꝛ libertatis in creaturis. ¶ Agitur secūdo cau
sa nostra in canone corā summo oim iudice christo deo no
stro per sacerdotē: qui nūcius est inter spōsum ꝛ sponsam/
christum scilicet et ecclesiam. Hic quidē offert corpus ꝛ san
guinem christi: que per canonis verba consecrauit/pro sa
lute viuorum et mortuorum misericordissimo deo/memo
riam faciens passionis vnigeniti sui: que placita fuit et ac
ceptissima oblata in cruce superbenedicte trinitati: ꝑpter
cuius memoriam in oblatione sacerdotis eandem hostiam
offerentis/deus ipse agit: et liberalissime concedit viatori
bus dona plurima. Nunc conuersionem per gratiam: nūc
conseruationem in gratia: nunc contra mundi pericula fir
mamentum: nunc angelorum custodiam: nunc tentationū
refrenationem: nunc detentorum in purgatorio liberatio
nem: et alia multa de quibus infra deo duce/latius tracta
bitur. ¶ G Dicitur quarto sacrificium: quia per hunc ca
nonem de exigui panis specie/et modici vini calice/confi
citur sacrificium absqꝫ vlla comparatione placidius cruen
tis veteris instrumenti victimarum et holocaustorum ho
stijs ac decimarū primitiarū legalibus sacrificijs: que om
nia sacrificiū nostrū figurabant: ꝛ adueniente nostri sacrifi
cij veritate cessabāt: qm̄ perfectius oia prestat ꝓ quibus cō
sequēdis illa litteralia persoluebāt. Offerebāt eñ veteres
illi sacrificiū ꝓ peccato / hostiā pacificā pro gratia referēda
vel impetrāda / holocaustum pro vnione offerentiū cū deo
per amorē intimū: prout hec leuitici tradit historia. Omia

ad hec nostrũ sacrificiũ prestat. Quapropter iure sacrificij nomẽ obtinet canon: cuius orationib⁹ verbis et cõsecratione sacrificiũ illud conficitur ꝛ immolatur: quo etiã que dicta sunt: largius ꝛ pfectius impetrant. Dic ergo canon/secreta/vel actio seu sacrificiũ est principalior pars misse. Ad cuius intellectũ aduertendũ est/ ꝙ ſm Alex. de ales/par. iiij. q. xxxvij. in principio. Officiũ dicit quasi efficiũ/ab efficiẽdo dictum: prima littera propter sermonis decorem mutata. Uel dr ab officiẽdo: vt quisqȝ illa agat que nulli officiãt sed prosint oĩbus: vt dicit Rabanus. Et vt idẽ dicit: Officiorum genera licet sint plurima: illud tñ precipue qđ in diuinis rebus habet: officij nomine cẽsetur esse nũcupandum. ¶ Missa vero multipliciter dicitur/ Uñqȝ dicit missa totũ qđ dicit ab introitu vsqȝ ad Ite missa est/ Uñqȝ dicit pars que primo canit/scilȝ introitus que dr missa/eo ꝙ angelus mittit. Uñqȝ dr missa illud qđ dicit ab introitu vsqȝ ad offertoriũ: que dicit missa cathecuminorum. i. nouiter in fide instructorum nõdũ baptizatorum: et sic dicit missa ab emittẽdo: qꝛ tũc emittebant foras. Tũc em̃ diacon⁹ dicere solet. Exeant cathecumini foras. Inde missa dicit ſm Isido. qꝛ sacramentis altaris interesse nõ pñt: qui nondũ regenerati noscunt. Amplius enim nõ licet: neqȝ iudeis: neqȝ paganis: neqȝ cathecuminis interesse: qꝛ nõdũ sunt mẽbra ecclesie: de qbus accipitur illud Ioh. ij. Iesus aũt nõ credebat semetipsum eis/ Uñqȝ dicit missa solũ canon: vel etiã illa canonis verba: quibus corpus dominicũ cõficit: eo ꝙ tũc mittitur christus corporalẽ suã presentiã exhibẽs sacramẽto: ſm quã acceptionẽ misse dicit christus in cena: ꝛ apostoli post missionẽ spũssancti missam celebrasse: licet totũ misse officiũ ſm ꝙ nũc institutũ est: neqȝ oĩa verba canonis: que temporis successu addita sunt: protulerũt. ¶ D Misse itaqȝ primo modo accepte canon est pars principalior: sic em̃ accipiẽdo missam/põt diuidi in quattuor partes. In prima insinuat illuminatio populi: que extẽditur vsqȝ ad offertoriũ inclusiue. In scđa parte cõsecrãdorum oblatio: que incipit ab offertorio exclusiue: et terminat in principio canonis: Te igit. In tertia parte oblatorum cõsecratio ꝛ immolatio: que extenditur vsqȝ post comunionẽ. In quarta parte accepti beneficij diuini rememoratio/que extendit vsqȝ ad finẽ. ¶ Aliter diuidit missam (dicit Albertus magnus) in partes tres: scȝ introitum/in quo est tãti boni aduocatio. In instructionẽ/in qua de hoc bono perfecta ponit illuminatio. Et in oblationẽ/in qua est istius boni adeptio/distributio et cõmunicatio. Et hec tertia pars respicit canonẽ. Adeptio vero boni principalius est in misse officio. Unde manifestũ est ꝙ canon est principalior pars misse: propter quam alie partes misse premittunt ꝛ sequũtur. ¶ Uel melius diuidit missa in tres partes: scȝ in preparationẽ tã populi ꝙ materie consecrande. In eucharistie consecrationẽ ꝛ oblationẽ. In consecrate cõmunionẽ ꝛ mysterij conclusionẽ/ Prima pars dici potest missa cathecuminorum pro eo ꝙ maior ei⁹ pars admittit cathecuminos. Secũda canon. Tertia cõmunio: de hoc infra lectione. lxj. ¶ Quia autem canon coheret alijs misse partibus tanqȝ cõsequens antecedenti: quod notat per notam illatiuã (igit) in principio canonis positam: eapropter breuiter precedentia canonẽ percurram⁹: vt sic canonis coherentiam clarius agnoscamus. ¶ I Eorũ itaqȝ que in laudem fiunt ꝛ solennitatẽ consecrationis: ſm Alex. q. xiij. parte. iiij. §. vlti. quedã precedunt missarũ solennia: quedã sunt de integritate ipsius misse primo mõ accepte. ¶ Missam precedunt tria/scȝ cõfessio: altaris osculatio: thurificatio ſm morẽ romanũ. Quib⁹ significant tria que reddunt fideles dignos ad celebrandũ/ et ad celebrationi assistẽdũ. Primũ est peccatorum purgatio. Secundũ membrorum cum capite vnio. Tertiũ celebrantis ꝛ assistentiũ deuotio siue deuota oratio. Quia ergo iustus prior. i. in sermonis pncipio est accusator sui. Prouerb. xviij. Sacerdos sacris vestibus (de quibus dictũ est) ornatus/anteqȝ sacrũ inchoat officiũ corã astãtibus peccata sua cõfitet. In qua cõfessione attendendũ est ꝙ peccata in genere nõ in specie (vt quidam minus prouide faciũt) cõfitẽda sunt: qꝛ hec cõfessio manifesta est: nõ occulta. Similiter assistẽtes sua peccata cõfitẽtur: vt purgari a pctis mereãtur: ſm illud ps. xxxj. Dixi cõfitebor aduersum me iniustitiã meã dño: et tu remisisti impietatẽ pctĩ mei/ Delet em̃ cõfessio generalis pctã venialia/et oblita criminalia: ſm magistrũ in. iiij. dist. xxj. allegantẽ ad hoc beatũ Augu. Sed de hoc alibi. ¶ Pectora em̃ in confessione percutiũt: exẽplo publicani qui pcutiebat pectus suũ dicẽs. De⁹ ppitius esto mihi pctõri. Luc. xviij. vt sic iustificati in domos suas descẽdãt. ¶ L Scđo accedẽs sacerdos osculat altare/significans ꝙ christus: q̃ est sacerdos in eternũ ſm ordinẽ melchisedech: sacrã sibi ecclesiam copulauit. Cant. j. Osculet me osculo oris sui. Osculo siquidẽ os ori cõiũgitur. Et in christo nõ solũ est humanitas vnita deitati: verũetiã sponsa ecclesia spõso christo est copulata: ſm illud Esa. lxj. Induit me vestimẽto salutis: ꝛ indumẽto iustitie circũdedit me: quasi spõsum decoratum corona: ꝛ quasi spõsam ornatã monilibus suis. Uox est ecclesie ad christũ ei⁹ sponsum: ſm glo. qui perfectos in ecclesia eodẽ noĩe appellari dignat scȝ spõsi: imperfectos vero spõsam. Ipse ergo spõsus christus spõsos fecit ꝛ spõsas: tñ vna in capite ꝛ mẽbris est ecclesia. Hec glo. Christus ergo spõsus est: ecclesia tota spõsa. vnde Ioh. iij. Qui habet sponsam sponsus est. ¶ Per altare significat ecclesia: de quo Exo. xx. Si altare lapideũ feceris mihi: nõ edificabis illud de sectis lapidib⁹. Per lapidis sectionẽ/fidelium diuisio designat. vnde dñs sectionẽ lapidũ in altari prohibens/ diuisionẽ fideliũ in ecclesia reprobat. Diuisionẽ dico p errores ꝛ scismata. ¶ Z Tertio sequitur thurificatio/qua significat deuotio ꝛ oratio celebrantis ꝛ assistentiũ directa ad deum. iuxta illud ps. cxl. Dirigat oratio mea sicut incẽsum in conspectu tuo dñe. Quod etiã signatũ est in Apoca. c. viij. vbi dicit: Stetit angelus iuxta arã tẽpli/habẽs thuribulũ aureũ in manu sua: et data sunt ei incensa multa: vt daret de orationibus sctõrum super altare aureũ/ qđ est ante thronũ dei. Angelus ille sacerdos est. Malach. ij. Labia sacerdotis custodiũt sciẽtiã: et legẽ requirũt ex ore eius: quia angelus dñi exercituũ est. Ante altare. i. in cõspectu eccl'ie. Per thuribulũ aureũ/christus incarnatus significat: cuius bonitas ꝛ immensa charitas per thuribulum aureũ plenũ igne intelligitur. Habere aũt thuribulũ vt incenset: moraliter instruit ꝙ si quis vult incẽsum orationis ac deuotionis deo offerre: thuribulũ incarnationis per fidem debet tenere. Nam sine fide scilȝ mediatoris impossibile est deo placere. ad Heb. xj. Tunc enim a deo nostrum munus accipitur: cũ super dñice incarnationis fidẽ posuerit quicquid operat. Grego. in glo. Exo. xx. Et data sunt ei incẽsa multa. i. orationes deuote: vt eis offerat deo de orationib⁹ sanctorum. Et dicit glo. notanter de orationibus: et non orationes: quia dñs non oẽs orationes exaudit: sed illas que sunt ad salutẽ: vt patȝ de oratione apli ij. Cor. xij. qui ter dñm rogauit vt discederet a se stimulus carnis angelus sathane eũ colaphizãs: ꝛ responsum est ei. Sufficit tibi gratia mea. Nã virtus in infirmitate perficit. Super altare aureũ. i. in summitate ecclesie triumphantis. Ante thronum dei. i. diuinam maiestatem. Hec breuiter de preuijs officio misse tacta sufficiant.

¶ Lectio. xvj. A

Ue vero in ipso misse officio/ad laudem ꝛ solennitatẽ/canonem precedunt: ad illuminationem populi pertinent: vel ad consecrãdorum oblationem: vt dictũ est: prime partis sunt particule decẽ. ¶ In prima insinuatur illuminatio populi: vt intelligat aduentum christi esse desiderandum: et hoc fit per introitum: qui desiderium aduentus christi in carnem representat: de quo Luc. x. Multi prophete et reges voluerunt videre que vos videtis ꝛ nõ viderũt ꝛc. Cuius repetitio clamorum multiplicationem designat dicẽtium et clamantium: illud Esa. xvj. Emitte agnum domine dominatorem terre. Et illud quidẽ. xlv:

Rorate celi desuper et nubes pluant iustū:aperiat terra/et
germinet saluatorē. Itē illud Esa.lxiiij. Utinā dirumperes
celū ꝛ descenderes.et similia. ℭ Et nota ꝙ sacrificiū illud
memoriale est dnīce passionis ſm illud.j.Coꝝ.xj. Quotiē
cū ꝑ māducabitis panē hūc:et calicē dnī bibetis:mortē dnī
annūciabitis donec veniat. Ideo totū misse officiū ad pas-
sionē dnī representandū ordinatur. Et q: christus nō ſm di-
uinitatē:sed ſm carnē assumptā/passus est:ideo in ipo offi-
cio aduētus in carnē primo/et progressio eius ad passionē
insinuat:et deinde ipsa passio signis ꝛ verbis exprimit ſm
Alexan. ℭ In secūda particula illuminat populꝰ: vt intel-
ligat aduentū christi nō solū desiderandū fuisse:sed etiā po-
stulandū:hoc per Kyrie eleyson. ℭ In tertia vt intelligat
ipm esse acceptandū siue eidē esse cogratulandū:per Glo-
ria in excelsis. ℭ Quarto vt intelligat postulationi gratie
illius esse insistendū/scꝫ per collectā. ℭ Quinto vt intelli-
gat doctrine illius:quecūq3 sit ꝓphetarū ꝛ apostoloꝝ:tota-
liter esse innitendū:scꝫ per epistolā que de prophetarum ꝛ
apostoloꝝ scripturis sumit. ℭ Sexto vt intelligat ꝙ in ista
tā presentis miserie penitētie lamēto est insistendū/scꝫ per
graduale. ℭ Septimo ꝙ de expectatiōe leticie est gaudē-
dū:scꝫ per alleluya. ℭ Octauo ꝙ eiusdē mandatis est solli-
cite ꝛ deuote obediendū/scꝫ per euangeliū. ℭ Nono ꝙ fi-
dei documēta sunt publice cōfitenda: scilꝫ per symbolum.
ℭ Decimo ꝙ deo sunt dona ꝛ munera offerenda: scilꝫ per
offertoriū. Hec autem decē fuerūt necessaria ad suscipiēdū
christū aduenientē in carne visibiliter: ꝛ tūc etiā necessaria
sunt ad suscipiendū eundē christū venientē sub sacramēto in-
visibiliter. Hic est enī quasi nouus aduentus:cū christus q̇
ſm carnē erat absens:in hoc sacramento fit presens. Et hic
quidē aduētus desiderādus est/postulādus ꝛ acceptādus:
Innitēdum quoq3 est eius gratie ac intēdēdū eius doctri-
ne:nec nō propter eius memoriā ingemiscendū gemitu pe-
nitētie:a qua sua cepit predicatio: atq3 exultādū ꝓpter spē
superne leticie. Sed et mandata eius diligentius obseruā-
da:et fidei eius verba publice cōfitēda: et per ipsam fidem
deo dona ꝛ sacrificia sunt offerēda: que omnia decet excel-
lēter et diligētius fieri in eius presentia. Hec oia Alexā. qui
latius singula prosequit questione superius allegata. Sed
hec breuiter commemorata sufficiant.

Secunda pars misse.

ℭ B Post populi illuminationē/sequitur cōsecrandorū
oblatio:que est pars misse scđa:et preparatio immediatior
ad tertiā misse partē/que est canon noster. Hāc secūdā par-
tē licet Alex. incipiat post offertorium populi in oblatione
munerū cōsecrādorū:tn̄ dn̄s Albertus eā in ipso offertorio
inchoat:ꝛ in canonis principio terminat. Scđm quē pars
illa in quinq3 subdiuidit: scꝫ in salutationē/offertoriū/ꝑpa-
rationē/secretā ꝛ cōclusionē/que est prefatio. ℭ Circa pri-
mū sacerdos populū salutans dicit: Dn̄s vobiscū. Primo
quidē salutauit populū post introitū ante orationē: ad cō-
solādum de desiderio quo aduocatus est dn̄s: optās vt cū
eis sit dn̄s ad eiusdē desiderij cōpletionē. Scđo cū euange-
liū legeret salutauit: vt cū eis sit dn̄s ad instructionis per-
fectionem. Tertiomodo salutat vt dn̄s assit ad offerēdoꝝ receptio-
nē.q.d.ſm Alber. Dn̄s vobiscū: vt in sacrificiū deo offera-
mini. Dn̄s vobiscū: vt circa saporē oblationis afficiamini.
Dn̄s vobiscū: vt oblato sacrificio incorporemini. Nā dn̄s
nobiscū est/dū nos sibi oblatos suscipit: quando nos circa
suū sacrificiū affici facit: ꝛ qn̄ nos sibi vnit. Cui ex personis
offerētiū respōdet. Et cū spū tuo. quaterꝰ hoc sacrificiū in
spū offerat ꝛ a dn̄o acceptet: ſm illud Dan.iij. In aīo con-
trito/ꝛ spū humilitatis suscipiamur. Et illud ps.l. Sacrifi-
ciū deo spūs cōtribulatus: cor cōtritū ꝛ humiliatū deus nō
despicies. Et illud Ioh.iiij. Deus spūs est: et eos q̇ adorāt
oportet in spū ꝛ veritate adorare. ℭ Deinde sequit offerto-
riū: cui premittit sacerdos verbū ad orationē exhortatoriū:
Oremus. et tn̄ orationē nō statim dicit: ad innuendū ꝙ pu-
ra oratio exigit vt deo munera ꝛ dona placabilia offerant.

Oratio enī est piꝰ affectꝰ mētis in deū directꝰ. Et populꝰ Oro q̄d
offerēdus dn̄o priꝰ debet toto in ipm̄ eleuari affectu: vt de
se dignū deo faciat sacrificiū. Exhortationē igit statiꝫ offer-
toriū subsequitur dictū ab offerēdo: q: tūc cātāte clero fiūt
oblationes. Nō enī solū sacerdos: sꝫ cū sacerdote populus
sua vota deo offerre debēt: ꝛ in tā sancta oblatione oēs par-
ticipare. vn̄ Rabanꝰ. Post euāgeliū oblationes offerūtur
a populo: ꝛ offertoriū cātat a clero: qđ ex ipsa cā vocabulū
sumpsit/quasi offerētiū cāticū. ℭ C Sunt aūt tria offerē-
da: vt dicit Alex. Primo ipe ꝑsone: scđo manuales oblatio-
nes: tertio ipsi sacrificio necessaria. s. panis vinū ꝛ aqua. Sꝫ
de hoc tertio in sequēti clausula. Cantat aūt offertoriū solen-
niter/dū sacerdos populi munera suscipit: ad significādū
ꝙ q̄ deo offerunt/cū mētis iubilo offerri debēt: quia hilarē
datorē diligit deꝰ: ꝛ oblatio nr̄a spōtanea esse debet nō co-
acta: ſm illud: Ois volūtarius ꝛ prono aīo offerat ea. s. do- ij.coꝝ. ix
na dn̄o. et Eccli.xxxv. In oī dato hilarē fac vultū tuū: et in Exodi
exultatiōe sctifica decimas tuas. Vn̄ ꝛ dauid j. Paral.vlt. xxxv.
Ego in simplicitate cordis mei letus obtuli vniuersa hec:
et populū tuū q̇ hic repertus est: vidi cū ingēti gaudio tibi
offerre donaria. Dn̄e deꝰ abrahā ꝛ ysaac ꝛ israel patrū nr̄oꝝ/
custodi in eternū hāc volūtatē cordis eoꝝ: et semꝑ in vene-
ratione tui/mēs illa ꝑmaneat. Uel vt dicit Inno. Offerent-
da cātat: q: ꝑ sacrificiū laudis offert. ps. Circūibo ꝛ immo-
labo in tabernaculo eiꝰ hostiā vociferationis: cātabo ꝛ psal-
mū dicā dn̄o. Hec aūt cōsuetudo tracta est a lege. ij. Paral.
xxix. Cūq3 offerrētur holocausta: ceperūt laudes canere do-
mino: et clāgere tubis: atq3 in diuersis organis q̄ dauid rex
israel preparauerat: cōcrepare. ℭ D Circa hec vidēdū an
ꝑpls ad offerendū in missa obligetur: simul ꝛ que dona licite
offerant. Circa primū Grego. papa. vij. ita statuit: vt habe-
tur de cōse. dist. j. ois christianꝰ. Ois christianus ꝓcuret ad
missarū solēnia aliq̄d deo offerre: et ad memoriā reducere/
qđ dn̄s ꝑ moysen dixit. Nō apparebis in cōspectu meo va- exo. xxiij
cuus. In collectis sanctoꝝ patrum liquido apparet/ꝙ oēs
christiani offerre aliq̄d ex vsu sanctoꝝ patrū debēt. Hec ibi.
Sonat ad idē. c. statuimus. xvj. q. j. vbi dicit/ꝙ oblationes
et decime quas populus dare debet extra parochialē eccle-
siā sine cōsensu epi dari nō debent. ꝛ. xxxij. dist. Preter hec.
vbi dicit/ꝙ oblatiōes ecclie dei fideliter reddant a laicis/
alias a sancte ecclesie cōmunione separent. Uerūtamen hec
duo vltimo allegata ca. quidā intelligūt de oblationibꝰ in-
ter viuos vel causa mortis factis. hoc est de donationibꝰ ec-
clesijs spōte factis propter viuētes vel mortuos ea cōditio-
ne: vt de illis fiāt certe oblationes: cuiꝰ opinionis est Ray.
Sed primū capitulū qđ de quotidianis oblationibꝰ loqui-
tur: a diuersis diuersimode intelligitur ꝛ exponitur. Hugo
dixit: vt recitat Host. in rubri. de paro. ꝛ alijs parochianis.
§. In tertia. ꝙ quilibet cogi pōt ꝑ excōmunicationē offer-
re ſm tenorē dicti. c. ois christianus. Alij intelligūt dictū. c.
de oblatione interiore seu bonoꝝ operū. Utrūq3 aūt repro-
bat Host. Primū ꝑ hoc ꝙ in. d. c. dr̄. Ois christianus ꝓcu-
ret ad missarū solennia aliq̄d deo offerre. Notandū inquit
ꝙ dicit missarum solennia/ quasi dicat de solennibus loco-
rum festiuitatibus: in quibus tenetur quis totam missam
audire: sicut dominicis diebus et alijs festis que annume-
rantur de ferijs. c. conquestus. Cōtra secūdam opinionem
similiter dicit/ꝙ in festis istis tenet offerre aliquod corpo-
rale. Nec enim subdit de oblatione interiore/vel bonorum
operum tn̄ intelligi potest: q: ad illā tenetur quilibet sine
missarū solēnitatibꝰ. Hec ille. Siquidē quilibet semꝑ habi-
tualiter tenet offerre deo suā volūtatē ꝑ humilē obediētiā:
per quā tenet semꝑ etsi non ꝓ semꝑ/opera q̄ in ꝑcepto sunt
perficere. Ad hoc facit qđ in ipso. c. dr̄. Reducere debet ad
memoriā: qđ dn̄s ꝑ moysen dixit. Nō apparebis in ꝯspectu
ꝛc. vbi ad litterā dn̄s loquit de oblatiōe ꝛ sacrificio corpo-
rali. Dicit q̄ Host. post recitatas opi. ꝑdictas. Tu dicas ꝙ
in ꝑcipuis festiuitatibꝰ tenetur quis offerre et cogi potest:
maxime cū sit quedā generalis cōsuetudo hoc vbicūq3 ter-
rarum. Precipuas festiuitates que sint / supra declarauit

eas esse de quibus alleg. c. Cōquestus. Huic cōcordat glo. ca. Ois christianus. sup verbo vacu⁹/que dicit. Uacuus a bonis operibus: vel ad litterā: et est consiliū in dieb⁹ priuatis: sed in dieb⁹ festiuis preceptū: et ita videt q̄ oblationes sint ex debito exigēde: et ad eas dandas parochiani sint cogendi. Hec glo. ¶ E Sed inter hec quasi via media incedendo quattuor: vident tenenda. Primū: Omnis christianus officio misse assistēs/tenet offerre oblationē interiorē spiritualē: et hoc actu virtute vel habitu. Hec oblatio nihil aliud est nisi oblatio suipsius per pmptā et obedientē sue volūtatis diuine volūtati subiectionē: qua semp ex animo
Mat. xxvi. dicere possit deo illud saluatoris. Nō mea sed tua voluntas fiat. Hanc oblationē ab omnib⁹ requirit domin⁹: hinc per Salomonē ait. Prebe fili mi cor tuū mihi. Prouer. xxiii. et in ps. Sacrificate sacrificiū iusticie et spe. i domino. Summa aūt iusticia est reddere domino seipsum per obedientie debitum. hinc Eccl'e. iiii. Melior est obedientia q̄ stultoz victime. Cōcordat samuel propheta. i. Reg. xv. et Eccli. xxxv. Sacrificiū salutare est attendere mandatis: et discedere ab omni iniquitate. Hoc est sacrificiū de quo pene omnes clamant prophete: vnde et in ps. xxxix. Sacrificiū et oblationē noluisti: aures aūt (haud dubiū quin ad obediendū) perfecisti mihi. Et sequit. In capite libri scriptū est de me: vt face. volū. tuā: deus me⁹ volui et le. t. in medio cordis mei. Sine hac spirituali oblatiōe cetera corporalia deo minime sunt accepta: dicente aplo. Corporalis exercitatio ad modi
i. Timotheo. iiii. cum vtilis est. Pietas aūt ad omnia vtilis est: promissionē habens vite que nunc est: et future. Pietas ad cultū et religionē omnipotētis dei refert. glo. qua eligat volūtas propria loco obediētie sub voluntate diuina. Hec promissionē habet vite et c. vt hic bonis spiritualibus abundet: et temporalium sufficientiam habeat: vt dicit glo. interli. Denicq̄ ad cain qui munus domino obtulit: seipsum aūt diabolo mancipauit: dicit in glosa beati Grego. xxxii. moraliū. Genes. iiii. Nōne si bene offeras: male aūt diuidas peccasti. Bene obtulit qui creaturā creatori obtulit. Male aūt diuisit: qui de bonis suis deo: et seipsum obtulit diabolo. Hinc ibidem dicitur. Respexit dominus ad abel et munera eius: ad cain autē et munera eius nō respexit. Prius respexit domin⁹ personam: deinde ad munera. Nec vnq̄ possunt placere munera nisi placeat psona. Nō em̄ placēt munera nisi per gratiaz: gratia aūt prius iustificat subiectū. i. animā vel personā: q̄ eius operationem: prius naturaliter etsi non tempore. Et quis hec interior oblatio omni tempore deo sit offerenda: singulariter tn̄ in missa (in qua cōmemorat illa singularis oblatio christi: qua se patri obtulit p nobis: fact⁹ obediēs vsq̄ ad mortē crucis) dignū est deuoti⁹ offerri. ¶ F Secundū: offerre aliquid de exteriori substātia in misse officio est opus meritoriū deo gratum et acceptū/vtile et fructuo-
Op⁹ meritoriū. sum. Opus dico supererogationis et cōsilij: et nō generaliter precepti. Primū scz q̄ sit opus meritoriū: patet quoniā opus illud meritoriū est qd̄ refertur finaliter in deū: ipm recognoscēdo summū bonū/a quo nobis oia bona interiora et exteriora spūalia et corporalia sunt donata. Sicut autem hoc recognoscimus quātū ad interiora/offerēdo nostrā volūtatē: ita quantū ad exteriora/offerēdo corporalē substantiā. Nā sicut homo per cēsum: quē tēporali dn̄o offert: recognoscit dn̄m in se habere tēporale dominiū: ita per oblationē corporalē deo oblatā: tāq̄ per signū oblationis interioris idipm quoad dn̄m profitemur: qd̄ tangitur Deut. xxvi. vbi dr̄. Tolles de cūctis frugibus tuis primitias: et pones in cartallo: pergesq̄ ad locum quē dn̄s deus tuus elegerit vt inuocet nomē eius. Accedesq̄ ad sacerdotē qui fuerit in diebus illis: et dices ad eum. Profiteor hodie corā dn̄o deo tuo/q̄ ingressus sum in terrā pmissionis. Et sequit. Idcirco nunc offero tibi primitias frugū terre: quā dn̄s deus dedit mihi. Sic per oblationē recognoscit se pertinere ad dominum: omniaq̄ se a dn̄o gratuitu recepisse. ¶ Qd̄ etiam oblatio exterior sit grata dn̄o et accepta: patet: qr in veteri testamēto precepta: et in nouo cōmendata pariter et pluata.

Nā licet in ceteris dn̄s multa israelitico populo miracula se donauerit. Siquidē preparauit viā per mare rubrū in deserto: in inuio viā preuia nube mōstrauit: noctis tenebras ignis colūna illustrauit: manna de celo pluit: aquam de petra pduxit: in terrā promissionis induxit: eāq̄ gētibus perditis: habitatorib⁹ tribubus distribuit: ac in oibus populo necessarijs ipse prouidit. Ea tamē que ad se deū pertinebāt: et ad ministros sibi deputatos: voluit cōmunibus populi oblationibus perfici. Unde tabernaculū suū de donarijs populi fieri precepit: et suos ministros partē in terre distributione habere noluit: sed eos de oblationibus decimarum/primitiarū/sacrificioz et victimarū populi viuere voluit: vt sic populi zelū ad se/et ad sibi deputatos famulos cōprobaret. His aūt hodie in ecclesia decime succedunt: et
populi christiani oblatiōes. In nouo quoq̄ testamēto dn̄s Luc. xxi.
cōmēdauit viduā/duo era in gazophylatiū mittentē. Con Mat. v.
sulait etiā mun⁹ ad altare post fratris reconciliationē offerri. ¶ Est denicq̄ dignū vt q̄ spiritualia de altari percipiunt etiā tēporaliū participiū conferāt ad altare. hinc aplus Roma. xv. Si spiritualiū eoz participes facti sunt: debēt et in carnalibus ministrare eis. Est quoq̄ offerētibus vtile: qm̄ specialiter participāt fructū sacrificij: et pter suā deuotionē/et sacerdotis specialē applicationē: quo scz sacrificiū fructū offerētibus applicādo specialiter impertit. Nec ex hoc vilior est pauperū cōditio q̄ offerāt nō habentiū/aut minima offerentiū. Tum quia vidua tm̄ duo era offerēs/cūctis diuitibus maiora tribuētibus est prelata. Tū qr vbi deficit substātia: sufficit volūtas pia. Unde Grego. homel. v. Ante dei oculos nunq̄ est vacua manus a munere: si fuerit arca cordis repleta bona voluntate. Nā oblatio interior: que nūq̄ volēti deficit: prefertur exteriori habētibus: vtraq̄ simul melior est. Non habentibus sola sufficit voluntas pia. ¶ G Tertiū in his festiuitatibus: in quib⁹ ex generali loci consuetudine/oēs generaliter offerre cōsueuerūt: quales sunt quattuor festa principalia: de quibus in. c. alma. de sent. excō. lib. vi. Singuli tenētur offerre: et de necessitate precepti se cōsuetudini cōformare. Singuli intellige vtriusq̄ sexus annos discretionis habentes: qui fm. c. ois vtriusq̄. de peni. et remis. in paschate venerabilē eucharistiā suscipere sunt astricti. Hec est oim canonistaz/ac beati Tho. in. iiii. sen. q. lxxxvi. ar. iiii. Unde et addunt q̄ possunt cogi per episcopū: cuius in hoc est officiū implorandū. Alloquitur ad hoc. c. ad apostolicā. de simo. ¶ Quartū: presbytero parochiali pauperi: nec aliis vnde viuat: et populo ministret habenti: tenētur subditi offerre vt habeat quo viuat: et eis spiritualia ministeria impēdat. Hec veritas est legis nature et diuine: quā aplus tradit dicēs. Quis militat suis stipendijs i. Cor. ix
vnq̄. Quis plantat vineā et de fructu eius non edit. Quis pascit gregem: et de lacte eius nō māducat. Et ne quis hoc apostolū suo sensu/et non fm legē dei dicere putet: subdit. Nūquid fm hoiem hec dico. An et lex hec non dicit. Scriptū em̄ est in lege moysi. Nō alligabis os boui trituranti. et Deute.
velut exponēs legē addit. Nūquid de bobus cura est deo: xxv.
An pter nos vtiq̄ dicit. nā propter nos scripta sunt. Et sequitur. Si nos vobis spiritualia seminamus: magnū est si nos vestra carnalia metamus. Et sequit. Nescitis qm̄ qui in sacrario operātur: que de sacrario sunt edūt. Et qui altario deseruiunt: cum altario participāt. Ita et dn̄s ordinauit his qui euāgeliū annūciāt: de euāgelio viuere. Hec apostolus. Ait em̄ dn̄s Luc. x. postq̄ phibuit euāgelizātibus portare sacculū et perā ostendēs eis vnde viuerent. Edentes et bibētes que apud illos sunt. Dignus est em̄ operari⁹ mercede sua. ¶ H Ex his verbis christi et apostoli duo notantur. Primū q̄ sacerdotes populo seruiētes in doctrina euāgelij et ministerio ecclesiastico et sacramētali/viuere debēt et sustentari impēsis et prouisionibus populi: vt decenter officio suo cōgruere: et vtiliter possint ac salubriter suo populo deseruire. Nam de cōmunitate viuere debet: quisquis cōmunitati seruit: patet manifeste ex preallegatis. ¶ Secundū/q̄ de prouisione populi sacerdotes sustētari debēt

non luxuriari

nō luxuriari:nō supbire:nō diuitiarū accumulatiōe pau/
peres opprimere:aut eis onerosos se reddere. Vñ a diui
tijs cōgregandis cohibuit euangelizantes dñs/dum pe
ram ꝛ sacculum eis abstulit. Et aplūs dum euāgelizātes
de euāgelio viuere cōstituit:grauiter eos obiurgans qui
in questu euangeliū ponētes/questū existimant pietatē
Questus aūt magnus esse debet ministris eccl̄ie/pietas
cū sufficiētia. Et quales esse debeant clericoꝝ diuitie nō
tacuit:cū addit. Habentes inquit alimēta: ꝛ q̄bus tega/
mur his ↄtenti simus. Nam q̄ volūt diuites fieri/incidūt
in temptationē:ꝛ in laqueum diaboli:ꝛ in desideria multa
inutilia ꝛ nociua: que mergūt hoīes in interitum ꝛ pdi/
1. Timo. vi. tionē. Nihil intulim⁹ in hūc mundū:haud dubiū q̄n nec
auferre q̄d possimus. Hui⁹ exemplū aplūs in se ptulit:
q̄ ne esset oneri populis/q̄bus euāgelizauit: victum ma
nuū labore acq̄siuit: vt habet Actuū.xx. Unde in cano/
ne dist.xc.clericus.dicit: Clericus victū ꝛ vestitū sibi arti
ficiolo vel agricultura/absq3 officij sui dūtaxat detrimē/
to preparet. Idem habetur in duobus ca sequentibus.
¶ I Qualia aūt exteriora ꝛ corporalia offerri debeāt
dñs Albertus circa hanc materiā tradit dicēs. Exteriora
oblatio debet esse pinguis deuotione: lata charitatis di/
lectione:mūda acquisitione: vtilis valore. Debet esse pin
guis deuotione vt plus de cordis deuotione q̄ de manu
pcedat:sm illud ps. Holocausta medullata offerā tibi.
ꝛ Eccli.xxxv. Oblatio iusti impinguat altare:ꝛ odor sua
uitatis est in ↄspectu dñi. Debet esse lata charitatis dile/
ctione:ne fiat primi rancore aut odio vel cū primi detri
Homel. xxxv. mento:q: sm be. Greg. nullū sacrificiū dñs accipit: nisi
qd in altari boni operis flamma charitatis accēdit Hinc
Mat. v. dñs ait. Si offers mun⁹ tuū ad altare: ꝛ recordatus fue/
ris q: frater tuus habet aliq̄d aduersum te: relinque ibi
munus tuū ante altare:ꝛ vade prius reconciliari fratri
tuo:ꝛ tūc veniens offeres mun⁹ tuum.vbi glosa. Prius
charitatē primo exoluat:q̄ munus suū deo placere exo
ptat. Hoc quoad primū. ¶ Quoad secūdum rep̄hendit
Matth xvi. dñs errorem scribarū ꝛ phariseoꝝ dicentiū. Melius fo/
re si substantia terrena dño offeratur in templo: q̄ si alē
dis parentibus pauperibus impendatur. Et simile vide
tur si oblatio facta pergat in detrimentū alioꝝ q̄bus of/
ferens est debitor/siue vxoris/siue liberoꝝ/siue credito
rū:nō eñ perficienda sunt ↄsilia in fraudē p̄ceptoꝝ:in h
eñ casu nō essent cōsilia. Non tñ pp̄ter hoc de suis quis
phibetur facere elemosynā/aut oblationē: aut puidere
saluti aīe pp̄ter heredes q̄bus nondū est ius quesitū in
hereditate:cū saluti corporis prouidere possit ↄtradictio
nibus eoꝝ nō obstātibus quibuscūq3. ¶ Debet esse mū/
da acquisitione/idest nō sit res iniuste acq̄sita: ꝛ non de
re nō sua:vnde Prouer.iij. Honora dñm de tua substan
tia:ꝛ de p̄mitijs frugum tuarū da pauperibus. quasi di/
cat. Qd̄ tuū est:non qd̄ alterius/offeras dño:nā imolan
tis ex iniquo oblatio est maculata: ꝛ nō sunt beneplaci/
te subsannationes iniustoꝝ. Subsannatio eñ ꝛ nō obla
tio est:q̄ offert de furto/de rapina/de vsura/vel aliter de
iniusto lucro. vnde Eccl.xxxiiij. Dona iniquoꝝ nō pbat
altissimus:nec respicit in oblationes iniquoꝝ:nec in mul
titudine sacrificioꝝ eoꝝ propitiabitur peccatis. Clamat
eñ rapina:clamat vsura:clamat pauperū sudor contra
opprimentes eos. Quare qui offert sacrificiū de substā/
tia pauperū: quasi qui victimat filium in ↄspectu patris
sui. Eccl.xxxiiij. De re ergo nō sua:ad cuius videlicet resti
tutionē iniustus possessor tenetur:neq3 oblatio:neq3 ele
mosyna fieri pōt:sed nec scienter recipi debet: vt decla/
rat Iohā.cancella.parisi.in de solicitudine ecclesiastico
rū ca.xij.nisi forte nesciretur cui facienda esset restitutio
tunc eñ p modū restitutionis couerti posset in pios vsus
p his q̄bus debent per oblationem vel elemosynam de
quo alās ¶ Debet etiā esse mūda acquisitione: vt non sit
turpiter acquisita.i.vt nō sit preciū pctī. vnde Deutero.
xxiij.p̄cipitur. Non offeres mercedē prostibuli: nec p̄ciū
carnis in domo dñi dei tui. Et hoc pp̄ter cauendum scan
dalū:ne videat ecclesia fouere pctā/si de pctī lucro ob/
lationē reciperet: vt dicit btūs Thom̄ ij.ij.q.xlvi.arti.iij.
¶ K Debet esse quarto vtilis valore: vt pficiat ad fi/
nem pp̄ter quē offertur. Qui in genere duplex est. Pri/
mus est ↄfessio seu prestatio supremi dominij beneficē
tie/misericordie/ꝛ ceterarū pfectionū in deo:ꝛ q̄ ad hūc
finē offerūtur:debent habere aliquē ordinē siue cōueni
entiā ad rep̄sentandum ea in quoꝝ testimoniū offerunt:
sicut candele tenebrosa illuminantes significāt diuinam
sapientiā cūcta illuminantē ꝛ cognoscentē. Sic vestes sa
cre/colores/thura/altariū ornatus/incensum/ꝛ cetera
multa offerūtur/ac diuino cultui applicātur:quoꝝ signi
ficationes Durandus in rōnali particulatim psequitur.
Ita etiam a plagis ꝛ periculis liberati offerūt nōnunq̄
imagines:vel signa de auro/argento/cera/aut alia ma/
teria prestantes p hec dñm esse hoꝝ misericordem medi
cum/curatorē aut liberatorē. Sic legit philistijm obtu/ 1. Regū vi.
lisse quādoq3 anos aureos:ꝛ totidem mures aureos dā
tes gloriā deo israel: ꝛ recognoscentes se ab eo plagas
anoꝝ ꝛ murium pp̄ter ablationē arce dñi a filijs israel
sustinuisse ꝛc. ¶ Alius finis oblationis est sustētatio mi
nistroꝝ ecclesie:ꝛ talis oblatio esse debet q̄ possit cōuer
ti in eoꝝ vtilitatem. vñ Malach.j. dñs loquitur. Intuli
stis mun⁹ nūquid suscipiā illud de manu vestra. Et seq̄/
tur. Maledictus dolosus q̄ habet in grege sua masculū
hoc est pfectum ꝛ valens: ꝛ votū faciens imolat debile
dño. Et pmisit. Si offeratis cecū/claudū ꝛ languidum/
nōne malū est. Offer illud duci tuo si placuerit ei: aut si
susceperit faciē tuā dicit dñs exercituū. Per debile clau/
dum ꝛc.intelligit qd̄ cōuerti nō pōt in vtilitatē ecclesie
ꝛ ministroꝝ eius. Pariformiter peccāt qui falsas aut fra
ctam monetā aut res viliores offerunt: q̄ omnia sm san
ctum Tho.secūda secūde.q.xluij.arti.iij.ad dei ↄtemptū
referuntur: dum vilia et minus vtilia offeruntur. vnde
ꝛ Malach.j. Polluistis nomē meū in eo q: dicitis/mēsa
dñi despecta est. Hoc aūt facto dicit:q̄ vilia ꝛ despecta ad
mensam dñi offert. ¶ L Ex q̄bus patet q: ad sustenta/
tionē ministroꝝ ecclesie/oia offerre licet q ad victū cōfe
runt ꝛ vestitū:aut etiā ad subleuandū alias eoꝝ necessi/
tates: vt puta ad vtensilia/libros/ꝛ similia subleuanda.
Conferūt dico mediate sicut nūmisma: vel immediate vt
panis/vinū ꝛ cetera quib⁹ vesci possunt/vestiri/ꝛ in ce/
teris necessitatib⁹ subleuari. ¶ Sic ad protestationē/q:
omnia habem⁹ a domino: de omnibus oblationes fieri
possunt:quoꝝ exēpla multiplicia nobis exhibet veteris
pagina testamenti. Unde si aliqua offerant viuentia vel
non viuentia deo:vel in honorē hui⁹ sancti vel illi⁹: que
ad finē ad quē offerunt nullā habēt cōuenientie rationē
magis vident sapere superstitionē q̄ religionē. Uerūtñ
singulas rationes in singulis perquirere nō est necessa/
rium populo simplici ꝛ fideli: dū sequit intentione sim/
plici ritū ex consuetudinē ecclesie ac hominū bonoꝝ: in/
tendēdo quod ecclesia intēdit: stante in eo semper fidei
soliditate ꝛ integritate ac animo ad informationē parato.
Sufficit insuper leuis cōiectura: vt si oratio dicat noue/
naria in honorē nouē choroꝝ angeloꝝ: vl' septenaria in
cōmemorationē septē donoꝝ spiritussancti: vel quinaria
in memoriā quinq3 vulnerū christi: aut trina i honorē bea
tissime trinitatis. Sic suo mō de elemosynis ꝛ alijs ope/
ribus bonis: si totiens fiant vel totiens: sic q: ad hono/
rem hui⁹ sancti/hui⁹ generis oblationes fiāt/ai alia/gal
li/galline/procelli ꝛ cetera multa:q: hec ↄferūt ad sustē
tationē ministroꝝ ecclesie: dūmodo tñ nō addatur posi/
tiue ac particulariter aliqua intentio praua:ꝛ oīno con/
traria diuine religioni:dūmodo etiam in talibus nō p o/
natur firma spes: quasi a deo vel sanctis aliter/q̄ per ta
les obseruationes auxiliū ↄsequi non possent:ꝛ quasi in
illis quedā sit necessitas/vt p eas ꝛ nō aliter indicat de⁹
ꝛ sctī illud facere qd̄ petitur. Dum demū nō passim que

Quales debent esse oblatores

ratur tentari deus per inuocationē sanctoꝝ suoꝝ: vel oblationes eis factas/quasi debeat semꝑ miraculose illud facere quod petitur: presertim dum petuntur cōmoda tempoꝛalia/ꝛ quandoqꝫ parum conferentia ad salutem de quibus late satis et vtiliter scribit cancella. parisieñ. Johannes gerson in tractatu de directione cordis.

¶ Lectio.xvij. A

Sequitur tertia particula huius secūde partis misse: q̄ ꝟm dominū Alber. est pꝛeparatio qua interim ad offerendū ꝛ cōsecrandum se preparat sacerdos. ¶ Pꝛeparat aūt se tribus: scꝫ incenso/lotiōe ꝛ oratione. Incenso se pꝛeparat deuotionis odoꝛe: ꝑ lotionē mūdicie nitoꝛe: ꝑ orationē cordis ardoꝛe. Nam sacrādis muneribus ꝑ subdiaconū pꝛeparatis: ꝛ ꝑ diaconū sacerdoti oblatis: ꝑ sacerdotēqꝫ in altaris medio suꝑ pallas explicatas (quoꝝ mysteria ꝓpter breuitatē transeo) collocatis: munera ipsa sacerdos incensat ac thurificat: thurisqꝫ incēsum in thuribulo (vt Alexā. ait) supducit: ꝛ crucis moduꝫ circūducit: quatenus thuris incēso/ꝛ crucis signaculo oēs diabolice malignitatis ꝛ fraudis conatus exercetur: ne ꝯtra sacerdotē vel sacrificiū aliquo modo ꝑualeat. Nam ꝛ fumo hmōi oē genus demonij extricat̄: vt ait raphael angelus Tob.vj. Significat nihilominus hec thurificatio bis facta/vnctionē dn̄i: qui a maria magdalena bis vnctus legitur. Pꝛimo pedes. Lu.vij. Secūdo caput/dum fracto alabastro vnguentū effudit super caput iesu. Mat.xiiij. Et repleta est tota domus odore vnguenti. Johan.xij. Pꝛopter qđ sacerdos vndiqꝫ totum altare incensat: designans ꝙ factū hoc totā vndiqꝫ respersit ecclesiam: sicut dn̄s ipse testatur. Mat.xxvj. Amē dico vobis vbicūqꝫ ꝑdicatum fuerit hoc euāgeliū in toto mūdo: dicetur ꝙ hec fecit in memoriā eius. Ex hac autem vnguenti ꝑditione (vt iudas ait) occasionē accepit idem dn̄ice traditionis: qua dn̄m iudeis crucifigendum tradidit: cuiꝰ memoria i h̄ sacrificio celebrat̄. ¶ B Pꝛeparat se scđo sacerdos iterata manuū lotione: nō ꝓpter timoꝛē cōtaminationis coꝛpoꝛis xp̄i: qđ nulla coꝛpoꝛali im̄mūdicia cōtaminari pōt vel maculari: tum qꝛ glorioſum: tum qꝛ eo modo/quo est in sacramēto coꝛpoꝛaliter tangi nō pōt: cum nō sit in sacramento quātitatiue/seu ꝑ modū quātitatis situalis: qui modus ad coꝛpoꝛaleꝫ ꝯtactum requiritur: sed cū iam manibus sacerdos tractare habet sacramenta/ꝓpter eoꝝ reuerentiā fulgere etiam debet manuū coꝛpoꝛali mūdicia. Fit deniqꝫ hec lotio ad excitandū se ad internā deuotionē ac puritatem: quā ꝑncipalissime intendere dꝫ. Unde solicite satagendū est/vt nō tam exterioꝛa manuū/q̄ interioꝛa mentiū inquinamēta purgent̄: qꝛ nō tantū inquinat hoīem tractare sacramenta illotis manibus: quātum illotis aīabus. vnde ꝟm Innocē. Lauat manus coꝛpoꝛaliter: vt mūdet actus spiritualiter. ꝛ Alexā. de ales. Hic moꝛaliter insinuat̄ ꝙ sacerdos oblaturus hostiam lachꝛymis cōpunctionis lauare debet ꝯscientiam. ꝑs. Lachꝛymis stratū meū rigabo: ne scꝫ indignus accedēs ad tantū sacrificiū: reus fiat coꝛpoꝛis ꝛ sanguinis dn̄i. Est aūt hec scđa lotio: ꝑus em̄ ad celebrandū se preparans/in alio loco manꝰ abluit: vt ꝟm Alber/q̄ ꝑmo ad missam se parās se lauit ab iniq̄tate ꝛ nō sacrificiū oblaturus quasi amplioꝛi indigēs lotione etiā a venialibus ꝛ pctōꝝ se purget reliquijs: dicens cuꝫ ꝓpheta. Lauabo. nō iam inter pctōꝛes: sed inter innocētes manus meas: ꝛ circūdabo altare tuū dn̄e. Hanc interioꝛē ablutionē petijt dauid/dicēs. Amplius laua me ab iniusticia mea dn̄e. ac si dicat. Lauasti a moꝛtalibus: laua me etiā a venialibus: qꝛ ꝑnemo adeo lotus est vt nō indigeat lotione vlterioꝛi in tanti oblatione sacrificij. Hoc qꝫ signauit dn̄s Johā.xiij. qꝛ cum loti essent apl̄i: cū accederent ad refectionē mense dn̄i paschalis ꝛ litteralis agni: noluit eis exhibere coꝛpꝰ suū: nisi iterato lauaret pedes

ij. Coꝛ. xj. (beside "uare debet ꝯscientiam")

Ps.l. (beside "rioꝛē ablutionē")

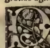
coꝝ: quo significata est affectuū ablutio/dicens. Qui lotus est: nō indiget nisi vt pedes lauet: sꝫ est mūdus totꝰ. Et ista lotio oꝛtum habuit a lege. Exo.xxx. vbi đ. Facies labiū eneū cū basi sua ad lauandum. ꝛ missa aqua/lauabunt in ea aaron ꝛ filij eius manus suas ꝛ pedes: qn̄ ingressuri sunt tabernaculū testimonij: ꝛ qn̄ accessuri sunt ad altare vt offerant thus dn̄o. ¶ Ex illo patet ꝙ ritus quoꝛūdam: quo ablutionē hanc differūt vsqꝫ ad finē pꝛefationis: est minꝰ cōueniens: tum qꝛ figura ꝑcedere debet figuratū: ꝛ ita coꝛpoꝛalis lotio manuū/significās interioꝛem lotionē mentiū: q̄ fit per orationē: ꝑcedere debet orationē. Tum qꝛ v̄ba canonis dependēt ad ꝑfationē ꝛ hymnū sequētem. Sanctus/sctūs/sanctꝰ: ita vt nō liceat quecūqꝫ alia verba interponere: ne coherentia sensus diuidatur. ¶ Ad lotionē aūt manuū ꝓferri solet ille psalmi versiculus. Lauabo inter inocentes manus meas ꝛ circūdabo altare tuū dn̄e. ꝑ quē impertinentissime coꝛrūperetur sententiarū cōtinuatio. ¶ C Pꝛeparat se tertio orationis suffragio. Et hoc dupl̄r ꝟm Alber. scꝫ ꝑmo ꝑ seipm̄ orando. secūdo oꝛonis suffragiuꝫ populo postulando. Quoad pꝛimū/tres facit orationes ꝟm ꝯsuetudinē ecclesie romane. In ꝑma postulatur acceptio diuina ipsius sacrificij ꝛ sacrificio assistentiū. In secūda postulatur ꝯsecratio sacrādoꝝ munerū: in illa scꝫ Ueni sanctificatoꝛ. In tertia postulat̄ oblatiōis ꝓfectus quātum ad sanctoꝝ honoꝛē ꝛ salutē circūstantiū. In q̄busdam ecclesijs đ. ꝑma tm̄/scꝫ. In spiritu humilitatis/ꝛ aīo cōtrito suscipiamur dn̄e a te: vt sic fiat sacrificiū nostrū: vt a te suscipiat̄ hodie ꝛ placeat tibi dn̄e deꝰ. Et sumpta sunt hec verba ex oꝛone azarie Dañ.iij. in camino ignis facta. Sacerdos aūt dicēs: In spū humilitat̄ ꝛ animo ꝯtrito: duo tangit q̄ orationē faciūt exaudibilē: scꝫ humilitatē ꝛ cōtritionē. de ꝑmo đ. Eccl̄i.xxxv. Oratio humiliantis se nubes penetrabit. de secūdo Esa. vlti. Ad quē respiciā nisi ad pauperculū ꝛ cōtritū spū: ꝛ trementē sermones meos. Quia aūt sacrificiū offertur in recoꝛdationē passiōis dn̄i: cū recoꝛdamur ꝙ sacrificiū illud in ara crucis oblatum est ꝓ pctīs nostris: offerimꝰ in spū humilitatis recognoscētes pctā nostra: ꝛ in aīo ꝯtrito pctī doloꝛē in coꝛde sentientes. In hac ergo humilitate ꝛ ꝯtritione ecclesie/petit sacerdos suscipi oblationē sacrificij: certus qđ sic oblatū a dn̄o non reijcitur. Unde in ꝑs. Coꝛ ꝯtritū et humiliatū deꝰ nō despicies. Alie due oratiōes clare sunt. ¶ D Sꝫ hic aliq̄s diceret: sacrificiū (vt dicit Rabanꝰ) đ: quasi sacrum factū qđ pꝛece mystice ꝯsecratur in memoriā dn̄ice passionis. Qđ aūt tale est: oīno est acceptum ꝛ benedictū a deo ꝛ ꝯsecratū. Unde frustra postulatur in ꝑfactis orationibꝰ sacrificij acceptatio a dn̄o/benedictio ꝛ ꝯsecratio. Respōdet Alex. ꝙ sacrificiū đ: tripliciter. Uno modo đ: actus ꝯsecrationis: siue ipsa ꝯsecratio actionis: ꝛ sic sumitur in illa oꝛone. In spū humilitatis. Alio mō đ: hostia ꝯsecranda: sic accipit̄ in scđa oratione. Ueni sanctificatoꝛ oīps eterne deus benedic ꝛ sanctifica hoc sacrificiū tuo scō nomini preparatum. Tertio modo đ: ipsa hostia ꝯsecrata ꝟm diffinitionē Rabani allegatam: ꝛ de sacrificio sic sumpto nō fiunt oꝛones due predicte. Sed de eo sic assumpto inclinato capite dicit sacerdos tertiam orationem. Suscipe sancta trinitas hāc oblationē ꝛc. qua petit vt sacrificiū tertio mō acceptum: qđ est hostia ꝯsecrata: a dn̄o/sancta scꝫ trinitate suscipiatur: nō quātum ad se: sic em̄ semꝑ est acceptissima ꝟm illud patris. Hic est filius meus dilectus in quo mihi bn̄ cōplacui. Mat.iij. ꝛ.xvij. Sed quātum ad institutionis sue finē ꝛ fructū: q̄ est gratiarū actio/diuinoꝝ beneficiorū cōmemoratio: inter q̄ precipuū est dn̄ica incarnatio/passio/resurrectio/ascensio ꝛc. Sanctoꝝ honoꝛ ꝛ collaudatio ꝛ salutis in via adhuc peregrinantiū ꝓmotio. de q̄bus infra latius tractabit̄. Et hec tangūtur ac petuntur in oratione ista: vt patet eā aduertenti. ¶ E Premissis itaqꝫ his oꝛonibus quas sacerdos ꝯsecrans ad deuꝫ

Sacrificiū capitur tripliciter.

fundit: quatenus oblatio sua pfecta ⁊ placida fiat: etiaꝫ
ecclesie suffragia interpellat: sic em̄ placet deo sacrificiū
fm illud Malac. iij. Placebit deo sacrificiū iude ⁊ hieru
salem: sicut dies seculi: ⁊ sicut anni antiqui. Judas cōfi
tens. hierusalem pacis visio interpretat. Est itaqꝫ sacer
dos iudas lotus ablutiōe ⁊ orōnis ꝯfessione. Est ⁊ hie
rusalem pacis ⁊ vnitatis ecclesiastice suffragij interces
sione: ideo cōuertit se ad populū/ petēs in vnitate eccle
sie orōnis suffragia dicens. Orate p me fratres vt meū
⁊ vestrū sacrificiū acceptabile fiat apud deū patrē oīpo
tentem. Aliqui addūt. Et sorores. ppter sexuū discretio
nē: sed alij vtrūqꝫ includūt in noīe sexus pncipalioris/ at
Galat. iij. tendentes illud apli. Non est masculus neqꝫ femina: oēs
em̄ vos vnū estis in xp̄o iesu. Appellatiōe fratris innuit
ecclesie in vnitate charitatis colligationē et pacis vnio
nē. Recte aūt petit orationū intercessiones: memorans
illud apli ad Hebre. v. Quoniā ⁊ ipse circūdatus est in
firmitate: ⁊ ita vt hō infirmus indiget ecclesie adiutorio
Diuc Jaco. v. Orate p inuicem vt saluemini: multū em̄
valet depcatio iusti assidua. Qd vo dicit. Ut meū ⁊ vr̄m
sacrificiū ⁊c. innuit ꝙ vt dictū est: tam offerentes ꝙ obla
ta offerūtur in altari dn̄o: cui⁹ oblationis signū fuit exte
rioꝝ oblatio facultatū. Unde ⁊ debet quēadmodū p po
pulo: ita ⁊ p seipso offerre p pctis. Ipse em̄ est hō ex ho
minibus assumptus: p hoībus cōstitutus loco eius scꝫ
christi/ q est totius sanctitatis pfector: vt albertus loqui
tur: ⁊ ideo vt hō/ indiget suffragio. Ut vero in loco dei
ꝯstitutus/ offert ⁊ sanctificationē pficit: fm illud apli ad
Heb. v. Omnis pontifex ex hoībus assumptus/ pro hoī
bus cōstituitur in his q sunt ad deum ⁊c. Huic aūt sacer
dotis petitioni quidā respondent. Memor sit dn̄s sacri
ficij tui: ⁊ holocaustū tuū placabile fiat. Alij. Spūsscūs
superueniet in te: ⁊ virtus altissimi obūbrabit tibi. Quidā
vt romani respondent. Suscipiat dn̄s sacrificiū de mani
bus tuis ad laudē ⁊ gloriā noīs sui: ad vtilitatem quoqꝫ
nostrā/ totiusqꝫ ecclesie sue scē amen. ¶ Sed forte qs
diceret: incōueniens videtur in tanto officio tot fieri di
uersitates. Unde videt ꝙ hec varietas nō sit in ecclesia
pmittenda: sed abolenda potius ⁊ dānanda. Respōdet
beatus Ansel. in epistola ad valerianū magdebergēsem
archiepm/ querentē de diuersitate modoꝝ qui fiūt circa
celebrationē hui⁹ sacramēti dicēs. Sic habemus a scis
patribus/ ꝙ si vnitas seruat charitatis in fide catholica
nihil officit cōsuetudo diuersa. Et si multe sunt diuersita
tes q nō in summa sacramēti vel virtute eius aut fide di
scordant: neqꝫ oēs in vnā ꝯsuetudīnē colligi possunt: esti
mo eas potius in pace tolerandas/ ꝙ discorditer cū scā
dalo dānandas. Ex his patet que diuersitas toleranda:
nā p summā sacramenti/ intelligūtur illa q precise requi
runtur ad esse sacramenti. ¶ ff Sequit statim quarta
particula secunde partis pncipalis misse: que dr̄ secreta
fm Alexā. de ales: q: tunc incipit mysteriū passionis dn̄i
in oblatione coꝝ q sunt ꝯsecranda. vn̄ ibi per correspon
dentiā quādā repn̄tatiue ichoatur machinatio q̄dā iu
deoꝝ: ⁊ tractatio de morte xp̄i: ppter qua dn̄s abijt in re
Job. xj. gionē iuxta desertū. In illa em̄ parte initiū est oblatiōis:
q est mysteriū passionis dn̄i: sicut illa machinatio fuit ini
tiū passionis eiusdē exhibite in corpore xp̄i. ¶ Dicit etiā
hec oratio secrete cū ceteris verbis sacri canonis fm Al
ber. pter rōnes supra lec. xv. recitatas: q: iam in illa ora
tione q secreta dr̄: sanctissima postulant ⁊ offerūtur: q a
populo cōi celari debent vt amplius venerent. Ostensa
em̄ pplo p visum discūtur ⁊ vilipendunt: ⁊ forte nōnūꝙ
ad visus alios adhibent. In cuius signū Nume. iiij. man
datur aaron ⁊ filijs eius/ vt ipsi soli ingredientes taber
naculū/ oia eius vasa inuoluāt ⁊ portāda dum mouēda
sunt castra singulis filijs caath distribuāt. Ipsi autē filij
caath ac ceteri nulla curiositate videāt q sunt in sanctua
rio pusqꝫ inuoluātur: alioqn morient. Nā multi visu san
ctissima continentes dum publice eis ostendunt: accipi
unt occasionē mortis in eis: q si forent operta ⁊ inuolu
ta/ ⁊ ab eis celata venerarentur. hinc Mat. vij. dr̄. Nolli
te sanctū dare canibus: ⁊ margaritas nolite projicere an
te porcos: ne forte cōculcent eas pedibus suis: ⁊ canes
cōuersi dirūpant vos: q: audita ista vilescunt popularí
bus: ⁊ sacerdotes verbis eoꝝ lacerant. vn̄ ⁊ btūs Dio
nysius scribēs ad Timotheū de ecclesiastica hierarch. ea
dem precipit. Obserua inquit diligentius ne sanctasan
ctorum efferas: nec pfanis luminibus violanda pmittas:
reuereberis magis occulta/ ꝙ dei arcana mysteria spūa
libus inuisibilibusqꝫ notionib⁹ honorabis: atqꝫ inteme
rata seruabis: nequaꝙ ea passim rudibus tradens: sꝫ san
ctis solis sacrarū rerum intelligentias secretius pandēs
¶ Et notandū ꝙ pme secrete nō pmittitur imediate in
uitatio ad orationē p verbuꝫ Oremus: sed scōe/ si plures
secrete legātur. Debet em̄ numero ⁊ ordini collectarum
ꝯformiter respondere numerus ⁊ ordo secretarū: ⁊ post
cōmunionē. i. cōplendarū: ita ꝙ tot secrete ⁊ eodē ordi
ne finiāt ⁊ cōplende dicant: quot ⁊ quo ordine dicte fue
rant collecte: nō plures nec pauciores: nec alio ordine.
Cuius causa tacta est lec. xvi. q: ipsa inuitatio p verbum
oremus/ cū salutatione ppli pmissa est ante offerendaꝫ
quā respicit pma secreta: qu are ad eā Oremus nō est re
petendū. ¶ In secretis aūt que pene per singula officia
variant: petitur ꝙ pplus offerēs in suis donis deo in vni
tate corporis xp̄i incorporandus ipsi acceptabiliter offe
ratur: vt patet in pma secreta pme dn̄ice aduētus: vbi dr̄
sic. Sacra nos dn̄e potenti virtute mūdatos/ ad suuꝫ fa
ciant puriores venire pncipium. Omnium enim horum
principium quātum ad oblationem/ est oblatio qua chri
stus obtulit seipsum. Et hoc facile attendi potest in om
nibus secretis: nisi ꝙ aliqn propter festum: qd agitur de
xp̄o vel sanctis: in secretis de ipsis festiuitatibus mentio
adhibetur: vt gratia festi xp̄o pplus offerens vniatur. Sic
ergo pficiens concludit alta voce/ dicens. Per oīa secu
la seculoꝝ. q: qd in ꝯclusione est: oībus expedit scire taꝫ
clericis ꝙ idiotis. Dicitur ergo fm Alber. Per dn̄m no
strum iesum xp̄m ⁊c. vt sciatur ꝙ quicqd petitur non nisi
in noīe xp̄i exaudit. Pōt nihilominus exaltatione vocis
fm Alexā. significari/ ꝙ xp̄s iterum palam ambulans so
tanꝙ verū paschalem agnū ante qnqꝫ dies pasche/ luna
decima pme mensis psentauit hierusalem publice a tur
ba cū ramis palmarū susceptus: ⁊ inter lunā decimā: et
decimāquartā ingrediens ⁊ regrediens clamabat publi
ce docēs in tēplo. ¶ Respondet aūt sacerdotis minister
vel chorus Amen: qd ad conclusionē tm̄ refert: ⁊ inter
pretatur p verū est/ fm Alber. nō p fiat: ac si dicat: vt di prouer.
cis. Per dn̄m ⁊c qui viuit ⁊ regnat ⁊c. Nos corde et ore viij.
pfitemur ⁊ dicim⁹ verū est: ac si dicat Justi sunt oēs ser
mones tui: ⁊ non est in eis prauū quid neqꝫ peruersum.
¶ G Audiens sacerdos hāc ppli ꝯfessionē pcedit ad
qntam huius partis scōe particulā/ videlicet ad pfatio
nē: que plocutio interpretatur: q: iam sacerdos sentiens
populū ad altiora paratum/ ploquitur eis publice de sa
cramenti altitudine ⁊ reuerentia: ⁊ ab hac plocutione il
lud qd cantat nomen pfationis accepit. ¶ Diuidit autē
fm Alexā. in partes tres. Primo fideliū congregatoruꝫ
ad confitendū dn̄o excitatio pponitur. Secūdo ꝯfessio
nis exhibende ratio declaratur ibi. Uere dignū. Tertio
ꝯfessionis exhibite acceptatio postulatur/ ibi. Cū qbus
⁊ nostras voces. ¶ Excitatio intentatiōis populi in tri
bus est fm Alber. In eulogio salutationis: in cōione pe
fectionis: in exhortatione gratiarū actionis. Eulogiū sa
lutationis cōtinet salutationē presbyteri/ ⁊ deuotam res
ponsionē ppli. Salutatio est. Dn̄s vobiscū: q optat diui
ni adiutorij assistentiam ad altissima sacramēti mysteria:
angelice etiā pfectioni tremenda: nō curiose discutiēda:
sed humilitate cordis a pplo suscipienda ⁊ veneranda.
Suscipienda in cena spūali in qua reficiendi sunt pane Job. vi.
viuo/ q de celo descendit. Unde ⁊ pfationis officium ad

Marci xiiij. Illud referri potest qđ legitur Luce. xxij. Misit dñs pe-
truin ⁊ Iohannem dicens. Euntes parate nobis pascha
vt mãducemus. Et post. Ipse ostendet vobis cenaculuz
grande stratū: ibi parate. Et hoc sonat qđ dicit̃ pfatio
idest ꝑlocutio: quasi preparatio ad hostie ꝯsecrationem
⁊ ꝯsecrate sumptionē. ¶ Respondet aūt ppľus. Et cum
spū tuo: optans vt que nō nisi spūssancti operatione fie-
ri possunt: eodē spiritu sacerdotis spiritū subleuante ⁊ si
bi vniente nedum sacramētaliter: sed ⁊ spūaliter ꝑ sacer
dotem pficiantur: quoniā spūs est deus: ⁊ eos qui ado-
Ioh. iiij rant eum in spiritu ⁊ veritate opꝫ adorare. Et maxime in
hoc sacramento: in quo sine spiritu caro nihil ꝓdest: sed
spiritus perficit oīa: dicente dño de hui⁹ sacramēti perfe
ctione Iohan. vj. Spiritus est qui viuificat: caro aūt nō
prodest quicq̄. Respōsione hac audita/sacerdos popu-
lum in cōmunione charitatis ad altiora ꝓficisci volēs ex
presse hortatur/dicēs. Sursum corda. supple leuate. De
hac exhortatione ita dicit Cyprianus papa: vt habet̃ de
ꝯse. dist. j. Quādo. Quādo stamus ad orationem fratres
dilectissimi: inuigilare ⁊ incūbere ad p̄ces toto corde de
bemus. Cogitatio carnalis homis ⁊ secularis abscedat:
nec quicq̄ anim⁹ aliud: q̄ id solū cogitet qđ p̄catur: ideo
⁊ sacerdos ante oratione/p̄fatione pmissa: parat fratruz
mentes dicendo. Sursum corda: vt dū respondet plebs
Habemus ad dñm. admoneat̃ nihil se aliud q̄ dñm cogi
tare debere. Claudat̃ ꝯtra aduersariū pectus: ⁊ soli deo
pateat: nec ad se hostem dei/tpe orōnis venire patiatur.
Hec ibi. ¶ D Ait ergo sacerdos. Sursuz/intellectu ve
ritatis: affectu charitat̃: virtute cōuersationis: rectitudi
ne intentionis. ¶ De pma ad suꝑna eleuatione dicit ps.
Accedat hō ad cor altum: ⁊ exaltabitur deus. Ad cor al-
tū intellectu veritatis accedit: qui in sacramēto nihil car
nale cogitat: sed oīa alta esse intelligit: vt qđ in cibo sum
ptus xps dentibus nō discerpit̃: nec sacerdotis diuisio-
ne diuidit̃. Sumptione nō digeritur vt pereat: sꝫ manēs
integer sumptus nos sibi incorporat. In altare descen-
dens in dextera patris manet: vt nos sibi incorporatos
ad eiusdē patris dexterā exaltet ⁊ hmōi. ¶ De scđa exal
tatione dicit apľs ad Col. iij. Que sursuz sunt/sapite: nō
que sup terrā. Sapimus eñ ⁊ querimus celestia ꝑ cha-
ritatis feruidā exaltationē: ⁊ hoc in sacramēto ꝑficitur:
quādo ⁊ nimiā dñi dilectionem pensantes/aduertimus
q̄ ipse se nobis dat in cenā: quo nos sibi incorporet: ⁊ sic
ad alta domus patris: vbi oēs eterne vite abūdant pani
bus: nos eleuando ꝑducat. ¶ De tertia eleuatione dicit
idem ad Phil. iij. Nostra cōuersatio in celis est. Unde et
saluatorem ad nos in sacramēto expectamus dñm Iesum
xp̄m: q̄ incorporando nos sibi reformabit corpus humi-
litatis nostre configuratum corpori claritatis sue. ¶ De
quarta sursum eleuatione đr Iob. xvj. Ad deū stillat ocu
lus meus. hoc est oculus alte intentionis: q̄ deuotione ⁊
memoria dñice passionis stillat lachrymādo: ⁊ nō nisi in
altum ad deū dirigit̃ tendendo ⁊ ꝑgendo: ⁊ oīa soli deo
attribuendo. Hanc aūt exhortationē facit sacerdos ꝯfor
miter ad illa verba Iob. xvj. Terra ne operias sanguinē
meū: neq̄ locū in te latendi inueniat clamor meus. ⁊ idō
terreno ⁊ depresso corde sanguis xp̄i nō debet operiri: ⁊
clamor quo ad cōmunionē dei vocamur: latere nō debet
sub affectu terreno: sed potius corde eleuato ad celum
hec oīa venerari. Ad hanc autē sacerdotis excitationem
respondetur ex ꝑsona assistentis ppľi. Habem⁹ ad dñm:
q: ad altius aliquid cor exaltari nō pōt: nec in aliquo tu-
tius locari vt altissima ⁊ spūalia dei dona ꝑcipiat. Thre-
noꝝ. iij. Leuemus corda nostra cū manib⁹ ad dñm in ce-
los. Totū eñ cor in celestibus habitare debet: qđ tam ce
lestia ⁊ sublimia dona expectat: qđ angelicis laudib⁹ vo
ces carnis iungi desiderat: ne improperiū illud incidat.
Appropinquat ppľs iste ore suo: ⁊ labijs suis glorificat
Esa. xxix me: cor aūt eius longe est a me. ¶ I Huic responsioni
sacerdos excitando populi intentionē/annectit exhorta

tionē quādam: q̄ exhortatur populum ad gratiarū actio
nes/dicens. Gratias agamus dño deo nostro. se populo
cōicans ⁊ vniens: dicēs in sua et populi ꝑsona: agamus.
q: vni⁹ sunt doni participes: corporis ⁊ sanguinis dñi/q̄
in vnū corpus mysticū cum capite mēbra oīa vniūtur. j.
Cor. x. Unū corpus multi sum⁹ oēs qui de vno pane/et
de vno calice ꝑticipam⁹. Gratie aūt agunt̃ quādo dona
dñi digne ꝑcipiūtur: discrete cognoscūtur: ⁊ magna de-
uotione in ipsum referūtur. De perceptione digna đr. j.
Paral. vlti. Tua sunt oīa: ⁊ que de manu tua accepimus
dedimus tibi. Sic eñ digne accipit̃ a deo donū: cuꝫ nos
indignos diuinis esse bñficijs estimamus: ⁊ ꝑ hoc grate
accepimus. (Seneca. ij. de beneficijs. Qui grate benefi
cium accipit: primā eius pensionem soluit) dum ⁊ ea que
reddimus a dño esse minime dubitam⁹. Sic ⁊ discrete co
gnoscūtur a nobis: si cū apostolo dicimus. Nos nō spiri j. Cor. ij.
tum huius mūdi accepimus: sed spiritū qui ex deo est: vt
sciamus que a deo donata sunt nobis. Oīa eñ dona de⁹
dat in spū: ⁊ in spū data cognoscūtur qualia sunt: ⁊ quā
tam in nobis efficiant virtutē/magna deuotione in ipsum
datorem deum referūt: duꝫ eis vtitur ad finē ꝑpter quē
dantur: ⁊ solum deum ex his laudari ⁊ magnificari exo-
prant: dicentes cū apostolo Iuda illud in fine sue cano-
nice. Soli deo saluatori nostro ꝑ Iesum xp̄m dñm gloria
⁊ magnificentia/imperium ⁊ potestas ante oīa secula/⁊
nūc ⁊ in oīa secula seculoꝝ. ¶ L Hortatur aūt sacer-
dos ad agendas gratias dño deo nostro. Dño qui nos
redemit. ps. Redemisti nos dñe deus veritatis. Et hoc Ps. xxx.
nāq̄ q̄ nos redemit: acquisitū est ei ius possidendi: ⁊ ita
ratio dānandi. vñ Aug. Tanti emit nos vt solus posside
ret. Deo qui nos creauit. Deuter. xxxij. Possedit/fecit et
creauit te. Nostro/q: saluabit. ps. Deus noster deus sal-
uos faciendi. Tunc eñ verissime erit noster/quādo erit
oīa in oībus: idest oim bonoꝝ abūdantia. Ipse est deus
qui nos de nihilo creauit: ipse dñs qui suo nos sanguine
redemit: ipse est noster qui suo munere nos saluabit: ipse
qui creando dedit naturā: qui redimendo dedit gratiam
qui saluando cōfert gloriam. Uel/dño/nos sua virtute
portanti. ad Heb. j. Portans oīa verbo ṽtutis sue. Deo/
nos sua sapientia regenti. Ps. Qui regis israel intende.
Nostro/regnū nobis preparanti. Ioh. xiiij. Uado para-
re vobis locū. Hec est ratio triplex quare deo referende
sunt gratie. ¶ Huic exhortationi sacerdotali chorus re
spondet assentiendo. Dignū ⁊ iustum est. Dignū/quātū
ad ipsum: quoniā ipse est dñs deus noster. Iustū/quātū
ad nos: q: nos populus ei⁹ et oues pascue eius. Dignū/
pro magnifica liberalitate qua dona cōfert. Iustū/ꝑ de
bito receptiōis bonoꝝ. De pmo Iaco. j. Dat oībus afflu
enter ⁊ nō improperat. Ex hoc eñ ipse gratiarūactione
dignissimus: q: magnifice dat: nō manu retracta: sed ma
nu aperta liberalitate tota nullis p̄cedentibus meritis:
quia prior dilexit nos. j. Iohan. iiij nulla retributione ex
pectata. Ps. cxv. Quid retribuam dño pro oībus que re
tribuit mihi. De secundo. j. ad Thessa. vlti. In omnibus
gratias agite. ¶ Lectio. xviij. A

Ost excitationeꝫ fi-
deliū ad cōfitendū dño ꝑ dignas gratiarū
actiones: sequit̃ altera pars prefationis/q̄
sacerdos sue exhortationis rōnē ostendit.
Et diuiditur in partes duas: ſm duas rōnes diuine lau-
dis a nobis exhibēde. Prima est excellentia diuina. Se-
cūda laus angelica/q̄ ibi tangit̃. Per quā maiestatē tuā
¶ Circa primū sacerdos pmo rñsionē approbat. Scđo
rōnem diuine laudis declarat/ibi. Nos tibi semꝑ. ¶ Cir
ca primū ait approbando responsionē ppľi qua respon-
dit. Dignū ⁊ iustū est. Uere dignū ⁊ iustū est. Dignū: q:
nos mera volūtate cōdidit. Iustū: q: pura misericordia
nos redemit. Equū: q: nos gratuitu iustificat. Et saluta-
re: q: nos perpetuo glorificat. Uel dignū/rōne sue excel

lentie. Justum/rōne sue beneficentie: multū eñ placet
deo gratitudo. Salutare/rōne sui pmissi. Hec alexā. Ali
ter exponit dñs Alber. Has nāq dictiones referens eas
ad quinq que ɔsiderant in sacro. ❡ Est eñ sacramentum
sincere veritatis: excellentis nobilitatis: eximie liberali
tatis: pōderate eqtatis: summe virtuositatis. ❡ Quoad
p̄mū dr: Uere/q2 hoc sacramētū nō tm̄ ɔtinet gratiam
significatiue quō veteris testa. sacrā: de qbus ad Heb. x.
Umbrā habens lex futuroꝝ bonoꝝ/nō ipsam imaginez
rerū. Hoc est nō ipsam veritatē rerū sanctarū imaginatā
q2 boni gratie fuerūt signa nō causa: sed ɔtinet in verita
te autorem oīs gratie: sic eñ dr Johan. j. Lex p moysen/
scz in vmbris ⁊ figuris data est: sed gratia ⁊ veritas p ie
sum xp̄m facta est. ❡ B Quoad scd̄m dr dignū: quia
ipsum solū est deo dignū sacrificiū: nā cū in veteris legis
sacrificio quereret quid digne deo offerret: nullū inuen
tum est/dicente Michea. Quid dignū offerā dño: num
quid offerā ei holocaustomata ⁊ vitulos anniculos. Nū
quid nō placari pōt dñs in milibus arietū. An in multis
milibus hircoꝝ pinguiū. Nunqd dabo p̄mogenitū meū
pro scelere meo. fructuz ventris mei p pctō aie mee. qsi
dice. nō. Michee. vj. Propter qd Johā. representans ge
Apoc. v. mitū antiquoꝝ hoc nostro sacrificio carentiū dixit. Ego
flebam multū: qm̄ nemo dignus inuētus est apire librū:
nec videre eū/christū scz vite librū. Istud vo sacramētū
oia aperit hui⁹ libri secreta diuina ⁊ celestia: ⁊ ideo qbus
dam interpositis/dr: ibi de laude dignitatis istius. Et cū
aperuisset librū: quattuor aīalia/⁊ viginti quattuor senio
res ceciderunt coram agno habentes singuli citharas ⁊
phialas aureas plenas odoramentoꝝ: que sunt oratōes
sanctoꝝ: ⁊ cantabāt canticū nouū dicentes. Dignus es
dñe deus noster aperire librū ⁊ soluere signacula eius:
quoniā occisus es: ⁊ redemisti nos deo in sanguine tuo.
Liber est secretū consilij diuine sapientie/quo disposuit
sacramentis ornare vel ordinare ecclesiā. Hoc nemo ape
rire potuit: nisi is q in sanguie suo de corde suo sacramē
ta ɔfluere fecit: ⁊ ideo quattuor aīalia euāgelice p̄dica
tionis in se figurā p̄ferentia: vt rationē sacramentorū in
telligant sicut homo. In sacrificium se exhibeant vt vitu
lus: fortiter mortē vincant vt leo: altissima ɔtemplatiōe
verbū apud deū cōprehendāt vt aquila. Et viginti quat
tuor seniores/qui significant duodecim patres vete. te.
⁊ duodecim aplos noue gr̄e patres: statim cadunt in fa
cies suas: in vna fide p̄cedentiū ⁊ sequentiū tam dignuz
sacramentū venerātes/⁊ iucūda laude citharizātes oim
virtutū ɔsonātia: habentes phialas auro diuinitat. splē
dentes: hoc est diuinis cordibus flagrantes oi odoramē
to deitatis ⁊ bonitatis: statim in veneratione tanti exci
tant sacramēti in testimoniū eius excellentissime digni
tatis. ❡ C Quoad tertiū dr: iustū: q2 magnitudine do
ni liberalis sequit magna obligatio eius cui donat faciē
de rōnis: fm illud Greg. Cū crescūt dona: crescūt dono
rum rōnes. Ex maximi igit sacramēti dono/maxime do
nāti dño obligamur: ideo iustū est p summo sacri huius
dono/summas deo agere gr̄as: summas dico nobis pos
sibiles. Est deniq iustū ex hui⁹ sacri institutiōe: siquidez
iustū est tenere diuina instituta: ⁊ illa maxime q ad tantā
ps. cxviij nobis instituta sunt vtilitatē. Hinc ps. Utinā dirigantur
vie mee ad custodiendas iustificationes tuas. Iniunxit
dñs frequētationē huius sacri dicēs/Luce. xxij. Hoc faci
te in meā cōmemorationem: in tanto sue charitatis ⁊ no
stre vtilitatis affectu: ⁊ iō iustū: ⁊ nihil tā iustū est nisi vt
sacramētū istud oi deuotione ⁊ gratitudine celebretur.
❡ Quoad quartū addit equū. Cū eñ oia dñs in ponde
re disposuit numero ⁊ mensura. Sap. xj. Et diuina equi
tas exigit vt remetiatur ea qua mēsum est mēsura. Luce
vj. Necesse est per equitatem respōdeamus dño in rōne
dati ⁊ accepti. Cū aūt nihil habeam⁹ ɔportionabile deo
reddendū p ineffabilibus donis ab eo acceptis: p gra
uissimis offensionib⁹ in eū cōmissis; dedit nobis in hoc
diuinissimo sacramēto seipsum: qui se prius dedit in redē
ptionis nostre preciū: vt eum offerētes summo patri sa
crificiū p pctis: hostiā placationis: holocaustum intime
ac pfecte vnionis suo dono equa mensura respondeam⁹
dum equale donū reddimus/ip̄m scz p deuotā huius sa
crificij oblationē: quē in dono summo a patre misericor
dia ineffabili recepimus. Unde nō tm̄ iustū: sed equum
est per hoc sacramentū dignas gratiarū repēdere actio
nes. ❡ Quoad qntum ɔcluditur: ⁊ salutare. Est eñ sa
cramentū illud summe virtuositatis: q2 eterne salutis/⁊
oim salutariū effectuū vnica causa. Un̄ salutare est gr̄as
deuotissimas rependere: vt sic cōtinue in hoc sacramēto
ab ipso in nos: ⁊ in eū a nobis effectus fluant ⁊ refluant
salutares. Hoc salutare i desiderio erat patrū. vñ ait Ja Ge. xlix.
cob. Salutare tuū expectabo dñe. Et scrus symeon pue
rū iesum tenēs in manib⁹: viderūt inquit oculi mei salu
tare tuum: qd parasti ante faciem oim populoꝝ. Luce. ij.
❡ D Cōsequēter rōnem hui⁹ diuine laudis aperiens
sacerdos addit. Uere dignū et iustū est/equū ⁊ salutare.
Nos tibi semper ⁊ vbiq gratias agere. Semper: q2 in tē
pore gratie: ⁊ in eternitate glorie: qm̄ sicut in tēpore per
cipitur christus vere quidē: sed latēs in sacramētali ac fi
gurali specie: ita in eternitate percipit in veritatis facialí
manifestatione. Tob. iiij. Omni tempore benedic deuz. ps. xxxiij
Et ps. Benedicā dominū in omni tempore: semper laus
eius in ore meo. Ubiq: q2 per ipsum restaurantur que in
celis sunt ⁊ q in terra. Et ideo trina mundi machina gra
tias agit. Celuz pro angelice ruine restauratione. Terra
pro ecclesie militantis redēptione. Infernus pro eorū q
ibi erāt/⁊ in purgatorio tenent liberatione: vt sic in no Phil. ij.
mine domini oē genu flectat/ celestiū terrestriū ⁊ infer
norū. Et ideo sacrificiū hoc offert pro celestib⁹ in laudē:
pro terrestrib⁹ ad gratie perceptionē: pro his q in infer
no ⁊ in purgatorij sunt penis/ad liberatiōis supplicatio
nem. psal. In omni loco dominationis eius benedic aīa ps. cij.
mea domino. Cū aūt cui gratie agende sunt dignis cōbi
nationibus exprimit dicēs. Domine sancte: seruos suos
sanctificans a peccatis iustificando. Pater omnipotēs:
filios exaltans in merito extollendo. Eterne deus: culto
res suos remunerans eternaliter beatificando. Uel: do
mine sancte: suos in scitate cōseruādo. Pater oipotēs:
filios regni potenter generādo. Eterne deus: suos intui
tiua sui cognitiōe glorificando. Uel tertio fm Albertū.
Dñe sancte: sanctificātia dona de thesauris tue dñatiōis
in hoc sacro magnifice preparando. Pater omps: pater
ne charitatis affectum dulcissimū in filioꝝ pane potenti
preparatione apertius declarando. Eterne deus: deita
tis tue alimonia mortales ad eternitatis imortalitatem
mirabiliter vegetando. De p̄mo ps. Gloria ⁊ diuitie in
domo ei⁹. De scd̄o. Parasti in dulcedine tua pauperi de⁹
De tertio. Memoriā fecit mirabilium suoꝝ. Tanto dño
patri/deo iustū est gratias agere: p xp̄m dñm nostrum:
tanq̄ p mediatorē ⁊ aduocatū nostrum. Per eñ prepost
tio mediationē notat. Naturas autē qbus mediat notat
qd sequit: christū. Christus vnctus interp̄tatur: cui⁹ vn
ctio deitas: natura vncta humanitas. Ut sicut carnalis
tangit fontē quo haurit: ⁊ hortū quē rigat. Ita emanuel
noster xp̄s dñs tangit deū a quo tanq̄ a fonte fluūt gra
tiarū charismata: ⁊ p humanitatē rigat eos in quos ɔflu
unt p ip̄m tanta gratiarū dona. j. ad Timo. ij. Mediator
dei ⁊ hoim homo xp̄s iesus. Dñs/vniuersitatis ɔductio
ne. noster/precij charissimi quo tenebamur solutione. j.
Pe. j. Non corruptibilibus auro ⁊ argento redēpti estis
de vana vestra conuersatione paterne traditiōis: sed p̄cio
so sanguine qsi agni immaculati. ❡ E Ostensa p̄ma diui
ne laudis rōne: q est diuine nature excellentia: additur
scd̄a ratio/q est laus angelica: quā sequit (p cōiunctiōe
vocū nostrarū laudibus angelicis) deuota supplicatio.
Et ɔcludit pars misse p hoc q subiungit cōis angeloꝝ
⁊ hoim adorande trinitatis excelsa laudatio: cū dr. Sāctus

ctus sanctus sanctus. Sequit̄ ergo. Per quē/scȝ christū
maiestatē tuā laudant angeli ꝛc. Per xp̄m a quo habent
esse: q̄ ipse est dei virt⁹: ꝛ noticiā/q: est dei sapa. j. Cor. j.
Per illum em̄ angeli laudāt/adorant/tremūt. Laudāt/
p cum p quē facti sunt/scȝ filium. Gen. j. Dixit deus fiat
lux. i. angelica creatura. Verbo dixit ꝛ verbo fecit: q: ver
bo dn̄i celi firmati sunt. Adorant. vnde. ij. Esdre. ix. (als
Ps. xcvj Neemie. ix.) Exercitus celi te adorant. ps. Adorate deū
oēs angeli eius. Tremūt. Job. xxvj. Colūne celi cōtremi
scunt ꝛ pauēt ad nutū eius. Laudant/inquā virtutū ma-
iestatis testimoniū exhibendo. Adorant/excellentiā ma
iestatis reuerendo. Tremūt/potentiā maiestatis admini
strādo siue eidem famulando. Tremere em̄ dicūtur/nō
metu formidinis: cū sint pfecte beati: sed admirationis
Heb. j. ꝯceptu ꝛ obedientie famulatu. Sūt em̄ oēs administra-
torū spūs in ministerium missi ꝑpter eos qui hereditatē
capiūt salutis. His nāq̄ verbis innuitur/ꝙ diuina maie
stas maxime est laudabilis: eo ꝙ est laudabilis ab ange
lis: quoꝝ testimoniū est maxime autenticū. Maxime re-
uerenda eo ꝙ adorabilis a dominātib⁹: q̄ habent dn̄iū
ordinatū sup bonos inferiores angelos. Maximeq̄ ad
mirabilis eo ꝙ tremēda a potestatib⁹ que aduersarias
virtutes subditas habent: ꝛ ꝯceptū mandatū in p̄ncipa
tibus/archangelis ꝛ angelis sibi subditis pficiūt: vt tra
ctant expositores beati Dionysij in de celesti hierarchia.
Hec Alexā. par. iiij. de officio misse. Et sequitur. Celi/scȝ
deū laudant. i. viā laudandi p̄stant. ps. Laudate eū celi
celoꝝ: ꝛ aque oēs que sup celos sunt laudēt nomen dn̄i.
Cuncta nāq̄ que sunt/rōnalia ꝛ nō rōnalia deū laudāt:
aut materiā laudis dant. Et d̄r celi celoꝝ pluraliter: quia
plures sunt celi. Plures etiā celoꝝ influentie/q̄bus ista
inferiora ꝑducūtur in esse: ꝛ in esse ꝯseruātur. Possunt
em̄ ꝛ p celos throni intelligi: in q̄bus dn̄s sedere d̄: quasi
in tribunalibus/dum p eos sua iudicia discernit. vn̄ Esa.
vlti. Celū mihi sedes est. Similr̄ ꝛ p virtutes ordo p̄mus
infime hierarchie: que sm̄ beatū Greg. cōtinet tres cho
ros/virtutes/archangelos/angelos: pōt intelligi. Vel
noīe virtutū oēs spūs celestes designari quidā volūt: vt
habet̄ in glosa ps. vlti. Laudate dn̄m oēs angeli ei⁹: lau
date eū oēs virtutes eius. Virtutes/generale nomē est
oīm v̄tutū celestiū: vt sic virtutū noīe oēs angelici spūs:
qui spālibus noībus expressi nō sunt: intelligant̄: quorū
nullus a diuinis laudibus secernitur: sicut scriptum est.
Ps. cxl- Laudate eum oēs angeli eius. Ac beata seraphin: in plu
viij. rali. Seraphin in fine p n. scriptū neutri generis/nō vnū
angelū solum: sed totū supremi ordinis angelicū agmen
significat. dictū seraphin a dono charitatis quo excellen
tius p̄sident. interp̄tatur em̄ ardor/vel incendiū siue ar-
dentes. Hi ꝯcelebrāt: idest pari voto celebrant laudes di
uinas: socia exultatione: nō em̄ absq̄ exultatiōe perna-
xima laudes deo persoluūt. vn̄ ps. Beati qui habitāt in
domo tua dn̄e: in secula seculoꝝ laudabūt te. Hec omnia
alexander de ales vbi supra parte. iiij. de officio misse.
¶ F Subtilius pōt hec particula exponi sm̄ dn̄m Al
bertū. Per quē maiestatē ꝛc. Nam p eā ostenditur eius:
cui in hoc sacro gratie agende sunt: supeminēs magnitu
do angelice vocis p̄conio. Quo tria notātur. Laudis al
tissime p̄coniū: reuerentie summe impēsum obsequiū: in
altissimis ꝯcelebratum gaudiū. Et in p̄mo hoꝝ duo no-
tantur: mediatoris in laude officiū: laudati culmen exi-
miū. De p̄mo d̄r. Per quē/scȝ mediatorē angelis data est
laudis materia: quoniā sua mediatione perficitur eorū
custodie effectus: ꝛ casua eoꝝ reparat̄ defectus: ꝛ in cu-
stodia ꝑmouetur ꝑfectus. Custodiūt nāq̄ angeli hoīes
Ps. xc. sicut dicit ps. Angelis suis mandauit de te: vt custodiāt
te in oībus vijs tuis. Et qm̄ christus sue redēptōis ope-
re angelice custodie effectum dedit: ideo laudant angeli
p christū hāc materiā laudis dantē. hoc Apoca. xij. signa
tum est: vbi dicit btūs Johānes. Audiui vocē magnā de
celo dicentem. Nunc facta est salus ꝛ virtus ꝛ regnū d e
nostri: ꝛ potestas christi eius: q: proiectus est accusator
fratrū nostroꝝ: qui accusabat illos ante ꝯspectū dei no-
stri die ac nocte. hoc est accusabiles reddidit: ꝛ ipsi vice-
runt eum ꝑpter sanguinē agni. ꝛ post pauca. Propterea
letamini celi ꝛ q̄ habitatis in eis. Vox magna hec vox est
laudantiū angeloꝝ in ꝯtemplatione tante gratie: vt di-
cit Grego. admirantiū dei consiliū/qualiter per christū
hoīem a diaboli captiuitate absoluit: ꝛ angelicam custo
diam ad officiū salutis prouexit: ac etiā per hoc ruine an
geloꝝ reintegratus defectus: vt habet aplūs. Gratifica Eph. j.
uit nos/scȝ pater/in dilecto filio suo: in quo habemus re
demptionem per sanguinē eius/remissionē peccatorum
sm̄ diuitias gratie eius que superabundauit in nobis in
omni sapientia ꝛ prudentia: vt notum faceret nobis sa-
cramentū voluntatis sue sm̄ beneplacitum eius: qđ pro
posuit in eo in dispensatōe plenitudinis tempoꝝ/instau
rare oīa in christo/que in celis ꝛ que in terra sunt in ip̄o.
Simile ad Col. j. Hec ergo restauratio casus angelici/ Luce. xv
causa est ꝛ materia laudis in officio isto mediatoris/qui
drachmā decimā inuenit: ꝛ eam in loco cadentis angeli
reposuit. Hinc Amos. ix. In illa die suscitabo taberna-
culum dauid qđ cecidit: ꝛ reedificabo aperturas muro-
rum eius: ꝛ ea que corruerant instaurabo: ꝛ reedificabo
illud sicut in diebus antiquis. Tabernaculum illud ce-
lum est/celestium mansio excubiarū: qđ dicitur etiā no
stri dauid/christi scȝ ex dauid semine incarnati: qui manu
fortis/ꝛ aspectu desiderabilis interpretatur: q: ipse pro-
pugnator est ad saluandum vt manu fortis: ꝛ in eo desi-
derant angeli prospicere: quia aspectu est desiderabilis.
Hoc autem tabernaculum cecidit in ruina angelorum: ꝛ
murorum aperturas sustinuit in defectu vacuatarum man
sionū. In homine deniq̄ in celum assumendo vnde col-
lapsa suppleri poterant: etiā corruit in prothoplasti lapsu.
Pater ergo per christi mediationē illud tripliciter reedi
ficauit: quia hominem a casu redemit: angelorum nume
rum ex hominibus reintegrauit: ꝛ paratas angeloꝝ mā
siones hominū introductione repleri ordinauit. ¶ Ex
mediatione quoq̄ christi/custodie promouetur profe-
ctus: quia virtute sanguinis christi/man⁹ adiuuatur an-
gelica vt hominē facilius prouehat ad virtutum perfe-
ctionem. vnde dicitur in ps. In manibus portabunt te: Ps. xc.
quia operibus angelorū portamur ad profectum/remo-
to per christi sanguinem pondere circūstantium pecca-
torum. Qđ etiam in hoc significari potest/ꝙ victo pro
nobis a christo temptatore in deserto/ne inducamur in tē
tationem per peccatum nos obruentem. Accesserunt an Math
geli ꝛ ministrabant ei. Sic igitur tripliciter promouetur iiij.
laus angelica per officium mediatoris. ¶ G Lauda-
ti vero culmen eximium tangitur in verbo/maiestatem
tuam. Est enim sm̄ interpretationem nominis/maiestas
magnitudo supereminens stans: que nunq̄ declinat ad
paruitatem. Hanc autem indeclinabilitatem deus ma-
xime in hoc sacrificio ostendit: in quo mirabili maiestate
efficit: vt incomprehensibilis in tam parua specie cōpre-
hendatur in sacramēto. Sumptus maneat in seipso re-
gnans eternaliter. in ara mactetur in ministerio. Dixit sa
lomon. Si celi celorum te capere non possunt: quanto iij. Reg.
minus domus hec quam edificaui. Et nos admiran- viij.
do dicere possumus: quanto minus forma hec minima
panis et vini que est in altari. Sed hec est maiestas di-
uina: que verbum abbreuiatum fecit super terram. Esa.
x. Abbreuiatum in verbi incarnatione: et adhuc magis Ro. ix.
abbreuiatum nobis in panis et vini specie: totum deum
et totum hominem sine maiestatis diminutione sm̄ om-
nem sui veritatem ac magnitudinem continente: vt es-
set in nobis corporaliter et spiritualiter in sacramenti
perceptione. Hinc magna gloria domus huius nouissi-
me/ecclesie scilicet magis ꝙ prime: idest synagoge: vt di
citur Aggei. ij. cap. quia replebo domum istam gloria
dicit dominus exercituū: cum venerit desideratus cun-

eris gentibus (haud dubium) quin christus: qui in hoc
ecclesie sacrificio corporaliter habitat: in synagoge vo hos
stijs tantummodo in figura. In hoc etiā sumptus sacrifi-
cio integer manet apud patrē in celo. Sumit a nobis vt
in ipso viuamus: manet: vt ipsi in celo cōregnemus. De
primo Joh. vj. Qui mâducat me: et ipse viuet ppter me.
De scdo Luce. xxij. Ego dispono vobis sicut disposuit
mihi pater meus regnū: vt edatis et bibatis super mēsaz
meā in regno meo. Virtute eīm hui⁹ alimonie tendimus
cōtinue ad hui⁹ sacramēti principiū/ qd est christus: in fi-
gure ppie integritate/ regnās in celo apud patrē vt illi
cōregnem⁹. Nemo aūt ſm naturā ascēdere pōt: nisi par-
ticipet naturā superioris: ideo naturā regnātis influit sum
ma maiestas: vt p ipsam mēsam: quā sumimus: ad locuz
regnātis in celū tendamus. Mactat̃ deniq in mysterio
et imortalis permanet: nā in cōmemoratione sue passio-
j. Cor. xj nis et mortis in sacramēto offert̃ et sumit̃. Quotiescunq
mâducabitis etc. mortē dñi annunciabitis donec veniat.
Vñ calice vtimur pro sepulcro: patena pro lapide ad os
Joh. xix spelunce obuoluto: pallis et corporalib⁹ p sindone et su
dario/ quib⁹ inuolutū fuit corpus dominicū a nicodemo
et ioseph pietatis officio. Credimus tamen firmiter et p-
Ro. vj. fitemur/ q christus resurgēs ex mortuis iam nō morit̃:
mors illi vltra nō dominabit̃: q eīm mortuus est pecca-
to/ mortuus est semel: q aūt viuit/ viuit deo: hoc est viuit
ad similitudinē dei: qui solus habet immortalitatē: et lu-
cez habitat inaccessibilē. j. ad Timo. vlti. Que vnq in ce
lo vel in terra ostēsa maior maiestas: prius nulla. Ideo
maiestas in hoc sacramēto laudāda est per angelos/ per
christū dñm nostrū: in cuius sacrificio ac sacerdotio (vt
dictū est) hec maiestas tripliciter declarat̃. ¶ D Post
laudis altissime preconiū/ tangitur reuerētie summe im
pensum beneficiū in eo qd sequit̃. Laudant angeli: ado
rant dominationes: tremūt potestates. In hoc eīm sacra
mēto summa virtus est et honor. Virtutē decet laus: ho-
norē reuerētia. Est eīm laus virtutis preconiuz: et honor
ij. Ethi. exhibitio reuerētie in virtutis testimoniū. Et hec reue-
rētia duplex: ſm q respicit magnitudinē reuerēde virtu-
tis: vel paruitatē/ reuerentiā exhibētis. Et ſm hec ponū
tur tria: laudant angeli: adorāt dñationes: tremūt pote-
states. ¶ Circa primū/ quia cōmune celestiū spirituum
officiū est laudare dei virtutē: qua de hoste humani gene
ris per hoc sacrificiū triūphauit: ideo dr: laudāt angeli.
ij. Paral. vlti in oratione manasse regis inde dr. Lauda-
bo te semp omnib⁹ dieb⁹ vite mee: qm te laudat ois virt⁹
celoꝝ. Nō autē accipit̃ hic angeli specialiter p infimo an
geloꝝ ordine: sed potius sicut beat⁹ Dionysius. c. v. et. x.
celestis hierar. docet. Angelos omes celestes appellare
virtutes cōsueuimus. et. c. viij. Cōmunis est celestib⁹ om-
nibus angelica cognominatio quoꝝ (vt Damascenus ait)
vnū est cōmune opus hymnis laudare deū. In his enim
prefationis nostre verbis/ dicit Albert⁹. Nec noia ordi
num celestiū spirituū. Nec distributio p hierarchias des
scribit̃: sed cōmunis laudis preconiū celestiū substantia
rū in sacramēto declarat̃. vñ in ps. cij. Bñdicite dño oēs
angeli eius potētes virtute: faciētes verbū illius/ ad au
diendā vocē sermonū eius. Laudant ergo oēs angeli. i.
oēs celestes spūs diuinā in sacramēto maiestatē. Horum
laus (vt dicit beat⁹ Grego.) amniratio est in sapientia et
maiestate talē in sacramēto virtutē perficiētis. ¶ J Ad
reuerentiā autē tanti honoris: quātus est in sacramēto:
pertinet/ vt sequit̃. Adorāt. Est eīm h sacramētū plenum
omni grā: nō solū grā creata: sz plenū deo/ q est grā subs
sistēs et increata: et fons toti⁹ gratie et virtutis: ppter qd
debet̃ ei honor summus q est cult⁹ diuinus: grece theos
sebia dictus: a theos deus/ et sebes pietas/ qsi dei cultus
siue pietas. Nā pietas ſm beatū Aug. ppie dei cult⁹ in
x. de ciui telligi solet: quē greci eusebiā vocāt. Appropriati⁹ tamē
ta. ca. j. alij nō eusebiā/ qd bonus cult⁹: sed theosebiaz qd ex dei
cultu cōceptū resonat dicere maluerūt. Hinc etiā dei cul
tus latria nūcupatur: quo etsi greci licet raro pro seruis
tute vsi sunt: tñ pene semp pro ea q deo debet̃: sic et vsus
latinoꝝ habet: latriā pro sola theosebia accipere: que vt
dictū est: est cultus dei q latet: qm lucē habitat inaccessi- j. Ti. vj.
bilē. vñ Esa. xlij. Vere tu es deus abscōdit⁹. Hūc dei cul-
tū adorationē etiā dicimus/ ppriissime accipiēdo nomē
adorationis. vñ Matth. iiij. scriptū est: Dñm deū tuum
adorabis: et illi soli seruies. Talis cultus hic in vbo/ ado
rant/ significat̃: quē deo patri per dñm nostrū iesuz chri
stum exhibēt oēs angeli: ſm illud Heb. j. Et cū iterū in-
troducit primogenitū in orbē terre/ dicit. Et adorent eū
oēs angeli eius. Introducit pater primogenitū iterum
quotiēs hoc sacramentū cōficit̃ et sumit̃. Hō hic induci
tur vt et homines ad similē cultū et reuerentiā in hoc sa-
cramento exhibendā exēplo angelico puocent̃. Induci
tur autem hic ordo dominationū/ qui primus est secūde
hierarchie: qui tamē ex vi nominis minus ad exhibendā
reuerentiā inclinari/ putari posset: pro eo q ſm Diony.
c. viij. celestis hierarchie/ dñationis nomē significat cel-
sioreз intelligētiā quandā toti⁹ seruitutis ignarā: oimq
submissione infima liberā: nulli tyrānice similitudine vl
lo modo seipsum subijcientē: que ad illud qd vere et pro
prie est sumi/ scz dominātis dei exēplar tota intētione cō
uersa: seipsum inquantū pōt: et q post se sunt/ ad summi
boni exēplar effingit: summe semp dominātis deitatis p
virib⁹ particeps fit: cū ergo memorat̃ illos volūtarie in-
clinari ad reuerētie adorationē: qui in altitudine semp fe
runtur: omni actu et desiderio diuine dominationis par-
ticipes fieri: quoꝝ magis videtur adorari/ q adorare: id
ipsum de alijs supernis spiritib⁹ nullo mō dubitet̃: nos
quoq cū omni deuotiōe similia faciamus. De horꝝ ado-
ratione scribit̃ Apoca. v. Et audiui vocē angeloꝝ multo
roꝝ in circuitu throni et animaliū et senioꝝ: et erat nume-
rus eoꝝ milia miliū dicentium magna voce. Dignus est
agnus qui occisus est/ accipere virtutē et diuinitatē et sa
pientiā et fortitudinē et honorē et gloriā et bñdictionem.
Et sequit̃. Et oēm creaturā que in celo est: et q in terra et
super terrā et sub terra: et que sunt in mari et que sunt in
eis: oēs audiui dicētes/ sedenti in throno et agno. Bñdi-
ctio et honor et glia et ptās in secula scloꝝ. ¶ K Est au
tē honoris reuerētie exhibitio/ nō solū in adoratiōe q est
recognitio summe maiestatis: et eius pfessio qui adorat̃:
sed etiā in recognitione pprie paruitatis eius q adorat/
respectu magnitudinis illius qua adorat̃. Hec est altera
species reuerētie. Per primā fit accessus quidā ad sum-
mū/ ipsum videlz adorandū. Per scdam fit quidā reces-
sus et relapsus ad ppriā fragilitatē. Hanc innuit qd seq-
tur. Tremūt potestates. Tremor eīm ex pprie fragilitat/
et superne maiestatis cōsideratione oritur. et q: ois crea-
tura quantūcunq perfecta/ cōparata ad illā summā na
turā que sola vere est: nō modo parua: sed oino nulla vi
detur: q: vt dicit Boe. ij. de cōsol. phie. prosa. vij. In fini-
ti atq finiti nulla vnq poterit esse collatio. Vñ ad immē
sam huius sacramēti maiestatē/ necesse est oēm creaturā
tremere et pauere. Vñ et beatus patriarcha iacob in som
nis videns scalā stantē super terrā/ cuius summitas ce-
lū tangebat: angelos quoq dei ascēdentes et descenden
tes per eā/ et dñm scale innixū. Ascēdētes ad dñm adorā
dū: descēdētes ad seipsos tremēdo. Cūq euigilasset: ve-
re ait dominus est in loco isto: pauensq/ q terribilis est
locus iste inquit. Nō est hic aliud nisi domus dei/ et por- Gene.
ta celi. Quāuis ergo locus omnis pauēdus sit et terribi xxviij.
lis: in quo deus sua ostendit sacramenta: tñ locus sacra-
mentaliū specierū specialiter est omni reuerentia tremē
dus: in quo ea ostendit que in cruce perfecit: vbi et saxa
scissa sunt: et monumēta aperta: vbi terra tremuit et ipse
sol/ lucis sue radios abscondit. Et sicut in priori honoris
specie induxit dominationes: ita et nūc potestates: cum
dicit: Tremunt potestates. nam potestatum est libera se
ueritate corripere quod rectitudini legum diuinarum

non congruit: ꝛ vindicare in omne qđ legibus obstādo
repugnat. Et ideo potestatū nō est tremere: quorum (vt
Dionysius vbi s̄. ait) est insuperabili constantia ordina
tissime ad diuina tēdere: ꝛ q̄ post se sunt agmina dei imi-
tatione ꝓmouere. Qđ ergo tremūt / tremore reuerentie
non timiditatis / corā ineffabili maiestate / cognoscentes
suā potestatē nihil esse respectu diuine ꝛ immense que in
sacramēto cōtinetur: quibꝰ inesse pauor minus videbat̄:
ostendit humanā fragilitatē merito pauere: cū audit tre
mere potestates. Nā reuera h̄ est illa incōparabilis maie
stas: ad cuius nutū colūne celi pauēt et cōtremiscūt. Si
ergo colūne celi / idest angeli ẜm glo. reuerētia illius ma
gnitudinis cōtremiscūt: multo magis omnis hō in se cō-
cussus in reuerētia ad sacramentū debet cōtremiscere et
pauere. ¶ L Post itaq̧ manifestū summe reuerētie
impensum beneficiū / sequit̄ in altissimis cōcelebratum
gaudiū / in eo qđ subditur. Celi celorūq̧ virtutes / ac bea
ta seraphin socia exultatione cōcelebrant. Ubi tria indu
cunt̄. Celi / celoꝝ virtutes / beata seraphin. Celi hic dicū-
tur antonomatice celoꝝ angelice virtutes: qui supra se
Ps. cxl/ eum / qui in sacramēto est: venerātur: sicut dr̄ in psalmo.
viij. Laudent eum celi celoꝝ. ꝛ iterū. Laudate dn̄m de celis:
laudate eū in excelsis. Ipse eñ ascēdit dignitate etiā ẜm
assumptā naturā / super oēs celos / hoc est vertices ange
Eph. iiij licos. Qui descēdit ipse est qui ascendit sup̱ oēs celos vt
adimpleret oīa. ¶ Celoꝝ autē virtutes sunt quibus vir-
tus celestis sine obstaculo perficitur: hi dicti sunt angeli
dei mādata / volūtatē ꝛ decreta inuincibiliter ꝑficiētes:
vt dr̄ in ps̄. cij. Bn̄dicite dn̄o oēs vꝛtutes eiꝰ ministri eiꝰ / q̄
facitis volūtatē eius. Hi cōcelebrāt eū qui p̄e oībꝰ volū
tatē patris perfecit: vñ Ioh. xvij. Opus cōsummaui qđ
dedisti mihi vt facerem: ait christus ad patrē. Et iterum.
Meus cibus est vt faciā voluntatē eius qui misit me: vt
perficiā opus eius. Ioh. iiij. Celi ergo celebrant quē sup̱
se cōtemplant̄. Celoꝝ virtutes celebrāt eū a quo est om-
nis virtus coꝝ. Uerbo eñ dn̄i celi firmati sunt: ꝛ spiritu
oris eius omnis virtus coꝝ. Os patris filiꝰ est: a quo in
angelos fluit virtutis spiritꝰ ad oēs dei volūtates inuin-
cibiliter ꝑficiēdas: ita q̧ nec lex nature inferioris retra-
hat: nec infirmitas potētie deprimat: nec virtus cōtraria
impedire valeat. ¶ M Ac beata seraphin. Signifi-
catur supremus angeloꝝ ordo seu chorus: qui totus ar-
dens siue incendens ẜm dionysiū interpretatur. c. vij. ec
clesiastice hierar. Hoc agmē q̄ꝛ diuine maiestati cōtinen-
ter assistit: perpetuoq̧ locatū sit: ꝛ ardentissime in deuꝫ
semp̱ tendit: antonomatice beatū dicit̄: eo q̧ ammirabili
bus ꝛ purissimis firmissimisq̧ dei theoreis ꝛ delectatio-
nibꝰ perfruat̄. Nihilominus quātūuis beatū sit: vt in ve
stibulis dei collocet̄: tñ sup̱ se cōtemplās altitudinē sapi
entie: ꝛ delectatiōis huius sacramēti / cōcelebrat solenni
ter ꝛ iocūde sacramēti istius altitudinē / quā sup̱ se vene
rat̄. Quia ergo illa altissima agmina sic ↄcelebrāt: oīno
irrationabile est si aliqs hominū huic celebritati se sub-
trahat: ne in sui reprehensionē audiat illud Ioh. xxxviij.
Ubi eras cū me laudarēt astra matutina: ꝛ iubilarēt om
nes filij dei. Astra matutina dicit angelica lumina / in p̄n
cipio cū celo creata: ꝛ filios dei per cōuersionē sui in deū
in gratia cōfirmata. Ecce ad excitandū nostrā tarditateꝫ
ad huius sacramēti venerationē / illi angeloꝝ inducūtur
ordines: quoꝝ exēplis ad coꝝ imitationē homo efficaciꝰ
moueret̄. ¶ N Sequitur prefatiōis pars vltima: qua
cōfessionis exhibite acceptatio postulat̄: cū cōcluditur.
Cū quibus ꝛ nostras voces vt admitti iubeas depreca-
mur. In quibꝰ verbis tangitur supplicatio / vt voces hu
mane cōcelebrationibꝰ celestibꝰ misceātur. Duas eñ om
nipotēs deus rationales cōdidit creaturas: angelicam ꝛ
humanā: que laudibus diuinis insisterent: ꝛ ei gratiaruꝫ
redderēt actiones (vt tangit magister dist. j. lib. scđi sen-
tentiarū) quas dū pari voto celebrant: tanq̄ inferiores
ꝛ superiores chorde in celesti cithara sociantur. De qua

Apoca. xiiij. Et audiui vocē quasi citharedoꝝ citharizan
tium in citharis suis: ꝛ cantabāt quasi canticum nouum.
Dicitur ergo (cū quibus) scꝫ angelis (ꝛ nostras voces)
humiles quidē sed rationabiles: quia vox est sonus cum
intētione prolatus: vt admitti in laude sacramenti: iube-
as o deus omnis sanctitatis perfector (deprecamur) q̄ꝛ
sine tuo iussu iuuante a nobis fieri nequit: q̧ scilꝫ inter
angelos nostra vox audiatur. Deprecamur aūt (suppli-
ci cōfessione) nō superba p̄sumptione: sed ante maiesta-
tē tuā proni laudē tuā humili cōfessione dicētes. Sanctꝰ
sanctus / sanctus. ¶ Hec breuiter de expositione prefa-
tionis quotidiane. Sunt eñ ꝛ alie p̄fationes: nō quideꝫ
ab illa diſſone: sed pro magnitudine festi aut temporis
qualitate ad maiorē deuotionis excitationē / ex festi ma-
teria ꝛ tēporis causas diuine laudis supaddentes: quaꝝ
decē sunt numero: vt habet̄ de conse. dist. j. Inuenimus.
vbi dicitur. Inuenimus has noueꝫ prefationes in sacro
cathalogo tātūmodo recipiēdas. Unā in albis pascha-
libꝰ: aliam in die ascēsionis dn̄i: tertiā in die pentecostes
quartā de natali dn̄i: quintā de apparitione dn̄i: sextā de
apostolis: septimā de sancta trinitate: octauam de cruce:
nonam de ieiunio in quadragesima tantūmodo dicēdā.
Decima vō additur de beata virgine. lxx. dist. c. sanctorū
canonū. ex cōcilio placeñ. sub vrbano papa. Quarū sen
tentie in his que quotidiane prefationi superaddunt: sa-
tis sunt manifeste. ¶ Lectio. xix. A

Post prefationē qua
ad cōfitendū dn̄o mirabilia in h̄ sacro ope
rāti pplš excitatꝰ est: simul ꝛ cōfitende lau
dis ratio declarata. Premissa deniq̧ ad do
minū supplicatiōe ꝓ acceptatiōe diuine laudis: sequitur
cōis angeloꝝ hominūq̧ adorāde trinitatis excelsa lau-
datio: dū finita p̄fatione: chorꝰ voce cōcordi hymnū ca-
nit: Sanctꝰ sanctꝰ sanctꝰ dn̄s deꝰ sab. ple. sunt ce. ꝛc. Hūc
aūt hymnū ẜm Guil. Durādū in rōnali / in missa cātādū
instituit Sixtꝰ papa. Et rōnabiliter post p̄fationis depre
catiuā cōclusione: qm̄ ex nobis nō est / q̧ nostra vox iter
angeloꝝ ac celestiū virtutū cōcrepātiū voces audiatur.
Idcirco sacerdos in ꝑsona ecclie militātis in p̄fatiōis cō
clusione deprecat̄: vt saltē deꝰ noster / nostras voces ad-
mitti iubeat cōcentibꝰ angeloꝝ / socia exultatiōe laudes
diuinas ↄcelebrātiū. Et q̄ꝛ celestis militie exercitus sine
interceptiōe / diuinā laudāt gloriā / ipsiꝰ maiestatē ꝛ san-
ctitatē venerātes ẜm illud ps̄. lxxxiij. Beati q̄ habitāt in
domo tua dn̄e: in se. se. laudabūt te. cupiētes nostra vota
laudibꝰ cōnumerari angelicis: angelicū hymnū pariter
concinimus nō ꝓpria p̄sumptione: sed humili deuotiōe
ꝛ supplici dicētes. Sanctus sanctus sanctꝰ dn̄s deus sa-
baoth. Hic itaq̧ hymnus vox est angeloꝝ et hominum.
Prima eius pars angeloꝝ est: vnde Esaie. vj. Seraphin
clamabant sub excelso dei solio. Sanctus sanctus sanctꝰ
dominus deus exercituum: plena est omnis terra gloria
eius. ꝛ Apocal' iiij. Quattuor animalia nō habebant re-
quiem die ac nocte / dicentia. Sanctus sanctus sanctus
dominus deus omnipotēs: qui erat: ꝛ qui est: ꝛ qui ven
turus est. Secunda eius pars est hominū / qui precibāt:
comitabātur ꝛ sequebātur dominū in hierusalē loco sue
oblationis ꝛ vespertini sacrificij se presentantem / dicen
tium. Osanna in excelsis. Benedictus qui venit in no-
mine domini. Ioh. xij. Congrue autem hymnus ille: qui
sacrificio premittitur: ex predictis duabus vocibus com
ponitur: quia in sacrificio isto placato / ima summis: ꝛ ter
rena celestibus: ẜm Grego. iiij. dialogoꝝ cōiunguntur.
Et ẜm hoc hymnus iste diuidit̄ in duas partes: in ange-
licā scꝫ ꝛ humanā. Et scđa pars subdiuiditur in oratio-
nem ꝛ gratiarum actionem. Secunda ibi. Benedictus.
Uoce angelica vnitas essentie / ꝛ personaruꝫ trinitas in
deo cōmendatur. Uoce humana vnio deitatis ꝛ huma-
nitatis in christo predicatur. Dicitur ergo in prima parte

te Sanctus. Nam sanctus a sancio.is.iv/qđ dicitur a sanguis: ⁊ est firmare/decernere/statuere/cōsecrare. Sic et leges sancte/⁊ mores sancti / ⁊ homines in fide firmati sancti dicūtur: ⁊ dicuntur sancti a sanguine hostie: ⁊ hoc de veteri cōsuetudine. Nihil enim sanctuz apud veteres dicebatur: nisi qđ sanguine hostie esset cōsecratuz vel respersum: nam ⁊ que purificari volebāt: sanguine hostie vngebantur: vnde postea sancti dicebantur / quasi sanguine vncti. De quo late apostolus Heb.ix. Lecto inqt omni mādato a moysi vniuerso populo / accipiens sanguinē hircoꝝ et vituloꝝ cum aqua ⁊ lana coccinea ⁊ ysopo: ipsum quoq; librum/⁊ omnē populū aspersit dicēs. Hic sanguis testamēti qđ mandauit ad vos dñs. Etiā tabernaculum/⁊ omnia vasa ministerij sanguine similiter aspersit: ⁊ omnia pene in sanguine ꝟm legē mundantur. Sic ergo sanguine ad dei cultū firmabantur: vt talia ad cōmunes vsus applicare nō liceret. Dicitur ergo ꝟm hāc acceptionē sanctus.i.firmus. ¶ B Dicit̃ etiā sanctus idest separatus a negocijs scz seculi: ⁊ ab his qui carnaliter viuūt: vt dicit glo. Origenis Leuit.xix. sup illud. Sancti estote. Sancti.i. separati ab omni immūdicia corporali et spirituali. Etiā tertio dicitur sanctus quasi sine terra nam grecus sermo agyos extra terrā sonat. Est ergo sanctus firmus ab omni imperfectione separatus: a terra et omni creatura sublimiter eleuatus: que verissime diuine essentie cōueniunt/que est firma: quia imutabilis ⁊ eterna: ab omni imperfectiōe separata: quia simpliciter pfectissima: ⁊ super omnē creaturā sine pportione eleuata: quia intensiue infinita. In cuius significationē verbum sanctus ter dicitur. Dicitur etiā ter sanctus/⁊ semel dñs deus: vt trinitatis ⁊ vnitatis mysteriū cōprobetur. Trinitas in triplicatione nominis sanctus / ostendit̃. Unitas in simplici et nō repetita platione nominis deus/significatur: vt declarat magister dist.ij.lib.j.sententiarū: quasi diceret. Sanctus pater/sanctus filius / sanct⁹ spūssanctus. Nam sanctitatez patris filius attestatur Joh.xvij. Pater sancte serua eos in nomine tuo quos dedisti mihi Et sequit̃. Sanctifica eos in veritate. Est eñ pater sanctus sanctificās/nō sanctificat⁹: qz nō ab alio: sed a seipso sanctus. Sanctitatē filij pfitetur angelus ad mariam loquēs. Qđ eñ ex te nascet̃ sanctū/vocabit̃ filius dei. Luce.j. Sanctitatē paracleti eloquitur christus. Joh.xx. Accipite spiritūsanctū quoꝝ remiseritis ⁊c. Sanctitatem totius trinitat̃ lex pmittit Leui.xix. Estote sancti: quoniaz ego sanctus sum dñs deus vester. ¶ C Est aūt deus sanctus: nō sanctificat⁹: sed sanctificās creaturā. Est aūt sanctitas in his tribus psonis. Uerius est he tres psone: nō ratione ppꝛietatū personaliū: aut relationū originis que trinitatē multiplicat: alioquin nō esset eadem sanctitas in tribus. Et cū sanctitas dicat perfectionē simpliciter: neutra personarū esset simpliciter pfecta: pro quāto quelibet personarū careret aliqua perfectione simpliciter/scz sanctitate/que est in alia psona: ⁊ per hoc neutra esset deus: qz neutra esset summe pfecta. Et qualibet psona posset aliqđ melius cogitari/scz bonū qđ pfectiones omniū personarū simul in se contineret. Deus autē (vt dicit Aug.j.de doctrina christiana ⁊ Anselmus) est quo nihil melius cogitari pōt. Inest aūt sanctitas rōne essentie: que vna est in tribus ⁊ indiuisa: nec in eis numerat̃/ sicut nec eternitas aut omnipotētia: ⁊ ideo pater/filius ⁊ spūssanctus non sunt tres sancti: sicut nec tres eterni: aut tres omnipotētes: sed vnus sanct⁹/ sicut vnus omnipotēs ⁊ eternus. Nō etiam inest sanctitas diuinis personis per realē informationē: quēadmodū in nobis sanctitas inuenit̃ per actualez gratie informationē: ⁊ p hoc in nobis sanctitas est accidēs: nūc adueniēs: nūc transiēs: nūc rediens per realem anime mutationē ⁊ sanctificātis gratie creationē vel annihilationem: sed est sanctitas in deo per predicationē ⁊ verissimā identitatē: quoniā sanctitas predicat̃ de qualibet persona identice/idest predicatione dicente: hoc esse hoc. Et quelibet diuinarū personarū realiter est sctitas: ⁊ oēs tres vna sanctitas. ¶ Eo modo personis inest sanctitas: quo inesse accipitur: cum in prefatione canit ecclesia. Et in personis ppꝛietas: ⁊ in essentia vnitas: ⁊ in maiestate adoretur equalitas. Persona siquidē diuina: cū sit deus: vere simplex est ⁊ incōposita/nō habens in se ppꝛietatē vt quoddā aduenticiū vel accidens: quo modo tabula habet albedinē: aut anima nostra scientiā: sed ipsa vere est suamet ppꝛietas.i.illud reale qđ per ppꝛietatē significat̃: vtpote est illud reale qđ sanctitas/bonitas/eternitas: ⁊ pater sua paternitas: filius sua filiatio: ⁊ spūssanctus sua passiua spiratio. Sic quelibet persona diuina est quicquid habet: excepto correlatiuo: quod aliquo modo habet. ¶ D Sequitur in hymno: dñs deus / sine replicatione ⁊ singulariter/ad ostensionē essentie diuine vnitatis. Unde ⁊ dicit̃ in symbolo athanasij. Dñs pater/dñs filius/dñs spiritussanctus: ⁊ tñ non tres dñi: sed vnus est dñs. Similiter nō tres dij: sed vnus est deus. Et hoc qz vna ratio dominij: vna ratio diuinitatis in tribus: que est ipsa diuina essentia: propter cuius vnitatē/ille tres persone vn⁹ sunt dñs/vnus deus: ꝟm illud Deuteroñ.vj. Audi israel. Dominus deus tuus vnus est. Propter eandē rationē dicit beatus Aug. Pater ⁊ filius ⁊ spūssanct⁹ sunt vnus creator: nō tres creatores: quia ratio creādi vna est/scz essentia diuina in tribus. Propter idē ecclesia determinauit/ ꝙ pater ⁊ fili⁹ sunt vnus spirator spūssancti: nō duo spiratores: ex̃ de summa trini. ⁊ fide ca. quia principiū spirādi voluntas diuina idem est: ⁊ vnū est in patre ⁊ filio ⁊ nō numeratur in eis. Unū dico nō specie tm̃ (quomodo humanitas in sorte ⁊ platone cōcedit̃ esse vna: ppter quaz tñ vnitatē nō conceditur ꝙ sortes ⁊ plato sunt vnus hō: sed sunt duo homines) sed vnū numero: seu ꝟm vnitatē verissimā que est vnitas numeralis. ¶ Addit̃ in hymno sabaoth qđ virtutū vel exercituū interpretatur. Dicit̃ aūt te dñs deus sabaoth.i. dñs virtutū ⁊ exercituū: eo ꝙ omnis virtus exercitus celestiū ⁊ terrestriū est in manu ei⁹. Est qppe exercitus in celis simul ⁊ in terris angeloꝝ et hominū: quia sancta ecclesia in triūphātib⁹ in celis: ⁊ militantibus in terris est vt castroꝝ acies ordinata. Cañ.vj. Un ꝟm Inno.tot. exercit⁹ de⁹ habet ī terra: quot sunt ordines in ecclesia: ⁊ tot sunt in celis: quot sunt ordines in angelis. Exercitus eñ est multitudo aliquoꝝ habentiū ordinē ad vnū in eis supremū ipsis presidēs: quarū multitudinū: qz plures sunt tā in celo/ꝙ in terra: ideo vtrobiq; exercitus multi numerant̃. ¶ E Sequit̃: Pleni sunt celi ⁊ terra gloria tua: qđ dicit̃ celi/non est ab angelis dictū: vt patet Esa.vj. sed a patrib⁹ additū: ⁊ a Sixto papa ⁊ a Grego. ordinatū. Dixerunt naq; angeli. Plena est omnis terra gloria tua: vt.s. allegatū est. Pleni tñ nihilomin⁹ sunt celi ⁊ terra.i.angeli ⁊ homines ꝟm Inno. gloria dñi. Angeli quidē sunt pleni gloria.i. beatitudine eterna: inquantū facie ad faciē clare ⁊ intuitiue sine medio diuinitatis gloriā cōtemplant̃: eaq; per amorē perfectissimū perfruūtur. In quibus visione/scz perfecta fruitione beatitudo eterna essentialiter cōsistit. Dicūtur aūt pleni nō ꝟm naturalē capacitatē: sed ꝟm exigentiā meritorum. Nam ꝟm ꝙ angeli in mora/qua viatores beatitudinē meruerūt: gratia qua perfusi fuerāt: magis in sua cōuersione ad deū/vsi sunt: ꝟm hoc ⁊ nūc clariori cognitione illustrātur: ⁊ intēsius amorosiusq; deo perfruunt̃. Pleni ergo sunt: quia quietātur ⁊ saturant̃: vt maiorem beatitudinē sibi non optent: neq; de aliorum maiori beatitudine murmurent: quoniā se et alios beatitudinē ꝟm cōdecentiam diuine bonitatis / ⁊ exigentiā meritoꝝ noscunt recepisse: in quo et ordinem diuine iusticie laudāt: et magnificentiā diuine bonitatis extollūt. Plena est et terra gloria dñi. Naz terra.i. terrigene pleni sunt gloria: nō in rei possessione: sed in spe ⁊ pmissiōe. Dedit eñ dñs hominibus potestatē filios dei fieri his qui in eum cre

dunt. Joh. i. Qui nãq; crediderit ꝛ baptizatus fuerit sal
uus erit. Marci vlti. Uel plena est terra gloria christi: q̃
dñs est dominãtiũ. Gloria iuquã passionis/resurrectio/
nis/ascẽsionis: quia in oẽm terrã exiuit sonus discipulo/
rũ eiꝰ: ꝛ in fines orbis terre verba eoꝝ: gloriã christi pre/
dicantiũ. Deinũ plena est glorioso corpore christi terra:
qḋ viaticũ cõcessum est hominibus/ipsos perducens ad
gloriã sempiternã. Uel plena est terra gloria dñi. i. glori/
osa ꝛ suaui dñi ordinatione ac totius creature guberna/
tione/qua sapiẽtissime gubernanṫ ꝛ reguntṫ: in quo sin/
gulis gloria dñi relucet tanq̃ in vestigio seu imagine: vt
de quolibet entiũ verum sit. Gloria dñi super te orta est.
Uel ſm Inno. ad litterã. Pleni sunt celi ꝛ terra glĩa tua
idest celũ ꝛ terra diuina gloria replentur: quia diuinitas
est vbiq;: ſm illud Hiere. xxiij. Celũ et terrã ego impleo.
Unde ꝛ psalmista. Si ascendero in celũ tu illic es: si de/
scendero ad infernũ ades. Nã est super omnia nõ elatus
subtus omnia nõ prostratus: inter omnia non inclusus:
extra omnia nõ exclusus. vñ Job. xi. Excelsior celo est: et
quid facies. Profundior inferno: ꝛ vnde cognosces. Lõ
gior terra mensura eius: ꝛ latior mari. ¶ F Sequitur.
Osanna in excelsis. Que est pars scḋa huius hymni et
vox humana. Nã turbe que precedebãt: ꝛ que sequeban
tur christũ procedentẽ ad hierusalẽ clamabant. Osanna
in excelsis. Osanna dictio est hebraica: que interpretaṫ
obsecro vel salua. Et cõponitur ſm Remigiũ ab osi/qḋ
est salua/ꝛ anna qḋ est aduerbiũ vel interiectio obsecrã
di. Et ſm hoc deberet dici osyanna: sed vsu dr osanna: vt
sit cõpositũ ex corrupto ꝛ integro. Uel dr osanna p̃ sinal/
lepham/que est figura tollens vocalem de medio dictio
nis. Augustinus autẽ dicit/q̃ osanna in toto in alterius
lingue interpretationẽ transire nõ potest. Clamauerunt
autẽ turbe osanna/idest salua/subaudi nos. Sed qua sa
lute sequitur/in excelsis. i. in celis: quia ad dandã salutẽ
eternã ꝛ celestem christus aduenit. Clamauerunt turbe
que precedebãt: ꝛ que sequebanṫ eandẽ cõfessionis lau
dez/ꝛ obsecrationis vocẽ/ſm Bedã: qꝛ vna est fides eo
rũ/qui ante incarnationẽ dñicam fuerũt: ꝛ qui post ve/
nerũt. vñ Petrus. Per gratiã dñi nostri iesu christi credi
mus saluari/quẽadmodũ ꝛ illi. Actuũ. xv. Chrys. aũt ex/
ponẽs illud Mat. xxi. Turbe aũt que precedebãt: ꝛ que
sequebanṫ clamabãt dicentes. Osanna filio dauid: ait.
Memores populi mirabiliũ eius que ostẽdit eis: ꝛ sani
tatũ quas prestitit eis exultãtes in cordibꝰ suis: ante ꝛ re
tro clamabãt: osanna filio dauid. Qui precedebãt senio
res erãt patriarche ꝛ pphete/ꝛ ceteri sancti: q̃ ante chri
sti aduentũ eũ predixerũt: ꝛ cognouerũt eũ esse venturũ.
Sequẽtes aũt iuniores. i. apli/martyres/ꝛ ceteri docto/
res/qui post christi ascẽsionẽ opera eius p̃dicabãt ꝛ pre/
dicãt. Qui etsi diuersis tẽporibꝰ fuerũt: tñ in eis nõ fuit
diuersus: sed vnus exultationis spũs. ¶ Et ponitur bis
osanna in excelsis/ſm Inno. pp̃ter duas partes salutis:
que sunt stola mẽtis/ꝛ stola corporis: vel dotes aĩe ꝛ do
tes carnis. q. d. Obsecramus salua nos ſm animã et ſm
corpus. Inuenit ꝛ hic laudis versiculus in ps̃. cxvij. O
dñe saluũ me fac. Qḋ eñ turbe clamauerũt osanna/ps̃.
dixit. O dñe saluũ me fac. Qḋ vo turbe dixerũt. Benedi
ctus qui venit in noĩe dñi. ps̃. eisdẽ verbis subiungit: in
quibus tangiṫ gratiarũ actio ꝛ confessio mysterij incar/
nationis christi: vñ dr. Bñdictus. subaudiṫ/sit: qui venit
ſm humanitatẽ assumptam. in noĩe dñi: idest in noĩe pa/
tris: qui dñs est celi ꝛ terre: ipso dño teste Joh. v. Ego
veni in noĩe patris mei. Uenit autem christus in noĩe pa
tris ſm Bedã: qꝛ in oĩbus q̃ gessit ꝛ docuit: nõ suã sꝫ pa/
tris gloriã quesiuit. Uñ ait Joh. viij. Ego glorifico patrẽ
meũ: ego gloriã meã nõ quero. ¶ G Aliter exponitur
hymnus iste ſm dñm Alber. magis in ordine ad euchari
stie sacramentũ: qḋ verbis canonis conficitur: qui hunc
hymnũ immediate subsequetur: vñ ait. Ter dr sanctus p
pter triun personarũ (vt multi dicunt) discretionẽ: que

omnes singulariter in hoc sacramẽto sunt operate. Uir/
tus eñ altissimi (vt dicit Cassianus) per appropriationẽ
est patris que obũbrauit dũ sui perfectã imaginẽ in vte/
ro virginis/ꝛ sacramẽto nostre redemptionis impressit.
Umbra eñ dr forma in speculo/resultans in speculo ex
facie respiciẽtis. Et in hoc sensu sumiṫ vmbra q̃ virginez
obũbrauit: ſm origenẽ. Spũs aũt sanctus supueniẽs ti
in vterũ in quo noster panis a muliere eterna/scꝫ sapien
tia perfectus: q̃ etiã in sacramẽto in quo substãtia panis
in ipsum transsubstantiaṫ sua virtute ꝛ opatione omnia
perfecit. Filius vo est qui oĩa a spũsancto pfecta ꝛ in vte
ro/ꝛ in sacramẽto sibi vniit: rõne cuius vnionis dicit. Ca
ro mea vere est cibus: ꝛ sanguis meus vere est potus. Et Joh. vi.
quia sanctꝰ dr sanguine firmatꝰ: ꝛ i sanguine christi ope
ratiõe trinitatis oĩs nostra religio fundata ꝛ firmata est
ꝛ mũdissima effecta. Ter dr sanctus: quia ibi sanguini suã
pater imaginẽ impressit: spũsanctus sanguinẽ ꝛ carnem
mũdatos formauit: filius formata ꝛ mũdata sibi vniuit.
Dicitur etiã ter sanctus: quia tribꝰ sanctis cõficitur h sa/
cramentũ: scꝫ antiquo/nouo ꝛ eterno: scꝫ corpore/aĩa ꝛ
deitate christi. Corpus christi dr antiquuꝫ: quia de massa
corporis adã sumptũ: ꝛ hoc sanctũ: quia immune ab om
ni peccato assumptũ: ipsum eñ nõ seminis cõmixtione:
sed spũssancti opatione in virgine cõceptũ: debito origi/
nalis peccati nõ fuit obnoxiũ: qꝛ etsi de massa pditionis
assumptũ: nõ tñ per legẽ ppagationis decisum ab adã:
quibꝰ dũtaxat aĩe coniuncte debito tenebanṫ originalis
iusticie. Immune qꝫ a morbida q̃litate: quẽ fomitem: aut
carnis legẽ dicimus: qm̃ spũssanctus in virginẽ supueni/
ens/sanguinẽ istũ purgauit: de quo sine libidine/ꝛ qua
libet noxia qualitate corpus illud mũdissimũ formauit.
Uñ glo. Joh. iij. sup illud. Qui desursum venit/sup oẽs
est. Desursum. i. de altitudine humane nature ante pecca
tũ primi parẽtis: quia de illa altitudine assumpsit verbũ
humanã naturã: ꝛ non assumpsit culpã cuius assumpsit
penã. Scḋm sanctuꝫ in sacro isto scꝫ aĩa christi nouũ est/
in tp̃e incarnatiõis filij a patre de nihilo creata. Et h̃ san
cta: qꝛ in ipso creatiõis momẽto omni sanctitate/ꝛ omni
gr̃a/ꝛ sapiẽtia est repleta: vñ ad Col. ij. dr de christo. In
quo sunt oẽs thesauri sapiẽtie ꝛ scie dei recõditi. Tertiũ
sanctũ ꝛ vere sanctissimũ est diuinitas filij: q̃ corpus san
ctũ ꝛ aĩam sanctitate plenã assumpsit: ꝛ in psonã filij vni
uit: vt omni sctitate redũdaret ille hõ ad totiꝰ ecclie scti/
tatẽ ꝛ copiã. hinc Joh. xvij. Ego p eis sctifico meipsum.
¶ H Hac igiṫ rõne dr ter sanctꝰ/quasi diceremꝰ: chri/
stus in hoc sacro cõtentus sanctꝰ est pp̃ter carnis sctita/
tẽ: ꝛ iterũ sanctꝰ pp̃ter aĩe plenitudinẽ. Tertio sanctꝰ pro
pter deitatis infinitã perfectionẽ. Propter vnitatẽ autez
diuine essentie in tribꝰ personis hec pficiẽtis: additur sin
gulariter dñs deꝰ sabaoth. In quibꝰ verbis significatur
istius opationis facultas: cũ dr/dñs. Modus: cũ diciṫ/
deus. Uirtus: cuꝫ dr sabaoth. Facultas in v̇bo dñs. Jo/
helis. ij. ꝛ Roma. x. Dñs diues est in oẽs qui inuocãt eũ
quia omni thesauro pecuniarũ possessionũ ac bonorum
oim suppositus. Modus in v̇bo deus. Sapiẽter eñ de
us pficit oĩa: qꝛ videt oĩa sua sapientia. Perficit vtiliter:
qꝛ oĩa circũit puidẽtia ꝛ solicitudinis cura. ps̃. Dñs so/
licitus est mei. ꝛ. i. Petri. v. Ipsi cura est de nobis. Perfi
cit charitate maxima: qꝛ deus ardens ignis est. ſm illud
Deuteronõ. iiij. Dñs deꝰ tuus ignis consumẽs est. Uirtus
in verbo Sabaoth: qḋ virtutũ vel exercituũ sonat. San
cta eñ ecclia de oĩbus terribilis est in triũphantibꝰ ꝛ mi
litãtibꝰ: ꝛ totus eius exercitꝰ huic sacro vel assistit vel mi
nistrat. Ministrat eñ ecclesia: ꝛ assistit celestis curia: vt
demonũ virtus excludatur: ne impediat corporis christi
ad caput vnionẽ: ꝛ hec virtus ab eo profluit: de quo in
ps̃. dr. Dñs virtutũ ipse est rex glorie. Et hac ratione dici
tur: dñs deus sabaoth: vt describaṫ trinitatis laudabili/
tas in opere sacramẽti. ¶ Sequiṫ. Pleni sunt celi ꝛ ter/
ra glĩa tua. Celi gloria dr pro beatitudine triũphãtiũ: in

quoꝝ laudẽ hoc sacrificiũ offertur: vt dicũt Greg. Aug.
Ambro. Terra pro terrigenis ponit᷑: ꝛ quantuꝫ ad illos
gl̃ia pro gr̃a. Vñ plena est terra gr̃a/in qua offert᷑ sacrifi
ciũ in adiutoriũ militãtiũ pariter ꝛ in cibũ. Cõprehẽdun
tur etiã sub terra: q̃ sunt purgatorijs in penis: ꝓ quibus
offert᷑ in suffragiũ. Sic igit᷑ spũs dñi/qui operat᷑ in sacro
repleuit orbẽ terrarũ: ꝛ hoc qḋ ꝯtinet oĩa: qḋ nihil aliud
est/nisi celũ: hoc em̃ ꝑm Damas. cõtinẽtia est visibiliũ et
inuisibiliũ creaturarũ. Hic ergo spũs sciam habet vocis
vtriq̃ laudis/quã prestitit hoĩbus ꝛ angelis: quaten⁹ sic
omne genu flectat᷑ celestiũ/terrestriũ ꝛ infernoꝝ: et oĩs
lingua cõfiteat᷑: q꞉ dñs noster iesus christus in hoc sacro
oblat⁹/est in gl̃ia dei patris. Hec igit᷑ laus resultationis
qua ad ꝑfectionẽ sanctitatis/resultat chorus in aula ec-
clesie: in qua fit ꝑfectio sctitatis. ℂ J Subdit᷑. Osan-
na in excelsis. Osanna. i. salua obsecram⁹ in celebratione
sacramẽti sanguinis: q꞉ nõ est salus sine sanguine christi
Sine sanguinis enim effusione nõ fit remissio pctõꝝ. ad
Heb. ix. Sed nec penarũ. Zach. ix. Tu aũt in sanguine te
stamẽti tui emisisti vinctos tuos de lacu in quo non erat
aqua. In excelsis. in celis: vt omnes ĩ sacro sanguinis sal
ues in quo toti⁹ relucet opatio trinitatis: ꝛ per qḋ celi et
terra pleni sunt tue gl̃ia maiestatis. Est ergo hec petitio
vt saluet gratia sanguinis ab omni inquinamento terre
ne cõtagionis. ℂ Sequit᷑. Benedict⁹ qui venit ĩ nomine
dñi: qḋ est gratiarũ actionis: vt sicut patres precedẽtes
aduentũ eius vt abraam ꝛ pphete: ꝛ cõcomitãtes vt apo
stoli: ꝛ sequẽtes vt martyres/eũ ꝓsecuti sunt diuersis tẽ
poribꝰ/vna fide ad passionẽ venientẽ: qua semetipm ho
stiã pro omnib⁹ obtulit: ita in eadẽ fide ꝛ gratiarũ actio-
ne recipiamus ꝛ ꝓsequamur eũ venientem in altari: offe
rendũ pro nobis omnib⁹ in sacrificiũ salutare. Dicitu⁹ au
tẽ in hac gratiarũ actione benedictus: nõ quia ex nostra
actione dei beatitudo augeat᷑: aut sibi bonũ quodcunq̃
accrescat: sed a nobis bñdicitur. i. bñdictus predicat᷑/lau
datur ꝛ canitur: quia ipse venit plenus bñdictionib⁹. Et
quia sicut dr̃ Eccl̃i. xliiij. Benedictionẽ omniũ gentiũ pa
ter dedit illi: ꝛ testamentũ noue gratie: cui nunq̃ aliq̇d
superordinãdũ est: in sanguine suo cõfirmauit super caput
Ephe. j. eius. Nã ꝑm apl̃m. Bñdictus est qui bñdixit nos in om-
ni bñdictione spũali. Sic ergo bñdicendo gr̃as agentes
in laude dicimus sibi bona que ipse in nos ꝓfluxit: ꝑm il
lud ps̃. Eructauit cor meũ verbũ bonũ: dico ego opera
mea regi. Sic bñdictũ dicimus q̇ venit: sic semel se offerẽ
do: ita quotidie oblationẽ illã in sacro representãdo. ps̃.
Bñdictus dñs die quotidie: prosperũ iter ad salutẽ per
suã oblationẽ/faciat nobis deus salutariuꝫ nostroꝝ. In
noĩe dñi qui dominij diuini potentiã notam nobis facit:
nos ab infimis exaltãdo: a paupertate suis copijs releuan
do: ꝛ sua dñali virtute cõtinendo: ne ad pedestria ꝛ sta-
bularia declinemus. ℂ Addit᷑ Osanna vt saluet scḋa sa
lute a miseria pene per gloriã: q꞉ iusticia culpe saluauit ꝑ
j. Reg. ij gratiã: ꝛ sic suscitet de puluere egenum: ꝛ de stercore eri
git pauperẽ: vt sedeat cuꝫ principib⁹/ ꝛ soliũ gl̃ie teneat
in celis: ꝓpter qḋ cõcludit᷑ ꝛ nũc: In excelsis: sicut ꝛ pri
us additũ est: q꞉ ista sunt excelsa glorie sue: q̇ nisi ꝑ ipsuꝫ
attingere nemo potest. Vñ angeli cecinerunt: Gloria in
altissimis deo. Luce. ij. Oremus ergo dñm bñdicentes ꝛ
dicẽtes. Bñdictus sit: ꝛ in eternũ supbenedictus: qui ve
nit in noĩe dñi: opatione diuina in altaris sacro: quaten⁹
eũ sic venientẽ honorifice suscipiẽtes: bñdictionẽ in pre-
senti ꝛ ĩ futuro largiter ꝯsequamur. Amẽ. ℂ L Om
autẽ misse officiũ qḋ in canone principaliter consistit: ob
memoriã dñice passionis institutũ est. In plerisq̃ sacra-
mentarijs inter prefationẽ ꝛ canonẽ imago crucifixi de-
pingit᷑: vt nõ modo intellect⁹: sed ꝛ picture aspectus me-
moriã inspiret dñice passiõis: vt dicit Alex. de ales. Et ra-
tionabiliter quidẽ: qm̃ que oculis vident᷑/forti⁹ mouẽt:
q̃ que ore ꝓferunt᷑/ ꝛ solo percipiunt᷑ auditu. Hinc Da-
mas. iiij. lib. sniarũ. Multotiẽs nõ ꝑm mẽtẽ habẽtes dñi

passionẽ: imaginẽ crucifixionis christi vidẽtes/ in saluta
ris passionis memoriã venim⁹ ꝛ ꝓcidẽtes adoram⁹. Hinc
ꝛ Ezech. ppheta iussus est pingere transmigrationẽ hie
rusalẽ: vt ppl̃s iudaicus sensibilib⁹ formis moueret᷑ eaꝫ
agnoscere futurã. Vñ Ezech. xij. Tu ergo fili hoĩs fac ti
bi vasa trãsmigrationis: ꝛ trãsmigrabis ꝑ diẽ coram eis.
Trãsmigrabis autẽ de loco tuo ad locũ alterũ in cõspe-
ctu eoꝝ: si forte aspiciãt: q꞉ domus exasperãs est. Et effe
res foras vasa tua/q̃si vasa trãsmigrãtis ꝑ diẽ in ꝯspectu
eoꝝ. Vbi Grego. in cõmenta. Quia oculos ad videndũ
habẽt/ ꝛ nõ vidẽt: aures ad audiẽdũ habẽt/ ꝛ nõ audiũt:
da eis imaginem ꝛ picturã: ꝛ formis ostẽde corporeis:
vt vẽturã captiuitatẽ nõ solũ auditu: sed ꝛ oculis reco-
gnoscãt. Vñ satis ostẽdit᷑ forti⁹ mouere imagines q̃ vba
Et hec est ṗcipua ratio cur christiana religio admittit sa-
cras venerãdasq̃ sctõꝝ imagines: vt scꝫ simplicioribus
esset memoriale ppetuũ: ꝛ deuotionẽ sapiẽtiũ excitarẽt.
Cõgruũ ergo est vt oculis sacerdotis / passionis christi
memoriale celebrãtis: crucifixiõis imago obijciat᷑ / q̇ ad
de ipsa cogitãdũ forti⁹ inuitet᷑. Et idcirco ait Alex. Forte
diuina factũ est ꝓuidẽtia: licꝫ humana h̃ ꝓuocauerit in-
dustria: vt ab ea lr̃a canõ icipet: q̇ sui forma crucis signũ
ostẽderet in figura T. Lr̃a etem̃ thau: q̇ ṗma est in cano-
ne: mysteriũ crucis hꝫ ꝛ insinuat: dicente dño Ezech. ix.
Signa thau in frõtib⁹ viroꝝ dolẽtiũ ꝛ gementiũ. De q̇ la
tius. j. In q̇busdã etiã codicib⁹: vt Durãdus in rõnali di
cit maiestas patris depingit᷑ ꝛ imago crucifixi: vt sacer-
dos q̃si ꝑsentẽ videat quẽ inuocat: ꝛ quẽ alloquit᷑ dicẽs
Te igit᷑ cle. ℂ L Hoc ergo crucis signũ nõ solũ intu
etur sacerdos: sed etiã osculat᷑: vt osculo qḋ pacis signũ
est: ostẽdat q̃ ꝑ crucẽ pacificati sum⁹ ꝛ recõciliati deo pa
tri: vt dr̃ Col. j. Cõplacuit ꝑ eũ recõciliari oĩa in ipso paci
ficãs ꝑ sanguinẽ crucis ei⁹: siue q̇ in terris siue q̇ in celis
sunt. Seruant᷑ aũt diuersi ritus in ordine osculandi: aliq̇
primo osculant᷑ pedes crucifixi: ꝛ postea pedes maiesta
tis diuine: in signũ q̃ ꝑ filij dei crucifixionẽ ad patris de
ducimur maiestatẽ. Alij modo ꝯtrarij ṗmo osculant᷑ pe-
des maiestatis: postea crucifixi: in signuꝫ q̃ nemo venit
ad filiũ nisi pater traxerit eũ: q̃q̃ omne donum optimũ
desursuꝫ est descẽdẽs a patre luminũ. Alij q̇ duplicẽꝫ pi-
cturã nõ habẽt: ṗmo osculant᷑ altare: postea crucẽ in co-
dice: eadẽ q̇ dicta sunt representãtes. ℂ Vertit se etiã sa-
cerdos canonẽ incepturꝰ ad oriẽtẽ: vt scꝫ solẽ iusticie chri
stũ dñm aduocet ꝑ ꝯsecrationẽ ad altaris sacramẽtũ. Ab
illo em̃ loco materialis sol orit᷑: q̇ vite origo est ꝛ cã. Tra
hit aũt hoc ipm ex veteri lege originẽ: ꝑm Guil᷑. in qua sa
cerdos legalis cũ orabat/faciẽ habebat vsus ppitiato-
riũ: q꞉ exinde loquẽs dñs ꝓpitiabatur pplo. Exoḋ. xxv.
Ideoq̃ christus q̇ ꝓpitiatio est ꝓ pctis nostris: q꞉ in ca-
none petit᷑ donari ꝑ sacerdotẽ: merito ad illaꝫ partẽ celi
se vertit ad quã ꝓpitiatoriũ fuerat collocatum. ℂ Ince
pturus q̇ canonẽ sacerdos iũctis manib⁹ se inclinat: si-
gnificãs christi inclinationẽ/qua in faciẽ ꝓcidẽs in hor-
to orauit: vt si fieri posset trãsiret calix passiõis: cui⁹ medi
tatio intantũ dñm anxiauit: vt fact⁹ sit sudor ei⁹ tanq̃ gut
te sanguinis in terrã decurrẽtis. Lu. xxij. Fit etiã hec in-
clinatio vsus terrã/vt sacerdos se humiliet: ꝛ terrenũ se
agnoscat: seq̃ ꝑ h̃ indignũ ꝓprijs virib⁹ iudicet ad tantũ
mysteriũ peragẽdũ. ℂ Jungit manus/vt verbis attẽtio
copulet᷑: iuxta beati Berñ. exhortationẽ. Fratres immolã
tes hostiã laudis iungamus vbis sensuꝫ: sensui affectũ:
affectui exultationẽ: exultationi maturitatẽ: maturitati
humilitatẽ: humilitati libertatẽ. ℂ Hinc quoq̃ ministrã
tes post tergũ vadunt sacerdotis/discipuloꝝ fugã figu-
rantes: vel alijs exẽplũ retrocedẽdi dãtes ne cuiusq̃ vo-
ce vel aspectu sacerdotis intẽtio distrahatur. ℂ Vltimo
pulsatur cãpanella: vt fideles intra eccl̃ie arcã cõstituti
ad cordis preparationẽ excitent᷑: quatenus in spũ ꝛ veri
tate adorent deuotius hostiã salutarem: quã post ꝯsecra
tionẽ/omniũ ostendit aspectibus adorandam.

Magistri Gasparis haslachij symmeringensis ad clerũ epistola adhortatoria.

Gabriel byel vir omniũ peritoꝝ sine cõtrouersia pitissimus/catonianã illã nobilissimã secut⁹ sniam. h est nõ sibi soli: sed toti se mũdo genitũ credẽs imortalitatẽ eternãq̧ famã posteris reliq̃r: estimans nullis se reb⁹/litteraꝝ studijs senioris/ ceteros p̄stare posse cũctis saltẽ p hic diuine studio anhelãtib⁹ dans typum et exẽplar. Quare o sacerdotes: o diuini nois p̄cones dulcissimi: q̃d in hac vmbratili q̃si vita alacriori studio/conatuve celeriori/diuia nõ capessatis officia. Quid beluine succũbere voluptati. Quid alexãdrinis delitijs deditos esse. Quid tã sedẽtaria fatigatiõe pigro iminere. Quid die noctuq̧ maximos comis gradatim scãsilib⁹ labores impẽdere iuuat: non cogitãtes illud. j. Pe. ij. regale vos gen⁹ sacerdotij appellitari. Itẽ ps. cix. pmissionez eterni sacerdotij regio inquiẽte pphera. Tu es sacerdos in eternũ ꝛc. Quare oibus alijs opationib⁹ postpositis/vestrã sanctitatẽ: statũ vestrũ nobilissimũ: virtutib⁹/bonis moribus: ꝛ qᷓ est maximũ: bonis exẽplis (cũ alteri malefaciẽdi dare occasionẽ apud summũ deũ: qᷓ maxime in se habeat grauitatis) excolẽtes: nõ hoies tm̃: sꝫ dij vocabimini. Ex q̃ autez diuersa sunt studioꝝ genera: maxime illud vnicuiq̧ acceptãdũ: qᷓ suo statui nõ discrepare videtur. Et si sacerdotis sit officiũ deũ colere: puris lotisq̧ manibus/ꝛ mũdo corde ɔtrectare: summe sibi videt̃ necessariũ: hmõi gabrielis nostri opus/ ꝛ die ꝛ nocte manibus voluere: exinde vt possit (qᷓ maximũ sui status est) christum scilꝫ in altaris hostia transsubstantiatũ intelligere: quẽ nullis: nec exteriorib⁹: nec interiorib⁹ (solo intellectu excepto) sensib⁹ cognoscere põt. Datũ Bas. M. dx. decimo kalen. Februarias.

Lectio. xx. A

Te igitur clemẽtissime pater p iesum christũ filiũ tuũ dñm nostrũ supplices rogamus ꝛc. Expedit de cõtinuatione textus sacri canonis p notã illationis (igit̃) designata: ad eius diuisionẽ ꝛ lr̃e expositionẽ procedimus. Diuidit̃ aũt varie a varijs: nã Guil. in rõnali triplicẽ recitat diuisionẽ: quarũ vna in ptes vndecim: alia in partes duodecim: tertia i sex partit̃. Alex. de ales diuidit in tres ptes subdiuidẽdas dns Albert⁹ silr̃ in tres: nõ tm̃ eadẽ: sꝫ lõge alia diuisiõe. Sed q̃si mediũ tenẽtes dicimus: q̧ text⁹ sacri canonis/videlꝫ ab illo loco. Te igitur. vsq̧ ad dñice orõnis p̄fationẽ/q̃ incipit ibi. Oremus preceptis salutarib⁹ moniti. ibi em̃ terminat̃ canon fm dñm Alb. vt tactũ est. s̃ lec. xv. Hic inquã text⁹ cõuenĩẽter diuidit̃ in sex ptes p̄ncipales. In quarũ pma petit̃ a deo bñdictio appositoꝝ munerũ/q̃ p tota ecclesia offerunt̃. In scd̃a ponit̃ sctõꝝ inuocatio: quoꝝ meritis ꝛ p̄cib⁹ nobis dona a dño cõferunt̃/ibi. Cõicãtes. In tertia petit̃ sacrificioꝝ oblatoꝝ acceptatio: qua electi a pfidis diuidũtur. In q̄rta ponit̃ verboꝝ forma q̃bus cõsecratio cõficit̃: et panis viniq̧ substãtie in christi corp⁹ ꝛ sanguinẽ cõuertũtur. In q̃nta ponit̃ cõsecratoꝝ cõmemoratio: ꝛ salus petit̃ his q̃ sacrificio pfruunt̃. In sexta subinfert̃ refrigerij ac suffragij postulatio: ꝛ iterata sctõꝝ inuocatio: q̄renus que petun⁹ a dño ɔcedant̃. Tertia ibi Hanc igit̃ oblationẽ. Quarta ibi. Qui pridie. Quinta ibi. Vñ ꝛ memores. Sexta ibi. Memẽto etiã dñe. Prima pars i duas subdiuidit̃: in quarũ prima dirigit̃ petitio ad dñm vt apposita munera scĩficet. In scd̃a fit specificatio p quib⁹ scĩficata munera deo liber/ibi. In primis q̃ tibi. Diuisio p̄nte particule patet ex p̄ncipio sequẽtis lectiõis. B Prima pars incipit a lr̃a T siue t. Te igit̃. qᷓ fm Inno. non videt̃ sine diuina prouidẽtia factũ. Est. t. lr̃a mystica fm Isid. j. lib. ethimol. c iij. Sunt em̃ q̃nq̧ lr̃e mystice apud grecos. y. qᷓ humanã vitam designat. θ. Thita mortẽ. ꝛ alpha principiũ. ω o finẽ: que due lr̃e ad christũ pertinẽt fm illud Apocal. j. Ego sum alpha ꝛ o/p̄ncipiũ ꝛ finis. ꝛ thita quã hebrei thau dicũt dicĩt/nos t. Dicit̃ autẽ thau hebraice quasi signũ. Lr̃e autẽ grece ꝛ latine ab hebraicis videntur exorte. Formãtur em̃ lr̃e grece ab hebraicis/ ꝛ quantũ ad sonũ: ꝛ quantũ ad nomẽ: ꝛ latine a grecis: nã apud hebreos primo dictũ est aleph: deinde ex simili enũciatione apud grecos tractũ est alpha: inde apud latinos a. Trãslator autẽ ex simili sono alterius lingue litterã cõdidit: vt nosse possimus linguã hebraicã oium aliarũ linguarũ ꝛ lr̃arũ esse matrẽ: sic ergo a thau hebreo formata est thita grece: ꝛ t. latine. Insinuat aũt em̃ t. lr̃a siue thau mysteriũ crucis dñice/ex sui forma ꝛ formatiõe ipm representãs. Est deniq̧ signum illud fm btm̃ Hiero. qᷓ impressum fuit quorundã facieb⁹/ad dñi iussionem: quo sic signatis cõcessa est salus ꝛ liberatio ab interitu mortis angeli pcutientis: de q̃ Ezech. ix. ita scribit̃. Dixit dñs ad virũ indutũ lineis habentẽ in lũbis atramẽtũ scriptoris Trãsi per mediũ ciuitatis in medio hierlm: ꝛ signa T super frõtes gementiũ viroꝝ ꝛ dolentiũ sup cũctis abominationibus que fiunt in medio. Post hec dixit sex viris. Trãsite per mediã ciuitatẽ post eũ: ꝛ pcutite sup quẽ nõ videritis signũ T. Nemini parcat oculus vester. Et post pauca. Oẽm aũt sup quẽ videritis signũ T nõ occidatis. Illud quoq̧ signũ est illud sup quo moyses serpentẽ eneũ erexerat i deserto: quẽ inspiciẽtes saluabant̃ a morsibus serpẽtũ ignitoꝝ. Numeri. xxj. De quo saluator. Sicut moyses exaltauit serpẽtẽ in deserto: ita exaltari oportet filiũ hois. Factus est em̃ filius hois obediens patri vsq̧ ad mortẽ: mortẽ autẽ crucis. Phil. ij. que crux instar littere T figurata fuit: ex stipite scꝫ ꝛ ligno trãsuersali superposito: stipite nõ eminente: vt verificaret̃ illud Luce ix. Vulpes foueas habẽt: ꝛ volucres celi nidos: fili⁹ aũt hominis nõ habet vbi caput suũ reclinet. C Illud fuit etiã signũ de quo Apocal. vij. dicitur. Vidi alterũ angelum ascendentẽ ab ortu solis/habentẽ signũ dei viui. Glo. Vexillum crucis. clamantẽ voce magna quattuor angelis quibus datũ est nocere terre ꝛ mari dicens. Nolite nocere terre: neq̧ mari: neq̧ arborib⁹/quoadvsq̧ signemus seruos dei nostri in frontib⁹ eoꝝ. Et q2 in canone misse passio christi rememorat̃: que in cruce cõsummata est: ideoq̧ cõgruũ fuit/ꝛ rõnabile vt ab ea lr̃a inchoaret̃: que crucez plus ceteris representaret: q̃lis est lr̃a T vt scꝫ p eius inspectionẽ/sacerdos in memoriã reducere tur dñice passiõis. Qᷓ salutifere crucis signũ laudabiliter fideles in quotidiani vsus sensibilibus reb⁹/puta libris/parietibus/statuis imprimunt: ꝛ exẽplo sacerdotis osculant̃: vt ad passionis christi memoriaz excitent̃: ꝛ ex eius rememoratiõe sanent̃ a suggestionib⁹ serpẽtũ infernaliũ. Sicut olim sanati sunt filij israel a morsib⁹ serpentũ ignitoꝝ p inspectionẽ serpentis in crucis signo erecti. Magna em̃ est crucis virt⁹: magnũ crucis mysteriũ: vñ fm Inno. Crux sanitatẽ restituit: bñdictionẽ ipendit: discernit a pfidis: liberat a piculis: hostes expellit: victores cõstituit. Crux mysteriũ fidei: sacramẽtũ spei: claues sciẽtie: forma iusticie: magnificẽtia regũ: gloria sacerdotũ: sustẽtatio inopum: pauperũ cõsolatio: cecoꝝ lumen: claudoꝝ baculus: desolatoꝝ spes: resurrectio mortuoꝝ. Verba sunt originalr̃ btĩ iohis Chris. in homel. de cruce. Huius crucis laudes Raban⁹ fulden̄ monach⁹ ꝛ moguntine sedis archieps mirãdo cõpegit artificio/figuris/prosa ꝛ metris/nihil eoꝝ omittẽs: qᷓ ad ei⁹ magnificã laudẽ humanitus poterit inueniri. Hec de lr̃a t. siue T canonis principio: cuius exordium. Te igitur clemẽtissime pater.

Joh. iij.

C D Ad cuius

¶ D Ad cuius intellectũ notandũ φ nomẽ: Pater/dupliciter in scriptura accipitur. Accipitur eñ qñq; pr̃ essentialiter: ⁊ qñq; notionaliter. Essentialiter attribuit toti trinitati: ⁊ singulis personis cõiũctim et diuisim: sicut cetera noĩa essentialia: q̇ de singulis p̃sonis in oĩbus simul in singulari numero predicant: sicut increat⁹/immẽsus/eternus/oĩpotẽs/dñs/deus. de quo in symbolo athanasij. Etern⁹ pr̃: eternus fili⁹: etern⁹ spũssctũs. Et tñ nõ tres eterni: sed vn⁹ eternus ⁊c. Noĩa eñ essentialia: sicut de p̃sonis singulis: ita de oĩbus simul singulariter non plurali numero p̃dicant: sec⁹ de noĩe p̃sona/siue suppositũ: qδ licet dicat̃ bm̃ substãtiã ꝓ quãto nõ dr̃ relatiue bm̃ btm̃ Augu. vij. de trini. c. v. excipit̃ tñ a supradicta regula bm̃ eũdẽ lib. viij. de tri. c. j. vt recitat magr̃ dist. xxiij. primi sen. Et isto modo/essentialiter scʒ accipit̃ pater in cãtico moysi Deute. xxxij. Nõne ipse est pr̃ tu⁹: qui possedit/fecit et creauit te. Sic etiã accipit̃ Mat. vj. in orone dñica. Pr̃ noster q̇ es in celis. Et generaliter sic accipi põt: qñ de eo p̃dicat̃ termin⁹ importãs aliq̃d cõueniẽs toti trinitati. sicut est operatio q̃libet ad extra. Opera enim trinitatis ad extra sunt indiuisa. Nã pr̃ ⁊ fili⁹ ⁊ spũsctũs sicut inseparabiliter sunt: ita inseparabiliter operant̃: ait Augu. j. de tri. c. iiij. et magr̃ dist. j. li. iij. Et dr̃ notõaliter accipi potest: qñ aliqñ etiã respectu termini essentialis. i. cõuenientis trib⁹: accipit̃ nõ essentialiter: vt cũ in symbolo aplo⁊ dicit̃: Credo in deũ patrẽ oĩpotẽtẽ creatorẽ celi ⁊ terre. vbi patrẽ accipit̃ ꝓ persona patris tñ: licet sequat̃ oĩpotentẽ et creatorẽ celi et terre/q̇ sunt termini essentiales cõuenientes oĩb⁹ trib⁹. Sed hoc est ex eo q: statim addit̃. Et in iesum christũ filiũ eius vnicũ/dñm nostrũ. per qδ innuit̃ discretio eius a filio. Similiter hic: Pr̃is ⁊ filij et spũsscti vna est diuinitas ⁊c. Patris/similiter filij ⁊ spũsscti accipiunt̃ p̃sonaliter: licet qδ sequit̃: vna diuinitas/sit termin⁹ essentialis: eo φ hic expresse innuit̃ discretio p̃sonarũ. ¶ Alio mõ pr̃ accipit̃ notionaliter/vt est ꝓpriũ prime p̃sone/q̇ a nullo est: et est termin⁹ p̃sonalis/vnã tñ personã importãs: ⁊ sic semꝑ accipitur qñ ponit̃ respectu predicati/personalẽ ꝓprietatẽ importãtis: etiã cũ exclusione ceterarũ p̃sonarũ: vt cũ dicim⁹: Pater a nullo est: nec fact⁹: nec creat⁹: nec genit⁹: nec ꝓcedens. Similiter pr̃ genuit filiũ sibi coeternũ ⁊ cõsubstãtialẽ. Potest tñ qñq; capi notionaliter respectu ꝑdicati essentialis: sʒ nõ cũ exclusione alicui⁹ personarũ: vt hic pr̃ creauit mũdũ. Pr̃ incarnauit. i. incarnari fecit filiũ. Pr̃ tradidit in mortem filiũ. Pr̃ põt accipi notionaliter/etiam põt accipi essentialiter: et bm̃ hoc bm̃ nõnullos hec particula põt dupliciter exponi. Uno mõ vt accipitur essentialiter: ⁊ tũc resumi debet prima pars hymni p̃missi: vt sic: O de⁹ trinitas. i. pater clementissime: q: sctũs es: q: dñs sabaoth. i. exercituũ es: q: pleni sunt celi ⁊ terra gloria tua. Igitur: id est ideo vel idcirco supplices te rogam⁹. ¶ E Sed cõtra hãc expositionẽ videt̃ esse qδ statim sequit̃: Per iesum christũ filiũ tuũ. Nam christus nõ est filius totius trinitatis: q: nõ filij: q: nihil impossibilius q̃ φ idẽ gignat se: bm̃ beatũ Aug. j. de tri. c. Neq; est filius spũssanctus: quia spũssanctus posterior est filio origine: q: a filio ꝓcedẽs: et tñ tã filius q̃ spũssanctus pertinẽt ad trinitatem: et cum patre sunt vna tota trinitas. ¶ Ad qδ respõdẽt φ christus dici põt fili⁹ trinitatis: nõ generatione diuina: sʒ creatione humana. Nã generatione diuina a solo patre est: vt dicit Athanasius in symbolo: Fili⁹ a patre solo est: nõ factus: nec creatus: sed genitus. Loquitur de filio bm̃ naturã diuinã: nõ bm̃ assumptã. Creatione aũt humana. i. nature humane quã inseparabiliter tota trinitas operata est: fili⁹ est trinitatis: sicut ceteri hoĩes a deo producti: bm̃ quã christus etiã a tota trinitate fact⁹ seu creatus est: ⁊ ita trinitatis fili⁹. Non quidẽ φ creari aut fieri primo cõueniat christo q̇ deus est increatus: sed ei conuenit ꝑ cõicationẽ idiomatũ: rõne humanitatis assumpte: sicut dicitur passus/mortuus ⁊c. Secũdũ quẽ modũ etiã dixit christus Johis. xiiij. Pater maior me est. licet sit equalis patri. ¶ Uerũtamen alijs hec expositio videt̃ a littera extranea: q: quotiẽs in diuinis sermonibus nomẽ filius addit̃ nomini pater/discretio importat̃: ⁊ termini pater fili⁹/non essentialiter: sed notionaliter accipiũtur. Neq; he locutiones approbant̃: christus est filius verbi: christus est filius spũssancti: que tñ eadẽ rõne cõcedẽde sunt que illa: christus est filius trinitatis. Et q̃uis possent habere veros intellectus: tñ ne aliquibus detur errandi occasio: vitant̃. ¶ F Et ꝑpter hoc Alex. de ales/dñs Alber. Guil. ac ceteri hanc particulã tñ exponũt de patre accipiẽdo notionaliter. Et sic resumi debet secunda pars hymni: vt sic. Pater celestis/q: magnificasti nobiscũ misericordiã tuã: vt mitteres filiũ tuũ vnigenitum. Cui turba cãticum laudis acclamauit. Benedict⁹ q̇ venit in nomine dñi. Ideo clemẽtissime pater te supplices rogamus. Sic patris autoritatẽ insinuat: ipsum solũ inuocando ait Alexã. quẽ alloquit̃ tanq̃ presentẽ per gratiã qui nusq̃ deest per essentiã/potentiã et presentiã. Uel bm̃ dñm Albertũ et vltimã expositionẽ hymni sic. Pater: q: sanctus es: ⁊ celũ ⁊ terrã gloria replesti per eucharistie sacramentũ. Igit̃ te rogamus: quib⁹ rationẽ ⁊ causam te rogãdi dedisti per hoc φ celũ et terrã gloria tua per sacramentũ implesti. O pater q̇ paterna ṽtute nos formas: paterno affectu dulcissime de nobis cogitas: paterna prouidẽtia bono⁊ tuorũ heredes nos ordinas: paterna disciplina instituẽs: vtiliter nos sanctificas. Format eñ nos ad imaginẽ suam paterna virtute: q: nullius virtutis in celo ⁊ in terra est propriũ formare natũ ad imaginẽ propriam/nisi paterne virtutis. Esa. lxiiij. Nunc dñe pater noster es tu: nos vero lutum: et fictor noster tu: ⁊ opera manuũ tuarũ omnes nos. et Eccli. xvij. De⁹ creauit de terra hominẽ: et bm̃ imaginẽ suam fecit illũ: et bm̃ se vestiuit illũ virtute. Format aũt nos virtute dum inuisibili imagini dei. i. filio q̇ est imago dei inuisibilis: in sacramento per gratiã vnimur et incorporamur. Ad cuius incorporationis cõsignationẽ hortat̃ nos apostol⁹. j. Cor. xv. Fratres sicut portauimus imaginẽ terreni/portem⁹ imaginem celestis. Qualis terrenus/tales et terreni: et qualis celestis/tales ⁊ celestes. Rursus pater paterno affectu dulciter de nobis cogitat: dũ prestat panẽ de celo/omne habẽtem in se delectamentũ ⁊ omnẽ suauitatẽ saporis. Sap. xvj. Angelo⁊ esca nutriuisti populũ tuũ: ⁊ paratũ panẽ de celo prestitisti illis sine labore/oẽ delectamentũ in se habentẽ: et oĩs saporis suauitatẽ. Substantiã eñ tuã ⁊ dulcedinẽ quã in filios habebas: ostẽdebas: et deseruiẽs vniuscuiusq; voluntati ad qδ quisq; volebat: conuertebat̃. Uñ ⁊ hic panis/panis filio⁊ canib⁹ nõ mittẽdus dr̃: q̇ vtiq; a patre porrigitur. Insuꝑ paterna prouidẽtia bono⁊ suo⁊ heredes nos ordinat: dũ ꝑ incorporationẽ qua nos filij sui corpori ꝑ huius sacramenti sumptionẽ vnit: nos filios suos efficit: ⁊ veros heredes spũ: qui vaporat de sanguine eius quo potamur. Sicut ait apl's ad Roma. viij. Accepistis spm̃ adoptionis in quo clamamus/abba pater: q̇ testimoniũ reddit spũi nostro φ sumus filij dei. Si aũt filij: ⁊ heredes. Heredes quidẽ dei: coheredes autẽ christi. Demũ paterna disciplina instituẽdo nos sanctificat: de quo ad Heb. xij. Pater spirituũ erudit nos/ad id qδ vtile est in recipiẽdo sanctificationem eius. Hãc licet multis recipiamus modis: cõuenientissime tñ in hoc sacramẽto: in quo illi ꝑ spm̃ vnimur q̇ nunq̃ recessit a disciplina patris. ¶ G Et vt citius impetrem⁹ qδ petimus addimus: Clementissime. Habet quippe humana industria: vt dũ petitionis sue effectum expectat ⁊ desiderat/obsecrati laudes petẽdo ꝓponat: vt sic ꝑ hoc eius beniuolẽtiã captet. Qualiter videre est apud oratores/qui in suis exordijs iusticiã et famã aliasq; laudis p̃conia premittũt: vt sic animũ eius quẽ orãt: ad sui inclinẽt desiderij implementũ. Sic fecit prudẽs mulier iudith: cũ hostiũ iudaice plebis cõtritionem impetrare a dño voluit: huiusmodi exordio cepit. Dñe deus patris mei symeon/qui dedisti illi gladiũ in defensionẽ alienigenarũ: respice in castra assyrio⁊: sicut tũc in castra egyptio⁊ videre dignatus es. Orauitq;: Deus celo⁊/creator aquarũ ⁊ dñs totius creature exaudi me miserã deprecantẽ: ⁊ de tua mia presumentem. Judith. ix. Et ita p̃sco⁊ patrũ plurimos fecisse scriptura cõmemorat. Addi

tur ergo: Clementissime. i. misericordissime: quod predicatū
Clementia quid laudis est: qr mia eius sup oia opera eius. ¶ Est aūt clemē
tia fm Alber. virtus/que facit quē prestabilē sup malicia: q̄
cōtra ipm cōmissa est/maxime quātū ad penas p ipsis infli
gēdas. Sic eñ clemētia spectat ad iudices et presidentes:
quoꝝ est miam reis exhibere: fm illud Jaco. j. Mia super/
exaltat iudiciū. Unde et Sene. Clemētia est inclinatio ani/
mi ad lenitatē in pena exequēda. Ait eñ lib. ij. de clementia
ad neronē. Clemētia est tēperātia animi in potestate vīcīscē
di. Vel est lenitas superioris aduersus inferiorē in cōstituē
dis penis. Et sequit̄ qđ dictū est. Itaqꝫ dici pōt̄ inclinatio
animi ad lenitatem in pena exigēda. Hec aūt maxime presi
des decet: vt in lib. j. idem ait: Nullā clemētia ex oibus ma/
gis q̄ regē ac principē decet. Et qm̄ deus rex regū ac princi
pū princeps: viuoꝝqꝫ ⁊ mortuoꝝ iudex est: maxime deo cō
uenit: per quā et ipse semꝑ citra cōdignū punit: nec letat̄ in
perditione viuoꝝ. Sap. j. Siquidē pius est: et nō pascit̄ cru
ciatu fm Grego. lib. iiij. dialo. Neqꝫ obliuiscet̄ misereri deus:
neqꝫ cōtinebit in ira sua mias suas. ps̄. lxxvj. Cōgrue itaqꝫ
ad patris clementiā in nostra petitione qua petimus mise/
ricordiā nobis exhiberi aspiramus/dicētes: Pater clemen
tissime: qr sanguis qui hic offert̄ p multis effusus est in re/
missionē peccatoꝝ. Mat. xxvj. Et qm̄ benignus misericors et
prestabilis est sup malicia. Johel. ij. ¶ B Pater igitur cle
mētissime te Rogamus. cōfidentes de impetratione ei⁹ qđ
petimus: animati pariter ⁊ docti spe verboꝝ apl̄i tui Jaco
bi. j. c. sue canonice. Postulet autem in fide nihil hesitans a
te dño q̄ das oibus affluēter: ⁊ nō improperas. Qui nanqꝫ
hesitat/similis est fluctui maris qui a vento mouet̄ ⁊ circū
fertur. ¶ Est aūt rogatio (fm Alber.) inclinatio eius q̄ ro
gatur ad exauditionis cōsensum/ab eo q̄ rogat: et per hoc
differt a petitione que fm eūdē/est expressio eius qđ deside
rat̄ fieri ab eo qui exauditurus rogat̄. Nō est aūt rogatio si
ue petitio/locutio vel oratio vt q̄busdā videt̄ optatiua: fm
Guil̄. parisien. in de diuina rhetorica circa principiū: sꝫ ora
tio alterius inclinatiua: non eñ qui optat: vel desiderat ali
quid/id eo ipso petit: nā multi optāt siue desiderāt q̄ nō pe
tūt. Multi etiā optāt siue desiderāt qui habere nolūt: sicut
viri sancti ⁊ sapiētes/qui multa cōcupiscūt et desiderant: a
quibus tñ abstinēt se viriliter ⁊ auertunt. Qui aūt petit/in
dubitāter ondit se velle obtinere qđ petit. Hec Guil̄. Itaqꝫ
in pposito/rogamus ⁊ petimus deū patrē clementissimū:
vt nobis que petim⁹ tribuantur. Quō aūt intelligendū sit
deū petitionibus ad petita cōferendū inclinari: inferius di
cet̄/cū de sanctoꝝ implorationib⁹ sermo fiet. ¶ Additur:
Ac petimus ad exprimendū affect⁹ magnitudinē. Accumu
lat eñ fm Alex. verba deprecatoria dicēs: Rogam⁹ ⁊ petim⁹
vt sic geminata postulatione/medi⁹ obtineat qđ intēdit. Et
pluraliter loquit̄/significans se vice oim orationē fundere
deo patri. ¶ I Petimus aūt nō supbi: sed Supplices. i.
humiles: qm̄ ab initio supboꝝ supplicatio nō placuit dño:
sed humiliū. Judith. ix. vn ⁊ Jaco. iiij. Superbis deus resi
stit: humilibus aūt dat gratiā. Humiles ergo nō presumen
tes de nostris meritis: nec in iustificationib⁹ nostris/pster
nimus preces nr̄as ante faciē tuā: sed in miserationib⁹ tuis
magnis ⁊ multis cū viro desideriorū sancto daniele (Eius
dē. ix.) sciētes qm̄ oratio humiliātis se celos penetrat: ⁊ nō
discedet donec altissim⁹ eā aspiciat. Eccli. xxxv. Unde ⁊ le
gimus q̄ phariseus ille q̄ iusticias suas allegauit corā deo
spretus est: vbi publicanus cōfitēs humiliter/iustificat⁹ ab
scessit. Luc. xviij. Et qr duo sunt quib⁹ petēs obtinet qđ in
tendit: scꝫ diuina clemētia ex parte exorati: et humilitas ex
parte orantis. Ideo ppter primū dicit̄/pater clemētissime.
Propter scđm/supplices petimus ⁊ oramus. Petim⁹ autē
Per iesum christū filiū tuū dñm nostrū. tanq̄ per mediato
rē inter te patrē ⁊ nos miseros peccatores: qui ppiciatio est p
peccatis nostris: qui lauit nos in sanguine suo: ⁊ recōcilia/
uit nos perditos tibi: regenerauitqꝫ nos in spē viuā: vt quē
cū essemus tenebre/facti sumus lux in dño. Per hunc ergo
mediatorē/te patrē clemētissimū rogamus et petimus/per
quē impetrādi certitudinē accepim⁹. Ipse tue veritas eter/
na sub iuramēti pollicitatione nobis pmisit. Amen amē di
co vobis: si q̄d petieritis patrē meū in noie meo/dabit vo/
bis. Joh. xvj. Propter qđ merito per ipm imploramus. Et
qr per te rogamus/et petimus dñe noster iesu christe: aperi
igit̄ p nobis os tuū sanctissimū: os benedictū. Te nāqꝫ os
tuū aperiēte/oēs nostri accusatores obmutescēt: te prestan
te patrociniū cause nostre/nulli ex aduersis consurgent. Si
nāqꝫ tu p nobis quis cōtra nos. Te dante vocē gratiosissi/
mā pariter ⁊ patri gratissimā/vocē illam angeloꝝ eloquijs
incōparabilē: an auertet pater misertū aures suas. Qui te a
nobis audiri mādauit/dicēs: Hic est filius meus dilect⁹ in
quo mihi bene cōplacui: ipm audite. Mat. xvij. Quō te p
nobis interpellantem nō exaudiet. Tu eñ suscipere digna
tus es patroni ⁊ aduocati officiū: teste dilecto tuo discipu/
lo. Aduocatū habemus apud patrē/iesum christū iustū: et
ipse est propiciatio p peccatis nostris. Hinc nostrā age fide j. Joh. ij.
liter causam. Nō opus est vt iterū sanguinē tuū fundas vi/
uificū in sanctificationē nostrā: sufficit nobis vt preces fun
das placationis in conspectu patris. An denegabis nobis
preces rogatus: qui ⁊ sanguinē ppriū tribuisti nō petitus.
Tu nāqꝫ appares vultui dei p nobis: vt semꝑ viuēs inter/ Heb. ix.
pellas p nobis. Ideoqꝫ p te iesum christū dñm nostrū filiū
suū/patrē rogamus ⁊ petim⁹. ¶ L Quibus verbis de/
scribit̄ christus quintupliciter. Primo quātū ad effectū sa/
lutarē qr iesum. Secundo quātū ad dignitatē regalē qr christū. Tertio quā/
tū ad ppietatē personalē qr filiū tuū. Quartum ad presiden/
tiā vniuersalē qr dñm. Quintum quantū ad profectū humanalē qr no
strū. Quoad primū dicit euāgelista. Vocatū est nomen ei⁹
iesus. Luce. ij. cuius interpretationē Mat. c. j. aperit. Ipse
eñ saluū faciet populū suū a peccatis eoꝝ: venit eñ saluū
facere qđ perierat. Luc. xix. Nec venit vocare iustos: sꝫ pec
catores: qm̄ nō est opus bene habētibus medico: sed male
habētibus. Mat. ix. et petrus apl̄s. Nō est aliud nomē sub Act. iiij.
celo datū hoibus/in quo oportet nos saluos fieri. Ipsum
eñ est nomē salutiferum: qr ois quicūqꝫ inuocauerit nomē
dñi saluus erit. Johe. ij. Ecce effectū salutarē. ¶ Describit̄ in
noie christus/dignitas regalis: qr christus vnctus interpre
tat̄: et ipse quidē vnctus est fm illud ps̄. de eo: Unxit te de/
us deus tuus oleo leticie pre participib⁹ tuis. Reges quip
pe pphete ⁊ sacerdotes in lege vngebātur: et ipse rex fuit/
propheta ⁊ sacerdos. Rex. Joh. xij. Benedictus qui venit
in noie dñi/rex israel. et iterū: Noli timere filia syon: ecce rex
tuus venit tibi. Mat. xxj. Et ps̄. de christo loquēs. Sedes
tua deus in seculū seculi: virga directionis virga regni tui.
Et iterū. Deus iudiciū tuū regi da: ⁊ iusticiā tuā filio regis.
et in Apoc. xix. Habet in vestimēto ⁊ in femore suo scriptū:
Rex regum et dñs dominātium. Ecce dignitatē regalem.
¶ Notat̄ tertio ppꝛietas personalis in verbo filiū tuū: de
quo in ps̄. Filius me⁹ es tu: ego hodie genui te. Et precur Luc. iij.
sori/voce patris lapsa de celo dictū est. Tu es filius me⁹ di/
lectus in te mihi cōplacui. Unde ⁊ ait vox verbi iohānes. Et
ego vidi et testimoniū perhibui: qr hic est filius dei. Joh. j.
Lucas quoqꝫ: Et qđ nascet̄ ex te sanctū/vocabit̄ filius dei.
Ipse quoqꝫ se dei patris filiū nedū verbis creberrimis: sed
et signis et virtutib⁹ certissimis declarauit. Unde ceco na/
to post eius illuminationē loquens ait: Credis in filiū dei.
Sequit̄. Et vidisti eū: et qui loquit̄ tecū/ipse est. Joh. ix. et
eiusdem. xx. Hec scripta sunt: ait Johānes qui veritati testi
moniū phibuit: vt credatis: qr iesus est christus fili⁹ dei: et
vt credētes vitā habeatis in noie eius. ¶ L Inuenitur
etiā presidētia vniuersalis in verbo dñs: ad Ephe. j. Deus
pater cōstituit illū ad dexterā suā in celestib⁹ sup oēm princi
patū et potestatē ⁊ virtutē et dominationē ⁊c. Et oia sub
iecit sub pedibus ei⁹: et dedit ipm caput sup omnē ecclesiā.
Ipse quoqꝫ dñs ait Mat. vlti. Data est mihi ois potestas
in celo et in terra. Iterū. vos vocatis me magister et dñe/⁊
bene dicitis: sum etenim. Joh. xiij. Itē ad Heb. ij. apl̄s. Cō/
stituisti eū super oia opera manuū tuarū. vbi Ambro. Ecce
potestas christi ostēditur. Sicut eñ a diuino opere nihil ex

cipitur: ita nec a christi potestate. Item ad Philip. ij. Propter quod et deus exaltauit illum: et donauit illi nomē/ qđ est super omne nomē: vt in noīe eius omne genu flectaƭ celestiū/ terrestriū/ ⁊ infernoꝝ. Attende hic presidētiā vniuersalē. Signatur deniq̄ profectus humanalis in verbulo noster. Siquidē noster iesus: noster christus: noster filius: noster dn̄s. Paruulus eī natus est nobis: et filius datus est nobis. Datus in antidotū nostre saluationis: in pabulū nostre refectionis: in sacrificiū nostre recōciliationis: in sacramētū nostre sanctificationis: in preciū nostre redēptionis: q: iesus .i. saluator: in aduocatū nostre allegationis: in magistrū nostre eruditionis: in lumē nostre illuminationis: in directionē nostre viationis: q: christus .i. vnctus: in scutum nostre ꝓtectionis: in ducē nostre gubernationis: in propugnatorē nostre defensionis: in iudicem nostre remunerationis: q: dn̄s noster. Magna igiƭ fiducia preces fundim⁹ ad te patrē clemētissimū: vbi assiduū habemus interpellātem iesum prudentissimū aduocatū christum: mediatorem acceptissimū patris celestis filium: petitionis effectum largitorem/ cū patre potentissimum celi et terre nostrū ⁊ vniuersitatis dn̄m. Rogamus ergo et petimus supplices te pater clementissime per iesum christū filiū tuū dn̄m nostrum.

Esa. ix.

¶ Lectio. xxi. A

Ti accepta habeas et benedicas: Hec dona: hec munera: hec sctā sacrificia illibata. ¶ Captata beniuolētia ei⁹ qui petitur in verbo: Te pater clementissime. Cōmemorato etiā mediatore/ cui⁹ merito oratio nostra patri acceptabilis redditur: in verbo Per iesum christū filiuz tuū dn̄m nostrū. Insinuato deniq̄ supplicādi affectu/ quo mēs orātis in sublime tolliƭ/ in verbo Supplices rogam⁹ et petim⁹. Sequiƭ expressio eoꝝ que a clementissimo patre obtineri desiderantur. Que duo sunt. Primū vt grata sint offerēda munera. Scđm vt fiāt sacrificia idonea. Primum exprimiƭ cū diciƭ: Vti accepta habeas. Scđm cū diciƭ: Et benedicas. Et tertio offerēda cōgruis vocabulis designantur: cū sequiƭ: Hec dona: hec munera: hec sancta sacrificia illibata. In his tribus versabiƭ hec lectio. xxi. ¶ B Petimus ergo quoad primū: Te pater clemētissime. vti .i. vt accepta habeas .i. placita tibi sint ⁊ grata hec dona ⁊ munera que panis sunt ⁊ vinū: terrena ⁊ a terrenis tibi oblata: ⁊ idcirco diuine maiestati tue indigna: tn̄ q: per filiū vt a nobis iugiter offeranƭ sunt instituta: petimus igiƭ vt in honorem dilecti filij tui/ hec dona accepta habeas: vt placita sint tue voluntati. Quia eī oblationes/ holocausta ⁊ veteris le. sacrificia/ neq̄ sufficiētia erāt: nec tibi placuerūt: idcirco fili⁹ tuus in vltima cena finem eis imponere volēs: acceptis in manib⁹ pane ⁊ vino gratias agens/ benedixit: dixitq̄ discipulis. Hoc facite in meā cōmemorationem. Per quod hec ipsa dona ⁊ munera nobis in sacrificiū cōmendauit. Petimus igiƭ vt accepta tibi sint nostra munera: noua filij tui instituta: quib⁹ superuenientib⁹ vetera sunt proiecta: sic eī in lege mandasti. Superuenientib⁹ nouis vetera proijcietis. Leuiti. xxvi. Et recte in tempore plenitudinis gratie/ vetera imperfecte legis sacrificia ꝓijciēda fuerāt: q: imperfecta ⁊ insufficiētia fuerāt: quoniam deo nō placuerūt/ peccata non abstulerunt/ nec gratūfacientē gratiā contulerunt. De primo dicit Hiere. vi. c. Holocaustomata vestra non sunt accepta: victime vestre nō placuerūt mihi. ⁊ Osee. vi. Misericordiā volo/ nō sacrificiū. in ps̄. quoq̄. Quomodo si voluisses sacrificiū dedissem vtiq̄/ holocaustis nō delectaberis. Et in alio ps̄. Nō accipiā de domo tua vitulos: neq̄ de gregibus tuis hircos. De secundo idē ꝓpheta dicit. Holocaustum pro peccato nō postulasti. ⁊ apostol⁹ ad Hebre. x. Impossibile est sanguine hircoꝝ ⁊ tauroꝝ auferri peccata. De tertio idē apostol⁹ ad Roma. iij. Ex operibus legis nō iustificabiƭ omnis caro. ⁊ Ezech. xx. Dedi eis precepta non bona: ⁊ iudicia in quib⁹ non viuent. Precepta scilꝫ quantū ad sacrificia/ ⁊ cerimonialia ac iudicialia in quib⁹ nō viuēt vita scꝫ gratie. Et iterū ad Gal. ij. Si per legē iusticia: ergo christus gratis mortuus est. Quia igiƭ pater clemētissime/ legis oblationes ⁊ sacrificia reprobas tāq̄ inutilia ad eterne vite consecutionē/ ⁊ remissionē peccatoꝝ. Te supplices per iesum christum filiū tuum petimus: vti accepta habeas hec nostra dona/ munera ⁊ sacrificia: que idē filius tuus in quo tibi bene cōplacuit: nos tibi offerre voluit ꝓ cursu legis euāgelice et gratie. ¶ C Sed predictis videƭ obuiare illud Leuiti. iiij. Si peccauerit aīa de populo terre: offerat caprā immaculatā: ⁊ adolebit eā sacerdos super altare in odorē suauitatis dn̄o: rogabitq̄ pro eo: et dimittetur ei. Videƭ ergo q̄ legis sacrificia placuerūt dn̄o: ⁊ accepta fuerāt ad remissionē peccatoꝝ. Itē ibidē. xviij. c. Custodite leges meas atq̄ iudicia: que faciēs homo viuet in eis. Vita aūt hoīs spūalis est per gratiā iustificātē: igitur videtur q̄ gratiā contulerūt. Preterea ad Heb. ix. Si sanguis tauroꝝ et hircoꝝ ⁊ cinis vitule aspersus inquinatos sanctificat ad emūdationē carnis: quanto magis sanguis christi. Et post pauca. Omnia pene in sanguine mūdātur fm̄ legē. Ex quibus verbis videƭ elici posse q̄ per sanguinē animaliū oblatorū in sacrificiū/ remittūtur peccata delinquentiū. ¶ Pro horum solutione aduertendū/ q̄ in sacrificio veteris legis tria considerāda occurrūt. scꝫ caro et sanguis animalis qđ offerebaƭ. Scđo res spiritualis que figurabaƭ; vt in agno vel vitulo christus: in capra penitētia: in boue vita robusta et actiua: in aue vita sublimis ⁊ contēplatiua. Tertio persone ꝓ quibus sacrificiū immolabaƭ: et harū fuerūt due species: q: quedā digne: quedā fuerūt indigne. Indigne/ que sacrificiū hmōi carnaliter tm̄ attendebāt. Digne vo que ea spūaliter intellexerūt: ⁊ in christū in eis figuratum explicite vel implicite credētes: fm̄ spiritualē hoꝝ intellectum vitam suā ordinauerūt. ¶ Scđo aduertendū q̄ pctā remitti per illa sacrificia/ dupliciter pōt intelligi. Vno modo quātū ad reatū culpe/ qui ⁊ cordis macula/ ⁊ dei offensa appellatur. Alio modo quātū ad reatū pene: pene dico nō debite pro pctō in inferno/ vel purgatorio soluēde: sed pene legis quā incurrebāt ex esu prohibitoꝝ ciboꝝ/ et ex tactu morticini: ꝓpter que ꝓhibiti fuerūt iudei ab ingressu tēpli: ⁊ ita facti quasi irregulares: de quo Nume. xix. ¶ Tertio notādū q̄ sacrificia veteris legis iustificare dupliciter accipitur. Vno modo q̄ cōferāt gratiā gratūfaciētē: que est vera perfecta ⁊ gratuita iusticia/ qua redditur deo honor et debita obediētia. Alio modo q̄ in hoꝝ sacramentoꝝ exhibitione iustificētur sacrificātes iusticia que est virtus moralis ⁊ politica: que acquiritur ex frequēter iuste operari: sicut cetere virtutes morales ex actib⁹ frequētatis. ¶ D Per has distinctiones respondeƭ ad obiecta. Vnde dicendū q̄ sacrificia illa fm̄ se sumpta/ et virtute operis operati deo non placebāt: neq̄ ꝓpter ipsa deus peccata sacrificantium remisit quantū ad culpe reatū siue cōsciētie maculā. Et fm̄ hoc intelligēde sunt autoritates inducte. Illa Hiere. Victime vestre nō placuerūt mihi. Et illa apl̄i. Impossibile est sanguine hircorū auferri pctā: q: ad hoc victime ille institute non fuerāt a deo: neq̄ ad hec attingere potuerūt: cū fuerint res pure corporee ⁊ materiales: que ad peccatoꝝ deletionē nullā efficiētis cause ordinē habuere. Verūtamē per hec sacrificia remittebātur peccata quātū ad penas legis/ et immūdicias corporales: que fuerūt irregularitates quedā cōtracte ex contactu cadauerū/ vel aliarū corporaliū immūdiciarū: que ꝓhibebāt ab ingressu tēpli: ⁊ reddiderūt populos inidoneos ad cultū dei. He pene ⁊ impedimēta tollebātur per quedā sacramētalia illius legis. Et fm̄ hoc intelligiƭ dictū apostoli/ q̄ sanguis hircoꝝ ⁊ cinis vitule inq̄natos sanctificat ad emūdationē carnis. Carnis dicitur nō aīe: ad denotandū q̄ gratiā/ que mūdiciā mētis delet: nō cōtulerūt. Sicut in noua lege dispēsatio cū male nato ad susceptionē ordinū/ tollit irregularitatē: sed gratiā nō infundit. Dicūt tn̄ doctores cōmuniter/ q̄ hec sacramēta oblata in charitate ex obediētia dei instituētis/ in protestationem vere fidei saluatoris: quē per hec venturū crederent: prestabantur

Peccatū remitti per illa sacrificia dupliciter intelligiƭ.

deo placuerunt: et remissionē peccatoꝝ quantum ad delen dum reatū anime profuerūt: et gratiā gratūfacientē contu lerūt. Et ſm hoc intelligi debet illud Leui. iiij. facta mētio ne de sacrificio/ sequitur. Et orabit sacerdos ꝓ eo: et dimitte/ tur ei scʒ peccatū: nō quidem ex oblato munere: sed ex offe/ rētis deuotione. Et similiter illud ad Gal. ij. Ex operibus legis non iustificabitur homo: nisi per fidē iesu christi. Du rū siquidē dicere videtur ꝙ aliquis ex obediētia et charita/ te seruet preceptū dei: ⁊ nō mereatur: cū deꝰ det preceptū alicui/ ⁊ nolit preceptum obseruantē mereri: quātūcūqꝫ ex obediētia ⁊ deuotione obseruet. Neqꝫ tñ ex his sequitur/ ꝙ fuerint vera sacrificia: qꝛ nō cōtulerunt gratiā virtute ope ris operati: sed virtute boni motus interioris voluntatis: que nō necessario requirit in sacramētis noue legis: scʒ suffi cit remoti obicis: vt declarat Sco. in. iiij. dist. j. q. v. Sacri ficia tñ ista veteris legis/ inquantū sub precepto cadebāt: iustificabāt iusticia morali ⁊ politica/ etiā seclusa deuotio ne que dicta est/ offerentis: inquātū scʒ opera legis/ que iu sta erāt: qꝛ diuinis preceptis cōformia: generabāt habitū iu sticie que virtus moralis est in offerentibus. Hec eñ ex fre quētatis actibus gignitur naturaliter: ⁊ nō gratuito infun ditur supernaturaliter. ℂ E Et ſm has distinctiones trāſ eunt autoritates hinc inde allegate: que vidētur opposite/ et sibijnuicme repugnare. Dia tñ hec veteris testamēti sa/ crificia per vnicū christi sacrificiū in cruce euacuata sunt: cu ius nos quotidie memoriā facimus/ offerētes eādē hostiā in altari. Unde petimꝰ a patre sacrificiū nostrū acceptū ha beri: ⁊ sue maiestati dignū: nō munerū naturali ꝓprietate: sed mediatoris christi institutione. ℂ Utvero ipsa munera apta reddātur conuersioni in verū corpus christi: additur. Et benedicas. hec scʒ munera. i. benedictionē virtutis tue et gratie in ea diffundas: vt idonea sint tā diuino sacramē to: vt dicit Alber. non eñ nostrū est benedicere sed tuū: no strū aūt est te inuocare o pater clementissime: vt tu benedi cas. Nume. vj. Inuocabūt nomē meū sup filios israel: ego aūt benedicā eis. Rogamus ergo ⁊ petimus supplices cle mētissimū patrē/ quatenus benedicat ⁊ sanctificet munera oblata: vt in viuū sacrificiū cōuertant: verū scʒ corpus chri sti/ et verū eius sanguinē. ℂ F Exprimuntur aūt offerēda munera/ panis scʒ ⁊ vinū aqua mixtū triplici noīe/ cū dici/ tur: Hec dona: hec munera: hec sancta sacrificia illibata. Ea dē sacrificia sunt his noībus designata ſm Alex. Nā que sa cris altaribus offerūtur: munera dicunt/ dona ⁊ sacrificia. vnde Mat. v. Si offers munus tuū ad altare ⁊c. ⁊ ad He bre. v. de pōtifice dicit: ꝙ cōstitutus est a deo vt offerat do/ na ⁊ sacrificia pro petis. Nō ergo per p̄missa tria aliud et aliud dicit: sed res vna ꝓ sui magnitudine/ diuersa appella tione laudatur. Hoꝝ eñ verboꝝ inculcatio pie deuotionis est exercitatio: ⁊ ineffabilis cōmēdatio sacramēti. Siquidē nō inuenit aliquod vocabulū/ quo tātū sacramentū digne valeat appellari: nisi ꝙ grece dicit eucharistia/ qđ exponit bona gratia. Pronomē hec/ demōstratiuū pōt demōstrare ad litterā substātias oblatas panē et vinū: vel per tropolo giā offerentē ipsum: vel per allegoriā/ qui in his substātijs significat: christū. Nā quodlibet horū nō incōuenieter dici pōt donū/ munus ⁊ sacrificiū. Et ſm hoc tripliciter pōt ex/ poni. ℂ Quoad primū quātū ad litterā/ possunt hec obla ta tripliciter cōsiderari. Uel vt ex liberalitate dei in nos ꝓ/ fluūt: et sic dicūtur dona. Uel vt a nobis pie recipiuntur: ⁊ ita sunt munera. Ut autē deo a nobis offerūtur sunt sacrifi

Donum quid. cia. vnde Isido. Donū ꝓprie dicit quod inferiori a superio re cōfertur. Jac. j. Omne datū optimū/ et omne donū per/

Munꝰ fectum desursum est. Munus qđ ab inferiore superiori pre sentat. Genes. iiij. Respexit dñs ad abel et ad munera eiꝰ.

Sacrificium. Sacrificiū/ quod creatori offertur. ps. Uolūtarie sacrifica/ bo tibi. et in alio. Sacrificate sacrificiū iusticie et sperate in dño. Et ſm hoc sunt dona nobis ad sustētationē a deo col/ lata. munera a nobis deo vt laudet reddita: sacrificia/ qꝛ ꝓ peccatis nostris deo oblata nos sacros efficiunt: vnde Ale xan. His vocabulis tribus/ insinuatur ꝙ hec demonstrata sunt nobis a deo collata: a nobis deo presentata et oblata: in verū ⁊ summū sacrificiū transsubstantiata. Sic ergo ſm Inno. donū est dātis: munus recipiētis: sacrificiū offerētis. Dona itaqꝫ offerimus cū dauid dicētes. Que de manu ſ. Paral. viij. tua accepimus: offerimus tibi: qꝛ offerri nō possunt nisi do na dei. Non eñ iniuste acquisita: aut tēporalia lucra offerri possunt: vt. ū. habitū est. Munera vero dū volūtarie reddi mus. Nō eñ offerri possent nisi essent nostra munera: quia munera sunt voluntaria: et hec reponi pñt in dei donaria. Exo. xxxv. Omnis volūtarius et prono animo offerat do/ mino. Uñ in ps. Filie tyri in muneribus vultū tuū dep̄eca būtur. Exponit Alber. Filie tyri in muneribus/ sunt aie an gustiate huius seculi in labore: vel acquirētes vel possidē tes que dño debent offerri. vnde ⁊ magi: Uenimus cū mu neribus adorare eū. Mat. ij. Sacrificia aūt offerimus/ dū sacrū facimus. ſm Isidoꝝ. Dū prece mystica in memoriam passionis dñice cōsecramꝰ. Et ſm hoc aliqui (vt refert Ale xan.) sic distinguūt. Hec dona scilʒ nature: hec munera scʒ deuotionis nostre: hec scā sacrificia illibata maiestati diui ne: vt hec dona referatur ad naturā: hec munera ad gratiā: hec sacrificia ad incorruptionis gloriā. ℂ G In his prio ribus expositionibus per ꝓnomē hec/ ipsa dona presentia panis ⁊ vinū ad sensum demonstrantur. Et huic consonat Augu. Dona offerimus cū nosipsos deo offerimus: mune/ ra cum eius beneficioꝝ memores sumus: sacrificia illibata cū ei humilitatē ac laudes impēdimus. vnde ps. Sacrifici um deo spūs cōtribulatus: cor contritū et humiliatū deus nō despicies. Possunt nihilominus per ꝓnomē hec/ ad in/ tellectū offerētes mystice demōstrari: vt nos offerentes in/ telligamur per dona/ munera ⁊ sacrificia. ℂ Potest etiam tertio per ꝓnomina/ ille qui venit offerēdus ad intellectū allegorice demōstrari. i. christus quantum ad corpus ⁊ san guinē sic intelligendo: Rogamus te pater clemētissime: vt hec dona/ hec munera/ hec sacrificia: hoc est christū/ in cuiꝰ corpꝰ ⁊ sanguinē hec materialia dona panis ⁊ vini substā tia orantur cōuerti: accepta habeas ⁊ benedicas/ faciendo scʒ vt effectū et optatū habeāt in illis ꝓ quibus offerimus. Dicit aūt christus quātū ad corpus ⁊ sanguinē donū/ mu nus ⁊ sacrificiū. Donū/ inquantū a patre nobis datus est li beraliter. Esa. ix. Filius datus est nobis. Munus/ inquan tū hec spūssancti formatione in vtero virginis deuote sunt recepta: ſm illud Luc. j. Ecce cōcipies in vtero ⁊ paries fi liū. et sequitur. Spūssanctus superueniet in te ⁊c. Sacrifi ciū/ inquantū ex nimia charitate in cruce seipm̄ obtulit spō te in sacrificiū nostre redēptionis: ſm illud Esa. liij. Obla tus est/ qꝛ voluit. ⁊ ad Ephe. v. Dedit semetipm̄ pro nobis oblationē et hostiā deo in odorē suauitatis. ℂ Uel dicitur christus donū/ munus et sacrificiū: qꝛ ipm̄ pater dedit: fili us obtulit: spiritussanctus accepit: singuli tamē dederunt/ obtulerūt et receperūt: sed ad distinctionē dicitur pater de disse propter autoritatē: filius obtulisse propter humilita/ tē: spiritussanctus accepisse propter benignitatē. ℂ Ex pre missis itaqꝫ patet quomodo offerentes/ oblata et qui patri offerendus in eis significatur: sunt dona/ munera ⁊ sacrifi cia. ℂ H Dicitur etiam pluraliter hec dona/ hec munera ⁊c. qꝛ panis ⁊ vini prius ꝙ cōsecrentur: ⁊ diuerse sunt spe/ cies substantiarū: et diuerse substātie specierū: sed vbi cōse/ cratio celestis accesserit: species quidē remanēt: substantie cōuertūtur: vt sint diuersa cōtinētia: vnū vero contentum. Nā idē sub vtraqꝫ specie cōtinetur/ scʒ totus christus: licet nō in idē vtraqꝫ panis et vini substantia conuertat: de quo infra latius. ℂ Uel referendo precise ad corpus christi ſm vltimā expositionem. Quāꝫ christus vnus/ ⁊ in se indiuis sus/ totaliter integraliterqꝫ contineatur: dicitur tñ plurali/ ter: hec dona/ hec munera/ hec sacrificia: propter diuersita tem realē sui corporis et sanguinis: que sunt diuersa et pri mo contenta sub dictis speciebus ex vi cōsecrationis sacra mentalis. Non enim corpus christi est sanguis christi: neqꝫ sanguis christi est corpus christi vel pars eius: pars dico il lius corporis quod est primū signatum specierum panis

Hoc eñ est corpus illud/quod est proximũ perfectibile ab
anima rationali:tale autem nõ est sanguis: cũ sanguis nec
sit animatus:nec animalis ꝯm phos.et phs.ij.de aia.ca.xi.
Ex aere quidẽ enim/aut aqua impossibile est constare ani-
matũ corpus:oportet enim firmũ esse. Relinquitur autem
mixtum ex terra/⁊ ex his esse: vt vniuersaliter caro ⁊ ppor-
tionabile. Et cõmentator cõmen.cxi. Impossibile est enim
sicut dicit ꝯm phm/vt constitutio corporis esset ex aere aut
aqua:animalia eñ necessario indigẽt corpore duro. sequi-
tur. Ut est caro ⁊ eius simile in animalibꝰ carentibꝰ carne.
Hoc etiã consonat cõi dicto doctoꝝ asserentiũ sanguinem
christi non fieri presentem specieb' panis per se ⁊ directe vi
consecrationis:sed per quandã cõcomitantiã: quod verũ
non esset/si sanguis esset per se pars corporis. Quia ergo
realiter plura sunt/sanguis corpus: ⁊ sub distinctis specie-
bus per se continenᵗ:petimus in plurali/vt hec dona/hec
munera/hec sancta sacrificia accepta habeat ⁊ benedicat.
¶ I Et dicũtur hec dona sancta ⁊ illibata sacrificia (ꝯm
Alex.) Sancta rõne significatiõis/nõ ꝯm se: sed qꝛ signifi-
cant sacrosanctũ corpus ⁊ imaculatũ sanguinẽ christi. Et
illibata/nõ quasi nondũ gustata: sed illibata.i.imaculata:
qꝛ sine macula cordis ⁊ corporis oportet offerri:quatenꝰ ⁊
cor ab iniquitate mundeᵗ/⁊ corpus ab imũdicia: ꝯm illud
Esa.lij. Mũdamini q̃ fertis vasa dñi. ¶ Uel dicunᵗ sancta
i.ad sanctũ vsum deputata: quõ Achimelech dixit ad Da-
uid in figura huiꝰ sacramenti: Nõ habeo panes laicos ad
manũ:sed tantũ panẽ sanctũ.j. Reg xxi. Panis laicus cõ-
munis panis est/q̃ sacerdotibꝰ in officio nõ cõmittitur:sed
panis diciᵗ scrificatus/⁊ sanctis ministrandus. ¶ Uel re-
ferendo hec dona/hec munera ⁊c. ad id qđ signãᵗ/⁊ in qđ
cõuerti oranᵗ/scꝫ corpus ⁊ sanguinẽ xp̃i:sicut sunt sancta ⁊
illibata.i.munda: ⁊ nulla sordiũ aut pctõꝝ contagione ma-
culata: qꝛ sanctispũs opatione de purissimis sanguinibus
gloriose virginis formata/⁊ vnione inseparabili: ꝯm Da-
mas. ineffabili summe ⁊ sanctissime deitati vnita; rõne cuiꝰ
in ipsis ois sanctitas redundat. Uñ ⁊ scribiᵗ ps̃.xv. Nõ da-
bis sanctũ tuuꝫ videre corruptionem. Nec in se solũ sancta
sunt ⁊ imaculata: sed etiã quoad nos. Nos eñ sanctificaue-
runt ⁊ mũdauere a sordibꝰ peccatoꝝ: ꝯm illud Apocalip.j.
Lauit nos a pctis nostris in sanguine suo. ¶ De his mu-
neribus ⁊ donis oblatis/frumento scꝫ de quo panis/ ⁊ vi-
no dicitur Zach.ix. Bibentes inebriabunᵗ quasi a vino: ⁊
replebunᵗ vt phiale/⁊ quasi cornua altaris: ⁊ saluabit eos
dñs coꝝ in die illa; vt gregem populi sui: qꝛ lapides eleua-
buntur super terram eius. Quid eñ bonũ eius est: ⁊ quid
pulchrũ eius/nisi frumentũ electoꝝ/⁊ vinũ germinans vir-
gines. Que exponens dñs Alber.ait: Hec de sacramento
altaris intelliguntᵗ: qꝛ bibentes dñi calicem inebriabũtur
amore eternoꝝ vsq; ad obliuionem sui ⁊ terrenoꝝ: quasi vi-
no qđ letificat deũ ⁊ hoies. Ebrietasq; illa ꝯm glosam pla-
cebit deo sicut sacrificiũ altaris: phialis eñ super altare li-
ba funduntur. Uel ꝯm Alber. illo vino repleᵗ phiale spi-
ritualis animi deuotione: quoꝝ intima sanguis dñi infun-
dit: ⁊ sic eum replet deuotionis odoramento: vt his sancti-
ficati ⁊ confortati sacramentis: efficianᵗ cornua altaris ad
ventilandũ omne qđ deo nõ militat. Et sic salute sacramẽ-
ti saluabit eos dñs eoꝝ in die illa/noue scꝫ gratie: qꝛ tunc
clare fulgebit ad tenebrarũ purgationẽ; saluabit aũt sicut
peculiarem gregem populi sui: cui de seipso pabulũ prepa-
rauit. Lapides eñ sancti/hoc est ministri noui testamenti
solidi/viui ⁊ preciosi; tunc eleuabunᵗ in dignitatem in ter-
ra ecclesie/quibus merito perpetue sanctitatis sacramen-
ta cõmittuntur. Et hanc refectionem in illibato sacrificio
determinat dicens: Quid est bonũ. Bonum inquã ois bo-
ni bonũ: quod oia bonificat: sine quo nihil est bonum: Et
quid pulchrũ eius/qđ oia mundat ⁊ pulchrificat/nisi fru-
mentum. quo toto amore fruendũ est. Electoꝝ qui a massa
perditionis per gratiã vocationis diuine separati sunt: et
ante mundi constitutionem electi in ipso. Hoc autem fru-
Eph.i. mentum illibatum sacrificiũ est; quod ad gustum vel vsuꝫ
alieno deo nunq̃ libatum fuit. Apocal.ij. Dabo ei mannã
absconditum/ quod nemo nouit nisi qui accipit. Uel ꝯm
glo. Frumentũ electorum saluator est: qꝛ ipse est panis qui
de celo descendit: ⁊ confirmat cor electorũ/ qui bibitur ab
his qui sancti sunt corpore ⁊ spiritu: qui introducti in cel-
lam vinariam/gaudẽtes sequuntur agnum quocũq; ierit.
Hec glo. Sanguis aũt est vinũ germinans virgines.i. vir-
gineas mentes: ⁊ tam virgineas nõ germinaret omni ger-
mine virtutũ/nisi ⁊ ip̃m esset virgineũ: ⁊ ideo penitus illi-
batum. Uel ꝯm glo. germinans virgines.i. populũ in vnũ
deum credentem: qui prius cultu idolatrie constuprabaᵗ.
¶ L Dum aũt hec profert sacerdos/tribus crucibꝰ panẽ
⁊ vinum signat/vtrũq; cõiunctim. Nam ⁊ in sequentibus
frequẽter hmõi signationes iterat ante q̃ post consecratio-
nem: vt infra patebit. ¶ Ubi in primis aduertendũ q̃ hu-
iusmodi cruces quibus sacrificiũ signatur: non fiunt dũta-
xat ad cõsecrandũ hostiã: ꝯm beatũ Tho.par.iij.q.lxxxiij.
arti.iij. alioquin post cõsecrationẽ fieri non deberent. Sed
principaliter per crucis signa modũ ⁊ ordinem dominice
passionis representat: vt dicit Innoꝯ q̃ verba canonis ad
cõsecrationem ⁊ effectum ipsius impetrandũ pertinent: si-
gna ad historiã recolendam. Unde qꝛ sacrificiũ istud per-
fectissimũ memoriale est dñice passiõis: vt nihil desit quo
vel visus/vel auditus tam salubri memorie cooperetᵗ: vni-
uersa in huius sacramenti cõsecratione ac dispensatione cõ-
currentia/siue visu/siue auditu perceptibilia/ad passionis
dominice representationem sunt ordinata: vestes scꝫ ⁊ va-
sa/altaris palle ⁊ tabula cerimonie ⁊ verba/ vt ex pdictis
patet. Cum ergo xp̃i passio in cruce sit consummata: conue-
nienter per signa crucis ipsa passio representatᵗ: vt hoc si-
gno quo passio consummata est: eius memoria mentibus
tenacius infigatur. Et quoniã passio quibusdã gradibus
completa est/siquidem aliqᵘe passionis partes precesserũt
crucifixionem: aliqua in cruce sunt cõsummata: ideo vt cõ-
gruo ordine singula representenᵗ que crucifixionẽ preces-
sere per crucis signationes ante cõsecrationem factas. que
vero in cruce ⁊ post crucem acta sunt/vel passa: per eas q̃
consecrationem sequunᵗ designanᵗ/ Crucem precesserunt
dñi traditio: ⁊ ad mortem venditio/ ⁊ mortis ipsius in sa-
cramenti huius institutione presignatio. In traditione cõ-
siderantur psone a quibus christus traditus est ad morteꝫ.
In venditione psone quibus vẽditus est. Persona quoq;
vendentis ⁊ venũdati: q̃ oia representanᵗ per cruces in ca-
nonis principio: ⁊ circa hec verba: Benedictã/ ascriptam
ratam. Et iterum circa hec verba: Corpus ⁊ sanguis cõsi-
gnatas: vt patebit in processu. ¶ L Christi itaq; triplex
traditio designatur per tres cruces in horum verboꝝ: Hec
dona/hec munera/ hec sancta sacrificia illibata/prolatione
designatas/ Traditꝰ est eñ christus a deo/a iuda/a iudeo-
rum populo. A deo patre/a filio/a spiritusancto. A deo pa-
tre ꝯm illud Roma.viij. Proprio filio suo nõ pepercit deꝰ:
sed pro nobis oibus tradidit illũ. Tradidit eñ filiũ preor-
dinando eius passionem ad humani generis salutem: dan-
doq; homini christo voluntatem patiendi: Et nõ cohiben-
do occidentiũ seuitiam: immo dando eis q̃ cogitauerũt in
dñm faciendi facultatem. Uñ dixit christus pilato: Nõ ha-
beres ptãtem aduersum me vllam: nisi tibi datum esset de- Joh.xix.
super. Tradidit etiã seipsum filius.j. Pe.ij. Tradidit autem
iudicãti se iniuste. ⁊ ad Eph.v. Christus seipsum tradidit
pro ecclesia vt illam sanctificaret: mundans eam lauacro
aque in verbo: vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiã nõ
habentem maculã: neq; rugam. Item a spiritusancto. Is
est qui per os caiphe prophetauit: Expedit vt vnus mo-
riatur homo pro populo ⁊ non tota gens pereat. Joh.xj.
¶ De secũda traditione iude habeᵗ Luce.xxij. Juda oscu-
lo filium hois tradis. ⁊ Matth.xxvj. Querebat opportu-
nitatem iudas vt eum traderet. ¶ De tertia dicitur de fu-
nesto iudeoꝝ consilio. Uinctum adduxerunt eum ⁊ tradi-
derunt pontio pilato presidi. Matth.xxvij. Et pilatus ad
christum: Gens tua ⁊ pontifices tradiderũt te mihi. Joh.

xix. Prima traditio qua traditus est a se/a patre/⁊ spiritu/ sancto facta est ex charitate nimia. Ioh. iij. Sic deus dilexit mundū: vt filium suū vnigenitū daret. Et iterū in persona redemptꝛ hominis loquens apostolus ait ad Gal. ij. In fide viuo filij dei qui dilexit me ⁊ tradidit seipsum pro me. Secunda fuit ex auaricia. Nam constituerunt ei: haud dubium quin iude: triginta argenteos: querens a iudeis: quid vultis mihi dare ⁊ ego vobis eum tradā. Mat. xxvj. Tertia facta est ex inuidia. Sciebat eñ pilatus ꝙ per inuidiā tradidissent eum. Ibidē. xxvij. Tradidit ergo illum deus ex dono: iudas pro munere: iudeus in sacrificiuꝫ illibatum: qḋ tamen nō iudei: sed gentes libauerunt: quoniā oblatum est ab eis regnum dei: ⁊ datum genti facienti fructum eius. Matth. xxj. In huius ergo triplicis traditiōis memoriā quā deus fecit ex dono: iudas pro munere: iudei in sacrificium illibatum: singuli aūt ad mortem scꝫ crucis: tres cruces facimus: vnam in prolatione verbi/ hec dona: secundā vbi: hec munera. tertia in verbo/ hec sancta sacrificia illibata. ❡ M Secundū Durandū aūt in rationali/ etiam fiunt tres cruces in canonis exordio/ ob reuerentiaꝫ eius cuius potentia fit conuersio horū donoꝝ ⁊ munerum in verum sacrificiū/ corpus scilicet ⁊ christi sanguineꝫ. Hic eñ est deus trinus: cuius opera indiuisa sunt: que tota trinitas tradidit ipm̄ ad morteꝫ: vt tota redimeret nos a morte per ipsam. Uel ſm eūdem/ in memoriā trine crucifixionis christi. Prima fuit in voluntate persequentiū iudeoꝝ/ dum collegerunt pontifices ⁊ pharisei conciliū quomō iesum occiderent. Ab illo eñ die cogitauerunt occidere euꝫ. Ioh. xj. Secunda fuit in vocib⁹ clamantiū: crucifige crucifige eum. Matth. xxvj. Tertia fuit in transfixione manuū ⁊ pedū: nam crucifixerunt eum/ ⁊ cum eo latrones: vnū a dextris: aliū a sinistris. Lu. xxiij. Uel ſm Alber. fiunt tres cruces propter tres christi illusiones. Fuit eñ derisus coram pontificibus/ corā pilato/ ⁊ corā herode. Uerum signatio triplicis traditiōis principalior est: que ſm Alex. tunc cepit cum filius ex decreto patris: ex consilio spiritus/ sancti: nec nō ex pprio beneplacito veniens hierosolymā semetipsum exposuit passioni. Sequit̄ in primis ⁊c̄.

❡ Lectio. xxij. A

A primis que tibi

offerimus pro ecclesia tua sancta. ❡ Postꝙ sacerdos deprecatus est deū patrem/ vt sua clementia apposita munera sanctificet. In illa secunda prime partis particula specificat pro quib⁹ hec ipsa dona ⁊ munera deo offerat. Et subdiuiditur in partes quattuor. In prima petit ea acceptari pro tota ecclesia generaliter. In secūda pro summis ecclesie capitib⁹ specialiter/ ibi: Una cum famulo tuo. Tertio pro oībus recte credentibus fraternaliter/ ibi: Et oībus orthodoxis. Quarto pro quibusdā specialibus singulariter/ ibi: Memento. ❡ Circa primū quattuor petit. Primo tranquillitateꝫ pacis. Secūdo custodiā ab aduersarijs. Tertio membrorum ecclesie adunationem. Quarto cōuenientem totius ecclesie gubernationem: vnde dicit/ Rogamus ac petim⁹. In primis te pater clementissime vti accepta habeas: hec dona/ hec munera: que tibi offerimus. Offerim⁹/ ſm Alber. id est ad te porrigentes ⁊ eleuantes ferimus: vt sicut dicimus sursuꝫ corda/ habemus ad dn̄m: ita nos extendentes eleuamus oblationem cordiū eleuatione ⁊ manuū protensione. Unde ⁊ aaron pectora ⁊ armos dextros separās ab hostijs/ eleuauit coram domino: sicut precepit moyses Le uit. ix. Pectora quidem pro cordis eleuatione. Armos dextros pro operis perfectione eleuans per intentionē ⁊ deuotionem coram dn̄o. Dicit aūt offerimus in plurali: licet vnus solus sacerdos celebrans offerat: qꝛ sacerdos nō in sua dūtaxat persona sacrificat: sed in persona totius ecclesie. Quapropter nihil in sacramēto ecclesie a bono magis/ nihil a malo minus perficitur sacerdote: qꝛ nō in merito sacerdotis sicut nec in persona; sed in merito ecclesie eiusqꝫ persona offertur: ⁊ in verbo creatoris conficitur. Nō ergo sacerdotis iniquitas impedit sacramenti effectū: sicut nec medici infirmitas virtutem impedit medicine: vt latius supra dictum est lec. ij. In persona ergo ecclesie aut sacerdotis offerimus tibi: scꝫ deo patri clementissimo: qꝛ tibi soli vni deo: nō idolis offerendū est. Exo. xx. Non adorabis ea/ scꝫ idola neqꝫ coles. Ego sum dominus deus. Offerimus autem tibi in protestationem supremi dominij/ qḋ habes super omnia. Nam ⁊ sacrificium describitur/ ꝙ est oblatio facta deo/ in recognitionē supremi dominij. ❡ B In primis notatur ordo huius oblationis quantū ad eos pro quib⁹ fit oblatio: quoniā etsi charitate spiritualia bona omnib⁹ cōmunicanda sint: cum omnes diligere teneamur: nihilominus charitas est ordinata: ſm illud Canti. ij. Introduxit me rex in cellam vinariam: ordinauit in me charitatem. Unde offerendū est prius/ id est principaliter pro ecclesia tota. Deinde pro personis singularibus: quoniā bonū cōmune preponendū est bono priuato ⁊ singulari/ tanꝙ nobilius minus nobili. Unde ⁊ phus. j. Ethi. Amabile quidem vni: melius autem genti ⁊ ciuitati. Hunc aūt ordinem primū orandi ⁊ offerendi pro omnib⁹ generaliter: ac deinde pro his qui in sublimitate cōstituti sunt: tangit aplus. j. ad Timo. ij. Obsecro primū omnium fieri obsecrationes/ orationes/ postulationes/ gratiarū actiones pro omnibus hominibus: pro regib⁹/ ⁊ pro oībus qui in sublimitate cōstituti sunt: vt quietam ⁊ tranquillā vitam agamus in omī pietate ⁊ castitate. Hoc eñ bonum est ⁊ acceptum corā saluatore nostro deo: qui omnes hoīes vult saluos fieri/ ⁊ ad agnitionem veritatis venire. Ubi glo. haymonis: misteꝰ ordo ostenditur. ❡ C Pro ecclesia tua. Quia ecclesie nomen frequenter occurrit: placuit hic varias nominis ecclesie acceptiones interserere: vt confusio quā parere solet latens equiuocatio: euitetur. Has autem latius prosequitur Guil. ockam lib. v. prime partis sui dialogi ca. xxxj. quem in plerisqꝫ imitantur dn̄s Petrus de aliaco cardinalis cameracen̄. ⁊ Ioh. gerson cancell'. Parisꝰ. ❡ Nomen ecclesia varias habet significationes. Qñqꝫ eñ accipitur pro templo materiali diuino cultui deputato: ⁊ ita accipitur in veteri testamento. Deuter̄. xxiij. Nō ingredietur mamser. id est de scorto natus/ in ecclesiam domini vsqꝫ ad decimā generationem. Et in nouo testamento. j. Coꝛ. xj. Nunquid domos nō habetis ad manducandū ⁊ bibendū: aut ecclesiaꝫ dei cōtemnitis. Illo modo etiā accipitur. xvj. q. j. Quicūqꝫ ⁊. ij. q. vij. Lator. vbi dicit̄ ꝙ nemini licet ecclesiā edificare nisi de fauore episcopi. Alio modo accipit̄ pro templo spirituali: ⁊ sic adhuc multipliciter accipit̄. Qñqꝫ multū generaliter pro quolibet spūali templo dn̄i. hoc est pro quali bet rōnali creatura: quā deus inhabitat per gratiā: quō de templo loquit̄ apls. j. Coꝛ. iij. Nescitis qꝛ templū dei estis vos ⁊ spūs dei habitat in vobis. Licet forte minus ppue: qꝛ ecclesia grece: cōuocatio latine dicit̄. Cōuocatio aūt nō est vnius: sed pluriū. Accipit̄ ergo aliter pro cōgregatione fideliū. i. cognoscentiū catholicas veritates: siue vniuersali siue particulari. Et ita adhuc multipliciter accipit̄. Quādoqꝫ pro cōgregatione catholicas veritates clare ⁊ beatifice cognoscētiū: ⁊ hec cōgregatio vocat̄ ecclesia triūphās que est btōꝝ in patria: q̄ aduersus diabolū militiaꝫ christo tenentes finaliter triūpharūt. de qua dicit̄ in ps̄. Laus ei⁹ in ecclesia sanctoꝝ. Hec est illa ecclesia q̄ sancta est ⁊ immaculata ſm se totā ⁊ oēs sui partes: sine macula atqꝫ ruga: ⁊ vt sponsa castissima spōsuꝫ suū christū beatifico amore amplectatur: in cui⁹ delitijs ppetue viuit: nec ab ei⁹ amplexib⁹ aliquādo abrūpi pōt aut separari: spūaliter fornicando: qꝛ in amore ⁊ dilectiōe spōse firmiter stabilita ⁊ cōfirmata. Alio mō capit̄ pro cōgregatione cognoscētiū veritates catholicas enigmatice: ipsis p fidē assentiendo. Uoco aūt catholicas veritates quib⁹ quilibet viatoꝛ actu vel habitu explicite vel implicite assentire tenet̄: ⁊ hec cōgregatio vel multitudo hominuꝫ vocatur ecclesia militans: qꝛ exercet christi militiam aduersus ipsius hostes; diaboluꝫ scilicet carnem

Ecclesia est equiuocum.

et mundū. De hac dicit Act. xx. Attēdite vobis τ vniuerso
gregi/i quo vos spūssctūs posuit epos regere ecclesiam dei.
Et sic accepta adhuc dupliciter accipitur. Uno modo tm̄
pro eccl'ia vniuersali: q̄ est vnica extra quā non est salus. de
qua dicit aplus. Christū dedit caput super omnē ecclesiam
que est corp⁹ eius: ad Ephe. i. τ simile ad Col. i. Et hoc in or
Math. xiij. do cōprehēdit in se oēs fideles bonos et malos. fm q̄ expo
nūt doctores sancti parabolas euāgelicas. Simile est re
gnū celorū sagene misse in mare. Ec illā. Simile est regnū
celorū hoi regi qui fecit nuptias filio suo. Ibidē. xxij. Item
xxv. Simile est regnū celorū decē virginib⁹/que accipien
tes lāpades suas/exierūt obuiā sponso τ sponse. In quarū
parabolarū expositione dicunt sancti/malos intra eccl'ie
gremiū cōtineri: dūmodo tamē in fide nō errēt: de quo bea
tus Aug⁹ in de fide ad pe. parte. ij. c. xliij. ait. Firmissime te
ne et nullatenus dubites/areā dei esse ecclesiam catholicā:
et intra eā vsq; in finē seculi mixtas frumento paleas conti
neri: id est bonos τ malos sacramentorū cōmunione misce
ri: τ in omni pfessione siue clericorū/siue monachorū/siue
laicorū/bonos esse simul τ malos: extra hanc ecclesiam fo
re paganos/iudeos/hereticos/scismaticos iā dixerat cap.
xxxviij. atq; extra hanc ecclesiā saluari neminē posse etiam
si pro christi nomine sanguinem fuderit. cap. xxxix. demon
strauit. Ad idem beatus Grego. in home. xxxviij. τ homel.
xi. τ home. xvi. sup. Ezechiel. Itē. xviij. moraliū exponens
illud Job. xxviij. Auro locus est in quo conflatur. Una est
ecclesia in qua quisquis cōflari voluerit: ab oi etiā poterit
peccator sorde purgari. Si quid pro deo amaritudinis: si
quid tribulationis/extra hanc positi sustineris: incēdi pote
Adhuc varie accipit ecclesia. stis tm̄modo/non purgari. ¶ D Hoc mō adhuc diuersi
mode accipitur. Uno mō p ɔgregatione oim fideliū actu
existētiū que est ecclesia vera. Alio modo pro ecclesia repre
sentatiua/q̄ est cōciliū generale in spūsancto legitime ɔgre
gatū. de qua ecclesia fm pluriū expositiones intelligitur il
lud verbū christi de correptiōe fratris. Si te nō audierit dic
ecclesie. Math. xviij. Ecclesia em̄ vera omniū fideliū mul
titudo propter suā dilatationē nunq̄ congregat: neq; con
gregari potest ad quodcūq; discernendū: sed conuocātur
patres de omnib⁹ mūdi partibus q̄ diffiniūt τ decernūt: et
hec facientes ecclesiam verā representant. Et sic ecclesia est
supremū tribunal in terris/habens autoritatē super quāli
bet personā singularē cuiuscūq; status eminētie aut digni
tatis extiterit: etiā si papalis/prout in cōstitutione frequēs
cōcilij cōstantien. clarius diffinitur. ¶ Accipit etiā adhuc
ecclesia p cōgregatione/nō tm̄ omniū fideliū actu existen
tiū: sed omniū qui fuerūt a tēpore christi τ apostolorū vsq;
nunc sibi succedentium. et distinguit a synagoga moysi: et
sic accipit beatus Aug⁹ in epl'a fundamenti dicens. Euan
gelio nō crederē nisi ecclesie autoritas me cōpelleret. Hoc
em̄ mō ecclesia maioris est autoritatis q̄ euangelium: quia
huius ecclesie euangelista scriptor euangelij est pars: totū
autē maioris autoritatis est sua parte. Hoc mō accepit etiā
eccl'iam Aug⁹ in li. cōtra manicheos: τ recitat dis. xi. c. Pa
lam. vbi ait. Palā est q̄ in re dubia ad fidē et certitudinem
valeat autoritas ecclesie catholice: que ab ipsis fundatissi
mis aplorū sedib⁹/vsq; ad hodiernū diem succedentiū sibi
met: et eporū serie τ tot populorū cōsensione firmatur. Ubi
ecclesia catholica episcopos τ populos a tēpore apostolo
rū/vsq; ad hodiernū diē sibimet succedētes importat. Et hec
vocat eccl'ia xpiana q̄ cepit ortū a xpo: pmo in iudea: τ vo
cabat pmo eccl'ia hierosolymitana. vn̄ Act. viij. Et factū
est in illa die persecutio magna in eccl'ia q̄ erat in hierosoly
mis. Scda fuit antiochena/in qua aplus petrus pmū re
sedit: τ ibi pmū innotuit nomē xpianus. Unde fideles pri
mo vocabant discipuli τ fratres: postea vocati sunt xpia
ni. vnde Act. xi. Audierūt autē apostoli τ fratres qui erant
in iudea. Et sequitur in eodē cap. Et annū totū conuersati
sunt/scz paulus τ barnabas ibi in ecclesia: τ docuerūt tur
bā multā: ita vt cognominarent pmū antiochie discipuli
xpiani. Idem recitatur in cap. Sacrosancta. distin. xxij. in

textu τ glo. ¶ E Accipitur adhuc ecclesia p cōgregatio
ne oim fideliū a principio mūdi vsq; ad cōsummationē se
culi: τ sic nō solū comprehendit eccl'iam christi: sed etiā syna
gogā moysi: simul τ eos q̄ fuerūt sub lege naturali. Et illo
mō accipit btūs Aug⁹. x. de ciui. dei. c. vlti. vbi vult/q̄ non
solū a tpe corporalis pñtie christi τ aplorū eius: sed ab ipso
abraā vsq; in huius seculi finē peregrinādo pcurrit. Et bea
tus Grego. in homel. dñice in septuagesima dicit. Uniuer
salis ecclesia que ab abel iusto: vsq; ad vltimū electū qui
in fine mūdi nasciturus est: quot sanctos protulit: quasi tot
palmites misit. Sic etiā ecclesia synagoga noiat. Numeri
xx. Cur eduxistis ecclesiā dñi in solitudinē. ¶ Accipit etiā
eccl'ia p tota multitudine pdestinatorū/tā saluatorū q̄ sal
uandorū: siue iā sint beati in re: siue beati in spe: siue beati
ficandi in re: ita accipit btūs Aug⁹ in multis passib⁹: pser
tim in Enchiri. Accipienda inq̄t est eccl'ia nō solū ex parte
qua peregrinat a solis ortu vsq; ad occasum/laudans no
mē dñi: verū etiā q̄ in celis ex quo condita est semp cohesit
deo: nec vllum malum sui casus experta est: τ sue parti pe
regrināti sicut oportet opitulatur: quia et que vna erit con
sortio eternitatis: nūc vna est vinculo charitatis/que tota
instituta est ad colendū deū. Idē super illud ps̄. xxxvi. Iu
nior fui etem̄ senui. ait: Dñs in corpore suo: qd̄ est ecclesia:
iunior fuit in pmis hominib⁹: τ ecce iam senuit. Et postmo
dū. Caput nostrū christus est: corp⁹ illius nos sumus. Num
q̄d soli nos: τ non illi q̄ fuerūt ante nos. Oēs qui ab initio
seculi fuerunt iusti: caput christū habent. Illū em̄ venturū
crediderūt: quē iā nos venisse credim⁹: τ in ei⁹ fide ipsi sa
nati sunt: in cuius τ nos: vt eēt ipse caput ciuitatis hierlm̄
oib⁹ cōnumeratis fidelibus ab initio vsq; ad finē. Adiun
ctis τ legionibus angelorū τ exercitib⁹: vt fiat illa vna ciui
tas sub rege vno: τ vna quedā puincia sub vno imperato
re. Felix in ppetua pace τ salute laudās dñm sine fine btā.
Et in tali acceptione loquit Pascasi⁹ in li. de sacramentis.
Eccl'ia sponsa dei/corpus christi: est christus caput eius: et
oēs electi mēbra ei⁹ dicunt. ¶ F Accipit etiā ecclesia ali
quando p pctōr multitudine τ iniquorū/q̄ opponit eccle
sie electorū. de quo in ps̄. xxv. ait dauid. Odiui ecclesiā ma
lignātium. quā btūs Aug. in li. de ci. dei. babylon. i. ciuitas
tē cōfusionis vocat: τ in psenti currere pmixtim cū ecclesia
siue ciuitate dei: sed finaliter separandā τ sempiterne mise
rie subijciēdam/cū suo capite diabolo latissime declarauit.
Hui⁹ ecclesie abominationes cōsiderās ppheta regius ps̄.
liiij. Uidi inq̄t iniquitatē et cōtradictionē in ciuitate. Et ite
rū. Sup muros eius iniquitas: τ labor in medio ei⁹ et iniu
sticia: non defecit de plateis eius vsura τ dolus. Et de hui⁹
ciuitatis incola dicit. Noluit itelligere vt bn̄ ageret. ¶ Sz
horrēda hac malignantiū dimissa eccl'ia/ad eā q̄ fideliū est:
reuertentes inuenim⁹ et alias ecclesie acceptiones. Accipi
tur etiā eccl'ia nō tm̄ pro hac ecclesia vniuersali: sed etiā p
ecclesia particulari/que est pars eccl'ie vniuersalis: τ tales
plures sunt. Hoc modo dicit aplus ad Ro. vlti. Salutant
vos oēs ecclesie christi. pmisit etiā. Quib⁹ gratias ago: nō
ego tm̄: sed τ cuncte ecclesie gentium: et domesticam eccle
siam eorū. Et in Apocal. Johannes septē scripsit ecclesijs
asie. τ fm hoc dicimus: ecclesia orientalis: ecclesia occiden
talis: et particularius ecclesia moguntina/ecclesia cōstan.
et ita in cap. allegato Sacrosancta. distinguitur inter eccle
siam romanā/alexandrinā/constantinopolitanam/antio
chenam: et in sequentibus cap. multis. eadem dis. Sic etiā
1. Pe. 5 ait petrus. Salutat vos ecclesia que est in babylone colle
cta et sic accipitur in diuersis scripture locis. Et omnibus
his modis supra scriptis/quibus ecclesia accipit p aggre
gatione fideliū: cōprehendit tam viros q̄ mulieres: tā lai
cos q̄ clericos: τ forte aliis modis nō accipit in sacra scri
ptura. Et ita ad eccl'iam his modis acceptā/fideles laici et
mulieres ptinent: τ ecclesiastice persone/sicut sunt clerici.
¶ Uerū in iure canonico nomē eccl'ia habet alias signifi
cationes a pdictis: q̄bus tm̄ ad clericos restringit. Et sic
adhuc multipliciter accipit: fm q̄ notatur extra de verb. si.

gnifica. Cum clerici placentini.in glo.super verbo vocabulū. Aliquādo tm̄ p epo: aliquādo designat oēs viros ecclesiasticos: qn̄q; ponitur pro maiore parte capituli: quandoq; restringitur ad canonicos maioris sue matris ecclesie: quandoq; signat quālibet eccl'iam puincie. Allegātur ad hoc iura in allegata glo. Clerici em̄ iurium cōditores et expositores hoc nomē eccl'ia sibi appropriauerūt/ vocantes se tm̄ ecclesiasticos pp̄ter quandā pncipalitatē ⁊ eminētiā ipsorum sup alias psonas eccl'ie: ratione actuū spiritualium ad quos exercendā potestatē ipsi/ nō laici receperūt.

Acceptiones ecclesie.

¶ G Possunt autē acceptiones ille diffuse breuiter sic summari. Ecclesia accipitur aliqñ p rōnali creatura: in bono p eccl'ia sanctorū: qn̄q; in malo p eccl'ia malignātium. In bono vniuersalissime p cōgregatiōe oim angelor̄ btōrū ⁊ viator̄ fideliū. Qn̄q; tm̄ p eccl'ia triūphantiū. Qn̄q; tm̄ p ɔgregatiōe deo militantiū. Et sic tripliciter: vel oim a pmo iusto vsq; ad vltimū in fine mundi nasciturū: ⁊ sic cōprehēdit synagogā ⁊ xp̄i eccl'iaʒ. Scdo p sola cōgregatiōe xp̄ianorū tā preritor̄ q̄ psentiū. Tertio p cōgregatiōe oim fideliū nūc existētiū. Et qlibet harū ecclesiarū dr̄ eccl'ia vniuersalis vera: ⁊ eccl'ia vniuersalis repñtatiua q̄ est cōciliū generale. Accipif etiā eccl'ia nō p cōgregatiōe vniuersali omniū fideliū existentiū nunc: sed p cōgregatione aliqua particulari tā clericorū q̄ laicorū vnius puincie/ diocesis/ ciuitatis vel dom⁹. Qn̄q; etiā pro congregatione clericorū tm̄. Qn̄q; pro vno homine tm̄. Accipif p domo materiali diuino cultui dedicata. ¶ Ad ppositum itaq; redeūdo/ petit sacerdos vt accepta habeat pater clemētissimus hec dona/ munera ⁊ sacrificia p ecclesia: nō domo materiali q̄ peritura est: nō p triūphāte: quia illius est pro nobis orare et intercedere: nō pro aliqua ecclesia particulari alias secludēdo. Sed p ecclesia vniuersali: q̄ est fideliū habētium cōmunionē in eccl'iasticis sacramētis. Illi etem̄ eccl'ie vniuersali et nulli particulari cū exclusione aliar̄ datū est hoc scm̄ sacrificiū offerre p salute suorum mēbrorum: quapropter in hui⁹ sacrificij oblatione p ipsamet eccl'ia.i.corpore et oib⁹ mēbris cōstituto/ orat in primis minister ecclesie di. Te igitur pater clemētissime rogam⁹ ⁊ petim⁹ vt accepta habeas dona ⁊ munera q̄ tibi offerimus. In primis p ecclesia tua.

¶ H Addif. Sancta. Nomē sancta q̄d importet iā supra dictū est lecti.xix.in angelici expositione hymni. Sed cum vniuersalis: q̄ hic designaf: eccl'ia nomē sit collectiuū: et nihil aliud q̄ hoies christi fide ⁊ sacramentis vnitos significet (quorū pars maior cū scā nō sit: sʒ reproba: qr neq; spiritussancti vncta gratia: neq; a prauis separata: neq; ad celestia a terrenis cōuersatione leuata: quoniā multi vocati et pauci electi. Math.xx. per latā portā ⁊ spaciosam viā que ducit ad pditionē multi intrant. Angustā vo portā ⁊ arctā viā q̄ ducit ad vitā inueniunt pauci.eiusdē.vij.) dubiū esse posset quō eccl'ia dicif sancta. Siquidē non a minore: sed a maiore denominatio fieri solet. Ad qō dicif q̄ ecclesia ex oibus fidelib⁹ aggregata vere sancta dicif ⁊ est: nō obstante pluriū mēbrorū prauitate ⁊ malicia. Et hoc multis ex causis. Prima fm Alexā.de ales: q: est deo siue diuino cultui dedicata: nam vt habef in glosa Orige. Leuitici.xix.sup illud. Sancti estote. Illa sunt scā q̄ a cōmunib⁹ vsibus separari debēt/ ⁊ diuino cultui mancipari quomodo scā dicuntur vasa ministerij: ⁊ scā vestimēta: loca quoq; in vrbibus vel suburbibus sacerdotib⁹ deputata: pmogenita quoq; boum vel pecor̄. Nunc aūt christi ecclesia populus scʒ christianus ex cunctis iudeis ⁊ gētibus collectus: de idolatria et ignorātie tenebris vocatus: et ad vnius veri dei cultum electus recte dicif sanctus. Unde apostolus ad Eph.j. Benedictus deus ⁊ pater dñi nostri iesu christi: qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in celestib⁹ in christo: sicut elegit nos in ipso ante mūdi constitutionē: vt essem⁹ sancti ⁊ immaculati in cōspectu eius in charitate. Et idē.j. Pe.ij. Uos estis genus electū: regale sacerdotiū: gens sancta: populus acquisitionis: vt virtutes annūciens ei⁹ qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suū: qui aliquādo nō populus: nunc autē populus dei. Ecce patet q̄ eo ecclesia vniuersalis dicif sancta: quia per fidē ab infidelibus separata est: ⁊ ad colendū verū deū cōuocata. ¶ Secundo dicif ecclesia sancta ratione forme: non ratione partiū materialiū: cum em̄ ecclesia corpus sit mysticum: ad instar corporis veri/ habet partes materiales et formā. Materiales homines fluentes ⁊ sibiinuicē succedentes. Formā vo mysticā/ christi fidem verā. Propter quod eccl'iaʒ diffinientes aiunt. Ecclesia est corpus christi mysticum fide animatum. Hec autē christi fides vera est/ recta et sancta: pp̄ter quaʒ totū corpus ecclesie dicif sanctū: sicut homo sanctus est pp̄ter animā sanctā: licet in corpore aliqua sit macula seu turpitudo. ¶ I Tertio dicitur sancta ratione capitis christi qui est sanctussanctorum. Daniel.ix. Cui ecclesia matrimonialiter est coniuncta: et vt sponsa irrepudiabilis copulata. fm illud Osee.ij. Despōsaui te mihi in fide. et.ij. Corinth.xj. Despondi vos vni viro virginem castā exhibere christo. Sic ergo sancta dicif a sanctitate capitis: quod principalissimū est in ea. Nec modo a christo: sed etiā ratione partiū digniorū. Hi sunt homines sancti et iusti: q̄ donec mūdus finief: in ecclesia esse nō desinent: ex xp̄i pmissione suā assistentiā ecclesie promittentis vsq; ad seculi cōsummationē. De quo venerabilis beda. Ex hoc intelligif q̄ vsq; ad finē seculi nō sunt defurendi in mundo/ qui diuina mansione et inhabitatione sunt digni in ecclesia. Et quia ab excellentiore ⁊ digniore denominatio fieri assolet: recte ecclesia pp̄ter sanctos in ea qui digniores sunt: nomē sibi vendicat dignitatis. ¶ Quarto sancta dicitur ecclesia: quia sanctitas intimius ⁊ inseparabilius sibi propter sanctos/ q̄ malicia pp̄ter reprobos coheret. Malicia em̄ non semper est in ecclesia: sed nunc adest: nunc abest: sed nunq̄ fuit priuata sanctitate: nā ante lapsum pmorū parentū ecclesia in eis fuit sine malicia. Similiter post lapsum penitētibus parētib⁹ primis/ ante parricidiū cain. Itē post diluuiū priusq̄ a filio cham pater noe derideref. Nunq̄ autē (vt dictū est) fuit sine sanctitate: quia dñs amat iudicium: ⁊ non derelinquit sanctos suos: in eternū conseruabunf. Et hoc intelligēdū videtur de sanctitate fm pdestinationē: alioqn post lapsum ade/ ante penitentiā/ fuit ecclesia sine sanctitate/ fm tunc presentē iusticiā. Et post finalē malorum separationē extirpata malicia/ ecclesia sanctitate ppetua pfruetur. Dum ibunt hi in ignē eternū: iusti autē in vitā eternā. Math.xxv. In quam non intrabit aliquod coinquinatū/ aut abominationē faciens/ aut mendaciū. Apocal.xxj. Cū ergo vnūquodq; potius denominatur ab eo qō inest quasi per se: q̄ ab illo quod inest per accidēs: hinc digne ecclesia scā pot⁹/ q̄ puersa aut reproba appellaf. ¶ K Quinto dicitur sancta a suo rectore. Regitur quidē a spiritusancto: quem christus promisit apostolis p ecclesia/ que tunc in eis consistebat. Rogabo inquit patrem: ⁊ aliū paracletum dabit vobis: vt maneat vobiscum in eternū/ spiritum veritatis. Joh.xiiij. Item. paracletus autē spiritussanctus quē mittet pater in nomine meo: ille vos docebit omnia. ibidem. Et iterum. Multa habeo vobis dicere: sed nō potestis portare modo. Cum autem venerit spiritus veritatis: ille docebit vos omnē veritatem. Joh.xvj. Per que et multa similia intelligitur regimē ecclesie commissum esse spiritusancto: christo recedente fm sui presentiam corporalē. Et ideo in symbolo apostolorū/ post articulum de spiritusancto/ sequitur statim articulus de eccl'ia/ cū dicif. Credo in spiritūscm̄: sanctā eccl'iam catholicam. vt sit sensus. Credo in spiritūsanctū regentē/ gubernantē et sanctificantem ecclesiam catholicā. De quo dicit Alber. in expositione symboli. Resoluēdus est hic articul⁹ fm propriū opus spūscti. Hoc est: credo in spiritūscm̄: non tm̄ in se/ ⁊ fm se sanctū: sʒ etiā credo in eū fm ppriū op⁹ ei⁹ qō est scificare eccl'iam. Neq; estimandū est articulū illū intelligi debere de eccl'ia triumphante: cui sctitatem inesse nullus dubitat christianus: sed de ecclesia militante: quā christus se fundaturum pollicitus est supra firmā petrā, i. fidei confessionē;

et cōtra quā porte inferi nō preualebunt. Que certe cōfessio fidei nō cōpetit statui ecclesie triūphantis: q2 teste apostolo. j. Cor. xiij. Cum venerit qđ perfectum est: euacuabitur qđ ex parte est. Unde cū omnis christianus illam ecclesiam ꝯfiteaꝛ sanctā: quā dn̄s supra firmā fundauit petram id est fidei ꝯfessionē: que nō est triūphātis: sed militātis ecclesie: seqꝛ ꝙ hanc ecclesiā profiteaꝛ in symbolo/cum dicitur. Credo sanctam ecclesiam catholicam. Hec deniq3 est sententia beati Grego. in registro: et beati Augu. in expositiōe symboli. ¶ Sexto dr̄ ecc̄lia sancta ꝓpter sctās leges ꝛ ordinationes/quibus regitur et gubernaꝛ: leges sc3 euangelicas inobliquabiles et diuinas: leges etiam ipsius ecclesie in diuinis fundatas: quaꝝ transgressiones vtiq3 diuinā legem soluunt: illā scilicet qua dn̄s dicit Luc. x. Qui vos audit/me audit: et qui vos spernit/me spernit. Nam i fide ꝛ morib⁹/et his q̄ sunt de necessitate salutis/ecc̄lia vniuersalis errare nō pōt: promittente dn̄o Luc. xxij. Ego rogaui ꝓ te petre vt nō deficiat fides tua. Et iterū. Porte inferi nō ꝑualebunt aduersus eam. Mat. xvj. Et illud de fraterna correctione. Si te nō audierit dic ecclesie: si ecclesiā nō audierit sit tibi sicut ethnicus et publicanus. Mat. xviij. In quib⁹ et aliis fundaꝛ ptās diffiniēdi/determinādi/statuēdi/decernēdi ꝑcepta/leges/et canones cōstituendi. ¶ L Se ptimo dr̄ ecc̄lia scā a sanctitate sacramentorū: q̄ in ipa per ecclesie ministros cōtinue dispensantur: q̄ nec inq̄nari possunt ꝑ maliciā ministroꝝ: sed semꝑ deo placent/ et ꝓsunt suscipienti nō ponēti obicē/siue ꝑ bonos/siue ꝑ malos dispēsentur. Sic dr̄. xv. q. viij. ca. viii. Non potest aliq̄s quantūcūq3 pollutus sit: sacramēta diuina polluere: q̄ purgatoria cunctarū contagionū existūt: q̄ eñ sancta sunt: coinq̄nari non possunt. Et seqꝛ: Sumit ergo intrepide ab oi sacerdote christi mysteria: q2 oia in fide purgantur. ¶ Octauo sancta est ecclesia ex indefectibili assistēcia christi spōsi sui ꝛ perpetua mansione spūssancti. De quib⁹ dictum est. Nam mansio sua/quā xp̄s promisit ecclesie: nō intelligiꝛ quantum ad corporalē presenciā (Sic eñ abijt in celū: et donec seculū finieꝛ sursu3 est dn̄s. Aug. in de triplici habitaculo) sed ꝑ fidē/doctrinā et charitatē. Et quō nō esset scā hec ecclesia ꝓ qua sanctificanda/sanctus sanctoꝝ christ⁹ sanguinem suū fudit. vt testaꝛ apl's ad Eph. v. Christus dilexit ecclesiā: ꝛ tradidit semetipm̄ ꝓ ea: vt eā sanctificaret: mūdās eam lauacro aque in verbo vite: vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam nō habentē maculam/aut rugā/aut aliq̄d hmōi: sed vt sit scā et immaculata. Sanctā deniq3 esse necesse est/ꝓ qua sanctificanda/christus q̄ semꝑ exaudit⁹ est ꝓ sua reuerētia: patrē orauit dicēs. Pater sancte serua eos in noie tuo: quos dedisti mihi. Joh. xvij. Et infra. Sanctifica eos in veritate. Non ꝓ eis rogo tantum: sed ꝓ eis qui credituri sunt per verbum eorū in me. ¶ Demū nono dicit ecclesia sancta: q2 tantū in ea: et nullo mō extra eam/potest quis sanctificari: sancteq3 ad salutem viuere: etsi extra eā sacramenta percepta vera sint: nequaq̄ tamē salutifera. De quo beatus Aug. in de fide ad pe. parte. j. Baptismus quidem extra ecclesiā esse potest: sed nisi in ecc̄lia ꝓdesse neq̄t. In ecclesia igitur catholica tantūmodo potest ꝓdesse ꝑcepcio/baptismatis/et opa mie/et nois christi gloriosa cōfessio: si tamen in ecclesia catholica bene viuatur. Et premisit Si quis elemosynas largas faciat: et ꝓ noie christi sanguinem fundat/ꝓ eo ꝙ in hac vita nō tenuit ecclesie catholice vnitatē: nō habebit eternā salutē. de fi. ad pe. pte. ij. c. xxxiiij. Nam et in diebus diluuij/neminē legimus extra arcam potuisse saluari. Ad idē beat⁹ Grego. vt s. allegatū est. Merito ergo scā dicitur ecclesia/intra quā solā/et nō extra vlla sanctitas reperitur. His de causis doctores sancti conformiter ad verba symboli apostoloꝝ augu. hiero. grego. ambro. cyprian⁹/hil. pascasi⁹/chrysost. bern. ceteriq3 sancti ecclesiam sanctā ꝯfiteri nullatenus dubitarūt: Attendentes eam s̄m premissa esse diuino cultui dedicatā: certissima fide formatam: sancto capiti cōcorporatā: membroꝝ sanctitate firmatam: veritatis spiritu gubernatam: iustissimis sanctionibus statutis et legibus fulcitā: sacramentis purificantibus adornatā: indefectibili presentia sponsi sustentatam solam sanctitatis gratie cōtētiuā. ¶ M Catholica. Catholicū grecū est: et s̄m beatū Isidoꝝ. viij. etymol. tantum valet. i. vniuersalis latine: vel quasi simul cōpletens. Diciꝛ ergo ecclesia simul cū catholica (li. j. sentētiaꝝ suaꝝ ca. xix. et vbi. s. li. etymol. viij) id est vniuersalis/eo ꝙ vniuersaliter per totū sit mundū diffusa. Non eñ sicut cōuēticula hereticorū in aliquibus regionū partib⁹ coarctanꝛ: sed ꝑ totum terrarū orbē dilatata diffunditur. Qđ etiā apostolus approbat dicens ad Ro. j. Gratias ago deo meo ꝑ iesum christum ꝓ omnibus vobis: q2 fides vestra annūciatur in vniuerso mundo. Siue dr̄ catholica. i. vniuersalis/ꝙ in vnitatem cunctos coniungit credentes. hinc ꝛ vniuersitas ab vno cognominata est: propter quod in vnitatem colligitur. Ecclesia ergo catholica: sicut per totū mundū extenditur: ita et oim̄ gentiliū societate construiꝛ. Et hoc est qđ s̄m beatū Augu. dn̄s promisit abrae: In semine tuo benedicenꝛ oēs gentes. Genes. xxij. Benedicenꝛ in te vniuerse cognationes terre. Genes. xij. Et ne de iudeis dictū puteꝛ ait Augu. ꝙ qui sunt semen abrae/in quo benedicēde sunt omnes gentes: apostolus exponit Gal. iij. dicēs. Abrae dicte sunt ꝓmissiones et semini eius. Non dicit et seminibus quasi in multis: sed quasi in vno: et semini tuo qui est christus. In christo he oēs gentes benedictionē habiture tanta autoritate ꝓmissionē receperunt/que est tanta exhibita veritate. Unde et pudebit dicere/illā his diebus ad pugillum orbis esse coarctatā. Hec Augu. Ecce frater Aug. non in vna gente tantum reperiri illam benedictionē abrae ꝓmissam: q̄ certe consistit in fidei christi illustratione: sed in finibus orbis. Item idem augu. exponēs parabolā zizaniorū. Qui seminat semen bonū/paterfamilias est: ager/mundus (semen) filij regni. Illos ḡ posuit in agro/id est mundo: non in aliqua porciūcula terre: sed in orbe toto ab ortu solis vsq3 ad occasum. Hoc saluator noster declarat/cū ait. Si quis vobis dixerit: Ecce hic est christus. i. illa parte mūdi: aut illic/supple est fides catholica. Nolite credere. Si dixerint. ecce in penetralibus est/in doctrinis occulto hereticorū/nolite credere. Est ergo fides catholica post eius publicationē sicut fulgur q̄ exit ab oriente ꝛ paret in occidente. Ita exponit beat⁹ Tho. in glo. ca. ꝑallegato. ¶ N Ex q̄b⁹ vbis patet vniuersalitas catholice fidei et ecclesie. Unde et beat⁹ Augu. de questio. euange. dicit/ꝙ orientis ꝛ occidentis noie/totum orbē voluit significare/per quē futura erat ecclesia. Et licet ecclesia ꝑmitiuoꝝ patrū sanctorū tēporibus per totū orbē diffusa ramos suos a fine in finem tetenderit. A solis quoq3 ortu vsq3 ad occasum laudabatur nomen iesu christi: vt euidentissimū foret ecclesiam fore catholicam. i. vniuersalē: dum egypti desertū tot stellis quot anachoritis effulsit: totaq3 asia et aphrica fide christi gl'iabatur: nostris tamē tēporibus peccatis exigentibus: sicut olim hebreoꝝ: ita nūc christianoꝝ relicte sunt domus deserte: et redacta cernitur ad solius europe angulum ecclesia. Propter qđ quantū ad loca fidei christi subiecta/infideliū cōparatiōe non vniuersalis sed paruula defleaꝛ. Est tamen et nunc vniuersalis sincere veritatis cōtinētia: vere salutis efficientia: et indeficiente fidelium perseuerentia: sola q̄ppe veritatē oēm continet necessariā ad salutē: sola predestinatos colligit ad boni summi fruitionē: sola victrix ꝑmanet ad beatitū consecutionē: que licet tanq̄ petri nauicula tēpestatum fluctibus quatitur: nequaq̄ tamen absorbebitur q̄m in fine post dierum tribulationem/iterum ꝯualescens triūphabit: dū fiet vnū ouile ꝛ ouiū pastor vnus/dn̄s nr̄ Iesus christus cū patre et spiritusancto deus in secula benedictus. Math. xxiiij.

¶ Lectio. xxiiij. A

Uam pacificare: custodire: adunare et regere digneris toto orbe terraꝝ. ¶ Quattuor q̄. s. expressa sunt (q̄ sacerdos petit per hec quattuor verba: Pa

cificare/custodire/adunare/regere) specifice designat. Un
de orat fm Inno. Quam. s. ecclesiā sanctā catholicā: pacifi
care digneris: vt pacē habeat ab hereticis et scismaticis.
Custodire digneris a vicijs et demonib⁹. Adunare q̄ disp/
sa est inter paganos et pfidos. Et regere digneris in pspe
ris ꝛ aduersis. Idem tamē fm eundē videt̄ esse pacificare
qḋ adunare: custodire qḋ regere. Tunc em̄ pacificat/cum
fideliū mentes adunat: vt p spūsctm̄ charitate pfusa mul/
titudinis credentiū sit cor vnum ꝛ anima vna. Tunc custo
dit/cū inter mundi pericula regit: et de sancto mittit auxili
um vt eam de syon tueat̄. Ille certe pacificat ꝛ vnit. Ille re
git et custodit: q̄ propter ipsius ecclesie regimen / vnū pre/
posuit vniuersis: vt oēs ab vno sicut corpus a capite gu/
bernent̄. Uel fm alexandrū/ Pacificare p charitatis inhe/
rentiā cum deo. j. Joh. iiij. Qui manet in charitate in deo
manet. nam in deo manētes pacē habēt. vnde Joh. xvj. In
me pacē habeatis. Custodire ne pereat ob ingruentiam pe
riculorū et tentationū. Quia nisi dn̄s custodierit ciuitatē:
frustra vigilat q̄ custodit eā. Adunare/ per morū cōformi/
tatem et voluntatē: vt multitudinis credentiū sit cor vnū
Act. iiij. Regere/ in progressu virtutū: vt dicat cū ps̄. Dn̄s regit me
et nihil mihi deerit. Uel fm dn̄m Albertū/ Pacificare pa/
ce tēporis presentis/ et pace eternitatis. Custodire a malo
incurrente: et in bono ad vtrāq̄ vitā cōferente. Ps̄. Custo
di me vt pupillā oculi: sub vmbra alarū tuarū protege me.
Pupilla custodit̄ supra et infra: et velocitate quadā mira/
bili palpebris obtegitur: ne quid incidat brutis visus tur
batiuū. Ita pater nos deprecantes exaudi: ne desup malig
nus spūs virus immittat pestiferū: et ad eorsum cōsurgāt
vitia ecclesie tue turbatiua. Sed custodi i limpiditate sua
vt virtutē propriā non amittat. Protege sub vmbra alarū
tuarū. Umbra aūt protectio dn̄i est sub alis veritatis et vir/
tutis: et veritate illuminet̄: et virtute ad bonum proficiat
Adunare hoc est ad vnū redigere. Hoc inquā vnū/ qḋ est
cōmunio per omnē ordinē graduū ecclesie. Totus em̄ or/
do ecclesie/ ꝛ graduū diuersitas in ecclesia/ in vnū stare de
bent ad vnū caput principale in celis quod est deus: et ad
vnū caput vicariū in terris: qḋ est pontifex summus chri/
sti in terra vicarius. ¶ B Hec ordinatio in celo preful/
get: in naturis ostendit̄: in christo operib⁹ exemplat̄: in di/
uinis legibus precipit̄: in toto corpore christi mystico ob/
seruatur. In celo em̄ angeli ad archangelos: archāgeli ad
principatus: principatus ad potestates: potestates ad vir
tutes: virtutes ad dn̄ationes: dn̄ationes ad thronos: thro
ni ad cherubin: cherubin ad seraphin/ fm obediētie ꝛ illu/
minationis ordinē ordinant̄. Et ipsa multitudo angelorū
q̄ in quolibet est agmine: ad vnā personā que in ipso pemi
net: aduna t̄. Et subdit Alber. Ordo celi vocat̄: q2 ois ordo
relatio est multorū in gradibus differentiū ad vnū. Om
nīū aūt horū graduū tam multipliciter differētiū varietas ad
vnū cōsummat̄ deū/ omniū pncipiū atq̄ finem. Hinc Job
xxxviij. Nunq̄d nosti ordinē celi: et rationē ei⁹ pones in ter
ra. Hoc ipm̄ in naturis ostendit̄: nam multi ramusculi ad
virgas: multe virge ad ramū: multi rami ad stipitē: multi
stipites ad radicē/ que vna est: infingunt̄ vt oia socia fiant
et participia virtutis q̄ est in radice. Apostolus ad Ro. xj.
Socius radicis et pinguedinis oliue factus es. Sic mul/
te grues vnā sequunt̄. Sic multa membra in corpore vni⁹
j. Co. xij. capitis percipiūt beneficia. Sicut em̄ multa mēbra in vno
corpore habemus: oia aūt membra non eundē actū habēt.
Ita multi vnū corpus sumus in christo. Patet quoq̄ hic
ordo in christi operibus: in quibus exēplificatur: q2 christi
opus est semp in vnū colligere dispersa: sicut econtra dia
boli opus est dispergere adunata. Hinc Joh. x. Fiet vnum
ouile ꝛ vnus pastor ouium. ꝛ Mat. xij. Qui nō cōgregat
mecum dispergit: et q̄ non est mecū contra me est. In diui/
nis quoq̄ legibus precipit̄/ ꝙ sicut dicit beatus dionysius
ca. iiij. de cele. hierarchia. Lex diuinitatis est per prima me
dia: per media vltima reducere. Talis aūt reductio vltimo
rum ad prima per media/ non potest esse nisi in ordine ad

vnum primū: vt sicut est descensus illuminationū et charis/
matum ab vno primo: sic reductio est ad vnū principium.
Hec em̄ lex sicut superiora mouet et ligat ad inferiorū pui/
dentiam et curam: ita inferiora ligat ad superiorū obedien
tiam: vt oia hoc modo ad inuicē sint cōnexa. ¶ C Demū
hec ordinis adunatio in toto corpore christi mystico obser
uatur. Sicut em̄ vt in Ezech. iiij. scribit̄/ octo gradib⁹ ascē
debatur ad diuinitatis templum: ita et in ecclesia octo gra
dus ordinati sunt. Papatus/ patriarchatus/ primatus/ ar
chiepiscopat⁹/ prepositura/ sub quo archidiaconatus ↄpre
henditur/ decanatus et parochialis cura: oia ad vnū redi/
guntur q̄ petri clauibus cōmittunt̄. vn̄ Mat. xvj. Tibi da
bo claues regni celorū: qḋcunq̄ ligaueris sup terrā/ erit li/
gatū et in celis: et qḋcunq̄ solueris sup terrā/ erit solutum
et in celis. Et porte inferi nō preualebunt aduersus eam. Ec
ce celum imminet clauibus: q2 claues celi appellant̄. Ter/
ra clauibus subijcit̄: quia quicq̄d in terris ligant et soluūt
corā deo ligatū et solutū reputatur. Infernus cōprehendi
tur sub potestate: quia nō preualet tenere quē clauis volue/
rit eruere. He claues vni cōmittunt̄: vt plenitudo potesta/
tis in vno ostendat̄: ꝛ in alios ab illo (fm ꝙ in partem so/
licitudinis vocantur) deriuent̄. vn̄ Esa. xxij. de christo ꝛ ei⁹
vicario summo pōtifice dicit̄: per personā eliachim iusti de
signatū. Uocabo seruū meū eliachim: ꝛ erit quasi pater ha
bitantib⁹ hierusalē/ et domui iuda: et dabo clauē dom⁹ da
uid super humerum eius: et aperiet: et nō erit q̄ claudat: et
claudet: et nō erit qui aperiat. Et figā illā paxillū in loco fi
deli: et erit in solium glorie domus patris sui ꝛ suspendam
super eum omnē gloriā domus patris sui. Paxillus dicit̄
fm expositionē Alber. q2 sibi imminet totū ecclesie taber/
naculū. Gloria aūt tota nō esset suspēsa in eo: nisi in dispo/
sitiōe patrocinio et regimine haberet omnē gloriā ecclesie Pater ē
que est domus dei patris sui. Demū superbenedicta trini/ principi/
tas hunc custodit adunationis ordinē: in qua pater ordine um diui/
nature et originis pncipiū est totius diuinitatis. Filius a nitatis.
patre solo per generationē: spūssanctus a patre et filio per
cōmunē patris ꝛ filij spirationē oia acceperunt: sic ergo in
diuinis statur ad vnū primū. Hec alber. Sequit̄/ Et rege/
re. fm eundem Regere est regulis legalibus ꝛ canonicis
vnū quēq̄ in expletionē sui officij dirigere. ps̄. xliiij. Uirga
directionis virga regni tui. In virga significat̄ regiminis
potestas: in virge rectitudine pcepta pncipalia legalia / q̄
bus est regendū. Unde cū dn̄s mitteret moysen ad regēdū
dixit. Uirgam hanc tolles in manu tua: in qua facturus es
signa. Exodi. iiij. ¶ D Hec igit̄ quattuor q̄ oram⁹: paci/
ficare/ custodire/ adunare et regere: sic diuersificantur: vt
duo accipiantur fm recessum a malo: et duo fm accessum
ad bonum. Scḋm recessum a malo dupliciter. Est em̄ ma/
lum ecclesie extrinsecus adueniens et impugnās: ꝛ est ma
lum intrinsecus surgens/ bonū adimens. Cōtra malum ex
trinsecus impugnās ecclesie tranquillitatē/ petimus paci
ficationē: vt absq̄ vllo terrore vitā in silentio transigentes
optata cūctis mortalibus pace fruant̄. Cōtra malū intrin
secus surgens petimus ecclesie custodiā: hoc em̄ malū pec
catum est: a quo nos custodire per gratiā oramus: ne in ec
clesia pctā ꝛ vitia inualescāt. Alia duo q̄ petim⁹ in ordine ad
bonū/ respiciūt aut bonū eccl̄e/ aut bonū psone. Quoad pri
mū dr̄ adunare: q2 bonū ecclesie nō pcipitur nisi in aduna/
tione cum mēbris ecclesie. Quoad scḋm dicit̄: ꝛ regere: q2
bonū persone est vt quelibet cōgruo regimine tēdat in bo
num proprium ꝛ personale. Hinc Apocalip. ca. vij. Agnus
dei reget illos et deducet ad vite fontes aquarum. Hec au/
tem omnia fm ordinem a capite descendunt in corpus: q2
pacificatio ecclesie est in platis sic ab incursu malorum ec/
clesiam preseruantibus: et ideo murum se debent ponere
pro ecclesia: et in se suscipere ictus et insultus hostiū. Sic
dicitur Johannis. x. Bonus pastor animam suam ponit
pro ouibus suis. Hinc dominus quibusdam desidiosis im
properat illud Ezechieli s. xiij. capite. Non ascēdistis ex ad
uerso; neq̄ opposuistis vos murum pro domo israel.

Similiter ad prelatos refert custodia: quia ipsi sunt custo
des ecclesie. Sic dr Esa.lxij. Sup muros tuos constitui cu
stodes: tota die et tota nocte in ppetuū nō tacebūt. Aduna
tio etiā in ipsis reperit: qr ab ipsis pfluūt charismata ꝛ do
na/quib⁹ aduinicē ecclesie mēbra adunant. vnde ad Ephe.
iiij. Soliciti seruare vnitatē spūs in vinculo pacis. Regi
men quoq̧ ecclesie in ipsorū est manib⁹: vnde dictū est eis
Act.xx. Attēdite vobis ꝛ vniuerso gregi: in q̄ vos spūsctūs
posuit epos regere ecclesiā dei: quā acq̄siuit sanguine suo.
¶ E Orantes aūt dicimus/Digneris/Quia dignatio
nis est qđ dns facit: non nr̄i meriti. Digneris itaq̧.i. dignū
iudices ecclesiā tuā sanctā pacificare/custodire/adunare
ꝛ regere: quia nihil fieri dignū est nisi qđ de tua benignita
te ꝛ misericordi voluntate dignum iudicare volueris: neq̧
eñ quia bonū aut iustū est aliquid/ipsum de⁹ vult: sed q̄a
deus vult/ideo bonū est et iustū. Volūtas nāq̧ diuina no
ex nostra bonitate: sed ex diuina voluntate bonitas nostra
pendet: nec aliq̄d bonū/nisi qr a deo sit acceptū. Ratio au
tem quare sic vel sic acceptat aliqua diuina voluntas: non
est bonitas presupposita in obiectis quibuscūq̧ alijs a se
deo: sed ratio est in ipsa sola diuina volūtate: qr eñ ipse ac
ceptat aliqua in tali gradu: ideo sunt bona in tali gradu: ꝛ
non ecōuerso. Nam sicut voluntas diuina est causa omniū
vt sint: ita etiā causa electoꝝ vt suis bonis digni sint: vt ita
nihil fit qđ nō de interiori inuisibili atq̧ iintelligibili aula
summi impatoris egrediatur fm ineffabilē iusticiā: nō no
stram/sed suā: vt dicit Augu.iij. de trini.c.iiij. Non ergo ni
si volūtas causa prima est sanitatis ꝛ egritudinis/premioꝝ
atq̧ penarū/gratiarū ꝛ retributionū. Ideo petimus vt nō
pter nr̄as iusticias: sed suā bonitatē eccl'iaꝫ suā pacificet
ꝛc. qđ innuit verbū/Digneris. ¶ F Sequit: Toto orbe
terrarū. supple diffusam. Vocata siquidē est ecclesia de om
nibus finibus terrarū. qđ signatū est Act.ij. Quoniā cum
apl'i inceperūt euangeliū christi pdicare: loquebātur oim
linguis. Erāt eñ in hierusalē habitātes viri iudei: ꝛ ex om
ni natione q̄ sub celo est: quibus oibus predicabāt aposto
li linguis suis. Et hoc est qđ de christo capite ecclesie loq̄
tur dns p Esa.xlix. Dedi te in lucē gentiū: vt sis saluus mea
vsq̧ ad vltimū terre. De hoc etiā pphetatū est p Esa.ij. di
centē. Et venient populi multi et dicent. Venite ascēdam⁹
in montē dn̄i: et in domū dei iacob ingrediamur.i. in eccle
siam: et ostendet nobis viā suā et ambulabim⁹ in ea. Et h
est qđ in euangelio ait Mat.viij. Multi ab oriente ꝛ occi
dente.i. ex omni tribu et gente venient. Et in ps̄. Oēs gen
tes quascūq̧ fecisti venient et adorabūt corā te dn̄e. Qđ vt
verū fieret: pcepit christ⁹ apl'is dicēs. Eūtes in vniuersum
mundū/docete oēs gentes: et pdicate euāgeliū omni crea
ture. Qđ et fideliter iplerūt/fm'q̧ de ipis pdictū fuerat
In omnē terrā exiuit sonus eoꝝ: et in fines orbis terre ver
ba eorū. Propter qđ et dns Act.j. querētib⁹ de restitutiōe
regni israel/respondens subiecit: Vos eritis mihi testes in
hierusalē et in omni iudea ꝛ samaria vsq̧ ad vltimū terre.
Sic ergo impleta est pmissio abrae fidelis Gen.xvij. Eris
pater multaꝝ gentiū. Cū eius fides dilatata est p totū or
bē: ita vt et nosipsi de gentib⁹ ad fidē ipsi⁹ vocati sum⁹: di
cēte aplo. Si ergo vos christi: ergo semē abrae estis. Gal.
iij. Sic verificatū est illud Esa.lxij. Videbūt gentes iustū
tuū: et cūcti reges inclytū tuū.i. filiū dei/quē abraā futurū
credidit: et credendo fidei oculis vidit: fm illud Joh.viij.
Abraā exultauit vt videret diem meum: vidit ꝛ gauisus est
Ex q̄b⁹ satis patet ecclesiā christi toto orbe diffusam. Hinc
et beat⁹ Grego. parabolā Mat.xiij. de sagena missa in ma
re/de ecclesia exponit: q̄ ex omni genere piscium.i. ex omni
natione et tribu hoies cōgregat. Sic in cantico. beatorum
ambrosij ꝛ augu. dr. Te per orbē terrarū sctā cōfitet eccl'ia.
¶ Ex quibus solui potest quorūdā q̄stio. Quid erit/et q̄d
est de oibus habitantibus in finibus terre/aut insulis ma
ris/viuentibus fm dictamen naturalis ratiōis: ad quos fi
des christi non puenit: dānabunt illi vel saluabunt. Patet
ex premissis: qr ecclesia toto orbe terrarū diffusa est: vel fm
inhabitationē fideliū: vel fidei propalationē. Hinc venera
bilis Hugo de sacramētis parte. vj. ca. v. lib. ij. ait. Ego vel
neminē: talem esse: vel si forte aliq̄s est: si eius culpa nō ob
stitisset: audire aut scire potuisse ac debuisse sine cunctatiōe
affirmo: maxime cū scriptura dicat. In omnem terrā exiuit
sonus eorū. In omni terra quidē vel audiri sunt: contēpto
res dānabunt. Vel audiri non sunt p culpa sua: ꝛ ignoran
tes ignorant et non saluant. ¶ Dns armicanus p̄mas hi
bernie dicit: Posito q̄ tales essent: qđ nō est verisimile: nō
arctant lege christi: ꝛ excusant p ignorantiā: ne scꝫ peccent
nouo pctō per nō receptione baptismi ꝛ similiū: tamen pe
nam legis iuste subire cogunt: q̄ est ppter transgressionem
primorum parentū: separant a ppetua visiōe dei: sicut par
uuli decedētes ante susceptione baptismi. Verū potest di
ci q̄ cum deus nō deficit homini in necessarijs ad salutem
si fuerit aliquis talis bene vtens naturalibus: et faciēs qđ
in se est/ad cognoscendā viam iusticie et salutis: aut p im
mediatā internāq̧ spūssancti illuminationē: aut per alicu
ius instruentis adhibitionē: pandet huiuscemodi via salu
tis: etiā si inter infideles cōstitutus fuerit. Cuius rei testis
est cornelius centurio Act.x. ꝛ eunuchus candacis regine
Act.viij. Ad quorū primū missus fuit petrus apostol⁹. Ad
scđm philippus diaconus. Historie note sunt. Testis est ꝛ
barbara virgo et martyr: q̄ inclusa a patre in turri illumi
nata est: et beata christina a dn̄o miraculose baptizata: vt
historie testant. Huius sentētie est cancel. paris. gers. cum
plerisq̧ alijs. ¶ G Una cū famulo tuo papa nostro et
antistite nr̄o. N. Et rege nostro. N. Ista est scđa pars par
tis scđe prime partis pncipalis: in qua postq̄ sacerdos pe
tijt sacrificiū acceptari ꝛ bndici p tota eccl'ia gn̄aliter: petit
acceptari et benedici p summis ecclesie hierarchis et capi
tibus specialiter: vnde dicit: Petim⁹ acceptari hec nostra sa
crificia/p ecclesia tua/vna cū famulo tuo papa nostro. N.
Una.i. simul vel pariter: et est aduerbium congregandi:
et notat in presenti associationē capitis cū corpore. Papa
eñ caput est eccl'ie salrē vicariū et ministeriale: vt infra di
cetur. Petit ergo sacerdos accepta haberi hec sacrificia p
ecclesia et papa. id est p corpe et capite mystico. ¶ Nomē
papa in scripturis non inuenit: sed sumptū dicit ab interie
ctione pape: que admirationis affectū importat: vnde eis
proprie conuenit et attribuitur: qui in conuersatione sunt
admirabiles vita sanctitate et doctrina: ad quem sensum
dominus iesus christus noster summus est papa: de quo
scribitur Esaie.ix. Et vocabitur nomen eius admirabilis.
Sic olim omnes episcopi vite pollentes sanctitate/pape
sunt vocati. Unde beatus Hieronym⁹ in epistolis ad Au
gustinū scribēs ait: Domino vere sancto et beatissimo pa
pe augustino. Sic augustinus ad paulinum: libros bea
tissimi pape aurelij episcopi. Et bonifacius comes ad au
gu. Ora venerabilis papa/vt talis de inimicis vitio sepe
procedat. Et tamen neq̧ augustinus: neq̧ aurelius fuit
episcopus romanus. Hic refertur grecos cunctos presby
teros papas nominare. Nunc vero nomen papa soli roma
no attribuitur pontifici/qui dicitur papa/quasi pater pa
trum. id est episcoporum et sacerdotū/qui iure patres ap
pellantur. xcvj. distin. ca. Is scripturis. ꝛ c. sequenti. Quis
dubitat. vbi dicit Grego. ad hermannum metēsem episco
pum. Quis dubitat sacerdotes christi/regum et principū
omniumq̧ fidelium patres ꝛ magistros censeri. Item the
lesphorus papa. vj. q. j. sacerdotes. Omnis qui aduersus
patres. id est sacerdotes armantur: infames esse censemus.
Patres enim omnes.i. sacerdotes venerandi sunt nō respu
endi aut infamandi. Refert etiam Eusebius cesariensis q̄
excellentia romani imperij extulit papatum romani pon
tificis super alios pro eo q̄ distin. xcvj. cap. Constantinus
ij. legitur. Constantinus imperator quarta die sui baptis
mi priuilegium romane ecclesie pontifici contulit: vt in to
to orbe terrarum pontifices et sacerdotes ita hunc caput
habeant sicut iudices regem. Quod etiam posterius con
firmatum est per conciliū generale. Unde idem Cesa

riensis. Nicena (inquit) synodus hoc contulit priuilegium
romano pontifici: vt sicut romanorum rex augustus pre cete-
ris appellatur: ita romanus pontifex pre ceteris epis papa ve
lut principalis pater vocaretur. ¶ I Et recte quidē papa
id est pater principalis: quia caput est fidelium et totius ecclesie
militantis. xxii. dist. Sacrosancta. Petrus dictus est cephas
et caput: eo quod principatum teneret apostolatus. Non autē tan-
tum cōstantini ordinationē: neque patrum: sed diuina/romana
ecclesia primatum obtinuit. Unde in eodē canone Sacrosan
cta. dicit anacletus qui fuit quartus post beatum petrum successor
beati clemētis: qui sedit anno dñi. ciiij. et ita longe precessit cō-
stantinum. Sacrosancta romana et apostolica ecclesia nō ab apo
stolis: sed ab ipso dño et saluatore nostro primatum obtinuit: si
cut beato petro aplo dixit. Tu es petrus et super hanc petrā
etc. Et sequitur: Hec vero apostolica sedes caput et cardo (vt
prefatum est) a dño: et nō ab alijs cōstituta est. Et sicut cardi
ne ostium regitur: sic huius apostolice sedis autoritate oēs ecclesie
dño disponente reguntur. Hinc. vij. q. j. Mutatiōes. Anthe
rius papa de beato petro loquēs ait: Petrus sctūs magi-
ster noster et princeps aplorum. Et leo papa. xxiiij. q. j. cū bea-
tissimus. Cū beatissimus petrus aplus a dño accepit principatū
Unde et beatus dionysius in li. de diuinis no. c. iij. ipsum vo
cat verticē. i. capitaneū. Uel sm aliā translationē. Petrus
supremū decus et antiquissimū theologorum culmē. Et in libel
lo quē scripserat de morte apostolorum pe. et pa. dicit. Cū se-
pararentur abinuicē ducti ad supplicia: paulus petrū allo-
quitur in hec vba: Pax tecū fundamentū ecclesiarum/pastor ouiū
et agnorum christi. Item marcellus papa. xxiiij. q. j. Rogamus
ait: Rogamus vos fratres dilectissimi: vt nō aliud doceas-
tis neque sentiatis/quam qd a petro et reliquis aplis atque patribus
accepistis: ipse enim est caput totius ecclesie. Et beatus Aug.
li. ij. de vnico baptismo. Puto quod sine vlla sui contumelia/
cyprianus epus petro apostolo cōparatur/quantū attinet ad
martyrij coronā. Ceterū magis vereri debeo ne in petrum
cōtumeliosus existā. Quis enim nescit illū apostolatus prin-
cipatu cuilibet episcopatui preferendum: sed etsi distat cathe
drarū gratia: vna tamen est martyrū gloria. Et ponitur. ij. q.
vij. Puto. ¶ Ex oibus his patet petrū fuisse caput ecclie:
et primatū inter omnes tenuisse. Cum autē quilibet papa ca
nonice intrans successor sit petri: sequitur quod quilibet talis
omnē dignitatē/autoritatem et principalitatem habeat quā
habuit petrus. Is enim qui in ius succedit alterius: eo iure
quo ille: vti debet. de regulis iuris. Is qui. li. vj. Nam si mi
nus haberet quam primus: nō esset vera successio. vt arguit glo.
in casu simili in ca. Cū oēs. de cōstitutionibus. Et per cōse-
quēs etiā nunc papa caput est ecclesie et hierarcha summus
sicut fuit petrus tēpore aplorum: etsi mō nō refulgeat his vir
tutibus/quibus petrus ceteros precellebat. ¶ L Beatus si-
quidē petrus nō modo officij dignitate: verū etiā virtutū
excellentia prestabat/fide scz humilitate et charitate. Nam
propter fidei eminentiā: que fundamentū est ecclesie/et totius
spūalis edificij: petro datū est/vt ad qstionē fidei de chri-
sto pro oibus respōderet: dicēs ad christū. Tu es christus fi-
Matth. lius dei viui. Ex qua fide arras accepit prefecture ecclesie.
xvj. dicente ei dño. Et ego dico tibi quia tu es petrus: et super hanc
petrā edificabo ecclesiā meam. Et iterū. Et ego pro te roga
Luc. xxij ui vt nō deficiat fides tua: et tu aliquādo cōuersus: confir
ma fratres tuos/per predicationē videlicet et doctrinā vere
fidei et euangelij. Precellens humilitas claruit: cum corre
ptionē pauli qui ipso fuit inferior et in faciē ei restitit: patien-
ter et humiliter tolerauit. ad Gal. ij. Patet et ex sua prelatio
ne super ceteros a christo: qui eos nouit qui se humiliāt exal
tare. Charitatis excellentia patet ex feruore operū siue vigi
lantia et discursu pro lucrifactione animarū. vt tradit actuū
historia. Patet etiā ex christi qstione/eiusque respōsione: cū
enim quereret christus. Simon iohānis diligis me plus his
Respōdit. Tu scis dñe quia amo te. Post quā respōsionem
tertio datā/statim dñs sibi pascēdas cōmisit oues. Unū pa-
tet dignitas petri: nedū ex prelatione qua factus est caput
ecclesie: sed etiā ex virtutū excellētia/et christi dñi imitatiōe
singulari. In quo vtinam haberet tot imitatores: quot ha
bere sui principatus et officij cernitur appetitores. Lōge aliū
mores/aliaque pompe videntur in successoribus/quam in petro:
cuius successiōe gratulantur. De quo ad eugeniū papā bea-
tus Bern. in li. de cōsideratiōe ita scribit. Inter hec tu pa-
stor procedis deauratus tam multa circūdatus varietate: oues
quid capiunt. Si auderē dicere: demonū plus quam ouiū pa-
scua hec sunt. Et post pauca. Petrus hic est qui nescitur processisse
nō gemmis ornatus vel sericis: nō tectus auro: aut vectus
equo albo: nec stipatus milite: nec circumstrepentibus mini
stris: absque tamen his credidit satis posse implere manda-
tum christi salutare. Si amas me pasce oues meas. In his
nō successisti petro: sed cōstantino. Hec ille. ¶ Uerūtamē
etsi papa tanquam homo viator nondū in gratia cōfirmatus
quādoque deuiat: quoniam teste Chrys. non loca hominē sanctifi-
cant: sed homo locū. xl. di. Multi. Neque sanctorum filij sunt qui
tenēt loca sanctorum: vt ait Hiero. eadē dis. Non est. et Greg.
anastasio presbytero. Non loca vel ordines creatori nostro
nos proximos faciūt: sed nos aut merita bona coniungunt:
aut mala disiungunt. eadē dis. Non loca. Non tamen capi-
tis dignitatē amittit: nisi in heresim lapsus extra ecclesiam
fieret. eadē dis. Si papa. In quo casu licet heresim pertinaciter
defendēs nō esset caput ecclesie: nihilominus non esset eccle
sia sine capite: quoniam verū caput ecclesie christus est: ait aplus
ad Eph. j. Ipsum dedit caput super omnē ecclesiā: que est cor-
pus eius. Item ca. v. Christus caput est ecclesie: ipse saluator
corporis eius. Itē ad Col. j. Ipse est caput corporis ecclesie. Ca-
put mysticū sicut corpus mysticū est ecclesia propter similitu
dines repertas in corpore vero: quas exprimit aplus. j. Cor.
xij. Possumus igitur cōsiderare in capite/scz ordine/perfectionē
et virtutē. Ordinē/quia caput est prima pars hois: et inde
est quod omne principiū consueuit dici caput. sm illud Ezech.
xvj. Ad omne caput vie edificasti signū prostitutionis tue.
Perfectionē/quia in capite vigent oēs sensus interiores et
exteriores: cū in ceteris membris solus sit sensus tactus.
Et inde est quod dicitur Esa. ix. Longeuus et honorabilis ipse
est caput. Uirtutē/quia ceterorum virtus et motus est a capi-
te: propter virtutē sensitiuā et motiuā ibi dominantē: propter
qd et populi rector caput eius dicitur. sm illud. j. Reg. xv.
Cū esses paruulus in oculis tuis: caput in tribubus factus es.
He capitis cōditiones christo vere cōpetūt respectu eccle
corporis eius: propter quod nomē capitis cōgrue ad ipsum
translatū est: habet enim ordinē eminētie. Unde de ipso dicitur
in ps. Ego primogenitū ponā illū excelsum pre regibus terre.
Et vere primus et excelsus: quia oēs alij gratiā receperunt per
respectū ad gratiā suā. Hinc ad Rom. viij Quos presciuit
hos et predestinauit conformes fieri imaginis filij sui: vt sit ip
se primogenitus in multis fratribus suis. Scdo habet perfe
ctionē quātū ad plenitudinē oium gratiarū. sm illud Ioh.
j. Uidimus gloriā eius/gloriā quasi vnigeniti a patre: ple
nū gratie et veritatis. Tertio virtutē habet influendi gra-
tiam in membra ecclesie corporis sui: nam de plenitudine eius
oēs accepimus. Ioh. j. Quippe sm diuinitatē ipse est autor
gratie/fidei/ceterorumque donorum spūalium: qui influit et causat effe-
ctiue principaliter in nobis in perceptiōe sacramentorum. Sm
humanitatē vero causa est meritoria eorundē. Nam propter
passionē: quā sua spōte sm humanitatē subijt: deus pater
statuit hec dona cōferre hoibus: que principia sunt sensus et
motus operationū spūalium et vitalium in recipientibus ea. Et pro-
pter influxū horum donorum a christo in membra ecclesie/chri-
stus dicitur caput ecclesie: nō per proprietatē: sed per similitudi-
nem capitis naturalis. ¶ M Papa etiā est caput eccle
sie sm predicta propter cōformes similitudines: licet multū
differenter a christo. ¶ Primo propter ordinē et propinquita
tem ad deū ratiōe officij: quia ipse summus est hierarcha in ec-
clesia: ad quē stat et reducitur tanquam in suū principiū ois ordo
ecclesiasticus: vt dicit Inno. tertius in ca. Solite. de maio. et
obe. Papā in petro oibus prefecit/constituēs eum pastorē
ouiū suarū generalē/nō discernēs has oues ab illis: cū di-
cit. Pasce oues meas. id est sm Chrys. loco mei prepositus
et caput esto

⁊ caput esto fratruꝫ: vt ipsi in te locum meū assumentes
vbiq̄ terrarū te in throno sedente ꝑdicent ⁊ confirmēt.
¶ Secūdo caput est ꝓpter ꝑfectionē accepte potestatis
que ſm sui plenitudine in ipso residet vt in capite: sicut
⁊ in petro papa ꝓmo cui dn̄s tanq̄ eterne vite clauigero
terreni simul ⁊ celestis imperij iura cōmisit: vt habetur
dist. xxij. Oēs. De quo Chryso. sup Mat. Filius que pa
tris est ⁊ ipsius filij: ptātem petro vbiq̄ terrarū cōmisit:
⁊ hoi mortali oēm autoritatem dedit: vt ecclesiam vbiq̄
terrarū amplificet. Unde ⁊ eccl̄ia de ipo canit. Tu es pa
stor ouiū princeps apostoloꝝ. Plenitudo aūt ptātis pe
tro collata trāsit in successores. ¶ Dicitur etiā tertio ca-
put ꝓpter virtutem influxiuā. dependet siquidē ab eo to
tus ordo ecclesiasticus: vt dictū est: in dispositione minis-
troꝝ ecclesie: ⁊ ab ipso fluit mediate vel immediate oīs
ptās spūalis: siue in p̄latis maioribus: siue in simplicibꝰ
presbyteris. Unde leo papa distin. xix. Ita dn̄s. dicit: Ita
dn̄s ptātem clauiū ad oīm aploꝝ officiū ptinere voluit:
vt in beatissimo petro oīm aploꝝ summo/ huius mune-
ris sacrm̄ ꝓncipaliter collocaret: vt ab ipso quasi a quo-
dam capite/ dona sua velut in corpus oē diffunderet: vt
exortem intelligeret se diuini misterij esse: q̄ ausus fuis-
set a petri soliditate recedere: hūc em̄ in ꝯsortium indiui-
due vnitatis assumptum/ id qđ ipse erat dn̄s voluit no-
minari: dicēdo. Tu es petrus: ⁊ sup hāc petrā edificabo
eccl̄iam meaꝫ: vt eterni tēpli edificatio mirabili munere
gratie dei in petri soliditate cōsisteret. ¶ N Magna
aūt est huius capitis a ꝓmo capite differentia: q2 xp̄s ca-
put est ecclesie ſm oē tempus/ preteritum/ presens ⁊ futu
rum: q2 oēs quicūq̄ saluari sunt/ qui saluātur: ⁊ q̄ salua-
buntur: in xp̄i noie salutem percipiūt: q2 nō est aliud no
Act. iiij. men sub celo datum hoibus in quo oporteat saluos fie-
ri/ q̄ in noie iesu: vt ait pe. Papa aūt est caput eccl̄ie ſm
tempus determinatū/ scꝫ ſm tempus sui pontificatꝰ. Un
scribit de sacerdotibꝰ ⁊ confessoribꝰ/ in quibꝰ ⁊ summus
sacerdos cōprehendit. Plures facti sunt sacerdotes id-
Heb. vij circo ꝙ morte prohiberent permanere. Jesus autē in eo
ꝙ maneat in eternū sempiternū habet sacerdotiū. vnde
in ps̄. Tu es sacerdos in eternuꝫ. Christꝰ quoq̄ caput est
ecclesie ſm omnē statū/ vie scꝫ patrie/ militantis ecclesie
⁊ triūphantis: q2 datuꝫ est ei nomē quod est super omne
Phil. ij. nomē. In quo flectat omne genu celestiū terrestriū ⁊ in
fernoꝝ. Papa aūt caput est ecclesie ſm determinatū sta-
tum/ presentis scꝫ peregrinationis et vie. Unde dictū est
ei. Quodcūq̄ ligaueris super terrā: vt intelligatur pape
potestas ad viatores in terris cōsistētes limitata. ¶ Pre
terea christus caput est ecclesie principale ⁊ primariū: in
se omnia dona et gratiarū charismata cōtinens: et ꝓpria
virtute ⁊ autoritate membra viuificās: ac motū ⁊ sensus
spirituales influens. Papa vo caput est ecclesie secūda-
rium ministeriale ⁊ vicariū: nōnunq̄ virtutibꝰ grā ⁊ do-
nis vacuū. Neq̄ em̄ ipse influit vitā spiritualeꝫ in mēbra:
neq̄ ipse dat mēbris sensum ⁊ motū: nisi vt minister ⁊ vi
cariꝰ christi. Propter quod dicit apostolꝰ. ij. Cor. v. Pro
christo legatione fungimur tanq̄ deo exhortāte per nos
¶ O Et per hoc patet ꝙ ecclesia nō est mōstruosa ⁊ bi
ceps seu bicapitalis: quia nō habet duo capita ex equo ⁊
principalia: sed vnū principale/ ⁊ aliud vice eius tenens:
quod nullā inducit mōstruositatē. Sunt em̄ tanq̄ vnuꝫ
caput/ inquantū caput principale agit per papā tāq̄ per
vicariū ⁊ vicē suam sua cōmissione tenentē: sicut rex iturꝰ
in regionē longinquā regit per gubernatorē: ⁊ episcopꝰ
in casu per coadiutorē. Patet etiā ꝙ ecclesia per mortem
pape nō est acephala: nec vo suo sponso viduata. Nō em̄
deserit ecclesiam suaꝫ christꝰ: cui suā inseparabilē ꝓmisit
presentiā Mat. vl. dicēs. Ego vobiscū sum omnibꝰ diebꝰ
vsq̄ ad cōsummationē seculi. Huius aūt famulū ⁊ minis-
strum recognoscit se papa: immo ⁊ seruoꝝ eiꝰ: dū in bul-
lis suis se scribit seruum seruorū dei. Et in altaris officio
pro eo orātes dicimus. Una cū famulo tuo papa nostro;

Pro hoc ergo famulo christi/ et vicario eius/ per quē ec-
clesiam suam regit ⁊ dirigit/ tanq̄ pro homine errare po
tente oramus: ⁊ rationabiliter. Nam vt docet beatꝰ Bo-
nifacius martyr: pro eius perpetuo statu vniuersitas fi-
delium tanto instātius orat: quanto suā salutē post deū/
ex illius incolumitate animi animaduertit propēsius de
pendere: vt habet dis. xl. Si papa. Oramus ergo pro pa
pa/ vt a peccatis ⁊ erroribus: que tanq̄ membris capitis
infirmitas: ecclesie maxime nocēt: misericorditer ꝯseruet
vt quoq̄ iuxta diuine legis sanctionē/ et naturalis iuris
equitate suscepta vtat potestate: nō in destructionē: sed ij. Cor. x
edificationeꝫ ecclesie: pareatq̄ dn̄o suo regimine plebem
perfectā. ¶ Et sequit. Papa nostro. N. Per quod intel-
ligi dat/ ꝙ celebrans orans pro papa/ nomē eius debet
exprimere: vnde dicit Pelagiꝰ papa allegāte Alber. Ab
vniuersi orbis cōmunione sunt separati: q̄ qualibet dis-
sensione inter sacra mysteria apostolici pontificis nomē
ſm cōsuetudinē nō frequentāt. Debent ergo celebrātes
nominare modo innocentium: qui diuina ꝓuidentia api
cem apostolatus tenet: dū hec scribimus. Hoc aūt intelli
gendum est ꝙ nemo celebrantiū ex cōtemptu nomē pa-
pe pretermittere debet: ideo addit: qui qualibet dissen-
sione. Si em̄ celebrās nomē pape nō crasse ignorauerit:
vel legēdo canonē nō occurrerit: ⁊ ita pro papa sine no-
minis sui expressione orauerit: nō estimo illū peccatū in-
currere. Nec oportet pro rememoratione nominis sacer-
dotem diu tardare: ne cōfusio/ tediū/ aut scandalū in po
pulo oriat: ⁊ ꝓprie mētis distractio causa vitādi maioris
periculi caueat. ¶. P Pro rege nostro N. Postq̄ sacer
dos in persona ecclesie orauit ꝓ papa: qui est princeps ⁊
supremꝰ in potestate ecclesiastica ⁊ spirituali: cōsequenter
orat pro rege qui supremus princeps est in potestate ter
rena ⁊ seculari. Unde ſm Inno. sicut sunt due vite/ cele-
stis scꝫ ⁊ terrena: vna qua spiritꝰ viuit cū deo: altera qua
ex spiritu viuit caro: ⁊ vtraq̄ nutrit vt possit subsistere: ce
lestis spiritualibꝰ: terrena corporalibꝰ. Ita sunt due po-
testates: ecclesiastica videlicet ⁊ mundana: vna que mo-
derat spiritualia: alia que corporalia. Ista per clericos:
illa regit ꝑ laicos: et ista vacet celestibꝰ: illa corporalibꝰ.
Ista quantū ad animā: illa quantū ad corpꝰ. He due po-
testates duo gladij sunt: de quibꝰ dn̄o apostoli dixerunt
Lu. xxij. Dn̄e ecce duo gladij hic. He sunt ⁊ duo lumina-
ria magna: que posuit dn̄s in firmamento celi: hoc est ec
clesie. Due scꝫ dignitates/ pontificalis autoritas ⁊ rega-
lis potestas: vt dicit Inno. in c. Solite. de maiori. et obe-
dientia. Illis duabꝰ potestatibꝰ gubernatio et regimen
mundi est cōmissum. De ptāte spirituali patuit ex verbis
christi ad petrū. Pasce oues meas. nō discernēs illas ab
istis. De seculari patet ex vbis eiusdē cū rn̄dit iudeis que
rentibꝰ/ vtrū liceret cēsum dare cesari: Reddite q̄ sunt ce
saris cesari. Ex vbis quoq̄ petri apl̄i. Subditi estote oī
humane creature ꝓpter deū: siue regi q̄si ꝓcellenti: siue
ducibꝰ tanq̄ ab eo missis ad vindictā malefactoꝝ/ laudē
vo bonoꝝ. i. Pe. ij. De ambabꝰ simul scribit Gelasiꝰ pa-
pa anastasio imperatori. xcvi dist. Duo q̄ppe. dicēs Duo
quippe sunt imperator auguste q̄bus ꝓncipaliter hic mun
dus regit: autoritas sacra pontificū/ ⁊ regalis ptās. In
q̄bus tanto grauiꝰ est pōdus sacerdotū: quāto etiam ꝓ
ipsis regibꝰ hoim in diuino sunt reddituri examine rōnē
Et btūs Aug. vt habet. xxiij q. v. Nō frustra. ait. Non fru
stra instituta sunt ptās regalis: ius cognitoris: vngule
carnificis: arma milit: disciplina dn̄antis: seueritas etiā
boni p̄ris: habent oia ista modos suos/ causas/ rōnes et
vtilitates: hec cū timent: mali coercent: ⁊ boni quieti in
ter malos viuūt. Cui ꝯcordat paulus Rom. xiij. dicens.
ptātes seculares esse a deo ad terrorē maloꝝ ⁊ laudem
bonoꝝ. vnde ait. Uis nō timere ptātem: bonū fac: si aūt
malefeceris/ time. Nō em̄ sine cā gladiū portat. Et btūs
Isido. lib. iij. sniarū suarū. c. lij. Principes seculi nōnūq̄
intra eccl̄iam ptātis adepte culmina tenēt: vt ꝑ eandem
f

potestatē/disciplinā ecclesiasticā muniant. Ceterū in ec/
clesia ptātes necessarie nō essent:nisi vt qđ nō ꝑualēt sa
cerdotes efficere ꝑ doctrine sermonē: ptās hoc īpleat ꝑ
discipline terrorē. Sepe ꝑ regnū terrenū celeste regnū
ꝓficit:vt q̇ intra ecclīam positi/cōtra fidē ⁊ disciplinam
agūt: rigore ṗncipū cōterant. Ipsamq; disciplinā quā ec
clesie vtilitas exercere nō ꝑualet:ceruicib⁹ supbor̄ ptās
ṗncipalis īponat. Et sequit̄. Cognoscant ṗncipes seculi
deo debere se rōnē reddere ꝓpter ecclīam/quā a xp̄o tu
endā suscipiūt. Nā siue augeat̄ pax et disciplina ecclesie
ꝑ fideles ṗncipes:siue soluat̄:ille ab eis rōnē exigit:qui
eor̄ ptāti suā ecclesiā credidit. Hec Isid. ⁊ habet̄ eadē.q.
Principes. Ex q̇bus satis patet ꝙ regis interest/⁊ secu/
laris ptātis ecclīam in pace ⁊ trāquillitate tutare ⁊ defen
sare. Et q: ecclīa defensionē recipit a regia ptāte:iure na
turalis ptātis obligatur:vt suffragiū quale pōt maxime
spūale/rependat:qđ facit ꝑ sacerdotē obsecrādo vt cle/
mentissim⁹ pater accepta habeat hec scā sacrificia ꝓ re/
ge nostro. ¶ Q Sit aūt ōrō ꝓ dignitate regia post ora
tionē factā ꝓ papa: q: ptās supma sacerdotalis excedit
regiā/antiq̇tate/dignitate ⁊ vtilitate. Antiq̇tate: q: iubē
te deo sacerdotiū institutū est: vt patet Exo.xxviij. Post
sacerdotiū instituta est ptās regia ad ppl'i petitionē: vt
habet̄.j. Regū.viij.⁊.ix.ac.xij.ca. Cui⁹ regula qua viuere
dz ⁊ regere describit̄ Deut.xvij. Excedit etiā dignitate:
vt supra cū ageret̄ de dignitate sacerdotali: aliqualiter
dictū est lec.iiij. Et ex eo etiā patet: q: maior est q̇ bn̄dicit
⁊ q̇ benedicit̄ minor: ſm aplm ad Heb.vij. Sine vlla cō/
tradictione/qđ minus est a meliori benedicit̄. Rex autē
in impatorē ꝓmouēdus cōsecrat̄/bn̄dicit̄/vngit̄ ⁊ coro/
natur a sacerdote supmo papa: vt pz in ca. Venerabilē.
de electiōe. Hinc vt dicit Innocē.in.c. Solite.de maio.⁊
obe.allegato. Quāta est differētia inter solē ⁊ lunā: tan
ta inter pōtifices ⁊ reges cognoscat̄. Premisit aūt. Fecit
de⁹ duo magna luminaria in firmamēto celi. Luminare
maius vt p̄esset diei: ⁊ luminare minus vt preesset nocti.
Vtrūq; magnū:sed alterū maius. Ad firmamētū igit̄ ce
li/hoc est vniuersalis ecclesie/fecit deus duo magna lu/
minaria.i.duas instituit dignitates: q̇ sunt pōtificalis au
toritas/⁊ regia ptās:sed illa q̄ p̄est diebus.i.spūalibus/
maior est:q̄ vo carnalibus/minor. Hinc ⁊ impator papā
vocat dn̄m: cui vt maiori p̄stat iuramentū.lxiij.dist. Tibi
dn̄o iohāni pape. Et caput eidem tanq̄ maiori submittit
dist.eadem. Valentinian⁹. Unde ⁊ sacerdotes/patres ⁊
magistri regū ⁊ principū appellant̄.xcvj.dist. Quis du/
bitat. Propter qđ ⁊ cōstantin⁹ impator indignū iudicat
sacerdotes iudicare: vt scribit btūs Greg. mauricio impe/
ratori.xj.que.j. Sacerdotib⁹. Hinc ⁊ imperatores xp̄iani
executiones suas p̄sulibus subdere debēt nō p̄ferre.dis.
xcvj. Si impator. Et papa trāsfert ptātem supremā secu/
larē de gente in gentē: vt in ca.allegato. Venerabilē. Et
imperatorē deponere pōt.xv.q.vj. Alius. Itē iuncta glo
sa. Et ipm pōt excōicare.xcvj.dist.duo sunt. Ex q̇bus oi/
bus patet excellētia dignitatis sacerdotij sup ptātem se/
cularem. ¶ R Excedit tertio ⁊ seipsam vtilitate: quia
ptās sacerdotalis ꝑ se respicit bona spūalia/⁊ ipsam ani
mā. Secularis vo bona tpalia/⁊ corpus: ⁊ ista dirigit in
finē naturalē/pacē ciuilē ⁊ politicā/quietā scz ⁊ pacificā
cohabitationē: in signū cui⁹ reges ⁊ ṗncipes ad genua
sacerdotū ꝓuoluti: exosculata eor̄ dextra ōrōnib⁹ eor̄ se
cōmittunt ⁊ credūt cōmuniri: vn̄ ⁊ ipsi sacerdotes ꝓ eis/
dem in diuino sunt reddituri examie rōnē.dist.xcvj. Duo
sunt. Hinc q: sacerdotiū p̄est spūalibus/maius lumē di/
ctū est. Sicq; aīa plus est q̄ esca: ⁊ corp⁹ pl⁹ q̄ vestimētū:
ita ptās spūalis plus est q̄ secularis: ⁊ ideo recto ordine
post ōrōnē ꝓ papa orat sacerdos ꝓ rege: hoc est ꝓ cōsti
tuto in suprema dignitate laicali. Neq; refert in ꝓposito
vtrū impator sit an nō: q: sp dignissim⁹ est statu in ordine
laicor̄ iter ṗncipes ⁊ seculariū ptātes. ¶ Verū hāc clau
sulā nōnulli referūt ad regē hūc/in cui⁹ regno sacerdos

celebrat: vel etiā ṗncipem secularē supremū terre in qua
celebrat. Sicut illud qđ sequit̄: ꝓ antistite nostro: refert̄
ad epm istius diocesis in q missā dicit sacerdos. Ad orā
dum aūt ꝓ ṗncipe hortat̄ apl's dicēs.j.ad Timo.ij. Ob/
secro p̄mū oim fieri obsecratiōes/ōrōnes/ postulatio/
nes/gratiarū actiones ꝓ oībus hoībus: ꝓ regibus ⁊ oi
bus q̇ in sublimitate cōstituti sunt. vt quietā vitā ⁊ tranq̇l
lam agamus cū omni pietate ⁊ castitate. A ṗncipe siqui/
dem fluit in nos rectitudo iusticie et pacis/ quoad regi
men ⁊ gubernationē bonor̄ exteriorū/⁊ defensionē a
ꝑuersis ⁊ ꝑtinacibus/quos ferire hz gladio sibi cōmisso.
Vn̄ ⁊ ꝓpheta Baruch legit̄ ad orandū ꝓ rege q̄sdā ex/
hortatus fuisse/dicēs. Orate ꝓ vita nabuchodonosor re
gis babylonis: ⁊ ꝓ vita balthasar filij ei⁹: vt sint dies eo
rū/sicut dies celi sup terrā. ¶ S Sequit̄ in textu. Pro
antistite nostro. N. Antistes dr̄ quasi ante alios stans. Et
dr̄ antistes ſm lanuēsem q̇libet sacerdos: q̄m cuiuslibet
talis est stare añ ppl'm ꝑ ōrōnē ad deū/⁊ oblationē sacri
ficij/ꝓ pctō ⁊ salute ppl'i impetrāda. Vn̄ ⁊ de sacerdoti/
bus vete.testa. scribit̄/ꝙ plorabāt iter vestibulū ⁊ altar/
re/dicētes. Parce dn̄e parce ppl'o tuo. Iohel.ij. Accipit̄
aūt nūc antistes cōiter: cui⁹ maxime est salutē ppl'i ꝓcu/
rare ꝑ ōrōnes/p̄dicationes ⁊ vite imitabilis rectitudinē
Vn̄ ⁊ xp̄s gregē suū spāliter ep̄is cōmendauit: vt in acti
bus paulus ait. Attēdite vobis ⁊ vniuerso gregi: in quo
vos spūsctūs posuit ep̄os regere ecclīam dei. Hinc apl's
scribit.j.ad Tim.iij. Opz epm irrep̄hensibilē ēē vni⁹ vxo
ris virū/sobriū/ornatū/prudentē/pudicū/hospitalē do
ctorem ⁊c. Amb. q̄ in suo pastorali. Magna sublimitas
magnā hr̄e dz cautelā. Grādis honor grādi dz solicitudi
ne circūuallari. Cui plus credit̄:plus ab eo exigit̄. Ita ⁊
aaron summus sacerdos instāter ꝓ ppl'o interpellabat.
Vn̄ legit̄ Nūe.xvj. Cū ignis egressus a dn̄o multa hoim
milia cōsumpsisset: moyses mādauit aaron/vt cito ꝑgens
ad ppl'm rogaret ꝓ eis: vn̄ aaron stās inter viuos ⁊ mor
tuos/ꝓ ppl'o depcatus est: ⁊ cessauit plaga. ¶ T De/
bent aūt orare sacerdotes ꝓ antistite suo.i suo pōtifice:
ſm Innocē. illi q̇ nō sunt in romana diocesi: quaten⁹ vni
tatē spūs in vinculo pacis obseruēt: q̄m ſm Alb. ꝑ ipm a
papa p̄mo capite ⁊ supmo dona grārū in nos descēdunt
sicut vnguētū p̄mo descēdit a capite in barbā q̄ capiti ad
heret: a barba stillat in supiora: a supioribus in media: ⁊
fluit vsq; ad orā ⁊ fimbriā vestimenti. Illi autē q̇ sunt de
romana diocesi: nō orāt ꝓ alio antistite/q̄ ꝓ summo pon
tifice: q: ille cū h̄ ꝙ est ep̄s vl'is: est etiā ipsor̄ ep̄s ꝑticula
ris. Non eñ aliū hz epm romana diocesis/q̄ summū et
vl'em: ꝓpter qđ nōnulli dicūt ꝙ romana ecclīa sup alias
ecclīas tenet ṗncipatū: q: scz ep̄s roman⁹ est ep̄s vl'is et
caput: ſm superi⁹ dicta totius ecclīe militāris. Quapro/
pter ⁊ ipsa caput est ⁊ magistra aliarū ecclesiarū/eo lo/
quēdi mō q̄ metropolitana ecclīa dr̄ caput oim ecclīarū
suffraganearū: q: scz eius ep̄s est caput ⁊ supior: quia ar
chiep̄s earū. In cui⁹ signū aiūt ꝙ ecclīa antiochena/in q̄
petr⁹ (vt historie referūt) septē ānos sedit: sed p⁹sq̄ ro/
mā adijt: p̄matum tenuit sup alias ecclīas. Postq̄ vo pe
trus sedē suā romā trāstulit: romana ecclīa facta est p̄ma
⁊ caput aliarū. De quo hr̄.xxiiij.q.j. Rogam⁹. De hac ma
teria diffuse tractat venerabilis inceptor Guil. ockam in
suo dialo.pte.j.li.v.ꝑ multa capitula/tāgēs diuersas opi
niones cū motiuis suis. Debet autē sacerdos offerēs ꝓ
ecclīa scā catholica vna cū papa nr̄o ⁊ antistite exp̄mere
ep̄i nomē: sicut supra dictū est de papa: vt artetior/certi/
or ⁊ ꝑticularior sit applicatio hui⁹ sacrificij ad ꝑsonas il/
las: q̄ in sublimitate sunt cōstitute: q̄ curā nostri gerunt ⁊
solicitudinē: ac ꝓ nobis redditure sunt rōnē. Sequitur.

¶ Lectio.xxiiij. A

Te oibus orthodo/
xis. ¶ Postq̄ vtrāq; potestatē/ecclīasticā
scz ⁊ secularem ōrōne sua dn̄o cōmendauit:

oꝛat sacerdos ꝑ cunctis fidelibus oꝛthodoxis: qui sub
vtraqꝫ pṫāte fidem catholicā tenent/venerātur ꝛ colūt.
Dicuntur aūt oꝛthodoxi.i.recte gloꝛiosi: vnde oꝛthodo-
xus ab oꝛthos grece/qḋ est rectum latine: ꝛ doxa gloꝛia
quasi vir recte gloꝛie. Uel ſm Papiā: Doxos.i.doctrina
vel regula: vnde oꝛthodoxus quasi rectā regulā seu do-
ctrinā credendo ꝛ viuēdo tenens. Oꝛat ḡ p̄ꝛo oībus oꝛ-
thodoxis.i.oībus fidelibus xp̄ianis/ꝛ recte xp̄i fidē ac
doctrinā tenētibus. Hi enī tm̄ recte poterūt gloꝛiari/q̄-
bus ꝯscientie testimoniū cōsonat de fide non ficta. Nam
paulo attestāte.ij.Coꝛ.j. Gloꝛia nostra hec est/testimo-
niū cōscientie nostre/ꝗ in simplicitate coꝛdis ꝛ sinceri-
tate dei/nō in sapia carnali: sed in grā dei cōuersati sumus
Excludūtur ergo a fructu hui⁹ sacrificij ifideles/heretī-
ci ꝛ scismatici: ꝑ his nō oꝛat sacerdos dicēs. Et oībus oꝛ-
thodoxis. Tales nāqꝫ q: recta fide ꝛ vnione carēt: neqꝫ
chꝛisto capiti: neqꝫ ceteris ecclesie cōnectuntur mēbꝛis.
Siquidē fides vinculū est vniens mēbꝛa capiti: sicut pa-
tuit in descriptione ecclie supꝛa posita. Ecclesia est coꝛp⁹
mysticū fide xp̄i animatū. Sunt enī nō viuentes mystice
ꝛ spūaliter quicūqꝫ fide carent. Qm̄ iustus ex fide viuit
Abachuc.ij. ꝛ Roma.j. ꝛ ꝑ ꝯsequēs nutrimēti spūalis in-
fluxus/scʒ vite sensus ꝛ motus ad vitaliter operandum
a capite xp̄o nullatenus sunt capaces. Sunt enī a coꝛpo-
re chꝛisti rupto vnionis vinculo p̄cisi: ꝛ ideo sicut ram⁹
p̄cisus a radice: ita a coꝛpoꝛe xp̄i/qḋ est ecclia: diimēbꝛati
nutriri ꝛ refici nō possunt operatiōe hui⁹ viuifici sacri: si
quidē vitam nutriendi nutritio p̄supponit. Recte igitur
oībus oꝛthodoxis oꝛationē sacerdos applicat: q: eius sa-
crificij memoꝛiā agit: qḋ xp̄s summ⁹ sacerdos p̄ꝛo oībus
ecclie sue mēbꝛis/sub diuo oꝛbis medio ꝯsummauit: ſm
illud ꝓphete.ps.lxxiij. Operat⁹ est salutē in medio ter-
re. ꝛ ad Eph.j. Instaurare oīa ꝑ sanguinē eius/scʒ xp̄i/q̄
in celis ꝛ q̄ in terra. Debitum itaqꝫ est vt sacerdos chꝛisti
typū gerens offerat sacrificiū ꝑ oībus oꝛthodoxis: p̄ꝛo
q̄bus idip̄m obtulit xp̄s in ara crucis: nullūqꝫ excludat
oꝛthodoxoꝝ tenax minister liberalis dn̄i/q̄ sacrificiū fru-
ctuʒ voluit esse copiosum: ſm illud ps̄. Copiosa apud eū
redēptio. Neqꝫ cōgruit vt ibi dispensatoꝛ sit parcus: vbi
liberalissim⁹ est dn̄s: ideo p̄ꝛo oꝛthodoxis omnibus sine
exclusione oꝛat: vt in suo ministerio fidelis inueniatur.
℄ B Atqꝫ catholice ꝛ apostolice fidei cultoꝛib⁹. Ta-
les enī sunt recte gloꝛiosi: q̄ deū recte fidei ꝯfessione glo-
rificant: ꝛ ſm catholice ꝛ apostolice fidei regulam vere
colūt: ad quos apl̄s ad Gal. scribēs ait ca.vlti. Et q̄cūqꝫ
hanc regulā/scʒ fidei iesu xp̄i/secuti fuerint: pax super il-
los ꝛ misericoꝛdia. ℄ Sed dicē. Supflue videt̄ additū:
catholice ꝛ apl̄ice fidei cultoꝛibus: q: sufficiēter includi-
tur in verbo: oībus oꝛthodoxis. Rn̄detur ꝙ nō supfluit
q: fidei cultus ꝑ hoc additū expꝛessius declarat̄: in eo ꝙ
ꝯditiōes fidei quo vere de⁹ colitur manifestius exprimū-
tur. Est enī fides ista catholica: est ꝛ apl̄ica. Catholica/
q: eius p̄ncipia nō particulariter: sed vniuersaliter toti
mūdo sunt tradita: nō sicut lex vetus/q̄ dūtaxat vni po-
pulo israelitico: semini scʒ abꝛae/data ceteros non obli-
gabat: naʒ abꝛae dicte sunt ꝓmissiones salutis et semini
eius. ad Gal.iij. Ideo p̄cipue a semine abꝛae de quo na-
sciturus erat xp̄s: deus fuerat colēdus. Qui postq̄ ꝑ car-
nis assumptionē venit: legē tulit vniuersalē vniuerso mū-
do necessariā. Cui⁹ ꝓmulgationē iniūxit apl̄is dicēs. Eū-
tes in mundū vniuersum: p̄dicate euāgeliū oī creature.
Qui crediderit ꝛ baptizatus fuerit: salu⁹ erit. Mar.vlt.
Ubi astruit necessitatē baptismi gn̄aliter quoad oēs tri-
bus/nationes ꝛ gentes. Per hui⁹ nāqꝫ susceptionē ascri-
bit̄ suscipiēs familie xp̄i: cui soli patet introitus regni ce-
lestis. dicēte saluatoꝛe Iohā.iij. Nemo ascēdit in celū nisi
q̄ descēdit de celo/filius hoīs q̄ est in celo. Chꝛistus.s.to-
tus cū coꝛpe suo ꝛ mēbꝛis. Hinc dn̄s ad nicodemū. Nisi
q̄s renat⁹ fuerit ex aqua ꝛ spūsctō non pōt introire in re-
gnū dei. Ibidē. Est ḡ fides catholica.i.vlīs/q̄ nullum re-

spuit se suscipe volentē. Solaqꝫ est q̄ suos ꝓfessoꝛes ad
regnū/ꝛ eternā btitudinē prouehit ꝛ ꝑducit. ℄ C Est
etiā fides apl̄ica: hoc est ꝑ apl̄os toti mūdo ꝯcoꝛditer ꝓ-
mulgata. Uel apl̄ica.i.in apl̄is tanq̄ firmis radicib⁹ fun-
data. Apl̄i nāqꝫ accepta ꝓmulgāde fidei cōmissione/an-
teq̄ in oēm terrā se segregarēt ad p̄dicandū fidē in fines
oꝛbis terre: cōuenerūt in hierlm: ꝛ fidei articulos quos
p̄dicaturi erāt: simul ꝯtulerūt: fideiqꝫ symbolū ediderūt
vt vnifoꝛmis esset eoꝝ doctrina: nec iter eos foꝛēt scisma-
ta: ꝑ quos tot⁹ fideliū cetus in vnitatē fidei fuerat colli-
gendus. vn̄ apl̄s.j.Coꝛ.j. Obsecro vos frēs ꝑ nomē dn̄i
nostri iesu xp̄i: vt idip̄m dicatis oēs: ꝛ nō sint i vobis scis-
mata. Quib⁹ vt idē paulus apl̄s ꝯcoꝛditer euāgelizaret/
ad apl̄os ascēdit/ꝯferens cū eis doctrinaliter: vt dicit ad
Gal.ij. Ascēdi hierosolymā cū barnaba/assumpto ꝛ tito
ꝛ ꝯtuli cū illis euāgeliū qḋ p̄dico in gentib⁹. seoꝛsuʒ aūt
his q̄ videbant̄ aliq̄d esse: ne foꝛte in vacuū currerē aut
cucurrissem. Est etiā fides in apl̄is/tanq̄ radicib⁹ firmis
firmata: nā apl̄i fidē fundauerūt sup ꝓmū fundamentū
scʒ xp̄m. ad Eph.ij. Supedificati sup fundamentū apl̄o-
rū ꝛ ꝓphetarum/ipso summo lapide angulari iesu xp̄o:
vn̄ et ipsi apl̄i fundamēta fidei ꝛ ecclie dicunt̄. ps.lxxxvj
Fundamēta ei⁹ in mōtibus scīs. De quo etiā Pelagius
papa.xxiiij.q.j. Pudenda. Una est ecclia cui in canticis
canticoꝛuʒ dicit̄. Una est colūba mea: quā nullā aliā esse
cōstat nisi q̄ in apl̄ica est radice fundata: a quibus ipsam
fidem vniuerso oꝛbe p̄ꝛopagatā esse nemo pōt dubitare.
Et subdit. Quod vt vobis: licet notissimum sit omnino:
beati Aug. testimonio cōpꝛobem⁹: audite quid in quodā
opere suo p̄claríssimus doctoꝛ dicat ecclesie: ait enī. Si
nullo mō recte pōt dici ecclia in qua scisma est: restat vt
qm̄ nulla ecclia esse nō pōt: ea sola sit/que in apostolice
sedis per successiones episcopoꝛū radice cōstituta/nulla
malicia hominū valet extingui. Ex quib⁹ patet ecclie fi-
dem in apostolica radice fundatā esse: qḋ Nicola⁹ papa
in.c. Fūdamēta. de electōe. lib.vj. clari⁹ dicit. ait enī. Fun-
damēta ecclie militātis in montib⁹ sanctis ꝓpheta reme-
moꝛās: per mōtes apl̄os ꝛ p̄dicatoꝛes pariter insinuat:
q̄bus tota hui⁹ sacrificij fabꝛica innitit̄: q̄ vt firme bases
ecclie sup xp̄o solidant̄. Supfluū videt̄ allegare ad hoc
plurima: cū Apoca.xxi. clare scribit̄. Murus ciuitat̄ ha-
bens fundamēta duodecim: ꝛ in ipsis duodecim noīa
duodecim apl̄oꝝ ꝛ agni. Ciuitas illa aut est ecclia mili-
tans (ꝛ habet̄ ꝓpositū) aut triūphans: ꝛ si illi⁹ ciuitatis
celestis/apl̄i sunt duodecim fundamēta: vbi nec p̄ꝛedica-
rūt: nec ꝑ xp̄o sanguinē fuderūt: quāto magis erūt fun-
damēta ecclie militātis/quā doctrinarū imbꝛib⁹ rigarūt j.coꝛ.iij.
ꝛ p̄cioso martyrio cōsecrarūt. ℄ D Sed cū dicit apl̄s.
Fundamētū aliud nemo ponere pōt p̄ter id qḋ positum
est qḋ est xp̄s iesus: quō apl̄i dici pn̄t fūdamēta. Sʒ ad h̄
facile d̄r ꝑ distinctionē fundamēti. Est enī fundamentuʒ
p̄mū ꝛ p̄ncipale/sine quo nulla fundari pōt ecclia: ꝛ il-
lud est xp̄s. ipso dicēte Iohā.xv. Sine me nihil potestis
facere. sine me scʒ p̄mo ꝛ p̄ncipali fundamēto. Aliud est
fundamētū min⁹ p̄ncipale/siue secūdariū: sine quo pos-
set q̄dem fundari ecclia: lʒ de facto sine eo fundata non
sit: ꝛ tale fundamētū sunt apl̄i: ꝛ iter eos p̄ncipalr⁹ petr⁹
vn̄ ꝛ petrus frequēter fundamētū d̄r. Un̄ Augu. in epl̄a
seu libꝛo ꝯtra epl̄am donati loquēs de petro dicit. Cū in
illo tanq̄ in petro fundata sit ecclia. Et in sermone de ca-
thedra petri. Petrū itaqꝫ fūdamētū ecclie noīauit: haud
dubiū qn xp̄s/dicēs. Tu es petrus/ꝛ sup hāc pe. edi ec.
meā. Sequit̄. Ideo digne hoc fundamētum ecclia colit:
sup qḋ ecclīastici edificij altitudo ꝯsurgit. Et post pauca
Dignū est vt fundamētū h̄ in ecclia honoꝛet̄: ꝑ qḋ celuʒ
ascēdit̄. vbi Aug. petrū fundamentū noīat. ℄ De p̄ꝛimo
fūdamēto loq̄t apl̄s. Fūdamētū aliud nemo ponere ꝛc.
ꝛ.j.Coꝛ.x. Petra inq̄t erat xp̄us. Hec petra sup quā fun-
danda erat ecclia: cū dn̄s dixerat. Tu es petr⁹ ꝛ sup hāc
pe. edi. ec. meā. q̄ exponēs btūs Aug. in de verbis dn̄i di-

cit. Dñs noster iesus xp̄s dixit petro. Tu es pe. ⁊ sup hāc
pe. edi. ec. meā. sup hāc petrā quā ɔfessus es: sup hanc pe
trā quā cognouisti/dicēs. Tu es xp̄s filius dei viui: edifi
cabo ecclia3 meā. Sup me edificabo te: nō me sup te. Nā
volentes hoīes edificare sup homines dicebāt. Ego sum
pauli: ego sum apollo: ego vo cephe: ⁊ alij nolētes edifi
care sup petrū: sed supra petrā dicebāt. Ego sum iesu xp̄i
Hec Aug. Hūc errorē circa ecclesie fundamentū videns
apls reprobat. i. Cor. i. subiūgens ad p̄missa verba. Ego
sum pauli: ego vo cephe: ego aūt xp̄i. Diuisus ē est xp̄us
Nunqd paulus crucifixus est p vobis. Aut in noīe pau
li baptizati estis. q̄si diceret. Non. Igit neq3 petr⁹: neq3
paulus: neq3 aliqs alius citra xp̄m est aliqd ī eccl̄ie fun
damentū. Eapropter subseqnēter in eadem epl̄a ca. iij. di
cit. Quid igit apollo: qd paulus. Ministri eius sunt cui
credidisti: ⁊ vnicuiq3 sicut dñs dedit supple debet mini
strare. Ego inquit plantaui sc3 p p̄dicationē: apollo riga
uit p baptizationē: sed deus incrementu3 dedit p fidei ⁊
charitatis infusionem. Itaq3 neq3 q̇ plantat est aliqd: vt
paulus: neq3 q̇ rigat est aliqd/vt apollo: supra qđ s. fun
dari posset ecclesia: sed q̇ incrementū dat de⁹: ipse sc3 est
ecclesie p̄ncipale fundamentū. Et subdit. Ut sapiens ar
chitectus fundamentū posui/scil3 xp̄m: de quo dixi q nē
mo aliud pōt ponere. Et iterū petra erat xp̄s. Unusqsq3
aūt videat quō supedificet. Et intantū pensauit apl̄us h
eccl̄ie fundamentū: q nihil ausus erat loq: nisi qđ sup il
lud fundamentū fuisset fundatū. vñ apl̄s ad Roma. xv.
Non eñ audeo aliqd loq eo⁊ q̇ p me non efficit xp̄s. Et
post pauca. Sic aūt p̄d. caui euāgeliū hoc: nō vbi noia
tus est xp̄s/a pseudo sc3 pphetis vel apl̄is: ne sup alienū
fundamentū edificarē. Non p̄dicauit apl̄us in locis/vbi
p̄us annūciatus est xp̄s per pseudo apl̄os: ne sup errore
ab eis seminato: q̇ difficulter eradicat: quasi sup alieno
fundamēto edificaret: ⁊ iō p̄uenit eos/⁊ his p̄dicauit q̇
bus p̄us nihil annūciatū erat de xp̄o: vt in talib⁹ solidū
poneret fidei fundamentū. ¶ E Ex qbus patet q non
petrus: sed petra in euāgelio xp̄i designat: cū dixit xp̄s.
Sup hāc pe. edi. ec. meā. Et hic apte dicit quedā glo. ibi
dē expones. Sup hāc petrā. i. sup hūc xp̄m in quē credis
quē vnicū voluit esse de⁹ sue eccl̄ie fundamentū: apl̄o⁊
vero neminē. vñ addit. Tu es petrus a me petra: vt mihi
fundamēti retineā dignitatē. Ad idem Aug. sup Johan.
Eccl̄ia in hoc seculo diuersis tentationib⁹ velut imbrib⁹
fluminib⁹ ⁊ tēpestatibus quatitur: sed non cadit: q: fun
data est supra firmā petrā: vñ petrus nomē accepit. Non
eñ a petro petra: sed a petra petr⁹: sic nec xp̄s a xp̄iano:
sed xp̄ianus a xp̄o vocat: iō quippe ait dñs. Sup hāc pe.
edi. ec. meā: q: dixerat petr⁹. Tu es xp̄s fili⁹ dei viui: sup
hāc petrā quā ɔfessus es edi ec. meā. Petra aūt erat xp̄s
Idē in li. retrac. ait. Dixi in quodā loco de apl̄o petro/q
in illo tanq̄ in petra edificata sit eccl̄ia. Sed scio me sic
postea sepius exposuisse qđ a dño dictū est. Tu es petr⁹:
⁊ sup hāc pe. edi. ec. meā: vt sup hūc intelligeret quē con
fessus est petrus di. Tu es xp̄s fili⁹ dei viui. Et post pau
ca. Nō eñ dictū est illi: tu es petra: sed tu es petrus. Pe
tra aūt erat xp̄s: quē ɔfessus est simon. Hec petra xp̄s est
i. Pe. ij. lapis ille viuus ⁊ angularis: de quo petr⁹ dixit. Ad quē
accedētes lapidē viuū ab hoīb⁹ qdem reprobatū: a deo
aūt electū ⁊ honorificatū: ⁊ ipsi tanq̄ lapides viui super
edificamini domos sp̄uales: in sacerdotiū sanctū offerē
tes sp̄uales hostias acceptabiles deo per iesum xp̄m. Et
subdit. Propter qđ ɔtinet scriptura. Ecce ponā in sion.
Glo. i. ecclesiam p sion figuratā: lapidē angularē/summū
p̄batum/electū/p̄ciosum: ⁊ q̇ crediderit in eum nō ɔfun
det. Idē habet ad Ro. ix. Per q̇ verba ambo illi roma
ni apl̄i petrus ⁊ paulus p̄bant xp̄m ex scriptura lapidē3
esse ⁊ petrā fundamētalē: de quo ⁊ apl̄us alio loco dicit.
Eph. ij. Iam nō estis hospites ⁊ aduene: sed estis ciues sancto⁊
⁊ domestici dei: supedificati sup fundamentū apl̄o⁊ ⁊ p
phetarum ipso summo lapide angulari iesu xp̄o: in quo
oīs edificatio crescit in templū sanctū in dño. Sup quo
dicit Remigius. Fundamentū apl̄o⁊ ⁊ pphetarū oīmq3
xp̄s est: qui in fide illius stabiliti ⁊ fundati. ⁊ infra. Oīs
eñ qui fidē xp̄i habet: sup ip̄m fundatus est ipso summo
lapide angulari xp̄o. Et ɔcludit quod facit p intellectu
oīm que dicta sunt: qm̄ xp̄s est fundamentū ⁊ lapis an
gularis summ⁹: quia ab ipso incipit fides: ⁊ in ipso/⁊ ab
ipso pficitur atq3 cōpletur: iō oēs electi in ipso sunt fun
dati/cōiuncti ⁊ adunati: ⁊ pp̄ter hoc ipse est lapis: de q̇
dicit pp̄heta. Quē reprobauerūt edificātes q̇ factus est
in caput anguli: q̇ facit vtraq3 vnū: ⁊ ɔclusit iudeos ⁊ gē
tiles in vnā ecclesiā tanq̄ duos parietes: sicut lapis ille
in tēplo salomonis ab edificantib⁹ reiectus: q̇ postea se
dit in summitate edificij: in angulo duos parietes cōiun
gens: per quē xp̄s est figuratus. ¶ F Ex qbus conclu
ditur/q xp̄s est fundamentū p̄ncipale ⁊ radicale et pri
mū: sup qđ fundata est ecclesia: q: ab eo fides incipit: in
eo stabilitur. Et p̄ter ip̄m nulla firmitas: stabilitas nul
la: nulla soliditas inueniri pōt: q̇ sp̄uale posset edificium
supportare: q: nō est datum aliud nomen hoībus in quo
op3 saluos fieri: q̄ nomen xp̄i. ¶ Apostoli vo sunt fun Act. iiij.
damenta fidei ⁊ ecclesie secūdaria ⁊ min⁹ p̄ncipalia: fun
dati in fundamento primo: quoniā ipsi fidē p operosam
p̄dicationē dilatauerunt: cōfitentes xp̄m coram regibus
⁊ p̄ncipibus ⁊ oī pp̄lo: minas iudicū: terroresq3 tyrāno
rū vsq3 ad sanguinis pp̄rij effusionē magna ɔstantia cō
tēnentes. Unde dixit petrus minantibus iudeis ⁊ p̄hi
bentibus apl̄is ne oīno loquerent: aut docerent in noīe
iesu. Si iustū est in ɔspectu dei vos potius audire q̄ deū:
iudicate. Non eñ possum⁹ que vidimus ⁊ audiuim⁹ nō
loqui Actuū. iiij. Et paulus multomagis cōualescebat ⁊
cōfundebat iudeos/affirmans qm̄ hic est xp̄s. Act. ix. Et
oēs apostoli vnanimiter leuauerūt voces suas ad deum
orantes. Dñe respice in minas eos: ⁊ da seruis tuis cum
oī fiducia loqui verbum tuū in eo q manū tuā extendas
ad sanitates ⁊ signa ⁊ p̄digia fieri p nomē sancti filij tui
iesu. Et sequit. Et repleti sunt oēs sp̄ūsctō: ⁊ loquebant
verbū dei cu3 fiducia. Et virtute magna reddebant apl̄i
testimoniū resurrectionis dñi nostri iesu xp̄i: ⁊ grā ma
gna erat in oībus illis. Act. iiij Et quidē ibant gaudētes
a ɔspectu ɔcilij: quoniā digni habiti sunt p noīe xp̄i con
tumeliā pati. Act. v. ¶ G Quia ergo ad ipso⁊ p̄dica
tionē augebat credentiū in dño viro⁊ ⁊ mulierū multi
tudo: ita vt in plateis eijcerent infirmos: ⁊ ponerent in
lectulis ac grabatis: vt veniente petro/salte3 vmbra illius
obūbraret quēpiam illo⁊: ⁊ sanarētur ab infirmitatibus
suis. Act. v. Ipsi dicūtur fundamēta ecclesie secundaria:
q: fidem xp̄i in cordibus multo⁊ plantauerūt que est ve
rum sp̄ualis edificij fundamentum. ad Heb. xi. Fides est
substantia rerū sperandarū. Substātia. i. fundamentū/⁊
causa oīm bono⁊ sperando⁊: faciens ea subsistere in no
bis. vt dicit glosa. ⁊ in ca. Gloriosus. de reli. ⁊ vene. san
cto⁊. lib. vi. dicit de apl̄is. Gloriosissimos christiane fi
dei principes: athletas dei electos: iustos seculi iudices:
vera mūdi lumina: xp̄i redemptoris apl̄os numero duo
denario cōtentos: q̇ viuētes in carne p̄dicatam ecclesiam
suo sanguine plātauerūt: ipsam erigēdo sublimiter: ⁊ di
sciplinis sctissimis dirigēdo. Sūt ē apl̄i fūdamēta eccl̄ie
fūdātes ecclesiā nō sup se: s3 supra xp̄3 p̄mū verū ⁊ vnicū
p̄ncipale fundamentū: nō eñ ad se: sed ad xp̄m vocabāt
populū. Sunt fundamenta fundata sup xp̄m/⁊ fundan
tia sup xp̄m. Christus vo fundamentū fundās nō funda
tū: ⁊ ideo fundamentū fundamēto⁊. Et hoc est qđ dicit
btūs Aug. sup p̄s. lxxxvi. Quēadmodū aperte dr/christ⁹
est sctūs sancto⁊: ita figurate dr fundamentū fundamen
to⁊. Si ergo sacra cogitas: xp̄us est sctūs sctō⁊: si gregem
subdi cogitas: xp̄s est pastor pasto⁊: si fabricam cogitas
xp̄s est fundamentū fundamento⁊: q: ergo apl̄is nō cō
uenit ratio fundamenti p̄ncipaliter ⁊ p̄marie: ideo quā
doq3 ab eis negatur/q sint ecclesie fundamēta s̄m mo

dum scripture: qui sepe ea negat ab eis: q̃ nõ p̃ncipaliter
Lu.xviij cõueniũt illis: lꝫ cõueniant secũdario: sic em̃ Nemo bo-
nus/nisi solus de⁹. Et de baptista dñi d᷑: Johã.j. Nõ erat
ille lux. Et tñ de ap̃lis/q̃bus minor nõ erat iohãnes: d᷑.
Uos estis lux mũdi. Mat.v. Et rursum de iohãne. Ille
erat lucerna ardens ꝛ lucens. Johã.v. ¶ D Itaq; scri-
pture que sonãt ꝙ solus xp̃s fundamentũ sit: ꝛ ꝙ sibi so-
li fundamẽti dignitatem retinuit: intelligi debent princi-
paliter: cũ quo stat ꝙ ap̃li sint fundamenta secũdaria: si-
cut in fundamento corporalis edificij petra ponit̃ supra
petram: vna tñ est oĩm fundamentũ oĩa supportans: ita
ap̃li sunt fundamẽta sup xp̃m oĩa supportantẽ fundata:
ꝛ inter ap̃los petrus ꝓpter fidei sue soliditatem ꝛ cõstan
tiam quãdoq; petra d᷑: ꝛ pre ceteris ap̃lis ecclesie funda
mentũ: vnde Beatus Ambro in home lib.j. nomen pe-
trus sibi attribuens ait. Fidelior fact⁹ est petrus postq̃
fidem ꝑdidisse defleuit: atq; ideo maiorẽ gratiã reppererit
q̃ amisit: tanq̃ em̃ bonus pastor tuendũ gregem accepit
vt qui sibi ante infirmus fuerat: fieret firmamentũ oĩb⁹
ꝛ q̃ se interrogationis tentatione mutauerat: ceteros fi-
dei stabilitate fundaret. Deniq; ꝓpter soliditatem deuo
tionis ecclesiarũ petra d᷑: sicut ait dñs. Tu es petrus: et
sup hanc petram edificabo ecclesiã meã. Et subdit Am-
bro. Petra dicit̃ eo ꝙ primus in nationibus fundamẽta
posuerit: ꝛ tanq̃ saxum imobile/scꝫ a finali constantia/
totius corporis christianitatis cõpagem molẽq; ꝯtineat
vt habet̃ dist l. Fidelior. Hinc ꝛ sepe in cõsueto sermone
nauicula petri ecclesia d᷑: et fides ecclesie fides petri: h̃
est fides quã petrus p̃dicauit ꝛ docuit. Et ꝓpter eandẽ
rationẽ dicit̃ fides apostolica: q: per apostolos ꝑ iussio-
nem xp̃i ꝓmulgata: qui huius fidei autor est magister et
inspirator. Pro oĩbus hui⁹ fidei ꝓfessorib⁹ orans ꝛ sacri
ficãs sacerdos dicit. Et oĩb⁹ orthodoxis catholice ꝛ apo
stolice fidei cultorib⁹. ¶ Lectio.xxv. A

Memento domine fa

mulorum famularũq; tuarũ. N. ꝛ N. ¶ Hec
est quarta pars secũde partis p̃ncipalis: in
qua postq̃ sacerdos orauit pro oĩbus re-
cte credentibus fraternaliter: in hac particula orat pro q̃
busdam spãlibus singulariter. Et diuidit̃ in tres partes
ſm Alber. in quarũ p̃ma tangit̃ ꝓ quibus ꝛ qualib⁹ ora
tur. In secũda q̃d pro eis a deo desideratur/ibi. Pro spe
salutis. In tertia q̃d ad exaudiẽdũ allegatur/ibi. Tibiq;.
¶ Circa primũ dicit: Memẽto dñe. Circa q̃d verbũ sta-
tim oritur questio. Cum nihil ignoret dei sapia: nec alicu
ius valet obliuisci: q̃d est ꝙ postulat sacerdos vt quorũ-
dam memoretur. ¶ Ad q̃d respõdetur/ꝙ sacerdos hec
dicens nequaq̃ intendit vt deum ad oblitorum rememora
tionẽ excitet/sicut nec petit ꝛ orat vt q̃ necessaria nobis
sunt: deũ instruat/aut quẽadmodum nobis misereatur:
doceat ꝛ inclinet. Non enim obliuisci põt deus sicut nec
ignorare: nos quidẽ multorum q̃ nouim⁹ obliuiscimur: ad
q̃ iterũ cognoscenda ꝑ species vel habitus post actualẽ
cognitionẽ derelictas vel derelictos: nũc locutione/nũc
visione: nũc alicuius similis occurrentis cõsideratione:
nũc doctrinarũ collatione aliisq; modis q̃plurimis exci
tatas vel excitatos in recordationẽ reducimur oblitorum.
Non sic omnisciens ꝛ a fine ad finẽ attingens dei sapia.
Cuius oculis nuda sunt oĩa ꝛ aperta. Heb.iiij. In q̃ non
est cognitiuorum actuũ vicissitudo: qm̃ apud eũ nec est trãs
mutatio nec vicissitudinis obũbratio. Jaco.j. Ego inquit
sum deus ꝛ nõ mutor. Malach.iij. Nã vnico intelligẽdi
actu immutabili ꝛ eterno q̃ est immẽsa eius essentia: cun
cta nouit: p̃sentia p̃terita ꝛ futura ꝛ possibilia: que oĩa ꝛ
singula sue notioni eternaliter sunt p̃sentia: vnde Boe.
v. de cõso. me. ij. Huic scꝫ deo ex alto cuncta tuenti nulla
terre moles resistũt. Nõ nox atris nubibus obstat/que
sint/q̃ fuerint veniãt: que nõ mentis cernit in ictu. quem
q: respicit oĩa solus: verũ possis dicere solẽ. Et ꝓpa vlti.

Est deo semꝑ eternus ac p̃sentarius status. Scia quoq;
eius omnẽ temporis supgressa motionem/in sue manet
simplicitate p̃sentie: infinitaq; p̃teriti ac futuri spacia cõ
plectens/oĩa quasi iam gerãtur in sua simplici cõsiderat
cognitione. Hec boe. Consonat illud salo. Prouerb.xv.
In oĩ loco oculi dñi contẽplantur bonos ꝛ malos. Et se
quitur. Infernus ꝛ ꝑditio coram dño: quãto magis cor
da filiorum hoim. Hiere xxiij. E vicino ego suꝫ dicit dñs: nõ
delonge deus oĩa cognosco ¶ B Huc q̃ in nobis est
obliuio ꝑ passionẽ ꝛ cognitiõis mutationẽ: deo attribui
mus per effectũ ſm Alb. De⁹ dicit̃ scire quos approbat. 2.Tim.ij
Ap̃lus. Cognouit dñs q̃ sunt ei⁹. Et dicit̃ nescire quos
reprobat Mat.vij. Nũq̃ noui vos. Rursus dicit̃ obliui-
sci malorum cũ mal⁹ ad bonũ conuertit̃. vñ. Si impi⁹ egerit
penitẽtiã omniũ iniquitatũ ei⁹ nõ recordabor. Et dicit̃
obliuisci bonorum/cũ bon⁹ ad mala peruertit̃. vñ ibidẽ. Si Ezech.
iustus a sua iusticia se auerterit: omnes iusticias eius nõ xviij.
recordabor. De⁹ ergo q̃nq; recordat̃ ad miserãdum: ſm
illud Job vij. Memẽto mei de⁹: qr ventus est vita mea.
Q̃nq; recordat̃ ad puniendũ. vñ ps̃. Memor esto dñe
filiorum edom/ĩ die hierl̃z. Cũ ergo petit̃ vt aliquorum memi
nerit: petit̃ vt illorum misereat̃: ſm illud. Reminiscere mise
rationũ tuarũ dñe: et misericordiarũ tuarũ que a seculo
sunt. Et ꝙ eos gratia sua visitet qua mereant̃: aut ꝙ bo-
na eterna vel tẽporalia cõferat ꝓpter precedẽtia merita.
Sic orauit ezechias rex iuda: vt habet̃ Esa.xxxviij. Obse
cro domine: memẽto quõ ambulauerim corã te in verita
te ꝛ corde perfecto: ꝛ quod bonũ est in oculis tuis fece-
rim. Sic et orat propheta in ps̃. Memento nostri dñe in
bñplacito populi tui. Uisita nos in salutari tuo. De hoc
etiam beat⁹ Aug. lib.xj. confeß. suarũ in principio ita ait.
Nunquid dñe cũ tua sit eternitas: ignoras que dico tibi:
aut qui temp⁹ vides: que fiunt ĩ tẽpore. Cur ergo tibi tot
rerũ narratione digero. Nõ vtiq; vt ꝑ me noueris ea: sed
affectũ meũ excito in te: ꝛ eorum qui hoc legunt: vt dicam⁹
omnes Magn⁹ dñs ꝛ laudabilis nimis. Et sequit̃. Naꝫ
ꝛ oram⁹: et tñ veritas ait Nouit pater vester quid vobis
opus sit priusq̃ petatis a deo. Affectũ ergo nostrũ pate-
facimus in te cõfitẽdo miserias nostras et misericordias
tuas sup nos: liberes nos: vt desinam⁹ esse miseri in no-
bis: ꝛ beatificemur ĩ te. hec Aug. ¶ C Hoc itaq; modo
orat sacerdos/dicẽs. Memẽto scꝫ per gratie appositio-
nem/ꝛ peccatorum remissionẽ. Domine q̃ diues es in mise-
ricordia/et omnis gratie locuples possessor: cui ad saluã
dum cũ volueris subest posse. Sapien.xij. Tu es dñe qui
vite ꝛ mortis habes potestatẽ: et deducis vsq; ad portas
mortis ꝛ reducis. Eiusdẽ.xvj. Igit̃ memẽto Famulorum
famularũq; tuarũ. Famulorum preponit̃ propter sexus di
gnitatem: ꝓpter quã vir caput est mulieris: cui subiecta
esse debꝫ: ſm apostolũ.j. Cor.xj. ꝛ.j. ad Tim.ij. Dicit aũt
non viri et mulieris: sed famulorum famularũq; tuarũ/scꝫ
te recte colentiũ per catholicã fidẽ. Per quã se famulos
deo subiectos recognoscut: cũq; celi ꝛ terre dñm profitẽ
tur. Pro talib⁹ orans sacerdos/quod petit: facilius po-
terit impetrare. Unde cũ salomon sapietiã a sede magni
tudinis sibi mitti peteret: vt secũ esset: secũq; laboraret:
per quã ꝛ sciret quid acceptũ esset corã deo omni tẽpore:
statim post petitionẽ famulatus sui memorat̃/dicẽs. Da Sap.ix.
mihi dñe sediũ tuarũ assistricẽ sapientiã: et noli me repro
bare a pueris tuis: qm̃ seruus tu⁹ sum ego: ꝛ fili⁹ ancille
tue. i. ecclesie/que me genuit ꝑ verã fidẽ ad tua obsequia
Et propheta orans ꝓ anime sue salute/ꝛ sua ab inimicis
liberatione/sui famulatus meminit dicẽs. Educes de tri
bulatione animã meam: et in misericordia tua disperdes
omnes inimicos meos: ꝛ ꝑdes omnes qui tribulant an
mam meã: qm̃ ego seru⁹ tuus sum. Et iterũ. Ad te leuaui
oculos meos qui habitas in celis. Ecce sicut oculi seruorum
in ma domi. su. Et sicut oculi an. in mani. dñe sue: ita ocu-
li nostri ad dominũ nostrũ donec misereat̃ nostri. Nec
frustra fundit̃ oratio pro famulis dei ꝛ ministris: q: illis

promisit christus suam assistẽtiam in celis. Uolo inquit pater vt vbi ego sum: illic sit et minister meus. Si quis mihi ministrauerit honorificabit eũ pater meus qui in celis est. Joh. xij. Orat ergo pro famulis et famulabus: quia famulatus et humilis seruitus deprecati animũ ad concessionẽ petitorũ assolet inclinare. ¶ E Et hic locus est vbi congruit quod sacerdos pro his pro quibus vult spãliter oret: quod nota copulationis innuit sm Alexã. posita cum dr. Famulorum famularũque tuarum. Et oim circũstantiũ. Et/em̃ non solet copulare partẽ contentã toti cõtinenti: quod autẽ dr famulorum famularũque tuarũ continet: quia oim fideliũ ecclesiam importat: quod coniungit omniũ circũstantiũ cõtinetur: quia partem ecclesie representat. Pars autẽ continetur a toto: ideo vt apta sit copulatio famulorum famularũque tuarũ: specificari debet per certos/pro quibus sacerdos spãliter sacrificat: et sic nõ erit totum cõtinens cui apte copulatur: et oim circũstantiũ qui nõ sunt partes horum famulorum famularũque tuarũ. Ideo ponitur in codicibus. N. et. N. et in nõnullis rubrica inseritur. Hic fac memoriã viuorum. vñ Innocen. Ex hac verborum forma cũ eo quod sequitur: et omniũ circũstãtium/manifeste cõuincitur quod hic quidẽ sit locus vbi sacerdos spãliter illos pro quibus orare voluerit debet nominare. Debet tñ noia viuorum dũtaxat recẽsere: quoniam in sequẽtibus locus occurrit vbi defunctorum erit memoria specialis. ¶ Potest autẽ celebrans viuorum noia vocaliter exprimere: aut solũ cogitando mẽte recitare/pro quibus voluerit spãliter orare: eisque altaris sacrificiũ particulariter applicare. Non em̃ de hoc preceptum ecclesie inuenitur: sed pot celebrans pro sua deuotione/et loci vbi celebrat cõsuetudine/personas quibus sacrificiũ specialiter applicat vel vocaliter exprimere: secrete tñ sicut cetera canonis verba: vel dũtaxat mentaliter cogitare. ¶ E Et quamquam non egeat deus intentiõe nostra vel oratione particulari: sicut nec alijs bonis nostris vt alijs quibuscũque benefaciat: vt dicit Gerson in de solicitudie ecclesiastica. pso. particula. xxxvj. nihilominus vult quedã sm ordinẽ sue sapie dare et cõferre: dum ad ipm spãliter dirigimus orones nostras: que alia nõ esset daturus sine illis: vt nõ sint vacua et inania sue sapie opera. Sic et deus noscit merita intentionis/et corda cõferentiũ bona temporalia et elemosynas pro augmentatione cultus diuini: et tñ dat aliqua bona cõferentibus/dum fiunt suffragia postmodũ pro illis que et qualia non daret si dimitterentur nec fierent. Patet in illis qui in suis testamentis/aut aliũde constituũt aliquid restitui vel pauperibus dari: que licet sic dando possunt mereri: nõ tñ proficit eis tantũdem hec voluntas nõ sequente effectu/sicut sequẽte: quoniam in casu maneret iste ordinans adhuc ad restitutionẽ postea obligatus. Hec gerson. Nõ merito attendant quidã remissi testamentorum executores: vt fideliter iuxta testantiũ pias voluntates singula studeant exequi et implere. Quodque debitoribus debita nõ minuãt/vt inde elemosynas faciant largiores. Attendere debent hoc testatores: vt nõ desidibus/torpentibus/aut alijs minus timoratis executiones suarũ studeant cõmittere voluntatũ: ne per executionis negligentiã/dum nõ fiũt que ordinarunt: suffragijs et donis priuentur que deus cõferret ad instantiã orationũ elemosynarũ et ceterorum si fierent ordinatorum. Non dissimiliter fit in missa si sacerdos celebrãs his vel istis spãliter virtutem sacrificij nõ applicat: nõ largitur deus bonũ: vel remittit eisdẽ penas peccatorum: quod largiretur et faceret ad applicationem sacerdotis spãlem. ¶ F Debet ergo sacerdos si quosdã spãliter per suã celebrationẽ adiuuare voluerit: spãliter pro eis orationẽ ad deũ dirigere: et eis virtutem sacrificij spãliter applicare. Neque em̃ gratis et superuacue ordinauit ecclesia: que spiritũ sponsi sui habet: vt per memẽto vnũ/in certo canonis loco pro aliquibus viuis spãliter. Et per memento scdm/in alio canonis loco pro quibusdã defunctis particulariter memoria haberetur. Nec frustra et inutiliter fideles missas pro se spãliter dici procurant: instituentes beneficia: dotantes ecclesias et altaria/volentes eos qui sua recipiunt stipendia ad orandum pro se spãliter obligare: cõditiones et limitationes certas ad hoc ipm vtiles explicantes: quod expedire docet prefatus doc. in allegato tractatu particula. xvj. et. xx. et personis recipientibus personis cõferentibus etiã affinibus et cognatis. Attende ait et videbis expediẽs esse persone recipienti temporalia/quod limitetur ad certa suffragia: quibus reddatur animus eius magis solicitus debitũ soluere: et intentionem suã in deũ dirigere: quatenus preterea maneat eius cõsciẽtia securior: quo poterit cognoscere quod obligatione soluta quietus manet. Nec paruipendende sunt (ait) ille due rõnes quibus addit tertia. Cõstat nãque apud deũ qui nouit oĩa/qui et dicit. Ego deus et nõ mutor: nihil necessitatis esse aperire nostras intentiões et affectus exponere. Hoc autẽ requiritur propter nos orantes: vt exhibeamus nos tales nobisipsis: qualem cupimus deum esse nobis: pios amicos sedulos cõpatientes: et ita de reliquis affectibus Sed quis nesciat quod orans plus mouetur et afficitur in seipso dum ad particularia respicit: dum benefactorum munera: dum intentiões: dum necessitates cõsiderat: quam in quadam vniuersalitate et generalitate se tenendo: siquidẽ particularia magis mouent. Hoc quoad sacerdotes ab alijs beneficia recipiẽtes. ¶ G De alijs subdit. Uidebis rursus particula. xxj. circa personã conferentem temporalia expediens esse frequẽter et necessariũ aliquãdo suffragia limitare. Primo si ad illa suffragia procuranda tenetur ex voto proprio: vel ex sacerdotis iniũcta penitentia: vel ex alterius sacramẽto legato vel mãdato. Certum est plura de suffragia ecclesie vel singularis persone nõ tantũ valere pro mille aut omnibus: quantũ vni prosunt/si pro vno tñ fiant. De quo infra lec. xxvij. videbitur. Addit pro tertio particula xxij. Uidebis denique circa personas affines vel attinentes persone beneficiũ cõferentis referre quam plurimũ si viderint et senserint per successionẽ temporum et generationem quod talis parens eorum/vel affinis tante fuit pie solicitudinis: vt pro se et suis talia fieri constituerit pietatis officia Nonne mouetur et cõmouetur perinde preces cum gratiarũ actione et laudibus ad deum referre. Nõne probabile est eosdem animãdos fore: vt quẽadmodum ille fecit/et ipsi faciant. ¶ Ex quibus satis deducitur proficuũ esse et vtile tam celebrantibus/quam sua conferentibus/quam etiam ceteris fidelibus particularem et specialem misse et orationem ac suffragiorum ceterorumque applicationem esse/quã vsus ecclesie habet. Cui si quis detrahit se imprudenter decipit. Nec sobrie: sed plus sapit quam oportet cõtra doctrinam apostoli ad Roma. xij. ¶ Sed circa hanc materiam latius declarandam quedam mouebo dubia: vt horum solutione clarius pateat cuius sit sacrificium applicare huic vel illi: quẽadmodum fieri debeat: ne celebrans et pia vota fidelium suscipiens/vel seipsum vel sibi cõmissos/vel ecclesiam cuius minister est: contingat in sacrosancto tanti sacrificij ministerio defraudare.

¶ Lectio. xxvj. A

Inter hec dubia aut questiũculas prima et secũda respiciunt sacerdotẽ celebrantẽ. Tertia missam pro se vel suis spãliter ordinantẽ. Quarta vtrumque/celebrantẽ scilicet et eũ pro quo celebratur. Quinta respicit modũ quo applicatio cõgrue ordinatur. ¶ Est ergo questio prima vtrũ applicatio fructus et virtutis sacrificij subsit celebrantis potestati. ¶ Scda vtrũ applicationẽ virtutis sacrificij impediat malicia vel suspensio celebrãtis ministri. ¶ Tertia questio quõ fideli liceat pro se vel aliquibus celebrari missam specialiter ordinare: cũ teneatur oẽs fideles equaliter sibi diligere. ¶ Quarta quõ dantes et recipiẽtes temporalia vt spũalia rependantur: a prauitate simoniaca excusentur. ¶ Quinta erit de seruãdo ordine in virtutis sacrificij applicatione. ¶ B Ad primã questionẽ respondetur per hanc cõclusionem affirmatiue. Sacerdos offerens sacrificiũ in persona ecclesie/

pōt ei⁹ fructū ꝛ virtutē alicui vel aliquib⁹ specialiter applicare. Hec cōclusio declaraꝭ: q: licz sacerdos organuz sit ꝛ minister ecclie: vt infra dr̄ in solutiōe scḋe q̄stionis: per qḋ deus p̄ces ecclie admittit: ꝛ gr̄aruz dona his pro quib⁹ ecclesia p sacerdotē orat/influit: q: tn̄ deo dicatus est/sanctificat⁹ ꝛ cōsecratus: ac diuino cultui specialiter mācipat⁹: supremūq₃ gradū in ecclesiastica policia tenet rōne ordinis sacerdotalis: Ideo vltra h̄ q ei⁹ est sacrificiū offerre: etiā ipsi⁹ est virtutē sacrificij ꝛ oblationis determinare: vt illis vel illis indigētib⁹ p̄miū reddēdum pro hmōi ecclie sacrificio cōferaꝭ. Un̄ dicit Guil. in tractatu de sacramētis in parte de sacro ordinis. Si necesse fuit pro causis tēporalib⁹ aduocatos habere iurisq₃ secularis peritos/q̄ eas agerent corā iudice p reis ꝛ oppressis simplicib⁹ ꝛ indoctis: quāto amplius cōsulendū fuit imperitie ꝛ cōitati simplicitatis hominū in causis animarū suarū: cū ipsi eas vel nescirēt vel nequirēt officio: uz ꝛ artificioꝝ occupationib⁹ p̄pediti: vt instituerentꝭ ad h̄ ministri ꝛ aduocati: q̄tenus causam istoꝝ agerēt corā iudice viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ. ℭ Est aūt secularis aduocati officiū/indigentiā partis pro qua aduocat: corā iudice allegare: ꝛ iudicis animū ad miserendū inducere ac inclinare. Ita erit ꝛ in politia ecclesiastica: vt sacerdos gradum eminentē in ea tenēs: patrociniū illi specialiter applicet pro quo aduocationis officio fungiꝭ celebrādo. Ad hoc inducit doctor subtilis cōgruentiā in quotl. q. xx. vbi tractat materiā hāc diffuse/dicēs. Ubi in domo aliqua rite ordinata est bonū quoddā distribuēdū diuersis s̄m eoꝝ exigētiā vel indigētiā: rōnabile est q dn̄s domus nō imediate singulis distribuat: sz talis distributio alicui vel aliquib⁹ certis ministris cōmittaꝭ. Ita ait/videm⁹ regulariter in familijs ordinatis. Eque igiꝭ vel magis ita esse debet in domo dei q̄ est eccl̄ia: q bonuz in virtute sacrificij cōicandū nō solus de⁹ distribuat: sed aliq̄s minister in ecclesia. Nulli aūt h̄ magis ꝯuenire pōt in ecclesia/q̄ sacerdoti offerēti sacrificiū: cui sicut cōuenit determinare intētionē suā pro quib⁹ specialiter offerat: sic sibi cōuenit dispositiue determinare cui v̄tute sacrificij bonū qḋ impetraꝭ: reddaꝭ. ℭ E Et si q̄s diceret. Sup̄ bonū qḋ non debeꝭ alicui: nō h₃ ius assignādi illud alij. Bonū aūt qḋ debeꝭ virtute sacrificij/nō debeꝭ sacerdoti vt celebrāti: q̄m ipse dūtaxat est nūcius offerēs petitionē ecclie: ꝛ ita bonū qḋ virtute sacrificij debetur: nō debetur sibi. esset em̄ eadez virtus sacrificij si ipse esset in peccato mortali. ℭ Ad h̄ dicēdū/q licz bonū reddendum rōne sacrificij nō debeaꝭ sacerdoti p se: sicut nec p̄cedit ex suo merito personali: debeꝭ tn̄ ecclesie s̄m sacerdotis distributionē. Nā ipse ex ordine suo quē tenet in ecclesia: nūci⁹ est spōse ad spōsum/offerēs petitionē specialiter p determinatis psonis: ꝛ ita dispositiue determinās eis id qḋ reddiꝭ pro talib⁹ petitionib⁹. Et q̄uis q̄libet sanct⁹ ꝛ virtuosus in eccl̄ia possit p quolibet sibi placito deū exorare: h̄ tn̄ ex officio cōpetit sacerdoti: nō ceteris: q̄uis q̄busdā alijs ex alijs officijs alij act⁹ ecclastici cōueniāt: in quoꝝ diuersitate officioꝝ ecclie cōstat pulchritudo: vt beat⁹ Hiero. ad damas. papā: ꝛ habetur. x. q. j. quia sacerdotes. ait. Quia sacerdotes p oībus solēt orare quoꝝ elemosynas ꝛ oblationes accipiūt: qua frōte presumūt laici oblationes quas christiani p pctīs suis offerūt: vel ipsi comedere: vel alijs ꝯcedere: cū ipsi nō debeāt ex officio suo pro populo orare. Et Alexander papa. j. q. j. Ipsi. Ipsi sacerdotes p pplo interpellāt: ꝛ pctā ppli comedūt: q: p̄ cib⁹ suis ea delēt atq₃ cōsumūt. ℭ De actibus vo ecclasticorū officioꝝ/ꝛ eoꝝ varietate dicit beat⁹ Grego. lxxxix. dist. Singula. Singula ecclastica iuris officia singulis quibusq₃ psonis singillatim cōmitti iubemus. Sicut em̄ in vno corpe multa mēbra habemus: oīa aūt mēbra nō eūdem actū habēt: Ita in ecclesie corpe multa mēbra sunt: s̄m veridicā pauli sniam (j. Cor. xij.) In vno codēq₃ spirituali corpore cōferendū est hoc officiū vni: alij cōmittēdum est aliud. Neq₃ em̄ quantūlibet exercitate vni psone: vno tēpore duarū rerū officia cōmittēda sunt: quia si totū corpus est oculus vbi auditus. Et sequiꝭ ad ppositū. Sicut em̄ varietas mēbroꝝ per diuersa officia/ꝛ robur corporis seruat: ꝛ pulchritudinē rep̄sentat: ita varietas personarū per diuersa nihilominus distributa officia/ꝛ fortitudinē ꝛ venustatē sancte ecclesie dei manifestat. Et sicut indecoꝝ est in corpore humano vt alterum mēbrū alterius fungaꝭ officio: ita nimirū nociū simulq₃ turpissimū est/si singula rerū ministeria personis totidē nō fuerint distributa. Et eadē dist. c. ad hoc. idem Greg. ait. Ad hoc dispēsationis p̄uisio gradus diuersos ꝛ ordines cōstituit esse distinctos: vt dum reuerentiā minores potiorib⁹ exhiberēt: ꝛ potiores minorib⁹ dilectionē impēderent: vera cōcordia fieret: ꝛ ex diuersitate cōtextio: et recte officioꝝ gereretur administratio singuloꝝ. Neq₃ em̄ vniuersitas alia poterat ratione subsistere: nisi hmōi magnus eā differētie ordo seruaret: q: vo queq₃ creatura in vna eadēq₃ qualitate gubernari vel viuere nō pōt: celestiū militiarū exēplar nos instruit: q: dū sunt angeli: sunt archāgeli: liquet q: nō sunt equales: sed in potestate et ordine sicut nostis differunt alter ab altero. Hec ibi. ℭ D Scḋm hoc ergo sunt in ecclastica hierarchia diuersi stat⁹ ꝛ ordines: s̄m q̄s christi ministeriū peragitur: eccl̄ia regiꝭ: gr̄e ꝛ dona dispēsanꝭ. Un̄ sicut papa ratiōe supremitatis p̄tātē h₃ dispēsandi thesaurū ecclie/cōferēdo nūc plenissimā remissionē pctōꝝ: nūc partē tertiā penarū auferēdo: nūc certi numeri dierū vel annoꝝ indulgētiā cōferendo/s̄m q viderit ecclie vnitati ꝛ pploꝝ deuotioni expedire. Ceteri q₃ epi certos indulgētiarū dies cōcedūt. Immo ꝛ simplices sacerdotes de eodē thesauro p pnīe sacr̄m indulgētiā a penis largiunꝭ/p applicatione thesauri ecclie ad illas vel illas psonas s̄m ꝯcessaz potestatē. Ita ꝛ in p̄posito recipit q̄libet sacerdos p̄tātē ex ritu ꝛ institutiōe ecclie: vt merita toti⁹ ecclie illi vel illi possit applicare: vt p ipsis illis aliqḋ bonū cōferaꝭ. Sic igiꝭ autoritatē h₃ sacerdos dispēsandi merita ecclesie ex ordine nobili quē tenet in eccl̄ia. ℭ E Ex quo sequiꝭ q sacerdos nō tm̄ est organū ꝛ instrumētū: ꝛ p h̄ nō habēs virtutē applicādi actionē vel actiōis effectū: sed est etiā minister ꝛ dispēsator. Licz em̄ bonū qḋ impetraꝭ virtute sacrificij: nō impetreꝭ v̄tute meriti psonalis ipsi⁹ sacerdotis (nā quātū ad virtutē sacrificij/est instrumētuz ꝛ mere instrumentū: q: organū inaiatū: licz sit organum viuū quātū ad meritū psonale in celebrādo: q: sic mereri est eius in quātū in se viuit vita gr̄e) quātū tn̄ ad illud bonū impetrādū qḋ debeꝭ virtute sacrificij/ qḋ eque p̄uenit: etiā si nō viuat vita gr̄e: est organū p̄cise ordinis. Illud em̄ bonū impetraꝭ v̄tute meriti ecclie: in cui⁹ psona fit oblatio: ꝛ ob cui⁹ gratiā oblatio acceptaꝭ. Et q: rōne ordinis h₃ gradū excellētie in eccl̄ia: p̄pter hūc cōuenit sibi nō mō offerre: sz etiā oblationis v̄tutē determinare: vt s̄m p̄dicta nō sit tm̄ nūcius ꝛ organū: sz simul etiā minister ꝛ dispēsator. Hec est snia Sco. vbi. s. ℭ F Sed diceres: pōt ne sacerdos q̄ mister ē ꝛ dispēsator: p libito suo distribuere bonū misse v̄tute sacrificij debitū: ita scz q h̄ bonū specialiter reddaꝭ illi cui ipse applicat specialiter. Sunt q̄ dicūt q nō: sed ad h̄ q applicatio sua habeat effectuz oportet q eā faciat s̄m bn̄placitū dei: q̄ solus est dator illi⁹ boni s̄m suū p̄priū bn̄placitū: ideo nō daꝭ illi cui sacerdos applicat: nisi sacerdos in applicando se cōformet datoris voluntati. Sed hāc sniam Scot⁹ loco quo. s. arti. ij. improbat. Naz ille nullam videtur habere autoritatē applicandi vel assignādi aliquod bonū cuius applicatio nunq̄ tenebit/nisi fiat s̄m voluntatē alteri⁹/ de qua applicās regulariter habere nō potest certitudinem determinatā cui debet applicare. Sacerdos autem regulariter nō potest habere certitudinē determinatam de diuina volūtate/cui velit dare bonū reddendū virtute sacrificij pro missa: q: hoc deus in speciali nō reuelat:

Nec etiā in scriptura de hoc doctrina habetur: nisi multū remota ⁊ vniuersalis/q̄ nō sufficit ad sciēdū volūtatē diuinā in speciali. Igiꝛ si nunꝙ̄ applicatio facta ꝑ sacerdotē in speciali haberet effectum/nisi esset facta cōformiter diuino bn̄placito: ſequiꝛ ꝙ nullaꝫ habebit sacerdos autoritatē applicādi virtutē sui sacrificij nisi multū in vniuersali. Neqꝫ eius applicatio ꝓficua foret: nisi casualiter vel per diuinū miraculū: puta q: casu fieri posset ꝙ sacrificiū applicaret illi cui ſm dei iudiciū esset applicanduꝫ. Uel ꝙ sibi reuelareꝛ per miraculū que esset dei volūtas in hmōi applicatione. Siſr arguit Scotus in materia de pnīa. lib. iiij dist. xviij. q. j. cōtra eos q̄ dicūt ꝙ penitentiā condignā sacerdos imponere teneꝛ: scꝫ quā peccator ſm dei iusticiā agere tenetur: quā si sacerdos imponēdo nō attingit sed minorē: luet peccator residuū in purgatorio. Un̄ arguit Scot⁹. Nulli cōmittiꝛ potestas arbitrādi in causa aliqua/cuius arbitriū nunꝙ̄ erit ratuꝫ/nisi fiat ſm iudiciū ⁊ beneplacitū partis: de quo tn̄ determinate scire nō pōt arbiter. Sed bn̄placitū dei quoad pnīam cōdignā ⁊ punctualē/regulariter scire nō pōt sacerdos: ergo ſm illud iudiciū dei pūctualiter iniūgere penitentiā sacerdos nō astringiꝛ. Modicū em̄ esset arbitriū immo pene nulla arbitrandi potestas in sacerdote: si semꝑ ſm volūtatē alteri⁹ partis arbitrari teneretꝛ: quā tn̄ voluntatē nosse nō potest. Sic etiā in ꝓposito. ¶ G Unde ad id qđ querebatꝛ: an sacerdos ꝓ libito suo possit virtuteꝫ sacrificij applicare cui voluerit: est sub distinctiōe respōdendū. Unqꝫ em̄ habetꝛ certa doctrina vel obligatio seu preceptū de applicatiōe certo modo faciēda: qn̄qꝫ vo talis nō habetꝛ. Si primū: debet se sacerdos in applicatiōe cōformare doctrine vel ꝑcepto: ꝙ si ꝯtrariū fiat: forte dicit Sco. nec ei cui applicatꝛ ꝓficit: ⁊ applicāti nocet: q: si cōtra doctrinā vel preceptū/applicando peccat. ¶ Pro cui⁹ declaratiōe latiori notandū ſm eundē arti. ij. vbi. s. in quotꝫ. ꝙ missa potest intelligi valere ⁊ efficaciā habere dupliciter. Uno modo ex opere operāte. Alio modo ex opere operato. ¶ Ex opere operante/hoc est ex merito personali persone celebrātis: ꝓpter qđ cōfert de⁹ petita a sacerdote eis/quib⁹ orationē ⁊ misse sacrificiū applicat. Ex opere operato. i. ex ipsa cōsecratione oblatione ⁊ sumptione venerabilis eucharistie nō habēdo respectuꝫ ad personalē sanctitatē aut meritū sacerdotis. Et h pōt intelligi dupliciter. Uno mō ꝙ hic valor fit ex diuina institutiōe: q̄ efficaciter determinauit se ad cōferēdū quosdā effect⁹ gratuitos ⁊ salutares ad cōsecrationē/oblationē ⁊ sumptionē corꝑis ⁊ sanguinis christi factā a sacerdote: sicut dicim⁹ de ceteris sacramētis noue legis/ꝙ habēt virtutē ex christi institutione: ita ꝙ ipsis exhibitis aliquibus assistit deus causando in eis quosdā effectus salutares: scꝫ remissionē peccōꝝ ⁊ gratiā gratū faciētē: ⁊ h modo missa ꝓficeret: etiā si ꝑ impossibile/nullus mortaliuꝫ esset in grā. Sicut baptism⁹ tollit originale/⁊ ꝯfert graciā infanti baptizato: etiā si cūcti viatores essent peccōres. Quā efficaciā sacroꝝ meruit christi passio: sacris vo cōtulit specialis christi institutio. ¶ Alio mō intelligiꝛ missa habere effectū ⁊ esse accepta deo ex opere operato: precise rōne oblatiōis sacrificij qđ in missa perficiꝛ: nō attēdendo christi institutionē: q: oblatio nō videtꝛ grata deo et accepta/nisi sit alicuius offerētis grati ⁊ accepti. iuxta illud Gen. iiij. Respexit dn̄s ad abel ⁊ ad munera ei⁹. Prius ad abel offerentem ꝙ̄ ad munera oblata. Hinc vidua paupercula plus omnib⁹ in gazophylatiū misisse dr̄/Luce. xxi. Quia que misit/ex volūtate misit magis accepta. Nam ſm beatū Grego. Non pensat deus quantū: sed ex quanta ⁊ quali voluntate offeratꝛ. Hinc passio christi patri acceptissima fuit: quia eā christus eterni patris filius in quo semꝑ patri cōplacuit: volūtarie eā in animarū nostrarū salutē obtulit: quā si iudeus crucifixor solus obtulisset: patri minime placuisset. Et ita intelligendū est qđ dicit Sco. arti. ij. ꝙ eucharistia nō precise ratione rei contēte plene acceptatur: sed oportet ꝙ sit oblata. Hoc em̄ bonū in eucharistia contentū equale est/qn̄ reseruatꝛ in pixide: ⁊ qn̄ offertur in altari: ⁊ tamen non eque valet ecclesie reseruatū in pixide: ⁊ oblatum in officio misse. Ultra igitur bonū contentū in eucharistia ad hoc ꝙ ꝓficiat ecclesie/requiriꝛ ei⁹ oblatio: ⁊ ad hoc ꝙ oblatio sit placita ⁊ accepta requiriꝛ ſm ꝑmissa/ꝙ offerēs sit placēs ⁊ acceptus. ¶ H Est aūt duplex offerēs: scꝫ offerens immediate ⁊ ꝑsonaliter. Alius offerēs mediate ⁊ ꝑncipaliter. Primus est sacerdos cōsecrās ⁊ sumēs sacramētū/q̄ ita in ꝑsona sua/autoritate tn̄ diuina hec ꝑficit/ꝙ nemo alius in sic offerēdo secū concurrit. Offerēs vo mediate ⁊ principaliter est ecclesia militās: in cuius ꝑsona sacerdos offert: ⁊ cuius est in offerendo minister. Est em̄ hoc sacrificiū/sacrificiū totius ecclesie: in cuius signū sacerdos nō ex sua persona dicit Oro: sed ex ꝑsona ecclie oremus. Nec dicit. In primis q̄ tibi offero: sed q̄ tibi offerimus. Et post cōionē. Proficiant nobis q̄sumus dn̄e hec sacra q̄ sumpsimus. Quis ipse solus offerat ⁊ sumat ꝑsonaliter: vn̄ ecclesia offert ꝑ ipsuꝫ tanꝙ̄ per ministrū/quē ad hoc instituit ⁊ ordinauit. Prim⁹ offerēs nō semꝑ gratus est deo: nec semꝑ sibi placet: q: sepe peccōr est. Scōm offerens deo est semꝑ acceptū: quia ecclesia semꝑ sancta est ⁊ vnica sponsa christi pudica/casta/nesciēs maculam neqꝫ rugam: cū ergo missa semper valorem suū habet et accepta est deo. iuxta illud Ioh. vi. Panis quē ego dabo per me scꝫ ⁊ sacerdotes/caro mea est pro mūdi vita. Nō ergo erit hoc regulariter ꝓpter offerens primū/qđ nōnunꝙ̄ displicet: ergo erit ꝓpter offerēs scōm/scꝫ ecclesiā que semper grata est deo: quia semper in ea sunt homies sancti ⁊ virtuosi: quoꝝ actiones ⁊ merita deo placent: q̄ et digni sunt inhabitatione spiritussancti: vt dicit Beda super illud Matth. vlti. Ego vobiscū suꝫ om. di. vsqꝫ ad consummationem seculi. ¶ I Et ex hoc alicui videri posset ꝙ missa vno tēpore efficacior est/⁊ magis accepta deo/ꝙ̄ alio. Et regulariter ꝙ missa sacerdotis boni existentis in gratia: cuius ꝑsonale meritū est partiale meritū ecclesie melior est/ꝙ̄ si ipse sacerdos esset extra gratiā. Patet: q: hoc modo missa est accepta: q: ecclesia sacrificium misse offerēs est accepta: ecclesia aūt accepta est ꝓpter mēbrorum suoꝝ ⁊ gratiarū in eis existētiū merita: qm̄ ecclie meritū nō est vniuersale platonicū/seu meritū abstractū extra hoies particulares ꝑ se existēs: sed est ꝑsonarū ⁊ mēbroꝝ ecclesiā cōstituētiū. Cū aūt vno tēpore sint plures homines boni ⁊ virtuosi ꝙ̄ alio: sequiꝛ ꝙ ecclesia vno tēpore magis accepta est ꝙ̄ alio. Et quoniā valor misse h modo est ex merito ecclesie: sequiꝛ ꝙ ſm ꝙ variatꝛ ecclesie meritū: variatur ⁊ misse valor ⁊ premiū: ⁊ hoc ſm veram iusticiā retributiuā/ſm quā nō datur tantū pro merito minore/quātū pro maiore. ¶ K ¶ Scdo aduertendum ſm eundē Scotū in quotꝫ. j. ꝙ meritū vel specialiter ipsa oratio: q̄ inter opera meritoria magis habet rationē meriti applicabilis alteri: q: de rōne sui est placatiua dei ⁊ recōciliatiua sibi: potest intelligi in triplici gradu valere alicui siue ꝓ aliquo: videlꝫ specialissime/generalissime/specialiter modo medio. Specialissime semꝑ valet celebranti seu oranti qn̄ est in gratia: ipse em̄ habet motū animi bonū ⁊ elicit bonū opus. Isti motus ⁊ opus nō sic sunt alterius pro quo orat sicut orātis: nec pōt ille ordinata voluntate illud alteri dare ꝙ nō sit suum meritum: quia magis tenetur ex charitate se/ꝙ̄ aliū diligere: immo forte nō posset dare quin esset suū. ¶ Alio modo generalissime valet toti ecclesie: nec debet orans aliquē excludere de ecclesia: sed intentione habituali oēs includere. ¶ Tertio modo valet illi cui per orantē specialiter applicatur: nō enim valet ei specialissime: patet ex mēbro primo. Nec ꝑcise valet sibi generalissime sicut cuicūqꝫ de ecclesia: quia tunc frustra essent speciales oratiōes ab ecclesia ordinate: alia scꝫ pro viuis: alia pro defunctis. Et iteruꝫ pro viuis aliīs et aliīs: puta ꝑ bn̄factorib⁹/amicis

Missa hȝ efficaciam dupliciter.

⁊ alijs diuersis personis/statib⁹ ⁊ cõgregationibus/casis ⁊ necessitatib⁹ in missali romano specialiter assignare. Frustra inquã: q² nõ plus valerẽt illis/q̃ cuiq̃ generaliter de ecclesia. ¶ Per hoc ad ꝓpositũ: prima applicatio/scȝ specialissima/determinata est: q² semꝑ fit ipsi celebrãti. Similiter scđa/scȝ generalissime q̃ semꝑ fit toti ecclesie. Et has duas determinatiões facit regula charitatis: que debet esse primo ⁊ potissime ad seipm: ⁊ generaliter ad oẽm proximũ: quapropter nullũ de ecclesia debet excludere: sed intentione habituali (vt dictũ est) oẽs includere: nec solum applicare debet missam toti ecclesie: scđo modo ex ordine charitatis: sed ex institutione ⁊ vsu ecclesie/ex qua orare habet pro omnibus orthodoxis catholice ⁊ apostolice fidei cultorib⁹. ¶ Potest tñ iudiciũ ecclesie arcere sacerdotes officiũ offerẽtes: vt dicit Gerson sup magnificat tracta. ix. partitiõe. iij. ne ꝑ expressam eccl'ie orationẽ cõprehẽdãt excõicatos: xi. q. iij. Excõicatos ⁊ c. seq. Nõ tñ excludit ecclesia eos ab effectu cor charitatiuo: imo si excõicati fuerint in charitate: nõ possunt a virtute sacrificij: sicut nec ab alijs suffragijs eccl'ie proijci ⁊ excludi: q² charitas facit bona oĩm quodãmodo cõmunia: fm illud ps. cxviij. Participẽ me fac de⁹ om. ti. te. ⁊ custo. mãdata tua. Excludunt̃ tñ ab expressa oratiõe eccl'ie: q̃ statuit sic ꝓ eis orari nõ debere: vt sic ab inobediẽtia resipiscant: ⁊ ad ecclesie gremium redeant.

¶ L Vñ dicit Durãdus. Suffragia eccl'ie possunt valere dupliciter. Uno modo ex vi charitatis: que oẽs fideles cõnectit vt sint vnũ in dñõ: ⁊ istũ valorẽ nõ põt excõicatio excludere: q² si sit iniusta: nõ tollit charitatẽ ab excõicato/qua manẽte/manet vnionis vinculũ ⁊ cõmunio. Si vo sit iusta: sic charitatẽ nõ tollit: sed ablatã presupponit. Neq̃ eñ ferri debet nisi pro mortali pctõ quo charitas tollitur. xi. q. iij. Nemo epoꝝ. vbi dr̃. Nemo epõrum quẽlibet sine certa ⁊ manifesta peccati causa cõione priuet ecclesiastica: sub anathemate aũt sine cõsciẽtia archiepi aut coepõꝝ nullũ presumat ponere: nisi vñ canonica docet autoritas. Quia anathema eterne est mortis dãnatio: ⁊ nõ nisi pro mortali debet imponi crimine: ⁊ illis q̃ aliter corrigi nõ potuerũt. Itaq̃ qui sic excõicat̃: seipsuȝ mortaliter peccãdo priuauit grã ⁊ charitate: ⁊ per consequẽs suffragijs q̃ ꝓfluũt a charitate. Alio modo possunt valere suffragia eccl'ie ex intẽtione facientis: q² scȝ ecclesia dirigit suã orationẽ vt illis prosint ⁊ suffragent̃. Et illuȝ valorẽ excõicatio excludit: q² ecclesia orare pro talib⁹ excõicatis nõ disposuit. Et hoc facit cõformiter dei iudicio: qui punit peccatores q̃nq̃ flagellis castigãdo/vt eos a pctis retrahat: q̃nq̃ auxilia sua subtrahẽdo/vt ita infirmitatẽ suam cognoscãt ⁊ humiliati redeant. Sic ecclesia inquantũ excõicatum separat a cõione fideliũ vt erubescat: imitat̃ iudiciũ diuinũ/quo flagellis castigat: inquãtum separat ipsuȝ a suffragijs specialib⁹ imitat̃ iudicium quo deus hoĩnẽ sibiipsi relinquit/vt per humilitatẽ se cognoscẽs redeat. ¶ M Quãuis igitur sacerdos generalissime debeat sacrificiũ suũ toti ecclesie applicare: nõ tamen debet vocaliter pro excõicato orare: nec ei suũ sacrificiũ applicare: potest tñ al's pro eo singulariter orare/vt deus cor suũ immutet: vt deposita temeritatis cõtumacia/ad gremiũ ecclesie reuertat̃. Sed de hac oratione priuata nõ loquimur in ꝓposito: sed de oratione q̃ fit ex persona ecclesie ꝓ mẽbris suis nõ rebellib⁹. Et q̃uis eis virtus sacrificij sic nõ applicet̃: nõ tñ totaliter a fructu sacrificij excludunt̃: si sint in charitate: quia sicut per excõicationẽ charitas nõ tollitur: ita nec fructus charitatis/qui est cõmunio et participatio boni qđ ex charitate succrescit: ad talẽ eñ participationis priuationẽ se potestas ecclesie nõ extẽdit. Recepit nãq̃ eccl'ia potestatẽ in edificationẽ: fm aplm ij. Cor. x. nõ in destructionẽ: que sequeret̃ si quẽ fidelẽ a charitate ⁊ cõione sctõꝝ excluderet per suã excõicationẽ. Hoc eñ esset corpus christi mysticũ mẽbratim lacerare: vinculũ spũalis vnionis rũpere: ⁊ cõpagem totius ecclesiastice cõgregationis dissoluere. Itaq̃ gladius esset in manu filij ad trucidandũ matrem datum mẽbro ad cõcidendũ corpus: qđ nefas est et insanũ. ¶ Siquidẽ excõicatio medicinalis esse debet nõ mortalis: disciplinãs nõ eradicãs. de snia excõi. Cũ medicinalis. lib. vi. Simile dicit Aug. in homel. de penitentia. ⁊ habetur. ij. q. i. Multi. Et apostolus. i. Corinth. v. excõmunicando tradidit hominez cum patris vxore incestum cõmittentẽ sathane in interitũ carnis: vt spirit⁹ saluus fit in die dñi. Quẽ locũ exponẽs beatus Hiero. sup librum Judicũ dicit. Tradunt̃ peccatores sathane in interitũ carnis: cũ pro delictis suis a christi corpore separantur: ⁊ de ecclesia per sacerdotẽ pelluntur: vt notat⁹ ab omnib⁹ erubescat: ⁊ cõuerso eueniat ei id qđ sequit̃: vt spũs saluus fiat in die dñi nostri iesu christi. ⁊ habet̃. xi. q. iij. Audi. ¶ N Et sic forte intelligunt q̃dã dicẽtes (q̃uis incaute) q̃ excõicatio nõ ligat animã sed corpus: q² separat a cõione ⁊ cõuictu fideliũ ciuili ⁊ exteriori participatione sacroꝝ: nõ a fructu aĩe qui dat̃ ecclesie ob cõia suffragia ⁊ orõnes eiusdẽ. Q̃uis interdũ priuet̃ quis ꝓpter excõicationẽ fructu excrescẽti ex applicatiõe eccl'ie specialis orõnũ/⁊ ex participatiõe sacroꝝ eiusdẽ. Priuant̃ enim fructu ⁊ bono qđ ꝓuẽturũ erat eis ex officio sepulture/⁊ exequiarũ suffragijs: illa nãq̃ excõicatis ab eccl'ia non impẽdunt̃. Priuant̃ ⁊ fructu/q̃ ꝓuenit ex participatiõe sacroꝝ: scȝ sacre cõionis/pnie/susceptiõe ordinis ⁊ c. a q̃bus oĩbus arcent̃ ab ecclesia. Quãuis nõ sit negãdum vsq̃quaq̃ quosdã particulariter excõicatos plus mereri ꝑ virtutẽ patiẽtie/humilitatis ⁊ obediẽtie: quib⁹ se abstinẽt ab exteriori participatiõe sacroꝝ: q̃ vtẽdo eorũdẽ cõione. Sicut verbi grã. Si q̃s de facto cõtrahẽs cuȝ sua sorore quã nõ posset ꝓbare sororẽ suam esse: ⁊ postea ad cor rediens eã a thoro separaret: ⁊ ꝓpter h̃ ab ecclesia excõicaret̃: q² nollet reddere debitũ cõiugale. Certũ est q̃ tenet̃ potius sustinere excõicationẽ/q̃ cõmittere incestũ cũ sorore: quã excõicationis penã humiliter sustinẽs obediẽdo eccl'ie/in subtrahẽdo se a sacroꝝ cõione meret̃ ⁊ participãdo ꝯ ꝓhibitionez eccl'ie peccaret. Si ergo sic intelligit̃ dictũ premissuȝ: scȝ q̃ excõicatio nõ ligat aĩam idest nõ tollit bona aĩe: neq̃ separat ab eterna beatitudine/que bonũ est ad qđ cetera oĩa ordinant̃. Et h̃ intelligẽdo de excõicatione fm se ꝓ̃dse: videt̃ q̃ dictũ hoc veritatẽ h̃z: q̃uis nihilominus sepe fit in detrimẽtũ aĩe: pro quãto retardat a btitudine ⁊ glĩa. Nã ꝓpter excõicationẽ pene pctĩs cõmissis/⁊ quãtũ ad culpe reatu remissis/debite ꝓpter priuationẽ indulgentiarũ ⁊ suffragioꝝ ecclesie tardius soluunt̃. Preterea augmẽto gratie qđ sacramentoꝝ susceptio cõfert: similiter ꝓpter excõicationẽ priuatur/qua impediunt̃ sic excõicati a participatiõe sacramẽtoꝝ: ⁊ ꝑ hoc certus glĩe gradus ꝑ excõicationeȝ ei⁹ tollit̃: qui scȝ mderet gratia sacramẽtali. Nõ tamẽ excõicatio vt talis. i. vt pena precise simpliciter excludit a gloria: licet possit excludere a tãta. Pctm̃ tñ ꝓpter qđ excõicatur si excõicatio fuerit iusta: nisi resipuerit ꝑ penitẽtiã/⁊ per ecclesie reconciliationẽ quantũ in eo fuerit: excludit simpliciter a gloria. ¶ O Ex illo sequitur q̃ nõ semꝑ est excõicatus a deo qui excõmunicat̃ ab homine ⁊ prelato. Nec semꝑ habetur ratũ in celis: qđ fit a presidẽte in terris: sed duntaxat dũ ligat ⁊ soluit claue nõ errãte. Non eñ cõmissum est prelatis ligare ⁊ soluere iuxta suorũ motus capitum: ⁊ suaruȝ beneplacita voluntatũ: sed prudenter ⁊ legitime fm iuris diuini et humani dispositionem. Et hoc dicere non est prebere occasionem contẽnendi gladium potestatis spiritualis: negare scȝ ei⁹ percussionẽ ad id quod nõ potest attingere: quin poti⁹ stulta ipsius extractio: et vsus indiscretus/ipsum reddit obtusum odibilemq̃. Neq̃ enim leuiter extrahi debet gladius ille: sed pro inobedientia tñ ⁊ criminibus grauib⁹ ⁊ manifestis. Nec furor illum extrahat: sed discretio rationis: restringenda est enim sub ratione potestas. Nec

Anathema quid

Excōicatio ppt pecuniā abusus est.

quid agendum p̄:iusꝙ̃ concitata ad tranquillitatē mens redeat: ait G:ego. ad mauriciū imperatorē. De hoc late tractaꝰ. ij. q. iij. in pluribꝰ capitlis. ¶ Debet ergo p̄latꝰ gladio hoc ferire in spūalem salutē ecclesie: propter quā cōseruandā mēbꝝ in putridum morbosumꝙ̃ excōicatiōis gladio p̄:scinditur: ⁊ in correctionē ac emēdationē eiꝰ/ qui excōicatur: vt sic excōicatio habeat rationē medicine curatiue respectu eius cui infligitur: ⁊ p̄:seruatiue respectu alioꝝ. Nostris autē tēporibus gladius ille dilatatus est vsꝙ̃ ad ꝓfanas laicorum causas/ac seculari foro agēdas: intantū vt nōnunꝙ̃ pro debito quinꝙ̃ solidorū quis excōmunicatione feriatur: quo abusu gladius ille ita obtunditur: vt in causis vrgentioribꝰ/ vbi vsus eius exposcitur: acumē scindēdi perdidisse videaꝰ: ita vt eius percussio magis vilipēsionē inducat ⁊ contemptū: ꝙ̃ corrigendarū salutē animarū: verūtamen timenda est semꝑ pastoris sententia etiā si fuerit iniusta: vt dicit beatꝰ Grego. in homelia. ¶ P Redeundo ad propositū videndū est de tertia applicatiōe/media scꝫ ⁊ speciali: quoniā de primis duabus ex iam dictis patet. Hec quādoꝙ̃ determinata est ex institutione ⁊ ordinatione ecclesie: que in diuersis parochijs instituit diuersos sacerdotes parochiales: qui tenētur officiare ecclesias ⁊ celebrare specialiter pro suis parochianis. Cōsimiliter in diuersis collegijs sunt diuersi sacerdotes instituti ad offerēdū sacrificiū altaris specialiter pro suis fundatoribꝰ: etiā pro illis qui sunt in tali collegio: ex quadam singulari fraternitate/societate/cōuictu ⁊ vnione tanꝙ̃ mebra eiusdē corporis qđ est collegiū. de quo in ps̄. Ecce ꝙ̃ bonū ⁊ ꝙ̃ iocundū habitare fratres in vnū. Et Prouer. xviij. Frater qui iuuatur a fratre quasi ciuitas firma. Et de hoc potest accipi illud beati Hiero. ad rusticum monachū. In apibus princeps vnus est: ⁊ grues vnā sequunꝰ ordine litterato. sequiꝰ. Singuli ecclesiarū epi: singuli archiepi: singuli archidiaconi: ⁊ ōis ordo ecclesiasticus suis rectoribꝰ nititur. Et habeꝰ. vij. q. j. In apibꝰ. Habēt aūt eccl'ie singule suos ꝓprios rectores: nō tm̄ ad correctionē faciēdā: sꝫ ad recōciliationē pctōꝝ per salutarē hostiā ⁊ orōnes eccl'ie impetrādā. Vn̄ Alexā. papa. j. q. j. Ipsi. ait. Ipsi sacerdotes ꝓ ꝓplo interpellāt: ⁊ pctā ꝓpli comedunt: q: precibꝰ suis ea delēt atꝙ̃ cōsumunt: qui quāto digniores fuerint tāto faciliꝰ in necessitatibꝰ ꝓ quibꝰ clamāt exaudiunꝰ. Ex quibꝰ patet ꝓprios sacerdotes suis fore specialiter obligatos. ¶ Q Sumiꝰ etiā determinatio huiꝰ applicationis medie ⁊ specialis ex iusticia: vt scꝫ fiat ꝓ illis/qui bona nature/fortune ⁊ aie specialiter cōtulerūt: quales sunt parētes: q̇ cū magna solicitudine filios suos educarūt postꝙ̃ eos in naturali esse cōstituerūt. Sunt ⁊ bn̄factores alij: q̇ dotarūt solēniter monasteria/eccl'ias ⁊ bn̄ficia: vt ministros in eis residētes/⁊ his tēporalibꝰ vtentes/ad orādū ⁊ celebrādū ꝓ eis specialiter obligarent. Sunt ⁊ p̄dicatores ⁊ magistri: q̇ ingēti labore ⁊ diligētia vt alios rite instituāt: q̄tenus ad vitā btissimā ꝓficiāt moribꝰ ⁊ doctrina: ꝓ quibꝰ oibus ex equitate ⁊ iusticia sacerdos vt oret ⁊ celebret est specialiter obligatꝰ. ¶ Verum in hac applicatione fm̄ p̄fatū doc. loco quo supra/gradus inueniunꝰ/fm̄ quos specialiꝰ ⁊ singulariꝰ ꝓ vno/ꝙ̃ alio sacerdos vtutē sacrificij referre pōt. Et pn̄t tot gradus poni/ꝓ quot placet sacerdoti: differēter fm̄ magis ⁊ minꝰ specialiter celebrare. Et h̄ verū: nisi in sacerdotis obligatiōe aliud cautū sit. Vbi grā: ponamꝰ ꝙ aliq̇s sacerdos velit missam suā valere tribꝰ specialiter: vltra h̄ ꝙ valet toti eccl'ie generalissime: sint hi pater/ eccl'ie sue fundator/⁊ socius suꝰ vel amicus fidelis. Sit primus a. scđs b. tertiꝰ c. Nec refert an in q̇libet gradu sit vna ꝑsona tm̄ an plures ex eq̄. Velit ergo ꝙ missa tātū valeat a: quātū alicui valere potest alteri a se celebrāte. Et ipsi b. valeat quātū alteri valere pōt post a: ⁊ ipsi quātū valere potest alicui post a ⁊ b. Esto igiꝰ ꝙ ex ordine ecclesiastico vel bn̄ficio recepto teneaꝰ quis offerre ꝓ aliquo specialiter in primo gradu. Nō illi p̄iudicat si in scđo gradu offerat/ vel applicet virtutē sacrificij alteri: ⁊ tertio gradu tertio ⁊ sic de quotcūꝙ̃ gradibꝰ. Siquidē nunꝙ̃ applicatio facta posteriori/subtrahit aliq̇d illi cui facta est in gradu priori. ¶ R Cui autē fieri debet applicatio ī quo gradu dubiū est: an scꝫ curatus debet in priori gradu applicare parochianis/ꝙ̃ parētibus ꝓprijs: an ecōuerso priꝰ parētibus ꝙ̃ parochianis ⁊ fundatoribꝰ. An prius ⁊ magis pro iustis ꝙ̃ iniustis: an potius pro mortuis ꝙ̃ viuis. ¶ Et possunt fieri rōnes ex varijs medijs: puta ꝙ legi naturali lex positiua nō p̄iudicat. Ideo videtur magis obligari parētibus ꝙ̃ fundatoribus ⁊ parochianis/quorum obligatio est positiua: parētū vō naturalis. Neꝙ̃ p̄sumendū aliquē positiua lege/quē obligare voluisse cōtra legem nature: neꝙ̃ sua obligatione impedire sacerdotē quo minus reddere posset libere parētibus qđ tenetur. ¶ Sed ad oppositū: si parētes fuerint parochiani alterius sacerdotis: habēt eū sibi tanꝙ̃ filijs spiritualibus obligatum: sicut huius sacerdotis parochiani habēt hunc tanꝙ̃ patrē spiritualē sibi obnoxiū. Obligatio autē spiritualis filiationis videꝰ esse efficacior ꝙ̃ carnalis. Sic ex maiori indigētia videtur magis applicandum oblationis beneficiū mereri nō potētibus: puta defunctis ⁊ peccatoribꝰ a deo separatis: vt isti liberenꝰ: hi conuertanꝰ. Sed ad oppositū/ex maiori vtilitate videri posset orandū magis pro viuis viatoribꝰ vt eis gratia augeatur: ⁊ ex cōsequenti merita: ꝙ̃ ꝓ mortuis vt sola pena remittaꝰ: quibꝰ nō p̄statur maior gratia/nec crescūt merita. Sic ex charitatis ordine magis videꝰ diligēdus iustꝰ qui deū diligit ⁊ proximū/⁊ a deo diligiꝰ: ꝙ̃ peccator se cōtrario habēs modo. ¶ S In his sufficit doctrina ⁊ regula vniuersalis ꝓ quietatiōe celebrātis. vn̄ fm̄ Sco. Securius videꝰ ꝙ talē generalē applicationē faciat in missa vel ante missam. Digneris dn̄e oblationē istā acceptare pro illis quibus nosti me teneri specialiter: ⁊ in eo gradu/quo me nosti obligari. Et quantū ad specialē determinationē ad aliquē vel aliquos/tutius est eam fieri sub cōditione: si deus omnipotēs tibi placet. Verūtamē quia particularis determinatio omittēda nō est. Tū propter multiplicē sacerdotis obligationē. Tū ꝓpter igratitudinis euitationē. Tū ꝓpꝰ deuotiōis actualꝰ augmētationē: quā naturaliter parit bn̄ficioꝝ recordatio / si gratia dei ꝯiungatur. Nā particularia magis mouēt. Tū ꝓpter certiorē debiti impletionē ⁊ cōscientie serenationē. In tātis obligationū angustijs salubre est consiliū cancelꝰ. parisꝰ. Joh. gerꝰ. tracta. de solici. ec. particu. xliij. ita dicētis. Ex humilitate laudabili potest fieri corā deo cessio quedam omniū bonoꝝ spiritualiū in manibꝰ eius ꝓportionabiliter ad forum exteriorē de tēporalibꝰ bonis ratione debitoꝝ: ⁊ hoc ex cōsideratione tot exactoꝝ/quibꝰ obnoxij sumus: ⁊ q̇ nos premūt ⁊ quodāmodo suffocāt/dicētes. Redde qđ debes: vt sunt creatio/ recreatio/redemptio/debitoꝝ totiēs facta remissio. Preterea tam crebra nūc vno modo: nūc altero mediate ⁊ immediate bonoꝝ multiplicium facta receptio. Quo casu pauper homuntio sic dep̄:hēsus ⁊ angustiatꝰ dicere pōt ad deuꝫ. Dn̄e vim patior respōde pro me. Tu inquā qui p̄ciuꝫ nostrū es: nostra iusticia: nostra redēptio copiosa/redde creditoribus meis quō vis ⁊ scis: immodo vita grē in hac paupertate me sustētes ⁊ satis est. Idē in trac. de orōne cōsiđ. ix de eodē tractās ita dicit. Quisq̇s tu tandē ordinatus es ad orandū/nō tm̄ ꝓ te: sed etiā ꝓ ceteris: poteris in ipsa meditatiōe tua discutere: vt ab obligatiōe tua te apud deuꝫ ⁊ hominē dissoluas: nihilominus si q̇d in me cōsiliū est: noli esse nimiū scrupulosus circa tue orōnis numerū/pōdus ⁊ mēsurā. Cōmitte totū illud deo/q̇ tribꝰ digitꝰ potētie sapie ⁊ clemētie appēdit molē terre. Qui nūerat multitudinē stellaꝝ: ⁊ oībꝰ eis noīa vocat. Qui numeꝝ nouit arene maris. Dic ei tota spei fiducia. Debitor sum pr̄ue culpa ꝙ̃ possit exiguitas mea soluere. debitor: q: me creasti

debitor/quia immemor tui: vitijs me sordidans ɔtra tua
precepta: ꝛ tñ mihi parcēs nō me dānasti. Debitor iterū
proximis: qꝛ de labore manuū suarū/ ꝛ sudore vultus sui
comedo panē in abūdantia. Debitor carnis mee ꝛ sangui
ni: debitor orātib⁹ pro me: debitor lapsis ꝑ me: ꝛ ita de re
liquis sine numero. Tot igiꝭ pressus exactionibus/ quid
agā: quo me vertā. Dñe vim patior/ respōde ꝑ me. Sed
quid respōdebis pro me. Recte prorsus. Si diuidas vni
cuiqꝫ illud quantūcunqꝫ suffragiorꝫ qđ offerre pauper
tas mea potest: qđ quantū sit solus vides. Nolo calculū
ponere cū singulis proximis ꝛ benefactorib⁹ meis. Tu
pro parte tua recipias missam istam. Tu orationē: tu bo
nū opus alterū: tu sapiētissime meritorꝫ ꝛ suffragiorꝫ pō
derator deus/ distribue singulis prout vnicuiqꝫ opus est
ad vtilitatē suā/ ad liberationē meā. Exēplū in ciuilibus
applico mihi. Debitor itaqꝫ nō habēs vnde soluat credi
torib⁹ suis/ solet vel cogitur cedere omnibus bonis suis
tam habitis ꝙ habituris: retēta necessitate victus sui ꝓ
ut ordinauerit iudex vel aduocatus. Ita de spūalib⁹. Ce
do coram te dñe ꝛ pie deus. Hec ille. ¶ Nec tñ illa sic ac
cipienda sunt/ vt sacerdos omittat determinatā ꝛ specia
lem applicationē: in hac sola generalitate intentionem
suā figens: quoniā vt. s. dictū est: deus ꝭm ordinē sue sa
pientie/ aliqua dare statuit ꝑpter speciales nostras ora
tiones/ ꝛ sacrificiū specialiter applicatū: que alꝭ his pre
termissis nō daret. Sed propter nimiū scrupulosos: qꝛ
per nullam specialē determinationē a scrupulis seruan
tur: vt ꝟl facta determinatiōe speciali de qua certi esse nō
possunt/ an facta sit prout fieri deberet: recurrāt ad hoc
consiliū applicationis generalis. ¶ T Fuerūt nōnul
li qui ordine dare nisi sunt (quo specialiū cōmissorū me
moria sit habēda) ad obliuionis remediū ꝛ confusionis
ac fastidij subleuamē. Unde quidā ex ordine sex casuum
grāmaticalis declinationis noim/ quasi magis celebrāti
noto/ ordinē memorādorꝫ tradiderūt: vt a noīatiuo siue
recto/ q̄ primus est casuū. i. a seipso sacerdos a quo ordi
nata charitas incipit: viuorꝫ memoriā ordinet. Scđo ge
nitiui. i. ꝓgenitorꝫ parentū ac ꝓpinquorꝫ carnaliū ꝛ spiri
tualiū subdat memoriā. Tertio datiui. i. fundatorꝫ patro
norꝫ offerētiū ac bñfactorꝫ a q̄b⁹ tꝑalia receperūt. Quar
to accusatiui. i. inimicorꝫ: nā accusatiu⁹ ex vocabuli inter
pretatiōe casus est aduersariorꝫ. In ħ tanq̄ ꝑfecti christi
imitātes exēplū pariter ꝛ doctrinam dicēꝭs in euāgelio
Mat. v. Diligite inimicos vestros: bñfacite his qui ode
rūt vos: ꝛ orate ꝑ persequētib⁹ ꝛ calūniātib⁹ vos: vt sitis
filij patris vestri q̄ in celis est: q̄ solē suū oriri facit super
bonos ꝛ malos: ꝛ pluit sup iustos ꝛ iniustos. Quātum
ad ea eñ q̄ a deo habēt inimici/ diligēdi sunt: naturā scilꝫ
qua ad dei imaginē creati sunt: qua ꝓximi ꝛ fratres sunt
ꝛ qꝛ a christo redēpti ad fidē tanq̄ regni coheredes sunt
vocati. Nō q̄ad culpā ꝛ defect⁹ in q̄ a seipsis ꝛ suggestiōe
diabolica inciderūt. Quīto vocatiui. i. errātiū infideliū
ꝛ pctōrꝫ: vt ad fidē ꝛ cōuersationē sanctā a suis errorib⁹
ꝛ vitijs ɔuertanꝭ. Uel vocatiui. i. ꝑlatorꝫ presidētiū ꝛ re
ctorꝫ spūaliū ꝛ tꝑaliū ad eccłie regimē vocatorꝫ: ꝑ quib⁹
vt spāliter oreꝭ aplꝭs hortaꝭ. i. Timo. ij. Obsecro inq̄t pri
mū oim fieri obsecratiōes/ orōnes/ postulatiōes/ grāru
actiōes/ ꝑ oib⁹ hoib⁹: ꝑ regib⁹ ꝛ oib⁹ q̄ in sublimitate cō
stituti sunt: vt quietā ꝛ trāquillā vitā agam⁹ in omni pie
tate ꝛ castitate. Per reges/ oēs intelligunꝭ rectores. Se
xto ablatiui. i. eorꝫ q̄b⁹ bona aie/ corꝑis aut fame abstuli
mus: occasionē dāni spūalis aut tꝑalis dedimus ꝟbo vel
exēplo: q̄b⁹ obnoxij sum⁹ ad restitutionē: ꝭm illud salua
toris Mat. v. Si offers mun⁹ tuū ante altare ꝛc. Uerum
etsi ħ mō celebrātis memoria iuuari possit: non tñ hic or
do supradictorꝫ graduū ordini correspōdet: nā in priori gra
du applicāda est v̄t⁹ sacrificij his q̄b⁹ magis obligamur.
Sum⁹ aūt magis obnoxij eis q̄s dānificauim⁹. Itē eccłie
rectorib⁹ tanq̄ spūalib⁹ parētibus/ q̄ ꝑ ablatiuū ꝛ voca
tiuū ꝭm dicta intelligunꝭ: q̄ inimicis ꝛ infidelibus ac ec
clesie ꝑsecutorib⁹/ q̄s accusatiu⁹ cōmemorat. Processus
etiā ille ꝓlixus videꝭ: ꝛ distractionē sacerdoti: ꝛ fastidiū
ingerēs populo circūstāti. Qđ oimode cauēdū est: cum
nō sibi: nec ꝑ se tm̄ sacerdos: sꝫ eccłie ꝛ circūstantib⁹ in ħ
officio debeat deseruire. Ideo nōnulli alio mō memoriā
ordināt magis correspōdēter ad gradus supradictos: vt in
primis specialē memoriā faciant eorꝫ/ ꝑ quib⁹ ꝑ ista vice
celebrare ɔstituere: q̄ variari possunt: vt sint nūc illi: nūc
alij. Nō eñ celebrās teneꝭ in oib⁹ missis eundē determi
nationis modū obseruare: vt scꝫ semꝑ in ꝑmo gradu spe
cialis applicatiōis/ applicet parētib⁹: vel fundatoribus:
aut spūalibus filijs ꝛc. sed nūc istis: nūc illis. Qm̄ etsi sa
cerdos obligat⁹ est multis: est tñ illa obligatio quantū
ad missam celebrādū precepti affirmatiui: qđ nō obligat
ad semꝑ: sed ꝑ aliq̄n ꝛ certo mō: alioq̄n sacerdos tenere
tur q̄tidie celebrare: qđ tñ beat⁹ Aug. nec laudat nec vitu
perat. Laudaret aūt celebrare: ꝛ vituꝑaret nō celebrare
quotidie/ si ad id sacerdos tenereꝭ. Ideo dū ex fundatio
ne sui bñficij vel officij aut ex cura aiarū sibi iposita/ nō
obligaꝭ ad celebrandū: pōt applicare cui voluerit. In q̄
simplices sacerdotes nō curati maiori gaudēt libertate
ꝑ quāto rōne bñficij (si qđ obtinēt) solis fundatoribus
sunt obligati: ꝛ frequēter ad certas missas ꝭm tenorē fun
datiōis/ q̄s cū ꝑfecerint ad plures nō tenenꝭ: igiꝭ i alijs
quātū ad determinatiōes/ sunt liberiores. Ideo nūc ce
lebrare pōt specialiter: ꝛ in ꝑmo gradu medie applica
tiōis ꝑ parētib⁹: nūc ꝑ certo bñfactore: nūc ꝑ certo libe
rādo seu cōuertendo pctōre: ꝛ ħ vel viuis vel defunctis.
¶ X Et ꝭm hec ꝑmo ꝛ in ꝑmo gradu memoria est ha
bēda ꝑ illo vel illis ꝑ quo vel quibus hac vice pncipali
ter celebraꝭ. Suo tñ loco. i. in memoria viuorꝫ: si in hac vi
ta fuerint. Uel mortuorꝫ/ si hinc ꝑ mortē trāsierint. Dein
de scđo parētū ꝛ cognatorꝫ carnaliū ꝛ spūalium. Tertio
cure sue subiectorꝫ tanq̄ spūaliuꝫ filiorꝫ: si curat⁹ fuerit.
Quarto cōfratrū suorꝫ/ suorꝫ mēbrorꝫ eiusdē corꝑis: si sit
eccłia religiosa collegiata vel dom⁹ priuata. Quīto fun
datorꝫ patronorꝫ ꝛ bñfactorꝫ tꝑaliū ꝛ spūaliū. In quib⁹
quilibet sibi regulā ꝛ ordinē ɔstituat ꝭm cōgruitatē ꝛ exi
gētiā sibi cōiunctorꝫ q̄ ꝓpri⁹ sue occurrāt memorie. Nō
tñ op⁹ ē vt memorādorꝫ noia occurrāt aut recitenꝭ. suffi
cit q̄ ꝑsone occurrāt menti. Dū ꝟo noia occurrūt: i gtō ca
su mēte tenēda vel ore exꝑmēda sūt: vt Memēto dñe fa
mulorꝫ famularūqꝫ tuarū. hui⁹ ꝛ illi⁹ aut illorꝫ: q̄tenꝰ debi
ta ꝛ cōgrua ꝓcedētiū ꝛ sequētiū in textu canonis fiat cō
nexio. Et qm̄ nō satis certū est/ quis cui in graduū pfa
torꝫ ordine preponēdus sit: intēdat celebrās generaliter
vt dñs iustissim⁹ oim distributor acceptare digneꝭ sacri
ficiū ꝑ his eo ordine ꝛ mō quo se nouerit obligatū. Ad
dens saltē mēte hoc vel equiualēs. Et oim quib⁹ me no
stri debitorē. ¶ Ne autē in hac memoria vel sacerdoti di
stractio: vel circūstantib⁹ fastidiū surrepat: seruetꝭ regu
la Sco. vt scꝫ sacerdos ante accessuꝫ altaris se recolligat
ac intētionē suā ad eos ꝑ quib⁹ specialiter celebrare di
sposuit dirigat: ac intentionē talē deo offerat. Sic eñ suf
ficiet in missa eorꝫ memoriā habere in cōmuni: qꝛ de⁹ ob
lationē ꝛ deuotionē suā ꝑ illis acceptat: ꝑ q̄bus ordina
uit se velle offerre. Et ita nō oportet morā facere in me
moria: dū ibi intētio ad eos referꝭ generaliter: quorꝫ me
moria pri⁹ habita est in speciali. Et tātū de q̄stione ꝑma.

¶ Lectio. xxvij. A

D secundā questio
nē/ qua quesitū est vtrū applicationē virtu
tis sacrificij impediat malicia vel suspensio
celebrātis ministri. Respōdeꝭ ꝑ hāc cōclu
sionē. Personalis suspensio aut malicia sacerdotis non
tollit virtutem sacrificij alꝭs rite ministrantis. Hec con
clusio declaratur. Nam q̄uis sacerdos peccator sit/ ꝛ ex
tra gratiā: ꝛ per cōsequēs nihil in se habeat vnde possit
a deo sua oblatio ꝛ obsecratio acceptari i ordine ad aliqđ

bonū conferēduʒ:quia tñ oblatio hec ⁊ oratio nō est sua principaliter:sed ecclesie sponse christi:inter quā ⁊ christum nūcius est/eius orationē portās in ore:quam porrigit exaudiendā patri misericordiarū:sequit̄ ꝙ sua personalis malicia nō reddit orationē illā ⁊ oblationē deo execrabilē/⁊ inexaudibilē. Nō em̄ obsecrādo innitit̄ gratie ꝓprie sanctitatis:sed dilectioni ⁊ charitati aliene. Unde Guil. paris. in lib. de sacris trac. de ordine. Aliud inquit est interpellare ꝓ alio vt amicū siue beniuolū : ac inniti gratie ꝓprie sanctitatis. Et aliud interpellare vt nunciū/⁊ preces ⁊ interpellationē offerre aliene (vt ita dicamus) charitatis. Illud em̄ primuʒ oim est ⁊ singulorum sctōꝝ : istud aūt ꝓpriū est sacerdotū. Ex officio qppe sacerdotali/sacerdos nō preces suas ⁊ supplicatiōes offert patri misericordiarū:sed pces ⁊ supplicatiōes ecclie: vt internūci⁹ ⁊ mediator. Et sicut aduocat⁹ nō iura vel statuta sua allegat:sed aliena: ⁊ vba ei⁹ cui patrociniū prestat in ore gestat:sic ⁊ sacerdos ex officio publico vba/interpellationes ecclesie/⁊ oratiōes in ore gestat : ⁊ eas quodāmodo patri misericordiarū ore suo porrigit audiēdas ex pte ecclesie sue. Et illud dicit diligēter attendendū:qꝛ illud est qđ errare fecit hereticos circa illud sacerdotale officiū/ scʒ interpellādi. Non em̄ attēdebāt ꝙ sacerdos ex sacerdotali officio pces ecclie nō suas offerat:⁊ ꝓpter hoc interpellationē maloꝝ sacerdotū irritā ⁊ nullā dicebāt:sumentes occasionē ex illo qđ đr Iob. ix. Pctōres deus nō audit. Quo verbo magna cecitate abusi sunt. Ille em̄ ꝓprie exaudit̄:cuius desideriū adimplet̄. Oratio vo quaʒ ore gestat sacerdos:nō sua est sed ecclesie:q̄ oratio quaʒ sic porrigit si exauditur:ecclesia exauditur nō sacerdos.

Quis ex audiat.

Quēadmodū ergo petitio aliena in scriptis oblata principi/recipit̄ ob gratiā ei⁹ cui⁹ est/⁊ ex cui⁹ noīe offert̄:q̄ ⁊ in ea loquit̄ petēs ⁊ supplicās/⁊ ipse ꝓprie exauditur: quare ⁊ ei⁹ desideriū adimplet̄/ac ꝓ ipso petitio admittitur. Nō aūt ille ꝑ quē petitiōis scriptura porrigit̄. Sic dicim⁹ ⁊ de petitiōe ecclie/q̄ ꝑ sacerdotē licet malū/principi deo porrigit̄. Nō em̄ refert an voce an scriptura petitio offerat̄. Nec aliud aliq̄d vendicare debet in gr̄a exauditionis ꝓcurator/qui ꝑ vocē petitionē porrigit/q̄ꝫ ille q̄ per scripturā:nec vox ampli⁹ aliq̄d hʒ vel opat̄ in eadeʒ gr̄a/q̄ꝫ scriptura. Cōstat aūt ꝙ ei q̄ ꝑ scripturā petitioneʒ porrigit:nihil gr̄e fit:sed ei cuius noīe ⁊ ꝓ quo fit:ita nec ꝓprie dici pōt ꝙ malū sacerdotē de⁹ exaudiat in h̄ casu. ℭ B Deniq̄ de⁹ ecclie precib⁹/fusis tñ ꝑ sacerdotē ad cōcedendū qđ petit:nō ꝓpter sacerdotē talē cōsentit : in eo ergo qđ cōcedit exaudit̄ ecclia nō sacerdos. Ecclesie em̄ vox (interior scʒ intellect⁹/⁊ significatio orationum vocaliū/quas offert sacerdos) est quā audit pater misericordiarū. Exteriorē aūt strepitū ꝑ se nō curat. Qui em̄ strepitu tantū exteriori clamat: illū deus apud se tacere reputat. Ex quib⁹ satis patet ꝯclusio. Quāuis em̄ sacerdos malus sit:neq̄ in se habeat vt possit sacrificium deo placere:ab eo q̄ i ordine ad spūalia bona cōferēda acceptari:qꝛ tñ nūci⁹ ⁊ ꝓcurator est ecclie deo dilecte: in hac oblatione/q̄ ex officio sibi incūbit : respicit de⁹ ad ecclesiā principaliter offerētē ⁊ petētē nō obstāte malicia nūcij offerētis. Et si per impossibile in ecclia tota militāte/ nullus esset deo accept⁹:obsecratio hui⁹ sacrificij nihil a deo impetraret in rōne oblatiōis:qꝛ sic nullus esset in ecclesia offerēs ⁊ petēs sibi gratus. Tñ oblatio illa posset esse sibi grata/placita ⁊ accepta/inquātū oblatio sacrificij efficaciā hʒ ex merito ecclie offerētis: secus inquantū hʒ efficaciā ex institutiōe christi. ℭ Et ad h̄ videt̄ sonare Guil. paris. in loco supra allegato:volēs saluare dictum beati Cypriani martyris/dicētis hereticoꝝ sacr̄a inania esse/irrita ⁊ vacua. Cū em̄ ecclia hereticoꝝ ecclia sit malignātium/⁊ deo odibilis:vtpute adultera ⁊ apostatrix manifestū est (dicit) ꝙ nec eā ꝑ se: nec per nuncios audit de⁹:⁊ ꝓpter h̄ dū sacerdos nunciū ei⁹ se gerit determinate:nihil ipetrat:neq̄ in aliq̄ vllaten⁹ exaudit̄:cuʒ preces porrigit noīe ecclie manicheoꝝ aut alteri⁹ secte dānate: nō noīe sancte ecclie catholice:qꝛ nō est nūcius ⁊ ꝓcurator catholice:sʒ ecclie malignātiū:cui⁹ orōnē gestat i ore intēdens ꝓ sua secta:nō vniuersali sctā ecclia veniā ⁊ gratiā postulare. Hinc qꝛ vox illa vox est diabolice fictionis quid mirū si nihil ipetrat:qꝛ vo vox sacerdotis ecclie catholice/vox est sancte ecclie ⁊ deo dilecte cōgregatiōis: quid mirū ꝙ hāc exaudit pater misericordiarū: ⁊ exauditionē ei⁹ ꝓcurat celestis aduocat⁹ eiusdē ecclie sponsus. Quid mirū si illā repellit vt vocē patris:istā admittit vt vocē placētis amice. Lōge em̄ distat petere panē filioꝝ dare canib⁹ a patre misericordiarū:ab eo ꝙ est petere panē filioꝝ dare filijs ab eodē patre. Lōge etiā sunt ꝑsone canine a ꝑsonis filioꝝ:ꝑsone adultere ⁊ apostatricis/a persona spōse incorruptibilis castitatis ⁊ inseparabilis charitatis. Vox cornina a voce colūbina:latrat⁹ caninus a voce filioꝝ. Et ꝙ dicit beat⁹ Aug. sacr̄a hereticoꝝ efficacia fore:intelligi debet/dū seruāt formā ⁊ ritū ecclie vniuersalis:illā aūt mutare intelligunt̄:qñ tota petitio eoꝝ eoꝝ est:hoc est eoꝝ noīe/ex eoꝝ parte/⁊ ꝓ eis determinate. Hoc em̄ est ꝯ formā ecclie catholice:imo ecclia catholica ab eoꝝ orōne penit⁹ excludit̄: vñ sic perit̄ ex parte inimicoꝝ dei:perit̄ ⁊ ꝓ inimicis dei/qđ obsistit ipetrationi:q̄liter nō est de nostris sacerdotibus/licʒ q̄nq̄ malis. Nō em̄ vt dictū est:meritis suis/aut ꝓpria sanctitate: nec ꝓprio noīe petūt:sed noīe ⁊ meritis sancte ecclesie/ cui veniam puritatem ⁊ gratiam postulant. Hec Guil. ℭ C Sed hic aliq̄s opponeret auto. beati Greg. in pasto. Cū is q̄ ad intercedēdū mittit̄:irati anim⁹ ad deteriora ꝓuocat̄. Ad quā đr ꝙ hec vitatē habet/qñ aliq̄s mittitur ad itercedēdū ex ꝓpria ꝑsona fauore ⁊ gr̄a suscepti⁹: talis em̄ placare nō pōt iratū. Secus si mittit̄ tanq̄ nuncius ad intercedendū noīe ⁊ meritis alterius grati ⁊ accepti:tunc placari pōt animus irati/gratiositate nō nuncij:sed nunciū mittētis. Sicut est videre in nūcio ferente petitiones litteratorias:qui nūcius q̄uis displiceat obsecrato:tamen petitionē audit intuitu ⁊ fauore eius qui illum misit. Vel aliter dici potest/ꝙ malus sacerdos non mittitur ab ecclesia ad intercedēdū ad deū pro salute populi:immo potius ꝓhibetur. Statuit em̄ ecclesia vt missam nullatenus dicat displicēs/nec irrecōciliat⁹ deo:cuʒ vo se ingerit peccat. Est tamen nūcius nō ex missione ecclesie:sed ex officio ⁊ ordine. ℭ Aliter ⁊ meli⁹ dicit predictus doctor/ꝙ est verū/ꝙ animus ad deteriora ꝓuocat̄: sed cōtra eū q̄ temere intercedere ꝑsumit:⁊ maiestatē iudicis nō veret̄:spurcitias vitioꝝ ⁊ pctōꝝ suoꝝ impudenter ⁊ irreuerēter oculis ei⁹ ingerēs. Siliter ⁊ ꝯ eū qui talē ad intercedēdū sciēter mittit:nullaten⁹ aūt ꝯ ecclesiaʒ sctōꝝ:que in illa parte oino innocēs est ⁊ immunis:alioquin ex alieno delicto/ecclia incurreret offensam dei:qđ sentire iniquissimū est:sibi ergo huiōi ꝑsumptor iudiciū māducat ⁊ bibit. Ecclia aūt de fonte illo saluatoris haurit aq̄s salutares: vt đr Esa. xij. ℭ D Sed iterū q̄s opponeret. Si fructuʒ misse nō impedit malicia celebrātis qñ de⁹ det dona sua ad obsecrationē mali sacerdotis sicut ⁊ boni:cur canones multos sacerdotes ꝓhibēt celebrare. Ad hoc rñdetur ꝙ generaliter oēs sacerdotes in mortali crimine existētes ꝓhibent̄ a celebratiōe:q̄uis fruct⁹ celebrationis alijs/ꝓ quib⁹ celebrāt: nullatenus subtrahatur:⁊ hoc ꝓpter salutē ꝓpriā celebrātis: qꝛ dicit apl's j. Coꝝ. xj. Qui manducat ⁊ bibit indi. iudiciū sibi mādu. ⁊ bibit. Nec vult ecclesia salutē ꝓcurare multoꝝ/cū interitu ceteroꝝ presertim ministroꝝ suoꝝ:sed nec sacerdotē in peccatis existentē mouere debet ad celebrandū salus aliena:si illam cum detrimēto salutis proprie procuret: cum dicat christus Matth. xvj. Quid prodest homini si vniuersum mundū lucret̄:anime vo sue detrimētū patiatur:aut quā dabit hō cōmutationē pro aīa sua. Et beat⁹ Gregorius. Quid prodest facule ꝙ alijs lucet:cū ipsam edax flamma cōburit. ℭ Singulariter tamen multi sacerdotes ꝓpter

Sacramēti eucharistie diuersa noīa.

cerdotes propter peccata specialia a celebratione suspēdūtur: q2 spōꝝ pctā huic venerabili sacramēto specialiter repugnāt ⁊ aduersanť. Hoc sacramētū eñ est sacramētum fidei: ideo repelluntur heretici defectū fidei patientes. In hoc sacramēto est vinculū charitatis: ideo repelluntur scismatici qui rūpunt vinculū ecclesiastice vnitatis. Sacramētū h̄ est vas gr̄e: vñ dr̄ eucharistia .i. bona grā: ideo repelluntur simoniaci, q̄ gratiā dei emere ⁊ vēdere nō erubescūt. Sacramentum h̄ sacrm̄ est cōionis: vñ ⁊ cōio appellatur: ideo repelluntur excōicati, q̄ a cōione eccl̄ie sunt exclusi. Itē est sacramētum dignitatis imo dignissimū: ideo repelluntur degradati: q̄ oi dignitate ecclesiastica sunt priuati. Itē est sacramētū virtutis ꝑfectiue: ideoq3 repelluntur suspēsi ⁊ irregulares: q̄ man⁹ habēt ligatas: ꝓpter qḋ in exercitiū ecclesiastice ptātis scḋm act⁹ hierarchicos: q̄ sunt purgare, illuminare, perficere, admitti nō debēt. Itē in hoc sacro eleuatio mētis eē debet in deū singularis: ideoq3 repelluntur fornicarij: q̄ tāq̄ carnales non pñt ea q̄ spūs sunt, degustare: scḋm illud apl̄i. Aialis hō nō percipit ea q̄ sunt spūs dei: stulticia eñ est illi. j. ad Cor. ij.

¶ Tertio posset opponi cōtra p̄dicta. Sacerdos mal⁹ carēs gratia: q̄ vita est aie: est mēbrū ⁊ organū mortuū: ergo ꝑ ipm̄ nō pōt fieri influxus gr̄e ⁊ vite spūalis a christo capite. Antecedēs patet: q2 caret vita. Cōsequētia probatur: q2 membrum aridum ⁊ organum mortuū, non potest esse medium influxus vite in aliud mēbruz: vt manifestū est in corpore vero: ergo nec in mystico. ¶ E Pro solutione hui⁹ oppositionis notandū, q̄ q̄uis eccl̄ia dicatur corp⁹ christi, et fideles hui⁹ corꝑis mēbra: christus vo caput: tñ magna differētia est huius mystici corporis ac mēbroꝝ suoꝝ ⁊ capitis, a corpore, mēbris et capite naturalib⁹, quoad ꝑticipationē influxus vite sensus et motus. Unde in toto corꝑe, natura puta humana, est vna vita oīm partium: q̄ ab ipsis participatur ordine quodā. Quia p̄mo vita in corde reperitur: qḋ scḋm philosophū, est primū viuēs: ideo principiū vite appellatur. Post hoc recipitur in alijs mēbris, scḋm q̄ magis vel min⁹ propinque se habent ad id p̄ncipiū vite. Est quoq3 hec deriuatio vite a corde naturalis: ita q̄ nō est in cordis ptāte vitaz in se cōtinere ⁊ ceteris mēbris nō cōicare. Nec etiam cor cōtingenter: ⁊ libere respicit mēbra: ita q̄ possit influere vitā in mēbrum distans, absq3 hoc q̄ influat in mēbrum ꝓpinquius. Sicut nec est in ptāte solis, lumē in aerē non diffundere: neq3 est in ei⁹ potestate illuminare partē aeris distantē, quin p̄us illuminet partē aeris ꝓpinquā: ⁊ hoc inest talibus caussis ex cōditione sue nature. Est ergo in corꝑe naturali vna vita: aia sc3 vegetatiua, q̄ quodam ordine incipit esse in corꝑe: p̄mo in corde: deinde in mēbris ꝓpinquioribus: ⁊ sic donec membra singula viuificentur. Nō sic in corpore mystico, qḋ est ecclesia ⁊ suis membris. Sicut eñ hec mēbra nō cōtinuantur ad inuicē, vt quid vere vnū cōstituāt: sic in isto corꝑe nō est vna vita numero: sed quodlibet mēbrū viuēs viuit ꝓpria vita distincta a vita alterius: alia siquidē est grā ⁊ charitas sortis: alia platonis: nec cōstituūt vnā grām numero: sicut ptes vite aialis bruti cōstituūt vnā vitā, sc3 vnā totalē aiam: sicut ptes corporis vnū totale corp⁹ numero. ¶ Participatio etiā vite spūalis corporis mystici, non est silis ꝑticipationi vite naturalis corꝑis materialis a p̄ncipio vite. Nā principiū vite spūalis christus est: q̄ est caput eccl̄ie: a quo descēdit gratia q̄ est vita ⁊ opationū meritoriarū vitale principiū. Est autē christus huius gratie causa nō naturalis: sed mere libera ⁊ gratiosa, influēs hanc vitā cui vult, ⁊ ꝓut vult. Neq3 ordine talē habet ad membra eccl̄ie, vt nō possit vni mēbro influere: nisi p̄us influat alteri. Qm̄ etsi in eccl̄ia vnū membrū sit causa influxus vite in aliud: vt sacerdos est causa baptizato et cōfitenti influsionis gr̄e: nō tñ nisi ministerialis. Nō eñ causat grām effectiue in quocūq3: q2 grā a solo deo creatur: sed est causa ministerialis: q2 per ministeriū sacerdotis causat deus gratiam, quo ministerio nō adhibito, deus grām non influeret. Et qḋ sic est causa vite dūtaxat ministerialis: nō oportet viuere vita tali, qua ipm̄ cui vita cōceditur ꝑ ipm̄. Nec oportet q̄ sit ꝓpinquius principio vite in participādo talem influxū: sed sufficit q̄ sit ꝓpinquius in gradu ⁊ ordine ministrādi. Unde sacerdos sic vitā influit in membra eccl̄ie ex suscepto ministerio qḋ sibi couenit: non ex ꝓpria vita spirituali et sanctitate: sed ex officio ⁊ ordine. Sicut eñ nō facit militē virtus ⁊ fortitudo bellica: sed ascriptio p̄ncipis ⁊ institutio. Nec robur corꝑis sup decē milites decurionē: sed p̄ncipis electio et tradita ptās. Neq3 ꝓcuratorē prudentia et loquentia ꝓpria: s3 cōstitutio a dn̄o litis ⁊ cause. Sic sacerdotē influere vitā gratie suo modo nō facit sctitas vite: sed ordo et officiū sacerdotale. Ratione cuius competit sibi offerre p̄ces eccl̄ie sponse christi: cui christus: qḋ pie desiderat: negare non potest. ¶ F Per hoc patet respōsio ad oppositionem. Licet eñ sacerdos malus sit organū mortuū ecclesie ꝓ quāto caret in seipso vita gratie: influere tñ eā potest in alia mēbra ministerialiter. Qḋ nihil aliud est dictu, nisi q̄ pōt exhibere suū ministeriū: offerendo p̄ces ⁊ sacrificando scḋm institutionē xp̄i et eccl̄ie: cuius ministeriuz christus opatur effectū: ad quē ipm̄ ministeriū est ordinatū. Nec est simile de membris naturalib⁹ corꝑis, ⁊ mēbris officialib⁹ ecclesie certo ministerio deputatis: vt patet ex premissis.

¶ G Sed adhuc restat breue dubiū: cū dictū sit, q̄ sacerdos celebrās nūcius est deferēs ecclesie preces ad spōsum ⁊c. Et si hoc saluari posset quoad sacerdotē in mortali peccato occulto existētem: quō autē verū est quoad suspensuz et excōicatū, quē ecclesia manifeste ꝓhibuit, ne tali legationis officio fungeretur: ⁊ ita in officio qḋ celebrat cōtra ꝓhibitionē eccl̄ie, nō videtur q̄ gerat tanq̄ nūcius ꝑsonam ecclesie. ¶ Ad qḋ dicendū q̄ sacerdos rite celebrans quātū ad materiā, formā et intentionē: hoc est hn̄s determinatam panis ⁊ vini materiam ꝓferēs formā a christo institutā, intendēs qḋ ecclesia intēdit: q̄ sunt de essentia officij et consecrationis: vt dictū est lec. vj. Hec inquā sic agens, sicut vere cōsecrat: ita nūcius est ecclesie: eiusq3 ꝑsonā gerit: licet fuerit suspēsus, excōicatus vel degradatus: ⁊ ꝑ hoc ab eccl̄ia ꝓhibitus. Cuius ratio est: q2 esse sic nunciū eccl̄ie, ⁊ ei⁹ personā gerere: est inseparabiliter ordini ⁊ officio sacerdotali annexū: quo semel suscepto p̄uari nō pōt, ꝓpter characteris in susceptiōe ordinis impssi indelebilitatē. Nec ꝓhibitio ecclesie hoc effecit, vt officiū ꝓhibitus simpliciter exercere nō possit: sed vt nō licite possit. Est eñ in hoc quasi ꝓcurator ⁊ nūcius irreuocabilis ecclesie, habēs formam sui officij: quā tenendo quotiēs officiū exercet ꝑsonam ecclesie rep̄sentat: licet hoc faciens cōtra ꝓhibitionē peccet. Exemplū ad hoc in humanis. Si p̄nceps cōstituit officialē irreuocabilē ⁊ ꝑpetuū, scḋm certā sibi traditam formā suo nomine regentē: licet postea prohibeat ne aliqua faciat: nihilominus q̄ post ꝓhibitionē scḋm formā in sua institutione traditā agit: virtute p̄me commissionis in persona sui dn̄i agit: ⁊ factum tenet: licet sic faciendo dominū offendat. Ita et in proposito, q̄ vo sic ꝓhibitus: ⁊ nihilominus celebrare attentās: vere cōsecret seruatis p̄dictis substantialib⁹, supra ostēsum est lectio. ij. Hec est de secūda q̄stione. ¶ H Questio tertia qua questitū est, quō alicui liceat ordinare vt missa specialiter celebretur ꝓ se: cum q̄libet teneatur oēs proximos sibi equaliter diligere. Nam sic specialiter ordinando diminuit bonū proximi: quod est cōtra fraternam charitatē. Est ⁊ cōtra rōnem huius sacrificij: qḋ ideo cōmunio dicitur, quia oibus cōiter valet. Et bonū quāto cōmuni⁹, tanto diuinius: ideo huic cōmunitati nihil subtrahendū erit ꝑ specialē applicationē. Questio ista cū p̄cedentib⁹, et earū solutiōe, videtur p̄supponere q̄ missa celebrata pro pluribus: minus valeat cuilibet pluriū, q̄ si pro paucis siue paucioribus aut ꝓ vno solo celebraretur. de quo paulo latius videndum est.

¶ Ubi nūc p̄mittendū, infra latius declarandū, q̄ in effectu, siue fructu misse plura bona comp̄hēduntur: scilicet malorū ablatio, puta solutio pene ꝓ peccatis debite: ⁊ bonoꝝ gratuitorū collatio, tam gratie gratū facientis, q̄ gr̄e gratis date. Sicut et christi passio quā missa representat: pene debitum quo tenebamur obnoxij: absoluit: celum aperuit:

gratiã et gloriã/ et bona cuncta nobis meruit. ¶ I Quantum ad pene solutionē/ cōmunis est et pene oim sententia/ missam vnā nō tantū valere pluribus/ si pro eis ex equo celebret: quantū valeret si vni soli vel paucioribus applicaretur. De hoc dns Tho. in scripto. iiij. dis. xlv. q. pncipali. ij. dicit. Suffragia vno modo valent ad hoc q p intētionem vnius alteri applicantur: etsi satisfactio vnius alteri cōputat. Et hoc modo nō est dubiū quin magis valent ei p quo fiunt: imo sic ei soli valent. Satisfactio em pprie ad remissionē pene ordinat: vnde quātū ad dimissionē pene precise valet ad suffragiū ei pro quo fit. Et sequit. Magis valet suffragiū alicui quod pro eo singulariter fit: q qd fit p eo cōmuniter et p multis alijs. Sic em effectus suffragij diuidītur ex diuina iusticia inter eos pro quib fiunt. Idē sentit magister eadē dis. dicens. Potest dici plura subsidia cōtulisse diuiti ad celeriorē solutionē: non pleniorē. ¶ Quantū vo ad collationē boni/ quidā vt prepositinus/ et ceteri dicere volebāt/ q missa non plus valet vni vel paucis si pro illis celebratur: q valeret eisdē si simul pro pluribus diceretur. Qd sic ostendere nitunt. Bonū spūale pportionatur spiritui: sed spūs est vbiq totus: et nō cōmunicat p partes: Igitur bonū spūale cōicatur sine diuisione: et ita nō minuit: licet plurib cōicetur. Hoc etiam exemplo corporali declarat/ vbi minus apparet q in proposito. Nam aliqua corporalia de quibus minus videtur q de spūalibus: nō minus cōmunicant cuilibet si pluribus cōmunicant: q si ei soli cōmunicarent. Patet de lumine candele simul illuminantis plura illuminabilia et equaliter sicut si illuminaret quodcūq illorū solū. Patet etiā de voce q equaliter simul imutat qncūq multorū audientiū: sicut si immutaret vnū eorum tm. Ad hoc facit auto. bti Hiero. de cōse. dist. v. Nō mediocriter. vbi inter alia sic habet. Cū p centū aiabus missa vel psalmus dicit: nihil minus q si pro vno quolibet eorū diceret: accipit. ¶ L Alij vo aliter opinant: videlicet q missa plus valet paucis vel vni: etiā quantū ad collationē boni/ si pro eis determinate celebratur: q si cū illis etiā pluribus alijs applicaret. Et hoc siue attendat valor misse correspōdens ex ope operato institutionis/ scilicet xpi: siue ex merito offerentis ecclesie: siue ex ope operante personalis meriti celebrātis. Qd sic pbat: qz omni merito finito sm plenā iusticiā/ correspōdet adequate aliquod pmiū determinatū ad certū gradū: sed meritū celebrationis misse est finitū: ergo sibi correspondet in pmio bonū finitum/ et ad certum gradū determinatū. Cōsequētia est in tertio pme. Maior nota: qz sm iusticiā retributiuā oportet esse pportionē premij ad meritū. v. ethi. Ergo finito merito nō correspondet infinitū: sed determinatū pmiū: finiti em ad infinitū nulla vnq est pportio. ij. de cōsola. psa. Minor aūt pbatur de quolibet merito misse: nā de merito eccl'ie offerentis/ et de merito psonali sacerdotis celebrātis/ manifestū est q infinitū non est. Neq em gratia: q radix est meriti: neq actus ex gratia elicitus eccl'ie vel sacerdotis/ q creature sunt: est infinita et infinitus: ergo nec meritū. Meritū em cōmensuratur gratie ex qua: et actui qui ex ea elicitur. ¶ De merito vo sacrificij quod sequitur institutionē christi ita patet. Nā qz quis in sacramento eucharistie sit plenitudo ois gratie et meriti spūalis: imo in ipso cōtinetur xps: qui est gra increata et infinita: tn quātum ad fructū conferendū tam in rōne satisfactionis/ q boni gratuiti collationis/ cōstituit ipm in pondere/ numero et mensura. Quod sic patet: qz longe minus est meritū oblationis christi in sacramēto misse: q fuerit eius in cruce. In cruce enim christus se immediate obtulit: factus verū sacrificium: semel moriēs p redemptione omniū predestinatoz efficaci: sm illud Hebre. ix. Christus pontifex futurorū bonorū/ per propriū sanguinē introiuit semel in sancta/ eterna redemptione inuenta. Et .j. Pet. iij. Christus semel p peccatis nostris mortuus est/ iustus pro iniustis. In officio aūt misse idē sacrificiū est et oblatio: nō per iteratam mortē: sed per mortis semel passe rememoratiuā representationē. Quis autē dubitat esse maioris efficacie/ mortem semel in sanguinis effusione acerrimis cuz doloribus/ pro morti addictis pio patris conspectui offerre: q tantū mortis semel passe memoriā. Unde et semel tm passus est: et tamen quotidie mortis illius vnice memoriam in hoc sacramentali sacrificio representamus. Unde beatus Ambro. super epistolam ad Hebre. In christo semel oblata est hostia ad salutem potens. Quid ergo per nos. Nōne p singulos dies offerimus. Et si quotidie offeramus: ad recordationem mortis eius fit: et vna est hostia/ nō multe: qz semel oblatus est christus. Hoc autem sacramentum exemplum est illius. Et sequitur. Christus hostiā obtulit: ipsam offerimus et nunc: sed quod nos agim: recordatio est sacrificij. ¶ Z Ex quo certū est q missa non equiualet passioni et morti christi quantum ad meritum: quia in misse sacrificio/ christus non iterum moritur: licet mors eius (vnde omne meritum) specialius in ea cōmemoret: sm illud Lu. xxij. Hoc facite in meā cōmemorationē. Alioquin sicut christus semel tm passus est ad totius mūdi redemptionē: ita et vna missa sufficeret p redemptione aiarū oim ab oibus penis purgatorij: et ad impetrationē toti boni: qd tamē dicendū nō est. Alioquin frustra essent tot sacerdotes: frustra etiam tot misse pro varijs impetrandis ab ecclesia ordinate. Est ergo fructus et bonū correspōdens sm diuinam iusticiā merito misse minus eo/ qd correspōdet passioni et morti christi: et per consequens est finitum/ et ad certū gradū determinatū. Sed omne finitum in partes diuisum minus est in partibus q in toto: et si totū prouenit vni: nihil eius puenit alteri. Unde patet q missa celebrata specialiter p vno vel pro paucis/ plus valet illi et cuilibet de paucis/ q si celebraret simul pro pluribus siue p multis: et hoc tam ad pene solutionē/ q quoad boni gratuiti collationē. Et hoc intelligendo in eodē gradu applicationis: qz si vni applicatur in certo gradu priori: nihil minus cōsequit ille si mille applicaret in gradu posteriori/ vt supra dictuz est. Quia nisi sic: tunc aliquis posset impetrare primā gratiaz quotcūq peccatorib sicut vni: qz hic nō requirit pene solutio: sed dei placatio et impetratio ab eo. ¶ Itē sicut plures pene minores equiualent vni maiori pene: et ideo non relaxant: nisi per opus satisfactionis maius/ vel plura opera satisfactoria. Sic et de pluribus bonis impetrandis/ q equiualent vni bono maiori: et ideo non nisi per plura bona impetrat vnū bonū maius. Igit non est ratio quare nō sufficit ad deletionem mali aliquid: sicut sufficit ad impetrationē boni: imo scdm videt maius: vt dicit Sco. in qdlibe. addens exemplū in amicitia humana: qz dilectus per suā supplicationē meret maius bonum vni/ q si supplicaret p multis. Pro vno em exaudit vt tantū bonū impetraret ei. Et si pro multis peteret: vel non p omnib/ vel nō tantum bonum impetraret: et hoc sm iustam amicitie legem. ¶ M Per hoc ad rationes aliarū opinionū. Ad primā de spū qui totus est vbicūq est: nec cōmunicat per partes: ita et bonū spūale. Dicit q spūs licet extensiue nō diuidat: tamē numeraliter spiritus a spū distinguit. Sunt em singulorū corporū animatorū singule aie: et ille habent bonitatem naturalē magis extensam q vna earū: imo equiualentē bonitati magis extense: sm illud. vij. de trinita. Plus aliquid sunt duo homines q vnus homo. Et p hoc distinguit pluralitas in diuinis a pluralitate in creaturis: qz aliquid plus sunt duo in creaturis/ q vnū. Non sic in deo: nō em aliquid maius sunt pater et filius/ q solus pater. Bonitates etiā plures spūales sunt maioris valoris: et ideo requirunt plura bona/ vel vnū maius bonū: pp̄ter qd retribuant. Non em qui orando meretur viuificare vnum mortuū: eadē ratione meretur viuificationē quorūcunq mortuorū: ita bonum spūale: licet cōmunicetur sine diuisione quantatiua sm extensionē: tamen cōmunicat cū distinctione/ scilicet illud illi/ et aliud alteri: quia idem indistinctum numero nō potest pluribus cōmunicari: requirit igitur distinctum meritum equale pp̄ter quod reddatur: equale dico intensiue. In his em/ que non mole magna sunt: idem

est maius esse quod meli⁹ esse ſm beatū Augu. vj. de trini. Maius autē bonū/etsi nō diuiditur ꝑ partes: habet tamē plura parua sibi equalia: pro eo ꝙ vt dictū est: plura bona equalia meliora sunt altero illorū: ⁊ in illis bonis paruis est distinctio. Et ita licet vnū spūale bonū magnū in se est indiuisibile: diuisibile tamen est vel magis distinguibile in equiualenti: in plura bona minora/que possunt plurib⁹ distincte reddi ꝓ illo vno bono maiori. Nō igitur idē bonū spirituale per partes redditur: realiter diuidentes bonum spūale: sed datur in multis bonis minoribus: q̄ simul equiualent maiori bono: et distincta respectu illius boni hābēt partialē valorē. ¶ Ad exemplū de lumine eque plura illuminante/dicit̄ ꝙ exemplū est ad oppositū: q: idem lumen non eque illuminat multos diuersimode ſm distantiā approximatos: sed magis ꝓpinquiorē ⁊ minus remotiorē. Quo vo eque distātes eque illuminant̄/ratio est: q: lumē diffundit̄ sphērice: et quecūq̧ infra eandē sphēram propinquitatis cōtinent̄: sunt tanꝗ̄ vnū illuminabile quantū ad rationē tanti luminis susceptiuā/cuius partes eque illuminantur: nec vna pars minus ꝙ̄ plures: nec plures plus ꝙ̄ vna. Sed si idē bonū spūale fuerit pluribus cōmunicandū/non pōt ſm se cōmunicari: q: idē numero nō potest esse in pluribus: sed ſm bona numero distincta singulis cōmunicat̄. Si ergo quodlibet distinctorū tantū bonū est/quantuz id bonū merito adequatum: ⁊ cum plura hmōi bona numero distincta sunt maius bonū ꝙ̄ vnū solum: sequit̄ ꝙ plus reddet̄/ꝙ̄ sit bonū hmōi merito adequatū. ¶ N Preterea exēplum nihil est ad ꝓpositū: quia lux tanꝗ̄ agēs in illuminādo nō est determinatū ad ꝓductionē effectus sui in certo numero: sed quotquot passa eque disposita ⁊ approximata offerunt̄: ꝓducit in quolibet effectū de nouo eiusdē intēsionis: ⁊ si infinita passa applicarent̄: ꝓduceret infinitos effect⁹. Secus in retributiōe iusta: vbi determinatū est certū bonū certo merito: ⁊ nō maius reddendū: et cū illud idē et indistinctum nō pōt reddi plurib⁹: oportet reddi per ptes ſm equiualentiam: q̄ necessario (q: ꝑ partes) minoris valoris sunt singule ꝙ̄ totum/cuius sunt partes ꝑ equiualentiā. Sicut si vnus florenus in se. i. in florenos indiuisibilis/dari deberet. xxviij. cū non posset totus dari singulis: oporteret ꝑ solidos singulis cōicari: ⁊ cū. xxviij. solidos valet florenus: reciperet q̄libet vnū solidum: ⁊ ita oēs xxviij. vnū florenū. Simile est de voce. ¶ Ad auto. beati Hiero. dicēdū ſm glo. ibidē/ꝙ hoc referēdū est ad ipm celebrātē: vt sit sensus. Nihil min⁹ accipit̄ ab ipo celebrāte: q: siue ꝓ vno/siue ꝓ multis missa dicat̄: semꝑ specialissime vult celebrāri ⁊ equaliter: qñ est eque disposit⁹/⁊ eque ordinate facit qđ facit: hoc est/eque tenet̄ ꝓ multis qñ ꝓ multis: ⁊ ꝓ vno qñ ꝓ vno. Vel illud referendū est ad casuz/in quo loquitur Hiero. scꝫ ꝙ nō minus valet vna missa dicta ꝓ centū cū cordis hilaritate: ꝙ̄ si pro vno quolibet diceret̄ cū cordis anxietate. Premittit̄ eñ ibi sic. Melior est quinꝗ̄ psalmorū decantatio cum cordis puritate ⁊ serenitate ⁊ spūali hilaritate: ꝙ̄ totius psalterij modulatio cum anxietate cordis ⁊ tristicia. Et tunc subdit qđ adductū est. Cum igitur ꝓ centū ⁊c̄. Et illud secundū fuit forte specialiter ad intentionē beati Hiero. volentis loqui ad cōsolationē monachorū/ꝙ si pro multis tenerent̄ orare: tamē non oporteret tot psalmos legere ꝙ vergeret in fastidiū. Sed melius satisfit illis si ꝓ eis dicant̄ pauciores cū hilaritate. Et meli⁹ etiā valet dicenti/si stare potest cū obligatione qua obligatus est hmōi multis. Et hec sentētia ꝓbabilior videt̄: quam approbat Sco. ⁊ gerb. cancel̄. parif. ¶ O Ex quo sequūtur aliqua correlaria. Primū. Obligatus celebrare ꝓ duobus/obligationib⁹ distinctis/nō satisfacit celebrando vnā missam ꝓ ambob⁹ istis. Patet: q: talis minus soluit/ꝙ̄ se obligauit: nā obligauit se cuilibet duorū ad dicendū missam ꝓ eo specialiter/illam sibi applicando quantū applicari pōt alicui specialiter. Cū aūt missaꝫ illā applicat ex equo duobus: ⁊ vna missa nō tantū valet duobus quantum vni tantū ſm dicta: patet ꝙ non soluit debitum. ¶ Dicit̄ autē notanter: obligationibus distinctis: q: si vna obligatione se obligaret ꝓ multis. Gratia exempli. Celebrare ꝓ parentibus. a. ⁊ suis cōsanguineis/satisfaceret vnā missam celebrādo. Neq̧ eñ alia ꝓsumitur fuisse intētio celebrātis. Loquitur ergo correlariū in casu/quo q̇s se obligat duobus/et cuilibet seorsum celebrare pro eo missam principaliter ⁊ specialiter. ¶ Secūdū correlariū. Obligatus ad specialiter missam ꝓ vno celebrare/fraudat eū si simul iungit aliū vel alios/quib⁹ missam applicat in eodē gradu vel priori. Istud correlariū sentētialiter est cancel̄. parif. in de soli. eccle. ꝑsonarū pti. xxxij. Patet: q: diminuit bonū sibi ex sacrificio misse debitū/in eo ꝙ sibi soli in tali gradu ex obligatione applicare debuit: etiā alteri in eodē gradu applicando. Nā bonum sic applicandū: q: determinatū est ⁊ finitū: diuisum in partes cuilibet parti minuit̄: vt deductum est. Et si detur oppositū/scꝫ ꝙ missa tantum valet duob⁹ quātum vni: valebit ergo tantū tribus: tantū mille: tantū toti mūdo: quantū vni si pro vno specialiter dicit̄: ⁊ ita nō erit melior cōditio ꝓcurantis sibi missam peculiariter dici. Similiter sic. Si quis ad centū missas dicendas obligat̄/sub voto vel ex iniuncto in foro pnie: aut alterius iusticie: absolueret se dicendo vnā missam: q: vna missa tātum valet ꝓ centū cuilibet: quantū si cuilibet specialis dicit̄: ⁊ ita quātū centū: qđ est impossibile vel inopinabile: frustra eñ tūc fierent ꝑuate institutiones et anniuersaria cōtra generalez cōsuetudinē eccl̄ie atq̧ ritū. ¶ P Dicit̄ autē notāter: in eodē gradu: q: si in casu sacerdos alios adiūgit in alio gradu: vel per supadditas orōnes: vel in memoria viuorū aut defunctorū ſm generalē eccl̄ie morē: non fraudat eū ꝓ quo specialiter se missam dicere obligauit. Tū q: per hoc bonū illi debitū nō minuitur: vt patet ex ꝑdictis. Tū q: hic ritus eccl̄ie/cui se in hoc sacerdos cōformat sicut debet: manifestus est: ⁊ nō ignorat̄. Tū quia tēporalia cōferens ꝓ sacerdotis sustentatione/⁊ cū modo ꝑdicto obligās: aliā intentionē in obligando sacerdotē habere non ꝑsumitur. ¶ Ad cui⁹ elucidationē dict⁹ cācel̄. quasdā mouet q̄stiones/dicēs. Queramus a cōferēte tēporalia q̄stiōes aliquas: vt ex sua respōsione veritas magis emineat. Et ꝑmo. Vis o frater vt in missa quā pro te dici constituis: nulla dicatur in locis suis alia penitus oratio ꝙ̄ ꝓ te. Puto respōdebit sicut et respōdere debebit: ꝙ hec fieri nō ꝓhibet. Vis rursus vt ī memento tā ꝓ viuis q̄ ꝓ defunctis nullus cōmendatus habeat̄ nisi tu ⁊ tui. Respondere oportet ꝙ hoc nō intendit: qm̄ institutioni eccl̄ie iā ipse repugnaret. Vis ꝑterea ꝙ volentes ad offertoriū venire/quatenus ipi misse participes sint repellant̄. Certe nec hoc dicet: si ritū ecclesiasticū plene cognouerit. Quid vis igit̄ tibi fieri pro peculiari missa tua. Si responderit. Volo tota mea sit: tota cedat in spūalem vtilitatē meā: tota valeat ad remissionē pctōrū meorū et satisfactionis debite vel iniuncte redēptionem. Sed an hoc ita vis frater/ꝙ sacerdos nihil sibi mereat̄: aut nihil se ipm iuuet: nihil pro seipso satisfaciat: nihil demū impēdat obsequij parētibus: nihil benefactoribus: nihil cōmendatis. Similiter vt tu cōferas nihil ecclesie toti militanti. Nolo dicet: ⁊ iure dicet. Subdit. Quid supest igitur nō referre quātitatem suffragij deo/q̄ et qualis tibi debita est. Noli to murmurare: sciet ꝑfecto/sciet ille qui montes ponderat in statera: tua similiter dona mensurare. Adde ꝙ in oblatione tua alij fortasse sunt melioris cōditionis vt participent ꝙ̄ tuipse. Quomodo petis: hoc inquā modo: quia de bonis eorū vno modo/vel alio male quesitis facis elemosynā: facis fundationē: dilatas pompā tuā: facere vis nomē tibi. Aut modestius sentiēdo loquēdoq̧: tu debitor es parentibus/patrie/benefactorib⁹: deniq̧ vniuerse cōloni sanctoꝝ. Hec cancel̄. Respicit hoc correlariū cōsuetus sacerdotes parochiales: q̄ institutis iā cōmemorationib⁹/anniuersarijs/missis ac diuinis cultib⁹/eisdē superinducunt alios eorūdem officiorū fructus participātes. Ut cū (exēpli causa) missa ac officiū defunctorū certo die iam institutū sit pro sex ꝑsonis: adiungūt de nouo illis sex alios: absq̧

tamē augmento cultus dei in numero officiorū vel psonarū: videant illi an pmis institutionib⁹ satisfaciāt. ℂ Q Sed di. Est ecclesia aliqua cathedralis vel alia curata/que singulis dieb⁹ (quib⁹ ꝑm morē vel statuta illius eccl'ie agi potest officium ꝓ defunctis) ipsum officium ex veteribus fundationibus facit: nec supersunt dies vacantes ab hmōi officio/quibus noua institutio fieri posset noui officij. Veniūt persone/vel eiusdem ecclesie/vel alie petentes pro se ⁊ suis fieri cōmemorationē anniuersariā tēporalē vel ppetuam. Nūquid repellent̄: ⁊ sic peior est cōditio p̄sentiū q̄ p̄teritorū. Aut si assumunt̄: fraudabunt̄ priores: cū cultus diuin⁹ ppter illos nec in numero officiorū: nec personarū officiāciū augeatur. Pro solutione notet̄ correlariū sequens.

ℂ Correlariū tertiū. Ut cōscientie seruent̄: fraus quoq; in futurū caueat̄: vtile est vt in nouis missarū/officiorū/anniuersariorū institutionib⁹ ac fundationib⁹/et modus agēdi officia/et ecclesie cōsuetudo/ac priores obligatiōes fundatoribus ac tēporalia cōferentib⁹ expresse ⁊ intelligibiliter declarent̄. Quoq; sic assumant̄ noua: vt veterib⁹ debita nō minuantur. Patet: q: sic accepte mutuo consensu sup modificatione rationabili obligationis instituentiū/⁊ institutionē assumentiū: tale p̄us bene masticata obligatione seruata nulli fit iniuria: ꝑm regulā iuris. Scienti ⁊ volēti non fit iniuria. Unde si in casu priori volens instituere nouū anniuersariū cōsuetudinē eccl'ie nouit: sciteq; ꝓ se nō fieri speciale officiū: sed se suosq; p̄oribus officia instituentibus addi in gradu posteriori/satisfit agendo ꝑm eccl'ie cōsuetudinē sibi notam. qđ si eā ignorauerit: ⁊ sibi in certo die anniuersariū agi petierit: informet̄ p̄us taliter q̄ intelligat officiū qđ petit ꝓ se solo nō fieri: sed ꝓ alijs in priori gradu quibus ipse adiungēdus erit in gradu posteriori: vel etiā in eodē si priora ita sint instituta vt etiā alij i eodē gradu possint adiūgi. Sic nemo repellit̄ ⁊ sciēs/quēadmodū institutio sua assumit̄ nō fraudat̄. Hec cōformiter ad intentionē scoti et cancel'. locis allegatis dicta sunt. ℂ R Si dicis: quid de fundationib⁹ iam factis nō cū tali clara verborū exp̄ssione: et vbi q̄nq; nescit̄ fundationis forma scriptis sup hoc ꝑditis/aut vetustate cōsumptis. Dicendū q̄ in hoc casu recurrendū est ad generalē eccl'ie consuetudinē rationabilē/vel ad bonorū virorū informationē: melius tn̄ ad ordinarij superioris declarationem: hoc em̄ securius est/eo q̄ nemo in causa sua credit̄ bon⁹ iudex.

ℂ Correlariū quartū. Ad beatitudinē tendenti expedit ⁊ vtile est missas ꝓ se specialiter ꝓcurare. Patet: q: cum plus valeat missa dicta ꝓ vno p̄ncipaliter sibi tā ꝑ viā satisfactionis ⁊ redēptionis/q̄ ꝑ viam impetrationis alicuius boni sp̄ualis ad btitudinē promouētis/vt ꝓbatū est: q̄ si diceret pro se ⁊ alijs. et hoc tam ex opere opato q̄ ex merito eccl'ie ⁊ psonali celebrantis. Utile est cuilibet/⁊ ꝓ celeriori redēptiōe a satisfactorijs penis: et ꝓ maiori gloria cōsequēda/missas sibi ac ꝓ se specialiter ꝓcurare. Nā vtile est petōri ad eternā btitudinē anhelanti/vt impedimēta ab eius ꝑceptione retardatiua ꝓ posse studeat amouere. Obligatio vero ad penā satisfactoriā siue in purgatorio: siue in hoc mūdo impedit a btitudinis cōsecutione. Nemo siq̄dē quantūcūq; a pctis sit absolutus/beatitudinē pōt adipisci cū obligatione ad penā: q: nec ad penā in beatitudine soluendā: nec post. Nō cū beatitudine: quia scriptū est. Absterget deus omnē lachrymā ab ocu. sanctorū: ⁊ mors vltra non erit: neq; luctus: neq; clamor: neq; dolor. Apocal'. xxi. Neq; post: q: beatitudini pena nō succedit: quia ibūt b̄ndicti in vitā eternā. Math. xxv. que nequaq̄ interrūpitur ꝑ penā qualēcūq;: vt origenē dicunt posuisse alternationē in glia ⁊ pena. Oportet ergo beatificandum prius ab omni inquinamēto culpe purgari: ⁊ ab oī pene debito liberari. Missa autem ab huiusmodi debito liberat in toto vel in parte ꝑm proportionem fructus misse ad liberationē pene: qui si totus vni soli applicatur: citius liberat illum/q̄ si illi ⁊ simul alijs impertitur. Sicut si in ciuilibus: duorū quilibet decē florenis. alicui obligatur pro quo debito vterq; carceri mancipatus est; si quis soluit decem pro vno statim liberat̄: secus si solueret ꝓ vtroq;. Utile est deniq; cuilibet sibi ꝓcurare gratiā/virtutes/⁊ dona/quib⁹ in via ad merendū maiorē gloriam adiuuet̄: que etiā ꝑ misse sacrificiū impetrantur. Sicut si amicus regis facili⁹ impetrat per viam supplicationis liberationē vni captiuo q̄ oībus: et etiam maiora dona vni/q̄ pluribus: ita ⁊ p̄ma gratia/⁊ cetera dona: ⁊ citius ⁊ intēsius conferunt̄ vni ex merito orationis ⁊ sacrificij/q̄ multis: vt patet ex supradictis.

ℂ S Per hoc potest responderi ad tertiā questionē/q̄ ꝓcurans sibi specialiter bona spiritualia nō agit cōtra charitatē proximi: nam charitas ad ꝓximū in hoc potissime cōsistit/vt velimus ꝓximo inesse dilectionē dei gratuitā. i. vt velimus proximū diligere deum propter se tanq̄ summum bonū: q: per hoc volumus proximo inesse maximū bonū: scilicet actū summe iusticie: scilicet actū amoris/amicitie in deū cū gratis: qui inter oīa bona creata principatū tenet: ꝑm beatū Aug. imo ꝑm apostolum. j. Cor. xiij. Maior horū charitas: vtiq; nō sine actu. Per hoc etiā diligit̄ ꝓxim⁹ ad eternā beatitudinē cōsequendā: que non cōfertur nisi diligenti deū propter se: hoc ergo est diligere ꝓximum sicut seipsum: velle proximū cōdiligere sup oīa deum. ℂ Nec sibi ipsi p̄eparans viā ad beatitudinē/ꝓcurando sibi ꝑ specialia suffragia ad beatitudinē promouentia: ⁊ impedimētorū remotionē/que ab eadē sunt retardatiua: minus vult proximū per perfectā dei dilectionē ad equalē ꝑuenire beatitudinē ad quā ip̄e aspirat. Neq; per istā specialium suffragiorū procurationē substrahit proximo debitū: tum quia ꝑ hoc q̄ missam sibi vel aliquib⁹ specialiter applicat: vel applicari procurat: nō diminuit̄ bonum quod virtute sacrificij debetur toti ecclesie cuius est proximus mēbrum. Tum quia ꝑ hāc determinatā applicatione bonum proximi non minuit̄: quia nihil tollit̄ in quo ꝓximus habet ius quesitū. Potuit em̄ missa illa tanq̄ opus supererogationis/omitti sine iniuria proximi: vnde posset remurmuranti proximo dici. Amice non facio tibi iniuriā: tolle quod tuū est. id scilicet quod tibi debetur generaliter vt membro ecclesie/⁊ vade. Math. xx.

ℂ Quod vero additur q̄ ꝓximū tenetur diligere quilibet sicut seipsum. Dicendum ꝑm magistrū dis. xxix. li. iij. q̄ sicut nō dicit dilectiōis equalitatē: quātū ad actus diligēdi intēsionē aut effectus exterioris exhibitionē: sed quantū ad bonū finale/scilicet beatitudinē eis optandā. Unde ait. Charitate oībus optare debemus vt bona paria mereant̄: sicut ap̄lus dicit. j. Cor. vij. Uolo oēs hoīes esse sicut me. Optanda est em̄ minorib⁹ pfectio maiorū: vt ipsi fiāt pfecti: ⁊ sic parē mereant̄ btitudinē. Et sequitur. Diligēdi sunt fratres quātū nos. i. ad tantū bonū diligam⁹ ad quātū nos: vt tantū bonū optem⁹ eis in eternitate/etsi nō tāto affectu: vt ibi (quantū vel sicut) similitudinem dicat: non quantitatem. ℂ Uel etiā diligendus est ꝓximus pari dilectione. i. eadē: nā eodē charitatis habitu oēs diligendi sunt. Nā eadē est charitas habitualis infusa/qua diligere debemus deū propter seipsum/nos/et ꝓximū in deo: inimicū ꝓpter deum.

ℂ T Qđ etiā addit̄ q̄ bonū quāto cōmunius/tāto diuinius ⁊ melius (vt sic ostēdat̄ melius fore missam cōmuniter applicare multis q̄ paucis) nō ꝓbat ad qđ adducitur. Accipitur em̄ hec autoritas ex philosopho. j. ethi. dicente. Amabile quidē bonū est vni soli: melius vo ⁊ diuinius gēti ⁊ ciuitati. Loquitur ibi de bono qđ est causa finalis obiectiua cōitatis: ⁊ etiā vnius q̄ est pars ciuilis ciuitatis. Tale bonū si amabile est cōmendare vni soli: erit amabilius ⁊ melius id ꝓcurare cōitati: vt exponit̄ cōmentator cōmen. j. Et vocat illud diuinius/ꝑm sanctum Tho. in suo cōmē. eo q̄ magis pertinet ad similitudinem dei/qui est bonū vniuersale: et vniuersalis causa omniū bonorū. Intelligitur igitur autoritas hec de bono/quod totū in se sine sui diminutione pluribus cōicatur: id em̄ melius est quanto pluribus cōmunicatur: non quidē in se: sed eis qui ipsum ꝑticipant. Hoc autem non potest intelligi nisi de bono cōmunicabili obiectiue: quia nihil idē potest totū pluribus cōmunicari in creaturis formaliter. Tale autē bonum est beati

tudo obiectiua/ipse scilicet deus omniū finis obiectiuus. Et hoc bonū debemus vniformiter oibus velle ſm dicta. Bonū autē qḋ non pticipaẗ a pluribus in se: sed in minoribus bonis equiualentibus isti vni bono: non est ex hoc melius ꝙ pluribꝰ cōicatur: nec in se. patet: nec eis a quibꝰ participaẗ: qꝛ quāto sic pluribus pticipatur: tanto cuilibet eorū minus bonum prouenit. ℭ E Et ita patet mentio ad hanc questionē. Quō licet cuilibet sibi specialiter q̄rere salutis adiutoria/ꝑ misse sacrificiū sibi determinate applicandū sine lesione charitatis in proximū. Nec repugnat illud aplī. j. Cor. xiij. Charitas non querit q̄ sua sunt: qḋ verū est/sua tēporalia repetēdo cum scādalo ꝓximoꝝ. Uel que sua sunt tm̄: vt dicit glo. scilicet alios excludēdo quantū ad bonū finale omnibus pariter optandū/quantū ad affectū penitus ⁊ effectū. Sic em̄ nō licet excludere proximū: cum charitas facit oia cōmunia: differēter tamē ſm determinationē graduū supradictam.

ℭ Lectio. xxviij. A

AD quartam questionē

Simonia q̄d.

nē qua quesitū est quomodo dātes ⁊ recipiētes tpalia vt rependant spūalia/a prauitate simoniaca excuseẗ. ℭ Pro cuiꝰ breui decisione presupponiẗ/ꝙ simonia est studiosa volūtas vel cupiditas emēdi vel vendendi aliquod spūale vel spirituali annexū: vt in glo. j. q. j. ꝙ quidā. ⁊ est in ṗncipio. q. Jtē in cap. q̄ studet. ea. q. Unde simonia nō est aliud ſm dn̄m Antoninū in sū. parte. ij. ti. j. c. v. ꝙ emere vel vendere: vel aliū contractū nō gratuitū facere pro spiritualibꝰ habendis precio rei tēporalis. ℭ Uolūtas ibi poniẗ nō pro potētia: sed pro actu eius. Omne em̄ peccatū actuale actu volūtatis cōmittitur. ℭ Studiosa diciẗ. i. deliberata: nā etiam sola voluntate ṗuia rationis deliberatione cōmitti simonia potest: licet ab ecclesia non puniaẗ dū non procedit in opus extra. Nomine emptionis ⁊ venditionis cōprehendiẗ ois cōtractus non gratuitus/excepta ꝑmutatione: q̄ licite fieri pōt/seruatis ꝯditionibꝰ debitis ⁊ circūstātijs reqsitis. ℭ Spirituale vero ſm Rich. in. iiij. dis. xxiij. tripliciter dr̄: scilicet essentialiter: vt gratia ⁊ virtutes. Causaliter/vt sacramēta/que causant gratiā suo modo. Et effectiue vel actualiter vt ꝑdicare/corrigere/visitare/orare ⁊ huiusmodi q̄ sunt actꝰ spūales. ℭ Annexū spūali etiā diciẗ dupliciter ſm sanctū Tho. in. iiij. Uno modo/quia dependēs a spirituali: vt habere ecclīastica bñficia: qꝛ non cōpetit nisi habenti officiū clericale. Alio modo/qꝛ ordinatur ad spūalia: vt ius patronatus: ius decimale: vasa sacra et similia. ℭ Sub precio autem comprehenditur omne munus temporale quod pecunia estimari potest. Et ponit beatus Grego. triplex genꝰ muneris quo simonia committitur: scꝫ munus a manu: a lingua: ab obsequio/que sunt pecunia/preca/famulatus. Dum ergo pro illis spiritualia cōferuntur/ vt horum intuitu: simonia cōmittitur. ℭ B Sed cum dr̄: spūalia dari ꝓ tpalibus seu intuitu cōmodi tpalis/notāda est magistralis distinctio dn̄i Pe. de aliaco card. carmeracen̄. quam reperit Gers. in fine trac. de simonia/ꝙ quadruplex potest esse intuitus ad cōmodū tpale in datione et ministratione spūalium. Primus intuitus pōt referri ad cōmodū temporale tanq̄ ad preciū rei spiritualis / quasi sit adequatio valoris vniꝰ rei ad alterū: sicut est in emptione et venditione in ciuilibꝰ. ℭ Secundo pōt fieri intuitus ad cōmodū tēporale/tanq̄ ad motiuū principale dandi vel ministrandi spiritualia: vel tāq̄ ad finē vltimū in quo sistit intuitus spiritualia cōferentis vel recipientis. ℭ Tertio pōt fieri intuitus ad cōmodū tēporale tāq̄ ad motiuū minꝰ principale: vel tāq̄ ad finē subordinatū sub vltimo fine. ℭ Quarto modo pōt fieri intuitꝰ ad cōmodū tēporale tāq̄ ad rē debitā iure diuino pro sustentatione illius qui spiritualia subministrat: iuxta doctrinā xp̄i ⁊ apostoli. Dignus est operariꝰ mercede sua. j. Ti. v. ⁊ Lu. x. ℭ Primꝰ intuitus ⁊ secundus sunt vere simoniaci iure diuino ⁊ humano. Et si concurrit error in intellectu: scꝫ ꝙ talia fieri possint: sicut diciẗ in ṗmo mēbro: vel ꝙ licite fiant/sicut ponitur in vtroq̄ modo: tunc incurriẗ heresis ꝓprie dicta/si assit pertinacia. Pro illo facit qḋ dicit beatus Grego. in regi. Altare/decimas/et spiritū sanctū emere vel vendere simoniacā heresim esse nullus fideliū ignorat. et habeẗ. j. q. j. Presbyter. Dicū est si credatur hoc posse fieri vel licite fieri: quia heresis ex sua rōne dicit errorē circa credibilia: et pertinet ad intellectū sicut fides cui opponiẗ. Siquis autē ex cupiditate vel auaricia ſm exteriorē apparentiā comutare vellet spūale ꝑ temporali: nō tamē credens hoc posse fieri in corde: hic esset simoniacus et nō hereticus: qꝛ in intellectu circa credibilia nō erraret. Cum autē hoc fieri posse credit aut licite fieri: iam errat circa catholicā veritatē: et si affuerit ꝑtinacia: est vere hereticus. Dicūtur aūt cōmuni appellatione simoniaci heretici: nō simpliciter ⁊ ꝓprie loquendo: sed ꝓpter similitudinem actus: qꝛ ita operātur quasi estimarēt donū spūsancti pecunia posse possidere: que estimatio est heretica. Si autē fiat intuitus tertio et quarto modis: sic potest ministratio spūaliū ꝑ tēporalibus esse licita/meritoria ⁊ a simonia penitus aliena. hoc attento ꝙ seruet illud apostoli. j. Thessa. v. Ab omni specie mala abstinete vos. Hoc est ꝙ administratio spūalium facta sub altero tali intuitu/nō appareat ex modo suo fieri ṗmo intuitu vel secūdo: vt si nō exerceaẗ spūalia nisi prius dētur tēporalia: aut si turpiter exigantur cū scandalo ⁊ auaricie nota. In quibꝰ vtriq̄ casibus suspecti possunt haberi de simoniaca prauitate. Ad hoc bene loquitur btūs ꝓsper. in de vita cōtemplatiua. Sacerdos cui dispensationis cura cōmissa est: nō solū sine cupiditate: sed etiā cū laude pietatis accipit a populo dispensanda: ⁊ fideliter dispensat accepta: vt vnde pauperibꝰ subministrat: inde ⁊ ipse tanq̄ pauper voluntarius viuat. Et sequiẗ. Quid est aliud de euangelio viuere: nisi laborantē inde vbi laborat: necessaria vite recipere. ℭ C Per hoc ad questionē respondeẗ: ⁊ est cōclusio ṗma: ꝙ sacerdos rependēs spiritualia/⁊ accipiens tēporalia intuitu tertio vel quarto/excusatur a simonia: quoniā nō cōmutat spūale ministeriū/orationē scꝫ vel missam ꝑ tēporali ex obligatione quasi ciuili vel legali: tanq̄ sit vera comutatio vniꝰ pro alio/appreciari ꝑ precio: immo talis appreciatio ſm valorē inter hec fieri nō potest: qꝛ spūali bono cuncte opes terrene ꝑ equiualentiā cōparari nō possunt. sicut de sapiētia salomō ait Prouer. viij. Melior est sapiētia cunctis opibus ꝑciosissimis: et omne desiderabile ei nō pōt cōparari. Et petrus aplus condemnās simonē dixit Act. viij. Pecunia tua tecū sit in perditionē qm̄ donū dei existimasti pecunia possideri. Nec ꝙ cōmutat sacerdos ꝑ tēporali laborē suū corporalē: quia nō est verisimile ait Scotus/ꝙ aliquis tantū daret ꝑ labore corporali habitu in illo actu: imo neq̄ in pure corporalibus. Dicit Durandus. Sub venditione cadit labor operātis ſm ipm opus opatum: quis em̄ vnq̄ (dicit) emeret laborē operantis nisi ꝓpter fructū operis. Et ideo ridiculus est (ait) dicere/ꝙ minister posset laborem suū vendere vbi opus suū vēdere nō pōt. Et ꝑter hec/qꝛ actus celebrādi spiritualis est quantū ad suū ṗncipiū/⁊ quantū ad suū finē: qꝛ cōpetit sacerdoti ex officio ⁊ ꝑtāte spirituali: ⁊ ꝑ ipm spirituale bonū cōferẗ: qḋ ſm veritatē nec vendi pōt: nec locari: etiā ſm apparentiam sine simonia. Nō ergo celebrat sacerdos missam ꝑ pecunia vel re temporali: vt hec ꝑpositio pro/notat appreciationē huius ꝑ illo: si rite celebrat: neq̄ ꝑ pecunia. i. ꝓpter pecuniā: vt scꝫ hec dictio ꝑ/vel ꝓpter/sit nota cause finalis vltimate ⁊ principalis: quasi intentio sacerdotis sistat in pecunia quasi in vltimo fine nō referendo suā celebrationē in finē vlteriorē ⁊ digniorē: quia ⁊ hoc simoniacum esset. Et ſm hoc intelligēda sunt verba reprobantiū spūale ꝑ tēporali cōmutari. ℭ D Sed quomodo tūc celebrabit pro pecunia volēs cauere simoniā. Quō intētionē suā rectificabit/ne si lumen intentionis/scꝫ oculus qḋ in eo est tenebre fuerit: totū corpus actionis sue cōtenebrescat. Respōsio. Tripliciter id fieri potest. Primo ſm sco

tū/ vt celebret ꝓ tēporalibus tanq̄ pro aliquo sibi libere oblato/ cum mendicatione orōnis ⁊ spiritualis suffragij. Sic enim tenebitur recipiēs oblatū illud bonū tēporale ſm iusticiā exaudire mēdicantem spūalia/ q̄ tēporalia contulit ex iusticia: recipiendo tpalia se obligat liberaliter: hoc est sine conuentione ⁊ cōmutatiōe ad orandū ꝓ benefactore. Unde religiose volens facere institutionem (exempli causa) alicuius anniuersarij ꝑpetuo die certo pagendi in aliquo collegio seu monasterio dicat. Assigno vobis talem vel talē agrū: domum aut decimā: ⁊ peto vt anniuersariū ꝓ me et amicis meis taliter pagatis. Ex hac receptione liberaliter donata/ cū petitione suffragij ſm iusticiam surgit obligatio ad audiendū preces cum dato huiusmodi porrectas. De hoc clarius. j. ¶ E Scdō sic rectificabit sacerdos suā intētionē: vt non impendat spūale ꝓpter pecuniā/ tanq̄ ꝓpter finē ꝑncipalē: sed tanq̄ ꝓpter finē minus principalem et secūdariū/ referendo intētionē ad suam sustentationem: vt nunc aut posterius liberius occupari posset circa spiritualia exercitia: ita vt pecunia recepta sit finis sub fine: ita vt finis principaliter sit gloria dei: ⁊ salus animarū ꝑ spūale opus promouenda. Cui vt possit insistere: pecuniam potest recipere: quoniā sine tēporalibus spūalia diu subsistere nō pn̄t in hac mortalis vite miseria. Recipiat igit̄ non tanq̄ preciū spūalis operis: sed tanq̄ necessariū decētis sustentationis. Unde vt gers. in de solicitudine ecclia. personarū parte. xij. ait. Iste siquidē iustus ꝓprius et verus est titulus suscipiendi tēporalia/ scilicet tanq̄ decentem sui sustentationē. In hoc em̄ titulo qui dicit̄ sustētatio ministri: saluat̄ oīs receptio moderata rerū temporaliū ꝓ spūalib⁹ ſm Durandū. Moderata dico in ordine ad personā statū et officiū impendēdū: vt nō solū attendant̄ necessaria victus et amictus: sed cetera officiū et persone statum concernentia: vt si ꝑdicator est/ libri ⁊ similia ad spiritualis officij executionē necessaria. Unde dicit Gerson in trac. de symbolo ꝓpositiōe. viij. Ecclesiasticus officiās ex debito beneficio suo: sicut frequētando horas canonicas vel mortuorū exequias: nō ideo conuincit̄ simoniacus si recipiat aut recipere intēdat distributiones tēporales assignatas illis qui talibus assistunt officijs: etiā dum aliqn̄ sub hac intētione mercedis vadit ad aliqd̄ officiū ecclesiasticū/ als protunc nō iturus. Gratia exempli. Habens officium ꝑdicationis aut penitētiarie/ cui pro sustētatione vite annexa est ꝓbenda in ecclia cathedrali in qua certis horis solis ꝑsentibus dantur quotidiane distributiones. Isti qui ꝓpter officium suū singulis horis interesse nō possunt (habet em̄ ille studere: ille cōfessionē penitentiū audire) eligunt tn̄ horas illas vt visitent in quibus lucrant̄ distributiōes tēporales: ceteris se absentāt et suo officio deseruiunt. Quis diceret hos simoniacos/ dū intrant chorū horis quibus recepturi sunt tēporalia/ als non intraturi: nō referentes illa tēporalia in aliud: nisi in sustētationē congruā quā als habere nō possent. Congruā dico/ suo officio/ ad dei laudē ⁊ animarū salutē exercendā. ¶ Ex quo patet ꝙ fallit argumentū multorū. Ille vadit ad chorum ꝓpter pecunias als nō iturus. Ille celebrat ꝓpter pecunias als nō celebraturus: igit̄ est simoniacus. Sed oportet addere: facit hoc propter pecunias principaliter. Hoc autē nō facit/ qui refert actum suū ad dei honorē: et pecunias in sustentationē sui: quatenus sic spūalib⁹ officijs melius possit intendere ⁊ vacare. ¶ Attendat tamē quilibet diligēter ne mentiat̄ iniquitas sibi: vt nō ex auaricia ⁊ cupiditate ꝑ talia spūalia opera sibi multiplicet diuitias plurimas ⁊ superuacuas ⁊ ꝓter necessarias/ pompā et curā carnis nō spūs agat in delitijs. ¶ F Tertio intentionē suā rectificabit celebrans ꝓ bono tēporali/ q̄si ꝓ mercede ⁊ ꝓmio min⁹ ꝑncipali sibi debito iure diuino et naturali/ ꝓ sustentatione vite corporalis: ſm regulā christi ⁊ apli. Dignus est operari⁹ mercede sua. Luce. x. Et. j. ad Cor. ix. Qui altario deseruiūt cū altario participant. Nemo militat suis stipendijs vnq̄. Si nos vobis spiritualia seminamus: magnū est si nos vestra carnalia metam⁹. Ita et dn̄s ordinauit his q̄ euangeliū annunciant: de euangelio viuere. Uiuere dicit aplus nō luxuriari. Sic ergo ex debito ministrationis spūalium suffragiorū: iustū est vt ministrāti spūalia corporalia redonent̄. Unde dicit gers. de simo. ꝓpositione. v. Obligatus ministrare spūalia et ministrans ea/ habet verū ius et ꝑtātem recipiendi tpalia absq̄ hoc ꝙ mendicet ea. Et sub hac intentione licet minus principali potuit vel pōt obligare se ad ministrandū spūalia: et ꝓ mercede vel stipendio aut cibo et sua sustentatione recipere tpalia. Sicut exēplificari posset in oī statu ecclesiastico: tā secularium q̄ religiosorū a maioribus ad infimos. Hec gers. ¶ Ex hoc fundamento pōt sacerdos iam sibi ad sumptus sufficiēs ex patrimonio vel als pie collato: se ad prestandū spūales actus obligare: et temporalia ab eo recipere: vt stipendiū debitū ministranti: ſm Iob. in summa. Et hoc nō ex cupiditate lucri/ vel ad satisfaciendū sue cupiditati/ intentione conuertendi q: recipit aliūde in pios vsus. Nō enim hec redonatio boni tpalis iusta videt̄/ tantum ex indigentia ꝑsone spūalia ministrantis: sed ipa rerū cōditio talis est/ ꝙ res tpalis organice subseruit spūalibus rebus. Et sic beneficiū dicit̄ correspōdere officio vt retributio ipsi ministrationi. Ex se em̄ iustū est: vt illi consequant̄ stipendiū: qui pro tēpore suum cōmodare reperiunt̄ obsequium xij. q. ij. Charitatē. Unde accidit ipsi officio ⁊ ministrationi spūali vtrū fiat per ꝑsonam pauperē vel diuitē. Que autē ꝑ se insunt: nō tollunt̄ ab eo qd̄ per accidēs est. Als em̄ promotus ad curā/ si accrescente patrimonio ditaret̄: gratis teneret̄ sine receptione tēporalium spūalia ministrare. Quod non videt̄ verū: q: nemo tenet̄ suis stipendijs militare: cōtra apostolū supra allegatū. ¶ G Uerūtamē sic sibi sufficiētes obligantes se ad prestandū suffragia ceteris/ suā partem faciunt deteriorem: pro quanto satisfacientes pro debitis alienis/ retardant satisfactionem pro delictis proprijs. Satisfactionem quippe quam alijs impendunt: sibi negant: cum opus satisfactorium impensum vni/ nō tollit penam pro peccatis debitā alteri: vt dictum est. ¶ Quo nō obstante premium essentiale sibi non minuit. Nā premiū essentiale qd̄ meret̄ sacerdos celebrādo dum fuerit in charitate: non minuit̄ sacerdoti quantumcūq̄ offerat specialiter ad satisfaciendum: et hoc siue pro se/ siue pro alijs multis vel paucis: alioquin non expediret satisfacere pro peccatis/ si in diminutionem glorie (que incomparabiliter melior est q̄ liberatio a pena quacūq̄ satisfactoria temporali) verteretur. Minus siquidem esset penā temporalem sustinere: q̄ quantocūq̄ gradu eterne glorie perpetuo spoliari. Nam actioni meritorie debetur tantū premij eterne/ quātum debetur simili actioni in illo in quo non est satisfactoria. Hoc est si duo: quorum alter ad satisfaciendū ꝓ peccatis tenet̄: ⁊ alter nō tenet̄ (q̄uis putet se teneri) faciāt op⁹ meritorium ex sili charitate: et equali conatu voluntatis/ stante eadē actus intentione: ceterisq̄ parib⁹: ordinet vterq̄ actū suū in satisfactionē ꝓ peccatis suis. Illi meritorio actui correspōdet idē ꝓmiū essentiale in vtroq̄: nec maius in vno q̄ in alio: licet vni sit satisfactio/ alteri nō/ scꝫ nō indigēti. Nec ꝓpter hoc melior est cōditio petōris penitētis: q̄ innocentis pnia nō indigētis. Quis pōt rōnabiliter teneri ꝙ sicut opus ex charitate factū valet penitēti ad tpalis pene redemptionē: ita valet alteri innocēti ad aliqd̄ aliud bonū tpale. Puta sanitatē vel multiplicationē tēporaliū: vel preseruationē specialē a malo. Illud aūt ꝓmium essentiale nō datur nisi facienti opus meritoriū: q̄uis em̄ vn⁹ ꝓ alio possit satisfacere: ⁊ vnus aliū a penis debitis liberare. Possit etiā vnus alteri cōuersionem a peccatis: ⁊ ita primā gratiam sicut stephanus paulo impetrare: nullus tamen alteri meret̄ eternam beatitudinē: nec beatitudinis gradum aliquē: stante semꝑ imutabiliter sentētia illa. Opera em̄ illorū sequūtur illos. Apoca. xiiij. ⁊ illa pauli. j. Cor. iij. Unusquisq̄ ꝓpriā mercedē recipiet ſm suū laborem. ⁊ ad Gal. vj. Que seminauerit homo hec et metet. Manet ergo sacerdoti pro alijs celebranti saluum ius suum ad beatitu

dinẽ: que datur ex operatione eius meritoria. Nec illa sibi
minuit: nec alteri ꝓpter suaȝ celebrationis applicationem
impertitur. Secus de premio accidẽtali. ℂ D Si vo obũ
ceretur cõtra predicta ꝑ dictũ beati Hiero. ad damas. papã
j.q.ij. Clericos. Clericos aũt illos conuenit ecclesie stipen
dijs sustentari: quib᷒ parentũ ⁊ ꝓpinquoꝝ nulla suffragan
tur subsidia. Qui aũt bonis parentũ ⁊ opib᷒ sustẽtari pñt:
qui qđ pauperũ est/accipiunt: ꝑfecto sacrilegiũ cõmittũt
⁊ per abusionez taliũ/iudiciũ sibi manducãt ⁊ bibunt. Et
btũs ꝓsper in de vita contẽ. ⁊ habeť. i.q.j. Pastor. Pastor
ecclesie his quib᷒ sua sufficiunt: nõ debet aliquid erogare.
Quoniã quidẽ nihil aliud est habentib᷒ dare/ꝙ̄ perdere.
Nec illi qui sua possidentes dari sibi aliqđ volũt/sine grãi
di pctõ suo vnde pauper victurus erat: accipiunt. Ad hoc
glo. in ca. Clericos. tripliciter rñdet sup verbo sacrilegium.
Primo ꝙ illud dictũ Hiero. exhortatio est nõ preceptum.
Vel scđo de his loquiť qui occasione patrimonij amplian
di qđ habent a diuinis se abstrahunt obsequijs: quibus se
absentantibus dandũ nõ est. Vel tertio loquiť hic de quar
ta pauperib᷒ debita: q̄ dari ꝓhibetur abundantib᷒. Cõcor
dat glo. in c. Filii aũt. xij. q. j. dicens: Loquiť de clericis va
gabundis. Vel nõ debent recipere eccl'iastica bona vt sibi
reseruent: possunt tñ vt distribuant pauperib᷒: ⁊ ita nõ in
telliguntur rapere bona pauperũ/si in pauperũ vsus cõuer
tunt. Vlricus dicit/ꝙ clericus qui habet sufficiens patri
moniũ: si deseruit ecclesie/põt sustentari de bonis ei᷒: sed si
non deseruit: sed in malos vsus dispensat: peccat. Gers. in
tractatu de solicitudine eccl'iasticorũ ꝑsonarũ ꝑticu. xxxiij.
dicit: Vellet fortassis aliq̄s dicere ꝙ recipiens tp̄alia dum
prius habet sufficientiã pro sustentatione status sui: vel ex
patrimonio vel pie collato/peccat: ⁊ fraudat tam ꝓximuȝ
ꝙ̄ seipm: cum tota ratio cõferendi ministris ecclesie: videť
esse sustentatio sui: nõ diuitiarũ accumulatio vel ornat᷒ põ
paticus. Sed hec assertio durior est ꝙ̄ oportet. Et post mo
dicũ. Cõtingit aliquãdo tp̄alia preter vel vltra necessitatẽ
pñtem/nõ pro solo statu recipientis recipere: sed ad alioꝝ
ꝓuidentiã piamq̄ releuationem. Hoc satis cõfirmãt sen
tentie doctoꝝ. vñ Amb. in li. de officijs. ⁊ habeť. xij. q. ij. au
rum. Aurũ habet ecclesia nõ vt seruet: sed vt eroget ⁊ sub
ueniat in necessitatib᷒. Et btũs Hiero. xij. q. ij. Gloria. ait:
Gloria epĩ est pauperũ opib᷒ ꝓuidere. ℂ J Ex quib᷒ sa
tis deduciť/ꝙ si clerici debent pauperib᷒ ⁊ indigentibus
prouidere: ꝙ pñt vltra victũ tenere: imo vltra cõdecentias
status quoad se: cũ nemo teneť elemosynas facere de his
q̄ ad sui status exigentiã requiruntur: nisi in extrema necessi
tate cõstitutis. Extrema eñ necessitas ꝓximi preferẽda est
soli decentie ꝓprij status. Facit ad hoc verbũ prosperi in de
vi. cõtẽ. Jlli qui tam infirmi sunt/vt possessionib᷒ suis re
nunciare nõ possunt: si ea que accepturi erant: dispensato
ri relinquant nihil habentib᷒ cõferenda/sine pctõ possidẽt
sua: qꝛ ⁊ ipsi quodãmodo sua relinquũt: qñ proprijs cõten
ti rebus/nihil eoꝝ que labori vel ordini suo deberi arbitrã
tur: accipiunt. Facit ad idem cap. Oñ quicq̄d. xvj. q. ij. qđ
allegat factũ Pauli apl'i/ qui de laborib᷒ manuũ suarũ vi
tam quoq̄ duxit: relinquẽs bona sibi debita apud eos qui
bus euangelizauit: ꝙuis ptãtem haberet ab eis recipien
di vite necessaria: vt ipe ait. Et in hoc op᷒ exercuit supero
gationis. Nõ eñ qui manibus laborauit: ius petendi stipen
dium perdidit: sed iuri suo sponte cessit: nõ in preiudicium
sue potestatis ⁊ alioꝝ in accipiẽdo tp̄alia. Sic eñ iam pos
sessionati clerici ⁊ religiosi si laborib᷒ honestis manuũ intẽ
derent: nõ licite retinerent q̄ habent ⁊ que data sunt a fun
datoribus. Quod nõ apparet: ⁊ videť contra beatũ Aug.
in de operib᷒ monachoꝝ dicentem: Si euangeliste sunt: si
ministri altaris sunt: fateor ptãtem habent viuendi de sum
ptibus fideliũ. Et idem ꝑmisit dñs aplis: ⁊ iussit a subdi
tis recipere necessaria vt quisquis vellet: posset. Si q̄s ve
ro vti nollet: nõ cõtra iussum faceret: sed a suo iure recede
ret. Hec Augu. Huic libertati paulus insistebat dum quoq̄
stipendia suscepit: quãdoq̄ nõ; vt testať ipse sic dicens. ij.
Cor. xj. Cum essem apud vos ⁊ egerẽ nulli onerosus erã.
Gratis dei euangeliũ euangelizaui vobis. Alias aũt eccle
sias expoliaui/accipiens stipendia ad ministeriũ vestrum.
⁊ ad Phil. vlti. dicit se pluries accepisse ab illis tam in pro
pria ꝑsona/ꝙ̄ per nuncios. Et non solũ hoc: sed ⁊ pro alijs
collectas ordinauit. Quod facit ad ꝓpositũ/scȝ ꝙ clericus
vltra decentiã quãdoq̄ ꝓprij status/iuxta tñ bonã fidẽ re
cipere põt pro releuatione pia alioꝝ. vñ dicit aplus. j. Cor.
xvj. Facite collectas ꝑ vnam sabbati: ⁊ vnusquisq̄ apud se
reponat/recõdens qđ ei bñ placuerit: vt nõ cũ venero tũc
collecte fiant. Cũ aũt pñs fuero quos ꝓbaueritis ꝑ eplas:
hos mittã ꝑferre grãm vestrã in hierlm. Sic ⁊ dñs dona in
loculos recepisse ⁊ pro se ⁊ ꝓ alijs egenis pauperib᷒ legiť:
vñ Jo. xiij. cũ dicit iude: Qđ facis fac citius. Putabãt qđã
ex discipulis ꝙ xp̄s diceret ei: eme q̄ nobis necessaria sunt
ad diẽ festũ: aut vt egenis aliq̄d daret. Et ibidẽ ca. xij. Qua
re hoc vnguẽtũ nõ venijt tricentis denarijs: ⁊ datũ est pau
perib᷒. Ex quib᷒ deduciť ꝙ ꝑsona eccl'iastica vltra ea q̄ ad
ꝓpriũ statũ ꝑtinent: ꝓ pia releuatiõe egẽtiũ ⁊ pauperũ bo
na temporalia recipere nõ vetať. ℂ L Cõclusio scđa ad
questionez quartã respiciens dantẽ tp̄alia. Dans tp̄alia vt
repẽdanť spũalia q̄rto intuitu suprapositio/a simonie vitio
sitr sicut recipiens excusať. Patet ꝑ illa q̄ adducta sunt de
recipiẽte: secus si pmo intuitu daret. Hic eñ intuitus tam
dantem/ꝙ̄ recipientẽ cõstituit vere simoniacũ. Secũdus
vero intuitus ⁊ tertius/nõ dantem tp̄alia sed recipientem
respiciunt: qm̃ manifestũ est ꝙ dans tp̄alia vt recipiat spi
ritualia in tp̄alib᷒ erogatis finem nullũ constituere potest.
ℂ L Ex oĩbus in responsione ad quartã questionẽ pre
missis: pñt hec duo summatim colligi. Primũ ꝙ cõferens
tp̄alia ad institutionem eccl'iastici bñficij: vel diuini cult᷒
augmentũ/põt rationabiliter cõditiones certas apponere
sue intensionis explicatiuas/quib᷒ tp̄alia hm̃oi recipiẽtes/
ad certos actus spũales coercẽdos obligenť. Hec est sentẽ
tia scoti in suo quodli. q. xx. frequenter allegata: sic eñ ait:
Multi dotauerunt monasteria ⁊ eccl'ias vt ministri in tali
bus tenerenť celebrare pro eis: ⁊ pro illis pro quib᷒ inten
debant eos obligare. Et subdit dicens. Et est illa obliga
tio rõnabilis/vt q̄ recipit elemosynas tp̄ales: refundat be
nefactori suffragiũ spirituale orationis ⁊ oblationis: sicut
de tp̄ali beneficio refundendo pro spũali predicationis of
ficio aplus ait. Si nos vobis spũalia seminam᷒: magnum
est si vestra carnalia metamus. q. d. Nõ. Licitũ igiť est ⁊ rõ
nabile/ꝙ faciens elemosynã requirat orationẽ. Et in rõnabi
liter facit qui cũ elemosyna sua iponit obligationẽ orandi
pro se ⁊ suis. Accedit ad cõsensum huius veritatis vsus cõ
munis eccl'ie: qui sic habet ⁊ recipit: cui si q̄s cõtradicit: im
prudenter se decipit: ait Gerson in de soli. eccle. ꝑsonarum.
par. xix. addens hoc cõgruere tam ꝑsone recipienti ꝙ̄ dan
ti siue cõferenti: ꝙ̄ etiã eius cognate vel affini. ℂ Elemosy
na aũt sic determinata transiť ad quẽcũq̄ succedentem cũ
onere iposito: ita ꝙ cuncti successores hm̃oi tp̄alia recipien
tes/ad iposito implenda onera obliganť. Facit ad hoc cla
re ca. Significati. de preben. in tex. ⁊ glo. ℂ Secũdũ qđ
ex premissis colligiť: Licitũ est recipienti tp̄ale beneficiuȝ
sic limitatum/se ad solutionez impositoꝝ onerũ obligare
et hoc siue recipiens sit singularis ꝑsona/ siue cõitas/siue
prelatus noie cõitatis. Patet: qꝛ si cõferens põt licite bene
ficium certis actib᷒ spũalibus rependẽdis onerare: ⁊ susci
pientem ad eoꝝ executionẽ obligare: licitũ erit suscipientẽ
hm̃oi obligationis onus suscipere. Nõ tamen intelligẽda
est hm̃oi obligatio per modũ cõuentionis legalis: ꝑ commu
tationez spũalis pro tp̄ali: sed mõ prius expresso ꝑm tertiũ
⁊ quartũ intuitus modum. ℂ M Sed dubitare q̄s pos
set/an recipienti hm̃oi temporalia/ liceat in casu recedere
ab obligatione ⁊ onere recepto muneri imposito. Ad hoc
respõdet Cancella. parisien. in tractatu supra allegato par
ti. xxv. ⁊ sequẽ. Ponens tres casus siue causas quibus exi
stentibus aut aliquo eorũ/imposita onera ⁊ obligatio ces
sant in toto vel in parte. Hi sunt causa euidentis necessitas

tis: vrgentis vtilitatis: legitime dispensationis. ¶ Neces
sitas incũbit nũc vel ex impotentia vel infirmitate recipiẽ
tis: nunc ex fortuitis demolitionib⁹ ecclesiarũ: nũc ex dissi
pationibus hereditatũ atq; redditũ/quib⁹ sustentandus
erat minister ecclesiasticus: cui⁹ beneficiũ qḋ dabat̃ ꝑpter
officiũ/prorsus deperijt. In quo casu nõ videtur minister
astrictus remanere seruitio nisi fortasse aliunde obligatio
remaneret. Ex quo videt̃ ꝙ habens bñficium vnde tantũ
recipit/quantũ sui status ꝛ cõditionis necessitas exigit et
nõ vltra: si casum impossibilitatis exequendi officium inci
dit: vt infirmitatem corporalẽ/ captiuitatẽ aut hmõi/ mis
sas aut etiã canonicas horas: si quas negligit infirmitatis
tpe: post cõualescẽtiã nõ tenet̃ iterare: q2 necessitas hec in
firmitatis corporalis sufficienter hmõi excusat: secus si pin
guem prebendã teneat: vnde nõ solũ decentẽ statum tene
re sufficit iuxta qualitatem ꝛ cõditionem sue ꝑsone: verum
ꝛ elemosynas aliunde tribuere: aut pecuniã in arca cõgre
gare: aut alis dispergere: tunc eñ officiũ qḋ ex persona sua
soluere nõ valet: per aliũ exequi oportet: ne fraudet̃ in suf
fragiorũ spiritualiũ beneficio tẽporalia cõferens copiose.
¶ Secũda cã est vrgentior vtilitas: que q̃nq; contingit ex
tpis successu: vbi oportet iuxta canonistarũ verbum/ꝙ alia
ratio reformet pactũ. Nec est id absonũ: qm̃ etiã in iuramẽ
tis ꝛ votis g̃naliter emissis de futuro plerũq; sic accidit:
vt que g̃naliter ꝓmissa bona esse videbant̃: fiant in casib⁹
particularib⁹ vel nõ seruanda vel imutanda: q2 noxia sunt
vel inutilia/moribus aut ecclesie ritib⁹ dissona/siue maio
ris boni impeditiua. Exempli cã: Aliquis instituit missam
quotidie pro defunctis dicendã de requiem. Veniat dies
natalis/resurrectionis vel pentecostes/cõfluant parochia
ni ad audiendã missam: nõ est alius ex casu qualicũq; q̃ ce
lebret. Puto nullus dicet cantandũ esse officiũ Requiem/
ꝑpter scandalũ populi/ꝑpter celebritatẽ festi. ¶ Tertia
causa est dispensatio superior. Et dico superior: qm̃ non
oim est passim tales casus descindere sub generalib⁹ regu
lis emergen. sed ad prelatos spectat interpretatio iuridica
ad doctores scholasticos presertim qñ poterit esse rõnabi
lis dubitatio de duplici casu priori/scz necessitatis ꝛ vtilita
tis. Unde tutius est in his sumere dispẽsationẽ superioris
ꝓprij vel ordinarij vel cõmutationẽ/q̃ in his proprio iudi
cio inniti: cum nemo in causa sua bonus iudex esse censeat
¶ N Istis casibus semotis/tenet̃ recipiens tpale benefi
cium/ſm strictam iusticiã ꝛ obligationẽ implere volunta
tem beneficiũ cõferentis: ꝛ orationes sibi spãliter applica
re ſm moderationem ꝛ determinationẽ factas ab eodem:
ꝙ si secus fecerit: exit iusticie limites: nec est fidelis date fi
dei obseruator: ꝑpter qḋ tales ab alijs plura beneficia re
cipere nõ possunt: quib⁹ ad priora suffragia eis applicãda
specialiter se astringat. vñ ſm Sco. eccl̃ie iam dotate (intel
ligendũ est sufficienter) quarũ ministri rõne ordinationis
ecclesie vel elemosynarũ iam sunt dotantib⁹ ꝛ certis ꝑsonis
specialiter obligati ad certum numerũ missarũ/vel quorũ
cũq; suffragiorũ (ad quã tñ sufficiũt) nõ possunt se obliga
re licite ad missas vel suffragia talia alijs soluenda in rece
ptione nouarũ elemosynarũ. Cõcordat Gerson de simoni.
pti. xlix. dic. Recipiẽs tpalia se defraudat deũ ꝛ ꝓximũ/dũ
superinducit ad redditus iam cõstitutos/ nouas pro alijs
obligatiões priorib⁹ incõpassibiles aut earũ destructiuas
aut si sine augmento suffragij/aut cultus diuini nouas cõ
mendationes suscipiũt: ꝛ posteriores/ ac nouas prioribus
anteponunt: cõstat ꝙ tunc priorũ fundatores fraudantur:
qm̃ ab eis suffragiũ ipsis debitũ tollit̃ ꝛ alijs applicat̃. Se
cus si ſm predicta manente applicatiõe suffragij/priorib⁹
fundatorib⁹ in gradu suo eadẽ suffragia in alio posteriori
gradu applicarent̃ nouissimis fundatoribus. Sic eñ nihil
priorib⁹ periret: verũ posteriores fraudarent̃: si ipsi tpalia
impendissent ac fundassent suffragia sibi principaliter ꝛ in
priori gradu applicãda: vtpute si ignorent eadẽ suffragio
rum officia ꝑ alios prius fundata. ¶ O Hinc salubriter
hortat̃ dictus Cancel. vbi. s. particula. lj. dicẽs. Recipiẽs

temporalia/ presertim cõtras pro se ꝛ successorib⁹ cum bo
na fide ꝛ sagaci discretione/cõsideret in recipiendo tpalia
primo quid liceat. scḋo quid deceat: tertio quid expediat ꝛ
prosit nedũ ad presens: sed ad futurũ. Euenit nãq; sicut in
agentib⁹ iter longũ/ꝙ paruũ pondus in se/ ꝛ in principio
aut pro pauco tpe sit tolerabile: qḋ per successionem con
tinuam reddit̃ velut importabile. Sic de paruis ꝛ paucis
suffragijs dum vel iungunt̃ alijs/vel ꝑpetuãtur: inuenire
possumus ꝙ in principio ipsorũ ꝑsolutio modica reputat̃:
dum vo in ꝑpetuitatem transeũt: onus magnũ estimat̃. Et
subdit ꝙ memoria hoim labilis est. ꝙq; superuenientes nõ
de facili suã intentionem applicãt ad insolita: ꝙ insup cu
stodienda est vniformitas apud fratres: sicut in cõuictu ita
ꝛ in officio/cantu/alioq; ritu: ꝛ ita de alijs ꝯsiderationib⁹
hmõi. Fiuntq; nihilomin⁹ frequenter obligationes in op
positum: aut ꝑpter inaduertentiã inconsiderationẽq; reci
pientiũ: aut vrgente penuria: aut ꝑpter cõplacentiã confe
rentibus faciendã: aut q2 nõ audent recipientes apponere
cõditiones pro seipsis licitas/decẽtes ꝛ expediẽtes. Quas
re sic. Quia nõ placerent cõferentib⁹. Fit deniq; hoc ꝑpter
auariciã recipiẽtiũ ꝛ eorũ turpem questũ: qui casus statim
habet culpã: siue fiat in augmẽtum preter necessariorũ iam
fundatorũ cenobiorũ: siue ꝑpter famã: siue alias causas mi
nus licitas. ¶ P Ex hac radice magnum posĩumi argu
mentũ ad reprobationem pluralitatis beneficiorũ in eadẽ
ꝑsona/vltra iustam necessitatem/ ꝛ vtilitatem eccl̃ie ac cõ
decentiam status ꝑsone beneficia possidentis. Si eñ susce
ptum beneficiũ sufficiens est ad honestã ꝛ sufficientem su
stentationem ministri eccl̃ie: presumit̃ ꝛ iure presumit̃/ꝙ
beneficiũ instituẽs voluit possessorem obligare ad sibi vti
liue: ꝛ ita ad pro se ꝛ suis ꝑncipaliter ꝛ specialiter orandũ.
Si ergo vltra hoc aliud recipit beneficiũ/ instituenti scḋo
receptum ad simile obligat̃. Et si ambob⁹ idem suffragiũ
prestat: quilibet eorũ fraudat̃: ꝛ bonũ integrũ cuilibet debi
tum diminuit̃ ſm predicta. Sic fit ꝙ violat̃ iusticia: frangi
tur fides: fraus cõmittit̃: aie defunctorũ a penis liberantur
tardius: a celi gaudijs suspendunt̃ diutius: ac per hoc to
ta celestis curia/leticia quã de eorũ haberent presentia spo
liatur: ꝛ dei cultus minuit̃: sic de⁹ ſm predicta fraudatur.
Inequalitas i clero pacis inimica oritur: retrahunt̃ ceteri
a beneficiorũ institutione: ꝛ quantũ ad instituta/volũtates
vltime illudunt̃. Secus in bñficijs exilib⁹/vbi nõ est presu
mendũ ꝙ primi fundatores voluerint possessores ad pro se
tantũ suffragia applicãda ꝑncipaliter obligare: cũ nõ cõtu
lerũt vñ sufficiẽter ꝛ decẽter vitã ducere possint. Et dato ꝙ
fecerint: hec eorũ cõstitutio/epikeiã recipit ſm cõsiliũ ꝛ pru
dentiã sapientũ. In quo casu plura bñficia ſm cancel. dici
ꝑñt vnũ. sicut in magnis frigorib⁹ multe tunice vna dicunt̃
morali vnitate: etsi oia illa nõ sint nisi ad sufficiẽtiã status
occupantis. ¶ Q Attenderent hoc vtinã quidã clericorũ
auari ꝛ ambitiosi bñficia bñficijs addentes: q̃ bñficijs sa
tiari non possunt: prelaturas/dignitates/ꝑsonat⁹/ꝛ cetera
incõpassibilia nõ solũ ex predicta radice: sed ex sacris cano
nibus/patrũq; sanctionib⁹ simul plura possidẽtes: nõ vtiq;
in profectũ ecclesie: nõ in salutem aiarũ: sed vt lautius inde
viuant: ne dicã luxurient̃: dilatent familiã: incedãt purpu
rati: exaltent nomen: amplient famam: magnificent paren
telã: noscũt nõnunq̃ bñficiorũ reddit⁹: patronos ignorant:
cõputant stipendia: iposita onera nõ attendũt. Inter cete
ras excusationes in pctis ac malicie defensiones/dispensa
tionem/eiusq; ꝓuisionẽ allegãtes: in augmentũ sui erroris
papam dñm omniũ beneficiorum ac eccl̃iasticorum bono
rum astruentes. Nihil quoq; iustius esse aiunt: q̃ vt quili
bet moderator sit ac dispensator rei sue. ¶ Sed falluntur
miseri/affectu/ intellectuq; deprauati: et inaniter sibimet
de dispensatione blandiũtur. Potest papa dispensare: sed
super ius humanum. Equitas autem ꝛ naturalis rationis
iusticia immutabilis perseuerat. Quanq̃ ergo papa di
spensare possit vt incõpatibilia humano iure simul ab eo
dem possideãtur: tñ incõpatibilia ex predicta radice per di

spensationem pape nō erunt cōpatibilia/extra casus saltē memoratos/cōem scz ecclesie vtilitatem/ꝫ psone possidentis indigentiā. In his em̄ casibus incōpatibilia esse nō censentur. Nā ꝫ dotator particularis beneficij recte instruct⁹ ad cōem ecclesie vtilitatem/sue ppie cederet ac cedere tenetur affectioni. Deniqꝫ papa oem ptātem quā habet super ecclesiā/psonas/ꝫ ecclesiastica bona/recipit ad eccl'ie edificationem non destructionem. vnde ait apl'us.ij.Cor.x. Si amplius aliquid gloriatus fuero de ptāte nostra quam dedit nobis dn̄s in edificationem: nō in destructionē vestrā: nō erubescā. ¶ R. Ois igitur dispensatio a ptāte apostolica manans in ecclesie edificationē: cultus diuini augmētum ac salutem aiarum/toleranda est: q̄ aūt preter hec cōceditur cassa est ꝫ inanis. Neqꝫ persone vtilitas in dispensatione attendēda est principaliter: sed ecclesie: dicente aplo j.Cor.x. Oia in gloriā dei facite. Sine offensione estote iudeis ꝫ gentib⁹ ꝫ ecclesie dei: sicut ꝫ ego per oia oibus placeo: nō querens qḋ mihi vtile est: sed quod multis/vt salui fiant. Unde ꝫ Bern̄. lib. de cōsi. ad eugeniū papā. Nō sum tam rudis (inquit) vt ignorem positos vos dispensatores in edificationem: nō in destructionem. Deniqꝫ querit̄ inter dispensatores vt fidelis quis inueniat̄: vbi necessitas viget excusabilis dispensatio: vbi vtilitas ꝓuocat/dispēsatio laudabilis est. Utilitas dico cōmunis nō ꝓpria: nā cum nihil horum est/ non plane dispensatio: sed crudelis dissipatio est. Cōcordat idem in epl'a ad theobaldū comitem: vbi ait Honores ꝫ dignitates eccl'iasticas nō ignoro deberi his q̄ eas digne s̄m deum ministrare velint ꝫ possint. Nec cuiqꝫ plures in plurib⁹ ecclesijs habere licet: nisi dispensatione quidem ob magnā vel eccl'ie necessitatem vel vtilitatem/nō propriā/sed cōem. Illud ad Ruptū: Quid tibi blandiris de dispensatione aplica/ cui⁹ intus cōscientiā diuina tenet snia. Unde si ideo teneant̄ plures prebēde/ vt lautius q̄s viuat: vt ꝓpinquis subueniat: vt honorib⁹ intumescat: vt citius ad episcopatū ꝑueniat: alijsve hm̄ōi de causis: non plane fidelis est dispensatio: sed crudelis dissipatio: nō excusans; sed incusans. Nō ergo papa tale habet dominiū super beneficia: vt ad nutū ꝫ voluntatem suā possit de ipsis qualitercūqꝫ ordinare: sed dominiū habet sup hec ꝫ cetera quoddā regitiuū vt fideliter ꝫ prudēter possit ea ministrare. Unde ꝫ gers. in trac. de ptāte eccle. dicit: Ptās ecclesiastica papalis non ita habet dominia ꝫ iura terreni simul ꝫ celestis imperij/ꝙ possit ad libitū de bonis clericoꝝ disponere: quis cōcedi debeat ꝙ habet in illis dominiū quoddam regitiuū/directiuū/regulatiuū ꝫ ordinatiuum. Hinc dispensator est verius ꝙ dn̄s: s̄m illud pauli: Sic nos existimet homo vt ministros christi/ꝫ dispensatores ministeriorū dei: nō excludens petrum qui ait: Nō quasi dominātes in clero. Dispensatori aūt opus est fidelitate ꝫ prudentia. Luc. xij. Quisputas est fidelis dispensator ꝫ prudens/ quem constituit dn̄s sup familiā suā/ Fidelitate vt bonū in cōem vtilitatem ordinet/ Prudentiā vt rōnem dispensandi agnoscat: ꝫ nō procedat ex sola sua voluntate: neqꝫ ipsam vt legem cōstituat: qḋ est hoīs rōne nō vtentis. Un̄ ad eugenium papā Bern̄. Quō nō indecēs est tibi ait volūtate ꝓ lege vti. Tu ne es maior dn̄o tuo: q̄ ait. Nō veni facere voluntatē meā: qḋ ꝙ nō minus deiecti q̄ elati animi est veluti rationis expertis: nō pro rōne sed pro libito agere: nec iudicio agi/sed appetitu: quid tam bestiale. Et post modicū Sic degenerādo (qḋ absit) generale opprobriū fecisti proprium. Homo cū in honore esset non intellexit: cōparat⁹ est iumentis insipien. ꝫ si. fa. est illis. Et dicit dn̄s cameracen. ꝙ si papa pro libito distrahat bona eccl'ie: ꝫ nō ea dispensat bona fide: de iure nō tenet. Et nō solū tenet̄ tunc ad penitētiam de peccato: quasi ꝓpter abusum sue rei: sed infideliter agit: ꝫ tenet̄ ad restitutionē si aliunde haberet: q꞉ fraudator est rei aliene: secus si esset dn̄s. ¶ S. Esto ergo ꝙ papa cōsentiat in pluralitatem beneficioꝝ: sileat ecclesia: nullus possessorem inquietet: calculū postulabit deus: dictur⁹ ad quēlibet; redde rōnem villicatiōis tue; ꝫ tunc cognoscetur deus faciens iudicium ꝫ iusticiā: qui in multa paciētia sufferens vasa ire/nō agnoscitur. ¶ Quid aūt ꝫ quantum cōditio status clerici de bonis ecclesie requirat: ꝫ cū bona fide stare possit: Origenes aperit exponens illud Math. xxiiij. Quisputas est fidelis seruus: di. Quoniā ꝫ s̄m simplicem intellectū opus habem⁹ vt fideles simus ad dispēsandos ecclesie redditus: vt nō deuorem⁹ que sunt viduaꝝ ꝫ vt memores simus pauperū: ꝫ ne occasionem accipiētes ex eo qḋ scriptū est: Dn̄s cōstituit his q̄ euāgeliū predicant de euangelio viuere: amplius queram⁹/ꝙ cibū simplicem ꝫ necessaria vestimenta: ꝫ non amplius teneam⁹ nobis/ꝙ his qui necessitatem patiuntur. Hec ille. ¶ Uideat igitur quilibet q̄ necessitas vigeat: q̄ vtilitas ꝑueniat: quali intētione moueat̄: quo fine ducat̄/vt in beneficijs sit pluralis. Et si quid hoꝝ reperit a rectitudine claudicare: pluralitatem abijciat tanꝙ salutis impeditiuaꝫ. Nec pluris estimet damnū in arca: ꝙ damnū in cōscientia. Nec querat excusationem in pctis superioris autoritate se muniens per dispēsationem: qm̄ vt sit recta in executione oportet eā naturali equitate ꝫ diuinis legib⁹ regulari. Neqꝫ idcirco minus ardebit in baratro: qui cū licentia prelati demergit̄ in inferno. Si vero inuenit oia equa ꝫ iusta: solicitus sit fideliter vices repēdere deo gratias ꝫ laudes/ ecclesie generali/ ac stipendia ministrātib⁹ specialiter: orationes ꝫ spūalis suffragij famulatū. ¶ Quinte. q. de ordine seruando in virtutis sacrificij applicatione/ rn̄sio patet ex dictis ad q̄onem primam supra lec. xxvj. Ideo breuitati ꝯsulens post digressionem longā: non aūt vt autumo: inutilem ad textum nostri canonis reuertamur. ¶ Lectio. xxix. A

Et omniū circunstā-

tium: quoꝝ tibi fides cognita est: ꝫ nota deuotio. ¶ Orauit sacerdos specialiter pro cōmissis singulariter: cōsequenter orat specialiter pro circunstantib⁹ nō cōmissis peculiariter. Patet autē ex hac clausula euidenter s̄m Inno. ꝫ Alex. de ales/ꝙ sanctum ꝫ salubre est missarū solēnijs interesse: cū sacrificium eucharistie pro circūstantib⁹ specialiter offeratur. Ut autē cuncti fideles sacri huius muneris misse fierent specialiter participes: sancta ecclesia more pie matris/profectū fidelium filioꝝ salubriter instituit vt omnes fideles cōueniant in sacris solēnitatibus ad ecclesiā: missas audiant: ꝫ ante finem non recedant. Unde de cōse. distin. j. Missas. dicit̄: Missas die dn̄ico secularib⁹ totas audire speciali ordine precipimus: ita vt ante bn̄dictionē sacerdotis/populus egredi nō presumat: qḋ si fecerit ab episcopo publice confundat̄: Idem in ca. sequenti. Cū ad celebrandū. Item in ca. Oēs. eadem distin. dicit̄. Oēs fideles qui cōueniunt in solēnitatibus sacris ad ecclesiam: ꝫ scripturas aploꝝ ꝫ euangeliuꝫ audiant. Qui aūt nō perseuerat in oratione vsqꝫ dum missa peragatur: nec sanctā cōmunionem percipiūt (velut inquietudines ecclesie cōmouentes) cōuenit cōmunione priuari. Et ꝙ nō recedat̄ ante benedictionē sacerdotalē: non intelligēdū est de qualibet missa: sed dūtaxat de missa/ cui ppl'o ex precepto eccl'ie tenet̄ interesse; qualis est missa maior in die dn̄ica ꝫ festis solēnib⁹. ¶ Un̄ notāter dicit̄ in allegatis capl'is. die dn̄ica ꝫ solēnitatib⁹: nā in his audire missam est ꝑceptū: vt dicit glo. in ca. allegato Missas. Nam ꝫ textus habet ꝑcipis. Itē de cōse. dis. j. Qui in die. vbi precipiunt̄ excōicari q̄ in die solēni cōuentui eccl'ie se subtrahūt sꝫ nemo excōicād⁹ est nisi ꝓpter trāsgressionē ꝑcepti q̄ mortale pcm̄ iducit. De missa maiori. i. parochiali habet̄ de cōse. dis. j. Et hoc. ꝫ ex̄ de parochi. Ut dn̄icis. Et de celebratione missarū. Quidā laici. De hoc etiā. s̄. lec. xiiij. ¶ B Et dicit doctor subtilis. iiij. sni aꝝ. dis. ix. ꝙ hoc ꝑceptū eccl'ie de audiendo integram missam in die dn̄ica ꝫ solenni est specificatio diuini precepti affirmatiui: Diliges dominū deum tuum ex toto corde tuo ꝫc. quantum ad actum et quantuꝫ ad tempus: sicut in vete. lege specificatum fuit quantum ad diem sabbati; vt videlicet illo tempore/ die scꝫ dn̄ico ex

solẽni deus colatur ꝛ adoretur in oblatione illius summi sacrificij eucharistie: quam offert sacerdos summo patri vere ꝛ sacramentaliter: populus circunstans spiritualiter. Nam tempus in precepto illo affirmatiuo/qḋ non obligat pro semꝑ: nõ est expressuꝫ: sed ab ecclesia adiectũ. Sicut regulariter precepta legis nature determinationẽ recipiunt per legem humanã: sicut lex nature dictat malũ esse puniẽdum: bonũ premiandũ: sed qua pena ꝛ mõ/determinat lex positiua. ❡ Debet ergo audiẽs missam stare quiet⁹/intus recollectus/mente in deũ ascendere ipm adorãdo/magnificando/laudãdo/gratias agendo: vt satisfaciat precepto ecclesie de audiendo missam: ꝛ vt particeps fiat orationis sacerdotis specialiter dñm pro circunstantib⁹ deprecantis. Unde notanter dicit circũstantiũ/nõ circũgyrantiũ ꝑambulantiũ ꝛ cõfabulantiũ: q: tales nõ solum nõ fiunt participes misse: sed etiã peccant transgrediendo preceptũ ecclesie de audiendo missam die dñica: si aliã missam non audierint ea die. De quo cancel. in trac. de oratiõe. Cognoscãt et obseruent tam clerici ꝙ laici: quos oportet dieb⁹ dñicis et festis diuino interesse officio ꝛ seruitio: ꝙ nõ absoluuntur ab hoc debito dum scienter fabulatiõib⁹ intendũt: sed multiplicíori reatu se cõstringunt: q: nedũ nõ obseruant preceptum: sed ꝛ alios impediũt: q: in ecclia sanctissimo dei tabernaculo scandalum inhonorationem ꝙ faciunt. Subdit. Stent ergo vel sedeant: ꝛ si nõ vocaliter orando/saltem in modesta quiete ꝛ silentio aĩaduertant: cõsiderantes neduꝫ ea que dicunt vel canunt: sed ꝛ ea q̄ mystice pagunt in ritibus ꝛ vestibus sacris: q̄ preterea in picturis presentant: et sic de alijs. Hec ille. ❡ C Ad quod implendum religiose hortatur Grego. x. capi. Decet. de imu. eccle. li. vj. dicens: Decet domũ tuã sanctitudo. Decet vt cuius in pace factus est locus eius: cultus sit cũ debita veneratione pacificus. Sit itaꝙ ad ecclesias humilis ꝛ deuotus ingressus: sit in eis quieta conuersatio: deo grata: inspiciẽtib⁹ placita: q̄ cõsiderantes nõ solũ instruat sed ꝛ reficiat. Cõuenientes ibidem/nomen illud qḋ est supra oẽ nomen: a quo aliud sub celo nõ est datum hoibus quo saluos fieri credentes oporteat. Nomen videlicet iesu christi/qui saluũ facit populum suũ a pctis eoꝝ: exhibitione reuerentie specialis/attollant. Et qḋ generaliter scribit vt in noie iesu omne genu flectatur: singulariter in seipsis implentes: precipue dum agunt missarũ sacra mysteria: gloriosum illud nomen qñcũꝙ recolitur: flectant genua cordis sui: vel qḋ capitis inclinatione testentur. Attendãt in locis eisdem intentis precordijs sacris solẽnijs deuotis orationib⁹ insistant. Nullus in locis eisdem/in quib⁹ cũ pace ac quiete vota cõuenit celebrari seditionem excitet: cõclamationẽ moueat: impetũve cõmittat. Cessent in locis illis vniuersitatũ ꝛ societatũ quarũlibet cõsilia cõtiones ꝛ publica parlamenta. Cessent vana ꝛ multo fortius feda ꝛ ꝓfana colloquia. Cessent confabulationes quelibet. Sint postremo alia q̄cũꝙ q̄ diuinum pñt turbare officiũ: aut oculos diuine maiestatis offendere: ab ipsis prorsus extranea: ne vbi pctõꝝ est venia postulanda: ibi peccandi detur occasio: aut deprehendant pctã cõmitti. Cessent in ecclesijs earũꝙ cemiterijs negociationes: ꝛ precipue nũdinarũ ac fori cuiuscũꝙ tumultus: oĩs in eis secularĩũ iudicioꝝ strepitus cõquiescat. Et infra. Qui vo ꝑmissas inhibitiões petulanti aĩo cõtempserint: preter ꝓcessum ordinarioꝝ ꝛ deputãdoꝝ ab ipsis diuine vltiones ꝛ nostre poterũt acrimonia formidare: donec suũ cõfessi reatum firmato proposito deliberauerint abstinere. ❡ Ex quo satis deducit/ꝙ tpe diuinoꝝ in sacratis locis quiet⁹ siue strepitu debet q̄lib3 apparere: maxime dũ misse solẽnia pagunt: vt de numero sit eoꝝ circũstãtiũ: ꝓ quib⁹ spãliter sacerdos sacrificiũ offerens deo patri/ id ipsuꝫ petit acceptari/dicẽs Memẽto dñe famuloꝝ famularũꝙ tuarũ: ꝛ oim circũstãtium. ❡ D Nec tamen hoc sufficit: sicut nec soluꝫ sufficit remouens ꝓhibens: qm̃ sicut in naturalib⁹ actus actiuoꝝ nõ suscipiunt nisi in passo disposito: ita ꝛ actiones spũales certã prerequirũt dispositioneꝫ. Ita in ꝓposito requiritur etiã certa dispositio pro receptione fructus misse. ❡ Cõsistit aũt hec dispositio audientiũ missaꝫ in duob⁹ que hic exprimuntur cũ in canone dicit: Quoꝝ tibi fides cognita est ꝛ nota deuotio. Requirit primo fides vt credat sub speciebus panis ꝛ vini post cõsecrationis verba/verum corpus christi ꝛ verus eius sanguis cõtineri: qḋ q: nõ fit virtute naturali: nec potestate creata: sed infinita creatoris potẽtia: transcendẽsꝙ capacitatẽ ꝛ intelligẽtiã cuiuscũꝙ creati intellectus: nec rõne deprehendi põt: requirit ad huius veritatis ascensum ipsa fides. vnde dicit beatus Augu. Mira mihi videntur q̄ de illo sacramento legunt. Fides est necessaria: scientia rõnis supuacua. Scientia rõne ꝛ intellectu colligitur. Fides autoritate videtur. Hec sunt ergo q̄ fideꝫ de necessitate exigũt: rõnem oino nõ admittũt. Expetunt simplicem creditorem: arguunt improbũ discussorem. Et post pauca. Credi naꝙ oportet salubriter: qḋ inuestigari nequit vtiliter. Hec ille. Requirit ergo fides circũstantiũ: vt ipis ꝓficiat oblationis sacrificiũ: per quã in vnitatẽ recipiunt sacramenti: ꝛ adherent ceteris membris corpis mystici/et christo hui⁹ corporis capiti. Sicꝙ viuunt ꝛ spũalis vite influxum participare possunt. Nã fides operãs ꝑ dilectioneꝫ purificat corda circũstantiũ: vt ꝛ ipsi in oblatiõe illa q̄ sua puritate puritatẽ mystici corpis representat: spũaliter offerant. vñ Act. xv. Fide purificãs corda. ❡ Secũdo requiritur coruñdẽ attentio/ꝛ eleuatio mentis in deũ ꝑ deuotum affectũ/quo desiderent oblationẽ hui⁹ hostie salutaris sibi ꝓficere ad salutem: ꝛ hoc innuit cum dicit. Et nota deuotio. supple ad hoc sacramentũ/qua tibi vniunt virtute charitatis ꝑ affectũ: sicut fide vniunt vitate ꝑ intellectũ: sicꝙ veritate ꝛ virtute vniant ꝑ intellectũ ꝛ affectũ. Que fides ꝛ deuotio etsi homies latet: tñ tibi deo cognita est ꝛ nota. Cognita ꝑ approbationẽ: ꝛ nota ꝑ acceptationẽ. Tibi q̄ ꝓpitiaris fidelib⁹ ꝛ deuotis/sm Inno. q̄ solus vides in conscientijs/qui recte credũt ꝛ deuote diligũt: qui scrutatoꝝ es renũ ꝛ cordiũ: deus scientiarũ ꝛ dñs ꝛ occultoꝝ oim ꝑscrutator: in cuius cõspectu nulla creatura est inuisibilis. Tibi etiã cui oẽ cor patet quoad fidem ꝛ adhesionẽ: ꝛ ois voluntas loquit ꝑ desideriũ ꝛ deuotionẽ: ꝛ quẽ nullũ latet secretũ ꝑ occultationẽ: qm̃ oia nuda ꝛ apta sunt oculis tuis. His aũt duob⁹ existentib⁹ in audiẽtib⁹ missam: fide scꝫ ꝛ deuotione/fructũ diuine gratie hui⁹ sacramẽti ꝑcipiũt: ꝛ nõnunꝙ abũdantius ꝙ sacerdos offerens. ❡ E Vñ subdit Pro quib⁹ tibi offerim⁹. Quib⁹ scꝫ famulis ꝛ famulabus tuis: ꝛ oib⁹ circũstantib⁹ fidelib⁹ ꝛ deuotis/offerim⁹. qḋ dicitur in plurali ad denotandũ ꝙ sacerdos loquit: vt supra tactũ est: in ꝑsona totius ecclesie q̄ est offerens principale. Uel sm dñm Alber. dicit offerim⁹/ad denotandũ vnitateꝫ corpis mystici/scꝫ ecclesie: q̄ in totius multitudinis fideliũ ꝛ cleri seruitute offert hostiã salutarẽ: ꝛ est idem in sñia cũ priori. ❡ Subditur. Uel qui tibi offerunt. id est vel eorum circũstantiũ fideliũ qui tibi mediate ꝛ spiritualiter offerũt. Offerunt enim circunstantes mediate: sacerdos celebrãs immediate: offerunt ꝛ spiritualiter. Sic etiam spiritualiter dicuntur hoc sacramentum manducare pro quanto deuote se humiliant in conspectu corporis christi: fide credẽtes altissima huius sacramenti mysteria/omnem intellectum suum in obsequium christi captiuantes: vt loquitur apstus. ij. Corinth. x. ac desiderantes fieri participes huius hostie salutaris. De quibus beatus Augustin⁹ ait. Ut qḋ paras dentem ꝛ ventrem: crede ꝛ manducasti. Cui concordat Innocen. Non solum offerunt sacerdotes: sed ꝛ ceteri fideles. Nam quod specialiter adimpletur ministerio sacerdotum: hoc vniuersaliter agunt vota fidelium. Hinc dicit dominus Alber. ꝙ hec particula: qui tibi offerunt/referri debet ad illud quod premissum est: scilicet quorum tibi nota est deuotio: q: sicut sacerdos offert sacramentũ ministerio: ita illi offerũt voto. Speciali eñ voto offerũt illi q̄ se ꝛ sua deferunt ad altare: ꝛ io etiã spãliter in altaris oblatiõe cõtinent ꝛ illoꝝ specialis est recordatio. Et addit. Fit ergo hec oratio spãliter ꝑ offerentib⁹: ꝛ cõsequenter pro alijs: ꝛ

ideo monendus est populus vt offerat: q2 per oblationem specialē voto hostie cōiungunt. Et vt dictū est: ipsi offerūt voto: quem sacerdos offert ministerio. Alis aūt particule scz tibi offerim⁹/referri debet ad illā: quoꝝ tibi fides cognita est: q2 nō nisi in fide ambulantib⁹ hec oblatio applicat. Uel aliter sm̄ Inno. Memento eoꝝ pro quib⁹ tibi offerimus: sed τ eoꝝ sacerdotū qui tibi offerūt. Quāuis eñ sacerdos pro pplo offerat: offert tñ nihilomin⁹ τ ꝑ se: offert itaqꝫ sacerdos: offert τ populus. ¶ F Sacrificium laudis. Sacrificiū dicit sm̄ dn̄m Alber. ab effectu: q2 sacros nos efficit. Laudis vero: q2 nihil in eo est nisi qđ est laudis pulchritudinis τ honoris. Unde ps. Sacrificiū laudis honorificabit me: τ illic iter quo ostēdā illi salutare dei. Iter eñ ad salutem per nullū vnq̄ fuit sacrificium nisi per illud Uel sm̄ Inno. τ Alex. Sacrificiū laudis dicit: q2 ppter hoc maxime deū laudare debemus/ꝙ nō solū se pro nobis dederit in preciū: sed etiam se dederit nobis in cibum: vt per precium redimeret nos a morte. Per cibū nos aleret ad cōseruationem spūalis vite: τ roboraret in via ad cōsecutionē vitalis glorie sempiterne. Joh. vj. Qui māducat me: τ ipse viuet ppter me. Iter nāqꝫ nullū patuit ad salutē ꝑ quodcūqꝫ sacrificium veteris legis: qm̄ neqꝫ auferebant peccata que regnum celoꝝ claudūt: neqꝫ gratiā cōtulerunt/que ad ipsum aditum patefecit. Uel dicitur sacrificium laudis: q2 christus ipsum cū laude τ gratiarum actione instituit. Sic eñ legitur: Gratias agens benedixit τ fregit τc. sic τ sacerdos cum laudib⁹ sacrificiū offert. ¶ G Pro se suisqꝫ oībus. Preponitur pro se: q2 charitas ordinata/q̄q̄ ad oēs se extendit: tamen a seipsa incipit: hoc est in ipm̄ in quo est primum τ principaliter tendit. Sic eñ quilibet se primo et plus diligit: postea ceteros ordine quodā. vnde Cant. ij. Introduxit me rex in cellam vinariā: ordinauit in me charitatem. Nec solū ex charitate infusa: q̄ est ordinata: τ ordinate se quisqꝫ plus diligit: verū τ ex inclinatione τ amore naturali: immo plus ex illa q̄ ex prima. Hec eñ facit vt plus ipsum qđ quis est ametur: q̄ quod non est. Et inter ea que quis nō est: plus diligit hoc cū quo quis habet maiorem similitudinem τ participationē. Bonitas siquidem τ vnitas rōnes sunt diligibilitatis: vt dicit Scotus in .iij. Quia aūt quilibet maxime sibi est idem τ vnus: ideo plus se diligit: τ post hoc ea cū quibus est plus vnū. Exemplum in vidua sareptena τ helia. iij. Reg. xvij. vbi dixit ꝓpheta. Uerūtamen mihi primū fac de ipsa farinula subcinericium panem ꝑuulū τ affer ad me. Tibi aūt τ filio tuo facies postea Hanc vnitatem vel quasi vnitatē/hoc est participationem alicuius vnius esse rationem diligibilitatis exēplariter declarauit Guil. paris. ita dicens. Societatē naturalē τ amorem inter fratres facit cōio cause essendi. Cōmunicat eñ in patre: τ si addita fuerit cōmunicatio in matre: erit fortior. Naturalius eñ se plus diligunt q̄ simul cōmunicant in patre τ in matre: q̄ q̄ in altero. Cui cōmunioni si addideris cōmunionem in victu: erit fortior cōmunionis amor inter eosdem. Et si addideris vt cōmunicent in magisterio erit fortior. Item si addideris cōmunionē in lege: addes τ fortitudinem eidē amori. Et si addideris comunionē in ꝓfessione vel ordine/addes τ aliā causam fortitudinis τ cōfirmationis. Et si addideris iterum cōmunionē in ꝓncipe vel prelato: augebit ex hoc: τ amplius firmabit ipa ꝯmunio. Et si addideris cōmunionē dom⁹: erit adhuc ex hoc augmentum fortitudinis. Subdit causā oim̄ premissoꝝ dicēs. Radix aūt in oibus his est vnitas τ cōmunio eiusdem amati: vel sm̄ quosdā/ipa similitudo τ assimilatio. Iuxta hūc modum cōmunicatio in duce vnit milites: τ cōicatio in signo bellatores: τ cōicatio in domo seruos τ famulos: τ cōicatio in mercede vel opere oꝑarios: τ cōicatio in pastore vel grege vel pascuis oues: τ cōmunicatio cōmercantiū negociatores. Cōcludit ꝙ quanto in plurib⁹ τ maiorib⁹ magisqꝫ amandis hoies cōparticipant: tanto maior est in eis societas/familiaritas/τ dilectio: nisi aut inuidia/aut alteri⁹ pestis corruptio hec impedierit. Recte ergo pro se suisqꝫ offerunt fideles missam audiētes. Suis dico quib⁹ magis vinculo nature τ familiaritatis sunt cōiuncti: q2 ad hoc est inclinatio naturalis/q̄ semꝑ recta est: q2 a deo indita: cui voluntas si fuerit cōsona: τ ipsa recta erit: τ hoc nisi prohibita sit per regulā superiorem: ne illi se cōformet qđ in ꝓposito minime reperit. Orant igitur ꝑ suis cōsanguineis τ affinibus familiarib⁹/amicis τ bn̄factorib⁹ sm̄ Inno. Sic princeps quidā accessit ad iesuz intercedens ꝑ filia. Pro fratre suo orauit martha. Centurio pro puero paralytico. Et flentes vidue deprecabant petrū vt resuscitaret thabitā nomine dorcas/ostēdētes ei quas fecerat illis tunicas. Act. ix. Ita τ modo fideles ac deuoti per se/τ ꝑ sacerdotē orant ꝑ suis varia sibi cōditione ꝯiunctis. Et licet etiā teneamur diligere inimicos sm̄ illud Matth. v. Diligite inimicos vestros. tñ dicit Alex. seruare debem⁹ ordinem charitatis. Cant. ij. Introduxit me rex i cel. vinariā: ordi. in me. cha. Et addit Estimo nihilomin⁹ ꝙ si sacerdos ꝓferēdo hec vba suos inimicos amplecteret vtilius sibi/τ deo acceptabili⁹ hec eadē ꝓferret. ¶ H Pro redēptione aiarū suarū. pro spe salutis τ icolumitatis sue. ¶ Hec est secūda particula quarte partis ꝓncipalis partis secunde: in qua postq̄ tactū est ꝑ quib⁹ τ qualib⁹ orat: ostendit q̄d pro eis a deo desiderat. Sunt aūt sm̄ Inno. τ Alex. post magistrū. ij. sniarum. dist. xxviij. tria bonoꝝ gn̄a. s. corpalia/spūalia τ eterna. Pria sunt infima/scđa media/tertia supma: pro quib⁹ sacerdos offerendo sacrificiū orat. Pro summis cū dicit: pro spe salutis. Pro medijs cū premisit: ꝑ redēptione aiaꝝ suarū. Pro infimis cū vltimo addit: τ incolumitatis. Ita vt vbū salutis ad aie salutem q̄ in beatitudine ꝑficit: τ incolumitatis ad sanitatem corpis referat. Utraqꝫ eñ salus mentis τ corporis est ab eo: q̄ dicit: Salus ppli ego sum. Et q2 vtraqꝫ salus ꝓuenit de redēptiōe aie. i. pcti remissione: sicut econtra de reatu pcti ꝓcedit infirmitas vtriusqꝫ sm̄ sniam veritat. Joh. v. Ecce inquit sanus fact⁹ es: iam noli peccare ne vlterius aliq̄d tibi contingat. Deniqꝫ dn̄s docet nos pro his tribus orare Mat. vj. Pro eternis: Adueniat regnū tuū. Pro spūalibus: Fiat voluntas tua sicut in celo τ in terra. Uolūtas dei est scificatio nr̄a. j. ad Thes. iiij. Scificatio aūt q̄ est ꝑ gratiā τ charitatē bonū est spūale. Pro corporalibus: Panem nostrū quotidianū da nobis hodie. Offerimus igitur pro eternis/vt dentur nobis in premiū: ꝑ spiritualibus/vt dentur nobis ad meritum: pro corporalib⁹/vt dentur nobis ad āminiculū: vt ꝑ corꝑalia ꝑueniam⁹ ad spiritualia: τ ꝑ spūalia ad eterna. Orans ergo sacerdos ꝓmo dicit. Pro redemptione aiarum. nō pro tpali lucro/vel terreno appetitu: sed pro redēptione aiarum. i. remissione peccatoꝝ. Quibus remissis aia redempta est: sm̄ illud ps. Et ipse redimet israel ex oibus iniquitatib⁹ eius. Peccatū tñ captiuā detinet aiam: sm̄ illud Prouer. v. Iniquitates sue capiunt impiū: τ funib⁹ pctōꝝ suoꝝ cōstringit. Peccati vero stipendium mors est. Roma. vj. Remisso igitur peccato/aia liberat τ a morte redimitur. Et rōnabiliter petit remissio pctōrum τ animarum redemptio/per hanc oblationem gloriosi corporis τ preciosi sanguinis christi: q2 horuz oblatio in cruce redemptionem animarum nostrarū operata est τ peccatoꝝ remissionem. De primo. j. Pe. j. Scientes ꝙ non corruptibilibus auro τ argento redempti estis de vana vestra conuersatione paterne traditionis: sed precioso sanguie quasi agni imaculati. Et Apoca. v. Redemisti nos deo in sanguie tuo. Hui⁹ redēptionis oblatio nr̄a lugis est ꝯmemoratio. Unñ Mat. xxvj. Hic est sanguis me⁹ noui testamenti/qui pro multis effundetur in remissionē peccatorum. Unde τ sm̄ beatum Hierony. Uerbum quod iudei in malum sibi τ filijs suis imprecabantur dicentes. Sāguis eius super nos: et super filios nostros. nobis optamus in salutem τ remissionem peccatorum et redemptionem animarum. Est autē redemptio anime a peccato: est τ redemptio a presenti miseria τ exilio. Utraqꝫ fit ꝑ christi sanguinē qui offert. De primo dicit Apocal. j. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. De secundo Hebreo. x.

Sacrificiū quid τ vnde.

Mat. ix.
Joh. xi.
Matth.
viij.

Habemus fiduciã per sanguinẽ eius in introitu sanctorũ.
Per introitũ aũt sanctoꝝ regni celestis: quod sancti introie
runt: a miserijs hui⁹ seculi eripimur. Et de exilio ad patriã
de merore ad sempiternã leticiã reuocamur. vñ Esa. xxxv.
Ambulabũt q̃ liberati fuerint ꝛ redẽpti a dño: cõuertent ꝛ
venient in sion cum laude: ꝛ leticia sempiterna sup capita
ipsoꝝ. Gaudiũ ꝛ leticiam obtinebũt: fugiet dolor ꝛ gemi
tus. ¶ I Petita itaq; peccatoꝝ remissione/ quã precede
re oportet salutez: etiã pro ipsa salute orat dicens: Pro spe
salutis .i. beatitudinis: id est beatitudĩe sperata. Spe nãq;
salui facti sumus. ad Roma. viij. Est aũt vita beata id pro
quo pñcipaliter orare debemus: eãq; petere tanq̃ summaz
nostrã pfectionem ad quã cõditi sum⁹ a dño. vt dicit Aug.
ad probã/ in de orando deũ. Cetera aũt oia q̃ petim⁹ nõ pe
timus nisi ẽm q̃ ad hanc ordinanẽ. Ita ꝛ saluator pri⁹ pe
tere docuit/ vt nobis adueniat regnũ suũ: q̃ vt panis quo
tidianus tribuaẽ. Vñ ꝛ Mat. vj. docet: Primũ querere re
gnuz dei ꝛ iusticiã ei⁹: ꝛ dehinc alia oia adijcient. Pro qui
bus obtinendis sacerdos addit. Et incolumitatis sue. id ẽ
cõmoditate corporis/ q̃ ad salutem ꝛ beatitudinẽ obtinen
dum ordinaẽ. Pro quo ꝛ orauit pph̃a cũ dixit: Cõserua me
dñe qm̃ speraui in te. Et iterum: Ne pijcias me in tpe senec
tutis/ in qua plures corporis aduersitates assolent adue
nire. Vñ sequiẽ. Cum defecerit virtus mea ne derelinquas
me. Ps̃. lxx. ¶ Exponiẽ aũt hec clausula ẽm dñm Albert.
scz pro spe salutis ꝛ incolumitatis: ita vt ambo hec salus ꝛ
incolumitas ad corpus referanẽ. Vñ cuz petit sacerdos p
spe salutis: petit pro debilib⁹ ꝛ infirmis. Cum pro spe inco
lumitatis: pro valentib⁹ ꝛ sanis. Sanitatem aũt petim⁹ in
firmis: vt fortiores sint in dei seruitio. Ad qd̃ ꝛ ipse per se
dñs multos in corpore infirmitate grauatos curasse legiẽ
ꝛ sanasse. vnde ꝛ ipse ingratos de sanitate recupata arguit:
Lu. xvij cũ ex decem leprosis mundatis/ vnus tantũ regressus ma
gna voce magnificans deũ pstratus in terrã gratias egit a
dño audiuit. Nõne decem mũdati sunt/ ꝛ nouem vbi sunt.
Non est inuentus qui rediret ꝛ daret gloriam deo/ nisi hic
alienigena. Istam sanitatẽ a dño cõcedi/ testaẽ pph̃a dicẽs
Benedic aia mea dño. Sequiẽ: Qui sanat oẽs infirmita
tes tuas: qui redimit de interitu vitã tuã. Incolumitas pe
titur pro sanis ꝛ valentib⁹: q: incolumitas est pfecte sanita
tis integritas: quã nisi deus sua misericordia cõseruet: ipa
stare non potest: tanq̃ sup fundamentũ debile fundata. Nã
in corpore ptinua est pugna calidi ꝛ frigidi/ humidi ꝛ sicci
leuis ꝛ grauis/ duri ꝛ mollis/ aliarũq; cõtrarietatũ que in
corpe sunt humano. vnde scribiẽ Sap. xvj. Nõ herba/ neq;
malagma sanauit eos: sed tuus dñe sermo qui sanat oĩa.
¶ Est etiã quedã spes salutis spes euadendi machinatio
nem inimicoꝝ: sicut in ps̃. dicit. Erue a fra. deus a. me. ꝛ de
ma. ca. vni. meã. Salua me ex ore leonis: ꝛ a cor. vnicor. hu
mi. meã. ꝛ Dan. xiij. Et saluatus est sanguis innoxius in il
la die. sanguis scz susanne de insidijs iniquoꝝ iudicum. Et
de his oibus dicit in ps̃. Dñs cõseruet eũ ꝛ vi. eũ: ꝛ beatuz
fa. eũ in ter. ꝛ nõ tradat eum in manib⁹ inimicoꝝ eius. Dñs
opem ferat illi super lec. doloris eius vniuer. stratũ ei⁹ ver.
in infir. eius. ¶ Pro hac salute liberationis a fraudibus
inimicoꝝ/ similiter offert ꝛ orat sacerdos dicens. Pro spe
salutis ꝛ incolumitatis sue. ¶ L Sequitur: Tibiq; red
dunt vota sua eterno deo viuo ꝛ vero. Hec est tertia parti
cula partis quarte: in qua vt deus exaudiat bona coꝝ pro
quibus petiẽ alleganẽ. vnde dicit: Memento dñe illoruz
pro quib⁹ tibi offerimus sacrificiũ laudis: qui tibi reddũt
vota sua. i. deuotionem vel affectionem suã vel bona ope
ra sua. ¶ Sed hic sunt duo dubia. Primũ circa priorem te
xtum/ cum dicit. ij. Coꝝ. xij. Virtus in infirmitate pficitur
Et cum infirmor tunc potens sum. Quid est q̃ pro corpo
ris incolumitate offertur sacrificiũ ab ecclesia. Respondet
Alexan. vt infirmitati nostre cõdescendens/ nobis occasio
nem impatientie precludat: ꝛ cõseruata vel reddita sanitas
te gratiarũ actiones dño referamus. ¶ Secundũ dubiuz
circa presentem textum: Cum nostra donent⁹/ ꝛ aliena red
damus: quomõ vota si sua sunt: reddunt fideles ꝛ nõ po
tius donant. Et si reddũt/ quõ sua sunt ꝛ nõ potius aliena
Respondet Inno. ꝛ Alex. Votum ꝛ generaliter opus bo
num ꝛ hois est ꝛ dei/ Dei propter autoritatem gratie. Ho
minis ppter libertatem arbitrij. Propter qd̃ dicit aplus. j.
Coꝝ. xv. Non autez ego: sed gratia dei mecum. ꝛ. j. Coꝝ. iij.
Coadiutores sumus dei. Et hoc cõfirmat beatus Augusti
nus super illud ps̃. Adiuua nos deus salutaris noster. di
cens: Hoc verbo ait/ salutaris noster/ satis exponit: quam
paupertatem voluit intelligi in hoc q̃ dixit: Quoniã pau
peres sumus nimis. Ipsa quippe est infirmitas/ cui saluta
ris est necessarius. Cũ vero adiuuare nos vult: nec ingra
tus est gratie: nec tollit liberum arbitriũ. Qui em̃ adiuua
tur ipse etiã per seipsum aliquid agit. Concordat magister
lib. ij. dist. xxvij. dicens: Ex gratia incipiunt bona merita: ꝛ
cum ex gratia sola esse dicunẽ: nõ excluditur liberum arbi
trium: q: nullum meritũ est in homine qd̃ nõ fit per liberũ
arbitrium. ¶ L Pro cuius intellectu aduertendũ q̃ in
actu meritorio duo est considerare. Primũ est ipsa substan
tia siue realitas actus. Secũdũ acceptibilitas actus. Sub
stantia actus est a libero arbitrio seu voluntate simul et a
gratia: q: gratia ꝛ voluntas sunt due cause partiales/ ꝛ vna
causa totalis actus illius. Voluntas tamen est causa prin
cipalior: q: voluntas habet rõnez potentie. Gratia ratio
nem habitus. Potentia aũt vtitur habitu ꝛ non ecõuerso.
Et preterea ille actus liber dicit quantum ad suum pduci.
Hec aũt libertas est a voluntate: nõ a gratia vel charitate:
q: hec est qualitas quedã naturaliter actiua/ sicut calor in
igne: vel alia qualitas quecũq;. Ex quibus duobus surgit
principalitas quoad voluntatem respectu substantie actus
eliciti. Acceptabilitas aũt ipsius actus meritorij similiter
est a voluntate ꝛ etiam a charitate. Nõ em̃ actus quicũq; a
deo acceptaẽ in ordine ad beatitudinem cõferendã/ nisi sit
libere a voluntate elicitus. Neq; tñ hoc sufficit: sed oportet
q̃ hoc fit ẽm inclinationem charitatis. Que q: rõ ponitur
merendi/ ipa est cã principalior quoad acceptabilitatem:
ꝛ hoc ex ordinatiõe dei plus acceptantis actũ q: est a cha
ritate inclinante: q̃ q: est a potentia eliciente: q̃uis vtrũq;
requiratur. Et pro illo facit dictũ beati Augu. in de lib. ar.
Gratia se habet ad liberuz arbitriũ sicut sessor ad equum.
Idem in epistola ad sixtũ. Voluntate inquit cõcomitante
nõ preueniente/ pedissequa nõ dña/ hõ meretur. Et ibidez.
Quid est hois meritũ ante gratiã: cũ omne bonũ meritũz
nostrũ nõ in nobis facit nisi gratia. In quib⁹ verbis videẽ
principalitatez in merito attribuere gratie: q̃uis nõ seclu
dat volũtatez. Sunt ergo vota ꝛ bona merita nostra ꝛ dei.
Nostra vt dictũ est ex lib. ar. Dei ex gratia ad ipsa inclinãte.
Cõgrue igitur dicẽ: qui tibi reddũt vota quasi tua ex gra
tia. Cõgrue etiã subiungiẽ vota sua ex voluntate: q: quasi
libere elicita. Libere em̃ exit voluntas in opera talia sicut
in quecũq; alia. Hic ait pph̃a. Anima mea in manib⁹ meis
semp/ quoad operari: scz nõ quoad esse: q: sic a solo deo est
Et illud Eccĩ. xv. Deus ab initio cõstituit hoiem: ꝛ reliq̃t
eum in manu cõsilij sui: adiecit ei mandata ꝛ precepta. Se
quitur: Apposuit tibi aquã ꝛ ignẽ: ad quod volueris/ por
rige manũ tuã. Ante hoiem vita ꝛ mors: bonũ ꝛ malũ: qd̃
placuerit ei: dabiẽ illi. Ex quib⁹ satis intelligi datur q̃ ope
ra hois in ipsius sunt ptãte. ¶ M Sequiẽ. Eterno deo
viuo ꝛ vero. Alexã. Dij dicunẽ ꝛ hoies ꝛ demones ꝛ simu
lacra vel imagines: sed hoies adoptione/ demones vsur
patione/ imagines nũcupatione. Per adoptionem vt ibi.
Ego dixi dij estis ꝛ filij excelsi oẽs. Ps̃. lxxxi. ꝛ Exodi. vij.
Moysi dictũ est. Ecce cõstitui te deũ pharaõis. Per vsur
pationẽ/ vt ibi: Oẽs dij gentiũ demonia. Hi deitatem sibi
vsurpant: hoc est gloriã deo debitã. Vñ Mat. iiij. Sathan Ps̃. xcv.
dixit christo: Hec oia tibi dabo: si cadens adoraueris me. s.
latria adoratione vt deũ. ꝛ Esa. xiiij. In celũ cõscendã: sup
astra dei exaltabo soliũ meũ: sedebo in monte testamẽti. in
laterib⁹ aquilonis. Ascendã sup altitudinem nubium: simi
lis ero altissimo. Per nuncupationem appellarunt deos

oga manuũ

opera manuum suarum: lapides scȝ ⁊ ligna ⁊c. de quibus Sap. xiij. Infelices aūt sunt: ⁊ inter mortuos spes illorum est. qui appellarunt deos opera manuū suarū. Et in psal. cxiij. Simulacra gentiū argentū ⁊ aurum opera manuum hominū. Os habent ⁊ nō loquent̄: oculos habent ⁊ nō videbunt. Primi sunt veri ⁊ viui: sed nō eterni. Nam de eis dicit̄ in ps. lxxxi. Uos aūt sicut homines moriemini: ⁊ sicut vnus de principib⁹ cadetis. Secundi sunt viui: sed nec eterni nec veri. Nō eterni: q: mutabiles: licet quoad finis carẽtiam sunt perpetui. Etern⁹ em̄ esse nō pōt: nisi imutabilis tam substantialiter ꝙ̄ accidentaliter. Nā sm̄ Boe. v. de cō
Eternitas quid so. psa vlti. Eternitas est interminabilis vite tota ⁊ simul possessio. Quod soli deo cōuenit: q: est quicqd esse potest nec transmutatione aut vicissitudine variat̄. Jaco. j. Apud quem nō est transmutatio: nec vicissitudinis obumbratio. Nec veri sunt qui in veritate nō steterūt. Nā ab initio ho
Jo. viij. micida erat ⁊ in veritate non stetit: ⁊ veritas non est in eo. Tertij nec veri sunt/nec viui/nec eterni: q: nec veritatis capaces: q: surdi ⁊ muti. Nec sensu ac intellectu prediti: nec incorruptibilitate dotati. Ad hoꝝ oīm exclusionem dicit̄. Tibi deo eterno viuo ⁊ vero. Solus em̄ de⁹ ꝑ essentiā est deus eternus viu⁹ ⁊ verus. Esa. xliiij. Absq; me nō est de⁹: imo est eternitas ipsa vita ⁊ veritas. Cui neq; vita neq; veritas neq; eternitas accidere potest: q: simplex ⁊ incōpositus: ⁊ nulli oīno cōponibilis. Ens oīno primū ⁊ independens: ens necessariū: ens ꝑfectissimū. Hinc ab alio esse nō capit. De cuius eternitate dicit̄. j. ad Tim. vlti. Qui solus habet imortalitatem. Glo. vera imortalitas vera est eternitas. De vita. iij. Reg. xvij. Uiuit deus in cui⁹ cōspectu sto. De veritate Roma. iij. Est aūt deus verax: oīs homo mendax. ¶ N Uel dicit̄ deo eterno vero ⁊ viuo/ad innuendum ꝙ tres ꝑsone diuine operant̄ in hoc sacramēto. Licet em̄ hec tria appropriata ꝑsonarū/eternitas/veritas/vita: sint cōia oībus tribus ꝑsonis: q: eternus pater/eternus filius eternus spūssanctus. Sic verus ⁊ viuus pater/verus ⁊ viuus filius/verus ⁊ viuus spūssanctus: tamen per appropriationem quandā eternitas patri attribuit̄: q: principiū est sine principio originante: de quo in symbolo athanasij dicitur: Pater a nullo est: nec factus: nec creatus: nec genitus. Sunt autem a patre oīa: filius per generationē: spiritussanctus per spirationem: cetera cuncta per creationem. Ueritas appropriat̄ filio: q: ꝓcedit per modū intellectus vt vbū ad quē ꝑtinet veritas. Un̄ ⁊ de seipso Jo. xiiij. Ego sum veritas. Et ꝓpha de filio loquēs ait. Ueritas de terra orta est. Uita appropriat̄ spiritusancto: q: ꝓcedit ꝑ modū volūtatis ad quem specialem ordinem habet vita: vt dico spūalis. Unde in symbolo niceno dicit̄: Et in spiritūsanctum dn̄m viuificātem. Operat̄ aūt pater trāsubstātiationem panis ⁊ vini in corpus ⁊ sanguinē christi: q: hoc fieri non potest: nisi ꝑ infinitā potentiā que patri appropriatur. Ordinat filius ꝑ sapientiaȝ vt sint sub speciebus humano visui cōuenientib⁹/panis scȝ ⁊ vini. Spūssctūs cōfert gratiā digne sumentib⁹ ꝑ suā clementiā vt recte dicat̄ eucharistia: quod est interpretatū bona gratia. Et licet hec obsecratio: vt dicit Inno. ⁊ Alexā. specialiter dirigat̄ ad patrem ꝓpter autoritatem principij: vt dictū est: sm̄ ꝙ ipse filius docet nos orare Math. vj. Pater noster qui es in celis ⁊c. Propter qḋ etiā in principio canonis dicit̄. Te igit̄ clementissime pater per iesum christū dn̄m no. sup. rogam⁹ ac petimus. tn̄ indiuidue trinitati sacrificiū laudis offertur/tam scilȝ patri ꝙ̄ filio ꝙ̄ spūisancto: quoꝝ sicut indiuisibilis est maiestas: sic ⁊ indiuisibilis adoratio. Iuxta qḋ veritas dic. Ueri adoratores adorabūt patrē in spū ⁊ veritate. i. in filio
Job. iiij. ⁊ spūsancto: q: pater essentialiter est in filio: ⁊ filius naturaliter in patre: ⁊. ss. substantialiter in vtroq;. Sm̄ hoc ergo offertur laudis sacrificiū deo eterno. i. deo patri. deo vero id est deo filio: deo viuo. i. deo. ss. qui licet sint tres in ꝑsonis: vnus tn̄ sunt deus in essentia/que est indiuidua trinitas: cuius indiuisa est adoratio: que specialiter in hoc sacrificio exhibetur. ¶ Lectio. xxx. A

Communicātes et memoriā venerantes. ¶ Hec est pars secunda principalis totius canonis: in qua post petitionē bn̄dictiōis appositoꝝ munerum pro tota ecclīa offerendoꝝ in precedente parte premissa/ponit̄ sanctoꝝ inuocatio: quoꝝ precibus ⁊ meritis eorūdē donoꝝ nobis a deo facta est collatio. Et diuidit̄ in duas partes. In prima sanctoꝝ cōmemoratio premittit̄. In secunda ꝑ eoꝝ preces ⁊ merita supplicatio subinfert̄ ibi: Quorū meritis. Prima pars subdiuidit̄ in particulas quattuor. In prima tangit̄ sanctoꝝ cōis memoria venerabiliter. In secūda fit memoria gloriose virginis marie primo ⁊ principaliter/ibi: In primis. In tertia exprimunt̄ quorūdā apl̄oꝝ ⁊ martyrū noīa specialiter/ibi: Sed ⁊ beatoꝝ. In quarta addit̄ oīm sanctoꝝ memoria generaliter/ibi: Et oīm sanctoꝝ tuoꝝ. ¶ Circa primuȝ dicit̄: Cōmunicātes. Pro cui⁹ intellectu aduertendū sm̄ Inno. ꝙ extra vnitatem ecclīe nō est locus offerendi sacrificiū vnitatis. Ideo sanctorū memoriā agim⁹ in sacrificio: quaten⁹ in ipsoꝝ oratione cōmunionē habentes sacrificiū offeram⁹. Scriptū est em̄: Alienigena nō vescet̄ ex eis q̄m scā sunt. Leui. xxij. (al's ibidem. Oīs alienigena nō cōmedet de sanctificatis) Ideo solū illū ad esum huius agni recipim⁹ qui nostre cōiunct⁹ est domui: videlicet oēm domesticū fidei a principe vsq; ad plebeiū: a pharisco vsq; ad publicanū. Ex sanctis aūt ⁊ fidelib⁹ viatorib⁹ vna dom⁹ ⁊ ecclesia cōstat: vt supra habitū est. Ideo vt nō rumpat̄ vnitas offerimus laudis sacrificium cum sanctis cōicantes. Cōicantes scȝ in vsu ⁊ oblatione hui⁹ sacrificij cuȝ sanctis qui hoc sacrificio medio salutem cōsecuti sunt: q̄m ipm̄ est viaticū ad vitam eternā ꝑducens. Qui māducat meā carnē: ⁊ bibit meū sanguinem habet vitā eternā. Joh. vj. Cōicantes dixi in vsu: q: de sanctis dicit̄ ꝙ erant perseuerātes in doctrina aploꝝ ⁊ in cōicatione fractionis panis. Act. ij. Cōicamus igitur cum sanctis in hoc sacrificio ꝑ cōtinuationē: scȝ q: ab ipsis dum viuerent: cōionem ⁊ vsum illius sacrificij accepim⁹: et ipsoꝝ patrocinio in ipsa ꝑseueramus. Uel cōicantes in via cum sanctis sm̄ Inno. in vna fide quā ⁊ ipi viatores habuerunt. Cōicantes ⁊ in spe: q: quod ipsi sperabāt ⁊ nos speramus. In patria vo cōicabimus sanctis per rem quā ipsi habent: quādo eam ⁊ nos habebim⁹. Nos siquidē fidem habemus ⁊ spem: ipsi visionē ⁊ rem. Nos ꝑcurrim⁹ stadium: ipsi possident brauiū. Nos pugnam⁹ in via: ipsi triūphant in patria. Uel sm̄ dn̄m Albert. Cōicam⁹ cum scīs in sacramento altaris: q: qḋ illi ꝑcipiūt in rei veritate: nos frequētamus in sacramentali specie. Cōio em̄ est ꝑceptio vnius ⁊ eiusdē in quo vniunt̄ qui cōicant: ꝙuis diuersi diuersimode illud vnū participent. Sic em̄ in symbolo dicim⁹: Credo sanctoꝝ cōionem. Et apl's heb. xiij. Bn̄ficientie ⁊ cōionis nolite obliuisci: talibus em̄ hostijs promeretur deus. ¶ B Sequitur: Et memoriā venerantes. Semꝑ venerāda est sanctoꝝ memoria. Et ꝙuis multis de causis commemorationē sanctoꝝ ꝑagit ecclesia: vna tn̄ sufficit ad nostruȝ ꝓpositū: que est vt nos fragiles ⁊ mortales/sanctos imortales venerantes: ipsisq; nos cōmendātes/mereamur ipsoꝝ meritis ⁊ precib⁹ adiuuari: quaten⁹ ad deū plene glorificādum eoꝝ societati cōiungamur: vt sm̄ Inno. Memoriam aploꝝ ⁊ martyrū: ⁊ precipue virginis gloriose: vt ipsoꝝ suffragio de fide ꝑducamur ad visionē: de spe ad rem: de stadio ad brauiū: de via trāseam⁹ ad patriā. ¶ Et dicit Alexā. In hac cōmemoratione sctōꝝ obseruat ecclīa qḋ antiquit⁹ fieri solebat: vt in oratiōib⁹ patrū memoria recoleret̄: quatenus eoꝝ meritis suffragantib⁹ facili⁹ quod petebāt impetrarent. Sic moyses pro populo peccante intercedens inquit: Recordare abraam isaac ⁊ israel seruoꝝ tuoꝝ. Exod. xxxij. Et post pauca sequitur. Placatusq; est dn̄s. Sic azarias in fornace succensa: Ne auferas inquit/misericordiam tuam a nobis dn̄e deus noster/propter abraaȝ dilectū tuū ⁊ isaac seruum tuū: ⁊ iacob sanctū tuū. Daniel. iij. Domin⁹
b

quocꝫ dixit ad salomonem: Scindam regnũ tuum ꝛ dabo
illud seruo tuo: verumtñ in dieb⁹ tuis nõ faciã ꝑpter dauid
patrẽ tuũ. De manu filij tui scindã illud: nec totũ regnum
auferã: sed tribũ vnã dabo filio tuo/propter dauid seruum
meũ ꝛ hierusalẽ quã elegi. iij. Reg. xj. Multis quidẽ patrũ
merita filijs suffragant. Vñ cũ ezechias diuinũ postularet
auxiliũ: audiuit. Protegã vrbẽ istã ꝛ ꝑpter me: et propter
dauid seruũ meũ. iiij. Reg. xx. Nõ tñ inuocant sancti tanꝗ̃
datores bonoꝝ pro quib⁹ oram⁹: sed vt intercessores apud
dñm: vt eoꝝ precib⁹ adiuuemur ad cõsecutionẽ eius quod
postulamus. ℂ C Sed circa hunc textũ nostri canonis/
quo sanctoꝝ implorant auxilia: tres occurrũt dubitatiões
ℂ Prima vtrũ sancti in patria orẽt pro nobis existẽtib⁹ in
via. ℂ Scđa cum deus per suã eternã ꝓuidentiã ꝛ oia nos
uit futura: ꝛ imutabiliter disposuit facieda: ad quid ꝓsunt
sanctorũ oratiões: q̃bus deum nec informare: nec a statuto
possunt ordine immutare. ℂ Tertia cũ sancti a nobis distan
tia longissima seiuncti sunt: quõ orationes ꝛ clamores nos
stros percipiunt. ℂ Circa materiã prime q̃stionis fuit he/
resis quorũdã nimia temeritate oim sanctorũ cultũ penis
tus tollere volẽtiũ/ q̃ nullũ sanctis honorẽ impendi debe/
re mussitabãt: neqꝫ ꝓces vllas ad eos dirigi: sed nec eorũ re
liquias venerari. Huius autor ꝛ heresiarcha primo fuit io
uinianus ꝛ eunomius: et post hos vigilãtius. Quẽ errorẽ
cum suis autorib⁹ btũs Hiero. in epl'a siue libello quẽ con/
tra vigilantiũ/ quẽ dormitantiũ noiat: scripsit egregie reds
tat ꝛ cõfutat. Tenuit itaqꝫ vigilãtius hereticus/ ꝙ sancti in
patria pro nobis nõ orãt: imo nullius mortui pro alio exau
diendã fore orationẽ. Et ideo frustra nos ad sanctos clama
re predicauit: ac eorũ patrocinia implorare: sed vniuersorũ
preces orationesqꝫ ad solũ deũ dirigẽdas esse asserebat. Ac
pro suo errore duab⁹ vijs argumentabat/ scꝫ ex diuina per/
fectione/ ꝛ ex sanctorũ statu ꝛ cõditione. ℂ D Ex primo
sic: Nã orando principaliter petim⁹ vitam eternã ꝛ alia dũ/
taxat inquantũ ad illam cõsequendã ordinãtur: vt gratiã ꝛ
vite sanctitatẽ: vt docet btũs Augu. ad probam de orando
deum. Solus autẽ deus est q̃ beatificat: solus qui gratiã in
fundit/ qua nos in via sanctificat: ſm illud ps. Gratiã ꝛ glo
riam dabit dñs. Ideo ad horũ ꝯsecutionẽ frustra sancti im
plorãtur: qui neqꝫ gloriã: neqꝫ gratiã q̃ a solo deo creãtur ꝛ
infundũtur: nobis tribuere possunt: quippe ad terminum
creationis nullaꝫ creatura habere penit⁹ potest actiuitatẽ.
ℂ Deniqꝫ quid opus est sctõs inuocare pro quocũqꝫ per/
petuo vel tẽporali cõsequẽdo: cũ deus oia solus dare suffi/
ciat: q: oipotens. Oia dare velit: q: liberalissim⁹ ꝛ clemens
plus nos amans/ q̃ sanctorũ singuli/ imo ꝙ̃ pariter vniuer
si: quã suam dilectionẽ: vt Ioh. iij. dicitur: in hoc ostendit
deus pater: q: filiũ suum vnigenitũ dedit: nec pepcit illum
pro nobis tradere in mortẽ ignominiosissimã: mortez scilꝫ
crucis: ꝛ q: filiũ tradidit quõ non oia cum illo nobis dona
uit: vt dicit apl's ad Roma. viij. Iniuria ergo quedã deui/
detur ad sanctos recurrere in his q̃ dñs ipse paratissim⁹ est
donare. Maxime cũ frequẽter dñs sub iuramẽti attestatio
ne ꝓmisit oia se daturũ q̃ ab ipso fideliter peterent. Amen
amen dico vobis (ait apl's Ioh. xvj.) si quid petieritis pa
trem in noie meo dabit vobis. Immo ad petendũ nos ex/
citat: Petite ꝛ accipietis: q̃rite ꝛ inuenietis: pulsate ꝛ ape/
rietur vobis. Lu. xj. ꝛ Math. xxj. Oia quecũqꝫ petieritis
in oratione credẽtes accipietis. Neqꝫ credendũ est sanctos
misericordiores fore/ ꝛ ad veniã ꝓpitiores/ ꝙ̃ dñs ipse mi
sericordiarũ pater ꝛ deus totius cõsolationis ac fons ipse
gratiarũ. ij. Cor. j. ℂ E Ex scđo scꝫ statu ꝛ cõditiõe sanctorũ
sic arguũt: Sancti nobis auxiliari nec meritis possunt: nec
precibus. Et non ponitur alius subuentionis modus a san
ctis ꝛ doctoribus. Non meritis: q: neqꝫ preteritis: neqꝫ re/
centibus: nam pro p̃teritis iam sufficienter premiãtur: ſm
illud Apoca. xiiij. Opera enim illorũ sequuntur illos. Nec
putandũ ꝙ premiũ meritis precedẽtibus sanctorũ correspõ
dens diuidatur: ꝛ sanctis que meruerũt pars cedat: ꝛ pars
eis pro quibus orant reseruetur. Nam vnusquisqꝫ quod/
cunqꝫ fecerit bonum recipiet a dño. ad Ephe. vj. ꝛ Ps. lxj.
Tu reddes vnicuiqꝫ iuxta opera sua. Deniqꝫ si nõ plenum
ſm merita sua premium sancti reciperẽt: vbi promissio dñi:
Mensurã bonam/ confertã/ coagitatã ꝛ supereffluentẽ da
bunt in sinum vestrũ. Lu. vj. Immo quilibet sanctorũ lon
ge amplius premiatur ꝙ̃ meruit a dño. Cuius mia semper
sicut punit citra condignũ (vt dicit Augu. sermo. v. ad fra/
tres de heremo) ita ꝛ premiat vltra condignũ. Non ergo vi
detur/ aiunt illi: ꝙ sanctorũ merita: quorũ retributionẽ ple
nissimã receperunt: alijs proficiant: vt eis horum intuitu
noua bona conferãtur. Sicut enim diuina iusticia non pu
nit bis in idipsum. Naum. j. Non consurget tribulatio du/
plex: ita nec diuina misericordia bis premiat idem meritũ.
Recentia quoqꝫ merita quibus aliquid de nouo merẽtur
non habẽt: quia statum meriti excesserũt: quippe in termi/
no sunt/ non in via: non currunt in stadio: sed brauium ac/
ceperunt: cursum merendi cõsummarunt: fruũtur reposita
iusticie iam corona. ℂ Et per hoc videtur probari posse ꝙ
non orant pro nobis: q: oratio est opus maxime meritoriũ.
Ipsi autẽ nunc mereri non possunt: igitur nec orare. ℂ F Et
ex alio idem arguit: Aut vident deũ velle cõferre illud pro
quo orant: ꝛ sic frustra fundũt preces: cum videãt deum in
fallibiliter collaturũ qđ affectant. Si vero viderint deum
aut nolle/ aut non velle conferre: nequaꝗ̃ orabunt: qm̃ per
oia concordãt diuine voluntati: nec vnꝗ̃ petunt aut deside
rant fieri qđ deum non facturũ recognoscunt. His ꝛ simili/
bus rationibus decepti sunt dicti heretici. Decipiuntur et
nunc nõnulli nostro tẽpore xp̃iani. Ideo primo ostẽdenda
est veritas. Scđo argumẽta hec sophistica sunt soluenda.
ℂ G Credendũ est igitur firmiter ꝛ nullatenus dubitan
dum sanctos in patria ꝓ nobis intercedere: nobisqꝫ suffra/
gari merito ꝛ prece siue voto. Merito dum precedẽtia eo
rum merita nobis suffragãtur. Et prece vel affectu/ dum no
stra vota a dño cupiũt impleri. Et in hoc orant pro nobis
desiderio/ nõ voce: dum affectuose desiderãt hec vel illa no
bis a dño concedi intuitu suorũ meritoꝝ vel affectuũ. Hec
est snia magistri in. iiij. dist. xl v. Que veritas autoritate ostẽ
ditur ꝛ ratione. Autoritate vtriusqꝫ testamẽti vete. ꝛ no. si/
mul ꝛ sanctorũ patrum. Multa em̃ contulisse dñm viuen/
tibus propter merita patrũ dormiẽtiũ et in sinu abrae quie
scentiũ/ est vete. testa. historia. Unde ait ad isaac dñs Gen.
xxvj. Multiplicabo semen tuum sicut stellas celi: daboqꝫ
posteris tuis vniuersas regiones has: ꝛ benedicẽtur in se/
mine tuo omnes gentes terre: eo ꝙ obedierit abraam voci
mee: ꝛ custodierit precepta ꝛ mandata mea: ꝛ cerimonias
legesqꝫ seruauerit. Et sequitur: Noli timere: q: ego tecum
sum: benedicam tibi et multiplicabo semen tuum propter
seruum meũ abraam. Itaqꝫ frequenter dñs facturus bene/
ficia posteris cõmemorat se deum abraã/ isaac et iacob: vt
ptꝫ Exo. iij. ꝛ in plerisqꝫ locis alijs. Faciunt ad illud supra
allegata. Norunt hec certissime patres vete. testa. ꝙ pro/
pter cum orabant dñm nostrũ: patrum merita recensebant
vt sic eorum suffragantibus meritis facilius audirentur.
Ipsos deniqꝫ pro nobis intercedere ꝛ orare expressius ea/
dem pagina testatur. Nam dñs volens hieremie ostende/
re ꝙ peccatis populi exigentibus exaudiendus non esset
pro populo ait Hiere. xv. Si steterint moyses ꝛ samuel co
ram me/ non est aia mea ad populũ istum. Quasi diceret:
Si hi qui te maiores sunt: orarent pro populo illo non au/
direm: quãto minus te. Sed nihil esset dictu si non aliquã/
do sancti pro populo orarẽt: nec orare possent. Simile esset
ac si diceret: Si lapides intercederẽt non audirem: nec te
exaudiam. Presupponit igitur dñs moysen ꝛ samuelẽ ali
quando pro populo orare. Item. ij. Mach. vlti. dicitur de
propheta hieremia dudum defuncto. Hic est fratrum ama/
tor: ꝛ populi israel. Hic est qui multum orat pro populo et
pro vniuersa sancta ciuitate hierusalem: hieremias prophe
ta dei. Quodqꝫ exaudita fuerit eius oratio: ex eo quod se/
quitur: manifestum est. Sequitur enim: Et extendit hiere/
mias dexteram: ꝛ dedit iude gladium/ dicens: Accipe san/

trum gladium aureum munus a deo in quo deijcies aduer
sarios populi mei israel. ¶ F Ex nouo etiam testamento
ad idem proferri possunt testimonia: Nam saluator noster
sanctus sanctorum / et beatissimus beatorū sm assumptam
hūanitatis naturā pro nobis orat in celo ad patrē sicut apo
stolus ait Ro. viij. Quia et christus iesus etiā interpellat
pro nobis. Item ad Hebre. vij. Iesus sempiternū habet sa
cerdotium: vnde et saluare in perpetuū potest/accedēs per
semetipsum ad deum viuens ad interpellandū pro nobis.
Ioh. quoq in prima cano. c. ij. ait: Hec scribo vobis vt non
peccetis. Sed et si quis peccauerit: aduocatū habem⁹ apud
patrem iesum christū iustum: et ipse est ppiciatio pro pecca
tis nostris. Cum ergo christus caput nostrū pro nobis in
tercedit apud patrē: cur hoc non de mēbris eius (beatis
scz) credamus. Maxime cum hereticorū argumēta magis
locum habere videātur in christo/ꝙ in sanctis: tanto vtiq
magis quo beatior et patris voluntatē clarius recognoscit.
¶ Intercedit autē pro nobis christus/nō sm naturā diui
nam sm quā equalis patri cum eo condonat petita: sed sm
humanā/sm quā minor est patre: et meruit in oibus exau
diri. Nec dubium sanctos eum in hoc imitari in celis: sicut
eum imitati sunt fideliter hic in terris. ¶ Probatur auto.
sanctorū: nam Hiero. contra vigilantiū scribens acerrime
eum reprehēdit: eo ꝙ sctōs negauit pro nobis orare. Aug.
etiam de verbis apostoli ait: Iniuria est pro martyre in ec
clesia orare: cuius debemus oratiōibus cōmendari. Et ite
rum loquēs de purgandis in cōsummatione seculi morien
tibus. Est imo inquit eum quasi per ignem transeuntē sal
uari meritis et intercessionibus celestis ecclesie: q pro fide
libus semp intercedit/donec impleat christus/scz in mem
bris suis. Sanctus quoq Iohānes Damas. in suo. iiij. sentē
tiarum ait: Si quis multū laborat ducē inuenire q ipsum
alicui mortali regi adducat: et pro eo ad ipsum verbū faciat
quāto magis sancti dei duces generis humani qui pro no
bis ad deum interpellatiōes faciant: querendi sunt et hono
randi. ¶ Superfluū puto adducere Ambrosiū/ Gregoriū
Bedā/ Bern. Magistrū/ceterosq innumeros in re tam
manifesta: cum ecclesie vniuersalis ritus et doctrina vetu
stissimi nos doceant sanctos venerabiliter inuocare: cuius
excellentissima est autoritas: a qua dissentire catholico fas
non erit. ¶ G Potest idem ratione breuiter ostendi. Nā
quāto quis ex charitate proximū magis diligit: eo amplius
ei salutē a deo cōferre desiderat. Longe autē sancti in celo
magis diligunt nos/ꝙ existentes in terris. Nam charitas
j. Corin. xiij. non excidit in celo: sed perficit et cōsummatur. Salutē autē
alteri desiderare a deo/est pro eo intercedere: vt dictum est.
Item cōstituti in terris iubemur multiplici scripture exhor
tatione pro nobis mutuo orare: sicut ait Iacobi. v. Orate
pro inuicē vt saluemini. Quod et solicite fecerūt apostoli: nā
ardētissime pro alijs orauerūt: et aliorū oratiōes pro se fie
ri postulabāt: vt patet transcurrēti epistolas pauli: et recte
quoniā teste Iacobo vbi supra. Multum valet deprecatio
iusti assidua. Multū per oem modū: qm orauit vnus ho
Exo. xxxiij. mo moyses/et sexingentis milibus pugnatorū veniam im
petrauit. Orauit helias et celū clausit ne plueret annis tri
bus et mensibus sex. Rursus orauit et pluuiam largissimā
arentibus/terre et hominibus impetrauit. iij. Reg. xvij. et
xviij. et Iacobi. v. Sed et dñs amicis iob/qui recta locuti
non fuerant: precepit vt ad iob se cōferrent: petentes qua
tenus pro eis offerret sacrificiū et oraret: vt non imputare
tur eis stulticia eorum. Sic stephanus orans pro persecuto
ribus/paulo cōuersionē impetrauit. Et paulus orās. cclxxvj.
Act. xxvij. suis cōnauigantibus vite presidio fuit. Et sic est videre de
innumeris q in carne viuentes/alijs orando beneficia plu
rima impetrarūt. ¶ D Et mira hereticorū hebetudo: cū
viuos pro sese fructuose orare cōcedūt: vtpote coacti aper
tissimis vtriusq legis testimonijs/idipsum negent de bea
tis qui certissime apud deum potentiores sunt effecti/q uo
presentiores ac beatiores: dicēte dño de eis: Qui minor est
in regno celoꝝ maior est illo/scz iohāne baptista. Mat. xj.

Si ergo adhuc in carne infirmi et mutabiles in via cōstitu
ti: et ideo pro seipsis soliciti orationibus suis ceteris pfue
runt: quāto magis fortes facti salutis sue securi: in patria ci
ues et domestici dei constituti: in charitate quoq fraterna
cōsummati/pro fratribus in via relictis instanter et vtiliter
votis et meritis perorabūt. ¶ Hāc rationē beatus Hiero.
contra vigilantiū tangit/cum ait: Apostoli et martyres ad
huc in corpore cōstituti possunt orare pro ceteris: quando
pro se adhuc debēt esse soliciti: quāto magis post coronas
et triūphos. Orauerūt in via existentes: et postꝙ cum chri
sto esse ceperunt minus valebūt. Tunc ora clausuri sunt: et
pro his q in toto mundo euangelio crediderūt mutire non
potuerunt. Quasi diceret: Nullo modo hoc credendū est.
Et beatus Bern. in sermone de vigil. apostolorū petri et
pauli: Qui potens erat inquit in terra: potēcior est in celis
ante faciē dñi dei sui. Si enim dum adhuc viueret misertus
est peccatoribus/et orauit pro eis: nūc tanto amplius/quā
to verius cognoscit miserias nostras: orat pro nobis patrē
qz illa beata patria charitatē eius nō minuit: sed augmen
tauit. Et similia multa ponit in scriptis suis. ¶ I Demū
ex facto eadem veritas nō tam colligit/ꝙ palā oculis exhi
betur. Quis dinumerare sufficit quanta beneficia prestita
sunt in terris ad deuotā sanctoꝝ inuocationē et reliquiarū
venerationem. Quod si nō sufficiant pbatissime historie: fi
des adhibeat beato Aug. xxij. de ciuit. dei. ca. viij. vbi. xxv.
miracula recitat quib⁹ ipse vt plurimū interfuerat: inter que
et mortuorū suscitationē cōnumerat: q martyrū intercessiōe
a dño sunt exhibita. Neq deus qui erroris autor esse non
potest: talia prestaret male petētib⁹/ his scz qui sanctos in
uocarent: si inuocandi nō essent. Operosissima deniq ec
clesiaꝝ et monasterioꝝ edificia in memoriā sanctoꝝ/ ppter
impensa mortalib⁹ bñficia eoꝝ auxilia petentib⁹ cōstructa/
predicte testimoniū phibent veritati. Vn manifestū est ꝙ
temeraria ac blasphema est heresis eā negantiū. Qui cum
honorem gloriose virgini/ oibusq patriarchis/ pphetis/
aplis/martyrib⁹/cōfessorib⁹/virginib⁹/cōtinentib⁹/omni
busq debitū electis tollere conant: etiā dñz qui in sanctis
suis in quib⁹ tot operat mirabilia: laudatur: impie nō desi
nunt blasphemare. ¶ K Per hoc ad rationes p heresi
inductas. Ad primā dum arguūt ex diuina pfectione/pro
pter quā solus deus beatificat in patria et gratificat in via
Dicendū ꝙ licet de⁹ solus gloriā donet et gratiā creet: nec
sancti effectiue cōcurrant cōcreando: possunt tñ concurre
re impetrando et orādo: vt de⁹ beatificet vel gratificet sine
quorū oratione/tali pro quo oratur: nec beatitudinē cōfer
ret: nec gratiā: sicut amicus principis impetrat qñq alteri
bonū a principe/respectu cuius tñ impetrans nullā habet
actiuitatem: qd nihilominus princeps nō daret: nisi amicus
talis orando impetraret. Nō ergo frustra imploram⁹ sctōs
quos nō vt creatores gratie siue beatificatores inuocam⁹:
sed vt mediatores quoꝝ meritis et intuitu nobis deus cō
fert q ex nostris accipere sum⁹ minus digni. ¶ Et ꝙ conse
quenter arguūt: Deum solū ad oia cōcedenda sufficere etc.
Nihil concludunt: Deus enim qui oia efficere et prestare pōt
sine cōcursu cuiuscūq cause secūde in genere cause efficien
tis: non sua necessitate vel indigentia: sed gratiosa et suaui
volūtate admittit cōcursū creature cōoperantis in multis
actionib⁹ suis. Quandoq ad terminū ipm pductionis: vt
in generatione naturali/puta ignis ex igne etc. Quādoq
ad dispositionem ei⁹ qd recipit effectū pductū per creatio
nem: vt in pductiōe hois ex patre et matre: licet ad eius crea
tionem naturalis virtus parentum nō attingat actiue: sed
tantū ad materie dispositionem/corporis scz formationē/
cui aia infundenda est: q a solo deo creatur: quo tñ corpore
nō formato nullaten⁹ aia a deo crearet. Vnq ad mediante
dum inter se deū datorem et hoiem accipientem. Sic moy
ses (Deut. v.) sequester et medi⁹ fuit inter deū et populum:
vt sic suauiter inferiora reducat ad superiora per media: vt
dicit Diony. in de ange. hierar. cap. iiij. Sicut ergo inferio
res talis ordinis angelos illuminat per superiores: et nōs

nunq̃ per angelos hoies: ita placuit viatores ad se redu/cere mediantib⁹ intercessione ꝛ auxilio btoꝝ. Nec ita agen/do inin⁹ diligit/ q̃ sancti vt heretici assumũt: sed ex summa ꝛ ordinatissima charitate hec ita disponit sua sapientia infi/nita: qua non solũ fortiter ac potenter: sed etiã suauiter oia prout nouit vnicuiq̃ couenire ministrando a fine vsq̃ in fi/nem attingit. Sap. viij. Magna quippe dignitas creatu/re/ ꝛ magne charitatis indicium in creatore est/ q̃ suis ami/cis hanc cõtulit ptãtẽ/ vt auxilio eis esse possint ad salutẽ: qui huius de sua indignitate min⁹ sunt capaces. Sicut est videre in humana republica: in qua rex qd̃ dare vult: vult nonnunq̃ ꝑ intercessionem alicui⁹ dare alicui/ qui nõ esset statim dignus exaudiri. Peccatorib⁹ deniq̃ singularis est cõsolatio/ qui ad sanctoꝝ interpellationes q̃nq̃ magis ani/mantur q̃ iudicis: quoꝝ etiã sanctitatis defectũ supplere potest probitas aliena. Sic loquit̃ btũs Bern. in sermone de beata virgine/ cuius principiũ est. Signũ magnũ. circa principiũ. Prudẽtissim⁹ ꝛ clemẽtissim⁹ artifex qd̃ quassatuꝫ fuerat nõ cõfregit: sed vtili⁹ oino refecit vt videlicet nouuꝫ adam formaret ex veteri: ꝛ euã transfunderet in mariã. Et quidem sufficere poterat christus: siquideꝫ ꝛ nunc oia nr̃a sufficientia ex ipso est: sed nobis bonũ nõ erat hoieꝫ esse so/lum. Et sequit̃: Fidelis plane ꝛ prepotens mediator dei ꝛ hominũ homo christus iesus: sed diuinã in eo verentur ho/mines maiestateꝫ. Absorpta videt̃ in deitatem humanitas: nõ q̃ sit mutata substantia: sed affectio deificata. Nõ sola cã/tatur illi mia: cantatur pariter ꝛ iudicium. Quia etsi didi/cerit ex his q̃ passus est cõpassioneꝫ vt misericors fieret: ha/bet tñ ꝛ iudiciariã ptãtem. Deniq̃ deus noster ignis cõsu/mens est. Quidni verea t̃ pctõr accedere: ne quẽadmoduꝫ fluit cera a facie ignis: sic pereat ipse a facie dei. Opus est ergo mediatore ad mediatorem istum: nec alter nobis vti/lior q̃ maria. Hec ille. ¶ L De eo qd̃ arguunt ex statu et cõditione sanctoꝝ/ dicit̃ q̃ nobis subueniũt meritis ꝛ voto siue prece. Meritis dico preteritis ꝛ recentib⁹. Preteritis meruerũt eñ in via vt bona cõferantur nõ modo sibi sed ꝛ alijs. Cum eñ meritũ nihil aliud est/ q̃ aliquid acceptatũ ab aliquo in ordine ad bonum retribuendũ alicui. Sũma aũt dei liberalitas opera bona sanctoꝝ in via existentiũ fa/cta ad honorem dei: acceptauit vt nõ solũ ad summa bona sanctis retribuenda/ etiã longe hmõi merita excedentia: sꝫ etiã ad multa bona in via vel patria alijs tribuenda: qui ꝑ nouum volũtatis actũ illud bonũ sibi applicant ꝛ faciunt quasi suũ: ita q̃ summa dei liberalitas nõ solum minori bo/no tribuit maius bonũ: sed etiã plura bona/ dum meritum non solũ merenti: sed ꝛ alijs ad ipm recurrentib⁹ proficiat. Sententia est Sco. dist. xviij. lib. iij. Sic est videre in simi/litudinem princeps aliquis militem ꝑpter actũ strenuũ ꝛ mul/tum sibi gratũ non solũ abũdanter remunerat: sed etiã ꝑ/pter eius fauoreꝫ/ aut preces alijs beneficia impendit. Sic nabuchodonosor nedũ danielem somniũ qd̃ aufugerat si/bi narrãteꝫ/ fideliter q̃ interpretantẽ in sublime extulit: mu/nera multa ꝛ magna dedit: ꝛ sup oẽs ꝑuincias babylonis principem ac magistratũ ꝛ prefectũ cõstituit sup cũctos sa/pientes: quo vtiq̃ eũ liberaliter ꝛ magnifice remunerauit. Sed etiã ad verbũ ei⁹ socios suos misac/ sydrach/ ꝛ abde/nago prefecit sup opera ꝑuincie babylonis: vt habet̃ Da/niel. ij. Itaq̃ sancti plenissime ꝛ liberaliter a dño recipiunt longe plus q̃ meruerũt: puta pro actu vel passione hora/ria bonũ sempiternũ: ꝛ pro merito finito/ premiũ obiecti/ue infinitum/ summũ scilꝫ bonũ: nihilomin⁹ tamen dñs in tantã sui eos recepit amicitiã: vt etiã beneficia donare ve/lit alijs ad ipos sanctos recurrentib⁹. Nec ꝑpter quoscũq̃ aut quotcũq̃/ quib⁹ sanctoꝝ succurrũt merita: minus san/ctis retribuit: vt isti falso imaginant̃. Nec est simile qd̃ ad/ducunt de diuina iusticia ꝛ misericordia q̃ punit citra con/dignũ: nec punit bis in idipm/ ad bonũ intellectũ quẽ tra/dit magister dist. xv. lib. iiij. Sed misericordia premiat vl/tra condignũ: ideo nõ solũ maiora: sed etiã plura bona re/tribuit: vt dictũ est. Hinc scribit̃ Exo. xx. Ego sum dñs de⁹ tuus fortis zelotes visitans iniquitates patruꝫ in filios in tres ꝛ quattuor generationes eoꝝ qui oderũt me: ꝛ faciẽs misericordias in milia his qui diligũt me ꝛ custodiũt pre/cepta mea. Sic plenissime abraam remunerat̃ pro obediẽ/tia qua filiuꝫ obtulit: ꝛ tñ multa ꝑpter hanc ꝑmisit dñs/ ꝛ exhibuit semini ei⁹. Gen. xxij. Ita de dauid ꝛ plerisq̃ alijs.

Meritũ quid.

¶ M Subueniunt etiã nobis sancti in patria recentib⁹ meritis. Nam oratione sua: licet non sibi: tñ nobis merent̃ beneficia. Oratio eñ sua dispositio est de congruo vt pro/pter eam deus cõcedat id qd̃ impetrat illi cui petit: ꝛ ita est meritũ nõ sancti pro se: sed illi cui reddit̃ id qd̃ huic oratio/ni quasi pro premio ꝑximo correspondet: vt dicit Scotus in. iiij. dist. xlv. q. iiij. Nec est incõueniens q̃ aliquis existẽs in termino quoad se/ per orationẽ suã alteri merea t̃: vt ibi/dem dicit. Per hoc soluit̃ qd̃ subijciunt/ q̃ qr oratio est op⁹ meritoriũ nõ conuenit sanctis in patria. Oratio eñ nostra nunc duplicem habet effectũ. Unũ qr est meritoria orãti: immo opus valde meritoriũ. Aliũ/ qr ex quo specialiter di/rigitur pro alio: meritoria est illi pro quo offertur. Primo modo beati nõ habẽt orationẽ eis meritoriã: nec oratio eo/rum habet primũ effectũ: sed secũdo mõ est meritoria. Si/quidem rõnabile est q̃ beatus velit merita sua illi valere ad salutẽ: qui ipm specialiter inuocat: ꝛ sibi desiderat ꝑ il/la merita subueniri. Sãctos aũt hoc desiderare ꝛ velle/ ac suũ desideriũ deo ea intentione offerre/ vt ab ipso habeat̃ acceptũ ad hmõi effectũ/ est orare mentaliter sctõꝝ. Et hec oratio (vt dicit scotus vbi supra) nõ repugnat beatitudini qr bene põt aliquis beatitudineꝫ summã adeptus/ velle vt ꝑ sua merita per q̃ illã ꝑfectionem attigit: alius ꝑ suã oratio/nem attingat: ita vt sua merita nõ sibi tantũ sint ꝑpria: sed ꝛ alijs de bñficentia dei ꝑsint. Sic posset aliquis summũ gradũ adeptus in amicitia regis/ ꝑ aliqua obsequia velle orare pro alijs: nõ vt ꝑ orationeꝫ hmõi ad maiorem gradũ amicitie attingat: sed vt illa merita ꝑ que ad illũ gradũ at/tigit: alijs ad ea recurrentib⁹ succurrat: supposita liberali/tate regis acceptantis illa. nõ tantũ pro illo: sed etiã ꝑ alijs. Et per hoc patet quõ oratiõe nobis auxiliant̃. ¶ N Qd̃ vero vltimo arguũt/ querẽdo an videat deũ exaudire velle vel nõ: neutrũ dare oportet: nedũ de finali salute ei⁹ ꝑ quo orant: sed nec de sue orationis exauditione. Nec oportet q̃ si deus reuelet beato petro iohannẽ petere saluari: q̃ reue/let sibi iohannẽ saluandũ: aut orõneꝫ suã pro iohãne exau/diendã vel nõ. Unde si nõ reuelat̃ potest petrus orare ꝛ ex/pectare effectũ. Si aũt reuelaret̃ petro determinate q̃ de⁹ nollet effectũ istũ prestare: petr⁹ nõ oraret. Si vo reuelat̃ q̃ exaudiet̃ orabit petr⁹: ꝛ nõ frustra: qr sicut de⁹ vult iohãneꝫ saluare: ita vult ꝑ determiata media/ vtpote ꝑ orationẽ ta/lis sancti ipm cõsequi saluteꝫ. Nõ ergo sctõꝝ intercessione predestinatio mutat̃: sed illud impetrat̃ qd̃ ad eoꝝ precem cõferri ordinatũ est ab eterno: vt vult btũs Greg. li. j. dial. ca. xx. ¶ Ex quib⁹ patet preces nostras/ spemq̃ cõsequẽde btitudinis ꝑ mediatores sanctos in celo inanes nõ esse: sꝫ ordine a deo instituto nos ad eoꝝ auxilia cõfugere debere ac debita veneratiõe eos semꝑ implorare: vt saluemur eoꝝ meritis atq̃ votis. Unde ꝛ fidenter ad sctõꝝ preces recur/rere deo placere credendũ est: cui sctõꝝ honoratio ꝛ vene/ratio est accepta. Quicq̃d eñ obsequij ꝛ honoris eis ipen/dit̃: deo ipẽdit̃/ q̃ sic ipos fecit gl̃iosos: eapropter nõ parũ honorãt deũ ꝛ sctõs: qui ipoꝝ iplorãt auxiliũ apud dei mi/sericordiã. Magnifice siquidẽ de ipoꝝ gloria sentiũt: qui eos tante gr̃e apud deũ esse credũt/ q̃ suffragari nobis via/toribus possunt. In quo ꝛ de⁹ summe laudat̃ de misericor/dia: ꝛ ipsius summa magnificẽtia/ qua cõstituit suos famu/los ꝛ amicos in tanta: vt succurrere possunt ceteris: ptãte.

¶ Lectio. xxxj. A

Soluta questiõe pri/ma/ restat respõdere ad sequẽtes duas: qua/rum altera fuit: Cũ deus per suã eternã ꝑui/dentiaꝫ ꝛ oia nouit: ꝛ imutabiliter facienda

disposuit: ad quid prosunt sanctoꝝ orationes: quibus deū nec informare: nec a statuto possunt ordine immutare. Hec questio partim ex priori pendet: ⁊ rationē dubij innuit: qꝛ deus immutabilis est: ⁊ nihil ignorat. Ad quā respōdetur ꝑ duas ꝓpositiōes. Prima. Alio fine orandus est deus: alio fine orandus est homo. Prima pars patet: qꝛ deꝰ nō est orā dus quasi nostra orōne flectēdus: aut quouis mō a sue voluntatis instituto immutandus est: qm̄ simpliciter est immutabilis: neqꝫ flecti potest de nolle in velle: vel de vno velle in aliud. neqꝫ aliquid de nouo velle qḋ nō ab eterno voluit. Orandus aūt est deꝰ: vt nosipsos excitemꝰ orantes: ⁊ puocemus ad deuotionem ⁊ nostre miserie cōpassionē. At ecōtra nō ob aliud hoiēz rogamꝰ: nisi vt ipm̄ ad misericordiā moueamus: fine ergo cōtrario laborat intentio deū orādo ⁊ hoiem depcando: ibi quidē finis est immutatio orātis: hic eius cui deprecatio dirigit̄. Vnde Guil. parif. in de rhetorica diuina ca. ij. ponens differentiā inter oratorē spūalem ⁊ secularem/ dicit: Orator secularis intendit orōne sua mouere iudicem/ ⁊ inclinare in partem suā: vt scilꝫ ꝓ parte sua iudicet ⁊ sententiet. Orator vo spūalis ꝑ orōnem suā quāz coram altissimo fundit: nō intendit ipm̄ mouere quem scit indubitanter in vltimitate stabilitatis imobilissimū: sꝫ potius semetipm̄ vel a malo in quo est in bonū: vel a bono in melius: qḋ est dicere. Quia intendit semetipm̄ facere idoneum ꝑ orōnem: vt ei cōcedat̄ qḋ impetrare intendit: vt si petimus liberationē a malo: quatenꝰ intuitu istius petitionis malū a nobis deus auferat. Si petimꝰ donationem alicuius boni: vt intuitu orōnis efficiamur hoc accipere digni ⁊ idonei. Nō vt ꝑ illā orationeꝫ flectamꝰ deū: vt hoc nobis cōferat quasi nunq̄ cōferre voluerit: ⁊ tunc primo velle cōferre incipiat: sed ab eterno hoc conferre disposuit: ad petitionem tñ nostram factā vel faciendā tpe certo. ¶ B Secus est de hoie q̄ petitionibꝰ vincit̄: vt hoc vel illud faciat qḋ nunq̄ facere disposuit: ⁊ ita de nouo incipiat velle facere. Et qꝛ varie se habent iudices: secularis scꝫ ⁊ diuinꝰ: varieqꝫ se habent oratores: hinc nō incōgrue ſm eūdem/ contrario modo causa nostra versanda est corā deo ⁊ corā homine. vnde dicit. Cōfessio reatus in secularibꝰ iudicijs reis obesse cōsueuit ad penā. Ante tribunal vo dei miseratoris oim/ nō solum nō obest ad penā: imo etiā ꝓdest ad veniaꝫ. Eo ipso coram deo causam nostrā facimꝰ melioreꝫ/ quo purius ⁊ sincerius nosipos cōdēnamꝰ/ nullā excusationē pretendentes: ita sane liberationē a morte spūali cuiꝰ rei fueramus: deo facto ꝓpitio consequimur. Ista est lex: hoc est statutum in curia dei: quā ꝓmulgauit ꝑ os sapientie/ dicens.

Prouer. xxviij. Qui abscōdit scelera sua nō diriget̄. Qui cōfessus fuerit: et reliquerit ea: misericordiā cōsequet̄. Per hanc legeꝫ obtinuit in cōsistorio dei rex dauid misericordiā: immo quod plus est: per solū ꝓpositū cōfessionis sicut ipsemet testatur

Ps. xxxi. dicens. Dixi cōfitebor aduersum me iniusticiā meā dño: et tu remisisti impietatē pcti mei. Et sequit̄. Amplius illa lex ore apostolico ꝓmulgata est. Si nosmetipos dijudicaremꝰ

j. Cor. xj. nō vtiqꝫ a dño iudicaremur. ¶ Cōtraria horum obseruari cernimꝰ in curia forensi iudicis humani: vbi cōfessio ⁊ accusatio suspitius de crimine/ dānationeꝫ ⁊ iudiciū infert: etiā cum exterminatione vite corporalis. ¶ C Oramꝰ igitur ad deum vt premissum est: nō vt mutet ꝓpositū ad nostraꝫ orationem: sed vt orōne nosipsos disponamꝰ; ⁊ efficiamur idonei ipetrare qḋ petimꝰ. Volens itaqꝫ deū tibi fore piuꝫ ⁊ misericordē: esto tibi ipsi pius ⁊ misericors. Est eñ durus duris. pius: pijs. bonus: bonis. seuerus malis. Taleꝫ itaqꝫ illum inuenies: qualis ⁊ tu fueris in tuis desiderijs: nō quidem per mutabilitatē eius: sꝫ per tuā. Volens insuꝑ in curia sue iusticie absolutionem cōsequi: teipsuꝫ accusabis: iudicabis: cōdemnabis: ⁊ sic remissionem ipetrabis; nō per mutabilitatem sui: sed ꝑ mutationem tui. Cū eñ pctōꝛ incipit detestari peccatū: mutat̄; qꝛ habet in se detestationem/ quam prius nō habuit: si petit ipsoꝛꝫ deletionem iterum mutatur: qꝛ habet in se petitionem quā prius non habuit. Deus aūt delendo vel remittendo peccatū nō mutatur; qꝛ nihil in se recipit quod in ipso prius nō fuit. Si naqꝫ deus vult peccata orantis nō imputare ad penā: nec punire ad eius detestationē ⁊ petitionē: nō incipit hoc de nouo velle sed ab eterno hoc voluit nō imputari: cū pro illo precaret̄ et detestaret̄. Sicut si ego statuerē in meipso inimico meo velle remittere offensam ad suā supplicationem: quā futuram pro certo tpe ex reuelatione vel qualitercūqꝫ preuiderem: remittendo ad suā supplicationem/ nō mutarer ꝓ tūc qꝛ nullum actū nouū in me haberem quem prius non habui: sed ipse in se mutaret̄ de nō petente in petentem. Suo modo ab eterno deus vidit petitionem hois futurā: siue ꝓ remissione peccatoꝝ: siue pro impetratione alicuiꝰ alterius boni. ⁊ ad talem petitioneꝫ fiendā in tpe determinato/ determinauit se ab eterno remissurū peccatū: vel collaturum illud bonuꝫ qḋ petetur: ⁊ hoc sine omni sua mutabilitate: q̄uis hoc nō fit sine mutabilitate eius qui petit. ¶ Secunda ꝓpositio: Per preces ad sanctos vt ipi pro nobis interpellent fusas/ nō intendimꝰ deū per eos quasi nescientē q̄d nobis expediat informare. Patꝫ: qm̄ nō nesciꝰ est miseriarū nostrarū: cuius oculis oia aperta sunt atqꝫ nuda. ad Heb. iiij. Vnde metrista quidā. Est nihil occultū qḋ nesciat alta maiestas: Qui videt e celo q̄cq̄d in orbe latet. ¶ D Cur aūt sanctos oramꝰ tanq̄ mediatores satis lectione precedēti dictum est: quibꝰ tres sequentes addi possunt rationes. Prima ꝓpter nostrā inopiam in merendo: qꝛ eñ adhuc in corpore mortali sumus constituti qḋ aggrauat aiam: ⁊ ad terram deprimit: nō possumꝰ attenta mente opera bona/ et merita feruentia exercere: vt igit̄ cum misericordia dñs iusticiam seruaret: voluit vt quibꝰ merita ꝓpria nō sufficiunt ad boni alicuius impetrationeꝫ: patrocinarentur ⁊ succurrerent aliena. Secūda causa est sanctorum gloria: Nam vt ista cognoscatur ꝑ ipsos decreuit facere mirabilia in corporibus: ⁊ per eos operari salutem in aiabus: vt ex hoc in ipsoꝝ laudes assurgere: ⁊ ad vitā eorūdem imitatione alliceremur: qua ad eandē gloriā ꝑuenire: ⁊ cum ipsis gaudio perfrui mereremur. Tertia causa ꝓpter dei reuerentiaꝫ: vt scilꝫ pctōꝛ qui deum offendit: quasi nō audiens in persona propria ꝓpter peccati scoriā/ coram maiestate altissima pariter ⁊ tremenda apparere/ recurreret ad sctōs purissimos ⁊ deo gratos: qui pctōris preces altissimo presentarēt: easqꝫ suis adiunctis meritis ⁊ precibꝰ magis redderent exaudibiles/ placidas/ atqꝫ gratas. ¶ E Tertia questio: Solutio tertie questionis que querit moduꝫ quo sancti in celis audiant nostras preces fusas in terris: ex eo pendet: quibꝰ modis beati qui a corpore separati sunt: siue etiā in corporibus gloriosis deo assistunt: cognoscant preces nostras.

¶ Pro cuius intellectu notandū/ qꝫ Aug. suꝑ Gen. ad litteram: distinguit duplicem cognitionem angeloꝝ beatoꝝ: scꝫ matutinā ⁊ vespertinā. Vnde exponēs illud Gen. j. Diuisit lucem a tenebris: appellauitqꝫ luceꝫ diem ⁊ tenebras noctem. Factūqꝫ est vespere ⁊ mane dies vnus. Cognitionem angeli cōparat diei/ siue luci eiusdem: ⁊ ignorantiam nocti vel tenebris. Vult ergo qꝫ cognitio angeli dicat̄ dies. Et qꝛ diei due sunt partes. Principiū qḋ dicit̄ mane: ⁊ finis qḋ dicit̄ vespera. His cōparat dupliceꝫ angeli cognitioneꝫ. Cognoscit eñ angelus res vel in creatore siue in vbo ⁊ aut in creatura: siue cognoscat in seipo angelo per species concreatas: siue in ꝓprijs generibꝰ ꝑ species a rebus receptas. Prima cognitio est supnaturalis ⁊ btifica ⁊ in lumine glorie. Secūda est naturalis in lumine nature. Prima cognitio est qua in vbo ⁊ lumine glorie cognoscit beatifice/ clare ⁊ nude diuinā essentiā ⁊ creaturas in ipso tanq̄ in simplicissimo speculo/ ⁊ exēplari imenso sibi relucētes: ⁊ hec est perfectissima. sicut cognitio conclusionis cognitis principijs: siue hec cognitio infundatur angelis beatis imediate a verbo: siue eliciatur ab intellectu angelico lumine glorie eleuato. ¶ F Secūda cognitio est qua angelus in lumine nature/ id est naturali intellectus sui virtute ⁊ viuacitate cognoscit res creatas; siue in seipo angelo: siue in ipsis rebus cognitio ad intellectum statim supra expressum. Et

Cognitio angeli est duplex.

ex rebus sic cognitis/creatis/ꝛ factis ascendit ad cognitionem creatoris: ſm illud apl'i ad Roma. j. Inuisibilia dei a creatura mūdi ꝑ ea que facta sunt intellecta cōspiciuntur. Quod licet a btō Bern. ser. v. sup Cant. exponat de hoie. Facit em̄ vim in verbo quo dicit: a creatura mūdi/nō celi. Verum tñ est ꝛ de creatura angelica: vt innuit glo. interli. di. ab homie nō solum ab angelo. Et dicit naturalis: q2 ad ipsam sufficit natura cognoscitiui sine adminiculo alicuius doni supnaturalis: stante tamen adminiculo cōmunis influētie dei. Utraq3 cognitionū inest obiectiue tam creatoris ꝙ creature. Nā3 prima cognitio/ sc3 rerū in verbo/vna est ꝛ indistincta qua cognoscit verbū ꝛ relucētia in verbo. Hac em̄ nude ꝛ beatifice diuinā essentiā cognoscit: ꝛ oia relucentia sibi in verbo: nec relucentia sine verbo. Et dico sibi: q2 licet oia cognoscibilia reluceāt in verbo: non tñ oportet oia cognoscibilia cognoscere cognito verbo: als tollerētur actus hierarchici: qui sunt: illuminare/purgare/ꝑficere. Est em̄ verbū quasi speculū voluntariū/ ostendens videnti se quantū voluerit: nō quantū relucet. Que ergo nō ostendit se videnti: nō relucent illi. ¶ Et ꝙuis cognitio verbi ꝛ rerū in vno verbo sit vna: ipse tñ angelus distincte cognoscit verbū/ꝛ quodlibet relucentiū sibi in verbo. Faciēte hoc deo noticiā illā creante in angelo ꝛ ꝑfectione speculi. i. essentie representantis oia distincte. Nam ꝛ de⁹ ipse vnica cognitione ꝛ cognoscendi ratione: q̄ est diuina essentia: ꝑfectissime ꝛ distinctissime oia nouit. Longe ergo ꝑfecti⁹ cognoscit angelus res in verbo ꝙ in seipso: vel in gn̄e rerū ꝓprio. ¶ G Scd'a vo cognitio multiplicat ſm multiplicitatē3 obiectoꝝ cognitoꝝ: qm̄ res in se vel in ꝓprio genere quas distincte cognoscit: cognoscit distinctis cognitiōib⁹. Sic alia cognitiōe distīcte cognoscit se ꝛ creaturas: ꝛ creatorem ex creaturis confuse vel indistincte. Prima cognitio in verbo vocat matutina. Scd'a dicit vespertina. Matutina: q2 est in v̄bo q̄d est principiū rerū. Oia per ipm̄ facta sunt. Job. j. Vespertina dicit scd'a: q2 est cognitio rerum in creatura q̄ inquantū est creatura: est in declinatione ꝛ casu. Unde nō dicit illa cognitio angeli matutina: ista vespertina ꝑpter admixtionē3 tenebrarū ignorātie. sicut lux matutina similiter ꝛ vespertina admixta est tenebris: cū in angeloꝝ cognitione nihil ignorātie sit admixtum: sed ex causa dicta. ¶ Sed di. cū cognitio rerū naturalis angeli sit duplex: sc3 rerū in seipso ꝑ spēs cōcreatas/ꝛ in gn̄e ꝓprio ꝑ species a rebus cognitis receptas: cur nō ponit triplex cognitio: vespertina/matutina/ꝛ meridiana. sicut sunt he tres partes diei/cui cōparat cognitio āgelica. ¶ Solutio ſm Alexan. de ales par. ij. q. xxiij. ar. j. ꝙ q2 nō pōt angelus cognoscere res nisi in creatore aut creaturis: ideo btūs Aug. dixit tantū duplicem cognitionē angeloꝝ. Et primā dixit cognitionē matutinā q̄ est in verbo. Secūdā que est in creatura: siue sit in ipso angelo: siue in ꝓprio rerū genere/appellauit cognitionem vespertinā: Licet illa secūda sit duplex: quarū vna cognoscit rem ꝑ species concreatas etiā absentem ꝛ nō existentem/sed futurā. Alia tantū rem presentem per species a rebus acceptas. Unde ad orosium ait Aug. Ipsa creature cognitio in semetipsa vespertina/q̄ dei cognitione erat mane. Et idem in eodem: Scientia angeloꝝ in seipsis/in cōparatione ad scientiā que est in verbo dicit vespertina. ¶ H Harum trium hec est distinctio. Quoniā illa q̄ est in verbo: nullo modo dependet a re creata: sed illa que est in angelo admin⁹ dependet a forma seu specie cōcreata ipsi angelo: q2 intellectiua est plena formis: sed illa que est rerum in proprijs generibus: a rebus creatis simpliciter dependet. Ex quo infert Alex. ꝙ ille tres rationes cognoscendi ſm nobilitatem earū differunt. Nobilior em̄ est forma increata/ꝙ concreata ipsi angelo: et concreata ꝙ forma a rebus accepta. Ratio em̄ cognoscendi in verbo est ipsa diuina essentia: ꝛ nō aliqua spēs media inter essentiam ꝛ cognitionē3. Sicut in secunda ꝛ tertia/est aliquod representans mediū inter cognitum ꝛ cognitionem. Congrue ergo sola prima/scil3 in verbo dictur matutina: q2 in principio. Alie due vespertine: quia in creatura. Verum ꝙ Aug. matutinā quandoq3 nominat diurnā. vnde. xj. de ciuita. dei ca. xxix. Illi inquit angeli sancti nō per verba sonantia deum discunt: sed per ipsam presentiā immutabilis veritatis. hoc est verbū eius vnigenitū. Et ipsum verbū ꝛ patrem ꝛ eorum spiritūsanctum: eāq3 esse inseparabilem trinitatem: singulasq3 in ea personas esse vnam substantiā: ꝛ tamen oēs nō tres deos esse: sed vnū deum ita nouerunt: vt eis magis ista ꝙ nosipsi nobis cogniti sum⁹. Ipsam quoq3 creaturam melius ibi/hoc est in sapientia dei/tanq̄ in arte qua facta est: ꝙ in ea ipsa sciunt: ac per hoc ꝛ seipsos ibi melius: ꝙ in seipsis: verūtamen ꝛ in seipsis sciunt. Facti sunt em̄ ꝛ aliud sunt ꝙ ille qui fecit. Ibi ergo tanq̄ in diurna cognitione: in seipsis aūt tanq̄ in vespertina. Multū em̄ differt verum in ea ratione cognoscat aliquid ſm quā factum est: an in seipo. Et sequit. Omnia em̄ aliter in verbo dei cognoscunt ab angelis vbi habent causas rationesq3 suas. i. ſm quas facta sunt incōmutabiliter permanentes: aliter in seipsis. Illic clariore: hic obscuriori cognitione velut artis atq3 operum. Que tamen opera cū ad ipsius creatoris laudem venerationēq3 referunt: tanq̄ mane lucescit in omnibus oculis cōtemplantiū. Item li. iiij. super Gen̄. ad litteram: Cognitio q̄ est in verbo ad diem pertinet: que est in seipsis/ad vesperā ꝑtinet. ¶ I Posset etiā nō improbabiliter dici/ꝙ sicut lux solis meridiana omniu3 clarissima est: nec potest irreuerberatis oculis intueri: ita vocabulu3 hoc cognitio meridiana /soli diuine cognitiōi qua deus in se omnia cognouit/lucidissime reseruat. Ad cognitionem nēq3 sui ꝛ omniū cōprehensiuā/nullus creature oculus accedere potest: dicente aplo. j. ad Tim. vj. Lucem habitat inaccessibilem. Illa ergo lucidissima cognitio diuina/sola meridiana merito nominat. ¶ Et que dicta sunt de angelis: suo modo intelligunt ꝛ de beatis animab⁹. Vn̄ magr̄ in. iiij. dist. xlv. ex cognitione angeloꝝ/similia argumentatur de beatis. ¶ K Cognitione itaq3 rerum in ꝓprio genere possunt sancti cognoscere orationes nostras vocales: dum ad ipsas habent debitam approximationem ꝛ presentiam. Non enim intellectus creatus intelligit naturali cognitione saltem intuitiue quodcunq3 intelligibile quantumcunq3 distans. Nam cum ad intuitiuam sui cognitionem obiectum coagat (ſm beatum Augustinum. ix. de trinitate capit. xij. Omnis res quamcunq3 cognoscimus: cōgenerat in nobis noticiam sui. Ab vtroq3 enim noticia pariter a cognoscente ꝛ cognito) nō videtur ꝙ creatura agere possit ad suam cognitionem per infinitam distantiam. ¶ Quid autem de mentali oratione: an beatus vel etiam angelus sufficienter presens videre posset cogitationes mentis et affectiones alterius: sunt opiniones apud doctores. Sunt enim qui dicunt ꝙ mentis cogitationes ꝛ affectiones homo habet occultas et clausas cuilibet creature: quam occultare potest ita vt illam videre nemo possit: nisi cui voluerit reuelare: vel saltem ille qui intimior est cuilibet creature ꝙ creatura sibiipsi: qualis est solus de⁹. Unde consequenter dicunt ꝙ solus deus est scrutator cordium. cui consonat illud. ij. Paralipomenon. vj. Tu solus nosti corda filiorum hominu3. Et in ecclesiasticis dogmatibus capitulo. xlix. Internas anime cogitationes diabolum non videre certi sumus. Et ne hoc concessum putetur angelis bonis/ additur. Secreta autem cordium ille solus nouit: ad quem dicitur. Tu solus nosti corda filiorum hominum. et. j. Corinthiorum. ij. Nemo scit hominu3 quid est in homine: nisi spiritus hominis qui est in homine. Et huiusmodi multa adducunt: quibus nituntur probare ꝙ solus deus scrutatur corda et renes/id est affectiones. ¶ L Sed istis non obstantibus/sunt qui probabiliter oppositum tenent: videlicet Scotus in reperi. libro. ij. distinctione. ix. et doctor anglicus Guilhelmus ockam in. ij. q. xiij. scil3 ꝙ quilibet angelus: et eadem ratione quilibet beatus naturaliter potest distincte ꝛ intuitiue cognoscere cogitationes aliorum. Nec in hoc dependet a

voluntate cogitantis. Unde posita cogitatione vel affe/
ctione/non est in potestate angeli cogitantis vel volentis/ oc/
cultare eam alteri angelo vel beato quin ille possit ea distin/
cte cognoscere ex suis naturalib⁹: dūmodo ad ipm habeat
debitā psentiā et non impediat. Et ita ex suis naturalib⁹ co
gnoscere pōt angelus/ et beatus orationes mētales orātis
viatoris/stante debita psentia et sublato impedimēto. Nam
cū intellectus viatoris suos act⁹ cognoscat: cur nō intelle/
ct⁹ beati qui est pfectior. Nā quicquid cognoscit potētia mi/
nus perfecta: cognoscit etiam pfectior. ¶ Itē ois potentia
cognitiua disposita non impedita et pfecta cognoscere pōt
naturaliter quicquid sub eius obiecto cōtinet. Sed cogita/
tiones et affectiones ptinent sub obiecto intellectus quod
est ens inquantū ens: ergo pōt intelligi a quolibet intelle/
ctu sufficienter psente et non impedito. ¶ Itē cause natura
les nō subsunt imperio voluntatis create: quin positis eis
eo modo quo naturaliter agere sufficiunt/agāt: sed cogita
tiones et volitiones cū intellectu presente naturaliter cau/
sant sui cognitionē. Nec videtur quomodo āgelus vel bea
tus cognoscat essentiā aīe orantis q est sibi intimior: q̄ acci
dentia inherentia/cogitationes scz et affectiones: et nō co/
gnoscat inherētia accidētia/ scz cogitationes et affectiōes.
¶ Itē beati cognoscūt oēs motus et opationes corpora/
les orantis: ergo multo magis opationes pure spūales/
quales sunt cogitationes: q: tales sunt purū intelligibile
et immateriale. Sicut intellectus beati qui nō dependet in
cognoscēdo a sensibus: sicut intellectus noster in via: sed
ex sua naturali pfectione ppria cognoscit intelligibilia pn/
cipia sine medio sensuū. Huic snie concordare vident vba
bti Aug. in carmine de gloria padisi loquētis de ciuib⁹ pa/
radisi celestis: dicit eñ. Nā et pectoris arcana penetrant: al/
terutrū vnū volūt: vnū nolūt: vnitas est mentiū. ¶ Dictū
est aūt/dūmodo ad ipm habeat debitā psentiā: qm (vt di/
ctū est) nō pōt intellect⁹ finitus p quācūq distantiā vide/
re intelligibile. Additū est etiā dūmodo nō impediat: quia
impediri potest per deum suā influentiā subtrahentē/ ne cō
currat coagendo cum intellectu beati ad cognitionē secre/
torum cordis viatoris. Sicut creditur fm sanctorū doctri/
nas prohibere malignos spiritus eis nō coagendo: ne vi/
deāt ea q in cordibus hoim versant: q nisi phiberentur: ex
naturali sua pfectione possent sicut cetera sensibilia/ et intel
ligibilia intueri. Prohibet aūt deus misericorditer: ne to/
tius salutis inimicus suis dolosis artibus/ et tentatione se/
uiore salutis pposita in mente hominis impediret: qui ma
ligni tentationes moderat: nec permittit hominē tentari
vltra q̄ potest sustinere. j. Cor. x. ¶ Q aūt deus dr scruta/
tor cordiū: et solus noscere corda hominū et similia: intelli/
gendū est vniuersaliter et necessario ac inimpedibiliter: ita
q simpliciter impossibile sit ne videat cor cuiuslibet seipo:
et sine cuiuslibet alterius amminiculo: et hoc ppriū est soli
deo. Beatus vō etsi videt cor multis: nō tamē ea que sunt in
cordib⁹ oim: q: nō habet ad omnia corda debitā psentiam:
nec videt necessario: quia impediri pōt: nec seipso: q: nō si/
ne cooperatione obiecti/et generali influētia dei/ Cum alis
ex autoritatibus illis pbaret q nunq̄ quis posset cogno/
scere cogitationes alterius: nec quisq̄ suas si sol⁹ deus co/
gnosceret corda: et ita nec deus posset illis beatis reuelare:
nec angelus angelo mētaliter loqui: que oia erronea sunt et
falsa. ¶ M Nec valent q Grego. de arymino in suo. ij.
dist. ix. obijcit: pmo dicens: q nullū genus entiuz priuatur
vniuersaliter: vel vt in pluribus fm indiuidua et tpa ope/
ratione sibi naturaliter cōpetente seu nata cōpetere. Gen⁹
autē angelorū p semp/vel in plurib⁹ fm indiuidua et tem/
pora priuat cognitiōe distincta cogitationū hominū: et per
cōsequens patet q ipsi non sunt naturaliter apti ad talem
cognitionē. Prima pars antecedētis patet per illud Aug.
vij. de ciui. dei. c. xxx. Sic deus administrat cūcta q creauit.
vt ea proprios exercere et agere motus sinat. Et confirmat
Als eñ inquit posset dici q albedo posset naturaliter albe
dinem producere sicut calor calorem. Sed q non producit

ex eo est/ q deus suspendit ea a tali actione non coagendo
sibi: quod tamē nullus dicit. ¶ Secūdo respōdēdo motis
uis ponit q beati non habent debitam psentiā ad cogita/
tiones alterius: et ideo eas videre non possunt. Est autem
debita presentia: presentia subiectiua: ita q necesse est intel
lectum cognoscentem cogitationē esse subiectū illarū cogi
tationum. Unde nisi cogitationes inhereāt intellectui: in/
tellectus non est sufficienter presens/presentia que sufficit
ad cognoscendum. Cuius signum addit: q: si per potentiā
dei/duo homines essent simul in eodē loco primo: tunc in/
tellectus eorum essent sibi presentes/ quia indistantes: et
tamen vnus non intelligeret cogitationes alterius: q̄uis
essent eque dispositi: et cognitiones vtrorumq eiusdē ra/
tionis. Cuius nulla alia causa assignari potest: nisi q requi
ritur presentia subiectiua siue inhesionis. ¶ N Sed ista
non cogunt. Nō primū: quia tam prima pars sui antecedē
tes/ q̄ secunda deficiunt. Nam prime parti datur instantia
de genere demonum: qui multis actib⁹ et cognitionibus:
ad quos habent naturalē potentiā: perpetuo priuant. Si/
militer et beati tristicia (que naturaliter sequitur de rebus
nolitis et tamē accidentibus) perpetuo puantur/eo q ois
tristicia repugnat beatitudini. Item fm multos/potentia
vegetatiua in homine/si non pueniretur creatione anime:
pduceret formā: imperfectiorem tñ anima sicut in ceteris
viuentibus: a qua tamē actione fm totam speciem perpe/
tuo suspenditur. Autoritas vō beati Aug. non habet hoc
ad quod inducitur: nam btūs Aug. c. precedēti ostendit q
deus summus omnia operatur: et nature vim operandi ip
se tribuit: que per multa declarat: que gentiles quidā suis
dijs falsis attribuere. Et in ca. xxx. subdit q deus idem vbi
q totus nullis inclusus locis: nullis vinculis alligatus: in
nullas partes sectilis: ex nulla parte mutabilis: implēs ce/
lum et terram: presente potentia non indigente natura: sic
itaq administrat omnia que creauit: vt etiam ipsa propri/
os exercere et agere motus sinat. Ex quo nihil aliud vult
nisi q deus qui est omnium vnicus creator et creatorū gu
bernator: ita gubernat omnia que fecit: q etiam secum in
quibusdam actionibus coagere permittit. Nec ex illo in/
ferri potest/ q omnes operationes naturales agere per/
mittat: aut q non quasdam a suis naturalibus actionibus
in quas possent ad tempus vel perpetuo suspendat: fm q
placuerit sue ordinatissime voluntati. Nec ad aliud indu/
cunt hec verba Aug. nisi ad hoc q deus omnia operatur:
quedam mediante creatura: quedam immediate seipso. vn
de subdit. Agit multa per angelos: sed non nisi ex seipso
beatificat angelos. ¶ Quod vero in confirmatione ad/
dit/ q posset dici de ipsa albedine etc. Sic vtiq posset di/
ci: sed sine ratione. cum ad id dicendum nulla ratio/vel le/
uis apparentia inueniri potest. Ad dicendum vero q in/
tellectus possit omnia cognoscere: que sub eius obiecto pri
mo comprehenduntur: et ita actus alterius intellectus si/
cut alium intellectum videre que sibi sunt eque presentia:
sunt rationes probabiles: et vix (sicut patet) solubiles.
¶ O Secunda etiam pars antecedentis/ scilicet q ge/
nus angelorum pro semper vel in pluribus priuatur co/
gnitione distincta cogitationum hominum: non est proba
ra. Unde credi potest q vt plurimum angeli et beati vi/
deant mutuas cogitationes/ et etiam hominum quibus
sunt presentes: saltem illas quas beati non volunt alijs ce/
lare: quia probabile est q quantum ad illas non concur/
rat deus. Nihil enim inconueniens sequi videtur q an/
gelus hominis custos secreta cordis eius videat: prefer/
tim cum hoc fructum custodie non impediat: sed promo/
ueat. Item quomodo aliis orationes viatorum angeli cu/
stodes ad nos missi domino offerrent: sicut raphael dixit
tobie. Qñ orabas cū lachrymis etc. ego obtuli orationē tuā
dño: si non eas in nobis viderent. eiusdem. xij. Sunt enim
efficaciores mētales orationes q̄ vocales: et lachryme cor
dis q̄ oculorum. Et per hunc modum facile intelligit quē
admodū angeli sibi loquuntur. Celant suas cogitationes:

qū illas nolunt sciri ab alijs: ꝛ tūc dn̄s cuius volūtati sunt indeclinabiliter addicti: nō concurrit ad causandum cognitionē secretorū in alijs angelis. Loquunt̄/ dū in se cognitiones eliciūt ꝛ actus interiores/ vt ceteri cognoscūt: ꝛ tūc his formaris ceteri p̄sentes naturali virtute cognoscūt: nec impediuntur per subtractionē diuine influentie. Sic etiam saluatur quomodo angelus vel beatus multis eque p̄sentibus vni vel aliquib⁹ loquitur/ et nō oībus: volendo vnuz cogitationem suā scire/ et nō alium: ꝛ hoc deo concurrēte respectu vnius: et suspēdente suam coactionē respectu alterius. ℭ Quod vō doctor ille secundo dicit/ ꝙ debita p̄sentia ad videndum cognitionē est p̄sentia subiectiua: videt̄ oīno voluntarium et nulla ratione subnixū. Cū eñ ita act⁹ intellectus et voluntatis eque continent̄ sub obiecto p̄mo intellectus/ sicut cetera intelligibilia: ꝛ omniū sub obiecto primo alicuius potētie eque cōtentorū: non dissimilis req̄ritur presentia ad cognitionis formationē: sed q̄cūq̧ p̄sentia sufficit vni cōtentorum: sufficit et alteri: sicut est videre in visibilibus. Nā obiectum primū visus est color: ideo q̄cūq̧ presentia vnius coloris sufficit vt videatur: similis presentia alterius sufficit: ꝛ sic de alijs. ℭ Cum ergo in nullo alioꝝ intelligibilium requirit̄ talis p̄sentia: quare potius hic. Et ita eadē facilitate contemnit̄: qua probat̄. Et mirum videt̄ quomodo angelus q̄ distincte videt intellectum alterius angeli: nō videt oē intelligibile in illo intellectu viso existēs/ stante generali influētia dei. ℭ Itē ex illo sequeret̄ ꝙ solus angelus posset cognoscere suas cognitiōes: q̄ soli sibi inhererēt: et ita nunq̄ alius posset ea videre: ꝛ per cōsequens nullus alteri loqui: et sua secreta aperire: quod est cōtra oēs: q̄ nullus alius pōt esse presens p̄sentia subiectiua illis: cum idem accidēs non possit in diuersis subiectari. ℭ P Et ad signū quo intētum probare nitit̄ dicit̄/ ꝙ si illi homines essent viatores: neuter cognosceret intuitiue cogitationes alterius. sicut nec intellectū vel essentiā anime alterius: quia intellectus corpori immersus ita alligat⁹ est viribus sensitiuis/ ꝙ nullius extra se habere potest noticiā sine phantasmatibus: vt patet. iij. de anima. Et ideo nulli⁹ rei extra se noticiā intuitiuā habere potest: qđ sensus intuitiue nō cognouit. Propter qđ substātiā rei intuitiue nō possumus distincte cognoscere ꝓ statu illo: sed nec actus proprios cognoscere posset: nisi illos elicuisset ꝑuijs phantasmatibus ad eum mouētibus. Cum ergo nullū phantasma mouens mediate vel immediate ad cognitionis formationē alterius hominis in potētia cognitiua illius p̄cessit: nō mirū si ille cognitionē alterius intuitiue nō videt: q̄uis sit sibi presens. Secus de intellectu corpori non immerso: qui intelligibilia immediate sine ministerio sensuū apprehendit: non minus q̄ sensus sensibilia: q̄m potētia superior et in cognoscēdo est perfectior. ℭ Q Redeundo nunc ad ꝓpositā questionē dicendū/ ꝙ sancti in patria qui de facto in celis sunt: naturali cognitione puta vespertina: q̄ est cognitio rerū in proprio genere: nullas orationes nostruz in terra consistentiū: neq̧ mentales: neq̧ vocales cognoscūt/ ꝓpter immoderatam distātiam inter nos et ipsos. Hec eñ q̄ improportionata/ habet naturalē cognitionē intuitiuā: que est de rerū existentia impedire. Et de hoc pōt accipi illud Aug. Esa. lxiij. in glo. interli. Abraā nesciuit nos. Mortui eñ sancti nesciūt quid agant viui. etiā ipsorū filij. Accipitur hec glo. de verbis Augustini in libro de cura ꝓ mortuis agēda: vbi dicit. Si tanti patriarche: quid erga populū ab eis procreatū/ ageretur ignorauerūt: quomodo mortui viuorū rebus atq̧ actibus cognoscēdis adiuuandisq̧ miscētur. ℭ De cognitione autem matutina: an illa videat orationes nr̄as: nūc videndū. Et dico p̄mo. Nō est de ratione beatitudinis essentialis: vt nostras orationes: aut alia facta nr̄a matutina cognitione videāt in verbo. Probat̄: q̄ illud qđ nihil est obiecti beatifici: non est necesse in beatitudine intueri. Sed orationes nostre et quelibet creatura nō sunt aliquid obiecti beatifici: igitur. Minor patet: q̄ obiectū beatificū est diuina essentia: q̄ ex sua infinita perfectione sufficiēter btificat quēcūq̧ intellectū creatū: immo ꝛ increatū diuinū nullo alio secū ad btificandū cōcurrēte: qđ beatus Aug. innuit cū ait: Btūs est dn̄e q̄ te videt: etiam si alia nesciat: ꝛ si alia tecum videat nō propter hoc beatior. ℭ Utrum autē videre nr̄as orationes ꝑtineat ad eorū beatitudinē accidētalē: nō ꝑ oia certū est. Un̄ venerabilis Hugo de sctō victore de sacra. li. ij. pte. xvj. ca. xj. ita dicit. Multi in q̄stionē adducūt/ si sancti preces supplicantiū audiūt: si vota postulantiū ad ipsorū vsq̧ cognitionē ꝑueniūt. Difficile est iudicare de hmōi. Quō eñ scientia nostra certa esse potest de ipsis: qui eā quā de nobis habēt scientiā: nec capere possumus: nec inuestigare. Hoc vnum certū est. Aīas sanctoꝝ in secreto diuine contemplationis cōstitutas/ eorū que foris agunt̄: tantū scire: quātū illis vel ad gaudiū: vel nobis ad auxiliū ꝓdesse cōstat. Nos intercessores querim⁹ apud deū. Quid ampli⁹ vis. Times ne forte nō orēt q̄ semper orāt. Quō nō orabūt pro te qñ tu oras: qui et qñ tu nō oras: orare tñ nō cessant. Si non audiunt inquis: et ego in ventū fundo v̄ba nō audientib⁹ ꝛ nō intelligētib⁹ loquēs. Ecce dicamus. Nō audiunt sancti verba postulantiū: neq̧ ad beatitudinē illoꝝ attinet ista nosse que foris agunt̄. Ecce dicamus: nō audiūt. Nunquid de⁹ nō audit. Quid ergo laboras inuestigare quid audiunt ꝛ quantū audiunt sancti quos oras: cū ipse de⁹ audiat propter quē oras. Ipse videt humilitatē tuā qui remuneraturus est deuotionē tuā. Tn̄ si audiunt ꝛ quantū audiūt: quid est audire nisi scire. Unum est lumē in quo audiūt ad percipiendū: ꝛ vident ad cognoscendum: in quo si quid forte foris agit̄: quod mō interius non audiūt aut nō vident: mysteriū est dispensationis: non detrimentū felicitatis. Inueniūtur tñ quidā sanctoꝝ patrū quedā ita diffiniuisse quasi nihil sit in creaturis quod nō videant qui videntē omnia vident. Ego ampli⁹ iudicare nō presumo: nisi hoc solū: q̄m tantū vident: quantū illi placitū est: quē vident: ꝛ in quo vident. Hec hugo. ℭ R Ex illa autoritate tria eliciūtur. Primū ꝙ videre creaturas in verbo: ꝛ ea que foris agunt̄: nō ꝑtinet ad beatitudinē essentialē. Quia dicit ꝙ illa nō videre/ nō est detrimentū felicitat̄. ℭ Scđm/ ꝙ vident in verbo ꝛ sciūt quicq̄d ad beatitudinē eorū accidentalē pertinet. Dicit eñ ꝙ sciunt tantū quantū illis ad gaudiū: nobis ad auxiliū prodesse cōstat: verūq̧ aūt ꝑtinet ad beatitudinē accidentalē. ℭ Tertium ꝙ tantum audiunt in verbo et vident: quantum placet verbo illis ostendere in quo vident. Et ſm hoc intelligere oportet illud Aug. in meditationibus suis cap. xxv. Qui scientem cuncta sciunt: quid nescire nequeunt. Nota (quid) non capitur quesitiue: sed infinite pro aliquid. Quod de his dictum intelligitur que ad beatitudinem eorum pertinent siue essentialem: siue accidentalem: siue de his que deo quē vidēt: eis complacet reuelare. Ideo Grego. ij. mora. ꝭ. iiij. moderatius loquitur. Quid de his (inquit) que scienda sunt nesciunt: qui scientem oia sciunt. Unde probabiliter dicitur ꝙ licet non necessario sequitur ad sanctorū beatitudinem vt orationes nostras audiant de congruo: tamē de⁹ eis reuelat omnia q̄ ipsis ab hominib⁹ offeruntur: siue ipsos magnificando ꝛ laudando: siue eos orando et auxilia implorādo. Coadiutores quidē sunt dei in ꝓcurando salutē electoꝝ: q̄ cū nōnunq̄ cōfert̄ propter sanctorū merita et intercessiones tanq̄ ꝑ media ad hoc ab eterno ordinata: reuelant̄ eis orationes viatorū ꝓ quib⁹ intercedūt. Hoc etiā ad gaudiū eorū accidentale ꝑtinet. Letant̄ eñ ampli⁹/ dū intelligūt hoīes in terris degentes eoꝝ suffragiū postulare: quatenus cōciues fiant in illa celesti curia. sicut et plerīq̧ ex ipsis salutē aliorū sunt orationib⁹ cōsecuti. Huic cōsonat magister dis. xlv. li. iiij. Non est inquit incredibile aīas sanctorū: que in abscondito faciei dei veri luminis illustratiōe letant̄: in ipsi⁹ cōtēplatione ea q̄ foris agūtur: intelligere/ quantū illis ad gaudiū: vel nobis ad auxiliū ꝑtinet. Sicut eñ angelis: ita ꝛ sctis q̄ deo assistunt petitiones nostre innotescūt in verbo dei quod cōtēplant̄. Et satis cōcordat btūs Thomas in. iiij. scripto eadē dist. q. viij. dicēs. Unus

quisq; beatus tantū de alijs reb⁹ necessarium est vt in essentia diuina videat: quantū pfectio beatitudinis requirit: vt homo habeat quicquid velit ⁊ nihil inordinate velit: hoc autē recta volūtate quilibet vult: vt ea que ad ipm ptinēt: agnoscat. Unde cum nulla rectitudo sanctis desit: volunt agnoscere ea que ad ipos ptinent: ⁊ ideo oportet ꝙ illa in verbo cognoscant. Hoc etiam ad eorū gloriā ptinet/ꝙ auxilium indigentibus pbeant ad salutē. Sic em̄ dei cooperatores efficiunt: quo nihil est diuinius/ſm beatū Diony. c.iij. ecclesia. hierar. Manifestū ergo est ꝙ cognoscūt vota/orationes ⁊ deuotiones hominū: q̄ ad eorū auxiliū cōfugiunt. Hec Tho. In quo dicto verbū (necessariū) nō debet dicere necessitatē simpliciter: cui⁹ oppositū includit cōtradictionē: sed cōgruitatis certitudinē. ℂ S Ex quibus oībus satis patet questionis tertie solutio: scilicet ꝙ scti cognoscūt orationes nostras cognitione matutina in verbo: quā cognitionē nulla cognitorū distantia impedit. Nō autē cognitione vespertina ⁊ naturali in proprio genere propter eorū distantiam immoderatā. Cū ergo potentes fecit deus sanctos apud se: vt nobis qđ optamus valeāt impetrare: merito ipsorū memoriā agimus in cōsecratione huius sacrosancti sacrificij. Nō vt aliqđ ad ipsi⁹ pfectionē operentur: qꝛ ad hoc nō acceperūt potestatē: sed vt eorum meritis adiuuemur ⁊ sanctificemur: quatenus digni ⁊ salubriter ipsum pficiamus: ⁊ ampliorē effectū gratie eorū intercessione cōsequamur. ℂ Et potest hec esse vna ratio quare ante christi corporis cōsecrationē/ecclesia sanctoꝝ memoriā statuit peragendū. Edocta fuit ad hoc ve. testa. figuris: qm̄ legalis sacerdos ⁊ pontifex dū in sanctasanctorum introiuit: noīa duodecim tribuū in rationali descripta intulit. Sic sacerdos euāgelicus/ad sanctasanctoꝝ ingressus/ pcedentiū patrū infert memoriā dicēs: Cōicantes et memoriā venerātes. Dicit venerantes/nō solēnizantes: qꝛ memoria in plus est ꝙ solēnitas. Ecclesia enim de aliquib⁹ sanctis facit memoriā: de quibus non facit solemnitatem ac festiuitatem.

Exod. xxix.

ℂ Lectio. xxxiij. A

In primis gloriose

semp ꝙ virginis marie genitricis dei ⁊ domini nostri iesu christi. ℂ Hec est secunda pars partis pme/partis pncipalis scđe/totius canonis: in qua fit memoria primo et principaliter beatissime marie virginis gloriose/ virginis theotice. Recte in pmis: nō tantū quia sanctorum sanctissima pcellens grā ⁊ gloria: nedū sanctos: sꝫ etiam angelicos spūs vniuersos. Nec modo in pmis: quia tutissimū nostre calamitatis est asilū: ⁊ misericordie sin⁹ generalis. Sꝫ ideo pncipaliter in pmis eius memoriā in hoc sacrificio veneramur: qꝛ singularis huius sacrificij ministra fuit: ⁊ liberalissima dispēsatrix. De primo Hiero. ad paulā: Ceteris p partes pstat: marie vo simul se totā infudit gratie plenitudo. Per quā ascēdit sup oē humanū gen⁹: ascendit vsq; ad angelos: sed ⁊ ipos quoq; trāscendit: ⁊ celestē oēm supgreditur creaturā. De quo btūs Bern. in ser. cui⁹ pncipium est: Fecunde virginis. ita ait: Intueor quēadmodū vsq; ad angelos plenitudine gratie supra angelos spūscrō superueniente puenit. Est in āgelis charitas: est puritas: est humilitas: qđ horū nō enituit in maria. Et sequit: Cui angeloꝝ aliqñ dictū est. Spūssanctus superueniet in te: et virtus altissimi obumbrabit tibi. Ideoq; et qđ nascet ex te sanctū: vocabitur filius dei. Deniq; veritas de terra orta est: non de angelica creatura. Nec angelos: sꝫ semē abrae apprehēdit. Magnū est angelo vt minister sit dñi: sed maria sublimi⁹ quoddā meruit vt sit ⁊ mater. Fecunditas itaq; virginis supereminēs gloria est: tātoq; excellētior angelis facta munere singulari: quanto differentius pre ministris nomē matris accepit. Hanc inuenit gratiam plena iam gratia: vt charitate feruida: virginitate integra: humilitate deuota/fieret nihilominus sine viri cognitione grauida: sine dolore puerpera. Hec Bern. De secundo idem in alio sermone cuius principium est: Signū magnū. Oibus oia facta est: sapientibus et insipientibus copiosissima charitate debitricez se fecit. Omnib⁹ misericordie sinum aperuit: vt de plenitudine eius capiant vniuersi. Captiuus redēptionem: eger curationē: tristis cōsolationē: peccator veniam: iustus grām: angelus leticiā: deniq; tota trinitas gloriam: filij psona humane carnis substantiā: vt nō sit qui se abscondat a calore eius. Ecce misericordie sinū. ℂ B Audiamus ⁊ miserorū asilum. De hoc idē in alio sermone sic loquit: Uolūtas dei totū nōs habere voluit p mariā. Hec inquā voluntas ei⁹ est: sed p nobis. In oibus siquidē: ⁊ per oia prouidens miserie tentationem nostrā solatur: fidem excitat: spem roborat: diffidentiā abigit: erigit pusillanimitatē. Ad patrem verebaris accedere: solo auditu territ⁹ ad folia fugiebas: iesum tibi dedit mediatorem. Quid nō apud talē patrem filius talis obtineat. Exaudietur vtiq; pro sua reuerentia. Pater enim diligit filium: an vo trepidas ⁊ ad ipm. Frater tuus est ⁊ caro tua/tentatus per oia vt misericors fieret. Hunc tibi fratrem maria dedit. Sed forte ⁊ in ipso maiestatē vereare diuinam: ꝙ licet factus sit homo: mansit tamē deus. Aduocatū habere vis: ad ipsum: et ad mariā recurre. Pura siquidem humanitas in maria: nō modo pura ab omni contaminatione: sed ⁊ pura singularitate nature. Nec dubius dixerim/exaudietur ⁊ ipsa pro reuerentia sua. Exaudiet vtiq; matrē filius: ⁊ exaudiet filiū pater. Filioli inquit bern̄. Hec est pctōrū scala: hec mea maxima fiducia est: hec est tota ratio spei mee. Quid enim. Potest ne fili⁹ aut repellere aut sustinere repulsam. Nō audire: aut nō audiri filius potest. Neutrum plane. ℂ De tertio ꝙ ipsi⁹ merito in pmis sumus memoriam venerantes: quia specialis huius sacrificij ministra: et dispēsatrix est liberalissima. Ipsa nāq; est mulier illa euangelica que tria farine sata cōmixta fermentauit. Lu. xiij. Satum vnum/verbum quod erat in principio apud deū: et deus erat verbū. Alterū: anima q̄ de nihilo creata est et ante non erat. Tertium: caro de massa corruptionis sine corruptione aliqua diuino segregata artificio. In quibus tribus triplex genus potētie: qđ non erat creatum: quod perierat recreatū: quod super oia erat paulo minus ab angelis minoratū. Hec vinculo indissolubili in persone coeunt vnitatem. Hec euangelica farine sata pariter fermentantur: vt sit panis angelorum quem manducet homo: cor eius confirmans in hoc sacramento. Unde felix mulier benedicta in mulierib⁹: in cuius castis visceribus superueniente igne spiritussancti/panis ille est coctus. Felix inquā mulier que in hec tria sata immisit fidei sue fermentum. Siquidem fide concepit: fide et peperit: dicente elizabeth: Beata que credidisti: quoniam perficientur in te que dicta sunt tibi a domino. Hec Bern. sermo. ij. de natiuitate xpi. ℂ C Ecce quēadmodū fuit hui⁹ panis ⁊ sacrificij ministra. Panis qđē vt dictū est: sacrificij aūt cruci qua velut in ara sacrificiū oblatū est assistēs et simul participato dolore patri offerēs. Et per hoc liberalissima eius dispensatrix: qꝛ panē hunc: sicut cetera bona oia: p manus eius mūdissimas accepimus. Unde Bern. ser. de vigi. natiuitatis xpi. Cōfuse sunt ⁊ cōmixte due spēs: diuinitas scꝫ ⁊ humanitas in vtero virginis: spiritusancto illa suauiter cōmiscente. Sed qꝛ tu dignus nō eras cui donaretur: datum est marie: vt per illā acciperes quicqđ haberes. Que p hoc ꝙ mater est: genuit tibi deū. Per hoc ꝙ virgo est: exaudita est p reuerentia sua/in causa tua/et totius generis humani. In primo est remediū: in scđo adiutoriū: qꝛ nihil nos de⁹ habere voluit qđ per manus marie nō transiret. Hec ille. ℂ Et ppter hoc ſm dñm Alber. recte p propiciatoriū designat: in qua dñs corpaliter apparuit vt propiciaret. In qđ angeli oēs versis vultib⁹ respiciūt: vt etiā ab ipa recipiāt splēdoris illuminationē. Propter idē quoq; recte figurata e: p arcā testamēti: q̄ virgā aarō/tabulas moysi ⁊ māna qđ de celo datū est: cōtinebat. Sic virgo beatissima intra se cōtinuit xpm benedictū ventris sui fructum: in quo fuere/ Deitas dulcissima per manna designata; Ani

ma sapientissima, p tabulas lege dei digito scriptas figurata: Caro mūdissima q̄ morte non aruit: qm̄ tertia die resurrexit, p virgā aaron que fronduerat: designata. ¶ D Tanguntur autē in p̄missis verbis sex laudū preconia virginis gloriose: scilicet imprecessibilis dignitas: inexcessibilis felicitas: inamissibilis virginitas: nois sublimitas: mirabilis fecunditas: fructus ipsius immēsitas. ¶ Imp̄cessibilis dignitas tangitur in verbo initiali: In primis. Ipsa nāq3 est quā vt Bern. ait home. ij. sup Missus est. deus in celestibus singulari donaturus gloria: singulari in terris preuenire curauit z gratia: qua ineffabiliter z intacta cōciperet: et pareret incorrupta. Ipsa virgo singularis que (vt Damasce. ait) a nullo illustriū vincit. De quo sedulius in carmine paschali li. ij. metro eleganti ita cecinit. Salue sancta parēs enixa puerpera regem: Qui celū terrāq3 tenet per secula: cuius Nomen z eterno cōplectens oia gyro: Imperium: sine fine manet: que ventre beato Gaudia matris hñs cum virginitatis honore: Nec p̄mā similē visa est: nec habere sequētē. Sola sine exēplo placuisti femina xp̄o. Singularis in ortu. singularis i toti⁹ vite p̄cessu. De p̄mo btūs Hiero. ad paulā. Hec est inq̄t q̄ diuinis angelicisq3 laudata est preconijs atq3 p̄dicata: a patriarchis siquidē figuris z enigmatib⁹ prefignata: a p̄phetis prenunciata: ab euangelistis exhibita z monstrata: ab angelo venerabiliter et officiosissime salutata. Et beatus Bern. vbi supra. Quod moysi mōstratum est in rubo z igne: aaron in virga z flore: gedeoni in vellere z rore: hoc aperte salomon p̄uidit in forti muliere et eius precio. Apertius hieremias p̄cinuit de femina et viro: Aptissime esaias declarauit de v̄gine z deo: Gabriel tandē exhibuit ip̄am salutando. ¶ De scđo scilicet p̄gressu dicit Ambro. li. de virginitate. Sit vobis tanq̄ in imagine marie vita descripta: de qua velut ex speculo refulget species castitatis et forma virtutis. Hinc sumatis exempla viuendi: vbi tanq̄ in exemplari magisteria sunt p̄bitatis expressa: que quid corrigere: quid aufugere: quid tenere debeatis ostendūt. Et beatus Hierony. Ipsa in vigilijs inueniebat̄ prior: in sapientia legis eruditior: in humilitate humilior: in carminib⁹ dei prestantior: in charitate gratiosior: in puritate purior: in omni virtute perfectior. ¶ Inexcessibilis eius felicitas innuit̄ in verbo, Gloriose. Ipsa siquidē s̄m deductionē bea. Aug. in ser. de ei⁹ assumptione, est magnifice assumpta ad eternā beatitudinis sublimitatē in corpore z anima gloriosa. Meruit em̄ exaltari sup choros angelorū: z peruenire vltra q̄ nostre humanitatis est natura. vbi nō natura tollit̄: sed magnitudo glorie demōstrat̄. Ad thronū siquidē celestē intemerata virgo et mater processit: atq3 in regni solio post christū gloriosior residet sublimata: vt dicit Hiero. epistola statim allegata. et Bern. ser. j. de ei⁹ assumptione. Quantū gratie adepta est pre ceteris: tantum z in celis obtinet glorie singularis. Nec i terris loc⁹ dignior vteri v̄ginalis tēplo: in quo dei filiū maria suscepit. Nec in celo regali solio: in quo mariā filius sublimauit. ¶ E Virginitas inamissibilis designat̄ cū addit̄: Sēperq3 v̄ginis: quia virgo erat carne: virgo mēte: virgo p̄fessione: virgo ante partū: virgo in partu: virgo post partuz. Unde Aug. sup iohannē. Sicut in sepulcro vbi repositū erat corp⁹ dñi: nec antea: nec postea corp⁹ iacuit: sic vterus marie, nec an: nec post quicq̄ mortale concepit. Itē sup illud Ezech. xliiij. Porta hec clausa erit: z nō aperiet̄: z vir nō trāsibit per eā: qm̄ dñs de⁹ israel ingressus est per eā: eritq3 clausa p̄ncipi. Quid est, porta hec erit clausa: nisi q2 maria semper fuit intacta. Quid est vir nō transibit per eā: nisi q2 ioseph nō cognouit eā. Nec solū virgo: sed virgo singularis: virgo purissima. De quo ser. iiij. be. Bern. de assumptione ait. Que em̄ angelica puritas virginitati illi (haud dubiū quin marie) audeat cōparari: que digna fuit spiritussancti sacrariū fieri z habitaculū filij dei. Si rerū precia de raritate pensamus: que prima in terris angelicā proposuit ducere vitam super omnes est. Sequitur: Immobile propositum virginitatis quod nec angelo filium promittēte aliquatenus titubauit. Quomodo inquit fiet istud. Neq3 em̄ modo quo fieri solet in ceteris virū penitus nō cognouit: sed nec filij desiderio: nec spe prolis. Hec Bern. ¶ Nominis sublimitas exprimitur in verbo, marie. Maria maris stella interpretatur: et matri virgini cōuenientissime adaptatur. Aptissime siquidē syderi ipsa comparatur: quia sicut sine corruptione sydus suū emittit radium: sic absq3 sui lesione virgo parturit filium. Nec syderi radius suā minuit claritatē: nec virgini filius suam integritatē. Ipsa est igitur nobilis illa stella ex iacob orta: cuius radius vniuersum mundū illuminat: cuius splendor et p̄fulget in supernis: z inferos penetrans, terras etiā perlustrans z calefaciēs: magis mētes q̄ corpora: fouet virtutes: excoquit vitia. Ipsa inquā est preclara z eximia stella sup hoc mare magnū et spaciosum necessario subleuata: micās meritis: illustrās exemplis: quā sequēs nō deuias: ipsam rogās nō desperas: ip̄am cogitās nō erras: ip̄a tenēte nō corruis: ipsa protegente nō metuis: ipsa duce nō fatigaris: ipsa p̄pitia aduenis: z sic in teipso experiris, q̄ merito dictum sit nomen virginis maria. Hec bern. home. ij. super Missus est. ¶ Mirabilis fecunditas tangitur, cum additur: genitricis. Uere mirabilis virginea fecunditas: quam admirans propheta ait Hiere. xxxj. Nouum faciet dñs in terra. Mulier circūdabit virum: maria christū. Uirum em̄ fuisse christū nō solum cū diceret̄ vir p̄pheta potēs in ope z sermone credim⁹: sed etiā cum tenera adhuc infantis membra dei mater, blando vel foueret in gremio, vel duraret in vtero. Uir enim erat iesus: nedum etiam natus: sed sapientia non etate: animi vigore, non corporis: maturitate sensuum, nō corpulētia mēbrorū. Neq3 enim minus habuit sapientie: vel potius non minus fuit sapientia iesus conceptus, q̄ natus: paruus q̄ magn⁹. Siue ergo latens in vtero: siue vagiens in presepio: siue iā grādiusculus interrogans doctores in tēplo: siue iam perfecte etatis docēs in populo: eque p̄fecto plenus fuit sp̄ū scđo. Itē alius propheta. Anteq̄ parturiret peperit. Anteq̄ veniret tempus partus: peperit masculum. Quis audiuit vnq̄ tale. Quis vidit huic simile. Esa. vlti. Anteq̄ parturiret: anteq̄ in partu laboraret: anteq̄ venit partus: anteq̄ venit dolor: ex partu peperit masculuz: maria christū. Glo. interli. ¶ F Fructus eius immēsitas subiungitur in verbo: Dei z domini nostri iesu christi: qui solus pelagus est infinite substantie: vt dicit Damas. Et bonuz quo nihil meli⁹ cogitari pōt. Teste ans. Et sentētialiter Aug. j. de doctrina christ. Huius vera genitrix est z mater virgo maria. Unde Damas. in suo. iij. Dei genitricē vere sanctā predicam⁹. Sicut em̄ deus vere ex ipsa genit⁹ est: ita ipsa vere dei genitrix dicit̄. Deū em̄ aimus ex ipsa genitū: nō vt deitate sibi p̄ncipium essendi accipiendi ex ipsa: sed dei verbo ex ipsa incarnato z genito. Nō em̄ hominē nudum genuit sancta virgo sed deū verū: non nudū sed incarnatū. Neq3 negans ipsam dici christothecon. i. christi matrē absolute eā negat genitricem christi: sed cōtra nestoriū qui sub illo vocabulo voluit eam negare esse matrē dei, ponendo q̄ peperit purū hominem. Qui error damnat⁹ est in concilio ephesino: vt habet̄ xv. dist. Canones. §. Tertia synodus. Et xvj. dis. sexta synodus. §. tertia ephesina. Sed eam dicēdam esse theothocon id est dei matrem asseruit. Non ergo negauit mariam matrem christi, qui vnam personam, xp̄i et verbi confitetur: sed noluit cōmunicare in sermone cum heretico: qui suum perfidie venenum sub illo vocabulo occultabat. Marie itaq3 fecunditas que gaudium matris habet cum virginitatis honore: et si eius priuilegium est singulare: et continuo indicibile inuenitur: vt sicut nemo assequi possit: sic nec eloqui quidem. Sed si adijcias: cuius mater est: dei scilicet et domini nostri iesu christi: que iam poterit lingua etiam si angelica sit: dignis extollere laudibus virginem matrem. Matrem autem non cuiuscūq3 sed matrem dei. Unde bern. in sermo. j. de assumptione virgi. Quis enim (ait) etiam si linguis hominum angelorumq3 loquat̄: explicare queat quemadmodum superueniente sp̄ūsancto: obū

Utilitas imploratiosis v̄ginis gloriose.

beante virtute altissimi/caro factū sit verbū dei: p qd̄ facta
sunt oia: z dn̄s maiestatis quē non capit vniuersitas crea/
ture: intra virgineasese clausit viscera fact⁹ homo. Hic est
fructus terre sublimis: q̄ sup oia deus in secula bn̄dictus.
Ro. ix. Cui a patre data est ois potestas in celo z in terra:
Matth. xviij. Ideo dn̄s noster qui venit saluare/ qd̄ perierat: vnde an/
xie suspirabant patres deuotissime clamātes. Rorate celi
desuper: et nubes pluāt iustū: aperiatur terra et germinet
saluatorē. Esa. xlv. Ideo additur/iesus. Ipse demū de spū/
sctō pre participib⁹ suis vnct⁹. De cui⁹ vnctionis plenitudi
ne oēs accepimus gratiā p gratia. Joh. i. Ideo cōcludit/
christi. Hui⁹ ergo dei et dn̄i nostri iesu christi genitricis glo
riose sempq̄ virginis marie memoriam in primis venera/
mur. Sequitur. Sed et beatorū apostolorum. ❡ G Post
memoriā beatissime virginis/subditur memoria beatorū
aplorū. Et digne ac merito: q̄ ipsi tradiderūt nobis ritum
et formā offerendi hoc sacrificiū: vt habetur. i. Cor. xi. Ipsi
hui⁹ sacrificij testes fuerūt idonei: qui in cena vltima/ qua
christus sacrificiū hoc in salutē mūdi instituit p̄sentes: primi
hoc sacrificio vsi sunt. Ipsi a christo tunc sacerdotes ordi/
nati/potestatem acceperūt sup corpus christi verū cōsecrā/
dum et dispensandū: et sup corpus christi mysticū alijs or/
dinandis eandē potestatē cōmunicādi. Unde eis dixit chri
stus. Accipite et comedite zc. Et iterū. Accipite z bibite ex
hoc oēs. Ac deinde dixit. Hoc quotiēscūq̄ feceritis in mei
cōmemorationē facietis: de quo. s. dictum est. Ipsi deniq̄
fuerunt testes p̄cipui passionis christi z resurrectionis: vt
legitur in actibus aplorū: quorū hoc sacrificiū est memoria
le precipuū. ❡ Sequit. Ac martyrum tuorum. Horum me
moria rite pagitur: q̄ p semel oblata hostia/semetipsos ob
tulerūt viuētem hostiā deo placentē z acceptabilē: q̄ etiam
(quēadmodum apl̄i) testes fuerunt nostre fidei. Marty:
enī grece testis est latine. Unde z de eis intelligi potest il/
lud apl̄i ad Heb. ij. Ab eis qui audierunt salus in nos con
firmata est: cōtestante deo signis et portētis z varijs virtu
tibus et spiritussancti distributionibus sm̄ suā voluntatē.
❡ Aduertēdū autē q̄ patriarcharū z pphetarū ve. te. me/
moria non peragitur: q̄ q̄uis fide et deuotione in spū sa/
crificium hoc cognouerūt et spiritualiter participarūt: sa/
cramētaliter tamē ipso nunq̄ vsi sunt: qm̄ longe post eorū
tpa noscit institutum. ❡ Sed cur beatorū cōfessorū/ quo/
rū magnifice memoriā inter sanctos venerat ecclesia: nul/
la fit in p̄senti loco cōmemoratio. Respondet Inno. q̄ ca/
non forte p̄sertim quantū ad illam partē prius fit editus/
q̄ memoriā cōfessorū celebraret eccl̄ia. Nā oēs vere sancti:
qui cōmemorant in canone: precesserūt siluestrū p̄ter iohā
nem et paulum/marcellinū z petrū martyres qui proximo
successerūt. Ecclesia vero post tēpus siluestri cepit sanctorum
cōfessorū memoriā venerari. Nā sedes epales: q̄ iuxta dispo
sitionē beati petri sunt in singulis ciuitatibus antiquitus
cōstitute: nō in memoriā cōfessorū: sed in apostolorū z mar
tyrū p̄cipue beatissime virginis veterū deuotio dedicauit.
Nō vero canon tēpus beati siluestri p̄cessit: ex eo cōuincit
sm̄ eundē Innocen. q̄ aplorū cathalogus nō reperit in ca
none dispositus: sicut in emēdatioribus codicib⁹ sancti euā
gelij reperit. Nā in prioribus editionibus. i. in p̄mis trans/
lationibus: vt dicit Hiero. nō solum euāgelistarū mutatus
est ordo: sed et verborū et sententiarū cōfusa erat cōmixtio.
❡ H Ponitur z alia ratio a magistro in rationali: q̄ hoc
sacramētū institutū est in memoriā passiōis xp̄i. Cū aūt cō
fessores p christo passi nō sunt: licet in publico vitā tortor
penis nō exiuerit p christo: ideo in hoc sacrificio passionis
christi eorū memoria nō habetur. Et refert idē Guil. q̄ gre
go. tertius hec verba q̄ sm̄ cōsuetudinē quarūdam ecclia⁊
pferuntur: addidit. Necnō z illorū sanctorū quorū hodie
solēnitas in cōspectu tuo celebrat dn̄e de⁹ noster in toto or
be terrarū: quorū certe ingēs z magna est multitudo. Un/
de idē li. vij. ti. de sanctorum festiuitatib⁹ sui rationalis di/
cit/q̄ cōstantin⁹ imperator partes transmarinas petēs/ in/
uenit Eusebiū cesariensem episcopū virū sanctissimū: cui

dixit. Pete a me vnde eccl̄ia tua ditet. Ille vero respondit.
Eccl̄ia mea satis abundat in diuitijs. Sed rogo te vt mit/
tas per partes mundi qui nomina sctōrū et tpa passionum/
et sub quib⁹ et qualiter/ z in quibus locis passi sunt: refer/
bāt: qd̄ et factū est. Et refert idē Eusebius q̄ die quolibet
anni plusq̄ quinq̄ milia sanctorū festa concurrūt: excepto
die kalēdarū ianuarij/quo gentiles epulis intenderūt et
solēnitatibus/ z nō ad martyrizandū sanctos. Idem Hie/
ro. in epl̄a que suo kalēdario p̄ponit. Et q̄ horū sanctorum
festiuitas ab eccl̄ia diebus singulis celebrari nō pōt: huius
occasione forte hec particula a dicto grego. est apposita.
❡ I Exprimunt autē duodecim aplorū noia: cū addit.
Petri: q̄ fuit summ⁹ ac caput aplorū: cui claues regni celo/
rū collate sunt: qui z ceterorū cōfirmator fuit/ postq̄ a ne/
gatione dn̄i cōuersus surrexit: sm̄ verbū christi Lu. xxij. Et
tu aliquādo cōuersus cōfirma fratres tuos. Cuius adhuc
successor totius ecclesie obtinet p̄ncipatū. ❡ Pauli: q̄ non
ab hoībus: neq̄ p hominē electus est: sed p christū numero
et gradui apostolorū additus: vt esset vas electionis: por/
tās nomē dn̄i coram gentibus z regib⁹ et filijs israel. Act.
ix. Hic in tertium celū rapitur: vt audiat secreta verba que
nō licet homini loqui. Hic gloriat in tribulationibus/non
ignorās cogitationes sathane: abūdantius oībus labora/
uit. Gratie omnia tribuit: viuit nō ipse: sed viuit in eo chri/
stus: qui gladio triūphans etiā mortuus testimonia fidei
fert christo: vt habet passionis eius historia. ❡ Andree: q̄
ad vnius iussionis vocem christū sequebat. Qui z de hui⁹
sacramēti veritate cū egea pconsule disputabat. Hic primus
apostolorū vocatus: etiā germanū suū petrū/christo addu
xit: ad exēplū magistri/ in cruce desideratissima triumpha
uit. ❡ Jacobi: scʒ maioris ex vocatione ad apostolatū/ad
quem priusq̄ iacobus alter ascendit: hic quantū ad marty
rij laureā in apostolis primatū tenuit: quam prius ipe su/
scepit: vt habetur Act. xij. Misit herodes rex manus vt af/
fligeret quosdā de ecclesia. Occidit aūt iacobū fratrem io
hānis gladio. ❡ Johānis: dilecti dn̄i qui in cena super pe
ctus dn̄i recūbens euāgelium: vt Beda dicit: ab ipso sacro
dn̄ici pectoris fonte potauit: q̄ mysterij huius altitudinem
et fructū pre ceteris plus reserauit. Cui z christus virginē
matrē in cruce virgini cōmēdauit. ❡ Thome: q̄ et didim⁹
dr: qd̄ interp̄tat latine dubi⁹: q̄ de dn̄ica resurrectiōe plus
ceteris dubitauit. Un̄ clauorū locis digitos inferēs ac dn̄i
co lateri man⁹/credidit: z oē dubitatiōis vulnus a nobis z
infidelitatis amputauit. ❡ Jacobi: scʒ minoris qui xp̄o si
millim⁹ in corpis figuratiōe: necnō z religiōis imitatione
frater dn̄i appellari meruit: z hierosolymitanā eccl̄ia⁊ post
dn̄i ascēsione prim⁹ episcopādo rexit. ❡ Philippi: q̄ specia/
liter de p̄ris z filij insepabili deitate instruct⁹: etiā q̄nq̄ pa
nū q̄b⁹ saturādus in deserto fuerat pplus: mysteriū: q̄rente
te dn̄o. Philippe vn̄ emēmus panes vt mādūcēt hi: intel/
ligere meruit. ❡ Bartholomei: q̄ solus fuisse dicit nobilis
et philosophus inter aplos. Qui teste dionysio diuine ac
mystice theologie sacra nouiter p vera z increata sapiētia
excoriatus viu⁹/testis z doctor fact⁹ est idoneus. ❡ Mat
thei: q̄ de thelonario vocatus a xp̄o: ex publicano factus
est aplus z euangelista/spūaliū talētorū distributor: et cō/
uiuiorū dei p̄parator: q̄ z in hui⁹ sacri immolatione interfe
ctus seip̄m dn̄o obtulit hostiā viuā. ❡ Simonis: q̄ frater
erat iacobi minoris: dict⁹ chanane⁹ ex zelo xp̄iane religio/
nis. Chana quippe zelus interp̄tat. Unde ad differētiā si/
monis petri. Uel a vico chana ville galilee: in qua dn̄s pri
mo in vinū aquā mutauit: noiatus: articulū symboli: Co/
nē sctōr adiecisse dr: in quo z hoc sacrm̄ qd̄ cōmunio dr: de
signat. ❡ Et thadei: q̄ terti⁹ frater iacobi minoris z simo/
nis fuit. De quo et metra cōia dici solent. Anna solet dici
tres concepisse marias: Quas genuere viri ioachim/cleo/
phas/salomeq̄. Has duxere viri ioseph alpheus zebede⁹.
Prima parit christum: iacobum scd̄a minorem: Et ioseph
iustū peperit cū simone iudā. Tertia maiorē iacobū: volu/
crēq̄ iohannē. Dicit aūt thadeus quasi apprehendens: q̄

per fidem christiã firmissime tenuit: et cõtra veritatis corru ptores acerrime scripsit. Ad cõstãtiã semel acceptate fidei/ exemplis relapsoꝝ angeloꝝ et hominũ terribilibus: futu riq; iudicij cõmemoratione fideles animauit. Hic dicitur ꝛ iudas: quod interpretaẽ cõfitens vel gloriosus. Uel ꝑ ety mologiã quasi iubilũ dans. Habuit eñ cõfessionem fidei: gloriam regni: ꝛ iubilum gaudij sempiterni. ❡ Hos duo decim elegit dñs: vndecim in terra cõsistens: duodecimus paulũ de celo: qui ẜm beatũ Aug. in quodã sermone sunt duodecim filij iacob. hi duodecim principes plebis israel: hi duodecim fontes reperti in helim. duodecim castra in ramasse vsq; ad montẽ syna. duodecim lapides in veste sa cerdotalis. duodecim panes ꝓpositionuz. duodecim explo ratores missi a moyse. duodecim populi terrã ꝑmissionis ingredientes. duodecim lapides altaris. duodecim lapi des de iordane eleuati. duodecim lapides in eundem alta ris. duodecim duces salomonis. duodecim stelle in coro na sponse. duodecim fundamenta/ et duodecim porte ci uitatis dei. duodecim menses anni. duodecim hore diei. Isti sunt missi de manu potentis in corda inimicorum re gis. Per hos rex noster pacificus debellauit mundi prin cipem et vasa eius diripuit. ❡ L. His duodecim aplis addita sunt nomina duodecim gloriosoꝝ martyꝝ: qui se metipsos obtulerũt hostias viuẽtes deo acceptabiles pro cõfessione noĩs ꝛ passionis christi: cui⁹ memoria agitur in missa: de quoꝝ fide et martyrij causa: vt dicit Alber. indu bitabilis extitit certitudo. Multoꝝ autẽ alioꝝ martyꝝ noĩa hic nõ ponunẽ ẜm eũdem: q: vt legitur in ecclesiastica historia: aliquãdo heretici cum martyribus passi sunt: eo ꝙ tunc ecclesia synodos visitationes ꝛ examinationes ha bere nõ potuit vt discerneret hos ab illis ꝓpter ꝑsecutio nẽ tyrãnoꝝ. Nec; tamẽ negãdum est quin plures sint mar tyres: de quibus nõ minus eccl'ia est certa: eo ꝙ passionẽ ꝑ christi nomine subierũt: ꝙ̃ de hic scriptis. ❡ Sed cur illoꝝ nomina canoni nõ inserunẽ: certũ est ꝙ propter prolixitatẽ nimiã in sanctoꝝ cõmemoratione/ nõ omnia poni expedie bat. Cur aũt certoꝝ nomina/ ꝛ nõ alioꝝ canoni sunt inserta euidens ratio assignari nõ põt: q: latet nos q̃ cause priores pr̃es introduxerũt ad istoꝝ potius/ ꝙ̃ alioꝝ isertionẽ nomi nũ. Multe coniecturales assignari possent. Una ẜm Alb. ẽ. tacta propter notionẽ passionis ꝛ fidei ipsoꝝ. Nec; forte omniũ est vna rõ: ẜm aliquoꝝ nomina hic ponunẽ propter sue passionis primeuitatẽ: q: videlicet passi sunt i principio nascẽtis ecclesie. Quorundã ꝓpter tormẽtoꝝ immanitatẽ: quorundã propter cõstantie in patiẽdo singularitatẽ: et ita de alijs. Uerũ tñ est ꝙ aliqui dicũt canonẽ cõpositũ ex spe ciali instinctu dei et ordinatione. In signũ cuius referũt ꝙ aliqui patres ex singulari quadã reuerẽtia et deuotiõe quã ad certos sanctos habuere: ipsoꝝ nomina studuerũt appo nere: ꝛ quorundã iã appositoꝝ remouere: sed transacto die in crastino repperũt illos deletos: ꝛ priores litteris aureis inscriptos. ❡ L. Ponunẽ aũt primo martyres eximij: qui in principio nascẽtis ecclesie floruerũt in apice summi apo stolatus. ❡ Lini/ qui fuit prim⁹ papa post beatuz petrũ: ꝛ hoc in regimine nõ ex ordinatione petri. Cui contrariũ vi detur qd̃ Johannes terti⁹ scribit episcopis germanie ꝛ gal lie. ꝛ habeẽ. viij. q. j. Si petr⁹. vbi dicẽ. Si petrus princeps apostoloꝝ adiutores sibi asciuit linũ ꝛ cletũ: nõ tñ potesta tem pontificij aut soluẽdi aut ligandi normã eis tradidit: sed successori suo clementi: qui sedem apostolicã post eũ et potestatẽ põtificalem: tradente sibi beato petro tenere pro meruit. Linus ṽo ꝛ cletus ministrabãt exteriora: princeps aũt apostoloꝝ petrus verbo et orationi instabat. Sed glo. ibidẽ soluit/ dicẽs. Patet hic ꝙ linus ꝛ cletus non fuerunt apostolici: ꝛ hoc verũ ꝙ post petrũ statim nõ fuerũt aposto lici: sed clemens fuit post eũ apostolic⁹. Uidẽs aũt clemens ꝙ hoc erat ꝑiculosum exemplo/ ꝙ aliquis sibi eligeret suc cessorem: renunciauit papatui: ꝛ tunc electus fuit linus: eo mortuo electus est cletus: quo mortuo denuo fuit elect⁹ cle mens: ꝛ sic clemens ẜm vnã computationẽ fuit scd̃s: ꝛ ẜm aliam fuit quartus. Uersus. Disputat hic mundus: quart⁹ fuerit ve secũdus. Hec glo. ❡ Itaq; ẜm ordinationẽ beati petri: qui moriturus apprehensa manu clemẽtis/ in aurib⁹ totius ecclesie ait. Clementẽ hũc vobis ordino episcopum: cui soli mee predicationis ꝛ doctrine cathedrã trado: quez pre ceteris expertus sum deũ colentẽ: homines diligentem discendi studijs deditũ/ sobriũ/ benignũ/ iustũ/ patientem: scientẽ nõnulloꝝ ferre: etiã ex his qui verbo dei instituunẽ: iniurias: vt scribit ipse Clemens in epistola ad beatum ia cobum episcopum hierosolymitanũ. Linus ergo primus post beatũ petrũ in cathedra petri vsq; ad suam passionez sedit: qui plura pro christo pertulit genera tormentorum. ❡ Cleti: qui lino in papatu successit multis passionibus ꝛ signis clarissim⁹. ❡ Clementis: qui post transitũ cleti iterũ in papaz electus: beati petri discipul⁹ ꝛ pedissequ⁹: omnes act⁹ ei⁹ describens duodecim libris: quos itinerariũ appel lauit. ❡ Sixti pape ꝛ martyris: q̃ in missarũ solẽnijs hym num angelicũ Sctũs Sctũs Sctũs: cũ Agnus dei/ consti tuit decãtari. ❡ Cornelij pape ꝛ martyris successoris beati fabiani: cuius indubitatũ apud sanctos patres ambrosiuz ꝛ augustinũ fuit martyriũ. ❡ Cypriani episcopi carthaginẽ sis: cui⁹ tãta fuit fides/ vt lata sue cõdemnationis sententia/ publice clamaret: gratias deo/ in cõsistorio tyrãni. In cui⁹ corde in testimoniũ fidei/ figura crucis in specie auri fuisse dicẽ depicta. ❡ Laurentij ecclesie romane archidiaconi: qui certa ꝛ indubitata fide rogũ sustinuit: vt viuus in decij imperatoris presentia assareẽ. Hic facultates ecclesie larga manu dispersit ꝛ dedit pauperib⁹: ideo iusticia eius manet in seculũ seculi. ❡ Chrisogoni: cui⁹ et mira fides extitit: vt spõte gaudẽs ꝛ let⁹ mortis subiret suppliciũ. ❡ Johannis ꝛ pauli: q̃ imperialis aule domestici se gloriose christianos confessione publica ostenderũt: ꝛ iulianũ apostatã cõfude rũt. In quoꝝ laude canit ecclesia. Isti sunt due oliue: ꝛ duo candelabra lucẽtia ante dñm. Zach. iiij. quos eadem fides ꝛ passio vere fecit esse germanos. ❡ Cosme ꝛ damiani fra trum: qui i arte medicine clarissimi: gratis ꝓpter deũ artis sue officia exhibentes/ a vero medico vocati sunt ad sanan dũ languores grauissimos animarũ. ❡ Et omniũ sancto rum in cõmuni quoꝝ noĩa nota: ꝛ vitãde prolixitatis cau sa omittunẽ. ❡ M. Quoꝝ meritis precibusq; cõcedas: vt in oĩbus ꝓtectionis tue muniamur auxilio per christuz dominum nostrũ. Postꝙ̃ sanctoꝝ specialis generalisq; pre missa est cõmemoratio: addiẽ per eorum ꝓces et merita ad deum deuota supplicatio: vnde dicitur. Quorum sancto rũ meritis. i. operationũ meritoriarũ intuitu maxime sup erogationis: vt dicit Alber. in hac mortali erumnosaq; vita perfectarũ: que ꝛ alijs proficere poterãt. precibusq; suoꝝ pioꝝ desiderioꝝ pro nobis tibi oblatis: nunc in gloria. Quoniã ꝛ de ipsis verũ est generaliter/ qd̃ de sancto iere mia ꝓpheta. ij. Mach. c. xv. scribitur specialiter. Hic est fra trũ amator: ꝛ populi dei israel. Hic est qui multũ orat pro populo ꝛ vniuersa ciuitate sancta: dei vniuersali scz eccl'ia. Concedas et misericorditer largiaris. Ut in oĩbus creden dis/ intelligẽdis/ appetendis ꝛ agendis. Tue semꝑ prote ctionis ac defensionis/ muniamur auxilio cõtra oẽs inimi coꝝ visibiliũ et inuisibiliũ machinationes: quib⁹ qñ hu mana fragilitas abduciẽ a via veritatis ꝛ iusticie: ꝛ adhe ret falsis supstitiosis nonnũꝙ̃ assertionib⁹: declinat quoq; a via mandatoꝝ diuinoꝝ. Auxiliũ ṽo tuũ habentes secu ri stamus cõtra oĩa aduersa ꝛ nociua. Quia tu solus potẽs es: et in ditione tua cuncta sunt posita: nec est qui tue pos sit resistere volũtati. Hester. xiij. Hoc auxilio se tueri ꝓphe ta gratulatus ait. Auxiliũ meũ a dño qui fecit celum ꝛ ter rã: sibiq; impertiri instãter orauit. Deus inquit in adiutoriũ meũ intẽde: dñe ad adiuuãdum me festina. ❡ Et notãduz ẜm Alexan. de ales/ ꝙ in hac cõmemoratione sanctorum/ que fit ante consecrationẽ corporis christi: imploratur suf fragium sanctoꝝ. In ea ṽo que fit post consecrationẽ/ san ctorum cõsortiũ postulatur: quia nimirum anteꝙ̃ corpus christi: quod est vniuersalis ecclesia: consecretur. i. anteꝙ̃

regnum

regnũ adueniat: necessariũ est nobis in via sanctoꝝ suffragiũ: vt meritis eoꝝ ⁊ p̃cibus diuine ꝓtectiõis muniamur auxilio. Sed vbi corp⁹ xp̃i fuerit ↄ̃secratũ/idest vbi regnũ aduenerit: assequemur in patria ↄ̃sortiũ sanctoꝝ: vt societatẽ ⁊ partẽ cũ sctis apl̃is ⁊ martyrib⁹ habeamus qḋ in cõmemoratiõe sctõꝝ infra postulat̃. ⁋ N Et notãs q̃ in hac sanctoꝝ inuocatiõe/nõ tm̃ scti maiores: vt petrus et ceteri apl̃i in btĩtudine ⁊ gloria deo ꝓximiores: sed etiã inferiores ⁊ mediocres: vt lin⁹ ⁊ ceteri martyres ex noĩe exprimunt̃. Etiã certi noĩandi eligunt̃: vt p h̃ instruamur q̃ licite nũc ad hũc: nũc ad illũ maiorẽ vl̃ minorẽ oĩones fundere possum⁹: ⁊ ad spãles recurrere/deuotiõe ⁊ fiducia spãli. Quo illoꝝ error: reprobat̃: q̃ nõ ad varios sctõs ꝓ varijs subleuãdis defectib⁹ recurrendũ dogmatizabãt. Unde nõnunq̃ fidelium turbatur deuotio: ⁊ reuerentia sanctoꝝ: q̃ rõnabili varietate discreta crescit: ↄ̃fusa vniformitate minuit̃ ⁊ tepescit. Ut aũt sanctorum inuocatio discrete a nobis fiat: ⁊ pulchra varietate amicta crescat: cõsideranda est varietas donoꝝ etiam in sanctis tam in via/q̃ in patria discretoꝝ. Verũ em̃ est et

Egloga viij. in sanctis illud v̈giliani. Non oĩa possum⁹ oẽs: qm̃ nec oĩa: nec eadem oĩbus data sunt: sed diuersi diuersa receperũt dona: oĩa tm̃ ad cõem ecclesie vtilitatem. Qḋ pulchro paradigmate deducit apl̃us .j. Coꝝ. xij. Diuisiones (inquit) gratiarũ sunt: idem aũt spũs. Et diuisiones ministrationũ sunt: idem aũt dñs. Et diuisiones operationũ sunt: idem v̈o deus q̃ operat̃ oĩa in oĩbus. Unicuiq̃ aũt datur manifestatio spũs ad vtilitatẽ. Alij quidẽ per spm̃ datur sermo sapiẽ: alij aũt sermo scientie f̃m eũdem spm̃. Alteri fides ĩ eodẽ spũ: alij gr̃a sanitatũ in vno spũ. Alij op̃atio virtutũ: alij ꝓphetia: alij discretio spirituũ: alij gn̄a linguarũ: alij interp̃tatio sermonũ ⁊c. Et sequit̃. Nũquid oẽs apl̃i: nũquid oẽs ꝓphete: nũquid om̃es doctores: nũquid oẽs virtutes: nunq̃d oẽs habẽt gratiam curationũ ⁊c. Sed vnusquisq̃ ꝓpriũ habet donũ: vnus quidẽ sic: alius v̈o sic .j. Coꝝ. vij. Qḋ verũ est (ait gerson tractatu de oĩone) nedũ in viatorib⁹: sed etiã in beatis. Quo respectu canit eccl̃ia. Nõ est inuent⁹ similis illi qui ↄ̃seruaret legem excelsi. Cui ↄ̃sonat illud Johã. xiiij. In domo patris mei mansiones multe sunt. i. distincta meritoꝝ p̃mia ac distincta p̃uilegia: vnde etiã ↄ̃sequit̃ varius btõꝝ honor ⁊ gloria. Sic loquit̃ btũs Aug. in de sctã virginitate: Quia vita eterna pariter erit oĩbus sctis: equalis denarius oĩbus attributus est. Quia v̈o in ipsa vita/distincta fulgebũt lumĩa meritoꝝ: multe mãsiones sunt apud patrẽ: ac p̃ hoc in denario q̃dẽ nõ in pari non viuit alius alio ꝓlixius: in multis aũt mãsionib⁹ honorat̃ ali⁹ alio clarius. ⁋ O Ex q̃bus ↄ̃cludit̃ sctõs diuersos/diuersas gr̃as ⁊ p̃uilegia siue dona varia a dño ↄ̃secutos: ⁊ quãtũ ad seipsos/⁊ quãtũ ad necessitates vl̃ defectus viatoꝝ subleuãdos/seu dona varia ⁊ beneficia impetrãda. Et hoc etiã quoad ꝑsonas/tp̃a/loca poterit sic estimari: vt q̃ q̃dã dati sunt patroni certe ꝓuincie: q̃dã certe ꝑsone: q̃dã certis ꝑsonis: q̃dã certis bñficijs impetrãdis. Quidã etiã ꝓpitij magis magisq̃ exorabiles inuocati certis loco ⁊ tp̃e/q̃ alio loco aut tp̃e alio. Que em̃ a deo sunt ordĩata sũt. Ro. xiij. Uñ eterna sua ieffabiliq̃ sapia nõ solũ p̃uidit ac p̃ordinauit ea q̃ facturus erat: sed etiã per quos ⁊ q̃bus medijs: elegitq̃ singulis loca ⁊ tp̃a determinata: alioq̃n quõ r̃ndisset discipulis. Nõ est vestrũ nosse tp̃a vel momẽta q̃ pater posuit in sua p̃tãte. Act. j. Sic ḡ nõ oĩm generũ miracula ꝑ singulos sanctos suos dñs operat⁹ est in terris: sed ꝑ quosdã illa: ꝑ quosdã alia. Ita legim⁹ quosdã frequenti⁹ spũs imundos expulisse: vt cyriacũ diaconũ/alios frequẽti⁹ cecos illuminasse/vt laurentiũ/alios marinos sedasse fluct⁹/vt martinũ ⁊ nicolaũ/alios celo astris ⁊ nubib⁹ iperasse: vt iosue/heliã/alios etiã bestias curauisse vt hieronymũ/blasium: ⁊ sic varios sanctos in terris varias curasse infirmitates. Nec mirũ: qm̃ lʒ singuli singulas amplexati sint aĩe virtutes tm̃ vnus in hac: in illa alius magis ⁊ magis claruisse putatur. Exẽpli cã: vt f̃m Greg .j. mora. §. xiij. Abel de innocẽtia/enoch de actiõis mũdicia/noe de spei lõganimitate/abraã de obediẽtia/isaac de cõiugali castitate/de laboris tolerãtia iacob/de retribuẽdis bonis ꝓ malis ioseph/de mãsuetudĩe moyses/iob de patiẽtia ⁊c. Qui v̈o in certarũ virtutũ exercitijs ampli⁹ meruerũt: nihil ꝓhibet credere a dño ꝓ singulari quadã remuneratione in btĩtudine obtinuisse: vt siles virtutes iperrare valeãt eis q̃ se in terris ĩuocare deuotius studuerũt: quaten⁹ appropriate in his sublimenẗ in q̃bus meruerũt. Sic em̃ legim⁹ quosdã a carnis tentationib⁹ liberatos ꝑ ĩuocatione btẽ agnetis/andree/hieronymi/nicolai/per btm̃ petrũ obediẽtie donũ/ꝑ paulũ illuminatiõis/ꝑ iohãnẽ charitatis obtinuisse: ⁊ ita de alijs multis. Et idcirco sctõs quosdã suos oratores trãsmisisse legim⁹ ad alios: etiaʒ celestes ad terrenos: maiores ad minores. Sicut de btõ petro recitat Greg. iii. dial. c. xxv. q̃ puellã paralyticã sanãdã sue ecclie custodi noĩe abũdio delegauit. ⁋ P Uerũtm̃ scti sic ad certa bñficia cõferenda vel ĩperranda p̃uilegiati: nõ ꝓpter hoc ĩpotentes sunt ad auxilia in alijs cõprestãda. Sicut nec vni v̈tuti excellẽter dediti/v̈tutes ceteras reliquere. Uñ quo scti maioris fuerunt meriti: ⁊ mõ amplioris gl̃ie: eo efficaciores credunt̃ ad oĩa nobis apud dñm ḡnaliter impetrãda. Sic apl̃os legim⁹ infirmitates singulas curauisse: lʒ ex spãli cã maiores scti ad minores aliq̃n sanãdos remiserũt: vt minoꝝ nondũ manifesta sctitas palam fieret: vel ꝓpter aliud hmõi. ⁋ Pariformiter credendũ certis ꝑsonis/aut patrie certos sctõs spãliter patrocinari. Si em̃ hec de angelis credim⁹: cur nõ etiam de sctis ad angeloꝝ societatem assumptis. Ibi videlicet spãliter/vbi viuẽtes cõuersati sunt: vel ꝓpl̃i curam gesserũt: vel vbi corpora eoꝝ req̃escũt ⁊ reliquie: seu vbi ecclesias sibi possidẽt dedicatas. Nã in talibus frequẽtius miraculis claruere: ⁊ beneficia plurima suis cultoribus: ⁊ loca hmõi deuote visitantib⁹ p̃stiterũt. Sic de btõ benedicto scribit btũs Gregorius/q̃ q̃dã mulier mẽte capta dum errãs casu ad specũ bti patris ꝑuenit ac ꝑnoctauit: mane sana exiuit ac sana permãsit. ij. lib. dialo. c. vlti. Sic btũs martin⁹ turonẽsis vndecim mille virgines coloniẽses ab hostiũ insidijs ⁊ obsidione liberauit. Sic habetur iiij. Reg. xiij q̃ cũ cadauer cuiusdã defuncti ꝓiectũ fuisset in sepulcrũ helisei: cõtinuo reuixit. Et mater beate lucie: cui⁹ hodie festũ agim⁹: ad tactũ sepulcri btẽ agathe est a ꝓfluuio sanguinis liberata. Et de sctõ hieremia scribit̃/q̃ multũ orauit ꝓ ppl̃o/⁊ sctã ciuitate hierl̃m: in qua olim ꝓphete officio fungebatur: vt est supra allegatum. ⁋ Q Sic etiaʒ certis tẽporibus exorabiliores se reddũt: vtputa in suis natalicijs ac ceteris eoꝝ festiuitatib⁹. Sic de sctõ martino legit̃/q̃ dũ sarcophagũ eius trãsferre conarent̃: frustra trib⁹ dieb⁹ et noctib⁹ in oĩonib⁹/vigilijs ac ieiunijs laborauerũt: donec expectarẽt diẽ natalicij ei⁹ põtificat⁹. In quo apparẽte quadã celesti virtute/cooperãte sctõ martino facillime vota cõpleuerũt. De his oĩbus btũs Augu. ad ecclam hipponeñ ita scribit. Ubiq̃ deus est: nullo loco claudit̃/qui cõdidit oĩa: ⁊ eũ a veris adoratorib⁹ in spũ et veritate adorare opʒ: vt in occulto exaudiẽs: in occulto iustificet ⁊ coronet. Uerum ad illa q̃ hoĩb⁹ nota sunt: q̃s põt ei⁹ ꝑscrutari consilium q̃re in alijs locis hec miracula fiãt ⁊ nõ in alijs. Multis em̃ notissima est sctitas loci: vbi scti felicis nolensis corpus cõditũ est: quo volui vt ꝑgerẽt: q: nobis facilius fideliusq̃ scribi põt/q̃cq̃d in eoꝝ altero fuerit diuinit⁹ ꝓpalatũ. Nã ⁊ nouim⁹ mediolani apud memorias sctõꝝ: vbi mirabiliter ⁊ terribiliter demones ↄ̃fitent̃. furẽ quẽdã q̃ ad eũ locũ venerat: vt falsum iurãdo deciperet: cõpulsum fuisse furtũ ↄ̃fiteri: ⁊ qḋ abstulerat: reddere. Nũ q̃d aphrica martyrib⁹ plena est: ⁊ tm̃ nusq̃ scim⁹ talia fieri. Sicut em̃ qḋ apl̃s dicit: nõ oẽs scti habẽt curationem: nec oẽs habent dijudicationeʒ spirituũ: ita nec in oĩbus

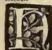
memoriis sanctoꝝ istavoluit fieri ille q̄ diuidit ꝓprīavni
cuiqꝫ ꝓut vult. Hec augu. ¶ Huic suffragioꝝ distributio
ni: quā sctis inesse credimus in patria: fauēt distincta an
geloꝝ officia: ꝑ q̄ alij alijs p̄sunt/tā ꝓuincijs q̄ꝫ regnis q̄ꝫ
ꝑsonis: sicut in Danie. legim⁹. Propter quod potētiores
eos q̄s dubitat ad impetrandū bñficia eis q̄bus p̄sunt/
q̄ꝫ alijs. Vñ ꝛ danieli reuelatū est p̄ncipē ꝑsarū restitisse
gabrieli. xxi. diebus: eo q̄ꝫ legatio gabrielis nocitura erat
persis. eiusdē ca. x. Quē ꝑsarū p̄ncipem btūs Greg. xvij
mora. angelū genti prepositū dicit. Et quomō restitit sa/
tis declarat Nicolaus de lyra in postilla super danielem.
¶ R Sed nūc q̄lis varietas cultui sctōꝝ cōdecet: bre
uiter annectam⁹. Illud aūt supponēdū q̄ꝫ in sctōꝝ vene
ratiōe/nō tam sctōs: q̄ꝫ in sctis dnm veneramur. Duꝫ em̄
in sctis magnifica dona grām ꝛ opa laudam⁹: q̄d aliud
q̄ꝫ dnm: qui oīa operaꝛ in oibus: in sanctis suis mirabilē
pdicam⁹. Siquidē oē datum optimū: ꝛ oē donū ꝑfectum
desursum est descēdens a p̄re luminū. Jaco. j. Nō em̄ san
ctoꝝ cultus in sanctis finaliter terminari debet: sꝫ ꝑ san/
ctos dirigi in deū tanq̄ꝫ in oīs boni originē atqꝫ finē: alio
quin idolatriā saperet: dum creaturā ꝓpter se tm̄ sine re
latione actuali vel habituali in finē vltimū: q̄ deus est:
coleremus. In oī igitur sanctoꝝ cultu/si recte colimus: di
uinā potentiā/sapiam ꝛ bonitatē laudam⁹. Scdm̄ q̄ diui
na attributa oīs sctōꝝ cultus triplicē cōplectiꝛ modum.
Unus dū de donis grā/btitudine ꝛ gloria sanctoꝝ exul
tamus/grās referētes dño q̄ tanta suis ꝯtulit. Gaude/
mus quoqꝫ de salutarib⁹ ꝑfectibus: q̄ nobis ex hoc ꝓue
niūt: totoqꝫ mentis annisu ad coꝝ cōsortiū ꝛ gloriā aspi/
ramus. Hec facientes diuinā bonitatē attollim⁹: confite
murqꝫ dño: qm̄ bon⁹: qm̄ in seculū misericordia eius: q̄
tantis tamqꝫ desiderabilib⁹ bonis suos electos largiter
cumulauit. Scdo sctōs colimus/dū coꝝ fidē ꝛ doctrinā
quā spū scto inspirati exēplo ꝛ verbo sparserūt: amplecti
mur: ꝛ quoad possum⁹ imitamur: diuinā in hoc ꝯfitētes
sapiam: cui⁹ magisterio ꝛ vnctiōe hoīes mortales nobis
similes diuina nobis mysteria ac vite viam certissimā de
mōstrarūt. Tertio mō sctōs veneramur dū ad coꝝ suffra
gia auxiliaqꝫ nos infirmi/nos miseri/deuote recurrim⁹:
ꝛ ꝯfidenter diuinā bñdicentes potētiā: q̄ talē dedit hoī/
bus ptātem. Hos tres modos colēdi sctōs ecclīa tenet:
dū in sanctoꝝ festiuitatib⁹ virtutes coꝝ cū gaudio ꝛ exul
tatiōe magnificat: doctrinas ꝛ exēpla a filijs suis imitan
da recitat: ꝛ eorum intercessiones et auxilia implorat.
¶ S His itaqꝫ modis discreta varietate nobis colēdi
sunt scti: ne stulte oberrando/dū illi diuine sapie: cui ni/
hil inordinatū ꝛ irrōnabile placet: placere cupim⁹: pluri
mū displiceam⁹. Audiamus q̄ꝫ in opprobriū nostri illud
Mat. xv. Sine cā colūt me: sed in oibus ẜm traditionē
aplicam/rōnabile sit obsequiū vestrū. Ro. xij. ¶ Unde
talis discretio seruetꝛ quatenus quoad p̄mū modū/ma
iores ꝓpensioresqꝫ grārūactiones dño impēdam⁹: ac fe
stiuiorib⁹ cerimonijs laudum p̄conia in illoꝝ sctōꝝ solē/
nijs decantem⁹: q̄ a dño maiorez gratiā ac munera in via
ac gl̄iam abundantiorem sunt in patria ꝯsecuti: quousqꝫ
magis diuino munere eccl̄ie dei ꝑfecisse credim⁹. Pro/
pter qd̄ ẜm eccl̄ie ritū/gloriose virgini marie sup oēs pu
ras creaturas/deitati suppositaliter nō vnitas in grā pa
riter ꝛ in gloria sublimitate maiorē debem⁹ reuerentiā:
ac ꝑ ea q̄ oīm redēptorē peperit ꝛ salutem: maiores deo
reddere gratias obligamur. Sic ꝛ beatum iohānem ba
ptistā/quo veritatis testimonio/inter natos mulierum
maior nō surrexit: festiuitate solēnius veneramur. Simi
liter ꝛ p̄nnoꝝ patrū/beatissimoꝝ aploꝝ fundamētoꝝ ec/
clesie a dño sp̄aliter electoꝝ honorez ceteris sctis oibus
anteponim⁹. Deinde quattuor euāgelistarū/quattuorqꝫ
ecclesie doctoꝝ: q̄ plus ceteris eccl̄ie creduntꝛ ꝓfuisse: so
lēnia sub duplici officio colimus: ẜm q̄ꝫ statutum est in. c.
Gloriosus deus. de reli. ꝛ ve. sctōꝝ li. vj. Alios vo minor/
res/martyres/cōfessores/virgines spatiori cultu venera
mur. Recte inquā hec in eccl̄ia varietas seruatur. Nā ẜm
aplm̄. j. Coꝝ. xv. Sicut stella differt a stella in claritate:
sic erit resurrectio mortuoꝝ. Jdō ecclesiastica hierarchia:
vt in suis actionib⁹ imiteꝛ celestem illā sctōꝝ in gloria di
uersitatē: varietate officioꝝ rōnabili eāipsam repsentat.
¶ T Sic quoad scdm̄ modū. Quāuis oīm sanctoꝝ vi
ta ꝛ doctrina sit imitabilis: illoꝝ tm̄ exempla amplius at
tendenda sunt ꝛ imitanda: q̄ vel in his virtutib⁹ laudan
tur sp̄aliter: vel q̄ magis statum cōcernūt cuiuslibet: aut
quoꝝ ꝯtraria vitia plus impugnāt. Ita regularis ꝓfes
si viri eos magis imitari habent: q̄ regule fuerūt institu/
tores: vel institute p̄cipui zelatores. Sic monachi nigri
bñdictū: albi norbertū. Cistercienſ. bernardum: regula
res augusti. anachorite iohā. baptistā: chordati frācisciū:
p̄dicatores dñicum plus ceteris veneranꝛ. ¶ Sic etiam
si q̄s vitio quolibet acrius impugnaꝛ: eū venerādo attē
dat: q̄ ꝑ oppositā virtutez victor fuit. Sic tentat⁹ in fide
abraā ꝛ petrū diligētius honoret. Quoꝝ alter ꝯtra spez
credidit in spem: vt p̄r fieret multarū gentiū: nec in pro/
missionis dei hesitauit diffidentia: dū filiū vnigenitū im
molare iubeꝛ: in quo sibi seminis multiplicatio est ꝓmis
sa. ad Roma. iiij. ꝛ Heb. xj. Alter inter diuersas hoīm de
xp̄o opiniones/filium dei viuū paterna reuelatiōe reco
gnoscēs publice ꝯfitetur. Mat. xvj. Si quē ꝑsecutoꝝ so/
licitat vindictā: dauid consideret ꝛ stephanū. Quoꝝ ille
dū in capitalē inimicū ad mortē actu se querētē vindictā
sumere potuit: noluit. j. Reg. xxiiij. Iste ꝓ suis occisorib⁹
dnm exorauit. Si torquet inuidia: samuelē inuoca ꝛ pau
lū. Quoꝝ p̄mus ita deijcientem se dilexit pplm: vt ꝑ eis
nō orare pctm̄ reputaret. j. Reg. xij. Secūdus vero ana
thema esse optat ꝓ fratrib⁹ a sua ꝑsecutione nō cessanti/
bus. ad Rom. ix. Si carnis petulētia stimularis: ioseph
emulare/ꝛ iohānē zebedei: quoꝝ hic castitatez a sua dña
impugnatā sub vite periculo custodiuit. Gen. xxxix. Iste
iam nuptijs ascriptus/lente ꝯiugis respuēs pectus/dñm
virgo secut⁹ est: vt testaꝛ Hiero. in ꝓlogo sup Job. ¶ Si
displicētes rerū euētus ad impatientie murmur te agitāt
Job venerare ꝛ alexiū: quoꝝ vn⁹ in oīm exterioꝝ amissio
ne possessionū/liberoꝝ/corporisqꝫ sanitate nihil stultum
cōtra dnm loquiꝛ: sed ecōtra bñdicit. Alter paterna i ede
in medijs diuitijs ꝛ familia despici elegit: ꝛ pauptatē ac
seruoꝝ cōtumelias incognit⁹ patiēter tulit. ¶ Si imo/
derat⁹ gehenne timor/ꝛ cōmissoꝝ numerositas pctoꝝ: ad de
sperationē te impellūt: manassem p̄mo idolatrā/ꝛ ꝓphe
tarū occisorē: postea in captiuitate cōuersum ad memo/
riā reuocet: de quo. ij. Paral. xxxiij. Atqꝫ famosam illam
peccatricē mariā magdalenā imitādo colat: q̄ plurima a
dño p̄uilegia cōuersa cōsecuta est/ẜm euāgelicā veritatē
¶ Si supbia te vexat: humillimā dei genitricē amplecte
re: q̄ cū summa sup angelicos spūs dignitate leuaretur:
deūqꝫ sibi subditū materna autoritate haberet: ꝓfundis
simā humilitatē mente tenuit: verbis exhibuit: ꝛ in omī
ope suo teste euangelio/declarauit. Et sic in alijs posset
pariformiter demōstrari. Pro quo bñ ad ꝓpositū loquiꝛ
btūs Greg. home. xv. sup ezech. v̄sus finē. ¶ V Quā/
tū ad tertiū modū/similr multis respectib⁹ nūc ad vnū:
nūc ad aliū cōuertere nos possum⁹ auxilia petituri: de q̄
Gerson in tractatu de orōne ita scribit. Conuertere inq̄t
ad aliquē sctōꝝ vel sanctā/q̄ deo ꝓximior est in glorifica
tiōe: sicut ꝛ meriti maioris fuit: aut ad aliquē sanctorū q̄
familiari quadā deuotione cognit⁹ est: vt patron⁹ eccl̄ie/
in q̄ baptismū suscepisti: vel in qua bñficiū vel ordinem
sortit⁹ es: vel cui⁹ tēplū ingressus es: aut cui⁹ nomie insi
gnitis: seu cuius vitā imitari soles ꝛ colere ex lr̄is tibi co
gnitā. Inter hos mira fiducia semper adeūdus est ange Propri⁹ angelus adorād⁹
lus ꝓprie custodie deputat⁹. Et pari rōne sctūs ille vel
sancta/quē vel quā sibi q̄libet elegit singulariter in pa/
tronū. Sicut cōmendabilis multoꝝ mos hꝫ eligere vnū
ex aplis: quē inter ceteros sp̄ali veneratiōis deuotione
amplectunꝛ. Qd̄ idē cancel. in de mēdicitate spūali com

mendat. Nec frustra id fieri putandum est: qm̄ sancti illi
quos spāliter veneramur etiā singularia nobis patroci/
nia impēdunt. Sicut de quadā matrona recitat Grego.
home. xxxij. Hec cū frequēter ecclīam beatoꝝ martyrum
pcessi/ ꝛ martiniani deuote visitaret: quadā die eosdem
scōs martyres obuiā habuit/ dicētes sibi. Tu nos mō vi
sitas: nos te in die iudicij requirem⁹: ꝛ quicq̇d possum⁹
p̄stabimus tibi. Ecce quāta certitudine pmiserūt sancti
isti assistentiā matrone/ a qua spāliter visitabant. Roga
ri em̄ volūt scī: ꝛ (vt ita dixerim) ait Greg. querūt vt q̄/
rantur. Et subdit. Hos ḡ adiutores vr̄is oronibus q̄rite:
hos protectores vestri reat⁹ inuenite: q: ne pctōres puniri
debeant: rogari vult ꝛ ipse q̇ iudicat. Rursus ait cancel.
Ad aliquē scōꝝ cōuertere p necessitatib⁹ aliq̇bus suble
uādis: vel impetrāda quadā spāli grā: q̇ scūs vel sancta
p̄uilegiatū donū recepisse memorat vt opē ferat: q: diui
siones gratiarū sunt: vt superius est deductū. ¶ X Ex
his pz quēadmodū ordinata veritate cōuerti possum⁹
ad scōs: vl' maiori apud deū glīa fulgētes: vel nob magi
familiari deuotiōe notos: aut ad p̄standū q̄ poscim⁹ sin/
gulari p̄uilegio dotatos: vel tandē nobis certa cōuersa/
tione/ aut alijs causis antedictis magis notis. ¶ Hic em̄
ordinatus scōꝝ cultus multa fidelibus cōfert bona: vt
dicit Hen. de has. sup Gen̄. Nā confirmat fidem: eleuat
spem: auget charitatē: deuotionē accēdit: iustos letificat
pctōres cōfundit. Fides em̄ viatoribus indubia reddit:
cū audit q᷑ in ea persistētes sic sublimati sunt a deo: ꝛ ei
tātū placuerūt. Eleuat spem celestē ꝯsequēdi gloriā/ qm̄
media ipsa cognoscim⁹: quibus similes nobis mortales
ad ipsam ascenderūt: eosq̃ ad hanc ꝯsequēdum/ indubi
tatos patres ꝛ auxiliatores fidelissimos audim⁹. Auget
charitatem: dū eos hanc pfecte exercendo: tanta intelli/
gimus premia meruisse. Deuotionē accendit: nam exem
pla sanctoꝝ audita ꝛ ꝯsiderata/ nōnunq̄ plus accendūt
q᷑ ratiocinatio aut simplex doctrina s̄m Grego. homel.
xiij. in ezech. in prologo sui dialogi. Iustos etiā letificat/
dum p terrenis celestia: p tpalibus eterna dn̄m audiūt
suis dilectorib⁹ ipsis/ quos colūt mēsura plenissima tri/
buisse. Pctōresq̃ ꝯfundit qm̄ sanctoꝝ cōparatiōe/ appa/
ret inexcusabilis eoꝝ negligentia: q̇ cū sancti angelicam
duxere vitā: ipsi bestias imitati/ summa bona pdiderunt: q̄
ꝛ ipsi/ sicut illi: si volebāt: poterāt acquisisse. Cōfundun
tur nihilominꝰ vtiliter ad supbiam ex q̇busdā bonis suis
opib⁹ temptati: dū oīa opa sua bona in oculis suis vilescūt
ex cōparatiōe eoꝝ ad magna illa merita btōꝝ. ¶ Y Et
quēadmodū discretus sanctoꝝ cultus cōmendabilis est
deo: ꝛ scīs acceptus: ꝛ cultoribus vtilis vite pfect⁹: ita
indiscretus deo sanctisq̃ displicet: ꝛ cultoribus tanq̄ su
perstitiosis culpā auget. Est aūt indiscret⁹ dū nulla ra/
tionabili subsistente cā/ maiori solēnitate festiuioribusq̃
cerimonijs agūtur festa scōꝝ inferioris ordinis: q᷑ scōꝝ
ordinis superioris. Simil'r si scūs extollit indiscrete per
excessum in virtutib⁹ ꝛ bonis vie vel patrie habitis. Aut
dū aliqua dona/ virtutū opera/ vel miracula sancto attri
buūtur ficte: q̇ nulla eūz scriptura cōmemorat habuisse.
Aut quarto dū aliq̇s nō sanct⁹ aut ignot⁹ p sancto colit.
¶ Siquidē indiscretus est ille cultus: dū quidā ecclesie
questū pietatem estimātes/ pper solas quotidianas di
stributiones/ aliquē simplicē martyrē/ ꝯfessorē/ vel virgi
nē/ solēnioribus cerimonijs agūt in pulsib⁹/ luminibus
vestibus sacris/ cantu/ organis/ q᷑ festa aploꝝ: imo q̄nq̃
q᷑ festa beatissime virginis/ aut xp̄i. Nec hoc ideo culpā
dum: ne nimius scīs honor impēdat: nā nulli scō etiam
minimo honor sue glorie cōdignus ab hoīe impēdi pōt/
hoīe scz mortali/ q̇ est puluis ꝛ cinis ꝛ vermiū esca: cū eo
rū p̄sentia āgelis sit venerāda: imo q: eoꝝ vnicuiq̃ laus
est a deo: vt dicit apl's j. Cor. iiij. Sed pter sanctoꝝ me/
rita simul ꝛ glīam discernēdas/ decet talis moderatio: vt
summis festis xp̄i potiora q̄ possumus exhibeamus: non
q᷑ illa sint cōdigna: sed q: nō valemus impendere maio

ra. Deinde ceteris moderatiori cultu seruiendum est ma
gis ꝛ minus s̄m differentiā ꝛ distinctionē eoꝝ quos festi
uamus. Inter quos indiscretos maxime excedūt q̇ scīs
latriā que soli deo debet: exhibēt: siue actu mentis: siue
exterioribus cerimonijs ipsam ex ppria institutiōe vl' cō
suetudine significantib⁹. Et cū (exēpli cā) ecclīa in leta/
nijs ꝛ deū ꝛ sanctos inuocat differentiā in verbis habet
nā a p̄re misericordiā petit/ dicēs. Pater de celis misere/
re nobis. A scīs intercessionē postulat/ dicēs. Scā ma/
ria ora p nobis. Indiscrete quicq̇d deo reseruatur: sine
differētia scīs attribuūt. Sic peccant q̇ sanctis sacrificāt
qđ idolatrie est. Solus em̄ deus sacrificiorū oblatione
adorandus est. Licet em̄ in honorē scōꝝ eccl'ie ꝛ altaria
cōsecrent: ꝛ ipsi missarū solēnijs honorent: tn̄ sacrificia
soli deo offeruntur. Vn̄ nemo pontificum assistens altari
sanctoꝝ petri ꝛ pauli dixit aliqn̄. Offerim⁹ tibi petre aut
tibi paule. Sic nōnunq̄ stulti hoīes errant: q̇ feriando ꝛ
ieiunando sanctos honorāt minores: fortasse pter ali/
qđ tpale dānū cauendū vel remouendū aut bonū conse
quendū: ꝛ maiores scōs p̄tereūt: nec ieiunant: nec cele/
brant: dū id ecclīa p̄cipit pter bona pperua ꝯsequēda:
nō attendentes illud bti Bern̄. ser. xlix. sup Cant. Ingra/
tum est sp̄uiscō quicq̇d obtuleris/ omisso eo ad qđ tene
ris. ¶ Dictū est autē vigilāter sine rōnabili causa. Sunt
em̄ cause plures pter quas inferioris ordinis scī festi/
uius honorātur: ita tn̄ vt latrie cultus nō impēdat. Vna
si fuerint ecclesie patroni. aut si corporaliter in eis reqe
scant. vel eoꝝ reliquie ibi ꝯseruant. aut q: ibi passi sunt:
aut fidelib⁹ illius loci viui vel defuncti plura bn̄ficia cō
tulerūt: tales em̄ ecclesie magis tenētur eis ad gratiarū
actiōes ppensius rependēdas. Et possent addi cause su
pra tacte. Nō em̄ irronabile iudicat/ vt huic scō festiui⁹
seruiā: quē spāliter in virtutib⁹ habeo imitari: vel cuius
suffragia ex ppria necessitate magis cōgruit implorare.
¶ Z Est quoq̃ indiscretus ꝛ rep̄hensibilis ille cult⁹:
vt dicit Henricus de has. sup Gen̄. dū in cōmendandis
virtutib⁹ sanctoꝝ in via possessoꝝ/ siue in gloria cōsum/
matorū/ oīa p excessū denūciant/ p suplatiuū q̇ soli deo
pprius est: vt nō remaneāt verba q̇bus deū in talib⁹ suā
creaturā excedere enarremus: vnde cū de deo verissime
canit ecclesia. Tu solus altissim⁹. nō videt de quocunq̃
scō dici posse: tu scīssimus/ iustissimus/ beatissimus s̄m
sermonis pprietatē. Siue em̄ affirmatiue siue negatiue
exponat suplatiu⁹: certū est ip̄m soli deo cōuenire: vn̄ ta
les locutiones dū de scīs inueniūtur/ sunt hyperbolice ꝛ
improprie: in q̇bus suplatiu⁹ p valde/ exponendus est:
vt beatissim⁹. i. valde vel multū btūs. Eapropter modus
ille iproprius extēdendus nō est: sed poti⁹ restringēdus
Magis tn̄ abusus ille rep̄hensibilis est/ si p̄dicata q̄ s̄m
vsum eccl'ie soli deo patri ꝛ mediatori xp̄o attribuuntur:
vt omp̄s saluator ꝛc. etiā scīs applicant: maxime si hoc
pter questū fit. Indiscretior ꝛ ille cult⁹ est/ ꝛ blasphe/
mie proximus dū dona/ virtutes/ opa aut miracula nō ha
bita scīs attribuūtur: aut in eis q̄ facta nō fuerūt: laudā
tur falso aut in celis: sublimatio ascribit: quā nō sunt cō
secuti. Ad hos dici pōt verbū Job. xiij. Nō indiget deus:
sed neq̃ scī eius/ mendacijs vestris: vt p eo vel illis do
los loquamini. Laus illa plurimū displicet scīs: q̇ veri/
tati stabiliter inixi/ mēdacijs delectari nō p̄nt. Cultores
etiā hm̄oi qui mendacia in doctrina religionis cōmittūt
grauiter peccant: vel si ita esse credūt: fatue leuitatis ar/
guunt: que deo in seruis suis displicet: quos vt Augu. in
de vita cl'ri. ait: graues/ prudentes/ pios/ irreprehensibi
les esse cōuenit. ¶ ꝛ Sed ꝛ nimium oberrāt/ qui pro
sancto colunt qui sanctus nō est: nec vite sue testimoniū
habet legēdas: vel penitus apocryphas: vel aliqn̄ ab in
fidelibus/ aut falsis christianis ob questū: quo nō deus:
sed idolū auaricie colit: conficias. In quo cultu profa/
no diabolus plurimū delectat: et quātum valet coope/
ratur: vt in errorē petrahat cultorē veritatis. Ob quātī

etiã causam pseudo prophetis ꝛ magis assistit apparẽti-bus miraculis. Sic scribit seuerus sulpitius in vita bea-ti martini/ꝙ latro quidã a multis peregrinãtibus cole-batur: q̃ etiã error tandẽ ꝑ beatũ martinũ sublatus est. Talismodi error est cũ ad loca nõ ꝯsecrata peregrinatio-nes fiũt: vel ad sctõs nouiter notos ꝛ incognitos omis-sis veteribus/quasi nõ possent inuocãtib⁹ se/aut condi-gne colentib⁹ ea impetrare q̃ a minus notis petũtur: vt dicit Henricus de hass. vbi.s̃. ℂ Errant nihilominꝰ in po-stulandis auxilijs a sctis: q̃ vel nõ petenda petũt: aut prin-cipalius ꝛ p̃mo petunt: q̃ secũdario ꝛ minus p̃ncipaliter petenda fuerant. Aut q̃ cupita inordinatis modis a sctis obtinere querũt. Uel q̃ ita a minoribus sctis auxilia que-rũt: vt hec maiores sctõs: imo nec deũ dare cõfidãt. Pro-pter qd̓ ꝛ maiori reuerentia se cõuertũt ad minores san-ctos: ꝙ ad maiores/vel ad deũ: sed hoꝝ ꝓsecutionem re-linquo ꝓpter nimiã digressionis ꝓlixitatẽ. ℂ Solet aũt sacerdos dũ dicit. Cõicantes ꝛc. ẜm morẽ multarũ eccle-siarũ man⁹ altius versus celũ tendere. Cuius cãm dige-stam nõ inuenio: sed puto ꝙ non incõuenienter hic mos inoleuit: vt gestus corporis sententie ꝯcordet sermonis. Nã cum hac clausula cõionis significat̃ cõnexio/qua ec-clesia militans triũphanti cõnectitur: manus in altũ ver-sus celũ eleuans: hoc idem mẽbrorum erectione repre-sentat quasi se erigendo/velle superne se coniungere ci-uitati.

ℂ Lectio. xxxiij. A

Hanc igit̃ oblationẽ

ℂ Hec est pars tertia canonis principalis: in qua postꝙ in parte scd̓a p̃cedenti posita est sanctoꝝ inuocatio: quoꝝ meritis ꝛ p̃cib⁹ bona nobis a deo cõferũtur. In ista parte petit̃ accepta-tio oblationis ac sacrificij: qua electi a ꝑfidis: ac oblatio-nes placide a displicentib⁹ discernũtur. Et diuiditur in tres particulas ẜm tres petitiones quas ꝑ illas cõplecti-tur. In p̃ma petitur qd̓ dictũ est quãtũ ad oblationẽ ge-neraliter. Scd̓o petũtur sacrificantib⁹ cõmoda tp̃aliter ꝛ eternaliter. Tertio petit̃ oblatiõis ꝑfectio quãtũ ad fi-nem p̃ncipalem/q̃ est trãssubstantiatio spãliter. Secũda ibi. Diesq̈ nostros. Tertia ibi. Quã oblationẽ. ℂ In pri-ma parte dicit. Hanc igit̃ oblationẽ seruitutis nostre: sꝫ ꝛ cuncte familie tue/q̃sumus dñe vt placatus accipias. Dicit igitur/ad denotandũ ꝙ hec ps est cõclusio hui⁹ qd̓ p̃missum est. q. d. Igit̃ q: nõ est locus offerendi sacrificiũ vnitatis extra vnitatẽ ecclie: sanctoꝝ memorie cõicantes ꝛ in eoꝝ cõione sacrificiũ offerentes: q̃ ritũ hui⁹ sacrificij nobis tradiderũt: ꝛ ip̃m offerendo gratiã ꝛ misericordiã ꝯsecuti sunt: rogam⁹ quaten⁹ eis intercedentib⁹ hãc ob-lationẽ. hec dona: hec munera: hec sctã sacrificia illibata seruitutis nostre. quã scꝫ facimus in vero cultu soli deo debito. Sed ꝛ cuncte familie tue. scilꝫ sub crucis vexillo ac militie x̄piane militantis/quesum⁹ dñe/deus omñps ꝛ clemẽtissime pater: vt placatus meritis ꝛ p̃cibus beatissi-me virginis marie/sctoꝝ aploꝝ/martyrũ/ꝛ oim̃ electoꝝ tuoꝝ: accipias. i. grat ãter accepres. ℂ B Qd̓ dr̃ nos-tre seruitutis/dr̃ ꝓ clero ẜm Alber. ꝛ qd̓ sequit̃: ꝛ cũcte fa. tue/addit̃ ꝓ laico ppl̃o. Sicut em̃ seruit⁹ regis in cu-bicularijs ꝛ dapiferis/pincernis/marscalcis/ducibus/ ꝛ alijs regalis aule ministris: ita est seruitus dei in tem-plo ad oblatiõis ꝯsecrationẽ ordinat⁹: scꝫ ianitoꝝ/cero-ferarioꝝ/exorcistarũ/acholytoꝝ/lectoꝝ/subdiaconoꝝ/ diaconoꝝ/p̃sbyteroꝝ/ep̃oꝝ ꝛc. q̃ seruit⁹ theosebia ꝛ dei cultus dr̃. de quo lec. xviij. Et sicut victoria non est regis tm̃: sꝫ oim̃ q̃ in seruitute regis ad victoriã aliq̃d ꝯferunt. In exercitu em̃ regis vnus exercitui coq̇nat: alter arma parat: tertius sellat equos: quart⁹ parat milites: q̇ntus ordinat acies: pugnat sextus: refrenat p̃cedentes septi-m⁹: octau⁹ postremos ad adiutoriũ p̃moꝝ recuruat. Et victoria est ꝑ modũ diuersum oim̃ illoꝝ: ꝛ quicũq̈ illorũ defuerit rex victoriã nõ ꝯsequet̃. Ita in oblatiõe ianitor templũ in quo fit oblatio mũdum custodit. Ceroferari⁹ tenebras visibiles ꝛ inuisibiles repellit. Exorcista vim de-monis excludit: ne cõicantes a cõionis perceptiõe impe-dire possit. Acholytus virtutẽ fidei exponit. Subdiaco-nus materiã imolandarũ hostiarum ad sacrũ suggerit. Diaconus oblatiões ꝛ pallas corporalis in altari dispo-nit. Sacerdos aũt vt ꝑfecto: sctitatis oblationẽ ꝑficit: ꝛ ideo oim̃ clericoꝝ est aliquo mõ oblatio. Et hoc attẽdẽs btũs Grego. dicit. Hãc igit̃ oblationẽ seruitutis nostre/ hoc est ad cuius ꝑfectionẽ tota nostra ordinata est ser-uitus. Sed ꝛ cũcte familie tue. Hoc ꝓ laico ppl̃o adiun-ctũ est: q̃ (sicut dictũ est) voto ꝯcurrit ad hãc oblationẽ/ ꝓ quãto sacerdos ꝑsonã totius ecclie: cuius ipsi partes sunt ꝛ mẽbra: gerit: de quo Cant. vi. Terribilis est ecclia vt castrorũ acies ordinata. ꝛ Gen. xxxij. Castra dei sunt hec. Et ẜm hoc exponit Alber. qd̓ subdit̃. Quesum⁹ dñe vt placatus accipias/scꝫ seruitute cleri ꝛ voto toti⁹ ppl̃i: accipias/vt prius. i. acceptã habeas: ꝓ oibus scꝫ ꝓ quib⁹ tibi offert̃. Malach. iij. Placebit deo sacrificium iuda ꝛ hierusalẽ sicut dies seculi ꝛ sicut anni antiq̇. Iuda em̃ q̃ interp̃tat̃ cõfitens ꝛ glorificãs: significat clerũ ꝯfitentẽ ꝯfessione veritatis in p̃dicatione ꝛ glorificatiõe. In lau-de aũt hierusalẽ ppl̃m significat: cui⁹ sacrificiũ placet ꝑ acceptationẽ deo: sicut dies seculi: hoc est sicut sacrificiũ a diebus seculi a sanctis oblatũ. Et placet sicut anni an-tiqui q̃ sunt anni eterni qui nõ deficient. hoc est sicut ac-ceptũ est ab eterno in p̃ordinatione dei. Hec dñs Alber. ℂ Petitur aũt acceptari h̃ sacrificiũ nostrũ/nõ quãtum est ex pte sacrificij in se: q: illud deo displicere nõ potest. Hic em̃ sacrificat̃ filius: de quo paterna vox ait. Hic est filius me⁹ dilectus in quo mihi bñ cõplacui. Mat. xvij. Sed petit̃ acceptari quãtũ est ex parte ministroꝝ ecclie: q: q̃nq̈ accepta nõ est: q: indigne hoc sacrificiũ tractant ꝛ offerũt. Unde de talib⁹ dr̃ Hiere. xi. Quid est ꝙ dilect⁹ meus in domo mea facit scelera multa. Nũquid carnes sancte auferẽt a te malicias tuas in quibus gloriata es. ℂ C Diesq̈ nostros in tua pace disponas. Ista est ps secũda partis tertie p̃ncipalis: in qua sacrificantib⁹ com-moda petũtur. Et p̃mo tp̃alia: scd̓o eterna: q̃ sunt libera-tio a dãnatione/ꝛ associatio electoꝝ glorie. Et has tres petitiones btũs Greg. in canone dr̃ addidisse ẜm Inno. vñ petit sacerdos. Diesq̈ nostros in tua pace disponas. O dñe ꝑ eũ q̃ ꝓ nobis traditus est in man⁹ eoꝝ qui pacẽ oderunt. Atq̈ ab eterna dãnatione nos eripi. scꝫ iubeas. Per eũ q̃ ꝓ nobis tp̃ali morte dãnatus est. Et in electoꝝ tuoꝝ iubeas grege numerari. Per eũ scꝫ q̃ ꝓ nobis depu-tatus est cũ iniquis. In his trib⁹ ꝓfitet̃ ecclia in deo esse vniuersale ꝛ supremũ dominiũ: quoad triplicẽ mũdi ma-chinã/hoc est quoad oẽs creaturas. Per p̃mũ/scilꝫ dies nostros ꝛc. recognoscit ip̃m dñm in terris. Per secũdũ. Atq̈ ab eterna: ꝓfitet̃ ip̃m dñm in inferis. Per tertium. Et in electoꝝ ꝛc. ꝓfitetur ip̃m dñm in celis. Et petuntur in his trib⁹ duo ẜm dñꝫ Alber. Unũ ꝑtinẽs ad tp̃s: aliud pertinẽs ad eternitatẽ. Ad tp̃s ꝑtinet illud qd̓ dr̃. Diesq̈ nostros. scꝫ huic vite cõcessos in q̇bus multa turbantia oriũtur: ẜm illud ad Ephe. v. Redimentes tp̃s: qm̃ dies mali sunt. In tua pace: q: illa sola secura est. Disponas: q: tue solius sapie est mala futura p̃uidere. ℂ Hinc In-nocẽ. ꝛ Alex. quadruplicẽ pacẽ distinguũt: scꝫ pacẽ pctõ-rũ fugiendã: pacẽ tp̃is q̃ indifferens est: de ꝑ se nõ mala: ꝛ ideo acceptanda. Pax iustoꝝ: ꝛ hec duplex: scꝫ pax pec-toris ꝛ pax eternitatis: ꝛ hec est desiderãda. Sꝫ de his infra latius circa particulã. Pax dñi sit semper vobiscũ. ℂ Ad eternitatẽ ꝑtinent duo que sequũtur. Unũ eterni mali deuitatio: aliud eterni boni adeptio. Quoad p̃mũ dr̃: Ab eterna dãnatione nos eripi. Quoad secũduꝫ. Et in electoꝝ tuoꝝ iubeas grege numerari. ℂ D Ratio-nabiliter aũt petitur ab eterna dãnatione liberatio/pro-pter tormentoꝝ ꝛ penarũ imanitatẽ: q̃ dãnatis ꝑpetuo infligitur ẜm corpus ꝛ aiam. Corpus quidẽ penis varijs

quoad oēs sensus afficitur. Anima ꝭm om̄es suas potentias cruciatur. Nam quoad visum est ibi luminis ꝑuatio: qḋ delectabile est oculis videre: ꝭm illud Eccl's. xi. Dulce lumē ꝛ delectabile est oculis videre solē. vnde Mat. xxii. Ligatis manibꝰ ꝛ pedibus proijcite eū in tenebras exteriores. ꝛ Sap̄. xvij. Ignis quidem nulla vis poterat illis lumen ꝑbere. Nec syderū limpide flāme illuminare poterant illā noctem horrendā. Est ꝛ aliud crucians visum/fumus scꝫ execrabilis. Apoca. xiiij. Fumus tormentorꝫ eorꝫ in secula seculorꝫ ascendet. Erit ꝛ ibi existentiuꝫ aspectus horribilis. Sap̄. xvij. Persone tristes illis apparentes pauoreꝫ illis ꝑstabant. ꝛ Esa. xiij. Vnusquisqꝫ ad ꝓximū suū stupebit: facies cōbuste vultus eorꝫ. Est ꝛ ibi fletus oculorꝫ lesiuus. Ibi erit fletus ꝛ stridor dentium. ¶ Quoad auditum. Est ibi sonus horribilis. Sap̄. xvij. Sonitꝰ descēdens ꝑturbabat illos. Item gemitꝰ miserabilis. Ibidem ca. v. Et videntes turbabūtur timore horribili/ gementes pre angustia. Item blasphemia execrabilis. Apoca. xvi. Blasphemauerūt hoīes deū ꝓpter plagam: qm̄ magna facta est vehementer. ¶ Quoad olfactum/ est ibi sulphur fetens. Apocal'. xiiij. Cruciabuntur igne ꝛ sulphure in ꝯspectu angelorꝫ. Et in ps̄. Ignis et sulphur ps calicis eorꝫ. Item pix ardens. Esa. xxxiiij. Cōuertentur torrentes eius in picē: ꝛ humꝰ eius in sulphur ꝛ erit terra eius in picem ardentē nocte ꝛ die: ꝛ nō extinguetur in sempiternū. ¶ Quoad gustū. Absinthiū amarum cibus. Hiere. ix. Ecce ego cibabo ppl'm istum absinthio: et potum dabo eis aquā fellis. Item fel draconum potus. Deu. xxxij. Vua eorꝫ vua fellis: ꝛ botrus amarissimus. Fel draconū vinū eorꝫ: ꝛ venenū aspidū insanabile. ¶ Quoad tactum est ibi ignis vrens. Matth. xxv. Discedite a me maledicti in ignē eternū: q̇ paratꝰ est diabolo ꝛ angelis eius. Item vermis corrodens. Esa. xiiij. Detracta est ad inferos superbia tua. Subter te sternetur tinea: ꝛ operimentū tuū erunt vermes. Item bestia mordens. Deute. xxxij. Dentes bestiarū mittam in eos. Item malleus percutiens. Prouerb. xix. Parata sunt derisoribus iudicia: ꝛ mallei ꝑcutientes stultorꝫ corporibꝰ. Itē. Estus insuꝑabilis/ ꝛ frigiditas intolerabilis. Job. xxiiij. Transibūt ab aquis niuiū ad calorem nimiū. ¶ Nec hec solum corpus affligent: verū in ipsius penā: quoad oēs suos sensus ꝭm Basiliū/ oīs feditas ꝛ imundicia/ squalor ꝛ impuritas electorꝫ post diē iudicij in inferno aggregabuntur. ¶ E Affligit ꝛ aīa in suis potentijs sensitiuis ꝛ intellectiuis: vñ ꝭm Diony. Est ibi proterua phantasia: demens ꝯcupiscentia: ꝛ furens tristicia. Torsiones ꝛ dolores tenebūt eos: scribit Esa. xiij. quātum ad concupiscibilem. Peccātor videbit ꝛ irascetur: dicit ꝓpheta quantum ad irascibilem. Est in intellectu pena dāni: q̄ est carētia visionis diuine essentie: q̄ est in dānatis maxima penarum: de quo Chrys. Si mille mihi gehēnas ꝓponas: nō tantū reputo sicut ab illius gloriose societatis iocunditate expelli. Et iterum. Exclusio a bonis eternis: ꝛ alienū effici ab his que preparata sunt iustis: tantū generat cruciatū ꝛ dolorē: vt etiā si nulla pena extrinsecꝰ torqueret: hec sola sufficeret. Et intelligendū videt hoc de pena dāni: que cōsequitur pctm̄ actuale: qꝛ illam concomitatur tristicia ꝛ pena vermis: pro quāto sic dānati odiūt carentiā diuine visionis/ inquātum in eis est ꝓpter demerita propria. Qḋ odium tristicia sequit: qꝛ tristicia est (ꝭm august. xiiij. de ciui. dei. c. xv.) de his rebus q̄ nobis nolentibus accidunt. Pena aūt dāni q̄ sequit originale in pueris sine baptismi susceptione decedentibus: est in ipsis pena mitissima: ꝭm btm̄ Augu. in de baptismo paruulorꝫ: ꝛ hoc forte qꝛ eam tristicia nō concomitat. ¶ Est ꝛ in intellectu pena alia/ q̄ noīari pōt pena excecatiōis. Determinatur em̄ intellectus ab igne detinente obiectiue ad intensam ꝛ perpetuā sui ꝯsiderationē: vt nō possit exire ꝭm imperiū voluntatis: nūc in ꝯsideratione huius nunc alteriꝰ. De quo accipi pōt illud Hiero. Tanta est in inferno vis doloris: ꝙ mens ad aliud dirigi nō pōt/ nisi ad qḋ doloris vis impellit. ¶ Est in volūtate remorsus continuus: ꝛ obstinatio in malo: de quo Augu. in de fi. ad pe. In inferno etsi spūs erit penitudinis: nō tñ erit correctio volūtatis. Sap̄. v. Penitentiā agentes ꝛ ꝑ angustia spūs gemētes. ¶ Has penas in quadā summa numerat Innocē. in de vilitate cōditionis humane in fine di. Ibi erit fletus ꝛ stridor dentiū: gemitus: eiulatus ꝛ vlulatꝰ: luctus ꝛ cruciatus: stridor ꝛ clamor: timor ꝛ tremor: dolor ꝛ labor: ardor ꝛ fetor: obscuritas ꝛ anxietas: acerbitas ꝛ asperitas: calamitas ꝛ egestas: angustia ꝛ tristicia: obliuio ꝛ cōfusio: torsiones ꝛ punitiōes: amaritudines ꝛ terrores: fames ꝛ sitis: frigꝰ ꝛ cauma: sulphur ꝛ ignis ardebunt in secula seculorꝫ. Qui hec fideliter corde pertractat: dicere pōt cū ꝓpheta. Circūdederunt me gemitꝰ mortis: dolores inferni circūdederūt me. Quis em̄ hec meditans nō anxie terretur. Sed felix terror trāsitorius qui timorē eternū excludit. Felices q̄ ꝭm ps̄. alibi. Viuētes descendūt in infernū. per horꝫ diligentē consideratiōnē vt caueant: ne morientes descendant dum cauere nō possunt: ꝛ ibi irremediabiliter permaneant in eternum.

¶ Merito igitur sacerdos: ne xp̄i sanguine a tantis penis sufficienter redēpti: ꝑ peccatorꝫ recidiuā iterū eisdem deputent: petit patrē clementissimū in ꝑsona fideliuꝫ/ a dānatione ꝑpetua liberari. ꝛ hoc in missa/ qua vt frequēter dictum est: dñice passionis memoria agit: ꝑ quā solaꝫ a dānatione nos cōtingit perpetua liberari. ¶ F Secūdo petit in ꝑsona eorūdem fidelium boni eterni adeptionē in verbo. Et in elec. t. iu. grege numerari. Electorū/ videlicet qui ꝑ gratiā finalis electionis a massa ꝑditionis peccatorꝫ sunt separati: quales sunt ab eterno predestinati: vt in ipsorꝫ ꝯsortio perpetuo gaudeant ꝛ letentur. Huic gregi si ānumerati fuerimus: beatitudine non priuabimur: quia stabilis certusqꝫ est electorꝫ numerus in ꝑdestinatiōe patris: a quo nullus vnqꝫ excidit: quia ille minui nō potest: sed nec augeri vt vno tempore maior sit: alio minor. Neqꝫ illi ascribitur quisqꝫ de nouo. Oēs electi ab eterno sunt ꝑdestinati: sicut ꝛ reprobi ab eterno ꝑsciti. Neqꝫ ascriptus deletur ꝓpter dei imutabilitatem: que saluari nō posset ponendo nouitatem in ꝑdestinatione ꝛ reprobatiōe finali. Requirit em̄ successiua cōtradictoriorꝫ verificatio de eodem mutationē: aut in altero extremo: aut motu vel tēporis lapsu. Sed ad eternitatem nihil facit tempus vel motus: nec sufficit mutatio in ꝑdestinato vel presciro: quia nihil in re extra deum ponitur causa ꝑdestinationis: de quo alibi. ¶ Sed si numero electorꝫ nemo addit: quō petit sacerdos vt in electorū tuorꝫ iubeas grege numerari. Solutio. Vno mō petit vt cōnumeremur electis ꝭm ꝑsentem iusticiā: hoc est vt habeamus gratiā: quā habentes/ electi dicimur ꝑ statu presentis vite. ꝭm quē modū dicit btūs Aug. Si nō es ꝑdestinatus/ fac vt ꝑdestineris. ꝛ Ambro. Si tu noueris mutare vitā: deus nouit mutare sententiā. Aliter dꝛ: ꝙ nō petit sacerdos vt de nouo cetui electorꝫ ascribamur: sed vt cū electis numeremur in eterna btitudine intuitu orationis sue/ tanqꝫ medio a deo ordinato ad eterne vite consecutionē ꝭm modū supra lec. xxxi. expositū. Merito ergo petit sacerdos numerari inter dei electos: qꝛ illis preparata sunt gaudia: q̄ oculus nō vidit: auris nō audiuit: q̄ nec in cor hominis ascenderūt. Que lingua (ait Grego. in homel. xxxvij.) dicere: aut quis intellectus capere pōt: quāta sint gaudia angelorꝫ choris interesse: cum beatissimis spiritibus glorie cōditoris assistere: ꝑsentem dei vultū cernere: incircūscriptū lumē videre. Magna est multitudo dulcedinis tue ait ꝓpheta: quā preparasti diligētibus te. Panē em̄ ibi angelorꝫ ore pleno mādücabit hō ꝛ de calice inebriabitur ꝙ preclaro. Sed indicibilia curedicere laboramus. ¶ Cōcluditur orō. Per iesum xp̄m dñm nostrū. Ad quā nullus respondet/ amen: dicit Alb.: nisi angeli qui in hoc ministerio esse dicūtur. Hanc ora

Pene inferni.

tionē legens sacerdos profunde se inclinat: ⁊ sm Alber.
quasi capitis nutu dicēs: Hanc igit/oblationē ipsam de/
monstrat. ¶ Sequit. B Quā oblationē tu deus. Hec
est ps tertia tertie partis pncipalis canonis: in qua post
petitionē acceptatōis hostie gnaliter/⁊ cōmodoꝝ sacri/
ficantiū tpaliter ⁊ eternaliter/petitur pfectio oblatiōis
quātū ad finē pncipalez: q̇ est trāssubstantiatio spāliter:
vt scꝫ ex esca ⁊ potu materialibus fiat nobis corp⁹ ⁊ san
guis iesu xp̄i dn̄i nostri/verū ⁊ verus. ¶ Et diuiditur in
duas partes. In pma petit oblationis gratificatio. In
secūda corporis ⁊ sanguinis xp̄i ꝯsecratio ibi: Ut nobis
fiat. Quoad primū d̾r. Quā oblationē/scꝫ seruitutis no
stre: ⁊ cuncte familie tue. i. terrenā materiā ad corp⁹ filij
tui destinatā tu deus pater clementissime quesum⁹ face/
re digneris in oībus benedictā. ¶ In oībus/multiplici
ter exponitur: sm q̄ includere pōt multiplex distributiōi
bz: ⁊ aliud ⁊ aliud determinare. Potest em̄ determinare
a parte suppositi vocatiuū casum/scilꝫ tu deus vt sit sen
sus: tu deus existens in oībus/scꝫ creaturis ⁊ naturis si/
ne tui diffinitione: in oī loco sine tui circūscriptione: in
oī tpe sine vicissitudine ⁊ tui mutatiōe. Uel pōt determi
nare ipsum suppositū/scꝫ nos q̄sumus: vt sit sensus: no
bis in oībus nostris viribus: tota cogitatione: tota mēte
toto intellectu q̄sumus: vt hāc oblationem facere digne
ris benedictam. Pōt etiam determinare appositū. ⁊ hoc
quadrupl̄r. Quia vel distribuit p modo. i. facere digne/
ris hāc oblationē in oībus. i. oībus modis: vel oīnode
⁊ rōnabiliter benedictā: ⁊ sic pōt accipi aduerbialiter p
oīmode. Uel distribuit p offerentib⁹. i. facere digneris
eā benedictā in oībus scꝫ offerentib⁹. Uel distribuit pro
hostijs: vt sit sensus. Digneris eam facere benedictaz in
oībus hostijs. i. transferre in eaz hostiā: que in idem sup
oēs hostias est benedicta ⁊ ascripta ⁊c. scꝫ in corp⁹ ⁊ san
guinē: vt infra sequit. Hec est expositio dn̄i Innocē. Uel
pro hijs p q̄bus fit oblatio: vt sit sensus. In oībus. i. pro
oībus gradibus cleri ⁊ populi/nullū ab orone excipiē/
tes. Et hec est alber. Nā pusillū ⁊ magnū ipse facit: ⁊ eq̄
liter est illi cura de oībus. Sap. vi. ¶ H Petit autem
sacerdos q̄nq̄ in hac prima oronis parte/sm q̄nq̄ noia
q̄ hic ponūtur: scꝫ bn̄dictā/ascriptā/ratā/rōnabilē/acce
ptabilē. ¶ Exponūtur aūt hec q̄nq̄ vocabula q̄ntupli/
citer: scilicet In ordine ad distinctionem effectuū sacra/
menti. In comparatione ad hostias veteris testamenti.
In oppositiōe imanis iude sacrilegij. In ordine ad do/
na q̄ nobis optamus ꝯcedi. In ordine ad rem sacrificij.
¶ Primo mō exponit btūs Aug. vt habet de ꝯse. dist. ij.
Utrū sub figura. q̇ dicit sic. Hanc ḡ oblationez digneris
facere benedictā p quā benedicimur. Ascriptam/p quaz
hoīes in celo ascribūtur. Ratam/per quā in visceribus
xp̄i censeamur. Rationabilē/p quā a bestiali sensu exua
mur. Acceptabilēq̄/vt qui nobisipsis displicem⁹: p hāc
acceptabiles eius filio vnico simus. Nihil aūt rōnabili⁹
q̄ vt nos q̇ iam similitudinē mortis eius in baptismo ac
cepimus: similitudinem quoq̄ carnis ⁊ sanguinis suma
mus. ¶ Secūdo modo exponit Alber. Petit em̄ sacer/
dos vt ab hostia hac excludant q̇nq̄/que fuerūt in ob/
lationibus antiquis imperfectis. Antique enim oblatio
nes fuerunt vacue a gratia: ⁊ ideo nulla ab ipsis pflupit
benedictio. Nec fuerunt ascripte ad eternā memoriam:
sed potius ne idolis hoīes illius temporis seruirēt: ordi
nate. Non etiā fuerūt rate ⁊ firme: sed figurales ⁊ mutā
de atq̄ finiende. Fuerunt etiā insufficientes: nec deo ac/
cepte quātum ad gratie ⁊ vite eterne collationē: vt hec
multipliciter probātur ex vtriusq̄ testamēti testimonio.
Ideoq̄ hoꝝ contraria petit sacerdos in p̄senti oratione
quātum ad oblationē nostrā: vt scꝫ deus eam facere di/
gnetur benedictam: vt p ipsam spiritualiū bonoꝝ multi
plicatione benedicamur. Ascriptam: vt per ipsam socie/
tati angeloꝝ ascribamur. Ratam: vt ipsa vsq̄ ad cōsum/
mationē seculoꝝ in profectum salutis perfruamur. Ra/
tionabilem: vt per ipsam vti sufficientem in finem ratio/
nalis creature deducamur. Acceptabilem: vt per ipsam
deo placidi efficiamur. ¶ I Tertio sm Innocentium
exponūtur hec quinq̄ vocabula in ordine ad quinq̄ do
na opposita imani sacrilegio iude traditoris. Naz iudas
scarioth a diabolo supplantatus imane sacrilegium per
petrauit: dum quarta feria ante pascha filium dei trigin
ta argenteis pharis eis vendidit/in recompensatione dā
ni quod incurrerat ex effusione vnguenti super benedi/
ctum caput christi. Et post pauca subdit Innocen. Illa
venditio fuit maledicta/proscripta/irrita/iniqua ⁊ dete
stabilis. Petim⁹ ergo o deus/vt tu facere digneris hanc
nostrā oblationē benedictā/ascriptam/ratā/rationabi/
lem/acceptabilem. Judas autem maledictionem dilexit
et venit ei: benedictionem noluit/ ⁊ elongata est ab eo.
Sed tu deus digneris hanc oblationem nostram facere
benedictam: per quam nos in celestibus benedicas. Ju
das deletus est de libro viuentium: ⁊ non est cum iustis
scriptus: sed tu deus digneris hanc oblationem facere
ascriptam: per quam nos in celestibus ascribas. Judas
se laqueo suspendit: et episcopatum eius alter accepit:
sed tu deus hanc oblationem digneris facere ratam: per
quā ratum sit nostre salutis promissum. Judas exijt con
dēnatus: ⁊ oratio eius facta est in peccatum: sed tu deus
hanc oblationem facere digneris rationabilem: per quā
rationabile fiat nostre seruitutis obsequiuz. Judas red
didit mala pro bonis: ⁊ odium pro dilectione retribuit:
sed tu domine digneris hanc oblationem facere accepta
bilem: per quā nos tibi reddas acceptos. ¶ Quarto ex
ponūtur hec vocabula in ordine ad quinq̄ dona nobis
p hoc sacr̄m ꝯferēda. Primo mali remotionez: cū dicim⁹/
bn̄dictā. Petim⁹ em̄ benedictionē p remotionē a nobis
maloꝝ culpe ⁊ penalis miserie. Scd̄o imp̄ssionē bonoꝝ
sp̄ualium: per que efficimur socij beatorum: per hoc q̄d
dicitur/ascriptam. Tertio collatorū bonorum stabilitio/
nem: per hoc quod sequitur/ratam. Quarto discretionē
credendorum ⁊ agendorum/cum dicimus/rationabilē.
Quinto acceptationē operum nostroꝝ ad vitam beatā:
cum dicit/acceptabilem. ¶ Quinto exponūtur hec ea/
dem verba in ordine ad rem sacramēti: quod est corpus
⁊ sanguis christi sm Alexan. de ales ⁊ Innocē. sic. Quā
oblationem tu deus facias transmutari in eam hostiam:
que est omnino benedicta/ascripta/rata/rationabilis/
acceptabilis. Bn̄dicta dicitur salutaris hostia. idest ab
omni peccato maledictionis causa imunis: tam origina
li q̄ actuali: tam criminali q̄ veniali. Luce. j. Benedict⁹
fructus ventris tui. Ascripta dicitur: idest figuris et scri/
pturis veteribus designata: tam in paschali agno. Exo.
xij. tam in manna celico. Exodi. xvi. tam in isaac imolan/
do. Gen̄. xxij. q̄ in abel immolato. Gen̄. iiij. Hic enim est
agnus qui occisus est ab origine mundi. Apoca. xiij. Ra
ta dicitur non quasi transitoria: sicut vetus oblatio: que
cessit vbi noua successit: sed que permanet in eternū sm
ordinem melchisedech. Rationabilis dicit: idest habēs
effectū congruū: quasi nō penalis sicut legalis erat: que
in sanguine hircoꝝ ⁊ tauroꝝ nō poterat a pctō munda/
re: sed que sanguine pprio ꝯscientias emūdat ab operi/
bus mortuis. ad Heb. ix. Acceptabilis d̾r nō quasi illa de
qua dicit pphēta. Sacrificium ⁊ oblationez noluisti. Et
iterum dicit dominus. Non accipiam de domo tua vitu/
los: neq̄ de gregibus tuis hircos. Sed illa de qua Eccl.
xxxv. Sacrificium iusti acceptum est: ⁊ memoriam eius
nō obliuiscetur dominus. ⁊ Eiusdem. xlv. Ipsum elegit
ab omni viuēte offerre sacrificiū deo incēsum/⁊ bonum
odorem in memoriā placare pro populo suo. Loquit de
aaron sacerdote ad litteram. ¶ Hec autem expositio tan
git conditiones ipsius vere hostie. Et primo vt conside/
rate in se: secūdo in cōparatione ad prefigurationem le/
gis. Tertio sm comparationem ad mutationem legis:
que habebat aliam succedentem/quantum ad oblatio/

nẽ hostiarum: qḋ nõ habet hostia ista. Quarto ſm cõparationẽ ad effectũ. Quinto ſm cõparationẽ ad illum cui offertur. ¶ Z. Uel sic. Quã oblationẽ benedictã per cõsecrationẽ: ascriptã per approbationẽ: ratã per confirmationẽ. i. quã oblationẽ / cõsecratã / approbatã ⁊ confirmatã a te digneris facere rationabilẽ hostiã ⁊ acceptabilẽ. Rationabilẽ inquã. i. talẽ que diuine rationi cõueniat ⁊ acceptabilẽ. i. que bñplacito diuino cõplaceat. Cui aperte subiungit̃: Ut nobis corpus ⁊ sanguis fiat ⁊c. Refert

Differũt rõnabile ⁊ rationale.

dicere rõnabile ⁊ rõnale ſm Alex. Quia rõnabile dr̃ qḋ ſm cõsonantiã rationis ꝓcedit. Rationale qḋ vtitur ratione. Petimus ergo vt deus hãc hostiã bñdicẽdo cõsecret: vt cõfirmet quãtũ ad diuinã memoriã ibi ascriptã. i. talem que de memoria sua nulla possit obliuione deleri. Et petimus eã ratã fieri. i. talẽ que de ꝓposito suo nulla possit mutatione cõuelli. Ut acceptet quantũ ad duo: scʒ quantũ ad iudiciũ rõnis / ibi: Rationabilẽ. Et quantum ad beneplacitũ volũtatis / ibi: Acceptabilẽ. Consecratio refert̃ quantũ ad ip̃m sacramẽtũ: cõfirmatio ad premiũ: acceptatio ad meritũ / ꝙ oblationis memoria dei nõ deleatur: vel a ꝓposito dei nõ euellat̃: intelligit̃ quantum ad premiũ oblatiõis. Premiũ inquã fideliuʒ: acceptatio aũt dei respicit meritũ fideliũ. ¶ Z. Sequit̃. Ut nobis corpus ⁊ sanguis fiat dilectissimi filij tui dñi nostri iesu christi. ¶ Pars vltima tertie partis pncipalis: in qua petita hostie gratificatione / petitur eius cõsecratio per cõuersionẽ eius in verũ corpus ⁊ sanguinẽ christi: vnde dicitur. Ut nobis corpus ⁊ sanguis fiat. Nobis. i. ad nostrã vtilitatẽ ⁊ salutẽ. Ex substãtijs tibi oblatis / substãtijs scʒ panis ⁊ vini: fiat corpus ⁊ sanguis ꝑ trãssubstãtiationẽ scʒ harũ in istos sanguinẽ ⁊ corpus tua infinita v̄tute et potẽtia: qꝛ illa sola efficiente id fieri põt. Corpus dico et sanguis filij tui dñi nostri iesu christi dilectissimi tibi et nobis. Nobis / qꝛ nos a morte cui addicti eramus ꝓpter trãsgressionẽ primoꝝ parẽtũ liberãdis / seipsum in mortem obtulit deo patri tanq̃ preciũ nostre redẽptiõis. Sequẽs in cibũ ⁊ potũ nobis tribuit: vt nos ad vitã aleret sempiternam: ſm illud Joh. vi. Caro mea vere est cibus: ⁊ sanguis meus vere est potus. Propter qḋ merito a nobis summe diligi debet tanq̃ noster creator et reparator.

¶ Petimus autẽ vt nobis fiat corpus et sanguis christi cõformiter ad verbũ matris gloriose: que annũcianti angelo futurã christi corporalẽ conceptionẽ / respõdit. Fiat mihi ſm verbũ tuũ. Ad cuius ꝓlationẽ / formatum est in eius castis visceribꝰ illud corpus in quod cõuerti petimꝰ hostie nostre substantiã. Additur idẽ verbũ fiat: quia eadem requiritur potẽtia nunc in cõuersione: que requirebatur tũc in verbi incarnatione: immo que requirebat̃ in prima cõditione creature: vñ Gen. i. dr̃. Fiat lux: et facta est lux. ¶ M. Dicitur etiã fiat deprecatiue: vt designetur ꝙ sacerdos sua naturali actiua virtute nõ operatur ad p̄sentiã corporis ⁊ sanguinis christi in altaris sacramẽto: sed est tñ minister ⁊ instrumentũ huius ineffabilis cõuersionis. Uñ nõ in ꝓpria persona loquit̃ facio: sed fiat / virtute scʒ omnipotẽtis: in cuius potestate est facere hunc transitũ substãtie in substantiã: sicut eius potentie subsunt quantũ ad totũ esse ⁊ nõ esse. Dicit igitur vt nobis fiat. Quid. Certe corpus ⁊ sanguis. Corpꝰ sub speciebꝰ panis. Panis substãtia in ipsuʒ transeũte: ⁊ sanguis sub speciebꝰ vini / substãtia vini in sanguinẽ trãseũte. Cuius. Dilectissimi filij tui. Cui essentiã tuam o pater qua deus es ꝑ generationẽ eternã tribuisti: nõ per particule alicuius decisionẽʒ: quõ carnalis pater per seminis decisionẽ corporis materiã filio subministrat: sed totam tuã essentiã indiuisibilẽʒ indiuisibiliter cõicasti: vt ꝑ oĩa tecũ sit vnus deꝰ tibi per oĩa cõsubstãtialis: ⁊ ꝑ ꝯsequẽs vere tibi dilectissimus: qꝛ ipsa diuina essentia obiectũ est infinite diligibile cuilibet potenti infinite diligere / qualis est pater celestis deus infinitus. Est eñi essentia diuina infinite ⁊ summe diligibilis / nedũ in se: sed etiam in quocũq; est per identitatẽ qualiter est in filio / cui est ratio essendi deũ. Dilectissimi igitur dr̃ filij tui. Tui / nõ per adoptionẽ / sed per naturã: ſm illud Hila. Et potestate ⁊ virtute nature patris filius gignit̃. Dñi nostri: qꝛ dedisti illi oẽm potestatẽ / ⁊ q̃ in celo est ⁊ q̃ in terra: ⁊ oĩa subiecisti sub pedibꝰ eius: vt in ipsius noĩe flectat̃ omne genu in supremi dominij ꝓtestationẽ / ⁊ nostre subiectionis recognitionẽʒ. Jesu christi saluatoris ⁊ mediatoris nostri: quẽ misisti vt saluũ faceret populũ tuũ a peccatis eorũ: vt esset ꝓpitiatio pro peccatis: teq; offensuʒ placaret: ac nos tibi displicẽtes reconciliaret ⁊ restitueret in pristine amicitie gratiã atq; graduʒ. Huiꝰ dilectissimi filij tui dñi nostri iesu christi petimus dari nobis corpus ⁊ sanguinẽ ꝓpter multiplicẽ fructũ atq; profectũ nobis ex eis ineffabiliter cõsequẽtẽ. Et tantũ de textus illius expositiõe.

¶ N. Sed nũc breuiter aliq̃d de ritu / qui in hoꝝ v̄boꝝ prolatiõe obseruat̃: videamus. Uñ hic fit corporis erectio post inclinationẽ p̄cedẽtẽ in orõne: Te igitur. Fit etiã manuũ eleuatio: ⁊ ad celuʒ tensio. Fit tertio signoꝝ crucis quina formatio. Erigit se sacerdos in corpore: vt ⁊ ad celum mentẽ erigat cũ fiducia obsecrãdo: quatenus manna celeste qḋ supra nos est: in altaris sacramentũ descẽdat / id patre clementissimo efficiẽte. Sic ꝓpheta oculos leuauerat in celũ vñ auxiliũ p̄stolabat̃. Uñ ait ps̃. cxxij. Ad te leuaui oculos meos: q̃ habitas in celis. Erigit q̃ corpus in hac diuinissima orõne: petẽs vt nobis caro ⁊ sanguis christi donet̃: ad significãdũ ꝙ sicut se erigit corporaliter: ita surrexit spũaliter a pulueribus peccatoꝝ: que ad ima deprimũt mentẽ. Eleuat manꝰ vt in sua petitione citiꝰ exaudiat̃: exẽplo moysi cui dñs cũ sursum manꝰ tẽderet: victoriã ꝯcessit liberaliter quã petiuit: vt habet̃ Exodi. xvij. Etiã in ꝓlatione hoꝝ verboꝝ / dilectissimi filij tui dñi nostri iesu christi / manus altiꝰ leuat ⁊ deponit ad excitandũ (cõformiter ad v̄ba dilectiõis) affectũ. Quasi dilectissimũ filiũ amorose affectiõis brachijs ad se stringere desideret deuotissime ⁊ amplecti. ¶ O. Tertio format sacerdos in hac orõne quinq; cruces: tres ꝯiunctim sup oblatã ⁊ calicẽ in his v̄bis: Bñdictã / ascriptã / ratã. Quartã diuisim sup oblatã solã in v̄bo corpus. Quintã sup calicẽ solũ in v̄bo / ⁊ sanguis. Cuiꝰ a varijs varie assignãtur rõnes: nã Alber. dicit ꝙ qꝛ bñdictio hostie ascriptio ⁊ ratihabitio siue cõfirmatio est a patre primo p̄fectore sanctitatis: ⁊ hãc in eã significat ꝓcedere sacerdos per tres cruces quas facit. Quia autẽ rõnabilis ⁊ acceptabilis est hec oblatio ex seipsa: in istis v̄bis rõnabilẽ ⁊ acceptabilẽ nõ facit cruces. Siliter in v̄ba corpus ⁊ sanguis quibꝰ incorporatiõis virtꝰ / ⁊ virtꝰ viuificatiõis designatur / que a deo ꝓcedũt in sacramẽtũ: ideo hec ꝓferẽs duas cruces facit. Sed aliter Inno. ⁊ Alex. dicunt. Sed pluribꝰ dimissis correspõdenter ad dicta supra lec. xxi. ꝓpe finẽ põt dici / ꝙ p̃ter hoc ꝙ crucis signationẽ sicut in ceteris sacramẽtis / materia ꝑparat̃ ⁊ sanctificat̃ / vt idonea fiat sacramẽtali cõuersioni: ſm illud stephani pape de conse. dist. v. Nunq̇d. Nunq̇d nõ omnia charismata sacerdotalis ministerij crucis figura perficiunt̃. Nunquid baptismatis vnda nisi cruce sanctificata peccã relaxat. Et vt cetera p̃tereamus sine crucis signaculo q̇s sacerdotij gradus ascẽdit. ¶ P. Preter hec habẽt ⁊ mysticas significatiões. Naʒ sicut ꝑ tres cruces in p̃ncipio canonis in his verbis factas: Hec dona: hec munera: hec sancta sacrificia illibata / significatur triplex christi traditio: ita per cruces hic factas designatur christi venditio: in qua considerantur persone quibus venditus est dominus: que sunt sacerdotes / scribe et pharisei: ⁊ illi designantur per tres cruces super oblatam et calicem factas. Cõsiderantur etiã persone venditoris iude ⁊ venditi christi: que quia multũ fuerũt discrete / ⁊ vita et sanctitate distincte: significat̃ per duas cruces: quarũ vnã facit super oblatam: aliã sup calicẽ dicẽs: Corpus ⁊ sanguis. ¶ Uel etiã per tres primas crucisignationes importatur vẽditionis

preciū/ter decem.i.triginta argēteis: vt vult beatus Tho. parte.iij.q.lxxxiij.arti.v. ¶ Alie plures rōnes: quarū aliq̄ videntur satis pueriles et impertinētes: quas et albertus satis acerbe reprobat: allegantur. Quia tñ hic ritus in ecclesia cōiter ab omnibus obseruatur: nemo hūc pretermittere aut cōtemnere psumat/qualicūq; ex motiuo hoc venerit in vsuz aut sit statutū: ne quis vt sapiēs in oculis suis ac singularis arguatur: recedatq; a moribus sancte matris ecclesie errare nō potētis/tanq̄ ferus singularis viā solitudinis ingrediēs/vbi deuijs multiplicibus abduci pōt: ne finē optatum ac desiderabilem consequatur.

¶ Lectio.xxxiiij. A

Qui pridie q̄ pateretur accepit panē etc. ¶ Ista est pars quarta canonis pncipalis: in qua pmissis orationibus ad patrē clemētissimū pro appositorū munerū bñdictione: sanctorū cōmemoratione/pro bñdictionis impetratiōe: addita deprecatiōe/pro oblationis acceptatiōe: Procedit nūc ad sacrificij perfectionē/scilz materie idonee et sanctificate cōsecrationē: qua panis vinique substātie in verū corpus christi et sanguinē substantialiter cōuertūtur. ¶ Et diuidit in duas ptes principales. In prima ponit ɔsecratio panis/q̄ in corpus christi cōuertit. In scda subdit cōsecratio vini/qd in eius sanguinē trāssubstantiatur/ibi. Simili modo. ¶ Circa primū/primo modus institutiōis huius sacramēti a christo pmittitur. Scdo vborū subdit forma: qua cōsecratio ipsa perficitur/ibi. Hoc est enim. Prima pars subdiuidit in quattuor particulas. In prima tangit huius gratiosissime institutionis tēpus et hora. Scdo ineffabilis trāssubstātiationis terminus a quo et materia/ibi. Accepit panē. Tertio ponitur huius sanctissime institutionis modus et circūstantia/ibi. Et eleuatis oculis. Quarto tangit institutionis finis et ratio motiua/ibi. Dedit discipulis. ¶ Quoad primū dicit. Qui pridie q̄ pateret. Qui scz dilectissimus filius tuus dñs noster iesus christus: pridie.i.precedenti die q̄ pateret. In quibus verbis: vt dictū est: tangit institutionis huius sacramēti tēpus. ¶ B Fuit autez
j.Cor.xj. de hoc tēpore altercatio inter grecos et latinos. In hoc quidē cōcordant/q̄ in vltima cena institutū est hoc diuinissimū sacramentū: sed quota die mensis cena celebrata sit discordia fuit. Vñ dixerūt greci cenā fuisse factā tredecima luna primi mensis: et cōsequēter dicūt christū cōfecisse in fermētato: ppter quod et ipsi in fermētato celebrant hoc sacrificiū: et nos latinos q: in azymis celebramus: negant vere cōficere. Cōtra quos beatus Anß. scripsit elegantē epistolā siue libellum de fermēto et azyma intitulatū. Et quia illa depēdent et vnū ex alio firmamētū accepit/scz tps cene et confectio eucharistie ex azymo aut fermēto: ideo simul hic ptractanda sunt: licz scdm de azyma et fermēto magis sequentē particulā (accepit panē/vbi de materia huius sacri tractabit) respicere videatur. Primo ergo vidēde sunt rōnes grecorū ac eorū error. Secūdo declarāda erit veritas. Tertio rōnes in ɔtrariū dissoluēde. ¶ C Quantū ad primū/arguūt greci pbare nitentes q̄ dñs cenā nouissimā cū discipulis cenauerit tredecima die mēsis primi nysan: quē nos dicimus martiū fm lunationē. Christus cenā celebrauit die imediate pcedēte diē passionis sue: et hec fuerat tredecima: igitur cenā fecit die mēsis.xiij. Cōsequētia tenet expositorie p reductionē: et maior patet ex decursu oim euāgelistarū. Nam in ipsa nocte cena facta instructisq; discipulis/surgēs a cena et introiēs hortū in latere mōtis oliuarū/captus est: mane crucifixus. vñ ait Ioh.xviij.c. Hec cū dixisset iesus egressus est cū discipulis suis trans torrentē cedron: vbi erat hortus: in quē introiuit ipse et discipuli eius. Et consequēter describit captionē eius. Luce q̄.xxij.c. dñs in cena dixit petro. Dico tibi petre: nō cātabit hodie gallus: donec ter abneges nosse me. Hodie diē dicit naturalē includentē noctē illā et sequens mane. Et sequit ibidē. Adhuc qd scriptū est oportet impleri. Et cū iniq̄s deputatus est. Adhuc dicit noctē eādē/qua hec vba christus ptulerat. Marcus q̄ et Mat. dicūt dñm in cena dixisse discipulis Oēs vos scādalū patiemini in me in ista nocte. Paulus vo.j.Cor.xj.agrissime ait. Dñs iesus in qua nocte tradebat accepit panē. Ex quibus manifeste patet cenā: in qua christus instituit h sacrm: ea nocte fuisse celebratā qua dñs traditus est et mane crucifixus. Minorē scz q̄ dies illa fuit xiij. mēsis primi: sic pbare nitunt. Cena pcessit diē immolationis veri agni paschalis: h est passione christi in cruce qua se patri obtulit: vt dicit apls.j.Cor.v. Pascha nostrū immolatus est christus. Haud dubiū q̄n a seipso: vt dicit idē ad Heb.ix. Sanguis christi q̄ p spm sanctū semetipm obtulit imaculatū deo: emūdauit ɔsciētiā nostrā etc. Et h fuit.xiiij.luna: et p ɔñs cena facta est.xiij.luna. ¶ Qd autē christus passus sit.xiiij.luna sic pbant. Veritas debet correspondere vmbre: et figura rei: agnus aūt paschalis fuit vmbra/et figura veri paschalis agni: et imolatio imolationi: igit ea die christus verus agnus dei imolari debuit in cruce q̄ agnus typicus in lege. Agnus aūt typicus immolari pceptus est luna.xiiij. vt habet Exod.xij. vbi de agno paschali dr. Seruabitis eū vsq;.xiiij.diē mensis huius. Immolabitq; eū vniuersa multitudo filiorū israel ad vesperā. ¶ Preterea Ioh.xiij.dr. Ante diē festuz pasche sciēs iesus q: venit hora eius. Et post. Cena facta cū discipulis cū diabolus iā misisset in cor etc. Ex quibus vbis videt q̄ cena fuit facta ante diē pasche: sz dies pasche fuit.xiiij. luna: vt habet Leui.xxiij. Decimaq̄rta die mensis ad vesperā celebrabitis pascha: igit cena q̄ pcessit diē pasche facta fuit.xiij.luna. ¶ Itē Ioh.xviij. habet/q̄ iudei nō introierūt domū pilati vt nō cōtaminarent: sed māducarent pascha. Ex q̄ arguit: christus illa die passus est q̄ iudei māducarūt pascha. Hoc aūt factū est (scz pasche mandu catio) decimaq̄rta luna: g̃ cena pcedēs passiōis diē: facta est luna tertiadecima. Et hoc cōcordat ei qd pncipes iudeorū dixerūt: vt scribit Math.xxvj. Nō in die festo: ne forte tumultus fieret in pplo: ideo nō crucifixerunt christū in prima die azymorū luna q̄ntadecima/que fuit celeberrima: nō aūt crucifixerunt post: g̃ ante/scz luna.xiiij. ¶ Itē de sctis mulieribus legit Lu.xxiij q̄ viso monumēto in q̄ positū fuit corpus dñicū: reuertētes parauerūt aromata et vnguēta. Hec aūt pparatio fuit die in q̄ licuit opari fm legē: aliter enim mulieres sancte ɔ legis pceptū non laborassent/pparādo vnguēta et emēdo aromata: et ita nō erat dies q̄ntadecima lune: q: die q̄ntadecima fuit solēnitas et pma dies azymorū: sicut dr Exo.xij. Septē diebus azyma comedetis. Et sequit. Dies pma erit scā atq; solennis: et dies septima eadē festiuitate venerabilis. Nihil opis facietis in eis/exceptis his q̄ ad vescēdū ptinēt. Dies ergo passionis christi quo et sepultus est: fuit decima quarta luna quā precessit cena. Fuit igit cena tertiadecima luna cū discipulis celebrata. ¶ Itē glo. sup illud Luce.xxij. Appropinquabat dies festus iudeorū: dicit. Inter pascha et azyma hoc distat/q̄ pascha vocabat sola dies in qua agnus comedebat ad vesperā.i.quartadecima luna primi mēsis. Dies azymorū erāt a quintadecima luna vsq; ad.xxj. diē eiusdē mēsis.xv. itaq; dies erat prima solēnitas et festū azymorū: in quo dñs nō est crucifixus: sz die precedēte: fm illud principū iudeorū. Nō in die festo ne forte tumultus fiat in pplo. Ex h cōsequenter inferūt/q̄ christus in pane fermētato cōfecit: q: cenauit tertiadecima luna: in qua nōdum fuerat azyma in domibus iudeorū. Consecrauit enim in pane quo tunc vtebātur iudei: nō autē vtebant azyma ante vesperā diei.xiiij. quo comedebāt pascha: vt habet Exo.xij ¶ Preterea ad idem arguunt. Magis ɔuenit cōficere in fermētato q̄ in azyma: nā fermētatū expssius significat christū q̄ azyma. Fermentū enim significat charitatis feruorem: vt vult glo. Math.xiij. super illud. Simile est regnū celorū fermēto etc. Sed per

mensis nysan i. martius mensis

azymā significat puritas christi a pctō. Maius aūt bonū est feruo: charitatis / q̄ puritas a pctō: ergo fermētū rep̄sentat christū quātū ad mai⁹ bonū q̄ azyma. ❡ Itē arguūt. Si dn̄s nolebat nos seruare ritū iudeoꝝ: videt q̄ nec ipse seruauerit: nō ergo cōfecit in azyma. ❡ Item adueniēte veritate / cessare debuit figura: ergo adueniēte christo q̄ veritas est. Joh. xiiij. cessare debet vmbra. Existente igitur vero pane / scʒ christo. Joh. vj. Ego sum panis viuus ₇c. cessare debuit panis figuratiu⁹ / scʒ panis azymus: nec de cetero sumi in vsum: alioq̄n vtētes eo iudaizarēt. ❡ Itē ꝯ latinos arguūt. Uos qꝺ p̄cepit lex quantū ad azyma obseruatis ad litterā. Littera autē occidit. j. Coꝛ. iij. Sic ergo faciētes moꝛtē operamini: nō meremini ad vitā. ❡ Itē obijciūt / in euāgelio vbi fit mētio huius sacramēti / in greco habet archon: sed archon p̄o fermētato accipitur: ideo cōficiēdum est in fermentato.

❡ D His rōnibus greci pernoti dicūt in solo fermētato posse cōfici eucharistiam. Et in tantam insaniā p̄rupuerūt: q̄ q: euāgeliste Math. Mar. ₇ Lu. ponūt cōtrariū vt patebit: ausi sunt dicere q̄ falsuʒ scripserūt: ₇ q̄ Johānes eos correxit. Un̄ vt dicit Inno. ipsi asserunt parasceuē luna decimaq̄rta extitisse: in qua verus agn⁹ est immolat⁹: vt legis impleret figura: q̄ decimaq̄rta luna p̄mi mēsis paschalē agnū iusserat imolari. Dn̄s igitur eadē die passurū se esse p̄noscēs in p̄cedenti vespera necessitate cōpulsus anticipauit comedere pascha: quo tūc licite poterat comedi fermētū: ₇ ita ipsi in fermētato cōficiūt. Hoc de illo / scʒ recitatione erroris grecoꝝ cū suis p̄bationibus. ❡ E Quantū ad scꝺm est veritas ostēdēda. Un̄ sine omni dubitatiōe credēdū est q̄ christus agnuʒ paschalē māducauerit decimaq̄rta luna s̄m legis dispositionē: quā nō venit soluere: sʒ adimplere. Et q̄m in eadē cena post agnū typicū eucharistiā cōfecit: in q̄ seip̄m agnū verum discipulis suis dedit sub specie panis. Nec erat tūc panis fermentatus in iudeoꝝ domib⁹. Dedit ergo seip̄m suis discipulis sub specie panis azymi māducādum: nā Exo. xij. dr̄. Edent carnes assas igne nocte illa ₇ azymos panes. Et sequit. Habebitis aūt hūc diē in monumentū: ₇ celebrabitis eū solennē dn̄o in generationibus vestris cultu sempiterno. Septē dieb⁹ azyma comedetis: in p̄mo die nō erit fermētū in domibus vestris. Quicūq̄ comederit fermentū peribit aīa illi⁹ de israel a p̄ma die vsq̄ ad septimū diē. Prima autē dies incepit a vespera lune decimaq̄rta. Un̄ sequit ibidē. P̄mo mense. xiiij. die mensis ad vesperā comedetis azyma / vsq̄ ad diem duodecimū eiusdē mensis ad vesperā. Septē dieb⁹ fermentū nō inuenietur in domib⁹ vestris. ❡ Ex quib⁹ manifeste patet q̄ ad vesperā diei. xiiij. p̄mi mēsis quo cōedebat agnus paschalis vsq̄ ad duodecimū diē eiusdē mensis / nō fuit fermentū in edib⁹. Christus igit eadem die post agnū legalem eucharistiā cōficiens / nō in pane fermētato: sed in azymo cōfecit. Qꝺ autē christ⁹ decimaquarta luna agnū paschalē comedit ₇ nō p̄ueniēdo decimatertia die: patet: quia Mat. xxvj. dr̄: Prima autē die azymoꝝ accesserūt discipuli ad iesuʒ dicētes. Ubi vis paremus tibi comedere pascha. Et sequit. Et parauerunt pascha. Uespere aūt facto discūbebat cū duodecim discipulis. Un̄ glo. Prima die azymoꝝ. i. decimaq̄rta die p̄mi mensis / q̄n abiecto fermētato agnū immolabant ad vesperā. ❡ Itē Marci. xiiij. P̄mo die azymoꝝ / q̄n pascha imolabāt: dicūt ei discipuli. Quo vis eamus ₇ cōparemus tibi vt māduces pascha. Et sequit. Et parauerūt pascha. Uespere autē facto venit cū duodecim. ❡ Item Luce. xxij. Uenit aūt dies azymoꝝ in qua necesse erat occidi pascha. Et misit Petrū ₇ Johannē ₇c. sequit. Et parauerūt pascha. Et cū facta esset hoꝛa discubuit: ₇ duodecim ap̄li cū eo. Fecit ergo dn̄s pascha eo die quo necesse erat occidi pascha: hec fuit decimaq̄rta luna mēsis p̄mi: vt patet ex p̄dictis. ❡ F Ex quo sequit q̄ nō in fermētato: sed azymo cōfecit. Itē ritus cōsecrādi in azymis ecclesie romane habet ex institutiōe ap̄loꝝ cū quibus dn̄s cenauit: quib⁹ p̄sentibus eucharistiā cōfecit: eis dedit: eosq̄ in dispēsatores eucharistie cōsecrauit: qꝺ est maximū argumētū ad p̄positū cōfirmandū. Un̄ Inno. Id solū sufficit latinis ꝯ grecos / q̄ cōstantinopolitanā ecclesiā multarū heresum corruptio fermētauit: vt nō solū hereticos: verū etiā heresiarchas p̄duceret. Romanā aūt ecclesiā super ap̄lice fidei petrā stabili soliditate fundatam / nulla p̄oꝛsus heretice prauitatis p̄cella potuit conquassare: sʒ illud semp̄ integra fide seruauit: qꝺ ab ipsis ap̄lis accepit: qui eaʒ p̄sentialiter sacris doctrinis instruxere: ₇ ecclesiastici rit⁹ regulā docuerūt. Ab ipsis ergo beatis ap̄lis petro ₇ paulo: q̄s ₇ viuos habuit: ₇ defunctos custodit: hui⁹ sacrificij ritū accepit: qꝺ hactenus inuiolabili cultu seruauit. ❡ Uerū licet cōsecrādū est in azymis quō ₇ christ⁹ cōsecrauit: ₇ romane ecclie ritus hʒ: nihilominus tn̄ in fermentato pōt cōfici: q: nō differt fermētatū ab azymo substātialiter ₇ s̄m speciē: sed accidēte solo. Et sicut idifferēter ex vino albo ₇ rubeo cōficit: licʒ christus in altero tantū ꝯfecit: ita s̄m btm̄ Anß. nō tm̄ ex azymo: sed etiā ex fermētato cōfici potest. Un̄ beat⁹ Anß. in ep̄la allegata ait. Propter h̄ soluʒ videt se ₇ carnē suam panē vocasse: ₇ de pane coꝛpus suum fecisse: q: sicut ille panis azymus vel fermētatus dat vitā trāsitoꝛiā: ita coꝛpus ei⁹ eternā: nō q: fermētat⁹ est vel azymus. Hec Anß. Indifferēter ergo se hʒ quantū ad h̄ q̄ ex vtroq̄ pōt cōfici verū coꝛpus christi. Un̄ ₇ greci vere cōficiūt ceteris parib⁹: nec ex h̄ tantū arguēdi sunt: quātū ex h̄ q̄ dānāt cōficiētes in azymo: dicētes q̄ nō cōficiūt: q̄n in h̄ errant ₇ heretici iuste iudicant. ❡ G Oꝛta est aūt hec dissensio grecoꝝ a latinis: q: sicut dicit leo papa: q̄n erroꝛ vigebat de legali obseruātia / q̄ fuit ebionitarū: qui dixerunt necessariū esse christianos iudaizare: ₇ p̄ ꝯn̄s pascha suū in azymo cōficere: decreuerūt q̄ ecclesia nō cōficeret de azymo: sed fermētato quousq̄ erroꝛ ille cessaret. Un̄ ecclesia p̄mo cōficiebat de azymo. Scꝺo de fermentato. Tertio cessante hac causa / redijt ecclesia romana ad ritū p̄mū: ₇ cōfecit ex azymo. Greci v̄o tāq̄ sup̄bi noluerūt ad ritū p̄mū redire: ₇ ex h̄ coacti sunt suū erroꝛē defendere. P̄io dicētes / se hūc ritū accepisse a patrib⁹. Scꝺo q: hoc nō sufficiebat: addiderūt rōnem / ne iudaizarēt. Tertio q: nec hoc sufficiebat: si dn̄s cōfecisset in azymis: ausi sunt dicere / q̄ dn̄s cōficiebat de fermētato. Et q: euāgeliste cōtrariū dicunt: ausi sunt blasphemare q̄ euangeliste falsum dixerūt. ❡ Quare aūt ecclia romana nō indistincte ex vtroq̄ pane / fermētato scʒ ₇ azymo cōficit: sicut ex vino albo idifferēter ₇ rubeo: r̄ndet Alex. de ales parte. iiij. q. xxxij. mēbro. iij. Etsi i vtroq̄ pane cōfici posset: nihilominus panis azymus magis cogruit consecrationi. Et hoc ratione multiplici: P̄imo: ex debito cōfoꝛmationis coꝛpoꝛis qꝺ est ecclesia: ipsi capiti christo / qꝺ de huiusmodi pane cōfecit. ❡ Secūda: exp̄essio puritatis singularis sacramēti cū re cōtenta. Panis enim azymus ratione qua est sine fermēto: exp̄essius rep̄sentat puritatē singularē humane nature in christo: que sicut azyma de fermētato sumpta est: sic sumpta est de massa coꝛruptiōis sine omni corruptione peccati. ❡ Tertia ratio: Exp̄essio simplicitatis singularis sacramēti cū re cōtenta. Sicut eñ in genere panis azymus est simplicissimus: quia i minoꝛi substātia esse nō posset panis: sic christus in genere hominū simplicissimus: idest minime est diuisus. In ipso eñ sunt oēs virtutes ₇ dona: ₇ vniuersaliter omnia bona in medio indiuisibili: sicut loq̄mur de medio virtutis: qꝺ virtus app̄hēdens punctualiter est p̄fectissima: ₇ ab excessu et defectu: que vitiū inducūt: remotissima. ❡ Quarta ratio. Insinuatio diligētie adhibende: vt mēbra coꝛpoꝛis christi mystici cōfoꝛment se in puritate cum coꝛpoꝛe christi vero. Puritas enim azymi diligēti obseruātia p̄paratur: ne extra medium suum deuiet. Sic sumentes azymā carnē christi se diligentissi-

me prepararēt: vt in se custodiāt mediū puritatis. vñ Ans. In lege/vbi fere oia in figura fiebāt: p̄ceptū fuit in pascha azymū panē comedere: vt ostēderet q̄ christus: quē expectabāt: purus ⁊ mūdus futurus esset. Et nos q̄ mā ducaturi eramus corpus eius: similiter esse moneremur puri ab omni fermēto malicie ⁊ nequicie. Et he rationes haberi possunt ex epistola beati Ansel. s̄. allegata dicentis. Apertissimū est quia melius sacrificat̄ de azymo/q̄ de fermētato. Tum q: valde apertius/purius ⁊ diligēti⁹ fit: tū q: dñs hoc fecit. Apertius dicit rōne expressionis singularis simplicitatis: qua cōuenit sacramētū cum re. Purius rōne expressionis singularis puritatis/qua cōuenit sacramentū cū re. Diligētius rōne insinuationis diligentie adhibēde ex parte mēbrorū/vt se cōforment capiti. ¶ Sic ergo colligēdo summarie q̄ dicta sunt: d̄r/q̄ cōficere in azyma nō est de necessitate sacramēti. Differentia harū necessitatū patet. s̄. lec. j. Primū ostensum est: quia in fermētato si attētat̄ fit ɔsecratio. Scd̄m patet: quia sic cōsecrās peccat faciēs ɔtra ritū ⁊ preceptū ecclie. Vñ ex de celeb. missa. c. lras. punit̄ qui in fermētato cōsecrauit. Et dicit Sco. in. iiij. dis. xj. q. vj. in fine. Forte grauiter peccāt etiā greci: qui se nō ɔformāt ecclesie petri: maxime cū hic habet̄ fundamētū solidū: q: sic christus instituit h̄ sacramentū celebrādū: ad minus si nō necessario q̄n aliter fieri possit: tñ sic magis cōgrue celebrat̄. ¶ D Quantum ad tertiū soluēde sunt rōnes grecorū. ¶ Ad primam qua arguit̄ q̄ dñs tertiadecima luna cū discipulis cenauit: cōcedit̄ q̄ cena facta est die imediate p̄cedente diem passionis: sed negat̄ q̄ illa fuerit tertiadecima luna: sed vt visum est: fuerat facta decimaquarta luna. Ad p̄bationē negat̄ q̄ dñs passus sit decimaquarta luna: s; passus est decimaquinta luna. Et ad p̄bationē d̄r q̄ veritas correspōdebit figure. ¶ Ad cui⁹ intellectū notādū s̄m Alexan. q̄ circa agnū typicū duo fiebāt/scz imolatio ⁊ comestio. Quantū ad comestionē/vmbra r̄ndit veritati ⁊ figura rei: q: decimaq̄rta luna/scz in cena cōedebat̄ agn⁹ typicus ⁊ agnus verus. Nā facta cena de agno paschali dedit dñs discipulis agnū verū/scz corpus suū: silr imolatio r̄ndit imolatiōi. Immolatio em̄ figuralis agni facta est luna decimaq̄rta: ⁊ imolatio veri agni silr luna. xiiij. inchoata est: q: post cenaz nocte iouis. xiiij. luna incepit passio christi: q̄n factus est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrētis in terrā. Lu. xxij. Itē nocte illa fuerat captus/ligatus/cōsputus/colaphis ⁊ alapis cesus. Marci. xiiij. Sic ergo nocte illa inchoata fuit imolatio: ⁊ die sequenti cōsummata: ⁊ sic figure veritas r̄ndebat. Vñ glo. sup illud Luce. xxij. Venit autē dies azymorū: dicit. Licet sequēti die. i. decimaq̄nta luna sit crucifix⁹: hac tñ nocte qua agnus imolabat̄: ⁊ carnis sanguinisq̄ suis discipulis sacra celebrāda tradidit: ⁊ a iudeis tentus ⁊ ligatus ipsius immolationis. i. passionis sue sacrauit exordiū. ¶ Aliter pōt dici s̄m veritatē legis qua dies currebat a vespera in vesperū: vt d̄r Leui. xxiij. A vespera vsq̄ ad vesperā celebrabitis sabbata vestra. Et de festo pasche hoc plane determinatū est: vñ Exod. xij. habet̄. Primo mēse decimaq̄rta die mēsis ad vesperā comedet̄ azyma vsq̄ ad. xxj. eiusdē mēsis ad vesperā. Cū ergo vesperū. xiiij. diei/quo immolabat̄ agnus: fuit pars sequentis diei: eodē die verus agnus imolat⁹ est quo agnus typicus. ¶ I Et si obijcit̄. Ante resurrectionē dñi dies precessit noctē s̄m magistrū in histo. In nocte aūt resurrectionis terminat⁹ ordo naturaliū/q̄ est vt dies p̄cederet noctem: deinde creator temporū fecit vt nox precederet diē. R̄ndetur q̄ ille ordo: quo dies noctē p̄cessit: fuit s̄m cursum cōem tēporū: nihilomin⁹ speciali rōne ordinatū fuit in lege/q̄ in solēnitatib⁹ nox p̄cederet diē: ⁊ currerēt dies solēnes a vespera in vesperā. Cui⁹ ratio fuit: q: ille solennitates fuerūt figure solennitatū tēporis grē: in quibus h̄mōi ordo seruat̄: ⁊ maxime solennitatū patrie: que sequūtur ad noctē tribulatiōis vie. ¶ L Ad secūdū similiter ⁊ ad tertiū respōdetur per distinctionē hui⁹ nominis pascha. vñ s̄m Inno. ⁊ Alex. nomen pascha multipliciter accipit̄: ⁊ equiuocatione hui⁹ nois greci decepti sunt. Accipit̄ em̄ q̄nq̄ pro hora imolationis agni typici: vñ Luce. xxij. Appropinquabat dies fest⁹ azymorū qui d̄r pascha. glo. Pascha d̄r solus dies in quo agnus occidebat̄ ad vesperū. i. decimaq̄rta luna primi mēsis. Q̄nq̄ accipit̄ pro agno paschali typico: vñ Luce vbi. s̄. Venit autē dies azymorū: in qua necesse erat occidi pascha. Q̄nq̄ accipit̄ pro vero agno paschali q̄ est christus dñs. j. Cor. v. Etem̄ pascha nostrū immolat⁹ est christ⁹. Q̄nq̄ p̄ die festo azymorū: q̄ fuit quintadecima post equinoctiū vernale. Ioh. xiij. Ante diē festū pasche sciēs iesus. Q̄nq̄ accipit̄ p̄ cibis paschalib⁹/panib⁹ scz azymis/quib⁹ vescebantur tempore paschali. de quo Exod. xij. Primo mēse xiiij. die mēsis ad vesperā comedetis azyma/vsq̄ ad. xxj. eiusdē mensis ad vesperā. ⁊ sic accipit̄ Ioh. xviij. Nō introierūt pretoriū: ne cōtaminarent̄: sed māducarēt pascha. ¶ Per hoc patet ad argumēta q̄ beatus iohannes cū dixit. Ante diem festū pasche. accepit pascha pro p̄mo die azymorū que fuit. xv. luna mēsis primi. Et hoc innuitur cū dicitur: ante diē festuz. Differt em̄ dicere s̄m Alex. diē pasche/⁊ diem festuz pasche: nec sunt idē vt patet ex lege. Dies em̄ pasche est decimaquarta luna: dies festus pasche quintadecima luna: vñ Leuiti. xxiij. Mense decimo. xiiij. die ad vesperū phase dñi est. i. pascha: ⁊ decimaquinta die mensis hui⁹ solēnitas azymorū dñi est. ⁊ ita ante diem solennē pasche que fuit luna. xv. facta fuit cena dñi. i. xiiij. luna ad vesperā: ⁊ ita nō est pro grecis: sed magis cōtra eos. In illa aūt aucto. Ioh. xviij. vbi d̄r. Vt manducarēt pascha. accipit̄ pascha pro azymis panib⁹: vt dictum est: quos comedebāt septē dieb⁹. ¶ Et p̄ hoc ad illud q̄d addit̄. Nō in die festo ⁊c. Dicit̄ q̄ causa hui⁹ dicti ⁊ dispositiōis iudeorū addit̄: ne forte tumult⁹ fieret in populo. Nō enim p̄pter festi reuerentiā/disposuerāt crucifixionē differre: sed ne tumultus fieret in populo: qui in maxima copia ad festū illud cōfluxerat. Et ita ne de manibus eorū raperetur. Ideo nacta opportunitate: ⁊ submota causa tumultus populi/iuda se offerēte ad tradendum illū: sine tumultu fecerūt cōtrariū/mutātes p̄positum: ⁊ hoc diuina dispositione: vt veritas correspōderet figure: q: q̄ntadecima luna eduxerat p̄plm hebreorū de egypto: ⁊ eodē die mors christi eduxit p̄plm suū de tenebris p̄cti: vt Inno. Porro dispositio sacerdotū ɔ̄ dispositione dei p̄ualere nō poterat: q̄ disposuerat vt ver⁹ agn⁹ in dieb⁹ paschalib⁹ imolaret̄. ¶ L Ad quartū de sctis mulierib⁹ vnguēta post dñi sepulturā preparātib⁹: d̄r ab aliquib⁹ q̄ prima die azymorū/scz die passionis dñi q̄ solennis erat: interdicta fuere opera seruilia: vt Leui. xxiij. Prim⁹ dies erit vobis celeberrim⁹: omne opus seruile in eo nō facietis. H̄mōi aūt vnguēti p̄paratio q̄ cōgruebat defunctis: q: fuit opus misericordie: nō reputabat̄ inter seruilia: ⁊ ita p̄ h̄ q̄d dicebat̄ Exo. xij. Nihil opis facietis in eis exceptis his q̄ ad vescēdū p̄tinēt: nō excludebatur q̄n opa spūalia fieri poterant: q̄le fuit opus mulierū. Dicūt igit̄ q̄ mulieres sancte ab hora qua viderāt christum positū in monumētū: sicut d̄r Luce. xxiij. vsq̄ ad vesperū eiusdē diei/p̄parauerūt vnguēta q̄ habebāt: ⁊ ad vesperū a preparatiōe quieuerūt s̄m legē p̄pter sabbatū: de q̄ preceptū fuerat in lege/q̄ a vespera celebrarent vsq̄ ad vesperā sine aliquo opere: tūc em̄ nō licebat preparare que ad cibū erant necessaria. Illa etiā dies sabbati inter oia sabbata celeberrima erat: ⁊ p̄pter pascha/⁊ propter sabbatū. Licuit ergo p̄parare vnguēta luna. xv. q: h̄ fuit opus misericordie: ⁊ ideo nō seruile. ¶ Sed cōtrariū videtur Marci. xvj. Cum trāsisset sabbatū: maria magdalena ⁊ maria iacobi ⁊ salome emerūt aromata/vt venientes vngerent iesum: igitur die veneris dominice passionis nō parauerūt aromata: quia nōdum fuerant empta. ¶ Solutio s̄m glo. Emerunt: idest empta parauerunt:

qꝺ enim residuū fuerat nō paratū : die veneris paraue/
runt dū transisset sabbatū. Uel aliter/iudei multos sum
ptus facere solebāt circa funera. Nā ꝛ nicodemus:q̄ ve/
nerat ad iesum nocte p͛mū venit ferēs mixturā myrrhe
ꝛ aloes quasi libras centum. Joh.xix. Ecce sumptus ma
gnus. Mulieres igit̃ videntes nō sufficere vnguenta q̄
parauerāt die veneris: post sabbatū plura emerūt:ꝛ illa
parauerūt: vt dicit Marcus. ¶ Aliter posset dici ꝙ mu/
lieres ille iam instructe in fide christi nō curabāt h̄mōi le
galia obseruare. vñ Inno. ꝙ autē mulieres in die pasche
dicūtur vnguēta parasse nō obest : quia nō erāt sub lr̃a:
sed sub gratia. ¶ Uerū huic videt̃ cōtrariū qꝺ Lucas di
cit. Et sabbato quidē siluerunt ꝑpter mandatū: ex quo
patet ꝙ legis mādata seruabant ¶ M Ideo adhuc
aliter dici pōt/ꝙ ille mulieres cognoscētes christi mortē
futurā: ante mortē ei⁹ parauerūt necessaria ad cōdendū
corpus eius. vñ Inno. Mulieres reuertētes ẜm Lucā/
portauerūt vnguētū ꝛ aromata: q̄ ante lōge parauerūt:
q: frequēter audierāt dn̄m moriturū. Nōne magdalena
iam parasse videt̃ per inspirationē preoccupasse ministe
riū inūctionis: teste veritate q̄ dicit. Mittēs hoc vnguē
tum hec in corpus meū: ad sepeliendū me fecit. Et iterū.
Sinite illā vt i die sepulture mee seruet illud. Sic vnguē
tum qꝺ prius inceperat : cōsummauit. ¶ Posset adhuc
dici ꝙ reuertētes mulieres a monumēto ꝛ sepultura/pa
rauerūt aromata/nō statim protūc: q: nullū vel minimū
tēpus videt̃ fluxisse iter horā sepulture ꝛ vesperā sabba
ti qua incepit solēnitas sabbati. Nam sero depositus est
dn̄s de cruce: vt dicit Mat.xxvij. Et ꝑpter parasceuē iu/
deoꝝ in monumēto horti qꝺ ꝓpe erat: posuerūt iesū: vt
dicit Joh.xix.c. ꝛ Luc.xxiij. Parasceue erat ꝛ sabbatum
illucescebat.i. vespera qua incepit solēnitas sabbati: ẜm
illud Leui.xxiij. A vespera in vesperā celebrabitis sabba
ta vestra. Sed trāsacto sabbato: quo siluerunt: ꝛ finē ha
buit in fine sequētis diei: tūc quidē emerūt aromata que
defuerūt: vt dicit Marcus. Dū trāsisset sabbatū ꝛc. eme
runt aromata vt venientes vngerēt iesum. Uenientes nō
statim tūc ꝑpter noctē de ꝓximo imminentē: sed expecta
bāt mane sequētis diei: q̄ fuit prima sabbati.i. prima post
sabbatū: ideo sequit̃ in Marco. Et valde mane vna sab
batoꝝ/veniūt ad monumentū orto iam sole. ¶ N Ad
quintū de glo. Luce.xxij. q̄ dicit/ꝙ sola dies māducatio/
nis agni dicat̃ pascha: ꝛ alij dies azymoꝝ. Dicendum ꝙ
glo. ponit differentiā inter illā dictionē pascha in vna si/
gnificatiōe tm̄: ẜm quā accipit̃ in illo textu quē ibi expo/
nit. Preter autē illā etiā ꝛ aliter accipit̃ vt dictū est. Qꝺ
autē ex illo infert̃ ꝙ christus in fermētato confecit: illud
nō sequit̃: etiā si verū esset qꝺ greci ꝓbare laborāt: scʒ ꝙ
christus tēpus māducandi agnū paschalē preuenisset: ꝛ
cū discipulis luna tertiadecima cenasset. Cū si ita pre/
uenisset diē legitimū comedere pascha: sciēs ꝙ futurum
erat sup eū: vtiq̄ ꝑuenisset comedere agnū ẜm cerimoni
as ꝛ dispositionē legis: q̄ precepit ꝙ nō nisi cum azymis
comederet̃: ꝛ sicut ꝑuenisset comedere agnū: ita ꝛ ꝑue/
nisset comedere azymū. Et discipuli q̄ preparauerūt pas
cha: ꝑparassent ꝛ azyma: ꝛ ita ex h̄ greci intētū suū habe
re nō possent: scʒ ꝙ christus in fermētato cōfecisset. Fal/
sum tn̄ est antecedēs/ꝙ cena facta sit luna tertiadecima.
¶ Ad sextū quo arguūt ex significatiōe fermentati/pro/
pter quā magis cōgruit sacro q̄ azyma: d̄r. Et si fermētū
exprimit ẜm glo. allegatā qꝺ meli⁹ est in christo/scʒ cha/
ritatē: nō tn̄ in ꝓpria ꝛ expssa silitudine christū exprimit:
q: nō solus christus charitatē habuit: licʒ solus summā/
quā summā appropriate nō significat fermentū. Azyma
aūt significat puritatē singularē christi soli⁹/scʒ naturaʒ
nostrā sumptā sine omni corruptiōe ifectiōis: vñ Inno.
r̄ndens grecis dicētib⁹/ꝙ fermētū significat tumorē vte
ri virginalis ꝛ vinculū vnionis: dicit. Nā etsi fermentū si
gnificat tumorē vteri virginalis: ꝛ vinculū vnionis: por
ro multo religiosius illud azyma insinuat/ꝙ ẜm aplm/
christ⁹ de massa peccatrice corpus sine peccō suscepit tāq̄
de fermēto susceperit azymū. Et vt inter christū ꝛ ppl̄m
malicie ꝛ nequicie nihil fit: sic inter frumētū ꝛ aquaʒ in
azymo nil veteris masse vel aduene corruptiōis interue
nit: nā per frumētū christ⁹: per aquā ppl̄s designat̃: ẜm
illud. Nisi granū frumēti cadēs in terraʒ mortuū fuerit:
ip̄m solū manet. Joh.xij. Et illud. Beati q̄ seminatis sup
oēs aquas. Esa.xxxij. glo.i. corda gentiū emollita. Aqua
sine fermēto mixta frumēto designat populū sine pecca
to christo cōiunctum: q̄ q̄ illud soleat designare ꝙ sicut
azymus panis de pura massa sine fermēto conficitur: ita
corpus christi de illibata virgine sine crimine est conce/
ptū. Sunt ꝛ alie cōgruētie supra tacte. ¶ O Ad septi/
mū breuiter d̄r/ꝙ dn̄s nolens nos iudaizare/nō hoc q̄si
ex lege retinuit: sʒ de nouo instituit: sicut ꝛ de baptismo
in aqua constituto. Judei aqua lustrabant̃: ꝛ nos aqua
lustramur: nō autē ex legis ordinatione: sed ex christi dn̄i
nostri institutione. De h̄ statim infra. ¶ Ad octauū d̄r ꝙ
adueniēte veritate cessare debet figura sub rōne figure.
Pōt tn̄ manere materia figure: nō vt figura veritatis vē
ture significatiua: ꝛ ita cessauit esus agni paschalis : ces/
sauit ꝛ panis azymus in ea significatione qua instituta
sunt in lege: qm̄ adhuc paschali tēpore agnellos mandu
camus: ꝛ nōnunq̄ panes azymos: nec tn̄ hec faciētes iu
daizamus. vñ beatus Ansel. Facere aliq̄d qꝺ fiebat ẜm
legē: nō est iudaizare: nisi fiat intētione adimplēdi legē:
vt q̄ ex infirmitate circūcidi se faceret: nō vt ritū legis ob
seruaret: nō iudaizaret. Qꝺ autē aiūt nos iudaizare ait
Ansel. nō est verū: q: nō sacrificam⁹ de azymo vt legē ve
terē seruemus: sed vt diligētius fiat: ꝛ vt dn̄m qui hoc nō
iudaizando fecit: imitemur. Cū em̄ facimus aliq̄d qꝺ vt
iudaismū seruarēt faciebāt: nō iudaizamus : q: nō ꝑpter
iudaismū: sed aliā causam h̄ facimus. Si em̄ in dieb⁹ pas/
che azymū panē aliq̄s comedit: siue q: nō h̄ʒ alium: siue
quia magis illo delectat̃ q̄ fermētato : aut si quis ꝑpter
infirmitatē preputiū circūcidere cogit̃. Aut si boui suo
trituranti quis: ne esuriat: os non alligat: nullus nisi insi
piēs/hoc agentē iudaizare iudicabit. Cū ergo nos panē
azymū sacrificamus: nō vt ꝑ azymū tanq̄ ꝑ figurā dn̄m
iesū futurū esse significam⁹ : sed vt ip̄m panē in corpus
ei⁹ diuina cooperāte v͛tute sanctificem⁹: nequaq̄ in h̄ le/
gis vetustatē obseruamus: sed euāgelij veritatē celebra
mus. Itē simili rōne nec ipsi deberēt cōficere in fermēta
to: q: pceptū fuit in lege Leui.xxiij. ꝙ offerrēt panes pri
mitiarū fermētatos. vñ Inno. Si propter hoc repudian
dum est azymū: quia lex illud admisit: pari rōne repudi
abitur fermentatū: quia lex ait. Offerēt panes fermēta/
tos cū hostia gratiarū: que imolat̃ ꝓ pacificis. Leui.vij.
¶ P Ad nonū de eo ꝙ littera occidit. d̄r. Uerum est si
seruat̃ qꝺ vete. testa. lr̄a pcipit vi p̄cepti legis: ꝛ h̄ quan
tū ad sacrificia cerimonialia ꝛ figuralia. Secus si tanq̄
de nouo per legē gr̄e statuta sint assumpta: vt. s̄. dictum
est. Uerū argumētū hoc beatus Ansel. retorquet in gre/
cos dicēs. Sic vos cōficitis de fermētato: q: d̄r a ꝓpheta
scʒ Amos.iiij. Offerte mane victimas vestras trib⁹ dieb⁹
decimas vestras: ꝛ sacrificate de fermētato laudē. Aut h̄
dicit ꝓpheta approbādo vel reprobādo. Si reprobādo:
igitur ex hoc nō debetis autoritatē assumere cōficiēdi in
fermētato. Si approbādo: ꝛ vos seruatis hoc ad litterā/
ꝛ littera occidit: ergo vos subiacetis illi damnationi qua
damnatis vos. ¶ Ad decimū quod obijciunt de nomine
archon: respondet Alexā. ꝙ nomen archon aliquādo ac
cipitur pro fermētato. Aliquando pro pane azymo: nam
Exod.xxix. dicit̃. Archos azymos. similiter Nume.vj. vbi
nos habemus canistrum panum azymoꝝ: ipsi habēt ar/
chos refertos oleo. Aliquando accipitur ꝓ fermētato ꝛ
azymo cōmuniter: vnde ratio illoꝝ nō valet. Patet itaq̄
ex dictis veritas nostri textus / quantum ad tempus ce/
ne designatum: cum dicit. Qui pridie q̄ pateretur.

¶ Lectio.xxxv. A

Ccepit panē in sanctas ac venerabiles manus suas. ℂ Hec est scđa particula prime partis subdiuisionis principalis partis quarte toti⁹ canonis: in qua tangitur ineffabilis trāssubstantiationis terminus a quo/siue materia. Unde dr: Accepit/scʒ christus. Volens etenim aīas nostras reficere cibo spūali animo cōgruēti: per nil aliud id facere statuit/q̄ per carnē ppriaʒ ⁊ sanguinē eius naturalē: vt nulla esset natio tam grandis que haberet deū tam ppinquū sibi/q̄ nobis summa ⁊ excellentissima diuinitas adest: in eo q corpus suū: cui inseparabilr ⁊ ieffabilr vnita est: nobis tradere disposuit in cibū ⁊ sanguinē i potū. Hoc vt pficeret: accepit panē in sanctas. i. sanctificātes ac venerabiles man⁹ suas propter vnitā manibus deitatē: pp̄ter quā summa veneratione sunt adorabiles: scʒ theosebia que est latrie cultus vt tactu sanctarū ⁊ diuinarū manuū suarū pane materiali vim sacramēti cōferret. Hoc est ipsuʒ in materiā huius viuifici sacramēti deputaret ac ordinaret: quatenus omni tēpore in verū corpus christi trāssubstātiari posset. Sicut enim tactu mundissime sue carnis (fm Bedam) vim regeneratiuā cōtulit aquis: ita ⁊ acceptione panis in venerabiles sanctasq̄ manus suas/vim pani tribuit: vt ex eo tanq̄ congrua materia corpus suū confici possit. Et hoc significatū est Joh. vi. vbi dn̄s panes quinq̄ quib⁹ refecturus erat turbas: in manus suas accepit ⁊ bndixit priusq̄ turbis distribuēdos discipulis dedit. De his manibus dr: Cant. v. Manus eius tornatiles/auree/plene hyacinthis. Tornatiles dicuntur: q: in oēm operationem mobiles ⁊ volubiles. Auree/q: in oībus eoꝝ opationibus splēdet virt⁹ deitatis. Plene hyacinthis: q lapis est celestis virtutis ⁊ coloris: q: in oibus opationib⁹ celestē indicat vitam ⁊ intētionē. ℂ B Cū ergo hac acceptione panis in manus sanctas ac venerabiles christi/panis accepit vim essendi materia hui⁹ sacramēti: tractandū est de huius sacramēti materia. Ubi primo videndū est que sit huius sacramēti materia. Scđo de eius cōgruitate ac institutionis causa. ℂ Quoad primū est omniū catholicoꝝ doctoꝝ cōcors snīa: q huius sacramēti materia simpliciter necessaria panis est ⁊ vinū. De hoc Alexāder papa: ⁊ in cōcilio carthaginēsi: vt habet de cōse. dis. ii. c. In sacramēto. Statutū est: imo christi institutio cōmemorata est/q in sacramēto corporis ⁊ sanguinis dn̄i/nihil amplius offerat/q̄ qđ ipse dn̄s tradidit: hoc est panis et vinū aqua permixtū. Qđ dr: aqua pmixtū/cōgruitatis est nō necessitatis. Ideo statim sequit. Nec amplius in sacrificijs offerat/q̄ de vuis ⁊ frumētis. Uerū de aqua cur vino admisceat infra videbit. Itē eadē dist. c. Cū omne. Julius papa reprobat errorē eoꝝ qui pro vino ausi sunt lac apponere. Un̄ ait. Cū eīm magister veritatis/verū salutis nostre sacramentū suis cōmendaret discipulis: nulli lac: sʒ panē tm̄ ⁊ calicē sub hoc sacramēto cognoscimus dedisse. Et sequit. Cessat ergo lac in sacrificādo offerri: q: manifestū est/⁊ euidēs exēplū euāgelice veritatis illuxit/q preter panē ⁊ vinū aliud offerri non licet. ℂ Ex quo sequit q nō est cōueniēs materia hui⁹ sacramēti farina aqua elemētari coagulata: neq̄ pasta: quia materia huius sacramēti est panis: nō autē pasta hmōi dr: panis. Et q̄uis pbabile sit pastā ⁊ panē nō differre specie essentiali: quia per decoctionē paste ab igne nō fit vt videtur nisi extractio humoris aquei cōmixti cū partibus farine: que mixtio est per solā iuxtapositionē partiū humoris ⁊ farine. Hec autē separatio humoris nō mutat specieʒ: q: per ipsaʒ nihil tollitur pertinēs ad rei essentiā: sicut ⁊ talis cōmixtio speciē non variat: quia nō est ibi vera cōpositio: nec cōstitutio alicuius vnius ex his que adinuicem miscētur: sed quodlibet remanet in natura ppria ab alio distinctū. Et q̄uis ita esse sit pbabile: non tamen de pasta potest cōfici: quia instituit christus panē vsualē pro materia huius sacramēti: quia talis cōmuniter cōsueuit nobis esse sacramentū/propter cōgruentias infra assignādas. ℂ Sed occurrit triplex dubiū. Primū vtrū omnis panis fm substantiā sit apta cōsecrationis materia. Secundum/vtruʒ omnis panis fm quantitatē. Tertiū/an omnis fm qualitatē. ℂ C De primo dubio/vtruʒ omnis panis cuiuscūq̄ substantie: siue de spelta: siue de siligine: an solus triticeus sit ɔsecrabilis: est multoꝝ doctorum sentētia/q solus panis triticeus est materia apta huius sacramēti: ita q si in pane spelticeo vel silligineo attētaretur: nihil fieret. Cuius causaʒ precipuā dicūt diuinā institutionē. Hanc autē institutionē cōuincunt ex cōparatione christi/qua se grano frumēti cōparauit. Frumēti dicunt. i. tritici: quia granum tritici nobilissimū est: qđ ex inter cetera grana plus habet de medulla: per antonomasiā granum frumēti appellat. Unde asserunt christū in pane ex tali grano/cui se cōparauerat: sui corporis instituisse sacramentū. Apostolos quoq̄ in tali pane cōsecrationē frequētasse: ⁊ illius panis vsum ecclesie reliquisse. ℂ Pro ista opi. ⁊ sentētia allegat beatus Augu. super illud Joh. xii. Nisi granū frumēti cadens in terrā mortuū fuerit: ipsum solū manet. Cū sint multa grana frugū: nulli se cōparat nisi illi/scʒ grano frumēti. Un̄ mos cepit ecclesie de illo solo grano ɔficere corpus dn̄i. Hui⁹ opinionis videtur esse sanctus Tho. doctor subtilis/Durādus Gerson ⁊ pleriq̄ alij. ⁊ Alex. de ales parte. iiii. q. xxxii. dicit. Sunt autē plura alia grana tritici habētia solūmodo differētias accidētales: vt forte spelta ⁊ candith: de quibus cōfici licet: ⁊ cōficitur in quibusdā terris. Cui cōsentit Durādus credens pbabiliter inter speltā ⁊ triticum solū esse differentiā accidentalē cōtra sanctū Thomā: cuius pbabilitas ex cōmuni dicto vulgari accipit: quo dicit q in qbusdā partib⁹ seminato tritico in certos agros nascitur spelta: qđ videtur argumentū idētitatis fm speciē: quia ex granis ⁊ seminib⁹ generant vt frequēter filia fm speciē. Deducitur etiā hec idētitas specifica ex similitudine accidentiū proprioꝝ ⁊ cōmunium spelte ⁊ tritici. Multū siquidē appropinquāt qboad quantitatē/figuraʒ ⁊ colorē/⁊ quoad alia: que etiā q̄uis remote: indicāt tm̄ diuersitatē ⁊ identitatē in forma specifica ℂ Dn̄s Albertus dicit in quarto/q q̄uis spelta sit alteri⁹ speciei a tritico: est tm̄ panis de spelta materia apta ⁊ vere cōsecrabilis. Et h q: spelta est spēs frumēti. Addit q si christus vsus est pane triticeo: tm̄ in tali vsu videt dedisse virtutē generi fm oēm suā speciē. ℂ Sed illud dicit Durādus: nō videt bene dictū: q: in certis sacramētis illud qđ assumit p materia sicut est vnū noīe: ita est vnū specie: sicut patet de aqua baptismi/⁊ oleo extreme vnctiōis. Nō eīm nisi in aqua elementari materia est baptismi: ⁊ non nisi oleum oliue/materia vnctionis: non oleum nucum/aut seminis raparum: oportet ergo q panis qui est materia huius sacramēti. sit idē fm specie: nec sufficit identitas fm gen⁹. ℂ Thomas de argentina dicit. Uellē q in isto pūcto/⁊ in qbuslibet alijs in quib⁹ tractat de his q ad necessitatē pertinēt sacroꝝ: sine quib⁹ nō putat esse veritas in sacris: doc. nunq̄ sibi ɔtradicerēt: ⁊ sicubi hoc fieri cōtingeret/q ecclia romana per determinationē suā remediū adhiberet. Huic addit duo dicta. Primū q cōsultius est q sacerdos in sua cōsecratione vtat pane triticeo: q: oēs doctores christiani fatent talē panē cōuerti in corp⁹ dn̄i/platis certis vbis a ministro idoneo. Multi aūt et magni doctores ⁊ solēnes negāt panē spelticeum in christi corpus cōuerti. Scđm dictū est/q nō pbat sufficiēter per alios ista negatiua: q panis spelticeus nō est ɔsecrabilis. ℂ Ad cui⁹ intellectū sciēdū fore dicit/q fm Isido. lib. xvii. etymo. c. iii. frumētum est in plus q̄ triticū. vn̄ dicit Isido. Frumēta sunt q aristas habēt: reliqua vo que aristas nō habēt: fruges appellant. Ideoq̄ dicit ibidem siligines/et multa similia de genere esse frumentorū: eo q aristas habēt: immo ipsum triticū genus dici frumēti

multas

multas habēs spēs. vnde dicit: Siligo gen⁹ tritici a se lecto dictū: nā in pane spēs eius pcipua est. Et de ordeo trimensi dicit: Trimense triticū ideo nuncupatū: qꝛ satū post tres mēses colligit. ❡ D Cū igitur neqꝫ ex fide: neqꝫ ex sacra scriptura: neqꝫ ex statuto ecclie in decreto aut decretalibus contento: neqꝫ ex originalibus sanctorū doctorū haberi possit/ ꝙ solus panis triticeus sit materia consecrabilis: non probat sufficienter hec negatiua/ ꝙ panis de spelta nō sit cōsecrabilis. Unde de sum. tri. ⁊ fi. ca. vbi fit mentio specialis de hoc venerabili sacramēto: nō fit limitatio materie ad panē triticeū. Similiter in ca. Cū marthe. de cele. missa. hec arctatio nō ponit: vbi singulariter de hoc sacro pertractat. Neqꝫ in decretis de cōse. dis. ij. limitatio ad panem triticeū reperit: vbi ratio diffuse de hoc sacramēto agit: vt patet etiā in ca. supra allegatis. Sili ex euāgelijs aliud haberi nō pōt: qꝛ nullibi habet determinatior locutio de materia huius sacramēti: ꝙ qd dicit. Accepit iesus panem. Nō aūt videt quin panis sit vniuocum ad omnē panem vsualem: siue sit de tritico/ spelta/ siligine vel ordeo. Sicut ⁊ frumentū vniuocum esse videt ad triticū/ speltā/ siliginē et ordeum: ꝙuis hec sese excedant in pfectione: sicut homo/ asinus/ leo: de quib⁹ vniuoce dr aial. Ex quo videt cōcludi/ ꝙ nō valet dictū quorundā dicentiū/ ꝙ frumentum qn per se stat: ponit pro suo significato famosiori siue digniori qd est triticū: quia illa regula habet veritatē tm̄ in analogis: que sunt vere equiuoca: nō in vniuocis. Nunc autē frumentum nō est analogū: qꝛ nec equiuocū ad triticū/ speltā/ siliginem ⁊c. ꝙuis sit analogia quedā pfectionis inter significata sua: sicut generaliter in significatis p quodcūqꝫ gen⁹. Genus siquidē plures sub se cōtinet spēs perfectione differentes: cū nulle due species sint eiusdē pfectionis: qꝛ hnt se vt numeri. viij. metaphysice. Nec tm̄ ppter hoc genus per se positum/ stat p specie pfectiori: vt patet de animal/ lapis/ brutū ⁊c. Non em̄ sequit: est aial: ergo est homo. Nec sequitur: nō est homo: ergo nō est aial. Quomodo sequeret in analogis: est hō ergo est hō viuus. Et sequit: nō est hō viuus ergo nō est homo: immo sequit/ est homo pictus: ergo non est hō. Sic in pposito non seqtur: hoc est frumētū ergo est triticū. Nec sequit: hoc nō est triticū: siue hoc est spelta: ergo non est frumentū: cū vt dictū est: frumentū vniuoce dicat de oibus habētib⁹ aristas etiā apud vulgū. ❡ E Videtur igitur sufficere ad hoc ꝙ aliquid sit materia apta consecrationis: ꝙ sit panis: dum tamē sit de granis aristarum. Hinc panis coct⁹ de fabis/ pisis/ lentibus/ vel alio legumine nō habente aristas/ nō est cōsecrabilis. Hinc de cōse. dis. ij. in cap. in sacramento. s. allegato habet: Nec ampli⁹ in sacrificio offerat: ꝙ de vuis ⁊ frumentis. Pro illo facit ꝙ apparatus illi⁹ decreti nō excludit ab hoc benedicto sacro aliqd vere frumentū: sed dūtaxat piper ⁊ loliū. ❡ Ad hoc pōt ratio adduci: Sancta mater ecclesia satagēs filios suos in honorē sui sponsi educare: vbi cōspicit occasionē ruine vel deuiationis: monitis salutaribus ⁊ statutis solicita est obuiare: et vbi maius periculū imminet: prouidet vigilātius. Multa autem statuta edidit circa hoc sacramētū venerabile: puta ꝙ sacerdos sit ieiunus: ꝙ certis et benedictis vtat vestibus: ꝙ nō celebret nisi in loco cōsecrato nō interdicto: ꝙ nō nisi in altari lapideo chrismatis vnctione benedicto: non nisi tempore certo: nec sine igne et ministro. Et circa sacramentū sanguinis multa sunt statuta: ꝙ scilꝫ vino aqua apponatur: ꝙ non in calice ligneo/ vitreo aut cupreo celebret. aut consecratus simul sumat: ⁊ cetera multa: quorum tamē nullū est de veritate ac necessitate sacramenti/ quin sine quolibet horū: immo sine oibus simul sacerdos de facto si attentaret cōsecrare: vere conficeret: qꝛ tamen illa cōferunt ad reuerentiam et honorē christi ⁊ deuotionē populi: siue ad quasdam significationes mysticas: placuit ecclesie ea oia in consecratione tam digni ac ineffabilis sacramēti obseruare: sed si materia consecrationis corporis christi est solus panis triticeus: longe maius periculum esset ipm non assumere: ꝙ in consecratione sanguinis vel vino aqua non permixto: aut pretermittere quodlibet predictorum. Quoniā p assumptionē panis non triticei/ omitteretur aliquid essentiale: ac quod foret de necessitate sacramenti: quo frustraretur totus effectus cōsecrationis: quia nihil fieret/ eo ꝙ deficeret debita materia. In alijs aūt tm̄ omitteretur aliquid requisitum de bene esse sacramenti vel cōsecrātis: ⁊ tamē nullibi reperitur ecclesiam pcepisse: vt sol⁹ panis triticeus ad corpus christi cōsecrationē assumat: ⁊ ecclesia prouida circa minus necessaria negligēs esset circa necessaria: et prohiberet scyllā/ et relinqueret carybdim: quod de ecclesia sponsa christi: que sponsi sui spiritu regitur: nefas est cogitare. Maxime etiam cum ante multos annorum centenarios hoc ipsum apud catholicos doctores solēnes versum est in dubium: vt patet de Alberto magno et sequacibus suis. ❡ F Videt igit probabile ꝙ panis vsualis de frumento cōfectus/ siue sit de spelta/ vel de alio frumento/ sit apta materia cōsecrationis. Nihil em̄ plus conuincit ex euangelijs: nisi ꝙ christus accepit panē. Neqꝫ aliquis sanctor doctor ex originalib⁹ determinati⁹ locutus est. Unde nō videt tutū ac securū quēcunqꝫ scholasticū doctorē etiam acerrimi ingenij ac profunde scientie diffinire hanc negatiuā: et determinare ꝙ panis de spelta/ aut alio vero frumēto/ nō est apta materia cōsecrationis: cū vt dictū est: ad hoc nō habeat euidēs canonis autoritas: nec diuina reuelatio: nec cogens ratio: nec ecclesie determinatio. ❡ Denique periculosum videt: vt in simili arguit doctor subtilis i primo dist. xxvj. periculosum inquā est articulū fidei limitare vel restringere ad certū intellectū specialē: dū saluari pōt in generali. Hic em̄ faceret a fide apostatare: cum aliquid in hoc sensu credendū proponeret: vbi sine repugnātia scripture rationis ⁊ autoritatis in alio sane intelligi posset. Hoc preterea esset credibile: certū ponere i dubiū ⁊ incertitudinē. Nō em̄ certū est quod ex incerto dependet: hoc aūt in pposito fieret. Certū quidē est ex scriptura sacra/ ꝙ christ⁹ cōsecrās corpus suū/ accepit panē: qm̄ hoc euangeliste scribūt. Dicere aūt ꝙ hoc non saluat nisi in isto sensu particulari: ꝙ accepit panē triticeū: ⁊ illū per hoc tanqꝫ materiā cōsecrationis instituit: est trahere certū ad dubiū: qꝛ ille particularis sensus (vt dictū est) ex nullo autentico pōt deduci. ❡ Difficile quidē est ⁊ forte impossibile christū vsum fuisse in consecratione pane triticeo. Hoc tm̄ posito adhuc certum nō est/ neqꝫ euidens/ christū per huncvsum determinate hunc panem vt materiā cōsecrationis instituisse: ⁊ nō potius omnē panem: immo si hoc fecisset: verisimile est euāgelistas hoc determinate expressisse: ⁊ nō in quadā generalitate explicasse: ex qua in dubium quid ⁊ qualiter christus fecit rationabiliter posset reuocari/ quomodo ecclesiam sic in incerto reliquisset/ maxime in aliquo simpliciter necessario requisito ad sacramenti veritatē. ❡ Preterea christus in consecratione calicis vsus est vino mixto cum aqua: vt inferius patebit: nemo tamē dicit aquam cum vino esse materiā necessariam sacramēti sanguinis ex tali vsu: sed vinum duntaxat. ❡ Amplius/ christus (ponamus) vsus est vino albo in cōsecratione sanguinis: et quis dicet ex tali vsu vinum rubeū non esse materiā aptam consecrationi: cū tamen probabile sit vinū rubeū specie differre a vino albo/ ppter diuersas proprietates et operationes quas habent: que diuersitates vt videtur arguūt quarundā qualitatū propriarū cōsequētiū formas specificas diuersas. Uinum quippe rubeum (vt fertur) cōstipat: albū laxat: quod non cōpetit eis ex aliquo humano artificio aut industria: sed ex naturali proprietate: que formā consequitur specificā. Immo forte nō oia vina alba sunt eiusdem speciei specialissime: sicut nec oia pira: nec omnia poma: vbi arguitur diuersitas ex vapore/ teneritudine folliculorū/ vitiū/ propaginū/ foliorū: que videntur tantū differre: quantum arbores diuersorū fructuum/ diuersorum scꝫ pomorum ⁊ diuersorū pirorum. Accidētia autem maxime propria/ media sunt arguendi differentiam specificam naturarum quoad nos/ qui proprios substātiarum conceptus non habemus. ❡ Preterea christus sim

omnes doctores/apostolos sacerdotes ordinauit: dicens ad eos: Hoc facite in meã cõmemorationẽ. Facite h inquã quod ego feci. Quid autẽ fecit christus. Accepit panem et fregit &c. dicens: Hoc est corpus meũ. Ergo sacerdos hoc ipsum nunc faciens: & certa verba proferens/consecrat/ sicut christus consecrauit. Accipiens autem panem de spelta/aut alio frumento accipit panẽ: ergo cõsecrat sicut christus. ¶ Qd autẽ beatus thomas & ceteri arguũt christum vsum fuisse pane triticeo: non cõcludit propositũ: quia hoc certum nõ habetur. Et si hoc poneretur: adhuc nõ haberetur intẽtum: qz de vino hoc nõ sequitur: est vsus vino albo: ergo vinũ rubeum nõ est materia sacramenti sanguinis: inter q̃ tamen apparet differentia specifica. ¶ B Ex eodem fundamento non concludit ratio durandi dicentis/ꝙ materia corporis christi est vna sm nomẽ: ergo debet esse sm spẽm: quia hoc fallit vt apparet in materia sanguinis. Qd autem dicit sic esse in ceteris sacramentis/propositum suum nõ cõcludit. In baptismo quidem sic est: quia christus instituendo materiã baptismi/vsus ẽ hoc nomine aqua/dicẽs: Nisi quis renatus fuerit ex aqua. Quod etiam sm Porphi. est species specialissima: dicente philosopho in topi. Ois aq̃ omni aque est eadem specie. Instituendo autẽ materiã corporis christi/dicũt euangeliste/ꝙ accepit panem: vtuntur ibi euangeliste nomine panis quod genus esse videtur sub se certas continens species. ¶ Quod dicit de materia vnctionis/ꝙ sit oleum oliuarum non oleum nucum: si hoc verũ est: habetur ex determinatione ecclesie: que si in proposito haberetur cessaret questio: sed si non habetur: nec sancti hoc exprimũt: stat dubiũ ibi sicut hic. Dum addit ꝙ vsus panis triticei ab apostolis ad nos vsqz descendit: nõ videtur hoc vniuersaliter verũ: cum dicat Alexan. de ales pte. iiij. q. xxxij. mẽbro. iiij. ꝙ in quibusdã terris conficitur de spelta & sanduch. Hic ritus quoad panẽ triticeum/ qui ad nos descẽdit: forte plus introductus est ppter reuerentiã sacramenti: q̃ ppter necessitatẽ: quia triticum est nobilior species frumenti: ea propter plus q̃ alia frumenta est assumptum. Sicut laudabiliter in quibusdam bene ordinatis ecclesijs vinũ optimũ qd ex cremẽtis hri põt: dat celebrãtib⁹/ ppter reuerẽtiã magis q̃ necessitatẽ. ¶ Qd etiã adducitur cõparatio xpi/q̃ cõparauit se grano frumẽti: nihil videtur facere ad ppositũ: qz non comparauit se grano tritici: sed grano frumẽti indifferenter & indistincte. Pro quo facit autoritas allegata Aug. dicentis. Cũ multa sunt genera frugum: nulli se compat nisi illi: volens p hoc a comparatione secludere fruges nõ verũ frumentum. Et preterea ex tali cõparatione nullus panis factus est materia sacramẽti: sed ex speciali institutione christi materia eius effecta est. ¶ Et qd dicit beatus Augu. ꝙ inde cepit mos ecclesie in tali grano cõficere: verũ est: & hoc institutione subsequente: q̃ si subsecuta nõ fuisset: quis panẽ assumeret ad consecrandum corpus christi. Hec dicta nõ tanq̃ conclusio certa accipiantur et sufficienter probata: sed tanq̃ pbabiliter causa scholastici exercitij adducta: & neqz ecclesie determinationi: nec canonice scripture: neqz originaliũ patrũ sanctorũ dictis repugnãtia/melius sentiẽti in nullo preiudicantia. Hec de materia primi dubij. ¶ H Quantũ ad scdm dubiũ/ de quãtitate materie. Dicunt quidã ꝙ sacerdos nõ potest cõsecrare materiam panis nisi in determinata quãtitate: in tãta scilicet quãta cedere debet in vsum fidelium. Cuius rationem assignãt ex verbis hugonis de sancto victore. Sacramentum irritũ reputatur si cõtra institutionẽ celebretur. Debet igitur intẽtio ministri (aiunt) cõcordare institutioni sacramẽti. Institutio autẽ sacramẽti est ppter vsum fidelium: vt scilicet vtatur ipso in pfectũ gratie & virtutũ: igitur si minister intẽdat cõsecrare tantũ panẽ quãtus cedit in vsum fideliũ: verum est sacramẽtũ: aliter nõ. ¶ Preterea ministris ecclesie data est potestas/nõ in irrisionẽ fidei & sacramẽtorũ: sed in edificationẽ ecclesie et fideliũ: sm apostolũ. ij. Cor. x. Potestatẽ dedit nobis dñs in edificationẽ: & nõ in destructionem. Sed irrisio esset fidei et sacramenti/si sacerdos consecrare posset totũ panẽ qui est in foro: et omne vinũ qd est in cellario. ¶ Sed responsio illa alijs nõ placet: nã vt arguit beatus thomas pte. iij. q. lxxiiij. ar. ij. Si sacerdos intẽdat cõsecrare ppter finẽ malũ vt irrideat: veneficia faciat: aut incantet: nihilominus propter potestatem sibi datã pficit sacramentũ: et tamẽ hec intentio magis est difformis institutioni q̃ prior. ¶ Preterea intentio ministri requiritur ad sacramenti pfectionẽ: sed nõ quecũqz: sed illa que est de his que intrinsece pertinent ad ipm: & nõ illa que est de cõtingentibus. Nam si quis baptizaret puerũ non ea intentiõe vt baptizatus consequeretur salutẽ: sed cupiditate pecuniarũ: vel alia peruersa intẽtione: puta quia baptismũ ad salutem nihil credit proficere: huius intẽtionis defectus effectũ sacramẽti nõ euacuat/quo minus sit vere sacramentũ: dum tamen seruat formã et ritũ ecclesie: intendẽs qd ecclesia facere cõsueuit: q̃uis baptismũ nihil valere credat: vt supra dictum est lectione. vj. Propter qd etiam beatus Aug⁹ cõcedit hereticos baptizare. Sic in proposito vsus sacramenti eucharistie non est de illis que sunt intrinseca sacramẽto: cũ illud sacramentũ quoad fieri consistat precise in cõsecratiõe materie: immo per vsum definit esse sacramẽtũ: & nõ cõsistit in vsu sicut cetera sacramẽta. Ideo intentio de vsu sacramẽti nõ est de necessitate sacramenti. ¶ Qd autẽ dicit hugo de sancto victore/ꝙ sacramentũ irritũ habetur si contra institutionẽ celebretur: intelligendũ est qñ celebratur cũ omissione eorũ que instituta sunt obseruari/tanq̃ pertinẽtia ad necessitatẽ et essentiã sacramẽti: de quorũ numero nõ est intentio vsus sacramẽti. ¶ Dicitur ergo sm illos/ꝙ quilibet sacerdos potest cõsecrare panẽ in tanta quantitate: quantã põt habere presentẽ. Cuius ratio est: qz cõcurrentibus oibus q̃ sunt de necessitate sacramẽti/est verũ sacramẽtum: sed pane quantũcũqz magno p̃sente sacerdoti/si ipsum cõsecrare intendat: et profert verba ad hoc a christo instituta: iam concurrũt oia que ptinẽt ad hoc sacrm intrinsece: & que absolute requiruntur: ergo vere cõficit. ¶ Dicitur aũt notãter: quãtocũqz pane p̃sente: qz panẽ absente etiã modice quãtitatis/cõsecrare nõ potest. Hinc sacerdos existens in ecclesia non põt cõsecrare panẽ in foro. Cum enĩ forme verborũ consecrationis contineãt in se pnomen demonstratiuũ: ideoqz requirit p̃sentiã materie cõsecrande. ¶ Et per hoc ad secũdũ argumentum inductum respondetur/ ꝙ licet ministris ecclesie nõ sit data potestas propter hoc vt abutãtur: nihilominus tamẽ abuti possunt: tam illa que est iurisdictionis: q̃ illa q̃ est cõsecrationis. Sententia est beati Tho. & Durandi. ¶ De tertio dubio: qualitate scz materie panis: vtrum in azymis seu fermentatis confici possit: satis dictum est p̃cedẽti lectione: ideo de hoc nõ plura. ¶ I Placet simul tractare de materia consecrationis sanguinis: ne eorũdẽ repetitio fastidium ingerat relegenti. Est autem materia cõsecrationis sanguinis/vinum de vua vitis expressum. Ratio principalis est institutio christi: qui in vino vitis hoc sacramentũ instituit. vnde Lu. xxij. Accepto calice dixit. Dico vobis/nõ bibã de generatione vitis donec regnum dei veniat. & Mar. xiiij. Iam nõ bibã de genimine vitis/ vsqz in diem illum cum illud bibam nouũ in regno dei. De congruentia postea dicetur. ¶ Ex quo sequitur ꝙ vinum pomorũ/aut artificiale/nõ est apta materia cõsecrationis sanguinis christi: qz nõ est vinũ vitis: nec est simpliciter vinũ: sed equiuoce & sm quid. ¶ Secundo sequitur ꝙ vinũ in vua nõ expressum/nõ est materia apta cõsecratiõis sanguinis: quia liquor ille in vua magis habet rationẽ comestibilis/q̃ potabilis. Et de hoc dr de cõse. dist. ij. Didicim⁹. & ca. seque. Cũ oẽ. vbi phibetur cõiunctio vuarũ in hoc sacrificio: et conceditur in necessitate expssio vini de botro in calice. ¶ Sequitur tertio ꝙ agresta non põt esse huius sacri materia: qz nõdũ habet vini speciem: sed est in via ad vini generationẽ: et q̃q̃ nõ videatur differre nisi per maturum et immaturũ: hoc tamẽ arguit diuersitatẽ specificã. Requiritur enĩ ad veritatẽ vini/ꝙ sit digestũ in vua: nã digestũ et indigestũ variat spẽm. Agresta aũt nõ est digesta; ideo sicut nõ

Materia consecrationis sanguinis.

ex pasta corpus: ita nec ex agresta sanguis domini cōficit. ¶ Quarto sequit ꝙ nec acetum est materia consecrabilis. Patet: q: nō est eiusdem speciei cum vino: sed est vinū corruptū: vnde non fit reditus de aceto in vinum. Uerum alex. de ales distinguit de aceto: q: vel deductū est ad vltimā corruptionis a qua nō cōtingit regredi in vinū: qd̄ simpliciter est alterius speciei: ⁊ de illo sanguis christi nō conficitur. Uel nōdum ad tantam corruptionē est deductū: sed est quasi vinū acidū nondū plene corruptū: ⁊ de illo potest fieri consecratio. Ad hoc allegat Innocē. dicentem: Licet diligenti studio vinū optimū sit inquirendum: vt in sacrificiū offeratur: vitiū tñ vini nō maculat mūdiciā sacramēti. Quocirca siuē nouū vinū, qd̄ dicitur mustū: siue vinū acidū, qd̄ appellat acetum: in sacrificiū offeratur: sacrm̄ cōficitur: ⁊ diuinitus cōsecratur. Et dicit alexāder, ꝙ in aliq̄bus regionibus solū cōficitur ex aceto: quia ad illas regiones nō potest deferri vinū manens in suo esse potissimo. Item quedā glo. de cōse. dis. ij. sicut. §. dicit: De aceto cōficitur si ex vino factū fuerit: alr̄ non: q: prope eadē vsia est. Ex quib⁹ tamē si caute attēdantur verba: manifestū est ꝙ nō loquūtur de aceto ꝓprie: qd̄ iam vini spēm mutauit: sed de aceto large. i. de vino acido quod est in via ad corruptionē, nondum corruptum: sed adhuc ꝓpriam speciem vini seruans.

¶ Quinto sequit ꝙ in musto pōt fieri cōsecratio: quia mustū vinū est quod attestat eius dulcedo: que signum est digestionis: et proprietas q̄ vini facit opus. Nā letificat: calefacit: ⁊ inebriat: qd̄ vini spēm arguit. Non tamē vsquaq̄ cautū est qualecūq̄ mustū assumere ꝓpter eius impuritatem: q: feces cōmixte substātie vini in sanguinē nō cōuertūtur: sed dūtaxat substātia vini. Idcirco magis videt ad reuerentiā huius sacramēti ꝑtinere vinū purū ⁊ defecatū: ꝙ̄ vinū nouū siue mustum turbidū. ¶ L. Sed dubia quedā circa hanc materiā occurrūt. Primū, vtrū solumvinum sit materia apta cōsecrationis: an requirat aque admixtio. Secundū, vtrū aqua vino admixta in sanguinē cōuertat.

¶ Qd̄ autē aqua requirat de necessitate sacramēti, ita ꝙ sine aque admixtione vinū nō cōuertatur in sanguinē: arguitur multis medijs. Primo autoritate canonis: nā Alexan. papa vt habet de cōsecra. dis. ij. c. §. oibus orthodoxis scribens dicit: Nō debet in calice dn̄i aut vinuz solū: aut aqua sola offerri: sed vtrūq̄ ꝑmixtum: quia vtrūq̄ ex latere ei⁹ in passione sua profluxisse legitur. Et cyprianus papa eadem dist. c. Sicut. §. dicit: In sacrificādo calicem dn̄i offerri sola aqua nō potest: quō nec vinū solū pōt. Nā si vinū tātum q̄s offerat: sanguis christi incipit esse sine christo. Qñ em̄ vtrūq̄ miscet ⁊ adunatione cōfusa sibi inuicē copulant: tūc sacramentū ⁊ spūale ⁊ celeste efficit. Et statim sequitur. Sic vo calix dn̄i nō est aqua sola ⁊ vinū solū: nisi vtrūq̄ misceatur: quomodo nec corpus dn̄i pōt esse sola farina: nisi vtrūq̄ adunatū fuerit et copulatū: ⁊ panis vnius cōpage solidatū. Ex his arguitur sic: Ex aqua sola nō potest cōfici sanguis christi: igit nec ex vino. Dicit em̄ ex aqua sola nō pōt offerri: sicut nec vinū solum. Similiter ex alia similitudine. Ex farina sine aspersione nō potest cōfici corpus christi: igitur nec sanguis ex vino sine aqua. Dicit em̄, calix dn̄i non est vinū solum: sicut nec corpus dn̄i potest esse sola farina. Concordat iulius papa eadē dist. Cū oē. vbi dicit: Nō pōt calix dn̄i aqua sola esse aut vinū solū, nisi vtrūq̄ misceatur. Et quasi rationē premisit: Cum in calice inquit vino aqua miscetur: christo populus adunatur: ⁊ credētium plebs ei in quē credit: copulatur. Sequit: Nam si vinum tm̄ quis offerat: sanguis christi incipit esse sine nobis. Si vo aqua sit sola plebs incipit esse sine christo. Facit ad idem martinus papa eadē dis. Nō oportet. vbi dicit: Nō oportet aliud aliquid in sacramēto offerri ꝑter vinū ⁊ aquam et panē: q̄ in typo christi benedicūtur: q: dū in cruce xp̄s penderet: de corpore eius effluxit sanguis et aqua: hec tria vnuz sunt in christo iesu. Hec hostia ⁊ oblatio dei in odorē suauitat. Simile habetur in ca. statim sequēte. ¶ Item ratione ad idē: aut christus instituit aquam admisceri vino: aut nō. Si primū: igitur videtur necessario apponenda: quia nihil aliud offerre licet: ꝙ̄ quod dn̄s tradidit. eadē dist. In sacramēto. Si scd̄m: tūc temeraria ꝑsumptione apponit ab ecclesia romana: quia sacramēta neq̄ instituere habet: nec mutare: vt supra probatū est lectione. ¶ Itē illud est de substantia sacramēti: qd̄ directe ducit in illud propter qd̄ institutū est sacramentū: sed hoc sacramētū institutū est in recordationē passionis dn̄ice. Luce. xxij. Hoc facite in meā cōmemorationem. Hoc autē facit aqua in hoc sacramēto: vt ex canone alexādri pape patet supra allegato. Item res huius sacramenti necessario significari debet ipso sacramento: sed res huius sacramenti est vnio corporis mystici cum capite. Hec autem per admixtionem aque significat: nam aqua populum significat fidelem. Apocalip. xvij. Aquas quas vidisti ppl'i sunt. vn̄ Beda sup marcum: Quia nos in christo: et xp̄m in nobis manere oportet: vinū cū aqua miscet: quia teste Ioh. aque populi sunt. ¶ L. Sed istis nō obstātibus, respondetur ad dubiū, ꝙ aque admixtio non est de necessitate sacramenti: licet sit de necessitate ministri cōsecrantis. Distinctio harum necessitatum supra lectione. §. declarata est. Primum patet ꝑ magistrum. iiij. sententiarū dis. xj. Si q̄s non intēdens introducere heresim obliuione aut ignorātia aquam pretermiserit: non videt irritū esse sacramentū: sed ille grauiter est corripiēdus. Ad hoc facit autoritas Cypriani pape de cōse. dist. ij. Scriptura. vbi dicit: Si quis de antecessoribus nostris vel ignoranter vel simpliciter hoc nō seruauerit: et tenuerit qd̄ nos dn̄s facere exemplo et magisterio docuit: potest simplicitati eiusdem indulgentia dn̄i venia cōcedi. Nobis vo nō pōt ignosci q̄ nūc a dn̄o admoniti et instructi sumus: vt calicem dn̄i cū vino mixtū (ſm ꝙ dn̄s obtulit) offeramus. Nō aūt ignorantia vel simplicitas excusaret: si aqua nō apposita nō fieret consecratio. Item s: grecos aquā nō apponere: ⁊ tñ nō negat ecclesia latinorū eos vere conficere. Itē nihil est de necessitate huius sacramenti materialiter qd̄ nō remanet: neq̄ ſm substantiā: neq̄ ſm accidens: sed aqua admixta nō manet ſm substantiam: q: conuertit in vinū: neq̄ ſm accidens: q: non manet odor, neq̄ sapor. Panis vo ⁊ vinū etsi transeūt ſm substantiā: manēt tñ ſm accidētia et ꝓprietates. ¶ Itē in nullo euangelio legit dn̄m appo suisse aquā vino in institutione huius sacramēti: sed solū confecisse de pane ⁊ vino. Si aūt esset aqua de substantia sacramenti: vtiq̄ facta esset mentio sicut de pane ⁊ vino. ¶ Item in sacramētis noue legis, nihil est de substantia ex parte sacramentoꝝ: nisi quod efficit quod figurat: sȝ aqua apposita nihil efficit: q: nec verum corpus, nec mysticū: q: effectiue et significatiue est ibi vtrūq̄: etiā si aqua nō apponat. ¶ M. Scd̄m scȝ ꝙ aqua sit apponēda: ⁊ si minister non apponeret: grauiter peccaret: Patet satis ex allegationib⁹ i ꝑncipio dubij adductis: tum q: cōtra ecclesie preceptū multipliciter expressum ageret: tū q: sine aqua celebrando christū non imitaret: tū quia dominicā passionē nō sufficienter exprimeret: tū q: significationes mysticas tolleret. ¶ Christ⁹ siquidē quoad scd̄m credit vinuz cum aqua miscuisse anteq̄ vinū in ꝑopꝛium sanguinē ꝯuertisset. vn̄ Dama. iiij. sententiarū suarū: Christ⁹ inquit calicē ex aq̄ et vino mixtū, tradidit discipulis suis, dicēs: Bibite ex hoc omnes: hic est calix sanguinis mei. Cui consonat illud: In sacramēto corporis ⁊ sanguinis domini nihil amplius offerat: ꝙ̄ quod ipse dn̄s tradidit: hoc est panis ⁊ vinū aqua mixtū. de cōse. dist. ij. In sacramēto. Ad idē facit. c. Scriptura. eadē dis. Quotiescūq̄ calicē in cōmemorationē dn̄i, ⁊ passionis eius offerim⁹: id quod cōstat dn̄m fecisse: faciamus. Et sequit: Calicē dn̄i cū vino mixtū (ſm ꝙ dn̄s obtulit) offeram⁹. Huius aūt probabilitas sumit: q: vinū terre illius forte est ⁊ substantiosum. Cū aūt christus vixit tēperatissime: ꝓbabile videt vinū cū aqua miscuisse. ¶ Denique Paschasius quātū ad tertiū inquit: Cur in calice aqua misceat: illa permaxime inquit causa est: q: de latere christi, vbi passio complet: sanguis pariter ⁊ aqua manauit. Quod certe apostoli mysteriū plene intelligentes, fieri

dū in calice censuerūt: vt nihil deesset nobis de sacramēto ad cōmemoratiōnē passionis: quod tunc extitit in cruce in cōsummatione nostre redēptionis. Hoc quoad passionis sufficiētem expressionem. Tolleret etiā mystica significatio/ scz vnio: q̄ vt argutū est: aptissime per hanc aq̄ admixtionē designat. ¶ Per hoc ad rationes in oppositū factas/q̄ p̄bare nitunt q̄ aqua requirit de necessitate sacri. Ad autoritatē Alexā. pape/q̄ ad hoc sonat q̄ vinū solū sine aqua offerri nō debet. Et in autoritate Cypriani: Non pōt. respondet Innocē. q̄ verba illa determinari debēt: q̄ recipiūt exceptionē hoc modo. Non pōt nisi ex simplicitate ⁊ ignorantia fiat. Uel nō pōt. i. nō debet: quia illud dicit fieri nō posse: quod de iure siue licite fieri nō potest. Solū enim vinū legitime ⁊ sine p̄cepti transgressione nō potest offerri. Ita exponit magister dis. xi. quarti/⁊ ceteri doctores. Similiter dicit q̄ illa aduerbia sic ⁊ sicut/dicūt nō omnīdā similitudinē: cum aqua sola vino solo cōparat: et vinū sine aqua farine nō aspersē: dicunt em̄ similitudinē decentie ⁊ legitime consecrationis. Unde neutrū pōt fieri legitime ⁊ sine p̄cepti transgressione. Sed in hoc est dissimilitudo: q: ex aq̄ sola ⁊ farina nō cōspersa nullo mō cōfici pōt: ex vino aūt solo cōfici pōt: lz nō legitime. ¶ Et p̄ hoc patet solutio ceterarū autoritatū. Sic etiā q̄ dicit. Si offerat vinū solū: incipit esse sanguis vel christus sine nobis ⁊c. id est nobis non p̄ficit huiusmodi oblatio: vt exponit glo. in ca. Cū omne. allegato. Uel sanguis incipit esse sine nobis/quātū ad significationē: q: deest aqua q̄ nos xp̄o vniēdos significat. Sic si aq̄ sola: plebs incipit esse sine christo. i. significat esse absq̄ significatione christi. ¶ Ad rationem cū arguitur. Aut christus admiscuit aquā: aut nō: dicit q̄ admiscuit vt dictū est: nec impedit q̄ nullus euāgelistarum hoc scribit. Multa em̄ et alia signa fecit iesus in cōspectu discipulorū suorū: que nō sunt scripta ⁊c. vt habet Ioh. xx. Et maxime in institutione huius sacramēti: vt habetur de celebra. missa. Cum marthe. ⁊ cum infertur. Ergo necessario est apponēda: negetur consequentia. Quoniā dominus instituendo sacramentū/non tm̄ apposuit que erant de necessitate efficacie: sed etiam que erant de necessitate significationis. Uñ hec appositio aque/ non est necessaria quantum ad efficaciā sacramenti: est tamē necessaria quantū ad plenitudinē significationis. Dominus enim apposuit aquam tanq̄ congrua propter significatiōnē expressiorem: non tanq̄ necessariam simpliciter. Et quod in probatiōe additur: Nihil offerre licet: verum est: nec licet offerre calicem sine aqua: si tamen fit: non est irritū sacramētū. ¶ Ad aliā dicitur cōcedendo maiorē/intelligendo eam de illo p̄pter quod sacramentū per se ⁊ principaliter institutū est. Sed ad minorē dicit/q̄ recordatio passionis nō est finis per se seu propter quem institutū est principaliter: sed spiritualis nutritio anime ⁊ fructus huius sacramenti. Neq̄ em̄ diceret dñs. Hoc facite in meā cōmemoratiōnē: si non fuisset alius finis principalior. Sed hoc dicit/vt celebrantes hoc sacramētum p̄pter fines principalē: vitā scilicet ete/ vniōnē cū christo gratuitam

Ioh. vi. (quē expressit dñs: Si quis manducauerit ex hoc pane: viuet in eternū. Et panis quē ego dabo: caro mea est pro mūdi vita. Et sequitur: Qui māducat meā carnē: ⁊ bibit meū sanguinem: in me manet et ego in illo. Propter hūc quidē celebrātes) nihilominus recordarent passionis sue. Exemplū: Cum aliquis ex amore gratuito p̄stat beneficiū aliq̄ amico: bene vult q̄ amicus suus recordetur beneficij accepti: ne arguēdus sit ingratitudinis: nō tamē illa recordatio est p̄pter qd̄ p̄stat beneficiū: sed vtilitas quam vult amisi ex eo cōsequi. ¶ Ad vltimū dicit: res hui⁹ sacramenti q̄ est vnio ⁊c. significari debet p̄ aliq̄d sacramēti: nō ideo aq̄ admixtio qua hec vnio significat: est de necessitate sacri: q: hec vnio etiam significat per aliud in hoc sacro/ scz corpus xp̄i verū: qd̄ est res ⁊ signū. Unde Hugo de sacramētis lib. ij. p̄te. viij. ca. vij. Hec res/scz corpus christi est integrū sacramentū alteri⁹ rei/ scz vnitatis capitis et mēbrorū. Unde ait: Corpus et sanguinē sacr̄m eē credim⁹ gre spiritualis: qr scz gr̄a mēbra capiti vniunt. ¶ Q̄ Nunc de secūdo dubio/vtrū aqua vino admixta in sanguinē xp̄i cōuertatur. De hac questiōe recitat Inno. tertius in ca. Cū marthe. de celebra. missa. tres opiniones: Quaꝝ vna est/q̄ aq̄ adiuncta vino manet in sua specie/vini accidentib⁹ circūfusa: ita q̄ vini saporē assumit: nō tm̄ sui substantiā derelinquit. Hec opinio quam p̄ tertia recitat Innocen. est cōtra beatū Ambro. in li. de offi. dicentem q̄ in sacro altaris post cōsecrationem/nihil est nisi corpus ⁊ sanguis christi. vnde ait: Ante bñdictionē alia species noiat: post benedictionē corpus significat. et habet de cōse. dis. ij. ante benedictionē. Et Aug. in li. sententiaꝝ. p̄speri. eadē dist. c. Nos autē. Fatemur ante cōsecrationem panē esse ⁊ vinū q̄ natura formauit: post cōsecrationē vo tamē christi ⁊ sanguinē: qd̄ bñdictio cōsecrauit. Itē Ambro. de sacramētis eadē dis. Panis ij. Calix est vini ⁊ aque plenus. vbi verba xp̄i operata fuerūt: ibi sanguis efficit qui plebē redemit. Ad idē multa adduci p̄nt ex dis. ij. de cōse. vbi nullibi mētio fit q̄ manet post bñdictionē aqua: sed tm̄ xp̄i sanguis. ¶ Preterea si aqua maneret in p̄pria specie/vino in sanguinē cōuerso: tunc nō liceret sacerdoti in casu eadē die duas missas aut plures celebrare: sicut nec licet semel non ieiunū (ieiunio nature) celebrare: vt supra habitū est lec. x. quod tamē falsum est: cum in plerisq̄ casib⁹ licet vna die plures missas celebrare. Probat autē illa consequentia: tum q: celebrās sumēdo xp̄i sanguinē simul sumeret aquā calici admixtā in p̄pria natura ⁊ specie manentē: ⁊ sic solueret ieiuniū nature: quare nō posset scdo celebrare. Et hāc ratiōnē tangit glo. in ca. Cū marthe. allegato. ¶ Ideo fuit scda opinio/q̄ vinū cōuertit in sanguinē: ⁊ aqua in id qd̄ cum sanguine de latere xp̄i effluxit. vñ dicunt. Cum de latere christi duo p̄cipue fluxerūt sacramenta/redemptionis in sanguine/ac regenerationis in aqua: in illa duo vinū ⁊ aqua que cōmiscent in calice diuina virtute mutant. Hoꝝ aliqui dicunt q̄ aqua cōuertit in humorē aqueū quem phlegma vocāt: vt recitat in cap. In quadā. de cele. missa. ¶ Sz hi tripliciter deficiūt. Primo: quia sicut priores negant actiuitatē vini in aquā. Scdo: q: s̄m hoc aqua seorsum esset cōsecrāda: sicut vinum seorsum a pane cōsecrat. Uirtus em̄ verborū nō se extendit ad aliquid qd̄ in verbis nō exprimit. Cū aūt d̄r: Hic est calix sanguinis mei: exprimit sanguis xp̄i: ⁊ nō aqua q̄ effluxit ex latere christi. Tertio peccant in hoc: q̄ dicit humorē qui fluxit de latere christi humorē fuisse phlegmaticū ⁊ nō aquā. Hoc autē reprobat Inno. in ca. In quadā. de cele. mis. Ubi ɔtra tales ponit quattuor rationes p̄bantes q̄ vera aqua fuit q̄ fluxit de latere xp̄i. ¶ Ideo fuit tertia opinio/ q̄ aqua cū vino trāssubstātiat in sanguinē mixta vino. Hāc opinionē p̄babiliorē dicit Inno. quā cōmuniter sequūtur doctores theologici/ scz Tho. Sco. ⁊ ceteri tanq̄ indubitatā. Si tamē sic intelligit q̄ aqua post admixtiōnē cū vino/per actiuitatē vini transit et cōuertit in vinū: ⁊ facta vinū/conuertitur in sanguinē xp̄i. Unde dicit Sco. in. iiij. dist. xj. q. vij. Uino apponere aquā nō est simpliciter necessarium de necessitate sacramēti: q: etiā q̄n apposita nō est: cōuertit in sanguinē: nisi prius sit cōuersa in vinū. Sicut em̄ modicum vinū admixtū aque absorbet ab aqua: ⁊ perdit virtutem ⁊ speciē vini: vt si gutta vini in doliū aque mittat: statim corrūpitur: ⁊ cōuertit in aquam: ita viceuersa modica aq̄ missa in calicē vini ex vino alterat: et tandē corrumpit ⁊ cōuertit in vinū. Et sic aqua in vinū naturali operatione cōuersa p̄ transsubstātiatiōnē supnaturalē ɔuertit in christi sanguinem: ⁊ nō al'a nec aliter. ¶ Unde modica aqua apponi debet: ne vinū distrahat a sua specie p̄ nimiā aque appositionem: sed ecōuerso aqua p̄pter sui modicitatē a sua specie cito in vinū trāseat: ⁊ demū totū in sanguinem cōuertat. Et tanto minus de aqua apponendū est: quanto vinū debilius fuerit ⁊ minus substantiosum. ¶ Et si queris: quāta aqua sufficit. Respondet alexā. de ales. q̄ vna gutta sufficit quātumcūq̄ parua sit: dūmodo possit a suo toto separari. Et hinc sumit alia ratio p̄ter eā que supra posita est: cur fo-

te τ optimū vinū in hoc sacrificio offerendū est: vt sit vigorosum ad alterandū et cōuertendū aquā appositā in se: et a propria sua specie trāsmutandū. ¶ Propter idem caute faciunt celebrantes/qui aquā satis tempestiue τ hora bona: vt in principio misse: vel ante euangelium vino cōmiscent: quia conuersio aque in vinū nō fit per miraculum: sicut vini cōuersio fit immediate a virtute diuina in sanguinē: sed fit per naturalem actionē vini in aquam: que requirit preuiā alterationē. Hec autem fieri non potest in instanti: sed in tempore. Oportet enī qualitates aque corrumpi: et qualitates alias vini forme cōuenientes introduci: vt corrupta forma aque ad introductionē qualitatū ei discōuenientiū: in materia iā contrarijs qualitatibus disposita/forma vini generet. Hec aūt quia fiunt ab agēte naturali: nō possunt nisi in tempore τ successiue fieri. ¶ Q Huius absorptionis aque in vinū/per quā nō manet in se: Alexāder de ales ponit quasdā mysticas rationes: vt scʒ sit cōformitas signi ad signatū. Per hanc enī vnionem aque vino ipsam absorbente/significat triplex vnio pfecta/qua vnum ab altero quodāmodo absorbet. Prima est vnio membrorū cū capite: que non habent esse distinctū a capite. Secunda est nostre mortalitatis absorptio. Tertia est gentium insertio. ¶ Primo hec mixtio aque cū vino/significat vnionē membrorū cū capite: q̄ vnio est res huius sacri. Sicut enī habetur ab Inno. tria sunt in hoc sacro: forma visibilis panis et vini: veritas corporis et sanguinis christi: virtus spiritualis vnitatis et charitatis cōmunicantis populi. Primū est sacramentū tm̄. Scd̄m est sacramentū τ res. Tertium est res tm̄. ¶ Sed notandū q̄ est vnitas charitatis mēbrorū mystici corpis xp̄i adinuicē: huius signum et causa est corpus verū: vnde Inno. Uerū corpus xp̄i est res prima: q: significat et continet a primo: τ sacramētum tertij: q: significat et efficit tertiū. i. vnitatē ecclesiasticam. Alia est vnio corporis cū capite: cuius causa est corpus xp̄i verū: sed vnius vnionis hec mixtio est signū. Hac aūt virtute vnionis q̄si mutat homo in deum: sm̄ q̄ dicit apls. i. Cor. vi. Qui adheret deo vnus spūs efficit. Unde τ huius cibi spūalis/alia est virtus q̄ cibi materialis: nā materialis cibus cōuertit in sumētem: iste autē cibus cōuertit in sui naturā sumētem. Cibus sum grandiū (ait Aug.) tu mutaberis in me: nō ego mutabor in te. Quia igit virtute huius cibi qua fit hec vnio: mutat homo in deū: vt sit conformitas signi ad rē: conueniebat vt aqua mutaretur in vinū. ¶ Significat secundo hec aque mixtio aliam vnionē: que est nostre mortalitatis absorptio. Aqua enī nostrā mortalitatem designat. ij. Regum xiiij. Oēs morimur τ tanq̄ aque dilabimur in terrā q̄ non reuertunt. Per vinū/quo signatur sanguis xp̄i: eiusdē mortalitatis absorptionē siue mortificationē. i. Cor. xv. Absorpta est mors in victoria. τ Osee. xiij. Ero mors tua o mors. Licet autē in nobis morimur: in xp̄o enī viuimus. Col. iij. Mortui estis: et vita vestra abscondita est cū xp̄o in deo. ¶ Significat etiā hec aque mixtio vnionē gentiū: que inserēde erāt ecclie de iudeis: sicut oleaster oliue. ad Ro. xi. Aqua autē cōuertit in naturā vini: in signū q̄ gentes erāt cōuertende: τ fideliū ecclesie ex iudeis incorporāde. Propter qd̄ dictum est petro: Occide τ māduca. Act. x. Sicut enī qd̄ manducat: in naturā cōuertit manducātis: sic aqua q̄ gentes incorpandas significat: in naturā vini conuertit. Per quod ecclia de iudeis que gentes incorporat representatur. ¶ Nec huic mixtioni τ vini conuersioni obest: qd̄ pro se tertia opinio recitata assumpsit/scʒ de latere christi fluxerunt sacramenta redēptionis in sanguine: ac regenerationis in aqua τc. quoniā in sacramēto redemptionis/aqua apposita nō est signū regenerationis. Est quidē aqua sacramentū regenerationis nō mutata nec cōmixta: sed in baptismo sub ea proprietate/qua sibi ꝓprijssime conuenit virtus abluendi. In sacramento autē redēptionis apposita vino/et mutata in vinū/est significatiuū vnionis populi cū capite glorioso christo/ea proprietate qua aqua quia semper defluit in terram populus significat/qui continue decurrit in mortē: sm̄ illud supra allegatum: Omnes morimur τ tanq̄ aque dilabimur in terram. He igitur sunt rationes mystice cur aqua in vinum prius est conuertenda.

¶ R Sed forte quis diceret: Quid si in instanti cōsecrationis aqua nondū cōuersa est in vinū: nunquid et ipsa conuertitur in sanguinē? Et quia supra responsum est q̄ nō: q̄d fiet de aqua. Respondet: si fuerit in tanta quātitate/q̄ ipsa cōuertisset vinū in se: si vinū nō fuisset prius cōuersum in sanguinē: tūc alterabit species remanētes post consecrationē: et in instanti quo corrumperet forma vini si nō fuisset cōuersum: τ introduceret forma aque i materiā vini: corrūpunt qualitates vini: τ deus creat nouā substantiā cōpositā ex materia τ forma aque/sub qualitatibus de nouo introductis. ¶ Et dico notanter q̄ deus creat: q: aqua nō pōt educere formam de materia: q: nulla est ibi: nec potest ipsam materiā producere que a solo deo creat: recte sicut de corruptione specierū in eius māducatione. De quo. i. ¶ Si aūt aqua illa est tam modica/q̄ vinū ipsam in seipsum cōuertisset si nō fuisset transsubstantiatū: tunc species vini remanētes post cōsecrationē/alterant aquā corrūpendo ipsius qualitates: τ in instanti quo vinū corrūperet aquā: si esset presens: corrumperetur forma aque: et produceret forma vini noua in materia aque: vel ab accidētibus/vel a deo sm̄ diuersas opiniones. de quibus. i. Et saluaret ibi tandiu sanguis christi: q̄diu manent species vini transsubstantiati: imo tm̄ sub speciebus vini de nouo pduci inciperet esse sanguis xp̄i. ¶ Et notandū q̄ hic quidē sanguis sub nullis speciebus incipit esse aut manet: nisi istius vini supra quod prolata est verborū forma ad consecrationē sanguinis requisita. Hec aūt nō est prolata super vino de nouo ex aqua genito post cōsecrationem: qm̄ etiā si post cōsecrationē vinū purū apponeret speciebus: nō transit in sanguinē: sicut aqua nō benedicta addita benedicte efficit benedicta: τ oleū nō cōsecratū additum cōsecrato reddit cōsecratū. Nō sic in proposito: nā sanguini christi in calice: q: nō est extra venas corporis christi: sed in venis glorificatis: ideo ei nullus liquor appositus potest cōmisceri: nec per cōsequens aliquis in ipsum cōuerti: nisi diuina virtute verbis cōsecrationis assistente. In aqua autē benedicta est perfecta vnio alterius aque apposite cū aqua benedicta: τ cōstituūt vnā aquā: ꝓpter quod totū resultans sortit nomen aque benedicte: ita τ in oleo. Nec ex bn̄dictione aque vel olei fit substātialis transmutatio aque vel olei: qualis fit in ꝓposito: vbi substantia vini cōuertit in substantiā corporis christi. ¶ S Sed quid de sumente calicem in quo apposita aqua nondū esset in vinū cōuersa/τ per cōsequēs nec in sanguinē: nōne solueret ieiuniū impediens ab iterata celebratione? Respondet: solueret quidē ieiuniū: sed nō impediret ab iterata celebratione: q: ignorātia inuincibilis excusat. Nō enī pōt sciri vel euidēter apprehendi instans huius cōuersionis a sacerdote: nisi forte tāta fuisset aqua apposita/q̄ notabiliter deprehēderetur sapor aque: tunc esset ab iterata celebratione abstinēdum. ¶ Si querit qualis esse debeat aqua. Et quid si apponeret rosacea/vel ex alijs herbis distillata. Respōdetur q̄ debet esse aqua talis quali credit christus vsus fuisse in vltima cena: hoc est aqua elementaris: verū q: elementaris aqua si nō apponit nō impedit cōsecratio: ideo si apponeret modicū aque distillate q̄ nō posset corrūpere vinū: licet apponens grauiter peccaret: effectus tm̄ cōsecrationis non impediretur. Sentētia est Alex. τ sancti Tho. ¶ Si demū querit: Nunquid sufficit si aqua admisceat in dolio: q: ante misse incoeptionē/frequēter calix per aque τ vini infusionē preparat. Solutio sm̄ alexā. Nō sufficit: qm̄ cū cōmixtio aque τ vini est sacramētalis: nō debet fieri anteq̄ mysteria inchoētur: vel fiat preparatio ad inchoandū: τ in vasis sanctificatis et ministris ad hoc ordinatis. Unde in missa solenni solet apponi post euangeliū: in priuatis vero solet fieri ante: qm̄ in missa solenni propter cantū chori et prefationis copiosius tempus habet: quo potest fieri aque in vinū trāsmutatio: q̄ in missa priuata que legit sine cantu. ¶ T Nunc iuxta

diuisionē in principio huius lectionis factā/ videndum est breuiter de congruitate institutionis hui⁹ sacramenti sub materia panis ꝛ vini. Assignāt aūt doc. ꝛ sancti varias causas institutionis: quarū vna principalior est alia. Principalis itaqꝫ causa est/ vt nutrimēto cōuenienti animā ad vitā per baptismum regeneratā/ dn̄s aleret cibo vite ministrato contra cibū illū primorū parētum/ qui erat cib⁹ mortis: vn̄ eis dictū est: In quacūqꝫ die ex eo comederetis/ morte moriemini. Gen̄. ij. De cibo aūt isto dicit̄: Quicūqꝫ manducaueris ex hoc pane: viuet in eternū. Joh. vj. vnde Inno. Ut suam erga nos charitatē ostenderet: ꝛ nostrā erga se charitatē accenderet: dedit se ꝓ nobis in preciū: vt ꝑ p̄ciū nos redimeret a morte: ꝑ cibū aleret nos ad vitā. Alia causa est ad gustū diuinitatis inuitatio. Instituit em̄ diuina sapia (ait Alexander de ales. q. xxx. mēbro. viij. par. iiij) sacramētum corporis ꝛ sanguinis sui: vt ad gustum diuinitatis sue/ per gustum humanitatis nos dn̄s inuitaret. ¶ Tertia est mortis sue cōmemoratio: que amorē nostrū debet sibi totaliter vēdicare. Hoc facite inquit in meam cōmemorationē. et. j.

Luc. xxij Corinth. xj. Quotienscūqꝫ ma. panē hunc et ca. bi. mortem dn̄i an. do. ve. ¶ Quarta peccatoꝝ quotidianoꝝ venia: vn̄ Inno. Dedit nobis dn̄s hoc sacramentū salutis: vt qꝛ nos quotidie peccamus: et ipse iam mori nō pōt: per hoc sacr̄m quod in memoriā mortis accipimus: remissionē peccatoꝝ quotidie cōsequamur. ¶ Quinta est scripturarum ꝛ figurarum impletio. Esa. vij. Uocabitur nomē eius emanuel: quod interpretat̄ nobiscū de⁹. ꝛ Matth. vlti. Ego vobiscū sum (inquit dn̄s) omnib⁹ diebus vsqꝫ ad cōsummationem seculi. Sed de hoc. j. cū de figuris: quib⁹ prefiguratū est: latius dicet̄. ¶ V Cur aūt cū cib⁹ sit anime: multaqꝫ sint ciboꝝ genera: quare sub specie panis ꝛ vini placuit illud instituere. Ad hoc ponit magister dis. xj. quarti tres rationes. Prima vt fides habeat meritū: dū sumeret̄ corp⁹ christi sacratissimum sub aliena specie occultatū. ¶ Scd̄a ne abhorreat animus quod cerneret oculus: dū māducandū in specie propria proponeret̄ verū hominis christi corp⁹. ¶ Tertia/ ne ab infidelib⁹ nostre fidei insultaret̄. vn̄ Aug. Nihil rationabili⁹ q̄ꝫ vt sanguinis similitudinē sumam⁹: vt ita et veritas nō desit: et ridiculū nullū fiat a paganis si bibam⁹ cruorē occisi hominis. De hoc sunt metra: Sumit̄ occulte christ⁹: ne sit tibi stulte Horror vel risus: sitqꝫ lucrosa fides. ¶ His trib⁹ addit̄ ratio quarta s̄m Hugonē: que est significationis perfectio. Significationis dico duplicis: scꝫ veri ꝛ cōtenti christi corporis: ꝛ spiritualis refectionis ꝛ saginationis mentis. Habet em̄ panis expressam similitudinē corporis: nā panis materia/ granū scꝫ frumēti in terrā iacit̄: in terra mortificat̄ vt multū fructū afferat. Grana contrita in farinā resoluunt̄: quib⁹ apposito liquore/ pasta cōficit̄: que cocta ignis calore in panē perfectū maturat̄. Sic christus terre inserit̄/ vtero scꝫ virginali. De qua prophetice scriptū est: Benedixisti dn̄e terrā tuā: auertisti captiuitatē iacob. Et iterū: Terra nostra dabit fructū suum. In terre medio mortificatus est. Un̄ salutis fruct⁹ plurim⁹ subsecutus est/ scꝫ totius humani generis a diabolica seruitute redēptio: peccatorū remissio: regni celestis apertio: ac immarcessibilis glorie ac beatitudinis plenitudo. Ex quo multiplici fructu integratur mysticū christi corpus: ecclesia scꝫ militās et triūphans: q̄ ex multis mēbris colligit̄: fidei liquore ꝛ diuini amoris ardore inuicē cōbinatis. ¶ Refectio insuꝑ mentis: quā per hoc sacramentū dn̄s prestat: quō aperti⁹ significari potuisset/ q̄ꝫ in pane ꝛ vino/ quo perfecta refectio celebrat̄: ꝛ quotidie alimur: ac in vita corpali sustētamur: cōfortamur roboramur. De quo ꝓpheta: Panis cor hois cōfirmat: ꝛ vinum letificat cor hois. Qui panis: qꝛ communis est oibus: vsusqꝫ eius delectabilis sine fastidio: licet quotidianus. Cōgrue itaqꝫ christus sapiētia patris/ sacramentū spiritualis refectionis in pane ac vino instituit: vt sicut materia baptismi: que signū est interioris ablutiōis est aqua/ inter cetera magis ad corporis lotionē cōgrua: per quā spūaliter regeneramur ꝛ in esse spūali cōstituimur. Sic materia eucharistie diuinissime: qua in vita spirituali fouemur/ nutrimur ꝛ augmētamur: est panis/ qui corporali refectione est aptissim⁹: nec aliqū sicut ceteri cibi ē fastidio ꝛ horrori. ¶ X De hoc pulchre scribit venerabilis hugo lib. ij. de sacra. par. viij. c. viij. in verba hec: Uoluit sapiētia dei: q se ꝑ visibilia manifestat: ostēdere q̄m ipsa aiarū cib⁹ ꝛ refectio est. Et ꝓpterea carnē assumptā in edulū ꝓposuit: vt per cibū carnis ad gustum inuitaret diuinitatis. Sed ne rursum humana infirmitas contactū carnis in assumptione horreret: consueti ꝛ principalis edulij specie illam velauit: ꝛ sic sumendam ꝓposuit vt sensus in vno foueret̄: ꝛ fides in altero edificaretur. Fouet̄ enim sensus in vno: dum solita tantū ꝛ cōsueta percipit. Edificat̄ autē fides in altero: dum in eo q̄d videt: quale sit illud q̄d non videt: agnoscit. Proponit̄ igitur species panis ꝛ vini: vt doceat̄ plena et ꝑfecta refectio esse in sumptione corporis ꝛ sanguinis christi ex diuinitate christi. Plena autē refectio cibus ꝛ potus est: cibi aūt ꝛ potus/ panis ꝛ vinum principalis substātia est. Et ꝓponitur species ex principali substātia refectionis: vt in ea sumat̄: ꝛ per eam veritas corpis et sanguinis christi significaret̄. sicut ipse testatur dicēs: Caro mea vere est cibus: ꝛ sanguis meus vere est potus. Que tamē corporis ꝛ sanguinis sumptio: qꝛ sola sine spūali effectu salutē nō cōfert: idē ipse saluator manifestat/ dicēs: Caro nihil ꝓdest: spūs est qui viuificat. Uirtus ergo ꝛ plenitudo spūalis refectiōis: q̄ in corpore xp̄i ꝛ sanguine est: per specie quidē panis ꝛ vini significatur. In ꝑceptiōe aūt grē infusio interne ꝛ eterne refectionis ꝑficit̄. Et sic q̄dē cū tria in vno ibi sint. In primo quidē signū inuenit̄ secūdi. In scd̄o aūt causa tertij. In tertio vero virt⁹ scd̄i ꝛ veritas primi: ꝛ hec tria in vno sunt ꝛ vnū sacramentū. Claret itaqꝫ quō diuinissime eucharistie sumptio sacramētū est ꝛ imago ꝑticipatiōis iesu: qꝛ hoc q̄ꝫ eius sacr̄m visibiliter ꝑcipim⁹: signū est q̄ꝫ ei spūaliter vniri debemus. Ipsa autē eucharistia. i. bona grā: ipsa scꝫ hostia sacra diuinissima vocat̄: q̄m diuinos facit: ꝛ ꝑticipes diuinitatis eos qui se digne ꝑticipāt. Et qꝛ ipsa signū est ꝛ vitas/ in qua vera caro in specie panis sumit̄: ꝛ in carne eius digne sumpta ipsius etiā diuinitatis susceptio ꝛ ꝑticipatio ꝛ cōsortiū cōdonatur. Hec venerabilis hugo. ¶ Y Patet igit̄ q̄ꝫ congrue id q̄d nobis est principalis cibus ꝛ pot⁹: corpus dn̄i significat: q̄ verus cibus est aie ꝛ ꝑfectus: habēs in se conditiones ꝑfecti cibi: q̄ nouē s̄m dn̄m Alber. in de officio misse parte. ij. numerātur. He sunt cibi nobilitas ex genere: suauitas ex sapore: nutritiuitas ex virtute: ad cibatū cōgruitas ex similitudine: penetrabilitas ex subtilitate: vnibilitas ex cōnaturalitate: ꝛ firma hesibilitas ex cibati appꝛehensiōe: q̄ per lōgū ꝓsequit̄: s3 rescindunt̄ ꝓpter nimiā ꝓlixitatē. ¶ Sūt et alie cause quare sub duplici specie institutū sit: q̄ reseruātur vsqꝫ ad eam canonis partē: vbi de sanguinis cōsecratione agitur: ad lec. scꝫ. liij. ¶ Z Habet autē mos: et rubrica docet romani ordinarij/ q̄ꝫ sacerdos celebrās dicēs hec verba: Qui pridie ꝛc. digitos suos pollices ꝛ indices vtriusqꝫ manus ducat suꝑ pallā corporalis tergēs eos: licet etiā an canonis inceptionē lotos: ad significandū q̄ꝫ hoc sacrificiū non nisi mūdis manib⁹: nō viciatis: nō pollutis/ d3 venerabiliter ac summa reuerētia pertractari. Eapropter ꝛ ep̄s sacerdotes ordināns/ man⁹ eoꝝ chrismate vngēdo sacrificat: vt digne sanctis manibus tractēt hostiā salutarē. Fit autē hec tersio digitorū: q̄bus dominicū corpus sub specieb⁹ tractādum est: nō ꝓpter timorē cōtaminatiōis corpis christi/ quasi ipsum possit corpali immūdicia maculari: cū sit sub hoc sacramēto mō nō quātitatiuo ꝛ quasi indiuisibili: quo aia intellectiua est in corpore: s̄m quē modū a nullo corpore contingi potest. Sed sit poti⁹ ad reuerentiā exhibendā: excitandum quoqꝫ deuotionē et attentionē ad bn̄dictū christi corpus: q̄d realiter post ꝓlata cōsecrationis verba/ sub spēbus panis cōtinetur. Magnā em̄ requirit puritatē et reuerentiam immolatio huius sacrificij: quia inter oīa sacrificia ipsum est potius: ꝛ in dignitate quoqꝫ alia superexcedit: dicente alexan. papa; vt habetur de conse. distin. ij. Nihil. Nihil

hil in sacrificijs maius esse potest ꝙ corpus ⁊ sanguis christi. Nec vlla oblatio hac potior est: sed oẽs hec precellit: que pura cõscientia dño offerenda est: ⁊ pura mente sumenda: atq; ab oibus veneranda. Et sicut potior est ceteris: ita potius excoli ⁊ venerari debet. Hec ibi. ¶ Debet autez sacerdos hec verba pferendo panem de palla corporali: vbi ante canonis inchoationem repositus fuerat: suscipere: sicut christus accepit panem in manus suas volens consecrare: dans per hoc formã ⁊ exemplũ similiter faciendi. Debet etiã sacerdos cauere ne multũ ante hostiã sic in manus receptã eleuet priusq; cõsecrationis verba proferat: ne circunstans populus panem nõdũ consecratione in corpus dñi conuersum adoret: ⁊ ita idolatriã incidat dum pro christo panem adorat. Unde nõ satis cauta est nõnullo᷑ sacerdotũ consecrantiũ solicitudo: qui hostiã cõsecrandam in manus recepturi/genua flectũt: in altũ eleuant/populo respiciente: ⁊ post ad consecrandũ procedunt. Teneat ergo in manu hostiam sacerdos nõ multũ eleuando ipsam de altari: nec genuflectat quousq; consecrationis mysteriũ est perfectũ: qḋ vsq; ad verbo᷑ cõsecrationis panis (que sunt: hoc est enĩ corpus meũ) prolationem integrã perficit. Siquidem vt infra dicit: in primo nõ esse verbo᷑ incipit esse corpꝰ christi sub speciebꝰ panis/in eodem panis substantia desinente.

¶ Lectio. xxxvi. A

Et eleuatis oculis in

celum ad te deũ patrem suũ omnipotentem. ¶ Hec est tertia pars subdiuisiõis quarte partis principalis canonis: in qua premissis huius sacrosancte institutionis hora ⁊ materia/tangit eiꝰ modus ⁊ circũstantia. Unde dicit: Et eleuatis oculis in celuz. Et eleuatis. i. sursum leuatis: oculis scz mentis ⁊ corporis in celũ a quo omne datũ optimũ est descendens: ad te deũ eius ſm humanitatem: patrem suũ ſm diuinitatem: oipotentem ꝑ deitatis infinitatem: q̃ ſm Dam. pelagus est infinite substantie. Etiã oipotentem ꝑ creationis ⁊ trãssubstantiationis ptãtem: q̃ qꝛ infinita est omni potentia: tibi patri oipotenti ⁊ clementissimo gratias agens ⁊c. In quibꝰ verbis ſm Alex. de ales/arduitas facti ⁊ dignitas sacramenti designat. Nõ enĩ sic fecit dñs in institutiõe alicuius alteriꝰ sacramenti: de quo de cõse. dist. ij. Nihil. dicit alexan. papa quintus vt supra allegatũ est in fine lectionis precedentis Nihil in sacrificijs maius esse põt: ꝙ corpus ⁊ sanguis christi: nec vlla oblatio hac potior est: sed oẽs hec precellit: que pura cõscientia dño offerenda est: ⁊ pura mente sumenda: atq; ab oibus veneranda. Et sicut potior est ceteris: ita potius excoli ⁊ venerari debet. Hec ibi. ¶ Sed hic diceret aliquis: cũ nullus euãgelistarũ institutionem huiꝰ viuifici sacramenti describentiũ/christũ eius institutorẽ oculos suos ad celũ eleuasse commemoret: quis tante presumptionis extitit ⁊ audacie/vt verba suo de corde interponere tentauerit: ⁊ ꝙ christus in celũ oculos suos leuauerit affirmare. Respondet dñs Inno. ꝙ tria cõmemorant hic in ca. de celeb. missa. Cũ marthe. q̃ nullus euangelistarũ describit/videlicet: Eleuatis oculis in celũ. eterni testamenti/mysteriũ fidei. Sed vnde tunc canoni hec inserta sunt quasi christus sic fecerit/⁊ sic dixerit. Respondet idem ꝙ formã isto᷑ verborũ acceperũt apli a christo: ⁊ ab ipsis aplis cepit ecclesia. Multa siquidẽ tam de factis/ꝙ verbis dominicis preter miserunt euãgeliste: q̃ tamen apli vel facto suppleuisse: vel verbo expressisse legunt. Paulus nãq; in actibus aplo᷑ sic
Act. xx. ait: Meminisse nos oportet verbi dñi nostri iesu/qui dixit Beatius est dare magis ꝙ accipere. Hoc nullus quatuor euangelistarũ scripsit. Nullus etiã eorũ expressit qḋ ad corinthios de christo scribens ait: Uisus est plus ꝙ quingen
i. Corin. xv. tis fratribꝰ simul. Deinde visus est ⁊ iacobo: nouissime autem oim tanq; abortiuo visus est mihi. Euãgeliste etiã mutuo inter se suppleuisse legunt: q̃ ab eo᷑ aliquo vel aliquibꝰ omissa sunt. Unde cũ tres euãgeliste posuerũt: hoc est corpus meũ: solus lucas adiecit: qḋ pro vobis tradet. Et cum mattheus ⁊ marcꝰ dicant ꝓ multis: lucas dicit pro vobis: mattheus autem in remissionẽ peccõ᷑ adiunxit. Ceterum ea q̃ addunt in canone misse possunt ex alijs locis euãgeliũ cõprobari. Johãnes enĩ suscitationem lazari describens/ Jesum sursum oculos leuasse asserit ⁊ dixisse: Pater gratias ago tibi qm̃ audisti me ⁊c. Et infra: Si tunc igit in celum oculos leuauit ad patrem: cũ ad corpus exanime animã lazari reuocauit: ꝓbabilius esse videt ꝙ tunc oculos leuauerit ad deũ patrem in celũ: cũ panem ⁊ vinũ in corpus ⁊ sanguinem ꝓpriũ cõmutauit. Hec ibi. ¶ B Leuauit autem oculos in celum ad deũ patrem suũ oipotentez duplici de causa. Prima vt nobis insinuaret se ptãtez a deo patre hoc opus magnificum ꝑficiendi accepisse. Hoc siquidem ⁊ in alijs locis plurimis verbo attestatus est. vnde Matth. xi. Oia mihi tradita sunt a patre meo. Et iterũ Jo. vij. Mea doctrina nõ est mea: sed eius qui misit me patris. Quãuis enĩ christus verus fuit ⁊ est deus patri per oia equalis: qꝛ tamen per generationem a patre originatur: qua generatione sibi a patre cõmunicata est essentia qua deꝰ est. Oipotentia qua ei equalis est: ⁊ quicq̃d pater habet eo dũtaxat excepto/quo sibi opponit: id est paternitatis relatiõe: qm̃ relatiões in diuinis opposite originis sunt in codez supposito incõpossibiles: ideoq; patri oia que facit attribuit: quia oẽm faciendi potestatem a patre se accepisse profitet. Data est inquit/mihi omnis potestas in celo ⁊ in terra. Matth. vlti. Sic in recognitionem ꝙ hanc ptãtem trãssubstantiandi panem ⁊ vinũ in corpus suũ ⁊ sanguinem a patre accepit: oculos suos in hac actione ad deum patrem eleuauit. ¶ Secũda causa est ꝓpter nostrã eruditionem: vt scz ꝑ suã actionem nos instruat quatenus in principio actionũ nostrarum oculos mentis ad deũ tanq; ad autorem ⁊ datorẽ bono᷑ omniũ subleuaremus: de quo ait Inno. Hoc ad nostram instructionem faciebat christus: vt ⁊ nos oculos cordis nõ deprimamꝰ in terrã: sed eleuemꝰ in celũ si qḋ petimꝰ volumus impetrare. Sic fecisse ꝓpheta legit: Oculi mei semꝑ ad dñm. Et iterũ: Ad te leuaui oculos meos qui habitas in celis. Sic sacerdos hec ꝓferens etiã suos corporales oculos sursum eleuet in celũ: quatenus excitatus mentis oculis recognoscat ministeriũ illud angelicis humeris tremẽdũ a solo dño celo᷑ rege accepisse. Sequit: Tibi gratias agens. Tibi scz oipotenti deo patri suo/ gratias agẽs de tanto bono: de tam excellenti gratia: de tam efficaci cibo: sacramento dignissimo ⁊ mysterio tam ꝓfundo. Circa quod diuina virtus secretius operat. Joh. xi. Pater gratias ago tibi qm̃ exaudisti me. Ego aũt sciebam qꝛ tu semper me exaudis. ⁊ ij. ad Co᷑. ix. Gratias ago deo suꝑ inenarrabili dono eius. Hec albertꝰ. ¶ Uel gratias egit ſm Inno. non pro se: sed pro nobis: id est nostra reparatione ⁊ salute oim per hoc sacramentum futura: quia per vsum istius sacramẽti/augetur gratia que est causa salutis. Uel gratias egit nobis in exemplũ: vt ⁊ deum in singulis actibus nostris pre oculis habentes: gratiarum actiones de omnibus bonis collatis referamus. Unde bernar. Sicut de veteribus terminãdis: sic de nouis incipiendis gratias egit christus: nobis pariter exemplum tribuens in omnis boni operis inchoatione vel perfectione patrem qui est in celis esse glorificandum: vnde ad Ephes. v. Gratias agentes semper pro omnibus in nomie domini nostri iesu christi deo ⁊ patri. ¶ Uel gratias egit ſm Chrysosto. docens nos qualiter oportet nos hoc mysterium perficere: ostendens per hoc ꝙ in sumptione/⁊ ante sumptionem huius sacramenti precipitur deuotio ⁊ oratio/ac mentis in deũ eleuatio: atq; vt in aduersitatibꝰ positi a gratiaruz actione nõ cessemus. Unde subdit Chryso. Accepto pane gratias egit/iam proximus passioni: vt ⁊ nos gratias agamus in flagellis positi. Et dicit Inno. ꝙ ex hac gratiarum actione hoc sacramentum sacrificium laudis appellatur: quia scilz cum laudibus ⁊ gratiarum actione christus ipsum instituit. ¶ Sequitur. C Benedixit. Ad prolationem huius verbi facit sacerdos crucez suꝑ oblatã: nõ qꝛ christꝰ benedi

tendo panem crucem formauerit: q2 nondum facta fuerat crux character benedictiōis ⁊ sanctificationis: sed fit a ministro nunc post crucis christi sanctificationem/per contactum preciosi corporis ⁊ sanguinis crucifixi/sup materiaʒ panis ⁊ vini. Tum propter materie sanctificationem: quia cruce christi oīa sanctificant᷑: vt in ca. Nūquid. de cōse. dist. v. vt supra habetur lec. xxi. Tum ad representanduʒ. Nam due cruces hic fiūt in verbo benedixit repetito. Prima ad representandū prefigurationem passionis christi factā in cena per huius sacramenti institutionem sub specie panis et vini: vt dicit sanctus Thom. in. iij. par. q. lxxxij. arti. v. in solutione tertie rōnis. Secūdo fm Alex. ad significandū ꝙ morte christi hic specialiter representata duplex hoīs natura/scʒ corpus ⁊ aīa redempta est. Tertio ad insinuandum dominū in duplici natura: corpore scʒ ⁊ anime passionem sustinuisse. Nam corpus ad carnem: sanguis ad aiam (cui' sedes in sanguine esse dicit᷑) referri solet. ❡ Quia aūt benedicendo christus cōsecrasse intelligitur/querit᷑ vtrū aliquo sensibili signo: an certorū verborū prolatione: an sola virtute ⁊ potestate cōsecrauit: ⁊ per hoc qua forma cōsecrationis dominus vsus est. Et circa hoc Alexan. parte. iiij. q. xxxiij. mē. ij. quattuor recitat opiniones: nō tamen eo ordine quo hic recitant᷑. ❡ Prima fuit/ꝙ sicut christus prius baptizatus est/ꝙ̄ formā baptismi instituit: ita ⁊ prius confecit/ꝙ̄ verba aliqua protulerit. Ipse siquidem q2 est verbum patris/sine verbo sua virtute cōfecit. Nobis autem qui diuini verbi virtute egemus: dedit formā verboꝝ qua consecramus: vt sic differentia in consecrando inter ministros ⁊ sacramenti autorem appareret. Huic fauere videt᷑ Inno. Sane potest dici inquit: ꝙ christus virtute diuina confecit: ⁊ prius formā expressit sub qua posteri benedicerent. Ipse nāqʒ per se virtute ꝓpria benedixit: nos aūt illa virtute quā verbis indidit. ❡ Pro ista opinione quidam arguunt: Si christi corpus non fuisset sub sacramento ante istorū verboꝝ prolationeʒ: nō vere dixisset christus: hoc est corpus meuʒ. Oportuit ergo corpus christi preexistere in sacramento anteꝙ̄ dixit: hoc est corp' meū: vt vera esset oratio. Precessit ergo aiunt/aliqua benedictio cōsecratiua ⁊ de illa intellexit euangelista cum ait: bn̄dixit. i. consecrauit. Huius opinionis videtur fuisse Franciscus maronis/ addens q2 christus protulit hec verba indicatiue: nos recitatiue. Indicatiuū aūt presupponit hoc qđ indicatur. Cuʒ ergo dixit: hoc est corpus meū: oportuit aduertatem hui' locutionis/preexistere id qđ per ꝓnomen hoc indicaretur nō autem sic oportet ad nostrā ꝓlationem verboꝝ: q2 recitatiue tantū proferim' illa verba: ideo nō oportet ꝙ aliq̇d preexistat. Sed ꝙ̄uis non sit dubium christū sola virtute sine verbis ⁊ signis potuisse panem in corpus suū cōuertere: hoc tamen ita fecisse nulla ratione aut autoritate probatur. ❡ D Unde est secunda opinio/ꝙ dominus accipiēs panem benedixit ⁊ cōsecrauit illū quadā benedictione secreta nobis ignota/ad quā facta est transsubstātiatio: postmodum fregit/dedit discipulis suis dicens: Accipite ⁊ cō. hoc est corpus meū: ⁊ in ꝓlatione horum verboꝝ/contulit eis potestatem ⁊ vim cōuertendi in posterū panem in corpus christi. ❡ Tertia opinio est/ꝙ dn̄s cōfecit hoc verbo/ hoc est corpus meū: sed verbū illud dixit bis: licet nō scribatur nisi semel. Postꝙ̄ eñ bn̄dixit tacite dixit/illud verbū: hoc est corpus meū: ⁊ tunc confecit: ⁊ q2 tacite dixit: tacuit euangelista. Per illud aūt verbū scđo dictum duo nos docuit: scʒ quid fuit ꝙ scʒ dedit corpus eius: ⁊ qualiter alius consecrans facere deberet. Oēs ille opiniōes: q2 nulla autoritate probantur: ⁊ q2 supflua videt᷑ eorūdem verboꝝ repetitio: ideo ea facilitate contemnuntur: qua acceptantur. ❡ Ideo est quarta opinio ceteris ꝓbabilior ⁊ cōmunior: quā etiā tenere videntur Alexā. Alber. ⁊ sanct' Tho. ⁊ cōiter alij: videlicet ꝙ christus in vltima cena cōsecrauit ꝑ eadem verba ꝑ que nos cōficim'. Qđqʒ semel tantū ꝓtulerit ipsa: ⁊ per vnicā eoꝝ ꝓlationeʒ oīa tria scʒ cōsecratio/significatio ⁊ informatio fiebāt. Protulit tamen nō eodem ordine quo hic sunt posita: quo ⁊ euangelista ponit: q2 nō fuit euangelistis cura seruare ordinē verboꝝ quo prolata sunt a dn̄o. sicut ⁊ in multis alijs: sed dūtaxat facta ⁊ prolata a domino narrare. Ordo aūt talis fuit: Accepit panem ⁊ benedixit dicens: Hoc est corpus meū. ac deinde fregit ⁊ dedit discipulis suis dicēs: Accipite ⁊ māducate. Et hoc (videlicet: q2 dn̄s consecrauit horum verborū prolatione semel facta) magis videtur elici ex verbis euangelij ⁊ dictis sanctoꝝ patruʒ. Unde Eusebius emissenus: ⁊ habetur in canone de cōse. dist. ij. Quia corpus. Inuisibilis (ait) sacerdos: visibiles creaturas in substantiam corporis ⁊ sanguinis sui/verbo suo secreta potestate cōuertit: ita dicens: Accipite ⁊ comedite: hoc est corpus meū. Et sanctificatiōe repetita. Accipite ⁊ bibite ait: Hic est sanguis meus. Ergo sicut ad nutum precipientis dn̄i repente ⁊ ex nihilo substiterunt excelsa celoruʒ: profunda fluctuum: vasta terrarū: ita pari potestate in spiritualib' sacramentis: vbi precipit virtus seruit effectus. Ecce plane dicit ꝙ dominus conuertit visibiles creaturas in substantiā corporis ⁊ sanguinis sui/ hec verba proferendo: hoc est corpus meum. Item conueniens est ꝙ cōsecratio: que exercetur ab ecclesia: eadem forma verborum fiat qua fiebat ab ipso: a quo ecclesia habet conficiendi autoritatem. ❡ E Uerum sunt quidā tenentes cum opinione quarta/ꝙ christus his verbis semel ꝓlatis: hoc est corpus meū/cōsecrauit: sed aiunt ꝙ ea post fractionem panis protulerit. Unde dicunt ꝙ christus cōfecit post diuisionem omniū partium panis/in termino scʒ vltime fractionis: in quo cōfecit dicendo: Hoc est corpus meū Sicut enim duodecim fuerunt apostoli/⁊ ipse tredecim': ita in tredecim partes fregit panem: ⁊ pro vltimo instanti fractionis porrexit discipulis ⁊ confecit. ❡ Et si opponitur ꝙ ecclesia que christum imitatur: prius consecrat ꝙ̄ frāgit. Respondent ꝙ duplex est fractio sacramenti: quedam ad figurādum: quedam ad distribuendum. Illa que fit ad figurandum: fit a sacerdote in altari post cōsecrationeʒ. de qua inferius dicetur. Illa vo que fit ad distribuendū multis qui sunt sacramentum percepturi: potest precedere cōsecrationem: vt si quis conficeret pro multis/non habens distinctas hostias: sed vnū panem integrū: congrue prius frangeret in particulas ⁊ postea consecraret: ita christum dicunt confecisse: sed primū est communius. ❡ Si queris quid fregit christus. Respōdeo id quod frangit sacerdos euangelicus: species scilicet sacramentales ⁊ nequaꝙ̄ corpus domini: de quo infra suo loco dicendum erit. ❡ Sequitur. F Dedit discipulis suis dicens: Accipite ⁊ manducate ex hoc oēs. Hec est quarta pars subdiuisionis partis quarte principalis: in qua ostensis diuinissime eucharistie institutiōis mō atqʒ circūstantia/ tangit᷑ eiusdē institutionis finis ⁊ ratio motiua: vñ dicit᷑: Dedit discipulis suis Christus nāqʒ hoc sacramentū instituit fm frequenter repetita/vt esset memoriale signum passionis sue: ⁊ vt esset remedium contra peccata quotidiana anime. Hec aūt cōueniunt huic sacramento plus per sui vsum ꝙ̄ conueniāt ei fm se. Hinc dicit aplš. j. Cor. xj. Quotienscūqʒ māducabitis panem hunc: ⁊ calicem bibetis: mortem dn̄i annūciabitis. Nō dicit cōficitis: sed sumitis. ⁊ aug. in lib. sententiarū prosperi: Dum frangit᷑ inquit hostia: dum sanguis de calice in ora fidelium funditur: quid aliud ꝙ̄ dn̄ici corporis in cruce imolatio: eiusqʒ sanguinis de latere effusio designat᷑ Et habetur de conse. dist. ij. Dum frangit᷑. Item amb. sup eplam ad Hebre. ⁊ habetur eadē dist. In christo. Nos per singulos dies hostiā offerim' ad recordationē mortis xpi. Iteʒ aug. li. de trini. Quia dn̄i morte liberati sumus: hui' rei memoriam in edendo ⁊ potando carnem ⁊ sanguinem que oblata sunt: significamus. Eadem dis. Quia domini. Remissio etiam peccatorum plus fit per vsum huius sacramenti: ꝙ̄ per ipsum in se. Non enim tantum prodest in pixide conseruatum: sicut oblatum ⁊ sumptum in vera fide ⁊ deuotione. vñ aug. eadē dist. Uerū sub figura. Quia quotidie labimur: xp̄s quotidie mystice ꝓ nobis imolat᷑.

Ad idem paschasius cap. immediate precedente. Hinc frequenter christus volens exprimere fructū huius sacramenti dixit: Qui manducat carnem meam: ⁊ bibit sanguinem meum habet vitam eternam. Manducatio ⁊ potio huius sacramenti est vsus. Hinc ⁊ volens discipulos suos christus fructus huius sacramenti participes fieri: postq̄ corpus suum cōsecrauit non sistebat in consecratione. Neqȝ dedit discipulis vt ipsum honorifice cōseruarent: sed dedit in sui vsum dicens: Accipite ⁊ manducate. Et quoniā per vsum manducatio transit ⁊ consumitur: dedit eis quotiens vellent cōsecrandi potestatem dum addit: Hoc facite in meā cōmemorationē: vt ita nunq̄ fructu (vsum sacramenti consequente) priuarentur propter sacramenti carentiā ⁊ defectum. Ex his satis patet ꝙ cōsecratio ad vsum qui est eius manducatio tanq̄ ad finem quodāmodo proximū ordinatur: q: christus postq̄ accepit panem benedixit/ dedit discipulis suis vt mādūcarent. ¶ Dedit autem discipulis suis qui secum in vltima cena agnum paschalē: qui figura fuit huius sacramenti: comederāt. vt sicut cum ipsis finem dedit sacrificijs legalibus ac cerimonijs iudeoꝝ: ita cum ipsis inchoaret sacrificiū nouum vsqȝ in finē mundi duraturū. ¶ Dedit discipulis suis/ ad instruendum ꝙ nemo hoc sacramentū digne percipit nisi ipsius fuerit discipulus. Sūt autem christi veri discipuli qui quod summus veritatis magister de hoc altissimo sacramento credendū proposuit: fide certissima firmiter amplexant. Propterea non fuerunt veri discipuli: qui audita christi doctrina de hoc sacramento: abierunt retrorsum/ dicentes: Quō potest hic nobis dare carnem suā ad mādūcandū. Durus est hic sermo. Quis potest eum audire. Johannis. vj. Discipuli christi sunt qui preceptis eius studiose obtemperant: ſm qd̄ dixit Joh. xv. Vos amici mei estis: si feceritis que ego precipio vobis. Propterea nō fuerunt veri discipuli christi: quibus increpans dixit: Vos irritum fecistis mādatum dei propter traditionem vestrā. Math. xv. Discipuli christi sunt qui valde in fraterna solidant charitate. De quo Joh. xiij. In hoc cognoscent oēs ꝙ discipuli mei estis: si dilectionē habueritis adinuicem. Hec siquidē dilectio discernit discipulos ac filios dei a discipulis diaboli: vt Bern. ait. Quam si habuerimus: profecto ait/ cognoscēt omnes pusilli ⁊ magni ꝙ veri sumus discipuli christi. Qui eñ dilectionem ⁊ charitatem nō habent: quomō essent eius discipuli/ qui preceptū dedit charitatis. Propterea nō fuit verus christi discipulus seruus ille nequā qui conseruo suo debitum dimittere recusauit. Mat. xviij. ¶ Sequitur. ❧ Accipite ⁊ mādūcate. Accipite cum beniuolentia: ⁊ non rapite cum violentia: q: qd̄ vobis porrigitur panis est filioꝝ: qui sumendus est de manibus donantis cum amore ⁊ dilectione. Nō rapiendus vi ⁊ violenta extorsione: ne forte magis rapinā cōmitteret quis dum rapit alienum: q̄ acciperet reuerenter quod gratuito ⁊ liberaliter ministrat dñs omniū. Rapiunt autem violenter: qui prohibiti/ aut indigni/ ⁊ velut canes immundi panem hunc filiorum canibus non mittendum/ accipiunt/ aut tollunt: magis volentes hac sumptione peccata que dimittere nolunt: palliare: q̄ per humilem sue indignitatis recognitionem ad tempus abstinere/ donec a peccatis mundati: possunt purgata cōsciencia salubriter manducare: accipientes hunc panem de manu donantis humiliter ⁊ deuote. Quomō enim discipuli christi ausi fuissent manducare dñm suum ⁊ magistrū: nisi ad eos ad manducandū quasi amicos ⁊ filios suos inuitasset/ dicēs: Accipite ⁊ manducate. Et iterū: Qui manducat me ⁊ ipse viuet propter me. Accipite ait dñs. Non est intelligendū dicit Inno. ꝙ sumptum corpus de manu dñi sibi inuicem discipuli ministrarent: sed qui cōsecrauit idem ⁊ ministrauit/ dicens: Accipite: scȝ de manu mea: ⁊ manducate quod vobis offero. Accipite cum deuotione. Manducate cum veneratione. Vel accipite per fidem: manducate per charitatem. Vel accipite in officium: manducate vt anime alimentū. Vel accipite sacramentaliter: manducate spiritualiter: duplicem huius sacramenti comestionem ſm Inno. significans. Dupliciter siquidem corpus christi comeditur q: dupliciter intelligit. Verum scȝ qd̄ de virgine traxit christus ⁊ in cruce pependit: Et mysticum qd̄ est ecclesia christi ipsa vegetata. De vero corpore dñs ait: Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur ⁊c̄. De mystico dicit apl's Vnum corpus ⁊ vnus panis multi sumus. Corpus christi verum comeditur sacramentaliter. i. sub specie panis. Corpus christi mysticū comeditur spūaliter in fide cordis. De comestione sacramentali ait dñs: Accipite ⁊ manducate: hoc est corpus meū. De comestione spūali dicit: Nisi manducaueritis carnem filij hois ⁊ bi. eius sanguinem: nō habebitis vitam in vobis. Hec Inno. ¶ Neqȝ tamen ex hoc negandū est corpus christi verū spiritualiter manducari: q: sicut mā ducatur corpus christi mysticū per hoc ꝙ aliquis assumit in societatem fidelium: aut firmius in ipsa solidat: ita mā ducatur corpus christi verum spūaliter: cum quis membrū christi efficitur: ⁊ christo incorporatur: ipsiqȝ fortius per fidem ⁊ dilectionem cōiungitur. Vnde dicit Hugo li. ij. parte. viij. c. v. Deniqȝ carnes agni comedimus: quando in sacramento verum corpus sumendo per fidem ⁊ dilectionē christo incorporamur. Alibi qd̄ manducatur incorporatur quando aūt caro christi manducat: non qd̄ māducatur: sed qui manducat ei quem manducat: incorporatur. Idcirco voluit christus a nobis manducari: vt nos sibi incorporaret: quod non intelligitur nisi de spirituali manducatione quia in sacramentali tantum nō fit hec incorporatio: nō tamen spiritualis excludit semper sacramētalē. ¶ H Pro cuius intellectu notandum/ ꝙ manducatio corporis christi dupliciter intelligitur spiritualis. Vno modo ex parte modi. Alio modo ex parte effectus. Ex parte modi quidē. quia est manducatio corporis christi: non sub propria specie carnis ⁊ lineamentis corporalibus humano corpori cōuenientibus: sed sub specie aliena sub qua latet: ⁊ vt sic nō subijcitur alicui corporalium sensuum. Sub qua specie habet quodāmodo modū existendi spiritus: quia ibi est modo inuisibili ⁊ insensibili. Hec manducatio spiritualis vere est manducatio sacramentalis: ⁊ opponitur manducationi corporali seu carnali. De qua intelligebāt iudei: ⁊ quidam discipuli/ cum christus faciens sermonem coram apostolis et quibusdam alijs dixit: Nisi manducaueritis carnem filij hominis: ⁊ biberitis eius sanguinem/ non habebitis vitam in vobis: dicentes: Durus est hic sermo: quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum: ⁊ abierunt retro propter duriciā sermonis eius. Intellexerunt quidam carnem suam manducandam quomodo in cadauere venditur: aut in macello periatur ac dentibus laniatur: et ideo fuerunt scandalizati. Vnde christus agnoscens ꝙ inter se murmurabant dixit: Hoc vos scandalizat/ ꝙ scilicet dixi carnem meam a vobis manducandam Sed cum videritis filium hominis ascendētem vbi prius erat/ in diuinitate scilicet: tunc videbitis quia non eo modo quo putatis corpus meum erogabo vobis vt morsibus consumatur: quia cum ipso corpore integro vtiqȝ ascensurus sum in celum. Sic exponit beatus Augustinus. Recedentibus autem illis a christo/ duodecim manentibus/ apostolos instruxit de eo quod dixerat: Spiritus inquit est qui viuificat: caro non prodest quicq̄. Verba que ego locutus sum vobis: spiritus et vita sunt. Caro non prodest quicq̄/ quomodo scilicet illi intellexerunt carnales discipuli carnem christi carnaliter manducādam. Spiritus est qui viuificat. i. caro mea. spūaliter sumpta viuificat. Verba que locutus sum ad vos de carne mea manducanda/ spūs ⁊ vita sunt. i. spūalem habent intellectū: ſm quem caro mea vitā prestat/ scȝ sumpta spūaliter sub sacramēto. vñ Aug. in expositione. liij. ps̄. ⁊ habet de cōse. dist. ij. Prima quidem. Intellexistis spiritualiter/ spūs ⁊ vita sunt scȝ verba que locutus sum vobis. Intellexistis carnaliter/ etiam sic illa spiritus ⁊ vita sunt: sed tibi nō sunt spiritus ⁊ vita q̄ spūaliter nō intelligis. spūaliter intelligite q̄ locutus sum. No

Corpus christi mysticum

hoc corpus quod videtis manducaturi estis: τ bibituri il-
lum sanguinem quez effusuri sunt qui me crucifigent. i. nō
eadem specie τ representatione in qua vidistis manduca-
turi estis carnem meā sed in sacramento. Unde sequit. Sa-
cramentū aliqḋ cōmendaui vobis/ spiritualiter intellectū
viuificabit vos: caro aūt non prodest quicq̄. Sed quō illi
intellexerūt/ sic responderūt. Carnem quippe sic intellexe-
runt/ sicut in cadauere vendit τc. vt supra. Per que verba
nō intendit btūs augustin⁹ excludere veritatē corporis chri-
sti in sacramento eucharistie: sed ostendere volebat q̄ cor-
pus illud nō erat manducandū visibiliter in specie huma-
na: in qua a iudeis videbat: ita vt per partes sicut aliarum
ceterorū carnes discerperet. Erant tamen idem corp⁹ mā-
ducaturi sub specie panis inuisibiliter occultatū. Et hoc est
qḋ idem subdidit. Sacramentuz aliqḋ vobis cōmendaui:
spūaliter intellectum viuificabit vos: nō volens q̄ corpus
christi sit tm̄ spūaliter τ mystice sub sacramento māducan-
dum: sed spūaliter. i. inuisibiliter p virtutem spūs p quem τ
viuificat. ¶ J Et q̄ hec sit mens bti Aug. patet p eundē
in ep̄la ad hyreneū vbi dic. τ habet de cōse. dis. ij. c. nō hoc.
Non hoc corpus qḋ videtis manducaturi estis: τ bibituri
illū sanguinem quē effusuri sunt qui me crucifigent. Ipm
quidem τ nō ipsum: ipm inuisibiliter/ τ nō ipm visibiliter
q: ipsum sub specie panis τ vini visibili nō visibiliter in p-
pria specie corporis sui. Unde idem in lib. sniaz psperi. Ca-
ro eius est quā forma panis opertā in sacramēto accipim⁹
Et sanguis ei⁹ quē sub vini specie potam⁹. τ habet eadem
dist. Hoc est. Ad idem facit qḋ dicit Aug. in ca. Utrū sub fi-
gura. eadē dist. Et nota ibi glo. reducentem modos loquē-
di impropios ad sermonis ppietatez. Et qm̄ corp⁹ christi
sub panis velamine vere contentū non apparet corporali-
ter in ppria specie: idcirco pōt dici quoddaz spūale. Et fm
hoc dicit Ambro. in li. de mysterijs. τ habet de cōse. dist. ij.
ca. in illo. In illo sacramento christus est: qi corpus est xpi
nō ergo corporalis esca: sed spūalis. Et sequit: Corp⁹ enim
dei est corpus spūale: corpus christi corpus diuini spūs est.
¶ Cōcordat btūs Hiero. sup ep̄lam ad Ephe. Dupliciter
inquit caro christi τ sanguis itelligit. Uel illa spūalis τ di-
uina de qua ipse ait: Caro mea vere est cib⁹: τ sanguis me⁹
vere est potus. Et nisi mandu. carnez meā: τ bibe. meū san-
guinem/ nō habebitis vitā eternā. Uel caro mea q̄ crucifi-
xa est: τ sanguis qui militis effusus est lancea. Et habet ea-
dem dis. Dupliciter. Per hoc qḋ dicitur caro illa diuina τ
spūalis/ nō distrahit a veritate carnis realis: quasi ex hoc
q̄ dicit spūaliter ibi esse: nō sit ibi vere τ realiter: q: eadem
ipa fm substātiā τ realitatē quē tracta est a virgine: τ pas-
sa est in cruce ibidem cōtinet. vñ Aug. Uoluit dn̄s in my-
sterio. glo. i. in sacramento de carnē suā τ sanguinē suū cōse-
cratione. s. potentialiter creari. i. transsubstantiari: vt sicut
de virgine p spiritūscm̄ vera caro sine coitu creat: ita p eū-
dem ex substantia panis τ vini mystice idez corp⁹ christi cō-
secretur. Corp⁹ christi veritas est τ figura. Ueritas/ dū cor-
pus christi τ sanguis virtute spūscti in virtute ipsi⁹ ex pa-
nis τ vini substātia efficit: figura vo illud qḋ exterius sen-
titur. Ecce spēm q̄ sentit noiat corp⁹ christi. Item Amb. in
ca. Uia. de cōse. dis. ij. ait. Licet figura panis τ vini videat
nihil tñ aliud q̄ caro christi τ sanguis post cōsecrationem
credenduz est. Un ipsa veritas ait ad discipulos. Hec inq̄t
caro mea est pro mūdi vita. Et vt mirabili⁹ loquar: nō alia
plane q̄ que nata est de virgine: τ passa in cruce: τ resurre-
xit de sepulcro: hec inquā ipa est: τ ideo christi caro est q̄ p
mūdi vita adhuc hodie offert. τ cū digne accipit/ vtiq̄ vitā
eternā in nobis opat. Panē quidē illū quē sumim⁹ in my-
sterio illū vtiq̄ intelligo panē qui manu spūscti formatus
est in vtero virginis: τ igne passionis decoct⁹ in ara cru-
cis. Panis em̄ angelorū factus est hominū cibus. vñ ipe ait
(Ioh. vi.) Ego sum panis viu⁹ qui de celo descendi. Et itē
Panis quē ego dabo ca. m. est p mundi vita. Ex his nāq̄
duabus sententijs aperte datur intelligi: q: panis est. τ ille
nō duo: sed vn⁹ panis: τ caro vna pculdubio vnuz corpus
efficitur (iste in prima autoritate: τ ille in scḋa designatus
vt glo.) illud vere: istud sane qḋ sumptū est de virgine: qḋ
passuz est τ sepultū: qḋ resurrexit τ in celū ascendit: τ sedet
ad dexterā dei patris: τ qḋ est venturum iudicare viuos τ
mortuos. Hec ibi. ¶ L Ex omnib⁹ his infero primū mē-
brum tacte distinctionis: q̄ manducatio corporis christi ve-
ri sub sacramento altaris potest dici spūalis τ diuina: τ q̄
non manducat corporaliter quomō iudei ipsum mandu-
candum intellexerunt. Qḋ patet ex eorū responsione: Du-
rus est hic sermo: τ quō potest hic nobis dare corpus suū
ad manducandū. ¶ Est igitur hec manducatio spūalis. i.
nō corpalis vel carnalis: sed nō est spūalis. i. refectiua spiri-
tus. Et hoc regulariter: q: ipa cōmuni noie vocatur a doc.
māducatio sacramentalis: cui accidit vt manducās spūali-
ter reficiatur: qi cōis esse pōt bonis τ malis. Nisi em̄ τ ma-
li hoc mō manducarent: quō dixisset apl's: Qui manducat
τ bibit indigne: iudiciū sibi māducat τ bibit. Quō pterea
dixisset Aug. Qui indigne accipit sacramētū: acquirit ma-
gnum tormentū. in ser. de verbis euā. τ habet de cōse. dist.
ij. Quid est. Et idem. Qui discordat a christo: nec mandu-
cat carnem ei⁹: nec bibit sanguinē eius: scz spūaliter quoad
effectuz: τ si tante rei sacramentū ad iudiciū sue pditionis
quotidie accipiat. Et in ca. Sicut iudas. eadē dist. august.
Quisquis indigne sumit corp⁹ christi: non efficit vt q: ma-
lus est malū sit/ scz qḋ accipit: aut qi nō ad salutē accipit ni-
hil accipit. Corp⁹ em̄ τ sanguis dn̄i nihilomin⁹ erat in illis
quibus dicebat apl's: Qui manducat indigne: iudiciū sibi
manducat τ bibit. Nisi etiā boni sic māducarent quō dixis-
set apl's: Probet autē seipm hō: τ sic de pane illo edat τ de
calice bibat. Et christus: Qui manducat carnem meā τ bi-
bit sanguinem meū: habet vitā eternā. Quō preterea dixis-
set Aug. iiij. de tri. Corpus τ sanguinē christi mystica prece
consecratū recte sumim⁹ ad salutem spūalem in memoriam
dn̄ice passionis. in ca. Corp⁹. j. dis. sepe allegata. ¶ Z Se-
cundo mō potest intelligi māducatio spūalis ex parte effe-
ctus: q: scz ad ipsam sequit refectio spūalis/ ipsius videlz
anime soliditas τ robur in vita spūali. Et fm hoc māduca-
re spūaliter expresso vocabulo nihil aliud est/ q̄ credere chri-
stum τ ipm amare: vel credere in ipm p fidez formatā. que
scz per dilectiōez operat. vñ Aug. sup Ioh. Credere in chri-
stum iesum. hoc est māducare panem viuū: qui credit mā-
ducat inuisibiliter saginat q: inuisibiliter renascit. Idē in
lib. de remiss. pnie. Ut qd paras vētrem τ dentē: crede τ mā-
ducasti. Et tam large loquitur Augustin⁹ de spirituali mā-
ducatione: vt eam extendat ad patres veteris testamēti q̄
institutionem huius sacrosancti sacramenti longe precesse-
serunt: τ ad paruulos baptizatos/ ante sacramentalem hu-
ius sacramenti perceptionem vita functos. Unde super il-
lud apostoli. j. Corinth. x. Patres nostri eandem escam spi-
ritalem manducauerunt: et omnes eundem potum spiri-
talem biberunt τc. dicit: et ponitur de consecra. distinc. ij.
Inquit. Inquit apostolus omnes eandem escam spiritua-
lem manducauerunt. Spiritualem itaq̄ eandem. Nam cor-
poralem aliam: quia illi manna manducauerūt: nos aliud
τ omnes eundem potum spiritualem biberunt: aliud illi/
aliud nos: sed specie visibili: quod tamen idem est virtu-
te spirituali. Sed que illa esca eadez spiritualis: τ quis po-
tus idem nisi caro τ sanguis christi: mediator dei τ homi-
num: qui erat cibus τ satietas angelorum fm diuinitatem
factus est cibus τ potus viatorum fm humanitatem. Non
solum illorum/ qui post aduentum suum in carnem in ipm
crediderunt: sed etiam precedentium/ qui illud futurū qḋ
nos preteritum non dubitamus: crediderunt. Illi siqui-
dem veteris testamenti patres carnem christi spiritualiter
manducauerunt quādo explicite vel implicite crediderūt fi-
lium dei carnem humanā de nr̄a mortalitate assumpturū:
eandēq̄ daturū in cibū sub eucharistie sacramēto. Sic igi-
tur eandē escā comederūt sub māna: quā τ nos sub hostia:
nō q̄ sub māna verū corp⁹ xp̄i contineret sicut sub hostia:
sed q: manna figura fuit corporis christi sub hostia; quod

ipsi manducando manna spiritualiter intellexerunt. Idez
igitur spūali virtute fuit: qḋ ipsi manducauerūt: ⁊ qḋ nos
manducamꝰ: q: corpus christi per mānā designari fide cre/
diderunt: ⁊ nos fide affirmamꝰ idipm̄ sub hostia contineri.
Simili modo eūdem potum nobiscū biberunt/ christi scʒ
sanguinem/cum biberunt aquā de petra: per quā effusio/
nem sanguinis christi de latere intellexerūt significari. Per
quam ⁊ futurā christi passionem crediderunt: ⁊ per eā spe/
rauerunt a morte perpetua liberari: qḋ ⁊ nos firmiter cre/
dimus ⁊ speramꝰ. Patet igitur ex verbis btī Aug. patres
ve. te. corpus christi spiritualiter manducasse/non aliter ꝙ
per fidem ⁊ dilectionē. ¶ M De pueris etiā ꝙ spiritua
liter manducant corpus christi in susceptione baptismatis
patet per eūdem sup illud aplī: Unus panis ⁊ vnū corpus
multi sumus. in sermone de infantibꝰ: et habet de cōse. dis.
ij. Quia passus. Nulli inquit aliquatenus est dubitandū
vnūquēq: fideliū corporis ⁊ sanguinis dn̄ici tunc esse par/
ticipem/quando in baptismate membrū efficit christi: nec
alienari ab illius panis sanguinisq: illius cōsortio: etiam si
anteq̄ panem illum comedat: calicēq: bibat: de hoc seculo
migrauerit in vnitate corporis christi cōstitutus. Sacramē
ti quippe illius participatione ac beneficio nō priuabitur:
qm̄ in se hoc qḋ illud sacramentū significat inuenit. Quid
aūt hoc sacramentū significet in eodem ca. explanat dicēs.
Heretici qn̄ accipiunt hoc sacramentum: testimoniū cōtra
se accipiunt: q: illi querūt diuisionem: cū panis ille signifi/
cet vnitatem. Et post pauca. Ita dn̄s noster iesus christus
nos significauit: nos ad se pertinere voluit: vt mysterium
pacis ⁊ vnitatis nostre in mensa cōsecrauit/ in mensa scilʒ
vltime cene. Significat igit̄ ſm̄ mentem aug. hoc sacramē
tum vnitatem nostrā: seu corporis christi mystici que est ꝑ
fidem ⁊ charitatem. Qḋ expresse declarat in quadā home.
⁊ habet̄ eadem dist. Hoc sacramētū. vbi dicit: Hoc est sacra
mentuʒ pietatis ⁊ est signū vnitatis/vinculū charitatis: q̄
vult viuere accedat ⁊ credat ⁊ incorporet. Hunc cibū ⁊ po
tum societatem vult intelligi corporis ⁊ membrorʒ suorʒ
qḋ est ecclesia in p̄destinatis. Societas aūt ⁊ vnitas in pre
destinatis et nullis ita attendit̄ in presenti vita: quantum
ex fide ⁊ charitate: q: hic effectus quidā sunt ⁊ media quis
bus beatitudinem: ad quā predestinant̄ homines: consequunt̄.
Sicut ergo q: paruuli in baptismo fidem ⁊ charitatē susci
piunt: societatem intrant ecclesie: ⁊ membra corporis chri/
sti mystici efficiunt̄: ⁊ ita christo vniunt̄ ⁊ incorporantur:
ipsiq: spūaliter adherent. Per cōsequens christū spūaliter
manducare dicunt̄: q: in ipsis est vnitas ⁊ societas cū cete
ris christi mēbris: que p hoc sacramentū: vt dictū est: signi
ficantur. Qḋ cōfirmat idem ad bonifaciū scribens: Nec co
gitetis inquit vitā habere nō posse paruulos: qui sunt ex/
pertes corporis ⁊ sanguinis dn̄i nostri iesu christi/ dicente
dn̄o: Nisi mandu. car. filij hois ⁊c. de cōse. dist. iij. In eccle
sia. vbi glo. sup verbo cogitetis: quasi dicat nō dubitetis:
immo certi sitis ꝙ vitā habere non possunt paruuli: si sint
expertes corporis christi. Corporis/glo. i. vnitatis ecclesie
quā illa significat. Ideo sequit̄ statim ca. seq. Nulli est ali/
quatenus ambigendū tunc vnūquēq: fidelem corporis et
sanguinis christi participē fieri: qn̄ in baptismate membrū
christi corporis efficit̄ ⁊c. vt. s. allegatū est. Ex quibꝰ satis
patet ꝙ paruuli baptizati ſm̄ Aug. in hoc corpus christi et
sanguinem spūaliter ꝑcipiunt: q: scʒ in christum credūt/et
ipsum diligūt: sibiq: vniunt̄ ⁊ incorporant̄ saltem ꝑ habi/
tus fidei ⁊ charitatis receptos in baptismate: ʒ nō actuali
ter. Et hoc est qḋ dictum est in principio illius mēbri distin
ctionis premisse/ꝙ manducare christū spūaliter/est in chri
stum credere actu vel habitu: ⁊ sibi per hoc vt capiti tanq̄
membrū incorporari. ¶ N De hac manducatione spiri/
tuali dicūt cōiter doctores itelligi debere verbū christi scri
ptum Joh. vj. Nisi mādu. car. meā ⁊c. Et hoc ex vbis euan
gelij premissis huic verbo ⁊ sequētibꝰ ipm̄ cōcludūt. Unde
christus his q̄ saturati erāt ex quinq: panibꝰ ⁊ duobꝰ pisci/
bus: nō tamen in eū credentibꝰ; sed signū vt crederent pe/
tentibus dixit. Amen amen dico vobis: queritis me/nō q:
vidistis signa: sed q: manducastis ex panibꝰ ⁊ saturati estis
Operamini cibū qui nō perit: id est operā date/vt habere
possitis cibū spūalez qui nō perit vt cibus corporalis sum
ptus ad hoc vt nutriat: sed qui ꝑmanet in vitā eternā/quez
filius dabit vobis. Illis aūt petentibꝰ semꝑ hunc panem
dari eis declarat christus quis est ille panis: ostendens cū
hoc modū quomō debeat manducari dicens: Ego sum pa
nis vite: qui venit ad me nō esuriet: ⁊ qui credit in me non
sitiet. Per qḋ exprimit̄ modus quo hoc pane vti debet: qui
vult vt nō esuriat nec sitiat: qui est ire in christum: ⁊ credere
in christū: que duo idem sunt: q: nō corpore: sed mente ꝑ fi/
dem charitate formatā itur in christū. Unde beatus Aug.
de verbis dn̄i. Credere in deū est credendo deū amare: cre
dendo in eū ire: credēdo ei adherere: ⁊ ei vt membrū incor
porari. ¶ Ex quibꝰ patet ꝙ idem est in christū credere ⁊ in
christum ire: ⁊ qui credit in christū incorporat̄ christo: ⁊ fit
membrū eius: ⁊ ꝑ hoc manducat christū ⁊ panem vite quē
qui edit nō esuriet: sed habebit vitā eternam. Murmuran
tibus aūt iudeis. q: christus se dixit panē vite: repetit quod
premisit dicens: Amen amen dico vobis: qui credit in me
habet vitā eternā: Ego sum panis vite. Et post pauca. Si
quis mādu cauerit ex hoc pane: viuet in eternū. Per quod
apparet idem esse credere ⁊ manducare/christo met sic ex/
ponente. Manifestū est enī/ꝙ ad nō esurire ⁊ sitire ꝑueni
tur ꝑ manducare ⁊ bibere. ad qḋ scʒ nō esurire ⁊ sitire etiaʒ
ꝑuenitur per venire ad christū ⁊ credere in christū: ipso di/
cente. Qui venit ad me nō esuriet: ⁊ qui credit in me nō si/
tiet. ¶ Qḋ aūt manducare hunc panē/sit idem qḋ mādu
care carnem eiꝰ: declarat mox subiūgens: Et panis quem
ego dabo: caro mea est pro mundi vita. Et litigantibus iu
deis ⁊ dicentibꝰ: Quomō potest hic nobis dare carnē suā
ad manducandū: rn̄dit christus cōfirmans qḋ dixit. Amen
amen dico vobis: nisi mādu caueritis carnē filij hois: ⁊ bi/
beritis eiꝰ sanguinē: nō habebitis vitā in vobis: ⁊ cetera q̄
sequunt̄. Ex quibus christi verbis: videt̄ ꝙ mādu care car/
nem filij hois: ⁊ manducare panē qui de celo descēdit: idē
sunt qḋ credere in christū: q: qui credit in christū nō esuriet
qui credit in christū habet vitā eternā: sicut manducās pa/
nem quē christus ꝑmisit nō esuriet: ⁊ habet vitā eternam.
¶ O Et est singulariter attendendū/ꝙ quotiens christꝰ
loquit̄ de pane/ siue de carne sua mādu canda: semꝑ addit
vel ꝑmittit vitā eternā: vnde quotiēs Jo. vj. loquit̄ de pa
ne: totiens de vita facit mentionem: q̄ vriq: nō semꝑ sequit̄
manducationem sacramentalē: cū ipsa q̄nq: fiat ad iudiciū
⁊ dānationeʒ/ſm̄ aplm̄. Videt̄ igitur loqui de spūali: quā
vita eterna cōsequit̄ iuxta doctrinā christi. ¶ Prefatā sen/
tentiā sup ceteros doc. explanat btūs Augu. sup Joh. vbi
multa de hac materia ponit/exponens verba christi: vbi
inter cetera loquens de manducatione corporis christi ita
dicit: Deniq: iam exponit quomō id fiat quod loquitur: ⁊
quid sit manducare corpus eius ⁊ sanguineʒ bibere. Qui
manducat carnem meā ⁊ bibit sanguinem meū: in me ma/
net ⁊ ego in eo. Hoc est manducare illā escā: ⁊ bibere illuʒ
potum/in christo manere: ⁊ illum manentem in se habere.
Et per hoc qui nō manet in christo: ⁊ in quo christꝰ nō ma/
net: procul dubio nec manducat eius carnē: neq: bibit eiꝰ
sanguinem: etiam si tante rei sacramentū ad iudicium sibi
manducat ⁊ bibit. Hec aug. ¶ Idem in homelia sequenti
expresse declarat dicens: Exposuit aūt christus modū attri
butionis huius doni sui/quō daret carnem suā ad mandu
candum dicens. Qui manducat carnem meam ⁊ bibit san
guinem meū in me manet ⁊ ego in eo. Signum quia man
ducauit ⁊ bibit hoc est: si manet ⁊ manetur: si habitat ⁊ ha
bitatur: si heret ⁊ nō deseratur. Hec ille. Ecce causaʒ propter
quam qui manducat habet vitam eternam: quia videlicet
ipse manet in christo velut membrum christi: ⁊ christus in
eo tanq̄ caput viuificans ipsum. Manet autem ⁊ habitat
christus in nobis per fidem dicente apostolo. Inhabitare
christum per fidem in cordibus vestris, ad Ephe. iij. Ma

net etiã in nobis ⁊ nos in eo per charitatem: teste Johãne
Deus charitas est: ⁊ qui manet in charitate in deo manet ⁊
deus in eo. j. Joh. iiij. Ideo aũt viuit ille in quo est christ⁹
q: ipse est vita. Dicit enim de seipso Joh. xiiij. Ego sum via/
veritas/ ⁊ vita. ⁊ Deu. xxx. dicitur de eo. Illi aũt adhereas:
ipse enĩ est vita tua. Ideo quilibet tunc spũaliter viuit: cuz
christus p fidem ⁊ charitatem manet in ipso: q: iustus ex fi
de viuit. Abacuc. ij. ⁊ Gal. iij. Tunc igit̃ manducat illũ ci
bum: sine quo nõ habet̃ vita/ carnem scz christi: de qua ipe
dixit. Nisi manducaueritis carnez filij hoĩs: ⁊ biberitis ei⁹
sanguinez: nõ habebitis vitã in vobis. De hac materia in/
fra plus dicet̃ lec. lxxxiiij. ⁊. lxxxvij. cum tractabit̃ vtrũ man
ducatio sub vtraqz specie sit necessaria ad salutem. ℂ P
Sequitur. Ex hoc oẽs. Illa particula a nullo euangelista
rum reperitur addita premisse particule/ scz accipite ⁊ cõ/
edite: sed eam mox sequit̃: Accipiens calicem gratias egit
⁊ dedit discipulis suis/ dicens: Bibite ex hoc oẽs: vt refert
Matth. Credit̃ aũt ad hunc apposita locum per aplõs in
principio nascentis ecclesie; a quib⁹ ad sanctos patres deri
uata/ deuenit in vsum ecclesie vsqz in hodiernũ diem. Apo
stoli vero eam credunt̃ a christo audiuisse in cena: dum cõse/
crato pane porrexit et dixit: Accipite ⁊ manducate ex hoc
oẽs. Q̃ aũt hec verba/ christi verba sint: testat̃ Ambro. lib.
de sacra. ⁊ ponit̃ de cõse. dis. ij. panis in altari. ita dicẽs: Di
dicisti q: accipis corp⁹ christi. Uis scire q: verbis celestib⁹
consecrat̃: accipe q̃ sunt verba que dicit sacerdos: Fac no/
bis inquit hanc hostiã sanctã/ rõnabilem ⁊c̃. Inde oĩa illa
euãgeliste sunt. Accepit panem gratias egit/ fregit ⁊c̃. vsqz
ad Accipite siue corpus siue sanguinez: Inde verba christi
sunt. Accipite ⁊ bibite ex hoc oẽs. Et post pauca: Deinde
audi dicentẽ: accipite ⁊ comedite ex hoc oẽs. Nõ est autem
verisimile a quoqz hec verba addita ad verba euangelista
rum/ preterq̃ ab aplĩs qui cõsecrationi christi interfuerũt.
De hoc satis supra dictũ est in principio hui⁹ lectionis: vbi
tactum est q̃ nõ solũ ea que ab euangelistis accepimus de
christo certa fide tenem⁹: sed etiã ea que aplĩca traditiõe in
vsum venere ecclesie: vt habet̃ dist. xj. Ecclĩcarũ. Sic enim
tanq̃ fidei articulũ tenem⁹: q̃ christus descẽdit ad inferna
q: in symbolo aplõz ponit̃ qd̃ in nullo euãgelistarũ reperi
tur. Nec solum ea obseruam⁹ que per aplõs ad nos per scri
pta descẽderũt: sed etiã ea q̃ ecclĩa ab ipsis accepit ⁊ in con
suetudinem duxit: vt dicit Aug. in ca. allegato a Dam. iiij.
li. sniarũ suarũ: cuiusmodi sunt multa que in dispensatione
sacramẽtoz obseruam⁹: vt q̃ ter imergim⁹ baptizãdo ⁊ si
milia. ℂ Q Et nota q̃ pronomen hoc/ cũ dicit christ⁹: acci
pite ⁊ come. ex hoc oẽs: nõ demõstrat aliqd̃ fragmentorũ:
cum singulis singula fragmenta distribuit: nã per se fregit
panem in partes iuxta numerũ discipuloz: quib⁹ singulis
de manu ppria singulas porrexit particulas. Et licet nõ vi
deatur necessariũ fuisse vt eos singulos premoneret quate
nus manducarent ex hoc oẽs: sicut dum eis porrexit calicẽ
q: dũtaxat semel cõsecrauit calicem: ⁊ ideo nisi vnusquisqz
partem vini cõsecrati reseruasset sequenti discipulo: nõ po
tuissent oẽs ex eo bibisse: ideo premonitos eos esse oporte
bat: vt quilibet sequẽti discipulo partem reseruaret: qd̃ fa/
ctum videtur per verbũ christi dicẽtis: Diuidite inter vos
(vt Lucas refert) ⁊ bibite ex eo oẽs: vt ceteri dicunt euan
geliste: tamen sub particularũ specie/ corpus suũ tradens
dixit: comedite ex hoc oẽs: ipsos ad sacramenti hui⁹ cõmu/
nionem inuitando: qd̃ est sacramentũ amoris/ ex charis/
tate maxima institutũ: a quo neminem quantũ in se est: se/
cernere voluit: licet pctõres propter peccatum qd̃ a deo se
parat: accedere prohibeant̃. Neqz per hanc prepositionem
ex/ cũ dixit: ex hoc oẽs. diuisionez innuit sui corporis p par
tes discerpẽdi. Lõge id est ab intentione xp̃i. ℂ R Sed
hic notandũ/ q̃ in scriptura sepe agi videt̃ de vno: cum tñ
agitur de diuersis: vt in pposito/ cũ dicit̃: Accepit panem
benedixit/ fregit/ dedit discipulis suis. Hic de vno: scilz de
pane videt̃ fieri locutio: cũ tñ fiat de diuersis: bñdixit quis/
dem panẽ; sed fregit: nõ panem: sed panis formã siue spẽm
⁊ dedit naturale corpus suũ. Nõ omnino dissimiliter dixit
sm Inno. Manducate ex hoc oẽs. Pronomen hoc/ vt di/
ctum est: demõstrat integrũ corpus christi: ⁊ ex prepositio
innuit formã diuersam: vt sit sensus: Comedite corpus in/
tegruz sub diuersa tñ ⁊ distincta specie panis: ⁊ sic species
panis diuidit̃: ⁊ corpus integrũ manducat̃. Et sm hoc di/
cit beat⁹ Aug. vnusquisqz accipit partem suã. Per partes
manducat̃ christus ⁊ manet integer totus (de cõse. dist. ij.
Qui mãducãt.) vt referat̃ partialitas ⁊ diuisio ad sacramẽ
tum/ hoc est ad spẽs cõtinentes: totalitas vero ac integritas
ad contentum. Dixit igitur dñs: Comedite ex hoc omnes:
ex hoc scilicet corpore: de quo dixit: hoc est corpus meum.
Comedite nõ faciendo partes ex corpore: sed q: feci vobis
partes de pane: sub quibus oĩbus corpus meũ cõtinet̃ qd̃
offero vestrũ cuilibet manducandũ. Et ita (ex) qd̃ preponi
tur pronomini (hoc) qd̃ corpus christi demõstrat: notat diui
sionem: nõ in corpore: sed in corporis sacramento. Fuerũt
enĩ hec verba prolata a christo postq̃ panem cõsecrauit: si/
cut ⁊ post cõsecrationem discipulis suis dedit. Nam ⁊ fre/
git postq̃ cõsecrauit sm opinionẽ magis cõem supra posi
tam: vt patuit ex premissis. Nec periculũ fuit decidentium
particularũ ex fractione: qm̃ ita solitus erat christus frãge
re manib⁹ sicut alius cultro scindere. Propter qd̃ nouerũt
eum discipuli in emaus post resurrectionem in fractiõe pa Lu. vlt.
nis. ℂ Lectio. xxxvij. A

Circa hũc textũ tria

mouentur dubia. Primũ vtruz Iudas fuerit
vnus ex oĩbus christi corpus sacramẽtaliter
sumentib⁹. Secundũ: quale corp⁹ dedit dñs
discipulis/ mortale an imortale. Tertiũ an christus in ce/
na sumpserit corpus ⁊ sanguinem suũ cũ discipulis. ℂ Du
bium primũ oritur ex textib⁹ euangelistarũ. Uidetur enim
ex quodã passu iudam iam exisse conuiuiũ christi ⁊ discipu/
lorum: priusq̃ christus corpus suũ sumendũ discipulis tra
didit/ ⁊ calicez ad potandũ. Nam vt refert Matth. christ⁹
bibentib⁹ calicem/ statim dixit. Dico aũt vobis/ q̃ nõ bibã
amodo de hoc genimine vitis vsqz in diem illũ/ cũ illud bi
bam vobiscũ nouũ in regno patris mei. Uobiscũ videtur
demõstrate assumendos ad regnũ patris. Et q: hec verba
ad oẽs tunc presentes loquebat̃: oẽs tunc presentes assu/
mendi fuerant ad regnũ patris/ ⁊ in eo cũ christo bibituri.
Et ex hoc videt̃ sequi q̃ iudas presens nõ fuerit: qui ad re
gnum assumendus nõ erat: ⁊ ita corpus christi nõ accepit.
ℂ Ex alio passu videt̃ interfuisse cõuiuio: cũ christus suis
discipulis tradidit suũ corpus ad mãducandũ. Nã sm Lu
cam christus tradens calicem dixit. Hic calix noui testamẽ
ti est in meo sanguine qui pro vobis fundet̃. Uerũtamen
ecce manus tradentis me: mecũ est in mensa. Ex quo sequit̃
q̃ iudas q̃ dñm tradidit fuit secũ in mensa. Quotquot aũt
fuerunt in cõuiuio eucharistiã acceperũt teste Marco. bi/
berunt ex eo oẽs: ergo ⁊ iudas bibit: ⁊ per cõsequẽs prius
manducauit: q: post corporis sumptionem tradidit calicẽ.
ℂ Preterea iudas cum accepit panis buccellã exiuit cõti/
nuo: ⁊ erat nox: vt dicit Jo. xiij. ca. Christus aũt post alios
cibos tradidit eucharistiã/ postq̃. s. cenauit: vt dic̃ Lucas.
Accepit inquiens calicez postq̃ cenauit/ dicens. Hic est ca/
lix ⁊c̃. Uidet̃ ergo q̃ prius exierit: q̃ christus traderet eu/
charistiam. ℂ Item christus tradẽs calicem ⁊ dicens: Hic
est calix noui testamẽti in meo sanguine/ qui pro vobis fun
detur. nullum presentium excepit. Multos autem excepit
cum dixit apostolis. Beati eritis si hec scitis ⁊ feceritis ea
statim excipiendo adiecit. Nõ de oĩb⁹ dico. Ego scio quos
elegerim. Et iterũ. Uos mundi estis: sed nõ oẽs. Ibidem. Jo. xiij.
Igitur videtur q̃ ad omnes bibentes calicem/ sanguinis
effusio habuerit efficaciam quoad vite eterne consecutio/
nem. Cum autem iudas beatitudinem consecutus non est
sequitur q̃ non fuit vnus ex his quibus christus dixit ver
ba premissa: Hic est calix noui testa. ⁊c̃. ℂ Preterea christ⁹ Matth.
docuit sanctum nõ esse dandum canibus; ideo nõ videtur vij.
q̃ suum

q̄ suū sacratissimū corpus dederit iude ꝓditori: maxime qr iudas accipiendo mortaliter peccasset: cuius vt videt christꝰ occasio fuisset porrigendo: cōtra illud btī Aug. q. xxi. li. lxxxiij. q. Deo autore nemo fit deterior. ¶ B Ad hoc dubiū respondet dñs Innocē. Tenendū forte est in illo casu sine alioꝝ ꝓiudicio / qḋ Johā. insinuat / q̄ iudas cum accepisset buccellam exiuit ↄtinuo / scꝫ ad tradendū christū. erat em̄ nox: post alios aūt cibos / tradidit eucharistiam: vt elicitur ex illo Luce. xxij. Similr̄ ⁊ accepit calicem postq̄ cenauit. Accipiēs aūt buccellam / non accepit corpus xp̄i: vt dicit btūs Augu. ⁊ per ↄsequēs prius exiuit iudas q̄ xp̄s traderet discipulis eucharistiā. Qḋ vo lucas post calicē cōmemorat traditorē: pōt intelligi per recapitulationē: q̄ frequētius fit in sacra scriptura: vt scꝫ factū ꝑus narretur posterius: sicut Matth. xxvi. cōmemorat in vnctione pedes dñi et caput vngentis post biduū ante suā passionē: cū tn̄ Johā. dicat illud factū ante sex dies pasche. eiusdem. xij. Idem tenet hilarius / q̄ xp̄s corpus suū iude nō tradidit ꝑpter textū Mat. supra allegatum. Non bibā amodo de genimine vitis ⁊c. Judas aūt posterius nō bibit: ergo nec tūc. ¶ Sed autoritatibus illis nō obstātibꝰ / oppositū eius qḋ dictū est: cōius sustinet: ⁊ a scis doctoribus approbat. vn̄ dicit Diony. in de ecclastica hierar. c. iij. In qua (haud dubiū q̄n nouissima cena) autor ipse signoꝝ / scꝫ xp̄s / eū qui secū non pie: neq̄ concorditer ꝯceperat in cena: a cōtubernalium forte iustissime separat. vbi dicit: nō pium neq̄ ↄcordem / videlicet iudā secū in cena percepisse. Et loquit ibi Diony. de sacro eucharistie. ¶ Item Chrys. sup Matth. dicit. Judas particeps mysterioꝝ cōuersus non fuit. vn̄ fit scelus eius imanius: tum qr tali ꝓposito imbutus adijt mysteria: tum qui audiēs melior factꝰ nō fuit: nec metu: nec beneficio: nec honore. ¶ Ad idē btūs Bern̄. in quodam sermo. De vna mensa comedūt iudas ⁊ petrus: petrus ad salutē: iudas ad dānationē. Pro illo etiā facit qḋ dicit btūs Aug. (⁊ habet. j. q. j. christus.) Quid fecit nobis qui traditorē suū tanta patientia ꝑtulit: vt ei primaꝫ eucharistiā confectā / manibus suis ⁊ ore suo cōmendatam sicut ceteris aplis traderet. ¶ Item sup iohānē. Cū intinxisset panē iesus dedit iude simonis scharioris: sed nō (sicut putant quidā negligenter legentes) tūc iudas corpus xp̄i accepit. Intelligendum est em̄ q̄ iam oibus eis distribuerat sacm̄ corporis ⁊ sanguinis sui: vbi ⁊ iudas ipse erat. Sicut sanctus lucas euidentissime narrat: ⁊ magister. iiij. sniarū dist. xj. ꝑpe finem. Eucharistia intincta nō debet dari populo ꝓ supplemento cōionis: qr nō legitur xp̄m alicui discipuloꝝ ꝓbuisse panē intinctum nisi iude: tunc vero nō accepit corpus xp̄i iudas: sed tm̄ panē. Corpus vo ⁊ sanguinē xp̄i ante / cū alijs discipulis perceperat. Hec magr̄. ¶ Item Bern̄. in ser. de cena dñi. Sciēdū est inquit / q̄ oibus iā scꝫ q̄n porrexit iude panē intinctū distribuerat sacm̄ corporis ⁊ sanguinis sui: inter quos ⁊ iudas fuit. ¶ E Per hoc intelligitur ⁊ exponi pōt textus Johā. supra inductus ad oppositū: qr xp̄s iā dedit discipulis scꝫ ⁊ etiam iude corpus ⁊ sanguinē: quādo iude porrexit panē intinctū: qr dicit btūs Aug. postq̄ distribuit corpus suū ⁊ sanguinē: ventū est ad hoc vt sm̄ narrationē iohannis / iude buccella panis porrigeret: ꝑ qḋ suū expressit: licet tacite: ꝓditorem. Et qḋ dicit lucas: postq̄ cenauit accepit calicē: referri debet ad esum agni paschalis: q̄ comestus fuit in cena ꝑncipali / inter quaꝫ ⁊ institutionē sacri xp̄s aliquod fluxit: quia illa cena agni paschalis facta: lauit pedes discipuloꝝ: ꝑusq̄ discipulis suis corpus suū dedit ad manducandum: ⁊ post pedū lotionē resedit: ⁊ cenā primā ꝑ pedū lotionē interruptam cōtinuauit. vn̄ dicit Mat. Cenātibus illis accepit iesus panē. ⁊ tūc ꝑmo instituit sacm̄ ⁊ dedit oibus. Et deinde adhuc posterius dedit iude panē intinctū. vt dicit Johā. In signū huiꝰ dicit lucas bis: ⁊ accepto calice: semel scꝫ ante lotionē pedū post esuꝫ agni paschalis: ⁊ semel post institutionem sacramēti. Unde Augu. Lucas de duplici calice mentionēꝫ facit. Primo de calice vini post pascha iudeoꝝ. Scḋo de calice sanguinis sui. His ↄcordat btūs Hiero. in glo. super Marcum: exponens illud marci. Et biberunt ex illo oēs. Ebrietas felix: salutaris satietas: q̄ quāto copiosius sumitur: tanto sobrietatem mentibꝰ dignatur donare. Et sequit ad ꝓpositum. Et iudas bibit: sed nō saturatur: nec sitim extinguit eterni ignis: qui indigne sumit mysteria xp̄i. Hic macula lune ostendit que nunq̄ deletur. Luna ecclesie cōparat merito: q̄ a se non habet splendorē: sed a sole certis modis suscipit lumē. i. a christo q̄ ꝑmanet in eternū. Sunt em̄ quidā in ecclesia quos sacrificiū nullū emūdat: sed insipiens cogitatio ꝑducit ad culpas: q̄ se crudelitatis ceno insueuerunt. Sanguis em̄ noui testamēti: qui ꝓ multis effunditur: nō oēs emūdat. Hec hieronymus. ¶ D Per hoc ad primū argumentū sumptū ex verbis Mat. q̄ xp̄s dixit discipulis suis. Non bibam amodo ⁊c. Rn̄det btūs Tho. parte. iij. q. lxxxi. ar. ij. q̄ xp̄s loquit discipulis a quoꝝ collegio iudas se separauit: nō aūt christus eū exclusit. Et ideo xp̄s quātum est in se: etiam cuꝫ iuda vinū bibet in regno dei: sed hoc cōuiuiū ipse iudas repudiauit. Uel pōt dici q̄ dictio vobiscum / referenda est ad discipulos nō omēs ibi presentes: sed ꝑdestinatos: de quoꝝ numero iudas non fuit. ¶ Ad secūdum dicit q̄ nō aliter accipiendum est dictum luce: qui ꝓ vobis effundet: q̄ dictū matthei ⁊ marci q̄ dicūt. Qui pro multis effundet. Unde sanguis christi ꝓ oibus effusus est / quātum ad sufficientiā: qr quātū fuit ex se sufficiens fuit ꝓ saluatione omniū hoim. Fuit enim effusio hec oblata a supposito diuino / scꝫ xp̄o filio dei qḋ fuit suppositum infinitū / quia deus. Ideoq̄ accepta fuit quasi meritum sufficiens a patre pro remissione etiam infinitoꝝ peccatoꝝ si essent. Est aūt effusus ꝓ multis / quātum ad efficientiā: qr pro ꝑdestinatis in quibus solis operat collationē btītudinis. Et sm̄ illud accipi dꝫ dictū luce: q̄ pro vobis effundetur scꝫ discipulis predestinatis: nō tn̄ cū exclusione alioꝝ predestinatoꝝ: de quoꝝ numero nō fuit iudas. ¶ Qḋ additur q̄ iudas nō est exceptus sicut cum dñs ait. Uos mūdi estis / sed non oēs. dicit q̄ quia verba xp̄i in vno sensu simplr̄ vera fuerunt: etiā de ipso iuda pro quo sanguis christi effusus est quātum ad sufficientiā: ideo excipi nō debuit: sed hec verba. Uos mūdi estis. nō cōueniebāt iude: qui tpe ꝓlationis coꝝ immūdissimus fuit: ideo merito exceptus. ¶ Ad tertium dr̄: q̄ doctrina xp̄i intelligi debet / vbi sanctū canibꝰ sine scādalo negari potest ibi dandū nō est: vbi aūt nō / dandū est. Nunc aūt sine manifestatione criminis secreti / nō fuisset denegatū christi corpus: qḋ oblatum fuit ceteris oibus. Ne ḡ occultū crimen iude alijs reuelaretur: ipsum a cōione nō repulit: dans in hoc nobis doctrinaꝫ ⁊ exemplū / ne tales occulti pctōres a cōione repellant: ne hoc facientes magis ꝓditores / q̄ correctores videamur: vt vult Inno. de offi. mis. Hinc statutū est in ca. Si sacerdos. de offic. iudic. ordi. Si sacerdos pro certo sciat aliquē esse reū alicuiꝰ criminis: vl̄ si ↄfessus fuerit ⁊ emēdare noluerit: nisi iudiciario ordine quis ꝓbare possit: nō debet eum arguere noiatim: sed indeterminate: sicut xp̄s dixit. Unus vestrū me traditurus est. Sed si ille cui dānū illatum est: petierit iusticiā: pōt excōicare actorem dāni: licet etiam ei ↄfessus sit. Sed tn̄ nō pōt eum nominatim remouere a cōione: licet sciat eū esse reū: qr non vt iudex scit sed vt deus: sed debet eū admonere ne se ingerat: qr nec xp̄s iudam a cōione amouit. Hec eugenius papa. Et in. c. nō ꝓhibeat. de cōse dist. ij. Nō ꝓhibeat dispēsato: pingues terre. i. diuites in pctīs glo. in mensa dñi manducare: sed exactorē moneat timere. Cōcordat glo. augustini super illud. j. ad Corinth v. Nos a cōmunione quēq̄ ꝓhibere nō possumus: nisi aut sponte confessum aut in aliquo iudicio ecclesiastico vel seculari nominatū vel conuictum. ¶ E Sed circa hanc canonis particu-

Iam querit dñs Innocē. Cū minus malū sit reddi suspe-
ctum de crimine: q̄ cōmittere crimē: ⁊ de duobus malis/
cū vrget necessitas: minus malū eligendū sit: cur discre-
tus sacerdos nō negat eucharistiā criminoso: quatenus
minus incurrat/vt maius malū euitet: idest potius red-
datur suspectus/q̄ māducet indigne. Soluit dicēs. Sa-
ne cū nemo debet vnū mortale cōmittere ne ꝓxim⁹ aliud
malū cōmittat: eligendū est potius sacerdoti nō ꝓdere
pctō: tn̄: q̄ vt ille nō peccet. sed ille potius debet eligere
vt abstinēdo reddatur suspectus: q̄ cōicando manducet
indign⁹. Unde Aug. in li. q̄stionū sup Gen. Periculosis-
sime admittit hec cōpensatio vt nos faciam⁹ aliquid ma-
li/ne alt⁹ graui⁹ malū faciat. Peccauit igit̄ iudas sumēdo
corpus christi de manu domini: q̄ se peccatorē agnouit.
Nec in hoc casu pōt quis famā suam celare: q̄ mai⁹ pre-
ceptū restringit ad nō indigne cōmanducandū: q̄ ad cō-
seruationē proprie fame. Debet ergo pl⁹ se abstrahere a
cōmunione peccator cū dispendio fame: q̄ corp⁹ dñi per-
cipere cū detrimento anime. Quod q̄ iudas nō fecit cō-
municando: mortaliter peccauit. ¶ Querit consequēter
Innocē. vtrū xp̄s ad bonū vel ad malū tradidit iude eu-
charistiā: arguit ad partes. Non videt̄ quidē dedisse ad
bonū: quia alr̄ sua fuisset intētiōe defraudat⁹: ꝯtra illud
ꝓphete. Oīa quecūq; voluit fecit. Judas em̄ nō ad bo-
nū: sed ad malū accepit. Sed nec ad malū dedisse videt̄:
q̄ xp̄s non est autor maloꝝ: sed vltor. ¶ Soluit. Verissi-
me dici pōt q̄ si illa prepositio ad/denotat intentionē vl̄
affectū/cum dr̄: dedit ad malū. falsa est ꝓpositio. Si vo
ꝯsecutionē innuat vel effectū/vera est: q̄ scʒ male accepit
bonū/ad malū accepit bonū: q̄ malū sequebat̄ in eo ad
susceptionē boni. iiij. sententiarū dist. ix. Et ex hoc doce-
mur dicit apl̄s. Qui māducat ⁊ bibit calicē dñi indigne:
iudiciū sibi māducat ⁊ bibit: q̄ sic cauendū accipere ma-
le bonū. Ecce em̄ factū est malū dum male accipit̄ bonū
Sicut ecōtra apostolo malū factū est bonū: cū bene ac-
cipitur ab ipso malū: scʒ dū stimulus sathane patienter
portatur. Ergo ⁊ mala ꝓsunt bonis: sicut angelus satha-
ne paulo. Et sancta obsunt malis: bonis sunt ad salutem
mala: malis ad iudiciū bona: q̄ mali male accipiunt qd̄
bonū est. Et ex hoc patet q̄ iudas xp̄o autore non est fa-
ctus deterior: q̄ sibi nullum malū intulit/sed bonū: cor-
pus scʒ suū sanctissimū porrexit: qd̄ factū est sibi malum
Luce. ij. q̄ male sumpsit. Et sic verificat̄ illud qd̄ de xp̄o scribit̄.
Posit⁹ est hic in ruinā ⁊ in resurrectionē multoꝝ in isrl̄.
ij. Cor. ij. Unde paulus de se ⁊ aliis bonis xp̄ianis dicit/q̄ aliis su-
mus odor mortis in mortē: aliis odor vite in vitā. Ita et
hodie bonus predicator in ecclesia: dum veritatem ꝓdi-
cat multos mittit ad gaudiū eternū. Hos scʒ q̄ eius ꝓdi-
cationē reuerenter suscipiunt: firmiter adherendo his q̄
credenda ꝓponit/⁊ opere implendo: que agere mādat:
suadet ex scriptura/⁊ ꝑcipit. Multos etiā mittit ad ignē
sempiternū: q̄ spretis eius sermonib⁹ in scripture incom-
mutabili veritate fundatis/se ꝓcedentiū malis moribus
⁊ deprauatis abusionib⁹: quas cōsuetudines appellant:
tuentes: sermones hmōi rectos ⁊ salubres paruipendūt
⁊ postponūt: ⁊ in animarū suarū graue periculū ⁊ iactu-
ram. Sic igit̄ quēadmodū sermo idem vtilis est multis
ad salutē: multis occasio ad maiorē dānationē. Sic ⁊ xp̄i
corpus bene dispositis ipm̄ suscipientib⁹ medicinalis est
aīe refectio: male sumētibus iudiciū est ⁊ dānatio ex pra-
ua sumentiū voluntate. ¶ F Ad secūdum dubiū quo
quesitū est/quale corpus xp̄s dedit discipulis: mortale
an imortale: passibile an impassibile. Venerabilis hugo
lib. ij. de sacra. par. iij. c. iij. Ego inquit/in hmōi q̄stione si-
cut in aliis ꝓfessus sum: oīa secreta magis veneranda q̄
discutienda censeo. Simplicitati fidei hoc sufficere pu-
to: si dicimus tale dedit quale voluit: ⁊ rursus quale de-
dit ipse nouit: ideoq; tale dedit quale voluit: q̄ oīpotēs
erat ⁊ potuit oē qd̄ voluit. Ideo aūt ipse nouit quale de-
dit: q̄ sapia erat: ⁊ nō potuit ignorare quod fecit. Pro-

pterea leuius se a questione absoluit: ⁊ fortasse tutius in
semetipso subsistit: q̄ nō dicit mortale dedit: ne videatur
dicere ꝯtra sacramēti dignitatē. Nec dicit imortale dedit
ne estimet̄ credere ꝯtra eam q̄ in xp̄o ante resurrectionē
fuit mortalis corporis veritatem. Propter hoc fortasse
melius est/vt neutrū diffinire ꝓsumam⁹: q̄uis tn̄ credat̄
q̄ alterum fuerit. ¶ Quāq̄ aūt hoc bene ⁊ catholice sit
dictū: non tn̄ quietat de ꝓsenti materia dubietatē: nēpe
licet xp̄s dedit tale quale voluit: ⁊ quale voluit ipse no-
uit: nescitur tn̄ quale dare voluit: ⁊ quale se dedisse agno-
uit. Verūtamen q̄ factū tale mere contingens erat: et a
solius dei beneplacito ⁊ volūtate dependebat: ipm̄ cer-
te ⁊ veraciter sciri nō potest: nec plene inuestigari: sicut
nec diuina voluntas in quacūq; alia operatione/ circū-
scripta reuelatiōe: q̄ de ꝓsenti materia nunq̄ legit̄ facta.
Et q̄uis ita sit: tn̄ doctores se circa illud occupantes/oī
semota temeritate: qd̄ verisimilius xp̄m fecisse credi po-
terit: doctrinaliter docuerūt: non tn̄ oīno in eadem sniā
ꝯcordantes. Tn̄ ipsemet hugo declinās ad partē vnam
ait. Ego (si alterū dicendū est) absq; ꝓiudicio veritatis/
magis ad illud sensu accedo: vt corpus impassibile ⁊ im-
mortale: quātum scʒ ptinet ad sanctificationē sacri tradi-
disse dicatur. Et infra. Si em̄ h̄ potuit vt ipse seipm̄ ma-
nibus gestaret: ⁊ discipulis sine corruptione sui se eden-
dum distribueret: ⁊ tn̄ ipse q̄ dedit ⁊ q̄ dabat̄: qui porta-
uit ⁊ q̄ portabat̄ idem esset: qd̄ mirū est si dicit̄: q̄ ipse in
eo q̄ dabat mortalis fuit: ⁊ in eo q̄ dabat̄ imortalis fuit
⁊ tn̄ ipse q̄ mortalis dabat: ⁊ qui imortalis dabat̄ nō duo
sed vnus fuit ipse. Quō em̄ imortalis nō dabat̄ q̄ inuisi-
biliter sumebat̄: ⁊ incorruptibilr̄ māducabat̄. Inuisibi-
liter sumebat̄ quātum ad formā dico ꝓprij corporis sui:
nō quātum ad spēm sacramēti sui. Inuisibiliter em̄ sume-
batur: q̄ in eo qd̄ sumebat̄ qd̄ ipse erat nō videbat̄. Chri-
stus em̄ sumebatur ⁊ species panis ⁊ vini tantū videbā-
tur: ideo dico inuisibiliter sumebat̄: ⁊ qd̄ erat nō videba-
tur. Si ergo in eo quod dabat quod ipse erat videbatur:
⁊ in eo quod dabatur quod ipse erat: non videbatur. Et
si in eo qd̄ dabat tenebat̄ ⁊ crucifigebat̄: ⁊ in eo qd̄ da-
batur frangebat̄ ⁊ nō diuidebat̄: edebatur ⁊ nō corrū-
pebat̄. Quid miraris si in eo qd̄ dabat mortalis dr̄: et in
eo qd̄ dabat̄ imortalis ⁊ ipassibilis ꝓdicatur. ¶ G Si
quis aūt obijcit ꝯtra hoc q̄ ante resurrectionē dñs iesus
xp̄s corpus mortale portabat: ⁊ hoc discipulis tradidit:
q̄ dixit. Hoc est corpus meū. ⁊ p̄ ꝯsequēs dedit ipsis cor-
pus mortalē. Rn̄det hugo. Hoc ipsi indubitanter profi-
temur: mortalē fuisse dñm iesum ɔm humanitatē susce-
ptam: q̄ si mortalem fuisse nō crederemus: mortuū ne-
garemus. Humana ḡ natura in xp̄o mortalis fuit: sed vo-
luntate/nō necessitate: ex eo em̄ quo p̄ grām ab oī pctō
mūda/verbo dei in vnitatē ꝓsone iuncta est: ab oī mort̄
necessitate ⁊ debito libera facta est: vt nihil morti debe-
ret pro eo q̄ pcti nihil haberet. Sustinuit em̄ spōte mor-
talitatem: q̄ mortē sustinere volebat. Si ergo spōte mor-
talitatem portauit/quousq; mortē gustaret: ⁊ ita morta-
litatem deponeret. Quia ḡ voluntate nō necessitate mor-
talis fuit: ipsius mortalitatis ꝓprietatē/ɔm q̄ ordo ⁊ ra-
tio tēporis postulabat: priusq̄ eā per mortē exueret totā
aliq̄n ex parte q̄n voluit deposuit: ⁊ rursum q̄n voluit re-
cepit: vt in hocipso ꝓbaret q̄ inquātum eā sustinuit: ex
necessitate nō esset: qui sic ꝑ potestate inquātum voluit
eam nō habere sustinere oīno nō posset. Legit̄ in euāge-
lio q̄ dñs iesus xp̄s cum verbū vite ꝓdicaret: ⁊ ad vitam
mortales ⁊ morituros inuitaret/zelātes ⁊ inuidi hostes
quē rōne cōuincere nō poterant: furore extinguere vole-
bant. Itaq; quasi in eū qui nihil amplius mortale habe-
ret: manus iniecerūt: ⁊ duxerūt in supciliū montis vt eū
inde ꝓcipitarent. Ipse aūt vt ostenderet se quidē morta-
lem esse: sustinuit vt teneretur: ⁊ vt iterū demonstraret
quia voluntate nō necessitate mortalitatem ⁊ passibilita-
tem ferebat: non sustinuit vt ꝓcipitaretur. Cum em̄ esset

ducendus teneri se patienter tolerabat. Cum autez esset
p̄cipitandus/potenter p medium illoꝝ trāsiens ibat. Qn̄
voluit tenebat: quādo voluit nō tenebatur. Quātuz vo
luit: ⁊ qn̄ voluit naturā mortalitatis admisit: quātū aūt
eam sustinere noluit: ⁊ qn̄ noluit/eandem a se prātem re
mouit. Transiens inquit p mediū illoꝝ ibat. Nūquid pu
tas ꝙ xp̄us luctando se de manibus inimicoꝝ subtraxe
rit/cū ab eis teneretur: vt trāsiens liber p mediū illoꝝ
iret. Ergo fortitudo corporis sola in eo laudanda est: nō
virtus deitatis. Non ita cōuenit: sed exhibuit se qualem
voluit: admittens ad se ex eo qđ sponte portabat quātū
voluit. Si ergo xp̄s mortalitatis naturā ꝭm dispēsatiōis
rōnem diuine p̄us ꝙ eā perenniter victurus exueret: ꝭm
tēpus aliqn̄ ex parte deposuit: ⁊ iterū cum tp̄s postula
bat assumpsit: quid miruz est/si dicit aliqn̄ pro cā ⁊ rōne
tp̄is ꝭm aliquid ⁊ totā deposuisse: in qua tn̄ adhuc cū tē
pus postulabat passurus fuit. Si ergo hoc esse potuit/
vt ipse seip̄m manibus gestaret: et discipulis sine corru
ptione sui edendū distribueret: ⁊ tn̄ ipse q̇ dedit ⁊ qui da
batur: ⁊ qui portabat ⁊ q̇ portabatur idem esset: q̇d mi
rum est si d̄r ꝙ ipse in eo qđ dabat mortalis erat: ⁊ in eo
qđ dabat imortalis fuit: ⁊ tn̄ ipse qui mortalis dabat: ⁊ q̇
imortalis dabatur nō duo sed vnus fuit ipse. Hec hugo.
In quibus hoc vult in summa/ꝙ sub sacramēto corpus
suum xp̄s imortale ⁊ impassibile tradidit discipulis suis:
quod tn̄ adhuc passurū erat in ꝓpria specie carnis. Pro
illo dicto Hugonis facit glo. sup illud Mat. xvii. Trans
figuratus est ante eos: dicēs. Illud corpus qđ habuit p
naturā: dedit discipulis in cena: nō mortale: nō passibile
Et super illud Leui. ii. Si oblatio tua fuerit de sartagi
ne ⁊c. dicit glo. Carnez suā ante passionē esui nō aptam/
esui aptam fecit. Constat aūt ꝙ caro passibilis non erat
apta esui: ergo fecit eam impassibilem. ¶ H Sed contra
hanc opinionez arguūt alii. Si sacrm̄ per triduū mortis
xp̄i reseruatū fuisset: aut btūs petrus in triduo cōsecras
set: sequeret ꝙ vnū ⁊ idem corpus simul et semel fuisset
viuū ⁊ mortuū/passibile ⁊ impassibile: passibile in cruce
impassibile in sacro: mortuū in sepulcro: viuū in sacro: et
ita idem corpus in cruce fuisset vulneratum: ⁊ simul tp̄e
in hostia integrum ⁊ illesum. ¶ Propter hoc est opinio
alioꝝ contraria tenentiū ꝙ xp̄s dedit discipulis suis corp⁹
passibile ⁊ mortale. Unde magister dist. xi. quarti prope
finē. Discipulis corpus tale dedit: quale tūc habuit: idest
mortale ⁊ passibile: nūc vo sumitur a nobis impassibile
⁊ imortale: nec tn̄ maiorē habet efficientiā. Item Inno.
Quia incredibile iudicat vt ꝭm eandē naturā simul fue
rit xp̄s mortalis ⁊ imortalis: qđ tn̄ ei cōgruebat ꝭm ean
dem ꝑsonā: pōt salua fide cōcedi ꝙ tale corpus xp̄s tūc
dedit: quale tūc habuit/mortale scz ⁊ passibile. Nūc aūt
sumitur a nobis imortale ⁊ impassibile: nec tn̄ maiorem
habet efficaciam/sicut nec maiorem potentiā. Et quasi
respondēs motiuis Hugo subdit/ꝙ ergo passibilis ede
batur: ⁊ tn̄ nō ledebat: nō erat humane nature: sed diui
ne potentie: qua valebat quicq̇d volebat oino. Idē sen
tit glo. i. Cor. xi. dicens. Pōt queri quale corpus discipu
lis suis dedit dn̄s. Et r̄ndet p verba magistri statim alle
gata. Dedit tale q̄le habuit ⁊c. Hoc idem tenet be. Tho.
san. Bonauen. Egidi⁹ de roma/⁊ doctores cōiter. De h
tn̄ ꝙ improbatio p̄me opinionis tangit: an scz possibile
sit vnū ⁊ idem corpus p eodem tp̄e esse simul mortuū et
viuū: animatū ⁊ inanimatū: pati ⁊ habere dotem impas
sibilitatis: ⁊ an illa sequātur ad positionē illam p̄mā: qr
innititur aliis p̄ncipiis: posterius scz lec. xlvi. ptractādis
ideo vsq ibi differat/vna cū solutionib⁹ rationū hincin
de adductarū. ¶ I De tertio dubio/scz vtrū xp̄s sum
psit corpus ⁊ sanguinē suū in cena. Recitat Alex. de ales
parte. iiii. q. xliiii. ⁊ post eum sctūs Tho. parte. iii. q. lxxxi.
duas opiniones. Nam quidā dixerūt ꝙ xp̄s in cena cor
pus ⁊ sanguinē suum discipulis suis tradidit: nō tamen
ipse sumpsit. Non enī aliūt/de christi factis ⁊ dictis asseri

debet qđ autoritate sacre scripture nō traditur. In euan
geliis aūt non habet ꝙ xp̄s corpus suū manducauerit:
aut sanguinē suū biberit: ergo nō est asserendū. ¶ Item
nihil est a seipso diuisum neq xp̄s: sed assumptū est diui
sum a sumēte: ergo. Item frustra assumpsisset: qr anima
xp̄i non indiget nutritione: sacrm̄ aūt corporis christi nu
tritio est sp̄ualis aie. Sed hec opinio non acceptatur: qr
obuiat scripture canonice sane intellecte et autoritati
bus sanctoꝝ. Unde respondet ad dubiuz/ꝙ christus in
cena accepit corpus suū manducando: ⁊ sanguinē suum
potauit p̄mo: ⁊ dehinc suis discipulis tradidit. Un̄ sicut
xp̄s suscepit circūcisionē ⁊ baptismū q̇ fuere maxima sa
cramenta quātum ad necessitatem in vete. ⁊ no. testa. nō
tn̄ suscepit necessitate purgationis: sed dispensatione no
stre informationis: vt esset aliis exemplū ⁊ informatio:
vt que obseruanda ab aliis institueret: p̄us ipe obserua
ret: ꝭm illđ Act. i. Cepit iesus facere ⁊ docere. Un̄ Chrys.
super Mat. xxvi. dicit: Bibit ex eo vt audiētes hoc nō di
cerent: quid sanguinē bibo ⁊ carnē manduco. Ut enī nō
turbarent sicut turbati fuerūt/qn̄ multi abierunt retro:
p̄us sanguinē suū bibit. Hoc etiā innuit textus euāgeli
cus vbi legit in Mat. Marco ⁊ Luca/ꝙ christ⁹ accepit
panē ⁊ calicē: quod nō est intelligendū ꝙ accepit solum
manib⁹ ad distribuendū discipulis: sed eo modo accepit
quo mō accipiendū aliis tradidit. ¶ Qđ aūt sic intelligē
dum est probant sanctorū autoritates: nā Ruth. iii. dicit
glo. sup illud: Cumq comedisset ⁊ bibisset. Comedit xp̄s
⁊ bibit cum in cena corporis et sanguinis tradidit sacrm̄
apostolis: Unde qr pueri cōmunicauerūt carni ⁊ sangui
ni ⁊ ipse participauit eisdē. Item Leuiti. viii. super illud:
Cumq de sanguine arietis ⁊c. glosa Esitii. Primo sacer
dos: postea filii eius sanguine vngebant: qr christ⁹ in ce
na primo sanguinem accepit: deinde discipulis suis dedit
Item alia glo. ibidē. Cū bibit ⁊ aliis bibere dedit: intelli
gibilem sanguinē super altare. i. corpus suū fudit. Itē ad
heldibiā Hiero. et habet de cōse. dist. ii. nec moyses. Nec
moyses dedit vobis panē verū: sed dn̄s noster iesus ipe
cū apostolis cōuiua ⁊ cōuiuiū: ipse comedēs ⁊ qui come
dit. Unde de hoc etiā quidaz metrice dixit: Rex sedet in
cena turba cinct⁹ duodena: Se tenet in manib⁹: se cibat
ipse cib⁹. ¶ Per hoc ad primū patet/quō hec veritas in
euangelio continet/sane ꝭm sanctorū expositionē intel
lecto. ¶ L: Ad secundū dicit ꝙ aliquid a se esse diuisuz
pōt intelligi dupliciter. Uno mō quantū ad intrinseca. i.
substantialiter: vel ꝭm naturā qua diuisum nō retineret
naturā ⁊ substantiā eius a quo diuidit. Alio mō quātum
ad locū aut extrinseca: ⁊ sic pōt esse diuisum a seipso: pro
quanto idē pōt eē in diuersis locis: ⁊ in vno loco habere
aliquid quod in alio loco nō habet. sicut dicit de anima
que est in pede ⁊ in corde. ⁊ habet intellectionē ⁊ volitio
nem in corde nō in pede: saltē nō oportet. Primo modo
idē a seipso diuidi non potest: sed bene scđo mō: qr sic idē
diuidi a se nō est aliud nisi idē esse in diuersis vbi: vel ha
bere aliq̇d in se in vno loco ⁊ eo carere in alio loco. Qđ
quō est possibile postea patebit. Ad tertium patebit sta
tim. ¶ L Sed hic queri posset an christ⁹ sumpsisset seip
sum in cena sacramentaliter vel spiritualiter. Et videt ꝙ
nō spiritualiter: qr manducatio spiritualis gratiā auget
⁊ vnit manducantē christo ⁊ incorporat: sed christus est
sibiipsi summe vnus: ⁊ habet gratiā inaugmentabilē ab
instanti sue cōceptionis: igit nō spiritualiter. Nec sacra
mentaliter tm̄: qr hoc est tm̄ maloꝝ. Itē sic min⁹ dedisset
se sibi/ꝙ discipulis quib⁹ dedit ad manducandū sacramē
taliter et spiritualiter. Respōdent quidā vt recitat Alex.
de ales. q. xliiii. par. liii. membro. ii. ꝙ christ⁹ sumpsit se: ⁊
nec sacramētaliter nec spiritualiter. Unde dicūt hāc diui
sionem manducationis vel sumptionis in sacramētalē ⁊
spiritualē esse manducationis mēbroꝝ ⁊ nō capitis. Cui⁹
manducatio nō erat ꝓpter alicuius defect⁹ reparationē:
aut propter effectū gratie in ipso assequendū: sed vt esset

exemplū nostre māducationis. Sed hoc non placet alexandro: ideo rñdet ꝙ sumpsit sacramētaliter tm̄: nā sicut baptismū suscepit sacralıter tm̄ ꝛ nō rem: sic ꝛ hoc sacrm̄. Fuit eñ in xp̄o cognitio hui⁹ sacri quā ꝓsupponit sacramentalis sumptio. Non aūt fuit spūalis manducatio: q: nō spūalis refectio ꝑ incorporationē: q: sibi incorporari nō potuit q̄ sibi idem fuit. Incorporatio aūt distinctionē ponit incorporati/ꝛ eius cui fit incorporatio. Nec charitatis augmentatio: q: licet xp̄s fuit viator: fuit tm̄ ꝑfectissimus apprehensor: ꝛ ideo ꝓficere nō poterat: nec habitu charitatis: nec motu feruoris. Alius autē viator qñq3 ꝑfectus: si digne ꝛ spūaliter recipit hoc sacrm̄: intendit in eo charitas motu vl' habitu. Rōne eñ gratie vnionis qua maiorē nō pōt habere creatura: nō potuit in xp̄o augeri gr̄a. Ab instāti eñ ꝯceptionis/tanta abundauit gr̄a ꝙ nulla ei potuit fieri additio: sed nec meruit sibi: licet meruit nobis. Non ergo spūaliter māducauit: sed sacraliter tm̄: nō spūaliter ꝓpter vltimitatē3 sue ꝑfectionis et sanctitatis. ℂ M Per hoc ad rōnes in contrariū. Ad illam q̄ arguit ꝙ manducatio sacramētalis est tm̄ malorū/hoc negat: qm̄ nō tm̄ malicia sumētis est cā sacramētalis sumptionis: sed qñq3 ꝑfectio gratie ꝓm vltimitatē3 ꝑfectionis. Uñ ratio sacramentalis sumptionis tm̄ est: q: sumens non est capax spūalis effectus hui⁹ sacri. Hoc aūt pōt ꝯtingere duplici de causa/aut ꝓpter maliciā sumentis: ꝛ hoc idignitatis est: vt in pctōribus/aut ꝓpter plenitudinē gr̄e: ꝛ hoc ꝑfectionis est: ꝛ in solo xp̄o fuit. ℂ Ad aliud patet ꝙ nō min⁹ dedit sibi q̄ discipulis quātum ad veritatem ꝑni ꝯtenti in sacro/sc3 corporis ꝛ sanguinis sui: nec quātum ad gr̄am ꝛ charitatem: quā licet tūc nō recepit: tm̄ eam ꝑus in summo habuit: ita ꝙ maiorem ꝓm ordinatā dei potentiā hr̄e nō potuit. ℂ Addit tm̄ Alex. quēdam modū ꝓm quē saluari posset xp̄m sacramētaliter māducasse/di. Uel pōt dici ꝙ in spūali māducatione sunt plura instar modificationis corporalis/sc3 deliberatio/delectatio/assimilatio/vnio seu incorporatio. Quātum ad duo ꝑma/sc3 deliberationē ꝛ delectationē māducauit se: q: plene deliberauit ꝛ considerauit q̇d sumebat ꝛ quātum erat ꝛ quale. Plenā etiā ibi habuit delectationē. Quāto eñ magis cognoscebat totā virtute3 mysterij ꝛ melius dispositus erat: tāto magis delectabiliter sumpsit. Quātum ad alia duo/nō māducauit se: vt patet ex premissis.

ℂ Lectio. xxxviij. A

Hoc est enim corpus

meū. ℂ Premissa hui⁹ sacramēti institutione quātum ad tp̄s ꝛ materiā/modū/finē3 ꝛ rōnē motiuā facta a xp̄o: subdit verbo3 forma q̄bus ꝑficitur ipsa ꝯsecratio. Quāuis eñ (vt. s̄. dictum est) xp̄s dñs dei patris naturalis filius eidē cōsubstantialis natura/equalis virtute ꝛ potentia/sua diuina ptāte panē in corpus suū cōuertere potuit absq3 verbo3 quorūlibet ꝓlatione/sola sua qua celū ꝛ terrā creauit ꝛ vniuersa de nihilo oīpotēti volūtate: vsus tm̄ est paucis certisq3 verbis: q̄bus panē in corpus suū trāssubstantiauit. Perfectur⁹ eñ hoc sacrm̄ ait ꝯcenantibus apl'is. Accipite ꝛ comedite: hoc est corpus meū. Nec solus ipse his verbis vti voluit in sua ꝑsonali ꝯsecratione: verū ꝛ apostolos/q̄bus se ꝑmū dedit in cibū: nec tm̄ apl'os: sed oēs eo3 in sacerdotio legitimos successores rite ab eccl'ia ordinatos prout supra lec. ij. ꝛ. vj. latius est ꝓbatum. His ergo verbis cōtulit dñs vim cōsecratiuā eucharistie. De quo paschasius in quodā trac. de sacro sic ait. Nulli dubiū ꝙ sicut qñ in noīe patris ꝛ filij ꝛ spūssancti/ter mergimur in fonte vtiq3 baptizamur: nō in virtute ꝛ ptāte illius qui hoc dicit: sed in virtute xp̄i q̄ hoc ꝑcepit/dicens. Ite docete oēs gentes/baptizantes eos in noīe ꝛc. Sic ꝛ hoc sacrm̄ nō meritis/nō verbis humanis: idest in ꝑsona hoīs ꝓlatis: sed ꝓculdubio diuinis efficitur ꝛ ꝯsecratur mādatis. Idcirco estimandū nō est ꝙ alterius verbis: ꝙ vllis meritis: ꝙ potestate alicuius ista fiant: s3 verbo vtiq3 creatoris. Et post modicū. Propterea veniendum est ad verba xp̄i: ꝛ credendū ꝙ in eisdem verbis id conficiatur. Reliqua oīa que sacerdos dicit: aut clerus canit/nihil aliud q̄ laudes ꝛ gratiarū actiones sunt: aut certe obsecrationes: fideliū postulationes ꝛ petitiones. Uerba aūt xp̄i sicut diuina sunt: ita ꝛ efficacia: vt hoc sc3 proueniat: qd̄ iubet. Celum inquit xp̄s ꝛ terra trāsibūt: verba autē mea nō transibūt: sed facient oīa ad q̄ missa sunt. Math. xxiiij. Cum igitur dixit xp̄s. Accipite ꝛ manducate ex hoc oēs: hoc est corpus meū. ilico ibi cōparuit corpus suū. Et subdit paschasi⁹. Sane forte putares ꝙ de illo solo vno pane: ꝛ in illa hora hoc esse iusserit. Ad qd̄ tollendum adiungit. Hoc facite in meā cōmemorationem. Unde fatendum ꝙ quicquid illud fuit quod apl'i a christo perceperunt: hoc totū est illud qd̄ sacerdotes ꝛ fideles ꝑcipiūt. Marci xiiij. Luc. xxij. Et si velis audire quid est. Hoc est inquit corpus meu3: qd̄ pro vobis tradetur. In hoc ergo verbo creatur illud corpus: quia diuinū verbum est ꝛ omni potentia plenū est. Et vbo dicit: hoc est corpus meū qd̄ pro vobis tradet: crede o filii q: ita est: qm̄ ipse dixit ꝛ factu3 dubitare non potes. Ipse mandauit ꝛ creatū est. Preceptum ergo posuit: in meā cōmemorationē hoc facite: ꝛ ideo quotienscūq3 fit catholice: vere hoc fit qd̄ dictū est: hoc est corp⁹ meū. ℂ Ex quib⁹ verbis paschasij satis habetur/ꝙ his verbis christi: hoc est corpus meū: corpus xp̄i consecratur. Hocipsum expresse dicit Ambro. de cōse. dist. ij. Panis est in altari. Ubi inquit/sacrm̄ cōficitur: iam nō suis sermonibus sacerdos: sed sermonibus vtitur christi: ergo sermone xp̄i conficit sacramentū. Accipe que sunt verba christi. Accipite ꝛ manducate/hoc est corpus meum. Idem Innocen. in. c. Cum marthe. de cele. missa. Forma aūt/verbo3 qua xp̄s vsus est/cū panem ꝛ vinū in corp⁹ et sanguinē transsubstantiauit: est que ponitur in canone misse: qua vniuersalis vtitur ecclesia: quā apostoli acceperunt a xp̄o: ꝛ ab ipsis eorum acceperūt successores. ℂ B Sed pro intellectu dicendo3 de forma huius sacramenti/notandum ꝙ ꝓprie loquendo refert loqui de forma huius sacramēti: ꝛ de forma cōsecrationis hui⁹ sacramenti: qd̄ singulare est in hoc sacramēto. Siquidem ꝓm sco. q. j. dis. viij. lib. iiij. oīa alia sacramēta cōsistunt solum in vsu quodā ꝛ in fieri: ita ꝙ idem ibi est sacramētū/ꝛ ꝑceptio sacramēti: sicut idem est baptismus/ꝛ ꝑceptio baptismi. Non eñ baptismus est aqua: aut confirmatio chrisma. Sed hic est lotio facta in aqua cum certa verborum forma: ꝛ hec est vnctio hoīs in fronte facta a pontifice sub forma verbo3 debita. Nec in his ꝑmanet sacramentū transeūte vsu seu tali ꝑceptione aut actu. Sacramentū vo eucharistie est quoddā permanēs etiam ante vsum eius: qui cōsistit in eius sumptione: ꝛ hoc cōgruu3 erat: quia christus ꝑmanenter voluit esse nobiscu3: ergo in aliquo signo ꝑmanente/cuiusmodi signū est sacramētum istud. Habet ergo sacramentū eucharistie esse ꝑmanens ꝛ nō successiuū. Est eñ sacramentū eucharistie species panis ꝛ vini/corpus ꝛ sanguinē xp̄i cōtinentes: vel etiam ip̄m corpus xp̄i ꝓm certā sacramēti acceptionē: et tam species cōtinentes/q̄ corpus xp̄i contentū res sunt ꝑmanentes. Rei aūt ꝑmanentis forma esse nō potest q̄d successiuū: cū res habens formā non possit esse sine forma: ꝑmanens aūt manet: successiuū vo nō: quia eius esse cōsistit in quodā fieri. Et q: verba nō possunt esse nisi in quadā successiōe ꝓlatiōis/saltem vocalia/de q̄bus nūc est sermo. iō manifestū est ꝙ nō possunt esse forma sacramenti eucharistie: alioq̄n cessantib⁹ vbis/nō esset sacramentū eucharistie. Qd̄ dicere foret hereticū: imo cessantibus verbis cōsecrationis/incipit esse sacramentum eucharistie. Desinūt eñ verba per primū nō esse: ꝛ primum nō esse verbo3/est primū instans eucharistie. Unde pz ꝙ nō sunt simul verba cōsecrationis eucharistie ꝛ sacramentū eucharistie. Cōsecratio aūt huius sacramēti: que

est quedā via ad sacramentū: est res successiua cōsistens in fieri: et ita requirit certā formā verboꝝ: q̄ dici possunt verba sacramētalia scḋm Scotū lib. iiij. dis. viij. q. j. Verba vtiq̄ʒ sunt forma cōsecrationis sacri: nō forma sacramenti: q꞉ pertinent nō ad esse sacramēti: sed ad fieri sacramēti ptinent aūt ad esse ꝯsecrationis/ qḋ consistit in fieri: vt dictū est. Alioꝝ aūt sacramentoꝝ forme sunt verba: quia alia sacra nō sunt nisi in fieri sicut et ipsa v̄ba. ¶ C Si queris ergo q̄ est forma sacramenti eucharistie: pōt dici scḋm doctorē supradictū/ q̄ in sacramēto eucharistie non est aliquid tanq̄ꝫ materia: et aliud tanq̄ꝫ forma sicut in sacramētis ceteris. Cuius ratio est: q꞉ istud sacr̄m est ꝑmanens: et ideo (vt dictum est) nō possunt aliqua verba ad eius essentiam ꝑtinere. In quocūq̄ꝫ em̄ sacramēto distinguūtur materia et forma. Signuꝫ visibile d꞉ esse materia verba v̄o forma. In isto aūt sacr̄o sole spēs panis et vini sunt sacr̄m: que sunt forme quedā accidētales sine materia: vt infra dicetur: quarū nō est alia forma. ¶ Si dicis/ species ille nō sunt sacramentū nisi inquātum sunt signa rei sacramētalis: nō habent ergo esse sacr̄m ex eo q̄ spēs panis et vini sunt: sed ex rep̄sentatione rei contente: igit̄ saltem significatio erit forma sacramenti: que dat esse sacramento. R̄ndeo breuiter q̄ in sacr̄o eucharistie. i. in eo q̄ est sacramentū tm̄ et nō res: nō est aliqua realitas preter species illas sensibiles. Neq̄ꝫ rep̄sentatio aut significatio addit aliquā rem speciebus q̄ sit aliquid sacri. Sed q꞉ sacramentū nō est terminꝰ absolutus sed cōnotatiuꝰ: ideo supponit pro speciebꝰ panis et vini: cōnotando institutionē/ qua institute sunt a xp̄o ad efficaciter significandu rem ꝯtentam: sed illa institutio vel est xp̄s instituens: vel spēs institute: aut vtrūq̄ꝫ simul. Et nihil dicit distinctū a speciebus qḋ sit aliq̄d sacramēti: nisi quis diceret q̄ sacramentū diceret relationē vel respectū superadditum: quē nō opinor esse ponendū. Quotiēs ergo dicūtur verba esse forma sacri eucharistie: intelligendū est q̄ verba certa sint forma ꝯsecrationis eucharistie: et ita ꝯsequēter loquēdum erit de forma. ¶ D Quia aūt inter cetera diuine pietatis beneficia humane saluti prestita: institutio huiꝰ sacramēti mirabilis excedensq̄ꝫ humanaꝫ

Ps̄.cx. intelligentiā predicatur: scḋm illud ꝓphete. Memoriā fecit mirabiliū suoꝝ misericors et miserator dn̄s: escam dedit timentibus se. Sūt quoq̄ꝫ in eo nōnulla cursui nature cōtraria/ ac intellectui difficillima: ideo p̄supposita fide certissima/ absq̄ꝫ temeritate scrutandi diuinā tremendāq̄ꝫ maiestatē cum oī humilitate et timore ex doctoribꝰ orthodoxis querēdum nobis est et laborandū/ si ad aliqualem creditoꝝ intelligentiā ꝑtingere valeamus: quatenus innotescat quid vere: quid pie: q̄d sobrie: de h̄ mirifico ac mirabili sacramēto asseri: quidve negari: quid deniq̄ꝫ veritatē fidei impugnātibus possit catholice responderi. Diuino ergo cōfisus auxilio: vt in dicendis vitetur cōfusio: hoc ordine statui ꝓcedendum. Ut in ꝓsecutione forme quattuor principaliter inquirant̄. Primo de forme integritate. Scḋo de forme efficacia et virtute. Tertio de forme veritate. Quarto de cōuenienti dictoꝝ expressione. ¶ Circa primū inuestigabit̄ que et quot verba sint de forme consecrationis essentia. Scḋo an in illa forma ad cōsecrandū sufficiat si p̄termitterent̄ verba canonis p̄cedentia et sequentia. Tertio vtrum ꝓpter mutationē quorūdam verboꝝ forme impediat̄ cōsecrationis efficacia. ¶ Circa scḋm p̄ncipale tractabit̄ q̄s effectus sequitur ad ꝓlationē debitā forme. ¶ E Et qm̄ scḋm oēs catholicos tractatores ibi incipit esse corpus xp̄i: qḋ cōsiderari pōt scḋm habitudinē oīm predicamentoꝝ: q꞉ viris scholasticis loquor: placuit scḋm ordinē eoꝝ inquirere mirabilia dei in hoc sacramēto. ¶ Quātum ad p̄dicamentum substātie: vtrū ibi sit verū et substātiale corpus xp̄i. Qua substātiali mutatione inceperit esse corpus xp̄i in sacramēto. Quid etiā in quid cōuertatur. Que substantia maneat: q̄ desinat. Et an desinens annihilet̄. ¶ Quātum ad predicamentū quantitatis: vtrum corpus christi sit quātum in sacr̄o scḋm ꝓprias dimensiones quas habet in celo. Utrū habeat positionē situs in loco. Utrū totus in toto sacramēto: et totus in qualibet parte/ cuꝫ ceteris etiā p̄dicamentū situs concernentibus: pro eo q̄ vtraq̄ꝫ p̄dicamenta quātitatis et situs positionē respiciūt: illud in toto: istud in loco. ¶ Quātum ad p̄dicamentū relationis. Utrū accidentia panis et vini manentes afficiant corpus xp̄i. Utrum inhesiue sint in aliquo subiecto: aut stent ꝑ se sine subiecto. ¶ Quantū ad p̄dicamentū qualitatis. Utrū oēs ꝓprietates et qualitates naturalr̄ corpori xp̄i inexistentes in celo/ insint sibi in sacr̄o. ¶ Quātum ad p̄dicamentum actionis. Utrū ois actio sibi cōueniens in loco in quo est circūscriptiue possit sibi cōuenire in sacr̄o. ¶ Quātum ad p̄dicamentū passiōis. Utrum corpus xp̄i in sacramēto possit a causa naturali trāsmutari. ¶ Quātum ad p̄dicamentū habitus: quia de p̄dicamento situs vt supra/ videndum erit cum predicamento quantitatis. Utrū in sacramento corpus christi sit ornatū dotibus glorie. Item an sit ab oculo corporali vel intelligibili vt in sacr̄o visibile. ¶ Quātum ad p̄dicamē tum vbi. Utrū localiter descendat de celo vt esse incipiat in sacramento. Utrum sibi vt in sacramento possit inesse motus localis. Utrū sit in sacramento circūscriptiue vel diffinitiue. Utrū simul et semel esse possit in diuersis vbi. ¶ Quātum ad p̄dicamentū quādo: quando incipit esse in sacramento. Utrum corpus xp̄i et substantia panis ꝑ aliquo instanti sint simul. Quando desinat esse sub speciebus sacramēti. ¶ Ad finē secūdi p̄ncipalis. An respectu corporis xp̄i/ et eius p̄sentie in sacramento/ verba cōsecrationis formā integrantia/ habeant aliquā virtutem effectiuā naturalem vel supnaturalem. ¶ Circa tertium p̄ncipale tractabit̄/ quō forma sit oratio in se vera. Quid demonstrat ꝓnomen hoc. Et de singulis dictionibus in ea positis/ est/ corpus/ meū: qua cōgruentia ibi dicātur. ¶ Circa quartū p̄ncipale quō loquēduꝫ sit: vt cōuersio panis in corpus xp̄i/ et cetera apte exprimant̄: an per verbum est vel fuit aut erit. Item an ꝑ prepositionē ex/ vel prepositionē de/ vel in/ aut aliam. Et qm̄ ex oīm p̄dictoꝝ inuestigatie patebit in sacr̄o verū corpꝰ christi existere. Utrum vt ibi/ sit adorandū latria adoratione. ¶ De his omnibꝰ et alijs eis adherentibꝰ tentandū est inuestigare priusq̄ꝫ ad sequētia textus procedat̄. Ad hoꝝ em̄ executionem me noui inidoneū penitus et obtusum: et nisi diuina preueniat gratia: in executione deficientē. Idcirco p̄ces humanissimi/ dn̄i ac fratres deuoti orationuꝫ vestrarum supplicia imploro suffragia: quatenꝰ diuine sapientie se nobis peccatoribꝰ in hoc sacramento benignissime offerentis ducatu fretus/ vera inueniā: inuēta quoq̄ꝫ sermonibus cōgruis clare intelligibiliterq̄ꝫ merear doctrinare amen. ¶ F Quātum ad primū intelligendū est/ q̄ forme cōsecrationis eucharistie integritas ponit̄ cōstitui ex his quattuor verbis xp̄i: scꝫ ꝓnoie hoc/ verbo est/ noie corpus/ et ꝓnoie meū. Nam sicut in ceteris sacris forme illud significāt qḋ efficiūt: vt exemplicā. Forma baptismi interiorē purgationē ait: forma p̄nie/ absolutionem a pctis: per hec verba baptizo/ absoluo: ita et hec forma significat corpus xp̄i: qḋ ad verboꝝ ꝓlationē p̄sentialiter exhibet̄. Sacerdos em̄ ꝓferens hec verba/ debita cū intentione: et sup debitā materiā vere cōficit hoc diuinissimū sacr̄m. Et licet hec vera tm̄ sint de necessitate sacri: vt infra docebit̄: sunt tn̄ cetera v̄ba canonis de necessitate ministri: vt rite et legitime cōsecrationē ꝑficiat. Quilibet em̄ sacerdos celebrans ordinationi scōꝝ patrum et ecclie se tenet̄ ꝯformare. Hec forme cōsecrationis cōiunctionē (em̄) inseruit rōnabili ex causa vt dicet̄: q̄ ceteris quattuor cōnumerata dici solent q̄nq̄ꝫ esse cōsecrationis verba. Qḋ nō vacat a mysterio: sic em̄ q̄nq̄ꝫ verbis corpꝰ xp̄i ꝯsecratur in sacr̄o: qḋ totidem verbis concipiebatur in virginis vtero: ipsa nāq̄ꝫ angelo salutanti/ cōsentiens

te ꝛ dicente. Fiat mihi ſm verbū tuū. Incarnatum eſt pa
Luce.i. tris verbū. Peccatoꝝ etiā (que huius ſacramenti digna
perceptione delentur) publicanus veniam meruit q̄uꝗ
verboꝝ oratione/cuȝ ꝑcutiens pectus ſuū orauit/dicēs.
Lu.xviij Deus ꝓpicius eſto mihi pctōri. Simil'r q̄uꝗ verbis cri
mina paralytico relaxauit/dicēs. Fili remittūtur tibi pec
Mat.ix cata tua. Paradiſus quoꝗ ad quaȝ chriſti corpus tanq̄
viaticū ducit: q̄nꝗ verbis latroni promittitur: dicente in
Lu.xxiij cruce dn̄o. Hodie mecū eris i paradiſo. ❡ Q̄ð ergo hec verba/hoc eſt corpus meū/integrent formā conſecratio nis eius tanq̄ eſſentialia forme ſic pōt oſtendi. Hec verba integrant formā cōſecrationis q̄bus xp̄s conſecrauit corpus ſuū ꝛ ſanguinē: his aūt verbis chriſtus ꝯſecrauit ergo. Maior videt' manifeſta: q: ad hoc solū verbis xp̄s conſecrauit: vt nobis formā id faciendi traderet: alioqn ſola voluntate panē ꝛ vinū in ſuū corpus et ſanguinem cōuertere potuiſſet. Minor declarata eſt lectione proxi ma. Item forma debet eſſe cōueniens in ſignificando ſacramētali ſigno: ſacr̄m aūt eucharīſtie ſignificat p̄ſentiā corporis xp̄i: nō in vſu: ſed in eſſe ꝑmanēti. Hoc aūt ſignificant hec verba: hoc eſt corpus meū: ꝛ nulla alia a xp̄o in miniſtratione hui' ſacri dicta: aut in canone miſſe ſcripta: igitur ipſa ſunt ꝯſecrationis forma. ❡ B In hoc etiā differt hec forma a formis alioꝝ ſacroꝝ: nā q: cetera ſacramēta ꝯſiſtunt in vſu quodā: forme ceteroꝝ ſacrorū important vſum materie: puta actū baptizandi vel confirmandi chriſmate vel abluendi: ꝛ ideo ꝓferūtur in ꝑſona miniſtri exercentis hmōi actus. ſicut d̄r. Ego te baptizo. Ego te cōfirmo. Uel miniſtri imperantis: vt in ſacro ordinis. Accipe ꝓtātem. Uel miniſtri deprecantis: ſicut in ſacro extreme vnctionis. Per iſtā vnctionē ꝛ ſuam piiſſimā miſericordiā indulgeat tibi ꝛc. Hoc autē ſacr̄m tanq̄ res permanens nō cōſiſtit in vſu: licet ordinetur ad vſuȝ ideo eius forma nō debet exp̄mere aliquē actū: ſed exiſtētiam rei ꝑmanētis. Nec debet ꝓferri in ꝑſona miniſtri: ſȝ ex ꝑſona ipſius xp̄i loquētis: vt detur itelligi q̄ miniſter in ꝑfectiōe huius ſacri nihil agit/niſi q̄ ꝓfert verba xp̄i. Oſtendit' hanc etiā eſſe formā/hoc eſt corpus meū: ſanctoꝝ patrum autoritatibus. Nam euſebius emiſſenus: vt habet' de ꝯſe. diſt. ij. Quia corpus. ait. Inuiſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiā corporis ꝛ ſanguinis ſui verbo ſuo ſecreta poteſtate cōuertit: ita dicēs. Accipite ꝛ comedite: hoc eſt corpus meū. Et ſanctificatiōe repetita. Accipite ꝛ bibite ait: hic eſt ſanguis me'. ❡ Itē ambro. libro de ſacra. vt hr̄. de ꝯſe. diſt. ij. Panis eſt in altari. inquit. Cōſecratio aūt q̄bus verbis: ꝛ cuius ſermonibus eſt dn̄i ieſu. Et ſequit'. Ubi aūt ſacrificiū conficit': iam nō ſuis ſermonibus ſacerdos: ſed vtitur ſermonib' chriſti: ḡ ſermonibus xp̄i cōficitur hoc ſacr̄m. Et ſequitur Accipe que ſunt verba xp̄i. Dicit ſacerdos. Qui pridie q̄ pateretur. Accepit inquit in ſanctis manibus panē. Anteqū cōſecraretur panis eſt: vbi aūt verba xp̄i acceſſerūt: corpus chriſti eſt. Audi dicentē: accipite ꝛ comedite ex h̄ oēs: hoc eſt eñ corpus meū. Ad idem loquit' Ambro. in eodem libro de ſacra. ꝛ habet' diſt. qua ſupra. Reuera. ꝓpe finē. Ipſe clamat dn̄s ieſus: hoc eſt corpus meū. Ante benedictionē verboꝝ celeſtiū alia ſpēs nominatur: poſt cōſecrationē corpus ſignatur. Simile d̄r lib. iiij. de ſacra. ꝛ habet' in ca. In calice. eadem diſt. Itē btūs Aug. in ca. Uerū ſub figura. eadē diſt. Credendū eſt inq̄t/q̄ in verbis xp̄i ſacr̄a cōficiantur. Cuius enim potentia creantur prius: eius vtiꝗ v̄bo ad melius procreant'. Reliqua oīa q̄ ſacerdos dicit: aut clerus chori canit: nihil aliud q̄ laudes aut gratiarū actiones ſunt: aut certe obſecrationes ꝛ fideliū petitiones. Unde ꝛ ſacerdos dicit ꝑius euāgeliſte verba aſſumēs. Qui pridie q̄ pateretur. In hoc ergo creatur illud corpus. Hec Augu. Item magr̄ diſ. viij. iiij. lib. ſniarum. Cū ꝓferūtur hec verba: hoc eſt corp' meū. hic eſt ſanguis meus. cōuerſio fit panis ꝛ vini in ſubſtātiam corporis ꝛ ſanguinis xp̄i. Reliqua ad laudē dei dicūtur. Ad hoc faciūt verba paſchaſij ꝛ alioꝝ in ꝓncipio huius lectionis allegata. Ex his ſatis patet q̄ forma huius ꝯſecrationis eſt verba xp̄i illa que dicta ſunt. Hoc eſt corpus meū. ❡ D Sed diceres: xp̄s in cena diſcipulis ait. Accipite ꝛ comedite: hoc eſt corpus meū. Si ḡ in verbis xp̄i fit conſecratio: ad formā ꝑtinent etiam illa verba xp̄i: accipite ꝛ comedite. Et per ꝯſequēs forma nō eſt ſolum hec quattuor verba: hoc eſt corpus meū. Et ad hoc videntur ſonare autoritates ſupraſcripte Euſebij ꝛ ambroſij. Reſpōdet alex. de ales: ꝛ poſt eum ſctūs Tho. q̄ ſolum hec quattuor verba ſunt eſſentialia forme: hoc eſt corpus meū. ꝛ nō illa: accipite ꝛ comedite. Cuius rō eſt: q: per formā exp̄imi debet aliq̄d ꝑfectū vel faciendū circa materiā conſecrandā vel tranſſubſtantiandā in corp' xp̄i: per iſta aūt verba: accipite ꝛ comedite/nō exp̄imit' aliquid ꝑtinens ad ꝯſecrandū: nec ad ꝯſecrationē ipſam vt ꝑfectam: ſed reſpiciūt vſum ſacri qui nō eſt de neceſſitate ſacri: ꝛ ſequit' ꝑfectionē ſeu cōuerſionē. Significant eñ q̄ ſumi debet ſacr̄m: q̄ ſumptio preſupponit trāſſubſtantiationē iam ꝑfectā: ꝛ ita ꝑ hec verba. Hoc eſt corp' meū. exp̄imit' tota ꝑfectio hui' ſacri: ſcȝ p̄ſentia veri corporis xp̄i q̄ eſt de eſſentia ſacri: ꝛ ſufficit etiā ſine vſu ei'. Q̄ð aūt addūtur illa: accipite ꝛ comedite: ab euſebio et ambroſio d̄r: q̄ q̄nꝗ addūtur q̄nꝗ nō: vt ꝑȝ in diuerſis autoritatibus. Quādo aūt addunt' ſiue a ſctis ſiue in canone: nō addunt' tanq̄ ſint eſſentialiter de forma cui virtus trāſſubſtantiandi data eſt: ſed q: illis exp̄imit' q̄ ꝓpter hoc fit ꝯſecratio hmōi ſacri: vt id q̄ð ꝯſecrat' ſumat' in vſum. i. in cibum fideliū. Ipſa eñ ꝯſecratio nō eſt ſimpliciter finis conſecrantis: ſed potius vſus fidelium: ad hoc eñ ꝯſecratur corpus ꝛ ſanguis: vt fideles eoꝝ vtantur manducando: ꝛ māducātes capiti ꝛ mēbris fortius vniantur: q̄ð inſinuare volentes addūt forme. Accipite ꝛ comedite. Pōt etiā dici q̄ aliqua dupl'r dicunt' eſſe de forma: vel q: eis data eſt virtus trāſſubſtantiandi: ꝛ illa ſunt eſſentialia ꝛ de neceſſitate forme: vel illa q̄ non ſunt ſolū eſſentialia: ſed p̄cipiūt vſum ſacri: ꝛ ſic verba: Accipite ꝛ comedite/ſunt de forma. Hec de p̄mo. ❡ I Quātum ad ſcðm/eſt dubiū. vtrū p̄termiſſis verbis p̄cedentibus: Qui pridie q̄ pateret'/cū alijs q̄ ſequūtur ꝑ hec ſola: hoc eſt corpus meū/fieret ꝯſecratio. Hic ſco. videt' declinare ad partē negatiuā: q: verba ſacr̄alia ex vi verboꝝ debēt ſignificare illud q̄ð efficiūt in ſacro: ſȝ q: ex vi cōſecrationis efficitur q̄ ibi vere incipit eſſe corpus xp̄i: ergo hec verba debēt ſignificare corpus xp̄i ibi contineri. Prefata aūt verba: hoc eſt corpus meū/ꝓlata a ſacerdote ſine alijs p̄cedentibus adiunctis: nō ſignificant corp' chriſti: ſed ſignificant magis corpus ſacerdotis ꝓferentis: quia per meū/corpus reſtringitur ad corpus loquētis. Unde licet miniſter poſſit intendere loqui velle in ꝑſona chriſti: cum dicit. Hoc eſt corpus meum: non tamen ꝓpter hoc/ſignificatum terminoꝝ illoꝝ eſſet q̄ (meum corpus) ex vi verboꝝ importaret corpus chriſti: ſed corpus proferentis: ſicut ſi ego dicerem: doctrina mea non eſt mea. Sed ſi dicerē: chriſtus dixit doctrina mea nō eſt mea: ſed eius qui miſit me patris. Iam ſignifico q̄ hec doctrina nō eſt mea/ſed chriſti rōne eius q̄ð p̄mittitur chriſtus dixit. Q̄ð ſi non p̄mitteretur nō ſignificatur doctrina eē alterius/q̄ hec v̄ba loquētis. Meū eñ quātū ad poſſeſſorē/demonſtrat p̄mā ꝑſonā: q̄ eſt ꝑſona loquētis. Si v̄o loquēs nō in ſua/ſed alterius ꝑſona loquitur: hoc deſignari opȝ ꝑ aliqua verba adiūcta: alioq̄n ſm ꝓprietatē ſermonis importat' ꝑſona loquēs: ſicut in ꝓpoſito. Niſi p̄mittant' verba q̄bus ſignificet' q̄ ſacerdos illa verba: Hoc eſt corpus meū/ꝓferat in ꝑſona xp̄i: de vi verboꝝ denotat' corpus ſacerdotis: in qua ſignificatiōe manifeſtū eſt nō fieri ꝯſecrationē. Addit etiā ſcot': q̄ nō eſt intelligendū q̄ ex neceſſitate ꝛ eſſential'r ſint ꝑtinētia ad ꝯſecrationē: ſȝ neceſſario ſunt p̄mittēda: ꝛ nō ſolū illa ſed plura p̄cedentia in canone. Illa videlȝ q̄ ad h̄ faciūt

vt ex vi sermonis haberi possit: ꝙ hec verba: hoc est corpus meū/ ꝓferanť a sacerdote in ꝑsona christi. vñ dicit. Nō sine causa ecclesia ita cōnexuit totū canonē misse/ ꝙ ab illo loco: Cōicantes/ vsq; ad illū locu: Supplices te rogamus. nō est aliq̄ oratio q̄ nō cōnectať cū ꝓcedente/ vel ꝑ cōiunctionē: sicut Hāc igiť. vel ꝑ ꝓnomē infinitū: vt Quā oblationē tu de⁹. ⁊ Qui pridie q̄ pateretur. Et post cōsecrationē. Supra q̄ ꝓpitio. Vel per relationē: vt ibi. Simili modo postq̄. ¶ L Sed hec opinio nō videť satis fundata: ⁊ vbis scto⁊ .s. allegatis cōtraria: q̄bus dr̄ ꝙ oīa vba/ reliqua scȝ ꝑter vba christi nihil aliud q̄ laudes sunt ⁊c. Ideo dicūt alij ꝙ ad cōsecrationē sufficiant minister idoneus/ intētio debita/ forma instituta ⁊ materia req̄sita. Forma autē a christo instituta hec est: hoc est corpus meū. Qua si vtiť sacerdos cū debita intētione super materia cōueniēte/ vtiq; videť cōsecrare/ oībus alijs circūscriptis. Cōsequēter dicūt/ ꝙ ad formā cōsecratiōis nō requiriť ꝙ ipsa significet illud qđ ꝯtineť in sacro: seu qđ efficiť per sacramētū vel ꝑ cōsecrationē: ⁊ ħ ex ordine et serie verbo⁊ ipsi⁹. Sed sufficit ꝙ forma ħ significet ex ordinatiōe christi/ ⁊ intētione ministri vtētis hac forma. Ordinauit autē christ⁹ instituēs hāc formā/ ꝙ quotiens sacerdos ipsa vtitur sup̄ debita materia: totiens vult assistere ⁊ efficere qđ significat. Pōt autē sacerdos ex intentione loq̄ velle ex ꝑsona christi/ cū dicit: ħ est corp⁹ meū: sine quibuscūq; alijs. Sufficit ergo ꝙ ꝑdicta vba significēt id qđ efficiť ex intētione ministri ꝓferētis: q̄uis id nō significēt ex ꝓprietate sermonis. Et preterea arguit Durādus. Si oporteret vba cōsecrationis ex serie precedentiū verbo⁊ significare corpus christi hic cōtineri: tunc non fieret cōsecratio solum per hec quattuor vba: hoc est corpus meū/ alijs nō ꝑmissis. Sed eadē rōne nō fieret etiam alijs verbis pretermissis vel non premissis. Qđ patet: q: verba precedētia recitanť vt ꝓlata a christo/ scȝ accipite ⁊ māducate ⁊c. Constat aūt ꝙ per hāc seriē verborū nō significať ꝙ corpus christi sit ꝑsens sub his specieb⁹ panis ⁊ vini quas tenet sacerdos in altari: sed solū sub speciebus panis/ quas accepit christ⁹ in vltima cena ⁊ bñdixit ergo ꝑ illa vba nō esset ꝑsens corpus christi specieb⁹ panis existētib⁹ in altari: qđ est simpliciter erroneū. Sufficit igiť dicit Durādus: ꝙ vt dictū est: forma cōsecratiōis significet corp⁹ christi vt ꝑsens specieb⁹/ quas tenet minister ex intentione ministri: q̄uis aliud significēt ex serie verbo⁊. Idē tenet Petrus de candia: siliter sanct⁹ Tho. parte.iij.q.lxxviij.arti.i.in solutiōe vltime rōnis addens rationē: q: canon nō est idē apud oēs: nec ꝓm oīa tēpora sȝ diuersa sunt a diuersis apposita. Et addit sanct⁹ Tho. Vnde dicendū est/ ꝙ si sacerdos sola ꝑdicta verba ꝓferret/ cum intentione cōficiendi hoc sacramētū: perficereť hoc sacramētū: quia intētio faceret vt hec vba intelligerenť quasi ex ꝑsona christi ꝓlata: etiā si verba ꝑcedentia nō recitarenť: grauiter tn̄ peccaret sacerdos sic cōficiēs/ vtpote ritū ecclesie nō seruās. ¶ Nec arguit cōnexio verbo⁊ canonis vt arguit Sco. q: etiam canon ipse cōnexus est hymno angelico: ⁊ hymnus ꝑfationi: prefatio secretis: ⁊ ita oīa ista requirerenť de necessitate ad cōsecrationē. Fit autē cōnexio ꝓpter snīe cōtinuationē: sicut totus canon scripture/ tota scȝ biblia accipitur sicut vna oratio copulatiua: vt sit vna scriptura ⁊ snīa indiuisa. Et ista vltima opinio cōior est ⁊ verior: q: verba sacramētalis forme nō sortiūtur suā efficaciā ex significatiōe qua significāt id qđ in sacramēto efficiť ex ordine ⁊ serie vbo⁊: sȝ ex institutiōe christi. Potuisset aūt christ⁹ instituisse vba nō significatiua pro forma cuiuslibet sacramēti: sicut nōnulli dicūt hec vba: hoc est corpus meū: dū ꝓferunť in canone accipi materialiter. Vñ quecūq; verba christus instituerit pro forma: ex christi institutiōe significarēt id qđ efficiūt. Propter qđ Hugo dicit/ ꝙ sacramēta ex similitudine representāt: ⁊ ex institutione significāt: ex sanctificatione cōtinēt gratiā spūalē lib.i.parte.ix.c.i. Hec de scđo.

¶ L Nunc quantū ad tertiū/ videndū est de mutatione forme: an aliqua ⁊ que impediat eius effectū. De hoc querit Inno. de offi. misse. Queriť inquit vtrum additio vel subtractio: vel trāspositio: vel mutatio fiat in illa forma verbo⁊ quā christus expressit: vt si dicať: hoc est corpus meū qđ sumpsi de virgine. Vel subtrahēdo: hoc est corpus. Vel transponendo: corpus meū hoc est. Vel interponēdo: hoc vtiq; est corpus meū. Vel mutādo: ħ est corpus iesu: si effectū cōsecrationis impediat. Respōdet Sane fecit dñs hominē rectū: sed ipse infinitis miscuit se questionib⁹. His itaq; pretermissis que q̄nq; magis subuertunt animum: q̄ edificent: Illud pro certo sciatur/ ꝙ grauiter peccat qui quodlibet ho⁊ quorūcunq; mutare attētauerit: maxime si formā intēdit mutare: vel heresim introducere: quia forma verbo⁊ quā christus expressit: per omnia debet illibata seruari: q̄uis ꝓm ꝑhm/ nomina ⁊ verba transposita idem significēt: ne vtile ꝑ inutile vitietur. ¶ Particularius tn̄ hanc questionē tractat Sco. ⁊ ceteri doctores: ꝓm quē aduertēdū ꝙ ꝓm ꝑhm.v.physico⁊ quadruplex est mutatio: ꝓm substantiā: ꝓm quantitatē: ꝓm qualitatē: ꝓm vbi siue locum. ꝓm ista q̄ttuor pōt intelligi fieri mutatio in forma cōsecrationis vel etiā alterius sacri: vt etiā tangit Inno. vbi.s. ¶ M Scđm substantiā fit mutatio/ si loco vnius vbi poniť aliud verbum. Et hoc cōtingit dupliciter. Vno mō ponēdo aliud verbū ꝓm q̄d: puta ꝓm vocē tn̄: idē tn̄ significās: vt si fiat mutatio ꝓm idiomata/ sic ꝙ loco hui⁹ dictiōis corp⁹ latine/ ponať dictio greca vel hebraica huic synonyma: ⁊ hec mutatio nō impedit cōsecrationē. Vñ si ꝑsbyter partim ꝓferret latinū: partim hebraicū vere cōficeret. q: nihil omitteret necessario req̄situ ad cōsecrationē. Accidit em̄ forme cōsecratiōis esse grecā/ latinā/ hebraicā/ vel ex his mixtā/ dūmodo fit ex verbis exprimentib⁹ id qđ christus ꝑ ea exprimi voluit. Peccaret tn̄ sacerdos sic verba cōmutās: q: ordinauit romana eccl̄ia/ ꝙ officia ecclesiastica dicanť ⁊ sacramēta ministrenť in latina grāmatica: et hoc rationabiliter: q: illud pōt distincti⁹ scribi ⁊ ꝓferri. Scđo mō fit variatio ponēdo aliud verbū ꝓm vocē ⁊ significatū. Et hoc dupl̄r. Primo mō ponēdo verbū oīno desperatū in significādo: vt si loco illi⁹ termini corp⁹/ ponať termin⁹ vestimētū. dicēdo ħ est vestimētū meū: ⁊ tūc nihil fit: ⁊ censeť forma simpl̄r variari. Scđo mō ponendo verbū generali⁹ ad aliqđ vbo⁊ in forma posito⁊: vt si diceret: hoc est mea substātia. Et sic iterū nihil fit: quia cū in christo multe substātie sint: nō significauit ꝑfata locutio ꝑsentiā determinate ⁊ certe substantie: quā tn̄ christus ꝑ ꝯsecratiōis formā exhibere voluit. Si em̄ aīa presens fieret vi cōsecratiōis: hec esset vera: hoc est substātia mea: sicut mō corp⁹ est ꝑsens: ⁊ ita ex ꝑdicta locutiōe nesciret q̄ substantia esset q̄ ꝯtineret sub specieb⁹ panis ad ꝓlationē forme sacralis. ¶ N Scđo mō pōt fieri variatio in dicta forma vbo⁊ ꝓm quātitatē dictionū discretā: vel ꝑ additionē: vel subtractionē. Additio autē pōt fieri vel in ꝑncipio: vel in medio: vel in fine. ¶ In ꝑncipio vt si diceret sacerdos. Accipite ⁊ comedite cū reuerentia: ħ est corpus meū. Hec additio nō impedit cōsecrationē: q: nō variat formā: sed oīno est ad ip̄m impertinēs. Determināt em̄ vba ista: accipite ⁊ cōedite q̄ nihil sunt forme. Sec⁹ si seip̄m formā aut ei⁹ partē distraherent a ꝓpria significatiōe: vt si q̄s diceret: accipite ⁊ cōedite dico in ꝑsona mea: ħ est corpus meū. ¶ In fine: ⁊ tūc aut addiť terminus distrahēs aliquē terminū a suo significato: ⁊ ħ impedit cōsecrationem ⁊ mutat formā: vt si dicat sacerdos. Hoc est corpus meū aereū: vel phantasticū: aut aliq̄d simile: aut addiť aliq̄d specificās magis formā aut impertinēs: vt si dicať: ħ est corp⁹ meū/ qđ traxi de vgine: nō impedit consecrationē: q: forme integritatē seruat. Similiter si diceret cōsecrās: ħ est corpus meū: adorate hostiam. ¶ Aut fit additio i medio ⁊ ħ fit ꝑ aliqđ distrahēs aliquē terminū forme a suo vero significato; ⁊ tunc nihil fit; vt

In priori exẽplo. Ut dicẽdo: hoc est aereum corpus meũ:
vbi corpus distrahit a veritate corporis christi p hoc ad/
ditũ aereũ: vel etiã a veritate corporis christi: ita ꝙ dictio
corpus/nõ supponeret p corpore christi: vt si diceretur:
hoc est mortale corpus meũ: vbi corpus supponit p ve/
ro corpore: sed nõ pro corpore christi qđ nõ est nũc mor/
tale. ¶ Aut fit per coniunctionẽ disiunctiuã ꝛ alterũ ter
minũ impertinentẽ: vt dicẽdo: hoc est corpus vel vestimẽ
tũ meũ: siue hoc est corpus vel aĩa mea: qꝛ ibi nõ signifi/
cat determinate id qđ p cõsecrationẽ cõficit: cũ disiuncti
ua verificari põt pro altera partiũ indifferẽter: ꝛ sic cen/
set forma variari. ¶ Aut fit p verba impertinẽtia: ꝛ hoc
dupliciter. Aut em̃ tunc soluit per illa vnitas forme qđ
iudicari põt ex cõmuni modo loquẽdi: si scꝫ p talẽ inter/
positionẽ sic soluit sermonis cõtinuitas/ꝙ non generat
talẽ sensum in audiẽtib⁹: quẽ forma talis generaret sine
hmõi interruptione: ꝛ tũc impedit cõsecratio: vt si dicat
sacerdos hoc est. Et subdat. Trahe nolã ꝛ dic fabulanti/
bus vt exeãt ecclesiam: ꝛ tũc subderet: corpus meũ. ꝛ sic
iterũ nihil efficit. Aut p talẽ interpositionem cõtinuitas
forme nõ soluit: nec impedit oratio a causando sensuꝫ in
audiẽte/quẽ faceret tali interruptiõe circũscripta: tũc fit
cõsecratio vt si dicat. Hoc/tace. est corp⁹ meũ. Sic nõ cen
setur forma mutari: ꝛ nõ impedit cõsecratio: nec oportet
ppter talẽ interruptionẽ orationẽ rursus incipere: sꝫ suf
ficit cõtinuare. ¶ O Si autẽ fit variatio in quãtitate
forme per subtractionẽ. Aut tũc subtrahit aliqđ q̃tuor
verboꝝ q̃ sunt de essentia forme: tũc nihil fit: qꝛ illud qđ
remanet nõ determinate significat illud esse qđ p ↄ̃secra
tionẽ efficit: vt si dicat: est corpus meũ: vel h corp⁹ meũ:
aut hoc est meũ: seu hoc est corpus. Aut si subtrahit ali/
quid adiectũ per ecclesiã/scꝫ coniunctio em̃: hec mutatio
nõ impedit cõsecrationẽ. Aut subtrahit aliqua syllaba p
syncopã: vel omittit aliqua lr̃a: vt dicẽdo. Hoc est corp⁹
me. vel hoc est corp9 meũ: qꝛ per taleꝫ subtractionẽ non
impeditur sensus quin audiens capiat verũ sensum ser/
monis plati: nec variat forma ꝛ fit ↄ̃secratio. ¶ P De
tertia variatione sm qualitateꝫ que maxime cõmittit ex
incongrua vel inepta locutione/seu prolatione sm fina
leꝫ terminationẽ: ꝛ hec fit/aut ex imperitia lingue. Ut si
sacerdos grecus volens celebrare dicat ignorans latinã
grãmaticã: hoc est corpu meũ. vel hoc est corpũ meũ: aut
corpus me⁹: sic iterũ nõ impedit cõsecratio: qđ verũ est/
si talis fit incõgruitas: que nõ prohibet quin capi possit
sensus verus forme cõsecrationis: ꝛ quõ hoc sit possibi/
le: ex hoc scire possumus: qm̃ litterati audiũt loqui illite
ratos incõgrue: ꝛ tñ cõcipiunt quid dicere velint quãtũ
ad singula verba. ¶ Aut fit ex quadã inaduertentia aut
etiã sciẽter ꝛ volũtarie: ꝛ sic iterũ nõ impedit cõsecratio
dũ audiẽs cõcipere possit q̇d per orationẽ significet: ꝙ/
uis grauiter peccet celebrãs nõ cõformãdo se p̃ceptis ec
clesie: q̃ statuit formã illibataꝫ obseruari. Hic em̃ magis
cauendũ est/ꝙ in aliis verbis: imo ꝙ in aliis sacramẽtis
ppter reuerẽtiã sacramẽti ineffabilis dignitatis. Nec tñ
auderẽ dicere ait Sco. q. iij. dis. iij. quarti/ꝙ nõ vitãs talẽ
variationẽ peccet mortaliter: si nõ ex cõtẽptu: sed ex q̃dã
infirmitate: vel incõsideratione humana nõ precaueret
in oĩbus quãtũ posset. ¶ Q De quarta variatiõe que
fit sm vbi/per trãspositionẽ dictionũ: dicẽdum est ꝙ vix
in pposito fieri põt vt effect⁹ cõsecrationis impediat: qꝛ
qualitercũꝗ fiat trãspositio hoꝝ q̃tuor vboꝝ: h est cor/
pus meũ: semp eundẽ sensum faciũt in audiẽte. Un̄ siue
dicatur: hoc meũ est corpus: vel hoc est meũ corpus: vel
meũ est hoc corpus: siue est hoc meũ corpus (nisi quesitũ
ue pferret: ꝛ tunc nihil fieret: qꝛ tũc sensus orationis va
riatus esset: ꝛ p cõsequẽs forma sine qua nõ fit consecra/
tio) In aliis quidẽ trãspositionib⁹ quattuor dictionum
effect⁹ cõsecrationis nõ impedit. Intelligendũ tñ in om
nibus p̃missis variationib⁹ cõsecrationẽ nõ impediẽtib⁹
siue sm substantiã/quantitatẽ/qualitatẽ/siue vbi: qđ ve
rum est ꝙ nõ impediũt sacramenti effectũ: dũ sic varians
nõ intẽdit per istam suã variationẽ inducere heresim vel
errorẽ in ecclesiã: neꝗ abiicere formã ecclesie q̃si inutilẽ
vel inefficacẽ: ꝛ suã introducere vt sufficientem ꝛ magis
efficacẽ: aut precisam ꝛ necessariã. Qm̃ si aliqđ dictoꝝ
intẽdat nõ cõsecrat: quia deficit intẽtio requisita ad cõse
crandũ: que est ꝙ vti debet verbis prefatis tanꝙ forma
qua vtitur ecclesia: qđ sufficit/etiã si crederet eã esse inef
ficacẽ ad cõsecrandũ. Hoc autẽ sic varians nõ facit/dũ
vtitur vbis illis variatis nõ tanꝙ forma ecclesie. Intelli
gitur aũt qđ dictũ est: de variatione ꝙ nõ impedit/dũ sic
variãti deficit intẽtio ecclesie: que est velle p dicta verba
cõsecrare tanꝙ per sufficienteꝫ ꝛ efficacẽ formã a christo
institutã: ꝛ ab aplis ꝛ sanctis patrib⁹ vsꝗ ad nostra tẽpo
ra frequentatã. Que si deest: nõ fit cõsecratio sm beatũ
Aug. ¶ R Hec oĩa sunt de mẽte doctoris irrefragabi
lis Alex. de ales pte. iiij. q. xxxiij. arti. iij. mẽbro. iij. qui sub
breuib⁹ que dicta sunt summãs ait. Dico sine p̃iudicio/
ꝙ si mutatio verboꝝ nõ variat intellectũ forme tradite
a dño: dũmodo fiat ex simplicitate pferentis: aut ex defe
ctu naturali: sicut si aliqs diceret: hoc est colpus meum/
vel corpu meũ/cõficit: si ppter heresim introducendũ:
nequaꝗ. Si autẽ mutatio intellectũ variat forme tradi/
te a dño: verba variata virtutẽ transsubstãtiandi nõ ha/
bent. Et subdit. Si diceret: hec est caro mea: nõ cõsecra/
retur: quia est alius intellect⁹ hui⁹ verbi ꝛ illius: sicut nõ
baptizaret q̇ diceret. In noĩe gignẽtis ꝛ geniti ꝛ pcedẽ/
tis ab vtroꝗ: qꝛ ali⁹ est intellect⁹ huius sermonis ꝛ illi⁹/
cui dñs contulit vim regeneratiuã. ¶ Et si cõtra p̃dicta
replicaret. Dñs istis vbis: hoc est corpus meũ / sub hac
forma expressis dedit virtutẽ transsubstantiãdi vt nunc
supponit: igitur qualitercũꝗ variãtur nõ habent hanc
virtutẽ: ꝛ per cõsequẽs nihil efficiunt. Respõdet Alexã.
ꝙ dñs dedit hanc vim huic forme ꝛ non aliis: sed non est
alia nisi varietur intellectus verboꝝ. Unde quacũꝗ lin
gua proferant verba instituta virtutẽ habẽt: ꝛ hoc est qꝛ
intellect⁹ verbi nõ mutatur: quo non mutato/forma mu
tari nõ cẽset. Et iterũ obiiceret: cũ dꝛ/hoc est colp⁹ meũ:
vel hoc est corpu meũ: hec verba nõ habẽt sm veritateꝫ
intellectũ verboꝝ/quib⁹ dñs virtuteꝫ dedit. Dicendũ ꝙ
si nõ habent sm veritatẽ institutionis: habẽt tñ sm vsus
accõmodationem: ꝛ hoc sufficit. Hec Alexander.

¶ Lectio. xxxix. A

Nunc quantũ ad ter
tium principale premisse diuisionis/restat
cõsiderare de forme efficacia: hoc est/quis
sit effectus huius forme: siue quid sequat
ad prolationeꝫ debitã hoꝝ verboꝝ. Et primo quantũ ad
predicamentũ substãtie/videndum est, vtrũ prolatis ri/
te cõsecrationis verbis/sub specieb⁹ panis sit verum cor
pus christi. Et in hoc qđ dico rite platis/volo oĩa intel/
ligi que requirunt de necessitate huius sacramẽti: scꝫ mi/
nister idoneus: forma instituta: materia debita ꝛ intẽtio
requisita. ¶ Recitat autẽ magister lib. iiij. sententiarum
dist. x. heresim quorũdã: primã heresim inter discipulos
christi exortã imitantiũ: qui diuinã virtutẽ iuxta modum
naturaliũ rerũ metiẽtes/audacius ꝛ periculosius verita
ti cõtradicũt: asserẽtes corp⁹ christi vel sanguinẽ nõ esse
in sacramẽto: nec substantiã panis vel vini in substantiã
carnis ꝛ sanguinis cõuerti: sed ita christuꝫ dixisse: hoc est
corpus meũ: sicut apostolus dicit. j. Cor. x. Petra autem
erat christus. Dicunt corpus christi ibi esse in sacramen/
to tm̃. i. in signo manducari a nobis. Qui errãdi occasio
nem sumunt a verbis veritatis / vnde prima heresis fa/
cta est in discipulis christi: de cõse. dist. ij. Prima quidem.
Cum enim diceret. Nisi quis mãducauerit carnẽ meaꝫ: ꝛ Ioh. vj.
biberit sanguinẽ meũ/non habebit vitam eternam. Illi
vo nõ intelligentes dixerunt adinuicẽ. Durus est hic ser
mo: quis potest eum audire: ꝛ abierũt retro. Illis absce

dentibus instruxit duodecim remanētes. Spūs est inq̄t
qui viuificat: caro nō prodest quicq̄. Verba q̄ locutꝰ suz
vobis/vita ⁊ spūs sunt. q̄si fm expositionē Aug. sup ps.
liiij. diceret. Intellexistis spūaliter: spūs ⁊ vita sunt. In-
tellexistis carnaliter: etiā sic spūs ⁊ vita sunt: sed tibi nō
sunt spūs ⁊ vita q̄ spūaliter nō intelligis. Spūaliter in-
telligite q̄ locutꝰ sum. Nō hoc corpus qđ videtis: mādu-
caturi estis: ⁊ bibituri illuz sanguinē quē effusuri sunt q̄
me crucifigēt. Sacramētū aliqđ vobis cōmendaui: spūa-
liter intellectū viuificat vos: caro aūt nō ꝓdest q̄cq̄. Et
sequitur ibidē de cōse. dist. ij. Prima quidē. Donec seculū
finiat sursum est dn̄s: sed tn̄ etiā hic nobiscuz est veritas
dn̄i. Corpus em̄ in quo resurrexit vno loco esse oportet:
veritas aūt eius vbiq̄ diffusa est. Itē vna ꝑsona deus et
hō: vbiq̄ ꝑ illud qđ deus est: in celo ꝑ illud qđ homo est.
Mat. xxvi. Christus etiā dicit. Pauperes semꝑ habebitis vobiscuz:
me aūt nō semꝑ habebitis. ¶ B His aliisq̄ similibus
Marci xiiij. vtunt prefati heretici in assertione sui erroris. Periculo-
sissimus est error iste: ⁊ ꝑniciosissimus cōtra fidei vtilita-
tē: cōtra diuine charitatis magnitudinē: cōtra sacramen-
ti dignitatē ⁊ excellentiā. Magna est em̄ vtilitas fidei ex
hoc q̄ sub specie panis cōtinetur verū corpus christi. Ex
illa em̄ cōtinētia multa accidunt circa hoc sacramentū: q̄
sunt supra potestatē nature: quoꝝ fides est fidelibꝰ val-
de vtilis ⁊ meritoria. Hoc idem est etiā charitatis christi
maximū indiciū: qui sua ꝑsentia corporali voluit nobis
vtilissime ꝓuidere: vt docēt sacramēti huius fructꝰ diligē-
ter masticati. Ex ꝑsentia deniq̄ christi eo modo quo ibi
est declarat multipliciter potētia dei: ex quo sacramenti
huiꝰ dignitas elucescit. ¶ C Cōtra hanc heresim cuz
oibus doctoribꝰ catholicis a romana ecclesia approba-
tis: qui de eucharistie sacramēto scripserūt: imitās in hoc
clarissimū doctorē Guill. ockā in trac. suo glōso de sacra-
mēto/pono hāc cōclusionē. Corpus christi qđ sumptuz
est de virgine maria: qđ passum est ⁊ sepultū: quodq̄ re-
surrexit: ⁊ ad celū ascēdit: ac sedet ad dexterā dei patris:
in quo filius dei venturus est iudicare viuos ⁊ mortuos:
sub specie panis vere ⁊ realiter cōtinet. Hec conclusio ꝑ
rationē naturalē ostēdi nō pōt: sed ad huiꝰ veritatis no-
ticiā accedere oportet ꝑ fidē. Est em̄ similiter de articulis fi-
dei eo modo q̄ veritas alicuiꝰ sacramēti ꝑtinet ad articu-
los fidei: vt dicit Scotꝰ dis. x. scripti. iiij. q. j. De h iraq̄ ar-
ticulo dubitare nō licet: cū cōstet ipsum ꝑ vnigenitū dei
filiū fuisse aplis reuelatū: ⁊ a ꝑncipio expsse traditū: ex q̄
eucharistie sacramētū fuit ab ipso dn̄o institutū. Testes
sunt euāgeliste: nā sanctissimus euāgelista Mat. xxvj. c.
Accepit inq̄t/panē ⁊ benedixit ac fregit: dedit q̄ discipu-
lis suis: ⁊ ait. Accipite ⁊ comedite. h est corpus meū. De
quo ⁊ marcus. c. xiiij. ait. Mādūcantibus illis accepit ie-
sus panē ⁊ bn̄dicens/fregit ⁊ dedit eis ⁊ ait. Sumite / h
est corpus meū. Quibꝰ cōsentit Luc. xxij. dicēs. Accepto
pane gratias egit ⁊ fregit: ⁊ dedit eis/dicēs. Hoc est cor-
pus meū qđ pro vobis dat. Hoc facite in meā cōmemo-
rationē. Iohānes q̄ euāgelista refert v̄ba saluatoris: si-
Ioh. vj. mul ⁊ veritatē ⁊ vtilitatē huiꝰ sacramēti denotās. Panis
quē ego dabo caro mea est pro mūdi vita. Et sequit. Nisi
māducaueritis carnē filij hois: ⁊ bibe. eius sanguinē: nō
habe. vitā in vobis. Qui māducat meā carnē: ⁊ bibit me-
um sanguinē habet vitā eternā. Siliter ⁊ paulus. j. Cor.
xj. Dn̄s inquit iesus in qua nocte tradebat: accepit panē
⁊ grās agēs fregit ⁊ dixit. Accipite ⁊ manducate hoc est
corpus meū qđ ꝓ vobis tradet. Hoc facite in meā cōme-
morationē. Item. j. Cor. x. Panis quē frāgimus nōne cō-
municatio corpis dn̄i est. Ecce tot autoritates canonice
scripture cōcorditer affirmāt corpus christi realiter ⁊ ve-
raciter sub specie panis datū fuisse aplis: ac eisdez fuisse
a saluatore preceptū: vt in memoriā passionis dn̄ice/cor-
pus christi sub specie panis offerrēt. Hoc facite inquit in
meā cōmemorationē. ¶ D Hec aūt verba christi figu-
ratiue dicta nō sunt; sicut illa. Ego suz vitis vera. aut. Pe-

tra autem erat christus. vbi vitis / ⁊ petra nō accipiūtur
fm ꝓprietatē; sed fm similitudinē. i. ego sum vitis. i. ego
sum similis viti ⁊ petre: ꝓpter qđ per vitem ⁊ petram si-
gnificor. Sic etiaz verius dicere potuisset christꝰ de agno
paschali: hoc est corpꝰ meū: q̄ de azymo pane. Naz agnꝰ
paschalis vtiq̄ corpus christi figurabat: cuius oblatio ⁊
comestio euanuit: cum christus seipsum in cruce obtulit:
seipsum nobis in cibum dedit: quēadmodū cessat figura
adueniēte veritate: ⁊ vmbra accedente luce. ¶ Vt autez
sciatur quādo verba christi figurate intelligēda sunt vel
proprie: seruanda est regula beati Aug. in lib. lxxxiij que-
stionū. q. lxix. nō longe a principio. Solent inquit/circū-
stantie scripture illuminare sententiaz: cum ea que circa
scripturā sunt presentē questionē cōtingētia diligēti dis-
cussione tractātur. Hec Aug. Uniuersaliter enim intelle-
ctus verboꝝ christi an loquatur figuratiue: an nō: colli-
gi potest ex precedentibꝰ vel sequētibꝰ ibidē: vel ex aliis
scripture locis. Vn̄ cuz christus ait. Ego sum vitis vera.
subiūxit: vos palmites. Constat autē q̄ discipuli nō erāt
palmites naturalis vitis: sed dūtaxat spūalis: sic dici ꝓ-
pter quandā similitudinē repertam in vtrisq̄. Nam sicut
palmites veri trahunt originē ex vite/qua est ipsis viuē-
di principiū vt fructus afferant carpentibꝰ: ita ⁊ discipu-
li spūalem vitam a christo spūalis vite principio ⁊ origi-
ne receperunt: ⁊ multos fructus vite perennis/per suas
operosas ꝑdicationes attulerūt. Cum autē dixerat. Hoc
est corpus meū. subdit: qđ pro vobis tradet. Et iterū cū
dixisset. Hic est sanguis meus. addit: qui ꝓ multis effun-
detur: vt dicit Mat. Per que manifeste significat se non
locutū fuisse de corpore suo figuratiue/cū dixerat: h est
corpus meum: hic est sanguis meus: sed de corpe illo qđ
tradendū erat in mortē pro salute generis humani: ⁊ san-
guine ex eodē corpore fundendo. Ad h late valent dicta
Aug. vbi. s. q. lxix. Hoc aūt corpus morti traditū/verum
corpus christi fuit: q̄ vere in corpore suo naturali crucifi-
xus est. Et sanguis in cruce fusus/verus christi sanguis
fuisse a nullo fideli dubitat. Patet h idē ex diffusa ꝑdica-
tione huiꝰ sacramēti. Caro mea vere est cibus: ⁊ sanguis Ioh. vj.
meus vere est potus. Et panis quē ego dabo: caro mea
est pro mūdi vita: ⁊ cetera q̄ ibi habent. Necvnq̄ aliquis
hominū hoc ꝑdicare ꝑsumpsisset: nisi christus q̄ veritas
est: hoc primū docuisset: dū accipiens panē fregit ⁊ dixit.
Accipite ⁊ comedite: hoc est corpus meū. ¶ E Sic q̄
christū locutū fuisse: ⁊ hāc fuisse eius intētionē/sancti pa-
tres scripture sacre expositores vita ⁊ doctrina ꝓbatissi-
mi/nos scriptis suis multipliciter docuerūt: quoꝝ ꝑplu-
res sn̄ias Gratianus collegit de cōse. dis. ij. vn̄ Eusebius
emissenus ea. dis. Quia corpus. ait. Quia corpus assum-
ptū ablaturꝰ erat ab oculis: ⁊ illaturus syderibꝰ: necessa-
riū erat vt in die cene sacramentū nobis corpis ⁊ sangui-
nis cōsecraret: vt coleret iugiter ꝑ mysteriū: qđ semel of-
ferebat in ꝑciū: vt q: quotidiana ⁊ indefessa currebat ꝓ
oīm salute redēptio: ꝑpetua esset redēptionis oblatio: ⁊
perēnis victima illa viueret in memoria: ⁊ semꝑ presens
esset in grā. Et sequit. Recedat ergo omne infidelitatis
ambiguū: qm̄quidē q̄ autor est muneris: ipse etiā testis
est veritatis. Nā inuisibilis sacerdos visibiles creaturas
in substātiā corpis ⁊ sanguinis sui v̄bo suo secreta ptāte
cōuertit: ita dicēs. Accipite ⁊ cōedite: h est corpꝰ meū ⁊c.
¶ Itē Leo papa in synodo romana ea. dist. In q̄bꝰ. Est
cibꝰ refectiōis ⁊ cibꝰ sanguinis. sicut em̄ caro dn̄i vere est
cibꝰ: ita sanguis vere est potꝰ. Est corpꝰ de quo dictū est.
Caro mea vere est cibꝰ: ⁊ sanguis meꝰ vere est potꝰ. Cir-
ca hoc corpus aquile sunt/que alis circūuolant spiritua-
libus. vn̄ ⁊ idē corpus christi edimus: vt vite eterne pos-
simus esse participes. ¶ Itē Hilariꝰ papa ea. dist. Corpꝰ
christi. Corpus christi qđ sumit de altari: figura est/dum
panis ⁊ vinū videt extra: veritas autē dū corpus et san-
guis christi in veritate credit interius. ¶ Itē Hilarius
viij. de trinita. statim post principiū multa de h scribit: et

habentur aliqua eadē dist. In christo. Si vere carnē corporis nostri christus assumpsit: ⁊ vere hō ille qui ex maria natus fuit: christꝰ est. Nosq; vere sub mysterio carnē corporis sui sumimus ⁊c. ¶ F Itē beatꝰ Hiero. in sermone dñice. v. post epiph. dicit. Singuli autem totū accipiunt christū dñm: ⁊ singulis portionibꝰ totus est: nec ꝑ singulos minuitur: sed se in singulis ꝓbet. ¶ Itē idē ad heluidiū. Nec moyses dedit vobis panē verū: sed dñs iesus ipse cōuiua ⁊ cōuiuiū: ipse comedēs ⁊ qui comedit. eadē dist. Nec moyses. ¶ Itē beatus Amb. lib. de sacra. eadem dist. Panis est in altari. ait: Panis est in altari vsitatus ante vba sacramētoꝝ: vbi accessit cōsecratio: de pane fit caro christi. Et infra. Qđ erat panis añ cōsecrationē: iam corpus christi est post cōsecrationem: quia sermo christi creaturā mutat: ⁊ sic ex pane fit corpus christi: ⁊ vinū cū aqua in calice permixtū fit sanguis / cōsecratione verbi celestis. Et sequit. Christus testificat qꝫ corpꝰ suū ⁊ sanguinē accipimus: de cuius fide ⁊ testificatiōe dubitare nō debemus. ¶ Itē idē in eodē / eadē dist. Reuera. Reuera inquit mirabile est qꝫ deus manna pluerit patribus: ⁊ quotidiano celi pascebant alimēto. vñ dictū est. Panē angeloꝝ māducauit homo. sed tñ panē illū q̄ māducauerunt: oēs in deserto mortui sunt. Ista autem esca quā accipitis: iste panis viuus qui de celo descendit: vite eterne substantiā administrat. Et quicūq; hunc panem māducauerit: nō morieꝛ in eternū: qꝛ corpus est christi. Considera vtrū prestātior: nūc sit panis angeloꝝ: an caro christi: que vtiq; corpus est vite. Māna illud de celo: hoc super celū. Illud celi: hoc dñi celoꝝ. Illud corruptioni obnoxiū si in diē alterū seruareꝛ: hoc alienū ab omni corruptione. Quicūq; religiose gustauerit: corruptionē sentire non poterit. Illis aq de petra fluxit: tibi sanguis ex christo. Illos ad horā satiauit aqua: te sanguis diluit in eternū. Iudeus bibit ⁊ sitit: tu cū biberis sitire nō poteris. Illud in vmbra: hoc in veritate. Et sequit post pauca. Potior: est lux qꝫ vmbra: veritas qꝫ figura: corpꝰ creatoris: qꝫ māna de celo. Et post multa miracula recitata / quibꝰ ostendit possibilitatē cōuersionis substantiarū panis ⁊ vini in verū corpus christi: subdit. Sed qđ argumētis vtimur. Suis vtamur exēplis / Incarnationis astruamus mysteriū veritatē. Nūquid nature vsus presensit cū dñs iesus ex maria nascereꝛ. Si ordinē querimus: viro mixta femina generare cōsueuerat. Liquet igitur qꝫ ꝓter nature ordinē virgo generat: ⁊ hoc qđ cōficimus corpꝰ ex virgine est. Quid hic nature ordinē queris in christi corpore: cū preter naturā sit ipse dñs iesus partus ex virgine. Vera vtiq; caro christi est q̄ crucifixa est: q̄ sepulta est: vere ergo illiꝰ carnis sacramētū est. Ipse clamat dñs iesus: h̄ est corpus meū. Ante benedictionē vboꝝ celestiū alia spēs noiatur: post cōsecrationē christi corpus significat. Ipse dicit sanguinē suū / ante cōsecrationē: aliud dr post ꝯsecrationē. Sanguis nūcupat: tu dicis amē: hoc est / verū est qđ os loquit: mens interna fateat: qđ sermo sonat: affectꝰ sentiat. ¶ G Idē in. c. Oia quecūq;. eadē dist. Oia quecunq; voluit dñs (ait) fecit in celo ⁊ in terra. Et qꝛ voluit sic / factū est ita. Licꝫ figura panis ⁊ vini videat: nihil tñ aliud qꝫ caro christi ⁊ sanguis post cōsecrationē credēdū est. Vñ ipsa veritas ait ad discipulos. Hec (inquit) caro mea est pro mūdi vita. Et vt mirabiliꝰ loquar: non alia plane / qꝫ que nata est de maria / ⁊ passa in cruce: ⁊ resurrexit de sepulcro. hec inquam ipsa est. Et ideo christi caro est q̄ pro mūdi vita adhuc hodie offerꝛ. Et cū digne accipiꝛ: vitā vtiq; eternā in nobis operatur. Panē quidē istū quē sumimus in mysterio: illū vtiq; intelligo panē qui manu sanctispūs formatus est in vtero virginis: ⁊ igne passionis decoctus in ara crucis. Panis enī angeloꝝ factꝰ est cibꝰ hominū. vñ ipse ait. Ego sum panis viuus qui de celo descēdi. Et itē. Panis quē ego dabo caro mea est pro mūdi vita. Ex his nāq; duabꝰ sententijs / aperte datur intelligi: qꝛ panis iste ⁊ ille nō duo: sed vnus panis ⁊ vna caro: procul dubio vnū corpus efficitur. Illud vere: illud sane: qđ sumptū est de virgine: qđ passum est ⁊ sepultū: qđ resurrexit / ⁊ in celū ascēdit: ⁊ sedet ad dexterā dei patris: ⁊ qđ est vēturū iudicare viuos ⁊ mortuos. ¶ Ad idē loquit idē in. c. In calice. eadē dis. Idē in lib. vij. de sacra. eadem dis. Sicut est. Sicut est verus dei filius / dñs noster iesus christus: nō quēadmodū hoies per gratiam: sed filius ex substātia patris: ita vera est christi caro: sicut ipse dixit: quā accipimus: ⁊ verꝰ sanguis eius potus. Ego sum inquit panis viuus / qui de celo descēdi. Et respondens cuidā replice que fieri posset: addit: sed caro nō descendit de celo: quō ergo descendit de celo panis viuus. Rñdet. Quia idem dñs iesus consors est diuinitatis ⁊ corporis: ⁊ tu q̄ accipis carnē / diuine eius substātie in illo participas alimēto. ¶ Idē in libro de mysterijs eadē dis. In illo. In illo sacro christꝰ est: quia corpus est christi: nō ergo corporalis esca: sed spūalis. Vñ ⁊ apl's de typo eius ait: qꝛ patres nostri eandem escā spūalē māducauerūt. Corpus enī dei corpꝰ est spūale: corpus christi corpus diuini spūs est. ¶ H Huic veritati egregiꝰ doctor Aug. etiā multiplex ꝓhibet testimoniū: vñ in lib. sniarū ꝓsperi eadē dis. Nos autē. ait: Nos autē in specie panis ⁊ vini quā videmus: res inuisibiles idest carnē ⁊ sanguinē honoramus. Nec similiter cōprehendimus has duas species: quēadmodū ante cōsecrationē apprehēdebamus: cū fideliter fateamur ante cōsecrationē esse panē ⁊ vinū qđ natura formauit: post cōsecrationē vo carnē christi ⁊ sanguinē qđ būdictio cōsecrauit. Et in eodē lib. idē dicit eadē dist. Hoc est. Hoc est qđ dicimꝰ: qđ modis oibus approbare cōtendimus. Sacrificiū ecclesie duobꝰ modis cōfici: duobꝰ constare: visibili elementorum specie / ⁊ inuisibili dñi nostri iesu christi carne ⁊ sanguine: ⁊ sacramēto ⁊ re sacramēti i. corpore christi. Item Caro eiꝰ est quā forma panis opertā in sacro accipimus. Et sanguis eius quē sub vini specie et sapore potamus. ¶ Idē lib. de trini. eadē dist. Quia morte. Quia morte dñi liberati sumus: huius rei memores in edendo ⁊ potando carnē ⁊ sanguinē que ꝓ nobis oblata sunt: significamus. ¶ Itē eadē dist. Utrū sub figura. Utrū sub figura / an sub veritate hoc mysticū calicis sacramētū fiat: veritas ait. Caro mea vere est cibus: ⁊ sanguis meus vere est potus. Alioqu quō magnū erit. Panis quē ego dabo caro mea est pro mūdi vita: nisi vera sit caro. Sed qꝛ fas nō est vorare dētibus: voluit dñs hunc panē ⁊ vinum in mysterio: vere carnem suā et sanguinē suum cōsecratione spūsancti potentialiter creari: ⁊ quotidie pro mundi vita mystice immolari: vt sicut de virgine ꝑ spiritūsanctū vera caro sine coitu creatur: ita ꝑ eundē ex substātia panis ⁊ vini mystice idē corpus christi cōsecreꝛ. Corpꝰ christi ⁊ veritas ⁊ figura est. Ueritas / dū corpꝰ christi ⁊ sanguis virtute spūsancti in vtute ipsiꝰ ex panis ⁊ vini substātia efficiꝛ. Figura vo est id qđ exteriꝰ sentiꝛ. Et sequiꝛ. Credendū est qꝫ in vbis christi sacramēta cōficiantur: cuius enī potētia creanꝛ prius: eius vtiq; vbo ad melius ꝓcreanꝛ. ¶ Idē in epistola ad hireneū. ⁊ habeꝛ ea. dist. c. Corporeū. Corporeū illud māna nunc est tanti res miraculi: qꝛ venit qđ perfectū est. Perfectus aūt panis de celo corpus est ex virgine. ¶ Itē super ps. xxxiij. homel. ij. Accesserūt ad iesum iudei vt crucifigerēt: nos accedamꝰ vt corpus eiꝰ ⁊ sanguinē accipiamꝰ. Itē vere magnꝰ deꝰ ⁊ magna misericordia eius: q̄ dedit nobis māducare corpus suū in quo tanta perpessus est: ⁊ sanguinē bibere. Itē in ps. xxviij. ad iudeos. Iam ⁊ securi bibite sanguinē quē fudistis. Itē in ps. lxxv. Ipsum sanguinē quē ꝑ insaniam fuderūt: per gratiam biberūt. Item in ps. xxviij. De carne marie carnē accepit: ⁊ ipsā carnē ad māducandū ad salutē dedit. Similia multa in varijs psalmoꝝ expositionibus ponit quoꝝ quedam in ea. Accesserunt. eadē dist. notantur. ¶ I Beatꝰ quoq; Greg. in homel. paschali eadē dist. Quid sit. similiter docet: ait enim. Quid

i. Cor. x.

fit sanguis agni nō iam audiendo sed bibendo didicistis
qui sanguis super vtrūq3 postē ponit: qm̄ non solum ore
corporis: sed etiā ore cordis hauritur. Hec salutaris victi
ma illā nobis mortē vnigeniti p mysteriū reparat: q̇ licz
resurgēs ex mortuis: iam nō morit: mors illi vltra nō do
minabitur: tn̄ in seipso imortaliter ꝛ incorruptibiliter vi
uēs / iterū in hoc mysterio moritur: eius quoq3 vbiq3 cor
pus sumitur: eius caro in salutē populi panitur: eius san
guis nō iam per manus infideliū: sed fideliū in ara pfun
ditur. Et sequit. Vno eodēq3 tēpore ac momēto in celo
rapitur ministerio angelorū corpori christi sociandus: ꝛ
ante oculos sacerdotis in altari videt. Tāta est ecclesie
vnitas in christo: vt vnius vbiq3 sit panis corporis chri
sti: ꝛ vnus sit calix sanguinis ei⁹. Calix em̄ que sacerdos
catholicus sacrificat: nō alius nisi ipse quē dn̄s aplis tra
didit: qr sicut diuinitas vbi dei est vita que totuz implet
mundū: ita licet in multis locis / ꝛ innumerabilib⁹ dieb⁹
illic cōsecretur corpus: nō sunt tn̄ multa corpora christi:
neq3 multi calices: sed vnū corpus christi ꝛ vn⁹ sanguis
cū illo: qđ sumpsit in vtero virginis: ꝛ qđ dedit aplis. Di
uinitas em̄ verbi replet id qđ vbiq3 est: ꝛ cōiūgit ꝛ facit
vt sicut ipsa vita est: ita et vnū corpus eius sit in veritate.
Vn̄ aduertēdū est q̄ siue plus siue minus quis inde pci
piat: oēs equaliter corpus christi integerrime sumunt: et
generaliter oēs ꝛ specialiter vnusq̇sq3. Itē idem. Quo
tidie ipse comedit ꝛ bibit in veritate: sed integer ꝛ viuus
atq3 inmaculatus manet. Et ideo magnū ꝛ pauēduz est
mysteriū: quia aliud videt ꝛ aliud intelligit. Hec Greg.
¶ Nec tn̄ quēq3 moueat q̄ corpus christi verum in sacra
mēto mysteriū dicit. Ex quo verbo heretici nutrimentuz
trahūt erroris: vt dicit dn̄s Inno. c. Cū marthe. de celeb.
missa. dicētes. In sacramēto altaris nō esse corpis christi
ꝛ sanguinis veritatē: sed imaginē tm̄ / ꝛ speciē ꝛ figuraz:
pro eo q̄ scriptura interdum cōmemorat id qđ in altari
suscipit esse sacramētū ꝛ mysteriū ꝛ exemplū. Sed tales
ex eo laqueū erroris incurrūt: q2 nec autoritates scriptu
re cōuenienter intelligūt: nec sacramenta dei suscipiūt re
uerenter. Si em̄ q2 figura est sacramētū altaris: veritas
negatur: ergo nec mors / nec resurrectio christi (cū sit fi
gura) veritas est credēda. Siquidē mortē ꝛ resurrectio
nē christi / similitudinē ꝛ imaginem esse apls manifestat.
Ro. iiij. Christus inquiēs mortuus est p delictis nostris: ꝛ resur
rexit ppter iustificationē nostrā. Aplorū em̄ princeps pe
j. Pet. ij. trus in epistola sua scribit: Christus passus est p nobis /
vobis relinquēs exemplū vt seqmini vestigia ei⁹. Sic er
go tam mors christi / q̄ resurrectio ei⁹ est exēplū: vt nos
peccatis mortui iusticie iā viuamus. Quare si nō fuit ve
ritas: q2 fuit exēplū: ergo nec veritas fuit christ⁹: nec vere
a mortuis resurrexit. Sed absit a fideliū cordibus error
Esa. liij. iste: cū pphēta de ipso testet / q̄ vere lāguores nostros
ipse tulit: ꝛ dolores nostros ipse portauit. Dicit tn̄ myste
riū fidei: qm̄ aliud ibi creditur q̄ cernat: ꝛ aliud cernit
q̄ credat. Cernitur species panis ꝛ vini: ꝛ creditur veri
tas carnis ꝛ sanguinis christi. Hec ibi. ¶ Z. Itē Euse
bius: Cū reuerenduz ad altare cibis spūalib⁹ satiandus
ascēdis: sacrū dei tui corpus ꝛ sanguinē fide respice. Ho
nora / mirare / mēte cōtinge / cordis manu suscipe. ꝛ habe
tur dist. ij. de cōse. Quia corpus. Itē leo papa. Sic et sa
cre mense cōicare debetis: vt nihil p̄sus de veritate cor
poris ꝛ sanguinis ambigatis. Itē Basili⁹. O miraculū:
o dei nimia beniuolētia / qua sursum sedet ad dexterā pa
tris: sacrificiū tn̄ ipe manib⁹ hoim continet. Itē paschas.
vt. s. in pain. lec. xxxviij. Ad idē magister sniarū li. iiij. dist.
x. multas sctōrū adducit autoritates. Venerabilis q̄3 Hu
go lib. ij. de sacris pte. viij. p multa capl'a hāc fidei verita
tē ꝛ cōfitet ꝛ pbat. vt. c. vij. ait. Qđ videm⁹ / spēs panis
est ꝛ vini. Qđ aūt sub specie illa credim⁹: verū corp⁹ chri
sti est ꝛ verus sanguis iesu christi: qđ pepēdit in cruce et
fluxit de latere: nec per panē ꝛ vinū corpus ꝛ sanguinez
tm̄ significari credimus: sed sub specie panis ꝛ vini verū
corpus et verū sanguinē cōsecrari: ꝛ speciē quidē visibi
lē sacramētū esse veri corporis ꝛ veri sanguinis. Corpus
aūt ꝛ sanguine sacramētu esse grē spūalis. Et quēadmo
dū spēs illic cernit: cui⁹ res vel substātia ibi esse nō credi
tur: sic res ibi veraciter ꝛ substātialiter p̄sens credit: cu
ius spēs nō cernit. Videt em̄ spēs panis ꝛ vini: ꝛ substā
tia panis ꝛ vini nō credit: credit aūt substātia corporis ꝛ
sanguinis christi: ꝛ tn̄ spēs nō videt. Qđ ergo videt f̄m
speciē: sacramentū est / ꝛ imago illius qđ credit f̄m cor
poris veritatē. Et qđ credit f̄m corporis veritate: sacra
mentū est illi⁹ qđ percipit f̄m gratiā specialē. Sacramē
tū ergo altaris / ꝛ eucharistia diuina in vero corpe et san
guine dn̄i nostri iesu christi / imago est f̄m speciē panis ꝛ
vini in qua cernit. ꝛ res est f̄m substantie sue veritatē in
qua credit illic atq3 percipit. Et rursum. Qđ nūc visibili
ter f̄m sacramēti speciē: ꝛ corpaliter f̄m carnis ꝛ sangui
nis veritatē / christū in altari sumimus: sacramētū est / et
imago q̄ ipm eundez inuisibiliter ꝛ spūaliter f̄m gratie
infusionē ꝛ spūssancti participationē in corde sumere de
bemus. Ergo diuinissima eucharistia / q̄ in altari f̄m pa
nis ꝛ vini speciē / ꝛ f̄m corpis ꝛ sanguinis christi veritate
visibiliter ꝛ corpaliter tractat: sacramentū est ꝛ signū: ꝛ
imago inuisibilis ꝛ spūalis participationis iesu / q̄ intus
in corde p fidē ꝛ dilectionē pficit. Hec hugo. ¶ L. Itē
Inno. in de offi. mis. Cū sacerdos illa christi vba pronun
ciat: Hoc est corpus meū: hic est calix me⁹: panis ꝛ vinuz
in corpus ꝛ sanguinē cōuertunt / illa vbi vtute qua vbū
caro factū est / ꝛ habitauit i nobis: qua dixit ꝛ facta sunt:
mandauit ꝛ creata sunt vniuersa. Ego igitur q̇ vitā eter
nā habere desidero: carnē christi veraciter comedo: ꝛ san
guinē ei⁹ veraciter bibo: illā vtiq3 carnē quā traxit de vir
gine: ꝛ sanguinē quē effudit in cruce. Ego corde ꝛ ore cō
fiteor: ipm dn̄m iesum christū in hoc sacro māduco / fret⁹
autoritate ipsi⁹ dn̄i. ¶ Probat idē cōfessio berengarij fa
cta in generali cōcilio Nicolao papa p̄sidēte: ꝛ habet in
ca. Ego berēgari⁹. de cōse. dis. ij. qua ait. Cōsentio sancte
romane ecclie ꝛ aplice sedi: ꝛ ore ꝛ corde pfiteor: panē ꝛ
vinū que in altari ponūtur: post cōsecrationē nō solū sa
cramētū: sed etiā verū corpus ꝛ sanguinē dn̄i nostri iesu
christi esse. ¶ Demū hanc veritatem vniuersalis ecclesia
(cuius post euangeliū nulla maior est autoritas) deter
minauit in cōcilio generali sub Inno. iij. celebrato: vt ha
betur in. c. Firmiter. de summa trinitate ꝛ fide catholica.
vbi dr̄. Vna vo est fideliū vniuersalis ecclia: extra quam
nullus oīno saluat: in qua idē ipse sacerdos est ꝛ sacrifi
ciū iesus christ⁹: cui⁹ corpus ꝛ sanguis i sacro altaris sub
speciēb⁹ panis ꝛ vini veraciter ꝯtinet. ¶ M. Hāc etiā
veritatē Guilhel. parif. in tractatu solēni / quez de sacris
edidit in parte de sacro eucharistie. c. sine partitiōe: ꝛ iux
ta principiū persuadet ex trib⁹ officijs / q̄ christus p no
bis suscepit: scilz p̄sbyteri / aduocati ꝛ medici. Vn̄ quia in
missa fit populi sanctificatio: necesse est christū vt sacer
dotē fidelissimū interesse p expletione officij sacerdota
lis. Hoc em̄ exigit fidelitas sacrificātis: vt assit cum ad sa
crificiū postulat aduenire. Est aūt officiū sacerdotale / sa
cramētare siue sanctificare: qđ certe nō implet nisi p hō
stiā / qua gratia sanctificationis populo impetrat. Nulla
aūt hostia est qua possit scrificari pplˀs: nisi illa quā chri
stus in cruce obtulit / q̄ est ipsemet christus / f̄m q̄ hō: si
cut dicit apls ad Heb. ix. q̄ semel in cōsummatione secu
lorū ad destructionē peccatorū per hostiam apparuit. Et
ibidem. x. c. Sanctificati sumus per oblationez iesu chri
sti semel. Necesse est igitur hūc venire ex officio sacerdo
tali suscepto ad sacrificandū populū per hostiā. Non est
autē christus sacerdos nisi in forma humana / ꝛ in eo q̄
hō: igitur vt sic presentem se facit in altaris sacro. Iuxta
hunc modū: q2 fidelis est noster aduocatus: necesse ha
bet interesse cause quā agendam suscepit: quotiēs causa
nostra agitur: ꝛ p̄sentia eius desiderat. Causa aūt totius
ecclie in missa agit scz corā deo patre / p sacerdotē tanq̄

procuratorē. Necesse igitur habet interesse ⁊ causā agere hic noster aduocatus. Non est autē aduocatus: neqꝫ causam agit nisi inquantū homo: ergo inquantū homo necesse habet assistere ꝓcuratori sacerdoti: maxime quia causa ista nō agitur nisi per interpellationē: si nō nisi ex ore eius digna est suscipi ⁊ ꝑ munus qḋ ipsemet est. Tertio q̄ fidelis medicus/egrū quē curādū suscepit: habet visitare quotiēs hoc requirit infirmitas: ⁊ hoc cū vnguētis ⁊ medicinis que curationi eiusdem sunt necessaria. Quia igitur vnusquisqꝫ de ecclesia eger est: ⁊ medicatione indiget siue ad curationē: siue ad conseruationē: siue ad preseruationē: siue ad cōfortationē: ⁊ vnūquēqꝫ curādum mirabili miseratiōe suscepit: necesse habet ad curādum quotiēs opus erit: aduenire. Opus aūt est quotiēs de medicatiōe eius agitur: ⁊ sanatio eius intēditur. Quia ergo ad hoc missa agitur: ⁊ quicquid in ea fit: fit vt hmōi egro medicationis impendatur officiū ⁊ sanitatis beneficiū: necesse habet misse officio interesse: ⁊ ħ in eo ꝙ medicus: hoc est in forma humana/cū corpore suo qḋ est velut antidotū solidissimū cōtra oēs humores noxios vitiorū: ⁊ cū sanguine suo qui est velut syropus multebris ⁊ dulcissimus: ⁊ medicina liquida valēs cōtra oīa animarū languores atqꝫ vulnera: quorū duorū vtutes in ipsa dñica passione potissimū claruerūt. Scdm hoc igit: quia venerādū corpus christi medicina est saluberrima: qua curātur quotidie nostre infirmitates: ⁊ sacramentū eius est placabilissimū quo lapsi deo patri recōciliamur ⁊ sanctificationis nostre est sacramētū sacratissimū/quo deo patri vt filij charissimi cōiungimur ⁊ incorporamur ⁊ cibus est nostre refectionis/quo in vita spūali subsistimus ⁊ solidamur: necesse est ipsius in missarum solēnijs in quib⁹ oīa ista peraguntꝰ sacratissimā ⁊ verissimā adesse presentiā. Nō em̄ sufficit designatio siue figuratio corporis istius viuifici ⁊ sanguinis ad ista ꝑdicta peragenda: sed necessario reqrūt istius viuifici panis presentissimā veritatē. Neqꝫ em̄ figura: neqꝫ aliqua designatio medicine prestare pōt vllo modo salutē: sed sola ipsius presens veritas salutē facit. Siliter impossibile est ꝑ solā ⁊ inanē figurā ⁊ designationē sacrificij placari iratū: aut reconciliari offensum absqꝫ sacrificij veritate: siliter neqꝫ sacrari aut sanctificare possibile est quēqꝫ absqꝫ sacramenti veritate/cū sacramēti scꝫ sola figura. Eodē modo impossibile est aliquē refici/pasci aut potari sola figuratione panis ⁊ vini: alioqn sufficerēt nobis figure ⁊ picture ad ista q̄tuor peragēda: ⁊ frustra laborareꝰ circa missarū solēnia. Sufficerēt inquā picture sacrarū oblationū ⁊ sacrificiorū ad recōciliationē ⁊ placationē: figure panis ⁊ vini ad medicationē ⁊ refectionē. Hec aūt insania ad hoc deducit vt pictura diluuij sola sine veritate mūdū submergat: ⁊ pictura ignis quo mundus in ferio: cōflagrandus est: iam mundū exurat: atqꝫ pictura sola panis pascat atqꝫ reficiat: sic ⁊ pictura vini potet ⁊ inebriet: que certe nemo admittit cōpos rōnis. Venit autē in partē sic loquētium demētia: vt oīno nō distinguant quantū ad virtutē ⁊ efficaciā inter signa ⁊ res: inter figurā et veritatē: cū eandē virtutē attribuāt signis ⁊ veritati. Nimiū ergo desipiūt heretici atqꝫ fallūtur astruētes corpus christi nō realiter vere in sacramēto altaris cōtineri: sed dūtaxat in quadā designatione ⁊ figura/cōtra christi euangeliū ⁊ tot sanctorū testimonia patrū: in quo elucet ipsorū detestāda temeritas: ⁊ ꝑsumptio temeraria qua sensui ꝓprio ꝓterui innitūtur: sententiā suā maiorū autoritatib⁹ preferēdo cōtra sapiētis exhortationē. Fili ne innitaris prudētie tue: neqꝫ sapiens sis apud temetipsum. Verū he ꝑsuasiones Guilhel. magis ostēdunt cōgruitatē corporalis ꝑsentie christi: q̄ demōstrent assistētie necessitatē. ¶ N De eodem etiā loquiꝰ Alber. in lib. de sa. pte. ij. Quid inq̄t necesse est tantū facere apparatū pani ⁊ vino: nisi significarent corpus ⁊ sanguinē christi. Quid ad hoc ordinarenꝰ sacerdotes: cōsecrarenꝰ altaria: tēpla ac cetera que ad ritum ⁊ altaris cultum pertinēt: si nihil in his fieret nisi q̄ panis benedicerertur/qui corpus christi tm̄ significaret. Adhuc aūt adoratio ⁊ veneratio que fit a populo exhibereꝰ creature. Sicqꝫ in omni missa idolatria cōmitteretur: q̄ cult⁹ debitus creatori pure exhibereꝰ creature: qḋ nefariū est dicere. ¶ Quomodo etiā beatus Dionysius de hoc sacramēto loquēs/verbis vtitur que soli deo digne attribuūtur. Ait em̄ in de ecclesiastica hierarchia. c. iij. loquēs de venerabili eucharistie sacramēto. At vero pōtifex cū diuina munera laude ꝓsecutus fuerit: sacrosancta ⁊ augustissima mysteria cōficit: ⁊ q̄ ante laudauerat: venerādis operta ⁊ abdita signis in cōspectu agit: diuinaqꝫ munera reuerēter ostēdens/ad sacrā illorū cōionē ⁊ ipse cōuertiꝰ: ⁊ reliquos vt cōicēt hortaꝰ. Et post multa. Describit em̄ pōtifex in his ferme sensibiliter muneribus in cōspectu dans christū iesum nostrā spiritalē vt in imaginibus vitā/ex diuinitatis occulte perfecta ⁊ inconfusa nostre mortalitatis assumptione clemētissime ꝓprietatē ex nobis accepisse: atqꝫ ad diuisibile nostrū sine mutatione sui ex vnitate naturali ꝓcessisse. Perqꝫ hāc beatificā clementiā ad participationē sui suorūqꝫ bonorū inuitare genus humanum. Si tm̄ ipsius clemētie inseramur ipsaꝫ quātū fas est imitādo: sicqꝫ veraciter cōsortes dei/diuinorūqꝫ participes efficiamur. Hec Diony. ꝑm nouaꝫ trāslationē. In quibus satis patet eū sensisse dñm iesum christū in sacramēto realiter: sed opertū specieb⁹ panis ⁊ vini cōtineri. ¶ O Ex omnib⁹ precedentib⁹ satis reor probatū esse hāc fidei nostre veritatē: ꝙ sub specieb⁹ panis ⁊ vini post cōsecrationē rite factā verū christi corp⁹/verusqꝫ eius sanguis/nō sicut in signo: sed in se realiter cōtinentur/cōtra dānatā heresim hāc veritatē negantiū. Neqꝫ pro eis facit qḋ pro se adducūt: ꝙ em̄ hec vba christi/hoc est corpus meū: nō sint accipieda sicut illa. Ego sum vitis vera. Aut sicut illa apl'i. Petra aūt erat christ⁹: satis supra declaratū est. Verba vero beati Aug. supra pro sua heresi allegata/magister dist. x. quarti determinat dicēs: Nō his negat Augu. corpus christi a fidelibus sumi vel esse in altari: sed his veritas aplos: ⁊ i eis nos instruxit/ꝙ ipsius corpus nō per partes discerptū vt putauerunt illi discipuli qui retroierūt: sed integrū: nec visibiliter in forma humana: sed nobis inuisibiliter sub forma panis et vini/corpus ⁊ sanguinē traderet. Quē sensum beatus Aug. cōfirmat dicēs. Ipsum quidē ⁊ nō ipsū corpus qḋ videbaꝰ māducabanꝰ: ipm inuisibiliter/nō ipm visibiliter. Itē etsi necesse est illud visibiliter celebrare: necesse est tm̄ inuisibiliter intelligi. Ita etiā intelligendū est corpus christi esse in vno loco/scꝫ visibiliter in forma humana: veritas tm̄ ei⁹. i. diuinitas vbiqꝫ est: veritas etiā eius. i. veruꝫ corpus in omni altari est vbicūqꝫ celebraꝰ. Sic etiā illud intelligēdū est. Pauperes semꝑ habebitis vobiscū: me autē nō semꝑ habebitis: ꝑm corporalē ꝑsentiā ꝑm quā cū eis cōuersabaꝰ. Siliter ⁊ illud/ꝙ hō est in celo est visibiliter/inuisibiliter autē est in altari: q̄ nō in forma humana apparet: sed forma panis ⁊ vini operitur. Ali⁹ ⁊ inuisibilis eius caro dr̄ que vere est in altari: sꝫ quia nō in specie sua apparet: dr̄ inuisibilis. Ait em̄ Aug. Sacrificiū ecclesie duobus cōstat/visibili elemētorū specie: ⁊ inuisibili dñi nostri iesu christi carne ⁊ sanguine: sacramēto ⁊ re sacramēti. i. corpe christi. Ecce inuisibilē dixit carnē christi: q̄ forma panis operta sumiꝰ ⁊ tractaꝰ.

¶ Lectio. xi. A

A Stēsa corporali presentia corporis christi sub specieb⁹ panis ad placionē forme sacramentalis: consequēter inquirēdū est qua mutatione incipit corp⁹ christi esse in sacramento. ¶ Circa qḋ notandū/ꝙ q̄uis expresse tradatur in scriptura/ꝙ corpus christi veraciter sub specieb⁹ panis cōtinetur: ⁊ a fidelib⁹ sumiꝰ: vt patuit lectione precedēte: tm̄ quomodo ibi fit christi corpus: an per cōuersionem

Prouerbiorū. iij.

per cõuersionem alicuius in ipm: an sine conuersione incipiat esse corpus christi cũ pane manentib⁹ substantia ꝛ accidentibus panis: nõ inuenitur expressuꝫ in canone biblie. Unde de hoc antiquitus fuerũt diuerse opiniones: vt recitat magister dist. xj. quarti. Uñ colligunt tres opiniones que habent. c. Cũ marthe. in glo. extra de celebr. mis. ꝛ Inno. de offi. mis. parte. iiij. c. xviij. easdem recitat. ¶ Una ꝙ panis substãtia manet simul cũ corpore christi: ꝛ nihil preexistens ibi ante cõsecrationem desinit esse. ¶ Secũda tenet ꝙ substãtia q̃ fuit panis primo: postea est caro christi. ¶ Tertia tenet ꝙ substãtia panis ibi desinit esse: ꝛ manẽt accidentia tantũ/ sapor/ color/ pondus/ ꝛ similia: ꝛ sub his accidentib⁹ incipit esse corpus christi. ¶ Quartã opinionẽ addit magister vbi. s. ꝙ panis substãtia nõ cõuertit: sed annihilatur: vel in preiacentem materiã resoluit. Sed nunc opinio tertia ab oĩbus doctorib⁹ catholicis acceptat. scilꝫ ꝙ substãtia panis nõ manet: sed realiter veraciter in substãtiam corporis christi cõuertit transsubstantiat seu cõmutatur. Tum q: de sacramentis tenenduꝫ est sicut tenet sancta romana ecclesia: vt habet de hereticis. ad abolendã. Nũc aũt ipsa tenet ꝛ determinauit paneꝫ transsubstãtiari in corpus christi/ ꝛ vinũ in sanguinem: vt habet de sum. tri. ꝛ fi. ca. Firmiter. vbi sic dicit: Ipse iesus christus sacerdos est ꝛ sacrificiũ cui⁹ corpus ꝛ sanguis in sacro altaris sub speciebus panis ꝛ vini veraciter cõtinetur. Et sequit: Transsubstantiatis pane in corpus: ꝛ vino in sanguinem ptãte diuina. ¶ Ad idem sunt autoritates plurime sanctoꝝ: quarum plures ca. precedente sunt allegate. Uñ eusebius emissen⁹ de cõse. dist. ij. Quia corpus. Inuisibilis inquit/ sacerdos visibiles creaturas in substantiã corporis sui ꝛ sanguinis verbo suo secreta potestate cõuertit. Et sequit: Nouũ tibi ꝛ impossibile esse nõ debet/ ꝙ in christi substantiã terrena ꝛ mortalia cõuertuntur. Item ambro. lib. de sacramẽtis vt supra allegatũ est in ca. Panis. ij. de cõse. dist. ij. Panis est in altari vsitatus ante verba sacramentoꝝ: vbi accessit cõsecratio de pane fit caro christi. Sequit. Si ergo tanta vis est in sermone dñi iesu: vt inciperet esse qđ nõ erat: quanto magis operatorius est vt sint que erant ꝛ in aliud cõmutẽtur. Et sic quod erat panis ante consecrationem: iam corpus christi est post consecrationem: quia sermo christi creaturam mutat: ꝛ sic ex pane fit corpus christi: ꝛ vinum cum aqua in calice mixtũ fit sanguis cõsecratione verbi celestis. Item Aug. ꝛ habet eadem dist. vtrum sub figura. Uoluit dñs hunc panem ꝛ vinũ in mysterio/ vere carneꝫ suã ꝛ sanguinem suũ consecratione spiritussancti potentialiter creari. Et sequit: Ex substantia panis ꝛ vini mystice corp⁹ christi cõsecratur. Et infra. Corpus christi ꝛ sanguis in virtute spũssancti ex panis ꝛ vini substantia efficit. Et sequit: Per spiritũsanctũ hanc/ scꝫ panis substantiã suã efficit carnem: ꝛ transit vinum in sanguinem. Et infra. Credendũ est ꝙ in verbis christi sacramenta cõficiant: cuius eñ potẽtia creãtur prius scꝫ panis ꝛ vinũ: eius vtiq̃ verbo ad meli⁹ procreantur. Item in ca. Cũ marthe. de celebra. mis. Panem ꝛ vinum in corpus ꝛ sanguinem ꝓprie cõmutauit. Item venerabilis hugo. li. ij. de sacramẽtis. parte. viij. ca. ij. Sacramentũ corporis ꝛ sanguinis sui/ ipse dñs iesus christus instituit: quãdo post cenam veteris pasche: panem ꝛ vinũ in corpus ꝛ in sanguinem suũ potentia transmutans aplis sumendũ distribuit. Et ibidem ca. ix. idem ex intentione declarans: At per verba sanctificationis vera panis ꝛ vera vini substantia in verũ corpus ꝛ sanguinem christi cõuertit: sola specie panis ꝛ vini remanente: ꝛ substantia in substantiam trãseũte. Cõuersio aũt ipsa nõ ẽm vnionẽ: sed ẽm trãsitionẽ credẽda est: qm̃ nequaq̃ essentia essentie in augmẽtũ accedit/ vt ꝑ illud qđ accedit: id ad qđ accedit/ mai⁹ fiat scꝫ trãsitiõe/ vt id qđ accedit: cũ illo ad qđ accedit: vnũ fiat. Nec sic in pane xp̃i corpus cõsecrate dicim⁹: vt de pane corpus christi esse accipiat: nec quasi nouum corpus subito factum: de mutata essentia scꝫ panis: sed in ipm corpus verũ mutatã essentiã; nec ipsam substãtiã panis ꝛ vini in nihilũ redactã: q: desijt esse qđ fuit; sed mutatã pot⁹: q: cepit esse aliud qđ nõ fuit. Et aliud ipm qđ cepit supple substãtia panis esse/ ex ea esse nõ accepit: q: prius panis fuit: sed ipa eẽ accepit qñ desijt esse qđ fuit. Ex his ꝛ alijs plurimis autoritatibus sctõꝝ habet ꝙ corpus christi est in sacramento per transmutationẽ vel couersionem aut trãssubstãtiationem substantie panis ꝛ vini in corpus ꝛ sanguinẽ christi. In dictis aũt autoritatib⁹ sunt quedã sobrie exponenda: quibus dicit ꝙ panis ꝛ vinũ fit sanguis ꝛ corpus christi: q̃ quõ intelligenda sint: postea lec. xlix. docebit. Et ꝓpter hoc predicta verboꝝ forma dicit cõuersiua: q: dum ipã rite a sacerdote sup panem ꝛ vinũ profert: panis ꝛ vini substantia in corpus ꝛ sanguinẽ christi ꝯuertunt. ¶ Quia ergo ex determinatione ecclesie/ cõformiter ad sctõꝝ autoritates/ credendũ est corpus christi in sacramento esse ꝑ cõuersionem panis in ipm. Uidendũ quõ intelligenda sit ipsa cõuersio vbi tria sunt ꝑquirenda. Primo quid sit cõuersio. Secũdo quid in q̇d ꝯuerti possit. Tertio qua spẽ ꝯuersiõis panis in corpus xp̃i cõuertat. ¶ Quoad primũ notandũ/ ꝙ cõuersio q̃ est transitio vnius in aliud: duo dicit: scꝫ desitionẽ alicuius rei: ꝛ successionem alterius. Si eñ legit aqua cõuersa in vinũ in nuptijs Joh. ij. desijt in hydrijs aqua: ꝛ successit vinũ: hoc est ꝙ forma aque in hydrijs desijt esse: ꝛ successit forma vini in materia aque. Uel tota aque substãtia desijt: tota substãtia vini successit: quippe fieri vtrũq̃ potuit. Quod aũt horũ factũ sit: ipe nouit qui fecit. Sic in generatione naturali ignis ex aere/ aer conuertit in ignem: dum corrupta forma aeris/ succedit forma ignis: sic albũ vertit in nigrũ/ dum albedini desinenti succedit nigredo. ¶ Est ergo cõuersio successio entitatis positiue ad entitatem positiuã desinentem. Illud vo ẽm opinionẽ Scoti/ dicit succedere qđ ad desitionẽ alterius nouũ esse recipit: aut in esse qđ habet cõseruat: ita ꝙ nisi aliud desineret: ipm nõ reciperet nouũ esse: nec in esse qđ habet ꝯseruaret. Ex quo sequit ꝙ corruptioni vermis in terra nõ succedit sol in celo: q̃uis corrupto verme cõseruet: maneret eñ nihilominus si vermis corruptio nõ precessisset. ¶ Secũdo sequit ꝙ de ratione successionis nõ est ꝙ succedens sit in eadeꝫ materia sub eisdem accidentib⁹: vel in eodem loco in qua/ quibus/ vel quo fuit id cui succedit. Patet ex secũdo. Unde si de⁹ cõseruaret solem in celo ad destructionem alicui⁹ aĩalis in terra alr̃ nõ cõseruaturus: sol quantũ ad esse in quo cõseruatur: succederet aĩali: ꝛ animal desinẽs cõuerteret per cõsequẽs in solem. ¶ Tertio sequit ꝙ nõ est de ratione successionis vt sit nouitas aliqua in succedẽte: q: si res aliqua in suo eẽ quod habuit sine sui mutatione cõseruaret ad corruptionẽ alicui⁹ rei alr̃ nõ cõseruanda: illa succederet rei corrupte/ sine sui mutatione ꝛ qualibet nouitate. Sentẽtia est Scoti quodli. q. x. ¶ Et posset ratio assignari: qm̃ q: res de nouo ꝑducta/ id est accipiens esse post nõ esse ad desitionem alterius succedit desinenti rõne res cõseruata. i. accipiẽs esse post esse precedens ꝛ desitionem alterius succedit ei: nulla eñ potest assignari ratio diuersitatis: cũ cõseruatio est quedam ꝑductio: nã vtrobiq̃ ad esse cause sequit effectus: qui causa cessante nõ sequeret. Posita eñ causa sufficiente ꝛ ꝑducente/ ponit effectus de nouo/ si prius nõ fuerit: aut ponitur nõ de nouo si prius fuerit: ꝛ hoc si eadem fuerit causa ꝑducẽs ꝛ cõseruãs. Nec min⁹ habet esse effect⁹ a causa cõseruante/ q̃ a causa producente: quis ita conseruatum non esse submoto conseruante: sicut productum non esset remoto producente. ¶ D Per hoc patet ad secundũ quid in quid conuerti possit: nam tunc res aliqua conuerti potest in aliã: dum vtraq̃ est in ptãte agentis quantuꝫ ad esse vel cõseruari: ꝛ nõ esse simpliciter vel ẽm quid. Unde dicit primo ꝙ nõ solũ corpus in corpus: aut substãtia in substãtiam: seu accidens in accidẽs; sed spũs in spm̃: ꝛ corpus in spiritũ: ꝛ spũs in substantiã corporalem: substantia in accidens: ꝛ accidẽs in substãtiã. ꝛ generaliter quodlibet creatum in creaturã quãlibet potest cõuerti diuina potestate. Patet: q: cum quelibet creatura eque est in plena potesta

te dei quantū ad esse ⁊ non esse: potest quamlibet creaturā annihilare: ⁊ ad desitionem alterius cuiuscunq͡z producere: similiter potest quamlibet creaturam conseruare ad desitionem alterius. Quod cum facit: creaturam que desinit in eam quā sic cōseruat vel ꝓducit: cōuertit. Nec tamen propter talem cōuersionē vnū fit reliquū: hoc est si corpus cōuertitur in spiritū: nō ideo corpus fit spūs: neq͡z materia fit forma si in formam cōuerteret: nec substantia accidēs: vel ecōuerso: cum cōuerti vnū in aliud, nō est vnū fieri aliud: sed est vni desinenti succedere aliud: licet in casu ex corpore fit spūs: ⁊ ex materia fit forma: qḋ nihil aliud est dictu, nisi ꝙ desinenti corpori succedit spūs. Sicut in generatione naturali ignis ex aere, aer nō fit ignis: nec forma aeris fit forma ignis: sed forma aeris corrumpit: ⁊ ꝓducit in eadem materia forma ignis: qḋ est cōuerti aerem in ignem: siue formā aeris in formā ignis. ¶ Secūdo dicit ꝙ nihil cōuerti potest in deū: vel in aliquod intrinsecū deo. Probat: q: nihil intrinsecū deo, est in ptāte dei quantū ad esse ⁊ nō esse: cum esse intrinsecū deo, est deus: ⁊ necesse esse ⁊ non possibile nō esse. Potētia em̄ diuina est tantū respectu possibilium: vt declarant doctores circa distinctionem primā: ⁊ ideo non succedit esse diuinū cuicūq͡z creature desinenti: cum siue creatura desinat, siue nō: necessario est deus: nec solum necessario est: sed necessario est immutabilis: ⁊ ideo nō tantū quoad esse nō succedit: sed etiā quantū ad omnē modū sui esse nulli creature succedit. ¶ E Sed forte qs diceret cōtra primū: Illud videt esse contra beatū Augustinū sup Genes. dicentem lib. vij. Omne corpus in omne corpus posse mutari nō defuerūt qui assererent: corp⁹ aūt aliquod cōuerti in animā, fieriq͡z naturā incorpoream: nec quēq͡ꝫ sensisse scio: nec fides habet. Et eodem libro expressius habet idem. Omne inquit corpus in omne corp⁹ mutari posse credibile est: quodlibet aūt corpus posse mutari in animā, credere absurdū est. ¶ Item Boetius in libro de duab⁹ naturis dicit: Neq͡z corporea substantia in incorporeā substantiā mutari potest: nec incorporea in seinuicē mutari, proprias formas mutant. sola enim in seinuicem mutari possunt: q̄ habent vnius nature cōmune subiectū. ¶ Item nō videt ꝙ substantia possit cōuerti in accidens: q: nō potest fieri inherens: nec absolutū potest conuerti in respectiuū: quia tunc absolutū requireret duos terminos. Itē quātitas panis nō pōt cōuerti in corporis christi quātitatem: q: nō potest corpus christi quātificari per quantitatem panis: cū nō sit debita cōmēsuratio. ¶ Ad illa dicit ad pmū, ꝙ btūs Aug. ibi loquit de ꝯuersiōe pme ꝓductionis: ⁊ fm modū illi⁹ ꝓductōis vbi de corpe materiali aliud corp⁹ ꝓductū est: vt de materia informi celū ⁊ elemēta: ibi incredibile nō est de quolibet corpore, quodlibꝫ ꝓduci potuisse: sed nō de corpore in spiritū: q: ostendere vult ꝙ aia nō est ꝓducta de materia siue corpore materiali. Uel potest dici ꝙ vult ꝙ minus possibile est corpus in spm̄ conuerti: ꝙ corpus quodlibet in quodcūq͡z corpus: q: plus conueniunt corpora quecūq͡z inter se, ꝙ corpus cū spiritu. Uerū hoc dici posset referendo ad potentiā naturalem: sed respectu diuine potentie: cui oia eque subsunt: nec vnum est magis possibile altero. Ideo finaliter potest dici beatū Aug. ita opinatū fuisse: vel fm alioꝝ opinionē locutū esse. Nec probat qḋ opinat: nec assertiue loquit asserendo vnū, negādo aliud: sed dicit credibile est. Et in alia pte: nec quēq͡ꝫ sensisse scio, nec fides habet. ⁊ postea: absurdū est hoc asserere. i. nō est vsitatū nec certū. ¶ Ad boetiū dicit, ꝙ loquit de cōuersione naturali ⁊ imediata: que requirit subiectum cōmune, ⁊ principia agendi ⁊ patiendi mutuo in cōuersio. Dicit em̄ ibidem, ꝙ nō potest es in lapidem pmutari: qḋ intelligi non potest nisi de cōuersione naturali ⁊ imediata. Quomō aūt ratio sua teneat cōtra euticem: cōtra quē ibi loquit, alibi videndū est. ¶ Ad tertiū ⁊ quartū dicitur, ꝙ fundat sup falsa imaginatione: q̄ est ꝙ termin⁹ ad quē cōuersionis induat cōditiones termini a quo: qḋ falsum est: q: si termin⁹ ad quē cōuersionis recipit esse fm cōuersionē recipit esse fm cōditionem ꝓprie nature: vt patet etiā in cōuersione naturali. Ideo si accidens cōuertitur in substantiam: substantia seruat cōditionē suā: ⁊ ecōuerso si substātia in accidens: accidens tenet suas cōditiones: ⁊ si absolutum in respectiuū: respectus habebit fundamentū ⁊ terminos suos: quos nō habuit absolutū cōuersum. Sic si quantitas panis cōuerteret in quantitatem corporis christi (posito ꝙ quātitas sit accidens absolutū) corpus christi ꝓpter hoc nō extenderet quantitate panis: q: cōuersa desinit esse sed quantitate sua ꝓpria, q̄ succedit quātitati panis cōuerse. ⁊ per hoc patet secundū. ¶ F Quoad tertiū, scꝫ qua specie cōuersionis panis cōuertat in corpus christi. Nam in allegatis autoritatib⁹ qn̄q͡z dicit mutari: qn̄q͡z cōuerti: ⁊ quādoq͡z transsubstantiari. Quō ergo se habeat cōuersio ad transmutationē: quō ad transsubstantiationem, inq̄rendum. Dicendū itaq͡z est, ꝙ mutatio multipliciter accipitur tam a pho, ꝙ a sanctis: possunt aūt acceptiones iste reduci ad tres. Unde pōt accipi mutatio large siue cōmunissime: ⁊ sic mutari est rem incipere vel desinere esse: aut se habere aliter posterius qualiter se nō habuit prius instātanee vel successiue: ⁊ sic est gen⁹ ad motū ⁊ cōuersionē: q: motus dicit successionē: ⁊ cōuersio desitionē ꝯuersi: q̄ nō iportat mutatio in specie. Similiter ad creationē ⁊ annihilationē ⁊ alterationem: q: in genere importat quicq̄d illi termini iportant in specie. ¶ Secūdo mō accipit stricte pro receptione alicuius forme substantialis vel accidentalis de nouo: vel dimissione talis forme prehabite instātanea vel successiua ⁊ illo mō materia prima si fuisset creata sub forma. i. simul creata cū forma, in instanti sue creatiōis fuisset mutata: q: in illo instanti recepisset formā quā ante hoc instans nō habuisset. ¶ Tertio mō accipit strictissime: et sic mutari est subiectū presuppositū recipere formā: vel locū prius nō habitā vel habitū: vel talem pdere instantanee vel successiue ⁊ sic accipit. viij. physicoꝝ, vbi innuit ꝙ mutari est rem aliter se habere prius ⁊ posterius. Ex illo pꝫ ꝙ cōuersio nō est mutatio scdo vel tertio modis: saltem nō oportet: sed tātum primo mō: q: qḋ his duob⁹ vltimis modis mutat: nō desinit: qḋ aūt cōuertitur: desinit esse. ¶ G Sed quomō se habeat cōuersio ad transsubstantiationem aduertendū, ꝙ est cōuersio quedā naturalis, quedā supnaturalis. Naturalis est q̄ fit a pricipijs nature psupposito subiecto vtriq͡z termino: vt est cōuersio aeris in ignem. Supnaturalis est que fit actione diuina speciali preter ordinē nature: ⁊ ista si fit inter terminos substātiales: dicit trāssubstātiatio. Si inter terminos accidentales: posset dici transaccidentatio. Si inter terminū a quo qui est substantia: ⁊ ad quē qui est accidens: posset circūlocutiue dici transsubstantie accidētatio. Sic ecōuerso posset dici trāsaccidentis substātiatio. ¶ Potest aūt trāssubstantiatio ad ꝓpositū sic describi: est cōuersio substantie totius in substantiā nō habentē cōmunem materiā cū priore. Cōuersio ponit pro gn̄e: q: vbicūq͡z est transsubstantiatio: ibi est cōuersio: ⁊ nō ecōuerso. Primum patet: q: in oīni transsubstātiatione termin⁹ a quo desinit esse. Si em̄ maneret: nō esset transsubstātiatio: q: nihil transiret in aliud. Dicit substantie, ad excludendū trāsaccidētationē. Dicit totius: qḋ debet accipi mixtim. i. cathegorematice ⁊ sincathegorematice simul: vt exponit ipm ⁊ nihil ipsius quin ipm. Per hoc excludit gn̄atio naturalis: in qua lꝫ totū cathegorema. i. integrū transeat in totū: vt dicit pho in de gn̄atiōe: Gn̄atio est trāsitio hui⁹ toti⁹ in hoc totū. Siquidē in gn̄atione ignis ex aere, tot⁹ aer corrūpit: ⁊ tot⁹ ignis ꝓducit cathegorematice: nō tn̄ totus aer capiēdo totus mixtim: q: nō q̇cq̄d est aeris corrūpit: q: materia q̄ est primo pars aeris: ⁊ postea pars ignis nō corrūpit: sed manet sub vtroq͡z termino. Dicit in substantiā ꝓpter cōuersionem substātie in accidens: q̄ nō trāssubstātiatio: sed magis trāssubstātie accidentatio. Dicit vltimo, nō habentē cōem materiā cū alia: ꝓpter cōuersionē forme substātialis p generationē de nouo ꝓductā: q: licet ibi sit cōuersio toti⁹ forme corrupte in formā ꝓductam: q: nihil forme corrupte ma

Conuersio duplex est.

Trāssubstātiatio quid.

net: tñ nõ est transsubstãtiatio: q2 forma corrupta ⁊ forma genita hñt eãdẽ materiã cõem. ¶ D Ex his patet ꝙ trãssubstantiatio est spẽs cõuersionis supnaturalis: ⁊ per ꝯñs spẽs cõuersionis in gñe. Patet ꝙ nulla potẽtia naturalis põt in trãssubstantiationẽ: q2 nulla hꝫ in sua ptãte totã substantiã cõpositã quantũ ad materiã ⁊ formã: cũ materia naturalis sit ingñabilis et incorruptibilis: neqꝫ subam simplicem vt formã nisi mediante subiecto cõi vtroqꝫ termino trãsmutatiõis: sꝫ vbi manet materia cõis ibi nõ est trãssubstantiatio vt patuit: ergo nulla virt⁹ naturalis habꝫ in sua facultate trãssubatione: sola itaqꝫ potẽtia diuia q̃ est ifinita hñs in sua ptãte materiã ⁊ formã ⁊ oẽ creatũ ⁊ creabile: potest subas trãssubstãtiare. ¶ Et ꝑ hoc ad ꝓpositũ dr ꝙ cõuersio qua suba panis ꝯuertit in subam corpis xpi/est trãssubstãtiatio: panis q̃ trãssubstãtiat in verũ corp⁹ xpi. Probat: q2 ibi fit cõuersio totius sube panis quãtũ ad materiã ⁊ formã. Nã ibi desinit esse simpliciter tã materia panis q̃ eius forma/forte ꝑ subtractionẽ diuine cõseruatiõis: saluatis accidẽtib⁹ in suo esse sine subiecto: ⁊ succedit ꝑ verã presentiã in locũ sube panis sub eisdẽ accidẽtib⁹ verũ corpus christi ad panis desitionẽ: ergo est ibi vera trãssubstãtiatio tenet ꝯña ex q̃d nois trãssubstantiationis. ¶ Possibilitas ꝯcedẽtis quãtũ ad oẽs partes/satis pꝫ: attẽto ꝙ oia creata sunt eque in potẽtia obediẽtiali dei. Factũ ꝓbatũ est auctoritate eccl'ie ⁊ scrõꝝ: q2 rõne ꝓbari non põt. Et licet ita est ꝙ sub accidentib⁹ q̃ ante ꝯuersionẽ erãt in suba panis: pñs est ꝑ cõuersionẽ corp⁹ xpi: nec tñ afficit ab eis. Tũ vt. s. dictũ est: sic esse pñs accidentib⁹/nõ est de rõne trãssubstãtiationis. Tũ q2 de⁹ posset facere corp⁹ suũ pñs accidentib⁹ panis simul ⁊ sube panis: ita ꝙ panis nõ desineret: sed maneret cũ corpe xpi: cũ hoc nullã includat cõtradictionẽ: vt statim patebit: ⁊ postea cõuertere panẽ in corp⁹ xpi iam pñs: destruẽdo panis subam: ⁊ cõseruando corpus suũ ad desitionem panis: ⁊ tũc nõ est successio substãtie ad subam sub accidentib⁹ illis: q2 prius fuit corp⁹ christi sub accidẽtibus illis eodẽ mõ quo postea desinente pane: ⁊ sic nõ succederet. ¶ J Posset hic dici/ꝙ adhuc esset successio corporis christi: nõ quantũ ad esse hic de nouo: sꝫ quãtũ ad cõseruari sub spẽbus panis. Sic eñ põt esse cõuersio in preexistẽs vt statim infra. Tũ q2 sicut suba panis: ita ⁊ accidẽtia eius possunt cõuerti in corp⁹ christi: ⁊ sic desinerẽt esse: ⁊ ꝑ ꝯñs corpus christi nõ esset pñs accidentib⁹. Tũ q2 (vt sentit scotus) suba panis posset trãssubstãtiari in corp⁹ christi vt existens in celo: absqꝫ hoc ꝙ acq̃reret nouã presentiã ad spẽs vel locũ panis: q2 de⁹ põt velle corp⁹ suũ cõseruare/sine eẽ in celo/in ordine ad desitionẽ panis in altari alr nõ cõseruaturus: in quo casu panis desinẽs trãssubstãtiaret in corpus xpi: vt pꝫ ex q̃d nois trãssubstãtiationis: ⁊ tñ nõ esset in loco/vel sub spẽb⁹ panis cõuersi: sꝫ de facto ꝑ trãssubstãtiationem panis in corp⁹ christi/corp⁹ christi realiter fit pñs accidẽtib⁹ panis ⁊ loco: q̃ panẽ prius q̃ desineret: ꝯtinebat. Hec omnia recitata sunt s̃m opinionẽ doctoris subtilis in quodlibe. q. x. ⁊ in. iiij. dist. xj. ¶ K Scd̃m vo opinionez Guil'. ockã/successio vltra ꝓmissa dicit presentiã ei⁹ qđ succedit accidẽtib⁹: vel loco ei⁹ cui succedit. Et s̃m hoc describit trãssubstãtiationẽ sic: est successio sube ad subam desinentem esse simpliciter in se/sub accidẽtib⁹ aliquib⁹ ꝓpriis sube desinentis. addendũ est: vel ad min⁹ in eodẽ loco. etiã addi oportet. nõ habentis materiã cõem cũ suba desinẽte. ¶ Ex quo pꝫ ꝙ ad trãssubstãtiationẽ requirit aliqua nouitas in termino trãssubstãtiatiõis: q2 noua presentia eius specieb⁹ vel loco substãtie desinentis: nisi forte ꝑ miraculũ prius ante cõuersionez fuisset presens substãtie desinẽti: vt in casu statim supradicto. Sufficit eñ ꝙ si nõ esset pñs ante cõuersionẽ: fieret de nouo presens ꝑ cõuersionẽ. ¶ Secundo pꝫ s̃m illũ doctorem/ꝙ substantia panis nõ potest trãssubstantiari in corpus christi vt in celo: q2 deficeret ei⁹ presentia. Si aũt substãtia panis cum accidentib⁹ cõuerteretur in corpus christi: sufficeret ꝙ corp⁹ christi ꝑ cõuersionem de nouo inciperet esse in loco/quo fuerat panis substantia cũ suis accidentib⁹: sic si sola accidẽtia cõuerterẽtur in corpus. ¶ Si diceres: Posito ꝙ panis desineret in ordine ad corpus christi: vt in celo absqꝫ eius pñtia ad spẽs panis/panis mutaret ⁊ nõ annihilaret: q2 desitio eius nõ est absolute in nihilũ: scꝫ ad aliquid vere existens/scꝫ corpus christi in celo: neqꝫ est corruptio/q2 nõ in materia: ergo trãssubstantiatio. ¶ Respõdet ꝙ talis mutatio panis est mutatio panis large capiendo mutationẽ: sed nulla illarũ: sed est quedã mutatio supnaturalis: cui nõ est nomẽ impositũ q2 nunq̃ facta est nec fiet: licet fieri posset. Harũ opinionũ diuersitas magis cõsistit in quid nois trãssubstãtiationis: q̃ in re ipsa. ¶ L Sed circa ista mouent quattuor dubia. Primũ/nam videt ꝙ cõuersio illa q̃ fit in sacramento: non sit transsubstãtiatio: q2 nõ est ad subam tanq̃ ad suũ terminum formalẽ: igitur. Tenet cõsequentia: q2 ois denominatio cuiuscũqꝫ transmutationis sumẽda est a termino formali. Antecedens pꝫ: q2 illa cõuersio est ad vbi: scꝫ ad presentiã corporis christi loco ⁊ specieb⁹ panis tanq̃ ad terminuz formalẽ: ⁊ nõ ad substantiã corporis christi. Quod ꝓbatur q2 ad illud est cõuersio tanq̃ ad terminũ formalẽ qđ succedit desitioni panis: huic aũt nõ succedit substãtia corporis christi: sed presentia. Quod ꝓbatur: q2 suba corporis christi nõ recipit nouũ esse ad desitionem panis: manifestũ est q2 prefuit. Nec conseruat in ordine ad desitionẽ panis: q2 etiam si nõ fieret cõuersio: hoc est/si panis nõ desineret: nihilomin⁹ suba corporis christi cõseruaret in suo esse. Et sic pꝫ primũ ꝙ nõ succedit suba corpis xpi. Secũdũ etiã pꝫ: q2 corpus christi accipit nouã presentiã ad spẽs panis: q̃b⁹ (desinente pane) nũc de nouo est pñs: ergo succedit quantum ad pñtiam localem. ¶ Secũdũ dubiũ: verũ panis cõuertatur in solũ corp⁹ christi: an etiã in sanguinẽ/in animã/vel in deitatẽ. Et videt ꝙ nõ solũ in corpus: sed etiã in sanguinez ⁊ animã: q2 ad desitionẽ panis/incipit esse sanguis christi ⁊ aia sub specieb⁹ panis: ergo cõuertit in sanguinez ⁊ animã. Tenet cõsequentia: q2 hic est desitio panis ⁊ successio sanguinis ⁊ anime christi: Ergo cõuersio hui⁹ in illa. Tenet cõsequentia: q2 ista duo importat conuersio: ⁊ nihil aliud. Oppositum determinat magister dist. xj. vt infra in respõsione ad dubiũ. ¶ Tertiũ dubiũ: qualis mutatio sit panis desitio: an sit annihilatio: an corruptio. Et videt ꝙ sit annihilatio: q2 nihil panis manet: nec materia: nec forma/⁊ prefuit: ergo annihilat. Oppositũ: q2 qđ cõuertit in aliud nõ annihilat: suba panis cõuertit in corpus christi: ergo ¶ M Quartũ dubiũ est cõtra hoc ꝙ panis cõuertitur in corp⁹ christi. Articulus fidei in vniuersali traditus nõ est limitandus ad intellectũ specialem: maxime nõ ad illum qui est difficilior: ⁊ ad quem plura vident sequi naturali rationi cõtraria ⁊ plura miracula. Sicut eñ in naturalibus pluralitas sine necessitate vitanda est: ita ⁊ in supnaturalibus supfluitas miraculoꝝ. Sed absqꝫ cõuersione panis põt saluari tota veritas sacramenti: ⁊ caueri miraculorum pluralitas: ⁊ incõuenientia rationi naturali cõtraria. Ergo. Cõsequentia nota ⁊ minor. Prima pars patet dicendo/ꝙ cũ suba panis manente esset verũ corp⁹ christi: q2 ad veritatẽ sacramẽti nihil aliud requirit nisi veritas signi et signati. suba panis cũ suis accidẽtib⁹ eque ⁊ magis põt eẽ signũ sicut sola accidentia: q2 suba panis cuꝫ suis specieb⁹ est nutrimentũ ⁊ nõ sole species: ideo magis panis significat corp⁹ christi in ratione nutrimẽti spũalis. Similiter q2 ex multis granis panis cõficit vnus: significat vnitatẽ corporis veri ⁊ mystici: qđ nõ conuenit accidentib⁹: ergo. Signatũ etiã/scꝫ corp⁹ christi eque potest saluari cũ substãtia panis sicut cũ accidentib⁹ solis: q2 nõ magis repugnat substantie esse cũ substantiis: q̃ cum accidentib⁹ se non afficiẽtibus: neqꝫ accidentib⁹ cum accidentib⁹ cõtrariis: sed in sacramento cũ accidentib⁹ panis est corpus christi: ⁊ etiã accidentia corporis christi: vt quãtitas maior corporis christi: si ponitur accidens distinctum a substantia. Item caliditas corporis christi cum frigiditate hostie: ⁊ sic de aliis accidentibus corporis ⁊ panis: quorum multa videntur con

traria. ❡ Secunda pars minoris patet/scilz ꝙ vitarentur miracula: qz dicendo ꝙ substantia panis maneret cum corpore christi: non oportet ponere desitionem materie panis cuius desitio est miraculosa. ❡ Item caueret ꝙ accidens nō esset sine subiecto. Item vitaret ꝙ sit actio ꝛ passio nullo subiecto presupposito. Item vitaret deceptio sensuum. Item ꝙ sit nutritio sine substantiali nutrimento. Item vitatur ꝙ materia vel q̄ preſuit: vel que nunꝙ fuit: de nouo creatur: vt duz ex sacramento generant vermes: siue dum corpus ad sumptionem specierū sacramentaliū nutrit: ꝛ similia. Maior probat: qz ex quo fides nobis data est vt sit via ad salutem: ita debet teneri prout est magis idonea ad salutem. Sed ponēdo aliquē talem intellectū supra modū difficilem: et in plerisqz rationi naturali ꝛ rationi ac experientie repugnātem/ est occasio auertendi oēs phos ꝛ naturalem rationez sequētes a fide: vel saltē impediendi eos ne couertant ad fidem: dum dicit eis talia esse de substātia fidei: que vident tam sensui/ꝙ intellectui repugnare. Immo videt ꝙ negādo substantiā panis: tot occurrūt hic difficilia intellectu quot in articulo incarnationis. Et mirū videtur arguit Scotus: ꝙ in vno articulo qui non est principalis articulus fidei: debeat talis intellectus asseri/ ꝓpter quem pateat cōtemptui oīm sequentiū rationem. ❡ Itez in sacramento veritatis/ nulla debet esse falsitas: accidētia ista significant naturaliter substantias quas affecerūt: ꝛ si nō manet ibi illa substātia: significatio eoꝝ erit falsa. Nec valet dicere ꝙ significant corpus christi qđ ibi vere continetur: ꝛ hoc ex institutione christi. Et illa significatio est vera: qz significatio naturalis nō mutat propter significationem ad placitū. ideo nō obstāte institutione christi/ manet significatio naturalis: qua significant panem: ꝛ ideo eorū significatio naturalis erit falsa: sed si maneret substātia panis: vtraqz significatio tam naturalis ꝙ ad placitū esset vera. ❡ N Ad primū dubiuz respondeo premittens ꝙ tria cōcurrunt in transsubstantiatione panis in corpus christi: due scz mutatōes ꝛ vna successio. ❡ Primū est mutatio de perditiua termini a quo/ scilz substātie panis q̄ desinit esse simpliciter. ❡ Secūdum est successio corporis christi que sm esse suū nō nouū: sed preexistens/ succedit desitioni panis: ꝛ illa successio fieri posset sine mutatiōe corpis christi. Posset em̄ deus velle cōseruari corpus suū in celo ad desitionem panis in terra: ita ꝙ pane in terra desinente/ si corpus suū non esset in celo: ipm de nouo ꝓduceret in celo: In quo casu esset successio corporis christi sine ei⁹ mutatione. ❡ Tertiū est mutatio localis acquisitiua termini ad quē/ scz corporis christi: qua incipit de nouo esse presens speciebus panis sine ꝑditione sui vbi in celo ad desitionē panis. Et illa sunt separabilia. Primū a secundo: qz panis posset desinere esse simpliciter: licet nō succederet aliud: ꝛ tunc illa desitio esset annihilatio. Secūdū etiā separari pōt a tertio: qz posset corpus christi ꝯseruari in celo in ordine ad desitionem panis in terra/ absqz hoc ꝙ fieret presens speciebus panis. Sed tunc nō esset trāssubstantiatio sm ockam: licet esset sm scotū. Tertiū etiā posset separari a primo: qz posset corpus christi fieri presens spēb⁹ panis: pane nō desinēte ꝛ esset simplex mutatio localis sine trāssubstātiatiōe. Pōt etiā illud tertiū separari a secundo: qz posset fieri presens specieb⁹ panis ꝛ cōseruari: nō aūt ad substantiā panis desinentem. ❡ O Trāssubstantiatio aūt sm opinionem ockam/ connotat oia illa tria: licet principaliter cōnotet secundū. Sicut prandere cōnotat actionem ꝛ temp⁹: qz quocūqz deficiente nō esset trāssubstantiatio: sed sortiret aliud nomen impositū vel imponendū. Secūdū tamen principalissime cōnotat: qz ab illo impositū est nomen transsubstantiatio. Scđm scotū aūt solū duo prima cōnotat ꝛ nō tertiū Nam sm eū deficiēte tertio manētib⁹ duob⁹ primis/ adhuc saluat ratio trāssubstātiationis. ❡ Vñ sm eum tripliciter fieri pōt transsubstātiatio: vel ꝙ vna suba desinens esse cōuertat in aliā succedentē sibi sm esse nouū simpliciter: siue in loco prioris sube desinētis siue in alio loco. Vt si ad desitionem lapidis sm se totū/ deus ꝓduceret aurū vel angelū lapis trāssubstantiaret in aurū vel angelū. Vel scđo ꝙ substantie desinenti succedat alia substātia sm esse suū/ nō nouū: sed preexistens in locū siue sub accidentib⁹ prioris substantie. Sicut in ꝓposito/ corp⁹ xpi sm suā subam succedit substātie panis: ꝛ sit presens ei⁹ specieb⁹. Vel tertio ꝙ substantie desinenti succedit alia suba quoad cōseruari in suo esse iam habito: sine sui mutatione/ quo mō panis trāssubstantiari posset in corpus christi vt in celo. Quātū ad primos duos modos cōcordat ockā: nō quoad tertiū: cōcedit quidē sic fieri posse: sed nō diceretur tunc trāssubstātiatio. Nā deus posset velle suū corpus esse nō solū post desitionē panis: sed in ordine ad ei⁹ desitionē: ita ꝙ si non prehaberet esse: vellet ipm de nouo ꝓducere in eē. Et sm hoc/ sicut de⁹ dicit rem creare qñ vult eam esse post nō esse simpliciter: ꝛ cōseruare cū vult eā esse post idem esse preacceptū. Ita pōt velle aliquid esse/ siue quātū ad eē nouū: siue quātū ad eē antiquū/ in ordine ad aliā rem totaliter desinentē. ꝛ sic dicitur sm Sco. res desinens cōuerti ꝛ trāssubstātiari in aliam sm ockā vo vltra illa requirit/ ꝙ res sm esse suū nouū vel antiquum succedat in locum desinentis: vt possit dici transsubstātiatio: ꝛ ita doctores illi nō dissident quātū ad rem: sed tm̄ quātū ad vocabuli rōnē. ❡ P Per hoc ad formā rationis dubij negat/ ꝙ cōuersio illa in sacramēto nō fit ad substātiā tanꝙ ad terminū formalē. Ad ꝓbationem est ad vbi tanꝙ ad terminū formalē: ꝛ nō ad substātiam corporis christi: negat illa copulatiua: qz vt patuit: ibi sunt due mutationes: ꝛ successio substantie ad substātiā: ꝛ ꝓpter successionem substantie ad substantiā principaliter dicit trāssubstantiatio: ꝛ nō ꝓpter alias mutationes: licet ipe requirantur. Et sic vocādo terminū formalē trāssubstātiatiōis illđ qđ principaliter cōnotatur ꝑ nomen trāssubstantiatio: vbi scz nō est termin⁹ formalis: sz suba corporis christi cōseruata in ordine ad desitionē panis. Sicut in gñatione naturali forma q̄ ꝓducit: ꝓducit in materia forme corrupte: ꝛ ita in loco forme corrupte: ꝛ sic acquirit nouū vbi: ꝛ tñ vbi nō est termin⁹ formalis gñationis siue ꝓductiōis forme. ❡ Et cū arguit ꝙ substātia corporis christi nō cōseruat in ordine ad desitionē panis/ negat. Ad ꝓbationē cōcedit ꝙ corpus christi ꝑmaneret si panis nō desineret. Sed ꝓpter hoc non tollitur quin conseruetur ad desitionem panis: quia illud dicitur cōseruari ad desitionem alteri⁹: quod si aliud nō desineret/ nō conseruaret: aut si aliud desineret: ipsum de nouo ꝓduceret si nō esset. Et scđm est in ꝓposito: qz desinente pane ꝑ verba cōsecrationis/ si corpus christi nō esset in naturali sua cōsistentia de nouo ꝓduceret a deo ad plationem verboꝝ cōsecratiōis: per quā desijt substātia panis Et cū arguit ad ꝓbandū ꝙ vbi sit termin⁹ formalis: qz corpus christi quātū ad nouū vbi qđ acquisit: succedit desitioni panis. Cōceditur ꝙ vbi est termin⁹ formalis: sed nō trāssubstātiationis: sed mot⁹ localis qui est alia mutatio a trāssubstātiatione: reqsita tñ sm vnū modū loquendi ad transsubstātiationē: nō sm aliū. ❡ Q Si querit iuxta moduz loquendi ockā/ cū id in quod fit trāssubstantiatio succedit in locū cōuersi: vtrū semꝑ sit in loco cōuersi diffinitiue: vel an possit in eodē esse circūscriptiue. Ad hoc rñdet ockā. q. vj. quarti in solutione quinti dubij/ ꝙ esse in hoc loco diffinitiue vel circūscriptiue accidit trāssubstantiationi: qz pōt esse trāssubstātiatio: siue id in quod fit trāssubstātiatio/ sit in loco vno modo vel alio: licet de facto in trāssubstantiatione sacramētali corp⁹ christi est in loco hostie nō circūscriptiue. sed diffinitiue: vt infra patebit. Tamen si esset substātia panis transsubstantiati equalis corporis christi in celo: posset corpus christi ibi eē circūscriptiue: sicut in celo ꝑ partes suas loco ꝛ situ distinctas: posset etiā ibi eē diffinitiue/ sicut placet deo transsubstātianti. Nec solū substātia equalis: sed ꝛ minor ꝛ maior pōt transsubstātiari in substantiaz habentem eē in loco cōuerse circūscriptiue: ꝛ hoc vel tanꝙ in loco adequato maiori vel minori. Adequato quidez: qz etiam naturaliter idem corpus potest fieri sub maiori loco

⁊ quātitate/⁊ minori circūscriptiue/ sine acquisitione ⁊ deperditione alicuius partis illius corporis: vt patet de corpore primo raro: postea denso ⁊ ecōuerso. Multo magis potest deus cōdensare corpus suū vt existat circūscriptiue in minori loco/ꝙ sit in celo: ⁊ per cōsequens pōt intantum cōdensare corpus suū ⁊ eius partes: vt possit circūscriptiue esse in loco parue hostie: quo casu manerent partes distincte eius abinuicē loco ⁊ situ sicut in celo: nō tñ tantum distarent sicut in celo: esset eñ corpus minus ⁊ caput ⁊ singula membra minora sub hostia/ ꝙ in celo. Similiter posset deus rarefacere corpus suuz vt coassisteret maiori loco circūscriptiue/ꝙ sit locus eius in celo. Posset quoqꝫ deus granū milij transsubstātiare in maximū montem existentē in eodem loco grani diffinitiue vel circūscriptiue ꝑ sui cōdensationem. Nō eñ implicat cōtradictionē corpus quātūlibet magnū ꝑ diuinam potentiā cōdensari ad quālibet paruitatez: ⁊ ita posset mons maxim⁹ cōdensari ad paruitatē grani milij sine deꝑditiōe cuiuscūqꝫ sibi essentialis. Posset etiā granū milij trāssubstātiari in montē/manente montis magnitudine mōti ad locū grani: licet locus grani non erit sibi adequatus. Nec oportet id in qđ fit cōuersio: esse in loco cōuersi adequate ⁊ precise: sed sufficit ꝙ sit pñs illi loco/siue adequato/siue maiori/siue minori: dūmodo non sit totaliter seperatū a loco cōuersi. Nā si ex aqua generatꝰ vapor: nō est ille vapor precise in loco aque conuerse in vaporem: sed occupat lōge maiorem. Sic ecōuerso dū vapor cōuertiꝰ in aquā: aqua habebit locuz minorem loco vaporis. ¶ R Pro maiori aūt ostensione possibilitatis hmōi trāssubstantiationis/⁊ clariori eius intellectu/ possunt notari alique ꝓpositiones. ¶ Prima: Deus per suā oīpotentiam infinitā/pōt quālibet creatā substātiam ſm oēs suas partes si est cōposita: vel si fuerit simplex ſm totā suā ⁊ ꝑfectaz essentiā destruere. Patet: qꝛ quēcūqꝫ ꝓduxit pōt destruere: cum ſm pħm/facilius sit destruere ꝙ cōstruere. Nō eñ quecūqꝫ substātia ex hoc ꝙ creata est/cōtraxit necessitatez essendi simpliciter: qꝛ per sui creationem nō cōsequitꝰ exemptionez a diuina potentia: sed sicut cōtingenter mere creata est: ita cōtingenter mere a deo cōseruatꝰ. Pōt ergo deus subtrahere suā manutenentiā siue cōseruationem respectu cuiuscūqꝫ substātie: quo facto quelibet harū desinit esse: qꝛ sine eius cōseruatione vadit in nihilū: sicut ꝑ ei⁹ cōseruationem saluatꝰ in esse. ¶ Scđa ꝓpositio: Deus pōt ꝑ eandem suā potentiā aliquā substantiā totaliter nouā in esse ꝓducere. Patet: qꝛ cū sit infinite potentie: nō est ei⁹ potentia ꝑ ꝓductionem creaturarū iam actu ꝓductarū exhausta: nec manus sue potentie abbreuiata: qꝛ oēs ille finite sunt numero ⁊ ꝑfectione. Siquidē oīa fecit deus in numero/pondere/⁊ mensura: ergo vltra has pōt alias totaliter nouas ꝓducere. ¶ Tertia: Deus pōt eadē virtute qua primo res in esse ꝓduxit de pure nihilo: ipsas iam annihilatas ſm idē esse qđ habuerāt reparare. Patz: qꝛ nō est maior rō impossibilitatis: vt res reproducantꝰ postꝙ in nihilū trāsierūt: ꝙ vt ꝓducerentꝰ postꝙ nūqꝫ fuerunt. Vtroqꝫ eñ mō ꝓducuntꝰ de pure nihilo est. ¶ S Quarta: Deus potest substantiā quā de nouo ꝓduxit: similiter eā que prefuit ⁊ actu est: trāsferre ad locū substātie q̄ totaliter desinit esse: ⁊ facere presentem accidentib⁹ desinentis substātie cōseruatis. Patet primū: qꝛ min⁹ est trāsferre ꝙ creare. Primū ptz ꝑ ꝓpositionem secūdā: ergo ⁊ secūdū. Secūda pars ꝓpōnis: qꝛ accidentia cōseruari sine subiecto nullā includit cōtradictionē ergo a deo negandū nō est. ¶ Preterea accidentia dependent ad subiectū tanꝙ ad causam extrinsecā: quippe subām nō est de essentia accidentis: ⁊ ita extrinseca accidenti. Sꝫ oēm causalitatē cause extrinsece de⁹ pōt supplere: nō ꝙ subsiciatur accidentib⁹ ſm ꝙ ea sustentet. i. cōseruet. ¶ Quinta: Pōt deus substantiā destructaz in loco in quo prefuit: reparare in ordine ad aliā esse desinentem: etiā eam q̄ actu est in loco suo in quo actu est: ad alterius substātie desitionem cōseruare: ita ꝙ eam si nō esset: de nouo ꝓduceret ad totalem desitionem alterius substantie in alio loco. Patet ex ꝓdictis⁹: ⁊ qꝛ nulla hic pōt assignari causa impossibilitatis: qꝛ nulla oīno implicatꝰ cōtradictio. ¶ Ex illis manifeste apparet possibilitas trāssubstātiatiōis ſm ambas vias supratactas. Pōt eñ de⁹ substāñā panis destruere ex ꝓpositione prima. Pōt corpus suū in ordine ad desitionem panis ꝯseruare ex ꝓpōne quinta. Pōt illud facere presens speciebus panis cōseruatis ex ꝓpōne quarta. Hec cū facit panem in corpus suū transsubstātiat: vt ptz ex trāssubstantiationis diffinitiōe. Pōt eñ agens naturale formā in formaz cōuertere corrūpendo formā in materia existem: ⁊ aliā in eandem materiā introducendo/siue de nouo ꝓducēdo: nō materiā quā nō habet in sua facultate quantū ad esse ⁊ nō esse. Hec aūt est in ptāte dei nō min⁹ ꝙ forma: ergo pōt totam materiā ⁊ formā in totū conuertere: destruendo illud totū ⁊ ꝓducendo aut cōseruando aliud totū. ¶ T De secundo dubio dicitꝰ primo/ꝙ panis nō cōuertitꝰ in deitatez: qꝛ ptz ex statim. s̄. dictis ꝙ in deitatem nihil cōuerti potest: ipsamqꝫ ꝓpter suā necessitatē ⁊ imutabilitatem nulli posse succedere. Scđo ex eisdē dictis ptz/ꝙ qꝛ quelibꝫ creatura in quālibet cōuerti pōt ptāte diuina: panis substātia cōuerti pōt in aīaz christi ⁊ sanguinē: sed an de facto cōuertatur panis in aīam ⁊ sanguinē ⁊c. quotiens missa rite celebratur: de hoc querit dubiū. ¶ Ubi hoc primo firmiter tenendū est: ꝙ facta cōsecratione/ sub speciebꝰ panis est verum corpus christi/tale quale est in sua naturali cōsistētia/ id est quale est ad dexterā patris: nō mortuū/sed viuū: et ꝑ cōsequens vitalib⁹ humorib⁹ plenū: nō mortale: sed gloriosum. Est ergo ibi aīa christi/sanguis/diuinitas/ac cetera q̄ in corpore sunt: aut in celo existēti vniuntꝰ. hec sufficienter. s̄. sunt declarata lec. xxxix. ⁊ xxxvij. ¶ Sed an oīa ista sint ibi ꝑ cōuersionē panis in illa: siue ex vi cōsecratiōis: aut quodlibet horū sit termin⁹ formalis ⁊ ꝑ se cōuersionis: an solum corpus christi: hoc est qđ nunc inquirim⁹. ¶ Pro cui⁹ decisione est notandū post venerabilez Guilꝰ. ocāā. q. vj. li. iiij. ⁊ in tracta. suo glorioso de sacramēto eucharistie. ca. liij. ꝙ cōuersio ⁊ transsubstātiatio dupliciter accipitꝰ. Uno mō cōmuniter siue large/prout. s̄. descripta est: ⁊ hoc mō cōuersum desinens cōuertitur in quodlibet sibi succedēs. Alio modo accipitꝰ magis ꝓprie ⁊ stricte: ⁊ sic conuersio est successio alicui⁹ primo ⁊ principaliter intenti a cōuertente: nō qꝛ cōiunctū alteri ad cōuersum desinens. Illud aūt dicitur primo ⁊ principaliter intendi a cōuertente: qđ nō intenditꝰ qꝛ cōiunctū alteri: sed etiā si esset ꝑ se ab alijs separatū intēderetur a cōuertente tanꝙ termin⁹ cōuersionis: ita ꝙ conuertens faceret ipm succedere desitioni cōuersi: etiā si ipm esset ab oībus alijs separatū. ¶ Scđo aduertendū ꝙ terminus ꝑ se ⁊ formalis etiaz dupliciter pōt accipi. Uno mō vt distinguitꝰ a termino ꝑ accidens: ⁊ sic termin⁹ ꝑ se cōuersionis dicitꝰ entitas illa positiua q̄ vere succedit cōuerso: ⁊ hoc mō quelibet conuersio habet terminum ꝑ se. Et si vni rei cōuerse succedūt plura a se distincta: quodlibet illorum est terminus ꝑ se ⁊ formalis. Immo in casu erunt tot conuersiones: quot sunt succedentia distincta: qꝛ motus ⁊ mutatio vnitatē accipiūt a termino. Termin⁹ aūt ꝑ accñs dicitur q̄ nō succedit cōuerso sꝫ cōiūct⁹ est succedēti: sicut caliditas posset dici termin⁹ ꝑ accidēs albefactiōis si albū calesieret. Talis aūt termin⁹ ꝑ accidēs simplr nō est termin⁹ ꝯuersiōis vel ꝓductiōis: qꝛ simpliciter nō ꝓducitꝰ illa ꝓductiōe nec succedit cōuerso. Sic eñ nihil pōt ꝓduci nisi a causa ꝑ se: ita simplr loquēdo nihil est termin⁹ ꝓductiōis nisi terminus ꝑ se. Suo mō de cōuersiōe. Alio mō dicitꝰ termin⁹ ꝑ se/ ⁊ formalis vt distinguitꝰ contra terminū min⁹ principalē: ⁊ sic termin⁹ ꝑ se ⁊ formalis est termin⁹ principaliter a cōuertente intent⁹ ad intellectū statim expressum. ¶ V Per hoc respōdetꝰ ad dubiū ꝑ duas ꝓpōnes. ¶ Prima: accipiendo cōuersionē ⁊ trāssubstātiationē ꝑmo mō siue cōiter/substātia panis cōuertitꝰ ac trāssubstātiatꝰ non solū in corp⁹ christi sed etiā in animā: in sanguinē: ⁊ in accidētia corpori christi inherētia tanꝙ in terminos ꝑ se: primo mō accipiendo terminū ꝑ se. Probatꝰ: qꝛ illo mō panis ꝯuertitꝰ in omne succe

Pro intellectu trāssubstantiatiōis.

dens desitioni panis:sed oīa que dicta sunt succedūt pani: Ergo. Cōsequentia nota:ꝛ maior patet ex notabili. Et minor ꝓbatur:qꝛ ad desitionē panis ꝑ ꝓlationem verborū sacramentaliū/oīa illa incipiūt esse sub speciebꝰ panis: ergo succedūt. Sic eñ panis substātia cōuerti in animā christi nihil aliud est: q̄ ad ꝓlationē verboꝝ sacramentaliū ꝑ q̄ desinit panis sub eiꝰ speciebꝰ icipere eē aiam christi. Et qꝛ ita vere icipit aīa christi de nouo esse sub speciebꝰ panis sicut corpus christi:ꝛ ita vere ac si panis cōuersus esset primo ꝛ solū in aiam christi:ꝛ ideo aīa vere ꝛ ꝑ se est terminꝰ cōuersionis huiꝰ:licet nō terminꝰ primo intentus. Ex illo sequitᷣ q̄ tot sunt cōuersiones in ꝯsecratione eucharistie: quot ibi incipiūt esse de nouo sub speciebꝰ panis ētia realiter distincta ꝛ ab inuicem separabilia: vñ est ibi trāssubstātiatio panis in corpus. Item panis in aiam. Itē panis in sanguinē. Item trāssubstātie accidētatio panis in accidentia:licet tantum vnū sit cōuersum ꝛ trāssubstātiatū/scꝫ suba panis. Sicut si in aliquo subiecto acquirerentᷣ plura accidētia simul tp̄e: vt color/caliditas/raritas ꝛc̄. nō obstante mobilis vnitate/sunt ibi diuerse mutatiōes tot:quot qualitates introducuntᷣ:ꝛ quelibet qualitas esset terminꝰ sue mutationis: Ita in ꝓposito. ¶ X Scd̄a ꝓpō:accipiendo cōuersiones scd̄o mō stricte ꝛ ꝓprie:ꝛ similiter terminū ꝑ se ꝛ formalē ꝓ termino primo intento:cōuersio panis nō fit in aiā christi:nec in eiꝰ sanguinē:nec in accidētia:sed tm̄ in corpꝰ christi/tanq̄ in terminū eiꝰ ꝑ se primū ꝛ formalē. Probatᷣ: qꝛ tantum corpus christi est ibi ꝑ se nō vt cōiunctum : qm̄ si esset separatū ab aīa ꝛ a sanguie: sicut fuit in triduo mortis christi:tunc ad ꝓlationē verboꝝ cōsecrationis/esset tm̄ ibi corpus cū diuinitate:ꝛ nec aīa:nec sanguis:nec operationes vitales. Ad ꝓlationē eñ verboꝝ cōsecrationis a sacerdote super materia cōueniente cū debita intentione/diuina ꝑtāte semꝑ incipit esse sub speciebꝰ panis id qd̄ significatᷣ per terminos forme cōsecratiōis.i.corpus christi: ꝛ tale quale est in naturali cōsistentia.i.cū oībꝰ sibi vnitis ꝛ inherentibꝰ et cōiūctis ꝛ ad hec requisitis. Et qꝛ nō semꝑ eadē insunt corpori:nec eadem cōiuncta sunt:ideo nō semꝑ eadē sunt presentia speciebꝰ panis ad v̄ba cōsecrationis. Illud itaq̄ qd̄ semꝑ pñs ē facta cōsecratiōe:ꝛ qd̄ significatᷣ expresse ꝑ v̄ba cōsecrationis:est primo intentū a deo cōuertente:cetera v̄o scd̄ario. ¶ Y Et ita accipiūt cōuerti ꝛ terminū ꝑ se cōuersionis doct. dicētes corpꝰ christi esse sub speciebꝰ panis tm̄ virtute verboꝝ sacramentaliū ꝛ ex vi cōuersionis: aiā v̄o ꝛ sanguine ꝛ accidētia ibi esse ꝑ cōcomitantiā: qꝛ cōiuncta sunt corpori in sua consistētia naturali: cui si cōiuncta non essent: nō cōtinerentᷣ sub speciebꝰ: quātūcūq̄ sacerdos cuꝫ intentione debita ꝓferret v̄ba cōsecratiōis suꝑ cōuenienti materia. Similiter cū dicunt subam panis ꝯuerti in corpꝰ tm̄:ꝛ nō in aiam vel sanguinē:ꝛ ita loquitᷣ glo. de cōse. dis. ij. Quid est christū māducare. dicēs: In solā carnem panis cōuertitᷣ:ꝛ vinū i sanguinē. Et magr̄ dist. xj. quarti sniarū: Licet sub vtraq̄ specie sumatᷣ totus christus: tm̄ nō fit conuersio panis nisi in carnem:nec vini nisi in sanguinē. Carnem ponit ꝓ corpore. Et ꝑ hoc ad rōnē dubij dicitᷣ/q̄ p̄cedit de cōuersiōe ad trāssubstātiationē cōiter dicta/quō etiā diffinita est. Sed accipiēdo ꝓprie ꝛ stricte: ꝛ diffinitioni.s. dicte addere oportet: ꝑ se p̄mo ꝛ principalr̄: vt dicatᷣ: Trāssubstātiatio est cōuersio substātie totiꝰ in subam/ꝑ se p̄mo ꝛ principaliter:nō habentē cōem materiā cū cōuaria. Et exponantᷣ termini ꝑ se/primo ꝛ principaliter: vt nūc expositi sunt. Et ita pꝫ ad illud dubiū: quō panis cōuertitᷣ vel non conuertitᷣ in solū corpus:vel etiā in aiam ꝛ sanguinem ꝛc̄.

¶ Lectio. xlj. A

AD tertiū dubiū precedenti lectiōe motū:scꝫ an panis desitio dici debeat annihilatio:an corruptio. Rñdendo. Notādū q̄ illud dubiū oritᷣ ex incertitudine quid nois vocabuli. Nō eñ apud oēs eodeꝫ mō accipitᷣ vocabulū annihilationis. Certū est aūt q̄ annihilatio dicit desitionem rei:nō tm̄ oēm. Desitio v̄o est trāsitio rei aliquādo existis in nō esse. Siquidē desinit qd̄ nō esse incipit vt pꝫ ꝑ eiꝰ expositionē. Transit aūt res in nō esse multipliciter. Qñq̄ ꝑ solā separationeꝫ partiū suarū: partibꝰ ipsis separatim manētibꝰ. sic hō desinit ꝛ trāsit in nō esse separata aīa intellectiua a corpore:licet maneat aīa separata/ꝛ similiter corpꝰ. Sic totū integrale siue sit res vna cōtinua naturalis: vt lignū/lapis: siue cōtiguū artificiale/vt domus/tunica desinit esse si partes ab inuicē separentᷣ localiter ipsis tm̄ manētibꝰ in suo esse. Qñq̄ trāsit res in nō esse ꝑ desitionem alterius partiū essentialiū altera parte manente. Sic oīs res naturalis cōposita ex materia ꝛ forma materiali siue extēsa corrūpitᷣ: ꝛ trāsit in nō esse/ꝑ hoc q̄ forma eiꝰ substantialis nō manent: manente tm̄ materia q̄ est sue cōpositionis pars altera. Sic lignū desinit simplr̄ ꝛ trāsit in non esse: dum ex eo gñatur ignis: qꝛ manente materia ligni corrūpitur forma ligni: ꝛ introducitᷣ forma ignis in eandē materiā. Sic etiā brutū cū moritᷣ transit in nō esse: qꝛ corrūpitᷣ forma brutalis: ꝛ introducitᷣ forma cadaueris in materiaꝫ bruti manentē. Qñq̄ res desinit ꝛ trāsit in nō esse ꝫm se totum: qꝛ nihil ipsius manet: sed quodlibet ipsius ita transit in nihil siue in nō eē: hoc est/ita simpliciter ꝫm se ꝛ quodlibet sui nō est: sicut non fuit ante mūdi ꝓductioneꝫ. Et isto mō transeūt in nō esse oēs res cōposite ex partibꝰ diuersarū rōnum/siue habeāt partes: siue nō: dū desinūt: siue etiā sint res totales ꝑ se subsistentes vt angelus: siue materie inherentes/vt forme substātiales ꝛ accidentales. Vñ in corruptione cōpositi substātialis puta bruti vel aeris: ita forma substātialis trāsit in nō esse: ꝛ nihil ipsius forme manet: sicut ante mūdi creationē nihil ipsius fuit: ꝛ ita trāsit in non esse forma in corruptione cōpositi : sicut angelus si simplr̄ destrueretᷣ. Nec refert quantum ad non esse/q̄ forma desinit in materia : ꝛ q̄ angelus desinit extra materiam. Nam vbicūq̄ res ꝫm se ꝛ quodlibet sui desinit: nihil ipiꝰ manet. ¶ B Nec ideo forma desinēs in materia minꝰ trāsit in nihil aut in nō esse: qꝛ ꝫm aliquos manet in potētia materie. Tū qꝛ nō plus manet in potētia materie q̄ in potētia agentis: sed non obstāte illo esse/qd̄ habet in potentia agentis: trāsit in purū nihil.i. in nō eē simpliciter: ergo silr̄ nō obstat q̄ manet in potētia materie. Item non obstāte illo esse in potētia materie/forma potest creari a deo: qꝛ oēe ꝓducibile a natura de potētia materie/potest simplr̄ creari a deo sed quicquid creatᷣ de nihilo ꝓducitᷣ: ꝫm magr̄m dist. j. lib. ij. sniaꝝ. Ergo non obstante illo esse in potētia materie trāsit in purum nihil. ¶ Preterea : forma materialis potest a deo ānihilari: ꝛ ita reduci ad purum nihil: ꝛ tamē ānihilata manet in potentia materie: qꝛ pōt reproduci ad eē actuale in materia: ꝛ hoc est esse in potētia materie. ¶ Si dicis q̄ forma corrupta nō pōt reproduci ab agente naturali. v. physico. ꝛ. ij. de generatione in fine. Sed solū a deo nō de potentia materie: sed ꝑ creationē. Illud est pro dicto ꝓbādo: qꝛ tūc forma naturaliter in materia corrupta nō manet in materia potentia: qꝛ non pōt reproduci de potentia materie: qꝛ non ꝑ agens naturale : nec ꝑ agēs supernaturale: qꝛ deus nō agit de potentia materie: qui non indiget i sua actione materia. ¶ Preterea: illud esse in potentia materie non est aliquod esse reale distinctum a materia ꝛ agente. Nihil enim aliud est q̄ posse produci concurrente materia: sicut esse in potentia dei agentis nihil aliud est q̄ posse produci a deo agente : ꝛ non dicit aliquod esse creabile in deo. vt ostēdit magister dis. xxxv. primi/in simili de esse in scientia dei. Posse aūt produci a deo: vel posse produci concurrēte materia/nihil ponit impossibile sic ꝓduci: ideo illo nō obstante/tale possibile est puruꝫ nihil. Similiter ꝛ accidens quod abijcitur in alteratione transit simpliciter i non esse: sicut non fuit ab initio ante mundi productioneꝫ. ¶ Itē desitio rei siue i materia siue tei totalis pōt fieri aliqñ a causa naturali: sicut i generatiōe substātiali: siue accidētali qñ corrumpitᷣ totū cōpositū silr̄ ꝛ forma substantialis: ꝛ generatur noua forma in priori materia ; ꝛ per hoc

Annihilatio Desitio q̄d dicat ꝛ quō fiat.

nouũ cõpositũ. Quñq̃ fit a causa supernaturali nõ cõcurrẽte actiua causa naturali: vt si deus imediate destrueret formam hoĩs vel asini in materia: similiter in destructiõe charitatis ⁊ grẽ. ❡ C Cõsequẽter nota ꝙ annihilatio dupliciter põt accipi. Uno modo vt est desitio rei ſm se ⁊ quodlibet sui: qua redigiꝛ in purũ nihil: sicut fuit purũ nihil ante mũdi creationẽ. Hoc est que ita trãsit in nõ esse simpliciter: ꝙ nihil ipsius manet in materia: sicut nihil eius in natura fuit ante mũdi ꝓductionẽ: ⁊ hoc a causa nõ req̃rente in sua actiõe materiã. ❡ Ex q̃ patet ꝙ illo mõ distinguiꝛ a corruptione cõpositi substãtialis: q꞉ illud in sua corruptiõe non desinit ſm se ⁊ qδlibet sui: manet em̃ materia. Distinguiꝛ etiã a corruptiõe forme substãtialis vel accidẽtalis in materia naturali: q꞉ licet forma talis simpliciter transit in nihil: vt ꝓbatũ est: q꞉ tñ hãc desitionẽ causat causa q̃ req̃rit materiã: ideo non annihilaꝛ: sicut ecõuerso: lꝫ forma ꝑ gñationẽ ꝓducta ꝺe ꝓducaꝛ de nihilo: hoc est postq̃ nihil fuit: q꞉ tñ ꝓduciꝛ ab agẽte qδ req̃rit materiã: ideo nõ creaꝛ: sꝫ fieri diciꝛ ex vel de potentia materie: nõ ꝙ prius ſm quodcũq̃ esse fuit in materia: sꝫ q꞉ ad ei⁹ ꝓductionẽ a tali agẽte reqrĩtur materia manẽs: Ita forma corrũpiꝛ in potẽtia materie: nõ ꝙ ſm aliq̃d sui manet in materia: sꝫ q꞉ ad ei⁹ corruptionẽ ab agẽte tali naturali req̃riꝛ materia. Secundo mõ accipitur annihilatio vt non solũ negat esse annihilati: sed etiã negat successionẽ cuiuscũq̃ positiui: ⁊ illo mõ nihil qδ cõuertiꝛ in aliud: quia simpliciter desinat esse: ãnihilaꝛ. Et diffiniaꝛ vt. s. addẽdo sine successiõe alicui⁹ entitatis positiue. ❡ E Per hec ad dubiũ respondeꝛ ꝑ duas ꝓpositiones. Prima: Accipiẽdo annihilationẽ p̄mo mõ: substãtia panis vere annihilaꝛ in cõuersione ei⁹ in corpore xp̄i. Probaꝛ: q꞉ ꝺe redigiꝛ in purũ nihil ſm se ⁊ q̃dlibet sui/ad sensum. s. positũ. Probaꝛ: q꞉ substãtia panis nõ hꝫ veri⁹ vel actuali⁹ esse in corpore xp̄i succedente/ q̃ in potẽtia dei creatiua ſm cõtinẽtiã virtualẽ vel ꝑfectionalẽ: aut quocũq̃ alio mõ exprimaꝛ. Sed nõ obstãte tali esse in potẽtia dei vere annihilareꝛ: si desineret ſm se ⁊ quodlibet sui/materiã scꝫ et formã/ nõ succedẽte corpore xp̄i: ergo nec obstat esse qδ dꝛ hr̃e in corpore xp̄i. Cõsequẽtia nota cuꝫ maiori. Sed minor ꝓbaꝛ: q꞉ nisi sic nõ posset a deo annihilari: q꞉ quãtũcũq̃ reduciꝛ ad p̄mũ nihil/semꝑ manet i potẽtia dei: q꞉ semꝑ põt recreari a deo sicut potuit p̄usq̃ erat creari. ❡ Itẽ sicut impossibile est ꝙ aliq̃d habeat eẽ post nõ esse/nisi ꝑ gñationẽ vel ꝑ creationẽ: ita impossibile est aliq̃d acq̃rere nõ esse post esse: nisi ꝑ corruptionẽ vel annihilationẽ. Sed substãtia panis cõuersa in corp⁹ xp̄i acq̃rit nõ esse post esse: ⁊ nõ ꝑ corruptionẽ: q꞉ illa p̄supponit materiã manentẽ: qδ nõ est in ꝓposito: q꞉ totũ trãsit in totũ: ergo ꝑ annihilationẽ. Sed hic posset faciliter dici ꝙ acq̃rit nõ esse post esse ꝑ cõuersionẽ supnaturalẽ: q̃ videꝛ esse mediũ inter corruptionẽ ⁊ annihilationẽ: ⁊ sic etiã cõuersio posset forte poni mediũ inter gñationẽ ⁊ creationẽ. Et põt ꝯr̄ dici ꝙ si q̃d cõuerteretꝛ supnaturaliter in aliq̃d de nouo ſm se totũ ꝓductiuũ quoad materiã ⁊ formã: illud sic ꝓductũ de nouo nõ creareꝛ nec gñareꝛ: sed inciperet eẽ ꝑ cõuersionẽ alteri⁹ in ip̄m: ⁊ ꝑ hoc nõ oĩno esset de nihilo: ideo p̄ma ratio est efficacior. Illa autẽ posset fieri ꝯtra ꝓpositionẽ sequẽtẽ: ⁊ soluiꝛ vt nũc soluta est. ❡ F Scõa ꝓpositio: Accipiẽdo annihilationẽ scõo mõ: vt scꝫ negat successionẽ entitatis positiue/ panis substãtia in corp⁹ christi cõuersa nõ ãnihilaꝛ. Patet q꞉ licet ſm se totũ desinat: tñ succedit corp⁹ xp̄i: ad cui⁹ successionẽ ordinaꝛ totalis desitio panis. ❡ Et si q̃s dꝛ. Desitio panis est mutatio deꝑditiua/realiter separabilis a successione corporis xp̄i: ergo siue succedat corp⁹ xp̄i/siue nõ: nõ variaꝛ in se desitio panis: sed si non succederet corpus xp̄i/ simpliciter annihilareꝛ: ergo etiã si succedit annihilaꝛ. q꞉ eadẽ est mutatio panis siue corpus xp̄i succedat: siue nõ. Respõdeꝛ: verũ est ꝙ mutatio panis est eadẽ siue succedat corp⁹ xp̄i siue non: essentialiter: q꞉ semꝑ est eadẽ desitio/et idẽ terminus intrinsecus: puta non esse simpliciter panis: et tamen nõ sortitur propter hoc eandẽ denominationẽ cõnotatiuam. Annihilatio em̃ est cõnotatiuũ cõnotãs priuationem successionis: ideo ista existente diciꝛ panis annihilari: ea nõ existente (q꞉ cõnotatũ deficit) nõ annihilaꝛ. Sicut idẽ hõ q̃nq̃ dꝛ alb⁹: q̃nq̃ nõ/sine sua variatiõe essentiali: ⁊ q̃nq̃ aliciu dexter q̃nq̃ sinister/sine q̃cũq̃ sui mutatione: sꝫ nõ sine mutatione alterius. Sic eadẽ panis desitio diciꝛ annihilatio/si non assit successio alterius: ⁊ diciꝛ nõ annihilatio sit assit. Rationes dubij laborãt in equiuoco hui⁹ termini annihilatio: et patet solutio ex dictis. ❡ G De quarto dubio/ qδ inquirit cur ad tã difficilem intellectũ limitauit ecclesia articulum de sacramẽto eucharistie. De hoc varias rationes assignari laborãt sctũs Bonauẽ. Alexã. de ales: ⁊ post eũ sctũs Tho. q̃ in. iiij. scrip. dis. xj. q. j. dicit/ꝙ opinio tenẽs ꝙ panis substãtia manet cũ substãtia corporis xp̄i est incõueniens/impossibilis et heretica. Incõueniens: q꞉ tollit reuerẽtiã debitam christo: vt continetꝛ in hostia. Sibi em̃ vt in eucharistia/debeꝛ cult⁹ latrie: sed si ibi maneret panis: nõ deberet talis exhiberi: q꞉ esset occasio idolatrie remanẽte ibi pane. ❡ Item tollit significationẽ huius sacramenti: debet em̃ illud p̄mum significare corp⁹ xp̄i vt p̄mũ signatũ: sꝫ si ibi maneret substãtia panis ip̄a haberet rõnẽ p̄mi signati. ❡ Itẽ tollereꝛ debit⁹ vsus sacramẽti: q꞉ si ibi maneret substãtia panis: esset vere cib⁹ corporalis. Usus autem huius sacramẽti est/ꝙ sit cibus sp̄ualis. Impossibilitatem ꝓbat: q꞉ nihil potest incipere esse vbi prius non fuit: nisi ꝑ sui mutationẽ vel alterius in ip̄m. Sed si panis manet/ et nõ cõuertiꝛ in corp⁹ christi: corp⁹ christi mutareꝛ localiter: ⁊ cum simul ⁊ semel in diuersis locis corp⁹ christi consecreꝛ: oporteret ip̄m simul ⁊ semel ad diuersa loca moueri: quod est impossibile: q꞉ cõtingeret cõtrarios motus inesse eidẽ: vel saltẽ diuersos eiusdẽ spẽi. ❡ Tertium ꝙ sit hereticũ ꝓbat: q꞉ est cõtra veritatẽ scripture/scꝫ verba xp̄i instituẽtis/ dicẽtis: Hoc est cor. m. Si aũt substãtia panis maneret: verius diccreꝛ: hic est corpus meũ/ q̃ hoc est corpus meum. ❡ H Sed ꝙ iste rationes nõ sint efficaces: ostẽdit sco. q. iij. dist. xj. quarti sui scripti. Inefficacia prime patet: q꞉ non est idolatria adorare xp̄m in eucharistia: ⁊ tamẽ negari nõ põt q̃n sit ibi creatura aliqua/scꝫ spẽs ille: sed nõ est adorandũ sensibile cõtinẽs: sed xp̄s contentus. Sic si panis maneret: diceretꝛ christum cõtineri sub pane quanto et quali: et tñ nõ adorari panem: sed xp̄m contẽtũ in pane: vt in signo. Nec etiã simplices nõ potentes distinguere panẽ a corpore xp̄i: nec nunc nõ potẽtes distinguere inter accidẽtia panis et corpus christi sunt idolatre. In oĩbus em̃ est vna responsio: ꝙ simplices adorãt in fide ecclesie: ⁊ hoc sufficit eis ad salutem. Maiores autem distincte adorãt contentum christum: et nõ signũ: siue signum continens sit accidẽs tñ: siue substantia panis cũ accidẽte. ❡ Scõa ratio magis ẽ ad oppositũ: q꞉ vt argutum est in ꝓpositione dubij/si ibi maneret panis: duplex significatio esset vera: naturalis et ad placitũ: nũc aũt nõ põt saluari nisi altera vera. ❡ Diciꝛ ergo ad rationẽ/ꝙ p̄mũ significatũ ex institutiõe diuina debet esse corp⁹ xp̄i: ⁊ ita est siue maneat substãtia panis: siue nõ. Primũ aũt significatum accidẽtiũ qδ naturaliter significãt: semꝑ est substãtia illa quã p̄mo affecerũt: q꞉ illa naturalis significatio non mutaꝛ: illa idem significãt fideli ⁊ infideli. ❡ Nec tertia rõ ꝓbat: q꞉ mõ manifestũ est ꝙ ille spẽs nutriũt: ⁊ tñ nõ negaꝛ hic eẽ cibũ aĩe: cũ daꝛ cõtentũ sub cibo corporali: ita etiã si poneretꝛ ibi panis manere: eẽt ibi nutrimẽtũ corp̄ale: ⁊ tñ cõtentũ sub illo esset tñ nutrimentũ anime sp̄uale. Ratio etiã ꝓbãs impossibilitatem nihil valet: quia ostendeꝛ infra ꝙ corpus christi vere mutatur localiter acquirendo presentiam nouam ad diuersa vbi/diuersas scilicet species sacramẽtales. Quõ aũt nõ est impossibile diuersos motus/sursum/ deorsum ⁊c̃. inesse eidem: aut veri⁹ idem moueri diuersis motibus: infra dicetur. ❡ Ultimum de hic et hoc/nihil ad propositum. Uerum est enim hic est corpus meũ. ⁊ similiter verũ est. hoc est corpus meũ: nõ hoc accidẽs: sed contentũ sub accidẽte. Eodẽ mõ si esset substãtia panis: nõ hoc qδ est substantia panis: eẽt corpus

xp̄i:sed hoc qđ est cōtentū sub pane:est corp⁹ xp̄i. Maluit
aūt saluator vti hoc vocabulo hoc:ꝙ hic: qꝛ sic magis ex-
primit veritas:licet vtrūq̄ erit verū. Alie psuasiōes docto
rū videnł minus efficaces. ℂ J Tenēda est ergo hec ve
ritas: ꝙ panis substātia non manet:sꝫ cōuertiꝉ in corp⁹ xp̄i
ꝓpter eccl'ie determinationē: ⁊ auto. sctōꝝ:vt patuit in pn-
cipio p̄cedentis lec. Eccl'ia eīn determinauit istū intellectū
esse de veritate fidei in symbolo edito sub Inno. iij. in cōci
lio lateraneñ. sicut allegatū est: vbi magis explicite poniꝉ
veritas credēdoꝝ quorūdā:ꝙ in symbolis ap̄loꝝ athana-
sij vel niceni cōcilij. Et q̄cq̄d ibi đr credendū: tenēdum est
esse de substantia fidei post istā decisionē solēnem ecclesie.
ℂ Sed cur hūc intellectū difficilē scti dicere: ⁊ eccl'ia deter
minare elegerūt:cuꝫ scripture possunt exponi ⁊ saluari ꝫm
intellectū facilē de hoc articulo. Respōdet hic sco. ⁊ bona.
ꝙ eo spiritu exposite sunt scripture quo cōdite: et ita eccl'ia
catholica eo mō exposuit/quo spū veritatis edocta fuit: et
ideo intellectū hūc difficilē elegit: qꝛ ver⁹ est. Nō eīn in po-
testate eccl'ie fuit hūc intellectū/ verū facere vel nō verū: sꝫ
dei instituētis. Intellectū aūt hunc a deo verū factū et tra-
ditū ecclesia explicauit/directa in hoc (vt crediꝉ) a spū spō
si sui christi: spiritu scꝫ sancto/ quē ꝓmisit christus eccl'ie vt
Ioh. xiiij. manent cū ea in eternū. Hec ergo veritatis spiritu recta/in
his que fidei sunt: errare nō pōt: Vñ licꝫ christ⁹ potuisset in
stituisse:ꝙ ad verba cōsecrationis corpus suū presens esset
substātie panis nō desinēti simul ⁊ ei⁹ accidētib⁹: ita tñ nō i
stituit:sed ordinauit ꝙ fieret presens accidētib⁹ tm̄/ad sub
stātie panis defitionē. Ordinatio aūt hec fortasse innotuit
ecclesie longo tēpore post sacramēti institutionē. Et crediꝉ
primū sanctis patribus reuelata: qui scriptis suis posteros
docuerūt: vel saltē ipsi ꝑ studiosam scripturarū explanatio
nem inuenerūt: quoꝝ autoritates. s. posite sunt. ℂ Z Nō
ergo fecit ecclesia primo hāc verā:ꝙ panis cōuertiꝉ in corp⁹
christi: dū hāc veritatē primo tenēdā statuit:sed eā ab initio
institutionis sacramenti fuisse verā declarauit: que ante ei⁹
declarationē nō sciebaꝉ fuisse vera ex sufficienti autoritate.
Quāuis eīn beat⁹ Amb. ⁊ alij sancti patres ipsam astruētes
nō defuerūt : qꝛ tñ ipsoꝝ autoritas ad assentiendū ipsoꝝ di-
ctis neminē cōpellit : nisi i diuinis fūdata fuerit scripturis:
aut diuine innitaꝉ reuelationi: ideo anteq̄ hoc cōstaret: licuit
quibusdā cōtradicere eoꝝ dictis ⁊ oppositū opinari. vnde
beat⁹ hiero. Si quid dixero quod nō aliquo duoꝝ testamē
toꝝ ꝓbauero: nō mihi credaꝉ. Et beatus Aug. in epistola.
viij. ad hiero. Solis canonicis scriptorib⁹ hic honor est exhi
bendus: vt quecūq̄ dixerint: hoc ipso vera esse credanꝉ. Et
post modicū. Alios ita lego vt quātalibet sanctitate: quāta
ve doctrina polleāt: nō ideo verū putē qꝛ ipsi ita senserunt:
sed qꝛ mihi per alios autores vel canonicas vel ꝓbabiles
rationes: que a vo nō oberrēt: ꝑsuadere potuerūt. et habeꝉ
dist. ix. Ego. vbi multa ad hoc ꝓpositū: cui⁹ exēplū familia
re est. Licet beat⁹ tho. sanct⁹ credaꝉ/⁊ ab eccl'ia canonizat⁹:
qꝛ tñ multa scripsit ad q̄ sufficientē auto. ⁊ rōnē nō habuit:
nec cōstat de reuelatione diuinit⁹ sibi facta: ideoq̄ hodie in
scholis publice sibi cōtradiciꝉ: ⁊ quod mai⁹ est: sctūs sancto
ꝯtradicit. sic cōtradicit btūs aug. beato cypriano de baptis
mo hereticoꝝ ⁊ scismaticoꝝ: sic ⁊ btō hiero. de rephēsione
Gal. ij. pauli: q̄ rephēdit petrū: ⁊ sic de multis similib⁹. ℂ Z Cū
aūt eccl'ia aliquā veritatē determinat: innitiꝉ diuine reuela
tioni: aut saltē diuinis scripturis: ꝑ quarū diligentē expositionē
tionē veritates quasdā extrahit: quas vt credēdas ꝓponit:
que priorib⁹ incognite fuerūt/ saltē sic explicite declarate:
nō ꝙ nouas veritates (vt dictū est) faciat: que pri⁹ veritas
nō fuit: sed veritatē que semꝑ fuit vera: declarat quasi pri⁹
nō sufficiēter cognitā. Sic in cōcilio niceno determinatum
est spūmsctm̄ a patre ⁊ filio ꝓcedere: cui⁹ oppositū dicebāt
greci: nec tamē ꝓpter hoc ante determinationē tenētes op-
positū fuerūt heretici: qꝛ eīn nō fuit hoībus certū id esse ve
rū: qđ post repertū est esse verū modis ante dictis. Sic nouis
sime in ꝯcilio basilieñ. in sessione. xxxvi. āno. M. cccc xxxix.
determinata est hec veritas/ꝙ btā ⁊ gl'iosa virgo origina-
li pctō nunq̄ subiacuit: quā determinationē sub plūbo ⁊ si
gillo concilij generalis vidi/⁊ manib⁹ tenui. Nō hoc tūc fa
ctū est verū ꝑ eccl'ie determinationē: sed declaratū est esse
verū qđ prius fuit verū. Sed id fuisse verū ex sufficiēti auto
ritate nesciebaꝉ: ꝓpter qđ prius oppositū sine culpa ⁊ teme-
ritate teneri potuit ⁊ defendi. Et ꝫm hoc verū est qđ dicit
btūs Grego. sup ezech. ꝙ ꝑ incremēta tēpoꝝ creuit noticia
sacraꝝ lr̄aꝝ: qꝛ veritates catholice de die in diē magis ⁊ ma
gis explicate sunt. Sic dixit ꝓpheta: Sup senes intellexi: ⁊
sup oēs docētes me intellexi. Et dn̄s ap̄lis: Multa habeo Ioh. xvi
vob dicere q̄ nō potestis portare mō: cū aūt venerit ille spūs
veritatis docebit vos oēm veritatē. Sic in ꝓposito/decla
rauit eccl'ia panē transsubstātiari in corp⁹ xp̄i ⁊ nō manere:
et ita corpus xp̄i esse p̄sens specieb⁹ panis sine substātia pa
nis. Nō sua volūtate beneplacito aut sapiētia: qꝛ nō ē fides
in sapiētia hoīm q̄ stulticia est apud deū. ꝫm ap̄lm: Sed qꝛ j. cor. iij.
verū hoc eē eccl'ia cognouit. ℂ M Et ꝑ hoc ad rōnes du
biij đr/ꝙ intellect⁹ cuiuslibet articuli in vniuersali traditus
ad illū intellectū spūalem limitādus est/q̄ ver⁹ est: nō curā
do an sit facilior: vel ad intelligēdū difficilior: siue sequanꝉ
plura miracula: siue pauca. Et ita intellect⁹ ille/ꝙ panis cō
uertiꝉ ⁊ nō manet cū corꝑe xp̄i p̄sente solis specieb⁹: qꝛ ve-
rus est/⁊ oppositus falsus: ab eccl'ia est determinat⁹: debet
q̄ ad eū suscipiēdū captiuari cuiuslibet intellect⁹ fidelis in
obsequiū fidei xp̄i: vt dicit ap̄ls. qꝛ plus pōt deus sua oīpo ij. cor. x.
tētia efficere: q̄ creata itelligētia capere. ꝫm ꝙ dicit b. Aug.
Fateamur deū aliq̄ posse ⁊ nos intelligere non posse: neq̄
de⁹ laborat faciēdo miracula: ad quoꝝ multiplicationē fide
lis gratulari habet: nō refugere. Gratulari inquā: qꝛ tā po
tētem deū colit: q̄ tā mirabilia operaꝉ ꝓpter salutē hoīs: q̄
create nature excedūt ⁊ facultatē ⁊ intelligētiā. Infidelis
quoq̄ ꝑplus plus in fidei admirationē: q̄ ei⁹ derisionē sus
pēdi pōt: imo ad credendū allici ⁊ ꝓmoueri: dū audit tā-
tam autoris fidei potentiā: vt oē id posse astruaꝉ qđ cōtra-
dictionē nō includit. Multaq̄ eū mirabilia super nature
cursum ꝓpter fideliū suoꝝ amorem et salutē operari: sicq̄
se sub potenti manu sua humilient: et suū: cui credunt: au-
torem glorificent. Sic eīn multi infideliū ad fidem sunt al-
lecti auditis insuetis effectib⁹ ⁊ miraculis: ⁊ in admiratio
nem suspensi: rursus ex admiratione docibiles redditi: et
a dn̄o misericorditer ꝑ meritū sanctorum suoꝝ illuminati.
Et si q̄ alij ꝓpter miracula ⁊ fidei nostre ardua scandalizā-
tur: non potentes aut nō volentes credere/nisi his q̄ in na
tura aspiciunt: ac per hoc fidem tanq̄ falsam aut vanā con
temnūt: quid aliud q̄ verbū christi amplectendū est: Ois Matth.
plantatio quam nō plantauit pater me⁹ celestis eradicabi xv.
tur. Sinite eos: ceci sunt et duces cecoꝝ. Vtilius eīn scan-
dalū nasci permittiꝉ: q̄ veritas relinquiꝉ. ait Grego. et po
nitur in decretalibus pro regula iuris. Sic quidam christi
falsi discipuli ad saluiferam ipsius de hoc sacramento do-
ctrinam supra humanū intellectū eminentem scandalizati
sunt: ⁊ abierunt retro/in dānationis laqueum seipsos pre-
cipitantes: propter quos tamē christus veritatem ac mira
bilia huius sacramēti nō tacuit: sed publice predicauit/ di- Ioh. vi.
cens. Caro mea vere est cibus ⁊c. ℂ N Neq̄ eīn ex intel-
lectu credibilium fidem nāscisci oportet: sed ex fide intelle-
ctū: dicente Esa. Nisi credideritis non intelligetis. eiusdē
vij. cap. ꝫm aliam translationem. Si quem igitur a fide re-
uocant miracula: sciat se non esse idoneum christi secrato-
rem: qui fidem miraculis instituit et roborauit. Cessant de
niq̄ humana (ait Maximus in ser. de innocentibus) dum
tractanꝉ diuina. Necesse est humana succūbere dum cele-
stia p̄dicanꝉ: silere naturalia cum veritates loquūtur. Nō
itaq̄ ad incredū fidei irrisorē veritati cedendū fuit: aut mi
racula minuenda: que ad fidei robur/⁊ fideliū vtilitatem
benignitas operata est saluatoris: sed ꝓpter ea venerādus
et collaudandus est deus: ac sua dilectio nimia agnoscen-
da. Siquidem minorari et abijcere miracula est fidei fir-
mamentū tollere. Nā ad robur fidei etiā p̄dicatorib⁹ in or
bem vniuersum missis potentem dedit signoꝝ: vt noua que

ꝓdicarēt:nouitate miraculoꝝ comprobarēt: ⁊ fidē verbis
facerēt nō sapiētia humana:ſʒ mirabilia facta diuina. Sic
ꝙ hō nō humanis ꝑſuaſionib⁹:ſed diuinis crederet opera
tionib⁹:fides meritoria ſuo p̄mio nō fraudaret:q̄ nō habet
meritū vbi p̄bet humana ratio experimētū. Oportet igit ab
apparētijs naturalibus animū reuocare: ⁊ veritati matris
eccl̄ie fideliter adherere: ⁊ a fide nō adulterari:ſecūdo no
ſtrā intelligentiā quā experimur in multis deficere ⁊ erra
re. ¶ Per hoc ſufficiēter reſpōſum eſt rationib⁹ dubij. Fi
des em̄ tūc ꝑficit nobis ad ſalutē:qn̄ innitit veritati in xp̄o
fundate:nō vanitati/⁊ naturalis cognitiōis īfirmitati ⁊c̄.

¶ Lectio. xliij.   A

Cōteſo ꝙ panis con
uertitur in corpus chriſti tanq̄ in terminum
forma lē ⁊ ꝑ ſe cōuerſionis:vidēdū eſt q̄d ac
cipit noie corpis xp̄i/in qđ conuertit panis
ſubſtātia. An ſubſtātia q̄daʒ ſimplex:an aliqua cōpoſita ex
materia ⁊ forma. Et poſſet quidē breuiter reſpōderi/ ꝙ cor
pus in quod cōuertit ſubſtātia panis eſt ꝓximū ꝑfectibile
ab aīa xp̄i intellectiua.i.id quod cū aīa intellectiua ꝯſtituit
humanitatē chriſti/ tanq̄ altera eius pars eſſentialis: qđ
verū eſt/ſi nō ponantur plures forme vitales in xp̄o. Utrū
autē illud ꝓximū ꝑfectibile ſit materia ſimplex:an cōpoſi
tū ex materia ⁊ forma:ſunt diuerſe opiniones ſm̄ diuerſita
tē opinātiuʒ de vnitate ſubſtātialis forme eiuſdē cōpoſiti:
et pene tot/q̄t ſunt doctores in hac materia ſcribētes. Un
de ꝓfundiori harū diſcuſſione dimiſſa/nihil determinādo:
duos modos recitabo ſm̄ duas oppoſitas opiniones/qui
bus materia iſta reſolui poſſet:ſtāte ſemper firma hac ve
ritate ſufficienter ſupra oſtēſa/ ꝙ ſub ſpeciebus ſacramēta
lib⁹ eſt illud verū et idē corp⁹ xp̄i qđ cōceptū et natū eſt de
virgine:pependit in cruce: iacuit in ſepulcro: reſurrexit et
ſedet ad dexterā paterne glīe:in quo venturus eſt dn̄s ſe
ſus iudicare mortuos atq̄ viuos. Etiā ſi ſciri nō poſſit cer
te ⁊ determinate q̄d ſit illud corp⁹ adequate:illud em̄ cre
dere ſufficit ad ſalutē:illđ ſcire ⁊ ſic eſt optabile ⁊ bonū:nō
tm̄ neceſſariuʒ. Unde egidi⁹ de roma doc. famoſus: qui in
q̄nquaginta theorematib⁹ multū laborauit: huius ſacramē
ti mirabilia explicare:ac nodos diſſoluere q̄ſtionū: cuʒ ad
hāc materiā venit:fatet de veritate ſue poſitiōis (qua po
nit corp⁹ in qđ cōuertit panis ſubſtātia: eſſe materiā nō ab
ſolute ⁊ ſm̄ ſe:ſʒ organizatā/et habentē modum quātitati
uū: ꝓpter quē pōt dici corp⁹) ſibi ſufficienter nō conſtare:
ideoq̄ eidē firmiter nō aſſentit dicēs: Sufficit mihi ſcire ꝙ
panis cōuertit in corpus chriſti: quod fuit formatuʒ ex ſan
guinibus virginis: qđ fuit immolatuʒ in cruce. Et vinum
in verū ſanguinē: q̄ ꝓ redēptiōe humani gn̄is fuit effuſus:
cui hoc nō ſufficit/cū freno fidei q̄rat vlteri⁹. Mihi autem
hoc ſufficit:nā malo in ſimplicitate manere: q̄ de arduis te
mere iudicare. ¶ B Inquirēdo igitur q̄dditatē corpo
ris in qđ cōuertit panis: videt ꝙ opiniones diuerſe de vni
tate forme poſſunt reduci ad duas oppoſitas. Una ꝙ in cō
poſito ſubſtantiali plures ſunt forme ſubſtātiales: ſiue ille
multiplicent ſm̄ pluralitatē predicatoꝝ quidditatiuoꝝ de
tali cōpoſito predicabiliū: ſiue ſm̄ diuerſas operationes a
forma procedētes. Siue ponat in homine tm̄ forma corpo
reitatis: quā aliqui nomināt formā mixtionis: ⁊ forma ve
getatiua/ſenſitiua ⁊ ſpecifica que eſt intellectiua. Siue ali
ter ſm̄ varios modos ponendi ſic opinātiū. ¶ Scđa opi
nio eſt/ꝙ ſicut in vno cōpoſito nō ſunt plures materie di
uerſe rōnis: ſic nec plures forme ſubſtātiales. Sed oē com
poſitū ſubſtātiale cōponit ex materia eiuſdē rōnis: et vna
forma ſpecifica q̄ in hoie eſt aīa itellectiua. Unde hō ſortit
nomē ſubſtātie ⁊ corporis/tā ex materia q̄ aīa intellectiua
ſimul ſiue cōiunctim. Dicit vō corp⁹ aīatū aīalis rōnalis ꝑ
vnicā formā/aīam ſcʒ intellectiuā/q̄ opat operationes vita
les in hoie. Itē vegetat corp⁹: ipſa ſenſificat: ipa ratiocina
tur: licet ꝑ alia ⁊ alia organa nō ſimiliter qualificata. Un
de eo ip̄o ꝙ aliquid eſt cōpoſitū ex aīa intellectiua et mate

ria prima/eſt ſubſtātia/corpus animatū/animal/homo: vt
patet manifeſte ꝑ cōmunes diffinitiones horū terminoruʒ.
Unde tenet ꝙ in hoie ⁊ in quolibet cōpoſito ſubſtantiali/
preter formā ſpecificā/nō eſt alia ſubſtātia: niſi ſimplex ma
teria p̄ma: q̄ manet eadē numero in genito ⁊ corrupto im
mediatis.i.quoꝝ vnū ſuccedit alteri. ¶ C Cōſequenter
notādū ꝙ corp⁹ accipit tripliciter poſt Grego. de arimino
in. ij. ſcrip. diſ. xvj. q. ij. Uno modo vt eſt ſpēs imediata ſub
ſtātie: ⁊ ſic ſignificat ſubſtātiā totalē cōpoſitā ex materia ⁊
forma. Totalē dico.i.q̄ nō eſt ps alteri⁹: q2 gn̄a et ſpēs p̄di
camētalia nō importāt res partiales: q2 res partiales non
ſunt ꝑ ſe in p̄dicamēto: ſʒ tm̄ reductiue ſm̄ multos. Itē ge
nus p̄dicat de oib⁹ ſpeciēb⁹ ⁊ indiuiduis ſub eo cōtentis.
Sub corpore aūt tāq̄ ſub gn̄e ꝯtinent oēs ſpēs ſpecialiſſi
me ⁊ indiuidua ſubſtātie: ſignificātes res cōpoſitas: vt ho
mo/aſinus/iohānes/petr⁹/paul⁹: tales aūt ſignificāt res
totales ꝑ ſe in gn̄e: ⁊ ꝑ ꝯn̄s corp⁹ nō verificat de eis ſi ſigni
ficaret rē partialē. ¶ Correlariū: Si in eodē cōpoſito ſub
ſtantiali ſunt plures forme: cōpoſitū ex materia/⁊ vna for
ma tm̄ nō eſſet corp⁹. Gr̄a exēpli: Si in hoie eſſent quattu
or forme/corporeitatis/vegetatiua/ſenſitiua ⁊ rationalis:
cōpoſitū ex materia ⁊ forma corporeitatis p̄ciſe non eſt cor
pus ſic accipiēdo corp⁹: q2 q̄cq̄d cōtinet ſub gn̄e: ꝯtinetur
etiā ſub aliqua ſpē ſpecialiſſima: ſʒ illud cōpoſitū p̄ciſe nec
eſt aīatū nec inaīatū: nec hō: nec aſin⁹: ſʒ bene eſt ps hoīs.
¶ Alio mō accipit vt eſt ſpēs quātitatis cōtinue: ⁊ ſic ipor
tat trinā dimēſionē: longitudinē/latitudinē ⁊ ꝓfunditatē:
⁊ ſic dimēſio realiter diſtinguit a ſubſtātia ⁊ q̄litate exten
ſa: tūc corp⁹ illo mō nō ſupponit niſi ꝑ accidēte/ſcʒ quātita
te trine dimēſiōis. Si nō diſtinguit: tūc ſupponit indifferē
ter ꝑ ſubſtātia vel qualitate extēſa: cōnotādo trinā dimen
ſionē partiū. ¶ Tertio mō accipit corp⁹ ꝑ altera pte cōpo
ſiti ſubſtātialis: vt cū dicim⁹ hoiem cōponi ex corpe et aīa:
ibi em̄ nō capit corpe vt eſt ſpēs imediata ſubſtātie: q2 ſic
hō nō cōponit ex corpore: ſed eſt corp⁹. ſicut nō cōponit ex
aīali: ſed eſt aīal: nec ſortes cōponit ex hoie: ſed eſt homo.
Et ſic videt ꝙ corp⁹ eſt in p̄dicamēto relatiōis ſicut ps: q2
importat formaliter partē toti⁹ cōpoſiti: ⁊ ita reſpectū ad
totū. Et illo mō materia p̄ma eſt corp⁹: ſicut accipit cōmēta
tor. j. phyſi. cōmē. lxiij. vbi poſita diſtinctiōe de duplici alte
ratione/ſubſtātiali ⁊ accidētali/alt. Et cū cōſiderauerint il
lud quod defert vtrāq̄ trāſmutationē: inuenīūt ip̄m idē nu
mero: ⁊ eſt corp⁹ demōſtratū. Uidem⁹ em̄ idē corp⁹ in eodē
loco trāſferri de carneitate in terreſtreitatē: ⁊ de terreſtrei
tate in vegetabilitatē ⁊c̄. vbi ꝑ corp⁹ intelligit materiā. Ad
idē. j. metaphyſi. cōmento. xxxj. vbi materiā q̄ttuor elemen
torū vocat corpus. In hac ſignificatiōe cōiter accipit a ſan
ctis. Un̄ iohānes dam̄. Oēs hoies ex aīa et corpe cōpoſiti
ſunt: ⁊ oēs naturā aīe ꝑticipāt: ⁊ ſubſtātiam corporis poſſi
dēt. Itē b. hiero. in explanatiōe fidei catholice/humanita
tē dicit cōſtitui ex aīa ⁊ corpore. In his corpus accipit pro
altera pte cōpoſiti. Sic capit corp⁹ philoſophus. ij. de aīa/
cū dicit: Aīa eſt actus corpis. ¶ D Uerū q̄dā adhuc di
ſtinguunt de corpore illo mō accepto: q2 vno mō accipiūt
generaliter ꝑ altera pte eſſentiali cōpoſiti: q̄ cū forma cōſti
tuit totū: ⁊ ſic oīs materia p̄ma eſt corpus. Hoc mō cōcedē
dū eſt ꝙ aer habet corpus: ſimiliter ignis: ⁊ q̄cū q̄ homo
genea ſubſtātialia: ſic accipit cōmētator vbi ſupra. Alio mō
accipit ſtrictius ꝑ altera pte cōpoſiti organizata cū forma
cōſtituēte totū: ⁊ illo mō materia in aīalib⁹ ꝑfectis eſt cor
pus/⁊ nō in homogeneis. Sic cōcedim⁹ ꝙ aīal cōponitur
ex corpore ⁊ aīa: nō autem lapis vel terra aut aqua vel aer.
¶ Secundū ponētes aūt plures formas ſubſtantiales in
eodē cōpoſito/adhuc oportet ponere vlteriorē diſtinctio
nē corporis: vt dicit alterā partē cōpoſiti etiaʒ organizatā: q2
pōt accipi vno mō ꝑ ꝓximo ꝑfectibili a forma vltima ſiue
ſpecifica: ſm̄ quā acceptionē verū eſt ꝙ oīs hō cōponit ex
duab⁹ partib⁹ tm̄: ſcʒ corpe ⁊ aīa intellectiua: ibi corpe acci
pit ꝑ toto illo ſubſtātiali qđ eſt ꝑuiū aīe intellectiue: id eſt
pro compoſito ex materia et forma corporeitatis vegetati

na et sensitiua. Alio modo capit corpus ꝓ cōposito ex materia ⁊ sola forma corporeitatis: ⁊ sic corp⁹ nō est altera pars: sed forte quarta vel sexta vel centesima/ſm ꝙ ponunt plures vel pauciores forme substātiales in eodē cōposito. Et hoc modo oportet accipere corpus ſm eos q̄ ponūt plurimas formas: vel ad minus ꝓ cōposito ex materia ⁊ forma vel formis non vitalibus. Et ꝑ hoc habent dicere ꝙ corp⁹ in qd̄ cōuertit panis tanq̄ in terminū ꝑ se formalem/est cōpositū ex materia ⁊ forma corporeitatis: excludēdo formas vitales .i. vegetatiuā/sensitiuā ⁊ intellectiuā. Patet: q2 habēt dicere ꝙ corpus in qd̄ cōuertit panis: est illud qd̄ manet idē in christo viuente et mortuo. Illud autē non includit formā vitalē: illa em̄ nō fuit in corpe christi mortuo in sepulcro. Ex quo sequit ꝙ corpus non dicit p̄cise ꝓximū perfectibile ab aia intellectiua ſm sic opinātes. Patet: q2 proximū ꝑfectibile ab aia intellectiua includit oēs formas/preter aiam intellectiuā: ⁊ sic includit aiaz vegetatiuam et sensitiuam: q̄ non sunt ꝑtes corꝑis in qd̄ cōuertit ꝑmo substātia panis: q2 ille sepate fuerūt a corpore xp̄i moriēte. Et hec respōsio videt esse de intētione scoti/quātū ad hoc ꝙ corp⁹ sit cōpositū ex materia et forma corporeitatis: contra sctm̄ Tho. ⁊ Egidiuz ponētes vnitatē forme substātialis in vno cōposito. Quē etiā in h imitat guilhel. ochā. Vn̄ ait sco. q. iij. dist. x. ꝓpe finē: Dico ꝙ corpus christi ꝑ se includit materiā/⁊ ad minus formā vnā mixti priorē intellectiua: ⁊ per istā formā est in actu essentiali/⁊ ꝓximū receptiuū aie intellectiue: licet nō sit per eā i genere corporis/ vt corp⁹ est gen⁹/ nisi per reductionē. Et in illud cōpositū quod tn̄ per se est pars hominis: fit per se conuersio panis .i. totius in totū: ⁊ partiū in partes: ⁊ per cōsequēs hec forma est termin⁹ formalis cōuersionis/siue forma termini cōuersionis. hec aūt manet eadē/siue anima vniat ei siue nō: q2 hec prior est naturaliter saltē informādo ipsa anima: ⁊ in triduo mãsit/aia nō manente ibi: et ita in triduo fuisset eadē res sacramēti si sacramentū tunc mansisset: q2 forma corporeitatis non fuit separata in christo: ⁊ per cōsequens nec separata a materia sua vt in eucharistia. Sicut em̄ idē numero fuit res ista ſm se in existētia naturali: ita etiā idē cōpositū numero: quod est prim⁹ termin⁹ cōuersionis mãsisset semꝑ in eucharistia. Hec sco. ⁊c. ¶ E Sed q2 paucitas est semper ponēda vbi plura ponendi nulla est necessitas: cui tanq̄ principio physico vterq3 scotus ⁊ ochā frequēter innitunt: nec aliqua necessitas cogens ad ponēdum plures formas substantiales in eodē cōposito apparet: ideo secunda opinio que pluralitatem formarū vitat: probabilior videt. Nā omnes rōnes quas alij cōtra hanc opinionē inducūt/tā physicas q̄ theologicas sufficiēter soluit Grego. de arimi. in ij. dist. xvi. q. ij. Inter quas due rationes theologice ponderant. Una si in vno cōposito nō esset nisi vna forma substantialis: tūc non esset idē corp⁹ in genito quod fuit in corrupto: nā corrupto homine/statim inducit forma cadaueris: et illa cū materia manēte cōstituit corpus. Illud autē corp⁹ cōpositū ex materia ⁊ forma cadaueris/nūq̄ fuit in viuēte tanq̄ pars ei⁹: et ꝑ cōsequēs nō est idē corpus in genito/qd̄ fuit in corrupto. Cōsequētia nota: ⁊ ꝑma ps antecedētis patet: q2 corrupta vel separata forma specifica/statim introducit alia forma specifica. Et sicut materia non pōt stare nuda naturaliter: sed semꝑ ꝑuata vna forma/introducit alia forma. Ita ꝑfectibile a forma specifica/siue sit materia siue cōpositum manēs: dū priuat vna forma specifica/recipit aliā. Nec potest stare nudum a forma specifica: ideo corrupta forma asini/statim introducit in materiā forma cadaueris. Illa corrupta/introducit forma vermis vel pulueris terrestris: illa corrupta/forma graminis vel alteri⁹ mixti: q̄ oēs sunt specifice. Scd̄a ps ꝓz: q2 illud sic manēs dr̄ corpus defuncti hominis vel aialis. ¶ Ex hoc aūt sequūtur duo incōueniētia theologicalia. Unum: ꝙ illud qd̄ iacuit in sepulcro: nunq̄ fuit corpus xp̄i viuētis nec resurgētis. Scd̄m: ꝙ frustra venerarent reliq̄e sctōꝝ: nā ossa illa venerātur tāq̄ corpa vel partes corpoꝝ olim sanctoꝝ: ⁊ ita rediret heresis Eluidij: quā studiose reprobauit beatus hiero. in ep̄la cōtra eundē. Sed si in his nō est nisi vna forma/puta cadaueris vel pulueris: illa nunq̄ fuit in sctis: ⁊ ꝑ cōsequēs nec corp⁹ cōpositū ex hac forma specifica ⁊ materia fuit aliq̄n pars sctōrum. ¶ F Sed rationes iste seipsas soluūt attēta distinctione corꝑis suprapposita. Nā si accipit corp⁹ vt est ipse substātie: certū est ꝙ nō manet idē corpus in genito qd̄ fuit in corrupto/etiā ſm eos. Sic em̄ corpus corrūpit/⁊ simpliciter nō manet: q2 sic corp⁹ non est substātia ꝑtialis: sz totalis. Si accipit scd̄o mō/vt est de quātitate: nihil ad ꝓpositū: q2 cōuersio nō fit in quātitatē. Si tertio mō ꝓ ꝑfectibili ꝑ formam specificā: illud nō cōstituit ex materia ⁊ forma cadaueris: sed est subiectū forme cadaueris idem in genito qd̄ fuit in corrupto. Et ideo ita est cōtra arguētes sicut cōtra opi. scd̄am: nā certū est ꝙ viuēs corrūpit in cadauer. Certum etiā est ꝙ ossa illa q̄ dicūtur reliquie sanctorū: sunt res q̄dā totales ꝑ se in genere et in certa specie: ⁊ ita hn̄t formas specificas q̄ nūq̄ fuerunt ꝑtes sctōꝝ. Nā defuncto btō hiero. sctm̄ cadauer suū (Sic em̄ noiat eusebius ⁊ cirillus ei⁹ discipuli ⁊ cōtēporanei) nūq̄ fuit pars bti hiero. viuētis: sed materia cadaueris/siue subiectū forme cadaueris qd̄cūq3 fuerit. Ueneramur autē sctōꝝ reliq̄as: nō q2 totū illud qd̄ sensib⁹ subijcit: fuit pars sctōꝝ: sed q2 materia vel substātia forme reliquiarū vere ⁊ eadē nūero fuerūt in sctis: ⁊ iterū reunient in resurrectione aiab⁹ sctōꝝ participes glorie corporis. De corpore xp̄i patebit infra. ¶ Ad ꝓpositū ſm hāc opinionē tenētē/ꝙ in eodē cōposito substātiali nō est nisi vna forma substātialis: dr̄ ꝙ in humanitate xp̄i nihil est nisi materia/et aia intellectiua tanq̄ partes eius essentiales/ex quibus cōponit. ¶ G Qd̄ aūt sit corp⁹ illud in qd̄ cōuertit substātia panis: sunt diuerse respōsiones. Btūs tho. iij. pte. q. lxxv. ar. vi. ponit ꝙ corpus illud in qd̄ cōuertitur panis: est aliqd̄ cōpositū ex materia ⁊ aia intellectiua/non vt intellectiua est: nec vt cōstituit compositū/qd̄ est hō: sed vt dat esse corporeū: ⁊ cōstituit compositū qd̄ est corpus. Sed hoc sustineri nō potest: q2 conuertit in illud corp⁹ qd̄ fuit idem in sepulcro/⁊ in cena vel cruce: sed illud nō includit aiam: cū aia christi non fuit in sepulcro. ¶ Egidius dixit theoremate. xxviij. ꝙ corpus illud in qd̄ conuertit substantia panis: est materia/non absolute ⁊ ſm se: q2 in hoc errauerunt oēs phi antiqui/dicētes materiā esse corpus: vt dicit theoremate. xxx. sed organizata/scz materia hn̄s quendā modū quātitatiuū/ꝓpter quē ipa pōt noiari corpus: sic em̄ dicit phus ꝙ aia est act⁹ corꝑis .i. materie habētis ꝑtes seu modū quēdā quātitatiuū: nō tn̄ includēdo quantitatē: quia illa nō est de essentia hominis. Ille tamē modus dicit/nō est quoddā accidēs supadditū materie essentie: sed est derelict⁹ in materia ex adiacētia quātitatis: ⁊ est realiter ipamet materia substans certis dimensionib⁹ siue quantitati: quia vt sic censet habere partes etiam distinctas a partibus quātitatis. Et propter hoc etiā materia vt sub tali mō habet esse: pōt dici quoddā totum: siue quoddā compositū: vt declarat theo. xxix. vt ita vere possit dici/totus panis cōuertitur in totū corpus. Et ſm hoc potest etiā idē fuisse corpus xp̄i viuuz ⁊ mortuū: nō solū rōne materie: sz rōne illius termini/modi existēdi sub quantitate: vt declarat theoremate xlvij. Ideo aūt negat quantitatem esse in ꝑ se termino conuersionis: q2 tunc non esset trāsubstantiatio si requireret in ꝑ se termino aliqd̄ accidēs. Etiā tūc ibi esset quātitas primo: qd̄ ipse negat ⁊ alij cōiter. ¶ Ista opinio etsi bene posset intelligi: tamē modus loquēdi videt implicare. Nō em̄ simul stant ꝙ modus ille quātitatiuus sit idē materie realiter: ⁊ nō sit derelictus a quātitate: q2 materia non derelinquit: nec causatur a quātitate. Similiter nō stat ꝙ modus ille adueniat materie ex adiacentia formaꝝ ceterarū: vt ipse frequēter dicit: ⁊ ꝙ sit idē materie: q2 idē non cōuenit sibijpsi. Itē si est idem materie: quō materia pōt dici ex ipso quoddā cōpositū. ¶ Has opiniones cū opini. Henrici de gandauo tenētis in hoie duas esse formas substātiales: late recitat Sco. cū suis motiuis; et latius nititur improba-

re: cuius tamē rationes sufficienter soluit Grego. vbi su/
pra inquantū procedunt contra vnitatē forme substantia/
lis in cōposito. ¶ D Potest ergo dici/sustinendo vnam
tm̄ formā substantialē esse in homine que est anima intelle
ctiua: ꝙ panis conuertit̄ in materiā primam humanitatis
christi: tanꝗ̄ in terminū primū ꝑ se ⁊ formalē conuersionis
facte/vi cōsecrationis. Que materia est corpus: vt dicit al/
rā partē cōpositi substātialis/q̄ cū forma cōstituit totū. Et
hec materia siue corpus est alia numero a materia panis:
hec etiā est eadē numero in christo viuente ⁊ mortuo. Ipsa
etiam materia iacuit nuda in sepulcro. Nuda dico a forma
substātiali: nō nuda a formis accidentalib⁹. Nō tamē cōuer
tit̄ panis ꝑmo in aggregatū ex materia ⁊ accidētib⁹ sibi in
herētibus: q: accidētia illa variabilia sunt: nec semꝑ manēt
eadē in eodē subiecto. i. materia christi: q: alia accidētia pu
ta palloꝛ vel nigredo/frigus/rigoꝛ ⁊c. fuere tā in corꝑe chri
sti mortuo/ꝙ̄ in viuo. Terminus aūt ꝑ se huius cōuersio/
nis semꝑ est idē vt. s̄. dictū est. Doꝛreo dicere ꝙ forma cada
ueris successit aīe intellectiue in christo moriente. quod de
alijs sanctis neminē negare puto: nō sic in xp̄o: De quo ꝓ/
pheta in ps̄. Nō dabis sanctū tuū videre corruptionē. vt al
Act. ij. legat beatus petrus. atꝙ exponēs ait: Prouidēs ꝓpheta
locutus est de resurrectione xp̄i: q: neꝙ derelictus est in in/
ferno: nec caro ei⁹ vidit corruptionē. Sanctū tuū. glosa: cor
pus sanctificatū. Per hoc ꝓbat hūane fragilitatis expertē:
⁊ supgressum esse hūanam cōditionē. Hec glo. Videret au
tē corruptionē cōi lege fragilitatis hūane: si separata aīa/ac
in infernū descēdente: corpus in sepulcro formā susciperet
cadaueris. Si ergo forma cadaueris non successit: nec alia
forma specifica: q̄d horū magis obuiat physicis ꝑncipijs/
materiā stare nudā: an ipam stare sine forma specifica. vtrū
ꝙ negaret philosophus: q̄ ponit ad corruptionē vnius se/
qui generationē alteri⁹. Vtrūꝙ fieri ꝑ deū cōcedere habet
catholicus: eo ꝙ neutrū implicat ꝯtradictionē. ¶ I Si
vero q̄s dicere non refugeret/separata aīa xp̄i aliā formam
succedere in materia/noiet̄ vt liber: Iā manifestū est ꝙ cor
pus cōpositū ex materia ⁊ illa forma succedēte/qd̄ iacuit in
sepulcro: nunꝗ̄ fuit in christo: neꝙ pars humanitatis chri/
sti. Nō ergo in hoc corpus cōuertit̄ panis: q: corpus in qd̄
cōuertit̄: idem est in sepulcro et in viuēte christo: vt plerisꝙ
autoritatib⁹ sanctoꝝ patrū ꝓbat̄. Unde Amb. vt habet̄ de
cōse. di. ij. Oia quecūꝙ. Idē inq̄t corpus qd̄ de ꝟgine sum
ptū est: qd̄ passum est et sepultū: ⁊ resurrexit ⁊ in celū ascen
dit. loquit̄ de corꝑe in qd̄ cōuertit̄ panis in eucharistia. Itē
Leo in ser. de asce. Nō dubia fide: sed certissima sciētia tene
mus/eā naturā in patris consessurā throno q̄ iacuerat in
sepulcro. Itē Aug. in de fide ad pe. Idē hō in vtero matris
et pependit in cruce/⁊ iacuit in sepulcro/⁊ resurrexit. Sed
nō pōt illa idētitas intelligi nisi ratione ꝑtis q̄ est corpus:
Idē in epl̄a ad felicianū. Illam carnē in sepulcro non dese/
ruit: quaꝫ in vtero formauit. Itē grego. suꝑ illud Ioh. xx.
Maria stabat ⁊c. Nō moriēdo in sepulcro posuit: surgen
do suꝑ angelos leuauit. Itē suꝑ illud Ione. glo. Tu suble/
uās de corruptione idipm corpus/⁊ eandē carnē resurgere
qd̄ in humo ꝯditū fuerat. Multa ad idē. s̄. allegata fuerāt.
Et ꝑ hec patet solutio rationū. s̄. ¶ L Sed di. nō soluꝫ
est idem corpus: sed ⁊ eadē caro: vt dicūt q̄daꝫ autoritates
Et in ps̄. xv. Caro mea requiescet in spe. ⁊ Act. ij. Nec caro
ei⁹ vidit corruptionē. ⁊ eadē ratione ei⁹ ossa. Materia aūt
nō pōt dici caro/neꝙ os: cum illa nō sunt eiusdē rationis.
Materia aūt est eiusdē rationis in oībus organis. Rñde/
tur: caro ⁊ ossa sunt termini cōnotatiui: ⁊ accipiunt̄ dupl̄r.
Uno mō vt supponūt ꝓ corꝑe de substātia. i. ꝓ cōposito ex
materia ⁊ forma specifica cōnotādo accidentalem dispoſi/
tionē: ⁊ sic panis nō cōuertit̄ in carnē: vt supra dictuꝫ est: q:
nō in corp⁹ vt est spēs substātie. Nec sic est eadē caro viui ⁊
mortui: nec eiusdē rationis est in hoie ⁊ pecore. Alio modo
accipit̄ vt supponit ꝓ corpore tertio mō accepto. i. altera
parte cōpositi q̄ est materia: cōnotādo certas dispositiōes
accidētales: et sic est eadē caro in viuo et mortuo. Etiam ca

ro et ossa sunt eiusdē rationis essentialis: sed nō accidenta/
lis: sicut hō alb⁹ ⁊ calidus. Sūt etiā eiusdē rationis in hoie
et pecore. Nec sequit̄/sunt eiusdē rationis: ergo caro est os
ꝓpter defectū cōnotati: sicut hō iustus ⁊ iniustus sunt eius
dē rationis essentialis. Nec tn̄ ꝓpter hoc iustus est ⁊ iniu/
stus. Et tantum de hac materia: in qua eligat quis qd̄ pla/
cet/seclusa temeritate ⁊ ꝑtinacia: stante semꝑ humili subie
ctione intellect⁹ proprij determinationi ecclesie/⁊ fidei or/
thodoxe. ¶ L Adhuc restat videre an conuersio illa fiat
in tꝑe vel in instanti. Ad quod est vna responsio doctorum
oim: q: vt dicit Alexan. iiij. ꝑ. q. xxxviij. me. vi. Tot⁹ panis
in totū corpus cōuertit̄ indistincte: ita ꝙ nō vna pars sub/
stātie panis in vnā partē corꝑis xp̄i: alia in aliā: ꝓut deter/
minatū est ab Inno. iij. sic dicēte: Utrū partes in ꝑtes: aut
totū in totū: aut totale transeat in totale: nouit ille q̄ facit:
ego qd̄ residuū est igne cōburo. Si tamē q̄rentis instat im
probitas: ego salua fide/cōcesserim/ꝙ totalis panis in to/
tale corpus cōuertitur: ita vt nulla pars panis trāsit in ali/
quā partem corporis. ¶ Et hoc satis patet ex ꝑmissis: naꝫ
cū conuersio nō dicit aliud nisi desitionē panis et successio/
nē corꝑis: desinit aūt totus panis s̄m se ⁊ quodlibet sui: et
succedit totum corpus christi. Manifestū est ꝙ totū cōuer
titur in totū: ⁊ ita fit corpus christi totū simul ꝑsens specie/
bus panis: et nō pars post partē: ⁊ ita nō successiue: ⁊ ꝑ cō
sequens instātanee. i. totū simul. Nō eñ pōt esse successio ex
parte termini qui totus simul introducit̄/⁊ non pars post
partē. Nec ex ꝑte subiecti successiue ad forme receptionem
dispositi: q: nullū est hic subiectū: cum totū trāseat in totū.
Nec ex ꝑte agentis limitati: q: agēs est infinitum: ⁊ ꝓpter
idem nulla pōt esse resistentia. Dicit̄ ergo ꝙ in fine ꝓlatio/
nis verborū incipit esse corpus xp̄i sub speciebus panis et
desinit esse panis. ¶ Et si diceres: licet virtus diuina cōuer
tens sit infinita: tn̄ oꝑatur ad ꝓlationē verborū sacramen/
talium/que nō pōt esse subita. ¶ Ad illud respondet Ale/
xan. licet virtus diuina operet̄ ad verbi ꝓlationē: non ta/
mē s̄m prolationem successionis. operat̄ eñ virtus diuina
nō nisi prolatio verbis: sed nō durante verborū ꝓlatione.
Operat̄ autē in fine ꝓlationis ⁊ nō ante: q: ita placitū est
sue oipotēti voluntati. ¶ M Sed forte quis replicet: si
gno instās vltimū esse panis: ⁊ similiter primū instās cor/
poris xp̄i sub specieb⁹ panis: vel sunt vnū instās vel diuer/
sa. Si ꝑmū: ergo simul sunt corp⁹ xp̄i ⁊ panis cōtra ꝑus di/
cta. Si diuersa: ⁊ cū instātia nō possunt eē immediata: cadit
tp̄s mediū: ꝑ quo vt videt̄/introducitur corpus xp̄i/et ita
successiue. Solutio: panis desinit simul cū verborū ꝓlatio
ne: ita ꝙ idē est instās desitionis ꝓlatiōis verboꝝ/⁊ desitio
nis panis. Cū aūt ꝓlatio ꝟborū est successiua: ⁊ res successi
ua desinit ꝑ ꝑmū nō esse: ⁊ nō ꝑ vltimū esse: alioq̄n daret̄ vl
tima pars cōtinui q̄ necessario foret indiuisibilis: ideo non
datur vltimū esse panis: sicut nō dat̄ vltimū instans ꝓla
tionis: sed dat̄ primū nō esse ꝓlationis simul ⁊ panis: et il/
lud est primum esse corporis christi sub speciebus panis.
Et per hoc patet solutio replice/non admittendo quod as/
sumitur: signo vltimum esse panis: illud enim non est si/
gnabile: quia desinit non per vltimum esse: sed per primuꝫ
non esse. Et huic satis concordat sententialiter Alexan. de
ales per. iiij. q. xxxviij. mē. viij. vnde ait: Sumere est instās
in quo est corpus christi primo: ⁊ illud est terminus huius
mutationis que est transsubstātiatio. Sed quia in tēpore
non continuātur adinuicem instātia: sed inter quelibet est
tēpus medium: nō est sumere instans ꝑimum ante instās
vltimū trāssubstantiationis: in quo instanti proximo ante
vltimum est panis: quia etsi sit sumere instans indiuisibi/
le vltimum in continuo: non tamen penultimum. Unde
nō est sumere instās in q̄ vltimo est panis: instās eñ instan
ti nō pōt continuari: sed tp̄s instāti. Unde totū illud tp̄s in
quo est panis: cōtinuatur illi instanti in quo primo est cor
pus christi. Hec ille. Hoc ergo instans in quo primo est cor
pus christi: est primū non esse panis: ⁊ terminat tēpus ꝓla
tionis verboꝝ. Tantū de illo. Et per cōsequens de his que

respiciūt corpus christi ſm conſiderationem predicamenti ſubſtātie: ſcʒ de veritate corporis xpi in ſacramēto. Qua mutatione incipit ibi eſſe. Quid in qd cōuertitur. Que ſubſtātia maneat. Que deſinat: ⁊ an deſinēs annihilet. An cōuerſio inſtātanee: an in tēpore pficiatur. ¶ N Pro cōplemēto tn̄ ⁊ clariore ac ſpecialiore deciſiōe eorum q̄ reſpiciūt ſubſtantiā eucharistie: ſm diuiſionē. ſ. lectione. xxxviij. factam. Adhuc videndū an totus xp̄s ſit p̄ſens altaris ſacramēto ad legitimā cōſecratiue forme prolationē. ¶ Pro cuius ſolutione duo p̄mitto preambula. Primū q̄ nomē xp̄s noiat ſuppoſitū verbi diuinū ſubſiſtēs in duabꝰ naturis: diuina ſcilʒ ⁊ humana. vn̄ Dama. li. iij. Hoc nomē xp̄s perſone dicimus: nō monotropos. i. vno mō dictū: ſed duarū naturarū eſſe ſignificatiuū. ſcʒ diuinitatis ⁊ humanitatis. Et aug. cōtra maximū. Chriſtus vna pſona eſt gemine ſubſtātie. Ex illo patʒ q̄ licet ſint tria ſuppoſita diuina: ſcʒ pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpiritusſanctꝰ: qꝛ tn̄ ſolus filius ſubſiſtit in natura hūana: qꝛ ſolus ipſe incarnatꝰ eſt: xp̄s ſupponit pro ſolo filio nō pro patre nec. ſſ. Supponit em̄ pro pſona diuina cōnotādo humanam naturā hypoſtatice ſibi vnitā: vn̄ dimiſſa natura hūana verbū non eſſet xp̄s proprie loquēdo. Deficeret em̄ cōnotatū: quo deficiēte deficit ⁊ ſuppoſitio ſm logicos. Sicut deus dn̄s eſt: tn̄ deficiēte creatura nō eſſet dn̄s: eo q̄ deficeret cōnotatū huiꝰ termini dn̄s: cōnotat enim ſeruū. Non exiſtēte aūt creatura nō eſt ſeruus cui dn̄s dn̄aret: ⁊ ita non eſſet dn̄s: vt vult btūs Augu. v. de tri. ca. xiij. ⁊ allegat magiſter diſt. xxx. primi. ¶ Ex illo patet q̄ verbum non ſemper fuit xp̄s: quia non ante aſſumptionem humanitatis.

Heb. xiij. Nec obſtat illud apl̄i: Chriſtꝰ ieſus heri ⁊ hodie ipſe ⁊ in ſecula. Quia ſimpliciter verum eſt ſm rigorē logice: xp̄s fuit heri ⁊ hodie ⁊ ab eterno: q̄uis verbū non fuit xp̄s ab eterno. Suppoſitū em̄ illud qd̄ eſt chriſtus: fuit ab eterno: q̄uis nō ab eterno vnitā habuit ſibi naturā humanā. ¶ Secundo ſeqtur q̄ ꝓprie loquēdo ⁊ de rigore verborū in triduo mortis chriſti: verbū non fuit xp̄s. Patet qꝛ in illo triduo nō habuit ſibi humanitatē vnitā: qꝛ non fuit hūanitas xp̄i in illo triduo: licet fuit corpꝰ ⁊ aīa et vtrūq̄ deitati vnitum: qꝛ tn̄ aīa fuit ſeparata a corpore nō fuit ibi humanitas nam hūanitas cōpoſita eſt ex vtroq̄: vt dicit hiero. ⁊ allegatum eſt. ſ. ¶ O Ex quo ſequit tertio q̄ ſi aliqua p̄dicata xp̄o attributa ſunt pro triduo ratiōe hūanitatis: q̄ tales orationes ſunt tropice ⁊ figuratiue: hoc eſt nō ſunt vere de virtute ſermonis: ſed admittūtur per figurā: vt illa Augu. ſuper Johannē. Quis nō eſt derelictꝰ in inferno. Chriſtus: ſed in aīa ſola. Quis iacuit in ſepulcro. Chriſtus: ſed in corpore ſolo: qꝛ in his ſingulis xp̄s eſt. In his ſingulis chriſtū confitemur. Et illa Amb. in lib. de ſpū ſancto. Chriſtus pependit in ligno: xp̄s iacuit in ſepulcro. Et illa ſymboli: Chriſtus eſt ſepultus: xp̄s deſcēdit ad inferna. Hec inquā ⁊ ſimiles ſm prefatū modū loquēdi per ſynecdochē ꝯceduntꝛ: qꝛ diuinū ſuppoſitū manſit vnitū corpori xp̄i: et ſimiliter aīe in triduo vt dictū eſt: q̄ fuerūt partes hūanitatis eius: ratione quarū partiū toti xp̄o predicta p̄dicata attribuūtur. ſm hunc ergo intellectū concedit: xp̄s iacuit in ſepulcro. i. corpus hūanitatis chriſti: cui māſit vnitū verbi ſuppoſitū: iacuit in ſepulcro. Et illa: xp̄s deſcēdit ad inferna ad hunc intellectū cōceditur: aīa chriſti diuinitati vnita deſcendit ad inferna. ¶ Notandū tn̄ de illis. Chriſtus deſcēdit ad inferna: chriſtus iacuit in ſepulcro: q̄ ſm rigorē logice vere ſunt Non autē ille: Ad inferna deſcendit xp̄s. in ſepulcro iacuit chriſtus: quarū differētia patʒ ex logica: qꝛ aliter appellant termini cōnotatiui poſiti a parte eiuſdē extremi: aliter dū ponūtur a parte diuerſorū. Verū nōnulli gn̄alius de noīe chriſti loquūtur dicētes: ipſum ſupponere pro diuino ſuppoſito: cōnotādo ipſum ſubſiſtere in natura capaci aſſumptionis ſuppoſitalis: ſiue ſit totalis ſiue partialis. Et hi admittunt prefatas locutiōes proprie non per figurā: tn̄ per idiomatū cōmunicationē. ¶ P Sed non ſtando in iſta diuerſitate videamus an xp̄s ſm totam diuinitatē ⁊ ſm totam humanitatē ſit in hoc ſacramēto. In vtraq̄ em̄ natura eſt reperire quandā totalitatē. In diuina q̄ eſt ſm inclusionem oim̄ trium perſonarū: ſic em̄ chriſtū ſm totam deitatē eſſe in hoc ſacramēto eſt xp̄m eſſe cuʒ patre ⁊. ſſ. In hūana vero natura eſt reperire duplicē totalitatē: vnā ſm partes eſſentiales: aliā ſm partes integrales. Et ſic xp̄m eſſe in ſacramēto ſm totā naturā hūanā: eſt xp̄m eſſe in ſacramēto ſm corpus et aīam: ⁊ ſm oēs partes integrales caput pedes ⁊ ſic de aliis. Scd̄o ſupponit ex ſupradictis q̄ aliquid dicit eſſe in ſacramēto dupliciter: vel ex vi cōſecrationis vel conuerſiōis: qd̄ ſcʒ eſt terminꝰ p ſe cōuerſiōis ⁊ p̄mo intentus. Scd̄o mō per quandā cōcomitantiā: qꝛ cōiunctū ei qd̄ p̄mo mō eſt p̄ſens. ¶ His p̄miſſis ponūtur. v. ꝓpoſitiones. Prima: xp̄s deus ⁊ hō ſm diuinā naturā pariter ⁊ humanam p̄ſens eſt venerabilis eucharistie ſacramēto. Hec veritas ſatis deducta eſt ex autoritatibꝰ canonis et ſcōꝝ lec. xxxix. et p̄ſit aliq̄ breuiter cōmemorari. De ſumma trinitate ⁊ fi. catho. cap. j. Idē ipſe ſacerdos ⁊ ſacrificiū ieſus xp̄s. Ieſus aūt xp̄s deus ⁊ hō eſt ſubſiſtēs in natura diuina ⁊ hūana. Et cōcordat btūs Hiero. de cōſe. di. ij. Nec moyſes. Nec inquit moyſes dedit vobis panez verū: ſed dn̄s ieſus ipſe cōuiuiū ⁊ cōuiua: ipſe comedēs ⁊ q̄ comedit. Itē illud eſt ſub ſacramēto qd̄ manducat ⁊ ſumit ſumpto ſacramento. Hoc aūt eſt xp̄s. Aug. de cōſe. diſ. ij. Qui māducat. Māducatur xp̄s viuit māducatꝰ: qꝛ ſurrexit occiſus. Itez Hiero. eadē diſt. Singuli. Singuli inquit totū accipiunt xp̄m dominū. Itē amb. lib. de offi. eadē diſt. Añ benedictionē. In hoc ſacramento chriſtꝰ eſt. Ad idem plures adduci poſſunt que habent eadē diſt. ⁊ alij plurimi. concordant omnes doc. Inno. Hugo ⁊ ceteri. Quia ergo ibi eſt chriſtꝰ: et chriſtus dicit vtrāq̄ naturā diuinā ⁊ humanā: ſequit q̄ ibi ſit vtraq̄ natura. ¶ Q Scd̄a propoſitio: Sub hoſtia cōſecrata cōcomitanter eſt ipſa diuinitas ⁊ dei filꝰ: Nō tn̄ ibi ſic eſt pater ⁊ ſpiritusſanctꝰ. Prima pars patet: qꝛ diuina natura vnita eſt corpori chriſti: nec ipſum vnq̄ dereliquit: quod corpꝰ eſt ibi per ſe vi cōſecrationis: vt dictū eſt. Quod aūt diuinitas nō dereliquit corpꝰ: patet per beatū Aug. ſuper ioh. Mors ad tempꝰ animā ⁊ carnē ſeparauit: ſed neutrū a verbo dei. Itē Dama. lib. iij. ſen. Chriſtꝰ quod ſemel aſſumpſit nūq̄ dimiſit. quod itelligi oportet quantū ad partes eſſentiales: qꝛ in triduo dimiſit humanitatez: que in triduo non fuit: ſed nō partes: qꝛ nec corpꝰ: nec animā. Cū ergo diuinitas ⁊ verbū (quod eſt filiꝰ dei) nō ſit ibi ex vi cōuerſionis: nec i ipſum panis cōuertit: vt. ſ. dictū eſt. Eſt aūt cōiuncta corpori aſſumpto quod nō dereliquit: ſequit q̄ ſit ibi per cōcomitantiā. Scd̄a pars propoſitionis patet ſcʒ q̄ nō ſit ſub hoſtia pater ⁊ ſpiritusſanctꝰ ſic cōcomitāter ſicut deitas ⁊ filius. Sunt quidē ſub ſacramēto pater et ſpiritusſanctꝰ qui ꝓpter immēſitatē diuine nature ſunt vbiq̄: etiā ꝓpter idētitatē eſſentie nō poſſunt ſeparari a filio: vt filiꝰ ſit alicubi ⁊ non ibi ſit pr̄ ⁊ ſpūſſctūs: qꝛ q̄libet harū pſonarū eſt in alia p circūceſſionē ⁊ ſimplr̄ inſeparabiles ſunt: vnde dixit xp̄s philippo: Ego i pr̄e ⁊ pr̄ in me ē. Joh. xiiij. Nō autē ſunt in ſacro eo mō p cōcomitantiā ſicut eſſentia ⁊ filꝰ. nā eſſentia et filꝰ ſunt ibi p cōcomitantiā: qꝛ vniti hypoſtatice corpi aſſumpto: ſed nec pr̄ nec ſpūſſctūs aſſumpſit humanā naturā: et ita nec ptes eiꝰ. Nō em̄ pr̄ factus eſt hō: nec ſpūſſctūs incarnatꝰ eſt: vt ꝓbat magiſter diſ. j. tertij. et diſ. xvj. p̄mi li. ſen. ¶ R Verū aūt debeat cōcedi ſimplr̄ q̄ ibi ſit pr̄ ⁊ ſpūſſctūs p cōcomitātiā licet nō ſicut verbū: videt mihi ſalua ſemp ſaniore ſn̄ia q̄ vis eſt in noie: qꝛ de re cōſtat. Cōſtat q̄dē q̄ ibi eſt pr̄ ⁊ ſpūſſctūs duplici ratione. Primo qꝛ ſunt deus: ⁊ p ꝯn̄s vbiq̄. Scd̄o qꝛ ſunt cōſubſtātiales vbo: ergo ſunt vbi verbū: ita q̄ ſi p impoſſibile nō eſſent vbiq̄: nihilominus eſſent in ſacro in q̄ eſt verbū ꝓpter cōſubſtātialitatē vbi. Cōſtat etiā q̄ ibi eſt verbū p aſſumptionē corpis: quo modo non eſt ibi pr̄ ⁊ ſpūſſctūs. ¶ Poſſet igitur dici q̄ aliq̄d dr̄ eſſe in ſacramēto p cōcomitātiā dupliciter: immediate et mediate. Primo modo dr̄ eſſe ibi qd̄ eſt vnitū ſiue cōiunctum ei qd̄ eſt ibi p ſe ⁊ p̄mo: nō p aliud. i. nō ꝓpter h̄ q̄ eſt cōiunctū alicui cōiūcto ei quod eſt ibi p̄mo et per ſe.

Sic eſt gia

Sic est aīa sub spēbus panis: q: immediate cōiuncta est corpori. Scđo nō qđ est ibi ꝓpter cōiunctionē ei⁹ cū cōiuncto illi qđ est ibi ꝑ se ꝑmo: sic accidētia aīe/grā/charitas/ &c. xp̄i sunt in sacro̅: nō q: vnita sunt corꝑi qđ est ibi primo ⁊ ꝑ se: sed q: vnita sunt aīe q̄ cōiuncta est corpori. Per h̄ posset dici ꝙ verbū est in sacro ꝑ ꝯcomitātiā ꝑmo mō imediate: q: vnitū imediate corpori. Nō eī̄ est vnitū ꝑ aīam: alioq̄n in triduo nō fuisset vnitū corꝑi: aīa tūc separata: qđ ꝑʒ falsum. Pr̄ aūt ⁊ filius sunt ibi: q: vniti ꝯsubales v̄bo: qđ est imediate vnitum corpori: ⁊ sic non sunt ibi ꝑ ꝯcomitantiā primo mō imediate: sed scđo mō.

℄ Tertia ꝓpō q̄ respicit humanitatē xp̄i: q̄ attēdit penes partes eētiales eiusdē: est ista. Corp⁹ xp̄i est sub spēb⁹ facta ꝯsecratione ꝑmo ⁊ ꝑ se. Aīa v̄o est ibi ꝑ cōcomitantiā imediate. Prima ps ꝓbata est. s. Scđa ꝓbatur q: tale est corp⁹ xp̄i in sacro: q̄le est in sua naturali existētia. In naturali aūt existētia est viuū/ ⁊ nō mortuū: quia xp̄s resurgēs ex mortuis iā nō morit̄. Nō viuit aūt nisi ꝑ aīam: ḡ nō est sine aīa. Qđ aūt sit ibi ꝑ cōcomitantiā ꝑʒ: q: nisi esset cōiuncta corꝑi nō eēt ibi: vn̄ in triduo fuisset corp⁹ in sacro sine aīa: vt frequēter dictū est. Qđ etiā imediate/ patet: q: aīa imediate cōiungit̄ corꝑi: ipsiq̄ inheret ⁊ ipm viuificat: nō ꝑ aliqđ mediū cui ꝑus inhereat. Et sicut dictū est de aīa: ita dicendū est de ꝑcioso xp̄i sanguine: ꝙ etiā est in corpore ⁊ sacro ꝑ ꝯcomitantiā imediate. Nō eī̄ pōt corp⁹ humanū viuere naturalr̄ sine sanguine. Et est imediate cōiunctū corpori nō ꝑ aliud cui sit essentialr̄ cōiunctū. Ro.vj.

℄ Quarta ꝓpō respiciēs ꝑtes integrales. Oēs ꝑtes integrales corꝑis xp̄i/ caput/ pectus/ manus/ pedes ⁊ cetere ꝑtes itegrales ꝑ se ⁊ ꝑmo habēt p̄sentiā ad spēs sacrales. Probat̄: q: per se ⁊ ꝑmo est ibi corp⁹. Cū aūt corp⁹ nihil est/ ꝙ sue ꝑtes simul sumpte: ḡ ꝓpositū: maxime q: xp̄i corp⁹ nūq̄ fuit monstruosuʒ aut iꝑfectū: ḡ semꝑ habuit oēs partes ad corporis ꝑfectionē requisitas. Erat eī̄ speciosus forma pre filijs hoim/ s̄m ꝓph̄am.

℄ Sed est caute ꝯsiderandū ꝙ noīa partiū integraliū/ oīmq̄ dicūt partes toti⁹ cōpositi etiā ex materia ⁊ forma specifica cōpositas: ⁊ sic caput nō est tm̄ materia vel forma corporeitatis s̄m sic opinātes: sed est cōpositū ex materia ⁊ aīa viuente sic disposita ⁊ q̄lificata. Alio mō dicūt tm̄ materiā substractiue/ ⁊ nō formā specificā conotando certā formā ⁊ q̄lificationē: q̄ modo etiā in corꝑe mortuo dicim⁹ eē caput ⁊ mēbra: ⁊ sic pōt etiaʒ distingui de carne ⁊ ossibus. Et ꝑ hoc pn̄t ꝯcordare doc. quoꝝ aliqui dicūt ꝙ caput carnes ⁊ ossa nō sunt eadē in viuo ⁊ mortuo. Nec noīa hec vniuoce important partes illas in corpore viuo ⁊ mortuo: sed equoce. sicut homo significat viuū hoiem ⁊ mortuū. Alij oppositum asserūt. Prima opinio vera est s̄m primā acceptionē: scđa s̄m secūdam acceptionē illoꝝ nominū caput/ manus ⁊c. In ꝓpositione aūt nostra accipi debēt scđo modo ⁊ non ꝑmo modo: q: ꝑmo mō accipiēdo sunt ibi partim per se ⁊ primo quātum ad materiā: ⁊ partim ꝑ concomitantiā quo ad formā.

℄ Ex his colligitur ꝙ quattuor ꝑtinētia ad ꝑfectā corporis xp̄i ꝯsistentiā/ sunt in sacro venerabili. Primū/ corp⁹ xp̄i gl̄iosum. Scđm ꝑciosus eius sanguis. Tertiū benedicta eius aīa. Quartū diuinitas excellentissima. Corpus ex vi cōuersionis sue ꝑ se ꝑmo: cetera tria ꝑ concomitantiā quodā ordine s̄m franciscū maronis: s̄m que h̄nt esse in xp̄o in existētia naturali. Nam sanguis est ibi ex concomitantia imediata: q: ꝑtinet imediate ad dispositionē corporis vt sit susceptiuū aīe: q̄ nō viuificat corpus sine sanguine. Scđo est ibi aīa ex ꝯcomitātia mediata: q: presupponit sanguinē in corpore: sine quo corpus nō viuificat. Tertio est ibi deitas ex cōcomitātia remota: que q̄uis immediate sit vnita corpori: ⁊ etiā māsit vnita corpori/ anima ⁊ sanguine separatis/ in triduo. s. tn̄ in incarnatiōe facta est vnio ad totū hoiem ꝑmo: ⁊ ex ꝯn̄ti ad ꝑtes humanitatis: ⁊ iō q̄si remota ⁊ vltima ꝯcomitantia d: esse sub sacro. Ex quo ꝑʒ ꝙ aliter loquitur ille doct. de medio/ ꝙ. s. dictū est. Loquit̄ eī̄ hic de medio q̄si disponente: vt mediate dicat̄ vniri vel cōiungi: qđ requirit aliqđ mediū q̄si disponēs aliud ad sui cōiunctionē. nō ꝙ illis medio vniat̄: ⁊ sic aīa mediāte sanguie vnitur corpori: q: nō vnit̄ corpori sine sanguine disponēte corpus: nō aūt vnitur sanguini. Supra aūt dictū est de medio suscipiente vnionē. i. de medio quo ꝑus vnit̄ alicui: ⁊ ꝓpter h̄ ꝙ vnitū est illi ⁊ illud alteri/ vnitur etiā illi alteri. Et sic nec sanguis: nec aīa: nec deitas mediate vnit̄ corpori: sʒ singulū hoꝝ imediate vnit̄ corpori. Et s̄m h̄ q̄dam sunt ibi ꝑ concomitantiā ad corp⁹ xp̄i: q̄dā ꝑ cōcomitantia ad ꝯcomitantiā: de q̄bus dicet̄. De illis quattuor supradictis etiā loquit̄ sctūs Bonauē. dist. xi. q̄rti. q. i. ar. iiij. aliā mō ꝯformiter frācisco di. ꝙ ibi est corpus xp̄i vi cōuersionis. sanguis rōne cōmixtionis: aīa rōne cōnexiōis: diuinitas rōne vnionis. q̄ etiā notari pn̄t i v̄bis xp̄i. Ego suʒ pa. vi. q̄ de celo descēdi. Panis quātum ad corp⁹ seu carnē. vn̄ Caro mea vere est cib⁹. ibidem. Viu⁹ ꝑ aīam q̄ nō viuificat sine sanguine. qui de celo descēdi ex deitate: nō motu locali: sed humanitatis assumptiōe. Joh. vj.

℄ Sexta ꝓpō: Non solū hec quattuor noīata: corp⁹/ sanguis/ aīa/ deitas sunt in sacro eucharistie: sʒ etiā earū ꝓprietates/ accidentia ⁊ ꝑfectiones nature ⁊ glorie. Patet: q: vt frequēter dictum est: ꝙ tale est corpus sub hostia: quale est in naturali existētia quātū ad suas partes ⁊ ꝓprietates maxime absolutas/ s̄m eos q̄ ponūt respect⁹: q: de respectiuis p̄sertim ad vbi nō ita: de quo postea. Vn̄ sunt ibi quattuor dotes glorie corporis/ determinata partiū armonia ac qualitates ꝑme ⁊ scđe: cōplexio debita partiū officialiū ⁊ organoꝝ. Sūt eī̄ ibi in optima dispositione naturali quātū ad oēs qualitates singulis inexistentes. Sed de quātitate corporis ac partiū: ac eoꝝ situ ⁊ distātia locali dicet̄ lec. sequēti. Nec solū ibi sunt oīa q̄ faciūt ad ꝑfectionē corporis ⁊ mēbroꝝ: sʒ etiā ea q̄ sunt ad corporis ornatū ⁊ decorē: vt capilli/ vngues/ barba/ ⁊ cetera que ꝑtinēt ad gloriosi corporis speciositatē: q̄ xp̄s resumpsit in sua mirifica ⁊ gloriosa resurrectione: in q̄bus sedet ad dexterā patris/ sanctoꝝ aspectibus p̄sentat⁹. Sunt ⁊ ibi ꝑfectiones aīe naturales ⁊ gloriose: scʒ cognitiōes diuine essentie/ ⁊ rerū oīm in v̄bo ⁊ ꝓprio genere. Similr̄ ⁊ fruitio beata ac affectiones/ amores/ cetericq̄ volūtatis actus ⁊ delectatiōes. Necnō ⁊ exterioꝝ sensuū ⁊ interiorū oꝑa ⁊ qualitates. Si eī̄ aliq̄ haruʒ ꝑfectionū deesset xp̄o vt in sacro: tunc esse in sacro redundaret in magnaʒ imꝑfectionē corꝑis ⁊ aīe xp̄i. Perderet eī̄ aliquā perfectionē vt ibi existēs q̄ sibi inexisteret in celo: qđ videtur absurdū dicere. Nā sic min⁹ delectabile esset xp̄o quātuʒ ad corp⁹ ⁊ aīam/ eē in eucharistia q̄ in celo: si vt ibi careret aliq̄ ꝑfectione aut delectatiōe corꝑali vel sp̄uali. Sicut ⁊ angelis custodib⁹ nr̄is magis triste foret: si eis nobiscū in terris existentibus aliq̄ deesset ꝑfectio q̄ adesset in celis. Vn̄ etiā nobiscū existētes/ semꝑ vidēt faciē pr̄is. Math xviij.

℄ Neq̄ eī̄ necessarium est/ quodcūq̄ absolutū in corpore aut aīa xp̄i tolli/ ꝓpter nouā ei⁹ p̄sentiā ad spēs sacramētales/ qđ eis inest i celo. Nullo q̄ ꝑuat̄ in sacro qđ inest in celo. Et h̄ de facto: q: s̄m absolutā dei potentiaʒ oppositū nō est iꝓssibile: vt. j. dicet̄.

℄ Et ꝓ oībus illis vna est rō: q: cū ꝓpter cōuersionē panis in solū corpus xp̄i: ꝑ ꝯcomitantiā sunt ibi sanguis/ aīa/ deitas: q: cōiuncta sunt corꝑi ⁊ vnita: eadē rōne ibi sunt ⁊ illa q̄ sanguini aīe aut deitati sunt vnita: nō eī̄ ꝓpter p̄sentiā corꝑis sui in eucharistia vult xp̄s ipm corp⁹ ꝑuare suis ꝓprietatibus et ꝑfectiōib⁹: nec illas sibi cōiunctis. Vult ḡ ꝑmo eē sub hostia corp⁹ suū vi cōuersiōis ad sensuʒ v̄ expssuʒ vult illud corp⁹ suū gloriosuʒ comitari aiam/ diuinitatē/ sanguinē. Vult illa ꝯcomitātia nō esse iperfecta: nec suis oꝑationibus/ donis naturalib⁹ ⁊ ḡtuitis eē ꝑuata. Per h̄ ꝑʒ quō totus christus est in h̄ salutifero sacro. Et hec de his que predicamentum substantie respiciunt: ad presens sufficiant.

℄ Lectio. xliij.

Xpeditis vtcunq̧ his ſm priorem diuiſionē/q̄ conueniūt ſube pdicamento: ꝯñr videndū eſt de reſpicienti bus corp⁹ xp̄i quātū ad quātitatē et ſitum. Cū aūt ſm catholicā veritatē tot⁹ xp̄s ſm vtrāq̧ naturā diuinā ⁊ humanā: ⁊ ſm oēs ptes ſue humanitatis glorio ſe officiales ⁊ integrales atq̧ organicas/ſimul cum ſin gularū ꝓprietatib⁹ eſt in ſacro euchariſtie ſub ſpēb⁹ panis: vt lec. prima ⁊ alijs p̄cedentib⁹ diffuſe oſtēſum eſt: inq̄renda eſt intelligētia hui⁹ veritatis. Inter cetera eñ multa ⁊ magna hui⁹ ſacri mirabilia/h̄ ſingulariter mirabile eſt: ⁊ humanā videt̄ excellere intelligētiā: ꝙ corpus tā ſpecioſum in ſua quātitate lineamētis ⁊ figura ꝑfectiſſimū/cū oīm mēbroꝝ ⁊ organoꝝ ꝑfecta diſtinctiōe ē ſub parua hoſtia: cui⁹ quātitatē lōge excedit. Videt̄ eñ incōprehēſibile quō caput ſit p̄ciſe vbi digit⁹: pes vbi ocul⁹: cor ⁊ epar vbi man⁹: vēter cū dorſo: tibia cū collo ⁊c. ſalua partiū diſtinctiōe ⁊ ſine earū ꝯfuſione: ⁊ mēbrū mai⁹ nō maiorē locū occupet q̄ mēbrū minus/puta venter q̄ oculus. Ponēda eſt ḡ p̄mo veritas tenēda: deinde ei⁹ intelligentia inq̄renda. ❡ Quoad primū ſit hec ꝓpō poſt venerabilē Guil. ockam in trac. de venerabili ſacr̄o. c. vj. Quāuis corp⁹ xp̄i realiter ⁊ veraciter ſub ſpēbus panis ꝯtineat̄: nō tñ in ſacr̄o altaris loco circūſcribit̄: ⁊ totum corp⁹ xp̄i ſub tota hoſtia: ⁊ totū corp⁹ xp̄i ſub q̄libet pte hoſtie realiter cōtinet̄. Totū dico ſincathegorematice. i. q̄libet ps. Vel mixtim. i. ip̄m ⁊ nihil ipſius q̄n ip̄m. de h̄ infra lec. lxx. Probat̄ hec veritas teſtimonijs ſcōꝝ patrū. vñ btūs Hiero. in ſer. dñice. v. poſt epi. de cōſe. diſt. ij. Singuli. Singuli totū accipiūt xp̄m dñm: ⁊ in ſingulis portionib⁹ tot⁹ eſt: nec ꝑ ſingulos minuit̄: ſed integrum ſe in ſingulis p̄bet. Itē hilari⁹ papa in. c. Vbi. eadē diſt. Vbi ps eſt corporis/eſt ⁊ totū. Eadē rō eſt in corpe dñi q̄ in māna: qḋ in ei⁹ figura p̄ceſſit. De quo d̄r. Qui plus collegerat nō habuit ampli⁹: neq̧ q̄ min⁹ parauerat habuit min⁹. Itē glo. ſup illo qḋ dicit Hila. in fine ca. iam allegati. Nō eñ quātitas viſibilis in hoc eſtimāda myſterio: ſed virt⁹ ſacri ſpūalis: dicit. Non eſt ſic quātitas eſtimāda vt ſub minori quātitate min⁹ ſit corpus xp̄i: ⁊ ſub maiori maius: q: vbicūq̧ ps: ſiue dicas ps ſpēi totū corpus eſt: ſiue ps corporis xp̄i. i. man⁹ vel pes/totū corp⁹ eſt. Non tñ dicendū eſt ꝙ oīa mēbra mixta ſunt: ⁊ vbi caput ibi mixtim pes vel manus: ſed vbi ps ibi totū: q: nō maiorē locū occupat totū q̄ ps ⁊ ecōuerſo. Hec glo. Qḋ dixit mixtim intelligo. i. ꝯfuſe: de quo poſtea. ❡ B Ex q̄bus colligit̄ manifeſte p̄mo ꝙ totus xp̄s eſt in tota hoſtia: ⁊ totus in q̄libet pte. Scḋo ꝙ etiā q̄libet ps corpis xp̄i eſt in q̄libet parte hoſtie. Tertio ꝙ in quacūq̧ parte hoſtie eſt vna pars corporis xp̄i: ibi ſunt oēs. Quarto ꝙ vbi caput xp̄i: ibi man⁹. vbi pes: ibi oculus: ⁊ ſic de alijs partib⁹. Qḋ verū eſt: ſi vbi dicit locū extrinſecū ſpērū: ſecus ſi dicit intrinſecā corporis partē. Cui⁹ intellectus ex ſequētib⁹ pendet. Huius veritatis poſſibilitas ſic accipi pōt. Nihil negare dꝫ chriſtian⁹ poſſe fieri diuina virtute niſi qḋ ꝑ rōnes ex ꝑ ſe notis pōt euidēter ꝓbari includere ꝯtradictionē. Vel niſi hoc elici pōt ex ſcriptura ſacra: aut receptis ſeu determinatis ab eccl̄ia. Nō eñ iuxta modum cauſarū naturaliū diuinā arctare debem⁹ potentiā: cū diuina ptās oīm creaturarū virtutē in infinitum excedat. Nec ad negandū aliquid poſſe fieri diuina v̄tute experta ſufficiūt: cū totū ordinē naturaliū cauſarum poſſit deus imutare: ⁊ ꝯtra cōem curſum naturaliū cauſarū cōſtet eū multa feciſſe. Quis eñ vnq̄ naturaliter expert⁹ eſt virginē ſine viro cōcipere: duo corpora ſimul exiſtere mortuos ad vitā reſurgere: accidētia ſine ſubiecto ſubſiſtere: aliaq̧ inumera: q̄ tñ cōſtat diuinit⁹ eſſe facta: teſte vtriuſq̧ teſtamēti ſcriptura. Non igit̄ negare aliq̄ debemus a deo fieri poſſe: q: ipſa nō naturaliter fieri experimur. Ad ꝓpoſitū igitur duo ſupponātur. Primū deus ꝑ ſuam abſolutā potentiā pōt facere vnā aliquā ſubſtātiā ſm ſe totā coexiſtere plurib⁹ corporibus. Patet/q: hoc nullam includit cōtradictionē: cū per ꝓpōnes per ſe notas poſſit euidēter ꝓbari. Ex quo ſtatim ſequitur/ꝙ vna ſubſtātia ꝑ eandē diuinā potentiā pōt ſm ſe totam coexiſtere alicui toto ⁊ cuilibet eius parti. Si eñ pōt coexiſtere pluribus corporibus a ſe diſtinctis ⁊ ſeparatis: multo magis plurib⁹ partib⁹ eiuſdē corporis coexiſtere poteſt. Vtroq̧ eñ ꝯceſſo/pōt euidenter ꝑ veras logicales regulas: q̄ oī noticie ⁊ ſcie deſeruire noſcūtur: oīs ꝯtradictio euitari. ſicut inferius ſoluēdo rōnes quorūdam ad oppoſitū arguentiū oſtēdet̄: q̄uis nō poſſit euidēter ex puris naturalibus ꝓbari: ꝙ ita factū ſit ſiue fiat. Non ḡ negare debet catholicus quin deus facere pōt ꝙ aliqua ſuba tota ſm ſe ⁊ quālibet partem ſuā coexiſtere poſſet alicui corpori toti ⁊ cuilibet eius parti. Ita eñ tenemus ꝙ aīa intellectiua eſt tota in toto corpore: ⁊ tota in qualibet eius parte. Sic etiaꝫ aſſerim⁹ ꝙ angelus eſt tot⁹ in aliquo loco diffinitiue: ⁊ totus in q̄libet eius parte: nec alterutrius oppoſitum ꝓbari pōt ꝑ demōſtratiuā rōnē. ❡ C Scḋm. Deus per ſuā abſolutam potentiam pōt duo corpora ſiue eiuſdē ſpeciei ſiue diuerſarū facere coexiſtere ſimul eidē loco. Patet vt prius: q: nullā hoc includit ꝯtradictionē. Sic eñ credimus ꝙ ſaluator noſter xp̄s clauſis ianuis itrauit ad diſcipulos: clauſo reſurgēs prodijt de ſepulcro/lapide ab oſtio monumēti nondū ꝑ angelū reuoluto. Etiā clauſo virginis vtero nat⁹ eſt huic mūdo. Aſcēdit in celū/nullo celeſti corpore diuiſo. Ex q̄ etiā ſequit̄ ꝙ due partes/⁊ quotlibet plures eiuſdē corporis: imo oēs eideꝫ loco pñt coexiſtere. Nam qua rōne duo corpora ſeparata pñt ꝑ diuinā potētiā eidē loco coexiſtere: eadē rōne ⁊ due partes eiuſdē corporis pñt eidē loco coexiſtere: ⁊ eadē rōne tres partes quattuor/ſex et ſimul oēs. Nam penetratio dimenſionū: licet nature ſit impoſſibilis: nō tamen deo. Etiaꝫ de facto plures forme accidentales extenſe coexiſtunt eidē loco: ⁊ inherent eidem materie et ſubiecto. ❡ Ex q̄bus ſequit̄ ꝙ deus qui plus poteſt facere q̄ nos poſſumus intelligendo cōprehendere: facere pōt ꝙ tota ſubſtātia corporis xp̄i coexiſtat toti hoſtie/⁊ cuilibet eius parti: q: poteſt facere ꝙ ſua ſubſtātia coexiſtat diuerſis corporibus ſiue locis: et ita diuerſis partibus hoſtie. Et ꝑ hoc ꝙ q̄libet pars corporis ſui coexiſtat cuilibet parti hoſtie: poteſt ⁊ facere ꝙ plures ſubſtātie corporee poſſunt ſimul coexiſtere eidē loco: ⁊ ꝑ hoc pōt facere plures: imo oēs corporis ſui partes eſſe ſimul ſub qualibet parte hoſtie. Et hoc cum facit: corpus ſuū totum eſt ſub tota hoſtia ⁊ totū ſub qualibet eius parte: q: oēs ſue partes coexiſtūt ſingulis partibus hoſtie: ⁊ per ꝯſequens non eſt in ſacramento circūſcriptiue: q: non eſt ſic in loco hoſtie/ꝙ vna pars corporis coexiſtat vni parti loci: ⁊ nō illa ſed alia coexiſtat alteri: ex quo oēs partes coexiſtunt oībus. Eſt aūt in hoſtia ſiue in loco hoſtie diffinitiue: ſicut aīa intellectiua aut angelus dicitur eſſe in loco: q: realiter ⁊ vere eſt in loco hoſtie ⁊ nō extra: ſaltem nō oportet. Poteſt enim eſſe extra ſub alia hoſtia ⁊ ſimiliter eſſe extra in celo. ❡ D Quāuis aūt hec ſic ſimplr̄ credere ſufficit cuilibet orthodoxo q: tñ hic ſumus in ſcholaſtico gymnaſio: vbi nedū quid credendū: ſed quēadmodū credenda catholice intelligātur: inueſtigandum eſt quātum humana fragilitas ſinit. Eiſq̧ loquor qui parati eſſe debebūt ad ſatiſfaciendum oī poſcenti rationē de ea que in nobis eſt ſpe. Qui etem f. Pe. iij. plo pauli ſapientibus ⁊ inſipientibus debitores cōſtituentur. Potentes exhortari in doctrina ſana: ⁊ eos q̄ contradicūt arguere. Ideo vltra inquirendū eſt an corpus Rom. j. Tit. j. chriſti ſm dimēſiones ꝓprias/q̄bus extenditur in celo: ſit in ſacr̄o. Et an ꝯcedendū ſit ꝙ corpus xp̄i ſit tantū in ſacr̄o: quātum fuit in cruce: ſiue quātum nūc eſt in celo. Verū etiā quātitas ſua ſit in ſacr̄o. Item quō ſaluet̄ figura debita hūani corporis: ſi ps nō diſtat a parte: aut quō

distant si sunt simul. Quō oculus sit in capite ⁊ nō in pede: ⁊ quō saluabiť partiū organicarū distinctio. Et generaliter quō vitari possit partiū ꝯfusio. Que oīa sunt difficilia intellectu. Vñ doctor irrefragabilis alex. par. iiij. q. xl. mē. iij. ar. iiij. dicit. In hoc sacro quedam sunt ꝑm naturā: quedā supra naturā: sed nō sup intellectū: q̄dā sup intellectū ⁊ sup naturā. Sc̄dm naturā sunt ibi accidentia que dā: sicut color/sapor/in magnitudine: ⁊ aptitudo accidētis respectu act⁹ sui: sicut albedinis ad imutandū visum. Supra naturā sunt accidentia sine subiecto: vt color/sapor/rotūditas sine suba: hoc aūt est supra naturā: sꝫ nō supra intellectū. Intelligit em̄ intellectus accidētia sine subiecto ꝑ abstractionē. Supra naturā ⁊ intellectum est ibi xp̄s ī tota quātitate in quāta est ī celo: ⁊ nō excedit terminos illius parue formule: hoc aūt est supra naturaꝫ ⁊ intelligentiā. Dicendū igiť ꝙ licet corp⁹ xp̄i nō excedat formā illā: nō tñ est eiusdē quātitatis: q: continentia illa qua corpus xp̄i prout est in sua quātitate: ꝯtineť sub illa forma: nec excedit illā: nō est aliqua virtute nature: sꝫ virtute sup naturā ⁊ mirabiliter: vñ mirabilis est illa contīnētia nō naturalis. Exsequiť. Vñ quātū ad hūc articulū soli fidei intendendū est: q: neq̄ sīle est in exēplo inuenire: neq̄ ad hoc pōt intellect⁹ human⁹ attingere. Vñ dicit Innoc. In hoc sacro credere iubemur: discutere phibemur. Unde in hoc sacro ex captiuatione intellectus illius q̄ credit ⁊ nō intelligit: nō modicū est meritū fidei. Hec alexāder. ¶ Sed alij doctores vt bē. Tho. Egidius Sco. Ockam/⁊ eoꝝ sequaces nitūtur aliquo modo rationē intelligendi aperire: sed multipliter diuersificanť. Unde q: difficultas intelligendi modū existendi corporis xp̄i sub eucharistia depēdet partim ex hoc/vtrū quātitas sit accidēs distinctū a substātia ⁊ qualitate. Vel an sit res ipsa quāta/suba scꝫ vel qualitas: ideo possunt ille opiniones primo reduci ad duas sibi ꝯtrarias: quarum vtraq̄ multos habet imitatores: quas cōmemorat doc. subtilis in. iiij. scripto distin. ij. q. ij. ¶ E Prima est/ꝙ quātitas cōtinua siue extensiua est quedā essentia absoluta realiter distincta a suba quanta ⁊ simiľr a qualitate quāta: sicut albedo vel caliditas est entitas quedā absoluta distincta realiter a re alba. Vñ imaginātur hi ꝙ substātia vel qualitas ex se nō hꝫ partē extra partē/ꝑm quā pōt extendi: sed hoc cōuenit sube vľ qualitati ꝑ quoddā accidēs supadditū: q̄si medians inter subam ⁊ qualitatem/inherens sube: ⁊ ꝑm aliquos substās qualitatibus: ita ꝙ q̄litates inherent quātitati tanq̄ subiecto imediato: ⁊ substātie tanq̄ mediato: ꝑm alios inherens sube et nō substans qualitatib⁹: requisitū tñ ad h̄ ꝙ qualitates inhereant sube. Nā ꝑm illos qualitates extēse nō pñt inherere subiecto siue sube nisi fuerit in quātitate extensa. Vñ ꝑm illos quicq̄d est quātū: vel est quātū/q: idē quātitati: vel q: hꝫ quātitatē sibi inherentē: vel inherentem suo subiecto ⁊ sibi coexistentē. Primo mō ipsamet quātitas est quāta. Sc̄do mō suba cui inheret. Tertio mō accidentia q̄bus coassistit ꝑ inhesionē eidē subiecto cui inherent hm̄ōi accidētia. ¶ Tenētes ḡ hāc opi. de quātitate ad ꝓpositū nostrū de existētia corporis xp̄i ī eucharistia inter se sunt diuersi: vñ q̄dā dicūt ꝙ sicut corp⁹ xp̄i realr est in sacro: ita etiaꝫ eius quātitas q̄ extendiť in celo est realiter in sacro. Asserūt em̄ ꝙ vbicūq̄ est suba aliq̄: ibi etiā necessario sunt oīa accidentia absoluta sibi inherentia. Cōsequēter dicūt ꝙ illa quātitate nō extendiť corp⁹ xp̄i localiter in sacro: q: nō est ibi quātitas xp̄i mō suo. i. mō quātitatiuo: sꝫ mō substātie. Modus sube ꝑm se est esse in loco definitiue. Suba em̄ quātū est de se: est in loco indiuisibiliter ⁊ definitiue: sicut aīa ītellectiua in corpore: q: ratio sube ꝑm se est indiuisibilis: ⁊ eq̄ cōuenit toti sube ⁊ cuilibet eius parti. Cui⁹ ratio est ꝑm eos: q: quātitas xp̄i nō est ibi tanq̄ p̄mus ⁊ ꝑ se terminus cōuersionis: sed cōcomitanter ad primū terminū. Nā vt supradictum est; cōuersio panis fit in subam corporis xp̄i tanq̄ in primū ⁊ per se terminū/quā concomitantur sua accidentia. Eo vo est sub eucharistia: eo mō est ibi quo terminat cōuersionē. Suba corporis xp̄i est ibi tāq̄ ꝓprius ⁊ ꝑ se termin⁹: q̄ ex se nō hꝫ modū existēdi quantitatiuū/cōmensuratiuū siue extensiuuꝫ: ḡ est ibi mō sibi ꝓprio. i. tota in toto/⁊ tota in qualibet parte. Quātitas autē ibi est ꝑ concomitantiā naturalem ad subam. Ergo erit ibi nō mō suo ꝓprio: sed mō sube: etiā tota in toto/⁊ tota in q̄libet parte: ⁊ nō mō quātitatiuo. Sūt em̄ ibi ꝯtrario ordine dimēsiones corporis xp̄i: ⁊ dimēsiones corporis cōmensuratiue locati. Nā dimēsiones corporis cōmensuratiue in loco locate sunt ī illo p̄mo/⁊ iō mō quātitatiuo: ⁊ ꝑ eas est ibi suba/⁊ etiā mō quātitatiuo. Sed dimensiones corporis xp̄i sunt in sacro nō primo: nec sicut in loco ꝓprio: q̄ sunt ibi ꝑm modū substātie q̄ est ibi p̄mo: et non modo suo quantitatiuo. Vult ergo dicere hic modus: ꝙ quātitati ꝑm ꝓpriam naturā cōuenit modus quātitatiu⁹ vbi est per se ⁊ p̄mo: hic aūt nō cōuenit sibi illo modo: q: hic est concomitanter. Illi ꝯsequēter habent cōcedere/ꝙ corpus xp̄i est in sacro quātū: ⁊ ꝙ est ibi tantū quātuꝫ est in celo: q: vt ibi habet eandē quātitatē numero/quā habet in celo: sicut em̄ quicq̄d habet albedinē/est albū: ita quicq̄d habet in se quātitatem/est quātum: non tñ est ibi quāte siue quātitatiue: q: nō cōmensuratur spēbus vt sit pars in parte vna: ⁊ alia pars corporis xp̄i in alia: et ad huuc modum declinant beatus Thom̄. et Egidius. ¶ F Aliter pōt dici tenendo eandē opinionē de quantitate: ꝙ quātitas q̄ est accidens inherens corpori xp̄i in celo: nō inheret sibi in sacro. Sed corpus xp̄i est ibi sub speciebus simpľr sine quātitate: q: extēsio cōuenit sube ꝑ quātitatem q̄ ibi nō est: ideo corpus xp̄i nō est ibi extēsum. Aiūt em̄/ꝙ quātitati essentialis est modus quātitatiuus: nec ab ea separari pōt. Cōsequēter dicūt illa absoluta tñ cōcomitari corpus xp̄i sub sacro: q̄bus talis modus existendi in sacro ex ꝓprijs rōnibus nō repugnat: talis aūt est quātitas: iō nō concomitať. Dicūt ergo illi ꝙ separata quātitate partes corporis xp̄i nō sunt extra seinuicē in hostia: sed vna ps corporis sit cuꝫ alia. Pōt em̄ deus facere partē subintrare partē: ⁊ vltra illā q̄ subintrauit cū ea quā subintrauit iterū subintrare aliā: ⁊ sic vltra subintroibūt seinuicē vsq̄ ad minimā quātitatē naturalem: ⁊ sic saluatur veritas cuiuslibet partis: ⁊ tñ nulla est extēsio partis extra partē: sicut saluať veritas materie ⁊ forme: q̄uis nō sint extra seinuicē. ¶ G Tertij dicunt ⁊ distinguūt triplicē positionē/q̄ in genere duplex est: sed vna subdiuidiť. Una est positio q̄ est differentia quātitatis: hec dicit ordinē partiū ad totū absolute non curando de loco extrinseco. Illa necessario est in quāto cōtinuo ꝑmanente: nec em̄ est intelligibile aliq̄d eē quātum dimensionatuꝫ: q̄n sit signare in toto ordinē huius partis ad illā ꝑm quātitatem interiacentē: ⁊ illā opꝫ saluari in ꝓposito. Alia est positio q̄ dicit ordinē locati ad locū siue ordinē cōmensuratiuū partis locati ad certam partē loci: siue simpľr totius aut partiū ad locū cōtinentem: siue ꝑs sit in certa parte locātis/siue in q̄libet parte cū toto. Hic ordo ꝑtinet ad p̄dicamētū vbi: qđ importat habitudinē oue ordinē locati ad locū siue circūscriptiuā siue diffinitiuā. Tertia est positio q̄ presupponit duplicē ordinē partiū iam dictū/scꝫ ad totū ⁊ ad locū: ⁊ vltra dicit ordinē partiū ad locū cōmensuratiuū vel circūscriptiuū: ꝑm quē partes locati coextendūtur partibus loci: et hec ꝑtinent ad p̄dicamentū situs. Vñ positio q̄ est predicamentū situs/p̄supponit positionū differentiā quātitatis ⁊ vbi: ⁊ specificat vbi. ⁊ hec positio đ: modus quantitatiuus vel dimensiu⁹. Cōsequēter dicūt isti/ꝙ hāc habitudinē seu positionē possibile est deū separare a quāto vel a positione p̄ma: non solū ꝑ negationē termini puta loci: sicut posset facere aliquod corpus extra vniuersum q: tunc nō esset locus ꝯtinens: cuius partibus cōmensurarentur partes locati. Sed etiam posito termino/cui

Side-note: Opinio doc. subtilis de q̄ntitate ⁊ suba.

presenti posset fieri cōmensuratio corporis contenti: ita ꝙ posset esse quātum in loco: ⁊ hr̄e coexistentiā ad aliud quātum sine tn̄ coextensione partiū vni⁹ ad partes alterius: quaꝫ dicit positio situs. Hec est opinio Sco. in .iiij. dist. x. q. j. quā sic ꝑsuadet. Quecūq; natura cōtingenter respicit quālibet formā alicuius generis: respicit ꝯtingēter totū genus simplr̄. i. nō necessario ex causa extrinseca: q2 qd̄ a natura intrinseca determinat sibi aliqd̄ genus necessario determinat sibi aliquā spēm illius generis: q2 vna natura nō habet necessitateꝫ ad opposita disiuncta: q̄n habeat necessitatē ad vnū illoꝝ. Sed corpus contingenter se habet ad quācunq; positionē: g̃ corpus etiā habet positionē partiū in toto: nō simplr̄: sed habet necessario ad positionē situs: nec coexistentia quāti ad quātum est simplr̄ ratio necessaria illius positionis scd̄e: q2 cōtingit intelligere coexistentiaꝫ alicui⁹ ipsi toti: absq; hoc ꝙ intelligat̄ coexistentia partis vni⁹ parti alterius. Hec em̄ coextensio est alia ab illa etiaꝫ q̄n se concomitantur: nec ista in sua rōne formali includit illam: g̃ absolute corpus quantū habēs primā positionē/ posset esse sine omni positione extrinseca: ⁊ intelligi pōt quantū ad coexistentiā habere aliquid quantū sine ista positione. Vn̄ quātitatē cōseruari sine positione extrinseca nō est aliud/ nisi absolutū conseruare sine respectu extrinsec⁹ aduenientē. Sic etiā coexistētiā cōseruare sine positiōe scd̄a / nō est aliud nisi relationē vnā cōseruare sine alia relatiōe extrinseca.

¶ H Ista opinio videt̄ concordare cū prima in hoc/ ꝙ quātitas corporis christi in celo realiter sit in sacramēto. Nā q; corp⁹ christi vt ibi/ est vere quātum: licet vt ibi nō habet modū quātitatiuū. Modus em̄ quantitatiu⁹/ qui dicit positionē sit⁹: nō est passio quāti: sicut risibile hoīs sed accidēs per accidēs ei⁹: q2 est respectus extrinsec⁹ adueniens partib⁹ quanti ad partes alteri⁹ quāti/ scꝫ loci. Habet etiā ꝯcedere hec tertia opinio/ ꝙ in corpore christi sub sacrō sit ps extra partē: put extra respicit ꝑ seipās partes corporis ⁊ earū positionē/ q̄ est differētia quātitatis. Sed si extra respicit locū: sic ps non est extra partē. i. extra illū locū in quo est alia pars: q2 totū quātū habēs eodē mō partes suas extra seinuicē in toto pōt hr̄e p̄sentiā sui ⁊ oīm partium ad aliqd̄ vnū extra indiuisibile vel quātumcūq; modicū diuisibile. Hoc mō saluat hec opinio partiū corporis xp̄i eandē quātitatem/ ꝯtinuationē/ distantiā/ ⁊ partiū mediationē/ vnionē/ separationē/ inconfusionē/ figurā in ordine ad totū in sacrō sicut in celo: sed nō sic in ordine ad locū/ spēs scꝫ sacrales. Quia in sacrō est eadē quātitas dimensiua inherens corpori xp̄i q̄ est in celo. Nā oēs partes cōtinuate sibi in celo/ continuātur in sacrō: scꝫ collum capiti/ brachia scapulis/ manus brachijs. Mediat quoq; iter collū ⁊ man⁹ brachiū. Vnitur oculus capiti tanq̄ ps toti ⁊ nō ventri. Separat̄ pes a pectore nō ꝑ abscissionē: sed interiacentē corporis partē: ⁊ ꝑ hoc ꝯfusio partiū tollitur: q2 manent distincte inter se: ⁊ q̄cq̄d est ps partis in celo: manet ps eiusdem partis ⁊ nō alterius in sacrō: nec sunt partes inter se: sed manent extra se: ⁊ ꝑ hoc saluat̄ eadē figura corporis: intelligendo totū illud dictū in ordine ad totū/ nō in ordine ad locū: nā in ordine ad locū simul sunt intra se. i. vbicūq; est vna ps/ ibi oēs. Nec plus distat pes a capite/ q̄ a tibia: nec maiorē locum occupat q̄ oculus: aut totum/ q̄ minim⁹ corporis pūctus. ¶ I Cōtra primū modū arguit Sco. Vnū quodq; siue sit termin⁹ p̄m⁹ transsubstātiationis siue scd̄s: si tn̄ est ibi: hꝫ ꝓprietates suas q̄ sibi necessario ⁊ naturalr̄ cōueniūt. qd̄ ꝓbatur exēplo: q2 si de⁹ crearet subām quātam vel natura generet: ⁊ cōcomitetur quātitas vtriusq; ꝓductionis: termin⁹ prim⁹ est suba et quātitas ꝯcomitās: ⁊ tn̄ tā in generato/ q̄ in creato quātitas hꝫ suū modū realē: sicut haberet si p̄mo terminaret aliquā mutationem. Quia alia habitudo ad agēs nō variat naturā rei: siue ad idē agēs siue ad aliud: hoc est siue sit terminus p̄mus siue scd̄us; siue mediatus siue immediatus: ergo nec carebit quātitas suo modo naturali: ꝓpter hoc tn̄ q2 nō est p̄mus termin⁹ trāssubātionis: dummō ibi sit realiter. ¶ Itē dare subiecto modū quātitatiuū ita cōuenit quātitati ex ꝓpria natura sicut albedini conuenit dare albū esse suo subiecto. Sed ipossibile est albedinē esse in subiecto: ⁊ subiectū nō esse albū: vel non hr̄e modū essendi albū: g̃ ipossibile est quātū eē in subiecto/ ⁊ subiectū nō hr̄e modum quātitatiuū. Cōsequētia nota ex minore. Maior pꝫ: q2 sicut dare eē albū est effect⁹ formalis albedinis: ita dare modū quātitatiuū effectus formalis quātitatis: sed ipossibile est effectū formalē separari a forma inherēte. ¶ Itē q̄ro/ vtrū dare modū quātitatiuū cōuenit quātitati ꝑ se vel ꝑ accidēs. Si ꝑ se: g̃ separari nō pōt. Si ꝑ accidēs: g̃ cōuenit alicui ꝑ se: ꝑ cui⁹ vnionē vel p̄sentiā cōuenit quātitati. Sicut sube cōuenit modus quātitatiu⁹ ꝑ accidēs/ ⁊ ꝑ inhesionē quātitatis: ⁊ ita quātitas xp̄i habebit modū quātitatiuū ꝑ aliud accidēs in celo. Tūc q̄ro/ an illud accidēs etiam sit in sacrō: ⁊ stabit argumētum de illo sicut de quātitate. Si nō: tūc non oē accidēs absolutū corpori xp̄i in celo/ concomitatur in sacrō. ¶ K Cōtra scd̄m modū arguit Sco. q2 ille videtur tollere a corpore xp̄i positionē in toto/ ⁊ oēm figurā q̄ necessaria forte est ad corpus aiatum. Si em̄ totū subintrat totū vsq; ad minimā partē naturalem: nō distat caput a pede: nec erit ordo partiū ad totū necessario ad corpus animatū. Sed hic faciliter dicerēt ꝯcedendo illatū. Sed ordo partiū ad totū ⁊ distantia ac figura/ etsi requiratur ad corp⁹ aiatū naturali mō existēs: nō tn̄ simpliciter: pōt em̄ corpus aiatū ꝑ potentiam diuinā miraculose ꝯseruari sine his. Sic etiā b̄m eū/ licet corpus animatum naturaliter nō possit ꝯsistere sine debita distātia partiuꝫ in ordine ad locū: neq; figura cōmēsuratiua sine ordine partiū corporis ad partes loci: in quo solo videt̄ ꝯsistere figura: tn̄ miraculose ꝑ potentiā dei pōt ꝯsistere sine illis. ¶ L Contra opinionē Sco. arguit ockam in suo iiij. q. iiij. ⁊ in trac. de sacrō ca. xxix. querēs de illo ordine partiū in toto quē dicit quantitas: aut est ordo partiū situalis: ita ꝙ vna ps est superior aut inferior: vna ante/ alia retro: vna versus orientē/ alia versus occidentē: aut est ordo ꝑfectionis/ aut totius ⁊ partis: quō oculus est ps capitis nō pedis. Aut ordo causalitatis/ quō vna ps est cā alterius: aut ordo originis vel nature vel tp̄is: qua vna p̄cedit aliā origine/ tp̄e vel natura. Alius ordo non videt̄ assignabilis import⁹ ꝑ positionē/ vt est differentia quātitatis. Si p̄mus ordo scꝫ situalis/ ille nō pōt esse sine locali distātia partiū. Sed q2 localiter partes nō distant: nō erit ibi ille ordo: nec aliq̄s alioꝝ ordinū imperatur ꝑ quātitatē: q2 q̄libet eoꝝ ita poterit cōpetere substātie corporis xp̄i si separata eēt penit⁹ a quātitate: qd̄ etiā facere b̄m eū deo est possibile/ sicut q̄n est cōiuncta quātitati. Cōseruata em̄ tota corporis xp̄i suba absq; h̄ ꝙ sit quāta: ita tūc esset ps vna ꝑfectior/ ⁊ alia sicut nunc: nec plus ps vna eēt ps alterius. Nūc/ nec prior tp̄e vel natura nūc q̄ nūc: ⁊ ita nullus ordo partiū sube pōt cōpetere partib⁹ corporis xp̄i in toto/ q̄n est cōiunctā quātitati q̄ cōueniat eisdē q̄n quātitas fuerit separata: pter ordinē situalē: q̄ solus sufficit ad h̄ ꝙ sit quātū. Talis aūt ordo partiū req̄rit distantiā partiū localē q̄ nō est ibi: igit̄ nullū ordinē partiū in toto dicit quātitas/ p̄ter situalē: g̃ q2 ibi nō est: nō erit ibi quātitas. ¶ Itē oē quātū ꝯtinuū est longū/ latū ⁊ ꝓfunduꝫ: q2 superficies/ corp⁹/ aut linea b̄m p̄hm in p̄dicamētis: sed he dimensiones req̄runt localē partiū distantiā. Itē vbicūq; est distātia partiū intrinseca vel extrinseca: pōt fieri mot⁹ localis de parte in partem distantē: sed ille fieri nō pōt sine ordine partiū in loco. ¶ Itē oē quātū ꝯtinuū ꝑmanēs ⁊ finitū est figuratū qd̄ ⁊ ipse ꝯcedit de corpore xp̄i vt in sacrō. Ad figurā aūt nō sufficit ordo partiū in toto/ sine ordine partiū in loco Nā facta sola locali mutatiōe partiū/ mutat̄ figura: vt si pedes ponerent̄ sup caput; oculi in loco auriū ⁊ econuer

so: seruato oīno alio ordine partiū. Seruato aūt ordine partiū in loco/nō mutat̄ figura: ḡ ad rōnē figure requiritur ordo partiū in loco: ꝛ ꝑ ꝯn̄s ad rationē quātitatis. ℭ M Itē posito ꝙ corp⁹ xp̄i nullibi esset in naturali ꝯsistentia: sed solū in sacro: qḋ ſm eū possibile est: cuius tūc figure esset in sacro. Nulla assignari posset cū manentibus ceteris ordinib⁹ partiū ad totū: qualitercūq̄ mutatur ordo situalis: manet ordo quem dicit quātitas: ḡ vel haberet in casu oēm figurā simul vel nullā. Sicut si de⁹ crearet de nouo subām ligni cū oībus accidentib⁹ absolutis: ꝛ ita cū quātitate sine positione situali: cui⁹ figure eēt. Nulla posset assignari rō quare plus diceret̄ quadratū ꝙ̄ triangulare aut rotūdū: nec posset plus dici pedale ꝙ̄ bipedale. De m̄ sunt partes quātitatis cōtinue et figure: ꝛ q̄cquid ꝯtinetur sub gn̄e: cōtinet̄ sub aliq̄ spē: nec etiā tale quātū esset rarū nec densum: nec posset maiorari nec minorari: cū nō posset dici ꝙ partes q̄nq̄ ꝓpinquius sibi adiacerent vel remotius: qḋ m̄ ꝯtingit in condensatiōe ꝛ rarefactione. ℭ Itē non videt̄ ꝙ in corpore homogeneo possit saluari ordo partiū ad totuȝ sublato ordine ad locū cū p̄ter ordinē partiū ad locū nulla oīno sit differentia positionis inter eas. ℭ Et si ad oīa illa diceretur/ꝙ licet partes in casu nō distēt extrinsece in ordine ad locū: distāt m̄ intrinsece ꝑ partes interiacentes intrinsece: ꝑ quā intrinsecā distantiā saluat̄ etiā figura intrinseca: licet nō extrinseca: rōnes aūt ille solū ꝓcedunt de distātia ꝛ figura extrinsecis. ℭ Cōtra querit̄: q̄d intelligat̄ ꝑ interiacentiā partiū intrinsecā: cū em̄ oēs ille partes simul sint respectu cuiuslibet pūcti loci seu ꝯtinētis: quō inter duas interiacet quasi mediādo alia ps: nisi sic intelligat̄ ꝙ brachiū interiacet inter manū ꝛ scapulam: qꝛ manus est pars brachij/ꝛ nō scapule: sed ista interiacentia saluat̄ sine quātitate: oporteret vtiq̄ exp̄mere q̄d dicat ille ordo. ℭ Preterea videt̄ penit⁹ inintelligibile ꝙ partes distent in ordine ad totū: ꝛ nō in ordine ad locum p̄sentē ꝛ ꝯtinentem. Quō em̄ intelligi pōt ꝙ caput tripedaliter distet a tibia ꝑ partes interiacentes: ꝛ nō similiter haberet eundē ordinē in ordine ad locū extrinsecū. Signo em̄ partē loci correspōdentē capiti/ꝛ partem loci ꝯtinentē tibiā: aut est eadem/vel diuerse. Si eadem ꝑcise: quō intelligit̄ distantia intrinseca: cū caput tibia ꝛ partes interiacētes sint simul ꝑcise. Nō est em̄ intelligibile ꝙ sit sol: ꝛ sit aliqḋ corpus nō habēs certū ordinem distātie ad solē. Si aūt sunt diuerse partes loci: tūc corp⁹ erit in loco illo circūscriptiue: quia ps vna in vna parte: alia in alia: qḋ in ꝓposito nō ꝯcedit̄. Inter illos modos tenentiū quātitatē esse distinctā a substātia et qualitate: secūdus modus videt̄ planior ꝛ intelligibilior: nec ꝯtra eū militat ratio scoti: vt patuit. ℭ N Scḋa opinio p̄ncipalis Guil̄. ocka ꝛ suoꝝ seq̄ciū tenet/ꝙ q̄ntitas nō sit accidēs absolutū distictū a subā quāta ꝛ a q̄litate quanta/quo subalis q̄litas formaliter dicat̄ quāta. Et hāc opinionē putāt etiā esse ph̄i: q̄ (vt aiūt) nō inuenit̄ distinxisse inter quātū ꝛ quātitatē. Ad cui⁹ euidentiā: vt nō laboretur in equoco: describūt quātitatē dimensiuā de q̄ hic loquimur. Nō em̄ hic loq̄mur de quātitate discretiua perfectionis aut durationis: sed de quātitate molis. Est ergo quātitas molis vel dimēsiua id quo res hȝ partem extra parte: siue parte distantē a parte. Oē em̄ extēsum ꝛ solū tale est quātū: illud aūt est extēsuȝ qḋ hȝ partē extra partem. Nō em̄ sufficit hr̄e partes realr̄ distinctas ad hoc ꝙ res dicat̄ quāta: alioq̄n sciā/charitas/grā/qꝛ hn̄t partes scȝ gradus intēsionales ex q̄bus cōponunt̄: dicerent̄ et essent quāte/quātitate molis: qḋ nō ꝯcedit̄. ℭ Quo p̄missō/dicūt ꝙ suba materialis et similr̄ q̄litas hȝ partes ex q̄bus ꝯstituit̄ seipsa ꝛ nō ꝑ accidēs supadditū: cū de⁹ pōt ꝓducere ꝛ ꝯseruare subām quālibet sine quocunq̄ accidēte. Sublatis igit̄ oībus accidētib⁹ a suba/pōt manere suba eadē: ꝛ ita partes ei⁹ sine q̄bus nō est suba ex partib⁹ cōposita. Et ille partes pn̄t distare a se: ꝛ vna eē extra aliā: ꝛ ꝑ ꝯn̄s esse quāta separatis oībus accidētib⁹ ꝑ diuinā potentiā: nihil em̄ impossibile includit ꝙ deus subām nudā materialē de nouo creet: ita ꝙ partes eius ꝓducat in distinctis locis sine oī accidēte. Itē ꝙ separaret accidētia a suba materiali naturaliter ꝓducta: ꝯseruādo partes ei⁹ in eisdē sitib⁹ in q̄bus erāt. Nō em̄ necessitatur deus rē aliquā localiter mouere ꝓpter destructionē cuiuscūq̄/qḋ nō est de essentia sua: re ꝛ loco manētibus. In vtroq̄ casu suba illa est quāta: quia partē extra ptē hȝ sine q̄cūq̄ accidēte sibi īherēte: vl' ī eodē subiecto coexistēte: ꝛ nō est quāta sine quātitate: ḡ quātitas q̄ est quāta nō distiguit̄ ab ea: cū oīb⁹ aliīs amotis/adhuc manet quāta. ℭ Itē ꝑ illud est suba quāta: ꝑ qḋ hȝ partem extra partē: ꝑ illud aūt hȝ partē extra partē: ꝑ qḋ est p̄sens loco quo circūscribit̄. Est aūt p̄sens loco ꝑ suas partes/ꝛ ꝑ nihil supadditū: qꝛ si ꝑ aliqḋ supadditū maxime ꝑ quātitatē: q̄ro ꝑ q̄d suba est p̄n̄s quātitati. si seipsa ꝛ ꝑ partes suas: eadē rōne seipsa ꝛ ꝑ partes suas erit p̄n̄s loco. Si ꝑ aliud accidēs: de illo silr̄ q̄rit̄: ꝛ vel dabit̄ aliqḋ in quo est stat⁹: cui scȝ seipsa imediate est p̄sens: ꝛ eadeȝ rōne stabit̄ in p̄mo: vel ꝓcedit̄ in infinitū: qḋ est impossibile. ℭ O Dicit̄ ḡ ſm hāc opi. ꝙ corp⁹ xp̄i (vt ī sacro) nō est quātum: qꝛ vt ibi nō hȝ partē extra parteȝ: sed oēs partes coexistūt simul cuilibet pūcto sp̄ēi sacralis: vt. s. ꝓbatū est. Nihilominꝰ corpus xp̄i quātū in celo/est ſm se totū in sacro ꝛ oēs suas partes: etiā cū oībus accidētibus suis absolutis ipm in celo afficientib⁹ vere realiter ꝛ integre tanq̄ in loco suo nō ipm circūscribēte: sed diffiniente. Quō aūt hoc sit possibile declaratuȝ est. s. ꝛ pōt quedā exēplaris manuductio dari: nā deus pōt naturaliter rem aliquā cōdensare ad minorē quātitatē sine egressu alicui⁹ absoluti. In qua cōdensatione oēs partes p̄us sibi imediate/manēt imediate: ꝛ partes mediate sibi magis appropinquāt: ꝛ sic minorē locū posterius occupāt ꝙ̄ p̄us: sicut opposito mō in rarefactiōe vniformiter partes corporis rarefacti imediate manēt imediate: ꝛ q̄libet partes mediate posterius plus distant ꝙ̄ prius: ꝛ m̄ nec in rarefactiōe: nec cōdensatione sit partiū noua cōtinuatio vel diuisio. i. partes p̄us diuise ꝑ partes medias nō cōtinuant̄ ꝑ imediationē. Nec partes p̄us cōtinue vel imediate diuidūtur: licet in condensatione sit aliq̄s igressus siue approximatio partiū: in rarefactiōe aliq̄s egressus ꝛ elōgatio partiū. ℭ Pōt aūt de⁹ corpus quātūlibet magnū ꝑ suā oīpotentiā cōdensare ad quātālibet paruum ꝛ minimā quātitatē: vt maximū montē ad quātitatē grani milij. Qḋ si faceret: sit magn⁹ ingressus partiū ꝛ approximatio: m̄ sine partiū diuisione/aut noua cōtinuatiōe/aut penetratiōe. Verū adhuc maneret distātia cuiuslibet partis a qualibet: licet modica. Si m̄ ꝯdensaret ad punctum indiuisibile iam tolleret̄ eis distātia partiū ꝛ figura corporis: sine m̄ diuisione partiū: sed cū earū penetratione. Ita aliqualiter imaginari possumus in venerabili sacro: ꝙ oēs partes corporis xp̄i ꝑ mirabilē eius operationē sibi mutuo/ꝛ cuilibet pūcto hostie coexistūt indiuisibiliter/sine earū diuisiōe/ꝛ noua quarūcūq̄ partiū ꝯtinuatione. Verū oēs partes sibijnuicē efficiūtur imediate negatiue. i. nō mediate tali medio quo posset fieri motus localis de vna ad aliā: licet in celo sint mediate. Hoc em̄ fieri/nullā implicat ꝯtradictionē: iō a deo non est negandū. ℭ P Ex quo p3 ꝙ ſm logice rigorē illa ꝯcedi debet: corpus xp̄i quātū est in sacro: ꝛ illa negari/corpus xp̄i est in sacro quātū. Similr̄ illa: corpus xp̄i vt in sacro est quātū: si (vt in sacro) tenet se ad partē p̄dicati. Naȝ p̄ma tantū valet: corpus xp̄i qḋ alicubi hȝ partes extra partes: est in sacro. qḋ cōstat esse verū: qꝛ corp⁹ xp̄i habēs partē extra partē in celo est in sacro. scḋa videlȝ illa. Corpus xp̄i hȝ in sacro partē extra partē: qḋ verū non est: qꝛ in sacro oēs partes sunt simul. Quō aūt differant ſm appellationē terminoꝝ cōnotatiuoꝝ in eis positoꝝ remitto ad logicā. ℭ Cōsequēter dicūt/ꝙ ordo positio-

nis partiū in toto: nō est sepabilis ab ordine ptiū in loco saltē existēte loco. Sed sicut in ꝓposito/ptes corporis xpi simul sunt in ordine ad locū: q: respectu cuiuslibet pūcti specierū: ita simul sunt respectu totius: ⁊ qlibet pars respectu cuiuslibꝫ partis: ex illa tñ partiū simultate nō seqtur partiū diuisio vel cōfusio: sed manet omnis ordo partiū ad se ⁊ ad totū qui est i celis/excepto solo ordie situali. Manet ordo perfectionis: naꝫ etiā in sacramēto pars perfectior in celo/est pfectior: minꝰ pfecta vt caput pede. Manet etiā ordo totius ⁊ partis: q: sicut in celo/ita ⁊ in sacramēto oculꝰ ē pars capitis ⁊ nō pedū: ⁊ per hoc oculus est in capite ⁊ nō in pede: ⁊ digitus in manu ⁊ nō in collo: qūuis caput/oculꝰ/digitꝰ/manꝰ sint simul adequate in eodē loco: q: oculꝰ pars est capitis nō pedū. In/enim nō pōt hic dicere aliā habitudinē nisi partis ad totum: vt patet trāscurrēdo oēs modos essendi in. Et est simile: q: licet simul sint i lacte albedo ⁊ dulcedo: tñ gradus albedinis nō sunt partes dulcedinis: ⁊ in cōposito partes materie/nō sunt partes forme: et tñ nō distant ſm situm.

¶ Manet etiā ordo distinctionis partiū organicarum. Nā ad distinctionē organoꝝ nō requirit localis distātia: sed distinctio realis dispositionū naturaliū/quibꝰ existētibus est organū: siue partes distent/siue nō. Nam qūuis manus retentis eisdē dispositionibꝰ esset simul in codeꝫ loco cū oculo: hō tñ p manū nō videret: sꝫ p oculū. Manēt ḡ in sacro ptes organice suis dispositionibꝰ qualificate: ⁊ abinuicē realiter ⁊ nō localiter distincte. ¶ Q Si queris/qd de figura partiū organicarū: q̄ videt necessario requiri ad organizationē partiū. Dicit q̄ figura simpliciter nō requirit ad organizationē: q: pōt dñs oculuꝫ cōseruare in oī sua naturali dispositione absq̄ hoc q̄ sit circūscriptiue in loco: in quo casu vere est oculus: et tñ nullā habebit figurā: quia figura est quātitas linea vł lineis clausa: vñ q: figura cōnotat certū partiuꝫ sitū ⁊ distantiā: sicut in sacro nō est positio situalis: ita nec figura. Nec est magis incōueniēs figurā non esse partiū vt in sacro: q̄ eas vt ibi nō habere positionē situalē: nec situalem distantiam. ¶ De ordine causalitatis aut prioritatis nature vel tpis non est difficultas. Si aliqs talis est partium in celo: idem est in sacro. Nō est ḡ ſm hāc opi. corpꝰ xpi in sacro quātum: nec figuratū: nec partes eius vt ibi sunt/distant. Est tñ corpus xpi verū/organizatum/integrū/pfectū/ꝯstans partibus suis distinctis ⁊ incōfusis. Et in hoc scdo oēs opi. ꝯcordāt. Sed pma ⁊ tertia opiniones in hoc discordant a secūda ⁊ quarta: q: illi dicunt corpꝰ christi in sacramēto esse quantū per quātitatē propriaꝫ sibi inherentē: licet nō habeat modū quantitatiuū. Isti dicunt q̄ corpꝰ christi in sacramēto nō est quantum: nec habet ibi in se quātitatē que sit accidētalis forma sibi inherēs. Prima aūt in hoc discordat a tertia: q̄ dicit quātitatē corporis christi nō habere suū propriū modū in sacramento: qui est modus quantitatiuꝰ. Tertia dicit q̄ habet suū propriū modū: ille aūt nō est modus quātitatiuꝰ. Intelligendo per modū quātitatiuū partiū extensionē: ſm quā res pōt esse in loco cōmensuratiue. Sed est positio que est ordo partiū ad totū: non ad locū. ¶ Tres prime opini. discordāt a quarta: q: ponūt quantitatē esse accidens absolutū inherens rei quāte: quod negat opinio quarta. ¶ R Posset tñ quātum ad aliquid opi. tertia cū quarta cōcordari per equiuocationē nominis quantitatis. Nā diffiniēdo quantitatē prout opi. quarta diffinit: ⁊ similiter quantū dimensiuū: q̄ est res habens partem extra partē siue distātem a parte inter quas pōt fieri motus localis: quo mō etiam cōmuniter accipit quātitas et quantum. certum est corpus christi in sacramēto nō esse quantum: quia sic quantitas includit ordinem partiū ad totum ⁊ locum/verum vel imaginarium: qui non est in sacramento. Si aūt accipit quātū p re vna numero hñte partes realr distinctas natas distare localr p naturā: sic corpus xpi est quātum in sacro. Si sic accipit opi. tertia: est intelligibilis ⁊ pbabilis: in paucis discordās a quarta. In eo manet discordia: q: ponit quātitatē distingui a re quāta: qd quarta negat: alioqn opinio tertia est difficilis intellectu. Eligat quis qd a pietate fidei non discordat. Et tantū de his que predicamentum quātitatis ac situs concernūt ſm diuisionem lectione. xxxviij. pmissam.

¶ Lectio. xliiij. A

Expeditis vtcunqꝫ

his q̄ ſm pdicamēti quātitatis habitudineꝫ corpus xpi respiciūt: Trāseundū est ad pdicamentū relationis: ⁊ inqrendū de accidentibꝰ q̄ ante ꝯsecrationē panē ⁊ vinū affecerūt ⁊ sensui apparēt: videlꝫ colore/sapore/odore/qlitatibꝰ pmis tangibilibus/pōderositate ⁊ ceteris. cui subiecto inhereāt: an sint sine subiecto. Inhesio enim respectiue dr: nec intelligi pōt absq̄ eo qd inheret/⁊ eo cui inheret: h est vt alīq dicūt: sine fundamēto ⁊ termino. Forma inherēs fundamētū est: ⁊ subiectū cui inheret terminꝰ: pmo itaq̄ ea dicemus q̄ certa sunt. Scdo q̄ nō silr ab oibus sunt opinata. ¶ Quoad pmū qnq̄ pono ꝓpōnes. Prima. Spēs panis ⁊ vini manēt eedē post ꝯsecratione q̄ fuerūt añ cōsecrationē. Spēs sunt accidētia panis ⁊ vini: qlia sunt qlitates sensibiles/color/sapor/odor: qlitates pme tāgibiles: calor/frigiditas/humor/siccitas/raritas/dēsitas/figura/quantitas: ⁊ si que sunt similia: pꝫ illud per experientiam sensuum. Sensus nāq̄ circa proprium obiectū non decipitur: ⁊ cum eadem appetit pus que ante: si nō sunt eadem: illuditur sensus. Cōtra illud beati Ambro. et allegat magister distin. xij. iiij. sententiarū. Nihil falsi putādū est in sacramento pietatis: sicut fit in magoꝝ prestigijs: vbi delusione qdā fallunt oculi vt videat eē qd nō est. Itē venera. hugo de scrō victo. li. ij. de sacra. parte viij. c. vij. In sacro inqt/tria ibi discreta ꝓponunt. Spēs videlꝫ visibilis: ⁊ veritas corpis: ⁊ virtꝰ gratie spūalis. Aliud est enim visibilis spēs q̄ visibilr cernit. Aliud est veritas corporis ⁊ sanguinis q̄ sub visibili specie creditur. Aliud gre spūalis q̄ cū corpore et sanguine inuisibiliter ⁊ spūaliter pcipit. Qd enim videmꝰ: spēs panis est ⁊ vini qd aūt sub specie illa credimꝰ/verū corpꝰ xpi est ⁊ verus sanguis. ⁊ paucis interpositis. Et specieꝫ qdē visibilem sacrm eē veri corporis ⁊ sanguinis veri. Corpꝰ aūt ⁊ sanguinē sacrm esse gre spūalis. Et quēadmodum spēs illic cernit/cuiꝰ res vel suba ibi esse nō credit: sic res ibi veraciter ⁊ subaliter pñs credit: cuiꝰ spēs nō cernit. Videtur enim spēs panis ⁊ vini: ⁊ suba panis ⁊ vini non credit ⁊c. Ex qbus manifeste habet spēs panis ⁊ vini q̄ sunt accidentia: pmanere in sacro: immo ipsas esse sacramentum. ¶ B Scda ꝓpō. Accidentia illa ꝯsecratiōe facta non inherent sube panis ⁊ vini. Patet: q: panis ⁊ vini suba ibi nō manet: vt. s. pbatū est: ⁊ verba hugonis pmissa satis innuūt. ¶ Tertia ꝓpō. Accidētia ⁊ spēs sacrales non inherent corpori ⁊ sanguini xpi: nec eos afficiūt: nec denoiant. Patet p magrm dist. xij. li. iiij. sniarū. c. f. Ibi non est inqt/suba nisi corporis ⁊ sanguinis dñici: q̄ nō afficit illis accidentibꝰ. Nō enim corpus xpi talē habet in se formā: sed qlis in iudicio apparebit. Itē corpus xpi ad qlitates sensibiles de nouo non alterat: qd tñ ꝯtingeret/si accidētia panis corpus xpi informarēt. ¶ Item qlitates cōtrarie nō sunt simul in corpore xpi ⁊ eadē eiꝰ parte: sꝫ qualitates panis et vini sunt cōtrarie: vt siccitas panis/humiditas vini: vt ad sensuꝫ patet. Similr ꝯtingit in qlitatibus differētiarū hostiarū ꝯsecratarū: ḡ nō sunt simul in corpore xpi. ¶ Quarta ꝓpositio. Spēs ⁊ accidētia in sacro nō inherent aeri circūstāti tanq̄ subiecto. Probat q: nullū sacrm nec ſm se totum: nec ſm partem sui distat loco ⁊ situ a subiecto suo primo: sed ad sensum apparet q̄ aliqua pars hostie loco et situ distat ab aere circūstante/⁊ a qualibet parte eius: nō ergo est in aere subiectiue Cōsequentia nota cū maiore. Minor patet de partibus

interioribus specierū que nō tangunt aerē. ¶ Itē subiectum accidētis nō est locus accidētiū: sed subiecti ⁊ accidētis sibi inherētis est idē locus. Aer aūt circūstans accidentia est locus eoꝝ: q: terminus corporis cōtinentis accidentia. Etiā alius est locus aeris/ ⁊ alius locus specierū: quia alia ⁊ alia cōtinētia: nam ꝗ aer cōtinet species: nō autē cōtinet seipm̄. Qȝ vo subiectū nō sit locus accidentis/ patet: q: locus situ distinguitur a locato: ⁊ nō est simul cū locato penetratiue: quippe locus diuisus est a locato situaliter. iiij. phys. Subiectū autē ⁊ accidens sunt simul: ⁊ ideo idē est locus substātie ⁊ accidētis. Sicut locus lactis est etiā locus albedinis ac dulcedinis inherētis. ¶ Ex illis sequit̄ ꝓpositio quinta: ꝙ accidentia que sunt spēs sacrales/ nō sunt in substātia tanꝗ̄ in subiecto. Patet: q: nō sunt in substātia panis ex ꝓpositione scd̄a: nec in substātia corporis christi ex ꝓpositione tertia: nec in substātia circūstātis aeris ex ꝓpositiōe q̄rta: nec pōt ibi fingi alia substātia: sunt tm̄ ibi realiter ex ꝓpositiōe pⁱma.

¶ E Sed restat dubiū/ an sint in aliq̄ subiecto accidētali. De illo sunt opi. Sunt em̄ qui dicūt solam quātitatē posse esse sine subiecto: q̄litates vo materiales: licȝ possint esse sine subiecto substātiali ꝑ diuinā potētiā: nō tm̄ sine subiecto accidētali. Inherēt em̄ quātitati tanꝗ̄ subiecto imediato/ sine q̄ cōseruari nō possunt in esse. Cuius rōnē assignāt: q: sola quātitas indiuiduat̄ ꝑ se: ⁊ oīa alia accidētia ꝑ quātitatē: ergo si aliqȝ accidēs esset/ ⁊ nō in quātitate: esset hec res/ ⁊ nō esset hec. ¶ Itē si esset albedo separata a quātitate: esset sensibilis ⁊ nō esset sensibilis. Sensibilis: q: ꝑ se esset de tertia specie q̄litat̄. Et esset nō sensibilis: q: nō quantū nō pōt sentiri: q: indiuisibile sentiri nō pōt. De sensu ⁊ sensato dubitatiōe vltima: q̄litas aūt nō est diuisibilis nisi ꝑ quātitatē. ¶ Itē sine quātitate albedo esset q̄litas spūalis: q: indiuisibilis et sine materia ⁊ quātitate: ⁊ tm̄ esset q̄litas corꝑalis: q: de tertia specie q̄litatis. ¶ Itē quarto si esset sine quātitate/ ⁊ per ꝯn̄s spūalis: nō esset repugnātia quin inesset spūi: ⁊ sic spūs posset esse albꝰ. ¶ D Sed hanc opi. reprobat Sco. q. xij. dis. xij. silr̄ ⁊ ockā. q. vij. quarti. ostēdētes ꝙ quodlibet accidēs absolutū ꝑ diuinā potētiā pōt esse sine subiecto. Nā essentialiꝰ depēdet q̄litas ad substantiā tanꝗ̄ ad subiectū/ ꝗ̄ ad quātitatē: esto ꝙ etiā inheret quātitati: q: substātia est primū subiectū. Essentialior aūt est depēdētia ad pⁱmū: ꝗ̄ ad aliqȝ posteriꝰ. Si ergo pōt q̄litas manere sine depēdentia actuali ad substātiā: multo magis pōt esse sine depēdentia actuali ad quantitatem. ¶ Preterea magis depēdet quātitas a substātia: ꝗ̄ qualitas a quātitate: ponēdo quātitatē subiectū mediū inter substātiā ⁊ q̄litatē: sed quātitas cōseruat̄ a deo sine substātia: ergo ⁊ q̄litas cōseruari pōt sine quātitate. Maior patet: q: priorē ⁊ vehemētiorē influentiā habet causa prima super causatū: ꝗ̄ causa scd̄a: sed in genere cause subiectiue substātia est causa prima: quātitas posterior ⁊ scd̄a. ¶ Preterea qualitas ꝑfectior est quātitate: ergo si quātitati nō repugnat esse per se: multo magis nō repugnat qualitati. Qȝ autē qualitas sit perfectior quātitate/ patet multipliciter. Tum quia qualitas est principiū agēdi actione reali: quātitas nō. Nō em̄ est quātitas de virtutibus actiuis. Tum quia nobilioribꝰ substātijs correspondent qualitates nobiliores: nec sic quātitas: q: nō oportet nobiliorē substātiā esse maiorē quātitatē: vt patet de elemētis q̄ sunt quātitate maiora: ⁊ tm̄ ignobiliora. Tum q: ꝑ q̄litates substātie attingūt fines suos: vt patet de accidētibꝰ vtrificis nō ꝑ quātitatē. Tū q: quātitas cōsequit̄ cōpositū rōne materie: q̄litas rōne forme. Forma autem simplr̄ ꝑfectior est materia. Tum q: q̄litates magis cōueniūt cū ꝑfectione simplr̄: vt sapientia/ intelligētia/ velle: quoꝝ est eadem ratio formalis cū sapiētia diuina ⁊c. qȝ nullo modo quātitati cōuenit. ¶ E Igit̄ est alia opi. quā puto verā: ꝙ omne accidēs absolutū ꝑ diuinā potētiā esse pōt/ ꝓduci ⁊ cōseruari sine subiecto/ tā substātiali ꝗ̄ accidētali. Vn̄ si ponit̄ quātitas accidens mediū inter substātiā ⁊ q̄litatē: pōt q̄litas esse sine quātitate/ sicut quātitas sine substātia. Probat̄: q: omne absolutū a quolibet alio absoluto realiter s̄m se ⁊ q̄dlibet sui distinctū/ pōt deꝰ separare ⁊ separatim cōseruare. Qȝ ꝓbatur: oīs res sufficiēter depēdet a suis causis. Quicq̄d em̄ necessario requirit̄ ad esse alteriꝰ: ita ꝙ sine eo aliud esse nō pōt distinctū ab eo essentialiter: est cā eiꝰ in aliq̄ genere cause: vt deduci pōt ex diffinitiōe cause. Sed cuiuslibet cause extrinsece causalitatē pōt deꝰ supplere. Res vo absoluta s̄m se ⁊ q̄dlibet sui distincta ab alia/ ⁊ q̄libet eiꝰ pte necessario ad esse alteriꝰ req̄sita est cā eiꝰ extrinseca: siq̄dē sole ptes rei essentialis/ scilȝ materia ⁊ forma sunt cause cōpositi intrinsece: ergo eiꝰ causalitatē pōt deꝰ supplere: ⁊ sine eo id cuiꝰ est cā cōseruare. Vn̄ manifeste sequit̄ ꝙ q̄dlibet accidēs absolutū a quātitate realiter distinctū/ sine quātitate cōseruare: silr̄ sine substantia ⁊ ita sine subiecto. ¶ Itē nō plus includit cōtradictionē vnū accidēs absolutū esse sine subiecto/ ꝗ̄ aliud: ⁊ quātitatē esse sine subiecto nō includit cōtradictionē: ergo nec q̄dcūq̄ aliud. Cōsequētia nota cū minore. Maior patet soluendo rōnes opinionis opposite. ¶ F Vn̄ ad pⁱmā d̄: ꝙ fundat̄ in falso fundamento: nulla em̄ res indiuiduat̄ ꝑ aliqȝ sibi extrinsecū: sed q̄libet seipsa est singularis. Etiā si ponerent̄ differētie cōtrahētes naturā ad singularitatē/ ille nō erūt alteriꝰ generis: q: s̄m sic loquētes/ sicut in quolibet genere est iuenire supremū in illa coordinatione: ⁊ silr̄ genera ⁊ spēs medias: ita est inuenire aliqȝ infimū ꝑ se in illa coordinatiōe de q̄ oīa ꝑdicant̄ ⁊ ipsum de nullo. Ideo q̄litates etiā si essent in quātitate/ nō est h̄ ꝑ quātitatē formaliter: de q̄ alibi magis tractādū est. ¶ Ad scd̄am d̄: ꝙ si albedo esset sine quātitate: esset visibilis in potētia remota/ ⁊ insensibilis in potētia ꝓpinqua: q: s̄m illū modū existēdi/ quo scȝ nō haberet partes extra partē dimēsiue nō esset visibilis: posset tm̄ extēdi: ⁊ sic esset visibilis in potētia ꝓpinqua: ⁊ h̄ sufficit vt sit de tertia specie q̄litatis. ¶ Ad tertiā distinguit̄: q: qualitas pōt dici corꝑalis ⁊ materialis: vel q: nata est ꝑficere materiā ⁊ corpus: vel q: est extēsa aptitudinaliter. i. h̄z ptes q̄ possunt extēdi: vel tertio q: actu extēdit̄. Primis duobus modis q̄litas nō quāta/ nata tm̄ esse quāta/ est corꝑalis ⁊ materialis: nō tertio mō. Angelus aūt ⁊ intellectio ⁊ volitio nullo mō sunt corꝑalia. Angelus/ q: nō h̄z partes: intellectio ⁊ volitio etsi habēt partes graduales: tm̄ s̄m illos nō sunt extēsibiles: sed intēsibiles. ¶ Ad quartam d̄: ꝙ sublata quātitate nō esset spūalis: si spūale dicitur nō extēsibile. ⁊ esto ꝙ esset spūalis/ nō ideo sequit̄ ꝙ posset inherere angelo: q: nō sola extēsio causa est quare non pōt subiectari in angelo. Nam nō quelibet qualitas pōt inherere cuilibet subiecto: sed ex natura propria quedā substātie determinant sibi certas qualitates quarū sunt receptiue: ⁊ quarundā ex natura ꝓpria non sunt receptiue: cuius alia ratio danda nō est: nisi q: hec natura est hec. Sic lapis nō est receptiuus visionis: nec celum coloris: ꝗ̄uis ille qualitates sint extēse: ⁊ ita etiā res spirituales diuersarū specierū possunt sibi determinare aliquas qualitates speciales specie differentes: quarū vna potest perficere illā huius speciei ⁊ nō aliā spūalem substantiā alterius speciei. ¶ G Sed adhuc forte q̄s diceret: videt̄ simpliciter impossibile accidēs esse sine subiecto: tū q: accidēs diffinit̄ per subiectū: nū cautē impossibile est alicui cōuenire diffinitū nisi cōueniat ei diffinitio/ cū sint cōuertibilia. ¶ Itē sicut substātia habet se ad esse per se: ita accidens ad esse in alio: sed impossibile est esse substātiā ⁊ nō esse ꝑ se: igit̄ impossibile esset esse accidens ⁊ nō esse in alio. ¶ Itē tūc deꝰ posset facere substātiā sine accidēte: ⁊ ita hoīem sine quātitate/ colore/ figura: ⁊ ita sine carne ⁊ ossibꝰ ⁊ sine organis. Consequēs videtur falsū: q: corpus organicū est de essentia hoīs: q: aīa que est de essentia hoīs diffinitur. ij. de aīa. actus cor-

poris organici. Nō igiẗ pōt esse nisi in corpore organico. Probaẗ ꝯña: q2 caro ⁊ ossa ⁊ organa nō distinguunẗ nisi accidētaliter. ¶ Itē tūc deus posset facere intellectionē ⁊ volitionē sine subiecto: q2 vtraqꝫ est accidēs absolutū: preterea tūc posset etiā accidens respectiuū esse sine subiecto. Cōsequēs falsum: q2 nō pōt intelligi sine fundamēto ⁊ termino: multo minus esse. Probaẗ tñ illatū: q2 oēs rationes adducte ad ꝓbandū ꝙ accidēs absolutum pōt esse sine subiecto/ equaliter cōcludūt de accidente respectiuo: q2 subiectū respectus habet rationē cause extrinsece respectu relatiōis: ⁊ illā pōt deus supplere: nā subiectum seu fundamētū nec est relatio nec pars eiꝰ. ¶ Itē similitas est accidēs nasi: ⁊ nō videẗ posse fieri sine naso.

¶ H Ille obiectiones mote sunt propter infideles ⁊ phōs: qui spāliter ꝓpter hūc articulū inuehere solēt cōtra fidē ⁊ eā deridere. Ideo ad primā rñdeo/ ꝙ accidens diffiniẗ per subiectū nō in actu/ sed in aptitudine: hoc est ꝙ accidēs nō diffiniẗ esse res q̄ actu inheret: sed q̄ naturaliter apta nata est inherere: ⁊ hec diffinitio cōuenit accidēti siue inhereat siue nō: ⁊ est cōuertibilis cū accidēte: q2 nō pōt esse accidēs q̄n natū sit inherere. Hec rñsio est de mēte sancti Bonauen. in quarto dis. xij. q. j. ¶ Ad secūdū dr̄ ꝙ maior nō est vera/ nisi esse in alio dicat aptitudinē ad inherendū. Sic verū est/ sicut substantia totalis est ꝑ se/ idest nō apta nata inherere. Si aūt vtrūqꝫ dicit actū: nō est bona diuisio entis/ in ens ꝑ se/ ⁊ ens per accidēs. ¶ Preterea esse ꝑ se/ nō videẗ substantie esse essentiale: nec esse de eius rōne formali: q2 nō cōuenit materie nec forme substātiali: q̄ tñ vere sunt sube ſm phm in p̄dicamentis. Nō cōturbent vos partes substātie ⁊c. Item nō videẗ plus repugnare totali substātie inherere alteri/ q̄ suppositari ab alio. Neqꝫ em̄ ꝑ se est q̄ ab alio suppositaẗ ideo sicut nō implicat cōtradictione ꝙ ꝑsona extrinseca terminat esse suppositale substātie totalis: ita nō videẗ implicare ꝙ substātia totalis quantū ad esse suū ꝑ se dependeat ad aliud: licet sibi cōueniat sine alio esse per se: sicut esse suppositale cōuenit substātie per se: ⁊ tamē potest quantū ad illud esse dependere ad aliud. Si hoc nō placet: sufficit solutio prima. ¶ Ad tertiū cōcediẗ/ ꝙ deꝰ posset substantiā facere sine accidente: ⁊ cū inferẗ de homine sine qualitate ⁊ figura: cōceditur quantū ad figuram ⁊ quātitatē/ ⁊ cetera accidētia. Sed de organis/ carne ⁊ ossibus dr̄. Si illa distinguūtur ꝑ formas substantiales diuersarū rationū: sic hō sine illis esse nō posset. Nō em̄ est homo sine forma sensitiua/ vegetatiua/ intellectiua ⁊c. siue sit vna siue plures. Si autē tñ distinguuntur per dispositiones accidētales: cōcediẗ: q2 hoc nullā implicat cōtradictionē: vñ pōt hominē cōseruare sine manibꝰ ⁊ pedibꝰ: immo sine capite qđ est principiū mēbroꝝ. Vñ legiẗ de sanctis Albano ⁊ Dionysio/ ꝙ decollati capita sua manibꝰ portarūt per longa spacia ad locū sepulture: ⁊ si ad tēpus vixerūt sine capitibꝰ: poterūt similiter viuere ꝑ miraculū ꝑ tēpus quātūlibet magnū. ¶ I Ad quartū ꝯcediẗ illatū: nō em̄ plus repugnat diuine essentie ꝓducere aut cōseruare accidēs spūale sine subiecto/ q̄ materiale. ¶ Ad quintū dicerēt ꝙ negarēt oēs respectiuos: q2 ratio illa falsū supponit: Supponit em̄ esse aliquas res respectiuas distinctas ab absolutis: qđ illi nō admitterēt. Scđm illos vo q̄ admittūt hmōi res paruas respectiuas/ habēt cōsequēter dicere ꝙ non possunt esse sine fundamentis ⁊ terminis: q̄uis sint extrinseci respectui. Cuiꝰ ratio est: q2 respectꝰ est essentia quedā/ vel natura cuiꝰ essentia est habitudo īter duo extrema: ⁊ vtrūqꝫ extremoꝝ est de rōne essentiali respectꝰ: ideo tollere alterū extremū siue terminū siue fundamētum/ est tollere essentialē rationē respectꝰ: ⁊ ita destruere naturā eius. Vñ nō q2 respectꝰ est accidēs: ideo requirit subiectū vel fundamētū: sed q2 respectꝰ est respectꝰ: ideo requirit cuiꝰ sit ⁊ ad qđ sit: etiā in diuinis vbi nō est accidēs: ⁊ ideo licet deꝰ supplere posset causalitatē fundamēti ⁊ termini: vt si respectꝰ esset a solo deo causaliter effectiue: nō posset esse respectꝰ sine illis: q2 eiꝰ natura essentialiter dependet ab illis: nō sic q̄cunqꝫ res absoluta depēdet a causis extrinsecis scđis. Forsitan etiā dici posset/ ꝙ deus posset respectū conseruare absqꝫ inhesione: sed nō absqꝫ extremis: ⁊ ꝓpter hanc rationem nōnulli negant respectus. ¶ Ad vltimū de simitate nasi dr̄/ ꝙ simitas non est accidens absolutū distinctū a naso: sicut nec generaliter figura a re figurata. Sed illi termini simitas/ figura ⁊c. sunt termini cōnotatiui/ cōnotantes certū ordinē partiū rei extense: qui ordo nō est accidēs distinctū a partibꝰ ⁊ a toto: sed partes ipse sic vel sic distātes ⁊ ꝓpinque: ⁊ ideo q̄nqꝫ predicanẗ de re: q̄nqꝫ nō: ideo dicūtur accidētia nō realia sed logicalia. i. nō res ille significate/ scꝫ ꝑtes substantiarū: sed cōceptus hec represētātes sunt accidētia idest accidētaliter p̄dicabiles. Hec de possibili. ¶ L Sꝫ quid de facto: an oīa accidētia panis ⁊ vini sint sine subiecto: an vnū accidēs inhereat alteri in sacramēto. Ad hoc ſm diuersimode opinātes de quātitate diuersimode rñdetur. Nā tenētes quātitatē nō distingui a re quāta: sed quālibet rem extēsam/ per suas partes ⁊ nō per accidēs superadditū extēsā: quā opinione tenet ockā: cōsequēter habēt dicere ꝙ oīa accidentia sint simpliciter sine subiecto: q2 nō est ibi quātitas aliqua distincta a q̄litatibꝰ ⁊c. sed q̄libet q̄litas puta albedo/ sapor: rei/ est suamet quātitas: ⁊ cū qualitas nō sit in q̄litate/ manifestū est ꝙ nulla q̄litas est in quātitate: ⁊ per ꝯñs q̄libet q̄litas simpliciter est sine subiecto. ¶ Qui vo tenēt ꝙ quātitas sit accidens absolutū: possent adhuc dupliciter dicere. Vel ꝙ sola quātitas sit simpliciter sine subiecto: cetere qualitates sint in quātitate tanq̄ in subiecto ꝓximo vel imediato. Aliter ꝙ sicut quantitas est simpliciter sine subiecto: ita ⁊ cetera accidētia. ¶ Cōsequēter ꝙ q̄litates materiales in quocūqꝫ corpore sunt/ sunt immediate in materia siue substātia tanq̄ in subiecto/ ⁊ nō in quātitate: extenduntur tñ ad extensionē subiecti. Vñ primo subiectū extendiẗ per quātitatē sibi inherentē. Cetera accidētia per eandē quantitatē sibi in eodē subiecto coexistētē. Et nō oportet dicere ad saluandā accidētiū extēsionē/ ꝙ inhereant quātitati: sed sufficit ꝙ coexistat eis quātitas in eodē subiecto/ ꝑ quā habēt partes extra ꝑtes. ¶ L Et hoc dictū/ scꝫ ꝙ accidētia oīa sint ꝑ se in sacramento sine subiecto: magis videẗ posse ꝓbari autoritatibꝰ originaliū doctoꝝ. Nā magister in. iiij. dis. xij. Si queriẗ inq̄t/ de accidētibꝰ que remanēt/ scꝫ de speciebꝰ sapore ⁊ pōdere/ in quo subiecto fundenẗ: potius mihi videẗ fatendū esse sine subiecto/ q̄ in subiecto. Nec valet hec euasio si diceẗ ꝙ vult ꝙ q̄litates nō sint in aliq̄ substātia: ꝓ eo ꝙ magister q̄si rationē sui dicti: q̄re q̄litates non sint in subiecto assignās subdit: q2 ibi nō est substantia nisi corpus ⁊ sanguis dñi/ q̄ nō afficiẗ illis accidētibus. Hec rñsio nō sufficit: q2 nunq̄ dici pōt accidens sine subiecto/ q̄ diu subsistit in suo subiecto primo ⁊ immediato: ideo q̄litates nō possunt dici esse sine subiecto si sunt in quātitate: q2 quātitas est subiectū immediatū earū. Nec possent dici subsistere ꝑ se si essent in quātitate. Sed magister vbi prius loquēs de q̄litatibꝰ de quibꝰ priꝰ dixit ꝙ sunt sine subiecto/ dicit. Remanēt illa accidētia ꝑ se subsistentia ad mysterij ritū: ad gustꝰ fideiqꝫ suffragiū: quibꝰ corpꝰ christi habēs formā suā ⁊ materiā tegiẗ. ⁊ subdit. Ne mireris vel insultes si ibi accidentia videantur frangi: cū ibi sint sine subiecto. ¶ Item ecclesia solennizans festum corporis christi legit sic. Accidentia sine subiecto in eodē existūt: vt fides locū habeat dū visibiliter inuisibile sumiẗ aliena specie occultatū: ⁊ sensus a deceptione immunes reddanẗ: q̄ de accidentibꝰ iudicāt sibi notis. Ecce generaliter de accidentibꝰ sensibilibꝰ loquiẗ ꝙ illa sine subiecto existunt. Nec estimo ꝙ reperitur ab aliquo sanctorū patrum originalium doctorum traditū: sed nec a phō ꝙ accidentia aliqua/ scꝫ qualitates sint in quātitate tanq̄ in subiecto:

magis pbs ad oppositũ loquitur: vnde .iiij. Metaphy.
Accidens nõ accidit accidẽti nisi q: ambo accidũt eidem
subiecto. Nihil eñ hoc illi magis ꝙ illud huic. Siñr in
predicamẽto substãtie dicit. Maxime ꝓpriũ esse substan
tie: cũ sit idem numero: ꝟm sui mutationẽ esse susceptiuũ
cõtrarioꝝ. Si ergo accidẽs puta quãtitas etiã susciperet
cõtraria accidẽtia ꝟm sui mutationẽ: nullo modo esset ꝓ
priũ substãtie: q: nec omni: nec soli cõueniret: vñ cũ dicit
ꝙ maxime ꝓpriũ est substãtie ⁊c. ꝑ hoc videt᷑ velle substã/
tiã ab oĩbus separare/ q̃si ꝑ illud qđ soli substãtie cõue/
nit: licꝫ vtraqꝫ autoꝛitatũ ꝑbi ab aliis exponat᷑ ⁊ glosel᷑.
⁊ ex lectione ꝓbat ꝙ nõ ꝯuenit quãtitati: replicat eñ de
oꝛõne quam ponit specie quãtitatis: ꝙ ei insunt cõtraria
ꝟm sui mutationẽ/ scꝫ verũ ⁊ falsuꝫ: ⁊ soluit cõcludẽs ꝙ
suscipere cõtraria soli substãtie sit ꝓpriũ ⁊ nõ alteri con
ueniat. Hec de respicientibus p̄dicamentum relationis.
¶ M Quãtũ ad ea q̃ respiciũt p̄dicamẽtuꝫ q̃litat, oc
currit duplex cõsideratio. Una de q̃litatib⁹ panis ⁊ vini
remanẽtib⁹. Altera de q̃litatib⁹ substantiã corpis christi
cõcomitãtib⁹: ⁊ de vtrisqꝫ põt esse cõsideratio: vel q̃ad se
vel in oꝛdine ad opationes earũ ⁊ passiones. Scđa cõsi/
deratio locũ habebit sequẽti lectione: vbi dicet᷑ de his q̃
respiciũt p̄dicamẽta actiõis ⁊ passionis. ¶ Quoad p̄mã
videdũ est vtrũ oẽs q̃litates substãtie panis ⁊ vini inhe
rẽtes ante cõsecrationẽ/ maneãt facta cõsecratiõe. Et ibi
dr̃ ꝙ nulla q̃litas accidentalis q̃ fuit in pane ⁊ vino ante
cõsecrationẽ: mutat᷑ quantũ ad suũ esse per ipsam panis
⁊ vini cõuersionẽ. Manẽt eñ oẽs q̃litates q̃ fuerunt in
pane ⁊ vino etiã post cõsecrationẽ in eisdẽ sitib⁹: sed nõ
in eisdẽ subiectis: sicut prius istud satis ꝓpositiõe prima
p̄sentis lec. declaratũ est. ¶ Et dr̃ notãter: nõ mutant᷑ ꝑ
cõuersionẽ: q: fieri possunt mutatiões illarũ qualitatuꝫ
ꝟm diuersas spẽs mutatiõis. Possunt eñ intẽdi: possunt
remitti/ rarefieri/ cõdensari/ cõgelari ⁊c. vt experiẽtia do
cet: sꝫ he mutatiões nõ fiũt virtute cõuersionis: nã ꝯuer
sio illa est trãssubstãtiatio: vt .s. dictũ est: in q̃ sola substã
tia desinit esse nõ accidẽtia. Un autẽ accidentiũ mutatio
nes fiant: dicetur lectione sequẽti. ¶ N De qualitati/
bus corpoꝛis christi dictũ est .s. lec. xlij. Et potest summa
rie repeti: ꝙ oẽs q̃litates: immo oĩa accidentia absoluta
corpori christi in celo inherentia quoꝝ rationib⁹ formali
bus modus existẽdi sub sacr̃o diffinitiuus nõ repugnat:
inherẽt etiã corpori christi sub sacr̃o: ⁊ qm̃ ille modus ex
istẽdi q̃litatib⁹ nõ repugnat nõ plus ꝙ substãtie: ideo cõ
Ro. vj. comitant᷑ corpus christi in sacramento q̃litates sue oẽs.
¶ Ad hoc posset adduci congruentia. Nã corpus christi
glorioſum resurgens ex mortuis nõ moritur. deponẽdo
animã que est vita: ita nec moritur deponẽdo aliquã ꝑfe
ctionem vel gloriã corpoꝛis. Moreretur autẽ illi perfe/
ctioni qualitatiue quã deponeret in sacramento. Sic eñ
mori dicit᷑ res ei a quo separat᷑: ꝟm quẽ modum loquitur
ap̃ls ad Roma. vj. Existimate vos esse mortuos pctõ: vi
uẽtes autẽ deo in christo iesu. ¶ Preterea sicut in natu/
ralib⁹ nihil ponit᷑ frustra: ita nec in gratuitis/ ⁊ maxime
in sacramẽto salutis: nihil autẽ ꝓficeret saluti vtentium
hoc sacramẽto dimissio cuiusqꝫ q̃litatis corp⁹ christi ꝑsi/
ciẽtis: ideo nõ est asserẽdũ: vt etiã .s. tactũ est lec. xliij. Nec
obstat ꝙ figura corpis christi/ ⁊ quantitas nõ manet ꝟm
aliquoꝝ opinionẽ: q: illic repugnãt modo existẽdi in sa/
cramẽto: q̃ multũ vtilis est ⁊ magnũ fidei fructuꝫ pariẽ/
dũ presentie corpis christi nullã habemus experiẽtie cui/
dentiã: sed simpliciter credim⁹ in obsequiũ christi intel/
lectũ nostrum captiuãtes. ¶ O Sed diceres cõtraria
nõ sunt simul etiã in hoc sacramẽto. Qualitates autẽ pa
nis ⁊ vini cõtrarie sunt qualitatib⁹ corpoꝛis christi: nõ er
go erũt simul cũ speciebus sacramẽti. Ad hoc dr̃: ꝙ qualita
tes cõtrarie nõ sunt simul in eodẽ subiecto: nõ autẽ sim/
pliciter repugnat eis simul esse in eodeꝫ loco. Nulle eñ
qualitates cõtrarie sunt in eodẽ subiecto adequate in sa
cramẽto: nã qualitates cõtrarie panis ⁊ vini nõ sunt si/
mul: neqꝫ subiecto/ nec situ/ nec loco. Sed qualitates pa
nis ⁊ vini cõtrarie qualitatib⁹ corpoꝛis christi sunt simul
cũ illis loco non subiecto: ille eñ sunt sine subiecto: iste
sunt in corpoꝛe christi subiectiue. Siñr quia mẽbra cor
poꝛis christi sunt simul in qualibet parte hostie etiã qua
litates mẽbroꝝ sunt simul: ⁊ tñ alique sunt cõtrarie: pu/
ta frigiditas cerebri/ ⁊ caloꝛ epatis: non tamẽ sunt in eo/
dem subiecto. Nam mẽbra manẽt distincta quib⁹ inherẽt
qualitates cõtrarie. Et hec breuiter cõmemoꝛata esse suf
ficiat: quia partim in p̄cedentib⁹ habita sunt: ⁊ cetera
sequentibus reseruantur. ¶ Lectio. xlv. A

Onsequẽter cõside
randũ est de actione et passione que fiunt
aut fieri possunt/ per vel circa qualitates
taꝫ sensibiles in sacramẽto/ ꝙ insensibiles
corpus christi afficientes. Primo autẽ de qualitatib⁹ sen
sibilibus sine subiecto remanẽtibus videndũ est: vtrum
possunt habere oẽm actionẽ/ quã habere poterũt in sub
iecto. Ac deinde an oĩs trãsmutatio passiua possit causa/
ri ab agẽte naturali circa accidẽtia in eucharistia manen
tia que fierẽt si essent in subiecto. ¶ Circa p̄mũ aduer/
tendũ ꝙ triplex actio põt cõuenire accidentib⁹. Una re/
spectu substãtie generãde: ⁊ due respectu accidẽtis ꝓdu
cendi: vna respectu cognitionis causande in potẽtia co/
gnitiua: altera realis in passum habẽs realiter cõtrariũ.
¶ Quantũ ad p̄mũ est quorundã opinio ꝙ accidẽs se
paratũ nõ põt esse principiũ generãdi substãtiã/ nec p̄n/
cipale nec instrumẽtale: sed nec corrũpẽdi substãtiã/ in/
tantũ ꝙ si tota substãtia ignis in sphera sua destrueret᷑:
remanẽtib⁹ oĩbus accidentib⁹: ⁊ ita maximo caloꝛe/ gut/
ta aque ibi posita nunqꝫ corrũperet᷑ ab illis: q: sicut ge/
neratio substãtie: ita ⁊ corruptio ei⁹ nõ põt fieri nisi a sub
stãtia. Huius p̄ncipale motiuũ est: q: totale causans nõ
põt esse imꝑfectius causato. Cuꝫ ergo spẽs essent totale
agẽs. nõ eñ cũ eis cõcurrit aliq̃ substãtia: cũ substãtia pa
nis ⁊ vini nõ sint: nec alia: ergo spẽs q̃ sunt accidẽtia nõ
possunt esse cause respectu substãtie generãde vel corrũ
pẽde. Qđ nõ corrũpẽde: q: nihil põt corrũpere substan/
tiã nisi habeat v̓tute ꝓducẽdi substãtiã: ⁊ ꝑ h̃ patet ꝟm il
lã opi. ꝙ spẽs sacr̃ales nõ possunt ꝓducere substãtiaꝫ in
quacũqꝫ materia. ⁊ hec est opi. Sco. dis. xij. q. iij. q̃rti scri/
pti. ¶ Aliter opinat᷑ beat⁹ Tho. in .iiij. scripto ea. dis. q. j.
quã Sco vbi .s. recitat ⁊ impꝛobat. Tenet aũt ꝙ spẽs in
v̓tute forme substãtialis possunt agere ad formã substã/
tialẽ tanq̃ ad terminũ sue actiõis: quã virtutẽ receperũt
a forma panis ⁊ vini: dũ primo in pane ꝓducte sunt ⁊ vi
no: q̃ virt⁹ in eis manet desinẽtib⁹ pane ⁊ vino: sicut eis
manet idẽ esse qđ in eis receperũt. ¶ B Sed q̃c̃q̃d sit
de illis opinionib⁹/ põt hic dici post Guil. ocãm/ ꝙ acci/
dẽs põt esse cã partialis substãtie generãde ⁊ corrũpen/
de tã cõiunctũ ꝙ separatũ: nec opoꝛtet refugere ad vir/
tutẽ a substãtia receptã. Sed h̃ cõuenit sibi a ꝓpria natu
ra. Nã eadẽ rõne/ qua ꝑsuadet᷑ substãtiã esse cãm substã/
tie: eadẽ etiã ꝓbat᷑ accidens esse cãm substãtie: licet neu/
trũ põt demõstrari: nã sicut ad p̄sentiã substãtie sequit᷑ ꝓ
ductio vel corruptio substãtie: q̃ nõ corrũperet᷑ vel ꝓdu
ceret᷑ in ei⁹ absentia: ⁊ ideo substãtia dr̃ ꝓductiua vel cor
ruptiua substãtie: vt pꝫ de igne ꝓducẽte ignẽ ⁊ corrũpẽ
te aquã. Sic etiã ad p̄sentiã caloꝛis ꝓducit᷑ ignis ⁊ cõsu/
mit᷑ aq̃. Qđ non fieret sine p̄sentia caloꝛis: imo aliq̃ñ ad
presentiã caloꝛis sine igne ꝓducit᷑ ignis: vt in motu foꝛti
cõfricationis: vt in molẽdinis nõnunq̃ cõtingit: nunqꝫ
autem ad presentiã ignis sine caloꝛe. Nec aliqua alia via
põt ꝓbari aliq̃d esse causam alteri⁹. Uerũ ratio nõ demõ
strat: q: instantia est de aĩa intellectiua/ q̃ a solo deo cau
sat᷑: ⁊ tñ ꝓductionẽ ei⁹ p̄cedit cõmixtio maris ⁊ femine
sicut in generatione bruti: vnde si esset hec materia infoꝛ
mata forma ignis: ⁊ alia esset infoꝛmata foꝛma aque sine
omnibus accidẽtibus hincinde: tũc posset quis experiri

certitudinaliter/vtrū substantia generaret substantiam
sine accidentibꝰ. ⁊ si sic: tūc posset sustineri ꝙ accidentia
nō essent cause partiales illius generatiōis substātie. Si
nō: tūc necesse foret ponere ꝙ accidentia essent cause ad
minus partiales substātie: sic etiā si ad p̄sentiā accidētiū
separatoꝝ ꝓduceret̄ substātia: posset certe sciri ꝙ accidē
tia ꝓducerēt substātiā principaliter sine substātia cōcur/
rente: sed q: nullibi est inuenire substātiā sine accidētibꝰ
nec accidētia extra substātiā naturalr̄: ideo certitudo ha
beri neq̇t. ¶ E Neq̧ videt̄ posse demōstrari ex se no/
tis/ꝙ aliqua creatura causet quēcūq̧ effectū efficienter:
q: posset ꝓteruiēs dicere: ꝙ oīs effectꝰ positiuꝰ immedia
te est a solo deo/quantūcunq̧ cōcurrūt cause scd̄e: sicut
d̄r de productione aīe intellectiue: cui posset applicari il
j.Cor.iij. lud apl̄i. Ego plātaui: apollo rigauit: deꝰ autē incremen
tū dedit. quasi diceret. Et si a creatura actiua passiuis ap
plicant̄: deus tm̄ est q̄ operat̄ oīa in omnibꝰ. Et posset ra
tio addi: q: sine deo nihil ꝓducit̄: vt patet in igne chal/
Dan.iij. deoꝝ pueros nō cōburente: ⁊ in similibꝰ multis miraculis:
⁊ ipse solus in p̄ncipio creatiōis mūdi oīa ꝓduxit. Ideo
videt̄ ꝙ eque ꝓbabile est accidētia partialiter ꝓducere
substātiā: sicut ꝙ substātie ꝓducāt substātias: cū neutrū
sine altero ꝓducit. ¶ Nec ratio Scoti aliq̇d ꝓbat: quia
admisso ꝙ cā totalis nō sit imꝑfectior causato/nō sequit̄
ideo ꝙ cā partialis nō possit esse imꝑfectior causato. Nul
la autē creatura pōt esse cā totalis efficiēs cuiuscūq̧ effe
ctus: q: deus est cā principalis cuiuslibet effectꝰ positiui:
qui sine alteriꝰ cause cōcursu pōt ꝓducere effectū: ⁊ nul/
la causa scd̄a sine ea: ideo in omni actione cause totalis/
efficiēs est perfectior causato/ꝓpter deū p̄ncipaliter cō/
currentē. Et si illa ꝓpositio ꝙ cā nō est imperfectior cau
sato/restringeretur ad causas scd̄as: tunc patitur multi/
plicē instantiā: vt patet de ꝓductione animaliū ex putre
factione: vbi nō cōcurrit animal viuēs. Et si dicit̄ ꝙ con/
currit celū: celū nō est perfectiꝰ essentialiter viuente: s̄m
beatū Aug. dicentē/ꝙ viuentia in perfectione p̄ponūt/
tur nō viuētibus. ¶ D Per hoc ad ꝓpositū dicit̄ post
Alexā. de ales parte. iiij. q. xl. arti. j. mēbro. ij. §. ij. ꝙ speci
es sacramētales habent eandē virtutē agēdi in materiā
exteriorē: quā haberēt si essent cōiuncte substātie panis
⁊ vini. Ad h̄ allegat Alexāder Innocentiū dicentē. Spe
cies prout sunt mirabiliter nō priuant̄ virtute nec ꝓprie
tibus naturalibꝰ: naturaliter exeūt in hmōi opera: quia
eis sunt ꝓpria per naturā: ⁊ ꝑ hoc patet ꝙ spēs tanq̄ ob
iecta possunt ꝓducere sensationē sui cū potētia: puta vi/
deri possunt/odorari/tangi ⁊c. q: ad illas actiones nihil
cōfert subiectū. Non em̄ sentiūtur ꝓpter subiectū: sed ex
ꝓpria natura sunt q̄litates sensibiles. Suo modo dicen/
dū est de accidētibꝰ realibus. Potest em̄ caliditas hostie
ꝓducere caliditatē in aere circūstante/aut alio tāgente:
humiditas humiditatē naturalr̄. Sic ergo patet ꝙ spēs
ille agūt naturalr̄ ad ꝓductionē substātie/⁊ eiꝰ corrupti
onē: vt ad corruptionē musce cadentis in calicē. ad gene
rationē gutte aque ex aere: si spēs panis essent cōgelate
⁊ stupe calide illate: possunt producere q̄litates reales:
silr̄ ⁊ sp̄uales in potētia sensitiua ⁊ intellectiua tanq̄
obiecta. ¶ Et notāter additū est in materiā exteriorē: q:
an spēs ille seipsas alterari possunt: h̄ est vna aliā corrū/
pere: ⁊ aliā in locū corruptū adducere: vt si spēs panis
cōgelate mitterent̄ in vini spēs calidas: an spēs vini re/
mitterēt frigiditatē ⁊ ꝓducerēt caliditatē in particula cō
gelata: dicet̄ statim infra. ¶ E Per hoc cōsequēter di
cit Alex. q. xl. pte. iiij. arti. ij. mēbro. ij. §. ij. ⁊ post eū sanctꝰ
Bonauē. ꝙ spēs vini inebriari possunt: licet nō possunt
naturaliter reficere vel nutrire. vñ dicit. Virtꝰ naturalis
relicta in speciebꝰ naturaliter pōt imutare sensus. vñ bñ
cōcedo ꝙ virtꝰ vini mirabiliter relicta in specie pōt natu
raliter agere in gustū: ⁊ in tāta quātitate posset sumi/ꝙ
inebriaret naturaliter. Virtꝰ em̄ hmōi q: est naturaliter
diffusiua/pōt se naturaliter diffundere per aerē vsq̧ ad
cerebrū ⁊ perturbare spiritū/⁊ sic inebriare: sicut etiam
qñq̧ ex forti odore vini quidā inebriātur: qui tm̄ vinū nō
biberūt. Et ad hoc adducit̄ illud qḋ habet̄ in textu ⁊ in
glo. ꝙ aliqui inebriati sunt ex vsu specieruꝫ: quos notat
aplūs cū dicit. Alius quidē esurit: alius autem ebrius est. j.Cor.xj.
vbi glo. Notat eos qui munera: que offerebāt altaribꝰ
pro sacrificio cōficiēdo: peracto illo sibi resumebāt: nec
aliis nō habētibꝰ cōicare sinebant: sed soli sumebant: vt
inde etiā inebriarētur aliis esurientibus. Hec glo. Non tm̄
naturaliter reficiunt et nutriunt: nam refectio est qñ lo/
ca euacuata per caloris naturalis actionē/replētur nu/
trimento digesto: ⁊ sic precedit nutritionē. Nutritio dici
tur qñ alimētū simile factū vnitur alendo: ⁊ informatur
forma partiali viuētis. Hec ergo refectio ⁊ nutritio fieri
nō potest ex solis speciebꝰ ⁊ accidentibus: de quo statim
dicetur. ¶ F Nūc de mutatione passiua/que fieri pōt
circa illas species. Quedā mutatōes fieri possunt in spe
ciebꝰ manēte nihilominus eucharistia. Quedā fieri pos/
sunt circa spēs ꝓpter quas desinit esse eucharistia: q̄ aūt
sint ille vel iste/notari pōt ꝑ hāc regulā. ¶ Per nullam
trāsmutationē factā circa spēs sacrales desinit esse corpꝰ
christi sub eisdē: cū qua maneret substātia panis aut vini
si nō fuisset facta cōuersio: ⁊ qñcunq̧ fit trāsmutatio cir
ca spēs sacrales ꝑ quā corrūperet̄ panis substātia aut vi
ni si essent: desinit esse corpꝰ christi i eo instāti in quo desi
neret panis aut vinū. Instituit em̄ deus sub eucharistia
idest sub speciebus panis ⁊ vini: quā ex nimia charitate
dedit spōse sue ecclie: tādiu cōseruare spēs eisq̧ succedē/
tes sine subiecto: ⁊ sub illis ac q̇buscūq̧ in locū earū suc
cedētibꝰ presentiā sui corpis ⁊ sanguinis exhiberet: q̄diu
sub illis maneret substātia panis ⁊ vini/si conuersi non
essent. ¶ Scd̄a regula. Deus ea voluntate qua euchari
stiā esse voluit in ecclesia: disposuit oēs trāsmutatiōes et
effectꝰ circa illas spēs p̄sente actiuo naturali causare im/
mediate: ad quos agēs naturale ꝓpter subiecti defectuꝫ
nō pōt attingere: quos tm̄ agēs naturale causaret si sub/
stātia cōuersi ꝑmaneret: ⁊ h̄ nō nouo miraculo: sꝫ volun
tate qua instituit eucharistiā: ne si spēs viderent̄ intrās/
mutabiles/meritū fidei euacuaretur. Voluit em̄ dñs vt
nulla naturali experiētia ꝓbari posset p̄sentia sui corpis
sub istis speciebꝰ: sꝫ sola fidea cerneret: vñ meriti sui fru
ctum reportaret. ¶ G Et ideo oēs trāsmutationes q̄
fierent naturalr̄ circa istas spēs: siue in subiectis: siue in
quantitatibꝰ: siue q̄litatibꝰ ꝑ generationē/corruptionē/
alterationē/rarefactionē/vel cōdēsationē: si nulla facta
fuisset cōuersio: etiā nūc fiūt facta cōuersione/quedaꝫ a
causis naturalibꝰ: quedā a solo deo imediate supplente
actionē causarū naturaliū: nec ꝑ hoc aufert deꝰ ab agēte
naturali suā propriā actionē. Nō em̄ aufert q̄ sibi cōpete
re possunt: scꝫ trāsmutatiōes de forma in formā/existen/
te subiecto/terminos hmōi trāsmutationum deferente.
Actiones aūt q̄ naturalibꝰ agētibꝰ cōpetere nō possent:
scꝫ vbi nō est subiectū vtriusq̧ termini trāsmutationis ꝓ
pter desitionē substātie panis ⁊ vini cōuersoꝝ/illam sua
potētia imediate supplet: siue nouo/siue antiquo mira/
culo parū refert. Nō em̄ deꝰ laborat faciēdo miracula ad
suoꝝ salutē fideliū. Si em̄ effectꝰ super naturā a deo im/
mediate ꝓductus de nouo/ideo d̄r nouū miraculū: quia
nō producit̄ volūtate noua: sed volūtate antiqua cuꝫ ex
parte dei nulla sit voluntas noua: sed quecūq̧ de nouo
fiunt a deo/sunt ab eterno inmutabili volūtate volita:
nullū erit miraculū nouū. Si vo d̄r nouū miraculum: q:
effectꝰ nouus est: totiēs fiunt a deo miracula noua: quo/
tiens a deo ꝓducitur effectus immediate supra naturaꝫ.
¶ H Potest addi tertia regula. Nulla trāsmutatio ac
quisitiua potest fieri a causa naturali nisi in subiecto pre
supposito. Patet: q: nisi sic/creatura posset creare: quia
quicquid ꝓducitur ⁊ nō de potētia subiecti/creatur. naꝫ
qḋ nō producitur de potentia subiecti/ꝓducit̄ de nihilo
qḋ vo de nihilo producitur/creatur. s̄m magistrū dist. j.

Differūt creare et facere.

Quia in hoc discernit creare a facere: quia creare est aliquid de nihilo ꝓducere. Facere vo aliqd ꝓducere siue de nihilo siue de subiecto ꝑsupposito. ¶ Dicit notāter/ nulla trāsmutatio acquisitiua: quia sm Guilhel. ockam. Trāsmutatio deꝑditiua fieri pōt nullo etiā presupposito subiecto. Creatura eñ sm eum: licet nō possit creare: potest tñ annihilare. Cui ratione in suo quarto scripto q. vij. assignat: q: qñ agēs naturale equaliter τ indifferēter se habet ad multa seu infinita sub aliqua specie causabilia: equaliter vel eque primo facit oia vel nullū. Cū autē agēs creatum equaliter τ indifferēter se habeat ad oēs effectus causabiles in aliqua specie: puta ad infinita indiuidua sub specie humana: τ quia omnia creabilia sunt purū nihil: nō plus appropinquat vnū creabile agēti naturali/ q̄ aliud: τ per cōsequens equaliter oia talia respicit: τ ita si posset creare: ratio assignari nō posset q̄re plus crearet vnū/ q̄ mille: immo q̄ infinita. Quia aūt creatura nō potest simul creare infinita: nō potest aliqd creare. Agēs autē naturale aliter respicit vnū annihilabile/ q̄ aliud/ eo q quodlibet eoꝝ est in actu: τ vnū pōt plus appropinquare agenti naturali q̄ aliud: ideo plus pōt annihilare vnū q̄ aliud. Vñ mirabile sit videtur/ si modicū frigus separatū approximaretur maximo igni/ q ignis ille nō posset illud frigus modicū destruere. Non potest aūt destrui nisi per annihilationē. ¶ Verū illa ratio videt eque ꝓcedere de generatiōe forme de potētia subiecti: ideo sicut ibi dr: ita in proposito: q cā naturalis determinat quoad indiuiduū a causa prima scz deo: qui quia est causa volūtaria: in volūtate sua est cōcurrere ad ꝓductionē vnius τ nō alterius. ¶ I Ideo aliq̄ dicūt cōiter/ q sicut creatura nō potest creare: ita nec annihilare: q q oīs virtus creata ꝑsupponit subiectū in omni sua actione/ tam acq̄sitiua q̄ deperditiua. Et hoc tenēdo quia vtrūq ꝓbabile/ nō oportebit addere in regula acquisitiua. ¶ Per hoc descēdēdo ad particularia/ dr: primo q nulla trāsmutatio passiua ad substātiā in loco specierū sacramētaliū ꝓducendā/ potest fieri virtute agētis naturalis: hoc est dictu/ q nulla virtus naturalis pōt ꝓducere substantiā in loco specierū/ sub speciebꝰ spēs sacramētales succedētibꝰ. Patet: quia illa substātia cū nō ꝓducat de potētia subiecti: creat. Nulla aūt virtus creata attingit effectiue ad terminū creatiōis: vt nūc supponitur. Ex quo patet q illa substātia immediate ꝓducit a deo per scdam regulā suprapositā. Gratia exēpli. Si per putrefactionē spēs sacramentales alterant intantū q si ibi esset substātia panis: ipsa corrūperet τ generaret vermis: in illo casu vermis ꝓducit immediate a deo. Sic si ꝓducitur ignis/ cinis aut puluis/ aut nutrimentū in corpus sumētis species cōuertēdū. ¶ Z Sed querit an in casu totuz cōpositū ꝓducat a deo: an sola materia. Et si materia: an illa redeat que cōuersa est in substātiā corporis christi: hoc est materia panis τ vini eadē numero. ¶ Quāuis hic varie respōdent doctores: tñ breuiter dr post Sco. τ ockam/ q deꝰ pōt creare totā substātiā: pōt creare solā materiā: τ eandē que cōuersa est vel aliā de nouo. ¶ Primū patet: q: ibi necessario ꝓducit cōpositū qd afficiat accidētibꝰ panis/ si mansisset i cōpossibilibꝰ: illud autē a virtute naturali ꝓduci nō potest: cū ibi ꝓducatur simul materia τ forma. Materia autē a virtute naturali ꝓduci nō potest. Qd autē cōpositū necessario ꝓducat: patet: quia deꝰ statuit nulla accidētia cōseruare sine subiecto: nisi ea sub quibꝰ cōtinet corpus christi: ideo alteratis speciebꝰ sacramētalibꝰ vsq ad gradū incōpossibilē substātie panis/ si ibi esset/ desinit corpus christi esse presens. Et q: illa accidētia sm gradū incōpossibilē non erūt sine subiecto: necesse est igit redire materiā: illa aūt nō redit nuda. Nec tali inesse possunt accidētia naturaliter: ergo redit informata substātiali forma et ita cōpositum. ¶ Scdm patet: q: creata materia/ in eodē instanti dispositiōes q̄litatiue possunt cōcurrere cū deo ad educendā formā quā eduxissent de materia panis si ibi esset: tūc aūt ꝯcurrissent ad ꝓductionē forme vermis/ ignis/ cineris/ pulueris/ vel nutrimēti: ergo τ nūc. Tenet ꝯña: q: nullū impedimētū assignari pōt: nisi diceret q ꝑsupponūt materiā vt priorē: τ ideo in instāti creatiōis materie nō sufficiūt agere: q: deficit prioritas. Sed h nō impedit q: ista ꝑsuppositio τ prioritas nō est tēporis sed nature. Vñ si existente sole ꝓduceret aer: vel etiā simul cū sole: in eodē instāti illuminaret aer quo ꝓduceret sol et aer. Instāti dico tēporis/ nō nature. Cōcurrētibꝰ ergo dispositionibꝰ qualitatiuis cuz deo ad ꝓductionē forme/ sola materia imediate creat a deo: τ forma naturalr generat. Verū sm opi. Sco. tenētis q accidētia nō attingūt substantiā tanq̄ terminū sue actionis: oportet dicere q prima forma substātialis a solo deo creat: sequētes vo naturalr ꝓducunt. ¶ Tertiū patet/ scz q pōt reproducere eādē materiā numero q̄ cōuersa est/ ꝯ eos q̄ dicūt corruptū vel annihilatū idē numero redire non posse: q: nihil sequēs annihilationē materie/ nō est alteriꝰ rōnis cū nihilo ꝑcedēte creationē materie: sicut terminꝰ annihilationis ad quē: τ terminꝰ creatiōis a quo/ nō sunt diuersi: τ nō est maior distātia ad nihil sequēs/ q̄ ꝑcedēs annihilationē τ creationē: ergo eadē potētia pōt sup hāc τ illā: g̃ q̄ pōt creare de nihilo: pōt etiā redactū ad nihilū recreare. ¶ Itē vnū non plꝰ implicat ꝯdictionē q̄ aliud: g̃ sicut primū pōt deꝰ scz creare de nihilo: ita pōt τ illud qd trāsiuit in nihil recreare: pōt nihilominꝰ nouā materiā q̄ priꝰ nō fuit: creare sicut placuerit sue sapiētissime voluntati. ¶ Z Ex illo patet quō spēs sacrāles nutriūt: τ q̄d in nutritiōe sumētis eucharistiā cōuertit in substātiā corporis sumētis: nō eñ spēs ille: q: spēs in substantiā cōuerti nō possunt. Sed nutrimētalis substātia de nouo ꝓducta in instāti desitiōis corpis christi/ reficit τ nutrit ꝑ oia: ac si panis cōuersus fuisset i nutrimētū. ¶ Quartū/ q pōt nouā materiā creare/ dubiū apud fideles nō hz. Et his satis videt ꝯcordare dñs Inno. li. iiij. de eccle. offi. di. Si vo q̄rat q̄d a mure comedat: vel q̄d incineret cuz sacrm crematur. Rñdet q sicut miraculose substātia panis ꝯuertit in corpꝰ dñicū/ τ incipit esse sub sacro: sic ipsa q̄dāmodo miraculose reuertit: cū ipm corpꝰ dñicū ibi desinit ee. Sicut eñ in alijs opibꝰ mirabilibꝰ expleto officio ꝓpter qd cōdita erāt: illa q̄ mirabilr erāt condita/ redacta sunt in primū statū: sicut dr de colūba in q̄ apparuit spūssanctus: videlz q ꝑacto officio suo/ in preiacētē rediit materiaz vñ assumpta est. Sil̄r τ de stella magoꝝ ductrice/ q ꝑacto officio/ moꝝ esse desijt reuertēs in piacētē naturaz vñ sumpta fuerat: vt habet in glo. Mat. ij. Sic dicūt esse in ꝓposito q qñ spēs desinunt esse sacrm: substātie naturales specierū in suū reuertūtur statū/ sicut priꝰ fuerunt miraculose trāsmutate. Huic cōsentit Alex. τ sanctꝰ Bonauen. ¶ Verū nō est omni mō sile de speciebꝰ sacralibꝰ q: in illis apparitionibꝰ colūbe τ stelle materia nō desijt nec cōuersa est: τ ideo ꝑacto officio desinēte forma colūbe τ stelle/ materia manet eadez ante τ post: sola forma mutata. Dico vo tota panis substātia q̄ad materiā τ formā trāsit: q: totū cōuertit in totū: τ ita nulla materia manet. Et ideo si illi de reditiōe substātie intelligūt hoc de materia im: ita q materia redit ipsa eadē q̄ fuit in pane numero vel specie ꝑ nouā creationē: veru est dictū illoꝝ. Si vo itelligūt q etiā forma panis redeat/ τ ita totꝰ panis: nō videt posse sustineri: q: vel in eo instāti rediret i quo qualitates sunt forme panis incōpossibiles: vel ante vel post. Nō primū: q: tūc q̄litates essent in subiecto sibi incōpossibili/ qd implicat. Nec post/ eadē ratione: nec ante q: tunc panis esset simul cū corpore christi: q: corpꝰ christi manet vsq ad instās incōpossibilitatis: ideo materia redit ꝑ nouā creationē ipsa q̄ prefuit: vel alia eadē specie cū priore de nouo creat τ forma nō panis: sz cui ꝯueniūt qualitatiue dispositiōes puta vermis/ ignis/ cineris/ pulueris/ vel nutrimēti generat in materia redeūte: vel etiā

Mat. iij.
Mar. j.
Luc. iij.
Joh. j.

a solo deo creatur: vt. ṡ. dictū est. ¶ Nisi diceret̄ sicut videtur dicere Inno. ꝙ christus q: in eucharistia est vt nutrimentū spūale: est ibi ꝙdiu species sunt nutrimētū cōueniēs corporali. i. ꝙdiu panis sub hmōi speciebus esset cōueniēs nutrimentū corporale. Panis aūt ⁊ vinum nō ꝙdiu manēt ſm substantiā sunt cōueniens nutrimentū corporale: sed per mutationē qualitatū certā/cessant esse nutrimentū: ꝙuis manēt ſm substantiā: ⁊ sic corruptis specieb⁹ ſm eā habitudinē ſm quā essent cōuenientes nutrimento/desinit esse corpus christi ibi: ⁊ ideo redit substātia panis que pōt affici specieb⁹ nō cōuenientibus nutrimēto: de qua pri⁹ naturaliter gignit̄ vermis vel ignis ⁊c. Sed illud est cōtra cōmune dictū doc. ꝙ tamdiu maneat christ⁹ sub specieb⁹: ꝙdiu manet ibi substantia panis si nō esset cōuersus. ¶ Item tunc difficile esset inuenire gradū certū alterationis specierū vsq; ad quē precise maneret eucharistia. ¶ M Sed forte di. Si sacramentū nutriret: sacerdos sumēs eucharistiā solueret ieiuniū: ⁊ ita nō posset eodē die bis celebrare. Itē sacramentū est cibus spūalis ⁊ nō corporalis. Nā inter alias hec vna est causa quare panis nō manet cū corpore christi in eucharistia: ne sacramētū reficeret corporaliter/qḋ est cib⁹ spiritualis aīe. Itē Amb. dicit ꝙ est cib⁹ mentis nō ventris. ¶ Ad ista d̄r ꝙ sacramentū istud reficit ⁊ nutrit corporaliter: vt ex p̄missis patet: alioqn experimētū accipi posset de p̄sentia corpis christi. Si sc; qs sacramētū sumens in magna quātitate/⁊ nullū aliū cibū: nihilominus deficeret: verūtamē si illud p̄cise nutrit qḋ cōuertit̄ in substantiā rei alite sacramētū nō nutrit: licet sumens sacramentū nutriat̄: sed substātia siue nutrimētū rediens ſm p̄dicta nutrit. Illud em̄/nō spēs cōuertit̄ in substantiā rei alite. Et ita intelligēdū est cū d̄r ꝙ sacramētū nutrit: seu spēs nutriūt. i. sumēs sacramentū etiā sine alio cibo nutritur. ¶ Et p hoc ad primū d̄r ꝙ sacerdos sumēs h̄ sacramētū nō soluit ieiuniū nature: q: sacramentū nō est cib⁹ corporalis: tū q: ɔtentū sc; corp⁹ christi tm̄ est cib⁹ mētis ⁊ nō corporis: nec ipso aliq̄tenus nutrit̄ corpus: nec est p̄sens ei qḋ nutrit sicut accidētia alterata. Tū q: sequens cibatio ex substātia reuersa: est p̄ter itētionē ɔsecrātis ⁊ sumētis: ⁊ oīno impertinens ad ipm sacrm̄. Tū q: nihil ei⁹ qḋ sumit̄ cōuertit̄ in substātiā sumētis. Tū q: illud qḋ cōuertit̄ in substātiā sumētis nō sumit̄ deforis: nec traijcit̄ p viā naturalē ad stomachū sicut cib⁹: s; intus de nouo creat̄ vt dictū est: ideo nō soluit ieiuniū. Sicut non soluit ieiuniū cib⁹ ante mediū noctis sumptus/⁊ post mediū noctis digest⁹/⁊ in sumētis substātiā cōuersus. Siq̄dē solus cib⁹ deforis sumpt⁹ in via ad stomachū soluit ieiuniū: etiā si nō ɔuerteret̄ in substātiā aliti sicut q̄dā medicine. ¶ Ad scḋm d̄r ꝙ est cib⁹ spūalis: ⁊ nō corporalis quātū ad nutritionem ꝙdiu ibi est veritas sacri: nō em̄ cibat carnaliter inquātū est sacrm̄: sed ad cibādū spūaliter est ordinatū. Ipsa aūt cibatiōe spūali terminata per desitionē p̄sentie corporis christi: cibat corporaliter p substātiā redeūtē. Que aūt sit causa ꝙ nō manet panis supra dictū est: licet illa in argumēto tacta pōt esse cōgruitas q̄dā. Ad beatū Amb. d̄r/ꝙ Ambrosi⁹ loquit̄ de ipso corpe christi ꝙ est cib⁹ aīe tm̄: ſm Alex. de ales vbi. ṡ. ¶ N Cōsequēter de transmutatiōe passiua accidentiū eucharistie. De motu locali specierū planc d̄r/ꝙ mot⁹ localis specierū fieri pōt virtute naturali sicut earundē ante cōsecrationē: h̄ est ita separata moueri possunt sicut coniuncta/ſm oēs doc. q: si tenetur ꝙ motus sit accidēs successiuū distinctū realiter a mobili ⁊ loco/erit subiectiue in mobili: ⁊ quia accidētia quātitas ⁊ q̄litas sunt mobilia: eis īheret mot⁹ sicut subiecto. Cū ergo in motu hmōi est assignare subiectū mot⁹ sc; accidēs motū localiter: pōt agēs naturale mouere accidētia seu spēs localiter tanq̄ subiectū mot⁹. Nulla em̄ alia cā est ꝙ agētia naturalia nō agūt circa hoc sacrm̄/nisi sublatio subiecti vt patet ex tertia regula. Nisi diceret̄ ꝙ accidēs nō pōt informare accidēs: sed omne accidens immediate inheret substātie. Qualitates vero mouent̄ ad motū subiecti: per motū nō inherentē sed coassistentem: sicut etiā de quātitate vna opinio recitata est. Tūc de motu sicut de qualitatib⁹ supposito ꝙ non sint in quātitate/statim dicet̄. Si vero motus nō distinguit̄ a mobili: tūc in motu locali specierū nō est mutatio acquisitiua alicuius noue rei: nec deperditiua: ita ꝙ in motu locali nouū producit̄ aut corrūpitur: sed mobile fit presens de nouo alicui loco cui prius nō fuit p̄sens: ⁊ h̄ fieri p agens naturale nihil plus requirit/nisi mobile ⁊ locū. ⁊ hec sunt in p̄posito siue accidentia sint in subiecto: siue nō. Sed cōsequēter vidēdū est de mutatiōe passiua: ⁊ p̄mo ad quātitatē: deinde ad qualitatē. ¶ O De primo si tenet̄ ꝙ quātitas nō distinguit̄ realiter a substātia aut q̄litate extēsa: tūc nō est specialis difficultas de quātitate eucharistie: cū illa sit realiter q̄litates ibi sine subiecto remanentes. Tenēdo aūt ſm aliā opinionē/ꝙ quātitas sit accidēs distinctū a re quāta: cū experiētia manifestū est/ꝙ species possunt rarefieri ⁊ cōdensari ad p̄sentiā agentis naturalis: ⁊ ita mutat̄ quātitas. Dicit̄ ꝙ si p rarefactionē noua quātitas maior introducit̄: ⁊ p cōdensationē minor: siue totalis siue partialis: ſm diuersitatē opinionū de rarefactione ⁊ cōdensatione: aut noua subtilis substātia generatur q̄ partib⁹ rari interponit̄. Quodcūq; d̄r cōsequenter dicēdū est: q: quantitas nō est in subiecto/rarefactionē ⁊ cōdensationē specierū eucharistie nō fieri ab agēte naturali p tertiā regulā: sed īmediate a deo supplente in hoc actiuitatē cause naturalis p scḋam regulā. Que aūt opinio de rarefactiōe ꝓbabilior sit: videāt naturales phi iiij. phys. disputātes. Si aūt fieret additio alicui⁹ rei quāte ad spēs sacrales: vt vinū nō cōsecratū admisceret̄ speciebus vini: nō ꝓpter h̄ mutat̄ quātitas specierū vini preexistēs: q̄d aūt ibi fieret dictū est. ṡ. lec. xxxv. ¶ Item de mutatiōe quātitatis p diuisionē specierū/infra dicet̄ cū de fractiōe sacri tractabit̄. De mutatiōe ad q̄litatē siue q̄litates. Si tenet̄ ꝙ qualitates oēs in sacro sunt sine subiecto. Dicēdū ꝙ oēs trāsmutationes earū acq̄sitiue fiūt īmediate a deo ⁊ nō a causis naturalib⁹. Tū q: q̄litates noue q̄ acquirunt̄: nō educunt̄ de potētia materie. Tum q: ⁊ ipse manent sine subiecto. Utrūq; actiuitatē excedit cause naturalis: ⁊ ꝓducere aliq̄d de potentia subiecti: ⁊ cōseruare accidēs sine subiecto. ¶ De mutatiōe deꝑditiua: si tenet̄ ꝙ natura possit annihilare: d̄r ꝙ oēs trāsmutatiōes deꝑditiue facte in sacro fiūt a causis naturalib⁹. Diceret̄ ergo ſm illos ꝙ in intētione caloris sacralis cā naturalis remittit frig⁹: sed sola cā supnaturalis intēdit calorē: q: remissio est corruptio gradus q̄litatis. Intētio est productio gradus noui. ¶ Si vero tenet̄ ꝙ qualitates sint subiectiue ī quātitate: ⁊ cā naturalis nō p̄supponat necessario materiā primā: nec subiectū substātiale: s; subiectū in genere sit substātia vel accidēs: tūc oēs trāsmutatiōes q̄litatū in eucharistia fieri solite/fiūt p causas naturales q̄ educūt nouas q̄litates de potētia quātitatis: que est subiectū qualitatū. Si vero teneret̄ ꝙ cā naturalis in sua actiōe p̄supponit materiā primā/⁊ subiectū substātiale: de cui⁹ potētia educat formas tā substātiales q̄ accidētales: tūc cōsequēter dicēdū ꝙ oēs trāsmutationes circa species sacrales fiunt īmediate a deo. ¶ Et ex his patet breuiter quid dicēdū est de trāsmutatione passiua accidentiū eucharistie ſm varias pboꝝ opi. Accidentiū dico sensibiliū que fuerunt in pane: aut eis successerunt. ¶ P Consequēter videndū est de actionib⁹ ⁊ passionibus corporis christi: ⁊ accidentiū eius vt in sacramēto. Et primo de actione: secūdo de passione. Et vtrobiq; tā de facto q̄ de possibili. ¶ Premittit̄ autē hec regula generalis. De facto nulla fit actio vel passio in corpore christi ⁊ eius accidentib⁹: per quā posset sumi experimentū presentie corporis christi sub specieb⁹ sacri. Patet ex p̄missis: q: voluit de⁹ sacramētū istud ac mysteriū esse occultū sensui ⁊ patere fidei: vt sic fides p̄mio suo non frustret̄.

Tn̄ etsi aliqua

Uñ etiã aliqua operatio naturalr fieri posset per corp⁹ xpi
ci⁹ ve accidētia vt i sacramēto: aut aliq̄s effect⁹. vel trāsmu
tatio fieri a causa naturali/ de⁹ coagēdo non cōcurrit: et ita
operationē hmōi impedit: ne experimentū sumatur de cor
poris christi presentia in sacramēto. Quo p̄misso de actio
ne corporis christi: nō loquimur hic de ea que cōcomitatur
presentiam corporis christi: hoc est que inest corpori christi
primo in celo: ꝛ per cōcomitantiā etiā sibi inest in sacramē
to. De illo dicet̄. J. cū de his que predicamentū vbi concer
nunt tractabit̄: vbi etiā aget̄ de motu locali corporis christi
vt in sacramēto. Sed de illa actione que sibi primo cōpetit
vt in sacramēto: q̄ ꝛ cōpeteret sibi si solū esset in sacramēto
ꝛ nullibi extra: sic etiā de passionib⁹. ¶ Primo igit̄ de ac
tionib⁹ cognitiuis de facto. de quib⁹ sco. in. iiij. dist. x. q. v.
ponit duas cōclusiones. ¶ Prima. nulla sensatio pōt p̄mo
inesse christo vt in eucharistia. Notiuū est: q2 organū sen
sus nō est in corpore christi vt in eucharistia modo quātita
tiuo: qui tñ requirit̄ ad hoc vt imutet̄ ab obiecto. Ad hoc
eñ vt fiat visio corporalis/ oportet talē esse approximatio
nem organi et obiecti: vt possit fundari piramis: cui⁹ basis
sit in obiecto: ꝛ conus in oculo. Hec requirit ꝙ vtrunq̄ et
obiectū et oculus habeat modū quātificatiuū vt sit in loco
circūscriptiue. ¶ Scđa cōclusio: Ois operatio spiritualis
puta intellectus ꝛ voluntatis pōt primo inesse christo vt in
eucharistia. Hanc deducit: q2 aīa christi q2 beata: intelligit
vt angelus: quantū ad hoc ꝙ nō depēdet intelligēdo a sen
sibus aut sensibilib⁹. Sicut ergo angel⁹ alicubi existēs pōt
intuitiue intelligere obiectū sibi ꝓportionatū sibi p̄sens:
ita ꝛ anima christi in eucharistia. Potest ergo intuitiue vi
dere intellectu omnia ad eucharistiā ꝓportionatā distantiā
habētia: seipsam/ species sacramētales/ animā sacerdotis:
ꝛ quecunq̄ intelligibilia debitā presentiā habentia. Et hec
intuitio primo inest anime christi vt hic in sacramēto: nō vt
inest illi anime primo vt est in celo. Uñ pōt elici ꝙ aliqua
videt anima christi p̄mo vt in sacramēto: que nō videt visio
ne intellectiua in ꝓprio genere p̄mo vt in celo. puta omnia
hic localiter p̄sentia: supposito ꝙ immoderata distātia im
pediat intellectionē creatā: sicut nec angel⁹ existens in celo
videt in proprio genere: que videt hic inferi⁹ intuitiue. Ex
isto infert correlariū/ ꝙ christ⁹ ꝓpter suū esse in eucharistia
nō tñ nō priuat̄ aliqua operatione quā habet vt in celo: sed
etiā vt in eucharistia est: habet aliquā operationē primo:
quam per cōsequens cōcomitāter habet vt in celo: vt puta
intellectionē et volitionē cuiuscūq̄ obiecti cui⁹ angel⁹ hic
presens haberet: et per cōsequēs nō ad imperfectionem est
suam ꝙ sit in eucharistia: sed ad multitudinē ꝑfectionum.
¶ O. Prime cōclusioni nō assentit ockā. vñ ꝯtra eā ponit
hanc cōclusionē. Suppositis his que fidei sunt: non potest
sufficiēter ꝓbari ꝙ christ⁹ in sacramēto nō possit corporali
oculo obiecta visibilia videre ꝛ videri. Quā sic probat: q2
non minus pōt principiū habere actionē suam naturalē qñ
se toto est presens alicui toti passo seu obiecto: q̄ dū ꝑ vnā
partē est presens vni parti passi: ꝛ per aliā partē presens al
teri parti passi. Est aūt corp⁹ christi/ ꝛ omnia ei⁹ accidentia
corporalia se toto presens toti hostie et cuilibet eius parti:
ideo eodē mō pōt esse principiū actiuū ꝛ passiuū respectu
visionis: sicut si vna pars ei⁹ coassisteret parti hostie ꝛ alia
alteri. Nā si albedo in pariete tota coassisteret toti pti: ꝛ to
ta cuilibet parietis parti nihil min⁹ videret̄ tunc/ ꝙ nunc.
¶ Itē posito actiuo sufficiēti ꝛ passiuo/ potest sequi actio.
Nec ꝓpositio hec negāda est: nisi ꝓpter rationē que hic nō
apparet: vel ꝓpter autoritatē scripture: que similiter in pro
posito nō apparet. Uel propter experientiā que hic nō cō
cludit: q2 de⁹ suspēdit actionē causatū naturaliū ne agant:
vt patet ex regula p̄missa. Sed oculus includēdo potentiā
in corpore xpi est sufficiēs agēs cū obiecto/ ꝛ sufficiēs passū
receptiuū visionis: ergo pōt poni visio. ¶ Et si dicit̄ ꝙ tā
organū q̄ obiectū sint circūscriptiue i loco: Rñdet̄ ꝙ hoc
nō est ꝓbatū. Et si allegat̄ autor ꝑspectiue de piramide ra
diosa: dicitur ꝙ autor ꝑspectiue loquitur pure naturaliter
omnib⁹ habentib⁹ se ordine naturali/ nullo cōcurrēte mira
culo: ꝛ de his q̄ ipse expert⁹ est. Nūq̄ eñ vidit colorē nisi ex
tēsum: in talib⁹ visio fit per modū piramidis ꝛc. ad bonū in
tellectū. i. requirit̄ talis approximatio ꝛ sit⁹ obiecti ꝛ orga
ni: ꝙ si traherent̄ linee imaginarie includentes obiectū ab
obiecto ad oculū: haberent figurā piramidis cui⁹ basis es
set in re visa: ꝛ con⁹ in oculo: quod verū est qñ obiectū visum
est mai⁹ oculo. Sed de⁹ pōt facere colorem nō extensum: et
tūc videret̄ nō ꝑ talē figurā. ¶ Denique etiā hec figura pōt
hic saluari: q2 linee piramidis terminant̄ in puncto indiuisi
bili imaginario cōtingēte in oculo: ideo nō requirūt exten
sionē oculi. ¶ Similiter quantū ad visionē passiuā corpo
ris christi: licet nō sit in loco circūscriptiue: est tñ in loco dif
finitiue q̄ loc⁹ est extēsus: et pōt fundare basim piramidis:
vt si linee traherent̄ ab extremitatib⁹ hostie cōtinētis corp⁹
christi precise ad oculū sacerdotis: haberent figurā pirami
dis: ꝛ hoc sufficit ad hoc ꝙ videat̄: saltē oppositū ꝓbari
nō pōt. Unde videt̄ ꝙ ocul⁹ christi in vna parte hostie pos
set videre se in alia parte. Sicut posset si ocul⁹ esset i diuer
sis locis circūscriptiue. ¶ Nec obest si diceret̄ ꝙ idē non di
stat a se: et distātia req̄rit̄ obiecti ab organo vt fiat visio: q2
eo modo idē distat a se/ dū est in loco diffinitiue: quo mō di
staret a se/ si esset in loco circūscriptiue. Ista aūt sufficerent
ad causandū visionē: ergo ꝛ illa: de quo magis infra cū de
vbi tractabit̄. ¶ R. Suo modo dicit vtraq̄ opinio de re
liquis corporalibus actionib⁹ sicut de visiōe sensus. Unde
prima opi. diceret/ ꝙ nullā corporalē operationē pōt habe
re corpus christi in eucharistia primo vt ibi: pōt aūt habere
omnē spiritualē. Cū corp⁹ nomino: ꝛ animā ꝛ vtriusq̄ acci
dentia intelligi volo. Et voco actionē corporalē/ cui⁹ termi
nus est res extēsa vel naturaliter extēsibilis. Opposito mō
spiritualis actio dicit̄ cui⁹ termin⁹ est res ꝑ naturā nō extēsi
bilis: cuiusmodi sunt intellectiones ꝛ volitiones: de quib⁹
dictū est. ¶ Fundamentū prime opi. est: q2 actio corpora
lis requirit extensionē ꝛ modū quātitatiuū agētis et passi.
Scđa opinio negat primū: nā dicit corp⁹ christi sub hostia
posse calefacere hostiā/ si de⁹ ei⁹ actionē nō suspenderet: et
sic de alijs actionib⁹. Negat eñ ꝙ requirit̄ modus existēdi
quātitatiu⁹ i agēte. Nā qñ sunt duo actiua quorū vtrūq̄ est
ex se actiuū: et habēt cōsimilē modū existēdi: si vnū potest
agere in passiuū sufficiēter dispositū ꝛ presens/ etiā potest
agere et reliquū. Anima aūt intellectiua pōt agere i corp⁹:
q2 s̄m beatū aug. ix. de tri. Aīa magnā immutationē habet
respectu corporis sui: nō obstāte ꝙ nō habet modū existēdi
quantitatiuū in corpore: ergo pari rōne qualitates corpo
ris christi pñt agere in aliud corpus/ q̄ habēt cōsimilē mo
dū existēdi in sacramēto sicut aīa in corpore ꝛ sunt ex se agē
tia: ꝛ pōt applicari passum bene dispositū: g̃ possunt agere.
Existētib⁹ eñ actiuo sufficiēti ꝛ passo disposito: nisi de⁹ sus
pēdat actionē: fit actio. ¶ Nec videt̄ ꝙ ideo min⁹ sufficiēs
sit actiuū: q2 s̄m se totū est eque p̄ns passo: q̄ si esset p̄sens
ꝑ partes inequaliter. Nō eñ videt̄ ꝙ intēsissim⁹ calor si eēt
in pūcto: ideo minus vel remissius ageret: cū etiā s̄m Auis
cēnam/ si calor esset separatus ab oī subiecto: adhuc posset
hr̄e actionē oēm quā habere pōt in subiecto: sed tūc nō eēt
necessario in loco circūscriptiue: sed tantū diffinitiue. Etiā
virtus vnita fortior est seipsa dispersa: ideo nō requirit̄ extē
sio partiū agētis: sed quāto magis sunt simul: tanto forti⁹
agunt. ¶ Itē idē pōt agere in seipm actiōe corporali: vt pa
tet de aqua reducēte se ad pristinā frigiditatē post ei⁹ cale
factionē remoto calefaciēte ꝛ sue nature dimissa: ꝛ tñ idem
a seipso nō distat localiter: nec habet talē modum existendi
quātitatiuū q̄ ꝯuenit ei respectu extrinseci puta loci. ¶ Itē
modus accidētalis p̄ncipij actiui nō impedit actionē eius:
que sibi cōuenit a natura intrinseca: sed esse in loco circum
scriptiue/ est accidētale qualitati ꝛ substātie: ergo ꝓpter ei⁹
ablationē nō auferet̄ illud qđ est naturale. ¶ Dicit ergo il
la opi. ꝙ oēm actionē quā pōt hr̄e corp⁹ christi tā corporalē
q̄ spūalē si esset in loco circūscriptiue: pōt etiā hr̄e vbi est
in loco diffinitiue/ passis equaliter dispositis. ¶ S Cō

sequēter de trāſmutatione paſſiua circa corp⁹ christi ⁊ sua
accidētia videndū. Et p̄mo an poſſit videri oculo corꝑali:
Scd̄o an oculo intellectuali: Tertio de alijs trāſmutationi
b⁹ corporalib⁹. ¶ Circa p̄mū correſpōdēter ad p̄dicta rn̄/
det̄ ſm̄ ſcotū/ꝙ corp⁹ christi eiuſq; accidētia nec ab oculo
corporali christi: nec cuiuſcūq; alterius gl'ioſo vel mortali
videri poſſunt: patet motiuis ſupradictis. Sed ſm̄ opinio
nē oppoſitā dicit̄/ꝙ corp⁹ ⁊ ei⁹ accidētia poſſent corporali
oculo in debita diſtantia conſiſtente: vtpute ſacerdotis in
altari et circūſtātiū videri: ſi de⁹ actionē naturaliū cauſarū
nō ſuſpēderet: ſuſpēdit aūt ex cauſa ſupradicta. ¶ Sed tūc
q̄rit̄: Cū partes corporis christi ſunt ſimul indiſtincte loca
liter: ſil'r et colores partiū: quō diſcerni p̄nt ⁊ quō colores
videri: cū tn̄ colores etiā extenſi certo mō ſituatim ſe impe
diāt: vt ſi tenue albū puta pānus ſubtilis albus ponat̄ ſu/
per intēſum rubeū vel nigrū/color albus nō videt̄. ¶ Re
ſpōdet̄ ſm̄ ſic opinantē/ꝙ ꝑ viſionē corporalē partes diuer
ſe rationis/diſcernent̄ ꝑ ſuas qualitates. Sed ptes eiuſdē
rationis nō diſcernerentur: ſicut patet de albedine intēſa:
cuius partes graduales diſcerni nō p̄nt: ⁊ ptes duorū lumi
nū in eodē medio nō poſſunt ꝑ viſum diſtingui. ¶ De co/
lorib⁹ partiū q; ſimul ſunt: d̄: ꝙ maior eſt difficultas de co
lore reſpectu viſus/ꝙ̄ de alijs ſenſibilib⁹ reſpectu alioꝝ ſen
ſuū: q; diuerſitas ſitus coloris q̄nq; impedit coloris viſio/
nē: nō ſic in alijs ſenſibilib⁹. Nā calor immutat tactum ſm̄
oēm ſitū ꝓportionatū: Ideo difficile eſt videre q̄ colores
in corpore christi: an oēs: an aliq̄ ⁊ non oēs videant̄: ⁊ ſi nō
oēs/q̄s p̄dominet̄: q; de illo nullā habem⁹ experientiā. Vn̄
licet illa ſimultas colorū partiū corporis xp̄i/poſſent ſe im
pedire ne oēs viderent̄: nō tn̄ eſt tantū impedimētū q̄n ali
quid videret̄: ſi de⁹ nō ſuſpēderet actionē colorū: illis non
coagendo: ſicut in exēplo p̄dicto: licet color albus nō videa
tur: tn̄ color rubeus vel niger videt̄. ¶ T Sed hic poſ/
ſet q̄ri/an aliq̄ mō concedi poſſet ꝙ christus videt̄ in ſacro
oculo corporali. Cū cōit ex ꝑplſ aſſerit ſe vidiſſe christū do
minū dū vidit ſacr̄m. ¶ Pro iſto notādū ꝙ oculo corpora
li aliq̄d d̄: videri q̄druplicitr. ſcʒ ꝑ ſe: ꝑ accidēs: ꝓpter or/
dinē ad aliud viſum: et ꝓpter coniunctionē ſimile cum viſu.
¶ Per ſe videt̄ qđ videret̄ ſi eſſet ab oī alio ſeparatū: et
ſine quo nihil videretur: ſic videt̄ tn̄ color vel lux: q; color
etiā ſi eſſet a ſubiecto ſeparatus videret̄: vt in ſacro: ⁊ ſine
colore vel luce nihil pōt videri oculo corporali. Ideo color
vel lux eſt ꝓpriū obiectū viſus. ¶ Per accidēs videtur qđ
accidēti ꝑ ſe viſibili ſubijcit̄. Sic dicimur videre ſolē/parie
tē/ꝓpter lucē ⁊ colorē q̄ vel q̄ eſt ſubiectiue in ſole ⁊ parie/
te: ſic dicit pħs. ij. de aīa/ꝙ diarrj fili⁹ videt̄ ꝑ accidēs: quia
color q̄ in ip̄o eſt: videt̄ per ſe: ⁊ hoc mō videmus ſubſtan/
tias corporeas. ¶ Propter certū ordinē ad aliud viſum ꝑ
ſe/nō informationis ſed cōtinentis ⁊ cōtenti: dicimur vide
re cōtentū/dū videm⁹ cōtinens: vt hoīem armatū/dum ar
ma quib⁹ indutus eſt videm⁹. Et hoīem/cū tn̄ ſolū veſtes
videmus. ac vinū in vaſe duci: cū ſolū vas cōtinens vide/
mus. Sic in ſcripturis dicunt̄ q̄daʒ angelos vidiſſe: q; cor/
pus ab angelo aſſumptū viderūt: vt legit̄ de manue Iudi
cū. xiij. vbi dicit̄: Intellexit manue angelū dn̄i eſſe: ⁊ dixit
ad vxorem ſuam: Morte moriemur: quia vidimus dn̄m.
¶ Quarto ꝓpter ſp̄ūalē vnionē vel cōiunctionē alicuius
cū eo qđ videt̄ aliquo p̄moꝝ triū modorū videri dicit̄: ſi/
Baruch iij. cut dicit̄ de⁹ viſus in terris ab hoībus. Poſt hoc in terris
viſus eſt: ⁊ cū hoībus cōuerſatus: q; ſcʒ coniunctus eſt ſpi/
rituali vnione corpori christi: qđ viſum eſt ſcđo mō ꝑ acci/
Joh. xx. dēs. Sic dixit dn̄s: Quia vidiſti me thoma credidiſti. Me
demonſtrat xp̄m loquentē filiū dei: quē eo vidit/q; corpus
dn̄i cui vnitum eſt verbū vidit: quo mō etiā q̄ humanitatis
xp̄i ſunt verbo attribuunt̄ ꝑ cōmunicationem idiomatum.
¶ V Scd̄m hāc diſtinctionē reſpōdet̄/ꝙ corpus christi
vt cōtentū in ſacramēto/nō videt̄ oculo corporali ꝑ ſe neq;
ꝑ accidēs. Patet ꝙ nō ꝑ ſe: q; corpus eſt ſubſtātia: ⁊ nulla
ſubſtātia ꝑ ſe videt̄: cū nulla ſubſtātia videretur ſeparata a
colore ⁊ luce. Scđm patet: q; accidentia q̄ vident̄: nō ſubie
ctant̄ in corpore christi: ideo ꝑ ea nō videt̄ corpus christi:
alioquin infidelis eadē accidētia vidēs/etiā videret corp⁹
christi: qđ falſum patet. ¶ Preterea fidelis eodē modo vi
det hoſtiā ante cōſecrationē ⁊ poſt: nec aliud iudicat viſus
poſt conſecrationē/ꝙ̄ prius iudicauit: et p̄us nō iudicauit
ibi eſſe corpus xp̄i: ergo nec poſt. Cū ſit eadē viſio cōtinua
ta vt pono: cuius naturalis ſignificatio nō variat̄: ita nec
iudiciū p̄ciſe cognitionē illā ſequens. ¶ Scđo dicit̄/ꝙ
etiā non videt̄ corpus christi in ſacro quarto mō. Patet q;
corp⁹ xp̄i non habet ſpecialē vnionē ad ſpecies q̄ vident̄:
cū nec ſint partes corporis xp̄i: nec informēt ip̄m: nec ſup/
poſitant̄ ab eo. Tertio dicit̄ ꝙ corpus christi videt̄ in ſacro
tertio mō dicto. Patet q; vident̄ ſpēs ſub quib⁹ vere ⁊ rea
liter continet̄ christus: licet nō ꝑ oia ſicut cōtentū in cōtinē
te locat̄: vt vir armatus ab armis: ⁊ vinū a vaſe: q; corpus
christi cōtinet̄ diffinitiue: illa circūſcriptiue. Neq; ꝓprie
ſpēs ſunt locus corporis xp̄i. Sed locus ſpecierū eſt locus
diffiniēs corp⁹ xp̄i: vt. ſ. declaratū eſt. Verū ille modus ter
tius eſt magis improprius: q; vidēdo vas cōtinēs viuū/vi
nū in veritate nō videt̄: ideo in iudicio quo iudicam⁹ nos
vinū videre viſo vaſe ſepe decipimur. Nec eſt illud iudiciū
ſenſus ſed intellectus: ⁊ ideo frequēter ſcti dicūt corp⁹ chri
ſti ſub ſacro non videri: ſed fideliter credi: aliudq; videri: ⁊
aliud intelligi: vt in autoritatib⁹ ſupra allegatis in diuerſis
paſſib⁹ loquunt̄ in illis ſcti/de eo qđ ꝓprie. i. per ſe vel ꝑ ſuū
accidēs videt̄. Sic etiā licet improprie ſatis cōcedi poſſet:
ꝙ vidēdo ſacramētū/videm⁹ deū: q; videm⁹ corp⁹ christi
tertio mō: cui ſpecialiter vnitus eſt deus. Hoc ergo caute
videat q̄ ad ppl'm rudē p̄dicat: ꝙ aut ſubtiliora ſileat: aut
ſi opus fuerit de his ſermonē facere: ita clare ac diſtincte in
formet: ne dū voluerit ſe oſtēdere doctorē ſubtilē: fiat in po
pulo magiſter errorū: ⁊ nō tam inſtruat/ꝙ̄ ſimplices in fi/
de turbet ⁊ ſeducat. ¶ X De viſione intellectuali cōcor
dant ſco. ⁊ ockā quantum ad intellectum ſeparatum: non
quantum ad coniunctū. Vnde de intellectu ſeparato ſiue
angelico ſiue humano: vel etiam cōiuncto ⁊ beato: q; de
his eſt par ratio. (Hi em̄ ſunt ſimiles in eo ꝙ imediate poſ
ſunt cognoſcere obiecta intelligibilia: ⁊ nō indigent minis
ſterio ſenſuū vt nūc ſupponit̄. Item ꝑ videre intellect⁹/in/
telligit̄ cognitio intuitiua obiecti) dicit̄ p̄mo/Ois intelle
ctus nō alligatus ſenſibus in intelligēdo: ſiue angelicus:
ſiue aīe ſeparate/ſiue cōiuncte ⁊ btē/naturaliter pōt vide/
re exiſtētiā corporis christi in eucharistia. Patet: Nā ois in
tellectus talis intuet̄ res: vt in ſe habēt eſſe ſm̄ ꝙ ſunt ſm̄
ſe intelligibiles. Nō em̄ capit talis intellectus cognitioneʒ
ſubſtātiaꝝ ex cognitione accidētiū: ſicut intellectus noſter
ꝓ ſtatu iſto. Vn̄ q; color eſt ꝓpriū obiectum ſenſus: ⁊ ideo
ois color obiectus ſenſui immediate cognoſcit̄ in ſe: ⁊ non
vnus ꝑ aliū: ita pariformiter: q; totū ens eſt obiectū intelle
ctus (id eſt ens in ſua generalitate ſm̄ quā includit ſubſtā
tiā et accidens) quodlibet ens immediate ⁊ in ſe intelligit̄
ab intellectu: ⁊ vnū ꝑ aliud: q; q̄dlibet ens ſi eſſet ſeparatū
ab oib⁹ alijs: in debita approximatione exiſtēs ad intelle/
ctū hmōi/intuitiue cognoſceret̄. Quodlibet ens dico ſini
tū ⁊ creatū: ſecus em̄ eſt de deo: q̄ nullius creati intellectus
eſt obiectū naturale: ſed voluntariū. Nō igit̄ accidētia pa/
nis occultare poſſunt angelis (ſiue bonis ſiue malis: aut
intellectui hois beati vel ſeparato) corp⁹ xp̄i: vt ſub eis exi
ſtēs/q̄n videat̄ dū non fuerit diſtātia imoderata: q̄nimmo
ſicut poſſunt videre accidētia panis ſeparata ⁊ abſentiam
ſubſtātie panis: ita etiā naturaliter videre poſſunt p̄ſentiā
corporis christi ſub illis ſpecieb⁹: q; nō eſt vnū magis obie
ctū intellectus ꝙ̄ aliud: ⁊ hoc ſtante ſemꝑ cōmuni coactio
ne dei. Sicut em̄ intellect⁹ talis pōt immediate videre aliū
intellectū angelicū vel humanū: ita ⁊ quālibet ſubſtātiam
materialē ⁊ q̄dlibet intelligibile creatū ſibi p̄ſens. Nec ali/
quis modus accidentalis obiecti impedit eius intuitiuam
cognitionē: q; ſubſtātia ſicut eſt prior quocūq; modo acci/
dentali: ita prius ⁊ in ſe intelligibilis: et per conſequēs mo
dus accidētaliter poſterior nō impedit cognitionē prioris.

Et autē ille modus existēdi corporis christi sub speciebꝰ eu/
charistie ipsi accidētalis: ergo nō impedit eiꝰ cognitionem.
¶ Y. Notāter dictū est stante semꝑ cōmuni influentia si/
ue coactione dei: qꝛ si angelo malo ꝑmittatur vti sua natura
li potentia: pōt intelligere quodcunqꝫ intelligibile creatū sibi
p̄sens: ⁊ ita posset intelligere mysteria gratie: ex quo posi/
ta sunt in effectu: ⁊ sic presentiā corporis christi in euchari/
stia. Sed sicut dicit magister dis. vij. scōi sniaꝝ / multa pos/
sunt ex natura sua: que nō ꝑmittuntur eis: ⁊ creditur ꝙ angelꝰ
malus videre nō permittitur mysteria gratie: ⁊ ita nec p̄sen/
tiā corporis christi sub specie sacramētali. Vñ Egidiꝰ theo
remate. xvj. Probabile inq̄t / videtur ꝙ deꝰ tā excellēs sacrm̄
celet aliquibꝰ substātijs separatis: ⁊ nō ꝑmittat demones
oēm illā cognitionē habere de sacramēto eucharistie: quaꝫ
habere possent ex naturali earū virtute. Et sic exponēda est
autoritas beati Ambro. de mysterio incarnationis: q̄ dicit
ip̄m malignū spm̄ latuisse: nō absolute quin q̄libet malus
angelus possit videre integritatē virginis marie / tā in men
te q̄ in carne: sed non fuit ꝑmissus ꝑpter certas causas: vt
nō impediretur redēptio nostra eo mō quo ꝑuisa est. Vñ si/
cut nō semꝑ ꝑmittuntur demones facere q̄ possent ex natura
li virtute (sicut deducit btūs Augꝰ. et allegat magister dis.
vij. li. ij. ꝙ magi pharaonis demonū auxilio fecerūt ranas
⁊ serpētes: nō tamē coꝝ auxilio facere potuerūt cinipħes.
De quo ita beatꝰ Aug. dicit. Ex ineffabili dei potētia fit vt
qd̄ possent mali angeli si ꝑmitterentur: ideo nō p̄nt: qꝛ nō per
mittuntur. Neqꝫ occurrit alia ratio cur nō potuerūt facere ci/
nipħes q̄ ranas serpētesqꝫ fecerūt: nisi qꝛ ibi aderat maior
dn̄atio ꝓhibentis dei per spiritūscm̄. Hec ꝓhibitio est nō
ꝑ modū p̄cepti: sed ꝑ subtractionē causalitatis) sic in ꝓpo
sito creditur deū nō cooꝑari demonibꝰ ad visionē sacrosan/
cti corpis. ¶ Et si legitur aliq̄n demones huic sacro reueren/
tiā exhibuisse: hoc forte factū est qꝛ ex verbis / signis hoim̄/
factis / aut miraculis cōtingentibꝰ / cōijciebāt ibi adesse dei
maiestatē: cui vt apl̄s ait ad Phil. ij. Oē genu flectitur / celes/
stiū terrestriū et infernoꝝ. Aut forte dimisse sunt ꝓprie na/
ture ſm quā (vt dictū est) cognoscere p̄nt p̄sentiam corpo/
ris christi. ¶ Z Si queratur an angeli ⁊ beati videāt existē/
tiā corporis christi visione beatifica in verbo. Dicendū qꝛ
visio beatifica vt talis terminatur ad diuinā essentiā et nō ad
aliquā creaturam. Nō em̄ est de ratione btitudinis cogni/
tio cuiuscunqꝫ creature ſm illud bti Augu. li. confes. Bea/
tus est domine qui te videt: etiam si alia nesciat. Si autem
te ⁊ alia videat non propter hoc beatior. Accidit ergo bea
titudini hanc vel illam creaturam videre actu beatifico in
verbo. Illa em̄ vident in verbo que speculū illud sanctissi/
me trinitatis lucidissimū volūtarie in se dignatur ostendere:
ideo beatifica vident visione si ostenditur: si nō / nō videtur: qd̄
aūt hoꝝ fiat: dubiū nobis est. ¶ Probabile tn̄ est / ꝙ vide/
re existentiā corporis christi in sacramēto pertinet ad beati
tudinē accidentalē animarū beatarū: qꝛ ille dū erant viatri
ces habuerūt fidē qua firmiter crediderūt corpꝰ christi con
tineri sub hostia. Visio aūt succedit fidei in patria tāq̄ pre/
miū merito: licet essentiale premiū succedens fidei sit visio
diuine essentie / qua sufficienter premiatur (alīs que sufficiēter
premiat) omne meritū fidei. Tn̄ quoad premiū accidētale
omnino probabile est / ꝙ visio clara / ⁊ cognitio euidēs om
niū articuloꝝ fidei succedat fidei. Neqꝫ est incōueniēs ho/
mines beatos aliqua videre in verbo: que in illo nō vidēt
angeli: esto ꝙ nō viderēt. Sicut etiā anime beate recipiunt
aureolas virginū / doctoꝝ ⁊ martyrū: que nō dantur angelis.
¶ De intellectu cōiuncto viatoꝝ aliter ⁊ aliter est dicendū
ſm duas opiniones tactas de visione corporali. Nā qꝛ intel
lectus cōiunctꝰ nihil extra se cognoscit intuitiue / nisi quod
a sensu intuitiue cognitū est: ⁊ presentatur intellectui in phan
tasmate: ſm illud. iij. de anima: Oportet intelligentē phan/
tasmata speculari. Dicētes corpꝰ christi in sacramēto corpo
rali oculo videri posse naturaliter / si non subtraheret suam
coactionē deꝰ: habēt dicere cōsequēter / ꝙ etiā intellectꝰ con
iunctꝰ videre pōt xp̄i existentiā in hostia. Siquidē q̄cquid
cognoscit sensus intuitiue qui est potentia inferior: etiā co/
gnoscit intellectꝰ cōiunctꝰ qui est potētia superior. Qui aūt
negant sensum cognoscere posse: habēt cōsequēter negare
hoc idē de intellectu cōiuncto quantū ad noticiā intuitiuā.
¶ Habēt autē viatores fideles noticiā enigmaticā p̄sentie
corporis christi ꝑ fidē longe certiorē quacūqꝫ noticia / natu/
rali experiētia causata: qꝛ illi falsum subesse non potest: nec
falli pōt. Experiētia aūt fallax. Vñ nonūq̄ videre dicimur
ea que fide tm̄ cernimꝰ seu cognoscimꝰ: et fides oculꝰ dicitur
qui decipi nō pōt. Vñ ⁊ beatꝰ Aug. fidē scientiaꝫ nominat. Heb. 11.
nō ꝓpter euidentiā (qꝛ ſm apostolū: Fides est argumentū
nō apparētiū) sed ꝓpter infallibilē certitudinē. Et hoc mō
etiā admitti posset modus loquēdi dicētium. Christū vidi
sub hostia. i. firmiter credo / preter modos p̄dictos: vt sic in
telligatur: Vidi christū i sacramēto. i. vidi sacramentū in quo
cōtineri veraciter christū firmiter credo. Et ſm hoc intelli/
gēda sunt verba quorūdā sacerdotū ostēdentiū eucharistiā
infirmis ⁊ querentiū: Credis hoc qd̄ vides esse verū corpꝰ
xp̄i: vt sit demonstratio ⁊ relatio ad intellectū. i. credis hoc
qd̄ fide cōcipis esse sub hostia visa / esse corpꝰ christi: vel ꝙ
fiat demōstratio ⁊ relatio ad sacrm̄. i. credis sub hac specie
quā vides: esse corpꝰ christi. Cautiꝰ ergo dicerēt: credis sub
hoc sacramento esse verū corpꝰ christi. ¶ Z Finaliter de
aliq̄s transmutationibꝰ passiuis ad formas corporales. An
alique tales possint fieri naturaliter: siue ꝑ causas natura/
les in corpore christi vt in sacramēto: videndū. Et est p̄mo
dicendū / qꝛ corpꝰ christi in sacramēto est gloriosum: dotesqꝫ
gloriosi corporis comitantur ipsum vt in sacramēto. Est ergo
ibi impassibile et immortale: ꝓpter quod nullū agēs natu/
rale in ipsum agere pōt ad eiꝰ trāsmutationē etiā si esset loca
liter in sacramēto. ¶ Sed quid si adhuc esset mortale sicut
fuit in cena: Pōt breuiter dici ꝙ illud fieret quod in cena
factū est: de quo. s̄. lec. xxxvij. ¶ Sed quid si dn̄s nō suspē/
deret actionē suam: nec causarū naturaliū: tunc variabitur re
spōsio ſm duas opiniones tactas. Diceret em̄ opinio p̄ma
Sco. ꝙ nullū agēs corporale pōt habere quācūqꝫ actionē /
circa corpꝰ christi / vt circa passum: vt est in sacramēto: eo ꝙ
deficit illa habitudo situalis inter agens et patiēs: que ſm
eū necessaria est ad actionē ⁊ passionē: vt. s̄. dictū est. Unde
cōsequēter dicit ꝙ corpꝰ christi vt in sacramēto / nec nutritur:
nec respirat: nec aliquo mō trāsmutatur. Vñ videtur cōsequen
ter dicendū / ꝙ si corpꝰ christi mortale et passibile esset sub
hostia: ⁊ nullibi extra in cōsistētia naturali: conseruatis spe
ciebus ꝑpetue: nūq̄ moueretur: nec trāsmutaretur: qꝛ ei vt ibi /
non posset applicari corrūpēs naturale / eo ꝙ nō est in loco
dimēsiue: nec in seip̄m agere posset: aut vnū mēbrū in aliud
eadē ratione. Sed ſm aliā opinionē oppositū dicendū: scꝫ
ꝙ omnis trāsmutatio naturalis que fieri posset circa corpꝰ
christi / si esset in sacramēto dimēsiue: etiā nūc fieri posset cū
ibi sit diffinitiue: vt. s̄. dictū est: si deus relinqueret res iuis
naturis: ⁊ nō suspēderet actionē earū. ¶ Lectio. xlvj. A

Expeditis his que re

spiciunt predicamenta actionis ⁊ passionis /
tā quoad sacramētales species corpꝰ christi
cōtinētes / q̄ quoad corpꝰ christi cōtentū: Cō
sequēter dicendū foret de habitudine eiusdē corporis quā/
tum ad p̄dicamentū habitus: videlicet vtrū sit in sacro ve/
stitū dotibꝰ glorie sicut in celo: ⁊ vtrū sub illis sit visibile ac
sensu ꝑceptibile. Verū qꝛ de secūdo sufficiēter dictū est lec.
ꝓxima. de p̄mo etiā aliquid cōmemoratū est. s̄. lec. xlij. ꝓpe
finē: ⁊ dicetur infra: qm̄ ex dicēdis intellectꝰ eiꝰ pendet: ideo
his dimissis transeundū est ad p̄dicamentū vbi. ¶ Et quā
tum ad illud duo sunt principaliter tractāda. Primū vtruꝫ
corpꝰ christi simul esse possit in diuersis locis / puta in celo
⁊ in sacramēto. Itē vtrū etiā possit sacramētaliter esse in plu
ribus altaribꝰ. Scōo de locali motu corporis christi: vtruꝫ
de celis descendat ꝑ mediū ad hostiā in hora cōsecrationis.
Item vtrū localiter moueatur motis speciebꝰ. ¶ B Circa
primū est multoꝝ doctoꝝ opinio: ꝙ licet corpꝰ christi sacra

mentaliter sit in pluribus locis/ puta in omnibus altaribus & locis vbi cōsecratur eucharistia/vel vbi reseruatur/fide ad hoc cōcedendū cōpellente:tñ corpus christi/& quodcūq; aliud esse in pluribus locis a se separatis circumscriptiue & fm pprias dimensiones est simpliciter impossibile. ¶ Qd mul tipliciter probare nituntur:Tū quia impossibile est aliqd esse extra terminos pprios:sed termini loci & locati. sunt simul:ergo qd est extra terminos loci/est extra terminos pro positionis. Tū scdo:qz impossibile est idē esse vnū & plura: sed si idē esset cōmensuratiue in diuersis vbi/esset plura:qz sicut locatū cōmensurat loco fm quātitatē cōtinuā:ita etiā fm quantitatē discretā. Tū tertio:qz sicut res per naturam ppriam est tm̄ in vna specie:ita per vnā dimensionē est tm̄ in vno loco simul:quia sicut natura ad speciē:ita dimensio ad locū. Tum quarto:quia quecūq; vbi distincta possunt esse termini motus:sed termini motus sunt contrarij: contraria vo inesse eidē non possunt:ergo diuersa vbi nō possunt simul cōuenire eidē. Tum quinto:pari ratiōe qua idē posset esse in pluribus locis/posset esse in omnibus:& sic vbiq;:qd repugnat limitationi creature:& est ppriū dei. Tum sexto:qz idem tēporale nō potest esse diuersis tēporibus/prius scz & posterius:ergo idē locale nō potest esse in diuersis locis. ¶ Item illa positio includit multa ɔtradictoria. Infert etiā eidē inesse cōtraria. Infert etiā multa absurda & nō intelligibilia. Primū pbatur:qz sequeret q̄ idē esset sursuz et deorsum/dextrū & sinistrū/ante & retro:q sunt cōtraria respectu eiusdem. ¶ Item idē esset calidus et frigidus:vt si esset in stuba calida:& foris esset etiam in medijs niuibus. Sic em̄ ignis pduceret calorē in eum in stuba sicut in aliū sibi collateralē:& similiter niues pducerent frigiditatez in eūdem existentē in medio niuiū: qz vbiq; agēs haberet passum dispositū & sufficienter sibi approximatū:& ita de similibus. ¶ Item sequeret q̄ idē moueret & quiesceret:moueret hic/q̄esceret rome:hic sanus/ibi infirmus:hic vulneratus/ibi integer pfectus & sanus: hic vidēs ibi cecus & excecatus: hic acephalus & sine capite aut alijs mēbris trūcatus:ibi totus oibus ɔceptus:hic patibulo affixus aut aq̄s pfocatus:ibi solatijs indulgens:conuiuijs & voluptatibus deditus:hic fame deficiens:ibi abundāti se cibo reficiens:tandē hic viuus/ibi mortuus. Hec sequūtur/si in diuersis locis circūscriptiue existenti diuersa exhibent:vt si idem hic fuerit & rome:& vnū oppositorū hic:aliud rome adhiberet. ¶ Itē sequeretur idē distare a seipso. Hec oia vident implicare manifestā cōtradictionē:cū semp terminus puatiuus infert suū negatiuū:vt sequit:cecus ergo nō vidēs quiescit:ergo nō mouetur. viuit ergo nō mortuus:& ecōuerso. Est rome & hic: ergo distat. Est idē ergo nō distat:nā inter ea que idē sunt nihil mediat. ¶ Itez sequit q̄ naturaliter eadē materia subijcit diuersis formis substātialibus specificis. Nā si idem nutrimentū cōueniens diuersis aialibus/ponat in diuersis locis:& sumat a diuersis aialibus in illis locis existentibus: singulorū virtus nutritiua cōuertet illud in suam substantiā:& sic eadez materia nutrimenti erit sub diuersis formis substātialibus:& aiabitur diuersis sensitiuis aiabus specie distinctis. ¶ Similiter si idē lignū distātibus ignibus applicetur:siue diuersi ignes eidē ligno in diuersis locis existenti: quilibet ignis in illud tanq̄ in passum sibi pportionatū et sufficiēter applicatū pduceret formā ignis:& nō vnā:quia agentia sunt diuersa:ergo plures:& materia est eadē: ergo. ¶ Itē sequeret q̄ quātūcūq; paruulus ignis posset cōburere oia cōbustibilia. Habet em̄ ignis hic combustibile sibi approximatū:& ibi aliud:& in tertio loco tertiū:poterit agere in quodlibet:qz sup quodlibet habet dominiū agendi:& ita simul in infinitis. Sed virtus que posset simul in multa parua passa:posset simul in passum magnū integrandū ex illis paruis. & ita minimus ignis posset cōburere totū cōbustibile integrandū ex omnibus cōbustibilibus. Vel ponat q̄ ille vnus applicet totiens singulis partibus cōbustibiliū: quot sunt partes super quas habet dominiū:& sic cōburet omnes partes omniū cōbustibiliū:et per consequens oia

cōbustibilia:que oia videntur absurda. ¶ L Sed illis nō obstantibus est alia opinio doctoris subtilis in.iiij.dis. x.q.ij.& Guilh.ockā ac suorū sequaciū/q̄ videtur pbabilior:quia magis attribuit & magnificat dei omnipotentiam: que tenet q̄ corpus christi nō solū in diuersis locis esse possit sacramentaliter:sed etiā p diuinā potentiam esse possit in diuersis locis circūscriptiue & localiter:& in tot in quot placuerit sue omnipotēti volūtati. Et qd dicit de corpore christi:similiter de quolibet corpore asserendū est: qm̄ oia corpora:immo oēs creature equaliter sunt in potentia obediētiali respectu omnipotētie dei:hoc est dictu: equaliter ois creatura obedit omnipotētie dei. ¶ Ratio aūt principalis et generalis huius opinionis est aliquotiens supra tacta: qz nihil est negandū ab oīpotētia dei:quod nō includit cōtradictionē euidenter. vnde dicit Sco. vbi supra/q̄ deo est possibile omne qd nō includit contradictionē: est maxima mihi certissima. Et ockam trac. de sacra. cap. vj. Nihil debet christianus negare posse fieri diuina virtute:nisi qd p ratione ex p se notis:q̄ nullus poterit dubitare:potest euidēter pbare includere cōtradictionē. Vel nisi hoc possit elici ex scriptura sacra. Nō em̄ iuxta modū causarū naturaliū potentiā diuinā arctare debemus:cū diuina potestas virtutē creaturarū oim in infinitū excedat. Hec ille. Idem aūt corpus esse in diuersis locis localiter & circūscriptiue nō includit ɔtradictionē: vt patebit soluēdo rationes supra adductas:nec eius oppositū habet in scriptura canonica:aut ecclesie determinatiōe:nec ex his euidēter pbari potest:ideo negādum nō est a potentia dei absoluta. ¶ Preterea corpus christi esse in diuersis locis sacramētaliter cōcedere oportet fm fidem catholicā:sed est eque/imo magis possibile corpus christi esse in pluribus locis localiter q̄ sacramentaliter:ergo. Qd sit eque possibile patet:qz non magis repugnat sibi q̄ sit totū in diuersis locis:& partes p̄cise in partibus illorū locorū/q̄ q̄ sit in illis totū in toto & totuz in oibus partibus:sed secundū de facto cōceditur: ergo primum de possibili nō est negādū. Qd vero sit magis possibile:qz in primo sunt duo miracula:in secūdo sufficit vnū: siue in primo sunt duo supra naturam: in secūdo tm̄ vnū. In primo em̄ miraculosum est & supra naturā/q̄ corpus est in loco totum in toto & totū in qualibet parte. hoc enim fm naturā couenit spiritui soli. Secundū supra naturā est/q̄ idē corpus est in diuersis locis abinuicem separatis:scz diuersis hostijs cōsecratis. In secundo autē nō est nisi illud secūdum miraculū:& nō primū. Non em̄ videtur quin vbicunq; deus potest facere aliquā substātiam sub modo sibi non naturali:q̄ etiā ibi possit eam facere sub modo suo naturali. Cum ergo corpus suū potest facere presens diuersis hostijs/totū toti et totū cuilibet parti:qui est modus nō naturalis substātie materiali:poterit & ibi facere corpus suū modo naturali. ¶ D Nec valet illud in quo plurimū se fundant opinātes oppositū:scz q̄ in sacramento est p conuersionē alicuius/scz panis in corpus christi: ideo potest esse in omnibus locis in quibus fuit substātia in ipsum cōuersa. Non tamē est in aliquo illorū locorū per dimensiōes pprias:sed per dimēsiones panis cōuersi &c. & ita nō potest esse/nisi vbi fuit substātia cōuersa. Nec aliter q̄ modo substātie/cuius est esse totū in toto &c. vt supra habitum est lectione. xliij. Quia conuersio panis in corpus christi/nō est ratio formalis corporis christi esse in loco panis conuersi: quia potest cōuersio fieri absq; hoc q̄ illud in quod fit cōuersio:succedat in locum cōuersi:vt habituz est supra lect. xl. Similiter posset esse corpus in hostia sub conuersione alicuius in ipsum:puta si simul esset cū substātia panis:qd licet nō ita sit de facto:tamē ita posse fieri dubitandū non est:vt patet supra lec. xl. Quia licet opinio que hoc tenuit ita esse de facto/hodie non tenet:nō tamē reprobata est tāq̄ dicens aliqd impossibile. Illo ergo posito/iam nō esset ibi per cōuersionē. ¶ Itē posset substātia quanta equalis corpori christi cōuerti in corpus christi quantum:qz quodlibet creatū potest cōuerti in quodlibet creatum &c. vt supra

lectiõe.xl.⁊ tunc erit corpꝰ christi in loco cõuersi localiter ⁊ circũscriptiue: q2 mõ quantitatis cõuerse: ⁊ ita põt esse localiter in pluribꝰ locis. ¶ E Ideo dicit ꝙ nihil includit simpliciter impossibile/idẽ corpꝰ esse in diuersis locis localiter. Sicut nec impossibile est plura corpora esse simul penetratiue in eodẽ loco: quod cõcedere oportet tã de corporibus gloriosis/ꝙ nõ gloriosis: vt.s.probatum est lec.xliij. quis vtrunq; sit naturaliter impossibile. Vñ venerabilis Hugo de sancto victo.lib.ij.de sacramẽtis par.viij.c.xj.ad propositum querit. Quomodo inquis corpꝰ christi vnũ/eodẽ tempore in diuersis locis esse põt: hic est/ibi est: et totuz vtrobiq; est: et in multis locis similiter/noli mirari. Qui locũ fecit/corpꝰ fecit: ⁊ locũ in corpore/et corpꝰ in loco: et qui fecit vt vnũ corpꝰ in vno loco esset: fecit sicut voluit. Et si voluisset aliter facere potuisset: nã ⁊ quãdo vult aliter facit: ⁊ est sicut ipse vult semper. Quia aũt sicut ipse fecit vt corpꝰ vnũ in loco vno esset: tu quod factũ est vidisti: ⁊ nescis aliud nisi qđ factum esse vidisti. Idcirco miraris qñ aliud vides vel audis/ꝙ videre ⁊ audire cõsueuisti. ⁊ sequit: Idcirco cum quid mirari ceperis: ⁊ dixerit tibi forte cogitatio tua/quomõ hoc esse possit: cogita facientem et desinet esse mirabile quicquid illud fuerit. Et si forte mirabile nõ esse desiuerit: tamẽ incredibile nõ erit. Si factor oĩpotẽs cogitatur/nõ erit impossibile quicquid erit. Hec hugo. ¶ F Sed pro solutione obiectorũ ꝑ opinione cõtraria/ponit scotus tres regulas: quibꝰ ostendit q̃d cõcedendum est de corpore christi in diuersis locis existẽte: q̃d ve negandũ. ¶ Prima: Quecũq; sunt priora essentialiter ipso vbi/vniformiter insunt corpori habẽti diuersa vbi: Que vo posteriꝰ vł simul natura/variant ad variationẽ vbi. ¶ Scđa: Sicut passuz existẽs in vno loco reciperet formam a duobus agentibus sibi ibidem approximatis: sic ipsum patietur ab eisdem existens in duobus locis sibi in eisdem approximatis: et intelligendo de passione ad formam absolutam. ¶ Tertia: Sicut corpus in vno loco existens/se haberet in ratione actiui ad diuersa passa ibidem sibi approximata in illo loco: sic ipsum existens in duobus locis/se habet ad illa sibi in illis approximata. ¶ Per primã regulaz hoc patet ꝙ omne accidẽs absolutũ/quod inest alicui in vno loco: etiaz sibi inest in alio/si fuerit simł in diuersis locis. Vñ si aliqs fuerit in basilea ⁊ rome: si hic fuerit calidus/albus/sanus/iuuenis ⁊c. etiã rome est talis: ⁊ ecõuerso: qualis fuerit rome: talis hic: Similiter ⁊ negatiue/qualis nõ fuerit hic: talis nõ est rome. hoc tñ nõ oportet de motu ad locuz: q2 non sequit si moueat hic/ꝙ etiã localiter moueat rome: nec ecõuerso. Motus eñ localis est respectu loci: ⁊ ideo nõ oportet ꝙ sit idem in diuersis locis. ¶ Ex scđa ⁊ tertia regulis habet/ꝙ si in aliquo existente hic et rome aliqua qualitas producit hic: illa etiã inerit eidẽ rome: ⁊ si aliqua destruit hic/desinit etiam rome. Et si aliquod passum fuerit fortius in resistendo hic: resistit agenti debiliori in roma: vt gratia exempli: Frigiditas summa hic: illa resistet agẽti in roma: si agens in roma fuerit approximatũ: nimirũ q2 si fuerit in subiecto hic quod etiã est rome: est etiã in eo rome. Veruz iste regule videnł habere veritatẽ intelligendo eas ꝭm cursum nature post miraculũ: hoc est posito aliquo corpore ꝑ miraculũ ad diuersa loca per potentiã diuinã: et postea dimittendo res suis naturis: sic videnł habere ꝓbabilitatẽ. Sed loquendo cõsequenter ꝭm diuinã potentiã absolutã: de qua loquit opinio opposita inducẽs argumẽta: quibus ꝓbare nitit ꝙ etiã per diuinã potentiã absolutã nõ põt idẽ corpꝰ simul esse in diuersis locis: regule ille nõ videnł subsistere. Quod etiã doctor ille videt sentire q̃ ponit regulas premissas: nã.q.iiij.dist.x.quarti scripti dicit: Posset dici ꝙ nõ est necesse/posita existẽtia corporis christi hic et alibi/ꝙ illa que insunt corpori sub vna existentia insint sibi sub alia loquẽdo etiã de formis absolutis: nec tñ sequit cõtradictio vt cõsequẽter declarat. ¶ G Ideo posset poni alia regula de mẽte Guilh.ockã: Quecũq; sunt ab inuicẽ realiter distincta ⁊ separabilia; deꝰ põt vnum corꝑ ponere in diuersis locis: ⁊ aliud cõseruare in vno alio loco tñ. Gratia exẽpli: Sit corpꝰ aliquod calidũ: substantia corporis et caliditas realiter distinguunt/⁊ possunt separari: q2 põt manere substantia corrupta caliditate. Põt ergo deꝰ substantiã corporis ponere ad plura vbi: ⁊ caliditatẽ cõseruare in eo in vno loco tñ. Patet: q2 quecunq; cõtingẽter cõiungunt ⁊ inter se ⁊ eidez tertio: potest vnũ illorũ cõuenire illi tertio absq; hoc ꝙ aliud cõueniat eidẽ: sed presentia huiꝰ loci ⁊ qualitas absoluta ꝯtingenter coniungunt inter se ⁊ respectu corporis: ideo non oportet ꝙ si vna cõiungat etiã alia coniungatur. Potest ergo qualitas cõiungi corpori/sine p̃sentia eiꝰ ad illud vbi: ⁊ sic sibi inexistere in alio vbi: ⁊ nõ hic. ¶ Preterea nõ est maiꝰ qualitatẽ simpliciter separare a subiecto/ꝙ separare quoad certum vbi. Primũ põt vt est in sacro: ergo etiã scđm. ¶ Item ꝑ nihil cogit deus si vnã rẽ ponit ad diuersa vbi: ꝙ ideo aliud ab eo separabile similiter ponat ad diuersa vbi. Ex qua regula patet ꝙ nõ est necessarium/ꝙ si aliqua res fuerit hic ⁊ rome/ꝙ eius accidentia similiter sint hic ⁊ rome. Potest enim aliqđ accidẽs sibi hic inesse ⁊ nõ rome: ita ꝙ illud accidẽs nõ replicet ad replicationẽ sui subiecti. ¶ Et per hoc respõdendũ est ad rationes alterius opinionis: que pro maiori parte ita ꝓcedunt contra presentiã corporis christi sacramentalẽ pluribus locis: sicut cõtra presentiã localẽ. ¶ H Ad primã cõcedit maior/ꝙ res nõ põt esse extra terminos suos: quia nõ extra se. Vbicũq; eñ fuerint: nõ separat a seipso. Minor autẽ/termini loci ⁊ locati sunt simul: si intelligit adequate non est vera: q2 quãdo locatũ est in pluribꝰ locis: nullius loci termini sunt adequate simul cũ terminis locati. Si intelligit nõ adeq̃te: ꝯña nihil valet. Et id argumẽtũ fieri põt de corpore xpi/qđ vere locatũ est i celo/⁊ in loco speciez: q2 nõ minus locat indiuisibile ꝑ locũ definientẽ/ꝙ diuisibile ꝑ locũ transcribentẽ: licet nõ eodẽ modo. Corpus autez christi est in sacro modo rei indiuisibilis.i.totum in toto/⁊ totuz in qualibet eius parte. ¶ Ad secũdum concedit ꝙ idẽ nõ põt esse plura/ad sanum intellectũ. Ad ꝓbationẽ de cõmensuratione cõtinua ⁊ discreta dicit: verũ est de facto ⁊ naturaliter: ideo de facto vnũ locatũ nõ est in pluribꝰ locis: nõ autẽ sic est ꝭm potentiã diuinã. Nã ꝭm illã/sicut plura possunt esse in eodẽ loco penetratiue: vt supra frequẽter dictũ est ꝑ potentiã diuinã: ita possunt esse plura loca vnius per eandẽ potentiã. ¶ Ad tertiũ negat ꝯña: q2 natura habet se essentialiter ad esse illius speciei: nõ sic dimẽsio ad locũ. Nã mere cõtingenter habet se quelibet dimẽsio ad locũ: q2 nullus locus est essentialis dimensionibꝰ locati: q2 põt locatũ esse extra talẽ locũ. Sub aliis verbis soluit sco. que tñ idez importãt. ¶ Ad quartũ de terminis motus cõtrariis dr: ꝙ termini motus realis q̃ sunt locus a quo ⁊ locus ad quez/nõ sunt cõtrarii: q2 põt esse res eiusdẽ speciei: vt partes eiusdẽ aeris vel eiusdẽ aque: sed priuatio ⁊ forma inter q̃ est motus: vt nõ esse in loco a/⁊ esse in loco a/sunt ꝯtrarii.i.nõ cõueniũt eidẽ: q̃s sco. vocat p̃mos terminos motꝰ: sic eñ motus est inter terminos cõtrarios: q2 iter priuationẽ ⁊ habitũ. ¶ Ad q̃ntũ ꝯcedit ꝙ idẽ corpꝰ posset ꝑ diuinã potentiã de facto eẽ vbiq;: nec sic eẽ vbiq; est ꝓpriũ deo: sed eẽ vbiq; ꝑ naturã ꝓpriã: ita ꝙ impossibile sit esse locũ in q̃ nõ esset/est ꝓpriũ deo: ⁊ hoc nulli creature cõmunicat. ¶ Ad sextũ dr ꝙ idẽ tẽporale põt esse diuersis tẽporibꝰ: q2 hodie ⁊ heri et cras et prius ⁊ posterius.i.in tꝑe priori ⁊ posteriori: q2 in p̃terito ⁊ futuro: verũ si prius ⁊ posteriꝰ includerent negationẽ: vt prius diceret qđ p̄cederet posteriꝰ ⁊ nõ eẽt cũ posteriori: sic nõ est simile: q2 eẽ in pluribus locis nullã includit negationẽ. ¶ Si dicis etiã si nõ includũt negationem/adhuc nõ põt idẽ eẽ simul in diuersis tẽporibꝰ. Respõdet: q2 diuersis tẽporibus repugnat esse simul: cũ tẽpus sit res successiua: siue aliquid sit in tꝑe siue nõ: ideo diuersis ⁊ eidem repugnat esse simul in diuersis tẽporibus: nõ autẽ diuersis locis: immo omnia loca possunt simul esse tempore etiam simul loco per potentiã diuinã. ¶ Ad rationes de incõuenientiis que adducũtur: primo de contrariis/⁊ de illis pos

sitionum differentijs sursum deorsum/ante/retro ⁊c. iã dictum est/ ꝙ ille nõ sunt cõtrarie: qꝛ possunt esse eiusdẽ spẽi. Sed loquẽdo de cõtrarijs ꝓprijs/scꝫ formis naturalẽ repugnantiã in eodẽ subiecto habẽtibus: vt calor et frigus. De illis sunt duo modi loquẽdi. Quidã dicũt ꝙ simplr̃ repugnant: ⁊ ꝙ sunt tales nature que formaliter repugnant ex ꝓpria natura: ideo nõ possunt esse simul etiã ꝑ diuinam potentiã: quia naturã propriaꝫ mutare non possunt. Hoc em̃ implicat: quia si mutat res naturã suã: iam non est res illa. Natura enim rei est sibi essentialis: ⁊ ideo mutata natura rei/mutaẜ res ipsa. Est em̃ natura res ipa vel forma rei. Sꝫ vnde hoc probeẜ/nõ facile inueniẜ nisi ꝑ experientiã: qua experimur ꝙ vnũ cõtrariũ expellit aliud: nec se cõpatiunẜ in eodẽ. Sed experiẽtia cursus naturalis nõ p̃iudicat diuine potentie/q̃ est sup ordinẽ naturalẽ. Nec valet si diceretẜ/ ꝙ cõtraria inferunt cõtradictoria. Hac em̃ ratione cõtraria non possunt simul esse vera: qꝛ sequeretẜ ꝙ cõtradictoria essent simul vera. Illud em̃ nõ est verũ de qualitatibus ꝯtrarijs: sed de ꝓpositionibꝰ cõtrarie oppositis: vt ois hõ currit. ille inferũt cõtradictoria: qꝛ sequiẜ/nullus hõ currit: ergo aliquis homo nõ currit: q̃ est cõtradictoria huiꝰ/ois homo currit. Sed ex illa: a est calidũ/nõ potest euidenter inferri: ergo a nõ est frigidũ: ⁊ ideo q̃litates cõtrarias esse simul in eodẽ subiecto: qꝛ nõ includit cõtradictionẽ euidẽter: nõ erit simplr̃ impossibile nec negandũ: qm̃ deꝰ posset contraria simul ponere ⁊ conseruare in eodẽ subiecto. ¶ Et si dicis/si sunt simul/vnũ corrũpet aliud: sicut videmus etiã cũ sunt in diuersis subiectis sibi approximatis. Diciẜ ꝙ ita videmus fieri naturaliter: tamẽ oppositũ fieri posset supnaturaliter. Posset em̃ deus suspendere actionẽ earũ/sicut suspẽdit actionẽ ignis in camino respectu triũ puerorũ. Per hoc ad rationẽ illã dicitur ẜm illũ modũ/ ꝙ nõ est inconueniens idẽ esse calidũ ⁊ frigidũ: ⁊ hoc verũ est nõ tm̃ de existẽte in diuersis locis: sed etiã de existẽte solũ in vno loco: ẜm ꝙ nõnulli dicũt corpora dãnatorũ simul pati ab intẽso calore et frigiditate in inferno: ⁊ nõ tm̃ per vicissitudines.

¶ L Uel ẜm alioꝝ opinionẽ põt dici/ ꝙ in casu argumẽti nõ ꝓducunẜ qualitates cõtrarie: qꝛ ille simul existẽs in stuba calida/⁊ in medijs niuibꝰ/nõ simul calet ⁊ friget: sed alterũ tm̃ cõtingit ẜm regulas scoti. Quia aut frigiditas niuis/⁊ caliditas stube habent ad seinnicẽ ꝓportionẽ equalitatis vel inequalitatis. Si primũ: nõ fit actio. Si secũdum: tũc illa q̃litas q̃ habet ꝓportionẽ minoris inequalitatis agit tm̃ ꝓducendo similẽ: ⁊ cõtraria in agẽdo impeditur: vt si frigiditas niuis est fortior calore stube: talis existẽs vtrobiqꝫ nõ calefiet in stuba sed frigefiet. Si autem calor est fortior: calefiet vtrobiqꝫ. ¶ Uel diceẜ ꝙ licet contraria repugnẽt in eodẽ subiecto in vno loco naturaliter cõsistẽti: possunt tñ inesse eidẽ subiecto in diuersis locis replicato: hoc est habẽt repugnãtiaꝫ in eodẽ subiecto ⁊ loco: nõ aũt in diuersis subiectis: vt patet de corpe christi in sacro: nec in eodem subiecto in diuersis locis replicato: ⁊ ideo nihil impedit aliqđ idẽ rome eẽ calidũ parisiꝰ esse frigidũ/si fuerit vtrobiqꝫ. ¶ L Ad nonũ vbi inducunẜ multa priuatiue opposita de eodẽ/ex quibꝰ inferunẜ contradictoria: dicendũ ꝙ eque ꝓcedũt de corpore christi in diuersis altaribus etiam in vno altari ⁊ in naturali cõsistẽtia existẽti: puta in cruce ⁊ in hostia: in sepulcro ⁊ in hostia: in celo ⁊ in hostia: ideo distinguendũ est de negatione p̃uatiue inclusa in priuatiuis: vel negãt habituꝫ simpliciter inesse: hoc est nullibi ⁊ nullo mõ inesse: vt quiescẽs valet tantũ. i. aliq̃d non motũ: ⁊ infirmus. i. aliq̃s nõ sanus: cecus aliq̃s nõ videns: acephalus nullibi habẽs caput: mortuꝰ nõ habẽs vitam: ⁊ sic de alijs. Et illo mõ accipiunẜ qñ p̃dicanẜ simpliciter sine determinatione sibi addita. Et tunc opposita p̃uatiue inferunt opposita cõtradictoria: vt bene sequiẜ: a est vidẽs et cecus: ergo vidẽs ⁊ nõ videns: ⁊ sic de alijs. Aut negant habitum inesse/ nõ simpliciter: sed certo modo vel loco ꝑ determinationẽ sibi additã expressam: vt quiescẽs rome. i. nõ motus rome: cecus in tenebris. i. nõ videns in tenebris: mortuus in cruce. i. non habẽs animã in cruce presentem et viuificantẽ. Et tũc terminus p̃uatiuus nõ infert ꝯtradictoriũ: vnde nec sequiẜ. quiescit hic ergo nõ moueẜ: sicut nõ sequiẜ: cecus hic ergo cecus: mortuꝰ hic ergo mortuus: qꝛ in oibus locis arguiẜ a parte in mõ ad totũ: siue ab inferiori ad superius negatiue: q̃ ꝯsequẽtia nõ valet: sicut nõ sequitur: nõ est coloratus colore albo: ergo nõ est coloratꝰ. ¶ Et ꝑ hoc patet ꝙ accipiẽdo p̃uatiua p̃mo mõ/oẽs ꝓpositiões de p̃dicatis p̃uatiuis in casu argumenti sunt negãde/scꝫ a hic quiescit: a est infirmũ/cecũ/acephalũ/mortuũ: vt (hic) determinat ipm̃ a. nec sequiẜ: nõ moueẜ hic ergo q̇escit: sicut nõ sequitur: nõ moueẜ hic ergo nõ moueẜ. Et ita nunq̃ termini p̃uatiue oppositi p̃dicanẜ simul de eodẽ. Tñ licet vnus in aliquo loco quiesceret/ in alio moueretur. in vno loco exoculareẜ: capite truncareẜ aut ceteris membris. in vno loco aia desineret informare corpus ⁊c. et non in alio: tñ de tali cõcedendũ nõ est ꝙ moueẜ ⁊ quiescit: ꝙ est oculatus ⁊ exoculatus ⁊c. qꝛ oẽs ille de p̃dicatis priuatiuis sunt simpliciter false. ¶ Si vo termini p̃uatiui accipiunẜ scđo mõ/tũc oia illata sunt ꝯcedenda: scꝫ idẽ quiesceret ⁊ moueretẜ: esset viuũ ⁊ mortuũ: nec tñ inferunẜ contradictoria: qꝛ tunc mortuũ tantũ valet/aliqđ in certo loco in quo natum est habere vitã in se/nõ habet vitã. Et ille stant simul. a corpus in certo loco habet animã se viuificantẽ. Et ita ẜm opinionẽ hugonis tactã supra lectiõe. xxxvij. si sacramẽtũ in cena fuisset reseruatũ ꝑ triduum: qꝛ ibi fuisset impassibiliter ⁊ fuisset corpꝰ christi simul viuũ ⁊ mortuũ: viuũ in sacramento/mortuũ in sepulcro: vt manifeste patet resoluẽdo terminos. Sed ẜm eadẽ opinionẽ ⁊ eũdẽ casuꝫ/corpꝰ xp̃i i sepulcro nõ fuisset simplr̃ mortuũ capiẽdo mortuũ p̃mo mõ: qꝛ falsum fuisset dicere ꝙ corpus istud iacens in sepulcro nullibi habuisset vitã. ¶ M Nec videaẜ alicui absurdũ dicere idẽ viuũ ⁊ mortuũ secundo mõ accipiendo mortuũ: qꝛ cũ eadẽ materia ꝑ diuinã potentiam potest subijci diuersis formis specificis: põt etiam replicari ad diuersa loca. Ponatur ꝙ hic subijciatur forme asini: alibi forme lapidis: in casu ista materia hic viuit vita sensitiua alibi non viuit: hic est animata/alibi est inanimata. i. ibi nõ habet animam. Et hoc verum/si animatũ ⁊ inanimatũ accipiuntur vt differentie accidentales. Secus si accipiuntur vt sunt differentie essentiales opposite. Sic enim simpliciter impossibile est idem eẽ animatũ et inanimatũ: sicut impossibile est idẽ hic esse hominẽ: ⁊ alibi esse ⁊ nõ eẽ hominẽ: licet em̃ hic sit cõpositũ ex anima ⁊ corpore: ⁊ alibi sit idem corpus sine aia: quod credo possibile: nihil tamẽ qđ hic est homo: est alibi nõ homo: qꝛ illud idẽ qđ hic est ⁊ alibi: nec hic/nec alibi est hõ: solũ nãqꝫ corpus est idem hic et alibi in casu: ⁊ corpus nõ est homo. Homo enim neqꝫ est corpus tm̃: nec aia tm̃: sed ex vtroqꝫ animal cõpositũ: ⁊ tale cõpositũ in casu nõ est hic et alibi. Suo modo diciẜ de alijs terminis absolutis/puta lapis/terra/animal/corpꝰ ⁊c. ¶ Concediẜ itaqꝫ ꝙ in casu argumẽti idẽ moueretẜ ⁊ quiesceret: idem esset vulneratũ ⁊ integrũ: idẽ vidẽs ⁊ cecus: idẽ acephalus ⁊ mẽbris trũcatus: ⁊ integer ac ꝑfectus. Idẽ hic patibulo affixꝰ aut aqua suffocatus: ⁊ alibi solacijs indulgens: conuiuijs ac voluptatibꝰ deditus: idẽ viuus ⁊ mortuꝰ: idẽ hic fame deficiens/alibi sufficiẽti cibo reficiens. Nã possibile est nutrimentũ hic sumptũ cõuerti in substantiã aliti: ⁊ illud sic conuersum nõ replicari ad aliũ locũ: cũ sit realiter distinctuꝫ a corpore nutrito: qꝛ ei de nouo additũ. Ex quo cõsequẽter sequiẜ ꝙ posset alibi mori fame ⁊ hic impinguescere. Posset em̃ corpꝰ alibi sicut hic resolui ꝑ actiões caloris naturalis: ita ꝙ aia vtrobiqꝫ partes materiales resolutas desineret informare: ⁊ hic fieret restauratio deperditi ꝑ nutrimentũ hic cõuersum in substantiam aliti ⁊ nõ alibi: ⁊ ita per cõtinuã resolutionẽ alibi ⁊ restaurationis defectum/tandẽ aia simpliciter desineret iformare corpꝰ alibi licet nõ hic: ⁊ ita alibi moreretẜ aial/hic viueret. Sic etiã staret idẽ corpꝰ hic viuere sanum: alibi putrescere tanq̃ cadauer mortuũ. Nec est magis impossibile materiam stare sub forma cadaue-

ris in vno loco: ⁊ eandem in alio loco stare sub forma viuentis: ꝙ hic stare sub forma viuentis ⁊ alibi sub forma lapidis vel alia quacunq;. ¶ N Ad decimum dico/ꝙ si distantia distinguit diuersitatem terminoꝝ inter quos est aliquod mediū: sic idē nō distat a seipso. Si aūt distinguit mediū aliqđ inter hoc ⁊ hoc/nō curādo an termini sint distātes vel nō: tūc idē pōt distare a seipō: qđ nihil aliud ē dicturi nisi ꝙ aliqđ idē est in diuersis locis inter q̄ est realis distātia. ¶ Si dicis/si idem pōt esse in locis distātib⁹: tunc idē posset ad seipm̄ moueri ac sibi obuiare: a se recedere/⁊ seipsum circuīre: immo secū loqui/disputare/chorea facere/secū pugnare/luctari. ⁊ si idē haberet mille loca: facere magnū exercitū in cāpo: ⁊ similia multa: vt choꝝ clericoꝝ constituere: ⁊ diuersis vocib⁹ cātare: tenorē ⁊ cōtratenorem et discātū ⁊c̄. ¶ Ad illa dicit Sco. Puerilia sunt sensui ⁊ imaginationi innitentia: Unde oia illata tāq̄ possibilia cōcedenda sunt: nec illa implicāt aliquā cōtradictionē: nec maiorem includūt repugnātiā/q̄ idē corpus esse in diuersis locis: qđ cū cōcessum est ⁊ ꝓbatū esse possibile: q̄ sequūtur neganda nō sunt: nisi manifestā includerēt cōtradictionē.

¶ Et si dicis: si sic idē impedit seipm̄: tūc nūq̄ posset illud qđ ad diuersa loca replicatū est redire ad vnū vbi: q: sit corpus replicatū ad duo loca a: sit vn⁹ locus b: alier c. Si corpus a debeat redire ad vnū locū: vel ergo de b ad c/ vel de c ad b. Sed si corp⁹ existens in b/migrat ad seipm̄ in c: cū venerit in c: expellit seipm̄ de c ad aliū locū: ⁊ corp⁹ qđ fuit in b/manet in c: ⁊ sic adhuc manet in diuersis locis: q: expellens in c: ⁊ expulsum in alio loco. sic etiā ecōuerso si de c redit ad b. ¶ Ad hoc respōdetur: ꝙ si a est in aliquo loco scȝ b: ⁊ post ꝑ diuinā potētiā ponit̄ simul ad aliū locū scilicȝ c: nō est imaginādū ꝙ a migret de b in c ꝑ mediū: sed incipit esse in c ꝑ diuinā potentiā absq; hoc ꝙ deserat primū locum b: vel migret ꝑ mediū. Sic etiā desinit cōseruari in c: nō regredit̄ ꝑ b in mediū: sed desinente in c/cōseruat̄ in b: ⁊ ita manet in vno loco: ⁊ de hoc latius infra. Et sic ad argumentū dicit̄/ꝙ in casu a redeundo ad vnū locū: nec redit de b in c/nec de c in b/ꝑ mediū se mouēdo: sed sic redit ad vnū locū: q: conseruat̄ in vno loco vbi placet deo: ⁊ in aliis desinit esse absq; quacūq; migratione de loco in locū.

¶ O Ad vndecimū cōcedit̄ cōsequens illatū tanq̄ possibile. Tū nō implicat ꝙ eidē materie in diuersis locis replicate possint inesse simul diuerse forme substantiales/et cōtrarie accidētales: vt. s̄. dictū est. ¶ Ad duodecimū dicitur ꝙ ignes illi ex equo distinctis locis eidē ligno in illis locis replicato ꝓducūt duas formas vel vnā/etiā in duobus locis: sm̄ ꝙ determinant̄ a prima causa quantū ad indiuiduū: nec est magis ipossibile duas formas eiusdē speciei informare eandem materiā/q̄ diuersas formas specificas informare eandē materiā: neutrū implicat cōtradictionem. neutrū pōt natura nisi precedente miraculo: nec ipedit ꝙ sunt diuersa agentia: q: diuerse cause etiā totales possunt causare eundē effectū: vt alibi declarat̄. ¶ Ad vltimū dicit̄ ꝙ ꝯsequēs nō est impossibile: nā etiā naturaliter sine miraculo/ignis paru⁹ ex cōbustibilib⁹ auget̄: nec deficeret sed cresceret in infinitū si semꝑ adiicerent̄ cōbustibilia: nec ideo sequit̄ ꝙ sit infinite ꝑfectionis in agendo: q: non pōt in quācūq; resistentiā: q: quodcūq; cōbustibile quātūcūq; paruū si fuerit maioris resistentie nō agit in ipm̄. Aucto autem igne/auget̄ ⁊ eius actiua virt⁹: secus aūt si ignis nō augeretur. ¶ P Ex his ergo pȝ/ꝙ nullā cōtradictionē includit idem corp⁹ esse in diuersis locis circūscriptiue: non plus ꝙ esse in diuersis locis definitiue. ¶ Secundo ꝙ nō oportet ꝙ oia absoluta q̄ insunt siue vniunt̄ alicui in vno loco: insint eidem in plurib⁹ locis si ipm̄ ad plura loca replicetur. Quod etiā duplici exemplo ostendit̄. Primū de natura assumpta a verbo: nā sm̄ opi. pene omniū/vnio nature humane est similis vnioni accidentis ad subiectū: non tamen in oib⁹: ⁊ illa similitudine nō obstāte pōt verbū esse alicubi: immo de facto vbiq;: ⁊ tn̄ natura humana assumpta nō est vbiq;: est ergo alicubi verbū: vbi non est natura humana: Ergo eodem mō potest esse in ꝓposito: ꝙ subiectum alicui⁹ forme sit in plurib⁹ locis: ⁊ forma solum informet ipm̄ in vno loco. Nec impedit illimitatio verbi: q: sicut verbū est simpliciter illimitatū: ita subiectū quodcunq; est illimitatū quantū ad potentiā obedientialem dei/et quantū ad aliqua loca. ¶ Scđm exemplū est: q: sm̄ alios corpus replicatū ad duo loca/habet duo vbi: ⁊ duas presentialitates ad illa: ⁊ tn̄ illa vbi/⁊ presentialitates non replicant̄ ad replicatiōes corporis locati. Si: corp⁹ christi existens in celo/pōt habere aliquod accidēs absolutū in celo ⁊ illo carere in sacro: q̄uis de facto oia credit̄ habere in sacramento: vt. s̄. habitū est. ¶ Tertio habet̄ ꝙ ꝓpter replicationem eiusdē corporis ad diuersa loca/nō sequit̄ agens naturale agere ꝑ distātiā improportionatā. nō tn̄ oportet ꝙ si corpus vnū sit hic ⁊ rome: si hic approximat̄ ignis/ꝙ generet calorē in roma. Nō em̄ oportet calorē hic genitum in illo corpore qđ est hic ⁊ rome: etiam inherere sibi rome: etiā si calor replicaret̄ ⁊ esset hic ⁊ rome. Nō tn̄ ꝓduceretur primo rome ab igne hic applicato: sed ꝓduceret̄ primo hic ⁊ esset rome ꝑ concomitantiā: nō ꝑ se ⁊ primo. Et tantū de ista materia: que si nimis extensa est: veniā dabit auditorium scholasticū cui loquor. ¶ Q Restat videre de locali motu corporis christi. Et primo vtrum corp⁹ christi localiter mutet̄/dū vi cōsecrationis incipit esse sub speciēb⁹ panis. ¶ Scđo vtrū in hora consecrationis descendat localiter de celis ꝑ media ad spēs sacramētales. ¶ Tertio vtrū moueat̄ localiter motis speciēb⁹. ⁊ si sic ꝑ quem mouetur.

¶ De primo est opinio quorundā vt scti Thome ⁊ Egidii theo. ꝑ. Recitat Scot⁹ dis. x. q. j. ꝙ corp⁹ christi incipit esse in altari sine sui mutatiōe locali ꝓpter cōuersionē panis in corpus christi: ⁊ ideo nō oportet corp⁹ christi in se mutari. Sufficit em̄ ꝙ aliquid mutet̄ in ipm̄/ad hoc ꝙ incipiat ibi esse presens: q: vniuersaliter sicut genitū est vbi prius fuit corruptū/nō ꝑ aliquā loci mutationē ꝓpriā geniti: ita illud in qđ cōuersum est aliqđ: ꝑ cōuersionē est vbi prius cōuersum fuit: ⁊ nō ꝑ mutationē loci ꝓpriā termini a quo. ¶ Sȝ hec opinio satis supra reprobat̄/ꝑ hoc ꝙ cōuersio nō est rō formalis corporis christi essendi sub spēb⁹ panis: vide. s̄. D

¶ Preterea pñtia corpis sub spēb⁹ panis pōt esse ꝑ se terminus alicui⁹ mutatiōis ⁊ nō cōuersiōis: q: illa est ad substantiam corporis christi tanq̄ ad ꝑ se terminū: ergo nō ad presentiā localē: cū eiusdē mutatiōis nō sint plures ꝑ se termini: nec pōt alia mutatio assignari: cui⁹ presentia localis sit ꝑ se termin⁹ nisi mutatio localis: ergo. ¶ Itē si aliquod corruptū cōuertit̄ in genitū/nō obstāte illa ꝯuersione/erit ibi mutatio localis geniti: sm̄ octiā. q. iii. vj. quodli. Sicut em̄ materia nō pōt habere nouā formā sine sui mutatione: ita nec corp⁹ pōt habere nouū vbi qđ prius nō habuit sine corporis illius mutatiōe. ¶ Nec valet si dicerēt/ꝙ corpus christi nō est in loco imediate: sed mediantib⁹ speciēb⁹ sub quibus fuit substātia: ⁊ ita nō est ibi sicut in loco ꝓprio: q: omne qđ cōpetit alicui mediante alio cui primo competit: nō cōpetit illi nisi ꝓpter specialē vnionem ad alterū quam prius non habuit. Sicut exēpli causa: ignis calefacit/quia calefacere primo cōuenit calori qui informat ignem: ⁊ ita calere cōuenit igni ꝓpter specialē vnionē caloris ad ignē. Similiter verbū dicit̄ passum: q: passum prius cōuenit nature humane q̄ vnit̄ verbo speciali vnione/sine qua verbū nō diceretur passum. Sed vnio corporis christi nō est specialis ad species panis: nō em̄ est alia nisi q̄ angeli ad corpus cui assistit: sed si angelus esset presens speciebus/non esset in loco specierum propter illas species: sed esset in loco per suam substantiam definitiue: ⁊ si de nouo acquireret locum illum: mutaretur localiter: ergo et corpus christi non est in loco per speciem tanq̄ per rationem formalem. Et cum de nouo incipit esse sub speciebus: mutatur localiter: quia acquirit locum quem prius non habuit.

¶ Item sicut existens in loco ita ꝙ vere et realiter totum est in toto/⁊ pars in parte: est in loco per se circūscriptiue: ita existens sic in loco ꝙ totaliter vere ⁊ realiter est in to-

to/ꝛ totū in qualibet parte: eſt per ſe ꝛ vere in loco deffinitiue: ſic eſt de corpore chriſti: ergo nō eſt in loco ꝑ ſpēs tantū per rōnē formalē exiſtendi in loco. ℂ R Ideo eſt alia opinio tenens ꝙ corp⁹ chriſti nō ſit pñs ſacrō de nouo ſine ſui mutatiōe ꝛ mutatiōe locali. ℂ Sed notandū ꝙ qñ corpus mouet de loco quē deſerit: ad locū quem acquirit: ibi ſunt due mutatiōes locales. Una deꝑditiua loci quē relinquit. Alia acquiſitiua loci quē intrat: ꝛ ꝑ ꝯñs quattuor termini: qꝛ qlibet mutatio habet duos terminos: priuatiuū ꝛ poſitiuū. Prima em̄ dictaꝝ mutationū eſt de termino poſitiuo ad terminū ꝑuatiuū: qꝛ de eē in tali loco/ad nō eſſe in tali loco. Scđa ē de termio ꝑuatiuo in terminū poſitiuū: ſcꝫ de nō eſſe in loco a/ad eſſe in eo. Et ſi ſit cū expulſiōe alteri⁹ corꝑis extra terminū ad quē: ſunt ibi q̄ttuor mutationes ꝛ octo termini: pꝫ/qꝛ eadē rō eſt de corꝑe expulſo ſicͨ de corpore expellente. Si v̄o moueret corp⁹ aliqđ de loco ſuo: et nō expelleret aliud de loco ad quē: ſicut in penetratiōe dimenſionū: tunc nō erūt niſi due mutatiōes ꝑdicte. Si aūt corp⁹ nō recedēs a priori loco fieret de nouo preſens aliȷ̄ loco ſine expulſione exiſtentis in illo: tūc nō eſt niſi vna mutatio acquiſitiua ꝛ nulla deꝑditiua: cui⁹ termini ſunt priuatio noui vbi/ꝛ acquiſitio ei⁹. Mutat̄ em̄ tale corp⁹ de non eſſe in loco a/ad eſſe in loco a. Nec aliter itelligibile eſt corpus eſſe vbi prius nō fuit niſi aliquo hoꝝ modoꝝ. Cū aūtē corp⁹ chriſti incipiēs de nouo eſſe ſub ſacrō/nō deſerit locū in celo vbi prius fuerat: vel etiā in ſacrō in alio altari cōſecrato: pꝫ ꝙ eſt preſens de nouo ꝑ ſui mutationē localē ſm vltimū modū dictū: ita ꝙ manēs pñs omi loco: cui prius ſcꝫ ante hanc cōſecrationē fuit pñs: incipit de nouo eſſe pñs illis ſpecieb⁹/quib⁹ prius nō fuit pñs. ꝙ em̄ nō obſtāte cōſecratione maneat pñs in celo: pꝫ ꝑ beatū Aug. de cōſe. diſt. ij. Prima quidē. Donec ſeculū finiat̄ ſurſum eſt dñs. ꝛ hoc intelligendū ſm Sco. niſi placeret ex aliqua gr̄a ſpeciali deſcēdere. Qđ nō ponit̄ fieri ꝓpter veritatē eucharíſtie: et rōnabiliter. Alioquin angelici ſp̄us ꝛ aie beate/ꝛ etiā oculi corpoꝝ iam glorificatoꝝ/priuarent̄ iocūdiſſima viſione

j. Pet. j. glorioſiſſime humanitatis chriſti: in qua oēs (petro teſte) delectant̄. Priuarent̄ inquā hmōi humanitatis viſione/ſi a celo diſcederet ſub miſſarū celebratiōe: dum preſentē ſe faceret altaris ſacrō. Nā ad viſionē intuitiuā rei (ſaltē in proprio genere) requirit̄ certa approximatio obiecti ꝛ potentie: q̄ in ꝓpoſito videret̄ nō eſſe. Hoc aūt incōueniēs videt̄ ꝙ ꝓpter viatoꝝ ſalutē minuat̄ gaudiū ꝛ delectatio btōꝝ. Manens igit̄ in celo/ſit pñs chriſti corp⁹ in altaris ſacrō: cui prius nō fuit pñs: ꝛ ita nō ſine ſui mutatiōe. ℂ S Sꝫ tunc eſt dubiū/qualis ſit illa mutatio: an debeat dici mutatio localis. Videt̄ ꝙ queſtio illa ſit de q̄d noīs termini: nā de re ſatis cōſtat: nā certū eſt ꝙ hec mutatio eſt ad locū ſpecierū ſacramentaliū tanꝙ ad terminū. Acquirit em̄ corpus chriſti hūc terminū de nouo ꝑ cōſecrationē ſacerdotalem. Cōſtat etiā ꝙ nō deſerit nec deꝑdit locū priorē: ſed manēs in loco in quo prius fuerat: acquirit nouū vbi/ ſcꝫ locū ſacramēti. Cōſtat ſimiliter ꝙ illa mutatio ſit inſtātanee ꝛ nō ſucceſſiue: puta tota ſimul in primo nō eſſe ꝓlationis forme ex dictis lec. xlij. ℂ Ex quo pꝫ p̄mo/ꝙ nō pōt dici motus localis: qꝛ nō eſt mutatio ſucceſſiua. Motus aūt cōnotat ſucceſſionē. Reſtat ergo ꝙ ſit mutatio localis vel alia cui nondū nomen impoſitum eſt. Si ergo mutatio localis diſtinguit quālibet triū mutationū ſupradictarū indifferēter/ſcꝫ acquiſitiuā tm̄ vel deꝑditiuā tm̄: vel acquiſitiuam ꝛ deperditiuā ſimul: ꝛ ſit ei⁹ quid noīs/mutatio ꝑ quā aliq̄d acquirit nouū locū: vel ꝑdit habitū: vel facit vtrūꝗ ſimul ſic eſt mutatio localis: qꝛ prima pars q̄d noīs ſibi cōuenit. Si v̄o mutatio localis diſtinguit vtrūꝗ ꝯiūctim: ꝛ neutrā partē ſeorſum: ſicut videt̄ dicere pħus. v. phyſi. Mot⁹ eſt a ſubiecto in ſubiectū: tūc mutatio illa nō erit mutatio localis: nec cōprehendit̄ ſub aliqua ſpecie mutatiōis a pħo poſita: nec mirū cū hec mutatio ſit ſuꝑnaturalis/facta ſola diuina virtute/qualē nunꝙ̄ expertus eſt pħus: eo ꝙ doctrina pħi ad eam nō pertigerit. Eſt ergo mutatio cui nomē impoſitū nō eſt: qꝛ em̄ naturaliter in locali mutatiōe nūꝙ̄ ſeparant̄ abinuicē mutatio deꝑditiua loci ꝛ acquiſitiua: cū in locali mutatione mobile deſerit priorē locū ꝛ acquirit aliū: Ideo mutatio localis ex cōi vſu dicit vtrāꝗ mutationem cōiunctim ꝛ neutrā ſeparatim: ꝛ licet ſint realiter diſtincte mutatiōes: tn̄ noīa eas diſtincte ſeu ſeparate ſignificātia nō ſunt impoſita. et ſic accipit mutationē localē Alex. Capiēdo tn̄ mutationē primo mō eſt vere mutatio localis qꝛ vere acquirit nouū locū in quo prius nō fuit: licet nō ſit in eo cōmēſuratiue/ſed tm̄ deffinitiue: qꝛ totū corpus in toto: ꝛ totū in qualibet parte loci: nec tn̄ ideo minus vere eſt in loco ſpecierū/ꝙ̄ ſi eſſet ibi totū in toto: ꝛ pars in parte.

ℂ Lectio. xlvij. A

Onſequenter videndū eſt de duob⁹ dubijs aliȷ̄s precedēti lectiōe motis. Quoꝝ primū eſt vtrū corpus chriſti in hora ꝯſecrationis deſcēdat localiter ꝑ mediū ad ſpēs ſacramēti altaris. Ad qđ plane dicit̄/dicꝫ corp⁹ chriſti ad legitimā verboꝝ formaliū ꝓlationē/incipiat eſſe ſub ſpecieb⁹ panis/ꝑ ſui mutationē noui loci acquiſitiuā: nō tn̄ mouet̄ deſcēdendo de celo ꝑ mediū vſꝗ ad ſacramēti locū. Primū pꝫ ex declaratis lectiōe precedēti. Scđm ꝓbat̄ autoritate beati Ioh. dam̄. dicētis: Quia cōſuetudo eſt hoib⁹ panē comedere ꝛ vinū bibere ꝛ aquā: cōiugauit eis ei⁹ diuinitatē: ꝛ fecit ea corp⁹ ꝛ ſanguinē ei⁹. Nō qm̄ ipm corpus qđ aſſumptū eſt de celo deſcēdat: ſed qm̄ ipſe panis ꝛ vinū traſit in corp⁹ ꝛ ſanguinē xp̄i. Hec dam. Cū etiā innumera ſunt altaria in quib⁹ celebrat̄ ſacrū illud myſteriū: ſi moueretur ꝑ medios orbes celi ꝛ ſpheras elemētares ad ſingula hmōi altaria: corp⁹ chriſti eſſet in cōtinuo motu: ꝛ moueretur ad cōtrarias poſitionū differētias ſimul: ſcꝫ ad orientem ꝛ occidentē/meridiē ꝛ ſeptētrionē/ꝑ varietate ſitus altariū: qđ eſt abſurdū ꝛ ridiculoſum. Tenet em̄ eccl̄ia corp⁹ chriſti nullibi eſſe ꝙ̄ in celo ꝛ in altaris ſacrō: niſi ex ſpeciali cauſa ꝛ gratia chriſt⁹ ſe vellet alicui oſtēdere. Quēadmodum legit̄ beato petro paſſionē declināti extra romā poſt ſuā aſcenſionē occurriſſe: ꝛ querēti: Dñe/quo vadis. rndiſſe: Uado romā iterū crucifigi. ℂ B Sed dicis cū corp⁹ chriſti ante cōſecrationē eſt in celo: quō facta cōſecratione pōt venire ad ſacramēti locū/et nō moueri: vel inſtātanee mutari ꝑ mediū qđ eſt inter celū empyreū ꝛ ſacri locū: non em̄ videt̄ intelligibile. ℂ Ad hoc dicēdū ꝙ imaginatio huius dubij ꝓcedit: ac ſi locus corporis in celo eſſet termin⁹ a quo inciperet mot⁹ vel mutatio corporis chriſti ad locū ſacramēti: qđ nō ita eſt. Nā exiſtētia corporis chriſti in celo nihil facit ad hoc ꝙ corpus chriſti incipiat eſſe in ſacrō. Eque em̄ inciperet in ſacrō eſſe ad legitimā forme ꝓlatiōē/ſi corpus chr̄i nō eſſet in celo. Falſa em̄ eſt illa imaginatio qua imaginat̄ ꝙ cū corp⁹ chriſti incipit eſſe in ſacramēto: de aliquo loco in quo eſt ſua naturali cōſiſtētia: veniat ad locū ſacramēti ꝑ media intercepta. Sed quodcūꝗ corp⁹ exñs in certo loco poteſt deus imediate ponere in alio loco/abſꝗ hoc ꝙ relinquat priorem locū: ꝛ abſꝗ hoc ꝙ mutet̄ ꝑ medium. Sicut em̄ deus poteſt rem que nō eſt actu/de nouo producere in loco quo voluerit: abſꝗ hoc ꝙ de alio loco veniat ſeu moueat̄: ita poteſt corpus actu exiſtens in loco ponere immediate in loco alio quo placuerit abſꝗ hoc ꝙ moueatur de priori loco per mediū. Nec ſecūdū maius eſt vel difficilius primo. ℂ Ex hoc em̄ ꝙ rem actu produxit: nō eſt factus impotēs vt minus poſſit circa rem productā ꝙ̄ potuit prius ꝙ̄ produxit. Deus ergo qui vocat ea que non ſunt: ſicut ea que ſunt. Etiam ea que ſunt vocat quoſcunꝗ voluerit: vt ibi ſint primo ꝛ immediate/ſicut ea que non ſunt: ꝛ per conſequens non per motum eius per loca media. Ordo em̄ in mouentib⁹ creatis conſtitutus naturalis: quo mouens creatū nō poteſt mouere mobile de extremo in extremū/niſi relicto priori loco moueat per mediū: non cōſtringit oipotentiā dei. Eadem nāꝗ potentia: qua pōt vnū corpus ponere ad diuerſa loca ſimul: pōt etiā cor Ro. iiij.

pus ponere in loco quo voluerit: vt ibi sit statim ⁊ immediate sine eiꝯ motu ꝑ quodcūq; mediū/etiā siue aliqđ in ipsuz cōuertatur siue nō. Ita eñ pōt me hic manentem immediate ponere in roma/absq; cōuersione alicuiꝯ rei rome existētis in me sicut cū cōuersione. Cōuersio eñ (vt.s.dictū est lec. precedenti D.) nō est ratio formalis alicui existēdi in loco cōuersi. Statuit itaq; summꝯ sacerdos christi vt legitime ꝓlatis verbis cōsecrationis/sub specieb' panis ⁊ vini ꝑsena fit verū corpus suū ⁊ sanguis: nō curādo vbicūq; sit in cōsistentia naturali. nihil siquidem ꝓmouet: nihil impedit eiꝯ existentia naturalis ad hoc ꝙ sit sub sacramēto: sed ꝑ virtutem cōsecratiōis quasi de nouo oritur siue creatur christi corpus sub specieb'. ¶ E Unde tenet Sco. q.iiij. dist.x. lib.iiij. ꝙ existētia corporis christi sub sacramēto nō necessario presupponit eiꝯ existentiā sub mō naturali: q2 illa nō depēdet ab ista. Est eñ existētia indifferēs ad oēm modū existentie: ergo saluari pōt in vno mō sine alio: pōt ergo corpꝯ christi esse mō sacramentali/⁊ nullibi esse mō naturali. ¶ Preterea existentia sub mō naturali nō est de essentia existentie sub mō sacramētali: nec est eiꝯ causa: ergo ista nō dependet ab illa. Primū ptz: q2 res eucharistie nō habet in sacramento modū naturalē scz extensiuū. Haberet aūt si modus naturalis esset de essentia illiꝯ existētie sacramētalis: q2 qđ est de essentia alicuiꝯ: nō pōt ab eo separari. Secūdum ptz: q2 deus est causa existētie sacramētalis. Deꝯ eñ est causa immediata/ꝙ corpꝯ christi est sub specieb' sacralibꝯ: ⁊ nō corpus in existētia naturali. Ex hoc Sco. vbi.s. infert duo correlaria. ¶ Primū: añ icarnationē christi/potuit eucharistia fuisse ita vera sicut nunc: tam quantū ad significationē/q̄ quantum ad rem signatā ⁊ ꝯtentā. ¶ Scōm ꝙ post incarnationem posset corpus christi desinere esse sub mō naturali: et tamen in eucharistia vere manere quātū ad veritatē signi ⁊ signati ac cōtenti. Utrūq; patet: q2 ad corpus christi realiter cōtineri in eucharistia: nō necessario sequitur corpꝯ illud habere existentiam mō naturali: ergo primū potuit fieri sine secūdo: siue precedēdo siue remanendo post destructionem illiꝯ secūdi. Ubicūq; eñ res pōt habere esse verū ⁊ reale: ibi postq̄ nō fuit/pōt ꝓduci ⁊ incipere simpliciter esse. Corpus aūt christi in sacramēto habet verū ⁊ reale esse: ergo si nō esset posset ibi sub illo mō existendi ꝓduci ⁊ incipere esse simpliciter: licet nullibi esset sub alio modo essendi. ¶ D Uñ si deꝯ instituisset sacrm̄ illud sub eadez efficacia ante incarnationez christi/qua post incarnationē instituit ad legitimā verboꝝ ꝓlationē: ita tūc sub specieb' panis fuisset verū ⁊ idem corpꝯ christi illud qđ nūc sumptū est de virgine sicut mō: fuisset eñ tūc eadē materia corporis xp̄i/eadē aīa/eadē vnio verbi q̄ nūc est. Illa tātū fuisset differentia: q2 tunc ad ꝓlationē verboꝝ/corpꝯ christi fuisset de nouo ꝓductū: ⁊ incepisset esse simplr. Nūc aūt nō de nouo ꝓducitur nec incipit simplr esse: sed incipit esse ibi in sacro. Sic etiā si corpꝯ christi simpliciter nūc desineret esse: ita ꝙ nec esset in existentia naturali nec sacramētali: ⁊ sacerdos legitime celebraret: iam de nouo inciperet esse simpliciter sub sacramento: et de nouo ꝓduceretur: ac verbū de nouo incarnaretur: sicut eñ semel incarnatū est verbū/⁊ ꝑ certo tp̄e ex virgine: ita potuit prius vel posteriꝯ incarnari: ⁊ idē corpꝯ assumere ⁊ nō ex virgie. qđ eñ potuit prius vel posteriꝯ incarnari/certū est: cū nullū tēpus necessitet eternū. Omne eñ tempꝯ deus posuit in sua ptāte/quātū ad oē opus temporale. Qđ aliūde q̄ ex virgine/ptz: q2 nihil sumpsit ex virgine nisi materiā corpulēte substātie: hec aūt materie portio fuit prius q̄ virgo. nam tota materia in pricipio simul ꝓducta est: nec est gnabilis: nec corruptibilis: nec augmentabilis: nec diminuibilis. Poterat ergo illā portionem materie prius q̄ fuerat virgo vbicūq; fuerat/a sua forma substantiali separare: ⁊ eā aīa intellectiua eadē qua nūc aiare: ⁊ ita corpꝯ humanū idipm̄ qđ nunc est: q2 eandē materiā et formā assumere: ⁊ hoc vel sub mō existendi sacramētali vel sub existentia naturali: ⁊ in tale corpus sic de nouo formatum potest ⁊ potuit cōuertere panis substantiā. Ita eñ potest panem cōuertere in nō existens ante cōuersionē: ⁊ ipsa cōuersione ꝓductū (sicut ptz in cōuersione naturali aeris in aquā/⁊ aque in vinū in vite) sic pōt cōuertere panem in actu existens. Nō eñ plus requiritur ad cōuersionē: nisi ꝙ vterq; terminꝯ cōuersiōis sit in plena ptāte cōuertētis quantum ad esse ⁊ nō esse: sic aūt oia possibilia existentia ⁊ non existentia sunt in ptāte diuina. Nec in casu quo prius esset sub existentia sacramentali ⁊ post/ꝓduceretur sub existētia naturali/simpliciter inciperet esse sub existentia naturali: nec simpliciter ꝓduceretur: q2 iam vere esset ꝓductū sub alia existentia sub qua vere est: sicut ⁊ nunc nō ꝓducitur simpliciter sub eucharistia: ex quo prius est sub naturali existentia. Silr si manens in sacro desineret esse in cōsistentia naturali: nō simpliciter desineret: licet desineret sub isto mō existēdi: cōformiter ad predicta de corpore christi in cruce/sepulcro/⁊ in sacramēto/si reseruatū fuisset in triduo. Nō ergo sequitur ꝙ res incipiat priꝯ q̄ incipiat: aut esse desinat postq̄ desierit. ¶ E Sed diceres: non obstante ꝙ fuisset corpus christi in eucharistia: potuisset nihilominꝯ fuisse formatum de sanguinibꝯ virginis sub mō existendi naturali/⁊ ita assumi: ⁊ sic verbū incarnari postq̄ fuit incarnatū in eucharistia: ⁊ sic incarnari postq̄ fuit incarnatum: qđ est impossibile. ¶ Ad illud dicit Scotus possibile fuisset illud corpus fuisse formatum de sanguinibus virginis sub modo essendi naturali: nō obstante ꝙ eucharistia vera precessisset: sed illa formatio nō fuisset tunc inceptio corporis nisi ſm̄ qđ: q2 prehabet esse simpliciter in eucharistia. ¶ Sed diceres quō poterat corpus iam aiatum aīa intellectiua ⁊ ꝑfectuz formari de sanguinibꝯ virginis inanimatis: cū corpori christi ꝑfecto nō possit fieri additio. Ad huiꝯ intelligētiā (vt mihi videtur) aduertendū primo/ꝙ si in eucharistia fuisset idē corpus qđ nūc/ante incarnationē ex virgine/⁊ postea incarnatū ex virgine: necesse fuit eandem materiā in eucharistia substare anime intellectiue christi: ⁊ in virgine substare forme sanguinis. eandē dico numero: alioquin nō fuisset idē corpꝯ qđ nunc. Materia eñ corporis christi q̄ nūc substat aie christi: substeterat forme sanguinis in virgine. Cū ergo ſm̄ premissa lectiōe ꝑrima/eadē materia numero pōt replicari ad diuersa loca sine replicatione forme: immo in diuersis pōt locis substare diuersis formis. In casu nostro potuit forma sanguinis in virgie in ea parte materie qua erat eadē in eucharistia corrūpi: ⁊ aia christi q̄ informabat materiā eādē in eucharistia: etiā eā incipere iformare in vtero virginis: ⁊ eā vt ibi viuificare: ⁊ ꝑ iuxtapositionez partis materie que steterat sub forma nutrimēti augmētari: ⁊ aia christi eādē materie partē vt ibi etiā informare: ⁊ ita crescere vt ibi ⁊ nasci tandez ⁊ lactari ⁊c̄. Uñ oportet imaginari ꝙ tota materia corporis chr̄i sub eucharistia/extra eucharistiā sub naturali existētia sit multiplr diuisa: ptim substans forme sanguis in v̄gie: ptim forme nutrimēti iā assumpti a v̄gie/ꝯuertēdi in sanguīez: ptim forme alteriꝯ rei in cibū cōuertende: ⁊ aliquādo a virgine sumende. Quas lz simul sūtas/informat aia christi in sacro: non tñ informat simul in virgine ⁊ alibi vbicūq; fuerit replicata ac diuisa. Informabit tñ successiue dū iuxtaponuntur portioni materie in virgine: vl̄ post natiuitatē extra in corpore nati. successiue inquā donec informet oēs materie partes in naturali existentia: quas simul informat in eucharistia. Et licet in illis trāsmutationibus multe forme substantiales corrumpuntur: vt forma sanguinis/nutrimēti/cibi ⁊c̄. nulla tamen noua forma producitur: sed anima christi eadem in eucharistia dudum creata/successiue informabit singulas materie partes extra/quas informat simul in eucharistia. Sic ergo corpus christi iam existens in sacramento potest concipi in virgine/crescere/nasci/nutriri ⁊c̄. non accipiendo nouum esse: quia quicquid accipit ibi/prius habet in eucharistia: sed accipiet nouuz modum essendi siue de nouo esse ibi. Et est aliquo modo simile si christus instituisset eucharistiam statim post conceptionē eiꝯ in vtero: licet tunc cresceret: nutriretur corpus in vtero: ⁊ post natiuitatem in cons

sistentia naturali: nō tñ oportet ꝙ ibi mutaret in sacramento: vt. ṡ. dictū est: si reseruatū fuisset in triduo. Cui nō placet modus ille: querat alium: libens eñ cedo suie saniori. ¶ F Mira sunt hec: ⁊ extra nature ordinē cōstituta: sed nō tam admiranda in his infinita dei virtus ⁊ potentia: ꝙ immensa ipsius benignitas ⁊ misericordia; qua adhuc loquentib⁹ sacerdotib⁹ ⁊ corpus suū aduenire postulantib⁹: nō voce fragili: sed facto respōdet efficaci: Ecce assum: nec raptim suā exhibet presentiā quēadmodū suis discipulis apparuisse legit᷑ post resurrectionē: ac ipsis lenius in eū figere volentib⁹ subito disparuit. Nō vtiq; sic suā presentiā in hoc venerabili exhibet sacramēto: quinimo manducandus expectat: ⁊ se digne mādūcanti vitā ꝓmittit eternam.

Joh. vi. Si quis inquit māducauerit ex hoc pane: viuet in eternū. Mirandū ꝙ semel venit filius dei ꝓ mūdi salute: carnem suā crucifixioni: sanguinē suū effusioni expositur⁹. Quotidie se presentat: eandē suā carnē comestioni: ⁊ eundē suum sanguinem potationi: ad refectionē aie fideliū in eternū victure: amore ineffabili traditur⁹. Hinc plus fideli assurgendū est: ⁊ mente deuotissima in gratiarū actionē prumpendum/ ꝓ tāto diuine misericordie exhibito bñficio: ꝙ suspēdendū in admirationē ex infinite potentie ⁊ virtutis facto miraculo. ¶ G Videt᷑ tamē sonare cōtra predicta verbū beati Greg. iiij. dialo. li. c. l. et in homel. paschali. ⁊ habetur de cōse. dist. ij. Quid sit sanguis. Quis (inquit) fideliū dubium habere possit in ipsa imolationis hora ad sacerdotis vocem celos aperiri. In illo iesu christi mysterio angelorum choros adesse: suprema ⁊ ima sociari: vnūq; ex visibilib⁹ et inuisibilib⁹ fieri. Ex quib⁹ verbis videt᷑ corp⁹ de celo descēdere/ ⁊ terrene materie sociari: qḋ obuiat supradictis/ Ad hec tripliciter respōdet᷑. Vno mō ꝙ verba illa Greg. nō dicūtur accipi ꝓprie in eo sensu/ quem ſm primariā institutionem generāt: q: celi in cōsecratione eucharistie minime rūpuntur aut diuidunt᷑: Sed dicta sunt per quandā tropum ad eleuationē mentis in deū: vt dū mens audit corp⁹ christi qḋ in celo residet in summa ptāte ⁊ gloria: ad vocē sacerdotis presens altarib⁹ fieri. Sursum rapiat in cōtemplationem diuine misericordie ⁊ pietatis: ⁊ reuerētiā exhibeat debitā cū sui humiliatiōe in ꝯspectu tante maiestatis. Dicunt᷑ aūt celi aperiri in hora cōsecrationis: q: ꝑ illud qḋ ꝑ verba sacerdotis cōficit᷑ ⁊ cōsecrat᷑: adit⁹ ad celestia fidelib⁹ ꝑparatur. Hoc quippe corpus christi est peregrinātiū cib⁹ ⁊ viaticū: in cui⁹ fortitudine ambulant vsq; ad montē hereditatis dei: cui⁹ ꝑ hūc cibū certissimū pign⁹ dat᷑. ¶ Vel secūdo dicunt᷑ celi aperiri in imolatiōis hora: q: ad vocē sacerdotis panis q̄ in ei⁹ manib⁹ tenet᷑: in id qḋ in celis est/ trāssubstantiat᷑. Hos duos modos tāgit glo. in ca. allega. ¶ Vel tertio vt exponit Bern. sup magnificat. Dicūtur inquit/ in tali hora celi aperiri/ nō ꝑ fractionē: sʒ per spūalē influētiā

Esaie. lxiiij. qualiter optabat ꝓpha dicēs: Vtinā dirūperes celos ⁊ descenderes. Et iterū: Rorate celi desup. Sicut legit᷑ dalilā

Eiusdem xlv. de samsone dixisse: Nūc aperuit mihi cor suū. Nō vtiq; per

Judicum xvi. partiū cordis diuisionē: sed ꝑ secreti cordis reuelationem. Sic in ꝓposito celi dicunt᷑ aperiri: q: celestia nobis secreta ⁊ occulta manifestant᷑ in corpore christi: ꝑ qḋ spūalium gratiarū ⁊ celestiū charismatū dona exuberāter nobis egentibus largiunt᷑. Et ſm oēs tres expositiōes intelligi pōt qḋ sequit᷑: Summa imis sociant᷑. Iuxta pmā sociant᷑ ima summis. i. hoies mortales beatis: q: hoc sacro medio hoies ad btitudinē ꝑducunt᷑. Iuxta scḋaʒ sociant᷑ summa imis. i. diuinissimū corp⁹ christi specieb⁹ corruptibilib⁹ vini ⁊ panis. Iuxta tertiā sociant᷑ ima summis. i. viatores triūphātibus iam in celis/ ꝓ quanto cōnectunt᷑ in vno christi capite ibi ⁊ hic presente. ¶ H Restat nūc tertiū videre/ scʒ verum corp⁹ christi moueat᷑ motis specieb⁹: ⁊ si sic/ an moueat᷑ virtute sacerdotis hostiā mouētis: an ab aliqua superiore potentia. ¶ Quoad primū in ꝓposito solū est intētio de motu locali siue ad vbi: q: de motu ad formā absolutā substantialē vel accidētalem satis ptʒ ex predictis: Accipio etiam motū localem extensiue pro omni mutatione diuisibili vel indiuisibili: hoc est successiua vel instātanea/ qua acquirit᷑ nouū vbi/ siue nouus locus: siue mobile sit in loco circumscriptiue vel definitiue. ¶ Item aliqḋ esse sic mobile pōt intelligi vel ꝑ se ⁊ primo: alio mō ꝑ accñs vel cōcomitāter. Per se ⁊ primo mouet᷑: qḋ moueret᷑ etiā nullo alio qḋ non est pars ei⁹/ sic moto. Sed ꝑ accidēs ⁊ cōcomitāter/ quod mouet᷑ ad motū alteri⁹ quod nō est pars ei⁹: quo nō moto/ ipm nō moueret᷑. Est ergo oim snia ꝙ motis specieb⁹ corporis christi cōtinentib⁹/ mouet᷑ ⁊ corpus christi. Qḋ ptʒ: q: motis specieb⁹ localiter/ corp⁹ christi: fit pñs aliq loco: scʒ loco specierū ad quē mouet᷑: cui prius nō fuit presens: ⁊ ita mouet᷑ localiter: motis etiā nobis mouent᷑ oia q̄ in nobis sunt. Sicut ergo aia intellectiua mouet᷑ ad motū corporis ita mouet᷑ corp⁹ christi ad motū sacramēti ꝯtinētis. ¶ Sʒ sunt q̄ tenēt ꝙ corp⁹ christi vt in sacramēto nō pōt moueri ꝑ se primo: sed tātū ꝑ accñs ad motū specierū. Cōtra quos Sco. ⁊ Ockā tenēt oppositū/ scʒ ꝙ pōt moueri primo ⁊ ꝑ se: capiēdo moueri sic extense sicut dictū est. Ratio est: q: quicquid ꝑ se pōt ⁊ imediate esse in loco circūscriptiue vel definitiue ꝑ se est mobile. Nunc aūt corp⁹ christi pōt esse in loco specierū ꝑ se ⁊ imediate: ⁊ ita ꝑ se ⁊ imediate moueri. Nō eñ est in loco formaliter ꝑ spēs panis sub quib⁹ cōtinetur: q: ad hoc ꝙ sit in loco ambiente species/ nō est simpliciter necessariū ꝙ sit presens specieb⁹: sed tantū ex ordinatione diuina: de qua certificata est eccl'ia. Posset eñ de⁹ de potētia sua absoluta corp⁹ suū facere isto mō pñs aeri continenti spēs destructis specieb⁹: ⁊ successiue nūc vni parti aeris nūc alteri: ⁊ corp⁹ suū absq; specieb⁹ trāsferre de loco hostie/ ad quācūq; partē vniuersi: ⁊ semꝑ sub eodē mō existendi definitiue cū alio corpore replente locū sicut mō cū specieb⁹: mouet᷑ ergo corp⁹ christi motis specieb⁹ primo et immediate. ¶ I Sed a quo/ an a sacerdote mouē e species. Hic dicit doctor subtilis. q. v. dist. x. li. iiij. ꝙ isto motu nō mouet᷑ nisi a solo deo imediate/ ⁊ nō a sacerdote mouēte spēs: rationē hanc assignans: Quia qñ aliqua cōiungūtur precise ꝑ actū volūtatis cōtingenter se habētis ad illā cōiūctionē: si vnū illorū sit mobile ſm se oino improportionatū alicui mouēti ipm: nō eadē motiōe pōt mouere vtrūq; cōiunctorū: q: si mouet vnū qḋ est sibi ꝓportionatū: nō propter hoc ꝑ accidēs mouet reliquū: q: reliquū non est presens isti moto: nec vt actus potētie: nec ecōuerso nec ex alia necessitate naturali: sicut graue est presens cui innit᷑: ⁊ ꝓpter hoc simul mouet᷑ cū illo: sed tantūmō sibi est presens voluntate cōtingenter se habente ad illā cōiūctionē/ que per cōsequēs pōt nō velle cōiunctionē illā: stante tamen motione alterius illorū. Exēplū: Si angelus volūtate faceret se presentē lapidi. Si moueo lapidē: nō ꝓpter hoc moueo angelū: q: nec est mobilis a virtute mea ꝑ se ⁊ ꝑ accidens: q: nec est forma nec pars alicui⁹ mobilis a me per se. Si ergo esset presens lapidi moto a me ⁊ termino motus: hoc non esset per actū meū: sed per actionē suā ꝓpriā/ qua faceret se presentē illi. Eodē modo in ꝓposito: cū corp⁹ christi sit presens speciei tantū ꝑ actū voluntatis diuine: Si facio spēm nouū habere vbi seu locū: ꝑ illā motionē nō erit ibi corp⁹ christi: q: nullo modo subest presentialitas illius corporis neq; noua: neq; antiqua potestati mee. Nec etiā ꝑ accidēs: q: nec est forma: nec pars illi⁹ qḋ subest mee motioni. Nec cōtrariatur hec regula: Motis nobis mouent᷑ que in nobis sunt: q: nō dicit a quo moueat᷑: stat ergo adhuc regula q: mouet᷑ quidem motis specieb⁹ sed a deo: nō a mouente species. Non tamen nec sfario motis speciebus mouetur a deo: sed regula intelligitur de his que in nobis sunt per aliquā naturalem habitudinem vel colligantiam que nō est in proposito. Ex illo patet ꝙ ita motio corporis christi ad motionem specierum est miraculosa. An autem sit nouum miraculum an antiquum/ quo dominus constituit ꝙ corpus illud sit in loco specierū: dicatur vt supra lec. xlv. ¶ K Et licet que dicta sunt/ vera sint quantum ad sacerdotem celebrantem: ꝙ ille nec alius homo mouens species ad aliud vbi/ moueat corpus christi: sed mouet᷑ immediate

diate a deo: tamen quãtũ ad aiam christi tenet Guil. ockã contrarium. vñ tenet q̃ possit moueri ab aia christi. Qđ sic pbat/q̃ñ aliquid habet modũ essendi cõuenientẽ mobili: 7 modũ essendi cõuenientẽ mouẽti: nõ est incõueniens illud mouere 7 aliud moueri. Corp⁹ aũt christi habet modũ essendi in sacro cõuenientẽ mobili: 7 aia eius modũ cõuenientẽ mouenti/ saltem quantũ ad potentiã nõ organicã. Vñ sicut angelus põt se mouere in loco: ita 7 aia intellectiua põt mouere corpus suũ siue habeat modũ quãtitatiuũ siue nõ. Vñ dicit ille doctor/ q̃ aia christi põt corpus suum mouere in celo organice/ eo q̃ ibi est circũscriptiue: in sacramento põt corp⁹ suũ nõ organice. ¶ Ad cui⁹ intellectum notandũ q̃ est duplex potentia mouẽdi corpus organicum organica scʒ 7 non organica. Potentia organica est que in sua opatione vtit̃ organo corporali: ita q̃ sine illo opationem hmõi pficere nõ põt: vt est potẽtia sensitiua. Potẽtia motiua motu pgressiuo. Per oppositũ potentia non organica: vt volũtas 7 intellect⁹. Mouere aũt organice est mouere primo vnã partem corporis: 7 p illã aliã distantem a priori: sicut cõtingit in motu aialium/ q̃ primo mouet̃ cor: deinde pars cordi ppinquior: 7 p illã alia/ 7 sic deinceps: sicut est videre in motu cõposito ex pulsu 7 tractu. Mouere nõ organice est mouere eque primo totũ 7 parte. ¶ Aia ergo christi corpus suũ in eucharistia nõ põt mouere organice: q: cũ totũ corpus 7 oẽs partes sue sunt simul: nec vna pars ab alia distat localiter: nõ põt vnã mouere p aliã: sed oẽs eque pmo. Potest aia christi velle 7 credit̃ q̃ de facto velit corpus suũ mouere ad motũ hostie ppter cõformitatẽ volũtatis sue ad voluntatem diuinã: qua vult corp⁹ ad motum hostie moueri. Sic ergo volẽdo: si moueat̃ hostia/ mouet tunc corpus suũ: nõ organice/ q: totũ simul: eo mõ quo est sub hostia tanq̃ causa partialis/ cõcurrendo cũ deo causa principali. Si vo aia christi suspenderet volũtatem suã in hmõi motione: tunc corpus suũ a solo deo moueret̃ ad motũ hostie: immo si nõ esset cõtraria ordinatio dei volentis corpus illud esse vbi est hostia seu spẽs: posset aia corpus suũ mouere quiescente hostia: 7 econuerso/ quiescere mota hostia. 7 per hoc se separare ab hostia: 7 in tali motu esset causa partialis concurrens cum deo ad hmõi motum. ¶ L Ex illis ptʒ primo q̃ mota hostia: corp⁹ christi mouetur. Scđo q̃ nõ mouet̃ a sacerdote hostiã mouẽte: neq̃ per se: neq̃ per accidẽs. Tertio q̃ sic mouet̃ a volũtate diuina statuente 7 ordinãte: q̃ facta cõuersione panis in corpus christi/ ipm corp⁹ a speciebus nõ separat donec mãserint in ea dispositiões qua cõseruassent panis subam/ si cõuersus nõ fuisset. Quarto q̃ sic a solo deo mouet̃ nulla cõcurrente creatura sm opi. scoti. Sed sm opi. ockã concurrere potest aia christi/ q̃ habet dñium sup corp⁹ suũ: etiã sm illũ modũ essẽdi in sacramento. Quinto q̃ corp⁹ christi sic mouetur p se primo 7 nõ p accidens ad motũ hostie: siue a solo deo: siue a deo aia christi cũ deo concurrente: q̃q̃ posset sic a deo 7 aia christi moueri ad aliũ locũ hostia quiescẽte. Et tantum de his que concernunt predicamentum vbi.

¶ M Quantũ nũc ad predicamentũ qñ/ videndũ esset: quãdo corp⁹ christi esset in sacramẽto: verũ p aliquo instãti simul sint sub speciebus suba panis 7 corpus xpi. Item qñ desinit ibi esse corp⁹ christi. De primis duob⁹ dictũ est supra lec. xlij. 7 lec. xl. De tertio dicendi locus aptior occurret dũ de sumptiõe hui⁹ sacramẽti tractabit̃. ¶ Ideo his omissis videndũ est de vltimo hui⁹ partis. scʒ vtrũ verba consecrationis formã integrantia/ habeant aliquã virtutes effectiuam naturales vel supnaturalem respectu presentie corporis christi: qua videlicet effectiue cõuertant panem in corpus christi: faciantq̃ corp⁹ christi realiter esse presens altaris sacramento. Et hic quidẽ cõcors est doctoꝝ snia/ q̃ consecrationis verba nihil horũ efficiant ex naturali sua virtute aut ppietate. Cũ enĩ verba ista nihil aliud sunt q̃ voces prolate ab ore pferentis: nullã habent naturalem virtutem nisi imutatiuã auditus ad sui apprehẽsionẽ: sicut quicũq̃ alius son⁹. Naturale enĩ est cuilibet obiecto cuiuscuis potẽtie apprehensiue/ ipsam ad sui cognitionem vel apprehensionem imutare. Sicut albedini naturale est: vt reducat potentiã visiuam (ceteris parib⁹) ad actũ se videndi. Sic sono cõuenit vt imutet auditũ ad sui auditionẽ ad apprehẽsionem: 7 hoc respectu cuiuslibet audit⁹ bene dispositi. Et si preter hoc/ etiã intellectũ immutet ad apprehensionẽ rerum p ipsas voces significatarũ: id nõ cõuenit eis p naturã ppriã: sed ex impositione aut bñplacito instituẽtis: in cui⁹ signũ hunc effectũ imutandi nõ habent respectu cuiuslibʒ audientis voces ipsas: sed tm̃ respectu ei⁹ cui nota est earũ impositio: 7 q̃ habet in se spẽs seu habitũ rerũ significataꝝ. Als etiã auditis vocib⁹/ nõ cogitant̃ res significate ab audiente eas 7 impositionẽ nõ ignorãte. Hec aũt imutatio siue ad vocũ ipsarũ pceptionẽ: siue ad rerũ significatarũ cogitationem: nihil facit ad realẽ cõuersionẽ panis aut vini in corpus et sanguinem christi: vt manifestum est: 7 ideo neq̃ ex naturali ppietate: neq̃ ex volũtarie ĩpositionis significatione/ cõuenit vocib⁹ actiue cõcurrere ad cõuersionẽ sepe dictam. ¶ Preterea naturalis ppietas vocũ est eadem apud oẽs: 7 earũ significatio voluntaria similiter eadẽ est apud oẽs ipositionẽ earũ nõ ignorãtes/ a quocũq̃ pferantur: vtraq̃ etiã infuit vocib⁹ ante eucharistie institutionem. Sed si a laico pferant̃/ nõ fit cõuersio: vt ex premissis ptʒ. Sic si ante incarnationẽ xpi plata fuissent: nulla fuisset facta cõuersio: quare ad cõuersionẽ hmõi vba cõsecrationis nullã habent efficaciã ex naturali ppietate: neq̃ ex impositionis grãmaticalis significatione. ¶ N Vtrũ aũt actiue cõcurrãt p virtutẽ supnaturalẽ a deo influxã vel datam ad hmõi cõuersionẽ: altercatio est nõ parua inter doc. catholicos. nã Alex. de ales p. iiij. dist. xxxix. 7 post eũ b. Tho. in iij. par. q. lxxviij. ar. iiij. recitat opi. dicentiũ/ q̃ cũ dicit̃ cõuersio hec fit virtute vboꝝ: virtute vboꝝ extenso noĩe dr̃: nõ q: aliqua qualitas data sit vbo p quã vbũ opat̃: sed ex diuina institutiõe hoc firmatũ est q̃ illo vbo plato a sacerdote intentione cõficiẽdi panis trãssubat̃. Vñ ad plationẽ illi⁹ verbi/ verbũ increatũ opat̃. Illa ergo ordinatio verbi/ infallibilis ad talẽ effectũ virt⁹ dicit̃: q̃ nõ est aliqua qualitas data vbo: nec aliud de nouo creatũ. ¶ Sed hanc opinionem reprobãt: tũ q: tũc nõ bene diceret̃ penes verbũ formã attendi ipsi⁹ sacramẽti. Sic enĩ verbũ simpliciter esset materiale 7 nullo mõ actiuũ: sicut nec panis: 7 nõ esset forma cũ forme sit agere. Tũ q: sicut in omĩ opatiõe naturali vbi de⁹ opat̃ mediãte creatura: dat̃ virtus creature/ mediãte qua opat̃: ita videt̃ q̃ a simili in omĩ opatione miraculosa/ vbi de⁹ opat̃ mediãte creatura: dat̃ aliqua virt⁹ creature. Tum q: hoc repugnat dignitati sacroꝝ no. le. quib⁹ (vt ex multis sctoꝝ autoritatib⁹ habet̃) nõ solũ cõuenit vt significent: sed aliquo mõ vt causent qđ significant. Cũ ergo hoc sacrm̃ ceteris digni⁹ est: p quãto cõtinet gratiã increatã 7 subsistentẽ/ xpm scʒ/ vere 7 realiter. Alia nõ cõtinẽt grãm vere 7 formaliter: sed significãt grãm accidẽtalẽ: cõsonũ igit̃ est q̃ in vbis formalib⁹ hui⁹ sacrĩ sit quedã virt⁹ create ad pdictã cõuersionem faciẽdã. Tũ demũ q: ad hoc sunt multe sctoꝝ autoritates etiã s. allegate. Inter quas sunt ille Amb. sup eplam ad Coꝛ. Anteq̃ cõsecret̃/ panis est 7 vinũ: vbi aũt vba xpi opata fuerint: corp⁹ 7 sanguis efficit̃ xpi. Ecce dic̃ vba opata fuerint. Itẽ idẽ: Qđ erat panis añ cõsecrationẽ: iã corp⁹ xpi est post cõsecrationẽ: q: sermo xpi creaturã mutat: hec aũt mutatio est opatio quedã. Idem in li. de sacris: Vbi sacramentũ cõficit̃/ iam nõ suis sermonib⁹ vtit̃ sacerdos: sed sermonib⁹ xpi: igit̃ sermo xpi hoc cõficit sacramẽtum. Ecce plane dicit q̃ sermo cõficit. Et iterũ ibidẽ: Ex pane fit corpus xpi cõsecratiõe vbi celestis. Idẽ: Si tantũ valuit sermo helie/ vt ignẽ de celo deponeret: nõ tãtũ valebit xpi sermo vt spẽs mutet elementoꝝ. Idẽ: Vbi vba chri opata fuerint ibi sanguis efficit̃ qui plebem redemit. Igitur vide q̃ potens est sermo christi vniuersa conuertere. Item Augustinus. Credendũ q̃ in verbis christi conficiantur sacramenta. cuius enĩ potentia creantur prius: eius vtiq̃ verbo ad melius procreantur. Item eusebius: Inuisibilis sacerdos

visibiles creaturas i subam corporis ⁊ sanguinis sui secreta potestate cõmutat/dicens: Accipite ⁊ comedite ⁊c. Itẽ damas. Verbum dei est verbum actiuũ ⁊ omnipotẽs. ⁊ loquitur de verbo christi quo fit conuersio panis in corpus xpi. Itẽ hugo. li. ij. de sacris par. viij. Per verba sanctificationis vera panis ⁊ vera vini suba in verũ sanguinẽ ⁊ corpus christi conuertitur/sola specie panis ⁊ vini remanente ⁊ suba in subam trãseunte. ❡ O Dis aliisq; sanctoꝝ autoritatibus videtur colligi posse verba ista ꝑ virtutem aliquam cõcurrere ad sacri cõsecrationez: nõ naturalẽ ergo supernaturalẽ. Unde tenẽt ꝙ verba christi. i. tradita a christo habent virtutẽ cõuertendi elemẽta in corpus xpi ⁊ sanguinẽ. Et hec virt⁹ data est ṽbo creato a ṽbo increato. Nec hoc excludit quin ibi virt⁹ increata sit intime operãs: sicut est in omnib⁹ quibus cooperatur virtus creata. Nulli em̃ creature data est virtus sufficiens ad producendum per se aliquid in esse ꝓprio. Hanc aũt insufficientiam suppleuit virtus diuina ei influendo ⁊ cooperando. Data est ergo verbis virtus supernaturalis huiõi ⁊ ceteroꝝ sacroꝝum: quorum virtute res sacroꝝ efficiũtur: virtute diuina cooperãte: licet effectio illa pricipalius attribuẽda est virtuti icreate cooperanti. Unde etsi virtus data verbis a verbo icreato operatiua sit ad transsubstãtionem: tñ primo ⁊ principaliter accipienda est ipsa cõuersio virtute increati. Hec oia Alexander. Cui consentit sanctus Tho. innuẽs. Cum hec verba ex persona christi ꝓferuntur/⁊ eius mandato: consequuntur quandam virtutem instrumentalem per applicationem ministri ad ꝑficiendũ hoc sacramẽtũ: que instrumẽtaliter cõcurrit ad trãssubstantiandũ panem in corpus christi. Sicut in aliis sacramentis est virtus supernaturalis cõcurrens instrumentaliter ad causandũ: ⁊ si non gratiam tñ effectum sacralem: puta characterẽ in habentibus characterẽ: vel quendam ornatũ eis in nõ imprimentibus characterẽ: q̃ est dispositio quedã preuia ad grãm: que gratia est principalis effectus sacri. ❡ P Hec autez positio licet sit multorum: videtur tñ multa difficilia implicare et valde incerta. Dubiũ quippe est qñ hec virtus spiritualis predicte verboꝝ forme infundatur: verũ scz in principio prolationis verborũ: ⁊ si sic tunc tot erunt virtutes in hac forma cõsecratiõis quot dictiones: imo quot syllabe: quot littere dictionũ. Accidẽtia em̃ numerant ad numerationẽ subiectorum realiter distinctorũ. Distinguũtur aũt abinuicem realiter dictiones lr̃e ⁊ syllabe huius oratiõis: ergo ⁊ accidentia in eis: ⁊ ꝑ consequẽs virtus eis inexistẽs. Hec aũt concedere absurdũ videt: quod nec rõ ꝓbat: nec autoritas cogit. ❡ Preterea dato ꝙ si cõtinue generaretur noua ⁊ noua virtus ad prolationem noue dictionis syllabe aut littere: pari modo cõtinue corrũperet hec virtus sicut subiectũ eius scilicet verba ꝓlata syllabe ⁊ lr̃e: q: corrupto subiecto corrumpit ⁊ accidens: quo cõcesso nõ vident oẽs ille virtutes habere aliquã actionẽ respectu conuersionis: q: cũ illa fit ꝓlatiõe orationis completa: ad eã nequaq̃ videtur agere virtus prime dictionis huius forme q̃ trãsijt ⁊ nõ est. Agere em̃ p̃supponit esse: qđ maxime ex eo patet: q: ipsa cũ esset: nullã induxit dispositionẽ in panẽ ad sui desitionẽ: q: nõ videt panis realiter ꝑ hanc alterari vt vadat in non esse: ⁊ nõ videt agere etiã dispositiue ad desitionẽ panis: quõ prima gutta cadens dicitur agere ad cauationem lapidis: quã vltima gutta inducere putat quodãmodo in virtute p̃cedentiũ q̃ egerũt ad eã dũ fuerũt: ⁊ si nõ egerũt ad panis desitionẽ: ꝑ consequẽs nõ agunt ad trãssubstantiationem panis in corpus christi. maxime q: fm̃ sic dicentes corpus christi non mutatur: ergo ad ipsum nõ est actio in conuersione tantum ad panis desitionem qui mutatur. ❡ Et si diceret ꝙ virtus inexistens p̃me dictioni cõseruaret: ⁊ trãsfunderet in sc̃dam dictionẽ: ⁊ sic vsq; ad vltimã tũc accidens migrabit de subiecto in subiectum: qđ nec fides ponit: nec conuincit ratio: aut si virtus dũtaxat datur ⁊ infundit in vltimã dictionẽ vel lr̃am: iã nõ est ipa virtus hui⁹ forme sed vltime lr̃e. ❡ Q Preterea neq; talis virtus agere posset ad trãssubstãtionẽ in se: q: ꝑ nullo instanti est cũ trãssubstationẽ: nã cũ fit trãssubstãtiatio tunc illa virtus est corrupta. Fit em̃ trãssubstãtiatio instãtanee: vt habitũ est. s. Et ꝑ instãti pro quo fit cor⁹ christi presens: nulla virtus est in verbis: q: nec in illo aliqđ verbũ vel pars ei⁹ est. Nam primũ instãs esse presentie corporis/est primũ instans nõ esse verboꝝ: ⁊ ꝑ cõsequẽs virtutis existentis substãtie in ṽbis. Neq; posset idipm̃ inducere aliquã dispõnez q: aut illa esset in pane: ⁊ tũc q: dispositio necessitãs ad aliquã formã/est pro instanti introductionis forme: sequit ꝙ pro instanti trãssubstãtiationis fit panis: q: existẽte ei⁹ dispositione/est etiã eius subiectũ: qđ nõ cõcedit in ꝓposito: aut esset in corpore xpi: ⁊ tũc nõ est dispositio ad fieri corporis xpi: qđ est cõtra sic opinãtes. ❡ Itẽ cũ in aliis sacramẽtis virtus ṽboꝝ fm̃ illos nõ agit ad gratiã accidentalẽ: sed ad characterẽ vel ornatũ/q̃ nõ ponunt hic: quomõ põt dici ꝙ agant ad grãm substalez/scz corp⁹ christi. ❡ Videt etiã hoc esse cõtra dicta quedã scrõꝝ: nã btũs Aug. in de verbis dñi ait. Sicut de virgine ꝑ spm̃ sanctũ vera caro sine coitu creatur: ita ꝑ eũdem ex substãtia panis ⁊ vini mystice idẽ corp⁹ christi cõsecrat. Idem habet a Dam. li. iiij. Itẽ amb. li. de sacramẽtis: Sermo christi q̃ ex nihilo põt facere qđ nõ erat: nõ põt ea q̃ sunt mutare in id qđ erat: quasi diceret/potest. Sz ṽbũ qđ fac aliqđ ex nihilo vt sit: ṽbũ est eternũ ⁊ icreatum. Idem: Sermo xpi conficit sacramentũ: qs sermo christi/nisi hic quo facta sunt oia. Hoc aũt ṽbũ quo facta sunt oia: ṽbũ est eternũ ⁊ increatũ. ❡ R Propter hec ⁊ multa alia/est alia opinio quã multi tanq̃ magis ꝓbabilẽ amplectunt: negãtes oẽm virtutem instrumentalẽ cõcurrentẽ effectiue ad trãssubstãtiationẽ inexistere verbis cõsecrationis. Unde dicũt ꝙ sola diuina potẽtia ⁊ virtute panis in corpus christi cõuertat: q: panis in hac cõuersione desinit esse: vt habitũ est tã fm̃ materiã q̃ fm̃ formã. Ad hanc desitionez substãtie cõposite nõ põt agere virt⁹ creata: sicut nec ad ãnihilationẽ ⁊ ad creationẽ. Et huic fauet ca. Firmiter. de sum. tri. ⁊ fide catho. vbi dr̃: Panis transit in corp⁹: ⁊ vinum in sanguinẽ p̃tãte diuina. Et plures alie autoritates scrõꝝ hincinde suprapoſite. ❡ Sed tũc est dubiũ/quõ illa verba dicunt cõsecratiua. Et quõ corp⁹ christi dicat esse presens specieb⁹ panis ex vi verboꝝ. Et sacerdos celebrãs dicitur ꝑ hec verba ꝑficere ⁊ ꝯsecrare eucharistiã. Ad hec plane respondet/ꝙ ipsa ideo dicunt cõsecratiua: q: ad ipsorũ ꝓlationẽ fit cõsecratio: ⁊ ad nullã aliã ꝓlationẽ quorũcũq; verboꝝ. Nõ quidẽ ꝙ ipsa ꝑ virtutẽ aliquã eis inexistentem ad cõuersionem cõcurrãt: sed q: deus cõuersionẽ illã operatur: dum ṽba hec ꝓferunt. Sic quidẽ ordinauit ꝙ quotienscunq; sacerdos hec verba legitime ꝓferr: totiens vult ipse assistere ad cõuertendũ panez in corp⁹ suũ. Et fm̃ hoc sacerdos dicit cõficere ⁊ cõsecrare: q: facit aliquez actũ: scz verboꝝ ꝓlationẽ: qui requirit ad hoc vt fiat cõuersio. Requirit dico nõ ex natura rei: sed ex ordinatione dei cũ ecclesia paciscentis ꝙ ad talem ꝓlationem idonei ministri ecclesie ipse assistere vult ⁊ cõuertere panem in substãtiã corporis sui. Et h̃ videt dicere beat⁹ aug. Un hoc sciſſime de⁹ ꝙ sacerdos cum sit puluis ⁊ cinis: te presentẽ habeat manib⁹ nõ vtiq; ex debito aut ei⁹ merito: sed volũtatis tue beneplacito. Hec est vera indulgentia quã nulli angeloꝝ: nulli archangeloꝝ: nullis supnis spiritib⁹: sed hoibus: nõ omnib⁹ sed consecratis credun⁹ cõcessum. ❡ S Placuit igit deo verba instituere in ecclesia predicta regulariter ad quoꝝ ꝓlationem legitimã conuersio fieret sua misericordia ⁊ voluntate: qđ fecit cũ dixit: Hoc facite in meã cõmemorationem: hoc scz qđ ego feci. quasi diceret: Accipite panez ⁊ dicite: Hoc est corpus meũ. Et per hoc fecit pactũ cum ecclesia: vt quotiens sacerdos illa verba proferret: totiens vult assistere: ⁊ corporis sui presentiã pane in ipsum cõuerso exhibere: ⁊ ꝓpter hoc sacerdos dicit ministerialiter consecrare. vnde Paschasius: Sacerdos non ex se dicit/ꝙ ipse creator corporis ⁊ sanguinis esse possit: quia si hoc posset (qđ absurdum est) creator fieret creatoris. Sed ipe primo obsecrat ꝑ filium

secrat ꝑ filiū patrē: ⁊ quē ad eum accessum habet vt no-
bis fiat corpus ⁊ sanguis dilectissimi filij sui: qđ xp̄s in-
dulsit/vt in virtute ⁊ verbo spūssancti noua creatura fie
ret ad nostre reparatiōis salutē. Hoc aūt semꝑ fieri ꝑ sa-
cerdotē ad ꝓlationē verboꝝ testat̄ in verbis q̄ p̄mittit
ibidē cū dicit. Et qđ semel factū ē ꝑ xp̄m ꝯtinue fieri nō
dubito ꝑ sacerdotē. Quō aūt corpus xp̄i fit p̄sens vi ver
boꝝ: satis est expositū supra lectione quadragesima: ibi
quere. Et quō sacerdos dr̄ eucharistiā ꝯficere/expositū
est supra lectione. iiij. in fine. ¶ T Ad veritatē hui⁹ sen
tentie manuducimur ꝑ alia quedā facta xp̄i ⁊ sanctoꝝ: q̄
dū recte intelligim⁹: facile est his q̄ nūc dicta sunt: assen-
Mat. ix sum cōmodare. Legit̄ xp̄m sanasse mulierē ad vestimēti
fimbrie tactum. Nunqđ xp̄s virtutem aliquā influxit sul
fimbrie vestimēti/qua sanitatem efficeret mulieris. Non
vtiqꝫ: sed ipse imediate sanitatē cōtulit: dū mulier in fide
fimbriā tetigit. Ita in ꝓposito/deus est q̄ substantiā pa-
nis in corpus xp̄i cōuertit: dū sacerdos verba ꝓtulerit/q̄
ad hoc ipse instituit: nec in verbis causat virtutē aliquaꝫ
q̄ vlterius effectiue ꝯcurrat ad panis cōuersionē: sꝫ ipse
tanq̄ causa totalis cōuersionē illā ꝑficit: dum sacerdos
hec verba legitime ꝓtulerit. ¶ Simil̄r btūs maternus
suscitauit mortuū/dum baculo btī petri apl̄i cadauer te
tigit: nō vtiqꝫ per aliquā virtutē baculo inexistētem: sed
deus virtute sua infinita mortuo vitā reddidit: dum ma-
ternus baculo corpus mortuū tetigit. ¶ Beatus petr⁹
Act. v. vmbra sanauit infirmos: vt in actibus legit̄. Quis dice-
ret virtutē effectiuā sanitatis fuisse in vmbra: que nō est
res aliqua: sed luminis priuatio cui nulla poterit cōpete
re actiuitas. Siquidē agere presupponit esse: ⁊ qđ nihil
est in natura: nō est actiuitatis vllatenus susceptiuū: sed
deus ipse ad ostendendū fidei veritatē quā petrus pre-
dicauit: ad transitū petri infirmis ⁊ inualidis restituit sa
Numeri nitatem. ¶ Sic serpens eneus p̄seruabat filios israel a
xxi. morte/a serpentū morsib⁹ venenatos: nō ꝑ virtutē in ere
existentē. Putabāt hoc quidā idiote/ꝓpter hoc serpen-
tem plus debito venerātes ⁊ idolatriā cōmittentes: pro
pter qđ rex sanctus Ezechias eū contriuit ⁊ occasionem
idolatrie sic remouit. iiij. Reg. xviij. Sic in proposito in
verbis ꝯsecratiōis nō est virt⁹ aliqua supnaturalis: ꝑ quā
actiue ꝯcurrant ad effectū sacramentaleꝫ: idest panis in
corpus xp̄i trāssubstantiationē. Sed xp̄s ex pacto qđ cū
ecclesia spōsa sua pepigit/suo signo assistēs cōuersionē
efficit: ⁊ ideo dr̄ signū nedū certū: sed efficax: q̄ infallibi
liter assistit xp̄s id efficiens. ¶ V Et ꝓpter hoc verba
illa dicūtur causa transsubstātiationis: nā q̄ causa est ad
cui⁹ esse sequit̄ aliqđ: ⁊ ad esse siue ꝓlationē verboꝝ de-
bitam sequit̄ p̄sentia corporis xp̄i ꝑ cōuersionē panis in
ipsum: iō dicuntur cā huius p̄sentie ⁊ cōuersionis. Unde
notat Ockam. q. j. quarti/q̄ cū causa dr̄ illud ad cui⁹ esse
sequit̄ aliud. Dupliciter pōt accipi illud ⁊ intelligi. Uno
mō qñ ad p̄sentiam alicui⁹ sequit̄ aliud esse ex natura rei
siue naturaliter. Alio modo qñ ad esse vnius sequit̄ esse
alterius ex sola voluntate alicui⁹: quo mō dicim⁹ q̄ actus
meritorius est cā respectu p̄mij ex sola voluntate diuina
p̄miante: ⁊ talis cā dr̄ causa sine qua nō: ⁊ nō ca q̄ est cā
p̄mo mō. Nā in naturalib⁹ nō ꝯtingit dare cām sine qua
nō respectu alicui⁹ effectus: sed solū in volūtarijs. Sic ḡ
verba ꝯsecrationis: ⁊ ḡnaliter sacrā noue legis sunt cau
se sine qua nō effect⁹ sacramētalis: h̄ est grē accidētalis
vel effect⁹ gratuiti sicut in ꝓposito: ⁊ nō cause ꝓprie di-
cte ex natura rei. Et hoc sufficit ad saluandū dicta magi-
stri ⁊ alioꝝ sanctoꝝ/dicentiū sacrā esse causas grē: quia
deus sic instituit q̄ nō ꝯferat grā accidētalis vel substā-
tialis nisi positis sacramētis: ⁊ eis positis cōfertur: et iō
sunt cā sine qua nō: nec ꝓpter hoc opꝫ ponere virtutem
aliquā supnaturaleꝫ: ꝑ quā sint cause illo mō: sed sufficit
sola volūtaria institutio diuina. Nō ḡ sunt causa eo mō q̄
ignis ꝑ virtutē caloris sibi inexistētis est cā calefactiōis
passi debite applicati: nec etiā sicut intellectus est causa
actus fidei meritorij: ⁊ voluntas meritorie dilectionis ꝑ
charitatē supnaturalr̄ infusam. Que infusa charitas etsi
fuerit habit⁹ supnaturaliter infusus: naturalr̄ tñ iclinat
actū ea mediāte a potētia elicitū/in deū tanq̄ in finē vlti-
mū. Sed verba sunt tm̄ causa sine qua nō ex volūtate di-
uina (vt dictū est) cōuersionis ad coꝝ prolationē legiti-
mā cōsequētis. Recte sicut ad actū meritoriū sequit̄ intē
sio habitus charitatis: fm mentē btī Aug. dicētis: Chari
tas meret̄ augmentū sui. Non quidē q̄ act⁹ ille meritori⁹
actiue causaliter cōcurrat ad causandū nouū gradū cha
ritatis: q̄ charitas a solo deo creat̄ ⁊ ifundit̄: sed ordina
uit de⁹ q̄ quotiēs quis elicit actū meritoriū: totiēs et ipse
intēdere disposuit habitū charitatis qui hui⁹ act⁹ causa-
le est principiū. Intēdere dico ꝑ nouū gradū charitatis
de nouo a se creatū/⁊ priori habitui vnitū: ⁊ propter hoc
ille act⁹ meritori⁹ dicit̄ causa intēsionis charitatis: ꝑ quā
to sine eo charitas nō intēderet̄. ¶ X Simili mō act⁹
meritorij dicunt̄ eē cause btitudinis future. nō ita q̄ ipse
causent effectiue btitudinē/ quetāq̄ merces a solo deo
cōfert̄: sed q̄ ex dei ordinatiōe ⁊ liberalitate placuit ipsi
dare tantū bonū in futura vita elicientib⁹ tales actus in
p̄senti vita. Sic paterfamilias cōducēs seruū in vineā
suam ꝓ denario diurno: expleto labore tribuit mercedē
laboris: quā nō causat labor ex sua natura: sed causare di
citur ex pactione cōducentis ⁊ cōducti: ꝓpter quam pla
cuit seruo tales labores ꝑficere i ordine ad denariū pro-
missum: et placuit cōducenti dño dare denariū in ordine
ad labores tales exhibitos. ¶ Nec cuiq̄ absonū videat̄
⁊ fictū deū in noua lege cū fidelib⁹ hmōi pacta celebras-
se: cum etiā in lege veteri similia fecisse legat̄: vñ ait: Hoc gen. xvij
est pactū meū quod obseruabitis inter me ⁊ vos/⁊ semē
tuū post te. Circūcidet̄ oē masculinū ex vobis. Et infra:
Masculus cui⁹ caro preputij circūcisa nō fuerit: delebit̄
anima illa de populo suo. Ubi a contrario sensu arguit̄:
Si circuncisa fuerit saluabit̄. Et ex hoc pacto statuto de⁹
huic circūcisioni assistit remittēdo originale peccatum: ⁊
causat gratiaꝫ: que mediū est hominē pducēdi ad salutē.
Hec sunt de intētiōe doc. subtilis ⁊ guilhel. ockā: que vi
dent̄ rationabiliora et intelligibiliora/q̄ sententia prioris
opi. tenentis q̄ verba cōsecratiua concurrūt effectiue ad
cōuersionē panis in corp⁹ christi/ꝑ virtutē supnaturaleꝫ
verbis influxaꝫ: q̄ etiā nec virt⁹ illa influeret̄/nisi ex pa-
ctione diuina ipsam influēte facta cū ecclesia. Dicere eñ
oporet deuꝫ decreuisse totiēs velle hmōi virtuteꝫ supna
turalē infundere: quotiēs sacerdos illa rite ꝓtulerit. Si-
cut ergo ibi recurrit̄ ad pactū quantū ad influxū hui⁹ vir
tutis in verba: ita rationabili⁹ recurrit̄ ad deū in ipsa cō-
uersione imediate: que requirit infinitā potentiā fm opi
nionem omniū. Oia etiā saluari possunt facili⁹: et euadi
multe difficultates/nō ponēdo hmōi virtutē in verbis q̄
ponendo: quare supfluitas hec videt̄ resecanda. Et opi-
nio p̄mo recitata ⁊ vltimo declarata seruāda. ¶ Y Pre
terea nec cogunt motiua alioꝝ supra inducta. Nō primū
quo arguūt q̄ alia verba nō possent vere dici forma sacra
menti: cū forme sit agere. Nā quō verba sint forma sacra
menti eucharistie dictū est. s̄. lec. xxxviij. vbi ostēsum est/
q̄ nō sunt forme sacramēti eucharistie: sed forma cōsecra
tionis. Nec tñ forma cōsecrationis ꝓprie accipiēdo ꝓ for
ma substantiali vel accidētali que informat subiectū cui⁹
est agere: sic eñ verba sunt forme actis cui inherent: sed
sunt forme metaphysice. vñ q̄ ad sacramenta requirunt̄
quedā signa sensibilia et verba: illud quod est sensibile
in sacramēto vt lotio in baptismate: vnctio in cōfirmatio
ne ⁊c. dicit̄ materia similitudinaria: q̄ magis materiale:
⁊ verba dicunt̄ forma: q̄ magis spiritualia: etiā q̄ expres
sius significatiua gratie sacramētalis. Huius aūt forme
metaphysice nō est agere per aliquā virtutē sibi inexistē
tem. Nec tñ omnē actionē oportet tollere a verbis. Cōces
sum est eñ q̄ sunt cause sine qua nō: ita cōcedi potest/q̄
agūt sicut causa sine qua nō: hoc est ad coꝝ legitimā pro

lationem sequit̃ cõuersio ex pactione diuina. Sicut ergo agunt ex pactione diuina ꝓpter quod ad coꝝ esse .i. ꝓfer ri sequit̃ cõuersio: nec aliter agit ignis caloꝛ ex: nisi ꝙ ad eius pñsentiã incipit esse caloꝛ in ligno apposito: licet hoc cõuenit igni caloris sibi naturaliter inexistentis: verbis ex pactione dei suo signo assistentis. ¶ Neq3 scdm cogit sed magis est ad oppositũ: nã in hoc distinguit̃ miraculũ ab operatione naturali: q2 in miraculo ꝓpꝛie accepto solus de9 operat̃: ꝛ si qñq3 illud facit ad pꝛeces sanctoꝝ: nemo tñ dicit ꝙ pꝛecibus insit virtus supnaturalis effectiua eius qd petitur: sicut nec fimbꝛie: nec vmbꝛe petri: vt dictum est. ¶ Z Similiter tertiũ nõ ꝯcludit: q2 admisso ꝙ sacramẽta legis noue causent/qd significant: vt cõcessum est: tanq̃ causa sine qua nõ: nõ sequit̃ ꝙ causent ꝑ virtutem supnaturalem eis inexistentem: nec ꝑ hoc distinguũtur ab oĩbus sacramẽtis veteris legis: quia hoc etiã cõuenit circũcisioni: etsi nõ alijs: a circũcisione autẽ distinguũtur: q2 cõferũt maioꝛem gratiã: ꝛ q2 aperiũt regnũ celoꝝ: qd non fecit circũcisio: siue hoc fecerint ex vi sacramẽti: vel qd verius est: ex solutione debiti. ¶ Sunt ꝛ alie excellentie sacramentoꝝ noue legis/sup sacramẽta veteris testamẽti: vt ꝙ gratiã cõferũt ex opere operato: nõ sic sacramẽta veteris legis/excepta circũcisiõe: s3 tñ ex deuotione vtentis sacramẽto: ꝛ illa instituta sunt a deo imediate: q2 a xp̃o in assumpta natura: ista vo a deo ꝑ angelos: vt vult Aug. ij. ꝛ. iij. de tri. quasi ꝑ totũ: ꝛ cetera de q̃bus dicendũ nõ est ꝑ singula. ¶ Quartũ etiã ꝙ multas sanctoꝝ autoꝛitates allegant/nõ est ꝯtra opi. q2 nihil aliud habet̃ ex oĩbus autoꝛitatib9 inductis: nisi ꝙ ad ꝓlationẽ verboꝝ legitimã fit cõuersio: ꝓpter qd verba dici possunt cã cõuersionis mõ supꝛa exposito: ꝛ pꝛopter hoc dicũtur operatiua ꝛ mutare creaturã: ꝛ species elementoꝝ efficere corpus xp̃i ꝛ sanguinẽ: ꝛ esse actiua/ꝛ sermo oĩpotens: q2 ꝯcurrit tanq̃ causa sine qua nõ/ad cõuersionẽ q̃ requirit̃ in agente ꝑncipali potentiã infinitam. Oĩa ergo illa cõueniũt verbis cõsecrationis per virtutem xp̃i assistentẽ/ꝛ hec oĩa operantẽ: nõ per virtutẽ verbis insistentem: nec hoc haberi potest ex aliqua autoritatũ allegatarũ. Quo aũt intellectu sacerdos dicatur his ṽbis ꝯsecrare: ꝛ coꝛp9 xp̃i ꝛ sanguinẽ cõficere: satis late dictũ est supꝛa lec. iiij. Et tantũ de isto scdo ꝑncipali diuisionis. s̃. lec. xxxviij.

¶ Lectio. xlviij. A

Xpeditis his que respiciũt foꝛme cõsecrationis integritatẽ effectum ꝛ efficaciã: Cõsequẽter inquirendũ est de ipsius veritate et cõuenientia/quãtũ ad singulos terminos ipsam integrãtes eorũq3 significatione. Nã veritas ꝓpõnis ex eius significatiõe resultat: ꝛ significatio cuiuscũq3 cõplexionis/ex significatiõe suarũ partiũ. Integrat̃ aũt foꝛma cõsecrationis ex his quattuoꝛ terminis: h̃ est coꝛpus meũ: vt habitũ est. s̃. lec. xxxviij. De ꝑmis duob9 terminis/sc3 ꝓnomine hoc/ꝛ verbo est maioꝛ est difficultas. Dubium eñ videt̃ quid ꝑ ꝓnomen hoc/demõstret̃: ꝛ qd tp̃s ꝑ copulã est/impoꝛtet̃. Ex quibus tñ maxime dependet veritas oꝛonis: nã cũ ꝓnomẽ hoc/sit demonstratiuũ positũ respectu copule de pñsenti demõstrat aliqd pñsens in ꝓspectu oꝛonez ꝓferentis vel appꝛehendentis. Uel ergo demonstrat panis substãtiã quã celebꝛans manib9 tenet: aut species quas sensu ꝑcipit: aut coꝛpus xp̃i qd fide cernit. Nõ ꝑma duo: q2 tũc ꝓpositio esset falsa: quia nec panis substãtia: nec spẽs sunt coꝛpus meũ .i. chꝛisti. Nec ꝓpositio affirmatiua vera esse poterit: cui9 extrema nõ supponũt ꝑ codẽ. Nec demonstrant tertiũ/sc3 coꝛpus xp̃i: q2 illud nõ est pñsens dũ oꝛatio ꝓfertur: sed incipit esse sub speciẽb9 panis/qñ oꝛatio ꝑfecte ꝓlata est: ꝛ tũc oꝛatio nõ est: g̃ nec vera est. ¶ Similiter ꝛ copula est: aut impoꝛtat tẽpus ꝑcise coexistẽs sue ꝓlationi: ꝛ ꝓ illo tpe nõ est ibi coꝛpus xp̃i: aut tẽpus coexistens ꝓlationi totius ꝓpositionis; sed nec pꝛo illo tempoꝛe est ibi coꝛpus xp̃i: q2 non est sub spẽbus panis ante cõuersionem panis in ipsum: sed existente oꝛatione nondũ est cõuersio. Aut impoꝛtat instans cõuersionis: sed illud nõ est pñsens: nec coexistit oꝛoni vel eius parti: q2 instans cõuersionis est pꝛimũ nõ esse oꝛationis: vt dictum est lectione. xlij. Sic ergo apparet dubietas ꝛ difficultas hui9 materie. ¶ De qua sunt diuerse opiniones: ꝛ plures modi soluendi eius nodum apud doc. Qui tñ possunt ꝑmo reduci ad duas. ¶ B Pꝛima tenet ꝙ dũ hec verba ꝓferũtur a sacerdote ministro xp̃i/ꝑ hoc nihil demõstratur: nã minister celebꝛans nõ ꝓfert illa verba significatiue: sed recitatiue tanq̃ a xp̃o dicta. nõ ergo intendit per ꝓnomen hoc/rem demonstrare: sed dũtaxat recitare facta xp̃i que gessit: ꝛ q̃ verba dixit/dum coꝛpus suũ consecrauit: ꝛ ꝯsecratum discipulis suis vt manducarent tradidit: sicut cum dico: Chꝛistus dixit petro. Tu es petrus. ꝑ ꝓnomen tu/nõ demonstrando ꝑsonam cuiuscũq3: sed dico xp̃m hanc ꝓpositionẽ dixisse. Tu es petr9. In qua ꝓpositione xp̃i/tu demõstratiue accipiebat̃: sed in ꝓpositione quã ego ꝓfero/tu sicut ceteri eius terminis accipitur materialiter ꝛ non significatiue vel ꝑsonaliter: ꝛ ita nihil demõstrat. Sic in ꝓposito cũ sacerdos dicit: Hoc est coꝛpus meũ: ꝑ hoc nõ demõstrat coꝛpus xp̃i: nec aliq̃d aliud: sed recitat xp̃m dixisse hanc ꝓpositionẽ/cũ ipse ꝯsecrauit ac discipulis suis dedit. Et ṽm hoc pñsata oꝛatio nõ est cõsecratiua vt significatiua veri vel falsi: sed data est nobis tanq̃ signũ vt cognoscam9/ꝙ illa oꝛatione ꝓlata a sacerdote coꝛpus xp̃i realiter sit pñsens per diuinũ beneplacitũ. ¶ Et videt̃ esse intentio dñi Inno. de officio misse par. iij. c. lvj. ꝛ. lx ita dicent̃, Sanc dici põt ꝙ per hoc/sacerdos nihil demõstrat nec vtatur enũciatiue sed recitatiue. Sic cũ ait: Ego sum vitis vera. Ego sum lux mũdi. ꝛ talia innumerabilia. Sic quidẽ loquẽs sacerdos: ego sum lux mũdi. ꝑ ego/ nõ demonstrat se in pꝛopꝛia ꝑsona: neq3 sic loquit̃ in ꝑsona chꝛisti. Sed dicit chꝛistum dixisse: ego sum lux mũdi. Unde dum euãgelium legitur in ecclesia/semꝑ pꝛemittitur: dixit iesus discipulis suis: ego sum lux mundi/aut simile: ita in pꝛoposito. ¶ C Hanc opinionẽ videtur etiam tenere glosa in capitulo. Qui scelerate. de cõse. dist. ij. vbi querit di. Solet queri q̃d demonstret̃ ꝑ hoc ꝓnomen hoc/ Et sequitur. Ad hoc dico. Per hanc dictionez hoc/nihil demonstrat̃ nã ipsa materialiter ponitur. ¶ Pꝛo hac etiaz opinione vident̃ sonare verba canonis ꝑcedentia ꝛ sequẽtia. Uñ sacerdos volẽs ꝯsecrare/de xp̃o loquẽs ait: in sua nõ in ꝑsona xp̃i. Qui pꝛidie ꝙ̃ pateretur accepit panẽ: gratias agens fregit/dedit q3 discipulis suis/dicens. Accipite et manducate/hoc est coꝛpus meum. ¶ Et pꝛeterea ꝙ nõ loquatur in ꝑsona xp̃i: sed in ꝑsona sua referẽs facta ꝛ verba xp̃i: videtur ex verbis canonis q̃ sequũtur foꝛmã consecrationis sanguinis: q̃bus de sanguine xp̃i d̃r. Qui ꝓ multis effundetur. Cõstat aũt ꝙ in posterũ sanguis xp̃i nõ effundetur. Quia moꝛs illi vltra nõ dñabit̃. cũ effun- Rom. vj detur sit futuri tp̃is. Si loquit̃ significatiue/oꝛatio erit falsa. Ideo ꝓbabile videt̃ ꝙ sacerdos dũtaxat recitatiue loquit̃: recitando verba xp̃i que ipse ꝓtulit dicẽs de sanguine suo: q̃ pꝛo vobis ꝛ ꝓ multis effundetur. Hãc opinionẽ Inno. ꝛ glose allegate doc. cõmuniter nõ appꝛobant. Et ꝯtra eum arguũt Alex. de ales par. iiij. q. xxxiij. ꝛ post eum btũs Tho. ꝛ alij pluris9 medijs: quoꝛũ duo magis ponderant̃. ¶ Pꝛimũ: q2 si verba illius foꝛme acciperentur materialiter ꝛ nõ significatiue: tũc nõ applicarentur ad materiã coꝛpoꝛalẽ pñsentem in coꝛpus xp̃i cõuertendã/plus ꝙ̃ quãcũq3 aliam/imo ad nullã: q2 nullã significarent: ꝛ ita per ip̃m non cõficeretur sacrm̃: q2 ṽm Aug. sup Johan. eo ꝙ verbum accedit ad elementum: fit sacrm̃. Non aũt accedunt verba ad elementũ: nisi significando ip̃m. ¶ Scdm: q2 ꝑ illam positionẽ non euaditur difficultas q̃stionis: q2 ꝗuis sacerdos sic loquẽdo nihil demonstret: tñ chꝛistus qui his verbis cõsecrauit: aliq̃d

in cena per ꝓnomen hoc/demõstrauit. Non eñ christus ea recitatiue ꝓtulit quasi ab alio dicta: sed significatiue ⁊ indicatiue tanq̃ a se ꝑmo ꝓlata. Et ideo hoc/accipitur demonstratiue: ⁊ ꝑ ꝯsequẽs aliqd demonstrat: ⁊ redit eadem difficultas q̃ prius. Similr si xp̃s nõ esset viator: ꝑ illa verba posset cõsecrare: nõ recitatiue accepta/sed significatiue. ℭ D Sed volens sustinere opinionẽ Innocẽ. q̃ fuit vir magnus papali autoritate/⁊ sciẽtie diuine ⁊ humane ꝓfunditate: facile responderet ad rõnes. Nam ad primã diceret/ꝙ nõ obstante ꝙ verba ista materialiter accipiũtur: nihilominꝰ accedit verbũ ad elementum: vt fiat sacramentũ. Accedit ad elementũ: nõ ꝙ materiam vel elementũ aut aliquid aliud demonstret: sꝫ accedit ꝑ intentionẽ sacerdotis/verba illa ad elementũ applicantis. Intendit eñ sacerdos ꝑ verba illa xp̃i que recitat: materiã panis in cõspectu suo existentem ꝯsecrare. Cui recitationi assistit deus: cõuertendo panẽ in corpus xp̃i: ipm presens faciendo specieb' panis: vñ ſm hoc ordinauit xp̃s ꝙ quãdocũq; sacerdos cũ intentione consecrandi sup materia debita sua verba recitat: tũc infallibiliter ⁊ efficaciter vult causare pñtiam sui corporis in vltimo instanti ꝓlationis. Et ſm hoc accedit verbum ad elementũ: nõ tm̃ ex intentione ministri volentis ꝑ eoꝝ recitationẽ cõsecrare: sed etiã ex ordinatione xp̃i instituẽtis: vt ad eoꝝ legitimã recitationẽ/prefatus cõsequatur effectus. Unde si deus instituisset vocẽ nõ significatiuã quãcũq; ⁊ nobis incognitã: vt esset forma ꝯsecratiõis: nihilominus ꝑ legitimã illius incognite vocis ꝓlationẽ/accederet verbum ad elementũ vt fieret sacrm̃. Neq; eñ conuenit verbis esse formã sacramẽtalem ex eoꝝ significatione: sed ex xp̃i institutione. Uñ verba nõ sunt effectiua rei sacramẽti inquãtum vera vel non vera: significatiua vel nõ significatiua: sed inquãtũ a xp̃o instituta/tanq̃ signa efficacia/ꝓpter assistentiã xp̃i ea sic instituẽtis. ℭ Ad secundũ diceret cũ Inno. ꝙ xp̃s ꝑ illa in cena nõ ꝯsecrauit vt supra tactũ est lec. xxxvi. vñ xp̃s dicẽs: Accipite ⁊ manducate/hoc est corpus meũ. ꝑ hoc/demõstrauit corpus suũ iam ꝑsens factũ spẽbus panis quas manu tenebat: nõ ad ꝓlationẽ hoꝝ verboꝝ: sed ex ꝯsecratione ante horũ verboꝝ ꝓlationẽ a xp̃o facta: qui ſm Innocẽ. nõ verbis: sed sua virtute diuina in cena ꝯsecrauit. Cui etiã frãciscus maronis cõsentire videtur quãtum ad hoc ꝙ xp̃s sine verbis ꝯsecrauit. Consentit ⁊ Durãdus quãtum ad hoc/ꝙ verba illa a sacerdote ꝓlata tenẽtur materialiter Qđ etiam ꝓbabile reputat Robertus holkot ⁊ quidaꝫ alij. ℭ E Uerũ ad illud qđ additur. Si xp̃s modo eẽt viator: his verbis cõsecrare posset in vltimo instãti ꝓlationis eorũdem: effectum scꝫ transsubstãtiationẽ causando: q̃ ꝓferret illa verba nõ recitatiue/sꝫ significatiue. Et tunc stat difficultas quõ illa sit vera: hoc est corpus meũ sic significatiue a xp̃o ꝓlata. Difficilius est rñdere. Similiter nõ videt̃ ꝙ xp̃s alia forma sit vsus/q̃ ea quã discipulis suis tradidit: nã ſm sanctũ Ambro. sacerdos cõsecrat in verbis xp̃i. vñ ait li. de sacris. Cõsecratio q̃bus verbis ⁊ cuius sermonibꝰ est. Respondet: Dñi iesu. Et sequitur Ubi sacrificiũ ꝯficitur: iam nõ suis sermonibꝰ sacerdos: sed vtitur sermonibꝰ xp̃i: g̃ sermonibus xp̃i hoc ꝯficitur sacrm̃. Hec ambro. Et habet̃ in. c. Panis. ij. de ꝯse dist ij. Sed si verba accipiunt̃ materialr: iam nõ sunt verba xp̃i q̃ ista ꝓtulit significatiue. Nõ eñ sunt eadẽ verba q̃ non idem significant: etsi voces forent similes. ℭ Itẽ forme sacramẽtales sunt efficaces: qꝛ efficiũt qđ significãt. Si ergo verba accipiũtur materialiter ⁊ nõ significatiue: nihil significãt: nõ g̃ efficiũt qđ significãt. ℭ F Propter illa duo ⁊ silia/licet solui possent: est alia opinio/ꝙ v̉ba illa accipiũtur nõ materialiter sed significatiue: ⁊ ꝓferũtur a sacerdote nõ recitatiue/sed enũciatiue. Non aũt in ꝑsona sacerdotis ea ꝓferentis: sed in ꝑsona xp̃i. ℭ Sed statim occurrit dubiũ/quõ sacerdos hec verba nõ proferat recitando facta ⁊ verba xp̃i: cũ loquẽs in ꝑsona sua: Qui pridie ⁊c. recitat acta que xp̃s in huius sacri institutione gessit: in cuius signuꝫ xp̃m exprimit in tertia ꝑsona cũ dicit: Qui scꝫ xp̃s pridie q̃ pateretur accepit panẽ ⁊c. Et cum ꝑuenit ad verba xp̃i: vt indicet illa recitatiue dicere: p̄mittit verbũ dicẽs. qđ verbũ restringit terminũ a se transitiue rectũ ad suppositionẽ materialem. ℭ Ad qđ dicendũ est ſm hanc scd̃aꝫ opi. ꝙ sacerdos recitatiue loquit̃/recitans actus xp̃i: ⁊ etiam verba illa: Accipite ⁊ manducate ex hoc oẽs. q̃ restringunt̃ ad suppositionem materialẽ/per verbũ dicẽs/qđ p̄mittitur vsq; ad v̉ba cõsecrationis: nã vsq; ad illa loquit̃ in ꝑsona sua ꝓpria. Dũ aũt ꝓferenda sunt verba ꝯsecrationis: cessat loq in ꝑsona sua: ⁊ assumit ꝑsonã xp̃i/tanq̃ eius ꝓcurator aut vicarius ad hoc officiũ ꝑ eum institutus ꝓferendo verba illa hoc est corpus meũ/significatiue: sicut xp̃s ea ꝓferret/si in ꝑsona ꝓpria ꝑsens loqueret̃: ⁊ sicut in cena vltima ea creditur ꝓtulisse. Uñ sacerdos quasi distinctionem siue pausam faciens/post illa verba: Fregit/dedit q; discipulis suis dicens: Accipite ⁊ manducate ex hoc oẽs. que recitatiue ꝓtulit in sua ꝑsona significatiue: quasi nouã orationẽ incipiens/in ꝑsona xp̃i subiũgit: hoc est corpꝰ meũ. ℭ G Sed tunc videndũ quõ ꝓpositio illa sit vera: et quid ꝑ hoc/demonstret̃: an demonstret̃ ad sensum qđ in ꝓspectu est: vel ad intellectũ id qđ ibi nondũ est: hoc est an demonstretur panis vel eius spẽs aut corpus christi. ℭ Et quidẽ hic varij sunt modi doc. quos breuiter tangendo percurrã ⁊ post/modũ saluandi veritateꝫ magis clarũ ⁊ facilem aperiã. Quidã dicũt ꝙ hoc demõstret panem: sed verbũ est/nõ capit̃ substantiue: sed vt valet tantu .i. significat: vt sit sensus. Hoc est corpus meũ .i. panis significat corpus meũ. Et ita sacerdos ꝓferens hãc propositionẽ in ꝑsona xp̃i verũ dicit. Uerũ si sic dicentes negent corpus xp̃i vere ⁊ realiter ꝯtineri in sacro: ⁊ panem transsubstãtiari in corpꝰ xp̃i: sed xp̃m tantũ figuratiue locutũ fuisse/cũ dixit: Accipite hoc est corpus meũ. ad instar huiꝰ locutionis. Ego sum vitis vera ⁊c. corpusq; xp̃i non esse in sacro nisi tanq̃ in signo. Heretica est ⁊ s. lec. xxxix. satis reprobata. Ideo tanq̃ fidei ac veritati contraria refellenda est ⁊ relinquẽda. Alij vt richar. de scõ victore in lib. de trini. tenet ꝙ in hac orõne: hoc est corpus meũ: est demõstratio mixta/partim ad sensum/partim ad intellectũ; vt sit sensus orationis. Hoc est corpus meuꝫ: hoc .i. illud in qđ panis diuina virtute est trãsmutãdus/est corpus meũ. Et ad illã positionẽ videt̃ etiã declinare Richar. de media villa dist viij. quarti. ꝙ hic est demonstratio partim ad sensum: ptim ad intellectũ: sic intelligẽdo ꝙ demõstrat̃ hic aliqd qđ est obiectũ sensus: ⁊ aliqd qđ est obiectũ intellectꝰ. primũ in obliquo. scd̃m in recto vt sit sensus. Hoc .i. aliqd sub hac specie sensibili est corpus meũ. Et hoc verum est nõ restringendo illud ad aliquã differentiã tp̃is. Uñ ſm eũ ꝓnomẽ hoc/supponit ꝓ illo qđ actu ꝯtinet̃: vel de primo ꝯtinebit̃ in futuro sub hac sensibili specie: q̃ disiũctiua vera est ꝑ scd̃a eiꝰ parte Et ex hoc dicit ꝯter: ꝙ corpus xp̃i eẽ sub sacro nõ est cã veritatis huiꝰ ꝓpositionis: hoc est corpꝰ meũ: sed corpꝰ xp̃i statim fore sub illis speciebꝰ/est cã veritatis ꝑfate locutionis. Uñ sensus est: hoc est corpꝰ meũ .i. illud qđ statim erit ꝑsens sub hac specie sensibili q̃ videt̃: est corpus meũ: ⁊ hoc verũ est. ℭ H Fundamentũ Richar. est: qꝛ cũ ſm grãmaticos tp̃s nõ accidit nomini: neq; ꝓnoĩ qđ loco noĩs ponit̃: ꝓnomen vel nomẽ a ꝑte subiecti positũ nõ restringit̃ ad aliquã tp̃is differentiã: ⁊ iõ pñt supponere ꝓ suo significato qđ est/vel fuit/vel erit/sic indifferenter significat. Nec põt dici in qr/ꝙ restringat̃ ꝑ v̉bum ꝑsentis tp̃is ad supponẽdũ tm̃ pro aliquo qđ ꝑsens est: sicut cum đr hõ est albus: terminꝰ hõ nõ restringitur ad standũ ꝓ albis tm̃: sicut cũ đ: hõ albus: qꝛ restrictio non fit nisi ꝑ restringens in distans .i. a parte eiusdeꝫ extremi positũ. Sic ergo hoc/demõstrat aliqd sub specie sensibili: siue nũc sit ab ea: siue fuerit: siue erit. Demonstrat eñ

sine restrictione tꝑali. Et equiualet ꝓpositioni disiuncti
ue diuersas tꝑis differentias importanti. scilꝫ illi: hoc qđ
cōtinetur: cōtentū fuit: vel cōtinebit sub his speciebꝰ/est
corpus meū. Et quātum capio illū doctorē: vult dicere
ꝙ licet copula vniat extrema ꝓ tꝑe per ipsam īportato:
non tñ restringit extrema ad supponendū ꝓ suis signifi
catis tantū sibi ad tēpus copule correspondētibus: licet
ꝓpositio solū verificet ꝓ illis. Unde ꝯ̄iter dicendū: ꝙ
in illa/hō viuit: hō supponit nō tm̄ pro hoībus q̄ sunt in
tꝑe p̄senti: sed etiā pro adā ꝛ antichristo: licet illa ꝓposi
tio solū verificetur ꝓ hoībus q̄ sunt. Sicut hic hō currit
hō irrestricte supponit tam ꝓ hoīe currente: ꝙ̄ pro sedē
te ac quiescēte: licet solū verificet pro hoīe currente. Ita
in ꝓposito hoc/demōstrat aliquid: scꝫ corpus xp̄i quod
nūc est vel erit sub speciebus: ꝛ illud qđ erit sub specie
bus panis: iam est corpus xp̄i: ꝛ sic ꝓpositio simpliciter
3 est vera. ¶ I Alexāder de ales parte. iiij. q. xxxiij. post
alioꝝ reprobationem/dicit: ꝙ hec oratio: hoc est corpus
meū: est significatiua ꝛ operatiua. significatiua ex prima
sui impositione: operatiua ex forme sacralis institutione.
Ratione qua est significatiua: hoc demōstrat signatū ꝑ
signū. Rōne qua est operatiua: insinuat aliq̄d in aliud
couertendū. Un̄ est hic demōstratio signati ꝑ signum in
signatū couertendū. Signū est panis: signatū est corpꝰ
xp̄i/in qđ panis est couertendus. Hoc ḡ demōstrat ad in
tellectū corpus xp̄i: qđ est signatū panis conuertendi in
ip̄m. Un̄ sensus huiꝰ/hoc est corpus meū: est/signatum
hoc signo qđ est panis trāssubstantiandus in corpꝰ meū
est corpus meū. Et sic patet ꝙ nō est idem dicere: hoc est
corpus meū: ꝛ corpus meū est corpus meū. Hec positio
nō fauet heresi: q̄ dicit corpus xp̄i tm̄ ꝑ panē significari:
ꝛ ꝑ hoc illā esse verā/hoc est corpus meū: qꝛ panis signi
ficat corpus xp̄i. Non eñ dicit Alexā. ꝙ hoc demonstret
panē: sed significatū ꝑ panē. Nec dicit panē tm̄ significa
re corpus xp̄i: ita ꝙ nunq̄ couertatur in corpus xp̄i: sed
dicit panē couertendū esse in corpus xp̄i: ꝛ hoc implicari
in demōstratione ꝑ hoc. Nam hoc demōstrat corpus xp̄i
significatū ꝑ panē couertendū in corpus xp̄i. ¶ Guilh.
4 antisidoreñ. in summa sua dicit: ꝙ ꝓnomē hoc: habet va
gam demonstrationē. Ut sit sensus huius orōnis: hoc. i.
existens sub hac forma panis/est corpus meū. Uelut dē
tu aperi: tu habet indeterminatā demonstrationem. Ille
eñ q̄ extra domū est dicit: tu aperi nesciēs quis sit intus/
nihil determinate demonstrās ꝑ tu. Ita in ꝓposito: hoc
demonstrat existēs sub forma illa: nō determinādo illud
particulariter. ¶ Huic positioni videt fauere Durādus
dicēs: ꝙ in ꝓposito sit demonstratio ad intellectū: nō q̄
dem alicuiꝰ indiuidui signati: sꝫ solūmodo indiuidui va
gi. vt sit sensus: hoc. i. cōtentum sub hoc. i. sub speciebus:
loquēdo in generali: nō in speciali de pane vel corpore:
est corpus meū. ¶ L Beatus Tho. par. iij. q. lxxviij.
ar. v. ꝛ redit in idem: dicit ꝙ hec locutio/hoc est corpus
meū: resoluit in illā. i. contentū sub hoc/est corpꝰ meum.
Contentū dicit indeterminate: nō determinādo ad panē
quia sic locutio esset falsa. Nec ad corpus xp̄i: qꝛ sic signi
ficaretur ꝙ corpus xp̄i esset corpꝰ xp̄i. Et hec dicit est ra
tio quare cū ꝓnoīe hoc/nō ponit nomen a parte subie
cti: ne scꝫ eius demonstratio ad aliquā certam sp̄ēm sub
stantie determinaret: sed indeterminate demōstret con
tentum sub speciebus: qđ cōe est ꝛ substātie panis ꝛ cor
poris xp̄i: q̄ ambo successiue continentur sub speciebus pa
nis. ¶ Huic positioni etiā ꝯsonat Egidius theo. xliij. Itē
glo. interlinialis Math. vj. dicit: ꝙ est demōstratio ad
sensum quasi ad intellectū talem. Hoc est corpus meū. i.
illud qđ sub illa specie visibili videt: est corpus meū. Ad
similitudinē qua diceremꝰ viso angelo sub specie huma
na: hoc est angelus. In glo. videt: nō dicit visionem cor
poralem: sed intellectualē. i. intelligit. ¶ Sanctus bona
5 uētu. in quarto. dist. viij. post recitationē ꝛ reprobationē
multarū opi. dicit: ꝙ hoc demonstrat substantiam panis
sub accidentibus q̄ oculis conspici possunt: que est ter
minus a quo couersionis (Est) vero: est operatiuum: et
nō dicit inherentiā vel idētitatem extremoꝝ: sed couer
sionē. Et hoc est speciale in ista oratiōe. Unde cū d̄r: hoc
est corpus meū: nō significatur ꝙ panis sit corpus: sꝫ ꝙ
ad ꝓlationem huius verbi panis: transit in corpus. Ua
let ergo est tantū: idest trāsit vel couertitur. ¶ Illa opi
nio differt a prioribus in duobus. Primo: qꝛ dicit: ꝙ hoc
nō demonstrat corpus xp̄i: sed panis substantiā sub acci
dentibus oculis apparentibus. Secūdo dicit: ꝙ est nō
accipitur substātiue: vt dicit rei existentiā: sed couersiue
vt importat couersionē alicuiꝰ in aliquid. vñ valet tantū
idest transit vel couertitur. ¶ Oppositū vtriusq̄ dicūt
alie opi. scilꝫ ꝙ hoc/demonstrat corpus xp̄i: ꝛ accipit est
substantiue. ¶ L Omnes ergo p̄dicte opi. p̄ter Inno
centij in hoc ꝯcordant. Primū ꝙ hec oratio: hoc est cor
pus meū: nō accipit materialiter sed significatiue: eo mō
quo xp̄s ꝓtulit. dū per eam in cena ꝯsecrauit. Quia eadē
forma/quā nobis tradidit: etiā ipse ꝯsecrauit. Nō autem
esset eadē forma: si ꝑ nos ꝓlata caperetur materialiter:
cuꝫ forma christi qui protulit eam: capitur significatiue.
¶ Secūdum: qꝛ orō illa est couersiua. Per eā eñ panis
couertitur in corpus xp̄i. Et ideo significabit terminū a
quo couersionis q̄ est panis: ꝛ terminū ad quē q̄ est cor
pus xp̄i. Et ideo nō pōt esse synonyma illi: corpus meū
est corpus meū: q̄ non est couersiua: ꝛ tm̄ significat ter
minū ad quē. Nec importat couersionē. ¶ Tertiū: ꝙ ora
tio illa q̄ est forma cōsecrationis: est oratio vera: qꝛ in sa
cramēto veritatis nō debet esse aliqua falsitas. ¶ Labo
rant aūt opi. quō illa tria inueniantur in hac orōne: hoc
est corpus meū. Uidet eñ difficile saluare ꝙ est vera et
simul couersiua. Nam qꝛ vera: necesse est extrema vniri:
hoc est supponere ꝓ eodē: siue vt alij dicūt: esse idē. Cum
aūt p̄dicatum/scꝫ corpus supponit ꝓ corpore xp̄i: in cuiꝰ
ꝑsona sacerdos loquit: necesse est subiectū scꝫ hoc/ꝓ eo
dem corpore supponere ꝛ ita nō pro pane: qđ si est: vale
bit illā: corpus meū est corpus meū: ꝛ ita nō erit couer
siua. ¶ Hanc difficultatē faciliter videt euadere sanctus
Bonauē. qꝛ dicit quoad primū: ꝙ hec est vera ꝛ extrema
supponūt ꝓ eodē: sed nō ꝓ corpore xp̄i: sed ꝓ pane. Hoc
eñ qđ est subiectū: demonstrat panē. Et p̄dicatū nō est
corpus meū: sed hoc totū: ens qđ couertit in corpꝰ meū.
Nā est/valet tantū. i. trāsit vel couertit. Et ita ad illā vo
calem: hoc est corpꝰ meū: corrūdet illa mētalis: hic panis
couertit in corpus meū: cuiꝰ p̄dicatū est/ens qđ couertit
in corpꝰ meū: vt patet in resoluēdo. Hoc aūt p̄dicatū sup
ponit ꝓ pane: ꝛ cōnotat eius conuersionē in corpus xp̄i.
Sed qꝛ dicere ꝙ est/valet tantū. i. trāsit vel couertit: vi
det oino voluntariū. Nec aliq̄ grāmaticoꝝ sic iposuerūt.
Nec ostēdi pōt ꝑ quē theologū data sit sibi hec significa
tio: iō ea facilitate respuit qua acceptat. vñ ꝛ Alexan. q.
xxxiij. mē. iij. ar. ij. §. ij. Licet hec orō: hoc est corpus meū.
inquit: sit oꝑatiua vtute sibi collata a dño instituēte hoc
sacrm̄: nō ꝓpter hoc subtracta est sibi ꝓpria significatio
quā hꝫ ex impositiōe: neq̄ s̄m se totā: neq̄ s̄m partē ipsiꝰ
aliquā. Un̄ qđ dico est: qđ dico corpꝰ: qđ dico meū: ꝓprias
retinēt significatiōes: ꝛ modos essentiales significan
di hic sicut alibi. Hec ille. ¶ M Ea propter omes alij
opinātes p̄dicti: dicūt ꝙ est significatiue est substātiuū.
Et quātū ad p̄dictā difficultatē soluēdā/satis in hac suia
ꝯcordāt: licet vbis nō eisdē: ꝙ p̄dicatū huiꝰ orōnis: hoc
est corpꝰ meū: est corpꝰ meū: qđ supponit ꝓ corpore xp̄i.
subiectū vo hoc/demōstrat ꝯtentū sub sp̄ebus panis vi
sui p̄sentibꝰ in instāti couersionis: si illud est corpus xp̄i.
Ita ꝙ hoc/duo demōstret: scꝫ corpus xp̄i nondū p̄sens
ad intellectū: ꝛ panē aut species eius p̄ntes ad sensum.
Qđ sic pōt declarari. Nā ꝓnomē ponit loco noīs: ꝛ non
tm̄ loco noīs absoluti: sed etiā cōnotatiui. Et si est demō
stratiuū: demōstrat illud ꝛ sub ea habitudine qua nomē
loco cuiꝰ ponit: significat. Un̄ nō solū demōstrat absolu

ce rem aliquā:sed pōt demonstrare ipsam cū oībus circū
stantijs:qbus significari pōt p nomen:siue incōplexum
siue cōplexū.Siquidē pnomē demōstratiuū nō est signi
ficatiuū:nisi ex intentiōe pferentis.Non em̄ institutū est
pmaria institutiōe ad significandū aliqd determinate:sz
ad significanduz quodcūq̧ p quo pferens eo voluerit
vti.Ideo pōt poni loco cuiuscūq̧ noīs absoluti pprij vl'
cōnotatiui īpositi vel imponēdi:simplicis vel complexi.
Sic in pposito pnomē hoc/demonstrat corp⁹ xp̄i ad in
tellectū:nō absolute:sed cōnotat panē p̄sentē sub specie
bus sensibilib⁹ in pspectu existentib⁹ cōuertendū in cor
pus ip̄m. Est em̄ in ptāte demonstrantis rem sic vel ali/
ter demōstrare:τ ita p isto vel alio noīe ponere.vn̄ no/
men loco cui⁹ ponit̄ pnomē hoc:est illud cōplexū:ħ est
ens vel aliquid in qd̄ panis sub illis accidentib⁹ cōuertē
dus est.Et hoc cōplexū supponit pro corpore xp̄i:τ con
notat panē sub illis speciēb⁹ eiusq̧ cōuersionē. Hoc er/
go demōstrat ad intellectū illud pro quo supponit.i.cor
pus xp̄i:τ demōstrat ad sensum panē τ spēs:quē vel qs
cōnotat.Et sic intellecta orō simplr est vera:siue est/im/
portat tēpus plationis:siue p̄cise:siue plationis totius
orōnis:siue instās cōuersionis:qz pro quolibet illo tpe:
τ instanti hoc in qd̄ cōuertendus est panis:est corp⁹ xp̄i.
Illud em̄ in qd̄ cōuertēdus est panis:est corpus xp̄i an/
te plationē hui⁹ orōnis:sub platione τ post plationez.
Sic ḡ patet veritas orōnis.Patet etiā q̄ est conuersiua:
qz importat vtrūq̧ terminū cōuersionis:imo τ ipsam cō
uersionē:nō tn̄ eodē mō significādi:sed terminū ad quē
substratiue:terminū a quo τ cōuersionē formalr seu cō/
notatiue.Patet etiā q̄ nō est idē dicere:Hoc est corpus
meū:τ corpus meū est corp⁹ meū:qz lz extrema vtrinq̧
supponant p eodē/scz corpore xp̄i:nō tn̄ cōnotant idem
vt declaratū est.Et ita videt̄ q̄ qlibet dictarū opinionū
possit saluari:licet vna magis proprie loquatur q̄ alia.
¶ N Et licet sic videatur difficultas euacuata quan/
tum ad demonstrationez pnoīs hoc:tn̄ adhuc latet ma
ior difficultas:p quā adhuc veritas forme poterit inpu/
gnari:τ est hec.Forma cōsecrationis in oī casu possibili
est efficax:plata a sacerdote:debita intentiōe sup mate/
riā cōgruā.Ponat̄ igit̄ casus/q̄ corp⁹ xp̄i nullibi sit an̄
ɔsecrationē.nec in celo:nec alibi in sacro:qd̄ est possibi/
le.Celebrat sacerdos.Ad plationē forme in vltimo pla
tionis verboꝝ incipit esse corpus xp̄i de nouo sub specie
bus panis.De nouo dico:tn̄ post priorē existentiā inter/
ruptā in casu.Accidit em̄ cōuersioni/q̄ corpus xp̄i sit an̄
cōuersionē in naturali cōsistentia:vt habitū est supra le/
ctiōe prima.Illo ḡ casu posito/pcederet ratio in princi
pio hui⁹ lectionis facta:qz lz hoc demōstrat corpus xp̄i/
in qd̄ cōuertendus est panis:τ ita illud qd̄ p̄dicatū signi
ficat:tn̄ nec ip̄m:nec p̄dicatū supponit respectu hui⁹ co/
pule est:qz siue dicat tēpus sue platiōis:siue platiōis to
tius ppositionis:p illo nō est corp⁹ xp̄i.Nec pōt dicere
instās cōuersionis:qz illud nō est cū platiōe ppositiōis
Est em̄ primū nō esse ppositiōis p quo ppositio nō est:
sed imediate ante hoc fuit.Itaq̧ cū illud instans non sit
p̄sens:nec simul cū orōne:nō pōt importari p verbū est
p̄sentis tpis.Sic ḡ residebit maior difficultas in significa/
tiōe copule est/q̄ demōstratiōe pnoīs ħ.¶ O Circa
ħ laborauerūt Sco.τ Ockā:nescio si alr eoꝝ satisfecerit
curioso lectori.Guilhel.ockam huius occasione inuesti
gat qn̄ ppositio vocalis sit vera:an in p̄ncipio platiōis:
medio vel in fine.ꝗ.quotli.q.vlti.τ.xxx.qtli.q.xi.Et pos/
set qri:qn̄ ppositio vocalis d̄r esse.¶ Pro quo breuiter
aduerti pōt/q̄ p alio tpe ppositio vocalis est:τ pro alio
vera est ꝑm quosdā.Et qz dici nō pōt/q̄ ppositio voca/
lis nunq̄ est.Nec pōt dici esse qn̄ om̄es partes sue simul
sunt:qz ille cū sibi succedāt:nūq̄ simul sunt.Nec dici pōt
q̄ est qn̄ nulla partiū eius est:Relinquit̄ ḡ q̄ tūc est:qn̄
aliqua partiū eius est:sit p̄ma:sit media:sit vltima:qz nō
est maior ratio de vna q̄ de alia.Est ḡ p toto tpe platōis
sue/τ p qualibet ei⁹ parte.¶ Et nota vocabuluz ps:qz
nullus terminus d̄r pars ppositionis/nisi cōiugat̄ alijs
cū qbus cōstituit ppositionē.Propositio aūt tunc d̄r ve
ra:qn̄ significat sic esse sicut est in re/si fuerit de p̄senti/
de inesse τ affirmatiua:nō aūt significat/nisi qn̄ sibi mē/
talis correspondet:qz vocalē ppositionē significare:ni/
hil aliud est q̄ eam instrumētaliter īmutare siue mouere
cognitiuā ad ɔcipiendū ppositionē mentalē.Illa autez
solū ɔcipit̄ in fine ppositionis vocalis:qz audiens/Hoc
est corpus:ignorat an dicturus sit pferens asini/aut ho
minis/aut meū:iō nō format mentalē ante cōpletam p/
lationē totius vocalis.Est ḡ vocalis vera/qn̄ cōplete p
lata est:τ tunc nō est.Quādo aūt plata est cōplete:tūc
sub speciebus panis est verū corpus xp̄i.Et ita illa:Hoc
est corpus meū:demōstrando cōtentū sub speciebus:scz
corpus xp̄i simpliciter vera est:qz qn̄ significat ppositio
naliter:tunc sic est sicut significat:qz tm̄ in fine platiōis
sue ppositionaliter significat.Siquidez mentalis semp
sua vera est:qz nō format̄ ante cōpletam plationē voca
lis.¶ P Sed q̄uis hec imaginatio sit subtilis:non tn̄
videtur satisfacere:qz esto q̄ mentalis formetur vocali p
fecte formata:tn̄ copula mentalis nō importat tempus
p quo mentalis concipitur:sed magis tempus pro quo
vocalis profertur.Unde posito casu q̄ angelus a/esset
p̄cise tpe plationis hmōi:angelus est:τ non vltra:tunc
hec esset vera/a est.Et si in mentali q̄ formatur ad prola
tionē vocalis:est importaret tēpus ɔceptionis mentalis
ipsa esset falsa:qz qn̄ mentalis est:a nō est:vt ponit casus
Oportet ergo q̄ copula mentalis vocali correspondens
tis/importet idem tēpus qd̄ copula vocalis:al's nō eēnt
synonyme.Et ideo in priori casu quo corpus xp̄i per hāc
cōuersionē de nouo incipiet esse simplr:Illa:hoc est cor
pus meū:si est importet tēpus sue plationis:nō esset ve
ra:etiā in vltimo instāti sue plationis:neq̧ mētalis sibi
correspōdens:licet p illo vltimo instāti/corpus xp̄i con
tinetur sub spēbus panis:eo q̄ est non importaret illud
instans.Etiā videt̄ satis inusitatū dicere q̄ ppositio est
vera qn̄ nō est.Nec videt̄ q̄ verū τ falsum a parte p̄dicā
ti ampliant subiectū ad p̄teritū.Ideo pōt pbabiliter di/
ci q̄ ppositio vocalis est vera/qn̄ est:τ nō/qn̄ nō est.Cō
sequenter etiā q̄ mentalis correspōdens vocali/est simul
cū vocali in fieri:licet nō in esse.Ita q̄ mentalis etiā suc/
cessiue format̄ sicut vocalis:subiectū mentale ad platio
nē subiecti vocalis:copula ad plationē copule vocalis:
p̄dicatū ad p̄dicatū:licet mentalis maneat desinente vo
cali.Manent em̄ partes mētalis simul:nō sic vocalis.
Consequēter d̄r:q̄ vocalis tūc vera est:qn̄ res ita se ha/
bent sicut ipsa significat vel significaret si aliqs eam ap
prehenderet τ eius mentalē formaret:vn̄ si qs dicat:de⁹
est:vera est etiā si nullus eā apprehēdit.Sicut etiā euan
geliū in libro scriptū:verū est:etiā dū nullus ip̄m appre
hendit.Significat aūt vocalis qn̄ est:tūc em̄ mouet ad
formandū mentalē p partes:τ nō qn̄ esse desijt.Uerū in
hoc nō stat pondus p̄sentis disputatiōis:sed in hoc solū
qd̄ tēpus importat copula est/in p̄dicta ppositiōe:qz si
precise importat tēpus sue plationis:vel etiā plationis
totius orationis:hoc est corpus meū/adequate.indubie
in casu illa est falsa:qcquid etiaz demonstret̄ p pnomen
hoc:qz p̄dicatum corpus meū/nō supponit:cū pro toto
tempore prolationis/non sit corpus christi ꝑm casum.
¶ Q Idcirco notandū q̄ est/in dicta oratione qz pre
sentis tēporis:tēpus p̄sens importat.Cum autē presens
tempus sit diuisibile (quia non pono instantia indiuisi/
bilia) dubitari pōt:quāto tēpore possumus vti pro tēpo/
re p̄senti.Ad qd̄ dicendū tanto/quāto placet:ita tamen
q̄ includat p̄sens nunc.Unde possum⁹ vti pro tempore
p̄senti hora p̄senti:die presenti:mense p̄senti:anno p̄sen/
ti.hoc est hora includente p̄sens nūc:die includente p̄ns
nūc:τ sic de alijs.Cum aūt aliquo tpis spacio vtimur p
p̄senti.(exempli causa:p̄senti die.)quicqd est pro aliqua

parte hodierne dici/presens dr̄ esse illa die siue hodie: ꝛ
ita esse. Quāuis ergo est/dicit̄ tēpus p̄sens: est tn̄ in be-
neplacito proferentis/quāto tēpore velit vti pro presen
ti: an magno/paruo/vel instanti si ponerentur. Et fm̄ h̄
variant̄ ꝓpositiones in veritate ꝛ falsitate. ¶ R Per
hoc ad ꝓpositū. Dico ꝙ in illa: hoc est corpus meū: hoc
demonstrat corpus xp̄i/in qd̄ cōuertendus est panis spe
ciebus visibilibus subiectus: vt dictuȝ est. Est significat
p̄sens tēpus includens ꝓlationē huius vocalis cū instā
ti terminante ipm̄: qd̄ est p̄imū instans non esse eius: qd̄
est instans couersionis: vt valeat tātū hec oratio: hoc est
corp⁹ meū. i. hoc cōtentū in qd̄ cōuertēdus est panis ꝛc.
in aliq̄ parte tēporis includentis ꝓlationē/ꝛ instās ter-
minans/est corpus meū. Et hoc est verū: etiā si de nouo
corpus xp̄i inciperet esse simpliciter in instāti ꝯuersionis
Nam de eo verū est dicere ꝙ est: q: est contentū sub spe-
ciebus in p̄ino nō esse ꝓlationis verboꝝ: qd̄ ex supposi-
tione est pars temporis p̄sentis importari ꝑ est. Et hanc
responsionē tangit Sco. in. iiij. distin. viij. q ij. post trede
cim ꝯclusiones/quas ponit ad inuestigandū qn̄ ꝓposi-
tio sit vera: q̄d importet verbū est: ꝛ quid demōstret pro
nomen hoc. Tandē declinat ad hoc/ꝙ est importat tem
pus fm̄ intentionē exprimētis: ꝛ quātū est in se: ꝛ inquā
tum est minister dei: q̄ orationi assistit fm̄ intētionē quā
habere debet minister ad faciendū qd̄ sic intendit. Hec
aūt est: vt tota oratio referat̄ ad vltimū instans ꝓlatōis
ipsius orationis. siue hoc sit ex virtute sermonis: siue ex
determinatione ꝓferentis: ꝛ hoc nō tm̄ in se: sed in ordi-
ne ad p̄ncipale agens assistens ad agenduȝ. ¶ Et per h̄
ad rationē in p̄ncipio huius lectionis factā dr̄: ꝙ ꝓnomē
hoc/demonstrat ad intellectū corpus xp̄i: pro quo ꝛ sup
ponit. Et demonstrat ad sensum substantiam panis ꝛ spe
cies/quas cōnotat: vt dictuȝ est. Et licet corpus xp̄i non
sit p̄sens dum oratio ꝓfertur: sufficit ꝙ sit p̄sens in tem-
pore p̄senti qd̄ per copulā est/importat̄. Est eīm impor-
tat totū tempus includēs tēpus ꝓlationis/ꝛ instās con
uersionis tanq̄ p̄sens: ex intentione quā hr̄e debet ꝓfe-
rens sacerdos: ꝛ ita erit simpliciter vera. ¶ S Uerum
quicq̄d sit de hac disputatione logica: hoc tenendū est:
ꝙ hec oratio nō est forma sacramētalis vt vera: sed vt ta
le signū p̄cedens forte tp̄e: vel ad minus natura/suā ve
ritatem. i. cōuersionē per quā ꝓpositio est vera. Et nec vt
vera: nec vt falsa est couersiua: sed vt sic tanq̄ dispositio
preuia a deo instituta ad effectum sacramētaleȝ: cui dn̄s
ex pacto assistit ad causandū taleȝ effectū in termino sue
prolationis: siue significet hoc: siue aliud: siue vera: siue
falsa. Non itaq̄ necesse est ministro de ei⁹ veritate dispu-
tare. Sufficit ei intendere ꝓferre hāc orationē eo modo
ꝛ fine/quo xp̄s instituit eā ꝓferendā. Et hec est intentio
debita: quā habere debet actualiter vel habitualiter: vt
declaratū est lec. vj. qua existente/ꝛ ipso orationē vocali
ter distincte proferente: assistit deus ad ꝑficiendum effe-
ctum: etiam si sacerdos ipsa verba tanq̄ imperitus lati-
ni idiomatis/non intelligeret: aut actu ad eorum signifi
cationem non attenderet. Nec cautū est celebranti in ho
ra consecrationis secum disputare: ac solicite intendere
quid per pronomen demonstret: sed attendat vt verba
integre proferat: velitq̄ hoc fieri ad verborum a se pro
latorum expressionem: quod christus instituit ꝛ ecclesia
credit. ¶ T Ostensa nūc vtcunq̄ veritate huius oratio
nis: hoc est corpus meū: que est forma cōsecratiōis: Etiā
paululū addendū est de eius cōgruitate: quātum ad sin-
gulos terminos in ea positos. Congruitate nō dico grā-
maticali/que manifesta est: sed verboꝝ in ea ordinatorū
aptitudine et cōuenientia ad rem ipsam q̄ ibi significat̄
ꝛ agitur. Posset eīm alicui videri vt arguēdo recitat doc.
irrefragabil. parte. iiij. q. xxxiij. mēbro. iij. arti. ij. ꝙ inepte
poneretur hoc pronomen hoc/pro subiecto: qd̄ fm̄ vim
vocabuli demōstrat id qd̄ est in ꝓspectu ꝓferentis: nihil
autem tale: nec panis: nec species (siquidem hec tm̄ sunt
presentia in prospectu proferentis) nihil horū est corp⁹
christi. Ideo ponendū erat aliud subiectū expresse ipor-
tans idem cū predicato: vt ab oībus audientibus ꝛ pro-
ferentibus statim deprehenderetur eius veritas. ¶ Itē
quia forma ista cōuersiua: qua transsubstantiatur panis
in corpus xp̄i: que sit ꝓlatione facta: in ipsaq̄ virtus infi
nita/per quā creata sunt oīa: operatur: quodāmodo cre
ans sub his speciebus corpus xp̄i quātum ad nouā eius
presentiā. Opera aūt creationis ꝑ verbū fiat/imperatiui
modi exprimūtur: vt est illud: Fiat lux. fiat arida ꝛc. Cō- Geñ. j.
uenientius fuisset ponere verbū transitionē ꝛ ꝓductio-
nē sub tp̄e futuro ꝛ modo imperatiuo importās: vt fiat/
vel cōuertatur aut simile: q̄ verbū est: qd̄ est substātiuū
importās subsistentiā rei: nō transitionē ꝛ hoc indicati-
ue sub tp̄e p̄senti. ¶ Item in ceteris sacramētoꝝ formis
ponitur verbū importans operationē ministri circa ma-
teriā sacramenti: vt baptizo: cōfirmo: inungo: absoluo.
Ideo ꝛ hic poni deberet hmōi verbū: vt cōficio vel refi-
cio: vt sic exprimeret̄/nō soluȝ operatio dei inuisibiliter
operantis: sed etiā ministri visibiliter circa materiam ali
quid actitantis. Preterea cū hoc sacramēto reficitur aīa
tanq̄ cibo vite: ꝛ caro magis cōuenit cibo et refectioni:
q̄ corp⁹ qd̄ ossa includit: magis erat dicendū: hoc est ca-
ro mea. Un̄ ꝛ dn̄s ait. Caro mea vere est cibus. Et panis Job
cuius partes sunt eiusdē rōnis/expressius significat car
nē xp̄i homogeneā: q̄ corpus qd̄ habet partes similes ꝛ
dissimiles. Unde ꝛ xp̄s. Panis queȝ ego dabo caro mea
est pro mūdi vita. Caro dicit/nō corpus. Item transsub-
stantiatio fm̄ rationē nōis/dicit substantiā mutatam in
substantiā: ideo magis dicendum fuit: hoc est substantia
mea. Preterea magis dicenduȝ erat corpus xp̄i/q̄ meū:
q: ꝓferuntur a sacerdote loquēte de xp̄o in tertia ꝑsona:
Qui pridie q̄ pateretur accepit: benedixit: fregit. Uel si
relatio fit ad xp̄m: magis dicendū fuisset: hoc est corpus
tuū. ¶ Item licet xp̄s dixit discipulis suis. In noie meo Mar.
demonia eiicient: tn̄ discipuli eiicientes dixerunt in noie viii.
xp̄i: sicut Paulus dixit spiritui phitonisse. Precipio tibi Act. xvj.
in noie iesu xp̄i exire ab ea. Et petrus Act. iij. In noie ie-
su xp̄i nazareni surge ꝛ ambula. Dicendo etiā corp⁹ xp̄i:
omnis dubietas tolleretur: ꝛ error simpliciū dubitantiū
vel putantiū sacerdotē loqui in persona sua. ¶ V Ad
congruitatis ostensionē/ꝛ obiectoꝝ solutionē notat san
ctus Bonauē. post Alex. dist. viij. quarti. q. vij. ꝙ hec ora
tio singulariter significatiua est inter oēs orationes. Nā
alie orationes tm̄ sunt indicatiue veritatis vel existentie
eius qd̄ significāt: Hec aūt qd̄ significat: efficit ꝛ operat̄
Nec solū est orō hec singularis cōparādo ad alias cōes
locutiones: sed etiā singularis cōparando ad alias for-
mas sacramentales. Sicut ꝛ hoc sacrm̄ nō solum omniū
alioꝝ dignissimū est: sed ꝛ supermirabile et singularissi-
mū. Unde sicut sex notātur in hoc venerabili sacramēto
singularia: ita eadem singulariter oportuit ꝑ eius formā
designari. ¶ Primū est mirabilis illa cōuersio panis in
corpus xp̄i: cuius cōuersionis mira singularitas in supe
rioribus exposita est: ideo oratio que dicit̄ forma huius
sacramenti: nedum est significatiua: sȝ operatiua. Efficit
eīm qd̄ significat tanq̄ causa sine qua non: vt supra lect.
xiiij. dictum est. ¶ Scd̄m/ꝙ operatio illa siue cōuersio
ad successiuā orationis ꝓlationē facta: nō est successiua:
sed instantanea. ¶ Tertiū/ꝙ non est operatio siue ꝓdu
ctio alicui⁹ rei noue vel nō existētis: sed termin⁹ eius est
ens actu cōpletū: substātialiter nō mutatū. ¶ Quartū/
ꝙ cōuersio illa terminat̄ ad illud ens: scȝ corp⁹ xp̄i: vt est
signū alteri⁹: videlȝ corpis xp̄i mystici/ecclie scȝ fideliū
q̄ est corp⁹ capitis xp̄i fm̄ apl̄m. Dedit illum caput supra Eph. j.
oēm ecclesiā q̄ est corp⁹ eius. ¶ Quintū/ꝙ hec cōuersio
fit virtute dei increati: nō tn̄ sine ministro sacerdote ver
ba certa sup materiā certā cū intentiōe debita ꝓferente.
¶ Sexto/ꝙ sacerdos nullā operationē hȝ p̄ter verboꝝ
ꝓlationē circa materiā cōuertendā. Siquidē ad effectuȝ

cōuersionis nō requirit ꝙ sacerdos materiā/ scʒ panē et spēs tangat: leuet: frāgat: aut dispenset. Sine oibus his sola vboꝝ ꝓlatione: cū intētione cōsecrādi/ fit cōuersio: etiā si nec tāgat: dispēset: frāgat: aut sumat. Nō sic ī alijs sacramētis. In baptismate nō sufficit ꝓlatio vboꝝ super puerū ⁊ aquā: sed requirit lotio in aqua: q̄ est opatio sacerdotis baptizātis. Et in cōfirmatione vnctio in fronte cōfirmandi: que silr est opatio epi confirmatoris sine quib' nihil efficiūt vba. ℂ X Hec scʒ subtiliter ⁊ aptissime designant per q̄ttuor vba forme. Nā q: forma est opatiua: ꝑ subiectū ei' significari oportuit ꝯuersuʒ/ ⁊ illud in qd̄ erat cōuertēdū: sine cōuersio nō designaretur opatio sine eo in qd̄ cōuersio fit: nō esset vera oro. Et cū illud importat ꝑ p̄dicatū: oportuit illud designari ⁊ per subiectū. Sed illa duo in subiecto per terminū simplicē vnū tantū modū significādi habente/ fieri nō potuit: q: vno mō significāda nō erāt. Nec apte in breui forma verboꝝ: quā oportuit distincte ꝓferre: poneret ex multis terminis cōplexū. Ideo aptissime positū est ꝓnomē demōstratiuū hoc: qd̄ vnicū in voce ad intētionē debitā ꝓferētis haberet duplicē demōstrationē ad sensuʒ ⁊ ad intellectū. Ad sensum demōstraret panis substātiā sub visibilibus speciebꝰ p̄sentē cōuertēdā. Et ad intellectū/ corpus christi nondū p̄sens tanq̄ huiꝰ conuersionis terminū. Pro isto supponēdo: illas cōnotādo: qd̄ sic aptissime fit per ꝓnomē demōstratiuū / qd̄ ex primeua institutiōe hʒ demōstrare ad intētionē ministri ꝯficiētis. Nec oportuit illā significationē patere oibus idiotis: cū secretissimum est huiꝰ sacri mysteriū: vt vult Diony. in de ecclastica hierarchia. Neq̄ ab intellectu significatiōis orationis depēdet virtus cōsecrationis vt dictū est. Hec quoad ꝓnomē hoc. ℂ Quia etiā terminus huiꝰ cōuersionis: que principaliter in oratione significat: est actu ens non mutatum substātialiter: nō debuit poni verbū mutationē eius importās: puta fieri: sicut dicimꝰ ex aere aquā fieri: vbi importat substātialis mutatio termini: quia ꝓductio aque simplr per verbū fieri: sed debuit poni ꝑ verbū essendi: vt significaret conuersio esse sine mutatione termini. Et q̄m cōuersio illa fit nō successiue: sed instantanee: vbi silr est fieri ⁊ factū esse: instans etiā cōuersionis nō diuidit a tpe ꝓlationis ꝑ tēpus vel instās mediū: quasi post ꝓlationē futurū: sʒ instās terminās ꝓlationē/ ipm est instās cōuersionis. Ideo verbū essendi nō debuit esse futuri tēporis: sed p̄sentis tēporis: q: terminus rei p̄sentia/ p̄sens indicat. Et licʒ virtus cōuersiua sit infinita: virtꝰ scʒ verbi increati ꝑ qd̄ facta sunt oia: tn̄ per hāc in illa cōuersione nihil nouū creat. Neq̄ conuersio illa est ad nouā presentiā corporis christi: tanq̄ ad terminū formalē: sed ad ipsuʒ corpꝰ christi: ad cuiꝰ substātialē existētiā desinit esse panis couersus: vt habitū est lec. xl. Ideo nō dr̄ cōuersio hic trāslocatio: sed trāssubstātiatio. Corpus aūt christi in hac cōuersione nō creatur: q: ante fuit: ⁊ ꝑ cōuersionez trāssubstātialiter nō mutat: ideo nō debuit poni verbuʒ impatiuū/ vocās rē de nō esse ad esse: fiat vel creetur: sed verbū est/ substātiuū significās immutatā ⁊ sempꝫ existētē corpis christi substātiā. Hoc de vbo est. ℂ Y Quia etiā couersio fit panis in corpꝰ christi/ tanq̄ in signū alterius: q: corpꝰ christi res est sacri panis ⁊ sacramentū corporis mystici qd̄ ex multis mēbris diuersoꝝ officioꝝ cum vno capite christo cōnectit: significās vnionē mēbroꝝ fideliū cū christo: nō sufficit dicere/ caro. Qd̄ licet sufficeret ad rōnē cibatiōis spūalis exprimendā (ꝓpter qd̄ christꝰ cū de cibo loquit: vtit noie caro) ad signādū aūt vtrūq̄ qd̄ ꝑtinet ad rationē sacri: dicēdū erat corpus: qd̄ cōe est ad totū homogeneū ⁊ eterogeneū. Vn̄ in institutione sacramēti dixit christꝰ. Accipite ⁊c. h̄ est corpꝰ meū. Et licet panis: q: cibus ⁊ eiusdē rōnis in suis partibꝰ/ apte significet carnē christi: q: tn̄ ex multis granis cōficit per aque admixtionē vnitis ⁊ in pastā redactis: apte significat corpus christi ex multis mēbris connexū: aīa eius sacrosancta viuificatū: vt vult beatus Aug. sup Iohannē. Vt ergo vtrūq̄ significaret: ⁊ corpꝰ christi vt cibus vite ⁊ et vt mystici corporis significatū: cōgruētius dr̄ corpus q̄ caro. Quia etiā tota opatio ista fit virtute verbi increati h̄ sacramētū instituētis ⁊ dispēsantis sub hac verborū forma: minister ex potestate a deo sibi tradita h̄ idē ministeriū aliter facturus eadē verba assumit: nō tn̄ in sua: sed in christi principalis ⁊ summi sacerdotis ꝑsona: ideo verba christi nō mutata ꝓferre debet. Vn̄ non corpꝰ christi/ vel corpus tuū: sed meū dicere oportet: qd̄ nō sacerdotis: sʒ christi corpus demōstrat. Et licʒ sacerdos in p̄cedentibꝰ verbis loquat de christo in ꝑsona tertia/ in his tn̄ loquit in ꝑsona christi prima: vt dictū est. Neq̄ est simile de potestate eijciēdi demones tradita: ⁊ de ptāte cōficiendi: q: ibi non instituit formā aliquā. Nec eiectio demonū facta est virtute verboꝝ: sed vtute fidei ad christum. Plus enī ibi fides opata est/ q̄ vba. Vn̄ frequēter dixit christus in suis miraculis. Fides saluū te fecit: aut fiat tibi sicut credidisti. Hic aūt formā sacri instituit: quā mutare non licebit. Quia demū sacerdos nullā hʒ circa materiā eucharistie operationē preter ꝓlationē verboꝝ: nō debuit aliud verbū operationeʒ sacerdotis circa materiā significans addi: sicut in alijs sacramētis. ℂ Et ꝑ hoc patet ꝙ vba illa quattuor sufficiūt: ꝙq̄ cōgruētissime sunt posita: nec supflua nec diminuta: Patet etiā ꝑ hec obiectionū solutio sufficiēs. Non tn̄ intelligendū ꝙ illa vba sic necessaria sunt: ꝙ per alia a deo forma institui nō potuit. Potuit enī quecunq̄ voluisset instituere: sed ex cōgruitatibus allegatis/ fuerūt magis apta. Et tantum de forme cousecrationis panis congruentia/ et certissima veritate.

ℂ Lectio. xlix. A

Expeditis tribꝰ principalibꝰ diuisiōis lec. xxxviij. ꝑmisse mēbris/ scʒ forme integritate: eiꝰ efficacia ⁊ veritate: Restat quarti mēbri ꝓsecutio: qd̄ est de conuenieti singularissime cōuersionis expressione. Qua scʒ habitudine noia terminos huius cōuersionis significatiua poni debeāt in locutiōe: vt cōuersio ipsa catholice et vere exprimat. Sunt aūt noia terminoꝝ huiꝰ ꝯuersionis panis ⁊ corpꝰ christi: aut eis equipollētia. Panis nomen est termini a q̄: corpꝰ christi termini ad quē. Inquirēdum itaq̄ an ipsa cōuersio his noibꝰ exprimi possit ꝑ vbū esse fieri/ posse esse: simplr in rectis/ vel mediāte p̄positione ex/ de/ vel in/ in obliq̄s. Inueniuntur nēpe orones varie diuerseq̄ apud sctōs: q̄bꝰ de hac sacrosctā trāssubstātiatione sunt locuti. Nā ⁊ beatꝰ Amb. eā nūc ꝑ verbū pōt/ exprimit in lib. de sacris. vbi dicit. Quō aūt pōt qd̄ panis est: esse corpꝰ christi. Rn̄det. cōsecratiōe. Nūc ꝑ vbū erat ⁊ est. Ibidē. Qd̄ erat panis ante cōsecrationē: id corpus christi est. Ibidē. Nūc ꝑ verbū fit. Vn̄ idē in lib. de cathezizādis rudibꝰ. Panis ⁊ calix fit nobis alimētū resurrectionis. In lib. de sacris. De pane fit corpus christi. Et sequitur. Ex pane fit corpus christi: ⁊ vinū fit sanguis christi. Vbi etiā addit p̄positiones ex/ de. Et sequit ibidē. Calix sanguis efficitur. Silr ⁊ beatus Aug. varie loquitur. Nā in lib. sniarum ꝓsperi. Celestis panis qui christi caro est. Et sequit ibideʒ quasi se exponēs. Vocat corpꝰ christi cū sit reuera sacramētū. Idē in. c. Qui manducat. de cōse. dis. ij. Panis est corpꝰ christi. Calix sanguis. Ideʒ lib. iiij. de trini. Corpus ⁊ sanguinē christi dicimus: qd̄ ex fructibus terre acceptū: ⁊ p̄ce mystica cōsecratū recte sumimus ad salutē spūalē. Qd̄ autē ex fructibꝰ terre acceptū est: ⁊ p̄ce mystica cōsecratū: panis est. Dicit ergo panē esse corpꝰ christi. Itē ꝑ fit/ exprimit in. c. Nō ois. ea. dis. vbi dicit. Nō ois panis: sed accipiens bn̄dictionē christi/ fit corpꝰ christi. Itē in. c. vtrū sub figura. in ea. dis. exprimit per p̄positiones ex/ ⁊ in. vn̄ ait. Ex substātia panis ⁊ vini corpus christi mystice cōsecrat. Et sequit. Corpus christi et sanguis in vtute spiritussancti ex panis et vini substā

tia efficitur. ⁊ sequit̃. Ipse scʒ christus/est qui per spiritũ scm̃: hãc videlʒ panis substãtiã/suã efficit carnẽ: ⁊ trãsit vinũ in sanguinẽ. Itẽ in cõfessione Berẽgarij: vt habet̃ eadẽ dis. Ego berẽgarius ꝓfiteor: eandẽ fidẽʒ me tenere de sacris dñice mense: quã hec sancta synodus autoritate euãgelica ⁊ aplica tenẽdam tradidit: mihiq̃ firmauit: scʒ panẽ ⁊ vinũ que in altari ponunt̃: nõ solũ sacramẽtũ: sed etiã verũ corpꝰ ⁊ sanguinẽ dñi nostri iesu christi esse. Itẽ Eusebius emissenus de cõse. dist. ij. c. q: corpus. sic exprimit. Inuisibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiã corpis ⁊ sanguinis sui ṽbo suo secreta ptãte conuertit. Sequit̃. In christi substantiã terrena ⁊ mortalia cõuertunt̃. Ecce oibus modis in lectiõis huius ꝑncipio ꝓpositis: sancti vtunt̃ de venerabili eucharistia dogmatizãtes. Sed videndũ qui modi sint ꝓprij: qui figuratiui vt obscura exponant̃: ⁊ ad sermonis ꝓprietatẽ q̃ sunt minus ꝓpria: reducantur: qđ ⁊ glose dictarũ autoritatũ faciunt. ℂ B Suppono itaq̃ ex frequẽter dictis: ꝙ in hac cõuersione qua panis ⁊ vinũ in corpus ⁊ sanguinẽʒ christi trãssubstãtiat̃: panis ⁊ vinũ ꝭm se ⁊ quodlibet sui desinũt: manẽtibꝰ accidentibꝰ: quibꝰ desinẽtibꝰ/succedit corpus christi: qđ nõ de nouo ꝓducit̃: sed preexistẽs incipit de nouo esse sub illis accidẽtibꝰ. Nihilq̃ qđ est aliq̃d ipsiꝰ panis vel vini: nõ materia: nõ forma: non aliq̃ pars eius: intrat/cõiungit̃/aut manet in/vel cũ corpe christi ⁊ sanguine sub accidẽtibꝰ remanẽtibꝰ. Hec est catholica veritas: hic intellectꝰ quẽ in oibus sermonibꝰ cõuersionẽ istã exprimẽtibꝰ cõcipere oportet ⁊ tenere: ⁊ q̃buscũq̃ sermonibꝰ exprimat̃ cõuersio ac trãssubstãtiatio panis ⁊ vini in corpꝰ christi: nihil aliud intelligit̃ ꝑ cõuersionẽʒ ⁊ trãssubstãtiationẽ/ꝙ oimoda panis ⁊ vini desitio: ⁊ corporis ⁊ sanguinis christi sub remanẽtibus accidẽtibꝰ successio. Et ad hũc intellectum debẽt retorqueri ⁊ exponi. Sed nũc videndũ que locutiões ꝭm sermonis ꝓprietatẽ sunt cõcedẽde. ℂ Pro quo aduertẽdũ/ꝙ duplices possunt formari ꝓpositiões in ꝓposito. Quedã in quibꝰ panis qđ importat terminũ a quo cõuersionis: ⁊ corpꝰ christi qđ iportat terminũ ad quẽ sunt extrema totalia: quedã in quibꝰ nõ sunt totalia extrema. Propositiões in quibus panis ⁊ corpus christi sunt totalia extrema sunt simpliciter false de rigore verboꝝ: siue sint de inesse/siue de possibili: etiã cuiuscũq̃ tẽporis p̃ntis/p̃teriti vel futuri. Cuiꝰ ratio est: q: ois ꝓpositio de inesse affirmatiua cuiuscũq̃ tẽporis fuerit: importat vnionẽ extremoꝝ ꝓ tẽpe per copulã importato. i. q̃ importat ꝑ subiectũ ⁊ predicatũ sunt idẽ: siue magis logice loquẽdo/ꝙ extrema scʒ subiectũ ⁊ predicatũ supponãt ꝓ eodẽ. Si autẽ fuerit de possibili: importat vnionẽ illã esse possibilẽ ꝓ aliquo tẽpore. Hinc est illud/ꝙ nunq̃ ꝓpositio de inesse: de p̃terito vel de futuro est vera: nisi sua de p̃senti aliq̃n fuit/vel aliq̃n erit vera: q: omne tẽpus p̃teritũ aliq̃n fuit p̃sens: ⁊ omne futurũ aliq̃n erit p̃sens. Sic nunq̃ ꝓpositio de possibili est vera: nisi sua de inesse sit possibilis. Cũ ergo hec: panis est corpꝰ christi/simplr̃ est impossibilis: ideo oẽs ille sunt false ⁊ ipossibiles: panis erit corpus christi corpꝰ christi fuit panis: panis põt esse corpꝰ christi. panẽʒ possibile est esse corpꝰ christi. Siliter ⁊ earũ conuerse. Et qr nõ sunt dabiles alie ꝓpositiões affirmatiue de inesse ⁊ possibili a p̃dictis/in quibꝰ sunt totalia extrema: sequit̃ qđ dictũ est: ꝙ oẽs tales sunt false. ℂ C Propositiones ṽo in quibꝰ nõ vterq̃ terminoꝝ panis ⁊ corpꝰ christi est totale extremũ: sed ad minus vnus eoꝝ est pars extremi: sunt in duplici differẽtia: Aut sunt ambo recti casus: aut alter eoꝝ est obliq̃ casus. Si ambo sunt recti casus: tũc p̃dicant̃ mediãte ṽbo fit/efficit̃/incipit esse: ⁊ siqua sunt silia. Et tũc ad veritatẽ talis req̃rit̃ ꝙ extrema ad minus successiue supponãt ꝓ eodẽ. Vñ illa/albũ fit nigrũ: nunq̃ erit vera/nisi illud qđ iã est albũ: aliq̃n fit nigruʒ: ita ꝙ ꝓ illo ꝓ q̃ album supponit: aliq̃n supponat nigrũ. Sic de illa: Petrꝰ fit iustꝰ: ꝑsecutor fit discipulꝰ: ⁊ silibꝰ

Unde illa est simpliciter falsa. Hõ fit asinus: hõ fit cadauer. embrio fit hõ: q: illud qđ est hõ: totũ scʒ cõpositum nunq̃ erit: nec fit illud qđ est vel erit cadauer. Cõpositũ eñ ex materia ⁊ forma cadaueris/nunq̃ fuit hõ: licʒ materia hois põt fieri materia cadaueris. Et materia embrionis põt fieri materia hois. Et materia hois fieri potest materia asini: licʒ ꝑ multas trãsmutationes medias. Et ad hũc intellectũ q̃nq̃ (licʒ improprie) cõcedunt̃ ille: hõ fit cadauer: lignum fit ignis: quia pars hois aut ligni fit pars cadaueris vel ignis. Sed siue ꝓprie siue improprie non est illa vera ꝭm vim ṽboꝝ: Panis fit corpꝰ christi: q: nec nũc: nec posteriꝰ qđ est panis: põt esse corpus christi: ideo nec simul nec successiue panis ⁊ corpꝰ christi ꝓ eodẽ supponũt. Nec pars panis aliq̃n erit pars corporis christi: q: in ꝯuersione/panis totꝰ desinit: nec aliq̃d eiꝰ intrat corpꝰ christi. Vñ oẽs ille sunt simplr̃ false: panis fit corpus christi: panis factꝰ est aut fiet corpꝰ christi. Sic de verbo efficit̃/incipit esse/⁊ silibꝰ. ℂ D Si aũt alter terminoꝝ ponit̃ in obliquo: tũc regulariter ponit̃ cũ additiõe prepositiõis ex/de vel in: ita ꝙ ex vel de/addit̃ termino a quo. i. pani: vt ex pane/vel de pane fit corpꝰ christi. Et tũc prepositio ex vel de/possunt dicere circũstantiã cause materialis: vel circũstantiã ordinis: vt cũ dicimus: Ciphus fit de vel ex auro/q̃ad primũ: vel ex mane fit meridies: vt dr̃. v. Metaph. quoad scđm. Primo mõ adhuc falsuʒ est dicere: ex pane fit corpꝰ christi: q: valebit: ex pane tanq̃ ex materia fit corpꝰ christi: q̃ falsa est vt iã dictuʒ est. Scđo mõ ꝯcedit̃: q: tũc tm̃ dicit ordinẽ substantie panis ad p̃sentiã corporis christi. ⁊ valet tantũ: ex vel de pane fit corpus christi. i. post desitionẽ panis fit p̃sens corpus christi: siue pani succedit corpꝰ christi. Ꝭ modo etiã cõceditur: ex nõ hoie fit hõ. i. post nõ esse hois succedit esse hominis: qđ nihil aliud est dicere/nisi postq̃ aliq̃d nõ fuit hõ: fit hõ. Siliter cõcedit̃: ex nõ albo fit albũ. Quã forte ꝑ hoc nõ cõcederet: nisi ꝓpter cõe subiectũ vtriusq̃ termini. Si ṽo ponit̃ ꝑpositio in/addita termino ad quẽ. i. corpus christi: vt dicẽdo: Panis trãsit vel cõuertit̃ in corpꝰ christi. ⁊ tũc denotat circũstantiã termini ad quẽ conuersionis: ⁊ ideo ipsa vera est: ⁊ inter alias magis ꝓpria. Nã tantũ valet: panis trãsit in corpꝰ christi. i. panis trãsit vel cõuertit̃: cuiꝰ trãsitus seu cõuersionis corpꝰ christi est terminus ad queʒ: qđ nihil aliud est/nisi ꝙ desitioni panis que transit de esse ad nõ esse: terminus ad quẽ. i. illud qđ succedit: est corpꝰ christi. ℂ E Ex quibꝰ summarie colligit̃/ꝙ solũ his locutionibꝰ vere exprimit̃ trãssubstãtiatio panis in corpus christi: in quibꝰ ablatiuo pane/additur ex vel de: aut accusatiuo corpꝰ christi/addit̃ ꝑpositio in. Et scđa ꝓ tanto est magis ꝓpria: q: nõ denotat cõmunẽ materiã vtriq̃ termino cõuersionis. Et ad alterã illarũ reducere oportet oẽs alias si in ṽitate debeãt saluari: ⁊ ꝭ vult glo. de cõse. dis. ij. q: corpus. sup ṽbo/cõuertuntur. Bene dicit in q̃t cõuertunt̃: vel transsubstãtiant̃: vel (vt alij dicũt) trãseunt vel trãseant: nõ fiũt nec incipiũt. Nihil eñ fit vel incipit esse corpꝰ christi. Põt tñ cõcedi ꝙ de pane cõficiat̃ vel fiat corpus christi: sicut de aqua fit crystallus: sed securius nõ cõcedit̃ hoc. Et vbicũq̃ inuenitur panis vel de pane fit vel conficit̃ corpus christi: sic intelligit̃. i. trãsit in corpus christi. Vel expone sic. i. sub specie panis vel latere vel incipit esse vel latere corpꝰ christi: vbi ante cõsecrationẽ nõ erat. Si enim panis corpus christi fieret: singulis diebus ei adderetur aliquid quod prius nõ erat: ⁊ sic semꝑ augmentaretur. Item qualiter vniretur diuinitati ille panis et iste. Item si panis est corpus christi: ergo aliquid qđ nõ est natuʒ de virgine: ⁊ sic aliquid inanimatũ est corpus christi: ergo est animatũ ⁊ inanimatuʒ: ergo nõ solum de virgine habuit originem. Non intelligas ergo ꝙ aliqđ augmentũ sumat ex tali cõuersione: nec eo modo quo cibus cõuertitur in carnem: sed ibi est corruptio. i. desinit ibi esse substantia panis et vini: nulla tamen generatio. Unde non potest dici ꝙ fit

ibi vera transsubstantiatio quantū ad hoc q̄ noua essentia ibi generetur. Hec glo. cuius intentio patet: licz verba glosatorem theologum non fuisse sua impropríetate demonstrent. Ex his satis patet quomodo auctoritates suprapositę et similes sint moderande: et ad sensum catholicum reducende. Et tantum de illo.

¶ F De diuinissimi sacramenti eucharistie veneratione seu cultu.

Q Uia autem ex predi

ctorū oim inuestigatiōe sufficiēter patuit in hoc sacro christū cōtineri et q̄ad corp⁹ et animā ineffabilē q̄z deitatē: restat p cōplemēto illi⁹ quarti mēbri inq̄rere quo cultu: qua ve adoratiōe diuinissimū illud sacramētū: tā a sacerdote celebrāte q̄ a circūstantib⁹ debeat venerari. Ad h̄ eñ statim facta cōsecratiōe reuerēter in altū fert hostiā ipsam pplo ostēdēs: quatenus visa eucharistia ab hoib⁹ suppliciter adoret.

Adoratio triplex. ¶ Ad huius psecutionē aduertēdū q̄ cōiter ponuntur tres spēs adoratiōis large accepte siue veneratiōis: que grecis frequenter nominant vocabulis: scz theosebia siue latria: dulia: hyperdulia. Utimur aūt grecis vocabulis: q: in latino eloquio nō habem⁹ noīa simplicia: quib⁹ explicētur q̄ p hec noīa intendimus designare. Un beatus Aug. x. de ciui. dei. c. i. loquēs de cultu soli deo exhibēdo ait. Ad significādū deo debitū cultū: qm̄ mihi satis idoneū nō occurrit latinū: greco vbi necesse est insinuo q̄d velim dicere. Cōsequēter exponit ibidē: quid noīe theosebia: q̄d latria significet. De quo. s. lec. xviii. dictū est in expositiōe hui⁹ clausule pfationis: Adorāt dñationes et c.

Latria. Ideo breuiter per latriā in pposito intelligēda est theosebia. i. cultus vel seruit⁹ soli deo debitus: qui et adoratio strictissime sumpto vocabulo dici solet. ¶ Quia autem de⁹ colit actu sacrificij: Est aūt sacrificiū sm beatū Aug. x. de ciui. dei. c. vi. omne opus q̄d agitur vt sancta societate inhereamus deo: relatū scz ad illū finē boni quo veraciter esse beati possumus. Sequit q̄ omni actu in deū rationabiliter ordinato deus colitur. Est aūt hmōi act⁹ duplex: interior et exterior. Et sm hoc duplex distinguit latria. Interior latria dr actus fidei spei ac charitatis. Sm beatū Aug. in enchi. c. ij. et sequētib⁹. Hi eñ soli in religione qua deus colitur sequēdi sunt: vt ibidē dicit. c. iij. Harum nāq̄ virtutū actib⁹ debita deo reuerētia exhibetur. Un quotiēs actuz fidei spei aut charitatis elicio: totiens deū colo: deū veneror: deū adoro. ¶ Cū eñ in deo summū dominiū credo: meditor: agnosco ipsumq̄ vniuersale principiū: creatorē: gubernatorē et principez. In ipso cōsistere summū dominiū: omnisq̄ potestatis plenitudinē: sine cuius nutu nec foliū cadit de arbore. In cui⁹ manu oia sunt posita: cuius voluntati resistere nullus pōt: cuius sapientiā nil latere: puidentiā cūcta disponere credo. Eius bonitatē liberalissime cōicare: a quo oibus donatū est esse et viuere: creata cōseruare: cōseruata in suos pprios fines fortiter suauiterq̄ ordinare: sueq̄ beatitudinis rationalē creaturā participē facere: lapsa reparare: perpetue captiuitatis filios pcioso sanguine redimere: redēptos glorificare: nulla sui vtilitate aut necessitate: sz misericordissima ac perpetua qua nos diligit charitate: ac cetera innumera infinite sue pfectionis opera mente pfiteor. Hec credēdo ac meditādo actu fidei deū adoro atq̄ colo. ¶ G Cūq̄ ex hoz pertractatione agnosco ipsum deū esse rationalis creature bonū: quā ad se beatifice possidendū ac fruendū creauit: in quo tanq̄ in summi boni possessione quicquid desiderari potest: summe habetur. Ac per hoc assurgo ad cōcupiscendū ipsum mihi plus oibus: tanq̄ summū mihi bonū et cōmodum: et ppter eum sic possidēdū perpetuo omnia alia paruipēdo. Incipio eum diligere amore cōcupiscētie: qm̄ est proprius actus spei. Cum vo vltra progredior meditando oēm hanc suam liberalissimā diffusionē: nō ex pcuenientibus creature meritis: sed intrinseca ac naturali bonitate sua: liuore carens (vt Boetius loquitur me. v. iij. de conso.) pcedere: ac per hoc solū ipsum essentialiter bonum sibi solum sufficientissimū: ac summe perfectū: et ppterea ab omni sua creatura coli: reuereri: honorari: timeri: propter se et super oia amari: sibiq̄ seruiri et subijci debere dignissimū esse debitū et iustissimū. Ex idcirco actū perfecte dilectionis: quo ipsum nō propter cōicata beneficia sed ppter seipsum elicio. Sint quoq̄ mihi creationis: cōseruationis: redēptionis: iustificationis: gratificatiōis: beatificationis: beneficia vie quedā et effectus excitātes et pducentes ad diligendū qui omniū hoz est causa. Diligendū dico in se et ppter se finaliter: meq̄ totuz sibi per obedientiā perfectā subijciendum. Hic actus dilectionis perfectus est et amor amicitie ac fruitio: ppriusq̄ effect⁹ charitatis quo deum colo theologica charitate. Hi sunt actus interioris reuerētie: honoris ac cultus latrie: quibus deū extollo: magnifico super omnia: tanq̄ vnicum summū bonū adoro. Quippe nihil aliud est deū adorare: magnificare: extollere: reuereri: nisi deū talem credere: vt talem desiderare: ac super oia diligere. q̄d est ipsuz talē: summū scz esse: et sibi et omnib⁹ dominari velle: ac p hoc oia alia estimare tanq̄ nihilū corā eo. Nec se nec aliud velle sibi preponere: nec amare. hoc est q̄d Rabanus super Gen. dicit. Adorare est in deū tota mētis intētione tendere. Non autē mente tendimus nisi actu volūtatis aut intellectus. ¶ Ecce habes quid est colere et adorare deū actu interiore: q̄d breuissime dici pōt post beatū Augustinū. Ei adherere fide: spe: et charitate. Hic eñ verus dei cultus sm eū in enchi. ca. iiij inchoat fide: spe tenet: perficit charitate: nec tñ abinuicē quatenus pfecte sint separant. Hic est verus dei cultus quo pater celestis colit in spiritu et veritate: sm illud saluatoris Ioh. iiij. Ueri adoratores adorabūt patrē in spiritu et veritate. Spiritus est deus: et eos q̄ adorāt eū in spiritu et veritate oportet adorare. Nā et pater tales querit qui adorēt eum. Ubi glo. sup verbo: In spiritu et veritate. Nō in tēplo: non in hoc more: sed interi⁹ in intimo cordis tēplo et in veritate cognitiōis. Hec glo. Quid est in intimo tēplo cordis: nisi in amorosa affectiōe volūtatis. Nā cor frequēter p voluntate ponit in scriptura. In veritate agnitionis: in fide trinitatis. ¶ H Latria exterior signū est aliq̄d sensibile in ptestationem latrie interioris exhibitū: vt sunt act⁹ et gest⁹ exteriores: quib⁹ quis pfitet int⁹ se credere: sperare: et amare eū cui foris exhibet: vt summū bonuz: oim creatorē: salutis et ois boni causale principiuz atq̄ finē. ¶ Sunt autē hi actus ritus quidā: qui sm christiane religionis pietatē obseruant: vt oblatio sacrificij: laudum et canticoz vocalis platio. manuū cōpositio aut extensio: pectoris tunsio: capitis nudatio: genuū inflexio: corporis totius prostratio et similia. De hac duplici adoratione loquitur beat⁹ Ioh. Dam. in suo quarto. Quia inquit ex duplici natura cōpositi sumus: intelligibili scz et sensibili: duplicē adoratione deo offerimus. Scz spūalē: que scz consistit in interiori mentis deuotione: et corporalē que cōsistit in exteriori corporis humiliatiōe. Et q: in oibus actib⁹ latrie: id q̄d est exterius: refert ad id q̄d est interius sicut ad principalius: ideo ipsa exterior adoratio fit ppter interiorē: vt scz p signa humilitatis que corporaliter exhibemus: excitet noster affectus ad subijciēdum se deo: quia connaturale est nobis vt per sensibilia ad intelligibilia pcedamus. Hec Tho. ij. ij. q. lxxxiiij. arti. ij. Uerū signa illa sensibilia equiuoca sunt: quia et deo exhibentur et creature. Non autē simili sed diuersa intentione. Et sm hoc quādoq̄ sunt signa adorationis latrie: quādoq̄ dulie. Cuz ergo signa illa exhibent in protestationem summe maiestatis potentie ac bonitatis diuine: per ea deus adoratur adoratione latria: quia vt sic nulli pure creature sunt exhibenda. Nam si hec adoratio interior vel exterior pfata intētione exhibet alicui q̄d nō est

vere ⁊ essentialiter deus: nō est latria sed idolatria: quia illud cui impendit̄ quodcūqꝫ fuerit citra deum est velut vmbra ⁊ idolū respectu dei vere lucis ⁊ perfectissimi entis. vnde dr̄: idolatria .i. latria exhibita idolo. ¶ Et qr̄ ex actib⁹ frequēter elicitis generat̄ habitus: latria nō soluꝫ accipit̄ pro actu summe adorationis: sed etiā pro ipso habitu: ſm quā acceptionē dr̄ virtus ad religionē pertinēs.

Dulia. ¶ J Scd̄a species adorationis est dulia. Et dr̄ dulia a dulos grece qd̄ est seruus latine. Jnde dulia .i. seruitus. Et accipit̄ dulia tripliciter: ꝓprie/cōiter/ ⁊ cōmunissime. Proprie accipit̄ pro seruitute siue reuerētia quā serui et subiecti impēdere debēt dn̄is suis ⁊ superiorib⁹. Et sic loquitur Aug. x. de ciui. dei. c. i. Ea seruitus que debetur hominib⁹: ſm quā precipit apl̄s: seruos dn̄is suis subditos esse debere: alio noīe hoc est nō latria: grece nūcupari solet. Vocabulū autē illud grecū nō exprimit: sed cōi vocabulo a doctoribus cōiter dulia nominat̄. Et quia duplices sunt serui. Quidā mancipia seu possessio dn̄i quibus dn̄i ipsi vtuntur sicut ceteris suis rebus ad ꝓpriam vtilitatē: quib⁹ dn̄s ſm Aristo. in politicis. principat̄ dispotico .i. dominatiuo principatu. Alij sunt serui naturaliter: qui carēt naturali prudētia: nec vigent naturali rōne. de quib⁹ dicit ph̄s. Homies corpore robusti: intellectu autem deficiētes: naturaliter sunt alioꝝ serui. qui tn̄ simpliciter sunt liberi cicqꝫ dn̄i principantur politice ⁊ ciuiliter. Ad vtrosqꝫ extendit se dulia. Est eīm dulia ꝓprie accepta/virtus qua serui ⁊ subditi suis dn̄is ⁊ superiorib⁹ honorē ac reuerētiā exhibere debēt ſm id petri. Serui subditi estote dn̄is: nō tm̄ bonis ⁊ modestis: sed etiā dyscolis .i. Petri. ij. Jta in vete. lege scd̄ogeniti primogenitos vt suos dn̄os ⁊ maiores adorabāt. Vn̄ Gen̄. xxvij. dixit ysaac ad iacob filiū suū. Esto dn̄s fratruꝫ tuoꝝ: ⁊ incuruent̄ ante te filij matris tue. ¶ Dulia vō cōiter sumpta dr̄ seruitus quedā reuerētialis: ſm quā rationales ⁊ intellectuales creature se mutuo honore preueniūt ⁊ venerant̄: ꝓpter quasdā speciales ratiōes: ꝓpter aliqd̄ diuinū vel virtuosuꝫ in ipsis repertū: aut saltē eis possibiliter nō exclusuꝫ. Et ſm hoc legitur homines alios quosdaꝫ adorasse: qui tn̄ neqꝫ fuerūt ipsoꝝ dn̄i nec rectores: sed ad captandum beniuolentiā: vel mitigandā iram: aut ad designandum aliquā virtutē: seu in signū specialis amoris et amicitie. Sic legitur de Moyse in Exo. xviij ꝙ egressus in occursum cognati sui ietro ipsum adorauit. Sic Jacob de mesopotamia progrediēs: in terrā pronus adorauit septies fratrē suū Esau appropinquanteꝫ Gen̄. xxxiij. Et dauid adorauit Jonathan filiū Saul. i Regū. xx. ¶ Z Et notāter dictū est ꝓpter aliquod diuinū in istis rationabilib⁹ creaturis cōiter repertū. Hoc diuinū est ꝙ sunt cōditi ad dei imaginē. Vn̄ dicit Damascenus. Cuius gr̄a nos inuicē honoramus: nisi qr̄ ad imaginē dei facti sumus. ꝓpter qd̄ ⁊ i Petri ij. dr̄. Oēs honorate. Nā sicut charitas ⁊ dilectio extēdit se ad oēs dei imagine insignitos: beatitudinis qꝫ (que trinitas ipsa est: ad cui⁹ imaginē insigniti sunt) capaces. Et hoc modo extēdit se dulia ad omneꝫ creaturā nō damnatā. Nō eīm extēditur ad demones ⁊ reprobos per dānationis sentētiā a beatitudine perpetuo exclusos. Jn quib⁹ etsi imago dei quantum ad naturalia ꝑseuerat nec deleri pōt: tn̄ qr̄ a deo ꝑpetuo separati: beatitudinē ſm ordinatā dei potentiam adipisci nō possunt tanq̄ inimici a deo ꝓscripti: a nobis nullatenus sunt honorādi. Sic etiā ꝓpter alias gratias ⁊ dona gratis data naturalib⁹ superaddita: vt sapiētia/virtus/ ⁊ cetera dona gratis data: que ad edificationē vel ecclesie vel persone a deo donant̄: dulia adorantur: quasi in hoc alios nō habētes talia ꝓcellētes. Sic in politicis ph̄s dicit: ꝙ homines ratione vigētes naturaliter alioꝝ sunt dn̄i ⁊ rectores. ⁊ per hoc ceteris magis honorandi. Sic pharao honorauit ioseph. Et nabuchodonosor danieleꝫ. Et lex docet senes honorandos dicēs. Coram cano capite consurge: ⁊ honora personā senis: ⁊ time dominū deū tuū. Leuitici. xix. Sic gratiā dei habentes honorādi sunt. de quibus beatus Gregor super Ezechielem. Boni ⁊ virtuosi honorādi sunt: ne forte per eos ille ꝓuocetur q̄ eoruꝫ corda inhabitat. Magis autē creatura iam beata rationabiliter est adorāda. Sic abraā adorauit angelos Gen̄. xviij. Josue cecidit pronus in terrā adorās angelū. eiusdem. v. ca. Verū ꝙ intelligi possunt in angelis personaꝫ dn̄i adorasse mittentē. Verū qr̄ vt dictū est: signa adorationis exterioris sunt equiuoca, aliud significātes dum deo aliud dū creature exhibentur: ꝓpter qd̄ ea que communiori vsu ad diuine maiestatis prestationē exhibētur: creature exhibēda nō sunt. De quo beatus Augu. x. de ciuitate dei dicit. Multa de cultu diuino vsurpata sunt: q̄ honoribus deferuntur humanis siue humilitate nimia: siue adulatione pestifera. Jta tn̄ ꝙ ea quib⁹ deferunt̄ homines: habent̄ qui dicunt̄ colendi venerādi. Si aūt multū eis additur ⁊ adorādi. Quis vō sacrificandū censuit/ nisi ei quē deum aut sciuit aut putauit aut finxit. Jdcoqꝫ Johānes angelū in Apocal. c. vlti. sibi loquentē adorare volēs ꝓhibitus est ab eo dicēte. Vide ne feceris. Exꝫ ad ostēdendū dignitatē hominis quaꝫ cōsecutus est per christū vt angelis equetur. Vn̄ subdit̄ ibidē. Conseruus tuus sum: ⁊ fratrū tuoꝝ. Cum ad excludendū idolatrie occasionē. Vn̄ subdit̄. Deū adora. ꝓpter cui⁹ occasionis vitationeꝫ/mardocheus noluit adorare superbissimum aman timens ne honorē dei transferret ad hominē: vt dr̄ Hester. iij. ¶ Z Dulia cōmunissime sumpta extēdit seꝫ etiā ad latriā: put dicit reuerentiā ⁊ honorē exhibitos ⁊ minorib⁹ ⁊ parib⁹ ⁊ superiorib⁹: nedum participatū dominiū habētib⁹ puta creaturis: sed etiā vniuersalissimo creatori habēti illimitatam ⁊ vniuersalē presidentiā. Et ita loquit̄ glo. sup illud ps̄. Dn̄e de⁹ meus in te speraui. tum etiā glo super illud ps̄. Jn ecclesijs bn̄dicite deo: dn̄o de fontib⁹ israel. Ps̄. lxvij. Dn̄e dicit per omnipotētiam/cui debet̄ dulia. Deus p creationē/cui debet̄ latria. Et beatus Aug. sup illud Math. iiij. Dn̄m deū tuū adorabis ⁊ illi soli seruies: dicit. Seruit⁹ duob⁹ modis ac diuersa significatiōe solet appellari. Dicitur eīm latria: dr̄ ⁊ dulia. Sed dulia intelligit̄ seruit⁹ cōis: hoc est: seu deo/seu homini/seu cuilibet rerū nature exhibita. A qua etiā seruit⁹ idest dules grece nomē accepit. Latria aūt appellat̄ seruitus illa que sola diuinitatis cultui debita/nec vlla est participāda creature: vn̄ idolatre nūcupant̄. Hec Aug. qui duliā in hac autoritate accepit tertio modo siue largissime. ¶ Sed notandū ꝙ qr̄ in deo cōsideram⁹ dignitatē ⁊ ꝑfectionē creature incōicabilē ſm nomē: vt est essentia diuina ⁊ natura/qua creature incōicabilis est. Vnde creatura de⁹ ꝓprie vel diuina natura dici nō pōt. Cōsideremus ⁊ in deo dignitatē cōicabilē: nō ſm eundē gradū sed ſm idē nomē: vt sapiētiā/potētiā/bonitatē/ꝓsidētiā/dominiū. Nā ⁊ creatura dr̄ potēs/sapiēs dn̄s ⁊cꝫ. Rōne perfectiōis incōicabilis creature debet̄ deo adoratio latria: q̄ simpl'r incōicabilis est creature: itellige ſm nomē. Rōne ꝑfectionis cōicabilis debet̄ deo honor ⁊ adoratio cōicabilis ſm nomen cōicabile: qd̄ est dulia cōiter acceptum. Et sic loquitur glo. allegata. Deo cui debetur latria .i. honor incōmunicabilis quēadmodū deitas est incōmunicabilis. Dominiū eīm cōmunicatur creature ſm ꝙ dicimus ꝙ deus potens facit creaturā potentē. Sapiens est: ⁊ facit creaturā sapientē. bonus est: ⁊ facit creaturam bonā: ita ꝙ participat eius bonitatē. Et ſm h̄ debetur ei honor/qua descēdit in cōmunionē: scꝫ ratiōe dignitatū: in quarū participatiōe dicimus esse creaturam. Et iste honor nominatur noīe communi qd̄ est dulia. Et ita patet sensus huius glo. Benedicite deo/ cui debetur latria. Dn̄o/cui debet̄ dulia. Vel vt addit in ps̄. vij. Domine per potentiā/cui debetur dulia. Deus per creationem/cui debetur latria: qr̄ creatio actiua nō cōicat̄ creature: sed bene potētia cōmunicat̄. ¶ M Nō tn̄ intelligenda sunt hec ꝙ in deo differāt essentia/dominiū/sa-

piētia/quasi distincte pfectiones: quarū vna sit creature cōicabilis: alia incōicabilis. Nam nihil distinctū ab essentia dicit potētia/sapiētia &c. In deo em̄ est tm̄ vna perfectio/que est diuina essentia: & hec oībus modis est sapiētia/veritas/& potētia. Nec sapientia plus vel veritas est sapiētia/q̄ essentia. Tm̄ nō plus distinguitur sapiētia ab essentia: a bonitate vel eternitate: q̄ sapiētia a sapientia. Qd̄ plane dicit beatus Augu. in de triplici habitaculo. Omnia vnū sunt in deo/excepto qd̄ ad relationē ptinet Nā sapiētia & veritas dei & eternitas: nō diuersa sunt: sed vnū sunt: sicut & oia. Sapiētia em̄ dei nō magis sapiētia q̄ veritas est. Et nō magis veritas/veritas est/q̄ sapientia/q̄ eternitas/q̄ cetera dei. Oia vnū em̄ sunt in deo: & nō solū inter se eadē sunt in deo: sed nō aliud sunt/q̄ ipe deus. Hec ille. Et ita nec aliquid in deo realiter cōicatur creature: & nō aliud/puta potētia/sapiētia/nō substantia vel essentia. Nihil em̄ est qd̄ in deo realiter cōicatur creature: sed fm nomen tm̄: hoc est nomē potētia: nomen sapiētia: vniuoce attribuit creature & deo: & hoc fm rationē generalē nō specificā. Nō em̄ est sapiētia dei eiusdē rationis specifice: & sapiētia creature: q2 illa est substantia: ista accidēs. Nomē aūt de9/diuinitas/non attribuit vniuoce & pprie creature. Et fm hoc nō sunt rōnes diuerse adoratiōis in deo realiter: ppter quas diuerse adorationis spēs deberent deo. Sed quōcunq3 a nobis cōsideratur de9: siue in se absolute vt infinite pelagus substantie siue in ordine ad creaturā vt creator: dñs: cōseruator: per potentiā/sapiētiā/bonitatē: semp debet sibi adoratio latrie: q2 totū est idē in deo. Nec dulia ista q̄ debet dño fm predictā glo. distinguit a latria: sed est actus latrie. Neq3 dulia accepta distinguit a latria nisi sicut genus a specie. Et sicut idē est/sortes & hō & aial: ita idē actus adorationis: puta quo pfiteor deū summū: infinitū: oipotētē &c. est actus latrie & dulie generaliter accepte. Sic ergo sapiētia diuina/& de9 idē sunt: sic dulia deo debita et latria idē sunt. sicut aial rōnale & hō: licz nomē dulia generale sit ad actū adorationis diuine: & ad actū adoratiōis creature. ¶ N Licz aūt tm̄ sit vna ratio adoratiōis i deo/que est infinita dei maiestas: etiam quibuscūq3 terminis differētib9 exprimat: est m̄ differētia aut multiplex ratio debiti in creatura: qua ipsa creatura obligat ad colendū deū cultu latrie: fm multiplicitatē bñficioz & gratiarū a deo acceptarū: sic debitor est hō rōne bñficij creationis: rōne bñficij redēptionis: iustificationis: glorificationis. Etiā q2 nō equaliter oēs recipiūt: nō est equale debitū: q2 iuxta euangelicā parabolam. Cui plus cōmittit plus

Mat. xxv.

debet. Vn̄ vni dedit dñs duo talēta: alij quinq3. Et plus debuit cui quinq3 cōmisit/q̄ cui vnū. Et sic ex parte commissi seu accepti nō est equale debitū: m̄ equalis honor: q2 honor respōdet dignitati: & eadem dignitas est in deo qua accipio hoc & illud. His sententialiter concordat doctor irrefragabilis parte. ij. q. xxx. ¶ O Diuiditur autē cōiter dulia pmo modo vel scdo modo accepta: vt scz

Hyperdulia.

tantū creature debet: in duliā maiorē & duliam minorē. Dulia maior est tertia spēs diuisiōis pncipalis siue pme supraposite q̄ hypdulia dr: ab hyper qd̄ est sup: q̄si excellens dulia. Minor dulia simplr obtinet nomē dulia generale sine addito. Hypdulia est seruit9 quedā reuerētialis exhibita rōne excellētie singularissime & eminētia i eo cui exhibet: qualis est reuerētia exhibita vgini gliose: in qua est pogatiua excellētissime & singularissime dignitatis: pure creature pcessa: in eo q est mater dei: quo excellit cherubin & seraphin & oēs angelicos spūs. Hec etiā hypdulia fm quosdā/cōuenit monarchis ecclie: pape et imperatori. Qd̄ admitti pōt faciēdo cōparationē statuum officioz & dignitatū in ecclesia militāte: ibi manēdo precise. In his em̄ supremus & excellētissimus status in spiritualibus est papatus. In secularibus est maiestas imperialis. Sic admittit papa tanq̄ supremus hierarcha in policia ecclesiastica: vt sibi fideles prosternātur vsq3 ad pedum oscula: nō quidem rōne sanctitatis personalis (si recte est sibi cōscius/& rationis cōpos: cum sit homo fragilis: nesciens sicut ceteri an amore vel odio dignus sit) sed ratione dignitatis sui status: quia vicarius est christi in terris: qui potestatis plenitudinē cōcessit petro/& cuilibet suo legitimo successori. Hinc fortassis crucem gerit in sandalijs/quā osculādam offert: tanq̄ locum gerens crucifixi: honorē illum nō sibi vsurpans: sed in dnm cui9 signū osculatur retorquēs. Claues etiam habet in signo siue armis: quia successor eius est: cui singulariter clauiū potestas in sua plenitudine est collata. Sic & reges & imperatores patiūtur prostrationes: & vsq3 ad terrā genuflexiones sibi exhiberi. Sicut legitur. ij. Regū. xiiij. Dauid nō repulit adorātes se super faciem terre: sed magis petita cōcessit. In quo nō reprehēduntur tanq̄ honorez sibi indebitū arrogātes. Verū loquendo de hyperdulia cōparādo ad vniuersitatē creaturarū/nō pōt reuerentia illa hyperdulia nuncupari. ¶ Dulia minor siue simpliciter dicta: est reuerētia cōmunis alicui exhibita nō in attestationē alicuius excellētie singularissime: sed fm rationē excellētie cōmunē multis: qualis est reuerētia exhibita prelatis inferiorib9. in sacris ordinib9 cōstitutis: aut in dignitatib9: personis virtuosis: hominib9 sapiētia precellentib9: immo & beatis angelis & animab9 sanctis: potentibus nobis ferre auxiliū: aut nostrā indigentiā releuare. Vel fm suam generalitatē/quibuscūq3 creaturis rationalib9 & intellectualib9 beatitudinis capacib9: fm dei potentiā ordinatā. Et pōt quelibet harū specierū accipi vel pro actu interiori: vel pro actu exteriori: vel pro habitu ex actibus hmōi generato correspōdenter ad dicta superius de latria. ¶ P Quia autē materiā adoratiōis

Quid & quō adorandū.

intrauimus: paulo latius in ea moremur: vt particulari9 nosse possumus que quomodo adorare oporteat: Ne indiscreta nostra adoratio sit: aut negligēs in nostrā sugillationez audiam9 a dño. Vos adoratis qd̄ nescitis. Job. iiij. Et illud Matth. xxv. Quādiu non fecistis vni de minorib9 his: nec mihi fecistis. Inquiramus igitur. An creature rationales & res insensibiles a nobis adorāde sint. Vt exēpli causa: crux christi: imagines sanctoz. & reliqe: ac cetera ad christū vel mēbra eius: hoc est sanctos/pertinētia. Scdo an christi humanitas sit latria veneratiōe adorāda. Ex quibus clare patebit: que quomodo in altaris sacramēto cōsistentia sunt adoranda. ¶ Quantū ad primū notandū q adoratio in suis specieb9: latria: dulia: & hyperdulia descripta est in sua ppria significatiōe: put tm cōuenit nature intellectuali seu rōnali: rōne cuiusdā superioritatis & excellētie tanq̄ obiecto pprio siue p se adorādo. Accipit aūt & largi9/vt etiā extendit se ad ea q̄ nō p se aut ppter se: sed p accidēs & ppter aliud venerātur: nec pncipaliter ad ea terminat adoratio: sz ad aliud p ea q̄ habēt aliquē ordinē repsentatiōis/cōtinentie/cōiunctionis/aut alteri9 hmōi habitudinis. Et q2 adoratio nō cōuenit illis tanq̄ obiectis adorationis actū terminātibus: sed q̄si medijs p que adoratio terminatur ad obiecta p se & pncipalia: ideo eoz adoratio eisdē noib9 noiat & ad easdē species reducit adoratiōis: q̄ sunt principaliū obiectoz/ppter que illa venerantur. Et p hoc adoratio nō cōuenit vniuoce his & illis: sed analogice. Et sic adoratio prout attribuit illis minus principali9: est veneratio alicui9 nō pter se: sed ppter aliquā habitudinē specialē quā habet ad aliud pncipaliter adorandū. Et illo mō potest similiter distingui in species latriā/duliā & hyperduliā: vt latria dicatur reuerētia vel veneratio que debetur alicui/nō tanq̄ simpliciter summo: sed tanq̄ habēti specialem habitudinē ad simpliciter summum latria proprie dicta adorandum: et sic suo modo de alijs specieb9. ¶ Q Est autē hec habitudo rei inanimate/aut insensibilis ad naturam intellectualem vel rationalem adorabilem in genere duplex. Una est ratione representatiōis Alia ratione specialis coniunctionis aut vnionis: vt quia

paris cõtinens habitus: idest vestis possessio cõtingens vel aliqd simile. Representatio autẽ fit tripliciter. Una fundat in similitudine rei representantis ad representata/que imitat ipsam in quibusdã accidentibus similib⁹. sicut imago picta vel sculpta sm similẽ ꝓtractionẽ ꝛ figurationẽ mẽbroꝝ christi: siue in ea figura in qua natus est: siue in qua ꝑdicauit: siue qua crucifixus in ligno pendit: siue qua a mortuis resurrexit/ascẽdit: vel ad iudiciũ venturus expectatur: sm quã in recordationẽ venire facit personam christi veri dei ꝛ hoĩs. Alia est representatio que sumit nõ ex figurali similitudine mẽbroꝝ christi. gratia exẽpli: sm corporalia lineamẽta: sed ex quadã extensione vel distensione partiũ/brachioꝝ scʒ ꝛ crurium sanctissimi corporis christi in cruce pẽdentis. Et per hoc etiã in recordatiuã christi sic passi facit noticiã deuenire. sicut crux picta vel sculpta etiã sine imagine appendentis ad memoriale dñice passionis. Tertia est representatio nõ ex aliqua predictarũ similitudinũ: sed ex volũtate ꝛ bñplacito dei: qui voluit ꝑ aliqua ꝑcedentia facta christum significare ꝛ figurare: sicut petra deserti: ꝛ serpẽs eneus christũ figurabãt. Imagines primis duobus modis adorãtur simili specie qua adorat representatũ. Un si fuerint imagines christi: adorant eadẽ specie qua christus. i. adoratione latrie. Si beatissime virginis hyperdulia. Si beati petri vel alterius sancti dulia. Hec tñ adoratio magis terminat ad rem significatã/ꝙ ad ipsam imaginẽ. Un Damas. lib. iiij. sniarum. Honor qui exhibetur imagini: refert ad illuʒ cuius est imago. Un dicit magn⁹ Basilius. Honor imaginis ad ꝓtotypum peruenit. i. exẽplar. Est eñ prototypon prima forma seu forma exẽplaris: ad quã facta est imago. De hac adoratione imaginis christi habetur in quodã decreto synodi Cõstantinopolitane: vbi dr. Sacratam imaginẽ dñi nostri iesu christi ꝛ oĩm liberatoris ꝛ saluatoris equo honore cũ libro euangelioꝝ sanctoꝝ adorari decreuimus. Et infra. Si quis ergo nõ adorat yconã saluatoris christi: nõ videat formam eius qñ veniet in gloria paterna glorificari ꝛ glorificare sanctos suos: sed alienus sit a cõione ipsius ꝛ claritate. Quia autẽ representãs tertio modo habet rationẽ imaginis nõ sic adoratur. In illis eñ nõ apparet aliqua sensibilis imitatio similitudinis: rõne cuius representet statim christũ: sed dũtaxat ex aliquo occulto mysterio. vñ ꝛ figure mystice dicebãtur: ꝓpter qd nõ statim intuentes in rememorationẽ figurati perducebãt. Et sic facile adoratio terminaret ad rem illam figurantẽ: ꝛ nõ ad figuratũ protenderetur. Qd cõsiderans rex ezechias serpentem eneũ qui iussu dei ꝑ moysen fuit erect⁹: vt ipsius aspectu iudei a morsibus serpentũ sanarent: laudabiliter contriuit: cõsiderans populũ ipsum serpentẽ adorãdo: gloriaʒ nõ deo: sed serpẽti tribuere: vt habet. iiij. Reg. xviij. ꝛ in ca. q2 sancta. lxiij. dist. ¶ R Ex his apparet ꝙ in adoratione imaginũ ꝛ alioꝝ ꝑ accidens adoratoꝝ: ꝙuis sit vn⁹ act⁹ exterior: vt genuflexio vel aliud signũ reuerẽtie: tñ in adoratiõe interiori sunt duo actus distincti. quoꝝ vn⁹ terminat ad imaginẽ: nõ tñ absolute vt est hec res materialis: hic lapis: hoc auruʒ vel lignũ: sed ad rem ipsam inquantũ est imago christi vel alicuius sancti. Hic actus est quedã recognitio qua recognosco rem illã vt ordinatam ad representandũ christũ. Uel cõplacẽtia qua mihi cõplacet res illa vt talis imago honorãda ꝓpter ꝓtotypum. ꝛ ille actus pertinet ad latriã analogice. Alius act⁹ est qui imediate terminat ad ꝓtotypũ: quo recognosco id qd representat tanꝙ summe bonũ vniuersale oĩm ꝑncipiũ. Ad quẽ actũ eliciendũ moueor per apprehẽsioneʒ imaginis. Et hic actus vere est actus latrie ꝓprie dicte: q̃ solũ terminat ad imaginatũ: ꝛ nõ imaginẽ. Nõ eñ vidẽdo imaginẽ recognosco ipsam imaginẽ quam video esse summũ bonũ: siue cõsiderẽ ipsam in rõne imaginis: siue absolute vt reʒ aliquã in se. Et ideo qd dr eodẽ actu adorandã esse imaginẽ/ꝛ illud cuius est imago: intelligẽdũ puto de actu exterioꝝ: cui correspõdent duo interiores: quoꝝ vnus terminat ad imaginẽ: alius ꝑcise ad prototypũ. Forte tñ quantũ ad actus affectus sustineri posset: ꝙ esset vnus affectus terminat⁹ ad vtrũq; ordine quodam sicut eodẽ actu diligo creaturã ꝛ deum dũ diligo creaturã propter deũ: qui sm aliquos simul est vsus ꝛ fruitio. Usus inquantũ terminat ad creaturã. Fruitio inquantũ terminat ad deũ: nõ autẽ sic de actu intellect⁹. Et sic accipiendũ est qd in decreto synodi Cõstantinopolitane supra allegato dr. Dignũ est vt sm cõgruentiã rõnis ꝛ antiquissimã traditionẽ: ꝓpter honorẽ qui ad ꝑncipalia ipsa refert etiã deriuate ycone: idest imagines honorentur et adorent. Adorent inquã nõ per se qñ in ipsis sit aliqua virtus: vñ releuari aut iuuari possit humana infirmitas sed tanꝙ signa christi ꝛ sanctoꝝ q̇ ferre possunt auxiliuʒ postulãti. Et hoc est qd dicit canon venerabiles. de cõse. dist. iij. Uenerabiles inquit/imagines christiani nõ deos appellãt: neq; seruiunt eis vt dijs: neq; spem salutis ponũt in ipsis: neq; ab eis expectãt futurũ iudiciũ: sʒ ad memoriã ꝛ recordationẽ primitiuoꝝ venerant eas ꝛ adorãt. Sic ad adorandũ christi imaginẽ hortat beat⁹ Augu. de visi. i sermoꝝ: vbi loquẽs de tali imagine dicit. Hãc cõplectere humiliter: venerare suppliciter: cum hec ad memoriã tibi reducat crucifixum. Hic est vnus modus loquẽdi de imaginũ adoratione. ¶ S Alij sunt q̇ distinctionẽ supradictã adorationis nõ attẽdũt: sed adorationẽ presertim latrie in sua ꝓpria accipiũt significatiõe. Hi dicũt ꝙ imago neq; vt cõsiderat in se sm ꝙ est lignum/lapis/aut metallũ: neq; vt cõsiderat sm rationẽ signi ꝛ imaginis est adorãda: q2 qualitercunq; cõsideret: est res quedã insensibilis ꝛ creatura: cui adoratio latria minime est exhibẽda. ¶ Qd vo christiana religio imagines sustinet in ecclesia ꝛ oratorijs: nõ permittit eo fine: vt ipse adorẽtur: sed vt fideliũ mentes per earũ inspectiones excitentur ad reuerentiã/ꝛ honorẽ exhibendũ his/quoꝝ sunt imagines in quoꝝ cognitionẽ recordatiuã ducũt. Et hic modus dicẽdi videt esse Roberti holkot sup illud sapiẽtie. Infelices sunt: ꝛ inter mortuos est spes illoꝝ: qui appellauerunt deos suos opera manuũ suarũ. vbi sic dicit. *Sapientie. xiij.* Nõ video esse bene dictũ ꝙ eodẽ honore honoret deus ꝛ imago eius. Sed mihi videt dicẽdũ: ꝙ neq; adoro imaginẽ christi quia lignũ: nec q2 imago: sed adoro christum coram imagine christi: q2 scʒ imago christi excitat me ad amandũ christũ. Hic modus loquẽdi originẽ videt trahere ex dicto quodã beati Grego. qui sereno epo massiliensi imagines destruẽti ne adorarent: ita scribit: vt habet de cõse. di. iij. platũ. Perlatũ est ad nos ꝙ incõsiderato zelo succẽsus/sanctoꝝ imagines sub hac qñ excusatione ne adorari debuissent: cõfregeris. Et quidẽ quia eas adorare vetuisses oĩno laudamus: fregisse vo reprehẽdimus. Hic frater a quo factũ sacerdote aliqñ auditum est qd fecisti. Aliud est eñ picturã adorare: aliud per picture historiã quid sit adorandũ addiscere. Nã qd legentib⁹ scriptura: h ꝛ idiotis prestat pictura cernẽtib⁹: q2 in ipsa ignorãtes vidẽt quid sequi debeãt. In ipsa legũt qui litteras nesciũt. Un ꝛ precipue gentib⁹. i. laicis/pro lectiõe pictura est. Ad idẽ videt sonare Damas. lib. iiij. sniarũ dicens. Quia nõ oẽs noscunt l̃ras: neq; lectioni vacãt: patres excogitauerũt velut quosdã triũphos in imaginib⁹ hoc describere ad velocẽ memoriã. Quapropter multotiens nõ sm mentẽ habentes dñi passionẽ: imaginẽ crucifixionis christi vidẽtes: ꝛ in salutaris passionis memoriã veniẽtes: procidentes adoremus christum. Ecce dicit christũ adorari ad inspectionẽ imaginũ ducentiũ in noticiã rememoratiuã christi. Hoc etiã dr in canone allegato venerabiles. vbi additur in fine. Sed nõ seruiunt eis scʒ imaginibus/cultu diuino: sicut nec alicui creature: quo innuit imagines nõ adorari latria. ¶ T Inter hos duos modos maior est discordia ĩ locutiõe ꝙ in re. Uterq; eñ modus hoc intendit/ ꝙ creatura adorari non debet

latria

latria adoratione p se tanq̄ termin⁹ adorationis: ꝛ hoc latria ꝑprie dicta. Utrūq; etiā admittit q̄ ad apprehensiones imaginis mens fertur cognitiue ꝛ affectiue in prototypuz ipsum adorando. Utrūq; etiaz modus admittit q̄ videns imaginē/habet actū aliquez respectu imaginis: qui terminatur ad imaginez ipsam/ vt est representatiua imaginati. An aūt aliquis horū actuū debeat dici adoratio imaginis: videtur esse diuersitas: que videt̄ ita resolui posse; q̄ act⁹ ille quo cognitiue ꝛ affectiue fert̄ in ꝓtotypū: sit adoratio latrie: dubiū nō est. Utrū aūt actus quo fert̄ in imaginez debeat dici adoratio. Dicit̄ q̄ est adoratio analogice ꝛ improprie: nō aūt ꝑprie: quoniā est respectu creature. Si vero vnus actus fuerit exterior: vel vn⁹ elicitus interior: respectu vtriusq; imaginis ꝛ ꝓtotypi: ille est adoratio latria proprie quaten⁹ terminat̄ ad prototypū: ꝛ adoratio analogica inquantū terminat̄ ad imaginem. ¶ V Ex his patet quorundā hoim stolidus error: qui adeo ad imagines afficiuntur: vt in ip̄is credant esse aliquid numinis/gratie vel sanctitatis: quib⁹ potentes sint facere miracula: prestare sanitates: eripere a periculis: ꝛ a nocumētis ac insidijs preseruare: ex hoc assurgentes ad eoꝝ venerationē vt premissorum aliquid cōsequant̄. Arguit̄ ex eodem nōnulloꝝ indocta simplicitas ꝛ indiscretio: qua reuerenti⁹ adorant imagines pulchras q̄ turpes: nouas q̄ vetustas: aut econtra ornatas venustiori auro ꝛ purpura q̄ nudas: credentes eas eo sanctiores quo ꝑciosiores. Et vt Bern. ait: offerētes libentius auro tectis vbi magis cernit̄ diuitiarū cumulus. Arguit̄ ꝛ alioꝝ rudis leuitas: qui improuide vota emittūt ad peregrinandū se obligant: nunc ad illā: nunc ad aliā ecclesiā intuitu certarū imaginū: credentes illas maiori in illa q̄ similes in alijs fulgere virtutib⁹: clarere miraculis: ꝛ maiori fulciri ptāte. Hec oia in vanā transeūt supstitionez: in quā nō inciderent: si rationem adorationis ac veri cult⁹ attenderent: aut si ignorant/informationē humiliter a doctorib⁹ reciperent. Patet siquidē imagines fore res insensibiles: que ex certa partiū suarū figuratiōe ꝛ ordine imaginis nomen sortiunt̄. vnde eis cōuenit res alias significando representare. Ratio aūt adorationis in deo vt dictū est: est ꝑfectio summa ac vniuersalis presidentia. In creaturis vero est aliquid diuinū puta virtus/potestas/aut excellentia aliqua singularis a deo participata: quoꝝ q: neutrum reperit̄ in imagine: nulla talis ꝑpter se adoranda est: neq; auxiliū quodcūq; ab eis postulandū est. Neq; em̄ vident: neq; audiūt: neq; se intelligūt venerantes. Sūt em̄ creature inanimate/quib⁹ nec est sensus: neq; intellect⁹. Oia em̄ que dicta sunt a deo ꝛ sanctis quoꝝ sunt imagines: qui ꝛ p se corā imaginib⁹ adorandi sunt: fideliter expectant̄. Ipse vo imagines p accidēs honorant̄: nō ꝑpter virtutē/potentiam/aut gratiā eis inexistentē: sed ꝑpter representationez eoꝝ quib⁹ talia insunt. Hinc (vt. s. allegatū est) neq; ipsis vt dijs seruim⁹: nec spem salutis in eis ponim⁹: nec iudiciū ab ip̄is expectam⁹. ¶ X Qd̄ si aliquādo miracula fiūt hominib⁹ etiā ad eas cōfluentib⁹: adiutoria aut sanitates prestantur: nō hec virtute imaginū: sed virtute dei: ministerio bonoꝝ angeloꝝ ad intercessiones sctōꝝ cōtingūt. Uel etiā nōnunq̄ opatiōe demonū ad fallendū inordinatos cultores deo ꝑmittente exigente taliū infidelitate. Nec tn̄ ꝑpter hoc imagines ꝑijciēde sunt: aut de oratorijs eliminādę occasione idolatrie deuitāde. Aut peregrinationes ad certas imagines vel certa loca: presertim cōsecrata: vel etiā consecranda penitus reprobanda. Nō em̄ vsq;quaq; negandus est/quin in certis locis singulariter relucent beneficia dei: ꝛ maiora crebrius q̄ in alijs: vel ꝑpter sctōꝝ reliquias ibi cōditas: vel occulta ministeria (aut mysteria) futuris temporibus ibi celebranda aut celebrata: vel alias causas nobis occultas: ꝑpter quas deus vnū locū elegit suo cultui nō alium. Sic primo elegit tabernaculū qd̄ per moysen erigi mandauit. Deinde locū in sylo. Deinde templū salomonis in hierusalem. Unde ait moyses. Caue ne offeras holocausta tua in omni loco quem videris; sed in eo quē elegerit dn̄s ꝛc. Nam ꝛ iacob vt habet̄ Gen̄. xxviij. post scale/cuius summitas celū tetigerat: angeloꝝq; in ea ascendentiū ꝛ descendentiū visionē: ait. Uere dn̄s est in loco isto ꝛ ego nesciebā: surgensq; erexit lapidē in titulū: fundens oleum desup: appellauitq; nomen loci illius bethel: qd̄ interpretatur domus vel habitaculū dei. Un̄ ꝛ dixit. Terribilis est locus iste: nō est hic aliud nisi dom⁹ dei ꝛ porta celi. Idcirco locum istū tituli erectione sacrificio: ꝛ voto qd̄ dn̄o vouerat: honorauit. Edoctus inquā diuinit⁹ didicit quāta et q̄ mirabilia operatur⁹ erat in loco isto: Nam ibi fundādū erat templū ad dei specialē cultū. Ibi cōsummaturus erat dn̄s opus nostre redēptiōis: seipm patri in cruce offerens. Propinquus em̄ erat locus crucifixionis. Ideo post reditum de mesopotamia ibidem sacrificiuz obtulit: vt habet̄ Gen̄. xxxv. Nō locū ꝑpter locū: sed ꝑpter mysteria ibidem futura/in loco isto dn̄o sacrificauit. Un̄ Aug. in glo. Sup lapidem libauit iacob nō lapidi. Sic nec reprobari pōt/si dum in vno loco: vel corā vna imagine crebrescūt miracula/sanitates/ꝛ cetera beneficia in eodez loco: nō locum sed deū qui inibi operat̄: laudare: nec imaginē: sed corā imagine/deū ꝛ sanctos cōtingat adorare. Ita q̄ nō inanimatis: sed deo ꝛ sanctis eius honor/laus/ꝛ adoratio impendat̄. De hoc latius supra lec. xxxij. dictū est: qua rationabili discretione: nunc in vno loco: nunc in alio: nunc in vno tempore: nunc in alio: nunc ad vnū sanctū: nūc ad aliū p diuersis donis/virtutib⁹/ꝛ gratijs recurrere licet: easq; deuotis orationib⁹ impetrare. Et quō in sanctoꝝ venerationib⁹ diuina bonitas/sapientia/potentia/ extollit̄ ꝛ laudat̄: ꝛ multa huic ꝓposito applicāda. Hec de imaginū adoratione ratione representationis. Nūc de adoratione rerū ratiōe specialis vnionis ad naturā/rationem adorabilem dicendū: quod tamen sequenti lectione reseruandum est.

¶ Lectio. L. A

Res adorande ratione

ne specialis cōiunctiōis cū reb⁹ ꝑpter se adorandis sunt he; Quedā speciali quadā habitudine cōiuncte fuerūt deo christo vel sanctis velut partes eoꝝ: sicut reliquie sctōꝝ: q̄ sm se vel eius materiā fuerūt partes corpoꝝ sctōꝝ dū in terris vixerūt: vt ossa vel pulueres in quos resoluta sunt eoꝝ corpora. Uel vt arma triūphi: sicut crux christi/claui/lācea/corona/flagella/ colūna/ et similia. Suo mō de sanctis velut vestes/et res alie in eoꝝ vsum p corpoꝝ ꝛ mēbroꝝ sctōꝝ cōtactuz venientes. De sctōꝝ reliquijs tenendū/q̄ ille venerāde sunt tanq̄ ea q̄ fuerūt partes corpoꝝ sctōꝝ: saltem sm materiā earum vt dictū est. s. lec. xlij. Partes aūt simili adoratione adorāde sunt cū toto. Cum ergo sancti dulia adorādi sunt: simili adoratione dulie eorū reliquie sunt adorande. Simili dixi nō eadē: q: adoratio dulie analogice attribuit̄ sctis ꝛ partibus: q̄ nō sunt creature rōnales/hoc est partib⁹ materialibus: ꝑpter aiam rōnalem: cui debet̄ dulia ꝑprie dicta: siue sit actu pars: siue fuerit pars. Ceteris partib⁹ puta corpori vel parti ei⁹ debet̄ dulia analogice: siue sit actu pars sancti siue fuerit aliqn̄ pars ei⁹. Et hec clare patent resoluēdo terminos in eoꝝ q̄d nois: puta latriā ꝛ duliā. Sūt em̄ sctōꝝ reliquie venerabiliter honorāde: vt ꝓbat btūs Hiero. contra vigilantiū: qui cultū reliquiarū sctōꝝ reprobauit. Qd̄ ex hoc etiā ꝓbat̄: q: p cōtactū illoꝝ multa dn̄s beneficia cōtulit ad earū dignitatē declarādā. Sic ad cōtactū sepulcri beate agathe/curata est mater sancte lucie a sanguinis ꝓfluuio. Ad cōtactū ossiū helisei ꝓphete/vita restituta est mortuo. Ad contactum semicinctioꝝ pauli ꝛ sudarioꝝ/sanati sunt languidi. Sic de straminib⁹ in quib⁹ cubauerat beat⁹ martinus legit̄: ꝛ similib⁹ multis. ¶ Honor ergo siue adoratio dulie sctōꝝ reliquijs impensus vel impensa quantuz ad interiorem actuz: nihil aliud est/q̄ recognitio interior: qua hmōi reliquie credunt̄ esse vel fuisse partes corporum sanctoꝝ dum vixerūt in hac mortali vita: quib⁹ deuote seruierunt dn̄o: ꝛ meruerunt gloriā: cuius post resurrectionē

Marginal notes (printed): Deut. xij. — Reliq̄e ꝛ vestes sctōꝝ quō adorande. — iiij. Reg. xiij. Act. xix.

bum reunientur animabus sanctoꝝ: participes erunt per dotes glorie corporis. Hec inquã recognitio ⁊ cõplacẽtia volũtatis cõsequens/est ẜm rem actus dulia interior: analogice nõ ꝓprie: q2 nõ recognoscunt̃ tanq̃ rõnales creature habentes in se diuine gratie bona et merita ac virtutes dei per actus beatificos capaces ẜm potentiam dei ordinatam: q̃ recognitio est actus dulie ꝓprie accepte: Sed recognoscunt̃ tanq̃ aliquid ꝑtinens ad eas. Et actus exterior reuerẽtialis in signũ interioris actus exhibit⁹: est dulia exterior hmõi reliquijs debitus. ¶ Et q2 nõ habem⁹ distinctos actus exteriores distincte latriã vel duliam ꝓprie vel analogice dictã representantes: ideo in variarũ rerũ adorationibus eisdem actib⁹ exteriorib⁹: nõ tñ eundẽ actũ interiorem significãtib⁹ vtimur: vt genua flectim⁹ corã venerabili sacramento: corã imagine crucifixi: coram sanctoꝝ reliquijs. Idem signũ foris/eadem scʒ genuflexia: sed nõ idez actus interior. ¶ B Suo modo dicenduʒ est de ceteris supradictis vt armis triumphalib⁹/vestibus/sepulcris/et alijs olim ad vsum sanctoꝝ ꝑtinentib⁹. ¶ Generaliter igit̃ oia cõiuncta adorandis: eadẽ specie adoratiõis analogice adoranda sunt: quib⁹ ea ad que cõiuncta fuerũt: adoratur ꝓprie. Si latria: latria. Si hyꝑdulia: hyꝑdulia. Si dulia: dulia. Sic preputiũ christi ⁊ sanguis christi de corpore ei⁹ in cruce fluens: si adhuc in terris cõseruant̃: sicut vtrũq3 in ecclesia lateranensi vrbis rome contineri dicit̃: ⁊ in die sancto pasche populo adorandum ostendit̃. Si inquã dñs resurgens nõ reassumpsit totũ sanguinẽ fusũ: ⁊ quicq̃d fuit de veritate humane nature: eadẽ adoratione adorãda sunt qua humanitas christi: nõ vt cõiuncta verbo. Nam preputium si adhuc reseruat̃ in terris: nõ est vnitũ diuinitati: q2 nõ est actu pars corporis christi: sed quoddã suppositũ ꝑ se: sicut quelibet pars integralis separata a toto est ꝑ se suppositum: nã aũt sunt plura supposita verbi. Nec hoc est cõtra Dam. qꝺ semel assumpsit nõ dimisit. Veruʒ em̃ hoc est quantũ ad partes essentiales totales humanitatis christi. Nam totũ corpus nunq̃ dimisit: nec in sepulcro: nec aiam dimisit etiã in inferno. Nam dubiũ nõ est: quin partes corporis materiales ꝑ actionẽ caloris naturalis resolute dimisse sint. Similiter ⁊ preputiũ post circũcisionẽ vbicũq3 fuerit: ante resurrectionem nõ fuit vnitũ hypostatice deitati. Quõ aũt humanitas christi adoranda sit: statim dicet̃. Nõ difformiter dicendũ erit de cruce dñica/clauis/lancea/⁊ ceteris christi sanguine rubricatis. ¶ C Verũ de cruce christi dupliciter loqui possum⁹ ẜm sctm̃ Tho. in iij. scripto dist. ix. q. ij. Aut de cruce que est imago crucifixi: siue picta: siue sculpta: siue de quacũq3 materia fabricata: etiã si fuerit de ligno dñico. Et sic dicendũ est sicut de alijs imaginib⁹ christi: q2 adoranda est latria sicut prototypus: ad sensum tamen prius expositũ. Scdo mõ loqui possum⁹ de ipso crucis ligno: in quo salus nr̃a christus pependit: nõ vt imago: sed vt tale lignũ mẽbris christi in eo suspensis cõsecratũ. Et sic dicit thomas nõ est adorandũ latria sed hyperdulia: q2 nõ ꝑtinet ad ꝑsonã verbi sicut pars eius: sed est res quedã ei⁹ in qua salutem operatus est in medio terre. ¶ Btũs Bonauen. dicit q2 vtroq3 mõ cõsiderata debet̃ sibi duplex seruit⁹ adorationis ⁊ venerationis. Adorationis latrie: ⁊ venerationis specialis: que nec est latria nec dulia. Nam ẜm eum honor exhibit⁹ in famulatũ cõplacẽtie: est honor adorationis latrie. Ille vo qui exhibet̃ in obsequiũ reuerẽtie: est honor venerationis. ¶ Sed cõcorditer ad predicta dici põt: q2 crux christi ⁊ cetera salutis nostre arma: quia res quedã sunt ad christũ ꝑtinentia. Ipsa em̃ vt Ans. loquit̃: sunt instrumenta fortissima: quib⁹ oipotẽs virtus/ ⁊ inuestigabilis sapientia dei restauratione mundi potenter ac mirifice operata est: ipsaq3 attactu mẽbroꝝ christi dedicata: ⁊ tanq̃ ꝓciosissimis margaritis ornata sunt. Et ideo adoratio eorũ ad eandẽ speciem adorationis reducit̃: qua adorat̃ christ⁹ cui speciali quadã habitudine cõiungunt̃: hoc est adoratio ne latria nõ ꝓprie dicta: sed analogice: que adoratio quãtũ ad interiorem actũ nihil aliud est: nisi actus intellect⁹: quo talia cognoscunt̃: tanq̃ res quedã siue arma speciali quadã habitudine ad christũ ꝑtinentia: vel etiã actus volũtatis sibi in his vt talib⁹ cõplacentis. Et hec rñsio nullã patitur difficultatem.

Crux xpi quomõ adorãda

¶ D Sed nunc de humanitate christi qua specie adorationis illa est adoranda videndũ est. De hoc aũt varie sunt opiniones ex diuersis sctõꝝ autoritatib⁹ ortum trahẽtes. Unde in hoc oẽs vident̃ cõcordare: q2 humanitati christi in se cõsiderate/nõ vt vnite: debetur dulia maior vel minor ẜm diuersas eius cõsideratiões: vt infra dicet̃. Cõsiderata aũt vt a verbo assumpta/⁊ nature diuine in verbo hypostatice vnita: sic de ei⁹ adoratione inueniunt̃ tres opiniones. Una tenet q2 vt sic adoranda est dulia maiore que hyꝑdulia dicit̃. Motiuũ: q2 solus de⁹ adorandus est latria: ⁊ natura nõ cõmunicat alteri nature sua idiomata. Unde nã dicit̃ humana natura de⁹: licet vnita diuinitati. Nec dicitur eterna: infinita: creatrix: licet vnita sit nature infinite eterne creatrici. Et ita dicit q2 nõ sit adorãda latria licet vnita sit summe maiestati latria adorande. Allegant pro se glosam sup illud ps̃. Adorate scabellũ pedũ ei⁹: que dicit. Caro christi sine impietate a verbo dei assumpta adoratur a nobis. Nõ illa dico adoratione que latria est: q̃ soli creatori debet̃: sed illa que dulia dignior est. Scda opi. tenet: q2 humanitas christi cõsiderata vt vnita verbo/latria est adoranda. Moti autoritate Iohãnis damasceni. Et allegat magr̃. iij. sententiarum dist. ix. Nõ inadorabilẽ carneʒ dicentes. Adorat̃ em̃ in vna verbi hypostasi. Sequit̃. Non vt nudã carnem adoram⁹: sed vt vnitã diuinitati in vnã hypostasim dei verbi duab⁹ reductis naturã. Timeo carbonẽ tangere ꝓpter ligno copulatũ ignem: adoro christi dei mei simul vtrãq3 naturã/ꝓpter carni vnitã deitateʒ. Item beatus Aug. in sermone sup illud. Nõ turbet̃ cor vestrum: ait. Ego dominicã carnem: imo ꝑfectã in christo humanitateʒ ideo adoro/q2 a diuinitate suscepta et deitati vnita est: vt nõ alium ⁊ aliũ: sed vnũ eundẽq3 deũ ⁊ hoiem filiũ dei esse cõfitear. Deniq3 si hoiem separaueris a deo: illi nunq̃ credo nec seruio. Velut si quis purpuram vel diadema regale iacens inueniat nunq̃ ea conabitur adorare. Cũ vo rex ea fuerit indutus: periculũ mortis incurrit: si ea cũ rege quis adorare cõtempserit. Ita in christo dño humanitatem nõ solã vel nudã: sed diuinitati vnitã: scʒ vnũ filiũ: deũ verũ ⁊ hoiem verũ: si quis adorare cõtempserit: eternaliter morietur. Idem. s. ps̃. lxxx. Caro sine impietate a vbo dei assumpta adorat̃ a nobis: q2 nemo carnẽ ei⁹ manducat: nisi prius adoret: sed qui adorat nõ terrã intuet̃: sed illũ potius cuius scabellũ est ꝓpter quem adorat. ¶ Dicũt ergo illi q2 secus est de exhibitione honoris ⁊ alijs ꝓprietatib⁹. Honor nõ respicit hanc partem vel illã: sed respicit ipsam ꝑsonã. Unde q̃uis purpura ⁊ vestimentũ regis non participet ꝓprietates eius absolutas: cõmunicat tñ in honore ⁊ reuerentia. Et ideo q2 est vna ꝑsona in christo: cui debet̃ reuerẽtia summa: vna adoratiõe latrie est adorãda quãtũ ad vtrãq3 naturam/diuinã scʒ ⁊ humanã. Sicut eadẽ adoratiõe adorat̃ in vno hoie caput ⁊ pes. Et hãc approbat sctũs Bonauẽ. in iij. Scrip. dist. ix. q. j. vñ dicit: Cõcedendũ est q2 christus homo nõ solũ adorandus est latria: sed etiã ei⁹ humanitas inquãtũ verbo est vnita: q̃uis prout in se cõsiderat̃ nõ debeatur ei nisi dulia. Quoniã aũt christi humanitas nunq̃ est a verbo separata: ideo semp consideranda est vt cõiuncta: ⁊ semp adorãda est latria. Hec Bonauẽ. ¶ E Tertia opi. q2 humanitas christi vt verbo vnita adorat̃ latria: sed non ꝓpriissime/sed large sũpta. Pro cui⁹ intellectu rememorandũ q2 ẜm Alex. de ales latria triplr̃ sumit̃. Uno mõ proprie ꝓ cultu soli deo debito: siue ẜm dignitatẽ in cui⁹ participatione nõ est creatura: vel in cui⁹ participatiõe est creatura. Scdo mõ stricte vt restringit̃ vocabulũ ad seruitutem que debet̃ creatori rõne dignitatis: in cui⁹ participatione non est creatura. Sic accipit̃ latria in glo. precedẽti lec. allegata. Deo: cui debet̃ latria: dño cui debet̃ dulia. cuius intellectus ibidem declarat⁹ est. Tertio mõ accipit̃ large vt nõ dicit solũ seruitutem que debet̃ dignitati diuine: sed etiam

Hũanitas xpi quõ adoranda.

Jo. xiiij.

Latria capit̃ triplicĩter.

creature vnite ipsi. Hec videtur esse Rabani dicentis. Ca/
ro christi latria adoranda est sicut verbū: sed nō omni spe/
cie latrie: qm̄ adoram⁹ eam oīo ꝓstrati in terram: sic ꝙ cre
damus/ꝙ nos creauit de nihilo: nec sacrificamus ei sicut
deo: sed adoram⁹ eā: qꝛ ꝑ ipsam redempti sum⁹. Sic ergo di
citur latria extēso noīe siue large: vt. s̄. dictū est: analogi/
ce. Prime due opi. accipiūt latriā ꝓprie: tertia vo vt patuit
large. ¶ Ueritas huius questionis. Utrū humanitas chri
sti cōiuncta verbo/adoranda sit latria: facile inuestigat̄ si
loco hui⁹ vocabuli latria/eius quid nois ponat̄: ⁊ quis sit
actus latrie interior qui principalis est: intelligat̄. Nam de
exteriori nō est difficultas: cū eodez actu exteriori adoram⁹
latria ⁊ dulia creatorē ⁊ creaturā/ꝫm subordinationē tamē
ad aliū ⁊ aliū actum interiorez: vt frequenter dictū est. La/
tria em̄ vt. s̄. habitū est lec. xlix. est reuerētia exhibita alicui
vt summo ⁊ vniuersali oīm principio. Actus interior latrie
aut est actus intellect⁹ aut volūtatis vel vtriusqꝫ: preter il/
los nō est alius. In intellectu aūt respectu vniuersalis bo/
ni/non est alius actus nisi cognitio siue ꝓfessio eius tanꝙ
summi boni: qui est actus fidei: extendendo nomē ad sciē/
tiam ⁊ oēm firmā adhesionē veri. In volūtate nō est actus
alius ordinat⁹ nisi dilectio ei⁹ tanꝙ summi boni in se: ⁊ sum
mi boni creature rōnalis. ¶ Nullus horum actuū haberi
potest respectu cuiuscūqꝫ creature siue vnite vbo siue non.
Quero em̄ vtrū humana natura vnita diuine in supposi/
to verbi sit summū ⁊ vniuersale oīm principiū. Itē vtrum
vt sic vnita/sit summū bonū sup oīa diligendū. Certū est ꝙ
neutrū concedit̄: ergo ad naturā humanā verbi (que licet
vnita sit verbo: distinguit̄ tn̄ realiter a verbo ⁊ a diuina na
tura) nō pōt terminari actus latrie qualitercūqꝫ cōsideret̄
¶ F Sequēs ergo Alex. de ales: premitto ꝙ refert mul/
tum loqui de humana natura in christo/⁊ de hoie christo.
Nā homo nomen est suppositi siue ꝑsone: nō sic humana
natura. Unde hō christus/est suppositū verbi subsistēs
in natura humana. Persona em̄ verbi: qꝛ subsistit in dua/
bus naturis/humana scꝫ ⁊ diuina: eadē vna ⁊ indistincta
est deus eternus ꝓpter diuinā naturā: est hō verus ꝓpter
naturā humanā. Humana aūt natura in christo est coposi/
tum ex carne ⁊ aīa: qḋ manens creatura assumptū est a ꝑso
na verbi. Sicut idē homo est credens in deū ⁊ diligēs deū
credens ꝑ actū fidei: diligens ꝑ actū charitatis: nec tamen
actus fidei est act⁹ charitatis: nec actus fidei est hō credēs
sed aliq̄d in noīe distinctū ab hoie. Et iō licet actus fidei et
actus charitatis duo sint: nō tn̄ duo sunt hō credens ⁊ dili/
gens: sed vn⁹ ipse est qui credit ⁊ diligit: ꝗuis ꝑ aliud cre/
dit ⁊ per aliud diligit. Ita duo sunt realiter ⁊ essentialiter
distincta natura ⁊ humana ⁊ diuina. Hec tpalis: ista eter/
na. hec creatura: ista creatrix essentia. Una aūt est ꝑsona et
penitus indistincta verbi seu filij dei: que subsistit eternali
ter in natura diuina: ⁊ ex tpe assumpsit humanā. Et ꝑ hoc
eadem ⁊ indistincta est de⁹ ⁊ homo: deus ab eterno: hō ex
tempore. Refert igit̄ loqui de adoratiōe humanitatis chri
sti: ⁊ de adoratione hois christi. Licet nōnunꝙ sancti vno
vtant̄ pro alio prout est frequens id apud Aug. Uerbum
suscepit hoiem. vbi hoiem accipit̄ ꝑ natura humana: qꝛ ver
bum nō suscepit ꝑsonā sed naturā. Ista nūc supponant̄ ex
tertio sniarū. Quib⁹ premissis ponunt̄ quattuor ꝓpōnes.
¶ G Prima. Homo christ⁹ vna adoratiōe: que est latria
ꝓprie accepta: est adorandus. Patet/qꝛ hō christus est ꝑso
na verbi ⁊ ita deus: ⁊ ꝑ cōsequens ea adoratiōe que solius
dei/est adorandus. hec aūt est latria ꝓprie dicta. Item cre/
dendū ⁊ ꝓfitendū est hoiem christū esse summū ⁊ vniuersa
le oīm principium: qꝛ deū ꝫm illud symboli. Dn̄s noster ie
sus christus dei filius/de⁹ ⁊ homo est. Ab hac adoratione
natura humana secludēda nō est: nō ꝙ natura humana sit
termin⁹ hui⁹ adorationis: sed qꝛ tota ꝑsona vbi (hoc est ꝑso
na vbi in hūana ⁊ diuina natura subsistēs) adorat̄. Hec em̄
ꝑsona (qua vere est hō) est summū ⁊ vniuersale oīm prin/
cipiū. Et ad hoc seruit similitudo purpure ⁊ diadematis
regis. Similiter igniti carbonis. Ideo Dam. postꝙ dixe/
rat. Adoro christi dei mei simul vtrāqꝫ naturaꝫ ꝓpter carnē
vnitā diuinitatem: addidit. Nō em̄ quartā appono ꝑsonā
in trinitate: sed cōfiteor ꝑsonā vnā verbi ⁊ carnis ei⁹. His
verbis insinuare videt̄ christi humanitatem cū verbo vna
adoratione esse adorādā/attēdendo vnitatē ꝑsone: qḋ ni/
hil aliud est dictu: ꝙ adoro simul vtrāqꝫ naturā ad hūc sen
sum. i. adoro christi ꝑsonā in vtraqꝫ natura subsistentē. Hoc
idem pretendūt verba beati Aug. s̄. allegata. ¶ Scḋa ꝓ
positio: Humana natura in se cōsiderata adoranda est du/
lia maiore siue summa q̄ hyperdulia est vocata. Probatur
qꝛ in se cōsiderata est creatura: sed ꝫm gratiā ⁊ gloriā oīm
creaturarū ꝑfectissima: ergo sibi debet̄ summa seruit⁹ crea
ture debita: q̄ hyꝑdulia est dicta. Ipsa deniqꝫ est qua redē
pti sum⁹/ac patri recōciliati quodāmō instrumentaliter: qꝛ
redēptionē ipsam principaliter oꝑata est diuinitas ꝑ huma
nitatem tanꝙ causam meritoriā. Uerūtamē nō oīs cōside/
ratio illius nature est ei⁹ adoratio. Nā si cōsidero naturam
illā gn̄aliter sub rōne entis: hec cōsideratio nō meret̄ dici
adoratio: qꝛ nō est recognitio ei⁹ tanꝙ nature itellectualis
habentis excellētiā aliquā ex dono diuino. Similiter cōsi/
deratio qua cōsidero eā vt naturā intellectualē simplr: nō
cū excellētissimis suis donis ⁊ gratijs. Hec cōsideratio est
quidā actus adoratiōis: sꝫ dulie minoris: qꝛ illo nō ꝓfiteor
eam vt singulariter alias naturas intellectuales excellen/
tem: sed tanꝙ vnā inter illas. Et hoc est qḋ quidā dicūt: ꝙ
humana natura christi/siue corp⁹ eius ⁊ aīa pōt cōsiderari
quadrupliciter. Uel vt est entitas quedā in se extra nihil:
id est q̄ nō est nihil: sed vt est aliq̄d extra suā causam efficiē
tem. Uel in cōparatione ad suā originē: quātū ad partē ma
terialē: vt scꝫ ꝫm corp⁹ formatū est de virgine speciali ⁊ ime
diata oꝑatione spūssancti. Uel tertio in ordine ad partem
formalem/q̄ est aīa intellectiua ad dei imaginē creata bea/
titudinis capax. Uel quarto vt deo vnita: vel vnione gra/
tuita excellētiore: vel vniōe hypostatica ⁊ ꝑsonali/q̄ est sin/
gularissima. Primis duob⁹ modis non est adorabilis: ter/
tio adoratur dulia minore: quarto dulia maiore ⁊ summa.
¶ H Tertia ꝓpositio: Natura humana vt diuine in chri/
sto hypostatice vnita/nō est adorāda latria ꝓprie dicta. Pa
tet ex premissis: qꝛ latria ꝓprie dicta solus de⁹ adorat̄. Hu/
mana aūt natura vnita deitati in christo nō est de⁹: qꝛ ꝑ illā
vnionē/licꝫ excellētissimā/nō erit termin⁹ creature: nec mu
tatur quātū ad substātialia: ⁊ ita manet creatura. Et patet
hec ꝓpositio satis ex supra inductis post recitationem triū
opinionū. ¶ Quarta ꝓpositio: Accipiēdo latriā cōmuni/
ter/humana natura in christo adorāda est latria. Patet: qꝛ
hec adoratio nihil aliud est ꝙ recognitio ei⁹ vt summe ⁊ sin
gulariter vnite deo ⁊ ei⁹ vt sic dilectio. Et hic actus intelle/
ctus ⁊ volūtatis est actus latrie large accepte. Et ꝑ has ꝓ
positiōes clare ⁊ resolute intelligit̄ quō adorāda sit huma
nitas christi. Et qḋ dictuꝫ est de humanitate/pariformiter
intelligendū est de partib⁹ eius: scꝫ corpore ⁊ aīa: attribuen
do cuilibet qḋ suum est. Nec aliud puto sensisse sctōs ⁊ do
ctores: si eoꝝ dicta ⁊ verba bene ⁊ resolute intelligant̄. Nā
btūs Aug. in supra allegatis: volens ꝙ humana natura vt
vnita verbo/nō debet speciali adoratiōe adorari: sed eadē
qua verbū cui est vnita: vult ꝙ humana natura nō est ado
randa tanꝙ ꝑsona distincta a ꝑsona verbi/cōtra hereticos
ponentes duas ꝑsonas sicut duas naturas: vn̄ dixit Aug.
quasi rationē assignās quare humanitatē adorat deo vni/
tam: Ut nō aliū ⁊ aliū: sed vnū ⁊ eūdem deū ⁊ hoiem filiū
dei esse cōfitear. Illa ergo adoratione qua adorat ꝑsonam
que latria est: adorat etiā cōiunctā humanitatem. i. adorat
ꝑsonā in humanitate cōiuncta subsistentē. Unde actus ille
quo personā illā. i. christi in humanitate simul ⁊ diuinitate
subsistentē cōfiteor mente esse verū deū ⁊ hoiez: ⁊ summū
ac vniuersale oīm principiū: est actus adorationis latrie: q̄
principaliter terminat̄ ad personā verbi: sed partialiter ad
naturā humanā. Est em̄ assensus ꝓpōnis cui⁹ extrema to/
talia supponūt ꝑ ꝑsona verbi: cōnotant tn̄ etiā naturā hu/
manā per partem vni⁹ extremi significatā. ¶ Et ꝑ hoc pos

sunt cōcordari opi. Quod eñ dicit/ q sic vel sic considerata natura humana christi est sic vel sic adorāda: nihil aliud est: nisi q hec vel illa ꝯsideratio humane nature est hec vel illa species adorationis. Nam ꝓpter aliā ⁊ aliā cōsiderationem eiusdē nō mutat obiectū adorationis: sed mutat ipsa consideratio siue cōsiderationis actus: qui est realiter ipsa adoratio interior. Horū ergo actuū vnus pōt dici adoratio latria: alius dulia maior vel minor: aliquo etiā oino nec est adoratio vt dictū est. Et hec videt cēsuisse Alex. q sub epilogo dicta resumens dicit. Respiciēdo ꝑsonā: vna est adoratio scz nature ⁊ ꝑsone. Respiciendo diuersitatē naturarū: differens est adoratio. Diuina eñ natura semꝑ adorat latria. Humana cōsiderata in se semꝑ maiori dulia: qꝛ sctā sctōꝝ. Cōsiderata vo vt diuinitati vnita adorāda est latria: extenso noīe latrie. Hec ille. ℭ I Sed predictis obuiare videtur: qꝛ sic latria esset virtus theologica ⁊ non moralis: cuius oppositū doctores cōiter determināt. Nā si actus latrie est actus fidei spei ac charitatis ꝭm superius dicta: et eorūdem actuū eadem est virtus: qꝛ idē habitus: sequit q latria sit virtus theologica: immo a fide ⁊ spe ⁊ charitate indistincta. Ad huius solutionem supponit q virt' moralis ⁊ theologica nō distinguunt penes fines: eo q oim virtutū vnus est finis: ipsa scz felicitas ꝭm pħm in ethicis. Sed penes obiectum. Nā virtus theologica deū habet pro obiecto: Moralis aūt aliquid citra deū. Vt fides est respectu dei: vt habitus inclinās ad assentiendū illi: de' est trinus ⁊ vnus. Charitas est habitus inclinās ad diligendū deū vt summū bonum in se. Spes est habitus inclinās ad diligendū vt summū bonū nostrū. Prudentia vo est circa agibilia tanꝙ obiectum. Fortitudo circa timores ⁊ audaciā. Temperantia circa delectationes ⁊ tristicias. Iusticia circa ea quib' homo se bene habet ad alterū. ℭ Supponit secūdo ex dictis q latria est cultus deo debitus. Hic aūt est duplex: exterior ⁊ interior. Loquēdo de exteriore sic manifestū est q latria est virtus moralis: qꝛ sic habet pro obiecto nō deū: sed aliquod opus exterius: vt sacrificiū/ genuflexionē: aut aliud opus extrinsecū: quo reueremur deū vt summū ⁊ vniuersale oim principiū. Est eñ latria exterior/ capiendo pro habitu: habitus inclinans ad agendū hmōi opera exteriora. Et ita frequenter loquunt doctores. ℭ Vñ sanct' Bonauen. dist. ix. q. ix. dicit: q cultus deo debitus quattuor noib' nominatur: grece/ theosebia ⁊ latria: latine/ pietas ⁊ religio. Quoꝝ duo/ scz theosebia ⁊ pietas ꝓprie ꝑtinēt ad actū interiorem. latria ⁊ religio ad exteriorē. Nā cesi cult' ⁊ seruit' frequēter ꝓ eodē accipiunt: cult' etiā lz dicat actū interiorē ⁊ exteriorez: tñ cult' magis respicit actū interiorē. Seruit' vo exteriorem. Latria ꝭm Aug. cū sit seruit' ꝓprie respicit actū exteriorē. Sicut theosebia: qꝛ est idem qd cult' diuin': ideo ꝓprie respicit actū interiorē. Virtus vo q respicit actū exteriorem: est in genere virtutis cardinalis. Hinc est q latria est in genere virtutis cardinalis. Et qꝛ respicit actū exteriorez sub ratione debiti in cōparatione ad alterū/ ⁊ hoc est iusticie: ideo continet sub virtute cardinali que est iusticia. Et qꝛ species iusticie ꝭm quā ordinat ad venerandū naturā superiorez: sicut dicit Tullius: est religio. Hinc est q latria est in genere virtutis/ sicut in genere remoto. In genere virtutis cardinalis/ quasi in genere subalterno. In genere iusticie/ sicut in genere ꝓpinquo. In genere vo religionis/ sicut in genere primo. hec Bonauē. Loquēdo aūt de actu interiori: qui ⁊ ipse ꝭm cōmunem acceptionem ad latriā pertinet/ ꝭm quā nō distinguit latria a theosebia: sic magis videtur dubiū ad quā virtutez ꝑtinet. ℭ L Pro quo aduertendū q circa cultum dei possum' habere triplices actus/ ad totidem virtutes ꝑtinentes. Potest eñ ratio recta dictare nunc deum esse colendum. Potest voluntas se cōformare huic dictamini: ⁊ velle colere deū: quo velle imperat elici actum diuini cultus. Potest etiā potentia elicitiua cult' talem actū elicere. Sicut in simili/ ratio potest dictare nunc esse speculandū de trinitate ꝑsonarū ⁊ vnitate essentie. Volūtas potest se cōformare et velle speculari: quo velle imperat intellectui vt speculetur. Intellect' potest imperio volūtatis se cōformare ⁊ speculari. Quilibet horū actuū generatiu' est habitus/ quorum primus ꝑtinet ad prudentiā/ que dictat de agendis. Secūdus ad virtutē moralem appetitiuā. Tertius ad theologicam. Primi duo sunt practici: tertius est speculatiuus. ℭ Sic in ꝓposito: qꝛ actus interior quo de' colitur: est actus fidei spei vel charitatis: potest recta ratio dictare iam esse actualiter credendum: sperandū in deū: vel diligendū eum. Potest voluntas se cōformare: ⁊ volendo hmōi actus elicere/ intellectui ⁊ sibiipsi imperare vt eliciant. Pōt intellectus iuxta volūtatis imperium actu credere: ⁊ volūtas diligere ⁊ sperare. Primus actus dictatiu' est actus intellectus: qꝛ rōnis recte ⁊ ꝑtinet ad prudentiā. Secūdus est actus volūtatis: ⁊ ꝑtinet ad virtutez moralem: qꝛ obiectū ei' ꝓprium sicut actus primus/ cui se conformat: est actus colendi deum: non ipse deus. Tertius est actus vel intellectus vel volūtatis/ ꝑtinens ad virtutem theologicā: qꝛ actus fidei/ spei vel charitatis. Suo mō de habitib' derelictis. ℭ Latria ergo interior dicit aliquē triū actuū/ aut eoꝝ habitus: ⁊ quidem primū nō dicit. Nō eñ est latria actus vel habit' dictatiu': sed inclinatiu' ad colendū vel ad velle colere secūdo mō: vel ad ipm colere tertio mō. Et sic latria interior vel est velle elicere actū diuini cultus: aut habit' ad hoc inclinans: ⁊ ita ꝑtinet ad virtutē moralez: ⁊ reducitur ad iusticiā. Vel est ipse actus elicitus quo colit deus: vel habit' ad hunc inclinās ⁊ sic capiendo pro habitu est virtus theologica/ fides vel spes vel charitas. Hoꝝ eñ actibus colit deus. Et hoc videtur velle sanct' Bonauē. cū priorib' addit. Theosebia dicit cultum interiorem: qui ꝓprie spectat ad virtutes theologicas/ sicut est dilectio/ fides ⁊ similia. Et ꝭm hoc possunt cōcordari doctores. Nā dicentes latriā esse virtutem moralē: loquunt vel de exteriori: vel de interiori: vt nō dicit actum colendi deū: sed actū qui est velle colere deū: aut habitum ex hmōi actu derelictū. Sz illa latria nō adorat de': qꝛ act' quo adorat deus: terminat ad deum tanꝙ ad obiectū. Latria aūt illa terminat ad actū voluntatis vel intellect' quo adorat deus. Sicut velle videre seu amare deū: non terminatur ad deū tanꝙ ad obiectū: sed ad actū videndi vel amādi deum. Capiēdo aūt latriā pro actu vel habitu quo adoratur deus: ⁊ per ꝯñs qui terminat ad deum tanꝙ ad obiectū: sic est virt' theologica: vt dictū est statim. ℭ L His de adoratiōe in genere declaratis: redeundū est ad adorationem eucharistie. Et qꝛ in eucharistia multa sunt. Sunt eñ ibi species sacramētales. accidentia scz que ꝯtinent christum. Est ibi totus christus: diuinitas verbi ⁊ humanitas: ⁊ humanitatis partes: aia scz ⁊ corpus: ⁊ vtriusqꝫ accidentia: vt. s. lec. ꝓx. ꝓpe finē. Que singula quō differēter adoranda sunt: satis patet ex quattuor ꝓpōnib' supra positis. Nā ꝓter ⁊ totū: qꝛ eadē adoratiōe adorant: ea adoratiōe qua adorat hūanitas christi: adorat etiā ei' aia bñdicta: corp' gloriosum/ ⁊ membra ei'. ℭ De accidentib' vero dicendū sicut de pertinentib' ad humanitatem christi: vt. s. dictum est in principio hui' lectionis. Debet igitur in sacramento totus christus adorari latria ꝓprie dicta. ℭ Vnde dum sacerdos in misse officio sacramentū leuans in altū/ populo ostendit: adorandus est christus latria actu interiore ⁊ exteriore. ℭ Interiore: magna mentis deuotiōe: quieto corde/ exclusis tumultuantib' temporaliū rerum cogitationibus se recolligat quiuis circūstans ad deū creatorem suū/ redemptorem ⁊ saluatorem: qui veraciter ꝭm vtrunqꝫ naturam sub sacramentalib' speciebus: quas corporalib' videt oculis: inuisibiliter continetur: adorandū: Dicens verbo mentali ꝭm Alexan. de ales. Adoro te iesu christe saluator qui per mortem tuā redemisti mundū: quem credo sub hac specie quē video contineri. Adoro per fidem te christū in hoc sacramento contentū: profitendo verū deum/ verū hoiem/ eterni patris cōsubstantialē filiū pro nobis hoiem factū: qui quos creasti sanguinis ꝓprij effusione amarissima morte: a morte perpetua redemisti: in cuius salutarem

Diffinit' virtutes

De eucharistie adoratione

memoriā presentem te exhibere dignatus es his speciebus:
ut iterum sis hostia et sacrificiū pro nostris reatibus quotidianis:
quemadmodū pro vniuerso mūdo in cruce factus es hostia
generalis. ¶ Adoro te per charitatē/diligens corde toto te
summū et incomprehensibile bonū: quī dilexisti nos dum ini
mici essemus: teipsum in mortē tradens: vt nos patri recon
ciliādo amicos faceres. ¶ Adoro te sola spes oīm vera bo
na diligentiū: summa et finalis beatitudo in te cōfidentiū
viaticū militantiū: cibus iusticiā esurientiū/mediator dei
et hoim: tuā plenissimā satisfactionē (in cuius memoriā patri
libaris acceptabile sacrificiū) pro me extende: et per hoc pñs
holocaustū omnia mea peccā expiando misericorditer dele.
¶ M Potest et quilibet fidelis in eleuatiōe et ostēsione
huius viuifici sacramenti/rememorādo meditari opprobrio
sam christi ostensionē: dum post flagellationem et corporis
sui liuores: post perditā forme speciē pulchritudinē ac decorē
pilatus eū tanquam despectum et viroꝝ nouissimū: sceleratissi
morū iudeoꝝ aspectibus presentauit: ac voce cōtemptibili
demōstrauit/dicens: Ecce homo. Et iterū: Ecce rex vester.
¶ Medicetur insuper in sacramenti eleuatiōe christi in crucis
patibulo ignominiosam eleuationem: qua inter iniquos et
latrones suspensus: ab intuentibus impijs contemptibiliter
irrisiones et cōtumelias sustinuit multimodas. Sicque pro
cōtumelijs opprobrijs et blasphemijs adorando latrie re
uerentiā impendat: Pensando quātus pro qualibus tāta
sustinuit: et ad gratias agendas se totū inclinet. ¶ Similis
ter adoret latria exteriori: decēti corporis gestu in sacramē
ti eleuatione: ad significandū internā fidem et reuerentiā:
qua ipm actu interiori vt olim creatorem deū et dñm vene
ratur. Atque vt sicut in sua crucifixione ab incredulis turpi
ter cōfusus/blasphematus/irrisus fuit verbis et exteriori
bus inordinatis capitis et membrorum motibus: Ita viceuersa
a fidelibus in sacrosancto misse officio (quo illius passionis
memoria agitur) exteriori corporis gestu honoretur. ¶ Debent
igitur humiliter nudata fideles capita christo in sacramēto
quod ostenditur inclinare: cuius caput spinarū aculeis pro delictoꝝ
rum nostroꝝ expiatione mille vulneribus cruentatū: in mor
tis hora ad nos (quoꝝ salutis cā agebatur) dolorosissime:
sed benignissime est inclinatū. Nam inclinato capite tradi
dit spiritū. ¶ Debent genua in terram flectere se humiliā
tes ei: qui seipm exinaniuit formā serui accipiens: factus
obediens patri vsque ad mortē: mortem aūt crucis. ¶ Et si
cut inuerecūdissimi canes derisorie genu flectentes/eternā
dei patris sapientiā blasphemauerūt: dicentes: Aue rex iu
deorū. Et iterū: Si rex israel est: descendat de cruce: et cete
ra hmōi. Ita ecōtrario genua curuātes: intus corde humi
lient: adorantes et dicentes illud beati Ans. Adoro te chri
ste rex israel; lux gentiū: princeps regū terre; dñe sabaoth:
virtus oipotens dei fortissima. ¶ Debent et manus deuote
cōponere cōtra crudelissimoꝝ iudeoꝝ et gentiliū furorem:
manus suas impie alaphizando/collaphizando/crucifigē
do extendentiū. Rursus debent manus suas in celū tende
re cū mentis affectu: sicut christus suas misericorditer in cru
ce extendit: vt sic exaltatus oia traheret ad seipm: et tendē
do manus: summo patri gratias agere/dicentes: Gratias
tibi dñe pater referat ois lingua: super abūdantia bonitatis
tue: qui vnico filio cordis tui nō pepercisti: sed pro nobis il
lum tradidisti in mortem: vt tantū tanquam fidelē aduocatum
haberemus in celis corā te. ¶ Debent et pectora tundere: in
memoriā diri vulneris dominici pectoris aperti lācea mi
litis/vnde sanguis profluxit et aqua: in lauacrū simul et redē
ptionē peccātorum. ¶ Debent etiam tundere in cōfessiōe lau
dis dei et fraudis proprie/dicentes illud Ansel. Tuas christe
miserationes predicamus: tue suauitatis memoriā cum abū
dantia eructamus: tibi christe sacrificiū laudis immolamus
pro multitudine bonitatis tue quā ostendisti nobis semi
ni nequā: filijs sceleratis et perditis. Sic deuote se geren
tes in adoratione christi in sacramento: gratiā multiplicem
et fructū plurimū reportabūt. ¶ N Sed proch pudor est
cernere plurimos in ecclesia; qui tanquam beneficijs dei ingra
ti/paruā vel nullam huic diuinissimo sacramento exhibēt
reuerentiā. Stant erecti nō attendentes illud apli Phil. ij.
vbi post cōmemoratā christi humiliationem vsque ad mor
tem crucis: subdit: Propter quod et deus exaltauit illū: et do
nauit illi nomen quod est super omne nomen: vt in noie eius
omne genu flectatur celestiū terrestrium et infernoꝝ. Et ois
lingua cōfiteatur: quia dñs iesus christus in gloria est dei pa
tris. Quibus rogo cōparandi sunt qui hunc honorem chri
sto exhibere cōtemnūt: quem demones omittere nō audēt
Sed quam detestādi sunt: qui etiā in summi sacrificij ostensio
ne capita sua nudare negligūt. Et cum aplus virū velato
capite orare nō permittit. Ois eñ vir inquit/orans vel pro
phetans velato capite: deturpat caput suum. j. Cor. xj. Ca
put aūt viri christus: quanti contemptus arguitur: qui etiā
christuz in sacramento sub oculis presentem velato capite
adorare presumit. Contra tales procedit verbū dei per Esa. c. j.
Filios enutriui et exaltaui: ipi aūt spreuerūt me. Exaltauit
dum nostrā naturā assumpsit. Enutriuit: dum se nobis in
hoc sacramēto cibū vite tradidit. Et sequitur: Cognouit bos
possessorem suū: et asinus presepe dñi sui: israel aūt. i. vidēs
deum per fidem/me nō cognouit: et populus meus nō intelle
xit. Quō eñ cognoscūt in sacramento cōtineri redemptoꝝ
rem suū: Quo suū iudicem intelligūt: qui debitā subtrahē
do reuerentiā viso sacramēto: nec amore liquescunt in gra
tiarum actiones: Nec timore humiliantur in iudicis sui recor
gnitione. Hec de populo circūstante. ¶ Sacerdos vero cele
brans platis vbis cōsecratiōis/humiliter se inclinet: ac prius
xpm in sacro deuotissime adoret: nō vocali sono: sed corde at
tento: hec vel silia ruminās. Adoro te preciosum preciū redē
ptiōis nostre/hostia pacifica: que sola odore tui suauitate ini
estimabili/patrem qui in altis habitat: ad respiciendū hu
milia inclinasti; et filijs ire placabilem reddidisti. ¶ Eleuā
do vero hec cogitare poterit. Respice dñe sancte pater de
sanctuario tuo: et de excelso celorum habitaculo: et intuere
hanc sacrosanctā hostiā quā tibi offert magnus pōtifex no
ster sanctus puer tuus dñs iesus pro peccatis fratrū suorū
et esto placabilis super multitudine malicie nostre. Et ita
deuote et humiliter deponat oblatā: ponens in loco suo in
palla mūdissima corporalis. ¶ O Sz occurrūt hic duo
dubia. Primū/vtrū peccator videns sacramentū/vidēdo
peccet: sicut peccat tangendo et sumendo propter eius indi
gnitatem. Secundū: quia potest error cōtingere in cōsecratio
ne: propter quem effectus cōsecrationis impeditur: ita vt non
fiat cōuersio panis in corpus christi: vt si cōsecrans nō sit sa
cerdos: aut quia errat in forma: aut quia deficit cōficiendi intē
tio et c. Nec potest circūstans esse certus de transsubstātia
tione facta: immo nec ipse sacerdos celebrans: quia euidens
ter scire nō potest se esse sacerdotem: quia incerta est sibi intē
tio sui ordinatoris. Quō adorans sacramentū euadere po
test periculū idolatrie. Si eñ adorat hostiā nō cōsecratam
quā putat cōsecratā: idolatriā cōmittit. ¶ Ad primū dicit
sm Alex. par. iiij. q. lij. mē. vj. et alios doc. quod quia ordinatū est
ab ecclesia vt sacramentū eucharistie imediate in altum ele
uetur vt videatur: et saluator christus adoretur: nō tantū a
iustis/sed ab oibus: inspicere ergo corpus sub sacramēto
intentione adorandi: nulli est illicitum. ¶ Rationabiliter
aūt hoc instituit ecclesia: quia ex illa inspectione accedit spiri
tuale cōmodū inspicienti: nō tantū iusto: sed etiam pecca
tori. Tum ex pōderatione charitatis saluatoris. Tum ex sub
uentione beneficij reparatoris. Tum ex recordatione passio
nis redemptoris. Hec eñ debet et iustus et peccator in cor
poris christi intuitione recordari: quantū fuit beneficium
reparationis: quanta passio redemptoris: quāta charitas
saluatoris. Ex qua recordatione cordis compūctio oritur:
ac mentis deuotio accenditur. Unde nōnunquam peccator ad
contritionem mouetur: et gratiam consequitur. Nec est si
mile de sumente in peccato et inspiciente. Tum quia nō est
tanta irreuerentia in videndo sicut in sumendo: quia videns
non pertingit videndo ad substantiā corporis christi: sed
tantum ad sacramentales species. sed qui manducat/non

solum sumit species: sed christus sub speciebus vere cōtentum. Tum q: sumens in pctō abutitur sacramento: nō sic videns. Abutitur quidem in peccato sumens: q: impedimentū ponit spūali cibationi: ad quā ordinata est corporalis manducatio tanq̄ ad effectū proprium. Videns aūt in peccato nō abutitur: q: adorare pōt visum ꝛ colere ꝑ fidez ꝛ que dicta sunt in memoria reuoluere: ad que ipā sacramēti ostensio est ordinata. Tum tertio q: manducans in peccato transgredit̄ preceptū apostoli: immo christi ꝑ apostolum precipientis. Probet aūt seipm homo: ꝛ sic de pane illo edat: ꝛ de calice bibat. j. Cor. xj. Hoc aūt negligendo peccator transgredit̄: nō sic peccator inspiciens sacramentum intentione adorandi cōtrauenit: sed magis concordat institutioni ecclesie. Nec̄ em̄ adorando irreuerentiā facit: nec se nō preparando ad gratiā negligentiā cōmittit: eo q̄ nō tenetur se ad gratiā preparare ꝑpter visionem sacramēti. q: ostensio nō ordinat̄ per se ad gratiā videntibus cōferendam: vt vult sctūs Bonauē. in. iiij. dist. ix. q. vj. ¶ P Sic etiā nō est par ratio in tāgente: q: visio sacramenti fit in distantia: tactus vero in coniunctiōe. Nā etsi tangēs nō attingit substantiā corporis christi: attingit tamen ipās species immediate corpus christi cōtinentes. Tum etiā q: tangēs in peccato abutitur sacramento: q: tangendum nō est nisi ꝑpter dispensationez sumentis. Hoc aūt est actus ordinis quem laicus facere presumens grauiter peccat: officiū sibi indebitū vsurpando. Sicut legit̄ de saule/ qui offerens holocaustū dño quod sacerdotū erat: regnum perdidit: vt habetur. j. Reg. xiij. Et ozias lepra ꝑcussus est: eo q̄ incensuz adolere presumpsit in altari thimiamatis: vt habetur. ij. Paral. xxvj. Similiter ꝛ sacerdos tangens in pctō grauiter peccat: sicut fm beatū Tho. ois exercens actū ordinis sui in mortali/ peccat mortaliter. Agit etiā contra preceptū

Esa.lij. quo dicit̄: Mundamini vos qui fertis vasa dñi. Si itac̄ ferens vasa dñi sanctificata mundus esse precipit̄: quātomagis qui fert seu tangit in sacramento sanctū sanctoꝝ dominum ipsum. In casu tñ licet laico/ vel sacerdoti peccatori tangere: vt si iaceret in luto vili: aut vbi expositum esset imminenti periculo comestionis a porco vel cane. In illo casu si peccator sacerdos vel laicus motus fide ꝛ reuerentia/ ipsum tolleret: ꝛ poneret in loco cōgruenti: nō peccaret. In tali em̄ casu tangere ꝓhibitū non est: sed multomagis preceptū: q: tenetur irreuerentiā ꝛ inhonestā eius collocationez impedire. ¶ Oza vō tangēs arcā dei declinantē: bobus calcitrantibus: ꝛ ideo percussus contra preceptum fecit: q: temere cognita vxore illa nocte tetigit/ vt quidam dicunt: qḋ nō licebat. Vel vt lyra dicit in postilla. ij. Regū vj. q: sua ordinatione vehebatur in plaustro: que leuitarū humeris portari precepta erat. Ideo dum calcitrabant boues/ ꝑcussus est: ideo nō propter tactum precise: sed ex causis dictis ꝑcussus est. Ubi nihilominus fm glo. Notandum est quantū delinquat qui ad corpus dñi reus accedit: si ille morte mulctatur qui arcā dominici corporis figurā minori q̄ debuit veneratione corripuit. ¶ Q Si replicatur de bethsamitis qui ꝑcussi sunt plaga magna: ꝓ eo q̄ viderūt arcam dei reductā ad philistijm. vt habet̄. j. Regū. vj. Sed longe dignius est sacramentuz eucharistie arca federis in lege/ Rn̄detur q̄ q: preceptū fuit/ ne arca nuda videretur. vnde Nume. iiij. legitur q̄ aaron ꝛ filijs eius mandatū est vt intrarent sanctuariū ꝛ inuoluerent arcā: ipsamq̄ sic inuolutam traderent leuitis portandā. Et dicit̄ ibidem. Alij nullis curiositate videant que sunt in sanctuario priusq̄ inuoluant̄: alioquin morientur. Ideo bethsamite: q: curiositate ducti arcā nudam cōtra preceptū viderunt: a dño sunt ꝑcussi. Quod nihilominus etiam in figura illis contigit nostri: significans q̄ simplicioribus nō licet arcana dei ꝑscrutari: que in sacra latent scriptura per arcā significata. fm illō Prouer. xxv. Qui scrutator est maiestatis: opprimet̄ a gloria. ¶ Dupliciter aūt est videre maiestatē dei: scz ꝑ fidem: ꝛ sic videre licet omnibus/ Alio mō per scrutiniū: ꝛ sic nō licet nisi prouectis ꝛ instructis in diuina scientia. De non videndo autem sacramentū/ nō est preceptū nisi his qui nōdum baptismatis sacramento sunt initiati. illi em̄ admittēdi nō sunt: sed finita missa cathecuminorum expellendi. de quo. s. lec. xv. Unde ad videndū admittunt̄ oēs qui fide ꝛ sacramentis christo iuncti sunt: ad manducandū soluz qui charitate dño sunt vniti. Verūtamen si quis ex humilitate nō figeret visum ad sacramentū: sed in terrā oculos deflecteret se indignū reputans tanti sacramenti visione/ nō reprobatur: similis in hoc publicano: qui oculos ad celum leuare nō audens: pectoris ꝑcussione/ ꝛ humili oratione veniam impetrabat: vt refert Lucas. c. xviij. Potest em̄ quis opus bonum superogationis ex humilitate omitti: qua tamen omissiōe alter nō tenetur abstinere. vt vult bea. Tho. in. iiij. scripto. dist. ix. q. iij. ¶ R Ad secundū dubiū. Respondet̄ fm Alex. par. iij. q. xxx. mē. ij. arti. j. §. iij. ꝛ post eū bea. Tho. ꝛ sanctus Bonauen. in. iij. dist. ix. q̄ hostia siue eucharistia in altari adorari debet sub cōditiōe: si seruata sunt seruanda: hoc est oia requisita ad consecrationē. Et hoc habituali: hoc est tacita vel expressa. Non em̄ oportet q̄ adorans hostiā in missa actualiter seu expresse cōditionem apponat. Nec forte expedit maxime simplicibus: ne dubitationi circa fidem sacramenti locū dare assuescant. Sed sufficit q̄ habeat cōditionem illam habitualiter siue tacite. Ita q̄ intentio sua taliter sit instituta: q̄ si sciret defectū circa necessaria ad cōsecrationem requisita fuisse cōmissuz/ nō adoraret. Vel si cōditio predicta tpe adorationis in cogitatiōe occurreret: ipsum apponeret. Hac itac̄ habituali ac tacita cōditione existente: adorans sine actuali cōditiōe: vt puta de ea nō cogitans adorando nō peccat: etiā si hostia nō fuerit cōsecrata: q: nō adorat purā creaturā: sed christū fm intentionem suā: q̄uis sacerdos nō consecrans/ aut voluntarie aliquid ad cōsecrationem requisitū omittens: quantuz in se est facit populū idolatrare: q: offert purā creaturā ad adorandum: vt dicit Tho. ¶ Hec aūt habitualis intentio nō sufficeret: si quis adoraret angelū sathane transfigurantem se in christū. Nam si ille adoret̄ sub conditione/ si tu es christus: nō peccat sic adorans: q: tunc nō adorat sathanā: sed christū: q: nō stat oratio nisi stet cōditio. Nec ad aliū refertur oratio: nisi etiā ad quem refert̄ orationis intētio. Si aūt habitu tantū habeat̄ cōditio: nō actu: nō vitatur idolatrie peccatū: nec excusat̄ homo rōne ignorātie facti. ¶ Habet em̄ triplex adiutoriū talem vitandi errorem: scilz sacre scripture monitionem: q̄ nobis significat q̄ angelus tenebrarū se transfert in angelū lucis. ij. Cor. xj. Item q̄ multi venient in noie meo dixit dñs/ dicentes: Ego sum christus: ꝛ seducent multos ꝛc. Matth. xxiiij. ¶ Secundū adiutorium est oratiōis remediū. Nam si oraret deū toto corde vt reuelaret̄ ei veritas: non ꝑmitteret deus eū decipi. In hoc em̄ casu intelligit̄ illud Joh. xvj. Si qd petieritis patrem in noie meo dabit vobis. In noie meo qḋ est iesus: qḋ interpretat̄ salus. Hoc est: Si qd petieritis ꝑtinens ad salutē vt exponit bea. Aug. Unde qui in casu nō orat: nō adhibet oēm diligentiā quā debet. ¶ Tertiū est suspēsio actus adorādi fm Bonauē. Sic legit̄ de sctō luciano presbytero: q̄ reuelationē sibi verā factā ꝑ gamalielē beati pauli didascalū nō statim acceptauit nec credidit: sed se suspēdit donec premissa oratiōe visio ipa tertio sibi manifestaret̄. Vel tertiū adiutoriū fm Alex. est appositio actualis conditionis: cuius appositione pōt vitare periculū. Ut si tu es christus adoro te. ¶ S Si ergo talis apparitio ostendit̄ alicui: quia res insolita est ꝛ noua: ideo nō debet precipitare sententiā: sed diligenter cōsiderare priusq̄ adoret: fm illud. j. Johis iiij. Probate spiritus si ex deo sunt. premisit autem. Nolite omni spiritui credere. rationem subiungens: quia multi pseudo prophete exierunt in mundum. Sic virgo prudentissima audita salutatione angelica/ non statim assensit: sed turbata in sermone angeli cogitabat qualis esset illa salutatio. Propter quod etiam legitur de quodam sancto patre: cum apparuit ei diabolus in specie christi clausit oculos/ dicens se nolle christū videre in hac vita; cuius humi-

litate diabolus confusus abscessit. Quo contra narraẜ de
multis qui leues corde/ad tales reuelationes se reputātes
idoneos desiderauerūt eas: ⁊ sunt in insanias ⁊ stulticias
et pericula precipitati. Quomō autē discerni debeant visio
nes vere a falsis: multa scripserūt patres opuscula: inter q̄
singulari preconio dignū est opus quod cancellarius pari
sis Gerson de probatione spirituū cōpilauit. Ubi plurimū
valere docet humilitatē: qua hō visionibus hmōi iudicat se
indignū. Quia ergo visiones huiusmodi ⁊ apparitiones
insolite sunt: non excusat errantē in earū adoratione inten/
tio habitualis. Sed sese suspendat cui talia cōtingunt: do/
nec certificetur: vel ad minꝯ sub cōditione actualiter appo
sita adoret. Cōsecratio vero hostie solita est ⁊ cōsueta: ideo
sufficit ibi habitualis cōditio: si consecratio debito mō fa/
cta est. Unī nulli vel pauci in hac adoratione peccant. Oēs
em̄ hanc conditione tacite aut habitualiter habent. Qđ ex
hoc manifestū est/si adorans requireretur: quid faceres si cō/
secratio debito modo facta nō esset. Haud dubiū quin fide
lis quisq̄ requisitus responderet: nequaq̄ adorarem.

¶ Lectio.lj. A

Restat circa hanc ma
teriā adhuc dubiū: quid agendū si in loco ho
stie appareret alia species: puta carnis vł pue
ri: cruoris vel agni aut similis. Utrū sub his
speciebus debeat christus adorari: ⁊ an ibi christus conti/
neatur et quomō. ¶ Pro pᵐi solutione notandū ꝙ hmōi
apparitio ex duplici causa fieri solet: Qñq̄ propter ardētes
amātes: qui magno ⁊ estuanti desiderio christum sub sacra
mēto sibi ostendi humiliter ⁊ deuote deprecanẜ: quorū pre
cibꝯ diuina pietas qñq̄ cōdescēdit: vt sic eoꝝ deuotio am/
plius accendaẜ. Uel ꝓpter hesitātes in fide sacramenti: vt
ad veritatē fidei miraculo inuitenẜ ⁊ solidenẜ. Pōt ⁊ fieri
diuina ꝑmissione illusione demonis ad decipiendū ⁊ fallē/
dū incautos. Quēadmodū in conuētu quodā fratrū mino
rū obseruantiū oppidi ysennac partiū thuringie: nostris tē
poribus cōtigisse relatione accepi. Fratricellū vnum laicū
celebranti astitisse: ⁊ dū tēpus cōionis quo sacerdos sumē/
re sacramentū solitus est: aduenerat ꝙ frater ille laicus ex
quadā indiscreta deuotione cōmunionem sacre eucharistie
desiderabat: apud se putans se bene dispositū ad tanti sa/
cramēti perceptionē. Et sic minus caute in seipso cōplacen
te: apparuit quidā in specie angeli particulā apparēter por
rigens. Aperuit stultus ora: sumēs de manu porrigentis ap
parentē hostie particulā: ⁊ continuo a diabolo obsessus est
et grauiter vexatus. Postea tm̄ elapsis aliquot diebus: fra
trū orationibus liberatus est. ¶ B Sed de primo ꝓse/
quamur: qui adhuc dupliciter pōt cōtingere: Aut cū diui/
na reuelatione: ꝙ sub specie tali christus veraciter cōtineẜ.
Aut ꝙ fiat apparitio sine tali reuelatione. Si primo modo
cū tali reuelationi falsum subesse non possit: sicut nec fidei
nostre: quā ꝑ reuelationē accepimus: dubitandū non est ei
cui facta est reuelatio: christū sub tali specie veraciter cōti/
neri. Quapropter potest ⁊ debet a tali catholice ⁊ laudabi
liter adorari. de quo Pascha. de quodā ꝓsbytero narrat: q̄
cū digno moderamine sanctā christo ꝓpitio duceret vitā:
Cepit omnipotētem deū precibꝯ pulsare: vt sibi monstra/
ret corporis christi naturam: nō ista inquit ex infidelitate:
sed ex mētis pietate petiuit. Fuit em̄ a puericia diuinis le/
gibus imbutus: ⁊ ꝓpter amorem superni regis olim patri
os fines dereliquit: et dulcia liquerat arua: vt expui seduio
christi disceret mysteria. Idcirco eius amore succensus: ma
gis quotidie ꝓciosa munera offerens/ poscebat sibi ꝓmon/
strari: que foret species latitās sub forma panis ⁊ vini. Ue
nerat ergo dies vt idē celebrans pie solēnia missaruꝫ: more
solito ꝓcubuit genibꝯ. Te precor oipotens inquit: pande
mihi exiguo in hoc mysterio naturā corporis christi: vt mi/
hi liceat eū cōspicere presentē corporeo visu: et formā pueri
quā olim sinus matris tulit vagiētē: nūc manibꝯ cōtrecta/
re. Qui dū talia ꝓcareẜ: angelus de celo veniēs affaẜ sacer
dotē. Surge inqͭt ꝓpere: si christū videre placet: adest pre/
sens corporeo vestitus amictu: queꝫ sacra puerpera gessit.
Tūc venerabilis ꝓsbyter pauidus vultu se erigēs: vidit su/
per arā prīs filiū puerū quē symeon infantē portare suis vl
nis meruerat. Cui angelus inquit: Si christum videre pla/
cuit: quē prius sub specie panis verbis mysticis consecrare
solebas: nūc oculis inspice: manibꝯ attrecta. Tūc sacerdos
celesti munere fretus: qđ dictu mirū est: vlnis trementibus
accepit pueꝝ: ⁊ pectus ꝓpriū pectori xp̄i ꝯiunxit. Deinde ꝑ
fusus in amplexū dat oscula deo: atq̄ suis labijs pressit pia
labia christi. Quibꝯ sic actis ꝓclara mēbra filij dei restituit
in verticē altaris: ⁊ repleuit celesti pabulo christi mensam.
Tūc rursus hō prostratus deprecatus est dn̄m vt dignareẜ
ipse iterū verti in pristinā speciē. Qua expleta oratione/sur
gēs e terra inuenit corpus christi in formā remeasse prioreꝫ.
Et cōcludendo dicit: Mira oipotentis dispēsatio: qui ob
vnius desideriū/ita se prebere dignatꝯ est visibilē: ⁊ nō in/
formē sicut alijs quibusdā: sed in forma pueri: quatenꝯ ⁊ ve
ritas patesceret in ostenso: ⁊ sacerdotis desideriū impleret
ex miraculo: nostraq̄ fides firmaretur ex relatu. Hec ille.
¶ C Utrū aūt talis effigies pueri apparentis sit ꝓpria
species ⁊ figura christi: aut sit aliqua forma miraculose aliū
de creata sub q̄ christꝯ latet: dubitari pōt. Silr̄ vtrū sub tali
specie apparēte sit christus: eo mō quo in hostia sub specie
panis: totꝯ scꝫ sub toto: ⁊ totus sub qualibet parte. Aut sit
sub illis dimensionibꝯ circūscriptiue: caput videlicet sub ca
pitis figura: ⁊ pes sub figura pedis: ⁊ ita de alijs partibus.
¶ Beatus Tho. aliā distinctionē ꝓ respōsione ad ꝓncipa/
le dubiū motū: scꝫ an ibi christus vere contineaẜ: in ꝗe.iij.
q.lxxvj.ar.vj.ponit/dicēs: ꝙ dupliciter contingit talis ap/
paritio qua quandoq̄ miraculose videẜ caro: aut sanguis:
aut puer in hoc sacramēto. Quādoq̄ contingit hoc ex par
te videntiū: quoꝝ oculi immutanẜ tali immutatiōe: ac si vi
derent expresse exterius carnē vel sanguinē aut puerū: nul
la tamē mutatiōe facta ex parte sacramēti. Et hoc quidē vi/
detur contingere: quando vni videtur sub specie carnis vel
pueri: alijs tamen videtur sicut prius sub specie panis: vel
quando ad horam videtur sub specie carnis vel pueri: post
modum sub specie panis. Nec tamen hoc pertinet ad ali/
quam deceptionem: sicut accidit in magorum prestigijs:
quia tales species diuinitus formantur in oculo ad aliquā
veritatem figurandam: ad hoc scilicet vt manifestetur ve/
re corpus christi esse sub hoc sacramento. Sic etiam chri/
stus sine deceptione apparuit discipulis euntibꝯ in emaus
sub specie peregrini. Dicit enim bea. Aug. in lib. de.q.euan
ge. ꝙ cum fictio nostra refertur ad aliquam significationē/
non est mendacium: sed aliqua figura veritatis. Et q: per
hunc modum nulla immutatio fit ex parte sacramenti: ma
nifestum est ꝙ non desinit esse christus sub hoc sacramen/
to tali apparitione facta. Quandoq̄ vero contingit talis
apparitio nō per solā immutationē videntiū: sed specie que
videẜ realiter exterius existente: et hoc tunc videẜ esse: qñ/
q̄ sub tali specie qđ ab omnibꝯ videẜ: nō ad horā tm̄: sed ꝑ
longū tp̄s ita permanēte. Et in hoc casu quidā dicūt: ꝙ est
ꝓpria species corporis christi. ¶ Nec obstat ꝙ qñq̄ nō vi/
deẜ ibi totus christus: sed aliqua pars carnis. Uel etiam ꝙ
nō videẜ in specie iuuenili: sed in effigie puerili: q: in pote/
state corporis gloriosi est ꝙ videaẜ ab oculo non glorioso:
vel sm̄ totū: vel sm̄ partē: ⁊ in effigie ꝓpria vel aliena. Hoc
aūt sctūs Tho. reprobat: q: sm̄ eū/corpꝯ christi nō pōt vide
ri nisi in vno loco: in quo circūscriptiue cōtineẜ. Unī cū in
ꝓpria specie videaẜ in celis: nō sic videẜ in hoc sacramēto si
ue in terris. Etiā/q: corpus gloriosum qđ apparet vt vult:
post apparitionē cū voluerit disparet: vt dī Luc. vlt. ꝙ ab
oculis coꝝ discipuloꝝ euanuit. Hoc aūt qđ sub spē carnis
apparet/diu ꝑmanet q̄nimo qñq̄ legiẜ inclusuꝫ: ⁊ multoꝝ
epoꝝ cōsilio in pixide reseruatum: qđ nefas esset de christo
sentire sm̄ ꝓpriā speciē. ¶ D Ideo dicendū/ait Tho. ꝙ
manentibus dimensionibꝯ q̄ prius fuerunt: fit miraculose
quedā mutatio circa alia accidentia. puta figuram ⁊ colo/

rem ⁊ alia hmōi:vt videaꝛ caro vel sanguis:aut etiā puer.
Et sicut.ā.dictū est:hec nō est deceptio:quia fit in figurum
cuiusdā veritatis:scȝ ad ostendendū ꝑ hanc miraculosam
apparitionē ꝙ in sacramento est vere corpus christi ⁊ san-
guis.Et sic patet ꝙ remanentibus dimēsionibus que sunt
fundamēta illorū accidentiū/remanet vere corp⁹ christi in
hoc sacramento. Nec videꝛ ꝓpria species corporis christi:
sed species miraculose formata/vel in oculis intuentium:
vel etiā in ipis sacramentalib⁹ dimēsionibus/qua manent
etiā in mutatiōe facta circa eas quantum ad alia accidētia.
Hec oia bea.Tho. ¶ Et pōt hic dicendi modus sic intelli-
gi:ꝙ sicut in sacramēto saluanꝛ dimensiones panis:q̄ sub
qualitatib⁹ sensibilibus/colore scȝ ⁊ odore/sapore ⁊ ceteris
ꝓtendunt ⁊ indicāt speciē panis:Ita in hac transformatio-
ne diuina virtute supadduntꝛ alia accidētia sensibilia:q̄ in-
dicāt spēm carnis vel pueri.Et ſm hoc dimēsiones ille que
prius erant figure rotūde:aliā figurā postea acquirūt/ſm
diuinū beneplacitū.Et forte in hac supfusiōe accidētiū car-
nis ad illas dimēsiones siue quātitatē panis:accidentia sen-
sibilia panis que ꝑfuerunt/cedūt:quia forte idē subiectuȝ
hec ⁊ ille qualitates pro eodē tēpore afficere non possunt.
¶ E Egidius de ro.theo.xxiij.videtur dicere:ꝙ illa spe-
cies pueri nō est ꝓpria species ⁊ figura christi:sed quedam
forma miraculose facta:⁊ in hoc concordat cū sancto Tho.
Sed in hoc discordat:quia dicit ꝙ dimēsiones panis diui-
na virtute cōuertunꝛ in accidentia carnis siue pueri:⁊ non
in accidētia corporis christi:⁊ ita dimensiones priores non
manēt.Et sub illis accidētibus est corpus christi:sicut ꝑus
fuit in accidētib⁹ panis.Et sicut accidētia panis q̄ prius ap-
parebāt:nō erāt accidentia ⁊ dimēsiones ꝓprie christi:ita
nec dimēsiones ille pueri vel carnis post apparētes/sunt
dimensiones christi:ꝗuis sub illis vere christus cōtineaꝛ:
sicut et continebaꝛ sub priorib⁹ accidentibus panis. Fun-
dat se etiā doctor iste in ratiōe Thome quātū ad id in quo
concordat:quia vnū corpus nō pōt localiter ⁊ ſm ꝓprias
dimēsiones esse nisi in vno loco. Cū autē christus sit sic in
celo:nec verisimile sit ipm ꝓpter hmōi apparitiones dese-
rere celū:dimēsiones ille carnis vel pueri nō sunt ꝓprie di-
mēsiones corporis christi.Qđ si aliquis nō haberet ꝓ incō-
uenienti christū ꝓ tali tpe deserere celū corporaliter:quia ta-
men eodē tpe ꝯtingunt apparitiones ille in diuersis locis:
sequiꝛ nihilominꝰ vnū corpus ſm ꝓprias dimēsiones esse
in diuersis locis quod reputat impossibile. Sed quicquid
sit de illo dicto in se:patet ex premissis/ꝙ ratio illa nullum
habet fundamentū:cū supra sufficiēter ꝓbatum est:idē cor-
pus esse in diuersis locis nullā includere cōtradictionē:et
ꝑ cōsequēs nō esse simpliciter impossibile. ¶ F Aliorȝ
modus est cui videꝛ cōsentire Alexā.ꝙ in istis apparitioni-
bus:dū tñ a deo fiunt:⁊ nō humana ꝓcuratiōe/aut diabo-
lica illusione:apparet christus:seꝗ ostēdit in ꝓpria specie ⁊
accidentib⁹ suo corpori inherētib⁹:qualiter ostēdit se disci-
pulis suis post suā resurrectionē:⁊ petro post ascēsionez:et
qđ apparet est caro christi vera. Nec obstat ꝙ nō semꝑ vide-
tur tot⁹ christus:sed aliqua pars carnis. Sicut in miraculo
beati Grego.quo petēte panis christi formam accepit digi-
ti.Aut ꝙ nō semper apparet in forma virili quā habet in ce-
lo:in qua apparuit ⁊ petro/dicenti sibi:dñe quo vadis:sed
aliqñ in forma pueri:vt in apparitione paschasij.ā.posita.
Quia in potestate corporis glosi est:vt ab oculo non glo-
rioso videaꝛ ſm se totū vel ſm partem in quātitate magna
vel parua:forma illa vel alia:sub fulgore claritatis glorie
vel sine:etiā vt appareat vni/⁊ ab vno videaꝛ/⁊ nō alteri:
nec ab alio cernaꝛ. ¶ Et quicq̄d sit de corpore glioso gene-
raliter:hoc tñ esse in potestate christi:in cui⁹ potestate sunt
oia corpora:⁊ quātū ad eē ⁊ quātū ad sic:vel sic esse seu ap-
parere:nullus habet ambigere fidelis:⁊ ad illā positionez
arguit Alex. Cū hmōi reuelatiōes fieri solent in misericordi
cōdescensiōe defect⁹ fidei alicui⁹:vt fides hui⁹ sacramēti ro-
boreꝛ. Si aūt caro aut sanguis sic apparēs/eēt caro vel san-
guis alicui⁹ aialis vel subito creata:nullū argumētū veri-
tatis induceret ad fidē ꝓbandā vel roborandā:sed solūmō
caro aut sanguis christi. Unde non videꝛ ꝙ ob causam pre-
tactā debeat apparere caro vel sanguis nisi ipsius domini.
Qm̄ licet virtute aliqua ostenderet alicui hesitāti caro vel
sanguis alienus(Licȝ forte ex hac ostensione excitareꝛ ad
credulitatē) nō tñ hec fides ꝑueniret ex signo vel ostēsiōe
veritatis:sed poti⁹ falsitatis:qꝛ ex hoc ꝙ in tali apparētia/
tale apparens crediꝛ esse corp⁹ dñi vel caro christi:credereꝛ
veritas ipsius sacramenti.Si eñ crederet esse caro vel san-
guis bruti:nūq̄ ꝓpter hoc credereꝛ:nec credi deberet veri-
tas sacramēti. ¶ G Quia ergo ostensio veritatis ipsius
sacramenti debet fieri ꝑ indicia vera ⁊ nō simulata vel ficta:
videꝛ dicendū ꝙ caro vel sanguis in hmōi apparitione est
vera caro dñi/aut verus sanguis christi. ¶ Et si obijciꝛ ꝙ
aliquādo apparuit caro in loco sacramēti diuturnitate tem-
poris corrumpi ⁊ denigrari:sicut accidit in marchia ceruisi-
na:vbi a multis dieb⁹ videꝛ corrūpi:vt patet ex certitudine
sensuū.Caro aūt christi est icorruptibilis ⁊ gloriosa.Respō-
det ille doc. ꝙ illō nūq̄ accidit qñ a dño fit ista apparitio:
sed solū qñ fit ꝓcuratione humana vel operatione diaboli-
ca. ¶ Nec obstat si diciꝛ ꝙ christ⁹ nō est nisi duob⁹ modis:
scȝ manifeste in propria forma in celo:aut velate sub specie-
bus panis ⁊ vini in sacramēto.Quia hoc verū est regulari-
ter.Dispēsatiue tñ ꝓpter fidei robur:aut deuotionis somē-
tum:aut aliā causam ostendit se qñq;:aut corpus suum sine
velamine:ſm ꝙ noscit fidelib⁹ expedire. Unde cōtingit ꝙ
vno tēpore vni ostēdit carnē suam sub sacramēti velamine:
alteri in se ⁊ nude. Uñ accidit vt vnus videt ⁊ hostiā ⁊ car-
nē velatā sub panis specie:ali⁹ carnē reuelate:vt sic ex facti
noticia ⁊ relatione fide digna certū habeaꝛ. Nec hoc est im-
possibile deo:cū ⁊ angel⁹ in corpore assumpto vni se osten-
dit et nō alteri eque presenti:vt patet Dañ.x.vbi diciꝛ:Ui-
di ego daniel solus visionē. Porro viri qui erāt mecū:nō vi-
derunt. Loquiꝛ aūt de visione angeli apparentis in specie
viri/lineis vestiti:⁊ in alia forma vni q̄ alteri. Quod ergo
pōt angel⁹ in corpore alieno:potest christus in corpore suo.
¶ Differētia etiā quaȝ bea.Tho.supra ponit qñ apparitio
manet ⁊c.nō est probabilis:qꝛ in miraculo bea.Grego.vbi
ad firmandū plebis fidē:sacramentū versum est in cruentā
carnē:et statim ad orationē eiusdē redijt in panis speciem.
¶ Hec sententia sic pōt ꝑsuaderi. Quia diuina misericordia
que hāc apparitionē facit:cōdescēdēs infirmitati hominū/
vt fides recta de sacramēto eluceat ac roboreꝛ:nequaq̄ de-
cipit:neq; ad idolatriā cōmittendā nos incitat: que tamen
cōmittereꝛ:dum homines miraculo inducti/in adorationē
tanq̄ veri corporis ⁊ sanguinis christi procumberēt et ado-
rarent:dum miraculum tale appareret vel in sacerdotū ma-
nib⁹/vel in loco hostie. Ad idolatriā autē homines prouo-
care deū/nefas est cogitare:cū idolatrie vltor est deus ⁊ pu-
nitor. ¶ H Ex harū opi.recitatione satis apparet:ꝙ om-
nes illi modi in hoc cōcordant: ꝙ sub illa specie miraculose
apparente vere est corpus christi:nisi ꝙ bea.Tho.sentit:ꝙ
desinentibus dimensionib⁹ panis/non manet corp⁹ christi.
Nō autem in tali apparitione desinunt: qꝛ eis manētibus/
possunt alia accidētia mutari. ¶ Sed an species illa appa-
rens sit species corporis christi:ita ꝙ accidentia illa appa-
rentia inhereant corpori christi:varianꝛ opiniones. Nā pri-
me due opi. hoc negant: sed dicunt esse species miraculose
productas: sub quibus non aliter est corpus christi/q̄ fuit
prius sub speciebus panis: scilicet totum sub toto ⁊ quali-
bet eius parte. ¶ Scđm tertiā opinionē diceret ꝙ species
ille apparentes/sunt proprie corpori christi et ei inherētes:
sub quibus corpus christi totum vel pars est circūscriptiue
tanq̄ sub proprijs dimensionibus. Nec obstat ꝙ corp⁹ chri-
sti est simul in celo et in terra/et vbiq; ſm proprias dimen-
siones. Neq; ꝙ ibi magnum:hic paruum:hic talem habēs
colorem et figuram:ibi alium et aliam. Quia non oportet
ꝙ si corpus idem ponatur in diuersis locis:ꝙ vtrobiq; ha-
beat eandem quantitatē/qualitatē et figurā:vt supra lati⁹
deductū est lec.xlvj. Omnes ergo modos illos esse possi-

biles infinite potentie dei:puto fideli nō dubitandū. Nulli⁹
enī illorū cōtradictionē includit:ꝛ rationes hincinde addu
cte nō demōstrant:et facile soluūtur. ℂ I Quid aūt de
facto dicendū sit:q̄d ego homūcio dicere possum:vbi tan
ti doctores disceptant. Sed imitādus est mihi doctor irre/
fragibilis Alexan. ꝓfitendo ꝓpriā ignorantiā. vnde ait: In
casu posito nihil me scire cōfiteor. Unde nihil definiēdo vel
asserendo dico:sed salua sentētia meliori tn̄ opinādo. Hinc
videt̄ cauti⁹ pie dubitare facti huiusmodi modū:q̄ꝫ curiose
et temere aliquē predictorū sine ratione sufficiēti ꝛ autori/
tate determinare. Hinc dicit venerabilis Hug. lib. de sa. et
post eū Innocen̄. Ego diuina mysteria ꝛ sacramēta magis
venerāda q̄ꝫ discutienda ꝓfiteor. Scriptum est enī: Nō cō/
Exod. xij. edetis ex eo crudum q̄d:nec coctū aqua:sed assuz tn̄ igni.
Crudū quid comedit/qui temerario ausu de agno isto im/
maculato diffinire non erubescit:q̄ꝺ neqꝫ per rationē:neqꝫ
per autoritatē:neqꝫ ꝑ sanctorū patrū ꝓbabiles sentētias di
gestum esse dinoscit̄. Ille vero comedit agnū coctū aqua:
qui ex instabili ꝛ nō fundata ac phantastica quasi ratione ꝛ
impertinēte autoritate diffinit de hoc sacramēto sub quo ve/
rus agnus latitat:q̄ꝺ veris rationibus ꝛ scripturis nō pro/
bat. Ille vero bene sentit de hoc sacramēto:q̄ sine ambigui
tate nō profert sentētias:nisi quas christus sua charitate:et
euāgeliste ac apl̄i spūsancto succēsi docuerunt:aut feruens
sanctorū studiū lucidauit. Tūc quidē agnū comedit assum
igne: q̄n doctrine tales tāta refulgent veritate:tāta sunt di
gesta maturitate:vt nihil pestiferꝫ:nil eis noxiū q̄ꝺ officere
poterit ministret̄. Hinc q: neuter modoꝝ ꝑfatorū solide in/
nitit̄ autoritati aut indeclinabili rationi:securi⁹ videtur s̄m
predicta pie dubitare:q̄ꝫ sine hesitatione aliq̄d temere diffi
nire. Om̄s etsi in hoc satis cōcordant q̄ꝫ sub illis specie mira/
culosa verū corpus christi contineat̄:ꝛ hoc pia credulitate
sustineri possit:dū ꝓbabiliter cōstat illas apparitiones di/
uino miraculo fieri. Quia tn̄ nō semꝑ de miraculo constat:
nemo leuis esse debet ad adorandū. Sed poti⁹ animū suū
suspēdere:quousqꝫ a deo/ab hoīe vel scriptura doceat̄. Aut
sub cōditione(si nihil fraudis appareat)adorare. Ut dicē/
do: Si tu es christus:te vt christū adoro:ꝛ hoc cōditiōe nō
tn̄ habituali:sed etiā actuali. ℂ L Et ꝑ hoc patet respō
sio ad scđam diuisionis partē supra in respōsione ad primū
dubiū partitā:scꝫ quid agendū dū apparitio fit sine reuela
tione diuina:an tunc adorandū. Cui cōcordare videt̄ factū
q̄ꝺ recitat Alexā. ex narratiōe magni ac fide digni viri lau/
franci. Cū enī ꝑsbyter quidā missam celebrans inuenerā su/
per altari verā carnē:ꝛ verū in calice sanguinē/s̄m propriā
carnis ꝛ sanguinis speciē sumere formidaret: rem ꝓrimus
episcopo suo consiliū quesiturus aperuit. Episcop⁹ aūt cū
multis coepiscopis ad hoc cōuocatis:calicē illū cū eadem
carne ꝛ eodē sanguine dn̄i diligēter opertū ꝛ sigillatum in
clusit in medio altaris: ꝓ summis reliquijs reseruādis ꝑpe
tuo. Q̄ꝺ hodie obseruat ecclesia:q̄n aliq̄ negligētia vel mi
raculū nouū in tantis mysterijs accidit. ℂ L Ex hoc etiā
datur informatio sacerdoti:si cui hoc accideret:vt celebran
ti hostia in forma pueri ꝛ in calice sanguis appareret. De/
bet enī talis ꝑmo p̄ces fundere ad deū ꝛ ip̄m deuotius exo
rare: vt sua misericordia dignet̄ sacramētū hoc reducere in
ꝑstinam formā māducationi cōgruētē/exēplo bea. Grego.
et Pascha. Et dū forma panis redit:debet reuerēter sacra/
mētum illud sumere. Q̄ꝺ si forte sacerdotis p̄ces nō exaudi
rent̄:cū tūc q̄ꝺ apparet rationē ac speciē cibi ac potus non
haberet:rationabiliter abstinet a sumptiōe. Un̄ dicit bea.
Hiero. suꝑ Leui. ꝛ habet̄ de ꝯse. distin. ij. de hac q̄dem. De
hac quidē hostia que in christi cōmemoratione mirabiliter
fit edere licet:de illa vero quā christus in ara crucis obtu/
lit:s̄m se edere nō licet. Q̄ꝺ expōnēs Alexā. dicit. De hostia
quā obtulit christus in cruce s̄m illā formā in qua appare/
bat cū inter nos cōuersabat̄ visiōe corporali:nulli licet ede
re. quasi diceret: Si deus faceret vt appareret sanguis in ca
lice:aut caro in altari/sumendū non est. Nec tamē ex hoc sa
cerdos transgressoꝝ fieret p̄cepti ecclesie:quod ponitur ea/

dem distin. relatū. vbi dicit̄. Quicunqꝫ sacerdotū sacrificiū
oblaturus accesserit: ꝛ se a cōmunione suspenderit: repul/
sum se nouerit anno vno. Intelligitur quidem hoc decretū
quando illud sacramentū permanet in sua forma manduca
tioni apta. Leges namqꝫ ꝛ statuta ad ea que cōmuniter ac/
cidunt:adaptātur. ℂ Dicunt tamē quidam q̄ꝫ sacerdos in
hoc casu debet accipere aliam hostiam: ꝛ illam de nouo cō/
secrare:que si iterū apparet in specie carnis:debet secundā
accipere:vt manducet consecratā ꝓpter canonē allegatuꝫ:
et. c. sequēs/cōperimus. Ubi precipit̄ q̄ꝫ aut integra sacra/
mēta ꝑcipiāt:aut ab integris arceant̄. Priores tn̄ dicunt q̄ꝫ
in casu sufficit manducatio spūalis:et nō requirit̄ secunda
ria cōsecratio. Sacramentū vero transformatū recōdendū
erit cum alijs reliquijs:sicut factum fuerat in simili casu su
pra recitato. Et hec salua in oībus saniori sentētia dicta suf
ficiant:quantū ad omnia diuisionis supra Lec. xxxviij. po/
sita membra. Sequitur nūc textus sacri canonis.

ℂ Lectio. liij. A

S Imili modo post/

q̄ꝫ cenatū est/accipiens et hūc preclarū cali/
cem in sanctas ac venerabiles manus suas.
Item tibi gratias agens: benedixit dedit di
scipulis suis:dicens:accipite et bibite ex eo oēs. ℂ Postq̄ꝫ
in quarta principali canonis parte: in q̄ de sacrificij hui⁹ ꝑ/
fectione agitur:determinatum est de idonee ac sanctificate
materie cōsecratiōe qua panis substantia in verū christi cor
pus cōuertit̄ in prima eiusdē partis particula: In hac par/
ticula secunda agitur de cōsecratione vini:qua eius substā/
tia in verū christi sanguinē transsubstantiat̄. ℂ Et subdi/
uidit̄ in tria huius particule mēbra. In primo tangitur mo
dus institutionis hui⁹ sacrosancte cōuersiōis. In scđo sub
dit̄ forma cōsecrationis. In tertio additur significationis
efficacia ꝯsecrati sanguinis: Scđm ibi:hic est calix. Tertiū
ibi:hoc facite. ℂ Circa primū ꝑmo tangit̄ huius sacrosan/
cte cōuersionis tp̄s ꝛ hora cū dī: Simili modo postq̄ꝫ cena
tū est. Secūdo huius cōuersionis materia cū sequitur. Ac/
cipiens et hūc preclarū calicē in sanctas ac venerabiles ma
nus suas. Tertio adiungit̄ hui⁹ tā sancte institutionis mo
dus ꝛ circūstantia:cum infert̄. Item tibi gratias agēs ꝛc.
ℂ Circa ꝑmū dicit: Simili modo quo christus cōsecrādo
panē istum in carnē suā cōuertit:ad vini cōsecrationē acces
sit. Modo inquā sili quātū ad ei⁹ bonitatē:quātū ad cha/
ritatē:quātū ad virtutem:ꝛ quātū ad gestorum cōformita
tē. Siquidem bonitas que fecit vt corpus suum nobis tra
deret in cibum:eadem operata est/vt sanguinem suū:quo
tenus pleno frueremur cōuiuio:cōmunicaret nobis in po/
tum:quia s̄m beatum Dionysium. Boni est bona adduce/
re. Charitas fecit vt sanguine nos redimeret:s̄m illud Hie
remie. xij. Reliqui domum meam:dimisi hereditatem me/
am:dedi dilectam animam meam in manus inimicoꝝ eius.
Sedes anime in sanguine est:s̄m illud Leuitici. xvij. cap̄.
Anima omnis carnis in sanguine est. et ego dedi illum vo/
bis:vt super altari in eo expietis animas vestras et san/
guis pro aīe piaculo sit. Et sicut pane in suum corpus con
uerso:ita vino in sanguinē suū trāssubstātiato:nos nutri/
ens eiusdē redēptionis sue memoriā:ꝛ fructū in nobis re/
nouaret. Hinc zacha. ix. dī. Quid enī bonū ei⁹ est:ꝛ q̄d pul/
chrū ei⁹:nisi frumentū electoꝝ:ꝛ vinū germinans virgines.
Uirtus diuina fecit/vt ea potestate infinita/q̄ panē in cor/
pus:etiā vinū cōuerteret̄ in sanguinē. Ut sicut caro ei⁹ hac
cōuersione vere facta est cibus:ita et cōuersione simili san/
guis fieret vere pot⁹. Ioh. vi. Caro mea vere est cib⁹:ꝛ san/
guis meus vere est potus. Gestorū cōformitas fecit vt eisdē
cerimonijs seruatis/id ip̄m corp⁹ scꝫ ꝛ sanguis sub diuersis
q̄ꝫ speciebus crederet̄ ꝛ esset. Ideo sicut ibi panē in manus
suas venerabiles ꝛ sanctas accipiēs/ac patri gratias agēs/
benedixit:in corpus suum conuertit:discipulis suis dedit.
Ita et hic calicē in easdem manus sumens:ꝛ itē patri gra/
tias agens ꝛ benedicens in sanguinē suū vinū conuertit.

et eisdē suis discipulis ministrauit. Quia ergo similis effectus in vtraq₃ conuersiōe: ideo similes cerimonie. ¶ B Igitur simili modo postq̄ cenatū est. a christo sc₃ ꝛ apostolis: vtraq₃ cena: agni sc₃ paschalis typici: ꝛ corporis sui, accepit ꝛc. Nam vltimo post oēs cibos legales sacramentū instituit et tradidit. Et vt proiectis veteribus vmbris legis, noua gratia institueret sacramenta: ꝛ ipa arctius figeret in suorū discipuloꝝ ac fideliū corda. De tempore vero hui⁹ institutionis facte. xiiij. luna mensis primi: et de ieiunio celebrando ac cōficientib⁹ ꝛ sumentib⁹ hoc sacramentuꝫ: supra dictū est lec. xxxiiij. ꝛ lec. x. ideo nunc rescindunt. Sequit: Accipiens sc₃ christus: et hunc preclarū. i. pre alijs clarū nō figuralē vmbrosum ꝛ nubilū: vt vete. testa. sacrificia fuere: sed lucidā veritatē cōtinentē. Ideo de calice ve. testa. tanq̄ non satis claro dixit Luce. xxij. Nō bibā de generatione vitis donec regnū dei veniat. Matth. xxvj. Nō bibā amodo de hoc genimine vitis vsq₃ in diē illū: cū illud bibā vobiscū nouū in regno patris mei. i. in ecclesia: que regnū dei dicit ꝟm Grego. cōfirmata eius potestate. Hunc em̄ preclarū calicem quotidie bibit: et sibi imbibit in mēbris suis que hoc potu salutifero corpori suo mystico incorporantur: ꝛ ei per huius sacramenti gratiā vniunt. Hinc in ps̄. Calix me⁹ inebrians q̄ preclar⁹ est. Ad quā sobriā ebrietatē virgineos (vt statim dictū est) germinantē: hoc est fidē incorruptam ꝛ perfectam charitatē tribuentez: spiritussanct⁹, Canti. v. inuitat amicos, dicēs: Comedite amici ꝛ bibite: ꝛ inebriamini charissimi. ¶ Calicē. Calix ꝟm Albertū a calore dicit: q: calorē charitatis accendit: Hinc in ps̄ dicit: Calicē salutaris accipiam: ꝛ nomē domini inuocabo. ¶ Hinc notandū q̄ calix accipit tripliciter. Uno modo pro vase receptiuo pot⁹ vel liquoris. Et ita dn̄s christ⁹ calicē recepit in sanctas suas manus: vt referūt euāgeliste: hoc est vasculū illud in quo fuerat potus. Secūdo accipit pro passionis amaritudine. hoc modo accipit Matth. xx. cū dixit dominus filijs zebedei. Potestis bibere calicē quem ego bibitur⁹ sum: hoc est potestis subire passionē ꝛ mortē quā ego patiar ꝓ redemptione humani generis. Et dicit calix passio: iuxta veterē cōsuetudinē ad mortē cōdemnatis potus in calice offerebat. ꝟm illud Prouerb. xxxj. Date sicerā merentib⁹: et vinū his qui amaro sunt animo. Bibant ꝛ obliuiscant egestatis sue ꝛ doloris sui nō recordent ampli⁹. ꝛ Amos. ij. Uinū dānatoruꝫ bibebāt. Tertio modo sumit pro poculo in calice cōtento. Et sic accipit Hiere. xlix. Quib⁹ nō erat iudiciū vt biberēt calicē. ꝛ Marci. ix. Quisquis potū dederit vobis calicem aque frigide: i nomine meo: q: christi estis: amē dico vobis nō perdet mercedē suam. Sic in cōmuni locutione accipit quo dicim⁹: ille ebibit totū calicē. i. totū potū vel liquorem qui fuit in calice. Et ita videt cepisse christ⁹ cū dixit: Hic est calix sanguinis. In proposito vero accipit primo mō, cum dicit ex ꝑsona euāgeliste: Accipiēs ꝛ hunc preclarū calicem in sanctas ac venerabiles man⁹ suas: id est vas: nō vtiq₃ vacuū sed cū vino: q: premisit: Nō bibā amodo de genimine vitis. Per quod expressit vini liquorē fuisse in calice cōtentum. ¶ C Ponit aūt hic circa sanguinis cōsecrationē calix, siue vas cōtinens vinū cōuertendū in sanguinē: plus q̄ circa cōsecrationē corporis: vbi absolute dicit: Accipiēs panē nō dicit in sportella vel disco: q: cōsecrat sanguis in rōne pot⁹. Null⁹ aūt liquor cōuenientēr est potabilis nisi i aliquo vase aut receptaculo cōtineat. Corp⁹ aūt cōsecrat in ratione cibi. Cib⁹ ꝟo solidus rationē cibi habet: etiaꝫ si in nullo vase cōtineat. Et q: ad litterā nō cepit christ⁹ vinū in man⁹ immediate sicut panē: sed accepit in calice cōtentū: ideo nō dicit: accepit vinū: sed calicē. ¶ Addit etiā ꝓnomen hūc, demōstratiuū. Accipiēs nanq₃ sacerdos calicē in manu: de christo loquēs dicit: Accipiēs sc₃ christ⁹ hūc calicē: hunc sc₃ eundē quē ego accipio. Sed q: dictū est: q̄ calix aliquando accipit ꝓ vase: et aliqñ pro poculo in vase cōtento: pōt hec idēitas referri ad ipsum vas vel ad vasis liquorem. Si refert ad vas: nō est idē quod sacerdos accipit: ꝛ quod christ⁹ accepit quantū ad materiā ꝛ substantiā metalli. Sacerdos

em̄ accipit calicē factū de auro ꝛ argēto: vel vbi paupertas ecclesie cogit: de stanno: vt. s̄. dictū est Lec. xij. Christ⁹ aūt qui apostolis suis possessionē auri ꝛ argēti interdixit: non credit fuisse vsus calice argēteo vel aureo: sed forte nec stanneo: qui paupertatē suam nobis declarās, ait: Uulpes foueas habēt: ꝛ volucres celi nidos: fili⁹ aūt hominis nō habet vbi caput suū reclinet. Est ergo hic demōstratio nō ad sensum: sed ad intellectū: vt sit sensus: Hunc calicē: id est calicē eiusdē rationis quātū ad liquoris cōtinētiā. Si vero calix accipit pro potu in calice cōtento: aut pro vino cōuertendo in sanguinē: iterū erit demōstratio impsonalis. Hūc calicem. i. vini liquorē eundē non numero: sed specie vel genere ꝓpinquo: tenēdo aliqua vina differre specie essentiali. Uel si acciperet ꝓ vino cōuerso: id est christi sanguine precioso: in quē cōtinuo per cōsecrationis verba vinū cōuertit: sic est demōstratio ꝑsonalis: q: eiusdē rei numero. Nā idē sanguis numero ꝛ nō alius, est in quē vinū quod in man⁹ suas cena facta suscepit: cōuersum est: ꝛ in quē, vinū quod nunc sacerdos in suas manus accipit: cōuertit. ¶ D Accipiēs itaq₃ christus calicē cū vino. Utiq₃ preclarū ꝓpter preclari ac corusci sanguinis sui puritatē in quē vini liquor: nō in sanguinem hircoꝝ aut vituloꝝ qui in veteris testamenti sacrificio offerebat vertēdus est: instituit vinū in materiā cōsecrationis sui sanctissimi sanguinis suo facto: dū ipsum vinū diuina sua virtute, in verū ꝛ ꝓpriū cōuertit sanguinē: ꝛ apostolis suis, eoruq₃ successorib⁹ vini sic cōuertendi cōtulit potestatem. Naꝫ postq̄ ineffabili amore suos discipulos refecit cibo angeloꝝ: ꝓpria scilicet carne sub specie panis vsui humano congruentissima: vt ampli⁹ charitatis sue immēsitatē exprimeret: instituit ꝛ eosdē reficere potu sacratissimo: sanguine suo dignissimo sub specie vini potui cōuenientissima: vt sic nobilissima spiritualis nutritio aie, perfecta corporis refectione significaret. Ad nutritionē em̄ corporis ꝑfectaꝫ, nō pertinet sol⁹ cib⁹: pertinet etiā pot⁹. Idcirco postq̄ accepit panē: sub cui⁹ specie tradidit in cibū propriā carnē: accepit ꝛ calicē vini: sub cui⁹ specieb⁹ in potū tradidit ꝛ sanguinem. Et qm̄ human⁹ sanguis in propria specie sine horrore nō est potabilis: clemētissim⁹ redemptor: volēs illū tradere in potū: sapiētissime eum extranea velauit specie: vt sic ꝟm Hugonem sensus foueret in vno: ꝛ fides in alio edificaret. Fouet sensus, dū solitā ꝛ cōsuetā ac gratā speciē potus percipit. Edificat aūt fides in altero: dū in eo quod videt: quale sit illud quod non videt: agnoscit. Alijs quoq₃ ex causis cōmendauit ꝑciosum sanguinē suū sub aliena specie: que. s̄. lec. xxxv. sunt cōmemorate. Quib⁹ addunt cōgruentie que sequunt. Quia em̄ christ⁹ sacerdos erat in eternū ꝟm ordinem melchisedech, in sacrificiū panē ꝛ vinū offerentis: cōgruebat vt adinstar eius quē premisit postq̄ obtulit panē: acciperet et vini calicē: vt figure figuratū responderet. Expressior em̄ sacramenti corporis et sanguinis christi figura erat sacrificiū melchisedech sacerdotis. Amplius vt hoc sacrificiū vere ꝛ propinque gereret similitudinem eius quod significat: accepit calicē vini. Uoluit quidē christus hoc sacramentū significare suū corpus verū ꝛ sanguinē naturalē, ꝛ spūalē refectionē, ꝛ mentis inebriationē. ¶ E Idcirco postq̄ accepit panē habentē congruā significationē corporis ꝛ refectionis spiritualis: accepit ꝛ vinū habens cōgruētiam ad significandū sanguinē ꝛ spiritualē inebriationem. Uinū quippe ex vite succrescit: in vua colligit: in ea ꝑ solis ardorem maturat: ꝛ in torculari prelo exprimit: vt fiat pot⁹ reficiēs: ꝛ sitis ardorē restringēs. Et per hoc plene cōpetit sibi christi sanguinē significare. Naꝫ ꝛ ipse succreuit ex vite fecundissima: virgine scilicet bñdicta: de qua et caro et sanguis christi traxit origineꝫ. Christus quoq₃ ipsemet vita est salutaris: quā primo protulit virgo gloriosa: ꝛ viri exploratores, apostoli sc₃ ꝛ prophete, ad nos humeris suis fortiter ꝛ cōstāter gestantes, per fidē ꝛ predicationē detulerūt. In quo liquor ille ꝑciosus sanguis, immēso ardore amoris est maturat⁹ vsq₃ dū passiōis ꝑlo i torculari: patibulo videlicet crucis exprimeret: et ꝓflueret in potū toti⁹ humani generis

Luc. ix.

refectiuum: et in extinctionem sitis spiritualis que ex ardore ꝓuenit ⁊ cōcupiscētia peccatorū. Quo nāq̄ liquore altius potuisset christus inebriationē mētis designasse/ q̄ ꝑ vinum in quo quotidie in vita corporali iocūdamur ⁊ reficimur: s̄m illud Ps. Et vinū letificat cor hominis. Accepit igitur vinuz in calice/ tanq̄ materiā ad consecrationē sui sanguinis magis cōgruentē. Itē in sacramēto cibi spūalis debet attendi aliqua operatio substātialis: id est ꝑncipalis: ꝑ quaz ab alijs distinguitur sacramētis. Et cū in baptismo datur esse substātiale ꝑ generationē spūalē: vt vult Dyonisius. Et in sacramento ꝯfirmationis datur incremētū ⁊ robur spūale. Ita ad idē esse conseruandū ac deperditū restaurandū ⁊ augendū/ datur in eucharistia eduliū spūale. Eduliū autē spirituale cuz datur ꝑ sacramētū visibile: nihil causat in gratia qd̄ ex sacramēti similitudine nō significat. Hoc aūt sacramētū institui debet in elemento corporalis refectionis/ cibi scz et potus. ¶ F Est aūt alia operatio in corporali refectione cibi: alia potus. Ideo sicut post cibū corporalē/ sumitur potus ad ꝑfectionē nutrimēti corporalis: qr diuisam habet operatione in satisfactione sitis/ ⁊ latiōe nutrimenti/ ⁊ quasdā alias: Ita post nutrimentū spūale sumitur potus ad ꝑfectionem spūalis nutrimēti: scz sanguis: qui ⁊ diuersam operationē habet a corpore. Corpus em̄ dedit christus in cōmunionem sui ⁊ mēbrorū: sanguinē aūt dedit in redēptionem peccatorū. He autē sunt diuerse operationes. Nulla em̄ existēte redēptione facta vel faciēda: adhuc esse posset cōmunio: etiam posita cōmunione capitis ⁊ mēbrorū: nō oporteret q̄ eo mō quo nūc/ esset redēptio: vt patet in angelis: vbi est mēbrorū cōio et nō redēptio. Uel si hoc nō placet: in statu innocētie: si homo permansisset: potuisset deus incarnari sicut nunc: ⁊ tamē nō pati. Fuisset ergo tūc cōmunio: ⁊ nō redēptio. Diuerse ergo videntur gratie cōmunionis ⁊ redemptionis. Cum ergo dominus sic multiplicauerit sacramēta/ vt oēs gratias habeamus in sacramentis: non sufficit habere gratiā cōmunionis ꝑ corporis sumptionē: q̄ in sacramēto significatur ꝑ elementū panis: nisi etiā haberemus grām redēptiōis ꝑ sanguinē: q̄ significatur ꝑ elemētū vini. Hac ergo ratione christus vtrūq̄ instituit. Et licet sanguis habeatur in corpore sub specie panis: nō tamē ex virtute sacramētali. hoc est/ non vi cōsecrationis sacramētalis: sed potius ex vnione naturali: qr humores vniuntur cū corpore: cuius sunt humores. Oportet autē propter effectum sacramentalē/ vt habeatur sanguis ex virtute sacramenti ad nutriendū pertinente. Et ita oportuit/ vt ibi esset consecratio alterius elemēti: puta vini: sub quo virtute sacramēti sanguis dñi cōtineretur: ne sacramentū esset imperfectū alimētū. ¶ G Que autē sint operationes speciales potus in sacramēto: cōsequēter exponit dñs Albertus: q̄ ꝑncipalis operatio nutrimenti est restauratio deperditi in vita spirituali. Nō em̄ pōt esse vita spiritualis: q̄n ex multis occupationibus ⁊ negligētijs hoīs fiat aliqua deperditio spiritualis/ per famē ⁊ carentiā alimēti spūalis: que per hunc spiritualem cibū restauratur. Per potū aūt qui influit nutrimentū mēbris: fit hec restauratio spiritualis: vt sic christo fortiter incorporemur: inhereamus et maneamus in ipso: sicut hi qui ꝑ humorem sanguinis suo corpori sumus influxi. Unde ⁊ ipse dixit Ioh. vi. Qui māducat meā carnē: ⁊ bibit meū sanguinē/ in me manet: ⁊ ego in illo. Sic aūt sibi influxi et coherētes/ spiritū ipsius participamus et vitā. Qui māducat inquit me: ⁊ ipse viuet ꝓpter me. Hinc Eccl. iiij. Sapiētia vitā filijs suis inspirat: ⁊ suscipit exquirentes se: ⁊ preibit in via iusticie. Sapiētia christus est qui corpus suū cōmunicādo mēbris suis/ ⁊ sanguinē influēdo/ influit et inspirat eis spiritum ⁊ vitā: ⁊ sic in suā incorporationem suscipit inquirentes se: preiens eos in oī via iusticie: qr nisi sic simus in ipso: viā iusticie nō possumus tenere. Subdit ⁊ alias speciales operationes/ idē Albertus: quia vngit ad salutis sanitatē: per ipm̄ datur speciale pignus spūs: lauat vitiorū sordes: rigat arida: extinguit malo calore incēsa: tingit et exornat ac christo cōsignat: que per longū prosequitur. De quibus cū de fructu huius sacramēti tractabitur spiritu calamū ducente/ dicetur. Alexander de ales parte. iiij. q. xxxi. mēbro. ij. etiā plures ponit rationes. Unā ponit vt duplici rationi institutionis respōdeat duplex species sacramēti. Institutum em̄ est ad augmentū: vt firmior sit vnio mēbrorū corporis christi cū capite: ⁊ vt firmior sit recordatio redēptionis facte ꝑ christi sanguinē fusuz in cruce. Specie panis que est sacramētū corporis/ affertur effectus vnionis. Specie vini que est sacramētū sanguinis/ memoria redēptionis. Alia ratio. Nam duplex est mysticū huius sacramēti. Unū est respōdens incarnationi: Aliud passioni. In incarnatione facta est vnio diuine nature cū humana. Unde christus caput est ecclesie: cui vnita sunt mēbra: qd̄ significatur in sacramento corporis christi sub specie panis. In passione facta est redēptio nostra: effusione sanguinis: qd̄ significatur in sacramento sanguinis sub specie vini liquētis. In sumptione igitur corporis christi sub specie panis/ significatur cōiunctio mēbrorū corporis christi cū capite facta per incarnationem. In sumptiōe sanguinis sub specie vini/ redemptio nostra per sanguinis christi effusionē. Unde in hoc vno sacramento signatur quod est incarnatiōis: et quod est passionis: propter quod est perfectissimū sacramentorū. Aliam rationem assignat: vt significetur in christo duplicis nature assumptio. In nobis duplicis nature redemptio. Unde Glo. i. Cor. xi. super illo: Hoc facite in meam cōmemorationem. dicit: Cū totus sub specie panis: totus sub specie vini sumitur: cur nō in vna: sed in duabus dedit: Ut ostenderet christus totā humanā naturā: id est corpus ⁊ animam sumpsisse: vt vtrūq̄ redimeret. Panis em̄ ad corpus refertur: vinū ad animā: qr vinuz operatur sanguinē in quo est sedes anime. Ergo in duabus speciebus celebratur hoc sacramētū: vt aīe ⁊ corporis susceptio in christo ⁊ in nobis vtriusq̄ liberatio significetur. ¶ I Itez sub duplici specie institutū est ꝓpter duplicē eius effectū. Ualet em̄ vt dicit Ambrosius: ad tuitionē corporis ⁊ anime. Et licet illud quod sumitur sub speciebus panis: valeat ad vtrunq̄: ⁊ similiter quod in vino sumitur: qr in pane totū ⁊ integrū: ⁊ similiter in vino totum et integrum sumitur. Sed si in pane tm̄ sumeretur: alteruz tm̄ significaretur: scilicet q̄ ad tuitionem corporis valeret. Si in vino tm̄ sumeretur: solum significaretur q̄ pro salute anime sumeretur: quia vinum sanguinem significat: in quo vt dictuz est: sedes anime esse dicitur. Omnes ille rationes reduci possunt ad quinq̄. Nā sub distinctis speciebus panis ⁊ vini/ institutū est/ ꝓpter perfectā significationē spiritualis nutrimēti: correspondentiā veritatis ad figuras veteris testamenti: perfectā similitudinem ad rem sacramenti. Seruire effectuum distinctioni corpori et sanguini per appropriationem conuenienti: variam representationem in christo sumenti: quorum membrorum declaratio ex premissis satis patet. ¶ Sed statim surgit dubium. Cum sint distincte species: quomodo saluari possit vnitas sacramenti. Sed de hoc dicetur post expeditam consecrationis formam. Et quoniam in his verbis/ Accipiens calicem/ tangitur institutio materie: que est vinum in sanguinem trāssubstantiandum. De materia ista tractatum est supra lectione. xxxv. ¶ L Sequitur. In sanctas ac venerabiles manus suas. Exponatur vt supra lectione allegata. et. xxxvi. vbi pene eadem verba/ panis consecrationi premittuntur. Nam tactu sue manus/ vino contulit vt semper posset in suum sanguinem conuerti: vt dicit Albertus: id est materiam consecrandi sanguinis instituit. Item: id est iterum: gratias agens tibi: scilicet patri de humani generis redemptione/ per sanguinem suum iam in christo fienda. Eadē quippe nocte tentus: et mane sequenti crucifixus/ sanguinem fudit: quo nos ab eterna morte redemit. Hanc enim amore intensissimo desiderauit: et cum gaudio portionis seperioris perfecit. Unde Luc. xij. ait: Baptismo habeo baptizari: et quomodo coarctor donec perficiatur. Et ad Hebreos. xij. Proposito sibi gaudio sustinuit crucem/ confusione contempta. Benedixit: omni benedictione gratie cōsecrando; et vinum in suum sanguinem trāssubstantiādo.

In quo verbo sacerdos cruce signat calicem: vt sm Albertum/significetur hec benedictio a primo pfectore sanctificationis/patre celesti pfluere in sacramentū. ¶ Utrū aūt christus benedicēdo ac cōsecrando signo aliquo corporali aut verbo vsus sit: aut sola diuina virtute vinū in sanguinē suū conuertit: q̄ cōuersio hic p benedictionē intelligitur: dictū est. s. Lec. xxxvi. vbi hec verba vna cū mysterio crucis: quā hic sacerdos facit sup calicē latius exponunt. Sequit. ¶ Dedit: nō vēdidit: nō reddidit: sed gratuito dono gratis dedit: vt ei9 exemplo nullo fauoris aut pecunie p̄cio: aut timore humano dignissimū sacramentū canib9 τ indignis: aut peccatorib9 publicis porrigamus: sed gratis acceptuz: dignis gratis detur. vn̄ subditur: Discipulis suis. qui soli digni fuerant: etsi nō oēs: nulli tn̄ publice indigni fuere. Occultum em̄ adhuc fuerat ceteris pctm̄ iude. Hinc Matth. vij. Nolite sctm̄ dare canib9: neq3 mittatis margaritas vestras ante porcos: ne forte 9culcēt eas pedib9 suis: τ canes cōuersi dirūpant vos. dicens: Accipite. in officiū sc3 cōsecrādi et dispensandi. j. Cor. iiij. Sic nos existimet hō vt ministros christi: τ dispēsatores ministeriorū dei. vl' mysteriorū dei. Utrūq3 em̄ ponit glo. Et bibite. ad incorporationē mihi: nō ad fastidiū: s3 celestis desiderij augmētū. Eccl. xxiiij. Qui edūt me adhuc esurient: τ qui bibūt me adhuc sitiēt: nō p famis sitisq3 defectū: sed p semp inherēdi feruens desideriū: oē tollēs fastidiū. Ex eo. sc3 calice vel sanguine. Oēs. sine distinctiōe. Actuū. x. In veritate cōperi: q2 nō est psonarū acceptor de9. Latiorē expositionē cu3 dubijs q̄re supra.

Hic est enim calix sanguinis

mei noui et eterni testamenti: mysterium fidei: qui pro vobis τ p multis effundet' i remissionē peccatoꝝ. ¶ Post modū institutionis sacramēti sanguinis: sequit' forma cōsecrationis: qua etiā nos christus vti voluit in sui sanguinis sanctissimi cōfectione. Et primo ponit' forma ip̄a necessaria sm omnes. Secūdo notat' effectus hui9 sacrosancti sanguinis. ¶ Forma est. Hic est calix sanguinis mei. ¶ Effect9 notant' tres. Prim9: q2 testat' nobis hereditatē. Scd̄o: q2 declarat in mysterio fidē. Terti9: q2 prestat peccatoꝝ remissionē. De primo dicit: Noui τ eterni testamēti. Noui: q2 in ritu et effectu nouū est. Apoc. xxj. Dixit qui sedebat in throno: Ecce noua facio omnia. Leuitic. xxvj. Nouis supuenientib9:
Hiere. xxxi vetera pijcietis. Itē dies veniēt: et feriā domui israel τ domui iuda fedus nouū. Eterni dicit'/q2 nūq3 reperiet alteri9 testamēti vel sacramēti superordinationē: sicut sacramētis veteris legis supordinatū est aliud testamentū τ alia sacramēta. vn̄ Hiere. xxxj. Sanctū dn̄i nō euellet': τ non destruet' vltra in perpetuū. Et Esa. lv. Feriā vobiscū pactū sempiternum. Et ad Heb. x. Una oblatione cōsummauit in eternuz sanctificatos. Et ideo dicit' testamentū: q2 in sanguine cōfirmauit omnes testatas pmissiones. Hinc ad Heb. ix. Ubi testamētum est: mors necesse est intercedat testatoris. Testamentū em̄ in mortuis cōfirmatū est. Alioquin nondū valet dū viuit qui testatus est. Et Zach. ix. Tu in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu: in quo nō est aqua.
Mysterium vnde Mysteriū dicit' a mystin grece quod est secretū. Secretum em̄ fuit qualiter morte vitā eternā: τ sanguine pficeret sanctitatē. vn̄ Esa. xxiiij. Secretū meū mihi: secretū meū mihi Et Job. xxviij. Profunda fluuioꝝ scrutatus est: τ abscōdita pduxit in lucē. Fluuij sunt flumina vulnerum: quoꝝ est pfunda sapiētia qualiter sanguine christi redempt9 est mūdus. Et in hoc pfundo omnia mysteria fidei sunt reuelata. Nā de9 pacis eduxit de morte pastore3 magnū in sanguine testamēti eterni. Qui sc3 sanguis. p vobis. discipulis meis. Nā τ episcop9 τ sacerdos indiget sanguine redemptionis: qm̄ τ de pontifice dicit apostol9 ad Heb. v. Et ipse circundatus est infirmitate: τ ppterea debet quēadmodū pro populo: ita etiā pro semetipso offerre p peccatis. Et pro multis. scilicet pdestinatis efficaciter: pro omnib9 aūt sufficienter. effundet' in remissionē peccatorum. tanq3 nostre redemptionis precium. Hinc. j. Pet. j. Nō corruptibilib9 auro vel argento redempti estis de vana vestra cōuersatione paterne traditionis: sed precioso sanguine quasi agni immaculati christi. Ad Heb. ix. Sine sanguinis effusione nō fit remissio. Ideo dilexit nos: et lauit nos a pctis nostris in sanguine suo. Apoc. j. ¶ M Est aūt hec forma. Hic est em̄ calix τc. certa forma/forma cōgrua/forma sufficiens τ perfecta. Certa: q2 a christo instituta: ab apostolis pmulgata: et per sanctos patres in nos deriuata. Accepit em̄ hanc formam romana ecclesia a summo apostolorum principe petro: qui fuit vltime cene: in qua hoc sacramētum institutū est: cōuiua. Unde Innocen̄. de officio misse. Romana ecclesia sup apostolice fidei petrā stabili soliditate fundata: id integra fide seruauit: quod ab apostolis accepit: qui ea3 principaliter sacris instituere doctrinis: τ ecclesiastici ritus regulā docuerunt. Ab ipsis ergo aplis petro et paulo: quos et viuos habuit et defunctos ritū circa hui9 sacrificij oblationē accepit: quē hactenus inuiolabili cultu seruauit. Idē in. c. Cu3 marthe. de ce. missa. Credimus q̄ formā verboru3: sicut in canone reperit': apostoli a christo τ ab ipsis eoꝝ receperūt successores. ¶ N Nec obstat q̄ hec forma verboꝝ in nullo euangelista: vt hic describit': posita reperit': q2 vt ibidem dicit Innocentius: Multa tā de verbis q̄ de factis dominicis inuenimus ab euangelistis omissa: que apostoli vel suppleuisse verbo: vel facto expressisse leguntur. Hinc dicit Alexander de ales parte. iiij. q. xxxiij. Magis videt' q̄ prefata forma verboꝝ quam seruat ecclesia: fuit forma tradita a dn̄o: q̄ alia posita in euāgelijs: que post scripta erant: et variata sm diuersitatē traditionū et translationū. Neq3 ipsi euāgeliste in forma verborū cōueniūt. Un̄ Matth. hanc ponit formā: Hic est em̄ sanguis meus noui testamenti: q̄ pro multis effundet' in remissionē peccatoꝝ. Marcus illam: Hic est sanguis meus noui testamēti: qui pro multis effundet'. Lucas: Hic est calix nouū testamentū in meo sanguine: qui pro vobis fundet'. Et Paulus. j. Cor. xj. Hic est calix nouū testamentū in meo sanguine. In sensu tamē satis conueniūt: quē oēs narrare valebāt (al's volebāt) Apostoli ergo q̄ ecclesiā instituerūt/sm q̄ a dn̄o acceperūt/formā tradiderunt. Euāgeliste vo facta et opera christi narrauerūt/plus q̄ historiographi/attēdentes ad facta in se/et ad veritatē intellectus/q̄ ad verba. Ideo frequēter idē factū/eandēq3 veritatē: nō eisdē verbis: sensu tamē nō dissonis scriptitarūt. Unde nō fuit necesse ait Alexander: vt tanta diligentia apponeretur in euāgelijs de forma p̄scripta a dn̄o scribenda: in q̄b9 referunt' opa dn̄i vt opata erāt: sicut vbi tradita est forma a dn̄o p̄scripta: non vt iudicet' opus christi: sed vt illa mediante/fiat quod christus fecit: id est cōuertatur panis et vinū in corpus et sanguinem christi. Ibi enim debuit illa forma precise obseruari: cui dominus dedit virtutem conuertendi. Hec Alexander. ¶ O Et propter hoc multi doctores dubitant: Utrum sacerdos vtens forma aliqua/ab euangelistis tradita/ vere conficeret sanguinem: quia dubium est: vtrum ipsi euangeliste intendebant formam cōsecrandi tradere: aut christi dumtaxat facta narrare. Multi tamen concedunt sacerdotem tali forma vtentē/vere christi conficere sanguinem. In cuius argumentum assumunt: quia ecclesia non negat grecos conficere: qui tamen non vtuntur forma qua nos vtimur. Sed illa vt refert Richar. Hic est sanguis meus noui testamenti/qui pro vobis et multis effundetur. Et hoc cōmuniter tenetur. Nec tamen ex hoc sequitur q̄ forma nostra non sit certa: quia in sententia satis concordat cum priori: τ prior cum ista. Et ita oportet dicere/q̄ modica variatio forme quātū ad certas dictiones: dum tn̄ principalis sensus non mutetur: non reddit formam inefficacem: de quo supra cū de forma panis agebatur: lectione. xxxviij. latius disputatum est. ¶ Usus preterea romane ecclesie formam in canone positam/certissimam facit: etiam si in scriptura nō reperiretur/propter magnam consuetudinis huius ecclesie autoritatem: de quo beatus Aug. in libello de cura p mortuis agenda; ita scribit; Si nulla esset autoritas sacre scripture/que

pture/que doceret orare pro defunctis: tanta est autoritas ecclesie romane et consuetudinis eius obseruate: vt nemo illā insequēs poterit errare. Item in epistola quadam ad beatuz Hieronymū. Contra ecclesie fundatissimū morē nemo sentiat. Hec de eius certitudine. ℂ Hinc cū forma expressa in canone/ab qibus obseruetur in ecclesia romana: nemo ambigere debet de eius certitudine: aut quouis modo de eiꝰ efficacia hesitare ℂ P Est etiam forma illa cōgrua: quia in hoc sacramēto significatur sanguis christi/vt effusus in pcium nostre redēptionis: ꝛ vt ministratus in potū nostre refectionis. Sāguis autem de se neutrū horum dicit expresse: sed per coniunctionē ipsius cum calice: vt effusus ꝛ vt potandus offertur ac pponitur. Calix naq̄ ſm predicta/transsumit ad significandū tam passionem q̄ potuz. Et ppter hoc congruentius dr: Hic est calix sanguinis mei: q̄ Hic est sanguis meus: qꝛ expressius significatur ꝛ passio et refectio Perfecta quoq̄ est ꝛ sufficiens: qꝛ forme sacramentales vt cōmuniter hoc significant qđ efficiūt. Hec aūt significat sanguinē xpi cōtineri ī calice: qđ et efficit. ℂ Q Per hoc etiā ad expositionē illoꝝ verboꝝ: Hic est calix sanguinis mei/prius dimissam redeamꝰ. Primꝰ terminꝰ est pronomē hic: qđ demōstrat partim ad sensum: partim ad intellectū sanguinē christi: ī quē species vini finitis verbis cōsecrationis/cōuertunt. Demōstrat aūt sanguinē in rōne potꝰ. Vn̄ valet: Hic scilicet sanguis meꝰ in potū traditus/est calix ꝛc̄. Et consequenter quecūq̄. s̄. lec. xlviij. de pnomine hoc/dicta sunt: pposito seruiūt: et similiter dicendū de pnomine hic. Hec ē sentētia alexādri vbi supra: cui satis cōcordāt sanctꝰ Tho. ꝛ sanctꝰ Bonauētura. Sequit: Calix. Calix vt dictū est: ppꝛie significat vas potuz cōtinēs: m̄ trāssumit vel p potu vel p passione. Hic non capitur ppꝛie: sed trāssumptiue pro potu. Vn̄ sensus est: Hic: scilicet qui erit in fine cōsecrationis: est potꝰ sanguinis mei/ſm doctores supradictos. Qđ addit/sanguinis mei/specificat calicē pro potu acceptū: vt sit sensus: Hic est calix: id est potꝰ sanguinis mei: scilicet naturalis ꝛ veri: ſm illud Joh. vj. Sanguis meꝰ vere est potꝰ. Et beatꝰ Hiero. sup psalmū. lxxv. loquēs iudeis/ait: Sanguinem quē per in insaniā fuderūt: per gratiā biberūt. Et sanctꝰ Bonauē. licet ponat in obliquo: intelligit m̄ intransitiue in recto: vt poculū vini: creatura salis: id est poculum quod est vinū: ꝛ creatura q̄ est sal: vt sit cōstructio intrāsitiua. Hec Bonauētura. ℂ Quare aūt dicit calix/et nō simpliciter sanguis meꝰ: Ratio statim supra ſm Alexandrū dicta est. Nec impedit q̄ in cōsecratiōe nō dicit: Hoc est cibus panis: quia panis de se est cibus. Nec hꝫ aliud officiū/q̄ cibare. Non sic sanguis xpi: qui non est potus nisi quatenus ppinatur in calice passiōis. ℂ R Sed hic statim oritur dubiū nō negligendū. Si em̄ forma illa quatenꝰ est forma efficax cōsecrationis: habet sensum illum metaphoricū/posset sacerdos ꝯsecrans hoc ignorare: ꝛ intentionē suā ad sensum orationis ppriū reflectere ꝛ ita nō ꝯsecraret: qꝛ deficeret debita intentio: q̄ semper ꝯformis esse debet sensui verboꝝ ſm quē instituta sunt: vt sunt efficacia forme. Magis ergo cōgruebat formā instituere/nō habentē sic ambiguos sensus: qui etiaꝫ sunt occasio distractionis: cum nō possit concipi sensus metaphoricus: nisi prius concipiatur sensus pprius: ꝛ ex eius similitudine fiat translatio ad sensum metaphoricum verum. Omnia aūt que vel distractionē vel errorem occasionare possunt: debent a tāto sacramēto remoueri: vbi nullum errorem: sed summā deuotionē ꝛ recollectioneꝫ esse congruit in ministrāte. ſm illud Esa. lvij. Auferte offendicula de via populi mei. ℂ Ad illud respōdet Alex. vbi supra. q̄ quātumcūq̄ sacerdos consecrans haberet simplicem et pprium intellectum verboꝝ: ꝛ per hoc ex negligentia sacerdotis posset frustrari effectus sacramēti: tamen ppter negligentiā illam que cōtingere posset: non debuit dominꝰ qđ congruebat omittere. Sed minister qui intendit cōsecrare: debet diligentius quo potest se recolligere ꝛ redire ad se: ꝛ etiam debet intelligere qđ ad officiū suū ptinet: sine quo nō potest rite in officio ministrare: q̄ nihil omittat de ꝯtingentibus. Unde dicūt q̄ negligentia talis in hac operatione est peccatū mortale. ℂ S Sed illa sententia videt nimis dura. Et si vera esset: frequēter tolleret effectū cōsecrationis: tum ex mētis distractione q̄ non est in potestate celebrantis: immo frequēter dum magis recollectus: ꝛ ad singula intētus esse cupit: magis distrahitur. Tum: quia maior sacerdotū numerus hoc ignorat: qui etiā ab ecclesia ad hec scienda nō diligenter instruūtur. Unde recurrendū est ad supra dicta lectione sexta. Ubi ſm pbabiliorem opinionē/sufficit q̄ sacerdos intendat hoc qđ ecclesia intendit per hec verba efficere: ad que xp̄s ea instituit. etiā si verba ista penitus nō intelligat: quā intentionē habere pōt sacerdos hereticus ꝛ infidelis: etiā in hoc articulo sacramēti. Nō em̄ pendet verboꝝ virtus ex intentione sacerdotis: sꝫ ex institutione xpi. Et ideo quādo est intentio illa quā xp̄s habuit: instituendo. i. intendendo q̄ ad ꝓlationē vboꝝ fiat cōuersio quā xp̄s fieri voluit: p hec verba/sufficit. sufficit dico/ad effectum sacramēti: q̄uis non semper sufficiat ex parte dispositionis ministri: qui si ex sua negligentia ignarus fuerit aut distractus: a peccato minime excusatur.

ℂ Lectio. liij. A

CIrca formā consecrationis sanguinis occurrunt aliqua dubia. ℂ Primū. Utrum ad ꝑfectionē huius forme ꝑtineant oīa verba illa ab eo loco: Simili modo/vsq̄ ad illuz: Vn̄ ꝛ memores. ℂ Ad illud cōiter respondet ſm oēs doc. q̄ verba precedentia istam clausulā nō sunt de essentia forme: ꝛ illa sunt verba plata in ꝑsona sacerdotis referentis/qđ factū est. Consecratio aūt fit in verbis in ꝑsona xpi ꝓlatis. ſm beatū Amb. Illa vo verba: Accipite ꝛ bibite ex hoc oēs: q̄ ꝓferūtur vt ꝓlata a xp̄o: nō sunt essentialia forme cōsecratiōis sanguinis: sicut nec illa: Accipite ꝛ comedite ex hoc oēs: req̄rūtur ad consecrationeꝫ corporis xpi sub speciebꝰ panis quia magis respiciunt vsum sacramēti q̄ eius perfectionē: imo eius ꝑfectionē. i. transsubstantiationem ꝓsupponūt. Sensus em̄ est. Accipite ꝛ bibite ex eo post conuersionē vini in sanguinē. de quo supra lec. xxxviij. Similr ꝛ hec verba (Hec quotienscunq̄ feceritis/in mei memoriam facietis) non sunt de essentia forme: quia nō plus respiciunt consecrationē ꝛ sumptionem sanguinis q̄ corporis: qꝛ vtrūq̄ corporis ꝛ sanguinis ꝯsecrationē ꝛ sumptionē eque p̄cepit xp̄o fieri in memoriā. Si ergo pertinerent ad ꝯsecrationē sanguinis: pari ratione ad ꝯsecrationē corporis: ꝛ ita sub hostia panis nō esset verū corpꝰ xp̄i ante ꝓlationē hoꝝ verboꝝ. Et ita cum prius per sacerdotis eleuationē ostendit populo: populus adorās adoraret idoluꝫ/qđ est absurdissimū. ℂ Preterea ꝑ illa vba (vt cōiter ꝯceditur: ꝛ ponit btūs Hiero. de illustribus viris) Christus cōtulit aplis cōsecrandi potestatem eosq̄ ordinauit sacerdotes. Collatio aūt potestatis non fit per verba ad cōsecrationē ꝑtinentia: qꝛ verba consecrationis respiciūt materiaꝫ q̄ consecrat: vel terminū ad quē cōsecratio terminat. Verba aūt per que cōfertur potestas consecrandi/respiciūt eū cui cōfertur: ꝛ potestatē ipsam q̄ ꝯfertur. Ideo cōiter ꝯcessum est verba illa ad cōsecrationē nō ꝑtinere. ℂ B De illis vero vbis/Noui ꝛ eterni testamēti q̄ pro vobis ꝛ p multis effundet in remissionē peccatoꝝ/est magis dubium: quia de his varie sentiūt doc. Sanctus tho. par. iij. q. lxxviij. ar. iij. dicit q̄ ille clausule: Noui ꝛ eterni testamēti/et sequētes/sunt de substātia forme vsq̄ ad illam: Hec quotiēscūq̄ feceritis: q̄ ꝑtinent ad vsum huiꝰ sacramenti: qꝛ ille clausule pertinent ad integritatem huiꝰ orationis: Hic est calix sanguinis mei; qꝛ sunt determinationes p̄dicati/scꝫ sanguinis

mei. Et idem est qđ dicit: ꝙ sacerdos eodem ritu ⁊ modo scȝ tenendo calicē in manibus: oīa hec verba ꝓfert. Lu. etiā. xxij. interponūtur hec verba inter p̄ma/cuȝ dr: Hic est calix nouū testamentū in sanguine meo: q: ḡ ꝑtinent ad eandē orationē: ꝑtinent ⁊ ad eandē formā. Similiter ⁊ hec clausula. Qui ꝓ vobis ⁊ ꝓ multis effundet: videt ad eandē orationē pertinere: ꝓpter relatiuū qui: qđ implicat suū antecedēs/qđ est sanguinis mei. ¶ Alexā. de ales par. iiij. q. xxxiij. dicit ꝙ illa verba dūtaxat: Hic est calix sanguinis mei/sunt de suba forme. Cuius ratio est: q: illa sunt tm̄modo de forma q̇bus fit transsubstātiatio vini in sanguinē xp̄i. Sed ꝑ illa v̄ba que sequūtur: nō fit trāssubstantiatio. q: non transeūt super materiā transsubstātiandā: sed sunt ꝓprie declaratiua quarūdam cōditionū q̇bus excellentia huius sacramēti manifestatur. Hec autē verba: Hic est calix sanguinis mei: expressiua sunt totius effectus cōtenti in hoc sacramento: sicut ⁊ verba ꝯsecrationis corporis sunt hec: Hoc est corpus meū: que significāt corpus sub spēbus panis cōtineri. vñ sicut illa: Accipite ⁊ bibite: que pertinent ad vsum sacramēti: nō sunt de essentia forme: ita neq̧ (immo a minore) illa: Noui et eterni testamenti qui ꝓ nobis effundetur. Nec obstat ꝙ ille clausule in se nō sunt orationes perfecte: q: sufficit ꝙ forma illa consecratiua in se sit ꝑfecta sine illis clausulis adiunctis. Hec em̄ est ꝑfecta oratio: Hic est calix sanguinis m ei. Neq̧ obstat euāgeliuȝ Luce: qđ allegat in quo verba aliqua ex sequētibus interponūtur. Quia vt dictū est: in ipsis euāgelijs nō traditur forma vt a dño est tradita ad ꝯsecrandum instituta: sed vt a dño dicta ⁊ gesta: que nō necessario eo ordine ⁊ eisdem verbis: sed equalētibus exprimūtur. Ritus etiam nihil arguit: q: verba illa breuia sunt/⁊ prioribus connexa: ꝓ quibus solis non oportuit aliū instituere ritum. ¶ Huic opi. cōsonat dñs albertus: ꝯsonat ⁊ sanctus Bonauē. dicēs: ꝙ hec est forma cōgrua/tota/⁊ ꝑfecta. Sufficiens em̄ est ad significandū transsubstantiationē vini in sanguineȝ xp̄i. Unde in his que sequūtur: describit effectus sanguinis in hoc sacro significari ⁊ cōtenti in cruce effusi. ¶ C Scotus dicit in. iiij. dist. viij. q. ij. ꝙ nō est nobis traditū oīno certitudinaliter: an ad formā ꝯsecrationis sanguinis pertinent aliqua verba q̄ sequūtur post illud: sanguinis mei. Ideoq̧ periculosum est illud asserere: de quo sufficiens autoritas ⁊ ratio non habetur. Non est em̄ periculosum hoc ignorare: quia est ignorantia inuincibilis: quia non potest hō ex quacunq̧ diligentia istud scire qđ queritur nisi spāli reuelatione illustretur: qđ quia factū non legitur: certitudo in p̄misso negocio nō habet. ¶ Ex illo dicit: patet improbatio cuiusdā dicti īdiscreti: ꝙ necesse est in quolibet sacramēto scire precise que verba sint de forma/ad hoc vt sacramentum illud rite perficiatur. Illud em̄ manifeste falsum est: nō solum in ꝓposito: sed etiam in sacramēto penitentie ⁊ ordinis. Non em̄ dicit: est oīmoda certitudo que sit forma precisa ordinationis in sacerdotem: ꝓpter multitudinē sermonū quos profert episcopus in collatione p̄fati ordinis: ⁊ tm̄ nō est dicendum ꝙ nullus est in ecclesia vere in sacerdotem ordinatus. Similiter diuersi diuersis vtuntur formis in sacramēto penitentie: nec est certū de aliquibus verbis p̄cisis que sint forma: non tm̄ dicendum ꝙ nullus absoluat in ecclesia. Sic de sacramēto matrimonij. Addit idem ꝯsiliū/dicēs: Sacerdos intendēs facere qđ facit ecclesia: legēs distincte verba canonis a p̄ncipio vsq̧ in finē/vere ꝯficit. Nec est tutū alicui q̇ se reputat valde peritum de scientia sua/dicere: volo vti p̄cise istis v̄bis ꝓ ꝯsecratione sanguinis: sed securior est simplicitas qua apud se dicat: Uolo ꝓferre verba ista ea intentione qua xp̄s instituit ea ꝓferēda: vt que ex xp̄i intentione sunt de forma: dico vt de forma: ⁊ que ad reuerentiā: ꝓfero ad reuerentiā. Hic absq̧ dubio rite ⁊ legitime ꝓcedit ⁊ vere cōsecrat. Hec de forme integritate. ¶ D Posset moueri dubiū de veritate forme: sed de hoc dicendum erit sicut supra dictū est de veritate forme consecrationis panis lect. xlviij. ¶ Sed specialiter dubiū facit verbū/effundetur: qđ est futuri tp̄is rōne cuius videt forma ista cū nunc a sacerdote ꝓfertur nō eē vera: licet dum a xp̄o in cena ꝓferebat fuit vera: q: in nullo futuro tp̄e post p̄sens instans sanguis xp̄i effundetur: sicut nec morietur: cui mors vltra nō dominabitur Rom. vj. Ad hoc faciliter respōdent q̇ dicunt verba illa sequētia participiū/dicens: vsq̧ ad illa: Hn et memores: accipi materialiter/⁊ nō significatiue: sic em̄ cessat ratio dubij: cū effundetur sic acceptū/non importet tēpus: q: nō est verbū: sed nomē: sicut oīs dictio materialiter accepta. ¶ Scđm alios q̇ dicūt oīa verba: hic est calix/cū sequētibus accipi significatiue: videt dici posse ꝙ effundetur: refertur ad tp̄s: qđ in hora institutionis fuit futurū: ⁊ nō ad tēpus qđ nūc in hora cōsecrationis est futurum. Ita ꝙ tātū valeat ꝙ effundet. i. effundendū erat: nūc vero effusum est. Et sic vera est oratio: ⁊ hec significatio satis colligit ex circūstantibus ꝯstructibilibus: ex q̇bus satis significat: ꝙ illa verba ꝓferūtur a sacerdote tanq̄ ꝓlata a xp̄o. Et ideo ad idem tempus referēda sunt: ad qđ xp̄s ꝓferens/retulit. ¶ Et si dicat: ḡ verbū est/etiam ad idem tp̄s referēdū est: q: tota illa orō sequēs participiū dicens: dr vt ꝓlata a xp̄o ⁊ in ꝑsona xp̄i: scȝ accipite ⁊ bibite ex eo oēs: Hic est calix ⁊c. Et ita est/importat tp̄s ꝓlationis xp̄i: ⁊ sic orō simplr erit falsa: q: ꝓnomē hic/demonstrat sanguinē xp̄i: nō simplr: sed contentū sub illis speciebus vini: sicut dictū fuit de ꝓnoīe hoc/in ꝯsecratione panis. Cū ergo ille species vini quas demonstrat hic pro suo cōnotato: pro tp̄e importato ꝑ est: scȝ ꝓ tp̄e ꝓlationis xp̄i nō fuerūt ꝓnomen hic/respectu copule est/tale tēpus importās nō supponeret. Op; em̄ conotatuȝ ⁊ substratū simul correspondere termino connotatiuo/respectu copule ad hoc vt supponat: alioq̇n deficiente cōnotato/deficit ⁊ suppositio. ¶ Ad hoc videt dicendum/saluo meliori iudicio: ꝙ nō est simile de verbo est/et de v̄bo effundet. Nā est/in forma ꝯsecratiōis importat tp̄s ꝓlationis sacerdotis ꝓferētis vl̄ maius: illud tm̄ includens vt supradictū est de forma ꝯsecratiōis panis: q: illa v̄ba hic est calix sanguinis mei: nō tm̄ proferūtur vt ꝓlata a xp̄o: sed vt instituta ab eo: vt forma efficax cōsecrationis sanguinis pro tp̄e: pro quo ꝓferūtur a sacerdote celebrāte legitime: rōne cuius verbū est/importat tēpus celebrationis ꝓ quo est efficax forma. ¶ Et sm̄ hoc opȝ dicere: ꝙ illa clausula: qui effundet ⁊c. nō est de essentia forme. Qđ etiā rōnabiliter videt dici posse plus q̄ de illa: noui ⁊ eterni testa. q: illa orō/q̇ ꝓ vobis ⁊c. est ꝑ se ꝑfecta orō ⁊ cathegorica propositio copulatiue priori cōiuncta. qui em̄ valet tātū. i. ⁊ ille sanguis. Et ideo pōt verbū eius effundet: importare aliud tp̄s q̄ hoc verbum est: in alia cathegorica ꝑcedente cui copulat. Cui nō placet hec solutio: aliam q̄rat: q: timidus quicq̄ asserere non ausum qđ nō inuenio a docto. prioribus exaratū: semꝑ in his magis cupiens doceri q̄ docere. ¶ E Tertiū dubiū. Utrum ille due forme ꝯsecrationis corporis ⁊ sanguinis mutuo se expectent quātū ad eoꝝ efficaciā: aut vna sine alia effectum ꝓpriū sortiat. Hic quidā antiq̇ doctores dixerūt ꝙ ille due forme se expectant in agēdo: ita ꝙ p̄ma nō perficit suū effectū/nisi secūda ꝓferat: neq̧ p̄us cōuertat panis in corpus xp̄i/q̄ vinū cōuertatur in sanguinē: qđ fit finita ꝓlatione secūde forme. Motiuū eoꝝ est: q: si per verba ꝯsecrationis panis: panis conuerteret in corpus xp̄i ante ꝯsecratione vini: sequit ꝙ in hoc sacramēto corpus esset sine sanguine: ⁊ ita nō viuū: cum vita sit in sanguine. Et ꝓpterea sacrm̄ corporis ⁊ sanguinis sunt vnū sacramentū. Nihil aūt est vnū/nisi positis his q̄ ad vnitatem requirūtur: quare ꝑ formā ꝯsecrationis panis/non ꝯstituit sacramentū/nisi assit ⁊ forma cōsecrationis sanguinis. Sed his nō obstantibus dicendum est plane/ꝙ verba cōsecrationis panis effectum suū habent prius ꝙ

p̄ferantur verba cōsecrationis vini: ita ꝙ prolatis ver
bis consecrationis panis/ vere est corpus christi sub spe
ciebus panis: etiā si verba ꝯsecratōis vini omnino post
ea nō ꝓferantur. alias quō verū dixisset xp̄s: hoc est cor
pus meū: ante vini ꝯsecrationē. Sic eñ dixisse debuisset:
hoc erit corpus meū: scȝ post ꝯsecrationē vini. Est etiam
hec positio ꝯtra ritū ecclesie: sm̄ quē sacerdos corp⁹ xp̄i
sub speciebus panis ostendit pp̄lo adorandū: anteꝙ̄ cō
secret sanguinē: ꝙ si tunc nō esset verū corpus xp̄i: daret
simplicibus idolatrandi occasio ab ecclesia: qḋ nefas est
de ea (que errare nō pōt) cogitare. Unde dicendū ꝙ ꝓ
lata rite hac forma verboꝝ: Hoc est corpus meū/ vere in
cipit esse corpus xp̄i sub specie panis: ipsa panis substan
tia in corp⁹ trāseunte. Siquidē nullū est ibi impedimentū
nullū deest requisitū. Nec tm̄ sequit̄ incōueniens ꝑ alios
inductū: q: sm̄ supra declarata/ ad ꝓlationē verborū sa
cramentaliū nō solū incipit esse corpus xp̄i sub panis sa
cramēto: sed totus xp̄s: quis in solū corpus fit cōuersio
Qḋ vero obijciūt de vnitate sacramenti/ soluet̄ infra in
dubio sp̄ali. Uerū ꝙ sacerdos nō debet ꝯsecrare corpus
xp̄i: nisi etiā in eodē officio cōficiat sanguinē sub spēbus
vini: q: diuisio illius mysterij sine grandi sacrilegio fieri
nō pōt: vt in ca. cōperimus de ꝯse. dist. ij. Et hoc verū sm̄
dn̄m Albertū regulariter: q: in casu forte oppositū fieri
posset: vt in terris vbi vinū non crescit nec posset adduci
de quo dixit Albertus. Ad hoc aūt qḋ querit̄ de terris in
q̄bus vinū nullo modo haberi pōt: dicendū videt̄/ ꝙ de
hoc consultatio haberi debet apud sedē apostolicam q̄d
sit agendū: tum ꝓpter intolerabile damnū animaruȝ qḋ
incurritur ex sacramēti defectu. Videt̄ mihi aūt/ cū talib⁹
esse dispensandū: vt corpus xp̄i haberent sine calice: ⁊ sic
sacerdotes ꝯficerent sacramentū. ℂ F Dubitat̄ quar
to in quo p̄cise cōsistit effectus hui⁹ forme. Respondet̄
breuiter correspōdēter ad p̄dicta/ ꝙ in duobus. Primū
est: ꝙ ad ipsius legitimā ꝓlationē/ vini substantia desi
nit esse sm̄ se totā accidentibus seruatis: ⁊ cōuertitur ac
transsubstātiatur in verū ⁊ naturalē sanguinē xp̄i. Et de
illo dicendū est per oia: vt supradictū est de conuersione
panis in corpus xp̄i lectiōe. xl. Secūdum: ꝙ ad hm̄oi le
gitimā forme prolationē/ p̄sens fit speciebus vini natu
ralis xp̄i sanguis. Et hui⁹ veritas patet ex verbis xp̄i di
centis: Hic est calix sanguinis mei q̄ pro vobis effundet̄.
Itē ex v̄bis ap̄li. j. Cor. x. Calix bn̄dictiōis cui bn̄dicim⁹
nōne cōmunicatio sanguinis xp̄i est. Ad idem est etiā ec
clesie determinatio: ⁊ sanctoꝝ patrū dicta. ī. lectōe. xxxix
recitata. Presens aūt fit sanguis xp̄i/ q̄ est in corpore xp̄i
in celo existente. Unde si est aliq̄d de sanguine xp̄i dereli
ctum in terra post gl̄iosam xp̄i ascensionē: in hūc substā
tia vini nō cōuertitur: neq̄ talis p̄ns fit sacro. Cuius ra
tio cōiter assignat̄: q: sic sacr̄m corporis ⁊ sanguinis xp̄i
est institutū/ ꝙ virtute ꝯsecrationis tota substātia panis
⁊ vini cōuertitur in totā subām corporis ⁊ sanguinis xp̄i
⁊ in partes actualiter toti cōiunctas. Si autē esset aliq̄d
de sanguine xp̄i in terris relictum: ille esset a toto sangui
ne xp̄i separatus: qui inter corpus xp̄i continet̄: ⁊ ꝑ ꝯns
in illum nō fieret cōuersio: nec talis p̄ns fit sacramento.
ℂ Similr̄ d̄r: de carne p̄putij xp̄i: si est alicubi reseruata
in terris: ⁊ nō reassumpta in resurrectione: que (vt dicit
Inno. de officio misse) credit̄ a multis in lateranensi ba
silica reseruari: licet a quibusdā d̄r delata karolo magno
ab angelo qui transtulit ip̄m aquisgrani. Postea apud
carrofum/ apud ecclesiaȝ saluatoris. Cui⁹ veritas dicit
tutius deo cōmittitur: ꝙ̄ aliq̄d de ipsa temere definiatur
Tamen si ex suppositione sit in terris: panis in ipsam nō
cōuertitur: q: nō est actu ps corporis xp̄i. ℂ Et ita simili
ter videt̄ dicendū de sanguine si in terris reperitur. Nec
obstat si q̄s in triduo cōsecrasset: ꝙ vinū fuisset conuer
sum in sanguinē a corpore xp̄i separatū. Non ideo si ho
die sit aliq̄d eius separatū in ipsum vinū cōuertitur. Nō
eñ simile est hic ⁊ ibi. Naȝ in triduo mortis/ sanguis xp̄i
fuit effusus ⁊ separatus a corpore sm̄ se totum ⁊ partes.
Et ideo si tūc quis celebrasset: vinū fuisset conuersum in
sanguinē separatū. Modo aūt etsi aliq̄ reliquie in eccle
sia reperiantur: tm̄ maxima pars sanguinis xp̄i in resurre
ctione fuit reassumpta ⁊ corpori reunita: ⁊ ita nūc habet
rōnē totius sanguinis xp̄i. ℂ Quocirca in sacramēto eu
charistie substātia vini cōuertitur in sanguineȝ xp̄i reas
sumptū qui habet rationē totius: ⁊ nō in sanguinē q̄ nō
est ps illius totius. ℂ G Et q̄ꝙ̄ in solū sanguinē xp̄i
substātia vini cōuertat̄: nō tm̄ solus sanguis ibi incipit eē
sub specieb⁹ vini/ ad ꝓlationem verboꝝ forme. Sȝ ⁊ cor
pus xp̄i ⁊ aīa excellentissimaq̄ diuinitas: ⁊ breuiter tot⁹
xp̄s/ ꝑfectus deus/ ꝑfectus hō sm̄ eādem naturam: par
tes ⁊ ꝓprietates naturarū: sicut ⁊ vere ⁊ realiter cōtine
tur sub specieb⁹ panis: vt simplr̄ non sit differentia inter
contentū sub specieb⁹ panis: ⁊ contentū sub speciebus
vini: sed idem p̄cise vtrobiq̄ continet̄: eodē modo conti
nentie/ quātum ad diffinitionē localem: vt vtroq̄ totuȝ
sub toto: ⁊ totū sub qualibet parte specieruȝ tam panis
q̄ vini cōtineatur. ℂ Uerū quoad ordinē contentorum
sub his speciebus solet differentia assignari. Nā sub spe
ciebus panis p̄mo ex vi consecrationis est corpus tm̄: ⁊
deinde cetera eodē ordine quo sunt corpori ꝓpinquiora
Hoc est secūdo sanguis ex concomitantia imediata: que
ptinet ad ꝑfectionē corporis vt sit susceptiuū aīe rationa
lis. Tertio est ibi aīa ex concomitantia ꝓpinqua: ꝓ quā
to que p̄supponit sanguinē in corpore sm̄ ordinē natu
re: cū quo sic disposito/ ipsum informando cōstituit vnā
naturā humanā. Quarto est ibi diuinitas ex concomitā
tia remota: q: non ptinet ad vnā naturā cum corpore: q:
tm̄ corpori vnita est hypostatice/ qḋ nunq̄ reliquit: ideo
⁊ ip̄m concomitatur etiā in sacramēto: de quo late dictū
est lec. xlij. ℂ In calice autē q̄uis oia illa eadem ⁊ vere
sint: alio tm̄ ordine. Est eñ p̄mo ibi totus sanguis christi
reassumptus ⁊ vnitus corpori ꝑ se ⁊ vi cōsecrationis. Se
cūdo est ibi corpus xp̄i ex concomitantia imediata: quia
corpus xp̄i imediate respicit in se sanguinē. Sanguis eñ
cum sit materia liquida: ꝓprijs terminis nō cōtinetur: sȝ
terminis extraneis. hi aūt sunt partes corporis xp̄i inter
quas concluditur. Tertio est ibi aīa xp̄i ex concomitātia
ꝓpinqua. cum eñ hic sit sanguis ⁊ corpus: nec corp⁹ sit
exanime ac mortuū: necesse est ⁊ animā hic contineri. Et
quia ipsa ad eandē naturā ptinet cum corpore: d̄r: hic esse
concomitantia ꝓpinqua: q̄uis nō imediata: quia imedia
tum sanguinis receptaculū est corpus: per qḋ est ibi aīa.
Quarto est ibi benedicta deitas concomitantia remota:
quia q̄uis ipsa ptineat ad eandem ꝑsonam cū aīa ⁊ cor
pore cui inest sanguis: nō tm̄ ptinet ad eandē naturā cum
p̄dictis ℂ Est ⁊ notandū ꝙ ordo hic designatus/ nō est
ordo tp̄is: nō eñ prius est ibi sanguis/ q̄ corpus aut aīa
seu diuinitas. Non eñ est ibi sanguis extra venas corpo
ris ⁊ extra corp⁹ mō fluido: ad similitudinē quo species
vini in calice fluūt. Nam sanguis in resurrectiōe reassum
ptus corporis gloriosi venis inest: ⁊ nunq̄ extra illas in
sua naturali ꝯsistentia: sicut ⁊ fuit ante passionem. Talis
est aūt habitudo xp̄i sub sacramento qualis est in existē
tia naturali/ quātum ad oia: excepta sola locali circūscri
ptione. Ideo nō est in sacro sanguis extra venas: ⁊ ita nec
extra corpus. Sed ille ordo assignat⁹ est ordo nature ex
p̄suppositionis: qua posterius nō esset sub sacramento
sine priore: ⁊ nō ecōuerso sm̄ declarationē supra lec. xlij.
habitam: q̄d sit ibi esse per se ⁊ p̄mo: ⁊ quid ꝑ concomitā
tiam mediatam vel imediatam/ propinquā et remotam.
ℂ H Ex illo posset ⁊ alia ratio assignari: quare vinuȝ
nō cōuertitur in sanguinē in terra derelictū/ nō reassum
ptum/ si aliquis talis est: q: nihil est ibi in sacramēto qḋ
nō pertinet ad xp̄m tanq̄ assumptū a xp̄o: aut ps nature
assumpte vel inexistens alicui hoꝝ. Nunc sanguis ille in
terra dimissus: nec est assumptus a verbo: nec inest natu
re assumpte aut eius parti: ideo in ipsum nō cōuertitur.

¶ Patet etiam ex eodem ratio alterius dicti .d. scz qḋ qua
liscuq; liquor siue aqua/siue vinū post ↄ̄secrationē mitta
tur in calicē: nō ↄ̄secratur: nec in sanguinē cōuertitur: q:
tale vinū post ↄ̄secrationē imissum nō pōt xp̄i sanguinē
ↄ̄tingere aut ei cōmisceri: q: vinū illud cū speciebus sacra
menti tangit q̇bus imediate iungit̄: sed nō sanguinē xp̄i
qui nō est ibi fluide sicut species: sed intra venas q̇ semp
mediabunt inter vinū de nouo infusum: ꝛ sanguinē xp̄i
in eis inclusum: ꝛ ita cōtingere nō pōt: sicut nec cōtinge
ret sanguinē hoīs: si corpori hoīs superfunderetur: ꝓpter
qḋ dicit Innocē. in de offi. misse. Si post ↄ̄secrationē cali
cis aliud vinū mittatur in calicem: id quidē nō transit in
sanguinē: nec sanguini cōmiscet̄: sed accidentib⁹ prioris
vini cōmixtū corpori qḋ sub eis latet: vndiq; circūfundit̄
nō madidans circūfusum: ipsa tn̄ accidentia derelicta vi
detur vinū appositū afficere. Qḋ dicit inde cōuincit̄: q:
si aqua pura fuerit apposita: vini saporē assumit. ¶ Sed
necesse est intelligat̄ qḋ afficiant vinū causaliter/causan
do in eo saporē eis similē/scz saporē vini: non formaliter
inherendo materie vini. quia si sic: aut corpus xp̄i desine
ret esse sub illis speciebus eis manentibus: aut esset sub
eis cū substantia vini: quorū vtrūq; improbatū est. Simi
liter tunc accidentia prioris vini transsubstātiati migra
rent de subiecto in subiectū: qḋ nō ↄ̄ceditur. ¶ I Sed
forte ↄ̄tra hoc quis replicaret. Sed sanguis xp̄i nō conti
netur vt liquor fluidus in calice: quō xp̄s nobis sangui
nē suū dedit in potū. Potus eīn noīat materiā fluidā nō
solidā. Respondetur breuiter qḋ sanguis datur nobis vt
potus in calice: non s̄m se vt quasi iste fluat in calice: sed
quoad species sub q̇bus cōtinetur. Proponitur eīn sub
speciebus vini q̄ habent rōnē potabilis. Et s̄m hoc intel
ligi debet dictū Innoc. quo dicit/Corp⁹ xp̄i sub specieb⁹
vini nō comeditur: ꝛ sanguis sub specieb⁹ panis nō bibi
tur. Verū quidē est ꝑ comparationē ad signa extrinseca:
sub q̇bus corpus xp̄i ꝛ sanguis eius continetur: ꝛ nobis
sumēda ꝓponūtur. Quātum tn̄ ad effectū ꝛ corp⁹ bibit̄:
ꝛ sanguis comedit̄ sub vtraq; specie: q: sic idem est qḋ bi
bere comedere: refici videlicz per gratiā s̄m aīam: qḋ fit
ex sumptiōe corpis ꝛ sanguinis: q̄ sumptio fit sub vtraq;
specie seorsum. Nam sumēs hostiā/sumit cibū ꝛ potū: q:
penit⁹ idem in hostia ꝛ in calice ↄ̄tinetur. Manducare q̇
dem nihil aliud est q̄ sumere cibū: ꝛ bibere/sumere po
tum: ergo qui sumit hostiā/mādacat ꝛ bibit: ꝛ hoc maxi
me quoad effectū spūalem mādacationis ꝛ potatiōis .s.
refectionē aīe: ꝓpter quē effectū manducare ꝛ bibere ad
hoc sacramentū transferūtur. Quoad spēm aūt sacramē
talē/sumens hostiā/non đr bibere: q: ille species non su
mūtur vt liquide ꝑ modū potus corporalis. Sāguis tn̄
xp̄i non đr potus tm̄/rōne specierū: sed in se: q: spūaliter
extinguit sitim ꝛ ardorem ↄ̄cupiscentie q̄ est ex peccatis.
Hoc aūt facit ita sumptus sub spēbus panis sicut vini: q:
ille species corporales nihil faciūt ad effectū sacramēti:
sed dūtaxat sub illis speciebus caro ꝛ sanguis nobis pro
ponūtur: ne horrorem sensibus ingerant. Vtq; fides ha
beat meritū: dum rerū sub alia specie traditarū/nullum
sensibile accipit experimentum: vt supra declaratum est.
¶ L Adhuc ↄ̄tra p̄dicta posset quis dubitare: vbi di
ctum est: qḋ deitas est sub speciebus vini ꝑ cōcomitantiā
remotā. Nam videt̄ qḋ deitas nō sit sub specieb⁹ vini ꝑ cō
comitantiā sicut sub specieb⁹ panis: vbi concomitat̄ cor
pus qḋ ibi ꝑ se ꝛ p̄mo ↄ̄tinet̄. Nullibi eīn est deitas ꝑ cō
comitantiā/nisi vbi est aliq̇d assumptum a deitate ꝑ se et
primo. Nūc aūt sub specie vini est solus ꝑ se p̄mo: siue vi
cōuersionis. Sāguis aūt nunq̄ fuit assumpt⁹ a solo ver
bo: qḋ pz: q: sola humanitas est assumpta aut pars eius
idest cōpositū ex corpore ꝛ aīa: ꝛ simil'r partes/scz aīa et
corpus. Sāguis aūt nō est tota humanitas nec ps: quia
nec aīa. patet: nec corpus: nec ps corporis. Nam sanguis
nō est formaliter animat⁹: vt dicit Sco. distin. x. quarti. q.
iiij. ꝛ tenetur cōiter: sed est nutrimentū corporis in sub
stantiā eius cōuertendū per virtutē nutritiuā: vt dicunt
philosophi ꝛ medici. Dicit eīn phus. ij. de aīa. c. de sensu
tactus. Ex aere quidē impossibile est cōstare animatum
corpus: opz eīn firmū esse. Relinquit̄ aūt mixtum ex ter
ra ꝛ ex his esse scz corpus animatū: vt est caro ꝛ ꝓportio
nabile. Vn̄ pz qḋ opz corpus animatū nō esse fluidū: sed
firmū: ꝛ ꝓprijs terminis terminatum. Vn̄ ꝛ cōmentator
ibidē cōmento. cxi. Impossibile est qḋ constitutio esset ex
aere aut aqua. Animalia eīn indigēt ex necessario corpo
re duro: sup quo abundaret terrestreitas: vt est caro vel
aliq̇d simile in aīalibus carentibus carne. Patet igit̄ qḋ
sanguis nō est formaliter aīatus: sicut nec alius humor
corporis: licet sanguis necessario requiritur ad esse cor
poris animati saltem ꝑfecti: q: sine sanguine diu manere
nō pōt naturaliter: sicut nec sine spiritu ꝛ aere q̇ad aīalia
respirantia: nec tn̄ ideo aer inspirat⁹ est aīatus: ꝛ ꝓpter
hoc đr sedes aīe: nō qḋ aīa informet sanguinē: sed requi
rit sanguinē vt informet carnē. Quia igit̄ corpus est ani
matū: sanguis nō est pars corporis: ꝛ ꝑ hoc deitas nūq̄
fuit hypostasis sanguinis sicut corporis. Assumpsit autē
xp̄s humanā naturā ꝛ partes eius essentiales q̄lis non
est sanguis. Vn̄ etiā pz qḋ deitas nō fuit vnita sanguini
xp̄i in triduo. Alioq̇n sicut vere cōceditur ꝑ cōicationem
idiomatū/qḋ xp̄s iacuit in sepulcro: q: ibi iacuit corp⁹ dei
tati vnitū. Et qḋ xp̄s descēdit ad inferna: q: descēdit ipsi⁹
aīa deitati vnita. Ita etiā fuit ↄ̄cedendū qḋ xp̄s fuit in pe
plo: xp̄s mansit in cruce: q: vtrobiq; mansit sanguis xp̄i
respersus: qḋ tn̄ non ↄ̄cedit̄. Hoc tn̄ sequeret̄: si sanguis
esset pars essentialis hominis: sic eīn fuisset vnitus deitati:
nec ab ea derelictus: cuz s̄m Dam. Qḋ xp̄s semel assum
psit: nunq̄ dereliquit. ꝛ ꝓpter hoc dicit Rich. de media
villa in iiij. dist. ij. q. j. scđe partis di. in solutiōe scđe rōnis
Si q̇s ↄ̄secrasset in triduo: sanguis xp̄i nō fuisset adoran
dus. Rationē ponit: q: nō est ps essentialis corporis: q̇
bus solis vnita est suppositaliter maiestas diuinitat̄: q:
ergo diuinitas nō est vnita sanguini q̄ ibi est p̄mo vi con
secrationis: videt̄ qḋ nō sit sub specieb⁹ vini ꝑ concomitā
tiam. ¶ L Ad hoc đr: licet deitas nō sit hypostatice vni
ta sanguini: est tn̄ sic vnita corpori in quo est sanguis: et
per ↄ̄ns est ibi ꝑ concomitantiā: nō quidē ꝓpinquā: sed
remotā. Vn̄ vt dictum est: vi ↄ̄secrationis est ibi sanguis
xp̄i eo mō quo est in ↄ̄sistentia sua naturali: ꝛ sic in corpe
quō est in corpore xp̄i in celo: ꝛ ꝑ ↄ̄ns est ibi corpus xp̄i
ꝑ concomitantiā mediatā: cui corpori vnita est diuinitas
Iterū ibi est corpus nō mortuū sed viuū quale est in ce
lo: ꝑ animatū. Anime aūt simil'r est deitas: ꝛ sic diuinitas
est ibi duplici ↄ̄comitantia: vna ad corpus: alia ad aīam:
ꝛ vtraq; imediata quātum ad corp⁹/ꝛ quātum ad aīam
sed mediata quātum ad sanguinē: q: si ibi esset solus san
guis extra corpus: sicut fuit separat⁹ in triduo mort̄: nō
esset ibi diuinitas ꝑ ↄ̄comitantiā: nec mediatā: nec imme
diatā. ¶ Ex quo pz qḋ si ꝑ imediatam ↄ̄comitantiā intel
ligitur illa qua ↄ̄comitatur aliq̄s circūscriptis: deitas est
sub specieb⁹ panis ꝑ imediatam concomitantiā: nō autē
sub spēbus vini. Nam imediate cōcomitatur corp⁹ illud
cui est imediate vnitus. ita qḋ si corp⁹ separaretur ab aīa:
nihilomin⁹ maneret deitas corpori vnita. Nō aūt sic con
comitatur imediate sanguinē: q: si sanguis esset separa
tus a corpore nō ↄ̄comitaret̄. ¶ Verū supra vbi dictū est
diuinitatem ↄ̄comitari corp⁹ sub spēbus panis: ↄ̄comitā
tia mediata siue remota: aliter accipit̄ cōcomitantia me
diata scz pro ea qua id qḋ ↄ̄comitat̄ nō ꝑtinet ad eandē
naturam cū eo qḋ cōcomitatur. Et ꝑ hoc pz solutio illi⁹
replice. Negandū eīn est qḋ nullibi sit diuinitas ꝑ conco
mitantiā: nisi vbi est aliq̇d assumptū a diuinitate per se ꝛ
primo. Hoc eīn solū verū est de ↄ̄comitantia immediata:
nō de mediata. Sufficit eīn ad ↄ̄comitantiā mediatā: qḋ
sub speciebus sacramētalibus sit aliq̇d: siue primo: siue
nō p̄mo: cui vnita est diuinitas: ꝛ sic est in ꝓposito vt pz
ex declaratis. ¶ M Aliud dubiū est de vnitate sacra

menti eucharistie. Cum eñi sit ibi diuersa materia: similr diuerse forme: q̄ etiā nō simul habent suā efficaciam sed vna prius alia: quō posset dici vnū sacramentū. Nec valet/si diceref hic sicut quidaꝫ dicūt de sacramēto baptismatis: ꝙ bene possibile est plura sensibilia cōcurrere in fundamēto relationis: vt ꝙ aqua ⁊ vba sunt fundamentū significationis: q̄ significatio magis ꝓprie est forma: ꝙ etiā hic tam vinū ꝙ panis ꝯcurrūt in vnū fundamentum significatiōis eucharistie: qꝛ tūc neutrum illoꝝ esset aliquid sacramēti sine alio. Hic autē spēs panis continet suū signatū sine spēb⁹ vini ⁊ ecōuerso. ¶ Ad hoc respōdetur ꝙ sacramentū corporis ⁊ sanguinis simpliciter loquēdo nō sunt vnū sacramentū vnitate indiuisibilitatis aut simplicitatis: Sed sic sunt duo sacramenta ab inuicē realiter separabilia: que etiam nō simul sed vnū prius et aliud posterius: imo vnū sine alio confici pōt: licet sacerdos sic faciens peccaret: vere tñ ꝯsecraret. Sunt eñi diuersa signa. sunt ⁊ diuersa ꝑ se ⁊ pmo significata ⁊ ꝯtenta. De quo bona ⁊ patens glo. de ꝯse. dist. ij. cōperimus. quā nota. Dicūtur tñ vnū sacramētum vnitate integritatis ⁊ ordinationis. Ordinātur eñi ambo signa: scilꝫ spēs vini ⁊ panis ad significandū idem ꝯtentū totale/⁊ eundem spūalem effectū. Idem ꝯtentū: qꝛ idem corpus xp̄i acceptum: vt includit oia ad corpus organicū requisita. ¶ Pro quo notandū fm Sco. dist. viij. quarti. q. j. ꝙ corpus xp̄i dupłr accipitur. Uno mō stricte: vt includit tm̄ partes aiatas aie xp̄i: cuius nō est sanguis vt dictū est: licet sit in potentia ꝓpinqua vt cōuertatur in carnem aiatā: ⁊ sic corpus distinguitur essentialiter a sanguine: ⁊ in se ⁊ vt signatū. pōt eñi hui⁹ esse signū sicut et ꝓpria diffinitio. Alio mō largius accipif pūt oia includit q̄ pertinēt ad corpus organicū: siue sint partes aiate siue alia nō formaliter aiata: vt humores ⁊ spiritus. Et hoc modo accipiendo sanguis est aliq̇d corporis. Accipiendo corpus pmo mō: licet ipm ⁊ sanguis sint pus diuersa signata: tñ ꝯstituūt vnū significatū totale: qđ est corpus scđo mō. Sic ergo signū ꝓpriū corporis. pmo mō scꝫ spēs panis ⁊ signū ꝓpriū sanguinis/scilꝫ spēs vini possunt esse vnū signū vnitate integritatis corporis scđo modo. Corpus eñi sic significatū scđo mō: est idem cōtentū numero sub vtrisq; spēbus. Ordinātur etiā ad significandum eundem effectū spūalem: scꝫ ꝑfectā aie refectionē. Illā aūt cōgruit significari sacro habente vnitatē integritatis non diuisibilitatis: qꝛ tale signū ꝑtinere debet ad perfectam refectionē corporis: q̄ nō fit aliquo vno simplr: scꝫ cibo tm̄ aut potu tm̄: sed in his duob⁹ que sunt vnū integritate: quia integrant vnā refectionē ꝑfecte nutrientē. Nutritio aūt ꝑfecta aie spūalis est gratia spūalis: ꝑ quā vnitur corpori xp̄i mystico: ad quā vtraq; signa ordinantur. ¶ Et hanc sniam Alex. de ales. par. iiij. q. xxxiij. ar. j. ita innuit. Ait eñi ꝙ he spēs vnitatem habent inquātum sacrm̄ ab institutione effectu ⁊ fine. Ab institutione: qꝛ a dño institute sunt vt essent sacramentū corporis inquantum ꝯtinet carnē ⁊ sanguineꝫ. Ab vnitate effectus: q̇ est ꝑsentia xp̄i fm naturā corporis sacramentaliter sub his spēbus. Ab vnitate finis in significando. Significāt eñi idē: scꝫ imolationē xp̄i per sanguinis xp̄i effusionē in cruce. Un̄ Luc. xxij. Hoc facite in meaꝫ cōmemorationē. ⁊ j. Corinth. xj. Quotiēscūq; panē hūc māducabitis: ⁊ ca. bi. mor. dñi annun. do. ve. Etiā ab vnitate finis in efficiēdo: qꝛ hec digne suscepta vnū efficiūt cū mystico xp̄i corpore quod est ecclia. Ob ħo bea. Grego. in collecta pluraliter loquif. Purificēt qm̄ a dñe sacramēta que sumpsim⁹: attendit ad materialē specierū distinctionē. Ideo ꝓpter vnitatem earum in ratione sacramenti: in eadeꝫ collecta subdit: vt hoc tuū sacramentum non sit nobis reatus ad penam: quia quantum ad effectum qui petitur: eundem effectum operantur: ⁊ quantum ad remotionem mali: ⁊ quantum ad promotionē boni: que in dicta collecta postulantur. n

Noui ⁊ eterni testamēti.

¶ Licet text⁹ ille supra breuiter fm Albertū expositus sit: placet tñ ꝓpter aliqua ibidē dimissa cū lati⁹ ꝓsequi fm Alexā. ⁊ suos sequaces. Unde in his vbis siue sint de substātia forme: siue nō/fm Alex. par. iiij. q. xxxiij. tria significanf ad manifestationē excellentie ⁊ vtilitatis hui⁹ sacramēti q̄ sunt: Innouati testamenti cōfirmatio: secretoꝝ fidei insinuatio: peccatoꝝ nostroꝝ remissio. Primū tangif ibi. Noui ⁊ eterni testamēti. Scđꝫ ibi: Mysteriū fidei. Tertiū ibi. Qui ꝓ vobis et ꝓ multis. ¶ Circa primū aduertendū: ꝙ cū testamentuꝫ sit vltima distributio bonorum morte testatoris firmata: seu cōstitutio vel traditio de ordinandis bonis attestatione legitima firmata: recte fides ⁊ lex xp̄i est testamentuꝫ nouū. In illa siquidē christ⁹ eternā hereditatē fratribus suis ⁊ fidelib⁹ distribuit/ordinat ⁊ ꝑmittit. Hec autē lex cōfirmata est per mortē ⁊ passionē christi: in qua sanguis eius effusus est: que effusio est sui testamēti legitima attestatio ⁊ cōfirmatio. Testamentū eñi nisi ꝑ mortē testatoris roboref: nō est immobile ⁊ stabilitū: ꝓ quanto semꝑ a testatore poterit ⁊ reuocari ⁊ immutari: vt docet aplus ad Heb. ix. et est allegatū. s. in prima hui⁹ text⁹ expositiōe Lec. precedēte. In morte aūt confirmaf et fit immobile. Ideo christ⁹ in cruce iamiāq; moriēs dixit: Cōsummatuꝫ est. Est ergo testamentū xp̄i eternū: qꝛ immobile ⁊ irreuocabile tanta morte cōfirmatū. ¶ Nouū dicif respectu veteris: qđ in institutione hui⁹/ est terminatū ⁊ euacuatuꝫ. In cui⁹ signū in christi passione velū tēpli scissum: ⁊ clausa ve. te. mysteria exhibita ꝟitate reuelata: fm ꝙ multipliciter hoc testamentū nouū fuit in ꝓphetis repromissum. Dr̄ ⁊ nouū et eternū: qꝛ noua ⁊ eterna bona ꝑmittit. Uetus eñi testamentū: quod ꝑ hircoꝝ aut vituloꝝ sanguinē cōfirmatū est: ꝑmittebat tēporalia: que oia: qꝛ trāsitoria veterascūt ⁊ ad interitū tendūt. fm illud apłi ad Heb. viij. Dicendo nouū veterauit pri⁹: quod aūt antiquaf et senescit prope interitū est. Premisit aūt: Melioris testamēti mediator est. quod in melioribus ꝑmissionib⁹ sancitū est. De quib⁹ bonis ac ꝑmissionuꝫ firmitate: itē apostol⁹ ad Heb. ix. loquif. Christ⁹ inquit assistēs pōtifex futuroꝝ bonorū amplioꝛ ⁊ ꝑfecti⁹ tabernaculū non manufactū. i. nō hui⁹ creatōis: neq; ꝑ sanguinē hircoꝝ aut vitulorū: sꝫ ꝑ ꝓpriū sanguinē introiuit semel in scā/eterna redēptiōe inuēta. ¶ D Nō ḡ sola scriptura diuia ꝯtinēs mādata testamētum dr̄: sed ⁊ ꝑmissio testamentū dr̄: fm illud ad Heb. ix. Ideo noui testamēti mediator est: vt morte intercedente in redēptioneꝫ earū preuaricationū q̄ erant sub priori testamēto repromissionē accipiāt q̇ vocati sunt hereditatis eterne. Et fm hoc exponif. Hic est calix sanguinis mei noui ⁊ eterni testamēti. i. noue ⁊ eterne ꝑmissionis cōfirmator: sicut ꝑmittit ipse dñs Ioh. vj. Qui mandu. meā car. ⁊ bi. me. san. habet vitā eternā: q̄ vera est hereditas xp̄i. Hinc ait apłs Rom̄. viij. Si aūt filij: ⁊ heredes. heredes quidē dei: coheredes aūt xp̄i: quoad perceptionē scꝫ btitudinis ⁊ glorie. Christus quidē est naturalis heres: qꝛ naturalis dei filius: ⁊ iō natura beat⁹. Nos aūt dei filij sum⁹ adoptiui. Unde ⁊ nobis hereditas filij btitudo. s. xp̄i ꝑmittif ⁊ datur ex testamēto morte xp̄i cōfirmato. Per hāc eñi mortē meruit vt introit⁹ regni celorū ꝯcederetur oibus mādata ipsius ꝯseruantib⁹. Quapropter dixit: Si vis ad vitā ingredi serua mādata. Uel etiā fm Inno. dr̄: nouū. i. vltimū: idest post ve. te. institutū. quo mō ⁊ dies vltima dr̄: nouissima: vt fm Alexā inde ꝓbef eternū. i. perpetuū: vn̄ asserif nouū. i. vltimū. Sic ḡ eternū dr̄: nō ꝓpter carentiā pncipij: sed ꝓpter negationē successionis alteri⁹. Nullū eñi aliud subsequif istud: Matth. xix. sicut illud secutū est ve. testa. Hinc dānatur quorundam error hereticoꝝ dicentiū: ꝙ sicut testamento veteri qđ appellant testamentū patris: successit testamentū nouū qđ dicūt testamentū filij: ita ⁊ illi succedet testamentum ter

tū: qđ erit testamentū spūssancti. Huius erroris falsitas manifesta est: qꝛ dicit veritas que fallere nescit: ꝙ hic est sanguis eterni testamēti. Eterno aūt nihil pōt succedere alioqn nō esset eternū. Si dicis nouū: quō eternū. Nam qđ eternū est: ita ꝓncipio caret sicut fine. Ad hoc respondet: ꝙ quātum ad dei ꝑordinationē ⁊ ipsam hereditatez quā ꝓmittit: eternū est: qꝛ ab eterno ordinatum est: ⁊ ab eterno preparatū: sed quātum ad exhibitionē nouū. Sic ergo simul est eternū ⁊ nouū: sꝫ respectu diuersorū. hec Tho. ¶ Adhuc dꝛ testamentū xp̄i nouū: qꝛ nouo mō dedicatū. Uetus em̄ testamentū dedicatū est ⁊ ꝯsecratum/ sanguine irrationalium pecudū. Uel lecto legis mādato a moyse oī pp̄lo/pp̄ls testamentū accepit: ⁊ se ad obseruandū obligauit. Moyses ad cōfirmandū testamentū ⁊ legē/sanguine hircoꝝ aspersit librum et oēm pp̄lm/ dicēs: Hic est sanguis testamēti confirmatiu⁹ qđ ad vos mandauit dn̄s. Historia habet Exod. xxiiij. ⁊ cōmemorat apl̄s ad Heb. ix. Testamentū vero nouū nouo mō dedicatū est: scꝫ sanguine noui hoīs: sanguine agni imaculati. Ex quo etiā patet excellētia noui testamēti supra testamentū vetus. Cōgruebat aūt nouū testamentū sanguine confirmari: vt sic esset correspondentia figurati ad figurā. Omnia enim ve. testa. cerimonie ⁊ sacrificia/figura fuerunt noui testamenti in vnico sacrificio christi consummato. Sequitur. P

Mysterium fidei.

¶ Hic tangitur secūdus effect⁹ ꝗ̄ est secretoꝝ fidei insinuatio. Unde dꝛ sanguis ille mysteriū fidei referendo ad fidē passionis ⁊ mortis xp̄i: que fuit sacratissimū secretū sub figuris ve. testa. latens ⁊ absconditū: ꝑcognitū tn̄ a patrib⁹ tanꝗ̄ mysterium generalis redemptionis totius humani generis. Hec aūt fides crucis ⁊ passionis xp̄i ꝑ sanguinem ipsius manifesta est. Nō em̄ effluxit sanguis sine vulneratione ⁊ corporis passione. Uel pōt referri ad fidē ꝗ̄ habet de veritate corporis ⁊ sanguinis: ꝗ̄ licet sint res ꝯtente sub speciēb⁹ sacramentalibus; sunt tn̄ ⁊ ipsa sacramentū significatiuū vnitatis fideliū per grāz ⁊ charitatē. De quo supra lec. xxxix dictū est. Quia i͛git sanguis xp̄i sacramentuz est spūalis virtutis fidei ⁊ charitatis: ꝗbus fideles corpori mystico adunātur: quas in digna eius ꝑceptione suscipimus: sanguis ille dꝛ mysteriū fidei. Uel tertio dꝛ mysteriuz fidei: qꝛ est fidei obiectum. Ad cui⁹ intelligendā existentiā sub sacramētalibus symbolis fides est summe necessaria: qꝛ ad eius intelligentiaz humana fragilitas ascendere non pōt. Excedit quippe create rōnis acumen ⁊ sensum propter multa mirabilia ꝗ̄ sola diuina potentia supra naturaz operatur. vnde salubriter creditur: supuacue inuestigat. Est ergo mysteriū fidei: qꝛ obiectū secretissimū sola fide cognoscibile. Nec tn̄ ideo minus est in sacramēto corporis ⁊ sanguinis veritas: qꝛ mysteriuz hic a xp̄o dꝛ. de quo. s. lec. xxxix. sufficienter puto dictum. ¶ Et licet sacramētū illud/sacramentū sit charitatis: vt dicit Chrys. Est enim indicium diuine ineffabilis charitatis: quam in passione (cuius memoriale est) exhibuit: ⁊ inductiuū ⁊ allectiuū ad charitatem: ⁊ similis effectus inductiuum sicut charitas. Hoc em̄ sacramēto vniūtur mēbra adinuicē capiti/sicut ⁊ charitate: Cōuenientius tamē dꝛ: mysteriū fidei ꝙ̄ charitatis: qꝛ mysteriū dꝛ ꝓprie occultū vel secretum: qđ cōuenit fidei que est nō apparentium/quasi abscōditoꝝ vel secretoꝝ argumentum. ad Heb. xi. Charitati aūt proprie nō conuenit mysteriū: eo ꝙ ipsa fiunt quasi experimentaliter omnia manifesta. vnde Joh xv. dixit domin⁹ apostolis. Uos dixi amicos: quia oīa quecunqꝫ audiui a patre meo nota feci vobis. ¶ Quāuis etiam in omnib⁹ sacramētis sit aliquid occultum ⁊ secretū fide credendū tamen sicut baptismus specialiter dicitur sacramentum fidei: pro eo ꝙ dicitur ianua sacramētoꝝ (quia in eo primo infunditur fides: ⁊ ab eo est primus status fideliuz: scꝫ generatio spiritualis ipꝛimitqꝫ characterē fidei.) Ita ⁊ sacramentuz eucharistie/est sacramentū aut mysteriū fidei: qꝛ totū fidei est qđ in hoc sacramēto contingit: ⁊ sola fide cōprehensum in cōuersione/in contento/in accidentibus/in sumptione. Nihil tale est in alijs sacramentis: licet cooperatio eoꝝ ad grām occulta sit ⁊ ad fidē ꝑtinens: nō tn̄ sic cetera oīa. Sequitur. Q

Ui pro vobis ⁊ pro multis effundetur in remissionē peccatoꝝ.

¶ Hic tangitur effect⁹ tertius: ꝗ̄ est peccatoꝝ nostroꝝ remissio/ac multoꝝ salus ⁊ iustificatio. Unde dꝛ: qui scꝫ sanguis ꝓ vobis iudeis: quos ꝑ apostolos ꝗbus loquebat intellexit: qm̄ genere fuerūt iudei: ⁊ ꝓ multis scꝫ gentilibus ꝑ vos ad fidem cōuertēdis: effundet scꝫ in passione statim iminente in remissionem peccatoꝝ. vn̄ dicit petrus. Nō corruptibilibus auro vel argento redēpti estis de vana vestra cōuersatiōe paterne traditionis: sed ꝓcioso sanguine quasi agni imaculati xp̄i/⁊ incōtaminati. i. Pet. i. Et Apocal. i. Lauit nos a peccatis nostris in sanguine suo. ¶ Dicit aūt ꝓ vobis ⁊ pro multis ⁊ nō pro omnibus: quia licet quātum ex se sit sufficiens pro remissione peccatoꝝ omniū hoīm: non tamen efficatiā habet in omnibus hoībus: propter quorūdam hoīm indispositionem: qui ponūt obicem gratie dei: quā nobis meruit passio xp̄i. Unde dꝛ: cōiter; ꝙ effusus est sanguis xp̄i pro oībus quātum ad sufficientiā: nō quātum ad efficaciam. Sufficit em̄ tollere omnia peccata: vbi nō inuenit obicem cōtrarie voluntatis. Efficit em̄ salutem in solis predestinatis ⁊ electis. Hi enim soli per ipsum consequuntur remissionis gratiam: ⁊ future hereditatis gloriam. Unde ad Heb. ix. Christus semel oblatus est ad multoꝝ exhaurienda peccata. Multoꝝ dicit/ nō omniū. ¶ Electi autez erant discipuli quos signauit domin⁹ cum dixit/Pro vobis: ⁊ alij plures ex iudeis et gentibus: ꝓpter quos dixit: ⁊ pro multis. ¶ Uel potest ita distingui sm̄ Alex. quia sacerdotes debent pro se specialiter ⁊ pro alijs orare. vt dicit apl̄s ad Heb. v. loquēs de pontifice ex hominib⁹ assumpto. Quoniā ⁊ ipse circūdatus est infirmitate: ⁊ propterea debet quēadmodum pro populo: ita etiā ⁊ pro semetipso offerre ꝓ peccatis. Ideo dicit pro vobis scꝫ sacerdotibus: ⁊ pro multis scꝫ subditis. ¶ Effundetur/nō dꝛ sm̄ partē: sed sm̄ totū. Liquor quippe qui de vase funditur sm̄ partē: fundi quidē dicitur/sed nō effundi: de sanguine aūt christi hic dicitur effundetur. idest totaliter ⁊ penitus de corpore fundet. ¶ Quāuis autem vna gutta tam ꝓciosi sanguinis sufficiens fuisset pro totius mūdi redemptione: vt vult beatus Ansel. Cur deus homo. Et beatus Bern̄. Uoluit tn̄ christus ipsum liberaliter ⁊ largiter fundere: vt dilectionis sue ⁊ virtutis magnitudinē demonstraret: quatenus ad se sup omnia diligendum nos inuitaret. ¶ R Cetera quidē omnia deus fecit in pondere/numero ⁊ mensura: non; sic in sui effusione sanguinis. Ibi em̄ neqꝫ numerum seruauit/vt centū: aut mille guttulas funderet: nec pondus vt eius nobilitatem appreciaret: vt cum nostra indignitate per vncias libraret: nec mensurā vt calicem vnū vel duos propinaret: quibus reddendū premiū mēsura precisa cōpensaret. Sed totū dedit: totum fudit: vt copiosa esset apud eum redēptio. Ut in virtute effusi sanguinis iusticie nostre de se indigne premiū sublimissimū quod in cor hominis nō ascendit: pondus glorie imensum quod auris nō audiuit: ⁊ mensurā supeffluentē quā oculus nō vidit: longe actis prius petis oībus sortirent. Effundendus igitur erat sanguis: non de capite tn̄ aut tn̄ de manib⁹ ⁊ pedib⁹: sed de his ⁊ toto residuo corpe. qđ ꝓuidēs Esa. liij. ait. Non erat ei spēs neqꝫ decor: reputauim⁹ euz q̄si leprosum ⁊ ꝑcussum a deo ⁊ humiliatum. Haud dubiū ꝓpter plagarū vniuersalitatē. Un̄ ⁊ nō incōgrue dici pōt de eo quātum ad penaz: qđ dꝛ Esa. i. c. de peccatorib⁹ quoad culpā. A planta pedis vsqꝫ ad verti- Sap. xi.

cem nõ est in eo sanitas. Nimirum: quia vere languores
nostros ptulit: ꝛ dolores nostros ipse portauit. Eiusdez
liiij. Et licz ex scriptura canonica nõ habeam⁹ certũ testi-
moniũ de numero vulnerũ christi: per que preciosus ille
sanguis tam ꝓdige effluxit: dr̃ tñ ꝙ quibusdam deuotis
personis numerus hic reuelat⁹ est. Fertur q̃ꝫ ꝙ fuerunt
M.cccc.lxxv. de quo cõiter habent̃ hec metra. Septua-
gintaq̃ꝫ quater centũ milia q̃nqꝫ: Tot fert̃ christus ꝓ
nobis vulnera passus. Vñ si q̃s per singulos dies inte-
gri anni: diceret q̃ndecies dñicã orationẽ: ꝓ singulo vul
nere vnã orationẽ obtulisset: qd̃ pater multiplicãdo nu-
merũ dierũ anni/scz.ccc.lxv. per.xv. resultabit numerus
supradict⁹. Siliter si quis psalmũ.xxix. Exaltabo te dñe:
qm̃ suscepisti me (qui simul de passione canit̃ ꝛ resurre-
ctione: vt nõ passio terreat quos spes resurrectiõis letifi
cat: vt dicit Aug. in glo.) singulis dieb⁹ per annũ dixerit
vel singulis sextis ferijs septies vice septẽ horarũ cano-
nicarũ per annũ legerit: ꝓ quolibet vulnere versuz vnũ
in gratiarũ actione rependit. Habet em̃ psalm⁹ ille.xv. ver
sus/pter gloria patri. Alijs pie videt̃ ꝙ passus sit legio-
nẽ vulnerũ scz.vj.mille.dc.ꝛ.lxvj. Verũ quicq̃d sit de nu
mero vulnerũ: certũ est ꝙ totus sanguis effluxerat. pro
pter qd̃ in eius ꝑsona ꝓpheta. Aruit/inq̃t/tanq̃ testa vir
tus mea. ¶ S Neqꝫ tñ semel effusus est: sed vicibus
multis. Vñ preter effusionẽ ei⁹ in circũcisione: sex vicib⁹
legit̃ effusus in passione. Primo in oratiõe facta in hor-
to post cenã vltimã: vbi fact⁹ iesus in agonia ꝓlixius ora
Lu.xxij. uit. Et fact⁹ est sudor ei⁹ sicut gutte sanguinis decurrẽtis
Marci in terrã. Scd̃o in flagellatiõe: de qua dr̃: Et tradidit eis
xv. iesum flagellis cesum vt crucifigeret̃. Tertio in corona-
tione: de hac habet̃ Joh.xix. Et milites plectentes coro-
nã de spinis/imposuerũt capiti eius. de quo Ansel. in ser
mone. Coronat⁹ incedit. Sed ipsa ei⁹ corona cruciat⁹ est
illi: ꝛ mille puncturis speciosum eius caput diuulnerat.
Quarto in manuũ perforatiõe. Quinto in pedũ affixio-
ne. de his Lucas ibi: Crucifixerũt eũ ꝛ latrones: vnuz a
dextris: alterũ a sinistris. ¶ De clauis vo solus Johan
Joh.xx. nes facit mentionẽ: cũ Thomã refert dixisse: Nisi videro
in manibus eius fixuram clauoꝝ: ꝛ mittam digitũ meuz
in locum clauoꝝ ꝛc. Cui ꝛ dñs dixit: Infer digitum tuuz
huc: ꝛ vide manus meas. Sexto in lateris apertione. de
qua idez Joh. Et vnus militũ lancea latus eius aperuit:
ꝛ ꝯtinuo exiuit sanguis ꝛ aqua. Primo: scz sanguis quo
toto defluxo/sequebatur aqua in testimoniũ totius san-
guinis effusi: vt vult Simon de cassia. Ad quid aũt effun
dendus erat: sequitur cum additur. T

In remissionẽ peccatorũ

¶ De quo. j. Joh. j. Sanguis filij ei⁹ emũdat nos ab om
nib⁹ pctis. Et ad Col. j. Eripuit nos de ptãte tenebrarũ:
ꝛ trãstulit nos in regnũ filij dilectiõis sue: in q̃ habemus
redẽptionẽ ꝑ sanguinẽ crucis ei⁹ ꝛ remissionẽ pctõꝝ. Cõ
placuit em̃ patri recõciliari ꝑ eũ oĩa in ipso pacificãs per
sanguinẽ crucis ei⁹: siue q̃ i celis siue q̃ in terris sunt. Ibi
dẽ. ¶ Hoc aũt multipliť pfiguratũ est in vete. testa. Nã ꝑ
Exo.xij. sanguinẽ agni liberati sunt ab angelo oĩa primogenita
egypti ꝑcutientis. Per sanguinẽ mũdati sunt a pctis: vt pꝫ
ꝑ totũ Leuiticũ: vbi dr̃: ꝙ sine sanguine nõ fiebat pctõꝝ
remissio. ꝓpter qd̃ dicit apls ad Heb. ix. Oĩa pene in san
guine mũdant̃. Per sanguinẽ q̃ꝫ fuit pplš sanctificatus:
dũ moyses asꝑgẽs sanguinẽ sup ppl̃m: h est ait sanguis
testamẽti: qd̃ mãdauit ad vos de⁹. Siliter nõ sine sangui
ne patuit igressus summo sacerdoti semel in anno i san-
cta sanctoꝝ: sz nec tabernaculũ: nec vasa ministerij: sine
sanguine scĩficata sunt: vt tangit apls ad Heb. ix. ꝓpter
qd̃ subdit: Oĩa pene in sanguine ſm legem mundant̃: ꝛ
sine sanguinis effusiõe nõ fit remissio. Hec aũt oĩa figu-
ralia fuerũt: vt tãgit. j. Coꝝ. x. Et ꝑ sanguinẽ christi in no
bis in veritate cõpleta. vñ vbi. s. ait apls. Si em̃ sanguis

hircoꝝ ꝛ tauroꝝ ꝛ cinis vitule aspersus inquinatos san-
ctificat ad emũdationem carnis: quanto magis sanguis
christi qui ꝑ sp̃m sanctũ semetip̃m obtulit imaculatũ deo
emũdauit ꝯsciẽtiã nostrã ab operib⁹ mortuis/ad seruiẽ-
dũ deo viuẽti. Et io nouj testamẽti mediator est: vt mor-
te itercedẽte i redẽptionẽ earũ ꝑuaricationũ q̃ erãt sub
ꝑori testamẽto: repromissionẽ accipiãt q̃ vocati sunt eter
ne hereditat̃. Ad idẽ sunt inumera scripture testimonia:
q̃ lõgũ esset adducere in re satis fidelib⁹ manifesta. V

Hec quotiẽscunqꝫ feceri-

tis in mei memoriã facietis. ¶ Hoc est mẽbrũ tertiũ scd̃e
particule q̃rte ptis ꝑncipalis: In quo post traditã prio-
re mẽbro formã cõsecratiõis: addit̃ significatiõis effica-
cia ꝯsecrati sanguinis. Et ſm Guilhel. in rõnali hec clau
sula respicit tã cõsecrationẽ corꝑis q̃ꝫ sanguinis: ꝛ sic ex-
poni pot. Hec quotiẽscũqꝫ feceritis. i. cõsecraueritis siue
obtuleritis: hec scz corpus ꝛ sanguinẽ. In mei memoriã
facietis. Hec quidẽ vna cã fuit institutiõis sacri hui⁹ in ec
clesia militãte: vt ip̃m esset signũ memoriale/ꝛ represen-
tatiuũ isti⁹ summi sacrificij qd̃ christ⁹ obtulit in cruce: in
qua sustinuit mortẽ in corꝑe: ꝛ sanguinẽ fudit in preciuz
redẽptionis nostre. de quo beat⁹ Amb. sup eplãm ad he
breos. In christo iesu ait semel oblata est hostia ad salu-
tẽ sempiternã potẽs. Quid ergo nos. Nõne ꝑ singulos
dies offerim⁹: sz ad recordationẽ mortis ei⁹: ꝛ vna est ho
stia nõ multe: q semel oblat⁹ est christ⁹. Hoc aũt sacrifi-
ciũ exẽplũ est illi⁹. Idip̃m semꝑ idipsum: ꝓinde h idẽ est
sacrificiũ. Alioq̃n diceret̃ qm̃ in multis locis offert̃: mul
ti sunt christi: nequaq̃. Sed vn⁹ vbiqꝫ est christ⁹: ꝛ h ple-
nus existẽs/ꝛ illic plen⁹. Sicut em̃ qd̃ vbiqꝫ offert̃/ vnũ
est corp⁹: ꝛ nõ multa corpa: ita ꝛ vnũ sacrificiũ. Pontifex
aũt ille est q̃ hostiã obtulit nos mũdãtẽ. Itẽ ipsam offeri
mus ꝛ nũc: q̃ tũc oblata est: cõsumi nõ pot. Qd̃ nos faci-
mus in cõmemorationẽ fit ei⁹ qd̃ factũ est. Hoc em̃ facite
ait/in meã cõmemorationẽ. Et habet̃ de ꝯse. dis. ij. in chri
sto. Ecce dixit beat⁹ Amb ꝙ vnũ est sacrificiũ qd̃ obtulit
christ⁹: ꝛ qd̃ nos offerim⁹: q̃uis nõ eodẽ mõ offerat̃. Ab
ipso quidẽ oblatũ est in mortẽ: a nobis nõ in mortẽ: quia
christ⁹ resurgẽs ex mortuis iã non morit̃. Rom̃. vj. sed in
mortis recordationez offert̃ a nobis. Vñ nostra oblatio
nõ est reiteratio sue oblatiõis: sz represẽntatio. Et ꝓpter h
dicit beat⁹ Aug. in lib. sen. ꝓsperi. Semel imolat⁹ est in se
metipso christ⁹: ꝛ tñ quotidie imolat̃ in sacro: qd̃ ita intel
ligẽdũ est: q: i manifestatiõe sui corꝑis: in distĩctione suo-
rũ mẽbroꝝ oim: verus de⁹ ꝛ verus hõ: semel tñ in cruce
pepẽdit: offerẽs patri seip̃m hostiã viuã: passibilẽ ꝛ mor
talẽ: viuoꝝ ꝛ mortuoꝝ redẽptiõis efficacẽ: eoꝝ scz q̃s alti
tudo diuini cõsilij redimẽdos iudicauit/ꝑsciuit/predesti
nauit: vocauit modis ꝛ tẽporib⁹ quib⁹ id fieri cõgruebat
Et habet̃ de cõse. dis. ij. Semel. ij. Ecce dicit Aug. ꝙ chri-
stus in ꝓpria forma ꝛ specie humana obtulit se in cruce:
sz ita nõ offert̃ a nobis q̃tidie: sz in sacro ꝛ extranea spẽ:
vt represẽtet ipa oblatio illud qd̃ olim factũ est. Facit em̃
nos moueri tanq̃ videamus dñm mori in cruce. Et ideo
dicit sup ps̃. xx. vt habet̃ cap̃. immediate ꝑcedẽte. Et po-
nunt̃ in glo. vsus q̃ sequũtur. Clauditur hoc vase nostri
pia victima phase: Viua salutaris semel in cruce/semper
in aris. Quos recreas iesu: iã sacri corꝑis esu: A vitijs mũ
da sacrati sanguinis vnda. Sed credit̃ iesus: remanet in-
teger eius. Res occultat̃/quare. q: si videatur: Forsitan
horreres ꝛ manducare timeres: Ut sine subiecto nubes
in aere pẽdet: Et centrũ terre sustentat abyssos in mari.
Sic vini color/sapor ꝛ pondus quoqꝫ panis. Hec ibi.
¶ X Vñ ad represẽtãdã distĩct⁹ passionẽ christi in im-
molatiõe hui⁹ sacrificij: sanguis sepatim in calice ꝯsecra-
tur: quia in passione christi sanguis fuit a corpore christi
separatus. Et ꝓpter h in canone plus ad cõsecrationem
sanguinis q̃ꝫ corporis addit̃: Hec quotiẽscũqꝫ feceri. ꝛc.

Licz ad vtrūq referat: q2 expressior est significatio passi
onis christi p sanguinē q̄ p corpus: q2 corpus esse pōt si
ne passione. Sanguis separari nō pōt sine corpis vulne
ratiōe. Idcirco hāc christi passionē per sacri (sub specie
bus sensibilib9) consecrationē: non ita appropriate desi
gnat. Uñ et in die passiōis/scz parasceues sacerdos nō cō
secrat: sz sumit sacramētū tantūmodo sub specie panis/
ad refectionē poti9 in psona toti9 ecclie/q̄ ad significatio
nē passiōis: q̄ fit p cōsecrationē corpis et sanguinis sub di
stinctis specieb9: q2 sancta mater ecclia p totū officiū qd
peragit die illo: cōmemorat passionē christi: et effusionez
sanguinis de sanctissima sua carne. ¶ Alio modo exponi
pōt hec particula: Hec quotienscūq feceritis. Quotienscūq
feceritis. i. māducaueritis et sumpseritis. Hec scz corp9 et
sanguinē sub specieb9 panis et vini. In mei memoriā faci
etis. Nō eñ dūtaxat cōsecratio sub distinctis specieb9 re
presentat passionē christi: sed etiā māducatio corporis/et
potatio sanguinis sub eisdē specieb9: eandē christi passio
nē significat. vñ aplš vtrūq h simul cōplectēs ait: Quo
tienscūq eñ māducabitis panē hūc: et calicē bibetis: mor
tē dñi annūciabitis donec veniat. j. Cor. xj. De quo beat9
Aug. in de trini. et habet de cōse. dis. ij. Quia morte. Quia
morte dñi liberati sum9: hui9 rei memores in edēdo et po
tādo carnē et sanguinē q̄ pro nobis oblata sunt significa
mus. Itē de eodē in lib. sniarū psperi de cōse. dis. ij. Dum
frangit. Dū frangit hostia: dū sanguis de calice in ora fi
deliū fundit: quid aliud q̄ dñici corpis i cruce imolatio:
eiusq sanguinis de latere effusio designat. ¶ Qualiter
cūq aūt hec verba exponātur: iuxta tñ doctoꝝ pbabilio
rē sententiā/prolata sunt a christo dūtaxat ad aplos: et in
ipsis ad quoslibet eoꝝ legitimos successores. Istis qdez
dictū est a dño: Hoc facite in meā cōmemorationē. Facite.
i. cōficite. ¶ Hic eos in sacerdotes ordinasse creditur.
Et ipsis potestatē cōsecrādi cōtulisse: vt accipit a Hiero. i
de illustrib9 viris: vt etiā s. allegatuz est. Si ergo ad oēs
fideles generaliter se extēderēt tanq̄ ad oēs a christo p
lata: oēs recepissent potestatē cōsecrandi: qd nemo dicit.
¶ Hinc et soli sacerdotes hodie in ecclia romana corp9
et sanguinē dñi participāt sub distinctis specieb9. Nō tñ
inducti ad rememorandū christi passionē: cuius ipsi sunt
ministri specialiter in ecclia deputati: sed pꝑter pceptuz
ecclesie ipsos ad hoc faciendū districte obligās. de quo
in. c. cōperimus de cōse. dis. ij. supra frequēti9 allegato: q̄
canon de solis sacerdotibus loquit: vt patet ex rubrica et
glo. ¶ Hinc tñ occasionem acceperūt bohemi/dicētes:
sumptionem sub duplici specie esse de necessitate salutis
omni fideli: de quo infra cū de mādūcatione ac sumptio
ne agetur: latius dño concedente dicet. ¶ Y Merito
autē ac cōgrue agitur hec christi memoria in ecclesia: pro
pter multiplex malū euitandū qd incurrimus ex obliuio
ne dei ac suoꝝ beneficioꝝ. Incurrimus eñ ingratitudi
nē per quā amittimus diuinā gratiā: ac diabolice subijci
mur potestati. de quo Deuterō. xxxij. d2. Deū qui te ge
nuit dereliquisti: et oblitus es dñi creatoris tui. Propter
qd ait. Abscondā faciē meā ab eis. i. subtrahā gratiā que
est fons oīs meriti. Ubi autē fons perit: riuus necessario
Esa. xvij arescit. Eris deserta: q2 oblitus es dei saluatoris tui. De
scdo habet ad Rom. j. Sicut nō pbauerūt. i. noluerunt
habere deū in noticia: tradidit illos in reprobū sensum:
vt faciāt ea que nō cōueniūt. Faciēdo aūt ea que nō con
ueniūt. i. peccādo obligamur et incorporamur diabolo:
qui caput est oīm maloꝝ. sm btm Greg. In quo aūt ma
gis secludi poterat dei obliuio: eiusq memoria arctius
fideliū cordib9 infigi: q̄ in oblatiōe et sumptione corpis
veri et naturalis sanguinis christi in sacramento. In quo
teste ps. Fecit dñs memoriā mirabiliū suoꝝ: p q̄ sursum
tollitur ratio ad meditādū summā ac immēsam dei potē
tiā per fidē et cognitionē. In quo de9 ostēdit suā maximā
charitatē et dilectionē: in eo q sepm tradidit in mortē vt
nos a morte liberaret: se etiā nobis traderet in cibū quo
aleremur ad vitā. Per que multū inflāmatur affect9 ad
ipsuz diligēdū. In quo demū patefecit maximā suā libe
ralitatē in nos paupes et egenos: magis q̄ in eo q i hoc
sacramēto se māducātibus/pign9 se dedit pmisse future
glie. In h eñ erigit spes nostra et roborat illo fruēdi in
gloria: quē nūc velatū sumim9 in via. Et quō nō erit no
bis futura beatitudo: q esse nūc dignat noster cib9 et spi
ritualis refectio. Iure itaq hec agūtur a sacerdotib9 po
testatē hanc a christo accipiētib9 in passionis memoriā: p
cuius passionis meritū/hec nobis dona: et quecūq gra
tuita sunt donata a patre cooperante. ss. per filiū: Cui sit
salus et imperiū per infinita secula seculorum. Amen.

¶ Lectio. liiij. A

Unde et memores do
mine nos serui tui: sed et plebs tua sancta:
eiusdēq filij tui dñi dei nostri tā beate passi
onis: necnō et ab inferis resurrectionis: sed
et in celos glīose ascensionis: offerim9 preclare maiestati
tue: de tuis donis ac datis: hostiā purā: hostiā sanctā: ho
stiā immaculatā: panē sanctū vite eterne: et calicē salutis
perpetue. ¶ Postq̄ in pcedenti pte qrta posita sunt ver
ba formalia et substātialia cōsecratiōis sacrosancti corpis
christi et pciosi sanguinis: In hac pte qnta principali to
tius canonis subdit cōsecratoꝝ rememoratiua oblatio:
ac salutis petitio his q̄ pfruunt cōsecratis. Et subdiuidit
in tres. In quarū prima ponit consecratoꝝ (in memoriā
christi) oblatio. In scda petitur oblatoꝝ acceptatio/ibi:
Supra q̄ ppitio. In tertia postulat diuine grē pticipatio
ibi: Supplices te rogam9. ¶ Prima pars tres hz clausu
las. In prima tāgit offerētiū qlitas et differētia. In scda
christi et opationū ei9 claritas et memoria/ibi. Eiusdē chri
sti filij tui dñi dei nri tā btē etc. In tertia cōsecratoꝝ varie
tas ac diuersa noīa/ibi: De tuis donis ac datis. ¶ Quo
ad primū: q2 dñs ipse hec in sui memoriaz pcepit fieri di.
Hoc facite in meā cōme. Uñ. i. ex hoc pcepto sacerdos in
psona ecclie ad patrē dicit: O pater clementissime. Uñ. i.
ex q̄ christ9 fili9 tu9 voluit: vt illa in sui memoriā facerem9
que ipse benignissim9 in vltima cena facere et instituere
dignat9 est p sua benignitate et misericordia. Nos serui
tui. sacerdotes et psbyteri. qui nostroꝝ ordinū ministeria
ad hec offerēda accepim9. Uos aūt sacerdotes dñi voca Esa. lxj.
bimini: ministri dei nostri dicet vobis. Nos inquā serui q̄
succedim9 aplis: quos in sacerdotes fili9 tu9 psonaliter
cōsecrauit: et in ministeriū suū specialiter deputauit: du
cis dixit: Hoc facite in meā cōmemorationē. Nos in idez
opus ab ecclia ordinati: et ptātē ab eodē christo dño no
stro accipiētes. Sed et plebs tua. i. tota cōitas christiana.
Sancta. i. sacratis sacris imbuta. Uel sancta. i. fide et cha
ritate in susceptione baptismatis scrificata. Uel sancta. i.
sanctis legib9 regulata. Adhuc sancta. i. sanguine christi
abluta: et in christi spōsaz iugiter copulata. De cui9 sancti
tate lati9 supra habet. lec. xxij. Nos inquā serui tui: sed et
plebs tua sancta. Memores eiusdem christi filij tui. Hic
memorāda/scz christ9 et operū suoꝝ claritas pponūtur.
Memores ei9 cui9 nunq̄ habēda est obliuio vt dicit Al
bert9. Ps. lxij. Sic memor: fui tui sup stratū meū: in matu
tinis meditabor in te: q2 fuisti adiutor me9. Et iterum ps.
cxxxvj. Adhereat lingua mea faucib9 meis si nō memine
ro tui. Eiusdē cuius corpus et sanguinē cōfecimus et par
ticipamus. Christi mediatoris dei et hoim: cui9 corporis
et sanguinis participatiōe in ipso incorporati manemus
sicut ipse ait Ioh. vj. Qui māducat meā carnem et bibit
meū sanguinē i me manet et ego in eo. et Ioh. xv. Sicut
palmes nō potest facere fructū a semetipso nisi māserit
in vite: sic nec vos nisi in me māseritis. Filij tui. tibi cōsub
stātialis: qui tecū vn9 est in essentia: sicut ipse ait Ioh. x.
Ego et pater vnū sumus: vt per ipsum ad te clemētissimū
patrē accessum habeamus. Iustificati ex fide pacem ha Ad Ro.
beamus ad deū per dñm nostrū iesum christum: per quē ma. v.

habemus acce ſſum ꝑ fidē in gratiā iſtā in qua ſtamus et
glīamur in ſpe filioꝝ dei. Propter h̄ eīm vt ait Aug. vni-
uit ſacrificiū ⁊ offerētē cū patre vt nō reſiſterem⁹: ſed ꝑ
ſacrificiū ⁊ offerētē accederem⁹ vſq; ad patrē. Ipſe enim
chriſt⁹ ſacerdos ⁊ ſacrificiū: ver⁹ eſt cubiculari⁹ ⁊ verus
oſtiarius/q̄ ad ſecreta patris introducit. In cui⁹ figura
Gen. xliij. dr̄. Introduc viros domū: ⁊ occide victimas:
⁊ inſtrue cōuiuiū: q: hodie mecū ſunt cōeſturi meridie.
h̄ eſt in plena luce: ⁊ charitatꝫ feruore reficiēdi ſunt dul-
Joh. x. cedine diuinitatꝫ mee. vñ dicit: Ego ſum oſtiū. ꝑ me ſi q̄s
introierit ſaluabit̄: ⁊ ingredieť ⁊ egredieť ⁊ paſcua inue-
niet. ⁊ ibidē: Huic oſtiari⁹ apit. vbi dicit glo. Aug. q̄ chri-
ſtus eſt mediator: eſt oſtiū ⁊ oſtiari⁹ fidelis/introducens
Rom. x. ad patrē. Dñi. qui facultatib⁹ diues eſt in oēs. Idem dñs
oīm diues in oēs. Dei: q: niſi de⁹ eſſet: nos vſq; ad ſe per
hoſtiā nō itroduceret. Joh. j. Deū nemo vidit vnq̄. Uni-
genit⁹ filius qui eſt in ſinu patris: ipſe enarrauit. Noſtri.
q̄uis eīm ſit dñs ⁊ de⁹ oīm: tñ noſter de⁹ eſt ꝑ ſpecialē cu-
rā ⁊ ꝓuidētiā quā gerit de nobis: ⁊ ſpecialē miſericordiā
quā exhibet nobis: ꝑ gratiā nos vocās in ſortē filioꝝ et
ſctōꝝ: quoꝝ ipſe ſe deū noiari nō confundit̄. vñ Apocal.
xxj. Et ipſi ppl's eius erūt: ⁊ ipſe deus cū eis erit eoꝝ de⁹.
Et in ps. xciiij. Ipſe eſt dñs de⁹ noſter: nos aūt ppl's ei⁹:
et oues paſcue eius. ❡ B Tam beate paſſionis. Hic
operū claritas: quoꝝ memoria habēda eſt deſignat̄. Un̄
tria cōmemoranda ꝓponit ſancta mater eccl'ia: ſcꝫ chriſti
paſſionē: reſurrectionē: ⁊ ipſi⁹ in celū aſcenſionē. Quoꝝ
primū qđ eſt paſſio: ſm̄ Inno. ⁊ Alex. accēdit charitatē:
ſcđm ſcꝫ reſurrectio corroborat fidē: tertiū. i. aſcēſio am-
plificat ſpem. Quid enim magis accēdit charitatē in no-
bis: q̄ q̄ ꝓprio filio ſuo nō pepercit de⁹: ſed ꝑ oībus no
bis tradidit illū. Rom. viij. Qui ſm̄ patris volūtatē pro
nobis fact⁹ eſt obediēs vſq; ad mortē: mortē autē crucis.
Quid etiā magis in nobis cōfirmat fidē: q̄ q̄ chriſtus q̄
ſe reſurrecturū predixit: tertia die reſurrexit a mortuis/
primitie dormiētiū: vt ſicut per hominē mors: ita per ho-
minē reſurrectio mortuoꝝ. Et ſicut in adā oēs moriūtur:
ita ⁊ in chriſto oēs viuificabunt̄. j. Coꝝ. xv. Quid demum
magis amplificat ſpem: q̄ q̄ chriſt⁹ aſcendens in altū ca
ptiuā duxit captiuitatē: dedit dona hoibus. Eph. iiij. vt
ſic vbi eſſet iſte: ibi eſſet ⁊ miniſter ei⁹. ❡ Sed forte h̄ q̄s
diceret. Ex quo dñs hic fieri p̄cepit memoriam eius paſ-
ſionis: q̄re hic addit̄ memoria reſurrectiōis ⁊ aſcēſionis.
Rñdet Alex. q. xxxvij. ꝑte. iiij. Chriſt⁹ p̄cepit in hui⁹ ſacrifi
cij celebratiōe memoriā fieri ſue paſſionis ꝓpter hoc: vt
faciētes aſſequerent̄ fructū eiuſdē: ad quē aſſequendū
maxime promouet fides reſurrectiōis/ſpes aſcēſionis.
Ideo harū memoria non inutiliter infert̄. Uel aliter pre
ceptum dñi itelligi pōt: In mei memoriā facietis. i. in mei
patiētis reſurgētis ⁊ aſcēdentis. Nō ergo voluit dñs ſo-
lū fieri memoriā ſue paſſionis: ſed etiā reſurrectionis et
aſcenſionis ac ceteroꝝ chriſti operum. ❡ Dicit ergo cele-
brās. Memores tam beate paſſionis. i. paſſionis tam ex-
cellenter beatificātis. Chriſti eīm paſſio cauſa eſt merito-
ria apertionis regni celoꝝ: qđ clauſū fuit ab origine mū
di vſq; ad chriſtū patientē. Eſt ⁊ cauſa gr̄e collate in pre-
ſenti: ⁊ beatitudinis in futuro que nulli mortalium vnq̄
cōceſſa eſt: neq; cōcedet̄ niſi in virtute paſſionis chriſti.
Un̄ ait chriſt⁹. Nemo venit ad patrē niſi ꝑ me. Joh. xiiij.
Et iterū. Cū exaltat⁹ fuero a terra oīa trahā ad meipſū.
Ibidē. xij. Uel beate paſſionis q̄ a peccatis liberat ⁊ ab-
ſoluit: que impedimentū preſtāt beatitudini: ad quā nul
lus ingredit̄ peccato maculat⁹. Nō intrabit in eā aliquid
coinquinatū: aut abominationē faciens ⁊c. Apocal. xxj.
Eſa. liij. Un̄ ⁊ ꝓpheta loquēs de chriſto. Ipſe vulnerat⁹ eſt pro-
pter iniquitates noſtras: attritus eſt ꝓpter ſcelera noſtra.
Diſciplina pacis noſtre ſup eū: ⁊ liuore ei⁹ ſanati ſumus:
vtiq; a morbo peccati. Uel ſm̄ Albertū: tam beate paſſio-
Mat. nis q̄ mortuos a vinculis mortis abſoluit. Un̄ chriſto in
xxvij. paſſione moriēte/monumēta aperta ſunt: ⁊ multa corpo
ra ſanctoꝝ qui dormierūt ſurrexerūt: ⁊ ingreſſi ſunt ciui-
tatē ſanctā: ⁊ viſi ſunt multis. Uel quarto tam beate paſ
ſionis ꝓpter beatitudinē patientis. Paſſus ſiquidē chri-
ſtus q̄ beat⁹ fuit ſm̄ diuinitatē ex ſe naturaliter: ⁊ ſm̄ aīe
portionē ſuꝑiorē per clarā viſionē ⁊ fruitionē. vñ ⁊ ſan-
ctus ſanctoꝝ dr̄: ꝓpter qđ eius paſſio ꝓpter cōiunctionē
duplicis btitudinis merito dr̄: beata. ❡ C Necnō ⁊ ab
inferis reſurrectiōis. Ab inferis ad q̄s in triduo ſm̄ aīam
chriſtus deſcēdit: vt ſctōs inibi detētos liberaret/patres
ſcꝫ ⁊ ꝓphetas. In quibus licet nil purgādū erat: ꝓpter
pctm̄ tm̄ ade portā regni claudēs ſuis meritis beatitudi-
nē attingere nō poterāt: ſed expectabant pcij ſolutionē:
qđ fuit ſanguis in paſſiōe chriſti fuſus: quā tota trinitas
acceptauit tanq̄ cām meritoriā apertionis regni celorum.
Quāuis eīm de⁹ ꝓpter paſſionē chriſti futurā cōtulit gra
tiā que a pctīs mūdabat: nulli tñ cōtulit beatitudinē pri
uſq̄ fuerit exhibita in facto ⁊ ope exteriore. Un̄ ⁊ reſur-
gēs a mortuis ſecū duxit q̄s purgatos inuenit: eiſq; viſio
nē diuine eſſentie ac fruitionē cōceſſit: quā in paſſionis
hora latroni cōfitēti repromittēs/dixit: Hodie mecū eris
in paradiſo. Ab inferis: h̄ eſt a ſinu abrae q̄ limb⁹ patrū
dicebat̄: ⁊ a loco purgatorij: de q̄ Petr⁹ apl's loquēs de
chriſto ait. Hūc de⁹ ſuſcitauit a mortuis ſolutis dolorib⁹ Act. ij.
inferni: qđ intelligi nō pōt de iferno iferiori de q̄ nemo li
berat̄: neq; ibi eſt redēptio. Neq; etiā de limbo patrū: q:
ibi nō erāt dolores/ſꝫ cōſolatiōes vt pꝫ Luc. xvj. Intel-
ligit̄ igit̄ de inferno. i. purgatorio in quo erāt pene ſenſi-
biles: de quib⁹ quoſdā eripuit dum a mortuis reſurrexit.
Uel ſm̄ Alb. Necnō ab inferis reſurrectiōis: quia reſur-
gēs alios ſecū reſurgere fecit: quoſdā in re: quoſdā i cer-
ta ⁊ felici ſpe. In ipſo eīm reſurgim⁹ a morte aīe ad iuſtifi
cationē: ⁊ a morte corpis ad gloriā. ad Rom. iiij. Tradi-
tus eſt ꝓpter delicta noſtra: ⁊ reſurrexit ꝓpter iuſtifica-
tionē noſtrā. quoad p̄mū. ⁊. j. Coꝝ. xv. Mortui reſurgēt
primitie chriſt⁹. Deinde hi q̄ ſunt chriſti q̄ in aduētū eius
crediderūt. ❡ D Sequit̄. Sed ⁊ in celos. Nō in aerē
vt iret in babylonē: vt Abachuc. Dañ. vl. Nec in paradiſū
terreſtrē vt Enoch ⁊ Helias: de quib⁹ Gen. v. ⁊. iiij. Reg.
ij. ſed in celos: nō vnū tm̄: ſed ſuꝑ oēs: vt dicit apl's. Qui ad Eph.
deſcēdit: ipſe eſt ⁊ q̄ aſcēdit ſuꝑ oēs celos: vt adimpleret iiij.
oīa. ❡ Per oēs naq; celos in quib⁹ beati reſidēt: h̄ eſt ꝑ
oēs angeloꝝ choros aſcēdit: oīa ⁊ ſingulos ſuis illumi-
nationib⁹ repleuit: ⁊ idcirco decē dieb⁹ celebrat̄ aſcenſio
dñi: q: nouē angeloꝝ choros cōſcēdit: ⁊ in decimo trini-
tatis celo ad dexterā patris cōſedit. Et ſicut a ſummo ce-
lo egreſſio ei⁹: ita ſm̄ ꝓphetā occurſus eius vſq; ad ſum-
mū ei⁹. Nec ſit q̄ ſe abſcōdat a calore ei⁹. Glīoſe. q: in cor
pore glīoſo ⁊ immortali in q̄ reſurrexit/ad celos aſcēdit.
Nā reſurgēs ex mortuis iā nō morit̄. Rom. vj. Uel glīo-
ſe: q: nulli⁹ extranee v̄tutis adminiculo: ſꝫ ꝓpria v̄tute ⁊
potētia aſcendit. Un̄ Grego. in homel. Redeptor noſter
nō curru: nō angelis ſubleuat⁹ legit̄: q: q̄ fecerat oīa: ſuꝑ
oīa ſua v̄tute ferebat̄. Uel tertio glīoſe ꝓpter aſſiſtentiā
angelicarū virtutū: ⁊ celeſtiū glorioſoꝝ ſpirituū: occur-
ſumq; exercit⁹ toti⁹ celeſtis militie: atq; ꝓpter turbā glo-
rioſam chriſtū cōcomitantē. Duxit quidē ſecū patres ſan
ctos veteris teſtamēti ꝓphetas ⁊ patriarchas: ac omnes
q̄s de ſinu abrae ⁊ inferno liberauit. ſm̄ illud Ps̄. Aſcē-
dēs chriſt⁹ in altū captiuā duxit captiuitatē. Aſcēſionis.
qui nos in hoſtia chriſto incorporatos in celos aſcēdere
facit. Michee. ij. Aſcēdit iter pandens ante eos. Johan-
nis. xvj. Expedit vobis vt ego vadā: quia vado vobis pa
rare locum: et ſi abiero et preparauero vobis locum: ite
rum venio ⁊ accipio vos ad meipſum: vt vbi ſum ego/⁊
vos ſitis. Eiuſdē. xiiij. q: aſcēdo ad patrē meū ⁊ patrē ve
ſtrū: deū meū ⁊ deū veſtrū. Ibidē. xx. Hec ergo ſunt tria
chriſti magnalia: quoꝝ nos ſerui tui/⁊ plebs tua ſancta
memores ſumus. ❡ Dum autē hec verba ſacerdos pro-
ferre incipit: in modum crucis manus ſuas extendit ad
vtrūq; altaris cornu: vt ſic corporis geſtu/manuū chriſti

extensionē in cruce factā representet: fm magistrū in rationali: quatenus passio christi q̃ mente memoraṫ ⁊ vbis significaṫ: etiā gestu corꝑis explicetur. Uel fm alios fit expansio brachiorum ad cornua altaris: vt significetur ⁊ insinuetur ꝙ christus ꝑ iudeis ⁊ gentib⁹ passus sit: que ꝑ duo cornua altaris designanṫ. ❡ Dicēs vo: necnō ab inferis resurrectiōis/manus ad se reducēs parū erigit: in signū ꝙ christus inuict⁹ leo a mortuis resurrexit: sicq̃ ⁊ resurrectio significeṫ signis que vbis explicatur. ❡ Demū dicens/⁊ in celos gl'iose ascēsionis: manus aliquantulū altius erigit vsq̃ ad humeros: in signū ꝙ christus eleuatis manib⁹ ferebaṫ in celū. Et sic etiā ascēsio significeṫ ꝑ corporis nut⁹: sicut passio ⁊ resurrectio designaṫ. ❡ E Sequitur: Offerimus. Hic addiṫ tertia clausula in qua tangitur cōsecratorū varietas ⁊ diuersa noīa. Unde dr: Nos serui tui sacerdotes ⁊ plebs tua sancta/ passionis/resurrectionis ⁊ ascēsionis filij tui (clemētissime pater) simul memores. Offerimus simul: nō tn̄ simili modo. Nos em̄ sacerdotes offerimus in ministerio et opere: sed plebs tua sancta voto dūtaxat ⁊ deuotione. Sacerdotes nāq̃ soli cōsecrant: ⁊ soli offerūt vt persone publice ꝓ salute totius ecclesie. Alij autē offerre dicūtur: q: desiderant et precanṫ deū: vt sacerdotis oblatio accepta habeaṫ: et salus que petitur fidelib⁹ cōcedaṫ. Offerimus igitur o pater clemētissime. Preclare maiestati tue. i. pre ceteris clare: fm Inno. Nam si iusti fulgebūt sicut sol in regno patris eterni: quāto magis prefulget diuina maiestas/radiat et coruscat in loco beatorū: vbi deus ipse gloriosus sicut est facie ad faciē intuetur: vbi nihil obscuritatis admixtū. Sed in dispari claritate sanctorū est par gaudiū: vt dicit Aug. Offerimus igitur maiestati tue. De tuis donis. i. de frugib⁹ terre: quantū ad panē qui conuersus est in carnē christi. Ac datis. i. fructibus arborū quantū ad vinū in sanguinē christi cōuersum. Nō ꝙ in oblatione hō fit panis ⁊ vinū: sed q: que offerunṫ ex pane ⁊ vino sunt cōfecta: ⁊ sub speciēb⁹ panis ⁊ vini remanētib⁹ latētia: ⁊ idcirco offerre nos dicimus de fructib⁹ segetū ⁊ arborum. Uel exponi pōt. vt dona ad spūalia: ⁊ data ad tēporalia referātur: vt sit sensus. Inter cetera dona spūalia ⁊ data tēporalia q̃ nobis cōtulisti: offerim⁹ maiestati tue: tanq̃ potissima dona ⁊ data. Hostiā purā: hostiā sanctā: hostiā immaculatā ipsam scz eucharistiā q̃ possunt exponi in ordine ad eucharistiā in seipsa: vel causaliter in ordine ad nos. Primo modo dupl'r: vel ꝑ impuritatū exclusionem vel ꝑfectionū positionē. Primo mō sic fm Alex. Hostiaz purā i. mundā a fomite originalis pcti. Hostiā sanctā: sine fece ac terra pcti mortalis. Hostiā imaculatā: sine cōtagione pcti venialis. Uel purā/ꝑ cuiuslibet pcti eliminationē quātū ad cogitationē. Sanctā/quātū ad locutionē. Immaculatā quantū ad operationē: q: ipse sol⁹ est qui pctm̄ nō fecit: nec inuēt⁹ est dolus i ore ei⁹. Uel scdo

j Pet. ij. hostiā purā/quātū ad deitatē q̃ est lux purissima: in q̃ nō sunt tenebre vlle. j. Joh. j. Habitat em̄ lucē inaccessibilez j. Timo. vj. Hostiā sanctaz/q̃ad aiam omni gr̃a ⁊ scitate plenissimā. De cui⁹ plenitudine oēs accepim⁹ gratiā pro gr̃a. Joh. j. In eo nāq̃ oēs thesauri sapientie ⁊ sciētie dei abscōditi sunt. ad Col. ij. Hostiā immaculatā/quantū ad carnē de purissima vgine scti spūs operatione conceptā: ⁊ ideo omni naturali corꝑis ꝑfectione decorā. In ps. Speciosus forma pre filijs hoim dif. est gr̃a in la. tuis: ꝓpte. benedi. te ⁊c. Et sequiṫ. Specie tua ⁊ pulchritudine tua intēde ꝓspere ꝓcede ⁊ regna. ❡ F Uel tertio: Hostiā purā/causaliter. i. nos purificātem ⁊ a fomite originalis criminis. Sicut em̄ ꝑ vnū hoiem/ pctm̄ in hūc mūdū intrauit: ⁊ ꝑ pctm̄ mors. Itē si vnius delicto multi mortui sunt: multo magis gr̃a dei ⁊ donū in gr̃a vnius hois iesu christi/in plures abūdauit. Roma. v. Et hostiā sanctam nos sanctificātē: ⁊ oēm virtutē ⁊ sanctimoniā tribuentē. Joh. xvij. Ego ꝓ eis sanctifico meipm. Un̄ sanctusſanctorū est: a quo sacra cūctos sanctificātia ꝓfluxerūt. Hostiā immaculatā. i. actualis pcti maculas a nobis abstergētē. Cōtineṫ em̄ in hac hostia agnus sine macula: q̃ seipsum tradidit ꝓ ecclia: vt eā scti ficaret: mūdans eā lauacro aq̃ in vbo vite: vt exhiberet ipse sibi gl'iosam ecclesiā nō habētem maculā neq̃ rugā. Eph. v. Sequiṫ: Panē sanctū in se scz: q: panis est angelorū cōfirmās in vitā eternam. Hinc em̄ est virt⁹ viuēdi eternaliter. Un̄ addiṫ: Uite eterne. Joh. vj. Hic est panis verus q̃ de celo descēdit: vt det vitā mūdo. Siq̃s mōducauerit ex hoc pane: viuet in eternū. Et calicē salutis ꝑpetue. In quo est potus inebriās: sanguis scz christi ꝑpetue salutꝪ causatiu⁹. Un̄ ait christ⁹: Qui bibit sanguinē meū/ in me manet ⁊ ego in illo. De hoc calice in ps. dr: Calix me⁹ inebriās q̃ ꝑclar⁹ est. Inebriās sobria iocūditate ⁊ leticia ꝑpetua: q̃ non adest/vbi salus abest. Uel/Sanctū vite eterne/esuriētib⁹/⁊ calicē salutis ꝑpetue: sitientib⁹ iusticiā. Matth. v. Beati q̃ esuriūt ⁊ sitiūt iusticiā: qm̄ ipsi saturabunṫ. Saturabuntur nō ad fastidiū/quō cib⁹ corꝑalis replet ad nauseā: sed ad perpetuā dilectiōis spūalis iocūditatem: quo crescūt desideria ex desiderati abūdantia. Un̄ qui me edūt/ adhuc esuriēt: ⁊ qui me bibūt/adhuc sitiēt. Eccli. xxiiij. Esurientes em̄ panis ille implet bonis: fastidiosos diuites hui⁹ mūdi amatores dimittit inanes. Hinc perpēdere habent fideles sacerdotes cū quāta puritate cōsciētie: ⁊ mentis preparatione/cordisq̃ deuotione accedere debēt ad hāc hostiā purā/sanctā ⁊ immaculatā: panē vite ⁊ calicē salutis perpetue oblaturi: Ne si peccato obnoxij offerāt: sit eorū oblatio: quasi qui victimat filiū in conspectu patris. Eccli. xxxiiij. Ne si accedāt seipsos nō probātes: magis filiū dei rursum crucifigāt: q̃ ipsum offerāt in sacrificium bn̄placitū deo pr̄i in recōciliationē pctorū. ❡ G Quia autem fm Inno ecclesia se dn̄ice passionis memorē dixerat: statim acerbiorē sue passionis speciē recolit in q̃nq̃ crucib⁹ quas format sacerdos ad ꝓlationē verborū: ⁊ statim premissorū: scz hostiā purā ⁊c. ❡ Et nota hic q̃ supra dicta sunt lectione. xxj. de ordine signorū crucis. Format autē quinq̃: ad significandum quinq̃ christi plagas/seu vulnera in cruce inflicta: que sunt petre viuentis foramina: in quibus residet immaculata illa colūba fructuose nidificans. Can. ij. Duo scz manuū: ⁊ totidē pedū: ⁊ vnū lateris: que fideli cōtemplaṫ memoria. Format aūt tres cruces cōiter super oblatā ⁊ calicē: qm̄ in tribus primis verbis vtrūq̃ simul intelligiṫ: q: noīe hostie corp⁹ ⁊ sanguis significaṫ. Dicitur nāq̃ hostia: ab ostio vel ab hoste fm heb. ab ostio: qm̄ ad ostiū tabernaculi offerebatur. Utrūq̃ aūt ⁊ corp⁹ ⁊ sanguis christi ad ostiū celi sursum est introductū: ⁊ ex oblatiōe hui⁹ hostie totus hō in celū eleuaṫ. Uel fm gētiles hostia dr ab hoste: q: cū cōtra hostes pugnare statuerāt/faciebāt hostiā. i. sacrificia. Quapropter ⁊ hic noīe hostie/⁊ corp⁹ ⁊ sanguis intelligitur christi: q: christ⁹ pugnaturus cōtra hostē humani generis/corp⁹ ⁊ sanguinē obtulit: ⁊ ad ei⁹ oblationē gen⁹ humanū de seruitute diabolica est ereptū: ⁊ libertati pristine restitutū. Due aūt alie cruces diuisim fiūt. Una super oblatā. Alia super calicem: q: corpus et sanguis per duo vltima verba discrete significanṫ: scz per panē sanctū corpus: per calicem salutis sanguis. Un̄ nunq̃ in signaculo crucis panis separaṫ a calice: nisi cū separate in canone nominanṫ: qualiter fit in ꝓposito: ⁊ ante cōsecrationem vbi dicitur. Ut nobis corpus et sanguis fiat ⁊c. Uerū fm Alexandrū ⁊ Innocen. erecta pars crucis solūmodo super panem: transuersa vo super calicem protendi debet: quoniā erecta pars crucis corpus christi suscepit: ⁊ pars transuersa brachia distendit: quod verum est quādo ponitur oblata cum calice lateraliter: scilz in latere sinistro versus septētrionē. Calix ex directo versus austrum. Secus si oblata ponitur ante calicem versus sacerdotem. Tunc pars crucis erecta fit super calicem et oblatam. Pars trāsuersa sup calicē dū crucis signū fit sup vtrūq̃. ❡ Uerū fm guilhelmū in rōnali. Due cruces separatim

facte/significāt corpus christi τ animā in morte fuisse se/
paratas. ¶ Et notandū φ cruces ante cōsecrationē fa/
cte/significant ea que acta sunt ante crucifixionē christi.
Iste vo que post cōsecrationē fiunt:ea representant que
christ⁹ in cruce τ morte est perpessus. ¶ H Juxta hec
oritur questio ſm Inno. τ Alex. nō pretereūda silentio.
Cū em̄ plene τ perfecte cōsecratio sit celebrata. Nā sub/
stantia panis τ vini iā per cōsecrationē trāsijt in substātiā
corporis τ sanguinis christi: quare sup eucharistiā benedi/
ctā τ plenissime consecratā: adhuc bn̄dictionis insignia
imprimunt. Rn̄det Inno. pmissa protestatione nō preiu/
dicādi saniori snie: φ in canone aliud vba significāt: ali/
ud signa pretēdunt. Significāt em̄ vba τ referunt ac pn
cipaliter spectāt ad eucharistie consecrationē ac oblatio
nē. Signa vo pncipaliter pertinēt ad historiā dn̄ice passi
onis recolendā. Nā verbis vtimur ad cōsecrandū panē
τ vinū in corpus τ sanguinem christi. Signis vo vtimur
ad recolendū ea que per hebdomadā ante paschalē ge/
sta sunt τ acta circa christū. Scd̄m hoc igit dicendū φ si/
gna nō requirunt ad cōsecrationē: qr illa iam pfecta est
per verba ad h instituta: sed referunt ad passionē christi
recolendā: que post cōsecrationē eucharistie a christo in
cena factā est cōsummata. ¶ I Sed forte dicis: nō so
lū bn̄dictionis signa: sed etiā verba subiungunt que ad
cōsecrationē pertinere vident: τ innuere φ nondū sit cō
secratio cōsummata. Sicut illa vba ante dn̄icam oratio/
nē plata (per quē hec oīa semp bona creas/sanctificas/
viuificas). Itē dū diuiso sacramēto particula vna sangui
ni cōmiscetur: dicit sacerdos ſm ordinariū romanū. (Fi
at hec cōmixtio τ cōsecratio corpis τ sanguinis τc.) Ad
hoc rn̄det Alexan. q. xxxvij. parte. iiij. post dn̄m Inno. φ
quantū ad ordinē eucharistie consecrande caplm illud
Qui pridie. in quo fit cōsecratio: in fine canonis subijci
debuisset: qm̄ in eo cōsecratio cōsummat. Sed ordo iste
impediuisset ordinē historie recolēde: qr qd̄ gestū fuit in
medio: recoleret in fine. Prouidus igitur canonis ordi/
nator: vt ordinē seruaret historie: quasi quadā necessita/
te cōpulsus: caplm illud: Qui pridie φ pateretur: quasi
cor canonis in medio collocauit: vt que sequūtur intelli/
gant precedere/ſm illā figurā: qua sepe fit: vt que narra
tione succedunt: intellectu precedūt. Uel potius vt tam
littere φ historie suus ordo seruetur. Hec Alex. ¶ Unde
videtur dicendū φ quecūq sequētia verba que cōsecra/
tionē sonare vident: intelligēda sunt nō p tēpore p quo
referūtur: sed pro instanti plationis forme cōsecratiōis.
Nō em̄ possunt simul dici q simul facta sunt τ fiūt. Licet
igitur pro diuersis tēporibus dicant: sunt tn̄ accipienda
ac si pro eodē instanti pferantur. Unde oīa verba cano
nis eucharistie cōsecrationē designātia/referēda sunt ad
instans cōsecrationis: τ intelligēda ac si pro eodē instāti
simul cū forma consecrationis fuissent plata. Ita φ vba
presentis tēporis in illis successiue plata: idē tēpus/scilz
plationis forme cōsecrationis: quasi tūc presens impor/
tent: vt exēpli gratia. Per quē hec omnia dn̄e semper bo
na creas/sanctificas/viuificas/benedicis/cōuertēdo in
sanctū viuū τ benedictū corpus τ sanguinē eius: nō mo
do cum hec proferūtur: sed tunc cum verba cōsecratiōis
proferūtur seu prolata fuerūt. Similiter cū dicitur. Fiat
hec cōmixtio τ cōsecratio nō que nunc fit: sed que facta
est in termino prolationis forme consecrationis.

¶ Lectio. lv. A

Supra que propitio
ac sereno vultu respicere digneris: τ acce/
pta habere. ¶ Hec est scd̄a pars principa/
lis partis que est pncipalis canonis: in qua
post rememoratiuā oblationē cōsecratoꝝ parte pcedēte:
addit petitio acceptatiōis oblatoꝝ. Et in duas subdiui/
dit particulas. In pma petit acceptatio. In scd̄a acce/
ptatiōis p patrū oblatiōes nostrā figurātes addit τ spe

cificatio: ibi. Sicuti accepta habere dignat⁹ es. ¶ Circa
primū ait. Supra que/scz dona τ data tibi in h sacrificio
oblata/corp⁹ scz τ sanguinē christi filij tui/o pater clemē
tissime respicere digneris de celo tuo habitaculo: sicut
olim pphēta tu⁹ orauit: vt in ecclesiā respiceres/dicens.
Respice de celo: τ visita vineā istam/sanguine filij tui su ps̄. lxxix.
pra quā hic respicere peteris piātatā. Supra. i. desup ce/
lesti venturo respectu: vbi tibi sedē esse esaias testat⁹ est.
Celū inqt/mihi sedes est: τ terra scabellū pedū meorū. Esa. lxvi
que dona τ data: panē scz vite τ calicē salutis ppetue: q
pluraliter referunt rōne ppriētatū p hec vba: hostiā pu
rā/sanctā/immaculatā cōsignatarū. Respicere digneris
Nā τ hoc pater clemētissime pollicitus es Esa. lxvi. Ad
quē respiciā inquiēs/nisi ad pauperculū τ cōtritū spū: τ
trementē sermōes meos. Hic aūt ppter nos oblat⁹: chri
stus scz pauperculus fuit: cū nudus tibi in cruce offere/
bat: oim tēporaliū rerū etiā necessariarū τ amicoꝝ pos/
sessione pariter τ vsu spoliat⁹ tot⁹/liuorib⁹/plagis/τ vul
nerib⁹ attrit⁹. Attrit⁹ est ppter scelera nostra: cui⁹ liuore
sanati sumus. Esa. liij. Tremebat φ sermonē patris dum
offerēs/dixit: Nō mea: sz tua volūtas fiat. ¶ Supra hūc
itaq oramus digneris respicere: nō nostris meritis: sed
tua misericordia dignatiōe ppitio ac sereno vultu. Pro/
pitio: idest placabili vultu: facilitate dimissionis peccati
pro quo offertur hostia: vt effectū remissionis peccatorū
nostroꝝ cōtra te cōmissoꝝ audire mereamur. Propitius
ero peccatis eoꝝ: τ iniquitatū eoꝝ nō recordabor amplī/
us. Hiere. iij. Pro hac siquidē remissione ipse fili⁹ tu⁹ pre
cabatur in cruce tibi se offerēs. Pater ignosce illis: quia
nesciūt quid faciūt. Ac sereno vultu. i. benigno et hilari.
Hec em̄ duo vultū faciūt serenū: qr iracūdiā tollūt: man
suetudinē ostēdunt: ac inferūt bonitatē τ misericordiā.
Hic in ps̄. dauid. Illuminet vultū suū sup nos τ misere
atur nostri. Et Numeri. vi. Sacerdoti aaron dictuz est a
dn̄o. Sic bn̄dicetis filijs israel. Bn̄dicat tibi dn̄s τ custo
diat te: ostendat dn̄s faciē suā tibi τ misereat tui. Cōuer/
tat dn̄s vultū suū ad te: τ det tibi pacē. ¶ B Nec ta/
men hoc rude estimandū est/deū patrē vultū habere ad
modū hoīs corporalē: quia deus spūs est: oīs lineamēti
figuralis expers: Dicitur tn̄ habere vultū per metapho/
ram. In vultu em̄ τ facie ai alis vigēt cognitiue potentie
obiectoꝝ apprehēsiue. Ita qr deo oīa aperta sunt. τ obie
ctiua presentia cognita dicitur habere vultū: hoc est oīm
intuitiuā cognitionē. Petimus igitur vt sereno vultu. i.
serena cognitiōe respicere dignet/supra dona sibi obla/
ta/cognitiōe nō nuda τ speculatiua: sed cōcomitāte diui
no bn̄placito: vt scz ex cognitiōe oblatiōis hui⁹ benigni/
tatē exhibeat offerētib⁹. Nec tn̄ putādū deū ex nostra pe
titiōe quoquo modo mutādū. Un̄ Inno. Nō est estiman
dū φ vult⁹ dei qn̄q immutet: quasi sit qn̄q seren⁹: qn̄q
nō serenus. Sed tūc vultū serenat τ sup nos illuminat:
cū misericordiā suā sup nos exhibet τ declarat. Sicq vul
tus dei serenatio nō est vult⁹ ei⁹ immutatio: sed singula/
ris doni τ bn̄ficij collatio: quo pcepto/humano mō de
deo iudicam⁹ ipm ad nos vultū habere ppitiū τ serenū.
Igitur respicere digneris oculo amoris: qr vbi amor: ibi
ocul⁹. Eccli. xxxvi. Miserere nostri de⁹ oim/τ respice in
nos: τ ostēde nobis lucē miserationū tuarū. Et accepta:
idest grata: habere/ipsum nostrū sacrificiū/ pro omnib⁹
que tibi clemētissime pater in ipsa offerūtur hostia: Ps̄.
l. Tunc acceptabis sacrificiū iusticie. hoc est qd̄ pro oib⁹
exhibuit iusticiā satisfactiōis. Petimus aūt vt acceptū et
gratū habere dignet pater clemētissimus h sacrificiū nō
in se tn̄: quia ipsuz sibi displicere nō pōt. Scriptū quidē
est de christo: qui in isto nostro offertur sacrificio: patris
ad ipm dilapsam esse vocē. Hic est fili⁹ me⁹ dilect⁹ in quo Mat. iij.
mihi cōplacui. Quippe ppter hoc sacrificiū acceptū/re/ τ. xvij.
stitutū est genus humanuz in amicitiā dei: a qua lapsum Mar. i.
est per ade trāsgressionē. Deprecatio igitur qua petitur Luce. iij
acceptari ad offerētes pertinet; vt q peccatis suis terren

tur: ꝛ de propria diffidunt virtute: hostiam acceptabilē
offerentes/per eam se acceptos fieri postulant: quā ne
quaꝗ̄ acceptam dubitant. Orant igitur/vt acceptam ha
beat quantum ad offerentem. Unde Gen̄. iiij. Respexit
dominus ad abel ꝛ munera eius. Glo. Ex dantis corde
datum acceptatur vel refutatur. Subditur.

Sicuti accepta habere

dignat⁹ es munera pueri tui iusti abel: ꝛ sacrificiū patri
arche nostri abrae: et qđ tibi obtulit summus sacerdos
tuus melchisedech: sanctū sacrificiū immaculatā hostiā.
¶ Hec est scđa particula hui⁹ partis: in q̄ addit̄ specifica
tio hui⁹ oblatiōis nostre acceptatiōis/per oblationē pa
trū eā figurātiū. Adducunt̄ aūt figure tres: quarū semꝑ
vna plus manifestat de veritate ꝗ̄ alia. Prima em̄ mani
festat oblati passionē. Scđa oblati vnigeniti dignitatē.
Tertia sacrificij ritū ꝛ veritatē. Dicit igit̄: Sicuti ꝛc. Si
cuti aduerbiū fm̄ Inno. ꝛ Alex. ꝛ Alber. similitudinē innu
it/nō equalitatē. Multo q̄ppe accepti⁹ est h̄ sacrificiū/
ꝗ̄ qđ obtulit abel: ꝗ̄ qđ obtulit abraā: ꝗ̄ qđ obtulit mel
chisedech. Nulla em̄ oblatio hac potior: sed hec oēs pre
cellit. de cōse. dist. ij. c. nihil. ꝛ Hugo de sacris lib. ij. parte
viij. c. j. Sacramētū corpis ꝛ sanguinis christi vnū est ex
his in quib⁹ principaliter salus ꝯsistit: ꝛ inter oia singu
lare: q: ex ipso ois sanctificatio est. Hec em̄ hostia ꝓ mū
di salute oblata/oibus p̄cedentib⁹ ꝛ sequētib⁹ sacramen
tis virtutē dedit: vt ex illa sanctificarēt per illā liberādos
oēs. Valet enim res magis ꝗ̄ vmbra: veritas ꝗ̄ figura.
Ipsam igitur similitudinē magis debem⁹ attēdere ꝗ̄ quāti
tatē. Similitudinē dico talē: qualis esse poterat typi ad ve
ritatē. Ista em̄ sacrificia que hic annumerant̄ figure fue
runt hui⁹ nostri sacrificij veri: de quo hic habetur sermo.
Quapropter dignius est hoc ꝗ̄ illa. Istud nāꝗ̄ acceptū
est ex se/ꝛ ꝓpter se ex opere opato. Illa aūt tm̄ ex fide ꝛ
deuotiōe offerētiū. Nō igitur (sicut) notat equalitatē in
similitudine fm̄ eundē gradū similitudinis quantū ad ipsa sa
crificia in se: sed aliqualē quātū ad offerētes. Unde sen
sus est. Supra que pater cle. ꝛc. dig. ꝓpi. ac sereno vultu
ꝛ ac. ha. Sicuti accepta habere dignat⁹ es ꝛ accepta tibi
fuerunt/munera abel/abraam/ꝛ melchisedech ex fide ꝛ
deuotione offerētiū. Ita vt acceptū habeas nostrū sacri
ficiū vltra hoc ꝗ̄ ex se tibi placet: etiā gratuz sit ex nobis
offerētib⁹: hoc est tales nos offerētes facito fide ꝛ deuo
tione: quales fuerūt abel/abraā/melchisedech. Et vt no
stra petitio sortiatur effectū: conemur etiā nos his patri
bus: quoꝝ placuerunt sacrificia: assimilari. Assimilemur
inquā abel: quatenus qđ recte offerimus: recte diuida
mus: qđ q: cayn nō fecit: peccauit. Sua nāꝗ̄ recte cui de
bebat/obtulit: deo scz: sed retinēs sibi seipsum: ꝛ cor suū
auferēs deo male diuisit. Abel aūt acceptū deo in corde
intus obtulit holocaustum: q: nō se sibi retinuit: sed deo
totū se subdidit ꝛ impēdit. Ideo respexit deus ad abel ꝛ
munera ei⁹: ad cayn aūt ꝛ munera ei⁹ nō respexit. Gen̄.
iiij. prius ad abel: postea ad munera ei⁹ respexit: quia nō
offerēs placuit ex oblato: sed munus ex offerēte. Similiter
abraā egregia fide totū se prius offerebat altissimo: ꝛ ꝓ
pterea placidas hostias offerebat. ¶ D Et vt placi
dū sibi de⁹ faceret abrae sacrificiū: primo ab illo affectuz
exigebat. Tolle iq̄t/filiū tuū vnigenitū quē diligis isaac:
ꝛ offeres illū i holocaustū suꝑ vnū mōtiū quē mōstraue
ro tibi: statimꝗ̄ promptū iuenerat ad obediēdū: ꝛ ꝓ vnige
nito quē in corde obtulit: arietē iuenit quē occidit. Gen̄.
xxij. Melchisedech ꝗ̄ nisi se prius post munus acceptū
obtulisset: futuroꝝ causas minime puidisset: quarū intui
tu mysticū panē ꝛ vinū in sacrificiū obtulit. Erat em̄ sa
cerdos dei altissimi. Gen̄. xiiij. Nos igit̄ ad offerēdū assi
stentes/si recte diuidimus prius nos in sacrificiū offera
mus: ac deinde sicut munus abel: sicut sacrificiū abrae:
sicut hostiaz melchisedech: vota nostra dn̄s acceptabit.
Munera dr̄ pueri tui abel. Munera: scz que de suis do

nis accepit offerens de primogenitis ꝛ adipibus gregis
sui. Gen̄. iiij. Pueri: scz obedientia ꝛ puritate: nō sensu ꝛ
intellectu. Unde apl̄s. Nolite pueri effici sensu ꝛ intelle j. Corin.
ctu: sed malicia paruuli estote: sensu autē perfecti. Nam xiiij.
puer centū annoꝝ morietur: ꝛ peccator centū annoꝝ ma
ledictus erit. Esa. lxv. Tui: fm̄ quādam assimilationem.
Esa. xlij. Ecce puer meus electus quem elegi: posui suꝑ
eum spiritū meū. Iusti abel: in quo occisus est agnus il
le ab origine mūdi: qui est sacrificiū nostrū. Apocal. xiij.
Et sacrificiū patriarche nostri abrae: patris scz patrum:
ꝛ patris multarū gentiū. Nostri: quia nō tam israelitice
plebis/ꝗ̄ populi tui christiani est pater: illius per carnē:
istius per fidē. Unde dicit: Nō vltra vocabitur tibi nomē gen̄. xvij
abram: sed appellaberis abraā: quia patrē multarū gen
tium cōstitui te. qui tibi obtulit vnigenitū fm̄ illud: Per gen̄. xxij
memetipsum iuraui dicit dn̄s: quia fecisti hāc rē: ꝛ nō pe
percisti filio tuo vnigenito ꝓpter me: benedicā tibi. Se
quit̄. Et qđ: scz sacrificiū obtulit tibi: primus et summus
sacerdos tuus melchisedech: rex salem: ꝓferēs panē ꝛ vi
nū/reddēdo grās tibi deo de victoria abrae venientis de
cede q̄ttuor regū: vt habet̄ Gen̄. xiiij. Sacerdos tu⁹: nō
solū q: tibi ministrās: sz q: te significās. Glo. Gen̄. xiiij.
Melchisedech q̄ interpretat̄ rex iusticie: ꝛ dr̄ rex pacis
christū significat: ꝑ que recōciliati sumus: ꝛ qui in fine se
culi iuste iudicaturus est. Sanctū sacrificiū/immaculatā
hostiā. Illā clausulā vt Inno. refert/addidit ad canonez
Leo papa. Et pōt referri ad sacrificiuz melchisedech: qđ
dr̄ sanctū ꝛ immaculatū: nō in se formaliter: sed figurati
ue ꝓpter sacrificiū nostrū: qđ in illo expressius fuit prefi
guratū: quapropter ꝛ illi/nostri sacrificij cōditiones at
tribuūtur. Hoc quidē sanctū est ꝓpter plenitudinē gra
tie ꝛ virtutū copiā. (Nō em̄ dedit de⁹ spiritū filio suo ad
mensurā) qui in h̄ nostro sacrificio cōtinet̄. Joh. iij. Est
ꝛ sacrificiū immaculatū quoad innocētiā ꝛ pctī immuni
tatē. Christ⁹ em̄ nec pctm̄ fecit: nec inuentus est dolus in
ore ei⁹. Esa. liij. ꝛ. j. Petri. ij. Vel sanctuz est q̄ad nos: pro
quāto nobis ex h̄ sacrificio grā ꝛ spūalium virtutū dona
largiunt̄: qui sunt nostra sanctitas vie: ꝛ pignus future
glie: ꝛ perpetue sanctitatis. ¶ E Quia autez in textu
illo mētio fit de figuris/quib⁹ hoc sacrificiū prefiguratū
est: aliq̄d latius de figuris ipsis est tractandū: scz de figu
rarū rōne ꝛ cōgruētia/numero ꝛ sufficiētia/ordine ꝛ ex
cellētia. ¶ Circa primū ponit Alex. pte. iiij. q. xix. arti. j.
rōnes tres/quib⁹ cōgruebat p̄figurari: scz rōne difficul
tatis/significatiōis/dignitatis. Rōne difficultatis: q: il
lud sacramētū inter oia sacramēta: imo inter oia credibi
lia/difficillimū est ad credendū: ergo hoies debuerunt
manuductione assuefieri figurarū: ꝛ sic ꝓgredi ad eius
credulitatē. Propter significationem: q: christus passus
(quo dat̄ vita fidelib⁹) hoc sacramēto significat̄ ꝛ conti
net̄. Cōgruebat aūt christū passum plurib⁹ figuris prefi
gurari: eadē rōne cōueniebat illa sacramēta p̄figurari: in
quib⁹ christ⁹ passus p̄cipaliter significat̄. In duob⁹ aūt
sacramentis/scz baptismo/ꝛ sacro altaris p̄cipaliter si
gnificat̄ christ⁹ passus. Nā de baptismo dicit apl̄s. Conse
pulti sumus ꝑ baptismū christo in morte. De eucharistia Ro. vj.
vo ait dn̄s: Hoc facite in meā cōmemorationē. Un̄ ꝛ ista Lu. xxij.
duo sacramēta fluxisse dicunt̄ ex latere christi militis lan
cea aperto: q: in sanguine ꝛ aqua: q̄ de eodē latere fluxe
rūt: sacramētū eucharistie ꝛ baptismi. (baptismi quidez
in aqua: eucharistie in sanguine) significabat̄. Eadē igit̄
rōne qua baptismus: etiā eucharistie sacramentū debuit
prefigurari. Propter dignitatē: Prefiguratio em̄ rei at
testat̄ eius dignitati. Inter oia autē sacramenta noue le
gis/sacramentū eucharistie dignissimū est ꝛ excellentissi
mū: quia non tm̄ gratiā accidentalē significat sicut cete
ra sacramēta: sed gratiā substantialē cōtinet vere ꝛ reali
ter: christū scz dn̄m fontē oim̄ gratiarū. Et quia expecta
batur tanꝗ̄ donū dei excellētissimū: cōgruebat vt p̄figu
raret̄: quatenus sic quodāmodo certificarent̄ expectātes:
ꝛ ex hoc magis

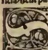
et ex hoc magis cōsolarent̄: ꝛ expectati dignitas mōstrare-
tur. ¶ F De figurarum aūt pluralitate ꝛ numero dr̄ ſm
Alex. ꝛ Albertū/ꝙ ꝙuis multa fuerunt sacrificia et āte le-
gem et in lege deo oblata a patribꝰ: tn̄ illud vnū in oibꝰ est
significatū. Nā tot gratie/ꝛ salutares sunt huius sacramēti
effectus: ꝛ tāta legis imperfectio/ꝙ ꝑ vnā figurā siue signū
nō poterat expresse significari. Varijs ergo figuris signifi-
cat. Et quātū ad materiā que est signū tm̄: Cōtentū qd̄ est
res ꝛ signū: Rē ꝛ nō signū/scʒ diuersitatē gratiarum. Effe-
ctuū ꝛ opationū mltiplicitatē. ¶ Quātū ad materiā q̄ ē pa-
nis: significat̄ in panibꝰ/angelis ab abraā: Gen̄. xviij. obla-
tis. Propositionis/Exo. xl. Primitiarū/ Leuitici. xxiij. De-
lie subcinericio. iij. Regis. xix. Ordeaceo in hostes voluta-
to. Judicū. vij. In his qnꝗ panū generibꝰ significant̄ qn-
ꝗ q̄ sunt in christo per panē significata: scʒ nature puritas:
nature sanctitas: regalis dignitas: nutrimenti efficacitas:
sup inimicos triūphans humilitas. ¶ Nature puritas si-
gnificat̄ in pane angelis ab abraā oblato: de quo ita scribi-
tur: Apparētibꝰ angelis abrae sedenti in ostio tabernaculi
sui: festinauit abraā in tabernaculū ad saraʒ: dixitꝗ ei: Ac-
celera: tria sata simile cōmisce: et fac panes subcinericios:
qs et posuit corā eis vt sequēs textus declarat. In his tri-
bus satis simile commixtis: que sunt farinula purissima/si-
gnat̄ triplex puritas. Puritas deitatis sine furfure mutabi-
litatis. Jaco. j. Apud quē nō est trāsmutatio: nec vicissitudi-
nis obūbratio. Puritas anime sine furfure peccati origina-
lis. Sapiētie. viij. cap. Sortitus sum animā bonā. Puritas
corporis sine furfure libidinis. Ibidē. Cū essem magis bo-
nus: veni ad corpus incoinquinatū. ¶ Nature aūt sancti-
tas per panes ꝓpositiōis significat̄: de quibꝰ dr̄. j. Regum
xxj. Nō habeo laicos panes ad manū: sʒ tm̄ panē sanctum.
Si mūdi sunt pueri maxime a mulieribꝰ: manducent: dixit
achimelech sacerdos in nobe ad dauid. Nō licebat em̄ illuʒ
panē mādùcare nisi a sanctis. ꝛ in loco sctō. Sic ꝓpter huiꝰ
panis christi sanctitatē: nō licet euʒ comedere nisi sanctos.
Alioꝗn si indigne sumit̄: nō ad vitā sed ad iudiciū sumitur
sempiternum. j. Cor. xj. ¶ Regalis aūt nobilitatis digni-
tas significat̄ ꝑ panes ꝑmitiarū. Primitie em̄ nobiliores
Prouerbior. iij. fuerūt in fructibꝰ. Hiere. ij. Sanctus israel dn̄o ꝑmitie fru-
gū eiꝰ. ꝛ iterū: Honora dn̄m de tua substātia: et de ꝑmitijs
oīm frugū tuaꝝ da pauperibꝰ. De optimis nostris dn̄m ho-
norare iubemur. ¶ Nutrimēti efficacia ꝛ viatici virtꝰ signi-
ficatur in pane helie: q̄ in panis sibi ab angelo ꝑsentati for-
titudine: ambulauit quadraginta diebꝰ ꝛ q̄draginta nocti-
bꝰ vsꝗ ad montē dei oreb. Et ideo viaticū appellat̄: q: ꝑ to-
tā viā ambulātes nos cōfortat. vn̄ Josue. v. Per totā viam
deserti nō defecit cibus māna filijs israel. ¶ Triūphās
christi humilitas cōtra oēs inimicos: ac patientis mortali-
tas figurat̄ ꝑ panē subcinericiū/ordaceū in somnis visum
volui ī castris madiā: ipsaꝗ subuertere/ꝛ terre fundituꝰ coe-
quare. Judi. vij. Humilis em̄ christi passio oia inimicorum
castra subuertit. Phil. ij. Exinaniuit semetipm formā serui
accipiēs in silitudinē hoim factꝰ ꝛ habitu inuētꝰ vt hō: hu-
miliauit semetipm factꝰ obediēs vsꝗ ad mortē: mortē autē
crucis: ꝓpter qd̄ et deꝰ exaltauit illū: ꝛ donauit illi nomen
qd̄ est sup oē nomen: vt in noie eius omne genu flectat̄/ce-
lestiū/terrestriū ꝛ infernorū: ꝛ ois lingua cōfiteat̄: q: dn̄s
iesus in gloria est dei patris. Quāuis em̄ humilitas durus
cortex esse videatur: ꝛ mortalitatis passio decoctio videat̄
sub cinere: tn̄ virtus cōfortatiua latet intus q̄ diabolū vin-
cit: ꝛ inimicoꝝ castra subuertit. ¶ G Cōtentū vero huiꝰ
sacramēti christus passus: q̄ res est ꝛ signū: figurat̄ ꝑ obla-
tionē aialiū terrestriū simul ꝛ volatiliū. In agro quē obtu-
lit abel. Gen̄. iiij. Vacca trienni quā obtulit abraam. Gen̄.
xv. Per vitulū tenerrimū quē idē obtulit in cibū angelis.
Gen̄. xviij. Per agnū paschalē ꝛ hedū. Exod. xij. Per arie-
tes vitulos ꝛ hircos q̄ in leuitico ꝛ locis diuersis ꝑcipiun-
tur offerri. Precipue ꝑ immolationē veruecis seu arietis:
quē abraā patriarcha ꝓ vnigenito obtulit. Gen̄. xxij. Per
holocaustum vitule ruffe: cuiꝰ cineribꝰ ꝛ sanguine oia expia-
bātur: et cuiꝰ sanguis per pontificē semel in anno in sancta Leuit.
sanctoꝝ inferebat̄. Etiā in auibꝰ turture/colūba et passere. xvj.
Leuitic. j. ꝛ xiiij. In agno quidē ꝓpter patientis mansuetu-
dinē. Et ego tanꝗ agnꝰ mansuetꝰ qui portabat̄ ad victimā.
Hiere. xj. ꝛ Esa. liij. Sicut ouis ad occisionē ducet̄: ꝛ quasi
agnꝰ corā tondēte se obmutescet: ꝛ non aperiet os suū. In
hedo aūt ꝓpter passionis causam: que est duplex peccatū. s.
originale ꝛ actuale. Pergens affer mihi duos hedos opti- Gen̄. xxvij
mos: quibꝰ libēter vescit̄ pater tuus: quos cū coctos intule-
ris/benedicat tibi pater tuus. Hircus et capra duas seque-
las signant peccatorū: quas etiā xp̄s abstulit sua passione.
Hircꝰ em̄ peccati fetorē in vilitate eiꝰ ꝓpter cōsuetudinē eiꝰ
significat. Capra aūt per libidinē/ꝓnitatē ad peccatū repre-
sentat: que purgauit dn̄s in sua passione. Leui. iiij. de prin-
cipe dicit̄: Offer ꝛ hostiā corā dn̄o hircū de capris immacu-
latū. Solꝰ aūt christꝰ similitudinē carnis peccati habens et Puerbio
nulliū peccatū: est hircꝰ immaculatꝰ de capris: hoc est pecca- rum. xx.
toris et peccatricis/a patribus descendēs. Veruex aūt siue
aries dux gregis principatū xp̄i in regno fideliuʒ designat.
Vnū de bene gradiētibꝰ est aries dux gregis: nec est qui re-
sistat ei. Hūc offert abraā: quo representat̄ qualiter immor-
talis manet deitas sicut isaac: ꝛ immolata humanitas ducis
nostri gregis: quod significat aries immolatꝰ. ¶ H Cō-
memoratio aūt passionis/que quotidie fit in oblatiōe huiꝰ
sacrificij in altari: per iuge sacrificiū quod mane fiebat ꝛ ve-
spere de agnis: vt dr̄ Numeri. xxviij. Agnos anniculos im-
maculatos duos quotidie in holocaustū sempiternū: vnuʒ
offeretis mane: alterū ad vesperū. Mane quidē ad gratiaʒ
virtutis: q̄ mane in vita ista egemꝰ ad meritū. Vespere autē
in ꝑiculosa infirmitate: q: tūc egemꝰ sacramēto ad viaticū:
de quibꝰ in Ps̄. dicit̄: Dirigatur oratio mea sicut incēsum
supple matutinū. in conspectu tuo/eleuatio manuū mearuʒ Eccle. xj.
sacrificiū vespertinū: scʒ in recōmēdatione anime. Mane
semina semē tuū: ꝛ vespere non cesset manus tua: q: nescis
quid magis oriat̄ hoc aut illud: ꝛ si vtrūꝗ simul: meliꝰ erit.
In vitulis aūt boū representabat̄ hoc sacrificiū ꝓpter sagi-
nam/maturitatē ꝛ vtilitatē. Saginatꝰ est em̄ vitulus omni
pinguedine deuotionis. Luc. xv. Occidit pater vitulū sagi-
natū: q: saluū illū recepit. Mature etiā icedit bos ꝛ caute:
ꝛ fortiter vngulā figit: ꝛ vtilis est ad arandū. Sic christꝰ cau-
te pedē posuit: nulli malū: omnibꝰ bonū exemplum dedit:
hominuʒ corda vomere ꝑdicationis arauit. Prouerb. xiiij.
Vbi apparent plurime segetes: ibi manifesta est fortitudo
bouis. In auibꝰ aūt per turturē designat̄ per gemitū: ꝛ hoc
in oratione. ꝑ columbā: q: ad patriā reuolare christꝰ docuit:
quod pre auibꝰ ceteris columba nouit. Qui sunt hi qui vt Esa. lx.
nubes volant: ꝛ quasi colūbe ad fenestras suas. In passere
aūt: q: fugere ꝑsentiū insidias docuit. Passer em̄ aliud pre-
sidiū nō habet nisi fugā. Vn̄ i Ps̄: passeri se cōparat: Factꝰ
sum sicut passer solitariꝰ in tecto. In singulari tn̄ sacrificio
vitule rufe/Numeri. xix. signatur: ideo q: sicut in sanguine
vitule rufe vniuersa expiabant̄: ꝛ cuʒ sanguine eius erat in-
troitus in sancta sanctoꝝ: Ita ꝛ in sanguine christi vniuersa-
lis fit expiatio pctōꝝ: Et per sanguinē eiꝰ apertus est introi-
tus in regnū celoꝝ. Vn̄ ad Heb. xiij. Quoꝝ animaliū infert̄
sanguis ꝓ peccato in sancta per pontificē: hoꝝ corpora cre-
mant̄ extra castra: ꝓpter qd̄ ꝛ iesus: vt sanctificaret ꝑ suum
sanguinē populū: extra portā passus est. Et ibidē. ix. Nō em̄
in manufacta sancta introiuit iesus exēplaria veroꝝ: sed in
ipsum celū: vt appareat nūc vultui dei pro nobis. Sic igit̄
signat̄ in animalibꝰ cōtentū in hoc sacramēto christꝰ passus
res simul et signū. ¶ J Signat̄ tertio ꝓpter diuersitateʒ
gratiarū: quas cōtinet hoc sacramentū virtualiter ꝛ effecti-
ue: que sunt res huiꝰ sacramēti: ꝛ nō signū per oblationē et
sacrificia rerū inanimatarum: vt salis/similaginis/mellis/
olei/thuris/et adipis. Mel enim licet nō sit oblatio legis
Leui. ij. est tn̄ in verbis sapiētie: ꝛ ostendit dulcedinē sacri-
ficij: que in sacrificijs holocaustis ꝛ pacificis offerebant̄: si-
cut tāgit̄ Leui. j. ꝛ ij. et deinceps. ¶ In his igit̄ sacrificijs
ꝑfigmatū est sacrm̄ sex modis. In sale discretio rōnabilitas

Leuit. ij. tis: q: nihil fecit christus nisi cōgrua ratiōe. In oi sacrificio
offerēs sal. Ad cuius imitationē etiā apl's nos hortat rationa
bile obsequiū vestrū. Rom. xij. ¶ In similagine huius sacri
ficij mundissima puritas. Leuitici. ij. De simila purissima
Ecci. erit sacrificiū. ¶ In melle sancti spūs dulcedo. Spūs meus
xxiiij. sup mel dulcis: et hereditas mea sup mel et fauū. ¶ In oleo
Cant. j. aūt pinguedo figurat deuotionis. Oleū effusum nomen
Cant. iij. eius. ¶ In thure notatur odor orationis et virtutis. Que
est ista que ascendit de deserto sicut virgula fumi: ex aroma
tibus myrrhe et thuris. ¶ In adipe et pinguedine significat
hoc sacrificiū: quoad crassitudinis dulcedinē in spūssancti
Leui. iij. intima cōsolatione. Omnis adeps dñi erit iure ꝑpetuo. Et
in ps. Sicut adipe et pinguedine re. ani. me. et labijs exul.
lau. os meū. Hinc ecclesia canit. Pinguis est panis christi:
et ꝓbebit delitias regibus. Et ita sacramentū hoc quātū ad
multitudinē gratiarū suarū: ac pinguedinē et cōsolationem
spūs in his sacrificijs est signatū. ¶ L Figuratur quar
to quātū ad effectū suorū et opationū multitudinem in mo
dis oblationū. Sunt autē modi illi vniuersi numero quin
q: et sextus modus saluat in omnibus illis. Et sunt holocau
stū/pacifica/victima/hostia/immolatio. In omnibus istis
saluatur oblatio: quia quodlibet istorum deo offerebatur.
¶ Holocaustū em dr qd totū incendebat igne: sicut agni
iuge sacrificiū: et sacrificiū vitule rufe. ¶ Pacifica vero que
pro pacis ꝓpitiatione (vel iam facte vel in christo faciende:
tū p peccatorū recōciliatione) offerebantur. Et hec non to
ta incendebatur: sed pars cremebatur domino: pars cessit
sacerdoti offerenti: et pars in vsus eius qui obtulit pacifi
cam: et pro quo offerebatur. ¶ Hostia autem vt dicit Esi
dius vel ideo dicebatur q ad ostiū tabernaculi ducebatur/
manibus offerētium impositis capiti eius: vt sic significa
ret q per ipa ad sancta pateret accessus. Vel ideo: q: p vin
cendis/vel iā victis hostibus offerebat. ¶ Victima autē vt
idē Esidius dicit/dicebat: vel quia victa offerebat: vel quia
offerebat in victoria qua homo vicisse gaudebat. ¶ Im
molatio dicebat: q cum offerebatur molā quandam habe
bat in capite in signū q hoc animal ad dei sacrificia ptine
bat. Mola dr puls ex farina aqua et sale: qua olim victime
inter cornua pfundebant. hinc dr verbū immolare. i. victi
mā mola perfundere: vt dicit Januens. ¶ In omnibus au
tē his saluat oblatio: q: qdlibet illorū corā deo offerebat:
anteq in toto vel in parte incenderet. ¶ Hec oia in nostro
implent sacrificio spiritualiter. Nostrum quippe sacrificiū
totū in igne charitatis et spūssancti oblatū est: et offert qti
die. qd signatum est Gen. viij. vbi postq noe de arca egres
sus est saluatus ex aqua: qd salutē p baptisma cōsecutam si
gnificauit. fm illud. j. Petri. iij. In diebus noe cū fabricaret
arca: pauci id est octo aie salue facte sunt p aquā. Qd et vos
similis forme saluos facit baptisma. Postq igitur sic noe
egressus arcā saluatus edificauit altare: et tollens de cūctis
aialibus et volucribus mundis: obtulit holocaustū sup altare:
et odoratus est dñs odorē suauitatis: q: siue sint aialia dei q
laborāt in necessitatibus huius vite: siue sint volucres celi/co
tēplatione celestia petētes in holocaustū p ignē charitatis
et spūsscti incēsi in altari/hoc est in sacrificio altaris deo ob
lati: in odorē suauitatis acceptātur. Immūdi vero nihil cū
altari nostro habēt cōmune: q: sacrificio nro nō sunt vniti.
gen. xxij. Tolle filiū tuū vnigenitū quē diligis isaac: et vade in terrā
visionis: atq ibi offeres eū in holocaustū sup vnū montiū
quē mōstrauero tibi. Mons aūt ille eleuationem spūs re
presentat: quā in nobis operat virtus sacramēti. ¶ L Hec
Ad eph. hostia etiā inter oēs est singulariter pacifica: q pacē fecit in
ij. ter nos et deū. Ipse est pax nostra: q fecit vtraq vnū et me
diū parietē soluēs inimicitias in carne sua. et Joh. xvj. ait.
In mūdo pressurā habebitis: in me aūt pacē. ¶ Hec hostia
pacifica diuidit: q: pars deo ad laudē offert: pars aūt p ec
clesia laborāte: pars p purgādis in purgatorio participa
tur: de quo infra dicet. ¶ Hec etiā oblatio verissime hostia
est: q: et hostes potēter deuicit: et p seipm q ostiū est/in celū
introduxit. Hinc Esa. lxiij. Propugnator sum ad saluādū.

Et Joh. xvj. Ego vici mundū. Christus em exiuit vincēs vt
vinceret. Apoc. vj. De hōc dr Rom. v. Per ipm accessum
habemus ad deū et gloriamur in spe filiorum dei. ¶ Hec etiam
oblatio specialiter dr victima: q: christus victus obediētia
patris voluntarie se obtulit. Factus est obediēs vsq ad mor Ad phil.
tē: mortē autem crucis. His vinculis ligatus fuit quādo ait. ij.
Nō sicut ego volo: sed sicut tu vis fiat. His quoq paulus Math.
ligatus fuerat qn dixerat: Alligatus spū vado in hierlm que in xxvj.
ea ventura sunt mihi/ignorās. His vinculis vinciunt oēs q Actuum
seipsos victimāt p christo. Vincti manicis pergēt: et te ado xx.
rabūt: teq deprecabunt. Ideo etiā victima dicebat: q: in vi Esa. xlv.
ctoria offerebat. Per hāc em in christo oēs vincimus et mor
tē: et eū q habet mortis imperiū. Heb. ij. Vt p mortē destrue
ret eū q habebat mortis imperiū: et liberaret eos q timore
mortis p totā vitā obnoxij erāt seruituti. Vbi ē mors victo j. cor. xv
ria tua: vbi est mors stimulus tuus. Sequit. Deo aūt gratias q
dedit nobis victoriā p dñm nostrū iesum christū. Hec deni
q hostia singulariter immolatio vocabat: q: olim offerent
do mola imponebat: vt deo sciret esse oblata. Ita christus
in oblatione sanctā signatus est a deo patre et manibus offe
rentiū. A deo quidē sicut dr Joh. vj. Hūc em pater signauit
deus. A manibus offerētiū purpura/veste alba/arundine pro
sceptro/et corona spinea signatus est. Egredimini filie hieru Cant. iij.
sale: et videte regē salomonē in diademate quo coronauit il
lū mater sua. Ab hac mola/immolationis nomē cōgrue ac
cepit nra oblatio. ps. Immola deo sacrificiū laudis: et red.
de altissimo vota tua. Circū. et immola. in tabernaculo eius
hostiā vociferationis. Itē. Tibi sacrificabo hostiā laudis.
In oibus his saluat salutaris oblatio: qua ipe summus ponti
fex obtulit se in oibus his. Et ad oia hec q dicta sunt: Esa. liij.
Oblatus est q: voluit: cuius oblatio nostra scificatio fuit.
vn Joh. xvij. Ego p eis scifico meipm. hoc est: Ego p eis
sanctifico meipm: vt ipi in me sint scti et oblati. Oblati em
sumus semel in christo moriente in cruce: offerimur in eo qti
die in hac altaris hostia/ad celi ostiū nobis p hostiā hanc
apertū. Hec oia Alber. li. ij. de mis. officio. ¶ M Docto
r irrefragabilis Alexā. de ales. q. xxix. parte. iiij. mēbro. ij.
octo ponit ꝓfigurationes huius sacrificij. Prima fuit in ob
latione panis et vini melchisedech. Gen. xiiij. Scda i agno
paschali. Exo. xij. Tertia i māna. Exo. xvj. Quarta in aqua
que fluxit de petra. Nume. xx. et j. ad Cor. x. Quinta in di
uersis legis sacrificijs. Leui. ij. et sequētibus. Sexta in hedo
quē coctū obtulit manue. Judic. xiij. Tulit hedū de capris
et libamēta/et posuit sup petrā etc. Septima in fauo mellis
quē ionathas summitate virge cōuertit ad os. j. Reg. xiiij.
Octaua in fluxu aque et sanguinis de latere christi. Johā
nis. xix. Dicit em Aug. q fluxus ille figura fuit baptismi et
eucharistie. Prima figura fuit figura huius sacramēti quātū
ad exteriorē formā et effectū primū/scz refectionē spūalem.
In illa oblatione panis et vini repsentata fuit forma exteri
or sacri/et refectio spūalis. Vn sicut hic est in re: ita ibi fuit
in figura. ¶ In scda scz agno paschali fuit figura sacramē
ti et rei/hoc est christi: Nā sicut agnus paschalis datus fuit
in signū liberationis a seruitute egypti: ita agnus est in li
beratione a seruitute diaboli. Nō em dari debet hoc sacra
mētū nisi existētibus in gratia. Fuit etiā innocētia christi si
gnata p agnū cuius māducatio a calceatis ad iter ꝓcinctis ba
culos in manibus habētibus: cū lactucis agrestibus et azymis
panibus: dispositione eorū q māducant quatenus ad salutem
sumant significat: vt scz sumētes sint sine pcti fermēto. Pe
nitētia p peractis amaricati pctis: fide diuinitatis et huma
nitatis imbuti in inquirēdis mysterijs simplices nō curio
si: mēte et corpore casti: ꝓcedentiū patrū imitatores: aiarū
suarū custodes: ad patriā cū desiderio festinātes: q oia la
te ꝓsequitur btūs Grego. in homel. paschali. ¶ In tertia
scz māna signat effectus suauitatis. Sap. xvj. Panē de celo
prestitisti eis/oē delectamentū in se habentē: et ois saporis
suauitatē. Suauitas nāq in māna significat plenitudinē
grē in christo: de cuius plenitudine accipiens aia delectat.
¶ In quarta scz aqua que fluxit de petra significatur effe

tus huiꝰ sacramēti/q̄ est extinctio estus peccati: eiusq̄ ab-
lutio facta ꝑ sanguinē christi: vnde Amb. li. de sacra. Illis
aqua de petra fluxit: tibi sanguis fluxit de christo. ¶ In q̄n
ta .s. sacrificijs significaꝝ oblatio christi in hoc sacro repsen
tata. Oblatus em̄ fuit in passione tanq̄ holocaustū: tanq̄
hostia pacifica: ⁊ quasi victima ꝓ pctō. Inquātum em̄ in-
nocens fuit et nullius debitor: immolatio illius holocau-
stum fuit: quod non obtento aliquo: sed totū in obsequiuꝫ
dei offerebaꝝ. Totus inquā ꝓ nobis nihil ꝓ se. Inquātum
aūt fiebat in recōciliationē cū deo et angelis/fuit hostia pa
cificoꝝ. pacificans oīa/⁊ que in celis ⁊ q̄ in terris. ad Col. j.
Inquantū fuit redēptio nostra fuit victima ꝓ peccato. In
oblatione manus supra petra signaꝝ/ꝙ oblatio nostra fieri
debet in fide christi qui est petra. de qua aplus. j. Corinth. x.
Petra autē erat xp̄s. ¶ In septima scꝫ fauo mellis/qđ ad
os suū virga intincta ionathas applicuit: qualitas signifi-
caꝝ offerētis sacerdotis qui debet habere vite sanctitatem:
quod ꝑ ionathā significaꝝ/q̄ gratia interpretaꝝ: et ordinis
dignitatē quod per virgā importaꝝ: ⁊ xp̄i cuiꝰ ꝑsonā gerit:
fidei ⁊ vite imitationē: quod per intinctionē virge in fauū
mellis ⁊ applicationē ad os importaꝝ. Christꝰ em̄ fauū mel-
lis est ꝓpter duplicē naturā: diuinā in humana/qđ est mel
in cera. ¶ In octaua scꝫ effluxu sanguinis de christi latere
ostendiꝝ/vn̄ hoc sacr̄m habet efficacie sue ortū: scꝫ ex passio
ne christi q̄ in lateris apertione est cōsummata. Hec alexā. in
sentētia. ¶ N Qđ vero magister sniaꝝ dis. viij. quarti li-
bri ponit tm̄ quattuor figuras. s. māna: effluxū sanguinis
de latere christi: oblationē melchisedech: ⁊ agnū paschalē:
pōt breuiter dici ꝙ magr̄ nō voluit ponere oēs figuras: sed
magis expssas. Po sunt em̄ he quattuor figure distingui-
pentes quattuor ꝑncipales effectus huiꝰ sacri: scꝫ Uiuifica-
re: ⁊ quātū ad istū figuraꝝ ꝑ sanguinē q̄ est vita hois causa-
liter: quia aīa oīs carnis in sanguine est. Leuit. xvij. Et san
guis christi emūdauit cōsciētias nostras ab opibꝰ mortis.
ad Heb. ix. Aliꝰ est viuificata nutrire: ⁊ quātū ad hoc signifi
catur ꝑ māna. Sap. xvj. Angeloꝝ esca nutriuisti ppl̄m tuū.
Tertius effectus est vires restaurare: ⁊ quātū ad hoc signi
ficaꝝ ꝑ panē ⁊ vinū oblatū a melchisedech abrae reuertēti
de ꝓlio/in quo ꝑdita restaurauit. Quartus effectꝰ est ꝓtege
re a ꝑtāte aduersarioꝝ: ⁊ quātū ad hoc significaꝝ ꝑ agnuꝫ
paschalē: cuiꝰ sanguine custoditi sunt filij isrl̄ ab angelo ex
terminatore. ¶ Uel pōt dici ꝙ ille quattuor figure posite
sunt ꝯm quattuor q̄ in hoc sacro cōcurrūt: scꝫ signū tm̄: res
et signū: res tm̄: ⁊ causa: q̄ sunt spēs panis et vini/christus/
grā/sanguinis effusio. Primū ꝑ oblationē melchisedech. se
cūdū ꝑ agnū paschalē. tertiū ꝑ māna. quartū ꝑ effluxuꝫ san
guinis de latere repsentaꝝ. Alie ab alijs assignanꝝ cause: ꝫ
ille sufficiūt: ⁊ tm̄ de numero ⁊ sufficiētia figurarum. ¶ De
tertio scꝫ figuraꝝ ordine ⁊ excellētia: Diciꝝ aūt figura excel
lētior q̄ expssius significat: ⁊ quātū ad hoc dī ꝙ figure se ha
bēt sicut excedētia ⁊ excessa. Nā ꝯm diuersa in hoc sacramē-
to cōsiderata/nec hec figura excellit: nec illa. Nā quantū ad
sacr̄m tantū repsentandū/excellit figura melchisedech: quā
tū ad sacr̄m ⁊ rē/agnus paschalis: quātū ad rē tm̄/māna de
serti: quātū ad causam/effluxus sanguinis christi. Et hec sa
tis patēt ex ꝓmissis. ¶ O Sed sunt duo dubia. Primuꝫ/
cur plus sacrificia horum trium patrū abel/melchisedech/
abrae: q̄ ceteroꝝ cōmemoranꝝ. Scđm/cur potiꝰ hec sacrifi
cia de lege nature/q̄ de lege moysaica i canone assumunꝝ.
¶ Ad primū diciꝝ/ꝙ ideo horū patrū sacrificia cōmemorā
tur: q: sicut illoꝝ sacrificia typi fuere ⁊ figure sacrificij no-
stri: ita ⁊ patres ipsi fuere figura christi. Abel em̄ innocēs ⁊
iustus a fratre suo inuidiose interfectus est: ꝑ qđ significaꝝ
christus: q̄ a fratribꝰ suis iudeis inuidia obcecatis/malicio
se in mortē traditus: ꝓpter qđ dicit Ioh. apoc. xiij. ꝙ agnꝰ
christꝰ ab origine mūdi occisus est: in suis scꝫ i abel: in cuiꝰ
occisione prefiguratus est: vt dicit glo. Abraam quoq̄ fi-
gura fuit christi in magna sua obedientia/qua paratus fuit
offerre ꝓpriā suā substantiā in filio suo vnigenito. Et chri-
stus obediens fuit patri offerendo seipsum in mortem/ad

voluntatem et beneplacitū patris. Fuit etiā in hoc abraam
figura christi/ꝙ patriarcha fuit ⁊ ꝑnceps patrū/nō tantuꝫ
israelitice plebis: sed ⁊ ppl̄i christiani: illius ꝑ carnē: istiꝰ ꝑ
fidē: ꝯm illđ Geñ. xvij. Nō vltra vocabiꝝ nomē tuū abram:
sed appellaberis abraā: q: patrē multaꝝ gentiū te cōstitui.
Sic christus pater est omniū q̄ fecit vtraq̄ vnuꝫ: qui lapis
est angularis: duos in se parietes/iudeos et gentiles cōiun
gens in fidei vnitatē. In quo ⁊ oēs modo spūaliter renasci
mur: et filij dei efficimur per gratiā adoptionis: qui ⁊ iuxta
ꝓmissionem abrae factā de suo fuit semine ortus. Melchi
sedech quoq̄ figura christi fuit: q: fuit rex salem. i. rex iusti
cie ⁊ pacis. Fuit sine patre ⁊ sine matre/⁊ sine genealogia:
Sacerdos dei altissimi: bn̄dixit abrae: ⁊ obtulit decimas: ꝑ
que christū apte figurabat: de quo ꝓpheta: Orietur in die- Ps. lxxj.
bus eius iusticia ⁊ abūdantia pacis donec auferaꝝ luna. i.
ecclesie mortalitas. ⁊ Esa. ix. Ipse ꝑnceps pacis: pater futu
ri seculi. Hic princeps pacis fuit sine patre ex tempore: sine
matre in eternitate: sine genealogia in diuinitate. Benedi-
xit oībus fidelibꝰ: ⁊ occurrit pulsans ad ostium: ꝑueniens
singulos in benedictionibꝰ dulcedinis. Occurrit q̄dē pec-
catoribꝰ in multa miseratione ꝑ immissionē sanctaꝝ cogita
tionū: vt a peccatis se cōuertāt. Occurrit ⁊ iā conuersis in
multa dulcedine/ꝑ multiplicationē gratiarū donoꝝ ⁊ vir
tutū. Obtulit ⁊ decimas ꝑ restaurationē ruine angelice. Ce
cidit q̄dē draco magnus lucifer: ⁊ traxit secū tertiā partem
stellarū. iuxta visionē beati Iohānis in apoc. cap. xij. Chri-
stus autē ꝑ nature humane assumptionē/obtulit se deo pa
tri/q̄ illa pars angeloꝝ q̄ cecidit est integrata: ne vacuitas
esset in illa hierl̄m supna. Et sicut patres christi: ita eoꝝ ob
lationes figure fuerūt nostri sacrificij: vt patet ex supradi-
ctis. ¶ P Ad secūduꝫ dubiū respōdeꝝ ꝯm Alber. ꝙ ideo
sacrificia legis nature sunt adducta: q: illa in fide semꝑ fue
rūt accepta: Hostie aūt legis ve. minus accepte fuerūt: ⁊ ad
tempus tolerabanꝝ: vt eas carnalis ppl̄s magis deo offer
ret: q̄ idolis immolaret: eo ꝙ ppl̄s ille ꝓnus fuit ad idola
triā. Un̄ Leuit. xvij. postq̄ mādauit de bobus ⁊ eoꝝ adi-
pibꝰ immolari dn̄o: quasi causam assignās addidit: Et ne-
quaq̄ immolabūt vltra hostias suas demonibꝰ cū q̄bꝰ for
nicati sunt. Unde de sacrificijs ⁊ hostijs illius legis scribiꝝ
per Hiere. vj. ca. Holocaustomata vestra nō sunt accepta:
victime vestre nō placuerūt mihi. Et ꝑ Osee. c. vj. Miseri
cordiā volo ⁊ nō sacrificium. Et iterū in ps̄. Non accipiam
de domo tua vitulos: neq̄ de gregibꝰ tuis hircos. Nūquid
manducabo carnes tauroꝝ: aut sanguinē hircoꝝ potabo.
Et similia multa q̄ ostendūt sacrificioꝝ illoꝝ inacceptabi
litatē/quantū ad pctōꝝ remissionē ⁊ gratie collationē. Nā
quoad primū dicit apl̄s: Impossibile est sanguine tauro-
rū et hircoꝝ auferri peccata. ad Heb. x. Quoad scđm ait
Rom. iij. Ex opibus legis non iustificabiꝝ oīs caro. Et ad
Gal. ij. Si ꝑ legē iusticia: ergo christus gratis mortuus est.
Sed de hoc latius. s. lec. xxj. ¶ Potest etiā dici ꝙ nō tm̄ cō
memoranꝝ sacrificia horū patrū tanq̄ figure nostri sacrifi-
cij: quantū cōmemoranꝝ ꝓpter patrū illoꝝ acceptabilita-
tē. In quoꝝ primo cōmēdaꝝ ꝯstans iusticia: in scđo fides:
in tertio obediētia. Un̄ orat sacerdos vt accepta sint sacri-
ficia/sicut patrum illorum fuere. Sequitur. Q

Upplices te roga-

mus oīpotens deꝰ: Iube hec perferri ꝑ ma-
nus sancti angeli tui/in sublime altare tuū/
in conspectu diuine maiestatis tue: vt quot-
quot ex hac altaris participatione sacrosanctū filij tui cor-
pus et sanguinē sumpserimus: omni benedictione celesti ⁊
gratia repleamur. Per eundē dn̄m nostrū Amen. ¶ Hec
est tertia pars partis q̄rte ꝑncipalis canonis: in qua post
petitā oblatoꝝ acceptationē/petit sacerdos diuine gratie
⁊ bn̄dictionis participationē. Et habet tres particulas. In
ꝑma poniꝝ petitionis instantia. In scđa petitionis forma/
ibi: Iube hec. In tertia iungitur petitionis finis et substā
tia/ibi: Ut quotq̄. ¶ Quoad primū diciꝝ: Supplices. i.

humiles te rogamus. Allegamus aūt humilitatē nostrā
in petendo benedictionis grām: instructi doctrina iacobi
apłi dicētis: Deus sugbis resistit: humilib⁹ dat grām. Eius
dē. iiij. Hinc rogam⁹ nō ex nostra iusticia: qm̄ illa ante faciē
tuā est tanq̄ pānus mēstruate. Esa. lxiiij. sed innitētes hu-
militati/ ꝑ quā nihil de nobis p̄sumimus: sed solum de tua
misericordia rogam⁹ ⁊ petim⁹/ sciētes ꝙ oratio humiliū ce-
los penetrat: ⁊ non discedit donec altissimus eā inspiciat.
Eccl. xxxv. Rogamus igit̄ te omnipotens deus: qȝ nemo
potēs est p̄stare q̄ petim⁹. Quis em̄ impabit angelis vt vo-
ta nostra ꝑferāt ante cōspectū tue celsitudinis: nisi tu deus
oipotens: q̄ rex es ⁊ dñs angeloꝝ. Quis ꝑfundere pōt ce-
lesti bñdictione/ ⁊ imbre supne gratie corpus ⁊ sanguinem
christi filij tui participātes: nisi tu deus oipotēs q̄ pater es
misericordiaꝝ ⁊ totius cōsolatiōis: q̄ preuenis in bñdictio-
nib⁹ de mensa quā parasti māducātes. Jube hec perferri.
Tante sunt ꝓfunditatis hec verba/ dicit Inno. vt intelle-
ctus humanus vix ea sufficiat penetrare. Nā ⁊ btūs Greg.
tanti sacramenti dignus interpres in. iiij. libro dialo. cap. l.
tanq̄ de re ineffabili ineffabiliter loquēs: Quis inq̄t/ fide-
lium dubiū habere possit: in ip̄a immolationis hora/ ad sa-
cerdotis vocē celos aperiri: in illo iesu christi mysterio an-
geloꝝ choros adesse: summis ima sociari: terrena celestib⁹
cōiungi. Vnū quoq; ex visibilib⁹ ⁊ inuisibilib⁹ fieri. Idē:
Vno eodēq; tpe ⁊ momento ⁊ in celū rapit̄ ministerio an-
geloꝝ sociādus corpori christi: ⁊ ante oculos sacerdotis in
altari videt̄. ⁊ ponunt̄ hec verba de cōse. dis. ij. Quid sit san-
guis. Quoꝝ expositionē require. s. lec. xlvij. ¶ R Sub-
dit Inno. Saluo tn̄ occulto celestis oraculi sacro/ p̄nt hec
verba: licet simplicius/ tn̄ securius intelligi sic/ tripliciter
quidē: s̄m ꝙ ꝓnomē hec/ pōt demonstrare: vel fideliū vo-
ta: vel corporis ⁊ sanguinis sacra: vel per ea mystice signifi-
cata. Primo modo sic: Jube hec scȝ vota fideliū: supplica-
tiones ⁊ p̄ces Perferri. i. representari Per man⁹ sancti an-
geli tui. i. ꝑ ministeriū angeloꝝ: q̄ (vt apłs ait ad Heb. j.)
sunt oēs administratorij spūs. Hi quidē nunciant deo no-
stras orationes quas fundim⁹: iuxta illud qđ ait angel⁹ ad
tobiā eiusdē cap. xij. Qn̄ orabas cū lachrymis ⁊c. ego obtu-
li orationē tuā dño. Et s̄m Alber. Non di hic/ ꝑ scti angeli
tui ꝓ vno angelo tm̄: vel ꝓ vno angeloꝝ choro: sed pro oi-
bus. Oēs em̄ celestes essentie (vt dicit beatus Diony.) an-
geli vocant̄: quoꝝ innumera est multitudo: s̄m illud Dan.
vij. Milia miliū ministrabāt ei: ⁊ decies centena milia assi-
stebāt ei. Hoc aūt maxime intelligēdū est fieri/ dicit in sacra-
mēto altaris: allegās illud Grego. statim supra positū. As-
sistūt aūt angeli non ad hoc sacrm̄ cōsecrādū: qȝ ad hoc nō
acceperūt ptātem: sed in hac ab hoībus excedunt̄: vt. s. ha-
bitū est lec. iiij. Assunt aūt vt honorē ⁊ reuerentiā exhibeāt
j. Pet. j. regi suo christo: in cui⁹ vultū respicere (vt Pe. ait) semper
delectant̄: Vt quoq; vota ⁊ p̄ces et desideria sacerdotis/ et
totius ppł'i deo rep̄sentēt: s̄m illud Apocal. viij. Ascēdit fu-
mus aromatū in cōspectu dñi de manu angeli. Nō aūt hoc
perit̄ s̄m btūm Aug. vt deus ꝑ angelos noscat p̄mo q̄d peti-
mus aut desideramus: q̄ oia nouit anteq̄ fiāt. Dan. xiij. vn̄
et christus ait: Scit pater vester q̄d opus sit vobis anteq̄
petatis. Math. vj. Sed qȝ necesse habet rationalis creatu-
ra tpales causas in deū ⁊ ad eternitatē referre: siue petēdo
quid erga se fiat: siue cōsulendo q̄d faciat: aut q̄d deo iubē-
te implēdū esse cognoscat: hoc nobis euidēter vel latenter
angel⁹ reportet. Sic em̄ de⁹ iuxta ordinem sue sapiētie sta-
tuit/ vt infima ꝑ media reducant̄ ad suprema: vt vult Dio-
ny. in li. de ange. hierar. Sic docet hoīes ꝑ angelos: inferio-
res ꝑ superiores: vt ois illuminatio a p̄re luminū ordinate ꝓ-
cedat. ¶ Vel aliter exponit̄ hec particula: Jube hec perfer-
ri. Hec. i. corpus ⁊ sanguinē filij tui: In sublime altare. i. in
celū: nō s̄m realē loci translationem: qȝ iā ibi residet in forma
gloriosa: sed s̄m acceptationē gratā inquātū tibi hec corp⁹
et sanguinē offerim⁹: petētes vt ex eoꝝ participatione cele-
sti gratia repleamur. ¶ S Vel tertio/ Jube hec perferri.
Hec. i. signatā per sacramēta corporis et sanguinis: qđ est
ecclesia militans: Ecclesiam militantē eiusq; mēbra: Jube
tu pater celestis ꝑferri in sublime altare tuū. i. ecclesiam tri-
umphantē q̄ altare dicit̄: iuxta hoc Leui. vj. Ignis in alta-
ri meo semꝑ ardebit. i. feruor charitatis in eccl'ia triūphan-
te: ⁊ dicitur altare: qȝ ibi sacrificat̄ sacrificium laudis. Ps.
Beati qui habitāt in domo tua dñe: in secula seculoꝝ lau-
dabūt te. In cōspectu diuine maiestatis tue. i. supreme ⁊ al-
tissime diuinitatis tue: que in celo et ecclesia triumphante
singulari fulgore rutilat. Per man⁹ sancti angeli tui. i. ꝑ mi-
nisteriū ⁊ seruitiū angeloꝝ: vt. s. Vel ꝑ manus sancti an-
geli tui. i. christi filij tui qui est angelus magni cōsilij: s̄m il-
lud Esa. ix. Vocabit̄ nomen eius magni cōsilij angel⁹. Vt
quotquot/ de seruitute cleri vel voto ppłi: Ex hac altaris
participatione. hoc est ex sacrificij altaris cōione: Sumpse-
rimus: ⁊ hoc sacramētaliter vt celebrans: vel sp̄ualiter tm̄
vt ppłs circūstans: Sacrosanctū filij tui corpus: qđ opatio-
ne spūssancti de purissimis sanguinib⁹ virginis formatū/ in-
separabiliter mō ineffabili excellētissime diuinitati vnitū
est: propter qđ rectissime sacrosanctū dicit̄: quasi bis sctm̄/
ex plenissime gratie et verbi ꝑsonali vnione. Et sanguinē/
naturalē ꝓ nobis fusum/ eiusdem filij tui/ Omni celesti be-
nedictione. oim spiritualiū charismatū/ gratiarū/ donoꝝ ⁊
virtutū: Repleamur: qȝ sine horū largitione oē opus no-
strum est inualidū. Repleamur s̄m mentē a te patre lumi-
nū: a quo est oē datū optimū/ ⁊ oē donū ꝑfectū. Cōcludit̄:
Per eundē christū dñm nostrū. quē constituisti mediatorē
inter te ⁊ nos pctōres miseros: atq; aduocatū: vt causam
nostrā corā te pijssimo iudice et iustissimo ageret: ⁊ pro no-
bis efficaciter interpellaret: quasi diceremus: Nō ꝑ merita
nostra placere tibi poterit nostra oratio: Placeat igit̄ tibi
saltē per dñm nostrū iesuȝ christū filiū tuū in quo tibi bene
cōplacuisse testatus es. Per hūc ad te accedim⁹ quatenus
ad te ipse ꝑ semetip̄m accedat: cui ⁊ p̄us cōcessisti vt intro-
ret ꝑ sanguinē propriū in sancta tua eterna nostra redēptio-
ne inuenta. ad Hebre. ix. ¶ T Sacerdos aūt hāc dicens
orationē humiliter se inclinat: osculat̄ altare: man⁹ cōpli-
cat: et tres cruces format. Inclinatio illa s̄m Inno. ⁊ alex.
significat christi humiliationē ⁊ inclinationē: qua imminen-
te passione positis genib⁹ ꝓcidit in faciē orās: Pater mi si
possibile est transeat a me calix iste. Vel s̄m alios significat
illā in cruce inclinationē qua christus inclinato in cruce ca-
pite tradidit spiritū. Vel tertio sacerdos humiliter se incli-
nat: vt per signa sensibilia significet internā humilitatem/
qua debet supplicās vestiri: vt eius oratio sit acceptior ex-
audiri: vt q; humilitatē corpore demōstret quā sermone ex-
plicat se tenere/ dicēs: Supplices te rogam⁹. ¶ Cancellat
etiā sub hac oratione man⁹ suas ante pectus: s̄m quarundā
consuetudinē eccl'iarū. s̄m magistrum in rationali/ ad desi-
gnandū ꝙ humilitas orationis ꝑ inclinationeȝ designata/
tunc p̄mū digna est exaudiri: dum ex fide ꝓcedit pectoris
atq; mētis. Ex fide dico ꝑ dilectionē operāte: q̄ operatio ꝑ
manus intelligit̄. ¶ Vel s̄m aliarū cōsuetudinē eccl'iarū/
orat cancellatis manib⁹ ad altare: quasi facto ⁊ opere ipso
dicat: Obsecro te per passionē ⁊ crucē filij tui: iube hec ⁊c.
Cācellatio em̄ manuū ⁊ suppositio ad altare crucifixionē
christi significat: in quo se obtulit sacrificium ꝓ expiatione
peccatoꝝ. Rursus dum dicit: Vt quotquot ex hac altaris
participatione/ altare osculat̄: et rep̄sentās ꝑ hoc osculū
iude/ vt dicit Innocen. et vt sicut ad proditoris osculum se
christus inclinauit: ita inclinet se sacerdos ad osculū reue-
rentie et honoris. Secūdum Alber. vo vt se fieri participē
altaris sacrificio cū alijs omnib⁹ ostēdat. sicut olim dauid
se participē omniū bonoꝝ fieri petijt cum ait: Participeȝ
me fac de⁹ omniū timētium te: ⁊ custodientiū mādata tua.
¶ Secūdum alios/ osculū altaris significat reconciliatio-
nē nostrā cum deo/ factam in morte christi per hoc sacrifi-
cium cōmemoratā: nā osculū/ pacis est signū. Osculantur
aūt q̄dā ter altare: s̄m magistrū in rationali: agentes ꝑ hoc
gratias trinitati: cui per passionem christi humanum gen⁹
est reconciliatū. Alij autem bis/ ad rep̄sentandum gemi-

nam in christo naturam:seu ad significanduz ipsum in cor pore ⁊ aia passum. Alij semel/ad significandū illud vnicum osculū proditoris:vel vnicā christi morte et nostri reconciliatione. ¶ V Deinde facit sacerdos quartā crucis signationem:que licet multipliciter a diuersis exponat in ordine ad diuersa in corpore christi vero vel mystico significata:tñ sequens ordinez supra lec.xxj.in his signis expositū/dico post scm̄ thomā parte.iij.q.lxxxiij.ar.v.ꝙ in hac quarta signatione fit trina crucis signatio. Prima in verbo corpus:scda in verbo sanguine:tertia in verbo oī bñdictione. Prima fit sup oblatā quo corp⁹ christi:scda sup calicē/quo sanguis christi vi cōsecrationis pmo cōtinetur:tertia ante faciē sacerdotis. Per primā igit cōmemorat corporis christi rigidissima extensio:qua iuxta pphete vocē/oia eius ossa dinumerari poterāt. Foderūt inquit manus meas ⁊ pedes meos:dinumerauerūt oia ossa mea. Ps̄.xxj. Cui q̄si cōpatiētis affectu ecclesia canit: Flecte ramos arbor alta:tensa laxa viscera:⁊ rigor lentescat ille/quē dedit natiuitas:vt supni mēbra regis miti tendas stipite. ¶ Per scdam crucē effusio largissima sanguinis:qua oi defluxo humore/corp⁹ sctissimum torruit:qd idē ppheta nō tacuit/cū in persona christi ps̄.prealiegato ait: Sicut aq̄ effusus sum:⁊ dispersa sunt oia ossa mea:factū est cor meū tanq̄ cera liquescens in medio vētris mei. Aruit tanq̄ testa virt⁹ mea:⁊ lingua mea adhesit faucibus meis:⁊ in puluerē mortis deduxisti me.⁊ in hymno prefato Clauis mite corp⁹ perforat:sanguis vnda pfluit:terra/pont⁹/astra/ mūdus/quo lauant flumine. ¶ Per tertiā passionis fructus:vñ pfluit in nos ois benedictio designat:que ideo ante sacerdotis faciem figuratur. ¶ X Hanc aūt benedictionis plenitudinē/Alb.dicit per omnes illas tres cruces significari: vt per primā sup corp⁹ factaz/significet plenitudo benedictionis/a pmo pfectore sanctitatis scz christo in corp⁹ christi mysticū pcedere. Per scdam sup calicē signatā/significat in idē corp⁹ christi mysticuz gratiā recipi. Per tertiā ante faciē sacerdotis figuratā/significat eādē gratiā in sacerdote ⁊ eis p quib⁹ offert permanere. Scdm magistrū in rōnali/prime due cruces significant ꝙ christ⁹ p duob⁹ populis passus est. Vel sm alios/ꝙ per mortez christi ⁊ sanguinis effusionē a duplici morte/corporis scz ⁊ anime liberati sumus. ¶ Tertia aūt fit ante sacerdotis faciē:vt crucis et passionis xpi teneat memoriā:sicq̄ passionis socius fact⁹/fiat particeps ⁊ regni:sm illud apostoli: Si sustinebim⁹ ⁊ cōregnabim⁹. ¶ Vel per tertiā crucē significari pōt/ꝙ per christi passionē in cruce cōsum-
ij. Timo the. ij. matā:crux facta est figura demonib⁹ formidabilis:qua contra eos efficaciter munimur ⁊ defensamur. ¶ Vel sz alios per has tres cruces significat diuersitas passionis. corporis quoad vulnerationē:sanguinis quoad effusionē:faciei quoad velarionē:cōtumelias:⁊ multiplicē irrisionē. Inno. vero non attendēs ordinē le.pallegate positū/dicit ꝙ ideo fiunt tres cruces:q: christ⁹ in agonia fact⁹ tertio orabat/eūdem sermonē dicēs ⁊c. Vel crux sup corp⁹/vincula significat q̄b⁹ ligat⁹ fuit dñs:sup calicē/flagella representat:ante faciē sacerdotis signata/sputa ⁊ alapas quib⁹ christi facies lita est atq̄ percussa significat. Sic vario mō exponitur ista crucis signatio: sed pma expositio rationabilior videt ⁊c.

¶ Lectio.lvj. A

Memento etiā domine

famulorum famularūq̄ tuarū. N. ⁊ N. qui nos precesserūt cū signo fidei: et dormiūt in somno pacis. Ipsis dñe et omnib⁹ in christo quiescētib⁹ locū refrigerij lucis et pacis vt indulgeas deprecamur. Per eundē christū do.no. Amē. ¶ Hec est septa pars principalis toti⁹ canonis: in qua post cōsecratorū rememorationē ⁊ petitā salutez his qui sacrificio pfruunt: in parte ista subinfert refrigerij ac suffragij postulatio ⁊ iterata sanctorū inuocatio:quenus petita a dño cōcedant. Et diuidit in partes duas. In prima petit refrigeriū p defunctis. In scda petit suffragiū p viuis/adiunctis sanctor; memorijs/ibi: Nobis quoq̄ ⁊c. ¶ Circa primū duo facit. Primo orat p quibusdaz mortuis specialiter. In scdo p oibus in christo quiescentib⁹ generaliter/ibi: Et oib⁹ in christo ⁊c. ¶ Quoad primū dicit: Memēto etiā. Etiā signū est cōtinuatiuū distinctor abinuicē:⁊ in pposito cōtinuat hāc orationē pxime precedēti:vt sit sensus:cū hoc ꝙ petim⁹ ꝙ nos viui celesti bñdictione ⁊ gratia repleamur: etiā petim⁹ domine vt memoriā habeas famulorū famularūq̄ tuarū ⁊c. credētes nostrū sacrificiū nō solū pdesse viuis:sed ⁊ defunctis. vñ Inno. Orat pia mater ecclia nō solū p viuis: sed etiam p defunctis:⁊ eos sacre oblationis intercessioni cōmēdat:certissime credēs/ꝙ sanguis ille preciosus q̄ p multis effusus est in remissionē pctōrū/non solū ad salutē viuētiū:verūetiā ad absolutionē valeat mortuorū. Et vt magis ostenderet ecclesia fidē qua tenet ad nostrū sacrificiū mortuis pdesse:statuit ⁊ decreuit vt in quibuslibet missarū solēnijs/loco debito defunctorū memoria habeat: vñ de cōse.dis.j. Visum. decretū est in cōcilio cabilionēsi in hūc modū. Visum nobis est vt in oibus missarū solēnijs/p spiritibus defunctorū loco cōpetenti in ecclia ad dñm depcetur. Sicut em̄ nulla dies excipit/qua nō p viuētib⁹ et quibuslibet necessitatib⁹ dñm deprecet:ita nimirū nulla dies excipi debet/q̄n pro aiabus fideliū pces ad dominū in missar solēnijs fundant. Antiquitus igitur hunc morē tenet ecclesia vt in missarū solēnijs:⁊ alijs precib⁹ dño spūs quiescentiū cōmendent:dicente btō Aug. Nō sunt pretermittēde supplicationes p spiritib⁹ mortuorū: quas faciēdas p oibus in christiana ⁊ catholica societate laudamus. Defunctor uz etiam tacitis nominib⁹/cor quos sub generali cōmemoratione suscepit ecclia:vt q̄bus ad ista desunt parētes aut filij aut q̄cunq̄ cognati vel amici:ab vna eis exhibeatur pia matre ecclia. ¶ B Orat ergo Memēto dñe ⁊c. Hoc est sm Alber. Nō sint erga te famuli tui et famule de numero illorū de quib⁹ nullā vis habere memoriā ⁊ noticiā. de quibus p pphetā dixisti: Nominū eorū nō recordabor ampli⁹ p labia mea. ⁊ Matth. vij. Multi dicēt mihi in illa die: domine dñe ⁊c. et tunc pfitebor illis:q: nunq̄ ego noui vos. Illi em̄ in dei memoria nō sunt:qui deleti sunt de libro vite. de quib⁹ dicit. In ciuitate tua imaginē eorū ad nihilū rediges. Hi sunt quib⁹ grē bñficiū nō impendis:sed his q̄ sunt in noticia tua:sicut ille cui dixisti/Exo.xxxiij. Inuenisti gratiā coram me:⁊ teipm̄ noui ex nole. Dicit autē/Memēto: nō ꝙ velit deū quasi oblitum aliquor ad memorandū excitare:q: in deuz nulla penitus cadit obliuio. Immutabilis est enim:neq̄ in ipo quorūcūq̄ actuū est vicissitudo:vt Jaco.j. Apud quē nō est trāsmutatio:nec vicissitudinis obumbratio. ¶ Dicit ergo sacerdos: Memēto dñe:vt sic pijciat in deū oēm affectū suuz tāq̄ patrē demētissimū: vt quod desiderat et petit iā deo cognitū/misericorditer tribuat/ac largiat. Ita dicit beatus Aug. ij. cōfessio. se locutū fuisse ad dñm dicēs: Cur inquit tibi dñe tot narrationes rerum dirigo. Nō vtiq̄ vt p me noueris ea:sed affectū meū excito in te:cōfitēdo tibi miserias nostras/⁊ misericordias tuas sup nos: vt liberes nos: vt desinam⁹ esse miseri in nobis:⁊ beatificemur in te qui pauperes sum⁹. ¶ Sequit. Famulorū famularūq̄ tuarū:qui tibi in obediētia mandatorum tuorū famulati sunt:quia de his qui nūq̄ famulari voluerūt: nulla est apud deuz recordatio. ij. Timo. ij. Cognouit dñs qui sunt ei⁹. Joh. x. Cognosco oues meas:⁊ cognoscūt me mee. Exprimit autē sacerdos famulatū eorū p quib⁹ orat: vt qd petit valeat citius impetrare: exēplo sapientis: qui cū sapientiā de sede magnitudinis sibi mitti petijt: statim induxit famulatū di. Da mihi dñe sediū tuarū assistricē sapiē- Sap. ix.
tiā. Et post pauca subdit: Qm̄ seruus tu⁹ sum ego:⁊ filius ancille tue. Et ppheta dauid petēs ab inimicis suis ac tribulationib⁹ liberari/seruitutis sue memorat. In misericordia tua inq̄t/disperdes inimicos meos:⁊ pdes oēs q̄ tribulāt aīam meā:qm̄ ego seru⁹ tuus sum. Fit aūt hoc q: more ps̄. cxlij.
humano famulat⁹ ⁊ humilis seruitus:animum ad exauditionē inclinare consueuit. ¶ C Seq̄tur. Qui nos pcesse-

sunt. Tangit mortuorum pietatem et pfessionē: Qui nos pre
cesserūt ante nos decedendo. Cum signo fidei. hoc est sacra
fidei venerabiliter et reuerēter suscipiēdo. De illis em̄ spes
est apud ecclīam: et p illis intercedit. j. Cor. v. Quid mihi
inquit aplus/de his q̄ foris sunt: iudicare. Uel sm Inno.
Apoca. vij. cū signo fidei. i. cū charactere christianitatis: q̄ fideles ab in
fidelib⁹ discernūtur. sm illud: Audiui numerū signatorum cē
tū quadragintaquattuor milia ex oi tribu filiorum isrl. In su
sceptione qdē baptismatis: q̄ introit⁹ est/et fidei ianua: im
primit̄ quoddā signū spūale ac indelebile in animā bapti
zati: p qd discernit̄ baptizatus a nō baptizato: fidelis ab in
fideli. de quo. s. dictū est lec. ij. Et hoc cōi nomine dr chara
cter et signū christianitatis. de q̄ habet̄ in cap. Maiores. de
baptismo et eius effectu/vbi dicit Inno. Qui ficte accedit/
ad sacrm baptismi scz/characterē recipit christianitatis im
pressum. Uel sic: q̄ nos pcesserunt cū signo fidei. i. q̄ dū vixe
runt/apparuerunt in eis signa q̄ fuere fideles et vere chri
stiani: de q̄bus desperandū nō est: sed magis p eis orandū.
¶ Sequit̄: Et dormiunt in somno pacis. i. in pace cōscien
tie mortui sunt sine petis mortalib⁹ et dei offensa: sed in dei
amicitia et grā. His em̄ dūtaxat psunt orationes viuētium.
Frequēter autē scriptura defunctos dormiētes vocat: p eo
q̄ sicut dormiētes somno naturali a somno euigilant: sic et
mortui a somno resurgēt. vnde Aplus: Nolum⁹ vos igno
rare de dormiētib⁹ vt nō cōtristemini sicut et ceteri q̄ spem
nō hnt. j. Thes. iiij. et Joh. xj. dñs inquit: Lazarus amicus
noster dormit: sed vado vt a somno excitē eū. Et declarans
quali somno dormiret subdit euāgelista: Dixerat iesus de
morte eius. Illi aūt scz discipuli putauerūt/q: de dormitio
ne somni diceret. Tunc ergo iesus dixit eis manifeste: La
zarus mortu⁹ est. et Lu. viij. Puella nō est mortua sed dor
mit. et deridebāt eū: sciētes q: mortua esset. Et vere q̄ natu
re mortui sunt: deo dormiūt. nā sm Aug. non tā facile quis
dormientē a somno excitat: q̄ facile de⁹ a morte resuscitat.
Ex hoc aūt verbo qd hic dicitur: In somno pacis. dicit Al
ber. Hi dormiūt in somno pacis: vel qui nūc in regno rece
pti pace fruunt̄/dicētes: In pace in idipm dor. et re. et Apo
cal. xiiij. Amodo iam dicit spūs/vt requiescāt a laboribus
suis. Uel qui sunt in purgatorio: hi em̄ p certā expectatio
nē sunt in pace cordis: q: in securitate grē: et liberati ab oī
mutabilitate: et strepitu mūdi: vnde secure expectāt sue pur
gationis terminū: et liberationē a penis ac penarum locis.
¶ D Ex hoc etiā verbo videt̄ innui sm Alber. q̄ aie in
purgatorio nō affligunt̄ ministerio demonū: q: cū demoni
bus somnū pacis nō haberēt: sed purgant̄ p seipsas: sic au
rū purgat̄ et rutilat in igne. vnde. j. Cor. iij. Uniuscuiusq̄
opus quale sit: ignis pbabit. Si cuius opus arserit: detri
mētū patietur: ipe tn̄ saluus erit: sic tn̄ quasi p ignē. Unde
nō opinor ait Alber. q̄ demones aias purgādas deferāt ad
ps. lxxiij loca penarum: q: sancte sunt aie ille. Et dicit dauid: Nō tradas
bestijs aias cōfitētes tibi. hoc est nō tradas eas ptāti demo
nū affligendas: qui sunt bestie dicte: et aias pauperū tuorū
ne obliuiscaris in finē: q: purgatos educis de locis penarum.
Sed potius aie pōdere venialiū pctorum: que secū portāt de
corpore exeūtes: tendūt pfunde/et minus pfunde p diuer
sitate venialiū delatorū secū ad loca penarum: sicut diuersi
pōderis grauia tēdūt deorsum. et ideo Zach. v. dicit̄ iniqui
tas sedere sup talētū plumbi. et in ps. xxxvij. dicit̄ de petis:
Sicut onus graue grauate sunt super me. Illis ergo valēt
suffragia. ¶ Hic aūt sm Inno. Alexan. et Alber. sacerdos
quorū voluerit: habere debet memoriā specialē: scz defun
ctorū/parentū/cōsanguineorū/specialiter cōmissorū: et eorum
quib⁹ missam suā specialiter applicare maluerit: quorū me
moriā nō vocaliter noiatim exprimat: sed tm̄ mētaliter per
sonas ipas cogitabit: ne scz astantiū deuotio turbet̄: aut ne
in vanā laudē missas dici pcurantes extollant̄. De hac me
moria quorum scz fieri debeat: et quo ordine: ac ceteris hāc
materiā respicientib⁹ satis dictū est. s. cū ageret̄ de memo
ria viuorū lec. xxvj. et sequētí que hic supfluū foret repetere
Tactum est ibidē/q̄ memoria esse debet breuis. additi sunt

etiam modi breuiandi. Cui cōsentit Guil. paris. in diuina
rhetorica: vbi de breuitate orationis loquitur/ita dicens:
Qui missas adeo lōgas faciūt/q̄ tedio plixitatis sue cor
da circūstantiū a gratia deuotionis arescunt: et ipam refe
ctionē spūalem quam in missis pcipere deberēt: in molestie
amaritudinē eis vertūt. De his igit̄ pōt cōqueri pplus cir
cūstans et dicere: Dederūt in escā meā fel. Stulticia igitur
huiusmodi hoim hec est: vt p pugillo deuotiōis qd eis in
missis tribuit̄: totius ppli deuotionē deo auferūt: et p trib⁹
aut quattuor (vt ita dicat̄) lachrymis cōpunctionis aut de
uotionis/vasa magna. i. corda deuote et lachrymose oran
tiū effundāt. Ibi ergo breuis eē debet oratio: vbi breuitas
ei⁹ aliorum deuotioni orantiū militat et deseruit: nunq̄ tn̄ pli
xitas et lōgitudo orationis deo displicet: nisi vbi ipa plixi
tas alijs impedimētū pstat orādi. Hec Guil. De illis ergo
sacerdotib⁹ q̄ in publico corā pplo celebrāt loquitur Guil.
¶ Sequit̄: Ipis dñe et oib⁹ in christo q̄escētib⁹. Ubi post
q̄ sacerdos aliquorū defunctorū memoriā habuit specialē:
hic oim facit memoriā generaliter. vñ dicit: Ipis scz q̄s spe
ciali designauim⁹ recordatiōe: Et oibus in christo quiescē
tibus. i. in fide et pfessione christi defunctis. Uel sm Alber.
in signis fidei q̄escētib⁹ a laborib⁹ vite exterioris. Job. iij.
Requieuerūt fessi robore. et ibidē: Nūc em̄ dormiēs silerē
et somno meo requiescerē. De quib⁹ etiā dr: Apoc. xiiij. Bti
mortui q̄ in dño moriunt̄. Ut indulgeas. i. cōcedas ex tua
beniuolentia et misericordia q̄ supaltet iudiciū. Jacobi. ij.
Locū refrigerij: in quo nō est ardor penarum. Nō hoc erat/q̄
si in grā decedētes expertes sint refrigerij diuine cōsolatio
nis. Nō em̄ sunt de illis quib⁹ nullū subuenit refrigerium/
qualis fuit diues epulo q̄ in penis clamauit: Pater abraā Lu. xvj.
miserere mei: et mitte lazarū vt intingat extremū digiti sui
in aquā: vt refrigeret linguā meā: q: crucior in hac flāma.
Nec tn̄ qd postulauit obtinuit: q: dicēte abraā: Inter nos
et vos chaos magnū firmatū est: vt hi qui volūt hinc trāsi
re ad vos/non possunt: neq̄ inde huc transmeare. Chaos
hoc profundissimū imobilitas est diuine snie: q̄ nullū san
ctorū in patria p cōpassionis suffragiū/permittit trāsire ad
subuentionē in inferno damnatorū. Nec aliquē dānatorum
pmittit p refrigerij adeptionē trāsire liberatū ad locū bea
torū. Hic est locus refrigerij/qui petit̄ in grā defunctis: scz
quātū ad penā ignis. Quia licet cōsolationē hnt ex certitu
dine adipiscende beatitudinis: et charitate dei qua replen
tur: non tamē habēt refrigeriū a pena quam adhuc sustinēt
p peccatis in vita psenti cōmissis: et nō plene quātū ad sa
tisfactionē remissis. Tale est refrigeriū qd p aquā designat
Zach. pphēta cap. ix. Tu in sanguine testamēti tui emisisti
vinctos tuos de lacu in quo non est aqua/refrigerij scz ab
afflictione penarū: q̄uis nō sit refrigeriū diuine cōsolatio
nis. ¶ Sequit̄: Lucis. i. locū illū in quo nō est obscuritas
tenebrarū. Sunt em̄ aie in purgatorio priuate aperta dei vi
sione in qua est lux maxima: habitat em̄ lucem inaccessibi j. Timo
lē. In his ergo tenebris sunt: nō in tenebris culpe infideli the. vj.
tatis aut desperationis: habēt em̄ lumē cognitiōis spei et
charitatis. De q̄b⁹ illud Michee. vij. accipi pōt Ne leteris
inimica mea sup me: q: cecidi. Cōsurgā. Cū sedero in tene
bris: dñs lux mea est. Iram dñi portabo q̄m peccaui ei: do
nec causam meam iudicet et faciat iudicium meum. Edu
cet me in lucem: et videbo iusticiam eius. ¶ Et pacis: in
qua non est afflictio hostiū. Apoc. xxj. Absterget deus om
nem lachrymam ab oculis sanctorum tc̄. Uel pacis/contra
vermē conscientie: qui in his que a pace eternitatis pfecta
sciuncti sunt nō morit̄. Donec perueniat ad locū vbi dele
ctabunt̄ multitudine pacis: cū placebūt corā deo in lumi
ne viuētiū. Hic locus refrigerij lucis et pacis/celū est empy
reū: locus beatorū: locus cōsolationis et refrigerij: de quo
Sap. iiij. Iustus si morte preoccupatus fuerit: in refrige
rio erit. Locus claritatis et lucis/quem claritas dei illumi
nat: sm illud Apocalipsis. xxj. Ciuitas non eget sole neq̄
luna vt luceant in ea. Nam claritas dei illuminabit eam:
et lucerna eius est agnus. Locus securitatis et pacis. Esa.

xxxij. Erit opus iusticie pax: et cultus iusticie silentium: et
securitas vsqz in sempiternum. Et sedebit populus meus
in pulchritudine pacis: ⁊ in tabernaculis fiducie: ⁊ in re-
quie opulenta. Hic locus celestis est ciuitas: cuius pax est or-
dinatissima ⁊ cōcordissima societas fruendi deo/ ⁊ inuicē
in deo: vt dicit Augu. xix. de ciuita. dei. c. xiij. Deprecamur
oēs scz nos qui sacrificiū tibi offerimus siue sacramētali mi-
nisterio siue voto. primū sacerdotē: secundū respicit ppl'm
circūstantē. ℂ ff Concludit: Per eundē christū dñm no-
strum: qui ad inferos descendens defunctos liberauit a lo-
cis penarū: inducens in locū refrigerij beatitudinis eterne.
Ipse etiā est splendor paterne glorie: lux ⁊ veritas: quē ex-
pectabant sedentes in tenebris: vt educerent ad locū diui-
ne claritatis. Ipse est qui post labores ⁊ miserias ⁊ angu-
stias pacem ⁊ requiem repromisit dicens Joh. xvj. In mū-
do pressurā habebitis: in me aūt pacem. Cōgrue igit peti-
mus p dñm iesum christū/ vt in ipso donet quiescentibus de-
functis locus refrigerij/ lucis ⁊ pacis. Et q̄uis multi in chri-
sto dormierunt: qui de facto locū lucis ⁊ pacis inhabitant
quantū ad animā: ⁊ ita suffragio viuoꝝ non egent: tñ hos
ab alijs nō discernimus: sed gñaliter pro oibus in christo dor-
mientibus supplicamus. Vñ dicit Aug. in lib. de cura pro mor-
tuis agenda: ⁊ habet. xiij. q. ij. Non estimemus. Quāuis em̄
altaris siue orationū/ siue elemosynarū sacrificia nō p qui-
bus fiunt oibus psint: sed his tm̄ pro quibus dū viuūt coope-
rantur vt psint: sed q: nō discernimus qui sint: oportet ea p
regeneratis omnibus facere: vt nullus eoꝝ pretermittat/ ad
quos hec beneficia possint ⁊ debeant puenire. Melius em̄
supererunt illa his quibus nec obsunt: nec prosunt: q̄ eis
deerunt pro quibus psunt. ℂ Et quia hic memoria agitur
mortuoꝝ: cōgruū est aliq̄d de eoꝝ suffragijs tractare: ea tñ
que circa memoriā viuorū tractata sunt minime repetēdo.

De suf/fragijs mortuo/rum.

Videndū igit erit de sex. Primo vtrū viuorū suffragia de-
functis pdesse possint. Scdo an omnibus: an aliquibus psint:
quibus ⁊ quibus nō. Tertio quibus suffragijs iuuari possint:
⁊ que hoꝝ magis psint. Quarto vtrū indulgentie pficiant
transeuntibus. Quinto ad quid prosint. Sexto quoꝝ suffra-
gia prosint: an tm̄ existentiū in gratia: an etiā suffragia pec-
catorū. Et vtrū suffragia pro defunctis facta pficiant acto-
ri. Et si sic: an tantū ei pficiant quātū si pro seipso faceret: et
suā intentionem ad aliū nō dirigeret. ℂ G Quantū ad
primū fuit error quorundā hereticoꝝ negātiū aias abhinc
decedentiū posse viuentiū suffragijs adiuuari: suā pfidiaz
diuersis rōnibus munientiū ⁊ scripture autoritatibus. Nam
scriptū est in ps̄. Reddes vnicuiqz fm opa sua. ⁊ apoc. xiiij
Opera em̄ illoꝝ sequunt illos. Item. ij. Coꝝ. v. Oēs nos
oportet manifestari añ tribunal christi: vt referat vnusq̄sqz
ppria corporis prout gessit/ siue bonū siue malū. Item. j.
Coꝝ. iij. Vnusquisqz ppriā mercedē accipiet fm suū labo-
rem. ⁊ ad Ro. xiiij. Vnusquisqz nostrū pro se reddet ratio-
nem deo. Item Gal. vj. Que seminauerit hō: hec ⁊ metet.
Et ibidē. Vnusquisqz onus suū portabit. Et btūs Hiero.
⁊ habet. xiij. q. ij. In presenti. In presenti ait seculo scimus
siue oronibus siue cōsilijs inuicem nos posse adiuuari. Cum
aūt ante tribunal christi venerimus: nec iob: nec daniel: nec
noe rogare posse pro quoq̄: sed vnūquemqz portare onus
suū. ℂ Ex his omnibus ⁊ similibus sequi videt/ q̄ defuncti
actuū suoꝝ quos in corpore gesserūt: premia ꝯdigna perci-
pient: ⁊ per ꝯñs nihil tunc eis pficient opera alioꝝ. ℂ Ad
idē arguūt rōne. Ad iusticiā dei ptinet vt vnicuiqz tribuat
fm merita ppria: iusticia aūt dei nō deficiet: igit nō pōt ali-
q̄s ex alterius operibus accipere liberatiōis suffragiū. ℂ Itē
ad diuinā iusticiā ptinet similiter reddere bona pro bonis
⁊ mala p malis: sed nullus punit pro malis alterius. Ezech.
xviij. Anima q̄ peccauerit ipsa morietur. Filius nō portabit
iniquitatem patris: ergo nec vnus iuuat ex bonis alterius.
ℂ Idem p idem: Opus est meritoriū ⁊ laudabile/ scz per
volūtatis libertatē: in inuolūtarijs em̄ neqz laudamur ne-
qz vituperamur. iij. Ethic. Sed ex bono vnius nō laudat
alter. ergo nec opus vnius poterit alteri esse meritorium.

ℂ Item pficere ex opere aliquo est existentium in via: sed
mortui sunt in termino recipiēdi fm merita: fm illud apli:
Statutū est omnibus hoibus semel mori post hoc iudicium
ad Heb. ix. Vnde ⁊ de mortuis intelligit qd legit Job. xix.
Semitā meā circūsepsit: ⁊ trāsire nō possum. Nullus em̄ iu-
uatur ex opere alterius: nisi sit aliqua vite cōicatio: sed vi-
uoꝝ ⁊ mortuoꝝ nulla est cōicatio: fm pbm. j. Ethi. ergo suf-
fragia viuoꝝ mortuis nō psunt. ℂ D Sed cōtra hunc er-
rorem est veritas fidei: scriptura sacra: ac sctōꝝ dogmata:
ecclie quoqz ritus ⁊ determinatio: atqz rō. ℂ Ratio: q: cha-
ritas q̄ est vinculū ecclie mēbra vniens non solū ad viuos
se extendit: sed etiā ad mortuos qui in charitate decedunt.
Charitas em̄ est vita aie q̄ nunq̄ excidit: q: nec in hoc secu-
lo: nec in futuro finit: vt dicit glo. j. Coꝝ. xiij. ⁊ ideo opera
viuoꝝ cōia facit etiā defunctis. Oēs em̄ fideles viui ⁊ de-
functi p charitatē vniti/ vnius corporis ecclie mēbra sunt:
licet diuersoꝝ statuū. Membroꝝ aūt eiusdē corporis vnū
per aliud constat iuuari posse. Hinc. ij. Mach. xij. dicit: q̄
vir fortissimus iudas collatione facta duodecim milia dra-
chmas argenti misit hierosolymā/ offerri p pctis mortuoꝝ
sacrificiū: iuste ⁊ religiose de resurrectiōe cogitās. Nisi em̄
eos qui ceciderāt resurrecturos (scz a penis in quibus erāt)
speraret: supfluū videret ⁊ vanū orare p mortuis. Hec em̄
est resurrectio pma: qua aia resurgit a penis in q̄bus detinet.
Et scda resurrectio est corpoꝝ a sepulcris. Vñ ⁊ dicitur de
resurrectione prima Apoc. xx. Btūs est ⁊ sctūs qui habet
partem in resurreccione prima: q: illi mors in eternū nō do-
minabit. Vñ cōcludit vbi. s. Sancta igit ⁊ salubris est co-
gitatio p defunctis exorare: vt a pctis soluant. Ex hac au-
toritate luce clarius patet/ q̄ mortui orationibus viuoꝝ po-
sunt a peccatis: hoc est peccatoꝝ penis solui. ℂ Ecclie etiā
ritus hanc veritatē approbat. vñ btūs Aug. in. lib. de cura
agenda p mortuis: Nō parua est vniuerse ecclie (q̄ in hac
cōsuetudine claret) autoritas vt in precibus sacerdotis q̄ do-
mino deo ad eius altare fundunt: locū suū habeat etiā come-
moratio mortuoꝝ. Hec aūt cōsuetudo ab ipsis instituta est
aplis: vt dicit Dama. in quodā sermone de suffra. mortuoꝝ.
Mysterioꝝ cōsciꝫ discipuli saluatoris ⁊ sacri apli in treme-
dis ⁊ viuificis mysterijs memoriā fieri eorum qui fideliter
dormierunt sanxerunt. ℂ Hoc idem patet per beatū Dio-
ny. ca. vltī. eccle. hierar. vbi ritū cōmemorat/ quo in primiti-
ua ecclesia pro mortuis orabat: vbi etiā Diony. replicādo
⁊ soluendo ostendit orationes viuoꝝ valere defunctis ad
remissionem pctōꝝ/ per infirmitatem humanā admissorū:
vnde ait: Accedens deinde venerandus antistes/ precem
sacram sup mortuū peragit. Et sequit: Precatur oratio illa
diuinam clementiā: vt cūcta dimittat per infirmitatem hu-
manā admissa peccata defuncto: eūqz in luce statuat: ⁊ re-
gione viuorū in finibus abrae/ isaac/ ⁊ iacob/ in loco vbi
aufugit dolor ⁊ tristicia ⁊ gemitus. Ista vt reor perspicua
sunt beatissima sanctoꝝ premia. hec Dionysius aplis con-
temporaneus/ ⁊ beati pauli discipulus. Aug. quoqz in suo
enchi. c. cix. ⁊ habet. xiij. q. ij. tempus. Neqz negādū est de-
functoꝝ aias pietate suoꝝ viuentiū releuari: cum pro illis
sacrificiū mediatoris offertur: vel elemosyne fiunt in eccle-
sia. ℂ Item beatus Amb. in lib. de obitu theodosij impe-
ratoris: ⁊ habetur. xiij. q. ij. Quia alij. ait. Alij tertiū diem:
alij tricesimū: alij septimū: alij quadragesimuz obseruare
cōsueuerunt. Et sequitur: Vtraqz obseruatio habet autori-
tatem qua necessariū pietatis impletur officium. Beatus
Grego. ad idem multa in. iiij. lib. dialo. scribit: quorum ali-
qua postea ponentur. Ad idem facit magister dis. xlv. quar-
ti libri sententiarū. ⁊ Hugo de sacra. lib. ij. par. xvj. Ex qui-
bus ⁊ alijs multis satis manifestū ē animas fideliū defun-
ctorū suffragijs iuuari viuoꝝ. ℂ J Per hoc ad autorita-
tes ⁊ rōnes hereticoꝝ. Ad autoritates pōt tripliciter respō-
deri. Vno mō q̄ oēs intelligende sunt quantū ad premiuz
essentiale beatificū: ⁊ quātū ad penā eterne dānationis: il-
lud em̄ q̄libz recipit fm ppria merita. Nec p suffragia quo-
rūcūqz iuuat vt īfra dicet. Vel intelligunt de pmio in finali

iudicio cuilibet reddendo. Post illud em̄ extremū ⁊ tremē
dum iudiciū cessabūt suffragia: cessabit ⁊ quecūq; penarū
diminutio/⁊ glorie augmentū/tam essentialis ꝙ accidēta/
lis. Usq; tunc em̄ gaudiū accidentale beatoꝝ/per opa via/
torum meritoria augeť: ⁊ maxime illoꝝ quibꝰ beati occasio
fuerunt per doctrinā verbi/scripti vel exēpli/preces/auxi/
lia/ac cetera hmōi: similiter ⁊ pena accidentalis dānatoꝝ.
sicut de arrio loquiť Aug. Debent ergo autoritates intelli
gi de redditione premioꝝ ⁊ penarū in finali iudicio futura
que em̄ tūc reddenť: manebūt sine fine: sm̄ illud Matth.
xxv. Et tunc ibunt hi in suppliciū eternū: iusti aūt in vitā
eternā. ¶ Uel tertio ꝙ suffragia que fiunt pro mortuis et
viuis/dici possunt opera illoꝝ pro quibꝰ fiunt. Tum q2 vt
ista eis proficerent post mortem: ipsi suis opibꝰ dum viue/
rent meruerūt: ⁊ ita sua fecerunt: q2 suis precedentibꝰ meri
tis redduntř. De quo btūs Aug. in enchi. ca. cix. Eis scʒ de/
functis psunt hec: q̄ cū viuerent vt hec sibi postea prodesse
possent meruerūt. Et sequiť. Hic omē meritū cōparať quo
possit post hanc vitā releuari quispiā vel grauari. Nemo
aūt speret qđ hic neglexit: cū obierit apud deum pmereri.
Nō igitur ista que pro defunctis cōmendandis frequentat
eccl̄ia: illi aplīce sunt aduersa snie qua dictum est: Oēs em̄
stabimus ante tribunal christi: vt referat vnusquisq; sm̄ ea
que per corpꝰ gessit: q2 etiā hoc meritū sibi vnusquisq; dum
in corpore viueret cōparauit: vt ei possent illa pdesse. Tum
q2 opus qđ pro aliquo fit efficiť eiꝰ pro quo fit: appropriať
em̄ ei p intentionē facientis. Tum q2 qđ est eiꝰ qui vnū me/
cum est: quodāmodo ⁊ meū est. Un̄ nō est cōtra diuinā iu/
sticiam/si vnus fructū accipiat de operibꝰ factis ab alio q̄
vnum secū est in charitate: ⁊ maxime pro eo factis. Nam et
sm̄ humanā iusticiā cōtingit: vt satisfactio vnius pro alio
accepteť: vt vult beatꝰ Tho. in quarto scripto dis. xlv. q. iiij.
Et ita oēs autoritates allegate q̄ de ppriis operibꝰ loquū/
tur: que quisq; gessit in corpore: sunt predictis cōsentanee
⁊ nullatenꝰ aduerse. ¶ Ex Autoritas etiam beati Hiero.
de tribunali extremi iudicij loquiť: in illo em̄ finali iudicio
vt dictū est: cessabunt orōnes sanctoꝝ. Uel p onus suuʒ in/
telligiť qđ quisq; meruit: meruit aūt decedēs in gratia/ vt
ei pficerent viuoꝝ suffragia. Nō ergo iob/daniel/ aut noe
rogare poterūt: vt noua merita consequanť defuncti. Pos
sunt aūt rogare vt precedētibꝰ meritis hec reddanť. Uel vt
Gratianꝰ. c. allegato dicit: verba hieronymi de impeniten
Ps̄. xl/viij. tibus accipienda sunt. De quibꝰ pphā: Non dabit deo pla
cationem suā: nec preciū redēptionis aīe sue: ⁊ ideo frater
nō redimet eū: sed laborabit in eternū. De aliis aūt intelli/
gi nō pōt. Hec gratianꝰ. Nec obstat qđ Eccē. ix. dicit. Mor
tui nō habent partē in hoc seculo: neq; in opere qđ sub ce/
lo geriť: q2 verbū hoc est cōcionatoris/veritatē nō determi
nantis vt patet ex textu. Etiā licet mortui nihil habeant de
opere qđ fit in hoc seculo p cooperationē ppriā (q2 hoc se/
culū excesserūt) hñt tamen aliqđ de fructu qui opa cōsequi
tur: Ad instar quorundā mercatoꝝ societatē adinuicem ha
bentiū: q̄ participant aliqđ de lucro p suos socios: q̄ labo/
rando discurrūt p mundi partes: cum ipsi domi resideant
⁊ quiescāt. Sic ⁊ eiusdē corporis mēbra: licet nō oia in eo/
dem officio laborent: fructū tamen laborum singuloꝝ oia
participāt. Quāuis em̄ manus nō digerāt sed stomachus
nec cibos in os inferat stomachus sed manꝰ: tamen nō sibi
tm̄: sed oibus membris stomachus digerit: et toti corpori
manus cibū inferūt: ⁊ pedes totū corpꝰ portant: oculi toti
corpori vident ⁊c. Ita eiusdē corporis mystici eccl̄ie scʒ mē
bra/tam ea que transierūt/ꝙ illa que supsunt cōicant: neq;
defuncti desinunt esse membra eccl̄ie: qua capiti charitate
sunt vniti: ⁊ nō precisi sicut charitate nudati: igiť participa
re possunt fructū suoꝝ membroꝝ. ¶ Z Ad rationes. Ad
primā patet ꝙ nō est cōtra iusticiā dei qui vnicuiq; sm̄ pro
pria merita retribuit: q2 sm̄ predicta opus qđ pro aliquo
fit: efficiť eiꝰ pro quo fit: vt statim supra dictū est. ¶ Ad se/
cundā diciť ad minorem/ꝙ verū est ꝙ nullus puniť p ma/
lis alterius: que nō aliquo mō sunt sua. Nā iuste aliqs pro

malis alioꝝ: qui aliquo mō per occasionem/cōsensum aut
aliā cōionem etiā ad eū pertinent: vnde diciť Exo. xx. Ego
sum dn̄s deꝰ tuus fortis zelotes: visitās iniquitatem patrū
in filios: in tertiā ⁊ quartā gnātionem eoꝝ qui oderūt me.
Ita etiā nullus iuste bonū cōsequiť ex bono alterius nihil
oino ad se ptinentis: secus vbi est aliqua cōmunio eoꝝ aut
cōiunctio: vt in pposito. Un̄ vbi supra sequiť: Faciens mi/
sericordiā in milia his q̄ diligūt me: ⁊ custodiunt precepta
mea. Unde auferre aliqđ qđ sibi debeť: directe iusticie re/
pugnat. Dare aūt aliqđ ei cui non debeť: actus est liberali
tatis/⁊ iusticie non repugnat: licet iusticie metas excedat.
Ad qđ facit illud Matth. xx. Amice non facio tibi iniuriā:
nōne ex denario diurno cōueni tecū. tolle qđ tuum est ⁊ va
de: volo aūt huic dare sicut ⁊ tibi. ¶ Ad tertiā negeť ma/
ior: Nō em̄ p oia simile est de laude ⁊ merito: nam laus nō
datur alicui nisi sm̄ ordinē ad actū quo aliqs bene disponi
tur. Et q2 nullus bene disponiť ex opere alteriꝰ: ideo ex ope
re alterius nullus laudať nisi p accidēs: pro quāto ipse ali/
quo mō/operū illoꝝ est causa/cōsiliū/vel prebens auxiliū/
aliquo mō inducendo: sed opus qñq; est meritoriū alicui:
nō ex dispositiōe quā iam habet: sed quantū ad aliqđ conse
quēs dispositionē vel statū eiꝰ: vt dicit Tho. Uel pōt dici
breuiꝰ ꝙ opus suffragij est volūtariū volūtate antecedēte.
Uult em̄ quilibet iustus iuuari post hāc vitā suffragiis su/
perstitū. ¶ Ad quartā diciť sm̄ sctm̄ Tho. ꝙ aie in purga
torio existium quantū ad aliqđ sunt in termino: quātū ad
aliqđ in via. In termino sunt quātū ad meritū premij essen
tialis: ⁊ quantū ad certitudinē statꝰ btitudinis ⁊ miserie: et
quātū ad hoc via eoꝝ est circūsepta: vt nō possint vlterius
p aliqua opa trāsmutari quātū ad statū adipiscēde felicita
tis. Sūt aūt in via quātū ad hoc ꝙ nondū apprehenderūt
finale premiū ⁊ vltimā retributionē ad quā ambulāt p cō/
tinuā satispassionē p pctis. Et quātū ad hoc via eoꝝ nō est
circūsepta/quin possint ab aliis iuuari. ¶ Nec cōtra illud
est verbū apl̄i: Post hoc iudiciū: q2 siue loquať de vniuer/
sali in fine sc̄li: siue de pticulari iudicio statim post mortē ce
lebrādo: intelligiť de iudicio finalis retributionis: ⁊ quan
tum ad illud aie iuuari nō pñt viuoꝝ suffragiis. Uel pōt di
ci ꝙ iudicio pticulari nō solū iudicať quā retributionē ppe
tuā habiturꝰ sit hō: sʒ etiā quibꝰ purgatiōibꝰ (attētis suffra
giis futuris) pueniet ad finalē retributionē. ¶ Ad quintā
diciť/ꝙ minor nō est vera. Ostēsuʒ em̄ est ꝙ mortuoꝝ ⁊ vi/
uoꝝ est cōicatio quātū ad opa vite spūalis/tanꝙ mēbroꝝ
eiusdē corporis charitatis nexu vnitoꝝ. Pbs vo loquiť de
cōicatione operū ciuiliū: q̄ nō est eoꝝ q̄ sunt extra vitā ciui/
lem quā excesserūt mortui: nō aūt vitā spiritualē gratie qua
etiā mortui in christo viuūt. ¶ M De scđo pncipali/scʒ
quibꝰ psint viuoꝝ suffragia: an solū existētibꝰ in purgatorio
an etiā existētibꝰ in iferno. Nā qui btitudinē adepti sunt: his
nō indigēt. Ad hoc dubiū rñdet btūs Aug. in suo enchi. c.
cix. ⁊ allegat magr̄ dis. xlv. li. iiij. Nō em̄ inquit oibꝰ psunt/
scilicet ecclesie suffragia: Et quare nō omnibus prosunt: ni
si ob differētiā vite quam q̄sq; gessit in corpore. pmisit: Hec
eis psunt/qui cū viuerēt/vt hec sibi postea pdesse possent
meruerūt. Est em̄ quidā viuendi modus: nec tā bonꝰ vt nō
requirat ista post mortem: nec tā malus vt ei non psint ista
post mortem. Est vo talis in bono/vt ista nō requirat: ⁊ est
rursus talis in malo: vt nec his valeat cū hec vita transierit
adiuuari. Primi horū dicunť mediocriter boni ⁊ mediocri
ter mali: secundi valde boni: tertij valde mali. ¶ Ex quibꝰ
elici possunt tres ppositiones ad dubium responsiue. Pri/
ma: Ecclesie suffragia pro defunctis post mortem impensa
nō prosunt beatis. Et nota ꝙ diciť suffragiū. Nā suffragiū
de sui ratione importat quandā auxiliationem que cōpetit
indigenti/scʒ ei qui defectū patitur. Et ideo ꝗuis operibꝰ
meritoriis viuoꝝ crescat gaudiū accidentale beatoꝝ: nō ta
men propter hoc dicunť suffragia respectu beatoꝝ/opera
bona viuoꝝ. Sic intellecta propositio patet: q2 hec ipsi nō
requirunt/cum his nō indigeant: habent em̄ quicquid vo/
lunt: ⁊ nullius indigēt. De quibꝰ in ser. de verbis apl̄i idem

Aug. ait: ꝛ habeť de ce. mis. Cū marthe. Iniuriā facit martyri qui orat pro martyre. Et pari ratione iniuriā facit cuilibet alteri beato pro ipso orans: q̄ oēs sunt in statu nō deficiente: sed in statu beatitudinis ꝛ sufficientie. ¶ Scđa ꝓpositio: Suffragia ecclesie ꝓsunt defunctis in purgatorio carceratis. Patet, q̄ tales sunt qui ea requirunt: id est desiderant ꝛ eis ꝓdesse possunt: nā in penis detinenť a quib⁹ liberandi sunt: quoꝝ liberatio pōt per eccłie suffragia accelerari. Itē aliqui defuncti suffragijs iuuari possunt: sed nulli potius q̄ illi: vt patet ex vbis Aug. Illi enī meruerūt dū viuerent: vt post mortē iuuari possint. Quō meruerūt: per hoc certe q̄ mānserunt in vnitate eccłie ꝑ charitatem: in qua finaliter decesserūt: ꝓpter qđ manserunt membra eiusdem corporis christi cui⁹ ꝛ viui; ideo in bonis spūalib⁹ cū viuis cōmunicant: vt dictū est precedenti dubio. Meruerūt aūt merito cōditionato liberari a penis, si aliqui opera pietatꝭ ꝛ sacrificiū altaris pro ipsis exhibeāt: qđ si nō fiat: penam illā sustinebūt quousq̄ satis patianť ſm eorū quantitatem peccatoꝝ. Meritū igiť illud nō est aliud nisi ꝑseuerantia finalis in charitate: ꝑ quā manent in statu in quo possunt aliorum, viuoꝝ scz operib⁹ cōicare: ꝛ sic ꝑ ea in penis releuari.

¶ N Tertia ꝓpositio: Quibusdā defunctis ꝑpetue dānationi ascriptis, viuoꝝ pietates nō ꝓficiūt: qui in suis penis nullis poterūt suffragijs releuari. Patet ꝑ illud Aug. Pro valde malis, etsi non sunt adiumenta mortuoꝝ: qualescūq̄ viuoꝝ cōsolationes sunt. Utrū aūt vili dānatoꝝ suffragijs viuoꝝ iuuari possunt: opiniones sunt apud doctores. Sunt enī qui in predicta beati Augu. autoritate quattuor mēbra faciūt. Nā sicut duo sunt genera electoꝝ, valde boni ꝛ mediocriter boni: sic duo sunt genera reproborū: valde scz mali ꝛ mediocriter mali: ꝛ ſm hoc primā partē autoritatis beati Aug. distinguūt in duo membra: intelligētes ꝑ mediocriter bonos, eos qui sine mortalib⁹ in charitate decesserūt: cū debito tñ satisfaciendi ꝓ venialib⁹ pctis aut mortalib⁹ quoad culpā remissis: ꝛ de his accipiūt illud Augu. q̄ est quidā modus viuēdi nō tam bon⁹ vt nō requirat ista post mortē. Per mediocriter aūt malos intelligūt decedentes in fide catholica informi: cū mortalib⁹ lz tamē nō grauissimis: ꝛ ideo dānatis. de quib⁹ accipiūt id qđ in Augu. sequiť: Nec tā malis vt eis nō ꝓsint post mortē. Illis dicunt valere suffragia: nō vt aliqñ nō puniaņť siue vt liberētur: sed vt min⁹ puniaņť. Et ad hunc sensum retorquēt verba q̄ subdit Aug. autoritate. s̄. allegata. Quib⁹ aūt ꝓsunt: aut ad hoc ꝓsunt vt sit plena remissio: aut certe vt tolerabilior fiat ipa dānatio. Primū referūt ad mediocriter bonos scz existentes in purgatorio. Scđm ad mediocriter malos, scz existentes in inferno. Alr enī quō dixisset Aug. vt tolerabilior sit eoꝝ dānatio: ꝛ nō potius vt tolerabilior sit eoꝝ purgatio. Ualde aūt mali quib⁹ non ꝓsunt: sunt infideles, idolatre, gentiles, iudei, heretici ꝛ pessimi ac obstinatissimi christiani: de quib⁹ intelligūt illud beati Greg. ad bonifacium: Cōgruit vt sacerdos ꝓ mortuis catholicis memoriam faciat ꝛ intercedat: nō tñ impijs (q̄uis christiani fuerint) tale quid agere licebit: ꝛ hāc opinionē tenet glo. xiij. q. ij. Temp⁹. ꝛ in ca. Cū marthe. de cele. mis. ¶ O Et potest hec opinio quibusdā rōnib⁹ muniri. Primo, q̄ hi pro quib⁹ machabe⁹ misit hierosolymā duodecim milia drachmas argenti vt. s̄. allegatū est: fuerūt in inferno: q̄ in mortali decesserūt: qm̄ contra legē de donarijs idoloꝝ acceperunt, furtiue sub tunicis abscōdentes. ¶ Itē in vitaspatrū de sancto machario legiť, q̄ caput cuiusdā inuentū in via, ad preces eius respōsum dedit, q̄ fuerit sacerdotis gētilis dānati: ꝛ tamen cōfessum est se ꝛ alios orōne macharij iuuari. ¶ Itē Dam. in ser. narrat beatū Greg. ꝓ traiano gentili orantem vocem diuinit⁹ allatā audisse. Uocem tuā audiui, ꝛ veniā traiano do: cuius rei ait testis est oriens ꝛ occidens. Sed cōstat traianum damnatū fuisse: ꝛ q̄ gentilis erat: ꝛ q̄ multoꝝ martyrū sanguinem fudit: vt ibidem dicit Damas. ¶ Item suffragia viuis valent in mortali pctō existentib⁹: ergo ꝛ defunctis in mortali dānatis: plus enī valet defunctis q̄ viuis: vt vult Diony. c. vlti. eccle. hierar.

¶ Item pena dānatoꝝ potest augeri per mala opera viuentium: sicut dicit Aug. q̄ ignoratur pena arrij: q̄ nesciť quot eius errore sunt subuertendi: ergo ꝛ minui pōt ꝑ bona opera viuentiū, inter q̄ sunt suffragia: qm̄ pronior est deus ad miserendū q̄ ad puniendū. ¶ P Ad quid aūt ꝓsint dānatis suffragia, sequenti dubio reseruandū foret: q̄ tñ hic occurrit materia nūc ꝓsequamur. Et de hoc tangit Alber. circa hunc textū canonis quattuor opi. [Suffragia ad qd ꝓsint dānatis.] Prima est prepositini, ꝛ Aug. de anchona in de ptāte ecclesiastica: ꝛ glose allegate, q̄ suffragia facta pro damnatis mediocriter malis ꝓsunt ad diminutionem pene: tollunt enī aliquid de pena nō vt liberenť: sed vt minus puniaņť. ¶ Et si cōtra hoc arguitur sicut ipsi arguunt: ꝛ ponit glosa allegata: Pono q̄ certū opus pietatis puta elemosyna tollat centesimā partē pene eius ꝓ quo fit: ergo si fiant centū elemosyne ex equali charitate facientis, tota pena illi remitteretť: qđ negant sic opinantes. Respondet prepositin⁹ ꝛ glo. q̄ in casu posito, secūda elemosyna nō tantum tollit de pena quantū prima ſm quātitatem: sed ſm ꝓportionē. Unde sicut ex casu prima elemosyna tollit centesimā partē totius pene: sic secunda elemosyna tollit centesimā partē remanētis pene: ꝛ sic de alijs: ꝛ q̄ pena est diuisibilis in partes eiusdē proportionis in infinitū: post quācūq̄ centesimā ablatā adhuc manent partes. xcix. igiť nunq̄ tolletur tota pena: ꝛ tamē per quodlibet suffragiū sic aliquid auferť, ꝛ fit pena tolerabilior. ¶ Ponit prepositin⁹ exemplū in diuisione linee vel cuiuscūq̄ quantitatis cōtinue: Si sit diuisio ſm partes eiusdē quātitatis: stabit diuisio ad certū numerū partium: vt ad duas medietates vel tres tertias: vel centum centesimas: aut mille millesimas: quib⁹ ablatis nihil manet. Si vo sit diuisio in partes eiusdē ꝓportionis: vt primo auferatur medietas totius: secundo medietas residui: tertio medietas remanentis, sit processus in infinitū: manet enī semper aliquid diuidendū. ¶ Sed cōtra hanc respōsionē eā improbando arguit Alb. ꝛ bñ di. Querať a prepositino q̄ sit causa q̄ secūdum suffragiū min⁹ in quātitate pene tollit q̄ primū: cū in oī natura equaliter agētia equaliter tollant ꝛ abijciāt de passiuo. Pñt aūt sequētia suffragia eē equalia primo: q̄ ꝓcedere pñt ex equali charitatis feruore ac deuotione: ꝛ cū nulla pōt assignari causa rōnabilis: neq̄ dictū illud ex autoritate ꝓcedit: eadē facilitate cōtēniť qua ꝑ hec vñ eā reputat tanq̄ fictiōē in nullo fundatā. ¶ Q Scđa opi. est cācoris parisʼ. ꝛ stephani cātuarieñ. q̄ dicūt q̄ suffragiū dānatis impēsū tollit aliqd de pena inferni: ꝛ scđm si fuerit equale pmo: tātū quātū pmo in casu posito: cōsequēter cōcedūt q̄ pñt tantū multiplicari eccłie suffragia, q̄ pena totaliter tolliť, vel veri⁹ tota suspendiť: q̄ ꝯsequēter dicunt q̄ suspēsa tota pena, dānatus iterū in easdem penas relabitur: q̄ nemo liberať a penis sine relapsu nisi per gratiam diuinā: cui⁹ damnatus nō est particeps nec susceptiu⁹. Hoc cōfirmant per dictū Ioh. chryso. qui distinguit q̄ duplex est misericordia dei: scz liberans ꝛ relaxans. Liberans est que ex toto indulgens liberat: ꝛ vt dicit: nō est sup oia opera dei: q̄ nō est sup damnatos. Misericordia relaxans que est citra cōdignū puniens, in omī iudicio partē pene relaxat ꝛ nunq̄ totā: ꝛ hanc dicit esse super oia opera eius etiā sup damnatos: de qua intelligiť illud ps. Oēs vie dñi misericordia ꝛ veritas. ꝛ illud Iaco. ij. Superexaltat aūt misericordia iudiciū. Ponūt aūt hunc relapsum maxime fieri post diem iudicij: tunc quidē spūs dānatoꝝ resumptis corporibus detrudenť in ignem eternū, sine spe omnis venie. ¶ Sed cōtra illos queriť, que sit causa q̄ iam liberat⁹ iterum relabitur in penam: q̄ apud iustū iudicem, si aliquis satisfecit pro reo: ꝛ iudex satisfactionē acceptauit: iā iniustum est reum iterū in penā reuocare. Hoc quoq̄ dictū minime probant: autoritas quoq̄ oino impertinens est ꝓposito. Nō enī vult Chryso. q̄ ex dei misericordia cōtinuo relaxetur aliquid de pena dānatorū postq̄ inflicta est: sed q̄ ex dei misericordia nō tanta infligiť: quantū meruit suo pec-

cato. Punit eñ deus citra cōdignū. Etiā cōtra istā opinio
nem allegat Alber. autoritates canonis: istā scȝ Job. xv. de
dānato: Nō recedet de tenebris: ramos eiꝰ arefaciet flāma:
ꝛ auferet spū oris sui: nō credit errore frustra deceptus ꝙ
aliquo precio redimendus sit. Itē Prouer. vi. Zelus ꝛ fu
ror viri non parcet in die vindicte: nec acquiescet cuiusꝙ̄
pcibꝰ: nec recipiet ꝑ redēptiōe dona plurima. ❡ R Ideo
est tertia opi. Guil. altisiodorenſ. que dicit ꝙ pena dāna
torū per ecclie suffragia nec minuit nec suspendit: prosunt
tamen dānatis vt tolerabilior sit eoꝝ dānatio: qꝛ per suffra
gia cōfortant ꝛ vt leuius ferre possint ignis incendium. Si
cut quādo quis pondere magno grauatꝰ lassitudine debi
litatur: si quis in faciē eiꝰ fundat aquā frigidā: ille pondus
quod portat in nullo alleuiat: ꝛ tamen portantē ad leuius
sustinendū cōfortat ꝛ refrigerat: ꝛ in hoc sensu dixit diuitē
Luc. xvj guttam aque peteret vt refrigeret. ❡ Sed cōtra hos argui
potest sicut cōtra priores: qꝛ si certū suffragiū tribuit cōfor
tationem certi gradus: duplex suffragiū prestabit duplicē
cōfortationis gradū: ꝛ sic possent tantū multiplicari suffra
gia: ꝛ per ea confortatio ꝙ nihil dānatus sentiret de pena.
❡ Preterea cōtra hanc opi. ꝛ oēs eiꝰ modos arguit ꝙ vi
uorū suffragia dānatis simpliciter nō ꝓsunt. Primo per ver
bum abrae qd respondit diuiti aque guttā ad lingue refri
gerationē petenti. Chaos magnū firmatū est inter nos et
vos ꝛc. ꝛ premisit: Tu recepisti bona in vita tua: ꝛ simili
ter lazarus mala. Nunc aūt hic cōsolat: tu vo cruciaris. Ex
quo patet ꝙ tantū chaos mediat inter dānatos ꝛ ceteros:
ꝙ etiā minimū cōpassionis suffragiū a sanctis ad dānatos
nō possit deriuari. Si eñ suffragiū negat a patre abraam
iam domestico dei: ꝛ cōsimiliter a sancto lazaro: quō pote
rit ad eos deriuari suffragiū a viatoribꝰ mortalibꝰ potenti
bus deficere. ❡ Preterea btūs Aug. Si scirem inquit pa
trem meū in inferno nō plus orarem pro ipso ꝙ̄ pro diabo
lo. Et. xxi. de ciuita. dei. cap. xxiiij. Si ecclesia esset certa de
aliquibꝰ hic in vita constitutis ꝙ essent in ignem mittendi
eternū: pro eis nō oraret. Hoc aūt stultū foret ꝛ fatuū pter
mittere si orationibꝰ ꝛ suffragijs viuoꝝ pena dānatoꝝ: aut
tolli posset aut minui. ❡ Itē btūs Greg. xxiiij. mora. ꝛ sa
tis cōcordat btūs Aug. loco allegato. Eadē causa est cur
nō oretur tunc (scȝ post diem iudicij) pro hominibꝰ eterno
igne dānatis: que nunc causa est vt nō oret pro diabolo an
gelisꝙ eius eterno supplicio dānatis: q̄ etiā nunc causa est
ꝙ sancti nō orant ꝑ infidelibꝰ impijsꝙ defunctis: qꝛ de eis
vtiqꝫ quos dānatos eterno supplicio iam nouerunt: ante
illū iusti iudicis ꝯspectū oronis sue meritū cassari refugiūt
In inferno igitur dānatis suffragia non ꝓsunt. ❡ Item ex
Aug. verbis magister dist. xlv. quarti elicit ꝙ qui sine fide
operante ꝑ dilectionē eiusꝙ sacramētis de corpore exierūt
frustra illis a suis hmōi pietatis officia impendunt: cuius
cū hic essent pignore caruerūt: nō misericordiā sibi thesau
rizantes sed irā: sed oēs dānati sunt hmōi: quare suffragia
eis a viuis impensa nō ꝓsunt. ❡ Seruit ad idem ratio du
plex. Prima qꝛ iusticie obuiat manente pctō: penā illi cor
respōdentem minui. Manet aūt peccatū: nec vnꝙ̄ minuit
seu remittit dānatis: qꝛ remissio peccati nō fit nisi ꝑ grām:
cuius dānati capaces nō sunt: neqꝫ habere possunt volūta
tem bonā: qꝛ obdurati sunt in malo: ꝛ si bonā volūt nō ta
men bene: qꝛ semꝑ deficit principalissima finis circūstātia:
ꝛ adest ꝑuersa qua seipsos finem cōstituūt: quippe seipsos
diligūt suꝑ oia ꝛ od unt deū. iuxta illud: Sugbia eorū qui
te oderunt: ascendit semꝑ. Si igit dāna us imobiliter ma
net in pctō: stat imutabiliter pena tali pctō debita: qꝛ pena
ordinat culpā: ne in vniuerso sit dedecus culpe sine decore
iusticie: ꝑ penā ordinantis culpā: vt deducit beatus Ansel.
❡ Scđa ratio: sublata cōione viuoꝝ ad mortuos tollunt
ꝛ mutua suffragia: sed viuoꝝ ad dānatos nulla est cōio: ꝛ ꝑ
cōsequēs viuoꝝ suffragia ad dānatos deriuari nō possunt
Sunt eñ dānati extra vinculū charitatis: sm quā solū ope
ra viuoꝝ cōtinuant defunctis. ❡ Et addit tertia ratio sm
sanctū Tho. in. iiij. scripto dist. xlv. q. v. ar. j. Nā dānati sunt
totaliter in termino quantum ad animā ꝛ extra viam: reci
pientes vltimā pro meritis retributis retributionē: sicut et
sci q̄ sunt in patria. Nō eñ restat de pena vl' glīa corporis
hoc eis rationem viatoris nō prebet: cū gloria essentialiter
ꝛ radicaliter existat in aīa: simul ꝛ miseria dānatoꝝ: ꝛ ideo
nō potest pena eoꝝ diminui: sicut nec premiū sanctoꝝ auge
ri quantū ad gloriā essentialē. Est ergo opinio predicta: vt
dicit btūs Tho. vbi supra presumptuosa: vtpote sctōꝝ di
ctis cōtraria ꝛ vana: nulla autoritate fulcita ꝛ irrationabi
lis ꝓpter ratiōes iam cōtra eam inductas. ❡ S Est igit
alia opinio bti thome ꝛ ceteroꝝ doctoꝝ cōiter: qui tenēt ꝙ
suffragia viuoꝝ nō prosunt dānatis quantū ad penas pec
catoꝝ pro quibꝰ dānati sunt quouis modo releuandas: nec
quoad penā dāni: neqꝫ quoad penā sensus. Quoad penā
damni que est carentia visionis diuine essentie: nā huiꝰ pe
ne ablatio nō pōt fieri nisi ꝑ collationē visionis diuine: si
cut in alijs priuationibꝰ. Siquidem priuatio a subiecto nō
tollitur nisi ꝑ positionē habitus oppositi. Nō eñ ab hoīe
aufert cecitas: nisi ꝑ positionem visus. Positio autē visus
diuine essentie beatificat. sm illud Johis. xvij. Hec est vita
eterna vt cognoscāt te solū deū verū ꝛc. Cognoscāt inquā
clare ꝛ intuitiue: que cognitio visio appellat. Hec qꝛ sm
quēꝙ gradū beatificat: sicut ꝛ gratia sm quēꝙ gradū gra
tificat: ideo sm quēꝙ gradū tollit dānationē. Quoad pe
nam sensus consistit in aliquo positiuo reali afflictiuo sen
sus damnati siue corporis: siue mentis: ꝛ maxime mentis:
qua sm Aug. xi. de ciuit. dei. c. iij. verissime sensus dicitur
qualis est pena ignis ꝛ vermis. Neqꝫ eñ illa tollitur vel mi
nuitur per suffragia viuoꝝ in dānato quantū ad eam que
infligitur pro pctō mortali: qꝛ illa est eterna. dicente christo
Discedite a me maledicti in ignem eternū: qui paratus est
diabolo ꝛ angelis eius. Math. xxv. Quod verbū pertra
ctans beatus Aug. xxi. de ciuit. dei ait: Nimie presumptio
nis est dicere cuiꝙ̄ ipsoꝝ eternū suppliciū nō futurū: quos
deus ituros dixit in suppliciū eternū. Et Esa. Vermis eorū Esa. lxvj
nō moriet ꝛ ignis eoꝝ nō extinguet. ❡ Notāter aūt dictū
est quātū ad penas illoꝝ pctōꝝ ꝑ qbꝰ dānati sunt scȝ morta
liū: qꝛ de venialibꝰ pctis ꝛ mortalibꝰ hꝫ remissis q̄ad culpā
nō quoad penā satisfactoriā: tenet Sco. in suo q̄rto dis. xxi.
q. j. ꝙ eis etiā in inferno nō debet nisi pena tpalis: cū venia
lis culpa sufficiēter punit pena tpali: ꝛ pena mortalis eter
na dimisso mortali ꝑ pniam mutat in tpalem: illa igit tpali
soluta nihil remanet soluēdū. ❡ Qđ dictū est ꝓbabile est
quoad pctā mortalia ꝛ venialia hic dimissa: tñ pro veniali
cū quo q̄s morit nō dimisso quoad reatū culpe nō videt ve
rum: qꝛ cū tale pctm̄ quoad culpā cōtinuat ꝑpetuo sicut et
mortale: nō pōt tolli pena manēte culpa. Nō aūt tollit cul
pa venialis sicut nec mortalis post hāc vitā in dānatis: qbꝰ
semꝑ placet ꝛ nunꝙ̄ displicet culpa displicētia debite circū
stantionata circūstantia finis: q̄ requirit ad remissionē cul
pe. Hanc aūt habere non possunt obstinati in inferno: igit
nō pōt tolli aut minui pena nō dimissa culpa. Si ergo opi
nio illa vera est quātū ad penā hic dimissam quoad culpā:
posset ꝓbabiliter dici ꝙ quātū ad illa ꝓficerent dānatis vi
uorum suffragia. Nā cū dānati pro illis pctis possint satisfa
cere patiendo temporalem penā in inferno: ita pro eis pos
set quis satisfacere tpaliter in via. Satisfactio enim tempo
ralis pōt fieri ab vno pro alio. ❡ Verū ꝙ oppositū eque
ꝓbabiliter potest sustineri: scȝ ꝙ stante positione predicta
vnus nō potest satisfacere pro alio cū quo nō habet aliquā
cōionem. Viuoꝝ aūt cū damnatis nulla est cōmunio vt di
ctum est: nec sm predicta ipsi meruerūt in via vt eis ꝓdes
sent suffragia post mortē. Et hoc sentire videt Richar. de
media vil. in. iiij. dist. xlv. q. ij. ❡ T Per hec ad rationes
prime opiniōis: Ad primā autoritatē Aug. in enchi. In qua
se fundant iuriū glosatores: et quidam alij doctores: dicen
dum ꝙ diuisio beati Aug. quā ibi ponit: nō est quadrimē
bris: sicut ipsi sentiunt: sed trimēbris. Nam ijdem sunt me
diocriter boni ꝛ mediocriter mali: illi scȝ qui decesserūt in
gratia cū pctō veniali aut cū debito pene pro pctis morta

libus hic p pniam quoad culpā dimissio:nam mediocriter
bonus/est etiā mediocriter malus. Qđ satis clare patet ex
verbis btī Aug. Nā ponit tm̄ tres modos viuendi:ait eīm:
Est quidā viuendi modus nec tam bon⁹ vt nō requirat ista
scz suffragia post mortē:nec tam malus vt ei illa non ꝓsint
post mortem. Ecce prim⁹ modus viuendi. Sequit: Est vo
talis in bono vt ista nō requirat:ꝛ est rursus talis in malo:
vt nec his valeat (cū hec vita transierit) adiuuari. Primū
ergo modū viuendi cōtra mentem bcān Aug. diuidunt in
duos:cū sit tm̄ vnus modus viuēdi medi⁹/inter duos ex
tremos. Vnus extrem⁹ est talis qui nō indiget iuuari. Ali⁹
extrem⁹ q̄ non pōt iuuari. Medi⁹ q̄ indiget ꝛ pōt:ꝛ ille est
mediocriter bon⁹:qꝛ pōt. ꝛ mediocriter malus:qꝛ idiget iu
uari. Itēq̄ est mediocriter bon⁹/aut est aliquātulū mal⁹:vl
oīno nō malus. Si scđz:tūc est valde bon⁹: nihil oīno hn̄s
mali seu debite malicie/culpe nec pene. Si primū:habetur
ꝓpositū. Sic de mediocriter malo:aut habet aliq̄d bonita
tis:ꝛ sic est mediocriter bonus:aut nihil bonitatis:ꝛ sic est
valde malus. Et h̄ etiā patet:qꝛ aug. resumēs dictā diuisio
nē circa finē ca. iterū ponit tm̄ tria mēbra/vbi dicit: Cū er
go sacrificia siue altaris:siue quorūcūq̄ elemosynaꝝ p bapti
zatis oībus defunctis offerunt: pro valde bonis gratiarū
actiones sunt:pro nō valde malis ꝓpitiatiōes sunt: pro val
de malis/etsi nulla sunt adiumenta mortuoꝝ:qualescunq̄
cōsolatiōes viuoꝝ sunt. Ubi nō valde malos nominat:qui
bus ꝓsunt suffragia:nec inter illos distinguit. Hoc etiā sen
tit Durādus in suo. iiij. Absurdū etiā videt qđ illi dicūt:p
valde malos intelligi q̄ fidē nō habuerūt:qꝛ pueri deceden
tes in solo originali fidem nō habuerūt:ꝛ tn̄ nō fuerūt ma
gis mali q̄ fideles dānati:qui multa mortalia cōmiserunt:
qđ etiā pena ostēdit:cū illi tm̄ pena dāni:isti pena damni ꝛ
sensus puniunt. Maior aūt pena maiorē arguit maliciam
qꝛ pena correspōdet culpe. Et si dicerent p valde malos in
telligi infideles adultos q̄ etiā in infidelitate pctā actualia
addiderūt:ꝛ fideles grauiorib⁹ pctīs obnoxios:tunc sequi
tur q decedentes in originali tm̄/nō essent valde mali:ꝛ sic
ꝓdessent eis suffragia ſm Aug. ꝯn̄s falsum:qꝛ nō habēt nī
si penā dāni:q̄ vt premissum est:nec tolli pōt nec minui:ni
si p collationē beatitudinis q̄ repugnat dānatis. Qđ autē
dicit Aug. q quib⁹ ꝓsunt suffragia:ad hoc ꝓsunt:vel vt sit
plena remissio:vel certe vt tolerabilior sit eorū damnatio.
Respōdet q ibi accipit dānatio large/pro qualibet puni
tione ad quā aliquis est iudicat⁹: ſm quā acceptionē inclu
dit etiā penā purgatorij. Vn̄ ꝛ beatus Greg. dicit/q eodē
igne purgant boni/quo reprobi puniunt. Et in aliis ꝯmu
nibus locutionib⁹ dicimus aliquem cōdemnari ad certam
pecuniariā penā:siue ad aliqđ ꝑpale supplicium. ¶ V Ad
illud de machabeis dicēdū ſm Tho. vel q illa donaria in
uenta sub tunicis mortuoꝝ nō fuerūt accepta in reuerentiā
idoloꝝ:sed iure belli eis debebant:tamen p aliqualē auari
ciam venialiter peccauerūt:ideo nō fuerūt in inferno. ꝛ ita
suffragia eis poterāt valere. Vel ꝓbabilius/q in ipsa pu
gna videntes sibi imminere periculū: peccatū suū cogno
uerunt ꝛ penituerūt:ſm illud ps̄. Cū occideret eos quere
bant eū:ꝛ ita peccatū remissum fuit p pniam:ꝛ per ꝯn̄s nō
fuerunt in inferno: sed purgatorio. ¶ Ad aliud de sancto
machario ꝛ capite inuento: dicendū q illud adiutoriū nō
erat ad pene diminutionē:sed ad hoc solū vt ibidem dicit:
q eo orante cōcedebatur eis vt mutuo se viderent:ꝛ in hoc
aliquod gaudiū nō verum:sed phātasticū habere dicunt/
dum implerur illud qđ desiderant. Sicut ꝛ demones gau
dere dicunt/dum ad peccata pertrahunt hoies: q̄uis p hoc
eorū pena nullatenus minuat. Sicut nec angeloꝝ gaudiū
minuitur:dum nostris malis cōpatiuntur. ¶ Ad illud de
traiano potest dici q ad preces beati Gregorij/traian⁹ fuit
ad vitā reuocatus:ꝛ ad statum viatorū:ꝛ ibi gratiā conse
cutus:per quā peccatorum remissionem obtinuit: ꝛ per cō
sequens immunitatē a pena:sicut apparet in omnib⁹ illis
qui fuerunt miraculose resuscitati:quorū plures cōstat ido
latras ꝛ damnatos fuisse. De his omnibus similiter dicere

oportet q nō erant in infernū deputati finaliter:ſm presen
tem iusticiā propriorū meritoꝝ: sed ſm superiores causas/
quibus preuidebant ad vitā reuocandi:de eis aliter dispo
nendum erat. Et ita definitiua ꝛ irreuocabili sententia tra
ianus damnat⁹ nō fuit: que sola facit quem damnatū. Vel
dicitur q aīa traiani fuit simpliciter liberata p absolutam
dei potentiā. Qđ aūt dicit animas damnatorū iuuari non
posse: intelligit ſm legem cōem. Vel dicunt alij/q anima
traiani nō fuit simpliciter liberata a pena inferni:sed pena
eius fuit suspensa ad tempus/scz diem iudicij. Nec tn̄ opor
tet q hec fiant oībus p suffragia eccl̄ie:qꝛ alia sunt que legi
cōmuni accedunt: ꝛ alia q̄ singulariter ex priuilegio alicui
cōceduntur. Alij dicunt q liberatus fuerat a pena sensus:
nō damni. Sed qualitercūq̄ dicat/hec duo stabūt: Primū
q de potentia absoluta de⁹ posset oēs dānatos beatificare
Secundū q de lege cōmuni in inferno nulla est redēptio:
neq̄ quoad pene ablationē:neq̄ eorū diminutionē: ꝛ hoc
quoad pctā in via nō dimissa. ¶ X Ad penultimuz dicit
q quantū ad hoc magis acceptat suffragiū pro mortuo q̄
pro viuis in mortali existentib⁹:qꝛ magis indigent: cū sibi
non possint auxiliari:sicut viuus pōt. Sed quantū ad hoc
viuus est melioris cōditionis:qꝛ pōt transferri de statu pec
cati mortalis ad statū gratie: qđ de mortuis fieri non pōt:
ideo nō est eadem ratio orandi pro mortuis ꝛ viuis. Et est
aliqua ratio orandi pro viuis existentib⁹ in mortali: que nō
habet locū in mortuis. ¶ Ad vltimū negat ꝯn̄a:qꝛ non est
simile. Tū qꝛ dānati pena augeri pōt/manēte sua difformi
volūtate:qꝛ punit citra cōdignū: Sz ea manēte pōt minui
qꝛ vt dictū est manēte culpa/pena illi correspōdens culpe/nō
pōt tolli aut minui ſm diuinā iusticiā/penā p culpa ordi
nātē. Sz culpa in dānatis semp manet: scz volūtas puersa
cōtra deū: Ideo sicut opus bonū ab alio factū/ꝛ ad suffra
giū dānati ordinatū/nō minuit ei⁹ penā: multo min⁹ p op⁹
bonū qđ quis facit nō pro ipso: sed occasionaliter ex ei⁹ do
ctrina ipse iuuari pōt. Tum qꝛ pena infligit arrio pro puer
sa sua doctrina:que merito auget ꝓpter nouū malū ex ea
cōsequēs: sed ꝓpter sanā doctrinā quā damnatus reliquit
in terra non punitur:ergo ex bonis sequentib⁹ nulla pena
minuit. ¶ Vel breuiter dicit q ideo nō est simile: qꝛ dam
natus est in statu in quo pena ei⁹ non potest minui propter
volūtatis obstinationē. Pōt aūt augeri:qꝛ nunq̄ pōt vsq̄
ad cōdignū/ſm iusticiam dei strictissimā puniri. ¶ Si di
cis/q̄uis nulla pena tali remittit: tn̄ aliqđ bonū sibi cōfe
rendum est ꝓpter bona que occasione suoꝝ precedentium
operū fiunt. Sicut beatitudo accidentalis sanctoꝝ auget/
ꝓpter bonū qđ ex eoꝝ occasione agitur. Respondet q si
cut merita eterne vite (quib⁹ dānatus meruit: dum in gra
tia fuit) per peccatū mortale superueniens moriunt: nec ali
quid premij cōsequunt post mortem in beatitudine/ꝓpter
peccati mortalis obicem: quem volūtarie obtendit: ꝛ quo
impediunt ne cōsequātur beatitudinem: ac premioꝝ ipsis
meritis correspondere debentib⁹ se reddiderūt incapaces:
ita ꝛ premioꝝ accidentaliū. Vn̄ nullū bonū irremuneratū
nisi is qui remunerari deberet: impedimentū remuneratio
nis sponte preberet: sicut ꝛ in ꝓposito. ¶ Vel pōt dici/q
si dānatus bona remuneranda facit: de⁹ futuroꝝ prescius/
illa retribuit in presenti vita. Vn̄ dixit abraam diuiti refri
geriū petēti: Fili recor. qꝛ rece. bona in vi. tua. Nō sic in bea
tis/in quib⁹ radix boni opis manet/scz charitas: ideo sunt
maioris boni capaces. In dānat aūt manet iniq̄tas ꝛ ppe
tuū dei odiū imobilr ꝑseuerās: ꝓpter qđ capaces sunt ma
ioris pene: ꝛ iuste ab oī dei spāli dono ꝛ bn̄ficio nouo cōfe
rendo sunt seclusi. Vn̄ preceptū est ministris parabolice: vt Matth. xxij.
hoiem sine nuptiali veste ad nuptias ingressuz: ligat manis
bus ꝛ pedib⁹ ꝓicerēt in tenebras exteriores. p qđ significa
tur desertio dānati ab oī subsidio ꝛ suffragio/ꝛ imobilitas
in malo. ¶ Y Ponit tn̄ Alber. vnū modū/quo vt dicit:
sustineri posset suffragia ecclesie valere damnatis: vnde di
cit q vermis conscientie de tribus remordet: scilz de pecca
to a seipso cōmisso; secundo de bono a seipso omisso: ꝛ ter

tio de bono cuius ipse potuit esse causa vt fieret ab altero.
De primis duob⁹: q: preterita sunt: nulla est pene spiritua/
lis. De tertio ꝛ crescit ꝛ mitigat. Si eñ per malũ suũ cau/
sa est mali in alio: totiens crescit vermis: quotiens crescit
ꝛ dilatatur malũ illud in alijs quos inuoluit. Si aũt causa
fuit vt bonũ fieret p alios: totiens decrescit vermis quo/
tiens bonũ illud multiplicat. Decrescit/intelligo nõ quan
tum ad tristiciã vermẽ cõsequentem q̃ insuit: sed a tristicia/
que infieret si bonũ illud nõ multiplicaret. Per hoc autez
nulla pena minuit: sed aliqua pena accidentalis: ne infiat:
impeditur. ¶ Sanct⁹ Tho. etiã tangit vnũ modũ quo suf/
fragia possunt pficere dãnatis: nõ quantũ ad pene interru
ptionem vel diminutionẽ: sed qr ex hmõi suffragijs/eis ali
qua doloris materia subtrahit: que eis adesse posset: si ita
se abiectos cõspicerent/ꝙ sui pro eis nullã curã haberent:
sed hoc ipm beat⁹ Tho. reprobat: q: sm cõem legẽ ibi sunt
spũs defunctoꝝ: vbi nõ vident quecũq agũt aut eueniunt
in ista vita: vt dicit Augu. in de cura pro mortuis agenda.
Qd̃ precipue verũ est de damnatis: ꝛ ita nõ cognoscũt qñ
pro eis suffragia fiunt: nisi supra cõem legez aliquib⁹ dãna
torum illud reuelaret: qd̃ oĩno incertum est. Vñ tutius est
inquit/simpliciter dicere ꝙ suffragia non prosint dãnatis:
nec ecclesia intendit pro eis orare: vt ex autoritatib⁹ indu
ctis apparet. Cui cõsonat illud Ecc̃e. ix. Quodcũq facere
põt manus tua instanter operare: q: nec op⁹: nec ratio: nec
sapientia: nec scientia erũt apud inferos: quo tu properas.
Et tantum de illo dubio.

¶ Lectio. lvij. A

Nunc de tertio pri/
cipali scz quib⁹ suffragijs aie defunctorũ
iuuari possint: ꝛ si pluribus que horũ ma/
gis prosint. ¶ Ad primã hui⁹ questiõis
partẽ btũs Greg. ad Bonifaciũ (vt. xiij.
q. ij. aie. recitat) quattuor suffragiorũ genera annumerat:
ait eñ: Aie defunctoꝝ quattuor modis soluunt: aut obla/
tionib⁹ sacerdotũ: aut precib⁹ sctõꝝ: aut charoꝝ elemosynis
aut ieiunio cognatoꝝ. ¶ Per oblationes sacerdotũ misse
celebratio accipit. Per orationes sctõꝝ cuiuslibet boni ho/
minis/siue in via/siue in patria existentis deuota p defun/
ctis obsecratio. Elemosyna aũt p quecũq fiat/dicit elemo
syna chari: q: charus est qui beneficiũ impendit. Signum
eñ dilectiõis exhibitio est opis: sm eundẽ homel. xxx. Sic
a quibuscũq fiant ieiunia: aut alie corporis afflictiões/co
gnati sunt eoꝝ pro quib⁹ fiunt/carnales vel spũales. Dicit
nempe cognat⁹ quasi cõnatus: q: vi amoris ei agglutinat:
ꝛ quasi cõnascit aia defuncti tanꝙ veri amici. ¶ Sunt aũt
hi quattuor modi gñales/ad quos oẽs alij reducunt. Vñ
ad ieiuniũ oẽs carnis afflictiões: vt vestiũ asperitas/disci/
pline/pegrinatio/labor corporalis: ꝛ quecũq ad corporis
afflictionẽ assumunt ptinent. Ad elemosynas reducuntur
oĩa opa mie/corporalia ꝛ spũalia. Ad orationẽ reducũtur
oĩa spũalia exercitia: vt meditatiões sancte/gratiarũ actio
nes/theologie studiũ ac cõtemplatiões. Ad oblationes sa
cerdotũ oĩa sacrificia ꝛ oblatiões/que immediate deo aut
cultui diuino ac ecclesie ministris applicant: vt sunt obla/
tiones pecunie/cereoꝝ/aialiũ/ornatuũ/ꝛ similiũ. Beatus
vo Aug. in li. de cura pro mortuis agenda (ꝛ habet. xiij. q.
ij. nõ estimem⁹) tria annumerat: omittẽs ieiuniũ cognato/
rum: vñ ait: Nõ estimem⁹ ad mortuos p quib⁹ curã agim⁹ p
uenire/nisi qd̃ pro eis/siue altaris/siue orationũ/siue ele/
mosynarũ sacrificijs solẽniter supplicam⁹. ꝛ sequit: Corpo
ri aũt humano quicqd impendit: nõ est presidiũ salutis: sz
humanitatis officiũ: sm effectũ (ait apls) q: nemo vnꝙ
Ephe. v. carnez suã odio habuit. Ad hoꝝ intellectũ notandũ ꝙ (vt
docet btũs Tho. in quarto scripto dis. xlv. q. vj. arti. j.) suf/
fragia viuoꝝ psunt defunctis sm ꝙ vniunt viuentib⁹ cha
ritate: ꝛ sm ꝙ intẽtio viuentiũ refert ad mortuos. Et ideo
vniuersa opa pñt suffragari mortuis q̃ ptinẽt ad cõcatio/
nẽ charitatis; vel ad directionẽ in alterũ intẽtiõis. Capio/

pter vniuersa opa bona q̃ ex charitate fiunt: oĩa quoq que
ex intẽtiõe ꝛ intuitu subueniẽdi (q: quasi p illis ex psona
defunctoꝝ) fiũt eis pficiũt. Ad charitatẽ aũt (precipue eu/
charistie oblatio) ptinet: q: est sacrm ecclĩastice vniõis: cõ/
tinẽs illũ in quo tota ecclĩa vnit ꝛ solidat scz christũ: vnde
eucharistia est quasi quedã charitatis origo seu vinculum
Elemosyna vo ad charitatẽ ptinet tanꝙ ei⁹ effectus: est eñ
precipuus eius effect⁹. Sic ista duo eucharistia ꝛ elemosy/
na ex parte charitatis precipue mortuis suffragant. ¶ Ex
parte vo intentiõis in mortuos directe precipue valet ora/
tio: q: sm suã rõnem nõ solũ dicit respectũ ad orantez sicut
cetera opa: sed directi⁹ ad eũ pro quo orat. ¶ Ieiuniũ vo/
q: in rõne sua nõ cõtinet qd̃ ad charitatẽ/vel ad intentiõis
directionẽ ptinet: sed hec sunt ei quasi extrinseca: ppter qd̃
etiã Aug. nõ posuit: ideo ad vtrũq põt reduci. Et q: ex cha
ritate pot assumi: ꝛ q: corporis afflictiuũ est/põt tanꝙ pe/
nale opus satisfactoriũ p penis defunctoꝝ ex eorũdem pso
nis dñο cõferri. Et hoc respectu trib⁹ predictis sm Aug. po
sitis annumerauit Greg. ieiuniũ quasi suffragij gen⁹ quar
tum. Nec incassum: qm cũ aie in purgatorio nõ nisi satisfa/
ctorias penas soluũt: quib⁹ solutis/suffragijs nõ indigẽt:
multũ iuuant dũ pro eis opus penale (quale est ieiuniũ)
deo offert. Opus eñ penale eo ꝙ penale satisfactoriũ est.
¶ Ex his patet respõsio ad primã partẽ questiõis: scz qui/
bus suffragijs aie defunctoꝝ iuuari possunt. Vñ respõdet
breuiter ꝙ oĩbus operib⁹ bonis: nã oĩa opa bona fieri pñt
ex charitate. Sic etiã oĩa opa bona possũt eis applicari ex
intentiõis directione. Põt eñ quodcũq opus fieri ea intẽ
tione: vt psit spiritib⁹ defunctorũ. ¶ P Pro rñsione ad
secũdã partẽ. q. scz q̃ opa magis psint liberationi defuncto
rũ: Aduertendũ ꝙ suffragia habent effectũ vel ex gñe ope
ris: vel ex dispõne opantis. Ex gñe operis illa precipue vel
magis suffragant defunctis: in quib⁹ cõcurrũt plures vel
pauciores rõnes de supradictis. Ex opante vo illa magis p
ficiũt: q̃ ex psona magis accepta (ppter maiorẽ charitatez
aut deuotionẽ aut aliã dispositionẽ: ꝛ maius meritũ opan
tis) impedunt. Meritũ dico/vel opantis psonale: vel ec/
clesie totius gñale: cui⁹ psonã operãs in suo ministerio re/
presentat: vt tãgit Sco. in suo quodli. q. xx. circa principiũ
¶ Itẽ põt opus suffragij valere vel ex parte opantis prin
cipalis tale opus fieri pcurantis: vt testatoris/fundatoris
vel alterius opus fieri mãdantis/petentis vel ordinantis.
Vel ex pte opus hmõi exequentis: vt testamentarij amici
familie opus facientis ꝛc. Hanc distinctionẽ alij sic expri/
munt ꝛ in idẽ redit: Suffragiorũ quedã pficiũt ex opante
tm: alia ex opere opato: alia simul ex opere opato ꝛ opante
Ex opante tm q̃ ex sola dispositiõe ꝛ acceptatione agentis
acceptant a deo: vt sacrificia ve. tes. ꝛ opa non priuilegiata
que quisq ex spõtanea volũtate opat. Ex opere opato q̃ ex
ipso opere exhibito etiã circũscripta dispositione opantis
quãtũ ad ei⁹ esse acceptũ habẽt suũ effectũ: vt est sacrificiuz
altaris ꝛ ecclĩe sacrã/q̃ effectũ hñt ex institutiõe christi: nõ
ex dispositiõe ministri offerẽtis vel dispensantis: de quo. s.
lec. xxvij. ꝛ in alijs plurib⁹ locis. Sic nõ est impium sentire
de oĩone dñica: de horis canonicis ꝛ alijs oĩonib⁹/quas
ecclĩa dicẽdas instituit: q̃ quandã vim accipiũt ex parte di/
uini ꝛ ecclĩastici mãdati: vt dicit Gers. cãcel. paris. in trac.
de oĩone. Ita sunt quedã que effectũ sortiunt ex priuilegio:
vt indulgẽtie vel similia. Itẽ sunt opa q̃ etiã valẽt ex opere
opato/nõ ex sua institutiõe sicut sacra: sed ex effectu ex ipo
opere accidente: sicut elemosyna pauperũ indigentiã reue
lante: sequit oratio eorundẽ p anima defuncti ad deũ pro
eo cuius intuitu fiunt: vt dicit beatus Tho. ¶ C Ex his
potest respõderi ad hanc questionis partem magis ad par
ticularia descendendo per aliquas ppositiones. ¶ Prima
Inter omnia mortuorũ suffragia quantũ ad liberationem
defunctorum/excellit eucharistie oblatio per manus sacer
dotum/ecclesie ministrorũ. Hec ppositio est de mente Au/
gu. Grego. magistri/ꝛ ceterorũ: qui inter defunctoꝝ suffra
gia primo loco ponunt altaris sacrificium. Et potest illud
ostendi

ostendi rōnibus ⁊ exemplis. Ratione: nā illa magis suffragātur defunctis: in q̄bus ꝑncipaliores ⁊ plures rationes suffragandi ꝯcurrunt: vt statim supra dictū est. Sūt aūt rōnes ſm supra dicta charitatis cōmunio: intentiōis directio: meritū ⁊ pia supplicatio: ⁊ hoc tam ex efficacia operis operati: q̄ operis operantis: et hoc vel eius qui operatur: vel eius in cuius persona: vel eorum ex quorū personis operatur. Omnes ille rōnes perfectissime concurrunt in sacrificio altaris. Cū em̄ sacrm̄ eucharistie sit sacrm̄ ecclesiastice vnionis / ꝯtinens xp̄m in quo tota ecclesia vnitur: sitq̄ origo quedā ⁊ fomentū charitatis: vt dictū est: manifestū est q̄ in effectu hui⁹ sacrificij oēs cōmunicant: q̄ cū capite xp̄o ⁊ inter se ꝑ charitatis vinculū vniūtur. Nā hanc vnionē nō solū solidat ⁊ cōseruat: sed etiā expresse significat: vt dicit Augu. in de sacris fideliū ⁊ allegat magister dist. viij. quarti. Unus panis ⁊ vnum corpus ecclia dr̄ / ꝓ eo q̄ sicut vnus panis ex multis granis cōponit̄: sic ecclesia ex multis fidelibus charitate copulante cōnectitur. Huius vnionis etiā corpus xp̄i sumptum de virgine est sacrm̄. i. significatiuū: q: sicut corp⁹ xp̄i ex multis mēbris purissimis ⁊ imaculatis constat: ita societas ecclesie ex multis ꝑsonis a criminali macula liberis aggregat̄. Propter qd̄ etiā sacrm̄ illud cōio nuncupatur: q: eius beneficiū cōicant oēs ecclie vniti: nō solū q̄ in terris viuūt: sed etiā q̄ trāsierūt: ⁊ q̄ iam beatitudinē adepti sunt: ⁊ q̄ in via purgationis ad eā tendūt. Un̄ dist. lx. quarti. ⁊ habetur de ꝯse. dist. ij. quia passus. §. Ita dn̄s noster. dr: Nulli ambigendū est tunc quēq̄ corporis sanguinisq̄ dn̄i participē fieri / qn̄ xp̄i mēbrū efficit̄: nec alienari ab illius panis calicisq̄ cōsortio: etiā si anteq̄ panē illum edat ⁊ calicē bibat / de hoc seculo in vnitate corporis xp̄i ꝯstitutus abscedit: q: illius sacri beneficio nō priuatur / qn̄ ille in hoc qd̄ sacrm̄ illud signat inuenitur. In hui⁹ rei testimoniū hostia sacra in tres partes in altari diuiditur: vt significet̄ effectū eius participare: ⁊ q̄ in beatitudine: ⁊ q̄ in purgatorio: ⁊ q̄ in hoc seculo delitescūt: de quo infra latius tractabit̄. Nullū g̊ opus tantū ꝓdest defunctis ꝑ cōmunionē charitatis: quātum eucharistie oblatio que huius cōionis signū est / fomentum ⁊ origo. ¶ D In hac etiā oblatione intentio dirigit̄ nō solum ad viuos: sed etiā ad mortuos. Intentio dico nō solū ministri celebrantis: sed ecclesie vniuersalis: que memoriā defunctorꝫ in missa fieri instituit: ciusq̄ ꝑsonā sacrificans minister gerit. In hui⁹ officij cōmissione / sacerdotali scꝫ ordinatione / dr: accipere ptātem offerendi ꝓ viuis ⁊ pro mortuis. Est ergo nūcius ecclie ad deum orando ꝓ mortuis: quare ꝑsonā rep̄sentat ecclesie se mittentis. Est etiā ibi ratio meriti. Nam si ꝓbatur q: opus aliquod meritoriū est in ecclesia / siue glorie / siue gratie / siue remissiōis culpe aut pene. poterit ne aliq̄d esse magis meritoriū illo sacrificio. In hoc em̄ illius vnici ⁊ ꝑfectissimi sacrificij fit memoria ⁊ inuocatio / per cui⁹ virtutē celi aperti sunt gratia datur ꝑ quā solam opera nostra esse possunt meritoria: oīm pctā hoim remittūtur: ac celestis gloria nostro pctō ꝑdita redonat̄. Ipse em̄ q̄ in hoc sacrificio patri offertur: clauis est dauidis: q̄ claudit ⁊ nemo aperit: aperit ⁊ nemo claudit. Apocal. iij. Ipse fons gratiarū et caput ecclesie. de quo solo gratia fluit in barbā aaron descendēs in oram vestimenti. psalmo. cxxxij. De eius nāq̄ plenitudine oēs accepimus / gratiā ꝓ gratia. Joh. j. Ipse est quē deus pater fecit pctm̄ ꝓ nobis. ij. Cor. v. Idē sacrificiū quo oīm pctā hoim expiant̄. Ipse est sine cuius vnione (quā hoc sacrificiū p̄stat) nemo glīam in celo cōsequit̄ ipso dicēte: Nemo ascendit in celū nisi q̄ descendit de celo: filius hoīs q̄ est in celo Johā. iij. Nec potest aut vnq̄ potuit post p̄mi hoīs lapsum / opus aliqd̄ gratum esse deo patri ⁊ acceptū: nisi in vtute hui⁹ sacrificij vesꝑtini / in fine hui⁹ seculi oblati. ad Col. j. Cōplacuit ꝑ eum reconciliari oīa in ipso pacificās ꝑ sanguinē crucis eius: siue que in terris: siue q̄ in celis sunt. Et ideo sacrm̄ illud sacrificium dr ⁊ eucharistia. Sacrificiū ꝓpter peccatorū remissionē: eucharistia ꝓpter gratie infusionē. Est autē ibi ratio meriti / nō tam ex operante q̄ ex opere: nō enim solū effectū habet expiandi pctā ex celebrantis deuotione: sed multo magis ex ipsa oblatione. i. xp̄o iterū in memoriā sue passionis benedicte oblato: q̄ effectus nō minuitur ꝑ quācūq̄ sacerdotis indispositionē / formā et intentionē ecclesie obseruātis. Et licet habere effectū ex opere operato cōmune sit oībus legis noue sacramētis magis tn̄ huic appropriat̄ sacrificio: in quo vere ⁊ realiter cōtinet̄ xp̄s / sacerdos ⁊ sacrificiū / seip̄m patri representans: ⁊ pro nobis offerēs in holocaustuꝫ: vt deducit aplūs ad Heb. ¶ In hoc quoq̄ sacrificio est ratio pie supplicationis: nā in eo fiūt expresse orōnes pro defunctis: ⁊ spālīter cōmissis: ⁊ generaliter pro vniuersis: vt pꝫ ex p̄missis. ¶ Hec aūt oratio ⁊ supplicatio q̄ fit in misse officio / ceteris oībus efficacior est: quoniā fit in ꝑsona non tm̄ sacerdotis (vt dictū est) sed etiā spālīter ex ꝑsonis eorū qui missam ipsam celebrari ordinauerūt: sic defunct⁹ ipse dum vixit: siue testamētarij: siue amici: siue circūstantes: siue offerentes. Generaliter vō ex ꝑsona toti⁹ ecclesie sponse xp̄i vnice: cui⁹ oratio repulsam nō patitur. Ex oīm horꝫ deuotione ⁊ merito efficaciā suā colligit oratio celebrantis. ¶ Preterea: si aliqua oratio p̄uilegiata est ſm p̄dicta: vel q: a xp̄o instituta: aut q: ab ecclia ordinata: nihil ita sicut misse officiū p̄uilegiatū esse cōstat. Hoc em̄ quoad essentialia a solo xp̄o institui potuit: ⁊ quātū ad supaddita / videlꝫ cerimonias / orationes / ⁊ cetera ab ecclesia noscitur ordinata. Nihil ibi sonat a sacerdote sua spōte dictatū: sed verba xp̄i in euāgelio / in cōsecratione ⁊ dn̄ica oratione: in ceteris verba ꝓferunt̄ ecclie. Non em̄ debet sacerdos verba sua miscere: aut de suis addere: aut de institutis minuere: sed vba xp̄i ⁊ ecclesie in ei⁹ ꝑsona / itegre / sollicite ⁊ deuotissime ꝑsonare. ¶ Denique quicq̄d poterit deuotio celebrātis cooperari: in hoc maxime officio exhibet̄. Nā qui ad hoc officiū celebrās vl' circūstās indeuotuꝫ se exhibet: vbi rogo deuot⁹ apparebit: Toti⁹ em̄ ecclie deuotio in hoc officio colligit̄ / nutrit̄ ⁊ auget̄: vt bene declarat Sco. in. iiij. dist. viij. q. j. ¶ E Posset etiā exemplis plurimis misse efficacia in subueniēdo defunctis ostendi: quorꝫ nōnulla recitat btūs Grego. lib. iiij. dialo. c. liiij ⁊. lvj. ⁊. lvij. ⁊ aliis q̄ relinquo p̄dicatoribus inquirēda. Rationē aūt efficacie idem Greg. allegato ca. lvij ponit: q: hec singulariter victima inq̄t / ab eterno interitu saluat: q̄ nobis mortē vnigeniti ꝑ mysterium reparat: q̄ licet surgēs a mortuis nō morit̄: ⁊ mors ei vltra nō dominabit̄: tn̄ in ipso imortaliter ⁊ incorruptibiliter viuens: iteruꝫ ꝓ nobis in hoc mysterio sacre oblationis imolatur. ¶ Sed circa hoc occurrit duplex dubiuꝫ. Primū vtrū ad aīe liberationē tantūdem valeat missa a quocūq̄ sacerdote bono vel malo celebrata. Scd̄o vtrū intersit aliquid quale officiū dicat̄. Requiē videlicet: vel aliud. de nostra dn̄a: aut de passione dn̄i: aut scto aliquo: ¶ Ad primū p̄suppositis his q̄ supra lectione. xxvj. dicta sunt: respondet̄ breuiter q̄ quantū est ex ope operato / tantundē valet missa ad liberationem defunctorꝫ / siue a bono sacerdote celebret̄: siue malo. Malum dico qui in mortali pctō de quo nō penitet irretitur. Sacramēta em̄ nō ex ministro: sed ex institutione xp̄i suā habēt efficaciā vt supra dictū est: Ideo dū missa rite ꝑficitur: fruct⁹ queꝫ ex vi sacramēti operat̄: nec minuitur nec auferet̄: dicente beato Aug in lib. de corpore xp̄i: In mysterio corporis ⁊ sanguinis dn̄i / nihil a bono malus: nihil a malo min⁹ ꝑficitur sacerdote ¶ Quātum vō est ex parte operis operantis (⁊ hoc vt gerit ꝑsonam ecclesie: vel vt est instrumentū morū ꝓ aliuꝫ ad celebrandū: q: vt sic nō gerit ꝑsonam suā: sed ꝑsonam ecclesie vel ordinātis missaꝫ) nō impedit malicia sacerdotis plus q̄ cuiuslibet alteri⁹ non celebrantis: sic em̄ fructus misse colligit̄ ex merito ecclesie / resultante ex membrorꝫ deuotione: vel spālīter eius

qui ordinat missam celebrari. de quo late dictū est lectio
ne. xxvij. circa principium. In quātum vo gerit psonā suaz
ppriam/malus sacerdos celebrando parū vel nihil pro
ficit defuncto. Sic enī locū habet verbū Greg. in pasto.
etiam supra allegatū ⁊ expositū. Si is qui displicet ad in
tercedendū mittitur: irati animus ad deteriora puocatur.
Unde ⁊ q̄ scienter malū sacerdotem in sua malicia pdu/
rantem ad celebrandū induceret: haud dubiuz grauiter
peccaret. Non tñ leuiter quisq̄ iudicandus est malus: cū
duodecim sint hore diei: in quarū singula pctōr potest
per penitentiā conuerti: ⁊ interior cōuersio ac iustificatio
nobis fit occulta. Bon⁹ vero sacerdos deuote celebrās
multū cooperatur liberatiōi aīe defuncte: quoniā si mul
Jaco. v. tum valet oratio iusti assidua: fm sententiā Jacobi aplī:
etiam vbicūq; fiat: quāto magis quādo fit in missa: ⁊ tā/
to iungitur sacramento. Ideo ceteris paribus ⁊ secluso
pusillor scandalo/magis optanda est ⁊ procurāda mis/
sa boni sacerdotis ⁊ deuoti/q̄ suspecti ⁊ vagi. Hec sunt
de intentione doctorū: beati Tho. in quarto scripto dist.
xlv. q. iiij. ar. iij. ⁊ dist. xiij. q. j. arti. v. simil'r Scoti dist. xiij.
quarti. q. ij. ppe finez. ¶ F Ad scōm dī q̄ in missa duo
sunt/scz sacrificiū ⁊ orōnes. Sacrificiū qd est precipuuz
in missa: idem est in oībus missis quecūq; officia dicantur.
Ideo ex hac parte idē valet defuncto quodcūq; officiuz
dicatur: siue requiē: siue de nostra dña. Sed quātū ad ora/
tiones/ille videntur efficaciores per quas magis excitatur
deuotio orantis: ⁊ intētio magis dirigitur ad eos p q̄bus
oratur. Et q: in officio requiē/orōnes ⁊ laudes ibi dicen
de expresse sonāt p defunctis: nō sic in aliīs: ideo ex hac
parte officiū requiē videtur plus valere. Potest tñ ex par
te deuotionis excitande plus valere officiū de dñi passio
ne: aut de nr̄a domina: aut alio scō: ad quē celebrans vl'
missam dici pcurans maiorē habet deuotionē. Similiter
ppter intercessionē sancti de quo missa dr: ⁊ q̄ ad subuen
tionē defuncti suppliciter imploratur: potest missa de scō
magis valere defuncto. ¶ Reducūtur etiā ad sacrificij
oblationē cetera que p defuncto offerūtur ad dei cultū
ptinentia: vt oleum/cerei/thura: vel cetera q̄ ad cultus
dei ⁊ ecclesiarū ornatū offeruntur. Hinc Dama. in sermo.
de morientibus/docet cereos/oleū ⁊ hmōi p defunctis
offerri. Dum enī cerei circa altare/feretrūz aut tumulos
incendūtur/ex psona defunctor xp̄m verū lumen ⁊ eter
nū eiusdēq; fidem: q̄ lumen est intellectus viatoris: pfi/
temur. Dum thura incendimus/ex eor psona xp̄m vna
cum patre ⁊ spūssancto vnū solum deū verum adoram⁹.
Dum aquā benedictā spargimus/demones ne orōnes
fidelium impediant: ⁊ ne corporibus illudant: fugamus
Sic quecūq; ad altare offerūtur: siue in pecunia: siue in
aliīs esculentis/poculentis ac ceteris vel ad prestatio/
nē fidei: vel cōmunionis tanti sacrificij: vel ad sustenta/
tionē ministror altaris ⁊ eccl'ie/plurimū valere aīabus
fideliū dinoscūtur. Unde vt allegatum est supra: Judas
machabeus pecunias misit hierosolymā offerri p pctīs
defunctor. Et ita quecūq; taliū ad honorē dei fm ritum
ecclesie/p defunctis offerūtur aut aguntur: ad oblationē
sacrificij reducūtur. ¶ G Propositio secūda: Post sa
crificij oblationē multū prodest p defunctis exorare/ac
deuotas pces fundere: maxime eas q̄ fiūt in psona eccl'ie
aut q̄ sunt puilegiate: vt supra dictū est. Simil'r ⁊ medita
tiones sancte p defunctis assumpte: studium theologie:
pdicationes: sacramentor participationes/eucharistie/
penitentie ⁊ alior. Sicut ⁊ quecūq; meritoria opera pos
sunt quātum ad meritū defunctis applicari: pōt enī quis/
libet meritū suū vndecūq; acquirat aīabus fideliū ipar/
tiri: vt īfra dicetur. ¶ Propositio tertia: Dehinc plurimuz
valent elemosyne tam corporales q̄ spūales: ⁊ ille non
tm̄ ex dantis deuotione: sed etiā ex pauperū q̄bus impē
dūtur: suffragiīs ⁊ oratione. ¶ Propositio quarta: Ua/
lent deniq; ieiunia/discipline/peregrinationes/ et que/
cūq; corporis afflictiua pro defunctis assumpta: q: eo q̄

sunt penalia: sunt pro pena defunctor satisfactiua. Pe/
na nāq; penā soluit: minuit: ⁊ si sufficit totaliter liberat.
Et tantū de illa q̄stione. ¶ H Ad quartā pncipalē. q.
Uerū indulgentie psint defunctis. Non querit hec q̄stio
de indulgentiīs quas defunct⁹ cōsecutus est dum vixit:
de his enī dubiū nō est quin plurimū pficiant. Ipse enī
sunt q̄ tollunt penā pctīs debitam: quor debito sublato
nō remanet in purgatorio pena soluenda. Sed de indul
gentiīs quas viui defunctis amicis impetrant vel cōseq̄
tiuntur. Gratia exempli: Papa oībus ptribuentib⁹ tan
tū ad huius ecclesie fabricā concedit relaxationē trium
annor: vel partē satisfactionis aut totius. est questio: si
quis cōtribuit pro patre suo: vtrū pater defunctus parti
cipet hmōi indulgentias. De isto sunt opi. apud docto.
Beatus Tho. in quarto scripto dis. xlv. q. vj. arti. ij. tenet
partē affirmatiuā: tñ sub quadā distinctione: quē sequitur
Aug. de anchona ⁊ Antonin⁹ parte. iij. ti. xxiij. ⁊ plures
aliī. ¶ Distinguit igitur: q: indulgētie possunt fieri sub du
plici forma. Uno mō largiūtur illis q̄ certum op⁹ pieta/
tis implent: vt q̄ visitat eccl'iam sancti petri: habebit ta/
les indulgentias. Aliqñ etiam extenduntur pro illis p qui
bus fit tale opus: vt si hec sit forma: quicūq; hoc op⁹ pie
tatis facit: ipse vel alius p quo facit/talem remissionem
ꝯsequitur. Primo mō indulgētie nō psunt defunctis: q: nō
pñt opera pietatis facere pro q̄bus indulgentie sub tali
forma emanantes ꝯcedūtur. Nec viuus tale opus perfi/
ciens/pōt fructum indulgentiarū in alios transferre: q:
ei⁹ nō est applicare ad aliquid intentionē eccl'ie per quā
cōmunicantur cōmunia suffragia thesauri spūalis: vnde
indulgentie vigorē habent. Hec enī applicatio ad papā
ptinet: ⁊ ecclesie platos/potentes ꝯcedere indulgētias.
¶ Secundo modo pficiunt defunctis/si opus pietatis
pro quo date sunt indulgentie: p facientē mortuis appli
catur. Illa enī applicatio fit fm intentionē concedentis
Non enī est aliqua ratio ait Thom. quare ecclesia possit
transferre merita cōia q̄bus indulgentie innituntur ad vi
uos ⁊ nō ad mortuos. Adducit ad hoc rōnem: q: meritū
totius ecclesie est efficacius merito vnius psone: sed me
ritum psonale suffragatur defunctis/vt dictū est: ḡ multo
fortius ecclesie meritū cui innitūtur indulgentie. Itē in/
dulgentie psunt existentib⁹ de foro eccl'ie: sed existentes
in purgatorio sunt de foro eccl'ie: alioquin ecclesie suffra
gia eis nō pdessent. Itē ꝯsuetudo eccl'ie dum facit pdica
re crucem: ꝯcedit q̄ assumens crucē habet indulgentias
etiā p duobus vel tribus: aliqñ p decē aīabus tam viuo
rum q̄ mortuor: qd esset deceptio nisi mortuis pdessent
¶ Alia est opinio hostien. q̄ indulgentie ex vi indulgen
tie nō valent defunctis: cū nō sint de foro ecclesie. Nam
for ecclesie ligandi ⁊ soluendi/tñ extendit se ad viuen/
tes in terris: dicente dño petro. Quodcūq; ligaueris su Math.
per terram/erit ligatū ⁊ in celis: ⁊ quodcūq; solueris su xvj.
per terrā/erit solutū ⁊ in celis. ¶ Et dī: notāter ex vi in/
dulgentie: q: opera illa bona p q̄bus indulgentie conce
duntur: possunt valere defunctis: sicut alia opera bona
⁊ meritoria: si eis applicātur: nō tñ plus valent propter
indulgentias: nec min⁹ q̄ si nulle indulgentie essent con
cesse. ¶ Et arguūt ad incōueniens: q: sic papa posset li/
berare quēcumq; vellet de purgatorio: imo dando ple/
narie remissionis indulgentias/posset euacuare totum
purgatoriū. Semp etiam inueniret causas rationabiles
ita p defunctis sicut p viuis: puta beneficia ⁊ auxilia im
pendenda necessitatib⁹ ecclesie cultui diuino augmentā
do: hospitalibus pauperib⁹: ⁊ sic de aliīs que reputātur
cause sufficiētes indulgentias largiendi. ¶ Item tūc ec
clesia ⁊ papa negligenter agerent: in tā crebris indulgē
tiīs tpibus nostris ꝯcessis: nō extendendo illas ad aīas
defunctor/p cōuenientes clausulas bullis inserendas.
De qua tamē tanq̄ de pia matre psumendū nō est/q̄ ita
obliuioni traderet filios suos defunctos: maxime cū nō
esset certior modus liberandi aīas a purgatorio: q̄ per

indulgentias plenarias. Sicut em̄ viuus qui consequit̄ indulgentias plenarie remissionis (si moritur sine recidiua) euolat: vt dicūt doctores. Ita defunctus tentus in purgatorio si ꝓ eo quis indulgentias plenarie remissionis cōsequeretur: simplr̄ liberaretur. Stulte igitur tanti sumptus fierent in exequijs: ac labores in sacrificijs/orationibus/elemosynis/ieiunijs: quoꝝ quātitas effectuū incerta est: cum ꝑ impetrationē indulgentiarū certe liberari possent ⁊ euolare. ¶ Item in oī genere suffragioꝝ apud beatū Aug. vel Greg. nulla fit mentio de indulgētijs. Cui hec opinio hostien. placet: posset respondere ad rōnes beati Tho. Ad primā que querit rōnē quare merita cōmunia ecclesie per indulgētias possunt a papa trāsferri ad viuos ⁊ nō ad mortuos. Dicit̄ ꝙ ratio est: q: hec translatio nō fit nisi rōne potestatis clauiū iurisditionis spūalis. Hec aūt data est tm̄ quoad viuos sup terram: nō quoad defunctos qui sunt extra ecclesiā militantē ⁊ eius iurisditionem. Non ergo extendit se vltra restrictionem qua a dn̄o qui eaꝫ dedit restricta est. ¶ Et per hoc patet solutio secūdi: licet em̄ meritū totius ecclesie sit efficaci⁹ merito vnius ꝑsone: tm̄ meritū cōmune ecclesie non est ita in potestate/sicut meritū persone quātum ad satisfactionē est in potestate facientis: nam opus satisfactoriū personale/est in potestate ꝑsone faciētis tanꝙ̄ suū: ideo potest illud reseruare sibi vel dare alteri cui maluerit/viuo vel defuncto. Sed meritū cōmune ecclesie/cui innitūtur indulgentie: est in ptāte pape ex cōmissione xp̄i quātum ad eius dispensationē que limitata est tm̄ ad viuos. ¶ Ad tertiū d̄r: ꝙ defuncti nō sunt de foro ecclesie militantis: nec sequit̄ ꝙ ideo ecclesie suffragia eis nō ꝓsint: q: illa suffragia que ꝓsunt sunt personalia merita: licet aliqua facta sint in persona ecclesie. Illa aūt: vt dictū est possunt transferri in viuos ⁊ defunctos: q: personali merito pōt quis satisfacere pro eo q̄ non est de foro suo: aut de eodem de quo ipse est. Non aūt iudex vt talis soluere vel ligare pōt eum qui nō est de suo foro. De hoc qd̄ additur de cōsuetudine eccl̄ie in p̄dicatione crucis ⁊c. Dico ꝙ nō ꝯstat de hoc modo: nā ⁊ ꝯtra turcos nostris dieb⁹ etiam cōtra bohemos crux predicata est. Similr̄ plenissime indulgentie in reductione grecoꝝ tēpore cōcilij Basilien̄. Item in anno iubileo tempore Nicolai pape anno ⁊c. M.cccc.l. Et nullibi apposite sunt conditiones ꝑ quas extenderetur ad purgandos in purgatorio. Estimo autem ꝙ in casu huius dubij esset necessaria determinatio ecclesie.

¶ Circa hanc indulgentiarū materiā defunctis applicādarū sequit̄ additio necessaria que nūc suo loco hic adiuncta est: ꝙꝙ̄ non ab re collector ⁊ post ipsum impressor in fine huius operis primaria impressione eam anneruerint: cuius tenor is est. ⁊c.

Um in lectiōe quinquagesimaseptima tractarem de indulgentijs/inquirens vtrū indulgentie ꝓsint aiabus defunctoꝝ: recitatis opinionib⁹ cōtrarijs doctoꝝ: in solutionib⁹ rōnū ꝓ opi. tenentiū partē. q. affirmatiuā/cōtra hostiē. q̄ tenet partē negatiuā. Respōdeo ad rōnē bti Tho. Dixi nō ꝯstare de hac cōsuetudine eccl̄ie: dum scꝫ p̄dicat crucē ꝙ assumēs crucē ꝓ certo numero aiarū assequit̄ remissiones plenarias petōꝝ. Presertim q: nostris tp̄ibus/ꝯtra bohemos tp̄e martini pape q̄nti/⁊ ꝯtra turcos tp̄e Pij secūdi p̄dicata sit crux: silr̄ tp̄e ꝯcilij Basilien̄. ꝓ reductōe grecoꝝ. Et anno dn̄i. M. cccc.l. quo fuit iubileus magn⁹: date sunt indulgentie plenissime remissionis: q̄ tm̄ ad aias defunctoꝝ extense non sunt. Dū itaqꝫ illa scripsi/nōdum venerat ad man⁹ meas declaratio dn̄i Sixti pape/nouissime de medio sublati: qua declarat indulgētias ꝓficere ꝑ modū suffragij etiaꝫ aiabus in purgatorio existentib⁹/dū ad ipsas ꝑ summū pontificē expresse extendūtur. Hinc ⁊ modernus pontifex dn̄s Innocentius octauus indulgentias hm̄ōi olim per Pium scd̄m ⁊ Sixtum p̄fatū/visitantibus ecclesiam xantonensem: ⁊ fabrice eius contribuentibus ad aias in purgatorio redimendas ꝑ modū suffragij exp̄ssas: etiam ad ꝯtribuētes ad sanctā cruciatā ꝯtra turcos extēdit. Similiter calixtus papa tales indulgentias dedit in hispania eccl̄ie tyrasinen̄. Sic ⁊ paschasius q̄ntus dedit indulgentias plenarias ꝑ modū suffragij aiabus in purgatorio: quas vndecim summi pontifices cōfirmauerūt: vt legit̄ in lr̄a autentica/in introitu capelle eccl̄ie scte Praxedis de vrbe: in qua ꝯtinet̄ colūna/ad quā saluator noster in domo pilati ligatus fuerat ⁊ flagellat⁹. ¶ Et fuit data indulgentia sub hac forma: Quicūqꝫ celebrauerit: vel celebrari fecerit q̄nqꝫ missas ꝓ aīa parētis vel amici existētis in purgatorio: dictus Paschasius dat remissionē plenariā ꝑ modū suffragij tali aīe. Et ibi h̄r ꝙ dictus paschasius post mortē cuiusdam sui nepot/dictas q̄nqꝫ missas ꝓ aīa nepotis sui in ipsa capella celebrauit: ⁊ post celebrationē q̄nte misse/dum esset adhuc in altari/apparuit sibi supra altare in testudine fenestre/q̄ est an̄ altare virgo maria visibiliter extrahens nepotis aīam a purgatorio. He autentice scripture legūtur in introitu dicte capelle. ¶ Itē summi pōtifices dederunt plenarias indulgentias ꝓ aiabus in purgatorio/visitantib⁹ eccl̄iam bti Laurētij extra muros vrbis: in hūc modū: Quicūqꝫ singulis quattuor ferijs totius anni/dictaꝫ eccl̄iam deuote visitauerit: ꝓ aīa p̄ris: aut alterius existentis in purgatorio: dicti summi pōtifices dāt remissioneꝫ plenariā aīe ꝑ moduꝫ suffragij: ꝓ qua eccl̄ia ipsa mō p̄dicta est visitata. ¶ L Et qd̄ frequēter repertū est: ꝑ modū suffragij. nō est intelligendū/quasi modus suffragij tollat efficaciam indulgētiarū: ita ꝙ opus illud ꝓ quo dant̄ indulgentie factū ꝓ oībus: nō plus valeat aiabus: ꝙ̄ si idem op⁹ vel suffragiū factū esset ꝓ eis/nullis indulgentijs adiūctis. sicut quidā intelligere voluerūt. Sic em̄ frustra daretur indulgentia ꝓ aiab⁹: nihil em̄ ꝓficeret: nec aliq̄d suffragio in p̄so supadderet: ⁊ ꝑ hm̄ōi indulgentiarū ꝯcessionē ppl̄s deciperet̄: qd̄ de eccl̄ia ⁊ de sede ap̄lica est nullatenus p̄sumendū. Sed qd̄ addit̄ ꝑ modū suffragij/excludit modū iudiciarie ptātis: q̄ dicit iudicialē absolutioneꝫ ⁊ pene debite in aliā penā volūtarie ac deuote assumptā cōmutationē. Et ille modus iudiciarie autoritatis: tm̄ habet locū in viuis: q̄ iudicialiter absoluūtur: ⁊ q̄bus pena debita in aliā volūtarie/ab eis ac deuote assumptā commutatur: vt vult Alexan. de ales par. iiij. q. lxxxiij. mē. v. ⁊ post eū scrūs Bona. in. iiij. dist. xx. q. v. Uiui em̄ dūtaxat assumūt volūtarie opus illud vt puta peregrinationem: elemosynā: orationē: ꝯtributionē ad opus salutare: vel aliud hm̄ōi ꝓ quo dant̄ indulgētie. Cū autē hm̄ōi opus defuncti adimplere non p̄nt: dum illud fit ꝓ eis ab alio: iā opus alteri⁹ suffragat̄ eis vt possint ꝯseq̄ indulgētias nō minus ꝙ̄ si ipsi ꝑ se opus illud ipleuissent. Et ita indulgentie ꝓficiūt eis ꝑ modū suffragij. i. ꝓpter aliqd̄ op⁹ ab alio factū: ⁊ eis ꝑ modū suffragij applicatū. Sicut cū papa dat indulgētias oībus ꝯtra infideles pugnātib⁹: aut pugnatorē ꝓ se mittentib⁹: tūc indulgētias pugnātes assequūtur ꝑ modū autoritat̄ iudiciarie: ⁊ mittentes ꝑ modū suffragij: qd̄ maxime verū est/si esset aliq̄s pauꝑ non habēs suis expēsis mittere: ⁊ alius suus amic⁹ ꝓ paupere sine paupis noīe mitteret: iā pauperi ꝓficerēt indulgētie ꝑ modū suffragij: ꝓ quāto op⁹ ꝓ quo indulgētie cōcesse sunt: sibi ꝑ modū suffragij applicatū est. ¶ Uerum dicit scrūs Bonauē. Si q̄s ꝯtendat vicarium iesu xp̄i h̄re iudiciariā ptātem sup eos q̄ sunt in purgatorio: nō est ei multū resistendū: dūmodo h̄ dictet rō vel autoritas manifesta. Sana em̄ fide h̄ tenendū est/ꝙ dn̄s suo vicario plenitudinē sue ptātis cōtulit: ⁊ tantā quantā decebat puro hoī dari ad edificationē corpis sui/qd̄ est eccl̄ia. Hec bonauē. Cui alludit autoritas Chryso. sup illud Mat. xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ. quā allegat Alexā. vbi. s.

Domini mortali celi ⁊ terre et oim q̄ in eis sunt: cõmisit potestatē deꝰ: ⁊ ecclīam validiorem celo demõstrauit. Et subdit Alex. Ex hoc patet ꝙ in collatione clauiū maxima fuit summo pontifici collata potestas: Et ꝓbabiliter vel verissime ꝑsumit/ ꝙ thesaurus eccl̄ie est i illiꝰ potestate: Et ꝙ illis qui sunt in purgatorio: q: ratione charitatis in qua decesserūt: sunt idonei ad beneficioꝝ ecclesiasticoꝝ susceptionē: pōt illis beneficia cõmunicare: ⁊ sic pōt illis facere indulgentiā ⁊ relaxatiões. Hec Alex. ¶ Hāc ergo sententiā asserentē indulgētias ꝓficere animabꝰ in purgatorio/ ꝑ modū suffragij eo mō quo supra i ꝑma opinione recitatū est lectiõis huiꝰ nō iā velut opinionē: sed sententiā certā amplecti deberi existimo: Tū ꝓpter pluralitatē doctoꝝ eā asserentiū scʒ Alexā. de ales/ sancti Bona. beati Tho. Egidij/ Durādi/ Pe. de tharātasia/ Rich. de me. vil. Tho. de argētina ⁊ alioꝝ plurimoꝝ. Tū maxime ⁊ principaliter ꝓpter determinationē summoꝝ põtificū prioꝝ ⁊ modernoꝝ. ¶ Et ideo restat respõdere rõnibꝰ ⁊ motiuis ꝓ opposita opi. adductis lec. ꝑsenti: et ibidē nō solutis. ¶ M Ad primā que arguit ꝙ anime in purgatorio nō sunt de foro eccl̄ie ligādi ⁊ soluēdi. hoc em̄ solū extēdit se ad existētes in terra ⁊c. Rñdetur fm Alexā. ꝙ sup terrā eē dicūtur quātū ad solutionē ⁊ ligationē/ quousq̄ fiat reductio siue ingressus in regnū: vtpote dū aie tꝑalibus ⁊ terrenis iuuant̄ suffragijs. ¶ Itē aie in purgatorio dicūtur esse sup terrā: q: sunt de ecclesia militante ⁊ nō triūphante. Et sicut hi q̄ sunt in terra: sunt in via ⁊ nō in termino: ita existētes in purgatorio sunt in via et nō in termino. Sūt em̄ in transitu ad patriā quātum ad purgationē qua purgant̄ ꝑ penā: ꝑ quā velut ꝑviā transeūt ad patriā: licet sint in termino quātū ad ꝯfirmationē: q: amplius peccare nō pñt: nec mereri. Etiā si conceditur ꝙ nō sunt supra terrā simplr: sunt tñ sup terrā quātū ad absolutionē a penis: q: h̄ meruerūt existētes in terris a qua discesserūt in charitate: vt scʒ illis indulgētie ⁊ cetera applicari possint eccl̄ie suffragia. Sūt ergo in terris quātū ad suffragia eccl̄ie/ ⁊ indulgētias q̄ eis cõicari pñt Et ita sunt de foro eccl̄ie rõne meriti quo meruerūt in terris vt iuuari possint: licet fm statū ꝑsentē nō sint de foro eccl̄ie ad aliq̄d de nouo merendū vel demerēdū. ¶ Itē sunt de foro eccl̄ie ꝓpter delictū. Nā q̄libet reus sortitur foꝝ rõne delicti quocūq̄ se trāsferat: etiā extra locum in quo cõmisit delictū: remanet semꝑ quātum ad delictum sub iurisdictione dñi in cuiꝰ dñio deliquit: ad quē spectat eū ꝓpter tale delictū punire vel penā remittere. iij. q. vi. c. viij. scʒ qui crimē. Et iō pōt papa remittere penā existētibus in purgatorio/ debitā pctis in terra cõmissis: non tñ pōt simili rõne absoluere existētes in inferno/ a penis pctōꝝ in terra cõmissoꝝ: q: illi nō sunt capaces remissionis: q: charitate nudati in pctis sunt obstinati: manente aūt pctō in volūtate/ nō pōt tolli pena pctō debita. Uel dicūtur esse sup terrā quātum ad foꝝ mie: etsi nō quoad foꝝ iusticie. ¶ Itē q: virtute clauiū eccl̄ie duꝫ existerent super terrā: fuerūt obligati ad sustinendū penā tꝑalem/ hic vel in purgatorio soluēdā: in quā in ꝯfessione fuit eis cõmutata pena eterna. Iō licet nūc nō quoad oia sint de foro eccl̄ie: tñ quātum ad solutionē pene/ sunt de foro ecclesie: ⁊ pñt solui de thesauro eccl̄ie. ¶ N Quidā etiā tractātes autoritatē xp̄i. Quodcūq̄ solueris super terrā ⁊c. dicūt ꝙ illa additio: sup terrā/ pōt determinare ꝓnomen tu inclusum in verbo solueris: ⁊ tunc est sensus: Quōcūq̄ tu petre existēs sup terrā meus vicariꝰ/ solueris erit solutū ⁊ in celis. i. approbabit̄ a me in celis. claue scʒ nō errāte. Alio mō pōt determinare/ quodcūq̄: ⁊ nūc est sensus: Quōcūq̄ solubile sup terrā existēs/ tu petre solueris: illud erit solutū ⁊ in celo. Et vtrūq̄ sensus verꝰ est/ etiā referēdo ad aīas in purgatorio. De ꝑmo sensu manifestū est: q: petrus existēs in terra ꝑ modū suffragij soluit aīas in purgatorio. De scd̄o etiā sensu patet: q: ⁊ papa soluit aīas q̄ sunt sup terrā quātū ad meritū ⁊ foꝝ: et tales sunt aīe in purgatorio. ¶ Si dicis papa nō hꝫ aīas ligare existētes in purgatorio: ḡ nec soluere: cum vtraq̄ autoritas simul cõiunctim est tradita. Rñdet Alex. verū est antecedēs: nisi ex aliqua cā spāli meruit aliq̄s eiectionē a liminibꝰ eccl̄ie: ⁊ ita subtractionē suffragioꝝ. Consequētia tñ nō valet: et est rō: q: aīe dū viuerēt in corpore/ nō meruerūt vt ligari possent post mortē: meruerūt aūt vt iuuari ⁊ solui possent post mortē: etiā tūc nō est tꝑs ligandi sed soluēdi. Patet ita multiplex expositio autoritatis/ Quōcūq̄ solueris sup terrā ⁊c. ¶ Posset etiā breuissime dici/ ꝙ autoritas illa loquit̄ de ligatiõe ⁊ solutõe ꝑ modū iudicialis autoritatis: nō aūt de solutione ꝑ modū suffragij: quo mō soluit papa aīas in purgatorio: ⁊ illo modo pōt aliq̄s soluere bona/ cõicando ei q̄ nō est de sua iurisditiõe. ¶ Ad scd̄m qd̄ inducit incõueniēs/ ꝙ papa posset quēcunq̄ liberare de purgatorio: ⁊ etiā posset euacuare purgatoriū qñ vellet: Dicit̄ ꝙ sicut dicūt sctūs Tho. ⁊ Bonauē. ꝙ indulgētia vt valeat requirit̄ cā rõnabilis. Et dispensatio bonoꝝ eccl̄ie cuꝫ moderamine et discretione faciēda est: Alioq̄n nisi discrete fiat: deus nō acceptabit: q: ipse pater misericordiarū sic miseretur: vt semꝑ velit timeri suā iusticiā. Preterea indulgētie nō dantur nisi ꝓpter aliqd̄ opus piū ⁊ vtile eccl̄ie: qd̄ necesse est fieri ꝑ viuos ꝓ defunctis vt extēdat se ad defunctos: vix aūt vel nunq̄ a viuis tot pietatis opa fierent: vt ꝑ ea oēs aīe in purgatorio existētes a penis euolarēt. Si tñ ita fieret ꝑ viuos: nihil incõueniēs est ꝑ indulgētias euacuari purgatoriū: sicut ⁊ ꝑ cetera suffragia eccl̄ie intantū multiplicata/ ꝙ sufficerēt ꝓ redēptione aiarū oim in purgatorio penas soluētiū/ purgatoriū posset euacuari. Nō ḡ quascūq̄ vult papa de purgatorio liberat: sed eas ꝓ quibus fit opus piū: ꝓ quo indulgētie ꝯcedūtur. Et si semꝑ inuenit cās rõnabiles dandi indulgētias: pōt semꝑ eas dare: nec tñ sic euacuat̄ purgatoriū: q: nō semꝑ ꝓni: sed desides sunt viui ad agendū pia opa ꝓ defunctis. Et viinā tantꝰ esset in viuis feruor charitatis: vt suis suffragijs aīe oēs de purgatorio tollerent̄. ¶ O Ad tertiū qd̄ inducit negligentiā eccl̄ie ⁊ põtificis ꝓ eo ꝙ nō extendūt indulgētias q̄ cõiter dant̄: ad aīas defunctoꝝ. Cui addatur q̄nta rō: q̄ arguit ꝙ in gñe suffragioꝝ/ apud btm̄ Augu. ⁊ Greg. nō fit mētio de indulgētijs: Rñdet̄ ꝙ: vt dictū est: cū discretiõe multa thesaurꝰ eccl̄ie dispensandus est ad eccl̄ie vtilitatē. Unū maioribꝰ eccl̄ie necessitatibꝰ maiores indulgētie reseruant̄. Ita quoq̄ defunctis suffragia impēdenda sunt: vt ꝑ hec viuis occasio nō detur desidie: ⁊ abijciēdi onera satisfactionis ꝓprie. Hoies em̄ tardi ad opa satisfactiõis/ si passim darent̄ indulgētie plenarie ꝓ aiabus: cū ꝑ eos liberarent̄ a penis: omitterēt opa satisfactiõis: qd̄ foret magnū malū viuētibꝰ: cū ꝑ hoc ꝑuarent̄ ꝑmio essentiali eterno correspõdente opibus satisfactorijs: qd̄ est maius malū q̄ pati penā quācūq̄ tꝑalē. ¶ Et qd̄ addit̄ de Aug. ⁊ Greg. dicendū/ ꝙ ante tꝑa btī Greg. modicus vel nullus fuit vsus indulgentiarū. Nūc aūt crebrescit earū vsus: ꝙ sine dubio/ eccl̄ia habēs spm̄ spōsi sui xp̄i: ⁊ iō nō errās: singula ꝓut expedit tꝑibꝰ suis distribuit/ mota ⁊ illuminata a spū dei: q̄ nouit tꝑa q̄ pater in sua posuit ptāte: quoꝝ mysteria indagare nō sufficimus: dicēte filio. Non est vestrū nosse tꝑa ⁊ momēta q̄ pr̄ posuit i sua ptāte. Act. j. ¶ Possumꝰ tñ cõijcere aliq̄s causas/ cur magis mō q̄ olim vsus indulgētiarū crebrescit: qm̄ in eccl̄ia ꝑmitiua calescēte adhuc recenter effuso xp̄i sanguie/ hoies feruidi sanctissime vixerūt. Et si q̄nq̄ humana ex fragilitate ceciderūt: magnā egerūt pniam: vt pꝫ in sctis martyribꝰ. Et in lib. vitaspatrū ac legēdis sctoꝝ: idcirco indulgētijs nō egebāt. ¶ Itē vt timor transgressionis mādatoꝝ dei induceret̄ in conuersos fideles: graues pnie iniūgebant̄ ⁊ pene: sicut patet de saphyra ⁊ anania marito eiꝰ: q̄ ꝓpter mēdaciū stati subitanea morte correpti sunt: vt hr̄ Act. v. vñ magnus timor cecidit in ecclesiā. ¶ Fuerūt ⁊ hoies ꝓni ad suscipiendū ⁊ agēdū

cōdignos pn̄ie fructus: ſm̄ exhortationē Johā. baptiſte
Mat. et Luc. iij. Jdeo tunc non fuit neceſſarius/nec cōueniēs indulgen-
tiarū vſus. Nūc vero tepeſcēte charitate in his vltimis tem
poribꝫ: nec ſatiſfactiōes condigne iniūgunt: nec modice
iniūcte ꝑficiunt: iō valde neceſſarius eſt copioſus indul
gentiarū vſus: vt qḋ ꝑ accidiam deficit: ꝑ alioꝝ ſuffragia
ſuppleat. Sic cū viuētes tepidi ſiunt ad iuuandū aīas ꝑ
ſatiſfactionis oꝑa cōdigna: decēs eſt ꝛ nūc indulgentias
ad eas extendere: vt nō careāt beneficio auxilioꝝ. Vn̄ de
hoc arguit Alex. de ales ad ꝓpoſitū/dicēs: Pater miſe-
ricordie oībus ꝓuidit ſm̄ ordinatiſſimā diſpoſitionez: et
miſericordiſſimā ſuā pietatē: ſed recta ordinatio charita-
tis q̄ exigit vt vnus ab alio poſſit adiuuari: hoc maxime
exigit circa eos q̇ ſe iuuare nō poſſunt. Si ḡ hoībus in h̄
ſeculo cū indigent auxilio: ꝓuidit deus de auxilio per in
dulgentiā eccl̄ie ꝯferendā: cū illi de purgatorio īdigeāt
auxilio: ꝛ ſe iuuare nō pn̄t: videt ꝙ de indulgentia eis cō
ferenda maxime ꝓuidere debuit. Adde/maxime eo tp̄e
quo alia auxilia negligentius impēdunt. Non ḡ pia ma-
ter eccl̄ia negligēs fuit circa filios ſuos defunctos: non
ſemꝑ/nec frequēter indulgētias hmōi impꝛtiendo: ſꝫ or-
dinate eas diſtribuit vt vtriſqꝫ cōuenit/viuētibꝫ ꝛ defun
ctis: ꝓut tēpus ꝛ cōditio exigit: ꝛ ꝓut regit directiōe ſpūs
ſancti. ¶ P Ad quartū qḋ arguit ꝙ inutiliter ſumptꝫ
fierēt in exequijs anniuerſarijs ꝛc. Dicendū ꝙ neqꝫ ſtul
te neqꝫ fruſtra fiunt ſuffragia defunctoꝝ in ſacrificijs/in
orōnibus/abſtinētijs ac elemoſynis: licet aīe pro q̄bus
hec fiūt: indulgentias plenarias ꝯſequerent. Jn cuiꝰ rei
ſignū etiā ꝓ baptizatis in infantia defunctis/nō inutili-
ter exequie ꝑ ſacrificij oblatiōes ꝛ cetera fiūt. vn̄ Alex. ī.
de ales parte. iiij. q. xlij. arti. vlti. ait: Eccl̄ia inſtituit ſacri-
ficiū altaris offerri debere ꝓ paruulis decedētibꝫ in ino
centia baptiſmali: de q̄bus ꝯſtat ꝙ ſtatim euolant: cuius
multe ſunt rōes/ſcꝫ ꝯformitatis eccleſiaſtice: ꝯſeruatio
deuotiōis fideliū ꝛ maxime parentū excitatio: bn̄ficij re
dēptionis recordatio: cōnexiōis paruuloꝝ cū cōmēbris
corporis xp̄i myſtici ſignificatio: aīarū purgandarū ſar-
cine ſubleuatio: debite laudis diuine expꝛſſio. Vt em̄ cō-
formitas eccl̄ie in exequijs mortuoꝝ ꝯſeruet: vt deuotio
fideliū ꝛ maxime parentū excitetur: vt bn̄ficiū redēptio
nis qḋ maxime locū habet in paruulis merito paſſionis
ſaluandis rememoret: vt ꝯnexio paruuloꝝ cū cōmēbris
corporis xp̄i myſtici ſignificet: ex hoc paruuloꝝ exequie
ſicut ceteroꝝ mēbroꝝ celebrant: vt purgandarū aiarum
ſarcina ſubleuet: ꝛ vt debitū diuine laudis exprimat: q̄
ſcꝫ ſaluatori exhibenda eſt/ex hoc ꝙ ſine paruuloꝝ meri
tis gratie ſue ſinceritate ſaluātur: cōuenit: vt ꝓ illis miſ-
ſarū ſolēnia celebrent: ꝛ ſalutaris hoſtia offerat. Ex hoc
em̄ ꝙ pena aiarū purgandarū illoꝝ grā mitigat: ꝛ laus
deo exoluit: ꝛ deuotio fideliū ad eorūdē meritū excitat:
accreſcit paruulis materia gaudioꝝ. hec alexāder. ¶ Si
ḡ hec ꝓ paruulis nullis actualiū pctōꝝ maculis fedatis
agenda ſunt: de quoꝝ btitudine nullū relinquit dubiū:
quāto magis omittēda nō ſunt ꝓ adultis ꝓ q̄bꝫ indulgē
tie plenarie ꝓcurant: vbi adhuc de earū liberatōe a pur
gatorio aliquale dubiū eſſe poſſet: nō q̇n ſi indulgentias
participēt plenariā: euolēt. Sed dubiū eſſe poſſet an eā
indulgentiarū ſit ea quā deus approbat: an ꝯferentis in
tentio ſana ſit ꝛ integra: ꝛ non ſubdola ex ſimonie vitio
vel auaricie ꝓcedens: q̄ licet nō ſint facile p̄ſumēda: non
tn̄ ſunt vndequaqꝫ certa: nā claue errāte/ptās clauiū de
bita caret efficacia. ¶ Q Denīqꝫ etſi certū foret defun
cti aiam indulgētie effectꝰ ꝯſecutā eē: nō ideo ex p̄miſſis
cauſis ꝛ rōnibꝫ omittēda ſunt ſuffragia: ſicut nec ꝓ par-
uulis quoꝝ certa eſt ſaluatio: q: magis hic q̄ ibi dicte mi
litāt rōnes. Nā ꝑ hec ſuffragia magis q̄ ꝑ indulgētias ꝓ
curatas/laus ꝛ honor reddit deo: fructꝰ amplior accre-
ſcit ſubuenienti amico: ꝛ auget cumulatiꝰ gloria accidēta
lis liberādo. Manifeſtū eſt em̄ ꝑmiſſe ſacrificiū: ꝑ orō-
nes deuotas: ꝑ multiplicatas elemoſynas: ꝛ crebra ieiu-
nia/magis deū glorificari: cuiꝰ ptātem/miſericordiā/iu-
ſticiā/benignitatez in his operibꝫ ex charitate dei gl̄iam
p̄mo ꝛ p̄ncipaliter/ꝛ ſecūdario ad aīe liberationē exhibi
tis ꝓſtamur/q̄ ꝑ vnū ſolū opus ꝯtributiōis ad ſanctā
cruciatā: vel eccl̄ie particularis edificationē: vel paupe-
rū in hoſpitali aliquo collectoꝝ ſuſtentationē. Sic etiaꝫ
q: illa ſuffragia defunctis impēſa ꝑ modū ſatiſfactionis
magis ꝓficiūt facientibꝫ viuis/q̄ indulgētie defuncti ac
quiſite/nō ſunt aliquatenꝰ omittenda. Quō autē ſuffra-
gia defunctoꝝ facientibus ea/ꝓficiāt: dicet lec. lviij. ꝛ in
allegatis ibidē. ¶ R Magis denīqꝫ ꝓficit aīabus li-
beratio ꝑ ſuffragia ſatiſfactoria charoꝝ/q̄ ꝑ ſolas indul
gentias ꝯceſſas ex ptāte clauiū: nā ꝑ iſtas tantū tollitur
pena: ſed ꝑ ſatiſfactoria charoꝝ oꝑa/ꝛ pena aiarū tollit
ꝛ gaudiū eis accidētale perpetuū cumulat. Gaudēt em̄
plurimū de ꝓfectu amicoꝝ ſuffragia impendentiū: gau-
dent amplius de honore deo ꝑ hmōi ſuffragia exhibito:
gaudent de auxilio ceteris aīabus ꝑ hmōi ſuffragia im-
penſo. Siquidē indulgētie alicui aīe acq̄ſite/ei tm̄ ꝛ non
alijs ꝓficiūt ad pene mitigationē aut totalē liberationē.
Nunqꝫ aūt ſuffragia fiūt ꝓ vna ſola aīa: licet p̄ncipaliter
fiant ꝓ vna. Semꝑ em̄ in diuinis officijs orōnibus ꝛ ce
teris ſuffragijs/nō ꝓ vna ſola fit ſacrificiū orō vl' ſuffra-
giū: ſed etiā memoria fit oīm defunctoꝝ in charitate de-
cedentiū. Siquidē ab oībus orando additur. Et aīe oīm
fideliū defunctoꝝ requieſcant in pace. Vn̄ magis ꝓficit
aīabus liberari ꝑ oꝑa ſatiſfactōis/q̄ ꝑ indulgētias: licet
ꝑ illa tardius: ꝑ iſtas citius liberent: qm̄ ſatius videt ad
tēpus penā pati/q̄ gaudio etiā accidētali ꝑpetuo p̄uari
Quia tn̄ raro a viuis oꝑa ſatiſfactoria impēdunt/q̄ ſuf-
ficiant ad aīe liberationē: ideo ꝯſultū eſt vt indulgentie
dum ꝓ aīabus ꝯferūtur nullatenꝰ negligant. Nec ꝓpter
indulgētias acq̄ſitas cetera omittātur: qm̄ etſi aīabus ꝑ
indulgentiā liberatis nō ꝓficit ſatiſfactionis ſuffragiuꝫ
ad pene ſublationē: ꝓficit tn̄ eis ad glorie augmentū. ꝓ-
ficit alijs aīabus ꝓpinquoꝝ: vl' generaliter oībus ad pe
ne mitigationē: ꝓficit facienti ad meritū gratie/ꝛ glorie
augmentū: deo ad honorē: ꝛ cetera. Per hec etiā deduci
pōt inſufficientia ſolutionū rationū adductarū pro hac
opinione: immo ꝓ declarata veritate. Et tantum de illo.
¶ S De q̇nta queſtione p̄ncipali/ſcꝫ ad q̇d ſuffragia
valeant defunctis: iā ex p̄miſſis patet reſpōſio. Jō breui-
ter reſpondet ꝑ quattuor ꝓpoſitiōes. Prima. Suffragia
viuoꝝ nō valent defunctis ad ſtatꝰ mutationē. ſtatus di
co dānationis vel btitudinis. Probat: q: ꝑ nulla ſuffra-
gia eccl̄ie ipetrari pōt vt aliq̇s defunctꝰ de ſtatu dānatio
nis mutet ad ſtatū ſalutis: ſtāte immutabiliter hac ſenten
tia Eccl's. xi. Lignū vbi ceciderit ſiue ad auſtruꝫ: ſiue ad
aquilonē: ibi erit. glo. Locum quē hic tibi preparaueris:
in futuro habebis. Rōnē aſſignat btūs Tho. q. iiij. diſt.
xlv. quarti ſcripti arti. j. q: ſors glīe reddit ſm̄ mēſurā ac-
cipiētis: h̄ eſt diſpoſitiōis dignitatis eiꝰ ad p̄miū. Vnuſ-
quiſqꝫ aūt ex ſuo actu diſponit: nō ex actu alterius: actu
inquā volūtario. Nihil autē voluntariū eſſe pōt: niſi ſua
ꝓpria voluntate. Et ad hoc facit illud Diony. eccle. hie-
rarchie. Qui pie inq̇t/vicerūt lucidiſſima diuinaqꝫ vita/
ꝓ merito ab equiſſimis lancibus reddit: ꝓ merito haud
dubiū ſuo/nō alioꝝ. ¶ Secūda ꝓpoſitio: Per viuorum
ſuffragia defunctis nō cōparant merita noua. Patet: q:
ſi nouū eis meritū acquireret: acq̄reret nouus gradus
btitudinis: ꝛ mutaret ſtatus p̄miū eſſentialis: cuiꝰ oppo
ſitū dicit p̄ma ꝓpoſitio. Patet etiā ex allegatis autorita
tibus in p̄ma q̄ſtione: et q̄bus ſufficienter deductū eſt/
ꝙ btitudo vnicuiqꝫ reddit ſm̄ ꝓpria merita. ¶ Tertia ꝓ
poſitio: Suffragia viuoꝝ valēt defunctis ad btitudinis
accelerationē. Probat: q: ſuffragia ſm̄ p̄miſſa valent ad
remiſſionē pene ſatiſfactorie in purgatorio in toto vel in
parte: quā tenent in grā decedētes pati/in ſupplemētuꝫ
ſatiſfactionis cōdigne hic neglecte. Huius pene debito
manēte nullus beatificari pōt: quia nec cū debito pene

simul soluende in beatitudine. Hoc eñ est impossibile: q: omnis pena repugnat beatitudini. Nec posteri⁹ soluēde: q: nihil est post beatitudinē: cū ipsa sit eterna, fine carens: ꝛ ꝑ cōsequēs etiā omne debitū pene repugnat beatitudini. Remisso itaq; huiusmodi debito sublatū est impedimentū beatitudinis: quo sublato accelerat̃ beatitudo. Sentētia est Scoti in quarto scrip. dist. xxi. ¶ Quarta ꝓpositio: Suffragia a viuis defunctis impēsa/ augent in eisdē beatitudinē accidentalē. Patet illa ꝓpositio: q: cū anime i purgatorio sunt beatificāde: ꝛ in beatitudine nō solū gaudebunt de ꝑfectionib⁹ diuinis (qḋ ꝑtinet ad beatitudinē essentialē) sed etiā de bonis ꝓprijs ꝛ omniū electoꝝ. Et q: suffragiū est quoddā bonū etiā in faciētib⁹ remunerandū: gaudebunt de hoc bono proximi sicut de omnib⁹ bonis ꝓximoꝝ. Hoc aūt gaudiuz: q: est de bono creato/ ꝛ de bono creature/ ꝑtinet ad beatitudinē accidētalē. Sic ꝛ de liberatiōe vni⁹ aie a penis purgatorij/ oēs alie anime in purgatorio gaudēt: ꝛ cōsolationē quandaz accipiunt. ¶ T Et ſm hūc modū suffragiū vni aie specialiter impēsum/ valet omnib⁹. Tho. q. vij. dist. xlv. Valor eñ suffragioꝝ vno mō valet ex radice charitatis que facit oīa cōmunia: et sic attendit̃ magis ſm quandā interiorem cōsolationē: ſm q in charitate existēs gaudet ac cōdelectat̃ de bonis alteri⁹/ q̄ ſm pene diminutionē. Et sic magis valet ei qui habet maiorē charitatē: licz pro eo specialiter nō fiat. Nā q̇ magis diligit ꝓximū: magis gaudet ac delectat̃ de bono ꝓximi: q̄uis per hoc pene nō minuant̃: nisi quantū illud gaudiū de alteri⁹ bono/ puta liberationis/ aut merito suffragiū impendētis/ sensuz pene quasi suspendēdo vel patientē ꝯfortādo minuit: quia ſm pħm. vij. Ethi. Delectatio de quocūq; minuit tristiciā inexistentē. Et ſm hūc intellectū vadit opinio ꝑpositini supra lec. xxvij. recitata/ sc3 q suffragia ꝑ vno facta non magis ei ꝑficiāt ꝑ quo fiūt/ q̄ illi q̇ sunt magis digni: sicut cādela aliqua q̄ accendit̃ ꝑ aliquo diuite: magis prodest illis secū existētib⁹ q̇ hñt oculos clariores: ꝛ lectio q̄ ꝑ vno legit̃/ nō min⁹ ꝓdest alijs q̇ simul audiūt: imo eis ampli⁹ q̇ sensu magis sunt capaces. Secus aūt de valore ex hoc q ꝑ intentionē faciētis alteri applicat̃: sic eñ: vt dictū est: h3 rōnē satisfactiōis trāslate in alterū. Satisfactio aūt ꝓprie ad pene remissionē ordinat̃: quātū aūt ad dimissionē pene/ ꝑcipue ei valet ꝑ quo fit: ꝛ quātū ad hoc nō assimilat̃ suffragiū lumini vl' lectioni. Nā lumē postq̄ accēsum fuerit: naturalr̃ agit illuminādo: nō ſm intētionē ꝛ volūtatē ponētis seu accēdentis. Debiti eñ solutio liberare solet ſm intentionē soluētis: ꝑ q̇ eñ debitū soluēs intentionē suā dirigit ꝛ ordinat: is ꝛ nō alius/ a debito liberat̃. Quātū aūt ad ꝯsolationē ꝛ gaudiū qḋ infert ceteris de bono ꝓximi dilecti: sic nō agit ſm intentionez faciētis suffragiū: sed q̄si naturalr̃ ſm dispositionē alioꝝ in charitate. Quare velit nolit impēdens suffragiū pro vno: ceteri q̇ hūc/ aut īpendentē diligūt: magis de suffragio gaudēt. Et quātū ad hoc nō incōuenienter assimilat̃ lectioni ꝛ lumini. Et de hac materia lati⁹ vide in lectiōe iā allegata: vbi etiā lati⁹ tractat̃: vtrū suffragiū si pluribus īpendit̃/ tantū valet cuilibet pluriū: quāñ ad pene solutionē: quātū valeret/ si vni soli impēderet̃. Itē quō se habeant obligati ad suffragia plurib⁹: vtrum vno suffragij actu (exēpli cā) vna missa celebrata satisfaciāt oīb⁹. Silr̃ ꝛ de applicatiōe suffragioꝝ/ ꝑsertim fruct⁹ misse: quē ad modū fieri possit ꝛ debeat a sacerdote: ꝛ multa alia ad hoc ꝑtinētia/ supra cū de memoria viuoꝝ ageret̃: lati⁹ tractata sunt: ꝛ iō hic dimissa. ¶ V Restat sexta q̄stio. s. mota: sc3 quoꝝ suffragia ꝓsint: an tm̄ existētiū in grā: an etiā pctōꝝ. ¶ Ad hāc q̄stionē quātū ad ea suffragia q̇ꝛ virt⁹ ꝯsurgit ex ope opato: iam respōsum est statim. s. Similr̃ quātū ad opus operās dū faciēs agit vt minister in ꝑsona alterius. Ideo breuius đ: post scđm Tho. dist. xlv. q. iiij. arti. iij. ꝛ Rich. eadē dist. q opus suffragij fieri potest ab aliquo duplr̃. Vel vt a causa ꝑncipali non mota: sed mouente mandante aut ordinante opus fieri. Alio modo tanq̄ a causa instrumentali: puta dum faciens opus agit vt mot⁹ ab alio: vt qui facit ad alterius mandatum vel ordinationē. Sequit̃ autē opus conditionē agentis ꝑncipalis magis q̄ instrumētalis. Unde si autor operis ꝑncipalis/ siue per se faciat: siue ꝑ alium mādet fieri: nō fuerit in charitate/ dū mādat vel ordinat: siue fiat executio operis ꝑ bonū vel malū ministrū: nō ꝓdest defuncto nisi forte ꝑ accidēs: vt si pauperes elemosynā recipientes excitānir per hoc ad orandū ꝑ defuncto. Sed iste est effectus operis operati: de quo nūc loq̇mur. ¶ Et dico notanter dum mandat: q: licet autor ꝑncipalis postq̄ mandauit ante operis executionē iustificetur: q: tamen opus sequit̃ conditionē autoris: du3 autor fuerit operis idest dum ordinauit opus fieri: nō prodest defuncto. Similiter ꝛ ecōuerso: si dū ordinat opus fieri/ fuerit in gratia: licet post incidat in mortale p̄usq̄ opus fiat: nihilo minus valet opus defuncto: q: habet vigorem suū ex prima eius ordinatione. Si v̇o faciens opus facit ipsum vt instrumentū motū ab alio: quia opus fit in ꝑsona principaliter mouētis ex cui⁹ ꝑsona fit. vnde si fit ex ꝑsona ecclesie: que nunq̄ caret gratia: semꝑ valet. Si v̇o ex persona ꝑuati hoīs ordināris: sequitur illius cōditionē. si fuerit in gratia/ tunc cū ordinauit: valet suffragiū: nō autem valet si tunc fuerit in mortali: licet recuperet postea gratiā ante executionē operis: nisi de nouo mādaret aut de nouo acceptaret. Verū eligibilius est executionem operis fieri per bonū ministrum q̄ per malum: q: si ꝑ bonū opus ordinatur: ꝛ ꝑ bonū fiat executio: tūc cu3 ꝑncipali concurrit etiam deuotio ꝑsonalis ministri: quā minister vt ꝑncipaliter agens sue deuotionis potest transferre in defunctum. ¶ X Ex illo sequit̃/ q cautius est ordinare suffragia pro defunctis per officia ecclesie/ vt ꝑ missas ꝛ exequias funerales. Illa etenī semꝑ valent defuncto si capax fuerit/ nō obstante indispositione ordināris particularis seu ministri exequētis. Nā ista suffragia fiūt ex ꝑsona ecclie vt principaliter agentis: ꝛ vices suas ministris cōcedenti vt ex ecclie ꝑsona suffragia sua applicent cui voluerint: vt. s. patuit lec. xxvi. ¶ Scđo seq̄tur q cautum valde ꝛ vtile foret: vt volens ordinare elemosynas vel alia suffragia ꝑ defunct'/ siue alijs: siue ꝑ seipso post mortē exequenda: se ꝑus per penitentie sacrm̄ purgaret ac se deo recōciliaret: quaten⁹ ea in gratia existēs ordinaret: q: tunc in virtute illius ordinatiōis in grā ordinatoris facte/ valerēt futura suffragia: etiā si pctōres exequerentur. ¶ Hec aūt rn̄sio fundatur in alia sancti Thom. qui tenet q satisfactio iniūcta/ facta in mortali/ nō tollit penam pctō dimisso debitam: quā tenet in. iiij. scrip. dist. xv. q. iij. arti. ij. ¶ Verum tenētes oppositam opinionez doc. subtilis in quarto dist. i. q. i. sc3 q in peccato mortali potest quis satisfacere ꝑ pctō p̄us dimisso: ita q satisfactio illa tollat penam: licet nō sit placans nec recōcilians: ita q si quis pro mortali sic post priorem pniam cōmisso dānaretur: pro peccatis ꝑus dimissis quoad culpā ꝛ impleta satisfactione iniūcta: si fuerat condigna in mortali non punietur in inferno. Et supposito q alter pro altero potest satisfacere quod omnes tenēt: videtur posse dici q suffragia pro defunctis facta ab existente in mortali tanq̄ a principali causa: pro quanto sunt opera satisfactoria: etiam valent existentibus in purgatorio ad pene solutionez. Si nāq; is qui facit/ posset pro suis peccatis satisfacere q̄uis sit extra gratiā: quāto magis ꝑ alio existente in gratia: quales sunt vincti in purgatorio. Et ista opinio est magis pia: licet prior sit securior ꝛ minus dubia. Satis eñ certuz est q suffragia q̄ impendunt̃ ab eo q̇ est in gratia tanq̄ a ꝑncipali agente/ valēt. de alijs nō ita certum. ¶ Y Et q: incidit materia de ordinatione suffragioꝝ: videndū est vtrum ordinans aliquid in testamento ꝑ se fieri: vt celebrare missas: dare elemosynam: augeri cultum diuinum; idq; per testamentarios negli-

gatur: aut etiã ordinatũ per ministros ecclesie aut here-
des omittatur: defunctus nihilominus fructũ absolutio
nis a pena cõsequatur. Sed hec determinatio questiõis
sequenti lec. reseruetur. ¶ Lectio. lviij. A

Superest soluere que-

stionem in calce statim lectiõis p̃cedẽtis mo-
tam. Pro cuius solutione rememorandũ est q̃d
supra in p̃ncipio p̃cedentis lectiõis latius habitũ est: q̃
suffragia ex duobus valẽt: scz ex ope operãtis tam p̃ncipa-
lis q̃ instrumẽtalis exequẽtis. Scd̃o ex ope opato nõ so
lũ ex institutiõe christi vel eccl̃ie: vt pz in sacris ꝛ orõni-
bus ꝛ actibus priuilegiatis. Sed etiã q̃nq̃ ex effectu cõse-
quẽte ipm̃ opus operatũ: vt ex orõne pauperũ p̃ defun-
ctis elemosynas recipiẽtũ. Quo in memoriã reuocato/
simul ꝛ ad q̃d valẽt mortuoꝝ suffragia: R̃ndetur per ali
quas ꝓpositiões. ¶ Prima: Ordinãs in testamẽto ali-
ud p̃ se aut suis: aut quibuscũq̃ fidelibus post mortẽ: si
tũc cũ ordinat fuerit in charitate: efficaciã suffragij p̃ cuz
ordinati/correspõdentẽ operi operãti p̃ncipalis agẽtis
quatenus est meritoriũ premij essentialis/q̃d est augmẽ
tũ grẽ ꝛ glorie: plene cõsequet̃: siue fiat opus ordinatũ:
siue nõ. Ipsa ꝓpositio est beati Tho. in q̃rto scripto dis.
xlv. q. v. arti. ij. in solutiõe vltimi argumenti. Et p̃bat̃: q:
talis effectus correspõdet bono motui aĩe quem elicuit ex
charitate: ordinãdo hmõi suffragiũ in finẽ debitũ ꝛ vlti-
mũ qui deus est. Hoc est ordinãs hmõi suffragiũ p̃ se ꝛ su-
is: vt citius deo iungat̃: corũq̃ cõsortio: de quibus psalmi
sta dicit ps̃. lxxxiij. Beati q̃ habitãt in domo tua dñe: in se
cula seculoꝝ laudabũt te. Sicq̃ p̃ eũ cũ ceteris deus col
laudet̃: ac sua volũtas in sanctoꝝ p̃destinatione implea
tur: ꝛ ita finaliter ꝓpter deũ. Iste aũt actus boni motus
ordinãtis iã perfectus est: nec depẽdet a suffragio post fu-
turo quantũ ad merita: ergo siue fiat suffragiũ/ siue nõ:
nõ fraudabit̃ premio sibi debito: imo quantũ ad augmẽ
tũ gratie/statim cõsequit̃ premiũ: ꝛ quantũ ad gloriam/
stat similiter ipsum consequi prius q̃ suffragia fiant.
¶ B Scd̃a ꝓpositio. Ordinãs in testamẽto vel alis
suffragia post mortẽ agẽda: si illa nõ fiãt: frustrat̃ suffra-
gioꝝ efficacia correspõdente operi operãti agẽtis princi
palis quantũ ad premiũ aliq̃d accidẽtale q̃d est pene al-
leuiatio: ꝛ detẽtionis in purgatorio abbreuiatio. Hec est
Ricb. in. iiij. dist. xlv. q. v. principali arti. iiij. Et patet: q:
quantũ ad hũc effectũ meritũ est cõditionale si fiat: ideo
nõ existẽte cõditione/nõ existit meritũ. Vñ aduertendũ
q̃ ordinãs aliq̃d fieri in charitate/sic ordinando duplici
ter meret̃: scz premiũ essentiale q̃d est augmẽtũ gratie in
presenti: ꝛ glie in futuro. de quo p̃cedẽs ꝓpositio. Scd̃o
meret̃ premiũ accidentale multiplex: quoꝝ est vnũ/q̃ si
fiat ordiatũ p̃ ipm̃: ꝓdest sibi ad pene purgatorij alleuia
tionẽ: ꝛ isto p̃mio frustrat̃/si ordinatũ p̃ ipsuz nõ fiat: q:
vt patet ex dictis/generaliter suffragia post mortez illis
ꝓsunt dũtaxat: qui dũ vixerũt meruerũt vt eis post mor
tẽ ꝓdessent: nec tñ ꝓsunt si nõ fiãt: ita in casu nostro spe-
ciali: alioq̃n nõ plus ꝓdessent facta q̃ nõ facta. ¶ Et no
tanter dictũ est: si tũc cũ ordinat fuerit in charitate: q: si
ordinãs nõ fuit in charitate dũ ordinauit: nihil meret̃ p̃
suã ordinationẽ. etiã si ordinata fiãt quãtũ est ex operan
te: siue postea recup̃et charitatẽ siue nõ: nisi p̃ nouũ actũ
recup̃ata charitate ordinationẽ illã innouẽt eã ratihabẽ
do: q: tũc ex illo actu nouo in grã elicito sortit̃ efficaciã:
siue nõ recup̃et ꝛ dãnet̃. Nec em̃ tũc ꝓficiet quoad penã
p̃ venialibus ꝛ mortalibus hic dimissis in inferno tẽporali-
ter soluẽdã: vt patet ex p̃missis. ¶ Tertia ꝓpositio: Or-
dinãs in testamẽto suffragiũ post mortẽ ip̃endendũ/nul
lũ penitus effectũ cõsequit̃ ex opere opato/si suffragiũ ne
gligat̃. Patet manifeste: q: neglecto suffragio nulluz est
opus operatũ. Ex nihilo aũt nihil fit: ꝛ q̃d nõ est futurũ
nihil vtiq̃ causabit. ¶ Quarta ꝓpositio: Ordinãs in te
stamẽto suffragiũ/si negligit̃: effectu eius frustrat̃: quẽ cõ

sequeret̃ ex opere operato: quantũ ad orõnes ministro-
rũ eccl̃ie tã carũ q̃s facturi erãt ex p̃sona eccl̃ie q̃ ex p̃so-
na sua ꝛ p̃sonali deuotiõe: sil̃r ꝛ pauperũ q̃ recepturi
erãt legatũ. Patet vt. s. Nam nõ impleto suffragio nihil
operat̃. Preterea dũ ministri ꝛ paup̃es nõ recipiũt lega
tũ: non tenent̃ ad suffragiũ sp̃uale impositũ legato: nec
grati esse possunt de bñficio q̃ beneficiũ nõ receperunt.
¶ C Ex his sequit̃ quinta ꝓpositio: Ordinans in te
stamẽto suffragiũ ꝛc. frustrat̃ effectu liberatiõis a pena
purgatorij/correspõdente suffragio ex opere opato/dũ
suffragiũ negligit̃. Patet. Nã operi opato si fuerit pena-
le: correspõdet vt tali aliq̃ remissio pene satisfactorie in-
quantũ penale. Nã s̃m Ricb. opatio exterior vltra boni
tatẽ actus interioris/valet ad accidẽtale premiũ: quale
est remissio pene purgatorij q̃ tẽporalis est. Sil̃r si fue
rit elemosyna: ex eo q̃ est q̃dã sustẽtatio pauperis ꝓpter
deũ impẽsa/habet remittere aliq̃d pene pctĩs purgãdis
debite. Hinc Dan. iiij. dr̃: Peccata tua elemosynis redi-
me ꝛ Eccli. iij. Ignẽ ardentẽ extinguit aqua: ꝛ elemosy-
na resistit pctĩs: ꝛ deus ꝓspector est eius q̃ reddit gratiã
ꝛ Tob. xij. ait raphael angelus: Elemosyna a morte libe
rat: ꝛ ipsa est q̃ purgat pctã: ꝛ facit inuenire vitã eternã.
Hac ergo liberatiõe caret ordinãs suffragiũ/dũ ipm̃ ne-
gligit̃. Sicut si q̃s ad restitutionẽ/aut debiti solutionem
obligatus morte preuenit̃: q̃uis talis si cõtritus morit̃: or-
dinauitq̃ restitutionẽ fieri ab heredibus: si restitutio ne-
gligit̃ nõ quidẽ dãnatur: q: in gratia decessit: nec penas
perpetuas luet: multo tñ tardius a penis purgatorij libe-
rabit̃: q̃ si debitũ solueret̃: vt dicit Ricb. loco allegato.
¶ D Ex istis ꝓpositionibus sequunt̃ aliq̃ correlaria
per modũ doctrinarũ. Primũ: Nõnunq̃ quis fraudatur
bonis etiã sp̃ualibus ex culpa alterius. Patet in p̃tactis casi
bus in quibus testator fraudat̃ effectu ordinatoꝝ p̃ ipsum
suffragioꝝ: ꝓpter negligẽtiã alioꝝ/puta executoꝝ. Hoc
aũt verũ est s̃m beatũ Tho. in tẽporalibus: vt in liberatio
ne a penis purgatorij q̃ sunt tẽporales. q̃d v̄o ad eternã
retributionẽ/nullus fraudari põt nisi p̃ ꝓpriaz culpam.
¶ Scd̃m: Stat aliquẽ in grã decedẽtẽ penitus frustrari
effectu suffragioꝝ quãtũ ad opus operatũ: etiã si fiant.
Patet in casu q̃ suffragia intantũ differunt̃/q̃ prius is cui
fiũt purgatus est: sic em̃ suffragia post eius liberationẽ im-
pẽsa/nõ ꝓsunt ad eius liberationẽ iã factã. Hec Thomas.
¶ Tertiũ: Stulte ꝛ insipiẽter agũt q̃ restituẽda elemosy
nas/orõnes/ꝛ testamẽta q̃ in vita ipsi exeq̃ possunt: he-
redibus aut testamẽtarijs exequẽda cõmittunt. Patet tri-
plici rõne. Prima: q: si ipsi in vita exequerent̃: p̃ter valo
rẽ quẽ habẽt ad remissionẽ pene: est etiã eis meritorium
maioris grẽ ꝛ glie. Plus em̃ meret̃ effectualiter dãs ele
mosynã q̃ tm̃ dare ordinãs. Sup̃addit em̃ aliq̃d opus ex
terius in merito operi interiori. ¶ Scd̃a: q: plus valet ad
remissionẽ etiã pene/tũc erogare rẽ suã in pios vsus: q̃n
est in dãtis potestate: q̃ ordinare vt tunc det̃ q̃n retineri
nõ potest: nunc em̃ datur nõ quasi suũ sed quasi alienuz.
Nec attẽdunt tales sua in vita retinẽtes/q̃ seruãdo per-
dunt/q̃ erogãdo seruare potuerũt. Naz sicut Ysido. lib.
iij. sniarũ suarũ ca. lxiiij. ait: Terrena oĩa seruãdo amitti-
mus: largiẽdo seruamus. Patrimoniũ retẽtũ perit: eroga
tũ manet. Hinc Eccli. xiiij. Ante mortẽ bñfac amico tuo:
ꝛ s̃m vires tuas exporrigẽs/da pauperi. Et sequit̃: Nõ-
ne alijs relinquis dolores ꝛ labores tuos ꝛc. Et q̃s magis
amicus tuus q̃ anima tua. Miserere aĩe tue placẽs deo.
Eccli. xxx. Et q̃ sibi nequã est: cui alij bonus erit. Eccli. xiiij
¶ Tertia ratio: quia testamentoꝝ executores heredes ꝛ
amici raro fideles inueniuntur. Unde qui in vita sua exe
quit̃: certus est de suffragio: nec i seuissimis purgatorij pe
nis expectare hz suffragiũ: Qui v̄o cõmittit post mortez
exequẽda: icertus ẽ si fiãt: certus aũt est de pena donec fiãt.
Nã expiẽtia teste/frequẽter trãsit defũctoꝝ mẽoria cũ so
nitu: ꝛ p̃cul ab ocul' fit p̃cul a mẽoria cordis. Perrarũ ẽ
q̃ defunctoꝝ ordinatiões eo mõ fiãt quo ipsi viuẽtes vo

luerunt. Aut eñ oĩno negligit̃: aut tardius adimpletur:
qm̃ plus reliicre amant̃ diuitie: q̃ defunctoꝝ aĩe. Surde
Job.xix. sunt aures supstitũ ad voces de penis clamantiũ: Mise-
remini mei: miseremini mei saltẽ vos amici mei: qꝛ man⁹
dñi tetigit me: quare me ꝑsequimini sicut de⁹: ꝛ carnibus
meis saturamini. Uere ꝑsequũtur defunctos: carnibusq̃
eoꝝ saturant̃/dũ relictis diuitijs abutũtur: ꝛ debita pieta-
tis suffragia negligũt aut negligẽter impẽdunt. De hoc
beatus Hiero. sup Lucã ait: De substãtia quã habemus
nullus fidelior dispẽsator est q̃ nosipsi. Dũ ergo licet: et
dũ tẽpus habemus: solicite tribuamus: memores simus
q̃ quidã sapiẽs dixit: Munera que dat moriẽs/munera
nõ sunt. Dicit ergo nõ esse deo placabilia munera nostra
data post mortẽ: vt ea q̃ in incolumitate vite huius dant̃.
Qd̃ ergo voluerit habere in patria eterna: prepararet sibi
quousq̃ dũ morat̃ in hac presenti vita: qꝛ que hic recõdit
in manu paupis: illuc inueniet in presentia diuine maie-
statis. Melius est ergo vt quisq̃ viuens que habet deo
offerat: q̃ alius post mortẽ eius: qꝛ qui seipsum negligit
post mortẽ frustra penitebit. Uñ ꝛ dñs fideli suo dispẽsa-
tori dicturus est: Euge serue bone: in modico fidelis: in-
tra in gaudiũ dñi tui. Hec ille. ¶ E Plus tñ valet mo-
rituro si ꝑordinat suffragia sibi impẽdenda: q̃ si eadẽ co
nõ ordinãte impẽderent̃: qꝛ si preordinat in charitate exi-
stens/duo cõsequit̃ bona. Primo: qꝛ ex ipso actu ordina-
tionis sic ex grã ꝓcedẽte vt dictũ est: cõsequetur essentia-
le premiũ: augmentũ scʒ gratie ꝛ glorie: qd̃ nõ cõsequere-
tur per ordinationẽ alioꝝ/vel executionẽ alioꝝ. Solus
eñ eliciẽs actũ meritoriũ/cõsequit̃ essentiale premiũ: et
nullus alter. ¶ Scd̃m: qꝛ ordinãs sic in charitate suffra-
giũ pro se fieri post morẽ/cõsequit̃ remissionẽ pene: duʒ
fit executio ordinationis sue: siue fiat ꝑ existẽtes in chari-
tate: siue nõ. Si ṽo ipse nõ ordinasset: ꝛ executio fieret ꝑ
nõ existẽtes in grã ꝛ charitate sm̃ ꝑdicta nihil sibi ꝓfice-
ret. essent eñ tũc executores ꝑncipales actores. ¶ Circa
qd̃ duo auisamẽta nõ negligẽda pono. Primũ est vt qs-
quis testamẽtũ cõdere voluerit: ac ꝑ se aut ꝓ alijs suffra-
gia ordinare: aut donationẽ ecclesie vel pauperib⁹ face-
re: aut bñficia vel alia ad diuini cultus augmẽtũ institue-
re: studeat se prius deo recõciliare: ꝛ ꝑ sacramẽtũ pñie a
pctis purgare: ac sic recupata gratũ faciẽte grã/ordina-
tionẽ/institutionẽ/donationẽ/deo offerat: sic cert⁹ erit/
q̃ preter meritũ essentialis premij: qd̃ statim ordinando
cõsequit̃: oĩa ordinata ꝓficient ad medelã ꝛ aĩe sue libe-
rationẽ. ¶ Scd̃m/q̃ cũ in extremis munit̃ sacramentis:
renouet ꝑ ratificantẽ cõsensum oĩa ꝑ se ordinata ad diui-
nũ honorẽ principaliter: etiã quecũq̃ ꝑ alios ex sua ꝑso-
na ordinãda. Sic eñ si qua prius ordinasset extra gratiã
per istũ nouũ cõsensuʒ/reputabunt̃ sibi ac si nunc de no-
uo ꝑ eũ fuerint ordinata: ad qd̃ faciẽdũ etiã per circũstã-
tes solicite moneat̃. ¶ F Quartũ correlariũ: Testa-
mentoꝝ executores amici ꝛ heredes infideliter agunt et
grauiter peccãt: qui suffragioꝝ executionẽ sine rõnabili
causa differũt. Patet clare: qꝛ ꝯtra ꝓximi charitatẽ agũt:
nec defuncto fidẽ seruãt: quẽ sua negligẽti dilatiõe mise-
re cruciãt penis acerbissimis: cũ ipsum (cõmissa exequen-
da) ab eisdẽ liberare potuissent. Hinc egentiũ necatori-
bus cõparant̃: vt habet̃. xiij. q. ij. qui oblationes. §. ꝛ duo-
bus ca. seq. ait eñ ibidẽ conciliũ carthaginẽse/ varense ꝛ
agathẽse. Qui oblationes defunctoꝝ/aut donatas/aut
in testamẽto relictas retinẽt aut difficulter reddũt: tanq̃
egentiũ necatores excõicent̃. ꝛ vt infideles ab ecclia abij-
ciant̃: qꝛ ꝛ fideles de h̃ corpe recedẽtes votoꝝ plenitudi-
ne/ꝛ pauperes cõsolatione alimonie/ꝛ necessaria sustẽ-
tatione fraudant̃. Hi ergo tales quasi egẽtiũ necatores:
ꝛ velut nõ credẽtes iudiciũ dei habẽdi sunt. Uñ ꝛ beat⁹
Hiero. Amico inq̃t rapere quippiã furtum est: ecclesiam
fraudare sacrilegiũ est: accepisse pauperib⁹ erogandũ/ ꝛ
exinde aliq̃d subtrahere/oĩm predonũ crudelitatẽ supe-
rat. Hec ille. ¶ G Sed hic incidit alia q̃stio: Utrũ ma-
gis proſit statuere anniuersaria perpetua: aut certũ cul-
tum diuinũ: vel elemosynas perpetuas certis vicib⁹ sin-
gulis annis exequẽdas: q̃ si vna vice oĩa illa impẽdant̃.
Exẽpli causa: Quis vult ad pias causas erogare viginti
florenos: vtrum plus ꝓficiat ei distribuere vna vice oẽs
pauperib⁹ aut ecclesie ministris: vt eadẽ die celebrẽt. cc.
missas: aut emere. j. flo. annui census: qui singulis annis
certo die eroget̃ in pios vsus/elemosynas scʒ pauperuʒ
aut ministris illa die celebrãtib⁹. De h̃ nõ inuenio aliq̃d
particulariter ad h̃ definitũ: ideo q̃ dico ad dandũ occa-
sionem altius speculãdi dico/nõ aliquid determinãdo.
¶ Quantũ ad premiũ essentiale facile dr̃: q̃ si vtrobiq̃
est eadẽ charitas/ꝛ idẽ conat⁹ voluntatis: ac cetera sunt
paria/est idẽ meritũ: ꝛ ꝑ cõsequẽs nõ dispar premiũ: naʒ
quantũ ad illud premiũ volũtas ꝓ facto habet̃. Neq̃ eñ
in h̃ merito magnitudo opis: sʒ attẽdit̃ affect⁹. Propter
qd̃ vidua duo era in gazophylatiũ mittẽs a dño prefert̃ Luc.xxi.
ceteris oĩbus maiora mittẽtib⁹. Sed loquẽdo ad ꝓfectũ
accidẽtalis premij: qd̃ est liberatio a pena purgatorij: vi-
detur posse distingui: quia põt oculus intentionis insti-
tuentis instituẽdo respicere ampliationẽ diuini cultus ꝛ
honoris/ac proximoꝝ edificationẽ principaliter: aut in
instituẽdo magis pro peccatis proprijs satisfactionẽ. Si
primũ: magis proficit ad remissionẽ pene instituere cul-
tum perpetuũ ꝛ elemosynas perpetuas q̃ tẽporales: qꝛ
quãto magis in opere querit̃ diuinus honor ꝛ proximi
edificatio: tãto magis opus est meritoriũ essentialis pre-
mij. Procedit eñ ex feruẽtiore charitate dei ꝛ proximi: q̃
nõ querit que sua sunt: sed que sunt Iesu christi ꝛ proximi
Et quanto opus est magis meritoriũ essentialis premij:
tanto etiã magis est satisfactoriũ pro peccato: vt declara-
bitur sequẽti dubio. Magis autẽ querit̃ diuinus honor
in cultu ꝑpetuo q̃ tẽporali. Siliter ꝛ edificatio proximoꝝ:
qꝛ nedũ presentiũ: sed etiã futuroꝝ. ¶ H Si dicis: suf-
fragiũ futurũ nõ ꝓdest ad pene liberationẽ priusq̃ exhi-
beat̃: vt patet ex ꝓpositione q̃nta: ꝛ ideo fructuosius est
instituere suffragia q̃ statim fiãt: q̃ que post longa tẽpo-
ra explebunt̃: qualia sunt hmõi ꝑpetua. Rñdet̃ q̃ veruʒ
est de suffragio simpliciter futuro: scʒ qd̃ neq̃ in se: neq̃
in sua radice ꝑsens est: sed dũ fiũt fundatiões ꝑpetuoꝝ
suffragioꝝ/iã totũ simul exponit̃ a fundatore: vñ obliga-
bunt̃ futuri ad suffragioꝝ opera: vt in casu/siue ordinet
cc. missas simul legi: siue singulis annis decẽ ꝑpetuo fun-
dans reddit⁹ vnius floreni ꝓ ministris ecclie/semꝑ hʒ ex-
ponere in proprio ꝛ simul. xx. flo. ꝛ sic iam in actu ponit̃
fundatio futuroꝝ: in qua sicut in radice ꝑsentia sunt oĩa
futura suffragia: qꝛ iã factũ est vñ fiant in futuro. Secus
in priorib⁹ ꝓpositionib⁹: vbi nõ ꝑcedit aliq̃ fundatio: ni-
hil etiã exponit̃: sed dũtaxat cõmittit̃ vt fiat institutio: et
ita nõ ponit̃ in actu radix ꝛ fundatio futuroꝝ. Et qꝛ illa
institutio in longũ/fit ad maiorẽ dei honorẽ ꝛ ꝓximorũ
edificationẽ/acceptat̃ a deo vt ꝑmissa ad remissionẽ tãte
pene/quãtũ soluerẽt exhibita. Sicut ꝛ passio christi pri⁹
cõtulit gratiã patrib⁹ q̃ exhiberet̃ a christo: eo q̃ ꝓpter
eã vt preuisam patres salui facti sunt ꝛ iustificati. Indi-
gnũ eñ videt̃ q̃ is q̃ preponit diuinũ honorẽ ꝓprio com-
modo/sentiret ex hoc iacturã. ¶ Uel si vtriq̃ instituis/q̃
saltẽ suffragia plus valebũt exhibita ꝑcise ex ope opera-
to/q̃ nõ exhibita: vt videt̃ sentire Rich. dicẽs/q̃ si bon⁹
hõ mittat elemosynã pauperi ꝑ seruũ: qui ex malicia ele-
mosynã pauperi nõ porrigit: minuit̃ quidẽ meritũ mittẽ-
tis nõ quoad impetrationẽ gratie: sed quãtũ ad remissio-
nẽ pene: maxime qꝛ si ille pauper elemosynaʒ recepisset:
feruẽtius oraret ꝓ eo. Dicendũ est aliquo mõ minuit̃ re-
missio pene: q̃ precise correspõdet operi operato: tñ ex alia
parte auget̃/ꝓ quãto iustificatio facta est ex maiori cha-
ritate: que magis querẽs deũ parũpẽdit cõmodũ suum.
Uñ maior remissio pene correspõdet tante charitati in-
stituentis suffragia perpetua propter diuinũ cultum/q̃
correspondebit suffragijs si actu simul ex minori cha-

ritate fuissent exhibita. Si vero instituens magis dirigeret
oculū ad ꝓpriū cōmodū/citra tñ dei cōtemptū/posset di
ci ꝙ ista suffragia (si tñ aliq̄d valerēt) plus valerēt exhi
bita statim ꝙ̄ in longū dilata. Et dico (si tñ valerēt) quia
verti pōt in dubiū si valeāt/dū principalr intēdunt ꝓ
pter cōmodū ꝓpriū/scʒ liberationē a pena/ ꝓpter defe
ctum circūstantie finalis vltimi. Ista em̄ circūstātia defi
ciēte/nō erit institutio meritoria p̄mij essentialis: q₂ etsi
ꝓcederet ex habēte charitatem: nō tñ elicit ex charitate:
qḋ requirit ad tale meritū: pōt tñ esse aliquo mō merito
ria p̄mij accidentalis: h est alicui⁹ boni tēporalis/q̄le est
remissio pene purgatorij. Si hec r̄nsio nō placet: cedo li
bens sni e saniori. ¶ I Ad vltimā questionē superius
lec. lvi. factā: videlʒ vtrū suffragia facta ꝑ defunctis etiā
valeāt siue ꝓsint viuis faciētib⁹ ea. Et vtrū tantū acto: i
ꝓsint quantū ꝓdessent si intētionē suā ad aliū nō dirige
ret. Distinguendū erit de valore suffragij fm btm̄ Tho.
dis. xlv. q̄rti scripti. q. iiij. arti. vlti. snialiter: ꝙ valor suffra
gij ex charitate ꝓcedentis est duplex fm duplex meritū.
Meritū videlʒ p̄mij essentialis: h est alicui⁹ gradus bea
titudinis q̄ est visio & fruitio dei ꝑfecta: Est & meritū pre
mij accidētalis/hoc est alicuius boni tēporalis: vel etiaʒ
eterne: qḋ nō est de essentia beatitudinis: vt gaudiuʒ qḋ
habet de bono creature. Inter p̄mia accidētalia est etiā
remissio pene purgatorij: de qua p̄ncipaliter nūc agitur.
Quantū ad premiū essentiale cōiter dicunt opera meri
toria: quantū ad pene redemptionē dicunt satisfactoria.
¶ Hac distinctione premissa/dicitur primo/ ꝙ suffragia
quantū ad premiū essentiale tantū valent viuis/scʒ acto
ri & nō defunctis: & hoc si suffragiū elicitur ex charitate.
Patet satis ex dictis. s. lec. lvi. in respōsione ad questio
nem/ibi motam: & lectione. lvij. in respōsione ad quintā
questionē. ¶ Sed vlterius quesitū est/ an tantū valeat
actori: & hoc quoad premiū essentiale/ac si pro se fieret:
& intentio sua ad alium nō dirigeret. Ubi posset genera
lius queri: vtrū opus satisfactoriū ex intentione satisfa
ciendi & soluēdi debita pro peccato cōmisso: siue a se siue
ab alio/tantū valeat actori ad premiū essentiale/quantū
sibi valeret/si intentionē suam tantū ad beatitudinē ac
quirendā dirigeret: & nō ad penā redimendā. Uerbi gra
tia. Imponitur in foro penitētie opus aliqḋ satisfactoriū
penitēs exequit illud in charitate/intentione satisfacien
di pro suis peccatis. Utrum tale opus/tantū premiū me
reatur in beatitudine: quantū mereretur: si nō esset iniū
ctum pro penitētia: nec haberet respect⁹ a faciēte ad pe
ne solutionē debite pro peccatis. ¶ L Ad hanc que
stionē respondet ꝑ quattuor ꝓpositiōes notatu dignas.
¶ Prima: Exequēs opus satisfactionis sibi impositū in
foro penitentiali ex charitate meret in illa executiōe pre
mium eternū. Probat: quia omnis actus bonus viato
ris ꝓcedens a charitate est meritorius premij eterni. Pa
tet per illud saluatoris Johānis. xij. Si quis mihi mini
strat me sequatur: & vbi suʒ ego: illic & minister me⁹ erit.
Ministramus charitatis operib⁹: ergo erimus vbi ipse
est: nō in terris: sed in beatitudine: in qua semper est chri
stus: quia eternaliter est beatus. tota scriptura ꝯcordat.
¶ Scḋa ꝓpositio. Nulla actio meritoria est minus meri
toria premij eterni: ex eo ꝙ cum hoc ꝙ est meritoria: est
etiā satisfactio vel redēptio tēporalis pene peccatis debi
te. Patet: quia nisi sic nimis punirent boni & electi: si ali
quis gradus eterni premij debitus tolleret aut minuere
tur in recōpensationē pene tēporalis remittēde: imo me
lius cōsultiusq̧ foret totā penā purgatorij soluere/ ꝙ̄ ꝑ
sublatione illi⁹ pene aliquo gradu glorie carere. Sub
tractio em̄ illius gradus glie/ excederet longe quācūq̧
tēporalē penā: & sicut grauior est pena dāni quacūq̧ pe
na sensus etiā eterna: multo magis grauior pena est/pe
na dāni quantū ad hunc gradū eterna quacūq̧ pena tē
porali. Siliter stulte nūc facerēt cōfessores penitētiā per
modū satisfactionis imponētes; & p̄sertim in hoc ꝙ opa

deuotionis & meritoria opera vite eterne in satisfactionē
imponūt/dicētes: Opera bona que facies sint tibi in re
missionē peccatoꝝ: q₂ tollerēt partē premij debitā illi me
rito. Stulte etiā facerēt hoies pro peccatis suis se in hoc
seculo affligētes. Cōsultiusq̧ esset viatorib⁹ oia sua ope
ra facere precise ꝓpter amorē dei: & ad merendū beatitu
dinē: & oēm satisfactionē vsq̧ ad purgatoriū differre: qḋ
est cōtra illud Luce. iij. Facite fruct⁹ dignos penitentie.
Cōtra etiā patrū doctrinas & ritū ecclesie. ¶ L Ter
tia ꝓpositio. Actioni meritorie satisfactorie debet tantuʒ
premij eterni/quātū debet simili actioni in istomet satis
faciēti vel alio: vbi talis meritoria actio non esset satisfa
ctoria. i. redēptio pene tēporalis: ceteris oibus paribus.
Pro intellectu hui⁹ ꝓpositionis pono: Sint duo quoꝝ
vnus tenet ad penā tēporalē: alius nō tenet: q₂ remissa
est sibi oia pena: putet tñ se obligari ad aliquā penā. Fa
ciāt hi opera certa animo satisfaciēdi: & sit equalis chari
tas in vtroq̧: equalis q̄ conat⁹: equalis deniq̧ intentio
actus: & ita de alijs. Nulla sit inter eos differentia/nisi ꝙ
vnus obligat⁹ sit pene: alter nō: licʒ ambo putēt se obli
gatos. In illo casu nō minus p̄mij debet actioni satisfa
ctorie/ꝙ̄ ei que nō est satisfactoria. Patet ꝓpositio ex eo
q₂ nulla actio meritoria est minus meritoria ex hoc ꝙ si
mul est satisfactoria: & ꝑ cōsequēs cū in hmōi actionibus
(de quib⁹ casus) est oimoda paritas: excepto solo ꝙ vni
us satisfacit/non alterius in quo nihil est soluendū: que
disparitas nō facit differentiā in merito: ideo nec erit dif
ferētia in premio: debet igitur equale premiū essentiale
vtriq̧. ¶ Quarta ꝓpositio. Actioni meritorie & satisfa
ctorie debetur quq̧ maius premiū/ꝙ̄ simili actioni meri
torie nō satisfactorie in ipsomet vel alio. Patet: q₂ in illo
qui habet satisfacere illa actio est meritoria tanti gradus
beatitudinis: quāti in illo alio qui nō indiget satisfactio
ne: & cū hoc est redēptiua alicuius pene in eo qui habet
satisfacere & non in alio cui totū dimissum est: licʒ in casu
ignoret: licet sibi valeret equaliter ad remissionē pene si
esset debitor pene. Nā vtriq̧ equaliter valeret/ si vterq̧
equaliter indigeret: & si neuter indigeret/ neutri quoad
illum effectū valeret. Sicut ignis rem humidā & frigidā
calefacit & exiccat: aliā rem eque frigidā sed summe siccā
calefacit quidē/sed non exiccat: exiccaret autē si humida
esset. Potest tñ rationabiliter dici / ꝙ sicut tale opus ex
charitate factuʒ valet vni illoꝝ: vt dictū est: ad redēptio
nē pene tēporalis/illi scilʒ qui habet satisfacere: ita valet
alteri ad aliqḋ aliud bonuʒ tēporale: puta sanitatem vel
multiplicationē tēporaliū: vel preseruationē a malo spe
cialē/& cetera hmōi. Uel ex hoc valere colligitur thesau
rus ecclesie: vnde per indulgētias subuenitur indigen
tie proximoꝝ ad satisfactionem obligatoꝝ. ¶ Ex quo se
quitur ꝙ stulta est hec et impia parcitas / qua quis sub
trahit suffragia proximis timore diminutionis premij/se
pro tali opere in beatitudine manētis. Patet: q₂ per hoc
premiū nō minuitur. ¶ Quīta ꝓpositio: Stat quādoq̧
opus suffragij ex intētione pro defunctis facti/esse maio
ris meriti ꝙ̄ si fieret solo respectu beatitudinis acquirēn
de sibiipsi. Patet: q₂ maiori charitate videt accēsus: qui
scintillas mittit ad alios: maxime ad inimicos: ꝙ̄ is q̄ sibi
soli solicitus est. Charitas em̄ nō que sua sunt querit tñ
sed que alioꝝ. & ignis intensus in modio includi nō pōt:
sed erumpit: & purior est amor ille quasi minus habens
de ꝓprio siue amore cōcupiscētie: qui frequenter minuit
amorē amicitie: & per cōsequēs meritū: quia solus amor
amicitie dei principium est meriti: nō amor cōcupiscentie
dei vel suiipsius. ¶ M Quantum ad meritū premij
accidētalis: & presertim remissionē pene temporalis / de
quo magis ad ꝓpositū: Aduertendū/ꝙ opus satisfacto
riū potest valere ad remissionē pene alicui dupliciter/scʒ
directe et indirecte. Directe valet illi ad quē intētio acto
ris dirigitur tanq̄ ad illum pro quo opus illud operat.
Indirecte/qn̄ hoc modo actoris intentio non dirigitur:

sed alīs ad aliquē fructus operis deriuatur. Primo mo-
do ⁊ directe nō valet actori ad pene remissionem/nisi in-
quantū fieret vel pro illo q̄ suffragio nō indigeret: vt si
is ꝓ quo fit iā esset beatꝰ: vel pro eo q̄ iuuari nō posset.
vt dānatus. In hoc eñ casu/q: nō ꝓficit illis ꝓ quibꝰ fit:
reuertit meritū ad eū qui facit: fm illud ps̄. xxxiiij. Ora-
tio mea in sinu meo cōuertet. ⁊ Luce. x. Si nō fuerit filiꝰ
pacis/pax vestra ad vos reuertet. Esse eñ debet habitu
alis intentio faciētis suffragiū/ꝙ sibi ꝓficiat: si illi ꝓ qui
bus facit capaces nō fuerint. Si vo capax fuerit is pro q̄
fit: non proficit ad hunc finē actori: quia vt dicit beatus
Tho. vbi. s̄. opus suffragij reputat quasi eiꝰ pro quo fit:
igit ita absoluit eū a debito pene: ꝙ nō absoluit facientē
a debito ꝓprio pene: q: in tali recōpensatione attenditur
equalitas iusticie. Opus aūt satisfactoriū ita pōt appli
cari vni reatui/ꝙ alterū nō cōpensat. Nā reatus duorum
peccatoꝝ reqrit maiorē satisfactionē q̄ vnius. Cum ergo
totū opus applicat alteri qui eo indiget: nihil remanet
actori: nā qui fm humanā iusticiā pro altero debitū sol-
uit: tali solutione seipm a debito ꝓprio nō liberat. Et de
hoc latius dictū est. s. lec. xxvij. ⁊ xxviij. ¶ N Indire-
cte vo plurimū valet actori: nedum ad remissionē pene
quā ipse nūc debet: vel ex cōmittendis peccatis debebit:
sed etiā ad augmētū grē/ad ꝑseuerantiā in bono: vel ad
primā gratiā impetrandā. ¶ Primū patet: q: ꝑ hoc me-
rent actores: vt dū ad eundē statū venerint: etiā supsti-
tum suffragijs adiuuari possint. Nā vt supra dictū est: il-
lis mortuis ꝓsunt suffragia viuoꝝ: qui dū viuerēt merue
rūt vt possint eis post mortē hec ꝓdesse. Et licz ꝑ finalē
perseuerātiā in gra generaliter hoc merent: vt dictū est:
specialiter tñ hoc merent ⁊ appropriate faciēdo nūc mi-
sericordiā cum predecessoribꝰ defunctis suis. Nā scriptū
est: In qua mēsura mensi fueritis remetiet vobis. Mat-
thei. vij. ⁊ iterum: Beati misericordes: qm̄ ipsi misericor-
diā cōsequent. Matth. v. Ita reuera ⁊ nos si modo mi-
sericordes fuerimus in defunctos: merebimur similibus
supstitū suffragijs subleuari: alioqn iudiciū sine miseri-
cordia fiet ei: qui nō facit misericordiā. Iaco. ij. ¶ Nec im
probabiliter hāc vnā esse causam inter ceteras estimādū
est: cū frequēter tam tarda ⁊ impfecta fit testamētoꝝ ex-
peditio: q: ⁊ ipsi dū vixerūt negligētes extiterāt executo
res circa suoꝝ predecessoꝝ testamēta. Scd̄m patet: quia
hos quibꝰ viui impēdunt suffragia habituri sunt ꝓ se di-
ligētissimos intercessores. Licz eñ nūc purgatorij ignis
carcere teneant: sunt tñ amici dei: ⁊ magni apud deū me
riti: qui igrati bñficioꝝ esse nō possunt: ideo liberati suis
liberatoribꝰ vicē rependentes: ꝓ eis potenter dñm exora-
būt. Nō tñ cū ipsi nūc suffragia impēdentes etiā purga-
torijs tenebant ignibꝰ: quo tūc nō minorē satisfactionē
orationibꝰ impēdent q̄ receperūt. Sed dū adhuc in via
existūt: ꝑsentis vite gratie augmentū/eiusq̧ ꝑseuerantiā
impetrabūt. Nec h tñ eos facere credendū est dū libera
ti sublimabunt ad gloriā: sed pie putandū/ꝙ hoc ipsum
agāt adhuc existētes in purgatorio: nā qui ibi existentes
corporalia viuis prestāt bñficia: quō non magis spūalia
impetrabūt. ¶ Legit autē ⁊ scribit Petrus Damiani de
beato Seuerino coloniēsis ecclesie epō/ꝙ satisfactiōis
detētus penis miraculis claruit in terris. Siliter de bea-
to paschasio romane ecclie diacono/refert beatꝰ Greg.
lib. iiij. dial. ¶ O Neq̧ negandū est plerosq̧ diutius
purgari/q̄ maioris sunt meriti: ⁊ ꝑ cōsequēs potērioꝛes
apud deū: nōnullis citiꝰ liberatis aut euolātibꝰ: qđ mani
festū est de pueris ante vsum rōnis in baptismali innocē
tia defunctis q̄ euolāt: ⁊ minoris meriti sunt existentibꝰ
in purgatorio. Et ex illo patet quartū/scz ꝙ possunt im-
petrare primā gratiā. Tertiū eñ/scz ꝑseuerantiā manife
stū est ex scd̄o: q: eadē rōne qua impetrāt augmētū grē:
impetrāt ⁊ ꝑseuerātiā. Sed quartū patet: nā stat faciētē
opus satisfactoriū esse in pctō mortali: ⁊ licz tūc ipm opꝰ
parū ꝓsit fm p̄dicta: p̄sant tñ aie sancte defunctoꝝ non
tam opus q̄ affectū: q: perfecta in eis est charitas: ⁊ nō
desinēt rependere affectū. Rependent aūt in eo qđ magis
necessariū est ei cui rependunt inquātū possunt. Possunt
aūt orōnibꝰ impetrare primā gratiā capaci: qua nihil ma
gis necessariū pctōri: q̄ qm̄ viator est/capax est grē: illaz
ergo p̄mo impetrabūt: siue adhuc existētes in purgatorio
siue iā assumpti i celo. Sic eñ legimꝰ multis ꝯcessam pri
mā gratiā orōnibꝰ scōꝝ tam viatoꝝ q̄ cōprehēsoꝝ. Simili
ter stat eū qui facit suffragiū in grā existētem/recidiuare
in mortale. Cui iterū liberatis purgatorio/suis orōnibꝰ
impetrare possunt cōuersionē a pctō: ⁊ ita primā gratiā.
Nec impedit ꝙ sunt extra viā: ⁊ nihil sibi mereri possunt
q: possunt orōnibꝰ suis ꝓ nobis apud deū factis/gratiā
⁊ remissionē nobis impetrare: sicut ⁊ iā sublimati in glo
ria: de quo. s. lec. xxx. ¶ P Nō ergo nobis negligen-
da est suffragioꝝ impertitio defunctis: quoꝝ precibꝰ deo
cōfidimus recōciliari: qn immo ea suffragia solicite ⁊ di-
ligēter impēdere: ex quibꝰ nihil vtilitatis ꝓprie perit: sed
impensum reddet cū vsura. Aut eñ ipsi quibꝰ impēdimꝰ
capaces sunt suffragioꝝ: aut nō. Si nō: redeūt nostra ad
nos suffragia. Si sunt capaces: maiorē ab eis/siue a deo
per eos recipiemus retributionē: qđ maxime verū est/si
suffragia impēdimꝰ nō turpis lucri grā: sz gratis ex cha-
ritate dei ⁊ dilectiōe fraterna. De primis eñ vehemēter
timendū ne eis dicat: Amē amē: receperūt mercedē suā. Mat. vj
qđ vtiq̧ timere habēt: qui nō pro sustētatione vite: sed sa
tisfactione auaricie suffragia mortuoꝝ in questū ponūt:
vbiq̧ se ꝓ bñficioꝝ pluralitate: aut quotidiana distribu
tione alijs se obligāt: se miserabiliter negligūt. Nō eñ il
li sperare possunt retributionē/⁊ suoꝝ defectuū futuraz
per eos subleuationē: sicut q̄ pietate cōmoti/q̄si elemo-
synā illā indigētibꝰ impertiētes suffragia faciunt. De his
apls̄ cū. ij. ad Coꝛ. viij. ad faciēdū elemosynā hortaretur
dixit: Uestra abūdantia illoꝝ inopiā suppleat: vt ⁊ illoꝝ
abūdantia vestre inopie fit supplementū. vt fm glo. sicut
hic ministrāt sctīs: scz ꝑ suffragia impensa eis/vicē sancti
reddant in futuro. Et tantū de hac materia suffragiorū.

¶ Lectio. lix. A

Nobis quoq̧ pecca-

toribꝰ famulis tuis de multitudine misera-
tionū tuarū sperātibꝰ/partē aliquā ⁊ socie-
tatē donare digneris/cū tuis sctīs apl̄is et
martyribꝰ: cū Iohāne/Stephano/Matthia/Barnaba
Ignatio/Alexandro/Marcellino/Petro/Felicitate/
Perpetua/Agatha/Lucia/Agna/Cecilia/Anastasia: ⁊
oībꝰ sctīs tuis: intra quoꝝ nos cōsortiū nō estimator me-
riti: sed venie q̄sumꝰ largitor admitte. ¶ Hec est scd̄a pars
p̄ncipalis ptis sexte ⁊ vltime ptis totꝰ canonis: in q̄ post
petitū refrigeriū ꝓ defunctis: petit suffragiū ꝓ viuis: ⁊ cō
sortiū cū sctīs triūphātis ecclie mēbris. Et subdiuidit ꝑs
illa i tres ꝑticulas. In p̄ma captat eiꝰ q̄ petit beniuolen
tia. In scd̄a petitiōis exprimit materia/ibi: Partē aliquā
⁊c. In tertia eiꝰ ꝑ quē petimꝰ inducit ꝑsona/ibi: Per chri
stuz dominū nostrū. ¶ Quoad primā partē dicitur: No
bis q̄. Nobis fm Alb. q̄/q̄ ꝓ alijs mortuis itercessimꝰ ⁊
sacrificiū ꝓ eoꝝ liberatione a penis obtulimꝰ: cū tñ nos
magis hac grā idigeamꝰ. Debet eñ sacerdos quēadmo-
dū ꝓ alijs: ita etiā ꝓ seipso offerre ꝓ pctis: vt h: ad Heb.
v. Qm̄ ⁊ ipse circūdatꝰ est infirmitate. ibidē. Quasi dice-
ret cū patriarcha iacob. Iustū est vt aliqn̄ ⁊ domui mee
ꝓuideā. Gen̄. xxx. Dixit ille: nō mihi sz domui mee. Ita et
sacrificās nō dicit mihi sed nobis: q: fm predicta/sacrifi
ciū qđ offertur sacrificiū est militātis ecclesie: in cuiꝰ per
sona sacerdos sacrificat atq̧ petit. Addit Peccatoribus
Peccatores se ⁊ alios viuos ꝓnūciat: q: ⁊ ille dilectꝰ chri
sto discipulus/qui ob vite sue puritatē sup pectus dñicū
recūbere meruit: de seipso ⁊ alijs ait: Si dixerimus quia ·j. Ioh. j.
peccatū nō habemus: ipsi nos seducimus: ⁊ veritas i no
bis nō est. Et addit Innocē. ⁊ post eum Alexan. de ales.

Licet omni tēpore debeam⁹ ex corde nos recognoscere peccatores: precipue tñ illud expedit in misse sacrificio: qđ in remissionē peccatoꝝ celebratur. ¶ B Sed forte diceres. Cū scriptum sit/peccatores deus nō exaudit: vt habetur Ioh.ix. Quare in hac petitione sacerdos petm̄ suū ⁊ alioꝝ allegat. Videtur enim ꝙ hoc petitioni prestet obstaculū ne exaudiatur. Ad qđ dr̄: ꝙ peccator vt peccator/petens ea que saluti obuiant ⁊ sunt nociua/a deo nō exauditur saltē placato: qꝛ ad sui dānationē exaudiri posset a deo irato: sicut dicit beat⁹ Grego. ꝙ deus qñq; concedit iratus: qđ negat placatus. Peccator etiā petēs aliqđ quasi in signū aut testimoniū sue ꝓbitatis: non exauditur. Deus eñ falsitatis testis esse nequit. Et ẜm hoc inductū videtur verbū ceci: Scimus qꝛ petōres de⁹ nō exaudit: in approbationē scꝫ sue ꝓbitatis. Peccator tñ cū petit aliquid a deo/cū humili sui recognitiōe/ac peccatoꝝ suorū quasi indignus exaudiri: sicut fecit q̃ ait: Dñe nō sum dignus vt intres sub tectū meū. Matth.viij. Et item: Qui pre multitudine petōꝝ suoꝝ sursū ad celos oculos suos attollere nō audebat: sed ꝑcutiēs pect⁹ se peccatorē fatebatur/dicēs: Deus ꝓpitius esto mihi petōri. Luce.xviij. Hoꝝ exēplo qui petit ea q̃ ad salutē pertinent: a deo gratiose exauditur: ⁊ eo ampli⁹/quo se magis humiliat: ⁊ vera cōfessione peccata sua dānat. Respexit inquit ꝓpheta in orationē humiliū: ⁊ nō spreuit precē eoꝝ. Sic eñ daniel ꝓ liberatione ppl̄i orās/primo peccata cōfitebatur di.c.ix. Peccauim⁹/iniquitatē fecimus in oēm iusticiā tuam. Sequitur: Neq; in iustificationib⁹ nostris ꝓsternimus preces ante faciē tuā: sed in miserationib⁹ tuis multis ⁊c. Sic denicq; quotidie clamat ecclesia ad dñm: Petōres/te rogamus audi nos. Nihil ergo obstat impetrationi ꝙ nobis peccatorib⁹ petimus aliqđ celestis doni ⁊ bñficij impartiri. Magis aūt spectat ad dei beniuolētie captationem peccatoꝝ recognitio/ostēdentes ꝑ hoc multitudinē misericordie diuine/in hanc nostrā fiduciā ꝓijcientes: non presumētes de nostra iusticia: quēadmodū fecit ille phariseus euāgelicus: cui⁹ ꝓpterea oratio est repulsa. Luce xviij. Hinc Prouerb.xviij. Iustus prior accusator est sui. ¶ Sequitur: Famulis tuis/per verā ac humilē obediētiā: vt.s. expositū est. De multitudine miserationū tuarum/sperantibus: in qua ꝓpheta cōfisus petōꝝ petiuit remissionē/dicēs: Scđm multitudinē miserationū tuarū/dele iniquitatē meā. Et iterū peccatoꝝ suoꝝ obliuionē petens ad eandē multitudinē miserationū cōfugiēs. Reminiscere inq̃t/miserationū tuarū dñe: ⁊ misericordiarū tuarū que a seculo sunt. Delicta iuuētutis mee/ ⁊ ignorātias meas ne memineris dñe. Nec incassum sacerdos supplicās refugiū habeat ad dei miserationē: quia misericordia ei⁹ sup̱ oia opera eius. Ipsa est q̃ superexaltat iudiciuꝫ: quā neq; potēs est in ira sua cōtinere. Quis eñ vnq̃ sperauit in dño ⁊ derelict⁹ est. Respicite filij nationes hoim ⁊ scitote qꝛ nullus sperauit in dño ⁊ confusus est: ait Iesus syrach Eccl.ij. Qđ attēdens beat⁹ Aug. se cū in proprijs virib⁹ spē posuit cōfitetur derelictū. Sperabā inquit aliqñ in virtute mea/q̃ nō erat virt⁹: ⁊ cū sic volui currere vbi magis stare credebā: ibi magis cecidi. Factusq; sum magis retro q̃ ante. Dicebā eñ: Hoc faciā: illud ꝑficiā. Fiebatq; post hec: nec h nec illud: qm̄ de meis virib⁹ cōfidebā. Nūc autē cōfiteor tibi dñe rex/pater celi ⁊ terre: qm̄ nō in fortitudine sua roborabitur vir: vt nō glorietur ante te stulta presumptio oīs carnis. ¶ Dicitur autē de multitudine miserationū: nō ꝙ in deo sint multe misericordie qꝛ nulla est ibi pluralitas: vbi omnia sunt vnū: vbi non obuiat relationis oppositio: vt vult Boeti⁹ ⁊ Ansel. De⁹ eñ summe simplex est: ⁊ est quicquid habet/excepto ꝙ pater nō est filius/quē habet. Est ergo in deo vna dūtaxat misericordia: que est ipse deus misericors. Dicitur pluraliter: de multitudine miserationū tuarū: propter varios et multos diuine misericordie effectus: qui nōnunq̃ dei miserationes nominantur. sic loquitur Esaias propheta.c.lxiij. post recitationē plurium effectuū misericordie dñi/dicens: Vbi est zelus tuus: ⁊ fortitudo tua: multitudo viscerū tuoꝝ ⁊ miserationū tuarum. ¶ Sequitur. C Partem aliquam. ¶ Hec est scđa particula: in qua exprimit petitionis materiam. Hoc est illud qđ petitur nobis peccatorib⁹: qđ est habere partē siue dei participationeꝫ beatificā cuꝫ sanctis apostolis ⁊ martyrib⁹ iam in gloria sublimatis: vt transferat nos a potestate tenebrarum: et det nobis partem sortis sanctoꝝ in lumine. ad Col.j. ⁊ in ps.xv. Dñs pars hereditatis mee. Et sequitur: Funes ceciderūt mihi in preclaris: etenī hereditas mea preclara est mihi. Funes scꝫ cōsortiū nostrarū partes in beatitudine mensurātes: ceciderūt nobis in ꝑclaris partib⁹ hereditatis eterne. Sed cum deus sit oia in nobis. j.Coꝛ.xv. Salus premiū ⁊ gloria singuloꝝ. Salus inquit populi mei ego sum. Quid est ꝙ dicitur partē aliquā donare digneris: quasi nō oēs electi sint vnū ⁊ eūdē denariū recepturi: iuxta parabolam Matth.xx. vbi dr̄: Receperūt ⁊ ipsi denarios singulos: quo intelligitur beatitudo que est vna omnib⁹. Respōdet hic Alexā. de ales parte. iiij.q.xxxvij. Licꝫ vnū et idē sit premiū singuloꝝ/scꝫ deus ipse in cui⁹ visione clara/felicitas cōsistit eterna. ẜm illud Ioh.xvij. Hec est vita eterna vt cognoscāt te soluꝫ deū verū ⁊ quē misisti iesum christū: tñ ẜm differētiā meritoꝝ alius plus alius minus diuina visione fruūtur: vñ dicit apostolus j.Coꝛ.xv. Stella differt a stella in claritate. Sic et erit in beatis diuersa claritas visionis diuine essentie: ẜm diuersam participationē luminis glorie sub quo diuina videtur essentia ad quam disponit diuersitas meritoꝝ. Hinc dicit dñs: In domo patris mei mansiones multe sunt. Ioh. xiiij. Quia multi sunt status ⁊ gradus deū timentiū: sine tñ diuersitate dei cogniti siue visi. Vñ sicut est vnus sol qui ab vniuersis videtur: ⁊ vna lux/siue claritas solis que oia terrena illuminat: nihilominus tñ ab alijs clari⁹: ab alijs minus clare videtur ẜm differētiā perfectiōis oculoꝝ intuentiū: Ita vnus est de⁹: vna diuina essentia: que oēs beatificat: ⁊ ab oibus beatis videtur: ab alijs tñ lympidi⁹: ab alio minus lympide/ẜm differentiā ⁊ gradus meritorum: ẜm quā sumitur excessus in beatitudine. ¶ D Vna est igitur oim beatitudo obiectiua/diuina scilꝫ essentia: oēs beatificās per eundē denariū: quē singuli militātis ecclesie operarij sunt a dño percepturi. Cū quo stat ꝙ in singulis beatis sit alia ⁊ alia beatitudo formalis que nō est nisi actus visionis/quo singuli visione propria in suo intellectu recepta/deum facie ad faciē cōtemplantur: sicut eundē solē diuersi nō vna: sed diuersis visionib⁹ cōtuentur. Et ẜm hoc sacerdos petit parteꝫ beatitudinis nobis dari: vt participes efficiamur beatitudinis scōꝝ: vt partialitas illa referatur ad visiōis actū: nō ad obiectū visuꝫ. Quelibet eñ visio dici pōt pars beatitudinis/pro quanto est aliqđ multitudinis actuū in toto cetu oim beatoꝝ. Vel pōt quelibet creata visio beatifica dici pars beatitudinis/ꝓ quāto nō representat obiectū beatificū ẜm totā rationē sue cōprehēsibilitatis. Est eñ obiectū beatificuꝫ sicut in se infinitū: ita infinita cognitione cognoscibile: ⁊ sola tali cōprehēsibile/que impossibilis est omni creature. Ideo omnis cognitio creature q̃ cognoscit deū: dr̄ quodāmodo pars diuine cognitiōis: qꝛ nulla talis est diuine essentie ẜm totū illud/ẜm qđ est cognoscibile: quia pōt adhuc clarius videri. Vñ quātūcunq; ꝑfecte lympide ac clare videatur diuina essentia: etiā a supremo angelo immo ab anima christi: imperfecta tñ visio creata: et infinite distans a visione increata qua deus seipsum videt. Hec enim est infinita que solum cōprehēdit diuinā essentiam: idest ea sola videtur diuina essentia tanta quāta in se est/hoc est infinita: que potest dici totalis beatitudo: quia sibi solum est adequatio cognoscētis actus cognoscendi/ ⁊ cognoscibilis siue obiecti cogniti. Nec tamen adequatio/sed identitas: quia ideꝫ est in deo essentia visa; deus visus ⁊ actus vidēdi. Nō ergo petit partem bea-

titudinis sacerdos/quasi deus sm aliquid sui videat ab
vno beato: ⁊ sm aliquid sui lateat illū ⁊ videat ab alio:
q cū sit essentia simplicissima/carens omni partialitate:
a quocūq videtur/tota videtur ⁊ indiuisa: sed petit par
tē beatitudinis .i. participationē beatitudinis: hoc est for
malē beatitudinē siue actū beatificū: sm q creature con
uenit: quo clare possumus videre deū: nō sm totā suam
cognoscibilitatē: sed sm nostri intellectus capacitatē: ⁊
meritoꝝ nostroꝝ exigentiā. Sic eñ ⁊ nō aliter videtur a
beatis. ¶ E Ideo sequit: Et societatē cū sanctis. In h
eñ est summa iocūditas societatis beatoꝝ: q oēs simul
beatifice deū intuent: de quo in ps. lxxxvi. Sicut letātiū
omniū habitatio est in te. per cōtinuū ⁊ stabilē aspectū:
in quo oēs cōicant beati: ⁊ societatē habere dicunt: quia
vniuscuiusq sanctoꝝ bona efficiūtur oim in beatitudine
cōmunia. ¶ Sequitur. Donare digneris: tua scilz grā et
benignitate: cōtra errorē pelagianoꝝ asserentiū hominē
ex puris naturalibꝰ posse assequi beatitudinē: nec ad hoc
requiri speciale donū gratie: neq ad meritoriā mādato-
rum impletionē. Vñ sicut gratiā qua operamur merito-
rie a solo deo creāte accepimus: ita pbabile valde est/q
actū beatificū qui perfectior est grā/solus deus infundit
intellectui beato: vt sic illud pphete: Gratiā et gloriā da
bit dñs. equaliter intelligat quantū ad vtrūq. Cui non
dissonāt metra que ponit Alber. circa hūc textū. Quic-
quid habes meriti preuēit gratia donat. Nil deꝰ in no-
bis preter sua dona coronat. Si deus coronat: ⁊ nō nisi
actu beatifico: ipse ergo hūc donat: nō cū beatis elicit.
Sed de hoc alibi. ¶ Sequitur: Cum tuis sanctis aplis ⁊
martyribus: quos firma fide credimus illa beatifica dei
visione perfrui: ⁊ inuicē cōgaudere eterna ⁊ iocūdissima
societate: quales sunt quoꝝ hic noia recitant. Dicit Alb.
q ecclesia tm̄ tāgit eos de quoꝝ fide ⁊ beatitudine suffi-
ciēter est certificata: alios nō tāgit nisi in cōmuni ¶ Et
hic fit scda ⁊ iterata sanctoꝝ cōmemoratio: qd sm Inno.
signū est q canō nō simul ab vno est cōpositus: sed suc-
cessiuis tēporibꝰ particulatim a pluribꝰ. Vñ in hac cōme
moratione supplent ex magna parte: q de primitiue ec-
clesie sanctis deesse videbant in cōmemoratione prima.
Unde dr: Cū tuis sanctis aplis: quoꝝ sonus exiuit in om
nē terrā: ⁊ in fines orbis terre eoꝝ vba/ipsis regnū dei
qd hic petit: predicātibꝰ. Et martyribꝰ/fidei testibꝰ: qui
vt regni dei fierēt participes: mortis p fide christi non ti
muerūt subire suppliciū. ¶ ff Exprimunt aūt quorū-
dam sanctoꝝ noia: aploꝝ scz martyrū ⁊ virginū: octo se-
xus virilis: ⁊ septē sexus feminei: ad significādū sm ma-
gistrū in rōnali: q p hoc sacrificiū septē charismata/scilz
spūssancti dona octo beatitudinibꝰ cōiungant in digne
hoc sacramētū māducātē. Vñ sequit. Cū iohāne. Istum
(dicit Alber.) opinor: iohannē baptistā/qui ⁊ martyr: est
propter qd ⁊ hic inter martyres numerat: de q dixit dñs:
Inter natos mulierū non surrexit maior iohanne bapti
sta ⁊c. q ⁊ finis legis fuit: ⁊ vsq ad ipm pphete pphetaue-
uerūt. Matth. xi. Ad idē Inno dicit: Posset p iohānē nō
euāgelista sz baptista intelligi: nisi pmitteret cū sanctis
aplis tuis ⁊ martyribꝰ. Per qd cōuincit q apli tm̄ ⁊ mar
tyres subuorent: quis iohānes inter martyres posset cō
numerari. Aliña aūt videt q fiat hic iterata cōmemoratio
iohānis euāgeliste: q iohānes baptista h sacrificiū non
tractauit: quapropter h nō inducit: sed qcqd sit de dicto in
se ratio modicū facit: q hic petit cōsortiū cū sctis: sed nō
dubitat de sctitate vtriusq. Dato igit q intelligat de io-
hāne euāgelista: cur in hac cōmemoratiōe repetit/⁊ ste-
phano sociat: q ⁊ matthie pponit ⁊ barnabe. Rñdet idē
Inno. Sane in qt iohānes in pma cōmemoratiōe cū apo
stolis numerat ppter dignitatē apostolatꝰ. In scda vo
repetit. ⁊ stephano sociat/ppter puilegiū castitatis ⁊ ce
libatꝰ. Iohānes eñ ⁊ stephanus vgines sunt: ⁊ sequun
tur agnū quocūq ierit: quapropter ⁊ ceteris pmittunt.
Uirginitas iohānis inde cōmēdat: q christꝰ in cruce ma

trē virginē discipulo virgini cōmēdabat: ex qua hora ac-
cepit eā discipulus in suā custodiā. In stephano vo in h
maxime vginitas cōprobat/q deputatꝰ est ab aplis ad Act. vi.
ministeriū viduarū: ⁊ q factꝰ est prepositꝰ feminarū testi
moniū meruit sincerissime castitatis. Alij quidā dicūt q
hic p iohānē intelligit marcus q fuit binomius: vocaba-
tur eñ marcus ⁊ iohānes: sed parū refert quē hoꝝ cano
nis ordinator denotauerit. Oēs quidē sancti. oēs de hoc
numero sunt: quorum cōmunio et societas postulatur.
¶ Stephano: q sanctitatis habuit pconiū singulare: de
quo in actibꝰ aploꝝ. c. vi. Stephanꝰ plenus grā ⁊ fortitu
dine/faciebat pdigia ⁊ signa magna in pplo: q in hora
disputatiōis plenus spūscto/intēdens in celū in cōtione
iudeoꝝ positꝰ: vidit gloriā dei: ⁊ iesū stantē a dextris vir
tutis dei: ⁊ primus sui sanguinis effusione christo testi-
moniū perhibuit: vñ ⁊ protomartyr .i. martyrum princeps
appellat. Qui ⁊ christi imitatꝰ vestigia/in passionis ho-
ra positis genibꝰ voce magna clamauit: Dñe ne statuas
illis h peccatū. Vñ in psa de eo canitur: O stephane si-
gnifer regis summi bone/nos exaudi pficue: qui es pro
inimicis tuis exauditꝰ. Paulus tuis precibꝰ stephane te
quondā psecutus christo credit. Te petrus christi mini-
strū statuit: tu petro normā credēdi astruis: ad dexterā
summi patris ostendendo quem plebs furēs crucifixit.
¶ B Sequit: Matthia: q sorte electꝰ in aplm/vt iret
in locū de quo preuaricatꝰ est iudas: vt fieret testis dñice
resurrectiōis. Que sors (sm beatū Diony.) nō fuit nisi
impetratio signi: quo cū spūssanctꝰ assumēdū ostendit: ⁊
nō ioseph iustū: quē apli secū ex alijs statuerāt orantes: Actuū .i.
Tu dñe q nosti corda omniū: ostēde quē elegeris ex his
duobꝰ vnū accipere locū ministerij huiꝰ et apostolatꝰ/de q
preuaricatus est iudas/vt abiret in locū suū: ⁊ dederunt
sortes eis: ⁊ cecidit sors super matthiā: ⁊ annumeratꝰ est
cū vndecim aplis. ¶ Barnaba: qui etiā signo qd dedit
spūssanctus segregatꝰ est in apostolatꝰ officiū cū paulo:
vñ Actuū. xiij. dixit spūssanctus: Segregate mihi paulū
⁊ barnabam in opus ministerij ad quod assumpsi eos.
Hic primus cū paulo fuit apls gentiū: ⁊ ideo a reliquijs
gentiū/nobis scz est specialiter honorādus. vñ Act. vbi
s. Tūc cōstanter paulus ⁊ barnabas dixerūt ad iudeos:
Uobis oportebat primū loqui verbū dei: sed qm̄ repel-
litis illud: ⁊ indignos vos iudicatis eterne vite: ecce cō-
uertimur ad gētes: sicut precepit nobis dñs dicens Esa.
xlix. Dedi te in lucē gentiū: vt sis salus mea vsq ad extre
mū terre. ¶ Ignatio: qui gloriosissimus fuit martyr/apo-
stoloꝝ cōtemporaneus/gloriosissime vginis matris dei
pedissequus ⁊ capellanus/beati iohānis euāgeliste di-
scipulus: qui sub traiano impatore cōdemnatꝰ/ad besti-
as romā delatus: rogabat vt sancti in eiꝰ passione nō de-
ficerēt: qui prestatus est in theatro/q nō vt malefactor
puniret: sed vt christi discipulꝰ. Qui bestias q sibi de vir
tute mansuebant: cōtra se vt deuoraret prouocabat: qui
publice in hec vba prorupit. Ignis/crux/bestie/ossium
cōfractio/mēbroꝝ diuisio/tormēta diaboli/in me p chri
sto veniāt: vt iesu fruar: vt hec ipse in epistola quā roma
nis direxit scribit: qui cū esset in dentibꝰ leonis/alta voce
dixit: Frumentū christi sum: dentibus bestiarū molar: vt
panis mundus inueniar. Qui (vt de eo Dionysius scri-
bit) aliud in ore nō habuit/nisi amor meus crucifixꝰ est.
Hic ⁊ multas laudes in diuersis epistolis de dñi matre
cōscripsit. Et cum fuisset mortuus inuenta sunt hec vba:
Jesus christus aureis litteris in corde ipsius scripta. De
hoc sic ait beatus Bernardus super psalmum. xc. Ma-
gnus est iste ignatius audito: discipuli quē diligebat ie
sus: martyr et ipse: cuius preciosis reliquijs paupertas
nostra ditata est. Mariā in pluribus epistolis quas ad
eam scripsit christiferam consalutauit. Egregius quidā
titulus dignitatis et commendatio honoris vniuersi.
¶ Alexandro: qui papa fuit vrbis et orbis/sextus a bea
to ac sancto petro/successor euaristi in papatu. Ab aure-
liano comite

liano comite sub adriano imperatore cum beatis euentio
ꝛ theodolo: post cõuersionem hermetis prefecti/ ꝛ quirini
tribuni/ rome martyrio coronat⁹ est. cui⁹ corp⁹ rome apud
sanctã sabinã in altari summo quiescit. ¶ Marcellino et
petro: quoꝝ prim⁹ presbyter: secũdus exorcista/ cum arthe
mio ꝛ domo sua martyrio coronari meruerunt: quoꝝ aias
dorotheus qui eos decollauerat: vestib⁹ splendidis ꝛ gem
mis indutas/ vidit angeloꝝ manib⁹ in celum deferri: vnde
ꝛ christianus est effect⁹. ¶ P Cõsequenter nominantur
sancte de femineo sexu: vnde dicit: Felicitate: illustri femi
na vidua/ matre septem filiorũ christianissimoꝝ/ ianuarij
felicis/ philippi/ siluani/ alexandri/ vitalis/ ꝛ martialis/ in
cõspectu matris diuersis suppliciorũ generib⁹ interempto
rum: in quorũ vnoquoq; speciale martyrium ꝑpessa est. Et
tandem a Publio prefecto sub Antonio augusto/ capite
truncari iussa: datis prius filijs salutarib⁹ monitis marty
rium cõsummauit: que ob mirã in tormentis sui ac filiorũ
cõstantiã/ ꝛ tpis prioritatem (siquidẽ ante cõsequenter no
minatas passa est virgines) in eoꝝ recitatiõe noĩm est pre
lata. ¶ Perpetua: priuilegio castitatis ꝛ fidei etiã marty
rio coronata. ¶ Agatha: virgine ac martyre sanctissima: q̃
ꝛ vberũ amputationem iussu quintiani prefecti in deciana
ꝑsecutione passa: beati petri apostoli visitationẽ in carcere
ꝛ totius corporis sanitatem meruit: q̃ post passa multorũ
tormentoꝝ genera/ angeloꝝ sanctitatis testimonium in se
pultura accepit: qui tabulã hanc scripturã (Mentem san
ctam spontaneã honorẽ deo/ ꝛ patrie liberationẽ) cõtinen
tem capiti sancti corporis cõiunxerũt: cui⁹ postea velo capi
tis paganoꝝ ꝑfus ab incendio ignis ex cilicie mõtib⁹ irrũ
pentis: ꝛ cathanensiũ ciuitas liberat. ¶ Lucia/ imobilis
cõstantie virgine: q̃ in pauperes distracto matrimonio ac
matri sanguinisflue curationis beneficio apud sepulcrum
sancte agathe cõcesso/ per gladiũ ꝛ ignem cõtra diabolum
eiusq; ministrũ paschasiũ prefectũ loco ꝛ fide immobilis
triũphabat. ¶ Agna siue Agnete/ nobili romana/ corpo
re iuuencula/ mente cana: que teste Amb. tredecimo etatis
anno mortem pro christo moriendo ꝑdidit/ ꝛ vitã inuenit.
Nam ꝛ mũdi diuitijs/ carnisq; delitijs sponse christi inesti
mabiles sic margaritas/ ac ciclades auro charitatis textas
preposuit. Octaua passionis die parentib⁹ apud sepulcrũ
eius exequias agentib⁹/ agno niue cãdidiore ei⁹ dextre ad
herente/ apparuit in choro sanctarũ virginũ/ dicens: Cum
his oibus lucidas sedes accepi. Nam ꝛ viuens nuda ad lu
panar/ crinib⁹ tamen melius tecta q̃ vestib⁹ ducta/ angelũ
preparatũ ad virginitatis sue custodiã inuenit. Qui locũ
turpitudinis claritate circũfulgens stolã candidissimã in
duit virginẽ: ꝛ ab oi carnis pollutiõe mũdissimã cõserua
uit. ¶ J Cecilia/ clarissimo romanoꝝ gñe exorta: q̃ euan
geliũ christi semp gerebat in pectore: nõ dieb⁹ neq; noctib⁹
a colloquijs diuinis ꝛ oratiõe cessabat: ꝛ intus cilicio/ fo
ris vestib⁹ deauratis ornata/ cãtantib⁹ organis soli deo de
cantabat: Fiat dñe cor meũ ꝛ corpus meũ immaculatũ vt nõ
cõfundar. Hec duos fratres Tiburtiũ ꝛ Valerianũ spõsũ
suũ cõuertit: almachiũ tyrannũ supauit: angelos dei cõuer
sis fratrib⁹ cũ vernantib⁹ sertis demonstrauit. Et teste vrba
no papa/ christo tanq̃ ouis argumẽtosa seruiebat. Et tan
dem militib⁹ christi cõfortatis in bullienti balneo percussa
martyriũ cõsummauit. ¶ Anastasia/ pretextati illustrissi
mi romani filia infideli publio nupta: q̃ cũ largissimas fa
cultates in pauperes ꝛ sanctos: quib⁹ sedule ministrauit:
distribueret: ꝛ ea propter arctissimo carceri mãciparetur a
marito: consolatorias epl'as a sctõ chrisogono martyre de
dit ꝛ accepit: ꝛ tandem ignis incendio triũphauit. ¶ Sed
querit hic cũ ſm ꝓbabilem sniam ꝑ iohãnẽ hic in principio
noiatũ nõ baptista sed euãgelista designat: vt. s. dictũ est:
cur in canone/ scti iohis baptiste mẽtio noiatim nõ habet:
cũ tamen fuerit ante sctũs q̃ natus. Ipse quoq; christi q̃ in
hoc sacro cõtinet ꝛ summi preco fuerat: cũ digito ostendit:
baptizauit ꝛ efficacissimo testimonio approbauit. Ad hoc
respondet Alex. q. xxxvij. par. quarte. In canone misse cele
bratur sacramentum dñice passionis: ꝓpter qd solũmodo
ibi cõmemorãtur qui passi sunt pro dño. i. martyres. Et illi
dũtaxat qui imitati sunt dñm ordine tpis: ꝛ conformitate
euolationis: tales eñ ꝓprie dicũtur martyres. i. testes/ scꝫ
passi christi. Ipsum eñ martyriũ indiciũ est passionis dñi:
ipa repentina euolatio est indiciũ virtutis eiusdẽ. Neutrũ
cõuenit iohãni baptiste qui ante passionẽ dñi passus est: et
post passionẽ suã nõ euolauit: sed ad limbũ descendit: pro
pter qd in canone misse nõ cõmemorat. ¶ Sequit: Et oi
bus sctis tuis: quoꝝ fides ꝛ merita deo sunt nota: de quib⁹
dicit Job. xxv. Nunqd est numer⁹ militũ eius. Intra quoꝝ
consortiũ. id est sortis sue participationẽ: quoꝝ indubitata
est gl'ia. Nos/ offerẽtes ministerio ꝛ voto ac desiderio alta
ris hoc sacrificiũ: vt scꝫ cũ eisdẽ sctis tuis easdẽ btitudinis
sortes obtineam⁹: vt ſm orationẽ apl'i ad Eph. iij. cõprehẽ
dere possim⁹ cum oib⁹ sanctis: que sit latitudo/ lõgitudo ꝛ
sublimitas ꝛ ꝓfundũ. Scire etiã supeminentẽ scientie cha
ritatem christi: vt impleamur in oẽm plenitudinẽ dei. Non
estimator meriti: qr vt dicit Esa. Oẽs iusticie nostre sunt si
cut pannus menstruate. eiusdẽ. lxiiij. Ideo nõ possum⁹ pre
sumere quicq̃ de ostensione meritoꝝ. Si eñ tu pater cele
stis ꝛ clementissime iniq̃tates nostras obseruaueris: quis
sustinebit. Nõ ergo intuitu nostroꝝ meritoꝝ: nec in iustifi
cationib⁹ nostris ad btõꝝ cõsortiũ petim⁹ admitti: scientes
illud apl'i/ qꝫ in hoc tpe reliquie ſm electionem gratie salue
fient: si aũt ex grã iam nõ ex operib⁹. ad Ro. xi. Sed ꝛ cum
fecerim⁹ quecunq; precepta sunt nobis/ habem⁹ dicere ſm
christi sniam: Serui inutiles sum⁹: qd facere debuim⁹ feci
mus. Lu. xvij. Te ergo clemẽtissime pater qui nõ es meri
toꝝ estimator: qr nõ iuxta exigentiã meritoꝝ retribuis ci
tra condignũ puniẽdo: dicente ꝓpha in ps. Non ſm pctã
nostra fecit nobis: neq; ſm iniq̃tates nostras retribuit no
bis: ꝛ supra cõdignũ remuneras. Nõ eñ sunt cõdigne pas
siones hui⁹ tpis ad futurã gloriã que reuelabit in nobis.
ad Ro. viij. Das eñ mensurã bonã ꝛ confertã ꝛ coagitatã
ꝛ supeffluentem. Nõ ergo estimator meriti: Sed venie que
sumus largitor admitte. Benignus eñ es ꝛ misericors: pa
tiens ꝛ multe misericordie: ꝛ prestabilis sup nequicia. Jo
hel. ij. Qui solus veniã largiris: siquidem solus pctã dimi
tis: solus gratiã prestans ꝛ gloriã. Nã ꝛ pater misericordia
rum es: nõ cõtinens in ira mias tuas: quesum⁹. Quesum⁹
itaq;: vt veniã largiẽdo ad cõsortiũ sanctoꝝ nos admittas
qr sic admitti solius indulgentie benignitatis liberalitatis
tue est: sicut dauid dicit. Benigne fac dñe in bona volũtate Ps. l.
tua ꝛc. Vt de viuis lapidib⁹ edificent muri celestis hieru
salem. Muri inquã ꝑ angeloꝝ lapsum rupti: nõ nisi tua be
nignitate ex nobis hoib⁹ reparãdi. Nisi eñ tu dñe edificas
ueris domũ: in vanũ laborant q̃ edificãt eam. Neq; sufficiẽ
tes sum⁹ a nobis tãq̃ ex nob aliqd cogitare: sꝫ ois nr̃a suffi
ciẽtia ex te clemẽtissimo patre deo est. ¶ Lx Sed cõtra ij. Corin
illud qd dicit: nõ estimator meriti: videt esse multiplex scri tho. iij.
pture autoritas: qua ostendit de⁹ esse ponderatorẽ meritoꝝ
Nã. ij. Paral. xv. Erit merces operi vestro. sicut habet Hie
re. xxxi. Item Sap. x. Reddet de⁹ mercedẽ laboꝝ sctõꝝ suo
rum. Et Eccl. xvi. Misericordia faciet locum vnicuiq; ſm
meritũ operũ suoꝝ. In ps. Reddes vnicuiq; iuxta opera
sua. Itẽ Mat. v. Merces vestra copiosa est in celis. Mer Ps. lxi.
ces respectũ dicit ad meritũ sicut ꝛ premiũ. Item. j. Cor.
iij. Unusquisq; ꝓpriã mercedẽ accipiet ſm suũ laborem. Et
ij. Cor. iiij. Qd in pñti est momentaneũ ꝛ leue tribulatio
nis nostre: supra modũ in sublimitate eternũ pondus glie
operat in nobis. Nõ aũt aliter tpalia operant eterna: nisi ꝑ
modũ meriti. Item. ij. Tim. iiij. Reposita est mihi corona
iusticie: quam reddet mihi dñs in illa die/ iustus iudex. Et
multa similia ad idem adduci possent: quib⁹ ostendit deus
esse iustus iudex: ꝛ remunerator bonoꝝ ꝛ maloꝝ. Nõ autem
põt esse iusta remuneratio: nisi fiat ſm estimationẽ merito
rum. Ad idem sunt autoritates sanctoꝝ patrũ ꝛ doctoꝝ in
numere: quib⁹ docet beatitudo esse premium pro meritis.
Quiuis facile põt dici ad textũ nostrũ: qꝫ ideo dicit deus

nō estimator meriti:q2 nō precise premiat ſm merita:ſed et ſua liberalitate ſupaddit. Vn̄ vt dictū eſt:ſemꝑ premiat vltra meritū:ꝛ punit citra condignū. Non ergo negat eſtimationem meriti ſimpliciter:ſed eſtimationē ad premiū merito precise condignū. Ita ꝙ neq; excedat in premiādo:neq; deficiat in puniendo:ꝛ hoc ſufficit ad veritatē text⁹ noſtri.

¶ L Verū q2 autoritates iſte videnť innuere/ ꝙ operibus noſtris mereamur premiū eternū: nō inutiliter queri poteſt:Utrum opera noſtra que tꝑalia ſunt:mereanť beatitudinē q̄ eſt eterna. Pro cu⁹ reſolutione/ Aduertendū primo ꝙ opa noſtra dupliciter poſſunt conſiderari. Uno modo ſm ſe: vt a nobis opata virtute noſtra actiua naturali: quā accepim⁹ in prima noſtra cōſtitutione. In qua facultatem accepim⁹ libere operandi: ſiue opa bona ſiue mala:ſm

Ps̄.cxviij.

ꝙ dixit pphã. Anima mea in manib⁹ meis ſemꝑ. In manibus meis.i.in ptāte mea.ſemꝑ:vt ꝑ ipſam faciā ſiue bonuz ſiue malū.ꝛ Eccl.xv.Deus a principio cōſtituit hoīem: et reliquit illū in manu cōſilij ſui. Adiecit mādata ꝛ precepta ſua. Si volueris mandata cōſeruare/cōſeruabūt te. Appoſuit tibi aquā ꝛ ignem:ad qđ volueris porrige manū tuā. Ante hoīem vita ꝛ mors:bonū ꝛ malū:qđ placuerit ei dabiť illi. ¶ Alio mō cōſiderari poſſunt opa noſtra vt nō ſolum ſunt a noſtra virtute actiue:ſed ad eoꝝ ꝑductionē concurrit cū noſtra volūtate ſingulare donū dei:qđ gratiā appellam⁹.de quo loquiť aplus.j.Cor.xv.Gratia dei ſum id qđ ſum:ꝛ gratia ei⁹ in me vacua nō fuit:ſed abūdanti⁹ illis oibus laboraui:nō ego/ſed gratia dei mecū. Et btūs Aug. in de lib.arb. Gratia ſe habet ad liberū arbitriū ſicut ſeſſor ad equū. Seſſor aūt actiue regit ꝛ mouet equū. Ita ꝛ gr̄a mouet voluntatem ad aliquē actū eliciendū vel operandū

¶ M Eſt etiā aduertendū ꝙ ad actus meritorij rōnem duo requiruntur in genere. Primū eſt libera eius electio. Scđm eius ad premij retributionē acceptatio. Primū requiriť ex parte elicientis/ei⁹ ſcz qui mereť. Scđm ex parte eius a quo premiū reddiť. Propter primuz actus naturali neceſſitate ꝑductus nō eſt meritorius: ſicut curſus ſolis et aſtroꝝ. In voluntarijs eñ neq; laudamur neq; vituperamur.iij.Ethi. Meritū aūt vt diſtinguiť cōtra demeritū:eſt actus imputabilis ad laudez. Propter ſcđm actus bonus bonitate morali tm̄ nō gratuita/nō eſt meritori⁹ ad vitam ſeu reſpectu btitudinis. Talis eñ nō acceptať a deo ad beatitudinem cōferendā:qm̄ actui moraliter bono facto extra gratiā nullus btitudinis gradus correſpondet in premio: cū dicat aplus. Gratia dei vita eterna. ad Roma.vj. Et ad Eph.ij. Gratia eſtis ſaluati ꝑ fidē:ꝛ hoc non ex vobis. Dei eñ donū eſt:nō ex opib⁹:vt ne quis gloriеť. Unde pōt act⁹

Act⁹ meritorius quid.

meritorius ſic notificari in gñe. Actus meritori⁹ eſt actus a volūtate libere ꝑcedens:ſiue elicitus: ſiue imperatus ad retributionem alicui⁹ premij acceptat⁹. Acceptať autē actus ad premij retributionē qn̄ aliquis bonū aliqđ ſeu premiū retribuit operanti: vel alteri pro quo operať intuitu talis opationis. Ita ꝙ tale bonū nō retribueret niſi actus preceſſiſſet. Ex quo patet ꝙ homo iuſtus opib⁹ iuſticie nō meretur illuminationem a ſole:q2 eque facit deus ſolem ſuuz oriri ſuper bonos ꝛ malos: ꝛ pluit ſuper iuſtos ꝛ iniuſtos. Matth.v. ¶ N Diuidiť aūt cōiter meritū ſm doctores in meritū cōgrui ꝛ meritū cōdigni. Meritū condigni ſuꝑ rōnem meriti addit debitū reddendi premiū ſm iuſticiam

Meritū cōdigni.

Unde meritū cōdigni eſt actus a volūtate libere ꝑcedens ad retributionem premij ſm debitū iuſticie acceptat⁹. Dicitur ſm debitū iuſticie:quaſi premiū quantū ad valorē aut dignitatem deficeret vel excederet dignitatez vel valorem meriti:ꝛ hoc ſiue ſm ꝓportionez geometricā ſiue arithmeticā.hoc eſt ſm iuſticiā diſtributiuā vel cōmutatiuā nō ſeruareť iuſticia in premiando. Hoc eſt:ꝙ talis premiatio nō fieret preciſe ſm iuſticiā:ſed vel ſm liberalitatem ſi premiū excederet:vel citra iuſticiam ſi deficeret. ¶ Requiriť itaq; ad meritū de cōdigno/quedā equalitas premij ad merituz ſm alterā duarū ꝓportionū. Hec aūt equalitas attenditur vel ex natura actus:vel ex ordinatiōe pacto ſeu cōuentiōe: ſiue etiā ꝓmiſſione acceptātis. Exemplū primi vt dū merces cōmenſurať operi. Ita ꝙ opus ſm ſe tantum valet premianti:quantū premiū reſeruatū: Ita ꝙ premians tantam vtilitatez cōſequi pōt ex opere merentis: quantā ex ꝓmio. Exemplū ſecundi: vt qn̄ ex libera ꝓmiſſione ꝛ cōuentione ꝓmittiť tantum pro tali. Sic diciť in parabola euāgelica. Nōne ex denario cōueniſti mecū. Amice nō facio tibi iniuriam/ſcz dando ſm ꝯuentionē factā:tolle qđ tuū eſt ꝛ vade Matth.xx. Ubi iuſticia ſeruata fundať in cōuentione: nō in natura actus. Et ſiue ſic/ ſiue ſic attendať cōdignitas ſiue equalitas:exigit opus meritoriū aliquid in operāte: aliquid in opere:ꝛ aliqđ in premiante. In operāte/ꝙ ſit amicus:inimicus eñ ſm beatū Aug. nō eſt dign⁹ premio ſ3 pena. Et allegat magiſter in ſcđo diſt.xxvj. Ex quo ſequiť ꝙ petōr nihil mereť de cōdigno apud deū: q2 nō eſt amicus: ſed inimicus dei. Silr̄ eñ odio ſunt deo impius ꝛ impietas ei⁹. Sap.xiiij. Et ibidem.iiij.ca. Fructus impioꝝ inutiles. In opere requiriť ꝙ ordineť ad vtilitatem vel honorē premiantē. Ideo opus extitis in gratia nō ordinatū finaliter in deum/nō eſt meritū de cōdigno. Si eñ ad opus eſſe meritoriū ſufficeret ſola coexiſtentia gratie aut charitatis: tunc opus indifferens a tali operatū eſſet meritoriū de condigno:qđ implicat.tunc eñ nō eſſet indifferēs. In premiāte requiriť acceptatio ſiue ordinatio actus ad premiū tale. Hec aūt ordinatio in deo/nō eſt niſi diuina voluntas:q̄ voluit ab eterno actū ſic elicitū vel imꝑatū eſſe meritū condignum tali premio:vel ex natura act⁹:vel ex ſua pactione ac ꝓmiſſione qua voluit eſſe debitor talis premij ſic operātis. Quo dūtaxat nō actio tꝑalis eſſe pōt meritū cōdignū premij eterni. Semꝑ eñ ꝓmiū eternū eſt maius bonū merito tꝑali. Et iuſticia ſtricta nō reddit melius bonū pro minore bono ſm ſe cōſiderato:ꝛ naturalem ei⁹ ꝛ intrinſecā bonitatem:ꝙ vero eſt cōdignū:tantū eſt ex gratuita acceptatione diuina/ ſic ſe obligare volente operāti. Meritū de cōgruo eſt actus libere elicitus acceptatus ad aliqđ bonū retribuendum:nō ex debito iuſticie. Et hec nō requirit dictas conditiones in operante in opere ꝛ premiāte. Hoc modo opus bonū de genere factū ab inimico/ſic acceptať ad aliqđ bonum retribuenduz: vt bonus motus naturalis aie petōris quo facit qđ in ſe eſt: ſine quo nō dareť gr̄a iuſtificans: eſt

Meritū de congruo.

meritū gratie de congruo. Silr̄ ſi aliquis bonū aliquod retribuit facienti op⁹ bonū de gñe:nō tn̄ ad honorem vel vtilitatez retribuentis:bonū illud factū eſt meritū de cōgruo boni retributi. Sic etiā ſi quis bonū excedens actū operātis nō ex debito precedentis pacti:ſed nuda liberalitate donet:nō daturus illud niſi opatio illa preceſſiſſet in premiando:talis opatio eſſet meritum de congruo: nō de cōdigno.

¶ O Per hec reſpōdeť ad.q.motā per ꝓpoſitiōes. Prima: Opus noſtrū cōſideratū ſm intrinſecā ſuā bonitatem quā habet preciſe ex ſe ꝛ volūtate eliciente gratia circūſcripta:nō eſt meritū beatitudinis:nec de cōgruo: nec de condigno. Probať: q2 nulli cōfertur beatitudo ꝓpter opus elicitum ex naturali aut morali virtute hoīs gr̄a circūſcripta. Statuit ſiquidem deus ſm ordinē ſue ſapientie:nullū ſore glorificandū in patria niſi fuerit prius gratificatus in via. Sed nec actū aliquē premiare in patria beatitudine: cuius nō fuit principiū gratia vie. Unde ꝛ oportet paruulos qui nullū pctm̄ cōmiſerūt: baptizari vt gratiā recipiant ſi gloriam ꝛ beatitudinem debeant adipiſci. Quapropter dixit aplſ. Si linguis hoīm loquar ꝛ angeloꝝ ꝛc. Et ſi tradidero corpus meū vt ardeā: charitatem aūt que eſt gratia:nō habuero/nihil mihi ꝓdeſt:ad vitā eternā ſcz.j.Cor.xiij. Et btūs Aug. Gratia ſola eſt q̄ diuidit inter filios regni ꝛ ꝑditionis. Patet hoc idem ex.ſ.allegatis. Et ſic intelligi pōt illud beati Bern. in ſer. de annunciatione dñica di. Credere oportet ꝙ vitā eternā nullus ꝓmereri poterit bonis operibus ſuis. Sic loquiť glo. ſuꝑ illud Rom̄. vj. Gratia dei vita eterna: vt intelligerem⁹ nos deū ad vitā:nō nr̄is meritis:ſ3 ſua miſeratiōe ꝑducere. ¶ Scđa ꝓpō: Opus bonū de gñe vel etiā moraliter elicitū a volūtate gr̄a nō coexiſtēte

nihil meretur: neqꝫ tpale: nec eternū de cōdigno. Patet qꝛ deficit scḋa cōditio supra posita: scꝫ dignitas ex parte operantis. Meritū em̄ de condigno: vt dicit Alex. de ales vbi supra: est seruitiū deo digne debito mō impensum. Existēs aūt in mortali pctō/ nō pōt digne exhibere seruitiū deo: qꝛ in eo est dignitas pcti ꝑ qḋ est in odio dei. Operib⁹ aūt impij nō premium debetur: sed pena tanꝙ̄ operibus inimici.

¶ P Tertia ꝓpositio: Opus bonū moraliter extra grāꝫ factū de cōgruo meret̄ aliqḋ bonū spūale vel tpale. Patet qꝛ apud largissimū retributorē nullū bonū manet irremuneratū. Itē multa bona dant̄ pctōrib⁹: nō ex debito iusticie ꝓpter aliqua oꝑa precedētia: quib⁹ nō precedentib⁹ illa bona nō darent̄: ergo illoꝝ bonoꝝ oꝑa ꝓcedētia sunt merita. Tenet ꝯña ex qḋ nois meriti. s. positi: qꝛ talis oꝑatio est libere elicita: ⁊ a deo ad opus bonū retribuendū acceptata. Sūt ergo merita ⁊ nō cōdigna vt patuit ex ꝓpōne scḋa: ergo sunt merita de cōgruo. Preterea multa bona cōcessa legim⁹ infidelib⁹: ⁊ etiā idolatris intuitu quorundā bonorū operū. Sic em̄ legit̄ de achab impio rege isrl̄. iij. Reg. xxi. Nōne vidisti humiliatū regē achab corā me: qꝛ igit̄ humiliatus est mei causa: nō inducā malū in dieb⁹ ei⁹. Itē de rege nabuchodonosor idolatra similia habent̄ in Daniele. Preterea pctōri facienti qḋ in se est/ dat dñs grāꝫ: quā nō daret nisi qḋ in se est faceret: ꝫm illḋ Zach. i. Cōuertimini ad me ⁊ ego conuertar ad vos. Et Iac. iiij. Appropiate deo/ ⁊ appropinquabit vobis. Meret̄ ergo pctōr grām de cōgruo/ faciendo qḋ in se est: que est bonū spūale. ¶ Forte queris: Quid est facere qḋ in se est. Rñdet Alex. par. iij. q. lxix. art. iij. Ad videndū inquit/ qḋ est facere qḋ in se est: est notādū ꝙ in quolibet hoie ꝑ naturā est recta ratio: ⁊ hec rectitudo boni est notio indita a creatore: qua q̄libet aia pōt cognoscere suū principiū. s. deū: ꝫm illud Ps. Scitote qm̄ dñs ipse est deus: ipse fecit nos ⁊ nō ipsi nos. Per hoc em̄ ꝙ q̄libet naturalr̄ scit se nō semꝑ fuisse: scit se factū eē: ⁊ ita scit se habere ꝓncipiū: ⁊ scit ꝙ ab illo ꝓncipio habet q̄cquid habet ⁊ nō a se. Scit etiā ꝙ ab illo petere bonum. ꝓꝑ ꝑ illuꝫ debent suppleri oēs sui defect⁹. Si ergo ꝫm istā notionē operetur ho/ suo arbitrio recurrendo ad illū quem scit suū esse principiū: ⁊ quē scit esse adorandū: ⁊ petit ab eo lumen cognitionis fidei/ ⁊ boni/ facit qḋ in se est: ⁊ hoc est facere qḋ in se est gñaliter in quolibet hoie. Plus aūt est in fideli existente in pctō mortali de lumine: qꝛ ipse habet fidem informem: qꝛ sine charitate. Hec autēꝫ fides informis radiat ad duo: scꝫ ad diuinā iusticiā/ dānantē reprobos: ⁊ ad diuinaꝫ miām saluantē iustos. Ex primo creabit̄ timor in eo: ⁊ ex secūdo spes: ⁊ hoc est facere qḋ in se est. Hec Alex. Ex quo ƀ elicit̄/ ꝙ iste facit qḋ in se est: q̄ illuminat⁹ lumine rōnis naturalis/ aut fidei/ vel vtroqꝫ: cognoscit pcti turpitudinē: et ꝓponēs ab ipso resurgere: desiderat diuinū adiutoriū quo possit a pctō mundari: ⁊ deo suo creatori adherere. Hec facienti de⁹ grāꝫ suā tribuit necessario/ necessitate nō coactionis/ sed imutabilitatis: vt ibidē declarat Alex. Statuit em̄ deus hec facienti infundere grāꝫ ꝑ quā a criminib⁹ emūdat̄. Inde dicit apls ad Eph. v. Surge qui dormis ⁊ exurge a mortuis. i. opib⁹ mortis/ faciēdo qḋ in te est: ⁊ illuminabit te christus.

Facere qḋ in se est.

Ps. xcix.

¶ Q Quarta ꝓpō: Cōparando oꝑa ꝫm se ⁊ intrinsecā bonitatē quā habēt ex volūtate eliciente ad premiū btificū: bona oꝑa ex grā facta: premij btifici nullaten⁹ merita sunt cōdigna. Illa ꝓpō patet ꝑ illud apli ad Rom. viij. Nō sunt cōdigne passiōes hui⁹ tpis ad futurā gl'iam: q̄ reuelabit̄ in nobis. Itē Esa. lxiiij. Quasi pānus menstruate vniuerse iusticie nr̄e. Itē Lu. xvij. Cū feceritis oia q̄ precepta sunt vobis: dicite. serui inutiles sum⁹: qḋ facere debuimus fecim⁹. Ex quib⁹ patet ꝙ oꝑa nr̄a imꝑfecta: etiā qꝛ alio debita: ⁊ ꝓpter creationē nostrā de nō esse ad esse: ⁊ ꝓpter redemptionē a dānatione: ⁊ ꝓpter iustificationē ab impietate ⁊c. nō sunt cōdigna premio futuro in btitudine. Probat̄ etiā rōne: qꝛ inter meritū de ꝯdigno ⁊ premiū/ est quedā cōmensuratio ⁊ equalitas valoris. Sed inter oꝑa nr̄a ⁊ premiū btificū nulla est ꝓportio aut equalitas/ cōsiderādo opera ꝫm intrinsecā bonitatem: ⁊ vt sunt a voluntate nr̄a. Nā oꝑa nr̄a sunt tpalia/ ⁊ quasi momētanea: premiū vo ꝑpetuū. Deniqꝫ visio btifica ⁊ fruitio q̄ dantur in premio/ sine cōparatiōe ꝑfectiora sunt quocūqꝫ actu viatoris in deuꝫ relato. Vn̄ dicit doctor subtilis/ ꝙ si de⁹ ꝑ vnicū instās dūtaxat cōferret hoi btitudinē: clarā scꝫ dei visionē ⁊ cōcomitantē fruitionē: sufficienter remunerasset oia opera bona q̄ hō toto tpe vite sue ꝑfecit: ꝓpter magnā ꝑfectionē btitudinis: ⁊ immoderatū eius excessum super oia opera nostra.

¶ R Quinta ꝓpō: Cōsiderando dignitatē operis meritorij ex grā coefficiente cū libero arbitrio: ⁊ ex spūsctō mouente: atqꝫ ex diuina ꝓmissione ⁊ ordinatiōe ei⁹ ad premiuꝫ btificū: oꝑa nostra ex grā elicita sunt meritoria premij beatifici de cōdigno. Patet ꝑ autoritates in principio huius dubij adductas: q̄ innuunt ꝙ beatitudo sit premiū ac merces nostroꝝ operū: ⁊ ita oꝑa nr̄a merita: sed dign⁹ est mercēnarius mercede sua. Luc. x. Ideo apls ait: Reposita est mihi corona iusticie: quā reddet mihi dñs in illa die iust⁹ iudex. Qḋ aūt redditur ꝫm iustū iudiciū: videt̄ esse merces cōdigna. Itē glo. sup illḋ ps. Misericors ⁊ miserator ⁊ iustus dñs: dicit: Misericors est cū expectat: miserator dū iustificat: iustus dū remunerat. Itē Act. v. Ibant apl'i gaudētes a cōspectu cōcilij: qm̄ digni habiti sunt pro noie iesu contumeliā pati. Itē Aug. li. v. cōtra iulianū. c. v. De⁹ primo eligit indignū: sed eligendo facit dignū. Itē Gre. xix. moral. Gratia veniens facit vt digni sim⁹ ascendere ad celestia. Et Ans. in monologiō: Si creatura rōnalis q̄ eminet oib⁹ creaturis/ amet deū: nihil potest esse preciū hui⁹ nisi de⁹. Multa ad idem adduci possunt. Itē Beda in hom. de filijs zebedei dicit: Ita igit̄ premia pollicet̄ electis: vt ⁊ digna premijs merita premōstret. Ecce aperte dicit digna merita premijs: ⁊ loquit̄ de premio eterne btitudinis. Probat̄ etiam rōne: qꝛ meritū cōdigni requirit equalitatē quandā cū premio ꝫm iusticiā. Hoc aūt est in ꝓposito cū ceteris requisitis supra positis. Nā equalitas est ex mouēte primo qḋ est spiritussctūs: qui ꝑ grām mouet volūtatem. Hic aūt est bonū infinitū rōne cui⁹ opus meritoriū equat̄ premio obiectiuo qḋ est de⁹ trinitas: de quo Gen̄. xv. Ego merces tua magna nimis. Vnde ⁊ spūsctūs est pign⁹ hereditatis nostre. ij. ad Cor. i. Est etiam equalitas ex parte mouētis secūdi: qḋ est grā respectu premij formalis: qḋ est visio ⁊ fruitio: ⁊ hoc in virtute etsi nō actu: sicut semen arboris in quo est virt⁹ ad totā arborē. Per grāꝫ etiā fit opus velut deiforme: ⁊ op⁹ cōsors diuine nature. Adoptamur em̄ ꝑ grām in filiū: cui debetur hereditas ex ipso iure adoptionis: ꝫm illud ad Ro. viij. Si filij ⁊ heredes. Ex parte dei ꝓmittentis est iusticia in reddendo. Iustū em̄ est vt seruet̄ ꝓmissum. Hinc dicit̄ mercēnario: Tolle qḋ tuū est. Nō reddere aūt suū/ iniustuꝫ esset. Hec aūt iusticia nō est ex natura actus: sed ex liberalissima dei ꝓmissione: q̄ volēs se debitorem cōstituit: ⁊ sua voluntate se obligauit tali operi tantū reddere premiuꝫ: ⁊ ita surgit ibi cōdignitas ex veritate pollicentis: qꝛ stante illa dñi pollicitatione: iustū est reddere ⁊ iniustū nō reddere: licet illa iusticia ex sola liberalissima volūtate dei pēdeat tāta premia pollicētis. Et iste ꝓpōnes ꝯcorditer sunt de mente Alex. par. ij. q. lxix. scti Tho. i. ij. q. vi. sancti Bonauē. dis. xxvj. secūdi. ⁊ doctoris subtilis ⁊ alioꝝ.

ij. ad Ti. iiij.

Math. xx.

¶ S Et ꝑ hoc facile exponunt̄ autoritates hincinde allegate: Quarum alique loquunt̄ de opere nostro cōsiderato quantum ad substantiam actus: prout elicitur ex libero arbitrio. Alie vo de eis ꝫm ꝙ sunt a spūsancto ⁊ a gratia. Vnde breuiter vtrūqꝫ cōprehendens sanctus Bonauen. dicit: Opus meritoriuꝫ consideratū in comparatione ad voluntatis seu arbitrij libertatem: ⁊ dispensatoris liberalitatem: ⁊ tpis opportunitatem/ est opus meritoriū merito congrui. Cōparatum vo ad gratie dignitatem ex qua fit opus mouente spūsancto ad pollicentis veritatem: ⁊ operis difficultatē/ sic est meritum condigni. Nam in hoc opus arduū est: qꝛ est supra vires voluntatis elicientis in eo ꝙ homo eleuat̄ supra seipsum ⁊ bono ꝓprio preponit bonū eternū; hinc tale genus oper

ris eterna remuneratione dignū eſt. Hec ſanct⁹ Bonauen.
Gratia etiā ꝑ quā ſic voluntas eleuat: eo mō quo premiuz
eſt infinitū: ipſa eſt infinita: q: gratia vie nō diſtinguit rea
liter a charitate patrie: niſi forte ſicut pars a toto. Nā gra
tia eſt charitas que manet in patria / fide et ſpe euacuatis.
Nunꝙ em̄ excidit charitas: vt dicit apl's. j. Coꝛ. xiij. Et glo
ria ipſa eſt gratia cōſummata. Et ita ſicut nec oculus vidit
j. Coꝛin. rb. ij. nec auris audiuit ⁊c. q̄ pꝛeparauit deus diligentib⁹ ſe. Ita
nec intellectus viatoꝛis cōpꝛehendit ꝑfectionē gratie vir
tualem: q: non pōt ꝑfecte ⁊ cōpꝛehenſiue cognoſci gr̄a: niſi
⁊ premiū cognoſcat: qḋ eſt effectus ei⁹ tanꝙ cauſe merito
rie. Sic etiā licet ex natura rei de⁹ nullius creature pōt eſſe
debitoꝛ: tn̄ ex natura ſue imutabilis veritatis ⁊ liberalis ac
volūtarie pollicitationis ſe pōt facere debitoꝛē ſue creatu
re. Ita etiā ꝙ ſtante ſua ꝑmiſſione qua pollicit⁹ eſt dare vi
tam eternā ſeruantib⁹ ſua mādata: nō poſſet ſine iniuſticia
ſubtrahere eis premia repꝛomiſſa. Licet em̄ ſimpliciter nul
lius eſt debitoꝛ: ⁊ poſſet nō dare premiū eternum creature
ſue: ſicut pōt differre: etiā creaturā annihilare: tamen ſtan
te ꝑmiſſione ⁊ oꝛdinatione ei⁹ ad vitā: nec pōt annihilare:
nec nō dare vitā eternā ꝑmiſſā. Nā hec oꝛdinatio ⁊ ꝑmiſſio
nihil aliud eſt niſi actus diuine volūtatis: quo vult illi q̄s
ꝙ dare vitā. Illa ergo volūtas: cū ſit imutabilis: nō poteſt
ſtare cū volūtate nō reddendi. Eadem igit̄ neceſſitate qua
nō pōt ſolui ſcꝛiptura. Ioh. x. Nec iota vnū perire. Matth.
v. ⁊ Luc. xvj. etiā nō pōt nō reddere ꝑmiſſa. Scriptū autez
Ioh. xij. ⁊ xvij. eſt: Ubi ſuz ego: illic ⁊ miniſter meus erit. Pater quos de
diſti mihi volo vt vbi ſum ego: ⁊ illi ſint mecū: vt videant
claritatem meā quā dediſti mihi q: dilexiſti me: ante cōſti
tutionem mūdi. Hec aūt viſio beatitudo eſt ⁊ vita eterna.
Ibidē. Hec eſt vita eterna vt cog. te ſolū deū verū: ⁊ quez
miſiſti ieſum chꝛiſtū. Et licet ꝑmiſſio ipſa ſit cōtingens: ſi
cut ⁊ predeſtinatio: ⁊ q̄ ꝑmiſit pōt non ꝑmiſiſſe: ⁊ predeſti
natū pōt nō ſaluare in ſenſu diuiſo: q: pōt nō predeſtinaſſe:
tamen nō pōt ꝑmiſſum nō ſeruare in ſenſu cōpoſito. Hinc
ij. ad Tim. ij. dicit̄. Nō pōt negare ſeipm̄. Glo. interli. Non
pōt negare ſeipm̄ qui eſt veritas: qḋ faceret ſi dicta ſua non
impleret: ⁊ ſi ꝑ impoſſibile ꝑmiſſum nō ſeruaret: verax nō
eſſet: ita ſi premiū ꝑmiſſum mādata ei⁹ ſeruantib⁹ nō daret:
iniuſtus eſſet. Sicut in humanis: omne ꝑmiſſum: licet ſpō
te ⁊ voluntate: cadit in debitū. Sic ergo debitoꝛ noſter eſt
deus ſua miſericoꝛdi volūtate: nō rei neceſſitate. ¶ L Sz
cōtra poteſt opponi. Eadem rōne ſequit̄ ꝙ gratia pꝛima ca
deret ſub merito de cōdigno: qḋ eſt contra oēs doctoꝛes: ⁊
aplm̄ ad Ro. xj. Si ex meritis: iam gratia nō eſt gr̄a. Unde
ſicut implicat gratiā nō eſſe gr̄am poſita cōſtantia ſubiecti
ita implicat gratiā eſſe ex meritis: ⁊ tn̄ ſequit̄ qḋ dictū eſt:
q: ſicut oꝛdinauit de⁹ ſe daturū premiū ſeruanti mādata ex
gratia: ita ab eterno oꝛdinauit dare gratiā facienti qḋ in ſe
eſt. Sicut ergo ſeruans mādata meretur gloꝛiam de condi
gno: ita faciens quod in ſe eſt: meret̄ gratiam de cōdigno.
Reſpondet̄ ꝙ faciendo qḋ in ſe eſt: nō meret̄ pꝛimā gratiā
que eſt gr̄a iuſtificans pctōꝛem de cōdigno: licet mereat̄ de
cōgruo. Nec eſt par ratio: q: preter oꝛdinationem dei / qua
vult dare premiū ſic facienti / ad cōdignitatē meriti duo re
quirunt̄: q̄ in ꝑpoſito deficiunt: ita ꝙ condignitas operis
ex tribus pendet: ſcꝫ ex dignitate operantis: ex cōmenſura
tione operis: ex acceptatione premiātis. Ex dignitate ope
rantis: vt ſcꝫ operās ſit ꝑſona digna. hoc eſt nō ſit indigna
nō inimica. Un̄ pctōꝛ q: inimicus dei eſt: nihil mereri pōt
de cōdigno vt. s̄. Cōmenſuratio opis: ⁊ hoc vel ex natura
opis: vel ex pꝛincipio operādi. Modo opus meritoꝛiū: vt
dictū eſt ꝑpter gratiā ex qua elicit̄: ⁊ ſpm̄ſanctū inhabitan
tem ꝑ gratiā mouentē / cōmenſurat̄ premio tam obiectiuo
ꝙ foꝛmali. Nihil tale eſt in pctōꝛe: qui nec habet ſpm̄ſanctū
inhabitantem: nec donū ſupernaturale gratie cōmenſura
bile. Nullū em̄ donū gratie gratis date cōmenſurabile eſt
gratie gratuz facienti: Et ideo licet deus acceptet opus fa
ciendi quod in ſe eſt ad gratiā infundendā: quā alr̄ nō in
funderet: tamen deficiūt alia duo correq̄ſita: ⁊ ita nō eſt ea
dem ratio hic ⁊ ibi. Et illa tria includunt̄ in hac particula
deſcriptiōis meriti de cōdigno: qua dicitur Ad retributio
nem premij ſm̄ debitum iuſticie acceptatus: vt ibidem eſt
declaratum. Et tantum de illo dubio.

¶ Lectio. lx. A

Er chriſtū dominuz
noſtrū. ¶ Hec eſt tertia particula partis ſcd̄e
de ſepte partis pꝛincipalis canonis: in qua in
ducitur ꝑſona per quā petimus patrez venie
largitoꝛē admitti ad cōſoꝛtiū btōꝝ. Et ſubdiuidit̄ in duas
poꝛtiunculas. In pꝛima facit qḋ dictū eſt. In ſecūda cōclu
dendo totū canonem / reducit in eū qui circa cōfectionem
coꝛpoꝛis chꝛiſti operat̄ trinitas benedicta / ibi: Per quē hec
oīa bona ſemꝑ creas ⁊c. ¶ Circa pꝛimū dicit: Per chꝛiſtū
dn̄m noſtrū. qui veniā quā nobis pater celeſtis largitur:
meruit: ⁊ celi ianuā pꝛimo aperuit. In quo ſanctoꝝ conſoꝛ
tium qḋ petim⁹ celebrat̄: vbi ⁊ ipſe chꝛiſtus oleo leticie pre
participib⁹ ſuis vnctus ⁊ ꝑfuſus: pꝛimus patri equalis ad
dexterā eius reſidet / foꝛma pre filijs hoīz ſpecioſus. Et hic
nō reſpondet̄ / amen: ſicut in pꝛioꝛib⁹ orationib⁹ pꝛopter cō
nexionem verboꝝ ſtatim ſequentiū: in quib⁹ eſt relatiuum:
cuius anʈcedēs eſt qḋ hic dicit̄: chꝛiſtū dn̄m noſtrū. Sequit̄
em̄: Per quem ſcꝫ chꝛiſtū. Habent ergo cōdependentiam
ad pꝛioꝛa: ſicut relatiuū dependet ad ſuū antecedens: que
vt nō ſoluat̄ nihil interponit̄. Uel ſcd̄o q: ſacerdos ſecre
te hanc petitionem facit: ita vt eius verba a circūſtantib⁹
miniſtris audiri nō poſſint: ⁊ nemo eſt circūſtantiū qui re
ſpondeat amen. Uerum hec ratio nō parū facit: q: ſic cōclu
deret ꝙ etiā in pꝛioꝛib⁹ orationib⁹ dici nō deberet: in quib⁹
tamen ſacerdos celebrans ſm̄ romane eccleſie oꝛdinem / di
cit amen: ergo ⁊ hic dicere poſſet ſecrete. Ideo tertio dicūt
quidā / ꝙ ideo omittit̄ amen: q: angeli ſcī qui huic miniſte
rio adeſſe credunt̄: affectātes ꝙ nos petim⁹ ſuo ꝯſoꝛtio ad
iuuari: r̄ndent amen. Hec clauſula quantū ad ſingulas oꝛa
tiōes ei⁹ frequēter expoſita eſt: Ideo hec ſufficiāt. ¶ B

Per quem hec oīa domi
ne ſemꝑ bona creas: ſanctificas: viuificas: benedicis ⁊ pre
ſtas nobis. ¶ Hec eſt ſecunda poꝛtiuncula: in qua ea q̄ cir
ca coꝛpoꝛis chꝛiſti cōfectionem acta ſunt: reducit in chꝛiſtū
patris filiū dn̄m noſtrū. Et pꝛimo ea q̄ ſunt ex parte ſacra
menti. Secūdo ea que ſunt ex parte ꝑſonarū in ſacramēto
operantiū / ibi: Per ipſum: ⁊ in ipō. ¶ Circa pꝛimū poteſt
littera tripliciter exponi ſm̄ triplicem hui⁹ pꝛonominis hec /
demōſtrationem. Pōt em̄ demōſtrare panis ⁊ vini ſubſtā
tiam demōſtratione ſimplici ſm̄ Alexan. q: que demōſtrat
modo nō ſunt: ſed fuerūt preſentia. Eſt ergo ſimplex pꝛono
minis demōſtratio: ſicut verbis verbi confuſio. Pōt ergo
demōſtrare panis ⁊ vini ſubſtantiā: que fuerūt materia ſa
cramenti: ⁊ quarū ſpecies preſentes ſunt ſacramentū. Po
teſt etiā rem ſacri ꝑſentē demōſtrare: carnez ſcꝫ chꝛiſti ⁊ ſan
guinem. Poteſt etiā demōſtrare eos qui ſimul offerunt̄ in
hoc ſacramento: qui membꝛa ſunt chꝛiſti: cōſtituentes coꝛ
pus eius myſticū ibi ſignificatū: nō aūt cōtentū. Secundū
pꝛimā expoſitionem dicit̄ Per quem ſcꝫ dn̄m noſtrum chꝛi
ſtum mediatoꝛem: qui ſe fecit rem hui⁹ ſacramenti. Hec oīa
ſcꝫ panis vini ⁊ aque: que ibi fuerūt: ſubſtātias Semꝑ bo
nas. Uidit em̄ de⁹ cūcta q̄ fecerat ⁊ erāt valde bona. Gen. j.
Creas / cōdendo naturā. Sanctificas / cōſecrando materiā
Uiuificas / trāſſubſtantiando creaturā in viuam ſcꝫ chꝛiſti
carnez ⁊ ſanguinē. Bn̄dicis / accumulādo gr̄am: q̄ plus in
hoc ope reluxit ꝙ in ceteris. Creas inquā ſm̄ cauſas pꝛimoꝛ
diales: hoc eſt ſm̄ rōnes ideales ſm̄ quas rōnabiliter facis
quicq̄d opatis: vt dic̄ Aug. Sctificas / ſm̄ cauſas ſacramē
tales: q̄ ſunt verboꝝ foꝛma: cōſecrātis pt̄as ⁊ intentio. Ui
uificas / ſm̄ cauſas effectiuas pꝛincipales: q̄ ſunt tua volun
tas ⁊ beneplacitū: qua ipās trāſſubſtantias ac cōuertis in
alias viuas ſubas. Bn̄dicis / ſm̄ cauſas ſalutares. Et pre
ſtas nobis: ſm̄ cauſas liberales. ¶ Uel ſm̄ Alb. Hec ſemꝑ

ꝑ bona creās/ꝑ nature cōſtitutionem. Sācti ficās/ꝑ ver/
bum ⁊ orationē. Viuificās/ꝑ vitalē cōuerſionē. Bñdicis
ꝑ grē exuberationem. Et preſtas nobis/ꝑ liberaliſſimā lar
gitionem. ¶ C Scd̄o mō exponiť: vt hec demōſtrat rem
cōtentā: ſic/ Per quē hec oia bona/carnē ſcʒ ⁊ ſanguinem:
ſemꝑ bona: quātū ad oēm ſpeciē boni. Sūt q̄ppe bona vti/
lia ad reformationē vite ſabēris ſpūalis. Honeſta ad reme
morandū opa ſalutis. Delectabilia/ad ꝓmotionē ſumme ⁊
intime deuotionis. Creas ipa in ſacrm̄ adducendo. Scti fi
cas/ſacris velamētis obtegendo. Viuificas/increate vite
vniendo. Bñdicis/ſpūalib⁹ donis ⁊ bñficijs implēdo. Et
preſtas nobis/miſericorditer largiendo. ¶ Tertio modo
prout hec demōſtrat ſignatū ⁊ nō contentū: pōt ſic exponi
ſm Alex. Implorata em̄ admiſſiōe ꝑegrinātū ad cōſortiū
ſctōꝝ/ſubdiť cōmendatio trinitatis: vt ſic capetata dei beni
uolentia/facili⁹ impetreť qd̄ intendiť. Cōmendať igiť pa/
ter ex autoritate maieſtatis/ibi: Per quē hec oia. Filius ex
imenſitate virtutis/ibi: Semꝑ bona creas. Spūſctūs/ex
cōnexiōe vnitatis/ibi: In vnitate ſpūſcti/in ꝑticula ſequē
ti. Virt⁹ ergo filij cōmendať in eo ꝙ pōt oia ex nihilo creas
re/ibi: Per quē hec oia: ſemꝑ bona creas. ⁊ a peccatis purgare
ibi: Scti ficas. ⁊ gr̄a ⁊ virtutib⁹ viuificare/ibi: Viuificas. ⁊
viuificatos ⁊ purgatos gl̄ia remunerare/ibi: Benedicis.
Vt ſic inſinueť/ꝙ eſt de⁹ nature: largitor venie: autor vite:
⁊ rex gl̄ie. ¶ Diciť ergo: Per quem ſcʒ chriſtū. Dñe ſctē pa
ter cui⁹ eſt autoritas maieſtatis. Hec oia bona: id eſt oēs b
ſacro ſignificatos: nos ſcʒ in multitudine tuarū miſeratio/
nū ſperātes: vt nobis partē cū ſctis tuis dones/in gl̄ia ſta/
bilitatis. Creas/in natura bona cōſtituendo. Diť em̄ Aug.
j. de doctri. chri. qr bon⁹ eſt/ſum⁹: ⁊ inquantū ſum⁹/boni ſu
mus. Scti ficas/in ip̄o a peccatis purgādo. ip̄o petente Joh.
xvij. Pater ſctē ſcti fica eos in veritate. Per quem: Viuifi/
cas/gr̄a ⁊ virtutib⁹ ad vitā ꝑparādo. Nā ⁊ ip̄e obtulit ꝓ
vita mūdi. Per quē Bñdicis/viuificatos gl̄ia coronādo.
Ip̄e eſt q̄ in iudicio dicet: Venite bñdicti patris mei/poſſi
dete paratū vobis regnū a cōſtitutiōe mūdi. Math. xxv.
Per quē ⁊ olim patrib⁹ veteris teſtamēti bñdixiſti ꝓpter
ip̄m qui ab eis ſm carnē fuerat deſcēſur⁹. Per quē Et pre/
ſtas nobis/bona grē ⁊ gl̄ie: ſine quib⁹ nemo attingit cōſor
tium btōꝝ. ¶ D Sed hic q̄s dubitaret circa hunc textū:
Cū pater celeſtis cauſa eſt imediata ois eſſe/⁊ creature: au
tor etiā ſctitatis/⁊ principiū vite/oiſq; bñdictionis origo:
quō hic diciť creare/ſcti ficare/viuificare/⁊ bñdicere per fi
lium. ¶ Rñdetur ex quo pater eſt agens rōnale recogno/
ſcens oia opa ſua anteq̄ fiant: neceſſe eſt ꝙ apud ſe habeat
rōnes ideales ⁊ exemplares rerū fiendarū. Habeat inquā
apud ſe in eſſe cognito: ſm has ꝓducit quecūq; ꝓducit: vt
cogoſcens ⁊ rōnabiliter opereť. quēadmodū dicit pħs. vij
metaph. Dom⁹ extra in re: fit a domo intra in mente: qr do/
mificator anteq̄ cōſtruat domū realem: precōcipit in men/
te qualiter partes dom⁹ cōponat ⁊ ordinet vt artificioſe cō
ſtruať. Cum aūt filius ꝓcedit a patre ꝑ modū intellect⁹: qr
vt verbū patris/in quo tanq̄ in imagine ꝑfectiſſima relu/
cet: nedū ois paterna ꝑfectio: ſʒ oīe creabile a deo: ꝓpter
qd̄ ſm Aug. xv. de tri. c. xiiij. verbū generari diciť de ſciētia
patris: vocaturq; ars patris oipotētis. Ars plena rationū
Joh. j. oim viuentiū/ſm illud. Qd̄ factū eſt in ip̄o vita erat. Cum
igiť pater ſumm⁹ artifex ꝓducit aliq̄d extra ſe: qr precōcipit
ꝑ artem diciť opari: ⁊ ſic ꝑ filiū qui ars eſt patris. Et ita dr̄
creare ꝑ filiū. Nō tn̄ vt prepoſitio ꝑ/ſit nota ꝓ̇cipij forma
lis ꝓducendi: quō ignis calefacit ꝑ calorem ⁊ creat⁹ artifex
operať ꝑ artem. Nā fili⁹ non eſt ars patris formaliter: ſicut
nec eſt ſapiētia patris formaliter. Nō em̄ pater ſapit ſapiē/
tia genita: ſʒ formaliter ſua eſſentia: q̄ eſt eſſentialis cogni/
tio ſapientia ⁊ ars patris. Siquidē nihil pater recipit a fi/
lio: ſed oia habet a ſemetip̄o. Nec creat ꝑ filiū: vt ꝑ/ſit nota
cauſe inſtrumētalis: ſicut ſector lignoꝝ ſecat ꝑ ſecurim ſicut
ꝑ inſtrumentū: qm̄ fili⁹ nō eſt inſtrumentū patris: qr nō mi
nor patre. Sed creat ꝑ filiū: vt ꝑ/dicit principiū idētitatem
cōſubſtātialē; vt tn̄ ſit dicere: Pater creat ꝑ filiū tanq̄ per
vnū ſecū cōſubſtantiale principiū. Vn̄ nihil aliud eſt patrē
creare ꝑ filiū: ꝙ patrem ⁊ filiū a ſe ꝓductū vnū eſſe creature
effectiuū principiū: vnū ſcʒ creatorē. Et ſʒ veriſſime diciť ⁊
pater creare ꝑ ſpm̄ſanctū: qr pater ⁊ filius ⁊ ſpūſctūs ſunt
vnus dn̄s: oipotens creator: ⁊ oim rerū finis ⁊ principiuʒ:
tamen ea q̄ ordinē habēt ad intellectū/ſpecialiter attribuū
tur filio: ſicut que habent ordinem ad volūtatē attribuunť
ſpiritui ſancto: qr ſicut fili⁹ a patre ꝓcedit per modū intelle
tus vt verbū: ita ſpūſctūs ꝓcedit ab vtroq; ꝑ modū volū/
tatis vt donū. ¶ E Sed diceres: ex illo ſequereť ꝙ licet
cōuenienter diceret pater creare ꝑ filiū: nō tamen ſancti fi/
care: viuificare ⁊ benedicere: qr cū illa ſint dona habentia
ordinem ad volūtatem: qr gratioſe ⁊ liberaliter donata at/
tribui debent ſpūiſancto: ⁊ ſicut diciť creare ꝑ filium: diceť
ſancti ficare ꝑ ſpiritū ſanctū. Ad hoc reſpōdeť ꝙ ꝓprie ⁊ ve
re diciť pater ſcti ficare/viuificare ſpūaliter ⁊ bñdicere per
ſpm̄ſanctū: tamen nihilomin⁹ ꝓprie ex alia cauſa id attri/
buitur filio. Nā qr filius ſolus eſt incarnat⁹ paſſus ⁊ mor/
tuus: vt humanū genus in adā perditū/patri recōciliaret:
factus eſt cauſa meritoꝝ toti⁹ boni ſpūalis: qd̄ homini con
fertur ad ſalutē. Neq; vnq̄ poſt lapſum ade: alicui hoi col/
lata eſt gr̄a niſi ꝓpter chriſti paſſionē exhibitā vel exhiben/
dam: quā vt ſic acceptauit tota trinitas tanq̄ meritū gratie
cōferende: ſm hoc igiť: qr chriſt⁹ in aſſumpta humana natu
ra meruit: vt nobis a patre gratia/ſctitas/ ſpūalis vita et
benedictio cōſerreť: cōuenienter diciť pater per filiū ſancti/
ficare: viuificare: ⁊ bñdicere: ⁊ illo mō intelligendo ꝑ/non
dicit identitatē principij cōſubſtātialem: ſed circūſtantiaʒ
cauſe meritorie. Quō etiā dicim⁹ patrē aliquid dare ꝑ ſctōs
id eſt ꝑ merita ſctōꝝ: nō ꝙ meritū ſit cauſa vel ratio prebēs
patri facultatem operandi: ſicut calor igni prebet facultatē
calefaciendi: ſed qr eſt aliqd̄ acceptum a patre in ordine ad
collationem talis boni. Et illo modo patet ꝙ pater nō ſan
cti ficat per ſpiritūſanctum: qr ſpiritusſanctus nō eſt cauſa
meritoria ſancti ficationis noſtre: ſicut nec filius ſm natu/
ram diuinā: ſed tn̄ ſm eā in qua ſatiſfecit pro nobis: id eſt
ſm naturam mortalem aſſumptam. F

Per ipſum et cū ipſo et in

ipſo/eſt tibi deo patri oipotenti in vnitate ſpūſancti/ois
honor ⁊ gl̄ia. Per oia ſecula ſeculoꝝ Amen. ¶ Hec
eſt vltima portiūcula ⁊ cōcluſio canonis: in qua reducit ea
que circa corporis chriſti cōſecrationeʒ acta ſunt: in chriſtū
ex parte ꝑſonarū in ſacramento operantiū/ perſonarū ſan/
ctiſſime trinitatis: vn̄ diciť Per ip̄m. chriſtū ſcʒ filiū tuū: ꝑ
quē hec oia q̄ offerim⁹: creas: imo ⁊ totū mundū ⁊ oia q̄ in
eo ſunt. Ipſe em̄ eſt verbū ꝑ qd̄ iohanne teſtante oia facta Johis. j.
ſunt. ⁊ apl̄o ad Heb. j. ꝑ queʒ fecit ⁊ ſecula. ꝑ quē opus hu/
mane redēptiōis ꝑfeciſti: ⁊ ruinā angelicā reſtauraſti. Per
quē hec oia bona: panē vinū ⁊ aquā creata ſancti ficas: viui
ficas: benedicis. i. das virtutē purgādi: viuificādi: glorifi
cādi: ⁊ preſtas nobis ſcti ficata ⁊ trāſſubſtātiata: vt ſint no/
bis in ſubſidiū purgatiōis: viuificatiōis ⁊ glorificationis.
Per hunc quaſi ꝑ mediatorem. j. Tim. ij. Mediator dei ⁊
hoim homo chriſtus ieſus. tibi honor ⁊ gl̄ia. Oēs quidem
rōnales creature ⁊ intellectuales: hoies ſcʒ ⁊ angeli tibi ca
nunt gloriā: te honorificāt: qr tuū iſtū vnigenitū dignatus
es mittere: ⁊ opa tā glioſa: tā magnifica exercere. Vn̄. ē. in
prefatiōe diciť: Per quē chriſtū dn̄m noſtrū/maieſtatē tuā
laudāt angeli: adorāt dn̄ationes ⁊c. Et paulus ad Eph. iij.
In chriſto ieſu dn̄o nr̄o fiduciā habet ⁊ acceſſuʒ ad patrem
ad quē flectit genua: vt ibi dr̄. Rurſus ꝑ ip̄mmet filiū tuū
chriſtū tibi honor ⁊ gl̄ia: in miraculoꝝ ſuoꝝ opatiōe in qui
bus ꝑ filiū glorificat⁹ eſt pater: vt expreſſe habeť Joh. ix. in
illuminatiōe ceci nati. ⁊ Joh. xj. in reſuſcitatiōe lazari: cui⁹
infirmitas nō eſſe ad mortē: ſed ad gloriā dei: chriſtus ipſe
aſſeruit. Idip̄m de cecitate illuminati diſcipulis querētib⁹
q̄s peccauerit vt cecus naſcereť. Rñdit. Nec mirū qm̄ ipſe
in ſuis operib⁹ gloriā ſuā nō querit: ſed honorificat patreʒ:
¶ G Sequiť: Et cū ipſo, ois ſcʒ honor ⁊ gloria: qr tunc

ipso est tibi patri vnū esse diuinū: ꝑ qḋ tecū est vnus deus:
ipso dicente. Ego ꝛ pater vnū sum⁹: scꝫ in essentia/quā per
generationē te cōicante accepit. Pater inqͣt qḋ dedit mihi
maius est oib⁹: hoc est diuina essentia/qua maius nihil co-
gitari pōt. Est eñ ſm Dam̄. pelagus infinite substātie: que
qꝛ indiuisa est in filio: merito cū ipso est tibi honor ꝛ glīa:
Phil. ij. qꝛ tibi est coequalis maiestate ꝛ potentia. Hinc aplūs: Qui
cū in forma dei esset: nō rapinā arbitrat⁹ est se esse equalem
deo. Est ꝛ coequalis duratione: qꝛ coetern⁹. Sicut dicit in
symbolo athanasij: vna est diuinitas: equalis glīa: coeter-
na maiestas. Qḋ etiā ꝓpħa innuit in ꝑsona patris loquēs.
Ego hodie genui te. Hodie. i. in eternitate: vbi nihil futu-
rum: nihil preteritū: sed hodie continuū. Vñ blasphemāti-
bus iudeis eūdem dñs ait Joh. viij. Anteq̄ abraaꝫ fieret:
ego sum. semꝑ est qꝛ imutabiliter est. Est ꝛ coequalis beati
ficatione sui ꝛ omnium electorum. Sui: quia ex se natura-
liter beatus: licet nō a se eadē beatitudine qua ꝛ pater. Jo.
v. Sicut pater habet vitā in semetipō: sic dedit ꝛ filio habe
re vitā in semetipso. Vna siquidē necessaria cognitio cōpre
hensiua summe diuine nature: vna eiusdē eterna fruitio pa
tris ꝛ filij. Oim electoꝝ: qꝛ in ei⁹ faciē oēs desiderāt ꝓspice-
re angeli ꝛ hoies. Vnde ꝛ ipse ait. Hec est vita eterna: vt vi
deant te patrē: ꝛ quem misisti iesum christū solū verū deū.
Joh. xvij. Idcirco tibi patri cū ipso ois honor ꝛ glīa: cum
quo operaris oia: cū ipso disponendo ꝛ regendo ꝑ spiritū
creata. vñ Joh. v. Pater me⁹ vsq̄ mō operat̄ ꝛ ego operor.
Et sequitur. Quecūq̄ ille facit: hec ꝛ filius similiter facit.
¶ D Sequit̄: Et in ipso. est tibi honor ꝛ glīa: in quo tan
q̄ in imagine ꝛ imenso exemplari tuo relucēs ꝑfectissime.
Ipse eñ imago est dei inuisibilis: primogenit⁹ ois creatu-
re: qm̄ in ipso cōdita sunt vniuersa in celis: ꝛ in terra- visibi
lia ꝛ inuisibilia: siue throni: siue dñationes: siue ṗncipatus
siue ptātes: oia per ipm ꝛ in ipso creata sunt: ꝛ ipse est ante
oēs: ꝛ oia in ipso cōstant. ad Col. j. Ipse est splendor glīe et
figura substātie patris/portans oia verbo virtutis sue. ad
Heb. j. In ipō ꝑfectissime representaris. Vñ ꝛ philippo pe
tenti: Ostende nobis patrē/rñdit. Philippe qui videt me:
videt ꝛ patrem. Joh. xiiij. Nec solū tu pater in ipso relucēs
sed ꝛ oia q̄ sunt in tua sciētia. Nā ꝛ verbū est: ꝛ noticia oim
que in paterna memoria sunt declaratiua: vt beatus Aug.
In ipō eñ tanq̄ in speculo limpidissimo teipm ꝛ oim crea
turarū rōnes intueris. Est eñ emanatio virtutis ꝛ claritas
tis oipotentis dei sincera. Candor lucis eterne: ꝛ speculum
sine macula dei maiestatis: ꝛ imago bonitatis illius. Sap.
vij. In quo ꝛ beati oim quoꝝ voluerint: facies cōtemplan
tur. In ipso quoq̄ est tibi pater honor ꝛ glīa tanq̄ in eo in
quo semꝑ ꝛ substātialiter existis. Tu eñ in ipso/ꝛ ipse in te
ꝑ circūincessionē admirabilē semꝑ existis: ipō docēte: Non
credis inquit philippo: qꝛ ego in patre et pater in me est:
tam singulari ꝙ incōprehensibili inexistentie mō. A te eñ
genit⁹ in identitate nature: nō mō specifico sicut in ceteris
generantib⁹: que generāt sibi silē in specie: sed in identita-
te numerali ꝛ cōsubstātiali: ꝑ quā ipse tecū vn⁹ est deus sim
plex ꝛ verus: cui totā tuā subam ꝛ naturā oēmq̄ ꝑfectionē
cōicasti: nec ab eo nisi paternitatis relatiōe distīugeris. Vñ
ꝛ ait. Tu pater in me ꝛ ego in te: adhuc aūt in ipso est tibi
honor ꝛ glīa: ꝛ vnū sum⁹. Joh. xvij. In illo igit̄ in quo sem
per es: in quo tibi bñ cōplacuit: est tibi honor ꝛ glīa: tanq̄
in fine in q̄ oia cōsummas. ſm Alex. Vñ Apoc. j. Ego sum
alpha ꝛ o: ṗncipiū ꝛ finis. Per ipm ergo ꝑ quē oia creas: ꝛ
cū ipso cū q̄ creata gubernas: ꝛ in ipō in q̄ oia cōsummas
est tibi ois honor ꝛ glīa/cum tradiderit regnū deo patri. j.
Cor. xv. Et subiect⁹ erit illi q̄ sibi subiecit oia: vt sit de⁹ oia
in oib⁹. Tūc ꝑ filiū erit patri ois honor ꝛ glīa: nūc quidem
est patri honor ꝛ glīa ꝑ filiū: sed nō ois donec post cōsum-
mationē: sicut a patre ad filiū: sic a filio hereditas reuertat̄
ad patrē: ꝓpter qḋ dicit̄: in ipso est ois honor ꝛ glīa: qꝛ tūc
reuelabit̄ a filio pater: qꝛ qḋ mō credit̄: tūc ꝑ spem ꝛ mani-
festationē clarescet: vt habet̄ in glo. loco alleg. ¶ I Seq̄
tur: Est tibi deo: nō participatiue aut nūcupatiue aut vsur

patiue quomodo homines ꝛ demones dij appellantur: vt
ibi. Omnes dij gentium demonia. Et iterum. quos exceca
uit deus huius seculi. ij. Corinthioꝝ. iiij. Item. ego dixi dij
estis ꝛ filij excelsi omnes. Ps. lxxxj. Sed tibi deo viuo ꝛ ve
ro per naturā ꝛ essentiam simpliciter infinitam. Patri. nō
tantum honore cura ꝛ generabilitate: qualiter hoies ma-
iores ꝛ prestātiores patres appellamus: sed tibi patri per
naturam ꝛ originem: qua tibi vere ꝛ ꝓprijssime conuenit
generatio. Vnde dixisti. Nū quid ego qui gñationem alijs Esa. lxvi
tribuo sterilis remanebo. Abs te inquā patre: a quo omis
paternitas in celo ꝛ in terra nominatur. ad Ephes. iij. Tu
enim vnica ꝛ vera es omniū origo ꝛ principiū. Omnipo-
tenti. ꝛ ſm virtutis ꝛ vigoris infinitatem/ꝛ ſm autoritatis
liberam ꝛ vniuersalem ptātem: ſm quā singulis ad nutum
dñaris/oia hñs in tua ditiōe. Hester. xiij. cui subest cum vo
lueris posse. Sap. xij. Nā oia quecunq̄ voluisti fecisti in ce
lo ꝛ in terra in mari ꝛ in oibus abyssis. Ps. cxxxiiij. Solus
potens rex regū ꝛ dñs dñantium. j. Tim. vj. Oia eñ q̄cūq̄
voluerit faciet: ꝛ sermo illius ptāte plen⁹ est. Nec dicere ei
quisq̄ pōt: quare ita facis. Eccs. viij. Nā ptās ei⁹ ptās sem-
piterna: ꝛ regnū ei⁹ a gñatione in gñationē. Daniel. iiij. Ti
bi ois honor: qꝛ prestātissime es virtutis: imo essentialiter
virtus. Tibi ois glīa: qꝛ claritas tue virtutis sup oēs emi-
cuit: ꝓpter qḋ merito ois tibi glīa exhibet̄: ꝛ clara tui cum
laude noticia oibus predicat̄. In vnitate spūsſcti. i. cōione
spūsſcti: qui amor est ꝛ nexus patris ꝛ filij: in quo cōicant
tanq̄ in vno cōi dono ab vtroq̄ ꝓcedente. Procedit nāq̄
spūsſctūs a patre ꝛ filio/tanq̄ amor infinit⁹ ex infinita ꝛ fe
cunda vtriusq̄ patris ꝛ filij volūtate. Que qꝛ est vna oib⁹
modis in patre ꝛ filio: spūsſctūs tanq̄ amor cōis ab vtroq̄
ꝓcedit tanq̄ ab vno spiratore ꝛ ṗncipio. In ipso igit̄ cōi-
cant tanq̄ in cōmuni ꝓducto. Vel in vnitate spūsſancti. i. in
idētitate essentiali spūsſancti. Quāuis eñ spūsſctūs ꝑsona-
liter sit a patre filioq̄ distinct⁹: est tñ idem sibi essentialiter
Vna quidē est eis cōis essentia: qua pater fili⁹ ꝛ spūsſctūs
vnus sunt de⁹. In hac ergo vnitate essentie ꝛ idētitate cuꝫ
spūsancto: est tibi patri: cū ipso: in ipō ꝛ ꝑ ipm filium/Ois
honor ꝛ glīa: qꝛ in hac vnitate essentie es de⁹ vnus: cui soli
vt ait aplūs. ij. ad Tim. vlt. Glīa ꝛ honor in secula seculoꝝ.
Hic deus: vt Aug. ait: est de⁹ trinitas q̄ hic exprimit̄ in ver-
bis expositis. Cū dicit̄: Tibi deo patri/in quo noiatur pri
ma ꝑsona scꝫ pater qui toti⁹ diuinitatis vt Diony. dicit/est
ṗncipiū: ꝑ ipm ꝛ cū ipō ꝛ in ipō: scd̄a ꝑsona a solo patre ge
nita: patri oimode equalis ꝛ cōsubstātialis. In vnitate spi
ritussctī/exprimit̄ tertia ꝑsona a solo patre ꝛ filio spirata.
In idētitate essentie cōsubstātialis ābob⁹ patri ꝛ filio. Ti-
bi igit̄ deo patri/cum ipō scꝫ filio: in vnitate spūsſcti. i. vna
cum spūsctō honor ꝛ glīa. Cōtra oēs hereticos filio ꝛ spūi-
sancto detrahētes. Cōtra quos btūs Hiero. vt in singulis
ꝑsalmis diceret̄: Glīa patri ꝛ filio ꝛ spūisctō: sicut erat in
ṗncipio ꝛ nunc ꝛ semꝑ ꝛ in scl'a seculoꝝ amen: apostolicaꝫ
autoritatē interpellauit. vñ ad Damasū papā scribēs epla
liij. ita ait. Istud carmen laudis: haud dubiū quin glīe pa-
tri ꝛc. vsq̄ amen. oi psalmo ꝯiungi ṗcipias: vt fides. cxviij
episcopoꝝ niceni cōcilij ꝛ nrō oi pari cōsortio declaretur:
vbi de⁹ ꝛ hō honorabili voce ṗdicat̄. ¶ K Cōcludit̄ oīo
Per oia secula scloꝛ. i. ꝑ oēs mūdi etates: q̄ secula pñt ap-
pellari. Nam seculū ꝛ sclū ꝑ sincopā: qḋlibet tps accipit̄
aliquātulū longū: a sequor dictū eo ꝙ tps/tēpus sequatur.
Licet ſm quosdā spaciū. c. annoꝝ iportet: vt dicit Januen
sis: vñ secula scloꝝ. i. oi tpe vel eternaliter. Siquidē in omi
tempore fuit honor ꝛ gloria deo. In exordio quidem mun
di deum laudabant ꝛ glorificabant astra matutina. ange-
lice scꝫ virtutes: et per descensum seculorum sanctorum pa
tres patriarche ꝛ prophete: apostoli/martyres/cōfessores/
virgines: ꝛ omnes dei athlete: quib⁹ suam presentiam pol-
licitus est christus dei filius vsq̄ ad consummationem se-
culorū: quibus oibus vsq̄ tunc glorificabitur ꝛ laudabi-
tur deus trinitas. Vnde dixit propheta. In secula seculo-
rum laudabunt te: id est eternaliter. Siquidem ante mun-

di cõstitutionẽ: ⁊ cuiuscũq₃ creature: honor fuit ⁊ gloria his personis summa parilitate sibi inuicẽ cõgaudẽtib⁹. Fuitq₃ eternaliter ante oẽm creaturã summe glorificanda et honoranda altissima dei maiestas. In illa superbenedicta trinitate: vbi est summe clara cũ laude: infinita et cõprehẽsiua sue perfectionis noticia. Unde ibi est decor in se ⁊ a se summa honoris gloria. Glorificat eñ patrem filius: glorificat vtrũq₃ spũssanctus: ⁊ viceuersa q̃libet diuina psona reliquã: q: q̃libet clarissimã perfectionis cuilibet infinite infinitã habet cũ laude noticiã. Fuit eñ (verũ est ⁊ semp est) ante omnẽ creaturã summe honorificãda ⁊ laudãda ⁊ glorificanda illa infinita maiestas: nec ab alia cõdigna q̃ a seipsa: cum nullius creature noticia cõmensurabilis sit substãtie infinite. Nihil quidẽ iste summe ⁊ beatifice societati defuit. Nõ per creature cõstitutionẽ magis reddet honorãda: nec aliquid glorie ex creatura accreuit. Ipsa sola est sibiipsi sufficiẽs honor ⁊ gloria ab eterno ⁊ in secula seculorũ. ¶ L Respõdet chorus vel minister/Amen. qd in pposito aduerbium est affirmãdi. i. certe: seu verũ est. Non verbũ defectiuũ/ valens tantũ. i. fiat. Nihil eñ hic fieri petit vel optat: qd nondũ est: sed honorẽ et gloriã que eternaliter est trinitati sacerdos sacrificãs fideliter cõfitet: cui circũstans fideliũ turba cõsonãs ⁊ ipsam cõfessionẽ ac gratiarũ actionẽ approbans respõdet/amen. i. verũ est: q₃ per ipm christũ tibi oipotenti patri in vnitate spũssancti/est ois honor ⁊ gloria: p oia secula seculorũ. Sic itaq₃ pfectis omnib⁹ q̃ ad sacramẽti superceslestis ⁊ diuinissimi cõsecrationẽ: ⁊ ad sacrificiũ per sacerdotẽ quidẽ ministerialiter. per patrẽ autẽ cum filio in vnitate spiritussancti operantẽ principaliter ptinẽt: canonis institutor in hac gratiarũ actione: ⁊ p hoc immẽso dei beneficio nobis pctõrib⁹ indignissimis exhibito: sed ⁊ pro essentiali sua gloria a creaturis omnib⁹ magnificãda ⁊ perpetuo collaudãda canonẽ duxerat cõcludendũ. Cui ⁊ nos p qualicũq₃ eiusdẽ canonis expositiõe: p me deficiẽter facta exhibita gratias possibiles ⁊ deuotissimas referamus: agnoscentes fideliter quicq̃d verum: quicq̃d dignũ: quicq̃d salutare sonuit: nõ meũ sed illius esse/a quo oẽ verũ: omne scriñ: ⁊ oẽ bonũ atq₃ datũ optimũ est. Si q̃d vo erroneũ: si minus clarũ: si tãto incõprehẽsibili ⁊ admirabili sacramẽto indignũ psonuit: meũ esse palã cõfiteor: cui⁹ remissionẽ vt apud misericordem dñm se nobis ex nimia indebitaq₃ charitate in hoc sacramẽto cõmunicantẽ: ac iterũ atq₃ iterũ p nobis misericordi patri offerentẽ/obtinere merear: vestrarũ orationũ patres et magistri ⁊ fratres suffragia imploro suppliciter et requiro. ¶ M Nunc addenda est expositio mysteriorũ in gestis signis ⁊ ritib⁹ sacerdotis plata in altari pferentis latentiũ. In pmis cum post suffragia defunctis petita/ad viuos rediẽs dicit: Nobis quoq₃ pctõrib⁹: vocẽ exaltat: ⁊ pectus tũdit quo aliud significat fm allegoriã: aliud fm tropologiã. Scdm allegoriã vocẽ exaltat silentiũ interrũpẽs fm Innocẽ. ⁊ Alexã. quo repñsentat cõfessionẽ ⁊ cõtritionẽ latronis in illo dñice passionis articulo increpãtis alterũ ⁊ dicẽtis. Nos quidẽ digna factis recipimus: hic vo nihil mali gessit. Desiderãsq₃ cõsortiũ beatorũ p quo sacerdos petit in ipsa oratione: dicebat ad iesum. Dñe memento mei dũ veneris in regnũ tuũ. Luc. xxiij. Uel fm eosdem/p exaltationẽ vocis ⁊ tunsionẽ pectoris exprimit q₃ centurio: ⁊ qui cũ ipso erant: visis his que fiebãt christo in cruce pẽdente/timuerunt valde dicentes: Uere fili⁹ dei erat iste. Math. xxvij. et Luc. xxiij. dicit. Uidẽs aũt centurio qd factũ fuerat: glorificauit deũ dicens: Uere hic hõ iustus erat. Et ois turba eoꝝ q̃ simul aderãt ad spectaculũ istud ⁊ videbãt q̃ fiebãt: pcutiẽtes pectora sua reuertebant. Scdm Albertũ vo p tropologiã: Tũsio pectoris p hoc q₃ ẽ ictus afflictionẽ inferẽs: significat satisfactionis laborẽ: qui necessarius est ad obtinendũ participationẽ cũ sanctis que petitur. Per hoc autẽ q₃ sonus tunsionis est cum sono vocis: significat cõfessionẽ eorum que in pectore latẽt: per hoc q₃ fit cum gemitu: significat cõtritionis compunctionem q̃ etiã necessaria est/vt consortium cum sanctis impetretur. Nihil enim inquinatũ in hoc sanctũ et diuinũ cõsortium potest introire. Apoc. xxj. Fit autem hec tunsio tribus digitis vltimis: quia pollex ⁊ index separari nõ debẽt pter reuerentiam sacramenti post contactum eius vsq₃ ad cõmunionẽ: ne forte si q̃d de hostia digitis adhereret: per cõtactũ alterius corporis a digitis decideret: ⁊ ita irreuerẽtia fieret sacramento: vt sic se tripliciter peccasse exprimat: corde ore et opere. ¶ N Dũ vo sacerdos pfert hec verba Sctificas/viuificas/benedicis: tres format cruces cõiunctim sup hostiã ⁊ calicẽ. Deinde quinq₃ cruces in verbis Per ipm ⁊c. que a diuersis diuersimode exponunt. Nec mirũ: q: in hoc sacratissimo mysterio/mysteria multiplicia includunt. Sequendo tñ in primis dcm Tho. in parte. iij. q. lxxxiij. arti. v. cõformiter ad pdicta. lec. xxj. et. liiij. vbi dictum est: q₃ p cruces importat passio christi: et per eas que precedũt cõsecrationẽ/ea significant q̃ passus est ante ligni affixionem: per cruces que postea fiunt: ea que passus est aut egit in ligno crucis et post depositionẽ. Et fm hoc dictũ est q₃ q̃nq₃ cruces facte in verbis Hostiã purã ⁊c. designãt quinq₃ vulnera christi in sua affixione et lanceatione passa: ⁊ in trib⁹ crucibus in his verbis: Corpus et sanguinem/representat corporis extensio: sanguinis effusio: et passionis fructificatio. Hunc ordinẽ psequẽdo fit hic in verbis: Sanctificas ⁊c. sexta crucis signatio: qua fiũt tres cruces sup calicem ⁊ hostiã cõiunctim in verbis Sanctificas viuificas/benedicis: per q̃ significat triplex oratio quam christus fecit in cruce. Prima quã fecit pro suis psecutorib⁹/cũ dixit. Pater ignosce illis: q: nesciũt q̃d faciũt. Secunda quam fecit pro liberatione a morte/cũ dixit. Deus me⁹ deus me⁹: vt q̃d dereliquisti me. Tertia pertinet ad adeptionẽ glorie/cũ ait. Pater in manus tuas cõmẽdo spiritũ meum. Rursus septima signatio fit fm eundẽ/tribus crucibus cũ hostia super calicem discoopertũ cũ his verbis/Per ipm/cum ipso ⁊ in ipso: ad repñsentandũ tres horas quib⁹ pependit in cruce/scilicet a sexta hora vsq₃ ad nonam. Octaua signatio continue subsequitur septimã: cum sacramento panis extra calicem/vel in latere calicis factam cum duab⁹ crucibus in verbis: Est tibi deo patri omnipotẽti: in vnitate spiritussctĩ. Quibus signatur separatio anime in corpore in morte dñi. Licet enim in christo tres sint substantie: scilicet diuinitatis/anime/⁊ corporis: tamẽ solum due fuerũt in morte ab inuicem separate: scilicet aia a corpore. Diuinitas vero a neutra fuit separata: sed vnita fuit carni in sepulcro: etiã anime in inferno. Istũ tamẽ ordinẽ nõ p oia seruãt Innocẽ. ⁊ post eum Alexander. vnde fm eos: quia sexta feria passus est dominus: ⁊ crucifixus hora tertia linguis iudeorũ. Mar. xv. Hora sexta manibus gentilium. Ioh. xix. Et circa horam nonam inclinato capite emisit spiritum. Ibidem. Ad significandum primam crucifixionem: linguis iudeorum hora tertia clamantium: Crucifige crucifige: fiunt tres cruces in sexta signatione. Secunda que est post interuallum horarum trium/facta est militum gentilium manibus: designatur in septima signatione: que iterum fit tribus crucibus. Diuisio vero corporis et anime facta in hora nona mortis christi/significatur octaua signatione sicut superadictum est. Et illas duas cruces fm Alexan. facit sacerdos cũ corpore christi manu ad se conuersa: quo significat q₃ mortẽ quã christ⁹ sustinuit: que per illas duas cruces significatur: sustinuit p nobis. j. Pe. iij. Christus semel p peccatis mortu⁹ est: iustus p iniustis. ¶ O Uel aliter/tres cruces septime signatiõis/significãt tres christi cruciatus: q̃s ipse in cruce sustinuit: passionẽ/ppassionẽ ⁊ cõpassionẽ. passionẽ in corpore: ppassionẽ in mẽte: cõpassionẽ i corde. De passione in corpore dicit ppheta Thren. j. O vos oẽs qui trãsitis per viã: attẽdite ⁊ videte si est dolor sicut dolor meus. Itẽ foderũt manus meas ⁊ pedes meos: dinumerauerũt oia ossa mea. Ps. xxj. De ppassiõe mẽtis Math. xxvj. Cepit iesus cõtristari ⁊ mestus esse dicens. Tristis est anima mea vsq₃ ad mortẽ. De compassione cordis orauit pro crucifixoribus suis. Pater inquit ignosce illis ⁊c. De pas

fiont⁊ ꝓpaſſione loquiẜ Dionyſiꝰ ſuper illud Math.
Cepit ieſus contriſtari ⁊ meſtus eſſe: Ueritatem inquit/
ꝓbaret aſſumpti hominis: vere contriſtatus eſt: ſed non
paſſio eius dominatur animo: verum ꝓpaſſio eſt. Que
tractans magiſter li.iij.ſniarum diſ.xv.dicit. Afficitur quis
interdū timore vel triſticia: ita vt mentis intellectꝰ nō inde
moueaẜ a rectitudine vel dei cōtēplatione: ⁊ tūc ꝓpaſſio
eſt: aliqñ vero moueẜ ⁊ turbaẜ: ⁊ tunc paſſio eſt. Hec mgr.
Paſſio ergo ⁊ ꝓpaſſio vt diſtinguunẜ: affectiones mentis
ſunt nō corporis. Nō ergo fuit paſſio illa q̄ cōtra ꝓpaſſionē
cōdiuidiẜ. hoc eſt affectio mentē deordināns: ſed fuit in eo
paſſio q̄ eſt dolor corporis: ⁊ ꝓpaſſio q̄ eſt triſticia mentis:
nō tñ deordināns mentē. Et ideo nō habuit mentis paſſio/
nē. ¶ Facit aūt tres cruces illas cū corpore chriſti ſup cali/
cē: q2 chriſtus ſuſtinuit hmōi cruciatus: q̄ ꝑ calicē ſignificā/
tur: volūtarie. Eſa.liij. Oblatꝰ eſt q2 ipſe voluit. Qđ vo ho
ſtia ſuperferẜ calici: ſignificaẜ ꝙ chriſtꝰ nō fuit deiectꝰ inuo
luntaria paſſione: ſed mētis cōplacētie ſupferebaẜ. Uel ſi/
gnificaẜ ꝑ hoc ſublimatio chriſti ꝑ paſſionis obediētiaȝ. ad
Phil.ij. Factꝰ eſt obediēs vſqȝ ad mortē: mortē aūt crucis:
ꝓpter quod et deꝰ exaltauit illū ⁊c̄. Due vo cruces q̄ fiunt
in latere: ſignificāt duo ſacramēta: q̄ de latere xp̄i fluxerūt:
ſcilicet aqua regenerationis: ⁊ ſanguis redēptionis. Joh.xix.
Unꝰ militū lācea latꝰ eiꝰ aperuit: et cōtinuo exiuit ſanguis
⁊ aqua. Uñ q̄dā in horū duoꝝ ſignoꝝ fine/tangūt calicē cū
hoſtia: ꝑ qđ ꝑcuſſio lateris chriſti cū lācea deſignaẜ. Scđm
dñm Albertū fiunt tres cruces in ſexta ſignatione/ad ſigni
ficanduȝ ꝙ oīa creata ⁊ recreata ſanctificanẜ/viuificanẜ et
benedicunẜ in vtute crucifixionis ⁊ paſſionis xp̄i. ¶ P Sed
querit hic Alex. Cur in ꝓlatione huiꝰ vbi/creas/non fit cru
cis ſignatio: ſicut in ꝓlatione ſequentiū vboꝝ. Sāctificas/
viuificas/benedicis. Reſpōdet: Signatio crucis/indiciū
eſt dñice paſſionis. Creatio aūt hoīs nō eſt cauſa paſſionis
dñi: ſed lapſus hominis reparandus: ⁊ ideo in vbo/creas/
nō fit ſignatio crucis. Preterea licet homo ex p̄ma cōditio/
ne naturali ratione polleret: et gauderet arbitrij libertate:
nō tñ habebat vñ poterat merēdo ꝓficere. Poſſe aūt merē
do ꝓficere habet homo ex gratia ſacramētali: ⁊ virtute cru
cis ſiue paſſionis dñi. In ſignū ergo huiꝰ defectꝰ nō efficiẜ
crux a ſacerdote cuȝ dicit: Omnia bona creas. Adhuc dicit
Alex. de vltimis q̄nqȝ crucibꝰ in vbis/Per ipſum ⁊c̄. Licet
ſm vſum romane eccleſie tres cruces cū hoſtia p̄mo fiant
ſupra calicē: deducēdo hoſtiā a labio calicis ad labiū: ⁊ due
vltime iuxta latꝰ calicis. i. inter calicē ⁊ ſacerdoteȝ: aliter tñ
fiunt ſm vſum quarundā eccleſiarū/ſm quē p̄ma crux ex oī
parte vltra caliceȝ ꝓtendiẜ: ſcđa calici coequaẜ: tertia inter
calicē coarctaẜ: quarta eadē eſt cū p̄ma: quinta ante caliceȝ
ꝓtrahiẜ. Per p̄mā crucē ſignificaẜ paſſionis chriſti diutur/
nitas: ꝑ ſcđaȝ integritas: ꝑ tertiā acerbitas ſiue itimitas.
Diuturna eñ fuit paſſio chriſti. Non eñ incepit die mortis
eiꝰ: ſed in circūciſione qñ arrā dedit redēptionis noſtre. Lu.
ij. Et poſt cōtinue in paupertate ⁊ labore vitā ducebat. Ps.
Paup ſum ego/⁊ in laboribꝰ a iuuētute mea. Integra fuit:
q2 totū corpꝰ circūquaqȝ patiebaẜ. Job.xvj. Circūdedit me
lanceis ſuis: cōuulnerauit lūbos meos. Nō pepercit. ⁊ effu
dit in terra viſcera mea. Cōſcidit me vulnere ſup vulnꝰ. Acer
ba fuit ꝑtingēs vſqȝ ad interiora aīe ⁊ ſpiritus. Ps. Intra/
uerūt aque vſqȝ ad animā meā. Aque inundationes penarū
ſunt. Per quartā crucē que eſt eiuſdē dimēſionis cū prima:
ſignificaẜ ſufficiētia efficacie paſſionis. Per quintā ſignifi/
caẜ ꝑfectꝰ ſufficiētie. Sufficiēs eñ fuit redēptioni omniuȝ:
nō tñ ꝓfuit niſi redēptis fidelibꝰ: vt dicit Bern. ¶ Q Itē
dū he cruces formāde ſunt: ſacerdos corporale vel cuſtodiā
deſup calicē remouet: in ſignū ꝙ illud quod de chriſto fuit
ſignificatū/ſed clauſum: erat in paſſione reuelatū. Tūc ve/
rificatum fuit illud Hiere.xxxi. Cognoſcēt me oēs a minimo
vſqȝ ad maximū. In cuiꝰ rei ſignū velū tēpli ſciſſum eſt a ſum
mo vſqȝ deorſum. Math.xxvij. Deinde ſacerdos tenet cor
pus dñi ſup calicē: ⁊ parū eleuato calice cū ambabꝰ manibꝰ
dicit/Per oīa ſecula ſeculoꝝ. Et dicēdo Oremꝰ/reponit cū
in loco ſuo ſup corporale. Et dicendo Per oia ſecula ſeculo/
rū/exaltat vocē interrūpēdo ſilentiū. Ad litterā vt chorus/
populꝰ vel miniſter audiēs/reſpōdeat Amē. Quo ꝑ myſte/
rium deſignaẜ ꝙ chriſtꝰ clamās voce magna emiſit ſpiritū.
Uel ſm alios. ꝙ cēturio magna voce ꝓnūciauit: Uere filiꝰ
dei erat iſte. ꝙ chorꝰ reſpōdet amen/ſignū eſt lamētationis
mulieruȝ/que chriſtū ſequebanẜ flētes dñm. Depoſitio vo
hoſtie ſup pallā corporalis/ſignuȝ eſt inuolutionis corporis
dñi de cruce depoſiti in ſindone mūda/facte ꝑ nicodemū ⁊
ioſeph de arimathia/ſepeliētes dñm in monumēto nouo:
in quo nōdū quiſq̄ poſitꝰ fuerat. Deinde tegit calicē corpo
rali vel cuſtodia: in ſignū occultationis veritatis que futura
eſt maxime tēpore antichriſti: qđ ⁊ Eſa.vj. figuratū eſt: vbi
legiẜ/ꝙ duabꝰ alis ſeraphin velabāt caput: ⁊ duabus vela
bant pedes: ⁊ duabꝰ volabāt. In capite p̄ncipiū: in pedibꝰ
finis intelligiẜ. In p̄ncipio igitur eccl̄ie ante chriſti aduen
tū/velata fuerūt q̄ de eo fuerāt reuelata. Ale velātes caput/
fuerūt figure legis nature/pariter legis ſcripte: id eſt moy/
ſi. Ale velātes pedes/ſignāt/ꝙ i fine tēpore antichriſti erit
occultatio credendoꝝ ⁊ agendoꝝ: quādo regnabit error fal
ſitatis ⁊ libido improbitatis. Duabꝰ alis volabant. In vola
tu ale extendunẜ: ⁊ elōganẜ a corpore: nec corpꝰ tegūt. Uñ
volatu ſeraphin/ſignificaẜ ꝓceſſus ad manifeſtationem:
quo ſignificaẜ manifeſtatio vitatis ſignificatoꝝ de chriſto
tēpore medio. i. tēpore paſſionis. Et tantū de his myſterijs.

¶ Explicit canon.

¶ Euchariſtie cōmunio: ⁊ pars ſecūda expoſitionis cano/
nis incipit. ¶ Lectio.lxi. A

Inperſcrutabilis di
uine charitatis altitudo: q̄ etſi ſe nobis pec
catoribꝰ manifeſtare dignata eſt in filij ſum
mi patris incarnatiōe: qua ad noſtra deſcē
dit infima: vt nos ad ſua ſublimia exalta/
ret. Nam et ſupra modū benigna ineffabilis trinitas in vna
ꝑſonarū ſuarū (ait Dionyſius.c.j. diui.no) infirma noſtra
integre/veriſſimeqȝ ſuſcepit: ad ſeipſam reuocans ⁊ aſtrin
gens infirmitatē noſtrā: ſimplex ieſus eternꝰqȝ temporales
ſubijt metas: atqȝ intra nature noſtre terminos venit: quī
omnē/totiꝰ nature ordinē excedit. Naȝ qui origini humane
multū dedit: ꝙ nos ad imaginē ſuā fecit: reparationi noſtre
longe ampliꝰ tribuit: cū ſeruili forme ipſe ſe dñs coaptauit.
Sic eñ ait Leo. In xp̄o ipſe ad peccātores miſericordia: ipſe
ad errātes vitas: ipſe ad mortuos vita deſcēdit. Nec modo
deſcēdit: ſed et morte ſua quā ꝓ nobis ſubijt: eterne mortis
vincula quibꝰ tenebamur: dirupit. Siquidē poſt illā huma
ne p̄uaricationis primā ⁊ vniuerſalē ruinā: ex qua ꝑ vnum Rom̄.v.
hominē peccatū intrauit in hūc mundū: ⁊ ꝑ peccatū mors:
et ita in oēs hoīes ꝑtrāſijt. naȝ in eo oēs peccauerūt: nemo
diaboli dñationē: nemo vincula dire captiuitatis euaderet.
Nec cuiq̄ aut recōciliatio ad veniā: aut reditꝰ pateret ad vi
tam: niſi coeternꝰ patri deo filiꝰ: etiā hominis eſſe dignareẜ
filiꝰ: veniēs querere ⁊ ſaluare quod perierat: vt ſicut mors
ꝑ adā: ita ꝑ dñm noſtrū ieſum chriſtū eſſet reſurrectio mor
tuoꝝ: quod manifeſtiſſimū nimie dilectionis noſciẜ eſſe ſi/
gnū. Maiorē charitateȝ nemo habet: inquit ipſe ſaluator:
ꝙ vt animaȝ ſuā ponat quis pro amicis ſuis. Joh.xv. Sed
maiorem ipſe habuit. Commēdauit enim charitatē ſuā deꝰ
in nobis: ait apoſtolus: quia cum adhuc inimici eſſemꝰ: re/
cōciliati ſumus deo per mortem filij eius. ad Rom̄.v. Ecce
aperttiſſimaȝ ſumme charitatis exhibitionē. Nec tamē ſatis
viſum eſt inexhauſto pietatis fonti: vt noſtra aſſumens fra
ter noſter fieret excelſus omnium creator: lapſorum ſufficiē
tiſſimus reparator: niſi etiam noſtra vt ita loquar fieret ſa/
crura: dum in hoc mirabili ſacramento ſacerdotum miniſte
rio/ſuam nobis exhibet preſentiam ſub ſacramētis ſpeciebꝰ
ſymbolis: panis viniqȝ ſubſtantia: in corpꝰ ſuū ⁊ ſanguinē
cōuerſa ⁊ ſubſtātialiter tranſformata. ¶ O Uiuificū ⁊ ad
mirabile ſacramētū: quo corporali dei p̄ſentia fruimur: quo
celi ambitū excedentē: luceqȝ inacceſſibilē inhabitantē: hec

nissima specierū formula cohibitū oculis corporeis cōtē/
plamur. O perfectū ⁊ pmagnificū donū/qd pncipalē cōde
cuit munificentiam: quo sic se totū nobis effudit: vt nil sibi
retineret in corpore aīa deitate. Uere eleuata est magnificē
tia tua sup celos. Nam quicqd in celo fuit grē ⁊ glīe/libera
litate ineffabili cōtulisti. Et hoc quidem donū verbis sacri
canonis q̄ deo ducevtcūq₃ expostulam⁹: cōsecram⁹/cōficim⁹/
cōtrectam⁹: vt liceat dicere illō. j. Joh. j. Qd fuit ab initio:
qd audiuim⁹: qd vidim⁹ oculis nr̄is: qd pspexim⁹: ⁊ man⁹
nr̄e cōtrectauerunt de verbo vite: et vita manifesta est: ⁊ vi
dimus ⁊ testamur et annunciam⁹ vobis vitā eternā: q̄ erat
apud patrē: ⁊ apparuit nobis. Qd vidim⁹ ⁊ audiuim⁹ an/
nūciam⁹ vobis: vt et vos societatē habeatis nobiscū: et vt
societas nostra sit cū patre ⁊ filio ei⁹ iesu christo. Quis fra
tres tāte charitatis magnificētiā nō mirer. Quis non toto
hilaritatis affectu suscipiet. Quis ad tāte societatis patris
⁊ filij cōsortiū nō aspiret. Reuera admirāda/stupēdaq₃ sūt
hec excellētissima dei dona. ¶ B Sed si qd supest: attē
tius cōspexerim⁹: quo nos pducet incōprehensibilis excel/
lētioris modi donationis admiratio: quo inqꝫ queso. Non
suffecit summe liberalitati se nobis dedisse in pegrinatiōis
comitē: ⁊ sociū nobiscū in hoc eucharistie sacramēto sm no
men suū oēm in se gratiā cōtinentē: nisi in eo se traderet fa/
mescētib⁹ in eduliū vegetans ad vitā eternā. In viaticū cō
fortās nos ad pficiendā hui⁹ exilij viā: ⁊ in pignus eterne
salutis: ⁊ oīs sctitatis: et cōmunionis summā. Hoc est qd p
pheta post laudes prioris doni decātatas expectabat (ałs
expetebat.) Magnificētiā glīe tue loquent (inqt) ⁊ mira/
bilia tua narrabūt. Sed adhuc donum diuini expectās ali/
mēti: addit. Oculi oim in te sperāt dn̄e: ⁊ tu das illis escam
in tpe opportuno: Aperis tu manū tuā: ⁊ imples oē aīal be
nedictiōe. Ps̄. cxliiij. quasi diceret: qcqd hactenus dedisti
parū est: adhuc inedia destituti expectam⁹ oēs/donec largā
manū magnificētie aperiēs: nosq₃ oēs adhuc aīales: dono
quo teipm dare digneris in escā satiādo oī impleas benedi
ctione. Et ecce factū est. Disposuit rex noster salomō paci/
ficus mēsam cū cibis/⁊ ppositionis panib⁹: qs vidēs regi
na saba: eccl̄ie ex gentib⁹ collecte figura: admirata est: ⁊ pre
stupore non remansit in ea spūs. iij. Reg. x. et. ij. Paral. ix.
¶ Hoc cōuiuiū grāde qd aluerus beatitudo nr̄a/in cōiun/
Hester. j. ctione Hester q̄ est ex populis eleuata: parari iussit sup ma/
gnificū cūctis pncipib⁹ ⁊ seruis suis: quo dedit requiē vni
uersis puincijs ac dona largit⁹ est: iuxta magnificentiā pn
cipalē. Magna equidē dona in hoc cōuiuio eccl̄ie sue chri/
stus dedit/corp⁹ videlicet suū in cibū: sanguinē in potum:
aīam in pciū: deitatē in cōdimentum liberaliter exhibēdo.
ij. Para/ ¶ Hoc phase qd celebrauit Ezechias rex: ad cui⁹ pficiēdū
lipo. xxx. mysteriū sanctificata est sacerdotū plurima multitudo: et
oīs terra iuda dn̄m fideliter cōfitētiū hilaritate pfusa est: tā
sacerdotū ⁊ leuitarū: qꝫ vniuerse frequētie q̄ venit ex israel:
id est tota frequētia christiani ppl̄i: cōmunicās huic dono
dn̄i iesu christi. Hoc em̄ panis cōfirmās: ⁊ vinum letificās
cor hoīs: ac cib⁹ ligni vite: quo q̄ digne vescit: mortē vide/
re nō poterit in eternū. Ad cui⁹ sumptionē fructuosissimā/
que supest pars officij disponit. ¶ C Postqꝫ em̄ sacratissi
mū altaris officiū qd missa dicit: in pma sui parte pmisit p/
parationē ppl̄i: ⁊ offerendor: q̄ dr̄ missa cathecuminor. Et
in scd̄a q̄ canon dicit: subiunxit cōsecrationem oblator. In
hac tertia parte q̄ cōmunio recte noiat: pcedit ad participa
tionē cōsecratorū. In pma parte pplus illuminat ⁊ mate/
ria idonea altari psentat. In scd̄a forma tradit qua euchari
stia cōficit ⁊ summo prī offert. In tertia ⁊ finali p sumptio
nē sacri/fruct⁹ ei⁹ cū bn̄dictiōis plenitudine pcipit. Diuidi
tur aūt hec pars sm Diony. c. iij. de ecclīastica hierarchi. in
tres ptes. In pma ad sacrā eucharistie sumptionē ppara/
tio cū exhortatiōe pmittit. In scd̄a cōmunio ipa sumit ⁊ di
spēsat. In tertia cū graꝝ relatiōe finis mysterijs imponit.
Scd̄a ibi. Per. e. d. n. Tertia in antiphona: q̄ post cōionem
dr̄: ⁊ sm officior diuersitatē variat. Et qr ad dignā tāti my/
sterij participationē ex nobis exurgere nō valem⁹. Dn̄s em̄
est q̄ opatur in nobis velle ⁊ pficere p bona voluntate. ad
Philip. ij. Neq₃ em̄ sufficiētes sum⁹ cogitare aliqd a nob q̄/
si ex nobis: sꝫ sufficiētia nr̄a ex deo est: q̄ fecit nos idoneos
ministros no. te. in hui⁹ sacri institutiōe inchoati. ij. ad Cor.
iij. Ideo hāc a dn̄o orōnib⁹ obtinere oportet. Premittit igr̄
in pmis exhortationē ad orādū misericordē ⁊ clemētissimū
prez. Scd̄o ponit ipaz orōnē ibi: Pr̄ nr̄. ¶ Circa pmū dic.

Oremus preceptis saluta

ribus moniti: et diuina institutiōe formati audem⁹ dicere.
¶ Pane celesti iā confecto: stans ad arā sacerdos alta vo/
ce premonet oēs petere hunc panē dicēs: Oremus. Atten/
dens qꝫ in patrū desiderio āte dudū est desideratus: quis
nullus esset qui esurientib⁹ dare et frāgere posset. Hinc Thre
nor. iiij. Paruuli petierūt panē: ⁊ nō erat q̄ frangeret eis.
Hic autem modo sperat a dn̄i benignitate: qꝫ suis quidem
viribus: sed sacerdotis manib⁹ frangat: ⁊ distribuat vni/
cuiq₃ sm qꝫ oportet. Et ideo ad excitandū hoc desiderium:
sacerdos exaltat vocem in hac oratiōe: duo circa hoc faciēs.
Excitat em̄ desideriū ad petendū panē celestē: dicens in cō
muni: Oremus. Deinde ad temeritatis excusationē et pre/
sumptiōis allegat salutaria orādi monita et pcepta: ac dire
cta orādi modū diuine instructionis instituta. Cū em̄ vt p/
missum est in phemio: multa reqrant ad fructuosam hui⁹
celestis alimonie mādūcationē: ne cib⁹ vite vertat in cibuz
mortis: sicqꝫ de eo in psa canit. Mors est malis: vita bo/
nis. opus est vt orem⁹: ne cibus vite nobis vertat in cibuz
mortis: et cibus salutaris pter nostrā indispositionē fiat
nobis exitialis. Indigne em̄ mādūcātes iudiciū sibi mādu
cāt et bibūt: facti rei corporis ⁊ sanguinis dn̄i: vt dicit apo
stolus. j. Corinth. xj. ¶ D Inter reqsita ad digne cōmu/
nicādum numerat oratio. s̄. lec. xiij. Ad orandū autē prece/
ptis monemur vtriusq₃ testamēti/noui ⁊ veteris/euange/
licis ⁊ aplicis: ideo subiūgit/pceptis. Uñ. ij. Paral. xx. Cū
ignorem⁹ qd agere debeamus: hoc solū habem⁹ residui: vt
oculos nostros dirigamus ad te: haud dubiū quin in ora/
tione. Item Tob. iiij. Omni tpe benedic deum: et pete ab
eo vt vias tuas dirigat: ⁊ oīa cōsilia tua in ipso pmaneant.
et Eccl̄i. xviij. Nō impediaris orare semper: qm̄ merces dei
manet in eternū. Monemur et pceptis euangelicis Luc.
xviij. semp orare et nō deficere. Et apostolicis. vñ. j. Thes.
vlti. Sine intermissione orate. Item ad Heb. iiij. Adeam⁹
cum fiducia ad thronū gratie dei: vt misericordiā cōsequa/
mur: et gratiā inueniamus in auxilio oppotuno. Tota scri
ptura huiusmodi pceptis et monitis plena est. ¶ Additur
Salutaribus. quia scripture pcepta ad vtilia ⁊ ea que salu
tis sunt diriguntur. vnde. ij. ad Timo. iij. Oīs doctrina di/
uinitus inspirata vtilis est ad docendum: ad arguendum:
ad corripiendum: ad erudiendum in iusticia: vt pfectus sit
homo dei ad omne opus bonum instructus. Salutaria igi
tur sunt monita/et vtilia pcepta inducētia ad orandū: qui/
bus inuigilandū est: ne contēnentes tā salubrē exhortatio/
nē dei beneficio reddamur indigni. iuxta illud beati Gre/
gorij. x. moral. Dignum profecto est vt ab eius beneficijs
quisquis sit extraneus: cuius iussionibus non vult esse sub
iectus. ¶ Sed cum monere et precipere contrarias habēt
conditiones: preceptum enim vim habet obligatiuam: mo
nitio vero tm̄ inductiuam et exhortatiuam: cur hec simul
iungunt: cum dicit Preceptis salutaribus moniti. Respō/
det Alexan. parte. iiij. q. xxxvij. qꝫ doctrina orandi et prefer
tim hui⁹ orationis ad quam inducimur: christi est qui ma/
gister est et domin⁹. Joh. xiij. Uos vocatis me magister et
domine et bene dicitis: sum etenim. Domini autē est preci/
pere ⁊ instituere. Magistri monere ⁊ instruere: vt illa du/
plex autoritas insinuaret: dn̄ationis scꝫ ⁊ magisterij: copu/
latur hic institutio ⁊ preceptum et monitio. Preterea dicit
Alexan. Monitio dn̄i: licet nō importet obligationem ne/
cessitatis: sicut illud qd est pceptū simpliciter: importat tm̄
obligationē reuerētie: vt sicut ob necessitatē salutis acqrēn
de incūbit exequi id qd pceptū est: sic ob reuerētiā domini

monētis incūbit exequi qđ monet. Monita enī hic dicunt̄ precepta. ¶ E. Sequit̄. Et diuina institutione formati. i. firmiter eruditi. quid scʒ ⁊ q̄liter orare debeamus. Hoc enī nescit mortalis imbecillitas nisi doceat̄. vñ ad Ro. viij. dr̄. Quid orem⁹ sicut oportet nescim⁹. Vñ ⁊ filij zebedei in petitione reprehēsi sunt: q2 non recte petierūt: dicēte eis christo: Nescitis qđ petatis. Math. xx. Et Jaco. iiij. Petitis ⁊ nō accipitis eo ꝙ male petatis. Ꝓpterea discipuli ne in petitione errarēt: christū adierūt: petētes vt quēadmodū orandū eēt eos instrueret dicētes. Dñe doce nos orare. Math. vj. vñ et ꝓcib⁹ eoꝝ inclinat⁹/plurima salutis monita circa orationis modū ⁊ formā tradidit dicēs. Cū oraueritis non erit̄ sicut hypocrite: q̄ amāt in synagogis/⁊ āgulis platearū stātes orare vt videant̄ ab hoib⁹. Tu aūt cū oraueris intra in cubiculū tuū: ⁊ clauso ostio: ora patrē tuū in abscōdito. Tradidit ⁊ formā orādi dicēs. Orātes nolite multū loq̄ sicut ethnici faciūt. Putāt enī ꝙ in multiloq̄o suo exaudiātur. Sic aūt orabitis. Pr̄ nr̄ qui ⁊c. Hac diuina institutiōe edocti: nō nr̄a ꝓsumptiōe temeraria Audem⁹ dicere. sciētes q̄d: a q̄: qualr̄ orare debem⁹: Christo autore pariter ⁊ doctore: q̄ ausum ꝓbet orādi salutarib⁹ ꝓceptis: fiduciā impetrādi exhortationis monitis. Amē amē dico vobis: si q̄d petieritis patrē in noie meo dabit vobis. Joh. xvj. Petite ⁊ accipietis: q̄rite ⁊ inuenietis: pulsate ⁊ apiet̄ vobis. Lu. xi. Prebet ⁊ doctrinā deꝓ̄tandi diuinis formās institutis. Et s̄m Alexan. dicit notāter formati/nō informati: q̄ notat̄ ꝙ diuina institutio firmiter nobis inherere debet: sicut forma ei cui⁹ est forma. ꝓpter qđ signāter dr̄: formati poti⁹ q̄ informati: licet idē importēt. Vñ instituta dñi debēt in corde scribi. Prouerb. vij. Serua mādata mea et viues: ⁊ legē meā q̄si pupillā oculi tui. Liga eā in digitis tuis. scribe illā in tabulis cordis tui. ¶ F Et q2 ad orādū tā salubriter exhortamur: vidēda sunt aliqua de oratiōe: q̄ten⁹ ad vtiliter orādū instructi: eidē fructuosi⁹ incūbam⁹. Quid enī oratiōe ꝓstātius: q̄d fructuosi⁹: aut q̄d magis necessariū. Cui⁹ excellentia ex his colligit̄: vt dicit Guilb. parī. in diuina rhetorica circa ꝓncipium: ꝙ ois sacrificatio: ois b̄ndictio: oē sacrm̄: ⁊ oino q̄cq̄d i cultu diuine honorificētie agit̄: aut oratio ē: aut orōne ꝑficit̄. Itē ex eo ꝙ ois eccl'ia scōꝝ celesti ac diuino magisterio erudita ac instituta: tāta/tāq̄ multiplici celebritate frequētat orationē: vt ⁊ die noctuq̄ insistat ⁊ inuigilet: ⁊ eidē vite ꝓ̄ntis tpa tāq̄ illi ꝯsecrata ⁊ debita partiat̄. Cui⁹ rei nulla alia causa vel rō estimari vel cogitari pōt: nisi orōnis tāta necessitas tātaq̄ fructuositas: q̄ tāte frequentatiōis ⁊ instātie ꝯtinuitatē exigat ⁊ req̄rat. Deniq̄ sic oēs v̄tutes orōne ꝑficiūt: ita nulla vera virt⁹ nisi ꝑ orōnē obtineri pōt. Vñ abbas isaac in sua colla. c. ij. ait. Est v̄tutū et orōnis reciproca q̄dā inseparabilisq̄ cōiunctio/inuicē sibi mutua rōne cōnexa. Nā sicut ad orōnis ꝑfectionē ois tēdit structura virtutū: ita nisi hui⁹ culmine hec oia v̄tutū genera fuerint colligata atq̄ cōpacta: nullo mō firma poterunt vel stabilia ꝑdurare. ¶ Vidēda sunt ḡ de orōne nouem in genere. Primo de ei⁹ q̄dditate ac diffinitiōe/ac cui⁹ potētie et virtutis sit act⁹. Scđo ad quē dirigēda sit. Tertio de speciebus orationis. Quarto de his que petēda sunt. Quinto cui⁹ sit orare. Sexto de ei⁹ qualitate: An vocalis esse debeat an mētalis. Septimo de attētione. Octauo de ei⁹ efficacia. Nono de ei⁹ merito. ¶ G Quantū ad ꝓ̇mū recitat Alex. parte. iiij. q. lxxxviij. multas orationis diffinitiones verbaliter differētes: s̄m sententiā satis concordātes. Dam. lib. iij. c. xxiiij. ita diffinit. Ascēsus intellect⁹ ad deū. Cui cōsonat illa Aug. in ser. de oratione ⁊ ieiunio. Pius mētis affectus in deū direct⁹. Et illa Hugonis. Cōuersio in deū per piū ⁊ humilē affectū. Itē diffinit Dam. Oratio est petitio decentiuʒ a deo. Cui etiā cōsonat illa Aug. Rerū inuisibiliū inq̄sitio. Et illa glo. margi. sup illud. j. Thes. vlti. Sine intermissione orate. Expressio desiderij ꝓpter bonuʒ adipiscendū: vel maliū remouendū in forma ꝑ verbū exteri⁹ vel interius. He enī exprimūt petēda: priores exprimūt potentiā qua petit̄. Aliter diffinit bea. Greg. x. moral̄. dicēs. Orare est amaros

Circa orationē vidēda.

in cōpunctione gemit⁹: ⁊ nō cōposita verba resonare. Cui similis est illa Hugonis: Deuotio ex cōpunctione ꝓcedēs: que dant̄ s̄m statū penitētis. Itē beat⁹ Bern. in quadā epistola. Oratio est hominis deo adherētis affectio: ⁊ familiaris quedā ⁊ pia allocutio: ⁊ statio illuminate mētis ad fruēduʒ deo q̄diu licet. Cui cōsonat ista beati Amb. Oratio est cibus mētis ꝓclaraq̄ alimonia suauitatis: q̄ mēbra nō onerat: sed in ornamēta cōuertit. Ornamēta vtiq̄ moꝝ ac virtutū. He due dant̄ s̄m statū ꝑfectionis oratis. He aūt diffinitiones diuersas orationis ꝓprietates exprimūt: ⁊ magis quedā sunt ꝓprietatū assignatiōes ⁊ laudes: vt dicit Guil. q̄ cōuertibiles diffinitiones. Has pulchre ⁊ late ꝓsequitur Alex. loco allegato. Diffinit aūt orationē Guilb. in de diuina rhetorica i sua generalitate sic. Oratio est petitio que ad deū dirigit̄: vel ad ꝑsonas vel ꝑsonā ꝓpter ipsum. Petitio aūt gen⁹ est ad orationē: que generaliter est locutio inclinatiua alteri⁹ ad bonū ꝓ̄standū: vel maliū remouēdum. Et dicit̄ inclinatiua nō optatiua: q2 nō est idē optare ⁊ petere. Multi enī optāt ⁊ desiderāt: que nō petūt: ⁊ multi optant vel desiderāt q̄ omnino habere nolūt. sicut viri sancti ⁊ sapientes q̄ multa cōcupiscunt ⁊ desiderāt s̄m sensualitatē: a quib⁹ tñ se abstinēt viriliter ⁊ auertūt. Qui aūt petit indubitanter ostendit sese velle obtinere quod petit. Hec guilb. ¶ H Ex his patet ꝙ oratio est act⁹ q̄dā potētie rōnalis: q2 relatus ad deū: quod referre in deum soli potētie rōnali conuenit. Sed vtrū sit act⁹ intellectus vel volūtatis. Nam vtrūq̄ vident̄ diffinitiones sanctoꝝ astruere: Ut illa ascensus intellect⁹ ad deū. Et illa Aug. Pi⁹ mētis affect⁹ in deuʒ direct⁹. Scđm primā videt̄ ꝙ sit act⁹ intellect⁹: s̄m secūdā/ꝙ sit act⁹ volūtatis siue affectus. Pro quo notat Rich. in iiij. dis. xv. q. iiij. ar. j. ꝙ oratio dupliciter potest accipi. Uno mō ꝓ desiderio obtinēdi aliquid a deo quo desiderās ordinat̄ in ipsum. Et illo modo est act⁹ volūtatis vt elicientis: et intellect⁹ vt dirigētis. Alio mō oratio est ꝓpositio hmōi desiderij/loquēdo deo ꝑ modū supplicatiuū. Sic dicit Ysidorus: orare est dicere. ⁊ sic est act⁹ intellect⁹ vt elicientis: ⁊ volūtatis vt mouētis. Ex illo patet ꝙ oratio siue sic/siue sic capiat̄: semper importat vtrūq̄ actū intellectus ⁊ volūtatis. Uterq̄ enī requirit̄ ad orationē. Nihil enī petitur obtineri nisi affectu desideret̄: et intellectu desideriū exprimat̄ et a q̄ obtineri speratur. Solū enī desideriū obtinēdi nō est oratio. Nā q̄ qđ desiderat suo ingenio ⁊ labore acq̄rit: nō dr̄ orare: sʒ qui hoc ab alio sibi dari petit: orat. Req̄rit̄ ergo expressio petitionis v̄bo mētali ad min⁹: q̄nq̄ etiā v̄bo signo vel v̄bo vocali. Sed desideriū hmōi exprimi nō pōt: nisi habeat̄ saltē vere: vñ oratio vtrūq̄ dicit. Sed quod hoꝝ dicat substratiue: ⁊ quod formaliter seu cōnotatiue est q̄stio. ⁊ sic respōsio Rich. distinguit: q2 vtrūq̄ pōt dicere s̄m aliā ⁊ aliā acceptionē: parū tñ refert: q2 deficiēte cōnotato/deficit suppositio: ideo vterq̄ actus requirit̄ vt sit oratio. Quia tñ oratio frequenti⁹ dicit̄ petitio: ⁊ petitio est sine locutione vel mentali vel exteriori: immo est locutio interior vel exterior: ideo pōt dici ꝙ oratio sit act⁹ rōnis: ille scʒ q̄ loquit̄ deo mētaliter: a q̄ desiderat optata obtinere. Quō aūt fiat interior locutio habitū est supra lec. xxxj. Nihil enī aliud est nisi ꝓpriū desideriū mēte cōcipere: vt de⁹ illud cōcedat: ⁊ h̄ est mētaliter exprimere verbū mētale formare. Oratio vero exterior est signū aliqđ sensibile orationi interiori subordinatū. Et ita btūs Tho. ij. ij. q. lxxxiij. ar. j. tenet orationē esse actū rationis. Et hoc idē innuit nomē petitio/qđ ponit̄ ꝓ genere diffiniti. ¶ Additur que ad deum dirigitur: quia sola petitio que fit ad deū immediate vel mediate per sanctos intercessores/proprie oratio dicitur. Unde pene in omnib⁹ diffinitionib⁹ suprapositis exprimit̄ deus: tanq̄ is qui petitur. Unde vt dicit Guilb. sola petitio que fit ad autorē principalitatem potestatis in re que petitur habentem: est oratio. Hic autem est solus deus: in cuius sunt ditione cuncta posita. Petitio vero que fit ad sanctos: quia non fit tanq̄ ad eos per quos principaliter implēdum sit qđ petitur: sed tanq̄ ad mediatores id a deo fieri impetrantes: pro quans

to per eos fit ad deum oratio dicitur. Ideo additum fuit: vel ad personam vel personas propter ipsum. Ea em̄ q̄ petenda sunt: gratia scilicet et gloria/solus deus dare potest. ❡ I Ex quo patet solutio scd̄e.q.scʒ ad quem dirigenda sit oratio: scʒ ad solum deū tanq̄ ad illum qui principaliter habet potestatis petita cōcedēdi. Unde etiam colligit cuius virtutis oratio sit actus. Cū em̄ orans orādo deū p̄testatur ipso facto deū esse summū oim̄ p̄incipiū: oia in sua p̄nie p̄tāte: exhibet sibi honorem latrie: vt patet ex dictis.s.lec. lix. Orādo em̄ petit ab eo tanq̄ ab eo q̄ principalitatē h̄ʒ p̄tātis: qđ soli⁹ dei est: vn̄ sic petēdo adorat: q: deū quē orat: p̄fitet p̄mū oim̄ p̄ncipiū: oia p̄ducēs: oia gubernās: oia administrās: ptinet igit̄ oratio ad v̄tutē latrie. Huic diffinitōi

o q̄d Guilh. satis cōcordat illa Dam̄. Oratio est petitio decētiū a deo. Et illa mḡri: Expressio desiderij 7c. ita q̄ addat. Expressio desiderij facta deo p̄pter bonū adipiscendū: vel malū remouendū formata p̄ verbū interius vel exterius. Et licet deus nō indiget expressione vt noscat nostra desideria: cuius oculis nuda 7 apta sunt oia: tn̄ orās orando deū elicit in se cognitionē desiderij sui: vt de⁹ illud cōpleat: qđ est exprimere et loqui deo. ❡ L Ad tertiū/scʒ de speciebus orationis/tāta est varietas: vt nisi speciali sp̄ussancti illuminatione cōp̄rehēdi nō p̄nt. Nam tot orationis species assignari possunt: quot in aia vna: imo in cūctis aiab⁹/ status queūt qualitatesq̄ generari. Scd̄m mensurā nāq̄ puritatis in qua mens vnaqueq̄ p̄ficit: 7 qualitatē status in quo vel ex accidētibus inclinat: vel per suā renouat industriaʒ: ipsa quoq̄ nomē satis singulis reformat: 7 idcirco vniformes orationes emitti semp̄ a nemine posse certissimuʒ est. Aliter em̄ q̄sq̄ supplicat cū alacer est: aliter cū tristicie vel desperationis pōdere p̄grauat: aliter cū spiritalib⁹ successibus viget: aliter cū impugnationū mole deprimit: aliter cū veniā peccōrū: aliter cū acquisitionē gratie seu cuiuslibet virtutis exposcit: vel certe extinctionē cuiuslibet vitij dep̄catur: aliter cū cōsideratione gehēne ac futuri iudicij timore cōpungitur: aliter cū spe futurorū bonoꝝ desiderioq̄ inflāmat: aliter cū in necessitatib⁹ 7 periculis: aliter cū in securitate 7 trāquillitate versat: aliter cū sacramentorū celestiū reuelationib⁹ illustrat: aliter cū sterilitate virtutum ac sensuū ariditate constringit: vt dicit abbas Isaac de oratione.c.viij. Scd̄m oēs has et innumeras alias diuersitates orantiū: sumi p̄nt alie 7 alie species orationū. Preterea s̄m diuersas orationū cōsiderationes ac cōparationes nūc ad eum qui oratur: nunc ad eos/ pro quibus oratur: nunc ad ipa que cōcedi postulant: aut remoueri petuntur: nunc ad radices e quib⁹ orādi affect⁹ oritur: nūc ad alia quedā/ varie sumunt orationū sp̄ēs: que oia p̄sequi: etsi nō impediret ingenij obtusitas: p̄hibet tn̄ digressionis a p̄ncipali nr̄a materia nimia p̄lixitas. Sufficiat vel tangere sp̄ēs illas/q̄s ap̄lus.j.ad Timoth.ij. exarauit. ❡ L Quattuor itaq̄ orōnis sp̄ēs assignat ap̄ls cū ait.j.Timoth.ij. Obsecro primū omniū fieri obsecratiōes/orationes/postulationes/grāꝝ actiōes p̄ oibus hoibus. Que pene tot habent interpretes: quot expositores. In colla. patrū collatione.ix. distinguunt s̄m.iiij.status hoim. Nā p̄mo obsecratio ad incipientes peculiari⁹ p̄tinet: qui adhuc vitiorū suorū aculeis et memoria remordent. Est em̄ obsecratio imploratio vel petitio p̄ peccatis: qua vel p̄ p̄sentibus/vel p̄ p̄teritis admissis suis vnusquisq̄ compunctus veniā dep̄recat. Scd̄a oratio q̄ ad illos specialiter p̄tinet: q̄ in p̄fectu iaʒ spiritalium appetituq̄ virtutū quadā mētis sublimitate cōsistunt. Est em̄ oratio vt sp̄ēs in aliis cōdistincta: cū aliud aliq̄d offerimus seu vouem⁹ deo: vt cū renūciantes mūdo spōdent cordis intētione dn̄o seruire: aut cū p̄ponūt firme vitiorū radices fundit⁹ eruere: qđ ad p̄ficientes p̄tinet. Tertia sp̄ēs postulatio/eos respicit q̄ p̄fectione votorū suorū opib⁹ implētes/intercedere p̄ aliis cōsideratiōe fragilitatis eorū et charitatis studio p̄uocant. Est em̄ postulatio supplicatio que ex charitatis feruore p̄ aliis funditur. Quarta species gratiarū actio ad illos respicit: qui iam penalis cōscientie spina de cordib⁹ euulsa: securi iā munificētias dn̄i ac miserationes: quas vel in p̄terito tribuit: vel in p̄senti largitur: vel p̄parabit in futuro/mēte purissima retractātes ad illaʒ ignitā que ore hominū nec cōp̄rehēdi nec exprimi pōt: orationē feruētissimo corde rapiant. Et has quattuor supplicationū sp̄ēs etiā dn̄s ip̄e in suis orationib⁹ exēplauit. Naʒ obsecrationis gen⁹ assumpsit dū in horto orauit. Pater mi si possibile est/trāseat a me calix iste. Uel illud qđ ex ei⁹ p̄sona cantat. De⁹ deus me⁹ respice in me quare me dereliquisti. Orationem v̄o cū dicit Joh.xvij. Ego te clarificaui sup̄ terrā. opus cōsummaui qđ dedisti mihi vt facerē. Postulationē cū dicit Pater q̄s dedisti mihi: volo vt vbi sum ego: 7 ipsi sint mecū. Joh.xvij. Itē cū dixit. Pater ignosce eis: q: nesciūt q̄d faciūt. Luc.xxiij. Gratiarū actionē cū dicit. Cōfiteor: tibi p̄r dn̄e celi 7 terre: q: abscondisti hec a sapiētib⁹ et prudētib⁹: et reuelasti ea paruulis: ita pater: q̄m sic placitū fuit ante te. Matth.xj. Aut cum dicit Joh.xj. Pater grās ago tibi: q̄m audisti me: ego aūt sciebā: q: semp̄ me audis. P̄nt tamē oia illa quattuor orationū genera in vna supplicatione p̄fecta cōp̄rehēdi. Qđ et declarari posset in oratione prolixa quaʒ fecit dn̄s post cenam vltimam. Joh.xvij.

Matth. xxvi.

❡ M Glo.or.j.Timoth.ij. nō multū difformiter a predictis vult q̄ sp̄ēs iste seu differētie orationū assignate ab ap̄lo/dicūt differētias orationis s̄m q̄ oratio dicit: qua exprimunt petēda s̄m gradus q̄b⁹ p̄ficit a statu culpe ad statū glorie. Unde obsecratio dicit adiuratio p̄ reb⁹ difficilibus: vt p̄ cōuersiōe impij/aut remotione mali. Oratio est petitio bonorū: vt virtutū p̄ iā cōuersis. Postulatio est petitio glie celestis pro iā iustis. Gratiarū actio est gratiaruʒ relatio generaliter p̄ oibus. Beat⁹ tho.in.iiij.scrip.dis.xv. et scd̄a scd̄e.q.lxxxiij.ar.vlt. quē sequit Petrus de aliaco: Nicolaus de lyra: 7 alij plerīq̄/distinguit dictas quattuor sp̄ēs s̄m ea q̄ requirūtur ad orationē: nō seruat tn̄ ordinem quē ap̄ls ponit. Un̄ s̄m eū ad orationē tria req̄runt: Quorū primū est q̄ orās mēte ascēdat ad deū quē orat: qđ signatur noie orationis: accipiēdo p̄prie nō cōiter. Nā s̄m dam. Oratio est ascēsus intellect⁹ in deū. Ascensus dico ad cogitandū 7 memorandū diuinas perfectiones/potentiā/sapiētiā/bonitatē/ 7 ceteras. Que etiā ideo verbis exprimūtur: vt per ea mens ad deū cognitione 7 amore eleuet: vt cum ecclesia orat. Omnipotens 7 misericors deus 7c. ❡ Scd̄o req̄rit petitio: q̄ significat noie postulationis: siue determinate aliquid p̄ponat: vt illud salo. Prouerb.xxx. Duo rogaui te ne deneges mihi anteq̄ moriar. Uanitatē 7 verba mēdacij lōge fac a me. Mendicitatē et diuitias ne dederis mihi. qđ quidā p̄prie noiant postulationē. Siue indeterminate: vt cū q̄s gn̄aliter petit exaudiri vl̄ iuuari: vt i p̄s.xxx. Inclina ad me aurē tuā: accelera vt eruas me. Et illud p̄s. lxix. De⁹ in adiutoriū meū intēde: dn̄e ad adiuuādū me festina. Et hāc nomināt supplicationē: siue solū factū narret: vt illud Joh.xj. Ecce quē amas infirmat: qđ vocāt insinuationē. ❡ Tertio req̄rit rō impetrādi qđ petit/7 h̄ vl̄ ex parte dei q̄ petit: vel ex parte ei⁹ q̄ petit. Rō q̄dē impetrādi ex parte dei/est dei sctitas 7 p̄fectio: p̄pter quā petim⁹ exaudiri. s̄m illđ Daniel.ix. Propter temetip̄m inclina de⁹ me⁹ aurē tuā. 7 ad hoc p̄tinet obsecratio: q̄ est p̄ sacra cōtestatio: sicut cū dicim⁹: Per crucē 7 passionē tuā: li. nos dn̄e. Sic peccator q̄n̄ petit p̄ se amotionē culpe: 7 si ei⁹ petitio nō ē accepta rōne petēt̄: accepta tn̄ ee pōt rōne mediatoris p̄ quē fit adiuratio: sicut si diceret peccator: Obsecro te dn̄e per preciosam mortē tuā: vel p̄ dulcissimā matrē tuā. Acceptā em̄ illā orationē faceret intercessio matris: vel inuocatū beneficiū passionis. Sic cōsueuit eccl̄ia in orōnib⁹ ad patrē factis cōcludere: Per dn̄ʒ nr̄m iesum christū vt.s. frequēter expositū est. Sic cōtestamur deū p̄ sctōs q̄ sibi placuerūt. Sic in letania. Per incarnationē tuā. p̄ natiuitatem tuā 7c. li. nos dn̄e. Rō v̄o impetrādi ex parte petētis ē gratitudo: q: de acceptis bn̄ficiis grās agendo meremur potiora nobis cōseruari: augeri: 7 accipere potiora. Uiam aūt impetrādi sibi claudit: qui de acceptis gratias nō agit. Et vt dicit Glo. hye

monis: he quattuor species in officio misse inueniunt̄: Nā obsecrationes sunt q̄ precedūt cōsecrationē: in quib⁹ fit memoria christi: doctrine ei⁹: ⁊ sanctoꝝ: ⁊ sic quedā sacra cōmemorant̄. Orationes v̄o sunt ea que in cōsecratione dicunt̄: in q̄ mēs nr̄a maxime debet eleuari i deū. Postulatiōes v̄o sūt: q̄ i sequētib⁹ petitionib⁹ sequunt̄: q̄ eterna bona ⁊ pax determinate ⁊ generaliter viuis ⁊ mortuis postulent̄. Que vero post cōmunionē dicunt̄: sunt gratiarū actiōes. Et hec quattuor cōmuniter in orationib⁹ ecclesie ac collectis simul inueniunt̄: vt in illa oratione. Omnipotēs sempiterne de⁹: mestoꝝ cōsolatio: laborantiū fortitudo: ꝑueniāt ad te p̄ces: de quacūq̄ tribulatione clamantiū: vt omnes in necessitatibus suis: tuā misericordiā sibi gaudeāt affuisse. In qua primū oīpotens scʒ de⁹: ꝑtinet ad orationē: mestoꝝ cōsolatio ⁊c. ad gratiarū actionē. qđ sequit̄: ꝑueniant ad te p̄ces ⁊c. ꝑtinet ad postulationē. ꝑ xp̄m dn̄m nostrū: ꝑtinet ad obsecrationē. Et ita est videre pene de omnib⁹. ¶ Ex his autem patet: vt dicit dn̄s Pe. de aliaco: q̄ obsecratiōes/ oratiōes/ postulationes/ gratiarū actiōes/ nō sunt partes subiectiue: hoc est species orationis: ꝓpter quod nō oportet q̄ diffinitio orationis cōueniat cuilibet harū partiū: Sed sunt partes integrales ex quib⁹ cōponit̄ oratio ꝑfectissima. Cōsistit tñ oratio principaliter in ipsa postulatiōe siue petitione. vñ bene diffinita est petitio: q̄ ad deū dirigit̄: vel ad personas/ aut personā ꝓpter christū. Vel ſm Dam. est petitio decētiū a deo mediate vel imediate. Sūt ⁊ alie diuisiones sanctoꝝ/ ⁊ expositiones p̄fate diuisionis: quas late ꝑsequit̄ Alexan. Sed que dicta sunt sufficit tetigisse. ¶ N Nūc videndū est de his que petēda sunt: ⁊ de hoc breuiter dicit̄ ſm beatū Aug. ad ꝓbā de orādo deū: Que licet desiderare: hec licet ⁊ petere. Sed ſm Rich. breui distinctiōe absoluit̄ hec questio. Nā triplicia sunt q̄ desiderari possunt. Quedā quibus nō possum⁹ male vti saltē formaliter/ vt virtutes/ grā ⁊ gloria: et talia determinate et simpliciter peti possunt in oratione. Sic eñ legim⁹ sanctos simpliciter petisse. Ostēde nobis faciem tuā ⁊ salui erim⁹. Item dirige me in semita mandatoꝝ tuoꝝ. Et hoc verū est de gratia gratū faciente ⁊ gloria: illis nemo male vti pōt: nec formalr̄ nec obiectiue: q̄ repugnāt omni malo vsui/ scʒ peccato: sic ⁊ ceteras virtutes charitate formatas simpliciter petim⁹: q̄ propter charitatē formantē eas: etiaʒ nemo male eis vtit̄ obiectiue. Secus de moralib⁹ tñ: id est gratia nō formatis: illis male vti possum⁹ obiectiue: q̄ de eis quis pōt extolli ⁊ supbire: sicut de virtutib⁹ naturalib⁹: ⁊ non sunt inter summa: sed inter mediocria bona numerāda. Quedā sunt bona quib⁹ possum⁹ ⁊ bene ⁊ male vti/ vt bona naturalia/ bona/ gratie gratis date: ac bona temporalia: ⁊ illa nō sunt determinate petēda ⁊ per se. id est absolute: sed sub cōditiōe/ si de⁹ ꝓuidet illa ad salutē nostrā esse vtilia. Illa v̄o quib⁹ bene vti nō possum⁹ ea acceptādo/ vt vindicta de inimicis: victoria in bellis iniustis: potentia pauperes opprimēdi: ⁊ similia: q̄ sine peccato adesse nō possunt: nullo mō sunt petenda a deo in oratione vt hec nobis cōcedant̄. De hoc lati⁹ in petitioīb⁹ dñice orationis tractādum erit: eo q̄ omnia orāda seu petēda in ipsa cōtinentur. ¶ O De quinto/ scilicet cui⁹ sit orare. Ad hoc respondet beat⁹ Tho. q. ꝑallegata ar. x. post Alexan. q̄ quia oratio est actus rōnis/ quo aliquis supiorē deprecat̄: sicut imperiū est act⁹ superioris quo inferior ad aliquid ordinat̄. Illi ꝓprie cōpetit orare: qui rationē habet ⁊ superiorē. Unde patet q̄ omni rōnali creature vsum rōnis habēti: ⁊ solū tali cōuenit orare: quales sunt angeli ⁊ homines. De angelis bonis manifestū est. Vñ Raphael. Dū orabas ⁊c. Ego obtuli orationes tuas dn̄o. Tobie. xij. Offerendo autē orationes ⁊ ipse orabat desiderādo orationes tobie a deo exaudiri. Damnatis. Math. viij. Demones rogabāt eū dicentes. Si eijcis nos hinc mitte nos in porcos. De hoībus bonis prophetis ⁊ sanctis plena est vtriusq̄ testamēti scriptura. De dānatis. Luc. xvj. Diues epulo orabat. Pater abraā: miserere mei: ⁊ mitte lazarū ⁊c. Deo vero q̄ superiorē nō habet. orata prestare cōuenit: ⁊ nō orare: Neq̄ ex eo q̄ vna ꝑsona ē ab alia:

⁊ per hoc exaudire orantē ab ea habet a qua et essentiā: Nō eñ ꝓpter hoc vna est superior alia: licet origine sit prior. Vñ in symbolo athanasij: Tres ꝑsone coeterne sibi sunt et coequales: ⁊ nulli ꝑsone diuine cōuenit orare. q̄ vero christus patrē orasse legit̄: nō ſm diuinā naturā hoc egit: sed ſm humanā pro nobis assumptā: ſm quā ait: Pater maior me est Joh. xiiij. Bruta q̄ rōne carent: orare non cōuenit. Et licet dicit̄ in Ps. Qui dat iumētis escā ipsoꝝ: ⁊ pullis coruoꝝ inuocantib⁹ eū. Inuocare capit̄ ibi pro naturali desiderio: quo omnis creatura etiā nō cognoscēs appetit deo assimilari: vt dicit Phs. ij. de aīa: q̄ appetit esse ⁊ permanere: ⁊ ea quib⁹ potest in esse cōseruari. Sic ⁊ omnia dicunt̄ deo obedire ꝓpter naturalē instinctū/ q̄ a deo mouent̄. ¶ P Alexander de ales. q. xcj. per. iiij. lati⁹ prosequit̄ illā questionem de ꝑsonis in diuinis: de beatis: de viatorib⁹: de damnatis. De primo dicit. Non potest esse oratio in diuinis: q̄ oratio de sua ratione repugnat identitati substātie: repugnat etiā equalitati potētie: repugnat fontalis plenitudinis opulentie. Ergo q̄ in diuinis nulla est substantie diuersitas: ideo nec oratio: q̄ null⁹ orat se. Nulla etiā potētie minoritas: igitur nec oratio: q̄ omnis orās magis potentē orat: qui aliq̄d prestare potest quod ipse nō pōt. Quia etiā in bonis nulla egestas: igit̄ nō oratio. Omnis eñ orans orat pro aliquo supplendo: quo caret is vel ali⁹ pro quo orat: q̄ ergo personarum in diuinis est substantie identitas: potentie equalitas: ⁊ eadem fontalis plenitudinis opulētia: nō pōt ibi esse oratio. Christo aūt ſm assumptam naturā optime conuenit orare: tū propter meritū: tū ꝓpter exemplū: tū propter veritatis assumpte nature argumentū: tū ꝓpter officiū assumptū exequendū. Cōgruebat eñ ratione sui meriti: quia sua oratione merebat̄ nobis qui sum⁹ min⁹ idonei ad susceptionē beneficioꝝ dei. Ratione exēpli: vt discipulos suos ⁊ cōsequēter nos ad orationis exercitiū inuitaret. in cui⁹ exercitio maxime aduersari⁹ superat̄: ꝓpter quod dominus dicit Math. xxvj. Vigilate ⁊ orate vt nō intretis in tentationē. Vñ Amb. sup Beati immaculati. Pernoctabat in oratiōe dn̄s iesus: nō indigēs petitiōis auxilio: sʒ statuēs nobis imitationis exemplū. Orare etiā cōuenit christo i argumentū veritatis assumpte humanitatis: vt se ostenderet verū hominē: ⁊ vere a deo missum. Hic Joh. xj. dicebat: Pater grās ago tibi qm̄ audisti me: Ego aūt sciebā: q̄ semꝑ me audis: sed propter populū istum qui circūstat dixi: vt credāt: q̄ tu me misisti. Ultimo cōgruebat christo orare ratione officij: q̄ ipse sacerdotis ⁊ pōtificis habebat dignitatem. Vñ sicut ad officiū ei⁹ pertinebat sacrificiū pro peccatis offerre: ita ⁊ pro peccatorib⁹ exorare. Vñ ad Heb. v. Omnis pontifex ex hominib⁹ assumpt⁹ ꝓ hominib⁹ cōstituit̄ in his que sunt ad deū: vt offerat dona ⁊ sacrificia ꝓ peccatis. Et sequit̄. c. vij. Jesus aūt eo q̄ maneat in eternū: sempiternū habet sacerdotiū: vñ ⁊ saluare in perpetuū pōt: accedēs per semetipsum ad deū: semper viuēs ad interpellandū ꝓ nobis. Dixit: semper viuēs ad interpellandū: q̄ nō tm̄ dū in humanis vitam adhuc mortalē ageret: sed ⁊ nūc: ⁊ vsq̄ ad generale iudiciū interpellat ꝓ nobis ratione humane nature representatione sui ad patrem ea parte qua homo est: ex qua parte mediator noster est: vt dicit glo. supra verbū allegatū: scʒ/ semper viuēs ad interpellandū pro nobis. Glosa interl. representatione sui ex ea natura qua pontifex: id est humana/ quā celis intulit: interpellat pro nobis. ¶ Q Nec obuiat predictis quod de spiritusancto Paulus dicit ad Ro. viij. Quid orem⁹ sicut oportet nescim⁹: sed ipse spirit⁹ postulat ꝓ nobis gemitib⁹ inenarrabilib⁹. Nā ſm q̄ exponit beat⁹ Aug. de bono perseuerantie. intelligendum est causaliter. Postulat pro nobis: id est nos postulare facit. Unde dicit: Quid eñ est q̄ ipse spiritussanct⁹ interpellat: nisi interpellare facit gemitib⁹ inenarrabilib⁹/ sed veracib⁹. Tropo eñ illo dicit quo dicim⁹: letū diē/ q̄ letos facit. Quod v̄o Damascenus lib. j. c. x. loquēs de spiritusancto: vocat eū interpellatorē paracletū/ ita dicēs: Deprecatorē ⁊ interpellatorē paracletū: ⁊ vniuersoꝝ deprecatiōes suscipientem/ ꝑ omnia

similem

similem patri ꝛ filio: intelligendū est ꝑ quādam appropriatione. Nam p̄ces nostras ꝑ quādam appropriationē suscipit. Cū em̄ actus dei respectu creature/sit totius trinitatis: suscipere p̄ces orantiū attribuit spūisancto: sicut ꝛ ipsa bonitas sm̄ quā suscipiunt p̄ces humiles miserorum. Et ꝑ hunc tropū intelligende sunt plures autoritates: in quibus spūssctūs dr̄ aduocatus noster: ꝛ ꝓ delinquentibus interuenire apud iusticiā patris: vt loquitur Greg. Qḋ ꝛ ipse exponit dicēs: Aduocatus noster dr̄: qꝛ ꝓ errore delinquētiū apud iusticiā patris interuenit. Et sequit: Qui etiā ꝓ delinquētibus exorare ꝓhibetur: qm̄ eos quos repleuerit: ad postulandū inflāmat: ꝛ orantes facit. ¶ R De beatis angelis ꝛ sctis ꝯsequēter ꝓseqtur Alexander/ostendens ꝙ eis cōuenit orare. Orāt em̄ pro se ꝛ ꝓ nobis. Pro se orant: nō ꝓ malis amouendis: qꝛ nullū est in eis malum: sed ꝓ bonis tm̄ adipiscendis. Orant em̄ pro bono habito: vt continuentur tam angeli sancti q̄ aie beate. Unde Grego. ii. mora. In ipso deo positi/ab ipso aliq̄d petere dicunt. Nam quo mente ardentius inherent: eo etiā de ipso accipiūt: vt ab ipso petant q̄ eum facere ꝛ velle nouerūt. De ipso ergo bibunt ꝛ ab ipso sitiūt: ꝛ modo nobis incōprehensibili in hoc qḋ petendo esuriūt: ꝓficiendo satiantur. Discordarent ġ a volūtate cōditoris: si que eū vidēt velle dare: nō peterēt: eiqꝫ minꝰ inhererent: si volentē dare/pigriori pulsarent desiderio. Hic plane dr̄ de petitione boni habiti vt cōtinuet qḋ notat cum dixit. De ipso bibūt qḋ ab ipo sitiūt. Et qḋ dixit de aiabus: similiter verū est de angelis. Anime aūt beate etiā orant pro nō habito: scꝫ pro corpoꝝ suoꝝ reunione: a qua in parte dependet glorie ipsarū ꝑfectio. vn̄ Bern. in de diligendo deū. Sine corporibꝰ suis (inquit) nec valent nec volūt cōsummari. Et btūs Greg. ii. mora. exponēs illud Apoc. vi. Uidi subtus altare dei aias interfectoꝝ ꝓpter verbū dei ꝛc. vbi dicit/ꝙ aias vindictā petere/est diē iudicij ꝛ resurrectionis corpoꝝ extinctoꝝ desiderare. Magnus em̄ eoꝝ clamor/est magnū eoꝝ desideriū: ac verba illa eoꝝ sunt desideria. Pro nobis autē orant: ꝛ ꝓ bonis adipiscendis ꝛ malis remouendis. De quo satis. s. dictū reor esse lec. xxx. ꝛ. xxxi. ¶ S Quod vero oibus viatoribus bonis ꝛ malis conueniat orare: patet: qꝛ q̄diu hic viuitur: vertibilis est viator ad bonū ꝛ ad malū. Nunq̄ priuat potentia satisfaciendi ꝛ merendi. Ideo ei cōpetit oratio: que virtutē habet ꝓseruandi ꝛ purgandi. Purgandi: qꝛ salutaris. Preseruādi: qꝛ est virtualis. Hec em̄ duo p̄cipue oroni ascribuntur. Nam de primo dicit Hierony. super Marcum ca. vi. Orone pestes sanātur mentis. Ecce purgatio cōtra incētiua viciorū. De scḋo Isido. de sum. bo. li. iii. c. vij. Frequēs oratio vicioꝝ impugnationē extinguit. Ecce ꝓseruatio ꝯtra oia temptamenta. Nec obuiat quātū ad malos illud Eccli. xv. Non est speciosa laus in ore pctōris. Nec illud Iohā. ix. Scimus qm̄ pctōres deus non audit. Nec illud Chryso. sup Mat. Qui orat ꝛ peccat: non orat: sed deū deludit. Nec illud Aug. in quodā sermone. Qua frōte postulas qḋ ꝓmisit deus: si nō facis qḋ iussit deus. Prius audi monitionē: ꝛ sic exige promissiones. ¶ Nā quoad p̄mū ꝛ cetera intelligi p̄nt autoritates ille de pctōre volēte in pctō ꝑmanere. ꝛ ita obstinato. Tali in illo statu non cōuenit orare: cū oranda ac petenda a deo nō affectet. Secus de pctōre non obstinato: qui affectat ac ꝓponit pctā deserere: ꝛ statū iusticie induere. Talis em̄ qm̄ hunc effectū et hoc ꝓpositum habet a deo iam ꝓ illo dono cōuenit sibi vox laudis ꝛ gratiarū actio: q̄ est laus speciosa. Uel dicit nō est speciosa: idest deo grata ꝛ accepta laus in ore pctōris. Accepta in quā ad premium eterne remunerationis. ¶ De scḋo. Scimus qꝛ deus pctōres nō audit: dicit beatus Aug. ꝙ illud verbū nō fuit xp̄i: sed ceci nondū plene illuminati. Uel vt supra dictū est. Deꝰ nō audit pctōres in pctis ꝑmanere volentes: neqꝫ in his q̄ male petūt. De talibus etiā pctōribus loquūtur Chryso. ꝛ Aug. in autoritatibus allegatis. ¶ T De dānatis vero in malo obstinatis dicit: ꝙ nō cōuenit orare: licet possint aliqua postulare. Cum em̄ oro ꝓprie accepta: vt supra diffinita est sit cōuersio ad deū per piū ꝛ humilē affectum: sitqꝫ petitio decentiū a deo: manifestū est cū dānati nec habeant piū ꝛ humilē affectum in deū: nec decētia petant qꝛ obstinati in malo: ideo oro ꝓprie accepta dānatis nō cōuenit. ¶ Qḋ etiā patet ex eoꝝ prauitate: ex oronis dignitate: ꝛ ex dei bonitate. Cum em̄ cōtinue moueat ꝑ ꝯtēptū in deum: nō p̄ōt in eis esse humilis affectus: sine quo tn̄ nō p̄ōt esse oratio quoad primū. Oro etiā eleuat ꝓprium subiectū scꝫ mētē supra se in deū. sicut diffinit Aug. Oro est pius mētis affectus in deū directus. Dānati vero penitus sunt a deo auersi ꝛ in malo depressi: ita vt eleuari supra se nō possunt: quare eis oronis dignitas nō cōuenit quoad scḋm. Deus quoqꝫ summe bonus grē sue munera nō valentibꝰ ꝓficere nō elargitur. Oratio aūt īter diuine gratie munera numerat: ideo eā dānatis: qui munerū gratie capaces nō sunt: nō largit. Uerū licet eis nō conueniat orare ꝓprie: possunt tn̄ petere aut postulare. Petūt em̄ sibi laxari manꝰ ad bonorū vexationē. Sicut diabolus petijt ꝑtātē tentandi Iob. Sic dicit glo. ij. Cor. xij. sup illud. Ter dn̄m rogaui. Exauditur diabolus Iob petēs tentandū: ꝛ nō exaudit ap̄ls petens stimulū amouendū. Et btūs Greg. ij. moraliū. Tribus modis loquit diabolus ad deū. Uel cū vias suas insinuat: vel electoꝝ īnocentiā criminibus accusat: vel tentandā eandē innocentiā postulat. Et ita accipiendo orationē large: ꝓ qualibet petitiōe facta ad deū sm̄ diffinitionē Guilhel. etiā demonibꝰ cōuenit orare. Sic videt accepisse btūs Tho. cū dicit: Illi cōuenit oratio: qui rationē habet ꝛ superiorem: ꝛ ita large accipit supra in responsione ad dubiū/cum dr̄: omni rōnali creature vsum rōnis habenti conuenit orare. Si aūt orare acciperetur stricte: oporteret addere omni rōnali creature vsum rōnis habenti: nō obstinate ꝛ damnate.

¶ Lectio. lxij. A

Nunc de sexta questione

Nunc de sexta questione videndū: q̄ fuit de oronis qualitate. Inuestigandū ergo est de oronis qualitate: quātū ad exp̄ssionē vocis: loci cōgruētiam/morā tp̄is/gestus ꝛ sitū corporis. Nā de qualitate ꝑfectiōis dicet in. q. viij. de oronis efficacia. ¶ Circa primū: An oratio debeat vocaliter perfici. Premittit hꝰ Alexan. par. iiij. q. ix. mēb. ij ar. vi. aliqua oro est pure mentalis: aliqua pure vocalis: aliqua mixta ex vtraqꝫ. ¶ Pure mentalis est: dum imotis labijs cor ad deū loquitur. Quo modo orabat anna: de qua. i. Reg. i. dr̄. Porro anna loquebat in corde suo: tantūqꝫ labia eius mouebant ꝛ vox penitus nō audiebat. Et glo. sup illud psalmi. Exaudisti dn̄e dep̄cationē meā dum clamarē ad te. Clamor fit ad deū nō voce: sed corde: qꝛ multi silentes labijs clamauerūt: multi strepētes corde auerso nihil impetrare potuerūt. Clama ġ intus vbi deus exaudit. ¶ Pure vocalis est: qn̄ vocaliter loquēs nihil cogitat de his q̄ dicit nec in generali/nec in spāli: sed castra fabricat in hispania aut hmōi. hoc est mente versat inania ꝛ penitꝰ impertinentia. ¶ Mixta est qua orans mentaliter cogitat in genere vel in specie q̄ vocibus enūciat. ¶ Itē orationū quedā est publica vl' cōis: alia est p̄uata ꝛ singularis. Publica ac cōis est/que ꝑ ministros eccl'e in ꝑsona totiꝰ fidelis ppl'i deo offert. Hec nō solū exigit affectū interiorē: sed ꝛ affectū exteriorem: qꝛ illa est excitatiua oim fideliū ad bonū: ꝛ fit ꝓ oibus fidelibus. Et licet sacerdos exequens oronis officiū nō habeat qn̄qꝫ affectū: nō tamen est sine affectu interiore rōne affectus membrorū q̄ sunt de ecclesia: qꝛ semꝑ aliqui sunt in ecclesia: q̄ habent mentis affectū in deū directū. Alia est oratio singularis ꝛ priuata q̄ offertur a singulari ꝑsona: siue ꝓ se siue pro alio aut alijs orante. Persona singularis dr̄: que nō gerit ex

officio ꝑsonā ecclesie. ¶ B Tūc dr̄: ad dubium ꝙ oratio publica necessario est vocalis. Oportet enim ꝙ talis oratio innotescat ppl'o pro quo offert̄: qđ fieri nō potest nisi sit vocalis. Debet nāqȝ se ppl's in hac ministris ecclesie ꝯformare: ip̄m deū ſm modū sibi possibilem publice deprecando. Et ideo rōnabiliter statuit eccl'a: vt ministri ecclesie hmōi orōnes etiā alta voce ꝓnūcient: vt ad noticiam oīm poterint ꝑuenire. Nec hoc tm̄ / sed etiam instituit: vt he cū melodia cantus ꝑficiant̄: vt patet ex cōi ecclesie ritu etiā in ve. testa. obseruato. Nā cantus in laudē dei factus cū intellectu: ⁊ aduertentia eoꝝ que cantant̄: aīos cantantiū exhilarat simul ⁊ audientiū. Effugat etiā accidiā que ſm Grego. est quedā tristicia circa bona spiritualia ⁊ diuina: q̄ protūc iminent faciēda. vñ dr̄ Jaco. v. Tristatur aliq̄s vestruȝ: oret equo aīo ⁊ psallat. vbi Glosa. Crebra psalmodie dulcedine nociuā tristiciā depellat. Et ꝓpheta in ps̄. Exultabūt la. mea cū can. tibi: idest ita repleor interno gaudio cū cantauero tibi: ꝙ in labijs meis foris apparet abundantia gaudij interioris. Cantus etiā ad dei laudē ordinat⁹ oblectat animū: ⁊ ad maiorem excitat deuotionē. De quo btūs Augu. dicit ꝙ flebat vberrime in hymnis ⁊ canticis eccl'ie suauiter cantatis: ꝙꝙ voces ille influebant in aures eius: ⁊ eliquebatur veritas in corde. Et in lib. ꝯfes. Reminiscor lachrymas meas quas fudi ad cantus ecclesie tue dn̄e in p̄mordijs recuperate fidei mee: ⁊ nūc ipse cōmoueor: nō cātu: sed rebus q̄ cantantur cū liquida voce ⁊ cōuenientissima modulatione. Proficit etiā cantus attentioni / dū anim⁹ diutius morat̄ circa sniam verboꝝ q̄ cantantur. Profundius quippe intelligere p̄nt ea: ⁊ masticare: q̄ si raptim ac celerius sine cantu ꝓferant̄. ꝓpter qđ supra dixit Augu. ꝙ voces influebāt in aures: ⁊ veritas eliquebatur in cor eius. ¶ Ex his patet ꝙ in ecclesia vtiliter et salubriter institutuȝ est publicas orationes cum cantu exerceri dū illud agatur deuote / honeste ⁊ ordinate: resecatis nimiū curiosis / secularibus ⁊ lasciuis: fractisqȝ modulationibus: q̄ magis animi distractionē: ⁊ vanā auditus delectatione operant̄: q̄ deuotionis excitationem. Magisqȝ verboꝝ laudis diuine intelligentiā tollunt: dū ꝓpter nimiā artificiosam vocum fractionē: nō verba / sed tm̄ cantantiū sonus percipit̄. Qđ vtiqȝ rep̄hensione dignuȝ nō dubitatur. vñ btūs Aug. in ꝯfes. ait: Cum mihi accidit vt amplius me cātus / q̄ res que cantat̄ moueat: penaliter me peccare cōfiteor. Et tunc mallē me nō audire cantantē. Et btūs Hiero. sup ep̄l'am ad Eph. v. Cantātes ⁊ psallentes in cordib⁹ vestris dn̄o. dicit. Audiāt hec adolescētuli. audiant hi q̄bus est in ecclesia psallendi officiū: deo non voce solū: sed corde cantandū. Nec in tragediarum modū guttur ⁊ fauces leniende sunt medicamine: ne in eccl'ia theatrales moduli audiant̄ ⁊ cantica. Hec Hiero. ⁊ hr̄ dist. xcij. c. cantantes. Et ideȝ intelligendū de oībus corporalib⁹ cerimonijs ⁊ actibus q̄ in ecclesia gerūtur: que tūc laude digna cēsentur: dū tali modestia ac simplicitate fiunt: vt agentes ⁊ inspicientes: non solū corpore: sed ⁊ mente exerceant̄ in laude dei. Caueatur pōpa ⁊ lasciuia: vt ꝑ exteriora mens ad interiora contēplanda incitetur: ⁊ affectiones spūales in fidelibus circūstantibus generentur. ¶ C Scđo dr̄: ꝙ p̄uate ac singulares orationes vtroqȝ mō fieri possunt: corde tm̄ aut corde simul ⁊ voce: nō aūt solū voce. Prima ps patet ꝑ beatū Augu. ad probā. Multū p̄cari est ad deū quē p̄camur: diuturna ⁊ cordis pia affectiōe ⁊ excitatiōe pulsare. Nā plerūqȝ hoc negociū plus gemitib⁹ q̄ sermonib⁹ agit̄. Itē Aug. Dū deū oramus vt ab eo exaudiamur: nō indigem⁹ verbis multis vel paucis. Non eñ ambitione p̄cum exaudit nos deus: q̄ semꝑ paratus est nobis dare suā lucē: nō solū visibilē: sed ⁊ intelligibilē ⁊ spūalē. Patet etiā ex orōnis diffinitionib⁹: in q̄bus hr̄ ꝙ orō est ascensus mentis in deū. Ille aūt fieri pōt solo affectu sine vocum ꝓlatiōe. ¶ Secūda pars ꝓbatur: ꝙ scȝ oratio fieri potest simul corde ⁊ voce. Nam dn̄s qui est doctor sapientissimus modū orandi dedit vocalem / dicēs: Sic orabitis. Pater noster q̄ es in celis. Preterea orō obsequiū est iusticie. Iustū aūt est dn̄o nedū interiori cordis affectu: sed etiā exteriori vocū motu obsequi. ¶ Et licet sufficit oratio mentalis quoad deū: qui inspector est cordis: vtilis tm̄ est p̄uata vocalis propter plures causas quas assignāt doct. Alexā. Tho. ⁊ ceteri post eos. ¶ Prima est excitatio interioris deuotionis: qua mens orantis ⁊ affectus eleuetur in deū. Nā ꝑ exteriora signa vocuȝ: siue etiā aliqꝝ factorū / mouetur mens hoīs ſm apprehensionē: ⁊ ꝑ ꝯsequēs etiā ſm affectionem. vñ Aug. ad probā / dicit: ꝙ verbis ⁊ alijs signis ad augēduȝ desideriū sanctū nosipsos acri⁹ excitamus. Et glo. Math. vj. super illud. Scit eñ pater vester q̄d opus sit vobis: dicit. Cur ergo scienti loquimur nō vt nostre faciamus indiciū volūtatis: sed vt excitem⁹ obsequiū pie deuotionis. ¶ Secūda est mētis illuminatio. Verbis eñ instruitur intellectus ad discernendū petenda: ꝓpter qđ dn̄s ap̄lis quēadmoduȝ orarent doceri petentibus / orationē vocalem tradidit: quā cū ꝓferrent vocaliter intellectus ad ea q̄ petēda sunt a deo illuminaretur: vt vult Beda sup Mat. ca. vj. ¶ Tertia est facilior recordatio reruȝ tp̄e orandi. vñ glo. Math. vj. super illud. Non apud deū agendū est verbis: sed rebus / intētione cordis / affectu simplici. Que cū dicimus nō eū docemus: sed nos tp̄e orandi recordamur / scȝ rerū que petimus. ¶ Quarta mentis ab euagatione custodia: vt videlicet mentē ad deuotionē excitatā: v̄ba vocalia in ipsa deuotione ⁊ attentione teneant: ne euagetur ad inutilia ⁊ ad orationē impertinentia. Intentio nāqȝ mentis nostre nisi ad aliquod sensibile se teneat: faciliter declinat: ⁊ ad alia distrahit̄. Iuuat̄ aūt plurimū vt maneat circa vnum attenta: si v̄ba vocalia orātis affectui cōiungant̄. ¶ Quinta est plenior debiti redditio: vt scȝ hō seruitiū deo debitum impēdat ſm totū illud qđ a deo habet: hoc est non solū mente sed corpore: ⁊ hoc p̄cipue cōpetit orōni ꝓut est satisfactoria. vñ dr̄: Osee xiiij. Tollite vobiscū verba ⁊ cōuertimini ad dn̄m: ⁊ dicite ei. Om̄ aufer iniq̄tatem et accipe bonū: ⁊ reddem⁹ vitulos labioꝝ nostroꝝ. ⁊ Dam. lib. iiij. c. iiij. Quia vtiqȝ ait ex visibili sum⁹ et inuisibili natura: duplicē adorationē creatori offerim⁹: quēadmodū ⁊ intellectu psallim⁹ ⁊ labijs corporalib⁹. ¶ Sexta est redundātia quedā ab aīa in corp⁹ ex vehemēti affectiōe ac deuotiōe. ſm illud ps̄. Letatū est cor meū ⁊ exultauit lingua mea. Sepe eñ mens orantis deuotiōe accensa in fletus ⁊ suspiria in iubilos ⁊ voces incōsiderate prūpit. vñ Isido. de sum. bo. li. iij. c. vij. vocalis vtilitatem orōnis enumerās / ait. Psallendi vtilitas tristia corda cōsolatur gratiores mētes facit: studiosos oblectat: inertes exsuscitat: pctōres ad lamēta inuitat: ad pietatis affectū aīos inflectit. ¶ Septima est istructio ꝓrimoꝝ. vñ Glo. Mat. vj. Vult deus rogari ⁊ venerari: vt bonitas eius deriuet̄ ad plurimos: ⁊ stat⁹ iusticie seruet̄ apud subiectos. Hec aūt deriuatio nō pōt fieri oratione mētali q̄ ab alijs dep̄hēdi nō pōt: opȝ ḡ adiungere vocalē: vt exēplo sensibili ceteri instruātur. ¶ D Ex p̄missis satis elici pōt: qꝛ in p̄uatis orōnib⁹ vocali exp̄ssione vtēdū est: ⁊ qn̄ solo mētali affectu. Nā ꝑfecti viri q̄ sic inflāmat̄ ꝙ totaliter fert̄ in deū: maioris efficacie est mentalis orō sola: q̄ vocalis adiūcta. Talis eñ nō indiget voce exteriore ad deuotionē excitandū seu affectū inflāmandū: q̄ iam mente totus transiuit in deū. Immo poti⁹ ex sono vocali retardatur. ¶ Aliter est de orōne imꝑfecti: qꝛ cū talis nōdū habeat p̄tātem se totaliter in deū offerēdi: indiget ex causis p̄missis vt voce excitet̄: ⁊ excitat⁹ in deuotiōe cōseruetur. Ideo gn̄aliter hmōi vocib⁹ ⁊ signis tantū est vtendum: quātū sufficit ad mētis excitationē ⁊ custodiā. Si autem mens ꝑ has distrahat̄: vel quouis mō impediat̄: a talib⁹ est cessandū. Hec aūt intelligenda sunt de oratione p̄uata q̄ sponte offert̄. Secus si ex debito: puta officio voto

aut iniūcta penitentia/oratio sit dicenda. Sic eñi debitū
non solueret: si oratio sola mente pficeret. ¶ Tertiū scʒ
ꝙ oratio nō solū voce fieri debet: ꝓbat: qꝛ oratio vocalis
ordinat ad mentalem/nō econuerso. vñ Isido. vbi supra.
Oratio cordis est: nō labioꝝ. Neqꝫ eñi verba depcantis
deus attendit solū: sed orantis cor aspicit. Vñ melius est
cū silentio orare corde/sine sono vocis: ꝙ solis verbis si
ne intuitu mentis. Et sequit: Bonū est corde semp orare
Bonū etiā ꝛ sono vocis deū spiritalibꝰ hymnis glorifi-
care. Nihil est sola voce canere sine cordis intentiōe. Sʒ
sicut ait apls: Cantātes in cordibꝰ vestris. Hoc est nō so-
lum voce: sed ꝛ corde psallentes. Item sicut supra patet.
Oratio est ascēsus in deum. ille aūt fieri nō pōt p voces
nisi cōiuncte sint menti. Hinc ꝛ Chrys. sup Mat. Nō au
dit dñs vocē sacerdotis: sed fidē cēturionis. ꝛ glo. Mat.
vi. Verbositꝰ sine affectione vacuas aures dei implere
malū est: quasi in hoc audiamur. Quibꝰ aūt vbis in ora
tione vtendū est: an multis vel paucis: posterius dū de
breuitate orōnis dñice dicendū fuerit: reseruet. Hec de
qualitate orōnis quātū ad expressionē vocis. ¶ E De
qualitate vero loci cōgruentia/psupposito ꝙ duplex est
oratio/publica ꝛ priuata: de vtraqꝫ dico. Etsi in oībꝰ lo-
cis fieri pōt oratio tam publica ꝙ priuata: cōgruentius
tñ fit in locis: q̄ ad dei cultū ɔsecrata sunt ꝛ spāliter ordi
nata. Prima ps huius ꝓpositionis ꝓbat pmo de oratio
nibus publicis ex cōi ecclie ritu q̄ ꝓcessiones instituit cū
cāticis ꝛ orōnibus p terras ꝛ aquas: vt de Gre. ma. legit
Qui grassante epidimie morbo in pplo romano ꝓcessio
nē instituit: qua etiā iram dñi placauit. De puatis oratio
nibus dñs ait: Tu aūt cum oraueris: intra in cubiculum
tuū ꝛ clauso ostio: ora patrē tuū in abscondito: ꝛ pr tuus
q̄ videt in abscondito reddet tibi. Mat. vi. Que tractās
Isido. iij. de sum. bo. c. vij. dicit: Oratio puatis locis op-
portunius fundit: magisqꝫ obtentū impetrat: dum deo tñ
teste depromit. ¶ De vtraqꝫ sunt autoritates multe. Nā
j. Timoth. ij. ait apls. Volo viros orare in oī loco leuan-
tes puras manus sine ira ꝛ disceptatione: similr ꝛ mulie
res. vbi glo. In oī loco vbicūqꝫ sunt: nō solū in ecclia. et
Iohā. iiij. Veri adoratores adorabūt patrē in spū ꝛ veri
tate. Glo. Non in tēplo: non in monte hoc: sed in intimo
cordis tēplo ꝛ veritate adorandū est. Itē ibidem Glo.
Cū deus sit spūs nō corpus: nō aduertit corporeū locū
Ps. cij. vel templū in quo scʒ oretur. ꝛ ps. In oī loco dñationis
eius benedic aīa mea dño. vbi Glo. Sicubi non dñatur:
ibidem nō bñdicatur. Cū ergo nulla creatura sit in qua
deus nō dñetur: nullus locus a laude eiꝰ excipit. ¶ Se-
cūda pars/scilʒ ꝙ cōgruentius fit in ecclesijs dei ɔsecra-
ps. lxvij. tis: ostendit per illud ps. In ecclesijs benedicite deo. Et
dñs: domus mea domꝰ orōnis vocabit. vbi glo. Chryso.
Ingressus iesus vrbem pmo templū adijt: dans formam
religionis: vt quocūqꝫ imus pmo ad domū orōnis si ibi
est: accedamus: ꝛ p orōnes deo cōmendati: sic ad agēda
negocia secedamus. Neqꝫ eñi constitute essent ecclesie:
nisi orōnes essent pagende. ¶ F Qd aūt magis con
gruat in ecclesijs orare: plures a docto. assignātur ratio-
nes. ¶ Prima fonne obseruatio ac xpī imitatio di. Do-
mus mea domus orōnis vocabit. Matth. xxi. vbi Glo.
Aug. In oratorio nemo aliud agat: nisi id ad qd factum
est. ¶ Scda ꝓpter mutuā mēbroꝝ ad orandū incitatio-
nē ꝛ faciliorē exauditionem. vñ ad Col. iij. Cōmonentes
vosmetipsos in psalmis ꝛ hymnis ꝛ canticis spūalibus.
Et quoad faciliorē exauditionē dr: Mat. xviij. Vbi sunt
duo vel tres cōgregati in noīe meo: ibi sum in medio eo-
rū: scʒ ad exaudiendū eos. Et ibidē pmisit. Si duo ex vo
bis ɔsenserint sup terrā: de oī re quācunqꝫ petierint: fiet
illis a pr̄e meo q̄ in celis est. In ecclia aūt est cōuentio fi-
deliū charitatis vinculo cōnexoꝝ. vñ ꝛ nomen ecclia qd
sonat cōuocatio: sumptū est. ¶ Tertia ꝓpter maiorē de-
uotionē quā fideles ɔcipiūt/ꝓpter ecclesie ɔsecrationē
illuminationē/vnctionē/inscriptionē/sacrosctē euchari
stie ꝛ reliquiarū sanctarū presentiā: q̄ oīa deuotionē tri-
buūt ꝛ augent. Non eñi frustra hec in ɔsecratiōe exhibē
tur p manus pontificū: vt deducit bea. Bern. in sermone
de dedica. eccle. ¶ Quarta ꝓpter spālē angeloꝝ psentiā
q̄ figurata est Gen. xxviij. Dum iacob in loco quo fundā
da esset domus dei: vidit angelos ascēdentes ꝛ descendē
tes. Cui cōsonat illud. Supra muros tuos hierusalē con Esa. lxij.
stitui custodes: tota die ꝛ tota nocte in perpetuū nō tace
būt laudare nomē dñi. Que pulchre ad ꝓpositū exponit
btūs Bern. vbi supra. ¶ Quinta ꝓpter certiorem exaudi
tionis sponsionē. vñ. iij. Reg. viij. ꝛ ix. ad orōnē salomo-
nis: Rndit dñs. Exaudiui orōnē tuā ꝛ depcationē tuam
quā deprecatus es corā me: ꝛ sanctificaui domū hāc quā
edificasti vt ponerē nomē meū ibi in sempiternū: ꝛ erūt
oculi mei: ꝛ cor meū ibi cūctis diebus. Deniqꝫ dñs pces
ecclesie sponse sue nō patitur eē cassas. In ecclie autem
ɔsecratione deuotissime pces ecclie oblate sunt dño: pro
exauditiōe orationū coꝝ qui in ea fuerint dñm depcaturi.
In quarū vtute etiā priuate orationes in ecclia sunt effi-
caces: qꝛ nō illa tñ singularis psona orans in ecclia: sed
cū ea tota supplicat ecclia: cuiꝰ psonā gessit pōtifex ecclie
cōsecrator. ¶ His ergo de causis ceteris paribꝰ efficacior
est ecclia locis ceteris. Nec etiā tñ efficacior: sʒ quibusdā
orationibꝰ debita ꝛ necessaria: vt quibusdā orationibꝰ sa
cramētalibꝰ: sicut est misse officiū. Similiter horis cano-
nicis ex institutiōe ecclesie publice decātādis: nullꝰ tñ lo
cus spernēdus: vbiqꝫ dñs orandus est: qꝛ vbiqꝫ eiꝰ presi-
dio indigemꝰ. In domo: in foro: in mēsa: in lecto: in latri
na: in palatio. Nec aliqs locꝰ turpis est oratiōi: dū orās
mūdus fuerit atqꝫ purꝰ. Legit eñi de beato Grego. vt re
citat Alexāder de ales: ꝙ cū purgaret ventrē ꝛ psalmum
diceret: apparuit ei diabolꝰ querēs quid faceret. Respō-
dit: ventrē meū purgo: ꝛ deū meū laudo. Opera eñi na-
ture pfectis turpia nō vident. Nec infernus orationi nō
cōgrueret: si inesset qui orādi affectū haberet. ¶ G De
qualitate vo orationis quantū ad tēporis diuturnitatē si
ue cōtinuationē: Aduertendū ꝙ cōtinuatio siue diutur-
nitas oratiōis dupliciter pōt attēdi. Vno mō sm seipam
orationē/hoc est orationis actū. Alio modo sm oratiōis
causam. Causa aūt orationis desideriū est charitatis. Ex
illo eñi ꝓcedere debet oratio. Attēdendo igit continua-
tionē orationis sm causam/continua debet esse in nobis
oratio: ꝛ hoc actu/habitu vel virtute. Debet eñi in nobis
esse semp charitatis habitus: cuiꝰ vtus manet in omnibꝰ
operibꝰ/ que ex charitate ꝓcedūt: omnibꝰ eñi illis inest
ordinatio eorū/ad gloriā dei/sm illud. j. Cor. x. Omnia
in gloriā dei facite. quā ordinationē sortiunt ex charita-
tis inclinatione. vñ Aug. ad probā dicit: In ipsa fide/spe
ꝛ charitate cōtinuato desiderio semp oramꝰ. Attendēdo
aūt orationē sm se siue actū orādi/non pōt esse cōtinua:
quia in alijs operibus occupari necessitas humane infir
mitatis cōpellit. vñ ad probā dicit Aug. Ideo p certa in-
terualla horarū ꝛ tempoꝝ etiā verbis rogamꝰ deū: vt il-
lis rerū signis nosipsos ammoneamꝰ: ꝛ quātū in hoc de
siderio ꝓfecerimꝰ: nobisipsis innotescamꝰ: ꝛ ad hoc agē
dum/nosipsos acrius incitemus. Si in vniuersali que-
ritur: quāta esse debeat ɔtinuatio/ac diuturnitas oratio-
nis actualis sm se: rūdet sctūs Tho. q. alle. ar. xiiij. ꝙ qꝛ
vniuscuiusqꝫ quātitas debet esse ꝓportionata fini: sicut
potionis quātitas ꝓportionat sanitati. Ideo vtile est ꝙ
oratio tam sit diuturna: quātū expedit ad excitandū inte
rioris desiderij feruorē. Cū vo hanc mensurā excedit: ita
ꝙ sine tedio ꝓlongari nō possit: nō est vlterius orō pro
telanda. Et ideo btūs Aug. vbi supra approbat ɔsuetudi
nem quorūdam fratrū in egypto: q̄ crebras dicūtur hre
orōnes: sed tñ breuissimas ꝛ raptim quodāmodo iacula
tas: ne scʒ p ꝓductiores moras euanescat deuotio: ꝛ pari
ter euanescat intentio. Et p hoc sicut hec intentio nō est
obtūdenda/si ꝑdurare nō pōt: ita si ꝑdurauerit/docet nō
cito esse abrūpendā. Addit ꝙ sicut hoc est attendendum

in oratione singulari per cōparationē ad intentionē orātis: sic ⁊ in orōne cōmuni per cōparationē ad deuotionē ppli. Et ſm hec exponendū est illud. Oportet semꝑ orare ⁊ nō deficere. Luce. xviij. ⁊. j. ad Thessal. v. Sine intermissione orate. Semper ⁊ sine intermissione in habitu ⁊ virtute: nō aūt in actu. Uel semꝑ orat: ⁊ sine intermissiōe q̄ debitis ⁊ statutis tēpibus orat: vt innuit Glo. interli. j. Thessal. v. que dicit: Sine intermissione certarū horarū. Et Aug. lib. de heresibus: Qd̄ dn̄s dicit: Oportet semꝑ orare ⁊ nō deficere. Et apl̄s. Sine intermissione orate. sanissime sic accipit̄: vt nulla die intermittant̄ certa opera orandi. Uel intelligūtur de orōne cōmunissime accepta ſm ꝙ cōprehendit oēm actū bonū: sic dicit Augu. ⁊ hr̄ in glo. Luce. xviij. ⁊. j. Thessal. v. Iustus nunq̄ desinit orare nisi desinat iustus esse. Semꝑ orat q̄ semꝑ bn̄ agit. Ipm̄ em̄ desideriū bonū oratio est: ⁊ si ꝯtinuū est desiderium: cōtinua est orō. Et sicut supra dictū est de loco: ita ⁊ nūc dicta de orōnis tpe intelligenda sunt de orōnibus voluntarijs: nō de orōnibus ex debito dicendis: puta ex institutione ecclesie: ex voto: ex ordine suscepto: ex pnia iniūcta. Tales em̄ nō debēt autoritate singularis ꝑsone aliquatenus mutari/ ꝑscindi vel ꝓlongari ꝓpter rediū legētis sed integre ſm ecclesie ordinationē aut aliā obligationē sunt ꝑsoluende. Non em̄ pōt sacerdos horas canonicas: aut penitēs iniūctā satisfactionē ꝓpter suā accidiā omittere vel mutare. ℂ H De qualitate gestus corporis et

Ad oriētē orādū

situs videndū: q̄ cōgruētia oratur ad orientē: genua flectuntur: pectora tundunt̄: manus extendunt̄: etiā ꝓstrationes in terrā frequētant̄. Sicut de saluatore legitur: ꝙ orans ad patrē in faciē ꝓcidit: vt habet̄ Mat. xxvj. Pro hoꝝ solutione notat Alex. parte. iiij. q. xxiiij. mē. iij. ꝙ oratio maxime sacralis ⁊ satisfactoria habet virtutē impetrādi ⁊ etiā significandi. Rō impetrādi residet penes orantis deuotionē ⁊ feruorē. Ratio significandi penes id qđ foris apparet. vn̄ Hugo de scō victore lib. ij. de sacra. pte ix. c. j. Sunt quedā sacra in ecclia: in q̄bus etsi principalr̄ salus nō cōsistat: tn̄ ex his salus auget̄/ inquātū deuotio exercet̄. Et ex eis quedā ꝯstat ex rebus: qualia sunt aque aspsiones: susceptio cinerū: benedictio floꝝ/ cereorum ⁊ hmōi. Aliqua ꝯstant in factis: q̄lia sunt signaculū crucis: exufflatio exorcizationis: expansio manuū: incuruatio genuū ⁊ hmōi. Aliqua in dictis constant: sicut est trinitatis inuocatio. Signa ḡ corporalia ac gestus q̄ fiūt in orōne ad significandū adhibent̄. Et q: in orōne duo sunt: scꝫ q̄ orat/ ⁊ q̄ oratur: duo ꝑ hmōi signa exteriora designātur: scꝫ aliq̄d ex parte dei: aliq̄d ex parte homis orantis. Sic versio orantis ad orientē/ significat ꝙ sicut ex illa parte oritur sol ⁊ lux q̄ est nobilissima inter oēs creaturas corporales: sic ad eū q̄ oēs creaturas excellit: orō dirigenda est. vn̄ Aug. lib. ij. de ser. dn̄i in monte/ exponēs illud. Pater noster q̄ es in celis/ dicit. Cū ad orationē stamus: ad orientē cōuertimur/ vnde celū surgit: non tanq̄ hic habitet deꝰ: quasi ceteras mūdi partes deserēs/ q̄ vbiqꜫ locorū p̄sens est: nō locoꝝ spacijs/ sed p̄sentia maiestatis: sed vt admoneat̄ animꝰ ad naturā excellentiorē se cōuertere. i. ad deū: cum ip̄m corpꝰ qđ terrenū est: ad corpꝰ celeste excellentiꝰ cōuertitur. Et Damas. lib. iiij. c. ait. Nō simpliciter. i. nō sine rōne ad orientē adoramus: sed q: ex inuisibili. i. intelligibili ⁊ sensibili cōpositi sumus: duplicē adoratione conditionē offerimꝰ: quēadmodū intellectu psallimus ⁊ labijs corporalibꝰ. Et sequit̄. Quia igit̄ deꝰ lumen intellectuale est vel intelligibile: ⁊ sol iusticie: et oriens in scripturis noiatur xp̄s: reponēdum est ei oriēs in adoratione. Omne em̄ melius deo reponendū: ex quo oē bonū. Insuꝑ deus paradisum nō ad occidentē: sed ad orientē vbi hoīem plasmauit: posuit: quē ꝓpter trāsgressionē a paradiso exulem fecit. Ex occidēte igit̄ antiquaꝫ quidē patriā exq̄rentes ad ip̄m respiciētes. Et assumptꝰ ad orientē sursum ferebat̄: ⁊ ita apl̄i eū adorauerūt: ⁊ ita veniet quō ipsi eū viderunt euntem in celū. Ipsum igitur expectantes ad orientē adoramus. Hec Damas. Quedā etiaꝫ signa sunt ex parte nostra/ ad significandū in oratione: sicut genuū incuruatio: vbi significat̄ vera humiliatio ac reuerētia. Extensio manuū: q̄ ostendit̄ passiōis fides ⁊ exhibenda ei obediētia. Tunsio pectoris/ debita de pctis pnia. Hec aūt oia non sunt tam de orōnis necessitate/ q̄ de eius cōgruitate: nisi vbi circa hec ecclia aliq̄d ordinauit: aut generalis ꝯsuetudo idu xit: maxime in publicis: in q̄bus oībus vitandū est scandalū: vitanda est pharisaica hypocrisis: in p̄uato vero orans: ⁊ in secreto q̄libet relinquit̄ sensui suo. ℂ I Cōsequēter inquirendū est de. q. vij. q̄ fuit de attentiōe: q̄ qualis ve sit necessaria ad orōnis effectū: ⁊ ad soluendū orationis debitum.

Oratio attētio.

Ad cuiꝰ expeditionē supponit̄ hic: ⁊ repetita habet̄ triplicis attentionis partitio supra lec. vj. descripta. s. actualis/ habitualis/ ⁊ virtualis. Rursus harū quelibet diuiditur: qm̄ alia fert̄ in solas voces ⁊ ỽba: alia in verboꝝ significata: tertia nec ad hec/ nec illa: hoc ē nec voces/ nec significata: sed ad orationis finē immediatū vel vltimū: scꝫ ad petita/ vel ad deū: aut ad alios effectꝰ bonos vel vitiosos: quē habere possunt/ etiaꝫ idiote: nec litteras nec verboꝝ significata sciētes. Mens est beati Tho. ar. xiij. q. lxxxiij. scđa scđe. Et est hec. q. tm̄ de oratione vocali: qm̄ mētalis ab attētione separari non pōt. Pōt ⁊ addi tertia distinctio de effectu orōnis. Est em̄ ⁊ ille triplex. Primꝰ cōmunis est oībus actibus charitate informatis: qui est mereri: secūdus effectꝰ orōnis ꝓprius est impetrare qđ petitur: tertius effectus orōnis est quē p̄ncipaliter efficit: scꝫ quedā spūalis refectio mentis. Et pōt addi quartus/ q̄ est solutio debiti ad qđ orans tenet̄. Un̄ ꝯsiderandū/ ꝙ duplices sunt orōnes vocales. Quedā sunt orāti debite: vtpote q̄ cadunt sub p̄cepto: sicut hore canonice clericis bn̄ficiatis aut in sacris cōstitutis: ac orōnes pro satisfactione iniūcte: quoꝝ totalis omissio inducit mortale pctm̄. Alie sunt orōnes voluntarie assumpte: ad quas orans nullo p̄cepto obligatur. Et de illis manifestū est: qm̄ si penitus omitti possunt sine pctō: nō est mirum ꝙ euagatio seu distractio tollēs attentionē nō inducit peccatū: nisi forte adesset ꝯtemptus vel pusilloꝝ scandalū. Igit̄ quātum ad quartū effectū de p̄mi generis orōnibꝰ tm̄ dicenda intelligant̄. Quoad p̄mos tn̄ tres effectꝰ generaliter de q̄buslibet orōnis generibꝰ dicendū ꝑ ꝓpositiones. ℂ L Prima ꝓpositio: Attentio actualis orōnis: siue ad verba: siue ad sensum verboꝝ nō semꝑ req̄ritur ad orōnis effectū quadruplicem ꝯsequēdum. Patet p̄mo de quarto/ q̄ est solutio debiti: q: obligatus ad certas orōnes/ puta horas canonicas: dicēs illas soluit debitum: licet mente ad alia sit distractus: ita ꝙ nec actualiter attēdat/ siue aduertat voces quas ꝓfert: nec sensum ỽboꝝ: sed cogitet quedā alia sibi incidētia. Satisfacit tn̄ precepto ecclie: nā p̄ceptū de orōne ecclie positiuū est: ⁊ nō cadit nisi suꝑ vocū ꝓlationē. Preceptū naqꜫ positiuū humanū nō cadit nisi suꝑ ea q̄ subiacēt humano iudicio/ qualia sunt actus exteriores/ non interiores. Et ita exercens actū exteriorē/ mandatū nō trāsgredit̄: ⁊ ꝑ hoc etiā a pctō mortali excusat̄: simul ⁊ ad horarum repetitione. Nec tenet talē reū mortalis criminis: ꝙ nō seruat p̄ceptū ad intentionē p̄cipientis. Nam ecclia p̄cipiēs legi horas canonicas: intendit ꝙ ille legant̄ ad cōsecutionē premij celestis: ⁊ ꝑ ꝯsequens deuote ⁊ attente. vn̄ de cele. mis. c. dolētes. & de clericis ⁊ prelatis. Districte precipiētes in virtute obedientie: vt diuinū officiū ⁊ nocturnū pariter ⁊ diurnū: quātū eis dederit deus: studiose celebrēt pariter ⁊ deuote. Quia etiā nō ideo peccat mortalr̄ seruans diuina mādata: si in eoꝝ obseruatione nō īplet̄ intentio dei p̄cipiētis: ⁊ finis q̄ est vt seruent̄ ex charitate: ⁊ finaliter ꝓpter deū. Alioq̄n honorās parētes ex naturali pietate peccaret: ⁊ nō existens in grā non occidendo peccaret: ⁊ similr̄ nō furādo: nō ꝯcupiscēdo rem alienam. Hec est intētio scti Tho. j. scđe. q. c. ar. x. ⁊ Gers. in trac. de so-

licitudine eccle.particula.lx. ¶ Quātū ad alios tres ef/fect⁹ patet: q: quoad tertiū effectuz stat pferentē vba ex assuefactione p cōtemplationē in alta sursum rapi/trahi vel versari/ φ sonat oronis sensus vel vba: ꝛ sic pfectius ꝯsequi hūc tertiū effectū oronis/ q̄ est quedā spālis refectio mētis. Cū em̄ finis ꝛ virt⁹ oronis sit in eleuatiōe mētis in deū p pium ꝛ humilē affectū: in ꝯtemplatiōe maxi/me ꝯsequit aīa hunc oronis fructū ꝛ affectū. Sic quoad pmū effectū q̄ est mereri: simil'r quoad scd̄m: q̄ est ipetrare qd̄ petitur: patet φ talis ad ꝯtemplationē tractus facit actum magis gratum deo: φ sit attēdere ad sensum verboꝝ aut verba ipsa: iō nō tollit ratio meriti aut impetrationis. vn̄ Hugo in lib. de orone. Pura oro est cum ex abūdantia deuotionis mens ita accendit: vt cū se ad deū postulatura cōuerterit: pre amoris eius magnitudine/ etiā petitiōis sue obliuiscat. ꝛ seq̄t. Hoc gen⁹ orādi iforme est: ꝛ φ pre ceteris oībus vnicū: tā est apud deū pre ceteris oībus pciosum. Patet etiā quoad intentionē ad sensum l're de monialib⁹/ ꝛ multis clericis parū litteratis: q̄ ea que pferūt/ minime intelligūt: ꝛ tamē debitū soluūt: alioq̄n non esset salua oīs caro. ¶ L Dictū est notanter in ppositione. Non semp requirit ꝛc. q̄m licet p attētionē: q̄ tollit p distractionē seu euagationē inuolūtariā nō auferat effect⁹ oronis. Nō quartus: scz solutio debiti. Nā etiā sic cū distractione ꝛ sine actuali attentione: q̄ vagatio ꝛ attentio displicet oranti: nō tenet ad repetitionē coꝝ q̄ sine attentione ptulit. Sufficit φ dum se sentit distractū redeat: ꝛ p posse distractionē excludat. Nec tollitur effectus oronis pmus ꝛ scd̄s: dum alias orās fuit in grā: ꝛ ipsa oro ex grā processit. Nec tertius in casu statim supradicto. Si tn̄ volūtarie distrahit: puta volēs assumeret cogitationes impertinentes ꝛ seculares: nec etiam euagationē ac distractionē curat repellere: sed vult pgredi in distractiōe: iā nullū hoꝝ effectuū ꝯsequit. Nō quartū: q: sic nō soluit debitū. Non em̄ satisfacit pcepto: q: vba pcepti ꝯtra mentē pcipiētis tenet. Aliud quippe est pcepta seruare ad litterā pter mentē: vel nō fm mentē pcipientis: hoc est nō ad id: vel pper id pper qd̄ pcipiēs pcepit. Et aliud seruare litterā ꝯtra mentē pcipiētis. Scd̄m includit ꝯtemptū: nō primū: iō secūdus peccat: nō pm⁹. Et iō q: secūdus nō satisfacit pcepto: tenet ad repetitionē coꝝ: q̄ sic sine attentiōe ad verba/ sensum vel finē cuz volūtaria mētis alienatiōe orauit. Sentētia est Cācel. parisien. trac. de orone. consi. xix. Et btī Tho. in q̄rto scrip. dist. xv. q. xvij. ar. iiij. in respōsione ad scd̄m argumentuz. Nec talis ꝯsequit effectū tertiū/ manifestū est. Nullā em̄ ꝯsequit mētis ꝯsolationem ex orone ad quā non attendit. Nec ꝯsequit effectū pmū vel scd̄m: q: nō pcedit illa oro ex charitate: imo si infuisset charitas: iā eā pdit: eo φ volēs ꝯtra mentē pcipiētis agit. ¶ M Sed dubitaret aliq̄s: an meditatio celestiū ꝛ spiritualiū sit volūtarie admittenda dū orādū est. Exēpli cā: dicat aliq̄s. Dn̄e ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripias me. miserere mei ꝛc. Et occurrat sibi in mentē triplex iudiciū dei. In inferno: in purgatorio: in mūdo: ꝛ meditetur hec voluntarie ꝛ fortiter: vt possit trahi in affectū cordis: horrēdo iudiciū inferni: timendo iudiciū purgatorij: querēdo iudiciū in hoc mūdo: fm miam dei/ di. Fac mecū fm misericordiā tuā dn̄e: ꝛ fm iudiciū diligētiū nomē tuū. An illa aut cōsimilis meditatio possit voluntarie assumi tpe oronis. Et dr̄ voluntarie: q: si fiat inaduertenter ꝛ absq; ꝯsensu deliberato: cōstat φ nō obligat ad reiterationez: multo min⁹ φ viciosa habituatio. ¶ Ad h̄ dicendum fm Can. parisien. φ si q̄s orat solus aut cū alio/ q̄ eius morā tolerare parat⁹ est: pdest ꝛ salubriter ꝯsulit suspendere actualē oronis attentionē simul cū orone vocali: donec hmōi meditatio circa alia cesset. Vt dū inter orandū q̄s sentit vehementē tractū cogitationis bone ꝛ honeste: vt pdicationis faciēde aut hmōi: pōt orans verbalē oronē intermittere. aliq̄n diuti⁹: aliq̄n breui⁹: ꝛ redire postmodū ad ꝯtinuationē absq; vlla pcedentiū iteratiōe verborum: q: stante interruptiōe actus naturalis/ moralis cōtinuatio manet. Neq; fructū oronis aufert: nec meritus. Simil'r dicēdū/ si q̄s exterius ab aliq̄ alio requirit super missione sibi faciēda: siue dū rei domestice vl' officijs proprijs iminens vrget vel trahit cōmoditas: vt eidez ptin⁹ intendat. Si vo q̄s oronē agere debeat in cōi: vtpote in ecclīa seu cōuentu/ vbi nō suppetit talis interruptionis actualis intentiōis libertas: q: nō ita redire pōt ad passum quē reliquit pcedente choro ꝛ cōuentu in oratione. Talis interruptio fieri nō debet: sed tuti⁹ est φ talis meditatio volūtarie non admittat tēpore orationis debite: sed vel deserat: vel in aliud tēp⁹ reseruet. Suspiretq; talis orans ꝛ gemat: φ eam tūc admittere nō ꝯcedatur: dicatq; sibi ipsi. Melior est obedientia φ victime medita/ 1. Re. xv tionū. Potēs est de⁹ reddere vicē in idipsum: ꝛ si nō hic Eccl. iiij tn̄ certissime ī alio sclo: vbi fiet voꝝ laudis sine pturbatione q̄libet nostri cordis. De hoc btūs Bern. ser. xlix. sup can. ita ait. Nihil operi dei preponere licet. Et sequit. Nil aliud dū psallitis: pter id qd̄ psallitis: cogitetis. Nec solas dico vitandas cogitatiōes vanas ꝛ ociosas: vitande sunt ꝛ ille: illa dūtaxat hora/ ꝛ illo loco/ quas officiales fratres p cōi necessitate q̄si necessario frequēter admittere cōpellunt. Sed ne illa quidē pfecto recipe tūc ꝯsulerem: q̄ forte pauloante in claustro sedētes in codicib⁹ legeratis: qualia ꝛ nūc me viua voce disserēte ex hoc auditorio/ spūssancti gratia reportatis. Salubria sunt: sed minime illa salubriter inter psallendū reuoluitis. Spūs em̄ sanct⁹ illa hora gratū nō recipit: q̄cquid aliud φ debes: neglecto eo qd̄ debes/ obtuleris. Hec Bern. Pōt tn̄ in casu pio ante necessario aliq̄d omitti: vt rn̄deat q̄rēti: aut querat aliq̄d qd̄ tunc ad diuinū cultū vel alias in re familiari necessariū fuerit: vel respōsum sup q̄stio accipiat. Et sic omissum resumendū non est. Turbaret em̄ vel chorus vel ipse omittēs in alijs cōtinuandis. Consultius est in hoc casu cū quadā cordis ꝯtritione progredi. Nā ꝛ in foro penitētie nō opz iniūgere formalē omissoꝝ repetitionē: vt pmā p pma: tertiā p tertia ꝛc. sed sufficit φ equalens iniūgatur. ¶ N Scda ppositio: Attentio habitualis tm̄/ ad sensum vba vel finē/ nō sufficit ad orationē ex debito psoluendā: nec ad ceteros oronis effect⁹ ꝯsequēdos. Patet q: stat habentē habitū acquisitum ex attenta orone frequētata orare puersa attentiōe: ꝛ nolle actualiter attendere: sz volūtaria alia etiā turpia aiouersare. In quo casu debitū non soluit: q̄nimo ad repetitionē obligat: vt pz ex pcedenti ppositione ꝛ eius probatione. Et tn̄ talis habitualiter attendit: q: habitū habet: Neq; ꝯsequit finē tertiū. manifestū est: q: ille psupponit attentionē actualē. Nec pmū aut scd̄m effectus: q: sic orās orādo peccaret mortaliter: g̃ nec meret nec ipetrat. ¶ Tertia ppositio. Virtualis attentio ad vba/ sensuz/ aut finē oronis pximū vel remotū: nō iterrupta p actualem intentionē sibi mortal'r (al's moraliter) ꝯtrariā sufficit ad debiti solutionē ꝛ duoꝝ primoꝝ effectuū ꝯsecutionē. Est aūt virtualis attentio virt⁹ quedā relicta ex attentione actuali puia: qua cōtinuat oro etiā vbi coꝛ euagat actualiter inaduertenter circa alia multa. Patet hec ppositio quoad quartū effectū: q: attētio aliq̄ requiritur. alioq̄n oro nō esset opatio humana: sed casualis ꝛ fortuita. Et nō requirit actualis cōtinuata ex ppositiōe pma: licet requirat in pncipio. Sine ea nāq; nō esset virtualis. Nec sufficit attētio habitualis ex ppositiōe scda: g̃ requiritur ꝛ sufficit attētio virtualis. Cōsequētia tenet a sufficiente diuisione. ¶ Ex illo sequit qd̄ supra dictuz est: φ euagatio mētis quā quis patit inuit⁹: nec sentiēdo ꝯsentit: excusat a mortali pctō simul ꝛ debito repetēdi oronē quā soluere tenebat. Patet q: illa euagatio inuolūtaria stat cū attētione virtuali q̄ sufficit. Idcirco ait Gerson. Nō debēt facile sup hmōi inaduertentias ꝛ distractiōes scrupuli formari. Alioq̄n nūq̄ poterit orās coꝛ suū q̄eti

re:q: nititur ad impossibile sibi ꝑ naturá/vel cõplexionē
vel cõsuetudinē/vel phantasie turbationē que nūq̄ põt
quiescere: sicut nec aer vel mare dū agitaꝶ assiduitate vē
torū. Vñ repetitionē in casu fieri/nedū superuacuū est:sed
etiá inquietatiuū/periculosum ꝛ nociuū: pcipue si in cõ
uentib⁹ orat:vbi societatem cui esset onerosus:iuuare te
nereꝶ. Quoad duos pmos effect⁹ similr pz: q: illa intē
tio vrtualis sine actuali stat cū charitate: ꝛ ꝑ ꝯsequēs nõ
tollit rõnē meriti nec īpetrabilitatis. Nec manet hec intē
tio vrtualis/si actualis vñ pcesserat:fuerit elicita ex cha/
ritate sublata charitate ꝑ mortale. ❡ Terti⁹ vo effect⁹.s.
spūalis refectio mētis/reqrit actualē attentionē ad vba
sensum vel finē:vt dicit btūs Tho. Si eñ oīs actualis in
tentio tolliꝶ:cedit ꝛ refectio mentis spūalis:actualis scz
dulcedo ac cõsolatio seu iocūditas quá peperit intentio
actualis maxime finis. Ná licet quelibet attētionū/vboꝝ
sensus ꝛ finis/ sufficiat ad effect⁹ oronis: vltima tñ q̄ est
finis laudabilior est q̄ scða:ꝛ scða laudabilior q̄ pma:ꝛ
q: aīa nõ põt esse vehemēter intēta ad diuersa:io pma at
tentio põt nocere vt minor sit oronis fruct⁹/si scðaz eua
cuat:vel scða si tertiá oino tollit/sz nõ ecõuerso:tñ atten
tio cõiter accipiēdo ad aliquá triū pdictarū nõ nocet:sed
pficit:ꝛ sufficit ad debitū ꝑsoluendū. ❡ Uerūm ceteris
paribus/expediti⁹ est affectionē suá exercere iuxta lrām
q̄ pferꝶ: ppter q̄tuor rõnes in spāli. Una est scripture
veneratio:in qua spūsscūs semꝑ loq̄ credendus est. Al/
tera est particularior eruditio circa mysticos sub arido
lrē nucleo clausos sensus. Tertia est suauior assuefactio
circa q̄tidianos sensus. Quarta est maior stabilitio circa
determinatos affectus/q̄ circa vagos ꝛ iugiter nouos.
❡ Q Sed hic surgit dubiū quō cū deū p nr̄a vel alio/
rū salute petere volum⁹:psalmos illos ꝛ scripturas:que
nec petitiõis verba/nec ad petitionē nostrá ptinētia con
tinere videnꝶ:recitam⁹. Ut dū p pctõꝝ indulgētia orare
volum⁹: q̄d nobis pdest si ps̄. Quare fre. gen. aut/De⁹
venerūt gen. siue/Attēdite popule me⁹: vl aliū hmōi de
cantam⁹. ❡ Ad qð post venerabilē Hugonē de scrõ vic.
in trac. de orone rndeo. Premitto q̄ cū orõ sit ascensus
mētis in deū ꝑ piū ꝛ humilē affectū:non est opus verbis
q̄buscūq̄ in orone vt deus instruaꝶ. Nouit eñ pr̄ noster
q̄d opus sit nobis anteq̄ petam⁹. Math. vj. Sz verbis
vtimur vel vt āmoniti ꝯsiderem⁹ q̄d petimus: vel vt pie
tatis in nobis excitent affectū. Sūt affect⁹ hmōi inume/
ri:q̄ tñ pñt reduci ad tres pncipales: scz affect⁹ amoris:
affect⁹ humilitatis:affect⁹ indignatiõis. Quorū primus
narratiõe diuine laudis gignit: secūdus cõmemoratiõe
nostre miserie excitaꝶ:terti⁹ malicie nostroꝝ aduersario
rū exaggeratione oriꝶ. Affectui amoris dei quē laus diui
na parit:annectiꝶ affectus āmirationis ꝛ cõgratulatõis
Ná dū laudes dei manifestanꝶ:mens ad amorē accendiꝶ
ꝛ dū in eisdem aliq̄d nouū vel mirandū elicitur:mens in
ammirationē ꝛ stuporē trahitur. Cūq̄ aliq̄d acceptabile
beneplacitū ꝛ gratū deo pcipiꝶ:anim⁹ quadá cõgratula
tionis hilaritate ꝑfundiꝶ. Hos ḡ tres affect⁹ sermo diui/
ne laudis generat: q: ex cõmemoratiõe bonitatis surgit
affect⁹ dilectiõis. Ex cõmemoratione potētie ꝛ fortitudi
nis surgit affect⁹ ammiratiõis. Ex cõmemoratiõe alicui⁹
psperi euentus/ꝛ fati felicis/surgit affect⁹ cõgratulatio
nis. Affectui humilitatis annectiꝶ affect⁹ doloris ꝛ affe/
ctus timoris. Hi ex cõmemoratiõe infelicitatis et miserie
nascunꝶ. Ná ex cõmemoratiõe pprie infirmitatis/nasciꝶ
affect⁹ humilitatis. Ex cõmemoratiõe maloꝝ p̄sentiū vel
p̄teritoꝝ surgit affect⁹ doloris. Ex puisione futuroꝝ/affe
ctus ebullit timoris. Affectui indignatiõis/adherescit af
fectus zeli: ꝛ affect⁹ maioris p̄sumptiõis de mia dei. Naz
cū fit inuectio ꝛ accusatio in aduersarios/ex ipsa coꝝ ma
lignitate mens indignata/in coꝝ odiū inflámaꝶ:ꝯtra in/
iuriá zelus oriꝶ/q̄ mens ex amore iusticie ad desiderium
vltionis inflámaꝶ ppter coꝝ maliciá. affect⁹ bone p̄sum
ptiõis de dei mia oriꝶ; dū mens ex noue aliq̄ et singulari
fiducia plus solito animatur. ❡ P Cum ḡ scripture sa
cre ꝛ ps̄. q̄bus inter vota precū vtimur: vel narrādo lau
dē dei ad eius amorē nos puocant: vel nostrá miseriam
cõmemorando añ ꝯspectū ei⁹ nos humiliāt: vel maliciá
aduersarioꝝ nostroꝝ exaggerādo: vtilē nobis solicitudi
nē ꝛ fiduciá nobis corá deo p̄stant ampliorē: pz q̄ non
impertinenter in nostris oronib⁹ recitanꝶ:q: licet aliq̄ ea/
rū narrationes petitionē nõ habent:habent tñ oēs affe/
ctus virtutū quos in nobis accēdunt. Per quos orātes
citius desiderata/q̄ ꝑ petitiones ipetrant:qm̄ in affecti/
bus pietatis est oīa virt⁹ orádi. Unusquisq̄ ḡ cū in orone
psalmos: vel alias quascūq̄ scripturas dicat:diligenter
ꝯsideret cui affectui seruiat: ꝛ ad illū effectū cū toto nisu
cor suū excitet:ad quē id qð loquiꝶ/magis ptinere videt
q: si verboꝝ q̄ loquiꝶ/affectū habuerit: ꝑ affectū ipz ma
gis veritatē cognoscet: ꝛ ꝑ intelligētiá verboꝝ in maio/
rē deuotionē affectū accēdet. ❡ Qui aūt ps̄. hos vel il/
los excitent affect⁹: Hugo exēplificat/di. Ex affectu dile/
ctionis cantaꝶ ps̄/Diligá te dñe virt⁹ mea. Ex affectu āmi
rationis di ps̄/Dñe dñs noster. Ex affectu gratulatiõis
ps̄/Oēs gentes. Et in oībus est laudatio. Ex affectu hu
militatis caniꝶ ps̄/In te dñe speraui. Ex affectu doloris
ps̄/Usq̄quo dñe exaltabiꝶ inimicus me⁹ sup me. Ex affe
ctu timoris ps̄/Dñe ne in furore. Et in oībus his est mix
ta querele deprecatio. Ex affectu indignatiõis caniꝶ ps̄/
Quid gloriaris in malicia. Ex affectu zeli ps̄/De⁹ vltio/
nū. Ex affectu bone presumptionis ps̄/Judica me dñe:
qm̄ ego in innocentia mea ingressus sum. Nõ tñ ꝑ totam
seriem vni⁹ ps̄/vn⁹ tñ affect⁹ ptendiꝶ:sz q̄nq̄ fit tráfit⁹
de alio affectu in aliū: ẜm q̄ mētes orātium diuersis mo
dis affici solent. ❡ Q Ut aūt affectus pij/attētioq̄ de
uota/in oronib⁹ nostris q̄b⁹ ipse exaudiꝶ: ꝛ ipetratoria
reddaꝶ:generenꝶ: vtile valde est ac plurimū ꝯfert prepa
ratio sui ad orationē ꝑ recollectionē p̄uiá. Que ad q̄nq̄
p̄meditanda reduci põt: q̄ si mens oratura p̄us medita/
retur: vel saltē breuiter cogitando in se cõmemoraretur:
fructum plurimū ꝯsequereꝶ: attentaq̄ oraret affectibus
pijs plena. Hec aūt sunt/vt cogitet cõditiones sui orātis
coꝝ quos orat: p q̄bus orat: q̄d orando petat: q̄bus ver
bis oret. ❡ Querat ergo cupiens deuote orare a seipso:
Tu quis es. Quis inquá es merito vl demerito. quis pro
fessione ꝛ statu. quis iniuncto ministerio. q̄s deniq̄ lar/
gissimo dei beneficio. In pmo si recte sapiet/se pctõrē co
gnoscet: ẜm illud. j. Johá. j. Si dixerimus q̄ pctm̄ nõ ha/
bemus/ipsi nos seducimus: ꝛ veritas in nobis non est.
Estq̄ incertus an amore vel odio dignus sit: eo q̄ oīa in
futurū seruātur incerta finaliter. Eccl̄s. ix. In secūdo se
forte cognoscet monachū/sacerdotē aut clericum/ꝛ ora
tioni spāliter dedicatum. In tertio se intelliget sua spon
te intercessionis officiū assumpsisse: aut donis beneficijs
vel obligationib⁹ ad orandū astrictū esse: seu necessitate
aliq̄ aut charitate paterna impulsum. In quarto se intel
liget creaturá rationalē/ad dei quē orat/imaginem crea
tam: ac sanguine christi redemptá: ꝛ ideo magna fiducia
precem fundet tanq̄ ad factorē opus suū nõ repellentē.
❡ Secūdo meditetur quis sit/vel qui/quem/vel quos
orat. Et occurret in primis deus ipse: cuius potentiá nil
superat: sapientiam nil latet: indulgentissimam bonita/
tem/nulla peccatorum magnitudo aut multitudo supe/
rat: cuius iusticia reprobos seua vltione damnat. Occur
rent et sancti nostri ad deum mediatores: vel qui magis
deo dignitate et merito sunt vicini: aut oranti familiario
ri deuotione cogniti: seu speciali subuentõis priuilegio
dotati: aut sue custodie singulariter deputati. ❡ Me/
ditabitur tertio ipsa que petenda sunt: non quidem vi/
lia aut modica: sed summa ꝛ maxima: ẜm saluatoris pre
ceptum. Primū querite regnū dei ꝛ iusticiam ei⁹. Mat/
thei. vj. Petēda igitur sunt liberatio a damnatione mor/
tis perpetue: collatio beatitudinis eterne: infusio gra/
tie; remissio offense. Prima duo respiciunt regnum dei.

Secunda duo/iusticiã eius: quibus petitis/alia tẽporalia adiicientur. ¶ Meditabit quarto pro quibus orabit: Orabit aũt in primis pro seipso: ſm illud: Miserere aie tue placẽs deo. Eccli. xxx. Deinde ꝓ bonis in purgatorio Itẽ pro bonis quoꝝ casus magis scãdalizat in h seculo. Demũ pro malis vt eruãtur a diabolo. ¶ Meditabitur quinto: quibꝰ verbis orationẽ pficiet. Sunt eñ quedã verba a christo ore ꝓprio expssa: sicut oratio dñica. Sũt alia ab aplis ⁊ ꝓphetis spũsancto dictãte expressa. Sũt verba ab ecclesia instituta. Sunt etiã verba ꝓpria orantis deuotione formata. Hoꝝ quedã priuilegiata sunt: vt etiã ex ipso opere effectũ aliquẽ sortiant. Que ſm autoꝝ suoꝝ dignitatem digne ⁊ reuerenter sunt pferenda. Hac dispositione precedente haud dubium quin attentio diligentior sequetur: ⁊ pietatis affectus multiplicior.

¶ Lectio. lxiiij. A

Superest inuestigare de octaua questione: videlz de efficacia orationis: h est q̃ requirant ad hoc ꝙ oratio sit impetratoria eius qđ petit. Qđ eñ aliq̃ sit impetratoria oim q̃ petunt: ꝓbat certissima promissio diuina: qua dr̃ Ioh. xvj. Amẽ amẽ dico vobis: si q̃d petieritis patrẽ in noie meo/dabit vobis. Itẽ Mat. xxi. Oia quecũq; petieritis in orone credẽtes/accipietis. Et Ioh. xv. Quodcunq; volueritis/petetis: ⁊ fiet vobis. ⁊ similia multa habent. Manifestũ est aũt ꝙ nedũ petõres: sed etiã iusti multa q̃ petierũt nõ acceperũt. Moyses eñ petijt vt intraret terrã ꝓmissionis: ⁊ nõ exaudiuit eũ dñs. Deuteroñ. iij. Paulus ter dñm rogauit/ vt stimulus carnis auferret ab eo: ⁊ audiuit: Sufficit tibi gratia mea. ij. ad Coꝛ. xij. Ideo videndũ que oratio sit impetratoria eiꝰ qđ petit. Ad cuiꝰ inuestigationẽ aduertẽdum/ꝙ aliud est orationez esse meritoriã: ⁊ aliud esse efficacẽ ad impetrandũ omne qđ petit: vt tradit Alex. q. xxvj. parte iiij. mẽbro. iij. Nã ad hoc ꝙ oratio sit meritoria requiritur ꝙ ꝓcedat ex charitate: que fidẽ presupponit ⁊ spem: ſm qđ dicit Hugo/ꝙ oratio est cõuersio ad deum fide spe ⁊ charitate subnixa. sic oratio pauli meritoria fuit: nec tñ qđ petijt impetrauit. ¶ Ad hoc aũt ꝙ orõ sit impetratoria cuiuslibet qđ petit: requirunt quattuor cõditiones q̃ ponunt in glo. Luce. xi. sup illud: Quis vestrũ hz amicũ. que sunt vt petat pie/pseuerãter/ad salutẽ/⁊ pro se.

Orõnis impetratorie cõditiones

Requirit eñ aliq̃d ad orationẽ ex parte petẽtis: aliquid ex parte eiꝰ a quo petit: ⁊ aliq̃d ex parte obiecti qđ petit: ⁊ aliq̃d ex parte eius ꝓ quo postulat. Ex parte petẽtis requirit ꝙ petat pie. Est autem pie petere religiose petere. Pietas autẽ est dei cultus: vt dictũ est. s. lec. xviij. Et religio illa virtus est/q̃ dirigit potentiã circa cultũ dei: quatenus recte colat deus. Pie ergo petit q̃ recte quãtũ est ex parte orãtis petit. Et sic ſm beatũ Tho. dist. xv. quarti. q. vlti. Ista cõditio pie petere includit oĩa ex parte petentis ad orationẽ efficacẽ req̃sita: vt sunt/ꝙ cõfidenter petat/humiliter/recta intẽtione/ordinate/attẽte. Ex parte eius a quo petit: requirit/ꝙ petat perseueranter. Est eñ pater noster quẽ petimus: qui filioꝝ curã gerit: ſm illud. j. Petri. v. Oẽm solicitudinẽ vestrã proijciẽtes in eũ qm̃ ipsi cura est de vobis. ideo semꝑ ⁊ perseueranter ad eũ oratione est recurrẽdũ. Vñ ait per ꝓphetã. Nunquid obliuisci põt mulier infantẽ suũ: vt nõ misereat filij vteri sui: etsi illa oblita fuerit: ego tñ nõ obliuiscar tui. Ecce in manibꝰ meis descripsi te. Esa. xlix. Possent ad idẽ reduci cõditiones req̃site ex pte petẽtis: vt humilitas/cõfidentia ⁊c. qꝛ illa requirunt in petẽte in ordine ad eũ qui petit. Ex pte obiecti. i. rei q̃ petit: requirit ꝙ petant q̃ sunt ad salutẽ. Ex pte eius cui/siue ꝓ quo petit: requiritur ꝙ oratio fiat ꝓ se. Et he q̃ttuor cõditiones tãgunt in v̾bis christi Ioh. xvj. s. allegatis: vbi dicit: Amen amẽ dico vobis: si q̃d petieritis patrẽ in noie meo/dabit vobis. Prima cõditio tangit ibi: In noie meo; qꝛ in noie iesu petit qui pie petit ⁊ religiose. Hoc nomẽ est sup omne nomen: vt in noie eius omne genu flectat. ad Phil. ij. Flexio genuũ ad adorationẽ pertinet: q̃ est actꝰ religionis ⁊ pietatis. Scđa cõditio tangit ibi: Patrẽ: vt pater ex statim declaratis. Tertia cõditio tangit ibi: Quid: idest aliq̃d. Sola eñ que ad salutẽ que perẽnis est: pertinent: aliquid vocari possunt respectu eius qđ trãsitoriũ est qđ petit: veriꝰ nihil/ꝙ̃ aliquid dici põt. Propter qđ esse ꝓprijssime deo qui solus imutabilis est: attribuit. Vñ Exo. iij. Qui est/ misit me. Et ibidẽ. Ego sum q̃ sum. Quarta cõditio tãgit cũ dicit: Dabit vobis. Vobis inq̃t/nõ alteri. ¶ B De his cõditionibus paulo latius ꝓsequamur: que tñ nõ ita intelligẽde sunt: vt dicit Tho. ꝙ nunq̃ exauditur oratio nisi assint oẽs dicte quattuor cõditiones. Nã per orationes iustoꝝ multa impetrant alijs: tã viuis/ꝙ̃ defunctis. Propter qđ dicit Iacobꝰ: Orate pro inuicẽ vt saluemini quia multũ valet deprecatio iusti assidua. Iaco. vlti. Similiter ⁊ nõnunq̃ oratio extẽpio exaudit: vt ibidem apls de oratione helie exẽplificat: ⁊ ita de alijs cõditionibꝰ. Exaudit etiã frequẽter petõres: qui tñ nõ petũt pie: nõ quidẽ ex iusticia eoꝝ. Cũ eñ petõres hoc nõ merent: sed solum ex pura sua bonitate ⁊ misericordia: potissime quando oratio petõris cõcordat diuino ꝓposito. Quñq; etiam audit petõres deus in ira in malũ eoꝝ dũ petunt illicita. Sic populo israeli male petẽti carnes in deserto cõcessit qđ petebãt: vt idẽ populus subsequẽti pena disceret/ꝙ̃ male ex inordinata cõcupiscẽtia contra dei voluntatẽ petissent. Vñ in ps̃. dr̃: Adhuc esce erant in ore ipsoꝝ: et ira dei ascẽdit sup eos. Vbi Cassiod. Satiati sunt ad eoꝝ ruinã: nõ vt inde viuerẽt: sed potius perirẽt. Et Aug. super Iob. Si hoc a deo petit ⁊ obtinet vñ hõ ledit exauditꝰ: magis timendũ est: ne qđ posset nõ dare ꝓpitius/det iratus. Ita igit deus aliq̃n orationes q̃ nõ habet has q̃ttuor cõditiones exaudit: sed non oẽs. Sed illis cõditionibus quattuor existẽtibꝰ/semꝑ exaudit oratio/quantũ ad oĩa que postulant. ¶ C Prima itaq; cõditio est ꝙ oratio fiat pie: idest religiose: que vt dictũ est: includit oĩa q̃ requirunt ex parte orãtis. Hec aũt possunt reduci ad q̃nq; scz vt petat ex fide cõfidenter. Ex cõsideratione sue imperfectionis humiliter. Recta intẽtione ꝓpter deũ finaliter. Ordinate ꝑ media cõgruẽter. Attẽte ⁊ aduertẽter. ¶ Oportet igitur primo ꝙ oratio fiat ex fide ⁊ cõfidenter: vt credat dñm omniũ rectorẽ ⁊ ꝓuisorẽ posse dare q̃ petit. Cõfidat etiã per spem eũ velle dare ex sua bonitate ⁊ liberalitate. Vñ beatꝰ Iacobꝰ: Si q̃s indiget sapientia postulet eam a dño: qui dat omnibꝰ affluẽter ⁊ nõ improperat: ⁊ dabit ei. Hoc quoad primũ. ⁊ sequit quoad secũdũ. Postulet autẽ in fide nihil hesitans. Qui eñ hesitat similis est fluctui maris: qui a vẽto mouet ⁊ circũfertur. Nõ ergo estimet hõ ille ꝙ accipiet aliq̃d a dño. Iacobi. j. Hinc dñs Matth. xxi. Si habueritis fidẽ ⁊ nõ hesitaueritis: nõ solũ de ficulnea facietis: sed etsi monti huic dixeritis: tolle ⁊ iacta te in mare: fiet. Et oĩa quecũq; petieritis in orone credẽtes accipietis. Et Marci. ix. cuidã petẽti a dño liberationẽ filij sui a demonio: ⁊ dicẽti: Si q̃d potes adiuua nos. Rñdit dñs: Si potes credere: omnia possibilia sunt credẽti. Vbi glo. Hiero. Fides cũ lachrymis optata vota capit. ¶ Scđo oportet ꝙ fiat humiliter ita ꝙ orans ex cõsideratione sue imꝑfectionis recognoscat se indigentẽ: seq; sibi nõ sufficere: sed oĩa a deo recipere et expectare. Hanc enim orationẽ deus respicit: ſm illud ps̃. Respexit in orationẽ humiliũ. Superbis enim resistit: humilibus autẽ dat gratiam. Iaco. iiij. ⁊ j. Petri v. Et Gregor. xx. moral. Iste veram deo orationẽ exhibet qui semetipsum: quia puluis est: humiliter videt: qui sibi nihil virtutis tribuit: qui bona que agit: esse de conditoris misericordia recognoscit. ¶ Tertio assit recta intẽtio: qua ea que petit: petat intentione vltimi finis qui deus est: ita vt siue vitam eternã petat: siue virtutes et gratiam: siue etiã bona corporis: aut rerum exterioꝝ: omnia

finaliter ac pncipaliter postulet ppter deū: vt ex hoc de⁹
glorificet̄ ⁊ honoret̄. Ideo vitā eternā petat: vt (qḋ bea
toꝝ est) cōiunct⁹ deo in secula seculoꝝ laudet eū. Cetera
vo petat in ordine ad vitā eternā: ſm illud apl̄i. Oīa in
gloriā dei facite. j. Coꝝ. x. Hāc aūt intētionē charitas pre
stat: que oīa in deū sup oīa dilectum ordinat. Sicut spes
dat cōsequēdi fiduciā: ⁊ fides potētie ac liberalitatis ei⁹
qui petit̄ credulitatē. ❡ D Ex quo sequit̄ ꝙ nō petit
pie / qui nō petit ex fide / spe / ⁊ charitate: ſm Hugo. q̄ ora
re dicit adherere deo fide spe ⁊ charitate. Ex quo sequit̄
scḋo: ꝙ existēs in mortali pctō / nō petit pie. Patet: qꝛ ca/
ret charitate: ⁊ ideo nō semper obtinet qḋ petit. vñ dr̄ in
ps̄. Iniquitatē si aspexi in corde meo: non exaudiet dñs.
Si cor nostrū nō reprehēderit nos: fiduciā habemus ad
deū: ⁊ quicq̄d petierimus / accipiemus ab eo. j. Joh. iij.
Beda q̄ exponēs illud ps̄. Voluntatē timētiū se faciet:
⁊ deprecationē eoꝝ exaudiet ⁊ saluos faciet eos. in q̄daʒ
homelia ait: Qui pces suas deo oblaturi prius iussa ei⁹
implere satagūt: hoꝝ cū ipsi clamauerint: oratiōes exau/
dit. Hoꝝ cū ad se suspirauerint: pia vota perficiet. Et se/
quit̄ ad ppositū. Sed illi male petūt: qui vocē dñi iuben
tis audire obtēperādo cōtemnūt: ⁊ nihilominus dñi sui
vocē exaudire miserādo deposcūt: quos ipse repellēs in
euāgelio dicit. Quid aūt vocatis me dñe: ⁊ non facitis q̄
dico. Nam ⁊ de istis dr̄ per Esa. j. Et cum extenderitis ma
nus vestras: auertā oculos meos a vobis: ⁊ cū multipli/
caueritis orones nō exaudiā: qꝛ manus vestre plene sunt
sanguine. ❡ Nō tñ oīs qui in mortali orat: orādo sic pec
cat. Nā pctōr orans pro remissione pctī nō peccat: vt pa/
tet de publicano orāte Luce. xviij. q̄ orando obtinuit sui
iustificationē: ergo nō peccauit. vñ Eccli. xxi. dr̄. Fili pec
casti: non adijcias iterū: sed de pristinis deprecare vt tibi
dimittant̄. Nec verū est vbū ceci: Joh. ix. Scim⁹ qꝛ deus
pctōres nō audit. vñ Glo. interli. ibidē. Adhuc inunctus
supple dixit: qꝛ de⁹ pctōres audit vt publicanū cōfitentē:
sicut nec ieiunās aut elemosynā dans in mortali / peccat.
❡ E Et dico nō oīs: qꝛ in trib⁹ casib⁹ orās: suo modo
ieiunās / vel dās elemosynā in mortali / mortaliter peccat
Ps. cviij Primus: si orās orādo peteret illicita. Vñ de tali sicut de
iuda dicit̄: oratio ei⁹ fiat in pctm̄. De h̄ Beda: Bene orat
qui orādo deū querit: h̄ a terrenis ad supiora pgrediēs /
virtutē curie supioris ascēdit: qui vo de diuitijs aut ho/
nore: aut certe de inimici morte sollicitius obsecrat: hic in
infimis iacens / viles ad deum preces mittit. Hec Beda.
❡ Scḋs / qñ oratio pcedit ex radice vitiosa: puta ex pre/
sumptione supba. Sicut dū aliq̄s digniorē se ceteris re/
putat ad ecclesiasticas dignitates: ⁊ sic ad orādū pro po
pulo: qꝛ diues / potēs / vel de nobili psapia. Sicut figura
tū est in facto Ozie regis: q̄ voluit adolere incēsum sup
altare thimiamatis. ij. Paral̄. xxvj. ideoq; pcussus fuit in/
curabili lepra. Vel si pcedit ex hypocrisi. Matth. vj. Cū
oratis / nō eritis sicut hypocrite: q̄ amant in synagogis: ⁊
in angulis platearū stātes orare: vt videant̄ ab hoibus.
Vel si pcedit ex auaricia / amore scʒ pecunie. Mat. xxiij.
Ve vobis scribe ⁊ pharisei hypocrite: qui comeditis do/
mos viduarū: lōgas orones orātes ⁊c. De his Isido. de
sum. bono lib. iij. c. vij. Quorūdā oratio in pctm̄ fit: sicut
de iuda pditore scribit̄: Qui eñ iactāter orat / appetēdo
laudē humanā: nō solū ei⁹ oratio nō delet pctm̄: sed ipsa
cōuertit̄ in pctm̄. sicut iudei / heretici: qui licet ieiunare ⁊
orare videant̄: eoꝝ tñ oratio nō illis ad purgatiōis meri
tū: sed mutat̄ potius in pctm̄. ❡ Terti⁹ casus: cuʒ oratio
fit in scādalum / vt in notorio pctōre orones publicas ex
officio corā populo pficiēte. Exēpli cā: Fornicari⁹ publi/
cus officiū misse celebrās: aut sacramētales orationes in
ps. xlix. publico pficiēs: de quib⁹ illud ps̄. intelligit̄. Pctōri autē
dixit deus: Quare tu enarras iusticias meas: ⁊ assumis
testamētū meū per os tuū. Et de oronib⁹ in predictis ca/
sibus intelligunt̄ multe autoritates scripture ⁊ scṫoꝝ: vt
illa Grego. in pasto. Cū is qui displicet ad intercedendū

mittitur: irati animus ad deteriora puocatur. Nō autē
prouocat̄ deus nisi p pctm̄. Prouocat̄ autē cōtra mitten
tē: qui sciēter mittit indignū: ⁊ cōtra missum / qui sciēter
in mortali suscipit ⁊ exercet publice intercessiōis officiū.
Et illud Prouer. xxviij. Qui declinat aures suas ne au/
diat legē: oratio eius erit execrabilis. legē scʒ dimittēdo /
si habet aliq̄d aduersus aliquē: sicut dr̄ Marci. xi. Cum
stabitis ad orandū: dimittite si q̄d habetis aduersus ali/
quē ⁊c. ita exponit Alexāder. ❡ F Quarto ad pie orā
dū requirit̄ vt petat ordinate p media cōgruentia: ita ꝙ
nō solū petat̄: sed etiā media cōgrua id qḋ petit̄ acquirē
di nō omittant̄: faciatq; petēs qḋ humano modo pōt / p
obtinēdo eo qḋ petit. Vt si q̄s rogat deū p necessarijs vi
te: nō omittat diligēter laborare. Si p sciētia / cum hoc ꝙ
dei auxiliū implorat: a studio nō desistat. Si petit vitam
eternā a deo: nō cesset seruare legē: ⁊ opa meritoria pfice
re ⁊ peccata vitare. Alioq̄n si dimissis congruis medijs /
quis petit aliq̄d a deo: nō videt̄ deum petere: sed tētare.
In hoc eñ reprehēsi sunt filij zebedei: qꝛ petierūt sub/
limitatē premij: prius q̄ laborē opis meritorij. Vñ audi/
uerūt a dño: Nescitis quid petatis. Matth. xx. Sup quo
dicit Beda: Nescierūt quid peterēt: qui premioꝝ sublimi
tatē prius q̄ operū perfectionē querebāt. Sed celestis
magister quid primū querēdum sit insinuās / reuocat ad
viā laboris: qua brauiū attingi possit retributiōis. Pote
stis inq̄t bibere calicē quē ego bibiturus sum. Calicē di/
cit passionis amaritudine. Nā quisq̄s hāc humiliter pa/
tiēterq; p christo suscipit: merito cū illo sublimiter regna
bit. Quia ḡ filij zebedei cū ipso sedere desiderabāt: amo
net eos pmo passionis ei⁹ sequi exēpla: ⁊ ita demū maie/
statis ei⁹ culmē appetere. Petierūt etiā dicti filij gloriam
sibi dari: ⁊ nō petierūt preseruari a ruina pctī. Ordinata
fuisset eoꝝ petitio: si petissent vt dñs daret eis auxilium
grē vitādi pctā in hoc seculo. Vñ Chry. sup Mattheū.
Qm̄ in hoc mūdo piculosissimo viuimus q̄si in pelago
vbi nunq̄ deest tēpestas: aut si interdū tēpestas non est:
est tñ semp timor tēpestatis. Sic in hoc mūdo viuētibus
nunq̄ deest tētatio: aut si aliq̄n deest: semp tñ adest tēta
tionis timor. Ideo orandū nobis est: Da nobis dñe auxi
liū tue gratie in tribulatione vt vincamus malū: nō vin/
camur a malo. Nos eñ in hoc spūali certamine viuētes:
nō debemus pncipaliter cogitare qualē gloriā cōsequa/
mur: sed magis quō ruinā euadamus. Qui vo de gloria
cogitat / ⁊ non magis de casu: ille nec infirmitatē carnis
sue cognoscit: nec maliciā hui⁹ seculi: nec vstutias intelli/
git diaboli. ❡ G Quinto requirit̄ ad pie petenduʒ /
vt oratio fiat attēte ⁊ aduertēter. Vñ beat⁹ Grego. sup il
lud Gen. xv. ꝙ abraā abigebat volucres sup sacrificium
descēdentes / dicit. Illā orationē de⁹ nō audit: cui ille qui
orat nō attēdit. Et beat⁹ Cyprianus in lib. de dñica orati/
one. Quō audire te a dño postulas: cū ipse te nō audis:
cū sepe etiā orasti nescis. Vis esse deū memorē tui: cuʒ tu
ipse memor tui nō sis. Hoc est vigilare oculis ⁊ corde dor
mire: cum tamen christian⁹ debeat oculis dormire ⁊ cor/
de vigilare. Qualis autē attētio requirat̄ supra in respō
sione ad. vij. q. in pncipio huius materie morā latius est
tractatū. ❡ H Scḋa cōditio pncipalis oratiōis impe
tratorie est petere pseuerāter. Sepe eñ dñs q̄ dare vult
differt dare ad maiorē petēti vtilitatē: vt. s. ex dilatiōe peti
ti / orās ampli⁹ desideret ipm: ⁊ p h̄ feruēti⁹ ad deū se cō/
uertat: atq; sic plura ac maiora bona recipe mereat̄. Vñ
Aug. in de vbis dñi: Ipse eñ dñs q̄ dare vult: differt da/
re vt amplius desideres ipsum dilatum: ⁊ vt desiderādo
capax inueniaris: vt cum venerit amplius implearis. Et
iterū idē in eodē: Qui nos hortat̄ vt petam⁹: ⁊ cui displi
cet si nō petim⁹: si aliq̄n tardius dat: cōmēdat bona sua:
nō negat ea: qm̄ diu desiderata dulcius obtinentur: data
vo cito / vilescunt. Et ibidem: Qui de christo quid sentiē
dum est / sentit: ipse in eius nomine petit et accipit qḋ pe
tit. Et subdit ad ppositū; Accipit aūt q̄si debet accipere.

Quedā eñ nō negātur: sed vt cōgruo dentur tempore: differūtur. ¶ Sed hic querit: Quid est perseuerāter petere. nā impossibile est semp stare in actu petēdi. Ad hoc respōdet Alexan. q. xcvi. parte. iiii. mēbro. iii. arti. v. q ad perseuerāter orandū vt hic accipit: qn est vna quattuor cōditionū requisitarū: ad orationis efficaciā tria requirūtur. Primū habitualis cōtinuatio desiderii petitorum. i. Thes. v. Sine intermissione orate. Glo. Ipsum desideriū bonū oratio est: et cōtinuū desideriū cōtinua est oratio. Scdm est iteratio seu frequētia orationis. ita vt nō semel tm oret: quasi pro eodē petito orationē nūq resumpturus: sed ita oret quasi iterū atq iterū idipsum petiturus. Tertiū est expulsio siue remotio impedimēti q impediretur efficacia impetrādi. Si eñ interuenerit impedimentū / puta peccatū: seu nō obseruantia ceterarū conditionū: nō semper impetrat. Si eñ quis actū orandi cōtinuaret: et a pietate recederet: nō necessario impetraret. Oportet ergo cū habituali desiderio petiti / ac frequēti orationis iteratione cauere impedimētū: quo petēs redderetur indignus recipere petita vt perseuerāter censeatur orare. Nō aūt talis perseuerātia orationis requirit: beat⁹ Grego. in moralib⁹ docet: vbi ait: Virtutis pōdus oratio nō habet: quā nequaq perseuerātia cōtinui amoris tenet. Et Chrys. in de cōpunctione cor. Ab oratione nō recedas / donec accipies finem postulati: tūc cessa qn acceperis: imo magis nec tūc cesses: sed et tūc perseuera agēs grās pro eo qd accepisti: vt perseueret tibi qd acceperis. Requirit ergo nō tm perseuerātia orationis quantū ad duo prima: habitū scz desiderii / et frequētiā actus: sed etiā quātū ad habitū charitatis: quo pdito / nō est dign⁹ exaudiri: q: petēs nō est dignus pmio: sed pena. Et h est tertiū / impedimēti remotio: quor maximū est peccatum: quo existēte / nō petitur pie. Sic ergo primū horum principiū est scdi. Tertiū cōplementū est primi et scdi. Si eñ interueniret impedimentū: vt peccatū aut aliarū cōditionū defect⁹: nec cōtinuatio habitualis desiderii: nec actualis iteratio orationis / efficax haberet. ¶ I Tertia cōditio pncipalis ad orationis efficaciā requisita est / vt petatur ad salutē. i. salus ipsa q est regnū celor: et oia illa p que ad regnū peruenit: vt est iusticia generalis: de qua di Matth. vi. Querite primū regnū dei et iusticiam eius. Et sunt oia corpori necessaria: q: eñ qdiu in hoc mūdo sumus: viatores sumus: et q: viā cōplere nō possumus / nisi corpe sustētato: nec ad regnū puenire possumus / nisi via cōpleta: ideo et tēporalia quecūq corpori necessaria petunt ad salutē. Si tn tenet regula Aug. i. de doctri. christia. vt ea q in vsum veniūt ad obtinēdū illud q fruēdū est / referant: et petēda ea intētione petant: sic et pertinētia ad salutē petit: quisqs petit remotionē īpedimētorū: et in se et in aliis. Sic ordinate peti posset tyrānor oppressio: tribulationum amotio: inimicor correptio: infirmitatis ablatio et filia: quatenus sunt impedimēta salutis nobis vel pximis. Sic helias orauit vt clauderet celū: iterū orauit vt plueret / et exaudit⁹ est. Iaco. v. iii. Regū. xvii. et xviii. et Luce. iiii. Iterū orauit et ignis descēdit de celo: et deuorauit duos qnquagenarios cū suis quinquagenariis. iiii. Reg. i. Licet dici posset / q helias non orādo optauit / sed nūciauit: sicut et ceteri pphete mala tēporalia imprecātes idolatris et peccatricib⁹ pplis. Duz ergo hō sepe ignorās petit saluti cōtraria / ceteris conditionib⁹ stātibus: a patre misericordiarū qui nostre saluti cōsulit: nō exaudit ad suā volūtatē: sed suaz vtilitatē. Et qnq nō accipit qd petit: sed aliud qd vtili⁹ est ac salubri⁹ Hinc beat⁹ Aug. homel. xix. sup Iohānē dicit: Dū petim⁹ simul petamus vt dñs facta oratione nō faciat qd nō bene petimus. Neq eñ parua tētatio est / si cōtra tuam causam sit tua petitio. Sic dñs facta oratione ad patrē pro calicis ablatione / statim subiūxit: Verūtamē nō sicut ego volo: sed sicut tu vis: quo nos docuit dū aliqd petimus qd nō est manifeste salutis pmotiuū; nec saluti cōtrariū quatenus illud cōmittamus diuine dispositioni et prouidentie / vt illud cōferat vel auferat: sicut magis saluti nostre nouit cōferre et expedire. Ex his patet q mirādū nō est fidelib⁹ si instāter orātes pro pace eccñe: aut alia bona ordinatiōe ecclesie / nō semp petita accipiūt: q: de⁹ scit qd magis expediat ad gloriā elector et correctioez peccator. Ideo rogādus est cōditionaliter de⁹ vt auferat malū: cōcedat bonū: inquantū est pro honore suo: et expedit saluti nostre: et tūc sic conferat qn et quō expedire nostre saluti nouit. Que aūt simpliciter sint petēda: et q sub conditione tacita vel expressa: dictū est. s. lec. lvi. ¶ Quarta cōditio est vt orās petat pro se. Cōtingit eñ q oratio facta pro alio / nō impetret alii petitū: etiā si fiat pie / perseuerāter / et de ptinētib⁹ ad salutē / pp̄ter impedimētū ex pte eius pro quo petitur. vñ dicit Alex. q alleg. arti. iii. mēbro. iiii. Cū quis orat pro se: pculdubio pōt se facere talē cū diuino adiutorio: vt nō sit aliqd qd impediat sue petitiōis effectū. Cū aūt orat pro alio quantūcunq facit qd in se est pro illo pro quo orat: ille tn pro quo orat: si nō faciat se talē vt oratio nō impediat: immo si obicem ponit: orās pro ipso nō poterit amouere: quēadmodū poterit / cū orat pro seipso. vñ Hiere. vii. di: Noli orare pro populo hoc: nec assumas pro eis laudē et orationē: nec obsistas mihi: q: nō exaudiā te. Et ibidē. c. xv. Si steterint moyses et samuel coram me: nō est aia mea ad populū istū. ¶ Istis ergo qttuor: cōditionib⁹ stātib⁹ / oratio est impetratiua oim q petunt. Cuius fm Alex. triplex est ratio: scz summa exaudientis liberalitas: summa veritas: summa amicabilitas. Quia eñ summe liberalis / prōprior est ad danduz q hō ad recipiendū: qn hoiem dispositū dignū et habilē inuenit: sicut sol diffundit suā lucem qn inuenit susceptibile. Ita est de patre luminū qn inuenit hoiem dispositū: tūc diffundit suā bonitatē. Differēter tn: q: diffusio patris luminū est volūtaria: diffusio solis est naturalis. Itē quia summe verax est fm illud Numeri. xxiii. Nō est de⁹ quasi hō vt mentiat: nec vt fili⁹ hois vt mutet. Dixit eñ et non faciet: locut⁹ est et nō implebit. Veritati addit pmissionē nō q: nō posset facere sine pmissione: sed vt fidē certam daret de impetrādo. Quia deniq summe amicabilis: sicut amor facit q hz in ptāte volūtatē amici: ita etiam aia sancta hz in ptāte sua quodāmodo volūtatē dei ex maxima vnione ei⁹ ad deū: pp̄ter qd iosue cōfisus de hac ptāte qsi pcipiēdo dixit soli: Sol ne mouearis cōtra gabaon. Et sequit. Stetitq sol in medio celi: et nō festinauit occūbere spacio vni⁹ diei obediēte dño voci hois. Iosue. x. Inde est q dñs nō vult negare homini qd petit rōnabiliter in orone. Nec est aliq ratio ex pte dei retrahēs a dādo: non impotētia: nō indigētia: nō inuidia. Hec eñ sunt cause / cur sepenumero hoies nō tribuūt petita postulātibus. Nihil eñ nō pōt de⁹: in cui⁹ ptāte oia sunt posita. Hester xiii. c. Nihil odit eor etiā que fecit. Sap. xi. Nec possessio sua largitiōe bonor minuit: eo q dādo nihil sue eximit ptāti: manent sue ptāti subiecti et donū qd largit: et is cui donat. ¶ L Sed forte dicis: quō de⁹ exaudit orones clamātiū ad se in oibus q pie / pseuerāter / ad salutē et pro se petūt: et tn multi tales nō exaudiunt: vt sunt q tribulantur: et clamāt vt eruantur: nec tn ab eis liberant. Rñdet beat⁹ Aug. Tu tantū tene vias ei⁹: et qn tribularis / audit te: supple etsi nō ad voluntatē dando petitū: tn ad vtilitatē: et sicut magis expedit ad finē orōnis: q esse debet salus tua et gloria dei. Qd cōsequēter declarat per duo exēpla subdēs: Quia de⁹ medic⁹ est: ideo adhuc secat scindēdo vulnus: et non tollit manum nisi secuerit: et quantum ei videtur expedire infirmo. Etenim medicus ille crudelis est: qui exaudit clamantem hominem: et parcit vulneri in periculum vite. Rursus matres quando fricant in balneis pueros ad salutem: nonne paruuli clamant inter manus earum. Ille ergo crudeles sunt vt nō exaudiant lachrymas infantium: absit: Nonne potius plene sunt pietate: et tamen clamant pueri et non parcitur eis.

Sic τ de⁹ noster plenus est pietate paterna: sed ideo videt hic nō exaudire: vt sanet τ vt parcat in ppetuū. Un̄ scribit in ps̄. Clamauerūt iusti τ dn̄s exaudiuit eos: et ex oib⁹ tribulationib⁹ eoꝝ eripuit eos. Eripuit eos: etsi non corporaliter: tn̄ spūaliter. Un̄ idē Aug. Ille q̄ tulit de flamma tres pueros: nunquid tulit de martyrio. vij. machabeos. Nōne illi in ignib⁹ hymnizabāt illesi. Illi martyrio expirabāt. Deus triū pueroꝝ/nōne ipse est τ machabeorū. Illos eruit: illos nō eruit: immo vtrosqꝫ eruit. Sed tres pueros sic eruit: vt carnales cōfunderent. Machabeos aūt nō sic eruit: vt illi q̄ persequebant: in penas irēt grauiores: cū se putabāt dei martyres oppressisse. Et sup eodem ps̄. Cap. iustos clamasse dicit ad dn̄m τ semp exauditos. Quid ergo de martyrib⁹ dicimus: quos de supplicijs tyrānoꝝ minime cōstat esse liberatos. Rn̄det. Liberati plane sunt: qn̄ sunt ad celoꝝ regna pducti/oibus tribulationib⁹ pbant exuti. Clamor em̄ iustoꝝ non solū ad tēporalē: sed maxime ad eternā vtilitatē semp a dn̄o exaudit. Ex quib⁹ patet/ꝙ iusti q̄ tēporaliter liberari petūt a tribulatiōe: sicut nec paulus a stimulo: ita nec illi a tēporali malo liberari petētes/petunt ad salutē: quos tn̄ dn̄s exaudit ad salutē: dū nō petita: sed q̄ meliora sunt/τ vtilioꝛa prestat benignus τ cōcedit. Et tantū de illa q̄stione.

Oro an sit meritoria. ¶ Ultimo quesitū est de merito oronis/an sit meritoria. Que q̄stio ex iā dictis satis soluta est. Un̄ preter effectuz spūalis cōsolatiōis/quē hꝫ seu efficit p̄sentialiter: adhuc duos effect⁹ hꝫ oratio vt dictuz est. Et h̄ respectu futuri: scꝫ virtutē merēdi/τ vtutē impetrādi qꝺ petit. Et iste virtutes qn̄qꝫ ꝯiungunt i oratiōe: qn̄qꝫ separant. Nā quātū ad virtutē merēdi innitit charitati: a qua dū pcedit: debet sibi sicut cuilibet actui meritorio: premiū beatificum de cōdigno. Inquantū impetratoria innitit gratiose volūtati diuine q̄ nos ad orandū incitat: qꝺ nō faceret nisi dare vellet: vt vult Aug. Qn̄ ergo oratio pcedit ex charitate est meritoria: etiā si nō impetrat petitum pp̄ter defectum alicuius q̄tuor cōditionū dictarū. Qn̄ vo nō pcedit ex charitate: τ tn̄ sit pseuerāter p se τ ad salutē: licꝫ nō pie q: nō ex charitate: licꝫ nō semp: qn̄qꝫ tn̄/imo frequenter impetrat petitū: sic orone impetrat prima gr̄a τ alia multa dei dona: q̄ deus donat orāti: al's nō daturus non tanq̄ digno: sed sua liberalissima volūtate: quoꝝ donoꝝ oratio meritum est de cōgruo: nō de cōdigno. Qn̄ vo sit oratio s̄m oēs q̄tuor cōditiones/pie/pseuerāter/p se/τ ad salutē: q: simul cōcurrit gr̄a: alioq̄n nō oraret pie: tūc est meritoria vite eterne: τ cū h̄ impetratoria ei⁹ qꝺ sic petit. Un̄ oro vt sit impetratoria: nō coexigit gratiā: q: nōnunq̄ impetrat gratiā. ¶ N Un̄ patet magna vtilitas oronis: nō tm̄ meritorie: sꝫ etiā nō meritorie: q̄ tn̄ nō est cōtra salutē. Cui⁹ fruct⁹ τ vtilitatē/si dicere laborarē: frustra niterer. Que em̄ mala orationibus repulsa nō sunt. Que bona aie τ corpis pie orātibus negata sunt. Nā oratio culpā delet: que pestes sunt aie. Un̄ Hiero. sup illud Matth. xvij. Hoc gen⁹ demonioꝝ nō eijcit nisi p orationē τ ieiuniū: dicit. Oratio sanat pestes mētis: ieiuniū pestes carnis. Pestis mētis vitia sunt τ pctā. Un̄ τ roganti seruo dn̄s omne debitum dimisit: q: eū rogauit. Matth. xviij. Siliter τ dauid postq̄ orauit/audiuit: trāstulit dn̄s pctm̄ a te. ij. Regū. xij. Fugat oratio malignos spirit⁹: vt s. allegatū est. Hoc gen⁹ demonioꝝ τc. Tētationes q̄slibet extinguit. Un̄ Mat. xxvi. Uigilate τ orate ne intretis in tētationē. Un̄ τ Isido. iij. lib. de sum. bo. c. vij. Hoc est remediū eius q̄ vitioꝝ tentationib⁹ exestuat: vt quotiens quolibet tāgit vitio: totiēs ad orationē se subdat: q: frequēs oratio impugnationē extinguit. Etiā corpis infirmitates τ lāguores tollit. Jaco. v. Oratio fidei saluabit infirmū. ¶ O Ualet etiā ad impetrādū vniuersa bona aie τ corpis: vite scꝫ plōgationē. Patet de Ezechia rege cui oranti additi sunt vite sue q̄ndecim anni. Esa. xxxviij. iiij. Regū. xx. τ. ij. Paral. xxxij. Ad pacis τ q̄etis trāquillitatē. j. ad Timo. ij. Obsecro pmū oim fieri obsecratiōes/orationes/postulationes/gratiarū actiones/pro omnibus hominibus: pro regibus: τ omnibus qui in sublimitate constituti sunt: vt quietam τ tranquillam vitam agamus/in omni pietate τ castitate. Ad tribulatorum τ tristium cōsolationem. Jaco. v. Tristat aliquis vestrū: oret equo animo τ psallat. Ad victoriā τ inimicoꝝ expugnationē. Exo. xvij. Moyse orante vincit amalech. Et Machabeoꝝ p totū. Ad aie illuminationē. iij. Regū. iij. dixit dn̄s salomoni. Quia postulasti sapiētiā ad discernenduz iudiciū: Ecce feci tibi s̄m sermones tuos: τ dedi tibi cor Jaco. i.
sapiēs τ intelligēs. Un̄ Apls. Si qs vestrū indiget sapiētia: postulet eā a deo: qui dat oibus affluēter τ nō improperat. Ad gratie abūdantiā. Act. iiij. Cū orassent scꝫ apli motus est locus in quo erāt cōgregati: τ repleti sunt omnes spūsancto. Ad celi aptionē. Jaco. v. habet ꝙ ad orationē helie apertū est celū τ clausum. qꝺ nō solū intelligit de aptione celi quantū ad bn̄ficiū pluuie: sed etiā ad salutē aie. Un̄ statim sequit: Orate p inuicē vt saluemini. Supfluū existimo diuti⁹ immorari: cū ostēsum est orationē quattuor dictis cōditionib⁹ vestitā/oia q̄ desiderātur τ petunt impetrare. Qꝺ etiā patet factū p discursum vtriusqꝫ testamenti. Ex quo satis patet necessitas oronis ad impetrādū cūcta nobis necessaria: q̄ ex nobis hr̄e nō valem⁹. ¶ P Multa alia de orone ad deū faciēda: nō vt ipm instruamus q̄ oia nouit: aut inclinemus q̄ semper immutabilis existit: habes. s̄. lec. xxxi. Hec autē p̄missa de orone in genere sufficiāt: ad nostri informationē quō orandū est: ne incassum oremus: τ ad inclinādū animos nostros vt orare nō cessem⁹. Orationē em̄ laboriose mēdicare nō oportet: aut a remotis adducere: apud nos est in nostra potestate cōstituta. Possumus dū volum⁹ semper dn̄m orationib⁹ pulsare/suo qꝺ semp presto est: auxilio concurrēte. Un̄ in ps̄. dicit pp̄heta. Apud me oratio Ps̄. xli.
deo vite mee. q̄ exponēs bea. Aug. ait: Non em̄ vt supplicē deo empturus sum de transmarinis locis: aut vt exaudiat me de⁹ meus nauigabo: vt de longinqs afferā thura τ aromata: aut de grege adducā vitulū saginatū. Sed apud me est oratio deo vite mee offerēda. Intus habeo victimā/quā immolē sibi. Intus habeo thus / qꝺ imponā. Intus habeo sacrificiū/q̄ flectam dn̄m meū: q: apud me est oratio deo vite mee. Que cū ita se habeāt: ꝙ dignū est τ salutare orationes nostras crebro nos offerre dn̄o deo nostro: immo ꝙ necessariū nobis: vt sic puro corde: sincero affectu: mente deuota: cū ceterarū cōditionū obseruatione ad deū refugiētes: in oibus nostris necessitatib⁹ exaudiri mereamur: quo salutē nostram ad quam cōditi sumus: finaliter consequamur. Et tantum de oratione in generali.

¶ Lectio. lxiiij. A

Remissis quibusdā

de orone in generali: accedēdū est ad oronē dn̄icā in spāli: aliq̄ breuiter de ei⁹ excellētia premittētes: τ deinde ad ei⁹ expositionē s̄m scto̅ꝝ snias pcedētes. ¶ Est autem hec oratio dn̄ica aliis oronib⁹ excellētior/s̄m Hugonē cardinalē in postilla sup Mattheū: pp̄ter ei⁹ dignitatē/breuitatē/fecūditatem. ¶ Est em̄ oratio hec dignior aliis: q: ab ipso christo deo q̄ orat: edita est τ edocta: τ p hoc exaudibilior: q: auto: ei⁹ est quē cōstituit pater mediatorē inter se τ nos peccatores. Qui q: fili⁹ est patris vnigenit⁹ in q̄ sibi bene cōplacuit: ipsi⁹ orationē refutare nō pōt. Ipsum em̄ p̄cepit audiri a mortalib⁹/dicēs: Hic est fili⁹ me⁹ dilect⁹ in q̄ mi- Mat.
hi bn̄ cōplacui ipm audite. Cū ergo christus dixit: Sic er- xvij.
go orabitis: Pater noster: hesitare nemo poterit: qn oratio illa sit patri acceptior/ꝙ alia q̄cūqꝫ. Ad h̄ accipe dictū bti Cypriani. Que em̄ pōt esse spūalior oratio: ꝙ q̄ a christo nobis data est: a quo τ spūsanctus nobis missus est. Que apud patrem precatio exauditior: ꝙ que ab ore filij qui veritas est prolata creditur. Idem. Qui fecit viuere; docuit et orare; vt dum prece et oratione quam filius

docuit apud patrē loquimur:facillimū vtiq; exaudimur.
Hāc exaudibilitatē christ⁹ significauit/cū dixit:Si q̇d pe
tieritis patrē in noīe meo/dabit vobis. Per q̇d autē ma
gis in noīe christi petere poterimus:nisi p̄ orationē quā
nobis orandā edidit:⁊ p̄sonaliter instituit. ¶ Est etiam
in eo dignior/ceterisq; exaudibilior: q: in ipsa sola ea q̄
digna sunt ⁊ beneplacita deo:ab ipso postulant̄. Christ⁹
eñ qui venit nos soluere a peccatis:⁊ nos deo recōcilia
re:non nisi nobis vtilia/vt salutifera petēda p̄scripsit:alīs
quomodo dixisset pater/ipsuʒ audite. ¶ B Scdo ex
cedit alias in breuitate. Vñ christ⁹ eā instituēs premisit:
Orātes nolite multū loqui sicut ethnici faciūt: putātes
in suo multiloquio exaudiri. Hi eñ exercēde lingue ma/
gis operā dant/inquit glo. q̄ menti mūdande. Et b̄ nu/
gatorij officij genus etiā ad eā precē nectendū trāsferāt:
putātes q̄ sicut orator iudicē:ita ⁊ ipsi deū flectere que/
ant. Dānat autē multiloquiū de infidelitate: sed nō mul
tas lachrymas:nō multas obsecratiōes in cordis purita
te:q̄d sancti faciūt. Nā ⁊ dñs iesus legit̄ fecisse q̄ p̄noctā
uit in ōrone. Sed v̄botenus sine affectiōe vacuas aures
dei implere malū est:q̄si in hoc audiamur. De hac breui/
tate Cyprianus in lib. de ōrone dñica ait: Ipsa est oratio
quā met deus incarnat⁹ mortales orare docuit:q̄ suo ma
gisterio oēm precē nostrā in vno sermone breuiauit:tāq̄
sit sermo de quo dixit Esaias. Sermonē breuiatuʒ faciet
dñs in toto orbe terre. ¶ C Huius autem breuitatis
multe assignātur cause. Vna vt christus p̄beret fidelib⁹
fiduciā impetrādi q̄d breuib⁹ v̄bis postulādū demōstra/
uit. de b̄ dicit quedā glo. sup̄ Mattheū. Christ⁹ inter ce/
tera salutaria monita quib⁹ ꝯsuluit credētib⁹:formā orā
di p̄ponēs:orationē cōposuit breuib⁹ v̄bis:vt esset fidu
cia cito annuendi:q̄ breuiter vult rogari. ¶ Scda ratio:
vt eo facili⁹ posset memorie cōmendari. de quo beat⁹ Cy
prianus. Cum dñs noster iesus christus oibus venerit ⁊
colligēs doctos pariter ⁊ indoctos:omni etati p̄cepta sa
lutis ediderit:p̄ceptoꝝ suoꝝ fecit grāde cōpendiū: vt in
doctrina celesti discentiū memoria nō laboraret: sed q̄d
esset simplici fide necessarium velociter disceret. ¶ Ter
tia: vt prudētia etiā ingeniosoꝝ miraret̄ de profunditate
mysterioꝝ:⁊ multiplicitate sniaꝝ in tanta v̄boꝝ paucita
te cōprehēsoꝝ. De quo beat⁹ Aug. sup̄ p̄fata v̄ba dicit.
Oratio illa paucis v̄bis res multiplices cōprehendit:vt
sic cito simplices fidei sufficiētiā sue salutis discerēt. Hoc
quoad rationem secundam tactam. Et pro tertia ratione
subdit. Et prudentia ingeniosorum profunditate myste
riorum obstupesceret. ¶ Quarta: vt eoipso quo breuis/
or ⁊ p̄ hoc facili⁹ discitur ⁊ retinet̄:sine fastidio frequēta
ret̄:⁊ cū maiori attētione ac deuotiōe sepius repereret̄.
Animus eñ noster volatilis est:⁊ multitudine v̄boꝝ nō
nunq̄ distrahit̄:ita vt ante ōronis finem/sola lingua lo
quēte tot⁹ effluat:⁊ ad alia impertinētia deflectat̄. Et ideo
nisi ex spāli eā ōronē cōueniat extēdi:breuib⁹ v̄bis ⁊ sen/
tētiosis christ⁹ orādū esse docuit in institutiōe hui⁹ breuis
sime ōronis. ¶ Quinta: ipsam breuiter cōtexuit ꝯ erro/
rē ethnicoꝝ putantiū q̄ de⁹ verbis p̄suasibilib⁹ mulceat̄:
vt si absens sit vocet̄: aut q̄ v̄boꝝ ambagib⁹ q̄d nesciat
doceat̄. vñ beat⁹ Aug. ad p̄bā. Absit in ōrone multa lo/
cutio:sed nō desit multa p̄catio/si feruēs p̄seuerat inten
tio. Nā multū loqui in orādo est rē necessariā in sup̄fluis
agere v̄bis. Multū aūt p̄cari/est deū quē p̄camur: diu/
turna ⁊ pia cordis excitatiōe pulsare. Et plerūq; b̄ nego
ciū plus gemitib⁹/q̄ sermonib⁹ agit̄:plus fletu q̄ affatu
Nō eñ est deus vt hō:q̄ v̄boꝝ possit flecti multitudine:
aut p̄suasibilib⁹ inclinari:vel ad exaudiendū passionari:
sicut gētiles de suis dijs estimabāt. vt dicit glo. Cōtra q̄s
⁊ Chryso. loquit̄. Quasi dormiētē dñm accusat: q̄ oratio
nē suā longa cōtextione p̄sequit̄: vel qui orat vt deo qua/
si ignorāti suā necessitatē exponat:q̄liter ethnici faciunt:
⁊ taliter orare nō solū est inutile: sʒ plerūq; blasphemia.
Nō eñ vt idē dicit:docēdus est de⁹:sed placādus:nō affi

ciendus:idest affectus in eo excitādus: quasi sit affectio
ne mutabilis:sed oim bonoꝝ largitor recognoscendus.
Om̄ aūt ⁊ vsq;quo/quave intētione ⁊ vtilitate multipli/
cari possint:dictū est. s̄. lec. lxij. ¶ Sexto breuē instituit
orationē:vt de ignorātia excusationē nullus adult⁹ pre/
tendere posset:q: q̄d tā breue est:⁊ tā faciliter scit̄:nō ni/
si culpabiliter ignorat̄. Has causas breui epilogo recitat
Alex. parte. iiij. q. xxxvij. dicēs: Multiplicē vtilitatē breui/
tas dñice ōronis parit. Ob illi⁹ eñ breuitatē facili⁹ scit̄:
melius retinet̄:frequētius iterat̄:minus fastidit orantē:
cito exaudiri innuit. Plus affectū q̄ ore orandū esse insi
nuat:ignorantē incusat. ¶ D Tertio excellit hec ora/
tio dñica ceteras in fecūditate:⁊ sniarum pōderositate.
Vñ dicit Cyprian⁹ lib. de ōrone dñica. Magna sunt ora
tionis dñice sacramēta:q: multa ⁊ magna breuiter sunt
in sermone collecta:ita vt nihil p̄termissum sit: q̄d nō in
precib⁹ ⁊ orationibus nostre celestis doctrine cōpendio
cōprehēdat̄. Hoc etiā ipso petitionū ei⁹ numero insinua/
tur. Septē eñ petitiōes cōtinet vt dicet̄:⁊ septē numer⁹
est vniuersitatis. Nā ⁊ vniuersa q̄ a dño licite desiderari
possunt ⁊ postulari:his petitionib⁹ cōtinent̄:⁊ extra has
nihil licite postulat̄. Vñ beat⁹ Aug. ad probā. Si recte et
cōgruenter oramus:nihil aliud petere possumus/q̄ q̄d
in oratione dñica positum est. Et post pauca. Si oia san
ctarū precationū verba discurras:quantū estimo/nō in/
uenies q̄d ista oratio dñica nō cōtineat ⁊ includat. Et b̄
declarādo subdit. Qui eñ dicit: Clarificare in oibus gē/
tibus sicut clarificat⁹ es in nobis: vt p̄phete tui fideles
inueniātur:q̄d aliud dicit q̄ sanctificet̄ nomen tuū. Qui
dicit: Ostēde nobis faciē tuā ⁊ salui erimus: quid aliud
dicit/q̄ adueniat regnū tuum. Qui dicit: Dirige gressus
meos in semitis tuis ſm eloquiū tuū: vt nō moueant̄ ve
stigia mea: quid aliud dicit q̄ fiat volūtas tua. Qui dicit:
Diuitias ⁊ paup̄tates ne dederis mihi:q̄d aliud dicit/q̄
panē nostrū quotidianū ⁊c. Qui dicit: Memēto dñe da
uid ⁊c. Et iterū: Si reddidi retribuētib⁹ mihi mala:quid
aliud dicit/q̄ Dimitte nobis debita nr̄a: sicut ⁊ nos ⁊c.
Qui dicit. Aufer a me cōcupiscētias ventris:q̄d aliud di
cit/q̄ Et ne nos inducas in tentationeʒ. Qui dicit: Erue
me de inimicis meis:q̄d aliud dicit/ q̄ Sed libera nos a
malo. Et sic si per oia sanctarū precationū verba discur/
ras:nihil inuenies q̄d in ista oratiōe dñica non cōtineat̄.
¶ E Similiter quicq̄d affectus diuersi/ timor/ meror/
spes/gaudiū/ac hoꝝ radix/geminus amor dei ⁊ proximi
suggerere poterit vt petat̄: totū verbis hmōi dñice ora/
tionis cōprehēdit̄. Nā sentiēs se tam multiplicib⁹ circū/
datū periculis tentationū:demonis mūdi/carnis/suaq;
imp̄fectionē ac resistēdi debilitatē:timor surgēs nō par/
uus impellit ad inuocandū diuinū adiutoriū ⁊ clamādū
ad deū: Deus in adiutoriū meū intēde: dñe ad adiuuan/
dū ⁊c. Itē ne p̄iicias me a facie tua: ⁊ spiritūsanctū tuuʒ
ne auferas a me. Hoc ip̄m orat talis cum dicit: Et ne nos
inducas in tētationē: Sed libera nos a malo. Si perpē/
dens peccatoꝝ maliciā que cōmisit:grauissimaq; damna
que hoꝝ occasione incidit. (Per hoc eñ se dei gratiaʒ et
beatitudinē p̄didisse:oia bona merita mortificasse: pena
rū inferni reatū cōtraxisse cognoscit.) Vñ dolor ⁊ contri
tio animū vehemēter afficit tanq̄ de maximo malo pre/
senti:offensa scʒ dei. vñ clamare cōpellit̄: Propitius esto
peccatis nostris p̄pter nomen sanctū tuū. Item: Delicta
iuuentutis mee:⁊ ignorantias meas ne memineris dñe.
Miserere mei deus ſm magnā misericordiā tuā. Et ſm
multitudinē ⁊c. Omnes has petitiones/clausula ista cō
p̄hendit: Dimitte nobis debita nostra ⁊c. ¶ Conside/
rans quoq; patrie celestis claritatem ad quam vocati su
mus: diuine visionis iocunditatē: fruitionis dulcedinē:
stabilitatis securitatem: periculoꝝ omnium euasionem:
appetitus plenissimā satietatem: omniū bonorum perfe
ctionem: ⁊ omnis mali exclusionē: tanq̄ exul et peregri/
nus tota mente suspirat ad patriam quā desiderat/ orā

cū ꝓpheta. Sitiuit aīa mea ad deū fontē viuū qñ veni
et ⁊ apparebit ante faciē dñi. Quid aliud orat ꝙ̄ Adueni
at regnū tuū. ❡ F Sic cū filiꝰ fidelis celestis patris/
sentiēs in sola pace cōsciētie verū cōsistere gaudiū: ipsaꝫ
ꝙ̄ pacē aliter haberi nō posse/nisi ex cōformitate sue vo
lūtatis cū volūtate paterna. Ista em̄ existēte/gaudiū cō
scientie nemo tollere pōt: ſm illud christi ad discipulos.
Ioh. xvi Tristicia vestra vertet̄ in gaudiū. Et sequit̄. Gaudiū ve
strū nemo tollet a vobis. Nō aduersa: nō ꝓspera: nec q̄-
cunqꝫ accidētia: cū preter volūtatē dei nihil accidere po-
test. Qđ vo ſm diuinā voluntatē occurrit: etiā occurrit
⁊ acceptat̄ per volūtatē ꝓpriam: vtputa cōformē diuine
volūtati. Executionē vo ꝓprie volūtatis sequit̄ gaudiū:
q: gaudiū est de assecutione eoꝝ q̄ volumus: ſm beatum
Aug. xiiij. de ciui. dei. c. xv. Ac ꝑ hoc nō q̄rit que sua sunt.
nō honores: nō tēporales cōsolatiōes: nō cōmoda ꝓ-
pria: sed solū placitū diuine volūtatis orat ad deū. Ad te
cōfugi dñe: doce me facere voluntatē tuā: q: deꝰ meus es
tu. Idipsum petit cū dicit. Fiat volūtas tua sicut in celo
⁊ in terra. ❡ Cōsiderās deniqꝫ diuinā bonitatē oīa pre-
dicta suis dilectoribꝰ ordinantē/ac amore ꝑfecto sibi ihe-
rere cupiēs: ac ꝑ hoc dilecti sui dei honore ⁊ gloriā ꝓmo
ueri: eiusqꝫ noticiā ad oēs dilatari orat. Gloriā regni tui
dicēt ⁊ potentiā tuā loquent̄: Ut notā faciāt filiis homi-
nū potentiā tuā: ⁊ gloriā magnificētie regni tui. Nō ali-
ud orat cū petit: Sanctificet̄ nomē tuū. Demū cū agente
charitate suipsiꝰ ⁊ ꝓximi: qua sibi proximisqꝫ vult sum
ma ac celestia bona: ad illud ꝙ̄ ascēdere nō posse huma-
nā infirmitatē: nisi fuerit fota ac confortata pace celestis
edulij: pane vbi dei: pane gratie: pane etiā corpalis cibi:
quo metis corporisqꝫ pellat̄ inedia/cognoscit: petit sibi
accōmodari tres panes p̄dictos: sacramētalē/spūalē/et
corporalē. Hi panes filioꝝ nō mittēdi canibꝰ. Hos petit
cū ait: Panē nostrū quotidianum ⁊c. Sic ergo patet/ꝙ
oratio dñica cōtinet q̄cquid affectꝰ q̄libet orare nos sug-
gerit ⁊ impellit. Un̄ manifesta est huiꝰ ořonis excellētia
in fecūditate ⁊ pōdere sniarū. ❡ G Sed circa hoc du
bitat̄: vtrū solis v̄bis in dñica oratione expressis vtendū
sit in nostris orationibꝰ. Et videt̄ ꝙ sic. Hoc em̄ precepit
Mat. vi dñs cū dixit: Sic ergo orabitis: vbi formā hanc orādi pre
stituit. Itē Cyprianus in lib. de dñica oratione dicit. Ali-
ter orare ꝙ̄ christꝰ docuit: nō solū ignorātia est: sed ⁊ cul
pa. His motiuis se tuetur error vvaldensiū asserentiū/ꝙ
a nobis nulla alia verba dici debeāt: nec oratio nisi ora-
tio dñica ⁊ v̄ba in ea cōtenta. Sed error ille facile repel-
litur autoritate scripture. Nā christus ⁊ apl̄i alijs verbis
vsi legūtur in suis orationibꝰ. Nā orauit christꝰ patreꝫ di
Matth. cens: Pater mi: si possibile est transeat a me calix iste. Et
xxvi. orās pro petro dixit: Ego rogaui ꝑ te petre vt nō defici-
Lu. xxij. at fides tua. Et Ioh. xvij. rogat ꝑ discipulis dicens: Pa
ter sancte serua eos in noīe tuo: quos dedisti mihi. Et in
cruce. Pater dimitte illis q: nesciūt quid faciūt. Siliter
Lu. xxiij apl̄i in electiōe matthie orātes dixerūt: Tu dñe qui nosti
Act. i. corda oīm/ostēde quē elegeris ⁊c. Apl̄s ꝙ̄ Paulus orat
pro romanis/pro ephesijs: flectit genua ad dnm̄ deū pa
trē ⁊c. Et alijs multis. Petrus alijs v̄bis ꝙ̄ his q̄ in ora-
tione dñica cōtinent̄: vt patet ꝑ decursuꝫ epl̄arū suaruꝫ.
❡ Per h̄ ad dubiū r̄ndet̄ ꝑ duas ꝓpositiōes. Pria: Nō
est necessariū ad efficaciā ořonis/vt vtamur semꝑ oratio
ne dñica aut v̄bis in ea formaliter positis ⁊ expressis. Pa
tet hec ꝓpositio: q: ⁊ christꝰ legislator: ⁊ apl̄i ab eo imme
diate instructi/vsi sunt alia orādi forma: etiā post institu
tionē dñice ořonis: vt patet ex iā dictis. Possumus ergo
in orationibꝰ alijs v̄bis vti/ſm ꝙ viget necessitas: vel ex
postulat vtilitas: aut officiū qđ exercemus exigit ⁊ req̄-
rit. Et hoc est qđ dicit beatus Aug. ad probā: Liberū est
alijs atqꝫ alijs v̄bis ab his q̄ in oratione dñica ponūtur
dicere. Et hoc siue v̄ba illa cōposita sint: vt psalmi/hym
ni/collecte: ⁊ cetere orationes ecclesie publice ꝓferēde:
siue verba illa ex ꝓprio effectu sint formata: vt cuꝫ quis
verbis suis que proprius affectus suggerit deo loquit̄:
cor suū corā eo quasi sensibiliter presente effundēs: ⁊ ne
cessitates cōquerens: aut peccata sua cōfitens/⁊ veniaꝫ
postulās/seu auxiliū implorans: ⁊ ille modus orandi vt
plurimū est efficacior: ⁊ pertinēs ac cōgruus orationibꝰ
peculiaribꝰ ⁊ priuatis. ❡ Scđa ꝓpositio. Nō licet alia a
dño petere ꝙ̄ ea que cōprehēsa sunt in dñica ořone. Pa-
tet: quia vt supra habitū est: in ipsa oratione dñica omnia
designātur que recte a deo petere possumus: ⁊ que eum
nobis dare decet. Nō ergo alia ſm rem petere decet: sed
eadem alijs ⁊ alijs verbis postulare licet. Unde Augu.
post verba statim allegata addit: Orādum est alijs atqꝫ
alijs verbis ab his que in oratiōe dñica posita sunt. Sed
nō debet esse liberū alia ſm rem dicere: idest res alias pe
tere/ꝙ̄ que in oratione dñica petunt̄. Sed hec q̄ ibi pe-
tunt̄ pro nobis/⁊ ꝑ nostris/⁊ pro alijs/atqꝫ inimicis si-
ne fluctu dubitationis orāda sunt atqꝫ petēda. Et in eo-
dē Aug. Quecūqꝫ v̄ba alia dicamus que affectus orātis
format vt clareat: vel cōsequenter attendit vt crescat: ni-
hil aliud ſm rem dicimus: ꝙ̄ qđ in oratione dñica positū
est: si recte ⁊ cōgruēter oramus. Per hoc ad rōnes in ꝓ-
positione dubij adductas. Ad primā đ: / ꝙ aduerbium/
sic/nō dicit omnimodā similitudinē verboꝝ: sed rerū si-
gnificatarū: vt sit sensus: Sic orabitis. i. v̄bis similē sen-
tentiā importātibus orabitis. Un̄ glo. Bede Matth. vi.
Inter cetera salutaria monita ⁊ diuina/quibus cōsuluit
credētibus: formā orandi ꝓposuit: disciplinā tradidit: vt
noster effectus qui cū deo agit: disceret res quas oraret:
nō verba que diceret. Un̄ nō his solū verbis orat̄: sed et
alijs cōtentis sub eodē ⁊ nō alio sensu: quibꝰ etiā cor no-
strū accendit̄. Ad autoritatē Cypriani sliter dicendū/ꝙ
verbū/aliter/non dicit alietatē verboꝝ quibꝰ oratur: sed
alietatem rerum pro quibus oratur. ❡ Istis sic premis-
sis/de oratione dominica: in speciali sequitur oratio: cu-
ius is est tenor initialis. I

Pater noster qui es.

❡ Premissa exhortatione ad orādū piū et
misericordissimū patrē: consequēter autor
canonis subdit ipsam orationē: ⁊ p̄mo po-
nit orationē dñicaꝫ. Scđo addit eius embolismū/qđ est
oratio supercrescēs: ⁊ p̄cedentē orationē dñicam quantuꝫ
ad eius finalem clausulā declarās ibi: Libera nos domi
ne ab omnibꝰ. ❡ Circa primū dicit: Pater noster. Hanc
autē beatus Grego. super hostiam in altari decantandā
instituit: incongruū asserens: vt super eucharistiā dicat̄
oratio quā scholasticus romanus cōposuerat: sicut anti-
quitus fieri cōsueuerat/quādo statim post predicta dice
batur hec oratio: Libera nos q̄sumus dñe ⁊c. ⁊ illa omit
tebatur quā dñs ⁊ magister noster christus dictauerat.
Instituit igitur vt ista cōmunioni premitteret̄: quatenꝰ
virtute ipsius ⁊ efficacia/p̄pararemur ad dignaꝫ tanti sa
cramenti manducationē. In ipsa enim bona que hac cō-
munione dignum efficiūt/petuntur: ⁊ mala que dignita-
tem cōmunicantis auferunt: remoueri postulant̄. ❡ Di
uiditur autē hec oratio dñica in tres partes principales:
scꝫ in exordium/tractatum/⁊ cōclusionem: ſm Petrum
de aliaco. In prima parte eius qui petitur captatur beni
uolentia. In scđa petitionū quas fundimus: subiungit̄
cōtinentia/ibi. Sanctificet̄ nomen tuū. In tertia petitio
num optatur cōfirmatio et edificatio: cū cōcludit̄ Amē.
❡ Quoad primū dicitur: Pater noster. Solent quippe
homines aliquid impetrare cupiētes: a laudibus ipsius
quē rogaturi sunt: suam ordiri orationē: quatenus eum
reddāt beniuolū ⁊ attentum. de quo beatus Ambro. lib.
de sacramētis versus finē inquit: Uide vnde debes inci-
pere orationē tuā. Dic mihi si velis hominē rogare: ⁊ sic
incipias. Da mihi qđ peto: Nonne arrogans videt̄ ora-
tio. Propter qđ sapiētes oratores hanc obseruāt discipli
nam: ꝙ incipiunt a iudicis laudibus: vt eum fautorē sibi
presentent:

plentent: et beniuolū faciāt cognitorē. Hec quoq͡ sacre scri
pture est cōsuetudo. Nā ⁊ amicus dei Moyses hāc discipli
nā non ignorauit. Rogaturus eñ deū/ vt populū israeliti
cū nō delereret: sed ducatū prestaret salutarem: dei laudes
petitioni sue p̄misit di. Dn̄ator dn̄e deus misericors et cle
mēs/ patiens ⁊ multe miserationis ⁊ verax. Et cōtinuo pe
Exo. xxxiiij. titionē subiungit. Si inueni gratiā in cōspectu tuo dn̄e: ob
secro vt gradiaris nobiscū. Hunc etiā perēdi industriā pru
dēs illa iudith obseruauit: dū pro contritione hostiū deum
Judith ix. flagitare voluit. A laudibus eñ incipiēs ita ait: Deus ce
loꝝ/ creator aquarū/ ⁊ dn̄e toti⁹ creature: exaudi me mise
rā deprecantē: ⁊ de tua misericordia p̄sumentē. Similē orā
di formā plurimi pphetarū et patrū obseruauerūt. ¶ Ita
et magister noster christ⁹/ p infinita sua sapiētia/ et summo
magisterio/ nos facere docuit: dū orationē instituēs ipse pre
misit exordiū laudis/ dicēs. Sic autē orabitis: Pater noster
qui es in celis. ¶ L Captam⁹ aūt hoc exordio beniuolē
tiā dei: vt nō ipsum flectam⁹: cū ei⁹ volūtas sit imutabilis,
nec vt ei⁹ beniuolentiā p̄ueniam⁹: qm̄ ipse prior dilexit nos.
Sed vt in nobisipsis de sua beniuolētia certā fiduciā excite
mus: quod fit p̄cipue ex quattuor q̄ in hoc exordio notant̄:
videlicet ex cōsideratione charitatis qua bonū nostrū vult:
q: pater. Scd̄o ex cōsideratiōe largitatis/ qua seipm̄ nobis
donat: q: noster. Tertio ex consideratione immutabilitatis
qua nos immutabiliter p̄destinauit: q: vere addit̄/ qui es.
Quarto ex cōsideratiōe ei⁹ potētie ⁊ maiestatis: qua petita
dare pōt: cū dicit̄ in celis. ¶ In his eñ verbis deus qui pe
titur/ ex q̄ttuor cōmendat̄. Primo a dilectionis magnitudi
ne cū dicit̄: pater. Secūdo a liberali bonitate sue diffusio
ne: cū addit̄: noster. Tertio ab immutabili ppetuitate: cum
subiungit̄: qui es. Quarto a sublimitate potētie: cū cōclu
ditur: in celis. ¶ Per primum differt hoc exordiū ab exor
dijs ve. testa. Illa q̄dem cōmuniter exordiū accipiūt a dei
dn̄atione ⁊ maiestate: vt patet in exēplis iā positis. Istud
autē initiū capit a dei beniuolentia ⁊ pietate: quia dī: Pa
ter noster. Cui⁹ ratio est: q: habitudo hominū veteris testa
mēti ad deū erat vt seruorū ad dn̄m. Illius eñ tēporis ho
mines seruierūt dn̄o magis timore q̄ amore: qd̄ pprie est
seruorū. Unde ⁊ lex illa lex timoris ab aplo est vocata. In
nouo aūt testamēto est habitudo fideliū ad deū vt filiorū
ad patrē. Per christi eñ incarnationē/ tātū de⁹ humano ge
neri cōdescēdere dignatus est: vt eos p adoptiōis grām fi
Joh. xv. lios suos constitueret. Un̄ ⁊ dixit aplis christus. Iā nō di
cā vos seruos: sed amicos ⁊ domesticos dei. Hinc ⁊ apo
stolus legē nouā/ legē libertatis appellauit ⁊ amoris. Et
de his loquit̄ Aug. li. ij. de sermo. dni in monte. Multa in
quit/ dicta sunt in laudē dei: q̄ p oēs sanctas scripturas va
rie lateq͡ diffusa/ poterit q̄sq͡ considerare cum legit. Nusq̄
eñ inuenit̄ p̄ceptū pplo israel/ vt ad deū diceret: pater no
ster: aut oraret patrē deū. Sed ipse eis dn̄s deus insinuat⁹
est tanq̄ seruientib⁹: id est f̄m carnē adhuc viuentib⁹. Sed
populo noui testamēti q̄ vocat̄ ad eternā hereditatē: vt sit
christi coheres: ⁊ in adoptionē filioꝝ istit̄ venit nō suis me
ritis sed gratia dei: p̄ceptū est vt eādē ipsam grām adoptio
nis ponat in p̄ncipio orationis vt dicat: Pater noster q̄ es
in celis. ¶ L In cuius exordio cū dicit̄ Pater/ cōmenda
tur de⁹ ex dilectionis ⁊ charitatis magnitudine. Est eñ pa
ter nomen amoris ⁊ pietatis: qd̄ natura ipa docet in patre
naturali: ⁊ fides nostra astruit in patre spūali. Quia eñ pa
ter naturalis nō de aliena: sed de sua ppria substantia filiū
generat (propter qd̄ fili⁹ dicit̄ aliquid esse patris) idcirco
cū quilibet se diligit ex naturali quodā instinctu: nō potest
pater naturā suā: quā filio cōmunicauit: non diligere. Qd̄
sciēs sapiētissim⁹ ille salomō/ cū ex nulla pbatione exterio
re discernere posset: cuius mulieris fili⁹ erat infantulus il
le/ de quo corā ipo litigabat̄: se ad philosophiā cōuertit na
turalē: que naturales rerū instinctus et cōditiones explicat:
et naturā ipam subtiliter interrogās: illā verā viui infantis
matrē esse cognouit: q̄ eius occasionē naturali amore tole
rare nō poterat; vt patet. iij. Reg. iij. vbi glo. dicit q̄ salo
mon tētauit naturā parentis: que nō potuit seipsam vt in fi
lio est: nō amare dilectione naturali. de quo ⁊ philosophus
late tractat. viij. Ethicoꝝ. ¶ De patre spūali idipm̄ fides
astruit: docens grām potiorē esse q̄ naturā. Hinc cū filij spi
rituales essem⁹ dei f̄m regenerationē p christi mortē: voca
uit nos in hereditatē eternā: vbi nobis p̄parauit bona que Esaie
nec oculus vidit: nec auris audiuit: ⁊ q̄ in cor hois minime lxiiij.
ascenderūt. Et q̄s est qui nesciat hec maxime dilectionis ⁊ j. Cor. ij.
pietatis esse indicia: q̄ in noie patris designantur. Relucet
igit̄ in p̄mo dn̄ice orationis verbulo qd̄ est pr̄: dilectionis
charitatisq͡ magnitudo. ¶ M Sed est hic notandū q
nomē pater/ qd̄ deo attribuit̄: dupliciter accipit̄: vt. s̄. lec.
xx. expositū est: notionaliter siue psonaliter scꝫ/ ⁊ essentiali
ter. ¶ Notionaliter accipit̄ qn̄ attribuit̄ deo respectu pso
ne diuine: ⁊ sic est p̄ma psona in deitate: q̄ nō ab alia psona
capit esse: sed a se immutabiliter subsistit ⁊ eternaliter. Un̄
dicit̄ in symbolo athana. Pater a nullo est factus: nec crea
tus nec genit⁹. Et ita accipit̄ a christo cū dicit: Ego ⁊ pater Joh. x.
vnū sumus. Et ita accipit̄ quotiens in scriptura discernit̄ a
psona filij aut spūsancti. ¶ Essentialiter accipit̄ quotiēs at
tribuit̄ deo respectu creature q̄ ab ipo depēdet in esse/ con
seruari. et sic conuenit omnibus tribus personis simul/ et
singulariter singulis. Tota eñ trinitas pr̄/ filius/ ⁊ spūsan
ctus/ vnus pater est: sicut vnus de⁹: vn⁹ dn̄s: vnus creator
omnium. Et singula psona pater est: sicut singula deus est:
creator et dn̄s: non tñ tres patres: sed vnus creature pater.
Hinc ad Ephe. iiij. Un⁹ de⁹ ⁊ pater omniū. ⁊ Deute. xxxij.
Nūquid nō ipse est pater tu⁹ qui possedit te ⁊ fecit ⁊ creauit
te. Et Sap. xiiij. Tua aūt pater puidētia ab initio cūcta gu
bernat. ¶ Dicit̄ aūt de⁹ pater multiplici ratione: p̄ter illā
que respicit eternā generationē. de qua Esa. liij. Generatio
nē ei⁹ quis enarrabit. f̄m quā soli⁹ filij est pater. Est eñ pa
ter p̄destinatione. Ephe. j. Gratia vobis ⁊ pax a deo patre
⁊c. qui p̄destinauit nos in adoptionē filioꝝ. Itē pater crea
tione. Malach. ij. Nunq̄d non pater vn⁹ oim̄ nr̄m. Nunq̄d
nō de⁹ vn⁹ creauit nos. Itē imaginis participatiōe: vbi su
pra Deut. xxxij. Nūquid nō ipe est pr̄ tu⁹: q̄ pos. te ⁊ fe. ⁊ cre.
te. Fecit inquā ad imaginē ⁊ silitudinē suā. Gen̄. j. Faciam⁹
hoiē ad imaginē ⁊ silitudinem nr̄aꝫ. Itē redemptiōe. Esa.
lxiij. Tu dn̄e pater noster ⁊ redēptor noster: a seculo nomē
tuū. Itē sacramētali regeneratiōe. ad Titū. iij. Per lauacrū
regenerationis ⁊ renouationis spūsancti. j. Pe. j. Bn̄dictus
de⁹ ⁊ pr̄ dn̄i nostri iesu christi: q̄ f̄m miam suā magnā rege
nerauit nos in spem viuā. Item fidei instructione. Jaco. j.
Uolūtarie. id est sine meritis nr̄is/ genuit nos in verbo ve
ritatis. i. fidei. Et Joh. j. Dedit eis potestatē filios dei fieri
his q̄ credūt in noie ei⁹. Itē grē adoptione. Roma. viij. Ac
cepistis spm̄ adoptionis filioꝝ dei in quo clamam⁹ abba
pr̄. et ad Gal. iiij. Misit de⁹ spiritū filij sui in corda vestra
clamantē/ abba pater. Itaq͡ iā nō est seruus: sed fili⁹: q si fi
lius/ ⁊ heres p deū: id est p opa dei. Oibus illis modis (p̄
ter p̄mū q̄ respicit eternā genituram) accipit̄ essentialiter: et
oibus illis alijsq͡ pluribus modis: vt cura/ defensiōe/ here
ditatis p̄paratiōe est pater nr̄: vt patuit ex allegatis. Et ita
essentialiter f̄m oēs dictas rōnes accipit̄ hic cū oram⁹: Pa
ter noster. Un̄ Chrys. sup matth. Uide qualiter cōfestim su
scitauit auditorē: ⁊ oia rememorauit bn̄ficij in prohemijs.
Qui eñ patrē dicit: ⁊ peccatoꝝ dimissionē: ⁊ pene destru
ctionē. ⁊ iusticiā: ⁊ sanctificationē: ⁊ redēptionē: ⁊ adoptio
nē: et hereditatē: ⁊ fraternitatē q̄ est ad vnigenitū: ⁊ spirit⁹
largitionē p vnā hāc cōfessus est nūcupationē. Et exponit
Alexā. illud qd̄ dicit̄: fraternitatem ad vnigenitū: de frater
nitate nō naturali: sꝫ adoptiua vt valeat ad vnigenitū ado
ptiuū. Alioq̄n pater nō acciperet̄ essentialiter: sed psonali
ter. ¶ N Licet aūt in oratione dn̄ica postulet̄ bn̄ficium
exhibendū a tota trinitate p nomē pater acceptū sic essen
tialiter: nihilominus ratione autoritatis patris/ et media
tionis ipsius filij: frequēter in orationib⁹ specialiter fit mē
tio de patre et filio. De patre: vt a quo petitur. De filio: vt
per quem postulatur obtinere. Unde orationes frequēter

cōcludunt. Per dominū nostrum Iesum christum. Et sic di
cit Ambro. in lib. de sacra. Attolle oculū ad patrē/ qui p fi
liū te redemit. ꝛ dic pater noster ꝛc. ¶ Quod vo cū oratio hic
dirigitur ad totā trinitatē: nō ponitur nomē essentiale sm
sermonis ꝓprietatē: vt deus vel dn̄s: sed nomen pater qd
sm ꝓprietatē sue impositiōis est ꝑsonale: licet hic accipiat
essentialiter: sancti plures assignāt rationes. Una vt p hoc
celestis magister daret nobis fiduciā impetrādi petita: ꝛ p
hoc ad frequenter orandū nos inuitaret. In patre nāq; at
tēdimus beniuolētiā ꝛ pietatē: ex qua sperare poterim⁹/ ꝙ
p̄ces nostras nō abijciat: sz magis ex paterno affectu ipsas
aspiciat ꝛ gratiose admittat. Hinc Chrys. Deus patrem se
magis/ ꝙ̄ dn̄m dici voluit: vt nobis daret fiduciā ad peten
dū et spem magnā ad impetrandū. Serui em̄ nō semꝑ impe
trāt qd petūt: qꝛ plerūq; nō ꝯsiderant quid ad honorē dn̄i:
sed q̄d ad ꝓpriā ꝑtineat vtilitatē. E cōuerso aūt faciūt veri
et legitimi filij: et ob hoc impetrāt qd impetrare contēdūt.
Ad idē facit qd dicit Aug. Quedā dat inq̄t/ p̄sumptio im
petrādi q̄ petituri sumus: cū p̄us q̄ peteremus tā magnū do
nū accipim⁹ vt sinamur: immo vt iubeamur deo dicere pa
ter. Quid em̄ nō dabit filijs petentib⁹: q̄bus hoc ipsum an
te dedit vt filij eius essent. Et btūs Bern. Oro q̄ paterno
dulcessit nose: oim petitionū mearū impetrādarū fiduciā
mihi p̄stat. ¶ Scd̄a causa est: vt p hoc christus nos inuita
ret ad exercitiū piarū ꝛ virtuosarū opationū. Cogitare nā
q; debem⁹ ꝙ cū deū patrē nostrū dicim⁹: nos filios eius re
cognoscimus: ꝛ per hoc ip̄m imitari studeam⁹. Uile em̄ est
et opprobriosum esse filiū viri excellētis in virtute et oi ꝓ
bitatis honestate: ꝛ a moribus eius sctis ꝛ virtutib⁹ dege
nerare. Sic indignissimū est: vt homo deū q̄ oi bonitate ex
cedit vniuersam creaturā: patrē nominet: ꝛ nihil in suis vi
ta ꝛ opib⁹ ostēdat dignū tāto patre: quo scz deo aliqualiter
assimilari posset. Un̄ christus iudeis gloriātibus se habere
deū patrē in celis (cui⁹ tn̄ opa nō exercebāt) exprobrabat
Ioh. viij dicēs: Uos ex patre diabolo estis. Et hoc dixit ꝓpter opera
eorū cōtraria opib⁹ dei. Et iterū ipsis dicētib⁹ se esse filios
abrae/ ait: Si abrae filij estis: opera abrae facite. Hinc btūs
Cyprianus. Meminisse nos debem⁹ ꝛ scire: ꝙ qn̄ deū pa
trē dicim⁹: vt ꝛ quasi filij dei opemur: vt scz simus pij ꝛ mi
sericordes: sicut ꝛ pater noster q̄ in celis est. Et btūs Aug.
Qui dicit deo pater: videat ne tāto patre sit indignus: p re
cessum scz a patre: p inobedientiā moresq; ꝑuersos. Dicen
tes itaq; pater: paternā imaginē/ vite nostre similitudine imi
temur. ¶ Pro quo notādū ꝙ hois ad deū triplex est
assimilatio. Una q̄ recedit a deo. Alia qua acceditur ad deū.
Tertia qua sistit in deo. Prima est multorū qui ꝑuerse imi
tātur deū/ volētes deo esse similes: p magnitudinē potētie:
per singularitatē reuerētie: ꝑminētes ꝛ appetētes sibi diui
nos honores exhiberi: p infinitatē opulētie et p similia. Ta
les sic imitādo nō efficiunt filij dei: nec deo accepti: sed hac
imitatione recedūt a deo: efficiunturq; socij luciferi q̄ dixit:
Esa. xiiij In celū cōscēdam: sup astra dei exaltabo soliū meū: sedebo
in monte testamēti. in laterib⁹ aquilonis ascendā super al
titudinē nubiū: ꝛ similis ero altissimo. Scd̄a similitudo est
bōnoꝝ viatoꝝ: ꝛ cōsistit in participatiōe similiū virtutū vir
tutib⁹ dei: q̄ sunt iusticia/ misericordia/ liberalitas/ veritas/
charitas/ ꝛ cetere virtutes hmōi: q̄ ꝑfectissime in deo sunt/
veri⁹ ipe de⁹ sunt: ꝛ eē debēt participatiue in oi rōnali crea
tura. de quo intelligit illud Aug. viij. de trini. Nō locoꝝ in
teruallis: sed similitudine acceditur ad deū. Et si dissimilitudi
ne opposita recedit a deo: hac similitudine volēs nos acce
dere ad deū/ dixit christ⁹: Estote misericordes sicut ꝛ pater
vester misericors est. Lu. vj. Tertia similitudo est beatorum:
de qua. j. Ioh. iij. Scim⁹ ꝙ cum apparuerit: similes ei eri
mus: scz in gloria eterne visionis ꝛ fruitionis: q̄ est btitudo
ꝑpetua: ad quā nūc aspiram⁹: ad eā aūt p secūdā similitudinē
ꝑuenimus: ad quā exhibendā cū dicim⁹ pater/ excitamur.
¶ Tertia causa cur magis voluit nos in oratiōe dicere pa
ter/ q̄ dn̄s est: vt hoc ostēderet ꝙ seruire sibi debemus/ nō
timore pene/ sicut serui dn̄is suis ministrāt: sed sicut boni fi
lij optimo patri ex amore ꝛ timore filiali. Debemus em̄ ad
deū talē habere amoris affectū: ꝙ si verberet: si castiget: si
aduersi aliquid admittat: ab eo non recedamus: sicut serui
faciunt qui a dn̄is se castigantib⁹ fugiūt. ¶ Quarta causa
vt p hoc nos ad se honorandū ꝓuocaret. Siquidē honor
p̄ri debet. Malach. j. Si pater ego sum: vbi est honor me⁹.
¶ Quinta: vt a solo deo qd necessariū est postuletur. Cū
enim ipse est pater: ad deū ꝑtinet cura ꝓuisionis. Sap. vj.
Equaliter est illi cura de oib⁹. Et. j. Pe. v. Omnē solicitu
dinē vestrā ꝓijcientes i eū: qm̄ ipsi cura est de vobis. Et. iiij.
Reg. j. Nunq̄d nō est deus in israel: vt eatis ad cōsulendū
beelzebub deum accaron. ¶ Sunt ꝛ alie cause supratacte
ad ostendendū differentiā filioꝝ legis grē. Itē vt dū de fi
liali adoptione cogitamus: ei tanq̄ patri filialem affectum
rependamus. Itē vt timeat orās offensam patris: ne cōtin
gat audire graue illd opprobriū. Uidit dn̄s ꝛ ad iracūdiā Deute.
cōcitatus est: qꝛ ꝓuocauerūt eū filij sui ꝛ filie. ¶ P Nos xxxij.
ter. Hic scd̄o captam⁹ dei beniuolentiā p cōmendationē
ei⁹ liberalitatis amplitudine/ dicendo noster: qd generalis
tatē/ siue vniuersalitatē quādam importat. Magna q̄ppe
dei est dignatio: ꝙ nō solū se patrē constituit angelicaꝝ virtu
tū ꝑspicuitate nature fulgentiū. Neq; dūtaxat hoim excellē
tissimoꝝ/ ꝛ in vera religiositate eminētium: sed oim gene
raliter mortalium quos imaginis sue similitudine insigni
uit. Oēs siquidē illos paterno deus respicit affectu: vt nō
sit viuēs homo in terra/ q̄ se abscondat a calore ei⁹. Respi
cit inquā dū ip̄os etiā q̄s suo insigniuit imagine: p gratiā
in filios quātū in eo est adoptat. De quo aplūs: Accepistis
Ro. viij. spūm adoptionis filioꝝ dei in quo clamam⁹ abba p̄r: q̄ te
stimoniū reddit spūi nostro/ ꝙ sumus filij dei. Per qd vult
nos hereditatis sue esse participes. Un̄ sequit: Si filij ꝛ he
redes. heredes q̄dē dei: coheredes aūt christi. Nō em̄ vult
de⁹ mortē petōris: vt quidā crudeles parētes/ q̄ filios exter
mināt: ꝛ ab hereditate ꝓscribūt: sed magis vt cōuertantur
et viuant: vt partē hereditatis ꝛ regni sui cū ceteris valeāt
possidere. Rursus paterne oēs respicit deus: dū ne hic in
via deficiāt: panē p̄stat salutiferū/ oē delectamentū in se ha
bentē: ꝛ omnē saporis suauitatem: quo nutriti et cōfortati/
ambulare possint in fortitudine cibi illi⁹ vsq; ad montē dei.
altitudinē scz beatifice visionis. Et ne per deuia in via mo
rū oberremus: de⁹ pijssimus p̄r p spūm suū nos erudit ad
id qd est vtile in recipiēdo sanctificationem: vt dicit aplūs
Heb. xij. Recte igit oram⁹ ad deū Pater noster. Noster in
quā q̄ nos generat/ pascit/ nutrit/ corripit ꝛ instruit: ꝛ alia
patris officia circa nos ple nō desinit exercere. ¶ Q Sz Matth.
his obuiare videt. Nā christus orādo dixit: Pater mi si pos xxvj.
sibile est: transeat a me calix iste. Ois aūt christi actio nr̄a
est instructio: vt dicit Grego. Igit videt ꝙ ꝛ nos orantes
ad patrē singillatim debeamus dicere: pater me⁹: ꝛ nō pa
ter noster. Huic cōcordat scriptura: nā Matth. vj. dicit chri
stus: Ora patrē tuū in abscondito: ꝛ pater tuus q̄ videt in
abscondito: reddet tibi. Itē Hiere. iij. Amodo voca me/ pa
ter me⁹: dux virginitatis mee es tu. Itē p̄sumptionis esse vi
det dicere/ pater nr̄: cū pater dicit paternitatē adoptionis/
q̄ nos in filios adoptat p grām. Nemo aūt scit an odio vel
amore dignus sit. Ergo p̄sumptio est dicere pater nr̄: q̄ se si
gnificat filiū seu eē in numero filioꝝ. Un̄ sufficeret dicere
p̄r: ꝛ nō esset necessariū vt videt addere: neq; nr̄: neq; me⁹:
sicut ꝛ Luc. xj. facit dicēs: Cū oratis dicite: P̄r sanctificet no
men tuū. ¶ Ad ista respōdet Alexā. de ales p. iiij. q. xxxvij.
notando: ꝙ nemo simpliciter dicere debet p̄r me⁹/ nisi chri
stus filius dei: ne dictū simpliciter/ sonet in paternitatē na
ture. vn̄ glo. Matth. vj. Nemo dicat me⁹: qd soli christo cō
petit/ q̄ est fili⁹ p naturā. Huiusmodi em̄ ꝓnoia solēt discre
tiue poni: ꝛ discretionē seu singularitatē importare: qd nul
li conuenit nisi qui singulariter filius est. i. p naturā. Nihi
lominus scriptura insinuat sic posse dici/ meus scz pater:
nō tn̄ simpliciter: sed cū aliqua additione insinuāte hoc nō
singulariter dici: vt etiam patet in verbis scripture allega
tis. Nā vbi dicitur: ora patrem tuum in abscondito/ addit;

et pater tuus qui videt in abscondito: reddet tibi. Redditio soli creature conuenit. Soli em̄ creature merces reddit. vnde glo. Reddet tibi mercedē fidei. Siľr cuz dicit Hiere. iij. Voca me pater meꝰ/ addit: ⁊ ducē virginitatis mee es tu. q: ducatus soli creature cōuenit: deo em̄ nō conuenit duci. sed ducere insinuat: quod dictū est nō debere intelligi de filio simpliciter. i. filio naturali: ⁊ ita hec de patre eiꝰ naturali. In oratione vero dn̄ica addit: Qui es in celis: quod cōuenit patri respectu filij naturalis: ideo si adderet meꝰ: importaretur ꝙ esset pr̄ simpliciter. i. naturalis orātis. ¶ R̄ Esto etiam ꝙ per sequentes particulas/ scz dimitte nobis debita nr̄a. cū ceteris satis innueret/ patrē deū non esse naturaliter patrē orātis: qui petit sibi tanꝙ deficiēn creature dimitti debita. Sunt tn̄ ⁊ alie notabiles cause ⁊ rōnes cur dicit noster ⁊ nō meus: Quarū vna est pacis cōseruatio ⁊ cōcordie. Appropriatio em̄ ⁊ singularitas ꝑsepe cause sūt litis et dissidij. Unde quidā gloriātes de suis magistris ⁊ doctoribꝰ per appropriationem/ cōtētionē inuicē cōcitarūt: dicēte vno: ego quidē sum pauli. ⁊ altero: ego sum apollo: et alio: ego vero cephe. alio: ego aūt christi. vt refert apľus. j. Corinth. j. et. iij. Ut ergo lis ⁊ discordia in oratiōe tolleret: ⁊ nemo sibi filiationē vsurparet singulariter: christꝰ voluit orātes dicere pater noster. De quo beatꝰ Amb. tractās vbū de quo sermo: Attolle inquit oculos ad patrē q̄ te ꝑ lauacrū genuit: qui te per filiū redemit: ⁊ dic pater noster. Bona p̄sumptio sed moderata. Patrē dicis quasi filiꝰ: sed noli tibi aliq̄d specialiter vendicare. Soliꝰ christi est pater specialis: nobis oībus in cōmuni est pater: q: illū solū genuit: sed nos simul creauit. Illiꝰ em̄ pater per naturā: sed noster est pater ꝑ gratiaz.

¶ Scd̄a causa est: vt ad charitatē ꝓximi accēderemur: Nā sicut per verbū pater/ ad summi patris amorez excitamur: ita cū dicimꝰ noster/ ad fraternā dilectionē inflāmamur. Cū em̄ orando nos vnū patrē in celo habere recognoscimꝰ/ dicentes pater noster: ꝑ cōsequēs nos in terris esse fratres ꝓfitemur: ac per hoc inuicem nobis impēdere fraternū amorem ac fidelitatē admonemur. Nā ad hoc natura inclinat: ⁊ ratio dictat: vt filij vnius patris tenacius se diligant: efficacius se iuuent: ⁊ sibi mutuo viscerosius compatiant/ propter illud commune quod participant a suo patre. Sicqꝫ sibi obsequantur. id est mutuo se honorent. ad Rom. xij. Honore inuicem preuenientes. vbi glo. Aliter non esset fraternꝰ amor: nisi mutuo se ꝓueniant obsequijs.

¶ S Tertia causa est: vt ꝑ hoc christus nos inuitaret ad humilitatē: et a nobis tolleret oēm supbie occasionē: ne scz diues sup pauperē se extollat: nobilis sup ignobilē: superior sup inferiorē: potēs sup debilē: clericus super secularem: sed oēs se fratres cognoscerēt: ⁊ vniꝰ patris filios: fm illō Malach. ij. Nunq̄d non pater vnus oim nostrū. Quare ergo despicit vnusquisqꝫ vestrū fratrē suū. Et btūs Aug. in de sermone dn̄i in mōte: Ammonent inq̄t/ ꝑ oratione dn̄icā diuites et genere potētes seu nobiles fm seculū/ nō supbire aduersus pauperes ⁊ ignobiles: quoniā oēs simul dicūt deo pater noster: immo potius: q: dicūt oēs pater noster/ sibi mutuo tanꝙ fratres debēt subuenire. Diues pauperi: sanꝰ egrotāti: sapiēs ignorāti: potēs impotēti: aliter infructuose clamant pater nr̄. Si patris iussa nō impleant: si obedientiā filialē trāscendāt: ⁊ fraternū amorē in se inuicē nō exerceant. Sed ꝓh pudor: nunc inter christianos supior opprimit inferiorē: fortior debiliorē: diues inopē: miles ciuem: ciues sacerdotē. Efficax sane remediū ꝯtra supbiam animiqꝫ tumorē/ affectuose reuoluere nos esse fratres. vnū habere patrez deū: qui nō est acceptor personarū. Hoc remedio vtit Boetius. iij. de cōso. me. vj. contra arrogātes ex gn̄is nobilitate dicens: Quid genus ⁊ pauos strepitis: Mortales cūctos edidit nobile germē: Nā oē genus hoim in terris simili surgit ab ortu. Unus em̄ rerū pater est: vnꝰ q̄ cūcta ministrat. Si primordia vr̄a autorē deū spectes: Nullus degener extat: ni vitijs peiora fouēs: propriū deserat ortū.

¶ Quarta causa: vt inuicē nobis impēdamꝰ orationū suffragia. Quia enim orās ad deū et dicēs/ pater noster: nō se tm̄: sz ⁊ alios dei filios ꝓnūciat: in hoc et ꝓ alijs nō ꝓ se tm̄ orat: implēs in hoc qđ scribit Eccī. xvij. Unicuiqꝫ mādauit deus de proximo suo. vn̄ Cyprianus in lib. de oratione dn̄ica: Ideo nō dicimus pater meus: sz noster: nec da mihi/ sed nobis: quia vnitatis magister noluit priuatim p̄cem fieri: vt scz tm̄ q̄s pro se precet. Unū aūt ꝓ oībus orare voluit: q: in vno oēs ipse portauit. Et chrysosto. sup Matth. Dulcior ē oratio ante deū: quā nō necessitas transmittit: qua quis ꝓ se orare cogit: sed quā charitas fraternitatis cōmendat. Precat igit frater ꝓ fratre dicēdo: Pater nr̄. dimitte nobis debita nr̄a ⁊ c. Hanc etiā cū pluribꝰ alijs causis tangit idē Chryso. dicens: Erudit aūt cōmunē ꝓ fratribꝰ facere orationē. Nō em̄ dicit: pater meus/ qui in celis es: sz pater noster/ ꝓ corpore cōmuni depcationes referēs: ⁊ nusqꝫ intēdens qđ est suij ꝓprius: sed vbiqꝫ qđ est proximi. Adhuc aūt ⁊ inimicitiam destruit: ⁊ elationē cōprimit: ⁊ emulationē expellit: ⁊ matrez bonoꝝ vniuersoꝝ amorē inducit: ⁊ inequalitatē humanaꝝ causaꝝ exterminat: ⁊ multa mōstrat regi ad pauperē honoris eq̄litatē. Hec ille.

¶ T Per hec soluūtur rōnes inducte. Ad primā de christo orāte/ Pater mi/ dr̄ ꝙ christus in illa sua oratione nobis orandi modū ⁊ formā nō ꝑfixit: sz q: ipse filiꝰ erat patris ꝑ naturā: qđ nulli creature competit: idcirco ibi vt ꝑsona singularis ⁊ naturalis filius dei patris dixit pater mi. Uel aliter fm Alexan. dr̄/ ꝙ oīs actio christi nostra fuit instructio/ quātum ad substātiam actus: nō quātū ad modū. Sicut ⁊ ieiuniū dn̄i instructio nostra fuit ad ieiunādum: non tn̄ eo modo quo dn̄s ieiunauit oino abstinēdo a cibo. Sic oratio christi nostra fuit instructio: qua instruimur ꝙ in nostris necessitatibꝰ oratione recurrere debemus ad deū patrē. Modū vero orādi nō dedit in suis orationibꝰ: sz ī ea forma quā nobis ꝯstituit cū nos docēdo dixit: sic orabitis: Pater noster.

¶ Ad autoritatē Matth. vj. et Hiere. iij. dicēdū est: vt. s. in pricipio huiꝰ missionis: ꝙ vtrūqꝫ dici pōt: pr̄ meꝰ: ⁊ pr̄ noster: sed differēter: vt ibi dictum est.

¶ Uel dr̄ fm Alex. ꝙ triplex est oratio fm diuersos status orantiū. Petēs em̄ aut petit vt mēbrū: aut vt cōmēbrū: aut vt p̄eminēs mēbrū. Primo mō petit aliq̄d vt singulari ꝑsone fm ꝙ petebat dauid: Miserere mei deus. Et Lu. xviij. Deus ꝓpitius esto mihi peccatori. Scd̄o petit aliquid vt coniunctis vinculo ꝓfessionis fidei: fm ꝙ dr̄ Ecc̄i. xvij. Unicuiqꝫ mādauit deꝰ de ꝓximo suo. Tertio petit aliquid ex officio quo quis ad orandū ꝓ cōmissis astringit. His duobus modis vltimis petētibꝰ cōuenit dicere pater nr̄. Orāti secūdo modo tā ꝓfesso christiane religionis/ qua mēbrū est mystici corporis christi: oranti tertio modo similiter cōuenit dicere pater nr̄: q: illoꝝ ⁊ subditoꝝ seu cōmissoꝝ vnus est pater: (Matth. xxiij.) vn̄ cōtra presumptionē phariseoꝝ dixit dn̄s discipulis: Unꝰ est pater vester q̄ in celis est. vester scz p̄latoꝝ ⁊ subditoꝝ. Nūc ergo Matth. cū dixit: Ora patrē tuum in abscondito: loquit tanꝙ ad mēbrū ⁊ singularem ꝑsonā ꝓ se orantem. Similiter ⁊ in Hiere. Cū autē docuit nos orare: docuit nos vt cōmēbra ecclie: ⁊ tāꝙ eos qui ex officio erāt petituri: quales fuerunt apľi quibꝰ specialiter in mōte loquebat.

¶ Ad aliud de p̄sumptiōe dr̄/ ꝙ licet hō meritis suis exigētibus/ nō sit filius adoptionis: nihilominꝰ quātū est ex diuina bonitate/ oībus se exhibet vt patrē: oībꝰ scz offerēdo gratiā adoptionis. vn̄. j. ad Timo. ij. Uult oēs hoies saluos fieri. ⁊ Joh. j. Illuminat oēm hominē venientē in hūc mundū. Unde licet nesciat quis an odio vel amore dignꝰ sit: (Eccl̄s. ix) nihilominus cōfitendo deū esse patrē suū nō presumit: illi attribuendo beneficiū adoptionis: nō sibi ascribendo meritū beneficij electionis. Et cū dicit: sufficeret dicere pater: ⁊ non addēdo neqꝫ meus/ neqꝫ noster. Dicendū ꝙ q: deus est pater oim creatiōe: hominis adoptione: filij naturali generatione: Ut distinguatur paternitas fm grām adoptiōis/ ab illa que est creationis ⁊ nature: dicit noster. Per noster em̄ insinuat quedā cōmunicatio/ qua se deꝰ dat nobis: et nos sibi adoptat gratiam infundendo. Unde non sufficienter expressa esset paternitas dei respectu hominis/ per hoc qđ dicitur pater: sicut cum dicit: pater noster. Qđ vero Lu

tas non addit noster sicut Matth. rationē assignat Alex.
q: in mattheo insinuat modus orandi cōueniens mēbris ꝛ
excellentib⁹ mēbris. Loquitur em̄ aplis cū dn̄o in montē
ascēdentib⁹ tanq̄ ꝑfectis. Lucas loquit ad discipulū quasi
locū tenentē infirmoꝝ: q̄ nō audēt dicere noster: sicut Luc.
xv. filius ꝑdigus dixit: Pater peccaui in celū ꝛ corā te. Li
cet posset dici ꝙ lucas qui posterius scripsit: qđ matth. ple
nius ꝛ sufficiēter disseruit: abbreuiauit.

Lectio. lxv. A

Qui es. Hic tertio captat beniuo-
lentia ex cōmendatione a sub
sistentia immutabili ꝛ ꝑpetuitate/ dicentes:
Qui es. Hoc em̄ cōplexū qui es/ ꝓprie acce
ptū soli deo est ꝓpriū/ significās ipsi⁹ imuta-
bilē subsistentiā: q̄ tpe nō mensuratur: sed oē tps trāsgredi-
tur. Nō aūt in deo p̄teritio/ aut futuritio est: sꝫ nūc eternita-
tis: semꝑ stans/ sine fluxu in p̄teritū: ꝛ sine trāsitu in futurū.
Hāc immutabilitatē subsistentie volens de se tanq̄ de deo
Job. viij ostendere christus: iudeis dicentib⁹. Quinquaginta ānos
nondū habes ꝛ abraā vidisti. dixit: Amē amen dico vobis
anteq̄ abraā fieret: ego sum. scꝫ ſm diuinitatē: q̄ tpi nō sub
iacet: nec tēpore mensurat. Unde nō dixit anteq̄ fieret ego
fui: sed anteq̄ fieret ego sum. Quia em̄ tēpus fluxit: diuini-
tas tn̄ semꝑ immutabiliter subsistit: nō in tpe vt in mēsura:
sed in nunc eternitatis: Et ꝓpter hāc immutabilitatē essen-
di diuinitatis/ qua cū tpe nō incipit: cū tpe nō desinit: in tē-
pore nō labit: nulli tpali mutationi subijcit/ q̄ es: siue eē ꝓ-
prie acceptū soli deo attribuit. vnde btūs Aug. super Job.
tractās illud: Nisi credideritis q: ego sum: moriemini i pec
catis vestris. Job. viij. Res inquit/ q̄libet q̄lcūq3 excellen-
tia fulgens/ si mutabilis est: vere nō est. Nō est em̄ verū eē:
vbi est ꝛ nō esse: scꝫ possibiliter. Quicq̄d enim mutari pōt:
mutatū/ nō est qđ erat. Si nō est qđ erat: mors q̄dam ibi fa
cta est: q: peremptū est ibi aliq̄d qđ erat ꝛ nō est. Et exēpli-
ficat: Nigredo mortua est in capite albescentis senis. Pul-
chritudo mortua est in corpore fessi ꝛ curui senis. Mortue
sunt vires in corpore lāguentis. Mortua est statio in cor-
pore ambulātis. Et post pauca: Deniq3 de mortuo cū dici-
tur: vbi est ille hō. Rn̄det fuit. Itaq3 in oibus actib⁹ ꝛ mo-
tib⁹ nostris: ꝛ in vniuersa prorsus agitatione creature/ duo
tpa inuenio: p̄teritū ꝛ futurum. In veritate aūt q̄ manet: et
p̄teritū et futurū non inuenio: sꝫ solum pn̄s: ꝛ hoc incorru
ptibiliter: qđ in creatura nō est. Ex quib⁹ verbis patet crea
turas quaslibet esse mutabiles: ꝛ ꝑ ꝯñs nō vere esse: ꝛ solā
veritatem/ q̄ deus est: immutabiliter esse: ꝛ ex hoc est eē sibi
ꝓpriū. Et ꝑ hoc soluit. q. quā p̄misit querēs et dicēs: O do-
mine deus noster/ quid est qđ aisti: nisi credideritis q: ego
sum. Quid em̄ nō est eoꝝ q̄ fecisti: nūquid nō est celū. Nun
quid terra nō est. Nūquid ea nō sunt q̄ sunt in celo: ꝛ que in
terra sunt. Nūquid hō ipse cui loqueris nō est. Si oia sunt
hec q̄ ꝑ te facta sunt: quid est ꝙ tibi quoddā ꝓpriū tenui
sti ipm esse: qđ alijs nō dedisti vt tu solus esses. Nā quō au
dio: Ego sum q̄ sum: quasi alia non sint. Qui hāc inquā. q.
soluit ꝑ ea q̄ premissa sunt: q: vere esse est semꝑ ꝛ immuta-
biliter esse: quod soli deo cōuenit: hinc ꝛ moysi a deo ad li-
Exod. iij berādū populū israel misso ac querēti. Si dixerit mihi po-
pulus qđ est nomē ei⁹ qui misit te: q̄d dicā eis. Dixit domi
nus illi: Ego sum q̄ sum. Et addidit: Sic dices filijs israel:
qui est/ misit me. Ecce nullū aliud p̄dicatū adiecit deus de
se dicendum/ q̄ esse. Esse ergo de se dicere iussit: qđ soli deo
vere ꝛ ꝓprie cōuenit. vn̄ Dama. Primū ꝛ p̄ncipalius eoꝝ
q̄ de deo dicunt nominib⁹/ est qui est: sicut ꝛ ipse loquēs in
oraculo moysi ait: Totū in seipso comp̄hendens velut q̄d-
dā pelagus substātie infinitū ꝛ indeterminatū. Nam rōne
(qui) qđ est nomē infinitū: significat substātie infinitatem.
Rōne (est) qđ significat vt actu p̄sens in nūc immutabili-
tatis: significat essentiā vt actualitatē semꝑ p̄sentē: ꝛ ita vt
eternā ꝛ immutabilē. Sic ergo qui est ꝓprijssime acceptū/
significat substātiā infinitā eternā et immutabilē. Talis au
tē est solus deus. Uerū ergo per cōplexū qui es/ cōmenda-
mus deū patrē nostrū ex incōmutabili subsistentia actuali
et eterna: qđ nulli creature: sed soli deo cōuenit. Eo ipso em̄
ꝙ creature dependent ab alio/ scꝫ creatore/ ab eis realiter ꝛ
essentialiter distincto in esse/ ꝑduci ꝛ cōseruari: mutabiles
sunt in esse ꝛ nō eterne. Ad eū igit qui immutabilis semper
ꝑseuerat: cōfidenter oratione accedimus: quā ipse docuit/
certi de exauditione q: immutabilis est: q̄ se orare docuit ꝛ
mādauit: ꝛ hoc in complexo qui est/ inquantū deo ꝓpriū
est intelligim⁹: ꝛ intelligēdo ad fiduciā sine qua oratio nō
impetrat excitamur. Sequit: B In celis. Hic quarto
captat beniuolētia dei ab excessiue mansionis sublimitate:
qua potētiā ꝛ maiestatē ei⁹ qua dare pōt: ꝑclamur cū dici
mus in celis. Sūt aūt celi corporales: sunt ꝛ spūales: et de
vtrisq3 exponit clausula/ i celis. Primo mō i celis. i. in illis
corporib⁹ celestib⁹ q̄ supra nos sunt: ꝛ supra elementarē re
gionē. In celis inferiorib⁹ mobilib⁹: ꝛ in supiori empyreo
imobili. In illis mouēdo eos ꝑ se ꝛ virtutes angelicas/ ad
nostrā et toci⁹ vniuersitatis viuētium et corporaliū salutē.
In istis p̄sentādo electorū aspectibus faciem sue maiestat.
Hi ꝛ illud māsio dei sunt sedes ꝛ habitaculū. Sicut scriptū
est: Qui habitas in celis miserere nobis. Et iterū: Celū mi Esa. lxvj
hi sedes est: ꝛ terra scabellū pedū meoꝝ. Itē In domo pa- Job.
tris mei māsiones multe sunt. Hos celos stephanus vidit xiiij.
apertos: ꝛ iesum stantē ad dexterā dei patris. Est tamen Act. vij.
aduertendū ꝙ de⁹ nō dr̄ esse in celo sicut in loco quo circū-
scribit sicut corpus: vel quo definit sicut angelus. Tales
em̄ locabilitatis modi deo nō cōueniūt: sed duntaxat creatu
re rōne corporeitatis ꝛ finitatis essentie. Corpus quidē qđ
habet partes extra seinuicē ꝛ situaliter distātes loco circū-
scribit: ꝛ ipsi loco cōmensurat: vt totū sit in toto loco sibi
equali: ꝛ pars in parte sibi cōmēsurabili. Angelus vo qui
spūs est nō corpore⁹: q: tn̄ finite ē essentie ac terminate: a lo
co definit: cui ita pn̄s est vt nō sit extra illū. De⁹ aūt q: sub-
stātia est incorporea/ simplicissima/ ipartibilis/ imēsa/ ꝛ infi
nita: nullo loco ꝯcludi pōt: circūscribi aut definiri: sꝫ illimi
tatissime oēm locū/ ꝛ creaturā oēm respicit. vn̄ Hiere. xxiij.
Celum ꝛ terrā ego impleo. Qđ ꝛ ꝓpheta regi⁹ aduertens
ait in ps. Quo ibo a spū tuo/ et quo a facie ꝛc. Si ascen. in
ce. tu illic es: si descēdero ad infernū ades. Et Job. xj. Excel
sior est celo: ꝓfundior inferno: lōgior terra mēsura eius ꝛ la
tior mari. Qđ dictum q: sonat q̄si de⁹ corporeis lineamen-
tis extendatur. C Ideo beatus Grego. li. x. mora. ∫. x.
exponēs ait: Qđ deus celo excelsior: inferno ꝓfundior: ter
ra lōgior: mari latior esse describit: tanto spūaliter debet in
telligi: quāto de eo nefas est iuxta corporea lineamēta senti
re. Sꝫ celo ē excelsior: q: incircūscriptiōe sui spūs cūcta trā
scendit. Inferno ꝓfundior: q: trāscendendo oia subuehit.
Terra longior: q: creature modum ꝑennitate sue eternita-
tis excedit. Mari latior: q: rerū tēporaliū fluctus sic regēs
possidet: vt hos sub oimoda potentie sue presentia coangu
stādo circūdet. Idē sup Ezech. xvij. Deus manet inter oia:
ipe est extra oia: ipe sup oia. Supior est ꝑ potentiā: inferi-
or ꝑ sustentationē: exterior ꝑ magnitudinē: interior ꝑ subti-
litatē. Sursum regēs: deorsum cōtinēs: exterius circūdās:
intus penetrans. Et venerabilis Hugo li. de sacra. parte. x.
c. vlti. Deus sic vbiq3 per cūcta diffusus est: vt nō sit quali-
tas mūdi: sed substātia creatrix mūdi: sine labore regēs: si-
ne onere cōtinēs mūdum: nō tn̄ ꝑ spacia locorum quasi mo
les diffusa: ita vt in dimidio corpore mūdi sit dimidius: et
in alio dimidio dimidius: atq3 ita per totū totus: ꝛ in celo
solo totus: et in sola terra totus: ꝛ in celo ꝛ in terra totus: ꝛ
nullo cōtentus loco: sed in seipso vbiq3 totus. Et infra de-
clarans quod dixit. Ideo inq̄t vbiq3 esse dr̄: quia nulli par-
ti rerum absens est. Ideo totus: quia non parti rerum par
tem suam presentem prebet: et alteri parti alteram partē:
equales equalibus: minori minorem: maioriq3 maiorem.
Sed non solum vniuersitati creature: verum etiam cuili-
bet parti eius totus pariter adest. Qđ etiam dixit totū esse
in seipso exponit/ dicēs: Quomodo enim vbiq3/ in seipso.
Ubiq3 scilicet/ quia nusq̄ est absens. In seipso autē/ q: non

cōtinet ab eis quib⁹ presens est/ quasi sine ipsis esse nō posset. Hec hugo. Hec sic esse credim⁹: sz quō sic est nō intelligimus. vn̄ Chrysos. super epistolā ad Heb. ⁊ allegat magister dis. xvij. p̄mi. Sicut multa de deo intelligim⁹: q penitus loqui nō valem⁹: ita multa loquimur: que itelligere nō sum⁹ idonei. Verbi gratia: q̄ vbiq3 deus est scim⁹ ⁊ dicim⁹: quō vbiq3 est/ intellectu nō capim⁹. ❡ D Quāuis aūt sic de⁹ sit vbiq3 ⁊ in omnib⁹ creaturis generaliter/ p essentiā/ potētiam ⁊ presentiā: vt dicit magister distin. xxxvij. p̄imi. Per potentiā quidē: q2 omnia sue potētie sunt subiecta. Per presentiā tā cognitionis q̄ indistātie localis. Per essentiā intime penetratiōis/ qua omnib⁹ rerū interiorib⁹ immediatus est: Tn̄ scriptura frequēter hūc cōmemorat esse in celis: propter maiora mirabiliora/ ⁊ sublimiora dei opera in celorum pulchritudine/ armonia/ ordine ac organiōe relucētia. Sunt em̄ celi corpora magne altitudinis: mire latitudinis: ingētis luminositatis: motu regularia: syderib⁹ ornata: corpore simplicia: virtute stabilia: tēpore incorruptibilia: vitali influxu mirabiliter efficacia: ad inferioris mūdi regimē cōcorditer ordinata. Propter que in eis diuina potētia/ sapiētia/ bonitas et clemētia magis: q̄ in alijs mūdi corporib⁹ declarat̄. Manifestat̄ nāq3 dei potētia i celoz magnitudine ⁊ stabilitate. Dei sapiētia in ipsoz pulchritudine/ ordine ⁊ speciositate. Dei bonitas ⁊ clemētia in ipsoz fluxu ⁊ causalitate. De eoz soliditate dicit̄ Job. xxxvij. Celi solidissimi q̄si ere fusi sunt. De eorūz speciositate Eccli. xliij. Species celi gloria stellarū. Et iob. xxvj. Spirit⁹ ei⁹ ornauit celos. De ipsorum causalitate/ phus. j. metheo. Mūdus ille inferior cōtiguus est lationib⁹ superiorib⁹: vt ois eoz virt⁹ inde gubernetur. Adhuc aūt dei gloria maxime relucet in celo empyreo: qui loc⁹ est sanctorū: in quo se clare facie ad faciē cōtemplandū actu beatifico p̄bet. In quo summo dono se cōmunicat rōnali creature: quod excellit longe oia alia sua opera. Nā3 et ppter hoc oēs creaturas pduxit: ⁊ cetera bonitatis sue munera impēdit. His ergo de causis summā dei maiestatē frequēt⁹ i celis illis corpalib⁹ esse scriptura p̄dicat. ❡ E Quō do christ⁹ in sua oratione nos poti⁹ dicere voluit: pater noster qui es in celis/ q̄ qui es vbiq3: doctores sancti aliquas rationes assignāt: Quarū vna est: vt p hoc nos doceret petere bona celestia pmāsura: ⁊ nō caduca ac terrena: nisi quatenus ad celestia ordinant̄. Bon⁹ em̄ fili⁹ p paterna hereditate debet laborare. vn̄ Chrys. Christ⁹ docuit nos orare ad patrē q̄ in celis est: vt sciāt homines se habere p̄rē3 celestē: ⁊ ex hoc erubescāt terreno patri se substernere: hi sc3 qui patrē habēt in celis. ❡ Scda: vt doceret desiderio eleuari per spē firmā ad celestia: vbi patrē nostrū deuz dicim⁹ residere. de hoc abbas isaac in collatiōe patrū ait: Dicētes pater noster/ qua vniuersitatis deum ac dn̄m patrē nostrū esse voce ppria cōfitētes/ de cōditiōe seruili in adoptionē filioz nos pfitemur ascitos. Adijciētes: Deinde qui es in celis: vt cōmemorationē vite p̄sentis qua in hac degimus terra: velut pegrinā et a nostro patre lōgissime separātem toto horrore vitātes/ ad illā poti⁹ regionē/ in qua patrē nostrū cōmorari fatemur summo desiderio properem⁹: nihilq3 admittam⁹ eiusmodi quod indignos nos hac nostra pfessione ⁊ nobilitate tāte adoptiōis efficiēs: ⁊ hereditate paterna velut degeneres p̄uet: ⁊ irā nos faciat iusticie ei⁹ ac seueritatis icurrere. ❡ Tertia ratio: vt ostēdat̄ immēsitas diuine potētie/ qua existēs in celis generat nos filios p adoptionē i terris. Cui⁹ cōtrariū mali senserūt: s̄m q̄ Job. xxij. legit̄: Quid em̄ nouit de⁹: Quasi p caliginē iudicat. Nubes latibulu3 eius: nec nr̄a cōsiderat: ⁊ circa cardines celi pambulat. ❡ Quarta rō est insinuatio petendoz: p hoc em̄ insinuat̄ q̄ celestia simpliciter petēda sunt. vn̄ Hugo: Si dixisset qui vbiq3 es/ verū dixisset: sed ne inepta et inania queritādo mēte vagemur: dicit: qui es in celis: vt mēte radicata que sunt vtilia/ queram⁹. ❡ Quinta ratio: vt insinuaret̄ distantia iustoz a peccatorib⁹. In iustis em̄ sicut in celis habitare dicit̄: vt. j. dicet̄. vn̄ Aug. Accōmodatissima similitudo est vt spūaliter tātū interesse videat̄ inter iustos et peccatores: quantū inter celū et terrā. ❡ Sexta ratio est: vt ostendat̄ quasi p simile iustos multiplex beneficiū assequi a dn̄o. Sicut em̄ a celis multiplex beneficiū confert̄ corporalib⁹ creaturis: sc3 lucis/ caloris/ humoris/ ac saluatiue ⁊ fecūdantis influentie multiplicis. Sic ab ipso quē in celis existentē inuocamus: multiplex accipim⁹ beneficiū. Omne datū optimū ⁊ omne donū pfectū desursum est descendens a patre luminū. et. j. Corinth. xij. Aliū per spiritu3 dat̄ sermo sapiētie: alij sermo sciētie ⁊c̄. ❡ F Scdo modo exponit̄ hec particula/ in celis moraliter: vt per celos nō intelligant̄ corpora spherarū celestiū: sed anime sancte/ iuste et virtuose/ et angeli sancti. vnde Hugo vbi. s̄. In celo maxime habitare dicit̄: q̄uis sit vbiq3: q2 per celos intelliguntur angeli ⁊ homines iusti: in quib⁹ maxime de⁹ habitat: sicut scriptu3 est: Anima iusti sedes est sapiētie. Sapien. ix. s̄m aliā translationē. Et Aug. exponit: Pater noster qui es in celis. i. in sanctis ⁊ iustis. non em̄ spacio locoz cōtinet̄ de⁹: quemadmodū em̄ terra appellat⁹ est peccator: cū dictū est: Terra es ⁊ in terrā reuerteris. Gen. iij.
Sic iustus celū ecōtrario dici pōt. In iustis namq3 speciali modo habitat de⁹: quo nō habitat in ceteris peccatorib⁹ et irrationabilib⁹ creaturis. Castas siquidē mentes per gratiā inhabitat: quib⁹ illabit̄ ⁊ vnit̄ illapsu sanctificatiuo: ppter quod apostol⁹ ait. j. Coz. iij. Nescitis q2 templū dei estis: et spirit⁹ dei habitat in vobis. Et sequit̄: Templū em̄ dei sanctū est: quod estis vos. Et. ij. Coz. vj. inquit: Vos estis templū dei viui sicut dicit de⁹: qm̄ inhabitabo in illis. Et eadē epistola. c. xiij. An nō cognoscitis vosmetip̄os: q2 xp̄s iesus in vobis est: nisi reprobi sitis. Tota em̄ dignantissima trinitas que in hac oratione pater nominat̄: pias mētes inhabitat: in quib⁹ mirabilia operat̄. Nā de patre dicit̄ Joh. xiiij. Si quis diligit me sermonē meū seruabit: et pater me⁹ diliget eū: ⁊ ad eū veniem⁹: ⁊ mansionē apud eū faciem⁹. De filio q̄ est sapiētia icreata: scribit̄ Sapiē. vij. In aias sanctas se trāsfert: ⁊ amicos dei ⁊ pphetas cōstituit. Et beat⁹ Aug. iiij. de trini. dicit/ q̄ de sapiētia dei que fili⁹ dei est: dictū sit: Emitte illā de celis sanctis tuis vt mecū sit. Que ⁊ de seipsa testimoniū phibet di. Delitie mee esse cū filijs hominu3. De spiritusancto dicit saluator: Rogabo patrē meū ⁊ aliu3 paracletū dabit vobis/ vt maneat vobiscū in eternū. Joh. xiiij. ❡ G Dicuntur aūt viri sancti celū metaphorice ob quasdā cōditiōes ⁊ pprietates celoz materialiū: que in eis p similitudinē spiritualiter inueniunt̄. Primo ppter ornat⁹ pulchritudinē. Sunt em̄ celi corpora lucida/ sole ac stellarū multitudine ornata: ab ois immūdicie cōtagione remota. Ita viri sancti ⁊ iusti sunt intellectu luminosi ⁊ clari: a vitiorum maculis et feditate purgati: ⁊ charitate ac diuersarum virtutū florib⁹ tanq̄ sole ardentissimo/ ⁊ stellis fulgidissimis adornati. vnde beat⁹ Bern. super cantica: Anima sancta celum est: in quo sol est intellect⁹: luna fides: astra virtutes: Et sicut stelle in nocte lucēt: in die latēt: Sic vera virtus est que in prosperis nō apparet: in aduersitatib⁹ emicat. Et de apostolis specialiter dicit̄ q̄ celi sunt. vnde Honori⁹ super illud ps̄. Celi enarrant gloriā dei. Celi alt sunt sancti apostoli: in quib⁹ celata sunt secreta celestia dei. Ex quib⁹ rutilat sol sapiētie: lucet luna sciētie: micāt stelle virtutū: coruscant fulgura signoz: crepant tonitrua predicationū: ⁊ manant pluuie scripturarū. ❡ Scdo/ viri sancti celi dicunt̄ ppter celestis cōuersationis celsitudinē. vn̄ apostol⁹ ad Phil. iij. Nostra cōuersatio in celis est. Peccatorū aūt conuersatio circa terrena versat̄. de quo ps̄. Oculos suos statuerūt declinare in terrā. ❡ Tertio viri sancti dicunt̄ celi: q2 sicut in celo apparēt singularia opera dei/ quib⁹ regit inferiorē mundū: ita in sanctis relucēt singularia opera trinitatis: in quib⁹ tria appropriata personarū apparēt/ potētia/ sapiētia/ bonitas. Potentia patris in soliditate siue firmitate. Sapientia filij in decore ⁊ luminositate. Bonitas spiritussancti in influentia ⁊ causalitate. Ita ⁊ in sanctis hominib⁹ ⁊ virtuosis tota ipsa trinitas diuinarū personaru3 singularius/ q̄ in ceteris operatur. Pater fortitudinē qua ambulāt in lege dn̄i: vt nō declinent neq3 ad dexterā: neq3 ad sinistrā: vt nō deficiāt in

aduersis:nec extollant͛ i ꝓsperis.vñ scribit sapiēs Prouer.
xij.Non cōtristabit iustū quicqd'ei acciderit.Filius lumen
fidei/⁊ credendoꝝ cognitionem:quo cauere possint heres
ses ⁊ errores:⁊ loqui sapiētiā inter ꝑfectos.Unde ꝓmisit
christus se sequētib⁹ in virtutū opatione lumen vite: ne in
Joh.viij foueā errorū ⁊ tenebraꝝ caliginē ꝓcipitent͛:dicēs:Qui se
quit͛ me nō ambulat in tenebris:sed habebit lumē vite.Et
Lu.xxi. alibi.Dabo vobis os ⁊ sapiētiā:cui nō poterūt resistere et
cōtradicere oēs aduersarij vestri. Spūssanctus operat͛ in
virtuosis mirabilē misericordiā ⁊ influxū ac bonitatis dif
fusionē.Docent siquidē sancti verbo vel opere vias dñi:vt
impij ad ipm cōuertant͛:deriuāt quocūqꝫ sua virtuosa opa
in quoscūqꝫ alios:vt inde fortificent͛ ⁊ roborent͛.Hinc glo
riatus est ꝓpheta se participē esse oim timentiū dñm ⁊ cu
stodientium mādata.Hāc causalē influxū in alios testat͛ se
i.Cor.ix habuisse aplus cū dixit:Factus sum oibus oia:infirmis in
firmus:insipiēs insipientib⁹ ⁊c.vt oēs facerē saluos.Uel si
cut celū habet in lumine claritatē:in motu singularitatē:in
virtute vigorositatē:Sic hec tria opat͛ in sanctis deus:illu
minat intellectū remouēdo errorē:regulat affectū ordinan
do amorē:influit ad ꝑfectū ministrādo vigorē.℄ H Hūc
aūt ꝓlogum alij distinguūt in tres ꝑtes:ꝑ quaꝝ pmā orās
cōfortatur:per scdam dilatat͛:ꝑ tertiā eleuat͛.Unñ venerabi
lis Hugo:Septē inquit petitionib⁹ pmisit prologū tribus
verbis cōtentū.In pmo cor hois cōfortat:in scdo dilatat:
in tertio eleuat ⁊ exaltat.Quis enī audiens se patrē deum
Eph.v. habere non erigitur ad spem glorie: Pater inqt:vt sim⁹ imi
tatores dei sicut filij charissimi.Subdit noster:vt ad frater
ne charitatis amorē dilatemur.Dicit qꝫ es in celis:vt mēte
in summis radicata q̄ sunt vtilia queramus.Itē in celis spi
ritualib⁹:vt ad spūalitatē in qua habitat festinare discam⁹:
et celestia ab eo petamus:vt vult glo.Matth.vi.℄ Inno
cē.aliter distinguit dicēs:Beniuolētia ꝟo captat͛ a trib⁹ ꝑ
sonis:cognitoris/petitoris ⁊ assessoris.Cognitor est deus:
petitor est hō:assessor est angelus.Innuit͛ ꝑsona cognito
ris cū dr pater:petitoris cū dr noster:assessoris cū addit͛ qui
es in celis.id.est in angelis sanctis.de qb⁹ dr:Celi enarrant
gl'iam dei.℄ I Ex ꝑdictis itaqꝫ potest (deuote orare cu
piens) talē formare meditationē ad deuotionis exercitiū.
℄ O trinitas vnus de⁹: Pater oim qdem creatiōe: hoim
redēptiōe:fideliū adoptione:electorū ꝑdestinatione.Qui
spūales filios generas ꝑ viuificam charitatiui amoris ꝓpa
ginē.Utinā mihi misero sic tue amorose charitatis gemine
gratiā infundas:vt filius tanti patris esse merear.℄ No
ster/qui te nobis dare nō cessas ꝑ largissimā tue bonitatis
diffusionē.Utinā ꝑ ardentissimi amoris adhesionem vere
tuus esse merear:⁊ paternā nobilitatē tuā dignis moribus
imitari:amoreqꝫ fraterno oibus filijs tuis fratrib⁹ meis in
oib⁹ bonis cōicare valeam.Tu ergo pater excelsus in crea
tione:suauis in amore:diues in hereditate:liberalis pater
na cōmunione:ac filioꝝ gratuita hac sacramentali regnera
tione.Superbiam ꝓximi cōtemptricē:q̄ indignos celesti pa
tre reddit:a nobis misericorditer auerte.Ad grām adoptio
nis ⁊ vniōnē fraternitatis seruandā nos cōuerte:vt pater
nitatis tue glia:⁊ filiationis tue grā: atqꝫ vnione fraterna
semꝑ gaudeamus.℄ Qui es in celis materialib⁹ admira
bilis:tue potentie ⁊ magnitudinis ostensione.Et in celo su
premo empyreo speculū eternitatis: corona iocunditatis:
thesaurus felicitatis.In celis quoqꝫ spūalib⁹ in sctis tuis/
ꝑ specialē tue gratifice illustrationis habitationē.Utinam
miserabilis aīa mea tibi sit celū clarū ⁊ nitidū ac varijs vir
tutū syderib⁹ adornatū:vt tue sancte habitationis dignus
hospes inueniar.Fiatqꝫ omne desideriū cordis mei ad cele
stia bona obtinenda/contemptis omnibus transeuntibus
oblectamentis.Sicqꝫ meditando clausa in his verbis my
steria vtcumqꝫ supra exposita/ad flammigeros diuine cha
ritatis/ac fraterne dilectionis affectus magna cum fidu
cia assurgere potest:necnō et in odium sanctum vitiorum/
se tanta filialis adoptionis gratia indignum reddere conā
tium.Et tantū de ꝓlogo dñice orationis. Sequitur.

℄ Lectio.lxvi. A

Anctificetur nomē

tuū.℄ Post exordium sequit͛ tractatus: in
quo petitiones ad deum fundēde cōtinent͛.
Prius tamē qꝫ ad huius textus diuisionē ꝓ
cedatur:premittenda sunt aliqua de ordine petitionū ⁊ suf
ficiētia.Quia ergo oratio hec ꝑfectissima est:nō solū peten
da comprehēdit:sed etiā ordinē petendoꝝ instruit:Unde ⁊
desiderāda manifestat:Et quo ordine desideranda sunt in
stituit.Cū enī oratio desiderioꝝ nostroꝝ est interpres:or
dini desiderioꝝ respondere debet ordo petitionū.Est aūt
ordo desiderij et intētionis oppositus ordini executionis:
nam in desiderio pmo cadit finis:Deinde que sunt ordina
ta ad finem:⁊ inter illa priora sunt intentiōe:que ꝓpinquio
ra sunt fini.Oppositū est in executione:ibi media ordina
ta ad finē/ꝓcedunt finis assecutionē:et ea media sunt prio
ra:que a fine sunt remotiora.Et sm hec multiplex ordo acci
pi pōt in petēdis. De quo pulchre loquit͛ glo. Matth.vi.
assignans rationē ordinis septē petitionū dñice orationis.
ita dicēs:Cū vita nostra tēporaliter agit͛/sperenturqꝫ eter
na:priora sunt dignitate eterna:his tamē scꝫ tꝑalibus ꝑus
acceptis.In his autem septem petitionib⁹ oia bona ꝑsen
tis vite vel future cōtinent͛:in quib⁹ est ordo mirabilis.Ut
enim in Esa.legit͛:sicut septem dona sanctispiritus a sum
mis incipiūt:⁊ vsqꝫ ad initiū sapientie/scꝫ timorem dñi/de
currunt:ita ordo precū a summis vsqꝫ ad finem:vt a malis
mūdi liberemur extenditur.Si autē in vtrisqꝫ donis ⁊ pe
titionibus a fine incipimus:ad perfectionē fit ordo ascen
sionis.Si a summis:quia hoc de supernis accepim⁹:fit or
do descensionis.Sed qꝛ per hec/scilicet dona nos ab imis
ad summa cōsurgimus:septem beatitudines que per eadē
dona querunt͛:de imis gradatim ad summā perueniūt.In
precibus ergo est vt impetremus dona:in donis vt opere
mur mandata:de operatione beatitudines sequūtur.Hec
glo.℄ B Duplex ergo ordo innuitur. Unus ascensio
nis:qui in enumeratione beatitudinū seruatur Matth.v.
Alius descensionis qui in enumeratiōe donoꝝ tenet͛ Esa.
xi.Ubi dona hoc ordine recitant͛:Sapientia/intellectus
cōsiliū/fortitudo/scientia/pietas/timor dñi.Et huic cōfor
mat͛ ordo petitionū.Qđ autē alius ordo in beatitudinib⁹:
ali⁹ in petitionib⁹ obseruatur:hec est rō sm Alexā.ꝑte.iiij.
q.xxxv.Nā beatitudo est actus ꝑfectus vt hic loquimur de
beatitudine.Actus autē est in executione:ideo beatitudini
bus cōgruit ordo executionis:que est ascensionis a medijs
ad finem.Petitio ꝟo est desiderij seu intentionis expssio:
cui cōuenit ordo intentionis:qꝛ qđ pmo desiderat͛:pmo in
tenditur.Et hic est ordo descēsionis a fine ad media.Pri
mo enim desiderat͛ finis:ac deinde media ꝓpter finem.Et
quia petitionibus impetrantur dona quibus operari con
ualescimus:ideo idem est ordo donorum et petitionū.Ex
quo satis patet/cur petitiōes dñice orationis non incipiūt
a remotione maloruꝫ:vt prius declinent͛ mala: deinde fiāt
bona:sm illud Boetij.iij.de cōso.Qui vult ingenuū serere
agrū:prius liberet arua fruticib⁹.Et illud Prouerb.xxiiij.
Diligenter exerce agrum tuum:⁊ postea edifices domum
tuam.Quia alius esse debet ordo petitionum:alius ordo
operationum et actuū:de quibus loquuntur auto.allega
te.Ordo itaqꝫ petitionum ordinem sequitur desiderioꝝ.
In ordinato autē desiderio:vt dictū est:primo cadit finis:
deinde ordinata ad finem.Finis noster deus est:in quē no
ster affectus dupliciter tendit.Uno modo ꝓpter seipsum
prout est summū bonū in se:qđ facimus dū per actū chari
tatis deū in seipso diligimus:eiusqꝫ gl'iam ⁊ ꝑfectionem su
per oia volumus.Alio mō tendit in eū desiderium nostrū/
vt est summū bonū nostrū:dū videlicet ipso frui cupimus
per actum spei.Primum ꝑtinet ad affectionē iusti.Scdm
ad affectionē cōmodi.Illo enī modo diligimus dñm vt cō
modū nostrū:⁊ ita nos diligim⁹ in deo.Utraqꝫ dilectio bo
na:sed ꝑfectior est prima:qꝛ vtraqꝫ actus est virtutis theo

logice:sed prima virtutis excellētissime/scʒ charitatis:secū
da spei. ¶ Ad primū igiť ꝑtinet petitio prima: Sanctifice
tur nomen tuū: ꝑ quā petim⁹ gloriā dei. Ad scḋm ꝑtinet se
cunda petitio: Adueniat regnū tuuʒ: ꝑ quā petim⁹ ad glo
riam ꝑuenire: q̄ cōsistit in ei⁹ clara visione ⁊ beata fruitiōe.
Et sic iste due petitiones ordinanť ad finē/scʒ ad btitudinē
Prima ad btitudinem obiectiuā: scḋa ad formalē. Obiecti
ua est deus: formalis est fruitio dei. ¶ E Ad finem autē
hunc ordinat nos aliq̄d dupliciter. Uno mō ꝑ se: alio mō ꝑ
accidens. Per se dirigit bonū qḋ est vtile ad finem. Et hoc
est duplex: nam aliqḋ ordinat nos ad finem directe et prin
cipaliter: scʒ meritū quo beatitudineʒ mereamur deo obe
diendo. ⁊ quantū ad hoc petiť: Fiat volū. tua sic in ce. ⁊ in
ter. Alio mō instrumētaliter ⁊ quasi coadiuuando nos ad
merendū. ad hoc ꝑtinet qḋ dicim⁹: Panē nostrū quoti. da
no. ho. Siue intelligať de pane vbi dei: siue de pane sacra
mētali: siue de pane corporali. Per accidēs ordinamur ad
btitudinem ꝑ remotionē ꝓhibētis. Sūt aūt tria q̄ nos ꝓhi
bent a btitudinis cōsecutione. Primū est pctm̄: qḋ directe
ꝓhibet a regno dei: ⁊ quātū ad hoc dr̄: Et di. no. de. nr̄a sic
⁊ nos di. de. nostris. debita. i. pctā. Scḋo ꝓhibet ⁊ impedit
nos tentatio: q̄ retrahit ab obedientia diuine volūtatis: et
inclinat seu inducit ad pctm̄: ideo petiť: Et ne nos indu. in
ten. Tertio nos impedit penalitas pn̄s: ideo subdiť: Sʒ li
bera nos a ma. Hūc ordinē tradit sctūs Tho. ij. ij. q. lxxxiij.
ar. ix. quē imitať dn̄s Pe. de aliaco. ¶ D Pōt etiā planī⁹
accipi ⁊ sufficiētia ⁊ ordo petitionū sic: Quia septē iste pe
titiones om̄e appetibile ⁊ recte desiderabile cōprehendūt.
Om̄e aūt appetibile aut est collatio boni: aut remotio ma
li. Bonū cui⁹ collatio petiť est triplex: bonū celeste: bonuʒ
spūale: ⁊ bonū tp̄ale. Primū est glīa: scḋm grā: tertiū natu
ra. Bonū celeste duplex est: scʒ obiectiuale/⁊ formale vt di
ctū est. Malū qḋ petiť auferri similiter est triplex: scʒ pre
teritū/presens ⁊ futurū: ideo petiť vt preteritū remittatur
presens tollať: futurū caueať. Quattuor ergo predictis bo
nis conferendis correspōdent quattuor prime petitiones.
Trib⁹ malis remouēdis correspōdēt vltime tres petitiōes.
¶ Uel sic possent adhuc planius distingui ⁊ ordinari pe
titiones ipse. Oram⁹ em̄ hac oratione deū tanq̄ filij patreʒ
celestem: hinc dicim⁹/pater nr̄ qui es in cel. Ideo ordinate
petens tanq̄ bon⁹ filius/primo petit ea q̄ respiciūt honorē
patris ad qḋ ꝑtinet: sctificeť nomen tuū. Scḋo ea q̄ ꝑtinēt
ad seipʒ ⁊ ꝓximū: hec aūt sunt collatio boni ⁊ remotio ma
li. Sūt aūt triplicia bona vt tradit Aug. li. j. retra. Magna
media/minima. Magna bona: sunt bona btitudinis ⁊ glo
rie. Bona media: sunt bona spūalia ad btitudinis consecu
tionē necessaria: vt grā ⁊ virtutes ⁊ meritorie opatiōes. Mi
nima bona sunt q̄ coferunt quidē ad btitudineʒ: nō sunt tn̄
necessaria: q: sine eis btitudo consequi pōt: vt bona corpo
ris/sanitas/robur ⁊c. Et quedā bona aīe m̄ n⁹ necessaria:
vt ingenij ꝑspicacitas/scientia secularis. Prima bona/scʒ
btitudinem ipsam petim⁹ cū dicim⁹: Adue. re. t. Nā ꝑ regnū
intelligiť btitudinis glīa in regno celoꝝ sine fine possiden
da. Bona media petim⁹ cū addim⁹: Fiat vo. t. ⁊c. Uolūtas
j. Thes. iiij. dei est sctificatio nr̄a. Sctificamur aūt ꝑ gratiā/virtutes/⁊
opa meritoria in mādatoꝝ dei obseruātia: quib⁹ reddimur
digni vita eterna. Infima seu minima bona petim⁹ cū cōse
quenter oram⁹: Panē no. quoti. ⁊c. Nā panis noīe intelli
gūtur oīa corpori necessaria: ꝑ q̄ corpus spūi subseruire po
test: siue cōcernant corporis sanitatē: siue victū ⁊ amictum.
Mala etiā remouēda triplicia sunt priorib⁹ bonis opposi
ta. Maximū malū est pctm̄ separans nos a summo bono:
⁊ ꝑ hoc ab eterna glīa: q̄ sepatio est extrema ⁊ vltima mise
ria dānatoꝝ. qḋ auferri petim⁹ cum dicim⁹: Di. no. de. Me
dia mala sunt pctōꝝ occasiones: q̄ inducūt ad pctm̄/qualia
sunt tentationes diaboli/carnis ⁊ mūdi: q̄ auferri petimus
cū subiūgim⁹: Et ne nos indu. in tēta. Minima mala sunt
dāna corporis/⁊ rerū exterioꝝ vtiliū atq̄ fame: vt infirmi
tas corporalis/despectio ꝑsone/paupertas/⁊ cetera queciq̄
incōmoda tp̄alia rerū/fame ⁊ amicoꝝ. Hec em̄ nōnunq̄ im
pedimēta sunt homini in ꝓfectu aīe spūali: q̄ petunť remo
ueri cum in fine annectiť: Sʒ libera nos a malo. Que spe
cialiter referť ad mala corporalia pn̄tia: licet extendi posset
ad oīa mala. Sic ergo ordinatissime primo petiť qḋ chari
tas dei exigit: deinde qḋ charitas sui ⁊ ꝓximi. Et p̄mo col
latio maioris boni: deinde minoris: tertio infimi: ac dein
de remotio maloꝝ: primo maximoꝝ/scḋo medioꝝ/ vltimo
minoꝝ. Et hec sufficientia ⁊ diuisio respicit planissimū sen
sum litteralē: qui a simplicib⁹ ac popularib⁹ cōprehēdi pōt
⁊ debet. ¶ E Beatus vo Aug. in li. de vbis dn̄i/ꝓfundi⁹
dn̄ice orōnis cōtinentiā discutiens/septenariū numerū pe
titionū septem donis ⁊ btitudinib⁹ conectit/dicens: Si ti
mor dei est quo beati sunt pauperes spū: qm̄ ipsoꝝ est reg.
ce. ⁊c. petam⁹ vt in nobis sctificeť nomen dn̄i: timore casto
ꝑmanente in secu. seculo. Si pietas est qua bti sunt mites:
qm̄ ipsi possi. terraʒ: petam⁹ vt veniat regnū vel in nos: vt
mitescam⁹ nec ei resistam⁹. Uel de celo in terras in claritate
aduent⁹/vbi letabimur: sicut dicť: Uenite bn̄. pa. mei. Si
scientia est qua beati sunt qui lugent: qm̄ ipsi cōsolabunť:
petam⁹ vt fiat volūtas: vt ꝯsentiat caro spūi: q: nō est luct⁹
nisi q: ista contra se cōfligunt/vt cogamur dicere: Infelix
ego homo: q̄s me liberabit de corpore mortis hui⁹. Si for
titudo est qua beati sunt q̄ esuriūt ⁊ sitiūt iusticiā: qm̄ ipsi
saturabunť: orem⁹ vt detur panis quotidian⁹/quo fulciti
ad illā satietatem ꝑueniam⁹. Si consiliū est quo beati sunt
misericordes: qm̄ misericordiā consequenť: dimittamus et
nobis dimitti orem⁹. Si intellect⁹ est quo beati sunt mūdo
corde: qm̄ ipsi deū videbūt: orem⁹ nō induci in tentationeʒ
per aspera vel blanda: ne nō sit simplex cor: dum nō simpli
citer bonū petat in oīb⁹ que agit. Si sapientia est qua beati
sunt pacifici: quoniā filij dei vocabunť: orem⁹ liberari a ma
lo. Liberatio em̄ facit liberos. i. filios: vt dicam⁹ spū ado
ptionis/abba pater. Sic his petitiōib⁹ petim⁹ bona: ꝑ que
ꝑuenire possim⁹ ad beatitudinē ꝑfecta opera: ⁊ per opera
ꝑfecta ad premia sempiterna. ¶ Aliter distinguit idem Au
gu. has petitiones in enchi. Sed rescindo ꝓpter nimiā ꝓli
xitateʒ. ¶ F Sed hic quis dubitare posset: cur lucas ora
tionem dn̄icā cōscribens tm̄ quinq̄ ponit petitiones. Aut
em̄ ip̄e diminute tradidit: aut matthe⁹ superfluus fuit ponēs
septem dum quinq̄ sufficiūt. Ait em̄ Lu. xj. Pater sanctifi
cetur nomē tuū: adueniat re. tuū: panē nostrū quoti. da no.
hodie: ⁊ dimitte nobis pctā nr̄a: siquidē ⁊ nos dimittim⁹
debitorib⁹ nostris: ⁊ ne nos indu. in tentationem. Dimittit
igiť: Fiat volūtas tua: ⁊ libera nos a malo. Ad hoc respon
det btūs Aug. in enchi. c. cxj. Euāgelista lucas in oratione
dn̄ica ait: petitiones quinq̄ nō septē/cōplexus est. Nec ab
isto vtiq̄ disceptauit (al's discrepauit) sed quēadmodū illa
septem sint intelligenda/ip̄a sua breuitate cōmonuit. No
men quippe dei sctificať in spū: dei aūt regnū in carnis re
surrectiōe venturū. Ostendēs ergo lucas tertiā petitionē
duarū superiorū esse quodāmō repetitionē: magis eam di
mittēdo fecit intelligi. Quia scʒ ad hoc p̄ncipaliter dei vo
luntas tendit: vt ei⁹ ctitatem cognoscam⁹: ⁊ cū ipso regne
mus. Subdit Aug. Deinde tres alias adiungit: de pane
quotidiano: de remissione pctōꝝ: de tentatione. At vo qḋ
ille vltimo posuit: sed libera nos a malo. iste non posuit: vt
intelligerem⁹ ad illud superius qḋ de tentatione dictū est
ꝑtinere: vt sciat vnusquisq̄ in eo se liberari a malo: cū non
inferť in tentationē. Ideo nec lucas diminute: nec matthe⁹
superflue petitiōes posuit: sʒ qḋ vn⁹ intellexit: ali⁹ expressi⁹ po
suisse vtile reputauit. Ecclia aūt vtiť eo qḋ expressi⁹ est: qḋ
matthe⁹ explauit. ¶ His p̄missis ad diuisionē hui⁹ partis
procedamus: cum dicitur in oratione dominica:

Sāctificetur nomen tuū.

¶ Hec est scḋa pars principalis orationis dn̄ice: in qua ca
ptata in exordio dei beniuolētia: in ista exprimiť forma pe
titiōis et modus. Et q: om̄e qḋ a deo petim⁹: aut est de ac
quirēdis bonis: aut de remouēdis malis: iō hec pars diui
ditur in duas ptes p̄ncipales. In p̄ma petiť bonoꝝ colla

tio. In secūda petitur maloꝝ exclusio/ibi: Dimitte nobis. Prima pars in duas diuidit. In prima petit id qḋ ptinet ad dei honorem ꝛ reuerentiā. In scḋa qḋ ptinet ad nostraꝫ salutem ꝛ indigentiā/ibi: Adueniat regnū tuū. ¶ Quantum ad parteꝫ primā/hec dupliciter clausula exponit: licet nō multū differāt. Uno mō vt sctificatio referat ad deum seu ad diuini nois sctificationē: eo mō quo sctificari pōt in se. Scḋo mō vt referat ad nostrā sctificationē: qua nomen dei in nobis intelligit sctificari. Quoad primū dicit: Sanctificet nomen tuū. Quia deꝰ est summū bonuꝫ optimū in entibus: de cuiꝰ bonitate cetera oia suā bonitatem participant: idcirco recto ordine ipsius honor ꝛ glīa ceteris quibuscūqꝫ est preponenda. Cū ergo in oratione dn̄ica multa petituri sumꝰ que ad nr̄am salutē ꝛ pfectū ptinent: dignum est vt primo circa ipsius reuerentiā insistamꝰ: cetera oia laudi dei ꝛ glorificationi postponamꝰ. vn̄ Chrys. Dignum est vt orone deū deprecās/nihil petat ante gloriā patris. Hūc ordineꝫ summꝰ magister christꝰ saluator noster docuit nos obseruare: cū in prima petitione dicere nos iussit ante alia illud glificationis verbū: Sctificet nomē tuū. ¶ O Ubi est aduertendū/ꝙ dupliciter aliqd cōtingit sctificari. Uno mō p sctitatis adeptionē: q2 scꝫ ipam sctitateꝫ recipit. Alio mō p sctitatis ostēsionē siue declarationē: q2 scꝫ ipm sanctū esse predicat siue declarat: siue q2 sctitas eiꝰ credit/laudat ꝛ amat. Primo sanctificant creature rōnales in via ꝛ in patria. In via p susceptionē gratie: siue in sacroꝝ susceptione baptismi aut pnie: qua pctm̄ originale vel actuale dimittit: vel etiā sine sacro p cōtritionē: aut ex spāli puilegio: sicut qdā in vtero legunt sctificati: vt hieremias/iobēs bap. vgo gliosa. Un̄ sctificari in via/nihil aliḋ est ꝙ gratificari p grē susceptionē vel eiꝰ augmētationē: iux illḋ Apoc. vlt. Sctūs sctificet adhuc. Est em̄ grā sctitas vie. In patria vo sctificatur rōnalis creatura p susceptionē glīe in clara dei visione/fruitione/ꝛ firma tentiōe: q est securitas de glīa nō perdenda. Illo mō deꝰ sctificari non pōt: q2 nec grām recipere pōt: nec gloriā: nec quodcūqꝫ accidēs: q2 simpliciter immutabilis: vt. s. dictū est in vbo/q es. Hoc ergo intellectu nō oramus vt nomen eiꝰ sctificet. ¶ Alio mō cōtingit aliqd sctificari p sctitatis ostēsionē seu declarationē: q2 ipm sctm̄ esse predicat ꝛ declarat: siue q2 sctitas eiꝰ credit/laudat/diligit/reueret/honorat. Illo mō deꝰ sctificari pōt a creatura: q2 eiꝰ sctitas credi pōt/laudari/extolli/predicari ꝛc. Et hoc petimꝰ sm vnā expositionē: Sctificet nomen tuū. i. nota sit tua sctitas toti mūdo: vt totus mūdus noscat te solū verū deū esse. Te totꝰ laudet vt decet tuā sctitatem. Iussit nāqꝫ christꝰ orare p emendatiōe totiꝰ mūdi: qui ante aduentum christi nō recte de dei sctitate estimabat. vn̄ dicit Cirillus: Penes eos ad quos nonduꝫ puenit fides: nomen dei cōtemnebat: sed vbi iubar veritatis sup eos illuxit: ipm fatent sanctū: sicut ꝛ est sctūs sctōꝝ. Sic ergo sm hanc expositionē petimꝰ deū mūdo ita innotescere: vt nō existimet aliquid aliud deo esse sanctiꝰ: sed deū vt sctissimū colat ꝛ adoret. De hoc glo. Math. vi. Sctificet. i. ita vt est sanctū habeatur hoibꝰ: ꝛ ita innotescat illis deꝰ/vt nō reputēt aliqd eo sanctiꝰ. Huic expositioni cōcordare videt btūs Hiero. sup Esa. tractās hanc particulam/Sctificet nomen tuū: ita inquiens: Iubemur a deo petere vt det vocē virtutis euangelizantibꝰ: vt p eoꝝ predicationē ꝛ doctrinā apud oēs gētes sanctitas dei innotescat: ꝛ vnꝰ verus ꝛ eternꝰ deus eis manifestet: vt sic toto orbe cōuerso/fiat vnꝰ pastor ꝛ vnum ouile. Et hec expositio similis est ei quā dat beatꝰ Aug. super illud Ioh. xvij. Pater clarifica filiū tuū/vt filius tuus clarificet te. Merito ait queri pōt/quō patrē clarificauerit filius: cuꝫ sempiterna claritas patris nec diminuta fuerat in forma humana: nec augeri potuerit in sua pfectione diuina. Respondet: In seipsa claritās patris nec augeri nec minui potest: apud hoīes autem procuidubio minor erat/quando in iudea tantūmodo notus erat. Nondū a solis ortu vsqꝫ ad occasum laudabant nomen dn̄i. Hoc aūt q2 per euangelium christi factū est: vt per filium pater innotesceret gentibus: pfecto patrem clarificauit ꝛ filiꝰ. ¶ I Sz hic dubiū oritur/quenam est ista sanctitās dei quā sm hāc expositionem petimꝰ vt mundo innotescat. De dei sanctitate late dictū est lec. xix. in expositione hymni angelici/Sanctus sanctꝰ sctūs dn̄s deꝰ sabaoth. Ideo hic breuiter respōdetur sm Diony. in de diui. no. c. xij. Sctitas quidē est inquit/vt sm nos loquatur omni scelere libera pfectaqꝫ et penitus incoinquinata mūdicia. Super quo dicit cōmentator linconiensis. Sctitas dei vt sm nos est dicere. id est vt possibile est dici sm nostrā intelligentiā: est puritas libera ab omni inuidia: cū infrangibili ꝛ inflexibili firmitate rectitudine ꝛ ordine bonitatis cōsistens. Per hoc qḋ dicitur puritas libera ab omni immundicia: excludit peccatū. per hoc quod additur cuꝫ infrāgibili ꝛ inflexibili firmitate: secluditur potentia siue possibilitas ad peccandum. Ex quo patet ꝙ solus deus illo modo est sanctus: sicut solus est bonus/et solus altissimꝰ. Oēs em̄ creature rōnales ꝛ intellectuales quecūqꝫ fuerint suis viribꝰ derelicte/possunt ab interiori libera volūtate ad peccandū declinare: ꝛ ab exteriori impulsu ad malū flecti. vnde dicit Iob. iiij. Ecce qui seruiunt ei nō sunt stabiles: ꝛ in angelis suis reperit prauitatem: quāto magis qui inhabitant domos luteas: qui terrenum habent fundamentū: cōsumētur velut a tinea. Et hoc est qḋ dicit Hiero. in tracta. de filio prodigo: Solus deus est in quem nō pōt cadere peccatū. ꝛ hoc ex ppria natura ꝛ pfectione. Nam etsi beati in patria peccare nō possunt: hoc tamen nō est ex ipsoꝝ natura: sed gratiosa dei volūtate. vn̄ Aug. cōtra maximū: Cuicūqꝫ rationali creature prestatur vt peccare nō possit: nō est hoc nature pprie: sed dei gratie. Solus aūt deus est qui a rectitudine obliquari nō potest: q2 solus ipse perfectiones oīm supgreditur: solus igit sanctus. vnde Orige. sup Leui. super illo verbo/Sancti estote: q2 ego sanctus sum. Quid est inquit q2 ego sanctus suꝫ: nisi q2 ego segregatꝰ sum/ꝛ longe separatus ab oibus que coluntur: siue in celo siue in terra/immense ꝛ improportionabiliter omnia transcendens in omni perfectionis et dignitatis cōditione. Est igitur sm hoc dei sanctitas: infinita dei perfectio: ipsius omnipotentia: inflexibilis firmitas a rectitudine: omnimoda puritas ab omni immūdicia: cui nec aliqua immundicia in quocūqꝫ placere potest: ipsius infinita sapientia: equissima iusticia: immensa liberalitas ꝛ misericordia: ꝛ quecūqꝫ alia ipiꝰ perfectio. Alia dico sm nomen: q2 sm rem ipsam/omnia que dicta sunt: nō multe perfectiones: sed vna sunt perfectio ipsius/scꝫ infinita/indiuidua ꝛ simplicissima essentia: qm̄ illa in infinitū distat a quolibet/quod in terra siue in celo perfectum ꝛ dignum reperitur. Scḋm hoc igitur petimꝰ vt nomen dei sanctificet id est vt vere ipse cognoscat sm summas illas pfectiōes in ipso solo reperibiles: ꝛ quicqd pfectionis est/ꝛ dignitatis ꝛ excellentie ac honoris ipsi attribuat: vt in toto orbe ipse noiectur altissimꝰ/potentissimꝰ/iustissimꝰ/sapientissimꝰ/ac pater misericordissimꝰ. Et sic recte cognitꝰ: vt solus deꝰ veneretur: magnificet ꝛ diligatur. Et hoc est quod dicit beatus Aug. ad probā: Cū dicimꝰ sanctificet nomen tuuꝫ: nos ammonemur desiderare vt nomen eius qḋ semper sanctuꝫ est: etiā apud homines sanctū habeatur: hoc est ꝙ nō contemnatur (qḋ non deo: sed hominibꝰ prodest) Nihil nāqꝫ sanctitatis deo accrescit per nostram sanctificationem qui ante secula sanctus fuit: ꝛ sanctus permanet immutabiliter in eternum. ¶ L Petimus etiam secundo vt sanctificetur nomen tuum/non in se sed in nobis. vn̄ glo. Mathei. vi. Hic spirituꝫ sapientie oramus/ne a sanctificatione nominis in aliquo discrepemꝰ: sed patris nomen in filijs vita ꝛ moribꝰ ostendatur. Et glo. alia: Nomen patris in nobis est qui filij dicimur: quod petimus sanctificari: non vt ipse sanctior fiat: sed vt in nobis operetur augmentum sue sanctificationis: nam sanctificatio filiorum nomini eius attribuitur: tunc aūt in nobis sanctificat: vt Chryso. ait: quādo scientes ipsum sanctum timemus: ꝛ sollicite vigilamus ne forte in nobis ipsuꝫ violemus. Violamꝰ inquā nō in sua

Leui. xx

natura:sed in nobis:ne ipsum contemnamus:⁊ ei non obe
diamus ꝑ opera mala. Tūc igitur sanctificaꝫ in nobis: cuꝫ
ſm predicta corde recte de ipo sentimꝰ ⁊ credimꝰ:q2 scꝫ mū
di est creator ⁊ gubernator:bonoꝝ remunerator:⁊ maloꝝ
retributor. Tūc in nobis sanctificaꝫ:cū volūtatē nostrā sue
cōformamꝰ rectissime ⁊ inobliquabili volūtati/suis parens
do preceptis ⁊ mādatis/tanq̄ summi dñi ⁊ supremi. Cūq̄
exteriorib⁹ signis reuerentialib⁹:vt genuflexionib⁹/pstra
tionib⁹/pectoris tunsiōib⁹ ⁊ similib⁹ ipm reueremur tanq̄
vniuersalē ⁊ supremū dñm: ꝓstantes ritib⁹ exteriorib⁹ ins
dem quā interius in corde tenemꝰ: de ipsius summa scitas
te ⁊ ꝑfectione in ecclesijs:in oratorijs in nois sui inuocatio
ne:in suoꝝ verboꝝ reuerēti ꝓnunciatiōe:⁊ similib⁹. Sicq̄
in nobis sctificaꝫ:q2 in hoc nos sancti efficimur : ⁊ a pctis
emūdamur. Ita dicit Anselmꝰ. Ut sctificeꝫ quotidie depre
camur. Opus em̄ nobis est cōtinua satisfactiōe:vt q̄ quoti
die delinquimꝰ:delicta nr̄a cōtinua satisfactione purgemꝰ.
¶ L Sctificatur aūt dei nomen in nobis tripliciter ſm
Alex. ſm triplicē statū sanctificādoꝝ: incipientiū/ ꝑficien
tium ⁊ ꝑfectoꝝ. Sctificaꝫ in incipientib⁹ ꝑ scitatis aduen
tum. In ꝑficientib⁹ ꝑ scitatis augmentū. In ꝑfectis ꝑ scti
tatis cōplementū. Quoad primū dicit apls. j. ad Thessa.
iiij. Hec est volūtas dei sanctificatio vestra. Quoad scdm
Apoca. xxij. Sctūs sanctificeꝫ adhuc. Quoad tertiuꝫ dicit
btūs Amb. Tūc nomen dei ꝑfecte sctificamꝰ: cū bonā vitā
bonis opibus terminamꝰ. ⁊ Ezech. xxxvij. Percutiā cū eis
fedus pacis:pactū sempiternū erit illis: ⁊ dabo sctificatio
nem meā in medio eoꝝ in ꝑpetuū. Hec tria notat btūs Cy
prianus dicens. Cuꝫ sctificari petimꝰ:vt in nobis ꝑueniat
sanctificatio/oramus:ecce primū. Cū vo sctūs rogat vt sit
sanctus:id vtiq̄ rogat vt sanctꝰ ꝑmaneat: ecce scdm. Cum
hoc vtiq̄ petunt vt in eis ꝑseuerēt bonis q̄ se accepisse no
uerint:ecce tertiū. Petitur in hac petitione obtinendū/vt
in tpe quātū ad incipiētes ⁊ ꝑficientes:q2 in hoc tpe adue
nit nobis sctificatio: ⁊ augmentatur in nobis:sed in eterni
tate quantū ad cōplemētū ⁊ cōsummationē. vn̄ glo. Aug.
In eterna vita triū primarū petitionū impetrationes sūt:
licet hic incipiant. Et est bti Aug. in enchi. c. cxliij. vbi dicit
Apud euāgelistā mattheū septeꝫ petitiōes dñica oratio cō
tinere videꝫ:quarū trib⁹ eterna poscunꝫ. In reliquis quat
tuor tpalia:que tn̄ ꝓpter eterna cōsequēda sunt necessaria.
Nā qd dicimꝰ sctificeꝫ nomen tuū:adueniat re. t. fiat volū.
tua sicut in ce. ⁊ in ter. qd nō absurde quidā intellexerūt: in
spū ⁊ corpore oino retinenda sunt sine fine. Et hic inchoa
ta quanticunq̄ ꝓficimꝰ: augenꝫ in nobis. Perfecta vo qd
in alia vita sperandū est semꝑ possidebunꝫ. Qd vo dicimꝰ
panē nostrū quotidianū da nobis hodie:⁊ di. nob. deb. no.
sicut ⁊ nos di. de. no. Et ne nos indu. in tē. sꝫ li. nos a malo.
Quis non videat ad p̄ntis vite indigentiā ꝑtinere. In illa
itaq̄ vita eterna: vbi nos semꝑ speramꝰ futuros:⁊ nois dei
sctificatio:⁊ regnū eius/⁊ volūtas eiꝰ/in nostro spū ⁊ cor
pore perfecte atq̄ imortaliter ꝑmanebūt. Panis vo quoti
dianus ideo dictꝰ est:q2 hic est necessariꝰ:quantꝰ aie carniq̄
tribuēdus est:siue spūaliter:siue carnaliter:siue vtroq̄ in
telligaꝫ mō. Hic est etiā quā poscimꝰ remissio vbi est ois cō
missio pctōꝝ: hic tentationes q̄ nos ad pctm̄ vel alliciunt
vel impellūt:hic deniq̄ malū vn̄ cupimꝰ liberari: illic autē
nihil est horū. Hec Aug. ¶ Ex quo etiam posset accipi alia
sufficiētia ⁊ diuisio petitionū. Sꝫ q̄ superiꝰ posite sunt suf
ficiant. Hoc aūt petētes conemur etiā ꝓ posse ad habendū
scitatē:vt sic in nobis nomē dñi sctificeꝫ. ¶ M Sꝫ hic
forte queris/q̄ est hec scitas:q̄ in nobis esse debet vt in no
bis dei nomen sctificeꝫ. Licet scitatis nomen. ī. lec. xix. ex
positū est:tn̄ non piget aliqua hic addere seu repetere. Un̄
ſm Orige. Sctūs vno mō tātū dicꝫ q̄si sancter. i. sine ter
ra: ⁊ sic sanctꝰ hō appellaꝫ si quis se deuouerit deo. Si qs
nullis terrenis ac secularib⁹ negocijs se implicauerit vt ei
placeat cui se ꝓbauit. Si qs segregatꝰ est ⁊ separatus suis
actibus a reliquis hoib⁹ carnaliter viuentib⁹: ac mūdanis
oblitis negocijs/non querens ea que suꝑ terrā:sed ea que
in celis sunt. Et ad talem loquēs Orige. Separa te inquit
a terrenis actib⁹:separa te a cōcupiscentijs mundi : ⁊ cum
separaueris te ab his oib⁹ deuoue te deo/ vt nō opereꝫ per
te pctm̄:nec iugū tibi imponat malicia:⁊ soliꝰ templi vsib⁹
⁊ dei ministerio vaca. Et sic segregatꝰ in dei lege meditare
die ac nocte: ⁊ eris sanctꝰ. Hec Orige. Ad hanc ergo scita
tem habendā conari debemꝰ:q2 quanto illo mō sanctiores
sumꝰ:tanto magis deū dignificare exposcimꝰ:quāto em̄ li
beriores sumꝰ a terrenis: tanto liberius eleuare possumus
animū ad diuina ⁊ celestia meditāda: ⁊ quāto terrenis ma
gis implicamur:tanto minꝰ deū sctificamꝰ:q2 tanto minus Matth. vj.
diuina cogitamꝰ:ꝓpter qd dñs dixit: Nemo pōt duob⁹ do
minis seruire. Alio mō sctūs dicꝫ sine terra. i. incoinquina Luc. xvj.
tus. i. mūdus: ⁊ ita mens humana sctā est q̄ diuinis ⁊ subli
miorib⁹ cogitatione inheret: deo scꝫ ⁊ celestib⁹. Siquidem
res quelibet ex cōmixtione viliorís sordescit ⁊ impura dici
tur. Sic aurū ex cōmixtione argenti. argentū ex cōmixtiōe
plūbi dicꝫ impurū. Pariformiter mens humana dū infe
riorib⁹ ⁊ terrenis immergiꝫ reb⁹: inq̄naꝫ ⁊ sancta nō est: ⁊
talis deo inherere nō pōt. Necesse igiꝫ est vt ab inferiorib⁹
abstrahaꝫ:vt superiorib⁹ ⁊ diuinis iungi possit. Nō em̄ pōt
mens sine mundicia ⁊ sanctitate deo:qui sctificatoꝝ est:ꝑfe
cte iungi: ſm illud Heb. penul. Pacem sequimini cū oib⁹ ⁊
sctimoniā: sine qua nemo videbit deum. Et illud Leui. xx.
Sanctificamini ⁊ estote sancti:q2 ⁊ ego sanctꝰ sum dñs deꝰ
vester. Huic etymologie nois ꝯsonat etiā illa qua dicitur:
sanctus. i. sanguine tinctꝰ:sic sanctꝰ est qui christi sanguine
mūdatus est: ſm illud ad Eph. j. Habemꝰ redemptioneꝫ ꝑ
sanguineꝫ eiꝰ:remissionēq̄ pctōꝝ. Dicꝫ quoq̄ sanctꝰ a san
cio sancis qd est firmare:quasi firmꝰ in fide ⁊ mādatoꝝ dei
ac cōsilioꝝ obseruātia. ¶ N Dicentes itaq̄: Sctificetur
no. tuū:petimꝰ vt pater noster qui est in celis:nobis det vt
expediti terrenis actib⁹ : mūdi ab infimis cogitationibus:
sanguine christi filij sui dñi ⁊ redēptoris nostri loti/tincti ⁊
ornati: firmi in fide ⁊ mādatorū suoꝝ obseruantia/ in tota
vita nostra ⁊ singulis anime nostre portionibus sibi inhe
reamus: ipsuꝫ benedicamus ⁊ glorificemus: ſm illud ps̄.
Benedic anima mea domino : ⁊ omnia que intra me sunt
nomini sancto eius : vt intus in corde in eum credamus:
ac beneficia sua ⁊ perfectiones iugiter intelligamus ac me
ditemur:atq̄ firma teneamꝰ memoria : affectu perfecta di
lectione constringamus : ore predicemus : opere demon
stremus : ac si sue sanctitati testimoniū perhibeamus : co
gnoscatq̄ mūdus sanctum esse deum: qui tam sanctos ha
bet famulos. ¶ O Sed quis quereret: Cum multa sint
nomina dei : quod nomen sanctificandum est. Ad hoc re
spōdetur/q̄ cum nomen a notamine dicitur:quicquid no
tificat nobis deum/eiusq̄ perfectiones/nomen dei est. vn̄
de Hugo: Nomen dei non est sonus transitorie vocis : sed
noticia spiritualis. Oportet autem tria de deo nosse. Pri
mum quia est. Hebre. xj. Credere oportet accedentem ad
deum quia est. Item oportet scire quid nō est. vnde Augu.
Si non comprehenderis quid sit deus:multum cōprehen
dis si scis quid nō sit deus. Hugo. Si nemo possit explica
re digne de deo quid sit : grandis tamen est effectus scire
quid non sit. de quo. j. Johis. iij. Uidebimus eum sicuti est
Prima noticia est noticia fidei: scda est boni intellectꝰ:ter
tia est glie. Prima liberat nos ab insipiētia brutali. de qua
in Ps. Dixit insipiens in corde suo non est deus. Secun
da ab idolatria stulta. Stultus em̄ est qui confidit in sculs Sap. xv.
ptili:quia scriptum est:pars eius cinis est: ⁊ insipiens ado
rauit illud. Tertia liberat nos a morte secunda:quia est vi
ta eterna. Hec est vita eterna: vt cognoscant te solum verū Jo. xvij.
deū et quem misisti iesum christum. Hec noticia est nomi
nis sanctificatio:que hic petitur: vt dicit Alexan. Quia er
go quicquid notificat nobis deum:nomē eius est: omnia
eius nomina sanctificamus generaliter:quādo deū solum
vniuersaliter perfectū credimꝰ: ⁊ vt talem suꝑ oīa diligimꝰ
⁊ colimꝰ. Un̄ nomen deꝰ sctificamꝰ: dū deū summā naturā
(q̄ melior cogitari nō pōt) corde/ore ⁊ ope ꝯfitemur. Nos

men creator sanctificamus: dum deū oīm rerum originem τ principiū a quo oīa dependent: qui oīb⁹ esse dedit τ viuere credim⁹: atq̧ vt talem adoram⁹. Nomen redēptoris sctificamus: si nos eius esse nō nostri iuris cognoscētes: grās agere: ipm glorificare: eiq̧ seruire nō cessam⁹: ſm illō aplī j. Cor. vj. Non estis vestri. Empti eīm estis precio magno.
Act. iiij. glorificate τ portate deum in corpore vestro. Nomen iesus sanctificam⁹: si in nullo alio saluari speram⁹/scientes φ nō est aliud nomen sub celo datū hoīb⁹: in quo oporteat nos saluos fieri. Nomē christi⁹ sctificam⁹ a quo dicimur christiani: si illū invita nr̄a fideliter imitari: suis preceptis τ doctrinis actus nr̄os regulare: τ in ipso sicut noie: ita τ vite conformitate manere satagim⁹: ſm illud. j. Joh. ij. Qui dicit se in christo manere: debet sicut ille ambulauit: τ ipē ambulare. alioquin qui dicit se nosse eū: τ mandata ei⁹ nō custodit: mendax est: τ veritas in eo nō est. Sic suo mō de alijs dei noibus intelligat. ❡ P Specialiter tn̄ nomē illud quo se in hac oratione noiari docuit (qđ est nomen patris) sctificandū nobis est ſm glosas. s̄. allegatas: τ glo. inteli. Nomen quo filij dei dicimur. hoc est nomen patris/ suū nomē nobis cōmunicās. De hoc Alb. in de officio mis. Nomē qđ hic sctificari petim⁹: hoc nomē est qđ in nobis generat tantus pater: nā pater homo generat hoiem/ τ genito dat vt homo vocet τ sit. Ita pater de⁹ generat deū: τ ipsa gn̄atione dat nato vt sit de⁹. Generat aūt nos p gratiā dando nobis suā deitatem. Hui⁹ gn̄ationis semen est verbū in intellectu: τ charitas in affectu: quo participes fiūt τ cōformes imaginis filij sui naturalis. vn̄ ad Rom. viij. Quos presciuit τ predestinauit cōformes fieri imaginis filij sui: hos et vocauit: τ quos vocauit: hos τ iustificauit. τ Joh. x. Nonne scriptū est in lege vestra: Ego dixi dij estis. Si illos dixit deos ad quos sermo dei fact⁹ est: τ nō pōt solui scptura quasi di. q: nō pōt solui scriptura: quos verbi sui semine pater gn̄auit: τ p grāz adoptauit: vere filij dei sunt/ p ꝯformitate similitudinis filij sui naturalis: vt sit ipse primogenit⁹ in multis fratrib⁹. Qđ magnifice nobis cōmendauit dile
j. Jo. iij. ctus christi discipulus iohānes. Videte inquit/ qualē charitatem nobis dedit pater: vt filij dei noiemur τ sim⁹. Premisit aūt. Qm̄ iustus est: scitote qm̄ τ oīs qui facit iusticiā ex ipso natus est. Hoc ergo nomen quo dij/ τ dei patris filij noiamur: pp̄ter cui⁹ participationem nobis datā pater noster est: hoc inquā nomen petimus sctificari in nobis: vt sit in nobis firmum: sit sanguine filij sui ab omni macula purgatū: sit sine terra: sit mundū τ nullius secularis vanitatis cōtagione pollutū: ne cū indignis tanto noie audire cōtingat/ illud Malach. j. Magnū est nomen meū in gentibus: τ vos polluistis illud. Et illud Esaie. lij. Jugiter tota die nomen meū blasphemat. ❡ Q Siquidē polluūt nomen quicūq̧ in vanū illud in os suū sumunt. Qui in locutionib⁹ suis cū leuitate quadā ex paruipensiōe nois dei iurando: τ quādoq̧ deū in testē falsitatis assumendo. Necnō qui ad auditū nois tremende maiestatis dei/ nullū honorē exhibent: nullā reuerentiā. Nec subiectionis signū aliquod corporis gestu ostendūt. Et si ore dicant sanctificet no. tuū opere contrariū facere cōuincunt. Quis locuturus principi cerimonias principi debitas seruando: honorē ac reuerentiā nō exhibet. Quiq̧ in ei⁹ p̄ntia nomen ipsius leuiter absq̧ ceruicis aut corporis inclinatione profert τ repetit. Studiosi hui⁹ mūdane vrbanitatis (verius curiositatis) reperiunt plurimi: q̄ pollutis mēte τ labijs/ audiere τ locari deū noiant: τ audito ei⁹ in diuinis officijs noie: neq̧ assurgere: nec saltē capitis inclinatione venerant τ sanctificāt. Corā baal genu flectūt: Deo vero viuo τ vni honorē nullū impendūt: erecti velut statua salis imobilis τ rigidi deo loquunt: τ ab alijs eccl̄ie ministris nomen glīosum audiunt.
ij. Regū vj. Tetigit olim oza arcā dn̄i min⁹ reuerenter calcitrantib⁹ bobus. τ pcussus a dn̄o interijt. Tangūt illi preciosū dn̄i nomen: aurib⁹ audiendo: lingua pferendo irreuerenter: τ dei iudiciū nō metuūt. Sed τ nomen dei patris nō sanctificāt qui potentie ei⁹ detrahūt: diuinis ordinationib⁹ ac regiminī remurmurant: τ que summa dei puidentia gerunt: casui τ fato attribuūt. Nomen filij polluūt/ qui redēptionis mysterio ingrati/ ipm paruipendūt aut discredunt. Qui peruersis exēplis τ prauis morib⁹ religionem christianā maculant christi sanguine sanctificatā τ firmatā: prebentes se exterius τ infidelib⁹ lapidē offensionis τ petrā scādali: ne ad christi legem confluant: timētib⁹ magis ipsius pfessione/ eorūq̧ cōsortio maculari/ φ sctificari. Nomen spūsscti inhonorāt: qui cū pelagianis errantib⁹ gratiā spūsancti necessariā nō estimāt: ideoq̧ de se presumentes sibi qđ dei est: attribuūt: suā nō dei gloriā querūt. Quiq̧ de dei mia desperātes/ aut nimiū presumētes: vitā suā nō corrigūt: aut petōꝝ veniam posse cōsequi desperāt: aut sola spūsscti mia sine meritis saluari presumūt: Illi seuerū hunc astruūt sine clementia: isti misericordē sine iusticia. Illi cain fratricidā emulant dicētes: Maior est iniquitas mea: φ vt veniā merear. Isti vane in facinoꝝ pseuerātia pp̄be sibi verbis blādiunt/ dicentes: Misericors de⁹ nō cōtinebit in ira sua mias suas. τ illud: Misericordia ei⁹ sup oīa opera ei⁹. ❡ R Horū oīm/ τ quorūcūq̧ diuinū nomen ꝯtēnentiū blasphemias horrētes: vt nomen dei oīb⁹ preexpositis modis/ in se sctitatis sue manifestatiōe: τ in nobis imaginis sue virtuosa exornatione: in primis vt filij charissimi patris gloriā diligentes oremus: Pater noster q̄ es in ce. san. no. t. vt tali bonoꝝ filioꝝ pietate τ affectu flagrem⁹: vt iam nō pro nr̄is vtilitatibus sed pro nostri patris glīa totū impendam⁹ affectū: sitq̧ nostrū desideriū/ nostrū gaudiū/ glīa nostri patris. Sit nomē tuū semp memorie nostre impressum: sit mel in ore: cithara in aure: iubilus in corde: Sit nois tui glīa in nostro intellectu p verā cognitionē: in affectu p sanctā dilectionem: in memoria p firmā adhesionē: in ore p publicā cōfessionē: et opere p fidelē imitationem. Sicq̧ sctificet. p beniuolentiā in corde: p reuerentiā in ore: p pseuerātiā in opere. Tu esto nostrū gaudiū qui es futurū premiū. Sit in te nostra glīa per cūcta pie secula. Sanctificet etiā nomē tuū: vt sanctificatio tua nostra sit perfectio. Tales nos pater oramus facito: vt spiritu sapiētie τ timoris τ amoris tui/ carnalis cōcupiscentie flammas extinguere valeamus: quatenus per continentie gratiam pacem interius exteriusq̧ tenentes filij tui vocari τ esse mereamur. Sicq̧ paternū nomen tuū in nobis tanta veneratione sanctificatum: vt nulla terreni pulueris conuersatione polluatur. Sit nomen filij eterne tue sapientie in nobis purgatum τ clarum: vt nulla erroris nebula obfuscetur: Sitq̧ semper sanguine iesu tinctum: vt salutem eiusdem sanguinis precio acquisitā desiderantes iugiter consequamur. Sit nomen sancti spiritus firmū vt in bonis gratie perseuerantes τ operibus sanctis: sic luceant opera nostra corā hoīb⁹: vt glorificent te patrem nostrum qui es in celis super omnia benedictus. Amen.

❡ Lectio. lxvij. A

Aduenīat regnū tuum.

❡ Hec est secunda particula secūde partis principalis petitionum dominice orationis: in qua postφ in petitione prima petitū est id quod pertinet ad dei honorem τ reuerentiā: in parte illa petitur illud quod pertinet ad nostram salutem τ indigentiam. Et diuiditur hec in tres/ ſm φ triplicia bona petimus in sequentibus tribus petitionibus. In prima petimus bonū celeste τ glorie quo in patria beatificamur. In scđa bonū spirituale τ glorie quo in via ad beatitudinē p merendā puocamur/ ibi: Fiat vo. tua: que est vt saluemur: qđ nō fit nisi p gratiā. In tertia bonū tp̄ale ac fortune quo in vita naturali sustentamur/ ibi: Pane no. quotid. ❡ In p̄nti aūt particula Adue. re. t. inter bona ad nostrā pfectionē ptinētia/ p̄mo petim⁹ summū bonū nr̄m: qđ est btitudo τ regnū celoꝝ. Siqđē ordini cōgruit vt filij adoptiōis post petitionē eoꝝ q̄ ad patris ptinēt honorē: tanq̄ ad hereditatem dei asciti regnū ei⁹ petant tanq̄ filij. Circa hanc autem turpissime errauerunt manichei τ luciferiani heretici. Di

gerūt manichei duo fore rerū principia. vnū bonoꝝ: aliud
maloꝝ: vnū lucis ⁊ aliud tenebrarū. Mōꝫ hec pncipia pu
gnā ⁊ litez cōtra se cōcitarent: ꝑ quā cōpulsus sit deꝰ lucis:
vt aliquā partem sue luminositatis deo tenebraꝝ cōlcaret:
vt ab eo segregatꝰ quietē sortiret. Et ita in hoīs cōpositiōe
partē dei lucis/cōiunctā dicunt parti dei tenebrarū. Et sm
hoc dicūt a nobis orandū esse: vt oēs ꝑtes lucis/ quas deꝰ
lucis in pugna ꝑdiderit: a tenebris purgate/ readunentur
deo lucis: vt potētiꝰ ꝑfectiusꝗꝫ regnet sup oia q̄ sunt lucis.
Siquidē in hoīe sensualitatē dicūt esse a deo tenebraꝝ: rōs
nem vō a deo lucis. ¶ Luciferiani vō q̄ luciferū verū deū
fuisse dicunt iniuste a deo: q̄ nunc mūdū regit: tanq̄ ꝑ po
tentiorē cū sibi adherētibꝰ a regno suo expulsum: q̄ ⁊ ab eo
vinctꝰ tenet vsqꝫ ad terminū mūdi: tūc quidē soluet lucifer
de carcere: ⁊ restituet regno suo pristino / deiecto deo nūc
regnāte. Et sm hoc dicūt petendū esse Adueniat reg. t. tibi
scꝫ lucifero vt regno a quo pulsus es: restituaris. He sunt tā
delire frivoleꝗꝫ fictiōes fabule: stulte ⁊ blasphemie: vt des
ducit btūs Aug. cōtra faustū. Et sunt tam fatua deliramen
ta: vt nō sint tam digna reprobatione/ q̄ irrisione: quapro
pter illis irrisionibꝰ derelictis/ ad vere ⁊ catholicā huiꝰ pe
titionis expositionē pcedamꝰ. ¶ B Solet aūt varijs mo
dis exponi: nō aduersis licet diuersis/ sm multiplex dei re
gnum. Nā de septuplici regno legitꝰ in scriptura. Primuz
est regnū dei vniuersale. de quo in ps̄. cij. Regnū ipiꝰ oībꝰ
dn̄abit. ⁊. j. Tim. vj. Solus potēs rex regū ⁊ dn̄s dn̄antiuz
Scd̄m est regnū scripture. de quo dr̄ Mat. xxj. Auferet a
vobis regnū dei: ⁊ dabit genti facienti fructꝰ eius. Auferet
a vobis carnalibꝰ ⁊ induratis iudeis/ regnū dei ⁊ intelligē
tia spūalis scripture sacre: p eo q̄ christū reprobastis: qui
verū scripture intellectū reserauit. Vñ ⁊ execati sunt in diē
hunc innitētes littere q̄ occidit: spūm. i. intellectū scripture
q̄ viuificat abijciētes. Tertiū est regnū ecclīe militantis: de
Math. xiij. quo plurime habent parabole euāgelice. sicut est ista: Si
mile est regnū celoꝝ sagene misse in mari. Item colligēt de
Ibidem regno suo oia scandala. i. de eccl̄ia sm expositionē Grego.
Quartū regnū est regnū grē: de quo Lu. xvij. Regnū dei
intra vos est. i. gratia que veri regni origo est ⁊ principiuz.
Quintū est regnū glīe: de quo Lu. xiiij. Btūs q̄ māducas
bit panē in regno dei. vbi glo. i. in btitudine. Sextū regnū
est locus btitudinis: de quo Math. xiij. Fulgebūt iusti in
regno patris eoꝝ. i. in celo. Septimū regnū/ christi ꝑsona
est: de quo Luc. xj. Si in digito dei eijcio demonia: ꝑfecto
puenit in vos regnū dei. i. christꝰ. Glo. Mat. xij. De oibus
his regnis peritio intelligit: precipue tn̄ de regno glīe qđ
est btitudo. ¶ C Primū regnū/ est regnū dei vniuersale
⁊ eternū: quo sue potentie oia in celo ⁊ in terra ⁊ in oibus
abyssis subiecta sunt: de quo in ps̄. dicit. Regnū tuum re
gnū oim seculoꝝ: ⁊ dn̄atio tua in gn̄atione ⁊ ge. ⁊ Apocal.
xix. In femore eius scriptū est: Rex regum ⁊ dn̄s dn̄antiū.
Istius regni aduentū nō petimꝰ. sm Aug. in ser. dn̄i in mō
te: quasi dn̄s nō regnet semꝑ vbiqꝫ ⁊ sup oia: qm̄ in sua di
tione cūcta sunt posita: ⁊ nō est qui sue possit resistere volū
tati. Hester. xiij. Nā oia quecūqꝫ voluit fecit in celo ⁊ in ter
ra ⁊c. ps̄. cxxxiij. Quāuis aūt sic sup oia regnet imutabili
ter: nō tamen oibus cōstat: nec cōstabat. Multi siquidem
insipientes ⁊ mali nō cōfitentur: nec confitebant deū dn̄m
esse vniuersoꝝ: imo nec deū esse. Dixit em̄ insipiens in cor
de suo nō est deꝰ. Petimꝰ ergo sm btm̄ Aug. Adue. re. tuū:
id est dei regnū qđ semꝑ est fuit ⁊ erit/ oibꝰ innotescat: ⁊ eui
denter manifestet. Hoc aūt erit in finali iudicio: qn̄ christꝰ
dn̄s cum magna ptāte apparebit. Tunc em̄ ꝑ euidentē ex
perientiam apparebit vniuersale dn̄ium sup oia. Tunc em̄
ad suū imperiū celū ⁊ terra mouebunt: mortuiqꝫ resurgēt
ac oēs cognoscent vniuersale dei regnū ⁊ oipotentiā in po
tenti punitione maloꝝ ⁊ misericordi premiatione bonoꝝ
⁊ iustoꝝ. Tunc ꝑfecte ⁊ clare oibus ostendet q̄ deꝰ regnat/
regnauit ⁊ regnabit in eternū. Tunc apparebit qđ aplus
Hebr. ij. dicit Heb. ij. Oia subiecit sub pedibꝰ eius. In eo em̄ q̄ oia
ei subiecit: nihil dimisit nō subiectū ei. Nūc aūt nō videmꝰ
oia subiecta ei: scilꝫ qualiter cōpleto finali iudicio: ⁊ facta
cōsummatione seculi/ erunt ei oia subiecta: ꝑpter quod re
gnum dei dicet tunc aduenisse: quādo euacuata omi ptāte
principatu ⁊ virtute: solus deꝰ regnabit in eternū. Tūc chri j. Corinth. xv.
stus tradet regnū deo patri: id est fideles ducet ad visionez
dei: beatāqꝫ summe trinitatis fruitionem. Tūc sancti ⁊ iu
sti cognoscentes dei iusticiaꝫ in punitione maloꝝ: ⁊ miam
in premiatione bonoꝝ dicent: Regnauit dn̄s deꝰ noster oi
potens: gaudeamꝰ ⁊ exultemꝰ ⁊ demus gl̄iaꝫ ei. Apoc. xix. Apocal. xix.
Hoc est regnū sm hanc expositionez qđ aduenire petitur.
Ex quo sensu huiꝰ petitionis/ patet qualis esse debet chri
stianus: ⁊ q̄ pure cōscientie: qui quotidie rogat iudiciū dei
superuenire. de hoc etiā btūs Chryso. Regnū diaboli queri
tur tolli de medio: ideoqꝫ dicit: adueniat reg. tuum: qꝛ oēs
nō sunt iusti. Hoc aūt tunc fiet: qn̄ oēs iniqui cum principe
suo diabolo mittent in stagnū flāmeū inferoꝝ. Tunc em̄ re
gnum vnū ab alio separabit. Concordare huic videt Glo.
math. vj. dicens: Regnū dei tūc aduenire nemo pōt igno
rare: cum filius hoīs venit singulos iudicare. Ex quo sens
su btūs Hiero. Grādis fiducie est ⁊ pure cōscientie postu
lare regnū dei: id est iudiciū dei nō timere. grādis vtiqꝫ: cū
nesciat homo an amore vel odio dignꝰ sit: sed oia in futuruꝫ Eccl̄e. ix.
seruant incerta. Multū reuera ostēdit se dn̄o cōfidere: qui
in hoc mortali statu dei iudiciū supplicat aduenire. Nō ta
men timet cū impijs cōdemnari: sꝫ magis expectat cum iu
stis ex dei grā coronari. De hoc abbas Isaac vbi. s. Vel cer
te illud regnū qđ prestituto tpe est oībꝰ perfectis ac dei fi Math. xxv.
lijs gn̄aliter repromissum. in quo eis dicet a christo: Veni
te bn̄dicti patris mei: possidete paratū vobis regnū a con
stitutione mūdi: Mens pura intentis id quodāmō obtu
tibus ac defixis desiderās ⁊ expectans/ dicensqꝫ ad eū: Ve
niat regnū tuū. Nouit em̄ testimonio ꝯscientie sue cū appa
ruerit: mox eiꝰ se futurū esse cōsortē. Hec em̄ dicere vel opta
re criminosoꝝ nullus audebit: qꝛ nec videre tribunal iudi
cis valet quisquis sub aduentu eiꝰ non palmā/ nec premia
suis meritis: sed penā nouit potiꝰ repēsandā. ¶ D De se
cundo regno exponit: Adueniat regnū tuum. i. ad nos ve
niat regnū scripture tue: vera scꝫ intelligentia diuinoꝝ elo
quioꝝ: Ne vt iudei ⁊ ceteri infideles ignorantie tenebris
obruamur: ⁊ velut ceci in foueam cecoꝝ precipitemur. vtqꝫ Math. xxij.
nō audiamus illud christi improperiū. Erratis nescientes
scripturas. Hec est expositio beati Ambro. ¶ De tertio re
gno ecclesie exponitur: Adueniat regnū tuū. i. regnū eccle
sie veniat per sui scilꝫ dilationem ⁊ exaltationem: vt ⁊ per
sonarum numero ⁊ merito augeatur: vt infideles ecclesie
membra efficiant cōuersi in fide ⁊ charitate pficiant: vt re
gnū synagoge ⁊ antichristi necnō ⁊ diaboli infirmet ⁊ dis
sipetur. Vel regnū tuum quod est ecclesia militans: adue
niat. i. veniat ad regnū triumphans: vt eis fiat vnū ouile ⁊
vnus pastor ouium. Vel sic/ Adue. reg. tuū: id est prelibas
tio ⁊ pregustatio dulcedinis patrie ⁊ regni triumphantis
veniat ad regnū ecclesie: vt gustato spiritu desipiat ois ca
ro. i. carnalis cōcupiscentia: quatenꝰ pregustet ⁊ credat per
fidem: qđ est in regno triūphante per speciem: vt sic dice
re posset/ allecta pregustationis dulcedine/ nostra cōuersa
tio in celis est. ¶ De quarto regno scꝫ gratie: Adueniat re
gnū tuū. i. ad nos veniat grā tua: vt illa in nobis regnet: et
destruatur corpus pcti ⁊ malicie: vt per ipsam pareamꝰ pre
ceptis tuis ⁊ cōsilijs: vt ita nō solū sis rex noster potentia:
sed in nobis regnes ⁊ principeris gratum faciente gratia.
Quippe aliud est esse regem: aliud regnare. Deꝰ em̄ natu
raliter rex est oim: nec tn̄ in oibus regnat: qꝛ nec oēs eiꝰ fa
ciunt volūtatē. In iniquis nō deꝰ: sed diabolus regnat cu
ius faciūt volūtatem. Quāuis etem̄ oēs in ptāte sunt dei:
quia tamen esse nolūt sub deo: non habent in se regnū dei.
Duo quidē sunt regna in mūdo cōmixta/ dei scꝫ ⁊ diaboli:
q̄ sm btm̄ Aug. xiiij. de ciui. dei/ dicunt due ciuitates quas c. xxviij.
cōstituūt duo amores. Regnū dei siue ciuitatē celestē cōsti
tuit amor dei vsqꝫ ad cōtemptū sui. Ciuitatē terrenā amor
sui vsqꝫ ad cōtemptū dei. Illa in seipā: illa in dn̄o gloriatur.

Primū regnū ſm Chryſ. ſup Matth. petimꝰ tolli de mū-
do / regnū ſcilȝ diaboli / cū dicimꝰ: Adueniat re. tuū. i. fac vt
iniqui qui ſunt de regno diaboli: iuſtificent ⁊ fiant mēbra
⁊ ciues tui regni. Et hoc eſt qḋ dicit btūs Hiero. Gñaliter
pro totius mūdi petimꝰ regno: vt ſcȝ diabolus in mūdo re-
gnare deſiſtat: ⁊ in quocūqȝ regnet deꝰ: ⁊ non regnet peccatū
in hoc mortali corpore. De hoc ⁊ Iſaac abbas: vt recitat Caſ-
ſianus colla. xiiij. ait: Petitio mentis puriſſime aduenire
iam iāqȝ regnū ſui patris exoptat. Uel iſtud ſcȝ quo chriſtꝰ
regnat in ſanctis. Qḋ ita fit cū diaboli iperio ꝑ extinctionē
fetentū vitioꝝ de noſtris cordibꝰ expulſo: deꝰ in nobis per
virtutū flagrātiā ceperit dñari: vt dū deuicta fornicatione
caſtitas: ſuꝑato furore tranquillitas: calcata ſuꝑbia humi-
litas in nr̄a mente regnent. ¶ E De quinto regno qḋ eſt
regnū glorie / eſſentialis ſcȝ ⁊ formalis btitudinis eterne:
exponit: Adueniat reȝ. tuū. i. intra nos veniat eterna btitu-
do: q̄ eſt clara dei viſio poſt huiꝰ vite fidem. Perfecta eius
fruitio poſt imꝑfectā charitatē. Firma tentio poſt ſpei nr̄e
ꝑegrinationis anchorā. Petimꝰ ergo vt poſt tranſitū huiꝰ
vie / intra nos veniat btitudo hec que conſiſtit in actibꝰ in-
teriorībꝰ potentiarū aīe nobiliſſimis: reſpectu ſummi ⁊ no-
biliſſimi obiecti: quos concomitat̄ gaudiū ⁊ interminabi-
lis exultatio. Ex qua redūdat glīa corporis ꝑ reſurrectionē
anime reuniti: ꝑ que ſatiat̄ ois humanus appetitꝰ. Rōna-
lis in perfectiſſima poſſeſſione obiecti btifici oibus modis
quibꝰ poterit poſſideri: ſenſitiuus ⁊ naturalis in dotibꝰ cor-
poris: quā ſatietatē preſtare nō poſſunt ſine deo oēs creatu-
re teſte btō Aug. li. j. cōfeſ. Dñe inquit feciſti me ad te: inq̄e-
tum eſt cor meū donec quieſcat in te. Et ꝓpha in pſ. Satia-
bor cū apparuerit glīa tua. Hec btitudo vere dei regnū eſt
q̄m facit oēs btōs regnare cū deo in eternū ꝑ pleniſſimam
volūtatis cōcordiā: ꝑ quam quecūqȝ voluerint poterūt in
celo ⁊ in terra / ⁊ in oibꝰ creaturis. Nimirū: q2 oipotens dei
volūtas / etiā eoꝝ eſt volūtas. Nec aliud velle poterunt: ni-
ſi qḋ deū velle cognoſcūt: quē plus ſeipſis ⁊ ſuꝑ oia diligūt
quoꝝ ſummū eſt gaudiū: ſummūqȝ deſideriū diuine volū-
tatis in ſeipſis / ⁊ in oibus alijs efficax cōplementuȝ. Huic
expoſitioni cōſonat illud bti Cypriani: Regnū petimꝰ ad-
uenire nobis a deo repromiſſum ⁊ chriſti ſanguine acquiſi-
tum: vt qui in hoc ſeculo ei ſeruimꝰ: poſtmodū cum ipo re-
gnāte regnemꝰ. Uel certe illud regnū petimꝰ aduenire: qḋ
pſtituto tpe oibꝰ ꝑfectis ac dei filijs gnaliter eſt repromiſ-
ſum. Ad qḋ recipiendū a chriſto inuitant̄ ipo dicente: Ue-
nite bñ. pa. mei. ꝑci. re. qḋ vo. pa. eſt ab origine mūdi. Adue-
niat petimꝰ: ac ſi dicamꝰ. pōdere peccati ⁊ mole corporis ꝑgra-
uati ad id aſcēdere nō valemꝰ. Ueniat igit̄ ad nos: vt nos
hinc abſumat: q̄ a pñti ⁊ futura miſeria liberemur. Sȝ quō
petimꝰ nobis hoc aduenire: cū potiꝰ nos vadamꝰ ad ipſum
Rñſio: Non poſſumꝰ venire ad hoc regnū / niſi ipm pꝰ ad
nos veniat. Btitudo eñ q̄ ꝑ regnū illud intelligit̄: q̄uis fi-
nis vltimatꝰ ſit hois: nō tñ eſt finis hois naturalis: quē ſcȝ
attingere poſſit hō naturali ſua vtute ⁊ ꝑfectiōe: ſȝ eſt finis
ſuꝑnaturalis quē nō niſi ex dei bñficio cōſeq̄ poterit ⁊ grā
ſpāli. Petimꝰ igit̄ vt nobis adueniat ex dei mia: q2 ad ipſuȝ
venire nō poſſumꝰ ex nr̄a natura. Imꝰ tñ ad ipm in hac via
ꝑ mādatoꝝ dei obſeruātiā: ac ꝑ bona vtutūqȝ opa. Sȝ ad
ipm nō ꝑuenimꝰ niſi in patria: ⁊ hoc ex dei tm̄ bonitate ⁊ mia.
Ad titū .iij. Nō eñ ex opibꝰ iuſticie q̄ fecimꝰ nos: ſȝ ſm ſuā miaȝ ſaluos
nos fecit. Et in pſ. Grām ⁊ glīam da. dñs. Adueniat peti-
mus re. tuū: nō regnū tpale ⁊ terrenū. de quo in li. regū le-
gitur: q̄ talis rex tpe tanto totqȝ annis regnauit ⁊ mortuꝰ
Luce. j. eſt: ſed regnū tuū celeſte ⁊ ꝑpetuū nullo vnq̄ fine terminā-
dū / ſm Gabriel̄ eulogiū ad virginem: Et regni eiꝰ nō erit
fi. Et in pſ. cxlv. Regnabit dñs in ſecula deꝰ tuꝰ ſion: in oi
gñatione ⁊ generationeȝ. Sic ergo regnū illud petimꝰ ad-
ueniat: vt regnū quo tu modo regnas in nobis per fidem:
ꝑueniat ad regnū quo tu in nobis regnabis per ſpēm. i. re-
gnum fidei ad regnū trāſeat ſpeciei: in quo regno requie-
ſcunt aīe ſanctoꝝ: vbi gaudiū ſine merore: leticia ſine triſti-
cia: reqes ſine labore; dignitas ſine tremore: vbi nihil deeſt
qḋ appetitur: nihil adeſt qḋ faſtidit̄: nulla turbat aduerſi-
tas: nulla moleſtat iniquitas: dulceſcit in omnibꝰ charitas.
¶ F De ſexto regno btitudinis ſcȝ loco: ſic exponit̄: Ad-
ue. re. t. id eſt ad nos veniat: nō ꝑ trāſlationem ſm locū: ſed
vt fiat noſtra habitatio regnū tuū locus ſctōꝝ / domus pa-
tris: in quo cōſtitute ſunt multe manſiones lucidiſſime: in
quibꝰ requieſcūt ſctōꝝ aīe in pulchritudine pacis ⁊ requie
opulenta. In cuiꝰ atrijs melior eſt dies vna / q̄ alibi decem Esa. xxvi
milia. Hoc regnū ꝓpheta ſibi aduenire petijt cum orauit.
Unā petij a dño hanc requirā: vt inhabitē in domo dñi oi-
bus diebus vite mee. Hec domꝰ terra viuētiū plena bonis
dñi: ciuitas q̄ nō eget ſole: q2 claritas dei illuminabit eā: et
lucerna eiꝰ eſt agnꝰ: cuiꝰ porte nō claudunt̄ nocte: q2 nox vl-
tra nō erit: ⁊ oē maledictū nō erit amplius: ſed ſedes dei
⁊ agni in illa erūt: ⁊ ſerui eiꝰ ſeruient ei: ⁊ videbūt faciē eiꝰ:
⁊ nomen eiꝰ in frontibꝰ eoꝝ: vbi illuminabunt̄ a dño: ⁊ re-
gnabūt in ſecula ſeculoꝝ. Apoc. penul. ⁊ vlt. De laude huiꝰ
regni ciuitatis ſctē hierlm multa ſcribit beatꝰ Aug. in ſuis
meditationibꝰ. c. xxiiij. ⁊ xxv. inter cetera ita dicens: Mu-
ri tui ex lapidibꝰ precioſis: porte tue ex margaritis optimis:
platee tue ex auro puriſſimo. In quibꝰ iocūdū alla ſine in-
termiſſione concinit̄. Sequit̄: Specioſa facta es ⁊ ſuauis
mater hierlȝ. Et in. c. xxv. Nā quis ꝓnat ſumme pacis quā-
ta ſit leticia: vbi ex viuis margaritis ſurgūt edificia. Auro
celſa micant tecta: radiant triclinia. Solis gēmis ꝑcioſis
hec ſtructa necti̅t: auro mūdo tanq̄ vitro vrbis via ſternit̄
Abeſt limus: deeſt ſimꝰ: lues nulla cernit̄. Hyems horrens
eſtas torrens: illic nunq̄ ſeuiūt. Flos ꝑpetuus roſarū ver
agit ꝑpetuū. Candent lilia: rubeſcit crocus: ſudat balſamū:
Uirent prata: vernant ſata: riui mellis influūt. Pigmētoꝝ
ſpirat odor: liquor ⁊ aromatū: pendent poma floridoꝝ: nō
lapſura nemoꝝ. Nō alternat luna vices: ſol vel curſus ſide-
rū. Agnꝰ eſt felicis vrbis lumen inocciduuȝ. Nox ⁊ tpa de-
ſunt ei: diem fert cōtinuū. Et ſequit̄. Inde ſtatū ſemꝑ idem
exiſtētes capiunt. Clari viuidi iocundi nullis patēt caſibus
Abſunt morbi ſemꝑ ſanis: ſenectꝰ iuuenibꝰ. Hic perēne te-
nent eſſe: nā tranſire trāſijt. Inde vigent / virent / florēt / cor-
ruptela corruit: imortalitatis vigor / mortis vim abſorbuit.
¶ G De ſeptimo regno qḋ eſt chriſtꝰ exponit̄: Adue. reg.
tuū. i. chriſtꝰ qui eſt rex regū magnꝰ ſuꝑ oēm terrā. Cuiꝰ ſm
Hugonē triplex eſt regnū: ſcȝ regnū potētie: regnū ſapiētie
regnū bonitatis ⁊ leticie. Ueniat igit̄ regnū potētie ad nos
debiles ⁊ infirmos roborādos. Ueniat regnū ſapiētie ad
nos inſenſatos ⁊ inſipiētes illuminādos. Ueniat regnū bo-
nitatis ⁊ leticie ad nos flebiles ⁊ afflictos cōſolādos. Hāc
expoſitionē tangit btūs Cyprianꝰ dicens. Pōt fratres dile-
ctiſſimi ⁊ ipſe chriſtꝰ eſſe regnū dei qḋ venire quotidie cu-
pimꝰ. Cuiꝰ aduentꝰ vt cito nobis preſentet̄ optamꝰ. Nā cū
reſurrectio ipſe noſtra ſit: qui in ipſo reſurgimꝰ: ⁊ regnum
dei pōt ipſe intelligi: q2 in illo regnaturi ſumꝰ. Ut aūt hec
regna adueniāt dū oramꝰ: neceſſe eſt etiā pro eoꝝ aſſecutio-
ne totis nos quibus poſſumꝰ viribꝰ laborare: ⁊ ad hec me-
dijs vijs / ⁊ modis debitis ad hoc ordinatis toto conatu ten-
dere ꝑ obſeruātiā mādatoꝝ: ꝑ cōtemptū mūdanoꝝ: per fer-
uens deſideriū eternoꝝ. Ad pmū roborat vera dilectio dei
que ſm Gre. magna opat̄ ſi eſt / ſcȝ in hoie: ſi opari deſiſtit
non eſt. Nam charitatis ꝓbatio operis eſt exhibitio. Ad ſe-
quentia duo inducit vera eorūdem cognitio. Nō eñ mun-
dum diligere poteſt qui ſedula cogitatione meditat̄: q̄ bre-
uis vana ⁊ inſtabilis eſt huiꝰ mūdi gloria: q̄ impure eiꝰ de-
litie ⁊ amara ſunt gaudia: q̄ infirma ⁊ ad preſtandum qḋ
ꝓmittūt: ipotentia: q̄ caduca ſunt terrenaꝝ diuitiaꝝ appa-
rentia bona: q̄ denicȝ terribilis ⁊ tremēdus eſt finis eoꝝ
ad quē ducūt: inferni ſcȝ cruciatus ⁊ interminabilis pena.
Hec ſine dubio ſi diligēter ⁊ ſedulo meditata fuerint ⁊ me-
morie cōmendata: regnū mūdi nō appetendū oſtendūt: ſȝ
cōtēnendum. Sic e regione eternoꝝ deſideriū in nobis ac-
cendit inexplicabilis gloria: iocunditas gaudioſa: ſummi
boni poſſeſſio: ⁊ vniuerſoꝝ deſiderabiliū ſatians abundan-
tia fideli mente frequentius ruminata illius regni celeſtis
quod ab

qđ ab origine mūdi preparatū est oībus: illud pio corde ⁊ opere querētibꝰ qđ ⁊ nos petimus cū orantes dicimus adue.reg.tuū. ¶ D Circa istā clausulā occurrunt duo dubia. Primū vtrū qlibet viator fidelis possit exaudibiliter hanc orōnē fundere ad deū: Adue.reg.tuū. Qđ sic: nam xps veritatis magr oēs mortales fideles docuit sic orare: nec eius doctrina est inutilis aut inefficax: ergo quilibet pōt vtiliter hāc orōnē fundere. Fūderet aūt inutilr: si nō exaudiret: ergo ps dubij affirmatiua est vera. In oppositum arguit. Multi viatorꝫ fidelium sunt pscitι: ⁊ nullus
Mat.xx pscitus vtiliter orat hāc orōnē: ergo maior supponit: q: multi sunt vocati pauci electi. Minor pbat: q: inutiliter orat qui inefficaciter orat: tales sunt psciti. Inefficaciter enim orat psciꝰ: Adueniat regnū tuū: q: nūq ꝯsequet regnū: idest btitudinē. Sic em capit regnū in dubio p quo orat
¶ Pro solutiōe aduertendū: q exaudiri orantem in hac orōne pōt intelligi dupliciter. Uno mō p seipso. Alio mō p alijs. Pro alijs quidē pōt exaudiri: pōt em illā petitionē deo porrigere qlibet fidelis in psona totius ecclie: aut in psona fideliū saluandorꝫ: ⁊ ita p illis exaudiri. Concessit em hoc dei benignitas: vt vnus alteri gratiā impetrare possit: ⁊ ita mediante grā vitā eternā. Immediate tamē nullus quātumcūq deo gratus: impetrare potest alteri aduentum regni glorie ⁊ beatitudinis. Quia statuit deꝰ nulli dare beatitudinem pper merita alterius: sed vel propter merita christi: vt nouiter baptizatis statim decedentibus: vel propter merita propria: vt supra de orationibus sctōrꝫ lec lvi. latius est ostēsum. Pro seipso aūt orans maiorē videt hre difficultatē pper psciros: de qbus est argumentū in oppositū. Et de hoc dr: q pscitus pōt saluari: q: pōt nō esse pscitus: cū sit ꝯtingēter psciꝰ: licꝫ nūq saluabit. Prescientia em dei nō necessitat liberū psciti arbitriū. Alioqn prescitus peccare nō posset: q: in eo q nō subest libere volūtati: hō nō potest pctō actuali peccare. Pōt ergo pscitus pctm cauere cooperāte grā dei: q ei nō subtrahit nisi volūtarie eā abijciat: imo pōt finaliter in grā pmanere: sicut pōt saluari: licet nō pseuerabit.
¶ Si querit an pscitus efficaciter oret p se: Adueniat regnū tuū. Dicendū q nō/loquēdo de regno beatitudinis Non em impetrat qđ petit: ergo orō sua nō est efficax. Sed ideo inefficax: q: nō orat pseuerāter: finaliter em cadit in mortale: ⁊ si tūc orat: nō orat pie. Si dicis pono q oret pseuerāter. Respondet q casus repugnat priori: scꝫ q sit pscitus: ⁊ q oret pie ⁊ pseuerāter. Nam si est pscitus: finaliter peccabit mortalr: ⁊ in illo pctō morietur: iō nō stat q oret pie ⁊ pseuerāter. Si aūt p regnū dei intelligat regnū grē: non est dubiū qn possit efficaciter petere: adue. reg.tuū: ⁊ exaudiri. Nā pscitus multo tpe quo est in via pōt stare in grā sicut de saule ⁊ traditore iuda. Nā de saule dr: j. Regū.ix. q fuit electus ⁊ bonus: ⁊ nō erat vir de israel melior eo: ⁊ tñ tandē reprobꝰ effectus. Nam de eo
j.paral.x dr: Mortuꝰ est saul pper iniqtates suas. Phitonissam cōsuluit nec sperauit in dño: pper qđ interfecit eū. Sic iudas ex discipulo factus est traditor. Similr ⁊ pdestinatus pōt p multū vite sue tēpus stare in pctō: vt patet de latrone conuerso in cruce. Et paulo prius persecutore: postea egregio gentiū doctore. Pōt ergo pscitus cōuerti ⁊ agere penitentiam ⁊ cōsequi gratiā: ac p eam eē gratus ⁊ acceptus deo: ⁊ efficaciter pro se ⁊ alijs orare: licet gratiā finaliter nō custodiet. Et p hoc pꝫ ad dubiū responsio affirmatiua: q qlibet viator pōt hāc petitionē efficaciter ⁊ vtiliter fundere: nō aūt oēs sic faciūt. Nā psciti nō pseuerant in grā: q: nō diuina pdestinatione necessitante: sed sua libertate auertuntur a deo finaliter/morientes in mortali culpa. ¶ I Scdm dubiū qn adueniet regnum btitudinis dei electis: An em post extremū iudiciū: an aīabus sufficienter purgatis: an purgatiōe nō indigentibꝰ ante diem generalis resurrectionis. ¶ De isto olim fuerūt qui dicerent: aīas p mortē a corporibus separatas ante generalē resurrectionē ⁊ extremi iudicij sententiā/nō esse beatas: nec intuitiue ⁊ facialiter deū videre: eoq nō pfecte frui: quātumcūq sint ab oibus pctis originali ⁊ actuali mortali et veniali absolute: nihil habentes a quo purgari debeant: allegātes pro se: q: xps nullibi legit aīabus a corporibꝰ separatis pmisisse beatitudinē siue regnū celorꝫ: sed hoibus post diem finalis iudicij. Un petro interroganti. Ecce nos reliquimꝰ oia
⁊ secuti sumꝰ te: qđ ergo erit nobis. Rndit xps. Amē di matthei. xix.
co vobis: q vos q secuti estis me: in regeneratione cū sederit filius hois in sede maiestatis sue: sedebitis ⁊ vos super sedes duodecim: iudicātes duodecim tribꝰ israel. Et ois q reliquerit domuꝫ aut fratres aut sorores ⁊c. pter nomen meū: cētuplū accipiet ⁊ vitā eternā possidebit. Et ibidē.xxv. Cū venerit filiꝰ hominis i maiestate sua: ⁊ oēs angeli eiꝰ cū eo: tūc sedebit sup sedē maiestatis sue: ⁊ cōgregabunt ante eū oēs gētes. Et sequit. Tūc dicet his q a dextris erūt. Uenite benedicti patris mei/possidete paratū vobis regnū a cōstitutiōe mūdi. Et.j. Et ibunt hi in suppliciū eternū: iusti aūt in vitā eternā. Itē j. Pet.v. Humiliamini sub potenti manu dei: vt vos exaltet in tēpore visitatiōis. Et.j. Ioh.iij. Charissimi nūc filij dei sumus: ⁊ nondū apparuit quid erimꝰ: qm videbimꝰ eū sicuti est. Ex quibꝰ et multis similibꝰ patet q beatitudo est nobis pmissa post diē finalis iudicij. Ad hoc em ordinatū est iudiciū illud: vt vnicuiq retribuat sm opa sua. btitudo p bonis meritis: pena p demeritis. Qđ si aīe iā essent btē: frustra h iudiciū esset futurū. Et sm h dicūt: q licet aplus plus oībus laborauit: nō tñ psumpsit suis ex meritis statim post mortem gloriā sibi dari: sꝫ magis p modū depositi in thesauris regis glorie merita sua recōdi vsq in diē
finalis retributiōis di. Scio cui credidi: ⁊ certꝰ sum: quia ij.ad Ti
potēs est depositū meū seruare in illū diē. Et ibidē.c iiij. moth.j.
Reposita ē mihi corona iusticie: quā reddet mihi dñs i illa die iustꝰ iudex. Nō aūt solū mihi: sed ⁊ his q diligūt aduentū eius. Loq videt de die vltimi iudicij: in quo tanq iustus iudex viuorꝫ ⁊ mortuorꝫ pmia sm meritū vnicuiq dispēsabit. ¶ Itē Aug. in enchi.c.cviij. Tempus inquit/ qđ inter hois mortē ⁊ vltimā resurrectionē interpositūꝫ est: aīas abditis receptaculis cōtinet: sicut vnaqueq digna est: vel requie vel erūna: p eo qđ sortita est in carne dū viueret. sed abdita habitacula nō possunt intelligi celū ⁊ infernus: q: in illis aīe etiā post resurrectionē vltimā erūt in corporibꝰ. vñ p nihilo distingueret tēpus añ resurrectionē ⁊ post. ¶ Itē glo. sup illud ps. Adhuc pusillū ⁊ iam nō erit pctōr: dicit. Sancti liberant in fine vite: ⁊ post hanc tñ vitam ibi nō erūt vbi erūt sci qbus dr. Uenite benedicti pris mei. Isti autē sancti erūt in celo: ergo sci post hāc vitā nō statim ascendūt in celū. Item beatꝰ Bern. in ser.ij. de oibus sctis (tractās illud Apoc.vj. Uidi subtus altare aīas interfectorꝫ pper verbū dei: ⁊ propter testimoniū qđ habebāt: ⁊ clamabāt voce magna dicētes. Usq quo dñe sanctus ⁊ verus nō iudicas ⁊ nō vindicas sanguinē nostrū de his q sunt i terra. Et date sunt illis singule stole albe: ⁊ dictuꝫ est illis: vt requiescerent adhuc tps modicū donec cōpleant ꝯserui eorꝫ. Inquit) Altare dicit corpus saluatoris. Et sequitur. Interim sub xpi humanitate sci fideliter requiescūt: in quā nimirum desiderāt etiā angeli videre donec veniat tps: qñ iā non sub altari collocabūtur: sed exaltentur sup altare. Et sequit. Ostēdet em filius semetipm nō in forma serui: sed in forma dei. Ostēdet etiā nobis patrē ⁊ spm sctm sine q visione nihil sufficeret nobis vñ Iohā. Scimus cum apparuerit similes ei erimus: q: videbimꝰ eū sicuti est. In hac aūt visione ꝯsistit beatitudo: vt ibi ꝯsequēter declarat. Item ser.ij. de sanctis idem tractās illud ps. Cōuertere aīa mea in requiē tuaꝫ: q: dñs bñfecit tibi. dicit. Ad requiē exute corporibꝰ aīe pmus admittunt. Ad gloriam regni/nō ita. Quātum ad illā dr: Sustinete modicū tps donec impleat numerus fratrū vestrorꝫ. Et in eodē ostēdens qbus gaudijs pfruantur aīe ante resumptionē cor

porum dicit. Triplici gaudio exultant. De recordatione
trāsacte virtutis: de exhibitione p̄sentis quietis: de expe
ctatione future ꝯsummationis. Ex q̄bus oībus videt̄ vel
le btūs Bern. ꝙ aīe ante resurrectionē nō sunt btē: nec
vidēt diuinā essentiā nude ⁊ btifice. Item ad idē arguūt
rōne. Maior est glīa aīarū ꝙ glīa corpoꝝ: sed simul oī
bus reddit̄ glīa corpoꝝ: vt sit maior leticia singulorū ex
cōi gaudio. vt hr̄ ex Glo. ad Heb. xi. sup illud. Deo aliqd
melius ꝓ nobis ꝓuidēte ⁊c. Ut in cōi gaudio oīm: mai⁹
fieret gaudiū singuloꝝ: ḡ multo fortius glīa aīarū debet
differri vsq̄ ad finē vt simul oībus reddat̄. Preterea pe
na ⁊ p̄miū q̄ ꝑ sententiā iudicij reddunt̄: iudiciū p̄cedere
nō debēt: sed ignis inferni ⁊ gaudia paradisi dabuntur
hoībus ꝑ sententiā xp̄i iudicātis in vltimo iudicio: vt ptꝫ
Matth. xxv. ḡ ante diē iudicij nullus ascēdet in celuꝫ: ⁊ ꝑ ꝯñs nullus
ante iudiciū videbit beatifice deū: quia beatifice visioni
tanq̄ summo p̄mio debet̄ excellētior loc⁹. ¶ Et Ad h̄
dubiū semota ambiguitate dicendū est: ꝙ aīe a corpore
absolute statim ꝯsequūtur vel p̄miū vel penā nisi impe
diat aliqd debitū adhuc satisfaciēdi ꝓ pctīs venialibus
aut mortalibus dimissis: qd̄ p̄us solui opꝫ: qꝛ cūꝫ debito
cuiuscūq̄ pene etiam temporalis vnius hore/ nemo in
trare potest ad regnū: oportet ergo animas ad beatitu
dinē admittendas ante beatitudinis consecutionē ab oī
debito pene absolutas eē ⁊ purgatas. Hoc ḡ impedimē
to sublato/ aīa statim vt de corpore egredit̄ descendit in
infernū: aut euolat in celū. Huic veritati attestant̄ mani
feste autoritates scripture canonice: dicit btūs Tho. in
iiij. scrip. dist. xlv. q. j. arti. ij. ⁊ documēta sanctoꝝ patrum.
Un̄ ꝯtrariū ꝓ heresi est tenendū: vt ptꝫ. iiij. dial. ⁊ in lib.
de dogmatibus eccl̄ie. Hec Tho. Et addit exēplū. Sicut
in corporib⁹ est grauitas ⁊ leuitas: q̄ ferūtur in locū suū
q̄ est finis motus eorū: Ita etiā est in aīabus meritū vel
demeritū: q̄bus ꝑueniūt aīe ad premiū vl̄ ad penā q̄ sunt
fines actionū ipsarū. Un̄ sicut corpus ꝑ leuitatē vel gra
uitatem statim fertur ad locū suū nisi ꝓhibeat̄: ita anime
statim soluto vinculo carnis: ꝑ qd̄ in statu vie detineban
tur: premiū ꝯsequūtur vel penā nisi aliqd impediat. Cer
tum autem est ꝙ premiū electoꝝ animarū est beatitudo.
Jo. xvij. ¶ Hec etiā veritas patet ꝑ illud. Pater quos dedisti mi
hi: volo vt vbi sum ego ⁊ illi sint mecū: vt videant clari
tatē meā quā dedisti mihi. Et loquit̄ de claritate sue dei
tatis. qꝛ p̄misit. Pater clarifica me apud temetip̄m clari
tate quā habui priusq̄ mūdus fieret apud te. Hec autem
claritas diuine nature p̄missio dei vera est. Sunt ḡ apl̄i
apud deū ⁊ vident claritatem eius: ⁊ eadem rōne ceteri
electi a corpore separati nullū impedimentū habentes.
Item Luce. xxiij. dixit xp̄s ad latronem. Amen dico tibi:
Hodie mecū eris in paradiso. Per paradisum intelligit̄
beatitudo regni celestis: q̄ nō sine visione est. Et ꝙ de ta
li paradiso. i. visione intellexit xp̄us: patet ex serie textus
euāgelici. Nam latrone dicēte ad dn̄m. Dn̄e memēto mei
cum veneris in regnū tuuꝫ. Rn̄dit dn̄s. Amen dico tibi:
hodie mecuꝫ eris in paradiso. Ex q̄bus datur intelligi ꝙ
idem intellexit xp̄us ꝑ paradisum: qd̄ latro intellexit per
xp̄i regnū: latro aūt intellexit ꝑ regnū gloriaꝫ xp̄i: q̄ non
est sine clara visione dei. Un̄ hic est sensus. Hodie mecū
eris in paradiso. i. beatitudine sicut ego: seu in glīa sicut
ego. alioqn quō esset secū. Nō eīm erat latro cū dn̄o in pa
radiso sumpto ꝓ loco corꝑali/ siue terrestri/ siue celesti:
cū ibi nō erat xp̄s. Nondū eīm ascēdit in celū: nec infern⁹
quo aīa xp̄i die illa futura erat: nec sepulcrū quo corpus
xp̄i claudendū erat: paradisus vocari pōt aut regnū xp̄i:
ḡ paradisus qd̄ regnū xp̄i est: est xp̄i glīa/ ⁊ eius btitudo.
Latro aūt nō erat futurus hodie cū xp̄o sm̄ corp⁹: qꝛ nō
fuit resuscitatus illa die a mortuis: ḡ sm̄ aīam a corpore
solutā. Assumpt⁹ aūt est in paradisum sm̄ aīam tm̄: quia
sm̄ illā ꝯsecutus est eandē dei btitudinis gloriam. Et qd̄
latroni tūc ꝓmissum est ⁊ datum sm̄ aīam: similr̄ oībus
aīabus datur post mortē nō habentib⁹ aliqd qd̄ purget̄

Item apl̄s. ij. ad Coꝝ. v. c. dicit. Scientes q̄m dum sum⁹
in hoc corpore: peregrinamur a dn̄o. Per fidem eīm am
bulamus ⁊ nō ꝑ speciē. Audemus aūt: ⁊ bonā voluntatē
habemus magis ꝑegrinari a corpore: et p̄sentes esse ad
dn̄m: ⁊ iō cōtendim⁹ siue absentes: siue p̄sentes placere
illi. Ex q̄bus verbis p̄ꝓo habet̄ ꝙ dū ꝑegrinamur a dn̄o
scꝫ dum sum⁹ in hoc corpore: ambulam⁹ ꝑ fidē. Dum aūt
ambulam⁹ a corpore ambulam⁹ ꝑ spēm: verius nō ambu
lamus: sed p̄sentes sum⁹ dn̄o ꝑ speciem. Ambulare autē
vel magis p̄sentem esse ꝑ speciē: est deū cognoscere facia
liter intuitiue et btifice: ipso teste. j. Coꝝ. xiij. Uidemus
nūc per speculū ⁊ in enigmate: tunc aūt facie ad faciem.
Nūc cognosco ex parte: tūc aūt cognoscā sicut ⁊ cognit⁹
sum. Hec est cognitio ꝑ speciem: qꝛ tūc sicut nūc ꝑ fidem.
Scd̄o ꝙ apl̄s ꝑegrinari cupiuit a corpore: ⁊ esse deo pre
sens: vt cū deo existens nō ambularet ꝑ fidē sed ꝑ spēm.
Sicut cum alibi dicit. Cupio dissolui ⁊ esse cū xp̄o. Uo Phil. j.
luit ḡ p̄ns esse dn̄o: vt ꝑ speciem. i. facie ad faciē cognosce
ret: quē peregrin⁹ a dn̄o cognouit ꝑ fidē. Sed q̄n hoc cu
piuit ante iudiciū vel post. Rn̄det ipse apl̄s. Uoluntatē
habem⁹ inquit peregrinari a corpore et p̄sentes esse ad
dn̄m: ḡ tunc q̄n peregrinat̄ a corpore. Post iudiciū autē
nō peregrinat̄ a corpore cōpleta iam resurrectione: ḡ an
te iudiciū post mortē corporis: tūc eīm solum peregrina
tur a corpore. Item idem apl̄s in raptu nō plus vidit aut
cognouit q̄ modo sm̄ aīam: sed tunc vidit diuinā substā
tiam facie ad faciem: nō in enigmate ⁊ speculo: sed ꝑ pro
priā spēm sicuti est: ḡ ⁊ nūc videt eodē modo deuꝫ: ⁊ per
ꝯñs beatifice. Consequētia nota: ⁊ maior videt̄ certa: qꝛ
nūc corpore qd̄ corrūpitur ⁊ aggrauat aīam: nō impedit̄
minus q̄ tunc: cum se raptuꝫ nouerat nesciens an in cor
pore vel extra corpus. vt dicit. ij. Coꝝ. xij. Minor patet
ꝑ glo. in loco nūc allegato: q̄ expresse dicit repetitis vici
bus ⁊ diuersis verbis supra positis. Un̄ exponit tertium
celū: idest visionē qua deus videt̄ facie ad faciē. Itē glo.
Augu. tertiū celū intellectualis est visio: ad quā raptus
est apl̄s vt ip̄m deū in se nō in figura aliq̄ videret. Item
glo. diony. In tertio celo throni cherubin seraphin: quo
rū tertius vicinius deū ꝯtēplat̄: ad quoꝝ similitudinem
apl̄s vidisse deū d̄r. Item glo. Aug. ad tertiū celuꝫ qd̄ nō
ꝑ corpus videt̄: nec imaginabiliter: sed ꝓprie ea visione
q̄ superat oēs. ⁊ infra. hoc est tertiū celū: vbi deus videt̄
facie ad faciē. Item glo. p̄mū celū aereū: scd̄m firmamen
tū: tertiū spūale vbi angeli ⁊ scē aīe deo fruūtur in ꝯtē
platione: q glo. expsse aīas scās copulat angelis in dei
fruitione ⁊ ꝯtēplatione. Certū est angelos beatifice frui
deo eūq̄ ꝯtēplari: ḡ ⁊ aīe. Itē vt supra allegatū ē. Apoc.
vj. aīabus sub altari vindictā petentib⁹ date sunt singu
le stole albe. Glo. interli. beatitudo aīe. etiā sm̄ Bern. bi
ne stole sunt glīa aīe ⁊ glīa corporis. Itē be. Amb. in de
bono mortis ait. Aīe purgate post corpoꝝ claustrū visio
ne spūali/ q̄ est ꝑ spēm vidēt deū. Uisio ꝑ spēm distinguit̄
a visione enigmatica q̄ est fidei. Item Augu. lib. medita
tionū ca. xxiij. loquēs ad scōs ait. Per ip̄m vos rogo de
cuius pulchritudine iā satiamini: de cui⁹ beatissima visio
ne semꝑ gaudetis. sola beatifica visio cū fruitione satiat.
Et capl̄o sequēti. Ibi de⁹ est oīa in oībus: quē scti apl̄i ꝓ
phete ⁊ ceteri sine fine vidēt: ⁊ semꝑ vidēdo in ei⁹ amore
ardent amāt ⁊ laudant. Item ca. xxv. Et p̄sentē veritatis
ꝯtemplant̄ spēm. Itē Augu. in de vtilitate creden. expsse
dicit aīas a suis corporibus separatas in possessione illa
plena cōsistere: qua de⁹ videt̄ nō ꝑ speculū sed facialiter
q̄uis in p̄mo retractationū hoc videt̄ in dubiū reuocare
Et btūs Greg. in. iiij li. dialo. ꝑ longū. ¶ M Pōt etiā
ad hoc adduci ꝑsuasio vna fundata in euāgelio. De⁹ pro
nior est ad miserendū/ q̄ ad puniendūꝫ: vt vult Augu. ⁊
fundatur in illo Exo. xx. Ego sum domin⁹ deus tuus for
tis zelotes visitans iniquitates patrum in filios vsq̄ ad
tertiā ⁊ quartā generationē eoꝝ qui oderūt me: ⁊ faciēs
misericordiā in milia his q̄ diligūt me. Deus autē punit

quasdā aīas in inferno ante finale iudiciū. Un̄ dicit Job
xxi. Ducūt i bonis dies suos: ⁊ i pūcto ad iferna dscēdūt
Et Luce.xvi. scribit q̄ mortu⁹ est diues ⁊ sepult⁹ in infer
no. Qui cū esset in tormētis clamās dixit. Pater abraam
miserere mei: ⁊ mitte lazarum vt intingat extremū digiti
sui in aquā: vt refrigeret linguā meā: q: crucio: in hac flā
ma. Qd si ita est: a fortiore aie p̄miant statim post exitu3
a corpore: dū nihil est purgabile in celo. Et ambo illa tā
git btūs Greg. lib. allegato. vbi in psona petri ait. Nosse
velim si nūc ante resurrectionē corporū in celo recipi va
leant aie iustoꝝ. Respōdet dicēs: Hoc nec de oibus iuste
fateri possum⁹: neq3 negare de omnib⁹. Et. j. Si sanctorū
aīas in celo esse sacri eloquij attestatiōe credidisti: opor
tet vt per oia iniquoꝝ aīas esse credas in inferno. Na3 si
cut electos beatitudo letificat: ita credi necesse ē q a die
exitus sui ignis reprobos exurat. Pro ista veritate etiam
facit qd scribit Innocen. iij. in. c. Cu3 marthe. de celebra.
missa. vbi ad questionē archiepiscopi lugdunēsis querē
tis: qualiter fuerit mutatū q in secreta beati leonis in ve
terib⁹ codicib⁹ cōtinet sic. Annue nobis qs dn̄e: vt aie
famuli tui leonis hec psit oblatio: cū in modernis sacra
mētarijs habeat. Annue nobis qs dn̄e: vt intercessiōe
bti leonis hec nob psit oblatio. Rn̄det Inno. q cū sacre
scripture dicat autoritas: q iniuriā facit martyri q̄ orat p
martyre: idē est cōsili rōne de alijs sanctis sentiēdum: q
orationib⁹ nostris nō indigeāt: p eo q cū sint pfecte bea
ti: oia ad vota eis succedūt (al's succurrūt) Ecce dicit In
nocen̄. Animā sancti leonis ⁊ alioꝝ sanctoꝝ esse perfecte
beatas. Perfecta aūt beatitudo visionē dei faciale inclu
dit. ❡ N Pro intellectu aūt autoritatū in oppositū ad
ductarū est notādū: q fm Ockā (parte scda sui dialogi:
in qua materiā hāc late prosequit contra Johannē. xxij.
que asserit opposite opinionis fuisse. c. v) Beatitudinis
nomen multipliciter accipit. Uno mō p beatitudine pa
trie. Alio mō p beatitudine vie. Utroq3 modo accipit du
pliciter. Nā p beatitudine patrie: Uno mō p operatione
intellectuali optima fm speciē: qua sc3 obiectū beatificū
diuina essentia: nude ⁊ immediate ac pfecte attingit: siue
illa sit visio clara diuine essentie: siue fruitio. Nō em̄ abin
uicē separant: ⁊ sic beat⁹ est quicūq3 clare ⁊ intuitiue vi
det deū. Aliter accipit beatitudo patrie p statu huius in
tellectualis nature optimo fm speciē: oē bonū tā essentia
le q̄ accidentale ad quā vnq̄ eadē natura intellectualis
pueniet includēte. Ista beatitudo excludit desideriū ad
vlteriorē pfectionē/delectationē ⁊ gaudiū etiā de aliquo
citra deū attingendū. Sic dicit beatitudo fm Boetiū sta
tus omniū bonoꝝ aggregatiōe pfect⁹: cui sc3 nihil deest
de omnib⁹ bonis que talis natura intellectualis vnq̄ ha
bebit. Et hāc quidā vocāt beatitudinē consummatā siue
integrā. Beatitudo vie etiā3 dupliciter accipit. Uno mō
p operatiōe seu dispositiōe pfecta: qua quis disponit in
via ad beatitudinis patrie consecutionē. sic dicit Jaco. j.
Beat⁹ vir qui suffert temptationem: qm̄ cū pbatus fuerit:
accipiet coronam vite. Math. v. Beati pauperes spū ⁊c.
Scdo modo accipit beatitudo vie p mūdana ac tēporali
psperitate: fm quā beatū dixerūt populum cui hec sunt
vt habet in ps. cxliij. Prima beatitudo omnē molestia3/
anxietatē/penā/afflictionē nūc de facto excludit: cōpati
tur tm̄ desideriū maioris pfectionis aut alicui⁹ cōmodi ac
quirēdi. Scda sine oī molestia pena ⁊ afflictione etiā de
sideriū maioris pfectiōis ⁊ cōmodi excludit: et oia bona
essentialia ⁊ accidētalia tali nature cōgrua includit. Ter
tia beatitudo nec desideriū maioris cōmodi aut pfectio
nis: nec afflictionē ⁊ penā: sed tm̄ future beatitudinis pa
trie impedimēta puta peccata mortalia excludit. Quar
ta beatitudo tm̄ apparēs est ⁊ falsa: et ideo nominis bea
titudinis indigna. De beatitudine vie nihil ad ppositu3.
Primo igit modo accipiēdo beatitudinē/anime sancto
rum ante diē iudicij sunt beate: q: clare vidēt diuinā essen
tiam; eaq3 perfecte fruunt fm predicta. Non autem scdo
modo: q: nō carēt omni expectatiōe ac desiderio delecta
tionis future quā nondū habēt. q: expectāt resuscitatio
nem corporꝝ ⁊ impletionē ciuitatis eterne: de quib⁹ sunt
gaudiū nō modicū habiture: vnde q̄uis habeant stolam
anime: stolā tm̄ corporis nōdū habēt. De hoc dicit beat⁹ Lib. iiij.
Grego. In ipsa carne gaudebūt in qua cruciatus ⁊ dolo dialo
res p dn̄o pertulerunt: hinc ⁊ scriptū est. Date sunt illis
singule stole albe. i. singulis singule visiones diuine es
sentie fm Glo. Dictūq3 est eis: vt requiescerēt tēpus ad
huc modicū: donec impleat numer⁹ cōseruoꝝ ⁊ fratrum
suoꝝ. Tūc quidē ⁊ ipse corpora resumēt: in quibus ⁊ ipse
cū alijs letabunt. Qd fiet in extremo iudicio: cū ⁊ ipsi re
sumēt corpora: et in terra sua duplicia possidebūt: q: nūc
stolas binas. i. cū gloria animarū quā solā habēt ante iu
diciū: etiā gloriā corporꝝ recipiēt: ⁊ in vtroq3 simul gloria
bunt. ❡ O Et per hoc ad rationes in cōtrariū. Ad pri
mā inducit q beatitudo ⁊ regnu3 celoꝝ pmisse sunt toti
supposito hominis nō aie. Respondet q merces que in
cludit gloriā aie ⁊ corporis: soli supposito/hoc est hoi in
tegro ex aia ⁊ corpore cōposito promittit: que nō dat de
cōmuni lege ante diē iudicij generalis. Merces aūt que
includit gloriā aie tantū: sc3 visionē ⁊ fruitionē dei: pmit
titur aie. et multis animab⁹ dat etiā a corpore separatis:
⁊ ita ante diem iudicij. Multa aūt in diuersis scripturis
promittunt. aliqua aie: aliqua corpori: aliqua vtriq3 con
iunctim simul: ac etiā aie separate: ideo oportet cōsidera
re quid cui pmittat. Qd em̄ anime pmittit requies: ma
nifestū est Apoc. vi. vt s. allegatū est. Item frequēter in
vtroq3 testamēto aie salus pmittit: vt Ezech. xxxiij. Si
se custodierit: animā suā saluabit. Et in nouo. Qui perdi
derit animā suā ppter me et euāgeliū: saluā faciet eā. Et Marci
similia multa. Salus aūt visionē dei includit: sed more viij.
scripture frequēter ps p toto: ⁊ ecōuerso totum p parte
accipit. Un̄ cū hoi toti aliquid pmittit: qd aie separate
cōuenit: in hoc q toti pmittit: itelligitur aie pmissu3. ⁊
sic qd aie pmittit ⁊ etiā toti ɔuenit: vtriq3 toti supposito
⁊ aie intelligit pmissum. Et ita patet q falsum est q nul
libi btitudo pmittat aie separate. Nā oū pmittit toti: p
mittit ⁊ aie coiuncte ⁊ separate: eo q potest cōuenire ei
vtroq3 modo. Et q̄uis alique autoritates allegate respi
ciant totū suppositū: ⁊ nō aiam separatā: nō tm̄ iō sequit
q nō alibi/seu p alias scripturas nō pmittat salus aie se
parate. Un̄ posset argumētū hoc validius cōtra eū retor
queri q̄ arguit sic. Nullibi legit in scriptura: q aie sancte
post mortē ante iudiciū non sint btē: nec ista negatiua ex
aliquib⁹ scripturis elici pōt: g̃ nō est illud negandū: ma
xime cum ista negatiua nec diuinā miam ⁊ clementiā ma
gnificet: nec iusticiā eius cōmēdet: nec aie scē dignitatē
extollat: qd facit eius opposita affirmatiua. Ad scdm de
iudicio dr: q licet aie sanctoꝝ nūc sint beate: ⁊ acceperūt
stolā glorie sue: nō tm̄ iō frustra fiet iudiciū: quia p illud
btitudo ɔsummata toti supposito donat. Et etiā ipsi aie
que ante iudiciū desiderabat gloriam corporis: quā ante
nō habuit. Et plura alia gaudia accidētalia ɔseqt p iudi
ciū vniuersale: q̄bus ante puata fuerat. Etiā fm aliquos
post iudiciū pficitur beatitudo essentialis aie: ita q post
clarius videbit diuinā essentiā q̄ ante: sed hoc dubiū est.
Patet g̃ q extremū iudiciū nō frustra fiet: ⁊ quoad aia3
⁊ quoad corpus. Sūt tm̄ ⁊ alie rōnes ⁊ cōgruentie extre
mi iudicij futuri. de quo magis alibi videndū est. Ad ter
tiū de corona aplo reposita in illū diem: dicit q p diem il
lum pōt intelligi vel dies extremi iudicij: vel dies sue re
solutionis: de qua ibi loquit: ait em̄. Ego iam delibor: et
tēpus resolutionis mee instat. Itē corona iusticie/q̄ ⁊ de
positū est: est ipsa beatitudo: vel aie vel totius suppositi
idest includēs vtrāq3 stolam: vel alterā sc3 aie tantū. Si
ergo diē/dicit diem resolutionis: corona ⁊ depositū dice
re d3 btitudinē aie tantū. Si diē iudicij: nūc corona capi
debet p beatitudie ɔsummata duplici stola. Et ita patet
vero dicto pauli concors responsio: q̄uis autē aia beati

pauli nūc habeat stolā suam ⁊ gloriā: videatq; deū ⁊ co
gnoscat sicut cognitus est: cū btūs paulus integer ex aīa
⁊ corpore cōposit⁹ nūc nō videt deū: q: nūc non est. To
tius igiť corona ⁊ btitudo reseruať in illū diē extremi iu
dicij. ¶ P Ad quartū de abditis habitaculis q̄ ponit
btūs Aug. in encħ. ⁊ magr̄ dis. xlv. lib. iiij. R̄ndet beatus
Tho. ꝙ inter illa habitacula de q̄bus beatus Aug. loquiť
tur etiā sunt cōputandi infernus ⁊ paradisus: in quibus
aīe aliquas ante resurrectionē ptinenť: sed ideo distingui
tur tēpus ante resurrectionē ⁊ post: q: ante resurrectio-
nē sunt ibi sine corpore: post aūt erūt ibi cū corpore: ⁊ q:
in aliq̄bus receptaculis nūc sunt aliq̄ aīe/ scʒ nondū ple
ne purgate: in q̄bus post resurrectionē nō erūt. Et nege
tur ꝙ illa habitacula nō possint intelligi infernus ⁊ celū
quātum ad multas aīas: dānatas scʒ/ ⁊ plene purgatas:
licet in illis sint etiā post iudiciuʒ. Nec ideo distinctio est
p nihilo: q: aliter sunt ī illis habitaculis ante iudiciū: ali
ter post. Ad q̄ntū de glo. ps̄. d: ꝙ glo. illa exponit seipaʒ
Nam cū dixerat ꝙ post hāc vitā scti nō erunt ibi: vbi san
cti q̄bus diceť: Venite benedicti ⁊c. erūt: statim subdit:
nō habebunt geminā stolam: quā habebūt scti post re-
surrectionē. Hec Tho. Vel dʒ ꝙ glo. loquiť de sctis ante
xp̄i passionē adhuc in limbo detentis. Hec eñ sunt vba
glo. Post istā vitā paruā nōdum eris: vbi erūt scti q̄bus
diceť: Venite bn̄dicti. Sed poteris esse in illa requie in q̄
diues lazarū vidit: in qua securus expectes diem iudicij:
q̄n recepto corpore angelis equaberis. Sed quō lazar⁹
fuit in requie cuʒ nōdum esset missa hostia. In spe ex to-
to. in re partim: q: nec ignē materialē: nec vermē corrodē
tem sensit. Patet ğ ꝙ loquiť de limbo ante oblationem
hostie q̄ est xp̄s. Ad sextum de beato Bern̄. diciť p̄mo ꝙ
btūs Bern̄. nunq̄ negauit ꝙ aīe sctē vident essentiā diui
nā ante diē iudicij in celo: licet negauit a sctis ante diem
iudicij beatitudinē ꝯsummatā. scđo mō supra posito acce
ptam. nam in sermone de sctō malachia epo ait. Nūquid
nō viuit: scʒ aīa malachie. R̄ndet: vtiq; ⁊ btē. Et ad eum
verba vertens addit. Nec iam in fide ambulas: sed in spe
cie regnas. Malachias ille ep̄s fuit Hibernie apud eum
in claraualle defunctus. Ecce dicit eū s̄m aīam beatuʒ et
regnare in specie: qđ nō est sine clara dei visione. Itē ser
mone vltimo de oībus sctis (loq̄ns de sctis quos vene
ratur nūc eccl̄ia ante diē iudicij.) Non inq̄t acquiesco ex
pertes glorie credere sctōs: maxime ꝓpter illud qđ apl's
ij. Cor. iiij. ait. Qđ in p̄senti est momentaneū ⁊ leue tribulatiōis no
stre: supra modū in sublimitate eternū glorie pōdus ope
Ps. cv. ratur in nobis. Et ꝓpheta. Visita nos in salutari tuo ad
videndū in bonitate electoꝝ tuoꝝ. Item in eodē sermo-
ne aliquātulū ante finē loquēs de iustis a corpore assum
ptis: ⁊ iustis in terra adhuc mortalib⁹: et tractans hunc
versiculū ps̄. Iusti epulenť in ꝯspectu dei ⁊ delectenť in
leticia. Iustus inq̄t qui iam cōspectū meruerit: nō quia
adhuc viuit ex fide: nimirū ꝙ ait dn̄s. Cū ipso sum in tri-
bulatione: ad eū ptinet q̄ ex fide ambulat: nō aūt q̄ ad fa
ciē eius iam puenit. Equidē vtrisq; est caput vnū: sed nō
vno mō mēbris oībus exhibeť. Quibusdam ostendiť ca
put hirsutū: spinis inclinatū in cruce: vt humilienť pari-
ter ⁊ cōpunganť. Quibusdam gloriosum apparet: vt ab
ipso glorificenť: vt in ipso glorienť quē vident sicuti est.
Hoc ğ scđm desideriū: qđ ex sctōꝝ cōmemoratōe fragrat
in nobis: vt sic nobis etiam xp̄s appareat vita nostra: vt
nos quoq; cū ipso appaream⁹ in gl̄ia: interim nēpe non
sicut est: sed sicut p nobis factū est caput nostruʒ nobis
p̄senta ť ⁊c. Ecce dicit sanctos nūc nō esse expertes gl̄ia:
ipsosq; puenisse ad faciē: ⁊ ꝙ eis caput qđ deus est: appa
ret gloriosum ꝙ ab ipso glorificanť: ⁊ vidēt eū sicuti est.
¶ Q Vult etiā btūs Bern̄. distinguere tres stat⁹ aīa
rū sctārū in sermo. iij. de oībus sctis. ⁊. iiij. Prim⁹ est exi-
stētiū in corpore mortali. Secūdus sine corpore. Terti⁹
in corpore glorificato et immortali. Primus est in mili-
cia. Secūdus in requie. Tertius in beatitudine ꝯsumma
ta. Primus est in tabernaculis. Secūdus in atrijs. Ter-
tius in domo dei. ¶ Primus in tabernaculis: q: adhuc
in tētatōe ⁊ pugna cōtinua ꝯtra inimicos ⁊ vitia. pugnā
tiū aūt māsio in tabernaculis est. ¶ Secundus in atrijs
nō in pugna: sed in requie ⁊ securitate: q̄ est aīarū separa
tarū ante diē iudicij: in quo nondū puenerūt ad vltimū
gradū beatitudinis: q: nondū stolam corporis ꝯsecute
sunt: sed in stola p̄ma que est gloria aīe glorianť. ¶ Ter
tius in domo est in gloria ꝯsummata corporis ⁊ aīe tan-
ta: ꝙ maiorem vel aliā nō pcipient. Et hec volēs exp̄me
re varijs verbis vtitur: Addēs ꝙ in tabernaculis est ge-
mitus pnīe. In atrijs gustus leticie. In domo satietas
glorie scʒ ꝯsummate. Et ad hoc inducit illud supra alle-
gatū de aīabus sub altari. Que sunt aīe secūdi stat⁹: bea
te quidē ⁊ diuinā essentiā videntes: nō tn̄ quātum ad oē
desideriū satiate: q: expectant scđam stolā: ⁊ quedā gau
dia accidentalia: vt. s̄. dictum est. Unde de aīabus secūdi
status dicit. Acceperūt iā singulas stolas: sed nō vestien
tur duplicibus donec vestiamur ⁊ nos. Stola p̄ma ipsa
est quā diximus felicitatis: ⁊ requies aīarū. Scđa est im-
mortalitas ⁊ gl̄ia corpoꝝ. quā desiderātes dicūt: Usq;
nō vindicas ⁊c. qui clamor est desideriū future resurre-
ctionis ⁊ glorie corpoꝝ: vt ibi ꝯñter declarat. Ex quo pʒ
s̄m eū ꝙ nūc receperūt gloriā aīe: quā nō expectāt: et p
ꝯñs visionē diuine essentie. Hec eñ est gl̄ia aīe. Cōsequē
ter declarat ꝙ aīe sancte sunt sine macula: sed nō sine ru
ga: q: nō toto affectu libere pergūt in deū: sed ꝯtrahitur
quodāmodo/ ⁊ rugā facit dū inclinať ad corpus deside-
rio carnis resuscitande. Et post subdit. Qđ nō sequūtur
agnū quocūq; ierit: idest nō in vniuersalē in oībus dele
ctationē. Non ergo iueniť dixisse ꝙ ante iudiciū nō vide
ant beatifice deū: sed illam visionē p̄mo post iudiciū asse
quētur. Qđ ergo dicit aīas nūc eē sub altari futuras: ni-
hil aliud est: nisi ꝙ eoꝝ beatitudo nūc abscōdita est: non
a ciuib⁹ supnis: sed ab existentibus in inferno: in purga-
torio ⁊ in terris. Sed in extremo iudicio erūt sup altare:
q: tunc manifesta erit eoꝝ pfecta gloria in corpore ⁊ aīa
oībus euidēter vidētibus eos ascēdere in celū etiā demo
nibus ⁊ dānatis. Sic eñ sub/ dicit absconsionē: ⁊ super
manifestationē. s̄m illud. Non pōt abscōdi ciuitas supra Mat. v.
montē posita. Neq; accēdūt lucernā ⁊ ponūt eā sub mo
dio ⁊c. Quāuis textus nō habet/ ꝙ post iudicium erunt
iuxta vel supra altare: imo si esse sub altari/ intelligiť esse
sub ꝓtectiōe ⁊ dominio xp̄i q̄ intelligiť p altare: ita post
iudiciū vnitis corporibus in cōsummata gloria sunt sub
altari sicut ante: q: in eternū agnus reget illos. Ex hoc Apocal.
patet quō s̄m mentem beati Bern̄. nūc sunt sub altari: ⁊ vij.
post iudiciū sup altare. Qđ sequiť in argumento: et ostē
det semetip̄m filius ⁊ pater ⁊ spūs sanctus. Verū est: sed
nō p̄mo aīabus: q̄uis primo totis suppositis. Nec aliud
dicit Bern̄. ¶ R Ad illud qđ sequiť vbi dicit: ꝙ anime
exute nō statim admittūtur ad gl̄iam regni. Diciť ꝙ hoc
intelligiť de gloria ꝯsummata: nō de gloria regni primo
modo dicta. Alioq̄n quō baptismus aperiret regnū ba-
ptizatis aliter q̄ circūcisio: si nō statim post mortē cessan
te impedimēto cōsequerenť regnū: cōtra determinatio-
nem ecclesie in. c. maiores. de baptismo ⁊ eius effectu. Et
ad illud qđ sequiť: ꝙ ostēdens quibus gaudijs exultent
ante iudiciū ⁊c. diciť: verum est ꝙ de istis ibi annumera-
tis gaudēt. Nō aūt loquiť exclusiue. idest non tm̄ de istis
sed multo plus gaudent de beatifica visione nūc presen
te. Illud eñ gaudiū est essentiale: cetera ibi annumera-
ta pertinent ad beatitudinē accidentalem. Sed diceres.
Cur autē beatus Bern̄. nō facit illius mentionē gaudij
de visione: cum sit maius ⁊ p̄ncipale gaudium. Respon
detur ꝙ beatus Bern̄. illa posuit in quo est distinctio il-
lius status secūdi a tertio. Nūc autē nō distinguūtur aīe
secūdi status ab aīabus tertij stat⁹ in gaudio btitudinis
essentiali: sed tm̄ accidentali. Non eñ in visione beatifi-
ca distinguūtur: q: illa est vtrobiq;: sed in his tm̄ que nō

cōuenientit vtriq̄ statui. Ad septimū. Rn̄det sctūs Tho. q̄ hoīes fm corpus habent quādam cōtinuitatē adinuicē: q: fm eam/verū est qđ dicit̄ Act. xvij. q̄ de⁹ ex vno hoīe fecit omne hominū genus: sȝ aīas singulatim finxit. Vn̄ nō est tanta cōgruentia: vt oēs hoīes simul glorificētur in aīa. sic q̄ simul glorificent̄ in corpore. Itē gl̄ia corporis nō est ita essentialis sicut gl̄ia aīe: vn̄ maius detrimētum esset sctīs: si gl̄ia aīe differret̄ sicut gloria corporis: nec possent hoc detrimentū glorie cōpensari p amplitudinē gaudij singulo℞ de cōi gaudio: patet ḡ q̄ 9ña a sili in ppposito nō valet. Ad octauū. Rn̄det be. Greg. lib. iiij. dial. Si inquit/nūc in celo sunt aīe sanctorum: q̇d est qđ in die iudicij p iusticie sue retributione recipiūt. Et rn̄det: hoc eis nimirū accrescit in iudicio: q̄ nūc aīe sola sue gl̄ie retributione letantur: Postmodū vo etiā corpo℞ beatitudine pfruūtur: vt in ipsa quoq̄ carne gaudeant in qua dolores p dn̄o cruciatusq̄ ptulerūt. Patet ḡ q̄ illud qđ in iudicio reddit̄: scȝ gl̄ia corporis ⁊ toti⁹ suppositi: illud nō p̄cedit iudiciū/q̄uis gl̄ia solius aīe p̄cedat. Et tantū de illo dubio. ¶ S Recolligētes igit̄ q̇ dicta sunt: eleuato mētis desiderio oremus: Pater noster qui es in celis. Adueniat regnū tuū vl'e: adueniat iudiciū finale: quo tuū regnū: tua maiestas ⁊ ptās: in celo ⁊ in terra: in bonis ⁊ malis pfacti euidentiā oībus apparebit: cū contrusis in ifernalis baratri ignē ppetuū inimicis/ pax q̄ oēm sensum exuperat: tuos in eterna btitudine suscipiet electos. In oībus euacuata oī ptāte p̄ncipatu ⁊ virtute: tu solus pater noster regnabis tuos btificās in eternū. In q̇bus vt nūerari possim⁹: adueniat regnū scripture. Regnet oramus in nobis veritas tua: oēm de nostris cordibus erroris nebulā longe faciēs: ne vnq̄ truculentis suis fraudibus regnet in nobis diabolus mēdacij pater ⁊ p̄nceps tenebrarū. Quaten⁹ eius regno: regnoq̄ synagoge ⁊ antixp̄i: cuius mysteriū iniq̇tatis iam operat̄ in diffidentie filijs disturbato: dilatet̄ regnū eccl'ie tue sctē numero ⁊ merito filio℞: vt in p̄senti tue dulcedinis p̄gustatiōis triūphantis eccl'ie regno iungantur: ⁊ gustato spū desipiat oīs caro. Cognoscāt quoq̄ oēs ⁊ singuli q̄ magna multitudo dulcedinis tue: quā abscōdisti timentib⁹ te. Qua p̄gustatione cor nostrū dilatet̄ ad currendū viā mādato℞ tuo℞ indefesse. Qđ vt possimus p̄camur: o pr̄ qui es i celis: Adueniat regnū gr̄e tue. regnū charitatis tue: que totos nos possideat: qua te sup oīa ⁊ i oībus diligentes: ceteras virtutes tuas 9sequamur: vt nō regnet pctm̄ in nostro mortali corpore: sed destruat̄ corpus peccati ⁊ vitio℞. Vincat supbiam humilitas. Extirpet auariciā largitas. Pellat inuidiā benignitas. Superet furorē trāquillitas. Eliminet fornicationē castitas. Moderet̄ castrimargiā frugalitas. Excitet accidiā feruēs mētis viuacitas. Triūphet in oībus excellentissima charitas: q̄ tenus iniq̇ qui sunt de regno diaboli iustificent̄: ⁊ fiāt mēbra ecclesie ⁊ ciues regni tui. Adueniat tandem pater nr̄ qui es in celis: regnū btitudinis eterne: post trāsitū huius vite mortalis ⁊ miserie: in quo oīs human⁹ satiatur appetit⁹. Rōnalis quidē in pfecta summi boni possessione. Sensitiuus in p̄sentia humanitatis christi eiusq̄ perfecta apprehēsione. Naturalis in dotib⁹ glorie vbi vere regnabūt tecū electi tui: p plenissimā volūtatis 9cordiā: quo fiet vt nihil assit molestū: nihil absit cupitū: quia tu de⁹ pr̄ noster eris ibi oīa in oīb⁹. Adueniat qm̄s: ne peccato℞ pōdere pressi cū impijs iudeis olim regni tui filijs eijciamur foras in tenebras exteriores: vbi erit fletus et stridor dentiū sempiternus. Qđ q: in solo empyreo celo p̄stat̄ regulariter: adueniat p̄camur ad regnū illud habitationis ethereū: regnū dom⁹ tue oīb⁹ bonis plene. Ciuitas sancta hierusalē patria nostra q̇ sole nō eget: cui⁹ lucerna agn⁹: cui⁹ portarū seras cōfortasti: vt ppetua securitate ciues ei⁹ firmi: nullo eiectiōis timore trepidēt: qm̄ posuisti fines ei⁹ pacē imperturbabilē sine fine. Que vt in futuro cōsequamur; oram⁹ vt adueniat regnū tuū qđ est christ⁹: virga directionis/virga regni tui adueniat qđ est nunc in p̄senti: q: nisi nūc regnet in nobis: ad regnuȝ eternū puenire nō possum⁹. Extinguat i nobis regni terreni desideriū: vt mūdus hic immūdus nobis cuȝ oībus suis cōcupiscētijs vilescat: quaten⁹ maiores mūdo facti: sola celestia affectem⁹. Regnet in nobis christ⁹ sua potētia ad nos infirmos ac debiles roborandos: sua sapiētia ad nos insipientes illuminādos: sua bonitate ad nos flebiles ⁊ afflictos cōsolandos. ¶ T Hanc petitionē de quadruplici regno breuiter exponit dn̄s petrus de aliaco. Adueniat. i. ad nos veniat regnū tuū/scȝ sacre scripture p verā cognitionē: vt destruat regnū erroris ⁊ ignorātie. Regnū diuine gr̄e per spūalem inhabitationē: vt destruat regnū pcti ⁊ malicie. Regnū vniuersalis eccl'ie p xp̄iane fidei declarationē ⁊ exaltationem: vt destruat regnū antixp̄i ⁊ false synagoge. Regnū celestis gl̄ie p eternā p̄miationē: vt destruat̄ regnū p̄ntis ⁊ future miserie. Et tantū de illa petitione.

¶ Lectio. lxviij. A

Fiat voluntas tua:

¶ Postq̄ petitū ē bonū celestis gl̄ie/ quo in patria beatificamur in p̄cedenti petitiōe scđa: sequit̄ nunc petitio tertia: qua petitur bonū spūalis gr̄e: quo in via ad pmerendā celestē gl̄iaȝ preparamur. Preparamur aūt ad hāc pmerendā p gratiā nostrā voluntatē diuine voluntati 9formantē in via. Hanc ḡ petim⁹ cū subiūgimus. Fiat volūtas tua. Et primo petitio hec simplr̄ pponit̄. Scđo eius pfectio specificatur/cuȝ addit̄. Sicut in celo ⁊ in terra. ¶ Sed priusq̄ ad expositionē hui⁹ petitiōis pcedat̄: explicāda est significatio hui⁹ termini voluntas dei: q̇ diuersimode accipit̄ in scriptura. Vn̄ magr̄ lib. j. dist. xlv. c. vij. Sacra scriptura inquit/de voluntate dei varijs modis loq̇ 9sueuit. Et tn̄ nō est dei volūtas diuersa: sȝ locutio diuersa est de voluntate dei: q: noīe voluntatis diuersa accepit. Nā volūtas dei vere ⁊ proprie dr̄ que in ipso est: ⁊ ipsius essentia est. Et hec vna est: nec multiplicitatem recipit. Hec magr̄. Vnde solet volūtas dei distingui. Primo in voluntatem bn̄placiti: ⁊ in volūtatē signi. Volūtas bn̄placiti duplex est. scȝ volūtas antecedēs ⁊ 9sequēs. Volūtas signi q̇ntuplex est: scȝ phibitio/p̄ceptum/9silium/impletio siue operatio/⁊ pmissio. Illa ḡ distinctio vt declarat Ockam in suo p̄mo dis. xlv. q. j. nō est alicui⁹ qđ est realiter in deo quia in deo nō est aliquo modo multiplex volūtas sicut nec multiplex essentia. Nam in deo nō distinguit̄ voluntas ab essentia. Sed ille distinctiones sunt vocabuloruȝ seu nominū q̇ significant diuinā volūtatē q̄ de⁹ est: ita q̄ hoc vbū: vult/velle: qn̄ in sacra scriptura attribuit̄ deo: diuersimode accipit̄: vt qn̄ dicit̄ deus hoc velle: qn̄q̄ valet tantū. idest deus hoc p̄cipit vel 9sulit: vel operatur: vel permittit: quādoq̄ dicit̄ hoc velle qđ sua voluntate efficit: qđ vt sit vel fiat placet. ¶ B Est ergo volūtas beneplaciti ipsa diuina essentia sibi in aliquo cōplacens vt sit/vel vt fiat. de qua apl's. Vt probetis que sit voluntas dei bona ⁊ beneplacēs ⁊ pfecta. Vbi glo. Voluntas dei dicit̄ vel qua vult que in deo est: siue id qđ vult. Hic accipitur dei volūtas qua vult que beneplacitū dei siue dispositio appellatur. Hec glo. Hec voluntas dei vt ait Augu iij. de trini. c. iiij. ⁊ alijs capitulis: vt magister colligit dist. qua supra. est p̄ma ⁊ summa causa omniū specierum atq̄ motionuȝ. Nihil em̄ fit qđ non de interiori atq̄ intelligibili aula summi imperatoris egrediatur: fm ineffabilem iusticiam. Vbi em̄ non operatur qđ vult dei oīpotentis sapientia que pertingit a fine vsq̄ ad finem fortiter: ⁊ disponit omnia suauiter: ⁊ nō solum facit ea q̄ pseuerantia cōsuetudinis admiratione non admittunt: sed etiam ea que pp̄ter raritatem ⁊ insolitum euentū mira videntur. quo℞ nihil fit sine voluntate dei: licet plerisq̄ nō appareat. Itaq̄ nō nisi dei voluntas causa p̄ma est sanitatis ⁊ egritudinis: premio℞ atq̄ penarū gratiarum ⁊ Ro. xij.

retributionũ. Hec sola est vnde ortum est quicquid est: ⁊
ipsa orta nõ est: sed eterna. Qd vero hec volũtas bñpla/
citi distinguitur in antecedentẽ ⁊ consequẽtem/ nõ sic in
telligendũ est ꝙ sicut in nobis est vna voluntas seu voli
tio p̄cedens actum: ⁊ alia ꝯsequens actum quo cõplacet
in actu: ꝙ ita sit in deo. Non eñ est talis multiplicitas in
deo: sed quicq̃d est ibi: est oībus modis essentia vel rela
tio/ aut constitutum ex his. Et ideo hec multiplicitas est
nois vt dictũ est. Vñ eadem voluntas in deo est antece/
dens ⁊ cõsequens. Dicit̃ tamen nũc antecedẽs: nũc cõse
quens respectu alterius ⁊ alterius. ¶ C Voluntas be
neplaciti antecedens est voluntas diuina dans alicui an
tecedentia: vnde põt consequi aliquid vel operari: para
ta coagere si ille velit cum p̄cepto vel consilio exequẽdi.
Et sic dicitur antecedẽter velle aliquid: quãdo ad id agẽ
dum/ vel cõsequẽdum dat alicui necessario requisita pa/
ratus illi coagere ⁊c. Gratia exempli. Diuina volũtas an
tecedenter vult petrum mereri: quãdo dat petro libe. ar
bi. atq; gratiam. Addit etiam p̄ceptum aut consilium vt
mereatur: paratus sibi cooperari ad actum meritoꝛium:
in hoc eñ diuina volũtas non quasi per se et immediate
fertur super operationẽ meritoꝛiã: sed quasi mediate et
antecedenter: quia imediate fertur in ea antecedẽtia me
ritum donando ea sine quibus nõ meretur: vel ordinata
ad meritum vt sunt li. arbi. gratia preceptum aut ꝯsiliuꝫ.
Dicũtur ergo operationes meritoꝛie a deo volite antece
denter etiam prius q̃ fiant: immo etiam si nõ fiant: ex eo
solum ꝙ efficaciter vult ea que antecedũt actum merito
rium. Per hoc ꝙ dicit̃ voluntas diuina (qd ꝓprie accipi
tur pro actu diuine voluntatis q̃ est realiter essentia diui
na ⁊ deus) excluditur volũtas signi. Dicitur dans alicui
antecedentia: per hoc excludit̃ voluntas beneplaciti cõ
sequens. Licet eñ volũtas tam antecedens q̃ ꝯsequẽs
est voluntas beneplaciti: ⁊ ita diuina essentia: ipsa tamẽ
nõ dicitur absolute volũtas: sed in ordine ad aliqd voli/
tum imediate aut mediate. Respectu voliti imediate est
volũtas ꝯsequens: respectu voliti mediate antecedens.
Unde in casu posito essentia diuina dicitur voluntas be
neplaciti ꝯsequens respectu li. arbi. petri ac gratie sibi in
fuse: ⁊ p̄cepti aut consilij de agendo meritoꝛie: sed respe
ctu actus meritoꝛij nõdum in esse positi dicit̃ volũtas an
tecedens. Dicitur cum cõsilio vel pꝛecepto: ad excluden
dum operationes vitiosas ⁊ pctã: quas deus non vult
antecedenter: licet dedit lib. arbi. naturalia ⁊ potentias
q̃bus perficiuntur: quia nõ adiecit p̄ceptum vel ꝯsilium
de agendo male aut peccando: sed magis de opposito. i.
nõ peccando. Ideo illas operationes malas nõ vult vo
luntate beneplaciti antecedenter. Dicitur vltimo parata
coagere si velit: per hoc excluditur factuꝫ abꝛae: quia do
minus nõ voluit eum offerre suum filium antecedenter
licet id p̄ceperat ei: ⁊ dedit ei naturalia quibus posset fi/
lium imolare: quia non paratus fuit ei cooperari. Loco
cuius particule quidam dicũt: sine manifestatione oppo
siti eius q̃ p̄cepit. ⁊ redit in idẽ. ¶ D Volũtas bñpla
citi cõsequẽs est volũtas diuina sibi efficaciter in esse ali/
cuius complacens: ipsum diligendo esse: aut pꝛoducen/
do seu conseruando. Dicitur ipsum diligẽdo esse: ꝓpter
voluntatem diuinam respectu suijpsius ⁊ personarũ in
diuinis. Non eñ volũtas que est essentia diuina: oībus
modis seipsam vel personas pꝛoducit aut cõseruat: licet
seipsam ⁊ personas velit. Dicitur ꝓducens aut ꝯseruãs
ꝓpter voluntatem diuinam consequẽtem respectu crea
ture: quoniã volendo omnem creaturam in esse ꝓducit
aut pꝛoductam conseruat. Hac voluntate immediate fer
tur in volitum. Et sic dicitur deus velle omne positiuũ.
Sine hac voluntate nihil fieri potest in mundo: quia vt
dictũ est: ipsa est p̄ma ⁊ summa causa omniũ causabiliũ.
Hec etiam voluntas beneplaciti consequens semper im
pletur. De hac eñ dicitur in ps̃. Omnia quecũq; voluit
dominus fecit in celo ⁊ in terra. Qd etiam ratione osten

ditur: nam ꝙ aliquis effectus nõ fit ab aliqua causa hoc
contingit: Aut quia causa illa nõ habet sufficientem po
tentiam ad pꝛoducendum illum effectuꝫ: sicut homo nõ
potest pꝛoducere angelum: quia ad hoc non habet vir/
tutem actiuam. Aut quia ab alio impeditur in causando:
sicut ignis non comburit stupam pꝛopter obstaculi pꝛo
hibentis interpositionem. Aut quia dependet in agẽdo
ab alia causa requisita ad agendum que secum non con/
currit: sicut ignis in camino ignis non egit in pueros: q:
deus subtraxit suam causalitateꝫ: que requiritur in actio
ne cuiuslibet creature. Aut quia causa ipsa mutatur in se
anteq̃ pꝛoducat effectum: sicut homo non semper facit
que facere instituit: quia anteq̃ faciat mutat pꝛopositũ
faciẽdi. Nullo hoꝛum modoꝝ impediri potest diuina vo
luntas: quin fiat id quod facere vult. Ipsa eñ est causa
vere omnipotens: quapꝛopter nulla potest ei deesse cau
salitas requisita ad fieri cuiuscũq;. Si eñ aliqua talis de
esset: iam nõ esset omnipotens. Similr̃ ex eodem: a nul/
la causa potest impediri quin agat qd efficaciter agere
vult. Nam quia omnipotẽs/ potest tollere omne impedi
mentum si esset. Si eñ nõ posset: deesset sibi potentia ad
tollendum obstaculum. Ex eodem impediri non potest
per defectum cause coagentis: quia q̃uis cuꝫ deo in mul
tis actionibus concurrant cause secũde: sicut sol ad illu/
minandum aerem: ignis ad pꝛoducenduꝫ caloꝛem. Põt
tamen sua omnipotentia sine omni causa scd̃a ꝓducere
quẽlibet effectum. alioquin sibi deficeret potentia sup/
plendi causalitatem cause secunde. Nec ꝓpter quartum
omittitur qd vult fieri: q: est simplr̃ imutabilis: quapꝛo/
pter quicq̃d vult pro tẽpore ab eterno voluit: ideo ꝓ tẽ
pore pro quo fieri vult: imutabiliter fit. Simili modo de
duci potest: ꝙ quicq̃d nõ vult fieri: nõ fit: adiũcto ꝙ est
causa mere libera in agendo ⁊ causa vniuersalissima cõ/
currens ad pꝛoductionẽ omniũ pꝛoductoꝛũ. Eapꝛopter
nulla creatura potest aliquẽ effectuꝫ pꝛoducere: nisi dei
voluntas assit ⁊ concurrat libere in agendo. Hũc cõcur/
sum cum subtrahit: qd facere põt dum vult: q: libera in
agendo: nihil fieri põt a creatura: ⁊ per ꝯsequẽs non fit
qd deus nõ vult fieri. Non aũt sic est de voluntate dei be
neplaciti antecedente. Illa eñ nõ semꝑ adimpletur: nã
manifestum est ꝙ deus dat cuilibet naturalia quib⁹ põt
facere actũ meritoꝛiũ. Similr̃ ⁊ grãm si nõ ponit obiceꝫ:
paratus est etiam coagere cuilibet ad actum meritoꝛiũ.
Dat etiã pꝛeceptum ⁊ ꝯsilium vt exequatur: ⁊ tamẽ non
quilibet facit actum meritoꝛiuꝫ. Sed multi eliciũt actus
demeritoꝛios contra voluntatem diuinã antecedenteꝫ.
¶ E Volũtas signi est creatura aliqua: siue effectus
diuine voluntatis significãs vel manifestãs nobis diui/
nã voluntatẽ. Sepe eñ signa noiant̃ noibus signatoꝝ:
sicut elemosyna impensa pauperi/ vocatur misericoꝛdia
vel pietas. Unde dicimus ille fecit magnã misericoꝛdiaꝫ
vel pietatem huic pauperi: quia elemosyna exterioꝛ pau
peri data signũ est misericoꝛdie ⁊ pietatis in animo dan
tis: sic testamentum siue codicillum vocant⁹ vltimam vo
luntatem: quia signũ est volũtatis vltime testatoꝛis. Vñ
magister vbi. s̃. Aliquãdo s̃m quãdam figurã dicẽdi/ vo
luntas dei vocatur: qd ꝓprie nõ est volũtas eius: vt pꝛe
ceptio/ ꝓhibitio/ ꝯsiliũ/ ꝑmissio ⁊ operatio. Ideoq; plura/
liter aliqñ volũtates dei ꝓnũciat. vt in ps̃. Magna opa
dñi exq̃sita in oẽs volũtates eius: cũ nõ sit nisi vna volũ
tas dei: q̃ ipse est. Ita etiã idem ꝓpheta ꝓpter multos ef
fectus misericoꝛdie ⁊ iusticie pluraliter dicit: Misericoꝛ
dias dñi in eternũ cantabo. Et alibi. Iusticie dñi recte le
tificantes coꝛda. Cum tamẽ in deo vna sit mia: vna iusti
cia: ⁊ vna eadẽq; sit misericoꝛdia: que iusticia scilꝫ diuina
vsia. Lectio. Ideo aũt p̄ceptio/ ꝓhibitio ⁊c. cũ sint mul
ta: vnũquodq; tñ eoꝝ dr̃ voluntas: q: sunt signa diuine
voluntatis. Quẽadmodũ signa ire dicuntur ira: ⁊ signa
dilectionis dilectio appellantur. Et s̃m hanc figuram di
cendi non est falsum qd dicitur. Sed verum qd dicitur:

sub tropo nubilo obumbratur: ꝛ ſm hos tropos diuerſe voluntates dicunt: quia diuerſa ſunt illa que per tropum voluntates dei dicunt. Hec magiſter. ¶ F Hec autē voluntas ſigni etiā nō ſemper impletur: maxime illa que eſt preceptio/ ꝓhibitio/ ꝛ conſiliū. Nā deus precepit omnibus ſeruare legē. Conſtat autē multos cōtra legem ambulare/ ꝛ violare precepta: nec tamen ex hoc arguitur impotentia in dei volūtate: quia nō vult dñs efficaciter vt oēs ſuis mādatis obtēperent: quia ſi ſic vellet indubitāter oēs mādata eius obſeruarent. Sed ſm hoc velle dr: quia illud fieri precepit/ determinās ſe cooperaturū omnib⁹ id facere volentib⁹: neminē tamen cogit ad id faciendū. Et ſm hoc nihil aliud eſt dicere voluntatē dei ſigni nō adimpleri: niſi ꝙ dei precepta nō adimplentur. Et ſimiliter nihil aliud eſt dicere aliqd fieri cōtra voluntatē dei: niſi q2 aliquid fit cōtra ꝓhibitionem dei: ſed cōtra voluntatē ſigni/ que eſt operatio vel permiſſio: nihil fit. Nam eoipſo ꝙ operatio eſt ipſa operatio implet. Similiter eoipſo ꝙ eſt permiſſio: id impletur: ꝛ fit quod permittit. Si eīm non fieret: nec diceret operatio dei nec permiſſio: ꝛ ita nec volūtas dei. Et ſm hoc exponitur et
1.Tim.ii. intelligi debēt ſcripture: ſicut illud apli. Deus vult oēs homines ſaluos fieri ꝛ ad agnitionē veritatis venire. qđ intelligendū eſt voluntate antecedente: qđ eſt dictu. Deus vult oēs homines ſaluos fieri antecedenter: quia dedit omnibus hominibus liberam voluntatē: qua ſe vertere poſſunt in bonū. Adiecit legē et cōſilia: vt ſm illas regularēt ſuas operationes: paratus dare omnibus ſuā gratiam: vt efficaces ſint in bene ꝛ meritorie operādo: ꝛ potētes reſiſtere malis inclinationib⁹ ac ſuggeſtionibus quib⁹ omnib⁹ homines ordinant ad ſalutem. Vult ergo oēs homines ſaluos fieri antecedenter: ꝓ quāto facit qđ in ſe eſt: dirigēdo hoies ad ſalutē. Sic exponit Dam. lib. ii. c. penul. Beatus vo Aug. ait: ꝙ apls nō vult dicere/ ꝙ deus velit oēs ſaluari: ſed ꝙ nullus hominū ſaluatur niſi per dei volūtatē. Et eſt talis modus loquēdi: ſicut ſi in vna ciuitate eſſet tantū vnus magiſter/ qui doceret pueros illius ciuitatis: tūc dici poſſet: ꝙ magiſter talis doceret oēs pueros ciuitatis. Nō quia oēs pueri a tali magiſtro docerētur: ſed quia nullus doceretur niſi per eum. Eandem ſententiam ponit beatus Aug. in epiſtola ad vitalē di. Sicut illud qđ dictum eſt: oēs in chriſto viuificabunt: cū tamen multi eterna morte punientur: ideo dictū eſt: quia quicūq5 vitā eternā ꝑcipiūt: nō percipiūt niſi in chriſto. Ita qđ dictum eſt: oēs hoies ſaluos fieri: ideo dictū eſt: quia oēs homines qui ſalui ſiunt: niſi chriſto volente ſalui nō ſiunt. Sunt et alie expoſitiones: ſed iſte ſufficiāt. ¶ G Iſtis premiſſis ꝓcedo ad expoſitionē hui⁹ petitiōis: Fiat voluntas tua: primo de voluntate bñplaciti: deinde de voluntate ſigni. Quoad primū hac petitiōe vt dicit beat⁹ Cyprianus: nō petimus vt deus faciat qđ vult: ſed vt nos facere poſſim⁹ qđ de⁹ vult: ſupple nos velle. Nā qs obſiſtit q̄ minus qđ velit faciat: ſed quia nobis diabolus obſiſtit: q̄ minus ꝑ oīa noſter anim⁹ atq5 act⁹ deo obſequat: oramus ꝛ petim⁹/ vt fiat in nobis volūtas dei: q̄ vt fiat in nobis: opus eſt dei volūtate. i. ope ꝛ ei⁹ ꝓtectiōe: q2 nemo ſuis virib⁹ fortis eſt: ſed dei indulgētia ꝛ miſericordia tut⁹ eſt. Et recte poſt petitionē regni dei/ qđ eſt finis noſter: petim⁹ noſtre volūtatis cōformitatē: tanq̄ mediū ad hūc finē perueniēdi: q2 eīm hāc habētibus pax regni nūciat ab angelis: In hac ſacratiſſima natiuitate qua h ſcribim⁹ anno. M. cccc. x. canētib⁹/ Et in terra pax hoibus bone volūtatis. Bona eſt noſtra volūtas/ dū fuerit cōformis diuine volūtati. Quia eīm diuina voluntas ex ſeipſa recta eſt: ꝛ ſuꝑpri⁹ regula: qm̄ ſumma eſt ꝛ eterna: nec regulā h3 cui ſe cōformet vt ſit recta: ſuperiorē aut priorē: ipſa ꝛ ſui ꝛ oīs rectitudinis ac iuſticie regula eſt: ideo obliqua ꝛ nō recta eſſe nō pōt. De h venerabilis Hugo de ſcō vict. li. i. p̄te. iiii. c. i. ita ait: Prima rerū oīm cā volūtas eſt creatoris: quā nulla ꝓcedēs cauſa mouit: q2 eterna eſt: nec ſubſequēs aliqua ↄfirmat quia ex ſemetipſa iuſta eſt. Neq5 idcirco iuſtū voluit: q2 futurū iuſtū fuit qđ voluit: ſed qđ voluit idcirco iuſtum fuit: q2 ipſe voluit. Suū eīm ac ꝓpriū volūtatis ei⁹ eſt iuſtū eſſe qđ eſt: ꝛ ex eo qđ in eo eſt iuſtū: iuſtū eſt/ ꝙ ex eo eſt iuſtū: qm̄ ſm eā iuſtū eſt qđ iuſtū eſt: qđ vtiq5 iuſtum nō eſſet: ſi ſm eā nō eſſet. Cū ergo querit: quare iuſtū eſt qđ iuſtū eſt: cōuenientiſſime rñdetur: qm̄ ſm volūtatē dei eſt q̄ iuſta eſt. Cū ergo qrit: quare ꝛ ipſa dei volūtas iuſta eſt: Hoc ſanius rñdet: qm̄ p̄me cauſe nulla cā eſt: cui ex ſe eſt eſſe qđ eſt. Hec eīm ſola eſt vñ ortū eſt qcqd eſt: ꝛ ipſa nō eſt orta: ſed eterna. Hec Hugo. ¶ H Dis ergo iuſticia ꝛ rectitudo rōnalis creature cōſiſtit in conformitate ipſius ad dei volūtatē. Obliquas vo ꝛ iniuſticia creature rōnalis ex diſſormitate volūtatis ei⁹ ad volūtatē diuinā cōſurgit: ſicut docet beat⁹ Augu. ſuꝑ ps. di. Iſti ſunt recti corde: q̄ in hac vita ſequunt voluntatē dei. Voluntas dei eſt aliqñ vt ſanus ſis: aliqñ vt egrotes. Si qñ ſanus es/ dulcis eſt tibi volūtas dei: ꝛ qñ egrotas/ amara eſt tibi: nō es rect⁹ corde: q2 nō vis volūtatē tuā dirigere ad dei volūtatē: ſ3 vis dei volūtatē curuare ad tuā. Illa recta eſt: tua curua: tua dirigēda eſt ad illā vt ad regulā: nō illa curuāda eſt ad tuā. Iuſticia g̃ nr̄a in h ↄſiſtit vt noſtra volūtas infirma: de ſe nō recta: cōformet diuine voluntati tanq̄ ſue regule: cui cōuenit eſſentialiter eſſe rectam. Huic q2 angeli quidā ſe diſſormarūt: deiecti ſunt a loco voluptatis/ lucis/ leticie/ ꝛ amenitatū ad loca penarū miſerie ꝛ tenebrarum. Ideo ne ꝛ nobis ab hac inobliquabili volūtate declinantibus pateat locus caliginis ꝛ gehēna: oramus: Fiat volūtas tua. Quia vo ceteri angeloꝝ diuinā voluntatē/ eiuſq5 beneplacitū intuētes/ ſe illi libere cōformarunt: ne ab illa curuari poſſent: ſed in ipſo perpetuo ſolidarent: cōfirmati ſunt ꝛ ſtabiliti in beatoꝝ patria. Ideo quia ꝛ nos in illā venire cupimus: poſt petitū regnū quod eſt ſanctoꝝ patria: orantes ſubiūgim⁹: Fiat volūtas tua. Hunc orādi modum nedum verbo magiſter noſter docuit: ſed facto ſuo exēplauit. Vñ beatus Cyprianus: De⁹ infirmitatē hominis quā portabat oſtēdens ait: Pater ſi fieri poteſt/ tranſeat a me calix iſte. Et exemplū diſcipulis ſuis tribuēs: vt nō voluntatē ſuā: ſed dei faciant addidit dicēs: Verūtamē nō qđ ego volo: ſed qđ tu. Et alio loco dicit: Nō deſcēdi de celo vt facerē voluntatē meā: ſed eius qui me miſit. Qđ ſi filius obaudiuit vt faceret patris voluntatē: quāto magis ſeru⁹ obaudire debet vt faciat voluntatē dei: ſicut in epiſtola ſua/ Iohānes quoq5 ad faciendū dei voluntatē hortat ꝛ inſtruit/ dicēs: Nolite diligere mundū ꝛc. Et ſequit. Mundus tranſit ꝛ cōcupiſcētia eius. Qui aūt fecerit voluntatem dei/ manet in eternū: quomodo ꝛ de⁹ manet in eternū. Qui ergo in eternū manere volumus: dei q̄ eternus eſt: voluntatē facere debemus. Hec Cyprianus. Si ergo filius cuius volūtas curuari nō potuit: vtpute cōfirmata ꝛ impeccabilis orauit: Pater nō mea: ſed tua volūtas fiat: quid faciet miſer peccator: cuius volūtas inſtabilis ꝛ peccabilis: multiſq5 retiaculis peccatoꝝ inuoluta: quā trahit mundus: ſuggerit diabolus: concupiſcentia inclinat ad ſe diſſormandum diuine rectiſſime voluntati. Nihil certe vtilius vel fructuoſius fieri poterit/ ꝙ tota mēte/ animo et corde ad patrem orare qui in celeſti reſidet gloria: Fiat voluntas tua: vt qđ tu nos vis facere/ faciamus: quod tu prohibes/ caueamus: quod tu conſulis impleamus: quod tu vis/ velimus. Sicq5 tue voluntati iuſtiſſime ſemꝑ ꝛ in oībus nos cōformem⁹. ¶ I Sed 2
ꝓ pleniori hui⁹ petitiōis intellectu q̄rit: Vtrū teneamur noſtram voluntatē diuine voluntati in oībus cōformare. Et videtur ꝙ nō: quia nō tenemur intellectū noſtrū diuino intellectui conformare: alioquin habens opinionem falſam/ peccaret: quia diſcordaret ab intellectu diuino qui in nullo errare poteſt: ergo a ſimili/ nec tenemur volūtatē noſtrā diuine volūtati cōformare. ¶ Ad oppo

finum. Voluntas creata tenetur se cōformare sue regule: sed volūtas diuina est regula cuiuslibet volūtatis create: ergo q̄libet volūtas creata tenet̄ se cōformare volūtati diuine. Ad hoc dubiū doctores varie r̄ndent vt recitat Alex. de ales pte. i. q. xli. ⁊ post cū sanct⁹ Bona. q. vlti. p̄mi senteñ. Plus in mō loquēdi q̄ i re ipā differētes. Ideo premitto quasdā distinctiōes / fm quas ponent̄ cōclusiue r̄nsiones. ℂ Notandū igit̄ q̄ volūtas nostra pōt cōformari volūtati diuine: In volito / volēdi actu / volendi modo. In volito: qñ vult rem illam seu opus quā vel qd̄ vult de⁹. In volēdi actu: qñ vult illud qd̄ deus vult eum velle: qñ sc3 habet actū cōformē actui diuine volūtatis: lic3 nō illud velit qd̄ de⁹ vult. Gr̄a exēpli: Deus vult bonū filiū honorare patrē: quē3 tñ deus nō vult honorari. Vult em̄ de⁹ filiū velle necessitatē patris releuare: vpura in firmitatē vel paup̄tatē: licet de⁹ patrē velit esse infirmū ⁊ pauperē. Silr̄ de⁹ vult quēlibet diligere oēm p̄ximū suū volēdo sibi vitā eternā: cū tñ de⁹ nō velit illi / p̄ximo sc3 p̄scito vitā eternā. Diligēs ergo sic primū / cōformat se volūtati diuine nō in volito: q2 nō in vita eterna: sed in actu volēdi: q2 h3 actū cōformē actui diuine voluntatis. vult em̄ sicut deus vult eū velle. In mō volēdi: qñ vult ex illi charitate / ⁊ p̄pter eundē finē quo deus vult. Sic qui vult aliq̄d qd̄ de⁹ vult: ⁊ qd̄ deus vult eu3 velle: nō tñ p̄pter eundē finē. i. nō p̄pter deū. (Nam p̄pter seipsum de⁹ vniuersa operat̄: vt d2 Prouerb. xvi.) conformat se diuine volūtati in volito / ⁊ in actu volendi: nō tñ in volēdi modo. ℂ R Scd̄o notandū q̄ quelibet dictarū voluntatū pōt esse actualis vel habitualis. Actualis / vt qñ elicit actū / sc3 velle id qd̄ de⁹ vult: vel qd̄ deus vult eā velle: aut cū circūstantiis ⁊ eo modo cū quibus ⁊ quomodo deus vult. Habitualis / qñ actu nō elicit velle vel nolle: habet tñ in se habitū inclinantē ad eliciendu3. Et ille habitus inclinare pōt mediate vel imediate. Immediate / sicut habitus genit⁹ ex particularib⁹ actibus volendi hoc vel illud. Sicut ex actibus volendi abstinere a superfluis frequētatis / generat̄ habitus tēperantie: qui immediate inclinat ad volendū viuere tēperate tanq̄ ad actū p̄priū. Mediate aūt habit⁹ inclinat: qui inclinat mediante actu p̄prio. Sicut habitus p̄ncipiū mediante actu p̄prio inclinat intellectū ad actū cōclusionis: vt est habitus quo generaliter cōplacet voluntati quicq̄d cōplacet volūtati diuine. Hic em̄ nō inclinat immediate ad omne volitū a deo. Presupponit em̄ cognitionē qua sciat̄ hoc esse volitū a deo: ⁊ mediāte illa inclinat ad actū volendi volitū tale a deo. Nā ille habit⁹ p̄imo iclinat ad volēdū generalr̄ omne volitū a deo tanq̄ ad actū p̄priū. Iste autē actus volēdi omne volitū a deo / cōcurrēte cognitione q̄ hoc particulare est volitū a deo: inclinat ad volendu3 illud particulare q2 volitum a deo. ℂ S His p̄missis est p̄positio prima: Nō oportet voluntatē viatoris se cōformare diuine volūtati in omni volito: volēdo quodlibet volitū a deo actualiter: immo qñq3 tenet̄ se nō cōformare. Prima pars patet: q2 nō semp̄ tenet̄ scire volūtatē dei bn̄placiti cōsequētē. Hec est em̄ volūtas dei q̄d ad volitū: dicēte ap̄lo ad Roma. xi. Quis cognouit sensum dn̄i. Qd̄ autē nō tenet̄ scire: nō tenet̄ velle: cū velle p̄suppo nat cognoscere: imo pōt qñq3 meritorie oppositū velle: idest n̄ velle qd̄ de⁹ nō vult. Sicut de dauid legit̄. ij. Regū. vij. q̄ voluit edificare tēplū dn̄o: qd̄ tñ dn̄s noluit p̄ ip̄m: sed per filiū suū salomonē edificare: ⁊ tñ voluntas dauid bona fuit ⁊ recta. Vñ. iij. Regu3. viij. habet̄. Dixit dn̄s ad dauid. q̄ cogitasti in corde tuo edificare domum nomini meo: bene fecisti: hoc ip̄m mēte ptractās. Verūtñ tu nō edificabis mihi domū: sed fili⁹ tuus. Itē beat⁹ Augu. in enchi. ca c. Aliqñ bona volūtate hō vult aliq̄d qd̄ deus nō vult: etiā ipse bona multo amplius multoq3 certius voluntate: tanq̄ si bonus filius patrē velit viuere: quē deus bona voluntate vult mori. Et rursus hoc fieri pōt: vt hoc velit hō voluntate mala qd̄ deus vult bona: velut si malus filius vellet mori patrē: velit hoc etiā de⁹. Et sequitur. Nā deus quasdā volūtates suas bonas implet p̄ maloz hoim volūtates malas. sicut p̄ iudeos maliuolos bona voluntate patris christus p̄ nobis occisus est. Preterea si deus p̄cipiat alicui vt nō velit ab eo volitū: vt si deus velit patrē meū mori: ⁊ precipiat mihi vt velim patrē meū viuere. In hoc casu q̄ impossibilis nō est: teneor me cōformare diuino p̄cepto ⁊ nō diuino volito: vt infra patebit: etiā si cōstat mihi de volito. Scd̄a pars patet: q2 stat q̄ deus p̄cipiat homini aliq̄d velle qd̄ ipse nō velit: quo modo precepit diligere proximū volēdo sibi salutē: quē p̄sciuit ad dānationē. In quo casu hō tenetur velle salutē p̄ximo: in qua volūtate nō conformat se volito diuino: ergo tenet̄ se nō cōformare diuino volito in casu. ℂ T Ex illa p̄positione sequit̄ q̄ diuina volūtas bn̄placiti nō est regula sua cōformare nostrā volūtatē regulās vt sit bona. Patet per beatū Aug. vbi. s. in enchi. Bone volūtati dei pietas potius cōsonat: q̄ uis alius volētis q̄ huius idē volētis: impietas tñ interest q̄d velle homini: q̄d deo cōgruat: ⁊ ad quē finē suā q̄sq3 referat voluntatē: vt aut p̄bet̄ aut improbet̄. Hic aperte ostēdit Aug. q̄ nō semp̄ p̄bat̄ volūtas hois cōformis volūtati dei in volito: neq3 reprobat̄ semp̄ voluntas difformis: q2 qñq3 aliq̄d cōgruit velle deo: ⁊ aliud cōgruit velle homini. Silr̄ in eodē volito a deo ⁊ hoie qñq3 in aliū finē refert̄ hm̄ōi volitū a deo: in aliū ab hoie: p̄pter qd̄ qñq3 volūtas cōformis diuine volūtati reproba est: ⁊ difformis iusta. Itē in habētib⁹ intellectū ⁊ voluntatem vnū nō regulat aliud: nisi in quantū imponit vel p̄ponit sibi q̄d ⁊ q̄liter velle ⁊ agere debeat. Sed volūtas diuina bn̄placiti cōsequēs: cū non semp̄ in nobis innotescat: etiā dū innotescit: non semp̄ imponit nobis q̄d velle vel agere oporteat: ergo nō est regula / nostram volūtatē regulās. Illa ergo volūtas dei nostrā volūtatē regulat: q̄ nobis innotescit q̄d ⁊ q̄liter nos velle oportet. Et hec est p̄ceptū vel cōsiliū quo nobis innotescit q̄d ⁊ q̄liter nos velle de⁹ velle. Tūc em̄ recta est nostra volūtas: qñ id et taliter volumus qd̄ ⁊ q̄liter de⁹ vult nos velle. Et cōformitatē ad hāc dei voluntatē denotat Aug. in de lib. arbi. cū dicit / q̄ etiā lex naturalis ex h̄ recta est: q2 cōformat se diuine volūtati. Sic em̄ ois iusticia ⁊ ois rectitudo legū humanarū descēdit a p̄ma rectitudine: q̄ est volūtas dei: ⁊ cōsistit in conformitate sua ad diuinā voluntatē: dū sc3 est talis / qualē eā vult esse diuina volūtas. ℂ Scd̄a propositio: Nō tenet̄ volūtas viatoris se cōformare habitualiter imediate volūtati diuine in volito. Patet p̄positio sicut precedēs: q2 habitus imediate inclināns ad volēdū aliq̄d / presupponit cognitionē volēdi. Nō autē tenet̄ hō cognoscere volita diuina: ergo nec tenet̄ h̄re habitu3 inclinātē particulariter ⁊ imediate ad illa volita. Preterea pōt habere actū cōtrariū volūtatis vt deductū est meritorie alicui⁹ voliti a deo: ergo etiā habitū cōtrariū: ⁊ p̄ cōsequēs nō habere habitū cōformē: cū cōtraria simul stare nō possunt: ⁊ quicūq3 pōt habere vnu3 cōtrarioz sine peccato: nō tenet̄ habere reliquū. ℂ V Tertia p̄positio: Volūtas cuiuslibet viatoris ad aliqualē dei noticia3 attingere potētis rōnis vsum habētis: tenet̄ se cōformare habitualiter mediate volūtati diuine bn̄placiti: quantū ad volita p̄ ipsam. Patet: q2 in omni hoie vsum rōnis habēte / debet esse talis voluntas habitualis: qua sibi in genere placet quicq̄d deo placet: lic3 in particulari nesciat q̄d deo placeat: ergo p̄positio vera. Cōsequētia nota: Antecedēs p̄batur. Nā q̄libet hoim tenet̄ h̄re cor nō prauū: s3 rectū. Cor aūt rectū est cor volēs oīa q̄ vult de⁹ Vñ Augu. sup illud p̄s. Non adhesit mihi cor prauū. ait. Cor prauum est cor nō rectum. Rectū autē cor hominis dicitur: qui omnia que vult deus ⁊ ipse. Et glo. sup eodē verbo dicit. Cor prauū cor tortu3: qd̄ habet. qui non vult omnia que vult deus. Hoc autē nō potest intelligi de voluntate actuali aut habituali immediate inclināte ad vo

lendū qđ deus vult: vt patet ex duabus p̄cedentib⁹ ppo
sitionib⁹: ergo intelligit̄ de volūtate habituali mediate
inclināte. ¶ Quarta ppositio: Volūtas viatoris tenet̄
se cōformare volūtati diuine bn̄placiti in particulari co-
gnite: nisi reuelatio aut p̄ceptū dei ip̄az ad oppositū obli
garet. Probat̄ illa propositio: q: impossibile est voluntatē
velle antecedēs/ ꝛ nō velle cōsequēs scitū esse tale: cum
nō possit opposita simul velle. Oppositū aūt cōsequen-
tis semꝑ repugnat cōtradictorie antecedēti. Sed volēs
habitualiter omne volitū a deo/ vult antecedēs ad q̄dli-
bet particulare volitū: cū quelibet vniuersalis īferat suā
particularē: ergo volēs vniuersalē/ oīne scꝫ volitū a deo:
vult etiā hoc volitū a deo scitū esse tale. ¶ Et nota ꝙ ha
bit⁹ ꝛ habitualiter nō accipit̄ hic ꝓprie ꝓ q̄litate genita
ex actib⁹ frequētatis: sꝫ largi⁹ ꝓ omni dispositiōe volūta
tis qua parata est velle actualiter obiectū sibi sufficiēter
p̄sentatū. Nā volūtas anteq̄ habuisset actū volēdi oīa q̄
de⁹ vult siue h̄ particulare volitū a deo: tenet̄ habituali-
ter h̄ velle: ꝛ tm̄ nō tenet̄ habere q̄litatē ex actib⁹ genitā:
cū nullus actus precessit. ¶ Dicit̄ notāter in ꝓpositiōe/
nō actualiter: q: posset volūtas app̄rehēso aliq̄ a deo vo
lito nō esse deliberata aut distracta circa alia. Posset etiā
suspēdere actū suū et p̄cipere intellectui/ vt magis deli-
beraret. Nā actus preuenientes deliberationē/ nō sunt in
hoīs potestate: ideo ad illoꝝ moderationē subitā hō nō
obligat̄. ¶ O Cōcessum etiā est humane infirmitati:
vt dicūt doctores: si euenit aliquid triste ꝛ penale motu
quasi subito ꝛ naturali: illud nolle ꝛ q̄si discōueniēs re-
fugere. Cū aūt ratio accedit: ꝛ ꝙ hm̄ōi euētus cā est diui
na volūtas attēdit: tūc volūtate talē deliberatā cognitio
nē cōsequēte: tenet̄ se cōformare volūtati dei volēdo il-
lud triste ꝛ penale. Vn̄ beatus Aug. Si q̄ recto sunt cor
de/ q̄nq̄ corde mortali priuatim aliq̄d velint qđ sue cau-
se negocio vel p̄senti necessitati cōuenit: tm̄ q̄cito intelle
xerint aut cognouerint deū aliud velle: ꝓponūt volunta
tē oīpotētis sue volūtati infirme: ꝛ volūtatē dei volunta
ti hoīs. Vn̄ hō christ⁹ ostēdit quādā priuatā hoīs volūta
tē patri/ dicēs: Si fieri pōt/ trāseat a me calix iste. Hec hu
mana volūtas erat ꝓpriū aliq̄d ꝛ priuate volēs. Sed q:
rectū corde voluit esse hoīem: ꝛ quicq̄d in eo aliquātulū
curuū esset: dirigere ad deū/ qui semꝑ rectus est: subdit:
Verūtamē nō qđ ego volo: sed qđ tu vis pater. ¶ Dicit̄
etiā nisi reuelatio aut p̄ceptū dei ꝛc. q: posset deus reue
lare petro ꝙ nō vellet eū velle mori patrē: quē tm̄ de⁹ ip̄e
vellet mori. In quo casu teneret̄ petrus velle patrē suū
nō mori: licet sciret deū ip̄m velle mori. ¶ Dicit̄ notāter
in particulari cognite: q: vt. s̄. dictū est: pōt bon⁹ fili⁹ pa-
trē suū velle viuere quē de⁹ vult mori: dū ignorat hāc dei
volūtatē. Vn̄ licꝫ pater grauissima laboret ac desperata
infirmitate: adhuc fili⁹ pōt velle patrē viuere. Pōt etiam
vite remedia q̄rere medicoꝝ opere ꝛ alijs licitis vijs: tuꝫ
q: nulla infirmitas est euidēs signū ꝙ de⁹ velit patrē mo
Ro. iiij. ri: qui pōt etiā mortuos resuscitare: ꝛ vocat ea q̄ nō sunt/
sicut ea q̄ sunt. Semꝑ em̄ dubitare pōt fili⁹/ an de⁹ velit
patrē suū mori/ ad minus ꝓ illo vel isto instāti. Ideo do
nec mortu⁹ nō fuerit: remedia longioris vite licite q̄rere
pōt. Et sic suo mō in alijs pōt q̄libet q̄rere defensionē ac
refugiū cōtra insidiātes/ oppugnātes/ opprimētes: licet
deus velit eū sic tētari/ ꝛ dānificari/ q̄diu ignorat veruꝫ
deus hoc velit: aut q̄diu ꝛ vsq̄quo hec velit: semꝑ tm̄ ma
nere debet habitualis illa cōformitas volūtatis media-
ta: de qua loquit̄ ꝓpositio tertia: vt semꝑ sit paratus aio
patiēter ferre/ si nosset deū h̄ simplr̄ velle. ¶ P Sed
hic q̄ri pōt: ꝑ quid nobis innotescere pōt volūtas dei be
neplaciti ꝛ cōseq̄ntis. R̄ndet̄ ꝙ duob⁹ modis possumus
certe cognoscere deū aliq̄d velle nunc esse vel fuisse vel
futurū fore. Vnus est diuina reuelatio. Sic certe ꝓphe-
te nouerūt p̄terita presentia ꝛ futura. Sic moyses nouit
mūdi creationē: quā posteris descripsit: q̄ longe fuit p̄te
Actuū. v rita. Sic petrus nouit p̄ciū qđ fraudauit ananias ꝯcu
tiente saphyra. Sic heliseus ꝓpheta nouit giezi tenere
vestes quas naamā dederat ꝛ munera. iiij. Regū. v. Sic
nos certe credimus futurū iudiciū: antichristi ꝑsecutio-
nē: ꝛ mortuoꝝ resurrectionē. Alio modo cognoscit̄ hec
diuina volūtas ipso facto aut operatione. Cū em̄ diuina
volūtas oīm rerū existētium est autor: ꝛ nihil oīno fieri
pōt eo nolēte: eo ip̄o ꝙ aliq̄d fit/ vel factū est: certe nosci
mus deū hoc fieri: vel factū esse voluisse. Et hec noticia
tm̄ extendit se ad p̄terita ꝛ existentia: nō ad futura. Vn̄-
de certi sumus ꝙ quecūq̄ circa nos fiūt: siue ꝓspera/ si-
ue aduersa: vt abūdantia temporaliū in frumento et vi-
no: diuitiarū affluētia: corpoꝝ sanitates: honoꝝ sublima
tiones. Silr̄ ꝛ hoīm clades/ guerre/ pestes/ terrarum
depopulationes/ paupertates/ erūne/ amicoꝝ interitus et
silia: omnia deo volēte ꝛ faciēte hec fiūt: vt. s̄. tactum est.
¶ Q Ex quo sequit̄ ꝙ in oībus supra dictis ita tene-
mur nostrā volūtatē diuine cōformare volūtati: vt oīa h̄
dū fiūt: seu accidūt/ nobis placeāt: eaq̄ sic fieri velimus
tanq̄ volita a deo sua rectissima ꝛ iustissima voluntate.
Hoc etiā docemur Eccli. xxxix. Bn̄dicite dn̄m in operib⁹
suis. Et diceris in confessione. Opera dn̄i vniuersa bona
valde. Opera em̄ dn̄i exq̄sita sunt i oēs volūtates eius.
Et iterū in ps̄. Bn̄dicā dn̄m in omni tp̄e: semꝑ laus ei⁹ in
ore meo. Sup quo Aug. Nunq̄d solū q̄n tibi bn̄facit: q̄n
abūdāt tēporalia: multū frumēti vini ꝛ olei: auri ꝛ argē-
ti: pecoꝝ: domoꝝ: tūc bn̄dices. Nō: sed i omni tp̄e: ergo ꝛ
tūc q̄n illa ꝑ tēpus ꝛ ꝑ flagellū dei turbant̄: auferun
tur: ꝛ minus nascunt̄: ꝛ iā nata dilabunt̄: ꝛ exinde sequi
tur egestas/ labor/ ꝛ dolor: ac tribulatio: tūc qui cantas:
bn̄dicā dn̄o in omni tp̄e: bn̄dic ꝛ q̄n illa dat: ꝛ q̄n illa tol
lit: q: ille dat/ ꝛ ille tollit: sed scip̄m a bn̄dicēte nō tollit.
De illis vō q̄ se nō cōformāt diuine volūtati dicit ꝓphe-
ta. Cōfitebit̄ tibi cū bn̄feceris ei. super quo glo. i. lauda- ps̄. xlviij
bit te o de⁹ cū bn̄feceris ei: ꝛ solum in ꝓsperis: ꝛ blasphe
mat in aduersis. Nō dicit q̄ talis est: vt sanct⁹ Iob. Si bo
na suscepim⁹ de manu dn̄i: mala cur nō sustineamus. Et
iterū. Dn̄s dedit: dn̄s abstulit: sicut dn̄o placuit ita factū
est: sit nomē dn̄i bn̄dictū. ¶ R Sed dicis ergo place-
re debet incēdiū: ꝛ ita nō erit extinguēdū: dū in domo vel
in ecclīa orit̄: nec muniēdus est locus ꝯ hostiū insultus:
nec defendēda patria: sꝫ nec instituēde ꝓcessiōes: ac orō
nes publice ad deū fundēde sunt tp̄e pestilētie ꝛ guerra
rū: qđ est ꝯ vsuꝫ ecclīe. Si em̄ tenemur illa velle: nō sunt
nolēda: ꝛ ita nec etiā ne fine orādū est aut agēdū. Itē sic
deberēt nobis placere petā: homicidia: adulteria: furta:
comesatiōes: ebrietates: ipudicitie: ꝛ cetera maleficia et
petā. Oīa illa sicut cetera supradicta nō nisi deo volente
fiūt: si em̄ fieri nollet: fieri nō possent. Ad primū dr̄ ꝙ su
pradicta penalia ꝛ aduersa dū fiūt aut facta sunt: place-
re debēt tāq̄ a deo iusta volūtate facta. Sed q: dubiū no
bis ē q̄diu dn̄s velit vt maneāt: possum⁹ velle vt cessent.
Vult em̄ q̄nq̄ dn̄s incēdiū oriri: ꝛ nō ꝯtinuari. Vult etiā
q̄nq̄ hostes isurgere: ꝛ conari aduersuꝫ iustos ꝛ nō no-
cere: sꝫ ab eis q̄b⁹ nocere moliunt̄: repelli. Et iō munien
da sunt loca: instituēde ꝓcessiōes: extinguēda incēdia/ nō
vt nō sint orta. Frustra em̄ hec fierēt cū p̄teritū reuocari
nō possit: vt nō fuerit: nec qđ est/ caueri vt nō sit: cū om-
ne qđ est: q̄n est: necesse sit esse i sensu cōposito. Sed agē
dū est ꝛ orādū: vt ea tollant̄: vt nō ꝑmaneāt: h̄ em̄ an de⁹
velit q: nobis incognitū est: orādus est vt velit: q: forte
ideo oriri voluit: vt ad orōnē nos excitaret: ꝛ nos exaudi
endo nobis suā charitatē ostēderet: ꝛ ꝑ h̄ dilectionem in
nobis ad se habēdam excitaret. Qđ eū fecisse innumere
scripture testant̄. Sic idurauit pharaonē: vt potētiā suā
ꝓpīo liberādo ostēderet: ꝛ eos ꝑseq̄ ꝑmisit vsq̄ ad mare
rubrū: vt eos mirabiliter liberatos/ ad sui cognitionē ꝛ
amorē erudiret: vt habet̄ in Exo. Et ꝑ h̄ patet ꝙ si oritur
incēdiū: laborādū est ad extinctionē: ne permanēdo ab-
sumat: licꝫ nō sit volendū vt nō sit ortū: quia hocipsum
ꝙ ortū est: certū est deū voluisse: nō autē certū ꝙ de⁹ ip̄m

velit ꝑmanere: augeri: vel ad nondū incēsa ꝓtendi. Si aūt certū foret ꝑ reuelationē aliquā/ deū velle totā ciuitatē incinerari: aut ab hostibꝰ capi: neq̄ꝙ resistēdū foret nec laborādū ad ignis extinctionē: aut hostiū repulsionē: aut orandū ꝓ pestilētie ablatione ⁊c. Sic peccauerūt iudei nolētes ciuitatē hierlm ⁊ seipsos tradere regi nabuchodonosor ad denūciationē hieremie: vt habet Hiere. xxxviij. ¶ S Ad scḋm rn̄debit infra: cū docebit de voluntate signi qḋ est ꝑmissio. Sed diceres q̇d si deus reuelaret alicui p̄scito/ ꝙ dānandus esset: nūquid talis prescitus velle deberet suā perpetuā dānationē. Hoc em̄ esset cōtra legē dilectiōis/ qua tenet seip̄m diligere ad salutē. Ad hoc rn̄det Grego. de arimino. q. vlti. j. sniarum. Supposito inq̇t/ ꝙ talis reuelatio a deo possit fieri (qḋ est satis dubiū.) Dicendū videret ꝙ nisi deus vellet hmōi hominē nō velle suā dānationē ⁊ hoc sibi cōstaret: ip̄e sciēs dei volūtatē/ deberet cōtentari: ⁊ velle ꝙ cū deus dānaret: ex quo sic esset placitū deo: ⁊ hic actus procederet ex maxima dilectione dei: nec esset culpabilis: sed laudabilis. Et vlterius videtur dicendū/ ꝙ in tali casu nō esset sibi licitū pro finali salute sua orare: sed simpliciter de diuino iudicio deberet cōtentari. Et huic fauet dictum beati Augu. xxj. de ciuitate dei. c. xxiiij. Ubi eius snīa est: ꝙ pro nullo viuēte finaliter reprobato eccl̄ia oraret vt saluaretur: si de eiꝰ reprobatione esset certa. Ait em̄: Si de aliquibus ita eccl̄ia certa esset: vt q̇ sint illi etiā nosset: q̇ licz adhuc in hac vita sint cōstituti: tn̄ predestinati sunt in eternū ignē ire cū diabolo: tā pro ipsis nō oraret q̄ nec ꝓ se ipso. et hoc late declarat ibidē. Et intelligendū est qḋ dictum est: in casu in quo q̇s esset certꝰ deū sic absolute: et nō solū cōditionaliter velle. ¶ T Ista aūt propositio quarta quibusdā videt dura. Uñ arguūt ꝯ eā. Uoluntas nō tenet oīa velle q̇ deꝰ vult. etiā que nouit deū velle: ergo ꝓpositio illa est moderāda: ⁊ nō sicut iacet est vera. Antecedēs ꝓbat: q: si teneret oīa velle q̄ nouit deū velle: aut h̄ est ex natura volitoꝝ a deo: aut ex p̄cepto. sicut em̄ nihil est malū nisi ſm se: vel ex ꝓhibitione supioris: ⁊ ꝑ cōsequēs ex se cauēdū: vel ex ꝓhibitione: sic nihil est necessario volēdū: nisi ex se vel ex p̄cepto supioris in ꝓposito vel ex p̄cepto dei: sed rem volitā a deo nō semꝑ tenemur velle ex natura rei: puta dānationez patris: q: sic teneremur eā velle/ etiā si deus eā per impossibile vellet nō tanq̄ rem ꝑ se bonā: qḋ est absurdū: neq̄ ex precepto id tenemur: q: nusq̄ legimus tale preceptū. Preterea si tenemur cōformare voluntatē nostrā voluntati diuine: sic subditꝰ teneret volūtatē suam cōformare volūtati sui prelati/ in his in quibꝰ est sibi subditꝰ: sed ille nō tenet facere vel velle id quod p̄latus vult fieri ex eo solo ꝙ prelatus vult hoc fieri: sed ex hoc ꝙ prelatus vult subditum hoc velle vel facere. Ita videtur in proposito. Illud tn̄ tenet voluntas hōis velle: quod deus vult eū velle: ⁊ nō vniuersaliter quicq̇d deꝰ vult. ¶ Huiꝰ snīe est Durādus circa primū sniarū: ⁊ videt cōsentire beatꝰ Tho. j. ij. q. xix. arti. x. Et allegat ad idē Ansel. lib. de similitudinibus dicēs nō debere nos velle semꝑ qḋ deꝰ vult: sed velle qḋ deꝰ vult nos velle. Itē Aug. in enchi. Deū cōgruit aliq̇d velle/ qḋ nō cōgruit hōis volūtati velle. Et allegat idez magister dist. vlti. primi. Et ſm h̄ dicūt/ ꝙ si deꝰ alicui absolute reuelaret suā dānationē: nō teneret talis velle suā dānationē. Quia licet sibi innotesceret/ ꝙ deꝰ vellet suā dānationē: nō tn̄ ex h̄ innotesceret deū velle ꝙ dānādus vellet suā dānationē. Et ſm illos loco ꝓpositionis q̄rte suprapositē/ ponit hec ꝓpositio q̇ etiam apud priorē opinione vera est. ¶ V Uoluntas hōis viatoris ita tenet se ꝯformare diuine volūtati in volito/ ꝙ nō debet remurmurare oppositū volēdo simpliciter ⁊ deliberate ei: qḋ scit deum velle: secus ex cōditione. Probatur conclusio: quia voluntas viatoris volendo scienter iniustum/ peccat: ⁊ est iniusta. Sed voluntas volens oppositum ei qḋ iustum est/ scienter vult iniustum: ergo est iniusta. Ultra. Omnis voluntas volens oppositum ei quod vult deus: vult qḋ scit vel scire debet esse iniustū: ergo est iniusta. Antecedens patet: quia omne quod deus vult: eo ꝙ vult/ iustū est: ergo eius oppositū iniustū. Itez quilibet viator tenetur deū super omnia diligere: ergo tenet velle que nouit dñm deū velle: ⁊ ita nō remurmurare. Consequētia tenet: quia ſm Tulliū/ Amicitia est idem velle ⁊ idem nolle in rebus honestis. Omnia autē que deꝰ vult: iusta sunt et honesta. Et hec ratio etiā probat priorē propositionē. Item volens cōtrarium ei quod deus vult scienter et deliberate/ repugnat diuine iusticie. hoc autē nō licet: ergo antecedens pro prima parte patet. Uolēs cōtra diuinam voluntatē/ vult cōtra legem eternam: et ita repugnat diuine iusticie que est ſm legē eternā: ⁊ ꝑ cōsequēs peccat. Cōsequentia illa simul cū antecedente/ patet per beatū Augustinū lib. xxij. cōtra Faustū: qui diffiniens peccatū/ ait. Peccatū est dictum/ factum/ vel cōcupitum contra eternā legem. Et declarādo subdit: Eterna lex ratio est vel voluntas dei. Itez volens aliquid nō esse qḋ deus vult esse: videtur quantū in se est a deo tollere omnipotentiā. In eo enim ꝙ vult oppositū/ vult diuinam voluntatē nō esse efficacē: ⁊ ita nō esse omnipotētem. ¶ Dicitur notanter simpliciter: quia ex conditione posset oppositū velle. vt potest velle nō pati certos aduersitate/ si nō demeruissent talē vel talē tribulationez/ ꝙ eā nō paterētur. Sic et virgo gloriosa/ ⁊ sancti noluerunt passionē christi sub cōditione/ si nō peccasset homo quā tamen voluerūt ꝓpter humani generis redemptionē. Cetere cōditiones patent. ¶ X Uerum volēs seruare primā opinionē que est sancti Bonauētu. Gregorij de ari. Ockam ⁊ alioꝝ plurium: facile respōderet ad rationes in cōtrarium factas. Ad primā diceret/ ꝙ volūtas viatoris tenet velle quicq̇d nouit deū velle ex precepto dei: quo p̄ceptū est diligere deū super omnia. In hoc p̄cipitur etiā velle omnia que deus vult: cum diligentiuz sit idem velle ⁊ nolle. ¶ Ad secundā diceret/ ꝙ nō est simile de subdito respectu sui prelati/ ⁊ subdito dei: quia nō tenet subditus suū prelatū plus seipso diligere/ sicut tenemur deū diligere. Etiā prelatus habet superioritatē in corpus tm̄/ nō in animā: ideo sufficit ibi exterior ⁊ corporalis obedientia. Sed deus habet plenū dominiū in animas et corpora: qui magis requirit interiora mentis obsequia/ q̄ corporis exteriora. Hec autē maxime cōsistunt in cōformitate voluntatis viatoris cum diuina in volito: vt idem velit et nolit. De secūda conformitate in volendi actu. hoc est ꝙ velit quicquid deus vult eum velle. Dicēdum est sicut de voluntate signi: quia non aliter pōt hoc nobis innotescere quid deus velit nos velle/ nisi per signa: scilz precepta/ ꝓhibitiones/ aut cōsilia. Ideo simul tractabitur cum voluntate signi lectione sequēti. De voluntate antecedente dicitur breuiter/ ꝙ viator nō tenet se conformare illi nisi esset preceptū de volendo illud qḋ deus tali voluntate dicitur velle. Gratia exempli: Uoluntate antecedente vult omnes saluos fieri: vult ⁊ omnes homines perfectos esse: quia ad vtrūq̄ dat antecedētia arbitrium liberum ⁊ gratiā: Sed primo addit preceptū: secundo cōsilium. Ideo primū tenemur velle: nō secundum: sicut infra dicetur de volūtate signi.

¶ Lectio. lxix. A

Stenso vtcūqz quē admodū volūtatē nostram cōformari oportet diuine volūtati beneplaciti ꝯsequēti: qḋ est se cōformare volūtati dei in volito: cōsequēter videndū quomodo nostra volūtas debet conformari voluntati signi. Quo etiaz patebit quomodo debemus nos cōformare volūtati diuine beneplaciti in actu idest in eo qḋ vult nos velle. Nā cōformādo nos p̄ceptis ⁊ cōsilijs/ h̄ volumꝰ qḋ ipse vult nos velle. Quicq̇d em̄ vult nos velle: per eiꝰ p̄cepta ⁊ cōsilia/ nobis innotescit.

Similiter qȝ vult nos nolle seu nō velle: per eius ꝓhibitio-
nes manifestat. ¶ Sed hic statim oritur dubiū: Unde nobis
innotescūt dei ꝑcepta ꝓhibitiōes et cōsilia. Ad qȝ rńdetur
ꝙ multis modis hec nobis insinuantur. Primo ꝑ naturalis
rōnis dictamē et iudiciū. Hec enim est lex naturalis et regu-
la nostre volūtatis: nunq̄ discordās a regula diuine rō-
nis: quātū ad prima agēdoꝝ et vitādoꝝ ꝑncipia practica.
Hāc enim deus ꝯtulit homini: vt semꝑ ad optima deprecetur.
Unde et apls ad Rom. ij. Cū gētes q̄ legē/ scȝ scriptā: non
habēt: naturaliter ea q̄ legis sunt faciūt: eiusmodi legem
nō habētes ipsi sibi sunt lex: q̄ ostēdunt opus legis scri-
ptū in cordib⁹ suis. Huius enim legis naturalis ꝑncipia sunt
immutabilis rectitudinis a deo: vt ꝯ ipsa nulla alia lex sta-
tuta ab hoie recta esse potest. Qȝ vtiq̄ verū nō esset: nisi
esset cōformis rectitudini diuine volūtatis. Recta itaq̄
ratio a deo nobis indita suo dictamine et iudicio nobis
insinuat diuina ꝑcepta et cōsilia. Cōcordat enim ꝑ oīa diui-
ne volūtati et rōni. Uult enim deus nos illi obtēperare. Eter-
na enim lex naturalē ordinē seruare iubet: ꝑturbari vetat:
vt dicit Aug. xxij. lib. ꝯ faustū. Hic ordo est vt oēs actiōes
moresq̄ hoīs sint rōni subiecte. Unde et Aug. lib. j. de libe.
arbi. Nō ordo rect⁹ vel oīno ordo appellādus est: vbi de-
terioꝛib⁹ meliora subijciuntur. Et sequitur: Ratio cū irratio-
nabiles aīe mot⁹ regit: id scȝ dn̄atur in hoīe cui dn̄ari le-
ge debetur: eāq̄ eternā legē cōperimus. Dictamē igitur re-
cte rōnis manifestatio est legis diuine. ¶ B Scdo no-
bis notificatur diuina lex ꝑcepta cōtinēs/ ꝓhibitionē/ et cō-
silia: per scripturā sacrā. Hec enim pādit q̄ deus ꝑcipit: ꝓhi-
bet et cōsulit. Unde Hiero. in epla ad demetriade virginē.
Diuinas scripturas sepi⁹ lege: imo nunq̄ de manib⁹ tuis
sacra lectio deponatur. Scio in sacris scripturis ꝑ quas so-
las poteris plane dei volūtatē intelligere: quedā ꝓhibe-
ri: quedā precipi: quedā cōcedi: aliqua suaderi. Et beat⁹
Grego. in moral. Fidelium mētes ꝑ scripturā sacrā os dei
inueniunt: q: deus ꝑ eas loquitur: qȝ vult ab ore ei⁹ fieri ma-
nifestū. Et Chrys. super Math. In sacra scriptura inue-
nit ignorās q̄d discat: cōtumax q̄d timeat. ¶ Tertio in-
notescit dei volūtas ꝑ ꝯsuetudines rōnabiles: institutio-
nes et traditiōes vniuersalis eccl'ie: cui scȝ eccl'ie in apl'is
missus est spūssanct⁹: vt ipsam doceret oēm veritatē: qua-
propter in his q̄ credēda ꝓponit et agēda ꝑcipit: nō cre-
ditur a diuina lege errare. Rursum nō solū ex traditionib⁹
vniuersalis eccl'ie: sed ex ꝑceptis et cōstitutionib⁹ etiā pa-
trū et eccl'ie ꝑlatoꝝ: quoꝝ est diuinoꝝ hēre sciētiā et volūta-
tē ac legē explicare. Unde et dn̄s de lege sua hesitātes/ remi-
sit ad sacerdotes di. Si aliq̄d ambiguū fuerit in lege aut
difficile: venies ad sacerdotes leuitici generis: querens
ab eis q̄ indicabūt tibi iudicij veritatē: et facies quecūq̄
dixerint: q̄ ꝑsunt loco quē elegerit dn̄s: et docuit te iuxta
legē ei⁹. Sequerisq̄ sniam eoꝝ: nec declinabis ad dexte-
Mala- rā: neq̄ ad sinistrā. Deut. xvij. Et alibi. Labia sacerdotis
chie. ij. custodiūt sciētiā: et legē requirēt ex ore ei⁹. Unde et christus
saluator: iussit audire illos qui cathedras tenēt: et ceteris
Mat. presunt. Oia (inq̄t) quecūq̄ dixerit vobis: seruate et faci-
xxiij. te. q̄si scȝ ipsi doceāt et sciāt dei volūtatē. ¶ Quarto etiā
q̄nq̄ cognoscitur dei volūtas et lex ꝑ effect⁹ dei: q: per hec ꝙ
deus punit aliq̄s actus hoīm: arguitur ꝙ hoīem sic agere
sibi displicet. Et ꝑ hoc ꝙ aliquos tales ꝑmiat bona cōfe-
rēdo: cognoscitur ꝙ actus illi deo placuerūt. Ita displicuit
deo numeratio populi facta ꝑ dauid: ꝓ quo grauiter pu-
nitus legitur. ij. Regum. xxiiij. Placuit dn̄o zelus phinees
propter qȝ sibi cōtulit sacerdotiū sempiternū: et toti po-
pulo repropitiat⁹ est: vt habetur Numeri. xxv. ¶ C Qui-
bus ꝑmissis sequūtur alique ꝓpositiōes ostēdētes quō
nostra volūtas tenetur esse cōformis volūtati diuine signi.
Et hec est ꝓpositio prima: Uolūtati signi cognite: q̄ est
preceptio et ꝓhibitio: tenetur viator suā volūtatē cōforma-
re: vt velit iussa modis quib⁹ precepta sunt ꝑficere et ꝓhi-
Mat. bita cauere. Patet ꝓpositio ꝑ illud. Si vis ad vitā ingre-
xix. di serua mādata. Itē quilibet viator tenetur deū diligere ex
toto corde et sup omnia. Sed hec est charitas dei vt man-
data eius custodiamus. Et qui habet mādata mea et ser- j. Job. v.
uat ea: ille est q̄ diligit me. Dicitur cognite: q: si inuincibili Joh. xiiij.
ignorātia laboraret excusari posset. Dicitur etiā modis qui-
bus ꝑcepta sunt: q: aliter ꝑcepta sunt affirmatiua: aliter
negatiua. Nā affirmatiua precipiuntur ꝓ loco et tēpore. Ne-
gatiua ꝓhibentur pro semꝑ. hoc est ita tenetur viator se con-
formare volūtati signi precepti: vt velit que ꝑcepta sunt
perficere oia. pro illo tn̄ tēpore et loco et modo quo pre-
cepta sunt. Sed ea que ꝓhibentur simpliciter pro omni
loco et tēpore cauere. ¶ Sed di. hic aliquis. Deus prece-
pit aliqua que tn̄ nō vult fieri neq̄ antecedēter neq̄ cō-
sequenter. Similiter q̄nq̄ prohibet aliqua que vult fieri
ergo videtur ꝙ nō teneamur illa facere q̄ precipit: nec ea
vitare que ꝓhibet. Primū patet de abraā: cui ꝑcepit ꝙ fi- Gen. xxij.
liū suū immolaret: quā tn̄ fieri noluit vt docuit effectus.
Scdm patet: q: christ⁹ curās surdū et mutū: ꝑcepit astan-
tibus ne cui dicerēt: et quāto plus ꝑcipiebat: tāto magis Marci
illi predicabāt: in quo ꝓhibuit publicationē miraculi: et vij.
tn̄ ipsaȝ voluit: vt factū docuit: cū miraculū publicantes
nō arguantur vt precepti trāsgressores. Rn̄detur cōceden-
do ꝙ res a deo precepta nō est semꝑ volita volūtate be-
neplaciti: et res ꝓhibita nō est semper ab ipso nolita vo-
luntate beneplaciti: et res nolita: vt dictum est lectione
precedēte. Sed nihil minus tenetur hō velle qȝ precipit: et
nolle qȝ prohibet: q: ꝗuis nō semper velit sua precepta
adimpleri voluntate cōsequente: tn̄ vult nos semper ad
precepta obligari. hoc est vult nos obligari ad volendū
ea que ꝑcepit. Et hoc presertim dū nō cōstat de volunta-
te beneplaciti cōsequēte opposita. ¶ D Et si iterū re-
plicatur. tunc illa ꝑcepta que vult non obseruare essent si-
gna falsa. Sicut signa intellect⁹ non sunt vera: nisi sic sit
in re sicut ipsa significāt. Ex eo enim ꝙ res est vel non est:
oratio vera vel falsa dr̄. Sic et videtur de signis volūtatis/
ꝙ illa ꝑcepta ficta sint/ q̄ precipiēs nō vult obseruari seu
impleri. Qui enim indicat se velle qȝ nō vult: fictus videtur
qȝ deo non cōuenit. Ad hoc rn̄detur ſm aliquos/ ꝙ ꝑce-
pta dei etiā illa que generaliter oibus data sunt: vt pre-
cepta decalogi: nō sic sunt signa volūtatis diuine/ ꝙ res
precepta sit simpliciter volita voluntate cōsequēte. Sic
enim oia precepta ab oibus seruarētur: sicut generaliter
volūtas beneplaciti ꝯsequēs semꝑ adimpleretur. Sed suf-
ficit ꝙ res ꝑcepta sit volita volūtate antecedēte. Sic enim
dedit mandatū de dilectione sui: quā vult volūtate ante-
cedente: q: oibus dedit naturalia dona et auxilia quibus
ferri possunt in deū dilectione quā precepit. Et ita in pro-
posito dicūt de mādato abrae spāliter facto: ꝙ de⁹ nō vo-
luit imolationē filij ei⁹ volūtate ꝯsequēte: ꝗuis ipsaȝ vo-
luit volūtate antecedēte. Et ex hec secluditur fictio a ꝑcepto
et ꝑcipiēte: q: vtiq̄ vult qȝ ꝑcipit: etsi nō semꝑ executiue:
tn̄ antecedēter. Sed tenēdo ſm supradicta ꝙ de⁹ noluit
imolationē isaac volūtate antecedēte: Dicēdū ꝙ adhuc
nō est ꝑceptū fictū: nec ꝑceptor: fict⁹: q: hec ꝑceptū nō est
signū volūtat. dei/ q̄si de⁹ velit rē quā ꝑceptū significat:
sȝ est signū obligatiōis/ q̄ vult obligari subditū ad faciē-
dū illud qȝ ꝑcipit. Et ſm hec abraā exhibuit suā obediētiā
volēdo filiū suū imolare. ¶ E Hoc plani⁹ pōt sic exp-
mi. In ꝑcepto dato abrae est attēdere vba precipiētis: et
intētionē ꝑcipiētis. Preceptū illud ſm mentē ꝑcipiētis
pretēdebat obediētiā abrae fieri notā ceteris i exēplū: et
nō imolationē filij quā ꝑcepti vba significabāt. Quēad-
modū et ꝑlat⁹ religios⁹ q̄nq̄ ꝑcipit fratri suo aliqȝ arduū
qȝ tn̄ ꝑ ipm nō vult adimpleri: vt experiatur obediētiā fra-
tris. vn̄ cū viderit fratrē velle preceptū adimplere: reuo-
cat preceptū. Nec tn̄ in hec prelat⁹ precipiēs est fict⁹: q: qȝ
intēdit ꝑ ꝑceptū/ scȝ ꝓbationē et meritū fratris: vere exe-
cut⁹ est: nec preceptū fictuȝ et inutile est: q: ꝓpter fratris
obedientiā cedit fratri in meritū: licȝ reuocatus non exe-
quatur. Et si tam large acciperetur fingere. i. valeret tantum
dare signū ꝙ aliq̄s aliquid velit fieri (qȝ tn̄ dans signū

nõ vult fieri) in vtilitatẽ ⁊ ꝑfectũ eius/cui fit signũ: non
repugnat diuine sapientie ac iusticie fingere: imo sic fin-
gere sepiꝰ bonũ est ⁊ vtile. Et in ꝓposito hec fictio mul-
tũ ꝓfuit abrae quãtũ ad obediẽtiã quã ostendit: quã p̄ h
Luc. vi. preceptũ dñs ꝓuocauit. Sic ⁊ christꝰ finxit se lõgius ire:
ad excitãdũ charitatẽ ⁊ opus misericordie discipulorum
quibꝰ loquebaẽ. De scdo qd̄ inductũ est de surdo ⁊ muto
cuiꝰ curationẽ miraculosaz/ne ꝓmulgaret precepit: ali-
ter dicẽdũ. Nã illos quibꝰ precepit ne cui dicerẽt: noluit
obligari ad nõ faciẽdũ qd̄ ꝓhibuerat: seu ad volẽduz nõ
facere sicut voluit obligare abrã per p̄ceptũ sibi datũ.
Tũc enĩ fuissent hi: q̄ tãto ãpliꝰ clamabãt: bñ oĩa fecit sur
dos fecit audire et mutos loqui: quãto christꝰ p̄cipiebat
ne dicerẽt: trãsgressores. Sed vt dicit Durãdus illud pro
ponebaẽ magis vt documẽtũ/ꝙ̄ vt p̄ceptũ: vt patet per
glo. Aug. Vñ per hoc instruunẽ benefaciẽtes: vt ex bene
ficẽtia nõ querãt gloriã mũdi. Instruunẽ ⁊ bñficiati: vt
nõ sint ingrati. Et h christꝰ figurabat in se/⁊ in aliis qui-
bus loquebaẽ: vt scz fuga sit ꝓprie glorie in bñfactoribꝰ
⁊ fuga ingratitudinis in bñficiatis. Et sic sermo verꝰ est
sine fictione: ⁊ h modo figuratiuo. Et si diceres: Cũ silẽ
sit ꝓlatio vboꝶ quibꝰ hic precepit ne cui dicerẽt: ⁊ eoꝶ p̄
que discipulis corã quibꝰ trãsfiguratus est in mõte prece
perat/ne visionẽ quã viderãt: cuiꝙ̄ dicerẽt/donec filius
hoĩs a mortuis resurgeret: p̄ quid illi intellexerũt verba
preceptiua nõ esse p̄ceptũ: isti sic̄a susciperẽt vt preceptũ
Potest dici/ꝙ dñs qui loquebaẽ foris: illuminabat men-
tes vtroꝶq̄ ad intelligendũ qua intẽtione ac quo intel-
lectu hec ⁊ illa ꝓtulerit. Hoc quoad tũc p̄sentes christo
loquẽti. Quoad nos ꝓpter quos scriptũ est: intellectuz
colligimus ex his q̄ circũstant scripturã: sicut dicit Aug.
lib. lxxxiij. q. q. lxix. Solẽt circũstãtes scripturarũ illumi-
nare sniam ⁊c. vt. s̄. allegatũ est lec. xxxix. Cum enĩ illi ad
verbũ christi ꝓhibẽtis ampliꝰ laudabãt dñm: isti p̄ceptũ
ad litterã seruabãt: ⁊ vterꝙ̄ cõmẽdaẽ: colligimꝰ vtrosꝙ̄
intellexisse intẽtionẽ dñi p̄cipiẽtis. ¶ F Scda ꝓposi-
tio: Volũtati signi qd̄ cõsiliũ dr̄: volũtas viatoris cõfor-
Mat. xix. mare se teneẽ: nõ vt p̄ficiat: sed ne cõtẽnat. Primũ patet:
q: de his dicit dñs: Qui põt capere capiat. q. d. non obli-
go ad perficiẽdũ: sed cõsulo vt qui põt seipm vincere: fa-
ciat. Nõ enĩ cõsilia euãgelica obligãt: alioqn ⁊ ipsa prece
pta essent: sed viã pfectionis tanꝙ̄ magis expeditã ostẽ-
Ibidem dunt. Vñ ait dñs: Si vis pfectus esse: vade ⁊ vende oĩa
que habes ⁊ da pauperibꝰ: ⁊ habebis thesaurũ in celo ⁊
veni sequere me. Hoc verũ est: nisi q̄s voto se astrinxisset
sicut clerici in sacris: ⁊ religiosi ad cõtinentiã: quibꝰ pro-
pter votũ spõte emissum/cõsiliũ factũ est preceptũ: ꝑm il
lud: Vouete ⁊ reddite. primũ cõsilij: scdm est p̄cepti. Se-
cundũ patet: q: tenemur nõ spernere: sed amplecti tanꝙ̄
vtilia ⁊ expediẽtia ad beatitudinis cõsecutionẽ. Qui enĩ
spernit cõsiliũ. spernit cõsulentẽ. Et q̄ iudicat aliqd̄ consi
liũ inutile ⁊ vanũ: aut reputat cõsulentẽ maliciosum: aut
insipiẽtẽ: que nefas est cogitare. ¶ Tertia ꝓpositio: Eis-
dẽ modis quibꝰ tenemur nos ꝯformare volũtati ꝯsequẽ
ti diuini beneplaciti: tenemur nostrã voluntatẽ cõforma
re diuine operationi: que dr̄ volũtas signi. Patet: q: opera
tio diuina certũ signũ est volũtatis diuini beneplaciti: vt
s̄. habitũ est. Quicq̄d enĩ deus operaẽ: illud est ab eo vo
litũ/volũtate beneplaciti cõsequẽte. Siquidẽ nihil ope-
raẽ nolẽs aut ignorãs. ¶ Quarta ꝓpositio: Voluntati
signi q̄ est ꝑmissio: cõformari nõ debemꝰ vt eadẽ faciamꝰ
aut in aliis similia ꝑmittamus. Patet hec ꝓpositio: q: il
la q̄ deus ꝑmittit (vt ꝑmissio est signũ distinctũ ab aliis
diuine volũtatis signis) mala sunt que deꝰ non impedit.
Mala aũt nec facere debemus: nec ꝑmittere in aliis/sal
tẽ oĩa vniuersaliter. Alioqn deberemus velle pctã ⁊ di-
uinã offensam. Hec enĩ ꝑmittit deꝰ. Vñ Hugo lib. j. de sa
cramẽtis parte. iiij. Deus ꝑmittit mala: ⁊ malus non est:
q: malũ ad bonũ ⁊ decore vniuersi/nouit optime refor-
mare. Rex autẽ ⁊ p̄latus malus cẽsendus est/si sine peri

culo maioris mali malũ fieri nõ prohibet ⁊ impedit: sed
permittit. Tenemur tñ ⁊ obligamur cõtra dei ꝑmissionẽ
nõ murmurare: q: iustissime ⁊ sapiẽtissime ꝑmittit iuxta
sua occultissima iudicia/⁊ abyssum sue sapiẽtie infinite.
In signũ cuius ⁊ filiis israel cõtra dñm murmurãtibꝰ pe
na grauis nũciatur. Vñ Numeri. xiiij. Oẽs qui numera-
ti estis a vigesimo anno ⁊ supra: ⁊ murmurastis contra
me: nõ intrabitis terrã super quã leuaui manum meã: vt i. Cor. x.
habitare vos facerẽ. Vñ ⁊ aplŝ hortaẽ. Neꝙ̄ murmura-
ueritis sicut quidã eoꝶ murmurauerũt: ⁊ perierũt ab ex
terminatore. Et tantũ de primis modis cõformãdi se di-
uine volũtati/scz in volito ⁊ in volẽdi actu: qd̄ est i eo qd̄
vult nos velle: q̄ sua volũtas nobis innotescit per signa
sue volũtatis. ¶ G De tertia vo cõformatione/q̄ est
in modo volẽdi: vt scz ea q̄ volumꝰ ex sili charitate: ⁊ pro
pter eundẽ finẽ velimus: ex qua ⁊ ꝓpter quẽ deꝰ vult. h
est ex charitate ⁊ p̄ncipaliter ⁊ finaliter ꝓpter deũ: lõgio
rẽ tractatũ requirit. Sed h sufficit ꝓnunc/ꝙ quotiẽs ali
quid meritorie volẽdũ est: necesse est vt nostrã volũtatẽ
diuine cõformemus/modis supradictis: ⁊ vltra hec etiã
in modo volẽdi: ita vt hec ex charitate velimꝰ ⁊ p̄ncipali
ter ⁊ finaliter ꝓpter deũ. Et q: nõ semꝑ tenemur mereri
nõ tenemur nos semꝑ cõformare diuine volũtati in mõ
volẽdi: ꝙuis nihil vtiliꝰ sit viatori: nihil iocũdiꝰ cõprehẽ-
sori: ꝙ̄ sic se cõformare summe volũtati. In h enĩ cõsistit
omne meritũ viatoris: ⁊ fruitio cõprehẽsoris. Vñ breui-
ter ad illã cõformitatẽ tenemur: qñcũꝙ̄ deũ suꝑ oĩa dili-
gere actualiter obligamur. Et hec de ista cõformitate suf
ficiãt. Et p̄ h ad rõnes in p̄ncipio huiꝰ q̄stionis p̄cedenti
lectione adductas: rñdeẽ. Ad primã: que arguit ꝙ nõ te
nemur nos cõformare diuino intellectui intelligẽdo: er-
go nec volũtati volẽdo: Dicit ꝙ nõ peccamꝰ assentiẽdo
falso difformiter diuino intellectui vniuersaliter aut sem
per: q: defectꝰ ille quo intellectꝰ noster assentit falso non
est semꝑ ex his q̄ sunt in nostra ptãte. Cogiẽ enĩ qñꝙ̄ fal
sis ⁊ sophisticis rõnibꝰ quas i tellectꝰ soluere deprehẽdẽ
do defectũ earũ nõ põt. vñ in his nullũ pctm̃ cõmittitur:
sed tantũ intellectꝰ ligaẽ. Et ita nõ est in ptãte intellectꝰ
semꝑ se cõformare diuino intellectui. Defectꝰ aũt volũta
tis quo minus nostra volũtas se cõformat volũtati diui
ne/est in nostra ptãte: q: in nullo nostra voluntas cogiẽ
ad volendũ siue nolẽdũ quodcũꝙ̄ ꝓpter sui libertatez.
Ea propter dũ se nõ cõformat diuine volũtati: dũ ⁊ ibi te
neẽ ꝭm p̄missa iuste ad pctm̃ sibi imputaẽ. Hinc ⁊ de itel
lectu quantũ ad ea q̄ fidei sunt/⁊ necessaria ad salutez: si
se difformauerit diuino intellectui: pctm̃ i foribus est: q:
hec credere est in nostra ptãte. Nõ enĩ credit nisi volẽs:
ait beatꝰ Aug. Ad scdm ad oppositũ patuit q̄ ⁊ quõ diui
na volũtas est regula nostre volũtatis: ⁊ p̄ hoc ꝙ in his
in quibꝰ est regula volũtas nostra se cõformare obligaẽ.
¶ H Scdm oẽs itaꝙ̄ hos modos/quibꝰ nostra volũ
tas diuine debet cõformari volũtati: petimus vt fiat vo-
lũtas dei in nobis: dicẽtes: Fiat volũtas tua. Petimꝰ enĩ
hec dicẽtes gratiã dei: per quã sua volũtas: nedũ bñpla-
citi de quo supra: sed ⁊ signi in nobis fiat vt p̄ gratiã tuã
vniuersa p̄cepta tua intelligamꝰ sine errore: memoriter
teneamus sine obliuiõe: ope exeq̄mur sine tepore. Sed
⁊ ꝓhibita diligẽter caueamus: ac cõsilia nõ spernentes
feruẽter amplectamur: vniuersa eiꝰ opa collaudemus: ⁊
in donis suis ac ꝓsperitatibꝰ grãs agamus. In aduersis
patiẽtiã seruemꝰ. In oĩbus nosmetipsos exhibẽtes sicut ij. Co. vi
dei ministros: p̄ arma iusticie a dextris ⁊ sinistris. Et q̄
in tuis ꝑmissionibꝰ non presumamꝰ nosipsos atꝙ̄ nobis Rom. ij.
cõmissos negligẽtes: ac tua patiẽtia abutẽtes/thesauri-
zemus nobis irã i die ire ⁊ reuelationis iusti iudicij dei. Sed
nec tibi in maloꝶ ꝓsperitatibꝰ quõlibet remurmuremus
Sed in oĩbus tue volũtatis signis/ꝭm sanctissimã volũ
tatẽ tuã ⁊ iustissimã cõuersemur. Fiat volũtas tua in no
bis: ⁊ in modo volẽdi: vt quecũꝙ̄ volumus ꝭm te ⁊ pro
pter te: ⁊ in te qui dñs noster es ⁊ pater: principaliter et
finaliter

j.Cor.x. finaliter ordinemus; ſm apl'i tui ſententiā. Siue manduce-
mus ſiue bibamꝰ: ſiue aliq̄d aliō faciamꝰ: oīa in gloriā tuā
faciamꝰ. Et ſic tua in nobis volūtas fiat: vt tibi viuentes
⁊ morientes: illis iūgamur in celis: in quibus volūtas tua
ſemꝑ ⁊ feliciter adimplet̄. Vel ſm dn̄m Albertū, petimus
qḋ in pſ̄. dicit̄. Magna opa dn̄i exquiſita in oēs volūtates
eius. Dū preceptū implemꝰ: ꝓhibitionē cauemꝰ: cōſilium
amplectimur: opationē tanq̄ exemplū ſequimur: ⁊ in per-
miſſiōe in bonū nobis fieri ꝑmittit̄. In ꝑmiſſiōe em̄ q̄uis
nō velit peccatū qḋ ꝑmittit: tn̄ vult bonū qḋ ex ordinatiōe
illius mali in alio ꝓuenit. Sicut nō voluit crudelitatē decij
⁊ alioꝝ tyrānoꝝ: tamē voluit ex hoc elucēſcere cūctis in exē-
plum patiētiā laurentij ⁊ alioꝝ cōſtantiā martyrū. Hec duꝫ
nobis fieri oramꝰ: corde ore ⁊ opere conemur ꝑficere: pro-
Ro.xij. bantes ſm apoſtoli exhortationē: Que ſit volūtas dei bo-
na beneplacens ⁊ ꝑfecta. Bona quidē in preceptis ⁊ ꝓhi-
bitionibꝰ. Beneplacēs in cōſilijs: ⁊ exemplaribꝰ operatio-
nibus. Perfecta aūt in bono: quod in nobis de ꝑmiſſis in
alijs malis elicit̄. Hec eſt volūtas dei de qua dicit̄. Hec eſt
j.Thes. iiij. volūtas dei ſctificatio veſtra. Sctificamur dū ſic q̄ntupli-
ci dei volūtati cōformamur. Tūc em̄ benigne nobiſcū facit
deus pater noſter qui eſt in celis: qn̄ noſtrā volūtatē ſue vo-
luntati cōformat: vt edificentur muri hieruſalem: qui de vi-
uis ⁊ voluntatem dei facientibus lapidibus inſtaurantur
Hec Albertus. ℂ Sequitur

Sicut in celo et in terra.

ℂ Propoſita petitione ſimpliciter: Fiat volūtas tua: eiꝰ
ꝑfectio ſpecificat̄ cum addit̄: Sicut in celo ⁊ in terra. Res
em̄ ꝑfecta ⁊ magna petit̄: cū ita voluntas fieri optat̄ in ter-
ra ſicut in celo ꝑficit̄. Vn̄ Caſſianus ait col. ix. Nō pōt ma-
ior eſſe oratio: q̄ optare vt terrena mereant̄ celeſtibus coe-
quari. ℂ Exponit̄ aūt hec particula pluribꝰ modis ſm di-
uerſas celi ⁊ terre acceptiones. Accipit̄ em̄ celū, vel pro ce-
leſtis patrie incolis: pro ſupiori portiōe rōnis: pro ſanctis
hoībus ⁊ iuſtis: ꝑ ſuperioribꝰ mūdi ſpheris. De quibꝰ etiā
ſupra dictū eſt lec. lxv. Pmo mō exponit̄. Fiat volūtas tua
ſicut in celo ⁊ in terra. Fiat volūtas tua: vt ſint hoīes ſiles
angelis: ⁊ ſicut volūtas dei ab illis iplet̄ in celo: ita etiā hi
q̄ ſunt in terris: nō ſuā ſed eiꝰ vniuerſi faciāt volūtatē. Huic
expoſitioni cōſonat btūs Aug. Petit̄ inq̄t, vt ſicut dei vo-
luntas fit in angelis: qui celi ſunt: qui ipſo ꝑfruunt̄: nullo
errore obnubilante ipſoꝝ ſapientiā: nulla miſeria impedie-
te eoꝝ beatitudinē: ita etiā fiat in terra in ſctis. i. hoībus iu-
ſtis, qui ſunt in terra: ⁊ de terra quātū ad corpꝰ facti. Sicut
tamen non dicit oīmodā ſimilitudinē ſm ꝓportionabilem
equalitatē ſm q̄ cōuenit viatoribꝰ ⁊ peregrinis. Hinc ſan-
ctus Tho. Petimꝰ vt ſicut celi ciues cōformāt voluntatem
ſuā volūtati diuine: ita ⁊ faciant hoīes in habitatione terre
ſtri. ℂ Scḋo mō ſm glo. Math. vj. exponit̄ de ſpū ⁊ car-
ne: ſiue ſuperiori ⁊ inferiori portione. Sic ergo petimꝰ obe-
dientiā carnis ad ſpm̄: vt caro ſpūi non rebellet: ſed ꝑfecte
obediat. Unde dicit: ſm ſpiritū, celū ſumꝰ: ſm carnem, ter-
ra. Oramus igit̄ vt ſicut in celo. i. in ſpū: ſic in terra. i. in car-
ne: fiat volūtas tua: vt ſic caro ⁊ ſpūs ſint vnus homo ſpūa-
lis: ⁊ ſimul ferant̄ in deū. quō ꝓpha ſe totū dicit in deo iu-
bilaſſe. Cor meū inquit, ⁊ caro mea exultauerunt in deū vi-
uum. Petimꝰ igit̄ ſm hoc: qḋ ſpūs ſiue ratio: q̄ eſt ſuperior
pars hoīs (⁊ ꝓpter hoc celū dicit̄) ſuadet: ⁊ dicat ſm illud
quo ad optima deprecat̄: illi ⁊ caro. i. ſenſualitas: q̄ eſt pars
inferior hoīs: ⁊ ideo terra nūcupata: ⁊ q̄ aduerſus ſpm̄ cō-
cupiſcit: cōſentiat: vt ſic ſublata diſſentione rixa ⁊ aduerſi-
tate q̄ eſt inter carneꝫ ⁊ ſpm̄: caro obediat ſpūi: ⁊ totus ho-
mo diuino beneplacito cōformet̄. Sic exponit beatus Cy-
prianus. Fieri petimꝰ volūtatem dei ſicut in celo ⁊ in terra
qḋ vtrūq̄ ad cōſummationē nr̄e volūtatis ꝑtinet ⁊ ſalutis
Nam cū corpus e terra: ⁊ ſpm̄ poſſideamꝰ e celo: ipſi terra
⁊ celū ſumus: ⁊ in vtroq̄ id eſt in corpore ⁊ ſpū: vt dei volū-
tas fiat oramꝰ. Eſt em̄ inter carnem ⁊ ſpiritū colluctatio ⁊
diſcordantibꝰ aduerſus ſe inuicem quotidiana congreſſio:
vt nō que volumus ipſa faciamꝰ: dum ſpiritꝰ celeſtia ⁊ di-
uina querit: caro terrena ⁊ ſecularia concupiſcat: ideo peti-
mus impenſe inter iſta duo ope ⁊ auxilio dei concordiam
fieri: vt dum ⁊ ſpū ⁊ carne voluntas gerit̄: que ꝑ eū renata
eſt aīa ſeruetur. Et ſequit̄. quotidianis immo cōtinuis ora-
tionibꝰ hoc precamur: ſicut in celo ⁊ in terra volūtatem dei
circa nos fieri: qr̄ hec eſt volūtas dei: vt terrena celeſtibꝰ ce-
dant: ſpūalia ⁊ diuina ꝓualeant. Hec Cyprianꝰ ℂ Ter-
tio mō exponit̄ de hoīb' iuſtis ⁊ pctōribꝰ: ita q̄ per celū in-
telligatur ecclīa iuſtoꝝ, ſeu fideliū ſm legem celi viuentiū:
⁊ ꝑ terrā cōgregatio pctōꝝ terrena querentiū: pro quoꝝ
cōuerſione ⁊ iuſtificatiōe orare debemꝰ ex charitate: vt ad
dei fidem cultū ⁊ agnitionē veniant: ⁊ ita celi fiant. De hoc
beatus Aug. in ſermo. de oratione dn̄ica dicit: Huiꝰ petitio-
nis eſt alius ſenſus pius valde. Moniti em̄ ſumꝰ orare pro
inimicis noſtris qui terra ſunt: quaſi dicamꝰ. Credāt inimi-
ci noſtri ſicut ⁊ nos in te credimꝰ. Terra ſunt: ideo nobis
aduerſant̄. Celi fiant, ⁊ nobiſcū erūt. Hunc etiā intellectū
tangit beatꝰ Cyprianꝰ. vt recitat beatꝰ Aug. in lib. de dono
ꝑſeuerantie di. Vidit ⁊ aliū in his verbis ſenſum, beatus
martyr Cyprianꝰ: vt ſcꝫ pro infidelibꝰ qui ſunt adhuc in ter-
ra: terrenū em̄ hoīem portantes orare intelligant̄ fideles: q̄
celeſti hoīe induti: nō īmerito celi noīe intelligunt̄. vn̄ ſen-
ſus eſt ſm eū. Fiat voluntas tua in infidelibꝰ ſicut in fideli-
bus. Et poſt ſubdit. Nō tm̄ pro fidelibꝰ vt augeat̄ in eis vel
ꝑſeueret fides: verū etiā ꝓ infidelibꝰ: vt habere incipiant:
ſctā ecclīa orat: vt qui adhuc ſunt prima natiuitate terreni:
incipiāt eſſe celeſtes ex aqua ⁊ ſpū nati. Huic cōcordat etiā
beatus Chryſ. ſup Math. oī. Hinc dn̄s pro orbe terraruꝫ
orationē cuilibet noſtrū iniunxit. Neq̄ em̄ dixit: Fiat volū-
tas tua in me vel in nobis: ſed vbicunq̄ terrarū: vt ſoluat̄
error: plantet̄ veritas: ⁊ expellat̄ nequicia vniuerſa: ⁊ reuer-
tatur virtus: vt in nullo iam differat celū a terra. Si enim
hoc fiat nihil diſtabūt que inferius ſunt ab his q̄ ſuperius:
etſi natura differant angelos alteros terra nobis oſtenden-
te. Hec dicit: qr̄ hoīes ſic celeſtē in terris vitā agentes ſimi-
les erunt angelis: nō natura terreſtri: ſed cōuerſatione cele-
ſti. ℂ Quarto mō exponit̄: intelligendo ꝑ celū, hoc mate-
riale celū: ⁊ ꝑ terrā hoīes in terra conſtitutos: vt ſit ſenſus.
Fiat vo. tua ſicut in celo ⁊ in terra. i. ſicut illa q̄ in celo ma-
teriali ſunt tue parent volūtati: ita ⁊ hoīes hoc ipm̄ oſten-
dant. Illa em̄ que ibi in celeſtibus ſpheris ſunt: dei ordina-
tionem nequaq̄ tranſgrediunt̄. Sol em̄ iuxta dei conſtitu-
tum cōtinue mouet̄ de oriente in occidentē: ⁊ ad dei nutuꝫ
cōtra curſum naturalem diuino bn̄placito obedit: ſtando
tpe ioſue: retrocedendo tpe ezechie. Cetere q̄ꝫ ſtelle ſphe-
re ⁊ planete dei ordinationi in ſuo curſu obediūt. Ita ⁊ in
nobis petimꝰ: vt nihil dei preceptis cōtrariū inueniat̄: ſed
vt ꝑfecte illi obediamꝰ. Nūc currendo de virtute in virtu-
tem: nūc ſtando ꝑſeueranter ac fortiter cōtra oēs chriſti ini-
micos in bono: nūc retrocedendo ꝑ cōuerſionē a vita ꝑuer-
ſa ⁊ ꝑditis moribꝰ. Vel ſic. Fiat vo. tua ſicut in ce. ⁊ in ter.
id eſt ſi in celo eſt fertilitas ſm diuinū bn̄placitū ⁊ inſtitu-
tū cauſaliter ſcꝫ: ⁊ in terra idipm̄ ab hoībꝰ accepiet̄: vt ꝯtra
ꝓuidētiā diuinā nō remurmurēt: neq̄ cōtra ipſiꝰ ſapiētiſſi-
mā ordinationem. ℂ T Eſt tamen in hac clauſula notan-
dum q̄ ſm Chryſ. hec particula, Sicut in celo ⁊ in terra:
referri debet ad oēs predictas petitiones: ſcꝫ Sctificet̄ no-
men tuū. Adue. regnū tuū. Fiat vo. tua. Et ſic erit ſenſus.
Pater nr̄ qui es in ce. ſctificet̄ no. tuū. ſicut in ce. ⁊ in terra:
id eſt ſicut ſcti in celo te ꝑfecte ſctificant: qr̄ vidētes clare ⁊
facialiter tuā maieſtatem ⁊ immenſam ꝑfectionem, te dili-
gunt: honorant ⁊ laudant ſine intermiſſiōe ⁊ faſtidio eter-
naliter: Ita da nobis vt adhuc in terra manentes ſanctifi-
cemus nomen tuū ſm noſtre fragilitatis poſſibilitateꝫ: vt
vite huius curſus finit ac permittit. Rurſus. Pater noſter
qui es in celis. Adueniat regnū tuum ſicut in celo ⁊ in ter-
ra: id eſt ſicut in celo exiſtentibꝰ regnum glorie tue iam ad-
uenit, eterna ſcꝫ beatitudo: ita cōcede ⁊ nobis in terra mo-
rantibus; vt poſt huius vite curſum eterna beatitudo cō-

A

feratur. Deinū pater noster qui es in celis: Fiat vo. tua si
cut in ce. ꝛ in terra. i. sicut celi ciues cōformes sunt tue vo
luntati: pfecte scȝ sine quātalibet declinatiōe: Ita bona no
bis terrigenis vt nō nostrā: sed tuā volūtatem pficiamus.
Et velim⁹ vniuersa q̄ te nos velle cognoscim⁹: impleam⁹ q̄
precepisti: fugiam⁹ que phibuisti: affectem⁹ que promisisti:
amplectamur que cōsuluisti: opa tua magnificem⁹: ac te in
oibus benedicam⁹. Et sicut celi ciues in tue volūtatis cō
formitate sunt stabiliti: vt ab illa declinare nequeant: ita ꝛ
nostra in ea conformitate que est dicta: fortiter perseueret.
℄ M Sed circa hanc particulā dubitat: Utrum beati in
celo possint se diuine volūtati difformare. Et ꝙ sic/arguit
per illud Job. iiij. Ecce qui seruiūt ei nō sunt stabiles: ꝛ in
angelis suis repperit prauitatem. Prauitas aūt nō est sine
recessu a diuina volūtate: q̄ si semel facta est in celis: nō vi
detur in futurū impossibilis. In oppositū videt: q: in illo
regno btitudinis nihil pōt esse inquinatū. Declinare aūt a
diuina volūtate/magna est iniquitas: q̄ si ibi pōt cōmitti: ꝛ
cōmittentes a regno illo expelli: quō diceret scriptura. Et q̄
bona egerūt ibūt ad vitā eternā. Nō eī est illa vita eterna
a qua pter pctm̄ expellit. Primo rūdebit de facto. Scdo
de possibilitate. Quoad primū dicendum/ꝙ beati in celo
pfecte cōformant se diuine voluntati: nec vnq̄ se illi diffor
mabūt volēdo cōtrariū ei⁹ qd̄ deus vult. Quid eī magnū
christus iussisset viatores orare vt fiat in eis volūtas dei si
cut in beatis in celis: si illi sicut nos a bono ad malum pos
sent declinare: ꝛ difformes fieri diuine volūtati: parū pre
stantior esset ipsoꝝ cōditio: si illā quā adepti sunt beatitudi
nem: per prauā volūtatē possent amittere: cū nil infelicius.
nihil sit miserius q̄ meminisse se fuisse felicem. Minor est
cruciatus bonū impfecte cognitū nō adipisci: q̄ a possesso
cū gaudio ꝛ exultatione exulare. Sic igitur adepti sunt bti
tudinē: ꝛ in eternū illa nō priuabunt. Priuarent aūt si se
diuine volūtati difformarent. Si nāq̄ hui⁹ tpis hoies indi
gni sunt dei gratia cū dei volūtati aduersant: nō obstante
ipsoꝝ fragilitate: ꝛ multipliciter ad peccādū impelluntur:
nūc a carne ppria: nūc a demonib⁹ nūc a falsisfratrib⁹: quā
tomagis iā glorificatos necesse foret a btitudine excidere:
si nullo impetu purgente diuine volūtati conarent repu
gnare. hoc ergo pcul est a ciuib⁹ ꝛ incolis regni celoꝝ: qui
ad beatitudinē nō momētaneā ꝛ transitoriā: sed stabilē et
perpetuā sunt inuitati: dicēte christo: Uenite benedicti pa
Math. tris mei: possidete paratū vobis regnū a cōstitutione mun
xxv. di. Et sequit. Ibūt hi in suppliciū eternū: Justi aūt in vitā
eternā. Eterna aūt hec vita ꝛ beatitudo nō esset si p peccatū
ꝛ difformitatē ad dei volūtatē interrūperet. Un̄ sicut dam
nati nō cōformabūt se diuine volūtati: q: ipsa volūtas mala
ꝛ supba ascēdit semp: vt dicit pphā: ita ecōuerso bti nō dif
formāt se diuino beneplacito: sed neq̄ vnq̄ se illi difforma
ps̄. lxxiij. bunt: ppter quod idē de ipsis ait. In secula seculoꝝ lauda
bunt te. Hinc Aug. li. b. xiij. de trini. c. vij. Null⁹ volet male
viuere in illa felicitate: aut volet aliq̄d quod deerit: aut de
Psalm̄. erit quod voluerit. q̄cquid amabit aderit: nec desiderabit/
lxxxiij. quod non aderit. Omne quod ibi erit: bonū erit: ꝛ summ⁹
de⁹ summū bonū erit: atq̄ ad fruendū amātib⁹ presto erit.
Et sequit ad ppositū. Et quod est omnino beatissimū: ita
semp fore certū erit. Ecce dicit beat⁹ Aug. ꝙ certū erit bea
tis/ꝙ ab illa beatitudine nunq̄ segregabuntur: sed felices
eternaliter pmanebūt: eapropter suas volūtates diuine vo
luntati nō difformabūt: q: hoc sine peccato fieri nō posset.
Peccatū aūt in eis locū nō habet. Un̄ idē dicit in ench. Si
cut nūc anima nostra nō habet nolle infelicitatē: sic nolle
iniquitatē semp habitura est/in vita scȝ beata: ppter quod
et describēs beatitudinē vbi supra dicit. Beat⁹ est q̄ habet
quicquid vult: et nihil mali vult. Difformari autē se diuine
volūtati/malū est etiā in viatorib⁹: quare i beatis minime
reperit: q: per hoc beatitudine priuarent. Si eī peccatuȝ
ante adeptā beatitudinē homines repellit a beatitudine:
q: malis dicet saluator. Ibūt hi in suppliciū eternū: quāto
magis si beatus peccaret: a beatitudine pelleret. ꝛ ita bea
tus fieret miser: ꝛ sic btitudo nō esset ppetua: qd̄ est contra
statim allegata. Et idem Aug. xiij. de tri. ca. viij. Nullo mō
igitur esse poterit vita veraciter btā: nisi fuerit sempiterna
℄ N Quoad scd̄m/scȝ possibilitatē/Utrū scȝ beati pos
sint se diuine volūtati difformare. Accipiēdo illā ppositio
nem in sensu diuiso: sicut de rigore verboꝝ accipit: pōt tri
pliciter intelligi. Primo verū beati ex naturali conditione
sue nature possint peccare: aut potētiā habeāt ad difformā
dum se diuine volūtati. Scdo verū p aliq̄d sibi inexistens
tollat ab eis posse peccare: qualiter in igne caliditas tollit
potentiā frigefaciēdi. Tertio an aliqua causa extrinseca im
pediat beatos: ne se difformare possint diuine voluntati.
℄ Quantū ad primū intellectū/dicendū ꝙ considerando
naturas beatoꝝ s̄m se ꝛ naturales pprietates/non videtur
ipis deesse potentia ad peccandū. Nulla eī creatura ex na
tura ppria est simpliciter impeccabilis: sed quelibet defice
re pōt a rectitudine diuine volūtatis. vn̄ Ans. in li. cur de⁹
homo. Rn̄dens discipulo querēti ab eo: cur nō potuit de⁹
facere creaturā rationalē impeccabilem. Rn̄det: q: nō po
tuit ipam facere deū. Item beat⁹ Aug. cōtra maximū. Cui
cūq̄ rationali creature prestat vt peccare nō possit: nō est
hoc nature pprie: sed diuine gratie. Ex quib⁹ cōcludit bea
tos ex ppria natura nō esse impeccabiles. Et pro illo argui
tur a posteriori. Nā angeli beati ante adeptionē beatitudi
nis fuerunt in via: siue in statu vie in quo poterant bene ꝛ
male agere: qd̄ ostendit effect⁹: quoniā aliqui peccauerunt
ꝛ damnati sunt: alij stando meruerūt beatitudinem: ꝛ con
firmati sunt. Cū ergo in vtrisq̄ naturalia māserūt integra:
neq̄ substātialiter fuerūt mutata: igit quantū est ex parte
nature/remāsit in eis potentia ad oē id ad qd̄ pri⁹ potētes
extiterūt. Et s̄m hoc accipi debet dictū bti Hiero. in tract.
de filio prodigo. Solus deus est in quē pctm̄ cadere nō po
test: scȝ pprie sue nature pfectione. ℄ O Quantū ad se
cundū intellectū videt posse cōcedi beatos peccare nō pos
se. Habent eī intra actū beatificū ꝛ gratiā: que miseriā cul
pe secum nō cōpatiunt. Habēt aūt nō sicut nos in hac mor
tali vita habemus: gratiā: a qua frequenter per pctm̄ exci
dimus: ꝛ iterū p penitentiā recuperam⁹: sed habēt inamis
sibiliter: nec est in eoꝝ potestate se ab illis nudare. Btitu
do eī sicut ꝛ gratia: a solo deo est: ita vt beat⁹ btitudinem
nō eliciat: sed dūtaxat eā a deo recipiat: quapropter nō est
in sua potestate vt eam a se remoueat. Quāuis eī possibi
le est beatū cessare ab oī actu quē causat ex sua libertate:
nō tamen est possibile vt destruat qd̄ in se habet p actiones
superioris agentis maxime dei: qui prestantior est in cōser
uando suū effectū: q̄ sit creatura ipm abijciendo. Uerū q:
beatitudo ꝛ gratia accidens est per accidens: id est contin
genter inexistēs beato: nec beatus has naturaliter sibi de
terminat: sicut ignis calorē a quo naturaliter separari non
potest: sed tota inseparabilitas est ex bn̄placito diuine vo
luntatis. Idcirco melius reducit impeccabilitas beatorū
in deū tanq̄ in causam extrinsecā: s̄m tertiū intellectū pre
missuȝ: q̄ in causam formalem s̄m intellectū scd̄m. Un̄ s̄m
hoc dicendū: ꝙ beati se nō possunt diuine voluntati diffor
mare: q: ita sunt in bono cōfirmati: ꝙ ad malum declinare
nō pn̄t. Consistit aūt hec confirmatio in vno positiuo/ꝛ in
vno quasi priuatiuo seu negatiuo. Positiuū est ꝙ de⁹ con
seruat sine interruptiōe actū beatificū in beato: q̄ est maxi
mū bonū cui⁹ natura itellectualis capax est: ꝛ iō eā creatu
ra remouere nō pōt. Dei eī volūtati q̄s resistit. Negatiuū
est: q: statuit deus nō velle cogere beato ad actū beatitu Ro. ix.
dini formaliter vel virtualiter repugnantem: quapropter
beatus ex virtute sua actiua/nullū taleȝ potest elicere: quo
demereretur beatitudinem perdere: q: causalitas dei requi
ritur ad pductionē cuiuslibet effectus possibilis: qua suspē
sa nulla creatura pōt quicq̄ efficere. ℄ P Ex his duob⁹
simul beati sunt in beatitudine perpetuo cōfirmati: scilȝ ex
eo ꝙ deus ppetuo cōseruat in eis actū/scȝ clare visionis/ꝛ
perfecte fruitionis: in quib⁹ est essentialis beatitudo. Ex se
cundo sunt indefectibiles: q: propter subtractionem diui

ne causalitatis habere nō possunt volubiles cogitationes
circa beatitudinem: nec elicere possunt actus beatitudini
qualitercūq3 cōtrarios: sed nec omittere actū ad quem te/
nentur: actū scz diuine ac fruitiue dilectionis: quo intensis/
sime ꝛ super oia diligūt deum: q2 ille cōseruatur a deo: cui
repugnat ois inordinatus actus ꝛ omissio inordinata. Et
bm hoc intelligi pōt dictū bti Aug. supra allegatū: scz non
posse peccare nō competit illis ex natura: sed gratia. i. gra/
tiosa dei volūtate. Et ex reuelatione horū duoꝝ/beati sunt
securi de sua beatitudine: q2 deꝰ reuelauit eis/ꝙ vult semꝑ
beatitudinē in ipsis cōseruare: ꝛ ipsis nō coagere ad actū
malū sibi displicentez: ꝛ sic patet intellectꝰ alterius qđ ad/
dit Aug. scz ꝙ beatissimū est ita semꝑ fore certū erit: scz per
reuelationem dei. ¶ Ad argumentū in oppositū. Respon
detur ꝙ in angelis reperta est prauitas ante beificationem
eoꝝ/dum adhuc erant viatores: Sed post adeptā beatitu/
dinem nullus cecidit de statu beatitudinis: q2 in ipsa cōfir
mati: beatitudinē in ipsis deo ꝑpetuo cōseruante. Et tantū
de illo dubio. ¶ Q Sūmando igitur que dicta sunt: de/
uotus orator hanc petitionez ꝓferens ita meditationis sue
attentionem verbis accōmodet vt dicens: Fiat vo. tua: cū
affectu mentis credat deū: vt abbas ysaac ait: oia q̄ videnř
vel aduersa vel ꝓspera pro nostris vtilitatibus dispensare.
Magisq3 eū ꝓ suoꝝ salute ꝛ cōmodis ꝓuidū atq3 sollicitū:
ꝙ nos ipsos esse pro nobis. Hoc credens affectuose petat:
Fiat vo. tua/sicut in celo ꝛ in terra. Da pater noster qui es
in ce. spūs boni cōsilij: quo misericordes effecti: tuā volun/
tatem in terris impleamꝰ ꝓ modulo vie/sicut impleř in ce/
lo pro mō patrie auaricia religata. Dona pater noster gra/
tiam tuā: ꝑ quā nostra volūtas terrā despiciēs esse incipiat
deiformis. Hec eñ est voluntas tua. nam voluntas tua sa/
lus nostra est: qua vis oēs homines saluos fieri: ꝛ ad veri/
tatis agnitionem venire. j. Tim. ij. Voluntas tua sanctifi/
catio nr̄a est: vt mūdati ꝛ sanctificati in terra/illuc introire
possimus: quo nihil coinquinatū poterit introire. Volun/
tas tua est: vt nō moriař peccator: sed cōuertatur ꝛ viuat.
Ezech. xxxiij. Voluntas tua est o pater noster: quā christus vnigenitus
tuus de celo in terra missus ꝛ fecit ꝛ docuit. Hec est humi/
litas in conuersatione: stabilitas in fide: verecundia in ver
bis: in factis iusticia: in operibus misericordia: in moribus
disciplina. Injuriaz facere nō nosse: factam tolerare: posse
cum fratribus pacem tenere: deū toto corde diligere. Ama
re in illo quod pater est: timere quod dñs est. Christo nihil
omnino preponere: q2 nec nobis ille quicq̄ preposuit: cha
ritati eius inseparabiliter adherere: cruci eius fortiter ac fi
denter assistere. Quando de eius noie ꝛ honore certamen
est: exhibere in sermone constantiā qua cōfitemur: in que/
stione fiduciam qua congredimur: in morte patientiā qua
coronamur. Hoc est cohæredez christi velle esse: hoc est pre/
ceptum dei facere: hoc est voluntatem patris adimplere.
Fiat igitur o pater voluntas tua: in peccatorū conuersio/
ne/per opus penitentie. In conuersorum sanctificatione:
per munus gratie. In sanctificatorū saluatione per bonuz
perseuerantie. In saluatorū perpetua clarificatione per bo
num glorie. Fiat inquā sicut in celo ꝛ in terra: sicut in an/
gelis/sic in hominibus: sicut in iustis/ sic in peccatoribus
et aduersis. Sicut in portione superiore mentis: sic in sen/
sualitate carnis. Sicut in christo capite qui venit de celis:
sic in ecclesia eius corpore que peregrinatur in terris. Fiat
vt perfecta conformitate tue sanctissime voluntati consen/
tiamus: quatenus omnia tibi placita approbemus: salu/
tis antecedentis apprehendamus: preceptis/prohibitioni
bus/consilijs obtemperemus: in omnibus donis ꝛ operi/
bus te benedicamus. In permissionibus tuam misericor/
dem patientiam agnoscamus. Nec aliud velle ꝛ nolle con
cupiscamus: nisi qđ te patrem nostrum qui in celis es: nos
velle nouimus ꝛ nolle. Sicq3 nos perseuerantes in tua so/
la bona semper ꝛ optima voluntate: ꝛ nunc in terris ꝑpali/
ter: ꝛ dehinc in celis viuere eternaliter valeamus.

¶ Lectio. lxx. A

Anem nostrū quo/
tidianū da nobis hodie. ¶ Premissis petitio
nibus qbꝰ pro bonis maximis. s. glīa regni: ac
ꝓ medijs: scz gratia qua ad regnū ꝑuenit: deū
patrem oramꝰ: sequiř petitio quarta qua ꝓ bonis infimis:
bonis scz corporis ꝑpalibꝰ ac fortune patrez obsecramꝰ. Et
licet ad litterā petitio illa de bonis ad corporis sustentatio
nem ꝑtinentibꝰ: ꝛ ꝑ panez quotidianū intellectis exponař
nihilominꝰ ꝑ sanctos ꝛ doctores eiꝰ expositio ad ea quibus
nutriř aia: extendiř bm multiplicē panis mysticā significa/ Panis multiplex
tionem. Est eñ panis naturalis sustentationis: penitentie
ꝛ laboris: intelligentie illuminātis: grē viuificātis: eucha/
ristie cōfortantis: deuotiōis sursum agentis: glorie cōsum/
mantis. Prius tñ q̄ de mysticis tracteř: ꝓsequamur ad lit
terā de pane corpꝰ sustentāte. Vbi in ꝑmis aduertendū/ꝙ
licet bm apli doctrinā ꝓhibeamur carnis curā agere in desi Ro. xiij.
derijs: possumꝰ tñ curā eiꝰ gerere in his q̄ saluti eiꝰ sunt ne/
cessaria: ꝛ q̄ ad naturalē eiꝰ subsistentiā requirunř. Pro his
eñ obtinendis docuit nos christus orare ꝛ dicere. Panem
nostrū quoti. da no. ho. Voluit aūt christꝰ nos/q̄ filij sumꝰ
dei: quoꝝ pater celestis ꝓuidētiā gerit specialē: ab eodē pa
tre quotidianū panē ꝛ victū requirere: vt ipm patrem nr̄m
recognosceremꝰ: ꝓfiteremurq3 nos ipsius ꝓuidentia indi/
gere. Qđ maxime humili prece ostendimꝰ. Nā qui ab alio
petit: in se indigentiā: ꝛ in alio beniuolentiā attestař. Petē
do itaq3 nostrā indigentiā cōfitemur. Sumꝰ eñ cōpositi ex
duabꝰ substātijs: corpore scz ꝛ aia: quarū quelibet iuxta na
ture sue cōditionē/indiget refectiōe/defensione/ꝯseruatio
ne: varijsq3 adiutorijs ꝛ sustētamentis: ꝓ quibꝰ habemꝰ
deū iugiter implorare. Petimꝰ aūt ea q̄ ad salutē aie ꝑtinēt
dum oramꝰ vt in nobis dei nomen sanctificeř: vt nobis re/
gnū glorie adueniat: vt ꝑ gratiā nostrā volūtatē diuine vo
luntati cōformemꝰ: Cōsequēter nunc requirimꝰ iuuamēta
quibꝰ corpus reficiamꝰ dicentes: Panē no. quoti. da no. ho
die. Noie aūt panis oia intelligēda sunt: quibꝰ humani cor
poris fragilitas ad sui sanitatē ꝛ conseruationē indiget: vt
sunt conueniens cibus ꝛ potus: vestitꝰ: habitatio ꝛc. vnde
Gen. xxviij. dixit iacob patriarcha. Si dñs dederit mihi pa
nem ad vescendū: ꝛ vestimentū ad induēdū: erit mihi dñs
in deū. Vbi ꝑ panē (sicut in plerisq3 alijs scripture locis)
intelligiř victus necessarius ad aialis vite sustentationē.
Et hoc est qđ dicit beatꝰ Aug. ad probā. Dicentes Panem
no. quoti. da no. hodie. sufficientiā vite illam noie panis si/
gnificamꝰ. ¶ B Fecit aūt dñs mentionē de solo pane ꝛ
nō docuit nos expresse petere carnes/pisces/vinū ꝛc. cum
tamen hoies his indigeant pro cōpetenti ac salubri sua su/
stentatione: vt ex mō loquendi nobis insinuaret: vt quātū
cōmode possumꝰ paucis cōtenti simꝰ: ꝛ cōmunibꝰ ad victū
necessarijs. vñ dicit Chrys. Christꝰ solū panem petendū do
cuit: vt habentes alimenta: ꝛ quibꝰ tegamur: his cōtenti si/
mus: innuens ꝙ solū petere habeamꝰ necessaria nō delica/
ta nec suꝑflua. Ideo postulāda sunt nobis necessaria vite:
non ciboꝝ diuersitates ꝛ vina: odorifera ꝛ cetera que dele
ctant guttur: onerāt ventrem: ꝛ mentem ꝑturbant: sed pa/
nis qui pōt substantiā corporis sustētare. Unde ꝛ sapientis/
simus salomon nō pro suꝑfluis: sed pro necessarijs orauit
ad dñm dicens: Mendicitatē ꝛ diuitias ne dederis mihi:
sed tñ tribue victui meo necessaria: ne forte satiatus illiciar
ad negandū ꝛ dicā: quis est dñs: aut egestate cōpulsus/fu/
rer ꝛ ꝑiurem nomen dei mei. Prouerb. xxx. Que aūt sunt
necessaria vite: exprimitur Eccl. xxix. Initiū vite hominis
aqua ꝛ panis: ꝛ vestimentū: ꝛ domus protegens turpitu/
dinem. Idē. xxix. ¶ C Sūpsit aūt ex hac particula quo/
rundam error occasionem dicentiū: ꝙ fideles solum licite
possunt petere a dño ea que ad victum tenuissimū spectant
panem scz et aquam: ꝙq3 peccent omnes qui se lautius et
largius reficiunt/q̄ victu tenuissimo: quo natura ne defi/
ciat valeat sustentari. Sed huius erroris falsitas patet per
aplm. j. ad Tim. iiij. vbi contra quosdā erroneos doctores

loquens dicit. Tales prohibent nubere: quasi scꝫ malū sit:
⁊ precipiunt abstinere a cibis quos deus creauit ad percis
piendū cum gratiarū actione fidelib⁹: ⁊ his qui cognoue
runt veritatem: q: ois creatura dei bona est: ⁊ nihil reijciē
dum qđ cum gratiarū actione ꝑcipit. tanꝗ̄ ꝓhibitū a ceri
monijs ve. le. qm̄ cerimonie ille cessauerūt: qđ tamen sic do
centes astruxerūt. Aut tanꝗ̄ a deo tenebrarū creatū: aut le
gali obseruantia cōe ⁊ immundū. Preterea christus apl'os
quos docuit hanc orationem: dū eos mitteret ad predican
Luc. x. dum hoibus fidem: nō precepit comedere solum panem ⁊
bibere aquā. Sed in quācūqꝫ domū intrauerit is ait: in eas
dem manete edentes ⁊ bibentes que apud eos sunt. Non
Ioh. ij. est tamen verisimile quin sepius recepti sunt ab his q etiā
lautos cibos preparauerunt. Preterea christus in cōuiuio
nuptiali quo aquā cōuertit in vinū: nec ipse tunc aquā bi
bisse legitur: ⁊ alijs vinū ministrasse. Item cū ipse dn̄s ma
Ioh. vi. gnā multitudinem refecit in deserto: nō solū panem: sed et
pisces multiplicauit. Et dn̄s ipe ꝗ̄ꝗ̄ homo fuerit sobri⁹ ac
temperatissim⁹ in nullo virtutis mediū excedēs: tamen sic
cum hoibus ⁊ vsitatis cibis vescebat: vt quidā phariseoꝝ
Mat. xi. polluto ore ipsum voratorē carniū ⁊ potatorē vini appel
lauerunt. Preterea christus in euāgelio cōtra phariseos: q
cibos discernebant: ⁊ circa ipsos cerimonias obseruabant
diuersas dicit. Audite ⁊ intelligite: nō qđ intrat in os/coin
quinat hoiem: sed qđ ꝓcedit ex ore/hoc coinquinat hoiem.
Math. sequit. Omne qđ intrat in os ⁊ in ventrem vadit: ⁊ in seces
xv. sum emittitur: nō coinquinat hoiem: que vo de ore ꝓcedūt
de corde exeunt: ea sunt q coinquinant hoiem. Ad idem fa
Gen. ix. cit qđ dixit dn̄s ad noe post diluuiū: Oēs pisces maris ma
nui vestre traditi sunt: ⁊ omne qđ mouet ⁊ viuit erit vobis
in cibū. Quasi olera virentia tradidi vobis oia: excepto ꝙ
carnem cū sanguine nō comedetis. Ex quib⁹ satis videtur
ꝙ licitū est hoib⁹ alijs cibis ꝗ̄ aqua ⁊ pane siue tenuissimo
victu vti: ex cōcessiōe beniuolētie dei exēplo christi ⁊ aploꝝ
Quapropter ꝓ his possum⁹ licite orare. ¶ D Sed quid
de tot salsamentis ac ciboꝝ varietatib⁹: exquisitissima co
corum arte: aromaticis speciebus cōditis ⁊ multiplicatis:
quib⁹ plurimi vtuntur. Nūquid orantes: Panē no. quoti.
da no. possunt hanc petitionem referre ad horū ferculorꝫ
multiplicium donationem. ¶ Rn̄detur ꝙ cibi preparati de
licate sm̄ medicine aut cocoꝝ artem/de se mali nō sunt: sed
res sunt indifferentes ad bonū ⁊ ad malū. Dicunt aūt bo
ni ⁊ mali occasionaliter ex ipsoꝝ bono ⁊ malo vsu: q ex or
dinato aut ꝑuerso hois appetitu cibum sumentis ꝓcedit.
Unde btūs Greg. iij. moral. Nō cibus: sed appetitus est in
vitio. Un̄ lautiores cibos quandoqꝫ sine culpa sumim⁹: et
abiectiores nō sine reatu cōscientie degustam⁹. ⁊ exempli
ficat. Esau primatū ꝑ lenticulam perdidit: ⁊ helias in here
mo virtutem corporis carnem edendo seruauit. Un̄ ⁊ anti
quus hostis primū sibi hoiez: nō carne sed pomo subdidit
⁊ secundū nō carne sed pane tentauit. ¶ Ex quo apparet:
ꝙ nec cibus cōis ⁊ grossus de se bon⁹ est: quin aliquis ipo
possit abuti. Un̄ patet ꝙ cibi ⁊ potus delicati et cetere res
tꝑales tales sunt/qualis est anim⁹ vtentis. Ut si vtens ci
bo ⁊ potu delicato bono fine temperata sobrietate: ⁊ recta
intentione vt sanior/viuacior/ac robustior ad officiū suuz
exercendū reddat: aut cū gratiarū actione: q: cibi tales da
ti ⁊ cōcessi sunt humano vsui: boni censent. Si vo qs gros
sioribus vtitur ex cupiditate inanis glorie: vt appareat san
3. de do ctior: aut temperantior: aut vt ventris ingluuiem expleat:
ctria chri cibus grossus malus iudicat. Et hoc est qđ dicit btūs Au
stiana. gu. Fieri pōt vt sine alicuius vitio turpitudinis ⁊ voraci
tatis preciosissimo cibo vtatur sapiens. Insipiens autem
fedissima gule flamma in vilissimum cibum inardescat.
¶ E Uerū ꝑ particulariori responsione sunt tria attendē
da. Primū: cōditio vtentis. Utrū scꝫ sit ꝑsona in dignitate
cōstituta vel plebeia: ignobilis vel generosa: secularis aut
religiosa: docta vel rustica: tenera aut robusta: sana aut in
firma. Hos em̄ non similibus cibis decet refici: sed aliīs ⁊
alijs iuxta statū conditionū ⁊ officioꝝ atqꝫ exercitiorum

diuersitatem. Grossioribus siquidem indigent corporalib⁹
insudantes laborib⁹: meliorib⁹ vacātes studio aut exercitio
rationis. Sic nobiles/presidentes/diuites/infirmi/subti
lioribus cibis indigent. Meliores siquidem cibi ⁊ potus
sanguinem vt cōiter generant meliorem. Ex ipo nāqꝫ sub
tiliores spūs vitales sensitiui generant: qui multū faciunt
ad acumen ingenij ⁊ intelligibilis iudicij: ad viuacitatem
sensuū: que presidentib⁹ ac docentibus multū fore vtilia iu
dicantur. Quia deniqꝫ tales plurib⁹ sollicitudinib⁹ fatigan
tur: spūalibus marcescunt laborib⁹: poterūt pre ceteris in
dulgentius cibis: ⁊ talib⁹ que ad corporis sanitatem confe
runt: licentius vti. Etiā alio respectu nobiles potentes et
prelati magnificentiā facere possunt sup alios: vt in ipis di
gnitas coronet: potentia nō ledat: ⁊ reuerentia debita tris
buatur: que crebro his subtrahunt: dum qui ad exteriorez
apparatū attinent/ab eisdem omittunt: que plus in expe
rientia ꝗ̄ in codicib⁹ addiscunt. Hinc ⁊ beat⁹ Augu. dispo
nit in regula: vt aliter tractet delicatus ex mūdo confluēs
aliter grossus ⁊ plebeius ante introitū in paupertate degēs.
Et hu⁹ dicti rationabilitas trahi videt ex factis in primiti
ua ecclesia: vbi ꝗuis fidelib⁹ oia erant cōmunia: tamen di
stribuebant singulis prout vnicuiqꝫ opus erat: iuxta vide
licet fidelium statū ⁊ conditionem. Similiter de infirmis
qui delicatius nutriri debēt: vt manifeste patrū regule do
cent. De teneris ⁊ delicate nutritis scribit btūs Aug. in de
verbis dn̄i. Utant diuites cōsuetudine infirmitatis sue: et
doleant se aliter nō posse. Nō extollit pauper de mendici
tate: tu quare extolleris de infirmitate. Utere cibis electis
⁊ preciosis sicut cōsueuisti: q: aliter nō potes: q: si cōsuetu
dinem mutas: egrotas. Cōcedit tibi vti necessarijs: da pau
perib⁹ supflua: vtere preciosis: da pauperib⁹ vilia. Sic igit
diuersa vtentiū cōditio/magnā facit differentiā in cibis et
potibus cōib⁹ ⁊ delicatis. ¶ F Secundū cōsiderandus
est cōsuetudo regionū ⁊ mos cōuiuentiū. Habet quidē re
gio vna cibos delicatiores ꝗ̄ alia/etiā quantū ad substan
tiā edibiliū: habet ⁊ mos hoim certarū terrarū cibos deli
catius ⁊ exquisitius ꝗ̄ alioꝝ preparare: cui cōsuetudini lici
te potest quis se cōformare: edendo ⁊ potando absqꝫ hoc
ꝙ mediū excedat virtutis. Un̄ dicit beat⁹ Aug. Quid loco tē in doct. christia.
poti ⁊ personis cōueniat diligenter attendendū: ne timere
flagitia vbi nō sunt deprehendam⁹: qui parcius cibos vtit
ꝗ̄ mos habeat quib⁹ cōuiuit: aut intemperans est aut sup
sticiosus. Et qđ minus videt de bene olentib⁹ siue odorife
ris bonisqꝫ odorib⁹: ꝙ licite quis vti his possit ꝗ̄ cibis de
licatis: asserit idem de se loquens. De illecebra inquit odo
ris non nimis satago: dum desunt nō requiro: dum assunt
nō renuo: paratus sum carere eis. Et quid mirū si iuxta cō
suetudines regionū/⁊ hoim mores/liceat quez lauti⁹ ⁊ de
licatius refici ꝗ̄ suus mos habeat: cum cōsuetudo patrie ⁊
hoim ritus alieni licentiā tribuat comedendi: vbi alias si
bi fuerat ieiunandū: ⁊ a cibis simpliciter abstinendū. Sic
respondet btūs Amb. btō Aug. querēti: an sibi ⁊ matri cū
mediolani existerent: ieiunandū foret sabbato/iuxta morē
sue ciuitatis. an ecclie mediolanen. more prandēdū. Quid
aliud ait Amb. huic dicere possum: ꝗ̄ qđ ipse facio. Et sub
dit. Quādo hic sum tunc nō ieiuno sabbato: qn̄ rome sum
ieiuno. Et amplius eos instruens subdit. Ad quācunqꝫ ec
clesiā veneritis: ei⁹ morem seruate si pati scandalū nō vul
tis aut facere. Hec Augusti. in epistola de ieiunio sabbati.
¶ G Tertiū est intentio vtentiū: quo scꝫ fine cibos exq̄si
te sibi preparent. Utrū ꝓpter iactantiā aut inanē gloriā: vt
liberales predicent: aut inordinatos in se motus excitent:
vt potentes sint in malo: ⁊ ita nemini licet vti delicatis ci
bis. Sed neqꝫ sic licet vti cōmunib⁹ ad finem inordinatū.
Nam ois actus etiam de genere bonus ordinatus in finez
culpabilem ⁊ maliī: culpabilis est ⁊ malus: q: a fine iustū
est singula denominari. Et in moralibus circunstantia fi
nis est potissima: penes quā attenditur actus bonitas ma
liciave. Aut huiusmodi delicata ciborum preparatio sit in
tentione delectationis gustū consequentis in ciborum et

potuum sumptione. Et tunc aut fit intra limites legis christiane: puta q: sic delectari querens nullũ preceptũ violat vere vel interpretatiue / parat⁹ omittere si deus vel eccl'ia sic delectari phiberet: ꝛ tunc aut nullum aut leue peccatũ est: aut veniale: qḋ aqua benedicta abluit. Aut fit hmõi delicata preparatio citra legem: puta q: ex tanta libidine querit delectari in cibo ꝛ potu: vt postponat deum: nõ curando verũ ex hoc impediaṫ in operationib⁹ spũalibus: ꝛ an per hoc / preceptũ dei vel ecclesie transgrediaṫ. Nec paratus est cessare si phiberet: tũc nõ est sine malicia ꝛ mortali peccato: si oia hec assunt. Pui⁹ simile ponitur in delectatione actus cõiugalis: que si queriṫ intra leges matrimonij: nullum aut veniale est pcm̃. Si aũt citra siue extra limites cõiugij: paratus hoc idem facere si cõiunx non esset: peccatũ est mortale. Qui ergo sic querunt cibos delicatos: sunt hi quoꝝ deus venter est: qui in preparandis cibis (vt Hugo ait in de claustro aie) studiũ adhibent: infinita decoctionũ frixurarũ ꝛ cõdimentoꝝ genera excogitantes: mõ mollia: modo dura: mõ calida: mõ frigida: mõ cocta: mõ assa: modo pipere: mõ allijs: mõ sale codita: fm cõsuetudinem pregnantiũ mulierũ desiderantes. Hoꝝ etiã palatũ p ferculorum multiplicationem ꝛ variã preparationez seduciṫ: qm̃ varietas fastidiũ tollit: ꝛ cũ iam stomachus crebris ructibus repletuz se indicat: nondũ tamen curiositas saciatur.

¶ Est ꝛ alia intentio / qua quis cibũ ꝛ potũ delicatũ querit: dum quis nõ in eis finem statuit: querens dũtaxat delectari: sed assumit ipos tanq̃ adminicula / quib⁹ duciṫ in finem altiorem ꝛ meliorẽ vt in se vires excitet: quaten⁹ in se corporis valitudo cõseruetṫ: ꝛ sensuũ pportionata viuacitas ad exercitiũ spũalium operũ aie: vt aptior inueniaṫ in his q̃ ad salutem cõferunt: siue illud sit studiũ litterarũ: siue modulatio psalmoꝝ: siue meditatio diuinoꝝ: aut instructio fideliũ: siue qḋcũq; aliud habens ordinem ad salutez. Ad hunc quippe finem nõ mõ licet vti cibis subtilioribus: sed sepe meritoriũ est: dum tamen modus seruetṫ in quãto pariter ꝛ in quali: fm exigentiã psone / tpis / ꝛ laboꝝ ei incumbentiũ ex officio aut ppria deuotiõe. ¶ D Ex oia sic corporis nutrimẽta necessaria ꝛ accõmoda panis nomine sunt intelligenda in petitione dñice oronis. Et licet panis ꝛ cibus tenuis sustentationi vite sufficiant: qm̃ modicis cõtenta est natura vt in esse saluetṫ: q: tamẽ refectio lautior quatenus valet fm predicta ad sensuũ integritatem: ꝛ eam corporis valitudinẽ quo subseruire põt spũi: licite a nobis peti põt: ppter qḋ vbi nos dicim⁹ Panẽ no. quoti. vt Lucas scribit: Mat. dixit Panem nostrũ supsubstantialẽ. Est eñ panis substantialis: est panis supsubstãtialis: ꝛ est panis supfluus. Panis substãtialis est vict⁹ tenuis sufficiens ad corporalis vite sustentationem vt non deficiat tm̃. Qui ideo substãtialis diciṫ: q: ad substantie cõseruationem necessarius est ꝛ requiriṫ. Panis supsubstãtialis est quo corporalis vita cõseruaṫ / cum bona corporis mẽbroꝝ ꝛ virtũ valitudine: que sufficit ad operationẽ psone incumbentiũ ordinatã executionẽ. Panis supfluus est qui preter predicta / voluptates multiplicat: ꝛ sensuales delectationes parit: q̃ nõ ad finem hois que est aie salus pmouet: magis autem impedit. Pro primis duob⁹ panib⁹: hoc est substantiali ꝛ supsubstãtiali petimus. Pro tertio nullaten⁹ licite orare possum⁹. Ita tamen panem nobis dare petam⁹ a dño: vt in eis finem nõ ponam⁹: sed ea petere debem⁹ tanq̃ quedã adminicula: quib⁹ ad finez qui est btitudo aie adiuuemur. Cum eñ vita nr̃a tpalis: ad acquirendũ eternam ordinata est: intantũ hui⁹ vite nobis querẽda sunt necessaria: inquãtum ad hũc finem cõferũt ꝛ cõducunt. Hinc beat⁹ Aug. ad probã: Sufficientiã vite nõ indecenter vult quicũq; eã vult ꝛ nõ amplius: que nõ appetitur ppter semetipsam: sed propter salutem corporis: ꝛ ppter cõgruentem habitũ persone hominis: vt nõ sit incõueniens cũ quibus viuendũ est. Illa ergo cũ habenṫ / teneantur: cum nõ habenṫ / orandũ est vt habeanṫ. De hoc etiam Alexan. par. iiij. q. xxxvij. aꝛt. Panis corporalis non est petendus: vt illud qḋ principaliter intenditur obtineri oratione ista: sed vt adminiculũ illi qḋ principaliter postulatur. Petitur eñ panis materialis ad sustentandũ corpus: ne succũbat in exercitio opationũ iusticie: sed coopereṫ spiritui: vt assequatur quod intendit. vnde petitur vt adiectum: non vt principaliter intentum. Hinc glo. Luc. xi. Quia eñ panis materialis hic petatur: nõ petitur vt primo ꝛ principaliter intentum et petendũ: sed vt adiectum ꝛ posterius intentum. J

Nostrum

Nostrum dicim⁹ ꝛ nõ meũ: vt nemo sibi temporalia pro sua dũtaxat vtilitate approprieṫ: sed ea q̃ a deo pcipim⁹ alijs prout indigẽtia ꝛ necessitas expostulat: impartiamur. vnde diċ Chrys. Oia que nobis orantib⁹ dñs dat: siue militantib⁹: nõ nobis solum dat: sed ꝛ alijs per nos: vt de eo qḋ percipimus a deo: partem impotentib⁹ faciamus. Item sicut natura cibum per stomachũ assumptũ cõmunicat oibus membris: sic ꝛ nos qui multa membra sumus vnius corporis mystici: debem⁹ petere hunc panem: nõ solũ pro nobis petentibus: sed pro oibus nobiscũ participantib⁹. Scḋo dicimus nr̃m: vt nemo aliena bona sibi vt sua vsurpet. de q̃ Chrysos. Qui de iusticia panẽ acquisitũ mãducat: suũ panẽ manducat. qui aũt cũ pctõ / alienũ. fm hoc igiṫ petim⁹ panem nr̃m id est panem siue victũ cum iusticia acquirere: ꝛ nõ cũ peccato ꝛ iniusticia panem cuiuscunq; vsurpare. Tertio diciṫ nostrum: nõ tuũ: q̃uis panis illius sit qui daturus est eum q: eñ dei est dñio ꝛ pprietate: tamen noster est ex ei⁹ munere. Item noster refectione ꝛ causalitate. Nostrã eñ indigẽtiam cõmemoram⁹ vt humiliemur. Nos quoq; sum⁹ ppter quos panis ille: nedum corporalis: sed ꝛ sacramentalis ꝛ spũalis ac doctrinalis parat⁹ est: ac ministraṫ sub rõne panis. hoc est inquantũ est reparatiu⁹ indigentie. Licet ergo dei sit pprietate: noster est vtilitate ac finis causalitate. Sic ergo oramus deũ: vt nobis de sua benignitate panem tribuat: qui noster sit ex eius panis scz acceptione: vtilitate: ꝛ refectione: id est ad nostrã vtilitatem et refectionem. vt vult Alexan. de ales. Diciṫ ꝛ nostrũ quarto: vt nemo pro se solo: sed etiã pro alijs oret. Unde beat⁹ Cyprianus li. de oratione dñica: nõ longe post principiũ. Ante oia inquit pacis doctor: vnitatis magister: singillatim noluit ꝛ priuatim precem fieri: vt quis cu precaṫ: pro se tantũ preceṫ. Nõ dicimus pater meus qui in celis es. Nec panem meum da mihi hodie: nec dimitti sibi tm̃ vnusquisq; delicta postulat Aut vt in tentationem nõ inducatur: atq; a malo libereṫ pro se solo rogat: publica est nobis ꝛ cõmunis oratio. Et quando oramus nõ pro vno: sed pro populo toto oramus q: totus populus vnũ sum⁹. Deus pacis / ꝛ cõcordie magister / q̃ docuit vnitatẽ: sic orare vnũ p oib⁹ voluit: quo mõ in vno omnes ipe portauit. Hec ille. Sequitur. ¶ Et

Quotidianũ

Loco huius nois quotidianũ: qḋ Lucas ponit cap. xi. mattheus posuit supsubstãtialem. Sed cũ eccl'ia in oratione dñica in oib⁹ alijs sequiṫ verba matth. euãgeliste: cur in hoc verbo mutauit nomen supsubstantiale in quotidianũ Rñdet hic Alexã. primo ppter hoc: q: quid sit supsubstantiale pauci intelligũt: quid quotidianũ a multis capiṫ. Cũ aũt mattheus oratione dñicam scripsit vt pfectis cõueniebat: lucas vt pfectis ꝛ impfectis: Ideo vt oẽs capere possent orationem dñicam: q̃ ab oibus dici debet: eccl'ia decreuit loco supsubstãtiale / poni debere quotidianũ. Scḋo q: generalius exprimunṫ petenda p nomen quotidianũ: q̃ p nomen supsubstantiale. Nã accipiendo ppriissime supsubstantiale importat panẽ sacramentalẽ / scz christũ. Nam ille vere ꝛ pprie sup oẽs substantias est: qui qm̃ panis noster esse dignatus est: pprie diciṫ panis supsubstantialis. Quotidianũ vo cõtinet ꝛ panem quotidie sumendum: siue sit corporalis: siue spiritualis: siue doctrinalis: siue sacramentalis. Uerũtamen pro eodem accipiṫ supsubstantialem et quotidianũ: ꝛ idem sunt. Unde Dam. Panem nostrũ supsubstantialem da nobis hodie: hoc est panem nostrũ quotidianuz. Similiter Matth. vi. glo. supsubstantialem vel

quotidianū. Exponitur autem supsubstantiale dupliciter.
Uno mō vt sunt due dictiões. Primo mō ꝓprie de christo
exponit vt dictū est. Supsubstātialem .i. christū qui super
oēs substātias est. Scdo mō tam de christo ꝙ de pane mate
riali: vt sit sensus. Panē nostrū supsubstātialem da no. ho.
id est petim⁹ vt sup panē nostre sustentationi necessarium:
des nobis ꝛ panem sacramentalem: ꝛ victū necessariū ad
ditū ad substantie sustentationē. hoc est. Da nobis vtrūq
panem: mentis ꝛ corporis. Quō aūt panis supsubstantia
lis differat a pane substantiali ꝛ pane supfluo statim .s. di
ctum est. Oramus aūt pro pane quotidiano fm̄ ecclie or
dinationem .i. pro pane quotidie nobis necessario. Hunc
aūt panez quotidianū docet nos petere christ⁹ fm̄ Chrys.
vt luxuriosos cibos cōpesceret. Ut disceremus manducare
quantū naturalis ratio exigit: nō quantū carnalis lascivia
impellit. Si eñ tu ꝓ lascivia in vno cōuiuio tātū expēdis:
quātū sufficere pōt: verbi gr̄a centū hoībus moderate vi
uentib⁹: aut tibi ipsi centū diebus disciplinate viuenti: iam
quotidianū cibū nō manducas: sed multoꝝ dierū. Neq̃ ta
men sic mādauit de⁹ orare panem quotidianū nobis dona
ri quasi illicituz iudicauerit hoīem christianū plus habere
ꝙ panem quotidianū. Oram⁹ ꝛ scdo nobis dari pa. quoti.
ex christi instituto: vt sic doceremur solicitudinem de tpa
libus abījcere: qm̄ hec dum mentem imbuerit: de spūalib⁹
ꝛ diuinis vix cogitare ꝑmittit. Hanc vt a cordib⁹ suoꝝ dñs
discipuloꝝ auelleret: nolite dixit esse soliciti in crastinum.
Mat. vj Et hic nos orare docuit: et petere panem quotidianum.
Sed contra hoc arguit beat⁹ Aug. in de ser. dñi in mōte di.
Cur oram⁹ pro his adipiscendis/que huic vite sunt necessa
ria: veluti est victus ꝛ vestimentū: cū ipse dñs dicit: Noli
te soliciti esse quid māducetis vel quid induamini. An po
test quisq̃ de ea re nō solicitus esse: ꝓ qua adipiscenda cū
tanta attentione animi oratio dirigenda sit: vt ad hoc totū
illud referat qd̓ de claudēdis cubiculis dictū est. Per hoc
innuit Aug. ꝙ si panis petit in oratione dñica/cū solicitu
Mat. vj dine petitur: qꝛ tanta diligētia (de qua dicit. Cū oraueris
intra in cubiculū tuū ꝛc.) nō pōt esse sine solicitudine. Itē
sup illud: Querite primū regnū dei ꝛc. Et hec oīa adījcien
tur vobis. hec oīa vtenda in via. Non inquit Aug. querite
primū regnū dei: deinde ista querite: sed hec oīa inquit ap
ponentur vobis: scz etiā nō querentib⁹. Quomō aūt recte
dicat nō querere aliquis: qd̓ vt accipiat intentissime deuz
deprecat: nescio vtrū inueniri queat. Per hoc videt velle
Aug. ꝙ panis corporalis: vel aliud temporale nō sit peten
dum in oratione dñica. ¶ L Ad illa dicendū: ꝙ in ver
bis allegatis solicitudinem ꝓhibentib⁹: nō ꝓhibetur ois
solicitudo: sed solicitudo immoderata. Nā ꝙ moderata so
licitudo concedat: innuit in hoc ꝙ nō docuit nos dñs ora
re: panem nostrū hodiernū da nobis hodie. quasi sua esset
intentio vt peteremus panem vnius diei solū in omni solici
tudine ꝓuisiua pro futuro: sed vt peterem⁹ panem multoꝝ
dierū sibi inuicem succedentiū: que successio dicitur quoti
dianū. Nō ergo ꝓhibetur moderata ꝛ opportuna curatio
ꝛ cogitatio de crastino: sicut aliqui errantes docuerūt: sed
immoderata. Est autē solicitudo immoderata tripliciter.
Quia vel est supflua: anxia: finalis querēdi causa. Super
flua est/que impedit animū a spiritualib⁹ querendis. vñ ꝛ
Beda sup verbo allegato. Solicitudinem illā amputandā
docuit: ob quā spūalia negligunt ꝛ postponunt. Item su
perflua est solicitudo/que est in multa futura tēpora: quasi
semp victuri essem⁹: ꝛ locū manentem hic haberem⁹: ꝛ nō
magis futurā inquirere deberem⁹. De quo btūs Cyprian⁹
Qui christi cepit esse discipulus: fm̄ vocem magistri sui re
nuncians oibus/diurnuz cibum debet petere: nec in lon
gum desideria petitionis sue extendere. Et sequit: Quia
contrariū sibi sit ꝛ repugnans vt queram⁹ in seculo diu vi
uere: qui petimus regnū dei velociter aduenire. Unde et
diuitem stultū seculares copias cogitantem ꝛ se exuberan
tium fructuuz largitate iactantem: redarguit dñs dicens:
Stulte hac nocte expostulat aia tua; que ergo parasti cuius
erunt. Letabatur stultus in fructibus/nocte moriturus: ꝛ
cui vita iam deerat: victus abundantiā cogitabat. Solici
tudo anxia est que diffidentiā habet de largitate diuine ꝓ
uisionis. Hec est in auaris diuitib⁹: qui semp timent defice
re: ideo nō cessant cum cordis anxietate ꝛ parta tueri: ꝛ su
perfluas ꝓuisiones facere: ac diuitias diuitijs cumulare in
preiudiciū pauperū: ꝛ crebro in ꝓprie salutis detrimentū:
quasi deo nō esset cura de suis. Cōtra quoꝝ diffidentiā di
Prouer. cit beat⁹ Cyprian⁹. Neq̃ deesse quotidian⁹ cibus pōt iusto
bioꝝ. x. cum scriptū sit. Nō occidit (al̓s affliget) dñs fame animaz
ps. xxxvj iusti. Et iterū. Junior fui ꝛ senui: ꝛ nō vidi iustū derelictū:
nec semen eius querens panem. Item cū dñs ꝑmittat ꝛ di
cat. Nolite cogitare dicētes: quid edem⁹ aut quid bibem⁹
Mat. vj aut quo vestiemur. Hec eñ nationes querūt. Scit aūt pa
ter vester qꝛ his oibus indigetis. Querite primū regnum
ꝛ iusticiā dei ꝛ hec oia apponent vobis. Querentibus re
gnum ꝛ iusticiā dei oia ꝑmittit apponi. Nam cum sint dei
Daniel omnia: habenti dñm nihil deerit: si deo ipse non desit. Sic
vid. danieli in leonū lacu iussu regis incluso: prandiū diuinit⁹
procurat: ꝛ inter feras esurientes ꝛ parcētes homo dei pa
iij. Reg. scitur. Sic helias in fuga ꝛ solitudine coruis ministranti
xvij. bus: ꝛ volucribus sibi cibū apportantib⁹ in ꝑsecutione nu
tritur. Et exclamans addit. O humane malicie detestāda
crudelitas. Fere parcunt: aues pascunt: hoies insidiant ꝛ
seuiunt. Hec Cyprian⁹. Simile de sancto paulo primo he
remita beat⁹ hieronym⁹ in eius vita testat. Et huiuscemo
di plurima in ꝓbatissimis leguntur historijs. Solicitudo
ꝑncipalis q̃ est rei alicui⁹ vt cause finalis: hec est q̃ habet
de aliquo tanq̃ ꝑncipaliter intento: ꝓpter qd̓ alia intendū
tur ꝛ ipm tanq̃ finis intendit: in quo adepto is q̃ intendit
quietatur: nec id in aliud magis concupiscendū ordinat:
quā habent de cibo ꝛ tpalibus hoies voluptuosi: ꝛ pecu
dum vitā eligentes: vt dicit pho. j. Ethi. c. iij. Similes sar
danapalo assyrioꝝ regi: qui vitā egit in voluptatib⁹ ꝛ sen
sualibus delectationib⁹ presentibus: nō querens aliū finez
similiter bestijs. ¶ M Hanc igitur triplicem malā solici
tudinem ꝛ curā de crastino dñs a suis fidelib⁹ hic exclude
re voluit: cū nos quotidianū panem petere docuit. Nō soli
citudinē ordinate ꝓuidentie. Siquidē licitū est fidelib⁹ cu
ram pro futuris cū ꝓuidentia gerere vt tpe abūdantie rerū
ꝓuisionem in ipsis faciant pro alio tpe: ne ob defectū eoꝝ
dem: defectū vite necessarioꝝ patiātur. Sic ioseph ꝓuisor
egypti laudabiliter fecisse legit Gen. xlj. dū in annis serti
libus fructus ad corporalis vite sustentationē necessarios
industriose cōseruauit: quo pplm egypti a supuētura ꝛ di
ra famis necessitate: q̃ premebat ceteros: ꝓseruauit. Neq̃
hec supflua solicitudo dicenda est: sed industria ꝛ pruden
tia ꝓuisiua. Hoc eñ est de ratione animalis rationalis: qd̓
naturaliter arte ꝛ ꝓuidentia viuere debet. Unde Seneca
in libello de quattuor virtutib⁹. Si prudens esse cupis in
quit/in futurū ꝓspectum intende: ꝛ que possunt cōtingere
aio tuo prepone. Et btūs Augu. in sermone dñi in monte.
Cū viderimus aliquem seruuz dei ꝓuidere: ne huius vite
necessaria sibi desint: aut his quib⁹ cura sibi cōmissa est: ve
hementer cauendū est/vt nō iudicem⁹ eū de crastino solici
tum esse. Nā ꝛ ipse dñs ꝓpter exēplū ne q̃s postea scanda
lum pateretur: cū aliquem seruū dei aduerteret ista neces
saria ꝓcurare: loculos habere dignatus est. Et in Actibus Act. xj.
aploꝝ scriptū est/ea que ad victuz sunt necessaria ꝓcurata
esse in futurū ꝓpter iminentem famē. Hinc prudentissim⁹
salomon hui⁹ ꝓuisiue prudentie detestans in hoib⁹ defectū
remittit pigros cōtra humani status cōditionem improui
dos ad aialia irrationalia: vt discant ab eis prudentiā ꝛ ra
tionalē industriā de crastino ꝓuide cogitare. Ait eñ Pro
uerb. vj. Uade ad formicaz o piger: ꝛ cōsidera vias eius ꝛ
disce sapientiā: Que cum nō habeat ducem: nec preceptoꝛ
rem: nec ꝑncipē: parat in estate cibū sibi: ꝛ cōgregat in mes
se qd̓ comedat in hyeme. Et ꝑ hoc patet q̃ solicitudo sit chri
stiano ꝓhibita: q̃ cōcessa. ¶ Sed hic instat Chrys. Uident
hec v̓ba sonare prima facie; vt qui dicūt: Panem nr̄m quoti

dianū da no. ho.q̄ſi nihil habeant in craſtinū:aut poſt craſtinum. Q̄ð ſi habēt p̄paratum in craſtinum:aut in quinq̄
aut decē dies:quomō p̄ñt dicere:Panē noſtrū q̄tidianū da
nobis hodie. Illud nāq̄ petit qð nō habet. Q̄ð iā poſſide
tur vt q̄d adhuc req̄rit. Q̄ð ſi ita eſt:oratio aut paucis aut
nullis cōuenire pōt. Quis enī ita fidelis:vt cū poſſit am/
plius habere:tñ amplius ſibi nō ſeruat q̄ panē quotidianū.
Quotidianos victus forſitā petere ſolis cōueniebat ap̄lis:q̄
docēdi gratia p ſingulas ciuitates oi tēpore vagabant: et
ipſa vagatio amplius quotidiano victu poſſidere non po/
terat. Reſpondet: Ita debemus aptare chriſti doctrinam:
vt oēs in ea p̄ficiant:ne forte cōmunis medicina iuſticie:q̄
ad ſalutē oīm eſt p̄parata:dū aut paucis/aut nullis p̄deſſet
inueniret ſup̄flua. Intelligēdum igit eſt q: nō ſolū orām⁹
deū panē quotidianum dare vt mādicemus: ſed vt quem
manducam⁹/de manu dñi accipiam⁹. Habere q̄dē ad man
ducādum cōmune eſt iuſtis et iniuſtis ⁊ frequēter habent
amplius peccōres qð manducent/q̄ iuſti. De manu autem
dei accipere tñ eſt iuſtoꝝ: Preparare igit ⁊ p̄uidere nō ve
tant hec verba:tamē cum peccato p̄parare vetant. Nā qui
cum iuſticia preparat:illi deus dat panem quē manducat:
qui cum peccato preparat:illi non deus dat: ſed diabolus.
Nam q̄uis omnia a deo creant: non tamē oia a deo mini/
ſtrātur. Habentes igitur panem paratū apud ſe:qui ipſis
ſufficit in plurimos dies:adhuc petere habēt panem quo/
tidianū: vt ſic panem quem dedit dominus poſſeſſiue etiā
dei vſiue: vt ſcilicet ipſi ex benignitate eius bene vtantur
pane conceſſo:deo ad laudem ⁊ ſibi ad corporis animeq̄
ſalutem. Difficillimum enim eſt homini exteriora iuſte poſ
ſidere:recte diſpenſare:et eis bene vti ad dei laudē:et ad p
priam/ac aliorum vtilitatem et ſalutem. Ad hoc enim indi
get homo maiori dei auxilio/q̄ vt talia acquirat: Ideo ne/
ceſſe eſt vt etiam abundans in temporalibus a domino pe
tat panem quotidianū:quem habet in poſſeſſione:ſibi da
Ad phi/ ri vſu conueniente: vt cum Apoſtolo ſibi donetur/ſcire abū
lip.iiij. dare et ſatiari et eſurire et penuriam pati. Nec paruipendē
dum eſt ſcire abundare. Nam vt dicit gloſa ad Philip.iiij.
Qui acceptis rebus non extollitur:qui eas ad vſum vane
glorie non intorquet:: qui ſolus non poſſidet quod acce/
pit:ſed cum indigentibus miſericorditer diuidit:ſcit abun/
dare. Qui acceptis alimentis nō ad vegetationem vētris
vtitur:ſed ad preparationē virtutis:nec plus carni tribuit
q̄ neceſſitas petit:ſcit ſatiari. Qui alimētoꝝ inopiam ſine
murmuratione tolerat:nec pro neceſſitate victus agit ali/
quid vnde anima peccati laqueū incurrat:ſcit eſurire. Hec
Glo. Unde ne diabolus per cibū et potum nos in gula tē
tet immoderato eorum ſumptu:petimus a deo/vt det no/
bis moderatum/et ſalubrem vſum eorū:et que nunc habe
mus et que habituri ſumus. Ideo cōmendabilis eſt deuo
torum fidelium conſuetudo:priuſq̄ comedant deū orare:
vt panē et reliquū cibū eis ſanctificet. Sanctificatur enim
cibus p verbū dei ⁊ orationē.j.Timoth.iiij.vbi glo. Scdm̄
ſit cib⁹ ⁊ ſalubris nō noxi⁹ aīe vel corpori. Verbū ſcrificat:
oratio impetrat:diabolus vō p cibū tētat. Sequit: ¶ N

Da: ſcilicet tu pater celeſtis:qui das eſcā omni carni:
Qui aperis manum tuā:et imples omne aial be
nedictione. Da liberaliter:quia tu es deus vniuerſoꝝ:qm̄
tui ſunt celi:⁊ tua eſt terra/⁊ omnis plenitudo ei⁹. Da/non
vende:quia nihil habemus quo a te emamus qð a te nō ac
j.cor.iiij. cepimus. Quid habes dicit apoſtolus/qð non accepiſti:
Da non mutua: q: nō inuenimus preter tua bona quod re
ſtituamus. Da igitur ſimpliciter gratioſe:ſine ſpe lucri/p̄/
cij/aut muneris:q: bonoꝝ noſtroꝝ nō indiges. Ex hoc au
tē elicit/q nō ſolū bonoꝝ ſpūaliū eſt largitor:ſed ⁊ bonoꝝ
tēporaliū diſtributor. Hec enī ab illo petere chriſtus nos do
cuit:p quod cōfutat error quorundā gētiliū putantiū p̄ui
ſionē bonoꝝ tēporaliū ad diuerſos deos ptinere:q̄s intui
tu tpalis p̄ſperitatꝫ ⁊ affluētie colēdos aſtruebāt. Seq̄tur.

Nobis qui ſum⁹ tui filij:eapropter te patrē vt tri
buas interpellamus;⁊ nobis a te donari
petimus:q: et nobis ipſi habere nō poſſumus. Dicit etiā/
nobis pluraliter: et non mihi:eadē ratione qua dictum eſt:
non pater me⁹:ſed pater noſter: ⁊ qua petimus:panem nō
meū/ſed noſtrum: vt ſtatim ſupradictū eſt. Ut nō p nobis
tm̄:ſed etiam pro p̄ximis panē quotidianū a cōi patre oim
poſtulem⁹. Unde patet etiā diuites hoc reſpectu quātūcūq̄
abundēt panib⁹: recte petere panē dari nobis: qm̄ etſi ipſi
nō indigeant:ſunt tñ pauperes plurimi q̄ egent panib⁹: p
quib⁹ oibus petendū eſt/ vt panem recipiant quotidianū.

Hodie Cum p̄miſſum ſit quotidianū: cur addit/
hodie. Nā in verbo quotidianum/includi
tur verbū hodie. Dū enim petit dari panē quotidianū/pe
titur dari hodiernum:⁊ ita hodie et cras et cōſequēter. Re
ſpōdet Alexā. de alex. parte.iiij.q.xxxvij. Nō ſup̄flue appo/
nitur hodie:q: licet panis quotidianus cōp̄rehēdat hodi/
ernū:nō tamē petēdo panem quotidianū nobis dari: peti/
mus hodie nobis dari. Hodie enī tp̄s determinat:ſeu quā
do ipſius dādi:qð non exprimit (quotidianū) ſed magis
qualitatē:ſiue ſubſtātiam rei dāde. Unde ſenſus eſt: Da no
bis panē quotidianū:id eſt da nobis panē qui eſt q̄tidian⁹.
id eſt quo quotidie debem⁹ refici:panē ſcꝫ neceſſarie ⁊ fru/
galis refectionis:nō laſciuie et ſup̄fluitatis. Hodie vero tē
pus exprimit quo id dari petimus:quo ſm Chryſ. innuit:
vt non ſolicitudine grauemur. Unde ait: Pro pane iuſſit
ſolū orationē facere: ⁊ pro pane quotidiano: vt non ſolicití
ſimus p craſtino: ⁊ neq̄ hoc ſuffecit verbo:ſed ⁊ aliud poſt
hoc appoſuit dicens: Da nobis hodie: vt nō cōteram⁹ noſ/
ipſos ſolicitudine ſupuenientis diei. Cuius enī diei ſpaciū
te viſurū neſcis:quā ob cauſam in illius ſolicitudine tor/
queris. Uel etiā hodie.i. omni hora ⁊ toto tēpore vite: vt
dicit Aug. ad Probam: Quō etiā loquitur Ap̄ſus in ep̄la Heb.iiij
ad Heb. dicēs. Hodie ſi vocē ei⁹ audieritis:id eſt toto tēpo
re vite:quod nō eſt niſi vnū hodie/ſcꝫ vnus dies: ſcꝫ iuuē/ Gen.j.
tutis et ſenectutis:iuxta illud Gen. Factum eſt veſpere et
mane dies vn⁹. Mane ſcꝫ iuuētutis: et veſpere ſenectutis.
Sunt ⁊ alie cauſe cur apponitur hodie/alleg orice ⁊ mora
les:de q̄bus poſtea dicet. Unde ex oibus premiſſis elicitur
talis ſenſus huius petitionis quātum ad panē materialē.
Panē noſtrū quotidianum da nobis hodie:id eſt tu pater
celeſtis da nobis panē:id eſt bona tpalia p huius mortalis
vite curſu neceſſaria: ⁊ ea mēſura/coq̄ vtēdi modo/ q̄bus
nobis vtilia ſunt:⁊ ad vitā immortalē quo tēdim⁹ p̄futura.
Hec de prima panis acceptiōe. ¶ O Sed circa expoſitio
nē qua noie panis intelligit totū qð p̄tinet ad humanū vi/
ctū: Dubitat: vtrū quis recta ratione poſſit a deo petere di
uitias tpales. Q̄ð nō/videt:quia qð chriſtus docuit cōtē/
nere:nō recte a deo pōt peti. Chriſtus autē docuit diuitias
cōtēnere exēplo ⁊ verbo. Fuit enī in p̄ſona pauperrim⁹:ita Matth.
vt elemoſynā reciperet:dicēte Matth. Mulieres multe xxvij.
ſequebant illū:⁊ de facultatib⁹ ſuis ei miniſtrabāt. Fuit tā Lu. viij.
te paupertatis q proprio careret hoſpitio: ipſo atteſtante
Luc.ix. Uulpes foueas habent: et volucres celi nidos: fi
lius aūt hois nō habet vbi caput ſuum reclinet. Sup quo
Hiero. in perſona chriſti: Quid me p̄pter diuitias ⁊ lucra
ſeculi ſequi cupis:cum nec hoſpitium habeam ⁊ tecto vtor
non meo. Idipſum verbo docuit:cum ſuis diſcipulis cha
riſſimis poſſeſſionē auri ⁊ argēti interdixit: Nolite inq̄t/ Matth.
poſſidere aurū nec argētū:neq̄ pecuniā in zonis vr̄is. Et x.
iterū: Niſi quis renūciauerit oibus q̄ poſſidet:nō pōt me⁹ Lu. xiiij.
eſſe diſcipulus. Itē: Facili⁹ eſt camelū p foramē acus trāſi/
re q̄ diuitē in regnū celoꝝ. Matth.xix. ⁊ ſiſis in multꝭ aliis
paſſib⁹ a chriſto dicta legunt. ¶ Oppoſitū videt:q: qð li
cet poſſidere ſine dei offenſione:licet etiā a deo petere. Di/
uitias aūt tpales poſſidere licitū eſt: vt pꝫ in exēplis plu/
rib⁹. Nā Iob plurimis diuitiis pollebat ouiū/cameloꝝ/
bouꝫ/aſinoꝝ ⁊ familie multe nimis:ita vt magn⁹ eēt inter
oēs orientales. Cui tamē de iuſticia/ nō hō:nō angelus: ſed
dñs ipſe teſtimoniū p̄hibuit. Sic abraā/ Iſaac/ iacob/ Da/
uid et plurimi amici dei diuitias poſſederūt. ¶ P Pro
reſpōſione aduertēdū/q opes ⁊ diuitie dupliciter cōſide/

rari possunt. Uno modo quoad se. Alio modo quoad appetitum hominis. Primo modo: res sunt quedã a deo cõdite bone et non male. Bone bonitate naturali: de qua res tãtũ participat: quãtũ participat de entitate. Nam ens et
Luce. xviij. bonũ cõuertunt. vnde Basilius sup illud: Uēde oia q̄ habes ꝛ da pauperibus. Nõ docet inquit dominꝰ facultates vendere: eo ꝙ naturaliter sint praue: alias creature dei nõ essent: nec eas docet abijcere tanq̄ malas: sꝫ disponere monuit. Cõparando aũt diuitias ad appetitũ hominis, quandã habẽt indifferẽtiã ad bonũ ꝛ ad malũ. hoc est ꝙ possunt bene appeti ꝛ male. vñ Bern. li. de cõsi. Aurũ et argẽtum ꝛ cetera hmõi quãtũ ad animi bonũ spectãt: nec bona sunt: nec mala. Usus tamen eoꝝ bonꝰ: abusus malꝰ. ¶ Ad idem Chrys. Rerũ ait quedã bone: quedã male: q̄dã medie. Bone sunt castitas: humilitas ꝛ cetere virtutes: quas cum hõ elegit bonꝰ est. Mala sunt his bonis opposita: vt luxuria supbia: q̄s cũ homo elegit malus fit. Medie sunt diuitie q̄ qñq3 ad bonũ: qñq3 ad malũ ordinant̄ s̄m affectũ vtẽtiũ. Idẽ Origenes sup epistolã ad Rom. li. iiij. tractans illud aplī. Non solum aũt hoc: sed ꝛ in tribulationibꝰ gl̄iamur. Oia dicit que sunt vel agunt̄: aut bona sunt: aut mala: aut indifferẽtia. Bona illa certũ est ꝓprie dici: que ad virtutes animi pertinẽt: ꝛ mala sola ea q̄ ad maliciã ptinẽt: ꝛ contra legẽ dei agunt̄. Cetera vo indifferẽtia esse. i. neq3 bõa neq3 mala nominãda: vt sunt diuitie: species corporis: ꝛ fortitu
sup lucã. do vel ꝓceritas: atq3 ea que corporis vsibus seruiũt. Amb. Discãt diuites nõ in facultatibꝰ crimẽ haberi: sed in his qui bus vti nesciũt. Nã diuitie vt sunt impedimẽta improbis: ita bonis sunt adiumẽta virtutis. Itẽ beatꝰ Grego. Uidemus quosdã diuites qui ꝛ opes ꝛ gloriã sine culpa habere potuissent: si habere animi humilitatẽ voluissent. Ecce diuitie ꝛ honores possunt sine culpa teneri: si sit humilitas animi. Et subdit: Sed nũc extollunt̄ rebꝰ: inflant̄ honoribus: dedignant̄ ceteros qui sue vite fiduciã in ipsa abundantia rerũ ponũt: quod sine culpa nõ est. Itez Amb. sup lucã. In pecuniarũ copijs pleraq3 sunt irritamina peccatoꝝ: pleraq3 incẽtiua virtutũ. Et infra. Nõ census: sed affectꝰ in crimine est. Hiero. Diues cũ deposuerit sarcinã peccatoꝝ: ꝛ totiꝰ corporis prauitatẽ intrare põt ꝑ angustã portã ꝛ arctã viã que ducit ad vitã. Nõ dicit Hiero. cũ deposuerit diuitias: sed cũ deposuerit sarcinã peccatorũ. Et beatꝰ Basilꝰ. Cõdemnat̄ diues nõ q2 diuitias possidet: sed q2 eis abusus est. Preterea beatus Aug. sup illud ps̄. Diuitie si affluãt nolite cor apponere. Non dicit inquit diuitias nolite habere: sed nolite cor apponere. Non dãnat diuitias vnde meremur celũ: sed cor appositũ: quod scꝫ nõ expẽdit sed recõdit. Cui cõcordat Chrys. Nõ ꝓhibet dñs ditari: sed opibꝰ famulari. Uult eñi vt in necessarijs eis vtamur: nõ vt custodiamꝰ. Naz famuli est custodire eas: ꝛ dñi dispẽsare. ¶ Q Ex quibꝰ omnibꝰ satis deducit̄: ꝙ diuitie non sunt de se praue: q̄m possunt in bonũ vsum ordinari. Nec sunt de se bone: q̄m appetitꝰ circa eas põt deprauari. Cõtingit eñi ipsis bene vti. Contingit ꝛ eis male vti ꝛ viciose. Cõtingit quẽ esse diuitẽ ꝛ deo gratũ. Cõtingit ꝛ aliũ ab eodẽ ꝓpter earũ abusuz esse reprobatũ. Quomodo aũt quãdo et qualiter hoc cõtingat generali regula definiri nõ põt quantũ ad circũstantias particulares. Potest tñ aliquaterꝰ colligi ex cõditionibꝰ eoꝝ diuitũ: qui in scripturis sunt reprobati: ꝛ eorũ rursus qui in scripturis sunt cõmẽdati. Legimꝰ Luc. xvj. de diuite epulone in inferno sepulto, quõ suis diuitijs abusus sit: q2 ad pompã ꝛ superbiã: q2 induebat̄ purpura ꝛ bysso. Ad lasciuiã ꝛ gulã: q2 epulabat̄ quotidie splẽdide. Ad phylargiriã et auariciã: q2 tenaciter eas possedit: nec pauperi lazaro micas cadentes desiderãti impartirꝰ fuit. Legimꝰ etiã Luc. xij. ꝙ hominis cuiusdã diuitis ager vberes fructꝰ attulit: ꝛ cogitabat intra se dicẽs. Quid faciã: q̄m nõ habeo quo cõgregẽ fructꝰ eius ꝛ dixit. Destruã horrea mea ꝛ maiora faciã: ꝛ illuc cõgregabo omnia q̄ nata sunt mihi ꝛ bona mea: et dicã anime mee. Anima mea habes multa bõa reposita i annos plurimos: requiesce: comede: bibe: epulare. Dixit autẽ illi deꝰ. Stulte hac nocte repetẽt animã tuã a te, scꝫ demones: que aũt parasti: cuiꝰ erũt. Repetent ꝓpter abusum diuitiarũ. Abusus quippe fuerat in acquisitione cũ nimia solicitudine: q2 cogitabat intra se, scꝫ solicite. In retẽtione cũ nimio coꝝ amore: q2 dixit cõgregabo: cũ deberet dispergere. In custodia: cũ stulta fiducia: q2 dixit anime sue: nũc quiesce: q2 hec tibi sufficiũt: q2 nec alijs indiges. In mala intẽtiõis ordinatiõe: q2 ordinabat eas ad crapulã et carnis delitias: q2 dixit: cõede: bibe: epulare. ¶ Abusi sunt insup diuitijs q̄bus dñs
ve imprecat̄ di. Ue vobis diuitibꝰ qui habetis nũc cõsolationẽ vestraz. Ue vobis qui saturati estis: q2 esurietis. Ue vobis qui ridetis nũc: q2 lugebitis ꝛ flebitis. Beatitudinẽ suã et mercedẽ suã in diuitijs ponẽtes. Deniq3 et illi de q̄bꝰ in sua canonica Iaco. v. Agite nũc diuites: plorate vlulantes in miserijs vestris. ꝛ post. Epulati estis sup terraz: et in luxurijs enutristis corda vestra. Itẽ illi de quibꝰ Amos propheta. c. vj. Ue vobis qui opulẽti estis in sion: et cõfiditis in mõte samarie: Qui dormitis in lectis eburneis: ꝛ lasciuitis in stratis vestris: spẽ scilicet suam in eis ponẽtes: et oẽs per eas carnis sue cõcupiscẽtias cõsummãtes. Sic ediuerso legimꝰ nõnullos diuitias laudabiliter possedisse: easvirtuose in vsum proprium et aliorum necessitatem expendisse. sicut abraam ysaac ꝛ iacob: quorum se specialiter dominus deum dignatus est nominare: vt dicit apostolus ad Heb. xj. Non confunditur deus eorũ deus nominari. Sic enim frequẽter se nominauit. deus abraã: deus ysaac: deus iacob. Sic ioseph cum quo dñs fuit in captiuitate: in seruitute: ꝛ regno diues erat: et dominabatur in vniuersa terra egypti. Genesis. xlv. Sic, Iob, Iudith, Dauid, Ezechias, Iosias, et ceteri plures diuites a deo electi: et diuitijs suis dominãtes: ad virtutum exerciciũ eis vsi sunt. ¶ R In
Luc. vj.
nouo quoq3 testamento de pluribꝰ legit̄. De Zacheo qui Lu. xix.
christũ hospitio suo recepit: a quo ꝛ singulariter meruit cõmendari. Itẽ de Cornelio de quo legit̄ Act. x. ꝙ erat vir religiosus et timẽs deũ cũ omni domo sua, faciens elemosynas multas: ꝓpter quod meruit angelica visitatione honorari. Itẽ Ioseph ab arimathia qui fuit diues, nobilis ꝛ iustus. De quo dicit Raba. ꝙ magne dignitatis fuit apud seculũ: sed maioris meriti apud deũ. Quia nõ erat diues diuitiarum amore: sed tantuz possessione: ideo non exclusus a discipulatu christi: quia non pecunie amator: sed ipsius liberalis et religiosus distributor. Similiter et de q̄pluribus alijs extra canonem in chronicis et probatis historijs legitur: qui magnis diuitijs ornati, vitam laudabiliter finierunt. ¶ Ex quibus plane deducitur, ꝙ diuitie quandam habent indifferentiam ad bonum et ad malum vsum: quorum vsus malus non est ex vitio diuitiarum: sed male vtentium. Unde in premissis reprobis diuitibus notatur in primis nimia solicitudo et auaricia in acquirendo: quam amputari debere docuit saluator, dicens: Nolite solliciti esse in crastinum: Considerate lilia agri ꝛc. Mathei. vj. cap̄. Qui sic diuites fieri satagũt: incidũt (vt Apostolus ait) in tẽtationem et in laqueum diaboli: et desideria multa inutilia et nociua: que mergunt homines in interitum et perditionem. Radix omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes errauerunt a fide: et inseruerũt se doloribus multis: tu vero homo dei hec fuge. j. Timoth. vj. Incidunt in laqueos diaboli: quia tanta cupiditate feruntur in habendas diuitias, vt iusticie metas non attendant. Nullum enim est iusticie in illo corde vestigium: in quo auaricia sibi fecit habitaculum: vt inquit Leo papa. Hinc tam crudelis in cordibus auari cupiditas: per fas et nefas: per furta et rapinas: per dolos et fraudes: pauperum oppressiones et vsuras vndecũq3 diuitias accumulans: in quo nec patrez filius: nec fratrem vterinus: nec conciuem vicinus circũuenire dubitat. Sed nec dominum: nec seipsum attendit: quominus sacrilega auiditate vsq3 ad beneficiorum: dignitatũ: p̄laturarũ pluralitatẽ dãnabilem, se extendat: in diuini cultus diminutionẽ: cõmissorũ negligentiã; subditos ac plurimoꝝ irreparaz

bile periculum animarum. Ab hac cupiditate liber fuit diues ille abraam: in cuius sinū sublat⁹ est pauper: vt testat Aug. sup illud Ps. Quid gloriaris in malicia. Lege inq̄t scripturas ⁊ inuenies diuitē abraā: vt noscas q: diuitie nō puniunt. Abraā diues erat ⁊ in ei⁹ sinū lazarus paup̄ sublatus est. In sinum diuitis paup̄ recipit: an poti⁹ ambo deo diuites: ambo cupiditate pauperes. ¶ Notat secūdo in p̄dictis diuitijs nimia tenacitas in retinēdo. Contra quā xp̄s docuit dare elemosynā: pascere esurientem: potare sitientes.
Matth. xxv. Unde contra hos tenaces clamabit in iudicio: Esuriui et non dedistis mihi mādūcare: sitiui ⁊ non dedistis mihi bibere. ¶ Tertio notatur in his nimius amor in possidēdo: quē dānat christus/dicēs: Nisi q̄s renūciauerit oib⁹ q̄ possidet: nō potest meus esse discipulus.
Lu. xiiij. Et ꝓpheta: Diuitie si affluant/nolite cor apponere. Et Eccl. x. Nihil iniquius q̄ amare pecuniā. ¶ Quarto notat nimia spes in cōfidēdo:
Ps. li. quā dānat ꝓpheta/dicēs: Ecce homo q̄ nō posuit deū adiutorē suum: sed sperauit in multitudine diuitiarū suarum. ¶ Quinto notat fastus ⁊ pompa in sup̄biendo: quam dānat Aplus dicēs: Diuitib⁹ hui⁹ seculi p̄cipe non sublime sapere: neq; sperare in incerto diuitiarū. j. Tim. vj. ¶ Sexto nimia gulositas in expenēdo: quā dannat christ⁹ Luc. xxj. Attēdite vobis ne forte grauent corda vestra: in crapula et ebrietate/et cura hui⁹ vite: et superueniat in vos repētina dies illa. ¶ Hec oia mala in diuitib⁹ quos dānat scriptura: sunt reperta: ꝓpter qd̄ dixit christ⁹: Difficile est diuitē intrare regnū celoꝝ. Matth. xix. ¶ S In alijs vero diuitib⁹: quos scriptura nō dānat: illoꝝ maloꝝ cōtraria extiterūt. s. acquisitio iusta sine cupiditate ⁊ auaricia: status decēs sine pompa: possessio sine dilectione feruida: affectio sine fiducia: detentio in vtendo tēperata: in subueniēdo pietas larga. Dum ista mala desunt: ⁊ cōtraria bona assunt: nulla est iniq̄tas in diuitijs: neq; in earū acquisitiōe vsu aut possessione. Unde de p̄mo dicit btūs Aug. sup Ps. li. Dn̄s in diuite nō pecuniā: sed auariciam cōdēnauit. Et sup eplam. j. ad Timoth. Profecto dn̄s in diuitijs cupiditatē rep̄hēdit: nō facultatē. De secūdo dicit idē in quodā sermone: Tolle superbiā: ⁊ diuitie nō nocebūt. De tertio dicit idē vt allegatū est: Dn̄s nō dānat diuitias vnde meremur: sed cor appositū p̄ amorē. De quarto dicit Beda sup Luc. Nō rep̄hēdit diues q̄ terrā coluerit: vel fructus in horrea congregauerit: sꝫ q̄ fiduciā vite in illis posuerit. De quinto bea. Hiero. in quadā eplā: Nō obsunt diuiti opes/si eis bene vtat: nec pauperē egestas cōmēdabiliorē facit. De sexto dicit beatus Grego. Et quos cēsus ⁊ honoꝝ tēporaliū abundātia p̄ tumorē nō eleuāt: sꝫ misericordie opera exaltant. ¶ Ex his colligi potest responsio ad dubiū: quō licitum est diuitias appetere: et quō nō. Distingui etiā hic posset de cōditione personaꝝ: vtrū sint psone ecclesiastice/siue seculares: vtrū sint nobiles aut plebei. Rursus de varietate statuū: vtrum p̄sidentes ⁊ prelati: an simplices ⁊ gubernati: vtrū viri soluti/an in matrimonio cōstituti. Hec aliqualē differētiā vident facere. Unde breuiter quecūq; cuilibet s̄m statū suū licet appetere: hec etiā possunt licite a dn̄o postulari. Et p̄ hoc ad rationes in p̄ncipio dubij motas. ¶ T Ad p̄mā respōdetur q̄ diuitias fore cōtemnendas dupliciter potest intelligi. Uno modo quātū ad interiorē affectionem. Alio modo quātū ad exteriorē possessionē. Primo modo docuit christus eas ab oib⁹ esse cōtemnēdas: vt scꝫ nemo sic ad eas afficiatur/vt obliuiscat dei: vt in ipsis spem ponat: beatitudinis finem statuat. Et s̄m hoc dixit: Nisi quis renunciauerit omnib⁹ que possidet ⁊c. Unde dicit Beda: Differentia est inter renūciare oibus: ⁊ omnia relinquere. Omniū fideliū est renunciare oibus que possident: hoc est sic tenere ea que mūdi sunt: vt tamē p̄ ea non teneant in mūdo: rem tēporalem tenere in vsu: eterna in desiderio. Sic temporalia gerere: vt tamen tota mēte ad celestia tendant. Sic ait apostolus. j. Cor. vij. Qui vtuntur hoc mundo: sint quasi nō vtantur. Que exponens beatus Grego. homel. xxxvj. ait: Mundo vtitur sed quasi non vtatur: qui et necessaria cum

cta exterius/ad vite sue ministerium redigit: et tamen hec eadem non sinit sue menti dominari: vt subiecta foris seruiant: et nunq̄ intentionem animi ad alta tendentis frangant. Quicūq; igitur tales sunt: eis profecto terrena omia non ad desiderium: sed ad vsum assunt: q: rebus quidē necessarijs vtuntur: sed nihil cū petō habere cupiūt: de ipsis quoq; reb⁹ habitis quotidie mercedes querūt: ⁊ pl⁹ gaudent de bono opere q̄ de larga possessiōe. ¶ Scd̄o modo eas contēnere non oēs docuit: q̄ q̄ ipse in psona oēs: vt arguū est: dereliquit: Et cū d̄r. Ois christi actio nr̄a est instructio. Cōcedit quidē q̄ est instructio: sꝫ nō ad similē actionē est nostri obligatio. Non enim ex hoc obligamur ad necessariā sue actionis imitationē: Qd̄ patet ex verbis eiusdem saluatoris: cum dixit ad consecutionem beatitudinis sufficere obseruantiā mandatoꝝ. Si vis inquit/ad vitā ingredi: serua mandata. Cōstat autē q̄ multe operationes sue in mandatis non continentur. Nā obseruat virginitatem: occurrit suis crucifixoribus ⁊c. que tamē nobis non sunt p̄cepta. Quod additur de doctrina christi. Nolite possidere aurū: nec argētum: nec pecuniā: non facit cōtra dicta: quia christus per hec verba nō interdixit possessionē pecunie oibus fidelibus: sed dūtaxat suis apostolis et discipulis: non quia mala esset auri ⁊ argēti possessio: nō q: ad mortalis vite sustentationē nō pertinent: sed ex causis alijs que alibi tractari habēt. ¶ Qd̄ vltimo opponit: facilius est camelū per foramē acus trāsire/q̄ diuitē intrare in regnū celoꝝ. Respōdet q̄ intellectū hui⁹ dicti dn̄s ipse reserauit Mar. x. Nā cum dixisset. q̄ difficile qui pecunias habēt in regnū dei introibūt: et discipuli obstupuissent: quasi declarando rursus ait: Filioli q̄ difficile est ↄfidentes in pecunijs in regnū dei introire. Ecce qd̄ nō loquit de omni diuite: sed de illo qui cōfidit in pecunia. Aliter dici solet vt tangit glo. q̄dā extraordinaria: minus tamen autētica vt recitat Hugo postillator: sic q̄ hierosolymis erat quedā porta q̄ vocabat foramē acus: p̄ quā cameli ire nō poterāt: nisi onere deposito et genibus flexis: s̄m hoc christus significare voluit: q̄ sic nec diuites transire p̄nt per viā ducentem ad beatitudinē: nisi depositis peccatoꝝ onerib⁹: que diuitias vt plurimū comitant. Et tm̄ de illo dubio. Sequit expositio hui⁹ petitionis de pane sacramentali.

¶ Lectio. lxxj. A

Secundo exponitur hec petitio de pane sacramētali: sacrosancta scilicet eucharistia: propter hoc enim sacerdos hanc orationem dicens alta voce p̄nunciat s̄m Alber. vt p̄moneat populū ad presentis eucharistie desiderium. Sic ⁊ beatus Aug. ad probā exponit de sacramēto fideliū: qd̄ in hoc tēpore nobis est necessariū ad eternam felicitatem consequendam. Unde quia per peccatum sumus vulnerati: necesse est vt nostris vulneribus medicinam adhibeamus. Medicina summa venerabile est sacramentum corporis et sanguinis domini: de quo beatus Bernar. Qui vulnus habet medicinam querit. Uuln⁹ habemus dum sub peccato sumus. Medicina est sacramentum: quotidie accipe: quotidie curaberis. Hec medicina christus est sub sacramento contētus: qui non tantū medicina est curans morbum: sed et cibus anime et nutrimentum a morte secūda preseruans: et ad vitam eternam perducens. Ego sum inquit/panis viuus: quem qui manducauerit non morietur in eternum. Joh. vj.
Est autem christus panis non s̄m veritatē rei: sed s̄m similitudinē tropi: nō vnā tantū sed multas: propter quod varijs metaphore modis per panem in scripturis describitur. Hic enim panis est verus qui de celo descendit: quia vere reficiendo cor hominis spirituale confortat. Christus enim sub sacramento animam digne sumentis reficit et confortat: non s̄m suam substātiam propriā: sed gratiam que cōfert digne hūc panē manducanti. Secundū substātiam quidē ꝓpriā sumitur ⁊ mādūcat: sed gratia est quā digni sumēti cōfert: que

nia vegetatur: et ad pficienda opa vite ac virtutū confortatur. Hinc in pō. canit. Et panis cor hois cōfirmat. Hic est panis vtilis et delectans: oim desiderio seruiēs. Sap. xvi. Panem de celo pstitisti eis sine labore: oē delectamentū in se habentem: et ois sapo:is suauitatē. Dulcedinē em̄ tuā quam in filios habebas: ostēdebat: et deseruiēs vniuscuiusq̄ eorū volūtati: ad qd volebat cōuertebatur. Delectabilis quidē: qr cōditus pinguedine deitatis. Gen. xlix. Aser pinguis panis eius: et pbebit delitias regibus. Hoc est fortissimā pbens virtutē et viaticū: vt viā meriti qua itur ad deū pficiatur. iij. Reg. xix. comedit helias et bibit: et ambulauit in fortitudine cibi illius. xl. diebus et xl. noctibus vsq̄ ad montem dei oreb. Panis hic subcinericius describitur. Nā panis hic manu sapiētie dei factus: sub cinere humilitatis/humane carnes sunt in vtero virginis decocte: que est mulier illa benedicta: ad quā abraam Gen. xviij. accelera inquit: tria sata simile cōmisce. hoc est puritatem corporis et aie et deitatis. et fac subcinericios panes azymos sine omni corruptione. Ad cuius sumptionē apl'us nos hortatur. Pascha nostrū immolatus est christus: epulemur nō in fermēto veteri: neq̄ in fermēto malicie et nequicie: sed in azymis sinceritatis et veritatis. j. Cor. v. hoc est oi benedictione copiosis. Esa. xxx. Panis frugū terre tue erit vberrimus et pinguis. hoc est sctūs: quē non licet nisi sctis/in loco sctō comedere. j. Reg. xxi. Non habeo panes laicos: sz tm̄ panē sctm̄. Si mūdi sunt pueri maxime a mulieribus māducēt. ¶ B Hic panis noster est: q̄ nobis

Matth. xv. datus est et paratus spūalibus/scz filijs nō canibus. Nō em̄ est bonū ait christus: sumere panem filiorū et mittere canibus. Hinc Cyprianus. Panis vite christus est: et panis hic oim nō est. Et quō dicimus pater nr̄: qr intelligētiū et credētiū pr est. sic et panē nr̄m vocamus: qr christus nr̄ qui corpus eius cōtingimus: panis est. Uel dicitur nostrum vt dicit glo. Matth. vi. quia christus noster est factus: et deus pater cū christo oia nobis donauit. Ideo oramus: vt qd nostrū est per donum: quotidie detur per effectum. Hic panis quotidianus est vt Lucas dicit: et supsubstātialis sm Matth. Quotidianus: quia ipso quotidie indigemus ad spūalis vite cōseruationē. Sicut em̄ corpus indiget cōtinuo alimento: ne resoluatur/et pereat sm esse suū naturale: ita aia eget cibo spūali ne deficiat in esse grē. Hic autē cibus panis est eucharistie: q̄ non vadit in corpus: sed aie substātiam fulcit: de quo bea. Amb. de cōse. dist. ij. c. nō iste. Nō iste panis est qui vadit in corpus: sed panis vite eterne: q̄ aie nostre subam fulcit. Iste panis quotidianus est: accipe quotidie vt quotidie tibi prosit. Sic viue vt quotidie merearis accipere. ¶ Dicitur et panis supsubstātialis: id est egregius pcipuus aut peculiaris. Un̄ dicit bea. Hiero. sup Matth. q̄ in euāgelio greco vbi illud trāslatum est: nō habetur in hoc loco panis quotidianus: sed panis epyusion: qd latine sonat supsubstantialis. Subdit: vbicūq̄ septuaginta interpretes hoc nomē epyusion posuerūt trāsferendo vetus testamentū in grecū: in hebreo habetur sogulla: qd sonat pcipuū egregiū vel peculiare: qd maxime corpori christi siue christo sub sacramento attribuitur: qr panis est singularissimus: panis celestis: panis vite qui de celo descēdit: panis angelorū habēs in se oē delectamētū et ois saporis suauitatē: pbēs virtutē fortissimā: vt viā meriti qua itur ad deū: perficiatur. ¶ Uel dr̄ panis supsubstantialis: qr est supra nostrā substātiā. Panis em̄ materialis et cibus quēcūq̄ sumimus: cōuertitur et trāsit in nostrā substantiam. Hic vero panis nō sic: sed comedētem mutat in se vt frequēter supra ex Augustino allegatum est: Cibus sum grādium et c. ¶ Uel tertio dicitur cibus supsubstātialis: qr panis substantialis dici pōt qui sustentat naturā hois infimā: scz corpus. Iste autē ex quo sustentat nostrū supremū scz animā/merito supersubstantialis dici potest. Hinc Prouerb. xiij. Iustus comedit et replet animā suā. ¶ Uel quarto dicitur supsubstātialis: quia sicut accidētia cederent in nihilū/nisi supportarentur a substantia (Et ideo dicitur substantia: quia substat accidentibus) sic nisi a christo supportarentur substātie et accidentia cederent in nihilum. Ideo dicitur supsubstantialis: quia nō substat accidentibus et formis tm̄ sicut substantia: sed accidentibus et substātijs: et vniuersaliter oībus creaturis. ad Heb. j. Portans omnia verbo virtutis sue. ¶ Uel quinto dicitur panis supsubstātialis: qr est super omnē substātiā aliā s. c. Nā corpus eius est sup omnē substantiā corporalē: aia eius super omnē substantiā spiritualē: deitas simpliciter super oia. Ideo digne dicitur supsubstantialis: sicut superbonus: supermisericors et c. sm Diony. et Damas. ¶ E Sed replicaret hic aliq̄s: quō panis ille supsubstātialis christus/qui et sacramētalis: dicitur quotidianus: cū a paucis de ecclesia quotidie recipiatur: qr a solis sacerdotibus. Respōdet hic Alex. par. iiij. q. xxxvij. q̄ quilibet existēs extra mortale illo pane reficitur. Cibus em̄ intrās p os alicuius corporis: non tm̄ reficit ipsum os: sed oia cōmembra sua. Ecclesia aūt tota vnū corpus est. j. Corinth. xij. Omnes nos in vnū corpus baptizati sumus. Huius corporis caput christus est. Col. j. Huius capitis os prelatus est seu sacerdos. Hiere. xv. Si separaueris pciolum a vili: quasi os meum eris. Separare pciosum: id est animā a vili: id est peccato quo nihil vilius: pprium sacerdotū est. quibus dictū est: Quorum remiseritis peccata: remittuntur eis et c. Ioh. xx. Iste igitur panis: qr quotidie ab aliquo sacerdote māducatur: quotidie totū corpus: quod est ecclesia: illo pane reficitur. Itē qd est vnius mēbri ppter mēbrorum vnionem: etiā alterius esse dicatur: vt lingua dicit se habere anulum quē habet manus: et calciamentū qr illud pes habet. Ita propter vnionē mēbrorum ecclesie: quod est vnius mēbri: dicitur esse omniū cōmēbrorum. Sacerdos aūt cōmunicās quotidie mēbrum ecclesie est: ideo panē illū quotidie manducāt omnia mēbra ecclesie. Un̄ quodlibet eccl'ie mēbrū dicere pōt illud Ps. Particeps ego sum omniū timentiū te et c. ¶ Dicitur: Da nobis hodie: Da gratis liberaliter sine argēto: et absq̄ vlla cōmutatione: qr nullo pcio estimari pōt: Da nobis hodie: ne aliquo delicto cogente/a corpore christi separemur. Un̄ beatus Cyprianus et post eū Aug. de bono perseuerātie. Hunc panē/scz sacramentalē/dari nobis quotidie postulamus: ne qui in christo sumus: et eucharistiā quotidie ad cibū salutis accipimus: intercedēte aliquo grauiore delicto: dū abstenti (al's abstemij. i. abstinentes) et non cōmunicātes a celesti pane prohibemur: a christi corpore separemur: ipso pdicante et monente: Ego sum panis viuus qui de celo descēdi. Si quis ederit de meo pane: viuet in eternū. Panē autē quē ego dedero: caro mea est pro seculi vita. Quādo ergo dicit in eternum viuere. siquis ederit de eius pane: vt manifestum est eos viuere qui corpus eius attingunt: et eucharistiam iure communicationis accipiunt. Ita contra timendum est et orandum: ne dum quis abstentus separatur a corpore christi: procul remaneat a salute: ipso et dicente: Nisi ederitis carnem filij hominis: et biberitis sanguinem eius non habetis vitam in vobis. Et ideo panem nostrum: id est christum dari nobis quotidie petimus: Ut qui in christo manemus et viuimus: a sanctificatione et corpore eius nō recedamus. Hec Cyprianus. ¶ D Petimus et hunc panem nobis dari hodie: vt per hoc intelligatur q̄ panis iste/die gratie: non nocte peccati/sit accipiendus: ne indigne accipientes corporis et sanguinis rei efficiamur. j. ad Cor. xj. Item da hodie: id est pro cursu huius vite: quia nisi quis eum percipit pro ista vita: eius particeps fieri non potest pro futura vita: vt dicit Isaac in collationibus patrum. Debet ergo quilibet christianus quasi pauper et mendicus coram diuite et benigno patre procumbere: et inopiam suam ostendens/humiliter flagitare hunc panem sibi dari: quo in vita spirituali roboretur: consoletur et sustentetur: vt potens fiat et efficax ad exercitium spiritualium et virtuosarum operationum: vtq̄ sibi viaticum: in cuius fortitudine ambulare possit vsq̄ ad montem Oreb/eterne glorificatiōis: et ibi frui pane illo cum angelis sine fastidio: quia hic in nubilo sub velamine pregustauit. Et ita dicit Glo. Hodie. i. semper presenti vita existente. vnde Aug. Hodie. id est q̄diu viuitur. hodie. id est in hac tpali vita. Un̄ Ioh. vi. Dn̄e da nobis semp panē hunc. ¶ E Sed quis

diceret: Cū panis sacramētalis non ministratur post prandiū: ergo oratio illa quātū ad hanc particulā / post prandiū dici nō debet: cū ea petanť que illa die dari non decet. Hoc autē incōueniēs est: cū btūs Aug. in ser. dñi in monte dicat: Quis est qui audeat dicere semel tm̄ nos orare debere orationē dñicā. Aut certe etiā si iterū vel tertio vsq ad eam tamē horā qua corpus dñi cōmunicamus: post vo non sic orādum p reliquas partes diei. Nō em̄ petere poterimus: da nobis hodie: qđ iaȝ accepimus. Aut poterit quisq̄ cogere vt etiā vltima diei parte: sacramētū illud celebret⁹. Respōdet Alexā. vbi supra. Dicūt aliqui q̄ cū multiplex sit panis quotidianus: ecclesia orans ante prādiū Panē nostrū quotidianū da nobis hodie: pōt petere indifferēter vnū illorū sibi dari. Post prādiū vero pōt petere panē corporaleȝ: vel doctrinā spiritualē: nō autē sacramētalē. ¶ Uel aliter dici pōt, q̄ ecclesia p totū orbē dilatať: ideo frequēter dicit orbis terre. Quādo autē i vno hemispherio est hora post prādiū vl̃ nox: in alio est hora ante prādiū vel dies: Ideo semp qualibet hora cōsecrari pōt corpus christi: ⁊ ab aliquib⁹ cōicari: ratione cui⁹ ab oībus mēbris ecclie participatiue sumi. Uel qr p totā ecclēiam multi sunt infirmi: q̄ qualibet die et hora cōmunicari possunt: ⁊ sic tota ecclia p illos: non tamen licet cōficere nisi ante prādiū. ¶ Uel aliter et meli⁹: panis sacramētalis qui christus est: petiť dari nō tm̄ sacramentaliter: sed ⁊ spūaliter. Hic em̄ panis assidue p fidē ⁊ charitatē interi⁹ reficere debet. Nā sine eo viuere nemo pōt. Nemo vtiq sine eo cōseruante simpliciter viuere aut esse pōt. Etiam nemo sine eo reficiēte p fidem ⁊ charitatē spūaliter viuere pōt p gratiā. Eius etiā refectio assidue crescere pōt: qr ⁊ fides ⁊ charitas in via augmētabiles sunt in quolibet fideli: 9m illud Eccī. xxiiij. Qui edūt me / adhuc esuriēt: qm̄ hic panis etsi satiat: tamē sine fastidio: ideo esuriē nō extinguit. Pōt igiť fidelis semp orare ⁊ petere sibi dari panem hūc sacramētalē / quātū ad effect⁹ sui cōseruationē / ⁊ augmētuȝ grē: licet nō vt deť semp quātū ad sacramētalē sumptionē. Nam qui datum cōseruat vel augmētat: dare censetur. ¶ F Colligiť ergo hic sensus quātū ad panem sacramētalem: Panē nostrū quotidianum da nobis hodie. id est tu pater celestis da panē illū celestē et sacramētalē: q̄ sub speciebus panis nobis tuo dono pponiť digne vel sacramētaliter vel spūaliter participare in cōtinuo desiderū fidei ⁊ charitatis cremento: ⁊ p oblationē sacerdotū: illū p se et tota ecclia tibi offerētiū: vt in nobis resoneť deuotio: feruorq charitatis magis magisq augeať: ⁊ nō p terrenorū occupationē ⁊ venialiū petōrū frequentiā tepescat: vel penitus extinguať. Et sicut petēdo pani corporalē / petim⁹ oia corporali vite necessaria 9m premissa: ita petēdo panē sacramētalē: petimus oia alia sacramēta spūali vite aie necessaria: 9m bea. Tho. qr oia alia etiā ad panē illū principalē ordinanť: vt etiā vult Nicol. de lyra. ¶ G Tertio exponiť petitio de pane intelligētie illuminātis: qui est verbū dei auditū / lectū / meditatū / seu cōtēplatū: nos illumināns ad intelligentiā scripturarū: fidei bonorū promissorū: q̄ sunt eterne felicitatis gaudia: ⁊ malorū cōminatorū in dānatiōe ppetua.
Deute. viij. Illo nāq pane etiā mens spūaliter reficitur: ac spūali vita educať. Unde scribiť. Nō in solo pane viuit homo: sȝ in oī
Matth. iiij. verbo quod pcedit de ore dei. i. scriptura sacra: q̄ 9m beatū Grego. est nāq os dei: qr p eā loquiť dñs nobis oia q̄ vult
Luc. iiij. a nobis fieri. Per verbū qđ pcedit de ore dei: intelligiť ois veritatis instructio: ois cōsolatio: ois exhortatio: ois deuotio que ex auditione / lectione / meditatione ac contemplatione diuinorū eloquiorū pcedit: sine quo nō potest homo viuere vita spirituali. Unde dicit Rabanus. Si quis non vescitur verbo dei: ille nō viuit: qr sicut corpus humanum non viuit sine cibo terreno: ita nec aīa viuere poterit sine dei verbo. Quapropter dicit bea. Aug. l. q. l. Interrogo. Quid vobis plus esse videť: verbū dei aut corpus christi. Si vultis verū respōdere: hoc dicere debetis q̄ nō minus sit dei verbum q̄ christi corpus. Ita nāq mentem reficit sicut corpus christi. Uerbum etenim dei / sacra scriptura: que ab ore dei procedit: ipsius indicat voluntatē: sine cui⁹ agnitione nemo recte viuere pōt. In hac discimus quātū deo appropinquamus: ⁊ quantū a deo elongamur. Ipsa vt dicit Grego. ij. moraľ. §. j. mētis oculis quasi speculū quoddam opponiť: vt interna nr̃a facies videatur. Ibi feda: ibi pulchra nr̃a cōspicim⁹: ibi sentimus quātū pficim⁹: quātū ve a pfectis longe distamus. Quomō ergo aia hominis viuere posset vita iusticie ⁊ gratie: nisi cognosceret dei voluntatē: et ea que 9m hanc iusta sunt vel iniusta: que agenda et q̄ fugienda: que amāda et q̄ cōtēnenda: q̄ timēda ⁊ q̄ audenda: et que credēda ⁊ que sperāda: ⁊ cetera nr̃e saluti necessaria: que oia sola docet sacra scriptura. Oim tm̄ sacrorum librorū series: ait Aug. li. de salutarib⁹ documētis: ad nr̃am salutē scripta est: ⁊ aurib⁹ nr̄is maxime intonat ea que nr̃e proficiunt saluti. Iterū atq iterū replicat q̄d sit hoi cauendū: quid sequendū. Per illos sacre scripture libros nobis ipsemet deus: qui est veritas: qui infallibilis loquiť: et pie nobis volūtatis sue demonstrat affectū. Hinc. ij. ad Ti. iij. Omnis scriptura diuinitus inspirata vtilis est ad docēdū scȝ nescientes: ad arguendum negligentes: ad corripiendū id est dure increpandum in malo persistentes: ⁊ ad erudiēdum in iusticia scȝ iusticiam diligētes: vt pfectus sit hō dei ad omne bonū instructus. ¶ H Hunc igiť panē studiosius requirere debem⁹: qr plus est verbi dei pabulo victurā in ppetuū mentē reficere: q̄ ventrē moriture carnis terreno cibo satiare: vt dicit Grego. in quadam homelia. Hic panis et cibus est ⁊ potus. Cibus in locis obscurioribus: qr in his quasi exponendo frangitur ⁊ mādu cando glutitur. Potus est in locis apertioribus: quia ita absorbetur sicut inuenitur vt ait Grego. j. moraliū. §. xlviij. Hunc panē diligēter tenere debemus toto aio: et corde integro versare: vt ei⁹ succus per omnes anime venas se diffundat: a quo dum studiose sumitur: cibus terrenus vilescit: ⁊ velut insipidus estimatur. De quo bea. Amb. in quodā sermone: Quisq̄s verbo dei pasciť: terrenū pabulū nō requirit. Nec em̄ pōt pabulū seculi capere: qui pane reficitur saluatoris. Negligit famē corporis: qui pabulo lectionis intendit: nec ventris curā habere poterit: qui alimentum verbi celestis req̄rit. Et 9m hoc sensus huius petitionis erit: Panem nostrū quotidianum da nobis hodie: id est da nobis in hac tenebrarum caligine et loco miserie degentibus refici pane doctrine: pane scripture sacre / quo refecisti illum: de quo scriptura ait: Cibauit illum pane vite et intellectus. Hunc da Eccli. xv. nobis: vt illo ab amore mundi rapiamur: a noxijs ⁊ venenosis inimici suggestionibus preseruemur: ad oē opus bonum roboremur: et tandem illo degustato ad panem glorie percipiendum auidius excitemur. ¶ I Sed plurimi nedum panem hunc petere negligunt: sed oblatum renuunt: et quasi infructuosum paruipendunt: qui lectiones fugiunt: predicationes negligunt: aut si quando accedūt magis ad detrahendum / q̄ ad seipsos emendandum animos conuertunt. Et cum per hec viam veritatis et iusticie noscere possent: negligendo indicant: qr scire nolunt. Hi sunt qui domino dicunt: Recede a nobis: scientiam viarū tuarum nolumus. Quis est omnipotens vt seruiamus ei: aut quid proderit nobis si orauerimus illum. Job. xxj. Sunt et alij qui torpent ocio: aut terreno amore capti / euanescūt inaniter in rebus mundanis ac curiosis: nihil vel modicū saluti pferētibus. Non sine culpa discere negligunt que nesciunt et scire possent que statui suo congruunt ⁊ necessaria sunt saluti. Quos dure reprehendit Chryś. super Matth. dicens: Non potest esse condēnationis excusatio ignorantia veritatis: quib⁹ fuit inueniēdi facultas: si fuisset q̄rendi voluntas. Et subdit: Si velles ingredi veritatē: nūc peteres orationib⁹: nūc q̄reres in scripturis: nunc pulsares bonis operibus: interrogares sacerdotes: nunc hos: nūc illos. Sȝ illa nō fiūt: qr verbo dei nō crediť: nec pmissio beatitudinis desiderať: nec cōdēnatiōis iudicium formidatur. Sunt ⁊ plurimi q̄ sine scripture studio sibi sufficere putāt: q̄dq̄d ppria phātasia excogitāt deo placere putāt; qb⁹

id cõtingit qđ ad Demetriadē beatus Hiero.scribit: ꝙ in eo displicet deo/in quo ei placere putat. Vñ ait btūs Hiero. Prima fidelis cura/primū studiū/sit scire volūtatē dñi sui: ⁊ qđ ei placeat: quid ve displiceat diligenter inquirere: vt ſm Aplm: rōnabile deo reddat obsequium: totūq; vite sue cursum ex ei⁹ possit ordinare snia. Impossibile est em̄ ei quēꝙ placere: cui qđ placeat/ignorat: fieriq; potest vt etiā obsequēdi voto offendat: cui quō obsequi debeat prius non didicit. Et sicut malus est volūtatē dñi facere ꝙ nosse: ita prius est nosse/ꝙ facere. Illud em̄ merito pcepit hoc ordine. Vñ pp̄heta: Et tu isrł noli ignorare. Et btūs Aplus: Qui autẽ ignorat: ignorabit. Idē alibi. Propterea nolite fieri imprudētes: sed intelligētes q̄ sit voluntas dei. Initiū obedientie est qđ pcipiat velle cognoscere: et pars est obsequij didicisse qđ facias. Hec autē in scripturis sacris discuntur: p quas solas plenam dei intelligere possum⁹ volūtatē. Quisq; ergo cibū hūc mētis reijcit: licet ingenio fulgeat: licet statu emineat: licet diuitijs tpalibus affluat: nil mirū si fame pereat: si pabuli salutaris media moriatur. Nil tam mortis est indiciū: nil tā de vita facit desperare ꝙ alimenta nō sumere: aut sumpta nō tenere. Et tantū de expositione huius petitionis. s. de pane intelligētie illuminantis: qđ est verbū dei lectū/auditū/inspiratū vel meditatū. Ad quē reducit panis deuotionis spm̄ sursum agētis. Hūc em̄ pstat panis verbi dei deuote susceptus/ac diligēter masticatus. ¶ L De pane penitētie ⁊ laboris: de quo pp̄heta in ps̄. lxxix. Cibabis nos pane lachrymarū: et potu dabis nobis in lachrymis in mensura. Et in Ps̄. ci. Sicut cinerē panem māducabā: et poculū meū cū fletu miscebā. Hūc panē petere saluberrimū est pctōri. Sed q: coincidit cum sequēti petitione. Nō em̄ petit penitētia nisi ppter pctōꝝ deletionē perfectā: ideo ad eā reseruet: in qua pctōꝝ dimissio postulat. Panis vero diuine gr̄e petitus est in petitione tertia. Per hūc em̄ dei volūtas perficit a nobis. Et in petitiōe secūda: vbi petit aduent⁹ regni gratie ⁊ glorie. Et ideo de his quattuor panib⁹. s. penitētie ⁊ laboris: de pane gratie viuificātis: de pane deuotionis mentē sursum agētis: ac de pane glorie cōsummātis particulari⁹ differere supsedeo. ¶ L Recolligendo igit que dicta sunt: pōt deuotior affect⁹ oratoris sic petitionē hāc ad deū patrē fundere. O pater noster q̄ es in celis: ⁊ creata oia cōseruas ⁊ gubernas: q̄ aperis manū tuā ⁊ imples oē animal benedictiōe: ⁊ das escā oi carni. Tu pater largissime/panē corporalē nostrū ppter nos a te creatū: panē quotidianū vite p̄sentis sustētationē: ac nutrimēta nō supflua corporis cōditioni: sed ⁊ statui necessaria: da nobis tuis mancipijs pcioso filij tui sanguine ēptis. Da nobis ad tēperatā refectionē congruā corporalis vite sustentationē: quo caro non lasciuiat: sed moderate sustētata spūi subseruiat. Da nobis pater hodie: tota die hui⁹ mortalis vite: ne tpaliū curiosa solicitudine mēs nr̄a a te distracta: seculi curis absorpta: q̄ tua sunt negligat: iniuste peritura q̄rat. Da aūt pr̄ benignissime: vt ea tuo dono iuste acq̄ram⁹: a te cōcessa agnoscam⁹: iuste accepta bn̄ dispēsem⁹: cōcessis tēperate vtamur: nō ad vētris ingluuiē: nō ad voluptatis fomitē: nō ad mūdi pompā: sed ad cōgruā corporis vegetationem virtutis profectū ⁊ pauperū tuoꝝ cōsolationē. Da et pater liberalissime: Panē nostrū supsubstātialē viuifici tui sacrosancti corporis ⁊ sanguinis mysteriū sacramētaliter ⁊ spiritualiter digne participare. Nostrū vtiq; q: nobis paratū: nobis incarnatū: nobis natū: nobis datum: nobis in cruce igne diuini amoris coctū: nobis sub sacramētalib⁹ specieb⁹ occultatū. Da aūt pater nobis hūc panē hodie i die gratie: non in nocte tenebrose ⁊ obscure peccatricis cōscientie. Da quotidie ad quotidianū spiritualis vite nutrimentū: virtutis ⁊ gratie fomentū: vnitiui amoris incrementū: torporis accidie ⁊ vniuersoꝝ morborū medicamentū: totius pfectionis cōplementū: transitus nostri cōfortatiuū viaticū: ⁊ celestiū deliciarū initialē gustū. Da insup pater celestis panē illuminantis intelligentie: doctrinalis verbi tui cibū in quo viuit spiritualis homo. Da autē nobis per seruos tuos quos cōstituisti super familiā tuā/dare illis in tempore tritici mēsuram fideliter ⁊ prudenter. Fideliter quidē ad te deū: vt scꝫ cū tanta fide: tanto timore: tāta instātia: tanta diligētia: quantū sibi cōmissum est: verbū tuū dispēsent. Prudenter vero quātū ad nos famelicos: vt ſm capacitatē vniuscuiusq; singulos erudiant: ⁊ spiritualiter enutriāt. Tu pater inspira eis: prelatis scꝫ ⁊ ecclesie tue doctorib⁹: vt veritatē tuā nobis studeant fideliter ⁊ prudenter dispensare: vt te deū deoꝝ valeam⁹ cognoscere: pfectiones tuas meditari: beneficijs a te nobis impensis gratiarū vices reddere: immobiliter in te credere: credita intelligere: promissa sperare: te summum bonū super omnia diligere: peritura tēporalia cōtemnere: eterna cupere: ad torrentē voluptatis bonitatis tue toto desiderio anhelare. Nō si illi panē istū verbi tui frangere negligant aut cōtemnant: tu ipse pater qui tuoꝝ filioꝝ curā habes: da nobis ⁊ nos pasce per occultā spiritussancti inspirationē: vt intus p te capiam⁹ panē/quo exteri⁹ fraudamur per ipsoꝝ taciturnitatē: ne moriant paruuli: ⁊ fame pereāt: ecce tui filij eo ꝙ nō sit qui frāgat eis panē fidei: ⁊ spiritualiter eos reficiat verbo dei. Da nobis tandē pater clemētissime panē deuotionis/feruoris ⁊ gratie: quo oia pinguescāt ⁊ vegetat: infirma curant: solidant cōfracta: fortificant debilia: famelica demū satiant in cōsecutione panis glorie/in vita sempiterna. Itaq; pater qui per filiū tuū septē panib⁹ quattuor milia hominū satiasti: cunctis fidelib⁹ per quadrifidi orbis climata dispersis. Da panē septuplicē vniuerse bonitatis: panē scꝫ nature ad sustentationē indigentie vite corporalis. Da panē penitētie ad releuationem languoris. Da panē gratie/ad viuificationē hominis interioris. Da panē intelligentie/cōtra famē ignorātie ⁊ erroris. Da panē eucharistie/ad impinguationē amoris/⁊ memoriam saluberrime passiōis. Da panē deuotionis feruide/ad depulsionē teporis. Quo septuplici pane forti/spiritū fortitudinis cōsequamur: cuius virtute tristiciā simul et leticiā mūdi/vere delectationis desiderio pellentes: sic in presenti iusticiam regni esuriam⁹: vt cū apparuerit gloria tua: septimo pane glorie in plenitudine diuini saporis satiari mereamur. Amen.

¶ Lectio. lxxij. A

Et dimitte nobis debita nostra.

¶ Ista est scđa pars scđe partis principalis dñice orationis: in qua post petitionē collationis bonoꝝ/petit ablatio maloꝝ. Sunt aūt triplicia mala a quib⁹ liberari petimus: scꝫ preterita/presentia ⁊ futura. Vel melius maxima/media/⁊ minima: quorū quelibet esse possunt presentia/preterita et futura. Maxima mala sunt mala culpe: quia separāt nos a summo bono. ſm illud Esa. lix. Iniq̄tates vestre diuiserūt inter vos ⁊ deū vestrū: et peccata vestra absconderūt faciē eius a vobis. Mala media sunt peccatorū occasiones: que inducunt ac precipitant in mala culpe: quales sunt tētationes demonis/mundi vel carnis. Tertia sunt mala pene corporis vel anime afflictiua: vt dolor ⁊ tristicia ⁊ cetera afflictiua: De quib⁹. s̄. lec. lxvj. dictū est. ¶ Et ſm hoc pars illa diuidit in tres partes: que sunt tres petitiōes vltime/p ablatione aut exclusione triplicū maloꝝ dictoꝝ. Prima petimus peccati deletionē. Scđa/oramus occasionis ad culpā inducētis/tentationis videlicet exclusionē/ibi: Et ne nos inducas. Tertia/postulam⁹ nostrā a malis pene liberationem/ibi: Sed libera nos a malo. ¶ Circa primū primo ponit petitiōis forma cū dicit: Dimitte nobis debita nostra. Scđo subdit modificationis clausula/cū adiungit: Sicut ⁊ nos dimittimus debi. nostris. ¶ Cur aūt post petitiones conferendoꝝ/petit remotio maloꝝ: cū tn̄ necesse sit euellere prius mala vt locū habeant cōtraria bona: satis dictum est lec. lxvj. vbi ratio ordinis declarata est petitionū dominice orationis: ideo hic transeo. ¶ Ad textū accedens: Et di. no. debi. no. In primis occurrit questio: Cur ista petitio cōiungit priori per coniunctionē copulatiuā ⁊: ac similiter sequēs petitio huic: et vltima sequēti: ⁊ prime tres petitiones nō

nes nō sic sibi cōiungantur. Ad hoc respondet Alexā. q.
xxxvij. parte. iiij. duas rōnes assignans. Prima: quia p̄me
tres petitiones ita cōnexe sunt: quātum ad ea que p̄nci-
paliter in eis petuntur: hoc est quātum ad ea creata bo-
na/que obtinenda sunt in patria: ꝙ vnum sine alio obti-
neri nō potest. Non em̄ pōt perfecte nomen p̄ris sancti-
ficari in filijs/nisi adueniat regnū quo in possessionem
mittanť filij paterne hereditatis: sed nec hereditas eter-
na possideri/nisi fuerit perfecta vnio voluntatū patris ꝛ
filioꝝ: cum hereditas illa non sint bona aliqua externa:
sed pater ipse ac diuina essentia: que non possidetur nisi
obiectiue ꝑ amorē fruitiuū: q̄ est ꝑfecta vnio volūtatuꝫ.
Non aūt sic est in petitionib⁹ vltimis: vbi vnū petitū si-
ne alio obtineri posset: ideo necessaria fuit hec copula-
tio magis q̄ in p̄mis. Scd̄a ratio: quia p̄me tres petitio-
nes ꝑtinent ad statum btitudinis: vbi deus erit omnia in
oībus. vnde idem increatū petitur obiectiue in illis: q: ḡ
copulatio cōiunctionis signū est diuersitatis copulato-
rū: magis congruebat expressa copulatio vltimarū peti-
tionū/q̄ trium p̄marū. ❡ B Petimus aūt hac peti-
tione nobis dimitti debita nostra. Debita hec nō census
sunt aut pecunie: vt dicit btūs Aug. sed pctā nostra q̄ in
deū cōmisimus: vnde Luce. xi. expressius d̄r: Dimitte no
bis pctā nostra: siquidem ꝛ nos dimittim⁹ debitorib⁹ no
stris. Et btūs Aug. in de ser. dn̄i in monte. Debita/pecca
ta dici manifestū est: iuxta illud quod ait dn̄s Math. v.
Amen dico tibi: nō exies inde/donec reddas nouissimuꝫ
quadrantē. Glo. i. minima peccata: q: nihil remanet ipu
nituꝫ. Item Luce. xiij. Putatis q: ipsi debitores fuerint:
p̄ter oēs hoīes habitātes in hierl̄m. Ibi debitores dicun
tur pctōres. vnde glo. Isti hierosolymite nō soli pctōres
fuerūt: sed in terrorem reliquorū puniti sunt. Loquitur
dn̄s de his. xviij. hoībus: quos turris cadens in siloe/op
presserat. Hec aūt quotidie nobis dimitti instruimur: vt
nos nō quasi mundos coram diuina maiestate existime-
mus: ꝛ de mūdicia gloriantes plus peccemus. vn̄ beat⁹
Cyprianus: Quā necesse/q̄ prouide ꝛ salubriter admo-
nemur: ꝙ pctōres sumus: q̄ ꝑ pctis rogare cōpellimur.
Ut dum indulgentia a deo petitur: cōscientie sue anim⁹
recordetur: ne quis sibi quasi innocens placeat: ꝛ se ex-
tollendo plus pereat: instruitur ꝛ docetur peccare quo
tidie: dum quotidie pro peccatis iubetur orare. Vita em̄
hec mortalis ꝛ infirma/vix aut nūq̄ ducitur sine pctis sal-
tem venialib⁹. vn̄ beatus Iohā. Si dixerimus (inquit)
I. Ioh. I. qm̄ pctm̄ nō habemus: ipsi nos seducimus: ꝛ veritas in
nobis nō est. Si aūt cōfiteamur pctā nostra: fidelis est ꝛ
iustus dn̄s q̄ nobis pctā dimittit. In ep̄la sua ait Cypria.
Utrūq̄ cōplexus est: ꝙ ꝛ rogare ꝑ pctis debeam⁹: ꝛ ꝙ
impetrem⁹ indulgentiā cū rogamus. Ideo ꝛ fidelem di
xit dn̄m ad dimittendū pctā/fidē pollicitatiōis sue reser-
uātem: q: qui orare nos ꝑ debitis ꝛ pctis docuit: pater-
nā misericordiā promisit ꝛ veniā secuturā. Hec ille. Nec
ꝑ venialiū pctōꝝ remissione ab orōne cessandū est ei/q̄
sibi de mortali ɔscius nō est: q: licet hic dicanť minima:
nō t̄n sunt negligenda. Ipa nāq̄ cumulata ad mortalia
hominē disponūt ꝛ inclināt. vn̄ btūs Aug. in lib. de decē
chord̄. Noli (ait) contēnere venialia: q: minima sunt: sed
time: q: plura sunt. Plerūq̄ em̄ bestie minute multe ne-
cant. Nunq̄d minutissima sunt grana arene: sed si arena
ampli⁹ in nauē mittať: mergit illam vt pereat. q̄ minute
gutte pluuie nōne flumina implēt: ꝛ dom⁹ deijciūt. Ti-
menda est ḡ ruina: nō modo magnitudinis: sꝫ ꝛ multitu-
dinis. vn̄ sapiēs: Qui minima negligit (al's q̄ spernit mo
dica) paulatim decidit. Eccl̄i. xix. ❡ C Petim⁹ igiť pri
mo: Dimitte nobis debita nostra. i. pctā ista venialia ꝛ q̄-
tidiana ad q̄ delenda singulariter orō illa efficaciam ha-
bet. Per hāc em̄ cū pia cordis intentione sepius repeti-
tam/quotidianoꝝ pctōꝝ veniā cōseq̄mur: ꝛ a reatu pene
misericorditer liberamur: de quo btūs Augu. in ench. c.
vij. De quotidianis (inq̄t) leuibusq̄ pctis; sine q̄b⁹ hec
vita nō ducitur: quotidiana orō satisfacit. Eoꝝ em̄ est di-
cere: P̄r noster q̄ es in celis: q̄ iam regenerati sunt ex aq̄
ꝛ sp̄ūsctō. ❡ Delet oīno hec orō minima et quotidiana
pctā: delet ꝛ illa a quib⁹ vita fideliū/scelerate etiā gesta:
sed penitendo in melius mutata/discedit: si quēadmodū
veraciter d̄r: dimitte nobis debita nr̄a (qm̄ non desunt q̄
dimittanť) ita veraciter dicať: sicut ꝛ nos di. debi. no. Et
q̄d mirū hec fieri ꝑ orōnē dn̄icā a saluatore xp̄o dictataꝫ
ꝛ institutā: cū ꝛ aliarū orōnū intuitu multi qd̄ p̄mittitur
leguntur ɔsecuti. Vn̄ seruo petenti dn̄m vt debitū sibi re-
mitteretur: misert⁹ ait dn̄s. Oē debitum sibi cōdonauit.
Math. xviij. Et publicanus ille ꝑcutiēs pect⁹ suū orās
pctōꝝ suoꝝ remissionē obtinuit: ꝛ iustificatus abscessit.
Luc. xviij. ❡ Rursus oram⁹. Dimitte nobis de. no. i. oīa
pctā nostra ḡnaliter: q: oīa ꝛ singula impedimentū pre-
stant ad introitū regni dei. qd̄ supra nobis petiuim⁹ ad-
uenire. vn̄ ap̄ls. i. Cor. vi. Nolite errare: neq̄ fornicarij:
neq̄ idolis seruientes: neq̄ adulteri: neq̄ molles: neq̄
masculoꝝ ɔcubitores: neq̄ fures: neq̄ auari: neq̄ ebrio
si: neq̄ maledici: neq̄ rapaces regnū dei possidebūt. Pe
timus igiť oīa pctā nobis dimitti: ne a regno btitudinis
excludamur: dicētes ex saluatoris doctrina: Dimitte no-
bis debi. nr̄a. ❡ Petim⁹ aūt te p̄r celestis: q̄ habes pote-
statem pctā dimittendi: q: nisi tu dimiseris: nemo ea dele
re poterit. Si iniq̄tates obseruaueris dn̄e/dicit ꝑpheta:
dn̄e q̄s sustinebit. Ad illū em̄ ꝑtinet pcti dimissio/q̄ pctō
offenditur: qualis est deus q̄ pctis nr̄is iuste irascitur: ꝛ ipsa
aut imputat aut dimittit. Nō ꝛ iudei agnoscētes: cū xp̄s Mat. ix
paralytico dixisset: Dimittuntur tibi pctā tua. Dixerunt: Mar. ij.
Quis est hic q̄ pctā dimittit: sciētes opus esse solius dei. Luce. v.
Dimitte igiť: hoc est parce vel indulge. s. ad nostrā peti-
tionē ꝛ gemitū: quo petim⁹/dolemus ꝛ gemim⁹ ꝙ pctis
te offendim⁹. Si em̄ te petentib⁹ veniā pctōꝝ suoꝝ ɔce-
dere ꝑ ꝑphetā p̄misisti di. Ezech. xxxiij. Impietas impij
nō nocebit ei/in quacūq̄ die conuersus fuerit. Et btūs
Bern. tractās illud: Hodie mecū eris in paradiso/di. Nō
arctať: nō clauditur fine: nullas hꝫ metas diuina clemētia
Sit q̄ inuocet: erit q̄ exaudiet: sit q̄ peniteat: non deerit q̄
indulgeat. Petim⁹ igiť cū pctōꝝ penitentia: Dimitte no
bis debi. nr̄a. ❡ D Et q̄ꝙ potēs est deus nobis nō ro
gantib⁹ debita nostra remittere: sicut quotidie dimittit
paruulis in baptismi susceptiōe. Sicut quoq̄ dimisit pa
ralytico ad fidē portantiū pctā sua dicēs: Cōfide fili: di-
mittuntur tibi pctā tua. Marci. ij. Vult t̄n deus vt pctā di
mittat: a nobis peti ꝛ rogari/iuxta parabolā de debente
decē milia talenta: q̄ vt a debitis liberaretur: ꝑcidit rogās
dn̄m dicens: Patientiā habe in me: ꝛ oīa reddā tibi. Cui
dn̄s. Oē debitū dimisi tibi: qm̄ rogasti me. Mat. xviij.
vbi Chryso. Nō dn̄s precū instātia viscer aliter cōmotus
absoluit eū: ꝛ mutuū ei dimisit: volebat em̄ dn̄s ꝛ a p̄nci
pio dare: sed nolebat suū esse donū solū: sed ꝛ serui sup-
plicantis: vt nō incoronat⁹ abscederet. Unde videre est
cām dimissionis: cū rogante eo/viscerib⁹ motus ei debi-
tum dimisit. ❡ Ex quo apparet ꝙ de⁹ cōiter vult rogari
a nobis: vt peccata nostra dimittat: ꝑpter hoc vt coagē-
tes quodāmodo ad nostroꝝ peccatoꝝ remissionē/meri-
tum nostrū augeať. vn̄ ꝛ ait beat⁹ Aug. Qui creauit te si
ne te: nō iustificabit te sine te. h̄ est/nisi tu cooperaris: et
hoc de cōmuni cursu. Eapropter xp̄s vt pater celestis no
bis dimitteret nr̄a pctā: iussit nos orare ꝛ petere cū fidu-
cia: Dimitte no. debi. nr̄a. ❡ Sed queris: Quō pctā nr̄a
dicūtur debita nr̄a: cū nullo iure nobis debeanť: sed nec
alicui creature rōnali: immo opposite virtutes ꝛ iusticie
sunt nobis debite: ꝛ pctā nobis penitus indebita. Recte
siquidē rep̄hendit oīs q̄ pctm̄ habet aut tenet. Et ob h̄
etiā videť ꝙ pctā nō sint nostra: qm̄ ipsa tenere iuste ꝓ-
hibemur. Non ḡ pctā tenemur deo: sed timorē: sed amo-
rē: sed seruitutē: sed obedientiā: sed imitationē. Hec q̄dē
tenemur deo s̄m illud Deuť. x. Et nunc isrl̄ q̄d dn̄s deus
tuus petit a te; nisi vt timeas dn̄m deū tuū: ꝛ ambules in

vbis eius: ac diligas eum: ac seruias dño deo tuo in toto
corde tuo: ꝛ in tota aīa tua: custodiasq; mandata dñi. In
qua autoritate moysi qnq; iam tacta exprimūtur. Vn q:
deus dñs est vniuersoꝝ celi ꝛ terre: ineffabilis ꝛ tremen
de maiestatis: debetur sibi timor reuerentialis: q: libera
lissimus est ꝛ optim⁹ imense bonitatis: debeť sibi amor
amicicie filialis: q: est creator singuloꝝ infinite potentie
debeť sibi seruitus latrie/ q̄ est cultus diuinalis: q: supre
mus est rector vniuersalis inestimabilis sapie: debeť ei
obedientia gňalis: q: iustus est ꝛ inobliquabilis equita
tis ꝛ regule: debetur sibi imitatio certitudinalis. Si hec
q̄nq; deo reddimus/ soluim⁹ que debem⁹: si nō soluim⁹/
pctōres efficimur: ꝛ eoꝝ ɔstituimur debitores. Peccat ꝑ
fecto q̄ nō reddit qd̄ debet: nec tm̄ peccando a debito sol
uitur: alioq̄n de pctō cōmodū reportaret. Cum ḡ pecca/
mus: deo debitū subtrahim⁹: ꝑpter qd̄ a deo ad penam
obligamur. ¶ E Per hoc ḡ dr̄/ ꝙ pctā dupli debita
noīantur: nō quidē formaliter: sed effectiue. Vno mō: q:
peccando debitū soluere recusam⁹. debitū quo deo tene
mur/ scʒ obedientiā ꝛ amorē. Peccam⁹ em̄ cōmittendo
ꝛ omittendo: cōmittendo scʒ malū: ꝛ omittendo bonuʒ.
Puta si fornicamur: si occidimus: si furamur: cōmittim⁹
mala/ ꝛ agimus ɔtra diuina p̄cepta: ꝛ ꝑ hoc subtrahim⁹
sibi debitā obedientiā/ seruitutē ꝛ timorē. Si deū supˀ oīa
nō diligimus: si parētes nō honoramus: si bona debita
omittim⁹: iterū deo debitū subtrahimus: dilectionē/ ser/
uitutem ꝛc. Scđo pctā dicunť debita nostra: q: nos debi
tores pene faciūt. Quicūq; em̄ ɔtra deū peccat: reus ef/
ficitur pene gehēnalis: quā soluere tenetur: nisi a deo re
mittatur. Teneť soluere nō agendo aut alteri infligēdo:
sed patiendo penā dāni ꝛ sensus. Peccās nāq; ɔtra deū
auertit se a deo incōmutabili bono: ꝛ cōuertit se ad crea
turā cōmutabilē: efficiturq; dei ɔtemptor/ vere vel inter
pretatiue. Quia em̄ auertit se a deo: iustū est ꝛ rōnabile
vt deus in retributione auertat se ab eo: suāq; essentiam
ei nō ostendat nude ac btīfice: in cui⁹ visionis carētia pe
na dāni ɔsistit. Rursus q: cōuertit se ad creaturā: efficiť
debitor pene sensus: vt ita in se sentiat acerbitatē pene: q̄
prius q̄suit delectari in creatura inordinate. Sic ḡ dicūť
pctā debita nr̄a: non q̄dē debita nobis inesse: quō iusticia
(quā puant) nob̄ inesse est debita: sʒ debita ab effectu: q:
ɔstituūt nos debitores pene: ad quaʒ sustinēdam ꝑpter
pctā iuste obligamur. ¶ F Dicuntur etiā nr̄a: nō sicut
tpalia a nobis iuste possessa: sed nr̄a sunt q: nullā aliam
cām habent q̄ volūtatem nostrā. Deus em̄ q̄ ad oē posi
tiuū causandū ɔcurrit vt cā p̄ma: nō est pcti autor ƀm ra/
tionē pcti: sed est pcti punitor: vt vult Aug. Nā ꝛ si actū
pcti: q̄ natura quidē est/ ꝛ ens positiuū: cōproducit: non
tm̄ ipse in hoc peccat: q: nō facit qd̄ teneť non facere. Nr̄a
sūt voluntas peccat: dū vel facit qd̄ nō debet: aut omit/
Osee.xiiij. tit qd̄ debet. Vn̄ per Oseā dño dicit: Perditio tua isrľ ex
te: tm̄modo in me auxiliū tuū. Nec res alia a deo in cā est
hoi vt peccet: q: ƀm Aug. xij. de ciui. dei. c. vi. Cum volun
tas relicto superiore ad inferiora se cōuertit: efficiť mala
nō q: malū est quo se cōuertit: sed q: ꝑuersa est ipa cōuer
sio. Idcirco nō res inferior voluntatē malā facit: sʒ ipsa
(eo ꝙ rem inferiorē praue ꝛ inordinate appetit) se pctō
maculat. Ex hoc exēplariter ostēdit: Si duo aliq̄ equali/
ter affecti aīo ꝛ corpore/ videāt vni⁹ corporis pulchritu/
dinē: qua visa vn⁹ illoꝝ ad illicite fruendū moueať: ꝛ al/
ter in volūtate pudica stabilis ꝑseueret: q̄d putamus eē
cause/ vt i illo fiat: in isto nō fiat volūtas mala p̄ter ipam
nō nisi corporis pulchritudo q̄ equaliter obijciť ambo/
bus. Ceteraq; sunt paria: vt positū est quātū ad natura/
lia. Et vt oīs inequalitas tollať: sit equa maligni sugge/
stio in vtroq;: eq̄literq; ab eo tētati: nulla alia rō assigna
ri pōt: cur vn⁹ male ɔcupiscēdo peccet: nō alius: nisi arbi
trij libertas potēs oībus eq̄liter se habentib⁹ diuersimo
de se sistere vel mouere. Propria ḡ volūtas est qua pec/
camus: q̄ deficiendo a iusticia peccat: ideo vere nr̄a sunt

pctā: q: ꝑpria ꝛ libera volūtate admissa. vn̄ Aug. supˀ illd̄
ps. Non decli. cor me. in ver. ma. ad excu. excusa. in pctis.
loquēs ɔtra excusantes pctā sua: ꝛ causas pctōꝝ nō sibi:
sed alijs imputādo dicētes: O si deus h̄ nō vellet/ h̄ non
facerē: hoc voluit fatū: hoc voluit fortuna. Et ita fratres
mei videte qualiū defensio nō solū indoctoꝝ: sed etiā do
ctoꝝ. Sedēt ꝛ cōputant sydera/ interualla/ cursus/ stat⁹
mot⁹ intēdūt. Et post modicū. Eris adulter: q: sic habes
venerem. eris homicida: q: sic habes martem. mars ḡ ho
micida/ nō tu: ven⁹ adultera/ nō tu: vide ne ꝑ marte ꝛ ve
nere tu dāneris. Et cōsequēter loquens de manicheis di
cētibus/ ꝙ ideo homines peccabāt: q: vna aīa eoꝝ erat
de gēte tenebraꝝ: Cōtra quod Aug. Si posset gēs tene
braꝝ quā fingis: tibi diceret: Quid me accusas: potui ali
quid facere deo tuo: an nō potui si potui: fortior ego suʒ.
si nō potui: quō q̄ppiā vertere et abstrahere a deo lucis
ad tenebras pctōꝝ. Et subdit: Si vis defendere te de pec
cato tuo: laudare nō potes deū. Transi igiť ad vitupera
tionē tuā ꝛ laudabis. Redi igiť ad v̄ba ps. Ego dixi dñe
miserere mei: sana aīaʒ me. q: pec. tibi. Ego dixi: ego pecca
ui: nō natura: nō fortuna: nō fatū: nō constellatio: nō gēs
tenebrarū me peccare coegit: sed meū arbitriū me pecca
torē cōstituit. Iā ergo cōfesso peccato tuo/ vide quō lau/
deť de⁹: q: ꝛ iust⁹ est cū te punit ꝑseuerantē: ꝛ misericors
est cū te liberat cōfitentē. Quia igiť volūtate nostra libe
re peccam⁹: per quā ꝛ dñi sum⁹ nostrarū operationū: id
circo vere peccata nostra nobis ꝛ nullis alijs imputanť.
Ideo veritatis magister christ⁹ volēs hoc suis fidelibus
insinuare dixit eis: Sic orabitis: Pater noster ꝛc. et di. no.
debi. nr̄a. ¶ G Tertio pōt hec petitio exponi de pctis
nostris quātum ad reatū pene/ sic. Dimitte tu pr̄ celestis
nobis debi. no. i. penas illas/ quarum peccādo efficimur
debitores. Pro quo notādū ꝙ cū hō peccat mortalr̄: sta/
tim fit reus dānatiōis: ꝛ a deo ad eternā dānationē obli
gať. Qd̄ significatū est in parabola in seruo isto nequā:
q̄ cōseruo suo noluit misereri: ob qd̄ iratus dñs tradidit
eū tortorib⁹/ quousq; redderet vniuersum debitū. i. puni
endū eternalr̄. Mat. xviij. ꝛ eiusdē ca. xxij. Iussit rex euʒ
q̄ vestē nō habuit nuptialē (grām videlʒ q̄ pctis opponi
tur) ligari manib⁹ ꝛ pedib⁹: ꝛ mitti in tenebras exterio/
res: vt ibidē eternalr̄ puniretur. qd̄ etiā clari⁹ significauit
xp̄s cū dixit. Ibunt isti. s. pctōres in ignē eternū: qd̄ ꝑtra/
ctat Aug. xxi. de ciui. dei. c. xxiiij. di. Nimie p̄sumptiōis est
dicere cuiq̄ eoꝝ eternū suppliciū nō futurū: quos deus
dixit ituros in suppliciū eternū. Has penas petim⁹ dimit
ti: dū orātes dicim⁹: Dimitte no. debi. no. q̄si diceremus.
Tu pr̄ noster q̄ solus habes claues vite ꝛ mortis: dedu/
cis ad inferos ꝛ reducis. Nulla etem̄ creaturarū eternis
penis pōt quē autētice cruciare: sʒ tu solus iustissime in
te infinitū bonū ꝛ eternū peccātes/ illi pene adiudicas.
Ad te igiť solū recurrim⁹: humiliter petēdo cōsiliū de tua
misericordia/ dicētes: Dimitte nobis de. no. i. relaxa eter
nas penas q̄s meruim⁹: q̄s sicut suprem⁹ iudex solus ha
bes infligere: ita ꝛ solus habes relaxare. Siq̄dē inferior
superioris sniam relaxare nō pōt. Vel/ dimitte no. de. no. i.
cōmuta penas illas eternas in tēporales tua pietate hic
in ista vita mortali soluēdas: q: nihil terribili⁹ nr̄is auri/
bus incutiť: q̄ ꝙ delinquentes eternis penis cruciantur
sine spe venie in loco caliginis/ in mānsione tenebrarum:
vbi nec torquētes fatigātur: nec q̄ torquētur/ aliq̄n moriū
unť. Cōmuta igiť misericorditer penas istas eternas in
tpales: q: tua iusticia pctm̄ nō dimittiť impunitum. Dic
igiť vere: hic seca: orauit Augu. vt in eternū parcas. Ita ꝛ
nobis indulge: vt ꝑ pctis hic satisfaciam⁹ ꝑ pnie dolorē
ꝑ humilitatis gemitū: ꝑ ɔtriti cordis sacrificiū. qd̄ facere
quēlibet hortať Aug. in de vtilitate agēde pnie di. Quia
inultū nō dʒ esse pctm̄: puniať a te/ ne tu puniaris ꝑ illo
pctm̄ tuū iudicē te habeat: nō patronū. Et ibidem. In tri
bunal mētis tue ascēde ɔtra te: ꝛ reum te ɔstitue ante te.
Noli te ponere post te: ne de⁹ te ponat ante se. Cui cōso/

nat ⁊ aplica exhortatio: ꝙ si nosmetipsos iudicaremus:
nõ vtiqꝫ iudicaremur a dño. Dum autẽ iudicamur a dño
I. Cor. xi corripimur/vt nõ cũ h mũdo dãnemur. ¶ H Sed hic
occurrũt tria dubia. Primũ. Cũ dimittere malũ ĩpunitũ
est ꝯtra diuinã iusticiã ⁊ ꝯtra iusticiã dei/q̃ est eius perfe
ctio sicut bonitas/sicut mia ⁊c. non licet ꝑmissionẽ peꝫ
petere: h eñ petere esset velle a deo remouere iusticiã: ⁊
deũ esse ĩpfectũ: ⁊ ꝑ ꝯñs deũ nõ eẽ deũ: quõ igit licet pe
tere pctõꝝ remissionẽ quãtũ ad penã eis debitã. Qđ aũt
dimittere malũ impunitũ sit ꝯtra iusticiã/patet: q: sicut
ꝯtra iusticiã est meritũ nõ ꝑmiare: ita est ꝯtra iusticiã ma
lũ nõ punire: ꝓpter qđ dr. Job. ix. Verebar oia opa mea
sciẽs ꝙ nõ parceres delinquẽti. Ubi glo. Etsi penitẽtes
ad pniam vocat: tñ pctm̃ nunq̃ sine vltione ꝑterit: vl hõ
punit: vel deꝰ punit. Qđ vo est ꝯtra iusticiã: est ꝯtra deũ
q̃ est summa iusticia: quã si deus negaret nõ puniendo:
seipm negaret: qđ est impossibile: vt hr. ij. Timo. ij. Fide
lis ꝑmanet: seipm negare nõ põt. Ad h rñdet Alex. ꝙ di
mittere pctm̃ sine pena quacũqꝫ ꝯtritionis vel afflictio
nis esset ꝯtra iusticiã: q̃ statuit nullũ pctm̃ remittere sine
quacũqꝫ pena: saltẽ attritionẽ exigit pctõris. Non aũt pe
titur in hac petitione talis remissio pcti sine oi pena: sed
petit vt dimittat quãtũ ad penã ꝺm partẽ: vt si sit infini
ta pena debita culpe: ꝙ mutetur in tꝑalẽ: si aũt finita: ꝙ
mutetur in minorẽ: ⁊ h petere/non est petere ꝯtra dei iu
sticiã. Et sic etiã intelligẽdũ est illud. Nõ parceres delin
quẽti: scꝫ de oimoda indulgentia. Uñ sensus est. Sciens
ꝙ nõ parceres delinquẽti: h est/nõ oino parceres. i. non
sine quacũqꝫ pena displicẽtie vel ꝯtritionis. vñ Aug. Ne
mo nisi peniteat vite veteris: poterit nouã vitã inchoare
¶ I Sed ꝯtra: sicut iusticia dei pctõ determinat penã
ita huic pctõ hãc: ⁊ illi illã: puta mortali eternã: veniali
pctõ tꝑalem: g erit ꝯtra iusticiã dei petere relaxationẽ pe
ne cuiuscũqꝫ pctõ debite. Ad illud rñdet/ꝙ aliqđ eẽ vel
fieri dr iustũ dupl̃r. Uno mõ: q: eius ꝯtrariũ est iniustũ:
sic diligere ꝓximũ est iustũ: q: ꝯtrariũ. s. odire ꝓximũ est
iniustũ: ⁊ nõ occidere innocentẽ/iustũ: q: occidere talẽ
est iniustũ. Et loquẽdo ꝺm potentiã absolutã dei/nulla
actio diuia est iniusta: q: nihil agit deꝰ ad extra/q̃n eiꝰ op
positũ posset agere nõ iniuste. Nihil eñ extra deũ est ne
cessario iustũ: ita ꝙ oppositũ eius sit necessario iniustũ:
cũ ois res ⁊ actio ꝓ tanto est iusta: q: a deo volita: ⁊ non
volita/q: iusta. Voluntas eñ dei est ꝑma regula ois iusti
cie: vt vult Aug. iij. de tri. ¶ Alio mõ dr res vel actio iu
sta: q: eã sic fieri/est a deo ordinatũ aut ꝑceptum. Et illo
mõ verũ est: ꝙ iustũ est pctm̃ nõ remitti sine pena deter
minata soluẽda: aut ꝑ pctõrem ipm vel aliũ ꝓ ipso. Et cõ
sequẽter dr ꝙ verũ est/ꝙ deus determinat singulo pctõ
penã singulã: nõ aũt oi mortali penã eternã: sed ei soluꝫ
in quo pctõr impenitẽs ꝑseuerat. Si aũt pctõ mortali de
terminat penã eternã vel tꝑalem cũ pnia. i. ꝯtritione cor
I. Pe. ij. dis soluendã: a pctõre ꝓ se: vel ab alio pro pctõre. Et q:
cõdignã tꝑalem pctõr facere nõ põt ꝓ se: misit filiũ suuꝫ
vnigenitũ vt pctã nostra ipse portaret sup lignũ crucis:
Esa. liij. cuiꝰ liuore ⁊ vulneribꝰ nos sanaremur. vñ dicit pr̃. Pro
pter scelus ppli mei ꝑcussi eũ. Nã posuit pater in eo iniq
tates oim nostrũ. ipse vulneratꝰ est ꝓpter iniqtates no
stras: attritus est ꝓpter scelera nr̃a. Disciplina pacis nr̃e
sup eũ. vñ. Vere lãguores nostros ipse tulit: ⁊ dolores
nostros ipse portauit. vñ ad Ro. viij. Deus filiũ suũ mit
tẽs in similitudinẽ carnis pcti: q: in carne passibili: de pctõ
dãnauit pctm̃. i. de hostia ꝓ pctõ nr̃o/quã xp̃us obtulit:
dãnauit. i. deleuit vel destruxit (ꝺm glo.) pctm̃ nostrum:
hãc hostiã xp̃i. s. mortẽ tanq̃ satisfactionẽ recipiẽs ꝓ pec
cato nr̃o. Uñ etiã. ij. Cor. v. Eũ q̃ nõ nouerat pctm̃. s. xp̃m
pctm̃ fecit. i. hostiam vel satisfactionẽ ꝓ pctõ nostro. s. vt
nos efficeremur iusticia dei in ipso. Et hec est copiosa re
demptio apud dñm: q: sufficiẽs ⁊ valde sufficiẽs fuit pe
na xp̃i innocẽtis: vt propter eã pater dimitteret etiã sine
alia pena peccata omnium christo cõiunctorꝝ: que etiã so

la operat remissionẽ peccatorꝝ in baptismate paruulorũ.
Nã passionẽ xp̃i pater acceptauit/vt cõdignã satisfactio
nẽ ꝓ oim delictis. Hec aũt pena cõdigna est/⁊ sufficiens
ꝓ pctis abolẽdis: quã vt talẽ pater acceptat. Uñ oramꝰ
nobis peccata dimitti: nõ cõtra dei iusticiã: nõ sine cõdi
gna satisfactiõe: sed vt satisfactio filij nobis applicetur:
nosqꝫ xp̃o incorporemur: quatenꝰ satisfactio capitis/de
leat oia pctã in nobis suis mẽbris. ¶ K Scdm dubiũ:
q: dicit beatꝰ Aug. cũ dicimꝰ: Di. no. de. no. manifestamꝰ
nos habere qđ nobis dimittat: ergo videt ꝙ is q̃ ꝓ tẽpo
re quo sibi nõ est cõsciꝰ de pctõ/nõ debeat dicere oratio
nẽ dñicã: vel saltẽ hãc eiꝰ particulã: Di. no. de. no. Respõ
det/ꝙ vita ista mortalis de communi lege vix duci põt a
mortalibꝰ sine pctis/ad minꝰ venialibꝰ: vñ dixit discipulꝰ
ille quẽ diligebat iesus: cui ⁊ ob puritatẽ mẽtis/⁊ cordis I. Joh. i.
mũdiciã/matrẽ cõmẽdauit. Fratres si dixerimꝰ: q: pctm̃
nõ habemꝰ ipsi nos seducimꝰ: ⁊ veritas in nobis non est.
Uñ et si oẽs sctĩ quotqt sunt vel fuerũt a ꝑmo iusto vsqꝫ
ad vltimũ/simul essent: nihil aliud dicerẽt (dicit Aug.) ꝙ
Di. no. de. no. excepta beata virgine: de qua dũ de pctis lo
qmur: nullã prorsus habere volumꝰ mẽtionẽ. Hinc ⁊ ait
sapiẽs. Quis põt dicere: mundũ est cor meuꝫ: purꝰ sum a proverb
pctõ. ⁊ Eccl̃s. vij. Nõ est homo iustꝰ q̃ faciat bonũ ⁊ non .xx.
peccet. Et ꝓpter h beatꝰ Aug. tractãs verba ꝑsentis peti In qđã
tionis ait: Quis hic viuit in carne/⁊ nõ habet debita pec sermone
catorꝝ: q̃s est homo sic viuẽs/ vt ei ista oratio nõ sit neces
saria. Inflare se põt homo: manifestare se nõ põt. Et sub
dit: Considerate fratres/hic xp̃s docuit orare discipulos
suos/illos magnos ꝑmos aplos suos/arietes nostros.
Si igit ꝓ peccatis suis dimittẽdis arietes orãt: agni qđ
faciẽt: de quibꝰ scriptũ est: Afferte dño filios arietũ. Cuꝫ
igit christꝰ orationẽ dñicã apostolis ⁊ discipulis ꝑfectis
simis dicẽdã tradidit: ⁊ ꝑ eos nobis xp̃i fidelibꝰ oibꝰ: vide
tur cõcludi posse/neminẽ de cõmuni lege sine q̃buscũqꝫ
peccatis vitã istã mortalẽ trãsigere. Qđ et amplꝰ decla
rat idẽ Aug. sup illud ps̃. Nõ iustificabit in cõspectu tuo
ois viuens. Hic inquiẽs/viuẽs: in carne viuẽs: moriturꝰ
viuẽs: de adã natꝰ ex hoībꝰ: ois ita viuẽs iustificari forte
põt corã se: nõ tñ corã te: quõ corã se sibi placẽs: tibi dis
plicẽs. Et post modicũ. Quãtumcũqꝫ eñ rectꝰ mihi vide
ar: ꝓducis tu de thesauro tuo regulã coaptãs me ad eã:
⁊ prauꝰ inuenio: q̃ rectꝰ esse putabã: qđ eñ apli: qđ arie
tes ipsi: de quorꝝ ꝓle dr: Afferte filios arietũ. Certe ipsi
didicerũt orare qđ oramꝰ: ipsis data est regula postulan
di ꝓ pctis a xp̃o iurisperito celesti: sic orabit ingenti. Di.
no. de. no. Et esto ꝙ nob de pctis cõscij nõ simꝰ: ꝓpter h
tñ sine pctis nõ existimꝰ. vñ dicit apls. Nihil mihi ꝯscius
sum: sꝫ in h iustificatꝰ nõ sum. vñ stat hoiem pctm̃ suum I. Cor. iiij
ignorare: ⁊ deũ ipm vt pctõrẽ reprobare. Hinc ⁊ orauit
ꝓpheta. Ab occultis meis munda me dñe. q̃si di. a pctis
meis q̃ nõ video: q̃ tibi tñ sunt manifesta: mũda me. Uñ
q: hõ certitudinaliter ⁊ euidẽter scire nõ põt (vt sapiens
ait) an odio vl amore dignꝰ sit: semꝑ dꝫ esse pauidus: et Eccs. ix.
summi iudicis formidare sniam: ꝑtimẽdo sua etiã q̃ igno
rat pctã: ⁊ petere: Di no. de. no. ¶ L Et dato ꝙ ꝑ reue
lationẽ alicui ꝯstet/ꝙ imunis sit a quocũqꝫ pctõ: adhuc
tñ orare hꝫ: Di. no. de. no. ⁊ h in ꝑsona eccl̃ie: cuiꝰ q̃libet
fidelis xp̃ianus mẽbrũ est. Etem etsi eccl̃ia sit semꝑ deo
grata ⁊ accepta: multi tñ in eccl̃ia sunt pctõres/indigen
tes pctõꝝ suorꝝ venia: ꝓ his g̃ q̃libet vt a pctis soluat: ora
re hꝫ: Di. no. de. no. Sic eñ videmus in naturali corpore
vnũ mẽbrũ alteri quãtũ põt salutẽ ꝓcurare: sicut nõ sibi
tñ oculus: sꝫ toti corpi videt: ⁊ stomachus ꝓ singulorũ
salute mẽbrorꝝ cibuꝫ digerit. Sic saluator nr̃ xp̃s q̃ pctm̃
nõ fecit: nec inuentꝰ est dolus in ore eiꝰ: in ꝑsona mẽbro
rũ suorꝝ pctã corã pr̃e misericordiarũ ꝑ ꝓphetã cõfitetur
di. Delicta mea a te nõ sunt abscõdita. ⁊ in alio ps̃. Deus
deꝰ meꝰ respice I me: q̃re me dereliqsti: lõge a salute mea
vba delictorꝝ meorꝝ. vbi glo. Aug. Nostra delicta sua facit
vt suã iusticiã faceret nostrã. Ita ⁊ nos ꝓ inuicẽ orare de

demus: vt nobis pctā remittantur: vnde hortatur Jaco.
Jaco. v. Orate p inuicē vt saluemini. Expropter ⁊ xp̄s nos ora-
re docuit: Di.no.de.no.nō mihi: q: ad oēs cōiter spectat
p̄sens ofo. Nō ḡ mentit̄ etiā innocens dicēdo: Di.no.de.
no. ¶ M Dubitat̄ tertio: vtrū pctm̄ originale dici de-
beat debitū nostrū siue pctm̄ nostrū. Pro solutiōe notā-
dū: q aliqd esse pctm̄ nostrū dupl̄r potest intelligi. Uno
mō: q: in nobis est/ac nos pctōres ɔstituit. Scd̄o mō: q:
ex nobis est. Primo modo pctm̄ originale nostrū est: q:
in nobis a p̄ma nr̄a origine reperit̄: vñ dicit apl̄s/q oēs
Ephe. ij. nascimur filij ire. Et pp̄ba: Ecce em̄ in iniqtatib⁹ ɔcept⁹
sum: ⁊ in pctis ɔcepit me mater mea. Adā qdez p̄in⁹ hō/
ex liberalitate dei accepit quoddā donū sup̄naturale: qd̄
cōiter noīatur originalis iusticia. Accepit autē donū hoc
nō solū p sua p̄sona: s3 p tota sua posteritate: h̄ est p oi-
bus ab eo descēsuris s̄m legē naturalis ppagatiōis: ita
q si in inocētia in q̄ creat⁹ fuerat: p̄stitisset: ɔtulisset regu
lariter de⁹ h̄ donū oib⁹ ab ipso descēdentib⁹: sicut de⁹ re
gulariter infundit aiam rōnalē corpi p̄fecte organizato.
Et p h̄ dedit de⁹ (volūtate quodāmō antecedēte) hanc
originalē iusticiā oib⁹ hoib⁹/dādo eā ade: q: quātū in se
fuit/ita dedit: vt ɔm̄r daret cuilibet sue p̄li/īpedimento
cessante. Et ita fuit hec iusticia oib⁹ ade filijs debita: siq-
dem oēs eā h̄re debuerāt. Quapropter cū p pctm̄ suum
adā ipsam p̄didit: nō solū p se p̄didit: s3 p tota sua poste
ritate eā amisit: p q̄ ⁊ eā liberaliter accepit: p̄didimus ḡ
eā ⁊ nos in adā: sicut ⁊ ipsam in eo accepim⁹. Non qdē p
ppriū nostrū actū ⁊ pctm̄: sed per pctm̄ ade: vñ dicimur
oēs in adā peccasse: q: suū pctm̄ oibus īputat̄: ⁊ in oēs
ab ipso genitos trāsfundit̄: p quāto oēs ab eo geniti de-
bitores sunt illi⁹ iusticie qua carēt. Hinc ad Rom. v. Per
vnū hoiem pctm̄ in hūc mūdū intrauit: in q̄ oēs peccaue
rūt. Et ppter hoc dicit btūs Augu. in de fi. ad pe. ca. xxij.
Firmissime tene ⁊ nullaten⁹ dubites: oēm hoiem q̄ p cō-
cubitū maris ⁊ femine ɔcipit̄: cū pctō originali nasci: im
pietati subditū: mortiq3 subiectū. Scd̄m hoc igit̄ dr̄ pec-
catū hoc nostrū: q: in nobis ab origine repertū/p quan
to generamur sine originali iusticia nobis debita: cuius
sic debite carentia est pctm̄: sicut carentia iusticie actua-
lis debite inesse est pctm̄ actuale. Cur em̄ occidēs p̄mū
peccat: nisi q: caret iusticia actuali: q̄ inesse deberet occi
denti. q̄ iusticia est ɔformitas actus occisionis ad oēs cir
cunstantias: quas rō recta fide illuminata dictat debere
inesse p̄mū occidēti: q̄ si inessent/p̄mū occidendo nō
peccaret. Quapropter adulti nōdū baptizati: dū baptis-
mi sacramentū volūt suscipere: debēt hoc pctm̄ sicut suū
agnoscere: vt valeant ab illo sicut ab alijs/liberari: ⁊ de
In qdaʒ sermone hoc dicit btūs Augu. de ofone dñica loquēs/de cathecu
minis volentib⁹ ad baptismū cōuolare. Debent (inqt)
⁊ tales cognoscere ⁊ cōfiteri: nō solū pctā actualia q̄ vo
luntarie cōmiserūt: sed etiā pctm̄ originale qd̄ a parenti
bus ɔtraxerūt. Licet em̄ illud ppria voluntate nō sit cō
tractū: tn̄ volūtate adā: in quo oēs peccauerūt: sic viciā-
ta est natura: vt oēs q̄ ab eo p rōnē seminalē pcesserunt
de cōi lege/accipiūt ⁊ vitiū ⁊ pctm̄. ¶ N Scd̄o modo
pctm̄ originale nō est pctm̄ nostrū: q̄si sez a nobis sit cō-
missum. Tūc em̄ nō diceret̄ originale: sed actuale: quēad
modū alia pctā/quoꝝ volūtas nostra est cā: hoc aūt fal-
sum est: q: inest volūtati ante oēm suū actuz. In instanti
em̄ aīationis/aīa tali pctō maculat̄: p quo tn̄ instāti nul-
lum actū h3 aut elicere potest/sicut nec3 rō. Uñ ⁊ beat⁹
Aug. vbi. s. c. xxiiij. Firmissime tene ⁊ nullaten⁹ dubites
paruulos q̄ sine baptismatis sacramēto de h̄ seculo trāſ
eunt: ignis eterni supplicio puniēdos: q: etsi pctm̄ pro-
prie actiōis nō habuerūt: tn̄ pcti originalis dānationem
carnali ɔceptiōe ex necessitate ɔtraxerūt. Ecce (dicit bea
tus Aug.) hoc pctm̄ nō esse nostrū p actionē pprie vo-
lūtatis. Qd̄ vō dicit paruulos ignis eterni supplicio pu-
niēdos: nō est intelligendū q sint arsuri in igne. cū pena
eoꝝ sit leuissima penarū dānatoꝝ: vt idē dicit in ench. ca.
xciij. ardor ignis sit pena sensus grauissima. Sed pu-
niuntur supplicio eterno ignis. i. supplicio qd̄ est in illo
igne. q̄si dicat: supplicio aliquo qd̄ patiuntur existentes
in igne/illi puniuntur. Hoc autē est pena dāni/carentia. s.
diuine visionis: sine tn̄ sensibili dolore vermis: ⁊ pena in
carcerationis ac vilitate loci. Detinent̄ em̄ in limbo: q̄ lo
cus p̄mus est dānatoꝝ: non in inferno pro culpa actuali:
de quo latius disputari solet in. ij. senten. dist. xxxiij.

¶ Lectio. lxxiij. A

Sicut ⁊ nos dimitti

mus debitorib⁹ nostris. ¶ Posita in p̄ma
hui⁹ petitiōis parte petitionis forma: seq
tur modificatiōis clausula. Noluit em̄ cele
stis magister nos pctōꝝ remissionem simpl̄r petere sicut
cetera: q̄ in sua ofone quā nobis tradidit/petim⁹: qm̄ p
uidentia diuine bonitatis fuit cū doceret hāc orandi for-
mā: vt ofo sufficiētissima in se/⁊ efficacissima apud deum
esset fructuosissima nobis. Et ideo nō solū docuit q̄d orā
dū sit: sed etiā q̄d coagendū a petente: ne inefficax fiat
apud deū ofo: ⁊ ɔsequēter nobis infructuosa. Quid aūt
coagendū est/insinuat̄ cōditiōe apposita. s. Sicut ⁊ nos
di. debi. no. Dimissio aūt hmōi reddit hāc petitionem: Di
mitte no. de. no. deo exaudibilē. vñ Eccli. xxviij. Relinq̄
p̄mo tuo nocenti te: ⁊ tūc dep̄canti tibi pctā soluētur;
de hoc abbas isaac coll. ix. ait. O ineffabilis dei clemen-
tia: qua nō solū nobis ofonis tradidit formā: ⁊ accepta-
bilem sibi in nobis morū nostroꝝ instituit disciplinam: ac
p necessitatē tradite formule/q̄ se p̄cipit a nobis semper
orari: ire pariter ⁊ tristicie euellit radices: sed etiam occa
sionē rogantib⁹ tribuit: eisq3 referat viā/q̄ clemēs ⁊ piū
p̄bent erga se dei iudiciū p̄mulgari ⁊ p̄dire. Et quodā-
modo ptātē tribuit/q̄ iudicis nr̄i possum⁹ snīam tēperā-
re ad veniā delictoꝝ nostroꝝ/exēplo cū nr̄e remissionis
coarctātes: dū dicim⁹: Dimitte nobis sicut ⁊ nos di. Hec
Cassio. Docēdo itaq3 nos orare: Dimitte no. de. no. sicut
⁊ nos di. de. no. regulā nobis īposuit: q si volum⁹ nobis
dimitti pctā nr̄a: nos etiā dimittam⁹ p̄mis nr̄is pctā eo
rū in nos cōmissa. Uñ si nō dimiserim⁹ eis q̄ nos offende
rūt/ea q̄bus offensi sum⁹: nec pr̄ celestis dimittet nobis
debita nr̄a. Qd̄ clare docuit xp̄s: cū statim post ofonem
dñicā subiūxit: Si dimiseritis hoibus pctā eoꝝ: dimittet
⁊ vobis pr̄ vester celestis delicta vr̄a. Si aūt nō dimiseri Mat. vj
tis hoib⁹: nec pr̄ vester dimittet vobis pctā vr̄a. Qui igi
tur vult miam ⁊ remissionē pctōꝝ suoꝝ impetrare a deo
necesse h3 vt exhibeat miam p̄mo. de hoc btūs Cypria.
ait. Qui orare nos p debitis ⁊ pctis docuit: adiūxit pla-
ne ⁊ addidit legē: certa nos cōditione ⁊ spōsione cōstrin
gens: vt sic nobis dimitti debita: s̄m q ⁊ ipsi debitorib⁹
nr̄is dimittim⁹: sciētes īpetrari nō posse qd̄ p pctis peti-
mus: nisi ⁊ ipsi circa debitores nr̄os paria fecerim⁹. Jd-
circo ⁊ alio loco dicit: In q̄ mēsura mēsi fueritis/in ea re
metiet̄ vobis. Et seru⁹ q̄ post remissum sibi a dño oē de-
bitū/cōseruo suo noluit ipse dimittere: in carcere ligat̄:
q: indulgere ɔseruo suo noluit: qd̄ sibi a dño indultum
fuerat/amisit: q̄ adhuc forti⁹ xp̄s in p̄ceptis suis maiore
cēsure sue vigore p̄dixit. Cū steteritis (inquit) ad ofonē/
remittite si q̄d habetis aduersus aliquē: vt ⁊ pr̄ vester q̄
in celis est: remittat pctā vobis. Excusatio tibi nulla in
die iudicij supest: cū s̄m tuā snīam iudiceris: ⁊ qd̄ feceris
ipse patiaris. Pacificos em̄ ⁊ concordes atq3 vnanimes
esse in domo sua/de⁹ p̄cepit: ⁊ quales nos fecit natiuita
te scd̄a: tales vult renatos p̄seuerare: vt q̄ filij dei esse ce-
pimus: in pace maneam⁹: ⁊ q̄bus sp̄us vnus est: vn⁹ sit
⁊ anim⁹ ⁊ sensus. Hec ille. ¶ B Ecce regulā nobis da
tā: de qua btūs Aug. Ex oibus his sententijs q̄bus nos
dñs orare p̄cepit: eā potissimū cōmēdādā esse idicauit: q̄
ptinet ad remissionē pctōꝝ: in q̄ nos misericordes eē vo-
luit. Et hoc est vnū ɔsiliū miserias euadēdi. Nā vt idē di-
cit in ench, ca. lxxiij. Qui rogant pcti sui veniā ⁊ petenti

ex corde non dimittit: nullo mõ estimet a dño sua pctã di
mitti: qm̃ mentiri veritas nõ põt: ideo subdit dñs. Si au-
tem nõ dimiseritis hoibus: nec pr̃ vester dimittet vobis
pctã vr̃a. Ad tã magnũ tonitruũ q̃ nõ expergiscit̃: nõ dor
mit: sed mortu⁹ est: ⁊ tñ mortuos suscitare potẽs est ille.
Hec Aug. Et btũs Greg. Bonũ qð a deo cõpuncti peti-
mus: hoc ipm̃ p̃mo proximis faciamus. Quapropter non
docuit nos xp̃s p̃us petere pctõꝝ remissionẽ: ⁊ posteri⁹
pctã dimittere aliis: sed simul petere: Dimitte no. de. no.
sicut ⁊ nos di. de. no. De quo btũs Chryso. Nõ dixit xp̃s
vt p̃us dimittat nobis debita nostra: ⁊ postea nos dimit
tamus debitorib⁹ nr̃is. Scit nãq3 de⁹ hoies esse menda-
ces: qm̃ si receperint remissionẽ sui pctĩ: ipsi suis debito
ribus nõ remitterẽt: Sed docuit vt p̃us remittam⁹ debi-
torib⁹ nr̃is: ⁊ ita dimitti nobis debita oremus. Attẽdant
igit̃ pctõres: ꝯsiderent oꝛonẽ quã deo pro abluẽdis pctĩs
offerũt. Auscultent ⁊ q̃d postulando proponũt: ne ppria
eoꝝ snia iudicent̃. Recordent̃ de dauid quẽ dñs sua pro
pria feriuit snia: q̃ ab ipo fuerat pmulgata. Postulant a
deo vt ipsis dimittat sua pctã: sicut ⁊ ipsi dimittũt aliena
Cõtra se diuinã sniam puocant: si ex corde suis debitori
bus nõ dimittũt: ⁊ oꝛo que ipsis debuit esse salubris: sit
noxia si maligno pposito detinẽt aliena. Cui concordat
Aug. Si debitorib⁹ nostris q̃ in nos peccant nõ dimitti
mus: ipi nostra oꝛone inculpamur: ⁊ deũ aduersuz nos
in iracũdiam excitam⁹: ⁊ ipsi supra nos inducim⁹ maledi
ctionẽ / poti⁹ q̃ bñdictionẽ: ⁊ pctã nr̃a q̃ minuere debui-
mus / orando augem⁹. Ad idẽ Chryso. Qui inimicitiã in
corde ⁊ in ore seruat aduersus ledentẽ: nõ deũ orat / sed
irritat: apud deũ grãm nõ obtinet / sed eternã dãnationẽ
sibi postulat. Itẽ alibi. Cũ qua spe orat q̃ inimicitias ser-
uat aduersus alterũ a quo forsitã lesus est: sicut em̃ ipse
orans mentit̃. Dicit em̃: remitto / ⁊ non remittit: sic a deo
petit indulgentiã: ⁊ nõ indulget̃. Inde est qð ait Bern.
Uenia dei pctõri nõ datur: cui⁹ rancore inuidie aut liuo-
re afficit̃. Si igit̃ vis vt tibi pctã a deo dimittant̃: oĩs ran
cor ⁊ discordia a corde tuo alleuet̃. Et iterũ Eccli. xxviii.
Hõ homini reseruat irã: ⁊ a deo q̃rit medelã. In hoiem
similẽ sibi nõ habet miam: ⁊ de pctĩs suis depcatur altis
simũ. Ipse cũ caro sit reseruat irã: ⁊ ppitiationez petit a
deo. q̃s exorabit p pctĩs illius. Memento nouissimorũ
⁊ desine inimicari. Sed q̃ benigni esse iubemur in offen-
sas nr̃as / nõ equo aio toleram⁹ diuinas: de quo ⁊ Cassia
nus coll̃. sepe allegata inquit. Securus hui⁹ oꝛonis fidu
cia de suis admissis veniã postulat: q̃squis remissus er-
ga suos dũtaxat: nõ erga dñi sui debitores extiterit. So-
lemus nõnulli (qð est deterius) erga illa quidẽ q̃ admit
tũtur ad iniuriam dei: q̃uis magnoꝝ sint criminũ: placi-
dos nos ⁊ clemẽtissimos exhibere: erga nostrarũ vo vel
paruissimarũ offensionũ debita exactores imites atq3 in
exorabiles inueniri. Quisquis q̃ in se delinquenti fratri
nõ ex corde dimiserit: nõ indulgentiã: sed ꝯdẽnationẽ de
precatione hac sibimet ipetrabit: suaq3 pfessione semet-
ipsum posset duri⁹ iudicari / dicẽs: Remitte mihi sicut et
ego remisi. Qð cũ illi s̃m suã petitionẽ fuerit repensatũ:
q̃d aliud subsequit̃ / q̃ vt exẽplo suo iplacabili ira ⁊ irre
missibili snia puniat̃. Ideoq3 si clemẽter volumus iudi-
cari: nos quoq3 erga illos q̃ in nos deliquerũt / opz esse
clemẽtes. Tãtũ em̃ remittet̃ nob: quãtũ nos remiserim⁹
eis q̃ nobis quacũq3 malignitate nocuerũt. Ecce quãtis
testimoniis ostẽsum est / indulgẽtiã nostroꝝ peccaminũ
hr̃e nos nõ posse a deo: nisi ex corde dimittam⁹ que ꝯtra
nos cõmissa sunt a proximo. ¶ L Sed di. cũ pctm̃ remit
tere op⁹ sit solius dei: quõ hic exigimur pctã in nos delin
quẽtib⁹ indulgere. Nã debita q̃ nr̃is debitorib⁹ dimitte-
re debem⁹: nõ sunt pecunie seu q̃ pecunia cõmensurant̃
sed iniurie ⁊ pctã s̃m Aug. Rñdet̃ q̃ dimitti pctã / intel-
ligit̃ trip̃r. Uno mõ p̃ncipaliter ⁊ propria auctoritate. Alio
mõ ministerialiter ⁊ ex cõmissione. Tertio mõ ex debito
⁊ ex fraternali charitate. ¶ Primo mõ solus de⁹ remit-
tit pctã: q2 ipsius solius est pctm̃ ad penã autentice non
imputare. vñ in ps. Beat⁹ vir cui nõ imputauit dñs pctm̃.
Et cũ deus pctm̃ ad penã nõ imputat: semp in pctõre di-
mittitur: q2 nõ est in illo pctm̃: quẽ deus non ordinat ad
penã. ¶ Scðo mõ q̃libet sacerdos rite ordinat⁹ s̃m cla-
ues eccl̃ie remittit pctm̃ suis subditis penitẽtib⁹: p quã-
to facit aliquẽ actũ: pferẽdo v̇ba scz. Absoluo te a pctĩs
tuis: q̃bus regulariter assistit de⁹ vt autor p̃ncipalis / pec
cata ꝯtritentiũ relaxãdo. ¶ Tertio mõ: q̃libet fidelis re-
mittit pctã in se peccãtib⁹: qñ in corde suo nõ tenet odiũ
vel rancorẽ ꝯtra proximũ ipsum offendentẽ: volẽs nihilo
min⁹ ipm̃ fieri btm̃: ⁊ eterna pena nõ dãnari. Siquidem
pctm̃ quãtũ in se est / dimittit: q2 nõ optat / nec vult q̃ pro-
pter offensionẽ q̃ se offendit: a regno btĩtudinis ⁊ sctoꝝ
ꝯsortio excludat̃. Quãuis q̃nq3 velit / vt s̃m regulas iu-
sticie tp̃ali pena puniret̃ in sui emendationẽ ⁊ salutẽ: et
ita nõ solũ dimittim⁹ pctã nr̃is debitorib⁹: sz etiã alienis
q̃buscũq3 viatorib⁹: dũ oẽs tales ex charitate diligimus
salutẽ ipsoꝝ vt possum⁹ procurando. Et cui pctm̃ sic dimit
titur: ex h ipso a pctõ nõ absoluit̃. Quãuis em̃ hõ ex fra-
terna charitate (quãtuz in se est) pctm̃ peccanti remittit:
tñ deus pctõrẽ reũ tenet: nisi aliud ꝯcurrat vñ a pctõ ab
soluitur. Et h mõ exponit hãc petitionẽ cancellarius pa
risieñ. Johã. de gersona / volẽs ostendere particulariter:
in quo ꝯsistat hec remissio debiti / dicẽs: Ego in p̃mis sic
dimitto oibus debitorib⁹ meis vel alienis / dũ sunt viato
res: q̃ nullo mõ vellem eos dãnari: imo salutẽ eoꝝ desi-
dero te donante ⁊ inspirante hoc qð petim⁹ / rectũq3 est.
Sic dimitte mihi ⁊ tu pr̃ noster: ⁊ h satis erit mihi: etiã si
nihil aliud p̃stiteris: qm̃ cũ ista dimissione tua / ⁊ deside-
rio salutis mee nõ dãnarer: sed saluarer. In hoc aũt stat
desiderioꝝ meoꝝ totus cardo. ¶ Rursus sic dimitto oi-
bus debitorib⁹ meis vel alienis: q̃ vellẽ eos esse bonos
viros ⁊ modestos / tẽperatos: ⁊ ab oi malicia correctos
seu cõuersos p tuã ineffabilẽ pietatẽ. Sicq3 pinde nec si-
bi nocerent: nec aliis: sed pdessent: ⁊ nullã deinceps pe
nã mererentur: vt scz saluaret̃ psona / ⁊ desineret culpa.
Sic dimitte mihi pr̃ nr̃: vt in mãsuetudine me corrigas: ⁊
in vnguẽto⁊ suauitate vulnera mea linias: ⁊ infundas
grãm suauitatis. ¶ Ampli⁹ v̇o ego sic dimitto debitori-
bus meis: q̃ vbi nõ corrigerent̃ / a vitiis suis prauis per
mãsuetudinẽ remissionis: corrigant̃ in chamo ⁊ freno ac
flagellis: ne deteriora semp cõmittẽtes ⁊ aliis nocentes:
⁊ euntes post prauitatẽ cordis sui in adinuentionib⁹ suis
dãnabilibus moriant̃. Sic dimitte mihi pr̃ nr̃ debita mea
sic vre: sic seca in p̃senti: ne damner in futuro. Ita tñ vt in
mia ⁊ miserationib⁹ flagelles me: sicut ⁊ predixi me desi
derare meis debitorib⁹ q̃buscũq3. ¶ Itẽ ego sic dimitto
debitorib⁹ meis / q̃ licet sensualitas offensa ex dictis vel
factis eoꝝ remurmuret: ⁊ in vindictã exardescat: nihilo-
minus desidero s̃m iudiciũ superioris rõnis eterne legi
innitẽtis: q̃ pacatior esset hmõi sensualitas: ⁊ q̃ in trã-
quillitate ⁊ pace inimicos suos sicut amicos sustineret.
Patiẽter q̃dẽ ⁊ benigne sicut charitas sine q̃ nemo tibi
placet: patiẽs est ⁊ benigna: neq3 irritat̃. Sic dimitte mi-
hi pr̃ nr̃ / vt nihil aduersum me velis agere: nisi misericor-
diter ⁊ benigne: qm̃ si taliter volueris / fiet vtiq3: cũ sub-
sit / cũ volueris: posse. Deniq3 sic dimitto debitorib⁹ meis
q̃ te inspirante ⁊ donãte ego in eoꝝ punitionẽ laborare
vel ꝯsentire / nollẽ aio deliberato v̇bis factis: ⁊ ecõtra re
gulas iusticie tue: sciẽs te dixisse: Mihi vindictam. Hanc
aũt aliq̃n facis sine medio: aliq̃n p iudices a te ꝯstitutos
in terra: q̃bus dũ defert̃ aut relinquitur executio iusticie
ꝯtra malos: illa prorsus tibi relinquitur ⁊ defert̃. In his
limitib⁹ stãdo ⁊ desiderãdo vindictã / supioritas tue iuris
ditionis nequaq̃ violat̃. Uerũ tñ tale desideriũ vindicte
eis q̃b⁹ iudicandi ptãs a dño tradita nõ est: tutũ non est:
ne si tale iudiciũ de⁹ vellet exercere ꝯtra nos: primus in
infernũ nos deturbaret. Uñ q2 nobis dimitti cupimus
debita nr̃a in mia ⁊ miserationib⁹: ita discam⁹ ⁊ dimitte-

re nostris debitoribus.¶ D Recolligendo aūt predi-
ctos modos: ita dimittam⁹ nostris debitorib⁹ debita: vt
in nos cōmissoꝝ/nullā vindictā eternā vel tꝑalē deside-
remus: sꝫ magis eoꝝ piā emendationē: q̄ cōuersi nec sibi
nec aliis nocentes/dānationē euadant: quā piā emenda
tionē si ꝯtēnerent: saltē paternis erudiant̄ flagellis in tē
poꝛe: vt eis parcatur in eternitate. Q̄ð si nr̄a sensualitas
qn̄q; ꝯ nostros iniuriatores in vindictā accendat̄: tn̄ ꝓm
rōne legis eterne (sensualitatis motū detestātes) patien
ter ꝛ benigne (qð charitatis est) sufferam⁹: sicq; a nobis
nr̄a debita dimitti a dn̄o exoꝛem⁹. ¶ Pro plănioꝛi tn̄ itel
lectu queadmodum debita ꝓximoꝝ dimitti opoꝛteat: in
hac dimissione tria ꝯsiderari pn̄t. Pꝛimū est offensa dei/
siue culpa quā ꝓximus noster nobis iniuriādo incurrit.
Scðm offensa nr̄a/odiū/rācoꝛ vel ira: quā nos ꝯcipim⁹
aduersus iniuriantē. Tertiū est iniuria nob̄ facta/seu dā
nū vel lesio nobis a ꝓximo iniuste illatū vel illata: in coꝛ
poꝛe reb⁹ aut fama. Pꝛimū/scꝫ offensa dei. Nā nemo pōt
ꝓximū iniuste ledere sine dei offensa. Nā qn̄cūq; qs ꝓxi
mū ledit iniuste: siue auferendo bona nature: siue fame:
siue foꝛtune: h̄ faciendo agit ꝯ dei volūtatē: q: p̄ceptum
dei trāsgredit̄ q̄ pꝛoximū sicut seipm̄ diligere tenet̄: ꝛ ita
deū offendit ꝛ culpā incurrit. Et ðꝛ ꝯ dei volūtatē: quia
nisi ꝯ dei volūtatē ꝓximū dānificaret: nō peccaret: nec in
iuste lederet. Vn̄ iudex nō ledit iniuste malefactoꝛē: si ꝯ
eū ꝓm legē ferat iustā moꝛtis sn̄iam. Nec iudei iniuste le-
serūt egyptios eos spoliādo auro/argēto/vestib⁹ ꝛ cle-
nodiis ad iussionē dn̄i: ꝛ iō nō peccauerūt. Qui vo ꝯtra
dn̄i volūtatē ꝓximū ledit/offensam dei incurrit. Pro hac
offensa ꝓximi in deū oꝛare possum⁹: ꝛ iubemur: eā aūt di
mittere nō possum⁹: q: soli⁹ dei est pctā dimittere penitē-
ti. Et quātū ad hāc offensaꝫ velle ac desiderare tenemur
vt de⁹ eā dimittere dignet̄: vt eā nō reseruet iniuriāti ad
Mat.v. sui perpetuā dānationē. Hinc p̄cipit dn̄s: Diligite inimi-
cos vr̄os: bn̄facite his q̄ oderūt vos: ꝛ oꝛate ꝓ ꝑsequēti-
bus ꝛ calūniantib⁹ vos: vt sitis filii pr̄is vr̄i q̄ in celis est
qui solē suū oꝛiri facit suꝑ bonos ꝛ malos: ꝛ pluit suꝑ iu
stos ꝛ iniustos. vbi glo. Cōtra ecclīam pugnat̄ trib⁹ mo
dis. Odio/verbis/cruciatu coꝛpoꝛis. Ecclīa ecōtra diligit
bn̄facit: oꝛat. Hoc est nouū mandatū: h̄ de filiis ire facit
filios dei: q: adoptio filioꝝ sola charitate acq̄rit̄. Et sic
facientes sepe dimissionē pctī debitoꝛib⁹ nr̄is ipetram⁹: ꝛ
ita mō quodā etiā nos dimittim⁹: dū ad nostrā oꝛonem
deus suā offensam remittit. Hec eīm remissio fit ꝑ pctōꝛis
iustificationē/q̄ est ꝑ gratiā. Grā aūt donū supnaturale
est/a solo deo creabilis. Hinc dixit Aug. ꝙ facili⁹ est mū
dū creare/ꝙ impiū iustificare. Creare aūt mundū nemo
potuit: nisi infinita dei potentia: quare nec iustificare et
Johā.i. dimittere pctā. Vn̄ ꝛ baptista loquēs de xp̄o dei verbo ꝛ
patris filio: Ecce (inquit) agn⁹ dei: ecce q̄ tollit peccata
mūdi. Et magr̄. iiii. sentē. dist. xviii. Solus igit̄ de⁹ hoiem
int⁹ mūdat a macula pctī: ꝛ a debito eterne pene soluit.
¶ E Scðm. s. offensam nostrā q̄ est odiū/rancoꝛ vł ira
quā ꝯcipimus aduersus nos ledentes verbis/factis aut
signis: dimittere possum⁹ ꝛ dimittere obligamur. Vn̄ di
Matth. xviii. cit btūs Hiero. tractans illud: Si peccauerit in te frater
tuus. Si peccauerit in nos frater noster: ꝛ in q̄libet cau-
sa nos leserit: dimittendi habem⁹ ptātem: imo necessita-
tē: q: dn̄s p̄cepit: vt debitoꝛib⁹ nr̄is debita dimittamus.
Et subdit ꝓ ꝯfirmatiōe pꝛioꝛis dicti. Si aūt in deū quis
peccauerit: non est nr̄i arbitrii. s. dimittere hoc pctm̄. Di-
mittere aūt sic offensam nostrā: nō est aliud ꝙ dimittere
odiū/inimicitiā/irā/seu rancoꝛē: quē ꝯcepim⁹ aduersus
ꝓximū nos ledentē. Vel saltē nō admittere odiū vel ran
coꝛē ꝯtra ꝓximū iniuste mala nobis inferentē. Vnde q:
q̄libet ꝓximū tenet̄ diligere sicut seipm̄: ꝛ ꝓximus est q̄
libet viatoꝛ siue amic⁹ siue inimicus: sequit̄ ꝙ tenet̄ nul
li inimicari: nec odire quēcūq;: qð ꝛ de inimico dn̄s exp̄s
vt. s. matthei. v. se p̄cipit. Ego aūt dico vobis: diligite inimicos vr̄os. Te
netur igit̄ q̄libet ignoscere in se peccāti nō solū vbo: sed

coꝛde ꝛ aīo. vnde Aug. in de ver. dn̄i. Ne dicas in linguis
ignosco: ꝛ coꝛde differas. Nouit eīm cui dicas: vocē tuam
hō audit: ꝯscientiā tuā deus inspicit. Oēm igit̄ rancoꝛeꝫ
tenet̄ a coꝛde repellere: siue nocēs aut ledens petat siue
nō. Hoc aūt ignoscere nihil aliud videt̄: nisi vt dictū est:
vt nō velit ei malū: siue dānationē eternā: siue dānū tꝑale
in bonis grē nature/rerū secūdarū (al's suarū) aut fame
Nec velle ab eo vindictā exigere iniustā ꝓpꝛia autoꝛita-
te. Et sic dimittere cuilibet iniuriāti tenet̄ q̄libet de neces
sitate salut̄. Et ad sic dimittēdū Aug. hoꝛtat̄ dicēs: Frēs
mei exercete vos in quātū potestis ad exercendū māsue-
tudinē: etiā erga inimicos. Frenate irā q̄ vos stimulat ad
vindictā. Si vindicare te vis de inimico tuo: ad ipsaꝫ irā
te cōuerte: q: ipsa est inimica tua q̄ occidit aīaꝫ tuā. Oꝛa
turus es deū: ventura est hoꝛa vt dicas pr̄ noster: ventur⁹
es ad illū vsum. Dimitte nobis ꝛc. Quid sequit̄. Sicut
ꝛ nos dimittim⁹ ꝛc. Ibi illa inimica stat ꝯ te: sepit viā oꝛa
tioni tue: murū erigit: nō est q̄ trāseat: Bene dixisti totū
pater noster: occurrit dimitte nobis ꝛc. Et q̄d postea. Si
cut ꝛ nos dimittim⁹ ꝛc. Si ipsa aduersaria ꝯtradicit. qua
lis inimica fratres q̄ ꝯtradicit: Sicut ꝛ nos ꝛc. Non seui
as ꝯ inimicū tuū. In istā seuias: Melioꝛ est q̄ vincit irā:
ꝙ qui capit ciuitatem. Nō potes illum interimere: potes
illam repꝛimere: si foꝛtis es/iram vince: ꝛ parce ciuitati.
¶ F Sūt aūt multa q̄ nos ad tā necessariā nostre salu
tis dimissionē inducere debēt. Pꝛimū. Cōsideratio pctō
rū nostroꝝ q̄bus nosipsi deuꝫ offendim⁹. Qui cū parat⁹
est nobis dimittere debita nr̄a: debem⁹ ꝛ nos esse parati
dimittere debitoꝛib⁹ nr̄is. Qui eīm se cognoscit debitoꝛē:
debēri sibi facilius veniā ꝯcedit. de h̄ be. Greg. Patienter v. moral.
iniuriā illatā tolerat: q̄ pie meminit quō adhuc in se ha-
beat in q̄ debeat ipse tolerari. Erubescit eīm pctō nō par-
cere: q̄ vel deo vel ꝓximo sepe recolit se ꝑcenda peccasse
¶ Scðo nos mouere debet: q: q̄ faciliter ꝛ ꝓmpte par-
cit i se peccātib⁹: difficulter ab aliis ledi siue offendi pōt.
Vn̄ dicit be. Amb. suꝑ Lucā. Discas frequēter ignoscere
nec indignationem tenere. Nihil eīm est q̄ possit offendi:
cui ignoscendi est ꝯsuetudo. Cuius duplex rō assignari
posset. Vna naturalis: q: dulcis ꝛ māsuetus ab oib⁹ na-
turaliter diligit̄: durus ꝛ seu⁹ ab oibus odit̄. Nūc g̃ rari⁹
offendit̄ q̄ diligit̄. Māsuet⁹ aūt est q̄sq̄s in ꝯsuetudineꝫ
ducit facile ignoscere. Alia est supnaturalis. De⁹ eīm q̄ di
xit. Qua mensura mensi fueritis: remetietur vobis: ani-
mos ceteroꝝ erga mansuetuꝫ mollit ꝛ ꝓhibet ne offen-
dant. ¶ Tertio nos mouere debet ad ignoscendū ꝓpꝛi
mis: peccatū qð incurrim⁹/si ipsis sua debita nō dimitti-
mus. Peccam⁹ eīm ꝯtra dei p̄ceptuꝫ: quo iussit inimicos
diligere. Qð si nō facimus: nosipsos occidimus. Vn̄ di-
xit Johā. in sua canonica. Ois qui odit fratrē suū: homi- i. Joh. iii.
cida est. Homicida vtiq; suiipsius: q: q̄ nō diligit fratrē
suū: manet in moꝛte. De quo btūs Aug. in de vita ꝛ regu
la clericoꝝ. Lites aut nullas habeatis: aut ꝙ celerrime
finiatis. Neq; ira crescat in odiū: vt trabem faciat de festu
ca: ꝛ animā faciat homicidā. Sic eīm legitis: q̄ fratrē suū
odit/homicida est. ¶ Quarto nos mouere dꝫ ad parcē-
dū nos ledentib⁹: quia si ipsis eoꝝ debita nō dimittim⁹:
neq; nobis pctā nostra dimittūtur. Vn̄ dixit xp̄s. Si aūt
nō dimiseritis ꝛc. vt. s. Que verba tractās be. Hiero. O
foꝛmidolosa sententia. Si ꝑua fratrib⁹ nō dimittim⁹: ma
gna nobis a deo nō dimittūtur. Hinc hoꝛtat̄ Pe. de rauē
na in quodā sermone dicēs. Hō si sine peccato esse nō po
tes: ꝛ vis semꝑ dimitti tibi: totum dimitte semꝑ: quātum
vis dimitti: tantū dimitte. Quotiens vis dimitti tibi: to-
tiens tu dimitte: imo quia vis totum dimitti tibi: totum
remitte. Hoc intellige quia remittendo aliis/tibi veniam
tu dedisti. Et nō semel aut bis aut certis vicibus est pec-
cantibus ignoscendum: sed quotiens eos in nos contin
git delinquere. Vnde Hieronymus super illud Matth.
xviii. Non dico tibi vsq; septies: sed vsq; septuagies se-
pties: idest quadringenta nonaginta vicibus: vt scilicet

totiens peccāti fratri dimitteret in die: quotiēs ipse peccare nō posset. Et beatus Aug. in de vbis dñi. Audiuisti forsan septuagiessepties christ⁹ peccata tibi donauit. Si vsq; huc ignouit: ꝛ vltra negat: pone ꝛ tu limitē: ꝛ vltra noli ignoscere. Qđ egregie obseruauit Theodosi⁹ imperator: de cui⁹ obitu scribēs beat⁹ Amb. ait: Beneficiū se putabat accepisse auguste memorie Theodosi⁹ cū rogaret ignoscere: ꝛ tūc propior erat venie cū fuisset cōmotio maior iracūdie: ꝛ optabat in eo qđ timebat in aliijs vt irascerentur: hoc erat remediū reoꝝ: qui cū haberet potestatē sup oēs quasi parens postulari malebat / q̄ quasi iudex punire. Equitatis iudex nō pene arbiter: q̄ nunq̄ veniā petēti denegauit. ¶ Quinto mouere nos debet ad ignoscendū aliijs: q2 si offendētib⁹ nō dimittimus: tūc debita prius dimissa dñs repetit quousq; reddamus vsq; ad nouissimū quadrātē. Hoc significatū est in parabola de seruo debēti decē milia talēta: cui dñs: cū nō exhiberet misericordiā suo cōseruo: dixit: Serue nequā omne debitum dimisi tibi: qm̄ rogasti me. Nōne ergo oportuit ꝛ te misereri cōserui tui: sicut ꝛ ego tui misert⁹ sum. Et iratus dñs eius tradidit eū tortorib⁹ / quousq; redderet vniuersum debitū. Et subdit: Sic ꝛ pater me⁹ celestis faciet vobis: si nō remiseritis vnusquisq; fratri suo de cordib⁹ vestris. De hoc beat⁹ Aug. in de vbis dñi ita ait: Dicit de⁹: Dimitte ꝛ dimittet tibi. Si ego prior dimisi / dimitte vel postea. Nā si nō dimiseris: reuocabo te: ꝛ quicquid dimiserā / replicabo tibi. Idē cōtra Donatistas. Redire dimissa peccata / vbi fraterna charitas nō est: apertissime dñs in euāgelio docet in illo seruo a quo dñs dimissum debitū repetijt: eo q̄ ille cōseruo suo noll et misereri: vñ tradidit eū dñs tortorib⁹ ꝛc. Cui cōcordat Grego. dicens: Si hoc qđ in nos delinquit: ex corde nō dimittim⁹: ꝛ id rursus exigitur qđ nobis iā per penitentiā dimissum fuisse gaudebamus. Quomodo aūt hoc verū sit: remitto ad doctorū scripta sup dist. xxij. quarti sententiarū. ¶ Sexto mouere nos debet factū nostri saluatoris: qui tam liberaliter vt Ber. ait: oēm dimisit iniuriā: vt eā nec dānaret vlciscēdo: nec cōfunderet improperādo: nec min⁹ diligeret imputādo. Hinc dicit Chrys. Nihil ita te deo similem facit / sicut iniuriā tibi faciēti dimittere. Magna em̄ virt⁹ est: si nō ledis a quo lesus es. Magna est gl'ia: si cui nocere potuisti: parcas. Nobile gen⁹ vindicte ignoscere victo: ait Isido. in soliloquijs. Cōtra nō dimittētes pfecte ait Bern. Sunt aliq̄ sic donātes iniuriā vt nō vlciscant: ꝛ tm̄ sepi⁹ improperāt. Sunt alij q̄ licet sileāt: manet tm̄ alta mente repositū: ꝛ rancorē tenent in animo: quoꝝ neutri⁹ plena est indulgētia. Longe ab his est benignissima diuinitatis natura. Libēter ait ignoscit plenarie: ita q̄ non ꝑpter fiduciā peccatoꝝ: sed penitētiū: vbi adūdauit delictū: solet et gr̄a abūdare. ¶ G Tertiū cōsiderādū in peccatō ꝓximi ꝯtra nos iniuste cōmisso / est iniuria nobis illata: siue dānū in corpe reb⁹ vel fama a ꝓximo. De cui⁹ remissione necessaria ad salutē aduertēde sunt ꝓpositiōes q̄ sequunt.

¶ Prima ꝓpositio: Nō tenet passus iniuriā eā ita remittere: quo minus iniuriāti ne iniurias cōtinuet: vbis ꝛ factis possit obsistere. Probat: q2 pōt q̄libet ꝓximū impedire / ne iniuriā inferat / cū moderamine inculpate tutele. Uim em̄ vi repellere oēs leges / ꝛ oīa iura permittūt. de homicidio. Significasti. ij. Id tm̄ debet fieri cū moderamine inculpate tutele: vt ibi dicit. Nō ad sumēdam vindictam: sed ad iniuriā ꝓpulsandā. Seruat em̄ moderamē: si illud tantū fiat / quo omisso / violētia repelli nō posset. Uñ etiā licitū est occidere insidiātē: ꝛ eū qui vult occidere: si aliter nō pōt q̄s manus ei⁹ euadere: vt in. c. Si furiosus. in clemē. de homicidio. Et si vis seu iniuria fit in ꝑsona: tūc pōt repelli anteq̄ sit illata. Si aūt q̄s post vim illatā persone sue repercutiat: nō videt repulsio iniurie: sꝫ vindicta q̄ oibus ꝓhibet: vt in. d. c. Significasti. in tex. ꝛ in glo. ꝛ ideo tenet (nisi viderit iniuriantē paratū denuo percutere) vim nō repercutiēdo repellere. Si vis infert rebus: tunc ꝛ illatā ꝛ inferēdam licet repellere: sed post illatā incōtinenti q̄citius fieri potest: prius scꝫ q̄ diuertat ad alios actus: vel q̄citius sciuerit ꝛ poterit collectis amicis. ¶ Dictū est in ꝓpositione: quo minus possit: et nō đr / quo minus ... debet obsistere: q2 nullus tenet repellere vim sibi aut reb⁹ suis illatā: immo ꝑfectius esset iniuriā patiēter sustinere: seruādo cōsiliū euāgelicū: Si quis te ꝑcusserit in dexterā maxillā: prebe ei ꝛ alterā: ꝛ si voluerit tollere tunicā tuā: dimitte ei ꝛ palliū. Qđ verū est nisi hec tolerātia esset reipublice vel iniuriatori noxia. Nam si passim ab omnib⁹ toleraret iniuria quelibet: magnam hoc confusionē ꝛ perturbationē gigneret in cōitatibus ꝛ policijs. Si cuilibet liberū esset alteri inferre iniurias: solueret ex hoc omnis amor ꝛ concordia hominū. Lederet iusticia: ꝛ occasio ac incentiuū daret amplius delinquēdi ei qui iniuriat. Uñ q̄nq; ꝑfecti⁹ est iniuriā repellere in actu exteriori / q̄ sustinere. Uñ beatus Aug. ad Marcellū. Cui licētia iniquitatis rapit vtiliter vincitur: q2 nihil infelicius felicitate peccātium: qua penalis nutrit impietas: ꝛ mala volūtas velut hostis interior roboratur. Exemplū huius habemus in christo nostro saluatore: qui dū percuteret in facie: nō prebuit percutiēti alterā partē: sed magis ꝓhibuit ne faceret: ne iniuriā augeret / dicēs: Si male locut⁹ sum: testimoniū perhibe de malo: si autē bene / cur me cedis. Quis vertit in dubium christū / in quo omnis plenitudo deitatis / gratie et veritatis fuerat (cui spirit⁹ datus erat nō ad mensurā) in omnib⁹ suis dictis ꝛ factis / ꝑfectissimū virtutis tenuisse mediū. Uñ in casu isto ꝑfecti⁹ fuit iniuriam repellere / q̄ simpliciter sustinere. Itē beat⁹ Paulus iudeis se ꝑsequētib⁹ nō occurrit: nec ad mortē quā inferre inuidie stimulis agitari conabant: vltro se obtulit: sed restitit / iudicis implorās officiū: ꝛ cesarē appellās. Sed ꝛ ꝑcussus in facie iniuriā repulit / dicēs principi sacerdotū: Percutiet te de⁹ paries dealbate: ꝛ tu sedes iudicas me s̄m legē: ꝛ cōtra legē iubes me percuti. Actuū. xxiij. Sic sancti q̄nq; iniurias repulerūt / iniuriātes acriter vbis impugnādo: quādoq; etiā iniurias patiēter sustulerūt: ꝛ ꝓ iniuriātib⁹ orauerūt: qđ q̄n ꝛ quo vtrūq; agēdū est: sequētes ꝓpositiones edocebūt. ¶ H Scđa ꝓpositio: Patiētē iniuriam defendere in casu vrgētis ꝛ euidētis necessitatis tenetur q̄libet fidelis dū nō apparet in prōpto ali⁹: quē ꝓbabiliter credat talē posse ꝛ velle defendere: nisi maius imineat periculū: ꝛ s̄m possibilib⁹ ꝛ cōgruētib⁹ sibi modis. Ista ꝓpositio primo ꝓbat autoritate scripturarū ꝛ exemplis sanctoꝝ: ꝛ postea declarat. Probat: Nā quilibet tenetur deū diligere ꝛ ꝓximū atq; seipm. Ex quolibet aūt amore tenet defendere fratrē cōtra iniuriātē. Ex amore dei. Nā q̄ deū diligit: bona deo velle tenet. Defensio i necessitate bonū ꝛ magnū bonū est: ꝛ eo mai⁹ q̄ necessitas maior est. Defensio aūt etsi non est necessaria in se: est necessaria ei in suis mēbris: quoꝝ christ⁹ de⁹ caput est: sed qđ mēbris exhibetur: capiti exhibet: ꝛ ecōuerso: ꝑpter eoꝝ ad inuicē cōnexionē. Hinc ait: Quādiu nō fecistis vni de minoribus his: nec mihi fecistis. Et iteruꝫ: Quādiu fecistis vni de his fratrib⁹ meis minimis: mihi fecistis. Propter quorum omissionē in iudicio / quo etiā hec dicturus est christus: negligētes dānabūtur. Hinc ꝛ beatus Aug. sup illud: Eripite pauperē et egenū. Ostēdit ꝓpheta inquit / nec illos imunes a scelere esse: q̄ ꝑmiserūt ꝑncipib⁹ christū interficere: cū pre multitudine timerent: ꝛ possent illos a facto ꝛ se a cōsensu liberare. Ex charitate proximi. Nā qui ꝓximū diligit: ei⁹ miserie cōpatitur: ꝛ subleuat cū pōt: sicut vnū mēbrū corpis naturalis si q̄d patit: oīa mēbra sibi cōpatiuntur: vt dicit apl's. j. Cor. xij. Ita qui per charitatē cōiungunt: sunt mēbra vnius corporis mystici quod est ecclesia: cuius caput christus: ergo hui⁹ corporis mēbrū sanum cōpati tenetur alteri mēbro patiēti. Nō autē cōpatitur miserie: qui cū a miseria defendere potest nō defendit. ¶ Itē q̄libet ex charitate quā habere tenet

Margin notes (left): Mat. xviij. — iiij. moralium. — sup can. — sup can.
Margin notes (right): Mat. v. — Job. xix. — Act. xxv — Mat. xxv. — ps. lxxxi.

ad ꝓximū: tenet sibi consiliū ⁊ auxiliū (dū fuerit necessi
tas) impēdere: ergo tenet in necessitate ab iniuriāte de-
fendere. Nā ad fraternā charitatē spectat ꝓximi cunctis
f. Job. iij necessitatib⁹ subuenire: iuxta illud: Qui habuerit substā
tiā hui⁹ mūdi: ⁊ viderit fratrē suū necessitatē patiētem: et
clauserit viscera sua ab eo: quō charitas dei manet in eo.
q.d. nullo mō. Et subdit: Nō diligam⁹ vbo: neqꝫ ligua:
sꝫ ope ⁊ vitate. Eadē aūt rōne q̄ teneo: fratri ꝓcurare bo
num: teneo: remouere malū. Deniqꝫ multo magis tene-
mur subleuare ꝓximū defendēdo in necessitate: q̄ asinū
exo. xxiij inimici iacentē sub onere: sed primus tenemur: ḡ ⁊ scdm.
Sed neqꝫ diligit ꝓximū sicut seipm: q defensionē ei⁹ sub-
trahit: quā sibi in sili necessitate cōstituto impēdi deside-
rat. Plures alias rōnes adducit venerabilis Guil. Oc-
kam in suo dial. pte. j. li. vj. ꝑ multa capl'a. Probat idē au
toritate. Hinc em̄ epis ⁊ psbyteris p̄cipit Inno. ij. xc. dis.
precipim⁹. Precipim⁹ (inq̄t) vt epi ad solū deū ⁊ salutē
ppl'i habētes respectū: omni tepiditate semota (al's sepo
sita) ad pacē firmiter tenēdā: mutuū sibi ꝯsiliū ⁊ auxiliū
impēdant. Nec h̄ alicui⁹ amore vel odio p̄termittāt: q̄ si
q̄s in h̄ dei ope tepidus fuerit inuēt⁹: dānū ꝓprie digni-
tatis icurrat. Cui cōcordat Alex. papa: ⁊ habet. iij. q. j. ca.
nulli. dicēs: Qui aūt ex vestro fuerit collegio: ⁊ ab auxi-
lio vestro se subtraxerit: magis scismatic⁹ q̄ sacerdos esse
ꝓbabit. Ecce inq̄t ꝓpheta: q̄ bonū/⁊ q̄ iocundū habita
re fratres in vnū. Illi vo nō habitāt in vnū: q fratrū sola
Ab. j. de tio se subtrahūt. ¶ Itē ad idē loquit beat⁹ Ambro. For-
de offi. titudo q̄ bello tuetur a barbaris patriā: vel domi defen-
dit infirmos: vel a latronib⁹ socios: plena iusticia est. Ad
iusticiā aūt oēs tenent. Et in eodē lib. ait. Nō inferēda: sꝫ
depellēda iniuria lex vtutis est: Qui em̄ nō repellit a so-
cio iniuriā si pōt: tā est in vitio q̄ ille q facit. Hinc ⁊ Salo
Prouer mon ait: Eripe eū qui ducit ad mortē. ¶ Itē eadē rōne
bi. xxiiij. tenet q̄s ꝓximū defendere: qua tenet fame moriētē refi
cere. Ad pascēdū aūt tenet vt dicit Amb. in lib. de offi. ⁊
habet dis. lxxxvj. c. pasce. Pasce fame morientē: quisquis
em̄ pascēdo hoiem seruare poteris: si nō paueris occidi-
sti. ergo etiā ad defendēdū. Hoc q̄ exigit dilectio quā te-
nemur iniuriātib⁹ tanq̄ ꝓximis: vt vult beat⁹ Hiero. sup
Sopho. Si q̄s (inquit) fortitudinē latronis vel pyrate
eneruat ⁊ ifirmos reddit: ꝓdest illis sua infirmitas. De-
bilitata em̄ mēbra quib⁹ pri⁹ nō bn̄ vtebant: a malo ope
cessabūt. ¶ J Itē ex charitate sui idē ostēdit: Nā qui
libet ex amore ꝓprie salutis cauere tenet: vn̄ ꝑ malorꝫ cō
sensum in foueā dānationis cadat. Qui vo ꝓximū ab in-
iuria cū pōt/nō defendit: in iniuriā ipsam occulte ac vir-
tualiter cōsentit/dicēte Anastasio: vt habetur. xxiij. q. iij.
Qui pōt. Qui pōt obuiare ⁊ ꝑturbare ꝑuersos ⁊ nō fa-
cit: nihil est aliud q̄ fauere impietati eorꝫ: Nec caret scru
pulo societatis occulte: q manifesto facinori desinit ob-
uiare. Itē symmachus papa. Mortē languētib⁹ probat
infligere: q hāc cū possit: nō excludit. Et Inno. lxxxiij. di.
Error. ait. Error cui nō resistit/approbat: ⁊ veritas cum
minime defensat/opprimit. Negligere q̄ppe cuꝫ possis
perturbare ꝑuersos/nihil aliud est q̄ fouere. Deniqꝫ hu
ic veritati attestant scrōꝝ exēpla. Nā sanctus patriarcha
abraā nedū armis fratris filiū Loth captū defendit a ca
geñ. xiiij ptiuitate eruēdo: sꝫ etiā i iniuriātes: sup q̄s nullā iurisdi
tionē habuit irruēs: oēm predā excussit eā spoliatis red-
dēdo. Sic moyses hebreū ab iniuriante egyptio eripuit.
Exod. ij. de quo beat⁹ Amb. ait: Cū vidisset hebreū ab egyptio re
cipientē iniuriā/defendit eū: ita vt egyptiū ꝓsterneret: ⁊
tn̄ tūc sup egyptios ⁊ hebreos nullā ptātē iudiciariā ha-
buit. Hic etiā vt habet ibidem septē filias sacerdotis ma
dian a pastorib⁹ defensauit: cū tn̄ nec sup puellas: nec su-
per pastores iurisditionē habuit. Ita raab/exploratores
petrus/christū: discipuli/paulum: quē in sporta submise
rūt: ⁊ ceteri plurimi proximos laudabilr defendere sunt
conati. Ex q̄b⁹ oib⁹ patet vitas illi⁹ ꝓpositionis. ¶ Dicit
aūt notāter in ꝓpositiōe: in casu vrgētis necessitat: q: ex-
tra casuꝫ necessitat nō est p̄ceptū/sꝫ cōsiliū: sicut ⁊ cete-
ra misercdie opa extra casuꝫ necessitat nō cadūt sub prece-
pto. Addit: dū nō apparet i prōpto ali⁹ ⁊c. q: si affuerit q̄
vult ⁊ pōt defendere: reliq̄ excusant. Sꝫ si adesset q pos-
set ⁊ nollet: aut q velle ⁊ nō posset: tūc ali⁹ q posset mi-
nime ab obligatiōe defendēdi liberat. ¶ Dicit: nisi ma-
lus imineat ꝑiculū: q: maiori ꝑiculo magis est occurren
dū: ⁊ h̄ est verū: qn̄ min⁹ ꝑiculū est certū: vt si ex defensio
ne vni⁹ multi perirēt: q̄b⁹ al's nō pateret effugiū. De p̄mo
habet. ij. Reg. xx. q̄ syba filiū bochri: q ad ciuitatē abela
ꝯfugit: ac ꝓpter eū ciuitas obsessa/capiēdaqꝫ erat: ciues
tradiderūt hostib⁹: vt ꝑ h̄ ciuitas ab obsidiōe liberaret:
qd̄ tn̄ fieri nō debuisset: nisi ipse tradi demeruisset. Siq̄-
dē innocētē tradere in nullo casu licet. Sed aliud est tra
dere ad interitū: aliud defensionem subtrahere. De scdo
scribit beat⁹ Aug. ad Bonifaciū comitē: innuēs/q̄ vnus
etiā iust⁹ liberādus est a certo mortꝫ ꝑiculo: licꝫ multi ei⁹
liberatiōi resistētes: ꝓpter h̄ se iterimerēt: ⁊ habet. xxiij.
q. iiij. Ipsa pietas. ¶ Dicit finaliter: possibilib⁹ ⁊ cōgruē
tib⁹ sibi modis. Nā multꝫ modis pōt q̄s aliū defendere: q̄
sicut nō sunt oēs oib⁹ possibiles: ita nec oēs oib⁹ ꝯgruūt
Potest em̄ defensio fieri q̄nqꝫ armis violētie resistēdo.
Alio mō vbis exhortatorijs/p̄ceptorijs/ꝓhibitorijs im-
pugnare volētes a violētia reprimēdo. Alio mō occultā
do vel nō ꝓdēdo: aut in domū vel locū tutū recipiendo:
alijsqꝫ modis q̄ plurimis: q̄s longū esset enarrare; cōtin
git aliquē defendere. Quilibet itaqꝫ s̄m modū sibi ꝯgru
entē ⁊ possibilē/tenet ꝓximū defendere. ¶ L Tertia
ꝓpositio: Iniuriā passus ab alio/dāni satisfactionē exi-
gere poterit (salua charitate) iudicis officio. Probat: q:
ad h̄ statute sunt leges tā diuine q̄ humane ac deputati
iudices quorꝫ officio cōpelli possunt hi q dānū intulerūt
in corpe reb⁹ aut fama. Petere aūt iusticiā nō est iniustū:
ergo. Antecedēs est manifestū ex legalib⁹ libris moysi et
iudicū: ⁊ ꝯstitutiōib⁹ eccl'ie ac imꝑatorꝫ. Nec h̄ tm̄: sꝫ etiā
agi pōt ad reorꝫ punitionē: h̄ est nō solū pōt q̄s agere ad
restitutionē ablati/⁊ refusionē dāni accepti: verū ⁊ iuste
agere pōt ad punitionē/dānū inferētis: salua tn̄ charita
te ⁊ debita intētione: vt scꝫ h̄ nō faciat in malū ꝓximi aio
vindicādi: ⁊ appetitū vindicte satiādo. Sic em̄ agere ad
penā: ptinet ad rācorē/liuorē ⁊ odiū: q a q̄libet hoie se-
mota esse debēt: sꝫ pōt agere ad penā: vt ex punitiōe ali-
qd̄ bonū ꝓueniat: puta honor dei: ꝓfect⁹ fidei: emēdatio
fratris: salus ꝓximi iniuriātis: ⁊ aliorꝫ cohibitio a pctis:
pacis q̄ cōstatis: aut publice iusticie ꝯseruatio: aut aliud
bonū quodcūqꝫ. Ita pōt q̄s hodie ad malefici itercēptio
nē/ac latronū extinctionē (Nisi id sit alicui spāliter inter
dictū: qd̄ vꝫ: ꝓpter clericos: q nō debēt i mortē cuiuscūqꝫ
nocētis machinari: ꝓpterqꝫ fratres de ordine minorꝫ: q
nō debēt cū iudicij strepitu cū suis ꝓcuratorib⁹ datas ele
mosynas diminuētib⁹ cōcertare: ne aliq̄d tanq̄ sue cōtra
ri ꝓpriū approprient: recedere q̄ videant ab ea: quā ꝓfes
si sunt altissima pauꝑtate. Nec solū licitū est ⁊ iustū) age
re ad penā iniuriātiū ac dānificātiū: imo h̄ nō facere nō-
nunq̄ malū est ⁊ vitiosuꝫ: vbi scꝫ ꝑ horꝫ omissionē daret
audacia malis ꝑuersis hoib⁹ opprimēdi simplices: quo-
rū tn̄ malicie occurri posset sine periculo ꝑ penas ⁊ disci
plinas iuxta leges iustas. Illos em̄ sufferre nō est lauda
bile: nec ex discreta patiētia ꝓueniret: sꝫ ex fatuitate ⁊ in
sipiētia. Ad h̄ em̄ facit qd̄ supra allegatū est. Cui licentia
iniq̄tatis rapit: vtiliter vincit: q: nihil est ifelici⁹ felicita-
te peccātiū: q penalis nutrit ipietas: ⁊ mala volūtas ītē
rior roborat. Ita cōpescēdi sunt heretici/ceteriqꝫ infide
les/fidē nostrā q̄libet blasphemātes/inferētes dāna
⁊ iniurias christo suisqꝫ mēbris: De quib⁹ beat⁹ Augu. in
epistola ad Vincē. dicit. Istos atroces quōdā inimicos
nostros/pacē ⁊ quietē nostrā varijs violētiarū ⁊ insidia
rū generibus grauiter infestātes: si sic contēneremus et
toleraremus: vt nihil omnino qd̄ ad eos terrēdos ⁊ cor-
rigendos valere posset; excogitaret ⁊ ageretur a nobis:

vere malū pro malo redderemus. Si eñ quiſqȝ inimicū
ſuū piculoſis febrib⁹ freneticū factuȝ currere videret in
precipitiū: nōne tūc poti⁹ malū ꝓ malo redderet: ſi eum
ſic perire pmitteret: ꝙ ſi eū corripiēdū ligādūqȝ curaret:
ꝛ tñ tūc ei aduerſiſſim⁹ ꝛ moleſtiſſim⁹ videreť: qñ vtiliſſi
mus ꝛ miſericordiſſimus exūtiſſet. Sed plane ſalute re-
parata: tanto liberi⁹ ei grãs ageret: quāto ſibi eū minus
pepercisse ſenſiſſet. Et ſubdit: O ſi tibi poſſem oſtēdere
certū genus hoim quodā hereticoꝝ: qs multos iā catho
licos manifeſtos habem⁹: dānātes ſuā priſtinā vitā ꝛ mi
ſerabilē errorē: quo ſe arbitrabanť pro eccłia dei facere:
quicqd inquieta temeritate faciebāt: q̄ tñ ad hāc ſanita-
tē nō perducerenť/ niſi legū iſtarū: quę tibi diſplicēt: vin
culis tanqȝ frenetici ligarenť. Et poſt modicū. Quā mul
ti ex ipſis nūc nobiſcū gaudētes: priſtinū pōdus ꝑnicio-
ſi opis accuſant ꝛ fatenť nos ſibi moleſtos eſſe debuiſſe
ne tanqȝ mortifero ſomno: ita morbo veternoſe cōſuetu
dinis interirēt. Et poſt multa: Nō ois q̄ parcit amic⁹ eſt:
nec ois q̄ v̇berat inimic⁹ eſt. Meliora ſunt vulnera ami-
ci/ ꝙ fraudulenta oſcula inimici. Meli⁹ eſt cū ſeueritate
diligere ꝙ cū lenitate decipe. Vtili⁹ eſurienti panis tolli
tur: q̄ de cibo ſecurus iuſticiā negligebat/ ꝙ eſurienti frā-
gitur: vt iniuſticie seducť⁹ acqēſcebat. ¶ L Ex quibus
ſatis deduci videť/ ꝙ ad vtilitatē iniuriātiū ꝛ fideliū pa-
cē: expedit qñqȝ ad eoꝝ punitionē agere: ita tñ ꝙ intētio
ꝛ inferētis penā/ ꝛ ipſam apud iudices requirētiū/ ſemꝑ
ferať in aliqđ bonū: ad qđ intēdat per talē punitionē vel
accuſationē peruenire. Ex ꝑcepto nāqȝ diuino tenemur
oēs diligere. Si ergo aliq̄ nobis iniuriātur: tenemur ni-
hilominus eos diligere corde: ꝛ ex fraterna charitate ab
eis penas exigere: ſi tñ ſperať/ ꝙ eis vel alijs ſit hmōi pu
nitio ſalutaris. Si aūt cognoſcimus hmōi punitionē eis
nō ꝓficere: nec aliud bonū ꝑ hoc ꝓcurari: ſed veriſiliter
maius malū inde ꝓuenire: tūc tenemur ex eadē charita-
te totū dimittere: q: vt dicit Aug. Ille vincit in bono ma
lū: qui ſm ꝙ videt ſaluti aīe iniuriātis ꝓdeſſe: parat⁹ eſt
corrigere: parat⁹ eſt ꝛ indulgere. Et ſuꝑ illo Mat. xviij.
Sic ꝛ pater me⁹ celeſtis faciet vobis: ſi nō remiſeritis vnuſ
quiſqȝ fratri ſuo de cordib⁹ veſtris. dicit Aug. Si ꝑ chari-
tatē imponitis diſciplinā: lenitas de corde non recedat.
Dat exēplū de chirurgico. Quid eñ inqt/ tam piū/ ꝙ ꝙ
medicus ferēs ferramētū ſeuit in vuln⁹ vt hō ſaneť. Quo
ſi vulnus palpať. i. ſolū blāde tracteť: perdiť hō. Sic er-
go ſemꝑ offenſe remiſſio in corde: etiā ſi aliqñ (nō ad vin
dictā aut malū alteri⁹: ſed ad correctionē ꝓximi) ſit aſpe
ritas in voce vel ope. Vñ hec regula in hmōi ſeruāda eſt
vt reperēs ſua: aut recuꝑare volēs dāna: vel punire iniu
riātē: faciat ꝺ ordine iuris: ꝛ bona intētione: ita ꝙ neqȝ
malū ꝓximi aut vindictā intēdat. Iſta eñ intentio ſemꝑ
mala eſt. Et q̄ iſta intētione penā infert: aut ꝑ iudicē cō-
petentē inferre ꝓcurat: ſemꝑ peccat. Hec eñ intentio re
pugnat charitati: ꝛ ꝓhibita eſt diuina lege. Leui. xix. Nō
queras vltionē: ꝛ nō memor eris iniurie ciuium tuorū.
¶ M Quarta ꝓpoſitio: Licȝ ꝓ illatis iniuriis ꝛ dam
nis poterit ſatiſfactionē qs petere: teneť tñ animū ad il-
la ꝛ maiora ꝓpter deū/ ꝛ ꝓximi ſalutē ſuſtinēdū intus pa
Mat. v. ratū hre. Probať ꝑ illud: Si qs te ꝑcuſſerit in dexteram
maxillā prebe ei ꝛ alterā. Et/ Qui vult tecū i iudicio cōtē
dere: ꝛ tunicā tuā tollere: dimitte ei ꝛ palliū. Et/ Quiſ-
cūqȝ te angariauerit mille paſſus: vade cū illo ꝛ alia duo
Hec ꝑcepta cū ad aliq̄ obligant: ꝛ nō ad factū exteri⁹/ vt
līa ſonat: ergo intelligēda ſunt ſm animi ꝑparationē: qr
ali⁹ intellect⁹ dari nō pōt. Nō eñ ad līam obligāt: vt qdā
heretici nō recte intelligētes/ dixerūt: hoies ad opus ex-
teri⁹ ſm planā vboꝝ ſignificationē obligari. Vñ ꝛ dixe-
rūt/ ꝙ chriſti doctrina atqȝ ꝑdicatio reipublice morib⁹/
nulla ex parte conueniat. Quis eñ inquiūt/ tolli ſibi ab
hoſte etiā aliquid patitur. Vel ꝓuincie ꝑdonib⁹ nō mala
velit iure belli repēdere. Cōtra quos beat⁹ Aug. in epła
ad Marcellū/ ꝛ in quodā ſermone de puero cēturionis:
oſtēdit hec chriſti ꝑcepta nō eſſe intelligēda ſm factuȝ et
opus exterius: vt quotiēs qs fuerit percuſſus in vnā ma
xillā: ſtatim alterā offerat percutiendā (que nec autor le
gis chriſt⁹ fecit: nec apłs ei⁹ Paulus vt. ſ. dictū eſt.) Sed
intelligēda ſunt ſm animi ꝑparationē: ita ſcȝ vt quilibet
fidelis ſic in animo ſit diſpoſit⁹: ꝙ vbi ex iterata ſua per-
cuſſione fides chriſti augereť: honor dei ꝛ ſalus ꝓximi ꝓ
curaretur: vellet ipſe ampliores iniurias tolerare. Aut ſi
ex reſiſtētia irrogate iniurie timereť ſalus ꝓximi impedi
ri: aut maius malū vel ſcandalū puſilloꝝ ſuccreſcere/ ac
oriri putaretur. Tūc amplius malo reſiſtere non vellet:
ſed ad lucrandū ꝓximū: aut ad vitandū ſcandalū/ patiē-
ter qnātaſcunqȝ iniurias ſuſtinere. ¶ N Vñ dicit Au
gu. xxiij. q. j. parat⁹. Parat⁹ debet eſſe hō iuſt⁹ ꝛ pius/ pa-
tiēter coꝝ maliciā ſuſtinere: quos fieri bonos qrit: vt nu
merus potius creſcat bonoꝝ: nō vt pari malicia ſe qs nu
mero addat maloꝝ. Deniqȝ illa ꝑcepta magis ſunt ad ꝑ-
parationē cordis q̄ intus eſt/ ꝙ ad opus qđ in aperto ſit
vt teneať in ſecreto cū patiētia: cū beniuolētia. In mani
feſto autē id fiat: qđ eis videť ꝓdeſſe: quibus bene velle
debem⁹. Et adducit exēplū chriſti etiā ſupra allegatū di-
cēs. Hinc liquido oſtēdiť/ ꝙ ipſe dñs ieſus exēplū ſingu
lare patiētie: cū percuteret in faciē/ rñdit: Si male locu-
tus ſum/ exprobra me de malo: ſi aūt bene: qđ me cedis.
Nequaqȝ igitur ꝑceptū ſuū (ſi verba intueamur) imple-
uit. Neqȝ eñ prebuit ꝑcutienti alterā partē: ſed poti⁹ pro
hibuit ne faceret: ꝛ iniuriā augeret: ꝛ tñ paratus aduene
rat nō ſolū percuti in faciē: verū etiā pro his a quib⁹ hoc
patiebať: crucifixus occidi. Pro quib⁹ ait in cruce pēdēs
Pater ignoſce illis: q: neſciūt qđ faciūt. Addit ꝛ exēplū
apłi ſupra poſitū. Et ſequiť: Sunt ergo iſta ꝑcepta patiē
tie ſemꝑ in cordis preparatiōe retinēda: ipſa qȝ beniuolē
tia: ne reddať malū pro malo ſemꝑ in volūtate cōplēda.
Agenda autē ſunt multa etiā cū inuitis quadaȝ benigna
aſperitate plectēdis: quoꝝ poti⁹ vtilitati cōſulēdū eſt ꝙ
volūtati. Hāc etiā ꝑparationē cordis ad iniurias qſcūqȝ
in caſu nr̄o a ꝓximo ſuſtinēdas/ īplicat ꝑceptū de dilige-
do ꝓximū: quē etſi nō tenemur diligere ſupra nos: ꝺ eſt
plus ꝙ noſipſos: tñ tenemur eū diligere ſicut noſipſos: ꝛ
plus ꝙ corp⁹ nrm̄: aut ꝙ qcūqȝ bona nr̄a exteriora: ſm
btm̄ Aug. l. de doctrina chri. ponentē ordinē inter ea que
a nobis ſunt diligēda. Nō aūt diligit ꝓximū plus ꝙ corp⁹
ſuū/ aut bona ſua: q̄ ob ſalutē aīe ei⁹ nō eſt parat⁹ qſcūqȝ
iniurias ſiue i corpe/ ſiue i bonis ſuſtinere. Qui vo ſic in
alio diſpoſit⁹ eſt: vt magis velit cauere dānū ꝓpriū corpis
ꝛ rerū ſuarū/ ꝙ dānū ſaluť ꝓximi: pl⁹ diligit corp⁹ ſuū/ ꝛ
res ſuas ꝙ ꝓximū. Pl⁹ eñ eū amat: cui⁹ malū magis ca-
uere ſtudet ꝛ bonū pl⁹ ꝓcurare. ¶ O Cū igiť ſm ꝑdi
cta/ plus qlibet diligere teneť ꝓximuȝ/ ꝙ corp⁹ ſuū: ꝛ ꝙ
bona ſua exteriora: ſequiť ꝙ qlibet ſm animi ꝑparationē
teneať magis velle qcūqȝ mala ꝑferre in ꝓprio corpe/ ꝙ
ſalutē velle in proximo negligere. Teneť qȝ magis velle
ſuſtinere quācūqȝ iacturā in reb⁹ ſuis/ ꝙ ſalutē ꝓximi fru
ſtrari. Et vbi neceſſitas ꝛ vtilitas id expoſceret: nō ſatis
foret illā habere promptitudinē in animo ad illa mala ꝑfe-
rēda: ſed neceſſe eſſet ad ſalutē: hāc animi promptitudineȝ
in opere exteriore exhibere: etiam vſqȝ ad amiſſionē vite
corporalis. Sicut docet chriſtus de bono paſtore: q̄ tēpore Joh. x.
perſecutiōis: cū viderit malū ouib⁹ ſuis imminere: ponit
animā ſuā pro ouib⁹ ſaluādis: ꝛ ita de quolibet alio hoie
particulari in cauſa neceſſitatis ad ſaluandum proximū.
Vñ ſi vigeat ſaracenus petrū vt abneget chriſtū: ꝛ pre-
ſens ſit alius chriſtian⁹ potēs illuȝ in fide roborare ꝑ ver
bū aut doctrinā: aut per animi fortitudinē/ ad tolerantiā
penarū pro chriſto inflictarū: teneť ille ex charitate quā
habere debet ad proximū: plus eligere ſuſtinere mortē/
ꝙ ceſſare a doctrina: vt aliū in fide ſaluet. Nec ſi ſic mo
ritur/ moritur dūtaxat pro ſalute proximi: ſed etiā ꝓ chri
ſto. Elegit ſiquidem plus mori tēporaliter/ ꝙ fidem chri
ſti in ſe aut in alio periclitari: ꝛ ſm hoc dixit apoſtolus:

Rom. x. Corde creditur ad iusticiam: ore autē confessio fit ad sa-
lutē. Confessio scȝ fidei ad salutē necessaria. ¶ Hoc chri-
stus exēplauit in persona ꝓpria: qui plus elegit mori/ ꝙ
deserere iusticiā. Ex qua reprehēdit scribas ⁊ phariseos:
⁊ populi salutē procurauit. Hoc fecerūt apostoli ⁊ mar-
tyres: qui patiēter ⁊ sponte ignes ⁊ ferra: ⁊ quascūq; ali-
as penas immanissimas subierūt ad robur ⁊ dilatationē
fidei profectu pro salute proximoꝝ: vt scilȝ lucrificarent
christo animas plurimas per cōstantēȝ suam predicatio
nē et passiones. Citra autem ⁊ extra casum necessitatis/
ꝗꝙ opus sit magne perfectionis patiētie ⁊ supererога
tionis/perferre iniurias sine murmure: ⁊ retributione
pene et vindicte: ƀm illud Cassiod. Patiētia est que om-
nia vincit aduersa: nō colluctando/sed sufferendo: non
murmurādo/sed gratias agendo: nō tamen hoc est sim-
pliciter necessariū ad salutē. Unde ⁊ in veteri lege statu
tum fuit/vt dens pro dente: oculus pro oculo ⁊c. perde-
retur: vt deductū est ꝓpositione precedēti. ¶ P Sed
hic querere posset quis: Utrū quilibet teneatur dimitte-
re debita suis debitoribꝰ/in sua malicia permanētibus:
nec se recognoscētibus in nos peccasse: nec etiā veniam
a nobis poscentibus. Respōdetur ƀm predicta/ ꝙ quili
bet tenetur nō admittere odium vel rancorē cōtra quali
tercūq; se ledentē/siue offendens petat/siue nō. Hoc exi-
git fraterna charitas/qua quilibet tenetur quēlibet pro
ximū diligere/siue amicū/siue inimicū. Que dilectio se-
cū non cōpatitur odiū persone: vt scȝ velit illi malū cul-
pe: aut dānationis eterne: vel etiā malū tēporale corpo-
ris rerū aut fame: ƀm moderationē predictā. Un̄ Augu.
in enchi. c. lxxiij. Iam vo qui eū/in quē peccauit: hominē
rogat: si peccato suo mouetur vt roget: nō est adhuc de-
putādus inimicus: vt eū diligere sit difficile sicut erat qñ
inimicitias exercebat. Et subdit ad ꝓpositū. Quisq̄s au
tē nec rogāti ⁊ peccata sua penitēti ex corde dimittit: nul
lo modo existimet a dn̄o sua peccata dimitti: qm̄ mentiri
veritas non pōt. Et sequit̄: Hāc in ea scȝ oratione dn̄ica-
positā sententiā vehemēter cōmendauit/dicēs: Si eīm di
miseritis peccata eoꝝ: dimittet ⁊ vobis pater vester cele
stis delicta vestra. Si aūt nō dimiseritis: nec pater vester
dimittet peccata vestra. Nō ergo refert an iniuriās ⁊ of-
fendēs petat: an nō petat sibi ignosci: an q̄rat recōciliari
an nō: q: nō ex eo ꝙ petūt: nos eis ignoscere obligamur
sed q: christꝰ precepit dimittere debitoribꝰ nostris: ⁊ dili-
gere inimicos nostros. Un̄ nō dixit christꝰ: Dimittite de-
bitoribꝰ vestris q̄ vos deprecant̄ vt ignoscatis. Diligite
inimicos vestros: q̄ querūt recōciliari vobis: sȝ sine adie
ctione dixit: Si nō dimiseritis debitoribꝰ vestris: neq; pa
ter vester celestis dimittet vob̄ pctā vestra. ¶ Q Pa
tet ergo ꝙ oibus offendentibꝰ dimittere oportet offen-
sam: ⁊ petētibꝰ sibi dimitti ⁊ nō petētibꝰ: Immo quantū
in eis est: nolētibꝰ sibi a nobis dimitti: nec cessantibꝰ au-
gere debita ⁊ hostiles in nos ꝑsecutiones. In his eīm na
turā nobis similē: ad dei imaginē factā/beatitudinis ca-
pacē/diligere oportet: ⁊ nullo rancore cōtra eā moueri.
Pctm̄ vo ⁊ iniusticiā quo iniuriā nobis inferūt ⁊ nocu-
mentū odire. Sicut eīm quilibet tenet̄ seipsum diligere:
⁊ suū pctm̄ odire: ita tenet̄ proximū diligere: ⁊ ꝓximi pec
catū odire. exēplo ꝓphete q̄ ait: Iniquos odio habui. Et
iterū. Perfecto odio oderā illos. Sup quo beatus Aug.
Hoc est ꝑfecto odio odisse: vt vitia/nō hoies odias: nec
vitia ꝓpter hoies diligas. Et licȝ debita nostra inquātū
sunt ꝯ nos: dimittere possumꝰ ⁊ debemꝰ: vt dictū est: sed
inquātū ꝯ deū/nostre autoritatis nō est ea dimittere: exi-
git tm̄ charitas fraterna/ꝙ in nobis est exhibere / vt etiā
a deo debitū fratris dimittat̄. Et qm̄ a deo non dimittit̄/
nisi frater correctus resipiscat: ideoq; vt ꝑfecta sit dimis-
sio qua fratri debita remittimus: ad eius tenemur corre-
ctionem posse tenus laborare. Qd̄ quomodo faciendū
est: duas ꝓpositiones de fratris correctione/in lectione
que sequitur: subiūgemus. ¶ Lectio. lxxiiij. A

Irca fratris corre-
ctionē est ꝓpositio prima: ⁊ in ordine prio-
rū quinta. Ita fiat debiti in nos cōmissi di-
missio: vt fratris deū offendētis nō omittit̄
fraterna correctio. Ad huiꝰ ꝓpositionis declarationē/ac
materie fraterne correctiōis (que tāto vtilior est: quāto
plures respicit) apertionē: Aduertendū est in primis/ꝙ
duplex est correctio delinquētis: scȝ fraterna ⁊ potestati
ua iudicialis. Fraterna est q̄ ex charitate ꝓcedit: nō nocē
di vel cōfundēdi cupiditate: sed fratrē emēdandi volūta
te. Correctio potestatiua est q̄ fit zelo iusticie: nō tam ad
fratris correctionē/ꝙ ad iusticie cōseruationē/ ⁊ ad alio
rū terrorē. De pma est p̄sens ꝓpositio. De scd̄a loquit̄ se
quēs. Est ḡ correctio fraterna/dū ex charitate frater fra
tri denūciat turpitudinē pcti cōmissi: ⁊ pulchritudinē bo
ni amissi vt se emendet. Intelligit̄ aūt ƀ noīe fratris: oīs
pctō: siue supior: siue inferior: siue par. Oēs eīm fratres
sumꝰ vno patre celesti creati. Una generali redēptiōe in
filios adoptati. Et ad eādē hereditatē eternā misericor-
dia benignissimi patris vocati. De hac correctiōe p̄cepit
dn̄s: Si peccauerit in te frater tuꝰ: vade ⁊ corripe eū in- Mat.
ter te ⁊ ipm̄ solū. Si te audierit: lucratus eris fratrē tuū. xviij.
Si aūt nō te audierit: adhibe tecū adhuc vnū vel duos:
vt i ore duoꝝ vel triū testiū stet omne v̇bū. Qd̄ si nō au-
dierit eos: dic ecclie. Si aūt ecclesiā nō audierit: sit tibi si
cut ethnicꝰ ⁊ publicanꝰ. In q̇bus v̇bis p̄ceptuȝ p̄ponit̄:
corripiēdus notat̄: corripiēs ⁊ modus corripiēdi simul
⁊ effectꝰ cōsequēs correptionē. De q̇bus singulis aliq̇d
breuiter dicēdū. Et pmo vtrū v̇ba illa ꝯtineant p̄ceptū/
an ꝯsiliū. Scd̄o: si p̄ceptū cui sit p̄ceptū. Tertio respectu
cuiꝰ sit p̄ceptū: q̇s scȝ frater ille corripiēdus. Quarto q̇s
corripiēdi modus. Quito q̇s effectꝰ. ¶ B De primo:
vtrū fraterna correctio cadat sub p̄cepto. Licȝ glo. in. c. si
peccauerit. ij. q. j. plures recitet opiniōes q̄s late ꝑsequit̄
abbas i. c. nouit. de iudicijs. Tn̄ illis dimissis aduertēdū
ꝙ correptio fratris nō cadit nisi sup pctm̄. Un̄ dicit chri-
stus: Si peccauerit ⁊c. Pctm̄ aūt duplex est. s. mortale ⁊
veniale. Fit aūt correptio fratris ad lucrādū fratrē amis
sum. Un̄ d̄: si te audierit: lucratꝰ es fratrē tuū. Sed non
amittit̄ frater: nisi ꝑ pctm̄ mortale: Ueniale eīm etsi retar
dat: nō tm̄ separat a vita beata: a qua tm̄ q̇ finaliter sepa-
rat̄: eterne ꝑditioni exponit̄. Ideoq; respōdet̄ ꝙ fratreȝ
peccantē mortaliter/corripere est p̄ceptū. Sed peccantē
venialiter est cōsiliū. Primū patet pmo ex naturalis le- Tob. iiij
gis instinctu generali: q̄ dicit: Hoc facias alij qd̄ tibi vis Matth
fieri. Ubi Aug. Qd̄ tibi vis fieri. i. qd̄ tibi debes velle fie .vij.
ri. Debes aūt velle/ꝙ aliꝰ te corrigat dū peccas mortali- Luc. vj.
ter ne ꝑdaris: ergo ⁊ tu debes hoc alijs facere. ¶ Itē ad
idē teneris lege charitatis fraterne: q: q̄ fratrē vere dili-
git: debet sibi in ꝑiculo succurrere mō sibi possibili: ƀm
illud: Qui habuerit substantiā huiꝰ mūdi: et viderit fra- j. Ioh. iij.
trē suū necesse habere: et clauserit viscera sua ab eo: quō
manet charitas dei in eo. Et sequit̄: Filioli mei nō diliga
mꝰ v̇bo: neq; lingua (supple tm̄) sȝ opere et v̇itate. Sed
q̇s patit̄ maiꝰ periculū/ꝙ habens mortale pctm̄: cui est
magis necessariū succurrere/ꝙ cōstituto in procinctu in
ferni: Talis est oīs pctōr mortali pctō: ergo tenet̄ oīs ha
bens fraternā charitatē ei succurrere in veritate: qd̄ opti
me fit ꝑ fraternā correptionē charitatiuā. ¶ Patet ideȝ
testimonio ve. te. Deu. xxij. Nō videbis bouē aut ouē fra
tris tui errantē et p̄teribis: sed reduces fratri tuo: etiā si
nō fuerit ꝓpinquꝰ frater tuꝰ: nec noști eum ⁊c. Magis
aūt q̇s tenet̄ fratri suo errāti ꝙ boui: ergo tenet̄ eū redu
cere: qd̄ fit ꝑ correptionē fraternaȝ. ¶ Preterea id ꝑ qd̄
frater recuperat̄ amissus/cadit sub p̄cepto/ƀm illd̄: Uni Eccli.
cuiq; mādauit dn̄s de proximo: sed corripere est huiōi: xvij.
q: si audierit te/lucratꝰ es eū: ⁊ recuperasti fratrē ꝑditū.
¶ Idē ꝓbat̄ ꝑ b. Aug. i de v̇bis dn̄i: Audiuimꝰ dn̄m am
monētēȝ ⁊ magna cura p̄cipiētē. Si peccauerit i te frater

tuus ꝛc. Ammonitio intelligit̃ de veniali: ꝛ preceptuȝ de
mortali. Ita Anaclet⁹ papa.xxiiij.q.iij.tã sacerdotes.ait:
Tam sacerdotes q̃ reliq̃ fideles oẽs summã habere de-
bẽt curã de his q̃ pereũt: q̃tenus eoꝝ redargutione cor-
rigant̃ a pctĩs: aut si incorrigibiles appareãt: ab ecclesia
separent̃. Nec est cõtra qḋ Hiero ait: Sacerdotes stude-
ant adimplere illud euangelij: Si peccauerit in te frater
tuus: vt habet̃ dist.xlv.sed illud. Nõ eñ intẽdit Hiero. di-
cere q̃ soli sacerdotes seu prelati teneãtur ad illud: sed
q: magis illi q̃ ceteri: vt vult beat⁹ Tho. ❡ Itẽ Aug. in
de vbis dñi: Si neglexeris corrigere: peior effect⁹ es eo
qui peccauit: sed h̃ nõ esset, nisi hui⁹ negligentie p̃cepto
dãnaret̃: ꝛ mortale pcm̃ esset. Neq; eñ peior fieret non
corrigendo eo q̃ peccauit mortaliter. Talis eñ tñ corri-
gẽdus est: nisi ꝛ ipse correptioneȝ negligẽdo mortaliter
peccaret. ❡ Hãc ratione põderat Panoꝛ. in.c. noui. de
iudicijs. Ad idẽ facit glo. Math.xviij. Ita peccat qui vi-
dens fratrẽ peccare, tacet: sicut q̃ penitẽtĩ nõ indulget.
Nã qui dixit: Si penitet, indulge: p̃misit si peccauerit:
increpa. Sed indulgere penitenti cadit sub p̃cepto: vt.s.
patuit: ergo etiã correptio fratris. Et beatus Grego. Si-
cut nõ est ab oratione cessandũ pro his quos corrigi vo-
lumus: etiã etsi nullo hoĩe orãte pro petro dñs respexit
eũ: ꝛ fecit suũ flere pcm̃. Ita nõ est negligẽda correctio
q̃uis de⁹ quos voluerit nõ correctos facit esse correctos
Tunc aũt ex correctione p̃ficit hõ: cũ miseret̃ deus atq;
adiuuat: q̃ facit quos voluerit, etiã sine correctiõe, p̃fi-
cere. Ex q̃b⁹ satis patet correctionẽ fraternaȝ cadere sub
p̃cepto. Hoc etiã expresse tenet sanct⁹ Tho.ij.ij.q.xxxiij.
arti.ij. ꝛ Hugo postillator. Richar. in.iiij. dis.xix. ꝛ cõiter
doc. ❡ C Sed q: est p̃ceptũ affirmatiuuȝ: nõ obligãs
p̃ semp, sed pro loco ꝛ tẽpore: cõsiderare oportet qñ ob
ligat. Nã q̃ oẽs obligat iã declaratũ est: ꝛ ampli⁹ decla-
rabitur. Dicẽdũ ergo q̃ trib⁹ cõcurrẽtib⁹ ex pte corripiẽ-
tis: ꝛ trib⁹ ex parte corripiẽdi simul obligat: ideo qui tũc
nõ corripit trãsgressor est hui⁹ mãdati: ꝛ p̃ cõsequẽs mor
taliter peccat. ❡ Ex parte corripiẽtis: Primo requiritur
certa pctĩ cognitio. Nõ sufficit suspitio: aut quecũq; rela
tio: sed cognitio certa q̃ peccauit. Vñ Eccli.xj. Priusq̃
interroges ne vituperes quẽq̃: ꝛ cũ interrogaueris: cor
ij.tim.ij. ripe iuste. ❡ Scḋo requirit̃ in corripiẽte mãsuetudo: q:
corripiẽs cũ austeritate magis ad peius p̃uocat, q̃ corri
gat. vñ aplŝ. Seruũ dei oportet mansuetũ esse: cũ mode-
stia corripientẽ eos, q̃ resistunt veritati. Tertio requirit̃
q̃ corripiẽs nõ sit simili vel maiori pctõ notorie obnoxi⁹
Rom.ij. Dicit eñ aplŝ: In quo alterũ iudicas: teipsum cõdẽnas.
Sibi eñ dici põt illud p̃uerbiũ: Medice cura teipsum.
Vñ ꝛ Isido. de summo bono: Nõ debet alioꝝ vitia corri
gere: q̃ vitijs est subiect⁹. Propterea dicit p̃pheta: Iust⁹
corripiet me. quasi diceret: nõ pctõr. Quia nõ est dignus
corrigere aliena: qui p̃prijs detinet̃. ❡ D Redditur
autẽ correctio pctõris minus fructuosa ac indebita pro-
pter tria: vt dicit sanct⁹ Tho. Primo: q: pctõr ex pctõ pre
cedẽti indignus reddit̃: vt aliũ corrigat maxime de mino
ri vel equali pctõ. Vñ sup illud: Quid vides festucã ꝛc.
Mat. vij. dicit beat⁹ Hiero. De his loquit̃: qui cũ mortali crimine
tenent̃ obnoxij: minora pctã fratrib⁹ nõ cõcedũt. ❡ Se-
cundo reddit̃ indebita p̃pter scandalũ qḋ sequit̃ ex tali
correctione, si pcm̃ corripiẽtis sit manifestũ. Quia vide
tur q̃ ille q̃ corripit nõ moueat̃ ex charitate: sed q̃ corri-
piat ad ostentationẽ. Vñ sup illud Math. Quomodo
dicis fratri tuo ꝛc. Beat⁹ Chrys. dicit: Quo p̃posito: pu
ta ex charitate vt salues proximũ tuũ. Nõ: q: teipsum an
te saluares. Vis ergo nõ alios saluare: sed p̃ bonã doctri
nã malos actus celare: ꝛ sciẽtie laudẽ ab hoĩbus q̃rere.
❡ Tertio p̃pter sup̃biã corrigẽtis, inquãtũ scȝ aliq̃s p̃-
p̃ria pctã paruipẽdens, seip̃m prefert p̃ximo suo in cor-
de suo: peccata p̃ximi austera seueritate dijudicans: ac si
ipse esset iust⁹. vñ Aug. in de ser. dñi in mõte: Accusare vi
tia officiũ est bonoꝝ: qḋ cũ mali agũt: alienas partes fa-

ciunt. Non tñ absoluitur peccator simpliciter ab hoc pre
cepto: q: vt dicit sanct⁹ Tho. Correptio delinquẽtis per-
tinet ad aliquẽ, inquantũ viget in eo rectũ iudiciũ ratio-
nis: id autẽ manere põt in pctõre: q: pcm̃ nõ tollit bonũ
nature: licet vulneret: ideo peccator nõ absoluit̃ simpli-
citer ab hoc p̃cepto. alioq̃n de suo peccato reportaret cõ
modũ. Sicut nec absoluit̃ a p̃ximi dilectiõe: i qua funda
tur preceptũ correptiõis fraterne: tñ corripiẽs peccat ex
causis tactis: p̃ quãto scãdalizat ac se extollit: ac sua pec
cata palliat. Nec tñ est perplex⁹: q: patet sibi via euaden
di peccatũ ꝛ obediẽdi p̃cepto: vt scȝ prius seipsum emen
det de suo peccato penitẽdo: ꝛ sic humiliter corripiat si-
mul ingemiscẽdo. Sic eñ iã nõ est pctõr: nec ingemiscẽs
se extollit. Vñ beatus Aug. vbi.s. Cogitemus cũ aliquẽ
rep̃hẽdere necessitas nos cogit: vtrũ tale sit vitiũ quod
nunq̃ habuimus: ꝛ tũc cogitemus nos hoĩes esse ꝛ nos
habere potuisse. Vel qḋ habuimus ꝛ nũc nõ habemus:
ꝛ tũc tangat memoriã cõis fragilitas: vt illã correptionẽ
nõ odiũ: sed misericordia p̃cedat. Si autẽ inuenim⁹ nos
in eodẽ vitio esse: nõ obiurgemus: sed simul cõgemisca-
mus: ꝛ ad penitentiã inuicẽ inuitemus. Sic ergo cũ pec-
cator cũ humilitate corripit delinquentẽ: nõ peccat: nec
per hoc nouã dãnationẽ acquirit. ❡ E Ex parte pec-
cantis primo requirit̃, q̃ sit spes p̃babilis de emẽdatio-
ne fratris, ꝛ nõ timor p̃babilis de peioratione. Ex fine
eñ regulari debent ea que sunt ad finẽ. Finis autẽ corre
ptionis, est emẽdatio fratris. Qui finis si nõ sperat̃: fru
stra ad eum cõsequendum media assumũtur. vñ Prouer
bioꝝ.ix. Noli arguere derisorẽ: ne oderit ꝛc. Vbi glo. Nõ
est timendum ne tibi derisor cũ arguitur, cõtumeliaȝ in-
ferat: sed hoc potius prouidendũ, ne tractus ad odium
inde peior fiat. Vñ cessanduȝ est a correctione fraterna:
dũ timeretur ne ex hac delinquẽs fiat deterior. Et Tul-
lius ad salustiũ: Frustra niti: ꝛ nihil aliud q̃ odiũ quere
re, extreme dementie est. vñ: Qui arguit impium: ipse sibi Prouer
maculã generat. ❡ Scḋo requirit̃ q̃ pcm̃ suũ sit morta bioꝝ.ix.
le, nõ tm̃ veniale. Qḋ patet: q: correptio precipit̃: vt fra
ter lucret̃ ꝛc. Vñ de veniali nõ ligat preceptũ. ❡ Veruȝ
duplicia sunt venialia: Quedã eñ disponũt de p̃pinquo
ad mortale: ꝛ quedã a remotis. A remotis, vt verbuȝ ocio
sum: leuitas risus: aspectus vel auditus curiosus nouita
tũ: ꝛ siĩa. De p̃pinquo: vel ratione multitudinis: vt duȝ
assidue sine numero hec cõmittũtur. Vel ratione magni
tudinis: vt sunt aliqua mẽdacia multũ scãdalizãtia: ꝛ ali-
que detractiões. Vel rõne connexionis cũ mortali: sicut
sunt colloquia impudica: visus fixus in mulierẽ: tact⁹ im
pudici vt oscula ꝛ hmõi. Sicut ergo aliq̃s vidẽs aliũ in-
cedentẽ per viã, credens q̃ in ea statim incideret pericu-
lũ mortis: peccaret nisi retraheret eũ. Ita põt aliq̃s pec-
care mortaliter: nisi corrigat fratrẽ de hmõi venialib⁹: q̃
sunt dispositio p̃pinqua ad mortale. Tenemur itaq; qñq;
interdũ ad correptionẽ de venialib⁹: nõ q: venialia: sed
inquãtũ ad mortalia inducũt. In alijs vero venialibus cor
ripere delinquẽtẽ: q̃uis sit charitatis (qñ inde speratur
vtilitas) nõ tñ omittere illud ex negligentia est mortale.
Hec Hũbertus in expositiõe regule beati Augu. ❡ Ter-
tio q̃ nõ sit spes de maiori opportunitate: vel tẽporis ad
corripiendũ: vel etiã persone alteri⁹ magis ad corripien
dũ idonee. Nã tẽpus opportunius expectari põt. vñ Au
gu. in de cõfli. virtu. ꝛ vitioꝝ. Aptũ tẽpus expectãs pec-
cantẽ arguã: ꝛ eius delicta cõtra faciem eius statuã. Itẽ
in de ciui. dei lib.j. cap.ix. idem dicit: Si propterea quisq̃
obiurgãdis ꝛ corripiẽdis male agẽtibus parcit: quia op
portunũ tempus inquirit: vel eisdem ipsis metuit ne de-
teriores ex hoc efficiantur: vel ad bonã vitã et piam eru-
diendos impediant alios infirmos et premant atq; auer
tant a fide: non videtur esse cupiditatis occasio: sed cõ-
silium charitatis. Sic si quis cernit alios ad corripien-
dum fratrem magis idoneos, vel putat se meliores: aut
corripiendo magis familiares: seu prelatos ipsius quis-

bus constat peccatū fratris: ꝓpter qđ ꝓbabiliter crede-
re pōt: ꝙ aliquis illoꝝ in quib⁹ est equalis vel maioꝛ apti
tudo ad corripiendū: fratrē corripiat: ⁊ maxime ħ de pre
lato presumendū est. Non eñ debet credere ꝙ ꝑlatus in
tali casu sit imemoꝛ salutis sue. Qđ vtiq; esset si neglige-
ret subditū corripere: cui⁹ peccatū nō ignoraret. Nisi pre
latus ita foret dissolutus: ꝙ inordinata sua vita ceteris
esset lapis offensionis ⁊ petra scandali. Dū ergo ꝓbabi-
liter credit aliū magis idoneū fore/ qui velit fratrē corri-
pere: ipse precepto illo affirmatiuo nō ligatur. Si vō cer
tū habet ꝙ oēs corripere negligerent: tūc tenet corripe
re: aliis tñ cōditionib⁹ cōcurrētib⁹: qđ si omiserit: prece-
pti trāsgressoꝛ est: ⁊ peccat mortaliter. ¶ F Ex quib⁹
elicitur: ꝙ omissio fraterne charitatis tripliciter cōtinge
re potest: Qñq; cū merito omittētis: qñq; cū pctō venia
li: qñq; cū peccato mortali: vt ponit beatus Tho. arti. ii.
q. xxxiii. 2e. ii. summe scđe. Et Rich. i. iiii. dis. xix. ¶ Me-
ritorie qñ aliquis ex charitate omittit: quia expectat ho-
ram et locū magis cōgruentes: aut parcit peccāti/ ne pe
ioꝛ fiat. Uel similē causam habet ordinatā ad fratris vel
ceteroꝝ vtilitatē. Cū peccato veniali: qñ timoꝛ vel cupi-
ditas tardiorē faciūt hoiem ad corrigēdū delicta fratris.
Non tñ ita/ ꝙ si ei cōstaret: ꝙ fratrē posset a peccato re-
trahere: ꝙ ꝓpter timorē vel cupiditatē dimitteret: quib⁹
in animo suo preponit charitatē fraternā: ⁊ hoc mō quā-
doq; viri sancti negligūt corripere delinquētes. Uñ bea
tus Aug. in de ciui. dei. lib. i. c. ix. ait. ꝙ nō solū inferiores:
verū etiā hi qui superiorē vite gradū tenēt: ab alioꝝ re-
prehensione se abstinēt ꝓpter quandā cupiditatis ma-
culam: nō ꝓpter officia charitatis. ¶ Cū peccato morta
li cōtingit omittere fraternā correptionē: qñ (vt ibi dicit
Aug.) formidatur iudiciū vulgi: ⁊ carnis excruciatio vel
pereptio. Dum tñ hec ita dominant in animo: ꝙ frater-
ne charitati postponūtur. Qđ tunc videt cōtingere: qñ
aliqs presumit de aliquo delinquēte ꝓbabiliter: ꝙ pos-
set eū a peccato retrahere: ⁊ tñ ꝓpter timorē cruciatus/
aut perditionis vite: aut ꝓpter cupiditatē perdēdi tēpo-
ralia: omittit correptionē fratris: vt si qs ꝓbabiliter cre
deret: se posse adulterā fraterna correctiōe retrahere ab
adultero: ⁊ timet adulterū ne ab eo occidat: qꝛ potēs est
aut tyrānus: ⁊ metu mortis omittit: peccat mortalr: ⁊ sic
in silib⁹. Cui⁹ ratio manifesta est: qꝛ pponit vitā corpora-
lē saluti ⁊ aie fratris: cū tñ teneat plus diligere aiam fra
tris/ ꝙ ꝓpriū corp⁹. Ex illis patet/ ꝙ fraterna correctio
cadit sub ꝑcepto: ꝙq; ei⁹ trāsgressio culpa est mortalis:
attētis tñ moderatiōib⁹ supradictis. ¶ G Nūc de scđo
scz cui ꝑceptū est: qđ partim ex ꝑmissis patet: sz tñ ꝓ ma-
ioꝛi ei⁹ elucidatiōe dr: ꝙ oīb⁹ ꝑceptū est: qb⁹ mādatū est
hr̄e dilectionē dei ⁊ ꝓximi: qꝛ ostēsuz est ħ ꝑceptū frater-
ne correctionis fundari in charitate dei ⁊ ꝓximi. Cū oēs
tenent diligere deū ⁊ ꝓximū: oēs tenent fraterne corri-
gere fratrē. Oēs ergo in cōi rōnis vsuz habētes tenētur
ad fraternā correctionē. Deniq; qcūq; hz fratrē: ad ei⁹ te
net correptionē ex ꝑcepto dñi: Si peccauerit in te frater
tu⁹. Sed oēs fideles sunt fratres (vt. s. declaratū est) er-
go oīb⁹ fidelib⁹ dictū est: Si peccauerit in te frater tuus.
Oēs itaq; tenent fratrē quē errare vidēt: corripiēdo re-
ducere: qđ ex silī ostēdit. Nā in corpe humano recto or-
dine nature: nō solū caput influit in mēbra: ⁊ mēbra obe
diūt capiti: imo ⁊ ꝓ seinuicē mēbra solicita sunt/ singula
singulis subueniēdo: ⁊ aduersantia repellēdo: ita in cor
pore eccłe mystico: cui⁹ caput christus est: ⁊ singuli fide-
i. Cor. xii les mēbra: vt vult apłs: Debēt ergo singula mēbra cum
mēbris suis errātib⁹: ⁊ in ꝑiculo pctōꝝ cōstitutis/ frater-
na ammonitione succurrere: sic cōmonuit dñs vbo pari-
Joh. xiii ter ⁊ exēplo: dū lotis discipuloꝝ pedib⁹ dixit: Et vos de-
betis alter alteri⁹ lauare pedes. Quid aliud ē lauare pe-
des/ ꝙ cooperari mūdationi affectionū a sorde pcti. Nā
pedes animi affectiōes ei⁹ sunt: qb⁹ fert quocūq; fertur.
Hec cooperatio nullo actu tā efficaciter fieri pōt: ꝙ fra-
terna correctione. Itē sic habem⁹ in exercitu: in quo nō
solū dux tenet exercitui ad gubernationē: ⁊ ille ad obe-
dietiā: sed etiā qlibet de exercitu tenet ad defensionē/ ꝓ
motionē ⁊ adiutoriū/ ad cōem victoriā obtinēdā. Cū er-
go nō minoꝛ: immo maioꝛ sit vnio ⁊ charitas mēbroꝝ ec
clesie ad seinuicē: tenet qlibet aliū corripere: ⁊ illud qđ
est malū: ⁊ cōis finis ħ est btitudo: impeditiuū/ posset re-
mouere. ¶ H De tertio scz respectu cui⁹ fieri de
bet hec correctio: cui⁹ scz hois: ⁊ respectu cui⁹ pcti: ħ est
qs a nobis debet fraterne corrigi: ⁊ ꝓ qli pctō. De ꝑmo
dr: ꝙ ois frater q in nos peccauit. Si (inqt dñs) peccaue
rit in te frater tu⁹: ergo ois pctōꝛ ꝓxim⁹: siue supioꝛ: siue
inferioꝛ: siue par nobis fuerit. De pari ⁊ inferiori dubiū
nō habet: Sed ꝙ etiā inferiores tenent supiores frater-
ne corrigere: dū eos cognouerint errare: patet ex radice
supra tacta: qꝛ tenent eos diligere: cū sint ꝓximi coꝝ: qꝛ
bñficioꝝ eoꝝ capaces: iuxta parabolā Luce. x. incidētis
in latrones. Proximus iudicat: q misericordiā impēdit.
Est aūt ꝓxim⁹ ꝓximo ꝓximus. Sunt ⁊ fratres: sm illud
saluatoris: Oēs vos fratres estis. Est tñ ħ aduertēdū ꝙ Mat. xxiii.
qdruplicitur cōtingit aliquē corripe: scz amicabilr amo-
nēdo: scđo reuerēter obsecrādo: tertio aspere icrepādo:
qrto penā infligēdo. Prim⁹ modus est pariū: de q apłs: ii. thes. iii
Nolite qsi inimicū existimare: sz corripite vt fratrē. Et ite i. thes. v.
rū: Cōsolamini inuicē: ⁊ edificate alterutrū. Scđs est iu
nioꝝ ad seniores. i. Timo. v. Seniorē ne increpaueris: sz
obsecra vt patrē. Glo. seniorē etate vel morib⁹. Terti⁹ est
senioꝝ ad iuuenes: ita tñ ꝙ increpatiōi aspere mansuetu
do supueniat: sic ꝙ ꝑmo ferro vulnus aperiat: ⁊ postea
emplastrū mitigatiuū apponat. Quart⁹ est superiorū re
spectu subditoꝝ: in qs habēt coercituā ptātē. de quo dicit
dñs: Dic eccłe: Si eccłaz nō audierit: sit tibi sicut ethni
cus ⁊ publican⁹. In q fundat excōicādi autoritas. Hac ḡ
correctiōe iudiciali inferiores/ supiores corrigere nō de-
bēt: nisi manifeste errarēt in fide. Tūc eñ si nō adessent
supiores vindicātes vel nollēt: tūc ꝑ inferiores possunt
puniri: qꝛ heresis reddit hereticū omni catholico inferi-
orē: nō tñ in foro iterioꝛi: sed etiā in foro exteriore: vt di
cit Rich. dist. xix. qrti. Uñ beatus Grego. Januario epō.
Paulus dicit: Seniorē ne increpaueris. Sed hec eius re
gula tūc est obseruāda: cuz culpa senioris suo exēplo nō
trahit ad interitū corda iunioꝝ. Ubi aūt senioꝛ iuuenib⁹
exēplū ad interitū prebet: ibi districta increpatiōe feriē
dus est. Nā scriptū est. Laqueus iuuenū oēs vos. Et rur Esa. xlii.
sus: Maledict⁹ puer cētū annoꝝ. ⁊ habet. ii. q. vii. Pau- Esa. lxv.
lus dicit. Et beatus Tho. ii. ii. q. xxxiii. arti. iiii. Ubi immi
net periculū fidei: etiā publice essent ꝑlati a subditis ar-
guēdi. Uñ ⁊ paulus q erat sub petro ꝓpter imminēs pe
riculū scandali circa fidē petrū publice arguit. Et sicut
glo. Aug. dicit: ipse petrus exēplū maioribus prebuit: vt ad Gala
sicubi forte rectū tramitē reliquissent: nō dedignarentur thas. ii.
etiā a posteriorib⁹ argui. Quāuis aliqui dicāt ꝙ licz pau
lus fuerit inferioꝛ petro officio ⁊ dignitate: fuit tñ ei par
fidei defensione. Uñ Hiero. sup epistolā ad Gal. Paul⁹
petrū reprehēdit qđ nō auderet: nisi se nō imparē sciret.
Sed hoc nō de officio ecclesiastice dignitatis: sed de pu-
ritate vite/ ⁊ sanctitate conuersationis intelligit. Solus
eñ petrus inter apłos primatuz gerebat. ita habet. ii. q.
vii. Paulus petrū. ¶ I Potestatiua ergo correctiōe
inferioꝛ supiorē corripere nō debet: sed correctiōe frater
na que est actus zeli elicitus ex dilectione: inferiores de-
bent ⁊ tenent superiores corrigere loco ⁊ tēpore ꝓ pec-
catis morū: nō arrogāter ⁊ imperiose: sed reuerēter cum
humilitate. Est eñ prelatus superioꝛ officio: pater bene
ficio: frater fide ⁊ religione: ac nature ꝯformitate. Po-
test quoq; esse peccatoꝛ ex opere vel omissione. Quia au
tē prelat⁹ est supioꝛ: debet ei subdit⁹ reuerentiā ⁊ honorē.
Quia pater: debet ei amorem. Quia frater: debet ei adiu
toriū. Nā frater qui adiuuat a fratre quasi ciuitas firma. Prouer.
Quia peccatoꝛ: subditus debet ei correptionē. Debēt au xviii.
tem subditi

tem subditi suis superiorib⁹ fraternā correptionē: tātomas
gis/quātomagis indigēt: velut existētes in periculosiore
statu. Etiā quanto pctā eorū sunt magis nociua subditis:
et eorū correctio vtilior ⁊ magis exēplaris. De primo dicit
btūs Aug. in regula. Nō solū vestri: sed etiā ipsius. i. prela
ti misereamini: q inter vos quāto in loco supiore: tanto in
periculo maiore versaẗ. De secundo ⁊ tertio habeẗ. ij. q. vij.
c. sicut. ij. Sicut inquit laudabile discretiōq est reuerentiam
et honorē priorib⁹ exhibere: ita rectitudinis et dei timoris
est: si qui in eis indigent correctione nulla dissimulatione
postponent. Ne totū (qd̄ absit) corpus morbus inuadat:
in pastorali. si languor nō fuerit curat⁹ in capite. Et beat⁹ Grego. Scis
re prelati debent q: si peruersa vnꝗ perpetrāt: tot mortib⁹
digni sunt: quot ad subditos suos perditionis exēpla trās
mittūt. Vn̄ necesse est vt tāto se cauti⁹ a culpa custodiant:
quāto ꝑ praua q̄ faciūt nō soli moriunẗ. Magis ḡ ⁊ pluscę
teris correptione indigent: ꝓ quāto illa plurib⁹ prodest. et
perseuerentia in peccatis: nō eis solū nocet: sed subiectis.
Nec obstat qd̄ diciẗ Exod. xix. Bestia que tetigerit montē:
lapidabiẗ. Et illud. ij. Regū. vj. ꝙ oza percussus est a dn̄o:
quia tetigit arcā dn̄i. Ubi per montē ⁊ arcā intelliguntur
prelati. Quia qui bestialiter. i. irreuerenter ac p̄sumptuose
superiores corrigunt: penā mereṅẗ. Propter hoc Dio. etiā
redarguit demophilū monachū: qr a sacerdotē irreuerens
ter correxerat eum percutiens/ ⁊ de ecclesia eijciens. ❡ Ex
his patet: ꝙ preceptū de fratris correctione obligat quēlis
bet respectu cuiuslibet fratris. ❡ L Nō tamē ꝓpter hoc
tenemur querere quos corrigamus: nec relinquēda sunt mo
nasteria a monachis: vt cogaṅẗ currere ꝑ seculū: ⁊ querere
quos corrigāt: ne p̄cepti huius transgressores fiant. Unde
Tho. q. alle. ar. ij. in solu. vi. argu. dat regulā talem. Illud
qd̄ debeẗ alicui determinate et certe persone: siue sit bonū
corporale siue spūale: oportet ꝙ ei impēdamus/ nō expectā
tes quid nobis occurrat: sed debitā sollicitudinē habentes
vt eū inquiram⁹. Unde sicut ille qui debet pecuniā credito
ri: debet eū requirere cū tēpus fuerit vt ei debitū reddat: ita
quilibet spūaliter curā alicuius habēs: debet eum querere
ad hoc vt eū corrigat de pctō. Sed illa bn̄ficia q̄ nō debenẗ
certe ꝑsone: sed cōiter oib⁹ ꝓximis: siue sint corporalia: siue
spūalia: nō oportet querere quib⁹ impendam⁹: sed sufficit
ꝙ impēdamus eis quando nobis occurrūt. Hoc em̄ quasi
ꝓ q̄dā sorte habēdū est: vt aug. dicit li. j. de doctrina christia
na. Et ꝓpter hoc in de verbis dn̄i idē ait: ꝙ admonet nos
dn̄s noster/ nō negligere inuicē peccata nostra: nō queren
do quid reprehendas: sed vidēdo quid corrigas: alioqn ef
ficeremur exploratores vite aliorū. contra id qd̄ diciẗ Pro
uer. xxiiij. Ne q̄ras impietatē in domo iusti: neq̄ vastes re
quiē eius. Unde patet ꝙ nec religiosus teneẗ exire claustrū
vt corrigat delinquētes. Hec Tho. ❡ L Sed de quo pec
cato quis corripi debet seruata forma euāgelica: qd̄ fuit se
cūdum subdiuisionis membrū. An: scꝫ p̄ceptū illud de fra
terna correptiōe intelligi debeat de omni pctō: tam occul
to ꝙ manifesto: est aduertendū. ꝙ pctm̄ tripliciter dr̄ occul
tū. Primo illud qd̄ solus deus nouit: vel hō tm̄ ꝑ cōfessio
nē. Et de peccato sic occulto non daẗ hoc p̄ceptum. Quia
nullū pctm̄ tm̄ in cōfessione notū detegendū est corā testi
bus vł ecclesia: vt in forma hui⁹ p̄cepti cōtineẗ. Et si in deū
peccauit/ solo deo sciente: nō est nostri arbitrij. Vn̄ diciẗ: si
in te peccauerit: hoc est te sciente. Scd̄o mō diciẗ occultū
qd̄ quis solus nouit. i. nō cū alio nec alijs: nouit tm̄ extra cō
fessionē. Et de pctō isto modo occulto daẗ hoc p̄ceptū ꝓ lo
co ⁊ tp̄e vt dictū est: ⁊ modo qui statim sequitur. Tertio mō
diciẗ occultū: qd̄ q̄s solus nouit cū paucis alijs: nō cū mul
tis. Et de hoc similiter preceptū illud daẗ. ❡ Et ꝑ opposi
tum pctm̄ diciẗ publicū: Uel quia notū est homini extra cō
fessionē. Uel quia notū est aliquib⁹: sed paucis: Uel q: no
tum est plurimis ⁊ pene omnib⁹. ❡ Datum est ergo prece
ptū tā de peccato occulto secundo aut tertio modis: ꝙ de
Hiere. iij. publico p̄mo ⁊ scd̄o modo. Nā de publico tertio mō (quo
iam peccatori factus est frons meretricis: vt erubescere no

lit: sed peccatū suū quasi sodoma p̄dicat: nō est spes corre Esa. iij.
ctionis) datum nō est. maxime: quia talis p̄latū nouit scire
suū peccatū. nec timet eius correctionem iudicialē. De illis
ait apl̄us. Peccātes corā oib⁹ argue: vt ceteri timorē habe j. Ti. v.
ant. Vn̄ Aug. in homel. de pnia. Que peccanẗ corā oibus:
corā omnib⁹ arguēda sunt. Que peccanẗ secret⁹: corrigen
da sunt secreti⁹. Distingue tēpora/ ⁊ cōcordabis scripturas.
Hec est sentētia sancti Tho. Richardi/ et ceteroꝝ. Uerū si
esset ꝓbabilis spes emēdatiōis (nā nemo omnino desperā
dus est in hac vita) tunc ligat hoc p̄ceptū etiā in publicis:
p̄sertim quoad p̄mā ei⁹ partem: Licet forte nō quoad alias
partes: scꝫ testiū inductionē: ⁊ ecclesie denunciationē: cum
pctm̄ sic publice notū sit ecclesie: et ita frustra denunciareẗ.
Uerū si pctm̄ publicū nō esset notū: ecclesie. i. p̄lato denun
ciandū erit: p̄missa secreta ammonitiōe/ ⁊ testiū inductiōe:
etsi nō ad ꝓbandū crimē quod publicū est: tm̄ ad ꝓbandū
secretā cōmonitionē p̄uiā. Quod aūt de his pctis intelligiẗ
preceptū: satis patet ex forma p̄cepti. Nā diciẗ. corripe eū in
ter te ⁊ ipsum solū: ergo de occultis scd̄o mō locum habet.
Quod etiā addiẗ de inductiōe testiū/ locū habet i occultis
tertio modo/ vt. j. patebit: ⁊ occulta scd̄o aut tertio mō sunt
publica p̄mo ⁊ scd̄o mō. Patet etiā ratione: q: in oibus his
locum habet ratio ⁊ finis p̄cepti: que est emēdatio fratris.
❡ M Nūc de quarto p̄cipali: scꝫ de mō correctionis/ ⁊
ei⁹ ordine dicendū: vbi maior est difficultas: ⁊ expositoꝝ di
uersitas: maxime quoad testiū inductionē ⁊ ecclesie denun
ciationē. Nā videẗ nōnullis: ꝙ in peccatis occultis secūdo
modo: scꝫ q̄ sol⁹ nouisti: testes inducēdi nō sunt: q: sic pctm̄
occultū ꝓdereẗ: ⁊ fama ꝓximi q̄ est magnū bonū: ledereẗ.
Ledere aūt ꝓximū/ est cōtra fraternā charitatē: ⁊ cōtra na
ture legē. Nemo em̄ vult famā suā ledi: ergo nec alteri⁹ de
bet. Adducūt ad hoc illud Aug. in homel. de penitentia: et
habeẗ. ij. q. j. Si peccauerit. Quare inter te ⁊ ipsum solū: q:
in te peccauit. Quid est/ in te peccauit: Tu scis q: peccauit:
q: etiā secretū fuit/ qn̄ in te peccauit. Secretū quere cū cor
rigis quod peccauit in te: Nā si solus nosti q: peccauit in
te: ⁊ eum vis corā oibus arguere: non eris correctoꝛ erro
ris: sed proditor. Et sequiẗ: Nō prodimus/ sꝫ in secreto ar
guimus: vt vbi cōtingit malū: ibi moriaẗ. Unde dicunt/ ꝙ
ordo ille correctionis intelligēdus est de occulto tertio mo
do: scꝫ ꝙ etiā alijs licet paucis notum est quātū ad testium
inductionē: licet p̄ma pars precepti etiā respicit occultum
scd̄o mō. Vn̄ dicunt Si fratrē peccantē solus nō cū alio (ex
tra tm̄ confessionē) solus sine alio vidi: vel certitudinaliter
noui peccasse: debeo ipsum p̄mo sm̄ formā euangelicā cor
ripere inter me et ip̄m solū: nō cum aliquo alio. Si tunc me
audierit lucratus sum fratrē meū: Si vero me nō audierit:
possum et debeo mecū adhibere vnū testē et nō duos. Qd̄
vnū testē possum assumere/ patet: q: disiunctiuā dn̄s in euā
gelio ponit dicēs: Adhibe tecum vnū vel duos testes. Er
go cū de disiunctiua possum vnā partē sine alia adimplere
sine trāsgressione: sequiẗ ꝙ possum tm̄ vnum mecū adhibe
re sine pluralitate testium ⁊ sine trāsgressione. Qd̄ etiā in
illo casu nō solum possim: sed debeā tm̄ vnū adhibere: pa
tet: quia si duos testes vocarē/ quādo solus peccatum fra
tris scirem: sibi videri posset/ ꝙ sub testimonio plurium eū
capere vellem in verbis: et de occulto peccato facere pctm̄
publicū/ si fatereẗ coraꝫ testib⁹. Similiter hoc esset in meū
periculum: q: si tale pctm̄ sibi obijcerem/ posset negare: et
me corā iudice ꝑ illos duos testes ꝑ me adductos cōuince
re: ꝙ pctm̄ ei imposuissem qd̄ ꝓbare non potui: et ipsum
a me fore diffamatū: nec mihi euāgeliū succurreret/ cū dis
iunctiue loquitur. Neq̄ credendum est/ ꝙ dn̄s iesus autor
pietatis voluerit/ ꝙ duos testes sup pctō sic occulto addu
cerē: cū hoc esse posset in fratris scandalum et meū pericu
lū: et maxime cum vnus solus testis cum ꝑsona p̄ncipali
corripiente/ sufficiat ad intentionē christi prosequendam:
Nā si duos vocarem: peccatum non maneret sic occultū.
Si autem nec sic te audierit: dic ecclesie. i. prelato ecclesie
tm̄ occulte/ qui prodesse potest in occulto; et obesse non de

bet. Nā si dicerem multitudini eccl'ie: nihil valeret: q: pbā
re nō possez: immo mihi nocerē deficiens in pbatione. Suf
ficit ergo tūc soli plato occulte dicere ꝛ nō alijs: ita ꝙ suffi
cit ꝙ pmo post correptionē ei⁹ q̄ erat inter me ꝛ ipsuz solū:
dicat statim: si cōtradixerit: soli prelato eccl'ie occulte. Qui
ideo dr ecclia: quia preest eccl'ie: et illi tunc occulte sufficit
dicere. Unde Aug. in regula: Sup pctō primo debet in se
creto corripi: deinde si ɔtradixerit, plato ondi. ¶ II Alij
dixerūt vt recitat btūs Tho. questione allegata ar. viij. in
responsione ad primū articulū, ꝙ ordo fraterne correctionis
sic esset seruandus: ꝙ primo frater sit in secreto corripien
dus: ꝛ si audierit, bene q̄dē: si autē non audierit: ꝛ pctm̄ sit
omnino occultū: dicebant nō esse vltra procedendum. Si
aūt incipit iā ad noticiā pluriū deuenire: ex quibusdā indi
cijs: debet vlterius pcedere: sm ꝙ dn̄s mandat. In pecca
to vero occulto tertio modo, qd̄ qs nouit cū paucis alijs:
non tamē multis: seruanda est forma euangelica: vt primo
inter te et ipm̄ solū: et si audierit te: lucratus es fratrē tuuz.
Si te nō audierit: adhibe tecū vnū vel duos testes indiffe
renter de his qui tecū sciunt: nō alios q̄ nō nouerunt: ꝛ hoc
studio corrigendi vel conuincēdi qd̄ peccauit: ꝛ se ad tuaz
correptionē non emendauit. Si autē nec te nec illos audie
rit, dic eccl'ie. i. plato in quātū preside eccl'ie: vt corrigat ad
eius denunciationem: ꝛ illorū qui viderunt testimonium si
cut nouerit expedire. Iste opiniones quātū ad aliqua veri
tatē cōtinēt: nō tn̄ quātū ad oia. Nā in eo ꝙ p conseruatio
ne fame delinquentis astruunt omitti debere testium indu
ctionē ꝛ denunciationē: vt vult scd̄a opinio: et ita ꝙ fama
preferri debet fratris emendationi: reprobat a btō Tho. ij.
ij. q. xxxiij. ar. viij. et Rich. in. iiij. dis. xix. ac ceteris docto
ribus cōmuniter. Unde q: preceptū hoc cōcernit, medū fra
tris delinquētis emēdationē: sz ꝛ corripiētium cōscientiaz:
ad veritatis indagationē premitto quedā quasi porismata
id est dignitates seu principia ex quib⁹ veritas eliquescet.
¶ O Primū, Omnis lex interpretanda est ꝛ accipien
da sm intentionem legislatoris: que ex fine colligit insti
tutionis legis. Lex em̄ nihil aliud est, q̄ manifestatio que
dā intentionis legislatoris. Intentio vero est volitio finis
per media cōgrua in ipsum ordinata. Hinc est, ꝙ ea q̄ sunt
ad finē: regulari debent sm ꝙ exigit ratio finis: vt patet. j.
ethi. in prologo de arte architectonica, que ordinat inferio
res: eo ꝙ inferiores in eā tanq̄ in finē ordinant. Taliter er
go ordinanda sunt media qualiter magis conducunt ad fi
nis ɔsecutionē. Cōcordat Tho. vbi supra. ar. ij. et. vj. ¶ Se
cūdum, finis precepti de fraterna correctione est bonū fra
tris delinquētis: ei⁹ scz emendatio. Sic em̄ generaliter oia
precepta ad proximū nos ordinātia: intēdunt bonū pximi
tanq̄ finē immediatū. Sunt em̄ explicatiua actuū fraterne
charitatis. Sicut precepta ad deū ordinantia intendūt diui
nū honorē, gloriam, ac magnificentiā, tanq̄ finē immedia
tū: ad quē oia precepta, et actus nostri ordinari debent tan
q̄ ad finem vltimū: sm illud apostoli: Nemo nostrū sibi vi
Roma. xiiij. uit: ꝛ nemo sibi morit. Si viuim⁹: dn̄o viuim⁹: si morimur:
dn̄i sumus. Et illud: Siue manducatis: siue bibitis: siue
j. Cor. x. aliud q̄d facitis: oia in gloriā dei facite. Fraterna autē cor
reptio, actus est charitatis: sicut potestatiua correctio est
actus iusticie sm Tho. et sui sequaces. ¶ Tertiū, charitas
fraterna: que vult bonū fratri: preponit maius bonū mino
ri bono: ꝛ remotionē peioris mali, remotioni minoris ma
li. Nā remotio mali, bonū quoddā est. Patet: Nā si ppone
ret minus bonum maiori: iā nō bonū: sed malū vellet fra
tri: q: minus bonū cōparatū maiori, habet rationem mali.
Hinc sequit ꝙ ppter maius bonū acquirēdū, negligēdum
est min⁹ bonū: ꝛ ppter remotionē maioris mali, negligen
dū est min⁹ malū: dum ꝛ vbi simul stare nō possunt. Dum
aūt simul stare possunt: neutrū est negligendū: sed vtrunq̄
volendū habitūq̄ diligētius custodiendū. ¶ Quartum,
charitas fraterna semp bonū cōmune prefert bono priua
to: et remotionē mali reipublice, remotioni mali priuate p
sone: q: sm philosophū in politicis: Bonum quāto cōmu

nius, tāto diuini⁹. Sicq̄ ars docet ꝛ natura salutē toti⁹ pre
ferri saluti partis: ꝛ peritus medicus putridum resecat mē
brū vt corpus conseruet. ¶ Quintū, charitas ita vult fra
tri bona maiora: vt tamē nō destruat minora: nisi sint incō
possibilia. Patet ex declaratione tertie ppositionis. Et q:
maius bonū est bonū maius cū minore, q̄ solū mai⁹: ideo
cū pfert mai⁹ minori vtrūq̄ vult fratri. ¶ Sextū, bonum
spūale aie mai⁹ est bono tpali corporis: sicut aia melior est
corpore. Et eadem ratione malum spirituale peius est ma
lo corporali. Maximū autem bonum anime est charitas j. Cor. xiij
ꝛ grā: Et inter mala pessimum est peccatū. Nam ratio ma et. xij. in
li est priuatio boni. Nunc autē pctm̄, maximū bonum pri fine.
uat: scz grām ꝛ charitatē: ꝛ p cōsequēs gloriā. Nā glia grā
est cōsummata. Hac autē gratia et gloria nullū aliud malū
priuat. Hinc colligit ordo bonorū fratris ꝛ pximi. Primū
locū tenent bona aie: inter que magnū bonū est emēdatio
fratris. Per hanc em̄ recuperat gratia que est maximū aie
bonū. Deinde secūdū locū tenent bona corporis: vt vita
presens corporis integritas ꝛ valitudo. Tertiū locū fama
boni nois: que preferēda est tpalib⁹ diuitijs: sm illud: Me Prouer.
lius est nomen bonū q̄ diuitie multe. Et illud: Curā habe xxij.
de bono noie: hoc em̄ magis pmanebit tibi: q̄ mille thesau Eccl. xli.
ri preciosi ꝛ magni. Itē: Melius est nomē bonū q̄ vnguē Eccl'e. vij.
ta preciosa. Ubiq̄ fama prefert diuitijs non corpori. Verū
Rich. et Nico. de lyra videtur famā preferre corpori. Unde
dicit Rich. Preciosius q̄d est inter tpalia. Sed pōt dici ꝙ
per tpalia intelligit bona exteriora. i. bona fortune: nō bo
na corporis: que sunt bona naturalia. Lyra dicit: Fama cō
putat inter maiora bona hois citra virtutes. Verū nō di
cit: prefert oib⁹ citra virtutes: sz cōputat inter. Quartū lo
cū tenēt diuitie tpales, ac bona fortune. In quolibet autez
genere bonoꝝ possunt plures gradus signari. ¶ Q Ex
illis principijs concludunt euidēter tres cōclusiones siue
correlaria. ¶ Primū: In fraterna correctione, bonū cōita
tis preponendū est bono priuato corrigendi fratris maxi
me eiusdē generis. ¶ Scd̄m: In fraterna correctione bo
nū fratris spūale: vtputa bonū cōsciētie, preponēdū est bo
no labilis ꝛ trāseuntis fame. Patēt ambo ex pncipijs. iiij.
iij. et. vj. q: maius bonū minori preponēdū est: ꝛ bonū cō
mune maius est bono priuato. ꝛ bonū cōscientie mai⁹ est
bono fame. ¶ Tertiū correlariū: Ita fieri debet fratris cor
reptio: vt si fieri pōt, caueat fame lesio. Si vo fieri nō pōt:
ad finē qui est emēdatio fratris sine lesione fame: negligē
da est fama vt recuperet emēdatiōis grā. Sequit hoc cor
relariū ex pncipio. iij. ꝛ. vj. q: maius est bonū cōsciētie bo
no fame. Illud correlariū quātū ad ambas partes est bea
ti Tho. ij. ij. q. xxxiij. ar. vij. qui postq̄ ostēdit pmā hui⁹ cor
relarij partē: ꝛ post fame commēdationē addit: Sed quia
conscientia preferenda est fame: voluit dominus vt saltem
cum dispendio fame, fratris consciētia per publicā denun
ciationē a pctō liberet. Rich. de media villa in. iiij. dis. xix.
q. iij. ar. j. ait: Si possum sine detrimento spūalis boni illi⁹,
quē corrigo et cōitatis, custodire famā fratris: teneor ex p̄
cepto dei famā ipsius nō ledere. Et premisit. Magis cauē
dū est detrimento boni corporalis ꝛ spūalis reipublice: q̄
fame ipsius pctōris. Itē Nico. de lyra sup math. cap. xviij.
expones illud: Si peccauerit in te ꝛc. assignādo rationem
cur pmo debes corrigere fratrē inter te ꝛ ipm solum, dicit:
Cuius ratio: Sicut em̄ medicus corporalis (si debito mo
do procedat) nitit inducere sanitatē cum minori dispēdio
corporis: vt sine mēbri abscissione: et si non possit: abscin
dit membrū minus nobile: vt conseruet maius nobile vel
totum corpus. Sic ille qui fratrem occulte peccantem cha
ritatiue corripit: debet tentare si possit fratrem emendare
absq̄ detrimento sue fame. Et sequit: Ergo debitus pces
sus est in correctione charitatiua, vt hō corrigat fratrē suuz
inter se ꝛ ipm solū: vt sic possit eū saluare cū oimoda inte
gritate sue fame. Et hoc ē qd̄ sequit: Si te audierit: lucrat⁹
es fratrē tuū: eū. s. cū integritate fame reducēdo. Si autem
te nō audierit: adhibe tecum vnuz vel duos ꝛc. Quia em̄

fama est minus bona/ q̄ sit bona vita: si non possit seruari
bona vita fratris sine detrimento fame: tunc procedendũ
est ad salutē bone vite/ cũ aliquali lesione sue fame: et ideo
adducēdus est vn⁹ ali⁹ vel duo ad sciēdũ scʒ fratris delictũ:
et vt corā eis arguat. Et si se non correxerit: tūc simpliciter
cōtēnenda est ei⁹ fama vt cōseruet bona vita: vel saltē ordo
iusticie ad terrorē aliorum. Hec lyra. Cōcordat ⁊ postillator
Hugo cardinalis sup eundē locuʒ: vbi post varias declara/
Math. tiones ordinis fraterne charitatis/ dicit. Hũc ordinē debet
xviij. seruare quicũq; vult corripere. Hoc mō: Si tu scis peccatũ
illi⁹: debes ipsum p̄mo corripere inter te ⁊ ipsum solũ ami/
cabiliter. Si te audierit: lucrat⁹ es illũ. Si aũt te non audie
rit: siste ibi donec habeas aliā viā p̄cedendi. Pōt enī ha/
beri alia via dupliciter: q: illud pctm̄ aut est iterabile: aut
nō. Si est iterabile: debes aliq̄b⁹ bonis dicere: q̄ cũ depre/
henderint tecũ/ corripiāt eũ. Si vo nō est iterabile: nihilo/
minus debes dicere alicui vel aliquib⁹ q̄ possunt p̄desse ⁊
nō obesse: ⁊ coram illis corripe eũ. Si te audierit: bene est:
si te nō audierit: nuncia prelato eius: vt ammoneat eum: ⁊
sic liberabis aiam tuā. Nec es proditor criminis: si hoc mō
reueles ⁊c. Hec hugo. Concordant summiste. Joh. in sum.
cōfes. Pisan⁹. dn̄s Antoninus parte. ij. ti. ix. ca. vj. §. vij. Ec
ce quot testimonijs probatur: q̄ emēdatio fratris que est
bonũ cōsciētie: debet preponi bono fame: si vtraq; nō pos/
sunt simul stare. ¶ R. Ex q̄bus elicit verus huius p̄ce/
pti intellectus/ p̄cipiētis fraternā correptionē: cuius finis
est correptio fratris: qui ita accipiēd⁹ est: vt magis seruiat
ad emendationem fratris/ sine maiori periculo aut fratris
aut ceterorũ. Unde colliguntur aliq̄ casus in q̄b⁹ ordo ille
ad litterā pōt nō seruari: aut etiā debet nō obseruari: sʒ ma/
gis intētio: in quib⁹. s. obseruatio hui⁹ ordinis/ vel emēda
tio fratri/ vel reipublice/ aut alijs p̄rimis nō cōueniret: aut
etiaʒ obesset. ¶ Prim⁹ casus est: Si peccata sunt publica:
nō oportet tũc obseruare hũc ordinē: sed statim pōt denun
ciari. Nō de tali pctō dat preceptũ: Pctō enī publico frater
nō peccat in te: sʒ in te et alios q̄s scādalizat. Uñ/ in te/ dupli͛
exponit̃ sm̄ Hugo. sm̄ q̄ pōt esse ablatiui casus vel accu/
satiui. In te. i. te sciente: vel in te. i. cōtra te iniurijs ⁊ contu
melijs afficiendo: vel cōtra te malo suo exemplo: te quātũ
in se est corrumpēdo ac scandalizādo: ⁊ hunc casum plures
ponunt: de quo etiā supra. ¶ Secũdus casus est: qñ pecca
tũ nō est criminale/ sed veniale: nā p hmōi publicationē fa
ma nō ledit̃. Unde religiosi in capitulo se p̄clamant preter
missa ammonitione: q: illa p quib⁹ inuicē se p̄clamāt: sunt
venialia: in quib⁹ nō habet locum preceptũ fraterne corre
ctionis. Si tn̄ esset aliqđ criminale in quo frater diffamare
tur: cōtra preceptũ ageret/ q̄ p hũc modũ nō precedente se/
creta correptione fratrē infamaret. Uñ qñ prelatus in visi/
tatione vel al's p̄cipit: q̄ sibi dicat̃ quicq̄d sciuerit corrigen
dũ: intelligēdũ est saluo ordine fraterne correctionis: siue
preceptũ fiat ad oēs: siue ad aliquē specialiter. Nō si prela
tus preciperet expresse cōtra hunc ordinē a dn̄o cōstitutuʒ:
et ipse peccaret precipiendo: ⁊ frater obediendo: nā ambo
cōtra preceptũ dn̄i agerēt. Unde prelato in hoc casu dicen/
dũ eēt: Oportet deo plus obedire q̄ hominib⁹. Occulto/
rũ enī prelatus nō est iudex: sed de⁹. Unde nō habet prela
tus potestatē aliq̄d precipiēdi in occultis: nisi inquātũ per
aliqua indicia manifestant̃: vt p infamiā/ vel p aliquas su/
spitiones: in q̄b⁹ casibus pōt prelat⁹ precipere: ⁊ eodē mo/
do sicut iudex secularis vel ecclesiasticus exigere iuramētuʒ
de veritate dicēda: vt vult btūs Tho. ar. vij. Unde et vrba
nus papa. De manifestis loquimur: occultorum enī cogni
tor ⁊ iudex est deus. xxxij. dis. Erubescant. ¶ S. Tertius
casus/ qñ pctm̄ occultũ vergit in nocumētũ spirituale vel
corporale reipublice/ aut p̄rimorũ. Unde si quis tractaret
occulte/ quomō ciuitas hostib⁹ traderetur: aut occulte ho
mines auerteret a morib⁹ vel a fide: aut esset infectiu⁹ p̄ri/
morũ: ⁊ periculũ esset in mora: tũc statim esse denũciandũ
prelato sine preuia correctione secreta: vt gregi suo caueat.
Quia bonũ multoꝵ bono vni⁹ p̄poni debet: ⁊ magis cauē

dũ est detrimēto reipublice tā spirituali q̄ corporali/ q̄ fa/
me ipsi⁹ pctōris. Cōcordat Tho. et Ricb. Dictũ est et pica
lũ eēt in mora: q: si q̄s firmiter estimaret/ q̄ hmōi malũ per
secretā correptionē cauere posset: ⁊ mora nō esset periculo
sa: neq; correctio secreta nociua: tũc p̄mittēda esset secreta
correctio. Si autē pctm̄ fratris vergat in damnũ corpora/
le alterius seu tēporale: debet fieri cōparatio damni tpalis
alteri⁹/ ad damnũ fame illi⁹: ⁊ ei qđ p̄ponderat/ magis ob/
uiandũ erit. ¶ Quart⁹/ si ex signis p̄babilib⁹ credit̃ secre
tā correctionē nō p̄ficere apud fratrē: sed p eā fratrē magis
exasperari: aut premonitũ subterfugia querere/ vt corrigi
nō posset: non oportet p̄cedere secretā correptionē: sed illa
dimissa denũciādus esset suo prelato: vt dicit Ricb. Cōcor/
dat Hugo postillator. Correptor (inq̄t) debet attēdere qua
lis ē q̄ corripi debet: ⁊ vtrũ vtilis sit ei sua correptio. Signa
aũt quib⁹ p̄babiliter credi pōt: vtrũ correptio sit vtilis an
nō: ponit antonin⁹ post Ricb. Puto an p̄babiliter expecta
ri possit fratris emēdatio an nō. Hoc quidē perpēdi pōt/ ex
cōditiōe peccātis ⁊ ex reiteratiōe act⁹. Utrũ aliq̄s ex electio
ne vel passione. i. ex malicia vel infirmitate: aut etiā ignorā
tia peccauerit: q: si aliq̄s frequenter ⁊ sine freno in aliquod
pctm̄ lapsus est: signũ est q̄ ex malicia peccat et non facile
emēdabit̃. Si aũt semel ablata actiōe in pctm̄ ruit: ⁊ postea
tristiciā ⁊ verecundiā de pctō ostendit: signũ est q̄ peccauit
ex passione: et q̄ de facili emēdat̃. Et tũc debet p̄cedere se/
creta monitio vel correptio: ⁊ differri denũciatio: quousq;
videat̃ admonitiōis effect⁹: maxime si spōdet emēdationē
admonit⁹. Uñ in predicto casu agendũ est correptori sicut
chirurgico min⁹ p̄ito/ sed fideli: q̄ inspecto vulnere de cura
ei⁹ p se ⁊ alios sibi similes desperat: ⁊ in mora periculũ im/
minet: dimissis suis medicamentis/ debet statim superiori
artis sue magistro denũciare: qui vuln⁹ curet vel membrũ
amputet. Sic frater qñ non sperat fratrē p se vel per testes
corrigere: sed magis timet illũ ex sua correptione peiorari:
vel si in mora timet periculũ/ nisi statim fiat denũciatio: vt
in casu priori: pōt ⁊ debet dimissa secreta monitiōe ⁊ testib⁹
statim ecclesie p̄lato denũciare: q̄ admonēdo vel puniēdo:
sm̄ q̄ visum fuerit expedire: debet remediũ adhibere. Nec
sic facit cōtra ordinē euāgelice legis: seruat enī intentionē
legislatoris: et finē attingit legis ab ipso intentũ. Dicit enī
beat⁹ Aug. ad macedoniũ: Siue plectēdo: siue ignoscēdo
hoc bene agit̃: vt vita hominũ corrigat̃. ¶ T. Quint⁹ ca/
sus: qñ ex manifesta denũciatione vel correctione/ publica
vtilitas vꝛisimiliter resultaret. Sic petr⁹ pctm̄ occultũ ana/
nie ⁊ saphyre cōiugis sue manifestauit: ipsos publice sine
alia admonitiōe redarguēdo de fraude p̄cij agri venditi: q: Act. v.
sciebat ex dicta correctione vtilitatē publicā resultare. Uñ
⁊ ibidē dr̄: q̄ dicti ananias ⁊ saphyra a petro redarguti/ sta
tim mortui sunt: ex quo magn⁹ timor fact⁹ est in omni eccle
sia ⁊ in omnib⁹ q̄ audierũt. Scđm beatũ Aug. aũt in lib. cō
tra mēdaciũ. Ex gestis sanctoꝵ possum⁹ agnoscere/ qualiter
p̄cepta diuine scripture sunt intelligēda. ¶ Sextus casus:
qñ p̄lato nō vt iudici: sed vt singulari p̄sone: q̄ pōt et debet
velle magis prodesse q̄ alij/ fratris pctm̄ ostēdit̃. Tũc enī
ostēsio delicti p̄cedere debet adductionē testium. Sic dicit
beat⁹ Aug. in regula: Postq̄ locutus est de testib⁹ adducē
dis secrete admonito et non emēdato subiungit: Sed anteq̄
alijs demōstret̃ p quos cōuincēdus est: si negauerit scʒ te/
stib⁹/ prius preposito debet ostēdi: si ammonitus neglexe/
rit/ corrigi. Que exponens Hugo dicit: Patri monasterij
debet indicari: vt et ip̄e fratrē secrete corrigat: q̄ten⁹ culpa
q̄ adhuc latēs est: si forte secreti⁹ corrigi poterit: nō oībus
innotescat. Et ne frater sic pctm̄ fratris secretũ timeat indi
care p̄ri q̄si p̄ditor secreti criminis: dicit bea. Aug. Nec vos
estimare eē maliuolos dũ hec indicatis: magis q̄ppe inno
cētes nō estis: si fratres vr̄os q̄s indicādo corrigere pote/
stis: tacēdo perire p̄mittitis. Si enī frater tuus vuln⁹ ha/
bet in corpore: qđ vult occultari cũ timet secari: nōne a te
crudeliter sileretur: ⁊ misericorditer indicaret̃. Quanto er
go poti⁹ debes manifestare/ ne deteri⁹ putrescat in corde.

Que exponēs venerabilis Hugo: Si crudelis est q̄ vul-
nus in corpore fratris celat: multomagis crudelis est q̄ pec-
cati vuln⁹ in aīa fratris nō indicat: et re⁹ mortis illi⁹ existit:
quē tacēdo perire pmittit. Sicut em̄ ille ex ope: ita iste dam-
naꝛ ex taciturnitate. Nō si ille crudelis est q̄ culpā nō dete-
git: ecōtra ille misericors est q̄ eā nō abscōdit: nec maiorem
Jaco. in cano. ca. v. pōt erga miserū agere misericordiā/ q̄ pereunti prestare vi-
tā. Unde: Qui cōuerti fecerit pctōrē ab errore vie sue: salua-
bit aiam suā a morte: ꝛ operit multitudinem peccatorum.
¶ V Btūs tñ Tho. in. xi. quodli. ar. xiij. vbi q̄rit: Utrū
sciēs pctm̄ pximi/ ꝛ referēs illud statim p̄lato suo ante fa-
ctā admonitionē secretā: peccet mortaliter: eo q̄ cōtra ordi-
nē a christo de fraterna correctione datū agit. Ita respōdet
q̄ in his distinguendum est de cōditione subditi et prela-
ti. Nā si scio/ q̄ frater p me corrigereꝛ: tūc nō debeo denun-
ciare prelato. Si autē hoc meli⁹ fiat per prelatū: ꝛ p̄latus ni-
hilomin⁹ sit pi⁹ et discret⁹ ꝛ spiritualis: nō habēs odiū vel
rancorē ad illuz subditū: tunc pōt denunciare sibi: nec hoc
faciēs dicit ecclesie: qꝛ nō dicit ei vt p̄lato eccl'ie: sꝫ vt priuate
psone proficiēti ad correctionē pximi ꝛ ei⁹ emēdationem.
Sꝫ pꝑter cōditiones diuersas prelatorū ꝛ subditorū/ non
pōt in hoc dari iudiciū generale: vel qꝛ prelat⁹ mouetur ad
odiū aduersus subditū: vl' qꝛ subdit⁹ nō bene reciperet ver-
ba prelati. ¶ Et ideo in oibus his hoc est tenēdū p regu-
la: q̄ in his seruāda est charitas: ꝛ qđ melius ꝛ magis expe-
dire videꝛ. Et si hoc intēdat/ scꝫ emēdationē fratris vel cau-
telā in futurū: ꝛ seruat quātū pōt bonū charitatis: nō pec-
cat denunciādo. Si autē denūciat vel p̄lato: vel amico suo:
vel cuicūqꝫ ex malicia vt cōfundaꝛ et deprimaꝛ pxim⁹: pec-
cat mortaliter. Si aūt ex incautela alicui dixit/ ita tñ q̄ inde
non aliud vel diffamia vel vituperiū eueniat delinquenti:
non est mortale: licet incaute agat. Hec Thom̄. Et nota q̄
frater delinquens: non tm̄ denunciandus est prelato vt pri-
uate psone vt emēdeꝛ: sꝫ etiā emēdatus vt p̄seruetur a reci-
diua: ideo supra dicit Tho. Si intendat emendationē fra-
tris/ vel cautelā in futurū. Unde in. iiij. dist. xix. dicit Rich.
Propter fratris correctionez factā p admonitionē secretā/
non teneor desistere a secreta denūciatione prelato fienda:
qꝛ valet ad precauendū fratri a recidiua: nec est infame fra-
tris preiudiciū/ si talis est prelatus q̄lis esse debet. Si tñ p
signa valde pbabilia/ ꝛ p̄sumptiones valde violentas/ cre-
dereꝛ: q̄ ex illa denūciatione fratrē correctuz infamare vel-
let: tūc crimē occultū fratris iam veraciter correcti/ sibi de-
nūciari nō deberet. Hec Rich. et pōderenꝛ singula verba.
¶ Septim⁹ casus/ dū ammonitio fit in generali: ita q̄ cri-
Math. xxvi. mē quidē specificaꝛ nō psona. Sic dñs discipulis de iuda
in vltima cena dixit. Un⁹ vestrū me traditur⁹ est. Nec tamē
legiꝛ prius iudā in secreto corripuisse: nō tñ psonā iude ma-
nifestauit. Hoc modo frequēter vsus est btūs Bern. ad fra-
tres suos: quos de certo crimine persona nō specificata ad-
monuit ac corripuit: vt patet in sermonib⁹ de dedicatiōe ec-
clesie: et alibi. ¶ X . Hugo cardinalis in postilla super
Math. xviij. addit adhuc duos casus: in q̄b⁹ nō tm̄ ordo:
sed ipsa correctio fraterna omitti pōt preter illos sepē su-
prapositos. Prim⁹ ꝛ in ordine priorū octau⁹: cū multitudo
vel potestas est in culpa: vbi correctio plus noceret q̄ pro-
desset eccl'ie. Quattuor em̄ debēt attendi in fraterna corre-
ptione: scꝫ discretio/ lenitas/ charitas/ vtilitas. Discretio/
vt sciat qñ/ quē/ ꝛ quō corripere debet. Lenitas/ vt nō per
asperā obiurgationē corripiat: ꝛ magis ad odiū fratrem q̄
emēdationē cōcitet. Unde ad gal. vi. Fratres/ et si preoccu-
patus fuerit homo i aliquo delicto: vos q̄ spirituales estis/
hmōi instruite in spū lenitatis. Charitas/ vt ex cōpassione
corripiat/ intēdens emēdationē fratris: nō ex odio confun-
Gen. ix. dendo vel irridēdo: sicut cham patrē suum noe irrisit. Utili-
tas/ vnde peccat corripiens (ait Hugo) si inutiliter corri-
piat. Nō sit qñ sciēter corripit incorrigibilē vel multitudi-
nē vel potestatē: vbi magis nocet q̄ prosit correctio: quia
correptor debet attendere qualis sit q̄ corripi debet: ꝛ vtrū
vtilis sit eius correptio/ salua pace. vnde Aug. Mali est

dissimulanda correptio pro pace ecclesie. ¶ Secūdus fuit
non⁹: cū aliq̄s meliori opere vel ad min⁹ eque bono vacat.
Quod intelligēdū puto p tēpore illo quo intēdit opi me-
liori: sꝫ expedito ope teneꝛ: qm̄ nō absoluiꝛ p opus melius
cui intendit/ simplr a fraterne correptionis debito: licet ad
tps aptius differaꝛ. tēpus apti⁹/ tā ex parte correptoris q̄
ex parte corripiēdi: q̄ si tēpus aptū habere nō posset: absol-
uereꝛ simpliciter a p̄cepti obligatione. ¶ Scdm̄ p̄dictos
itaqꝫ casus moderādū est et intelligēdū preceptū christi de
fraterna correctione cū ait: Si peccauerit in te frater tuus
ꝛc. Nā ei⁹ intellect⁹ ita accipiendus est: quo magis seruit fi-
ni et precipiētis intētioni: qui est vt frater emendetur: ꝛ ei⁹
aia dño acquiraꝛ: absqꝫ tñ maiori periculo salutis ceterorꝫ.
Nā precipiēs vult non tm̄ vnū: sꝫ oēs hoies saluos fieri: et
ad agnitionē veritatis puenire. j. ad Timo. ij. Et vbi ille fi-
nis/ fratris scꝫ emēdatio sine ceterorum maiori periculo se-
qui nō pōt: preceptū nō obligat: qꝛ nunq̄ preceptum obli-
gat cōtra p̄cipiētis intētionē. Quādo aūt hoc fieri non pōt:
casus premissi ostēdunt. Extra ergo hos casus intelligēdū
est hoc p̄ceptū. ¶ Y Recolligēdo igiꝛ q̄ de ordine seruā-
do in fraterna correptione scripta sunt: et opiniones illas
ad quoddā mediū reducēdo/ cōclusiue dicendū de pctō oc-
culto: qꝛ de manifestis satis dictū est. In pctō occulto/ siue
notū sit vni soli/ siue plurib⁹ paucis: quod probari pōt ex-
tra p̄dictos casus: plane seruādus est ordo euangelicus si-
cut iacet: ita q̄ primo frater corripiēdus est inter te ꝛ ipsum
solū. Si te nō audierit: adhibendus est vnus: vel adhibēdi
duo. Quos si nō audierit: denūciandū est eccl'ie: Ita tamē
q̄ lesio fame caueaꝛ quātū fieri pōt: qm̄ vtilis est fama. Pri-
mo quidē ipsi peccanti: nō solū in tpalib⁹ in quib⁹ quantū
ad multa/ homo patiꝛ in tpalib⁹ detrimētū amissa fama: sꝫ
etiā quātum ad spūalia: qꝛ ex timore infamie multi a pctō
retrahunꝛ. Uñ quādo se infamatos conspiciunt/ irrefrena-
te peccāt: ꝛ ideo Hiero. dicit: Corripiēdus est solus frater:
ne si semel pudorē aut verecūdiā amiserit: pmaneat in pec-
cato. Scdo: quia vno infamato/ aliꝫ quodāmodo infamā-
tur: fm illud Aug. ad plebē hipponēsem: Cū de aliq̄b⁹ qui
sanctū nomē profitenꝛ: aliquid criminis vel falsi nois inso-
nuerit/ vel veri patuerit: instant/ satagunt/ ambiunt: vt de
oib⁹ hoc credaꝛ. Tertio: qꝛ ex pctō vni⁹ publicationis/ aliꝫ
puocanꝛ ad peccandū. Quibuscūqꝫ itaqꝫ modis fame par-
ci potest fm supradicta vt min⁹ ledaꝛ: siue primo vnum te-
stem solū: ꝛ deinde si nō audit vnū/ addanꝛ plures: siue te-
stes adhibiti sint ex illis q̄bus crimē est notū: q̄ vtiqꝫ si ha-
beri possint: ceteris preferendi sunt: siue alij qui ipsum ne-
scierūt: ita tamē q̄ fame cōseruatio emendationi fratris nō
preponanꝛ. Sed etiā dum crimē fratris soli correptori co-
gnitū est: si ad eius secretā ammonitionē nō emendaꝛ: addu-
cat vnū vel duos/ corā q̄bus eum corripiat: si forte verecū-
datus corā illis audiat: Si nō/ tunc denunciet eccl'ie: habēs
testes premisse ammonitionis/ nō obstante q̄ sic fama eius
lediꝛ: vt supra dictū est. Et dico notanter/ dū probari pōt:
pōt em̄ probari: qñqꝫ etiā dū vnus solus nouit: nō q̄dem p
testes: sed p euidētia signa: vtpote p rē iniuste ablatā apud
furem inuentā: aut p scriptū: in quo autor sceleris se fecisse
notificare nititur alicui cōplici: qđ scriptū ad manus denū-
ciatoris peruenit: aut alias circūstantias hmōi euidēter fa-
ctū probantes. Si vero delictum pbare nō pōt: siue solus
sciat/ siue cū alijs: Debet q̄dē secreto ammonere fratrē in se
peccantē: si forte audiat et ita eū lucreꝛ. Si em̄ volentez se
precipitare: debes si potes phibere: licet solus sis: vt vult
Aug. ad bonifaciū: et habeꝛ. xxiij. q. iiij. Ipsa pietas. et ca.
displicet. Multo forti⁹ debes obuiare pctō/ licet solus scias.
Et si te non audierit: dic prelato: non denunciādo: sed
secrete intimando tanq̄ ei qui magis in secreto prodesse
potest: pro eo orando: aut secrete ammonendo: et ad peni-
tentiam: quantum in se est: inducendo. Nec tunc inducen-
di sunt testes: neqꝫ vnus: neqꝫ duo: quia frustra induce-
rentur. ¶ Z Sunt enim tres cause cur inducuntur te-
stes fm beatū Tho. et Rich. Una ad efficacius ostēdendū

ꝙ illud sit peccatum/et eum reuocandū. Secundo ad con/
uincendum de actu si actus reiteretur. Tertio ad proban/
dum ipsam secretā ammonitionē:que ꝓcedere debet publi
cā denunciationē regulariter:⁊ sic ad ostendendū ꝙ frater
fecit qđ in se est. Nūc ergo in casu quo crimē ꝓbari nō pōt:
et secreto correptus neget crimē:nō est verisimile ꝙ coram
testibꝰ cōfiteatur qđ corā solo negauit:aut ad secretā ammo/
nitionem emendare noluit. Nec ꝓpter scđm:q2 si testes in/
ducantur ad testificādū actū iteratū/quē testificari possunt:
tam nō sumus in casu nr̄o:q2 casus noster est/ꝙ crimē pro/
bari nō possit. Nec propter tertiū: q2 in casu isto denuncia/
tio publica fieri nō potest:q2 nō pōt ꝓbari crimē:⁊ ita non
conuinci:⁊ per hoc non pōt ab ecclia haberi vt ethnicus et
publicanꝰ. Denique inductio testium est periculosa corripiē
ti:q2 posset correptus agere cōtra corripientē sup diffamia:
quia eū diffamauit corā testibꝰ: ⁊ hoc ꝓbabit ꝑ inductos
testes:etiā si vnꝰ solus inducitur/vt voluit prima opinio:sal
tē cū illo posset probare presumptionē:vt deferretur iuramē/
tum correptori:⁊ ita oīmodis esset in periculo:non enī sibi
denūcianti creditur etiā si episcopus esset. Vn̄ in cōcilio Ua
riensi sic definitū est. Si episcopꝰ alieni sceleris se cōscium
nouerit:quādiu ꝓbare nō pōt/nihil ꝓferat:sed cum ipso ad
cōpunctionē eiꝰ secretis correptionibꝰ elaboret. ⁊ habetur. vi.
q.ij.si tm̄.et in.c.placuit. Et beatꝰ Aug.in homel.de penitē/
tia.ij.q.vij.plerūque. Plerūque inquit/boni viri ꝓpterea suf/
ferūt aliorū peccata ⁊ tacēt: q2 sepe deseruntur publicis docu/
mentis quibꝰ ea que ipsi sciūt/iudicibꝰ ꝓbare non possunt.
Et ita in casu isto ꝓceptū impletur sine inductione testiū:q2 si
ne illis intētio ꝓpōsitis obseruatur:meliꝰ dū in secreto corri/
pitur:et si nō audierit:secrete ꝓlato nūcietur. Sic enī magis eiꝰ
emēdatio ꝓcuratur. Hec est sententia Panor.in.c.nouit.de iu/
dicijs. hāc materiā latiꝰ cōtrectātis. In hoc dūtaxat a prece
dētibꝰ discrepat:q2 dicit ꝙ dū crimē ꝓbari pōt: nō est omit
tenda denūciatio ꝓpter hoc ne frater deterior fiat:q2 ꝑ hoc
nō cessat effectꝰ denūciatiōis:q2 saltē ꝓpter verecundiā suā
aliqui arcerentur a similibꝰ: et ne alij efficiantur audaciores ad
pctm̄ cōmittendū:q2 facilitas venie ausum ꝓbet delinquē/
di. Et ꝑ hoc ad rationes opi.ꝑmo recitate:q opinio in duo
bus deficit. Primū:q2 rationē nō inducēdi duos testes assi
gnat:ne lederetur fama:que nō sufficit:cū sm ꝓdicta fama cō
temnēda est:vbi emēdatio seq pōt:nec sic cōtemnēs famā
fratris malū facit fratri:sed bonū:q2 vt minꝰ bonū ꝓcuret:
negligit minꝰ incōpossibile. Sed causa nō inducēdi testes
est:q2 frustra diffamaretur:et corripiēs i periculo cōstitueretur.
Et ꝓpter idē nō est inducēdus vnꝰ solꝰ:quod est secundū in
qua opinio illa deficit:in alijs cōfirmat ꝓpositū. ¶ Scđa
opinio etiā in duobꝰ deficit. Primū:q2 dicit simpliciter/ꝙ
dū pctm̄ est occultū:ita ꝙ vnꝰ solꝰ nouit: tūc testes nō sunt
inducēdi:quod nō est vniuersaliter verū: sed tūc tm̄ cū pro
bari nō pōt:Secundū etiā si ꝓbari nō pōt: nō est ibi sisten/
dum: sed secrete est ꝓlato intimādū. ¶ Ex predictis eliciō
duo correlaria: Primū/ꝙ cōfitēs nō peccat detegēdo cōfes/
sori ꝑsonā cū qua peccauit:dū cōfessor ꝓdesse pōt ⁊ nō obes/
se:⁊ hoc si illa intētiōe facit vt emēdetur. ¶ Scđm ꝙ nō pec/
cat: q pctm̄ occultū fratris ad hūc finē alicui honesto viro
reuelat:q ꝓdesse pōt nō obesse: vt ꝑ eū frater errās/cōgruē
tius reducatur. Ambo correlaria patēt: q2 eadē est rō de eis/
sicut de ꝓlato cui in secreto est intimandū. De quinto ꝓnci/
pali satis patet ex dictis: ꝙ effectꝰ in fraterna correctiōe in/
tentꝰ est emēdatio fratris: amotio scādali:⁊ timor ceteris in
cussus:dū ad denūciationē publicā ventū fuerit:ne ipsi sint
faciles ad peccandū. De hoc nō plura. ¶ Lectio.lxxv. ☞

Dictum est de frater

na correctione:quā nō excludit necessitas di
mittēdi debita nostris debitoribꝰ: dicendum
breuiter de correctiōe iudiciali seu potestati/
ua: quo debito exercenda sit a mūdi potestatibꝰ: de quo est
propositio sexta. ¶ Utraque potestas secularis et ecclesiasti
ca/tenetur suis debitoribꝰ debita dimittere:nec tn̄ minꝰ obli/
gatur publice delinquētes in legē dei/cōgrua coertiōe aiad/
uertere. Hec ꝓpositio quoad pmā partē patet: Nā dimitte/
re debitoribꝰ debita/omnibꝰ preceptū est:qui se dei filios
heredes patris/⁊ coheredes christi esse gaudent.qui dicere
possunt deo: Pater noster q es in celis:tales sunt etiā fide/
liū potestates:igitur. Illatio est bona et syllogistica: ⁊ vtraque
premissarū ex supra declaratis est manifesta. Nec minus du
bia est secūda eiꝰ pars/quantū ad potestates ecclesiasticas:
quibꝰ fulminādi ecclesie censuras concessa est autoritas. De
potestatibꝰ aūt secularibꝰ nōnulli forte in dubiū verterent
dicētes: ad seculares potestates nō pertinere/nisi regimen
reipublice quantū ad temporalē pacē procurandā ⁊ conser
uandā. Cetimmū vero correctiones ad solos prelatos eccle/
siasticos pertinere: qui pluribꝰ motiuis se munire videntur.
Primo:q2 vt dicitur i.c.nouit ille.de iudicijs. ad officiū pape
spectat de quocūque mortali peccato quēlibet corrigere chri
stianū:⁊ si correctionē cōtempserit/ꝑ districtionē ecclesiasti
cā coercere:⁊ per cōsequēs peccatorū correctio non pertinet
ad secularē potestatē. alioquin si eiusdē correctio ad diuer/
sas spectaret potestates:posset potestas potestatē impedi
re:⁊ ita iudicia cōfundi:⁊ catholica pax cōturbari:dū queli
bet potestas eundē pro eodem crimine niteretur punire. Pre
terea Nicolaꝰ papa.xcvi.dist.c. Denique.ita ait: Hi quibꝰ tm̄
humanis rebꝰ/non diuinis rebꝰ preesse ꝑmissuz est: quō de
his per que diuina ministrantur iudicare presumūt/penitus
ignoramꝰ. Correctio aūt peccatorū ex his est per que diuina
ministrantur:quare ad secularē potestatē nō pertinet. Itē cri
mē ecclesiasticū ad secularē iudicē minime spectat: vt satis
probatur dist.x. Imperiū.vbi dicit Nicolaus papa: Imperiū
vestrū suis publicis/quotidianisque administratiōibꝰ debet
esse cōtentuz. Et beatꝰ Cyprianus iuliano episcopo scribit:
Quoniā idē mediator dei ⁊ hominū/homo christꝰ iesus/sic
actibꝰ proprijs et dignitatibꝰ distinctis/officia potestatis
vtriusque discreuit propria:volēs medicinali humilitate ho/
minū corda sursum efferri:non humana superbia rursus in
inferiora demergi: vt etiā christiani imperatores ꝓ eterna
vita pōtificibꝰ indigerēt:⁊ pontifices pro cursu temporaliū
tm̄modo rerū/temporalibꝰ legibꝰ vterentur:quatenꝰ spiritua
lis actio a carnalibꝰ distaret incursibꝰ:et deo militās mini/
me secularibꝰ negotijs se implicaret: ac vicissim nec ille re/
bus diuinis ꝓsidere videretur:q esset secularibꝰ negocijs im/
plicatꝰ. Nūc aūt crimina inquātū crimina:⁊ cōtra deū sunt:
crimina sunt ecclesiastica:⁊ per cōsequens de illis secularis
potestas se intromittere nō habet. Preterea ad distinctas
potestates iudiciales spectant distincte cause: vt patet ex auto.
Cypriani iā allegata. Sed ad iudiciariā potestatē ecclesia/
sticam spectat iudicare de peccatis/⁊ corrigere peccatū: vt
dictū est:igitur nō ꝑtinet ad potestatē secularē: cū ille potesta
tes sunt distincte. Itē nemo bene iudicat de his que discer/
nere nō pōt:siue quorū discretio ad eū nō pertinet. Discerne
re aūt inter leprā ⁊ nō leprā/solis ecclesiasticis cōmissuz est:
vt habetur Leui.xiij.⁊ se.c.ergo discretio lepre a non lepra.i.
peccati a nō peccato:ad solos ecclesiasticos pertinet: et per
cōsequēs ⁊ correctio. Demū in causa que spectat ad iudices
seculares/secularibꝰ legibꝰ vtendū est. Sed q2 vnaqueque causa
terminanda est per leges fori illiꝰ ad quē spectat. Sed diui/
na offensa nō legibꝰ humanis:sed diuinis preceptis estimā
da est:⁊ ideo nō iudicanda per leges seculares. His ⁊ alijs
multis ostendere volunt:ꝙ secularis potestas solū ordina
ta est ad cōseruationē reipublice:⁊ ad conseruandā pacem
temporalē:ergo qui hāc turbāt/corrigere possunt. Ea vero
que diuinā respiciunt offensam:eorū potestatē minime con
cernunt:⁊ si hec corrigere nituntur:falcem mittūt in messem
alienam. Quod etiā sic ostendere volunt: quia iudices se/
culares nō aliam potestatem habent iudiciariā q iudices
pagani. Nam imperatores christiani successerunt impera/
toribus paganis: et reges christiani regibus paganis: suc/
cessores autem eodem iure ⁊ potestate gaudēt/qua prede/
cessores:ergo seculares potestates nō habent aliā potesta/
tem/q pagani habuerunt. Sed transgressio diuinarū legū

nullatenus pertinet ad iudices gẽtiles verū deū ignorã-
tes: ꝙ nec spectat ad xp̄ianos eoꝝ successores. ¶ B Sed
illis nõ obstantibꝰ/probat̃ ꝓpositio quantū ad illã partem
secularẽ potestatẽ cõcernentẽ multiplici ratione ⁊ autorita-
te. Ratione sumpta ex parte originis potestatis: ex parte fi-
nis regiminis: ex parte persone principantis. ¶ Ex parte
originis veterū exẽplis: Nam omnis potestas ab alia supe-
riore accepta/exerceri debet ad vtilitatẽ ⁊ honorẽ eiꝰ qui tri-
buit potestatẽ: ⁊ hoc maxime eiꝰ in quo primo residet illa
potestas: sed ois potestas in terris est accepta a deo: ergo
exerceri debet ad vtilitatem ⁊ honorẽ dei. Cõsequentia illa
est syllogistica. Maior videt̃ nota. Nã superior dãs potesta-
tem inferiori/ nõ dat eam cõtra se: alioqn regimẽ in se diui-
sum quomodo staret: vt arguit christꝰ cõtra iudeos se blas-
phemantes: Matth. xij. Mar. iij. ⁊ Luce. xj. Mĩ vero ois
terrena potestas sit a deo: quod est minor rationis: multipli-
ci patet autoritate scripture legis vtriusq̃ testamẽti. Nam
Deut̃. xvij. ait moyses legislator: Regẽ constitues quẽ dñs
deꝰ tuꝰ elegerit de numero fratrū tuorū. Nõ poteris alteriꝰ
gentis hominẽ regẽ facere: qui nõ sit frater tuꝰ. Item Pro-
uerb. viij. Per me reges regnant: ⁊ legū cõditores iusta de-
cernũt. Nec mirū: qꝛ cor regis i manu dei est: Prouerb. xxj.
Et Sap. vj. Audite reges ⁊ intelligite: discite iudices finiũ
terre: Prebete aures vos qui cõtinetis multitudines: ⁊ pla-
cetis vobis in tribubꝰ nationū: qm̃ data est a dño potestas
vobis: ⁊ virtus ab altissimo: qui interrogabit opera vestra:
⁊ cogitatiões scrutabit̃: qm̃ cū essetis ministri regni illius:
non recte iudicastis: nec custodistis legem iusticie: neq̃ ſm
voluntatẽ dei ambulastis. Ecce nõ solum a deo est potestas
regni: sed etiam dñi est regnū: ⁊ omnes reges ⁊ iudices mi-
nistri sunt regni dei: quare regere tenentur ad honorẽ dñi
dei sui: ⁊ per cõsequens cauere ⁊ punire offensas dei. Item
probat̃ autoritate noui testamẽti. Vn̄ Joh. xix. Nõ haberes
potestatẽ aduersum me vllã: nisi tibi datū esset desup. Glo.
id est a deo. Quod clare apostolus ad Ro. xiij. testat̃. Ois
anima potestatibꝰ sublimioribꝰ subdita sit. Non est em̄ po-
testas nisi a deo. Et sequit̃: Principes nõ sunt timori boni
operis: sed mali. Vis aũt nõ timere potestatẽ: bonum fac: ⁊
habebis laudẽ ex illa. Dei em̄ minister est tibi in bonū. Si
aũt male feceris time. Nõ em̄ sine causa gladiū portat. Dei
em̄ minister est vindex i irã ei qui male agit. Vbi glo. Prin-
cipes ꝓpter corrigendã vitã: ⁊ prohibenda aduersa creant̃
Dati sunt rectores ne mala fiant: ministri dei sunt: vt boni
laudent̃: mali puniant̃. Ex quibus verbis patet/ꝙ nedum
potestas est a deo: sed etiam ꝙ ad vindicandum iram dei
in malos potestatis ministerium acceperunt. Vnde mani-
festum est/ꝙ ea tenentur vindicare: id est punire: vnde ira
dei prouocatur: hec autem sola sunt peccata: ad hoc ergo
principes qui gladium non frustra portant: instituti sunt:
vt peccatores qui iram dei meruerunt: coerceant. De hoc
autem magis infra. Ad idem est illud Ysid. lib. iij. de sum.
bono cap̄. xxiiij. ⁊ habetur. xxiij. q. v. Principes. Principes
(inquit) seculi nonnunq̃ intra ecc̃iam potestatis adepte
culmina tenẽt: vt per eandem potestatem disciplinam ec-
clesiasticam muniant. Ceterum intra ecclesiam potestates
necessarie non essent: nisi vt quod non preualent sacerdo-
tes efficere per doctrine sermonem: potestas hoc imperet
per discipline terrorem. Sepe per regnum terrenum/ cele-
ste regnum proficit: vt qui intra ecclesiam positi contra fi-
dem et disciplinam agunt: rigore principum conterantur:
ipsamq̃ disciplinam quam vtilitas ecclesie exercere nõ pre-
ualet: ceruicibus supborū potestas principalis imponat:
et vt venerationẽ mereatur virtutem potestatis impertiat̃.
Et sequitur ad propositum: Cognoscant principes seculi:
deo se debere esse reddituros rationem propter ecclesiam/
quam christo tuendam suscipiunt. Nam siue augeatur pax
⁊ disciplina ecclesie per fideles principes siue soluat̃: ille ab
eis rationem exigit: qui eorum potestati suã ecclesiã tradi-
dit. Ecce aperte habes ecclesiam potestati principum tradi-
tam a christo. Ex quibus hec ratio formari potest. Ab illo
est potestas secularis principibus tradita: cui ratio vsus
potestatis est reddẽda: sed huiusmodi est deus: ergo a deo
est potestas secularis principibus tradita. Consequẽtia no-
ta cum maiore: quia ei soli reddenda est ratio de re aliqua:
a quo res ipsa est commissa. Minor probatur per illud In-
nocen. xxiij. q. iiij. Quesitū. Meminerãt a deo potestates
esse concessas: et propter vindictam noxiorū gladium sui-
se permissum: et dei ministerio esse datū in huiusmodi vin-
dices. Quomodo igitur reprehenderent factum: qđ autore
re domino videtur esse concessum. Quod vero a deo cõces-
sum est: ita concessum est: vt suo tempore qui acceperat: ra-
tionem deo reddat: ſm parabolam talentorū seruis a dño
cõmissorum. Matth. xxv. Item Aug. super Joh. Mirant̃
blasphemi: quia cõmouentur potestates christiane contra
dissipatores ecclesie detestandos. Si non cõmouerentur:
quomodo redderent rationem deo de imperio suo. Inten-
dat charitas vestra quod dicã: qꝛ hoc ꝑtinet ad reges chri-
stianos vt tẽporibus suis pacatã velint matrẽ suam eccle-
siam habere: vnde spiritualiter nati sunt. Ex predictis la-
tis probatum relinquitur: ꝙ potestas secularis (quia a deo
est) exerceri debet ad honorem dei: ad correctionem multo-
rum deū offendentium. ¶ C Secundo ꝓbatur idem ex
parte finis regiminis. Est autem finis regiminis duplex:
Vnus principalis: qui est finis simpliciter vltimus: qui est
beatitudo eterna. De quo btũs Ysid. li. iij. sniarū suaꝝ cap̄.
xxiiij. dicit: Boni iudices iusticiã ad solã obtinẽdã vitã eter-
nã suscipiũt. Hic em̄ finis esse debet oim humanoꝝ actuũ/
bonoꝝ ⁊ meritorioꝝ. Vn̄ ⁊ p̄dictis subiicit Ysid. Nec eã iu-
sticiã muneribꝰ acceptis destruũt: vt dū de iusto iudicio tpa-
lia lucra nõ appetũt: premio eterno ditent̃. Aliꝰ est finis me-
diatus ad vltimū finem relatꝰ: ꝗ est pax terrena. Ad vtrũq̃
finem obtinendum necessaria est correctio peccatorum po-
puli. Siquidem peccata ab vtroq̃ fine impediunt: et tam
pacem eternam/q̃ temporalem tollunt. Mĩ eternã/ mani-
festum est: quia beatitudo eterna non confertur nisi iustis
ab omni peccato immunibꝰ. Nihil enim inquinatum intra- Apocal. xxi.
bit in illud. ¶ Mĩ etiam pctã non correcta tollunt pacem
temporalẽ: patet: quia propter peccata hominū inducit do-
minus gladium ⁊ pestes varias. Vnde Leuitici. xx. Hõ de
filiis isrl̃ ⁊ de aduenis ꝗ habitãt in isrl̃: si qs dederit in semi-
ne suo idolo moloch/ morte moriat̃: ppl̃s terre lapidabit
eū. Et sequit̃: Mĩ si negligẽs ppl̃s terre: ⁊ q̄si paruipẽdẽs
imperiū meū/ dimiserit hoiem ꝗ dederit de semine suo mo-
loch: nec voluerit eū occidere: ponã faciẽ meã sup hoiez il-
lū: ⁊ cognationẽ eiꝰ: succidãq̃ ipm ⁊ oẽs ꝗ cõsenserũt ei/ vt
fornicaret̃ cū idolo moloch de medio ppl̃i sui. Deniq̃ ꝗd
aliud loquunt̃ maledictiões transgressorum p̄ceptorū dñi
Deut̃. xxvij. ⁊ xxviij. capitulis: ⁊ cõminationes ꝓphetarū:
nisi ꝙ vniuerse plage dei in ppl̃m descendunt: eo ꝙ pctã im-
punita relinquunt̃. Itẽ bea. Aug. xxiij q. iiij. si ea. Si ea in-
q̃t/ de q̃bꝰ deꝰ vehemẽter offendit̃ insequi vel vlcisci diffe-
rimꝰ: ad irascẽdū vtiq̃ diuinitat̃ patiẽtiã ꝓuocamꝰ: Nõne
achor filiꝰ zare p̄teriit mãdatū dñi: ⁊ sup oẽm ppl̃m isrl̃ ira
eiꝰ incubuit: ⁊ ille erat vnꝰ hõ: o vtinã solus perisset in scele-
re suo. Itẽ bea. Grego. ad brunihildẽ reginã frãcoꝝ. c. si qs.
Si quos igit̃ violẽtos: si quos adulteros: si quos fures vel
aliis prauis actibꝰ studere cognoscitis: deū deoꝝ correctio-
ne placare festinate: vt ꝑ vos flagellū perfidarū gentiū: qđ
quãtū videmꝰ ad multaꝝ nationū vindictã excitatū est: nõ
inducat: Ne si qđ nõ credimꝰ diuine vltionis iracũdia scele-
ratorū fuerit actione cõmota: belli pestis interimat: quos
delinquẽtes ad rectitudinis viã dei p̄cepta nõ reuocãt. Itẽ
bea. Cypa. ⁊ hr̃. xxiij. q. v. si audieris. Si audieris ait/ in vna
ex ciuitatibꝰ q̄s dñs deꝰ dabit tibi inhabitare illic dicẽtes:
Eamus ⁊ seruiamus diis alienis: quos deos nõ nouisti in-
terficiẽs necabis oẽs ꝗ sũt i ciuitate cede gladii: ⁊ icẽdes ci-
uitatẽ igni: ⁊ erit sine habitaculo ⁊ i eternū nõ reedificabit̃.
Etiã nũc vt auertat̃ deꝰ ab indignatiõe ire sue: ⁊ dabit mi-
sericordiã tibi: ⁊ miserebit̃ tui: ⁊ multiplicabit te si audie-
ris vocem dñi dei tui: ⁊ obseruaueris precepta eius. Cuiꝰ

precepti ⁊ vigoris memor matathias/interfecit eũ: qui ad
aram sacrificatur⁹ accesserat. Q̃ð si ante aduentũ christi cir
ca dominũ colendũ: ⁊ idola spernenda hec precepta serua
ta sunt: quantomagis post aduentum christi seruanda sunt
qñ ille veniens nõ tm̃ verbis nos hortat⁹ est: sed etiã factis
℄ D Ex quib⁹ patet ꝙ inanis est defensio armoꝝ reipu.
nõ correctis vitijs in plebe: q̇b⁹ correctis haud dubiũ/de⁹
est qui pugnat ꝓ nobis. Nã sicut negligentia ⁊ correctiõis
dissimulatione ira puocat̃ diuina: ita eoꝝ correctione debi
ta/dei innotescit ira. Sic mitissim⁹ moyses vindicato idola
trie pctõ in pplo occisis. xxiij. milibus irã dñi a cetera amo
uit multitudine. Exo. xxxij. Sic phinees filius eleazari per
vindictã stupri dñm placauit pplo: ⁊ sacerdotiũ ꝓmeruit:
vt habet̃ Numeri. xxv. vbi hr̃: Dixit dñs ad moysen: Phi
nees filius eleazari filij aaron sacerdotis auertit irã meã a
filijs israel: q: zelo meo cõmotus est contra eos: vt nõ ipse
delerem filios israel in zelo meo. Et ibi premissum est: Ira
tus dñs ait ad moysen: Tolle cũctos ṗncipes ppli: ⁊ suspẽ
de eos cõtra solem in patibulis: vt auertat̃ furor meus ab
israel. Sic matathias volens cõgregare pplm̃ prius vindi
cauit vindictã dñi in iudeũ idolo sacrificantẽ: ⁊ nunciũ re
gis ad id cõpellentẽ: vtrosq̃ trucidãdo sup altare. j. Ma
cħ. ij. Et filius ei⁹ iudas acturus ꝑlia ppli/prius egit preliũ
dñi. Nã ꝑsecutus est iniquos ꝑscrutãs eos q̇ ꝑturbabãt po
pulũ ei⁹: ⁊ ꝑambulabãt ciuitates iuda: ⁊ ꝑdidit ip̃os ex eis:
⁊ auertit irã ab isrl̃. Et sic post pctõꝝ vindictã/induit se ar
ma bellica ad pugnãdũ cõtra gentes: ⁊ gl̃iosissimis potis
tus est triũphis dño sibi assistente: vt habet̃. j. Macħ. iij. ⁊
ꝑ totũ librũ. Multa ad idẽ colligi possent ex libris iudicũ
⁊ regũ. Et o vtinã hec attenderẽt ṗncipes nr̃i ad bella ꝓces
suri: imo bella preuẽturi/prius mucrones sue correctionis
exacuerent in trãsgressiões publicas diuinoꝝ mãdatoꝝ ꝑ
penalia statuta: ip̃acq̃ exequerent̃. Sic paucis: imo pene
nullis expẽsis: imo cũ lucro pplm̃ sibi subiectũ a pctis pre
seruarẽt: ac sibi placato dño/bella q̃ nõ sine maximis sum
ptib⁹ ac ppli iactura agi pñt: cauerent. Nõ sunt hi (negligẽ
tes ṗncipes in corrigendo pctã) veri pacis defensores: sȝ
magis pacis turbatores: correctiõis negligentia irã ⁊ fla
gellũ cõtra se ⁊ pplm̃ puocãtes. Nec min⁹ detestandũ est:
ꝙ ad bella ꝓcessuri: nõ prius se ꝑ cõfessionez ac pnie sacm̃
deo reconciliant: sed turpissimos bellatores actu deũ sine
intermissiõe ludis/fornicatiõib⁹/furtis/adulterijs et cete
ris criminib⁹ offendẽtes: nõ attẽdentes aut forte nõ credẽ
f. Ma- tes/ ꝙ nõ in hoim fortitudine aut multitudine: sȝ dũtaxat
chab. iij. de celo victoria est. Et quõ illã de celo sperare pñt: q̃ deũ ce
li tã grauiter offendũt. Ut ergo ptãtes seculares pacẽ eter
nã ⁊ tpalem adipisci valeãt: cõtra pctã subiecti ppli dimi
cent. Nã circa punitionẽ pctõꝝ eoꝝ ptãs ṗncipaliter exerce
ri debet. Un̄ Deut. xiij. dicit̃ nõ solũ sacerdotib⁹: sed gñali
ter oĩbus in ptãte constitutis. Fictor somnioꝝ volens ad
idolatriã ptrahere: aut a deo vero auertere: statim interfi
ciatur. Simile habet̃ Deut. xvij. ca. Itẽ ille qui est minister
regni dei: precipue habet iudicare/ac punire pctã que sub
diti sui cõmittũt in deũ: reges aũt sunt ministri regni dei:
quib⁹ dicit̃ Sap. vj. Cũ essetis ministri regni illi⁹: nõ recte
iudicastis ⁊c. Maior patet: q: minister regni precipue ha
bet punire ea q̇ subditi sui cõmittũt cõtra regẽ ⁊ regnũ: ta
lia aũt sunt pctã. Item ad reges ꝑtinet dissipare oĩe malũ
ꝓm illud Prouerb. xx. Rex qui sedet in solio iudicij: dissi
pat oĩe malũ intuitu suo. Sȝ nihil est magis malũ ꝙ pec
catũ. Pertinet ergo ad regis officiũ dissipare cõdigna vl
tione peccatũ. Item nõ minorẽ iurisditionẽ habent reges
in nouo testamẽto ꝙ habuerũt reges in veteri testamẽto.
Ad reges aũt veteris testamẽti ꝑtinebat punire idolatras
⁊ blasphemos. Nã de rege asa legit̃. iij. Reg. xv. ꝙ fecit re
ctum ante cõspectũ dñi sicut dauid pater ei⁹: ⁊ abstulit ef
feminatos de terra: purgauitq̃ vniuersas sordes idoloꝝ
que fecerãt patres ei⁹ ⁊ maachã matrẽ suã amouit/ne esset
princeps in sacris priapi: ⁊ subuertit specũ ei⁹: ⁊ confregit
simulacrũ turpissimũ: ⁊ combussit in torrente cedron. Sic
iehu oẽs ꝓphetas baal occidit. iiij. Reg. x. Ergo nõ minus
ꝑtinet ad reges noui testamẽti vindicare offensas dei. Un
de ⁊ preceptũ est regi Deut. xvij. vt postq̃ sederit in solio
regni sui: describat sibi Deuteronomiũ legis in volumine
legatq̃ illud oĩbus dieb⁹ vite sue ⁊c. vt sic discat timere do
minũ deũ suũ ⁊ custodire verba ⁊ cerimonias ei⁹ q̃ in lege
precepta sunt ⁊c. Et quare hoc nisi vt sciat quid remuneret
⁊ quas legis transgressiones puniat. ℄ E Ad idem sunt
autoritates sctõꝝ. Nam beat⁹ Cyprian⁹ in de. xij. abusio. ait:
Rex debet furta cohibere: adulteria punire: impios de ter
ra ꝑdere: ꝑiuros nõ sinere viuere: filios suos nõ sinere im
pie agere. Item Pelagius papa: Hoc diuine ⁊ humane le
ges statuerunt: vt ab eccl̃ie vnitate diuersi: ⁊ ei⁹ pacem ini
quissime ꝑturbãtes: a secularib⁹ etiã ptãtib⁹ cõprimant̃: nec
quicq̃ maius est: vñ deo sacrificiũ possitis offerre: q̃ ꝙ si
id ordinetis: vt hi qui in suã ⁊ alioꝝ ꝑniciẽ debachant̃: cõ
petenti debeant rigore compesci. ⁊ habet̃. xxiij. q. v. Quali
nos. Itẽ beat⁹ Chryß. Sicut sacerdos debitor est: vt verita
tem quã audiuit a deo licite predicet: sic laicus debitor est:
vt veritatẽ quã audiuit a sacerdotib⁹ in scripturis esse ꝓba
tã defendat. Q̃ð si nõ fecerit: ꝑdidit (al's ꝓdit) veritatẽ. et
habet̃. xj. q. iij. Nolite. Item Aug. sup Ps. lxxxj. Ostendit
ꝓpheta nec illos imunes esse a scelere q̇ ꝑmiserunt christũ:
principib⁹ occidere: cũ pre multitudine timerent̃: ⁊ possent
illos a facto ⁊ se a cõsensu liberare. Qui desinit obuiare ꝑ
uersis cũ potest: cõsentit. vt patet lxxxiij. dist. c. error. cũ. ij.
ca. sequeñ. ⁊ dist. lxxxvj. culpã. al's incipit. facientis culpã. et
xxiij. q. iij. qui põt. Tenebant̃ ergo ꝓhibere põtifices ⁊ ṗn
cipes ne occiderent christũ: ergo ad laicũ spectat ꝓhibere
crimina cũ põt. Neq̃ min⁹ tenet̃ laicus iudex iniuriã dei re
pellere/ꝙ iniuriã socij. Sed vt dicit Amb. li. j. de offi. Forti
tudo q̇ bello tuet̃ patriã a barbaris: vel domi defendit in
firmos: vel a latronib⁹ socios plena iusticia est. Item Aug.
ad Cresconiũ grãmaticũ obijcientẽ ei: Quisquis christia
nus inimicũ ꝑsequit̃: christi est inimicus. Rñdit Aug. Ue
rum dicis/si nõ ꝑsequit̃ hoc in illo q̃ð christo est inimicuȝ.
Neq̃ eñ dñs in seruo: pater in filio: maritus in cõiuge: cũ
sunt vtriq̃ christiani: nõ debent ꝑsequi vitia christiane cõ
traria veritati. Ambo si nõ ꝑsequant̃ nõ rei negligentie me
rito teneantur. Un̄ debet homo (vt idem dicit ad macedo
nium) diligere ꝓximũ suũ sicut seipm̃: vt quẽ potuerit ho
minẽ beneficientie cõsolatione: vel informatione doctrine:
vel discipline coertione adducat ad colendũ dñm. Nã ma
li sunt ꝓhibendi a malo: ⁊ cogendi ad bonũ: vt idem Aug.
ait ad Donatũ presbyterũ. ℄ Idem in libro psalmoꝝ ⁊ al
legatur. xxiij. q. iiij. c. duo ista. Duo ista noĩa cum dicimus:
homo/pctõr: nõ vtriq̃ frustra dicunt̃: q: pctõr est/corripe: q:
homo/miserere: nec oĩno liberabis hoiem: nisi ꝑsecut⁹ fue
ris pctõrem. Huic officio noĩs inuigilet disciplina: sicut cui
q̃ regenti apta ⁊ accõmodata est: nõ solũ episcopo regẽti
plebem suã: sed etiã pauperi regenti domũ suã: diuiti regẽ
ti familiã suã: marito regenti coniugem suaȝ: patri regenti
prolem suã: iudici regenti prouinciã suã: regi regenti gen
tem suã. Et paulopost: Ita nulli homini claudenda est mi
sericordia/nulli peccatori relaxãda est impunitas. Et post
Non ergo suscipiamus pctõres propter q̃ð sunt pctõres: sȝ
tamen cosipsos q: hoies sunt: humana cõsideratione tra
ctemus. Persequamur in eis ꝓpriam iniquitatem: miserea
mur cõmunem naturã. ℄ Et ex illo arguit̃: Nõ minorẽ iu
risditionez habet potestas secularis in sibi subditos: ꝙ pa
terfamilias in suã familiã: ꝙ pater in filiũ: ꝙ maritus in cõ
iugem: sed omnes illi possunt ⁊ tenentur regere suos: ⁊ co
gere ad obseruantiam mandatoꝝ dei: ⁊ honestatem vite
ergo ⁊c. Item magis spectat ad principez constitutũ a deo
a quo est omnis legitima potestas: vlcisci iniuriam dei/ꝙ
suoꝝ ciuium: sed omniũ peccata iniuriã inferunt domino:
ergo magis spectat ad deum vltio peccati/ꝙ vltio iniurie
subditorum: et tamen ad secundã tenetur: ergo multoma
gis ad primam. ℄ F Idem ꝓbatur tertio ex parte ꝑsone
ṗncipantis: In qua duo considerant̃: scȝ q: homo est: ⁊ q:

in potestate est: vt dicit Aug. ad bonifaciū: Aliter dn̄o ser/
uit/qꝛ homo est: aliter/qꝛ rex est. Quia homo est/seruit vi/
uendo fideliter: qꝛ rex est/seruit leges iusta precipientes ⁊
cōtraria ꝓhibentes: cōuenienti rigore sanciendo. Inquan/
tum igit̄ hō fraterna correptione habet p̄mū admonere
vt precedēti lectione mōstratū est: atqꝫ cauere ne malis so/
cietur. Sed s̄m ꝓphē admonitionē a malis recedere inde
exire: ⁊ immundū nō tangere: cōtactu cordis/ nō corporis.
Vn̄ Aug. sup iohē tractās v̄ba p̄dicta. Quid est (inquit)
tangere imundū: nisi cōsentire pctis. Quid est autē exire
inde: nisi facere qđ ꝑtinet ad correctionē maloꝝ: quātū ꝑ
vniuscuiusqꝫ gradu atqꝫ ꝑsona salua pace fieri pōt. Et pau
lopost: Ergo fratres mei quotquot habetis inter vos/qui
adhuc amore seculi pregrauant̄: auaros/periuros/adulte/
ros/inspectatores nugarū/consultores mathematicoꝝ/au
gurum/aruspicū/ebriosos/luxuriosos. Quicq̄d inter vos
maloꝝ esse nostis quantū potestis improbate: vt corde re/
cedatis: ⁊ redarguite: exeatis inde: ⁊ nolite cōsentire vt im
mundū nō tāgatis. Et lib. ij. cōtra permenianū: Quisquis
qđ potest arguendo corrigit: vel qđ corrigere non pōt/sal/
uo pacis vinculo excludit: vel qđ saluo pacis vinculo ex/
cludere nō potest/equitate improbat: firmitate supportat:
hic est pacificus ⁊ ab illo maledicto immunis: de quo scri/
Esa.v. ptura dicit: Ve his qui dicunt nequā bonū: ⁊ qđ bonū est
nequā. Ita plane sociat̄ quis malis: si mali aliq̄d cōmittit:
aut cōmittentib⁹ fauet. Si aūt neutrū facit: nullo mō socia
tur. Porro si addat tertiū: vt nō sit vindicando piger: sꝫ cor
ripiat iustus in mia ⁊ arguat: ⁊ hoc cū dilectione corrigen
di: nō cum odio ꝑsequendi faciat: plenissimū officiū castis/
sime innocentie impleuit. Hec cōgruūt ꝑsone in p̄tāte con
stitute vt hoim: qꝛ cōueniūt oīm homini. Sed aliq̄d plus
requirit̄ ad ei⁹ ꝑsonā vt regi. i. vt regenti. Sic eīm ei conue/
nit vt leges iustas/⁊ edicta penalia contra pctā statuat: vt
transgressores corrigendo puniat. De p̄mo dicit Aug. ad
Bonifaciū: vt. s̄. allegatū est: qꝛ rex est: leges iusta precipiē
tes: ⁊ cōtraria ꝓhibentes cōuenienti rigore sanciat. ℂ Ad
idem loquit̄ btūs Aug. Quoniā imꝑatores veritatem te/
nuere: ⁊ pro ista cōtra errorē iubent: quisquis cōtempserit:
ipse sibi iudiciū acquirit. Idē Aug. ad Vincentiū. xxiij. q.
iiij. Nō inuenit̄. Quis eīm vestrū nō laudat leges impera/
toꝝ datas aduersus sacrificia paganoꝝ. Et ad bonifaciū
loquens de imꝑatorib⁹ ait dis. ix. c. j. Cū pro veritate cōtra
falsitatem cōstituūt bonas leges: terrent̄ seuientes ⁊ corri
gunt̄ intelligentes. Quicūqꝫ v̄o legib⁹ imꝑatoꝝ que ꝑ dei
veritate ferunt̄ obtēperare non vult: grande acquirit sup/
plicium. Idem ad Bonifacium. xxiij. q. iiij. Si ecclesia. lo
quens ad hereticos ait: Qui aūt scꝫ heretici dicūt: q̄ con/
tra suas impietates leges iustas institui nolunt: nō petisse
a regib⁹ terre aplos talia: nō cōsiderāt aliud fuisse tūc tpis:
⁊ oīa suis cōuenire tpib⁹. Quis eīm tunc in christū credide
rat imꝑator. quis eīm ꝑ pietate cōtra impietatē leges feren/
do seuiret. Tūc eīm adhuc illud ꝓpheticū implebat̄: Qua/
re fremuerūt gētes: ⁊ ppl'i meditati sunt inania: Astiterūt
reges terre ⁊ p̄ncipes conuenerūt in vnū/aduersus dn̄m et
aduersus christū ei⁹. Nondū eīm agebat̄ qđ paulo post in
eodem Ps̄. dicit̄: Et nūc reges intelligite: erudimini q̄ iu/
dicatis terrā. Seruite dn̄o in timore: ⁊ exultate ei cum tre/
more. Quō ergo reges dn̄o seruiūt in timore: nisi qꝛ ea que
cōtra dn̄m iussa fuerint religiosa seueritate ꝓhibendo atqꝫ
plectendo. Et sequit̄ qđ. s̄. allegatū est. Aliter eīm seruit: qꝛ
hō est. aliter etiā qꝛ rex est: Quia homo est: seruit viuendo
fideliter: Quia rex est: seruit leges iusta precipiētes/⁊ con
traria ꝓhibētes cōuenietī rigore sanciendo. ℂ G Quod
etiā exēplis ostendit̄. Nam reges infideles/leges pro fide
laudabiliter ediderūt. Nā nabuchodonosor legem edidit
pro fidei veritate. xxiij. q. iiij. Quando vult. Quia vt legit̄
Daniel. iij. ait. A me positū est decretū hoc: vt oīs populus
tribus ⁊ lingua quecunqꝫ locuta fuerit blasphemiā contra
deum sidrach/misac/⁊ abdenago/disperéat: ⁊ dom⁹ eius
vastetur. Neqꝫ eīm est alius de⁹ qui possit ita saluare. Rex

etiam artaxerxes Hester vlt. legem edidit dicens: Hoc edi
ctum qđ nūc mittim⁹ in cunctis vrbibus ꝓponat̄: vt liceat
cunctis iudeis vti legib⁹ suis. Reges etiā fideles leges ꝑ
veritate fidei cōdiderūt. Qđ etiā testatur Aug. in ep'la ad
Vincentiū: vbi corrigit se ip̄m: eo q̄ p̄ius in opinione erat
q̄ nullus ad veritatē christi cogendus esset. Sed illā mu/
tat allegans ad hoc di. Ciuitas mea q̄ cū tota esset in parte
donati/ad vnitatē catholicā legū imperialiū timore cōuer
sa: quā nunc videm⁹ ita aiositatis vestre ꝑniciem detestari:
vt in eo nūq̄ fuisse credat̄. Hoc etiā ratio ꝓbat. Nā ille pōt
leges ꝑ fide statuere: qui nō solū pro cōtemplatione hoim
sed etiam pro contemplatione dei potest ius condere: hoc
autem competit laicali potestati: ergo. Minor patet dis. j.
ius ciuile. vbi dicitur: Ius ciuile est quod quisqꝫ populus:
vel quecūqꝫ ciuitas sibi proprium humana diuinaqꝫ causa
cōstituit. i. ex cōtēplatione dei ⁊ hoim s̄m glo. ibidē. Item
oīs ꝑsona vel cōitas iurisdictionē habēs coactiuā/pōt legē
statuere de his ad que alias tenent̄: ⁊ ad ea obseruāda pōt
subditos pena rōnabili obligare: sed oīs fidelis tenet̄ legē
diuinā ⁊ ei⁹ p̄cepta seruare: ḡ pōt ad ea seruāda/ hn̄s iuris/
ditionē/subditos sub certis penis rōnabilib⁹ obligare. Sic
hn̄s iurisditionē pōt ꝑ leges suas subditos suos ad ea obli
gare: q̄ pacē ⁊ trāquillitatē eoꝝ cōseruāt: ⁊ ea ꝓhibere que
pacē turbāt. Sola aūt diuine legis trāsgressio tranq̄llita
tem ⁊ pacē turbat: vt ex predictis patet: ergo pōt has ꝓhi/
bere sub moderatis penis. Et ex illis arguit̄: Qui habꝫ cō
dere legē: habꝫ eā defendere: ⁊ trāsgressores punire: ⁊ secu/
laris ptās pōt legem cōdere de obseruandis diuinis prece
ptis: ergo trāsgressores sibi subditos punire. ℂ H Sed
hic dicūt heretici ⁊ ceteri hoies morib⁹ perditi/q̄ nemo co
gēdus est ad fidē: neqꝫ ad bonū. Nā nemo ad id cogēdus
est ad qđ inutiliter cogitur. Ad bonū aūt quis inutiliter co ij. Corin
gitur/cū deus aspernet̄ coacta seruitia. Vnde Aplūs cum th.ix.
corinthios ad elemosynas hortaretur: ait. Vnusquisqꝫ det
prout destinauit in corde suo: ⁊ nō ex tristicia aut necessita/
te. Hilarem eīm datorem diligit deus. Vnde datur intelli/
gi/q̄ qui inuitus dat/⁊ rem perdit ⁊ meritū. Itē ad Phi/
lemonē ait: Ne velut ex necessitate bonū tuū esset: sed vo/
luntariū. Item. j. Ioh. iiij. Timor nō est in charitate: sed ꝑ/
fecta charitas foras mittit timorem. Qui aūt cogit̄/timo/
re illo ducit̄ qui nō est in charitate. Sine charitate aūt ni/
hil dn̄o placet ⁊ acceptat̄ ad premiū sempiternū. His r̄ndet
btūs Aug. ostendens q̄ mali cōpellēdi sunt ad bonū. Vnde
Donato p̄sbyte. ait. xxiij. q. iiij. Displicet. Displicet (inq̄t)
tibi q̄ traheris ad salutē dei: cū tū multos nr̄os ad ꝑniciē
traxeris. Quid eīm volum⁹/nisi te cōprehēdi ⁊ p̄ntari ⁊ ser
uari ne pereas. Sꝫ neqꝫ hoc tibi fieri debuisse putas: q̄ ne
minē existimas cogēdū ad bonū. Attende q̄d dixerit ap'ls
q̄ episcopatū desiderat/bonū op⁹ desiderat: ⁊ tū multi vt
episcopatū suscipiāt: tenent̄: inuiti ꝑducunt̄: includunt̄: pa
tiunt̄ inuiti mala q̄ nolūt: donec eis assit volūtas sustinēdi
(al's suscipiendi) opis boni. Quāto magis vos ab errore
ꝑnicioso in quo nobis inimici estis: trahēdi estis: ⁊ ꝑducē
di ad veritatē: vel cognoscendā vel eligendā: nō solū vt ho
norē salubriter habeatis: sed etiā ne neq̄ssime pereatis. Se
quit̄ ℂ I Dicis dn̄m dedisse liberū arbitriū: ideo nō de/
bere hoiem cogi ad bonū. Quare ergo illi de quib⁹. s̄. dixi
mus: cogunt̄ ad bonū. Intende ergo ⁊ ꝯsidera q̄ nō ideo
volūtas bona misericorditer impedit̄ vt mala volūtas ho
minis diligat̄. Nā quis nesciat: nec dānari hoiem nisi me/
rito male volūtatis: nec liberari nisi bonā habuerit volun
tatem: nō tamen ideo qꝛ diliguntur: male sue volūtati im/
pune ⁊ crudeliter ꝑmittendi sunt. Sed vbi potestas datur
a malo ꝓhibendi: ⁊ ad bonū sunt cogendi. Nam si volun/
tas mala semꝑ sue ꝑmittēda est libertati: quare israelite re
cusantes ⁊ remurmurātes tam duris flagellis a malo ꝓhi
bebant̄: ⁊ ad terrā ꝓmissiōis cōpellebant̄. Si volūtas ma
la sue ꝑmittēda est libertati: quare paulus nō est ꝑmissus
vti sua ꝑessima volūtate: qua ꝑsequebat̄ ecclesiā: sed ꝓstra
tus est vt cecaretur: cecatus est vt mutaret̄: mutatus est vt

mitteret: missus est vt qualia fecerat in errore: talia ꝑ veri
tate pateret. Si volūtas mala semꝑ sue ꝑmittēda est liber
tati: quare monet pater in scripturis sanctis filiū durū nō
solū verbis corripere: sed etiā latera ei⁹ tūdere: vt ad bonā
disciplinā coact⁹ ac domit⁹ dirigat. Vn̄ idem salomō dicit:
Tu percutis eum virga: aiam autem eius liberas a morte.
Si aūt mala volūtas semꝑ sue ꝑmittēda est libertati: qua
re corripiunt negligentes pastores: ⁊ dicit eis: Errantem
nō reuocastis: ꝑditū nō inq̄sistis. Et vos oues christi estis:
characterē dn̄icū portatis in sacramento qḋ accepistis: sed
erratis ⁊ peritis. Nō ideo vobis displiceam⁹: q2 reuocam⁹
errātes: ⁊ querim⁹ ꝑditos. Meli⁹ em̄ facim⁹ voluntatē dn̄i
monētis: vt vos ad ouile ei⁹ redire cogam⁹: q̄ꝫ cōsentiamus
volūtati errantiū: vt perire vos ꝑmittam⁹. Noli ergo iam
dicere qḋ assidue audio te dixisse: Sic volo errare. sic volo
perire. Meli⁹ hoc oīno perire nō ꝑmittim⁹ quātū possum⁹
mō. Sequit: Qḋ te in puteū q̄ morereris misisti: vtiqꝫ libe
ra volūtate fecisti. q̄ꝫ crudeles essent serui dei: si huic male
volūtati tue te ꝑmitterēt: ⁊ nō te de illa morte liberarēt. q̄s
eos nō merito culparet: q̄s impios nō recte iudicaret. ⁊ tn̄
tu te volēs in aquā misisti vt morereris: illi te nolentē leua
uerūt de aqua ne morereris. Tu fecisti ſm volūtatem tuā:
sed in ꝑniciē tuā: illi cōtra volūtatē tuā: sed cōtra mortē tuā
Si ergo salus illa corporalis sic custodienda est: vt etiā in
nolentib⁹ ab eis q̄ eos diligūt seruet: quātomagis illa spi
ritualis in cui⁹ desertiōe mors eterna metuit. Et sequit: Re
petis sicut audio: qḋ in euāgelio scriptū est: recessisse a dn̄o
septuaginta discipulos: ⁊ arbitrio sue male ⁊ impie disces
sionis fuisse ꝑmissos: ceterisqꝫ duodecim q̄ ꝑmāserāt: fuis
se dictum: Nūquid ⁊ vos vultis abire. Et nō attendis: q2 tūc
eccl̄ia nouello germine pullulabat: nōdūqꝫ completa fuit
illa ꝓphetia: Et adorabunt eū oēs reges terre: oēs gentes
seruient ei. Qḋ vtiqꝫ quanto magis implet: tanto maiore
vtit eccl̄ia ptāte: vt nō solū inuitet: sed etiā cogat ad bonū.
Hoc dn̄s significare volebat: q̄ꝫ q̄uis haberet magnā po
testatem: prius tn̄ elegit cōmendare humilitatē. Hoc etiaꝫ
in illa cōuiuiꝫ similitudine satis euidēter ostendit: vbi mi
sit ad inuitatos ⁊ venire noluerūt. Et ait seruo: Exi cito in
vias ⁊ plateas ⁊ vicos ciuitatis: ⁊ pauperes ac debiles/et
cecos/⁊ claudos introduc huc. Et ait dn̄o seru⁹: Factū est
vt imperasti: ⁊ adhuc locus est. Et ait dn̄s seruo: Exi in vias
⁊ sepes: ⁊ cōpelle intrare vt impleat dom⁹ mea. Vide nunc
queadmodū de eis q̄ pmo venerāt/dictū est: introduc eos:
tunc dictū est/cōpelle. Ita significata sunt eccl̄ie pmordia
adhuc crescentis: vt essent viri etiā cōpellendi. Et iterū idē
Aug. xxiij. q. iiij. Quis nos. Quis nos (inquit) pōt ampli⁹
amare q̄ꝫ christus: qui aiam suā posuit ꝑ ouib⁹ suis. Et cum
petrū ⁊ alios apl̄os verbo solo vocasset: paulū eccl̄ie sue
postea magnū edificatorē: sed horrendū antea vastatorem
nō solū voce cōpescuit: verū etiā ptāte pstrauit: atqꝫ infide
litatis tenebris seuientē: ad desiderandū lumen cordis vt
surgeret pri⁹ cecitate corporis ꝑcussit. Si pena illa nō esset
nō ab ea postmodū sanaret. Et q̄n apertis oculis nihil vi
debat: si eos saluos haberet: nō ad impositionez man⁹ ana
nie: vt eoꝝ aperiret intuitus tanq̄ꝫ squamas quib⁹ clausus
fuerat: inde cecidisse scriptura narraret. Vbi est/vbi est qḋ
illi clamare cōsueuerunt: liberū est credere vel nō credere.
Cui vim christ⁹ intulit: quē coegit. Ecce habent paulū apo
stolū: Agnoscāt prius in eo cogentē christū: ⁊ postea docē
tem: prius ferientē ⁊ postea consolantē. Mirū est em̄/quō
ille qui pena corporis ad euangeliū coactus intrauit: plus
illis omnib⁹: qui solo verbo vocati sunt: in euangelio labo
rauit. Et quem maior timor cōpulit ad charitatē: eius ꝑfe
cta charitas foris mittit timorē. Cur ergo nō cogeret eccle
sia perditos filios vt redirent. Ex his ⁊ aliis multis q̄ bre
uitas omittere suadet: satis patet etiam malos ad bonū co
gendos esse. ¶ T. Et ꝑ hoc ad replicas contra hoc indu
ctas simul respondet: q̄ꝫ si bonū ad qḋ mali cogunt: semꝑ
inuiti tolerarent: ⁊ nunq̄ꝫ voluntariū seruirent: inutiliter co
gerentur ad illud. ⁊ hoc quantū ad seipsos; licet nō inutili

ter quantū ad alios huiōi pena territos: ⁊ a malo cohibi
tos. Sed q2 humane nature est: ⁊ ea que in desuetudinē ve
niunt abhorrere: ⁊ cōsueta velle magna custodia diligere:
flagellis tribulationū mali sunt cohibendi a malo: ⁊ pro
candi ad bonū: vt dū timore pene malū in desuetudinē du
citur: abhorreat: bonū vo ex consuetudine dulcescat. Vnde
Aug. in ps̄. cxxvij. Cum ꝑ timorem gehenne cōtinet se ho
mo a pctō: fit consuetudo iusticie: ⁊ incipit (qḋ durū erat)
amari: ⁊ incipit timor excludi a charitate: ⁊ succedit timor
castus quo timem⁹ ne tardet: ne discedat: ne eo careamus.
Ille vtilis: sed nō ꝑmanet in eternū: vt iste. Et per hoc pa
tet solutio prime ⁊ vltime replice. Ad apl̄m corinthiis et
philemoni scribentem: vt bonū eoꝝ nō necessariū sit: sꝫ vo
luntariū. Dicendū q̄ꝫ apl̄us loquitur de operib⁹ misericor
die: que extra casum necessitatis sunt opera superogatio
nis: ⁊ ad illa nemo debet cogi: cū nō sint de necessitate salu
tis/neqꝫ precepti: ⁊ quantū ad illa/homo stat suo ii. ar. Se
cus de his q̄ precepta sunt: quoꝝ transgressio inducit mor
tem sempiternā. ¶ L. Quarto ꝓbatur ꝓpositio principa
lis exemplis veterū potestatū secularium tam fideliū q̄ꝫ gen
tiliū. Et quidē de gentilib⁹ nabuchodonosor ⁊ asuero iā. ē.
dictū est: q̄ꝫ laudabiliter leges cōdiderunt contra blasphe
mos ⁊ pro cultu dei veri. Quib⁹ addi pōt Cyrus rex persa
rum: vt habetur. j. Esdre: ⁊ Darius successor Cyri: qui plu
res leges statuerūt pro edificatione templi hierl̄m ⁊ cultu
dei: impēsas etiā dederūt: ac impedientes corripiebāt: vt li
ber Esdre ⁊ Neemie clare docēt. Deniqꝫ ob quā causaꝫ pri
cipes romani ac ceteri tyrāni tā crudeliter seuiebāt in apo
stolos ac martyres: qui fuerūt viri pacifici: nihil cōtra rem
publicā molientes: nec tpalia cuiuscūqꝫ diripientes: q2 oia
cōtempserūt: nec pacem cōem turbātes: nemini nocentes:
oib⁹ benefacientes: ⁊ infirmos curātes. Nihil em̄ bono sta
tui reipublice ꝯtrariū/eis tanq̄ꝫ maleficiis obiectū est: dūta
xat q2 idolis sacrificare cōtempserūt: ipsaqꝫ cōtemnēda po
pulū docuerūt: ideo cōtra eos tyranni tanq̄ꝫ deoꝝ suoꝝ fal
sorum zelatores: in eorūdem vindictā exarserūt. Quid pu
tatis egissent/si verū deū cognouissent pro ei⁹ cultu conser
uando. Docuit exemplo Cōstantinus de tyrānide ⁊ idola
tria ad fidem ⁊ veri dei cognitionē cōuersus. Deniqꝫ ad fi
deles vtriusqꝫ test. principes rediens: quātū pro augendo
dei veri cultu: quantū cōtra trāsgressores ⁊ idolatras ege
re/David/iosaphat/ezechias/helias ꝓpheta/iosias: cete
ri qꝫ plurimi qui legitima potestate freti: ⁊ leges sctās pro
obseruatiōe diuinoꝝ mādatoꝝ statuerunt: ⁊ trāsgressores
ad eoꝝ emēdationē ⁊ ceteroꝝ terrorē: penis huiōi statutis
afflixerūt: vt satis declarāt libri regū/Paral. immo tota ve
teris testamēti historia. In nouo aūt testamento qḋ lex est
amoris: nō timoris: in quo nō sicut in priori testamento: ex
maiori parte seruiētes timore ꝑmebant: sꝫ maxime dilectio
ne nutriebant: sꝫ rari⁹: nō tn̄ oīno defuerūt tales vindicte
xxiij. q. iiij. ea vindicta. Nam ⁊ in principio nascētis eccl̄ie
verbis beati petri apl̄i ananias ⁊ vxor ei⁹: sicut Act. v. legi
tur: exanimes ceciderūt: nec resuscitati/sed sepulti sunt: vt
dicit Aug. in li. j. de ser. dn̄i in mōte: ⁊ cōtra Faustū. xxij. q.
iiij. q̄d crudele. Sic plane ⁊ apl̄us nō crudeliter: sed amica
biliter: tradidit hoiem sathane in interitū carnis. j. Coꝝ. v.
vt spūs ei⁹ salu⁹ fit in die dn̄i nr̄i iesu chr̄i. Tradidit ⁊ alios
vt discerent nō blasphemare: correcti scilꝫ demonis vexa
tione. ¶ Quid dicam de religiosis ac sanctis christiani re
gni imperatoribus regibusqꝫ: sancto Karolo magno: san
cto Ludouico: Iustiniano ceterisqꝫ legum cōditorib⁹. quā
ta statuerunt pro fide catholica: quanta contra hereticos/
blasphemos/ac ceteros mandatorum dei transgressores:
quas suas leges nō inaniter statuerunt: sed fideliter execu
ti sunt. Quorum edicta imperialium legum codicibus in
scripta sunt: ⁊ vsqꝫ in hodiernum diem: ⁊ in vniuersitatib⁹
publice leguntur: et in secularibus iudiciis practicantur.
Ex ex his omnib⁹ satis existimo probatā propositionis se
xte partez secundā: qua dicitur/q̄ꝫ secularis potestas tenet
publice delinquētes in legem dei cōgrua coertiōe aiaduer

tere. ¶ M Sed in his correctionibus ministrandis duo
diligenter attendenda sunt. Primū: ne modū peccati corre
ctionis modus excedat. Secūdū: vt nō vindicte appetitu:
sed charitatis instinctu fiat. De primo loquit̄ beat⁹ Augu.
cōtra Petulianū. xxiij. q. iiij. Qui peccat. Qui peccat (in-
quit) nō peccat legis autoritate: sed cōtra legis autoritatē.
Ps̄.c. Quia vo interrogas q̄ sit ratio ꝑsequēdi: vicissim te inter-
rogo: cui⁹ sit vox in Ps̄. dicentis: Detrahentez secreto pri-
mo suo hunc ꝑsequebar. Quere itaq̄ causam ⁊ modū ꝑse-
cutionis: ⁊ noli tanta imperitia maloꝝ generaliter ꝑsecu-
tiones reprehendere. Non eñ ꝑsequimur vos: nisi quēad-
modū veritas ꝑsequit̄ falsitatem. Sed petulian⁹ dixit: Si
apostoli persecuti sunt aliquē: aut aliquē tradidit christus
Aug. rñdet: Possum quidē dicere ipm sathanā oib⁹ malis
hoibus esse peiorem: cui tñ tradidit apl's hoiem ad interi-
tum carnis: vt spūs saluus fit in die dñi nostri iesu christi.
Item ⁊ alios de quib⁹ dicit: quos tradidi sathane: vt discāt
nō blasphemare. Et dñs flagellatos expulit de templo im-
probos mercatores: vbi etiā cōnexū est testimoniū scriptu
re dicentis. Zelus domus tue comedit me. Ecce inuenim⁹
apl'm traditorem: christū ꝑsecutorē: quare ꝑ violētissimas
turbas etiā vltro improbi estis ecclesijs catholicis. Ubi po
teritis aduertere ꝙ innumerabilib⁹ exemplis res ipa indi-
cat. Sz dicitis vos loca vestra defendere: ⁊ resistitis fusti-
bus ⁊ cedib⁹ quibuscūq̄ poteritis: quare nō audistis vocē
dñi dei dicentis: Ego aūt dico vobis nō resistere malo: aut
si fieri pōt: ꝙ aliqñ recte ꝑ vim corporalē resistat̄ violentis
nec ideo preceptū violet̄: qđ audiuim⁹ a dño: Ego aūt di-
co vobis nō resistere malo. Cur nō etiā hoc fieri pōt ꝑ ordi
natos ⁊ legitimas ptātes de sedib⁹ q̄ illicite vsurpant̄: vel
ad iniuriā dei retinent̄: vt pius expellat impiū: ⁊ iustus in-
iustū. Neq̄ eñ eodez mō passi sunt pseudo ꝓphe ab helia:
quo ipse helias a rege nequissimo: scz achab. Aut qꝛ flagel
latus est dñs a ꝑsecutorib⁹: passionib⁹ eius cōparādi sunt:
quos ipse de templo flagellatos eiecit. Restat igit̄ vt nihil
aliud requirendū esse fateamini: nisi an iuste: an impie fece
ritis. Nō miremini si nō desunt ministri deo: ꝑ quos flagel
lamini: qꝛ ꝑsecutionem patimini non a nobis: sed sicut scri
ptū est: ab ipsis factis vestris. Et infra: De ꝑsecutione ve-
stra querela sedabitur: si cogitetis prius ⁊ intelligatis nō
oēm ꝑsecutionem esse culpabilē. alioquin vo nō laudabili
ter diceret̄. Detrahentē secreto primo suo hunc ꝑsequebar
Nam quotidie videm⁹: ⁊ filiū de patre tanq̄ de ꝑsecutore
suo cōqueri: ⁊ cōiugez de marito: ⁊ seruū de dño: ⁊ colonū
de possessore: ⁊ reū de iudice: ⁊ militem vel ꝓuincialē de du
ce: vel rege: Cū illi plerūq̄ ordinatissima ptāte hoies sibi
subditos ꝑ terrores seuium peccatū a grauiorib⁹ malis ꝓhi
beant atq̄ compescāt. Plerūq̄ aūt a bona vita ⁊ bonis fa-
ctis minando ⁊ seuiendo deterreant. Sz cū a malo illicite
ꝓhibeant: correctores ⁊ cōsultores sunt. Cū aūt a bono et
licito: ꝑsecutores ⁊ oppressores sunt. Sed culpant̄ etiam q̄
ꝓhibent a malo: si modū pcti: modus correctiōis excedat.
Ecce ꝙ excessus correctionis in vitio est corrigentis. Mo
derata igit̄ ⁊ tēperata debet esse correctio. ¶ N De scdo
scz ꝙ nō vindicte appetitu: sed charitatis affectu correctio
fiat: loquit̄ beat⁹ Aug. ad Uincentiū donatistā (⁊ allegat̄
xxiij. q. iiij. c. nimiū) dicens: Nimiū sunt inquieti: quos per
ordinatas a dño ptātes seculares: cohiberi atq̄ corrigi mi
hi nō videt̄ inutile. Nā de multoꝝ iā correctione gaudem⁹
Et sequit̄: Si eñ quisq̄ inimicū periculosis febrib⁹ freneti
cum factū currere videret in precipitiū: nōne tunc potius
malū pro malo redderet: si sic eū ire pmitteret: q̄ si corrigē-
dū curādūq̄ ligaret: ⁊ tñ tūc ei molestissim⁹ ⁊ aduersissim⁹
videret̄: qñ vtilissim⁹ ⁊ misericordissim⁹ extitisset. Sz plane
salute reparata tanto ei vberi⁹ grās ageret: quātomin⁹ sibi
pepcisse sensisset. Et post pauca: At quibusdā ista nō ꝓsunt
Nunq̄d ideo negligēda est medicina: qꝛ nōnulloꝝ insana-
bilis est pestilentia. Et sequit̄: Nō ois qui parcit amicus
est: nec ois qui verberat inimicus. Meliora sunt vulnera
amici: q̄ blanda oscula inimici. Melius est cū seueritate

diligere: q̄ cum lenitate decipere. Utilius esurienti panis
tollitur: si de cibo securus iusticiā negligit: q̄ esurienti pa-
nis frangit̄: vt iniusticie seductus acquiescat. Et infra: Pu
tas neminē debere cogi ad iusticiā: cū legas patremfami-
lias dixisse seruis: quoscūq̄ inueneritis cogite intrare. Cū
legas ⁊ ipm primo saulū: postea paulū: ad veritatē cogno-
scendā ⁊ tenendā: magna violentia christi cogentis esse cō
pulsum. Et infra: Noueritis furē aliquādo auertēdis peco
ribus pabulū spargere: ⁊ aliquādo pastorē flagello erran-
tia pecora reuocare. Et post pauca: Aliqñ ⁊ qui persecutio
nem patit̄: iniustus est: ⁊ qui eā facit: iustus est. Sed plane
sepe ⁊ mali ꝑsecuti sunt bonos: ⁊ boni malos. Illi nocēdo
ꝑ iniusticiā: Isti cōsulendo ꝑ disciplinā. Illi inaniter: isti tē
peranter. Illi seuientes cupiditate: isti charitate. Nā q̄ trū
cidat nō cōsiderat quēadmodū lauiet. Qui aūt curat: cōsi-
derat quēadmodū secet. Ille ꝑsequit̄ sanitatē: iste putredi
nem. Occiderūt impij ꝓphas: occiderūt impios ⁊ ꝓphete
ꝑflagellauerūt iudei christū: iudeos flagellauit ⁊ christus.
Traditi sunt apl'i ab hoib⁹ humane ptāti: tradiderūt apl'i
hoies sathane. In his oib⁹ q̄d attendit̄: nisi quis eoꝝ ꝓ ve-
ritate: q̄s ꝓ iniquitate: quis nocēdi causa: quis emendādi
spū seuiat. Nō ergo vindicte appetitu: sed affectu diligētis
sibi subditos corrigere debēt seculares ptātes. ¶ O Et
ꝑ hoc respōdēdū est ad rōnes in ꝑncipio hui⁹ lectiōis mo-
tas. Ad ꝑmā q̄ arguit: ꝙ ad papā spectat de quocūq̄ mor-
tali crimine corrigere christianū ⁊c. Dicit̄ vno mō ꝙ ad ec-
clesiā spectat duplex punitio seu correctio. Una in foro pe
nitentiali. Alia in foro cōtentioso. Prima spectat ad iudicē
ecclesiasticū respectu cuiuslibet christiani pro quocūq̄ pec
cato. Scd'a correctio nō semꝑ spectat ad iudicem ecclesiasti-
cū: presertim in criminib⁹ secularib⁹: sed in certis casib⁹: vt
quādo criminosi etiā tꝑali iurisdictiōi ecclesiasticoꝝ sunt sub-
iecti. Sit̄r dū nō est iudex secularis: aut dū negligens fue-
rit faciendo iudiciū ⁊ iusticiā vel crimina puniendo. Aut
qñ iudex secularis nō pōt delinquenti penā inferre: vt qñ
crimen est manifestuz: ⁊ tamen criminosus latet: ⁊ forte in
alijs casib⁹ quos ponūt canoniste. Propter quā duplicem
correctionem caute attendendū est: de qua loquunt̄ auto-
ritates sctōꝝ ⁊ canonis: que vident̄ sufficietenus cōtrarie.
Et cōsequenter negat̄ cōsequētia: ꝙ peccatoꝝ correctio nō
ptineat ad iudicez secularē. alioquin supprimeret̄ ois pote
stas puniendi quecūq̄ crimina secularia potestatū secula-
rium: qđ manifeste sacris canonib⁹ aduersat̄: vt in eodē al-
legato ca. Nouit. ptz: vbi dicit̄: Nō putet aliqs ꝙ illustris
regis francoꝝ iurisditionē ꝑturbare aut minuere intenda-
mus: cum ipse iurisditionem nostrā nec velit: nec debeat
impedire. Et sequit̄: Non eñ intendim⁹ iudicare de feudo
cuius ad ipsum spectat iudiciū. Ad ꝓbationes consequen
tie. Alioquin si eiusdez peccati correctio ⁊c. Dicit̄ ꝙ eiusdē
pcti correctio in diuerso foro pōt ad diuersos spectare: ⁊ a
diuersis corrigi: absq̄ perturbatione catholice pacis: dum
pene ille se nō impediūt: nec forus forū. sicut est videre in
multis criminib⁹ que a iudice ecclesiastico puniūtur pena
excōicationis: ⁊ a seculari pena mortis: vt crimen heresis:
presbytericidij: sacrilegij ⁊c. Sic etiam in diuersis casibus
eiusdem criminis correctio ad diuersos spectare pōt absq̄
pacis perturbatione: ⁊ hoc eiusdem in numero vel in spe-
cie. Sic dum pena vnius fori cōtemnitur: supplet̄ per penā
alterius fori: que ab omnibus timetur. Et per hoc nō con
tingit aliquem publice pena sufficienti cōteri. cōtra illud:
non punit dñs bis in idipsum. Quia pena totalis ⁊ ꝓpor- Notā. s.
tionalis peccato quandoq̄ integratur ex pluribus penis ẽm aliaz
partialibus eiusdem fori vel pluriū. Sed quādo in vno fo trāslatio
ro delictū sufficienter punitū esset: cessare debet pena alte- nem.
rius fori. ¶ P Ad secundā q̄ arguit ꝙ ptās secularis nō
habet se intromittere de spūalib⁹ que ad eam nō ptinēt: ad
quod etiā multe autoritates canonū adduci pñt. ¶ Ideo
pro solutione illius ⁊ sequentiū est aduertendū: ꝙ rem ali
quā ad aliquē ptinere dupliciter pōt cōtingere. Primo mō
res aliqua ad aliquez ptinet tanq̄ in potestate eius aliquo

modo existens: vt scz de ea si sibi placuerit (nõ tamẽ cõtra
diũm ꝛ rationem rectã: vel leges iustas seu consuetudines
laudabiles) valeat ordinare. Et illo mõ spũalia ꝛ diuina
res etiã ecclĩastice/ ac dignitates ecclĩe nõ ꝑtinent ad ptã/
tem secularem: nisi in aliquo casu speciali. Alio mõ res ali
que pertinent ad aliquem tanq̃ defendende ab eo. Et isto
mõ res ecclĩarum ꝑtinent ad laicos. Sic etiã fides spectat
ad laicos: qꝛ eam viriliter ꝛ potenter defendere tenentur.
Et honorem dei tanq̃ veri christiani tueri: ꝛ offensas eius
cohibere. Et ꝑ hoc possunt laici statuere arcti⁹ suos subdi/
tos obligãdo: ne ꝑsonas ecclesiasticas: aut res earũ offen/
dant vel molestent iniuste: ꝛ contrariũ facientes penis de/
bitis coercere. Et multomagis ne deũ offendãt: fidem ꝑse
quanꝭ ꝛ impugnent: sacramẽtis insultent: sacrilegia cõmit
tant: ꝛ similia: sub certis penis rõnabilib⁹ ꝓhibere. Licet
hmõi eoꝝ statuta nõ se extendant/ nisi ad suos subditos lai
cos: nõ ad clericos: neq̃ hmõi penis sic ꝑ eos statutis pos
sunt ꝑsonas a sua iurisditione exẽptas castigare: possunt
tamen licite sibi subiectos/ statutis penis cohibere. Et ꝭm
hoc oẽs autoritates exponẽde sunt: que videnꝭ a laicis tol
lere autoritatem se quouis mõ intromittendo de spũalib⁹
ꝛ ecclĩasticis: scz primo mõ de eis ordinãdo ꝛc. nõ secũdo
mõ. Quis em̃ papa nõ cõmendaret legẽ imꝑatoris statuẽ/
tis summũ pontificem nõ deberi in suo regimine ꝑturbari
nullũ laicũ res ecclĩasticas cõtingere: aut ecclĩas spoliare
ꝛc. Et ꝑ hoc correctio pctõꝝ: sine tñ impedimento ecclĩa/
stice iurisditionis: quantum ad pctõres laicos in foro con/
tentioso/ põt ptãti laicali cõuenire. ¶ Q Ad tertiam que
arguit de criminib⁹ ecclĩasticis: ꝙ nõ ꝑtinet ad iudicem se/
cularem. Dicendũ ꝙ crimen diuersimode dicꝭ ecclĩasticũ
ꝛ seculare. Q̃nq̃ rõne ꝑsone cõmittentis: qꝛ ecclĩastica vel
secularis. Vel ratione cognitionis: qꝛ ei⁹ cognitio tm̃ spe/
ctat ad clericos in sacris litteris eruditos: vt crimina in sa
cramenta matrimonij ac cetera cõmissa. Vel ratione obie/
cti: qꝛ immediate in deũ/ sacramenta/ vel res ecclĩe admis/
sum/ vt heresis/ blasphemia/ sacrilegiũ. Vel rõne punitio/
nis seu pene infligende. Secũdũ quoꝝ diuersitatẽ modo/
rũ idem pctm̃ põt nunc dici ecclesiasticũ: nũc seculare. Et ꝑ
hoc vario mõ respõdendũ erit. Tamẽ quantũ nũc sufficit:
dicꝭ ꝙ crimen ecclĩasticũ p̃mis duob⁹ modis regulariter
ꝛ principaliter nõ spectat ad ptãtes seculares. Licet in ca/
su etiam vtroq̃ mõ ad laicos possit spectare crimen ecclĩa/
sticũ: vt dum clerici in eoꝝ punitione essent negligentes:
aut etiã maliciose errarent in iacturã fidei: vt si manifestã
heresim fouerent. Crimen v̓o ecclĩasticum tertio ꝛ quarto
modis/ etiã ad ptãtez secularẽ ꝑtinet. Possunt em̃ laici pu
nire in suis subditis crimina in deũ cõmissa/ ꝛ in res ecclĩa
sticas. In om̃i em̃ secta reges etiã distincti a sacerdotibus
punierũt illa crimina/ q̃ putauerũt in deũ vel deos suos: ꝛ
cõtra religionem suã cõmissa: vt. s̃. habitũ est. Sic christia
ni p̃ncipes licite puniũt ꝛ occidũt occisores sacerdotũ: fu/
res rerũ ecclĩasticarũ: incendiarios ecclesiarũ: effusores sa/
cramenti eucharistie: ꝛ vasoꝝ ei⁹ raptores: etiã nõ requisiti
ad hoc ꝑ ecclĩe p̄latos. Ideo multomagis ꝛ puniũt crimi
na in deuz cõmissa/ q̃ in sacerdotes ꝛ res ecclĩasticas: teste
btõ Aug. xxiij. q. v. Si ꝓpterea. Si ꝓpterea (inquit) ꝑsecu/
tor nõ fuit nabuchodonosor rex: qꝛ scelus in sanctũ danie/
lem cõmissum vindicauit iustissime: quõ vindicandum est
a regibus/ ꝙ christi sacramenta exufflanꝭ. Si ꝓphe mẽbra
qꝛ in periculũ missa sunt: sic vindicari meruerũt. Non ergo
vniuersaliter cause ecclĩastice: vtputa causa fidei ꝛ dei ad
seculares ptãtes nõ ꝑtinent. Sicut ꝛ defensio fidei non ad
solos clericos ꝑtinet: sed ad oẽs fideles. Nõ em̃ clericoruz
est tm̃ deus: immo etiã de⁹ est ꝛ laicoꝝ: sicut fides equa est
laicoꝝ ꝛ clericoꝝ. alioquin laici nec fidem defendere tene/
rentur: nec fidẽ ꝑsequentes opprimere. ¶ Item si iudex se
cularis sibi subditos ꝓ crimine heresis (qd̃ ecclĩasticũ est:
qꝛ immediate in deũ ꝛ fidem catholicã) punire nõ posset:
nec in causa illa eos iudicare: quõ pater filiũ ꝓ crimine he/
resis coercere posset. Neq̃ etiam iudex laicus clericũ ab ec
clesia pro heresi cõdemnatũ: ꝛ suo foro traditum/ iudicare
posset. ¶ Neq̃ vt quidã dicere volunt: Iudex secularis in
tali casu est merus executor sñie iudicis ecclĩastici. Quia sic
nõ posset ei infligere nisi penã ab ecclĩastico iudice taxatã.
Qd̃ falsum est: qꝛ punit eũ ꝭm leges suas infligendo penã
mortis ꝑ seculares leges taxatã. Sicut ergo facit in clerico
sue curie tradito: nõ min⁹ facere põt de laico heretico sibi a
iudice ecclĩastico nõ tradito. Quia laicus nõ min⁹ est semꝑ
de foro suo/ q̃ clericus ꝓuilegijs clericalib⁹ exutus: et per
hoc suo foro relict⁹. Et cõtra hanc solutionem nõ militat ca
non nicolai pape allegat⁹: neq̃ beati cypriani: qꝛ imꝑator
corrigendo crimina queq̃ in suis subditis/ limites sue ad/
ministrationis nõ exit: nec reb⁹ diuinis aut ecclĩasticis or/
dinandis vel disponendis: sed defendendis ꝛ iniurias vin
dicandis se implicat. sicut nec pater filiũ: aut mariꝰ coniu
gem pro talib⁹ emendãdo in leges ecclĩasticas impingũt.
¶ R Ad quartã per idem dicꝭ: ꝙ ad distinctas ptãtes
spectant cause distincte: non quantũ ad oia: sed quantũ ad
aliqua. Nã eadez causa spectat ad diuersas ptãtes: vt. s̃. pa
tuit de causa heresis: q̃ ꝑtinet ad iudiciũ ecclesiasticũ: quan
tum ad cognitionez qua aliquis iudicaꝭ heretic⁹ ꝭm cõem
cõsuetudinem: ꝛ tñ quantũ ad punitionẽ exterminantẽ nõ
spectat ad ptãtem ecclesiasticã: sz dũtaxat secularẽ. ¶ Pre/
terea distincte ptãtes possunt de eadez causa iudicare. Si/
cut ptãs ecclĩastica iudicat causas seculares ꝓpter negligẽ
tiam iudicũ seculariũ. Sic etiã ptãs secularis facere posset
in causa ecclĩastica dum negligentia clericoꝝ in graue pre/
iudiciũ fidei vergeret. ¶ Ad quintã: verũ est quãdo per se
quis iudicat: ꝛ per alios veritatem discernere sufficientes.
Alioquin necesse foret papã esse peritissimũ theologum ꝛ
canonistã: immo ꝛ legistã: cũ ad ipm oẽs cause in casu sunt
referende. Similiter ꝛ ep̃os: cui⁹ oppositũ frequenter vide
mus. ¶ Item p̃nt laici etiam esse vtriusq̃ iuris periti sicut
clerici. Possunt deniq̃ vti iurisperitoꝝ cõsilio. sicut in secu
larib⁹ iudicijs frequenter cõtingit: dum monetarij ac cete/
ri artifices cõtendũt de aliquo suas artes cõtingente: qua/
rum peritiã iudex ipe nõ habet: ꝛ peritorũ in illis artib⁹ cõ
silio ꝛ dictamini acquiescere cogit. ¶ Qd̃ addiꝭ: ꝙ cõmis
sum est sacerdotib⁹ discernere inter leprã ꝛ nõ leprã: veruz
est generaliter/ ꝛ maxime in dubijs: quãdo scz dubitari po
test de aliquo an sit pctm̃ vel ne. Dum vero manifestuz est
actũ aliquem esse pctm̃: nõ solũ sacerdotib⁹: sed om̃i q̃nq̃
populo cõmissa est punitio/ etiã respectu ei⁹ qui dormit in
sinu suo. vt habeꝭ Deuteꝛ. xiij. Unde etsi cognitio inter le/
prã ꝛ non lepram generaliter cõmissa sit solis sacerdoti/
bus: nõ tamen punitio pctõꝝ iã cognitoꝝ solis clericis cõ/
missa est. Patet de heretico per clericos conuicto. ¶ Per
hoc etiã ad sextũ dicꝭ ꝙ cõtingit diuersos iudices in eadẽ
vel simili causa vti diuersis legib⁹: ꝛ vnũ iudicem obliga/
ri ad iudicandũ ꝭm aliquas leges: ꝭm quas nõ tenꝭ alius
iudex iudicare: vt patet de vno iudice in gallia: ꝛ de alio in
germania. Sic ꝛ iudices ecclĩastici iudicant legibus suis:
ꝛ non imperialib⁹: ꝛ seculares iudicant ꝭm leges imperia
les: ꝛ nõ ecclesiasticas: ꝛ hoc quando leges sibi nõ sunt cõ
trarie: nec vna est alterius impeditiua: sed simul se compa/
tiuntur. Et sicut crimina possunt puniri ꝭm leges canoni/
cas simul ꝛ ciuiles: sicut hereticus percellitur excõmunica
tione per canones: ꝛ simul vltimo supplicio per leges/ que
pene simul stant: sic incendiarius ecclesiarũ. sic presbyteri/
cida: et de multis alijs ita põt iudicari ꝭm diuersas leges.
¶ S Ad vltimũ iã responsum est. Nam esto ꝙ imperato
res christiani nõ haberent aliã potestatẽ/ q̃ imꝑatores gẽ/
tiles quib⁹ successerũt: qd̃ tamen verũ nõ est: quoniã ad ali/
quid tenetur vt imꝑator christian⁹: ad qd̃ nõ tenebatur vt
imperator successor gentilis. Teneꝭ em̃ nunc regere impe/
rium ꝭm legem christi: ad qd̃ non tenebaꝭ iulius cesar ante
christi aduentũ. Sed posito ꝙ isti nõ haberent aliam pote
statem/ q̃ illi: patuit ꝙ illi magno zelo vindicauerũt deo/
rum suorũ iniurias: licet in hoc peccauerũt ꝙ falsos deos
pro vero deo coluerunt. Spectabat autem ad eos non in/

quantum imperatores pagani: sed inquantū imperatores
humani colere deum: ⁊ derelinquere idola: q̄ꝛ hoīes. Qꝛ
eīn homo ait Greg. in moral. ij. q. eo ipō ꝙ homo suū intel/
ligere debet autorē: cui tanto magis seruiat: quāto se de se
ipō nihil esse cognoscit. Ad hoc data est lex: addita sunt pce
pta: nō solū fideliū siue sub lege viuentiū: sꝫ etiā eoꝝ q̄ sub
lege nō fuerūt. i. gētiliū legē scptā nō habētiū. Quia vo ipe/
ratores ⁊ reges/spectabat ad eos catholicos defendere: et
idolatras ac blasphemos punire: Licet errauerint ⁊ de fa/
cto cōtrariū fecerint. Et ideo ad imperatores/reges ⁊ ṗn/
cipes: q̄ eos successerunt in principatu: spectat in sibi subdi
tis de veri iniurias vindicare: ⁊ ita pctā punire. ¶ T Sꝫ
adhuc pro pleniori intellectu solutionis prime rationis re/
plicatur. Nam in tota scriptura nō inuenit aliq̄d ordinatū
de potestate coercendi delinquentes/nisi Matthei. xviij.
Si peccauerit in te frater tuus: corripe eū ⁊c. Ubi additur
ꝙ si nō audierit eos: dic ecclie. Si aūt ecclīam nō audierit:
sit tibi sicut ethnicus ⁊ publicanꝰ. Ergo apud ecclesiam est
potestas coercendi vel eiꝰ prelatū: ⁊ ita nō apud laicos. Et
huic inniti videt cōstitutio Innocē. de iudicijs. nouit. Ubi
allegat istū textū euangelij: Si peccauerit in te frater tuus
⁊c. Et subdit: Nō eīn intendimus iudicare de feudo: sꝫ de/
cernere de pctō: cuiꝰ ad nos ptinet sine dubitatione censu/
ra: quā in quemlibet exercere possumꝰ ⁊ debemꝰ. Et sequit
Nullus qui sit sane mentis ignorat: quin ad officiū nostrū
spectet de quocūq̄ mortali pctō/quemlibet corrigere chri/
stianū: ⁊ si correctionem cōtempserit/ꝑ districtionem eccle
siasticā coercere. Cum ergo oīs punitio fiat pro mortali cri
mine: vt plurimū ergo punitio criminū ad solos ptinet ec/
clesiasticos: nō ad iudices seculares. Item Apłs. j. Cor. vj.
reprehendit corinthios: pro eo ꝙ litigabāt apud iudices se
culares: ⁊ deserebant iudiciū ecclesie: q̄ debuit iudicare in/
ter fratrem ⁊ fratrem: etiā de secularibus/dicens: Nescitis
quoniā angelos iudicabimus. Quātomagis secularia ⁊c.
Ergo de secularibꝰ spectat ad ecclesiā iudicare: ⁊ per conse
quens per iudicem ecclesiasticū sunt criminosi etiā pro cri/
minibus secularibꝰ puniendi. ¶ U Ad istas replicas di
citur: Ad primā vno mō: ꝙ per illa verba saluatoris nō tri/
buitur aliqua potestas iudicibꝰ ecclesiasticis plus q̄ secu/
laribus. Nam ibi nō accipit ecclesia pro ecclesiasticis viris
qui clerici appellant tm̄: sed pro cōgregatione fideliū vni/
uersali vel particulari: que clericos ⁊ laicos cōprehendit.
¶ Dicit eīn ꝙ in tota scriptura diuina vtriusq̄ testamenti
nō accipit nomen ecclīa specialiter pro clericis: licet sic se/
pe in canonibus accipiat. Uoluit ergo saluator/ꝙ pecca/
tum delinquentis post secretā correptionem/⁊ testiū adhi
bitionem/vltimo diceret alicui cōgregationi fideliū cleri/
coꝝ vel laicoꝝ: vel simul vtroꝝq̄: vt sic obiurgatio pluri/
morum eū corrigat: vt q̄ nō potuit pudore saluari: saluaret
opprobrijs: ⁊ vt rubore sequestrationis emendet: sit tibi si
cut ethnicus ⁊ publicanꝰ: vt dic̄ glo. interl. simul ⁊ margi/
nal. ¶ Qd̄ si dicis ecclie/a plerisq̄ exponit. i. prelato eccle
sie. Dico ꝙ expositio ista nō est cōtraria dictis: qꝛ prelatus
ecclie quilibet est q̄ preficit ad regēdū fideles: idē siquidē
est prelatꝰ ⁊ p̄sidens. Un̄ mos nōnullarū regionū habꝫ offi
ciales ⁊ ptātes laicales noiare p̄positos vel presidentes: ⁊
ideo hec replica magis est ad oppositum. ¶ X Ad inno
centiū dicit vt. s. in solutiōe ṗme rōnis dictū est: ꝙ ad eccle
siā spectat duplex punitio seu correctio. Una est in foro pe
nitentiali. Alia in foro cōtentioso. Prima ptinet ad iudicē
ecclesiasticū respectu cuiuscūq̄ christiani ꝓ quocūq̄ pctō:
⁊ de illa loquit illa decretalis Nouit. ⁊ multe alie in eandē
sniam sonantes. Scd̄a punitio seu correctio nō spectat vni
uersaliter/⁊ quātū ad oēm penā infligendā/ad iudicē eccle
siasticū. Sic eīn tolleret oīs ptās corrigēdi crimina a secu/
lari ptāte: qd̄ est manifeste cōtra scripturā sacram apłi Ro.
xiij. ⁊ alias. s. allegatas. etiā cōtra canonicas sanctiōes. Nā
xxiij. q. v. Incestuosi. dicitur. Incestuosi parricide homicide
multi apud nos reperiunt: sꝫ aliq̄ ex illis nolūt sacerdotuꝫ
admonitionibꝰ aurē accōmodare: volentes in pristinis ꝑdu/
rare criminibꝰ: quos oportet ꝑ secularis potentie discipli/
nā a tam praua cōsuetudine coercere: qui ꝑ salutifera sacer/
dotū monita noluerūt reuerti. Et btūs Aug. sup eplām ad
Ro. c. q. sunt quedā. Sūt inquit quedā enormia flagitia q̄
potiꝰ ꝑ mūdi iudices: q̄ ꝑ antistites ⁊ rectores ecclīaꝝ vin
dicant. Sicut est cū quis interficit pōtificem apostolicum
episcopū/presbyterū/siue diaconum. Hmōi reos/reges ⁊
ṗncipes mūdi dānant: ergo nō sine causa gladiū portant:
qꝛ talia scelera dōiudicāt. Sunt eīn maxime cōstituti ꝓpter
homicidas/raptores: vt etiā illos dānent: ⁊ alios suo timo
re cōpescāt. ¶ Ex quibꝰ videt sequi: ꝙ illa crimina nō sunt
ꝑ iudicem ecclīasticū punienda. Neq̄ eīn licet fidelibꝰ ṗiu/
dicare impatori: ⁊ laice potestati: fidelibꝰ plus q̄ infidelibꝰ
nec debent magis istis q̄ illis preiudicare/vsurpādo ptā/
tem puniendi reos/q̄ sunt puniendi ꝑ eos/q̄ in negando
eis censum. Cum dixerit dn̄s Matth. xxij. Reddite q̄ sunt
cesaris cesari. Nec voluit ꝙ aliquis fidelis vsurparet sibi
aliquā dignitatē tpalem in preiudiciū impatoris infidelis.
In cuiꝰ signū noluit fieri rex: Ioh. vj. Ideo multo minus
preiudicandū est ptāti seculari fideliū. Sic nec Innocentiꝰ
voluit iurisditionē secularis ptātis minuere vel turbare: vt
in princi. eo. c. dicit: Licet sibi cōueniat de quolibet morta/
li iudicare in foro penitentiali: nō in foro ꝯtentioso de secu/
lari: nisi in casu quo scꝫ peccans esset de iurisditione tpali
ecclesie: aut quo ptās secularis esset negligens in corrigen
do: aut dū peccatū quidem notū est: psona vo ignota: quō
quādoq̄ excōmunicat quisquis cōmisit hoc furtū: licet fur
ignoret. Et in alijs casibꝰ ad hoc reducibilibꝰ: vt. s. dictum
est. ¶ Y Ad autoritatē beati Pauli. j. ad Cor. vj. dicit ꝙ
apłs ꝓhibet fideles causas cōtra alios fideles agere coraꝫ
infidelibus iudicibꝰ: nō corā secularibꝰ fidelibꝰ. Neq̄ tm̄ in
tendit ꝓhibere corinthios in omni casu apud infideles iu/
dicari: neq̄ ꝙ soli fideles debēt secularia iudicare. Sic eīn
tam verbis q̄ factis esset sibimetipsi cōtrarius. Sed illos
solūmodo reprehēdit: qui indiscrete maliciose ⁊ cū scanda
lo apud infideles ⁊ iniquos iudicari volebāt. Nec facit ad
ꝓpositū: qꝛ nō reprehendit iudiciū seculariū: sed infideliū.
Unde dicit: Secularia iudicia si habueritis: cōtēptibiles
qui sunt in ecclīa: illos cōstituite ad iudicandū. Cōtempti
biles illos nō estimo clericos fuisse: q̄ altiorē laicis gradū
in ecclīa sortiunt. Hanc materiā late ⁊ ꝓfunde ꝓsequit ve/
nerabilis Guil. Ocka in suo dial. li. vj. partis prime. ⁊ par
te. iij. tract. ij. lib. ij. Et tantum de illa materia.

¶ Lectio. lxxvj. A

Ostēso quomō iniu/
riantibus nobis dimittenda sunt debita: vt
nostra quoq̄ nobis a deo dimittant: restant
aliqua dubia breuiter dissoluēda. ¶ Primū
vtrū offensus teneat offendēti exteriores di
lectionis effectꝰ ⁊ signa exhibere. Et videt ꝙ sic: Nā offen/
sus tenet offendenteꝫ diligere: vt. s. dictū est. Sed dilectio
vera nō est sine opere: s'm illud beati Greg. in homelia. iij.
Amor dei ociosus esse nō pōt: magna eīn operat si est: aut
si operari desinit: amor nō est. Unde ꝓbatio dilectiōis/exhi
bitio est operis. ¶ Item nullus debet habere simulatā di
lectionē. s'm illud Aug. Simulata equitas duplex est iniq̄
ta. Sꝫ dilectio sine ope vera nō est: sꝫ simulata. Un̄. j. Ioh.
iij. Nō diligamꝰ vbo neq̄ lingua: sꝫ opere ⁊ veritate. Hinc
Mat. v. dr̄. Diligite inimicos vestros: ⁊ bn̄facite his qui
oderūt vos: ⁊ orate ꝓ ꝑsequētibꝰ ⁊ calūniātibꝰ vos: vt sitis
filij patris vestri: q̄ solem suū oriri facit sup bonos ⁊ malos
⁊ pluit sup iustos ⁊ iniustos. Ubi christus affectioni addi/
dit opus: ⁊ cū hoc exemplū celestis patris: qd̄ imitari opor
tet. Et Exod. xxiij. Si occurreris boui inimici tui aut asino
erranti: reduc ad eum. Si videris asinū odientis te iacen
tem sub onere: nō pertrāsibis sed subleuabis cum eo. Ecce
non tantum precepit dn̄s dilectionem: sed etiam opus ex/
terius. Item abnegare hmōi signa familiaritatis ⁊ sua be/
neficia: quedam vindicta est. Homo aūt tenetur non vin/
dicare

dicare vt dictū est. Et Ro. xij. ca. Non vosmetipsos defen
dentes charissimi sed date locū ire. Et Leui. xix. Nō q̄ras
vltionē: nec memor eris iniurie ciuiū tuoꝝ. ¶ Sed in op
positū est qđ dicit Aug. ꝛ allegat mgr̄ in. iij. dis. xxx. Ma
gnū est erga eū q̄ tibi nihil mali fecit: esse beniuolū ꝛ be
neficū. Illud multo grādius ꝛ magnificētissime bonita
tis est: vt tuū inimicū diligas: ꝛ eū q̄ tibi malum vult et si
pōt facit: tu semꝑ bonū velis: faciasq̧ cū possis. Et sequi
tur. Tamen q: hoc taȝ magnū bonū tante multitudinis
nō est: quantā credim⁹ exaudiri cuȝ dr̄ in orōne: Dimitte
nobis debita nostra sicut ꝛ nos dimittim⁹ debitorib⁹ no
stris. Proculdubio v̄ba hui⁹ sponsionis implenꝑ: si hō
qui nondū ita ꝑfecit vt etiā diligat inimicū: tn̄ qn̄ rogaꝑ
ab hoīe qui peccauit in eum: vt ei dimittat: dimittat ei ex
corde: qui etiā sibi roganti vult dimitti cum orat ꝛ dicit:
Dimitte nobis debita nr̄a sicut ꝛ nos dimittim⁹ debitori
bus nostris. Ubi videꝑ velle Aug. ꝙ nō teneꝑ q̄s dimit
tere inimico non petenti. Si aūt remissionē inimicus pe
tierit: iā nō est inimicus sed amicus: vt ibidē subdit Aug.
Itēȝ glo. Math. v. dicit. Benefacere inimicis ꝛ orare ꝑ
eis est cumulus ꝑfectiōis. Ad illa aūt q̄ ꝑfectiōis sunt nō
oēs tenentur. ¶ B Ad dubiū dicendū post scotum in
iij. dist. xxx. Quia dilectiōis inimici p̄ceptum est affirma
tiuū: ꝛ ideo magis obligat ne contrariū eius insiat: q̄ ꝙ
actus positiuus circa inimicū eliciaꝑ. Nā quoad p̄mū hȝ
vim p̄cepti negatiui: ideo obligat pro semꝑ. Sed quoad
scōm obligat ꝑ tp̄e ꝛ loco ꝛc. Un̄ quoad primū obligat
semꝑ ꝛ ꝑ semꝑ: ne inimicus odiaꝑ: ꝛ ne q̄s nolit inimico
suo eternā salutē: ꝛ bona spūalia ad hāc ordinātia. Non
eñ stat cū dilectiōe charitatiua nolle deuȝ diligi ab alio
cui⁹ amicitia nesciꝑ ei displicere: ꝛ hoc ꝯdiligi: siue in ra
tione boni honesti scȝ ꝑpter deū: siue in rōne boni cōmo
di diligētis: qđ nolle esset nolle inimico salutem. Et pari
rōne non stat cū dilectione dei nolle inimico illa bona ꝑ
q̄ inducit ac ꝑmoueꝑ ad diligendū deū: ꝛ ꝑ hoc ad cōse
quēdum salutē. Cetera bona indifferentia possum q̄nq̧
nolle inimico: ꝑ quāto ea sunt impeditiua ad bona spūa
lia: aut boni cōis preponēdi bono spūali: quō etiā q̄liber
sibiipsi pōt illa nolle: ꝛ de hoc latius supra lectōe. lxxiij.
Sed quantū ad actū positiuū dr̄: ꝙ extra casum necessi
tatis nō teneꝑ elicere actū dilectionis etiā interiorls cir
ca inimicū: q: nec teneꝑ cogitare de inimico. In casu vo
necessitatis: puta quo sine eo h̄re nō posset necessaria si
bi ad attingendū ad dilectionē dei: puta si est ignarus: ꝛ
sine eius doctrina nō posset cōuerti ad deuȝ / ꝛ veritatis
cognitionē: aut si est malus / ꝛ sine eius correctione non
posset cōuerti ad bonū ꝛ similib⁹: tūc eñ teneꝑ aliq̄s nō
solū velle bonū finale inimico sicut cuilibet ꝑximo: sed
etiā bona necessaria ei ad ꝯsequendū salutē: ꝛ nō solum
velle volūtate interiore: sed etiā ꝑsequēdi volūtate effi
caci ꝛ exteriori opatione: si adest facultas. Et idē de bo
nis exteriorib⁹ sine q̄bus nō pōt ꝯsequi vitā eternā. Un̄
in extrema necessitate ꝯstituto teneꝑ ministrare alimēta:
ꝛ a periculo mortis eruere si pōt: dū illa fuerint necessa
ria ad salutē. vn̄ Prouer. xxv. ꝛ ad Rom. xij. Si esurierit
inimicus tuus ciba illū: si sitit / potū da illi. intelligendū
est in necessitate. Extra aūt casum necessitatis / no teneꝑ
ad bn̄ficia inimico exhibēda: sicut nec amico. ¶ C Ex
illis sequūtur aliq̄ correlaria: q̄bus particulari⁹ patet so
lutio dubij moti. Primū: A cōibus orōnib⁹ q̄ fiūt ꝑ eccle
sia inimicus excludi nō dȝ. Patet nā q̄ sic excluderet: nol
let ei bona salutaria: qđ est ꝯtra negatiuū in h̄ p̄cepto in
clusum. In illa eñ orōne teneꝑ eā velle valere cuilibet:
ꝛ bono ꝛ malo ad bonū spūale. Sicut eēt malus stoma
chus: q̄ nollet sustentationē valere sustētationi manus.
Ita nō est bonū mēbrū in eccl̄ia qđ nollet bonū actuȝ ꝑ
se ꝛ ꝑ tota eccl̄ia dei: ꝛ ita oībus mēbris eccl̄ie valere ꝑ
quāto deus illud acceptat ꝑ quāto pōt sibi ꝛ alijs vale
re. ¶ Scōm correlariū: Effectus ꝛ signa exteriora dile
ctionis q̄ in cōi oībus exhibenꝑ: inimico negari nō debēt

Hoc ꝑbat beatus Tho. scđa scđe. q. xxv. ar. ix. Quia effe
ctus ꝛ signa charitatis: q̄ ex interiori dilectione ꝑcedunt
ꝑpoꝛtionari debēt interiori dilectioni. Dilectio aūt inte
rior ad inimicuȝ in cōi est de necessitate p̄cepti absolute.
In spāli aūt non absolute: sed s̄m preparationē animi: ꝛ
hoc s̄m moderationē supradictā. Sunt aūt quedā signa
ꝛ beneficia dilectionis: q̄ exhibenꝑ proximis in cōi: vt cū
aliqđ beneficium impendit aliquis toti cōmunitati: ꝛ ta
lia bn̄ficia vel signa dilectionis inimicis exhibere est de
necessitate salutis ꝛ p̄cepti. Hoc eñ non exhibere inimi
cis / ꝑtineret ad liuorem vindicte. Hec Tho. Ex illo vide
tur sequi ꝙ cōmunis salutatio que oībus fidelib⁹ occur
rentibus opratur: inimicis occurrentib⁹ nō est subtrahē
da: nisi inimicus ex his deteriorari timeretur. Et hoc fo
re estimo de necessitate salutis: si verisimiliter presume
ret quis per hoc inimicū suū dn̄o lucrari: aut scandalum
pusilloꝝ ex subtractione signoruȝ charitatis remouere.
Qđ ex supradictis de fraterna correptione ostendi pōt.
¶ Tertiū correlariū: Spūalia familiaritatis signa ꝛ be
neficij effectus nō tenetur quis impendere inimico: nisi
s̄m preparationē animi: vt exhibeantur in casu necessita
tis. Nam illa extra casum necessitatis exhiberi: ꝑtinet ad
ꝑfectionē charitatis tanq̄ opus superogationis. Patet:
q: illi effectus ꝑcedunt ex mera liberalitate: ꝛ nō ex pre
cepti necessitate: etiaȝ quoad amicos: ḡ multo min⁹ q̄ad
inimicos. Illa sunt de intentione Alex. de ales parte. iij.
q. lxvij. ꝛ Bonauē. in. iij. dist. xxx. Per hoc ad rōnes ante
oppositum dr̄ ꝙ oēs loquūtur in casu necessitatis. Nā
dilectio operaꝑ vbi est: nec est ociosa: neq̧ ficta qua pre
paratur animus ad opus exterius nō semꝑ exhibendū:
sed dum oportet: hoc est in articulo necessitatis. Uel lo
quūtur quantū ad cōmunia beneficia charitatis: ad qđ
facit exemplū patris celestis: q̄ facit solē suū oriri suꝑ bo
nos ꝛ malos ꝛc. Multa tn̄ spūalia ꝛ gratuita bona in
fundit bonis: que nō infundit malis. Sic subtractio cō
muniū beneficioꝝ ꝑtinere posset ad vindictam: nō autē
beneficioꝝ particulariū: que nōnūq̄ amicis subtrahūꝑ.
¶ D Ad rōnes post oppositū. Ad illud be. Aug. diciꝑ
ꝙ loquitur de dilectione affectiua ꝛ effectiua: nedum in
tp̄e necessitatis: sed etiam quotiēs opportunitas occur
rit. Un̄ ait. Ei qui tibi malū vult ꝛ si pōt facit: tn̄ semper
bonū velis faciasq̧ cū possis. Et h̄ nō est oīm in charita
te existentiū: sed tn̄ ꝑfectoꝝ. Simil̄r ad glo. dr̄ ꝙ benefa
cere inimicis extra casum necessitatis ꝛ in beneficijs par
ticularibus / ꝑtinet ad cumulū perfectionis: nō aūt in ca
su necessitatis: sed in beneficijs cōibus. Uel dr̄ ꝙ est per
fectio necessitatis siue necessaria ad salutem: que ꝯsistit
in obseruantia preceptoꝝ. (Et est ꝑfectio superogatiōis
que cōsistit in obseruatione ꝯsiliorum cū preceptis.) Ad
cumulum p̄me ꝑfectionis ꝑtinet beneficientie effect⁹ in
necessarijs ad salutē ꝛ etiam in cōibus. In particularib⁹
aūt benefacere ꝑtinet ad cumulū ꝑfectionis secūdo mō
dicte. ¶ E Scōm dubiū est. Utrū offendēs alterū te
netur petere veniam ab offenso vt sibi ignoscat: ꝛ in sui
amicitiā resumat. Et videꝑ ꝙ sic per illud saluatoris. Si
offers munus tuum ad altare: ꝛ recordatus fueris: quia Mat. v.
frater tuus habet aliq̄d aduersum te: scȝ q: eū lesisti: re
linque ibi munus tuū ante altare: ꝛ vade prius reconcilia
ri fratri tuo: ꝛ tūc veniēs offeres munus tuuȝ. Ex quib⁹
clare sequi videꝑ ꝙ necessario p̄cedat fratris reconcilia
tio: vt opus bonū deo oblatū / placeat deo. Quilibet aūt
teneꝑ offerre deo mun⁹ bone voluntatis: s̄m illud Pro
uerb. xxiij. Fili p̄be mihi cor tuū. Cor poniꝑ ꝑ volūtate: ḡ
teneꝑ reconciliari fratri quē lesit iniuste ¶ In oppositū
illud esset periculosum: ꝛ vergere posset in periculū vite
eius q̄ veniā peteret atq̧ fame. Ut si quis furto aliquid
subtraxisset: si veniā ꝑ furto cōmisso peteret: posset of
fensus eū accusare: ꝛ ad interitū eius agere: ꝛ cū publi
ce diffamare. Quilibet aūt teneꝑ vitā suā sustentare: ꝛ fa
mā suā dum ꝑ hoc alius in fama nō iniuste lediꝑ: celare

ac conseruare. ¶ F Ad hoc dubium videtur sub distin
ctione respōdendū: q2 aut offensa est offenso nota simul
cū offendente: aut offendēs est incognitus. Si scḋm: sic
nō tenet offendēs vocaliter ꝛ apte veniā petere ac recō
ciliari offenso: sicut nō est aperte offensus. apte dico quā
tum ad ꝑsonā offendentē q̄ sibi incognita est: licet offen
sio sit nota. Sufficit em̄ tunc offendenti ad salutē: ꝙ dole
at corde: ꝙ ꝓximū iniuste ꝛ ꝯtra deū offendit: illud ꝙ̄ tē
pore opportuno velit ꝯfiteri: ꝛ oē damnū illatū ꝓximo
qualecūq3 fuerit in aīa corpore fama aut rebus fortune
quātocius facultas aderit: refundere modis possibilib⁹
ꝛ cōgruis. Frustra em̄ offendēs se publicaret offenso in
periculū vtriusq3. Offenso: q2 ꝑ hoc ad indignationem ꝛ
iram aut inuidiā accendi posset. Et sui offendentis: fame
sc3 ꝛ vite: vt argutū est post oppositum. Et huic ꝯcordat
glo. sup textu allegato. Si ergo offers. Scḋm litteraz in
quit hoc absurdū est. Est ḡ in interiore tēplo altare idest
fides: cui quodlibet mun⁹. idest psalm⁹/hymnu⁹/oratio ꝛ
hmōi nisi sit innixū: nō est deo placitū. Et ibi. i. cū in cor
de qḋ est tēpluz interius tale munus oblaturus es: si in
mentē veneris ꝙ frater tuus habet aliquid aduersum te
quē tu lesisti. Si em̄ ipse te lesit: nō ipse sed tu habes ad
uersus eū: nec tūc oportet te veniā petere sed dare: sicut
vis tibi dimitti. Sequit: Uade nō pedibus: s3 animo hu
miliato/te ꝓsternas in ꝯspectu illius cui oblaturus es.
Et p̄misit. Non em̄ mun⁹ repellit sc3 deus: sed charitatē
ꝓximi q̄rit sine qua nemo ad charitatē dei ꝑuenit. Prius
charitatē ꝓximo exoluat: q̄ mun⁹ suū deo placere optat.
Ecce quō tota reconciliatio illa fieri pōt intus in corde
offendentis corā deo. Si vero offendēs not⁹ est offenso:
aut est p̄sens offenso: aut nō. Si nō est p̄sens: nec ei⁹ pre
sentia cōmode hri pōt: sufficit reconciliatio interior q̄ di
cta est. Si vo p̄ns fuerit: debet etiā vocaliter veniā ab eo
petendo sibi recōciliari. Et hoc vult etiā glo. allegata q̄
p̄misis addidit: vel petēdo veniā si p̄sens est. Idē vult
Hugo cardinalis ꝛ Nico. de lyra sup eodez textu dicens.
Hoc sc3 vade p̄us reconciliari ꝛc. pōt intelligi dupliciter
Uno mō pedibus corporis: ꝛ hoc debet fieri: si cōmode
possit haberi fratris offensi p̄sentia. Si aūt nō possit: suf
ficit ire ad eū pedibus mētis: qḋ fit qn̄ habet ꝓpositum
satisfaciēdi loco ꝛ tpe cōpetenti. Et hoc mō vtit ecclesia
romana: q̄ reuz ꝯfitentē absoluit: ꝛ sibi satisfactionē leso
fiendā imponit. Hec lyra. Et ꝑ hoc patet solutio rationū
ante ꝛ post oppositū inductarū. ¶ G Tertiū dubium
Utrū qui odiū seu rancorē in mente seruat ꝯtra ꝓximū:
dicendo orationē dn̄icā: dicere debeat hanc q̄ntam parti
culā: Dimitte nobis debita nostra sicut ꝛ nos di. de. nr̄is
¶ Respondet ꝙ talis frustra petit quoad se pctī sui re
missionē qui nō dimittit aliꝫ: vt patet ex verbis xp̄i supra
allegatis: imo nociua sibi videt hec petitio si ꝑ se illam
porrigat patri celesti: pro quāto mēdacio inniti videt di
cens se dimittere suis debitorib⁹: cum tn̄ ꝯtra eos odiuz
seruat ꝛ rancorē. Pro quo satisfaciunt autoritates supra
posite lec. lxxiij. Nec tn̄ ꝓpter hoc ab hac orōne debet ab
stinere fm̄ scm̄ Bonauē. q2 ex hoc amplius pctm̄ suum
aggrauaret arcendo se ab illis saluberrimis petitionib⁹
quas ipsemet dn̄s docuit ꝛ nos orare monuit. Un̄ orare
eam debet in ꝑsona eccl̄ie. Et sic eam orando in ꝑsona ec
clesie/nō mentit: q2 illa vt pia mater suis ꝑsecutoribus ꝛ
debitorib⁹ libēter ignoscit: imo vt de⁹ ignoscat: fideliter
orat dicēs: Orem⁹ ꝓ ꝑsequētib⁹ ꝛ calūniantib⁹ nos. S3
nec orādo dn̄icam orōnē/hanc particulā: Sicut ꝛ nos di
mittim⁹ debitorib⁹ nr̄is: omittere d3. Graui⁹ em̄ peccaret
si orōnē a xp̄o institutā: ꝛ nobis traditā restringeret: syn
coparet: aut quōlibet mutaret. Un̄ ꝯtra tales be. Johā.
chry. sup matth. ait. Multi volētes dare veniā in se pec
cantibus/refugiūt illam orōnē dicere. Et subdit. Stulti
sunt: q2 q̄ nō sic orat vt xp̄s docuit: nō est xp̄i discipulus.
Nec etiā pater celestis libēter audit orōnē: quā filius nō
dictauit. Cognoscit em̄ pater filiꝫ sui sensum ꝛ verba: nec
suscipit que humana vsurpatio cogitauit: sed que christi
sapientia exposuit. Et abbas Isaac coll. ix. de eodem lo
quens ait. Ideoq3 si clementer volumus iudicari: nos ꝙ̄
erga illos: qui in nos deliquerūt: oportet esse clementes
Tantū em̄ remittetur nobis: quātum nos remiserimus
eis/qui nobis quacūq3 malignitate nocuerūt: qḋ forni
dantes nōnulli cū in ecclesia hec oratio ab vniuersa ple
be concinitur: hūc locum taciti p̄termittunt: ne sc3 semet
ipsos obligare potius ꝙ̄ excusare sua ꝓfessione videan
tur. Non intelligentes ꝙ frustra cauillationes has iudi
ci omniū pretendere moliant: q̄ quēadmodum iudicatu
rus sit supplicibus suis voluit demōstrare. Du3 em̄ erga
nos nō vult imitis atq3 inexorabilis inueniri: formā sui
iudiciꝫ designauit: vt quēadmodum nos ab illo iudicari
cupimus: ita nostros fratres si quid in nos deliquerint:
iudicemus: q2 iudicium sine misericordia fiet ei: qui non
fecit mi am. Hec ibi. Necessariū itaq3 est vnicuiq3 vt nō re
tineat fraternū odiū: q̄ten⁹ hec dn̄ica oratio ad se sortiat
effectum: alioq̄n deo mentit di. Sicut ꝛ nos dimittimus
debi. nostris. Qḋ si indurat⁹ odiū seruare statuit: ꝛ in eo
ꝑtinaciter ꝑsistere: orationē dn̄icā nō mutet: nec in perso
na sua: s3 ecclesie eā dicat. Sic em̄ licet sibi inutiliter oret
petendo pctī sui remissionē quo ipse carere nō vult: s3 in
eo permanere: tn̄ vitat pctm̄ mendaciꝫ dicendo: Sicut ꝛ
nos dimit. debi. nostris. Quia licet ipse nō dimittat: eccle
sia tn̄ in cuius persona loquit: debitoribus suis libenter
ignoscit: vt dictū est. ¶ H Ex his oibus dicens hāc ora
tionē ex animo ita mentis affectuz formet: Pater noster
clementissime: qui es in celis dominātissima maiestate ꝛ
in terris omnib⁹ in tua ditione positis: qui claue3 habes
dauid: claudis ꝛ nemo aperit: apis ꝛ nemo claudit. So
lus quippe pctā dimittis: dimitte nobis miseris debita
nostra: oīa ꝛ singula: q̄bus venialiter criminaliterq3 q̄ti
die super arenā maris ꝓpria ꝛ temeraria volūtate maie
statē tuā offendim⁹. Dimitte inquā: ꝛ quātum ad reatuz
culpe/quo iram tuā prouocauimus: ꝛ quoad reatum pe
ne: quē te ꝓuocando/incidimus: nec soluere possumus
neq3 satisfacere. Auferat ḡ atq3 deleat reatū oem magna
ac sufficientissima vnigeniti tui satisfactio: sacrificium sc3
vespertinū in cruce pro omniū pctīs oblatum. Sic ꝙ̄ in
flexibilem iusticie tue rigorem nimia tua charitas (qua
sic mundum dilexisti: vt filium tuū vnigenitum dares: in
quo quoq3 vt nobis parceres nō pepercisti: sed ꝓ nobis
in mortem tradidisti) tēperet: vt omni debito cōpensato
nos ꝑditos/nostris penitētie operibus ex equo respon
dere nō potentes: plene tibi reconciliet: ꝛ gratiam resti
tuat augmentatā. Et q2 tu pater: p̄nceps pacis: domesti
cos tuos pacificos concordes ꝛ vnanimes in domo tua
que est ecclesia: esse precipis: vt qui filiꝫ dei esse ceperint
in dei pace ꝑmaneant: ꝛ quibus spūs vnus est: vnus sit
ꝛ animus ꝛ sensus: vnde ꝛ orandi hanc regulam nobis
tradidisti: qua custodita/orō nostra repudiū nō patiet.
Quaten⁹ sicut nobis debita nostra a te dimitti volum⁹:
ita ꝛ nos nostris debitorib⁹ dimittamus. Oramus te pa
ter noster largissime: da verā cordibus nostris cū oibus
pacem ꝛ dilectionē: vt per te ꝛ ꝓpter te/nedū oibus in
iurias nobis irrogantibus/iniurias ipsas dimittamus:
vindictam nullā appetendo. Sed eos nō minus diliga
mus: cuncta ad salutem eis ꝓfutura/ꝑ nostra facultate
impendendo: beneficiꝫ trahendo: precibus iuuādo: in
struendo exēplis: monitionib⁹ corripiēdo fraternis: de
bita coertione resistendo ausibus eoꝝ malignis: quate
nus idipm̄ nobis a te misericorditer impendat: quo di
missis antea actis male pctīs/a futuris preseruari merea
mur criminib⁹: ꝛ delictis. Dimitte q̄sumus o pater mise
ricordiarū q̄ cōmisimus: quaten⁹ spūssancti eruditione
ꝑdocti: rubiginē inuidie charitatis igne cōsumētes: pctā
nostra humiliter agnoscēdo: ꝛ aliena fideliter ignoscen
do: sic vtraq3 lugeam⁹ tpaliter: vt eterna ꝯsolatiōe pari
ter gaudeamus. Amen. ¶ Lectio. lxxvij.

Et ne nos inducas

in tẽtationẽ. ¶ Postq̃ oratũ est pro ablatione maximi mali: quod est culpe reat⁹: in hac petitiõe sexta/petit̃ ablatio mediocris mali in maximũ inducẽtis: quod est tẽtatio: ad peccandũ: que est occasio recidiui lapsus. Et quidẽ cõgrue et necessario p̃misse petitiõi: qua nobis peccata dimitti postulauim⁹: hec sequẽs de p̃seruatiõe in tẽtatiõe ad pctm̃ inducente/ subnectit̃: qm̃ adeo vita nostra fragilitati mutabilitatiq̃ subiecta est: vt nũq̃ in eodẽ statu p̃maneat: fluctuetq̃ di-
Pã.ciij. uersarũ tẽtationũ impulsib⁹ huc illucq̃ agitata. Sũt em̃ in hoc mari magno ꝛ spacioso reptilia quoꝝ nõ est numerus: ꝛ aĩalia pusilla cũ magnis. i. varia ꝛ multiplicia tẽtationũ genera: quib⁹ quasi q̃busdaʒ funiculis ꝛ retib⁹ infirma aĩa quotidie querit̃ irretiri. Hinc recte petita debitorũ remissione/ optimo ordine ad potẽtissimũ patrẽ recurrim⁹: instanter petẽtes p̱ humilẽ orationẽ: Ne nos inducas in tẽtationẽ. ne scʒ purgata domo nostra a pctõꝝ sordib⁹: rursus tẽtatione victi/ in eadẽ aut maiora recidiuãtes: nouissima nostra fiãt p̱iorib⁹ peiora. Undiq̃ em̃ nobis parant̃ insidie: vndiq̃ tela iaciunt̃. Insurgit ꝯtra nos caro: trahit mũdus: insidiat̃ diabol⁹. Suggerit caro voluptatẽ: mũdus vanitatẽ: diabol⁹ iniq̃tatẽ. Caro mollia: mũdus inania: diabol⁹ mortifera. Caro infestat per lasciua desideria: mũdus p̱ p̱spera et aduersa: diabol⁹ p̱ turpitudines ꝛ vitia. Quorsum nos vertim⁹: tẽtationũ laqueos ad capiendas aĩas inuenim⁹. Insidiant̃ nobis hi nostri inimici: ꝛ vndiq̃ nos deñcere festinant. In esu et potu: in opere ꝛ verbo: in vigilia ꝛ somno: in cogitatu ꝛ delectatione: in diuitiis ꝛ paupertate. In sciẽtia ꝛ humilitate. In cõtinẽtia ꝛ parcitate. In patiẽtia ꝛ rigore: ꝛ in omni nobis materia occurrẽte. De quo beatus Berñ. in de miseria hominis ita inq̃t. Inimici animã meã circumdederunt: corp⁹ mũdus ꝛ diabolus. Corp⁹ fugere nõ possuʒ nec fugare: circũferre id necesse est: qm̃ alligatũ est mihi Perimere nõ licet: sustentare cogor: cũ illud impinguo hostẽ aduersum me nutrio. Si em̃ satis comedo: ꝛ illud robustũ fuerit: sanitas eius mihi aduersat̃. Mũdus vo circũcingit me vndiq̃: ac p̱ q̃nq̃ sensus corporis mei q̃si p̱ portas sagittis suis vulnerat me: ꝛ mors intrat p̱ fenestras meas. Respicit oculus: ꝛ mẽtis sensum auertit. Audit auris: ꝛ intentionẽ cordis inflectit. Odoratus cogitationẽ bonã impedit. Os loquit̃ ꝛ fallit. Ardor libidinis parua occasione excitat̃: ꝛ nisi subito respuat̃: statim totum corpus occupat ꝛ estuat: vrit ꝛ incendit. Primo carnẽ tactam titillat. Deinde mentẽ meã maculat turpi delectatione: ad extremũ p̱ ꝯsensum prauitatis sibi mentẽ subiugat. Porro diabolus (quẽ videre nõ valeo: ꝛ ideo min⁹ cauere possum) ipse tetendit arcũ suũ: ꝛ in eo parauit sagittas suas: vt sagittet me in auro ꝛ argẽto: ꝛ in oĩbus his q̃bus abutimur: cũ illis male delectamur. His illaqueamur. Nec solũ laqueũ posuit: sʒ ꝛ viscum. Uiscus est amor possessionis: affect⁹ cognitionis: cupiditas honoris: ꝛ voluptas carnis/ q̃bus aĩa inuiscat̃ ꝛ irretitur: ne pẽnis contẽplationis p̱ plateas supne sion discurrere possit. Sagitte diaboli sunt: ira/ inuidia/ luxuria/ ꝛ cetera vitia: q̃bus aĩa vulnerat̃. Et q̃s est qui iacula ei⁹ ignea possit extinguere. Prochdolor his telis vulnerat̃ sepe fidelis aĩa. Heu mihi misero: vndiq̃ mihi bella: vndiq̃ volant tela: vndiq̃ tentamẽta: vndiq̃ pericula. Caro suggerit mollia: mũdus vana: diabolus amara. Quotiens carnalis tentatio mentem meã importune pulsat de cibo potu ꝛ somno: cetérisq̃ similib⁹ ad curã carnis p̱tinentibus: caro mihi loquit̃. Cũ vero de ambitione seculi: de iactantia: de arrogantia: cogitatio mala versat̃ in corde de mũdo est. Quãdo aũt ad irã ꝛ animi amaritudinẽ p̱uocor: suggestio diabolica est: cui nõ aliter q̃ ipsi diabolo resistendũ est. Caro mea de luto est: ideo lutosas ꝛ voluptuosas cogitationes ex illa habeo: vanas ꝛ curiosas de mũdo: amaras ꝛ maliciosas a diabolo. Isti tres inimici me impugnãt ꝛ p̱sequũtur: nũc occulte: nunc aperte: semp̱ aũt maliciose. Cõsiderãtes igit̃ q̱ nõ est pax in vita ista: q̃ plena est tentationib⁹: ꝛ adeo plena/ vt nõ immerito tentatio debeat appellari: vidẽtesq̃ defectũ nostrũ: ꝛ viriũ nostrarũ paruitatẽ: ꝯfugere nos docuit xp̃s ad patrẽ celestẽ: ꝛ petere: ne nos ĩducas in tẽtationẽ. ¶ B Et qm̃ sicut in ceteris q̃ oram⁹: nõ sufficit ad impetrandũ qd̃ petim⁹ solũ verba fundere: sed etiã ad obtinendũ petita p̱ virib⁹ laborare. Ita ꝛ in hac sexta petitiõe cuʒ dicim⁹: Et ne nos inducas in tẽtationẽ: etiã deo a quo petim⁹ p̃seruari collaborandũ est sagaciter ꝛ industriose: ne decepti tẽtationib⁹ p̱uertamur. Unde necessariũ est nobis tentationũ modos/ ac tẽtantiũ fraudes nõ ignorare. Pro quorum aliquali apertiõe quattuor vidẽda sunt. Primo q̃d nomine tentatiõis accipit̃: ac de ei⁹ descriptiõe. Scdo de tentationuʒ generalib⁹ modis ꝛ ei⁹ diuisione. Tertio de specialibus diaboli astutiis ꝛ tẽtationũ fraude. Quarto de remedioꝝ inquisitiõe. Per q̃ redeuntes ad tertiũ: hui⁹ petitionis intellect⁹ clari⁹ aperiet̃. Additis q̃busdaʒ dubiis p̱ fundamẽtaliori dicẽdoꝝ cognitiõe. ¶ Quãtũ ad p̱imũ/ aduertendũ q̱ tentare vt dicũt doc. circa dist. xxj. lib. ij. sententiarũ: nihil aliud est q̃ p̱bare aliq̃d seu experimentũ sumere vt aliquid de aliquo sciat̃. Un̄ tẽtare s̄m Tho par. j. q. cxiiij ar. ij. attribuit̃ deo: homini: ꝛ diabolo p̱prie. Attribuit̃ etiã (sed min⁹ p̱prie) carni ꝛ mũdo. Un̄ glo. Cassi. sup̱ illud psal. xxv. Proba me dñe ꝛ tẽta me. dicit: Tentat de⁹ vt erudiat: homo vt sciat: diabol⁹ vt seducat. Et de tẽtatione carnis ꝛ mũdi dicit̃ Iaco. j. Unusq̃sq̃ tentat̃ a sua cõcupiscẽtia: abstract⁹ ꝛ illect⁹. Cõcupiscentia vtriq̃ carnis vel oculoꝝ: q̃ simul ad carnẽ ꝛ mundũ p̱tinẽt. dicẽte Iohãne. Omne quod est in mũdo: cõcupiscentia carnis est: vel ꝯcupiscẽtia oculorũ: vel sup̱bia vi- .j. Io. ij.
te. Et sequit̃. Mũdus trãsit ꝛ cõcupiscẽtia eius. Un̄ sub hac generalitate põt sic describi. Tẽtare est experimentalẽ noticiã alicui⁹ in se vel in alio causare principaliter vel occasionaliter. ¶ Dicit̃ exp̱imẽtalẽ noticiaʒ: q: s̄m Alex. de ales. par. ij. q. cxvij. ꝛ scdm̃ Tho. par. j. q. cxiiij. Tẽtare est experiri. Un̄ noticia que p̱ rationẽ acquirit̃: nõ acq̃rit̃ tentatione. ¶ Dicit̃ alicui⁹/ scʒ nõ taliter noti. Un̄ sciens aliquid p̱ rationẽ vel fidẽ: nihilomin⁹ tẽtando põt illud sciri p̱ exp̱ientiã. ¶ Dicit̃ in se/ p̱pter hominẽ ꝛ demoneʒ tentantẽ: q̃ tentando experimẽtalẽ noticiã ei⁹ de quo tentant in se acquirũt. ¶ Dicit̃ vel in alio/ p̱pter deũ tentantem: q: de⁹ tentãdo nõ causat noticiã in se. Siquidẽ nihil de nouo cognoscit deus: q: noticia dei incausabilis est ꝛ eterna: est em̃ immutabilis diuina essentia. Causat autẽ noticiã experimentalẽ in illo quẽ tẽtat: vel in aliis quos scire facit de tẽtato qd̃ nesciebãt. ¶ C Et s̄m h̄ intelligẽda est omnis scriptura q̃ de⁹ d̃r tẽtare vt aliq̃d sciat. nõ q̱ de nouo aliq̃d sciat qd̃ nõ nouit: vel nũc aduertat qd̃ pri⁹ nõ aduertit: cũ oĩa immutabiliter eternaliter sciat anteq̃ fiant: sed q̱ aliquid tentatũ: vel alios de tentato experimentaliter scire faciat. sicut est illud Geñ. xxij. Tentauit de⁹ abraã. Et sequit̃. Nunc cognoui q̱ timeas dñm. i. cognoscere te feci. ¶ Dicit̃ principaliter/ p̱pter deũ hominem vel diabolũ: qui ex intẽtione cognoscẽdi aliquid de aliquo in se vel in alio tentat. ¶ Dicit̃ vel occasionaliter p̱pter carnẽ que tẽtare dicit̃: inquantũ cognosci põt per carnẽ pulsantẽ: vel mundũ aduersis repellentẽ: aut p̱speris allicientẽ: qualis sit homo: an virtute cõstans: an mobilis. Et talib⁹: carne scʒ ꝛ mũdo frequẽter vtit̃ diabolus: tanq̃ instrumẽtis ad tentandum. ¶ Ex hoc patet q̱ immediatus finis tentationis est scientia experimẽtalis. Verũ q̱ ille finis vt plurimũ ordinat̃ in aliũ finẽ bonuʒ vel malũ. Un̄ vt dicit sanct⁹ Bonauẽ. Oĩs tentãs intẽdit p̱bare vel approbare: aut probatuʒ ostendere. Hoc modo tentat de⁹: vt tentatũ scire faciat ꝛ experimẽtaliter cognoscere seipsum. Sic dicit̃ Deut. xiij. Tentat vos dñs deus vester: vt palã fiat vtrũ diligatis eũ an non ex toto

corde ⁊ in tota anima vestra. Et Sap. iij. Deus tentauit
eos: ⁊ inuenit eos dignos se. Tanq̃ aurū in fornace ꝓba
uit illos. Inuenit eos. idest inueniri ⁊ cognosci fecit illos
a seipsis ⁊ alijs dignos se. Sic nōnunq̃ tentat magister
discipulū in ꝯspectu alioꝝ de eo qđ nouit discipulū scire:
vt sic eius scientia alijs fiat nota. Tentat etiā qñqȝ hō se
vel aliū: vt sciat quid in eo sit. j. Reg. xvij. de dauid dr̄. Ce
pit tentare si armatus posset incedere. Et. iij. Reg. x. Ue
nit regina saba tentare salomonem in enigmatibus. Sic
nōnulli tentāt dñm: qui q̃si incerti experiri volūt dei vir
tutē. Sic filij israel deū frequēter tentauerūt in deserto:
vt dr̄ Nume. xiiij. Tentauerūt me iam ꝑ decē vices. Con
tra quos dr̄. Nō tentabis dñm deū tuū. Deut. vj. Tentās
etiā qñqȝ intendit vt tentatū reprobum faciat ⁊ seducat.
Sic tentat diabolus vt ad pctm̄ inducat. Sic dixit Pe.
Actuū. v. Cur tentauit cor tuū sathanas mentiri spiritui
scō ⁊ fraudari de ꝑcio agri. Etiā quādoqȝ licet pulsans
nō intendat: tñ ad eius pulsationē sequitur approbatio
vl' reprobatio hoīs. Sic caro tentat: qȝ ad eius titillatio
nē ꝓbatur hō si resistit: aut reprobaṫ si ꝯsentit. Sic dr̄ de
carne Jaco. j. Unusquisqȝ tentaṫ a sua cōcupiscentia ab
stractus ⁊ illectus. Et de mūdo habeṫ ad Heb. xj. Lapi
dati sunt: secti sunt: tentati sunt. Hec em̄ sancti a tyrānis
huius seculi passi sunt. Et Sap. xiiij. Creature dei facte
sunt in odiū: ⁊ in tentationē aīe hoīm ⁊ in muscipulā pe
dibus insipientiū. ¶ D Quāuis aūt tentari sic indiffe
renter accipiṫ in bono ⁊ malo: accipiṫ tñ sepe tm̄ in ma
lo. Sic accipiṫ a btō Jaco. in sua ca. c. j. Nemo cuȝ tentaṫ
dicat: qm̄ a deo tentatur. Et sequiṫ. Deus em̄ intentator
maloꝝ est: ipse aūt neminē tentat. Et illo mō capiēdo in
malo tentationē diffinit Cas. Tentatio est assimilatio bo
ni ad fallendū. Et de tali tentatiōe hic loq̃tur. Non em̄
petimus nō induci in tentationē: nisi quatenꝰ tentamur
ad malū. Et sic accipiendo tentare/est officiū ꝓpriū dia
boli: sicut dicit glo. interli. j. Thes. iij. sup illud. Ne forte
tentet vos is qui tentat. i. solꝰ diabolꝰ cuiꝰ officiū est ten
tare. Nā etsi homo aliquādo sic tētat: hoc agit inquantū
est minister diaboli. Quod vtinā diligēter attēderēt qui
vbis/factis/vestitu/nutibꝰ ⁊ signis alios solicitāt ad tur
pia mala ⁊ pctā: cuiꝰ in hoc sunt ministri: cuiꝰ vicarij: co
gnoscerentqȝ se in hoc agere et gerere propriuȝ diaboli
officiū: forsitan si nō timore: tñ pudore vilissime seruitu
tis retraherenṫ ab opere ⁊ moribꝰ tā peruersis. Sic etiā
ad malum tentaṫ homo ab obiecto delectabili vel trista
bili presente se/ vel in phātasia: quod trahit ⁊ mouet sen
sualitatē sibi naturaliter affectā: ⁊ per sensualitatē allicit
ipsam voluntatē ad cōsensum inordinatū fruendi eo cō
tra dictamē recte rationis. Et ita tentāt hominez diuitie:
honores: cetera obiecta delectabilia: etiā quādoqȝ terri
bilia ad incutiendū inordinatū timorē: licet hoc obiecta
non intendant: sunt tñ diaboli instrumēta: qui per hec in
tēdit hominē decipe ⁊ iducere ad peccandū. ¶ E Quā
tum ad secundū: licet plurime ponanṫ tētationū species
⁊ distinctiōes a sanctis quas collegit Alexan. de ales lo
co allegato ⁊ diffuse prosequiṫ: ⁊ ꝫm diuersa causarū ge
nera: sufficiat tñ hic tangere eas que sumunṫ a causa effi
ciente ⁊ formali. Nā de fine iam dictū est: ꝙ quedā tenta
tio fiat nude ad experiendum scientiā tentati: que fit per
questiones ⁊ argumēta ⁊ sophistrias. Alia ad probandū
vitā ⁊ mores. Tertia ad seducendū. de qua solū in propo
sito. ¶ Quantū ergo ad causam efficientē/ponit magi
ster in. ij. dist. xxj. duplicē tentationē: exteriorē ⁊ interiorē.
Exterior est qñ nobis exteriꝰ maluȝ sensibiliter suggeriṫ
verbo vel signo: vt ad peccati cōsensum tentatꝰ inclineṫ.
Que nihil aliud est: ꝙ ostensio alicuiꝰ obiecti sensibilis
a virtute exteriore: vt apprehendēs ad peccādū alliciaṫ.
Tētatio interior est motio hominis ad peccati cōsensum
orta ab aliqua virtute interiore siue sensibili exteriore: vt
cū ipsa oriṫ ex imaginatiōe memoria aut virtute motiua.
Et illa qñqȝ fit ab hoste; qñqȝ a carne. Qñqȝ em̄ imagi
natiua nostra moueṫ ab hoste mouēte species vel habitꝰ
in memoria sensitiua vel intellectiua reseruatas: ꝑ illas
cognitiuā ad cogitationes impuras blasphemas aut sor
didas: vt affectiuā moueat ad cōsensum. A carne spiritui
propter fomitis infectionē rebellante: dū quosdā bestia
les motꝰ ac illicitos in sensualitate excitat: ⁊ facile ad cō
sensum voluntatez inclinat. Et hec qñqȝ fit a carne sola:
qñqȝ simul ab hoste carnē mouēte. Sicut dicit apostolꝰ.
Datꝰ est mihi stimulꝰ carnis angelꝰ sathane vt me cola
phizet. ij. Corinth. xij. Et ꝫm hoc nō quelibet hominum
tentationes ⁊ pctā sunt a demone tanq̃ a causa directa ⁊
immediata: nec oīa peccata cōmittunṫ diabolo immedia
te instigante. Quippe multa fiunt a libero arbitrio/ et a
carnis corruptione. Unde diciṫ in ecclesiasticis dogmati
bus. Nō omnes cogitatiōes nostre male a diabolo exci
tanṫ: sed aliquotiēs ex arbitrij nostri motu emergūt. Et
Orige. Etiā si diabolꝰ nō esset: homines haberēt appeti
tū ciboꝝ ⁊ venereoꝝ. Circa q̃ multa inordinatio cōtingit:
nisi per rationē talis appetitꝰ refreneṫ. Refrenare aūt ⁊
ordinare hmōi appetitū subiacet libero arbitrio. Qua
re ex sola arbitrij negligētia in refrenādo sine speciali et
immediata instigatione diaboli cōtingere pōt pctm̄. Ue
runtñ omne pctm̄ hominis mediate vel immediate oriṫ
ex tentatiōe demonis. Ipse em̄ instigauit primū hominē
ad peccandū: ex cuiꝰ pctō in toto genere humano secuta
est quedaȝ ꝓnitas ad peccandū. Etiā omne pctm̄ oriṫ ex
tētatione aliqua. Nemo em̄ ad malū aspiciēs operaṫ. ꝫm
Diony. Omnis aūt tētatio est a demone vel carne: ⁊ ten
tatio a carne etiā est a demone tanq̃ a mouēte primo vel
mediato: qȝ tentatio carnis est ex eiꝰ corruptione: q̃ orta
est ex prima demonis tentatiōe. Et ꝫm hoc intelligenda
est autoritas beati Hiero. sup illud ps̄. Declina a malo ⁊
fac bonū. Mala oīa ex instinctu diaboli procedūt: sicut
bona ab instinctu dei. Ibi tñ (sicut) nō dicit omnimodā
similitudinē: qȝ bona oīa procedūt a deo immediate. Est
em̄ deꝰ causa immediata omniū positiuoꝝ effectuū. Ma
la vero procedūt ex instinctu diaboli nō oīa immediate:
sed quedā tm̄ mediate. Similiter ⁊ illa Diony. c. iiij. de di
uinis no. Multitudo demonū est causa omniū maloꝝ si
bi ⁊ alijs. Et illud Dam. Malicia et omnis immūdicia a
diabolo excogitate sunt. Et ad illā distinctionē etiā redu
citṫ illa: ꝙ omnis tentatio est ab hoste vel a carne. Quia
per tētationē ab hoste/intelligiṫ omnis tētatio exterior:
illa em̄ fit ab hoste qui exterioribꝰ vtiṫ sicut suis instru
mētis. Nō est tñ ita precisa sicut prior: qȝ mēbra magis co
incidūt: cū etiā tentatio a carne nōnunq̃ ꝓcedit ab hoste
carnē a sensualitatē mouēte: vt dictū est. ¶ F De diui
sione tētationis que sumiṫ a causa formali id est a modo
tentandi/cōsequēter aduertendū: ꝙ oīs tentatio tendēs
inducere ad peccatū pōt (a quocūqȝ fiat) ad duos redu
ci modos: qȝ aut fit ꝑ blāda ⁊ cōcupiscibilia: aut ꝑ tristia
⁊ timēda. Unde beatꝰ Aug. sup illud ps̄. lxxix. Incēsa igni
⁊ suffossa ab increpatiōe vultus tui peribūt. dicit. Omnia
pctā due res faciunt in homine: scȝ cupiditas: id est amor
inordinatꝰ creaturarum rerum: ⁊ timor. Subdit. Et videte
vtrū possunt esse pctā nisi aut cupiendo scȝ delectabilia:
aut timēdo/tristia scȝ ⁊ aspera. Et ponit exemplū. Uult
aliquis vt dicas falsum testimoniū: ⁊ forte ꝓ illo ꝓmittit
munera. Attēdis deū ⁊ dicis in animo tuo. Quid ꝓdest Math. xvi.
hoī si vniuersuȝ mūdū lucreṫ: aīe vo sue detrimētū patia
tur. Certe nō abducor lucro vt ꝑdam aiam meā. Ideo il Mar. viij.
le tentans cōuertit se ad metū: q̃ lucro ꝓficere nō potuit Luce. ix.
⁊ incipit minari dānū/expulsionē/cedes/fortassis ⁊ mor
tem: vt si cupiditas nō valuit: fortassis timor ille valebit
vt pecces. Et infra. Que sunt pctā succēsa igni: ⁊ q̃ suffos
sa. Rñdet: que fecerat amor malus tanq̃ igne accēderat
⁊ q̃ fecerat timor malus tanq̃ effoderat. Et de hoc glosa
sup eodē ps̄. ait. Incēsa. idest pctā: sed incēsa sunt q̃ facit
cupiditas amens. Suffossa que timor male iacēs. Et hec
sunt oīa pctā: qȝ oīa sunt ꝓpter cupiditatē vel timorē.

Que nō capit cupiditas vincit timor. Sic econtra: amor dei ⁊ timor eius ducit ad oē bonū. Ut bene tibi sit: times Ne male tibi sit: hoc age in deo nō ī seculo. Utrūq3 amor incendit: utrūq3 timor humiliat. De bono dr̄. Fodiā circa illam ⁊ mittā stercora. Fossa significat piā humilitatē timētis. Stercora viles sordes penitētie. De igne aūt boni amoris dr̄: Ignem veni mittere in terraz: ⁊ quid volo nisi vt ardeat. Hec glo. Licet aūt his duobus modis tentatio agit: nullus tn̄ timor vincitur: nisi amore capiatur. Qui em̄ timet dāna/iniuriā vel molestias: ideo timet: qr seipsuz amat: ⁊ quia se amat: ideo molestias sustinere detrectat. Idcirco oīs tentatio: siue fiat ꝑ blanda: siue per aduersa ⁊ aspera: finaliter vincit ꝑ blanda et amabilia: nō que tentans offert: sed q̄ tentatus diligit et ꝑdere timet. Siquidē paupertatē nō timet: neq3 exiliū aut mortē nisi qui diuitias diligit patriā ⁊ vitā. Unde Aug. Nemo frangit aduersarū rerū molestia: qui ꝓsperarū delectatione nō capit. ℂ G Si forte q̄ris si duo eque intēse ⁊ extense tentarent ad lapsum ad idem pctm̄: vnus per tristia ⁊ aspera: alter ꝑ delectabilia et blanda: Cui illarum tentationū esset difficilius resistere. ℂ Respondetur ꝙ quātum ad multa pctā/difficilius esset resistere tentationi per blanda. Hac consideratiōe: qr vexatio dat intellectū: ⁊ cōpellit vexatū auxilium dei querere. Uoluptas ⁊ blandicies excecat mentis oculum: ⁊ obliuisci facit dei ⁊ beneficioꝝ suoꝝ: iuxta illud Deut. xxxij. Incrassatus est dilectus ⁊ recalcitrauit. Impinguatus ⁊ dilatat⁹ dereliquit deū factorē suū: ⁊ oblit⁹ est dn̄i creatoris sui. Et Tullius lib. j de officijs dicit. In ꝓsperis p̄cipue cauēda sunt supbia/fastidiū/arrogantia: ⁊ ne ꝓprio vtamur ꝯsilio: ⁊ ne adulatorib⁹ de nobis credamus. Ista em̄ vitia ꝑ prospera hoiem surripiūt priusq̄ hō aduertat. Ideo magis cōmendat Boe. lib. ij. de ꝯso. ꝓsa. viij fortunā aduersam q̄ prosperam: eo ꝙ illa sagax est ⁊ prouida: ista ceca et sui semꝑ ignara. ℂ D Fit aūt vt supra/tentatio tripliciter ꝑm Grego. in homel. sup illud Matth. iiij. Duct⁹ est iesus in desertū. scz suggestione: delectatione: ⁊ ꝯsensu. Suggestio fit ab extrinseco/scz diabolo: vel hoie ꝑuerso: aut delectabili vel tristabili obiecto foris oblato: vel etiā interius imaginato: ⁊ totū illud genus tentationis est extra tentatū: quādo nōdum sentit ꝯcupiscentie motum ad ꝯcupiscendum hmōi deforis oblatū ac suggestū Quo genere tentationis etiam diabolus xp̄m tentauit: qr exteri⁹ suasit illicita: sed int⁹ in xp̄i aīa nulla oīno orta est male suasi ꝯcupiscentia. ℂ Secūdū genus tentationis est: qn̄ per suggestionē dicto modo factam/sensualitas mouet: ⁊ iam in re illa de qua tentatur bestialiter delectatur: tūc delectatio iam intrat exteriorem hominem. Quicquid em̄ habem⁹ in animo cōmune cum bestijs: dr̄ ad exteriorem hoiem ꝑtinere/ꝑm beatū Aug. xij. de trinitate. c. j. Et hec tentatio adhuc nō coinquinat hoiem culpabiliter: nisi prorūpat in interiorem hoiem ꝑ ꝯsensum. Et tunc est tertiuz genus tentationis: qd̄ ꝓcedit vsq3 ad rōnē/⁊ volūtatem: q̄ sunt hois interioris. Per primū et scdm̄ tentatur q̄dem hō. Sed per tertiū inducitur in tentationē. Nam tertia ꝑtingit vsq3 ad rōnis ꝯsensum/quo ꝯsummatur in volūtate pctm̄. ⁊ quāto ꝯsensus hmōi est plenior ⁊ maior: tanto pctm̄ grauius. Et hec tria genera figurata sunt in p̄mi hois tentatiōe: vbi serpēs foris mulieri suggessit: mulier cōdelectando comedit: vir ꝯsentiēdo pctm̄ ꝯsummauit. vt tangit magr̄ dist. xxiiij. lib. ij. post beatū Aug. Licet nō penitus ꝯformiter ad p̄dicta. Nam ꝑm eū/ꝓ serpente est sensualis motus aīe. Pro muliere inferior portio rōnis. Pro viro/superior. Inter hūc virū ⁊ hāc mulierē/est velut quoddā spūale cōiugiū naturalisq3 ꝯtractus: quo superior rōnis portio quasi vir p̄esse debet ⁊ dn̄ari. Inferior vero quasi mulier dz subesse et obedire. Et sicut in cunctis animātibus nō est repertum hoī adiutoriū sibi simile: sed de illo est sumptū qd̄ ei formaretur in cōiugium. Ita in partib⁹ anime quas habemus cū pecoribus cōes: nullū menti nostre simile est ad iutoriū. Sed ex illa rōnali mēte qua subheremus intelligibili ⁊ incōmutabili veritati: tanq̄ ductū et inferiorib⁹ tractandis gubernandisq3 deputatū est. Si ḡ ꝑ sensualitatem intelligimus potentiā sensitiuā: cū suis obiectis mouentib⁹: ꝑtinet ad tentationē exteriorē illecebrā suggerentē: quā serpens significat. Inferior aūt portio mulieris noīe designata est: q̄ est pars rōnis tēporalibus intendens: ⁊ ea sensualitate/⁊ eius obiectis imediate mobilis. Superior vero qua cūcta ꝑm regulas eternas iudicare habet: tanq̄ vir in hoīe dn̄ari debet: ac mulierē (inferiorē aīe portionē) regere. Sensualitatē quoq3 (que tamen suo subest imperio) ab illecebris cohibere. Cum ḡ sensualitas illecebram exterioꝝ obiectoꝝ/aut male suggestionis apprehensione ꝯcepit: serpens mulieri. i. inferiori rōis portioni suggerit. Que si mota fuerit sensui cōdelectando: iam etiā mulier cibū vetitū gustauit. Qd̄ si superior ratio in idē ꝯsentit: vir simul cū muliere cibum sumpsit: ⁊ pctm̄ ꝯsummauit. De h̄ ita magister ait: Etiaz in vnoquoq3 nostrū nihil aliud agit cū ad pctm̄ quisq3 dilabitur: q̄ tunc actū est in illis tribus: serpente: muliere: ⁊ viro. Nā p̄mo fit suggestio: siue ꝑ cogitationē: siue ꝑ sensus corporis: vel vidēdo/vel tangēdo/vel audiendo/vel gustando/vel olfaciendo. Que suggestio cū facta fuerit: si cupiditas nostra nō moueat ad peccādū: excludit serpētis astutia. Si aūt mota fuerit: q̄si iam mulieri ꝑsuasum erit. Si aliqn̄ rō viriliter etiā cōmotam cupiditatē refrenat ⁊ cōpescit: qd̄ cū fit: nō labimur in pctm̄: sed cū aliquāta lucratiōe coronamur. Si aūt ratio ꝯsentiat: ⁊ ꝙ libido cōmouerit faciendū esse decernat: ab oībus vita/tanq̄ de paradiso expellit hō. Iam em̄ pctm̄ imputat: etiā si nō subsequat factū qn̄ rea tenet in ꝯsensione ꝯsciencia. ℂ I Sed circa p̄dicta q̄ri pōt: cū tentatio fit aliqn̄ a carne: qn̄q3 ab hoste: q̄ difficilius vincit. Respōdet magr̄ dist. xxj. scdi/ꝙ qr tentatio a carne interius impugnās de nostro ꝯtra nos roborat: iō difficilius vincit. Qd̄ intelligendū est ꝑm scdm̄ Bonauē. respectu eiusdē pcti. s. carnalis. Unde si ad pctm̄ carnale quis a ꝓpria carne (hoc est sensualitate) tentatur/mot⁹ bestialis vl' cōcupiscētias sensuales excitante: vt famem/sitim vel somnū ⁊c. ad ꝯsentiendū pctō. Alius ab hoste pctm̄ suggerēte sine sensu carnis: difficilius ea vincit: q̄ est a carne ꝓpter cōiunctionē carnis ad spiritum: ex qua magis incuruatur aīa carni naturalr̄ inclinata: ꝑm illud Apl̄i. Nemo vnq̄ carnē suā odio habuit: sed fouet ⁊ nutrit eā. Itē ꝓpter carnis ꝯtinuā molestiā: cui ꝯtinue adheret: ⁊ q̄ tentare nō cessat. Si aūt fiat cōparatio respectu diuersorum pctōꝝ: vtputa carnis tentatio intelligat respectu pctōꝝ carnaliū: ⁊ tentatio hostis respectu spūaliū: sic se habēt sicut excedētia ⁊ excessa. Quidā em̄ homies magis ꝓni sunt ad pctā carnalia: puta ad pctā intēperantie q̄ ad superbiā. Et his difficilius est resistere tentationi carnis q̄ hostis. Quidā ecōuerso ꝓniores sunt ad pctā spūalia: puta superbiā: inuidiā q̄ carnalia: vt q̄ magis desiderāt honores q̄ voluptates. His difficilius est vincere spūalia pctā/q̄ carnalia. Siquis vo indifferens fuerit ad vtrūq3 ⁊ eque prompt⁹ quātū est de se ad hec vel illa: illi certo respectu difficili⁹ est vincere carnalia: ⁊ alio respectu difficilius est vincere spūalia. Carnalia quidē ꝓpter magis intrinsecā ⁊ cōtinuā adherentiā: Spūalia ꝓpter maiorē boni ꝑmissi apparentiā: ⁊ latentiorē instigātis fallaciaz: q̄ multa vitia virtutis specie palliat. Transfigurat em̄ se in angelū lucis. Et licet hostis sit fortior: ꝑm illud. Non est sup terrā ptās/q̄ cōparet ei. Sic etiā callidior ⁊ occultior: ꝑm illud apl̄i: Non est nobis colluctatio aduersus carnē ⁊ sanguinem: sed aduersus p̄ncipes ⁊ potestates: aduersus mūdi rectores tenebrarū harū: ꝯ spūalia neq̄cie in celestib⁹. Tamē nō ꝑmittit tentare ꝑm totā suā potentiā ⁊ astutiā: sed reprimit a ptāte diuina: q̄ nō ꝑmittit hoiem tentari vltra q̄ pōt: vt dr̄. j. Cor. x. ℂ K Quā

Margin: Eph. vi. — ij. Cor. xi. — Job. xli. — Eph. vi.

tum ad tertiũ: vt cognitis aliquaten⁹ tentatoris fraudi-
bus: eas cauti⁹ vincere valeam⁹: enumerãde sunt ⁊ ape
riende quedã spãles tentationũ fraudes: q̃bus cetere in
numere illius mille artificia insidie possint caueri. Annu
merat aũt Guil. parisieñ. in tractatu suo de virtutib⁹ se-
ptẽ tẽtationũ fraudes: qb⁹ q̃rit hostis hũane salutꝫ aĩas
illaq̃are. ꝑ q̃s nõnũq̃ sapiẽtissimi ac fortissimi ꝓsternũtᷣ.
¶ Prima est longa ⁊ ꝑseuerãs fatigatio ⁊ vexatio de ali
quo vitio: aut aliq̃bus pctis. Per quã duo intẽdit tenta
tor. Primũ est desꝑatio de dei auxilio: vt tentatus despe
rãs se credat ad deũ nõ ꝑtinere. Scdm est, vt tentat⁹ cre
dat se a deo penit⁹ derelictũ: nec de se cura aliq̃ esse deo.
Cũ eñ hõ diu tentatᷣ ⁊ assidue instanterq̃ petit a tenta-
tione liberari: nec tñ qd̃ petit obtinet: facile ad impulsũ
diaboli desperat de dei adiutorio: putãs se a deo nõ cura
ri ⁊ traditũ obliuioni. ¶ Scd̃a astutia est extraneitas tẽ
tationis: ⁊ admirabilis rei enormitas de qua q̃s tentatᷣ:
vt cũ alios in talibus insuetis tẽtationib⁹ tẽtari aut tẽta
tos fuisse nõ audiuit: se ad deũ nõ ꝑtinere: aut etiã veros
xp̃ianos nõ esse formidẽt. Et addit: q̃ nõnulli ipm̃ super
hac tentatiõe ꝯsuluerint: q̃ illã maxime abhorrebãt ex h̃
solo: q̃ suspicabãtᷣ se solos istã tẽtationẽ pati: q̃ se ferme
derelictos: ⁊ q̃si inauditis tentatiõis turpitudinib⁹ expo
sitos vehemẽter expauescebãt. Subdit. Tales ꝑfecto nõ
viderũt oppugnari castra fortissima: ꝯtra que nõ solũ cõ
suete ac note machine parãtur: sed oĩa iaculoꝝ genera:
quecũq̃ imunda: quecũq̃ feda: quecũq̃ venenata ⁊ no
xia in ipsa iaculãtur. Ita ⁊ in spũali pugna demonũ: con
tra castrũ aĩe nr̃e. Totis eñ ipse studijs ⁊ virib⁹ insidiatᷣ
nobis. Tota auiditate sanguinẽ nostrum sitit. Quapro-
pter nihil apud eũ interest an stercus: an lapidẽ mẽti no
stre iniiciat: aut iaculo cõsueto: aut incõsueto oppugnet
dũmodo ꝓsternat: dũmodo interficiat. ¶ Tertia astu-
tia est: q̃ molitᷣ vt q̃s statũ suũ in quo bñ stat ⁊ secure vi-
uit mutet: adinstar quõ fit strepit⁹ ac tumultus in aq̃: vt
exeant pisces de suis receptaculis in q̃bus tuto fuerant
ꝯstituti: quaten⁹ fugiẽtes incidant in laqueos ⁊ retia pi
scatoꝝ. Sic diabolus bñ se habẽtib⁹ in aliquo statu: vbi
sibi ad eos nõ patet: aut saltem nõ facile patet accessus:
molitᷣ ꝓprijs suggestionib⁹ vel alienis: aliq̃n etiã terro-
ribus vt se ad aliũ statũ, vel locũ trãsferãt: sciens eos in
alijs locis, aut statu min⁹ tutos: ⁊ ad cedendũ tentatio-
nibus magis aptos. ¶ Quarta est q̃ hoiem ad ma-
iora bona, ⁊ supra vires penit⁹ exercitia inuitat ⁊ excitat
sicut q̃nq̃ ꝯtingit in ieiunijs ⁊ abstinẽtijs, vigilijs, disci
plinis ac alijs religiosis exercitijs singularib⁹ insolitis ⁊
incõsuetis. Inducit nõnunq̃ ad memoriã maximoꝝ exẽ-
pla sanctoꝝ: factaq̃ ⁊ opa: q̃ tñ illis adhuc imꝑfectis, et
in virtutib⁹ defectuosis, sunt penit⁹ improportionata: ⁊
hoc facit singulari sue malignitatꝭ studio: vt hoies huiõi
naturalib⁹ suis virib⁹ ꝑ hoꝝ iproportionatoꝝ indiscre-
tionẽ exercitioꝝ destituantᷣ: sicq̃ destructi (alĩs destituti)
sibi fiant inutiles ⁊ alijs onerosi: aut certi vt totũ bonũ
qd̃ ceperant, abijciant: ac reuertentes ad vomitũ, fiant
deteriores q̃ fuerũt. Simile ponit de simiarum captura
q̃s ꝑ calceos magnos ⁊ sotulares, duꝫ venatores ipsos
imitari volẽtes sibi alligãt: nec tñ eos portare: aut in eis
ambulare valẽt: a venatorib⁹ capiuntᷣ. Calceamẽta in scri
ptura sctõꝝ exẽpla significãt: q̃ sed ⁊ portare nõ ꝑualent
hoies imbecilles, ⁊ in virtutib⁹ iꝑfecti. ¶ Quita fraus
⁊ astutia: q̃ sub ꝑtextu boni suadet periculũ. Et huiõi cal
liditatꝭ sunt multe spẽs: vt dũ sub ꝑtextu pietatis, ⁊ dãdi
elemosynas, suadet acquiri diuitias. Nouit eñ ipse mali
j. Timo. gnus illud apl̃i: Qui volũt diuites fieri, incidũt in tẽta
vj. tionẽ ⁊ laqueũ diaboli. Et illud: Fili mi si diues fueris:
Eccl. xj. nõ eris imunis a delicto. Similr̃ dũ impugnat ꝑ aliqd̃ vi
tiũ: suadet bonũ oppositũ: qd̃ nouit esse maioris occasio
nẽ ruine: vt cũ ĩpugnat aliquẽ ꝑ luxuriã: suadet ieiuniũ
⁊ abstinentiã: sciens eũ in iracundiã, accidiã vel amẽtiã
facile posse labi: quod ꝑ experientiam frequẽter accepit.

¶ Sexta astutia est: qua hoibus vitia suadet sub ꝑtextu
virtutũ: sicut sub ꝑtextu prouidentie, suadet auariciam:
sub ꝑtextu misericordie, remissionẽ indebitã: sub ꝑtextu
iusticie, crudelitatẽ: sub ꝑtextu zeli rectitudinis, inanis-
simũ furorẽ. Talibus igitᷣ diabolus velut fraudulentissi
mus mercator vendit fragmenta fictilia ꝓ lapidib⁹ pre-
ciosis: vitrũ viride ꝓ smaragdo: cuprũ pro auro: stannũ
pro argento. ¶ Et nõ solũ in istis vitijs: sed in oi-
bus alijs, est quedam vmbratica species, ⁊ fallax imago
virtutis: q̃bus se querũt, ne agnoscãtur: colorare: q̃n po
ti⁹ se diuos mores imitari: vt late deducit Aug. li. ij. ꝯfes.
vbi ad deũ loquẽs ait: Nam ⁊ supbia celsitudinem imita
tur: cum tu sis vnus sup oia excelsus. Et ambitio quid,
nisi honores querit ⁊ gl̃iam: cũ tu sis pre cunctis hono-
randus vnus ⁊ gloriosus in eternũ. Et seuitia potestatũ
timere vult: quis aũt timendus nisi vnus deus: cui⁹ po-
testati eripi aut subtrahi q̃d põt: q̃n vel vbi aut quo vl̃ a
quo põt. Et blanditie lasciuientiũ amari volũt: sed neq̃
blandius est aliq̃d tua charitate: nec amatur quicq̃ salu
brius q̃ illa pre cunctis formosa ⁊ luminosa veritas tua.
Et curiositas affectare videtᷣ studiũ scientie: cum tu oia
summe noueris. Ignorãtia quoq̃ ipsa atq̃ stulticia sim-
plicitatis ⁊ innocentie noie tegitᷣ: q2 te simplicius quicq̃
nõ reperitᷣ. Quid aũt te innocentius: qm̃ quidem opera
tua malis inimica sunt. Et ignauia q̃si quietẽ appetit: q̃
vo quies certa ꝑter dñm. Luxuria satietatẽ atq̃ abũdan
tiã se cupit vocari: tu aũt es plenitudo ⁊ indeficiens co-
pia incorruptibilis suauitatis. Effusio liberalitatis obtẽ
dit vmbrã: sed bonoꝝ oĩm largitor affluentissimus tu es
Auaricia multa possidere vult: ⁊ tu possides oia. Inui-
dia de excellentia litigat: q̃d te excellẽtius. Ira vindictã
querit: te iustius quis vindicat. Timor insolita ⁊ repẽti-
na exhorrescit rebus q̃ amantᷣ, aduersaria: dũ ꝓcauet se-
curitati: tibi eñ quid insolitũ: quid repentinũ: aut quis a
te separat quos diligis: aut vbi, nisi apud te summa secu
ritas. Tristicia rebus amicis cõtabescit q̃bus se oblecta-
bat cupiditas: quia ita sibi noller: sicut tibi offerri nihil
potest. Ita fornicatur anima abs te: ⁊ querit extra te ea
que pura ⁊ liquida nõ inuenit, nisi cuꝫ redit ad te: sꝫ etiã
te imitando indicat creatorem te esse oĩs nature: ⁊ ideo
nõ esse quo a te oĩno recedatur. Hec Aug. Propterea ve
ritas virtutum ⁊ puritas diligenter inuestiganda est: vt
fallacia diabolica possit in talibus melius ab hoibus de
prehendi. Propter quod dicit veritas: Suadeo tibi a me Apoc. iij
emere aurum ꝓbatum ignitum vt locuples fias. Et vul
gariter dicitur: Non omne qd̃ fulget est aurum. Et Ari-
stoteles in elencis. Aurichalcea ⁊ felle tincta videntᷣ au
rea: cum longe aliud sint. In huiusmodi igitur fidelib⁹
recurrendum est ad vnctionem sancti spiritus: que de oi-
bus docet. j. Johan. ij. Hinc frequẽter orat ecclesia: Veri
tas tua quesum⁹ dñe semꝑ maneat in cordibus nostris:
⁊ oĩs inimici falsitas destruatur. ¶ Septima dia-
boli astutia, ⁊ omniuꝫ periculosissima est ipsa pax: idest
cessatio a perceptibilibus tentationib⁹: quã paceꝫ multi
imperitoꝝ affectant: ⁊ vehementer ꝯcupiscunt. Sꝫ hec
adeo perniciosa est, vt de ea sanctoruꝫ ecclesia dicat: In
pace amaritudo mea amarissima. Et enumerat doctor il
le quattuor mala que ad talem pacẽ ꝯsequũtur. ¶ Pri-
mũ est fama securitas: q̃ negligitᷣ dei timor: q̃ est electo-
rũ vigilantissimus simul ⁊ fidelissimus custos. De quo
Eccli. xxvij. dr̃. Nisi instanter te tenueris in timore dei: ci
to subuertetur dom⁹ tua. i. ꝯscientia. Et Prouer. xiiij. dr̃.
Timor dñi fons vite vt declinet a ruina mortis. Illa er-
go pax arefacit fontẽ vite: q̃ arefactio quãta sit impugna
tio: quis non videat. Hec eñ securitas facit nos seorsum
a cura ⁊ solicitudine custodiẽda: ⁊ per hoc exponit nos
hostib⁹ totos incautos. Ideo nõ cessat versutus ille ten
tare: vt cũ quis estimat se securũ negligat se tueri: quate
nus quos sic ꝑ q̃etẽ securos reddiderat: repẽte rediens,
facilius inopinatus irrũpat. ¶ Secundũ malũ est desi-

dia/pigricia/siue ignauia: Quia humana tarditas ad p-
ba opera tentationum stimulis excitatur: iuxta illud ps.
Multiplicate sunt infirmitates eorum postea accelerauerunt.
Desidia enim quasi diaboli dormitoriū: humanarū mē-
tium vires turpissima rubigine cōsumit: que cōtinuo de-
berēt exercitio splēdescere: quēadmodū ferri exercitium
ipsum splēdescere facit/ad similitudinem argētei nitoris.
Nā cū exercet/candet: et cū quiescit/rubigo turpis adgi-
gnitur. ¶ Tertiū malum est ignorātia sui et ppriorum defe-
ctuū: ad quā sequit elatio: q2 eoipso q nō tentamur cre-
dimus nos fortissimos: et tā sctōs: vel sic angelorum custo-
dia vallatos: vt nos diabolus non audeat impugnare.
Qua credulitate nihil stultius est: q2 dū nō putamus/in
forib9 adest: q̄rēs euertere totā cōsciētie domū. ¶ Quar-
tū malū est fraternus cōtemptus: q2 facile q hmōi paceꝫ
in se sentiūt ac diuti9 in se senserūt: despicere eos solēt q
grauiter tentantur: dicētes hmōi horrēdas tētationes ca-
dere nō debere in christianū hoiem: et q vilissimus est q
talia cogitat: aut cui tales cogitationes immittunt. Im-
mo tales aliq̄n ita puros se existimāt: q nec alijs miserē-
dū: q grauib9 agitant tētationū insidijs nō esse impijssi-
me putāt. Indignant q his quib9 cōpati deberēt: qd fal-
se iusticie certū signum est: sm beatū Grego. in homel.
¶ Iste sunt septē astutie siue fallacie generales: quibus
diabolus vt frequēter vtit in tētando hoies: vt ipsos in
sue dānationis laqueū pertrahat. ¶ O Plures deniq̄
tentationū modos enumerat clarissimus doctor Johes
Gerson: olim Parisien. cācellari9/in scripto super Ma-
gnificat/tract. viij. tractās hūc versiculū: Deposuit potē-
tes de sede. Addidit et alios. lxj. fraudiū modos in quo-
dā tractatu in gallico cōposito: et p aliū quendam roma-
cen. canonicū in latinū traducto: Ex quibus aliquos ad
nostri cautelā nō piguit hic annotare. Vñ ait: Deposit9
iste de sede diabolus: deorsū fluēs sathanas satagit ho-
mines deponere violēter/fraudulēter et maligne. Violē-
tia cernitur in obsessis: fraus vo dū specie boni salubris
et deuoti cōsilij: quasi moralis phs dolose impellit. Pau-
cos accipe (inquit) modos ex innumeris. Detestat q̄nq̄
superbiā: sed vt in deteriorē sub volucro ficte humilita-
Eccl. xix. tis pcipitet. Nā est q se nequiter humiliat. Et rursus ait:
Eiusdem Noli esse humilis in sapiētia tua: quatenus insipiēter ex-
xiij. alteris. Detestat presumptionē: et timorē laudat: vt abla-
ta pace cordis/recedat iste cui9 locus est i pace. Detesta-
tur iobediētiā: vt peccati seruitutē inducat: et asininā pa-
tiētiā qua fert nō ferēda: q̄les vocabat apls esse corinthi-
os. Fefellit innumeros nequā iste: q sub velamēto obe-
diētie nefanda perpetrarūt: q̄si peccare non possent: q2
nō habebāt velle vel nolle iuxta verbū suū. Detestat su-
perstitiones: q̄nq̄ manifestas: sꝫ nō occultas et obūbra-
tas sctis obseruationib9. Vñ ad supstitiosas: h est super-
fluas q̄stiones ipellit et curiosas. Vñ prima maligne vo-
cis sue vox: vox fuit interrogatiōis Cur. Cur isto/frequē-
tissime vtit: quatenus hoies in curiositatis noxie laqueos
cadāt. Suggerit q̄stiones has et similes. Cur fecit deus
rationales creaturas: q̄s psciebat fore peccaturas et dā-
nādas. Cur eas deus tales nō cōdidit q peccare nō pos-
sent. Cur delectat in perditione viuentiū. qd inde sibi lu-
crū crescit. Nūquid melius esset vniuersis: si peccat om-
nib9 ablatis/remanerēt in solo decore virtutis. Cur indu-
rat aliquos et aliorum miseret. Cur acceptio personarū re-
perit apud ipsum. Cur nō citius venit ad hoies redimen-
dos. Cur tot absq̄ baptismo innocētes: tot i insulis sine
lege viuētes: tot qui saluarent si bonis doctrinis/et socie-
Prouerbio. xxv. tatib9 instruerent perire pmittit et permisit. Scit nequā
iste q pscrutator maiestatis opprimet a gloria. Scit ho-
mine phibitū: ne in plurib9 dei operib9 fuerit curiosus.
Culpat hypocrisim: sed vt hoies absq̄ honestatis velo
perpetrent mala. Laudat simplicē cuꝫ sancta verecūdia:
quatenus hypocrises fictionis introducat. Culpat inui-
diā et benignitatē laudat: sed vt malignitas iproba nocē-
tiā foueatur. Culpat ecōtrario iniquitates aliorum: vt pso-
nale odiū cōtra fraternā charitatē suscitetur. Culpat ira-
tos: sed vt zelū sanctū abijciat. Laudat zelū sanctū: quo
preceps ira furiat. Laudat quietē sanctā: sed vt in sterq̄-
liniū torpētis inertie deijciat. Ostēdit odibilē auariciā:
et q nihil nequius q amare pecuniā: sed vt pdigalitatē
cōsumptiōe oim cū rapinis introducat. Pulchrā et ama-
bilē dicit frugalitatē: vt tenacitati locuꝫ pateat. Ostendit
quantas gignit infirmitates gula: sed vt periculosiorē
fatuitatē capitis et corporis absq̄ remedio operet. Laudat
oia sana esse sanis: et nihil esse reijciendū qd cū gratiarū
actione accipit: vt a tēperātia fallax abducat. Ostēdit q
feda sit luxuria. q vilis nec honore digna: vt coniugiorum
iura cōtaminet. Laudat plificationē: immo iubet p illud
Crescite et multiplicamini: quatenus concubinatū licere
demōstret. Ostēdit nō esse iurandū. Sit inquit sermo ve-
ster: est est: nō non: vt detestet omne iuramentū. Dicit ex
aduerso: qui bene iurat: bene credit: vt periuria aut blas-
phemias diuini nois multiplicet. Circuit iste sathan et
terrā perambulat: vt circūstantias omniū cōsideret: quis/
quid/vbi/quibus auxilijs/cur/quomodo/q̄n. Tendit la-
queos in quos impellat multos valde: vt si fuerit aliq̄s
ab vno liberat9 cadat in alterū. Itaq̄ cōsiderat dum cir-
cuit et obseruat volētes placere deo. ¶ P Videt aptū
aliquē ad religionis ingressum: impellit ad oppositū sic
illudens. Cur ciuilē vis deserere cōuersationē: q̄m homo
natura ciuile animal est. Homines hominū gratia facti
sunt: vt se mutuo iuuēt: sibi mutuo seruiant. ve soli. Cur
non poteris sub habitu seculari salutē tuā operari. Sub
vno abbate christo gaudeas lege libertatis: quā tibi de-
dit deus et emit christus. Quid pulchrius: qd eligibilius
libertate. Cur tot et tales vis subire obseruationes: et vo-
ta super te inducere: qui nō sufficis ad pcepta seruanda.
Quid sunt obligationes tot/nisi laquei ad totidē trans-
gressiōes. Videas ne illaqueatus verbis oris tui cadas.
Displicet enim deo stulta et infidelis pmissio. Ecce quot et
quales in religione defecerūt: quot ceciderūt: quot apo-
state retro abierūt. Cur nō vis talentū tibi creditū in his
et in alijs gratijs multiplicare. Vt quid perditio hec esset
in religionis ingressu siue in solitudine. Celat perditus
ille laqueos in seculo. Fit iste qui saluādus fuerat in re-
ligione: pditus in seculari cōuersatione. Fit secularis: cō-
iungit vxori. Heu quos illic laqueos tribulationū nō in-
uenit: nascunt filij. Alia cura si pcax vxor: genere magni-
fica: si sterilis: si feda: si lubrica: quale supplicium. Fit de
milicia aut curialiū numero: quot illic curis inuoluitur.
Primitus erit dulcis inexperto cultura dulcis amici: ex-
pert9 metuet: inuidiā nō tolerabit. Fit oportet assentator
ad omnia: sit miser: dormiens: vigilans: comedēs etc. ad
alterius arbitriū. Fit causidicus aut practicus in physi-
ca. Fraudes mille sparguntur in practicatione. Dū que-
rit diues fieri: incidit in desideria multa et laqueos/qui-
bus mergitur in interitus. Fit beneficiatus in ecclesia et
celebs: cauendū sibi erit a retib9 simonie: a negligentia
seruitij: a luxuria: a cōuersatione inerti: a lasciuia: a dila-
pidatione bonorum ecclesie. Circuit et cōsiderat sathan ille
alterū: quē ex instabilitate ppria cognoscit ad religiōis
aut solitudinis vitā ineptū. Vide ait quāta sit religiōis.
quāta solitudinis pfectio vacare soli deo. salutē suā ope-
rari. Quid pdest homini si vniuersum mundū lucretur:
aie vo sue detrimētū patiat. Vide q tot9 mūdus in mali-
gno posit9 est: q breuis vita: q mors incerta: q tormenta
inferni: q gaudia paradisi. Vide ne pcrastines: ne ꝯsilia
multorum maxime domesticorum et seculariū queras: res cer-
ta est: de solis incertis cōsiliū habendū est. Dicere q reli-
gionis stat9 nō sit pfectionis status/heresis est. Magna
vo stulticia est nolle esse pfectū. Quid bestas: qd expe-
ctas: vocat te de9 per inspirationē: proijce te in eū/et ipse
te enutriet. Dū cōpungeris corde: fac votū deo celi: fir-
met te iuramentū: Felix necessitas q ad meliora cōpellit

Sciueris opus cū voto acceptius esse deo. Da totā arbo
rē volūtatis tue cū fructib⁹ suis deo tuo. Quid in te stas
⁊ nō stas: ꝓiice te in eū: ⁊ ipse te suscipiet: neqȝ deseret iā
susceptū. Silet iste nequā/ꝙ ad religionis īroitū opor/
tet attēdere nedū religiōis bonitatē in se: sȝ ⁊ alias circū
stātias: maxime aūt duas: quarū vna se tenet ex ꝑte reli/
giosoꝝ (si ꝑfecte regulā seruāt) Altera ex ꝑte suipsius: si
iuxta parabolā christi dū inchoat/poterit consummare.
Silet ꝙ media moderāda sunt ſm vtutē tā agētis ꝙ pa/
tiētis. Nec poterat dauid cū armis saul egredi cōtra go/
liā. Nō possunt simie cū botis latiorib⁹: quas in fraudem
eis derelictis/accipiūt: incedere. Silet preterea onera reli
gionis cū morib⁹ inhabitātiū: dat bene sentire de oībus:
neminē iudicare. Adijcit preterea/ꝙ ꝓficit alijs sua erudi/
tio: suū consiliū: q̄ȝ litteras nouit: q̄ȝ prudēs est in agen/
dis. Deniqȝ dabit exēplū reliquis in seculo: vt ita faciant
quēadmodū ipse facit: ⁊ seculū derelinquāt. Quid tan/
dē. Voto se cōstringit: deserit habita bñficia: dat sua pau
perib⁹: via vnica religionis sibi relicta est. Captus est ait
insultās demō: euge euge iā nō est silendū: iā in odiū re/
ligionis exaggerāda sunt oīa: aperiēdi sunt oculi: discri/
mina reuelāda: murmur inducendū. Dicat ipse sentiēs se
delusuȝ. Quid mihi feci miser. In qȝ me malum impuli:
nō potero ferre iugū hoc intolerabile: q̄siui requiē vt in
pace fruerer deo: ⁊ ecce turbatio: fugi hoīes: hoīes inue
nio. Cedebā tentationes de seculo: deteriores demonis
perfero. Quid feci: quo me vertā: quid agā. Amicos car
nales offendi: spernēs eos cū suis cōsilijs: nullus mihi
ad eos regressus. si voti dispēsationē quesiero/nō dabit
aut in dato nunq̄ cōstans animus quietabit. Sed neqȝ
quō viuerē in seculo/relictū est. Si ad aliā migrauero re
ligionē: scādalosus ero mee: ⁊ forsitan intolerabilis alie
ne. Quid feci: deuotionē in seculo suauiorē ⁊ crebri⁹ in/
ueniebā: secularib⁹ inuoluor curis. Cogit obediētia ꝓ ne
cessitatib⁹ fratrū currere: discurrere ꝑ seculū/quo quietē
mihi sperabā obtinere. Sic quotidianis fatigor: odijs et
rixis. Delectabat me studiū: docebā ⁊ docebar: nūc q̄ do
ceat: aut q̄ doceat nullus est: fratres satis esse respōdent
occupatiōes religionis sue. Nō est inquiūt religio schola
docēdi: sȝ disciplina viuēdi. Si vixero ſm mores fratruȝ
collapsos oīno a regulis patrū/perdit⁹ sum. Si singula
ris mihi viuere volo: nec datur nec sufficit. ¶ O Cir
cūit adhuc ille deposit⁹ de sede: querit quē deuoret. In/
uenit hoīem deditū studijs ⁊ sciētijs litterarū: si potest/
auertit: affert occupatiōes a seculo: aut frustra dicit vba
fieri surdis. Si nequerit abducere: q̄tenus ociū deside/
ret studiosus ⁊ sibi vacet: ⁊ sapiētiā scribat in ocio. Sub/
dolus impellit vt alios dū docere vult scribēdo se sedu/
cat. Laudat iā laborē: sed seducit intētionē. Scribe sua/
det/q̄ legat posteritas. q̄ tibi sint nomen in eternū: qm̄/
melius est nomē bonū ꝙ vnguēta ꝑciosa. Orabūt alij ꝓ
te. Nō tibi solus laborabis: talētū tuū distribues: scribe
subtilia ⁊ extranea: turpe est inuētis vti. Sic impellit vt
deserat terminos: quos posuerūt patres sui: vt vane glo
riosus dicat: Sup me docētes oēs intellexi: ac deserens
vias rectas/dicat: Aque furtiue dulciores: ⁊ panis abscō
ditus suauior. Eya scribe ait/aut de tuis virtutib⁹: aut cele
ritatē ostēde dictā di. Aut certe in alienis laudib⁹ quere
laudē tuā. Scribe: tot⁹ insiste laborib⁹: nō des requiē ca/
lamo: postpone horas canonicas: aut absqȝ attētione fe
stinus ꝓferas. Indulge securus lautioribus cibis: vtere
somno ad satietatē: desere ciuilē alioꝝ cōuersationē: com
pensabit hec oīa labor tuus. Sic impellit iste nequā: scit
ꝙ inutiliter: imo nocie fiūt nō iussa: ꝑcepꝗ omissis. Scit
ꝙ fauem⁹ vltra modū scriptis nostris. diligim⁹ vt filios:
placēt etiā si deformia sunt ⁊ inculta: ⁊ sentētijs vacua.
Testis est simia fabulosa. Gallina dū nimio clamore ꝑ
dit ouū: ꝑdit illud. Coru⁹ crocitās vt a vulpe laudet: frau
dat cibo suo: Nō aliter sepe ꝑdūt virtutes suas scribētes
doctī: vel q̄stus prius vel acq̄rendas in tpe. Ratio: q̄ȝ di

cunt ⁊ nō faciūt: q̄ȝ de donis dei dū gloriā querūt: deo ra
piūt qȝ suū est: q̄ȝ scit insup sinistra taliū q̄d facit dextra.
Sed ad q̄d sathan ista: q̄d tibi super alioꝝ salute. Profe
cto nihil: sȝ satagit: vt iste sub hac intētione scribēs audi/
at in iudicio: Recepisti mercedē tuā: accipe qȝ tuū est et
vade. Ex ore tuo ⁊ scriptis tuis te iudico serue nequam.
Fiers litteras mortis tue sal infatuatū. Sed o fraudē sa/
thane detestandā: q̄ñqȝ tñ ita fallētē. Possunt nihilomi/
nus fieri noua scripta meritorie: si modus affuerit: finis
⁊ ordo recti. ¶ R Circūit deniqȝ insidiator ille: ⁊ in/
uenit hominē audiēdis cōfessionib⁹ deditū. O quot im/
missiones facit ibi ꝑ angelos suos malos. Venit ad con/
fessionem plebeius idiota. Veniūt pueri ⁊ puelle: iuue/
nes ⁊ maritati. Suadet inuestigare diligēter de oīb⁹ cir/
cūstantijs: vt agnoscat vultum sui pecoris: q̄ȝ nec aliter
solui pōt peccator nisi dixerit oīa. Sed h̄ suadet in finem
vt deficiat scrutādo scrutinio cū scādalo cōfitentiū: cū la/
psu ꝓprio: cū suspitionib⁹ infinitꝫ: cū interminabilib⁹ scru
pulis: siue remittat nō absolutū: siue detineat morosissi/
me/vix tandē absoluēdū. Vertit postea in q̄litatē oppo
sitā: q̄ȝ timet expertus tales facere interrogationes. Dicit/
sibiipsi: Saluet se si voluerit: nō intrabo domū cōsciētie
aliene: nihil interrogabo: scit peccata sua: dicat si vult.
Sic dimittit inscios: sic verecundos latere in pctīs suis:
nō vtēs claue sciētie: que data est ad aperiendū cū discre
tione secretas cōsciētie plagas. Veniūt alij magni prudē
tes de seculo: veniūt predones/vsurarij/simoniaci/tan/
corosi/violatores ecclīastice libertatis: cōcubinarij no/
torij: nolūt a peccatis resilire: nolūt restitutiōes facere:
excōicati sunt: irregulares sunt. Alij si culpant: excusant
aut defendūt pctm̄ suū. Dicūt se iusta bella gerere: Frau
dē vsurarū nitunt fictis vēditionib⁹ palliare ⁊c. Veniūt Vetularum confessiones.
alij/vel alie curiose agētes: ad fabulatiōes vertūt ꝯfessi
ones: miscent colloquia de ꝓfanis: vtinā nō de nefarijs:
vtinā quo spū cepisse vident: nō cōsummēt i carne. Pro
hibeat deteriora de⁹. ¶ Circūit rursus ⁊ inuenit declamā
tē ad pplm̄ seu ꝑdicātē. Cognosce hic q̄t sunt demōis im
pulsus in sermōe: dū de omni statu ꝑsonarū q̄ sunt vitijs
cōtrarijs infecte clamādū erit. Si culpat auariciā: ꝓdig⁹
applaudit ⁊ ridet auarū. si ꝓdigalitatē vituperat: auar⁹
libēs ad se cōtrahit/dicēs: Tene qȝ habes. si loquit ad/
uersus inertiā: gaudet q̄ stulto labore cōsumit: ⁊ esse sub
sentib⁹ curarū morsū delitias cōputat: zelus laudat⁹
accēdit iracūdos: pietas laudata pusillanimes nutrit ⁊
desides. Ecce fructū quē ꝑdicatio tua parit in auditori/ Inutiles predicatores.
bus. Sed nūc ad ipsos ꝑdicatores reuertor. Sunt q̄ no/
lūt premeditari: nolūt sanctoꝝ allegationib⁹ vel autori/
tatib⁹ (aut certe nesciūt) vti: Garriūt ⁊ effundūt quicq̄d
in buccā venerit: ceci cecos alloquētes. Sunt ex opposi
to q̄ tot accumulāt allegatiōes sup allegatiōes rythmos
ad rythmos: cōcordātias cū cōcordātijs: effluūt vsqȝ q̄qȝ
nō deū: sed se: sed scientiā suā ostentare volentes. Blan/
diuntur sibi: quia nō ꝓpter se ⁊ famā sciētie: sed ad edifi
cationē querunt alioꝝ. Sunt qui solū inobedientiā ⁊ re
bellionē subditoꝝ nutriēdo: vitia culpant superioꝝ: etiā
dū absunt. Nihil plausibili⁹ audit inuida plebs/ꝙ supe/
rioꝝ vitia prodere: augere: culpare. Et hec sepius ⁊ accu
ratius student aliqui detestari: qui si vel in modico vitio
culparētur: protinus implacabiliter obsisterent vera di/
centibus: ⁊ capitali clam ⁊ palam persecutione vexarēt.
¶ Circūit adhuc demum sathan ille: et inuenit hominē
in solitudine: vel deserti sicut pelicanus: vel domicilij
sicut nycticorax: vel tecti sicut passer. Protin⁹ mittit frau
dulentus anceps iste laqueos exquisitos: et tota mali/
gnitate conatur eum inuoluere infernalibus suis pesti/
bus. Aggreditur eum inertia: vt carens exteriori exerci/
tio/ocio torpeat. Fiatqȝ tediosa oratio. Impedit ad im/
patientiā: qua quies displiceat: ocium ipsum horreat: se/
ipsum ferre nō possit. Immittit blasphemas cogitatiōes
desideria pigrum occidētia vt speret vana: metuet falsa:

mereat moleste:gaudeat molestius. Querat cōsolatiun
culas ꝓprias vel carnales vel spūales:dimissis diuinoꝝ
impletionib⁹ mādatoꝝ/in aliīs quo spūalia fingit deles
cteĸ:in oibus q̄ nō deū:sed seipsuȝ q̄rere sub deuotiōis
pallio discat. Vn̄ ꝛ tādem tētator fraudulētius derideat
sabbata eius vidēs ignominiā (al's ꝑeomeniā) eius. His
aliīsq; modis aduersarius noster vt dicat⁹ Petr⁹ ait:tāq̄
1. Pe. v. leo rugiēs:immo tanq̄ vulpes latēter insidiās: tanq̄ ser
pens occultis susurrus sibilans circuit:nō quiescit que
rens quē deuoret. Et q̄s nō obstupescit:tot laqueos cōsi
derās:tot cōclusus angustiīs:q̄s poterit de viribus pro
priis ꝑsumere:vt oēs hos caueat:nullo hoꝝ cōprehēda
tur. Proinde necesse est nobis oibus recurrere ad ora
tionē:ꝛ deuotius ad deū clamare: Pater noster. ne nos
inducas in tentationē. ¶ S Nec sola oratione cōtenti
tēpus est vt nūc quantū ad quartū premisse diuisiōis mē
bra:etiā alia quedā remedia queramus:vt dei adiutorio
freti:fortes cōualescamus tētationib⁹ occurrere:eis resi
stere ꝛ valide pugnare. Possunt eīn varia remedia colli
gi ex sctōꝝ doctrinis ꝛ exēplis quib⁹ impugnati:victoria
potiamur gloriosa. Vn̄ fm̄ prenoīatū doctorē Guil. pari
sien. vbi. s̄. defensiones ex singulis virtutib⁹ elicere possu
mus/cōtra quarūlibet tentationū incursus. Nā q: cōne
xe sunt virtutes: sicut ꝓmouēs vnā virtutē ꝓmouet oēs:
ita impugnās vnā virtutē impugnat oēs. Hinc ꝛ contra
tentationē quālibet a qualibet virtute auxiliū repugnā
di sumere possum⁹. Verbi grā. Impugnaĸ aliq̄s a spiri
tu fornicatiōis:ꝛ tentaĸ ad cōcupiscēdū vxorē ꝓximi:cō
sulat tētatus virtutes. Dicit fides. Intoxicata ꝛ mortifera
est voluptas:auerte oculos tuos ne intuearis eā. Timor
dei obiīciet sibi finale iudicium ꝛ infernale supplicium.
Spes dicit:quid mihi offers in terris misera caro vel de
mon:q̄ expecto tanta gaudia in celo. Charitas dicit:cha
rū habeo dn̄m deū meū ꝛ ꝓximū meū:nō ꝓpter te volu
ptas miserrima offendā eū. Castitas dicit: in vacuū labo
ras:puritatē mihi despōsaui. An nescis q: cū christo rege
regū matrimoniū cōtraxi. Fortitudo dicit:nō timeo ferra
ꝛ ignes ꝓpter deū sustinere:ꝛ vis me in piumarib⁹ (al's
piumariīs) superare. Magnanimitas dicit:quenā es tam
pusilla ꝛ feda voluptas:vt me ad te studeas prouocare.
Iusticia dicit:iniquum est a iustissima dei volūtate ad te
peruersissimā voluptatē declinare. Sanctitas dicit:Hec
mulier tēplū dei est in baptismo cōsecratū:qđ violare nō
licet. Sapiētia dicit:gaudio ego sapore mūdissimo: exi a
me feculētissima luxuria. Et ita fieri pōt in aliīs tētationi
bus quorūcunq; vitioꝝ:cōsiderando cuiuslibet virtutis
ꝓprias operationes/effect⁹/causas ꝛ modos ac fines earū
per q̄ reperiĸ in q̄libet virtute q̄dā repugnātia ad quodli
bet vitiū:que opponi debet tētatori:siue mūdo/siue car
ni/siue diabolo. Et p̄ter hoc q̄libet virt⁹ tripliciter cōtra
vitiū pugnare habet. Primo ꝓprio gladio:cōtemplādo
scȝ suipsi⁹ nobilitatē/preciositatē ꝛ vtilitatē:quā tentās
ad vitiū velare nitiĸ ꝛ abscōdere. Scđo gladio alieno:su
mēdo ipsuȝ a vitio. Obiīciēdo videlȝ vitio:suā turpitudi
nē horrendā:cōsiderādo oīa nocumēta q̄ hoc vitiū indu
cere consueuit:siue in reb⁹ exteriorib⁹/in corporib⁹/siue
in aīabus:vt exēpli grā/Luxurie q̄ mentē effeminat:cor
pus eneruat:maculat animā:fedat ꝑsonā : euacuat bur
sam:ꝛ ita similiter de aliīs vitiīs. Tertio pugnat fugiēdo la
cula vitioꝝ:vt cōtra luxuriā se abstrahēdo:ab aspectu la
sciuoꝝ spectaculoꝝ:a cōsortio feminarū/ꝛ petulantiū iu
uenū:a lasciuis carminib⁹:a vino ꝛ ocio ꝛ aliīs similib⁹:
quib⁹ primo illicite sagittatiōes immittunĸ: quas sequiĸ
praua delectatio. Hinc oriĸ cōsensus:ꝛ tandē operis cō
summatio. Simili modo q̄libet alia virtus pugnat cōtra
vitia/fugiēdo occasiones:q̄ nate sunt inducere vitiū siue
ad ipsum inclinare. ¶ T Ponūtur ꝛ p̄ter hec septē
decē iuuamēta/ac defensiue cōsiderationes cōtra tenta
tionū fallacias:ad quas recurrere habet hō ab impulsu
tentationū agitatus. ¶ Primū:cōsideratio summi ꝛ de
nignissimi dei:a quo postq̄ nō fuit homo/factus est ali
quid:nec creatura q̄libet irrationalis:sed rōnalis:dei ca
pax ꝛ beatitudinis. Pro cui⁹ redemptione/post lapsum:
quo sua spōte deū offendit:filiū in carne misit:ac in mor
tem turpissimā pariter ꝛ amarissimā tradidit vt morte di
gnissimos a morte ꝑpetua liberaret:quare merito amari
debet:ꝛ ad defensionem sui honoris ꝛ reuerētie:ꝛ ne ali
quid iniurie aut displicēs irrogeĸ aut cōmittaĸ:seu ne ali
qđ castrū ei⁹ (qđ est homo) expugneĸ a quocūq; aduer
sario:q̄libet hō redēptus prōpissime laborare et zelare
debet:seq; totū exponere. ¶ Scđm est cōsideratio/q̄ in
cōspectu tantoꝝ clarissimoꝝ pugnamus: qui victoriā no
strā optant ꝛ expectāt:sicut ipsemet deus gloriosus / et
angelice virtutes opem ferētes vt vincamus. Vn̄ ꝛ Boe
tius. Magna nobis indicta est necessitas ꝓbitatis:cum vl. de cō
ante oculos agimus iudicis cūcta cernētis. ¶ Tertium sola.
est inuitatio regis ad pugnā:qui vt Aug. sup p̄s. ait: In
uitat vt pugnes:adiuuat vt vincas. ¶ Quartū est cōside
ratio magnitudinis premiī repromissi victorib⁹ in spūali
bus bellis:q: ipse deus deficiētē subleuat:ꝛ vincentē co
ronat. Hec Aug. vbi. s̄. ¶ Quintū:deuota imploratio di
uini auxiliī:qđ presto est deus pro quo certaĸ:cū requiri
tur impertiri. ¶ Sextū est declinatio incētiuoꝝ tentatio
nis:fuga scȝ occasionū vt. s̄. habitū est de luxuria. ¶ Se
ptimum:cōsideratio nobilitatis siue dignitatis humane
cōditionis:ꝓpter quā verecūdū videri debet homini de
scēdere ad opera vitioꝝ:ꝛ nō potius ascēdere ad cōtem
plationē supernoꝝ gaudiōꝝ. ¶ Octauū est cōsideratio
q̄lis erit q̄ horrēda caro ꝓpria ꝛ aliena mortua:ad quā
tm̄ quis viuā afficiĸ:vt eā nutriat in deliciīs ꝛ opibus be
stialibus. ¶ Nonū est diuinoꝝ eloquioꝝ recordatio: in
quib⁹ inueniunĸ verba medicinalia cōtra oēm morbū et
vexationē spūalē atq; exēpla in his q̄ similia passi sunt:
qui adiuti diuino auxilio/tētationes quaslibet superarūt.
¶ Decimū:cōsideratio vilitatis ꝛ indignitatis eoꝝ q̄ vin
cere nos satagūt. Opprobriosum eīn videtur ꝛ cōfusibi
le vilissimis rebus vinci. ¶ Vndecimū est consideratio/
q̄ cōsecrati sumus in baptismo:ꝛ q̄ characterē christi:et
imaginē viuā sancte trinitatis gerimus. Vnde verendū
est homini/illā per aliquā deordinationē ꝛ turpitudinē
maculare:quia hoc q̄libet facere aut permittere refugit
in ecclesia materiali:ꝓpter eius cōsecrationē ꝛ sanctarū
imaginū presentiā christi ꝛ sanctoꝝ. ¶ Duodecimū cōsi
deratio q̄ hō singulos actus suos facit interiores ꝛ exte
riores/motus ꝛ gestus in clarissimo cōspectu dei et san
ctoꝝ angeloꝝ. Propter qđ plus habet vereri cōsentire
tētationi vitiose ac turpiter agere/q̄ corā hoīe aliquo sa
piēte/virtuoso / aut in magnis dignitatibus constituto.
¶ Tredecimū est cōsideratio infernaliū cruciatuū : qui
infallibiliter cōsequētur:nec aliquādo finienĸ. ¶ Deci
quartū:iugis memoria mortis ꝛ hore ei⁹ incertitudinis.
Nam/Facile contēnit omnia qui se semꝑ cogitat esse mo
riturū. ait Hiero. ad Paulinū presbyterū. ¶ Quintūde
cimū:adhibitio alicui⁹ corpalis afflictiōis vel laboris:vt
discipline/ciliciī/ieiuniī/aut similis exercitiī carnis lasciuiā
castigātis. ¶ Sedecimū est cōsideratio glīose memorie/
fame ꝛ honoris:quos victores in spūali ꝑlio cōsequunĸ
nedū in alio seculo:sed etiā post mortē in isto mūdo: vbi
maximis celebritatib⁹ coluntĸ:nō solū ipsi: sed eoꝝ ossa/
capilli/vestes/ꝛ cetera eoꝝ instrumēta:que prius mace
rationib⁹ ꝛ ciliciīs ꝑmebanĸ:nūc auro ꝛ preciosis lapidib⁹
adornanĸ. ¶ Decimūseptimū est cōsideratio quō gloria
carnaliū ꝛ mūdanoꝝ quantūcunq; deliciosi fuerint/po
tētes/diuites/pulchri/honorati:periīt cū sonitu:relicto
eterne dānationis timore: multiplici detractione ab his
quos in sua supbia oppresserūt:aut quib⁹ alias quomo
dolibet nocuerunt. Hec breuiter cōmemorata sunt:que
possunt per scripturas latius deduci. ¶ V Potest et
addi hoc cōtra oēs tentationes efficax remedium ex ipsa
tentatione tanq̄ ex scorpione medela:vt inde oriatur an

tidorũ:vñ infunditur venenũ. Quia eñi oĩs tentatio per
bonũ aliquod apparẽs (licz falsum) obtinẽduz seduce-
re nititur. Nemo eñi ad malũ aspiciẽs operaẽ: vt ait Dio-
nysius: Nemo etiam nisi per boni speciem (in quo dele-
ctatur: quod vt appetit) allicitur. Siquidem nunq̃ vi-
tiũ persuaderi posset homini: nisi sub specie aliqua bona
in qua deũ peruerse imitatur: vt supra deducit beat⁹ Au-
gustinus. Omne vitiũ peruerse deũ imitari. Cu ergo ten-
tato: per boni appetibilis speciẽ/vitiũ suggerit (τ quidẽ
nemo vult decipi) est h̃ remediũ peruisse nõ auertere
appetitũ a bono q̃ naturaliter cõcupiscit. Sed sapiẽter
inquirere vbi hoc bonũ inueniri possit τ possideri: et vt
sic vere acquiraẽ: laborare. Gra exempli: tentaẽ aliq̃s ad
cõcupiscẽdam gloriã et laudẽ: τ quidem gloria: laus: ho-
nor: vel excellẽtia appetibilis est: bonũ quoddã est: quia
naturaliter hoĩes cupiũt. vt dicit Bern. ser. de ascẽsione
dñi. Nõ oportet despicere: nec appetitũ ei⁹ extinguere: h̃
dulce q̃ offertur: sed vide vbi queras. In mũdo in tuis
operib⁹: in reb⁹ vanis. Hic venenũ: hic falleris: τ quidez
nemo vult falli: nemo appetit decipi. Queras igitur vbi
sit gloria: vbi laus vera nunq̃ peritura. Doceat te fides
vera: quã scriptura manifestat: τ nõ inueniẽs nisi in deo
summo glorioso τ laudabili in secula. Ibi si queriẽ inue-
ij. Cor. x. nitur: s̃m illud apli. Qui gloriatur: in dño gloriẽ. Item
j. Co. iiij. Erit vnicuiq̃ laus a deo. Sic si tentaris ad appetẽdum
blãda q̃ delectãt: pulchra: abũdantia: nõ culpandus est
appetit⁹ hec cõcupiscẽs. Sed cauendũ est ne ibi queran-
tur: vbi vere inueniri nõ possunt. Queranẽ ergo: sed in
deo: nihil deo pulchrius/amabili⁹/sufficientius: τ ita de
aliis s̃m deductionẽ augustini supra Hoc scutũ solidissi-
mũ ↄ oẽs tẽtatiões: q̃ sola fides prestat. Ad quod beat⁹
Petrus hortaẽ: dũ post auisationẽ cauẽdi crudelẽ tenta-
torẽ addit. Cui resistite fortes ĩ fide. j. Pet. v. Et ad Eph.
vj. In omnib⁹ sumẽtes scutũ fidei: in quo possitis omia
tela nequissimi ignea extĩguere. Fide nãq̃ cognosciẽ in
transitoriis verũ bonũ nõ esse: oĩs autẽ boni plenitudi-
nẽ in solo deo cõsistere: ac per hoc extinguiẽ in nobis ap-
petitus falsi τ apparẽtis boni: τ accẽdiẽ appetitus veri
τ eterni boni. Que eñi sunt ignea tela neq̃ssimi: nisi obie-
ctio falsoꝝ bonoꝝ: quib⁹ appetitũ de vitio in vitiũ accen-
dere nititur. ℂ X Hoc remedio vsus est venerabilis
Boetius per totũ lib. de cõsolatione: vbi ostẽdit natura-
lem hoĩs appetitũ desiderare sufficientiã/reuerẽtiã/po-
tentiã/celebritatẽ/leticiã/tanq̃ vere beatitudinis condi-
tiones τ ꝓprietates/eosq̃ errare q̃ hac de cã terrenas di-
uitias/dignitates/regna/gloriam/voluptatesq̃ deside-
rant. Ostendit q̃ ab illis ista vacua fore. Et q̃ appetiẽ
bonũ in tẽporalib⁹ diuitiis/honore/potestate/fama/vo-
luptate/nõ esse: sed in solo deo vera nostra bona plenis-
sime τ eternaliter cõsistere. Ac per hoc docet extinguere
appetitũ in igneis diaboli telis attactũ: eumq̃ accẽdere
ad deũ summũ perfectissimũ totius boni fontẽ. Hoc re-
medio qui vtitur: nedum diaboli tẽtationes vincit/vitia
declinãdo: sed etiã virtutes acquirit τ maxime charitatẽ
dei: in quo bona cũcta fore cognoscit: τ per hoc spem in
eum dirigit: seq̃ totum in eum fiducialiter proiicere non
cessabit. Et tantum de quarto/remedioꝝ scz inquisitione.

ℂ Lectio. lxxviij. A

Edeundũ nobis est ad textus declarationẽ: quo celestis magi-
ster noster docuit petere per deuotam affe-
ctionem: Ne nos inducas in tẽtationẽ. Ubi
vt ex premissis aliquantulũ liquere potest: hac petitione
nõ petimus vt nõ tentemur: nec hoc affectandũ est viato-
ri: quia vita ista: vt Aug. ait: sine tentatione duci nõ põt:
Neq̃ nobis vtile foret non tentari. (Si enim oramus vt
nõ tentemur: vnde erit nobis virtus constantie.) Si ten-
tationes et tribulationes non essent: fortitudo/constan-
tia/patientia/ac virtutes cetere: que sunt circa difficilia:
quomodo in nobis generarentur/cõseruarentur/τ au-
gerentur. Uirtutes eñi morales moderatrices sunt pas-
sionum/tristicie τ delectationis s̃m rectã rationẽ. Sub-
latis itaq̃ passionibus per tentationẽ excitatis: sublata xiiij. de ci
esset materia exercitii virtutũ. Hinc dicit Aug. Dũ huius uita. dei.
vite infirmitatẽ gerimus: si tentationes τ passiones om-
nino nullas haberemus: non recte viuimus. Hinc aposto-
lus. Gloriamur in tribulationib⁹/scientes q̃ tribulatio Rom. v.
patientiã operatur. Et Tobie. xij. raphael ad tobiam. Et
quia acceptus eras deo: necesse fuit vt tentatio probaret
te. Et Jacobus. Omne gaudium existimate fratres mei Jaco. j.
cum in tentationes varias incideritis: scientes q̃ proba-
tio fidei vestre patientiã operatur. Non ergo oramus vt
nõ tentemur: quoniã eñi tentare cũ intentione fallendi
malum est in tentatore: tñ in tentatio malũ nõ est: si con-
sensus nõ accedit: immo sepius fructuosum est: dicente
Augu. super ps̃. lx. Per tentationẽ ꝓfectus noster vtiq̃
fit. Non eñi sibi quisq̃ innotescit nisi tẽtatus. Nec potest
quisq̃ coronari nisi vicerit: nec vincere nisi certauerit:
nec põt certare nisi inimicos τ tentatores habuerit. Fru-
ctuosum est dico: si victoria subsequiẽ. Et q̃q̃ multe sunt
vtilitates τ fruct⁹ tentationũ: inter ceteras tñ beat⁹ Gre-
go. singulares quasdã tangit. xxiij. moraẽ. c. xxvij. di. Ali-
quãdo aũt post ꝓfectũ virtũ/nõ solũ tẽtant vitia: sed etiã
flagella castigãt. Cũ tẽtamur vitiis: pia dispẽsatione no-
biscũ agitur: ne his v̾tutib⁹ quib⁹ ꝓficimus: extollamur.
Cũ flagellis atterimur: admonemur ne mũdo blãdiẽte
seducamur. Uitia dũ nos tentãt: ꝓficientes virtutes hu-
miliãt. Flagella dũ nos tẽtant: surgẽtes in corde huius
mũdi voluptates eradicãt. Per tentantia vitia discimus
q̃d de nobis sentiamus. Per ferientia flagella cognosci-
mus q̃ de h̃ mũdo fugiam⁹. Per ista cõprimimur ne q̃d
extrinsecus appetamus. ꝑ illa restringimur ne intrinse-
cus extollamur. In hac igiẽ vita dũ sum⁹ τ aliq̃n vitiis tẽ-
tari: τ flagellis atteri/necesse est. Siue eñi in laborib⁹ fla-
gelloꝝ: siue in certamine vitioꝝ: nõ solũ nobis nr̃a infir-
mitas innotescit: sed etiã in quãta v̾tute ꝓfecerimus co-
gnoscimus. Nemo eñi vires suas in pace cognoscit. Si
eñi bella desunt: v̾tutũ signa nõ prodeũt. Improuidus
miles est: qui se fortẽ in pace gloriaẽ. Nemo q̃ppe inquã-
tũ proficit: sibi iminere aduersa cognoscit. Cũ eñi assunt
prospera: certi virtũ documẽta nõ possunt. ℂ B In
qua autoritate beatus Grego. tangit q̃ per tentationez
humiliamur: τ ducimur in cognitionẽ proprie infirmita-
tis. vnde cauti reddimur: purgamur: erudimur: proba-
mur τ exercitamur. Uñ τ glo. sup illud Gen. xxii. Nũc co-
gnoui q̃ timeas dñm. Sicut vasa nõ cognoscunẽ esse inte-
gra ad plenũ nisi fuerint ꝑcussa vt sonus audiaẽ: nec co-
gnoscunẽ ꝑfecte cocta nisi ignib⁹ exposita. Si percussa
nõ clarũ reddũt sonũ: sz obtusum: fracta alicui perpẽdũ-
tur: licz fractura tactu aut visu nõ discernaẽ. Sic τ hoĩes
nõ ꝑfecte cognoscunẽ: donec pulsati terrorib⁹ tribulatio-
nib⁹ aut delectationib⁹ expositi nõ supereñ. Hos fruct⁹
a nobis excluderemus: si oĩno nõ tẽtari peterem⁹. Qua-
propter etiã electi tẽtari desiderãt: vt ait beat⁹ Greg. Ele- viij. mo
ctus q̃sq̃ inq̃t/cũ peccati summo premiẽ: ad iusticie vigi- ral. c. x.
lias exurgere conaẽ. Sed sepe cũ resurrexerit: ipsa se ex-
tolli virtutũ magnitudine sentit. vñ τ tentari se p̃sentis
vite aduersitatib⁹ post v̾tutes desiderat: ne peius ex v̾tu-
tũ cõfidentia cadat. Si eñi seruari melius per tẽtationez
nõ cognosceret: nequaq̃ psalmista di. Proba me dñe et
tenta me. Idcirco christus nõ docuit nos petere vt non
tentemur: sed vt in tentationẽ nõ inducamur. Ecce ten-
tatus est iob: nõ tñ inductus est in tẽtationẽ. Non eñi ad
illam ad quã trahebatur tentatoris voluptatẽ ore impio
blasphemus intrauit. Tentatus est ioseph turpi illece-
bra: sed nõ illatus in tentationẽ. Tentata est susanna: sed
nõ inducta: quia nõ prebuit consensum tentatori. Ita et
nos petimus non induci in tentationẽ. i. non consentirẽ
tentationi. Unde dicit Bern. Aliud est tentari: aliud in

tentationē duci. Tentat quilibet qñ in aīa aut corpore in delectatione alicuius vicij titillat. Inducit in tentationē si sue ceperit delectationi ꝯsentire. Et beatus Cyprianus: Nō petimus ne ducamur in tentationē: sed ne inducamur. Aliud quidem est in tentationē duci: aliud induci. In tentationem ducitur: qui tentatione pulsatur. In tentationem inducitur: qui tentationi succumbit ⁊ ab ea superat. Induci etiā est intus duci ⁊ succūbere: ⁊ tentationi prebere cōsensum. ¶ Uel aliter petimus nō induci in tētationē: h est: nō permittas pater celestis inimicos nostros fortes nimis sup nos īducere. Etenī si duci nos permittas in tētationes vt exercitemur: petim⁹ in tētationib⁹ exitū: ne nimiū inuoluamur: ⁊ ipsis ꝓbcamus assensum. Qua in parte ostēditur: dicit Cyprianus: nihil ꝯtra nos aduersariū posse nisi illud ante ꝓmiserit de⁹: q: petimus ne patiat nos in tētationē īduci. Qđ si nō ꝓmiserit: nulla tētatio poterit aduersum nos ꝯcitari. ¶ C Uel tertio petimus ne nos inducas in tentationē. hoc est: nō subtrahas a nobis auxiliū tuū: donū scʒ gratie tue: quo roboramur ad fortiter tētationib⁹ resistendū. Nō eñ tantum grā operaq; nostra deo reddit acceptos: sed cū hoc fortificat ad cōcupiscētias malas ⁊ tētationes reprimendas. Uñ Aug. in de baptismo paruul. Ut concupiscētijs ⁊ desiderijs carnis nō cōsentiamus: depꝛecamur adiutoriū .i. gratiā tuā: quam si iusto iudicio tuo a nobis subtrahis: nos q̄si priuatiue in tentationē ducis. Quia nihil in nobis manet quo valide possum⁹ cōtra tētationes dimicare. Inducis quidē sicut ducit nauē in naufragiū ⁊ periculū: qui tollit remū ⁊ gubernaculū: quib⁹ fluctus aque cōpescunt. Siliter ⁊ equū ducit in ꝑcipitiū: qui frenū tollit quo regitur: ne inordinatos motus exequat: ſm Ansel. in de cōceptu virginali. Dicit autē deus ꝑ subtractionē sui auxilij nos inducere in tentationē: ad siītudinem quo dicit scriptura/eū corda multoꝝ indurare. Nō quidē positiue efficiēdo indurationē cordis cuiuscūq;: sʒ deserēdo: quia suā gratiā nō infundit: que cor habet a pctō emūdare ⁊ ipm emollire. Sic in ꝓposito cum gratiā subtrahit: q̄ a cōsensu tētationis custodit ⁊ ꝓseruat: in tentationem inducit. ¶ Uel q̄rto petimus ne nos inducas in tentationē: ꝑmittēdo ꝙ bñficioꝝ alns inpēsoꝝ occasione nos peiores efficiamur. Sic eñ sepe q̄s ex bono pximi in tētationē velut ex illo cadat in odiū ⁊ in inuidiam ei⁹. Uñ dicit Aug. sup illud ps. Conuertit cor eoꝝ vt odi-
Ps. ciiij. ret (al's vt erudiret) pplm ei⁹. Mali ⁊ impij erāt: In eo aūt ꝙ populū suū multiplicauit: hoc bñficio suo per accidēs ad inuidendū cōuertit: q: inuidia est odiū felicitatis aliene. Sic igit cōuertit cor eoꝝ: nō illud malū in eis faciēdo: sed pplo suo bñfaciēdo: ob qđ ipsi spōte cor suū prauū cōuerterūt ad odiū ppli sui. Nō sic petim⁹ nos inducas in tētationē: sed preseruati ne tuū qualecūq; bñficiū: qđ cui tibi placet cōicas: nos occasionaliter tētet vt ex h cōtra remurmurem⁹: ⁊ odiū ⁊ inuidiā ꝯtra quācūq; tuā creaturā cōcipiam⁹. Speciali⁹ tñ fundimus ꝓces ad deū patrē dicētes: Ne nos indu. in tēta. scʒ carnis: vt nos absorbeat ꝑ voluptatē. In tētationē mūdi: ne nos ꝑuertat ꝑ cupiditatē. In tētationē diaboli: ne nos ꝑdat ꝑ iniquitatē. Caro naq; nimiū nos infestat: ⁊ nunq̄ quietum patit esse affectū. nocte feruet: die anhelat. Uñ Grego. Nos gestamus laqueū nostrū: nobiscū ferimus inimicū carnē scilʒ nostrā de peccato natā: in pctō nutritā: nimis ipsa origine corruptā: sed multo amplius praua cōsuetudine viciatā. Hinc tam acriter aduersus spiritū ꝯcupiscit ⁊ assidue murmurat. Impatiēs discipline illicita suggerit: nec rōni obtēperat: nec vllo timore inhibet. Ut ergo hui⁹ inimici repellam⁹ suggestionē: oram⁹: ne nos inducas in tentationē. Rursus mūdus acriter nos inuadit tētando: nūc allicit per ꝓspera: nūc minatur per aduersa.
In quodam ser. Uñ Aug. Mūdus duplicē aciem ꝓducit cōtra christi milites. Blanditur eñ vt decipiat: terret vt frangat. Ne igitur huius hostis incurramus deceptionē; oramus ad patrem nostrū celestem: Ne nos inducas in tentationem. Demū tertius hostis diabolus mēdacij pater/mille suis fraudibus ſm naturā cuiuslibet aggredi nō cessat: ⁊ vbi magis pronū nouit ad lapsum: ibi vt ꝓmissum est: astutias suas multiplicat: nec fatigat: nec cessat: si forte inficiat sibi q̄nq; cedentē. Cōtra cuius astutias ⁊ calliditatem oram⁹ ad patrē: Ne nos inducas in tētationē. ¶ D Circa ꝓmissa sunt q̄dā dubia. Primū: q: dictū est tētationes in nobis plurima bona opari: Dubitat: vtrū tētatio sit a nobis appetēda. Et videt ꝙ sic ꝑ illud Grego. s. allegatū. Elatus tentari se post virtutes desiderat: ne peius ex vtutib⁹ cadat. Itē appetēdū est illud quo a periculo preseruamur. hoc aūt est tētatio. Nā ſm supradicta in septima astutia: ꝑiculosissimū est nō tētari. Itē appetēdū est illud quo nobis plurim⁹ fruct⁹ accrescit: tale est tētatio: vt habitū est: igit tētatio a nobis appetēda est. Itē illud est appetēdū quo beatificamur: tale est tētatio. teste Iaco. Iaco. i. Beat⁹ vir q̄ suffert tētationē. Itē ois christi actio nostra est instructio. Greg. in ꝓlogo sui dial. Christ⁹ voluit tētari: q: ductus est a spūsancto in desertū: vt tentaret a diabolo. Mat. iiij. Sed qđ voluit/appetiit: siquidē idē est voluntati appetere ⁊ velle: ergo et nobis appetenda est tentatio. ¶ In oppositū est illud Hugonis. Tētatio est actus vel motus inclinatiuus hoīs in aliqđ malū vel illicitū. Sed Tētatio quid. nō est nobis appetēdus mot⁹ ad malū ⁊ illicita: cū ⁊ ipse talis malus est: q: a fine qđlibet hʒ denoīari. Nā cui⁹ finis bonus: ipsum q̄; bonū: ⁊ cuius finis malus: ipsuʒ q̄; malū. Preterea pctm̄ nō est a nobis appetēdū etiā propter qđcūq; bonū qđ ꝯsequeret: ſm illud apli dānantis eos q̄ dicūt: faciamus mala vt eueniāt bona. Sed tentatio nō est sine pctō: q: siue exterior sit: siue interior/habʒ Ro. iij. semꝑ pctm̄ annexū. Exterior eñ q̄ fit a demone vel hoīe malo: fit cū intētione fallēdi. Uelle autē fallere peccare est. Interior aūt fit a carne: ⁊ hec siliter fieri nō pōt sine pctō: q: nō sine motu illicito: ois aūt motus illicitus est pctm̄ vt dicit magister in. ij. dis. ij. ¶ Dubiū illud cū suis rōnibus aliud dubiū affert: videlʒ: Utrū ois tentatio sit pctm̄. Sed videbim⁹ de primo: deinde de scđo. Et loquimur hic de tētatione tertio mō accepta: q̄ scʒ fit ad malū inducēdū: quō etiā in toto illo tractatu accipit. ¶ Notādū igit est ꝙ res ꝑ tāto est appetibilis: ꝓ quanto participat ratione boni: q: bonū cōiter ponit obiectū appetit⁹. Est aūt quātū hic sufficit aliq̄d appetibile dupliciter ſm phm: scʒ ꝓpter se etiā si nullū aliud bonū inde sequeret. Tale bonū est felicitas. Siliter ⁊ vtutes q̄ sunt honesta i. Ethicorū. c. vij. ⁊ delectabilia. Aliud est bonū appetibile nō ꝓpter se: sʒ ꝓpter aliud sibi adiunctū ꝑ se appetibile: seu ꝓpter bonū ad qđ ordinat: sicut medicina amara bona est: q: inductiua est sanitatis. Et ad ꝓpositū: tētatio nō est bonū primo mō: q: qđ est inductiuū ad malū/nō est ꝑ se bonū. Itē aliqua est tētatio q̄ nō pōt fieri sine pctō: vt illa q̄ fit intētione fallēdi: ⁊ in pctm̄ iducēdi: q̄lis est q̄ fit ab hoīe malo: aut spū maligno: qui ꝑ tētationē satagit tentatum ad pctm̄ ꝑtrahere. Nō eñ q̄s delinq̄t dūtaxat in se malū operādo: sʒ etiā delinq̄t malū alteri⁹ ꝓcurādo. Qđ autē fieri nō pōt sine pctō: nequaq̄ hʒ rōnē ꝑ se appetibilis: patet ergo ꝙ tentatio nō est appetibilis per se seu ꝓpter se. ¶ E Utrū autē sit appetibilis ꝓpter aliud/puta ꝓpter victoriā/que cōsequi pōt tentationē: aut ꝓpter veritatē/que ex tētatione augeri potest ⁊ roborari: magis dubiū est. Et videtur ꝓbabilius ꝙ tentatio nō est appetēda ꝓpter alterū bonū. Qđ sic ostēdit: q: qđ nō est per se cā alterius: sed oino habet se ad illud ꝑ accidēs: nō est appetendū ꝓpter aliud. (Nunq̄ eñ medicina amara appeteretur nisi posset causare sanitatē.) Tentatio autē nō est inductiua victorie: neq; ad victoriā ꝓmotiua quantū est ex se: sed magis inductiua casus. Et si victoria q̄nq; tētationē subsequit: nō tñ ꝓcedit ex tētatione tanq̄ a causa efficiente victoriā: sed ꝓuenit a tentato tentationē viriliter cōculcante. Per quod contingit virtutē quādoq;

augmētari aut etiā nasci: per actū scʒ resistēdi tentationi nō per ipsam tētationē. Et licʒ tētatio qn̄qʒ est occasio victorie: ꝑ quāto inuitat ad pugnā: ⁊ nemo vincit q̄ nō pugnat: non tm̄ ideo appetēda: alioquin etiā peccm̄ esset appetendū: qđ est erroneū. Nā ⁊ peccm̄ qn̄qʒ est occasio maioris gratie: vt si quis peccatū suū recogitās / surgit ardēter in magnā eius displicentiā: petens a deo sibi remitti: ad qđ sequitur qn̄qʒ maior gratia / q̄ si peccatū nō precessisset: dicēte scriptura: Ubi supabūdauit delictū: supabūdauit ⁊ gr̄a. Sic ⁊ nōnunq̄ peccm̄ sequit̄ maior humiliatio: sic dicit apl̄s. Scimus qm̄ diligētibus deū oīa cooperantur in bonū: ita oīa etiā peccata cōmissa ⁊ remissa. Ex quoꝝ memoria cōuersi assurgunt ad propēsiores gratiarū actiones: immo ad intensiorē dilectionē iuxta parabolam saluatoris de duob⁹ debitorib⁹. Non tm̄ propter hoc peccatū est perpetrādū seu appetendū: q: aliqn̄ sequitur maior gratia. Incerta est p̄terea victoria: q: incertum est an tentatus tentationē superet: an a tentatione superet̄. ideo videt̄ magis declināda q̄ appetēda. Nam qui amat periculū: in illo peribit. Est aūt periculosa tentatio: quia cōiter ꝓniores sumus ad malū q̄ ad bonū. Et nemo virtutes suas perfecte nouit. Sed neqʒ quantū vel it de⁹ permittere augeri tētationē: vt tētatū deijciat de merito precedentiū delictoꝝ. Hinc est cōis doctrina: nō solum vitia esse declināda: sed etiā occasiones peccatoꝝ que peccata inducere possunt: q̄uis per accidens et occasionaliter. Quia igitur tentatio occasio est in pluribꝰ ruine ⁊ casus in malū: qn̄qʒ ex intētione tentantis: ⁊ sepius ex infirmitate tentati. nō videt̄ q̄ ipsa sit appetēda. Uerū vbi certa esset victoria de tētatione: tentatio appeti posset cum victoria: quia tentari ſm predicta / nō est de se malū: licʒ sit ad malū prouocatiuū: ideo nō omnino refugit rationem appetibilis: quia inclinatiōi ei⁹ q̄s laudabiliter resistere potest ⁊ eā superare. Et hoc est verū: dum tentatio ipsa nō est peccatū: dum scʒ non fit intentione fallēdi. Quoniā in nullo casu peccatū appeti potest licite: sicut nō ꝓpriū: sic nec alienū. Nemo em̄ debet bonū suum cū alterius peccato: immo cū dei offensa ꝓcurare. ¶ F Per hoc ad rationes in principio dubij inductas. Ad primuʒ de beato Gregorio / dicitur q̄ electi iam multis victorijs vitioꝝ potiti: ne extollātur desiderāt aduersitatib⁹ a superbia preseruari. Nō ergo desiderāt tentari aduersitatibus simpliciter: sed aduersitatib⁹ tētari cū victoria ⁊ magis victoriā. Et hoc innuit cū addit: Ne peius ex virtutū cōfidētia cadat. Un̄ aliud est appetere tentationē ꝓpter victoriā: aliud appetere tentationē cū victoria. Scōm licet: nō primū: vt. s. patet ex declaratis. Ad scōm đ: q̄ aliquo dupliciter ꝓseruamur a ꝑiculo. Aut ꝑ se: quō v̓tutes preseruāt a periculo lapsus in vitiū: ⁊ per se inclināt ad actū virtuosum peccato cōtrariū: vt fortitudo ac sanitas mēbroꝝ / a periculo casus corpoꝝ: ⁊ illa sunt appetēda. Alio modo aliq̄d ꝓseruat a periculo ꝑ accidēs: ꝓ quāto ad cauendū seu vincēdū illud requirit̄ maior vigilātia ⁊ solicitudo. Sic via lubrica qn̄qʒ ꝑ accidēs preseruat a lapsu: pro quāto excitat in viatore maiorē ꝓuidentiā locādi pedes: ⁊ maiorē solicitudinē ⁊ curā caute ambulandi. Sic nōnunq̄ peccm̄ veniale / aut etiā mortale minus preseruat ꝑ accidēs a maiore. Et talia nō sunt appetēda nec agēda ſm regulā apostoli. Nō sunt faciēda mala vt eueniāt bona. Tētatio aūt ꝑ se nō preseruat a periculo peccati: sed magis inducit ad peccm̄: ⁊ ideo appetēda nō est. Qđ v̓o addit̄ de septima astutia đ: q: doc. ille nō solum in illis astutijs eas annumerat que per se inducūt ad casum: sed etiā que ꝑ accidēs inducūt: q: vtroqʒ modo ꝑ se ⁊ per accidēs diabolus q̄rit hoīs interitū. Per idem ad tertiū: q̄ illud ex quo ꝑ se plurimus sequit̄ fructus: non aūt si ꝑ accidēs sequit̄ ⁊ nō ꝑ se appetēdū est. Ad quartū q̄ nemo beat⁹ est q: tentat̄: sed q: fortiter sustinet tentationē atqʒ vincit nō cōsentiēdo. Un̄ vult beat⁹ iacob⁹: q̄ beat⁹ est in spe: nō qui tentat̄: sed qui suffert tētationem.

Marginal references (left column): Rom. v — Ro. viij. — Luc. vij. — Eccli. iij.

Hoc est qui nō cedit tentationi ei cōsentiēdo: sed viriliter sustinet ei⁹ impetū: fortiter repugnando ne cadat. Quia cū ꝓbat⁹ fuerit ꝑ tētationē / de fortitudine ⁊ cōstātia animi: accipiet coronā vite: nō q: tētatus: sed q: resistit ⁊ vincit. Nō ergo intelligēda est ista sufferētia sic: q̄ nemo debet cōtra tentationem insurgere: vt expugnet: qm̄ sancti exhortant̄: vt q̄cito exurgit tētatio repugnatio assit. Un̄ beatus Hiero. Dū paruus (ait) est hostis interfice: vt elidatur in semine. Et beatus Grego. Si tētationi in corde nascēti festine nō resistitur: eadē qua nutrit̄ / mora roboratur. Sunt etiā sufferēde sic: vt nemo ꝓpter eas surgat in murmur cōtra deū: ⁊ cadat in impatientiā. Sed repugnādū est cū mētis hilaritate. Un̄ ⁊ iacob⁹. Omne gaudiū existimate fratres mei cū in tētationes varias incideritis: sciētes q̄ probatio fidei vestre patientiā operatur. Quasi di. existimate omne gaudiū. i. gaudium celeste: qđ excellit omne gaudiū: cōsequi cū incideritis in varias tētationes: ⁊ h̓ si fortiter resistēdo vinceritis. Sciētes q̄ ꝓbatio fidei vestre (q̄ per hoc declarat̄ q̄ nō superamini: sed magis oēs tribulationes ꝑ patientiā vinceritis: q̄ hʒ opus perfectū) eterna est glīa remunerāda. Ad quintū de tētatione christi. Uerū est q̄ voluit tētari: q: de victoria certissimus: ⁊ ꝓpter vtilitatē nostrā: vt suo exēplo instrueremur: quēadmodū tētatoris astutias vinceremꝰ. Et quātū ad hoc: hec christi tētatio fuit nostra īstructio. Siquidē: Ois christi actio nostra est instructio: nō vt eadē agamus: sed vt ex sua actione spūalem doctrinā accipiam⁹. Sicut mortuoꝝ suscitatio nō instruxit quō ⁊ nos mortuos corporaliter suscitemus: sed quō a morte aīe resurgam⁹. ¶ Dubij annexi solutio / ad finē dubiorum reseruatur.

¶ G Scđo dubitat̄: cur tā callide diabol⁹ hoīb⁹ insidiat̄: vndiqʒ insidias suas tēdens ⁊ laqueos: quatenꝰ ad peccati cōsensuʒ ꝑtrahat perituros. Rn̄det̄ q̄ iter alias quattuor cause poterunt assignari. Prima sumit̄ ex magna ei⁹ inuidia. Scđa ex ingēti ei⁹ supbia. Tertia ex inueterato dei odio. Quarta ex ei⁹ ambitiōe nimia ⁊ inani gloria.

¶ Ex inuidia quoad primū. Nā licʒ ipse creat⁹ fuit bon⁹ sicut ⁊ alie rōnales creature: vt dei essentiā beatifice ꝯtēplaret̄: ipsaqʒ cū summo gaudio ⁊ delectatiōe frueretur: fact⁹ tm̄ est malus sua ꝓpria volūtate. Siquidē cecidit ab illa summa ꝑfectione ⁊ beatitudine non quā accepit: sed quā accepturus erat: si in sua innocētia perstitisset. Propter quē volūtariū suū lapsum / a deo in sua malicia ꝑpetuo desert⁹ est: ⁊ a loco beatitudinis ad īfernales penas detrusus. Deus aūt sua sapiētia ⁊ misericordia imēsa hominē cōdidit: vt ꝑ ipsum ruinaʒ in celis factā repararet. Uidēs igit̄ diabolus vt ait magister dist. xxi. lib. ij. sniaꝝ: hoiem ꝑ obediētie humilitatē posse ascēdere vn̄ ipse per supbiā corruerat: inuidit ei: ⁊ vt ipm̄ ab adeptione talis boni impediret: tētationū iacula ꝑparauit: vt habet̄ Genes. iij. de primi hoīs tētatione. Ex eadē inuidia qua primū hoīem ꝓsternere studuit ⁊ vicit: adhuc nos quotidie infestare nō cessat. Torquet̄ em̄ ex nostro bono ⁊ nostra felicitate. Hoc em̄ malū habet inuidia: vt ex alteri⁹ ꝓsperitate doleat: ex alteri⁹ malo gaudeat. Un̄ dicit Alanus in de planctu nature. Inuidis aliena ꝓsperitas aduersa est. Aliena aduersitas ꝓspera est. In aliena gratulatiōe tristant̄. In aliena tristicia gratulant̄. Et q: diabol⁹ summe inuidus est: cui⁹ inuidentia mors intrauit in orbē terrarū. Hinc bonū nostrū vbicūqʒ poterit: satagit impedire: ac diuersis varijsqʒ tētationib⁹ malū nostrū ꝓcurare.

¶ Scđa ratio sumit̄ ex eius supbia. Un̄ supbia neminē sibi patit̄ anteferri: sed oībus nitit̄ dn̄ari. In signū hui⁹ dixit lucifer: In celū cōscendā: sup astra dei exaltabo soliū meū: sedebo in mōte testamēti: in laterib⁹ aquilonis: ascendā sup altitudinē nubiū: ⁊ siĺis ero altissimo. Quid est querit Grego. Siĺis ero altissimo: q̄ sup alios optare principatū. Impedit igitur diabolus bonū hoīm quātū potest: ne ꝓpter bonū qđ operari conant̄: sibi ꝑferantur. Procurat malū per tētationē: vt ipse nobis dn̄etur.

Oēs siquidem

Marginal notes (right column): in q̄dam epistola — In moral. — Sap. ij. — Esa. xiiij. — in pastoral.

Job.xli. Omnes siquidē mali ei subsunt: Quia rex est sup oēs filios
supbie. Quales sunt oēs mali: dicente Aug. Nullum pcm̄
potuit aut pōt aut poterit esse sine supbia. Quia dicit scrip
Eccī.x. ptura. Radix (al's initiū) oim maloꝝ est supbia. ¶ Tertia
ratio sumit ex dei odio. Qui em̄ aliqḋ bonū odit: oēs affe
ctat idipm̄ odire: ꝛ neminē illud diligere: Sicut ex regione
viii. eth. q̄ recte diligit ipm̄ ab oib⁹ diligi cupit. Unde dicit phus: ꝙ
cōlcantes in bono honesto se diligūt: qꝛ in quib⁹ colcamus
in his nos diligim⁹. Et ecōtrario odientes aliqḋ bonū ho
nestū: diligūt alios idem odientes: qꝛ in odio participant.
Quia igit diabolus summe deū odit: qꝛ ipm̄ a loco volu
ptatis expulit: ꝛ in locū tenebrarum ꝛ caliginis relegauit:
idcirco quātū pōt: odiū dei in oib⁹ pcurare conat. Hoc aūt
aliūde facere nō pōt/nisi p tentationē ꝛ suggestionē in pec
catū: quib⁹ cū hoies cōsentiūt iam deū odiūt: pcepta vio
lando: ꝛ suā volūtatez volūtati dei pponendo: plus quoqꝫ
dei aduersario/ꝙ deo ꝯsentiendo. ¶ Quarta ratio sumit
ex inani gloria ꝛ ambitione. Uane gliosus em̄ alios sibi cu
pit adherere: ab aliis vult videri: reuereri ꝛ honorari. Un̄
Phil. ii. aplͣs volens philippēs inducere ad humilitatē: suadet ca
uere inanem gloriā. Superiores inquit sibi inuicē arbitrā
tes. s. p estimationē: nō q sua sunt singuli cōsiderantes: sed
ꝛ ea que sunt aliorū. Quorū certe opposita inducit inanis
gloria: q̄ querit videri: eminere: ꝛ multoꝝ habere comita
tum. Diabolus aūt cū maxime sit honoris cupidus: que
Matth. iiii. rens ꝛ diuinos sibi exhibere honores. Un̄ nec erubuit chri
stum dn̄m ad se adorādū inducere di. Hec oia dabo tibi si
cadens adoraueris me. Hinc ꝛ frequenter responsa dabat
in idolis: vt ipse p deo coleret. Ex eadē igit radice nos tē
tationū laqueis querit inuoluere: vt nos inducat ad sibi
seruiendū tanꝙ maiori ꝛ digniori: qḋ est opus inanis glīe
sm̄ beatū Hieronymū in quadā epla. Inanis glia inquit
est inordinatus animi motus: quo aliqs pprīam desiderat
excellentiā: vt alios honore precellat. Cetere rōnes q̄ assi
gnari possent: ad aliquā illaꝝ reduci pn̄t. ¶ H Tertium
dubiū est. Utrū diabolus ab aliquo in tentatione victus:
tentandi ptātem pdat. ¶ Ad hoc respōdet ꝙ de mēte Ori
ge. est vt allegat magr̄ li. ii. dist. vi. ꝙ diaboli qui a scis iu
ste ꝛ pudice viuentib⁹ superant: ptātem tentandi alios vl
tra nō habent. Un̄ ait: Puto sane ꝙ sancti repugnātes ad
uersus illos incentores ꝛ vincētes: minuūt exercitū demo
nū: velut ꝙ plurimos eoꝝ interimāt: ne vltra fas sit illi spi
ritui: q ab aliquo scō caste ꝛ pudice viuendo vict⁹ est: aliū
hoiem iterū impugnare. In cui⁹ signū quidā dicūt: ꝙ luci
fer qui dn̄m in deserto tentauerat: qꝛ victoriosissime a chri
sto superat⁹ est: relegatus est in inferno: vt neminem tentet
vsqꝫ ad tp̄s antichristi. Unde legit in Apoc. xx. Cū cōsum
mati fuerint mille anni: soluetur sathanas de carcere suo: ꝛ
exibit ꝛ seducet gentes. qḋ fiet in nouissimo tp̄e antichristi
Un̄ erit tanta psecutio: vt etiā si fieri posset: in errorē ducā
Matth. xxiiii. tur electi. Probāt idem ꝛ alio signo: qꝛ asmodeus victus a
tobia relegat⁹ est in desertū: ne aliū tentaret. Item qꝛ in vi
Tobie viii. taspatrū legit ꝙ demōes forti⁹ expugnabāt pmos patres
ꝙ sequētes: vix em̄ poterāt pmi etiā multi simul habitare
ppter demones eos infestātes: imo ꝛ verberātes. Quia pmi
eis viriliter restiterant: ꝛ valide eos expugnabāt: idcirco
posteriores maiori pace fruebant. Hoc tn̄ dictū Orige. vt
in vbis sonat plerīqꝫ veritatē habere nō estimāt. Qḋ pbāt
a signo de demone tentante christū: qui ꝙuis superatus fuit
ab eodē in pma tentatiōe/ qua suggessit vt de lapidib⁹ pa
nes faceret: nihilomin⁹ pcessit ipm̄ iterū ꝛ tertio in aliis tē
tando vitiis: supbia. s. ꝛ auaricia. Suggerens quoad pmū
si filius dei es: mitte te deorsum. Quo ad secūdū ostēdēs ei
oia regna ait. Hec oia dabo tibi ꝛc. Quapropter dicūt aliq
magis specificātes dictū Orige. ꝙ diabolus pfecte ab ali
quo vict⁹ de hoc vitio ad qḋ impellit ꝛ victus est: nō tentat
amplius eundē: ꝛ hoc ppter meritū victorie ꝛ triūphi. Iu
stū equidē videt: ꝙ puocās quēꝙ ad bellū iniuste ꝛ supa
tus: ampli⁹ nō pmittat ex eadē causa eundē iterū ad belluz
puocare. Tū qꝛ occubuit: tū qꝛ iniuste puocauit. Cui⁹ dicti
ratio etiā ex alio sumi pōt. s. ex ratione diaboli victi. Quia
em̄ summe supb⁹ est: ideoqꝫ vbi semel a quoꝙ ꝓsternitur:
ab eo in simili causa timet iterū supari. Un̄ nō finit ipsi⁹ su
pbia cōtra illū iterato bellū concitare. Et hec ratio trahit a
Luc. iiii. btō Amb. sup illud: Cōsummata oīmi tētatiōe diabolus re
cessit ab illo. Ubi amb. Instare diabolus formidat: qꝛ fre
quentius refugit triūphari. Et addūt ad hec aliq. Si quis
diabolū vincēs de certo vitio: inuict⁹ vsqꝫ in finē pseuerat:
ꝙ neqꝫ quēcunqꝫ aliū tentet de eodē vitio. Si aūt vincens
in pcm̄ ceciderit de quo prius diabolū supauit: audaciā
capit iterato eum aut aliū de eodem vitio impugnādi: si a
deo facere permittatur. Et esto ꝙ diabolus victus ab ali
quo in vno vitio ab ipso in eodem ampli⁹ victor nō tentet:
cōcedit tn̄ ipm̄ posse ab eodez tentari in alio vitio: sicut. s.
tactū est de diabolo christū successiue in trib⁹ vitiis impu
gnante: qꝛ ibi inducte cōgruētie cessant. Et pro illo facit qḋ
scribit btūs Greg. s. moral. Antiqu⁹ hostis ex pmo certami
ne dū se succūbere cōsiderauit: ad alia tentationū bella re
staurat. Uerūtamē ꝙ succrescētib⁹ victoriis cōtinuo ꝛ cōti
nuo sibi ptās tentādi minuit: ꝛ tentādo deficit ꝛ infirmat.
De quo etiā Chry. In pmis grauis est ꝛ insufferribilis dia sup mat.
boli impetus: ꝙ si qs forti aio ipm̄ sustinuerit: in scḋo inue
niet eū infirmiorē. Quāto em̄ plus pcussus fuerit: tāto ma
gis refrigescit ꝛ deficit. Nō si qs ei⁹ tentationi aliqualiter
resistit: nec ipsam pfecte repellit ꝛ cōculcat: nō cessat diabo
lus a tentatiōe sed pcedit. Exemplū hui⁹ legit de scō bn̄di
cto: quē cū diabolus tentauit in specie auis nigre: cruce se
signabat. Sed qꝛ vires ad vincendū nō exercuit: diabolus
in tentatione processit. Qḋ intelligens vir scūs: in vepres
nudū se piecit: ꝛ vulnerib⁹ carnis: carnē ꝛ hostē vicit: ꝛ ten
tationez penit⁹ extinxit. Similia de plurib⁹ scis leguntur.
¶ I Cōcedit insup hoiem vincentē diabolū inferiorē de
aliquo vitio tētantē: posse tētari a diabolo supiore de eodē.
Sic em̄ videm⁹ in cōgressib⁹ ꝛ mūdanis victoriis: ꝙ vincēs
militē nō ex hoc eximit a ptāte regis: Ita ꝛ videt in bello ꝛ
victoria spūalib⁹. Cū prelatio/inferioritas ꝛ supioritas cō
cedat esse in demonib⁹: non videt quin deuicto inferiore:
ptātem habeat superior tentandi alicui⁹ inferioris victorē.
Idcirco ꝛ de⁹ fidelis predicat: q nō pmittit nos tentari sup
I. Cor. x. illud qḋ possum⁹: sed facit cū tentatione pcentum vt possi
mus sustinere. Sic cū videt nos fortes ad vincendū tenta
tores: pmittit aggredi fortiores: vt meritū crescat ꝛ gloria
augeat. Ideoqꝫ ꝛ nūc dicit religiosos ꝛ alios viros vtute
stabilitos fortiores impugnatiōes demonū sustinere: ꝙ ce
teros hoies seculares in pacis tp̄a deducentes. Maior em̄
requirit ptās ad ꝓsternendū stantē: ꝙ cōtinuo decidentē.
Fortē ꝙ debilē. vn̄ btūs Greg. Hostis noster inquit/ quā
xiii. moral. to magis sibi rebellare cōspicit: tanto amplius expugnare
cōtendit. Et subdit: Eos em̄ pulsare negligit: quos quieto
iure se possidere sentit. Et p hoc ad dubiū respōderi pōt/ꝙ
etsi verū sit diabolū in vna tentatiōe pfecte supatū ampli⁹
eūdē hoiem de eodē vitio infestare nō posse: pōt tn̄ ab aliis
vitiis spargere laqueos: q qꝛ multi sunt (cōtingit em̄ pene
infinitis modis deficere: vt vult phus. ii. eth.) ꝛ sic multis
modis pōt hoiem in tentatiōib⁹ impugnare. Preterea: qꝛ
valde magnus est diaboloꝝ tentantium numerus: quia
draco cadens tertiā stellarū partē secū traxit: Idcirco etsi
Apocal. xii. vnus victus tentare desistit: succedūt alii septē nequiores.
Uerū illud dictū Orige. valde dubiū esse dicit sctūs Bo
nauen. Un̄. ii. li. sniarum dist. vi. in dubiis litteralib⁹ ait: lo
quens de dubio moto. Difficile est veritatez determinare:
ꝙ em̄ fiat diminutio in illo exercitu demonū nō videt im
probabile: cū ita videamus cōtingere virtute belli: vt qui
superat amoueat a bello. Quantū tamen quando: difficī
le est determinare. Unde quicqd dicat Orige. meli⁹ est du
bitare: ꝙ sup hoc quicꝙ definire. Hec ille. ¶ K Dubita
tur quarto: Utrū homo viator ex libertate sue volūtatis si
ne speciali dei gratia oēs vincere possit diabolicas tenta
tiones. Dubiū hoc tangit facultatē li. arbi. ac necessitatem
gratie diuine: que materia lata est: ꝛ p doc. tractat abundā

ter.ij.sniar. dist.xxviij. Sed breui⁹ hic exponendo/pro mis-
sione ad dubiū p̄mittēdū: ꝙ ſm sanctū Bonauē. in secū-
do suo scripto dist.xxvij. Aliud est resistere tentatiōi diabo-
li: aliud vincere tentationē ei⁹. Nam resistere tentationi/est
nō cōsentire tentationi. Vincere aūt tentationē/est assequi
oppositū illi qđ intendit diabolus sua tentatiōe. Intendit
aūt diabolus hoīem reddere inimicū deo: ꝛ dignū eterno
supplicio. Vincit̄ ergo quando homo oppositū assequit̄:
qm̄ scȝ homo tentationi resistēdo fit amicus deo: eterno di-
gnus premio: ꝛ hoc sine gratia fieri nō pōt. Sola grā est q̄
hoīem dignū facit ꝛ acceptū deo ad vitā: ꝛ opa ei⁹ vt meri-
toria p̄emij eterni beatifici. Et ideo manifestū est: ꝙ nemo
pōt vincere tentationē diaboli sine grā gratū faciēte. Op-
positū em̄ sentire esset erro:i pelagij cōsentire. Verū q: fre-
quenter vincere largius capit̄: vt extēdit se ad resistere: vt
etiā vincere dicit̄ qui tentationi nō succūbit: nec vincit̄ vt
cedens ei mortaliter peccet: licet sic resistendo nō mereat̄.
Respondendū est ſm hanc acceptionē ad dubiū: ꝛ ideo p
eodem habent̄ resistere ꝛ vincere. Sic ergo accipiēdo vin-
cere pro resistere: vincere tentationē nihil aliud est q̄ tenta-
tioni nō cōsentire. hoc est nolle vel nō velle id ad qđ tenta-
tio impellit. ¶ Est hec ppositio ad dubiū responsiua. Sin-
gulas tentationes pōt hō ex suis naturalib⁹ p voluntatis li-
bertatem vincere: ſȝ nō sine magna difficultate. Primū pa-
tet: q: homo ex sua libertate pōt cuilibet tētationi nō cōsen-
tire: ergo pōt eam vincere. Tenet ꝯña ex quid nois hui⁹ qđ
est vincere. Antecedens patet de quolibet gñe tētationū. Et
primo de tentatione diaboli. Nā diabolus nulla tentatiōe
pōt voluntatē hoīs ad cōsentiendū necessitare: nec cōsensuȝ
in voluntate efficere: ergo semp est in voluntatis libera ptā-
te tentationi nō cōsentire. Añs patet: q: ꝯsentire est quod-
dā velle. Velle aūt est act⁹ voluntatis in plena ei⁹ facultate
cōsistens: ad quē nulla creata potētia necessitari pōt. Nihil
em̄ tam est in ptāte voluntatis q̄ volūtas ipsa. ait Aug. Qđ
intelligendū est de actu scđo voluntatis/ velle scȝ ꝛ nolle.
Cui cōcordat phs. iij. ethi. c. xiij. d. Dñi sum⁹ nostrarū ope-
rationū a p̄ncipio vsq̄ in finē. Qđ verū est quātū ad actū
ix. meta. interiorē voluntatis elicitū/qui est velle ꝛ nolle. Propter
qđ voluntas dicit̄ potentia rōnalis: q: ceteris eodē modo
se habentib⁹ pōt in opposita cōtradictorie: scȝ velle ꝛ nō vel-
le: nolle ꝛ nō nolle. Hinc Chryſ. sup Mattheū loquens de
diabolo tentāte christū ait. Nō impulit: nō tetigit: sed tan-
tum: mitte te deorsum: vt intelligam⁹ ꝙ qui obedit diabo-
lo: ipse se deponit. Diabolus em̄ suggerere pōt: cogere nō
In quodā ser. pōt. Cōcordat btūs Bern. dicens: Pōt inimicus excitare
tentationis motū: sed in te est si volueris dare vel negare
cōsensum. ¶ Probat̄ idem de tentatione carnis: q: quātū-
cūq̄ caro inclinet voluntateȝ ad illecebras: nō tñ cogit neq̄
necessitat. Om̄ etsi volūtas pp̄ter cōiunctionē eius cū car-
ne: naturaliter ad ea q̄ carnis sunt/inclinat̄: ac carnem suaȝ
Eph.v. diligit: ſm illud aplī. Nemo carnē suā vnq̄ odio habuit: ſȝ
nutrit ꝛ fouet eā. retinet tñ dñium ꝛ libertatē quātū ad cō-
sentire ꝛ nō cōsentire. Habet nihilomin⁹ ꝛ ptātem tentatio-
nes carnis extinguendi vel saltem infirmandi: p discretas
abstinētias: disciplinas: labores: ceterasq̄ asperitates. Itē
per bona opa cōtinuata in se gñare virtutes morales hmōi
inclinatiōib⁹ cōtrarias: quib⁹ volūtas fortificatur: ꝛ anim⁹
ad cōtraria vitijs inclinat̄: ꝛ ita inclinatio carnalis debili-
tatur. Sic em̄ reperiunt̄ quidam cholerici māsueti: sangui-
nei cōtinentes. Propter qđ phs in fine p̄mi Eth. dicit ap-
petitū sensitiuū participare rationē: q: imperio rōnis ꝛ vo-
luntatis aliquantū subiacet ꝛ suasiōib⁹ refrenat̄. Hinc ꝛ in
politicis ponit rationem corpori principari principatu di-
spotico. id est tanq̄ dñs seruo: ꝛ appetitui sensitiuo tanq̄
principatu ciuili seu politico. Probat etiam de tentatione
mundi: ꝙ nec illa volūtatem necessitat ad cōsensum. Mū-
dus em̄ vel obiecta delectabilia aut tristabilia mūdi nō vi-
dentur tentare hoīem: nisi obiectiue pro quāto ingerunt
speciem suā sensib⁹: vnde allicit̄ appetitus ad ea affectāda
concupiscenda vel fugienda. Appetitus aūt sensitiu⁹ (qui
mediante cognitione intellectiua voluntatem mouere po-
test ad eadem obiecta acceptanda vel fugienda) si contra
rationem appetit: ꝛ volūtas cōsentit tentationi: cū assen-
sum prestat: vincitur. Sed quoad hoc nō necessitat: cū (vt
dictū est) in sua sit potestate actū cōsentiendi elicere vel nō
elicere: ꝛ per hoc cōsentire: vel nō cōsentire. Alioquin si ad
cōsensum necessitaret̄ cōsentiendo nō peccaret: cum nemo
peccet in eo qđ vitare nō potest: vt vult Aug. ꝛ Hiero. Pre-
terea si tentationi resistere nō posset: maxime pp̄ter pecca-
tum precedens: aut dispositionem derelictaȝ post peccatū.
Hoc aūt nō videt̄: q: sicut ex actu bono precedente vel di-
spositione derelicta post actū bonū/nō immobilitat̄ volū-
tas ad bonū: ita nec ex peccato immobilitat̄ ad malū. Ha-
bitus em̄ derelict⁹: etsi inclinat: non tñ necessitat. Preterea
intellectus circa quodlibet agibile pōt recte iudicare: aut
nō. Si nō: habet errorem inuincibileȝ: ꝛ ille excusat a pctō.
Si potest: ꝛ omni iudicio rōnis voluntas ex sua libertate
pōt se cōformare: cōformando aūt se recte rationi non pec-
cat. Potest ergo nō peccare tentata: ꝛ ita tentationē vince-
re. ¶ Dicit̄ notanter in ppositione: singulas tentationes:
q: forte ſm cōem opinionem docto. loquendo de tentatio-
ne ad pctm̄ inducente: nō potest omes simul vincere. sicut
nec oia venialia cauere: licet quodlibet seorsuȝ cauere pos-
sit. Quia dum circa vnū cauendū vigilat: in aliud corruit.
¶ L Secūda pars ppositionis: scȝ ꝙ homo nō pōt ten-
tationes singulas vincere sine magna difficultate: probat̄.
Om̄ licet voluntas humana ita sit libera ꝙ cogi non pōt:
pōt tamen modis varijs ad varia volenda ꝛ nolenda in-
clinari: trahi ac psuaderi: quib⁹ nō nisi cū difficultate nō mi-
nima valet resistere. Nam etsi naturaliter ad bonū incline- j. Eth.
tur: siquidē ſm phm ratio deprecat̄ ad optima: ratio auteȝ
includit vtrāq̄ potentiā/intellectū ꝛ volūtatem: frequen-
ter tamen seducit̄: nūc errore intellectus operante malorū
satore diabolo: nunc illecebra sensus: cui q: naturaliter cō-
iuncta est: naturaliter est inclinata ad cōdelectandū ꝛ con- x. Ethi.
tristandū ei: difficile aūt est delectationi repugnare. Nunc
blandimentis ꝛ terrorib⁹ seculi circūstantis ad mala gera-
hitur. Quis aūt fraudes/laqueosq̄ spūaliū nequiciarum
deprehendere ꝛ ei⁹ occultissimas tentationes. Quis se in
pugna sensualitatis ꝯtinua sustinere: ꝛ a carnis inclinatio-
nibus semp auertere. Quis totuplices mūdi laqueos eua-
dere potest. Huc accedit ꝙ peccato originali vulnerata est
voluntatis potentia. ita ꝙ licet simpliciter sit libera: tñ ad
malū prona est ab adolescentia. Propter qđ ſm Bern. in gen. viij.
ser. vij. de aduentu Proni sum⁹ ꝛ faciles ad seducendū: de-
biles ad operādū: fragiles ad resistendū. Si discernere vo-
lumus inter bonū ꝛ malū: decipimur. Si tentamus facere
bonū: deficim⁹. Si conamur resistere malo: deijcimur ꝛ su-
peramur. Propter qđ etsi vt dictū est: volūtas simpliciter
sit libera: raro tamen bonū vellet: raro se ad deū ꝯuerteret
raro se a delectationib⁹ carnis ꝛ mentis inordinatis auer-
teret: sed multo magis ad se recuruata/suū cōmodū quere-
ret: seq̄ finem suū in oibus cōstitueret: tot difficultatib⁹ et
laqueis cōuoluta: nisi dei fideli ac speciali fuerit auxilio su-
stentata: qm̄ ſm aplm̄. j. Cor. x. Fidelis est de⁹ qui nō pmit-
tit hoīem tentari sup illud qđ potest: sed facit cū tentatiōe
ꝓuentū: vt possit sustinere. Orandus igitur est de⁹ vt omi-
bus opib⁹ nostris assistat: rationēq̄ illuminet ne erret: vo-
luntatem refrenet ne dissentiat: executiuā potentiā confor-
tet vt imperata opere perficiat: fraudes inimicoꝝ submo-
neat ne irretiant: feritatem cohibeat ne preualeat: omnia
remoueat mala: cunctaq̄ tribuat bona. Nemo quippe sua
industria tot corporis pericula euaderet: quanto min⁹ ani-
me. Ideo ad impetrandū diuinā ab insidijs defensionem:
orandum est ne nos inducas in tentationem. Deniq̄ etsi
multa potest libe. arbi. sine gratia: raro tamen agit ſm vlti-
mum posse sue potentie propter difficultates ꝛ impedimēta
pretacta. Et si sic ageret: nihil tamen potest operari meri-
torie sine gratia: ꝛ ita nō potest vincere salubriter tentatio-
nes sine gratia. Ideo orat ecclesia: orant prophete: orant

Jo. xvij. apostoli: orauit ⁊ christus patrem in celis: Pater sancte ser
ua eos in noīe tuo ⁊c. Docuitq; nos salubriter orare patris
clementiā et bonitatem: Ne nos inducas in tentationem.
Neq; sic orando fingim⁹ aut ficte oram⁹: sicut hi faciunt de
quibus Augu. in ep̄la cōtra vitalem hereticū. Prorsus in
quit/nō oramus deū: sed orare fingim⁹: si nosipsos: nō illū
credim⁹ facere qđ oram⁹. Prorsus nō deo gratias agimus:
sʒ agere nos fingim⁹: si vnū illi gratias agim⁹ ip̄m facere nō
putam⁹. Qđ intelligendū est quantū ad meritū vite eter
ne: q: ipse solus dat merendi facultatem/scʒ gratiā. Etiam
q: etsi cooperamur: ip̄e tamen substantiā actus principa
liter operat̄: sicut prima et vniuersalis oīm causa. Deniq;
non suauiter nec faciliter tentationi resistim⁹: nisi deo spe
cialiter per suā gratiā assistente. Unde vtiliter fundim⁹ ad
deū orationē: ne nos inducas in tentationē. ¶ M Ulti
mo respondendū est ad dubiū primo dubio annexū. Utrū
oīs tentatio sit peccatū. Qđ non intelligendū est de pecca
to tentantis/puta demonis vel hoīs: de quo dictū est: ꝙ q̄
tentat cū intentiōe fallendi (quō hic accipit̄ tentare) vtiq;
peccat: cū velle decipere ⁊ ad peccatū inducere/sit peccare
Sed intelligendū est de pctō tentati. Et quidē certū est/
ꝙ tentatio demonis aut mūdi potest fieri sine pctō: immo
cū merito tentati. Nam ⁊ christus tentatus est a diabolo:
⁊ sancti martyres a mūdo: qui in tentatione coronas ppe
tuas meruerūt. Loquendū ergo solū est de tentatione car
nis: an illa potest fieri sine pctō tentati. Et videt̄ ꝙ non:
q: tentatio carnis fit p primos motus sensualitatis: sʒ oēs
hi sunt peccata: ergo. Cōsequētia nota cū maiore. Minor
pbatur sm̄ Aug. xix. de ciuitate dei. Nōnullū vitiū est cum
caro cōcupiscit aduersus spm̄. Primis aūt motib⁹ caro ad
uersus spiritū cōcupiscit. Item magr̄ dist. xxiiij. li. ij. Sen
sualis motus cū illecebrā cōcepit: quasi serpens suggerit
mulieri: id est inferiori rationis parti. Sequit̄. Si aūt mo
tu sensuali tantū peccati illecebra teneat̄: veniale ⁊ leuissi
mū est peccatū. Motus aūt sensualitatis sunt motus pri
mi: igitur motus primi sunt pctā. Item aliqđ peccatum est
In lib. re- necessariū qđ caueri nō potest sm̄ illud Aug. Sunt inquit
trac. quedā necessitate facta improbando: vt qui vult recte fa
cere ⁊ nō potest. Unde est illud apl̄i Rom. vij. Nō qđ volo
bonū hoc ago: sed qđ odio malū: illud facio. Itē glo. sup
Prouer. illud. Septies in die cadit iustus. ait. Singulis dieb⁹ p ne
xxiiij. cessitatem vel fragilitatē carnis/vel volentes vel inuiti pec
camus. Illud autē pctm̄ qđ inuiti ⁊ nolentes incidimus:
nō est nisi prim⁹ motus. Hic enī nō est in potestate volunta
tis. Primus igit̄ motus est peccatū. ¶ In oppositū. Pri
mi motus nō sunt in ptāte voluntatis: ergo nō sunt pctā.
Tenet ꝯña: Quia sm̄ beatum Aug. in de corrept. ⁊ gratia.
Nullus peccat in eo qđ vitare nō pōt. Et aña habet̄ in glo.
super illud Ps. Irascimini ⁊ nolite peccare. Dicit enī Cas.
Motus animi in ptāte nostra non est. Et iterū. Si motus
surgit animi: qui nō est in ptāte nostra: nō ei ꝯsentiat ratio.
Item motus sensualitatis pōt esse absq; hoc ꝙ ratio infe
rior moueat̄ ad cōsensum: ⁊ tunc nō est peccatū. Nam vt di
cit magr̄ dist. xxiiij. li. ij. ⁊ allegatū est. s. lectione. lxxvij. Si
cupiditas nostra nō mouet̄ ad peccandū: excludit̄ serpen
tis astutia. Et sequit̄: Cū cupiditatē refrenat ⁊ cōpescit ra
tio: nō labimur in peccatū: ergo motus sensualitatis (qui
per serpentem intelligit̄) nō imputat̄ ad peccatū: dū cupi
ditas. i. inferior ratio (que p mulierē figurat̄) nō cōsentit.
Et p cōsequēs primi motus: qui sunt motus sensualitatis:
nō sunt pctm̄: nisi accedat rōnis cōsensus. ¶ N Pro hu
ius dubij solutione primo videndū est: quid sit prim⁹ mo
tus. Deinde in quo actu cōsistat pctm̄: ⁊ sic respōdebit̄ ad
dubiū. De primo Alexan. de ales parte. ij. q. cxxv. membro
primo/sic diffinit primū motū: Est motus sensualitatis sm̄
Primus impulsum fomitis/tendens impetuose ad fruitionē crea
mot⁹ qd. ture delectabilis. Dicitur primo motus sensualitatis: ⁊ per
hoc excluditur omnis motus partis rationalis: quoꝝ licet
pleriq; sint surreptitij ⁊ deliberationē preueniētes: ac primi
in illa potentia rōnali: nō tñ dicunt̄ primi mot⁹: q: primi mot⁹
sunt qui oriuntur ex lege carnis: que immediate coniūcta
est sensualitati. Dicit̄ sm̄ impulsum fomitis: ad excluden
dum motū illū sensualitatis: qui potest p rationem ordina
ri ad sustentationem nature: vt fames/sitis: talis enī mot⁹
potest esse nō inordinatus. Motus autē prim⁹: q: est sm̄
impulsū fomitis/improb⁹ est vt impetus libidinis: ⁊ hoc
notatur cū additur: tendens impetuose ad fruitionē crea
ture: in quo etiā tangit̄ causa finalis. Et accipit̄ ibi fruitio
large pro delectatiōe. Ex hac diffinitione patet: ꝙ in ratio
ne primi motus includit̄ vitiū siue quedā deordinatio: q:
dicitur sm̄ impulsum fomitis tendens impetuose. Fomes
aūt est qualitas morbida inclinans ad malū. Secundo se
quitur ꝙ motus cognitiuus potentie sensitiue nō dicitur
primus motus. Patet: q: motus prim⁹ est motus delecta
tionis in creatura: qui ptinet ad appetitū nō ad cognitio
nem vt talis est. Tertio sequit̄ ꝙ per primū motū nō intel
ligitur primus actus potentie sensitiue simpliciter: sed pri
mus actus appetitus quem precedit actus cognitiu⁹. Et
q: nō est certum oēs doctores ita accipere primos motus:
ideo in respōsione largius loquendū erit de motib⁹ poten
tie sensitiue: siue dicant̄ primi: siue nō primi: nec est cura de
noīe/cum cōstat de re. ¶ Distinguūt etiam quidā vt idem
doc. membro secūdo dicte questionis innuit de primis mo
tibus. Quoniā quidā dicunt̄ primo primi: qui scilʒ statim
seu repente surgunt. Quidā dicūtur secūdo primi: qui ta
les sequunt̄. Exemplificat quidā alius doctor de motu pri
mo: vt titillatio carnis excitans ad libidinem. Item appe
titus sensitiui delectatio circa illud quod sensus suggerit.
Aut desideriū improuisum sensus ꝓsequendi in opere. Sʒ
de motu secūdo primo/ vt motus delectationis volūtaris
vt natura: nō libere cōdelectantis appetitui sensitiuo. Itē
cōsensus subitus volūtatis in delectationem. Item desidē
rium subitū volūtatis ꝓsequendi opus. Sed sm̄ illos acci
pitur motus prim⁹ large: pro quolibet motu in hoīe preue
niente rationis iudiciū. ¶ O Circa secundū aduertens
dum: ꝙ sicut actus virtuosus ad laudē imputabilis: ita et
vitiū seu culpa imputabilis ad vituperiū / primo est in vo
luntate. In inuolūta. ijs enī nec laudamur neq; vitupera
mur. Unde tamen aliquid dicit̄ voluntariū dupliciter sm̄
Alexan. vbi supra. ⁊ sanctū Bonauē. in secundo dist. xli. q.
iiij. scʒ simpliciter: ⁊ sm̄ quid seu interpretatiue. Volunta
rium simpliciter est: qđ est a voluntate. Secundū quid seu
interpretatiue est illud qđ oritur volūtate cōcomitante: nō
ꝓhibēte: vel precauente dum precauere potuit. Sicut sub
mersio nauis ex negligentia naute dicit̄ quodāmodo ⁊ in
terpretatiue voluntaria. Similiter quedā peccata omissio
nis pure: pro eo ꝙ talia voluntati imputantur. Et hoc mo
do multa venialia sunt voluntaria. Omne enī pctm̄ actua
le est voluntariū. Mortale est voluntariū simpliciter: Ve
niale aūt vel est voluntariū simpliciter: sicut illud qđ fit ex
deliberatione vt mendaciū iocosum. Aut sm̄ quid ⁊ inter
pretatiue: sicut qđ fit ex surreptione. Hoc Bonauen. Ex il
lo sequit̄ primo: ꝙ nullus actus cuiuscūq; alterius poten
tie a volūtate est essentialiter virtuosus vel culpabilis: sed
dūtaxat accipit̄ p denominationē extrinsecā: pro quāto scʒ
habet ordinē ad volūtatē. Probat̄: q: vbi nō est volūtaris
vsus: ibi neq; est meritū: neq; actuale pctm̄: vt in pueris:
fatuis: furiosis. Scđo sequit̄: ꝙ volūtate nō peccāte nulla
potentia peccat: neq; actus aliqs pctm̄ dici pōt. Patet: q:
sublato eo a quo aliqđ denoīatur: tollit̄ ⁊ denoīatio: sed a
volūtate peccāte cetera ab eo dependentia dicunt̄ peccare
vel pctā: ergo. ¶ Notandū etiā ꝙ differētia est inter vitiū
⁊ peccatū. Nam vitiū generalius est peccato. Dicit̄ nāq; vi
tium oīs inordinatio potētie respectu actus sibi debiti sm̄
suā naturalem institutionē. Sic vitiū ponitur in natura: vt
in effectibus monstruosis. Similiter in brutis: in furiosis:
in infirmitatib⁹ corporis. Sic generaliter omnis defectus
debiti ordinis/vitiū dicitur. Peccatū aūt est vitiū imputa
bile ad vituperiū. Duo enī hec dicit peccatū: scʒ vitiū seu
inordinationē quandā/⁊ imputabilitatem. Primū est quē

ſi materiale ſm quod inuenitur in actu cuiuſlibet potētie:
Secundū quaſi formale: ſm hoc eſt primo in voluntate: ⁊
propter voluntatem denoīat actus aliarū potentiarū: pro
quanto ſubſunt regimini volūtatis. ℭ P Iſtis premiſ
ſis reſpondeꝫ ad dubiū ꝑ quinqꝫ ꝓpoſitiões. Prima: Ois
primus motus vitiū eſt: ſicut ⁊ quilibet actus ſurreptitius
Probatur: qꝛ ois motus a lege fominis ortus: ⁊ ois actus
ſurreptitiuus eſt cōtra ordinem prime iuſtitutiōis huma
ne nature: igitur eſt vitioſus. Cōſequentia nota ex quid no
minis vitij ſtatim ſuprapoſiti. Añs patet: qꝛ ſm ordinē pri
me inſtitutionis: ratio hoīs q̄ eſt ſuprema hoīs potentia:
oēs inferiores potentias regendo preuenire ⁊ dirigere ha
bet: et ei⁹ imperio ac regimini cetera oīa debent ſubijci: nec
aliquis motus cognitiue potentie ꝑuenire. Sed cōtra hūc
ordinem eſt primus motus ⁊ oīs actus ſurreptitius: pro
quanto preuenit rōnis iudiciū: ergo ⁊c. ℭ Scđa ꝓpoſitio
Neqꝫ prim⁹ motus: neqꝫ alius actus in ſenſualitate eſt pec
catū eſſentialiter ⁊ intrinſece. Patet: qꝛ illo mō pctm̄ eſt in
ſola volūtate: cui⁹ eſt libe. arbi. vt deductū eſt in correlario
primo ſecūdi notabilis premiſſi. ℭ Tertia ꝓpoſitio: Aliqs
motus prim⁹ neqꝫ mortaliter neqꝫ venialiter eſt culpādus.
Probaꝫ auto. ⁊ rōne. Auto. bti Aug. j. de ciui. dei. c. xxv. lo
quentis de corruptis violenter contra eos vel eas: q̄ ꝓpꝫ
peccati deuitandi cauſa: ne ſub alterius libidine etiā ſue cō
citate forte cōſentiant: vim ſibi qui moriaꝫ inferre putant
ait. Abſit a mente chriſtiana q̄ deo ſuo fidit: in eoqꝫ ſpe po
ſita eius adiutorio nitiꝫ. Abſit inquā vt mens talis cuiuſli
bet carnis voluptatib⁹ ad cōſenſuꝫ turpitudinis cedat. Et
ſequiꝫ ad ꝓpoſitū: Qđ ſi illa cōcupiſcentialis inobedien
tia q̄ adhuc in membris moribūdis habitat: preter noſtre
volūtatis legem quaſi ſua lege moueꝫ: quātomagis abſqꝫ
culpa eſt in corpore nō cōſentientis: ſi abſqꝫ culpa eſt in cor
pore dormientis. Hec Aug. Ecce q̄ⁱs violenter corrupta
delectationes ſentiat: nequaq̄ tn̄ peccat: ſi nō mente cōſen
tiat. Nullus ergo carnis motus pctm̄ inducit: ſi oino volū
tas nō cōſentit. Ex illo infert ſctūs Bonauē. diſt. xl. ſcđi. q.
iiij. Si venialia rōnem culpe habent: hoc eſt: qꝛ a volūtate
in particulari ⁊ diuiſim vitari ⁊ precaueri poſſunt. Itē btā
lucia ad paſchaſiū tyrannū inquit. Non inquinaꝫ corp⁹ niſi
de cōſenſu mentis. Nam ſi me inuitā violari feceris: caſti
tas mihi duplicabiꝫ ad coronā. Faciūt ad idem allegata. ſ.
ad oppoſitū dubij. Item beat⁹ Anſ. in de cōcep. virginali.
Nec eñ ipi appetitus (quos aplš carnem vocat: q̄ cōcupi
ſcit aduerſus ſpm̄: ⁊ legem pcti que repugnat legi mētis)
iuſti vel iniuſti ſunt ꝑ ſe cōſiderandi. Nō eñ iuſtū vel iniu
ſtum faciūt ſentientē: ſed iniuſtū tantū volūtate cum nō de
bet: cōſentientem. Dicit eñ aplš nihil dānationis eſſe his
qui ſunt in chriſto ieſu: qui nō ſm carnem ambulant: id eſt
nō carnis volūtati cōſentiūt. Nā ſi ſentientē ſine cōſenſu in
iuſtū facerent: ſequereꝫ dānatio. Quare nō eos ſentire: ſed
eis cōſentire pctm̄ eſt. Hec Anſ. ℭ Q Ratione ꝓbatur:
Nullus motus qui ꝑ lib. ar. caueri nō pōt eſt pctm̄: ſed aliq
primi motus ſunt hmōi: igiꝫ. Cōſequentia nota. Maior ꝓ
bata eſt in notabili. ⁊ etiā ex eo patet. Alioquin primi mo
tus in beſtijs ac hoīb⁹ rōnis vſu carentib⁹ eſſent pctā: puta
in infantib⁹: furioſis: dormientib⁹. Conſequens falſuꝫ. Et
probaꝫ ꝯña: qꝛ nulla alia cauſa aſſignari pōt: cur nō in illis
ſunt pctā: niſi qꝛ nō ꝓcedunt a li. ar. vere vel interpretatiue.
Minor ꝓbaꝫ: qꝛ multi ſunt primi motus: qui per volunta
tem caueri aut ꝓhiberi nō poſſunt: vt in coniuge debitum
reddente: in infirmis feminifluis oīmodis paſſionē ſuam
horrentibus ⁊ nolentib⁹. Item in predicatorib⁹ ⁊ cōfeſſori
bus materias lubricas audire aut imaginari cōpulſis: vn
de nōnūq̄ obſceni ſurgūt motus. ⁊ ita in multis alijs. Iteꝫ
quis ſtatim cū motus prim⁹ ſentiꝫ poteſt ex charitate reſi
ſtere: ⁊ ad ei⁹ repreſſionem poſtetenus conari: ⁊ ita mereri
⁊ ꝑ cōſequens pōt primo motu non peccare. Tenet ꝯña: qꝛ
circa ideꝫ obiectū non cōtingit ſimul mereri ⁊ peccare. Et
antecedens eſt manifeſtū: ⁊ patet in btō paulo qui ter dñm
rogauit vt auferreꝫ ſtimulus carnis: nec tn̄ obtinuit: ſꝫ au

diuit: ſufficit tibi gratia mea. Nec tamen hunc patiēdo pec
cauit: qui reſtitit quantū in eo fuit: ⁊ augmentū gratie me
ruit. Item nullus actus precedens actū volūtatis nō negli
gentis cohibere eſt pctm̄: vt dicit Ockā. q. iiij. li. iij. Inuitū
talis eñ nullo modo eſt volūtarius. Sed primi mot⁹ fre
quenter precedunt actū volūtatis ⁊c. ergo tales ſic prece
dentes nō ſunt pctā. Itē quodlibet pctm̄ veniale ſeorſuꝫ vi
tari poteſt: licet nō oīa ſimul ſm doc. cōiter. Sꝫ aliqui mo
tus primi vitari nō poſſunt: ergo aliqui non ſunt pctā ve
nialia. Cōſequentia eſt in quarto ſcđe baroco. ⁊ añs oſten
ſum eſt ⁊c. Ex hac cōcluſione ſequiꝫ q̄ nō ſolū primus mo
tus in ſenſu: ſed naturalis cōdelectatio vel cōtriſtatio in ap
petitu intellectiuo (ſi poniꝫ) non eſt pctm̄. Patet: qꝛ ſicut
nec motus ſenſus: ita nec cōdelectatio vel cōtriſtatio natu
ralis eſt in ptāte voluntatis. ℭ R Quarta ꝓpoſitio: Pri
morū motuū illi tantū imputanꝫ ad veniale pctm̄: qui ſunt
volūtatij per li. arbitrij verū vel interpretatiuū cōſenſum.
Patet: qꝛ ſimpliciter inuoluntariū nō eſt pctm̄ ſm beatuꝫ
Aug. ⁊ ſanctū Bonauē. diſt. xli. q. v. li. ij. Si tollaꝫ liberuꝫ
arbitriū: nullo mō erit peccatū. Tolliꝫ aūt reſpectu illi⁹ mo
tus: qui nec ſimpliciter nec interpretatiue eſt voluntarius:
igitur. ℭ Quinta ꝓpoſitio ⁊ reſponſiua ad dubiū: Carna
lis tentatio fieri pōt ſine actuali pctō. Patet: qꝛ illa fit per
primos motus. Hi aūt fieri poſſunt nō cōcurrente li. ar. ve
re vel interpretatiue: vt deductū eſt: ⁊ ꝑ ꝯñs ſine peccato.
ℭ S Ad rationes ad partem negatiuā dubij inductas.
Ad primā diciꝫ / negando minorē. Et ad beatū Aug. diciꝫ:
q̄ cōcupiſcentia carnis aduerſus ſpm̄ non eſt ſine vitio: ſed
poteſt eſſe ſine pctō: nec aliud vult btūs Aug. Ad ſecūdam
diciꝫ ad magiſtrū q̄ in ſenſualitate quādoqꝫ motus eſt pec
catū. quādo ſcꝫ eſt volūtarius interpretatiue: vt dum caue
ri potuit. Quādoqꝫ nō eſt pctm̄: qn̄ caueri nō potuit: vt pa
tet ꝑ magiſtrū eadē di. in auto. ad oppoſitū dubij allegata:
Quando ergo illecebra peccati in ſenſualitate cōcipiꝫ: le
uiſſimū eſt pctm̄ ſi nō vltra ꝓgrediꝫ. Sed nō oportet q̄ oīs
motus ſit illecebra peccati: alioquin magiſter ſibiipſi cōtra
diceret. Ad tertiā reſpōdet ſctūs Bonauē. q̄ ſctūs Aug. lo
quitur de neceſſitate venialiū: nō quātū ad hoc veniale vel
illud determinate: ſed gn̄aliter quantū ad venialia: qꝛ oīa
ſimul caueri nō poſſunt: licet quodlibet ſeorſum: ſaltē pro
toto tpe. Vel poteſt dici ſicut impoſſibile quādoqꝫ dicitur
qđ eſt valde difficile: ita ei⁹ oppoſitū neceſſariū aliquando
diciꝫ: ſcꝫ qđ vix eſt fugibile. ⁊ illo mō large loquiꝫ de neceſ
ſitate Aug. Similiter q̄ aplš dicit: qđ nolo malū hoc ago.
Dicit ſctūs Bonauen. q̄ nolo ibi nō priuat oīmodā volun
tatem: ſed voluntatem principaliter mouentē. Quia in il
lis motibus voluntas non ꝑuenit excitando: ſed motioni
accedit nō reprimēdo: vel aliquādo cōſentiendo. Ad quar
tam de gloſa ſup illud: Septies in die cadit ⁊c. Reſpondet
Bonauen. vbi ſupra. q̄ in gloſa illa dicitur aliquis inuitus
peccare: nō per priuationem voluntatis omnimodā: ſed ꝑ
priuationem volūtatis plene ſiue cōplacentie. Et hoc qui
dem verum eſt: quia frequenter ſic inuiti peccam⁹: ⁊ diſpli
cet q̄ ſic inordinate mouemur. Si tamen bene precauiſſe
mus: in hunc motū vel actū non incidiſſem⁹. De neceſſita
te dicitur vt. ſ. in ſolutione prima. Et tantū de hoc dubio
⁊ expoſitione huius ſexte petitionis. ℭ T Circa quam
ita poterit orantis deuotio colligi. Pater noſter qui es in
celis: ne nos inducas in tentationē. Nihil cōtra nos preua
leant aduerſe ptātes: quarū etſi volūtas mala: ptās tn̄ niſi
quantū tu dederis ad noſtri exercitiū / penit⁹ eſt adempta.
Et qm̄ nō expedit oīno nō tentari: oramus vt tentatio ipſa
quā nos ferre diſponis: ſit pctōꝝ noſtroꝝ purgatio. Sit no
ſtre infirmitatis certa cognitio: ac per hoc vera noſtri hu
miliatio. Sit per tui aſſiſtentem gratiā meritoꝝ ⁊ victorie
cumulatio. Tu eñ es fidelis ille dñs ⁊ pater: qui non per
mittis nos tentari ſupra q̄ poſſumus. Da ergo cum tenta
tione prouentum: vt poſſimus ſuſtinere. Non eſt in nobis
pater clementiſſime: vnde tantis oppugnatoribus reſiſta
mus. Unde laqueos tam multiplices ⁊ latentes deprehē

Ps. xc. damus ⁊ euadamus. Siquidem (propheta tuo teste) inuadit timor nocturnus afflictiõis carnis aduersus spiritũ repugnãtis: aduersitatis quoq; tpalis nos vndiq; affligẽtis. Nox siquidem afflictio est: nec modo afflictio: sed multomagis afflictionis timor a cõcepto boni ꝓposito deficere collaborat. Appetit nos sagitta inanis glorie volans in die ꝓsperitatis: aut ꝓfectus spũalis magis insidians spiritualib⁹: victo timore nocturno. Leuiter quidẽ volat: sȝ nõ leuiter vulnerat. Deniq; insidiat̃ nobis negociũ perambulans in tenebris: cupiditas ipsa ambitionis ⁊ diuitiarum tenebrarũ harum radix iniquitatis: cordiũ excecatrix: ex remedijs morbos creans: generãs ex medicina languorem. Hen quãtos hoc negociũ pambulans in tenebris trudi fecit in tenebras exteriores: veste spolians nuptiali: ⁊ virtutum exercitia fructu euacuat pietatis. Nec abest demoniũ meridianũ: iniquitatez pallians virtutũ imagine: angelus sathane se in lucis angelũ transfigurans. Tu ergo clementissime pater qui nos orare monuisti pariter ⁊ docuisti: Ne nos inducas in tentationẽ. Ad te sunt oculi nostri: fer auxilium: vt latentes insidias cognoscere: vt hostiũ feritatẽ vincere valeam⁹. Circũdet nos scutũ veritatis tue: quo ignea tentationũ tela tuto possim⁹ excipere. eaq; refellere ⁊ extinguere. Doceat nos veritas tua cõtra nocturnũ afflictionis timorem. Ingerat oculis cordis nostri nunc peccata q̃ fecimus: his tentationũ flagellis purganda. Nunc que meruimus eterna supplicia: in quorũ cõparatione vt eas euadamus: vniuersa q̃ patimur delitias cõputemus. Nũc quoq; celestia premia ad q̃ tendimus suggerat. Quoniã nõ sunt

Ro. viij. cõdigne passiones huius tpis ad futurã gloriã que reuelabitur in nobis. Nunc etiã ea que pro nobis ꝑtulit tuus vnigenitus dñs noster christus: vt crebro cogitantes quãta sustinuit illa maiestas pro inutilib⁹ seruis: erubescam⁹ nõ sustinere vel parua pro nobisipsis. ℂ V Doceat eadez tua veritas cõtra vane glorie sagittam in die volantem: animã nostrã semetipsam cognoscere: de se veritatem tenere ⁊ nõ facile laudantiũ ora aduertat: nec altũ sapiat: dum se intus ad lucem veritatis solicita cõsideratione discutiet. Si enĩ homo veritate ipsa illustrante ꝓpriã cõsideret conditionẽ

Eccl. x. dicturus est sibi: Quid supbis terra ⁊ cinis. Si ꝓpriã attẽdat corruptionẽ: fateatur necesse est: qm̃ nõ est in eo bonũ: ꝙ si forte aliquod habere videt̃: defendet illud apostoli te-

j. Corin. memoratũ. Quid habes qđ nõ accepisti. Et iterũ. Qui se

eb. iiij. existimat stare videat nec cadat. Sed et si fideliter cõputa-

Ibidẽ. c. x. bit: facile aduertet: ꝙ nec cũ decem milib⁹ possit occurrere ei qui cum viginti milib⁹ venit ad se: qui oẽs iusticias suas tanq̃ pannũ inueniet menstruate. Hec ipsa veritas tua domine: a negocio pambulante in tenebris: tenebrosa honoris diuitiarũq; cupiditate: suo circũdet nos scuto: nobisq; dicat. Quid ꝓdest homini si vniuersum mundũ lucret̃: aie vo sue detrimentũ faciat. Et item: Potentes potenter tormenta patient̃. Reducat in mentem: q̃ sit in ambitu friuola cõsolatio: graue iudiciũ: vsus breuis: finis ignor⁹. Quãq; sit necesse cũ pereũte: ei adherentẽ perire. Postremo demoniũ meridianũ falsa veris fucans ipsa tua veritas prodat: que sola palliatã detegit falsitatem. Ipsa nos pater doceat ꝓbare spũs si ex deo sint: reuelet paruulis que sapientibus mũdi absconduntur: quo oia ꝓbemus: solum qđ vere bonũ est teneam⁹. Elimimet carnis prudentiã q̃ mors est infundat prudentiã spũs q̃ vita est ⁊ pax. Reformet nos veritas tua in nouitate sensus nostri: vt ꝓbem⁹ q̃ sit voluntas tua deus bona beneplacens ⁊ perfecta: ⁊ nõ sinat nos plus sapere q̃ oportet: sed sapere ad sobrietatez: Quaten⁹ sic vndiq; scuto veritatis tam multiplicis circumdati: oẽs astutias callidissimi inimici ⁊ agnoscere ⁊ ꝑte vincere valeamus. Oramus benignissime pater: scuto veritatis adde ⁊ scutum patientie: quatenus spiritu pietatis preuenti: mansueti ad oẽs in patientia animas nostras possideam⁹ in presenti: ⁊ terrã viuentiũ possidere mereamur in futuro ab omnibus tentationibus perpetuo liberati.

ℂ Lectio. lxxx. A

Sed libera nos a malo.

ℂ Ista est tertia ⁊ vltima pars scđe partis principalis cõtinens septimã ⁊ vltimã petitionem dñice orationis: qua petim⁹ liberationem a malis minimis: scȝ malis pene fm diuisionem supra lectiõe. lxxij. factã. Quãuis nõnulli hanc clausulã: pro eo ꝙ eã Lucas nõ ponit: dicũt esse vnã petitionẽ cũ priore Ne nos inducas in tentationẽ. Vt esset sensus: ne nos inducas in tentationem: malo ad quod tentatio inducere nititur cõsentiendo: sȝ magis ab ipso malo liberãdo. de quo supra lectione. lxvj. habitũ est. Et q2 malũ pene min⁹ est malum q̃ malũ culpe: vt dicit Albertus. Et inter hec tria mala: culpã culpe occasionẽ ⁊ penã: minimũ malũ est malũ pene. Quippe qđ est ordinatiuũ culpe. Ideo petitio illa a nõnullis exponit̃ de malo pene ad bonũ nõ ꝓmouente indifferenter tam pñti q̃ futuro. Vñ christus celestis noster magister sciens nos a primeua nr̃a origine cũ pctis cõcipi: in pctis generari: nostrãq; naturã in sui exordio in suis naturalib⁹ esse vulneratã: ⁊ donis gratuitis quib⁹ ornata fuerat: spoliatã: ⁊ vitiosis inclinationib⁹ fomitis ad mala pronam: ac ꝑ hoc nos ad eterne dãnationis penas addictos: ꝓpter peti originalis ⁊ additoꝝ personaliũ turpitudinez. Nos etiã inhabiles ad virtutũ exercitia eterne vite meritoria ꝓpter gratuitoꝝ spoliationẽ. Pronos vo ad vitia: propter nature vulnerationem: ⁊ fomitis inclinationẽ: qꝙ ex nostra potestate resurgere nõ possum⁹: ex nostra arte ⁊ industria dona perdita recuperare nõ valeam⁹: ex nostro studio ⁊ opera vulnera nostra ⁊ inclinationes malas nec curare: nec tollere sufficim⁹. Ne dãnaremur ex peccatoꝝ onere: Ne succũberemus ex donoꝝ gratuitorũ spoliatione: Ne suffocaremur ex inflicto vulnere: ⁊ deprimeremur ex mala inclinatione: docuit nos cõfugere ad medicinã spiritualẽ patrem misericordiarũ deũ oipotentem: ⁊ postulare deuotius ab illo medico: vt liberet nos a malo. Hoc orare docuit: q2 nõ ille (vt ceteri medici) placat̃ pecunia: sed oratio- Math.

ne deuota fm Chryẽ. sup illud Math. Ostende te sacer- viij.

doti: ⁊ offer mun⁹ tuũ. ℂ B Oram⁹ igitur christi instituti documento: Sed libera nos a malo: tam presenti q̃ futuro. Tanta siquidẽ ⁊ tot sunt mala miserie in vtroq; seculo: vt nõ immerito incessanter clamare cogamur: libera nos a malo. Vñ Amb. in quodã sermone. Tantis malis inquit hec vita repleta est: vt cõparatione ei⁹ mors remediũ esse putetur: nõ pena. Nam ideo breuem illã fecit de⁹: vt molestiam eius: que ꝓsperitate vinci vel tolli non poterat: tpis

exiguitate finiret̃. Dubia quidẽ est ait Aug. tractãs illud: Iac. iiij.

Que enĩ est vita vestra. vapor ad modicũ parens. Ceca est erumnosa est: quã humores tumidant: dolores extenuant: ardores exiccant: aera morbidant: esce inflant: ieiunia macerant: ioci soluũt: tristicie cõsumunt: solicitudo coarctat: securitas hebetat: diuitie iactant: paupertas deijcit: iuuent⁹ extollit: senectus incuruat: infirmitas frangit: meror deprimit: ⁊ post hec oia mors interimit: ⁊ vniuersis gaudijs fi-

nem imponit. Ita vt cũ esse desierit: nec fuisse puteẽ. Hinc lob. xiiij.

beatus Iob de presentis status miserijs sic ait: Homo natus de muliere breui viuens tpe repletur multis miserijs. Qui quasi flos egredit̃ ⁊ cõteritur: ⁊ fugit velut vmbra: et nunq̃ in eodem statu ꝑmanet. Sup quo beatus Greg. xi. moraliũ. §. xxvij. Si subtiliter cõsideretur omne qđ hic agitur pena miserie est. Ipi enĩ corruptioni carnis seruire ad necessaria ⁊ cõcessa miseria est: vt cõtra frigus vestimenta cõtra famem alimenta: contra estum frigora requirantur. ꝙ multa cautela custodit̃ salus corporis: que custodita faciliter amittit̃: amissa cum graui labore reparat̃: ⁊ tamen reparata semꝑ in dubio est. Quid hoc aliud nisi mortalis vite miseria est. Hoc idem deduxit quoad extrinseca amicos ⁊ inimicos dicens: Qđ amam⁹ amicos suspecti ne offendi valeant. formidamus inimicos: atq; securi de eis nõ sumus: vtiq; quos formidam⁹. Qđ plerũq; inimicis cõfidenter quasi amicis loquimur: ⁊ nunq̃ pura verba ꝓxime

rum:τ multum nos fortasse diligentiū: quasi verba suscipi
mus inimicoꝝ. Et qui falli nunq̄ vel fallere volum⁹/caute
la nostra grauius erram⁹. Quid itaq̄ hoc ita/nisi humane
vite miseria est. Nō amissa celesti patria/repulsus hō de/
lectatur exilio: grauaᷓ curis: τ tamen cogitare dissimulat
q̄ graue sit: q: multa cogitaᷓ. Nō priuat⁹ est interno lu/
mine: τ tñ in hac vita diu vult pperi cecitatem suā. Quid ħ
aliud/nisi q̄ de pena nr̄a nata miseria est. Et q̄uis hic diu
stare desideret: ipso tñ cursu mortalis vite impellitᷓ/vt egre
diatur. Vñ: Quasi flos egreditᷓ τ cōteritᷓ τ fugit velut vm
bra: τ nunq̄ in eodē statu pmanet. ℂ C De hac etiā vite
presentis miseria loquitᷓ beat⁹ Aug. ser. xvij. de vbis euan/
gelij. Quā breuis τ laboriosa est vita pñs: in qua falsa vo
luptas: nulla gaudij securitas: timor torquens: cupiditas
auida: tristicia arida: vbi diu viuere nō est/nisi diu torqueri
τ tñ hanc vitā nemo vult finire. τ cetera multa ibidem. In/
numera sunt sctōꝝ scripta/hui⁹ vite miserias deflentia: que
quotidiana experientia declarat: τ afflictione cōtinua sen/
tire facit certius q̄ codices predicent. Quis deniq̄ si spe/
cialius cōsideret penales miserias in nobis: quas primoꝝ
parentū culpa traduxit in posteros: annumerabit. Quarū
alique spūales sunt: alique corporales. Spirituales sunt q̄
se tenent ex parte potentiarū aie: que sunt memoria/intelle
ctus/volūtas. Quarū quelibet suis grauaᷓ miserijs. Me/
moria quidē ineptitudine τ labilitate. Intellect⁹ hebetudi
ne τ cecitate. Volūtas pnitate ad vitia/ad seipām recurua
tione. Ex quib⁹ oriunᷓ in aia quātū ad memoriā/fede ima/
gines/τ vtiliū obliuiones. Quantū ad intellectū ignoran
tia τ errores. Quātū ad effectū/timores/tristicie τ sollicitu
dines τ similia. Similiter respectu virtutis sensitiue inte/
rioris multiplicanᷓ miserie penales. Quantū ad apprehē/
siones: vt vanitas: vaga fatuitas. Quātū ad appetitū/vi/
tiose inclinationes causate a fomite: τ cetere male impssio
nes/ab inferiorib⁹ aut superiorib⁹ exorte: quib⁹ inflāmatur
appetitus sensitiu⁹ cōtra iudiciū rōnis τ imperiū volunta/
tis. Ex quib⁹ in hoie grauis illa pugna oritur: τ implacabi
lis cōtrouersia: qua homo sibijpsi nō est cōsentane⁹ sed ad/
uersus: qđ magna est miseria. Sꝫ τ corporales insup mul/
tiplicanᷓ miserie/tam aiales q̄ naturales. Animales vt di/
scrasie/pversiōes τ defect⁹ sensitiuarū viriū/interioꝝ τ ex/
terioꝝ. Interioꝝ: vt species manie/melācholie/furie/phre
nesis. Exterioꝝ: vt organoꝝ indispositio: quales sunt ocu/
loꝝ lippitudo/luscedo/cecitas/ auriū surditas/ odoratus
τ gustus tarditas: tactus grossa terrestreitas. Naturales:
vt innumere egritudines: male cōplexiōes: naturaliū viriū
deordinationes: mōstruositates: τ inexplicabiles cetere ca
lamitates: inquietudines τ labores: que nō nisi quadā vi/
cissitudine releuari possunt. Quid enī hic (ait Bern. ser.
xij. de diuersꝭ) nisi labor τ dolor τ afflictio spūs. Sic enī se
habent vniuersa sub sole: vt nihil sit in eis vere iocūdū: sed
ab vno semp velit hō transire ad aliud: solaq̄ vicissitudine
releueᷓ vtcūq̄: ac si prosiliat ab aqua in ignem: τ inde rur/
sus in aquā: vtpote qui neutrū ferre possit. Comedere ap/
petis: q: fames te cruciat: vtrūq̄ labor est. Sed q: fames
grauior magis: comedere nescis esse laborē. Deniq̄ postq̄
fames depulsa fuerit: vide si non grauius ducis comedere
q̄ esurire. Sic ois laboris remediū/alterius laboris ini/
tium est. Hec ille. ℂ Hinc aplš. ij. Coꝝ. vij. Nullā requiem
habuit caro nostra: sed oēm tribulationē passi sum⁹: foris/
Ro. vij. pugne: intus/timores. Et iterū: Video aliā legem in mem
bris meis repugnātē legi mentis mee: τ captiuantē me in
lege peccati q̄ est in membris meis. Infelix ego hō q̄s me
liberabit de corpore mortis hui⁹. Et ne velut desperat⁹ ex/
clamasse videaᷓ: addit vñ liberatio sperāda sit/cū ait: Gra
tia dei p iesum christū dñm nostrū: quā vt nos accipere pos
sim⁹ in dono/ orādū est: Sꝫ libera nos a malo. ℂ D Nec
tamen sic petenda est liberatio ab his malis: vt oino non
pmaneat in hoc seculo: a quib⁹ nemo liber reperiᷓ. Quo/
niam etiā deo dilecti τ sancti ab his miserijs nō preseruanᷓ
sed nonnunq̄ magis τ magis eis atteruntᷓ. Feliciter tñ vt

ex his cōmoniti/se infirmos τ fragiles existiment: vt corā
deo se humilient: quaten⁹ sic ois eoꝝ deuotio τ refugiū ad
deū cōuertatur. Habeant preclare virtutis patientie/con/
stantie τ fortitudinis pfectionis exerciciū. Naꝫ Virtus in
infirmitate pficitur. ij. Coꝝ. xij. Vtq̄ cōsiderent nihil aliud
esse hoc seculū/q̄ horroris τ meroris locū: τ miserabile exi
lium ad ptranseundū hoibus cōstitutū. Atq̄ vt feruentius
querant/appetantq̄ celestē patriā: in qua abstergit de⁹ ab Apocal.
oculis lugentiū oēm lachrymā: vt in eis amplı⁹ neq̄ sit xxi.
luctus: neq̄ labor: nec mors: nec vllus dolor. De quo bea/
tus Greg. xxiij. moraᷓ. Solent nōnulli viatores cū amena
fortassis prata cōspiciūt in itinere pergendi moras innecte/
re: τ arrepti itineris rectitudinē declinare: eorūq̄ gressus
tardat pulchritudo itineris/dū delectat. Electis ergo suis
ad se dñs pgentib⁹/hui⁹ mūdi iter asperū facit: ne dū q̄sq̄
pñtis vite requie/quasi vie amenitate pascitur: magis eū
diu pergere q̄ citius venire delectet: ne dum oblectaᷓ in
via: obliuiscaᷓ ei⁹ qđ desiderat in patria. ℂ Scđm hoc igi
tur nō oramus presenti oraculo liberari sic nos a malo: vt
dñs oēs istas tribulatiōes τ penales miserias a nobis pe/
nitus auferat: q: nec id cōditio nature nostre patiᷓ: nec sta/
tus huius seculi exigit: nec id nobis esset pficuū τ salutai/
re. Sed oramus harū penalitatū moderationē siue mitiga
tionem: ne ipsis pressi τ nimiū fatigati in maius malū/sciꝫ
culpe declinem⁹. Hoc naq̄ solū malū habent penales mi/
serie hui⁹ seculi: q: in malū deteri⁹ quādoq̄ precipitāt suos
possessores: a quo si ob nostrā orationē a patre celesti pre/
seruemur: sane a malo qđ pene iste inferūt: liberamur. etiā
si incessanter nos crucient τ infestent. ℂ E Petim⁹ etiaꝫ
in hac petitione liberari a malo pene futuri seculi: que du/
plex est. Purgatorij/τ eterne dānationis inferni: q̄ maloꝝ
oim finis est τ cōsummatio: in se virtualiter includens oia
mala: sicut beatitudo in se includit oia bona. Petim⁹ igiᷓ
secūdo liberari a malo pene purgatorij futuro: q: ignis il/
le purgatorius: etsi nō sit etern⁹: miro tñ modo grauis est:
superans oēs hui⁹ vite penas: vt vult Augu. in ser. de igne
purgatorij. τ habeᷓ. xxv. dist. qui in aliud. Libera igiᷓ nos
petimus tu pater eterne ab hoc malo tam penali. Nō si to
taliter nos ab igne ipso non eripis: q: in nobis pctā nostra
nō satis punim⁹: τ fructū cōuersionis τ pnie in hoc seculo
distulimus: eapropter tua iusticia exigente/oēm penā eua
dere nō valemus: saltem libera nos a parte: τ miseratione
tua multa/ penā istam mitiges: τ nō ꝭm peccata nostra fa/
cias nobis: neq̄ ꝭm iniquitates nostras retribuas nobis.
Vel libera nos ab hoc malo: p inspirationē fructuose pnie
quatenus in hac vita penā pro pctis subeam⁹: τ satisfactio
nem in aliud seculū nō differam⁹: qđ si fecerimus: per mi/
sericordiā dñi ab illo futuro malo liberamur: dicente Aug.
super ps̄. lxxxiij. Quia peccator cōuersus est ad puniendū
peccatū suum: cōuertar τ ego ad liberandū illum. Vel libe
ra nos ab hoc malo purgatorij: per immissionem tribula/
tionis τ flagelli in vita presenti: ne pene subijciamur ignis
futuri. Sic orauit Aug. Dñe hic seca: hic vre: vt in eternum
parcas. Ista enī patienter tolerata qualiacūq̄ fuerint: siue
īfirmitates: siue aduersitates: siue flagella alia: a malo isto
futuro purgatorij liberant τ absoluunt. Siquidem miseri
cors est dñs: non puniens idem peccatum bis in idipsum.
Ideo qđ punit in presenti: nō punit in futuro. ℂ Petim⁹
tertio liberari a malo pene dānationis eterne: nō vt ab illa
inflicta eruamur: q: ab illa nullus est exitus neq̄ reditus:
vt dicit Grego. Quisquis ad toleranda mala inferni descē ix. mora/
derit: nequaq̄ vlterius ad lucem redibit: q: nequaq̄ vlte/ lium.
rius misericordia parcentis liberat: quos in locis penali/
bus iusticia iudicantis damnat. Petim⁹ igitur ab illo ma/
lo liberari: hoc est ab illo malo preseruari: ne illo inuolua/
mur. Et quia ab hoc malo non liberabimur nisi per dimis/
sionem peccatorum criminalium in presenti: et quoniam
horum dimissionem oramus in petitione sexta: Dimit/
te nobis debita nostra: ideo de huius expositionis vlte/
riori prosecutione supersedeo. Nam sicut in petitione se/

pta petimus dimitti nobis omnia mala culpe: Ita per hāc
oramus nos liberari ab omni malo pene presentis et fu/
ture fm moderationes in premissis expositionibus reci/
tatas. ¶ F Potest igitur mens deuota circa hanc peti/
tionē sic meditādo orare: Tu pater celestis benignissime:
sciens nos malis et periculis/tribulationibus et flagellis
presentibus subsistere nō posse: sed nec futura ex nobis ca/
uere: oramus Libera nos a malo aforis affligēte: int⁹ nos
ad malū culpe ꝓpellente: et ad bonū nō ꝓmouēte. Libera
nos a malis oībus que contra nos in hoc mūdo molit inni/
micus. Sic em̄ erit nobis fida et summa tutela: si tu nos li/
beraueris: si nobis deprecantibus et implorātibus opē tuā
pstiteris. Quis em̄ ei de seculo metus est: cui in seculo de⁹
tutor est. Libera nos pater nihilominus ab oi malo intus
ex nobis orto: ab ignorātia sciendorū: ab infirmitate agen/
dorū: a pusillanimitate obseruantie tuoꝝ mandatorū: a tar
ditate bonoꝝ: a pronitate malorū: a rebellione viriū inferio
rū: a vana sollicitudine tēporaliū: a radicib⁹ pessimis vitio/
rū. Da domine pater omnipotens et misericors spiritū ti/
moris tui: vt eius magisterio cōfirmati mortiferū supbie tu
morē: saluifera humilitatis cura pmentes: pauperes spū
efficiamur: quatenus in humilitate cordis: et oimodo terre
norū cōtēptu pseuerātes: regnū celorū nostrū esse sine fine
gaudeamus. Aufer a nobis dn̄e accidias spiritu fortitudi/
nis: q: Beati qui esuriunt et sitiunt iusticiam: qm̄ ipsi satu
rabuntur. Remoue iniquitatem carnis: luxuriosamq; pe/
tulantiā spū sapientie: q: Bti pacifici: qm̄ filij dei vocabū/
tur. Repelle fedantē vētris ingluuiē spiritu intellect⁹: q:
Beati mūdo corde: qm̄ ipsi deū videbunt. Elimina auari/
ciam spū cōsilij: q: Beati misericordes: qm̄ ipsi misericor/
diā consequent. Extirpa inuidiā spiritu sciētie: q: Beati q̄
lugent: qm̄ ipsi cōsolabunt. Exclude irā spū pietatis: quia
Bti mites: qm̄ ipsi possidebūt terrā. Ab his em̄ malis libe
rati/celū libera mēte audebim⁹ poscere. Et a malis futuris
pessimis: et eternis sperabim⁹ magna fiducia pseruari. G

Amen. ¶ Hec est pars tertia et vltima pncipalis
dominice orationis: eiusq; ꝯclusio q̄ opta
tur orationis efficacia et exauditio in isto vnico verbulo
Amen hebraico. Est em̄ amen fm beatum Aug. dictio nec
greca nec latina: sed hebraica: que sicut quedam alie dictio
nes hebraice in libris interpretate nō sunt: quales sunt/alle
luia/osanna/racha. Non quidem vt ait ipse secundo de do/
ctrina christiana: q: illud fieri non potuit: sed propter san/
ctiorem autoritatē: vt seruaretur antiquitas. Et hoc quoad
illas duas dictiones amen/alleluia: Quoad alias autez ra
cha et osanna/dicit: translatio fieri non potuit. Sunt enim
(ait) quedā verba ceterarū linguarum: que in vsum alteri⁹
lingue per interpretationē trāsire nō possunt: Et hoc maxi
me interiectionibus accidit: que potius motū animi signi/
ficant/q̄ sententie concepte vllam particulam: et talia per
hibent esse hec duo. Dicunt enim racha indignātis esse vo
cem: osanna letantis. Hec Aug. ¶ Sumit autē hec dictio
amē tripliciter. Primo noialiter: et sic tantū valet sicut ve/
rax vel veritas. Hoc modo accipit in Apocalypsi cap.iij.
vbi dicit: Hec dicit amen/testis fidelis et verus. Amen.i.
veritas. ¶ Secūdo accipit verbaliter vt est verbū hebrai
cū/valēs tantū.i.fiat: et ita capit cōiter in fine orationū: vbi
exprimit desideriū orātis: q: optatiuū est respectu bonorū
pcedentiū: vt optatio impletionis respectu omniū petito/
rū. ¶ Tertio accipit aduerbialiter: et ita frequenter accipi
tur in euangelio cū dicit: Amen dico vobis/valet tantū.i.
vere vel fideliter. Et est aduerbiū affirmādi.i.ita est vel ve
rum est. fm Amb. de cōse. dist.ij. reuera. in fine. Et dicit ma/
gister in Rationali: q vltimo modo accipit in ꝓposito: vt
scz exprimat plus conclusionē affirmātis/q̄ affectū optan/
tis. Et p illo videt sonare glo Matth.vj. dicēs: Amē signi
ficat in his oībus petitionib⁹ indubitāter tribui quod pe/
titur: si vltime conditionis pactū seruauerimus. Et Raba.
Per hoc quod dixit dn̄s/amen/significat indubitanter cō
ferri a dn̄o (his scz qui rite postulant) q̄ cōditionis addite
pactū seruare nō negligūt: qua quidē est dimittere debito/
rib⁹ nostris. Et sic sensus est/cū dicit Amen.i.ita est vel ve
rū est: q dn̄s nobis ꝯcedit qd̄ p oratione rogauimus. Et ex
hoc reddit Guil. in Rōnali rōnem/q̄re sacerdos dicit hic
Amen: et nō pplus vel astās cler⁹/sicut in alijs orationib⁹: q:
ipse mediator est inter dn̄m et pplm: et ppli vota deo offert. Exo.xix.
Idcirco magis ꝯgruit vt ipse affirmet petita esse cōcessa q̄
pplus. Hoc quidē est mediatoris ꝓnunciare/si admissa sit
petitio quā porrigit. In alijs aūt petitionib⁹ vbi amē expri
mit affectū oprātis: cōgruit amē a pplo dici: q: ab illo opta
tur vt pstetur qd̄ mediāte sacerdote petit. Sēsus igit in il/
lis est: fiat nobis sicut p nobis orasti. ¶ H Ex eodem su
mit rōnē cur sub silētio dicit amē/ipse sacerdos in pnti orō/
ne. Primo in signū/q dn̄s latere vult orantes q ab ipso ex
auditi sunt: ne postmodū in orone tepescāt. Scdo: q: si alte
pferret amē: q̄ affirmat orōnē eē exauditā: iudicari posset
psumptio et ostētatio sacerdotis. Istis tn̄ nō obstātib⁹/pōt
hec dictio amē/etiā in ꝓposito accipi verbaliter: vt tantuz
valet/id est fiat: vt ita sacerdos vltima petitiōe porrecta p
pplm tanq̄ infirmū/q̄ malum pene timet: ipse submisse di/
cat Amen corā deo: qui solus cōscius est secretorū: ostēdēs
illi cōpassionis affectū: et oprās eis dictā liberationē: ac si
dicat cum Apostolo: Voluntas cordis mei et obsecratio ad Rom.x.
deū est pro illis in salutem. Testimoniū em̄ perhibeo illis
q emulationē dei habent. Idcirco dico/Fiat: id est opto q
consequant quod desiderāt. Et hec est sentētia dn̄i Alber/
ti. ¶ I Circa hanc conclusionis dictionē ita mens con/
tēpletur. Amen: oro vt dicas tu pater celestis. Paruz est em̄
q sacerdos dicit amē: id est fiat optando: nisi tu dicas amē/
fiat imperando. Magnū qppe est et efficacissimū verbum
est: fiat a te prolatū. Hoc verbo tu pater summe in princi/
pio/in verbo tuo ex te genito oīa creasti. Dixisti nāq; fiat:
et facta sunt. Hoc etiam verbo nos perditos reparasti: di/
cente illa intemerata reparatrice nostra ad angelum: Fiat
mihi fm verbū tuū. quo verbo prolato: verbum tuū factū
est caro. Hoc deniq; verbo opus nostre redemptionis con
summasti: dū in horto patrē deuotissime exorās: te paternē
voluntati pro nobis obtulisti/dicēs: Si nō pōt trāsire calix
iste nisi bibam illum: fiat voluntas tua. Eya igitur christe
verbū patris: amē patris: fiat patris: comple tu orationem
nostram. Dic fiat: Perfice verba tua p te instituta et dicta/
ta: et ori nostro cōmendata. Dic amen et fiat: sicut dixisti mu
lieri chananee: Fiat tibi sicut vis. Et vt hoc audire digni ef/
ficiamur: prepara nos quēadmodū muliercula hanc prepa
rasti: Da fidem firmā: qua mereamur exaudiri. Perseuerā/
tiam fortem: qua nō contingat ab oratione fatigari. Chari
tatem pfectā: qua nō pōt a te charitate summa repulsaz pa/
ti. Humilitatem verā: qua mereat releuari. Hec em̄ sunt q̄
in chananea attendim⁹: quib⁹ dono tuo tibi placuit: et ple/
num sue petitionis effectū obtinuit. ¶ Huius mulieris ex
emplū oēs considerent pie orantes. Hoc corrigant inertes
male orantes: qui dicunt Oramus et nō impetramus. Di/
scāt huius exemplo recte orare: vt cum ea mereant petita
impetrare. Et quid fecit oratura hec mulier. Magnam cer
te fidem tenuit: perseueranter orauit: repulsa importunius
obsecrabat. Siquidē clamauit: Miserere mei fili dauid: fi
lia mea male vexat a demonio: et nō respōdit ei dominus
verbum. Sed quid: a domino nō recessit: perstitit in clamo
re: procidit ad pedes eius dicens: Adiuua me dn̄e. Repul
sa est dicente dn̄o: Non est bonū sumere panem filiorum et
mittere canib⁹. Non erubuit cani cōparata: nec velut iniu
riam in animū reuocauit. Sed vocē exprobrantis exagge/
rans/dominum conatur vincere/dicens: Etiā domine.
Nam et catelli edunt de micis q̄ cadunt de mensa dominoꝝ
suorum. Ex propter audire meruit: O mulier/magna est fi
des tua: fiat tibi sicut vis. Sic discamus instāter orare: im
portune obsecrare: perseuerāter pulsare. Siquidem et ape/
rietur nobis. ¶ K Sed forsitā dicis ait Chrys. in homel.
Deprecatus sum semel et iterum/ter/quater/septies/deci/
es/vigesies/et nō exaudiuit me domin⁹. Respōdet Chrys.

O stulta inuētio: ⁊ quid nūc quia nō es exauditus iam re-
cedis a dño: ⁊ differs petere. An non vides perseuerantiā
mulieris: que non ante cessauit/ꝙ quod quesiuit: inuenit.
Sunt multi qui labijs mugiunt: ⁊ corde non concipiunt.
Si tuipse dicta tua ⁊ preces ignoras: quomodo te exaudi-
et deus. Sed dicis: Inclinaui genua mea ⁊ oraui. Genua
tua inclinasti in terrā: ⁊ mens tua foris ꝑ diuersa discurrit.
Corpus quidem tuum in ecclesia est: sed cogitatio tua fo-
ris vagatur: Lingua tua orat: ⁊ mens pecunias numerat.
Oremus igitur fiducialiter ad patrem celestem: sicut hec
mulier orauit ad christum saluatorem: que non petiuit iaco-
bum: nō rogauit iohannē: non accessit ad petrum: sed ma-
gna fiducia cucurrit ad dominū. Oremus fideliter ad patrē
misericordiarū: largitorē beatitudinis: sicut hec mulier ora-
uit christū datorē gratiarū: fontē totius consolationis. Nō
em̄ iuit ad hoīes seductores: nō secuta est vates fallaces: nō
quesiuit inanes ligaturas: nō quesiuit falsa ꝑsidia. Sed ve-
nit ad dominū iesum christū omniū saluatorē. ¶ Oremus
et perseuerāter ad summū regē omniū: sicut hec mulier ora-
uit ad inclyti regis dauid filium: que nō repercussa ad pri-
mū sonitū/ Nō sum missus nisi ad oues que perierāt dom⁹
israel. Nec territa ad secundū verbulū: Nō est bonū sumere
panē filioꝝ et dare canib⁹: Sed perseuerātia armata: iteruꝫ
atq; iteruꝫ irrupit in verba: miserere mei fili dauid: adiuua
me dñe: quousq; cōsolata pijssimi medici verbis/ fiat tibi si-
cut vis. Tanta et nos orationis instātia animemur: vt non
desistam⁹ petere/ donec exeam⁹ ex defectibili mūdo: vt me-
reamur liberari a malo: ⁊ audire orationis hui⁹ finē/ Amē. i.
fiat vobis quod petistis. ¶ Z Ut autē hoc ꝑm merea-
mur: ꝑter ea q̄ supra dicta sunt: duo a nobis orātibus obser-
uenī: que beat⁹ Cyprianus ponit ꝑpe finē libelli de dñica
oratione. Primū/ vt orem⁹ vigilanter: nō tm̄ voce: sꝫ magis
mente. Secūdū/ vt oratio nostra nō sit nuda: sꝫ vestita bo-
no ope. De pmo dicit bea. Cyprian⁹: Quādo stam⁹ ad ora-
tionē fratres dilectissimi/ vigilare ⁊ incūbere ad orationeꝫ
toto corde debem⁹. Cogitatio ois secularis ⁊ carnalis ab-
scedat: nec q̄cq̄ tunc animus ꝙ id solū cogitet qḋ precatur.
Ideo ⁊ sacerdos ante orationē/ ꝑfatione pmissa/ parat fra-
trū mētes/ dicēdo: Sursum corda: vt dum respōdet plebs/
Habem⁹ ad dñm: admoneat nihil aliud se ꝙ dñm cogita-
re debere. Claudaf contra aduersariū pectus: ⁊ soli deo pa-
teat: nec ad se hostē dei tpe oratiōis adire patiaf. Obrepit
em̄ frequēter ⁊ penetrat: ⁊ subtiliter fallēs/ ꝑces nostras a
deo auocat: vt aliud habeamus in corde: aliud in voce: qm̄
intētione sincera dñm debeat nō vocis sonus: sed anim⁹ et
sensus orare. Que autē segnicia est: alienari ⁊ capi ineptis
cogitationibus ⁊ ꝓfanis/ cū dñm depreceris: q̄si sit aliud
qḋ magis debeas cogitare: ꝙ ꝙ cum deo loquaris. Et seq̄-
tur qḋ etiā supra lectione. lxiij. allegatum est. Quō te a deo
audiri postulas: cū te ipse nō audias. Uis esse deū memorē
tui/ cū rogas: cū tuipe memor tui nō sis. Hoc est ab hoste in
totū nō cauere: hoc est qn̄ oras dñm/ maiestatē dei negligē-
tia orationis offendere: hoc est vigilare oculis ⁊ corde dor-
mire: cū debeat christian⁹: ⁊ cū dormit oculis: corde vigila-
Cañ. v. re: sicut scriptū est: Ego dormio ⁊ cor meum vigilat. Qua-
Colos. propter sollicite ⁊ caute apl's ammonet dicēs: Orationi in-
iiij. state vigilantes in ea. Docens scꝫ eos impetrare qḋ postu-
lant a deo posse: quos de⁹ videt in oratione vigilare. ¶ De
secūdo idem ait: Orātes aūt nō infructuosi: nec nudis ꝑ-
cibus ad deū veniamus. Inefficax petitio est/ cū precatur
deū sterilis oratio. Nam cū ois arbor nō faciēs fructū/ exci-
daf ⁊ in ignē mittaf: vtiq; ⁊ sermo nō habēs fructū/ deū ꝓ-
mereri nō pōt: q̄ nulla opatiōe fecūdus est. Et ideo scriptu-
Tob. xij ra diuina dicit. Bona est oratio cum ieiunio ⁊ elemosyna.
Nam q̄ in die iudicij ꝑmiū ꝓ opibus ⁊ elemosynis reddi-
tur⁹ est: hodie quoq; ad orōnē cū opatione venientī benign⁹
Act. x. auditor est. Sic corneli⁹ cēturio cū orauit meruit audiri: cui
angelus testimoniū reddidit dicēs. Corneli: orationes tue
et elemosyne ascenderūt in memoriā in conspectu dei. Cito
orationes ad deū descēdunt quas ad deū merita nostri ope-
ris imponūt. Sic et raphael angelus tobie orāti testis fuit Tobie
cū orōne cōmemorās op⁹ sepulture. Sic Esai. postq̄ premi- vbi. s.
sit: Dissolue colligationes impietatis. solue fasciculos de- Esa. lviij
primētes ⁊c. Frāge esuriēti panē tuū ⁊c. subdit. Tūc inuo-
cabis: et domin⁹ exaudiet. clamabis: et dicet/ ecce adsum.
Adesse se repromittit: audire ⁊ ꝓtegere se eos dicit: qui in-
iusticie nodos de corde soluētes: ⁊ elemosynas circa dome-
sticos dei ſm eius ꝑcepta/ faciētes: dum audiunt qḋ deus
ꝑcepit fieri: ipsiq; quoq; a deo merenf audiri. ¶ M Cir-
ca petitionē vltimā mouef hoc dubium. Utrū prescitus ex-
audibiliter petere possit a dño: Sed libera nos ab eterne
dānationis malo. Pro huius dubij solutione/ notandū ꝙ
dupliciter q̄s dici pōt ꝑscitus. Similiter ⁊ ꝑdestinat⁹. s. vel
ſm presentē iusticiā: vel ſm eternā dei ꝓuidentiā seu preno-
tionē. Prescitus ſm ꝑsentem iusticiā/ dicif ille: q̄ est in tali
statu in quo si decederet: eterne pene deputaref. Talis est
q̄libet viator existēs in pctō mortali. Nā quilibet talis si in
pctō mortali decederet: eterne dānationis sententia plecte-
ref. Qualis em̄ q̄sq; in termino vie inuenitur: taliter iudi-
catur. ad regnū: si amicus fuerit per gratiaꝫ: vel ad inferni
carcerē: si inimicus extiterit ꝑ mortalē culpā. Et hoc modo
multi ad eternam beatitudinē ꝑdestinati: ſm ꝑsentem iusti-
ciā sunt presciti. Cadunt em̄ nōnūq̄ electi a gratia habitua-
li ꝑ mortale peccatum. De quib⁹ dicit saluator. Alias oues Joh. x.
habeo: que nō sunt de hoc ouili: ⁊ illas oportet me adduce-
re. Alias oues habuit ſm eternā ꝑdestinationem: que non
erāt de hoc ouili. i. de ecclesia ſm ꝑsentē iusticiā: quas ad-
duxit ad ouile ecclesie per fidē ⁊ gratiā: q̄ infideles isto tpe
erant et inter gētes numerate. Talis fuit olim dauid adul-
ter. talis paulus christi persecutor. ⁊ multi similes. Qui ꝙ-
uis ad eternā beatitudinē fuere preordinati: tamē ꝓ certo
tēpore in peccata mortalia sunt ꝓlapsi. Prescit⁹ ſm eternā
dei sciētiā/ est ille: qui ſm ꝑordinationē et determinationeꝫ
diuine volūtatis ꝓpter pctā sua finaliter ꝑuisa eterne sub-
iacebit dānationi. Talis est q̄libet ⁊ solus ille q̄ in pctō fi-
naliter moritur. Quilibet enim talis: et solū talis eternali-
ter condēnatur. Isto modo multi presciti pro certo tēpore
sunt predestinati ſm presentem iusticiam. De talibus intel-
ligi potest illud. Nūc antichristi multi facti sunt. Ex nobis j. Joh. ij.
prodierunt: sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex no-
bis: permansissent vtiq; nobiscum. Glo. ex nobis prodie-
runt. id est ex nostra societate recesserunt. nostra societate
vtiq; fideli et gratiosa. Sed nō erant ex nobis ſm predesti-
nationis gratiam. Talis fuit iudas scarioth: qui forte ele-
ctionis tempore in apostolum fuit in gratia: ⁊ ita predesti-
natus ſm presentem iusticiam: finaliter tm̄ condēnādus ſm
eternā dei ꝑscientiā. ¶ N Per hec respōdef ad dubiū: ꝙ
ꝑscitus ſm presentē iusticiā tm̄ exaudibiliter petere pōt a
dño: Sed libera nos a malo: q: nūq̄ dānabif: neq; ad tale
malū a deo est ꝑuisus: ꝙꝙ ꝓ certo tpe sit i tali statu: in quo
si decederet/ dānaref: nō tn̄ in tali statu morief: sꝫ de pctis
suis ante exitū penitebit. Et q: se emēdādo vitā mutabit
dolens de pctō: ideo deus ꝑseruabit illū ab eterne dānatio-
nis malo. Sic em̄ dicit Amb. Si tu noueris mutare vitaꝫ:
de⁹ nouit mutare sentētiā. Et Hiere. xviij. Si penitētiā ege-
rit gēs illa de pctō suo: agā ⁊ ego penitētiā sup malo qḋ co-
gitaui vt facerē ei. Nō quidem vt deus in se mutef dū mu-
tat sententiā: aut dum spōdet de malo agere penitentiam:
sed quia malū nō infligit qḋ cōminat⁹ est: ꝓpter emenda-
tionem hominū: sentētiā dicif mutare: ⁊ agere penitētiam
de malo qḋ locut⁹ est. i. qḋ cōminat⁹ est. De prescito ſo ſm
eternā dei ꝑscientiā/ dicēdū est: ꝙ licet talis possit exaudi-
biliter orare/ Libera nos a malo: interim ꝙ est in statu illo
vie: q: pōt de pctis suis oib⁹ penitere: q: ꝑo in statu isto
est imobiliter obstinat⁹ in malo: nūq̄ tn̄ finaliter merebif
exaudiri. Nō ꝓpter ꝑsciētiā dei: q̄ neminē necessitat ad ma-
lū: sed ꝓpter suā ꝑuersam volūtatem: in q̄ libere vsq; in vi-
te sue finē ꝑmanebit. Qḋ de⁹ ab eterno ꝑuidēs: mō nobis
ineffabili ifallibiliter illū malo eterne dānatiōis cruciādū
ꝑcognoscit: ⁊ tādē inuite ei⁹ termino iusticia exigēte/ dāna-

stionis in eã sententiam pmulgabit. ¶ Hec de dominice ora-
tionis expositiõe: etsi dispendioso collecta sint stilo: p ma-
terie tñ amplissima dignitate breui/inculto/rudiqʒ digesto
eloquio/sufficiant. Qua licet nõ valui: volui tñ ꝛ optaui p
desse auditorio. Qđ si plixitatis arguor: accipe breuissimã
cuiusdã expositionẽ: materiã plurimã succincta verborum
paucitate cõplexantẽ. ¶ O Pater noster: excelse in crea-
tione: suauis in amore: diues i hereditate. Qui es in celis:
speculũ eternitatis: corona iocũditatis: thesaurus felicita-
tis. Sanctificetur nomẽ tuũ: vt sit nobis mel in ore: cithara
in aure: iubilus in corde. Adueniat regnũ tuũ: iocundum
sine perturbatione: tranquillũ sine paurtione: securũ sine
pditione. Fiat voluntas tua sicut in celo ꝛ in terra: vt que
odis/odiam⁹: ꝛ q̄ diligis/diligamus: ꝛ que cõsulis ac pci-
pis/impleam⁹. Panẽ nostrũ quotidianũ da nobis hodie:
panẽ materialẽ/doctrinalẽ/penitẽtialẽ/sacramẽtalẽ/spũa-
lẽ/celestẽ et eternalẽ. Et dimitte nobis debita nr̃a: q̄ cõmisi-
mus ꝯtra te deũ: cõtra nosipos: ꝛ ꝯtra pximũ. Sicut ꝛ nos
dimittim⁹ debitoribus nostris: iniuriã verborũ scʒ verberũ
et rerũ. Et ne nos inducas in tẽtationẽ: carnis/mũdi ꝛ dia-
boli. Sed libera nos a malo: p̄senti/p̄terito ꝛ futuro. Amẽ:
fiat ꝛ indeficienter perseueret.

¶ Lectio.lxxx. A

Libera nos quesu-
mus dñe ab omnibus malis: p̄teritis: p̄senti-
bus et futuris: et intercedẽte beata ꝛ glorio-
sa semper virgine dei genitrice maria: ꝛ bea-
tis aplĩs tuis petro et paulo atqʒ andrea cũ oibus sanctis:
da propitius pacẽ in diebus nostris: vt ope misericordie
tue adiuti: et a peccato semp simus liberi: et ab omni ꝑtur-
batione securi. ¶ Finita oratione dñica: in cui⁹ finali parti-
cula/ populus tanq̄ infirmus petijt a malo liberari: cui
sacerdos cõpatiẽs dixit/Amen: desiderãs dicti populi libe-
rationẽ ẽm vnam: aut petitionis susceptionẽ affirmãs ẽm
aliã eius expositionẽ: addit oratio alia q̄ embolism⁹ siue su-
perexcrescẽs dicit ẽm Alexã. ꝛ magistrũ in Rationali. Tũ
quia in ea nihil petit: qđ in superiorib⁹ petitionib⁹ petitũ
nõ est: nec tñ hocipo superfluit: q: priores petitiones ma-
gis declarat/specificat ꝛ explanat: ꝛ p̄sertim tres vltimas:
quib⁹ mali remotio flagitat. Tũ q: petitionũ repetitiõe pe-
tentiũ desideriũ magis excitat: ꝛ per hoc ad obtinendum
effectũ ampli⁹ disponit. Potest etiã dici excrescẽtia: q: lon-
go tpe in p̄mitiua ecclesia nõ dicebat. ¶ Et potest diuidi
oratio hec in tres partes: qm̃ cõclusio ei⁹ scʒ/Per eundem
dñm nostrum ꝛc. q̄ posset poni pars quarta: p̄ncipiũ est al-
teri⁹ partis p̄ncipalis ẽm p̄habitã diuisionẽ. In prima pe-
tit liberatio a malo/pacis ꝛ trãquillitatis impeditiuo. In
scđa recurrit ad intercessores sanctos: vt sint nobis impe-
trationis p̄sidio: ibi. Et intercedente. In tertia fit petitio-
nis maior specificatio/ibi: vt ope misericordie. Et quia par-
tes simul cõdepẽdent: ideo simul expediant. ¶ B Quo
ad primũ dicit sacerdos: Libera nos quesumus: tu pater
oipotẽs: quia in te potẽtia est: qua potes nos ab omni ad-
uersitate tueri: ꝛ malum cui subiacemus remouere: Libera
nos Ab omnibus malis: ad bonũ meritũ nostrã infirmita-
tẽ nõ pmouentib⁹: Preteritis. s. culpis quib⁹ te offendim⁹:
vt he p cordis cõpunctionẽ: oris cõfessionẽ: ꝛ operis satis-
factionẽ diluantur. Presentibus: angustijs ꝛ tribulationi-
bus a mundo insurgẽtibus: vt instantiã eoꝝ tua ꝓtectione
vincere possimus. Et futuris/insidijs ꝛ laqueis ad culpã
p̄cipitare conãtib⁹: immo quibuslibet malis culpe ꝛ pene:
vt ea tua munitione cauere valeamus. Sic em̃ olim ꝓphe-
ta orauit in Ps̃. Libera deus isrl̃ ex oibus angustijs suis.
Et. ij. Machab. i. oratũ est. Cõcedat nobis salutem ꝛ redi-
mat nos a malis. Sed cũ nemo liberet ꝓprie ab aliquo ni-
si ipso afficiat/teneat aut inuoluat: quõ petimus liberari a
malo p̄terito: cũ ipm nõ sit: sʒ trãsierit: Aut quõ a malo fu-
turo: cum nec ipsum angit nec sit. Respõdetur q̄ q̄uis ma-
lum p̄teritũ: puta peccatuʒ trãsiuit deijtqʒ ẽm actũ; ma-

net tñ quãtũ ad reatũ. Dũ em̃ quis peccat contra deũ: eo
tp̄o quo peccat: ad penã obligat: que obligatio manet do-
nec deus eã remittat. Petim⁹ igit liberari a peccato p̄teri-
to: petendo vt obligatio illa p̄cius/quã per actum peccati
p̄teritũ incurrimus: extinguat. Petim⁹ aũt liberari a malo
futuro. Liberari: id est preseruari/ne ipsum incidam⁹. Nul-
lum em̃ malũ futurũ incurrimus: nisi qđ deus in nobis ef-
ficit: et hoc quãtũ ad malũ pene positiuũ: vel in qđ nos de-
cadere pmittit/quãtũ ad malũ culpe. Sicut đr Amos. iij.
Si est malũ in ciuitate qđ ego nõ feci. Feci efficiẽdo vel p-
mittẽdo. Cũ ergo ab vtroqʒ malo a deo p̄seruamur. a malo
pene ne illud sup nos inducat: et a malo culpe: ne in istud
cadere nos pmittat: satis p ipm a futuro malo liberamur.
Ita em̃ ait Aug. ij. li. cõfes. Gratie tue deputo q̄ quedam
peccata nõ ppetraui. Gratie tue deputo ꝛ misericordie tue:
q̄ pctã mea tanq̄ glaciẽ soluisti. Gratie tue deputo/q̄ que-
cũqʒ nõ feci mala. Hec Aug. ¶ C Rursus petimus hac
oratione/pacis p̄sidiũ. Et qm̃ hoc nostris meritis impetra-
re nõ possumus: nec p̄sumim⁹: q: Nostre iusticie ante deuʒ Esa. lxiiij.
tanq̄ pãnus mẽstruate. Idcirco ad hoc impetrandũ recur-
rim⁹ in scđa huius orationis parte/ad sctõꝝ suorũ suffra-
gia: quos in curia regni sui nostros cõstituit mediatores si-
bi acceptissimos: quoꝝ p̄ces sua dilectio nõ repellit. Cõfu-
gimus aũt p̄mo ad beatissimã virginẽ celorũ reginam: cui
rex regũ/pater celestis dimidiũ regni sui dedit. Qđ signifi-
catũ est in Hester regina: que cũ ad placandũ Asuerũ regẽ
accessisset: dixit ei rex: etiã si dimidiã partẽ regni mei petie- Hester. v.
ris: dabit tibi. Sic pater celestis: cũ habeat iusticiã ꝛ mise-
ricordiã tanq̄ potiora regni sui bona: iusticia sibi retenta/
misericordiã matri virgini concessit. Petimus igit pacem
intercedente beata ꝛ gl̃iosa virgine maria. Intercedente:
iuxta suũ officiũ vehemẽtia desiderij: feruore deuotionis:
et puritate orationis: ostendens vt Bern. ait. patri filium
quẽ genuit: filio vbera que suxit/p nobis interpellãs. Be- Luc. xi.
ata: quia christum sanctũ sanctorum in vtero suo baiulauit. Nomine
Hinc beat⁹ vẽter: ait mulier euãgelica dño: q̄ te portauit: et marcilla
vbera que suxisti. Vel btã in generationib⁹ celi ꝛ terre. Ce-
li/quib⁹ genuit suũ restauratorẽ. Terre/q̄bus genuit redẽ-
ptorẽ. Ecce (inq̄t hec virgo) beatã me dicẽt oẽs generatio-
nes. Qđ verbũ tractãs btũs Ber. ait: Operabat salutẽ no- Ser. ij.
strã christus in medio terre: in vtero videlicet virginis: q̄ de pẽ.
mirabili ꝓprietate terre mediũ appellat. Ad illã em̃ sicut
ad medium: sicut ad arcã dei: sicut ad rerũ causam: sicut ad
negociũ seculorũ respiciũt: ꝛ qui in celo habitant: ꝛ q̄ in in-
ferno: ꝛ q̄ nos p̄cesserũt: ꝛ nos q̄ sumus: ꝛ qui sequẽtur: et
nati natoꝝ: ꝛ q̄ nascent ab illis. Illi q̄ sunt in celo/vt resar-
ciant: ꝛ qui in inferno/vt eripiant: ꝛ q̄ precesserũt/vt ꝓphe-
te fideles inueniant: qui sequũtur/vt glorificent. Et sequi-
tur ad ꝓpositũ: Eo beatã te dicẽt oẽs generatiões genitrix
dei: dña mũdi: regina celi. Oẽs inquã ḡnationes. Sũt em̃
generatiões celi et terre. Pater spirituũ (ait aplŝ) Ex quo Ephe. iij
ois paternitas in celo ꝛ in terra nominat. Ex hoc ergo be-
tã te dicẽt oẽs generationes: que oibus generationib⁹ vitã
ꝛ gloriã genuisti. In te enim angeli leticiã: iusti gratiã: pec-
catores veniã inueniũt in eternũ. Merito in te respiciunt
oculi vniuerse creature: q: in te: et per te: et de te benigna
manus oipotẽtis quicq̄d creauerat: recreauit. Hec Bern.
Et gloriosa. que regis glorie est soliũ: quẽ carne induit: in
qua quasi in solio resedit. Vel gloriosa: q: in altissimis ha-
bitat: vbi ipsi ꝛ regine thronus posit⁹ est: in quo gloriose
residet ad dexteram summi regis. Vel gloriosa: quia in cor-
pore et anima gloriose est assumpta: et super omnes vir-
tutes humanas et angelicas inestimabiliter sublimata.
Semper. ante partum: in partu: et post partum. Virgi-
ne. corpore et mente. Virgine professione: virgine obser-
uatione. Dei genitrice. id est matre filij dei: et ideo com-
munem filium cum deo patre habente. Luc. i. Quod ex te
nascetur sanctũ/vocabit fili⁹ dei. Maria. i. illuminãte celũ
et terrã. Ipa q̄dẽ fecit vt in celis oriret lumẽ indeficiẽs: ꝛ in Sap. vij
terris lumen in tenebris lucẽs: ꝓpter qđ speciosior est sole:

et sup oẽm dispositionẽ stellarũ/luci cõparata/inueniť pri
or. ℂ D Sequiť: Et beatis aplis tuis. per te patrẽ ante
mũdi cõstitutionẽ electis: ⁊ per christum in tpe vocatis: vt
mũdo fidẽ tuã sanctã pdicarẽt. Petro ⁊ paulo atq3 ãdrea.
Et ita hic ad pacẽ impetrãdam quattuoꝛ psone introducũ
tur: que passioni dñi (cuius memoria in missa agiť) magis
fuerũt configurate: in cuius virtute pax nobis est donata.
Prima virgo maria: cui⁹ animã ptransiuit doloris gladi⁹:
cũ steterat iuxta filij sui crucem. Scdo petrus q̃ crucifixus
Gala. vi est corpore transuerso: ⁊ erectis sursum pedibus. Paulus
tertio q̃ et stigmata christi in corpore suo tulit. Quarto an
dreas: qui crucifixi amore/cruce qua passus est: tanq̃ ama
tam suã/videñs alonge salutauit. Tres hi apostoli dũtaxat
nominanť tanq̃ testes pacis: pacẽ mundo pdicãtes: quia
in ore duorũ vel triũ stat omne testimoniũ. Nominanť aũt
isti tres singulariter preter rationes datas/ppter quasdã
singulares eorum eminẽtias. Petr⁹ ppter dignitatẽ prela
tionis: q2 summus ⁊ caput apostolorum fuit a dño cõstitu
tus. Paulus propter priuilegiũ predicationis: quia doctor
j. cor. xv fuit gentium a domino electus plus alijs laborans: sicut de
seipso testatur. Andreas ppter feruens crucifixionis desi
derium. ℂ Uel ꝓm Albertũ: quia petrũ ad christũ addu
xit: vt habetur Joh. j. Hinc ⁊ principis apostolorũ apostos
lus fuit. Item quia benignissimus fuit ⁊ mitissim⁹. ob qđ
de eo canitur: qđ de Hieremia scribitur. ij. Mach. xv. Hic
est fratrũ amator: ⁊ populi dei isrl. Hic est qui multũ orat p
populo: ⁊ p vniuersa sctã ciuitate dei. ℂ Uel nominanť hi
tres: q2 in ipsis omnes alij scti repñsentanť. Oẽs em̃ sancti
vel sunt: aut fuerũt in statu cõiugali: ⁊ hi per beatũ petrum
significanť: q̃ vxorẽ habuit: filiã sanctã petronellã: ⁊ socrũ
a dño a febrib⁹ curatã. Aut fuerũt in statu vidualis cõtinen
tie: qui p beatũ andreã denotanť. Hic em̃ ꝓm btm̃ Chrys.
vxore mortua in statu viduali crediť pmansisse: Aut fuerũt
in statu virginali: ⁊ hi per paulum figuranť: qui virgo fu
it ⁊ permansit. Et ꝓm hoc subditur. Et cum omnibus san
ctis. in tribus apostolis generaliter nominatis. Et quoad
tertiam orationis huius partẽ/additur petitionis specifi
catio cum diciť: Da propitius pacem: ne populus in tanti
sacramenti cõmunione p insurgentia mala pturbeť. Da pa
cẽ pectoris: vt cõscientie remorsum tollẽs: ⁊ in vera chari
tate ⁊ amicitia nos tibi iũgens: tibi pfecte recõcilies. Da pa
cẽ tpis/in dieb⁹ nostris: vt ea p illius tpis miseria perfrua
mur: Et ab omni pturbatione exteriori te pacẽ donante vi
uamus. Nõ em̃ nisi te donante eã habere possumus: q2 non
est alius qui pugnet p nobis nisi tu de⁹ noster: celestis pa
ter. Omnis siquidẽ potestas tue potentie cõparata/infirmi
tas est: nõ potẽtia: Ut ope misericordie tue adiuti: Miseri
cordiã tuã pater clemẽtissime imploram⁹: nõ iusticiã q̃ no
stris demeritis magis tribulationẽ ⁊ aduersitatẽ rectitudi
nis zelo induceret q̃ pacẽ: Hoc em̃ exigũt nřa pctã. Pot⁹
nãq3 puniri meruimus/q̃ tranq̃llitate foueri. Plus a tua
iusticia declinãtes meruim⁹: vt sup nos regnẽt pacis emu
li ac tyrãni: q̃ pacis zelatores ⁊ beniuoli. Da igiť nobis ad
huc infirmis q̃bus nocet perturbatio ppitius pacem. Et a
peccato: voluntatis ⁊ actionis. Semper simus liberi: p pa
cẽ pectoris: deleto reatus nostri chirographo. Et ab omni
perturbatione securi/per pacẽ tẽporis tumultu ⁊ inquietu
dine seculi mitigato: quo puenire mereamur ad pacẽ eter
nitatis: omnis mali suspitiõe penitus sublata. ℂ E Hec
aũt oratio diciť sub silẽtio: quo ꝓm Inno. ⁊ Alexandrũ si
gnificať quies dñice sepulture: qua in triduo mortis chri
stus ꝓm corpus in sepulcro quieuit: quieuerũt ⁊ mulieres
vnguẽta pparãtes die sabbati: vt habeť Luc. xxiij. Silue
rũt ꝓm mandatũ. ꝓm aiam vero descẽdit ad inferos: vt for
Math. tior superueniẽs fortẽ spoliaret armatũ. Tunc em̃ momordit
xij. ⁊ Lu infernũ. Osee. xiij. Ero mors tua o mors: morsus tu⁹ ero in
ce. xi. ferne: cũ totũ infernũ destruxit (Nõ em̃ dãnatos inimicos
Lu. xix. qui viuẽtes dixere: Nolumus hunc regnare sup nos: edu
xit) sed momordit partẽ abrumpẽs: suos amicos liberans
a malis pteritis/pñtib⁹ ⁊ futuris: dans eis ppetuã pacẽ:

et eternã beatitudinem: in qua ab omni peccato/⁊ inquina
mento sunt liberi: ⁊ ab oi violentia et pturbatione securi.
Qđ et dñs pharisceis predixit: Sanitates pficio hodie et Lu. xiij.
cras: et tertia die cõsummor. Quasi di. ꝓm Inno. Prima die
mortis mee intrãs infernũ/auferã demoni tyrannidẽ suã:
in crastino educã captiuitatẽ sanitati ⁊ libertati donatam:
dũ portã paradisi eis aperiã: liberãs eos a malis pteritis/
pñtibus et futuris. Dans eis pacẽ: in qua semp sint a pec
cato liberi: ⁊ ab omni pturbatione securi. Tertia die resur
gã cõsummat⁹. Hoc ergo ecclesia cõmemorãs in isto silen
tio petit similiter a pturbatiõe liberari: ⁊ ppetua pace frui. Et
ppter hoc in q̃busdã ecclesijs in die parasceues proferť il
la oratio alta voce: quia eadẽ die: qua fuit mortu⁹ dñs: ad
inferna descẽdit p patrib⁹ liberãdis. ℂ Aduertendũ etiã q̃
sacerdos dicẽs hãc orationẽ: Libera nos q̃sum⁹ ⁊c. accipit
patenã/quã facta oblatione abscõderat. Ad cui⁹ significa
tionis manifestationẽ attẽdẽdũ ꝓm Alex. de ales. q. xxxvij.
parte. iiij. q̃ patena diciť a patendo: ⁊ signat cor latũ ⁊ ala
tũ charitate: ꝓm illud: Uiã mãdatorũ tuorũ cucurri cũ dila Ps.
tasti/scz charitate cor meũ. Et iterũ: Latũ mandatum tuum cxviij.
nimis. Sup hanc patenã: id est charitatis latitudinẽ sacri
ficiũ iusticie debet offerri: vt holocaustũ vere pingue fiat.
Hãc cordis latitudinem habebat dñs offerẽdo seipsum p
nobis. j. Joh. iij. In hoc cognouimus charitatẽ dei qm̃ ille
animã suã p nobis posuit. Habebat ⁊ ipsam petrus cũ ait:
Et si oportuerit me mori tecũ: non te negabo. Similiter et Math.
omnes discipuli dixerũt: ppter qđ dñs intulit/dicẽs: Spi xxvi.
ritus quidẽ prompt⁹ est: caro aũt infirma. Sz latitudo cor
dis ab eis fugit: cũ discipuli oẽs ab eo fugerũt ⁊ latuerũt.
Et ideo post oblationẽ hostie mediante patena: p quã ho
stia altari pñtata est: sacerdos abscõdit sub corporali pate
nã: vel subdiaconus ab altari remotam/retro cõtinet inuo
lutã: per qđ discipulorũ fuga vel latibulũ signatur: qđ dñs
ipse pdixerat. Omnes vos scãdalũ patiemini in me in ista
nocte: Scriptũ est em̃ Percutiã pastorem et dispergentur
oues gregis. Et ideo sacerdos dominice resurrectionis eu
logium annũciaturus/resumit patenã a diacono vel sub
diacono presentatam: quo significatur q̃ post resurrectio
nem apostoli ad dominũ redierunt. Osculatur eam sacer
dos in signum charitatis quam habere debet ad oẽs: et si
gnum crucis facit in facie cum ipsa/ꝓm dominũ Albertum
in signum q̃ virtus cõmunionis in omnes deriuatur p vir
tutem charitatis. ℂ F Aliter mysticat Innocẽ. et magi
ster in Rationali: ꝓm quos subdiaconus/diaconus et sa
cerdos/tam numero q̃ obsequio repñsentant tres illas mu
lieres marias: de quibus Math. vlti. dicit et ceteri euan
geliste: q̃ venerunt cũ aromatibus videre sepulcrũ: ⁊ cor
pus dñi mortuum vnguentis optimis condiendo honora
re. Hec em̃ patenam mysticã presentarunt domino in obse
quium sepulture/dũ (vt dictũ est) emerunt aromata vt ve
niẽtes vngerẽt iesuz. Subdiacon⁹ igiť (cũ sacerdos pcedit
ad hãc orationẽ) patenã inuolutã tradit diacono: q̃ eã reci
piens detegit: ⁊ reuelatã sacerdoti porrigit: cui⁹ humeros
aut manũ dexterã osculať: p qđ significať/q̃ mulieres ille
lato corde deũ in sepulcro q̃sierũt: obseq̃a funeri exhibere
cupiẽtes. Nã valde mane vna sabbatorũ veniũt ad monu
mẽtũ orto iã sole: vt dicit Marcus. Osculãtes humerũ/vł
manũ dexterã sacerdotis: christũ significãtis: q2 desidera
bãt pticipes fieri laborũ eius: ⁊ socie retributionis eterne:
ꝓm illud Apostoli: Si cõmortui sum⁹ ⁊ cõuiuem⁹: Si susti
nebimus et cõregnabimus. ij. ad Timoth. ij. Osculũ em̃ si
gnũ est vnitiuũ mutuo se osculãtiũ. Sacerdos patenaz ac
cipiens traditã a subdiacono ⁊ diacono/significat q̃ chri
stus fidem/et charitatis latitudinem sanctarum mulierum
acceptauit. Qđ vero sacerdos patenam de manu diaconi
recipit: eamq3 osculatur: ⁊ cum ea signo crucis se signat:
innuit q̃ si per passionem filij: que p crucem significatur:
reconciliamur deo patri (que recõciliatio p osculũ intelli
giť) erim⁹ ⁊ heredes regni: cui⁹ nullus termin⁹ est: nec fi
nis: qđ per patene rotũditatẽ denotať. ℂ Uel vt Inno,

dicitq̄ hoc sacerdos ostendit/ꝙ christus crucifixus ꝛ resurgēs statim/desideriū mulierū impleuit. Nā occurrēs illis a Matth. monumēto regredientib⁹ dixit eis: Auete: et ꝓcidentes tenuerunt pedes eius: ꝛ adorauerūt eū. Quidā etiā cum pa tena summitatē calicis/ꝛ pedē eius tangunt: significantes ꝙ iste femine sancte integro ac feruēti cordis affectu/ quasi totum dn̄i sepulcrum: quod ꝑ calicē repꝛesentatur: amplexate sunt. Propꝛium quippe amātiū est/ꝙ non satiant̄ tactu dilecti in oībus corporis partib⁹: nisi ꝛ res dilecti cōtrectent. Quod ostēdit maria magdalena: que iuxta monumētum stās alijs recedētib⁹ nō recedebat/donec dn̄m videre mereret̄. ¶ Denicꝫ subdiaconus mapulā/qua patenā operuerat: non sup altaris palla: sed aliū de deponit: significās ꝙ petrus monumentū intrans/vidit sudariū nō cū linteaminibus positū: sed separatū in vnum locū inuolutū. Deinde deponitur corporale de calice: ad signandū ꝙ mulierib⁹ iesum querentibus sepulcrum patefactum est. Viderūt nāꝙ lapidem magnum valde reuolutum ab ostio monumenti/ministerio angeli de celo descendentis. Os quidem calicis/ostium significat monumenti. Sequitur: G

Per eundē dominum nostrū iesum christum filiū tuum: qui tecū viuit et regnat in vnitate spiritussancti de⁹. Per omnia secula seculoꝝ Amē.

¶ Hec est secūda pars partis tertie principalis totius canonis: in qua post preparationē populi ad sacrā cōmunionē per orationē dn̄icam: eiusꝗ embolismū: incipit sacratissima cōmunio ac dispensatio: qua ecclesia cōsequit̄ tāti mysterij vtilitatē et fructū. Et subdiuidit̄ pars illa in tres partes. In pꝛima aptatur sacramentū cōmunioni ꝑ eius diuisionē. In secūda cōicaturi vniunt̄ per pacis impetrationē/ibi Pax dn̄i Et ꝛc. Tertio ꝓcedit̄ ad ipām sumptionē/ibi. Dn̄e iesu xp̄e fili dei viui. ¶ Circa pꝛimū/qꝛ eucharistie sumptio nō tm̄ sacerdoti celebrāti: sꝫ toti ꝓficit ꝛ fructificat ecclesie: cui⁹ tres sunt partes seu stat⁹: vt statim dicet̄: ideo vt singulis partib⁹ ꝓdesse ondat̄: ipm sacrm̄ in tres ptes diuidit̄: sub hoꝝ platiōe verboꝝ: Per eundē dn̄m nostrū. Que verba lꝫ sint cōclusio ꝓcedētis orōnis: qꝛ tm̄ hic fit sacri diuisio: q̄ pertinet ad sacri cōionem ꝛ dispensationē: ideo magis in eis sequentis initiū sumit̄ partis. Unde ait: Per eūdē dn̄m nostrū iesum christum: cuius sacrosanctū corpus ꝛ sanguinē contrectamus venerabiliter in sacramēto statim sumpturi: ꝑ quē vt ꝑ mediatorē ꝛ pontificē bona oia adipi Matth. viri. scimur: ꝛ ab oibus malis liberamur: tāꝙ per dn̄m nostrū/cui data est potestas in celo ꝛ in terra/ Jesum.i.saluatorem Mat.i. nostrū. Uenit em̄ vt saluū faceret ppl'm suū a peccat̄ eoꝝ. ps̄.xliiij. Christū/pꝛe oib⁹ suis cōsortib⁹ spūsancti oleo vnctū. Filium tuū/naturalē ꝛ vnigenitū: cui paterna vox perhibuit Matth. iij. ꝛ xvij testimoniū: Hic est filius meus dilectus: in quo mihi bene cōplacui. Qui tecum viuit/ in eternitate indefectibiliter: Et regnat imperiose ꝛ potēter: In vnitate. id est idētitate essentiali Spūsancti/tertie in diuinis ꝑsone: qui amor est et nexus patris ꝛ filij: in quo amorose nectunt̄ vt in cōmuni pꝛoducto/sibi cōsubstātiali deo. Et nō ꝯcludit sacerdos hāc orationē ꝑ verbū Amē: sed exaltās vocē dicit: Per oia secula seculoꝝ.i. oīm tēporū successiones veras vel imaginarias.i. eternaliter/requirēs populi cōsensum in petitis: vt dicit Alber. vt ipse populus: vel aliq̄s eius noie dicat: Amen.i. fiat nobis qd̄ petisti. Sub his verbis (vt dictum est) fit hostie fractio: ideo pꝛimo de causa/ꝛ mō fractionis et ei⁹ significatiōe aliq̄d dicemus: deinde de ipsa fractione cui⁹ fit ꝛ in quo fiat. ¶ H Causam fractionis duplicē assignat dn̄s Alber. in de officio misse par. ij. Una est significationis: altera necessitatis. Causa significationis vt partes ecclesie: ꝓ quibus offertur: figurent̄. Unde vsus ecclesie habet/ꝙ in tria frangat̄: quia pars corporis christi mystici in celis triumphat: ꝛ pro illa sacramētuꝫ offert̄ ad laudē et gratiarū actionē: qꝛ illi iā beati sunt. Alia pars corporis mystici in labore adhuc viuit: in fide cōuersans ꝛ merito in terris: ꝛ ꝓ illa sacramentum offertur in pignus redēptionis. Tertia pars in purgatorio afflicta purgat̄: ꝛ pro illa sacramentū offert̄ in suppletionē pro afflictis. Isti sunt tres panes/quos nobis accōmodat amicus noster christ⁹: vt ponamus ante illū qui de via venit: amicū: pꝛimū scilicet nostrū: q̄n venit/vel ad laudādum: vel ad ꝓ sua redemptione sacrificiū: aut ꝓ captiuis ꝛ afflictis supplicandum. De via em̄ venit: quādo de negocio occupationis terrenorū ad cultū dei se cōuertit. Necessitatis autē causa frangit̄: quia integrū sine periculo ꝓpter gutturis arctitudinem a multis nō sumeret̄. Hec Alber. in genere. De quib⁹ infra dicetur latius in specie. ¶ De modo autē frangendi hoc pretermitto: quoniā in modo frangendi ꝛ ceteris: que sequūtur: nō idem modus ꝑ omnia in diuersis ecclesijs seruat̄: sed nō nulla ex inoleta cōsuetudine variant̄. Ideo in ꝓcessu vsꝗ in finē huius operis modū hunc prosequar: qui in metropoli nostra in insigni moguntineñ ecclesia seruat̄: et in ei⁹ missalib⁹ cōtinetur. In hui⁹ em̄ ꝓuincia/alma nostra Turbingensis vniuersitas: in qua hec vtcūꝗ collecta sunt: cōstituta dinoscitur. Metropolitane em̄ ecclesie/eiusꝗ cerimonijs cetere ecclesie singule totius ꝓuincie ſm canonicas patrum sanctiones/cōformare se habēt. Unde in concilio gerūdensi ita statutū est: vt habet̄ de conse. dist. ij. Institutio. Institutio missarū sicut in metropolitana ecclesia agit̄: ita in dei noie/in oibus ꝓuincijs tā ipsius misse ordo psallendi vel ministrandi cōsuetudo seruet̄. Sacerdos ꝓcedēs ad fractionē hostie/ipām leuat de altari: sup patenā collocat: et inde eā tollens super calicē ꝑ mediū frangit/dicēs: Per eundē dn̄m nostrū iesum christum. et partē: que in dextera mansit: sup patenā ponit. Partē vero q̄ in sinistra permansit manu: iterū ꝑ mediū frangit dicens: Qui tecū viuit ꝛ regnat in vnitate spūsancti deus. Qua diuisa/partē quā sinistra manu tenet: sup patenā ponit pꝛiori parti cōiungēs. Alterā vero particulā in dextera manu remanentē/tenet super calicē duobus digitis: pollice scꝫ ꝛ indice: ꝛ erectus parū exaltans vocem dicit: Per oīa secula seculoꝝ. Eleuans modicum calicem cū particula quam tenet manu dextera. et accepto responso a circunstantib⁹ dicit: Pax domini ꝛc. ¶ Horum quantuꝫ ad aliqua magister in rationali ponit rationem. Pꝛimo hostia leuatur de altari/ad significandū ꝙ christus fuit de terra ad crucem exaltatus: ꝛ mortem ibi dē perpessus. Dehinc hostie frangēde patena supponit̄/ad significādū ꝙ christus ex latitudine charitatis: que ꝑ amplitudinem patene significatur: sponte quaslibet passiones sustinuit/ꝑ nullā aliā potentiā necessitat⁹: quas passiones fractio hostie repꝛesentat. Inde hostia in manus accepta frangit̄: qꝛ christus cōficiēs hoc sacrm̄/panē in manus accepit et fregit: rursus frangit̄ in memoriā passionis dn̄i: ꝛc. Hinc prosper de cōse. dis. ij. Dū frangit̄. Dū frangit̄ hostia: dū sanguis de calice in ora fideliuꝫ fundit̄: q̄d aliud ꝙ dn̄ici corporis in cruce immolatio: eiusꝗ sanguinis de latere effusio designat̄. ¶ Et nota ꝙ aliud significat fractio: ꝛ aliud partes in q̄s fit fracte hostie diuisio. Nā fractio passionē dn̄i: partes eos ꝓ quib⁹ passus/ꝛ quib⁹ sacrificiū illud ꝓficit: repꝛesentāt. Frangit̄ autē supꝛa calicē ꝓpter reuerētiā sacramēti: ne aliqua ei⁹ particula aliorsum ꝓsiliat. Sed si qua ceciderit: in calice recipiat̄: ꝛ sic honorifice a celebrāte sumat̄. Frangit̄ p̄terea supꝛa calicē/ad significandū ꝙ in fractiōe/hoc est in vulneratiōe corporis christi: sanguis q̄ in calice contineat̄: ꝯtinue fluxit de corpore. Hec de fractione. ¶ I Sꝫ de partib⁹ fractiōis cōsiderādū/ꝙ frāgit̄ in duas medietates/ad significādū duplicē p̄destinatoꝝ statuꝫ: quoꝝ vn⁹ est in eterna gl'ia. Ali⁹ adhuc in tꝑali miseria/ scꝫ pꝛesentis sc'li atꝗ ipi⁹ purgatorij: ideoꝗ ista medietas hostie q̄ nōdū beatos significat: subdiuidit̄ in duas particulas: quaꝝ vna repꝛ'sentat eos q̄ purgant̄ in purgatorio: Alia repꝛ'sentat illos q̄ in hoc sc'lo adhuc viuūt. Parū medietatē illa: q̄ in manu dextera tenebat̄: ꝛ supꝛa patenā indiuisa collocabat̄: significat p̄destinatos/q̄ iā adepti sunt beatitudinē ꝛ tenēt rectitudinē: ac bona potiora ꝑ dexterā significata: q̄b⁹ nulla admisceri pōt curuitas/aduersitas vl' afflictio

siue pene. Et q illoꝝ stat⁹ stabilis ⁊ vniformis est: et vna
beatitudine sine intermissione fruuntur: idcirco hec medie
tas manet indiuisa. Alia autē medietas manus sinistre/di
uidit in duas partes ſm duplicē eorū statū quos represen
tāt: q illorū: vt dictū est: aliq iā mundū exierūt: ⁊ in purga
torio puniūtur: aliqui adhuc in corpe degūt: ⁊ mūdi pena
litatib⁹ affligunt. Harū partiū/ea q medietati hostie in pa
tena ex prima diuisiōe collocate cōiungit: significat illos q
sunt in purgatorio: qs respicit sinistra man⁹ dei. s. est dei iu
sticia: ſm quā p pctis i hoc mūdo nō satisfactis puniunt: ⁊
satispatiunt: vbi merēdi remissionē pene amplius non est
locus. Cōiungit autē post particule que btōs significat: q
existētes in purgatorio certitudinē habent de sua btitudi
ne cōsequenda infallibilē: ideo ei particule iungit: q beati
tudine adepta/de eius certitudine inamissibili secure glo
riant: cui ⁊ ipsi pari securitate cōiungent. Quia vero pdes
tinati in mundo existētes/egēt meritis passionis christi: q
illis adhuc viuentib⁹/eorūq actib⁹ psit suffragari ad meri
tū: idcirco particula manus dextre: que viuentes in hoc se
culo significat: calici immittit: ⁊ sanguini christi immiscet:
ad significādū q hūc fructū effusionis sanguinis christi cō
sequi possunt. Tenet tn̄ duob⁹ digitis ante cōmixtionē/pol
lice scʒ ⁊ indice. Pollice vigor virtutis signat. Indice di
scretio mētis intelligitur. Datur igit p hoc intelligi q cum
fidei vigore/⁊ mētis discretione nos in mūdo viuētes in
tueri debem⁹/q sanguis christi p statu isto fruct⁹ multos
si volum⁹ ferre pōt. Hāc aūt particulā sacerdos tenēs se eri
git: et eleuata voce/Per oia secula seculorū dicit. Primo se
Jac.j. erigit: q parat se cum dn̄o ppetuā petere pacē. Et q oē da
tū optimū: ⁊ oē donū pfectū desursum est descēdens: Sur
sum se erigit/sperās desup exaudiri. Eleuat et calicē de al
tari/ad ostēdendū q christ⁹ q per passionē (q p calicē desi
gnat) descēdit ad inferos: p oipotentiā aūt patris: imo p
pria potestate de tumulo a mortuis resurrexit. Pacem da
turus discipulis eleuat vocē: vt pplus pacē desiderans/in
telligat q sacerdos p pace petiturus est: dicit Amen id est
nobis sic donet. ¶ Al § aliter applicant significationē par
tiū hostie/dicētes q hostia diuiditur in tres partes/ſm q
sunt tres partes corporis xpi mystici: hoc est ecclie ſm suaʒ
generalitatem accepte. Est eīn vna pars ecclie q dicit mili
tās: ⁊ hec est numer⁹ fideliū hic in mūdo pegrinantiū: q vi
delicet exercet miliciā aduersus carnē mundū ⁊ diaboluʒ.
Alia est pars ecclie q ſm aliqs dicit dormiēs: scʒ numerus
eoꝝ q in purgatorio puniunt. Et dr dormiēs: q nōdū eter
nā btitudinē: ad quā pdestinati sunt: sunt cōsecuti. Nec tn̄ il
li ibidē mereri possunt: ⁊ nec p demeritū ab illa in eternum
separabūtur. Tertia pars ecclie dr triūphās: ⁊ est numer⁹
btōꝝ iā in celo gloriose triūphantiū. Et dicit triūphās: q
aduersus inimicos christi miliciā strenue exercuerūt: ⁊ fina
liter victoriose triūpharūt. ¶ In signū triplicis hui⁹ par
tis vniuersalis ecclie: hostia in tres partes diuidit. Prima
pars ſm illos q sanguini immittit: significat ecclesiā triū
phantē: q iā inebriata est vino leticie: intuitione scʒ diuine
essentie ac amore pfecto/siue fruitione eiusdē. quib⁹ dicit
Cātico. v. Inebriemini charissimi. Alie aūt due partes ec
clesie significant reliquis duabus partib⁹ hostie extra cali
cē: quaꝝ maior supposita minori in patena/significat eccle
siā militantē: ⁊ minor innixa supposite/significat ecclesiaʒ
in purgatorio expectantē: illa eīn innit suffragijs militātis
ecclie. Et p istis duab⁹ geminam⁹ pces agno/q est caput
ecclesie: vt misereat nobis. Sʒ p tertia parte/ad cui⁹ locuʒ
et requiē aspiram⁹: petimus vt idē agnus triplicis nature
donet nobis pacē. Hinc ⁊ christus tria illa loca ecclesie ſm
suā humanitatē: ſm quā est caput ecclesie: pagrauit. Primo
locū nr̄e terre habitabilis. xxxiij. ānis in iudea ⁊ hierl'm cō
uersando. Scd̄o limbū in quo pr̄es tenebant: ipsos ſm ani
mas inde extrahēdo. Tertio ⁊ finaliter: ascēdens in celum
captiuitatem quam post triumphū coronauit: ad regnum
patris indefectibile collocando. ¶ Et huic concordat ca
nōs de cōse. dis. ij. Triforme. et est Sergij pape ita sonans.
Triforme est corpus dn̄i. Pars oblate in calicē missa/cor
pus christi qd̄ iam resurrexit monstrat. Pars comesta/am
bulās adhuc sup terrā. Pars in altari vsq ad finē misse re
manens/corpus in sepulcro: q vsq ad finē seculi corpora
sanctoꝝ in sepulcris erunt. Corp⁹ dn̄i vbiq in hoc accipit
p corpore mystico. i. fidelib⁹ christo incorporatis. Verum
hoc vltimū/scʒ reseruatio particule in fine misse hodie non
seruat: vt dicit glo. Nā diminuta fideliū deuotione/⁊ crescē
te circa altare indeuotione frequētantiū. Etiā ppter peri
culū qd̄ cōtingere posset in reseruatione: sumunt simul a sa
cerdote: ⁊ pars q significat triūphātes: ⁊ pars q significat
in sepulcris quiescētes: ac in purgatorio spe felici liberatio
nē expectātes. Hec eadeʒ est sentētia magistri in. iiij. dis. xij.
ponētis ca. sergij supra allegatum. ¶ Et Scd̄duʒ dn̄m
Alber. Pars hostie q a sacerdote statim post diuisioneʒ su
mitur: significat partē ecclesie in celis triūphantē. Pars q
in calicē mittit: significat partē ecclie in terris militantē: in
angustijs ⁊ penis laborantē. Pars reseruata/eos qui sunt
in purgatorio. Unde ait Alber. Fractio hec a sergio papa
instituta/a quo ⁊ ter cantandū esse Agn⁹ dei/inter cōmuni
candū est statutū. Sequit: In tres autē partes frangi insti
tutū est: q corpus christi mysticum triforme est. Quedam
eīn pars regnat cū capite suo et triūphat in celo: et quedaʒ
adhuc in laboribus militat in terris: quedā est in purgato
rij penis. Instituit ergo Sergius papa/vt pars vna statim
acciperet a sacerdote: quē ipse frequēter nōiat perfectorem
sanctitatis: qui loco christi stat in altari: que signat partem
in celis iā triumphantē: q iā plane in christū transiuit. Sta
tuit etiaʒ vt secūda mitteret in calicē: quia calix signat hui⁹
vite passiones: que signat partē in laboribus et penis hui⁹
vite adhuc laborantē: et idem in calicem missam. Statuit
etiam q tertia pars hostie maneret in finē in altari post oia
mysteria sumēda: que signat eos qui in sepulcris sunt/⁊ in
purgatorio in fine cū christo vniēdos fore per spūalē incor
porationem. ¶ Non dissimilē sentētiaʒ ponit Inno. terti⁹:
vt refert Alexā. licet verba discrepēt. Corp⁹ inquit christi est
vniuersalis ecclia: caput scʒ cū mēbris. Unus eīn panis/⁊
vnū corp⁹ multi sum⁹: oēs q de vno pane: ⁊ de vno calice j. Cor. x.
participam⁹. Et inueniunt in isto corpore q̄si tres partes
ex quibus totū corpus cōsistit. Una pars est ipsum caput
christus: qui caput est ⁊ pars corporis. Et scd̄a pars aie san
ctorū: que cū christo regnāt. Hi scʒ christus ⁊ sanctorū ani
me extra passionē sunt/q̄si simul: sicut scriptū est Matth.
xxiiij. Ubicūq fuerit corpus: illuc cōgregabunt ⁊ aquile.
Predicte partes due seorsum extra calicē reseruant: quasi
extra passionē: q per calicē designat. Christus eīn resurgēs
ex mortuis iā nō morit. Roma. vj. Et qui cum ipso sunt: ne
q esuriēt: neq sitient amplius. Neq cadit sup ipos sol: ne
q vllus estus/q prima abierūt. Apocal. vij. partim. et. xx.
Tertia pars in calice ponit/signans eos qui adhuc in pas
sione consistunt: donec ab hac vita migrātes/ad suū caput
trāseāt: vbi nō morient amplius: nec vallatemus patiētur.
Hic nō fit mētio de parte in purgatorio existēti: sed compre
hēdi pōt in tertia parte: q ⁊ ipsi adhuc in penis sunt: sicut
hi qui peregrinantur in hoc mūdo. ¶ Modus Inno. pa
pe cōmunior est: de quo ponunt hec metra: Frangit in par
tes tres hostia: prima beatos: Plene scd̄a notat viuos: ser
uata sepultos. Uel ſm alios: Pars intincta vino p viuis
sanctificat: Altera p sanctis: pars tertia p redimēdis. Bea
tus Aug. innocentio concordat. vnde ait: In tribus parti
bus trinitas vna continetur. Una pars de siccis sumit ad
laudē et gloriā dei p aiabus sanctorum cum christo regnā
tum. Altera pro illis qui in purgatorio sunt: Tertia pro vi
uentibus qui voluūtur in sanguine. i. pctō. Et licet diuerse
recitate sunt opiniones ⁊ sentētie de significatione partiū
fracte hostie: non tamen sunt aduerse. Nihil eīn prohibet
idem plura mystice designare. ¶ Et Uiso de fractione
ac partium significatione: videndum est de fractionis veri
tate: vbi duo occurrunt indaganda. Primum an ibi fit ve
ra fractio: et cuius fit. hoc est: quid ibi frāgatur. Secūdū
an sub qualibet

ni sub qualibet fractionis particula totus xp̄s ꝯtineat. ¶ Circa p̄mū ponit magr̄ in .iiij. quattuor opiniones. Una est/ q ibi nō est vera fractio: sed tm̄ apparēs: sicut multa apparent in hoc sacro q̄ tm̄ ita nō sunt: sicut apparet q accidētia sint in subiecto: ⁊ ita non est. Et si obijcit illud Amb. Nihil falsi putandū est in sacro veritatis: sicut fit in magoꝝ p̄stigijs: vbi delusione quadā fallūtur oculi: vt videat esse quod nō est. Ad qd̄ dicūt/ q nō fallit nos visus nec fallit: qd̄ cōtingeret si crederet ita frāgi sicut videt: nec illusio est: q: ad vtilitatē fidei: nō ad deceptionē ita fit. Sicut ⁊ xp̄s ostendens se duob' discipulis in via specie peregrini. Nec in eo tm̄ talis forma erat: sed oculi coꝝ tenebant ne agnoscerent eū. Sꝫ hec oīno nō acceptat: q: ꝯtraria ē verbis xp̄i: Accepit panē grās agēs fregit. Hec aūt falsa esse nō p̄nt: nisi diceret q p̄us fregit ⁊ postea bn̄dixit. Itē si nō esset vera fractio: nō esset vera masticatio: nec vā comestio: q̄ vident absurda. ¶ Itē fundamentū in quo fundat falsuꝫ est. Nihil eīm apparet in hoc sacro qd̄ nō vere ⁊ realiter est ibi. Vn̄ d: in legenda corporis xp̄i. Accidentia sine subiecto in eodem sacro existūt: vt fides locū habeat/ dū visibile inuisibiliter sumitur aliena specie occultatū. Sequit ad ꝓpositū. Et sensus a deceptione īmunes reddant: q̄ de accidentib' iudicant sibi notis. Si aūt sensus iudicarēt de aliquo accidēte puta fractione q̄ ibi nō esset: deciperent. ¶ Nec veruꝫ est q multa apparent in sacro q̄ ibi non sunt. Nā quicq̄d apparet/ ibi est: licet multa ibi sint q̄ nō apparent: scilꝫ q̄ sola fide credūtur. Et qd̄ addit ibi. apparent accidentia esse in subiecto/ falsum est: ibi apparent accidentia sensibilia: sed an sint in subiecto: an extra subiectū: hoc excedit app̄hensionē sensus: hoc aūt solū apparet qd̄ intuitiue cognoscit. Et nihil tale a nobis sic cognoscit (saltem existentiū extra nos) nisi qd̄ sensus intuet. Accidētia aūt esse in subiecto rōne inuestigamus. Vn̄ ⁊ apud doctos/ dubiū est an accidētia materialia: qualitas scꝫ sensibilis sint in quātitate tāq̄ in subiecto immediato: an in materia īmediate. Sūt eīm de hoc vsq; hodie aduerse opiniones. Et ideo simplr̄ vera est: vt sonat autoritas bti amb. Nec valet qd̄ adducit de xp̄o. Non eīm decepti sunt ex visione: q: qd̄ viderūt/ in veritate fuit: verū nō quicq̄d ibi fuit visibile in xp̄o viderūt. Tenebant eīm oculi coꝝ ⁊c. Non eīm viderūt totā xp̄i faciē quātū ad oīa accidentia q̄ in eo fuere. Et iō errabāt in iudicio rōnis/ iudicātes non esse xp̄m q̄ fuit xp̄s. ¶ Scd̄a opinio fuit q ibi est vera fractio: sed illa nō est in aliquo subiecto sicut nec cetera accidentia. Ipsa eīm stant sine subiecto: ⁊ sicut ibi est caliditas: ⁊ tm̄ nihil calidū: ita est ibi vera fractio: sed nō est in re aliqua: ꝓpter qd̄ nihil frangit: ⁊ sic licet dō frāgat: tm̄ nihil frangit. Sed hec opinio siml̄r stare nō pōt: q: sequit aliq̄d frangit: ḡ aliq̄d frangitur. Semp eīm actiuū infert passiuū. ¶ Preterea fractio nō dicit aliq̄d realiter distinctū a frangente ⁊ frangibili: sed dicit frāgibile: ⁊ partes eius p̄us cōtinuas postea distare: ḡ intelligi nō pōt sine frangibili. ¶ M Tertia opinio fuit: q ibi est vera fractio corporis xp̄i: licet corpus maneat integrū ⁊ incorruptibile. Sicut xp̄s dedit discipulis in cena corp' suū passibile: ⁊ tm̄ nō est dentib' discipuloꝝ passum: agēte d virtute supnaturali: ḡ multo magis hoc fieri pōt eadē virtute in corpore impassibili. Assumunt ꝓ se autoritatē beati Aug. ex sermone de vbis dn̄i: ⁊ habet de ꝯse. dist. ij. Qui manducāt. vbi inq̄t. Norūt fideles quēadmodū manducant carnē xp̄i: vnusquisq; accipit partē suā. Per partes māducat: ⁊ manet integer totus. Per partes māducat in sacro: ⁊ manet integer totus in celo: ⁊ manet integer totus in corde suo. Itē idem colligere nitunt ex ꝯfessione berengarij: vbi cōfessus est corpus xp̄i verū: nō soluꝫ sacm̄: sed in veritate manib' sacerdotū tractari: frangi: ⁊ fideliū dentibus atteri. Sed hec opinio siml̄r erronea est: qm̄ cū corpus xp̄i sit aīatū ⁊ organicū: si frangeret ⁊ diuideret/ corrūperet: qd̄ est impossibile: cū sit gloriosum ⁊ impassibile. Preterea dr̄us Aug. in ser. de verbis euangelij. Nec qn̄ māducamus: partes de illo facim'. ¶ Preterea. Frequēter. s̄. dictū est tale corp' xp̄i esse sub sacro: q̄le est in sua existentia naturali. Cū igit in naturali sua existentia post suā resurrectionē est imortale ⁊ incorruptibile ac impassibile: ⁊ p hoc extra sacm̄: diuidi nō pōt: q: illud repugnat impassibilitati: iō nec sic diuidi pōt in sacro. ¶ Preterea: Id non diuidit ad diuisionē sacri: qd̄ sacro nō coextendit: sed corp' xp̄i non coextendit sacro: q: nō est pars vna corporis xp̄i sub parte sacri: ⁊ alia sub alia: vt dictū est. s̄. lec. xliij. ⁊ dicet statim. Quia ḡ non est cōmensuratio partiū corpis xp̄i ad partes sacri siue hostie: ideo nō sequit corpus xp̄i frangi ad fractionem hostie. Sicut nec diuidit aīa hois diuiso corpore: q: ipa corpori nō coextenditur: sed tota est in toto: ⁊ tota in q̄libet corporis parte. ¶ Ideo est quarta opinio vera: quā magister approbat ⁊ docet cōmuniter: q fractio illa ⁊ partitio nō est in suba corporis xp̄i: q: incorruptibile est: sꝫ in ipsa forma panis sacramēti. i. in spēbus sacr̄alib': q̄ post ꝯsecrationē sunt sine subiecto: q̄uis ante fuerāt in pane. Et hoc sensu dicit aplus: Panis quē frangim': q: forma panis ibi frangit/ ⁊ in partes diuidit. Christus integer manet ⁊ totus in singulis. vn̄ ⁊ Aug. vbi. s̄. de vbis euangelij. Quādo xp̄s māducat: vita manducat. Sed q̄s audeat māducare dn̄m suū: ⁊ tm̄ veritas inuitās nos ad māducandū ait: Qui māducat me viuit ꝓpter me. Nec occidit xp̄s vt manducet: nō deficit/ viuus māducat': q: surrexit occisus. Nec qn̄ māducamus: partes de illo facimus: ⁊ quidē in sacro sic fit. ¶ N Ac p hoc ad rōnes opinionis tertie. Ad similitudinē corporis passibilis a discipulis in cena māducati d:: q in illa māducatione corp' xp̄i nō fuit diuisum nec fractū: sicut nec mō in sumptiōe sacri ⁊ sic nihil facit p eis: sed p veritate: ⁊ iō impertinenter adducūt p se. Si eīm hoc intēdunt q discipuli corp' xp̄i tūc passibile dentib' diuidebāt: ⁊ tm̄ viuū pmanebat: falsum implicat: q: nequāq corp' xp̄i dentib' diuiserūt aut fregerūt: imo implicat corp' aliqd̄ frāgi in eodē loco: ⁊ integrū pmanere. ¶ Ad autoritatē Augu. dicendū/ q non vult q vnusquisq; accipit partē suā corporis xp̄i: sꝫ partem suā sacri. Vn̄ statim p̄misit istis verbis: Nec qn̄ manducam': partes de illo facim': ⁊ quidē i sacro sic fit vt. s̄. allegatū est: ⁊ cōtinuo subdit: Norunt fideles ⁊c. loquit igitur de partib' sacri nō corporis xp̄i. Vn̄ ⁊ subdit. Per partes māducat in sacro: ⁊ manet integer in celo. ¶ Ad ꝯfessionē berengarij d: q berengarius diaconus sancti Mauricij andegauēsis incidit in heresim dicentium/ q post ꝯsecrationē panis ⁊ vini in altari/ nō est ibi verum corp' ⁊ sanguis xp̄i: sed tm̄ est ibi sacm̄. i. signum corporis xp̄i significatiuū. De qua heresi supra tractatū est lectione. xxxix. Et qm̄ in sua ꝯfessione q̄ habet de ꝯse. dist. ij Ego berengarius. illā heresim expresse dānat: asserēs corp' xp̄i nō solū tractari a sacerdote in sacro vel ī signo tm̄: sꝫ vere ⁊ realiter: suā ꝯfessionē ecclīa recepit. ⁊ Nicolaus papa sub quo facta est: eā ad vrbes italie/ germanie ⁊ gallie: ad quas puersi dogmatis sui fama peruenerat: misit: licet in explicādo ⁊ detestādo errorē suū in verbis excesserit: plus ad alterū extremū declinans in verbis q̄ oportuit. Unde veritatē illā ꝯfitens/ q in sacro altaris nō solū signat: sed vere ⁊ realiter ꝯtinet corp' xp̄i veruꝫ ⁊ naturale ⁊ manib' sacerdotis tractat: addit. Frangit/ ⁊ dentib' fideliū atterit. Per q̄ verba satis quidē dānat heresim suā: licet in vltimis vbis additis: scꝫ frangit/ atteritur/ excesserit veritatē explicando. Sicut ⁊ illud improprie dictū est/ q dixit panē ⁊ vinū post ꝯsecrationē verū corp' ⁊ sanguinē dn̄i nr̄i iesu xp̄i esse. Que oro de rigore vboꝝ vera nō est: q: nunq̄ panis est corp' xp̄i: sed ex pane fit corp' xp̄i: vt lec. xlix. latius est ostēsum. Sic eīm frequēter volētes errorem aliquem dānare: excessiue locuti sunt: vt penit' recederēt ab errore quasi declinare viderētur in alterū extremū/ errorē scꝫ sibi oppositū. Unde

ſm gloſam ca. allegato/berengarius dicens corpus xp̄i
frangi: ⁊ dentibꝰ atteri: intellexit ꝑ hoc corpus chriſti ſub
fractis ⁊ minimis ſacri particulis veraciter contineri: ⁊
ſub illis realiter ⁊ veriſſime mãducari. vnde addit gloſa
Niſi ſane intelligas verba berengarij: in maiorē incides
hereſim ꝙ̄ ipſe habuit. Ideo oīa que ſcꝫ fractionē ⁊ attri
tionē ſonant: ad ſpēs ipſas referas. Nã de xp̄i corpꝫ par/
tes nō facimus iuxta ca. Qui mãducãt. c. Inultat. diſt. al/
legata. Hec gloſa. ¶ Si q̄rit/vtrū ↄcedendū ſit ꝙ ibi eſt
vera mãducatio corporis xp̄i: ⁊ ſi ſic/erit vera eiꝰ maſti/
catio: ⁊ ſic diuiſio ⁊ fractio. Reſpondet: eſt vera mandu
catio corporis xp̄i: q: eiꝰ ſumptio in os ⁊ traiectio ad ſto/
machū. Sed nō digeritur: nec cõuertitur in ſubſtantiam
ſumētis: nec h̄ eſt de rōne mãducatōis. Nec t̄n eſt ibi ma
ſticatio corporis xp̄i nec diuiſio: vt ſatis lectiōe. xlv. oſtē
ſum eſt. Sed eſt ibi maſticatio/fractio ⁊ diuiſio ſpecierū
ſiue ſacri/non ↄtenti. Nec illud de rōne eſt comeſtionis:
q: multa que comedūtur ītegra glutiūtur. Nōnulla etiā
manducant̄ q̄ nō digerūtur: ſicut ea q̄ ſtomachus reijcit
per vomitū: ſicut ea q̄ xp̄s poſt reſurrectionē comedit ⁊c.
¶ O Ad ſcdam queſtionē: ſcꝫ an ſub qualibet fractio
nis particula totus xp̄s cōtineatur: certa eſt reſpōſio/de
particulis poſt ↄſecrationē diuiſis. Unde de talibus ſm
catholicā veritatē r̄ndet/ꝙ poſt ↄſecrationē panis ſub
qualibet particula ſacramēti diuiſi eſt totus xp̄s: ſicut in
toto fuit prius ꝙ̄ fuerat diuiſum. Patet autoritate beati
Hiero. in ſermone dn̄ice. v. poſt epiphaniā. ⁊ habetur de
ↄſe. diſt. ij. Singuli. vbi ait. Singuli autē totū accipiunt
xp̄m dn̄m. in ſingulis portionibus totus eſt: nec ꝑ ſingu
los minuitur: ſed integrū ſe ſingulis prebet. Item hila/
rius papa/et habetur vbi s̄. Ubi pars. dicit: Ubi pars
eſt corpis xp̄i: eſt ⁊ totū. Eadē ratio eſt in corpore dn̄i: q̄
in manna: qđ in eius figura pceſſit: de quo d̄r. Qui plus
collegerat/nō habuit amplius: neq̄ qui minus parauer
rat/habuit minus. Non em̄ quātitas viſibilis in hoc eſt
eſtimanda myſterio: ſed virtus ſpūalis. De quo latius ſu
pra habitū eſt lec. xliij. per totuꝫ. ¶ Sed vtrū ſub q̄libet
parte ſacrāmēti indiuiſi ſit totus xp̄s: recitant docto ſan
ctus Tho. ⁊ ſanctus Bonauē. opiniones in ſcriptis diſt.
x. quarti: ⁊ clarius Alexan. par. iiij. q. xl. arti. v. Una eſt ꝙ
xp̄s totus eſt ſub tota hoſtia: non t̄n ſub qualibet hoſtie
parte totus. Sed hoſtia diuiſa xp̄us totus remanet ſub
qualibet parte. Ponūt exemplū de ſpeculo: q: Augu. di
cit ꝙ ſicut fracto ſpeculo mltiplicant̄ imagines: ſic poſt
fractionē ſacramēti quot ſunt partes/totiens eſt ibi xp̄s
Conſtat aūt ꝙ ante fractionē ſpeculi nō erat ibi niſi vna
imago. Qđ aūt ſub qualibet parte hoſtie diuiſe eſt totꝰ
xp̄s ⁊ nō indiuiſe: dicunt nō venire ex veritate hoſtie cō
uertende: ſed ex partiū corporis xp̄i inſeparabili vnione
Sicut em̄ ibi corpus xp̄i: ibi aīa ꝓpter coiunctioneꝫ. Sic
cum vna pars hoſtie cōtineat vnam partem corporis xp̄i
inſeparabiliter: cū illa pars non poſſit diuidi ab alijs: q:
corpus xp̄i incorruptibile eſt: trahit ſecum totū corpus.
Ratio qua mouētur eſt: q: nihil eſt ponendum in hoc ſa
cramento/niſi qđ neceſſe eſt: ⁊ ratio cogit ꝙ poſt fractio
nē ſit totum in qualibet partiū diuiſarū hoſtie: quia non
pōt eſſe pars corporis xp̄i diuiſa ab altera: ſed ratio ante
fractionē nō probat niſi ꝙ totū corpus ſit in tota hoſtia.
Soluūt etiam multas rōnes: ⁊ autoritates Hiero. ⁊ Hi
la. exponūt de portionibꝰ diuiſis: quas dicūt partes actu
⁊ nō coiunctis que ſunt partes potētia. De quo ſatis diſ/
fuſe tractat Alex. loco allegato. ¶ P Sed iſta opinio
ſtare nō poteſt: q: ſigno partē hoſtie indiuiſe: gratia exē
pli/decimaꝫ: in illa eſt aliquid corporis chriſti: vel nihil.
Si nihil: tunc nō eſt corpus xp̄i totum in tota hoſtia. qđ
eſt ↄtra eos ⁊ cōtra veritatē. Item qua rōne nihil corpo
ris chriſti eſſet in illa parte: eadem etiā nihil eſſet in alia
parte: ⁊ ita nihil corporis xp̄i eſſet in aliqua parte hoſtie
⁊ per conſequens nec in tota. Nihil em̄ pōt eſſe in toto:
q̄n ſit in parte vel partibus. Si primū: vel ergo totū cor
pus chriſti eſt in illa decima: vel pars eius/puta decima
pars corporis xp̄i in decima parte hoſtie. Si primū: ha/
betur ꝓpoſitū cōtra opinionē. Si ſcdm: tunc erit ibi cō
menſuratiue ſeu circūſcriptiue: q: pars vna corporis xp̄i
in vna parte hoſtie: ⁊ alia in alia: qđ eſt impoſſibile: quia
corpus xp̄i maius eſt hoſtia. Maius aūt nō poteſt circū
ſcribi a minori. ¶ Item: quero fracta hoſtia in partes/
aut pars corporis xp̄i q̄ prius replebat decimā partē ho
ſtie: adhuc replet: aut non. Si primū: tunc pōt ſibi iungi
reliqua pars corporis xp̄i: niſi eſſent ſimul cōfuſe q̄ prius
fuerūt extra ſe diſtincte. Si ſcdm: tūc migrat pars corpo
ris xp̄i de loco ad locuꝫ: ⁊ ꝑ diuiſionē incipit eſſe vbi prius
nō fuit: ⁊ deſinit eſſe vbi prius fuit: que oīa falſa ſunt et
abſurda. Non em̄ poteſt corpus xp̄i totū vel pars de no
uo eſſe alicubi ſacramentaliter: niſi ꝑ cōuerſionē alicuiꝰ
in ipſum: que nō ſit niſi virtute verboꝝ ſacramentaliuꝫ.
Nec facit ad ꝓpoſitū exemplū ſpeculi integri ⁊ fracti: q:
nō eſt aliqua imago realiter in ſpeculo: ſed videt̄ imago
verius res extra ſpeculū per lineā reflexā a ſupficie ſpe/
culi. Et multiplicatis ſuperficiebus ꝑ fractionē ſpeculi/
multiplicantur linee reflexe. Et ꝑ hoc repſentant rē ipaꝫ
vnam in diuerſis ſitibus. ⁊ per hoc ſenſus decipit̄. Cor/
pus aūt xp̄i vere ⁊ realiter eſt in hoſtia: incipiens ibi eſſe
ad ꝓlationē forme ↄſecratiōis: q̄ q: non ꝓfertur denuo
fracto ſacramēto non incipit eſſe de nouo vbi prius non
fuit. ¶ Q Iō illa opinione dimiſſa: eſt alia opinio ve/
ra cōiter omniū doctoꝝ/ſm quā ſupra lec. xliij. dictū eſt/
ꝙ corpus xp̄i eſt totū in tota hoſtia: ⁊ totum in qualibet
parte hoſtie/in qua fuit prius ſubſtātia panis: ſiue hoſtia
ſit integra: ſiue diuiſa. Nec ꝑ diuiſionē aliq̄d mutat̄ circa
inexiſtentiā corporis xp̄i. Non em̄ per fractionem incipit
eſſe de nouo vbi prius nō fuit: nec deſinit eē vbi fuit: q̄diu
ſpecies manent in ea diſpoſitione/in qua ſub eis conſer
uata fuiſſet ſubſtantia panis/ſi facta nō fuiſſet cōuerſio.
Unde ſicut miraculoſe ꝑ diuinā potentiā totū corpꝰ xp̄i
ſub tam parua hoſtia ↄcluditur: ita per eandē potentiaꝫ
⁊ miraculoſe etiā in ſingulis partibus totum cōtinetur.
Et hoc eſt de intentione dn̄i Innocē. tertij/ſic dicentis.
Reor ſalua fide maieſtatis/ꝙ vbi eſt panis ↄſecratꝰ: to/
tum in ſingulis partibus cōtinetur. Quod inde conijcio
q̄m in quotcunq̄ partes ſpēs diuidamus: in ſingulis eſt
totus xp̄s. Totus in magno: totus in paruo: totus in inte
gro: totus in fracto: nō mīno: in parte ꝙ̄ in toto. Nec mi
reris/opus dei eſt hoc. Sic in diuerſis locis pōt eſſe vnꝰ
quare nō etiam in ſingulis partibꝰ pōt eſſe totus. Et ad/
dit Innocētius pro ↄfirmatione rationū ſtatim poſita/
rum. Porro cum deus illam virtuteꝫ verbis contulit/vt
ad prolationē illoꝝ corpus dn̄i incipiat eſſe ſub ſpecie ſa
cramēti: nec illa verba ꝓferantur in fractione: diligēter
attendāt ⁊ ipſi reſpōdeant vnde corpus qđ ante fractio
nē non erat in ſingulis partibꝰ totū: ſed ſub totali ſpecie
totaliter exiſtebat: poſt fractionē ī ſingulas partes quo
dāmodo ſecedit: ⁊ incipit eſſe ſigillatim in ſingulis: qđ
integraliter erat in integro. ¶ Sed forte ibi dicerēt vt tā
git Alexā. ꝙ poſt diuiſionē nō eſt totū corpus xp̄i in ſin/
gulis portionibus ꝑ nouā cōuerſionē: ſed virtute cōuer
ſionis prius facte hoſtia nō diuiſa. Unde dicunt ꝙ hoſtia
eſt vna actu: plures potentia: ⁊ virtus cōſecrationis ha/
bet efficaciam inquātum eſt vna actu ⁊ plures potentia.
Secūdum ergo ꝙ eſt vna actu ex ↄſecratione/accipit vir
tutem actualem: qua actualiter cōuertitur hoſtia totalis
in corpus totale xp̄i. Scdm autē ꝙ eſt plures potentia/
accipit virtutem potentionalem/qua partibꝰ hoſtie exi/
ſtentibus pluribus actu: etiam actu eſt xp̄s totus ſub ſin
gulis. Unde nō eſt ponenda cauſa ex parte fractionis:
qua corpus totale eſt ſub partibus: niſi ſicut cauſa ſine
qua nō: q: ſcꝫ partes q̄ erant potentia: ſunt actu ꝑ ipſam
fractioneꝫ. Sed ex virtute diuina verbi habet panis/ꝙ
quocūq̄ mō: ⁊ quādocūq̄ aliq̄d illius habet eſſe diſtin/
ctum actu: ſub ipſo eſt totus xp̄s. Sic ergo cū forma pa/

nis est vna actu: sub illa forma totali est corp⁹ xp̄i actu: ita ꝙ nō actu sub partib⁹. Cum aūt forma illa effecta est plura actu: iā est actu christ⁹ ī singulis partib⁹. Quia em̄ durāte specie panis/nūq̄ euacuat a cōtēto: facta fractione aliquid cōtinet sub portiōe fractionis: aliquid scʒ corporis christi. Et cū corp⁹ christi sit impartibile: relinquit ꝙ corp⁹ totale contineᵗ. Unde rtione cōsecrationis et inseparabilitatis cōtenti a cōtinēte: ꝛ īdiuisibilitatis corporis christi/necesse est ꝙ totū corp⁹ cōtineat sub qualibet particula fractiōis. ℭ R Sed cōtra hāc solutionē stat ratio supra posita: q: querit q̄ pars corporis christi sit sub hac parte hostie nondū fracte: an decima pars corporis sub decima parte hostie: ꝛ quarta sub quarta: centesima sub centesima: ꝛ sequit ꝙ ibi est corpus cōmensuratiue. ℭ Preterea: signo duas hostias: quarum vna sit decupla ad aliaʒ: tunc decima ps minoris erit centesima maioris. Quero tunc cur decima pars corporis xp̄i est in decima parte hostie maioris: cum tota illa ps decima corporis possit esse in centensima parte hostie: q: est in decima minoris que est centesima minoris. An forte decima pars corporis est minor in maiori hostia ꝛ eadeʒ decima minor in minori: aut aliquid decime partis hostie maioris est vacuū a corpore: quoꝝ nullū dici pōt sine absurditate. ℭ Item cū panis sit totū homogeneū: nō est maior ratio quare vna ps panis cōuertat in illā partem corporis/q̄ in aliā partē: imo quare magis in partē q̄ in totuʒ corpus: cū verba cōsecrationis simplr nominēt corpus: ꝛ nō partē corporis. ℭ Preterea illa distinctio de parte actuali ꝛ potentiali caret fundamēto: vt infra ꝓbabitur Ideo dr̄ cum scd̄a opinione/ꝙ xp̄s est totus in tota hostia: totus in qualibet parte hostie: etiā integre ꝛ nō diuise/vi vnice cōuersionis a deo: ꝓlata vboꝝ forma/suo signo per ip̄m instituto efficaciter assistenti: manetq̄ corpus totū sub singulis partibus forme seu specierū: siue cōiunctis: siue separatis. Nec tn̄ fracta hostia in partes/corpus diuidit in partes: q: nec manib⁹ tangi pōt: nec digitis frangi: nec oculis corporalibus videri: nec dentib⁹ atteri: nec aliquo sensu percipi: q: nō habet modū existēdi corporis sub hostia: q̄uis sit vere corpus sub hostia: sed modū quodāmodo spūs quātum ad coexistere indiuisibiliter alicui quāto ꝛ fm locū extenso: fm se scʒ quodlibet sui. de quo latius supra disputatū est. Et ratio quare sic dicere cōgruit: dicta est nūc: ꝛ in reprobatione opinionis opposite. ℭ S Sed circa hoc est dubiū/an cōcedi debet/ꝙ corpus xp̄i sit multotiens in sacro. Et videtur ꝙ sic: q: si in qualibet parte: ꝛ cū multe sint partes: erit multotiens in hostia. ℭ In oppositū est: q: cum sint partes infinite. Siquidē infinite sunt partes eiusdē proportionis distincte cōtinui quarū nulla est pars alterius igitur corpus xp̄i esset infinities sub qualibet hostia: qd̄ videtur incōueniens. Item vnius hostie est tm̄ vna ꝯsecratio: igit videtur ꝙ tantū semel sit sub qualibet hostia vna. Itē si totū corpus est sub qualibet parte hostie: erit etiā sub parte punctuali. Sed infinita sunt pūcta etiam cuiuslibet partis extense: cū finita puncta nō faciūt extēsionē: igit infinities erit sub hostia. ℭ Scd̄o dubitatur. Utrū partes hostie fracte sunt eedē vel diuerse. Non primū: q: cuiuslibet totius partes etiā cōiuncte sunt distincte: igit multo magis diuise. Nec scd̄m: q: diuersi accipiētes hmōi particulas ideʒ recipiūt: nec vnus plus nec minus aut aliud q̄ alter: igitur sunt indistincte. ℭ Ad p̄mū respondet btūs Tho. in. iiij. dist. x. q. iij. ar. iij. ꝙ corp⁹ xp̄i q̄uis ante diuisionē hostie sit totū sub qualibet parte hostie: nō est tn̄ pluries actu sub partib⁹ illis: sed tm̄ potentia. Ad cui⁹ intellectū p̄mittit ꝙ vnitas rei ꝯsequitur suū esse. Partes aūt alicui⁹ homogenei cōtinui ante diuisionē non habēt esse actu: sed potentia tantū: ꝛ ideo nulla illarū habet vnitatē ꝓpriam in actu. Unī actu nō est accipere earū numerū: sed potentia tantū: sed post diuisionē multiplicant fm actū. ℭ T Sed responsio hec videt obscura: q: etsi vnitas rei cōsequitur suuʒ esse: verius est suū esse: tn̄ partes homogenei ita habent esse actu cōiuncte in toto: sicut abinuicē separate. Si em̄ cōiuncte non essent actu (cū ex eis totū cōponit) sequit ꝙ totū cōponitur ex nō ente: q: quicq̄d est/actu est: ꝛ qd̄ actu nō est: simplr nō est. Quelibet ergo pars totius est actu: ꝛ habet esse ꝓprium distinctū ab esse cuiuslibet alterius partis. Prima em̄ medietas actu distincta est a secūda medietate: ꝛ p ꝯñs habet ꝓpriā vnitatem. Item due medietates sunt due res: g̃ quelibet earū est vna. Nam oīs dualitas cōponit ex duabus vnitatibus. Preterea in partib⁹ est numerus: ergo etiā vnitas. Nam in toto sunt tres tertie: g̃ vna/vna: ꝛ vna tertia. Si vero p ens actu intelligeretur ens totale separatū a quolibet alio: responsio ad dubiū tantū valet: ꝙ corpus ante diuisionem/nō est sub pluribus partib⁹ hostie actu diuisis. Qd̄ nihil aliud est dictu: q̄ ꝙ ante diuisionē nō sunt partes diuerse: qd̄ non satisfacit dubio. Cū em̄ esse p̄dicat de quolibet qd̄ nō est nihil: ꝛ partes hostie indiuise nō sunt nihil: ꝛ p ꝯsequēs habēt verū esse: stat adhuc dubium: an simplr loquēdo: corpus xp̄i sit multotiens in hostia siue in sacramēto. Idō verior videt respōsio Alex. vbi. s. ꝙ corpus xp̄i est semel in hostia: fm ꝙ est totū in toto: ꝛ est ibi pluries fm ꝙ ibi ꝯtinetur a singulis partib⁹. Si querit sub quot partib⁹: ꝛ sub q̄bus cōtinetur corpus xp̄i totū. Respondet ipse: sub quot ꝛ q̄bus esset substantia panis si essent distincte ꝛ diuise. Unde sub minimis est: nō fm quātitatē: sed fm spēm. Qd̄ sic intelligo: nō sub minimis fm quātitatem: quia nō sunt dabiles minime fm quātitatem: q: quecūq̄ dantur: sunt vltra diuisibiles in minores: sed in minimis fm speciē. Imaginant em̄ quidā ꝙ quelibet forma specifica determinata est ad minimū qd̄ sic: vel saltē ad maximū qd̄ nō ꝓpter nimiā paruitatē. Unde si subiectū vltra diuideret: desineret ip̄m informare forma. Signādo igit illā partem: in qua pōt stare forma panis: ꝛ in nulla minore: illa erit minima fm spēm: q: in nulla minore saluari pōt species panis. Et ad rationē: ꝙ tunc infinities eēt sub hostia: q: infinite sunt partes sincategorematice: cōceditur: q: nō tot q̄n plures: nō aūt cathegorematice: q: nulle partes cōtinui sunt infinite: q: nulle sunt oēs partes ꝓportionabiles. Qd̄ addit vnius hostie ꝛc. negetur ꝯsequētia: q: per vnā consecrationē: quicq̄d est substantia panis in hostia que ꝯsecrat siue totalis siue partialis cōuertitur in totū corpus xp̄i: ideo totiens est ibi totum corpus: quot sunt substātie totales ꝛ partiales cōuerse. ℭ U Ad tertiū: qd̄ querit an corpus xp̄i sit sub parte pūctuali. Dicit breuiter: ꝙ pars punctualis. i. indiuisibilis/nulla est. Et si per possibile vel impossibile poneret esse: ꝛ partes cōtinui indiuisibilis: si tunc teneretur opinio: ꝙ substantia panis non esset in puncto indiuisibili: eo ꝙ forma substantialis panis requirit certā extensionē in materia: tunc post ꝯsecrationē corpus xp̄i nō est in parte sacramenti punctuali. Si vero ponens puncta/cōsequēter poneret illa in materia ꝛ forma substantiali et in cōposito: ex his haberet cōsequēter dicere: ꝙ in quolibet puncto sacramenti esset totū corpus xp̄i: fm regulam Alexandri supra positam: vbicūq̄ fuit substātia panis ante ꝯsecrationē: ibi est totū corpus xp̄i post ꝯsecrationē. Nec est incōueniens si ponant infinite partes substantie punctualis panis ante cōsecrationē: ꝙ infinities corpus xp̄i est sub speciebus panis post cōsecrationem. ℭ X De secūdo dubio dr̄ post Alex. q. xlij. par. iiij. membro. iij. ꝙ sicut habet a beato Augustino. Quicq̄d est indignū corpore xp̄i: cōueniens tn̄ hostie ꝯsecrate: conuenit ip̄si speciei. Unde partialis diuisio ipsius hostie speciei tantū cōuenit: nō corpori xp̄i. Unde hec nō est vera: hec pars est ista. Diuisio em̄ in partes cōuenit speciebus: nō corpori xp̄i. Uerū tamē est ꝙ iste accipit idem qd̄ ille. Accipere em̄ bene cōuenire pōt corpori xp̄i. Est tn̄ verū particulariter nō vniuersaliter: quia non quicq̄d accipit

ille: accipit iste. Nam species quas ille accipit: non acci-
pit iste. Et ita ambe iste vere sunt: isti accipiūt idem: ⁊ isti
accipiūt non idem. Prima vera est de corpore xp̄i. Secū-
da est vera de spēbus seu sacramento. ¶ F Sed circa
hoc querit̄ an illa ɔcedenda sit: ꝙ eadem hostia est in h
altari ⁊ in illo. Ad qđ breuiter respondem⁹: ꝙ hostia tri-
pliciter accipitur. Quādoq̄ pro pane cōuertendo in cor-
pus xp̄i: vt in ꝑncipio ante canonis initium: cū d̄r. Susci-
pe sancta trinitas hanc oblationē seu hostiam: vbi demō-
stratur panis ⁊ vinū in altari posita: q̄ etsi nō offerūtur
in se: offerūtur tn̄ ſm illud in qđ cōuertūtur. Scđo acci-
pitur pro spēbus panis ⁊ vini: sic accipit̄ cū dicit̄: hostia
frangitur vel diuidit̄: ⁊ ita idem est sacramentū ⁊ hostia
⁊ sic accipit̄ in prioribus dictis. Sic etiā accipit̄ cum d̄r.
Hostia ɔsecrat̄: vt dicit Alex. q̄: ɔsecratio ꝓprie loquen-
do respicit speciē ɔtinentem: nō corpus contentum. Nil
em̄ ɔsecrationis corpori xp̄i additū est vel sanctificatio-
nis. Tertio modo accipit̄ pro ɔtento sub spēbus scʒ cor-
pore xp̄i. Sic dicit aplūs ad Ephe. v. Qui tradidit semet-
ipsum ꝓ nobis oblationē/ ⁊ hostiā deo in odorē suauita-
tis. ⁊ Ambro. ⁊ habet̄ de ɔse. dist. ij. in xp̄o. In christo ie-
su semel oblata est hostia ad salutē potens. Quid ergo
nos. Nōne ꝑ singulos dies offerimus: sed ad recordatio-
nē mortis eius: ⁊ vna est hostia: ⁊ non multe. Et ſm hoc
respondet̄: ꝙ p̄mis duobus modis alia est hostia in vno
altari: ⁊ alia in alio: q̄: alius panis ante consecrationē in
hoc ⁊ in illo. Similiter ⁊ alie species post consecrationē
Tertio modo est eadem hostia: quia idem christus vbiq̄
offertur quocūq̄ loco mysterium illud rite celebratur.

¶ Lectio. lxxxi. A

Pax domini sit sem-

per vobiscum. ¶ Aptato eucharistie sacra-
mento ad sui participationē per hostie di-
uisionē: in hac parte cōicaturi vniuntur: ac
vnione ad fructuosam tanti sacramēti ꝑturbationē aptā-
tur ꝑ pacis impetrationē. Et diuidit̄ in tres particulas.
In p̄ma sacerdos cōicaturis pacē optat: ac particulam
quā manu tenet: sacramēto sanguinis in calicē locat. In
secūda vt optatio sua effectū sortiatur suppliciter orat.
In tertia orationem ipsam magis specificat ⁊ explanat.
Secūda ibi. Agnus dei. Tertia ibi. Dñe iesu xp̄e qui dixi-
sti aplīs. ¶ Circa has partes aduertendū: ꝙ pax necessa-
ria est fideliū cordibus: vt fructuose eucharistiā partici-
ps̄. lxxv. pent. teste ꝓpheta. In pace factus est locus eius. Ipse
ij. Cor. quoq̄ deus pacis ⁊ dilectiōis ab aplo denominat̄. Om
xiij. Ipse est pax nostra: qui fecit vtraq̄ vnū. Ipse deniq̄ mū-
Ephe. ij. dum ingrediēs per angelū pacē nūciauit. In terra pax
hoibus bone volūtatis. Cōuersat⁹ in terris: ⁊ ppl̄o pre-
Luce. ij. dicans/ pacē habere docuit. Pacem inquit habere inter
vos. Mar. ix. ⁊ ad Ephe. ij. Ueniens euāgelizauit pacē
vobis qui longe fuistis: ⁊ his qui ꝓpe. Mittens quoq̄
apostolos ad ꝑdicandū pacē offerre hoibus demādauit
In quācunq̄ domū intraueritis primū dicite. Pax huic
domui. Luce. x. item ⁊ Matth. x. Recedēs pacē eis reli-
quit. Iohā. xiiij. Pacē meā inquit do vobis. Pacē relin-
quo vobis. Moriens pacē perditam reformauit: soluēs
inimicitias in carne sua. Ephe. ij. ⁊ ad Colos. i. In ip̄o pa-
cificauit oia: siue q̄ in terra: siue q̄ in celis ꝑ sanguinem
Lu. vlt. crucis eius. Resurgens pacē discipulis dedit: cū in eorū
stans medio eis ait. Pax vobis. Spiritūsctm̄ post ascen-
sionē mittens/ pacē in eis ɔfirmauit. Hinc hortat̄ aplūs.
Eph. iiij Soliciti seruare vnitatē spūs/ in vinculo pacis. Nec mi-
rū: q̄m tantū est pacis bonū: vt in reb⁹ terrenis atq̄ mor-
talibus nihil gratius soleat audiri: nihil desiderabilius
cōcupisci: nihil postremo possit melius inueniri: ⁊ sicut
nemo est q̄ gaudere nolit: ita nemo est q̄ pacem hr̄e nolit
Nā ⁊ pacis intētione gerūtur bella: ⁊ pacē constat belli
optabilem esse finē. ait Aug. xix. de ciui. dei. c. xi. ⁊. xij. Unī
⁊ finis noster pax est in vita eterna: aut vita eterna in pa-
ce. Congrue igitur in pace locus preparatur ei qui est al-
pha ⁊ o: p̄ncipiū ⁊ finis omniū xp̄s dn̄s in hoc sacramē-
to vere realiterq̄ contentus. Quā vt habere possimus
nosq̄ illi coaptare: opere preciū est noscere pacis descri-
ptionē eiusq̄ diuisionē. ¶ B Describit̄ aūt a btō Au-
gu. xix. de ciui. dei. c. xiij. Pax est trāquillitas ordinis. i. q̄e-
ta ⁊ suauis ɔcordia: debitū ordinē seruās. Ubi em̄ nō est
ordo: ibi ɔfusio: ibi ɔfusio: vbi pacis ꝑturbatio. Est aūt
ordo pariū dispariūq̄ rerū sua cuiq̄ loca distribuens di-
spositio. Et q̄m inter malos/ ordo quidā est: licet peruer-
sus: est quedā pax maloꝝ que opponit̄ paci bonoꝝ. Pax
aūt hois vera est ordinata hois ad deū in fide sub eter-
na lege obedientia. Et hec est pax hois ad deū. Ex q̄ ori-
tur pax hois ad seipsum ⁊ ꝓximū. Est em̄ pax hois ad se
ipsum ordinata cognitionis actionisq̄ ɔsensio: vt qđ re-
cte rō dictat efficaciter volūtas imperet. Un̄ sequit̄ actio
ordinata. Pax ad ꝓximū est cū oi hoie ordinata ɔcordia:
vt scʒ nulli noceat: ⁊ cū possit ꝓsit. Neq̄ esse pōt ordina-
ta rationis ⁊ actionis ɔcordia: vbi nō stat ordinata sub
eterna lege obedientia. Quisq̄s ab hac lege declinat: er-
rat. Ita nec ordinate ꝓximo ɔcordat: q̄ ɔtra legē proxi-
mo facit. Et ideo vt dicit Aug. vbi supra ca. xiiij. Ad hoc
tendere debet rōnalis aīe intentio: vt vtile aliq̄d cogno-
scat: ⁊ ſm eam cognitionē vitam moresq̄ componat. Et
hac intentione debet nolle dolore molestari: nec deside-
rio perturbari: nec morte dissolui. Sed ne ipso studio co-
gnitionis ꝓpter humane mentis infirmitatē/ in pestē ali-
cuius erroris incurrat: op⁹ habet magisterio diuino cui
certius obtēperet: adiutorioq̄ vt liber incūbat. Et quia
q̄diu sum⁹ in hoc mortali corpore: peregrinamur a dño:
ꝑ fidem ambulam⁹ nō ꝑ spēm: oēm pacem vel corporis
vel aīe ad se vel ad ꝓximū referre habemus ad illā pacē
que est hois mortalis/ cū imortali deo: vt scʒ sit nobis or-
dinata in fide sub eterna lege obedientia. Et q̄: duo pre-
cipue p̄cepta: hoc est dilectionē dei/ ⁊ dilectionē proximi
docet magister deus: in quibus tria inuenit homo que
diligat: deum: seipsum: ⁊ proximum: atq̄ ille in se diligē-
do non errat: qui diligit deum: consequens est vt etiam
in ꝓximo diligēdo deū ɔsulat: quē iubet̄ sicut seipm̄ dili-
gere. Sic q̄ diligit: verā pacē seruat. Et q̄: dilectio dei ra-
tio est dilectiōis sui ⁊ ꝓximi: sequit̄ ꝙ ois pax hois bona
(q̄ ex dilectione pendet) in dilectione dei fundat̄. Hinc
ꝓpheta. Pax multa diligentibus legē tuā: ⁊ nō est illis
scandalū. ¶ C Nō hoc ignorauit antiqu⁹ ille pacis tur-
bator: diabolus: iō conat⁹ est hanc triplicē pacē auferre:
qđ vt p̄ualeret: p̄mo q̄suit auferre pacē hois ad deū: dū
trāsgressionē p̄mis parentib⁹ ꝑsuasit: q̄ ablata/ periit
q̄ est ad seipsum: ⁊ q̄ est ad ꝓximū. Dū em̄ parens p̄mus
male suadenti ɔsensit serpenti: dei p̄ceptū transgrediens: Gen. iij.
iam bellū intra se sensit: ⁊ pudore ꝓprio ɔfusus ad folia
(vocat⁹ a dño) ɔfugit. Rupta ē etiā pax fratrū: q̄z alter
fratri inuidens ip̄m occidit. Induxit deniq̄ detestabili⁹
pacē triplicē periculosam ⁊ malā/ vere paci oppositā: scʒ
pacē cū diabolo: pacē cū carne ⁊ corpore ꝓprio: pacē cū Luce. xi
mūdo ⁊ petōꝝ ɔsortio. De p̄ma d̄r. Cū fortis armatus cu- Ro. viij.
stodit atriū suū: in pace sunt oia q̄ possidet. De scđa aplūs
Qui ſm carnē sunt: q̄ carnis sunt sapiūt. Sapere ſm car- ps̄. lxxij.
nē/ est carni ɔsentire: ⁊ ita pacē cum carne hr̄e. De tertia
ait dauid. Zelatus sum sup iniquos/ pacē petōꝝ vidēs. Mat. x.
Hāc triplicē pacē nō venit saluator dare: sʒ tollere vt ip̄e
testatur di. Nō veni mittere pacē in terrā: sed gladiū. i. se-
parationē. Et quātū ad pacē hui⁹ mūdi: q̄ ē ɔcordia pec-
catoꝝ in malo: veni separare hoiem aduersus p̄rem suū:
⁊ filiā aduersus matrē suā. Qui em̄ amat p̄rem: aut ma-
trē: aut filiū: aut filiā plus q̄ me: nō ē me dign⁹. Et quā-
tum ad pacē cū carne subdit. Et q̄ nō accipit crucē suā et
sequit̄ me: nō est me dign⁹. Crux ista afflictio est carnis:
vt dicit aplūs. Qui aūt sunt xp̄i: carnē suā crucifixerūt cū Gal. v.
vitijs ⁊ ɔcupiscentijs eius. Sed quātum ad pacē cū dia-
bolo/ ait. Nunc iudiciū est mūdi; Nūc p̄nceps hui⁹ mūdi Ioh. xij.

eiicietur foras. Hanc pacē que dānat venit xp̄s tollere: ꝛ
hanc pacē q̄ saluat/restituere. Pacē cum deo reparauit:
Esa. lix. petā nobis relaxando: q̄ diuiserūt inter nos ꝛ deū. Pacē
cum seipso reparauit gratiam largiendo: ꝑ quā roborat
voluntas ad vincendū carnē legi mentis repugnantem.
Ro. vii. Unde apl's cū difficultatem vincendi carnē sentiens. ex-
clamasset. Infelix ego hō: quis me liberabit de corpore
mortis huius. Statim se ɔsolans. Respondit. Gratia dei
que est ꝑ iesum xp̄m. Pacem cū ꝓximo docuit ꝑ suā mitis-
simā cōuersationē ad rectas iusticie actiones illuminan-
Joh. viii do. Unde ait. Ego sum lux mūdi: q̄ sequit me nō ambu-
lat in tenebris. Ex his igitur patet pacis descriptio: et q̄-
dam pacis diuisio/scȝ ad deū: seip̄m ꝛ ꝓximū. ¶ O Di-
uiditur ꝛ aliter pax in pacē spūalem ac internā pectoris:
ac pacem externā ꝛ terrenā tēporis: ꝛ pacē supernā ꝛ ce-
lestem eternitatis. Que diuisio nō multū differt a priori
Nam pax tēporis requirit pacē cum ꝓximo. Pax interna
spiritualis aut pectoris exigit pacem cū seipso. Pax cele-
stis ac eternitatis cōplectit pacē pfectā cū deo. Hec enim
Phil. iiii est de qua apl's dicit. Pax dei q̄ exuperat oēm sensum. Et
has pacis differentias tan_it ꝓpheta in ps̄. lxxxiiii. Loq̄-
tur pacem in plebem suā: quātum ad pacē tp̄is quā dat
deus plebi: dum sua est ꝑ voluntaris subiectionē. Et sup
sctōs suos: quoad pacē eternitatis qua fruūtur sancti in
patria. Et i eos q̄ couertūtur ad cor: quoad spūalē. Que-
libet harū bona est ꝛ appetibilis: sꝫ tñ ad illā eternā que
nō erit impiis: referat. Un̄ de tp̄ali pace q̄ minima est: lo-
quit btūs Augu. xix. de ciui. dei. c. xvii. Utitur celestis ci-
uitas in hac sua peregrinatiōe/pace terrena: ꝛ de rebus
ad mortalē hoīm naturā ptinentib⁹ humanarū volunta-
tum cōpositionē: quātū salua pietate ac religione ɔcedi-
tur: tuet atq̄ appetit. Eāq̄ terrenā pacē refert ad celestē
pacē: que vere ita pax est: vt rōnalis dūtaxat creature so-
la pax habenda ꝛ dicenda sit: ordinatissima scȝ ꝛ ɔcordis-
sima societas fruendi deo ꝛ inuicē in deo. Quo cum ven-
tum fuerit: nō erit vita mortalis: sed plane certeq̄ vitalis
nec corpus aīale qd̄ dū corrūpit/aggrauat aīam: sed spi-
ritale sine vlla indigentia ex oī parte subditū voluntati.
Hanc pacē dū peregrinat in fide habet: atq̄ ex hac fide
iuste viuit: cū ad illam pacem adipiscendā refert quicq̄d
bonarum actionū gerit erga deum ꝛ ꝓximū. Hec Augu.
¶ Hāc ḡ pacē triplicē optat sacerdos/tertiā hostie par-
ticulā sanguini imergendā (electos in tribulationibus
hui⁹ mūdi militantes significantem) in manu tenēs ꝛ di-
cens. Pax dñi sit semꝑ vobiscū. Pax ɔscientie ꝛ pectoris
q̄ est a dei voluntate nō diuidi: ꝛ ab his q̄ dei sunt vitios-
se nō impediri. Pax tp̄alis tranq̄llitatis: q̄ est ab aduer-
sis nō opprimi: ꝓsperis temperate frui ꝛ delectari. Pax
eternitatis q̄ est ab oī penalitate liberari: ꝛ summo bo-
no perpetuo satiari: sit semꝑ vobiscū. Ut ꝑ primā ad tan-
te cōionis participationem digni iudicemini. Per scd̄am
ab ipsa participatiōe nō impediamini. Ac ꝑ ipsam sacra-
menti participationē pacem tertiā ꝛ summā cōseq̄mini.
¶ E Uel sm̄ alios expositores: q̄ dicūt particulā san-
guini imergendā significare iam beatos: q̄ cellā sponsi
vinariā ingressi/inebriant vino leticie in diuine essentie
visione/ac deliciosissima fruitiōe. Dicit sacerdos fidelib⁹
adhuc in corpore pugnātib⁹. Pax dñi sit semꝑ vobiscum
Pax pectoris: q̄ est ɔcordare cū morib⁹ ꝓborū: ꝛ litigare
cū vitiis: vt sic sit cognitionis recte actionisq̄ iuste ɔsen-
sio. Cognitio nāq̄ recta ꝛ bōa/mores ꝓbos approbat/ꝛ
vitia dānat: q̄bus ɔsentit volūtas/iusta eligēdo/ꝛ ipro-
ba expugnādo. Qua quidē pugna: hi q̄ ꝑ hostie partem
quā manu teneo designant: btī scȝ q̄ culmē glie tenēt li-
berati/triūphi palmā tenent. Ibi eñ vt Aug. ait. c. xxvii.
lib. xix. de ciui. dei. In illa scȝ pace finali/sanata imortali-
tate ꝛ incorruptiōe/natura vitia non habebit: nec alicui
quippiā repugnabit. Nō opus erit vt ratio vitiis (q̄ nul-
la erūt) imperet. Sed iperabit deus hoi: animus corpo-
ri. Tantaq̄ obediendi ibi erit suauitas ꝛ facilitas: quāta

viuendi regnādiq̄ felicitas. Pax tēporis: que est obedi-
enter viuere sub superioribus: nō tyrānice dominari in-
ferioribus: quā beati feliciter transierūt. Pax eternitatis
vbi quietissima felicitas eterna: erit in singulis: eternūq̄
esse certū erit. Et ideo pax btitudinis hui⁹: vel beatitudo
pacis hui⁹ que summū bonū erit: semꝑ sit vobiscū. Hic q̄-
dem in spe/quoad hanc pacem tertiā: ꝛ ibi in ꝑceptione.
Sed quoad primā ꝛ scd̄am hic in iusta ꝛ ꝑseuerāti victo-
ria: qua ꝑuenire possitis ad beatā resurrectionē: quā no-
bis dñs resurgendo reparauit. Et ꝓpter h̄ sacerdos hec
dicēs/vocē exaltat: vt nō solū ꝑ verba: sed etiā vocis so-
noritate resurrectiōis leticiā designet: atq̄ ad rep̄sentan-
dū/q̄ vna sabbatorū: qua xp̄s resurrexit: stans in medio
discipulorū/voce clara dixit: Pax vobis. Et ꝓpter h̄ hec
dicēs/tres cruces cum particula/quā manu tenet sacer-
dos: sup os calicis signat Et est hec nona ꝛ vltima cru-
cis signatio: q̄ ptinet ad dñice resurrectionis cōmemora-
tionē: sicut superiores ad xp̄i passionē. Fiūt autē tres cru-
ces/ad significādū q̄ virt⁹ trinitatis aīam crucifixi: q̄ ꝑ
vinū in calice designat: reduxit ad carnē/ne relinqueret
in inferno: neq̄ caro eius daretur videre corruptionem.
¶ Uel sm̄ Albertū fiūt tres cruces ad significandū tri-
plicē pacē q̄ dicta est: quā dñs ter post resurrectionē suis
discipulis nūciauit: vt habet Johan. xx. ꝛ xxi. ¶ Uel ad
significandū q̄ pax illa eternitatis q̄ ꝑncipaliter optat:
donat a tota trinitate in virtute passiōis crucifixi. ad quā
disponūt pax pectoris ꝛ pax tp̄is. ¶ Uel vt etiā vult In-
noc. tres dies q̄bus quieuit dñs in sepulcro designant:
qd̄ ꝑ os calicis rep̄sentatur. ¶ Uel etiā sm̄ eundē/tres
mulieres cōmemorant/querētes die tertia crucifixū ad
ostiū monumēti: quod ꝑ os calicis: vt dictū est: designat
De quo diacon⁹ remouēs corporale/significat q̄ ange-
lus descendēs de celo/lapidē remouit ab ostio monumē-
ti. ¶ F Uel posset breuius dici sm̄ sanctū Tho. par. iii.
q. lxxxiii. ar. iii q̄ ɔsecratio hui⁹ sacram̄ti: ꝛ acceptio hui⁹
sacrificii/ꝛ fructus ei⁹ ꝓcedit ex virtute crucis xp̄i. Et io
vbicūq̄ fit mētio de aliquo horū: sacerdos crucis signa-
tione vtit. Respondet autē chorus aut minister in ꝑsona
circūstantiū. Et cū spiritu tuo. Qd̄ verbum originaliter
sumptū est ex scd̄a ep̄la ad Timoth. c. vlti. vbi dicit Apl's
Dñs noster iesus xp̄s sit cū spū tuo. Ita ꝛ hic respondet
chorus. Et cū spiritu tuo: sit scȝ pax quā nobis nūciasti.
Hoc eñ piarū ac religiosarū mentiū est/vt pacifice salu-
tantes/pie resalutēt. Bona optātib⁹/bona sibi reoptēt.
Sit igit pax dñi cū spū tuo/o sacerdos: vt sis idoneus h̄
sacrosanctū sacrificiū ꝓ salute toti⁹ mūdi imolare: ꝛ nos
deo patri recōciliare: pacēq̄ ɔstituere inter deū ꝛ hoies
petōres. Sit pax dñi/nō cū carne: sed cū spū. Pax in quā-
tp̄is: ne cor tuū aduersitatib⁹ distractū nō possit deuote
salubriterq̄ sacrificiū pacis consumere. Sit cū spū tuo/
pax ɔscie ꝛ pectoris: q: si spūs tuus a dei volūtate discor-
dat: quō placabiliter ꝓ nobis pacē quā optas iperrabis
Sit pax cū spū tuo: vt te ꝓ nobis imolante/nihil sentias
in spū de corpore fragili/quātū ad carnales ɔcupiscētii-
as: nihil de solicitudine seculi quātū ad supuacuas curas
mēte ꝑtractes: sꝫ attent⁹ totus assistas diuino huic myste-
rio: vt sereno ꝛ pacifico spū filiū offeras in ɔspectu pris/
vt illi sit acceptū sacrificiū tuū: ac p̄ces tuas exorabiles
efficiat ꝛ acceptas. Sic sit cū spū tuo pax: cū offeres hāc
hostiā salutarē: quēadmodū fuit cū spū p̄riarche abrae:
q̄ imolaturus reliquit seruos cū asino: solus cū filio ad
imolationis locū perrexit. Serui exteriores sunt solicitu-
dines ꝛ cure seculi/ꝛ necessitates hui⁹ vite. Asinus aīal
pigrū/indisciplinabile ꝛ oneriferū pōdus est corporis qd̄
aggrauat aīam. Puer isaac/spūs purus est. Patriarcha
typū ꝑnotat sacerdotis. Ita ꝛ sacerdos ad imolationem
filii patris vnigeniti ꝓcedēs: segregatus esse debet spū:
vt postpositis seculi tumultib⁹ mortificet curā carnaliū
delectationū. Sic ḡ optat circūstans ppl's pacē spiritui
sacerdotis: quatenus pacis vinculo connecti ꝛ concordi

volũtate vniri: deũ pacis qui ꝑ hostiam sanctã in medio est: spũaliter / nõ tm̃ sacramẽtaliter sumẽtes: simul ꝑduci mereant̃ ad pacis eterne ꝑpetuã felicitatẽ. Ministro igitur aut choro respondẽte / Et cum spũ tuo: sacerdos particulam quã vsqꝫ huc manu dextera tenet: mittit in calicem / simul dicens hanc orationem.

Hec sacrosancta commix

tio ⁊ cõsecratio corporis ⁊ sanguinis dñi nostri iesu xp̃i: fiat nobis sumentibꝰ salus mẽtis ⁊ corporis: ⁊ ad vitam eternã capescendam ꝑparatio salutaris. ¶ H Sacrosancta cõmixtio. i. pre aliis sancta cõmixtio: ꝓpter ineffabilem scĩtatem eoꝝ q̃ cõmiscent̃: q̃ sunt corpus xp̃i supexcellenti diuinitati mõ admirabili vnitũ: ꝓpter qđ a propheta antonomasice dictũ est sanctũ.

Ps. xv. Nõ dabis inq̃t sanctũ tuũ videre corruptionẽ. sanctũ s. corpus ⁊ sanguis ille purissimꝰ ab oĩ inq̃namẽto ⁊ imũdicia alienꝰ: in cuius effusione redẽptus est mũdus. ¶ Sed statim incidit dubiũ: quõ dicũtur cõmisceri corpus ⁊ sanguis in calice: cũ tm̃ iã in calice nõ fuit solus sanguis xp̃i: sed simul etiã corpus eius: ⁊ simil̃r sub spẽbus panis nõ est tm̃ caro xp̃i: sꝫ etiã sanguis. Rñdet̃ / q̄ ꝑ hãc cõmixtionẽ nõ incipit corpus xp̃i eẽ in calice: nec sanguis sub panis specie: q: vt supra dictũ est lect. xl. ꝓlata forma ꝯsecrationis sup panẽ: ⁊ dehinc super vinũ: vtrobiqꝫ incipit esse verum corpus xp̃i: ⁊ aĩa deitati cõiuncta simul ⁊ sanguis ac cetera corpori xp̃i in naturali sua ꝯsistẽtia inexistentia. Nõ ergo in hac cõmixtione corpꝰ xp̃i ⁊ sanguis cõmiscent̃ q̄si prius separa nũc vniant̃. Neqꝫ est hic cõmixtio corporis ⁊ sanguinis q̄si corpꝰ xp̃i ꝑ hanc cõmixtionẽ in sua sup̃ficie sanguine tingat̃: sicut aliud corpus sanguini aĩalis imissuꝫ: aut lana vl' spõgia sanguine tincta ⁊ colorata / p sanguis cõtactũ: q: sꝫ supra latiꝰ dicta / sanguis xp̃i ĩ calice nõ est mõ fluido tangẽs latera calicis: sicut liquor aliq̃s ĩ vase tãgit ĩmediate sup̃ficiẽ ꝯcauã siue ĩteriorẽ vasis. Nõ eñ ibi est extra venas corpis xp̃i: sꝫ ĩtra venas ⁊ corpus: sicut est in corpe xp̃i extra sacr̃m in celo. Vñ sanguis ille vt in sacr̃o nullũ corpus põt humectare vel tingere: sed neqꝫ ab aliquo corpore tangi: sicut nec sanguis alicuius hoĩs in venis existens ⁊ nõ separatus. Etiã q: sanguis xp̃i nõ est in sacr̃o mõ quãtitatiuo ⁊ cõmẽsurabili: qui requirit̃ ad tactũ corporuꝫ: ꝓpter qđ etiã si sanguis xp̃i esset sub spẽbus vini extra venas: nihilominꝰ tangi non posset: sicut nec corpus xp̃i sub spẽbus panis aut vini tangi põt: eo q̄ nõ habent ibi localẽ sitũ ad contactũ corpoꝝ req̄situ. Est igit̃ hic cõmixtio corporis ⁊ sanguinis nõ ſm suas veras ac reales essentias: sed ſm formas siue spẽs sacramẽtales / sub q̃bus corpus ⁊ sanguis xp̃i veraciter continet̃. Hoc est dictu / q̄ in imissione particule in calicẽ nõ fit cõmixtio corporis ⁊ sanguinis xp̃i: q̃ sunt ⁊ manẽt sub spẽbus sacr̃alibus oĩmodis sicut añ imissionẽ. ¶ Fit aũt cõmixtio: ħ est ꝯtactus ⁊ ꝯiunctio accidẽtiũ / q̃ fuerũt in pane ⁊ vino ante ꝯsecrationẽ: ⁊ accidentia sacri panis. s. color / calor / pondus / quãtitas / si ponat̃ accidẽs distinctuꝫ a suba: humectant̃ ab hũore q̃ fuit ĩ vino: ⁊ ab aliis tãgũtur: eisdẽ modis q̃bꝰ fieret / si adhuc inhererẽt substãtiis panis ⁊ vini: si ꝯsecratio fctã nõ fuisset. Fiũt eñ eedẽ mutationes motus ⁊ cõtactus accidentiũ facta cõuersione substantiarũ: q̃ fieret si nulla facta fuisset conuersio: ⁊ ħ vt fides suũ habeat meritũ: dũ humana ratio nulluꝫ de cõuersione facta recipit experimentũ. Quia ḡ specierum sacramentaliũ adinuicẽ fit cõmixtio: sub quibus verum corpus xp̃i ⁊ sanguis ꝯtinet̃: dr̃ hic fieri cõmixtio rerum ꝯtentarũ. Multa eñ que ad solas spẽs ꝑtinẽt: vsus loquẽdi attribuit ꝯtentis sub spẽbus. sicut corpꝰ xp̃i / siue xp̃s dr̃ videri: cũ tñ solũ sacr̃m videt̃ sub quo latet xp̃us. De quo supra lec. xlv. ¶ Et pari rõne hec cõmixtio dr̃ sacrosancta / ꝓpter excellẽtissimã sanctitatẽ ꝯtentoꝝ. Etiã sic dr̃ ꝓpter spẽs ipsas sacramẽtales: q̃ sacrosancte dicũtur: nõ ꝑ scĩtatis grãm sibi formaliter inherentẽ (sic eñ sanctitas soli rõnali nature cõuenit) sed propter spãlissimã diuinoꝝ applicationũ significatione et ꝯtinentiã rerum sanctissimarũ longe verius excellẽtiusqꝫ / q̄ pars illa tabernaculi ⁊ tẽpli arcam federis ꝯtinens in lege / sancta sanctoꝝ dicebatur: tanto vtiqꝫ verius / quãto veritas vincit figurã ⁊ excedit. ¶ H Sequitur. Et cõsecratio. Ita habet ordo romanus: nõ q̄ hac imissione sacr̃m cõficiatur aut ꝯsecretur: sed cõsecratio prius virtute formarũ sacramentaliũ facta: nũc suũ effectum sortiatur in aĩa sumentis. Ideo sequit̃. Fiat nobis sumentibus. Nobis scꝫ sacerdoti sumenti ⁊ in sacrificiũ offerẽti: ⁊ omnibus spiritualiter voto ⁊ desiderio in fide sumentibus per sacerdotẽ: qui est velut os corporis xp̃i mystici: per qđ trahit̃ nutrimentũ oĩbus membris totius corporis nutriendis roborandis ⁊ spũaliter augmentandis. Sicut os materialis corporis comedit: nõ soluꝫ p se: sed pro salute oĩm membroꝝ sumit cibum: qui per totũ corpus diffundit̃: ⁊ membris singulis incorporatur vt saluet̃ in sua subsistẽtia naturali. Sic sacerdos sumit sacramentũ cuius virtꝰ transit in oĩa ecclesie membra huius cibi spũaliter susceptiua. Et singulariter in eos q̃ misse intersunt officio: q̃ cibũ hunc esuriunt: ⁊ voto ac desiderio sumũt. Hos nãqꝫ spiritualiter nutrit et cõfortat / grãm in eis augmẽtando ⁊ virtutes: quo fortiores reddantur ad vitalium operationũ exercitium ⁊ cumulationem plurium meritoꝝ. Et ideo petit sacerdos vt fiat sumentibus salus mentis et corporis. Salus mentis per morbi fugationeꝫ: quod fit per venialium extinctionẽ peccatoꝝ: que hominẽ retardant: ipsumqꝫ tepescere faciũt in exercitiis ⁊ orationibꝰ spiritualibus: profectu quoqꝫ virtutum. Sit ⁊ salus mẽtis per conseruationeꝫ vite spiritualis: que fit per gratie augmentũ: qua anima sustentat̃ in vita spirituali / ne cõtinua decidat per praua desideria ⁊ operatiões noxias: tandẽqꝫ vitam spiritualem penitus amittat. Sit ⁊ salus corporis vt fomes peccatorum ⁊ inclinationes peruerse carnis ac sensualitatis mitigentur: ne potenter insurgãt contra iudiciũ recte rationis: sed magis corpus fiat aptũ ac idoneum instrumentum anime ad exequendũ virtuosas operationes: quas lex precipit: ⁊ ratio: que ad optima deprecatur: consulit facienda: vt sic quilibet sumentium dicere possit cum propheta. Cor meum ⁊ caro mea exultauerunt in deum viuum. Et iterum. Sitiuit in te anima mea q̄ multipliciter tibi caro mea. ¶ Sequitur. Et ad eternam vitam capescendã preparatio salutaris. Sit tibi cõmixtio sacrosancta salutaris preparatio / ad sumẽdum sacramentum qua capere possumus vitam sempiternam: idest eternam beatitudinem. Ipsa enim sumptio efficax est preparatio ad capescendam vitam eternã per collationem gratie in presenti: que est dispositio necessitãs ad introductionem in gloriam ſm legem dei statutã: quia est pignus glorie: ⁊ arra percipiẽde hereditatis future. Unde canit ecclesia. O sacrum cõuiuiũ ⁊c. ⁊ future glorie nobis pignus datur. De quo latius infra / dum de fructibus huius cõmunionis tractabitur. ¶ I Et notãdũ q̄ preter causas supra tactas cur fiat sacr̃i fractio / ⁊ vnius particule in caliceꝫ missio: huiꝰ cõmixtionis etiam alie rõnes assignãtur. Una est etiã innocentii dicẽt. Cõmixtio corporis ⁊ sanguinis significat vnionẽ corporis ⁊ aĩe xp̃i: q̃ in resurrectione eiusdẽ denuo vnite sunt: ⁊ ideo signũ crucis ter ꝓducitur cum hostia sup calicem: quia virtus trinitatis aĩam crucifixi reduxit ad carnẽ. ¶ Alia fit hec cõmixtio ad denotandũ huius sacramenti vnitatem. Unitatẽ dico nõ indiuisibilitatis: quia diuersa sunt signa abinuicem distincta / scilicet species panis et vini. Diuersa sunt etiam primo signata / scꝫ corpus ⁊ sanguis xp̃i ſm vnitatem integritatis in significando: q: vnũ illorũ nõ perfecte significat signatum sine alio. Siquidẽ signatũ est plena refectio aĩe: q̃ fit ꝑ hoc sacr̃m. Sed quia neqꝫ panis plene reficit corpꝰ sine potu: nec potus perfecte sine pane vel cibo: sed ambo simul vnũ constituũt

perfectū nutrimentū: sic ꝛ species panis ꝛ vini integrāt
vnū signū ꝑfecte repñsentās refectionē sic: ꝛ ꝑ cōsequēs
vnū sacramētū: de quo. s. lec. liij. Ad h aūt signādū: hec
signa adinuicē sua mixtione vniunt. Sed parū facit hec
ratio: ꝛ videt magis ad oppositū: qꝛ in plena refectione
corꝑali nō simul ꝛ cōmixtim sumit cib⁹ ꝛ pot⁹: sed quod-
libet seorsum: ꝛ ideo plenitudo refectiōis magis ex eo si-
gnificat/ꝙ cōsecrat eucharistia ꝛ sumit sub duplici spe-
cie cibi et potus. cibi de patena vel manib⁹ quo sumunt
partes sicce: ꝛ potus quo sumit de calice sub speciēb⁹ vi
ni. Sufficiāt ergo rōnes alie hic et supra allegate.

Agnus dei qui tollis pec

cata mundi miserere nobis. Agnus dei q̇ tollis peccata
mūdi miserere nobis. Agnus dei qui tollis peccata mū-
di dona nobis pacē. ¶ L Hec est particula scd̄a: in
qua suppliciter oratur: vt pax per sacerdotē optata effe-
ctum in cōicaturis sortiatur. Quia eñ pacē hāc sine pec
catoꝝ remissione nemo cōsequit: dei misericordia q̄ pctā
remittunt: suppliciter postulat: tanq̄ necessario p̄cue-
niēs pacē perfectā que vltimo exp̄mit. Qḋ etiam ex eo
patet: qꝛ christ⁹ saluator noster postq̄ post suam resurre
Joh. xx. ctionē apl̄is pacē restauratam nūcians/dixerat: Pax vo
bis. insufflauit: dans eis potestatē remittēdi pctā/dicēs:
Accipite spiritūsanctū. quoꝝ remiseritis pctā: remittunt
eis. Significās sine pctōꝝ remissione nō cōstare pacē pe
ctoris: qua amissa/nec erit pax tēporis: nec expectat pax
eternitatis. ¶ Petunt ergo in hac oratiōe tria ab agno
dei christo. duo paci p̄uia: q̄ sunt misericordia dei i pec-
cati remissione. Itē misericordia dei in gr̄e largitione: et
tertio pax ipsa que est bonū finale oīm desiderioꝝ imple
tiua. Ex illo patet diuisio huius oratiūcule. ¶ Clamat er
go sacerdos cū populo ad mediatorē christum statim in
eucharistia sumendū. Agnus dei ꝛc. In qua oratiōe chri
stus vnicus patris filius tripliciter cōmendatur. Primo
de puritate innocētie naturalis: quia agnus dei. vt Am-
bro. Si agnus: ergo innocens. Scd̄o de benignitate ve-
nie salutaris ibi: Qui tollis peccata mundi. benigne scz
paterne ꝛ salubriter. Tertio de affectuositate misericor-
die liberalis/ibi: Miserere nobis. ¶ Quātū ad primuz
christ⁹ ḋr agnus: nō ƀm rei ꝓprietatē: quia agnus verus
animal est fragile/stolidū/lacte matris idigēs: que chri
Col. ij. sto deo omnipotēti: in quo habitat plenitudo diuinitat:
ꝛ thesauri sapiētie ꝛ sciētie dei sunt abscōditi: minime no
scuntur cōpetere. Dicit igitur agnus ƀm metaphoram ꝛ
symbolice ac transsumptiue: sicut ḋr petra/leo/lapis an-
gularis/sol/pastor/ostiū: que oīa ḋr/nō ƀm ꝓprietatem:
sed significatiue per similitudinē: hoc est ꝑ ista velut per
signa quedā significat. Sicut declarat beat⁹ Aug. super
Joh. dicēs: Petra non est: qꝛ durus ꝛ sine sensu non est:
nec ostiū est: qꝛ nō eū faber fecit: nec lapis angularis: qꝛ
nō est a structore cōpositus: nec pastor est: qꝛ custos oui
um quadrupedū nō est. Oīa igitur ista ꝑ similitudinem
christo attribuunt. Dicit igitur agnus ꝑ similitudinē: ad
qḋ signandū addit hic/dei/qui tollis ꝛc. que nō conue-
niūt agno vero reali. Dicit autē agnus (vt dicit Alex.) ab
agnon qḋ grece sonat pium: eo ꝙ agnus animal pium
sit et mansuetum. Vel dicitur latine ab agnoscēdo/eo ꝙ
agnus in multo grege matrē suam solo balatu agnoscit.
Scd̄m hoc christus similitudinarie agnus ḋr/ꝓpter pie
tatē ad ignoscendū/ꝛ mansuetudinē ad patiendū. Piissi
mus siquidē est ad ignoscēdū: qm̄ pro suis crucifixorib⁹
patrē exorauit dicēs: Ignosce illis pater: qꝛ nesciunt q̇d
faciūt. Māsuetissimus fuit ad passionē: dū iuxta vatici-
nium Esa. liij. q̄si ouis ductus est ad occisionē: nō ape
riens os suum. Rursus agnus est ꝓpter ipsius simplici-
j. Pe. ij. tatem/innocentiā/ꝛ sincerā cognitionem. Simplex fuit
christus: quia peccatū non fecit: nec inuentus est dolus
in ore eius. Cognouit matrē suā in vita sibi tanq̄ agnel-
Luce. ij. lus matri obediēdo. Erat eñ subditus illis: ioseph scz et
matri. Cognouit eam in morte sua: eam discipulo: quem
diligebat: cōmendando: vnde pendens in cruce inquit
ad discipulum. Ecce mater tua. Cognouit eam resurgēs Joh. xix
primo oīm se sibi manifestādo: vt dicit Ambro. Cogno-
uit eam post spiritussancti missionē: eam ad eternā pacē
deducēdo: ꝛ ad suā dexterā collocādo/dicēs: Veni de li
bano: veni coronaberis. Can. iiij. ¶ L Oramus igi-
tur: O agnus dei/qui p̄uisus es occidi ab origine mū- Apocal.
di in eternitate. Ductus ad mortē quasi agnus mansue- xiij.
tus ductus ad victimā. Mactatus in crucis ara/ obmu- Hiere. xj
tescens quasi ouis coram tondente. Qui tollis peccata Esa. liij.
mundi/Autoritatiue per tuam potentiā: cui nihil potest
obsistere. Dispositiue per tuam ineffabilē sapientiā: qua
ab eterno disposuisti mundum redimere. Executiue per
tuā infinitam misericordiā/qua nasci dignatus es de vir
gine et mortē sponte suscipere. Miserere nobis/tuis fi-
delib⁹ per tuā potentiā auferēdo peccati maculā. Mise-
rere nobis errātibus/per tuā sapientiā reducēdo ad re-
ctitudinis normā. Miserere nobis indigētib⁹/tuam gra
tiā largiēdo per tuā misericordiā. ¶ Iteramus aūt hanc
orationē: vt ex perseuerātia orandi celerius exaudiamur
repetētes iterū. O agnus dei/qui suxisti matrē in diuer-
sorio: secutus eam fugientē in egyptū: ei⁹ balatū audiēs
te querētē in tēplo. Qui tollis peccata mundi / cōtracta
per originē ex primoꝝ parentū transgressione: per insti-
tutionē baptismi sacramentoꝝ ianue: peccata cōtra te cō
missa/a praua nostra volūtate: mortalia scilꝫ ꝑ institutio
nē sacramēti penitētie/pctā nos impedientia/in feruida
dilectiōe/ex nostra fragilitate: q̄ sunt venialia/ ꝑ institu-
tionē sacrosancte eucharistie. Miserere nobis ad te con
fugiētib⁹/cōcedēdo pctōꝝ veniā: ꝑseruādo a lapsu i pec
catoꝝ foueā: dādo in bono ꝑseuerātiā. ¶ Replicamus ꝛ
ter orātes/Agn⁹ dei Jesu bone/q̇ nos redemisti sangui-
ne tuo imaculato: q̇ victoriose resurrexisti de clauso mo-
numēto: q̇ vt lucerna luces: gl̄iosus resides in patris re-
gno. Qui tollis pctā mūdi/penas nostris pctis debitas
patiētissime exoluēdo: Patriarchas ꝛ ꝓphetas de man
sione penarū victoriosissime educēdo: Regnū celoꝝ no
stris pctis obseratū aperiēdo. Dona nobis pacē: vt sine
nocua ꝑturbatiōe ꝑtrāseam⁹ ꝯcessa nobis tēpora: vt pu-
ri ꝛ sereni in nostra ꝯsciētia/tandē securi tecū viuam⁹ in
celesti patria. ¶ Vel breuiter correspōdēter ad predictā
text⁹ cōtinuationē: Agnus dei innocēs/ q̇ tollis pctā mū
di ipsa sanguinis tui effusione delendo: miserere nobis:
peccati reatū simul ꝛ penā relaxādo. Agnus dei/patrē
per obediētiā agnoscēs: q̇ tollis peccata mūdi: ipsuꝫ pa-
tri recōciliādo: miserere nobis/gratiā sine qua regni ex-
teriores ꝓscribūtur largiēdo: Agnus dei/agnoscēs per-
ditū hominē: ƀm illud Joh. x. Agnosco oues meas: et co
gnoscūt me mee. Qui tollis peccata mūdi / a dānatione
perpetua redimēdo. Dona nobis pacē/ab oibus deside
ratā eternis bonis opulētā. ¶ M Instituit aūt Ser-
gius papa hāc orationē sicut ꝛ priorē: vt dū sacerdos ꝓ-
cedit ad immolandū ꝛ sumendū verū ꝛ naturale corpus
christi: vt ꝑficiamur nos huius immaculati agni carnē
sumere in altaris sacramēto: qui se sponte pro nobis ob
tulit in crucis patibulo. Hinc ꝛ obsecramus vt nostri mi
sereatis in hoc sacramentali immolatione: qui primo mi-
sertus es nobis in personali tua in ara crucis oblatione
Et ƀm antiquā ecclesie obseruationē/ac primeuā institu
tionē/ter dicebatur miserere nobis: qḋ et hodie dicitur
in ecclesia sancti Johannis in laudano/al's lateranensi:
vt refert Albertus: ꝛ in capella pape: vt dicit Durādus
in rationali. ¶ Qḋ et ter dicit ƀm Alber. vt auferatur a
nobis triplex malū: scz perpetratū/qḋ dolebamus com
missum: tentatum/qḋ timebamus cōmittendum: ꝛ sub-
ordinatū ad meritū impediēdū. Vel ƀm alios / ḋr ter ꝓ-
pter triplicis peccati remotionē quam petimus: origina
lis/mortalis/venialis. Vel propter peccatum cogitatio
nis in mente: locutionis in ore: actionis in opere. Vel

ad designandū q̄ ꝓpter tria venit ille agnus dei in mundū: scȝ vt nos liberaret ab onere culpe: vt nos quietaret a miseria pene: vt nobis remoueret rōphea a ianua vite. ¶ Postmodū tñ irruētib⁹ varijs ꝑsecutionib⁹/ ⁊ errorib⁹ pestiferis in ecclia inualescētib⁹/ ceperūt multe ecclesie particulares sine statuto ecclie generalis aut summi pontificis petere in vltimo agnus dei/ dona nobis pacē: vt sedatis nimijs tribulationib⁹/ pacifica ⁊ fideli gubernatione fruerent. Et ita adhuc dr̄ bis miserere nobis ꝓpter duplex malū: culpe scȝ ⁊ pene: quo nō nisi p misericordiā agni dei liberamur: Vn̄ psalmista: Misericordia tua ꝑueniet me. a pctō preseruando ne incidam⁹. Et misericordia tua subsequet me. a pena post cōmissum liberādo. ¶ N Jn missa pro defunctis non dr̄ miserere nobis: nec dona nobis pacē: cui⁹ rationē quidā assignāt q: defuncti exierūt statū meriti: ea ꝓpter neq̄ possunt mereri: neq̄ demereri: neq̄ per ꝓpriū meritū tunc elicitū a penis liberari. Neq̄ optat eis pax: q: de pace eterna adipiscēda sunt securi: neq̄ ab exteriorib⁹ mūdi ꝑsecutionib⁹ possunt turbari. Verū cū in missa sacrificiū offertur p viuis ⁊ defunctis: ⁊ misericordia dei necessaria est defunctis in purgatorio: etsi nō ad remissionē culpe: tñ ad remissionē pene: licȝ illā per ꝓprium meritū assequi non possunt: ideo nō videt quin etiā ad eos apte referri possit miserere nobis/ ⁊ dona nobis pacē. Jdeo Alexander aliā assignat rationē: illā scilȝ q: in missa p defunctis specialiter celebrat/ vt defunctis requies impetret: ideo dr̄ dona eis requiē: q: eis fruct⁹ misse specialiter applicatur pro requie a penis impetrāda. ¶ Additur autē cōiter in ecclesijs ad tertiū agnus/ sempiternā: ⁊ nō in primis duobus: ad designādū q̄ eis requiē impetramus triplicis afflictionis: scilȝ a pena ardoris: a corporalib⁹ tenebris: ab afflictione expectatiōis ac dilationis ꝑpetue btitudinis: afflictio aūt pene ardoris similiter ⁊ tenebrarū est tēporalis: btitudo cuius expectatio sperata est animi afflictiua est eterna: ⁊ iō in tertio agn⁹ additur sempiternā. ¶ Vel etiā iō ter dr̄ requiē: q: optat aiab⁹ triplex requies: Vna ab afflictiōe pene: alia btificatiōis aie: tertia glificatiōis vtriusq̄. Et q: tertia sequit p̄mā ⁊ scd̄am: tertiā vo nulla alia sequit: iō in tertio addit eternā. Prie due requies si cū p̄cisione itelligunt vt excludāt tertiā sunt tēporales: tertia sola eterna. ¶ Alie eccle attēdētes/ q̄ de nulla trium requierū cōtingit regredi ad inquietudinē: ⁊ p h̄ omnes eterne: licȝ nō cū precisiōe ad q̄dlibet agnus addūt eternā. quasi diceret: Dona eis requiē eternā ab afflictiōe: vt cesset eternaliter ois afflictio ardoris tenebrarum ⁊ dilatiōis. Jterū dona eis requiē eternā / ab omni miseria aie per collationē btitudinis. Jterū da eis requiē sempiternā p collationē glie ꝑpetue tollētis miseriā vtriusq̄: carnis ⁊ aie. Et hūc modū tenet ecclia mogūtinen̄ ¶ Si q̄ritur q̄re magis dr̄ agn⁹ dei/ q̄ iesu christe: vel aliq̄ alio modo. Rn̄det Alexāder/ q̄ h̄ fit cōuenienter: tū ꝓpter vitatē

Exo. xij. repsentationē q̄ in lege figurabat in imolatione agni typici. Tū ꝓpter vitatis p̄nunciationē q̄ facta est ꝓphetice. Esa. xvj. Emitte agnū dn̄atorē de petra deserti ad mōtē filie sion. Tū ꝓpter veri agni ostēsionē digito p̄cursoris dicētis: Ecce agn⁹ dei: ecce q̄ tollit pctā mundi. Quia eñ in h̄ sacro repsentat imolatio veri agni: q̄ fuit p agnū in lege figurata: sub noie agni a ꝓphetis p̄nūciata: sub agni vocabulo a iohāne demōstrata: cōuenienter ad hoȝ rememorationē ⁊ fidei testificationē dirigit ofo ad christū sub noie agni: sub quo eū totupliciter nouimus figuraliter/ ꝓphetice/ ⁊ manifeste expssum ac demonstratū.

Domīe iesu christe qui dixisti apl̄is tuis: Pacē meā do vobis: pacē meā relinquo vobis: ne respicias peccata mea: sed fidem ecclesie tue. Eamq̄ s̄m voluntatem tuam pacificare ⁊ coadunare digneris. Qui viuis et regnas cum patre in vnitate spiritussancti deus: Per omnia secula seculorum. Amen.

¶ O Hec est particula tertia in q̄ postq̄ sacerdos cū populo: vt pacis optatio effectum sortiatur: orauit suppliciter: nunc orationē ipsam pro pace facit/ magis specificat ⁊ explanat particulariter. Specificat eñ effectus ⁊ finē propter quem pro pace orauit suppliciter. Jn qua oratione beniuolētiā primo captat eius qui oratur: ex eo q̄ ipse est qui pacē suis tribuit. Secūdo ibi: Ne respicias impedimentū exauditionis remouet. Tertio ibi: Eamq̄ s̄m. petitionē suam fundit ¶ Quoad primū dicitur: Domine iesu christe/ saluator benignissime. Qui dixisti/ ex h̄ mundo per passionē migraturus: apostolis tuis/ a te vocatis ad fidei cognitionē: a te missis ad fidei predicationem: pro te passis ad fidei corroborationē: Pacem meā do vobis: pacem meā verā ⁊ saluificā: ne essent de illis q̄ loquuntur pacē cū proximo suo: mala autē in cordib⁹ eorum. Pacē relinquo vobis: vt in pace firmiter permanerent: ne mūdi pressi miserijs territi declinarēt: aut illecti blandicijs vt incrassati recalcitrarēt. Vel s̄m Aug. super Johannē: Qui dixisti apostolis tuis: Pacem meā relinquo vobis/ ad patrem iturus: pacem meaȝ do vobis / in fine venturus. Pacē meā relinquo vobis in hoc seculo: pacē meā do vobis in futuro seculo: pacē meā relinquo vobis in qua manētes hostē potestis deuincere. Pacem meā do vobis: vt perpetuo possitis sine hoste regnare: Pacem meā relinquo vobis vt inuicē diligatis: Pacem meā do vobis: vt nunq̄ dissentire possitis. ¶ Deinde impedimēta remouet: scȝ peccata ꝓpria/ dicens: Ne respicias peccata mea. scȝ personalia: quibus offendi tuā altissimā maiestatē: quo indignus sum ad pacē ecclesie impetrandam: ad corpus tuū sacratissimū deo patri offerēdū ⁊ ad peccatores eidem recōciliandū. Sed fidem ecclesie tue/ benignus respice: in qua eā tibi in spōsam (ꝓpheta Ozea teste) desponsasti. Ozee. ij. Jn qua eā lauacro aq̄ in verbo vite: vt apostolus ait ad Ephesios. v. sanctificasti. Jn qua eam ne deficeret (vt Lucas ait. c. xxii) confirmasti: Ecclesie tue sponse tibi grate: sponse sine macula ⁊ crimine: sponse s̄m sui partem vnā te amplexātē in patria beatifice. ¶ Sequitur petitio: Eamq̄ s̄m sui alterā partē adhuc in valle lachrymaruȝ peregrinantē: varias persecutiones ab infidelibus et hereticis sustinentē: in tuo tamen semper auxilio respirantē. Pacificare/ ab infidelibus perfidis. ⁊ coadunare/ in fidei et charitatis vinculis. digneris/ tu domine iesu christe s̄m tuam voluntatem p̄ijssimā: ex qua in ipsa dignatus es carnem fragileȝ assumere s̄m tuam volūtatē amorosissimā: ex qua dignatus es pro ipsa mortē tolerare s̄m voluntatē tuā magnificentissimā: qua dignatus es teipsum in cibum sub hac sacramentali specie cōdonare: per eumq̄ tanq̄ per viaticum vt te in celum ascendentem sequi valeat roborare. Addunt aliqui: Custodire a maculis et vitijs. Regere/ in prosperis et aduersis: sed ordo romanus non habet. Quatenus in bonis pacificata: ⁊ in malis custodita: in charitate coadunata: intus forisq̄ a te recta/ tanti cōmunione edulij habeatur digna. Qui viuis potenter: et regnas sapienter/ Cum patre tibi cōsubstantiali et coeterno/ Jn vnitate spiritussancti / qui nexus est amorosus/ Deus: in essentia vnus: in personis trinus. Per omnia secula seculorum eternaliter: Amen/ id est fiat. ¶ Et notandum q̄ hec oratio non dicitur / cum legitur officium pro defunctis: Quia illi leges mundi transierunt: et requiescunt cum signo fidei: et dormiunt in somno pacis. Vnde nec possunt ab infidelibus infestari: nec peccatis amplius irritari: nec extolli in prosperis: nec frangi in aduersis: quēadmodum nos qui adhuc mundi legibus gubernamur. Jdeoq̄ non illi egent custodia et regimine: sed nec exteriori pace ab aduersarioꝝ impugnatiōe: que in oratione presenti attētius postulam⁹. ¶ P Et nota q̄ sub hac oratiōe sacerdos osculatur altare vel calicē/ vel corpus dn̄i: vt dicit Albertus. Vel s̄m ritū quarundam ecclesiarū/ primo osculatur altare: secundo li

deum: ⁊ tertio diaconum siue ministrum: aut loco tertij osculi imaginem vel tabulam sibi per ministrum porrectam. Ad cuius mysterij intellectum premitto/ꝙ in scriptura inuenitur sextuplex osculum: scȝ

Osculum
- Vnionis.
- Amoris.
- Reuerentie et honoris.
- Reconciliationis ⁊ pacis.
- Impie proditionis.
- Lasciuie ⁊ procacitatis.

¶ De primo dr̄ Cant. j. Osculet me osculo oris sui. Ubi ad litterā loquit de vnione verbi cuȝ natura humana. De scd̄o dr̄ Gen. xxvij. Accede ad me ⁊ da mihi osculū fili mi ait Isaac ad filiū suū iacob. De tertio scȝ osculo reuerentie dr̄ Luce. vij. Osculum mihi nō dedisti. Hec aūt ex quo intrauit/nō cessauit osculari pedes meos. De q̄rto osculo pacis. j. ad Thessal. vltimo. Salutate fratres omnes in osculo sancto. De quinto proditionis Matthei. xxvj. Quēcunqȝ osculatus fuero: ipse est: tenete eum. dixit iudas dans signū turbis sue proditionis. De sexto lasciuie ⁊ ꝓcacitatis dicit Prouerb. vij. de muliere vaga ⁊ iuuene vecordi: Apprehensum deosculatur iuuenē: ⁊ procaci vultu blanditur. Hic autē tantū de osculo vnionis/reconciliationis et pacis dicenda intelligantur. Hec namqȝ vnio pacis ⁊ charitatis esse debet mēbrorum ecclesie ad caput ⁊ adinuicē: Ideoqȝ in principio nascentis ecclesie fideles se salutātes/sibi oscula impressere: qđ vsqȝ hodie in quibusdā regionib⁹ approbat cōsuetudo. Hinc Paulus ait: Salutate vos in osculo sancto. vbi. s. ⁊ in vtraqȝ epistola ad Corinth. vltimo. ¶ Q Est autē s̄m predicta pax triplex hominis: scȝ ad deum: ad seipsum: ⁊ ad ꝓximū. Pacem ad deū perdidimus/dum per peccatū longe a deo/⁊ a regno celesti fuimus separati: vt Esaias loquitur: ac gehennali discordie ⁊ turbulentissime cōfusioni obnoxij tenebamur. Quā pacem dn̄s sua morte ⁊ sanguinis effusione restaurauit. ad Col. j. Cōplacuit per eū reconciliari omnia in ipso pacificās per sanguinē crucis eius siue que in terris: siue que in celis sunt. Qua christi mors/⁊ passio in isto sacrificio representatur: ⁊ quantū ad fructū eius ⁊ effectuȝ renouatur. Pacem ad seipsum vnusquisqȝ amittit: dū repulsa gratia: ⁊ spiritu pacis per peccatū cōscientie sue simul perturbat. Quā gratiā et ꝑ gratiā pacē internā eucharistia: que in missa cōficitur: digne sumpta restituit: q2 ibi gratiaruȝ autor: fons ⁊ originis plenitudo manducat: inde ⁊ nomē obtinuit/eucharistia. i. bona gr̄a. Pacē ad proximū non habet quisquis ꝓximi bonis per inuidiā torquetur: aut iniuria letatur: nec illatā sibi iniuriā remittit: nec eius quam ipse irrogauit: veniā petit. Hec pax fidelibus restituit: dum fideles vnius panis ⁊ calicis participatione sibi in dn̄o vniunt. Uel si magis placet: pax illa hui⁹ sacramenti cōmunioni prerequirit: s̄m illud Matth. v. Si offers munus tuum ad altare: ⁊ ibi recordat⁹ fueris q2 frater tuus habet aliquid aduersum te: relinque ibi munus tuū ante altare: ⁊ vade prius recōciliari fratri tuo: ⁊ tūc veniēs offeres munus tuū. Uerū etsi pax hec vel illa prerexigit: m̄ per sacramēti cōmunionē firmius stabilit. Un̄ de cōse. dist. ij. Hoc sacramentū dicit: Hoc est sacramentū pietatis. est signū vnitatis: vinculū charitatis. Qui vult viuere accedat et credat: ⁊ incorporet hūc cibū ⁊ potū. ¶ R Hāc itaqȝ pacē cū sacerdos populo optauerat: dicens: Pax dn̄i sit semꝑ vobiscū. Interposito agnus dei/ quo similiter hac pace pari a dn̄o deprecat/orās: miserere nobis peccata remittēdo: vt reparet pax interna. Iterū miserere nobis amissam charitatē restituēdo vt renouet pax eterna: Cōcludit: Dona nobis pacē: summā ⁊ principalē: q̄ est eterna. Et hec quasi expressius orādo subdit orationē: Dn̄e iesu christe qui dixisti ⁊c. In qua cōmemorās pacis autorem christū discipulis pacē dedisse: hācqȝ ecclesie sue velut speciale signū sue familie ⁊ characterē reliquisse: simpliciter pro hac triplici pace deprecat expressius/ verbo scȝ ⁊ signo. Uerbo pro pace pectoris/cū dicit: Ne respicias peccata mea. Pro pace beatitudinis: q̄ est pax perfecta cū deo: cū subdit. Eāqȝ s̄m voluntatē tuā pacificare. Pacis em̄ nomen seorsum positū pro principaliore pace (que est cū deo in beatitudine) cōgrue accipit. Pro pace temporis dum addit: Regere ⁊ coadunare digneris. Hec em̄ pax tēporis: quatenus bona est: ex diuino regimine ⁊ vnione corpoꝝ in christo rectore resultat. Signo vō osculum/pacis signuȝ ter imprimit. Primo altari qđ christū significat: deinde libro qđ cōscientiam prenotat: s̄m illud Danielis. vij. Libri aperti sunt. Libri cōsciētiarum: s̄m glo. ibidem. vij. Diacono vt similiter offerat populo: quo signo se ⁊ populū hanc pacē petere ⁊ desiderare manifestat. hoc ipsum populus per osculum approbat ⁊ ꝓtestatur. Osculādo enim exteriori signo manifestat se hanc triplicē pacem/⁊ desiderare: ⁊ iam in ꝓposito habere: ⁊ vt roboret hoc pacis sacramēto toto corde cōcupiscere. Nā vnico osculo quo proximū/vel tabulam crucifixi imaginē cōtinentem de altari sumptā osculatur (osculatur imaginē dei) vel viuam vel in imagine pictā/ pacē cū deo reformari: ⁊ velut renouata antiqua pactione in eum se cōsentire ostēdit. Cōscientie quoqȝ sue pacē ꝑ ꝓposita sancti renouationē seruare se significat. Neqȝ em̄ labia osculari possunt imaginē nisi sese primo osculētur. Cū ꝓximo q̄qȝ: quē osculat: vel quo eandē imaginem osculat: cōcordiā per rancoris depositionē/passe iniurie remissionē/illate offense recōciliationē/ ꝓfessione publica manifestat. Et q̄m sacramentū illud nos sanctificādo vnit christo/nobis ⁊ ecclesie: ꝓpter qđ cōio dr̄. Ideo pro quadā preparatione cordis ad dignā eius tā sacramētalē/q̄ sp̄ualem participationē/osculū cōmunioni ꝑmittitur: quo prius nos deo nobis ⁊ proximo pacificari affectamus: s̄m ꝑdictū christi ꝑceptū: Si offers munus tuū ad alta. ⁊c. ¶ S Nec dubiū quin ad hui⁹ pacis cōsecutionē: quā hic cōmunio ꝑficere tribuit deuota osculatio: multū cōferat: ⁊ gratiā obtineat: sicut vniuersa alia que s̄m ecclesie ritū/ecclesie filij deuotione debita exequuntur. Et licet olim ⁊ hodie ī plerisqȝ locis/fideles sibi mutuo pacis osculū sibi a sacerdote per ministrū porrectuȝ imprimāt: ne t̄m sub specie boni/aliq̄d carnalitat diabolico afflatu subiret: honestiore cautela tabula christi imaginē aut sanctoꝝ reliquias cōtinēs/offert singulis osculāda. Un̄ manifestū est ꝙ q̄cunqȝ hoc sanctū osculū spernit: se demōstrat esse separatū / alienūqȝ tā ab ecclesia q̄ a christo. ¶ Hoc t̄m diligētius cauēdū: ne dū pacis signū ore ꝓferimus: a pace mētis lōge sit animus: ⁊ dum foris pacē simulamus: intus proditionis osculo dn̄m cū iuda tradamus. De quo beat⁹ Chrys. sup Mattheū: Osculū pacis porrigere tempore quo sacramenta celebrātur: in vsu ecclesie est: sed vereor ne plures ex vobis labijs tātum pacem faciant: cum tamen christus non ore: sed corde velit proximum salutari. De hoc pacis osculo mentio fit per Innocentium papam de cōsecratio. distin. ij. Pacem. vbi glosa reddit causam/cur in defunctorū officio/ pacis osculum non datur: que supra tacta est. Similiter quare monachis nō datur: quia illi mundo mortui sunt: deo viuūt: vt dicitur. xvj. q. j. Placuit cōmuni. ¶ De hoc pacis osculo magister in rationali ait: Osculatur se populus recepto osculo a ministro sacerdotis: vt se cōiunctos esse profiteantur in vnitate fidei per christuȝ in ara crucis immolatū: cuius immolationis memoria per sumptionem sacramenti: ad quam sacerdos accedit: celebratur. Aut vt gratuletur se gratiam per corporis christi immolationem: cuius memoria peragitur: maxime per māducationē hostie recepisse. ¶ Est ⁊ alia ratio hui⁹ osculationis. Pro quo aduertendū/ꝙ in primitiua ecclesia: cum adhuc magna erat fideliū deuotio/ ꝓpter vicinitatē passionis christi: statuit Anaclet⁹ papa: vt singuli peracta cōsecratiōe corpus christi mādūcarēt: vt de cōsecra.

dist.j.Ep̄s.⁊ dist.ij.Peracta.Postq̄ vo tepescēte deuo/
tione/indictū fuit vt saltē singulis dieb⁹ dn̄icis cōicarēt.
Ad qđ Aug.hortatur vt in.c.quotidie.de cōse.dis.ij.Pro
cessu vo tēporis magis frigescēte charitate / sancitū est:
vt saltē ter in anno:in pascha:in pentecoste:⁊ natali dn̄i
cōicarent:per papam Fabianū vt in ca.Et si nō frequen
tius.ea.dist.Extincto autē pene in fidelibus charitatis
feruore:in his nouissimis tēporib⁹ preceptū est in cōcilio
lateranensi/q̄ ad minus semel in anno / quilibet fidelis
discretiōis annos habēs/scȝ in pascha cōmunicet : vt in
ca.Omnis.de peni.⁊ remis. Porrexit igitur in primitiua
ecclesia sacerdos osculū pacis ministro ceteris impertiē
dū:vt ꝑ hoc significaret/q̄ tunc cōicaturi oēm rancorē ⁊
cordis amaritudinē cōtra quoscūq̄ deberēt extinguere:
⁊ se mutuo vinculo pacis vnire:qui mutuo ꝓponebant
christum pacis donatorē manducare. Hodie vo id in ca/
pella pape:⁊ quibusdā ecclesijs osculum continuari cer
nitur:vt qui tunc sacramentū non participant sacramen
taliter:saltem in vna fide sacramenti se cōmunicare ostē/
dant spiritualiter.Tepiditati ergo nostre hoc inuentum
est remediū:vt ait Innocētius:vt omni die osculum da/
retur pacis pro mysterio vnitatis:Qđ cū sacerdos mini
stro porrigit populis offerendum/dicit: T

Pax tecum

quasi osculo pacis signo repre sento:sit qui a me osculū qua/
si pacis signū accipiat.Ad quā vocē respōdet minister:
Et cū spiritu tuo:sit pax christi vera. ¶ Sequentem ora
tionem quidam nō legunt:quidam vo eam legunt:ideo
eam exponere placuit.Dicit itaq̄ rursus sacerdos:

Habete vinculū pacis et

charitatis.Quia pax oritur ex vinculo charitatis:⁊ acci/
pitur ab illo/ad Ephesios.iiij. Soliciti seruare vnitatē
spiritus in vinculo pacis.

Vt apti sitis

Per pacem ⁊ charitatem.

Sacrosanctis mysterijs

christi.Quia nemo his dignus esse potest: nisi per chari
tatem.vñ Cañ.v.Comedite amici ⁊ bibite:⁊ inebriemini
charissimi. ¶ Rursus dicit ꝺm morem aliquorum:

Pax christi

Qui hic sumitur ⁊ est autor pa cis.ad Ephe.ij. Ipse est pax no
stra qui facit vtraq̄ vnū/mediū inimicitie parietē soluēs
in carne sua:vt duos cōdat in semetipso populos:iudeo
rum scȝ ⁊ gētiliū/ambos recōcilians/⁊ faciens pacem.

Et ecclesie

Sicut eius cui data est pax ꝑ chri stum: qui veniens euangelizauit
pacem his qui longe/⁊ his qui prope. Longe fuerūt gē
tiles idolatre. Prope iudei vnius dei cultores.

Abundet in cordibus ve

stris.Quia pax illa non temporis est tm̄: sed cordis. In
quo abundant/dum vsq̄ ad inimicos se extendit:de faci
li quidem vsq̄ ad amicū geritur.Sed vt ad inimicū pro/
fluat:necesse est vt in corde abundet. Ps̄.Fiat pax in vir
tute tua:⁊ abundantia in turribus tuis.Vel abundet vt
vsq̄ in finē in cordibus vestris perseueret:vt tunc veni/
at super vos pax super pacem:pax scȝ eternitatis sup pa
cem cordis.Vel abundet in cordibus vestris : vt vite in/
fluxum a spiritusancto recipere sint idonea. Sicut enim
spiritus humanus nō viuificat membra nisi fuerint vni/
ta:ita nec spiritussanctus viuificat ecclesie membra: nisi
in pace fuerint copulata: ꝺm beatum Aug.in de ciui.dei:
quem copule nexum/necesse est vt spiritussanctus q̄ ne/
xus est patris ⁊ filij:retribuat. Ideo sequitur:

Per spiritūsanctū qui da-

tus est nobis.Vnde apostolus ad Rom̄.v.Charitas dei
diffusa est in cordibus nostris/per spiritūsanctū qui da/
tus est nobis.vnde per columbā significatur : cuius est
osculum columbinum:que cum signo pacis ramo viren
tis oliue reuersa est ad arcam:hoc est ad ecclesiam.

¶ Lectio.lxxxij. A

Domine iesu christe

filii dei viui:qui ex volūtate patris/coope/
rante spiritusancto/per mortē tuā mundū
viuificasti:libera me per hoc sacrosanctum
corpus ⁊ sanguinē tuū ab oībus iniquitatib⁹ meis ⁊ vni/
uersis malis:⁊ fac me tuis semꝑ obedire mandatis : et a
te nunq̄ separari permittas.Qui cum deo patre in vni/
tate eiusdē spiritussancti viuis et regnas deus: Per oīa
secula seculoꝝ.Amen. ¶ Hec est tertia pars principalis
participationis cōmunionis:in qua post aptationem sa
cramēti ad suam participationē per sui diuisionē: postq̄
cōmunicantiū vnionē per pacis triplicis impetrationē:
procedit sacerdos ad principalissime in sacro misse offi/
cio intentū:tremēdi videlȝ sacrificij sumptionē. Et quia
ipsa sumptio vita bonis est:mors malis:vt tactum est.s̄.
lec.vij.⁊.viij.sacerdos in periculo grandi indigne sum/
ptionis se cōstitutū aduertens:nō immerito cōtremiscit
ne quod optimū est:⁊ ad pariendū vite fructū institutū:
ex ꝓpria sui indispositione fiat sibi cibus ad mortē. Con
tremuit sanctissimus precursor dn̄i plus sanct⁹/q̄ nat⁹/
tangere sanctū dei verticem.Cur nō cōtremisceret miser
peccator sumpturus eūdē suū ⁊ vniuersitatis iudicē/memo
ria tenēs apl̄ice cōminatiōis tonitruū: Quicūq̄ mandu 1. cor. xi.
cauerit panē: ⁊ biberit calicē dn̄i indigne:re⁹ erit corporis
⁊ sanguinis dn̄i:Qui em̄ mādūcat ⁊ bibit indigne:iudi/
ciū sibi mādūcat ⁊ bibit:nō dījudicās corp⁹ dn̄i.Et iuxta
eiusdē apl̄i cōsiliū: Probās semetipm̄:⁊ nō inueniēs ex
se vñ tanto mysterio dign⁹ habeat:ad ipm̄ deū pietatis ⁊
misericordie fontē/se cōuertit:⁊ p̄ter premissas oratiōes
generales/precib⁹ magis ꝓprie ad rem pertinentib⁹/sui
dignificationē a dn̄o nititur impetrare:quatenus sibi et
ceteris pro quib⁹ sacrificat:ꝓficiat sacrosancta cōmunio
ad vitā:que ad salutē oīm noscitur instituta. Premittit
igitur aliquas oratiōes cōmunioni: aliquas cōmunioni
interserit:aliquas cōmunioni subiūgit. Et ꝺm hoc pars
illa subdiuidit̄ in tres partes Scd̄a/ibi:Corpus dn̄i no/
stri iesu christi.Tertia / ibi: Sanguis dn̄i nostri. Prima
pars diuidit̄ in q̄tuor particulas ꝺm q̄tuor oīones cō/
munioni p̄missas. In prima ꝑ sui iustificatione:vt digne
possit sumere:deuot⁹ sumēdū implorat.In scd̄a/ vt fru/
ctuosa fiat cōmunio exorat/ibi: Perceptio corporis et san/
guinis. In tertia/suā indignitatē recognoscēs simul ⁊ di
uinā omnipotētiā ꝓfunde se humiliat/ibi: Dn̄e non sum
dignus. In quarta sumpta fiducia ex spe diuini adiuto/
rij ad sumēdū augustissimū mysteriū (vt Dionysius lo/
quitur) se erigit:ipsumq̄ sumēdo participat. ¶ Prima
oratio diuidit̄ in partes q̄tuor. Primo satagit sacerdos
captare beniuolentiā christi per mortis et passionis sue
rememorationē. In scd̄a petit a peccatis ⁊ vniuersis ma
lis liberationē/ibi: Libera me. In tertia petit sue volun
tatis plenā diuinis mādatis subiectionē/ibi: Et fac me.
In quarta petit sui cū christo perpetuā cōiunctionē/ibi:
Et a te nunq̄.Quibus addit solitā oratiōis cōclusionē/
ibi:Qui cū eodem. ¶ B Circa primū oculos cū intē
tione ad sacramentū dirigens/ad christū in specieb⁹ visi
bilibus vere ⁊ realiter presentē dicit. Dn̄e/dominator to
tius vniuersitatis: Iesu/saluator humani generis: Chri/
ste/vncte a patre plenitudine spūs pre cōsortib⁹ tuis: Fi
li dei viui/patris naturalis ⁊ cōsubstātialis / diuinā tibi
naturā eterna generatione cōicantis: Qui ex voluntate
patris/liberali ⁊ misericordissima:te ad nostrā redēptio
nem veniēte tēporis plenitudine mittentis: Cooperāte
spiritusancto/cuius sicut cum patre tecūq̄ vna est essen
tia:ita ⁊ volūtas/atq̄ operatio indiuisa.Quapropter ⁊
tui sacratissimi corporis fabricatio in vtero virginali spe

cialiter sibi appropriat: dicēte angelico paranympho ad
virginē Luce. j. Spūssanct⁹ superueniet in te: ꝛ virt⁹ altissi
mi obūbrabit tibi. Et iterū ad sanctū ioseph spōsum ei⁹:
Mat. j. Qđ in ea natuꝫ est: de spiritusancto est. Per mortē / quā
patiēdo factus es obediēs patri vsq; ad mortē: mortē au
tem crucis probrosam et amaram. Phil. ij. Tuam / in tua
potestate positā. Solus quippe potestatē habes ponendi
animā tuā ꝛ resumēdi eā / te dicēte: Nemo tollet a me ani
Joh. x. mā meā: sed ego pono eā a meipso: ꝛ iterū sumā eā. Tu
Joh. iij. eñ solus vite ꝛ mortis habes dominiū. Nā oīa dedit in
Jo. xvij. manu tua pater. Deditq; potestatē omnis carnis tibi: vt
j. Jo. iij. des eis vitā eternā. Nā ꝛ nos seruitui / tuo dono aias no
stras possum⁹ pro fratrib⁹ ponere. Nequaq; tñ nostre est
facultatis eā iterū sumere. Munduꝫ viuificasti / spūalr.
Nā tu panis verus es (Joh. vj.) qui descēdisti vt dares
vitā mūdo. Totus eñ mūdus extra dei amicitiā positus
ppter peccatū primi nostri parētis vitā perdidit. Janua
vite / celoꝝ regno obserato / ac decreti mortis chirogra
pho obsignato: ita vt filio ade nullus pateret ingressus
Sed per mortē suam chirographū illud decreti qđ erat
Col. ij. aduersum nos / deleuit. Illudq; de medio tulit affigēs il
lud cruci: cōuiuificauit nos sibi: donans nobis oia deli
cta. Mortē nāq; suā tota trinitas in satisfactionē pro oi
bus nostris delictis acceptauit: quā sic ex voluntate pa
tris / cooperāte spūsancto / sustinuit. Sustinuit inquā vo
luntate patris / ꝛ spūssancti / atq; sua: q2 tota trinitas euꝫ
in mortē tradidit: eāq; p viuificatione totius mūdi acce
ptauit. Pater eñ eū in carnē misit: filius se obtulit: spiri
tussanct⁹ q amor est: oblationē cōcremādo acceptissimā
Heb. ix. reddidit. Hic apls: Christ⁹ per spiritūsanctū seipm obtu
lit deo patri hostiā immaculatā. Dicit aūt pater ipsuꝫ mi
sisse ppter autoritatē principij: a quo cetere psone origi
nant. Filius vō: se obtulisse ſm assumptā humanitateꝫ: q
sibi soli in vnitatē psone est copulata. Spūssanctus dicit
mortē illā acceptasse: ppter benignitatē que sibi sicut ce
tera ad volūtatē pertinētia appropriant: q̄uis ꝛ hoc cō
mune sit trinitati: sicut ꝛ ipsa volūtas: q est principiū om
niū operationū cōtingētera deo pcedentiū. ¶ L Se
quitur: Libera me. Captata beniuolentia / sequit petitio
qua primo petit liberationē a malo / dicēs: Libera me / ħ
sacrificiū offerētē: ꝛ oēs alios fideles p quib⁹ offert: vt
Jo. viij. oēs liberi efficiamur. Si eñ tu fili / nos liberaueris: ve
re liberi erimus. Per ħ sacrosanctū corpus ꝛ sanguineꝫ
tuū: Sacrosanctū / pre oibus sanctū: q2 per summū artifi
cē spiritūsanctū sacratissime in virgine fabricatū: ac sacra
tissime vbo dei copulatū: ꝛ tandē sacratissime in ħ sacra
mēto nobis donatū: ꝛ nūc a me indigno (tua sola pieta
te ꝛ misericordia ad sacerdotij gradū assumpto) sumen
dum. Ab oibus iniquitatib⁹ meis / hoc est pctis: q animā
ad summe trinitatis imaginē factā / maculāt ꝛ deturpāt.
Et vniuersis malis / corporis ꝛ aie presentib⁹ ꝛ futuris.
Deinde petēs cōferri bona / subdit: Et fac me / meosq; p
quib⁹ offero: tuis semp obedire mādatis. In quo cōsistit
Mat. tota vie perfectio: ꝛ patrie beatitudo. Hic ait: Si vis ad
xix. vitā ingredi: serua mādata. In voluntatū q vnione bea
toꝝ cū deo tota cōsistit fruitio: que est essentialis beatitu
do. Dicit aūt semp obedire: hoc est / nullo tēpore trāsgre
di. Sunt eñ mādata que semp obligāt: ꝛ psemp vt ne
gatiua. Sunt mādata q semp quidē: nō aūt psemp obli
gant ad faciendū qđ precipit: pro semp autē obligāt ad
nō transgrediēdū: qualia sunt pcepta affirmatiua. Iterū
semp obedire. i. vniuersaliter oibus mādatis: ne in vno
Jaco. ij. offendēs oim reus efficiar: vt docet Jacob⁹. Demū oran
do petit in bono pseuerantiā: q2 qui pseuerauerit vsq; in
Mat. finē: hic saluus erit. Vñ addit: Et a te nunq; separari per
xxiiij. mittas: neq; in hoc seculo p peccatū / qđ separat a te deo
neq; in futuro p horrendā reproboꝝ sententiā: Discedi
Mat. te a me maledicti in ignē eternū. Concludens adiungit:
xxv. Qui p diuinā essentiā tuā: Cū eodē deo patre: a quo oīs
paternitas in celo ꝛ in terra noiatur. In vnitate / substā

tiali: Eiusdē spiritussancti / charitatis nexus: Uiuis / vitā
habēs in teipso: Et regnas / in terris ꝛ in celo / deus / ve
rus naturalis vnus ꝛ indiuisus. Per omnia secula secu
loruꝫ / sine fine: Amē: vere ꝛ indefectibiliter. ¶ D Cir
ca primā partē huius orationis / incidit dubiū. Utrū chri
stus ex volūtate patris mundū viuificās p mortē suā sua
potestate aiam suā posuit: an sua permissione mortē vul
nerū violentia a iudeis inflictoꝝ illatā sustinuit. ¶ Ad ħ
pbabiliter dici pōt: q christ⁹ in cruce sua potestate aiam
posuit: preueniēdo mortē quā durissimi vulnerū crucia
tus intulissent: vt sic euidētissime cōstaret / nō nisi ppria
volūtate nos sua morte redemisse. Potest autē illud si
gnis ostendi ꝛ scriptis. Signis: Nā ob hoc pilatus dum
peteret dare corpus sepeliendū: mirabat si iam mortu⁹
esset: quasi illate pene licet letales fuerāt: nō tñ vitam in
tam breui tēpore extorsissent. Sicut nec in latronib⁹ cuꝫ
dño crucifixis: quoꝝ crura q2 dño mortuo / vixerant: fra Joh. xix
cta sunt: vt eoꝝ mors acceleraret. Aliud signū: q2 cū cla
more valido expirauit: qđ nō est hois morte naturali vi
illata morientis: sed ei⁹ tm̄ qui ppria potestate ꝛ volūtate
aiam suā ponit. Hinc cēturio vidēs q2 sic clamās expiras Mat.
set: ait: Uere hic hō filius dei erat. vbi glo. Ostēdit quas xxvij.
re centurio mirat: q2 vidit eū sic expirasse. i. spm̄ emisisse: Marci
nullus eñ habet potestatē emittēdi spiritū / nisi cōditor xv.
animarū. Et alia glo. Hiero. Infirmata etenī carne / mor
virtus diuina inualuit: que dicit: Aperite mihi portas iu
sticie. Nos autē cū nulla aut ima voce morimur / q de ter
ra sumus. Ille eñ cū exaltata voce expirauit: qui de ce
lo descēdit. Ex quib⁹ satis patet: q nō violētia coact⁹: sed
potestate functus mortē aduocauit. Patet idē autorita
te scripture supra allegata: Nemo tollet aiam meā a me Joh. x.
sed ego ponā eā a meipso. Ad idē multe scripture cōcor
dant: vt illud: Oblat⁹ est / q2 voluit: sed quecūq; voluit / Esa. liij.
fecit. Itē: Tradidit semetipsum p nobis. Et similia multa. Ephe. v.
Oblatio autē / ꝛ traditio facta est in effectu: dū aiam
suā obtulit patri sacrificiū vespertinū. Hinc ppheta: Uo
lūtarie sacrificabo tibi. Preterea volēs suspendit redun
dantiā beatitudinis portionis supioris / ne redūdaret in
corpus: quā nisi suspēdisset: corpus q2 gloriosuꝫ fuisset:
nec mori nec ledi potuisset. Christ⁹ eñ ab instāti sue cōce
ptionis ſm aie portionē supioreꝫ / pfecte beat⁹ fuit clare
vidēdo diuinā essentiā / eaq; pfecte fruēdo. Vñ nisi p mi
raculū suspēsa fuisset beatitudo in pte supiori mentis: re
dūdasset in vires inferiores vsq; in corpus: ipm dotibus
glorie pficiēdo: claritate scꝫ impassibilitate / agilitate / et
subtilitate. Et ita penitus pati nō potuisset: siue dotes il
las deus immediate in corpe beati efficeret: siue ex ipa bea
titudine naturaliter redundarēt. Saltē ſm legē statutā /
nō potest aia in corpore esse beata: ꝛ corpus nō esse glo
riosum. Miraculū ergo suspēsionis glorie corpis in po
testate fuit christi: qđ exhibēdo corpus suū reddidit passi
bile ꝛ mortale. Ipse ergo mortē aduocauit: q miraculo
se gloriā / mortē penitus excludētē / suspēdit. Sed tūc est
dubiū: Quō iudei eū occiderunt. Rñdet q iudei primo
volūtate eū crucifixerūt: etiā verbis et factis nihil omit
tentes per se ꝛ milites quantū in eis fuit: vt christus mo
reretur. Scdo / vulnera ꝛ penas intulerunt ꝛ sanguineꝫ
fuderunt: quibus stante miraculo suspēsionis glorie / tā
dem mortu⁹ in cruce fuisset. Preuētio aūt qua dñs preue
nit mortē: vt volūtarie seipsum p nobis offerret: non ex
cusat iudeos ab homicidio quod fecerunt maliciose: vn
de dñs: si nō preuenisset: moreretur. Sequitur:

Perceptio corporis tui

domine iesu christe: qđ indignus sumere propono: non Alij hñt
mihi proueniat in iudicium et condemnationē: sed pro psumo.
tua pietate prosit mihi ad tutamentum mentis et corpo
ris: et ad medelam percipiendam. Qui viuis et regnas
deus: per omnia secula seculorum. Amen.
¶ E Postq; in priori oratione sacerdos orauit p sua

iustificatione: vt digne possit tanto mysterio participare in illa orone petit ꝓ salute cōsequēda ex sacramēti perceptione: vñ dicit: Perceptio corporis tui dñe iesu christe/ qḋ indignus/ ꝓpter plurima cōmissa petā: ꝓpter q̄ deuotionis ac feruoris neglecta exercitia. Sumere ꝓpono aliter presumo. Nō vtiqꝫ cōfidens in mea iusticia: sed de tua benignitate ac misericordia multa: qua linū fumigās nō extinguis: nec quassatū calamū cōfringis. Esa. xlij. Nō mihi ꝓueniat in iudiciū ꝛ cōdemnationē: quas aplꝰs cōminat oibus indigne accedētibꝰ: corpus dñi nō dijudicātibꝰ: discretionis iudicio hunc cibū ab alijs materialibꝰ ꝛ corporalibꝰ cibis nō discernētibꝰ/ per diligentē ꝛ ꝓcuiā suipsius ꝓbationē: ne mortui cibū sumant vite. De qua dispositiōe tam de necessario/ q̄ de cōgruo prerequisita: superius dictum est lectionibꝰ. vj. vij. viij. ꝛ. ix. ideo hic rescinditur. Sed pro tua pietate ineffabili/ qua me sola tua bonitate nullis meis meritis ad hūc gradum vocasti: ꝛ hactenus sustinuisti: ꝛ misericorditer ad penitētiā expectasti. Prosit mihi ad tutamentū mētis ꝛ corporis/ Hec sumptio tui corporis ꝛ sanguinis: vt scꝫ preseruet in futurū: ne mentē peccato cōsentiā. Aut per viā corporis ꝛ sensuū mortē anime intromittā: qua a te separatꝰ vtriusqꝫ mortem/ anime ꝛ corporis tue offensionis demerito/ mortē peccatoꝝ incidā pessimā ꝛ eternā. Sit mihi ad tutamentū mentis/ ne tuā presentiā gratiosam: quā sumere festino: vnq̄ peccatoꝝ sordibꝰ repellā: ꝛ corpis mēbra tibi ꝯsecrata arma peccati efficiam. Sed mente dulcedinē tuā degustās: in te semꝑ delecter: ꝛ corpore tibi famulās/ nulla lassitudine fatiger. Et ad medelā corpis ꝛ aīe ꝑcipiendā/ qḋ prestare velis o iesu christe. Qui viuis ꝛ regnas ꝛc. Sequitꝰ oratio tertia sumptioni premittenda.

Domine nō sum dignus

vt intres sub tectū meū: sed tm̄ dic ṽbo ꝛ sanabitꝰ aīa mea. ¶ F In precedēti oratione petiuit sacerdos/ vt manducatio dignissimi sacramēti sibi nō proueniat ad iudiciū ꝛ cōdemnationē: sed magis ad mentis corporisqꝫ salutē: Hic sciens summā sumēdi dignitatē eius: scꝫ qui in altis habitat: ꝛ tm̄ nō alta: sed humilia respicit: ad quē nō nisi
Esa. lxvi humilitate peruenitꝰ: ipso dicēte per ꝓphetā: Super quē requiescit spūs meus: nisi suꝑ humile ꝛ quietū/ ꝛ tremē
Jaco. iiij tē sermones meos. Nimirū sugbio resistit: humilibꝰ autē dat gratiā. Sequens quoqꝫ consiliū principis aplorum.
j. Pet. v. Humiliamini (inquit) sub potēti manu dei: vt vos exaltet in tēpore visitationis. Et ad tam dignā sumptionem exaltari mereatꝰ: seipsum humiliat: ꝛ omnipotēti manui vt saluet se subijciēs/ orat: Dñe nō sum dignus ꝛc. Verbū hoc sumptū est ex euāgelistis mattheo ꝛ luca referētibꝰ factū centurionis hois gētilis: qui cū magnus esset seculari potētia/ vtputa romanoꝝ officialis ad custodiā galilee in capharnaū delegatꝰ: qui volēs puero suo corporis sanitatē impetrare a dño: cuiꝰ miracula audierat: ac per hoc potentiā crediderat: se humiliauit: ꝛ indignū dñi corporali ꝑsentia iudicauit. Vñ nūcijs suis ꝓ eo dominū interpellātibꝰ: vt seruū suū sanare dignaretꝰ/ cum dñs rn̄disset: Ego veniā ꝛ curabo eū. Statim ipso iter arripiēti/ ꝛ domui sue appropinquāti ꝑ amicos suos remādauit: vt Luc. c. vij. scribit: Dñe noli vexari. Nō em̄ suꝫ dignus vt sub tectū meū intres: ꝓpter qḋ ꝛ meipsum non sum dignū arbitratꝰ vt venirē ad te: sed dic verbū/ ꝛ sanabitꝰ puer meus: Nā ꝛ ego sum hō sub ꝑtāte ꝛc. Hinc sumptū est ṽbū illud: vt sacerdos christū inuitaturus ꝛ sumpturus ad sanādū animā suā: suam indignitatē recognoscēs: dicat magna fide pariter ꝛ humilitate: Dñe nō sum dignus vt intres sub tectū meū. Nō sum dignus vt sumā te in interiora mea/ multis peccatoꝝ sordibꝰ abominabiliū. Dicat voce: ꝛ humilia de se sentiat corde. Est em̄ q̄ ne
Eccli. xix quiter se humiliat: ꝛ interiora eiꝰ plena sunt dolo. Tales non exaltat dñs: q humilē spiritu saluū faciet: ꝛ oculos sugboꝝ humiliabit. Ideo vt digne sumere dñm mereatꝰ in hoc sacramētali cōuiuio: recūbat mente in nouissimo loco: se oibus inferiorē recognoscēs: ꝛ tāto cōuiuio indignū: vt tandē audire mereatꝰ: Amice/ ascēde superius: et tūc obtineat gloriā corā simul discūbentibꝰ. ¶ G Nec difficile erit in veritate se indignū recognoscere tanti ministerij (alꝰ mysterij) participatiōis: si maiores se/ diligēter cōsideret seipsos valde humiliātes. Cōsideret inquā iohannē baptistā: cuiꝰ supra habita est memoria: q ab angelo prenūciatus ī vtero sanctificatꝰ est: a puericia extra tumultū hoim in heremo cōuersatꝰ: a christo suꝑ cūctos mulierū natos cōmendatus: nihilominus timuit baptizare dñm/ dicens: Ego a te debeo baptizari. Vñ de ipso ait ecclesia: Baptista cōtremuit: ꝛ nō audet tangere sanctū dei verticē: sed clamat cū tremore/ dicēs: Sanctifica me saluator. Attēdat mariā magdalenā: que tanto feruore christū diligebat: vt nō erubesceret inter epulas cōuiuantiū lachrymosam se ingerere: pedes dñi lachrymis irrigare: ac capillis tergere: ꝓpter qḋ a dño audire meruit: Dimissa sunt sibi peccata multa: qm̄ dilexit multum. ꝛ iterū. Remittuntꝰ tibi peccata. Nec tm̄ post christi resurrectionē pedes ipsiꝰ tangere ꝑmissa est. Quid igitꝰ magnū si sacerdos q̄ testimoniū de diligēdo deū nō habuit: q̄ nō sibi remissa petā a deo audiuit: q̄ ad fundēdū lachrymas est aridus: in diligēdo tepidus. in obsequio tardus: non modo tacturus pedes dñi: sed totū eiꝰ corpus comesturus: dicat cū vilitatis sue recognitiōe: Dñe nō sum dignꝰ vt intres sub tectū meū. Ecce petrus: cui dñs totius gregis sui curā cōmittere dignatꝰ est: ad pisciū capturā stupuit: ꝛ indignū se dñi presentia exclamauit/ dicens: Exi a me dñe: q hō petōr sum. Beatus q̄ marcus euāgelista: qui pre ceteris christi resurrectionē ꝛ regnum spiritusancto inspirāte descripsit: se tm̄ indignū tāto mysterio (alꝰ ministerio) sentiēs/ pollicē abscidit: vt reprobꝰ sacerdotio haberetꝰ: timens tractare corpus dñi in altaris sacramēto. Merito igitur sacerdos iohāne baptista impurior magdalena amādo tepidior: petro aplo dignitate inferior: euāgelista marco indoctior: dñicū corpus sumpturꝰ/ dicat corde ꝛ ore: Dñe nō sum dignus vt intres sub tectū meū. Non (inquam) sum dignus ex mea iusticia: ex mea preparatione: ex mea operatione: sciens a te dictū: Cum Lu. xvij. feceritis omnia que precepta sunt vobis/ dicite: quia inutiles serui sumus. Qḋ facere debuimus: fecimus. Et qui nec feci q̄ facere debui: sed in multis tua sanctissima precepta trāsgrediēs violaui: quō dignus esse potero: vt tu dñe creator totiꝰ mundialis machine/ intres sub tectum meū: domū cōsciētie mee: petis obscurātibꝰ tenebrosū: virtutū carētia ruinosū: vbi tue māsionis nō est locus. Nō em̄ delectaris habitare in tabernaculis petōꝝ: sed in tuis dilectoribꝰ/ patris bn̄placita semꝑ operātibus/ verbisqꝫ tuis obediētibꝰ: talibꝰ em̄ tui patrisqꝫ aduentū polliceri dignatꝰ es: ꝛ apud eos facere māsionē. Itē: Qui te Apocal. pulsantē audiūt: tibi cordis sui portas aperiunt: ad hos iij. intrare/ ac cū eis cenare ꝓmisisti. Sed q heu talis non sum: vere indignꝰ sum vt intres sub tectū meū. Sed quia petōres nō spernis: cū his em̄ cū in terra ambulares: vt sanares: māducasti. Nec ad te cōfugiētes repellis: sed et Mat. paruulos sinere ad te accedere p̄cepisti: Me petōrē: me xix. paruulū: quia indignū/ ne a facie tua ꝓijcias: sed tm̄ dic ṽbo/ qui verbū es patris coeternū. Dic ṽbo ṽtutis tue: quo dixisti paralytico: Surge ꝛ ambula: ꝛ cōtinuo surrexit sanus ꝛ ambulauit. Ita dic ṽbo: ꝛ sanabitꝰ aīa mea/ a morbis spūalibꝰ vitioꝝ. Tuū nāqꝫ dicere/ facere est: dicēte scriptura: Dixit/ ꝛ facta sunt oīa. Sana me dñe (orauit Hieremi. ꝓpheta) ꝛ sanabor. Sed dic verbo/ ꝛ sanabitꝰ aīa mea ꝑ xvij. te cibū saluiferū: qui cibꝰ es spūs/ nō carnis: cibus mētis nō ventris ¶ H Sed forte dicis: Nūquid suꝑ se exaggerat iudiciū: quo ꝓfitens se indignū/ nihilominus accedit ad corpus dñi sumendū: cū aplꝰs terribiliter clamet: Qui māducat panē hūc/ ꝛ calicē bibit indigne: iudicium sibi māducat. Aut ergo falso ꝓfitetur se indignum: ꝛ ita

professione

pfessione falsitatis vere indign⁹ reddit. Aut vere dicit: et
credit se indignū: ⁊ sic indigne manducat: perplexus ǵ est
māducādo/euadere nō potēs iudiciū dñi. Sȝ absit vt cib⁹:
q̄ dat vitā eternā mūdo: in oēm euētū mortē afferat accessu
ro. Ad hui⁹ igit replice solutionē/remēmorāda sunt supra
lec. vij. et. viij. exarata. Refert em̄ neqidē est/eē idignū hac
refectiōe: ⁊ indigne eā sumere. Siliter refert eē indignū in
ocl'is suis: ⁊ eē indignū i oculis dei nos diligētis. De pmo
simplr indign⁹ est: q̄ gr̄a dei caret: Nā q̄ gr̄a caret/ inimic⁹
dei est: mortu⁹ est: sȝ inimic⁹ nō est dign⁹ pane filiorū: ipo
Matth. xv. dicente: Nō est bonū sumere panē filioꝝ: ⁊ mittere canib⁹.
Neq̄ mortu⁹ deo dign⁹ est pane vite: neq̄ cib⁹ est mortuo/
rū: sȝ viuētiū. Pōt autē nō habēs grām ⁊ per hoc indign⁹/
sumere nō indigne: si post discussionē ac suīpsi⁹ pbationē
quā pcedere hanc sumptionē debere apl's docet: maneret
aliquod pctm̄ mortale nōdū dimissum: nec tm̄ a sumēte co/
gnitū. Cū ergo nemo delictorū suorū pfectā habet cognitio
nem nec memoriā/ dicēte pphetā: Delicta q̄s intelligit. Ab
occultis meis mūda me: ⁊ ab alienis parce seruo tuo. Hinc
q̄libet se indignū estimare habet/ tanq̄ nesciēs se dignum:
et tamē de misericordia dei presumēs pōt nō indigne acce/
dere: ita q̄ accedēdo nouū mortale nō cōmittat. Et p hoc
vtiliter ⁊ nō ficte orare: Dñe nō sum dign⁹ ⁊c. De scđo: Ne/
mo filiorū captiuitatis ade ex suis dign⁹ est pane angeloꝝ:
de quo Bern. ser. v. de dedicatione ecclesie late differit/ di.
Nōnunq̄ de aia mea cogitans: videor mihi in ea (fateor)
velut duo contraria inuenire. Si ipsam aiam put in se est:
et ex se est/ intueor: nihil de ea verius sentire possum/ q̄ ad
nihilū esse redactā: cū sit onerata pctis: obfusa tenebris: ir/
retita illecebris: pruriēs cōcupiscētijs: obnoxia passionib⁹:
impleta illusionib⁹: prona semp ad malum: in vitiū oē pro
cliuis. Postremo toti⁹ confusionis ⁊ ignominie impleta.
Nimirū si ipse quoq̄ iusticie nr̄e oēs ad lumē v̄itatis inspe
cte/velut pannus menstruate inueniunt. Iniusticie deín/
ceps quales reputabunt. Si lumē qđ in nobis est: tenebre
sunt: ipe tenebre quāte erūt. Facile est cuiq̄ nostrum si sua
pleni⁹ vniuersa ⁊ sine dissimulatiōe vestiget ⁊ iudicet sine
Gal. vj. acceptione psone: attestari p oia aplice veritati: ⁊ libere p
Job. vij clamare: Qui se putat aliq̄d esse cū nihil sit: ipe se seducit.
Quid est hō q: magnificas eū/ait fidelis ⁊ deuota confes/
sio: aut quid apponis erga eum cor tuum. Quid. Sine du
bio vanitati similis fact⁹ est hō. Ad nihilū redactus est hō:
Nihil est hō. Quō tn̄ penit⁹ nihil est: quē magnificat deus.
Quō nihil/ erga quē appositū est cor diuinū. Et infra: Tā/
q̄ nihil reputat homo in iudicio veritatis tue: sed non sic
Roma. iiij. in affectu pietatis tue. Nimirum vocas ea que non sunt: si/
cut ea que sunt: et non sunt. ergo quia vocas ea que non
sunt: ⁊ sunt/ quia vocas. Licet em̄ nō sint quātū apud se:
apud te sunt vtiq̄: iuxta aplum: Nō ex oḡib⁹: sȝ ex vocante.
Rom. ix Sic nimirū sic cōsolaris in tua pietate/ quēȝ in veritate tua
humiliasti: vt magnifice dilatet in tuis: q̄ merito angustia
ps. xxiiij tur in suis. Siq̄dē vniuerse vie dñi misericordia ⁊ veritas:
requirētib⁹ testamētū tuū ⁊ testimonia tua. Testamentum
vtiq̄ pietatis ⁊ testimonia veritatis. Et sequit ad proposi
tū: Lege hō in corde tuo: lege intra teipm̄ de teipo testimo
nia veritatis: etiā hac cōi luce iudicabis in te indignū. Le/
ge in corde dei testamētum qđ firmatū est in sanguine me/
diatoris: ⁊ inuenies q̄ longe aliud spe possidere/ q̄ re tene
re videris. Hec Bern. Sic ergo sacerdos cōsiderās se sm̄
se: in corde suo verissime indignū se proclamabit. Sed attē
dens q̄d in corde dei/ q̄ se magnificauit: redemit: dilexit: se
dignum sperare poterit: nō dignitate sua: sȝ illi⁹ dignatiōe.
Osee. xiij. Verūq̄ sit pphete verbum. Perditio tua ex te isrl': tm̄mō
in me auxiliū tuū. Deniq̄ btūs Job. c. xxv. ait: Nunq̄d iu/
stificari pōt hō cōparat⁹ deo: aut apparere mūdus nat⁹ de
muliere. Ecce luna etiā nō splēdet: ⁊ stelle non sunt mūde
in cōspectu eius. Que expōnēs btūs Grego. xvij. moral. §.
xxv. Nōnulli p donū spūs adiuti cōtra infirmitatē sue car/
nis erigūtur: virtutib⁹ emicant: signorumq̄ miraculis co/
ruscant: nullus tamē est q̄ sine culpa vitā trāseat: quousq̄
carnem corruptionis portat. Et sequitur: Nec sctā ecclesia
p lunā signata/ virtute ppria tot miraculis emicat: nisi hāc
supuenientis grē dona pfundāt. Nec singuloꝝ bene viuen
tiū stellarū noie designatorum/ mētes a peccatorū maculis
mūde sunt: si remota pietate iudicent: q: apud districti iu/
dicis oculos/ sua vnūquēq̄ corruptibilitas inquinat: nisi
hanc quotidie grā parcens tergat. Electorū quippe anim⁹
prodire ad libertatē iusticie nitit: sed adhuc cōpede infirmi
tatis tenet. Et culpas quidē subigere pfecte desiderat: sed
quousq̄ corruptioue carnis astringit: eiusq̄ vinculis etiā
cū nō vult: ligat. Hinc itaq̄ colligat quāto pctōrum pon/
dere pressi sunt: qui contra hec decertare negligunt: si ple/
ne culpā nec illi superant: qui cōtra hāc viriliter pugnant.
Unde postq̄ dictū est: Ecce luna non splendet: ⁊ stelle nō
sunt mūde in cōspectu ei⁹: protinus addit: Quanto magis
homo putredo: ⁊ fili⁹ hōis vermis. Hec Grego. ¶ J Cō
siderās itaq̄ sacerdos se esse creaturā: ⁊ vas luteum figuli:
eūq̄ q̄ in sacramēto oculis subiecto (quē ⁊ nūc sumpturus
est) cōtinet: esse creatorē ⁊ figulū: sese esse finitū et pene ni/
hilū: illū vero simpliciter ifinitū: ⁊ omnib⁹ incōparabiliter
puriorē. Etiā si seraphica puritate arderet: verissime diceret:
Dñe non sum dign⁹ vt intres ⁊c̄. Rogatq̄ attenti⁹ quod se
quit. Sed tm̄ dic verbo ⁊ sanabit spirit⁹ me⁹. Tm̄ dic v̄bo:
hoc est/ teipso: q̄ verbū es patri eterno coeternū: per quod
facta sunt omnia. Vel dic verbo virtutis tue/ quēadmodū Job. v.
dixisti paralytico: Surge tolle grabatū tuum: ⁊ ambula. ⁊
cōtinuo surrexit ⁊ ambulauit. Sic dic verbo ⁊ sanabit spi/
ritus me⁹ a morbis spiritualib⁹ peccatoꝝ. Tuū nāq̄ dicere
facere est: Dixit/ ⁊ facta sunt: ait ppheta regi⁹ vt supra. Ve/
rum ad mūdiciā cordis/ qua mēs digna fiat habitatio hui⁹
sacrificij salutaris: non sufficit hec orare: sed et necesse est se
purgare: ⁊ posseten⁹ ad tāti regis susceptionē/ mētis domi
ciliū adornare: sm̄ illud Eccl'ie: Adorna thalamū tuū sion/
speculatrix anima: ⁊ suscipe regē christū. Quod quomodo
fieri habeat ppe pncipiū hui⁹ operis lectionib⁹. vij. viij. ix.
et alibi diffusi⁹ declarat: Preter quas adhuc addi possunt
manuductiōes figurales/ ad bonā dispositionē cōmunica/
turū informātes: que lati⁹. s. lec. lv. tacta sunt: ibi requirā
tur. Possum⁹ ponere exēplariter vnā: ⁊ ad hui⁹ similitudi/
nem cetera mysticētur. Inter ceteras figuras satis expressa
fuerat esus agni paschalis: de quo scribit Exo. xij. cū suo ri
tu. Vn̄ ait dñs moysi ⁊ aaron/ vt preciperēt populo de esu
paschalis agni. vn̄ ⁊ ait moyses: Sumēt de sanguine agni
⁊ ponēt sup vtrūq̄ postē: ⁊ in suplīminarib⁹ domoꝝ/ i quī
bus cōedent illū. Et edent carnes nocte illa assas igni: et
azymos panes cū lactucis agrestib⁹. Nō cōedetis ex eo cru
dum quid: nec coctū aqua: sȝ assum tm̄ igni. Caput cū pe/
dibus ei⁹ ⁊ intestinis vorabitis: nec remanebit quicq̄ ex eo
vsq̄ mane. Si quid residuū fuerit: igne cōburetis. Ubi et
addit: Sic aūt comedetis illū. Renes vestros accingetis.
Calciamēta habebitis in pedib⁹: tenētes baculos in mani
bus: ⁊ comedetis festinanter. Et infra: Ois alienigena nō
comedet ex eo. Ois aūt seru⁹ emptitius circūcidetur et sic
comedet. Aduena ⁊ mercēnari⁹ nō edent ex eo. In vna do
mo comedetis: nec efferetis de carnib⁹ eius foras. Nec os
illius cōfringetis. ¶ L: Hec exponēdo psequit beatus
Grego. in homel. sabbati in hebdo. paschali di. Hec oia ma
gnā nobis edificationē pariunt: si fuerint mystica interpre
tatiōe discussa. Agn⁹ ille paschalis christ⁹ est sm̄ illud apli:
Pascha nr̄m xp̄s est: itaq̄ epulemur nō in fermēto veteri: j. cor. v.
neq̄ i fermēto malicie ⁊ neq̄cie: sȝ in azymis sinceritat̄ ⁊ ve
ritat̄. Ab hui⁹ agni esu arcet alienigena. i. a fide extrane⁹: vl'
in fide hesitās. Admittit seru⁹ emptus pcioso hui⁹ agni san
guine: dū tn̄ fuerit circūcisus: hoc est/ a carne pcti emūdat⁹
per verā cōtritionē ⁊ cōfessionē peccatorum. Precludit rur
sus aduena ⁊ mercennarius. Aduena. i. nouiter ad fidē cō/
uersus: nondū potens capere altissima huius sacramenti:
et nec potens discernere corpus domini. Vel aduena noui
ter peccare desinēs: qui nec digni sunt cibū istū suauissimū
degustare. Quod maxime attendere habent sacerdotes il

li/quorum vita scādalosa est pplo. Vespere ebrij: vitio car-
nis/aut alterius pcti macula irretiti: mane supficiali cōfessio
ne pmissa/currunt ad altare: agnū dei immaculatū deuo
raturi: deū inhonorātes: populum celebrādo scandalizan-
tes: ⁊ seipsos misere in laqueos perditionis precipitantes:
non attendentes/ꝙ fm doctrinā diuini Dionysij de eccle-
siastica hierar. ca. iij. eos qui in penitētia sunt. i. nondū con-
gruā cōmissis pctis satisfactionē impleuerūt: ab hoc mini-
sterio arcēdi sunt: q̄ licet a contraria vita discesserint: non-
duz tñ imaginū ipsius habitu altius impresso caruere: ⁊ necdū
amore diuino atqȝ purissimo purgati sunt. Non illi de san-
guine agni postes linūt: Nā tūc in vtroqȝ poste agni san-
guis ponit: qñ sacramētū passiōis illius cū ore ad redēptionē
sumit. Ad imitationē quoqȝ intēta mēte cogitatur. Nā qui
sic redēptiōis sacramentū accipit: vt imitari passionē illius
nedū velit: in vno poste sanguinē ponit: Qui tñ etiā in sup
liminaribus domus ponēdus est: que intētio cogitatiōis ad
imitationē passionis dñice est dirigēda. Siquidē domus ha
bitationis nostre mens est: in qua p cogitatiōes habitamus.
Intētio vo supliminare est: que cum in dñica passione figi
tur: supliminare agni sanguine tingit. Carnes autē agni
crude comedende nō sunt p malā fidē de sacramēto: nec co
cte aqua per inanē philosophiā scīarū ⁊ curiose sapientie:
Sed asse tñ igne. i. affectu feruido/spūssancti igne accen-
so. Caput cū pedibus vorabitis/pfitendo diuinitatē in chri
j. Cor. xj sto altissimā: que locū capitis tenet: fm illud apli: Caput
christi deus. ⁊ ipsius terrenā humanitatem. Hi pedes calceati:
Job. j. quorū corrigiam iohannes soluere se clamauit indignum.
Os nō confringetis ex eo violētia perscrutationis/et sup-
uacue inquisitionis. Totū qd comedi nō pōt p intelligen-
tiā: igne spūssctī cōburetis p venerationē amorosam. Sed
sola redemptoris nostri percepta sacramēta/ad verā solen-
nitatē mētis nō sufficiunt: nisi eis et bona opa adiungant.
Quid em̄ prodest corpus ⁊ sanguinē illius ore percipere (ait
Grego.) et eis peruersis moribus cōtraire. Unde subditur:
Et azymos panes cū lactucis agrestibus. Panes azymos si
ne fermēto comedit: q̄ recta opa sine corruptione vane glo
rie exercet: q̄ mandata misericordie sine admixtione pecca-
ti adhibet: ne peruerse diripiat: qd quasi recte dispēsat. La
ctuce vero agrestes valde amare sunt: cū quibus sumēdus il
le est agnus. Amara. s. cōpūctione: qua nos p pctis nostris
affligimus: quatenus ipa amaritudo penitētie abstergat a
mētis stomacho peruerse humorē vite. Sz et intestina mā-
ducari debent: hoc est/verborū illius mystica ⁊ occulta man
data: que tunc voramus: cū verba vite cū auiditate sumimus.
In quo deuorationis verbo/q̄d aliud (ait Grego.) ꝙ pi-
gritie nostre torpor reprehendit: q̄ eius verba ac mysteria p
nosipos nō requirimus: et ab alijs audimus inuiti. Nō rema-
nebit ex ipso aliq̄d vsqȝ mane: q: eius dicta sunt magna so-
licitudine discutiēda: quatenus prius ꝙ dies resurrectionis
appareat: in hac presentis vite nocte oīno illius mādata intel
ligēda et operādo penetrent. ¶ L Sz q: valde est diffi-
cile/vt omne possit sacrū eloquiū intelligi: ⁊ omne eius my-
steriū penetrari: recte subiungit. Si q̄d aūt remāserit/igne
cōburetis: qd tunc facimus: cū ea que de incarnatiōis eius my
sterio intelligere nō possumus: ptāti spūsscti humiliter re-
seruamus: vt nō supbe quis audeat vel cōtemnere vel denū
ciare/qd nō intelligit: sed hoc igni tradit: cū spirituisancto
reseruat. Sequit: Sic aūt comedetis: Renes vestros accin
getis p castitatē. Nā q̄ pascha comedit: corruptioni carnis
p vitia nulla subiaceat: voluptatē edomet: carnē luxuria re
stringat. Calceamēta habebitis in pedibus: exēpla preceden
tiū ac defunctorū patrū/opa nostra quibus ad vitā currimus/in
struamus ⁊ mortuorū vitā cōspiciētes/nostra vestigia a pcti
vulnere custodiamus. Tenētes baculos in manibus/fctē scz
spei: cōfidentes in protectione altissimi. Et comedetis festi
nantes. i. cū auiditate ad patriā anhelantes. Nemo in huius
vite itinere torpeat: ne in patria locum perdat. Nemo ad
apperenda studia moras innectat: sz cepta perficiat: ne mi
nime liceat implere/quod inchoat: qr pascha. i. transitus dñi

est. Est em̄ sacramentum illud viaticū: in cuius fortitudine
ambulatur in terrā pmissionis. Sic ergo manducaturus
sit dispositus: vt transire sit paratus: exire non formidet ab
huius exilij carcere: in quo detinet vt captiuus: sed amore ce
lestis patrie aio anhelet ad gloriā celestis hierlm nobis cer
tissime repromissam. Hic suo modo alie huius sacramenti
figure mystificari possunt ad accēdendū affectū ad huius sa-
cramēti reuerentiā ⁊ honorē. Verū hic aliqua tangunt: que
reqrunt de necessitate ad dignā sumptionē: q̄dā de ꝯgruo:
quoꝝ discretionē supra lec. vij. viij. ⁊. ix. inuenies distinctā.

Panem celestem accipiaz

et nomen dñi inuocabo. ¶ M Post sui humiliationē
ac indignitatis recognitionē/sacerdos nō velut desperās:
sed spe diuini adiutorij/p subiunctā petitionē inuocati: q̄
hoc salutis sacrm in remediū ⁊ nutrimētū pctōribus cōuertere
se cupiētibus disposuit: se erigēs ad sumēdū hostiā salutarē/
dicit hāc orōnē qrtā: Panē celestē accipiā. Panē celestē nō
factū de terre frumēto: sed de sanguine virgineo: nō pistuz
in fornace p ardorē ignis: sz coctū p feruorez dilectionis in
ara crucis. Panē celestē reficiētē angelos in beatitudine. Pa
nē de celo descēdentem: vt nutriat mentes pauperū suorū/
in hac miseria ad celos aspirantiū. Accipiā/sperās in boni Job.
tate dñi: confidens in ipsius dignificatione: qui solus po- xiiij.
test facere mundū de immūdo conceptū semine: et de lapi Math.
dibus filios suscitare abrae: q̄ paruulos in oculis suis ma- iij.
gnificat: eos vtiqȝ paruulos: q̄ non in sua virtute cōfidunt
sed se totos in sui adiutoriū proijciunt. Nam et btūs Aug.
de cēturione (cuius supra habita est mentio) loquitur. Dum
(inq̄t) se centurio tātū vilificaret: vt diceret se indignū chri
stum sub tectū suū suscipere: confidentiā suā in christum ia
ciens: vt salutē suo seruo prestare absens potuisset: christus
eum dignificauit: ⁊ sub tectū sui cordis introiuit: ipsum in
fide illuminās ⁊ inflāmans. Cur ita. vt latius crederet chri
stū sanasse infirmos: mundasse leprosos quos nō vidit: ꝙ
iudei qui diuersa miracula ab ipso facta experimētaliter di
dicerūt. Accipiam et ego sacerdos a dño adhuc in mundo
peregrinus/panē celestē: vt in ipius fortitudine ambulē vsqȝ
ad dei montē. Accipiā ego egrotus et infirmus panē cele-
stem/cor hois roborantē: vt a morbis cunctis merear pre-
seruari. Accipiā panē celestē ego famescēs et esuriēs: quem
qui gustauerit: nō esuriet in eternū. Accipiā ego inquietus
et anxius panē celestē: qui cor stabilitat: ⁊ turbidos fluctus se-
dat. Accipiā claudus et debilis panē celestē: inuitatus a re
ge magno ad cenam: ad quā debiles et claudi sunt introdu
cti. Et nomen dñi inuocabo: cū christo cenā in pane isto ce
lesti faciēs: vt misericordiā mihi exhibeat nūc habitās in ce
lis: quēadmodū exhibuit secū cenantibus habitans in ter
ris. Hoc ipsum em̄ vt faciat/querit: Ego (inq̄t) sto ad ostiū Apocal.
foris pulsans: si quis audierit vocē meā: et aperuerit mihi iij.
ianuam: intrabo ad illum ⁊ cenabo cū illo: et ipse mecum.
Cenabat christus apud petrū ⁊ iohannē et iacobū: vbi so-
crus petri tenebat magnis febribus. Imperauit febri chri Math.
stus: et surrexit cōtinuo socrus ⁊ ministrabat eis. Inuoca- viij.
bo et ego nomē dñi sup me: vt christus cū quo ceno: immo Mar. j.
quē manduco: pellat a me febres spirituales: cōpescat a me Lu. iiij.
ardorē innaturalem carnalium delectationū: fuget calorē
amoris mūdani: vt cor meū reformet ad calorem naturalē
amoris dei. Conuiua fuit christus in hoc sacramēto cōtēnus
apud mattheū: murmurabat iusticia falsa phariseorum: vi
dēs misericordie fontē cum pctōribus manducantez. Sed Math.
cōfusa est vera dñi iusticia/dicēte: Nō veni vocare iustos: ix.
sed pctōres. Inuocabo ⁊ ego nomen dñi: vt me pctōrez in
ter suos electos vocet: ⁊ patri reconciliet. Māducauit itē Lu. vij.
cum simone pharisco christus: hic sub specie panis velatus:
et ecce mulier que erat in ciuitate peccatrix: attulit alaba-
strum vnguenti: et cepit lachrymis rigare pedes eius: ca-
pillisqȝ suis tergere ⁊ perungere. Judicatus est a pharisco
dominus: quasi ignorans que et qualis esset mulier que
tangebat eum; quoniaz peccatrix erat. Sed cōtempto pha

risseo/mulieri domin⁹ dixit: Mulier fides tua te saluā fecit.
Nihil ego cōtra dominū in sacramēto ad me peccatorē ve-
nientē infideliter murmurabo: sed nomen ipsius intra me
inuocabo: vt in fide qua panē celestē accipio: saluum me fa-
Luc.xix. ciat nūc ꝛ in futuro. Intrauit christ⁹ sub his specieb⁹ corpo-
raliter cōtentus in domū zachei/cū videre cupiētis. Et ob
hoc arborē sycomorū ascendētis: murmurantib⁹ nōnullis ꝙ
ad hominē pctōrez diuertisset. Sed ait dñs zacheo: Quia
hodie huic domui salus facta est. Et ego de aduētu dñi gau-
dens/nomenqꝫ ei⁹ inuocabo: vt fiat salus anime mee ꝗ ipse
sum: ꝗ venit querere ꝛ saluū facere quod perierat. Cenauit
Lu.xxij. tandē exiēs ex hoc mūdo cū discipulis suis/ꝗb⁹ ꝛ dixit: Dis-
pono vobis/sicut ꝛ disposuit mihi pater me⁹ regnū: cōmit-
tens vt sacramēti hui⁹ cōsecrationē ꝛ cōmunionē in sui me-
moriā frequētarēt di. Hoc quotienscūqꝫ feceritis in mei me-
Matth. moriā facietis. Nō me cū iuda traditore a discipulorū cōsor-
xvj. tio exeūte a dño separabo: sed nomen dñi inuocabo: vt hec
sacratissimi corporis sui māducatio sit mihi ad regnū suum
preparatio salutaris. ¶ N Dis itaqꝫ a sacerdote platis-
siccas particulas duas i patena collocatas/ immediate vel
mediāte patena in man⁹ ad ꝑlationē statim premisse oratio-
nis/ Panē celestē accipiā/receptis: inclinato paulisper cor-
pore/sacerdos subsistit: et omnes suas cogitatiōes quantū
possibile est vniendo/deuote se recolligit. Et sicut corpora-
les oculos ad species ꝛ formas sacramēti exteriores dirigit:
Sic oculos fidei interiores/ad dñm nostrū iesum christum
sub visibilib⁹ specieb⁹ cōtentū: eiusqꝫ sacratissima passionis
ꝛ redēptionis nostre mysteria: cui⁹ in hac sumptiōe memo-
ria principalissime recolit (vt dictū est lec.xxxvj.) cōuertat:
prout deuotio propria/ꝛ sancti spiritus vnctio docuerit me-
ditando. Cui⁹ exēplū aliquod ponere nō estimo omnino in-
utile. Poterit ergo sacerdos intra se nulla voce emissa cogi-
tādo dicere: Eya misericordissime dñe iesu christe: eterni pa-
tris vnigenite fili: vn⁹ cū eodē patre et spiritusancto verus
cōsubstātialis ꝛ naturalis de⁹: ꝗ pro peccatorū salute ex infi-
nita charitate tua carnē sumere: inter homines apparere: et
triginta trib⁹ annis grauiter laborare: et multipliciter fati-
gari dignat⁹ es: ꝛ tandē amarissima passiōe/ꝑciosissimi san-
guinis effusiōe/ac morte turpissima/nos a morte perpetua
peccatis ꝛ penis liberare. In cui⁹ saluberrime passiōis me-
moriā/te presentē his specieb⁹ exhibere: teqꝫ cibū anime no-
stre ac pign⁹ salutis eterne tradere voluisti: Respice in hac
hora in me peccatorez indignū: purga ꝛ sanctifica me: vt te
deū meū creatorē ꝛ redemptorē merear digne sumere. Bre-
uius quidē vel longi⁹ ꝑut gratia ministrabit. Et more quo-
Luce rundā pect⁹ tundēs/addat: De⁹ ꝓpiti⁹ esto mihi peccatori.
xviij. Quo verbo publican⁹ oculos ad celū leuare nō audēs/ re-
missionē suorū meruit peccatorū. Dicēs aūt de⁹/ intentionez
dirigat ad cōtentū in sacramēto christū: et latria cū adoratiōe
cū magna reuerētia/deuotiōe/timore ꝛ charitate: mētisqꝫ af-
fectione ac desiderio/sacrosanctuz dñi corp⁹ sub duab⁹ illis
particulis cōtentū: pro sua ac toti⁹ ecclesie salute sumat. Su-
mat aūt nō masticādo dentib⁹: ꝑpter euitandū periculū/et
sacramēti irreuerentiā: ne forte aliꝗd sacramēti herēs denti-
bus/post incaute expuat: vel aliis cōmunib⁹ cibis misceat:
sed humectatis in ore specieb⁹ reuerēter glutiēdo traijciat.
Ipso vero in ore pro sua humectatione manēte/ sic poterit
meditari. Ueni in animā serui tui deus meus ꝛ dñs meus:
meqꝫ tibi icorporare digneris: vt mihi mori: tibi soli merear
viuere. Hec aūt non dico quasi necessario sic fieri debeat ex
ecclesie ordinatione vel statuto: neqꝫ per hec contempla-
tionis ac deuotionis exercitia in prompto habētes infor-
mare presumens: sed pro quodam exemplo grosso pro ru-
dibus et nondum in spiritualibus deuotionibus assuetos
interserere curaui.

¶ Lectio.lxxxiiij. A

S Umpto venerabili
sacramento sub speciebus panis de manibus
vel patena/sacerdos dicit:

Corpus domini nostri ie-

su christi custodiat animā meā in vitā eternā. ¶ Premissis
orationib⁹ cōmunionē precedentib⁹/sequunt due inter cō-
municandū dici sol tc: Quarū prima respicit perceptionez
sacramēti panis: Alia ꝑceptionē sacramēti sanguinis: ꝛ ꝭm
hoc diuidit illa pars: Quia em̄ primo sumit christ⁹ sub spe-
ciebus panis: ideo premittit primo oratio specialiter pro sa-
lute obtinēda ex perceptione dominici corporis. Scdo idē
sumit sub specieb⁹ vini: ideo premittit scda oratio pro obti-
nenda salute ex perceptiōe sanguinis/ibi: Quid retribuaz.
¶ Quoad ꝑmū orat sacerdos: Corp⁹ dñi nostri ꝛc. Corp⁹
dñi pro expiatiōe peccatorū toti⁹ mūdi in ara crucis immo-
latum. Corp⁹ dñi ex dignatissima bonitate dei/pro viuifica-
tione mūdi sub sacramēto altaris xp̄i fidelibus ministratū.
Corp⁹ dñi nostri iesu christi/a me ꝑ eterna beatitudine ca-
pescēda fideliter et sacramētaliter manducatū. Custodiat/
in vnitate fidei catholice: ne mysteria altissima hui⁹ veri cor-
poris christi cogitās ꝛ nō capiēs/ab vnitate corporis christi
mystici ꝑ infidelitatē recedā. Quēadmodū quidā ex christi
discipulis dū sacratissima quedā ꝛ ardua de corpore christi
ab ipso dei patris sapiētia increata audierūt: ab ei⁹ magiste-
rij doctrina retro abierūt/dicētes. Dur⁹ est hic sermo. Quo- Joh.vj.
modo pōt nobis hic dare carnē suā ad manducandū. Per
quod certe ab vnitate ecclesie se presciderunt: qꝛ in heresim
ex verbis saluatoris scādalizati prolapsi sunt: vt dicit beat⁹
Aug. in expositione pꝰ. Custodiat (inquaz) rursus corpus
dñi manducatū/animā meā/a prolapsu in peccatuz: ne in
detestanda ingratitudine abeā de mensa dñi/inferendo cō-
tumeliā christo cum iuda proditore nequissimo. Custodiat
demū corp⁹ dñi nostri iesu christi a me sumptū: in vita ꝛ ro-
bore spirituali animā meaz: vt cibatus et roborat⁹ hoc cibo
nobilissimo/ cōtinuo robustior ꝛ potentior fiam ad exercē-
duz opera vite: vt quoqꝫ in me extinguat fames ꝛ sitis car-
nalium desideriorū: et exciteē cōcupiscētia gaudiorū eternorū:
per ꝑgustationez dulcedinis: que cōcedit corp⁹ illud digne
sumentib⁹. Subdit ab aliquib⁹: Et perducat animā meaz.
Perducat potenter preseruando ab incursione malignorū
spirituū: qui exeūtes de hoc mūdo cōsueuerūt acrius infe-
stare. Animā meā in hora exit⁹ mei ex hoc scl'o. Animā meā/
cuius est cib⁹ spiritualis eā nutriens/roborans ꝛ cōfortās:
nō ꝭm suam essentiā siue substātiā: sed ꝭm dona spiritualia
ꝛ gratiā: que donat anime in digna corporis christi mādu-
catione. In vitā eternā: hoc est/in eternā beatitudinē: quē-
admodū heliā panis ministratus ab angelo confortauit: in iij. Reg.
cui⁹ fortitudine ambulauit vsqꝫ ad montē dei. Quēadmo- xix.
dum ꝛ panis qui de celo descēdit: perduxit populum israel
per desertū vsqꝫ ad terrā ꝑmissionis. Ita oro o dñe/ vt hec
esca celestis sit meū verum viaticū ducēs me per desertum
hui⁹ seculi/ad supernā patriam fidelibus repromissam. B

Quid retribuaz domino

pro omnibus que retribuit mihi. Calicē salutaris accipiaz:
ꝛ nomen dñi inuocabo. Laudans inuocabo dñm: ꝛ ab ini-
micis meis salu⁹ ero. ¶ Ista est scda oratio que premittit
calicis sumptioni. Sicut em̄ sacerdos volens suscipere cor-
pus domini sub panis specie/premisit orationē pro sua hu-
miliatione: recognoscendo suā indignitatem ad dignissimi
corporis perceptionē/dicens: Domine nō sum dignus ꝛc.
Ita procedens ad sumptionē sacratissimi sanguinis christi
sub specieb⁹ vini/pro sui humiliatione indignitatē suā ite-
rum recognoscit: fatendo se nihil habere ex proprio: quod
domino possit ꝑ tanto beneficio prestito retribuere/dicēs:
Quid retribuaz domino. Et diuidit in tres particulas. In
prima recognoscit sacerdos suaz insufficientiā retribuendi
pro acceptorū beneficiorū collatione. In scda ostendit grati-
tudinem in accipiendo domini beneficiū/ cuz sui nominis
laude ꝛ inuocatione/ibi: Calicē salutaris. In tertia ostēdit
suā confidentiā quā habet ex virtute dati beneficij in nocū-
morum preseruatione/ibi: Et ab inimicis meis. ¶ Quoad

primū dicit: Quid retribuā domino. quasi di. Quid ego ci
nis ꝛ puluis/plasma et figmentū cōditoris/homo vilis et
fragilis/vacuus virtutib⁹/plen⁹ vitijs. Quid retribuam
mercedis et premij de meis vitib⁹: de meis bonis: de meis
possessionib⁹/dn̄o vniuersorum: cui⁹ est terra ꝛ plenitudo
eius: orbis terrarū et vniuersi qui habitant in eo. Qui bo
norū meorū nō indiget: qui diues est in omnes: q̄ nec diti
or ex per me sibi oblatis cōstituit: nec si omnia sibi subtra
xero: pauperior efficit. Immo vero cui sicut nihil subtrahi
pōt (ipso dicēte: Quia oia dedit pater in manu eius. Joh.
xvij) ita nec addi quicq̄ potest: q: in ei⁹ ditione cūcta sunt
posita. Hester. xiij. Pro oibus/beneficijs scz: quorū nume
rus et immēsitas modū superat ꝛ sensum. Quis enī cogita
re poterit trinitatis opa sup nos ab initio mūdi vsq̄ in finē:
vt videat q̄ sollicita fuerit illa maiestas: cui administratio
pariter ꝛ gubernatio seculorū incumbit: ne nos perderet
in eternum. Et potēter quidē oia fecerat: ꝛ sapiēter oia gu
bernabat: ꝛ vtrarūq̄ rerū tā potētie q̄ sapiētie/signa mani
festissima tenebant in creatione ꝛ gubernatione machine
mundialis. Sed nec latere potuit bonitas: cum oia hec gu
bernatio ad hominis vtilitatem tendebat. Respice inquit
venerabilis hugo de arra aie. Respice vniuersum mundū:
et cōsidera si aliqd sit in eo qd̄ tibi non seruiat. Ois natura
ad hunc finē cursum suū dirigit: vt obsequijs tuis famule
tur: et vtilitati deseruiat: tuisq̄ oblectationib⁹ pariter ꝛ ne
cessitatibus fm affluentiam indeficientē occurrat. Hoc ce
lū: hoc terra: hoc aer: hoc mare/cum his que in eis sunt vni
uersis/explere nō cessant. Hoc circūitus tēporū annuis in
nouationibus ꝛ rediuiuis partubus antiqua innouans: di
lapsa reformans: cōsumpta restaurās: pastu perpetuo sub
ministrat. Magna sunt hec q̄ domin⁹ tribuit sustentando
corpori: sed multo maiora impendit saluande anime q̄ pe
rierat. Qd̄ dedit mihi pater maius oib⁹ est. inq̄t. ꝛ hoc ipm
p me ac ceteris oib⁹ dedit. q̄d hoc. Seipsuz dedit. Neq̄ enī
a se est fili⁹: sed a patre qui essentiaz infinitā oibus maiorē
dedit. Et quomō se dedit: Audi Bern̄. in ser. ij. de penteco.
Verbum dei (inq̄t) in sublimi cōstitutū: vt ad nos descen
deret ppria benignitas inuitauit: misericordia traxit: ve
ritas qua se pmiserat venturū cōpulit: puritas vteri virgi
nalis suscepit: salua v̄ginis integritate potētia eduxit: obe
diētia in omnibus deduxit: patiētia armauit: charitas ver
bis ꝛ miraculis manifestauit: ac vitā suā p singulos etatū
gradus/infantie/pueritie/adolescētie/iuuētutis nobis de
dit. Adijciēs mortem/resurrectionē/ascensionē/ac spūssan
cti missionē: vt sua cōceptio mūdet nostram: sua vita instru
at nostrā: mors sua destruat nostrā: resurrectio sua p̄cedat
nostrā: ascēsio sua preparet nostrā: missus spiritus suus ad
iuuet infirmitatē nostrā. Ut quoq̄ hec omnia in perpetua
maneāt memoria: ꝛ in effectu atq̄ fructu noua: etiā seipsuz
in cibū nobis tradidit in viuifico sacramēto: quo oim pre
missorū bonorū recētī efficacia aiam nutrit: reficit ꝛ impin
guat. Illa sunt bona ineffabilia: que vt breui verbo cuncta
cōcludam inquit Bern̄. Nihil meli⁹ inuenire poterat/ vn
de nos redimeret sapiētia dei/in omni sapientia sua. Nam
omnia tribuit trinitas bn̄dicta. Pater vt seruū redimat: fi
lio non parcit. Filius seipsum libētissime tradidit: ꝛ ipse spi
rit⁹ postulat p nobis gemitib⁹ inenarrabilib⁹. ¶ E. His
omnibus cōdigne respōdere sacerdos nō valēs/ recte ait:
Quid retribuā dn̄o pro oib⁹/scilicet bonis/que retribuit:
nedum oibus generaliter in his que p̄dicta sunt: sed ꝛ spe
cialiter mihi. Mihi inquā in mei sue creature benigna cō
seruatione: in longanimi mee cōuersionis expectatione: in
boni propositi inspiratione: in sacramentorum suorū admi
tione: in eucharistie suauissima refectiōe. Retribuit inq̄t:
Retributio actus est eius qui ab alio beneficium aliquod
accipit: quod retribuendo per aliud recōpensat. Sed quid
ego tribui dn̄o/ vt bona illa magnifica retribueret et mihi.
Si boni quid cogito sibi rependere: ab ipso immittitur co
gitatio: quia non sumus sufficientes aliquid cogitare a no
ij. cor. iij bis/quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex deo est. Si bo
ni quid operatus sum vt sibi retribuerem: id recepi eo do
natore. Omne nāq̄ datū optimū: et omne bonū perfectum Jaco. j.
desursum est/descedens a patre luminū. Si sibi seruiēdo/
mandata sua executus sum: nullū pfectum sibi attuli/ipo
teste: Cū feceritis quecūq̄ p̄cepta sunt vobis dicite: Inuti Lu. xvij
les serui sum⁹. Et breuiter quecunq̄ bona obtuli/ab eo re
cepi: nō ipse donaui. Quid habes quod non accepistis/ait j. cor. iiij
apostolus. Quid igit dedi dn̄o pro his que retribuit mihi:
Nihil pfecto ex me: nihil meū reperi: nihil propriū possedi.
Unū est quod preter te habeo o dn̄e: scz pctm̄. Huius tu nō
es autor: sed ego peccator. Tu mihi id nō tribuisti: sed ego
sine te id perfeci. Sine te factū est nihil. ait iohannes. Nihil
id est peccatū: fm glo. btī Aug. Retribuisti igit mihi hec/
et alia innumerabilia bona pro meis malis: p meis pctis.
Nihil erā/qd̄ ē malū entis puatio. Et me bonū aliqd̄/ens
aliqd̄ fecit tua potētissima creatio. Peccaui i adā tui māda
ti p̄uaricatore: et me redemisti in xp̄o perditorū saluatore.
Peccaui in meipo ex peruersa mea volūtate: nec statim me
perdidisti ex tua benignitate. Peccaui/ ꝛ malum corā te fe
ci: et tu ignouisti/ac penitētiam inspirasti. Defeci: esuriui: ꝛ
sitiui ex viriū mearū tenuitate: tu me pauisti ꝛ potasti pro
prio corpore ꝛ sacratissimo tuo sanguine. Ecce soli in me de
fectus inueniuntur: ꝛ nō nisi bona excellētissima retribuū
tur: bona ergo pro malis que meruimus/ tribuuntur: q̄s
pro malis punire poterat/bonis suis obruebat: nō tamen
bona ista nostra mala meruerunt. Sed quomodo retribuū
tur: aut cui merito/si non meo. Meis enim meritis nō bo
na debent: sz pena. Certe merito dn̄i/mei qui prior dilexit
nos: et quia dilexit/male meritis nostris suo merito bona
cuncta cōpensauit. Sic retribuit. i. iterum tribuit gratiam
pro gratia. Gratiam iustificationis gratis omnino tribuit/
qua mereri poteram⁹: et pro gratia qua iustificati sumus et
opera meritoria egimus/gratiam vberiorem/ qua crescere
m⁹/ roboraremur/ magnificaremur/retribuit. Quid igit.
Nunquid hos defectus meos iterabo/tanta recipiens bo
na. Absit. Impie ꝛ inique volūtatis est/mala p bonis retri
buere. Quid igitur retribuā: qui nil pprij nisi defectus ha
beo. Certe ne laqueis ingratitudinis irretiar: beneficium
a te gratis prestitū/gratus recipiam: ꝛ ad dandū beneficia
ampliora te prouocabo. Nam Cassio. teste: Spem de futu
ris beneficijs recipit: qui transacta beneficia recognoscit.
Inuitat ad magna: qui grataner accipit modica. Accipiā
igitur beneficiū domini magnū cū magna gratitudine: qd̄
accipiendū instituit ex magna charitate. Hinc sequitur secū
da pars presentis orationis. ¶ D. Calicem salutaris ac
cipiam. Accipiam/sitibundus et ex defectu humoris gra
tie: et roris benedictionis diuine. Calicem/vt inde refocil
latione capiam: ne ambulans iuxta fontem huius liquoris
saluberrimi/peream ex negligentia ꝛ desidia accedēdi. Ac
cipiam ego aridus ad fructificandum calicem salutaris/ex
quo scaturit aqua: quam qui bibit/non sitiet in eternū. Ac
cipiam ego immundus: ꝛ peccatorum sordibus maculat⁹:
calicem salutaris: vt in ipsius puritate fecce peccatorū ab
stergant: vnusq̄ eē merear eorū/qui lauerūt stolas suas in
sanguine agni. Accipiā ego ambulaturus per viam gran
dē: que restat ad celestem patriā: calicez salutaris: ne in via
deficiam cū filijs israel pficiscētibus ad terrā promissiōis:
quibus nisi aqua meritis moysi fuisset ministrata: de petra
deserti quā percussit: siti miserabiliter perijssent. Accipiam
ego cecitate peccatorū percussus/calicem salutaris: vt ocu
li rationis mee illustrentur: quēadmodū longino latus do
mini perforanti: sanguis de pectore dn̄i decurrens visum:
vt historie referūt: restituit oculorū: ꝛ mentē ei⁹ fide vt chri
stū dei filiū crederet: illustrauit. Accipiā calicē salutaris: id
est christi sanguinē: quē discipulis suis in cena vltima mini
strauit/dicens: Bibite ex hoc oēs: Hic est calix sanguinis
mei: sanguinis quē in cruce pendens largiter effudit: dum
vnus militum latus ei⁹ lācea pforauit: ex quo cōtinuo san
guis ꝛ aqua exiuit. Sāguis quē in sua gl'iosa resurrectione
p integritate nature sue mirifice reassumpsit. Sāguis quē

in memoriā sue passionis sumēdū nobis cōmendauit/ di-
cēs: Hec quotiēscūq fecerītis/in mei memoriā facietis. Sa-
lutaris: id est christi nostri saluatoris: q̄ q: est nostre salutis
reperator ꝛ autor: vere salutare nostrum appellat̄. Vñ Sy-
meon: Viderūt oculi mei salutare tuū. i. christū saluatorē.
Et Luc. iij. dicit̄: Videbit ois caro salutare dei. Salutaris
nāq dicit̄: quasi salutē optās vel desiderās: qđ de nemine
dici pōt sicut de christo: qui tm̄ nostrā salutē desiderauit: vt
pro ea passionē subijt: ac sanguinē pprīū fudit. ¶ Vel pōt
aliter exponi: Accipiā calicē salutaris: id est sanguinē salu-
taris intransitiue: id est sanguinē christi q̄ est salutaris: q: sa-
lutē nostrā effecit: dū in cruce fusus nos deo patri recōcilia-
uit. ¶ E Sequit̄ tertia pars. Et nomē dñi inuocabo: vt
sanguis ille salutaris in se/fiat mihi salutaris: me liberādo
a pctis: q̄ p multis effusus est in remissionē pctōꝝ. Nomen
dñi inuocabo/calicē salutaris accipiēs: vt veniat super me
sanguis ille sacratissim⁹ cū benedictione: quē sup se spargi
insani iudei postulabāt: Sāguis ei⁹ inquiūt/sup nos: ꝛ su-
per filios nostros. ¶ Sequit̄: Laudans inuocabo dñm.
Laudās christū de tāta bñficētia exhibita: qua nedū hunc
sanguinē fudit: sed ꝛ ipm in potū salutarē nobis dedit. Et
quis nisi ingratissim⁹ ꝛ irreligiosus p tāto bñficio nō lau-
daret christū dñm. Seuerū dñs seruū suū iudicat: q̄ benefi-
cia eius suscipiēs/dñm nō extollit: aut se bñficijs indignū
indicat: beneficentiā dñi laudib⁹ nō agnoscēs. Laudās igi-
tur inuocabo dñm/sumēdo hoc magnificū beneficiū. Et
ab inimicis meis saluus ero: ex virtute dati beneficij. Ha-
bet em̄ virtutē magnificā sanguis ille salutaris. Extinguit
quidē ardorē carnalis cōcupiscētie: remittit fomitem pcti:
cui⁹ est motus inordinatos excitare: ꝛ p hoc valet cōtra ini-
micū intraneū/qui est ppria caro. Rursus inebriat mētem
sanguis ille potat⁹ celica dulcedine. recolligit vires anime:
et in christi vulnera potantē trāsmittit: vt illa cōtemplet̄: ex
quib⁹ tanq̄ fontibus vberrimis sanguis ille pfluxit: ꝛ per
hoc valet cōtra inimicū extraneū: mundū videlicet q̄ men-
tē dispergit p vana desideria: p caducos honores ꝛ poten-
tatus: quib⁹ inherēs a christo sanguinē fundēte elongatur.
¶ Demū accēdit cor ꝛ inflāmat affectū: vt bñficio p amo-
rē ꝛ dilectionē fungat: q̄ nō nostris meritis: sed sua gratui-
ta volūtate sanguinē illū potabilē sub speciebus vini mini-
strauit: et per hoc valet cōtra inimicū pessimū/diabolū scꝫ:
qui mentē ab amore christi reuocat/eāq facit supbire: vt si-
cut ipe supbiendo a btitudine corruit: sic ꝛ illa ab eadē per
superbiā separet̄. Sic igit̄ laudans inuocabo dñm in sum-
ptione preclari huius calicis ꝛ viuifici christi sanguinis: vt
saluꝰ fiam ab oibus inimicis meis p dñi singularē protectio-
nem: cuius nomē magnificū cū laudibus inuoco: et p virtu-
tem sanguinis dñi quem bibam: per quē facti sum⁹ propin-
Eph. ij. qui dño: q̄ ab eodē lōge distabam⁹/dicēte Aplo: Nunc au-
tem in christo iesu vos qui aliqñ eratis longe/facti estis p
pe in sanguine christi. Dū autē sacerdos orationē hanc pro-
fert/dicēs: Calicē dñi accipiā: Calicē ipm̄ derectū: facta pus
deuota inclinatione: tota cū deuotione reuerēter in manus
sumit: summa ꝛ oi qua valet mētis puritate: semotis pere-
grinis cogitatibus: soli dñi sanguinis effusioni in cruce p
se ꝛ toto genere humano facte intētus: ipm christi sangui-
nem p̄ciosum sub vini specie latentē: fideliter et caute vna
cū particula sanguini commixta sumat. Hec aut similia ani-
mo meditādo: Refice dñe iesu aiam meā pfecta refectione
p̄ciosissimi cibi ꝛ potus: vt per eā ad pfectissimā illā regni
tui refectionē puenire merear: vbi te nō iam sub mysterioꝝ
symbolis: sed clare facie ad faciem/ ꝛ videre ꝛ frui merear
in eternū. Sumpto aūt calice caute vt nihil in eo pmaneat:
dicit orationem que sequitur: F

Sanguis domini nostri

iesu christi custodiat aiam meam in vitam eternam Amen.
¶ Post orationes quas cōmunioni interseruit: sequūtur
alie orationes quas sumpte cōmunioni sub vtraq specie
supaddit. Et diuidit̄ in duo. Nā pmo facit orōnē sumptio-
nē sacramēti sub speciebꝰ vini specialiter respicientē. Secū-
do addit orationes sacr̄m sub vtrisq speciebꝰ sumptū ꝯcer-
nentē/ibi: Corpus tuū dñe qđ sumpsim⁹. ¶ Circa primū.
Sicut post sumptionē corporis/facta est oratio p salute im-
petrāda ex eiusdē corporis manducatione: ita post pota-
tionē sanguinis dñi/subiungit̄ oratio p salute percipiēda:
ex eiusdem sanguinis sumptiōe. Unde dicit: Sanguis dñi:
qui est fons ꝛ lauacrū nostre emundationis ꝛ sanctificatio- Ad titū
nis: vt dicit Paulus: Sāguis domini qui est preciū nostre iij.
redēptionis ac reparationis: vt ait Petrus. Sanguis dñi j. Petri
nunc a me potatus: vt calix bñdictionis: Custodiat: in vi- j.
te innocētia: ꝛ cordis puritate: ne post ipius sumptionē re-
cedā a discipulatu christi: sanguinē istum purissimū p mor-
talia pctā inhonorās: sicut fecit iudas pditor: post hui⁹ cibi
refectionē: ꝛ sanguinis potationē: a cōsortio christi discipu-
lorūq ei⁹ se separās: quē sumpsit in mysterio: tradidit p vi- Matth.
li precio: ipo infeliciter confitēte: Peccaui tradens sangui- xxvij.
nē iustū. Custodiat ab illa pcussiōe ꝛ plaga dñi: ne pmoge-
nita mea/bona scꝫ opera p̄terita p superueniēs malū extin-
guantur. Sicut olim sanguis figuralis agni paschalis im-
molati postib⁹ ꝛ supliminarib⁹ domoꝝ illit⁹/filios israel cu-
stodiuit ab angelo egyptioꝝ p̄mogenita pcutiente. Dignū
rebellib⁹ iudiciū dño faciēte. Exo. xij. Custodiat in fortitu-
dine ꝛ robore spūali: vt intrepidus aggrediar virtute hui⁹
sanguinis/ad pugnādū ꝯtra vitia ꝛ bestias ifernales: quē-
admodū olim elephātes: per ostensionē sanguinis excita-
bant̄ ad cōgrediēdū formaliter in acie bella cōtra aduersa-
rios: vt legit̄. j. Machab. vj. Sequit̄: Animā meā: de hoc
lacu miserie ꝛ tribulatiōis/ In vitā eternā: sicut patres scī
de limbo virtute hui⁹ sanguinis educti sunt in gaudiū sem-
piternū. Zach. teste. c. ix. Tu vero in sanguine testamēti tui
emisisti vinctos tuos de lacu in quo nō erat aqua/ꝯsolatio-
nis videlicet salutaris. Perducat inquā ꝛ custodiat me bi-
bentē in vitā eternā: iuxta pmissum saluatoris: Qui man- Joh. vj.
ducat meā carnē: et bibit meū sanguinē: habet vitā eternā.
In hāc em̄ christus p hūc suū ppriū sanguinē semel introi- Heb. ix.
uit eterna redēptione inuenta: Et nobis fiduciā ad introeū-
dū p sanguinē eundē cōtulit: teste apostolo: Habētes itaq Heb. x.
fratres fiduciā i introitū scōꝝ p sanguinē christi: Amē. G

Corp⁹ tuū domine quod

sumpsi: et sanguis quē potaui: adhereat viscerib⁹ meis: et
presta: vt in me non remaneat scelerū macula: quē ictā ꝛ pu-
ra refecerunt sacramēta. Qui viuis et regnas de⁹ p oia scla
seculoꝝ: Amen. ¶ Post orationem/cōmunionē sacramēti
sub speciebꝰ vini specialiter respicientē: orationes subdit cō-
munionē eiusdē sacramēti sub vtraq specie cōcernentē. Et
subdiuidit̄ pars ista in duas/scꝫm duas orationes. In quaꝝ
p̄ma petit per sacramēti corporis ꝛ sanguinis sumptionē/
ab oi peccati macula purgari: qua impediret̄ ab ingressu
regni. In scđa petit per eadē sibi remediū cōferri: quo adiu-
uet̄ ad cōsecutionē gaudij sempiterni. Petit ergo in p̄ma
remoueri mala. In scđa cōcedi bona/ibi: Qđ ore. ¶ Circa
primū dicit: Corpus tuū dñe: verū et naturale/qđ sumpsi:
sub speciebꝰ panis. Et calix. i. sanguis tu⁹ verus ꝛ pprius:
quē potaui: sub speciebꝰ vini de tua benignitate ꝛ clemen-
tia. adhereat viscerib⁹ meis: nō corporalib⁹: que vie sunt su-
perfluitatū post digestionē relictarū: sed viscerib⁹ spūalib⁹:
que sunt volūtas ꝛ intellect⁹: q̄ vie sunt vite aie: cui⁹ spūa-
lis cib⁹ est operatio bona ꝛ meritoria: affectio scā: ꝛ cogita-
tio mūda. His em̄ aia spūaliter nutritur ꝛ vegetat̄. Sunt ꝛ
vie p quas intrat in aiam cibus ille sacramētalis/ corp⁹ scꝫ
christi ꝛ sanguis: qui cib⁹ sunt anime: nō corporis: vt dicit
Amb. Nā per intellectū intrant scꝫm fidem ꝛ cognitionem:
per voluntatem scꝫm dilectionē ꝛ deuotionem. His visceri-
cib⁹/potentijs scilicet et viribus anime/petit sacerdos: vt
corpus et sanguis domini adhereāt: non scꝫm substantiā vt
cibus corporalis adheret stomacho: sed adhereat p virtu-
tem et efficaciam: causando ꝛ relinquendo in eis post sum-
ptionē spiritualem quandā leticiam ꝛ iocunditatem: vt sic

fiat ꝑgustatio illius diuine dulcedinis:que in patria deum
diligentibus est parata:qua cõfortatus in via ardẽtius ad
patriã aspirẽ:nec quasi desert⁹ deficiã aut oberrẽ. Adhereat
etiã in visceribꝰ aie:corpꝰ tuũ o dñe qđ sumpsi:vt nõ pers
trãseat mentẽ celeriter:quẽadmodũ quidã cibi corporales
liquidi transeuntes ꝑ stomachũ:nihil nutrimẽti ⁊ liquoris
post se relinquẽtes. Sed adhereat morã faciẽs in aia:vt ci-
bus solidus ⁊ nutritiuus in stomacho:cõfortãs ⁊ corrobo-
rãs aiam in virtutibꝰ ⁊ donis spũalibꝰ. Adhereat eisdẽ vis-
ceribus sanguis tuus ꝑciosissim⁹ quẽ potaui: non vt tor-
rens veloci impetu percurrẽs:ea que tangit vix sufficiẽter
suo humectãs:sed adhereat vt oleũ effusum qđ vndiq; pe-
netrat:vestigium sue post se pinguedinis diuine dereliñ-
quẽs. Sic adhereat vt liquescere faciat aiam in eius amo-
re:⁊ spũssancti pinguedinẽ/diuinãq; bonitatẽ diutius post
sumptionẽ ꝑcipere ⁊ sentire. Sequit̃: Et presta:qr nisi tu ꝓs-
stiteris:ex nobis id pficere nõ possumus:vt in me:id est in
visceribus aie mee:nõ remaneat:in viribus scʒ ⁊ potẽtijs:
post sumptionẽ ⁊ potationẽ istius medicinalis cibi ⁊ pot⁹
vlla scelerũ macula: deturpãs ⁊ deordinans aiam factam
ad sup benedicte trinitatis imaginẽ:ꝑ bona ⁊ bñficia spũa-
lia mirifice exornatã:q̃ dum peccatũ dum inest:animã ꝑuat.
Et ꝑ hoc dicit̃ ipsam maculare:qr ornatũ anime tollit: sicut
auferens colore pulchrũ ⁊ viuidũ a facie hoīs:ipsam detur-
pare dicit̃:licet nihil deformans in faciẽ introducat. Pre-
sta igit̃ (orat sacerdos:) vt nõ remaneat vlla scelerũ macu-
la in aia:quãtũ ad oẽs partes imaginis:neq; error in intel-
lectu ⁊ ratione:quo obscurat̃ ꝑma pars imaginis:ne in pu-
ro et sincero lumine cõspicere possit alta ⁊ secreta hui⁹ sacra-
menti mysteria. Neq; remaneat aliqua culpa et dei offensa
in voluntate:que est alia pars imaginis: que similiter per
peccatũ deordinat̃/ꝓ quãto ꝑ peccatũ tollit̃ donũ charita-
tis ⁊ gratie:q̃ vestis est nuptialis:ꝑ cuius carentiã impedi-
tur:ne charitatiue ⁊ amorose vt debitũ est:ferat̃ in deũ oim
creatorẽ:et huius sacramẽti autorẽ. Neq; remaneat aliqua
peccati macula in memoria:q̃ est tertia pars imaginis: pu-
ta obliuio beneficioꝝ dei:per quã aia retardat̃:ne ex coꝝ re-
cordatione assurgat in laudem dei ⁊ gratiarum actiones.
℃ D Uel aliter orat sacerdos vt nõ remaneat aliqua ma-
cula:id est peccati reat⁹ in anima/eiusq; potentijs: vt vide-
licet quietetur ab omni obligatione ad penam:que obliga-
tio dici potest macula:quia ipsa existente in anima/nequaq̃
ꝙ admittit̃ ad gaudia beatorum:etiam si charitate: ⁊ grã
adornet̃. Necesse quidẽ est omnẽ pcti penam: qua aia debi-
trix tenet̃:ante beatitudinis ingressum solutã fore:sicut di-
Matth. xviij. xit christus: Nisi efficiamini sicut paruuli (qui nulliꝰ pene
sunt debitores:nec aliquibꝰ pctis obnoxij) non intrabitis
in regnũ celorũ. Uel (vt dñs Albertus exponit) nõ rema-
neat vlla peccati macula/talis et tãta:sicut dñs per Ezech.
cap. xxiij. dicit de exasperatrice domo israel ꝙ amatores/scʒ
demones prescindunt nasum et aures:⁊ effodiunt oculos:
qr priuant animã visu luminis spiritualis:⁊ discretione di-
uine bonitatis:⁊ auditu verborũ spiritussancti in allocutio-
ne cordis. Has autẽ maculas delet:⁊ pulchritudinem repa-
rat huius sacramẽti cibus ⁊ potus spiritualis. Uñ beatus
Ambro. in ꝑsona sancte agnetis: Jam corpus (inq̃t) ei⁹ cor-
pori meo sociatũ est:⁊ sanguis ei⁹ ornauit genas meas. Sic
ergo nullis remaneat pcti macula. Quẽ lecta et pura refece-
rũt sacramẽta. Pura/ꝑ priuationẽ ois cõtagionis ⁊ macu-
le pctõrũ. Siquidẽ corp⁹ et sanguis christi/q̃ sunt res hui⁹
sacramẽti: formata sunt de purissimis sanguinibus marie:
immediata summi artificis spiritussancti operatione: qui
nihil nisi purũ efficere põt. Sancta omniũ virtutum et gra-
tiarũ plenitudine:nedũ in se:sed etiã causaliter quoad nos:
qr nos sctificat:⁊ grã ac scitate replet:nam de plenitudine
Joh. j. eius omnes accepimus. Dicitur autẽ sacramẽta pluraliter:
licet sit vnũ sacramentum vnitate integritatis et ordinis:
vt dictum est supra lec. liij. ꝓpter diuersitatẽ signorũ/cõten-
torũ/et significatorũ. Signorum:quia signa sacramẽtalia/
species scilicet panis ⁊ vini:sub quibꝰ verũ christi corpus
et sanguis verus cõtinet̃:sunt realiter diuersa. Siquidem
alie sunt species vini:⁊ alie panis. Contentorũ:quia corp⁹
christi aliud est ⁊ differẽs realiter a sanguine ei⁹:immo nec
alterũ alterius pars est. Corpus eñ aiatum est ⁊ viuit:san-
guis neq; viuit formaliter per animam sibi inherentẽ:neq;
est animatus. Jdeo nec corp⁹ pars sanguinis:nec sanguis
est pars corporis:licet tñ vtrũq; sub vtrisq; speciebꝰ reali-
ter etsi diuersimode/cõtinet̃:vt dictum est supra lec. xlij. et
liij. Significatorũ/que sunt corp⁹ christi mysticum: vt in ca.
cum marthe. de cele. mis. Qđ corpus mysticum ex multis
membris diuersorũ statuũ integratur: sicut corp⁹ christi ve-
rum ex multis mẽbris diuersorũ officiorũ cõpaginat̃. Se-
quit̃: ℃ J Refecerũt: nõ q̃dẽ viscera aie sm̃ suas substã-
tias:nõ eñ corp⁹ sanguisq; christi sumpta in sacramẽto: vl-
tra trãsierũt sm̃ suas substãtias ꝙ species sacramẽtales in
quibꝰ cõtinent̃. He aũt partes aie intellectualis:que in ꝓ-
posito viscera aie noiant̃:nõ attingũt:sʒ in corpus intrant
species:qđ nutriũt ⁊ reficiunt: virtute anime vegetatiue/
nõ intellectiue: vt sic. Refecerũt igit̃ hec anime viscera quã-
tũ ad effectũ ab eis causatum et derelictum ex digna eoꝝ
sumptione. Sic eñ refecerũt rationẽ et intellectum ipsum
in sinceritate cognitionis illuminando. Uoluntatẽ ꝑ amo-
rẽ et dilectionẽ inflammãdo. Memoriam ad passionis re-
memorationẽ excitando: ⁊ suauitatem quandã ⁊ leticiam
spiritualem in toto homine efficiendo. Cõcluditur oratio:
Qui viuis ⁊ regnas: qđ frequẽter expositũ est. ℃ Et fi-
nita hac oratione/sacerdos ad cornu altaris accedit/ vt ca-
licem abluat:ac ablutionẽ calicis ⁊ digitorũ sumat. Calicẽ
eñ ⁊ digitos lauat:ne humor aliq̃s in calice remanẽs: aut
panis particula aliqua digitis adherẽs: si qua foret: a digi-
tis ꝑ ablutionẽ in calicẽ descẽderet. Et sic simul cũ ablutiõe
reuerẽter sumeret̃. Sumit aũt ablutionem post sacramẽti
sumptionẽ:qr vinũ ratiõe sue humiditatis est ablutiuum:
ideo sumit̃ ne alique reliq̃e in ore/vel via ad stomachũ re-
maneant: qđ ptinet ad reuerẽtiam sacramẽti. Unde de cele-
bratione missaꝝ. c. ex parte. dicit Jnno. terti⁹: ꝙ semꝑ sacer-
dos vino os perfundere debet postq̃ totũ ꝑceperit eucha-
ristie sacrm̃:nisi cũ eodẽ die aliã missam debuerit celebrare.
Ne si forte vinũ ꝑfusionis acciperet: celebrationẽ aliã impe-
diret. Hec ibi. Et sili rõne ꝑfundit digitos vino/ qđ postea
sumit: q̃bꝰ christi sacramentum tetigit: vt scʒ si aliqua eis
adhereat minutissima sacramẽti particula: ablutione huiõi
in calicẽ descendat ⁊ sumat̃. Sumpta ablutione adhuc di-
gitos lauant quidã in altari: quidã post officiũ completũ: q̃
est tertia lotio digitorum. Prima facta est in ꝑncipio mis-
se. Scđa in medio ante canonẽ. Tertia que fit post sacramẽ-
ti sumptionẽ/aut misse finem. Que tres lotiones sm̃ magi-
strũ in Rationali/fiunt ad designandũ lotionẽ seu munda-
tionẽ cogitationis/locutionis ⁊ actiõis. Uel ad designan-
dã purgationẽ pcti originalis ⁊ actualis criminalis ⁊ ve-
nialis: siue pcti qđ agit̃ ꝑ ignorãtiã/negligẽtiã ⁊ industriã:
siue ꝑ ignorantiã/infirmitatẽ ⁊ maliciã. Ad quorũ pctõrũ
expiationẽ offert̃ sacrificium salutare. ℃ Fiunt hec etiam
in cornu altaris dextro sm̃ eundẽ: qr hoc cornu ꝑplm iudai-
cũ significat: de quo christus assumpsit naturã humanam:
quã ab omnibꝰ defectibꝰ ⁊ penalitatibꝰ fecit immunẽ in sua
gloriosa resurrectiõe. Sic sacerdos christũ repñsentãs pur-
gat man⁹ q̃bꝰ corp⁹ dñi sub sacro cõtentũ tractauit in dexte-
ro altaris cornu: vt sic corporis christi gloriã ex iudeoꝝ pro-
genie sumpti/per dextrum altaris designatorũ representa-
ret. Fit etiã hec ablutio sm̃ Jnno. qr indignum esset ꝙ ma-
nus que corpus incorruptibile tractauerunt: corruptibile
corpus tãgãt: nisi studiose lauent̃. Ablutionis aũt aqua de-
bet in locũ mundũ et honestum diffundi/vt altitudo sacra-
menti reuerentius honoretur. Z

Quod ore sumpsimus do

mine pura mẽte capiam⁹: et de munere tẽporali fiat nobis
remediuʒ sempiternũ Amẽ. ℃ Postq̃ sacerdos in ꝑceden-
ti oratione respiciente cõmunionem sub vtraq; specie/ pcti

nis remoueri mala:in hac oratione ad idem postulat cōfer
ri bona. Petit eñ vt mãducatio illa atq; potatio sacramen
talis corporis ⁊ sanguinis dñi spūalem inferat refectionē:⁊
salutem tandem sempiternā. Vñ ait: Quod ore sumpsim⁹:scz
corporis ⁊ sanguinis dñi sacrm nō vt corporalē cibū dētib⁹
tritū/ac masticatū. Nec vt corporalē potū p guttur in ven
trem descendentē digestū:⁊ in corp⁹ aliti cōuersum:quē ad
modū quidā discipulorū retro abeūtiū christū intellexerūt
dum carnē suā manducandā:⁊ sanguinē suū potandū/sub
Joh. vi. eterne dānatiōis pena docēs astruebat/dicēs:Amen amen
dico vobis:nisi mãducaueritis carnē filij hoīs: ⁊ biberitis
eius sanguinē:nō habebitis vitā in vobis. Qui manducat
meā carnē:⁊ bibit meū sanguinē:habet vitā eternā. Nō in
illo intellectu carnali petit sacerdos corp⁹ dñi sumptū ⁊ san
guinē potatū nobis suffragari. Sz petit vt corp⁹ ⁊ sanguis
dñi sub corporalib⁹ speciēb⁹ panis ⁊ vini esibilib⁹ ⁊ potabi
libus sacramētaliter sumpti:nobis spūaliter suffragentur.
Et dicit sacerdos/sumpsim⁹ pluraliter:p hoc signans nō p
se tm̄ sacrificiū hoc obtulisse ⁊ sumpsisse: sz p toto corpore
christi mystico:cuius ip̄e pars est:⁊ velut os hui⁹ corporis.
Sacrm̄ igit̄ inquit qd̄ sumpsim⁹ in psona ecclie: ⁊ fideliū/
totius scz cleri ⁊ ppli/ore corporali mãducatione sacramē
tali:fac o Dñe:vt ipsu Capiam⁹ mente pura:ab omī sorde/
⁊ inquinamēto pctōꝝ:seqstrata a torpore ⁊ desidia tepido
rū/plena fide/amore ac deuotiōe seruidoꝝ / spūaliter ca
piam⁹ ad robur aīe ⁊ sustētamētū spūaliū actionū. Sequit̄
Et de munere:qd̄ ex tuo dono ⁊ benignissima largitate ac
cepim⁹/tpali:quātū ad spēs visibiles:⁊ tpaliter mutabiles
fiat nobis:fidelib⁹/tpalib⁹ mysterijs subiectis. Remediū
cōtra morbos spūales:nos ad ꝟtuosaꝝ opationū exercitiū
roborās ⁊ cōfortans. Sempiternū.ne pro nr̄o eno morbis
⁊ pctis spūalib⁹ psternamur:sz ad bene operandū validi ⁊
robusti: in finē vite nostre vsq; pstām⁹ : vtq; hoc viatico
munere ⁊ remedio tpali:in extremo exit⁹ nr̄i pceptō:ad ve
ram beatificāq; sempiternitatē pducamur : q2 nutrit ⁊ ve
getat ad gratiā aīe vitā qua reddit̄ digne/ad vitam verā ⁊
Joh. vi. sempiternā. Vñ:Qui mãducat hūc panē: viuet in eternū.
Amen. ¶ M Quidā q2 legēdo has orōnes calicē inuol
uūt:post ei⁹ ablutionem corporalis paliā sacculo imponūt:
qd̄ tm̄ ad ministros diaconū ⁊ subdiaconū ptinet/si assunt
Et q2 hui⁹ inuolutio mai⁹ tp̄s reqrit/ꝙ orationū premissaꝝ
platio:ne ab orōnib⁹ vacantes locū distractioni aliorsum
prestent:cōmemorāt incarnatiōis mysteriū di. Verbū caro
factū est ⁊c. Et rursus tāgentes digitis ablutis oculos: mi
raculū christi cōmemorāt quo cecū quendā illuminauit/di
cens:Lutū fecit dñs ex sputo ⁊c. Desiderātes ⁊ ip̄i mente
illuminari sumptiōe hui⁹ sacramēti: sicut cecus ille illumi
natus est/restituto visu corporali. Alij legūt canticū symeo
nis. Nūc dimittis:qd̄ symeō senior cecinit/dū christū a vgi
ne matre p̄ntatū in vlnas suscepit:desiderantes hoc sibi in
vite hui⁹ termino cōtingere:qd̄ senior iste spūsctō plenus
in dicto cātico suppliciter postulabat. Addentes in fine ad
vginis honorē hunc diuinū cibū nobis generantem/anti
phonā/Benedicta filia tu a dño: q2 per te fructum vite cō
municauimus : prout quēq; sua deuotio trahit. Que licet
ecclesie ordinatiōe nō sint instituta: q2 tamen in nullo sunt
ei⁹ ordinationi cōtraria:nec deuotiōis impeditiua:sed ma
gis pmotiua ac p̄seruatiua a distractione noxia:iō nō sunt
simpliciter reprobanda. ¶ Lectio.lxxxiiij. A

Irca hanc materiā
sacratissime cōionis sacri eucharistie/occur
rūt aliqua dubia: nō inutiliter vt reor ppe fi
nē hui⁹ opis ptractāda. Primū sumpto sacro
qd̄ fit de spēb⁹ cōtinentib⁹: ⁊ corpore ⁊ sanguine christi con
tēto. Scd̄m de ritu cōicādi sub vtraq; specie. Tertiū de effe
ctu ⁊ fructu cōsequēte cōionē tā sacralez ꝙ spūalē. Quartū
de pena indigne sumētiū. Quintū de frequētatiōe hui⁹ sa
cratissimi ministerij. Sextū de negligentijs q̄ cōtingunt in
huius officij celebratiōe. ¶ Circa pmū est dubiū duplex.
Primū:ꝙdiu manet christ⁹ corporaliter p̄ns sub spēb⁹. Se
cūdū cū desinit esse sub speciēb⁹: vbi maneat: seu quo pue
niat. Quō de speciēb⁹ q̄d fiat:quō nutriant dictū est.s.lec.
xlv. De p̄ma parte dubij dimissa opiniōe illa tanq; phātas
tica:⁊ nulli soliditatis fundamēto innixa: quā recitat Ri
char.de media villa in.iiij.dis.ix.q.ij.vbi dicit: ꝙ aliqui ne
gant species in stomachū descēdere. Sz hi dicūt cōtra sen
sibilem experientiā. Alij dicūt ꝙ emittunt̄ p sudorē: nō p se
cessum. Questio tangit̄ de cōse.dis.ij.tanta.in glo. Sz va
nitatis sunt:cū eñ cibus nō emitit̄ p secessuz : nisi prius sit
a forma ppria trāsmutat⁹:nō indignū videt̄ ꝙ aliqd impu
rū si in illis spēb⁹ fuit p secessuz emittat̄. Nec illud quouis
mō cōcerneret corp⁹ christi. ¶ Illis ergo tanq; improbabi
libus dimissis:de dicto dubio Alexā. de ales.par.iiij.q.liij.
recitat q̄nq; opiniones. Prima eoꝝ q̄ dixerūt ꝙ corp⁹ chri
sti nunq; intrat in ventrē:sed cū est in ore:tūc est sub specie
sed qñ glutit̄:tūc nō intrat in ventrē. Ad hoc allegat̄ Aug.
dicens:Quādiu habes in ore/tādiu est in te: ⁊ nō ducit̄ in
secessum:sed rapit̄ in excessum:sed speciē panis dicūt trāsi
re in ventrē. Sed hāc opinionē improbat dicens: Hoc pa
ret nihil esse:cū nihil nisi solus de⁹ possit intrare subam aīe.
Vñ corp⁹ christi aīam intrare nō pōt. Ideo ad Aug. dici po
test:ꝙ intrante specie in ventrē:⁊ corp⁹ christi intrat in ven
trem sicut in os vel pixidē. Intrare aūt in vētrē/ dupliciter
dicit̄:q2 vel quātū ad subaz:vel quātū ad efficaciā. Primo
mō descēdit aliqd̄ corp⁹ in ventrē etiā si nō sit cibus. Scd̄o
mō dū aliqd efficit in ventrē: vt vnguentum aliqd̄ foris vē
tri applicatū. Silr aliqd intrare in animā cōtingit duplici
ter. Vel quantū ad substantiā: vel quātū ad cibandi effica
ciā. Primo mō intrat aīam solū qd̄ illabit̄ aīe:scz solus de⁹.
Scd̄o mō etiā corp⁹ christi dicit̄ intrare animā:q2 ip̄am refi
cit sacraliter ⁊ spūaliter sumptū p gratiā : ⁊ illo mō corpus
christi nō intrat in ventrē:sed in mentez:sicut dicūt sctī. Et
ad auto. Aug. dicit̄ ꝙ Aug. di. ꝙdiu est in ore/a parte ari
pit totū.i.ꝙdiu est corporalr̄ in hoīe ip̄m sumente in sacro
substātialiter:tādiu est in mēte nō p subam:sz efficaciā. Vñ
nō vadit in secessum qd̄ certū est:q2 pri⁹ spēs deficiunt a p
pria natura ꝙ celebret̄ emissio supfluitatū ciboꝝ sumptoꝝ
sed rapit̄ in excessum effectiue/faciēs animā sic rapi supra
se in deū p cognitionē ⁊ amorē. ¶ B Alias recitat quat
tuor opiniones:⁊ post ip̄m sctūs Bonauē. quas oēs Alex.
aliquātulū siue quātū ad aliqua saluat. Prima est/ꝙ post
cōsecrationē vbicūq; manēt species salua earū natura.i.in
tali dispositiōe in qua possent efficere panē: si nō esset con
uersus:ibi manet corp⁹ christi: siue species intrent in ven
trem aīalis bruti:siue hoīs:siue custodiant̄ in loco mūdo:
siue pijciant̄ in locū immūdū. Virt⁹ eñ cōsecratiōis respi
cit species illas:ideo nō desinit eas ꝙdiu sunt: qd̄ est dictu
Corp⁹ christi diuina ꝟtute ⁊ maxima ei⁹ dignatione/ex cōse
cratione hostie cepit esse sub speciēb⁹ panis:nec illas defi
nit ꝙdiu manet in sua dispositiōe naturali/in qua affecerūt
panē:eūq; afficerent/si couersio facta nō esset. Sic eñ cor
pus christi sub illis speciēb⁹ esse cepit p cōsecratiōis ꝟtutē:
hoc est/p ꝟtutē dei ad plationē ꝟboꝝ cōsecrationis:quē ad
modū suba panis sub illis prefuit:excepto ꝙ corp⁹ christi il
lis nō afficit̄:nec est ibi bm dimēsiones pprias circūscriptiue:
sed totū in toto ⁊c.q2 est ibi p cōuersionez panis in ip̄m
vt.s.habitū est. Et ideo ꝙdiu maneret panis si conuersus
nō esset:tamdiu manet verū corpus christi in quod cōuer
sus est panis. Interim ergo ꝙ nō alterant̄ species/intātuz
ꝙ panē sub se nō cōseruarent:manet corpus christi vbicūq;
fuerint. Dum ꝟo intantū alterant̄ ꝙ desineret panis suba.
si vsq; tūc fuisset: desinit ⁊ sub eis esse corp⁹ christi. Vñ cōce
dūt illi/si mus vel porcus trajicit spēs in ventrē:etiā corp⁹
christi sub speciēb⁹ descēdit: ⁊ manet/donec manet forma
panis:nec tñ ex hoc corp⁹ christi polluit̄: aut digerit̄:seu in
partes discerpit̄:sicut nec in sumptiōe ei⁹ ab hoīe: q2 corp⁹
christi nec attingi pōt: q2 est sub speciēb⁹ nō dimensiue:nec
ledi aut inquinari:q2 est gliosum. Vtrū aūt mus debet dici
in casu ꝙ manducet corpus christi:alia questio est:⁊ videt̄

Alex. dicere q̄ nō mãducat corpus christi sacramentaliter:
qđ verū est: nec ꝓprie carnaliter: q: nō attingit corpus: sed
tm̄ species. Manducat tñ eo mō carnaliter: q: mãducat id
sub quo veraciter cōtinet̄: de quo. ĩ. cū ageret̄ de fractione
lec. lxxx. ¶ C Scđa opinio dicit: q̄ corp⁹ christi sumptū
ab hoīe: nō solū ibi manet quousq̄ in stomachū species tra
ijciunt̄: q̄diu species manent in forma/quali possent cōser
uasse substantiā panis: sed vltra manet/donec refectionis
operatio cōpleat̄. Allegant ad hoc dictū Bede: ⁊ habet̄ de
cōse. dist. ij. Si qs. iij. vbi dicit: Si q̄s per ebrietatem ⁊ vo
racitatē eucharistiā euomuerit: q̄draginta dieb⁹ peniteat:
ergo corpus christi pōt euomi. qđ vo euomit̄: in ventre ad
tp̄s fuit: ⁊ nō statim sumptū desinit esse. ¶ Tertia opinio
tenet: q̄ corp⁹ dñi traijcit̄/⁊ in ventrez vadit: sed manet tm̄
quousq̄ est in sumpto esse. i. q̄diu est in motu descensiōis
ad stomachū: ⁊ receptū in stomachū/statim desinit esse sub
illis specieb⁹ priusq̄ transmutent̄. mouet̄: q: si maneret in
ventre vsq̄ ad cōpletā refectionem/aut specierū plenā al
terationem: deberet adorari in ventre sumentis: qđ nō dici
tur. ¶ Quarta opinio est: q̄ ponit/q̄ solū tamdiu manet
corpus christi sub illis speciebus/q̄diu aliquo sensu perci
piatur: visu scʒ vel gustu/vel etiā tactu. Cū aūt ipsa hostia
sumit̄: ⁊ per guttur in ventrem traijcit̄ corp⁹ christi ibi de
finit esse: nec sub ipsa ampli⁹ cōtinet̄. Hui⁹ inie dicūt fuisse
Hugo. li. j. de sacra. par. viij. ca. xiij. q̄ de hac materia ita scri
bit. Sed fortassis dicit tibi cogitatio tua: q̄d fiat de corpo
re christi: postq̄ sumptū fuerit ⁊ comestū. Et sequit̄: Audi
ergo. Corporalez p̄ntiam christi queris. In celo quere: ibi
christus est in dextera patris sedens: tecū ad temp⁹ esse vo
luit: qñ aut q̄diu necessariū fuit. Exhibuit tibi ad tēp⁹ cor
poralem p̄ntiam suā: vt ꝑ illā te ad spūalez excitaret. Ideo
corporaliter ad te venit: ⁊ exhibuit tibi ad tp̄s corporalem
presentiā suā: vt ꝑ illā spūalis inueniret̄ que non auferret̄.
Ita ꝑ carnem assumptā olim in mundū venit: ⁊ s̄m presen
tiam corporalē ad temp⁹ cū hoīb⁹ ꝯuersat⁹ est: vt eos ad spi
ritualē presentiā querendā ⁊ inueniendā excitaret. Postea
cōpleta dispensatiōe s̄m corporalē p̄ntiam recessit: ⁊ s̄m spi
ritualem presentiā remansit. Vñ ait: Ecce ego vobiscū sum
oīb⁹ diebus vsq̄ ad ꝯsummationē seculi. Sic ergo in sacra
mento suo tp̄aliter venit ad te: ⁊ est corporaliter tecū: vt tu
per corporalē presentiā ad spiritualē querendā excitaris: et
inueniendā adiuueris. Quādo in manib⁹ sacramētū tenes
corporaliter tecū est: qñ ore suscipis: corporaliter tecuz est:
quādo mãducas ⁊ qñ gustas: corporaliter tecū est. Denicq̄
in visu: in tactu: in sapore/corporaliter tecum est. Quādiu
sensus corporaliter afficit̄: presentia ei⁹ corporalis nō aufer
tur. Postq̄ aūt sensus corporalis in ꝑceptione ei⁹ deficit:
deinceps corporalis p̄ntia ei⁹ querēda nō est: sʒ spūalis re
tinenda. Dispensatio cōpleta est: ꝑfectū sacrm̄ intus manet
christ⁹ de ore ad cor transit. Meli⁹ est tibi vt eat in mentem
tuā/q̄ in ventrez tuū. Cibus iste aie nō corporis est: noli in
ipso querere cōsuetudinem cibi corporalis. Venit ad te vt
comedatur: nō vt cōsumat̄. Venit ad te vt gustet̄: nō vt in
corporet̄. Ore comedit̄: stomacho nō digerit̄. ¶ D Au
gustin⁹ vocē de celo audiuit: q: hoc illi a terrenis dici aut re
sponderi nō potuit. Cibus sum grandiū: cresce ⁊ mãduca
bis me: non vt me mutes in te/sicut cibū carnis tue: sed tu
mutaberis in me. Itaq̄ prudenter discerne q̄d in sacramē
to dei sensib⁹ exhibitū sit: q̄d spūi accōmodatū. Etiā vt so
let/si post cōpletā ꝑceptionez aliq̄d iterato senseris: in hoc
quoq̄ species ad ꝓprietatē sensui famulant̄: vt veritas simi
tudinis vbiq̄ cōseruet̄. Nam si in aliquo/quantū scʒ sensui
exhibēdū est similitudo deficeret: illic procuildubio sacramē
tum nō esset: sed res ipsa ꝓderet̄ euidenti miraculo: qđ nō
cōuenit q̄diu fides locū habet. Post hoc ergo si corporalē
presentiā christi queris: in celo quere. Ibi quere: vbi ⁊ pri⁹
fuit q̄ ꝑ sacramentū suū corporaliter tecū esse inciperet: et
vnde nō discessit qñ ad te venit. Hec Hugo. Oēs ille quat
tuor opiniones (ait Alex.) in hoc cōsentiunt: q̄ tamdiu est
corpus christi in illis specieb⁹: q̄diu est ratio sacramēti. In
ratione aūt sacramenti alterant̄. Primi dicūt q̄ spēs panis
consecrati tamdiu est sacramentū: q̄diu est species panis:
cū virtus cōsecratiōis ipaz respiciat s̄m q̄ est ipius panis:
⁊ vbi manet q̄diu species ille sunt ordinabiles ad refectio
nem. Vñ dixerūt q̄ in ventrē vadit: ⁊ nunq̄ desinit ibi esse
illa ꝓprietate salua. ¶ C Secūda opinio dicit/q̄ ratio sa
cramenti tamdiu saluat̄: q̄diu species habilis est ad mãdu
cationē humanā. Ideo em̄ instituta est species vt sit sacra
mentū: ⁊ ad hoc ordinat̄. Habʒ aūt hoc qñ est extra ⁊ in sto
macho. ¶ Tertia opinio dicit: q̄ tādiu saluat̄ ratio sacra
menti/quousq̄ recipiat̄ in vsum mãducationis: ⁊ qñ mã
ducatio cōpleta est: tunc sacramentū nō est: sed fuit. Man
ducatio aūt cōpleta est qñ descēdit in stomachū. ¶ Quar
ta opinio dicit/q̄ q: sacramentū est signū: ⁊ signū est qđ se
offert sensib⁹: q̄ tamdiu species est sacramentū: q̄diu nata
est sentiri ab aliquo sensu: et ideo cum deficit perceptio sen
suū: deficit ratio sacramenti: ⁊ presentia corporalis christi.
¶ Et ꝑ hoc dicit Alex. q̄ prima opinio sit simpliciter vera:
q: manētib⁹ specieb⁹ quocūq̄ deferunt̄: siue ad os muris/
siue suis: vel ad aliū locū immundū/manet rō sacramenti:
⁊ sic nō desinit christus sub eis. ¶ Scđa opinio dicit Alex.
quoad hoc vera est: q: dum species sunt in suo vero esse: et
ordinabiles ad refectionē: nō desinit esse sacramentū. Sed
q̄ ibi sit corpus christi quousq̄ sit cōpleta refectiōis operatio
vel nō existentib⁹ specieb⁹: in vero esse suo ꝑmanet opera
tio refectiōis: nō videt̄ verū nec verisimile. ¶ Tertia opi
nio vera est s̄m q̄ tunc dicit̄ esse sumptio completa: qñ spe
ciebus cōsumptis christus transit in animā: s̄m aūt q̄ sum
ptio dicit̄ cōpleta facta degustatione siue deglutitione/nō
est vera. ¶ Quarta opinio vera est/si intelligat̄ perceptio
sensuū quantū ad aptitudinē. i. manentib⁹ specieb⁹ in ea di
spositione in qua possent deprehēdi ab aliquo sensuū esse
species panis. Et ad hunc sensum videntur tendere verba
Hugonis/si bene intelligant̄: alioquin si actualem sensus
ꝑceptionē intelligeret: species reseruate in pixide nō essent
sacramentum/dum nullus sensus hoīs adest. Et sic intelli
gendo illa quarta opinio nō differret a prima. ¶ F Huic
opinioni prime que est Alexandri: cōcordat sanctus Tho
mas et Richar. Duran. et cōmuniter moderniores docto
res. Unde dicit sanctus Thomas in quarto scripto. q. ij.
dist. ix. vbi querit: vtrum peccator manducet corpus christi
sacramentaliter. ⁊ consequenter: Utrum creatura irratio
nalis sumat aliqualiter corp⁹ christi: puta mus vel porcus
Respondet in primo ar. Quidam dixerunt corpus christi
s̄m rei veritatem a peccatoribus non sumi: quia q̄cito la
bijs peccatoris tangitur: desinit sub speciebus esse corpus
christi. intantū dignitati sacramenti deferentes: q̄ deroga
bant veritati. Si em̄ vere corpus christi sub specieb⁹ erat:
per conuersionem panis ⁊ vini in substantiā corporis chri
sti/speciebus manentibus: nō potest esse q̄ desinat ibi esse
corpus christi: nisi per aliquā cōtrariam mutationem eius
quod prius cōuertebatur in corpus christi. Et q: ibi nō ma
nent nisi species: que ad vtrāq̄ naturā cōmuniter se habēt:
sicut subiectū in naturalib⁹ mutationibus duabus formis
quas successiue suscipit: Ideo q̄diu species nō mutantur:
nullo mō desinit ibi esse corpus christi. Sicut nec in muta
tionibus formalib⁹/forma introducta desinit esse in subie
cto: donec subiectuz ad formā aliam transmutet̄. Species
aūt nō sic transmutant̄: nisi ab eo qđ transmutaret substan
tiam panis ⁊ vini/si ibi esset: quod solus tactus labiorum:
vel diuisio que est per dentes: vel traiectio in ventrem nō
faceret: sed sola digestio que est a calore naturali cōuerten
te cibum. Unde patet q̄ veritati sacramenti derogat q̄ di
cit/q̄ ad solū tactum labioꝝ desinit esse corp⁹ christi a pec
catore sumptū. Et ideo hec opinione de medio tanq̄ here
tica sublata: eius contrariū ab omnib⁹ tenet̄. Ex eodē fun
damento dicit in. iij. ar. ea. q. Dicendum q̄ verum corpus
christi manet adhuc sub specieb⁹ a bruti ore acceptis: ⁊ in
ventrem traiectis. Richar. similiter ea. dist. q. j. Corp⁹ chri
sti verum sub specie realiter contentū sumitur: sed sic sum

pium corporaliter nō masticat: tamen nisi species tamdiu in ore masticent: ꝙ p digestionem ibi factā corrūpat in eis forma ppria: sed descendat in ppria forma in stomachū: corpus christi in stomachū descendit p descensum speciei sub qua cōtinetur ꝙdiu in ea speciei forma ppria saluat. Sz p virtutem mādūcātis nō vnit mādūcanti: sed p ipm mādūcans vnit spūaliter christo capiti: si digne manducat. Hec Richar. ¶ B Satis ꝯcordat Bonauē. excepto ꝙ videt sibi derogare sacramēti dignitati: etiā piās aures abhorrere audire: ꝙ corp⁹ christi sit in ventre muris: aut in cloaca: ideo opinionē tenentē ꝙ corp⁹ christi nō descēdit in ventrē muris: sed sumptū a mure desinit esse: ⁊ substātia panis redit: tanꝗ honestiorē prefert ⁊ rationabiliorē. Rationē addens: q: christus nō est sub sacramento nisi eaten⁹ quo est ordinabile ad vsum humanū: scz ad mādūcationē: sed cum fuerit in ore vel ventre muris: nō est ordinabile ad vsū mādūcationis humane: ⁊ sic desinit ibi esse sacramentū ⁊ corpus christi. Sed rōnez hanc soluit beatus Tho. p hoc. Primo: q: presupponit falsum. Cū em̄ nō statim species cōuertuntur in aliud traiecte in ventrem: possunt adhuc de ventre extrahi aialis: ⁊ in vsum venire homis. Scdo: q: ꝙuis aliqd ordinet ad vsum aliquē: nō tn̄ oportet ꝙ esse deficiat quādo quis eo vti nō pōt. ¶ Inter oēs has opiniōes opinio Alexādri: Thome: Richardi videt verior ⁊ cōmunior. Et sm illā rñdet ad rōnes aliarū opinionū. ¶ Ad rōnem scde opi. qua adducit Beda de sacro/ qđ p vomitū est emissum/ dicit: ꝙ argumentū illud est pro respōsione: q: arguit ꝙ sacramētū etiā nō solū intrat ventrem: sed etiā manet in ventre ad temp⁹. Si vo extendit ꝙ etiā manet post specierum alteratione ⁊c. nihil arguit argumentū. Unde si eijcitur per vomitū/ ⁊ discerni possunt species panis ab alijs cibis simul emissis: ⁊ sumi pōt sine nausea ⁊ periculo vomit⁹ iterati: tunc debēt sumi sicut verū sacramentū: ne amplior fiat irreuerentia sacramēto p incinerationē scz: si aūt sunt nauseales/ honorifice recondi debent cū alijs reliquijs. ¶ Ad illud tertie opi. de adoratione in ventre dicit: ꝙ ante sumptionē a sumente est adorandū: post sumptionem gratiarū actionib⁹ est vacandū p beneficio accepto. Ubicūqꝫ autē credit esse: siue in ventre suis: siue in ore viri vel mulieris: ibi est venerandū ⁊ adorandū intus in aīa: licet nō exterius in opere: maxime dum nō cōstat ꝙdiu sit in ventre. Et si replicaret: Omē qđ intrat in os/ in ventrem vadit: ⁊ in secessum emittit: sed corp⁹ christi nō emittit in secessuz: ergo nec intrat in ventrē. Dicit ꝙ p idem pbaretur/ ꝙ nō intraret in os: ⁊ sic a nullo sumeret nec comederet: ꝯtra illud: Accipite ⁊ comedite. Item: Nisi manducaueritis carnē filij hois ⁊c. Ideo dicit ꝙ dñs (Matth. xv.) loquit de cibo corporali: q accipit ad refectionē corporis: ille intrat in os ⁊ ventrē ⁊ sm partē emittit in secessum. Corpus aūt christi licet sumatur in ventrem: nō tn̄ manet vsqꝫ ad cōpletā digestionē p quā cibi sumpti (quantū ad ea q impura fuerūt) in secessum mittant. q: prius species a sua naturali forma ⁊ pprietatibus sub quib⁹ stare potuisset substātia panis: alterant. Et sm hoc verū est verbū Amb. li. de sacra. ⁊ ponit de cōsecra. dist. ij. nō iste. vbi ait: Nō iste panis est qui vadit in corpus: sed panis vite eterne: qui aie substātiā fulcit. Non em̄ vadit in corp⁹ p conuersionē ei⁹ in subam alicui corporis. Sic quidē vadūt species sm modū tactū. s. lec. xlv. sed fulcit substantiā aie/ nō intrando p corporalē vnionē: sed per effectū: vt. s. dictū est. Hec de pma parte dubij. ¶ D Ad secundā ei⁹ partem/ qua quesitū est: dū christi corp⁹ species relinqt: ipis videlz alteratis/ vbi maneat: aut quo moueat. Dicit primo: ꝙ desinentib⁹ speciebus/ nō desinit esse corpus christi. Siquidē gl'iosum est ⁊ incorruptibile: sm illud apli frequenter allegatū: Christus resurgens ex mortuis/ iā nō morit ⁊c. Nec sm dicta in respōsione ad primā dubij partē manet i stomacho corruptis speciebus: q: iuxta statutā legē corpus dñi nullibi esse credit: nisi in celo manifeste sm dimensiones pprias/ ⁊ formā pprīā ⁊ gloriosam. Et in sacramento velatū specieb⁹ sacramentalib⁹ sm dimensiones panis ⁊ vini: hoc est/ in loco quo fuit substantia panis ⁊ vini: nō tamen dimensiue: sicut ibi fuit panis ⁊ vinū. Et dicitur sm legem statutā: q: preter legem cōem/ posset se psonaliter ostendere alicui: vt dum occurrit petro querenti/ Dñe quo vadis. Sic ⁊ alijs nonnullis sanctis affuisse in extremis legit: vt scribit btūs Hiero. ad Paulā de trāsitu virginis gl'iose. Nec etiā dimittendo species mouet ad alium locum: q: in nullo alio loco est nisi in celo. Non aūt euolat de loco specierū alteratarū ad celū: q: in celo mansit qn̄ sub sacramēto esse incepit. Incipiens em̄ esse in sacramento/ nō deseruit celū: vt dictū est lec. xlvj. ppe finem. Etiā sm verbū Hugonis statim. s. allegatū. Ita corrupto sacramento nō redit ad celū. Non em̄ redit ad celum in quo prius est: a quo nō recessit. Ubi ergo manet. Manet in celo/ vbi prius fuit anteꝗ ad sacramentū veniret: a quo nō recessit dū ad sacramentū venit. Ubi queso manet aia rōnalis/ cū amputat manus hois. Nō corrūpit: q: ppetua est. Nō manet in manu abscissa: q: aia sm ppriā naturā/ nō pōt informare materias seu corpora discōtinuatas vel discontinuata. Nec parirōne transit ad aliud corp⁹: Nec redit ad corpus cui⁹ man⁹ fuit pars: q: ab illo corpore non recessit. Ubi igitur manet. Manet in corpore in quo fuit ante abscissionē man⁹. Sic corp⁹ christi corrupto sacramēto/ manet in celo in quo fuit anteꝗ corrūperet sacramentū p specierū alterationē. Et licet cōtradictoria verificent successiue de corpore christi: q: de presente specieb⁹ fit nō presens specieb⁹: non tn̄ hoc fit p mutationē aliquā acquisitiuā vel deperditiuā forme alicui⁹ corpori christi inherentis: sed p mutationē corruptiuā specierū. Sicut si manēte iohāne in loco suo immobili/ musca moriat capiti suo insidens: Johes primo fuit cōtigu⁹ musce: scdo nō fuit cōtiguus musce sine mutatione iohannis: Nisi diceret ꝙ presentia localis esset accidens respectiuuz in eo ꝙ presens est alicui: q pñtia corrūperet p corruptionē specierū. Sed illā opinionem hactenus secuti nō sum⁹. Uerum corpus christi p corruptionem specierū mutat localiter: q: deserit locū quē habuit: scz locū cōtinentem species qui manet in specieb⁹ corruptis: sine tn̄ acquisitione noui loci. Sicut in cōsecratione mutatū est localiter acquirendo nouū locū sine deperditiōe loci prioris. Et ista mutatio localis nō est precise ex corruptione specierū: sed q: nō manet in loco specierū: qui locus manet specieb⁹ corruptis: ⁊ ista mutatio est p propriā mutationem localez corporis christi: quo mutari potuisset etiā manentib⁹ sacramētalib⁹ speciebus. sicut haberi potest ex lec. xlv. prius allegata. Uđ si hec ab oibus capi nō possunt: quasi agni reliquie ignis potestati ⁊ oipotentie spūssancti tradant: ⁊ que intellectu capere nō possum⁹: simplici fide credamus: altiora nostrum intellectum excedentia ne queram⁹: ne velut scrutatores maiestatis opprimamur a gloria. Tantum de primo dubio.

¶ I Quantū ad secundū dubiū/ vtrum populus fidelis participaturus eucharistiam: teneatur eam sumere sub vtraqꝫ specie. Et videtur ꝙ sic. Nam dñs sacramentū hoc instituens precepit post traditionē calicis: Hoc facite quotienscunqꝫ biberitis in meā cōmemorationem. Item Johis vj. Nisi manducaueritis carnem filij hois: ⁊ biberitis eius sanguinem: nō habebitis vitā in vobis. Item hic fuit mos ⁊ ritus in ecclia primitiua: vt patet ex epla Pauli. vbi dicit Probet aūt seipm homo: ⁊ sic de pane illo edat: ⁊ de calice bibat. In oppositū est cōmunis ritus ecclie romane. Olim questio illa poterat esse dubia: sed nunc post determinationem concilij Constantieñ. veritatem catholicā determinātis/ dicere cōmunionem sub vtraqꝫ specie esse de necessitate salutis omni fideli: est heresis ibidem publice condemnata: ⁊ ideo superfluū est: immo nunc velle ad pbationem opposite veritatis multū niti: cū omni humana pbatione maior est ecclie autoritas: in cui⁹ fidei obsequiū/ intellectū nostrū captiuare tenemur. Uerū ad intellectū hui⁹ veritatis sicut ⁊ ceteroꝝ fide creditorū/ non inutile est: neqꝫ presumptuosuz aliqua disserere: vel verius p alios luculenter elaborata cōportare. Pro quoꝝ deductione suppono qđ in

Marginal notes: Matth. xv. — Joh. vj. — i. Corint. xi. — Ibidem

principio huius collecture deductū est: videlicet ꝙ circa sacramentoꝝ ministrationē: quedā sunt de necessitate sacramentoꝝ: ꝛ de iure diuino: sic ꝙ nulla auctoritate vel cōsuetudine oppositū induci possit. Quedā vero de necessitate precepti iuris humani ꝛ positiui: vt in ꝓposito forma cōsecrationis certa a christo est ꝓscripta: ꝛ materia certa ab eo determinata: panis scʒ ꝛ vinū. Similiter ꝛ minister: puta sacerdos ordinatus. In quib⁹ ecclia nihil habet immutare: nec aliud cōsuetudo pōt inducere. Multa vero pro sacramēti reuerentia cōmisit dn̄s suis discipulis/ ꝛ coꝝ successorib⁹ determinanda: q̄ pro diuersitate tpoꝝ ꝛ causarū circūstantiarūq; mutationē accipiūt. Sicut ꝙ ad temp⁹ ecclia primo cōfecit in azymo pane: post causa emergente celebrauit in fermentato: ꝛ demū iterū in azymo: vt. s̄. lec. xxxiiij. ostensum est. Sic ꝙ celebret in ecclia ꝛ altari ac vasis vestibusq; cōsecratis/ ieiuno stomacho/ ꝛ cū ceteris cerimonijs ꝛ orationib⁹ ex eccl̄ie institutiōe ordinarū est. Que ex rōnabilib⁹ causis ecclia mutare posset in toto vel in parte: et mutata sub precepto tradere: sic ꝙ tunc hō peccaret faciēdo illud in quo nunc meret. Videndū ergo est: vtrū cōio sub vtraq; specie emanauerit a precepto diuino indispensabili: an nō. Si primū: certū est ꝙ per nullā ecclesie cōstitutionem: aut contrariā consuetudinē (que magis corruptela foret) tolli posset. Si secūdū: tunc in dubiū nō venit: quin ex rōnabilibus causis mutari posset. ¶ L Est ergo circa hoc hec ꝓpositio: Cōmunicatio eucharistie sub vtraq; specie a christo nō est precepta generaliter oībus fidelib⁹ indispensabiliter. Patet hec ꝓpositio: q: hoc preceptū vel colligeret ex institutione hui⁹ sacramenti: q: sub duplici specie ipm̄ instituit: Aut ex eius dispensatione/ qua suis discipulis dispensauit: Aut ex manifesto precepto/ qd̄ vel ante institutionem: aut in ipsa cena: aut post cenā dedit. Sed nullū horum dici potest. Ergo ꝓpositio vera. Cōsequentia nota: ꝛ antecedens est sufficiens diuisio. Nam alius modus ab illis nō est dabilis. Minor ꝓbat: Nō tertiū: q: nullū tale preceptū legit dn̄s dedisse neq; ꝑ se: neq; ꝑ aplos. Nec primū aut secūdū: quia licet sub vtraq; specie instituit ꝛ dispensauit discipulis (quos iam in sacerdotes ordinauerat dn̄s) eucharistie sacramentū: ex illo tn̄ cōuinci nō pōt/ ꝙ sic ab oībus sumi debere oībus demandauerit. Multa quippe in institutione eius: ꝛ in dispensatione qua discipulis suis sumendū tradidit: obseruauit: q̄ per hoc nec eis vniuersaliter/ nec alijs generaliter obseruari mādauit: vt ex deducendis apparebit: sicut ꝛ quedā discipulis ꝛ coꝝ successorib⁹ specialiter: ꝛ nō oībus fidelib⁹ tradidit. Nā solos discipulos tūc presentes sacerdotes ordinauit/ dicens: Hoc facite ꝛc. de quo. s̄. lec. liij. Ipsi deniq; discipuli/ sacerdotes/ ꝛ eorum successores/ presbyteri: nō ex facto christi: sed mādato eccl̄ie ad sumendū sub vtraq; specie sunt obligati. Soli em̄ sacerdotes hodie in ecclia (saltem latina) corpus ꝛ sanguinē participāt sub distinctis specieb⁹. Nō tn̄ inducti ad rememorandum christi passionem: cui⁹ ipsi sunt ministri specialiter in ecclia deputati: sed ob preceptū eccl̄ie ipos ad hoc faciendū obligans. iuxta ca. cōperim⁹. de cōse. dis. ij. vbi dicit: Cōperim⁹ ꝙ quidā sumpta tātūmodo corporis sacra portione/ a calice sacri cruoris abstineāt: qui ꝓculdubio (q: nescio qua docentur supstitione astringi) aut integra sacramēta ꝑcipiāt aut ab integris arceant: q: diuisio vni⁹/ eiusdēq; mysterij/ sine sacrilegio grādi nō potest ꝓuenire. Hic aūt canon fm̄ glo. ꝛ doct. cōmuniter/ tn̄ sacerdotes respicit. Qd̄ ꝛ patet ex rubrica q̄ premittit/ que est hec: Corp⁹ christi sine ei⁹ sanguine sacerdos nō debet accipere. Vn̄ et sacerdotes vt eo expressius ꝛ distincti⁹ memoriā agant passiōis dn̄ice: ꝓ cuius distinctiore memoria sub duab⁹ speciebus eucharistia instituta est: etiā cū ad offerendū ꝛ manducandū accedūt: varijs vtunt cerimonijs: in replicando cruces ante ꝛ post cōsecrationē: q̄ christū crucifixū representāt. Vtunt quoq; sacratis vestib⁹: ad significandū quedā gesta et passa per christū: vt patet ex eorundē expositionib⁹ supra factis: que nō fiunt per laicos sacramentū sumentes de sacerdotū manibus. ¶ L Sic nec dn̄s alijs ꝙ suis discipulis: quos sacerdotes ordinauit: legit sacramentū sub duplici specie porrexisse. Quō aūt deinceps: ꝛ quo ordine a fidelib⁹ sumendū foret/ eisq; ministrandū: vtrū sub vna vel sub duplici specie apl̄is reliquit ordinandū: sicut beat⁹ Aug. in. c. liquido. de cōse. dis. ij. in simili dicit de ieiunio. Neq; q: dn̄s post cibos discipulis dedit: ꝓpterea pransi aut cenati fideles ad illud sacramentū ꝑcipiendū debent cōuenire. Et post modicum: Nam si ille hoc monuisset/ vt post cibos acciperet: credo ꝙ illū morē nemo immutasset. Ideoq; nō precepit quo deinceps ordine sumeret: vt apl̄is per quos dispositurus erat ecclias: seruaret hunc locū. Ita ꝛ in ꝓposito dicit: ꝙ christ⁹ distribuit discipulis suis sub vtraq; specie corp⁹ ꝛ sanguinem: nō tn̄ ordinauit ꝛ precepit/ ꝙ ipi ceteris quibuscunq; sic ministrarent. Vn̄ nec de aliquo ipsoꝝ legit: ꝙ hmōi cōmunionem sub duplici specie practicauerit quoad laicos: vel ꝙ ipsis ꝓceptū de sic cōicando sit traditū. Vn̄ Act. ij. legit de cōuersis ad fidē ꝑ aplos: Erāt aūt ꝑseuerātes in doctrina aploꝝ: ꝛ cōicatione fractionis panis. In fractiōe dicitur panis fm̄ glo. vt exponit magr̄ histo. in scholastica historia. i. eucharistie: vbi nulla fit mentio de sumptione calicis. Veruntamen aplus Paulus narrat corinthijs qualiter sub duplici specie christus hoc sacrm̄ instituit/ di. Ego em̄ accepi a dn̄o quod ꝛ tradidi vobis: qm̄ dn̄s iesus in qua nocte tradebatur: accepit panem et gratias agens ꝛc. Et post: Silr ꝛ calicem postq̄ cenauit. Deinde q: vsus fuerat corinthijs sub duplici specie cōicare: quē ritū ipse nō interdixit: sed ꝑmisit: cum in nullo erat cōtrari⁹ euangelio/ ipos exhortando vt cōicent in memoriā passionis dn̄ice subiungit: Quotienscūq; māducabitis panē hūc: ꝛ calicē bibetis mortē dn̄i annūciabitis donec veniat: scʒ ad iudiciū: quasi di. Cū volueritis corp⁹ dn̄i māducare: ꝛ calicē dn̄i bibere: tunc facite in memoriā dn̄ice passionis: q: sic christ⁹ in cena ministrans discipulis/ ipsos hortabat vt in memoriam sui hoc ipm̄ qd̄ ipse fecerat: peragerent. Nec ex toto illo ꝓcessu pauli elici pōt: ꝙ de sumptione corporis ꝛ sanguinis sub duplici specie dn̄s dederit preceptū oībus sic māducādi ꝛ bibendi. Nec etiā trahi pōt ꝙ ipsemet paulus hoc preceperit: sed (vt dictū est) narrans factū christi in cena: hortat vt dū ipsi māducant ꝛ bibūt de morte ꝛ passione christi recordentur. Qd̄ si apl̄s ipse cōicationem corporis ꝛ sanguinis sub vtraq; specie necessariā esse fidelib⁹ ad salutē ex ꝓcepto reputasset: nō videt quin expressius hoc scripsisset tam corinthijs q̄ alijs fidelib⁹/ quib⁹ suas trāsmisit epl̄as: ꝛ maxime romanis q̄ caput mūdi erant. Ipse tn̄ etsi ritū hūc obseruauit: nō q: de ꝓcepto debuit: sed q: ex facto christi/ hūc obseruare potuit. Vn̄ ꝛ greci hūc ritū cōicandi ab aplo susceperunt: quē seruare dicunt his dieb⁹. ¶ M Et ita etiā dato ꝙ ceteri apl̄i ꝛ fideles in ꝓmitiua ecclia cōicauerint sub vtraq; specie: qd̄ tn̄ nō legit: sed neq; cōstat hūc ritū fuisse totius eccl̄ie vniuersaliter: lʒ legat in multis particularib⁹ eccl̄ijs obseruat⁹: tn̄ tūc sic cōicabāt ꝓpter christi factū: non ꝓpter christi ꝓceptū/ q̄si ad hoc de necessitate salutis fuerint obligati. Nō em̄ (vt dictū est) factū christi obligationē semꝑ inducit ad silr faciēdū. sicut in multis est videre: Ipse multa opat⁹ est miracula: in quo eū imitari nec obligamur nec possum⁹. Silr opa supererogationis ꝛ ꝑfectionis in gradu summo ꝛ pūctuali virtutis exercuit. In altissima paupertate: in ꝟginali ꝛ clarissima castitate: in q̄draginta dierū oīmoda abstinentia ꝛ ieiunio vitā duxit. In pascha: Pascha cū discipulis māducauit: ꝛ post cenā discipulos cōicauit. Ad quorū aliorūq; plurimoꝝ imitationem minime obligamur. Vnde ꝛ ait discipulis: Qui pōt capere/ capiat. Vnde ecclia ex rōnabilib⁹ causis aliqua horū statuere pōt. Silr ab hmōi obseruātijs cessare ꝛ potuit ꝛ debuit/ ex nouis causis ꝛ casib⁹. Sic in ꝓmitiua ecclia oēs fideles vixerunt cōmuniter: vt habet Act. iiij. Multitudinis credentiū erat cor vnum ꝛ anima vna. Nec quisq̄ eorum que possidebat: aliquid suum esse dicebat: sed erant illis omnia cōmunia. Nec possessiones habebant: sed habitas vendebant: offerē

tes ⁊ ponētes precia eoꝝ ante pedes aplōꝝ. Nec tm̄ ex hoc
facto pimitiue ecclie/oēs fideles ad ista obligant̄. Itē in
pimitiua eccl̄ia sacerdotes ⁊ leuite vxorib⁹ vtebant̄. Un̄ ⁊
paulus in regula epāli: Oportet episcopū irreprehensibi-
j. Timo. iij. lem esse: vni⁹ vxoris virū ⁊c. filios habentem subditos. Et
infra. Diacones sint vni⁹ vxoris viri: q̄ filijs suis bn̄ presint.
In quo tm̄ nō solū nostri tpis epi/sacerdotes/⁊ diaconi nō
imitant̄: sed nec licite pn̄t. ℂ N Et ita dato in nr̄o ppo-
sito/ꝙ ritus ille cōionis sub vtraq꞉ specie fuerit in pimiti-
ua ecclia vniuersaliter obseruat⁹: qd̄ tm̄ pbari nō pōt: eccl̄ia
tm̄ ad hoc obseruandū nullaten⁹ fuisset astricta: sꝫ laudabi-
liter cessare potuit pp̄ter diuersa pericula: q̄ multiplicato
fideliū numero/cōtigerunt. Et ita cessasse credit̄: ⁊ vsus cō-
municandi sub vna specie panis ad laicos ⁊ sacerdotes nō
celebrantes introduct⁹. Et taliter hodie a cunctis fidelib⁹
obseruat̄ p totā ecclesiā occidētalē: exceptis paucis scisma-
ticis: qui se ab hmōi generali obseruantia subtrahūt in pe-
riculū ⁊ dānationē suarū aiarū: maxime si dū frequentant
hmōi cōionem sub vtraq꞉ specie tanq̄ necessariā ad salutē/
contra gn̄ales ecclie determinationes factas in nouissimis
cōcilijs vniuersalibus Cōstantieñ. ⁊ Basilieñ. Neq꞉ vsus
ille sub vna specie cōmunicādi nou⁹ est: sed antiquus: ⁊ tan-
ti tpis ꝙ ipsi⁹ initiū neq꞉ est in memorijs hoim: neq꞉ in scri-
ptis doctoꝝ: nec in annalib⁹ scribentiū reperit̄. Eapropter
merito vt decens/vtilis/cōgruus/⁊ rōnabilis obseruabi-
tur: q̄ impiū est cogitare: ꝙ christ⁹ qui ecclesiā sibi in spon-
sam suo pprio sanguine copulauit: pmiserit tā periculose
errasse p tanta spacia tpoꝝ ⁊ annoꝝ. ℂ O Assignāt aūt
doc. Alex. de ales. parte. iiij. q. liij. scd̄m Tho. Bonaueñ. ⁊
post eos Cancel. parisi. Gerson in tractatu suo: quē de hac
materia in cōcilio Cōstantieñ. scripsit: causas q̄plurimas
cur scta eccl̄ia hunc ritū introduxit: ⁊ laudabiliter pinuat
⁊ cōtinuabit. Una vt euitet̄ periculū distillatiōis ⁊ effusio-
nis sanguinis christi: qui nō nisi cū maxima cautela ⁊ pru-
dentia est tractandus pp̄ter fluxibilitatē specierū vini/sub
quib⁹ cōtinet̄: q̄ de facili possunt effundi: presertim in tāta
pressura ⁊ multitudine communicantiū: cū ad cōicandū fre-
pe cōueniūt hoies tremuli/barbati/infirmi/paruuli: qui sa-
tis puide sanguinē sumere non possunt: quin de facili pctā
⁊ pericula grauia sequerent̄. ℂ P Quantū aūt pctm̄: et
q̄ graue sit stillatio vel effusio sanguinis christi satis decla-
rat pnia sacerdoti imūgenda: p cui⁹ negligentiā gutta san-
guinis cadit in terrā vel in palliā altaris. iuxta decre. pij pa-
pe: qd̄ ponit̄ de cōse. dis. ij. Si p negligentiā. Ubi pcipit̄ ꝙ
cū de sanguine aliq̄d stillauerit p negligētiā sacerdotis su-
per terrā/lingua labet̄: tabula radet̄: ⁊ rasura igne cōsume-
tur ⁊c. ⁊ vt infra dicit̄: sacerdos quadraginta diebus peni-
teat: tot dieb⁹ ieiunādo: ⁊ a celebratione abstinendo: vt di-
cit glo. Si ergo tali negligētia accidente/terra debet lam-
bi/radi: ⁊ post rasurā in ignem pijci ⁊ cōburi ⁊c. Nunquid
pepla mulierū/ ⁊ barbe viroꝝ christi sanguine mādidata/
ignibus veniūt tradēda. Penitentiā denique talem laici nō
sine grauamine/murmure/⁊ cōtradictiōe susciperent ⁊ fer-
rent. Rationabiliter igit̄ ⁊ caute ordinauit eccl̄ia cōionem
sub specieb⁹ panis tm̄ percipi debere quoad laicos: ⁊ vt ir-
reuerentia ⁊ periculū euitet̄: ⁊ ppl̄s tam graui pnie nō ex-
poneret̄: maxime cū oēm fructū interiorē ꝯsequant̄ ex sum-
ptione corporis ⁊ sanguinis sub vna specie/sicut sub dua-
bus. Ex ista etiā cōstitutione pij pape vehementer cōiectu-
rari pōt/ꝙ cōsuetudo cōmunicandi sub vna specie est vetu-
stissima: ⁊ ab antiquo in eccl̄ia obseruata. Nam plus/deci-
mus fuit papa post beatū petrū vt refert btūs Aug. in ep̄la
ad generosum: Et sedit in cathedra petri circa annū cente-
simū quinquagesimū tertiū. Qd̄ si suo tpe fuisset cōsuetu-
do cōmunicandi populū laicalem sub vtraq꞉ specie: verisi-
militer puidisset de effusione sanguinis: que cōtingere pos-
set in cōione laicoꝝ: sicut fecit de ecclie ministris: cū minus
prouidi sint laici in sumptione/q̄ ecclesie ministri. Itēꝫ pe-
riculū fuisset in cōseruatione specierū vini p infirmis: pro
quibus semper parata haberi debet eucharistia: vt dicitur
de cōse. dis. ij. presbyter. De cui⁹ cauta custodia habet̄ in ca.
qui bene. ea. dis. Periculū quidē in cōseruando ne verterē-
tur in acetū: ⁊ ita desinerent esse sacramentū. Ne cōgelaren-
tur in hyeme. Ne bibiones et musce generarent̄ in estate:
aut alīs species corrumperentur/quātūcunq꞉ vas obstrue-
retur: ⁊ ita aut redderentur ad sumendum abominabiles
aut si species vini corrumperent̄: daretur infirmo occasio
idolatrandi ⁊ sumendi pro sacramento/qd̄ nō esset sacrm̄.
Periculū deferendi q̄nq꞉ etiaꝫ in equis ad loca remotiora
vbi cadere posset sacerdos siue eques siue pedes. Itē que-
ritur in quo vase fieret tanti vini cōsecratio: qd̄ sufficeret p
decem aut viginti milib⁹ psonarū. Quō de his vasis cōse-
crandis/lauādis/tāgendis nihil statuisset eccl̄ia: q̄ tam so-
licite de altari/pallis/vestib⁹ sacerdotalib⁹/calice ⁊ ceteris
ordinauit: ⁊ pdictis periculis nō subuenisset. Esset nihilo-
minus sumptuosum in his regionib⁹: in quib⁹ vix inuenit̄
vinū pro celebratiōe: de lōginquo precio charo deportatū.
Quō ergo nō de his oib⁹ disposuisset eccl̄ia. Dato ergo ꝙ
in principio nascentis ecclie cōis fuisset ritus cōmunicare
sub vtraq꞉ specie: pp̄ter euasioneꝫ tantoꝝ periculoꝝ ratio-
nabiliter ab illa cōione laicoruꝫ sub vtraq꞉ specie cessasset.
ℂ Q Alia causa cessationis ab hmōi ritu: vt tollerentur
errores qui ex cōione sub vtraq꞉ specie orti fuerunt: ⁊ oriri
poterunt. Credere em̄ poterat cōis ppl̄s ex tali cōione chri-
stum nō esse totū verū ⁊ pfectū hoiem sub vna specie: nec
tantū esse sub vna specie/quantū sub duab⁹: sicut multi he-
reticorū de facto astruxerunt. Nestorius em̄ sub specie pa-
nis tm̄ corp⁹ christi esse dogmatizabat sine sanguine: ⁊ sub
speciebus vini sanguinem tm̄ sine corpore/pro eo ꝙ in pa-
rasceue corpus fuit separatū a sanguine. Que ratio nil ar-
guit: cum talis sit christus in sacramento: qualis est in sua
naturali cōsistentia. Et idem: Si apl̄s aliquis in parasceue
cōsecrasset: sub specieb⁹ panis fuisset corpus sine aia ⁊ san-
guine: presertim post expirationē in cruce. Nūc aūt q̄ christ⁹
resurgēs ex mortuis iā nō morit̄: si cōsecrat̄/vtrobiq꞉ est vi-
uus: ergo sanguis vtrobiq꞉ ⁊ corp⁹. Itē ad tollēdū errorē/
ꝙ cōmunio sub vtraq꞉ specie sit laicis de salutis necessitate
quem quidā deducere nisi sunt ex verbis christi: Nisi man-
ducaueritis carnem filij hominis: ⁊ biberitis eius sangui-
nem: non habebitis vitam in vobis: vt in principio argu-
tum est. Ex quibus elicere volunt/ꝙ sit necessarium cuili-
bet homini ad vitam etiā sacramentaliter cōmunicare sub
vtraq꞉ specie. Sic refertur de Pelagio/ qui occasione ho-
rum verborū paruulis statim post baptismū corpus ⁊ san-
guinem sub vtraq꞉ specie ministrauit: ꝙ et si specieꝫ panis
deglutire non poterant: dixit ipsaꝫ cum speciebus vini esse
permiscendam: vt ita funderetur in ora puerorū. Et si for-
tassis quispiam eiecisset: dicebat id esse comburendū: imi-
tens illu in Exodo: Si quid residuum fuerit: comburetis.
Multi preterea vltra pelagianos errantes occasione pre-
fati textus (Iohis. vi.) non solum viuis sub vtraq꞉ specie
corpus ⁊ sanguinem domini ministrabant: sed etiā defun-
ctis: vt refert Beda in quadam homel. super Matheuꝫ.
ℂ R Ad horum ergo errorū extirpationem ⁊ similium
laudabiliter ecclesia cessauit a prefato modo cōmunicandi
sub vtraq꞉ specie/etiam si ad tempora cōtinuasset eundē.
Sicut in simili quandoq꞉ cessauit ad tempus consecrare
in azymo: propter errorem eorum qui dixerūt legalia cum
euangelio esse obseruanda: ⁊ necessariū esse in hoc christia-
nos iudaizare: quales fuerunt ebionite. Et vt hunc erro-
rem tolleret: precepit tempore Leonis pape consecrare in
fermentato: ad ostendendam libertatem euangelij: nō ob-
stante ꝙ christus cōfecit in azymo: vt habitū est supra lec.
xxxiij. Nec obstat ꝙ in ep̄la quadā btūs Cypri. ait: Ad hoc
conficit̄ eucharistia/vt possit accipientib⁹ esse tutela: quos
igit̄ tutos esse volum⁹ cōtra aduersarios: munimēto dn̄ice
securitatis armamus. Sed quō armam⁹: quō puocam⁹ in
cōfessione fidei sanguinem suū fundere: si eis militantib⁹
christi sanguinem denegamus. Aut quomodo ad marty-
rij poculum idoneos facimus: si nō eos prius ad bibendū

in ecclesia dñi poculum admittamus. Et loquitur ille sanctus cõtra quosdã: qui simpliciter denegabant sacramentum eucharistie: in quo certe erant reprehensibiles: cũ hoc sacramentũ armet cõtra tentationes ⁊ quelibet alia pericula. Uel loquit᷑ iuxta morẽ sue eccl'ie: cui ip̄e presedit: in qua forte tp̄e suo particulariter viguit cõmunio sub vtraq; specie: quã sub noĩe calicis ⁊ sanguinis exp̄ssit: q: sub illa specie fit manifestior representatio effusionis sanguinis christi: ex cui⁹ memoria animat᷑ homo ad martyriũ. Nec; tamẽ illã cõmunionem sub vtraq; specie simpliciter necessariã docuit/ quasi esset de precepto christi. ❡ S Licet ergo in primitiua eccl'ia illa cõio gñaliter in vsu fuisset: vbi nõ erat tanta multitudo fideliũ sicut modo: ⁊ sic poterat sumi sanguis sub specie vini: qđ periculũ multiplicatis fidelib⁹/ ecclesia crebro est expta. Et q: in p̄mitiua eccl'ia ꝓpter passionis dñice vicinitatem/ maior viguit charitas ⁊ deuotio: ea propter tunc cũ magna reuerentia/ deuotiõe ⁊ cautela accesserũt: ⁊ biberũt de sanguine christi ex calice: ꝓ cui⁹ noĩe
Phil.i. etiã ꝓpriũ sanguinẽ fundere sitiebãt: ſm illud ap̄li: Uobis datũ est pro christo nõ solũ vt in eũ credatis: sed etiã ꝓ illo patiamini. Cũ vo in ꝓcessu tp̄is charitas refriguit ⁊ tepuit in fidelib⁹: potuit eccl'ia rõnabiliter subtrahere laicis calicem sanguinis christi: maxime cũ nullũ ꝑfectũ ꝑ hoc auferat eccl'ia a fidelib⁹: qm̄ virtus ⁊ efficacia hui⁹ sacramenti nõ dependet a speciebus illis visibilib⁹: nec vna: nec ambabus: sed a rebus cõtentis sub specieb⁹: q̄ ita sunt sub qualibet specie seorsum/ sicut sub ambab⁹: nec plus sub ambab⁹ q̄ sub vna. Efficacia etiã ⁊ ꝑfectus prouenies ex sumptione sacramenti sub vna specie tantus est: sicut ex sumptione sub vtraq;. Sacerdos vo qui offert in ꝑsona totius eccl'ie pro se ⁊ clericis ⁊ laicis: ⁊ manducat atq; bibit: vt sic representatio ꝑfecte refectionis expresse significet᷑ future: ꝓ cuius adeptiõe sacrificat᷑ in via: et si q̃n; deficeret ꝑsonalis deuotio in sacerdote celebrante: nunq; tñ deficit deuotio sponse eccl'ie: in cui⁹ ꝑsona agit officiũ. Caueri etiã possunt a sacerdote celebrante faciliter ceteri defectus supra notati. Sacerdos igit᷑ in cõficiendo ⁊ offerendo ac manducando hoc sacrm̄ ꝓ oĩbus fidelib⁹ in ꝑsona eccl'ie/ tenet ritũ quem christus in cena in ꝑsona ꝓpria exẽplauit. Cui ex officio ⁊ ordine suscepto in eccl'ia cõpetit hoc sacrificiũ ꝯficere: ip̄m confectũ pro salute oĩm in recõciliationẽ ⁊ remissionẽ peccatorũ patri offerre: qđ neq; laico: neq; sacerdoti dũ extra missaz de manu alterius cõmunicat: cõcessũz est. ❡ T Ex illo aũt errore/ ꝙ cõmunio sub vtraq; specie esset de necessitate salutis: sequunt᷑ aliȷ̃ nõ minus periculosi errores: vt recitat Gerson: scz p̄mo/ ꝙ tanta esset dignitas laicoꝝ: circa sumptiones corporis christi/ sicut sacerdotũ. Scđo cum hoc semꝑ fuit de necessitate salutis: vt dicit heresis illa/ ꝙ perierũt oẽs ⁊ pereunt aliter sentientes facientes aut docẽtes. Oẽs quoq; generaliter tam clerici q̄ doctores ⁊ prelati: qui nõ posseten⁹ opposuerunt se tali cõsuetudini/ vbis/ scriptis/ aut sententiȷ̃s: ⁊ ꝙ sacrã scripturã oẽs illi ꝑuerterunt. Item ꝙ eccl'ia romana nõ rite sentit de sacramentis: nec in hoc esset imitanda. Item ꝙ cõcilia gñalia ⁊ spẽaliter Cõstantieñ. ⁊ Basilieñ. errauerũt in fide ⁊ bonis morib⁹. Et plures aliȷ̃ errores ac seditiones grauissimi. Nec valet si opponat᷑ ꝙ saltem discretis ⁊ bene vtentib⁹ ratione/ deberet sub vtraq; specie dispensari: q: nimis esset hoc in eccl'ia seditiosũz. Nullus q̃ppe vellet in eccl'ia indiscret⁹: nullus incaut⁹ reputari. Esset q; ꝯ aliquos de pctõ vel indiscretiõe infamare: qđ fieri nõ debere/ christ⁹ suo docuit exẽplo: dũz suo ꝓditori iude corp⁹ suũ ⁊ sanguinẽ nõ negauit: nec eum repulit/ quẽ nouit indigne accipere: licz sua indignitas occulta fuit. Nec per hoc oẽs supradicti errores/ seu coꝝ occasiones cauerent᷑. ❡ U Et ꝑ hoc ad rões in p̄ncipio dubiȷ̃ motas. Ad p̄mã q̄ allegat illud ap̄li: Hoc facite quotiescũq; ⁊c. iam solutũ est: ꝙ ap̄ls ibi recitat factũ christi: nõ imponit p̄ceptũ: sicut nec christ⁹ imposuit de cõione sub vtraq; specie: sed ad passiõis memoriã cõmunicantes ⁊ cõficientes hortabat᷑. Ad secũdã (Ioh. vi. Nisi mãducaueritis ⁊c.) dicit᷑: q̄ in toto illo ca. dñs loquit᷑ de mãducatione ⁊ bibitiõe spũali/ que nõ distinguunt᷑: q: q̄ mãducat spũaliter/ bibit spũaliter: ⁊ ecõuerso: ⁊ nõ carnali neq; sacramentali: sicut carnaliter vba christi intelligentes/ abierũt retrorsum. Uñ christ⁹ sua vba manẽtib⁹ discipulis exponẽs/ dixit: Spiritus est q̄ viuificat: caro nõ ꝓdest quicq̃/ scz sine spũ. Uerba q̄ ego locut⁹ sum vobis: spũs ⁊ vita sunt. Sic ⁊ sacramẽtalis cõio nõ est simpliciter necessaria: sz spũalis. de qua. s. lec. xxxvi. ⁊ infra lec. lxxxvii. dicet᷑. Ad tertiã similiter solutũz est. Et si di. Alex. loco alleg. dicit ꝙ lz sumptio: q̄ est in accipiendo sub vna specie/ sufficiat: illa tñ q̄ est sub duab⁹ speciebus maioris est meriti. Tum rõne augmẽtationis deuotionis: tũ rõne fidei dilationis actualis: tũ rõne sumptiõis cõpletioris. Potest dici/ ꝙ loquit᷑ cõparando sumptionẽ celebrantis qui officiũ misse ꝑficit: eucharistiã cõficit/ offert/ et sumit pro se ⁊ vniuersali ecclesia: in quo officio sub vtraq; specie conficit/ offert/ ⁊ sumit: ad sumptionẽ quavt a ꝑsona singulari sumitur sub vna specie de manu sacerdotis: Illa quippe est maioris meriti. Maius enĩ est meritũ celebrare q̄ solũ sumere. Ibi cõcurrit maior deuotio ꝓpter oratiões quas facit: ⁊ actus plures a dño ⁊ ecclesia ordinatos. Ibi etiã fides actualiter dilatat᷑ per vestes sacras/ cerimonias/ cruces/ luminaria ⁊ cetera q̄ oĩa recte fidei attestant᷑: ⁊ ad multa actualiter cõsideranda ⁊ credenda excitant: qđ sumptio simplex nõ facit. Ibi etiã est cõpleta sumptio: nõ rõne rei cõtente: vt ip̄e ibidẽ declarat: sed rõne representationis tã passiõis dñice: q̄ facta est ꝑ sanguinis effusionem: q̄ ꝑfecte refectiõis: q̄ nedũ in cibo cõsistit tm̄ aut potu: sed simul in vtroq;. Uñ ⁊ ip̄e recitat factũ bene memorandũ di. Quibusdã religiosis petentib⁹ ⁊ instãtib⁹ vt sub vtraq; specie sumerent sacrm̄/ sacerdote quodã pio cãtãte: Cum faceret hostie fractionẽ/ cõcauũ patene totũ visum est repleri sanguine. Ad qđ obstupuerũt ip̄e ⁊ circũstãtes. Sed cũ cõtingeret partes hostie totũ visum est reintrare: ⁊ sic petitioni ⁊ tentationi illoꝝ fuit penitus satisfactũ. Hec Alex. Ex quo patet ꝙ mentis sue nõ fuit loqui de cõione sub vtraq; specie extra sumptionẽ celebrãtis missam. Et tantũ de illo dubio.

❡ Lectio. lxxxv. A

Nunc de tertio dubio.

i. de effectu ⁊ fructu hui⁹ sacri/ quos cõsequunt᷑ ip̄m sumẽtes. Et qm̄ duplices sunt hũc cibũ sumẽtes: q̄dã digne: aliȷ̃ indigne. aliũ illi: aliũ isti cõsequunt᷑ effectũ. Nã illi gratiã ⁊ gloriã: isti mortẽ consequunt᷑ ⁊ penã. Hinc canit᷑ in ꝓsa: Mors est malis: vita bonis: vide paris sumptionis q̄ sit dispar exitus. De quo btũs Berñ. in ser. de sacramẽto ait: In cena dñi de vno pane cõsecrato petrus et iudas accepit. Bon⁹ in vitã: pessim⁹ in penã. Bon⁹ in bñficiũ: pessim⁹ in testimoniũ. Bon⁹ in salutẽ: pessim⁹ in mortẽ. Qđ totũ vsq; huc cõplet᷑ in sacro altaris. Bonis quidẽ in bonũ sumẽtib⁹: canib⁹ vo nõ sic. Canes sunt/ q̄ irreuerẽter accedũt: ⁊ ideo iudicati recedũt. Qđ in arca dei figuratuz est: q̄ allophil os occidit: ⁊ isrl' saluauit. Et in mãna qđ bonis oĩs delectamẽti ⁊ suauitatis saporẽ: malis vo nausea prestitit. Silr ⁊ in babylonico igne q̄ nouit pueros in fornace cõseruare: ⁊ ministros regis caminũ incẽdẽtes incẽdere ⁊ cremare. Uñ Chrys. hom. x. Sicut corporalis cib⁹ dũ inuenerit ventrẽ aduersis humorib⁹ occupatũ: ampli⁹ ledit: magis nocet: ⁊ nullũ p̄stat auxiliũ: Ita ⁊ iste spũalis cibus: si aliquẽ reperit malignitate pollutũ: magis eũ ꝑdet: nõ sua natura: sed accipiẽtis vitio. Hec ille. Primo tñ de effectib⁹ quos operat᷑ in digne sumentib⁹ dicendũ. Deinde dubio sequenti de his que sequunt᷑ in sumentib⁹ irreuerẽter ⁊ indigne. De fructib⁹ tamen eius quos cõsequunt᷑ ex ei⁹ oblatione ⁊ sumptione/ qui digne accedũt seu offerunt: eorũq; magnitudine neminem puto mortalium disserere plene posse. Nam cum nec folium cadit de arbore sine patre/ sine causa/ sine fructu: q: sine diuine bonitatis/ q̄ causa est oĩm influxu: Indubitabile apud fideles manet/ ꝙ op⁹ dei pariter ⁊ munificentissimũ

ter ⁊ munificentissimū ⁊ magnificentissimū: quo scʒ diui/
na sapientia: nec munꝰ maiꝰ: nec magnificentiꝰ dare pōt:
inestimabiles fructus salutis pariat in aīa sumentis bene
disposita ⁊ ordinata. Nam in hoc sacratissimo cibo digne
sumpto/corpus christi verū/ mystico corpori suo in hoc sa
cramento signato/singulari vnione cōnectit. vñ ois beate
vite influxus in membra deriuat. Coniungit christus eccl'ie
sponse sue spōsus: a quo suscipit pfectionis ornatū fm mē
surā vniuscuiusq; membri: quousq; pueniat ad mensuram
plenitudinis christi. Laborauerūt plurimi doctores ⁊ sci
ex his q̄ spūssancti calamꝰ scripture sancte impinxit: fructꝰ
salutis colligere: scriptisq; tradere ad eccl'ie edificationē.
Ex eoꝝ itaq; quibusdā cōmendatis carpere aliqua desideꝝ
rans/nō fugientes spicas: quas ruth illa moabitis ad litte
ram fecisse legit': que videns ⁊ festinans interpretat'. Absit
Ruth. ij vt hanc ingenij celeritatem mihi arrogem: sed q̄ illi clarissi
me de semine scripturarū messuerūt: ⁊ horreo eccl'ie obtu
lerunt: aliqua pie furari abbreuiādo transcribere sufficiat.
¶ B Sūt itaq; qui fructus huiꝰ sacramēti ad numeruʒ
duodenarū/fm numerū fructuū ligni vite (de quo Apoc.
vlti.) reducere. Sic Rich. in suo. iiij. dist. ix. q. ij. metro lu
dens/insinuat. Inflāmat/memorat/sustentat/roborat/au
get Hostia spem: purgat/reficit/vitā dat ⁊ vnit: Cōfirmat
q; fidem: munit/fomitemq; remittit. ¶ Inflāmat charitaꝫ
tem: memorat dñicā passionem: sustētat ad operationem bo
ni: roborat ad pseuerentiā ppositi sancti: auget spem: purꝫ
gat veniale petm: ⁊ q̄nq; mortale: reficit mādūcantē spūa
liter eterna cōsolatione: vitā dat gratie: vnit christo solide:
cōfirmat fidē sine errore: munit cōtra casum puenientē ex
ppria infirmitate: fomitēq; remittit ardorē scʒ carnalis cō
cupiscentie/cōtra demonis impulsum. Sunt q̄ sub eisdem
figura ⁊ numero: sed nō eodem mō/fructꝰ eucharistie colli
gunt. Per oppositū eñ ad dāna que fructꝰ ligni mortis/ar
boris scʒ interdicte ex veteris ade culpa intulit: fructus li
gni vite (qd christus est) ordinant. Primi nāq; parentes p
esum pomi vetiti multas miserias toti humano generi at
tulerūt. Vñ congruū fuit: immo necessariū p esuʒ alterius
cibi salutaris ⁊ fructiferi/ab illatis miserijs idem genꝰ ho
minū subleuari: ne ppetuo miserijs istis subactuʒ langue
sceret: ⁊ tandem pressum morbis totaliter deperiret. Mise
rie iste tres sunt in genere: scʒ vincula culpe: defectus gra
tie: plaga mortis ⁊ gehēne. Partite singule in quattuor fa
ciunt duodenarū numerū miseriarū a ligno mortis decer
ptarū. Vñ in miseria culpe sunt: demonis tētatio: fomitis
rebellio: cordis macula: creatoris offensa. In miseria defe
ctus grē/quadruplex inuenit' languor: scʒ in cognitiōe nri
in dilectione primi: in sapore spūali: in cōsummatiōe boni
In tertia miseria/scʒ mortis plaga sunt: debitū mortis eter
ne: defluxus bone vite: exiliū mūdane miserie: incineratio
corporalis materie. Cōtra has miserias/fructꝰ salubres/ et
totidem remedia affert eucharistia digne sumpta. Nam cō
tra tres gn̄ales miserias/affert remissionē culpe: augmen
tum grē: ⁊ collationē vite. Sic contra singulas duodecim
miserias/singulos fructꝰ ⁊ vtilitates. Nā cōtra primā mise
riā: tentationē scʒ demonis/demonē fugat. Cōtra secūdā/
fomitē mitigat. Maculā cordis mūdat/cōtra tertiā. Con
tra quartā/irā dei placat. Cōtra medias quattuor miserias
illuminat intellectū: inflāmat affectū: mentē delectat: ⁊ ad
operandū roborat. Contra miserias quattuor vltimas/ab
eterna morte liberat: vitaʒ restaurat: ad patriam reuocat:
corpꝰ ad vitā resuscitat. Dimitto scripture cōcordantias ad
singula. ¶ C Sūt ⁊ alij q̄ fructus huiꝰ sacramēti digne
suscepti/reducūt ad numerū senariū: fm eiꝰ sextuplicē de
noiationem: que sibi attribuunt': eo q̄ in sextuplici genere
bonoꝝ inuenit': ppter innumerabiles grās/quarū est con
tentiuum. Dicit' eñ quandoq; gratia: quādoq; donū siue
munus: q̄nq; cibus: quandoq; cōmunio: quandoq; sacrifi
ciū: quādoq; sacramentū. Et fm quodlibet nomen/innu
merabiles cōtinet ⁊ affert dona/fructus ⁊ gratias. De qui
bus dñs Alber. librū edidit perutilem/diffuse psequēs sin

gula. Sūt qui fructꝰ eucharistie reducūt ad quattuor gene
rales: fm q̄ est eduliū vegetans ad vitā eternā. Viaticum
cōfortans nos ad pficiendū huiꝰ exilij vitā. Pignus eterne
salutis: Et cōsecratio ois sanctitatis. Et fm hec effectꝰ eiꝰ assi
gnari possunt: vegetare: cōfortare: certificare: ⁊ perficere.
Quos similiter tangit Alber. in pncipio libelli prenotati.
Sunt qui innumerabiles fructus eucharistie reducunt ad
numerū ternariū: scʒ ad bonū oblatiōis sacrificij: bonū cō
municationis conuiuij: bonū refectionis viatici. Primum
quoad deū. Scdm quoad primū. Tertiū cuiuslibet quoad
seipm. Hanc sequit' Cancel. parisien. in suo sup Magnifi
cat. trac. ix. exponens versuʒ: Esurientes imple. bonis. Va
rij sunt varioꝝ modi summā fructuū assignantiū: fm nume
rum septenariū donoꝝ/virtutū/btitudinū/ac petitionum
dñice orationis: q̄ oia psequi longū esset pariter ⁊ laborio
sum. ¶ D Ideo breuitati studens: pmo/fructꝰ in hos bimē
bris: deinde mēbrū qdlibet subdiuidendo in ramusculos
fructꝰ afferētes dulcissimos pcedā. Pro quo rememorādū/
q̄ sacrosctā eucharistia pncipaliter instituta est in sacrificiū
⁊ in sacrm̄ seu cibum: ideo oēm fructū sacrificij omnēq; fru
ctū spūalis cibi influit atq; gignit. Pro intellectu pmi: quō
scʒ eucharistia nobis est instituta in sacrificiū: aduertendū
est/q̄ fm beatū Aug. x. de ciui. dei. ca. iiij. Sacrificiū cultꝰ
quidā est soli deo debitus/fm q̄ scribit': Sacrificans dijs
eradicabit' nisi dño soli. Siue (vt alij dicūt) est oblatio sa
cra deo in recognitionē supremi dñij. ⁊ redit in idem: si tñ
oblatio generaliter accipit' pro omi actu interiori vel exte
riori facto ad honorem dei/tanq̄ supremi oim dñi. Est aūt
duplex sacrificiū: scʒ interius inuisibile: ⁊ exterius visibile.
Inuisibile sacrificiū/cor nrm. i. volūtas nra est/cum dona
dei ⁊ seipsam deo vouit ⁊ reddit. Vñ ait: Huic scʒ deo serui
tutem (que latria grece dicit') siue in quibusdā sacramētis
siue in nobisipsis debemꝰ. Per latriā sacrificiuʒ intelligit.
Vñ ⁊ subdit: Huiꝰ eñ templū simul oēs ⁊ singuli templa
sumꝰ: q: ⁊ oim cōcordiā: ⁊ singulos inhabitare dignat': nō
in omnibꝰ q̄ in singulis maior: qm̄ nec mole distendit': nec
participatione minuit'. Cū ad illū sursum est: eiꝰ est altare
cor nostrū: eius vnigenito cū sacerdote placamur. Ei cruē
tas victimas cedimꝰ: qn̄ vsq; ad sanguineʒ pro eiꝰ veritate
certamꝰ. Ei suauissimū adolemꝰ incensum: cū in eius cōspe
ctu pio/sctōq; amore flagramꝰ. Ei dona eiꝰ in nobis/nosq;
ipsos vouemꝰ ⁊ reddimꝰ. Ei beneficioꝝ eius solennitatibꝰ
festis/⁊ diebus statutis dicamus: sacramusq; memoriā: ne
volumine tpoꝝ ingrata surrepat obliuio. Ei sacrificamus
hostiā humilitatis ⁊ laudis/in ara cordis/igne feruide chā
ritatis. Ad hunc videndū sicut videri poterit: eiq; coherē
dum: ab omi pctōꝝ ⁊ malarū cupiditatū labe mundamur:
⁊ eius noie consecramur. Ipse eñ fons nostre btitudinis:
ipse ois appetitionis est finis. Hunc eligentes vel potius
reeligentes/ad eū dilectione tendimꝰ: vt perueniendo quie
scamus: ideo beati/q: illo fine pfecti. Bonū eñ nostrū nul
lum est aliud/q̄ illi cohere. Et hoc quidē/scʒ coherere il
li volūtate ⁊ amore/est sacrificiū interius ⁊ inuisibile. Sa
crificiū aūt visibile/vt ideʒ c. i. v. eo. li. (⁊ habet' de cōse. dis.
ij. sacrificiū) dicit: est inuisibilis sacrificij sacramentū. i. sa
crum signū. Vñ omne opus qd agit' vt sctā societate inhe
reamus deo: relatū scʒ ad illū finē boni/quo veraciter bea
ti esse possimꝰ: sacrificiū est: dicit idem ca. vi. li. x. ¶ E In
diget aūt hō sacrificio ppter tria: vt dicit btūs Tho. parte
iij. q. xxij. ar. ij. scʒ pro remissione pcti/per qd a deo auersus Heb. v.
fuerat. Vñ ait aplūs: Ois pōtifex ex hoib' assumptus/p ho
minibus cōstituit' in his q̄ sunt ad deū: vt offerat dona et
sacrificia pro pctis. Scdo vt hō in statu gratie cōseruet': et
semp deo adhereat in quo eiꝰ pax ⁊ salus cōsistit. Ad roma.
xij. Exhibeatis corpora vestra hostiaʒ sanctā/viuentē/deo
placentem. Tertio/vt spūs hois deo totaliter vniat': quan
tum vie status admittit. j. Pe. ij. Offerentes spirituales ho
stias acceptibiles deo. Et fm hoc triplices fuerūt in testa. Sacrifi
veteri sacrificiū ⁊ oblationes: videlicet sacrificiū pro pec cium tri
catorū expiatione: cuiꝰ ritus describit' Leui. iiij. Secundo plex.

fuit hostis pacifica: que offerebatur tanꝗ petitio ꝓ beneficio impetrando: vel tanꝗ gratiarũ actio pro beneficio accepto: cui⁹ ritus describit Leui. iij. Tertiũ fuit holocaustũ qḋ ex deuotione pro ꝑfecta vnione hoīs cũ deo offerebaꝫ: qḋ etiã totũ incendebaꝫ: vt habeꝫ Leui. j. ad significandũ totũ hoīem transformari ꝛ vniri debere deo. Un holocaustum dicit ab holon/qḋ est totũ: ꝛ cauma qḋ est incendiũ/ quasi totũ incensuꝫ: ꝗuis. s. lec. lv. plures hostiarũ differẽtie sunt assignate. Oia aũt illa sacrificia: ꝗuis multa: fuerunt tñ figure vnius veri ꝛ ꝑfecti sacrificij noue legis: scꝫ christi in ara crucis immolati. Un orat ecclia: De⁹ qui legalium differentias hostiarũ/vnius sacrificij ꝑfectione sanxisti ꝛc. Illud vo qḋ est ꝑfectum ꝑ vnũ vel pauca imperfecta nõ pōt sufficienter repꝛesentari. Et ideo sicut ꝑfectio diuina vnica existens/in ꝑfectionib⁹ creaturarũ varie ꝛ multipliciter repꝛesentaꝫ: sic decens fuit: vt sacrificiũ nostrũ ꝑfectissimũ/ꝑ multa ꝛ varia sacrificia ante ꝛ in lege veteri repꝛesentareꝫ. De imꝑfectione sacrificioꝝ vete. le. s. dictũ est lec. xxj. ꝛ satis dictũ reor/satis bene ad ꝓpositũ. In hac ergo vnica oblatione ꝛ ꝑfectissimo sacrificio christi in cruce habem⁹ ꝑfecte quecũqꝫ lex/vel nature: vel moysaica: vel figurabat: vel cōtulit imꝑfecte. Per hanc em̃ nostra pctã deleta sunt. Roma. iiij. Tradit⁹ est ꝓpter delicta nostra. Per ipsam recepim⁹ gratiã nos saluantem. ad Heb. v. Consummatus scꝫ in passione/factus est oibus obtemperantib⁹ sibi/causa salutis eterne. Per ipsam adipiscimur ꝑfectionez glorie. ad Heb. x. Habem⁹ fiduciã per sanguinem christi in introitũ sanctoꝝ/vbi celestis est glia. Et. j. Pet. iij. Degluttiens mortem/vt vite eterne heredes efficeremur. De hoc etiã loquiꝫ Gerson cancel. suꝑ Magnificat. Sacrificiũ sicut ꝛ verbũ abbreuiatũ fecit dñs super terrã: Hostiã viuã/ vnicã/mundã/plenã bonis: plenã effectib⁹ oibus illis/ꝑ quibus hostia legalis solebat offerri. Si deletionẽ pctõꝝ petis: Ecce agn⁹ dei: ecce qui tollit pctã mundi. Si gratiarum actionẽ: gratias agit christ⁹ patri. Si maloꝝ euitationem/sanat ipse nos ꝛ liberat: qꝛ vere lãguores nostros ipse tulit. Si bonoꝝ cōsecutionem celerem: interrogatus latro docebit: qui tpꝛe hui⁹ sacrificij vespertini audire meruit cuꝫ iuramento: Amen dico tibi: hodie mecũ eris in paradiso. Et sequiꝫ: In sacrificio corporis ꝛ sanguinis sui noua fecit omnia: Paschalem agnũ: manna deserti: panez celi: tauros: vitulos immolationis: hircũ emissariũ: passerem: turtures ꝛ columbas: vinũ ꝛ libamina: sal in omni sacrificio: caudã cum capite: neqꝫ mel: neqꝫ fermentũ. Deniqꝫ quotidianũ bis sacrificiũ: cũ matutino vespertinũ: quicquid in his figuraliter significatur ꝛ mystice per hoc vnicũ sacrificium impletũ est: ꝛ nobis per ipsum confertur in veritate.

¶ F Quãuis autẽ semel oblatus est christus in aperta carnis effigie: offertur nihilominus quotidie in altari: velatus in panis viniqꝫ specie. Non quidem quantũ ad ea q̃ penam important: Nõ em̃ christus quotidie vulneraꝫ: patitur ꝛ moritur: sed ex alijs duab⁹ causis eucharistie cōsecratio ꝛ sumptio/sacrificiũ dicitur ꝛ oblatio. Tum qꝛ illius sacrificij veri ꝛ immolationis sancte facte in cruce/repꝛesentatiua est ꝛ memoriale. Tum qꝛ similiũ effectuũ operatiua ꝛ principiũ causale. Solent aũt (ait btũs Aug. ad Simplicianũ) imagines illarũ rerum nominib⁹ appellari/quarũ sunt imagines: sicut cum intuentes tabulã aut parietez pictum/dicim⁹: Ille Cicero est: ille Salustius. Celebꝛatio autem huius sacrificij imago quedã est passiõis christi repꝛesentatiua/que est vera eius immolatio: ideo ꝛ ipsa immolatio nominaꝫ. De hoc quoqꝫ beat⁹ Bern. in ser. de sacramẽto altaris ita ait: Christus pro salute mũdi semel factus est hostia salutaris: rei recõciliatio generalis. omnibus sacramentis tam pꝛecedentib⁹ ꝗ̃ sequentibus virtutem dedit et efficaciam: vt tanta ꝛ tali hostia sanctificarenꝫ omnes liberãdi per ipsam. Unde legitur: Quia agnus occisus est ab initio seculi. His videlicet qui fuerunt ab initio seculi: ita vt per hoc ꝙ dicitur ab initio/ determines nõ tempus occisionis: sed salutis. Prius em̃ mors eius profuit ꝗ̃ fuit: prius promissio/ac demũ exhibitio. Nec eius profectus in passionis exhibitione terminatur: sed multo magis in posteros deriuaꝫ memorata/ꝗ̃ profuit futura. Unde subdit Bern. Benignissime iesu/ nobilissime spōse tue dotalitiũ indulsisti: vt vel sic teneret columba tua memoriale dilecti sui. De hoc habes supꝛa lec. liij. Quib⁹ ꝛ addo sequentia: Nam de huius memorialis excellẽtia subdit vbi. s. Bern. tractans illud aplĩ: Hoc facite in meã cõme. di. O summe pia ꝛ suauis memoria/annunciare mortẽ dñi donec veniat. Mors christi opus sine exẽplo: humilitas sine modo: donum sine pꝛecio: gratia sine merito. Hanc ꝓpter nos subire voluit qui peccata nostra suꝑ lignũ sustinuit: in cruce sua: scꝫ penã peccatorũ cuius liuore sanati sum⁹. Quid facis o homo ingrate. Adora deuotius: recole frequẽtius in sacramento altaris/salutez mũdi pro te passam: vitã pro te mortuam: fortitudinem infirmatã. Sequiꝫ: Ceterũ vt amplius mouearis: immo vt magis incalescas in amorem tui redẽptoris: voluit christus vt iugiter coleretur ꝑ mysteriuꝫ/qḋ semel offerebaꝫ in pꝛeciuꝫ: ꝛ illa ꝑennis victima viueret in memoria: ꝛ pꝛesens esset semꝑ in gratia. Hec Bernardus.

¶ G Ecce quale nobis prouidit dñs sacrificiũ: omnia sacrificia alia excellens: habens in se que in nullo alio sacrificio simul inueniuntur. Est em̃ (vt dicit Alber. li. ij. de sacra. alta.) antiquitate veneratum: autoritate diuina sancitum: iuramento cõfirmatũ: ꝛ sua perfectione perpetuatũ: in se sanctissimũ ꝛ oim̃ sanctificatiuũ. Ueneratũ antiquitate: qꝛ ab eo qui verus sacerdos erat dei summi sine patre: sine matre: sine genealogia: assimilatus filio dei: vt dicitur ad Heb. vij. ante oẽm sacrificioꝝ institutionẽ pꝛesignaꝫ. Autoritate dei sancitũ: qꝛ ab ipõ deo patre collatũ est hmõi sacrificij sacerdotiũ: vt habeꝫ ad Heb. v. Christus nõ semetipm clarificauit vt põtifex fieret: sed qui locut⁹ est ad eũ. Tu es sacerdos in eternũ ſm ordinem melchisedech. Iuramento aũt confirmatũ: sicut diciꝫ in psõ. Iurauit dñs ꝛ nõ penitebit eum: tu es sa. in eter. Sua autẽ perfectione est perpetuum: qꝛ propter perfectionem huius sacrificij omnia vete. legis cuꝫ lege ꝛ sacerdotio sunt abolita: vt istud in perpetuũ statuatur obseruandũ. Unde ad Heb. vij. Hic autez eo ꝙ maneat in eternũ: sempiternũ habet sacerdotiũ: vnde ꝛ saluare in ꝑpetuum potest: accedens per seipsum ad deum: semper viuens ad interpellandum pro nobis. Et de abolitione ve. le. vt illud vnici sacrificij statuatur sacerdotium; dicitur Heb. vij. Si ergo cõsummatio per sacerdotiũ leuiticum erat (populus em̃ sub ipso legem accepit) quid adhuc necessariũ fuit ſm ordinem melchisedech alium surgere sacerdotem: ꝛ nõ ſm ordinem aaron dici. Translato em̃ sacerdotio/necesse est vt ꝛ legis translatio fiat. Et sequitur: Reprobatio quidem fit pꝛecedentis mandati: propter infirmitatem eius ꝛ inutilitatem. Nihil em̃ ad perfectũ adduxit lex. Habet ꝛ pꝛe omnib⁹ sacrificijs sanctitatem ꝛ sanctificationis operationem: qꝛ est in oibus significatum: qꝛ omnibus alijs refutatis/voluntati diuine acceptissimũ: qꝛ valore excellentissimũ: ꝛ qꝛ pro omnibus hominib⁹ redimendis/ipm solum est oblatũ: tot in se cõtinens gratias: quot in oibus alijs poterant significari.

¶ H De huius sacrificij acceptabilitate loquiꝫ beat⁹ Aug. liij. de tri. ca. xiiij. ꝙ quat tuor cõsiderantur in omni sacrificio: scꝫ cui offeratur: a quo offeratur: quid offeratur: ꝑ quibus offeraꝫ. Omnibus his respectibus sacrificium illud acceptabilissimũ esse cõuincitur. Offertur em̃ patri summo: Offertur a nostro pontifice eiusdem patris vnigenito. Offertur christus in humana natura corporis ꝛ sanguinis: Offertur pro oibus mundis ꝛ mundandis. Quis tam misericors ꝛ pius sicut pater celestis: misericordiarum pater summus. Offert aũt filius. Quis tam iustus ꝛ sanctus sacerdos ꝛ pontifex sicut vnicus dei filius: qui non opus haberet per sacrificia purgare sua peccata: nec originalia: nec ex humana addita vita. Talis em̃ decebat vt nobis esset pontifex/sanctus: innocens/impollutus/segregatus a peccatoribus: ꝛ excel Heb. vij
sior celis factus: q̃ non habet necessitatem quotidie quẽad

modum sacerdotes prius pro suis delictis hostias offerre deinde pro populi. ad Heb. vij. Talem habem⁹ pontificez qui cõsedit in dextera sedis magnitudinis in celis: sanctorum minister: ⁊ tabernaculi veri quod fixit deus ⁊ nõ homo. Minister inquã sanctorum: quibus ministrat gratiã in terris/ ⁊ gloriã in celis. Huius magni pontificis ⁊ sacerdotis/ nostri pontifices ⁊ sacerdotes vicarij sunt: in quorũ verbis pnunciatis/ verbum increatũ operatur oblationem: ſm illud Esa. lxj. Vos aũt sacerdotes vocabimini: ministri dei nostri: dicetur vobis. Hoc eñ sacrificio sacerdos ex hominibus assumpt⁹/ ministeriuz exhibet. Inuisibilis aũt et principalis adest sacerdos christus: qui panem ⁊ vinuz in sui corporis ⁊ sanguinis substantiã conuertit. Hic ergo sacerdos patri cui offertur: nõ potest nõ esse acceptus. Et ideo effectum huius sacrificij malicia sacerdotis ministerialis impedire ⁊ tollere nõ potest. ¶ Sacrificiũ deniq; ad mundandũ ⁊ placandũ sufficientissimũ. Quid eñ tam mundũ pro mundandis vitijs mortaliũ: q̃ sine vlla cõtagione carnalis cõcupiscentie caro nata in vtero/ ⁊ ex vtero virginali. Quid tam grate offerri ⁊ suscipi posset: q̃ caro sacrificij nostri/ corpus effectuz sacerdotis nostri. Idem ipse vnus verusq; mediator per sacrificiũ pacis reconcilians nos deo: q̃ vnum cũ illo maneret: cui offerebat. Vnũ in se faceret pro quibus offerebat: vnus ipse esset qui offerebat ⁊ qđ offerebat. Hec Augu. vbi. s̃. iiij. de trini. Ex quib⁹ ⁊ hoc elucescit/ q̃ ex parte eorũ pro quibus offertur similiter acceptũ est: q̃ etsi immundi sunt: tamen per hoc sacrificiũ mundantur ⁊ reconciliantur: ac acceptissimo offerenti vniuntur. Hoc est qđ idem Aug. dicit. x. de ciui. dei. ca. vj. Hoc est sacrificiũ christianorũ: multi vnũ corpus sum⁹ in christo: qđ etiã sacramento altaris fidelib⁹ noto frequentat ecclesia: vbi ei demõstratur/ q̃ in ea oblatione quã offert: ipsa offeratur. ¶ I Ecce quantum est sacrificium nostrũ: nedum memoriale magni illius vnici ⁊ pfectissimi sacrificij semel in cruce oblati: sed idipsum/ ⁊ semper idipsũ. Memoriale dignissimũ: sed nobis peregrinantib⁹ nimis necessariũ: cum eñ nulli sperande est salus: nisi qui dei charitate accensus/ christo conformatur. vt deducit aplŝ. j. Cor. xiij. Illa aũt nullo in nobis fomento ita conseruari ⁊ augmentari poterit: quantũ memoria dñice passionis: que merito sibi oẽm nostrũ amorez vendicat. Ad hãc eñ nos scriptura Eccl. xxix. hortatur: Gratiam fideiussoris tui ne obliuiscaris: dedit eñ pro te animã suam. Pro te. i. pro hereditate regni celestis a te velut impignorata dñs fideiussit: ⁊ se totũ ad soluendũ in cruce debitum tuuz dedit. Huius gratiã nõ obliuiscaris: quin pro ea vicem reddendo diligas nedũ lingua: sed opere ⁊ veritate. Hoc ipsum quasi deprecando petit Cañ. v. Aperi mihi inquit soror mea/ amica mea: quia caput meum plenum est rore: ⁊ cincinni mei guttis noctium. Aperi mihi/ me in mentem suscipiendo: in memoriã: in dilectionem: qr caput

j. Corinth. xj.

meum/ scilz diuinitas: iuxta illud: Caput christi deus/ plenum est rore misericordie/ ad remittendum peccatum. Et cincinni mei: id est humanitas diuinitatem velans: guttis id est effusione sudoris/ lachrymarum ⁊ sanguinis: ac amaritudine passionis/ ad redimendam hereditatem tuam: p satisfactione tuorum peccatorũ impignoratam. Oportuit itaq; omni tempore apud hoies esse memoriale representatiuum passionis dominice: cuius tot figure in testa. veteri precessere. Ideo dominus vt apud fideles iugis ac immortalis vigeret passionis sue sacratissime memoria: hoc ineffabile sacramẽtum in perennem memoriam instituit: vt nõ deficeret exhibite redemptionis signum salubre ⁊ efficax: quo salus tot laboribus acquisita influeret redemptis: cuius tot figure mystice date sunt redimẽdis. De hoc memoriali Vrbanus papa sic exclamat: O digna ⁊ nunq̃ terminanda memoria/ qua mortem nostram recolimus mortuã: nostrũq; interitum vite obitu interisse: lignũq; viuificum cruci affixum/ fructuz nobis salutis ⁊ gratie attulisse. Hec est cõmemoratio gloriosa que fidelium animas replet gaudio salutari: ⁊ cum infusione leticie deuotionis lachrymas subministrat. Hec ille. Ex quibus aliquãtulũ apparet fructus huius sacrificij vt est memoriale crucifixionis christi: qui est accedere ad amorem/ gratitudinem/ deuotionem/ compassionem. ¶ T. Est etiam sacrificium illud similiũ effectuum operatiuum: quos operatum est idipsum sacrificium in cruce: quosq; operata sunt figuralia vete. testa. sacrificia in eius preuisa virtute. Ipsa autẽ vt tactũ est: oblata sunt ad peccati expiationem: ad pacis stabilitatem: ad cordis cum deo vnionem: ad gratiarũ actionem. Primum ad hostiam pro peccatis. Secundum ad hostiam pacificorum. Tertium ad holocaustum. Quartum si placet respiciat iuge sacrificium. Hos quidem effectus plenius operatur nostrum sacrificium: nedum in sumentibus ipsum: sed in his omnibus pro quibus offertur. Sumentibus quidẽ dupliciter proficit vt dicit beatus Thomas par. iij. q. lxxix. ar. vij. per modum sacramenti: ⁊ per modum sacrificij: qr etsi pro omnibus: specialiter tamen pro sumentibus offertur. vnde dicitur in canone: Vt quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum filij tui corpus ⁊ sanguinez sumpserimus: omni benedictione ⁊c. Sed alijs qui nõ sumũt/ prodest per modum sacrificij inquantum pro salute eorum offertur. Vnde ⁊ orat sacerdos: Memento dñe famulorũ famularũq; tuarũ: p quib⁹ tibi offerim⁹: vel q̃ tibi offerũt hoc sacrificiũ laudis: pro se suisq; oĩbus: p redẽptione animarum suarum: pro spe salutis ⁊ incolumitatis sue ⁊c. Et vtrunq; hunc modum proficiendi dñs exprimit Math. xxvj. Qui pro vobis: id est sumentibus: ⁊ pro multis alijs effundetur in remissionem peccatorũ. Hec Tho. ¶ Z In primis sacramentum eucharistie/ velut sacrificium summo patri oblatum: nedum veniale: sed ⁊ mortale: non dico sumentium: sed omnium eorum pro quibus offertur: ⁊ quantum ad reatum culpe ⁊ pene: plus vel minus ſm dispositionem eorũ pro quibus offertur: tollit. Vñ vt dicit beat⁹ Tho. in iiij. scripto dist. xij. q. v. ar. ij. Eucharistia inquantum est sacrificiuz: habet effectum etiã in alijs pro quibus offertur: in quibus non preexigit vitam spiritualez in actu sed in potentia. Et ideo si eos dispositos inueniat: eis gratiam obtinet: virtute illius veri sacrificij/ a quo oĩs gratia in nos fluxit: ⁊ per consequens peccata mortalia in eis delet. nõ sicut causa proxima: sed inquantũ gratiã contritiõis eis impetrat. Nec cõtra illud est qđ Aug. ad renatos dicit: Quis offerat corp⁹ christi nisi p his qui sunt mẽbra christi. Intelligitur eñ pro membris christi offerri: quãdo offertur pro aliquibus vt sint membra christi. Sic etiã inquantũ est sacrificium: accipit rationez satisfactionis: ⁊ ſm hoc in parte vel in toto penam tollit. sicut ⁊ alie satisfactiones ſm mẽsuram pene debite p peccatis ⁊ deuotionis qua sacramẽtum offertur: ⁊ virtutis sacrificij his pro quib⁹ offertur ab offerente applicatur: ⁊ ita nõ semper virtute hui⁹ sacrificij tota pena tollitur: ⁊ ideo officiũ illud offertur p viuis ⁊ defunctis. De quo late. s̃. dictũ est lec. xxvj. ⁊. xxvij. Vbi ⁊ tractatum est quantũ ⁊ quib⁹ valet misse celebratio quãtũ ad remotionem mali ⁊ collationem boni: tam ex opere operato/ q̃ ex opere operante. ⁊ similiter lec. lvj. ⁊ pene per totã canonis expositionem. ¶ Deniq; quo vnq̃ sacrificio efficacius impetrari posset pax ⁊ oĩe bonũ: ipsaq; cõseruari: q̃ cum is offertur qui est pax nostra: qui fecit vtraq; vnum. Et quo sacrificio pfecta vnio anime nostre cum deo nobis cõcedi posset: q̃ cum ille in holocaustũ offertur: qui se totũ obtulit pro nobis patri: se totũ dedit humano generi: mediator dei ⁊ hoim/ christus verus deus/ verus hõ. Si denũ agende sunt gratie deo patri: per quẽ acceptabilius/ q̃ per filiũ in quo sibi bene complacuit: fontez totius boni et oĩm gratiarũ. Et quid conor innumera numero cõprehendere. Quicquid christus saluator noster meruit se offerens in cruce pro omnib⁹ generaliter: tam in remotione mali/ q̃ in collatione boni viatoribus/ purgandis/ beatis: hoc sacrificio applicatur particulariter singulis. Vnde orat ecclesia hoc sacrificium celebrans: vt omnes ipsum participantes omni benedictione celesti ⁊ gratia repleantur. Non ess

tem orat ecclesia pro aliquo qd̃ huius sacrificij virtute cõferri nõ potest. Habet quippe spiritũ sponsi sui: per quem quid petat nouit. Hinc tam varia ordinauit officia pro necessitatibus diuersis: pro spiritualibus ac temporalib⁹ bonis impetrandis/ac malis remouendis: p defunctis ꝛ viuis/ꝛ viuorum statibus varijs: pro beatis ꝛ sanctis: etiam nunc brauiũ obtinentibus. ❡ Narrat beatus Grego. ca. viii. lib. iiij. dialo. quomodo virtute hostie salutaris in misse sacrificio oblate/quotiens hoc agebat: captus quidam ꝛ ligatus/corporalib⁹ vinculis soluebat. Et de alio quodã varaca nomine: cui in maris fluctib⁹ laboranti ac deficienti/cibus corporalis per virtutem angelicã allatus est: dum pro eo missa celebrabatur. Per que sic corporaliter exhibita/misericors dñs quid in anima operetur vt sacrificium: voluit declarare. ❡ M Sed dicis ꝙ sacrificium illud viuis proficiat: credo. ꝙꝫ suffragetur defunctis adhuc purgatorio igne detentis. s. late ostensum est: quomodo autẽ pficiat beatis/nondum capio. ❡ Responsio ꝙ sacrificiũ illud proficiat beatis ex eo manifestuz est: q: offertur pro eis. Nam vna particula in quã frangitur: representat beatos: vt dictum est lec. lxxx. Non aũt offertur pro aliquibus quibus nõ creditur pficere. Quomodo aũt proficiat beatis: de hoc dictum est. s. lec. lvi. ꝙ hostia salutaris nõ offertur pro beatis p modũ suffragij: nihilomin⁹ pro sctis offertur vt gratiarũ actio. Quippe cõgaudendo eis: eorũꝙ felicitati gratias deo referimus: solennem hostiam offerentes: qui tanta eos glia sublimauit. Hinc canit eccl̃ia: Gaudeamus omnes in dño diem festum celebrantes in honore ꝛc. Per quod non mediocriter gloria eoꝝ accidentalis augetur. ❡ Duplex quidem gaudiũ sancti possident in beatitudine: essentiale scilicet ꝛ accidẽtale. Essentiale quod habent de deo/ꝛ perfectionib⁹ diuinis: qd̃ excedit om̃e aliud gaudiũ: sicut ꝛ amor dei excedit amorem suĩpsius/ꝛ oim creaturarũ in sanctis. Illud inquã ſm probabiliorẽ doctorum opinionẽ/nõ augetur in beatis: sicut nec diuina perfectio/de qua gaudent: eadez immutabiliter pseuerat: ꝛ in se ꝛ in beatoꝝ cognitione. Gaudiũ vero accidentale: qd̃ habent de quocunꝙ bono sui/ꝛ cuiuscunꝙ creature: vsꝙ ad diem iudicij augeri potest: ſm ꝙ bonũ creature potest augeri. Sic em̃ crescet eoꝝ gaudium de gloria corporis: quã cõsequentur in resurrectione. Sic ergo de omnib⁹ beneficiis gloria eis accrescit. Nam ꝛ gaudiũ est angelis dei super vno peccatore penitentiam agente. Sic etiam gaudent de his que in honorem dei fiunt: ꝛ maxime de his in quibus de eorũ gloria deo gratias agimus. Gaudent etiam de honore sibi impenso/ꝛ eis debito: quoniam digni sunt. Hinc sanctus gamaliel ad lucianũ presbyterũ: Isti maximo honore digni sunt venerari in terris: quos in celo rex regum immensa cumulauit gloria. Vñ nihil dubiũ esse puto beatũ gamalielem/sanctos stephanũ/nicodemũ ꝛ abibon de reuelatione reliquiarũ corpoꝝ ac honore in terris eis impenso/nouo accidentali exultasse tripudio. De quorũ translatione a loco humili ad honorabiliorez se fuisse sollicitũ idẽ gamaliel cõtestatur. Et sic intelligi potest illud qd̃ de sancto leone papa ſm antiqua exemplaria orat eccl̃ia: Annue nobis dñe: vt anime famuli tui leonis hec prosit oblatio ꝛc. Sed constat sanctũ leonẽ in gloria esse. Prosit ſm Innoc. vt a fidelib⁹ magis ac magis glificet in terris. Prosit ergo ad glorie accidentalis augmentũ: nõ essentialis. Simile aliquid legit de pluribus sanctis/ꝙ cõplacuerunt sibi in honoribus sibi debitis ab hominib⁹ impensis: sic de sanctis iohanne ꝛ paulo recitat beatus Greg. ❡ N Sed. Si gloria ꝛ gaudium accidentale sanctoꝝ auget ex cultu ꝛ honore quo festinant ab hominib⁹ terrenis: cõsequẽs videtur ꝙ etiam tristentur ex blasphemijs maloꝝ/eos inhonorantibus in terris. Cõsequens falsum: cum beatitudo nullam secũ compatiat tristiciam. Consequens tamen ex eo sequi videt: q: sicut sibi cõplacent in bonis nostris: ita eis displicent mala: ꝛ sicut bonũ desideratum dum accidit/infert gaudiũ: ita malũ oditum tristiciam: ſm beatum

Luc. xv. (margin)

Aug. xiiij. de ciuit. dei. Tristicia est dissensio anime ab his rebus que nobis nolentibus accidunt. ❡ Dicitur breuiter ꝙ q: tristicia ꝛ dolor repugnant beatitudini: quã deus cõseruat in beatis: nulle cause naturales generare possunt tristiciam in beati animo: nec dolorem. Non em̃ deus vt causa prima cõcurrit cum naturalibus causis generare potentibus in animo beati tristiciã vel dolorem. Sed q: gaudiũ accidentale non repugnat beatitudini ꝛ gaudio essentiali: deus respectu illius nõ suspendit causarũ naturaliũ actionem. M ultiplices fruct⁹ eucharistie: vt est sacrificiũ: colligi possunt particulariter ex supradictis per totã canonis expositionem. ❡ O Sed nunc aliquid superaddenduz est de fructibus eius: vt est cibus anime ꝛ sacramentũ. Et quidem de effectibus eius vt sacramentum est/et anime cibus: sanctorum plurimi plurima tradiderunt: sed ex pluribus aliqua ad compendium reducendo/attendo ꝙ effectus huius sacramenti considerari possunt:

ex eo
- ꝙ sumitur: qui est principiũ vite.
- ꝙ est passionis christi memoriale.
- q: cibus ꝛ potus spiritualis anime.
- q: sacramentũ sub panis ꝛ vini specie.
- quia antidotum medicinale
- q: datum peregrinantib⁹ in statu vie.

❡ Quecũꝙ his attribuuntur: operatur eucharistia in sumente. Quia em̃ sumitur christus: qui est ois vie autor et principiũ: ideo sumentis animã viuificat: ꝛ peccata spũali virtute contraria relaxat. Quia eucharistia est passionis memoriale: ideo mentẽ inflãmat: ꝛ patientiã firmat. Quia cibus est ꝛ potus spiritualis anime: ideo sumentem nutriendo alterat. Et deperditũ restaurat. Quia sacramentũ sub panis ꝛ vini specie: que ex multis que ad vnũ aliquod rediguntur: Ideo per vnionem christo intimat. Per cõmunionem proximo copulat. Quia antidotum medicinale: ideo ab infirmitate sanat: ꝛ in sanitate cõseruat. Quia viaticum in statu vie: ideo in itinere roborat: ꝛ ad beatitudinis terminum subleuat ꝛ reportat. ❡ Ecce iterum duodecim fructus ligni vite: quos parit celeste hoc edulium vt cibus est ꝛ sacramentum. Hi sunt

duodecim fructus ligni vite
- Viuificare
- Relaxare
- Inflammare
- Patientiam dare
- Nutrire
- Restaurare
- Vnire
- Copulare
- Sanare
- Conseruare
- Roborare
- Perducere

❡ De quibus singulis aliquid est dicendũ. De primo dicit beatus Tho. par. iij. q. lxxix. ar. i. ꝙ effectus huius sacramenti primo ꝛ principaliter cõsideratur ex eo: q: in hoc sacramento continetur christus: qui sicut in mundũ visibiliter veniens contulit mundo vitam gratie. ſm illud: Gratia ꝛ veritas per iesum christũ facta est. Ita in hominem sacramentaliter veniens/vitam anime operatur: ſm illud: Qui manducat me: ꝛ ipse viuet propter me. Vnde Cyrillus dicit: Viuificatiuũ dei verbum veniens in carne/fecit ipsam viuificatiuã. Decebat em̃ eum nostris quodãmodo vniri corporibus per sanctã eius carnez/ꝛ preciosum eius sanguinẽ: que accipimus in benedictionem viuificatiuam in pane ꝛ vino. Hinc iterũ dñs ait: Si quis manducauerit ex hoc pane/viuet in eternuz. Et in ps̃. Edent pauperes ꝛ saturabunt: ꝛ viuent corda eorũ in seculum seculi. In ipso em̃ sunt vite nostre principia. Hinc dicit Joh. vi. Ego sum panis vite. Glo. qui pasco donec iungã pastos vite. Vnde sequitur: Patres vestri manducauerunt manna in deserto ꝛ mortui sunt. Hic est panis de celo descendens: vt si quis: ex ipso manducauerit non moriatur. Et sequitur: Si quis

Joh. i. (margin)
Joh. vi. (margin)
Joh. vbi supra. (margin)
Joh. vi. (margin)

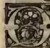
manducauerit ex hoc pane: viuet in eternum. Et panis
quem ego dabo: caro mea est pro mundi vita. Et multa ibi
dem in hanc sententiā. Siquidem dn̄s in omnibꝰ nobis cō
descendens: et nutrimentū cibi spiritualis/cōnaturaliter ci
bo naturali perficiens: vt magis hunc cibū desideremus:
posuit se in ipso: in quo est vita: sicut in patre/a q̄ fluit oīs
vita: vt nos intus viuificet seipso: qui est vite nostre in gra
tia et gloria principium. Hinc vbi. s. Joh. vj. Sicut me mi
sit viuens pater: et ego viuo propter patrem: et qui mandu
cat me: et ipse viuet ꝑpter me. Sic ergo nobis hoc nutrimē
tum vite influit vitam gratie: et beatis vitā glorie. Quod
significatū est Gen. ij. Lignum vite plantauit deus in me
dio paradisi. Quia dn̄s iesus christus in hoc sacramēto vi
uifico/oībꝰ se exhibet in medio ecclesie: qui nutriti ab ipso
eandem qua ipse viuit: vitā ab eo percipiunt. Sic ergo ci
bus ille nutrit ex principijs vite: hoc est ex christo qui in eo
continetur: in vitā diuinā. Unde beatus Aug. sup Johan
nem: Cum cibum et potū ideo appetant homines vt non
esuriant/neq̄ sitiant: hoc veraciter nō prestat nisi iste cibꝰ
et potus/qui eos a quibꝰ sumiť: immortales et incorruptibi
les facit/in societate sctōꝝ: vbi pax erit et vnitas plena atq̄
perfecta. ℂ P De secundo effectu qui est relaxare pecca
ta hic sequiť ex primo: Nam qꝛ viuificat etiā contraria vite
remouet. Eiusdem nāq̄ virtutis est inducere effectū suū: et
expellere contrariū: vt patet de calefaciente qd̄ nedū indu
cit calorem: sed etiā remouet contrariā frigiditatē. Est au
tem peccatū omne contrariū spirituali vite/quā operatur
hoc sacramentū in suscipiente. Contrariū dico simpliciter
vel dispositiue. Mortale quidem simpliciter: qꝛ vitā gra
tie tollit. Veniale vo dispositiue: qꝛ ad mortem disponit spi
ritualem: sicut infirmitas ad corporalē. Sacramentū illud
vtrūq̄ tollit. Tollit em̄ quantū est de se omne mortale pre
teritum/inexistens et futurū. Pro cuius intellectu aduertē
dum q̄ sm̄ beatū Tho. par. iij. q. lxxix. ar. iij. q̄ virtus huiꝰ
sacramenti potest ꝯsiderari dupliciter. Uno mō sm̄ se: et sic
habet virtutem ad remittendū queq̄ peccata ex passione
christi: que est fons et causa remissionis pctōꝝ. Alio mō po
test cōparari ad eum qui recipit hoc sacramentū: prout in
eo inueniunť impedimenta percipiendi huius sacramenti
effectū. Quicūq̄ aūt habet cōscientiā peccati mortalis: ha
bet in se impedimentū percipiendi effectū huiꝰ sacramenti.
Tum qꝛ nō viuit spiritualiter: et ita non debet spūale nutri
mentū suscipere: qd̄ nō est nisi viuentis. Tum qꝛ nō potest
vniri christo dum est in affectu peccandi mortaliter: qui est
fons vite/et remissor pctōꝝ. Et ideo vt diciť in lib. de eccle
siasticis dogmatibꝰ: Si mens in affectu peccandi est: gra
uatur magis eucharistie ꝑceptiōe: q̄ purificeť. Unde hoc
sacramentū in eo qui ipm̄ recipit in cōscientia peccati mor
talis: et per cōsequens indigne: nō operať remissionē pec
cati ꝑpter voluntariū recipientis impedimentū. Potest ta
men sacramentū hoc nihilominꝰ operari remissionem pec
cati mortalis: preterit quidem quantū ad quasdā eius reli
quias culpe et pene. Culpe sunt dispositio mala relicta ex
pctō: promtas scʒ ad recidiuā: aut habitus vitiosus: quos
remittit eucharistia digne sumpta: vt infra diceť. Reliq̄as
etiā pene nō tamen semꝑ totalis: sed maioris vel minoris
sm̄ diuersam dispositionem sumentis: scʒ sm̄ modū feruo
ris et deuotionis. Sacramentū em̄ illud vt sacramentum et
cibus/est principaliter institutū vt spūale nutrimentū per
vnionē ad christū et ad membra eiꝰ: et nō ꝑncipaliter ad sa
tisfaciendū. Quia aūt vnio fit ꝑ charitatem: ex cuiꝰ feruore
quis cōsequiť remissionē: nō solū culpe: sed etiā pene: hinc
est q̄ homo ꝑ quandā concomitantiā ad principalē effectū
consequiť remissionem pene. Un̄ vt dicit Alex. par. iiij. q.
xi. remittiť pena frequenter in susceptione huiꝰ sacramēti:
sed hoc magis ex dispositione suscipiētis: qꝛ vt habeť Exo.
xij. Agnus paschalis comedi debet cū lactucis agrestibꝰ. i.
in amaritudine doloris ꝑ pctis ꝓprijs/ et cōpassionis mor
tis christi: ex quibꝰ mereť remissionē pene. Auget aūt hanc
cōtritionem charitatis feruor: quem augmentat susceptio
sacramenti. Quid aūt remittat sacramentum illud inquan
tum est sacrificiū: dictū est. s. ℂ Operať etiā sacramentū
illud remissionem pcti mortalis inexistentis in suscipiente
nō aūt in cōscientia. Remittit em̄ mortale cuiꝰ nō habemꝰ
cōscientiā neq̄ affectū. sm̄ illud. ps. Ab occultis meis mū
da me. Similiter pctm̄ displicens ꝑ attritionem/nondū ꝑ
cōtritionem ꝑfectā in suscipiente deuote remittiť pro quā
to attritio ꝑficitur. Un̄ beatus Tho. Forte em̄ primo non
fuit sufficienter cōtritus: sed deuote et reuerenter accedēs
cōsequiť ꝑ hoc sacramentū gratiā charitatis: qua cōtritio
nem ꝑficiet et remissionem pcti. ℂ Q Operatur et remis
sionē peccati mortalis futuri/ pro quāto robur tribuit ad
scelera deuitanda et mortalia cauēda: vt vult Inno. Unde
premittiť oratio. Panē nostrū supsubstātialem da nobis
hodie: et statim adiungimꝰ: Dimitte nobis debita nostra: et
ne nos inducas in tentationē: sed libera etc. Quia ꝑ panē
istū liberamur a malis preteritis/ꝑsētibꝰ et futuris. Augmē
to em̄ gratie qd̄ prestat hoc sacramentū: roborať homo cō
tra ꝓnitatem ad malū: et reddiť cautus circa negligentiam
siue ignorantiā: quibꝰ existentibꝰ labitur in peccatū morta
le. Unde diciť pctm̄ deleri: qꝛ delentur ꝓmouentia ad mor
tale. Etiā qꝛ in cōsummatione in bono oīa mala ꝑfecte de
lentur: qꝛ et reliquie maloꝝ/et reatus. Cum ergo cōsumma
tio hec habeať virtute huiꝰ sacramenti: nō incongrue diciť
omne pctm̄ hoc sacramēto deleri. Eo em̄ est ꝑfecta deletio
quo est in bono cōsummatio. De hoc effectu huiꝰ sacramen
ti dicit beatus Bern. in quodā sermo. Sacrm̄ illud duo
operať in nobis: vt videlicet et sensum minuat: et in grauio
ribus pctis tollat oīno cōsensum. Si quis vestrū nō tam se
pe mō: nec tam acerbos sentit motus iracūdie/luxurie/in
uidie/aut ceterorū hmōi: gratias agat corpori et sanguini
dn̄i: qm̄ virtus operať in eo sacramenti. Et sm̄ illud intel
ligi debent dicta sanctoꝝ: vt cum orat eccl'ia. Sit hoc sacra
mentū ablutio scelerū. Similiter Iulius papa in ca. Cum
omne. de cōse. dist. ij. dicit. Cū om̄e crimen atq̄ pctm̄ obla
tis deo sacrificijs deleať: quid de cetero pro delictoꝝ expia
tione deo dabiť: qn̄ in ipsa sacrificij oblatione errať. Ecce
plane dicit q̄ om̄e crimen et om̄e peccatū hoc sacrificio de
letur. Item Hila. xiij. de tri. Hec accepta atq̄ exhausta/fa
ciunt vt et nos in christo: et christꝰ in nobis sit. Item Dam̄.
Corpus christi oīs lesionis est vnctio: oīs sordis est purga
tio. et sil'ia: q̄ scʒ mortalia deleń modis dictis: nō q̄ primo
insint in cōscientia: et ꝑ sumptionē huiꝰ sacramenti deleanť
sed vel qꝛ prius imꝑfecte cōtrita: aut ignorata: aut ꝑ huius
virtutem sacramenti cauta. et sic vt dictū est/remissa: qꝛ nō
admissa. Uerū due prime autoritates loquunť de euchari
stia vt est sacrificiū: nō vt sacramentū: vt satis patet intuen
ti. ℂ R Et si q̄s d. Sacramentū illud est signū passiōis
christi sicut et baptismꝰ: et ita expresse signat sicut baptismꝰ
Si ergo baptismꝰ virtute passiōis christi delet oīa morta
lia: immo simpliciter oīa pctā/originale scʒ et actuale: mul
to magis hoc videť facere hoc sacrm̄: maxime qꝛ in hoc sa
cramento realiter cōtineť ipe christus passus: autor gratie
et indultor pctōꝝ: qd̄ de baptismo nō cōcediť. ℂ Respon
det Alex. q̄ licet vtrūq̄ sacrm̄ significet passionē christi: tn̄
differenter: qꝛ baptismꝰ primo passionē: hoc sacrm̄ passum
signat. Panis em̄ et vinū significāt primo christū: q̄ fuit ex
purissimis guttis sanguinis beate virginis sm̄ carnē geni
tus. Un̄ oblatio ista in altari representat christū oblatū in
ara crucis. Sʒ sacrm̄ baptismi significat primo ablutionē
que fuit hō purgatꝰ vtute passiōis christi. Illa em̄ ablutio
aque representat ablutionē q̄ fiebat in effusione sanguinis
de qua Johes. Lauit nos a pctis nostris in sanguine suo. Apoc. j.
Itē immersio in baptismate significat imersionē christi in Ro. vj.
mortē sm̄ illud: Quicūq̄ baptizati sumꝰ in christo iesu: in
morte ipsius baptizati sumus. Glo. in similitudine mortis
ipsius: vt sicut christus semel mortuꝰ est carne et semꝑ viuit
ita et nos mortui malo: semꝑ viuimus per baptismū bono.
Sacrm̄ vo eucharistie significat christū passum. Nā sacrm̄
eucharistie consistit in facto esse. Sacrm̄ baptismi in fieri

tm̄:scʒ in ablutiõe. Sic christ⁹ est ꝑmanẽs. Passio vo trãsi-
uit sicut res successiua. Vñ expressius baptism⁹ signat pas-
sionẽ christi: q̃ immediatius fuit causa salutis ⁊ remissiõis
pctõꝝ. Eucharistia vo expressius signauit christũ: qui fuit
causa salutis ⁊ remissionis pctõꝝ ꝑ passionẽ. Et ex ista re-
presentatione magis cõgruebat ꝙ baptismo daret̃ effica-
cia plena purgandi: q̃ sacramẽto eucharistie. Vel aliter di-
citur ꝙ baptism⁹ est spũalis regeneratio: q̃ est mutatio de
non esse spũali/ad esse spirituale: ⁊ datur ꝑ modũ ablutio-
nis: que signat ablutionem aĩe. Et quantũ ad vtrũqʒ cõue-
nienter accedit ad baptisma: qui habet cõscientiã mortalis
peccati: vt regeneret̃ ⁊ lauetur. Sed eucharistie sacramen-
tum datur ꝑ modũ spũalis nutritionis: qđ nõ cõpetit mor-
tuo in peccatis: ⁊ ita nõ est similis ratio. Ultima tñ ⁊ prin-
cipalis ratio diuersitatis est institutio diuina: que ad diuer-
sas significationes ⁊ efficacias instituit hec duo sacramen-
ta. ¶ S Et si dicitur: Per sacramentũ eucharistie cõfert̃
gratia gratũ faciens: ⁊ quelibet talis sufficiens est causa re-
missionis cuiuscũqʒ peccati mortalis. q̃libet eñ gratia gra-
tũfaciens iustificat: ⁊ repugnat om̄i mortali. ſm illud Ro-
ma. iij. Iustificati gratis ꝑ gratiã ipsius: ergo eucharistia
in sumente delet oĩa pctã mortalia. Respondet̃ ꝙ licet oĩs
gratia hmõi sit sufficiens causa remittendi pctm̄ mortale:
nõ tamẽ semꝑ remittit: q2 nõ semꝑ actu remittit: q2 nõ sem-
per mortale in subiecto inuenit qđ remittat. Datur eñ ali-
quando habenti prius gratiã: vt magis habeat: vt dicitur
Matth. xxv. Habenti dabit̃ ⁊ abũdabit: iustificare eñ im-
pium/est prime gratie: nõ gratie supaddite. Nunc aũt per
eucharistiã non datur prima gratia regulariter: nisi in casu
supradicto: sed gratia supaddita iam viuenti ꝑ gratiam: q2
est cibus viuentiũ nõ mortuoꝝ. Nec hoc est in preiudiciũ
nobilitatis hui⁹ sacramenti: sed magis attestat̃ eius excel-
lentie: q2 cibus est tam excellens ⁊ nobilis/ꝙ nõ debet da-
Ad cori- ri canib⁹: sed tantũ filijs. Nã qui canis est: indigne sumit ⁊
th. epla. j in iudiciũ: ⁊ est reus corporis ⁊ sanguinis dñi. Et iõ illi nõ
cap. xj. adijcit̃ grã ex sumptione sed pena. Hec de remissione mor-
talium virtute hui⁹ sacramenti. ¶ T De venialib⁹ aũt pec-
De cõse. catis/ꝙ illa remittit satis ostendit magr̃ in quarto. dis. xij.
dist. ij. si ca. vlti. allegans ad hoc Amb. Si quotiens effunditur san-
quotiẽs. guis christi: in remissionẽ pctõꝝ effundit̃: debeo semꝑ acci-
pere: qui semꝑ pecco: debeo semꝑ habere medicinã. Et idẽ
dicit li. de sacris: ꝙ iste cibus quotidian⁹ sumit̃ in remediũ
quotidiane infirmitatis. Quotidiane infirmitates sunt pec-
ea. dis. c. cata venialia. Itẽ Aug. Iterat̃ quotidie hec oblatio: licet
vtrũ sub christus semel sit passus: q2 quotidie peccamus pctis sine
figura. quib⁹ mortalis infirmitas viuere nõ põt: Et q2 quotidie la-
Ibidem bimur: quotidie christus mystice immolat̃ pro nobis. De-
ca. q̃d sit dit eñ nobis hoc sacrm̄ salutis: vt q2 nos quotidie pecca-
sanguis. mus: ⁊ ille iam mori nõ põt: per hoc sacrm̄ remissionem cõ-
sequamur. Ad idem dicit Innocenti⁹. Venialia delet: ⁊ ca-
uet mortalia. Rõnem assignat beat⁹ Tho. in. iiij. scrip. dist.
xij. q. v. arti. j. Quia virtute hui⁹ sacramenti/fit quedã trãs-
formatio hois ad christũ ꝑ amoris vnionẽ: ⁊ hic est ꝓprius
eius effectus: ⁊ q2 ex feruore charitatis peccata venialia di-
mittunt̃ ꝓpter hoc ꝙ dicto feruori cõtariant̃: licet nõ chari-
tati: ideo ex cõsequenti virtute hui⁹ sacramenti/venialia di-
mittunt̃. Et põt esse tant⁹ feruor deuotionis: ꝙ oĩa venia-
lia dimittunt̃: preterita scʒ ⁊ p̃sentia. Preterita quidẽ sem-
per dimittit: ⁊ põt tant⁹ esse feruor/ꝙ actu nõ peccat venia-
liter: q̃uis hoc diu durare nõ possit ꝓpter difficultatem vi-
tandi peccata venialia. Nec est incõueniens ꝙ homo ꝓ cer-
j. Ioh. ij ta hora sit absqʒ om̄i pctõ etiã veniali. Nam ꝙ Iohes ait:
Si dixerim⁹ ꝙ pctm̄ nõ habemus ipsi nos seducim⁹: q2 nõ
vult dicere ꝙ ꝓ nulla hora hõ possit esse sine veniali: sed ꝙ
sancti ⁊ iusti non ducunt vitam istam sine venialiꝰ: quin se-
pe ⁊ frequenter peccent venialiter. Non tñ semꝑ delet ve-
nialia: que actu cõmittunt̃: sed ſm mensurã deuotionis: q2
deletio venialiũ nõ est prim⁹ effectus eius: sed quasi conse-
quens aliũ: scʒ feruorẽ charitatis. Põt eñ quis habens in
se aliquã delectationẽ in aliqua deordinatione veniali: pu-

ta in delectatione carnali vxoris sue: vel cibo aliquo delica-
to: aut verbo iocoso citra transgressionẽ precepti: nõ indi-
gne sumere eucharistiã: ⁊ tamen tali sumptione illud pec-
catum veniale quo actu delectat̃: aut delectari ꝓponit: nõ
deletur: cum illud velle sic delectari sit realiter ipsum pec-
catum veniale. Põt aũt virtute sacramenti crescere deuo-
tio intantũ/ꝙ mutat illud velle: ⁊ magis eligit gaudere in
deo/⁊ sacro sumpto: q̃ in verbo ioco so vxore vel cibo deli-
cato. Et tunc ꝓpter feruorem deuotionis: queʒ sumptũ in-
duxit sacramentum: dimittitur hmõi veniale. Patet ergo
ꝙ per hoc sacramentũ nõ semꝑ omnia venialia dimittunt̃.
Immo nõnunq̃ venialia impediunt aliquem effectũ hui⁹
sacramenti/scʒ refectionem spũalem actualis dulcedinis.
Hec eñ impedit̃ si aliq̃s accedit ad hoc sacrm̄ per pctã ve-
nialia mente distract⁹: nõ tamen impediũt augmentũ gra-
tie habitualis siue charitatis. Hec Tho. par. iij. q. lxxix. ar.
viij. Pctã tñ venialia preterita nõ impediunt: sed delentur
per hui⁹ sacramenti susceptioneʒ. Cum eñ hec deleant̃ per
opus charitatis ordinatũ ad eoꝝ deletionẽ: vel a deo acce-
ptatũ ad hmõi deletionẽ operatore nihil de venialib⁹ pec-
catis cogitante: multo magis hec delet susceptio euchari-
stie. Vñ sctũs Bonauẽ. in suo. iiij. di. xxj. q. ij. Credendũ est
inquit/ꝙ aliquo nihil de peccatis suis cogitante: sed tantũ
passione christi recolente in sacramẽto eucharistie pctã ve-
nialia vel oĩa vel aliqua remittantur ꝑ gratiã sic adiutã: scʒ
sumptione sacramenti. Et oĩa illa siue sacramenta vt eucha-
ristia ⁊ vnctio ⁊ baptism⁹: siue sacramentalia/vt aspersio
aque: eꝑalis bñdictio: cõtritio: misericordie exhibitio: ora-
tionis dñice deuota oratio: faciunt ad deletionem: nõ per
propriã naturã: sed per ea que gratiam gratũ facientem ad
hunc actum adiuuant ⁊ vigorant. ¶ V Si queris quõ
adiuuant. Respõdet: dicendũ ꝙ in talibus plurimũ est hu-
miliatio ⁊ deuotio: que est actus gratia informatus repu-
gnans ipsi veniali pctõ: qđ feruorem charitatis ⁊ deuotio-
nis quantũ est de se/diminuit. Vel ea ratione qua est in eis
penalitas: que repugnat inordinate delectationi. Vel ꝓue
illa pena iũcta est ordini gratie. Tenendũ igitur est ꝙ etsi
venialia deleant̃ ꝑ pnias: possunt tñ ꝑ grãm taliter adiutã
deleri. Nec obest illud magr̃i dis. xvj. iiij. c. vlt. dicẽtis: ꝙ ad
remissionẽ venialiũ sufficit oratio dñica cũ ieiunio ⁊ elemo-
synis: sic tñ vt precedat cõtritio: q2 magr̃ nõ determinat ꝑ̃ se
modũ delendi veniale: sed modũ perfecte satisfaciendi.
Nemo autem perfecte satisfacit nisi in corde doleat: quan-
tũcunqʒ se exterius puniat: et hoc dico vel in generali: vel
in speciali. Venialia aũt nõ solum per vim penitentie: sed
etiam alijs modis deleri possunt: vt tactum est. Hec Bo-
nauen. ¶ Quid autem in veniali transeunte actu delet̃:
an reatus culpe: an reatus pene: alterius inq̃sitiõis opus
est. Potest tamen dici ꝙ omnino reatus culpe deletur: et
reatus pene in toto vel in parte. ¶ X Tertius effectus
est inflammare seu accẽdere mentem in eo quod est domi-
nice passionis memoriale. Sup omnia quippe ad dei amo-
rem accendit dominice passionis/tanq̃ summi nobis exhi-
biti memoria beneficij. Nam vt hanc in nobis accenderet
dilectionem: dominus ⁊ carnem sumere: ⁊ mortem subire
dignatus est. De quo beatus Augustinus in de cathecizan-
dis rudibus ait. Que maior causa est aduentus domini:
nisi vt ostenderet deus dilectionem suam in nobis: cõmen-
dans eam vehementer. Quia cum adhuc inimici essemus:
christ⁹ ꝓ nobis mortu⁹ est. Et sequit̃: Maxime ꝓpter hoc
christ⁹ aduenit: vt cognoscat homo quantũ eũ diligat de⁹.
Et ideo cognosceret: vt in ei⁹ dilectionẽ quo prior dilectus
est: inardesceret. Et btũs Greg. ij. moral. §. xviij. Media-
tor inquit dei ⁊ hoim posset nobis etiã nõ moriẽdo succur-
rere: subuenire tñ moriendo hoib⁹ voluit: q2 nos videlʒ mi-
nus amasset: nisi ⁊ vulnera nr̃a susciperet. Nec vim nobis
sue dilectiõis ostẽderet: nisi hoc qđ a nobis tolleret ad tẽ-
pus sustineret. Et btũs Ber. Sufficeret inq̃t ad redẽptionẽ
orbis vna preciosissimi sanguinis christi gutta: sʒ data est
copia: vt virtus diligẽtis in bñficij redundãtia clarescerct.

¶ Fuit aūt hec diuine charitatis ostēsio nobis valde neces
saria: vt per hoc ad dilectionē dei accēderemur. Cū enī dn̄s
decreuit nullū beatificare nisi dilectione adhereret christo
j. Joh. iij redēptori: teste apostolo quē diligebat iesus. Qui non dili
j. Cor. git: manet in in morte. Et paulo. Si linguis hoim loquar
xiij. ₇c. charitatē nō habuero: nihil mihi pdest. Per nullū autē
alium modū/ita volūtas nostra ad dei amorē allici potuit
et accēdi: sicut p ostēsionē tante sue dilectionis preuie: nul
lis nostris pcedentibus meritis debite. De quo btūs Aug.
xiij. de tri. c. x. late ₇ pulchre loquit. Quid enī alit/tam neces
sariū fuit ad erigēdā spem nostrā mētesq; mortalium cōdi
tione ipsi⁹ mortalitatis abiectas: ab immortalitatis despe
ratione liberādas: q̄ vt demonstraret nobis quāti nos pē
deret deus: quātūq; diligeret. Quid vero hui⁹ rei tāto iu
dicio isto manifesti⁹ atq; preclari⁹: q̄ vt dei filius imutabi
liter bonus/in se manens quod erat: ₇ a nobis pro nobis
accipiens quod nō erat: preter sue nature detrimentū/no
strum dignatus est inire consortium. Prius sine vllo malo
suo merito/mala nostra perferret: Ac suam credētib⁹ quan
tum diligeret nos deus. Et quod desperabamus/iam spe
rantibus: dona in nos sua sine vllis bonis meritis nostris:
immo precedentibus ₇ malis nostris meritis in debita lar
gitate conferret. Et idem de cathe. ru. postq̄ dixerat hanc
maiorē causam esse aduent⁹ dn̄i: vt ostenderet de⁹ dilectio
nē suā nobis: causam hui⁹ ostensionis subinfert. Hoc autē
inquit ideo: quia finis precepti ₇ plenitudo legis charitas
est: vt ₇ nos inuicē diligamus: ₇ ipm deū qui prior dilexit
nos: ₇ filio suo vnigenito nō pepercit: sed pro nobis tradi
dit illū: si amare pigebat: saltem redamare nō pigeat. Nul
la est enī ad amorē maior inuitatio: q̄ preuenire amādo. Et
nimis durus est animus: qui dilectionē etsi non libeat im
pēdere: nolit ₇ repēdere. Et si etiā superiores velint se ab in
ferioribus diligi: quāto amore inardescet inferior: cū a supe
riore se diligi senserit. Ibi enī gratior amor est: vbi nō estu
at indigētie siccitate: sed vbertate benificētie pfluit. Quid
autē superius deo iudicāte. Et quid desperatius hoie pec
cāte. Huius ergo passionis: huius inestimabilis dilectio
nis memoriale perpetuū ac nobilissimū dedit nobis dn̄s
corpus suū ₇ sanguinē in sacramentū cibi ₇ potus: in quo
non minus nobis beneficium ostendit: q̄ in ipa sua passio
ne memorāda. Quis nō stupet. quis nō miret tā incōpre
hēsibilē dilectionem: Cui non satis fuit seipsum nobis im
pēdere in redemptionis preciū: nisi etiam se daret in cibū:
in memoriale perpetuū. Memoriale inquā nō minus re ip
sa memorāda. Sed ad ipm: vt nō deficeret in nobis vicariū
amoris incendium: vt vel sic a summo celo egressio eius ad
nos in hoc sacramēto: ₇ occursus eius vsq; ad summū ei⁹:
nos secū traducēdo ad celestia nō inuenirent inter hui⁹ sa
cramenti dignos perceptores qui se absconderent a calore
eius. ¶ V Hunc fructū sequitur quartus: data scilicet pa
tiētia. In eo siquidē q̄ sacramētum illud memoriale est pa
tientie dn̄i: summā nobis in sua passione patientiā exēplās
tim nos ad tante exēplū patientie instruit ₇ confortat. Pa
Heb. x. tiētie vtiq; nobis valde necessarie. teste aplo. Patiētia vo
bis necessaria est: vt voluntatē dei faciētes/reportetis pro
missionē. i. vitam pmissam sm̄ glo. Nimirū: qz in patientia
Luc. xxi. vestra possidebitis aias vestras ait saluator. Hinc Petrus
j. Pet. ij. ad clarissimū patiētie exemplū nos dirigēs ait. Hec est gra
tia apud deum/scz vt patiamini. Glo. In hoc enim vocati
estis. Quia christus passus est p nobis: vobis relinquens
exēplū vt sequamini vestigia eius: Qui peccatū non fecit:
nec inuentus est dolus in ore eius. Qui cū malediceretur:
nō maledicebat: cum pateret nō cōminabatur. Tradebat
autē iudicanti se iniuste: Qui pctā nostra ipse ptulit in cor
pore suo sup lignū: vt pctis mortui: iusticie viuamus: cui⁹
liuore sanati estis. Eratis enī sicut oues errātes: sz cōuersi
estis nūc ad pastorē et episcopū animarū vestrarū. Pasto
rē illū qui posuit animā suā p ouibus suis. Magnū patiē
tie exēplū: qd̄ rememoratū sufficit oēs impatiētie nr̄e mo
tus sedare. Quis enī tā iustus: quis tā delicat⁹: vt p impa
tientiā refugiat aut remurmuret p pctis pprijs pati: cū do
minū suū: caput suū/tanta passum recogitat pro pctis ipsi
suo dn̄o alienis. Pudeat inquit Bern. sub spinato capite
mēbrum fieri delicatum. Hinc ₇ aplus paulus patientiam
in nobis plantare satagēs: ad idē christi exēplū in nr̄o sacra
mēto cōtētū ₇ significatū mittit: ad Heb. xij. ita docens. De
ponētes omne pondus/₇ circūstans nos peccatū/p patiē
tiā curramus ad ppositū nobis certamē: aspiciētes in au
torē fidei et cōsummatorē iesum: qui pposito sibi gaudio/
sustinuit crucem: confusiōe cōtempta: atq; in dextera sedis
dei sedet. Que ponēs btūs Aug. in glo. ibidē. Omnia in
quit terrena bona cōtēpsit christus: vt in illis nō quereret
felicitas. Oia terrena mala sustinuit: vt in his non timeret
infelicitas. Natus enī de matre: que q̄uis a viro intacta cō
ceperit: semp intacta pmanserit: fabro tn̄ despōsata fuit: in
quo et ois carnalis nobilitatis tumorē extinxit. Natus est
etiam in ciuitate bethleem: que inter omnes iudee ciuita
tes erat exigua. Noluit igit quēq̄ de terrene ciuitatis subs
limitate gloriari. Pauper etiā fact⁹ est/cuius sunt omnia:
ne de terrenis diuitijs quisq; extolleret. Noluit rex ab hoi
bus fieri: qz humilitatis viam ostēderat miseris. Esuriuit
qui oēs pascit. Sitiuit qui est fons sitientiū. Fatigatus ex
itinere/qui viā fecit nobis in celū. Obmutuit ₇ obsurduit/
per quē mutus locutus est: ₇ surdus audiuit. Vinctus est
qui infirmitatū vincula soluit. Mortuus est qui mortuos
suscitauit. Amore itaq; ei⁹ similia patiamur: tūc enī lex im
plebit: cū non cupiditate rerū tēporaliū: sed charitate illi⁹
qui precepit fiunt quecūq; pcepit. Hec Aug. Et quidē fla
gella euadere non possumus si filij esse volumus. Quem Heb. xij.
enī diligit deus: castigat: flagellat autē oēm filium quē reci
pit. Que tractans Aug. Omnē filiū etiam ait vnicum sine
pctō. Et subdit. Exceptus est a passione flagellorum: excē
ptus est a numero filiorū. Unicus ille de patris substantia
natus: equalis patri in forma dei: verbū quo facta sunt om
nia: non habebat vbi flagellaretur. Ad hoc autē carne indu
tus est: vt sine flagello nō esset. Qui flagellat vnicum sine
peccato: relinquit adoptatū qui est cum peccato. Unicus
sine peccato: non tamē sine flagello exemplū nobis ppo
suit in passionibus suis. Non ergo turbari debemus cum
aliquis sanctus grauia ₇ indigna perpetitur: si obliti non
sumus que pertulerit iustus iustorum: sanctusq; sanctorū.
Ecce nihil ita in nobis patientiā gignit: sicut memoria pa
tientissime passionis dn̄ice nobis in exemplū pmonstrate.
Manifestum est eucharistia eiusdē passionis memoriale
efficacissimū: patiētiā virtute ppria ₇ memorialis signi ef
ficatia/operari: in his qui digne suscipiūt ₇ deuote.

¶ Lectio. lxxxvi. A

Primus aliquid de
fructib⁹ eucharistie considerare in ordine ad
christum in ea vere contentum: eiusq; passio
nē/cuius est memoriale a christo institutum.
Dicamus breuiter de reliquis supra noiatis eius fructib⁹
sm alias eucharistie consideratones. Ergo Quintus fru
ctus est q̄ nutriendo alterat: cibatū videlicet cōuertendo
in cibū. Et hic sequit eucharistie sumptionē: inquātū est ci
bus ₇ pot⁹ aie spūalis. Hinc q̄ cibus est nutrit suscipientē.
Spūaliter quidē spm: sicut corporaliter cibus carnis cor
pus. Longe tamē aliter ₇ excellētius cibat ₇ nutrit cib⁹ il
le animā. Cibat enī virtute celesti excellēter vincens ciba
tū: ₇ ipm cōuertens in se cibū. Neq; est cibus ille terrenus:
sed celestis: celesti vtute nutriēs: nobilior oi virtute huma
na. Unde dicit. Non moyses dedit vobis panem de celo: sz Joh. vj.
pater meus dat vobis panē de celo verū. Et iterū. Hic est
panis qui de celo descēdit. Hec celestis: immo supercelestis ₇
diuina virtute vincit cibatum/se scz digne suscipientē: ₇ cō
uertit in seipsum. Cui⁹ rationē Albertus li. ij. de offi. misse
reddit di. Hui⁹ ratio est: Quia cibus carnis a corpore nr̄o
accipit cibādi potestatē: scz ab aia cibatiua seu nutritiua: q̄
ipsum alterat ₇ cōuertit in corporis cibati similitudinē. Et

quia corpus cibatum corruptibile est ꝛ dissolubile:ideo ci
bus in ipso corpore corrūpitur ꝛ dissoluitur:ꝛ vtrūqꝫ cibꝰ ꝛ
corpus ad putredinē redigunt̄. Hoc autē corpus diuinū:
si in nos mutaret̄:nihil nobis pficeret:sed nobiscū periret.
Qm̄ autē virtus eius nostrā vincit infirmitatē:ꝛ nos in se
cōmutat:oportet ꝙ nostra infirmitas in suā transeat diui
nā virtutem:ꝛ sic firmamur ꝛ perire non possumus ab ip
so firmati in eternū. Hinc beatus Aug. refert ad se dictū li
bro. vij. cōfess. suarū. Cibus sum grandiū:cresce ꝛ māduca
bis me:nō tu me in te mutabis sicut cibum carnis tue:sed
Joh. xij. tu mutaberis in me. Cui nō dissonat illud saluatoris. Oīa
traham ad meipm̄. Sicut em̄ in vnam personā assumpsit
naturā humanā:nō consumēs eā in seipō:sed vnitatē perso
ne traxit:vt in ipso esse diuinū perciperet:sic conuertit nos
ad se:nō consumēdo:sed vt esse suum diuinū in sui sumptio
Can. j. ne perciperemꝰ. Sic orat sponsa. Trahe me post te:vt in es
se tuo ꝛ virtute feliciter sim:que mihi displiceo in meipsa.
Gal. ij. Huius cibi virtutem sensit apłus cū dixit. Viuo aūt iā non
ego:viuit vo in me christus. Hec ergo est cōuersio alterans
manducantē qui cōuertitur in christū quem manducat:qꝛ
virtutem accipit a christo manducato:per quā iam non vi
uit fm̄ carnē:sed viuit fm̄ christū. Hac em̄ sumptione incor
poratur sumens christo. de qua incorporatione loquit̄ apo
j. cor. xij stolus. Vos estis corpus christi:ꝛ membrū de membro. id
est membra estis spiritualia christi de membro capite qđ est
christus:qui vobis influit hanc virtutē:que vos in ipm̄ cō
uertit vt membra eius efficiamini. Nullus inuenit̄ illapsus
intimior in corporalibus:ꝙ vt cibus conuertatur in ciba
tum. Manet em̄ iam nō in se:sed in cibato. Viuit vita eius
non sua. Sic in sumptiōe huius cibi fit cōuersio:ꝛ illapsus
intimus:quia cibus christus illabitur anime sumentis:ip
samqꝫ conuertit in se:vt anima non sibi viuat sed christo.
Hoc est qđ christus ipse ait. Qui manducat meā carnem:ꝛ
Joh. vj. bibit meum sanguinem:in me manet ꝛ ego in illo. Hāc cō
uersionem anime in christum:figurat ipsa conuersio panis
in christi carnē:sed ordine cōuerso. Sicut ꝛ nutritio corpo
ralis spirituales representat:conuerso ordine:cū ibi cibus
in cibatū:hic cibatus cōuertit̄ in cibum. Nā in cōsecratiōe
eucharistie:fit transformatio seu conuersio panis in essen
tia sua remanētibus accidentibus. In sumptione dū mēs
in deum transformatur:remanet quidem essentia mentis:
que est aīa:sed accidentia noua succedūt:non phantastica:
inania:mundana:sed deiformia. Et ideo sicut de hominibꝰ
voluptuosis ꝛ bruralibꝰ concludit phīa apud Boetium. ꝙ
deformant̄ in bestias:Ita de sapientibus elicit:ꝙ transfor
mant̄ in deū. Vere sapiētes sunt hunc cibum māducantes:
saporem eius pcipiūt. Sicut ergo primi belue sunt:aut pe
cora in effigie humana:Ita de secundis dici potest ꝙ sunt
dij sub humana specie transformati. ¶ B Sextus fru
ctus est deperditi restauratio:qui et ipse sequitur sumptio
nē eucharistie vt est cibus a nobis manducatus. Vita spiri
tualis anime suo modo:sicut corporalis conseruatur in ca
lido ꝛ humido debite cōmensuratis. Vita dico scđa:ꝙ con
sistit in actione:puenitqꝫ a vita prima. Sicut enim nō per
ditur vita essentialis aīe:quia incorruptibilis:ita nec restau
rat̄. Vicem calidi tenet charitas:intelligēdo sub noie cha
ritatis eiꝰ feruorē in agendo. Vicē humidi quasi passiuaꝫ:
accipimus affectionē bonā voluntatis. Vita em̄ anime chri
stiane vita amoris est. Amor tuus vita tua:loquitur ad ani
mā suā Hugo. Amorē intelligo non cuiuscūqꝫ:sed dei. Naꝫ
Luc. x. amor aduersus:qui libido dicit̄ siue cupiditas:non vita:sꝫ
mors dicēdus est. Diliges dn̄ꝫ deū tuū ex toto corde tuo iu
bet deus. Subiūgit huius amoris effectū. ꝛ viues. Crescē
te vero libidine siue cupiditate:minuitur ꝛ obtundit̄ actꝰ
et feruor charitatis etiam si habitus pmaneat. Item minui
tur feruor ille charitatis et tepescit per longā inediam:si
cut corporis vires euanescūt per longā abstinentiam:dū
cibo non reficitur. Illo autē salutari eucharistie cibo fit de
perditi huius restauratio. Nam de eo dicit̄ in cantico virgi
nis. Esurientes impleuit bonis:per que reuertuntur pristi

ne viresꝰ:et homo reuertit̄ ad statum debitū et vigorē. Nā
digne sumptus illuminat intellectū:affectū inflāmat:men
tē delectat:ꝛ totū hoiem ad bene operandū pmouet ꝛ re
formar. Hinc reg.ꝰ ppheta. Accedite ad eum ꝛ illuminami pš. xxxiij
ni. Auget em̄ fidem corporalis presentia christi in digne su
mente:dum hoc fideliter credit:ad quod ratio naturalis
non pertingit. Hinc dicitur Esa. vij. Butyrū et mel mandu
cabit omnis homo ꝙ relictus fuerit in medio terre:vt sciat
reprobare malū et eligere bonū. Mel diuinitatē:butyrum
humanitatem christi significat:que qui manducat:scientiā
acquirit reprobandi malum:ꝛ eligendi bonū. Hoc quoad
primū. De secūdo dicit Dam. Caro christi est tanꝗ carbo
ignitus:cuius est inflāmare ꝛ calefacere. Quisnā ad amo
rem non excitatur:dum tanꝗ eduliū suum:christum qui ex
ineffabili charitate se pro nobis in ara crucis obtulit:ꝛ in ci
bum se nobis tribuit cum deuotione sumit. Sicut ergo ad
presentiā carbonis igniti expellitur frigus:et corpus calet:
sic ad presentiam christi fugatur frigiditas et tepor anime:
et igne diuini amoris ipsa inflammatur. De tertio dicit̄ in
Ps. statim allegato:Gustate ꝛ videte:qm̄ suauis est dn̄s.
Et ecclesia canit de hoc sacramēto:O ꝙ suauis est dn̄e spūs
tuus:qui vt dulcedinē tuam in filios demonstrares:pane
suauissimo de celo prestito:esurientes reples bonis:fastidio
sos diuites dimittis inanes. Ea propter figuratꝰ est in man
na:vt supra habitū est. Unde et de eo verius dicitur id qđ
de manna ad litterā scriptū est:Angelorū esca nutriuisti po Sap.
pulū tuū:ꝛ paratū panem de celo prestitisti illis sine labo xvj.
re:omne delectamentū in se habentē:ꝛ ois saporis suauita
tem. Substantiam em̄ tuam quā in filios habes:ostende
bas:ꝛ deseruiens vniuscuiusqꝫ voluntati:ad quod quisqꝫ
volebat:cōuertebatur. Glo. Manna significat panem qui
de celo descēdit:ꝛ dat vitā mundo:qui ait:Panis quē ego
dedero:caro mea est p mundi vita. Cruciant̄ reprobi spiri
tuali fame:ꝛ satiantur electi celesti pane. Illi diuersis labo
ribus preparantur ad penam:isti diuina ope quotidie nu
triuntur ad vitā. Sua ergo delectatiōe cibus ille celestis
restaurat virtutē operādi. Nā delectatio in ope ꝯseruat ope
rantē qđ fuit quartū. ¶ C Sequentes duos fructꝰ:vnio
nis scꝫ et cōmunionis:parit hoc celeste eduliū considera
tū:vt sacrm̄:nā vt dicit Aug. sup iohannē:Dn̄s noster ie
sus christus corpus ꝛ sanguinem suū in eis rebꝰ cōmenda
uit:ꝙ ad vnū aliqđ rediguntur. Ex multis nāqꝫ granis vnus
panis cōficitur:et ex multis racemis vinuꝫ cōfluit. Ad hoc
igit̄ sub specie panis ꝛ vini dn̄s sacrm̄ instituit:vt vnionē
hoim cū deo significaret p panē ꝛ vinū:ꝙ ex multis in vnū
collecti sunt. Unde ꝛ sacrm̄ vnitatis dr̄:nō tm̄ qꝛ vnionem
hāc significat:sed etiā qꝛ eā efficit. Tribuit em̄ suscipientibꝰ
charitatē:aut prehabitā augmentat:que vinculū est huius
vnionis et perfectionis. Unde ꝛ charitas dicit̄ quasi cha Col. iij.
ra vnitas. Est ergo sacramētū illud:sacrm̄ charitatis:quia
maxima charitate est exhibitū:in qua charitate dixit Pro
uer. viij. Delitie mee esse cū filijs hoim. Ac p hoc est sacrm̄
vnitatis siue vnionis. Voluit em̄ christus (vt dicit Aug.)
vt homo participans huic cene in deum ascēderet:et incor
poratus sibi efficeretur:particepsqꝫ sue diuinitatis ꝛ huma
nitatis:sicut verbum patris in carne descenderat:ꝛ factuꝫ
est omniū particeps:que vere sunt nostre humanitatis. Et
hoc ipsum fuit maxime charitatis. Hic aūt ascensus in ver
bum patris p incorporationē:directe fit p sacramēti istius
participationē. Unde ꝛ apłus:Unꝰ panis:et vnuꝫ corpus j. Cor. x.
multi sumꝰ:omnes qui de vno pane:et de vno calice parti
cipamꝰ. Et glo. sup illud:Et verbū caro factum est:ꝛ habi Joh. j.
tauit in nobis. dicit:Ut secure credātur hoies nasci ex deo.
Hoc enim premisit:qui non ex sanguinibus:nec ex volunta
te carnis:nec ex voluntate viri:sed ex deo nati sunt. Subdi
dit deum nasci ex homine. Ex hac susceptione infirmitatis
qua verbum nostram infirmitatem assumpsit:sanatur no
stra infirmitas et possumus dij vel filij dei fieri. Et hoc
est:Et verbum caro factum est:et habitauit in nobis. ac
si dicat:Quod superius fuerat:inferius descenderat:quid

mirū ſi quod inferi⁹ erat: in id qđ ſupius eſt: aſcēdit. Ex hac
ergo charitate vniente deū cū hoie: ꝛ cum deo hoiem/ dici/
tur ſacramentū charitatis ꝛ vnitatis. Et ideo nō niſi in cha
ritate eccleſiaſtice vnitatis cena hec ſumēda eſt. Qđ egre/
gie ſignatū eſt Exo. xxv. et Leuit. xxiiij. vbi dicit: ꝙ panes
ꝓpoſitionis qui in menſa ſingulis ſabbatis ponebant: ca
lidi coram dño ꝓponebant. Hoc ſignāte ſpūſancto/ ꝙ pa
nis ſacramēti noui: qui in menſa altaris cunctis fidelibus
ꝓponit ſumēdus: in calore charitatis debeat ſumi. In mē
ſa altaris eccleſie: de quo ſolo licet cōmunionē accipere: qꝛ
extra eccleſiā panis cōmunionis ad ſalutē nō inuenit. ſicut
dicit in pš. lxxxiij. Paſſer inuenit ſibi domū: ꝛ turtur nidū
Pš. lxxxiij. vbi reponat pullos ſuos: Altaria tua dñe virtutū rex me⁹
et deus meus. Beati qui habitant in domo tua dñe. Que
exponit Alber. nō penitus diſſonāter ad gloſam. Paſſer
mobilis ſecularib⁹ negocijs cōtinue motū fidelē ſignificat
laicū. Turtur autē caſtus/ gemens ꝓ cantu/ clericū ſignifi/
cat/ caſtitatis ꝛ mūdicie officijs mancipatum/ ꝓ ſuis ꝛ alio
rū peccatis gementē. Hi pullos quos nutriūt carnales fi/
lios vel ſpūales: nō niſi ad altare eccleſie portent: pane ſa/
cramēti nutriēdos: ſciētes ꝙ beati ſunt q̄ habitāt in domo
domini: que eſt eccl'ia. Alij aūt miſeri ꝛ abiecti cōuenticula
faciūt hereticorū. Solū em̄: vt dictū eſt: in charitate eccle/
ſiaſtice vnitatis accipi debet hoc ſacramentū: nō apud ſciſ
maticos vel hereticos. Hinc in Pš. de aſcendētibus ad pa/
ſchalis agni celebratione dicit: Hieruſalem que edificatur
vt ciuitas: cui⁹ participatio eius in idipm: Illuc em̄ aſcen/
derūt trib⁹ tribus dñi teſtimoniū iſrl: ad cōfitendū noi dñi
Eccl'ia em̄ ꝑ hierlm viſionē pacis deſignat: q̄ vt ciuitas. i. ci
uiū vnitas edificat. Hui⁹ eccl'ie ꝑticipatio eſt in idipm vni
tatis eccleſie ſacramētū: qꝛ eccleſia vnica corpus chriſti tā
myſticū/ ꝙ verū ex multis membris cōpoſitū/ ſub ſpecieb⁹
panis ꝛ vini contentū ꝛ ſignatū repreſentat: quoniā ꝛ ipſa
fidelium eccleſia ex multis membris vna cōſtat: diuerſis q̄/
dem officijs: ſed in vnitate fidei ꝛ charitatis ſacramentoꝝ
ac ſpūs adunatis: vt tangit Apl'us. j. Coꝝ. xij. et Eph. iiij.
Ubi annumerationi diuerſorū ſtatuū eccleſie. ſ. apoſtoloꝝ/
euāgeliſtarū/ paſtorū/ doctorū/ ꝓmiſit. Unū corpus et vn⁹
ſpūs: ſicut vocati eſtis in vna ſpē vocationis veſtre. Unus
dñs: vna fides: vnū baptiſma. Unus deus ꝛ pater omniū:
qui ſup oēs: et per omnia: et in oībus nobis. Hanc vnionē
corporis ac mēbrorū cū capite chriſto: ſacramentū hoc et ſi
gnificat et efficit. Hinc em̄ in pmitiua eccl'ia dum fideles
oēs diebus ſingulis euchariſtiā participarūt: Erat multi/
tudinis credētiū cor vnū ꝛ aīa vna. Act. iiij. ¶ D Alter
celeſtis edulīj fruct⁹: vt ſacramētū ꝯſiderati in ordine octa
uus/ eſt cōmunio. Nā oīm ore fideliū ſacramētū hoc cōmu
nio vocitat. A grecis etiā doctorib⁹ ſctā ſynaxeos: que ſan
ctā cōionē ſignificet: appellatur. Hoc enim facit in nobis
cōionē oīs boni ꝛ gratie. Nā per ipſum cōicamus ſonti oīs
gratie: angelorū glorie: ſctōrū meritis: paſſionibus myſtici
corporis. Siquidem oīa facit cōmunia/ diuina pariter ꝛ hu
mana. Cōmunicamus in hoc ſacramento fonti omnis gra/
tie: quia communicamus chriſto ſic vt ipſe ſit in nobis: et
nos in ipo: vt omnia ſua influat nobis. Hic fons eſt cuius
Prouer. v. aque foris deriuantur: ac in plateis diuidūtur. In hoc ſon
te multe ſunt vene fugibus gratiarum aquis manantes:
quos pater in hoc ſacramento foras in cōmunione eccleſie
tam triumphantis ꝙ militantis precipit deriuari: vt relega
ta inuidia priuate poſſeſſionis/ gratiarū que ſunt in filio ꝑ
Ioh. j. quem Ueritas ꝛ gratia facta eſt: omnes in cōmunione par
ticipes bonorū eius ſiant: ꝛ in plateis late participationis
bonū filij oēs participent. Hic fons de quo myſtice ſcribit
Heſter xj. in libro Heſter: Fons paruus creuit in fluuiū maximū: et
in aquas plurimas redundauit. Paruus enim fons dicit
chriſtus in hoc ſacramento: non ariditate et fluxus gratia
rū paruitate: ſed humilitate: que quanto profundior: tan/
to plures continet aquas gratiarum. Hic fons licet multis
effuſionibus redundet in donis/ virtutibus ꝛ ſacramētis:
tamen ſe in vnum colligens in ſacramento cōionis/ creuit
in fluuium maximum. Ex iſto vno fluens totum/ quod in
alijs fluit diuiſim. Hic redundat in aquas plurimas ois
generis gratiarū. Hic enim eſt fons vite fluens ea que vi/
tam perficiunt. Nā Qui bibit ex hac aqua: fiet in eos fons
ſaliens in vitam eternam. Ioh. iiij. ¶ E In iſto fonte/ q̄
in fluuium maximum creſcit: cōmoditates fluuiorū ſunt.
Nam ſordida lauat: arida rigat: que apud nos ſunt: nauib⁹
deportat: vt vbi rara ſunt: magno cōmutentur precio. Et ea
que alibi abundant: ꝛ apud nos deficiunt: reuehit: vt defe
ctus noſtri ex illis ſuppleantur. Omnia hec facit chriſtus
in hoc ſacramento. Nam gratia ſanguinis ſui lauat ſordes
peccatorum: vt ſupra dictū eſt: Dilexit em̄ nos ꝛ lauit nos Apoc. j.
a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. Qui certiſſime operat
in hoc ſacramēto. Rigat arida noſtra. Exiuit enim de late/
re chriſti in hoc ſacramento ſumpti aqua expiās et rigans
omnia noſtra: vt plante diuine in nobis conualeſcant. De
hoc fonte accipi poteſt illud: Fons de domo domini egre/ Iohel. iij.
dietur: et irrigabit torrentem ſpinarum. Quod exponens
Alber. loco frequenter allegato. Dom⁹ domini/ hoc eſt dei
tatis habitaculum: eſt corpus domini a quo fons fluxus
violentiſſimi egreditur: et irrigat totum torrentem vanita
tis mundi: hoc eſt locum per quem vanitas mundi cōſue
uit ante decurrere ad ſpinas peccatorum nutriendas. de
quo clamat Aug. O torrens vanitatis: quouſq̄ non ſicca/
beris: quouſq̄ inundaberis. Hoc autem fluxu dominice
gratie exiccatis ſpinis/ modo rigatur cor ſumētis ad fecun
ditatē frugum iuſticie et aromatum omnium virtutū. Eue
hit etiam hic torrens gratiarum apud nos abundantiam:
vt vbi deficiūt/ magno ꝑcio commutētur: que ſunt paupe/
ris ſpiritus gemitus pro peccatis/ fletus/ ieiuniuꝫ/ afflictio
nes et caſtigationes corporis: que apud nos abundant: et
in celis deficiunt: ſed ibi commutantur: quia ibi nobis ma/
gna horum precia tribuuntur. Nauis autem hec portans:
dominicū corpus eſt: cui per hoc ſacramentum incorpora/
mur. Hodie aſcendens in celum nobis locum preparat: vt
iterum veniens accipiat nos ad ſeipſum in celum: vbi mer Ioh. iiij.
cedes ſuas nobis dabit: pro temporalibus eterna: pro mi/
ſeria beatitudinem: pro paupertate diuitias: pro laborib⁹
caſtigationibus et afflictionibus gaudium ꝛ requiem ſine
fine. Hinc Eccleſiaſtes. xj. Mitte panē tuū ſuper tranſeun
tes aquas: ꝛ poſt multa tempora inuenies eum: quia fluxu
longo aque iſte redeunt: ꝛ incomparabiles diuitias repor
tant. Hoc enim agit fluxus gratie: que fluit a chriſto: q̄ dat
gratiā vnde mereri poſſumus. Et iterū reuehit meritū in
deum: vt ſuperabundanti premio meritum noſtrum com/
mutet. Hoc quideꝫ facit/ dū per huius ſacramenti ſumptio
nē/ meritū noſtrum ſuo merito coniungit: ꝛ ita ad patrem
vehit. Nullum em̄ foret noſtrum meritum: ſi non per chriſti
meritum fieret premio dignū. Et per hoc que in nobis de/
ficiunt: et in celis abundant/ gaudiū ſcilicet cordis: ſpirit⁹
conſolationē ac dulcedinem guſtus diuinorum reportat.
Unde in laudem eccleſie/ Prouer. vlti. dicitur. Facta eſt
quaſi nauis inſtitoris: de longe portans panem ſuū. Eccle/
ſia enim facta eſt nauis inſtitoris/ qua gubernatione ſan/
cti ſpiritus mens noſtra in celum nauigat: ꝛ deinde panis
nos in dulcedine delectantis refectionē reportat. ¶ Has
ergo quattuor vtiliſſimas cōmutationes operat in nobis
fons miſericordie chriſtus: cum ei in ſacramēto cōmunica
mur. Sordes noſtre lauant ꝛ defluūt. Arida noſtra rigan/
tur: ꝛ fecunda fiūt. Labores nr̄i ad ipm referunt: q̄ ſua me/
rita ꝓmio dignos efficiūt. Delitie celeſtes nobis aduehū/
tur: q̄ oīa nr̄a in dulcedinē vertūt. Hinc dicit ſaluator: Qui Ioh. vij.
credit in me: flumina de ventre ei⁹ fluent aque viue. Hoc
autē dixit de ſpiritu quē accepturi erant in ipm credentes.
Qđ ſi ſpiritusſctūs in hoc ſacro quo filius ſumit: nō reci/
pit: vbi q̄ſo accipiet. Nec em̄ a filio ſpūs ſeparari pōt. Et ſi
ſpūs accipit: oīm bonoꝝ cōio ſequit. Un̄ ſummarie in ſum/
ptiōe digna hui⁹ ſacramēti: particeps ſit aīa ſumentis oīm
bonoꝝ meritoꝝ chriſti: q̄ nobis meruit ſua paſſiōe i cruce:
cui⁹ ꝓpter h̄ nobis datū eſt i eiuſdē paſſiōis efficaciſſimū

memoriale. Hec ergo est prima cōmunio/qua fonti gratiarꝫ
in sacramēto fecūdissimo cōicamus. ¶ F Prestat ⁊ no-
bis hoc sacramentū cōionē glorie angelorū: ꝓ quanto per
huiꝰ sacramēti perceptionē ruina angeloꝝ restauraṫ. Mi-
nisteriū quoqꝫ angeloꝝ debitū effectū sortitur. Unde glīa
augeṫ in angelis: ⁊ iterū in nos redūdat. Ruina eñ ange-
Joh. iij. loꝝ nō reparaṫ nisi ex his qui incorporanṫ christo: sicut ipe
dixit: Nemo ascēdit in celū: nisi ꝗ descēdit de celo: filiꝰ hois
qui est in celo. Nemo ergo ascēdit in celū: nisi mēbrum filij
hois ipi incorporatū. Siquidē nō ascendit filius hois diui-
sus a mēbris: sed totus ascēdit cū oibus suis membris sibi
incorporatis: vt dicit glosa ibidem. Incorporamur aūt chri-
sto per dignā huiꝰ sacramēti sumptionē: vt frequenter di-
ctū est: ⁊ ita per huiꝰ sacramēti ꝑceptionē ruina angelica re-
Heb. j. paratur. Et per idē sui ministerij effectus sequiṫ. Sunt eñ
vt ait apl̄s: oēs administratorij spūs in ministeriū missi ꝓ-
pter eos qui hereditatē capiūt salutis. Cū ergo ꝑ hoc sa-
cramētū christo incorporati celos ascēdimus: vbi est filius
hois sedēs ad dexterā patris: ad finē suū ꝑuenit angelorꝫ
Luc. xv. ministeriū. Nō autē modicū glorie habent de impletione
sui effectꝰ custodie: cum de eis scriptū est: Gaudiū erit corā
angelis dei super vno peccātore penitentiā agente. Et ecōtra
Esa. xxxiij. Angeli pacis amare flebunt. i. ad modū flentiū
se habēt: qꝛ desiderāt/vt christo sibi ad custodiā cōmissi in-
corporenṫ: ⁊ sic redeant/ac sic veniāt ad cōmunionē glorie
angelorū. Hinc et hinc ministerio gaudētes assistunt: vt di-
cit btūs Grego. cap. xlvi. lib. iiij. dial. et allegaṫ de ꝯse. dist.
ij. cap. q̄d sit sanguis. Quis (a i) fideliū habere dubiū pos-
sit in ipa imolationis hora ad sacerdotis vocē celos aperiri:
In illo iesu christi mysterio angelorum choros adesse: sum-
mis ima sociari: terrena celestibꝰ iungi: vnūqꝫ ex visibilibꝰ
et inuisibilibus fieri. ¶ G Cōmunionē quoqꝫ oim san-
ctorū hoc sacro cōsequimur: vt qđ deficit in singulis: ex cō-
muni abundantia sctōrū oim suppleaṫ. Per hoc eñ partici-
pamus virtutes patriarcharū: illuminationes ꝓphetarū:
iusticias legislatoꝝ: preconia christi preconū: dignitatē apo-
stolorū: victorias martyrū: sanctitatē cōfessorū: religionem
monachorū: puritatem anachoritarū: doctrinas doctorꝫ:
mundiciā virginū: luctū viduarū: elemosynas curā dome-
sticā gerentiū: splendorē innocētiū: ⁊ oia merita sctōrū. Hec
eñ oia a christo in corpus eiꝰ mysticū fluxerunt: ⁊ in effica-
cia corporis eiꝰ ⁊ sanguinis cōsistunt: et de quolibet in quē-
Colos. j. libet ꝑ charitatē spūs christi referunṫ et redundant. Unde
apl̄s. Gratias agētes deo ⁊ patri: qui dignos nos fecit in
partē sortis sctōrū in lumine: ꝗ eripuit nos de potestate te-
nebrarū: et transtulit in regnū filij dilectionis sue. Per cō-
munionē eñ christi/sortē omnis gratie cōmunicamus cū
oibus sctis in lumine. i. in noticia dei: ƀm glo. vel in lumi-
Matth. v. ne. i. in operibꝰ luminosis. de quibꝰ dicit: Sic luceat lux ve-
stra corā hoibus ⁊c. Et lucerne ardētes in manibꝰ vestris.
Luc. xij. Translati in regnū dilectionis filij/qđ est regnū oim sctōꝝ:
per hoc ꝙ corpori ⁊ sanguini eius cōmunicamus: quia vni-
tas membrorum suorū ad cor ⁊ caput: et vna participatio
spūs christi in oibus membris eis naturalibꝰ signat et cau-
sat totius corporis mystici cōmunionē et sctī spiritus cōmu-
nicationē. Et sic sors gratie ⁊ glorie vniuscuiusqꝫ sancti cō-
municaṫ alijs: vt spiritualiter impleatur in nobis: qđ de ec-
Act. iiij. clesia primitiua dictū est. Gratia magna erat in oibꝰ eis: ne-
qꝫ enim quisꝙ egens fuit inter eos. Quotquot eñ erāt pos-
sessiones agrorū aut domorū vendebant: ⁊ ponebant pre-
cia eorum ante pedes aplōrum. Diuidebaṫ autē vnicuiqꝫ
prout cuiqꝫ opus erat. Sic eñ ad vniuscuiusqꝫ necessitatē
⁊ idoneitatē diuidit spūssctūs: spiritꝰ scilicet corporis chri-
sti bona sctōrum: vt oēs abundēt: ⁊ nullus egēs inueniaṫ.
j. cor. xij. Unde: Hec oia (inquit apostolus) operaṫ vnꝰ atqꝫ idē spi-
ritus: diuidens singulis prout vult. Que tamē diuisio sin-
gulis facta per spiritum: nō tantū singulis proficit: sed sin-
gulorum dona ad communē vtilitatem corporis (quod est
ecclesia ad quam donata sunt) proficit. Unde ibidem di-
cit apostolus. Unicuiqꝫ datur manifestatio spiritus/ad vti-

litatē/scilicet ecclesie. Nam et sequitur. Sicut enim corpus
vnum est: ⁊ membra habet multa: omnia autē membra cor-
poris cum sint multa: vnū tamē corpus sunt: ita ⁊ christus.
Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptiza-
ti sumus: ⁊ omnes in vno spiritu potati sumus. Et subdit:
Sed deus temperauit corpus ei cui deerat abundantiorē
tribuēdo honorē: vt nō sit scisma in corpore: sed in idipm ꝓ
se inuicē sollicita sint mēbra. Ubi glo. btī Ambro. Ostēdit ꝑ
similitudinē humani corporis vnitatē corporis christi. i. ec-
clesie habere varietatem officiorū: et diuersitatē hanc non
tollere vnitatē: sicut humani corporis vnitas non in singu-
laritate consistit: sed in multis membris: vt sibi prestent qđ
debēt. De hac vnitate ac bonorū communione gaudebat Ps.
ꝓpheta cum dicebat: Particeps ego sum oim timētium te: cxviij.
et custodientiū mandata tua. vbi Cassio. Ita prophete por-
tio est dñs vt particeps sit nō vnius: sed omniū ecclīarum:
tanta virtus vnitatis: vt cū particeps sit christi: humiliter
dicit particeps famulorū: quod est ⁊ christi esse participē.
In hoc ergo sacramēto: qꝛ christi participes efficimur: quē
sumimꝰ omniū famulorū christi: omniū scilicet sctōrum par-
ticipationem sortimur. Ex christo enim capite fluit gratia
in membra: et ex vno membro redundat in aliud propter
vnā sui corporis cōmunionē. Sicut eñ in vno corpore na-
turali/vnum membrū spiritū et sanguinē influit in aliud:
ita multo magis in spiritualibus membris et corporis my-
stici/vnū membrū spiritus cōmunionē trāsfinuit in aliud.
Hec est cōmunio sanctorū: de qua dicit in symbolo: Credo
in spiritūsctm̄: sanctorū cōmunionē. Quia sicut ƀm naturā
vniꝰ corporis vnꝰ est spūs: ita vniꝰ corporis christi vnus est
spiritussanctus: qui in totū corpus vehit vitā et virtutē: et
omnia que sunt membris ꝓpria/facit esse cōmunia. Unde
et dictum est de primitiuis ecclesie membris. Multitudi- Act. iiij.
nis credentiū erat cor vnū et anima vna. Nec quisꝙ eorum
que possidebat: aliquid suum esse dicebat: sed erant omnia
illis cōmunia. ¶ H Sic et participatio dñici corporis
cōmunicationē tribuit in passionibꝰ mystici corporis chri-
sti. Unde et apl̄s: Si quid patiṫ vnū membrū: cōpatiunṫ j. cor. xij.
oia membra. Ideo passio vniꝰ membri ꝑ cōmunionē redū-
dat in alia ꝑ misericordiā et miserationes: ꝗbus fluūt in mē-
bra deficiētia/cōpassiones cordis/cōsolationes oris/subuē-
tiones facultatū in elemosynis: et supportationes infirmi-
tatū in adiutorijs diuersis. Cōpatiendo eñ assimilamur ca-
piti huiꝰ corporis: qđ ex cōpassione quam habuit ad nos/
multis se dedit passionibꝰ: vt nobis ꝑ effectū subueniret.
Cui si cōpatimur: ⁊ cōglorificabimur. vñ: Sicut christus ꝓ
nobis aiam suā posuit: ita ⁊ nos debemꝰ ꝓ fratribꝰ aias po- Rome. viij.
nere. Quādiu eñ christus patiṫ in mēbris: nos oportet cō- j. Joh. iij.
pati: si eñ corporis volumꝰ esse mēbra (ad Ro. xij.) necessi-
tatibꝰ sctōꝝ cōmunicātes. Hoc est eñ cōmunicare necessita-
tibꝰ mēbroꝝ xp̄i: suscipere eoꝝ necessitatē corde ꝑ cōpassio-
nē: gaudēdo cū gaudētibꝰ: flēdo cū flētibꝰ/id: pluꝫ sciētes.
Multa ad idē docet hortaturqꝫ scriptura. Hāc aūt cōmise-
rationē vnde veriꝰ accipere possumus: nisi in hoc sacramē-
to/vbi illum sumimꝰ in memoria ineffabilis misericordie:
qua nr̄e ꝑditioni cōpatiēs/se totū impēdit nobis in acerri-
mis doloribꝰ: ꝗbus nostrā miseriā subleuauit. Sic ergo in
hoc sacro cū oibus bonis cōmunicationē sortimur: in quo
oēs thesauri sapiētie et scientie dei sunt absconditi. In quo Col. ij.
et principiū ois meriti oim sctōrū. Hec cōmunitas thesaurꝰ
ille est: qui iuxta euangeliū abscōditꝰ est in agro dñici cor- Matth.
poris: quē qui inuenit/abscōdit: ⁊ pre gaudio illius vadit ⁊ xiij.
vendit omnia que habet: ⁊ emit agrū istū. Hic est thesau-
rus sapiētie: de qua philo Sap. vij. Uenerūt mihi oia bo-
na pariter cū illa: et innumerabilis honestas per manus il-
lius. Infinitꝰ eñ est thesaurus hoibꝰ: quo qui vsi sunt: par-
ticipes facti sunt amicitie dei. ¶ Facit etiā (ait Albertus)
hec sacri participatio verissimā humanorū et diuinorū cō-
munionem. Per hanc eñ deus cū oibus bonis suis est in
hoie: et hō in deo. Deꝰ eñ qui est oia in oibus: in hac cōmu-
nione suā altitudinē ad nos inclinat: et nostram humilitas

Act.ij. tem in se exaltat. Hinc de oībus credētib⁹ dicit̄: Erāt pseue
rātes in doctrina apostoloꝝ: ⁊ cōmunicatione fractionis
panis et oratiōe: q꞉ cōmunicatio fractionis panis/oim bo
noꝝ diuinoꝝ ⁊ humanoꝝ conferebat cōmunicationem.
Propter que ⁊ ista recte et vere ab oīb⁹ sacr̄i hui⁹ participa
tio cōmunio noiat̄. ¶ I Sunt pieterea duo huius sacri
fructus inquātū est antidotū ⁊ medicina aie: qui sunt sana
re ab infirmitate: ⁊ cōseruare in sanitate. Operatur q̄ppe
hoc sacr̄m in hoie ip̄m cōmunicando sumente/sanitatem
ab infirmitate pseruando: causam infirmitatis expellen
do: ⁊ sanitatē perditā reparando. Hec est medicina de qua
Eccl̄i. xxxviij. Altissim⁹ de terra creauit medicinā: ⁊ vir pru
dēs nō abhorrebit illam. De terra em̄ illa bñdicta dn̄ici cor
poris/creauit nobis dn̄s medicinā gr̄e/preseruantē nos ab
oi pc̄ti infirmitate. Uir ergo prudēs/qui de futuris habet
prouidentiā: ꝙ scʒ sine hac medicina nō preseruatur hō ab
hac infirmitate: nō abhorret eā: q꞉ licet sit apud imperitos
horribile sumere humanā carnē ⁊ humanū sanguinē: tn̄ in
hoc sacr̄o medicina est supra modū amplectēda. Sunt em̄
infirmitates septem capitales ex malo fomitis semine: nisi
Iob.v. preueniant̄ pullulantes. de q̄b⁹ accipit̄ illud: In sex tribu
lationib⁹ liberabit te: ⁊ in septima nō tanget te malū. Sūt
em̄ sex que causant̄ ab infirmitate corporis ⁊ mētis. A cor
pore quidē gula/luxuria/auaricia. Ab aīa tria/s̄m ꝙ est in
corpore corrupto: scʒ ira ex sanguinis accēsione: accidia ex
corporis ponderositate: inuidia ex cordis prauitate: q꞉ scʒ
timet ne alteri⁹ ꝓsperitate ipse impediat̄. Septimū vo scʒ
supbia causat̄ ex sola spirit⁹ altitudine: in qua nos nō tan
get malū: q꞉ ab his nos corpus christi indigne sumptū pre
i. Corin. seruat. Si em̄ sumentes corpus dn̄i/ip̄m (s̄m apl̄i ꝯsilium)
xi. dijudicantes/discretionis iudicio discernim⁹: q̄s est quem
in sacramēto sumim⁹: q꞉ christus p̄ris fili⁹ pro nr̄a salute hō
fact⁹: mortē q̄ꝫ eius annūciam⁹: considerando q̄d ꝑ nobis
egerit: q̄d ve passus sit: quēadmodū nobis in exemplū imi
tationis mortu⁹ sit: nedum in cruce ponēs animā suā: sed
etiā toto vite mortalis tp̄e: mūdo/pc̄ō/ ⁊ vniuersis vitijs.
Sicq̄ꝫ deuote manducauerim⁹/masticantes christi humili
tatē: qua seipsum humiliauit formā serui accipiēs: fact⁹ obe
diens patri vsq̄ꝫ ad mortē: mortē autē crucis: humilē quoq̄ꝫ
ei⁹ ingressum in hunc mundū/atq̄ꝫ progressum: non tāget
nos malum supbie. ¶ Si meditati fuerim⁹ christi charita
tē: qua se totū nobis in hoc corporis ⁊ sanguinis sui sacr̄o
in pignus eterne salutis promisse donat: nō tanget nos ma
lū inuidie. ¶ Si ruminauerim⁹ quēadmodū impiger fue
rit ad labores oia faciēdo ⁊ sustinēdo que ad nostrā salutē
ꝑficere. Pertransijt benefaciēdo ⁊ sanādo oēs oppressos
Act.x. a diabolo: vt ait Petr⁹. Nō tāget nos malū accidie. ¶ Si
ei⁹ mansuetudinē ⁊ patientiā cogitauerim⁹: quibus expro
brationes/irrisiones/blasphemias/crucem ⁊ flagella susti
nuit: velut agn⁹ ductus ad victimā nō aperiens os suū. Et
i. Pet.ij. petro teste: Cū malediceretur/nō maledicebat: cum patere
tur/nō cōminabat̄. Nō tanget nos malū ire. ¶ Si aduerte
rim⁹ q̄ liberaliter se/ ⁊ sua nobis impēdit: carnē in cibum:
sanguinem in potū: animā in preciū: daturus diuinitatem
suam in premiū: sicut canit ecclesia: Se nascēs dedit sociū:
cōuescēs in edulīū: se moriens in precium: se regnās dat in
premiū. Nō tanget nos malū auaricie. ¶ Si in mentem re
ducim⁹ vite ei⁹ sobrietatē/ieiunia/parsimoniā: nō tanget
nos malū gule. ¶ Si puritatem (qua de virgine nasci vo
luit) gaudijs mūdi ac carnis voluptati passiōis amaritudi
nē opposuit: liberabimur a malo luxurie. Hec signata sunt
Tobie. vi. vbi Raphael qui medicina dei interpretatur: ait
tobie iuniori: Cordis ei⁹ particulā si sup carbones ponas:
fum⁹ ei⁹ extricat omne gen⁹ demonioꝝ. Omne demonio
rū genus in his septē vitijs q̄bus presunt: accipit̄. Hec est il
la optima particula inter oia sacramēta/que nobis salua
to: exhibuit: ideo posita super carbones igniti cordis/sta
tim fumat in affectu ad deū: ⁊ omnem vim inimici expellit
a nobis. Fel autē valet ad vngēdos oculos/ in quibus est
albugo: ⁊ sanabuntur. Fel enim sua amaritudine passionē
christi significat: de qua in Threnis dicit̄ cap. iij. Recorda
re paupertatis et transgressionis mee/absinthij et fellis.
Hec fellea amaritudo patientie christi extergit albuginem
spissam: quā nobis ante oculos vanitas mundi posuit: vt
nō videam⁹ lumē celi: q꞉ christi amaritudo reducit oculos
nostros a vanitate mundi: que oculos nr̄os obtexit: ad ve
ritatē contēplandā. Sic ergo cib⁹ iste in nobis operat̄ sani
tatē/causas infirmitatū eradicādo: ⁊ per hoc ab infirmita
te preseruando. Cōtractā etiā infirmitatē per pc̄m q̄d inci
dim⁹: sanat: eisdē modis q̄bus pc̄m tollit: de quo supra di
ctū est. Nec mirū cū in hoc sacramēto sumit̄ medicus ipse: Luc. xix.
qui venit querere ⁊ saluū facere q̄d perierat. Qui oēs labo Matth.
rātes vocat/dicēs: Uenite ad me oēs qui laboratis ⁊ one xi.
rati estis: et ego reficiam vos. Miro em̄ modo studuit (ait
Albert⁹) quō nobis gratiā nos sanantē prepararet: ⁊ inue
nit sacramētum quo ipse medicus/ipse ⁊ medicina semper
haberet̄. Misit itaq̄ꝫ verbum suū in hoc sacramēto: ⁊ sana
uit eos: ⁊ eripuit eos de interitionib⁹ eoꝝ: vt dicit̄ in psal
mo. cvi. ¶ L Conseruat etiam sanitatē recuperatā ac re
stitutam eisdem modis quibus preseruat. Hinc in psal̄. di
cit: Dominus regit me: ⁊ nihil mihi deerit in loco pascue
ibi me collocauit. Locus pascue/locus refectionis est: quo
ab inedia in bono corporis robore cōseruat̄ pascendi: cōfor
tanturq̄ꝫ vires per cibum cōuenientē. De qua confortatiōe
in sequenti fructu superest dicendū: de hoc exponit Alber
tus illud ps̄. Collocauit illic: hoc est in terra fructifera esu
rientes et sitientes: et constituerunt ciuitatem habitatio
nis: et seminauerunt agros: et plantauerunt vineas: ⁊ fece
runt fructum natiuitatis. Ps̄. cvi. Esurientes sunt cibum
corporis christi desiderantes: et sitientes sunt qui desiderāt
sanguinē christi: hi constituerunt se in hoc loco/vbi est ha
bitatio ciuitatis dei: hoc est in eccl̄ia: ⁊ ibi semine iusticie se
minauerūt agros ab augendo dictos: in quibus crescit fru
mentum panis corporis christi: et plantauerunt vineas: in
quibus crescit potus sanguinis christi: et in his fecerunt
fructum dulcissimum gratie sacramenti: quo cibamur: qui
dicitur fructus natiuitatis: quia ex eisdem et corporaliter
et spiritualiter nascimur et nutrimur. Gratia enim christi
nascimur: et gratia christi in sacramento nutrimur: ac eadē
gratia nutriti conseruamur: ne iterum defluamus in corru
ptionem peccati: qua anima nostra in malis contabescat
et abominetur omnem escam salutarem/appropinquans
vsq̄ꝫ ad portas mortis. ¶ L Supersunt vltimi duo fru
ctus quos in nobis parit salutaris eucharistie cibus: quia
nostrum viaticum est: hinc enim roborat viatorem in itine
re: et ad terminum beatitudinis subleuat et ꝑducit. ¶ Ro Ps̄. ciij
borat quidem s̄m illud: Et panis cor hominis confirmat.
Hoc pane angelorum in figura confortatus helias/ dum iij. Reg.
in fortitudine cibi illius totum desertum transijt: ⁊ ambu xix.
lauit vsq̄ꝫ ad montem dei oreb: quod mensa interpretatur:
in quo deo coniunctus est. Mensa hec societas est eterne
glorie. Panis igitur corporis christi confortat nos in vita
bona quadraginta diebus et quadraginta noctibus/ ob
seruantia scilicet preceptorum decalogi s̄m perfectionem
euangelicam: vsq̄ꝫ ad montem dei oreb/ vsq̄ꝫ ad mensam
dei: et conuiuas patrie ad quam cum sedebimus satiabi
mur: s̄m illud. Satiabor cum apparuerit gloria tua. Et s̄m Ps̄. xvi.
beatum Ambro. Dominici corporis figura precessit: quan
do deus in deserto patribus manna pluit: quia sicut ille pa
nis populum per desertum ad terram promissionis duxit.
ita hec celestis esca fideles huius seculi desertum transeun
tes in celum sursum trahit. Propter quod recte viaticum
appellatur: quia in vita nos reficit: et ad patriam vsq̄ꝫ per
ducit. Corroborat etiam contra aduersariorum impugna
tionem: Unde Psalmo. xxij. Parasti in conspectu meo
mensam aduersus eos qui tribulant me. quod de mensa
dominici corporis et sanguinis exponit glosa. Eo ipso
enim quo gratiam augmentat: et omnes virtutes perficit:
arma tribuit omnes aduersarios debellandi. Quem enim
timebit qui domino vniuersorum: in cuius ditione cuncta

posita sunt: qui fortē armatū fortior vicit: per hunc cibū in-
corporatus est. Hic est panis subcinericius hierobaal: q̄ des-
cēdens in castra madian/tabernacula eius terre funditus
coequauit. Judic. vij. Panis subcinericius hierobaal hu-
manitas christi est/ in cinere nostre mortalitatis coctus:
Act. x. q̄ iudiciū habet. sic quippe interpretatur hierobaal. Est em̄
cōstitutus a patre iudex viuorū et mortuorum. Hic descendēs
in castra madiā iniquitatis et cōtradictionis: oia subuertit
et terre coequauit: dū deuote sumpt⁹ sedē iniquitatis sub-
uertit in aia prius diabolo subiugata: et eū expellens thro-
nū suum ibidē collocans: ipam ab oi aduersariorū detētio-
ne liberat et conseruat. ¶ M Hunc/fructus finalis seq̄
Joh. vi. tur: qui est pductio ad terminū btitudinis: q̄ est vita eter-
na. Cōfert em̄ cibus ille immortalitatē: sm illud: Qui mā-
ducat meā carnē: et bibit meū sanguinē: habet vitā eternā.
Et ego resuscitabo eū in nouissimo die. Et in hoc dissimili-
tudinē habet iste cib⁹ ad cibū corporalē. Cib⁹ em̄ corporalis
nō nutrit nisi mortaliter et corruptibiliter. j. Cor. vj. Esca vē-
tri: et venter escis: de⁹ aūt hunc et has destruet. Iste aūt cib⁹
radix est imortalitatis: q2 in eo/q̄ eū sumit: principiū est vite
ppetue. Vn̄ Joh. vj. Nō sicut manducauerūt patres vestri
māna in deserto et mortui sunt. Qui manducat hūc panem
viuet ineternū. De quo i figura dixit moyses Deut. xxix. ad
filios israel: Adduxit vos quadraginta annis per desertū:
nō sunt attrita vestimēta vestra: nec calciamēta pedū vestro-
rum vetustate cōsumpta sunt. Panē nō comedistis: vinū et
sicerā non bibistis: vt sciretis q2 ipse est dn̄s deus vester: et
venistis ad hūc locū. Ac si dicat sm Alber. p desertū huius
mortalis vite quadraginta annis/qui est numer⁹ penitētie:
adducit vos dn̄s ad immortalitatē ppetue vite: ita ꝙ virtu-
tum vestimēta nō sunt vetustate peccati cōtrita: et calciamē-
ta que sunt duorū pedū anime munimenta: q2 fides munit
intellectū: et charitas munit affectum: non sunt aliqua ve-
tustate vanitatis vel frigiditatis cordis consumpta. Et hoc
ideo: q2 panē mūdane refectionis nō comedistis: nec vinū et
sicerā inebriantia: in quib⁹ est luxuria: bibistis: et tn̄ dn̄s sue
immortalitatis alimonia adduxit vos per sui cibum māna
supercaeleste ad hunc locū solidū promissionis: qui moueri
nō pōt/eterne scz immortalitatis. Sic ergo cib⁹ ille cibat ce-
lesti virtute pncipijs vite et immortalitatis radice. Hinc re-
cte dicit cib⁹ iste/arra sponse/pign⁹ future glorie. Dederat
olim dn̄s anime rationali pignora sue dilectiōis pulchras
arras sue desponsationis: celū et terrā ad ei⁹ obsequiū simul
et solatiū: vt late psequit venerabilis Hugo de scto victo.
in libello de arra anime. Cōtemplerūt has arras plurimi:
atq̄ eis omnia viluerūt. Dedit ad extremū seipsum pariter
in arrā et preciū: dū in hoc sacro cōuiuio iuxta canticū eccle-
sie/future glorie nobis pign⁹ dat. de quo beatus Bern̄. in
ser. de sacramēto ait: alloquēs ecclesiā et quālibet animā fi-
delē. Gratulare inq̄t spōsa: gaude incōparabiliter: presiden-
tez habes et rectorē spōsum in presentis exilij militia: pign⁹
habes: arraz tenes: quib⁹ feliciter sponso vniaris in patria.
Gloriosa et amabilis sponsa/in terra spōsum habes in sacra-
mēto: in celis habitura es sine velamēto. Hic et ibi veritas:
sed hic palliata: ibi manifesta. Hic vtiq̄ spōsum habet eccle-
sia suo ordine: hic quasi dulce preludium/et iocūda dispēsa-
tio: ibi nuptiale cōuiuiū et beata fiet cōiunctio: cum fide ad
speciē: de mēse ad mēsem: de sabbato ad sabbatuz: de calore
panū ad eternalis caloris cōuiuiū trāsibim⁹. Et infra: Cib⁹
ille nō est ventris: sed mētis: nō est dat⁹ ad ruinas hui⁹ vite
que vapor est ad modicū parēs: sed ad eternaz vitā anime
cōferendā. Iste est panis angelorum qui nescit putrescere: nō
vadit in secessum: sed rēdit in excelsum: illuc reducit homi-
nem vnde traxit imaginē. ¶ Ecce patēt vel breuiter duode-
cim fruct⁹ ligni vite. Siquidē cōsiderādo eucharistiā in or-
dine ad christū in ea cōtentū/sic viuificat animam et relaxat
peccata. In eo vero ꝙ est memoriale passionis christi: infla-
mat mentē: et patientiā prestat. Inquantū est cib⁹: nutrit et
restaurat: q2 sacramentū vnit et copulat: q2 antidotū medici-
nale/sanat ab infirmitate: et in sanitate cōseruat. Quia via-
ticū: roborat viatorē: et perducit ad terminū beatitudinis.
¶ Quos sub alijs verbis ita beat⁹ Bern̄. assignat dicens.
Eucharistia medicina est egrotis: peregrinantib⁹ dieta: de-
biles confortat: valētes delectat: languorē sanat: sanitatē ser-
uat. Fit homo mansuetior ad correptionē: patiētior ad labo-
rem: ardētior ad amorē: sagacior ad cautelā: ad obediendū
promptior: ad gratiarūactiones deuotior. ¶ Et licet plura
de hui⁹ sacramēti fructib⁹ dicta sunt: nequaq̄ tn̄ velut tāto
sacramēto digna vel sufficientia estimāda sunt. Excedit em̄
eius dignitas simul et vtilitas/omnē humanā estimationē.
Hinc Bern̄. vbi supra allegata. Potes ne estimare quale vel
quantū est hoc sanctū sanctorum/et sacramentū sacramentorum:
amor amorum: dulcedo omniū dulcedinū. Hec sunt vera festa
paschalia: hec sunt gaudia et fercula vitalia iustorum: hec sunt
spirituales delitie sanctorum: hic bibunt in loco vberi torren-
tes lactis: pluuia mellis: liquor balsami celestis. Hic efficit
vna caro spōsa cū sponso/sancta anima cū christo. Experiē-
tia horum et similiū spirit⁹ et vita est: nec animalis homo horū
sensu fruit vel accessu. Amissi spōsi/viri timorati et religiosi
gustauerūt et plenissime que dicim⁹ sunt experti. Hec ibi.
¶ N Sed circa hec queri pōt quomodo hos fruct⁹ efficit
corp⁹ christi in hoc sacramēto sumptū. ¶ Pro responsione
rememorādū est quod. s. lec. liij. habet: ꝙ tripliciter aliq̄d
dicit fieri vel effici ab alio: scz operatiōe et virtute naturali:
quo modo calor fit ab igne. Scdo modo non ex ei⁹ virtute:
sed ex ei⁹ merito: quo modo dicim⁹ ꝙ premiuz in beatis est
ex operib⁹ meritorijs precedentib⁹. Tertio modo est ex ali-
qua virtute occulta assistēte. Sic sacramēta operari dicunt.
¶ Ad propositū: Corp⁹ christi in sacramēto cib⁹ est nō cor-
poris sed mētis. Nō vtiq̄ sm sui substātiā nutriēs ac cibās
animā: quēadmodū cib⁹ corporalis sm substantiaz cibat et
nutrit corp⁹: q2 anima sm sui substantiā/additionē nō reci-
pit. hinc sm sui substantiā corp⁹ christi nec cibat: nec restau-
rat: nec roborat animā: nec vnit anime taq̄ forma. Ideoq̄
nec per suā essentiā inflāmat animā: sicut calor ignē: nec sm
suam substantiā illuminat sicut lumē aerē: nec sic viuificat
sicut anima corp⁹. Cū etiā sm se sit res creata: per suā natu-
ram propriā non liberat a morte: nec ad patriā reuocat: aut
peccatū expellit nec resuscitat. Nec breuiter aliquis p̄dicto-
rum effectuū causaliter effectiue pcedit ex naturali virtute
illius corporis. Restat ergo vt fiat vel ipsius merito: vel vir-
tute occulta. Merito aūt eius nō fit vt principaliter merē-
tis: q2 mereri est nature intellectualis et rationalis: corpus
aūt christi acceptū pro altera parte cōpositi substantialis:
quod ex vi cōsecrationis est in sacramento altaris: nō est na-
tura intellectualis aut ratiōalis: sed est pars talis nature ex
ipso et anima rationali composite. Unde mereri est ipsius
anime nō corporis: licet anima per corp⁹ hoc est per opera-
tiones et passiones corporales volūtarie exhibitas vel pas-
sas mereat. Etiā fructus hi nō prouenirēt precise et adequa-
te ex merito sumentiū: q2 sic nō prouenirēt ex applicatione
sacramēti seu vsu eius: et plus sacramentū sanctificaretur a
sumentib⁹/ꝙ sumentes a sacramēto: qm̄ sumentiū merito
ipsi per hoc sacramētum sanctificarent. Relinquit ergo ꝙ
diuina virtute et volūtate: que ex suo beneplacito/ hos fru-
ctus efficit in digne hoc corpus sumente. Unde sicut in ba-
ptismate superfusioni aque seu immersioni aut ablutioni
exteriori: que fit per aquā/cū certe verborum forme platione/
et baptizantis intētione: adest virtus omnipotētis dei/ad
efficiendū interiorē vel spiritualē ablutionē a peccatis. Sic
refectioni corporali et exteriori que fit per sumptionē huius
venerabilis sacramēti: adest virtus diuina ad perficiendā
internā et spiritualē refectionē/quā exterior significat: et ce-
teros fructus numeratos: et hoc in subiecto disposito: hoc
est in viuente vita gratie: q2 cibari et refici nō est mortuorū.
Statuit itaq̄ deus ꝙ ad dignā huius sacramenti sumptio-
nem/ hos fruct⁹ efficere vult in anima huiusmodi viuētis.
¶ O Sed di. quomodo tūc dicit saluator: Caro mea ve-
re est cibus: et sanguis meus vere est potus. Si nō ipsa nec
ipse hos refectionis effectus operatur. Respondet ꝙ vere
ibi effectiue

sibi assertiue ponitur: vt sit sensus. Caro mea vere: idest
indubitanter est cib⁹ reficiens seu refectiuus. Et sanguis
meus vere. i. indubitāter est potus: potans vel inebriās
spiritualiter: licʒ nō sua natura: sed virtute diuina. Sicut
aqua baptismalis vere est aqua regenerans: ⁊ vnda pu-
rificans: nō sua natura: sed virtute diuina: cui accedens
elementū ⁊ verbū efficitur sacramētū. i. sacrationis seu
sanctificationis instrumentū. Et quid mirum si deus om-
nipotēs ⁊ misericors ad sumptionē huius sacramēti cor-
poris: cui inseparabiliter vnita est excellētissima deitas:
fruct⁹ ⁊ dona multiplicet in sumentib⁹: cū ⁊ rebus longe
inferiorib⁹ in gradu entitatis assistat ad effectuū mirabi-
lium ꝓductionē. Si eñ vestis beati iohānis euāgeliste
hoc obtinuit: vt per tactū manuū aristoboli tūc incredu-
li/tres mortuos suscitaret: quid de hoc corpore/qđ vesti-
mentū est deitatis/pia fides suggerit sentiēdū. Si petri
apli bacul⁹ ex suo cōtactu beatū maternū a morte susci-
tauit: diuina assistēte virtute: qđ mirū si attactu hui⁹ cor-
Act. xix. poris diuinissimi/virtus assistēs diuina hos fruct⁹ ⁊ his
maiora faciat. Sic argui potest de sudarijs ⁊ semicinctijs
pauli: de quib⁹ in actib⁹ aplorꝫ dr: q̄ delata ⁊ posita super
infirmos curabant̄: ⁊ sup demoniacos/spūs imūdi eijci-
ebant̄. Si igit̄ christus tantas virtutes cōtulit sanctorūʒ
suorꝫ ossib⁹ aridis/capillis eorꝫ aut pulueribus/sepulcris
⁊ vestib⁹: vt eorꝫ attactu fugarent̄ demones ab obsessis
corporib⁹: sanarent̄ corpora a diuersis morbis ⁊ lāguori-
bus: quō nō incōparabiliter multo maiores carni sue ꝓ-
prie sibi suppositaliter vnite: ⁊ iā vita glorie fulgēti: q̄ et
pro nostra omniūq̧ salute passa est: virtutes tribueret.
¶ Ampli⁹ si fimbria vestimēti sui hoc ꝓstitit vt eius tactu
Mat. ix. emoroissa sanaret̄ a sanguinis ꝓfluuio. Haud dubiū car-
ni sue quā induit: qua inuentus est vt hō: maiora tribuit.
¶ Itē si lignū vite in medio paradisi hac virtute predi-
tum esse voluit: vt vitā corporalē vtētib⁹ fructu eius per-
petuaret: quō nō potius carni ⁊ sanguini suo hoc tribuit:
vt perpetuare posset in digne vtētib⁹ vitā aiarū. ¶ De-
niū si hāc virtutē dedit vbbis quorundā exorcistarū: vt eis
arceant̄ ⁊ ligentur demones: quomodo verbum per qđ
facta sunt oia: carnē suā/quā pro animarū salute assum-
psit: nō oibus ꝓfatis virtutib⁹/glorie ⁊ magnificētie sue
cōgruētib⁹ ⁊ animarū saluti expedientib⁹ insigniuit. Re-
uera/voluit: decuit: ⁊ fecit sue carni has maioresq̧ virtu-
tes tribuere: quā de purissimis virginis sanguinibus for-
mauit: quā suo naturali filio in vnitatē suppositi copula-
uit: in qua a morte triūphauit: q̄ diaboli potestatē supa-
uit ⁊ abstulit: quā sup oēs angelicas v̄tutes ad dexteraʒ
suā collocauit. Cui vnite aie christi sanctissime candē iu-
dicādi potestatem viuos ⁊ mortuos tribuit et donauit.
¶ Ex quibus ⁊ hoc sequit̄: q̄ licet sacramētū hoc spūali-
ter tm̄ sumptū effectus ꝓdictos operetur: multo tñ ple-
nius ⁊ pfectius hoc facit in sumētib⁹ etiā sacramētaliter
hoc est simul sacramētaliter ⁊ spūaliter: vt ex solutiōe al-
terius dubij deducet̄. Et tantū de fructib⁹ hui⁹ viuifici sa-
cramēti. ¶ P Sed adhuc q̄s diceret: Si hos fruct⁹
operat̄ hoc sacramētū in digne sumēti: quicūq̧ hos fru-
ctus nō experiunt̄ nec sentiūt: sed cū pauci hos fructus
sentiāt: etiā eorꝫ qui sine mortalis peccati cōsciētia/post
debitā sui ipsorꝫ ꝓbationē accedūt: sequeret̄ q̄ tales in-
digne sumerent: qđ durum nimis foret: ⁊ a comunione
plurimos reuocaret. ¶ Ad hoc respondetur/q̄ plurimi
ex dictis fructib⁹ licʒ in digne sumente oriuntur: minime
tñ experimētaliter cognoscūtur. Hi sunt oēs fructus gra-
tiā ⁊ charitatē eiusq̧ augmentū inseparabiliter comitan-
tes: sicut mentē viuificare: peccata relaxare: nutrire au-
gmentando: vnire christo: copulare per cōmunionē pro-
ximo ⁊c. Sicut enim charitas et cetere virtutes infuse a
nobis experimentaliter cognosci nō possunt: nec intuiti-
ue videri: vt tradūt doc. dist. xvij. primi: q̄r oēm actū quē
ꝓducere possumus quantum ad genus actus mediante
habitu infuso: ꝓducere possumus ex habitu acquisito: si-
ne ex volūtatis libertate: licet non quoad circūstantiam
meriti: q̄ nisi ꝑ reuelationē in hac nostra peregrinatione
euidenter sciri non pōt. Nescit eñ hō an odio vel amore
dign⁹ sit: qđ nedū de supposito hoīs verū est: sed etiā de
actu ei⁹ virtuoso. Simillimi eñ sunt effectus ꝓcedentes
ex habitib⁹ infusis ⁊ acq̄sitis: intantū q̄ habitus infusos
esse ponendos nulla ratio euidens cōuincit: sed sola fi-
dei ⁊ eccl̄ie autoritas verissima eos nobis credendos ꝓ-
dit. Deniq̧ inflāmatio affectus per deuotionē ⁊ spūalis
dulcedinis sentimentuʒ: delectatio quoq̧ in spūalibus:
atq̧ operādi ꝓmptitudo sensibilis: etsi frequēter sequū-
tur charitatē: tñ nō inseparabiliter ei iūguntur. Nōnūq̄
etiā in charitate maiori/minor sentitur deuotio: ⁊ in mi-
nori/maior. Nihil deniq̧ ꝓhibet: qñq̧ etiā vbi nulla est
charitas ⁊ gratia: deuotionē ⁊ dulcedinē sentiri etiā vsq̧
ad lachrymaruʒ effusionem: sicut est videre in nōnullis
peccātoribus ex verbo dei vsq̧ ad lachrymas cōpunctis: q̄
tñ nondū exposuerūt pctā in q̄bus voluntate tenentur
cauere: ⁊ ab eis recedere: q̄ deuotio seu dulcedinis senti-
mentū esse pōt a deo paruulos sic ad se attrahere volen-
te: qñq̧ ab habitu acquisito: qñq̧ a complexione: qñq̧ a
spiritu maligno: vt sic a debitis operib⁹ retrahat: vt hu-
iusmodi delectationē spūalem finaliter querere doceat:
vt dum eā subtrahit in desperationē mittat: ꝓpterq̧ ali-
as causas plurimas. Quapropter admonet scriptura ꝓ-
bare spūs si ex deo sunt. ¶ Q Primi fruct⁹: q̄ insepa- i. Jo. iiij.
rabiliter ꝯsequūtur charitatē ⁊ eius augmentū: illi infal-
libiliter ꝯcomitant̄ dignā hui⁹ sacramenti cōmunionem
sed hi: vt dictum est: sentiri non possunt. Hi enim conse-
quūtur ex opere operato: nō ex opere operantis: duʒ tñ
nō assit obex vel impedimentū. Hoc eñ ꝓpriū est sacra-
mentis no. le. gratiā infundere: aut infusaʒ augmentare
obice remoto: alioq̄n quō essent signa grē efficacia atq̧
certa. Cetera v̄o q̄ noīe deuotionis generaliter sumpto
intelligo: qñq̧ dantur digne sumentibus: qñq̧ digne su-
mentibus subtrahūtur: imo nōnunq̄ indignis prestant̄
Unde Johan. cancella. in de mystica theologia practice
cōsideratione. vi. ait loquēs de cōtemplationis ac deuo-
tionis gratia. Sunt filij infideles ⁊ alieni: sunt serui ne-
quā: quos aliquādo cibari sustinet pater celestis ex adi-
pe frumēti: ⁊ de petra melle saturari: quēadmodū apud
aliquos ex ꝓncipibus videre est: q̄ condēnandis paulo
post ad mortē/mittūt aliquotiēs in carcerē de preciosis
mēse sue reliquijs. Nāq̧ has grās reperire est apud ma-
ledictiōis reprobationisq̧ filios: vel in augmentum sue
dānationis/ꝑ abusu ingratissimo doni dei: vel ad aliorꝫ
eruditionem: vel ꝑ qualicūq̧ laborꝫ suorꝫ velut florꝫ vel
inutiliū ꝓmio trāsitorio. Pro tali nūmismate tales mer-
ces. dicit ꝓuerbiū vulgare. Fornicari tñmodo q̄ fierunt
in donis dei ꝑ improbā delectationē vel ꝓsumptionem.
Quid igitur. Desideriū eorꝫ affert eis deus: sed irat⁹. au-
diūt illud euāgelij. Tolle qđ tuū est ⁊ vade. Difficillimū
igit̄ est cognoscere: vñ ⁊ ad q̄d hmōi deuotio ac dulcedi- Matth
nis sentimentū ꝯcedit̄. Dat̄ deniq̧ qñq̧ digne suscipien- xx.
tibus atq̧ superogat̄ a liberalissima dei clemētia. Qñq̧
in bonū sumentiū ab eadē clemēti volūtate subtrahit̄: sʒ
nō ad insipientiā eorꝫ. ¶ R Hui⁹ aūt dispēsatiōis mie
dei: qua etiā electis hmōi grām subtrahit: dictus cancel̄.
vbi supra aliq̄s colligit causas. Prima ꝓpter humiliatio-
nē. vñ ait. Fit hoc qñq̧ ⁊ sepius/ad humiliationē vt retun-
dat̄ supbia: vel q̄ ꝓfuit: vel vt ne subrepat: ꝓuideat̄. Pro-
pterea testat̄ btūs Bern. vere nihil esse efficaci⁹ ad grāʒ
hāc vel iueniēdā/vel retinendā/vel recupandā: q̄ si sem-
per inueniaris nō altū sapere: sed sapere ad sobrietatem
Deniq̧ btūs est vir q̄ semp est pauidus: ⁊ sup custodiam puerb.
suā stat. ¶ Scđo: fit hoc aliq̄n ad desideriū vehemētius xxviij.
igniendum: quēadmodum ignis flatu compressus erū-
pit ardentior: ⁊ vt discamus grandia granditer querere.
¶ Fit hoc tertio: vt ab hoīe sua fragilitas ⁊ abyssus mise-
riarum ꝓfundius ac clarius sentiatur: quatenus vilescat

ipse sibi: recogitans qualis ex se sit: et qualis ex dei mune
re esse possit. ¶ Quarto: fit hoc aliqn ad inducendū vi-
scera misericordie et pietatis sup aliorum desolatione: qui-
bus hec ꝯsolatio vel non ꝯceditur: vel ꝯcessa subtrahitur.
¶ Fit hoc qnto ad satisfaciendū interim p se vel aliis p
dolorem sensibilem/ex tali carentia derelictū: quēadmo
dū humanitas xp̄i derelicta est: et torrenti penalitatū to-
ta imersa: quaten⁹ ita satisfaceret p petis nō suis sed alie
nis. ¶ Fit sexto: ne quis idoneus in doctrina alios iuua
re: aut in re aliqua velit assidue sic ociari sibi. sic inter am
plexus rachelis herere/ꝙ negociū charitatis spernat: et
lye fecūdationi nequaꝙ inuigilet. ¶ Fit septimo: vt hō
p multa tentatus discat ex his q̄ patit obedientiam: cete
rasqꝫ virtutes: quaten⁹ eas postmodū edoceat efficaci⁹.
¶ Fit octauo: ne deserat hō p ꝯtemplationis sue supero
gationē/obligationē debite actionis. ¶ Fit nono ad pu
nitionē venialiū petōꝝ: tanꝙ si pater indulgentissimus
vel auertat interim faciē a filio lasciuiore: vel tristiorem
ostendat: quaten⁹ exinde studiosior fiet in oī modestie cu
Ro. ix. stodia. Et ne minima negligēs paulatim decidat. ¶ Fit
hoc decimo: vt cognoscat illud aptl. Nō est volētis neqꝫ
currentis: scꝫ p industriā ppriā: sed dei miserētis. ¶ Fit
hoc vndecimo/ad purgationem maris spūalis magni et
spaciosi: qd ex nimia quiete solet sordes cōtrahere: sicut
et materiale: quas exagitatio cōmotioqꝫ depellit. ¶ Fit
hoc duodecimo/vt innotescat si gratis aīa timet deuꝫ: si
parata est scꝫ obseq pp̄ris expensis doloꝝ et tribulatio
nū: quēadmodū si stipendia cōsolationū et suauitatū ab
imperatore suo reciperet: ꝯtra illos qui orationē suā vel
effundere nolūt: vel inefficacē credunt: nisi cōsolationū
sentimenta meruerint: quasi nō fingeret vnꝙ deus labo
rē in pcepto. ¶ Fit tertiodecimo/quaten⁹ ablactetur hō:
ne semp putrescat aut fornicetur in donis dei: eapropter
se diligens: his adherens: his sese oblectans: aut ne pre-
miū hoc temporale recipiat: illo futuro cariturus. ¶ Fit
hoc quartodecimo/vt dissimulet venire tantus hospes
ad animam: ne grauetur expensis sicut dauid ad filium.
Sed qbus expensis. Lachrymis piis/gemitib⁹/ieiuniis
vigiliis/et ceteris corpora grauātibus. Quia aīa iunior
non posset sustinere ebrietatem spūs: si iugiter introdu-
ceret eam in cellā vinariaꝫ suā. Propterea clauem gerit/
nūc claudens/nūc aperiens. ¶ Fit hoc qntodecimo/vt
prouocet te deus sicut aquila pullos suos ad volandū:
et mater filium ad ambulandum. Deserit em̄ mater filiū
suū aliquādo hac industria: vt desertus clamet: vtqꝫ re-
grediens cautior sit adherere sibi. Cautior etiam ne ca-
dat prospicere: et quesitam matrem letior suscipiat inuē-
tam: blanditias et oscula suauius addat. ¶ Fit demū sex
todecimo ad exercendū patientiam: que pfectū opus ha
bet: nā que est acerbior tribulatio: que materia patientie
copiosior: apud animā que a pregustatione deliciarū pa-
radisi relabitur et corruit ad dolores inferni ad similitu-
dinē vmbre mortis/ad erumnas hui⁹ seculi. ¶ S Su-
mitur hinc coniectura quāte futura esset amaritudinis se
paratio perpetua. Hec cancel. Qui licet in genere loqui
tur de dulcedine ꝯtemplationis: habet tn̄ in pposito lo
cum. Quia sicut aliquādo ꝯtemplatiuo conceditur huius
consolationis experientia: quādoqꝫ subtrahitur: Sic di-
gne sumenti eucharistiam quādoqꝫ gustus diuine dulce
dinis creditur (alās conceditur) quādoqꝫ negatur ex cau
sis pnarratis/et dispositione sumentis. Igitur pro ea ob
tinenda impigriter laborandū est orōne et cordis purifi
catione: ita vt accedens paratus sit ea humiliter vti cum
gratiarū actiōe si detur: paratus nihilomin⁹ ea carere bo
no animo si nō detur: recogitans assidue/q: non in senti
mento huius dulcedinis: sed in charitate est regnuꝫ dei.
Patet ḡ responsio ad dubiū/ꝙ neqꝫ indigne: neqꝫ inuti
liter sumūt also dispositi: qui hmōi cōsolationis dulcedi-
nem nō sentiūt: nec pp̄ter hoc/ab eius cōmunione se stu
deant cohibere. ¶ Lectio. lxxxvij. A

Dicto de hui⁹ sacra-
menti fructu/dicendū est quoad dubium
quartū/de indigne sumentiū pena et peri-
culo. Verū intellecta peti grauitate/graui
tas pene cōiici pōt: qm̄ scriptū est. Pro mēsura peti erit Deute.
et plagarū modus. et Apoca. xviij. Quātū glorificauit se: xxv.
et in deliciis fuit: tantū date illi tormētū et luctū. et Hiere.
l. Iuxta oia q̄ fecit: facite illi. Iob quoqꝫ. xx. Iuxta multi
tudinē adinuentionū suarū: sic et sustinebit. Igit videndū
dū est de grauitate peti indigne sumptiōis. Verū que di
gna sumptio: q̄ ve indigna: late. s. ostensum est lec. vi. et
vij. Vnde loquor nūc de his q̄ celebrando: aut sumēdo
hoc sacrm̄/nouo mortali petō se onerant: de qbus aplus
ait. Qui māducat et bibit indigne: iudiciū sibi māducat et j. Cor. xj
bi. nō diiudicās corpus dn̄i. Iudiciū māducāt dānatiōis
idest sm glo. sua māducatione se dignos dānatione effi-
ciūt. Nō q: malū est qd accipiūt. Accipiūt etiā indigne ac
cedentes verū corpus xp̄i et sanguinē dum sacra dentib⁹
pmūt: licet sine fructu. Sicut Greg. iiij. dial. ait. Est qdē
inquit/in petōribus et indigne sumentibus vera xp̄i caro
et verus sanguis sm essentiā nō salubri efficiētia. Ad idē
Aug. lib. v. de vnico baptis. Qui aliqs nō ad salutē: non
ideo min⁹ est corp⁹ et sanguis qd accipit. Bonū est ergo
qd accipiūt: sed bonū factū est eis malū: dū male accipi-
unt bonū. vt ait Aug. in de vbis euāgelij. Sicut ecōuer- ij. Cor.
so/factū est bonū aplo cū bene accipit malū: scꝫ dum sti xij.
mulus sathane patiēter portat. sic ad Rom. viij. inquit.
Scimus qm̄ diligentib⁹ deū/oia cooperātur in bonum:
his q̄ sm ppositū vocati sunt sci. Vbi glo. Prosunt em̄
mala q̄ fideles pferūt: vel ad emendanda: vel demenda
petā: vel ad exercendā pbandāqꝫ iusticiā: vel ad demon
strandaꝫ hui⁹ vite miseriā. Quis em̄ mors carnis de petō
pmi hois originaliter venit: tn̄ bon⁹ eius vsus gl'iosissi-
mos martyres fecit. et Nico. de ly. sup eundē locū. Istis/
scꝫ scis sm ppositū/idest sm pdestinationē etiam petā
in bonū pueniūt: q: fortiores et cautiores resurgunt. Et
etiā in gloria ad bonū eoꝝ facit petōꝝ memoria: sicut ci-
catrices ad gloriā militis q̄ finaliter in bello triūphauit.
Sicut ḡ mala bonis cooperantur in bonū: ita scā obsunt
malis: non q: res illa mala sit: sed q: malus male accipit
qd bonū est. Qd in arca dn̄i q̄ alophilos occidit: et israel
saluauit. Et in māna qd bonis oīs delectamenti et suaui
tatis saporē: malis aūt nauseā pstitit: figuratuꝫ est. Hinc
Chryso. homel. x. Sacrificiū hoc inquit/cib⁹ spūalis est:
sicut corporalis cib⁹ dum ventrē inuenerit aduersis hu-
morib⁹ occupatū: ampli⁹ ledit: magis nocet: et nullū pre
stat auxiliū: Ita et iste spūalis cib⁹/si aliquē reperit mali
gnitate pollutū: magis eū pdet nō sui natura: sꝫ accipiē-
tis vitio. Sumūt ḡ indigne accedētes iudiciū dānatiōis
magne: dānationis pfunde: sm peti huius grauitatem.
¶ B Possum⁹ aūt grauitatē hui⁹ peti indigni acces-
sus intelligere ex culparū pōdere/qbus cōparatur. Cōpa-
ratur aūt indigne sumptionis culpa petō pditiōis iude:
iudeoꝝ ingratitudini et blasphemie: et effusioni preciosi
sanguinis de xp̄i corpore. Quoad primū/q̄ indigne su-
mit: xp̄m cū iuda pdit. de quo be. Hiero. in epl'a quadam
ait/loquēs spāliter ad sacerdotes. Quid tibi cū feminia
q̄ in altari cū deo fabularis. dic sacerdos: dic clerice: dic
qsquis fueris q̄ sacra sumis: qliter cū eisdē labiis filium
dei oscularis: qbus osculat⁹ es labia meretricis. O iuda
filiū hois osculo tradis. Et simile est de his q̄ in aliis pec
catis supbie: inuidie: auaricie: infidelitatis: et ceteris for-
nicatione nō minorib⁹ accedūt. Itē btūs Aug. Nō min⁹
peccāt q̄ tradūt xp̄m petōrib⁹ mēbris: ꝙ q̄ xp̄m tradide-
rūt crucifigentib⁹ iudeis. Traiiciūt em̄ hi xp̄m in peti lo
cū: q̄ est in ptāte demonū/sicut iudas tradidit ip̄m mani
bus iniqs iudeorū. Et btūs Remigius sup illud Mat.
xxvj. Ve illi p quē fili⁹ hois tradetur. Ve inqt tradētibus
xp̄m ad crucifigendū. Sed et ve cū maligna ꝯsciētia sub

sacramēto sumētibus illum. Hi etsi nō tradūt iudeis ad
sup mar. crucifigendū: tradunt tñ ipm mēbris inimici ad sumēdū
ca.xiiij. Glosa quoq Bede. In sempiternū ve hoī illi q ad mē-
sam dñi indigne accedit. Ille em in exēplū iude filiū ho-
minis tradit: nō iudeis quidē peccatorib⁹: tñ peccatorib⁹ mem
bris scilz suis: q dñici corporis sacrm accipere temerarie
psumūt. Illi dñm vendunt q eius timore τ amore negle-
cto terrena/caduca: imo τ criminosa p eo diligere/τ cu
rare nō metuūt. Hec Beda. Tales aūt sunt quicūq indi
gne celebrāt vel accedūt. Simile in glosa Luce.xxij. Exē
plo iude filiū hoīs tradit: q illud inuiolabile dñici corpo
in ser. de ris sacramentū violare psumit. Ad idē btūs Bern. Qui
sacro. fm carnē viuunt ait: τ post carnalia euagant: catena vi-
tiorū cōpediti cū pditore venenū accipiunt: τ spūalis su-
spendij laqueū incurrūt grauissime dānandi. Tum mul
tiplici reatu. Tum p sacramēti ptemptu. An nō discerne
ret inter glebas/q discernit iter stellas. Examinabit cer
te argentū: q ipm quoq aurū pbauit τ reprobauit. Hec
ille. ¶ E Et recte cōparat pditori iude/q indigne sa-
cramentū sumit: qm sicut signū manifestū pacis τ amici
tie est osculū: ita spūalis vnionis τ diuine dilectiōis/pa
j.Cor.x. nis iste est sacrm. Qm vn⁹ panis/τ vnū corpus multi su
mus: oēs q de vno pane/τ de vno calice participamus.
Sicut g iudas signū extrinsecū pacis/osculū ferebat: qd
in pectore nō habebat: τ ipso signo inimicū τ traditorē
tegebat: Ita qui indigne accedūt: foris sacrm charitatis
maxime signū sumūt: τ intus p peccādi volūtatē inimici
τ ptemptores sunt. Cur em q peccatā deserere nolūt: sacra
in sui pnicie sumūt: nisi vel vt p hypocrisim se foris sctōs
simulent: nec tñ intus esse volūt. Volunt reputari sacer
dotes deuoti: volūt iudicari xpiani veri/probi/honesti/
bonis similes: esse tñ nolūt. Hinc tant⁹ strepitus τ obla
tratio dū indignis phibet accessus. Currūt/pmittunt/
minātur: τ si nō: aliter in alienis parochijs furtiue accipi
unt: mentiūtur se esse absolutos a sentētijs/a censuris/
a penis. Et qd tanta instantia mortē sibi pcurant: nisi q:
De abij- videri volūt/qd esse nolūt. Si em vellent esse amici xpi:
ciēdis cō eijcerēt pcubinas: redderēt male q̄sita: deponerēt odia:
cubinis. repellerēt vitia: vitā emendarēt: τ recōciliati deo eccl̄ie
τ proximo/cōionem humiliter a suis sacerdotib⁹ peterēt:
τ salubrius obtinerēt. Aut forte tpale lucrū q̄runt: q̄stū
existimāt pietatē: τ isti manifestius cū iuda dñm nedum
osculant: sed etiā p pecunia scelestissime vendūt: longe
peiores simoniacis. Nā isti vendūt aut mercant spūalia:
illi prēm τ dñm spirituū in questū auaricie ponūt. Hinc
Hiere.xj p hieremiā dñs causat. Quid est q dilect⁹ meus i domo
mea facit scelera multa. Nunqd carnes sancte auferēt a
te malicias tuas in q̄bus gloriata es. Hi penas iude exci
piunt: cui assimilant in crimine. Iudas q scitatē simula
bat: τ auariciā occultabat: p̄ciū sanguinis retulit: τ su
spendio seipm interemit: sicq seipm fama reb⁹ τ vita pa
riter priuauit. Ita indigne sumentes mysteriū vnitatis: et
nō tenentes vinculū pacis: nō accipiūt mysteriū p se: sz
ptra se: ait Aug. in de sacris fideliū. Qd etiam experiētia
declarat: nā sepe in diffamiā: sepe in paupertatē: sepe in
vite abbreuiationē/iusto dei iudicio incidūt. Inde em li
tes: inde infirmitates: pestilētie τ mortes: vt satis osten
dit apls. j.Cor.xj. τ hoc est qd d: Eccli.j. Ne sis incredu-
lus timori dñi: τ ne accesseris ad illum duplici corde. Ne
fueris hypocrita in pspectu hoīm: et non scādalizeris in
labijs tuis. Attēde in illis ne forte cadas: τ adducas aie
tue pfusionē: τ reuelet deus absconsa tua: τ in medio sy
nagoge elidat te. Qm accessisti maligne ad dñm: τ cor
tuū plenū est dolo τ fallacia. ¶ D Scdo: idigna sum
ptio hui⁹ sacri cōparat igratitudini τ blasphemie iudeo
rū. Iudei nāq magna τ multiplicia dona a dño accepe-
rūt: sed ingrati nimis ante aduētū xpi sepius p idolatriā
verū deū deseruerūt. Aduenientē vo xpo: quē summis pa
tres expectauerūt desiderijs: maioris reddiderūt vicem
ingratitudinis: dūz multiplicia eis exhibita beneficia in

infirmorū curationibus/ac veritatis doctrinationibus
diuinitatis opa nō sibi: sed demonibus attribuerūt: sup-
addentes blasphemias in vbis τ factis irridēdo/pspuē
do/collaphizando/flagellādo/ad vltimū morte turpis-
sima pdēnando. Nō aliter despicit q in sacro xpm idigne
accipit. Ingratissimus em est q maxima dona nō ponde
rat: sed vilipēdit. Nullū vnq̄ tantū psecuti sunt iudei be-
neficiū: quantū in sacro quotidiano nostri cibi pstitit no
bis dñs: vt patet trāscurrēdo p singula. Nā vt alia taceā:
panē angelorū dedit illis: māna scilz in deserto: q̄bus pa
uit illos quadraginta annis. Sed dignior est panis quē
nobis in sacro dñs pparauit. Hic est vere panis angelo-
rū. Non ab angelis factus: sed angelorū factor/britudo/ Ps. lxx-
gaudiū τ totū eorū bonū. Vñ de hoc pane veri⁹ dicit. Pa vij.
nē angelorū māducauit homo. Qd exponēs btūs Bern.
in fine sermonis de sacramēto/inqt. O stupēda dei mise
ratio: verbū carnē: de⁹ cinerē: figulus lutū: vita morticī-
nuz induit: vt iumēta manducarēt panē angelorū. Homi ps.xlviij
nes iumēta erāt: sicut ait propheta. Homo cū in honore
esset nō intellexit: cōparatus est iumētis insipientib⁹: et
similis factus est illis. Ea propter cibus supcelestis mu-
tauit se in pabulū pecoris. Panis em angelorū factus est
fenū. Unicus patris/fili⁹ hominis. Verbū quippe caro
factū est. Et iuxta pphetā Omnis caro fenū. Comedūt Esa.xl
ergo angeli verbū de deo natū: comedūt homines vbuz
caro factū. Nullū hmōi beneficiuz excogitari potuit: nec
mai⁹ aliquod dari. Vere itaq ingratissimus est: qui hoc
beneficiū vilipendit: τ indigna sumptione blasphemat:
nō vbo: sed detestabili⁹ opere τ facto. Hinc p pphetam
malachiā dñs improperat sacerdotib⁹: τ in eis oībus in
digne sumētib⁹: ait em Malach.c.j. Si prvester ego suz
vbi est honor me⁹. Et si dñs ego sum: vbi est timor me⁹.
ad vos o sacerdotes dicit dñs exercituū: q despicitis no-
men meū: τ dicitis: in q despeximus nomē tuū. Offertis
sup altare meū panē pollutū: τ dicitis in q polluimus te.
Glo. Corripit sermo diuin⁹ epōs τ ministros eccl̄ie ne-
gligētes: τ oēs q in xpo baptizati/xpi noīe censent: cur
nomē eius despiciāt: q̄bus aperit cām offense: q: panem
pollutū offerūt. Polluit em panē.i. corp⁹ xpi q indign⁹
accedit ad altare τ mēsam dñi: si nō scelerata voce: scele-
rato tñ ope despicit. Et sequit. Dū sacra violant: ipe cui⁹
est sacrm violat. ¶ E Videam⁹ nūc si nō aliqd ampli⁹
faciūt illi q iudei. Iudei faciē in quā angeli pspicere de- j.Pe.j.
siderāt: sputis immūdis fedauerūt. Sed hi ingratissimi
nedū faciē: sed totū corp⁹ dñicū oris polluti imundicijs
inuoluūt: τ in latrinā fedissimā facinorose pscie traijciūt
Quid min⁹ ingratissimis iudeis rogo faciūt: nisi q hi sci
enter: illi iudei egerūt ignorāter. hi spūaliter polluūt: illi
corporaliter fedauerūt. Cōstat dñm spūalem magis abo
minari inmūdiciā/q corporalē: τ iō nō imerito in iudiciū
cadūt iudeorū: sm aplm. Iudiciū sibi māducant τ bibūt
Quale iudiciū. Desertiōis certe τ excecatōis. Deserūtur
em amplius a grā: τ iō magis obdurant. Per lumen co-
gnitionis: τ iō pfundius excecant. Qd recte in māna si
gnificatū est: nā a calore solis liq̄fiebat: τ a calore ignis
obdurauit. Exo.xvj. Ita cib⁹ salutaris q p calorē amoris
diuini solis ptinue liquefieri debuit p effectū.i. resoluere
animū in deū: p calorē ignis cōcupiscentie indurat.i. cor
indurat p desertionē. ad qd sequit excecatio: sm illud ps Ps. lvij
Supcecidit ignis τ nō viderūt solē. Ignis haud dubiū
q̄n pcupiscentie: τ nō viderūt solē iusticie. ¶ F Cōpa-
ratur tertio pcm̄ indigne sumptiōis pctō crucifigentiū
Crucifixores quippe innocentē dñm: q spōte se obtulit
pro salute oīm ipsi maliciose occiderūt ad pprium inte-
ritum. Et sanguinē quē dñs fusurus erat ex charitate ni
mia/in pciū redēptiōis: ipsi effuderūt p inuidiā in penaz
sue dānationis. Ita τ indigne cōicantes passionis xpi et
mortis sue memoriale: qd ipse vt medicinā salutarē/pec
catorū expiationē/nimio amore reliquerat: ac frequētare
pceperat: quātū ad seipsos frustrant/τ euacuāt: nō dili-

gentes nec passionis mysteria: virtutes ꝛ exempla reme
morando imitãtes: sed ꝯtẽnentes in pniciem suã sumũt.
Hinc plane aplꝰ in qr. Quicũqꝫ mãducauerit panez ꝛ bi
berit calicez dñi indigne: reus erit corporis ꝛ sanguinis
dñi. Glo. interli. Mortis xpi penas dabit: vel de bonis
male sumptis maculas trahit. Clamãt hi sanguis eiꝰ sup
nos. Uere sup se. i. ꝯtra se sanguinẽ xpi aduocant: q eius
dẽ sanguinis pciosa mysteria polluto cordi infundunt.
De iudeis crucifixoribꝰ dr. j. Cor. ij. Si regẽ glie cogno
uissent: cũ vtiqꝫ nõ crucifixissent. Hi aũt qꝫ xpm in fide
recte intelligant: ipm tñ indigna sumptione crucifigere
nõ erubescũt. Un nec illud benignitatis verbum audire
merent. Pater ignosce illis: q nesciũt qd faciũt. De his
Ps. lviij. p pphetam dñs cõqueritur: Sup dolorẽ vulnerũ meoꝝ
addiderũt: q de die in diẽ irreuerentiã irreuerẽtie supad
dũt. Un ꝛ recte de eis dici põt verbũ illud lamentantis
patriarche iacob ex psona patris. Fera pessima deuora
uit filiũ meũ. Gen. xxxvij. Nõ mãducant: sed deuorant
dum sine discretiõe/sine reuerentia/sine amore ꝛ sine sa
pore velut canes rabidi degluttiũt. ¶ Sed q pena cruci
Act. xij. fixores dñi secuta est. Siquidez herodes ꝛ pilatus mala
morte interierũt. Ille nãqꝫ pcussus a dño cõsumptus a
vermibꝰ expirauit. Iste vo referentibꝰ historijs/seipm
interemit. Quãti deniqꝫ iudeoꝝ impij dati sunt p sepul
Esa. liij. tura: ꝛ diuites p morte sua/sm esaie vaticiniũ: Josephꝰ
late describit de iudaico bello. Sicz indigne sumẽtiũ pe
nas aplꝰ exprimit. Ideo inquit inter vos dormiũt multi:
morte scz subitanea pcussi: vt dicit lyra. Ita eñ frequẽter
puniti fuerant in pmitiua ecclesia: qꝫ si hodie nõ videmꝰ
tam frequẽter accidere: nihil inde gaudendũ: sed multo
magis timendũ: ne temporales penas dñs retrahat: vt
eternis acrius puniat. vñ. ij. Machab. vj. dr. Multo tpe
nõ sinere pctõribꝰ ex sñia agere: sed statim vltiones ad
hibere/magni beneficij indiciũ est: vt nõ eos: cũ dies iu
dicij aduenerit: in plenitudine pctõꝝ puniat. ¶ G Et
Ps. lxviij. quantũ ad oĩa hec/ppheta nõ optando: sed pphetãdo
ait. Fiat mẽsa eoꝝ corã ipsis in laqueũ ꝛc. Eoꝝ/quoꝝ eo
rũ. Eoꝝ certe q dederũt in escã dñi fel: in eucharistia sin
glo. ꝛ in siti sua dñm potauerũt aceto. Sitiuit in cruce. si
tit adhuc nostrã iusticiã/cõuersionẽ/amorẽ/salutez. Un
ꝛ cõuiuiũ ꝛ refectionẽ nobis preparauit: cibũ dans sua
uissimũ pprij corporis: potũ oĩs languoris sanatiuũ sul
pci oñ sanguinis. Sz indigne sumẽtes miscẽt cibo vel fra
terne amaritudinis ac vitioꝝ: ꝛ acetũ frigidi tepoꝛis ob
stupescere faciẽs dentes meditationũ sanctarũ. ¶ Con
tra quos/penas ꝛ maledictiones duodecim indigne su
mentiũ prenũciando enumerat p suũ pphetã q sequunt
eos: nisi p dignã penitentiã resipiscant: ꝯformiter ad nu
merũ duodecim fructuũ/q cõsequũtur dignã sacri sum
ptionẽ. Qui sunt pctõꝝ illaqueatio: dãnationis prepara
tio: scandali suscitatio: mentis excecatio: tentatiõis iner
sio: ire dei puocatio: vite psentis abbreuiatio: gratuitoꝝ
spoliatio: pctõꝝ cumulatio: in pctis obstinatio: ppetua
desertio: finalis ab electis separatio. Hec oĩa suo ordine
ppheta psequit/postqꝫ in psona dñi cõtra aduersarios
lamentatꝰ est. Dederũt in escã meã fel: ꝛ in siti mea pota
uerũt me aceto. Retributionẽ quã ex hoc meruerũt sub
iungit. Fiat mẽsa eoꝝ corã ipsis i laqueũ/scz pcti: quoad
primũ. Et in retributiones/scz dãnationis quoad scdm.
Et in scandalũ/quo impingentes irruãt in pctm: quoad
tertiũ. Obscurent oculi eoꝝ ne videãt/scz verũ solẽ illu
minantẽ ad viã vite: quoad quartũ. Et dorsum eoꝝ semp
incurua/pondere videlz tentationũ: quoad qntũ. Effun
de sup eos irã tuã: ꝛ furor ire tue cõprehendat eos: ad ac
cipiendũ de eis vindictã: quoad sextũ. Fiat habitatio eo
rũ deserta/p vite psentis ablationẽ: mortẽqꝫ subitã: quoad
septimũ. Et in tabernaculis eoꝝ nõ sit q inhabitet. i. tem
plo ꝛ regio palatio inhabitet deuoto mẽtis affectu per
gratuitoꝝ spoliationẽ: quoad octauũ. Et sequit. Appo
ne iniqtatem sup iniquitatem eoꝝ: vt pctm indigne sum
ptionis suo pondere trahat ad aliud: ad aggregandũ cu
mulũ pctõꝝ. quoad nonũ. Et nõ intrent in iusticiã tuam
relinquẽdo suam: sic qꝫ maneant obstinati in sua iusticia
apparente/que est maxima iniusticia: ex cõione iustos se
ostendũt: qꝫuis p eã: q indigne accedũt: magis in pctis
obfirment: ꝛ portas vere iusticie sibi claudũt: quoad de
cimũ. Deleantur de libro viuentiũ/p eoꝝ perpetuã deser
tionẽ in pctis: quoad vndecimũ. Et cũ iustis nõ scriban
tur/p eoꝝ perpetuã separationẽ a iustis ad vitã eternaz
pdestinatis: in finali ouiũ ꝛ hedoꝝ separatione: quoad
duodecimũ. ¶ Ex his aliquatenus pot cõijci pctm indi
gne sumptionis per pctõꝝ grauitatẽ ad que cõparatur.
¶ H Sed si queris an pctã ad q cõparat sint simplici
ter grauiora: vel eque grauia: grã exẽpli. Utrũ pctm tra
ditionis iude simplr sit grauius indigna sumptione: vel
ecõuerso. ¶ Pro cuiꝰ solutione aduertendũ post sanctũ
Tho. par. iij. q. viij. ar. v. Pctm vnũ potest dici graue seu
grauius: vel ex obiecto: vel ex circũstantia. Prima graui
tas dr grauitas pcti ex genere siue per se. Scda dr graui
tas pcti p accidens siue ex circũstantia. Loquẽdo de gra
uitate pcti ex genere/hic est ordo grauitatis pctõꝝ: quia
oẽ pctm aut cõmittitur in deũ: aut in creaturã/siue pxi
mũ. Nũc g ex parte obiecti/oĩa pctã in deũ cõmissa gra
uiora sunt pctis cõmissis i creaturã. Pctã cõmissa in deũ
sunt duplicia: q aut cõmittuntur in naturã diuinã/vt in
fidelitas/blasphemia/odiũ dei in se/idolatria/ ꝛ similia
ꝛ illa sunt simplr maxima pctã ex parte obiecti. Aut com
mittũtur in humanitatẽ xpi. Et hoc duplr: aut in huma
nitatem xpi manifestã: vt crucifixio christi: eius flagella
tio ꝛc. Aut tectam specie sacrali: vt indigna sumptio: vel
celebratio ꝯtra ordinẽ institutũ. Pctã g cõmissa in huma
nitatem christi manifestam: vt visibilis ambulauit in ter
ris: sunt grauiora/qꝫ ea q cõmittũtur in sacro latentem.
¶ Patet g qꝫ simplr/ꝛ quãtum ad genus pcti/grauius
est hoc pctm indigne sumptionis oĩ pctõ cõmisso in pro
ximũ: vt grauiꝰ homicidio/spoliatione/adulterio/sacri
legio/incestu/traditiõe psone/ciuitatis ꝛc. Sed pctã cõ
missa in deitatẽ silr ꝛ in humanitatẽ xpi aperte ꝛ manife
ste sunt grauiora. ¶ Ex circũstantia vo pctm est grauiꝰ
altero ex parte ipsius peccãtis: vt q ex ignorantia/vl in
firmitate/aut certa malicia. Ex ꝯtemptu vel ex surreptio
ne: ex magna vel modica libidine: ꝛ ita de alijs circũstan
tijs. Et sm h põt pctm in pximũ vt latrocinium eẽ grauiꝰ:
qꝫ indigna sumptio: vt si nõ sit ex temeritate: sed timore
ꝯfusionis aut pene. Sic etiam stat qꝫ indigna sumptio sit
magis pctm/qꝫ infidelitas: aut blasphemia: vt qñ ex ma
iori ꝯtẽptu/ꝛ infidelitas nõ sit primax: sed ꝯtingit ex aliq
deceptione. Et ita ptz rñsio ad quesitũ. Et tantũ de il
lo dubio qrto. ¶ J De dubio qnto tangẽte frequen
tationẽ huiꝰ sacri: videlz vtrũ expedit frequẽter cõicare.
Et vt spãlius querat: põt esse dubiũ/vtrũ existenti in sta
tu in quo põt laudabiliter celebrare vel cõicare. in q etiã
põt laudabiliter abstinere: meliꝰ sit abstinere qꝫ accede
re vel celebrare. ¶ Et arguit pmo qꝫ neutrũ sit alio me
lius. Nã dicit Aug. lib. de eccle. dogmatibus: ꝛ habetur
de ꝯse. dist. ij. Quotidie. Quotidie eucharistie cõionẽ ac
cipere: nec laudo: nec vitupero. Sequit. Si dixerit quis
piã nõ quotidie accipiendũ eucharistiam: alius affirmat
quotidie. faciat vnusquisqꝫ qd sm fidẽ suã pie credit faci
endũ. Neqꝫ eñ litigauerũt inter se: aut quisqꝫ eoꝝ se alte
ri preposuit zacheus/ꝛ ille cẽturio: cũ alter eoꝝ gaudẽs
in domũ suã suscepit dñm. Alter dixit. O dñe nõ sum di
gnus vt intres sub tectũ meũ. Ambo saluatorẽ honorifi
cantes: qꝫuis non vno modo. Ambo pctis miseri: ambo
misericordiã ꝯsecuti. Ad hoc valet qꝫ mãna sm ppriã vo
luntatẽ in ore cuiuscũqꝫ sapiebat. Ex hac autoritate colli
gitur qꝫ neutrũ alteri prefertur in casu posito: accedere
scz ꝛ abstinere. ¶ Preterea multi sanctoꝝ spiritũ dei ha
bentiũ refugerunt sacerdotiũ: ne cogerent celebrare: vt
beatus marcus euãgelista: q sibi pollicem amputasse de

vt sacerdotio reprobus inueniretur: vt dicit Hiero. in ꝓlogo sup marcū. similiter beatus Franciscus: btūs Benedictus/ ꝛ pleriq alij ad sacerdotiū ꝓmoueri recusabāt. Quidā etiā vocati humiliter paruerunt/ officiū sacerdotale amplectētes: ꝛ hostiā sacratissimā quotidie offerentes. Nā ꝛ btūs Cassio. narnensis epūs: q quotidianū deo sacrificiū offerre ꝯsueuerat: seq in lachrymis inter ipsa sacrificiorum arcana mactabat: mandatū dñi suscepit dicentis. Operare qd operaris: nō cesset pes tuus: non cesset manus tua: natali aplorum venies ad me: ꝛ retribuā tibi mercedem tuā. Qui post septē annos ipso aplorum natalicio: cum missarū solēnia ꝑegisset: e corpore exiuit: vt testatur beatus Greg. iiij. dial. ca. vlti. Sancti aūt in vtroq creduntur placuisse deo/ ꝛ nō errasse: neq in virtutibus dispares fuisse: vt dicit Chrysost. In sanctis ait/ fuere pares virtutes: dissimiles pugne: gliose victorie: iō videt vtrūq eq fore cōmendabile. ¶ L: Deinde arguit ꝙ melius sit ꝓpter accedentis humilitatē ꝛ sacri reuerentiā ꝛ dignitatem abstinere ꝙ̄ accedere. Veritas respondere dz figure: ergo sicut agnus paschalis nō debuit nisi semel in anno imolari: ergo nō debet verus agnus xp̄s in sacro/ nisi semel in anno imolari ꝛ sumi. ¶ Itē sicut baptismus qui significat mortē dñi (vt. s. dictū est) nō nisi semel accipit in vita: ita ꝛ eucharistia qua similiter mors dñi sm apostolū annūciatur: nō nisi semel accipienda est in vita eadē rōne. ¶ Preterea in mάducatione spūali nullū est periculum in sacrali aūt periculū est: nisi hō sit bene paratus. Sz via securior est eligenda: ergo raro est cōicandū sacraliter: ꝛ frequēter spūaliter: ꝛ ꝑ ꝯsequēs frequēter abstinere est melius/ ꝙ̄ frequēter accedere. ¶ Preterea. Qui accedit cōsiderat effectū ꝛ fructū sacri: ꝛ ita cōmodū ꝓprium. Qui vo nō accedit: attendit gliam dei: ꝛ dignitatē maiestatis eius. Sed magis bonū est ꝯsiderare ꝛ querere gliā dei: ꝙ̄ cōmodū ꝓprium: ergo ꝛc. Cōsequētia nota cū maiore. Et minor ꝓbatur: quia accedere modo dicto/ ꝓcedit ex amore ꝯcupiscentie. abstinere rōne p̄fata ꝓcedit ex amore amicitie: nunc aūt ꝑfectior ꝛ excellentior est amor dei amicitie/ ꝙ̄ amor dei ꝯcupiscentie: ergo ꝛ actus procedens ex illo amore amicitie/ est ꝑfectior actu ꝓcedente ex amore ꝯcupiscentie. Siquidē nobiliorum virtutū nobiliores sunt actus amor aūt amicitie ad charitatē ꝑtinet: amor ꝯcupiscētie ad spem. ¶ Qd aūt melius sit accedere/ arguit. Primo quia quotidie est accedendū ꝛ ita nullo die abstinendum. Añs est btī Amb. lib. v. de sacra. Panis iste quotidianus est: accipe quotidie qd quotidie tibi ꝓsit. Sic viue: vt quotidie merearis accipere. de ꝯse. dist. ij. Non iste. Preterea semꝑ est accedendū: igit nō abstinendū. Cōsequētia nota. Añs est btī Amb. ꝛ habet de ꝯse. dist. ij. Si quotienscūq. Si quotienscūq effundit sanguis xp̄i: in remissionē peccatorum effundit: debeo merito semꝑ accipere: q semꝑ pecco: semꝑ accipere debeo medicinā. ¶ Item Calixtus papa de ꝯse. dist. ij. Peracta. dicit. Peracta ꝯsecratione/ oēs cōicent q noluerint ecclesiasticis carere liminibus. Sic enim apli statuerūt: ꝛ sctā romana tenet ecclia. ¶ Itē Hilarius eadē dist. Si nō. ait: Si nō sunt tanta pctā vt excōicetur qs. i. vt dignus sit excōicatione (nā oē mortale est dignū excōicatiōe) nō debet se a medicina corporis ꝛ sanguinis dñi separare. His autoritatibus vel p̄cipit vel ꝯsulitur fidelibus quotidie cōicare: sed p̄ceptū sit ꝛ ꝯsiliū est de meliori: ergo melius est accedere ꝙ̄ abstinere. ¶ Preterea quāto hō frequētius accedit: tanto magis dignificat ꝛ deo approximat: sz melius est dignificari ꝛ deo approximare: ergo. Añs patet: quia ꝑ vnū dignū accessum accedens dignificat ꝛ deo vnitur: ac gratia auget: ergo quāto frequētius id agit: tātō magis dignificat ꝛ deo appropinquat. Quia cū frequētatione mysterij/ crescit nostre salutis effectus: vt dr in collecta. ¶ Preterea ex accessu multiplex ꝓuenit cōmodū ꝛ accedenti ꝛ alijs ecclie mēbris. Ex abstinentia aūt a bono opere nullū ꝓuenit cōmoduz: licet si p̄ceptum nō fuerit: nulluz sequat pctm. Sed melius est id quo cōmodum ꝓcurat sibi ꝛ ecclie: ꝙ̄ quo illa negligūtur. Ad hoc facit parabola de seruo inutili/ q talentū sibi traditū abscondit in sudario. Lu. xix. Autoritas aūt celebrādi ꝓ viuis ꝛ mortuis talentū est magnū/ sacerdoti commissum ad ꝑfectū totius ecclie: ideo abscōdendo illud: ꝛ nō offerendo ad vtilitatem viuorum ꝛ mortuorum/ videtur incurrere sugillationē serui negligentis talentū sibi cōmissum abscōdentis. Ad hoc facit illud Bede in quodaz trac. ꝙ sacerdos nō legitime impeditus celebrare omittēs quātū in eo est/ priuat sanctā trinitatē laude ꝛ glia: angelos leticia: pctōres venia: iustos subsidio ꝛ gratia: i purgatorio existētes refrigerio: ecclia spūali xp̄i beneficio: ꝛ seipm medicina ꝛ remedio. ¶ L Pro solutione huius dubij/ aduertendū ꝙ vt patet ex forma dubij: dubiū nō loquit de indignis ꝛ indispositis: q indigna sumptione incurrunt maledictiōes superiore lectione recitatas. His enim etsi nō sit bonū accedere: maluz tn̄ est simpliciter abstinere. Cōtra illos loqnr btūs Bern. in ser. de festo pasche cuius p̄ncipium est. Vicit leo. Deꝑhensi estis inter angustias p̄uaricatores: nō quia p̄uaricatores estis: sed quia ꝑsistitis in p̄uaricatione: addentes p̄uaricationē: aut penitus impenitentes: aut tepide penitentes. Nec periculosa fugientes: vel post miserā experientiā incentiua pctī. Irretiuit vos inimicus: ꝑplexis: vt ait (Iob. xl.) scriptura: neruis testiculorum. Si hac ꝯscientia xp̄i sacra refugitis nihil vobis cōe cum xp̄o: nō habetis vitā in vobis. Ipm audite dicentē. Nisi manducaueritis carnem filij hois: ꝛ biberitis eius sanguinē: nō habebitis vitā in vobis. Si indigne suscipitis: iudiciū vobis mάducatis: sanctū corpus dñi nō dijudicātes. Redite ergo preuaricatores ad cor: ꝛ in toto corde q̄rite dñm: ꝛ odite malū: penitentes non verbo tantū ꝛ lingua: sz spū ꝛ veritate. Hec Bern. Neq attendūt isti quātum sibiipsis nocēt abstinēdo a cōione ꝛ celebratiōe: si fuerint sacerdotes/ dicētes sibiipsis: melius est corpus xp̄i nō sumere: missam nō celebrare/ ꝙ̄ indigne accedere: qd vtiq verū est. Melius. i. minus malū. Math. Nā dicit scriptura. Non est bonū sumere panē filiorum ꝛ mittere canibus. xv. Sed hec scientes nō erubescūt miseri et canes impudētissimi: q vocati sunt in partem filiorum dei. Nec timēt esse vasa mortis facta in interitū: ꝛ receptacula imundicie: q esse deberent locus ꝛ hospitiū: atq vasa mūda vite ꝛ gre: imo fontis ꝛ vite glie. O quāta eos manent tormenta q dño hospitiū negāt: si maiora sodomitis preparata sunt his: q xp̄i seruos non recipiūt. Si q minimū xp̄i discipulū hospitio nō colligūt: audituri sunt. Discedite a me maledicti in ignē eternū: quia hospes fui ꝛ nō collegistis me. Eiusdem xxv. Quid audituri sunt q xp̄m in ꝓpria venientē: cum sint sui: sua ꝛ officio nō recipiunt. Sodomite q angelos veniētes nō collegerūt: igne ꝛ sulphure puniti sunt. Gen. xix. Haud dubiū/ q dñm angelorum pulsantem ad fores cordis: vt cenet cū eis: suscipere cōtemnūt: vt suis libidinibus vacēt: qn mittendi sint in stagnū ardentē sulphureū: nunq̄ inde liberādi. De his ergo dubiū nostrū non q̄rit. Sed de illis q sibi bene sunt ꝯscij: quorum quidā accedūt: quidā ex reuerētia sacri abstinēt. Non tn̄ de illis qui aliquo debito rōne officij religionis aut beneficij tenentur cōicare vel celebrare. Hi enim nō sunt in statu in q possint laudabiliter abstinere. Siquidē oīs debens non soluēs debitum cū potest: non soluēdo peccat. ¶ M Unde consequēter aduertendum/ ꝙ colligendo que doctores scribunt de varia sumptione huius sacramenti: potest distingui quadruplex manducatio huius sacramenti: scz.

Manducatio {
- Pure corporalis.
- Sacramentalis tm̄.
- Spiritualis tm̄.
- Sacralis ꝛ spūalis simul.

¶ Manducatio corporalis tm̄/ est comestio specierū sacramentalium: vt cibi corporalis/ nullo habito respectu ad rōnē sacri. quo modo mάducat sacrm animal brutum mus vel porcus: nō potens cognoscere rōnē sacramēti.

Hoc etiā modo sumit fidelis vel infidelis: dū species il-
las accipit vt aliū corporis cibum: nihil cogitans de sa-
cramento. Est tn̄ ⁊ alius modus corporalē intelligendi
Joh. vi. māducationē siue carnalē quō iudei intellexerūt verba
xp̄i. de quo supra dictū est lec. xxxvi. ❡ Manducatio sa-
cramētalis tm̄ est actualis susceptio sacri cū intentiōe su-
mendi vt sacr̄m: sine fide formata charitate. Dicit̄ em̄ cū
intentiōe sumēdi vt sacr̄m .i. vt alicui⁹ rei significatiuum
vel ꝯtentiuū. Requirit̄ em̄ intentio sumendi sacr̄m ƀm fi
dē sacri: ꝗ fides sit in ipso sumente vel in alio. In ipso/ vt
in fideli credente in sacro cōtineri xp̄m. Uel in alio: vt in
heretico: seu infideli volenti tn̄ sumere eodē modo quo
fideles sumūt: ad eūdem sc̄z effectū. Ut exempli causa: si
talis sumeret hostiā ꝯsecratā cogitans ⁊ intendēs: volo
sumere ad eundem effectū ad quē christiani: fiat qd̄ fieri
pōt: licet nō crederet aliquid sacrum ꝯtineri sub hostia.
Ille quidē sic sumēs sumeret sacramētaliter: quia nō vt
aliū cibum corporalē: nec spūaliter: ꝗ̄ sacr̄aliter: alioꝗn
oporteret ponere ꝗntum mēbrū. Hec est intētio Alex̄.
par. iiij. q. xliij. mēbro. iiij. Qd̄ em̄ intētio sumēdi vt sacr̄m
requirat̄ ad sumptionē sacr̄aliter: declarat per simile de
adulto. si ab alio lauaret̄ in aqua ꝓferente formā bapti-
zandi: ipse tn̄ nō intenderet baptizari: sed simplr̄ lauari:
velut in alia aqua: nō lauaret̄ sacr̄aliter: nec baptizaret̄.
Si vō intenderet baptizari siue lauari vt christiani intē
dūt: dicens sibi. Uolo hoc fieri circa me eodem mō quo
christiani credūt: licet nō crederet lotionē illā esse alicu-
ius efficacie: vere baptizaret̄. Ex illo patet ꝙ aliud est
manducare sacr̄m: ⁊ manducare sacr̄aliter: q: mus ⁊ infi
delis manducat sacr̄m: sumēs species panis sicut alium
cibū: ⁊ tn̄ nō sacr̄aliter. ❡ Māducatio spūalis tm̄ est fi-
de formata in xp̄m actu vel habitu credendo ei vt capiti
mēbrū incorporari: sine actuali specierū sacr̄alium sum-
ptione. Dicit̄ fide formata: ꝓpter angelos: ꝗ nō mandu
cant spūaliter hoc sacr̄m: licet xp̄o fruantur in gloria: q:
nō habent fidē: sed visionē clarā .i. de est de bris. Dicitur
credendo actu: ꝓpter adultos in xp̄m credentes. Dicit̄
habitu: ꝓpter paruulos baptizatos: ꝗ habent fidē infu
sam. similr̄ ⁊ charitatem. De hoc latius vide. s. lec. xxxvi.
Dicitur sine actuali ⁊c. ad excludendū manducationem
sacramētalem. ❡ Manducatio sacramentalis ⁊ spūalis
simul/ est actualis sumptio sacramenti cum fide forma-
ta charitate/ sumentē sumpto incorporante. Et ptz decla
ratio ex p̄cedentib⁹. ❡ II Consequēter suppono cum
magr̄o lib. iiij. sniarū dist. j. ⁊ doctoribus ibidē scribenti-
bus: ꝙ sacramēta no. le. virtute operis operati cōferunt
gratiā: ita ꝙ nō requirit̄ bonus motus interior ꝗ merea
tur gratiā: sed sufficit ꝙ suscipiēs nō ponat obicem. Si-
cut in sacr̄is ⁊ in sacrificijs vete. test. nō cōferebatur gr̄a
ex hoc solo: ꝙ suscipiēs sacro vtebat̄ nō ponēs obicē: sed
tm̄ ꝯferebatur ex virtute boni mot⁹ interioris tanꝙ me-
riti. vt dicit Sco. in scrip. iiij. dist. j. q. v. qd̄ dictū sic intelli
go: ꝙ suscipiēs sacr̄m nō solū ꝯsequit̄ gratiā tantā: quā-
tam meret̄ bonus mot⁹ interior quo suscipiēs cōuertitur
in deū: siue de cōdigno: siue de congruo. Sed vltra hoc
ꝯsequit̄ gratiā: vel gr̄e augmentū ex sacri efficacia: quam
operat̄ in nō ponēte obicē: nō rōne actualis deuotōis vel̄
dispositiōis: qd̄ ē ꝓpriū sacr̄is no. le. alioꝗn frustra susci-
peret̄ sacr̄m vbi de suscipiendo nō obligat p̄ceptum. Nil
em̄ adderet ꝑsonalis dispositio merito qd̄ haberet̄ etiā
sup p̄ā. lxxiij. sine sacro. Et hoc est qd̄ dicit bea. Augu. ⁊ allegat magr̄
vbi. s. volens aperire differentiā inter sacr̄a vete. testa. ⁊
sacr̄a no. le. Illa inꝗt ꝓmittebant tm̄ ⁊ significabāt: hec
aūt dant salutē. Si aūt sacr̄a no. le. nō darent gratiā/ nisi
quātum exigit accipientis dispositio: nō aliter darent sa-
lutem/ ꝙ̄ sacr̄a vete. testa. In quoꝝ vsu etiā iudei ipsis ex
deuotione/ ⁊ p̄cepti diuini obedientia vtentes: gratiam
acceperūt: quantū coꝝ preparatio exigebat: sed q: nō ac
ceperūt ex efficacia sacramētoꝝ: dicunt̄ nō dare: sꝫ signi-
ficare ⁊ ꝓmittere salutē. Nec certe no. le. sacr̄a darent sa-
lutem. Nunc aūt dant salutē: q: post meritū dispositiōis
vtentiū/ ex efficacia quā sortiuntur ex institutione xp̄i/ et
merito passionis eius/ conferūt gratiam qua saluamur.
Hinc ait Gerson in trac. de pollutionib⁹ nocturnis. Ce-
lebratio habet efficaciā magnā virtute operis operati: ꝓ
pter quā nō tantūdem valet volūtas sola celebrandi: si-
cut par volūtas actu celebrans. Addit itaqꝫ opus hoc ex
terius aliq̄d bonitatis ad bonitatem volūtatis: propter
meritū passionis christi: ideo dici solet opus p̄uilegiatū.
❡ O His p̄missis/ respondeo ad dubiū ꝑ tres ꝓpositiones. Prima: Utrūqꝫ sc̄z accedere ad eucharistie sacra
mentalē cōionem: ⁊ ab eadē abstinere/ in casu dubij pōt
esse meritoriū ⁊ laudabile. Probatur ꝑ p̄ma parte: q: ꝗ
digne accedit vt ponit casus dubij: accedendo meretur
fructus eius ꝑcipere: vt deductū est. s. lec. lxxxv. Item ꝑ
dignā sumptionē meretur sumēs vitā eternam ƀm illud. Joh. vi.
Qui māducat me: ⁊ ipse viuet ꝓpter me. ❡ Scd̄a pars
ꝓbatur: q: pōt aliquis ad sumptionē sufficienter disposi
tus (puta nō existens in mortali) attendere sacri dignita
tem ⁊ tremēdā excellentiā: suāqꝫ fragilitatē ⁊ ex humili-
tate ꝓpter sacramēti reuerentiā abstinere: se reputando
indignū. Et iste actus quo elicit velle abstinere/ est act⁹
ꝓcedēs a virtute fidei ⁊ humilitatis: ordinabilis in deū:
q: dei magnificatiu⁹: ⁊ ꝑ ꝯñs pōt esse meritorius. Ad h̄
est autoritas Aug. supra allegata: vbi dicit de zacheo ⁊ cē
turione: ambo saluatorem honorificantes: honorificare
aūt saluatorē est meritorium. ❡ Scd̄a ꝓpositio. In casu
dubij/ quo sc̄z pōt quis laudabiliter abstinere ⁊ laudabi
liter accedere: fructuosius est melius ⁊ laudabilius ac-
cedere sumendo eucharistiā sacramētaliter ⁊ spūaliter:
ꝙ̄ abstinendo a sumptione sacramētali/ sumere tm̄ spiri-
tualiter. Probat̄ multipliciter. p̄mo: q: maiorē fructū cō
sequit̄ p̄mus ꝙ̄ secūdus: ergo. Cōsequētia nota. Antece
dēs ꝓbat̄. Quia oēm fructū quē ꝯsequit̄ secūdus: ꝯseq̄-
tur ⁊ p̄mus: qm̄ ambo manducant spūaliter: ⁊ pono ꝙ
sint eque dispositi: ⁊ vltra hoc ꝯsequit̄ fructū/ quem dat
sumptio sacramēti ex opere operato: quē nō ꝯsequit̄ nō
sumens sacramētaliter: vt patet ex notabili vltimo. Pre-
terea: q: accedere ꝓcedit a nobiliore virtute ꝙ̄ abstinere
ꝗ̄ est actus nobilior. Tenet ꝯsequētia: q: quāto virt⁹ per-
fectior: tanto actus eius nobilior. Antecedēs patet: quia
actus accedendi ꝓcedit a charitate ⁊ dilectione hui⁹ sa-
cramenti: ⁊ in eo ꝯtenti: sed actus abstinendi elicitus: h̄
est velle abstinere: ꝓcedit a timore: sed ꝑfectior est virt⁹
charitatis ⁊ dilectionis/ ꝙ̄ timoris. Preterea: actus acce
dendi ꝓcedit ex pluribus virtutibus: vel saltem cōpatit̄
secum plures virtutes: ꝙ̄ actus abstinendi: ꝗ̄ est melior.
Antecedēs ꝓbatur. Quia accedens nō minus se humili
at/ ꝙ̄ abstinens: ⁊ vltra hoc habet virtutē diuine confidē-
tie. Nam quis ꝯsiderans excellentissimā magnitudinem
hui⁹ sacramēti: ex quo mouet̄ motu reuerentie. Cōside-
rās etiam suā imꝑfectionē/ ex quo mouet̄ motu ꝓfunde
humilitatis. Cōsiderās deniqꝫ periculū in indigno acces
su: ⁊ ꝑ h̄ mouet̄ motu timoris: ac sic abstinet iudicās se
minus dignū tali cibo suꝑcelesti. Alius vero eadē ꝯside-
rans/ eisdē virtutū motibus mouet̄: ⁊ vltra hoc conside
rans ineffabilem dei bonitatē/ misericordiā/ dilectionē:
qua nobis in hoc sacro seip̄m in cibū dedit: volens vt eo
vteremur: ⁊ ꝑ hoc mouetur motu ꝯfidentie in diuinā mi
sericordiā: nihil in se aut in suis meritis: sꝫ in sola dei mi-
sericordia ꝯfidens: ⁊ desiderat deo vniri: qd̄ dilectionis
est: habet virtutes oēs quas habet abstinens: ⁊ vltra cō
fidentiā: ꝗ valde deo placet: ad quā frequēter adhortat⁹
est dicens: ꝯfide fili ⁊c. Item nō vti sacramēto cū potest
⁊ ꝓficit vtenti/ est quidā gradus ingratitudinis: ex op-
posito vti beneficio: qd̄ est quedā recognitio beneficiati
gradus est gratitudinis: ergo p̄ter virtutes p̄dictas/ sum
ptio sacramēti ꝓcedit etiam ex gratitudine. Faciunt ad
idem rōnes supra pro illa parte adducte. ❡ P Tertia
ꝓpositio est. Etsi nō peccent; imprudēter tn̄ agūt ⁊ stul-

te:q̄ dispositi abstinēt a sacramētali cōmunione. Primū
q̄ non peccent: patet ex ppositione pma. Q̄d impruden
ter agunt ⁊ stulte abstinendo: pbat post Gers. sup ma
gnificat trac.ix. Nam imprudenter agit quoad ceteros.
Stulte quoad se. Nā p hoc sacrificiū datur gloria deo in
altissimis: Et in terra pax hoībus bone voluntatis. Ipm
letificat angelos: liberat in purgatorio detentos: vt eoꝝ
pena breuior fit ⁊ leuior. Viatoribus impetrat nūc conuer
sionē ad gratiā: nūc cōseruationē in gratia: nunc contra
mūdi pericula firmamentū: nūc angeloꝝ custodiā: ⁊ re-
frenationē tentationū. Tanta aūt bona negligere impru
dentie: ne dicam impietatis. Stulte agūt quoad se: tum
q: se magnis ⁊ multis bonis puant: q̄ consequerētur ex
opere operato. Tum q: stultus est timor ille: vel reuerē-
tia minus prudens q̄ ad dn̄m se vocantē ⁊ inuitantē non
accedit: sed procrastinat: ⁊ coruina voce dicit/cras cras.
Unde sepe venit illud Nasonis: Qui non est hodie: cras
minus aptus erit. Deniq̄ talibus q̄ nolūt accedere: nisi
sint actualiter deuoti ⁊ feruidi: cōtingit similr agere q̄si
frigidis nolentibus igni appropinquare/nisi prius calidi
sint: ⁊ infirmis nolentib⁹ consulere medicū/nisi prius sa-
ni sint. q̄d q̄ stultū sit: nemo est q̄ ignorat. ¶ Et si q̄s di-
cat vacationē a celebratione ideo fieri: vt ipsa postea re-
uerentius ⁊ deuotius quāto rarius fiat. Respōdet can-
cellarius Gerson loco tractatus de celebrationib⁹ alle-
gato. Fatemur inquit posset sic euenire. Sed ex aduerso
cōtingere pōt q̄ talis subtractio remouebit habitum ad
bonū: cuius effectus s̄m p̄hm est delectare. Signū inq̄t
acquisiti habitus/est in opere delectari. ij. Eth. Subdit:
Distraheris hodie/parū deuotus es: paruz recollectus
plurimū tentatus a carne/mūdo/demone. Credo equi-
dem: sed agnoueris q̄ nō dormiūt q̄ te psequūtur. cras
ijdem erūt aduersantes tibi hostes: neq̄ deuotioni insi
Eccs.ix. diantes/quales sunt hodie. Quocirca nō irrōnabiliter
consulit sapiens. quodcūq̄ pōt manus tua instāter opera-
re. Nescis em̄ q̄n tale tēpus ad laudabiliter celebrandū
tibi concedet: quale mō habes. Et si vtrūq̄ habeas: vtrūq̄
melius est. Esto q̄ fueris in hac vel illa die defectuosus:
cur nouū defectū in nō celebrando supinducis. Sed fri-
gidus sum dicis aut tepidus. Sepe sustinuit initiuz cele
brationis hoīem parū deuotū ⁊ frigidum: quē in fine di
mittit calidū ⁊ feruidū. Corp⁹ xp̄i ignis est sp̄ualis: acce
de fiducialiter ad hūc ignē: calesces facilius. ¶ Audia-
in q̄dam mus Amb. orantē. Graue est q̄ ad mēsam tuā mūdo cor
homelia de/⁊ innocētib⁹ manib⁹ nō venimus: sed grauius est/si q:
pctā metuimus: sacrificiū non reddim⁹. Et subdit. Licet
igitur p obedientia assistere: ⁊ p indulgētia petere: pro
officio ministrare: pro remedio imolare: ⁊ p pp̄lo obse-
crare. ¶ Preterea aut sic timēs celebrare abstinet: q: cō
fidens de industria sua/sperat se alio in tempore magis
aptū futurū: aut q: maiorē dei grām se preparantē expe-
ctat. Si pmū: stulta est p̄sumptio. Neq̄ em̄ toto tpe vite
sue quātūlibet in longū ptracte: quis sua industria di-
gnū se reddere pōt tanta cōione autoris oīm/boni infi-
niti. ¶ Q Un̄ ⁊ hoc oī accedere volenti ignorandum
nō est: q̄ p̄cipue ex diuino munere: ⁊ nō ex nostra indu-
stria seu preparatiōe reddimur digni participatōe sacri.
Hoc cogitatū ⁊ masticatū humiliabit nos vehemēter: et
pfecto humilitas sola est q̄ disponit p digna tāti hospi-
tis in aie cenaculo susceptōe. Si scd̄m: fatua est hec expe
ctatio a dn̄o: q̄ semp sublato impedimēto/presto est: nec
nouit tarda molimina sp̄usscti grā: vt ait Amb. Nec ab-
breuiata est man⁹ dn̄i: vt saluare nō possit: neq̄ aggraua
ta auris eius vt non exaudiat. Esa.lix. Stat pulsans ad
ostiū: petit introitū vt cenet tecū: tantū aperi ianuā cor-
dis: remoue mortalis pcti grē repagula: fac q̄d in te est
s̄m modū. s. lec. vij. ⁊. viij. expositū: ⁊ secure suscipe xp̄m
⁊ in pmissionū eius veritate: nō i tua vanitate fidēs/vo
lūtarie sibi sacrifica. Inmūda es o aia: accede inq̄t can
cellarius: mūdanda/ad fontē puritatis incōtaminabilē.

Esuris: accede pascenda ad panē viuificū ⁊ indefectibi-
lem: esurientē bonis implentē. Egrotas: erit hoc efficacis
simū tue inualitudinis medicamentū. Fluxum pateris:
nec sanari poteris a medicis tuis. s. exercitijs: tange plena
fide cū emoroissa fimbriā vestimēti iesu: sacrosanctā. s. ho
stiā vt restringaris. Si pcussam te sentis a serpentib⁹ per
uersarū tentationū: q̄d restat nisi vt serpentē xp̄m eneū
sine veneno eleuatū inspicias. Si dicis cū ppheta. Om̄
vnica ⁊ pauper sum ego: particeps esto hui⁹ sacrosancti
mysterij: habebis xp̄m comitē fidū: ⁊ hospitē ditissimum
Cecā te fortassis debilem ⁊ claudā cōquereris: memine
ris q̄m tales ad cenā magni regis inuitant: ⁊ intrare cō-
pellūtur. Lubrica sum inquis ⁊ instabilis: sed hic panis
confirmat cor. Tristis es ⁊ anxia: sed h̄ vinū hoīem interio
rem letificat. Inquietant te ⁊ turbant plurima: adhere
ei qui turbidos fluctus sedat: q̄ est pax nostra. Insup q̄
sit. In mūdo pressurā: i me pacē habebit̄. Peregrinaris Job.xvi
a dn̄o: sed in fortitudine cibi illi⁹ ambulabis vsq̄ ad mō-
tem dei. Nō ergo formidandū: sed in dn̄o sperandum: et
ipse enutriet ⁊ non confundet. Nō in multitudine virtutis
sue: ⁊ sua preparatiōe seu ppria deuotione: sed in se defi
ciendū: in solo dn̄o confidendū. Euenit nōnunq̄ vt turba
tiones/pugne deordinationes ⁊ feditates inferius sen-
sualiter agitate: succrescere faciāt superi⁹ meritū nostrū:
sicut ecōtra magna vtrobiq̄ serenitas/supbie ventū oīa
funditus euertentē/repente q̄nq̄ inducit (aīs indicat.)
¶ R Sed diceres. Si tantus est fruct⁹ frequētis sum
ptionis: tūc nō solū quotidie: sed etiā eodē die frequen-
tius esset sumendū: sicut eodē die frequēter orandum: ⁊
meritorie est operandū. Cōsequēs est contra illud decretū
Alex. pape de cōse. dist. j. sufficit. Rn̄detur s̄m Alexan. de
ales parte. iiij. q. liij. mēbro. iij. q̄ pluries vno die sumere
eucharistiā extra casus in iure expressos: in q̄bus scz licet
pluries vna die celebrare: nō est concessum ppter plures
rōnes/q̄ sunt: defectus debite reuerentie: presumptio di
gnitatis pprie: ⁊ insufficientia gratitudinis reddende.
¶ Ad dignā sumptionē dn̄ici corporis/requirit̄ medita
tio excellentie tanti sacri: vt sic mens excitet̄ ad sumēdū
cū reuerentia ⁊ deuotiōe. Requirit̄ etiā consideratio pro-
prie indignitatis: vt excitetur anim⁹ ad sumēdū cū timo
re. Requirit̄ quoq̄ rememoratio aut estimatio bn̄ficētie
dei: q̄ magna ⁊ multiplex apparet in bn̄ficio hui⁹ sacri:
vt excitet̄ hō ad sumendū cū grarūactione. Hec aūt diffi
culter digne exhibent̄ pluries vna die: vn̄ tandē in consue
tudinē veniret sine hac preparatiōe sumere: ⁊ p hoc mi-
nus reuerenter. Preterea sacrm̄ illud sumit̄ in memoriā
mortis xp̄i s̄m apl̄m. Uno ergo die nō nisi semel sumēdū j.Cor.xi
est sine necessitate: sicut xp̄s tantū semel mortu⁹ est. His
de causis d̄r in decreto supra allegato. Sufficit sacerdo-
ti vnā missam in die vna celebrare: q: xp̄us semel passus
est: ⁊ totū mundū redemit. Nō modica res est vnam mis-
sam facere: ⁊ valde felix est q̄ vnam digne celebrare pōt.
Quidā tm̄ p defunctis vnā faciunt: alterā de die si neces
se fuerit. Qui vo p pecunijs vel adulationib⁹ secularium
vna die p̄sumūt plures facere missas: nō existimo euade
re dānationē. Hec ibi. ¶ Sūt aūt casus in q̄bus licet plu
res missas vna die celebrare: quattuor quos ponūt sum-
miste. Prim⁹ in die natiuitatis dn̄i: vt habet̄ de cele. mis.
consuluisti. licet tres missas cantare. Secūdus q̄ statim su-
pra posit⁹ est. Terti⁹ ppter necessitatē pegrinoꝝ infirmo
rū: aut forte nuptiarū. Quart⁹ dū ppter raritatē sacer-
dotū/vel paupertatē ecclesiarū vni sacerdoti plures eccle
sie cōmendant̄. In illis vltimis trib⁹ casibus/vltra du-
as celebrare nō licet: vt in glo. c. sufficit. allegati. Quoti
ens aūt sacerdos voluerit scd̄am missam celebrare: in pri
ma ablutionē sumere nō debet: vt ieiun⁹ veniat ad scd̄am
vt habet̄ de cele. mis. ex parte. ¶ S Per hoc ad rōnes
in p̄ncipio motas. Ad primā de centurione ⁊ zacheo d̄r:
q̄ btūs Aug. vult q̄ dū aliq̄s est sine pcti mortalis consciā:
nō obligatus celebrare ex officio: nec aliter impeditus:

habet vtrūq; in sua potestate licenter facere ⁊ laudabiliter: accedere videlicet aut abstinere: vt dixit ꝓpositio prima. Nec vnū alteri vniuersaliter ⁊ in omni casu p̄ferēdū. Unde quotidie celebrare respectu cuiuscūq; nō est generaliter laudandū vel reprehendendū: q: datur casus in quo illud: ⁊ alius casus in quo aliud est p̄ferendū. Stat em̄ aliquē nō esse quotidie dispositū etiā sine sui culpa: stat aliū nihil habere impedimenti. Scd̓o laudabile est quotidie accedere: nō sic p̄mo. Un̄ ꝙ simplr̄ sit laudabilius accedere: ꝯcludit cū addit. Sic viue vt semꝑ merearis accedere. Et in de verbis dn̄i. Iste panis quotidian⁹ est: accipe quotidie vt quotidie tibi ꝓsit. ¶ Ad secundā de sanctis patribus abstinētibus: r̄ndet cancellarius dicens. Facta quorūdam venerāda magis sunt pia interp̄tatione: q̄ꝫ in exemplū agendi trahenda. Deniq; diuersa sunt dona ⁊ vocationes in diuersis ꝓut spūssanctus voluerit. Uaria em̄ operatus est dn̄s in sanctis suis: in quibus semꝑ ⁊ vbiq; est mirabilis/ad cōmendationē diuersarū virtutū. Un̄ in p̄mis de q̄bus arguit: cōmendatur humilitas: in altero deuotionis ac charitatis feruor: nec oibus oia data sunt. Et qd̓ addit: ꝙ sancti nō fuerint dispares virtutib⁹: nō est simplr̄ verū: q̄m alter altero sanctior: sicut in māsiōib⁹ alter est altero sublimior. Chrys. vo loquit de paritate virtutū/quātū ad genus virtutis ad salutē necessarie. Sic enim pares fuerūt ꝑpter earū cōnexionē: nō aūt quantū ad virtutis intensionē. ¶ Ad illas que arguūt ꝙ melius sit abstinere ⁊c. Ad p̄mā de agno paschali d̓r: s̄m Alex. ꝙ sacr̄m hoc fuit plurib⁹ figuris p̄figuratū diuersis respectibus: quarū figurarū aliq̄ fuerūt frequēter iterate: alie semel tm̄ vel rarius exhibite. Agnus paschalis figura est huius sacri inquātum est memoriale passionis: ⁊ ita p̄ncipaliter passionis xp̄i: ⁊ ex ꝯsequēti eucharistie. Christus aūt semel tm̄ imolat⁹ est in cruce: ergo agnus tm̄ semel in anno edebat. Manna vo fuit figura hui⁹ sacri in rōne cibi: ideo diebus singulis manducabāt. ¶ Ad aliud de baptismo/d̓r: ꝙ baptismus est figura mortis xp̄i: inquātum in baptismo morimur pctō/p̄sertim originali. Hoc aūt nō contingit nisi semel: q: pctm̄ originale dimissū nō redit. Eucharistia est memoria passionis vt nostri refectiua in donis virtutib⁹ ⁊ gratijs: q̄ refectio iterat. Item baptism⁹ characterē imprimit: ideo iterari non debet: secus de sacro eucharistie. ¶ Ad tertiū d̓r: ꝙ oīs preparatio interior requisita ad digne spūaliter cōmunicandū: sufficit ad digne sacramētaliter sumendū: ⁊ ideo est equa securitas. Nā q̄libet nō dignus spūali māducatione/est in periculo mortis eterne quia in mortali: qd̓ maximū est periculū: in quo quisq̄s nō fuerit: sine periculo māducat sacramētaliter. Dispositio autem exterior/vt ieiuniū nature: ⁊ similia satis certa sunt: ⁊ ita sine periculo caueri possunt. ¶ T Ad aliud iam patuit ex ꝓbatione secūde ꝓpositiōis: ꝙ accedēs nō tm̄ cōmodū suū querit: sed magis gloriā ⁊ reuerentiam dei. Nā accedēdo rep̄sentat summā dei charitatē: qua ꝓ nobis passus est in cruce/s̄m illud. Hoc facite in meā cōmemorationē. Rep̄sentat infinitā ei⁹ potentiā: qua xp̄s deus ⁊ hō tam mirabiliter nobiscū esse voluit in tantilla sacramēti specie. Rep̄sentat infinitā dei bonitatē: qua se sic in refectionē aīe dare voluit nobis indignis cibū vite. Representat ineffabilē eius sapiam: vt eo ordine nos repararet quo cecideramus a statu innocētie. vn̄ Inno. Panē angelorū māducauit hō: quaten⁹ vn̄ mors oriebat inde vita resurgeret. Dictū est quippe de illo. Quacūq; die comederis: morte morieris. Dicit autē de isto. Si q̄s māducauerit ex hoc pane: viuet in eternū. vn̄ s̄m Inno. magis redundat in gl̄iam dei accessus: q̄ꝫ abstinentia ab eodē. Un̄ patet ꝙ q̄ digne accedit: nō tm̄ ex amore cōcupiscentie: sed magis ex amore amicitie accedit. Ad illa q̄ arguūt ꝓ parte opposita: si intelligūtur de acceptationibus digne/sunt ꝓ scd̓a ꝓpositione: si aūt loquūtur generaliter; dicendū ꝙ autoritas inducta intelligatur cete-

ris paribus/cessante impedimēto ⁊ de consilio: non de necessitate p̄cepti. ¶ Ad illa de cōmodis ⁊ vtilitatibus que sequūtur accessum: d̓r ꝙ etsi cōmēdabile est ꝙ hmōi cōmoda ⁊ fruct⁹ acquirant accedēti: ⁊ alius non: tn̄ est in p̄cepto: ⁊ ideo sine pctō possunt omitti. Non enim tenemur oia impendere deo nobis ⁊ p̄ximo que possumus: sed illa dūtaxat ad que p̄cepta nos obligant. Parabola etiā de talento loquitur de his qui in officiū acceperunt bona dn̄i vt ea dispēsarēt. Si quis ex officio celebrare tenetur: ⁊ nō celebrat: incurrit sugillationē serui nequā. ¶ Ad autoritatē Be. d̓r: ꝙ merito mouere debet exhortando sacerdotes ad frequēter celebrandū: qd̓ qui nō faciūt p̄uant ⁊c. nō aliquid auferendo: sed nō impendēdo qd̓ impendere possent. Et hoc extra casum necessitatis/aut p̄cepti non inducit peccatū: licet exhibitio magnum habeat meritū. ¶ U Sed circa hoc querit/vtrum sacerdos possit a celebratione hui⁹ mysterij perpetuo cessare ex reuerentia sine mortali pctō. Ad hoc videt dicere Alex. parte. iiij. q. li. mēbro. ij. ꝙ sic. Unde ait. Estimo tn̄ si quis sacerdos nō habēs curam animarū: nec officium: nec beneficiū ꝑpter qd̓ haberet necesse celebrare: ⁊ ob reuerentiā sacramēti et timorē sue indignitatis/cessaret semper: nisi iniūgeretur sibi cōtrariū a superiore: ꝙ non peccaret mortaliter. Et satis ꝯcordat sctūs Bonauen. in iiij. dist. xij. q. iiij. dicens: ꝙ sacerdos si nō viuit de altari: sed in sua libertate manet: nō tenetur magis q̄ꝫ alius hō: nisi de bono ⁊ equo. Et notentur singule clausule quas ponit Alexan. ¶ Beatus vo Thomas illud dictū reputat irrationabile. vnde ait parte. iij. q. lxxxij. ar. x. ⁊ in. iiij. dist. xiij. q. ij. ar. j. Unusquisq; tenetur vti gratia sibi data cum fuerit opportunū. s̄m illud. ij. Cor. vj. Hortamur ne in vacuū gratiam dei recipiatis. Opportunitas autē offerendi non solum attenditur ad fideles christi: quibus oportet sacramenta ministrare: sed p̄ncipaliter per cōparationē ad deum: cui in cōsecratione huius sacramēti sacrificium offertur. Unde sacerdoti etiam si nō habet curam animarū: nō licet oīno a celebratione cessare. Facit ad idem illud Grego. Dum crescūt dona: etiam ratiōes crescunt donorū. ⁊. j. Pet. iiij. Unusquisq; sicut accepit gratiam: in alterutrum illam administrantes. Reus ergo erit negligētie: si cui data est potestas nobilissima: illa non vtatur ad honorem dei/⁊ salutem suam ⁊ aliorū viuorū ⁊ mortuorū. Sed saltē videtur ꝙ celebrare teneatur in precipuis festis: ⁊ maxime in illis diebus: quibus fideles cōmunicare cōsueuerunt. Grauī⁹ autem peccāt qui nō ex reuerentia sacramēti: sed sua lascivia/aut secularium negociorū cura/omittūt: quibus dici potest illud ij. Mach. iiij. ꝙ iam nō circa altaris officiū dediti erant: sed cōtempto templo: ⁊ sacrificijs neglectis/festinarūt participes fieri palestre: ⁊ patrios honores nihil habentes/grecas glorias optimas arbitrabantur. ¶ Et licet opinio beati Thome videatur probabilis: ratio tamen sua ex verbis apostoli sumpta/non videt sufficere: Tum quia apl̄s in verbis suis nō videtur imponere p̄ceptum. Dicit em̄. Fratres hortamur. Exhortatio autem non insinuat p̄ceptum. Tum quia sic ꝓbaretur ꝙ teneretur quilibet sacerdos quotidie cessante legitimo impedimento celebrare: vt nullo die gratiam dei in vacuū proferretur accepisse. ¶ X De cōmunione laicorū: imo generaliter fidelium rationis vsum habentiū dicitur s̄m Alexan. ꝙ nō tenentur nisi ex mandato ecclesie semel in anno. s̄m c. omnis. de pe. ⁊ re. Et in articulo mortis. de quo Inno. Necessario quippe sumendus est agnus: vt a vastatore protegamur: nec exire possumus de egypto: nisi celebrādo phase paschalem agnum edamus. Uerba vo christi/ Joh. vj.
que in preceptum sonare videntur. Nisi manducaueritis ⁊c. intelliguntur de manducatione spirituali: vt. s. dictum est. Unde nō habent efficaciam precepti quoad sacramentalem sumptionem: sicut habent illa. Nisi quis Joh. iij.
renatus fuerit ex aqua et spiritu: non poterit introire in

regnum dei. Nam christus priora sua verba declarando
Joh. vi. dicit: Caro nō prodest quicq̄: scz sine spiritu. Verba que ego locutus sum vobis: spiritus et vita sunt. Et tantum de illo dubio:

¶ Lectio. lxxxviij. A

Nunc de sexto dubio/ scz de negligentijs circa cōsecrationē ⁊ misse officiū cōtingētibus: que qm̄ innumere sunt. Errare em̄ ⁊ deuiare infinit' modis ɔtingit fm illud Diony. de diuinis nominib⁹. c. iiij. Bonū est ex causa integra: malū autē omnifariā. Et. ij. Ethi. c. vij. Dirigere contingit vno modo: deuiare infinitis: ideo de oībus defectib⁹ regula dari nō pōt. Possunt tn̄ directiōes circa aliquos cōtingētes defect⁹ dari: ex quib⁹ in alijs a simili directoriū pōt sumi. Ubi aūt nec ille sufficiūt: recurrēdū est ad superiorū cōsultationes. Et qm̄ in diuersis supiorib⁹ lectionib⁹/ de varijs particularib⁹ defectib⁹ tractatū est: idcirco ad illa remittā: ne idē sepius scriptū fastidio sit lectori. ¶ Possunt aūt defect⁹ cōtingere circa substātialia sacramenti: puta circa materiā: aut formā: circa ministrū: aut ei⁹ intētionē. Possunt etiā scdo cōtingere circa cerimonialia: q̄ nō sunt de necessitate sacramēti: vt sunt locus/ tēpus/ vestes/ vasa/ luminaria/ oratiōes tā ante missam/ q̄ in missa. Tertio circa sacramēti reuerētiā: vt si fundatur calix: vel gutta sanguinis dn̄i stillauerit ⁊c. Quarto circa ministrū celebrātē/ aut sumentē: vt si memorat se nō ieiunuz: excōicatū: nō rite ordinatū: nō baptizatū: aut si ante finē misse deficiat ⁊c. Singula breuiter perstringā fm doctorū sententias. ¶ B Quoad primū: si fuerit defect⁹ in materia necessario requisita: que est panis ⁊ vinū aqua mixtū. De pane nō de facili deprehēdi pōt an sit triticeus: an de spelta vel alio grano: nec ibi necesse est nō pcedere: maxime q: nō est certū de pane triticeo/ an sit necessarius cōsecrationi: ita q̄ in solo triticeo fiat cōsecratio: de quo. s̄. lec. xxxv. lati⁹ disputatū est. ¶ De vino vo cōtingere pōt: q̄ ex ministri negligentia loco vini ali⁹ liquor: vt aqua pura: aut oleū calici infusum sit: quod ne fiat sacerdos primo ministrū gustare faciat dū calicez pparat: qui vasa vinaria ⁊ aquaria offert. Ipse quoq3 odorando experiatur vini odorem in calice/ si sanum habet olfactū quod maxime faciēdum consulo/ dū calix preparatus ⁊ infusus offertur per diaconū. Prospiciat etiam in calicē dum primo positurus est eum in medio altaris: an sit infusus an vacuus: ne procedat calice vacuo: ⁊ dum cōsecrare voluerit: aut sumere vacuū inueniat calicem. Si tamen per quācunq3 negligentiā vel ministri vel sacerdotis vinū in calice nō fuerit: sed alius liquor. Si id deprehenderit ante consecrationē calicis: effuso tali liquore: de nouo imponat vinum et aquā: ⁊ procedat ad calicis consecrationē/ nihil repetens de prius lectis. Si vo post sumptionē seu in sumendo perceperit vinū non fuisse: faciat vt. s̄. dictum est lectione. x. Idem si calicem vacuum inuenerit. Primū est de mente sancti Thome parte. iij. q. lxxxiij. ¶ Circa secūdum: scz dum post sumptionē corporis christi sub speciebus panis aut vini perceperit: alium tradit moduz: sed qui supradictus est sufficiat. Si vo deprehēderit aquam nō fuisse admixtā ante cōsecrationem calicis: statim dum apprehēderit/ apponat ⁊ pcedat. Si vo post cōsecrationē sanguinis deprehēderit: nullo modo debet aquā vino iam cōsecrato miscere: q: sequeretur corruptio sacramēti in aliqua parte: vt. s̄. habitū est lec. xxxv. sed pcedat sine admixtione aque. Nō em̄ admixtio aque est de necessitate ɔsecrationis: sed cōsecrātis: vt ibi patet. Cōcordat Tho. vbi. s̄. in sol. quarte rōnis. Videantur plura de qualitate vini cōsecrādi lec. xxxv. Laudabilis deniq3 est cōsuetudo quarundā ecclesiarū: q̄ ad misse officiū ordināt vinū rubeū: vt sic de vini veritate/ et gustus certificetur ⁊ visus. ¶ C Si defectus cōtingeret circa ministrū scz sacerdotē qui necessarius est ɔsecrationi: aut quia nō est sacerdos: puta quia vel nō baptizatus aut nō rite ordinatus: vel quia deficit ante officij pfectionē. Si primū: hoc quidē difficile cōstare poterit: nisi p reuelationē aut certam relationē. Si tn̄ sibi cōstiterit legitime/ dū in officio misse fuerit: cum totū officiū irritū sit ⁊ inane: nullūq3 ibi cōficiatur sacramētū: cessare debet in quacūq3 parte fuerit. Neq3 si ante sumptionē cōstiterit: sumere debet vt sacramētū: alioqn idolatriā cōmitteret. A qua prius q̄ cōstiterit: ⁊ ipm ⁊ populū ab idolatria inuincibilis ignorātia excusat: vt habet de presby. nō bap. apficam. Et cōditio habitualis q̄ inesse debet: de quo. s̄. lec. l. ¶ Si autē sacerdos morte vel graui infirmitate defecerit ante cōsecrationē panis: nō oportet vt per alium suppleat: nisi in ecclesijs cōuentualib⁹: vel quādo sufficiūt facultates ecclesie ad plures sacerdotes nutriēdos: vt in. c. illud diuini. vij. q. j. Si vo deficeret incepta consecratione: puta cōsecrato corpore ante cōsecrationem sanguinis: vel etiā cōsecrato vtroq3: debet misse celebritas per aliū expleri. hec Tho. Et h̄ verū si haberi pōt sacerdos ieiunus. Nam pransus explere non pōt: vt dicit glo. vij. q. j. nihil. vbi casus ille ponitur in textu. Sed vbi incipiet supplens: dicitur in sum. cōfes. q̄ ibi sequēs incipiat vbi prior dimisit: q̄ si nescitur: debet a capite incipere. Et sic etiā patet q̄ licet nō sit necessariū deficiēte sacerdote ante cōsecrationē/ missam suppleri: potest tn̄ suppleri. ⁊ ad hoc est. c. allega. vij. q. j. illud diuini. Scdm Alber. vo lib. ij. de missa prope fine: Si sacerdos ante canonem in missa deficiat: tunc pro certo alius sacerdos debet reincipere: ⁊ totū rite peragere: quia ea que ante canonem in missa fiūt: nō sunt de sacramēti cōfectione: sed potius de populi instructione. ¶ Si autē in canone deficiat factis aliquib⁹ signis sup hostias oblatas/ ante tn̄ trāssubstantiationē: videt mihi ait Alb. q̄ alius sacerdos nō ab initio debeat missam incipere: sed potius vbi ille dimisit: debet qd̄ omissum est: supplere. Et hoc ppter duas causas. Prima ex parte sacramēti: quia q̄uis ex illis signis substantia panis ⁊ vini nō trāssubstantient: tn̄ ipsa materia ex verbis ⁊ signis recipit sanctitatē: ex qua efficit magis idonea q̄ in corpus christi trāssubstātient. Et hoc nō est repetendū super illam hostiā: ne iniuria fiat virtuti verborū: que tanq̄ nihil haberētur: quādo iterū verba eadē super eandē hostiā iterarētur: tanq̄ priora verba a priore sacerdote dicta/ nullā virtutē habuissent. Scda causa est ex parte populi: q: ppls ex hoc minus vba ⁊ signa canonis appreciaretur: si videret ea tam facile repeti: quasi prius dicta viderētur annullata. Licz etiam signa illa nō transsubstātiarent: tn̄ passio christi nunq̄ irrita debet reputari. ¶ Si autem sacerdos in ipsa prolatione verborū que sunt forma sacramēti: deficiat/ verbis iam in parte pnunciatis: saluo inquit iudicio sententie maiorū: q̄ illa hostia pro reliquijs in altari cōseruaretur: ⁊ missa alia celebraretur. Sed hic Inno. in. c. p̄sbyter. de sacra. non ite. dicit: q̄ i hoc casu alius sacerdos debet incipere ibi: Qui pridie. Dicit em̄: q̄ si qs inter ɔficiēdū eucharistie sacrm dū est in vbis illis: h̄ est corp⁹ meū/ deficiat: ali⁹ incipiat a capite. s. ibi/ Qui pdie. Et idē dicim⁹ si dubitaret/ vtrū prim⁹ sacerdos cōpleuerit vba ɔsecratiōis: vt etiā tūc incipiat ibi/ Qui pridie: q: non intelligit iteratū: qd̄ ambigitur esse factū: vt d̄r de presby. nō bap. veniēs. ¶ Sequitur in Alberto. Si autē deficit qn̄ iam corpus cōsecratuz est: ⁊ nō calix: vel etiā si vsq3 in finem misse de preparando calicem cū vino oblitus fuerit: vel aliqua de causa neglexit. Jam ab antiquo consiliū est doctorū: q̄ hostia corporis/ si sumpta nō est: in corporali mūdo reponat: ⁊ calix rite preparet: ⁊ ab illo loco/ Simili modo postq̄ ⁊c. canon super calicē peragatur: quia tūc nō iteratur: eo q̄ nihil anteriorū dictū est super calicez: ⁊ tunc in fine misse corpus et sanguis accipiantur. ¶ Si autē sacerdos pronunciando verba forme calicis/ deficiat ante pfectionē: tunc dicendū videtur sicut de hostia/ q̄ in vase mūdo cū

reliquijs seruetur: ⁊ cum alio vino calix vite preparetur.
Et ab illo loco: Simili modo postq̄. ab alio sacerdote sa
cramentū sanguinis cū missa perficiatur. hec Albertus.
¶ Uidetur tamen saluo meliori iudicio/ q̄ cautius ageretur/ in casu quo panis ⁊ vinū cū reliquijs ponendum
esset: s̄m dicta dn̄i Alberti. si tunc a sacerdote supplente/
post sumptionē corporis et sanguinis quos ipse cōsecra
uit: ante ablutionē sumeretur: sic non cum reliquijs putrescerent. ¶ D Circa intentionē necessario requisitā
possunt similiter defectus aliqui cōtingere. Nam qualē
sacerdos habere debet intentionē: dictum est. s̄. lec. vj.
¶ Queritur ergo quid si particula aliqua inuenta fuerit in altari: quā sacerdos tēpore cōsecrationis nō aduer
tit: similiter de guttulis foris/ calicis pedi vel lateribus
adherētibus. ¶ Respōdetur s̄m Albertū/ q̄ ea que in
altari remanserāt: aut foris calici adherēt: que sacerdos
nō intendit cōsecrare: cōsecrata nō sunt. quia intentio sa
cerdotis lata supra materiā cōsecrandam/ necessaria est:
vt patuit lec. vj. Unde debet sacerdos intentionē suam
dirigere ad hostias: que sunt in prospectu super pallam
corporalis: ⁊ ad vinum quod est in calice: ⁊ nō extra: nec
ad alia. Et sic certus erit q̄ si casus premissus occurrit q̄
reliqua cōsecrata nō sunt. Unde nonunq̄ hostie in pixide/ ⁊ vinū in vasculis manent in altari per totam missā:
nō tamen per hoc cōsecrantur: licz cautius sit ea ab alta
ris mensa remouere. ¶ E Sed quid si quis appone
ret plures particulas pro populo cōicando cōsecrādas.
Et in ipsa cōsecratione ꝓlatis verbis formalib⁹/ tūc nō
recordet̄ particularū appositarū: ⁊ intentionem dirigit
actualiter tm̄ ad eā particulā/ quā manu tenet. nunquid
reliqne sunt cōsecrate. Respōdeo salua saniore sententia/
sub distinctione: q: aut habet intentionē virtualē ad cōse
crandū oēs: hoc est: aut duz posuit particulas intēdebat
actualiter eas cōsecrare: ⁊ ex illa intētione ꝓcessit in offi
cio: ⁊ in cōsecrādo particulā quam manu tenebat: nō ha
buit intentionē actualem illā solam: quā manu tenebat:
cū exclusione omniū aliarū cōsecrandi. Dico q̄ oēs sunt
cōsecrate: sufficit em̄ virtualis intentio/ dū nō interuene
rit cōtraria actualis. Sicut em̄ volēs cōsecrare vnā solā
particulā: ⁊ in v̓bis cōsecrationis distrahitur vt tūc non
actualiter intēdat: nihilominus ꝓpter virtualē intentio
nē vere cōsecrat. Si aūt in cōsecratione vnius particule/
oēs alias actualiter per intētionē excluderet/ intendens
illā solā cōsecrare: haud dubiū qn alie nō sunt cōsecrate.
¶ F Sed diceres: quid si certū numerū cōsecrare intendit: puta decē: ⁊ facta consecratione inuenit vndecim
particulas: que harū nō est cōsecrata. Pōt dici: licz in nu
mero errauerit/ putās decē que sunt vndecim: nō tamen
errat in intētione que est ad cōsecrādū oēs illas numera
tas/ siue in loco cōsecrādarum particularū positas: ideo
oēs cēseo cōsecratas. Nullus em̄ ita intēdit cōsecrare nu
meratas/ q̄ si plures essent vel pauciores vellet eas nō
cōsecrare. Qd̄ si aliq̄s expsse ⁊ distincte intēderet precise
decē cōsecrare cū exclusione pauciorū vel pluriū: puto q̄
tunc nullā cōsecraret. Ratio: q: ad cōsecrādū requiritur
intētio sup̄ determinatā materiā: quā distincte cognoscit
⁊ pōt discernere ab alijs: sed cū sint ibi vndecim particu
le simul posite: nec decē discernit ab vndecim: sed habet
cōfusam intentionē decē cōsecrādi ex illis vndecim: ⁊ nō
discernit quas decē: nō habet intētionē sufficientē ad con
secrandū requisitā. Sicut si ꝑpositis mille particulis/ ex
illis intēderet cōsecrare decē tm̄ confuse: nec discerneret
quas decē: nullā cōsecraret. ¶ Idcirco cōsiderētur due
cautele. Prima si plures particule sunt cōsecrāde/ pona
tur maior particula cū minorib⁹: vt dum cōsecrare volue
rit simul offerātur oculis hec ⁊ ille. sic nō obliuiscet̄ minorū. qd̄ etiā ꝓpter signa cōuenit ita fieri: vt sic oēs simul
signent̄. Scd̄a cautela: q̄ presbyter intentionē suā nunq̄
dirigat ad numerū determinatū/ particularū intēdendo
tot vel tot cōsecrare: sed ad multitudinē particularū positarum cuiuslibet sint numeri: ⁊ forte bonū esset nume
rum ignorare: ⁊ sic liberabitur celebrans a dubijs ⁊ scru
pulis. ¶ G Nunc de defectibus cōtingentibus circa
cerimonialia: hoc est circa exteriora ab ecclesia ordinata
loca/ tēpora/ vestes/ vasa/ oratiōes/ gest⁹/ ministros ⁊c.
que nō sunt de necessitate cōsecrationis: quia eis nō seruatis nihilominus vere consecrat sacerdos: si habuerit
materiā debitam/ ⁊ intentionē conficiendi: licz grauiter
peccet pretermittēs aliquod horū: ⁊ quādoq̄ incidat excōicationē: quādoq̄ irregularitatē ꝓpter cōstitutionem
ecclesie: de quib⁹ ordinate supra dictū est lec. vij. ⁊ sequētibus: ideo superfluū foret hic repetere. Tn̄ in oibus talib⁹/ si aliquid neglectū fuerit: ꝓcedendū est: q: p̄ hmōi
negligentiā sacrificij perfectio nō impedit̄: penitentiā tn̄
agere debet ex cuius negligētia defectus noscitur contigisse. Nō tn̄ omnis omissio dūmodo temeraria nō fuerit:
⁊ sine cōtemptu inducit culpā: Sicut etiā si ante fractionē sacramēti aut in fractione: sacramētū aut pars ei⁹ dila
beret̄ in calicē ꝓpter frigus manuū sacerdotis/ vel aliā
causam: quo minus postea posset seruare ritum ecclesie:
nō est ꝓpter hoc necessariū aliquid iterare. Hec em̄ respi
ciūt corpus christi mysticū: ideo in sacrificio veri corpis
christi nihil variat. ¶ H Consequēter de negligentijs
redundantib⁹ ad irreuerentiā sacramēti: vt si aranea vel
musca ceciderit in calicē: aut venenū deprehēdat̄ immissum: aut si sanguis effusus fuerit in terrā: vel sup̄ altare
in toto vel in parte: aut hostia in terrā ceciderit: aut eam
perdiderit: aut mus comederit: aut in reseruatorio quo
custoditur ꝓpter infirmos cōputruit. ¶ De primo dicit
sanct⁹ Tho. vbi. s̄. in solutione tertij argumēti. Si musca
vel aranea in calicē ante cōsecrationē ceciderit: aut etiā
venenū deprehēsum fuerit īmissum/ debet effundi: ⁊ abluto calice denuo aliud vinū poni cōsecrādū. Si v̓o aliquod horū post cōsecrationē acciderit: debet animal caute capi: ⁊ diligēter lauari ⁊ cōburi: ⁊ ablutio cū cinerib⁹
in sacrariū mitti. Qd̄ si venenū ibi deprehēderit immissū/
nullo modo debet sumere: nec alij dare: ne calix vite ver
tatur in mortē: sed debet diligenter in aliquo vasculo ad
hoc apto cū reliquijs ꝯseruari. Et ne sacramētū maneat
imperfectū: debet aliud vinū apponere ī calicē: ⁊ denuo
resumere a cōsecratione sanguinis ⁊ sacrificiū perficere.
hec Tho. Nihil em̄ abominabile sumi debet occasiōe hu
ius sacri: vt notat glo. Ber. in. c. si p̄ negligentiā. de cōse.
dis. ij. ¶ I Si v̓o sanguis fusus fuerit: aut de calice stil
lauerit: sic disposuit decretū Pij pape ī cano. statim alle
gato vbi dr̄: Si p̄ negligētiā aliquid de sanguine stillauerit in tabula q̄ terre adheret. Glo. de sanguine. i. de sacra
mēto. Sanguis em̄ est in corpe christi/ ⁊ in venis eius: a
quo separari nō pōt: nec fluēdo stillare: vt. s̄. dictum est
lec. liij. Sed si stille sacramēti fluxerit: in q̄libet stilla seu
gutta est totus christ⁹: ⁊ totus sanguis in corpore cū ani
ma vnita deitati. Sequit̄. Lingua lambet̄: ⁊ radet̄ tabu
la. Si v̓o nō fuerit tabula vt nō cōculcet̄: locus tn̄ radat̄
⁊ igne cōsumat̄: ⁊ cinis intra altare cōdatur: ⁊ sacerdos
quadraginta diebus peniteat. Glo. Hec penitētia erit vt
tot diebus ieiunet ⁊ tot dieb⁹ abstineat/ a sacrorū cōione.
Sequitur: Si super altare stillauerit calix: sorbeat minister stillam: et tribus diebus peniteat. Si super linteum
altaris: ⁊ ad aliud linteum peruenerit: quattuor diebus
peniteat. Si vsq̄ ad tertiū: nouē dieb⁹ peniteat: si vsq̄ ad
quartū: viginti diebus peniteat. Et linteamina que tetigit stilla: tribus vicibus minister abluat calice supposito/ ⁊ aqua ablutionis sumatur: ⁊ iuxta altare recōdatur
Hec pius papa. ¶ Addit Thomas: Quidā autē vlteri⁹
partem illam linteaminū incidunt: et cōburunt: ⁊ cineres in altari vel in sacrario reponūt. Si aūt hostia in ter
ram ceciderit: puto ⁊ terrā radendam fore: ⁊ vt. s̄. rasura
incineret̄ ⁊ in sacrario ponat̄. Secus si sup̄ pallā altaris
aut pannū mūdū ceciderit: si tn̄ inuēta fuerit. Si v̓o inuē
ta nō fuerit: aut mus comederit dicit ca. Qui non bene

de cōsecra. dist. ij. Qui nō bene custodierit sacrificium: et mus vel aliud aliqđ animal comederit: quadraginta diebus peniteat. Qui autē pdiderit illud in eccl'ia: aut pars eius ceciderit ⁊ nō inuēta fuerit: triginta dies peniteat. Addit Tho. Eadē penitētia videt̄ dignus sacerdos p cuius negligentiā hostie cōsecrate putrescūt. ¶ E: De vomitu vo eucharistie habetur eadē dist. Si qs. ij. ex penitētiali bede. Si qs per ebrietatē vel voracitatē eucharistiā euomuerit. xl. diebus peniteat si laicus est. Clerici vo vel monachi/presbyteri vel diaconi. lxx. diebus peniteant. epi. xc. Si vo causa infirmitatis euomuerint: septē diebus peniteant. Et debet vomitus cremari: ⁊ cineres iuxta altare recondi: vt. s. dicit Pisanus in sum. Verū de his penitētijs dicit sanct⁹ Tho. pēsatis tñ cōditionib⁹ negocij ⁊ persone/potest minui: vel addi ad penitentiā predictam. Sed dū infirmitas est in causa dicit glo. in. c. Si quis. alleg. q̄ hoc ad cautelam positū est: vel q: non debuit sumere cū esset infirmus: ⁊ ita fuit in culpa: vel quia nō debuit statim sumere cibū vulgarē: als infirmitas excusat. Et addit beatus Tho. Hoc tñ obseruandum est q̄ vbicūq; spēs integre inueniunt̄: sunt reuerēter obseruāde/vel etiā sumēde: q: manētib⁹ speciēb⁹/manet ibi corpus christi: vt. s. lec. lxxxiiij. ¶ L Demū si negligētia acciderit ex parte ministri: de his partim. s. dictū est: vt in his q̄ sunt de necessitate sacramēti: vel respiciūt reuerentiā sacramēti. Quib⁹ duo casus addēdi sunt. Vnus si sacerdos celebrās recordat̄ se aliqđ comedisse ⁊ nō esse ieiunū: aut excōicatū: vel irregularē: aut mortale cōmisisse: qđ nondū cōfessus est. Dicit beat⁹ Tho. si hec post cōsecrationē recordat̄: debet pcedere ac perficere sacrificiū ⁊ sumere sacramētū. Debet tñ penitere cū pposito cōfitēdi ⁊ satisfaciēdi: ⁊ sic nō indigne: sꝫ fructuose sumit sacramētū. Eadē ratio est si meminerit se excōicationi cuiuscūq; subiacere. Debet em̄ assumere propositū humiliter absolutionē petēdi: ⁊ sic p inuisibilē pōtificē christuꝫ absolutionē cōsequit̄. Si vo ante cōsecrationē alicuius predictoꝝ sit memor: tuti⁹ reputaret̄ maxime in casu māducationis ⁊ excōicationis/q̄ missam inceptā desereret: nisi graue scandalum timeretur. Hec Tho. ¶ Alter casus: Quid si sacerdos non recolit se oīa dixisse q̄ in missa: vel ex ordine institutiōis christi: vel eccl'ie dicenda sunt. Rñdet sanct⁹ Tho. vbi. s. q̄ nō debet ex hoc sacerdos mēte perturbari. Nō em̄ qui multa dicit: recolit oīm que dixerat: nisi forte in dicēdo apprehenderit sub rōne iam dicti idest apprehēderit se dicere: sic em̄ aliqđ efficit̄ memorabile. Vn̄ si quis attente cogitat illud qđ dicit: nō tñ cogitat se dicere illud: non multū recolit postea se dixisse. Si tñ sacerdoti pbabiliter cōstat se aliqua omisisse: si quidē nō sunt de necessitate sacramēti: nō estimo inq̄t/q̄ ppter hoc debeat resumere imutādo ordinē sacrificij: sed vlterius pcedere. Si vo certificetur se omisisse aliquid eoꝝ que sunt de necessitate sacramēti: scꝫ formas cōsecrationis: idem faciendū est: qđ dictum est de defectu materie: vt scꝫ resumatur a forma cōsecrationis: ⁊ cetera p ordinē reiterent̄: ne mutet̄ ordo sacrificij. hec Tho. Vel pōt seruari ordo qui. s. lec. x. tactus est sm opinionē Scoti. Hoc autē fieri potest cū minori scandalo. Et tantū de illis defectib⁹ ⁊ negligētijs: ex quib⁹ prudens lector informari potest quid agendum in alijs hic nō positis/nō penitus dissimilibus. Et hec de dubijs textualibus supra motis.

¶ Lectio. lxxxix. A

Post sacramēti sum-

ptionē ⁊ ablutionē predictas/sequit̄ cantica: qui cū quodā iubilo/⁊ leticia canitur: qui cōmunio dr̄: Olim (vt dñs Alb. dicit) antiphona dicebat̄. i. circularis sonus: q: sicut introitus: ita ⁊ cōmunio supra ps̄. iterabat̄ in signū leticie ⁊ gaudij spūalis suscepti dei intra viscera: ⁊ ideo cū leticia cantabant illum cantū vnus ad aliū/quasi nūcians q̄liter de⁹ susceptus sit ab eo. iuxta illud pphēticū: In voce exulta- ps̄. xli.
tionis ⁊ cōfessionis/sonus epulātis. qđ etiā signatuꝫ est Luce. xv. vbi cū pater occideret vituluꝫ saginatum: fecit choꝝ ⁊ symphoniā/in signū leticie: q: dulcedine diuine pinguedinis infusa sunt cōicantiū intima. Hinc iteruꝫ in ps̄. dr̄: Sicut adipe ⁊ pinguedine repleat̄ aīa mea. in re- ps̄. lxij.
fectione scꝫ sacramētali: ⁊ labijs exultatiōis laudabit os meū: in cantu scꝫ leticie post cōmunionē. Cui cōsonat et illud: In omni ore quasi mel indulcabit̄ memoria eius: Eccli.
⁊ vt musica in cōuiuio vini. Ipse direct⁹ est diuinit⁹ in pe- xlix.
nitētia gētis: ⁊ tulit abominationes impietatis. Qđ etsi ad litterā dictū est de iosia rege iuda: verius tñ est de iesu christo rege regū: qui p nobis agere penitētiā missus est a summo patre: qui ⁊ tulit abominatiōes ipietatis totius humani generis: cui⁹ memoria i hoc sacrificio digne sumētib⁹ melle dulcior est atq; fauo. Modo aūt cantus iste non iterat̄: excepto officio p defunctis: in q̄ mos ille adhuc obseruat̄: ne ex plixitate populo tediū generetur Et ideo nūc cōmunio: ⁊ nō antiphona noiat̄. Dicit̄ enim antiphona/q̄si cōtra psalmū sonans: vel q: pars vna ab vno choro: pars altera ab alio choro canit̄. Ab anti qđ est cōtra/⁊ phonos sonus: q̄si vox reciproca p choros alternatim sonās: sm papiā. Significat etiā cātus iste sm Inno. ⁊ Alex. gaudiū aploꝝ: qđ habuerunt de christi resurrectiōe: iuxta illud Ioh. xx. Gauisi sunt discipuli viso dño. Qđ aūt reciprocatio cātabat̄/insinuat q̄ resurrectionis gaudiū discipuli sibi mutuo nūciabāt. Vn̄ duo discipuli veniētes de emaus/cū inuenissent vndecim cōgregatos/⁊ eos q̄ cū ipsis erāt dicētes: Surrexit dñs vere: Lu. vlti.
⁊ apparuit simoni petro: ⁊ ipsi narrauerūt q̄ gesta erāt in via: ⁊ quō cognouerūt eū in fractione panis. ¶ Sed Albert⁹ hāc rationē mysticā reprobat dicēs: Hoc ego nō puto esse verū: q: nec nomē h̄ ostēdit quo cātus ille cōio vocat̄: q: in gaudio ⁊ sensu infuse dulcedinis in cōicādo cantat̄. Et q: nulla in plerisq; missis in cātu isto de resurrectione mentio habet̄. Verū tñ q̄ antiqui quidā monachi hoc tradiderūt. Huius aliā nō puto esse causam: nisi q: meli⁹ aliqđ tradere nescierūt. Hec Alb. ¶ B Sed admirari vix sufficio/cur tantarū vir litterarū hmōi mysticationes p totā canonis expositionē velut spernendo derideat: cū tñ a viris peritissimis ⁊ oīm sciarum genere doctissimis (Innocētiū loquor prius lotharium: ⁊ Alexā. de ales) expositiōes hmōi fideliter tractentur: ex quoꝝ fontib⁹/⁊ ipse Alber. ⁊ posteri pene quicqđ scripserūt hauserāt. Qđ si illi a monachis antiqs receperūt: tanto magis amplectēdū puto. Hi em̄ antiq monachi anachorite ⁊ cenobite egyptij: etsi vita vt colūbe simplices fuerūt: tñ spūssancti illuminatiōe prudētissimi extiterūt: contra q̄s nec vniuerse antiqui serpētis doli ⁊ vsutie cōualescere potuerūt. Quoꝝ vitā ⁊ doctrinā mirat̄ magnus ille Hiero. mirat̄ atq; Cassianus scholasticus: q̄ ipsoꝝ dogmata ⁊ collationes stilo egregio/⁊ sensu pfundissimo descripsit: ad quoꝝ capiēdū intelligētiā vix humanū sufficit ingeniū. ¶ Nec arguit q̄ in ipso cōionis cantu/non semp sit mētio de resurrectione dnica: q: sicut christ⁹ dñs vbis docuit ⁊ factis: ⁊ nōnunq̄ aliud vbis: aliud factis: ita in misse officio aliud vbis/⁊ aliud gestib⁹ corpis ⁊ factis designat̄. Vn̄ vt visum est: q: officiū misse in memoriā christi celebrat̄: presertim passionis/resurrectionis et ascēsionis. Nā ⁊ in canone orat sacerdos: Hāc igit̄ oblationē/quā tibi offerim⁹ in memoriā passiōis/resurrectionis ⁊ ascēsionis dñi nostri iesu christi ⁊c. Ipsa dñi passio resurrectio/ascēsio ⁊ cetera ad humani generis salutem acta: nō modo vbis: sed gestu ⁊ signis representant̄. Qđ irridere/est catholicā simplicitatē: immo pfundissimam mysterioꝝ abditā intelligentiā despicere. Variatur autē hic cōmunionis cantus sm diuersitatē temporꝝ ⁊ festoꝝ/correspōdenter ad totius misse officiū ordinarium.

Dominus vobiscū. Et cū

spiritu tuo. Oremus. ¶ E Post hāc sequitur secūda pars huius tertie ⁊ vltime partis misse: In qua fit humilis supplicatio in ꝓlatione orationū siue collectarū: que postcōiones dicunt: ⁊ patet ratio nominis vel cōplende eo ꝙ per eas cōpletur ⁊ finit misse officiū. Cantata nāq; cōione, ex qua sacerdos spūale gaudiū populi spūaliter secū sacrosanctā eucharistiā cōicantis cōcipit: ipse letus ⁊ hilaris ad populū se cōuertit: ipsum salutās ⁊ dicens: Dñs vobiscū. ⁊ supplēdū est: fm Alber. ⁊ maneat in eternū visceribus scz vestris infusus: sicut dr Joh. xvij. Tu in me pater: ⁊ ego in eis: vt sint in vnum cōsummati. Sic et christus fidelibus spiritūsanctū a patre dādū ꝓmisit in eter-
Jo. xiiij. nū: vn̄ ait: Et aliū paracletū dabit vobis: vt maneat vobiscū in eternū. Et respōdet populus: vel vicē populi tenēs: Et cū spiritu tuo. optans vt ⁊ in spiritu sacerdotis maneat christus: quē pro oībus accepit: sciens ꝙ parū valet sacramētū corporaliter accipere: nisi remaneat in penetralibus cordis ⁊ intima spūs deuotiōe. Spūalis em̄ cibus in spiritu: ⁊ nō in corpore est cōseruādus. Spūs nāq; est deus: ⁊ eos qui adorāt eum: in spiritu ⁊ veritate oportet adorare. Joh. iiij. ¶ Deinde sacerdos redit ad dextrum cornu altaris: ⁊ eleuatis manibus, ad orationē pplm ꝓuocans: ⁊ dicēs: Oremus: vltimā misse orationē exequitur multiplicās eā fm numerū collectarū in pncipio misse: ⁊ secretarū ante canonis prefationē premissarū: fm Inno. Fiūt aūt he oratiōes post cōionē in fine misse, ad significandū fm eundē, ꝙ ita nobis necessaria est subsequēs oratio sicut pcedēs: q: sine intermissione orandum est. Oportet semꝑ orare ⁊ nō deficere. Luce. xviij. Petit aūt in his orationibus eleuatis manibus cōionis pfectionē: vt eā ab alto dñs misericorditer largiat. Que duplex est Una grē in via: alia glie in patria. Operat em̄ refectiōis gratiā in via in pñsenti, ad cōsequēdā gloriā in beatitudine celesti: vt sicut nūc sub specie panis ⁊ vini abscondite accipit: ita in patria in beatitudine ⁊ clara diuinitatis vi-
Psal. lxxxiiij. sione perficiat: vt sic verū fiat qđ dicit ps̄. Gratiā ⁊ gloriā dabit dñs. Hoc aūt facile attēdit in oībus postcōionibus: que per totū annū legunt: si diligēter inspiciuntur. Qđ etiā frequēter exprimit in ipsa verboꝝ significatiōe: sicut hic. Perficiāt in nobis dñe tua sacramēta qđ ptinēt vt qđ nūc in spe gerim⁹: rerū vitate capiam⁹. ¶ D Dicturus aūt hanc orationē, redit ad dextrū cornu altaris: ad significādū (fm Inno. ⁊ magistrū in rōnali) ꝙ in fine mūdi christi pdicatio reditura est ad iudeos: q ꝑ dextrū cornu significant. Tūc em̄ iuxta. c. x. Esa. ppheriā ad dñm ꝯuertent: ⁊ reliquie israel salue fiēt: vt allegat apls ad Rom. ix. Finita aūt orōne, redit ad mediū altaris: vt ipsā cōcludat ꝑ illud additū: Per dñm nostrū iesū christū ⁊c. iā frequenter expositū. Quia sicut dextrū altaris representat pplm iudaicū: ⁊ sinistrū pplm gētilē: ita mediū altaris repñsentat christū: ⁊ christi fidē in qua vterq; populus cōnectit ⁊ vnit. ¶ Itē christ⁹ ipse est q vtrūq; populū inducit ⁊ illuminat ad peteñdū: ideo recte in altaris medio oratio ipsa ꝑ christū mediatorē cōcludit ⁊ finitur. Post cuius finē, iterū sacerdos se cōuertit ad populū, ipsum salutādo, dicēs: Dñs vobiscū, fm Alber. optās vt recedētes a tēplo nō recedāt a dño: sed vt satagāt quatenus dñs semꝑ cū eis in oībus agendis maneat: ⁊ nunq̄ ab eis recedat: qđ ⁊ facit si nos cū eo intētis deuotiōe maneamus. Rñdet autē ꝓ populo chorus vel minister: Et cū spū tuo: optās vt ⁊ ipse sacerdos post missam nō car-
Gal. v. nalibus: sed spūalibus operibus intēdat. Et vt dñs q spūalia opera per aplm suū suggerit dicētē: Spiritu ambulate: ⁊ desideria carnis nō ꝑficietis ⁊c. Et sic mutua salutatione cōionē indicātes, missa claudit ⁊ finit. ¶ E Scdm magistrū in rationali, he vltime salutatiōes representāt ꝙ christus post resurrectionē bis discipulos suos legit salutasse, dicens eis: Pax vobis. Un̄ prima salutatio ante postcōionē, significat illā benedictionē: quā christus ascēsurus in celū legit dedisse discipulis suis: nā vt Lucas vltj. cōmemorat: Eduxit eos foras in bethaniā: ⁊ eleuatis manibus, bñdixit eis. Ultima salutatio vitā eternā significat: quā christus ascēdens ingressus est: quia cū ab eis recessit: vt cōsequenter scribit lucas: ferebatur in celum. ¶ Et nota ꝙ septies sacerdos salutat populū: quaten⁹ exclusis septē vitijs capitalibus, suscipiat gratiā septiformē sancti spiritus: ⁊ quinq; vicibus se vertit ad populū. ante primā collectam: ante euangeliū saltē lateraliter: ante offertoriū: ante postcōionem, ⁊ post eandē: qđ fm Alex. representat quinq; apparitiōes: quibus in die resurrectionis se manifestauit mulieribus ⁊ discipulis. primo marie magdalene: scdo ceteris mulieribus, dū de sepulcro redirent in hierusalē: tertio petro: qrto duobus discipulis euntibus in emaus: qnto vndecim discipulis simul ꝯgregat.

Ite missa est. ¶ F Hec est tertia particula partis tertie, tertie partis principalis misse: q est vltima: in qua concluditur missa. Cōcluditur aūt missa tripliciter: qñq; per Ite missa est: qñq; per Bñdicamus dño: qñq; per Requiescant in pace. Primo modo cōcludit in festis ⁊ solēnitatibus: in quibus in matutinis dr: Te deū laudamus. ⁊ in missa Gloria in excelsis. ⁊ cetera leticie cantica. In his cōcluditur per Ite missa est. quasi dicat diacon⁹ ad populū versus: vel sacerdos dū sine diacono celebrat. Ite, hoc est redite ad ppria: q: missa. i. oblata est hostia deo salutaris pro vestra ⁊ totius humani generis salute cōsequēda: Licet autē. s. lec. xv. distincta est quadruplex misse acceptio: tn̄ in ꝓposito due sufficiūt. Una qua missa accipit pro ipsa hostia sacra: de quo venerabilis Hugo lib. ij. de sacramētis parte. viij. c. xiiij. ait: Ipsa hostia sacra missa vocari potest: q: trāsmissa est, primū scz a patre nobis: vt nobiscū esset: postea a nobis patri: vt apud patrē ꝓ nobis intercederet. Primū a patre nobis per incarnationē: postea patri a nobis ꝑ passionē. Modo in sacro per passionis eiusdē cōmemorationē: primū a patre nobis ꝑ sanctificationē: qua nobiscū esse incipit: postea patri a nobis ꝑ oblationē: qua ꝓ nobis intercedit. Alio modo accipit missa pro officio misse vel toto vel parte. ⁊ etiā sic dr missa q̄si trāsmissa: vel trāsmissio fm eundē Hugonē. Quia populus fidelis ꝑ ministeriū sacerdotis: q fungit vice mediatoris inter deū ⁊ hoīes: pces, supplicatiōes, vota ⁊ oblationes trāsmittit altissimo. ¶ Scdm primā igit acceptionē clamat diaconus Ite, missa est hostia christus mediator. Ite post ipsum, id est seqmini ipsū: fm illud apli ad Eph. v. Estote imitatores dei sicut filij charissimi: ⁊ ambulate in dilectiōe sicut ⁊ christus dilexit nos: ⁊ tradidit semetipsū ꝓ nobis oblationē et hostiā deo in odorē suauitatis. Nō em̄ est in hoc mūdo standū: sed ad patriam ꝑ bona opera, festinandū. Currite ait idem apls: vt cōprehendatis. j. Cor. ix. Ite ergo de virtute in virtutē: vt tandem videat deus deoꝝ in sion: in specula altissima perēnis glorie. Missa em̄ est hostia, per quā fracta sunt tartara: celi ianua reserata: ⁊ via ad celū est patefacta. Missa ad dexterā patris, speciebus sacramentalibus iam cōsumptis: vt ibi nos patri in se offerat: ibi nos incorporatos sibi societ: ⁊ locū nobis paret. Joh. xiiij. Uado parare vobis locū. ¶ Scdm alterā misse acceptionē: Ite ad ppria pro vestra ⁊ fratrū corporali necessitate pcurāda. Redite: q: misse officiū ⁊ preces ꝓ vobis fundēde sunt finite. Ite, q: missa est vestra oratio ac deuotio eternis sillata sedibus: angeloꝝ ministerio sanctoꝝ: qui ob christi reuerentiā misse sacrificio astiterūt: ob quā vestrā deuotionē, et orōnē celestis pater gressus vestros salubriter dirigit in viā moꝝ tutissimā ⁊ virtutū. ¶ G Duo aūt sunt q fm beatū Aug. nos duobus motibus ire cōpellunt. xix. de ciuitate dei. c. xix. videlz charitas vitatis: ⁊ necessitas charitatis. Charitas vitatis abiecta solicitudine rei familiaris facit nos recedere a ppriis: ⁊ ad tēplū dei festinare: fm illud Esa. ij. Ibunt populi multi ⁊ dicent: Uenite: ascendamus ad mōtē dñi: ⁊ ad domū dei iacob: ⁊ docebit nos

vias suas: ꝛ ambulabimus in semitis eius ꝛc. Sequitur.
Domus iacob/venite ꝛ ambulem⁹ in lumine dei nostri.
Necessitas charitatis nos redire ad ꝑpria: ꝛ ad curaꝫ rei
familiaris cōpellit. In hac em̄ necessitate ordo charita⸗
tis: quo nos primo: ꝛ post proximū ſm gradum sue con
iunctionis/per effectū operis/ꝛ exhibitionē necessario⸗
rū/diligere oportet. Et ideo vt illa peremus: que tali ex⸗
hibeam⁹ necessitati: solicitari oportet ꝛ laborare. Istud
ire ad deum/ꝛ redire/figuratū est ꝛ signatum Gen. xxij.
vbi seruis suis dixit abraam patriarcha: Expectate hic
cū asino: ego ꝛ puer illuc vsqꝫ properantes/postq̄ ado⸗
rauerimus: reuertemur ad vos. Serui domus ꝛ cure fa⸗
miliaris huiusqꝫ necessitatis ministri/sunt solicitudines
cogitationes ꝛ labores: quales acquirant miserae huius
vite amminicula. Asinus autē asininū sensum signat hu
ius animalis corporis. Hec autē familia relinquēda est:
qñ itur ad tēplum: ad missaꝫ: ad deū. Post adorationem
autē ꝛ sacrificiū: quod cū puero. i. puro spū faciendū est:
permittit ad familiā reuersio: quia ad ꝑpria redire opor
tet ꝑpter vite huius multiplicem necessitatē. Hinc ergo
diaconus dicit: Ite missa est. quasi di. nunc licentiam ha
betis abeundi missa finita: cui interesse tenebamini a pn
cipio vsqꝫ ad finē/iuxta canonicas sanctiones: quib⁹ pre
cipitur ne quis ante sacerdotalē benedictionē: que con⸗
nuo sequit: egredi presumat: put. ſ. lec. xxix. habituꝫ est.
¶ H Dicit autē Ite missa est/in dieb⁹ festis ꝛ officijs
solēnib⁹: q: his dieb⁹ ppl's in magno numero cōfluit: q:
interesse officio principali tenet: qui diu a ꝑprijs abesse
nō possunt: vt. ſ. tactū est. Nec ꝑpter secularia negocia:
quib⁹ alligati sunt: cōtēplationi insistere multo tempore
valēt: ideo tūc redire eis ad ꝑpria cōcedit: immo redire
iubent ꝑpter charitatis necessitatē. Etiā his dieb⁹ licen
tia redeundi ad ꝑpria cōceditur: vt bona dei ad corporis
refectionē/cū gratiarū actione percipiāt: ac de eisdē indi
gentibus impertiant. vñ Neemie. viij. Ite comedite pin
guia: ꝛ bibite mulsum. i. vinū melle dulcoratū. vñ ꝛ gre⸗
ce hydromel vocat ſm glo. Et mittite ptes his q̄ nō pre
parauerūt sibi: q: sanct⁹ dies dñi est. vbi glo. Cū in festis
dieb⁹ post orationē/lectionē ꝛ psalmoꝝ studia completa
carne reficimus: pauperū ꝛ peregrinoꝝ meminisse debe
mus. Preterea dicit Alex. habita refectione spūali: q̄ insi
nuatur cū dr: missa est: vt diuina bonitas euidentius ap⸗
pareat: indicit populo: vt ad ꝑpria redeat ad refectionē
corporalē: vt sic ſm hoīem vtrūqꝫ reficiat: ꝛ deo amplio
res gratiarū referat actiōes. Hoc aūt magis cōuenit die⸗
bus festis: in quib⁹ diligēti⁹ diuinis est laudib⁹ insistēdū
In alijs quib⁹ dicti cantus leticie non dicunt: vt in dieb⁹
ieiunioꝝ et ferialib⁹ nō festiuis claudit missa ꝑ Benedi⸗
cam⁹ dño: ꝑ q̄ verba inuitat popul⁹ ad gratias agenduꝫ
pro perfecto misse mysterio. Ac si dicat illud Deut. xxxij.
Date magnificētiā: id est magnificas gratias/deo: q: dei
ꝑfecta sunt opera: q: cōsecratione ꝛ comunione corporis
ꝛ sanguinis dñi/officiū totū misse ē cōpletū. ¶ I Et q:
in his dieb⁹ popul⁹ vt frequēter misse non interest: sicut
nec tenet: sed religiosi cōueniūt: quib⁹ nō statim cōgruit
ad secularia negocia se cōuertere: sed i dei laudib⁹ semꝑ
ꝑmanere: ſm Inno. idcirco neqꝫ eis licētia redeūdi per
Ite missa est. intimat. Sed ꝑ benedicam⁹ dño: quod est
cōis horaꝝ cōclusio: etiā missa terminat. Cū aūt ite mis⸗
sa est/dicit celebrās aut diacon⁹/vertit se ad populū cui
loquit. Dū vo benedicam⁹ dño dicit: non se ad populū:
sed ad orientē vertit: q: tūc nō loquit distincte ad popu⸗
lum: sed secū populo hortat ad gratias referendū vero
orienti/a quo oēs illuminant. Rñdet autē chorus ꝑ po⸗
pulo ad vtrāqꝫ ꝯclusionē/Deo grās/scꝫ referamus oēs
de misse ꝑfectione: ꝛ sacrosancti corꝑis ꝛ sanguinis dñi⸗
ci cōione. Ne dicat nobis vel alicui nostrū: Nō est inuēt⁹
Lu. xvij qui rediret ꝛ daret gloriam deo. Vel facit illud adinstar
aplor: q̄ post ascēsionē dñi/ad ꝑpria reuertētes/deo gra
Actuū. j. tiarū actiōes ꝑsoluerūt. vñ dr: Hi oēs erāt perseuerātes
vnanimiter in oratione. De gratiarū actione dictum est
lec. xvij. ꝛ. xviij. ¶ In missis ꝑ defunctis pro cōclusione
dr: Requiescāt i pace: vt finis hui⁹ misse rñdeat pncipio:
in quo eis eterna reqes postulat. Et q: totū illud officiū
singulariter ordinat ꝑ requie defunctis ipetranda: ideo
eis pax ꝛ requies petit in misse pncipio/in medio/ꝛ in fi
ne. Et hic rñdet ꝑ ppl'o chorus vel minister Amē. i. fiat:
per h̄ ꝑfitēs se fide rectā tenere de hui⁹ misse ꝛ orōnū in
ipsa fusarū efficacia. Et i h̄ terminat missa. ¶ L Mis⸗
sa vo finita/ppl's bñdicit: sicut in fine officioꝝ fieri debe
re ex cōcilio agathēsi pcipit: vt de cōsc. dis. v. cōuenit. Itē
ex cōcilio aurelianēsi: vt habet de cōse. dist. j. cū ad cele⸗
brādas. dr: Cū ad celebrādas missas in dei noīe cōuenit:
ppl's nō ante discedat: q̄ misse solēnitas cōpleat. Et vbi
epūs nō fuerit: benedictionē a sacerdote accipiat. Verum
vbi adest epūs: sacerdos nō sine mādato aut permissione
epi benedicat: vt in. c. deniqꝫ. xxj. dist. vbi dr: Nullus sacer
dos maiore suo nō innuēte/cuiuslibet rei benedictionē
dare nitatur: vel saltē maiore suo: idest epo nō permittē
te. Nā eoipso q̄ permittit eis missam celebrare: per cōse⸗
quēs oīa permittit sine quib⁹ missa esse nō potest: scꝫ esse
perfecta. Bñdictio aūt ad misse perfectionē ꝑtinet: vt in
c. missas. de cōse. dis. j. Dicit glo. in. c. ecce ego. xcv. dis. So
lennē tñ benedictionē etiā absente epo dare nō pōt: illa
em̄ soli epo reseruat. xxvj. q. vj. ministrare. Sed q̄ est so⸗
lēnis bñdictio. Glo. ibidē dicit bñdictionē solēnē q̄ fit ꝑ
talia verba: Sit nomen dñi bñdictū. Sed glo. in. c. cū ad
celebrandū. de cōse. dist. j. dicit: Dicit solēnis bñdictio: q̄
ante misse cōsummationē a solis pōtificib⁹ celebrat. inhi
bet scꝫ sacerdotib⁹. Hāc esse puto/quā epūs premissa ex⸗
hortatiōe diaconi. Humiliate vos ad benedictionē: post
sacramēti fractionē ex pontificiali legit cui subiungit. Et
pax eius sit semper vobiscū. Sequitur agnus dei. Vñ nō
videtur q̄ illa verba: Sit nomen dñi benedictū/reddāt
benedictionē solennē: cū cōmunis vsus habet: q̄ etiā sa⸗
cerdotes hec bñdicendo ꝑferāt. ¶ L Sacerdos igi
tur missa cōsummata/bñdicit populū: vt q̄ missarū solē⸗
nijs interfuit: licētiatusqꝫ est redire ad ꝑpria/sine spūali
munere nō abscedat: ac recedēs ab infestationib⁹ malis
preseruet: dicēs ſm morē quarundaꝫ ecclesiarū: Celesti
bñdictione benedicat ꝛ custodiat vos diuina maiestas ꝛ
vna deitas: pater ꝛ filius ꝛ spūssanctus. Habet autē hec
benedictio originē ex veteri testamēto. Legitur em̄ q̄ ia
cob moritur⁹ primū filios suos bñdixit: singulos scꝫ bñ⸗
dictionib⁹ ꝑprijs. Similiter de moyse ꝛ aaron legit: q̄ ex⸗ gen. xlix
pletis hostijs ꝛ holocaustis/intrauerūt tabernaculū te⸗ Leui. ix.
stimonij: deinceps ꝛ bñdixerunt populū. Sic ꝛ salomon iij. Reg.
expletis sacrificijs bñdixit populo. Maius aūt exēpluꝫ viij.
habemus in christo saluatore nostro: qui simul rex fuit ꝛ
sacerdos: hic ascēsurus in celū primū discipulis bñdixit.
Luce vlti. Eleuatis manib⁹ benedixit eis: Et factum est
dū benediceret illis: recessit ab eis ꝛ ferebat in celū. Vñ
ꝛ mos inoleuit apud viros religiosos: q̄ cū abinuicē se⸗
parantur: benedictionē sibi mutuo impertiantur: vel sal
tem minor a maiore: frater a patre benedictionem postu
lat. Sic et sacerdos tanq̄ maior/ppl'o redeūti ad ꝑpria
bñdicit. Naꝫ ꝛ apostolus ait: Sine vlla autē cōtradictio ad Heb.
ne/quod minus est/a maiore benedicitur. ¶ M Hec vij.
etiā benedictio ſm Inno. missionē spūssancti significat:
quē misit dñs aplis in die pētecostes. Fit em̄ hec benedi
ctio per verbū oris/ꝛ signū crucis: q: illa missio ꝑ sonuꝫ
oris/ꝛ linguā ignis innotuit. ſm q̄ legit Actuū. ij. Fa⸗
ctus est repēte de celo sonus ꝛc. Et apparuerūt aplis dis
pertite lingue tanq̄ ignis. Et licꝫ spūssanctus specialiter
sit missus: q: tñ indiuisa sunt opa trinitatis: missionē illā
tota trinitas fuit operata: ideoqꝫ benedictionē illā sacer
dos facit in noīe trinitatis patris ꝛ filij ꝛ spūssancti. hec
Inno. ¶ Formā aūt bñdictionis vt Alexā. ait/legis ex⸗
pressit autoritas/dicente per moysen dño: Inuocabitis
nomen meū super filios israel: ꝛ ego dñs benedicā eis.

Numeri.vi. vbi innuit ꝙ homo nō benedicit/nisi ministe
rialiter: dn̄s autē autoritatiue. Ideoq̄ sacerdos in ꝓpo⸗
sito optatiue loquit̄: optans vt dn̄s bn̄dicat ⁊ custodiat
cū inuocatione omniū trium personarū: sicut ⁊ ꝓpheta
in ps̄. optans benedictionē a dn̄o/personarū trinitatem
significat: ter deum nominādo/dicens: Benedicat nos
ps̄. lxvi. deus/deus noster: benedicat nos deus. ¶ Fit q̄ cum si
gno crucis: quia totum bonū spūale qđ rationali crea⸗
ture cōceditur: ex merito christi crucifixi donatur. vnde
de cōsecra. dis. v. Nūquid. dicitur: Nūquid nō omnia cha
risinata (alibi chrismata) sacerdotalis mysterij crucis fi
gura perficiunt̄. Nunquid baptismatis vnda: nisi cruce
sanctificat̄/peccata relaxat. Et vt cetera p̄tereamus: si⸗
ne crucis signaculo/q̄s sacerdotij gradū ascēdit. Et Ra
banus de institutione clericoꝝ. ⁊ allegat̄ de cōse. dis. iiij.
c. postea. Signat̄ baptizādus signaculo sancte crucis tā
in corde/ꝙ in fronte: vt ab eo tēpore apostata diabolus
in vase suo pristino/sue interēptionis cognoscens signa
culū: iam deinceps illic sciat se esse alienū. Magna igit̄
virtus crucis est: qua tantus terret̄ inimicus. Hinc canit
ecclesia: Ecce signū crucis: fugite partes aduerse: vicit
leo de tribu iuda: radix iesse. ¶ N Utitur autē sacer⸗
dos his v̄bis benedicēdo: Bn̄dicat ⁊ custodiat ⁊c. Be⸗
Johe. ij. nedicat purgādo a peccatis ⁊ vitijs. Hoc em̄ donum est
bn̄dictionis dei s̄m illud: Quis scit si conuertat̄ ⁊ igno⸗
scat: videlȝ deꝰ: ⁊ relinquat post se bn̄dictionē. Rursus
Psal. bn̄dicat vos replēdo vos virtutibꝰ ⁊ spūalibꝰ donis. qđ
lxxxiij. etiā ad dn̄i benedictionē pertinet. s̄m illud ps̄. Benedi⸗
ctionē dabit legislator: ibūt de virtute in virtutē. Addit:
ad phil. Custodiat corda: scȝ/⁊ intelligētias vestras: vt in christi
iiij. amore ꝑmaneatis. Talē custodiā petiuit apl̄s Philippē
sibus ad eosdē/dicēs: Et pax dei q̄ exuperat oēm sensū:
custodiat corda vestra/⁊ intelligētias in christo iesu. Cu
stodiat ⁊ ꝑ ministeriū angeloꝝ. iuxta psalmiste verbum:
Angelis suis mādauit de te: vt custodiāt te in oībus vijs
tuis. Subdit: Vos q̄ scȝ diuino misse officio interfuistis
ex charitate ad diuinū officiū inuitati: ⁊ nunc ad curā rei
familiaris accedētes necessitate vite impulsi: Ne inimico
rum iacula mūdi/carnis/⁊ diaboli in peccata vos deijci
ant ⁊ ꝓsternāt. Custodiat vos diuina maiestas: quā tre⸗
mūt impia tartara: colitq̄ abyssus vltima: que est pater
ingenitꝰ: cuius est bn̄dicere ex sui omnipotētia: filiꝰ vni⸗
genitus/cuius est bn̄dicere ex sui ineffabili sapiētia: spi⸗
ritussanctꝰ/cuius est bn̄dicere ex sua bonitate infinita et
clemētia. ¶ O Huic indiuidue trinitati humiliter se
inclinās data bn̄dictione: hāc finalem offert orationē/a
qua ipsam postulabat benedictionē/dicēs: Placeat tibi
sancta trinitas h̄ obsequiū seruitutis mee: ⁊ presta: vt sa
crificiū/qđ oculis tue maiestatis ego indignus obtuli:
sit tibi acceptabile: mihiq̄ ⁊ oībus pro quibꝰ illud obtu
li: sit te miserāte/ꝓpitiabile: Per christū dn̄m nostrum.
¶ In qua oratiōe sacerdos velut in quodā cōpendio/
petitiones priores recolligit: humiliter petēs ꝑ se alijsq̄
oībus/pro quibꝰ sacrificiū illud obtulit exaudiri. Et tan
gunt̄ quattuor: hāc oblationē cōcernētia. s. dignitas eiꝰ
cui sacrificiū illud dedicat̄: ⁊ h̄ in p̄ncipio orōnis. Ordo
sine potestas sacerdotis/a quo illud sacrificiū cōsecrat̄:
ibi: Hoc obsequiū seruitutis mee. Tertio humilitas offe
rētis quo vt placitū sit deprecat̄: ibi: Ego indignus ob⸗
tuli. Quarto ordinata charitas eiꝰ: de qua vt sibi ⁊ oībꝰ
ꝓsit applicat̄. Quoad primū dr̄: Placeat tibi sancta tri⸗
nitas. O sancta scȝ ex te per essentiā: nō per participatio
nē ⁊ adiacentiā: quō rationales ⁊ intellectuales quedā
creature in se fragiles: ⁊ ex se deficiētes: ex te: ⁊ ꝑ te sunt
sanctificate. Trinitas personarū/scȝ in vna indiuidua ⁊
singularissima essentia personarū diuinarū: que sunt pa
ter ⁊ filiꝰ ⁊ spūsanctꝰ. Trinitas vna/⁊ vnitas trina. Una
in simplicissima impartibili essentia. Trina in ꝓprietatū
relatiuarū hypostases cōstituētiū: reali/nō tamē essentia
li differētia. Placeat: h̄ est gratū tibi sit ⁊ acceptū ꝓ mul

tiplici obtinēdo bn̄ficio: q: nisi tu id acceptaueris ex tua
benignitate ⁊ eiꝰ dignitate ad hmōi effectꝰ fructusq̄ cau⸗
sandos: ex mea iusticia ⁊ bonitate acceptū esse nō pote⸗
rit. Placeat tibi h̄ obsequiū seruitutis mee: o pater oīpo
tēs/qđ tibi iure equissimo nūc impēdo: q: tu dn̄s es vni⸗
uersoꝝ: a quo ꝓfluit: nedū oīs seruitꝰ: sed ⁊ oīs potētia
⁊ ad seruiendū valitudo. Placeat tibi o fili patris sapiē⸗
tia: h̄ seruitutis mee obsequiū: qđ iuxta tuā institutionē
tibi vt persoluerē demādasti: dū dixisti ad discipulos: et
in illis eoꝝ successoribꝰ. Hec quotiēscūq̄ feceritis/in mei
memoriā facietis. Placeat tibi o sancte spūs h̄ obsequiū
seruitutis mee: qđ nūc exhibeo: tua fauēte clemētissima
bonitate: ⁊ ad te refero vt ad autorē principalem. Obse
quiū inquā mee seruitutis/mei gradus sacerdotalis: ra⸗
tione cuiꝰ debitor effectꝰ sum: vt sacrificiū hoc ministeria
liter cōficerē: ⁊ cōsecrarē sub te solo ⁊ vero p̄ncipali au⸗
tore. Et presta/tu beata ꝑ essentiā ⁊ sancta trinitas pie ⁊
misericorditer: Ut sacrificiū illud veri corporis ⁊ sacratissi
mi sanguinis dn̄i nostri iesu christi: qđ tu pater ab eterno
immolādū preordinasti: ⁊ tu fili in tēpore vt offerret̄ in⸗
stituisti: et tu sancte spūs plenitudine oīs sanctitatis ex
pleuisti: Et qđ ego indignus ex meis meritis ⁊ iusticia/
dignificatꝰ vtinā ex tua clemētia: obtuli cū timore ⁊ reue
rētia: cū deuotione vtinā ⁊ diligētia: Oculis tue maiesta
tis. Oculis quibꝰ oīa nuda sunt ⁊ aperta. Oculis eiꝰ ma Heb. iiij
iestatis: que in altis habitat: ⁊ humilia nihilominus re⸗ Psal.
spicit: ⁊ alta superbie nostre figmēta alonge cognoscit: cxxxvi.
maiestatis magne potestatis: cuius plena est oīs terra.
Immo q̄ mēsa ē pugillo aquas: ⁊ celos palmo pōdera
nit: que appēdit tribꝰ digitis molē terre: ⁊ librauit in pō⸗
dere montes: ⁊ colles in statera. Esa. xl. Sit tibi accepta
bile. non tm̄ s̄m se equaliter tibi displicere nō potest: cū
corpus sit ⁊ sanguis nostri saluatoris. Sed etiā vt a me
tibi offertur ad honoꝝ tuoꝝ impetrationem. Mihiq̄ sa⸗
cerdoti offerēti: ⁊ oībus christifidelibꝰ viuis ⁊ defunctis
pro quibꝰ illud obtuli: primo pro me: deinde pro alijs: vt
charitatis ordo que a se incipit seruetur. Sit hoc oblatū
sacrificiū. te tota superbenedicta trinitate miserãte: idest
misericorditer cōcedente: ꝓpitiabile/pro diluendis pec
catis: pro redimēdis penis: ⁊ cōferēdis spūalibꝰ donis.
Per christū dn̄m nostrū. Amē. fiat. ¶ P Hec orat sa⸗
cerdos finito sacrificio. Et ego gabriel byel ex spira/oim
sacerdotū vltimus/finita hac laboriosa expositiōis col⸗
lectura: tibi o trinitas substantialis semper bn̄dicta/hu
mili corde ꝓstratus solotenus corpore/gratias ago: cu⸗
ius ductu ꝑ maris ꝓfundissimi ꝓcellosas difficultates/
portum attigi laboris terminū atq̄ finē: Supplici corde
orans: vt me quem in huius sacrificij ministroꝝ numero
esse voluisti: velis esse ⁊ merito. Talē quoq̄ sanctissime
huius oblationis ministrū me facito: qualem describūt
sanctoꝝ tuoꝝ dogmata in hoc collectorio cōportata. Et
ratibꝰ simul veniā prebēs: sincerissime veritatis tue in⸗
telligētia/mentē meā omniūq̄ legentiū illumines pari⸗
ter ⁊ accendas. Eos autem qui hec legere dignabūtur:
exoratos esse volo: vt que ad catholicā doctrinā accōmo
da in hoc notauerint opere: nō mihi sed deo: his quoq̄
quoꝝ scripta congessi: asscribant. Ex meis em̄: que nulla
sunt vel minima: nihil aut parū posui: sed que ab alijs di
gesta repperi: vt potui scripsi. Magnā huius totius vo
luminis partē ex lectura viri ingenij quondā acerrimi/
famosissimi magistri Eggelingi de brūswig/sacre theo⸗
logie licentiati/vita pariter ⁊ doctrina prefulgidi/ad cle
rum moguntinū pronūciata/declarata et exposita pene
exemplariter transcripsi. Sicubi v̄o erratum est: neq̄ il⸗
li: nec ceteris: sed mee imputetur ignorantie: qui nedum
inuenire: sed nec inuenta ordinate cōportare me idoneū
recognosco: quoꝝ plium atq̄ orthodoxum desidero cor⸗
rectorem. Si qui v̄o huic collectorio titulum preponere
maluerint: obtestor: et in christi visceribus cohortor: vt
hūc/nō aliū anteponāt. ¶ Expositio sacri canonis misse

ex lectura quõdam clarissimi viri magistri Eggelingi de brũswig/sacre theologie licẽtiati collecta/paucis omissis/nonnullis additis vel mutatis. ¶ Hunc vero dignissimũ virum atq̧ doctissimum/ nunc de medio sublatum: meq̧ peccatorem legentium orationibus recommẽdo: qui etsi nõ aliĩs: mihi tamen vtcũq̧ in hoc labore meo proficere volui: licz minus valui. Absit autem vt mihi honorem quãtulũcunq̧ arrogem. Neq̧ immemor sum illius Hieronymiani super Malachiã: Si quis doctus & eruditus lege domini/potest alios erudire: nõ debet sue assignare prudentie/ingenioq̧ quod possidet. Sed gratias agat primũ domino qui cuncta largitur: deinde sacerdotibus et ministris: a quibus doctus est. Si eñ nõ egerit gratias: sed scientiam vendicauerit sibi: in penuria male dicetur. Qd si intelligẽs largitorem deum: & agens his gratias per quos a deo erudit⁹ est: humiliauerit se: & in horreum dei intulerit cibos: hoc est scripturarum alimẽta in ecclesijs populis ministrauerit: aperientur super eũ catharacte celi: effundetur pluuia spiritualis: & mandabit nubibus suis vt pluant super eum: & abundantia rerum omnium perfruetur. hec Hiero. Quã collectori simul et lectori per sui gustus dulcissimam prelibationem in presenti: & fruitionem plenissimam in futuro/prestare dignetur omnipotens & misericordissimus pater/cũ vnigenito filio suo/& spiritusancto/deus viuus eternus & viuus. Per omnia secula seculorum. Amen.

¶ Gabrielis byel in theologica facultate licẽtiati q̃ optime meriti/sacre canonis misse tam litteralis/q̃ mystica expositio/industria & impẽsis probi viri Johãnis cleyn alemãni/chalcographi atq̧ bibliopole in famatissimo Lugdunen. emporio impressa: optatũ sortita est finem Anno domini Millesimo quingẽtesimo et quartodecimo mense octobris.

Jnditionariū in hoc opere contentorū

Magiſtri Gaſparis haſla: chẏ ad lectorem.

Cum iuxta Plinij vetuſtiſſimū (vt vulgo fertur) adagium/maxime quid grauitatis in ſe habere dicitur: ſi vetuſta nouitati: nouū autoritati: abolitū nitori: obſcura luci ⁊ cetera. quis ſtudeat in patulum vſq̃ pferre: illa compluſculaq̃ noſter vir omniū peritoꝝ Gabriel biel facile doctiſſimus cõſiderans: non ſolū vetera prodiens: noua illuminans: grauia leuitati ⁊ ſaniori intellectione cõmendans: verū etiam ⁊ obſcurioꝛib⁹ illis ex philoſophica et theologica doctrina excerptis/indicem ſeu inuentariū (vt ita dicā) curioſe apponens: quo minori labore/omni cura ſemota/quicquid in hoc ſuo opere cõtinetur: lectoꝛ quis modica ſaltem diligentia adhibita inuenire poteſt.

Cognitio/noticia.

Confessio

Correctio:Correptio fraterna.

Corpus. Pars integralis corporis.

¶ Consecrationis materia.

¶ Consecrationis forma.

¶ De forma cõsecrationis sanguinis.

¶ De cõtentis sub speciebus vini

osculo pacis quod datur in missa: diffuse habetur. P.Q.⁊c.

¶ De littera P

Patientia. Patientie precepta quomodo sunt intelligenda. lectione. lxxiij. M.N

Pactum. Deus fecit pactum in veteri lege cum patribus: in noua cum ecclesia. lectione. xlvij. X

Panis multiplex reperit in scripturis. lec. lxx. A.B. Quid venit nomine panis. Et cur in oratione non petimus nisi panem dari nobis B. Panis substantialis/ supersubstantialis/ superfluus quis est. lectione. lxx. D

Panis christus in scripturis nominatur multiplici ratione et tropo. lectione. lxxj. A

Papa/ Papatus

Papa vnde dicitur: vnde sumptũ est nomen. Nũc cõuenit soli summo põtifici: olim oĩbus episcopis cõpetebat. lec. xxiij. G. H. Item q papa est caput fideliũ ⁊ ecclesie. lec. xxiij. I

Papatus petri excellentia ⁊ officij dignitate ⁊ virtutũ multitudine prestabat. lec. xxiij. L. Ibi de q̃litate successor in papatu.

Papa etsi quãdoq ut homo peccator deuiat: nõ tñ ex hoc capitis dignitatem amittit: nisi in heresim labat. lec. xxiij. L

Papa quõ differẽter a christo dicit caput eccl'ie. lec. xxiij. M.N

Pape nomen debet in canone exprimi. Et quare pro papa oratur in canone. lec. xxiij. O

Pasche sumitur multipliciter. lec. xxxiiij. L

Quõ mulieres dicunt in die pasche fm Inno. vnguẽta parasse Ibi de tẽpe preparationis vnguentor. lec. xxxiiij. L.M

Passio christi

Passio dñi multũ notabiliter summat: ⁊ sententiose cõportat correspondenter ad septẽ horas canonicas. lec. xiij. A.B.C.D

Passio dñi qualiter representat in misse officio ꝑverba/ gestus/ vestes/ ⁊c. ⁊ cruces varias ante ⁊ post cõsecrationẽ a sacerdote fieri solitas/ ad christi passionẽ representandã. lec. xxj. L.L.

Traditus est christus a patre ex bono: a iuda pro munere: a iudeis in sacrificium. Ibi de multiplici christi traditione: ⁊ multiplici traditionis fine. lec. xxj. L

Crucifixio christi triplex. lec. xxj. M

Christus in passione sua nõ partem sanguinis: sed totum abundantissime pro peccatoribus effudit: pro omnibus sufficienter: sed non efficienter. Et quot vulnera pertulit in passione christus. lec. liij. R.S

Ibidẽ quotiens in passiõe sanguinẽ fudit. Multipliciter fuit ꝑfiguratũ sanguinẽ chri fundendũ esse in remissionẽ pctõr. T

Passionis christi memoria quare fit ab ecclesia. lec. liij. Y

Passio christi que bona contulit nobis. lec. liiij. B.C. Quomõ aperuit ⁊ clausit portam regni. E

Utrum christus sua potestate in cruce mortẽ aduocauit: vel an christi mortem violentia vulnerũ effecit. Et quõ iudei dicunt occidisse christũ/ si sua potestate animã a se posuit. lec. lxxxij. D

Patena vnde dicit: quid significat ⁊c. lec. lxxx. E

Pater deus multiplici ratione dicit pater noster. lec. xx. F. Itẽ lec. lxiiij. M. In expositione orationis dñice Pater accipitur multis modis: notionaliter ⁊ essentialiter. Essentialiter multipliciter sumitur. lec. lxiiij. M.N. Item lec. xx. D

Pax: Pacis commendatio/ vtilitas/ necessitas/ descriptio/ diuisio. lec. lxxxj. A.B

Pax bona/ pax mala quid est. lec. lxxxj. B. Ibi pax ad deũ/ ad seipsum/ ad proximũ quid est. Et quomodo diabolus hanc pacem turbare studuit. Christus vo restaurauit. B.C

Pax interna/ externa/ superna quid est. lec. lxxxj. D

Pax hominis ad deũ/ ad proximũ/ ad seipsum. lec. lxxxj. Q

Peccatum: peccati seu iniurie remissio.

Aliquis dicitur esse in peccato multipliciter. lec. vij. D

Peccatum veniale quomodo opponitur feruori charitatis: licet non repugnet eidem. lec. vij. G

Peccatum ⁊ vitium differunt. lec. lxxviij. O

De peccati grauitate: vnde attendit grauitas peccati: ⁊ quomõ vnum dicitur esse grauius alio. lec. lxxxvij. D

Quomodo peccata dicuntur debita nostra. lec. lxxij. D.E

Item quomodo peccata dicuntur nostra. F

Peccatum mortale quomodo infert eternam penam a solo deo infligendam. lec. lxxij. G

Contra excusantes se in peccatis: ⁊ attribuentes ea fato/ veneri ⁊c. lec. lxxij. F

Quomodo potest aliquis petere dimitti sibi peccatum ne puniatur: cum hoc sit contrarium iusticie dei. lec. lxxij. D

Ibidem an liceat petere a deo pene vel remissionem vel omnimodam dimissionem. An de communi lege aliquis inueniatur in hac vita sine peccato. Et an omnium hominum sit petere: Dimitte nobis debita nostra. presertim cum aliquis nõ est sibi cõscius peccati. lec. lxxij. L.L

Peccatum originale an dicitur peccatum nostrum seu debitum nostrum. Et quomodo contrahitur. Quomodo deniq ⁊ vbi paruuli pro eo puniuntur. lec. lxxij. M.N

Cum peccatũ dimittere sit solius dei: quomodo dicimus in oratione dominica: Sicut ⁊ nos dimitti. ⁊c. lec. lxxiij. C

In peccati dimissione: siue in peccato tria considerant. lec. lxxiij C. Et quod illorum dimittere est solius dei. quod hominis lesi ⁊c. D.E.

Ad dimittendum fratri peccanti in aliquem/ plura mouere possunt. lec. lxxiij. F

Iniuriam passus ab aliquo/ quando ⁊ qualiter est necessario remittenda ⁊ dimittenda: habetur per aliquot ꝓpositiones lec. lxxiij. G.H. ⁊c. multum diffuse.

Peccatum dicitur occultum tripliciter. lec. lxxiiij. L

Ibidem peccatum dicitur publicum multis modis.

Pena. Pena canonis: Excommunicatio.

Pena canonis q̃d est. lec. lx. A. Quot sunt pene canonis ⁊ que/ per totam istam lectionem. Ibidem quomodo cõtrahunt ⁊ tolluntur. Item quomodo differunt. B. vsq in finem lectionis.

Infamis ⁊ infamatus quomõ differunt. lec. lx. B.C

Excommunicatio quid est ⁊ quotuplex. lec. lx. E

An celebrans in loco interdicto: in calice non idoneo: sine igne ⁊ lumine nullo presente/ incurrat penam canonis: ⁊ qualem. lectione. xiiij. E.F

Pena damni/ pena sensus in quo consistit. lec. lvj. G

Pena venialium peccatorum hic non dimissorum. Aut mortalium quoad culpam remissorum: an semper ⁊ ꝑpetuo maneat in damnato in inferno. lec. lvj. G

Pena infernalis. Infernales pene quoad omnes corporis sensus ⁊ omnes anime potentias late recitantur. lec. xxxiij. D.E

Anime in purgatorio a quibus affliguntur: an a demonibus. lectione. lvj. D

An habeant refrigeriũ cõsolationis. Et vnde siue a quo E. Ibi de luce earundem ⁊ tenebris quibus premuntur.

Petra sup quã ecclesia fundata est: quis est. lec. xxiij. E

Pietas/ latria/ theosebia. lec. xviij. I

Pollutio nocturna: vide in eucharistia: ⁊ de requisitis ad dignã celebrationem.

Potestas. Potestas ecclesiastica: vide in titulo eucharistie consecratio.

Predicator. Quõ quidã predicantes multum excedunt nõ allegando quicq: aut nimium allegando. lec. lxxvij. R

Predestinatio: prescientia: predestinatorum numerus nõ augetur nec minuitur: q2 est eterna predestinatio. Quomõ ergo sacerdos petit in canone associari numero elector. lec. xxxiij. F

Predestinatus aut prescitus dicitur aliquis dupliciter. lectione lxxix. M

Utrum prescitus possit vere orare ⁊ dicere: Libera nos a malo gehenne. lec. lxxix. M.N

Prescientia: vide in predestinatio.

Propositio

Christus an possit dici filius trinitatis: et quomõ. lec. xx. E

Christus est filius verbi: aut spiritussancti/ an sit concedenda: lectione. xx. E

Ad inferna descendit christus: christus iacuit in sepulcro: in peplo: christus descendit ad inferna. Verbum fuit christus heri et hodie ⁊c. An ⁊ quomodo sint concedende et similes. lectione. xliij. N.O

Christus quod semel assumpsit nunq dimisit. quomodo conceditur. lectione. xlij. Q

¶ Finitur inditionariū: aut (si mauis) index huius operis.

